BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
33 1
23

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

III. 13. e

64. 6. 24.

III I
13 10
B B

Digitized by Google

Digitized by Google

JOH. HENRICI HEIDEGGERI

ציון אצל עצם גוג

TUMULUS TRIDENTINI CONCILII,

Juxta Ejuſdem

ANATOMEN, SEU SCELETON,

Antehac exhibitum;

NOVITER ERECTUS.

Ubi *Anatome Hiſtorico-Theologica Concilii Tridentini*, ſecunda Editione emendatior, repræſentatur, & Veritas Fidei à Tridentinis damnatæ, adverſus D. AUGUSTINI REDING, Abbatis Einſidlenſis, jactatam *Inextinctam Concilii Tridentini Veritatem* ſumma fide ſtudióque aſſeritur.

TOMUS POSTERIOR,

Exhibens Seſſiones IX. Concilii poſteriores, Pontifice Pio IV. celebratas.

TIGURI.

Apud DAVIDEM GESSNERUM.

M DC XC.

Digitized by Google

TOMI POSTERIORIS
INDEX OCTUPLEX.

INDEX I. GENERALIS.

Bullarum, Seſsionum, Hiſtoriæ, Notarum & Quæſtionum Theologicarum.

BULLA PII IV. de celebrando Concilio.	Pag. 1
Notæ ad Bullam Pii IV.	4.
SESSIO XVII. Concilii Tridentini.	7.
Hiſtoria Seſſionis XVII.	8.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XVII.	13.
SESSIO XVIII. Concilii Tridentini.	15.
Hiſtoria Seſſionis XVIII.	16.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XVIII.	18.
SESSIO XIX. Concilii Tridentini.	25.
Hiſtoria Seſſionis XIX.	26.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XIX.	31.
SESSIO XX. Concilii Tridentini.	33.
Hiſtoria Seſſionis XX.	34.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XX.	37.
SESSIO XXI. Concilii Tridentini.	48.
Hiſtoria Seſſionis XXI.	41.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXI.	49.
Quæſtio Theologica ad Seſſionem XXI. *De Communione ſub utraque ſpecie.*	60.
SESSIO XXII. Concilii Tridentini.	89.
Hiſtoria Seſſionis XXII.	97.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXI.	105.
Quæſtiones Theologicæ ad Seſſionem XXII.	

De Sacrificio Miſſæ. Pag. 153.
De Miſſa pro Defunctis. 190.
De Miſſa in honorem Sanctorum. 203.
De Canone Miſſæ. 209.
De Ceremoniis Miſſæ. 227.
De Miſsis privatis. 248.
De Lingua Miſſali. 268.
De Secreta pronuntiatione Conſecrationis. 288.
De Vini & aquæ mixtura. 305.
SESSIO XXIII. Concilii Tridentini. 324.
Hiſtoria Seſſionis XXIII. 322.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXIII. 340.
Quæſtiones Theologicæ ad Seſſionem XXIII.
DE SACRAMENTO ORDINIS.
De Sacramento Ordinis. 350.
De Septem Ordinibus Eccleſiæ. 365.
De Ordinationis Efficacia. 385.
De Ceremoniis S. Ordinationis. 397.
De Hierarchia Eccleſiaſtica. 410.
De Epiſcopi & Presbyteri differentia. 436.
De Vocatione Miniſtrorum. 466.
De Epiſcopis Titularibus. 489.
SESSIO XXIV. Concilii Tridentini. 498.
Hiſtoria Seſſionis XXIV. 508.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXIV. 514.
Quæſtiones Theologicæ ad Seſſionem XXIV.
DE SACRAMENTO MATRIMONII.
De Sacramento Matrimonii. 524.
De Impedimentis Matrimonii. 540.
De Gradibus Divinitus prohibitis. 555.
De Divortio, ſeu diſſolutione vinculi. 564.
De Cauſis Divortii. 577.
De Matrimoniis clandeſtinis. 583.
De Prærogativa cœlibatus. 593.

Voto

De { Voto Cœlibatus. Pag. 603.
De Cœlibatu Sacerdotum. 620.
De Judice cauſarum matrimonialium. 670.

SESSIO XXV. Concilii Tridentini. 680.
Hiſtoria Seſſionis XXV. 687.
Notæ ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXV. 689.
Quæſtiones Theologicæ ad Decreta Fidei Seſſionis XXV.

De Purgatorio. 696.
De Invocatione Sanctorum. 749.
De Cultu Reliquiarum. 828.
De Sacris Imaginibus. 867.
De Peregrinationibus Religioſis. 928.
De Peregrinatione Hieroſolymitana. 966.
De Lauretana. 979.
De Eremitana, ſeu Einſidlenſi. 984.
De Monachatu. 1011.
De Indulgentiis. 1085.
De Jejunio in delectu Ciborum. 1121.
De Jejuniis ſtatis & Quadrageſima. 1141.
De Feſtis Diebus. 1159.

BULLA PII IV. ſuper confirmatione Concilii. 1178.
Hiſtoria confirmationis Concilii. 1182.
Notæ ad Hiſtoriam confirmationis, & Bullam Pii IV. 1184.
Quæſtio Theologica
De Authoritate Decretorum Concilii Tridentini. 1188.
Henrici Vagedes Diſſertatio de Spiritu Bulgari Concilii Trident. 1249.

INDEX II. SPECIALIS.

Capitum præcipuorum Reformationis abuſuum, quæ in Notis Hiſtoriæ & Decretis Concilii ſubjunctis, obiter perſtringuntur.

De

Ordinationibus gratuitis. Pag. 56.
Ordinationibus ad Titulum. 57.
Diſtributione bonorum Eccleſiæ. 57.
Eccleſiarum Parochialium diviſione. 59.
Vicariis Rectorum Eccleſiæ. 59.
Beneficiorum ſimplicium in alias Eccleſias translatione. 59.
Quæſtoribus Eleemoſynarum. 59.
Clericorum vita. 108.
Diſpenſationibus extra curiam Epiſcopis committendis. 108.
Teſtamentorum cognitione Epiſcopis commiſſa. 109.
Teſtamentorum executione iiſdem legata. 109. 110.
Xenodochiorum cura. 109.
Ratione à piorum locorum adminiſtratoribus Epiſcopo reddenda. 109.
Notariis Epiſcoporum examini ſubjiciendis. 110.
Bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione. 110.
Ordinandorum ætate. 348.
Ordinationis loco. 348.
Ordinibus per ſaltum conferendis. 349.
Ordinibus exercendis. 349.
Confeſſione. 349. 350.
Clericorum ſeminario. 350.
Reformatione Principum. 516. 517. 694. 695.
Trina denuntiatione copulandorum. 518
Matrimonio Sacerdote præſente contrahendo. 518.
Matrimoniis clandeſtinis. 518.
Diſpenſationibus in gradibus prohibitis. 519.
Pœna raptoris. 519.
Pœna concubinarii. 519.

Tem-

De

Tempore nuptiarum. Pag. 520.
Electione Cardinalium & Epiſcoporum. 520.
Cardinalibus. 521.
Prædicandi munere injungendo Epiſcopis. 521.
Publica pœnitentia. 522.
Unione beneficiorum. 522.
Penſionibus. 522.
Annatis. 522.
Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis. 522.
Reſignationibus. 523.
Exſpectativis. 523.
Reſervationibus mentalibus. 523.
Cognitione cauſarum in prima inſtantia. 523.
Facultate bona immobilia poſſidendi conceſſa Ordinibus. 691.
Societate Jeſu. 691.
Epiſcoporum frugalitate & humilitate. 692.
Epiſcoporum προεδρίᾳ 692.
Uſu gladii excommunicationis. 693.
Epiſcoporum jure circa monitoria & excommunicationes. 694.
Beneficiis curatis. 694.
Pœna duelli. 694.
Clauſula illa, *Salva authoritate Sedis Apoſtolicæ*. 695.
Jure confirmandi Concilium. 1184.

IN-

INDEX III. SPECIALIS.

Quæſtionum Theologicarum, juxta Locos Communes diſpoſitarum.

I.

DE LEGE, in ſpecie DE CULTU SANCTORUM.

1. *An bonum & utile ſit, Sanctos unà cnm Chriſto regnantes ſuppliciter invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium ejus Ieſum Chriſtum, ad eorum Orationem, opera auxiliúmque confugere?* 749.

2. *An Sanctorum Martyrum, & aliorum cum Chriſto regnantium corpora, aliaq́; reliquiæ à fidelibus religioſo cultu ſint venerandæ?* 828.

3. *An memorias Chriſti & Sanctorum, impetrandæ eorum opis causâ, frequentare, & ad eas ex remotis locis peregrinari liceat?* 928.

4. *An cultus religioſus in peregrinationibus Hieroſolymitana, Lauretana & Eremitana, tanta certitudine nitatur, quanta ad cultum verè Divinum requiritur?* 966.

5. *An Chriſti, Deiparæ Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum imagines in Templis ſint habendæ, & honore, ac veneratione impertiendæ?* 864.

6. *An de fide ſit, in Novo Teſtamento præter diem Dominicum, alios eſſe feſtos dies propriè dictos, quorum celebratio per ſe & ratione myſterii, non ratione ordinis vel politiæ Eccleſiaſticæ tantùm ſit neceſſaria?* 1159.

II.

DE CONCILIIS.

7. *An decreta Concilii Tridentini, tanquam Catholica, & populo Chriſtiano utilia & ſalutaria, ab omnibus Chriſti fidelibus devotè ſuſcipienda ſint?* 1188.

III.

DE MINISTRIS ECCLESIÆ ET MONACHIS.

8. *An ſacra Ordinatio ſit verum & propriè dictum ſacramentum, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum?* 350.

9. *An in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione ſint diverſi Miniſtrorum ordines, per quos velut gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur?* 365.

10. *An ſacra ordinatio conferat ordinatis ex opere operato tum gratiam*

Spiri-

Spiritus Sancti gratum facientem, tum ſpiritualem poteſtatem perpetuam, characteris impreſſi beneficio? 385.

11. *An ſacra unctio, tonſura circularis, & reliquæ ceremoniæ, quibus in ordinatione Eccleſia Pontificia utitur, ſint neceſſariæ?* 397.

12. *An in Eccleſia Catholica Divina ordinatione ſit conſtituta Hierarchia, conſtans ex Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris?* 410.

13. *An Epiſcopi ſint jure Divino Presbyteris ſuperiores?* 436.

14. *An electio & vocatio ad Miniſterium Eccleſiaſticum à ſolo Epiſcopo facta, ſine conſenſu Eccleſiæ, ſit valida?* 476.

15. *An Epiſcopi titulares, authoritate Romani Pontificis aſſumpti ſint veri & legitimi Epiſcopi?* 489.

16. *An Monachatus ſit religioſus vitæ ſtatus, in quo per obſervantiam votorum paupertatis, cœlibatus & cœcæ obedientiæ, Evangelica perfectio, ſupererogatio meritorum, & ſatisfactio pro peccatis acquiri poſſit?* 1011.

IV.

DE MATRIMONIO.

17. *An Matrimonium ſit verè & propriè dictum N. T. Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum?* 524.

18. *An præter eos gradus affinitatis & conſanguinitatis, qui in Levitico exprimuntur, etiam aliæ cauſæ & gradus, à Romano Pontifice prohibiti, poſſint impedire matrimonium?* 540.

19. *An prohibitiones graduum in Levitico ſint à naturali æquitate, an verò à jure poſitivo per Pontificem Romanum diſpenſabili?* 555.

20. *An Matrimonii contracti & conſummati vinculum adeò ſit indiſſolubile, ut ne quidem propter adulterium alterius conjugis diſſolvi, & alia duci poſſit?* 564.

21. *An Eccleſia multas ob cauſas divortium ad certum incertúmve tempus permittere poſſit?* 577.

22. *An clandeſtina Matrimonia, inprimis contra Parentum conſenſum contracta, ſint rata & vera matrimonia, quandiu ea Eccleſia irrita non fecerit?* 583.

23. *An cœlibatus ſuâ naturâ, & intrinſeca ratione, non tantùm reſpectu finis, commodi & utilitatis, ſit excellentior & melior conjugio?* 593.

24. *An Chriſtianis cœlibatum ſolenni voto profiteri liceat?* 603.

25. *An Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, Eccleſia legem cœlibatus figere poßit?* 620.

26. *An cauſæ matrimoniales pertineant ad ſolos judices Eccleſiaſticos, excluſo Magiſtratu Politico?* 670.

V.
DE EUCHARISTIA, EIQUE OPPOSITA MISSA.

27. *An ex Dei præcepto omnibus ſingulisque fidelibus adultis utrumque Eucharistiæ ſymbolum, adeóque etiam benedictus calix adminiſtrari debeat?* 60.

28. *An in actione Cœnæ, quam Miſſam vocant, offeratur Deo externum & proprium ſacrificium, non laudis duntaxat, gratiarum actionis, commemorationis, ſed verè propitiatorium?* 113.

29. *An Miſſæ ſacrificium proſit ſoli ſumenti, an potiùs offerri debeat pro vivis & defunctis, pro alienis peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & neceſſitatibus?* 199.

30. *An Cœna Domini, ſeu, ut vocant, Miſſa celebrari debeat in honorem Sanctorum, & pro illorum interceßione apud Deum obtinenda?* 203.

31. *An Canon Miſſæ Latinus errores contineat, adeóque abrogandus ſit?* 207.

32. *An Ceremoniæ, veſtes & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Pontificia utitur, pietatis magis ſint officia, quàm impietatis incitabula?* 227.

33. *An Miſſæ illæ ſolitariæ, in quibus ſolus ſacerdos ſacramentaliter communicat, ſint illicitæ, adeóque abrogandæ?* 248.

34. *An Eucharistia, quam Miſſam vocant, vulgari lingua celebrari debeat?* 268.

35. *An damnandus ſit ritus ille, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba Conſecrationis proferuntur?* 288.

36. *An in calice Eucharistiæ ſacerdos vinum aquâ miſcere neceſſariò debeat?* 305.

VI.
DE JEJUNIO.

37. *An ad mortificandam carnem conducat jejunium, conſiſtens in delectu ciborum?* 1121.

38. An

38. *An ſtata, iiſdémque quotannis diebus recurrentia jejunia ſub peccato mortali, lege unius Eccleſiæ Romanæ, Chriſtianis omnibus indici poſſint?* 1141.

VII.
DE PURGATORIO.

39. *An detur Purgatorium, ſeu locus, in quo fidelium animæ poſt mortem, antequam ad Regnum Cælorum aditus pateat, detineantur, à reliquis ſive peccatis ipſis, ſive temporalibus peccatorum pœnis purgentur, & fidelium ſuffragiis, & potiſſimùm altaris ſacrificio, adjuventur?* 696.

Digitized by Google

BULLA
Celebrationis Concilii Tridentini
SUB PIO IV. PONT. MAX.

P*Ius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad futuram rei memoriam.*

Ad Eccleſiæ regimen, licèt tanto oneri impares, ſolâ Dei dignatione vocati, ſtatim circumferentes mentis oculos per omnes Reipublicæ Chriſtianæ partes, cernentéque non ſine magno horrore, quàm longè latéque peſtis hæreſium & ſchiſmatis pervaſiſſet, & quanta Chriſtiani populi mores correctione indigerent, in eam curam & cogitationem, pro ſucepti muneris officio, incumbere cœpimus, quemadmodum ipſas hæreſes extirpare, tantúmque & tam pernicioſum ſchiſma tollere, moréſque adeò corruptos & depravatos, emendare poſſemus. Cùm autem intelligeremus, ad hæc ſananda mala aptiſſimum eſſe remedium, quod ſancta hæc Sedes adhibere conſueviſſet, Oecumenici Generaliſque Concilii ejus congregandi, & Deo juvante, celebrandi conſilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit à fel. rec. Paulo III. & ejus ſucceſſore Julio, prædeceſſoribus noſtris, ſed variis de cauſis ſæpius impeditum & interpellatum perfici non potuit: ſiquidem Paulus, cùm id primò in urbem Mantuam, deinde Vincentiam indixiſſet, quaſdam ob cauſas in literis ejus expreſſas, id primò ſuſpendit, poſtea Tridentum tranſtulit: deinde cùm quibuſdam de cauſis ibi quoque ejus celebrandi tempus dilatum fuiſſet, tandem ſuſpenſione ſublata, in eadem civitate Tridentina inchoatum fuit, verùm Seſſionibus aliquot habitis, & nonnullis decretis factis, ipſum ſe poſtea Concilium, aliquibus de cauſis, accedente etiam Sedis Apoſtolicæ auctoritate, Bononiam tranſtulit. Julius autem, qui ei ſucceſſit, in eandem civitatem Tridentinam id revocavit, quo quidem in tempore

facta alia quædam decreta ſunt: ſed cùm novi propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuiſſent,& bellum in Italia & Gallia graviſſimum exarſiſſet:rurſus Concilium ſuſpenſum & dilatum fuit,adnitente nimirum humani generis hoſte, aliáſque ex aliis difficultates & impedimenta objiciente, ut tantum Eccleſiæ commodum, quod prorſus auferre non poterat,ſaltem quàm diutiſſimè retardaret.Quantopere verò interea auctæ fuerint,& multiplicatæ,ac propagatæ hæreſes,quantopere ſchiſma creverit,ſine maximo animi dolore nec meminiſſe poſſumus, nec referre. Sed tandem pius & miſericors Dominus, qui nunquam ita iraſcitur,ut miſericordiæ obliviſcatur;Regibus & Principibus Chriſtianis pacem & unanimitatem donare dignatus eſt. Quâ nos occaſione oblatâ, maximam in ſpem venimus, ipſius miſericordia freti, fore,ut his tantis quoque Eccleſiæ malis eadem Concilii via finis imponatur. Nos itaque ad ſchiſma hæreſéſque tollendas,ad corrigendos & reformandos mores, ad pacem inter Chriſtianos Principes conſervandam, celebrationem ejus non eſſe duximus diutius differendam. Habitâ igitur cum venerabilibus fratribus noſtris, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus,deliberatione maturâ, factis etiam conſilii noſtri certioribus cariſſimis in Chriſto filiis noſtris, Ferdinando, Romanorum Imperatore electo, & aliis Regibus atque Principibus, quos quidem, ſicut de eorum ſumma pietate & ſapientia nobis pollicebamur, paratiſſimos ad ipſius Concilii celebrationem adjuvandam invenimus, ad Dei omnipotentis laudem,honorem & gloriam,atque univerſalis Eccleſiæ utilitatem,de eorundem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu,ſacrum œcumenicum,& generale Concilium,ex auctoritate ejuſdem Dei,& beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum,quâ nos quoque in terris fungimur, freti & ſubnixi, in civitate Tridentina, ad ſacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicæ proximè futurum indicimus,& ibi celebrandum,ſublatâ ſuſpenſione quacunque,ſtatuimus atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres noſtros omnibus ex locis,Patriarchas,Archiepiſcopos,& dilectos filios Abbates,cæteróſque, quibus in Concilio generali ſedere, & ſententiam dicere, jure communi,vel ex privilegio,vel ex antiqua conſuetudine licet,vehementer in Domino hortamur & monemus,atque etiam diſtrictè præcipiendo man-

mandamus, in virtute ſanctæ obedientiæ, in vi quoque juramenti, quod præſtiterunt, & ſub pœnis, quas in eos, qui ad Concilia generalia convenire neglexerint, ſacris ſciunt eſſe canonibus conſtitutas, ut ad Concilium ibi celebrandum conveniant intra eam diem, niſi fortè impedimento fuerint legitimo præpediti: quod tamen impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus præterea omnes & ſingulos, quorum intereſt, intereſſéve poterit, ut in Concilio adeſſe ne negligant. Cariſſimos verò in Chriſto filios noſtros, Romanorum Imperatorem electum, cæteróſque Reges & Principes, quos optandum ſanè eſſet Concilio intereſſe poſſe, hortamur & rogamus, ut ſi ipſi Concilio intereſſe non potuerint, at Oratores ſuos, prudentes, graves, & pios viros utique mittant, qui ipſorum nomine illi interſint, curéntque diligenter pro ſua pietate, ut ex eorum regnis atque dominiis Prælati ſine recuſatione, ac mora, tam neceſſario tempore, Deo & Eccleſiæ officium ſuum præſtent: eoſdem etiam curaturos eſſe minimè dubitantes, ut per ipſorum regna & dominia tutum ac liberum iter Prælatis, eorúmque familiaribus, comitibus, & aliis omnibus ad Concilium euntibus pateat; benignéque ac comiter omnibus in locis recipiantur atque tractentur; ſicut, quod ad nos attinet, ipſi quoque curabimus; qui nihil omnino prætermittere decrevimus, quod ad tam pium & ſalutare opus perficiendum, à nobis, in hoc loco conſtitutis, præſtari poſſit; nihil, ut Deus ſcit, quærentes aliud, nihil propoſitum habentes in hoc Concilio celebrando, niſi honorem ipſius Dei, diſperſarum ovium reductionem, ac ſalutem, & perpetuam Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem ac quietem. Ut verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet, notitiam perveniant, nec quiſquam ea excuſatione uti poſſit, quòd illa ignoraverit, præſertim cùm non ad omnes, quos de his literis certiores fieri oportet, tutus forſitan pateat aditus; volumus & mandamus, ut in Baſilica Vaticana principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi tunc, cùm in eis populus, ut Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palàm, clara voce à Curiæ noſtræ curſoribus, ſeu notariis aliquibus publicis recitentur: & poſtquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Eccleſiarum, itémque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito Campi Floræ affigan-

tur; ibique, quò legi, & omnibus innoteſcere poſſint, aliquandiu relinquantur; cùm autem inde amovebuntur, earum exempla in eiſdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem & affixionem omnes & ſingulos, qui his literis comprehenduntur, poſt duos menſes à die publicationis & affixionis earum, volumus perinde aſtrictos & obligatos eſſe, ac ſi ipſiſmet illæ coram editæ, & lectæ fuiſſent. Tranſſumptis quoque earum, quæ manu publicæ alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munita fuerint, ut ſine dubitatione ulla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ indictionis, ſtatuti, decreti, præcepti, admonitionis & adhortationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ, apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1562, Kalend. Decemb. Pontificatus noſtri anno primo.

Antonius Florebellus.
Barengus.

NOTÆ HISTORICÆ
Ad Bullam Pii IV.

QUæ ad Bullas Pauli III. & Julii III. animadverſa ſunt, magnam partem huc etiam pertinent. Pauca iis, & Bullam præſentem propiùs ſpectantia, adjungere lubet. *Primò* Bullæ hujus author eſt Pius IV. Johannes Angelus Mediceus ante Pontificatum dictus, ex nobili Mediceorum Mediolanenſium, Florentiâ ardentibus civilibus bellis profugorum, ſtirpe oriundus. Ejus vitam deſcripſit Onuphrius Panvinius, qui ſe ei familiarem fuiſſe profitetur. Eo teſte ante Pontificatum fuit *humanus, patiens, beneficus, gratus, mitis, pecuniæ minimè cupidus:* at Pontifex factus ſtatim *aliam perſonam, alios mores induiſſe viſus eſt.* Carolum Caraffam Cardinalem, Comites Montarii, Alliſanum & Leonardum Cardinalem, qui ipſum ad Pontificatum evexerant, iniquiſſimo, uti plerique

eo

eo tempore Juriſconſulti conſtantiſſimè aſſeverârunt, judicio Majeſtatis damnatos ſupplicio capitis affecit. Fuiſſe ipſum *palàm iracundum, occultè invidum, ad audiendum impatientem & difficilem, in reſponſis aliquando acerbum, dominandi cupidum, vafrum, cujuslibet rei, quam ignorari ſua intererat, ſimulatorem ac diſſimulatorem, timidum, audacem tamen, ad occultandam audaciæ ſpeciei formidinem, parùm gratum erga promotores, pecuniæ cupidum, ad aurum excipiendum etiam cum alieno detrimento attentum, ad ſervandum verò parùm cautum, amicitiam non ex re, ſed ex commodo æſtimantem, fratri infenſum, cibi viníque avidum, ſed in prandio profuſum, in Cœna parcum, in voluptates pronum &c.* totidem verbis Onuphrius, hominis minimè pii, ſed profani & animalis veriſſimam effigiem delineans, teſtatur. *Secundò* profitetur Pius, ſe conſilium cepiſſe generalis Concilii celebrandi & congregandi, *optimum* videlicet *remedium ad hæreſes exſtirpandas, ſchiſma tollendum, & mores adeò corruptos & depravatos emendandos.* Sed Concilii illius animo invito ſuſcepti cauſæ impellentes fuerunt tum metus, ne Galli Concilium Nationale indicerent: tum querela publica, quòd ob Concilium interruptum religio paſſim mutetur, & Scoti libertatem religionis, ſancito cum Anglis adverſus Reginam ſuam fœdere, ſibi vindicaverint: tum denique Maximiliani Regis Bohemiæ amicitia, quam cum Proteſtantibus adeò arctè coluit, ut Papa quereretur, *habere ſe filium hæreticorum fautorem.* Hæc æquè aliâs, quicquid etiam ſimularet, à Concilio abhorrentem, ad illud denuo celebrandum compulerunt, parum penſi aliâs habiturum, quicquid de hæreſibus, ſchiſmate, corruptis & depravatis populi Chriſtiani moribus fieret. Interim de corruptione & depravatione morum populi Chriſtiani querela juſtiſſima Bullæ arguit, decreta Reformationis præcedentibus Seſſionibus cuſa & vulgata, parùm admodum ad comprimendam morum populi Chriſtiani licentiam valuiſſe. De *extirpatione hæreſium* videſis, quæ ſuperiùs adnotata à nobis ſunt. *Tertiò* fatetur Bulla ſub Paulo III. Concilium Tridento Bononiam translatum eſſe *accedente etiam Sedis Apoſtolicæ authoritate.* Atqui id omne factum eſſe inſcio Pontifice, Legati ſtrenuè ſimulaverunt, & Scipio Henricus pertendit. Conſule, quæ eam in rem à nobis ſupra quoque dicta ſunt. *Tertiò* fatetur Bulla, *adnitente humani generis hoſte, aliáſque ex aliis difficultates & impedimenta objiciente* factum eſſe, ut tantùm eccleſiæ commodum, Concilium videlicet, quàm diutiſſimè retardaretur. At nemo graviora impedimenta Concilio, inprimis legitimo & Chriſtiano, objecit, quàm ipſimet Pontifices, uti hiſtoria Concilii huc uſque producta manifeſtum facit. *Quartò* imbellis & vana querela eſt Bullæ, *quòd interea auctæ fuerint, multiplicatæ & propagatæ hæreſes, quòd ſchiſma creverit.* Evangelii veritas infami *hæreſeos* nomine perſtringitur. Quòd ſi tamen hæreſes veræ creverunt, cur integro decennio Concilium

interruptum dormivit? Et quis tandem fructus fuit præcedentis à Concilio tot annos navatæ operæ, ſi eo tempore non imminutæ ſed auctæ hæreſes & ſchiſma fuerunt? *Quintò* Pius Imperatorem, Reges & Principes invitat ad Concilium his verbis: *Chariſſimos verò in Chriſto filios noſtros, Romanorum Imperatorem electum, cæteróſque Reges & Principes, quos optandum ſanè eſſet Concilio intereſſe poſſe, hortamur & rogamus, ut ſi ipſi Concilio intereſſe non potuerint, oratores ſuos prudentes, graves & pios viros utique mittant.* Nihil dicam de inſolentia termini, cùm Imperatorem per contumeliam *electum* vocat; quaſi videlicet veri & abſoluti Imperatoris axioma reportare, niſi emendicato ſuffragio Pontificis non potuerit. quo nihil iniquius & probroſius dici cogitaríque poteſt. Et meritò omnes boni deteſtati ſunt intolerabilem faſtum Pauli IV. Pontificis, qui renuntiationem Caroli V. & coronationem Ferdinandi, quia ipſo auctore facta non erat, invalidam pronuntiavit, & Ferdinandi, quia ipſo auctore facta non erat, invalidam pronuntiavit, & Ferdinandi Oratorem Suſmannum pro confirmatione ejus Romam miſſum, ne quidem audire dignatus eſt, adeò ut infecta re, proteſtatione tamen priùs interpoſita, Româ diſcedere coactus fuerit. Quem Pauli IV. typhum non obſcurè poſtea damnavit ipſe hic Pius IV. qui ſtatim atque Papa electus eſt, pronuntiavit Ferdinando injuriam eſſe factam, adeóque ejus electionem ratam habuit. Cur verò Imperatores, Reges & Principes invitat Pius, ut ipſi Concilio interſint, cùm tamen Concilio intereſſe dedignati ipſi Pontifices fuerint? Quaſi videlicet infra dignitatem Pontificis, qui ſibi præcipuam Concilii curam arrogavit, fuerit ἀμέσως intervenire Concilio: at Imperatori, Regibus & Principibus glorioſum eſſe debuerit ad Purpuratorum Patrum ſubſellia abjici.

Cætera, quæ in Bulla hac occurrunt, animadverſione digna, incidunt fere in eas notas, quas Pauli III. & Julii III. Bullis ſubjunximus: nec non in Seſſionis XVII. hiſtoriam, eíque additas notas.

SESSIO XVII.

Quæ eſt Prima

SUB PIO IV. PONT. MAX.

Celebrata die 18. Jan. An. 1562.

Decretum de celebrando Concilio.

PLacétne vobis ad laudem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii & Spiritus Sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & Religionis Chriſtianæ, ſacrum œcumenicum & generale Concilium Tridentinum, in Spiritu ſancto legitimè congregatum, ab hodierno die, qui eſt 18. menſis Januar. anni à Nativitate Domini 1562. Cathedra Romana S. Petri, Apoſtolorum Principis, conſecrato, ſublata quacunque ſuſpenſione, juxta formam & tenorem literarum ſanctiſſimi Domini noſtri Pii IV. Pont. Max. celebrari, & in eo ea, debito ſervato ordine tractari, quæ proponentibus Legatis, ac Præſidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, ſedandas de religione controverſias, coërcendas linguas doloſas, depravatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram atque Chriſtianam pacem conciliandam apta & idonea ipſi ſanctæ Synodo videbuntur? Reſponderunt. Placet.

Indictio futuræ Seſſionis.

Placétne vobis, proximam futuram Seſſionem habendam, & celebrandam eſſe Feriâ quintâ, poſt ſecundam Dominicam Quadrag. quæ erit die 26. menſis Februarii? Reſponderunt. Placet.

HISTORIA SESSIONIS XVII.

EXacto biennio, in quod uſque Concilium ſuperiori Seſſione prorogatum erat, Romæ in conſeſſu Cardinalium, quid deinceps agendum eſſet, deliberatum eſt. Quamvis autem decreto illi appoſita conditio eſſet, ut ſuſpenſio continuetur etiam poſt biennium, *ſi legitima impedimenta ſubmota non fuerint:* tamen ejuſmodi impedimenta legitima, & quæ ad ſuſpendendum ulteriùs Concilium ſufficerent, vix apparebant. Unde quidam declarationem aliquam inſtituendam eſſe monebant. Alii verò ſuadebant,

debant, malum bene poſitum ne moveretur; dum de Concilio altum eſſet ubique ſilentium, neque Princeps vel Populus quiſquam illud depoſceret, opportunum minimè eſſe, alios ad illud flagitandum animare. Quod quidem argumentum apud Pontificem adeò efficax fuit, ut de Concilio omnem in poſterum cogitationem curámque abjecerit. Mortuus eſt Julius III. decimo Cal. Aprilis An.1555. Cui mox datus eſt ſucceſſor Marcellus Cervinus S. Crucis Cardinalis, qui Marcelli II. nomen, novo humilitatis & modeſtiæ exemplo, retinuit. Ei reformationis & emendationis Curiæ Romanæ, ac Pontificiæ poteſtatis imminutionem feriò curæ cordique fuiſſe, ſunt qui teſtificentur. Palàm enim faſſus eſt, *è prædeceſſoribus ſuis quinque ſucceſſione perpetua ipſum emendationis nomen abhorruiſſe, quòd perſuaſum haberent illius authores Pontificiæ authoritatis ſolummodo extenuationem ſpectare. Se è contra ſentire, nihil æquè quàm emendationem ejuſmodi facere ad authoritatem Pontificiam vel conſervandam, vel amplificandam.* Onuphrius Panvinius in vita ejus narrat, ſe ſanctiſſimum ejus de Chriſtianiſmo vel per Generale Concilium, vel quavis alia ratione ad concordiam redigendo mentem ex familiaribus ſermonibus cum ipſo Marcello, dum Cardinalis eſſet, habitis agnoviſſe. Idem ſubjicit, Marcellum hunc Papam in prandio narrantem Hadriani VI. verba de ſumma Pontificum miſeria, manu menſam percutientem hæc in verba erupiſſe: *Non video, quomodo, qui locum hunc altiſſimum tenent, ſalvari poſſint!* Secundo & viceſimo Pontificatus ſui die deceſſit, ſucceſſorémque habuit Johannem Petrum Caraffam, dictum Paulum IV. Is timentibus à ſevero ejus ingenio eccleſiæ reformationem, vetus illud occinuit: *Uxorem non habentes ſæpe verberant.* Nihilominus, ut nominis ſui nonnullam apud poſteros exiſtimationem conſequeretur, Curiæ Romanæ emendationem meditari videri voluit. Exeunte enim Januario An.1556. Congregationem inſtituit conſtantem XXIV. Cardinalibus, XLV. Præſulibus, aliiſque hominibus ob eruditionem in aula maximè conſpicuis, ad centum uſque & quinquaginta. Hi tres in Claſſes diſtincti, materiam de Simonia ventilabant. Cúmque nonnulli cenſerent, hac de re in Concilio generali dicendum eſſe, Paulus indignatus reſpondit: *Sibi, qui ſupra omnes ſit, nihil Concilio opus eſſe.* Cardinali Bellajo ſubjungenti, Concilium non requiri ad authoritatem Pontifici addendam, ſed magis ad ineundam rationem executionis, ut ubique ſit eadem & æquabilis, reſpondit, *ſe, ſi res ita poſtulaverit, Romæ Concilium celebraturum. Ut haberetur Concilium Tridenti, hoc eſt, in medio Lutheranorum, nunquam ſe conſenſiſſe. Concilium enim propriè ſolis Epiſcopis conſtare. Magnæ igitur fuiſſe vecordiæ ſexaginta Epiſcopos, neque eos maximi nominis, &* 40. *Doctores non omnes de meliore nota, Tridentum ad montes ablegâſſe, ſicut jam bis factum ſit. Se verò perſuaſum eſſe, non alios rectiùs eccleſiæ doctrinam & diſciplinam ad rationis*

tionis normam exigere poſſe, quàm ipſum Chriſtum vicarium, adhibitis in conſilium tum Cardinalibus, tum Præſulibus & Doctoribus, quotquot ſunt Romæ, qui eruditione ſint ſuperiores omnibus iis, qui omni operâ & ſtudio Tridentum adduci poterant. Nihilominus poſtea apud Principes eorúmque Legatos aſſiduè Concilium jactavit, ſed tale nimirum, *quod Romæ coram ſe conſtituatur, & quo caput & membra, ordo ſecularis aequè ac Eccleſiaſticus emendetur.* Sic nempe ſubducebat rationes, facilè omnem de Concilio curam cogitationémque abjecturos Principes, ſi intelligerent, ipſi in animo eſſe non Eccleſiaſticum duntaxat, verùm & magis etiam ſecularem ordinem reformationi ſubjicere. Quod novum & inſolitum ſuperioribus Pontificibus ejus arcanum fuit. Mortuus eſt XV. Kalend. Sept. An. 1559. poſtquam intolerabilem ob ſuperbiam & inſanam tyrannidem ardentiſſimum in odium populi R. incidit. Succeſſorem nactus eſt Pium IV. de quo in notis ad Bullam ejus nonnihil dictum. Statim atque electus eſt, de Concilio, convocandum illud poſtliminio eſſet nécne, cura animum ejus ſubivit. Cúmque de eo cum Cardinale Morono diu multúmque deliberâſſet, tandem eam in ſententiam deſcendit: *Concilium quidem haberi non poſſe ullo Eccleſiæ aut Regnorum per religionem diviſorum bono, ac ſine ſummo authoritatis Pontificiæ periculo: quia tamen veritatis hujus homines minimè ſint capaces, idcirco illud etiam palàm & manifeſtè repudiari non poſſe.* Proinde conſtituit in omnem eventum oſtendere, ſe promptum & Concilii cupidum aliorum deſideria antevertere, quò tectiùs eorum conatibus obſiſteret, & exiſtimationi ſuæ rectiùs conſuleret: deliberatione interim ea, ad quam humanum judicium pertingere non poteſt, ſuperiores in cauſas rejecta. Cúmque paulò pòſt in Gallia de Nationali Concilio indicendo & celebrando palàm ageretur, aliæque cauſæ, quas in notis ad Bullam ejus obiter attigimus, invitum compellerent, cœpit cum Cardinalibus de loco habendi Concilii generalis conſultare. Re diu multúmque deliberata, Tridentum placuit, ut ita Concilii continuatio haberi poſſet. Ita convocatis Cæſaris, Hiſpaniarum, Luſitaniæ, Poloniæ Regum, nec non Venetorum & Florentiæ Principum Legatis, de convocando poſtliminio Concilio animi ſui mentem aperit, qui conſilium Pontificis probant, & à Principibus ſuis promptiſſimam opem pollicentur. Interim Papa apud eos multa de executione decretorum Concilii, quæ curari debeat ab ipſis Principibus, commemoravit, ut obliquè ipſius Concilii convocationem remoraretur. Neque etiam ſententia ejus de Concilio indicendo Principibus omnibus æquè placuit. Hiſpaniarum quidem Rex & Concilii celebrationem & locum ejus ſimpliciter probavit. Galliarum verò Rex celebrationem quidem Concilii, at non locum. Commendavit potiùs Conſtantiam, Treviros, Spiram, Wormatiam, Hagenojam, veluti loca opportuniora

tuniora reliquis. Addebat, non continuandum Concilium, ſed novum potius indicendum, abolitis iis, quæ Tridenti jam decreta erant. Cæſar etiam reſpondit, de Concilio nihil ſe niſi Ordinibus Imperii in Conſilium adhibitis ſtatuere poſſe. Quoad eas autem ditiones, in quas hæreditario jure poſſidet Imperium, vix ſperare ſe, adduci eas poſſe, ut Legatos ad Concilium mittat, niſi conceſſa antea communione Calicis, permiſſo Sacerdotibus matrimonio, commoda reformatione inſtituta, omnibúſque, quæ Tridenti inchoata fuerant, retractatis. Nomen ipſum Tridenti adeò omnibus exoſum eſſe, ut eam in Civitatem nunquam illi aſſenſuri ſint. Id Cæſaris reſponſum gratum erat Pontifici, utpote cui ex eo conjecturam capere proclive fuit, Concilium hac ratione in longum extractum iri. Sed Nationalis Concilii in Gallia habendi metus indies creſcens Pontificem adegerat, ut Concilio & quidem Tridenti aperiendo & continuando, ſecus quàm pertendebant Ferdinandus, Rex Galliæ, aliíque, qui non vetus Concilium Tridenti continuari, ſed novum alibi indici petierunt, diem deſignaret. Ita diploma vel Bulla, quam ſuperiùs poſuimus, conficitur, & in Galliam, Germaniam utramque, Hiſpaniam, Angliam, Poloniam & Moſcoviam mittitur. Cæſar reſpondit, ſe, quâ *Ferdinandus* eſſet, quamlibet diplomatis formam libenter accepturum: verùm quâ *Imperator* eſſet, non eſſe fas ſibi ſententiam promere, quoad reſponſum eſſet, quid ab nuntiis Apoſtolicis Legatíſque ſuis in Naumburgenſi Proteſtantium Conventu geſtum eſſet. Rex Galliæ ad Oratorem ſuum ſcripſit, eſſe in diplomate nonnulla, quæ emendationem requirant, quale ſit, quòd titulum quidem præferat *Indictionis*, at in eodem verba appareant, quæ evincant diploma factum eſſe ad ſuſpenſiones Concilii jam inchoati tollendas. Se verò ea in ſententia omnino eſſe, ut quæ jam Tridenti decreta ſunt, ſub examen denuo revocentur. Neque aliter Germanis ſatisfieri poſſe. Quòd ſi id minùs ſuccedat, tum ad remedium Concilii Nationalis ſibi decurrendum. Neque etiam Hiſpaniarum Regi ſatis diploma probatum eſt, eò quòd continuandum eſſe Concilium, non apertis ſed ambiguis duntaxat in eo verbis expreſſum eſſet. Cæterùm non obſtantibus iis, quæ adverſus diploma objecta ſunt, Pontifex nihil in eo immutare certus, appetente tempore, quod Concilio inchoando deſtinatum fuerat, Præſides futuros Concilii deſignavit Herculem Gonzagam Cardinalem Mantuanum, & Jacobum Puteum Nicæum, magni nominis Juriſconſultum. Cúmque poſterior hic circa tempus inchoandi Concilii graviter morbo laboraret, ejus in locum ſubſtituit F. Hieronymum Seripandum Cardinalem. Hi duo Legati iter ingreſſi circa feſtum Paſchatis An. 1561. Tridentum venerunt, quo tempore novem jam Epiſcopi aderant. Interea

Ponti-

Pontifex non parùm commotus eſt literis Catharinæ Mediceæ, Reginæ Galliæ, die 4. Auguſti ad eum exaratis, quibus hominum Catholicæ unionis ſtudioſorum, ex mente inprimis & conſilio Johan. Monlucii Epiſcopi Valentini, ſententiam promit, quouſque Proteſtantibus ad publicam Regni quietem indulgendum ſit. Inter alia ſcribit, *tantam eſſe multitudinem eorum, qui ab Eccleſia Romana ſeceſſerint, ut nec legibus, nec armis cogi poſſint. Cúmque illi Symbolum Eccleſiaſticum & VI. Concilia Oecumenica recipiant, pleriſque conſultum videri, ut, licèt diverſa ſentientes, ad Eccleſiæ communionem admittantur. Offenſionum etiam cauſas iis præcidendas: à Baptiſmo ſputi in os infantis injectionem, exorciſmos, aliáque ejusmodi removenda: uſum Calicis, precum in lingua vulgari, Pſalmodiam vernaculam reſtituendam, feſtum Corporis Chriſti abrogandum.* Cæterùm cùm nec Germaniæ, nec Galliæ Præſules acceſſuri ad Concilium, & Hiſpani exiguo numero adfuturi crederentur, Itali quoque Pontificem implorârunt, ut paucis ad Concilium ex gente ſua ablegandis contentus, reliquos eo onere eximat. Quibus Pontifex reclamans, neceſſitatem eundi obtendit, ne Tranſalpini, qui omnes Pontificatum Concilio ſubjicere in animo habeant, vincant maximo cum Italæ gentis detrimento. Adjunxit duobus Legatis Præſidibus tertium Staniſlaum Hoſium, Cardinalem Warmienſem, & mox etiam quartum & quintum, nimirum Ludovicum Simonetam & Marcum Syricum, Cardinalem utrumque. Et Cardinale quidem Simoneta Tridentum ingrediente, viſus eſt immanis ignis è terra exurgens urbem ſupergredi inſtar vaporis igniti, quem ſtellam ardentem vocant, à qua ſola magnitudine differebat. Aderant tum Tridenti præter Cardinales Legatos quinque, Epiſcopi nonaginta duo. Ex Polonia duo Præſules adventantes, reliquorum abſentiam Cardinalibus Legatis excuſant, ſimúlque, ut abſentibus per procuratores authoritate munitos Synodo intervenire, & unâ cum præſentibus Epiſcopis ſuffragia ferre liceret, petunt. Id poſtulatum à Legatis ad Pontificem relatum, tum ipſi, tum Cardinalibus ingratum ſuſpectúmque fuit, utpote quibus certum erat, decreta condenda eſſe, non per nationum, ſed per ſingularum perſonarum præſentium ſuffragia, quò ſic Itali Concilio proximi reliquos ſuffragiis ſuis vincere poſſent. Idque eò magis obſervandum videbatur eo tempore, quò magis & Hiſpanos & Gallos id moliri conſtabat, ut Pontificia authoritas per Epiſcopalis authoritatis incrementum minueretur. Polonis igitur Epiſcopis reſponſum eſt, *Concilium illud idem eſſe cum eo, quod à Paulo III. cœptum erat, & ejus continuationem; proinde agendi formam & ordinem ibi inchoatum, ac utiliter uſurpatum, deinceps quoque ſervandum. Inter alia autem id receptum fuiſſe, ut abſentium ſuffragia non computentur.* Quo accepto reſponſo Poloni duo Epiſcopi Tridento diſceſſerunt, neque illuc amplius reverſi

 ſunt.

ſunt. Interim die 15. Januarii An. 1562. Congregatio generalis Tridenti habetur, in qua Cardinalis Mantuanus Legatorum Apoſtolicorum Princeps, de neceſſitate & opportunitate aperiendi Concilii pluſcula diſſeruit, Præſules, ut ad actionem adeò piam & ſanctam ſe jejuniis, eleemoſynis &c. præparent, admonuit, Legationis diploma, & tria Pontificis Brevia prælegi curavit. Cúmque in tertio Brevi ad tollendam materiam controverſiarum, quæ ex præcedentia oriri poſſent, ediceretur, ut Patriarchæ primum locum teneant, ſecundum Archiepiſcopi, atque in his non ſedis dignitas, ſed promotionis tempus reſpiciatur, neque dignitatum primatialium, ſive veræ, ſive prætenſæ illæ fuerint, ratio habeatur; graviter ei ſe oppoſuit F. Bartholomæus de Martyribus in Luſitania Archiepiſcopus Bracarenſis, indignabundus ſuam ſedem, quæ omnium in Hiſpania primatum obtineat, Pontificis ſententiâ ſubjici non ſolùm aliis ſedibus Archiepiſcopalibus ſibi ſubditis, ſed etiam Archiepiſcopo Roſſanenſi, cui nullus eſt ſuffraganeus; imò Archiepiſcopis Nicienſi & Antiborenſi, qui locum, in quo reſideant, ne quidem habeant. Fas æquúmque non eſſe, ut Pontifex authoritatis ſuæ retinentiſſimus, alios jure legitimo ſpoliet. Cúmque à Legatis edoceretur, nemini hac ratione præjudicium creari, ægrè tandem acquievit. At reliqui Epiſcopi Hiſpani majorem moleſtiam faceſſiverunt Legatis, contendentes, ut apertis verbis declaretur, non novum Concilium ſed veterem continuationem inſtitui. Contentio adeò efferbuit, ut poſt altercationes varias & amarulentas Epiſcopi illi comminati fuerint, ſe Proteſtatione facta in Hiſpaniam redire velle. Tandem ne Cæſari, Gallis, Germanis ſe opponerent, & Proteſtantium querimoniis anſam præberent, placati ſunt ea lege, *ut nec verba ulla Decretis inſerantur, quæ aut novum arguant Concilium, aut quidquam continuationi prioris detrahant: tum ut Cardinales promittant, Pontificem ea omnia, quæ duabus præcedentibus Synodi Convocationibus Tridenti acta fuerunt, confirmaturum, eo etiam caſu, ſi Concilium abrumpi contingat, antequam ad finem perducatur.* Ita igitur in id convenit, ut verbis ſignificantibus exprimeretur, *dari principium celebrationi Concilii, ſuſpenſione qualicunque ſublata.* Quibus verbis ambiguis, & contrarios ſenſus recipere idoneis, quòd concordiæ inter Patres ſarciendæ ſufficere viderentur, omnes acquieverunt, indicta Seſſioni die XVIII. Finita congregatione Legati cum intimis ſuis de Decreto condendo deliberantes, inter alia etiam ad coërcendam Epiſcoporum, qui Romanam Curiam depreſſam cupiverant, libertatem, & ne quid temerè illi agitare poſſent, ſtatuerunt Decreto inſerere, ne quis præter Legatos quidquam in Synodo deliberandum in medium adducere poſſit. Cúmque ea re offenſum iri Epiſcopos facilè intelligerent, eo artificio uſi ſunt, ut poſitionem negativam, *ut nemo præter Legatos*

pro-

proponat, ceu duram nimis & aſperam, negligerent, & affirmativam, *ut Legati proponerent,* utpote quâ non diſertis verbis, ſed virtualiter cæteri excludantur, quæſito etiam prætextu debiti ordinis ſervandi, & deliberationis ad ipſam Synodum referendæ, deligerent. Succeſſit tandem die 18. Januarii Seſſio XVII in qua Cardinalis Mantuanus Miſſam Spiritûs S. celebravit, & Caſparus à Foſſo, Archiepiſcopus Rheginus Orationem habuit, cujus argumentum fuit eccleſiæ ſupra ſcripturam authoritas, primatus Papæ, Conciliorum poteſtas & infallibilitas. Dein Secretarius Synodi, Epiſcopus Theleſinus legit Diploma convocationis Synodi, & Archiepiſcopus Rheginus Decretum de Concilio aperiendo. Verbis iis, *Proponentibus Legatis* prælectis, quatuor Præſules, Petrus Queretus Archiepiſcopus Granatenſis, Franciſcus Blano Aurienſis, Andreas de Queſta Legionenſis, & Anthonius Gorromero Almerienſis Epiſcopi, contradixerunt, *utpote novis, nec in aliis Conciliis uſitatis, quaque libertatem proponendi in Concilio reſtringerent,* poſtulârúntque, uti ſuffragia ſua in acta Concilii referrentur.

NOTÆ

Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XVII.

Hiſtoria in compendio narrata decem annorum intercapedinem complectitur, inter abruptum nimirum ſub Julio III. & redintegratum ſub Pio IV. Concilium. Ac *primò* quidem luculenter ex ea Pontificum à Concilio averſiſſimus animus cognoſcitur. Etenim ſi celebrandi Concilii ſeria cura ſubiviſſet animum eorum, ſublatis è medio, uti mox poſt abruptum Concilium contigit, impedimentis ſine dubio poſtliminio illud coiviſſet. Atqui biennio elapſo, cùm Cardinales legitima impedimenta non reperirent, ſtatuerunt, *malum bene poſitum movendum non eſſe, imprimis nemine jam principe vel populo Concilium flagitante.* Julii ſucceſſor Marcellus II. viſus eſt expetere Romanæ curiæ reformationem. Et Prædeceſſores ſuos quinque ab emendationis vel nomine duntaxat abhorruiſſe faſſus eſt. At à doctrinæ emendatione toto animo abhorruit. Qui & huic ſuffectus eſt, Paulus IV. palàm Concilium deteſtatus eſt, dictitans, *ſibi, qui ſupra omnes ſit, nihil Concilio opus eſſe.* Utque omnes à Concilio abſterreret, minatus eſt, Concilium Romæ ſe coram & Cardinalibus habendum, cui non eccleſiaſticus duntaxat, ſed ſecularis etiam ordo ſubjiciatur. Sed & Pius IV. animo abhorruit à Concilio, lingua ejus amorem profeſſus eſt, eò quòd, uti dicere ſolitus eſt, veritatis hujus, *quòd* videlicet *Concilium Papatui minùs utile ſit,* homines capaces non exiſtant. Proinde nihil non obliquè & per cuniculos egit, ut

illud ſufflaminaret, donec neceſſitas & majoris mali metus ipſum cogeret. *Secundò* Marcelli II. ingenua de Reformationis neceſſitate & dubio ſtatu ac ſalute ejus, qui Pontificis ſedem obtinet, confeſſio, quam inſita eis vis conſcientiæ extorſit, planè ἀξιομνημόνευτος eſt. Similis eſt ei, quam Hadriano VI. in vita Marcelli hujus tribuit Onuphrius, nimirum, *Romano Pontifice (*Beatiſſimo videlicet Patre*) neminem eſſe miſerabiliorem , neque conditione ejus ullam miſeriorem.* Ita de ſalute Pontificis duo Pontifices reliquis omnibus vitæ innocentiâ præferendi, dubitare, & tantùm non deſperare coacti ſunt. *Tertiò* Pauli IV. immanis typhus meritò perſtringendus venit. Concilium deteſtatus eſt eo ſolo nomine, quòd ipſe ſit ſupra Concilium. Quin & Paulum III. ac Julium III. Prædeceſſores palàm inſimulavit ſtoliditatis, quòd Tridentinum Concilium, cujus authoritatem animosè ſugillavit, inſtituiſſent. Utque Principes à Concilio deterreret, minatus eſt; ſe ſuo, Romano videlicet Concilio etiam ſecularem ordinem ſubjecturum, quaſi videlicet ſummæ in terris poteſtates, quæ neminem Deo, in civilibus inprimis rebus, ſuperiorem habent, Pontificis imperio & cenſuræ ſubjacerent. Fuitque hoc arcanum Pauli Pontificis, ut hoc φοβήτρῳ à Concilii poſtulatione Principes populíque omnes depellerentur. *Quartò* Imperatoris & Regum de indictione & loco Concilii habendi diſſentientium æſtus prodit interiorem animi ipſorum de Concilio ſenſum. Sanè Rex Galliarum & locum vehementer improbavit, & contendit, ut novum potiùs illud Concilium quàm continuatum haberetur, atque quæ antehac Tridenti decreta erant , irrita priùs omnia redderentur. Sed & Ferdinandi Imp. hæreditariæ ditiones, ut vetera illa Tridentina decreta antiquarentur , expetierant. *Quintò* Bullam Pii IV. ad examen ſuperiùs revocavimus. Id unum nunc addimus, inſolenter feciſſe Pontificem, qui Imperatoris & Regum circa eam animadverſiones adeò flocci pendit, ut ne unum quidem Bullæ apicem in eorum gratiam mutare dignatus fuerit. *Sextò* Papa novo exemplo quinque Legatos Concilio præfecit, & Italis, ut magnâ frequentiâ Tridentum proficiſcerentur, quamvis haud alii quàm Hiſpani adfuturi crederentur, mandavit. Ita denuo ſe munire voluit, ne Pontificia poteſtas, cui utpote injuſtas ab omnibus Tranſalpinis inſidias ſtrui ipſe Papa faſſus eſt , ullum in periculum adduci poſſet. *Septimò* Catharinæ Mediceæ Epiſtola ad Paulum IV. exarata , jugulum variis Papatûs erroribus & abominationibus petit , & Proteſtantium in Regno Galliæ patrocinium apertè ſuſcipit, eóſque ab intentato hæreſeos crimine vindicat. *Octavò* Poloniæ Epiſcopi duo , abſentium Præſulum procuratoribus ſuffragandi poteſtatem conciliaturi, à Concilio rejecti ſunt. Cùm igitur ex Italia ſola tot ſuffragia colligi potuerint, Polonia duobus ſuffragiis contenta eſſe debuit. Ita facilis

fuit

fuit Epiſcopis Italis, Papæ mancipiis, victoria. Quæ quidem fraus Pontificis in cauſa fuit, ut Epiſcopi Poloni Concilium desererent, neque ex Regno illo potentiſſimo quiſquam deinceps in Concilio ampliùs compareret. *Nonò* Congregatio generalis Præſulum contentionibus miſerè divexata, ipſis Romæ Cardinalibus infauſti ominis viſa eſt. Inprimis memoratu digna eſt ab Hiſpanis Epiſcopis mota acerrima diſputatio, quâ illi apertis verbis Concilii continuationem potiùs, quàm novam indictionem fieri, prodi expetierunt. Quæ contentio adeò efferbuit, ut Epiſcopi illi diſceſſum jam molirentur. Tandem compoſitus eſt ille animorum æſtus generali & ambiguâ verborum formulâ, ſub qua uterque Patrum contradicentium ſenſus occultari poſſet. *Decimò* Decretum quod attinet, ei fraudulenter & callidé inſerta ſunt verba *proponentibus Legatis,* quibus Pontificii Legati omnibus reliquis in Concilio Epiſcopis facultatem quidquam præter voluntatem Pontificis & Legatorum proponendi, ademptam præciſámque voluerunt. Proinde iis utpote novis, libertatem Concilii reſtringentibus, ſolenniter quatuor in ipſo Concilio Præſules contradixerunt.

SESSIO XVIII.

QUÆ ET II. SUB PIO IV. P. M.

Celebrata die 26. Febr. An. 1562.

Decretum de librorum delectu, & omnibus ad Concilium fide publica invitandis.

SAcroſancta, Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, non humanis quidem viribus confiſa, ſed Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui os, & ſapientiam Eccleſiæ ſuæ ſe daturum promiſit, ope & auxilio freta, illud præcipuè cogitat, ut Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter ſe diſſidentium opinionibus, pluribus locis inquinatam & obſcuratam, in ſuam puritatem & ſplendorem aliquando reſtituat; & mores, qui à veteri inſtituto deflexerunt, ad meliorem vitæ rationem revocet; corq; patrum ad filios, & cor filiorum ad patres convertat. Cùm itaque omnium primùm animadverterit, hoc tempore ſuſpectorum ac pernicioſorum librorum, quibus doctrina impura continetur, & longè latéque diffunditur, numerum nimis excreviſſe, quod quidem in cauſa

cauſa fuit, ut multa cenſura in variis provinciis, & præſertim in alma urbe Roma, pio quodam Zelo edita fuerint, neque tamen huic tam magno ac pernicioſo morbo ſalutarem ullam profuiſſe medicinam; cenſuit, ut delecti ad hanc diſquiſitionem Patres de cenſuris libriſque, quid facto opus eſſet, diligenter conſiderarent, atque etiam ad eandem ſanctam Synodum ſuo tempore referrent; quò faciliùs ipſa poſſit varias & peregrinas doctrinas, tanquam zizania, à Chriſtianæ Veritatis tritico ſeparare, déque his commodiùs deliberare, & ſtatuere quæ ad ſcrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum cauſas, magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta eſſe vult, prout etiam præſenti decreto deducit: Ut, ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putaverit, quæ vel de hoc librorum & cenſurarum negotio, vel de aliis, quæ in hoc generali Concilio tractanda prædixit, non dubitet à Sancta ſynodo ſe benignè auditum iri.

Quoniam verò eadem Sancta Synodus ex corde optat, Deúmque enixè rogat, quæ ad pacem ſunt Eccleſiæ, ut univerſi communem matrem in terris agnoſcentes, quæ, quos peperit, oblivisci non poteſt, unanimes, uno ore, glorificemus Deum & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti; Per viſcera miſericordiæ ejuſdem Dei & Domini noſtri, omnes, qui nobiſcum communionem non habent, ad concordiam & reconciliationem, & ut ad hanc ſanctam Synodum veniant, invitat atque hortatur; Utque charitatem, quæ eſt vinculum perfectionis, amplectantur; pacémque Chriſti exultantem in cordibus ſuis, præ ſe ferant, in quam vocati ſunt in uno corpore. Hanc ergo non humanam, ſed Spiritûs Sancti vocem audientes, ne obdurent corda ſua, ſed in ſuo ſenſu non ambulantes, neque ſibi placentes, ad tam piam & ſalutarem matris ſuæ admonitionem excitentur & convertantur. Omnibus enim charitatis officiis ſancta Synodus eos ut invitat, ita complectetur.

Inſuper eadem Sancta Synodus decrevit, fidem publicam in Congregatione generali concedi poſſe, & eandem vim habituram, ejuſdémque roboris & momenti futuram, ac ſi in publica Seſſione data & decreta fuiſſet.

HISTORIA SESSIONIS XVIII.

DIe 27. Jan. habita eſt congregatio, in qua tria à Legatis propoſita ſunt. 1. *Ut libri à diverſis authoribus, poſt natas hæreſes editi, unâ cum cenſuris adverſus eos examinarentur, quò de iis Synodus judicium ferre poſſit.* 2. *Ut Synodi decreto citentur omnes, quos ea res concernit, ne ſe inauditos damnari querantur.* 3. *An hæreticis ſalvus conductus concedi debeat?* De primo itum eſt in partes. Duo Archiepiſcopi, Ludovicus Beccatellus Raguſinus, & P. Auguſtinus Selvaga Genuenſis, indicem librorum à Paulo IV. prohibitorum probant, & ulteriorum in hoc negotio operam inutilem & ſupervacaneam eſſe judicant. Contra Johannes Thomas de S. Felicio Pauli IV. Indicem, uti rigidum nimis

nimis retractandum à Patribus cenſet, ſimúlque ſuadet, ut libri cenſoriam nondum virgulam experti inter Patres & Theologos, tam præſentes in Concilio, quàm abſentes diſtribuantur, qui examinatos cenſura ſua perſtringant: utque congregatio non admodum numeroſa deſignetur, quæ de cenſura judicium ferat. De citandis quoque librorum authoribus variatum eſt ſententiis. Alii citandos, audiendóſque ſtatuerunt. Alii libros mortuorum ſimpliciter condemnandos, vivos verò etiam audiendos cenſuerunt. Alii etiam adverſus mortuos eadem juris forma, qua erga vivos, procedendum pertenderunt. F. Georgius, fratrum Eremitanorum Generalis, librorum prohibitionem comparabat cum prohibitione cibi à medico vetiti. Sicut igitur interdictum ejuſmodi non ſit contra cibum, nec contra eum, qui præparaverit, qui tamen audiri debeat, quia præceptum medici tum ipſi, qui præparavit, tum ægrotanti bono ſit ceſſurum: ita prohibitionis librorum ſimilem omnino rationem eſſe. Circa tertium articulum de Proteſtantibus, conceſſo libero commeatu, factáque ſpe veniæ ad pœnitentiam invitandis, ipſi Legati ſententiis variabant. Cardinalis Mantuanus omnes venia, & præteritorum impunitate donandos cenſuit. Hac enim ratione futurum, ut plures eccleſia lucrifaceret. Contrà legatus Simoneta ſpem impunitatis multis fore ad peccandum illecebram, acerbitatem verò ſuppliciorum ingratam eſſe equidem ea perpetientibus, at neceſſariam, ad innumeros in officio retinendos, multáque ejuſmodi alia diſſerebat. Statutum tandem, *quoad Indicem* quidem *librorum prohibendorum, ut ei conficiendo nonnulli deligerentur; tum ut per aliquam decreti clauſulam iis, quorum libri vocantur in quæſtionem, indicetur, eos invitari ad Concilium, & auditum iri: de diplomate verò liberi commeatûs ampliùs deliberandum.* Die proximâ in generalem congregationem adductus eſt Anthonius de Miglicio Moravus, Archiepiſcopus Pragenſis, Orator Cœſaris. Die 9. Febr. receptus etiam eſt in Synodum Ferdinandus Martinez Maſcarerius, Luſitaniæ Regis Orator, lectis unâ cum mandato ejuſdem Regis literis fiduciariis. Die 11. in congregatione admiſſus eſt alter Orator Cæſareus Sigmundus à Tuun. Legati etiam, factâ ſibi à Patribus poteſtate, librorum, cenſurarum, ac indicis conficiendi negotium dederunt Oratori Cæſaris pro Regno Hungariæ, Patriarchæ Veneto, Archiepiſcopis quatuor, Epiſcopis novem, Abbati uni, & Præpoſitis, ſive Generalibus duobus. Die 13. Oratores Cæſarei à Legatis quinque poſtulant 1. *Ut nomen Continuationis Concilii, quantum fieri poteſt, caveatur.* 2. *Ut Seſſio proximè futura protrahatur, vel certè in ea levia duntaxat tractentur.* 3. *Ut confeſſionis Auguſtanæ Socii in ipſo Concilii primordio non exaſperentur, neque libri ipſorum damnentur.* 4. *Ut quæ in Congregationibus tractantur, clauſa arcanáque habeantur.* Die 17. ad hæc capita reſponſum à Legatis eſt. Ad 1. Sicuti in Cæ-

ſaris gratiam decreverint nomen *Continuationis* vitare: ita ad Hiſpanorum quoque vitandam offenſionem è contrario non minùs abſtinendum. Ad 2. Seſſione proximâ ſe levia duntaxat tractaturos. Ad 3. De Confeſſione Auguſtana impræſentiarum damnanda ſe non cogitare. Librorum verò prohibendorum Indicem non ante Concilii finem conficiendum. Ad 4. Nationi Germanicæ fidem ampliſſimâ cautione interponendam, poſtquam definitum fuerit, utrùm Germanis ſeorſim ab aliis Nationibus, an junctim cum cæteris ejuſdem confeſſionis cautio præſtanda ſit? Ad 5. curaturos ſe optimâ ratione, ne arcana eliminentur. Die 24. Febr. Georgius Draſcovitius Croatus, Epiſcopus Quinqueccleſienſis, tertius Cæſaris Orator mandatum Legationis in Generali Congregatione exhibuit. Succeſſit die 26. Seſſio XVIII. in qua Anthonius Helii Patriarcha Hieroſolymitanus rem divinam celebravit, & Decretum promulgavit; Anthonius verò Cauchus Archiepiſcopus Corcirenſis Orationem habuit. Lectum etiam in ea Seſſione eſt Breve Pontificium, quo negotium conficiendi Indicis refertur ad Concilium. Factum id erat eam ob cauſam, quia jam antea Paulus IV. Indicem componi curaverat. Ne igitur Synodus Indicem eum emendans, vel innovans, ipſo Pontifice inde ſuperior probabiliter argui poſſet, placuit Pontifici ad prævortendum illud præjudicium, ultro facultatem eam Synodo permittere. Lecto Decreto, cui præmiſſus erat titulus, *Sacro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus*, Archiepiſcopus Granatenſis petiit, ut adderentur titulo verba, *Univerſalem eccleſiam repræſentans.* Idem rogavit Anthonius Farragues, Archiepiſcopus Calaritanus, eique accedentes Præſules Hiſpani propemodum omnes, ut ſaltem poſtulatum ipſorum publicas in tabulas referretur, flagitabant. Cui petitioni neque contradictum, neque quicquam reſponſum eſt.

NOTÆ

Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XVIII.

IN Seſſionis hujus hiſtoria animadverſionem meretur, tum quòd circa Indicem conficiendum, & liberum commeatum, ac veniæ ſpem Proteſtantibus indulgendam, adeó Legati & patres contraria in ſtudia ſciſſi ſunt: tum Breve Pontificis, quo facultas conceditur Synodo novum conficiendi Canonem, quóque præjudicium, de ſuperioritate Concilii ſupra Papam, timidè æquè ac callidè anticipandum duxit: tum Hiſpanorum de titulo Concilii proteſtatio, quam tanti fecerunt Pontificis Legati, ut ne reſponſo

ſponſo quidem dignam arbitrarentur. Conſulenda interim ſunt, quæ de Concilii Titulo à nobis ſupradicta ſunt. Quoad Decretum ipſum, ſequentia adnotanda ſunt. *Primò* quoad indicem librorum prohibendorum ſancitur, *ut delecti ad diſquiſitionem Patres de Cenſuris libriſque vetitis, quid facto opus eſſet, diligenter conſiderarent, & ad eandem Synodum ſuo tempore referrent, quò faciliùs ipſa poſſit varias & peregrinas doctrinas, tanquam zizania à Chriſtiana veritatis tritico ſeparare, déque his commodiùs deliberare & ſtatuere, quæ ad ſcrupulum ex plurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum cauſas magis opportuna videbuntur.* Accipimus equidem, & laudamus ante omnia ingenuam Synodi Confeſſionem, quòd ſuperiores videlicet prohibitiones in animis hominum ſcrupulos ingeneraverint, & *querelarum cauſas* excitaverint. His nempe verbis non obſcurè pulſat Synodus Indicem, juſſu Pauli IV. Romæ ab Inquiſitoribus compoſitum, & An. 1559. typis impreſſum, cujus prima claſſis continebat nomina eorum, quorum omnia opera cujuſcunque argumenti, etiam profani, omnino vetantur, quem in cenſum relati ſunt non ii duntaxat, qui doctrinam Pontificiam profeſſi non ſunt, ſed plerique etiam, qui in Eccleſiæ Romanæ communione nati ſunt, vixerunt & obiêrunt: Secunda comprehendebat nomina librorum ſigillatim damnatorum, non vetitis aliis eorundem authorum libris: tertia verò complectebatur Scripta authoribus anonymis edita, præterquam quòd clauſulâ etiam generali vetabantur libri omnes, qui non præferebant nomen authoris, inde ab A. 1519. Atque ſic plurimi libri damnabantur, quos totis quadringentis, trecentis &c. annis Eccleſia Romana, nemine contradicente, verſaverat, nonnulli etiam in ipſa Italia, & Romæ quidem, inquiſitione, imò etiam Pontifice per diploma approbante, excuſi, veluti Eraſmi in N. T. annotationes, à Leone X. diplomate Romæ dato approbatæ. Fidei quoque & religionis prætextu pari ſeveritate interdicti, damnátique ſunt authores librorum, quibus auctoritas Principum & Magiſtratûs civilis, contra illicitas Eccleſiaſticorum uſurpationes defenditur, aut poteſtas Conciliorum & Epiſcoporum à curiæ Romanæ injuſtis occupationibus vindicatur, aut denique illorum hypocriſis & tyrannis, quibus fuco religionis imponitur populo, aut vis infertur, liquidò detegitur. Quin etiam contexuit hæc Inquiſitio Catalogum 72. Typographorum, quorum omnium libros, quos illi ſcilicet typis ſuis evulgâſſent, à quocunque auctore, de quacunque arte, aut quocunque Idiomate prodiiſſent, quin & omnium Typographorum, qui vel unum librum hæreticum edidiſſent, omnes libros prohibuit, ut jam vix unus legendus liber ſupereſſet. Pœna etiam addita erat legentibus ejuſmodi librum, nimirum excommunicatio *latæ ſententiæ*, & reſervata Pontifici privatio atque incapacitas munerum & Sacerdotiorum, per-

petua infamia, aliæque pœnæ arbitrariæ. Denique nunquam arcano tam præcellenti religionem ad dementandos homines adhibitam eſſe, meritò queritur hîc Hiſtoricus. Neque adeò injuſtæ erant de hoc Pauli IV. Indice *querelarum cauſæ*, vel contemnendi *ſcrupuli*, quorum ipſa in Decreto Synodus meminit. Rigidam igitur hanc Pauli IV. cenſuram Succeſſor ejus Pius IV. revocavit, conceſſa Synodo alium Indicem conficiendi facultate. Et Patres quidem, quibus id negotii à Synodo datum erat, ſub finem Concilii Indicem confecerant. Quia tamen Synodus *ob librorum varietatem & multitudinem diſtinctè & commodè* eum indicem ſe dijudicare non poſſe agnovit, iccirco præcepit, *ut quicquid ab illis præſtitum eſt, ſanctiſſimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio atque authoritate terminetur & evulgetur*, uti verba Synodi *Seſſ. XXV. continuatæ cap. 3.* habent. Finito igitur Concilio Index Pontifici Pio IV. exhibitus eſt, qui eum, uti verba literarum ejus, per formam Brevis, die Martii A. 1564. conſignatarum, & valvis affixarum, ſonant, *doctiſſimis quibusdam, probatiſſimiſque Prælatis accuratiſſimè legendum, examinandúmque tradidit, & ipſe etiam legit, ac eum unà cum regulis ei præpoſitis, authoritate Apoſtolica approbavit, imprimique ac divulgari, & ab omnibus univerſitatibus Catholicis, ac quibuscunque aliis, ubique ſuſcipi, eáſque regulas obſervari mandavit ac decrevit.* Is igitur Index à Pio IV. editus, à Sixto V. auctus, & à Clemente VIII. die 17. Octobris A. 1595. recognitus & publicatus eſt. Continet autem partim Regulas decem, quibus acceſſerunt obſervationes circa 4. & 9. regulas, aliáque, nec non inſtructio eorum, qui libris tum prohibendis, tum expurgandis, tum imprimendis operam daturi ſunt, Clementis VII. auctoritate regulis Tridentinis adjecta: partim ipſum indicem tripartitum, cujus *prima Claſſis auctores ſive hæreticos, ſive hæreſeos ſuſpectos, ſecunda libros ſive hæreticorum, ſive eorum, qui à Romana communione nunquam defecerunt, tertia eos libros, qui ſine ſcriptoris nomine exiverunt in vulgus, & eam doctrinam continent, quam Romana Eccleſia tanquam Catholicæ fidei, aut morum integritati contrariam refutandam decernit, complectitur*, uti Franciſcus Forerius Tridentinæ Deputationis Secretarius diſtribuit. In regulis porro potiſſima ſunt, *ut libri omnes, quos ante annum 1515. aut ſummi Pontifices, aut Concilia Oecumenica damnârunt, prohibiti intelligantur: ut hæreſiarcharum libri omnes, reliquorum verò hæreticorum libri, qui ex profeſſo de religione tractant, prohibeantur, reliqui, qui de religione non tractant, examinentur & interpungantur: ut verſiones Scriptorum Eccleſiaſticorum, dummodo contra ſanam doctrinam nihil contineant, permittantur: ut librorum V. T. verſiones viris doctis & piis, judicio Epiſcopi, concedantur, modò iis non tanquam Sacro contextu, ſed tanquam elucidationibus vulgatæ verſionis utantur, at verſiones N. T. ab auctoribus primæ claſſis hujus indicis factæ nemini concedantur: ut ſacra Biblia vulgari Linguâ judicio Epiſcopi aut inquiſitoris nemini legenda concedantur, niſi cui ea lectio damno ceſſura non videbitur; qui verò abſ-*

que

que permiſſione legerint, peccatorum abſolutionem non percipiant, & Bibliopolæ, ea ſine facultate edentes vel vendentes, pœnæ ſubjaceant: idémque circa libros vernaculos, quibus controverſiæ tractantur, obtineat: ut libri, qui hæreticorum auctorum operâ interdum prodeunt, in quibus nulla aut pauca de ſuo apponunt, ab Inquiſitoribus expurgati permittantur, &c. Inſtructio porrò Clementis VIII. varia etiam ſancit tum de prohibitione, tum de correctione, tum de impreſſione librorum. Ibi, quam Pius IV. facultatem conceſſit, ut Bibliorum verſorum lectio de conſilio Parochi quibuſdam permitteretur, eam Clemens hîc inclemens ſuſtulit, imò jam ante Inquiſitorum perfidia revocaverat. Inter alia præcipitur, ut etiam extra Italiam Epiſcopi, & Inquiſitores, & publicæ Univerſitates Indices conficiant, & publicari curent eorum librorum, qui per eorum Regna atque Provincias hæretica labe infecti, ac bonis moribus contrarii vagantur, ſive propriæ nationis, ſive aliena lingua conſcripti fuerint. Nati hinc ſunt procedente tempore etiam Indices *Expurgatorii*, ſeu potiùs *corruptorii*, quibus curârunt (ita loquitur Sixtus Senenſis Epiſt. Bibliothecæ præfixa ad Pium V.) *expurgari & emaculari omnia Catholicorum ſcriptorum, ac præcipuè veterum Patrum ſcripta, hæreticorum ætatis noſtræ fæcibus contaminata & venenis infecta.* Teſtes ejus rei locupletiſſimi ſunt Hiſpanici non tam librorum, quàm fraudum & falſationum Pontificiarum certiſſimi indices. Ita enim juſſu & auctoritate Philippi II. Hiſpaniarum Regis, ac Albani Ducis conſilio, concinnatus eſt in Belgio, & editus Antverpiæ Index An. 1571. cui præfationem *συστατικὴν* præmittere B. Arias Montanus non erubuit. Eum ex tenebris eruit Cl. Franciſcus Junius. Et eodem anno alius Index Madriti excuſus eſt juſſu Caſpari Guiroga, Cardinalis & Archiepiſcopi Toletani, Generalis in Hiſpania Inquiſitoris de conſilio ſupremi Senatûs generalis inquiſitoris. In præfatione ejus pollicentur Hiſpanici Inquiſitores, ſe curaturos, *ut correctiones per illos, qui expurgationibus præficiuntur, quàm minimo eorum, qui libros corrigendos deferrent, & ſumptus & laboris impendio fierent.* Neque defuit ſanè promiſſioni fides. Præterquam enim quòd Romæ à S. Palatii Magiſtro, Neapolíque librorum omnis generis expurgatoriæ ſpongiæ prodierunt; etiam Anno 1619. ampliſſimus Index Sandovalii, Archiepiſcopi Toletani auſpiciis vulgatus, qui in cryptis Inquiſitorum & Bibliopolarum officinis latitans, viros bonos arrodebat, & eruditorum ſcripta laniabat, edita & edenda damnabat, opera Viri Cl. Benedicti Turretini in lucem emerſit. Sed & anno hujus ſeculi quadrageſimo Anthonius de Sotomajor, Archiepiſcopus Damaſci, Generalis Inquiſitor, in omnibus Regnis & Dominiis Regis Hiſpaniæ, edidit Indicem noviſſimum Hiſpanicum locupletiſſimum, nuper demum An. 1667. unà cum Indice Alexandri VII. aliiſque, publicæ orbis Chriſtiani luci expoſitum.

poſitum. Ejuſmodi Indices decreto hoc Tridentini Concilii innixos qui oculis uſurpaverit, levato veluti velo τὰ χευπλὰ τῆς αἰσχύνης ſervorum τῆς ἐπαλόφυ expanſa reperiet. Deprehendet videlicet interfectores veritatis, hiſtoriæ tum ſacræ tum profanæ adulteros, integritatis exectores, pietatis, juris, charitatis, & publicæ honeſtatis ſubverſores. Damnantur innumeri ſcriptores, etiam non auditi, non lecti; opera etiam nondum edita, & fortè nunquam edenda. Princeps regula καθαρτικῶν eſt, S. Biblia, Patris teſtamentum, verba vitæ, plebis ac gregis Chriſti oculis ſubducere. Centum circiter etiam Latinorum Bibliorum editiones prohibentur & proſcribuntur, & Scriptura ſalutis Magiſtra, hæreticæ peſtilentiæ vehiculum habetur. Et qui ubique ad ravim uſque Patres, venerandam antiquitatem, priſcam eccleſiam appellitant, illi ipſi heic expurgatoriis ſuis, cauteriiſque miſerè eos urunt, ſecántque. Quid Ambroſio factum ſit Ann. 1559. Lugduni, ubi à Frelonio editus eſt, Franciſcanorum ungulis miſerè diſpunctus, ex Franciſci Junii *Præfatione ad Lectorem* Hiſpanicis Indicibus præfixa; quid Anaſtaſio Bibliothecario, ex Marquardi Freheri libello edito formâ Manifeſti, nec non Blondelli de eo narratione liquere poteſt. *Teſtes appello,* (ait Kimedoncius lib. 2. de ſcript. auth. cap. 6.) *paſſim tot Monaſteriorum per Papatum Bibliothecas, in quarum quibuſdam ipſemet vidi Monachos audacter admodum falſarias manus intuliſſe ſcriptoribus Eccleſiaſticis, integras ſententias, & paginas totas obliterando, imò integris ternionibus & libris exciſis auctores indignè caſtrando.* Quid Auguſtino Venetiis excuſo contigerit, docere poſſunt verba editorum in libri inſcriptione, his verbis: *In quo præter locorum multorum reſtitutionem ſecundùm collationem veterum exemplarium curavimus removeri omnia illa, quæ fidelium mentes hæretica pravitate poſſent inficere, aut à Catholica Orthodoxa fide deviare.* Ea videlicet ſpecie plagia, furta, adulteria obvolvuntur, ne poſthac Patres quicquam ampliùs Romanæ Curiæ moleſtum ſonent. Delent ex Auguſtini Indice verba: *Non merita noſtra, ſed dona ſua Deus in nobis coronat,* quæ ipſiſſima extant Epiſt. 105. Delent ejuſdem Indicis verba: *Sancti honorandi ſunt imitatione, non adoratione,* quæ extant libro de verit. Relig. Delent, *Templa Angelis, Creaturis ædificare ſacrilegum eſt.* At Auguſtinus *contra Marc. lib. 1.* diſertè habet: *Nonne ſi templum alicui ſancto Angelo excellentiſſimo de lapidibus & lignis faceremus, anathematizaremur?* Ex Athanaſii Indice delent: *Adorari ſolius Dei eſt, & creatura nulla adoranda.* Θεῦ ἐστι μόνυ τὸ προσκυνεῖσθαι. *Adorari ſolius Dei eſt.* In Caroli M. libros, Imaginum cultum oppugnantes, Synodi Pariſienſis & Remenſis Acta, Bertramum Presbyterum, Erigenam Scotum, Rathramnum Corbejenſem, Huldricum Auguſtanum, Rathramni hujus æqualem, Sigebertum Gemblacenſem, Honorium Auguſtodunenſem, Theodoricum à Niem, alióſque ejuſmodi

modi Romano palato minùs ſapientes, quàm atrociter incubuerint Tridentinæ & Hiſpanicæ Spongiæ, Indices eos obiter inſpicienti liquet. At in recentiores, qui Pontificis Romani potentiam, & eccleſiæ ejus decreta oppugnare ſuſtinuerunt, multò etiam impotentiùs cenſura efferbuit. Stylum utraque parte exercent: delent, addunt, diruunt, mutant quadrata rotundis. Quotquot in Pontificum R. vitam, moréſque, Curiæ Romanæ vitia, ſuperſtitionis fœditatem, tyrannidis ſævitiam, doctrinæ abſurditatem ſtylum ſtrinxerunt, facti ſtigmatiæ æternis damnantur tenebris, nec alia ratione quàm flammis expiandi, ſæviſſimis edictis proſcribuntur. Miſeranda planè eſt horum temporum conditio, quibus nefas eſt, ubi Pontificiæ leges vigent, Chriſtum audire: capitale, Evangelium ſua lingua legiſſe: inexpiabile ſcelus, ullum è notatis authoribus, quos inter tot ſunt etiam Latinorum Bibliorum editiones, domi aſſervâſſe; nec aliunde verba vitæ, quàm ab iis, qui ſeſe jurato Eccleſiæ hoſti addixerunt, petenda, id eſt, cibus è media flamma, & veritas ex fallaciarum abyſſo auferenda. Juvabit verò heic ex doctiſſima hac de re Suavis Polani diſſertatione, quæ extat *lib.VI.p.427.428.&c.* prohibitionis librorum occaſionem, originem & gradus exponere. *In eccleſia veteri,* inquit, *Martyrum perſecutionibus adhuc exercita, nulla fuit prohibitio eccleſiaſtica. Viris tantùm piis religio fuit impios libros legere, ne videlicet impingerent in unum è tribus Divinæ legis præceptis, quibus jubentur homines mali contagionem vitare, tentationibus, nulla neque neceſſitate, neque emolumento invitante, ſeſe non objicere, & tempus rebus vanis non impendere. His legibus quippe naturalibus tenentur, & obligantur ſemper homines ad vitandam librorum improbatorum lectionem, etſi eam lex eccleſiaſtica nulla vetaret. Succeſſit exemplum Dionyſii Epiſcopi Alexandrini, qui circa An. 240. à ſacerdotibus ſuis hoc nomine increpitus, & ob rationes jam dictas titubans, per viſionem monitus fuit, ut quemvis librum legeret, quòd prava a rectis diſcernere peritus eſſet. Et tamen à libris Gentilium plus periculi importari putabatur, quàm à libris hæreticorum, erántque & libri eò magis exoſi, quò plures Chriſtiani Doctores nimia addiſcendæ eloquentiæ curioſitate aſſiduis eos manibus verſabant. Quam ob cauſam D.Hieronymus ſive per viſionem, ſive in ſomnis à Satana virgis cæſus creditur. Inde ſub hæc ipſa tempora circa An. 400. Concilium Carthaginenſe interdixit Epiſcopis Gentilium librorum lectionem, hæreticorum libros legendi poteſtate facta, quod decretum extat inter Canones à Gratiano conſarcinatos. Atque hæc eſt prima prohibitio forma Canonis. Sunt & alia apud Patres conſilii formæ, ad legis divinæ ſuprà citatæ normam exigendæ. Jam hæreticorum libri, qui doctrinam complectebantur, damnatam à Conciliis, ſæpe ab ipſis Imperatoribus civilis diſciplinæ causâ, legi vetabantur. Ad hunc modum Conſtantinus libros Arii, Arcadius Eunomiorum & Manichæorum, Theodoſius Neſtorii, Martianus Eutychianorum, & in Hiſpania Riccardus Rex Arianorum ſcripta prohibuit,*

prohibuit. Conciliis atque Epiſcopis viſum ſatis eſt oſtendere,quorum librorum damnabilis,aut apocrypha doctrina eſſet,quod factum à Gelaſio An. 404.*neque ulteriùs pergere,ſed cujuſque conſcientiæ liberum relinquere, libros eos vitare, an boni cujuſquam cauſa legere velint? Poſt annum* 800. *Romani Pontifices librorum lectionem prohibuerunt, & libros flammis mandari imperârunt, quorum auctores ipſi damnaverant. Ad hoc tamen ſeculum uſque pauciſſimi libri prohibiti ſunt. Univerſalis certè prohibitio, ſub pœna excommunicationis,nulla alia ſententia præcedente,ne quis libros legeret hæreticam doctrinam continentes,aut hæreſeos ſuſpectos,nondum inoleverat. Martinus V. Papa diplomate ſuo omnes hæreticorum ſectas, Wiclefiſtas & Huſſiſtas inprimis ſacrorum communione interdixit, ſed de iis nullam facit mentionem, qui libros eorum evolvebant, licèt eorum manibus tererentur. At Leo X. Martino Luthero damnato,libros ſimul ejus omnes ſub pœna excommunicationis legi vetuit. Et ſecuti eum Pontifices,hæreticis omnibus,diplomate eo, quod vocant in Cœna,damnatis atque excommunicatis,eodem diris devovent etiam illos, qui in libris eorum verſantur. Tum in aliis contra hæreticos in genere diplomatis eodem dire cenſurarum fulmine librorum lectores feriunt. Inde magna rerum confuſio invecta: quandoquidem minimè editis hæreticorum, qui damnati eſſent,nominibus,potiùs ex doctrinæ qualitate,quàm ex nominibus auctorum,ad librorum cognitionem veniendum erat. Cúmque diverſa eſſent diverſorum judicia, innumeri inde conſcientiis hominum ſcrupuli injiciebantur. Diligentiores quique hæreticæ pravitatis Inquiſitores ſibi Catalogos conficiebant,qui ad ipſorum notitiam pervenerunt: ſed niſi hi inter ſe componerentur,eadem adhuc difficultas reſtabat. Philippus Hiſpaniarum Rex primus,forma tolerabili confuſionem hanc tollere aggreſſus eſt, lege lata An.* 1558. *qua edictum, ut librorum ab Inquiſitoribus Hiſpanis prohibitorum Catalogus Typis excuderetur.* Subjicit dein Pauli IV. Indicem,de quo nos ſuperiùs. Atque hæc ad decretum Synodi de librorum prohibitione dicta ſufficiant. Ad reliqua nunc pergendum. *Secundò* igitur decretum ait, *hæc*, nempe quæ præceſſêrunt,*ad notitiam quorumcunque deducta,Synodum velle,ut ſi quis ad ſe pertinere aliquo modo putaverit,quæ vel de hoc generali Concilio tractanda prædixit,non dubitet à Sancta Synodo ſe benignè auditum iri.* Ita Synodus invitat eos,ad quos res in Concilio poſtmodum tractandæ pertinent. At cui demum ſubolere potuit,quæ res in Concilio tractandæ ſint,cùm ſuperioribus temporibus ferè omnia præter expectationem propoſita fuerint, & ipſi Concilii Præſides ne divinatione quidem, quid proponendum eſſet, aſſequi potuerint, antequam Româ ad ipſos mandata perferrentur? Hi igitur, quorum intererat librum aliquem non damnari, quomodo ſcire potuerunt, eſſétne is liber Cenſuræ ſubjiciendus,nécne? Ita citationis hujus univerſalitas,& cauſæ incertitudo neminem non ad iter Tridentinum adigere debuiſſet, cùm vix quiſquam ſit,cujus non hoc aut illud negotium in Concilio tractari poſſit.

Hoc

Hoc videlicet efficiunt illi verborum cothurni,quibus Synodus ludere neceſſum habuit, quoties Patres ejus de argumento aliquo, uti hîc etiam factum,diſſidentes,aliter ad concordiam redigi non potuerunt. *Tertiò* Synodus invitat omnes, qui cum eccleſia Romana communionem non habebant,*ad concordiam & reconciliationem.* Et ſubjicit: *Hanc ergo non humanam,ſed Spiritus S. vocem audientes,ne obdurent corda ſua, &c.* Ita reconciliationem eam eccleſia Romana,quæ fiat videlicet receptione & exoſculatione decretorum ejus,non *humanam*,ſed *Spiritûs S.* Synodi videlicet *vocem* appellat. Quicquid nempe Synodo ex mitratis larvis conſtanti dicere, decernere placuit, illud omne *Spiritus S.vox erat.* Neque alia reconciliationis ratio erat,quàm in Synodi verba & decreta ἀνεξετάστως jurare. Meritò querebantur multi,decretum hoc in ſpeciem invitare,ſed revera à Concilio excludere. *Quartò* Synodus decernit, *Fidem publicam* Proteſtantibus interponendam *in congregatione generali concedi poſſe, & eandem vim habituram, ejuſdémque roboris & momenti futuram,ac ſi in publica ſeſſione decreta & data fuiſſet.* Id non immeritam ſuſpicionem Germanis movebat, ignaris,quid diſcriminis inter Synodum & generalem congregationem eſſet,iiſdem perſonis in utroque conventu congregatis, neque alia ratione differentibus, quàm quòd in ſeſſionibus mitrati, in congregationibus pileati comparuerint. Quòd ſi ob temporis anguſtias diploma expediri non potuit,quid obſtabat,quò minùs ejus in rei gratiam Seſſio vel prorogaretur,vel nova ex compoſito indiceretur?

SESSIO XIX.

QUÆ EST III. SUB PIO IV. P.M.

Celebrata die 14. Martii. An. 1562.

Decretum prorogationis Seſſionis.

Sacroſancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu S. legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ ſedis Legatis, decreta ea, quæ hodie in præſenti Seſſione ſtatuenda ac ſancienda erant, juſtis nonnullis ac honeſtis cauſis,in Feriam quintam,poſt proximam Solennitatem Corporis Chriſti,quæ erit pridie Nonas Junii,proroganda eſſe cenſuit,ac prorogat;dictáque die Seſſionem habendam eſſe ac celebrandam, omnibus indicit. Interea rogandus eſt Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, auctor pacis, ut ſanctificet corda omnium; quo adjuvante,Sancta Synodus &

 nunc,

nunc, & ſemper meditari, atque peragere valeat, quæ ad ejus laudem & gloriam pertineant.

HISTORIA SESSIONIS XIX.

POſt Seſſionem XVIII. Legati à Pontifice literas acceperunt, quibus is reſcripſit, *primò, ſibi non placere, ut hæretici facta promiſſione veniæ ad pænitentiam invitentur: deinde ut ſalvus conductus ſeu commeatus detur omnibus, qui inquiſitione non premerentur, ſed caveatur tamen, ne hæc exceptio exprimatur, modus verò interponendæ fidei Synodi arbitratui permittatur: denique ut Delegati ad conficiendum indicem captum fortiter urgeantur, quoad occaſio ſe daret decretum evulgandi.* Accepto hoc à Pontifice reſponſo die 2. & 3. Martii habitæ ſunt congregationes de venia pœnitentibus, & ſalvo conductu, concedendis, déque utriusque forma. Poſt multam diſceptationem die demum 4. itum eſt in ſententiam Pontificis, ſtatutúmque, ne ſectarii invitentur ad pœnitentiam. At de diplomate commeatûs quæſitum eſt, *an etiam Gallis, Anglis & Scotis, imò & Græcis illud indulgendum eſſet?* De Græcis ſtatim apparuit, eos gravi ſervitute preſſos ſine periculo & ſubſidio pecuniario ad Concilium proficiſci non poſſe, adeóque invitandos haud eſſe. Quoad cæteros, erant multi, qui indiſcretè omnes invitandos putarent. Sed Hiſpani, applaudentibus Legatis, reclamabant, neque Concilio ſupra Inquiſitionem Hiſpanicam authoritatem conſtare aſſerebant. Decretum tandem formatum eſt, tribus capitibus conſtans. 1. *Ut caveatur Germanicæ Nationi eadem forma, qua id An. 1552. factum.* 2. *Ut eadem cautio extendatur ad alios etiam diſſentientes, ex quibuscunque Regnis, Nationibus, Provinciis, Civitatibus & locis, in quibus publicè prædicatur ac docetur contrarium ejus, quod Romana eccleſia ſentit.* 3. *Utcunque ſub illa extenſione non omnes comprehendi videantur, non excludi tamen ab ea cujusvis nationis homines, qui pœnitentia ducti ad eccleſiæ gremium redire conſtituerint. Sed de forma illius commeatus conſultationem Synodi in aliud tempus differendam.* Deinceps Oratores Cæſarei de reformando Clero, & Proteſtantibus per literas ad Concilium invitandis agi poſtulant. Reſponſum eſt à Legatis, decretum eſſe, omnino Synodo incumbere in generalem Eccleſiaſticorum per univerſum orbem Chriſtianum emendationem, at Cleri Germaniæ emendationem, abſentibus quidem Præſulibus, ſuſcipi non poſſe: deinde Proteſtantes per literas ad Concilium fruſtra ſolicitari, quando certum ſit, eos, qui Nuntios Pontificis tam immodeſtâ reſponſione exceperint, ad Synodi literas nihilo reſponſuros modeſtiùs. Die 2. Martii Legati in Congregatione Generali XII. de reſidentia, Sacramento ordinis & Matrimonii articulos proximis congregationibus excutiendos pro-

proponunt.Die 16.ejusdem menſis Franciſcus Ferdinandus Avala,Marchio Piſcarius, Regis Hiſpaniæ Orator : die verò 18. etiam Coſmi & Florentiæ Ducis Orator , Johannes Strozius in congregatione auditi & recepti ſunt. Sed & die 20. Melchior Luſſi, Eques, Helvetiorum Pontificiorum Orator,nec non Joachimus Abbas Eremitanus ejusdem nationis, Eccleſiaſticorum nomine in Congregatione admiſſi ſunt.Nomine Oratoris Luſſi orationem habuit Adamantius Ordinis Eremitarum Auguſtini.Inter alia hæc in verba diſſeruit : *Chriſtianos Principes eſſe tanquam ſtellas in firmamento poſitas, quorum ſit poſt ſolem, id eſt, ſummum Pontificem,in ſubjectos populos ſecundùm datam de cœlo poteſtatem,virtutem influere. Cantones Pontificios,qui ſint ipſis fidei hoſtibus non finitimi duntaxat,ſed etiam conjunctiſſimi,nunquam adduci potuiſſe,ut in eorum perverſa dogmata aliquando concederent, licèt ab iis omnibus quotidie machinis oppugnentur, quin potiùs eis ſemper conſtantiſſimè reſtitiſſe , & tanquam legitimos Iſraëlitas cum execratis Moabitis jungere profana connubia nunquam voluiſſe.Inito cum ipſis religionis cauſa bello, immaniſſimum ac nefandiſſimum Eccleſiæ hoſtem Zvinglium hæreſiarcham peremiſſe, extractúmque è cadaveribus combuſſiſſe, quò teſtarentur ſibi cum illis,quandiu extra eccleſiam manere vellent, perpetuum bellum & verè ἄσπονδον fore. Nec ſine cauſa illos in ipſis Italiæ limitibus & finibus conſtitutos eſſe,ut ſcilicet tanquam validum propugnaculum obſtarent, ne grave malum, quod ab Aquilone juxta Prophetæ vaticinium quotidie panditur,in ipſius Italiæ viſcera tam facilè irrumpat & penetret.* Synodus per Promotorem reſpondit, Helveticæ gentis ergà ſedem Apoſtolicam pietatis officia & merita multa, immaniáque eſſe, neque ullum tamen opportunius, quàm ſit hæc ipſa legatio; & poſt Cæſarem, Reges ac Principes plurimùm laudatiſſimæ huic Nationi ſe confidere. Die 6. Aprilis recepti etiam ſunt Andreas Dudithius tum temporis Tinienſis, poſtea factus Quinqueccleſienſis Epiſcopus, nec non Johannes Coloſuarinus Epiſcopus Chanadienſis, pro Clero Hungariæ Oratores. In congregationibus porro à die 7. uſque ad 18. Aprilis aſſiduè habitis à Patribus diſceptatum eſt de quatuor primis articulis, & fusè, magnáque partium altercatione, de Reſidentia,controverſia videlicet tali,quæ proprium Præſulum peculium tangebat.Varia Præſulum de eo argumento ſuffragia recitat Hiſtoricus lib. VI. pag.441.442.De reliquis etiam articulis variantes opiniones Præſulum animos diſtraxerunt & exercuerunt.Deſignati tandem Patres,qui de quatuor illis articulis decreta conderent,de Reſidentia nec ſecum ipſi,nec cum Legatis conſentiunt. Cardinalis Simoneta pertendebat , eam eſſe de jure divino poſitivo , adeóque ejus determinationem omitti Poſſe. Mantuanus contra, ut definiretur articulus ille, ex mente plerorumque Patrum inſtabat. Simonetæ Altempſius, & Mantuano reliqui duo Legati acceſſére. Hinc in congregatione generali

die 20. habita ad roganda ſuffragia itum, & à majori parte ſolo verbo *placet* pronunciatum, *ut in Synodo declaretur, reſidentiam eſſe de jure divino.* Congregatione multis jurgiis, contumelioſis vocibus & confuſis ſermonibus ſoluta, Legati Secretario Romam miſſo ſuffragiorum numerum, & totius rei eventum per literas Pontifici ocyſſimè exponunt, atq; interea dum reſponſum expectatur proximis Congregationibus, reliquos articulos proſequi ſtatuunt. Id cùm ſuboleret Hiſpanis Præſulibus, illi ſervituti intolerabili factum initium graviſſimè conquerebantur. *Omnes,* ajebant, *Synodi tractationes Romæ non modò expendi ac conſiderari, ſed deliberari etiam ac conſtitui. Concilium antehac bis eadem in civitate congregatum, infelicem propterea exitum ſortitũ, & ſine fructu, imò maxima cum offenſione ſolutum eſſe, quòd à Patribus nihil, omnia Romæ definirentur. Per omnium jam ora vulgò jactari infame proverbium, Spiritum illum Sanctum, qui Tridentinæ Synodi conſilia gubernat, in mantica clauſum Româ ſubinde mitti. Eccleſiæ minori offendiculo fuiſſe, qui Concilii convocationem omninò detrectârunt, quàm qui convocatum, ſibi ſervum & obnoxium eſſe voluerunt. Olim homines ſperâſſe futurum, dummodo Concilium impetrari poſſet, omnia habitura rectiùs. Nunc verò poſt obſervatam rerum, quæ Julio & Paulo Pontificibus, & quæ hoc Pontifice geruntur, ἀταξίαν, omnem rerum meliorum ſpem planè deploratam eſſe, neque ultra boni quicquam à Synodo expectandum, utpote quæ ad curiæ Romanæ commoda tota projecta ſit, & hujus unius arbitrio moveatur & quieſcat.* Cùm igitur proxima in congregatione de articulis antehac propoſitis agi cœptum eſſet, repetito de Reſidentia ſermone, animorum adeò exaſperatio recruduit, ut à mordacibus & aculeatis verbis ad partes jam & factionem omnia ſpectaverint; & ad eas itum fuerant, niſi Cardinalis Warmienſis præſes Congregationis, moderandis Patrum affectibus intentus, abrupto de eo argumento ſermone, de liberandis Epiſcopis, qui in Anglia captivi attinebantur, novam conſultationis materiam ſubitò propoſuiſſet. De reliquis ſex articulis moderatiùs & pacatiùs in Congregationibus actum eſt. Circa id tempus Bavariæ Ducis Oratores Tridentum veniunt, ſed Legationem in congregatione exponere recuſant, niſi honoratior iis, quàm Venetis Oratoribus locus detur. Id cùm Veneti graviter ferrent, Legati de eo Pontificis voluntatem per literas exquirunt. Cæterùm allato Pontifici, Aulæ & Curiæ Romanæ de Hiſpanorum Præſulum moliminibus, nuntio nec non ſuffragiis de Reſidentia, aliiſque, quæ in congregationibus acciderant, non parum ea re commoti ſunt. Pontifex de Rege Hiſpaniæ hujus rei conſcio, ſibique minùs fido conqueſtus, ſermonem finivit his verbis: *Si principes ipſum deſerant, ſe in cœlo præſidium reperturum. Habere ſe in numerato decies centena millia aureorum, neque ſi res poſtulet, alia totidem deſideraturum. de cætero Deum Eccleſiæ ſuæ conſulturum.* Sed & Aula pariter atque Curia Romana inſignis periculi ſui ſenſum præ ſe ferebat, animo præſagiens, *novitates illas*

Patrum

Patrum id ſpectare, ut tot ſint Papæ, quot Epiſcopi; aut certè,ut Pontifex nullo loco ſit, omnibus officiorum Cancellariæ ſuæ emolumentis amputatis. Mox Romam Prælatis futuram vacuam,omnique prærogativa & eminentia ſpoliatam,Cardinales Romam inhabitantes Epiſcopatibus excluſos, pluralitatem beneficiorum prohibitam. Authoritate Pontificiæ magna parte labaſcente eventurum id,quod Livius ſuggerit,Majeſtatem principis difficiliùs à ſummo faſtigio ad medium detrahi,quàm à medio ad ima præcipitari, aliáque ejusmodi plura. De Legatis etiam graves ab eadem Curia motæ querelæ,quòd articulum de Reſidentia vel propoſuiſſent ipſi,vel proponi ab aliis permiſiſſent, imprimis cùm jam ante in Synodo decretum fuerit, ut ipſi omnia proponerent,ad eludendos videlicet conatus eorum,qui Romæ malè cuperent. Neque deerant, qui alios Tridentum mittendos Legatos dicerent, nominatim etiam Johannem Baptiſtam Cigalam,S.Clementis Cardinalem authoritatis Pontificiæ propugnatorem acerrimum, & ea quidem lege, ut Cardinale Mantuano ſit ſuperior, quò is contumelia hac affectus ſponte provinciam deſerat, & Concilio ſe ſubducat. Die 9. Maji convocatis Cardinalibus,literas Tridento acceptas Pontifex prælegi jubet. Tum conſultationes varias repetit, dextrè & conſtanter in hoc negotio procedendum monet, eò quòd magna ſit manus contra ſedem Apoſtolicam conjuratorum. Dein reſponſum Tridentum mittendum legi imperat,duobus videlicet capitibus comprehenſum, quorum prius erat, *Concilium abs ſe libertati ſuæ ſemper relictum,deinceps quoque relinquendum eſſe*; poſterius,*æquum eſſe,ut Concilium ſe pro capite agnoſcat, & obſervantiam Apoſtolicæ ſedi debitam ſibi deferat.* Id reſponſum unanimiter approbatum eſt à Cardinalibus, monentibus etiam, conſultum eſſe,ut Pontifex cum Cardinalibus Bononiam migret, quò Tridento ad omnes occaſiones intenti viciniores præſtò ſint; quibus Papa reſpondit, ſe paratum eſſe,non Bononiam duntaxat, ſed etiam Tridentum, ſi neceſſitas poſtulet, proficiſci. De aliis Legatis mittendis conſultationem differre placuit,ne Cardinalis Mantuanus ſibi miſſionem dari poſtulet,quòd Pontificis & Synodi exiſtimationi magnum præjudicium allaturum eſſet. Deinceps Pontifex cum Oratoribus Ducis Venetiarum & Florentiæ agit, ſuis ut Principibus perſuadeant,ut agi mandarent cum Prælatis ditionum ſuarum, ne interſint tractationibus contra ſedem Apoſtolicam inſtitutis, ac ſigillatim negotium de reſidentia tanto animorum ardore ne proſequantur. Dein Epiſcopis omnibus,qui adhuc in aula ſua erant,ad ſe accerſitis, expoſitáque iis neceſſitate profectionis ipſorum Tridentum,negotii ſui curandi cauſa, locupletes quidem promiſſis onuſtos, tenui verò viatico ſublevatos ad Concilium amandat, ad augendum videlicet ſuorum numerum, cùm de reſidentia ſermo habendus eſſet, & quia in Synodo XL. Galli ex-

pectabantur, de quibus nihil admodum boni mente præſagiebat. Utque Galliæ etiam Regno ſuis deſideriis obſequentiore uteretur, ſtatuit Galliarum Regi centum millia aureorum in ſubſidium dono dare, & totidem commodatò,quaſi à mercatoribus ſumpta,Rege de ſorte & uſuris idoneam cautionem interponente. Ea pecunia conducendos eſſe Helvetios & Germanos,qui bello Proteſtantibus indicto,& revocatis Edictis,ſub Legato ſuo cum inſignibus eccleſiæ militent. Additæ & hæ conditiones , *ne cuiquam Hugonoto niſi Pontifice conſentiente ignoſcatur: Cancellarius Epiſcopus Valentinus, aliique ab ſe nominandi in cuſtodiam tradantur : in Synodo contra authoritatem ſuam nihil tractetur : de Annatis nulla ab Oratoribus fiat mentio, de quibus ipſe cum Rege paciſci velit.* Quo ad reſidentiam penſitatis apud ſe rationibus, ſtatuit,eam & approbare , & exequendam curare,quacunque tandem lege nitatur,ſive canonica ſive Evangelica, ſed hactenus, ne executio ad alium quàm ad ſe pertineat, *eò quòd executio præceptorum Evangelicorum ſibi ſoli deputatione tradita ſit juxta Chriſti ad Petrum verba : Paſce oves meas*; uti Oratori Gallo ſuggeſſerat,addens apud eundem , decretum igitur ſibi eſſe diploma conficere ſub pœna privationis Epiſcopatuum, quod procul dubio longè futurum ſit formidabilius, quàm ulla Concilii declaratio *de jure divino.* Oratore inſtante,ſic Concilii libertatem infringi,reſpondit,*ſi omnimoda libertas Concilio concederetur, fore ſic,ut non ad Pontificis duntaxat, verùm etiam ad Principum Secularium reformationem extendant.* Eodem tempore Curiam ſuam abſque opera Concilii reformare occœpit,& à membro primario auſpicatus *pœnitentiariæ* emendationem promulgavit , facta ſpe etiam *Cancellariæ & cameræ reformandæ.* Cúmque ſpem in certam omnes erigerentur,fore,ut quæ animæ ſalutem ſpectant,quæque in hoc officio ſæpe multúmque tractantur,ad pietatis regulam conformentur,nihil tamen tale factum eſt,neque in diplomate eo vel pœnitentiæ,vel conſcientiæ,vel ullius rei ſpiritualis mentio facta eſt,ſed *Pœnitentiariæ* tantùm facultates ademptæ, quæ tamen non ſublatæ , ſed poſtea *Datariæ* permiſſæ ſunt. Cæterùm confecta tandem , & in congregatione promulgata ſunt novem decreta,omiſſis articulis de reſidentia & matrimonio, nequicquam fautoribus reſidentiæ indignantibus,& muſſitantibus,*meram fraudem & artificium eſſe,ut ſic reſidentia nunquam decernatur.* Regis Hiſpaniarum Orator Piſcarius,eúmque ſecuti Hiſpani Præſules Regis,ſuóque nomine urgebant,uti Patres in futura Seſſione declarare vellent, Synodum illam eſſe continuationem ejus, quam Paulo Pontifice cœptam Julius proſecutus eſt, eò quòd id fidei ſtabiliendæ neceſſitas omnino requirat,cùm alioqui decreta jam facta in dubium à quolibet revocari poſſint. Contra Legati Cæſarei , ſi id definiretur,ſe proteſtatione facta è veſtigio abituros minantur. Hic ex Legatis

gatis Seripandus Hiſpanis, at Mantuanus Cæſareis partibus ſuffragatur. Placati tamen ſunt Hiſpani ſpe facta declarationis in alia Seſſione ſecuturæ. Interea literæ redduntur Concilio à Ludovico Lanſaco, principe Legationis Gallicæ, quibus ex via ſcriptis Legati Patréſque orantur, uti ad ſuum Collegarúmque adventum Seſſio protollatur. Re in deliberationem adducta ſtatutum eſt, ad conſervandam Synodi dignitatem, ut extrahatur Seſſio, ſed eadem nulla propoſita materia celebretur. Ita die 14. Maji celebrata eſt Seſſio XIX. in qua tum Principum mandata prælecta, & Promotoris reſponſum ad ea perhibitum, tum ab Epiſcopo miſſam celebrante Decretum recitatum eſt.

NOTÆ HISTORICÆ.

Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XIX.

PRimò Pontificis ad Legatos reſcriptum pœnitentibus veniam negat, & commeatum fraudulentum, quo videlicet ii, qui Inquiſitione premuntur, non comprehenderentur, non expreſſa tamen exceptione, præſcribit. Id cruentum & ferali ſævitia inflammatum Pontificis & Synodi ſententiam hanc approbantis animum manifeſtè arguit. Prætérquam quòd hoc rigore prædeceſſorum ſuorum Julii III. & Pauli IV. veniam pœnitentibus, vel potiùs ad vomitum redeuntibus, promittentium facilitatem non obſcurè damnat. Tantum veritatis odium in perverſis horum animis arſit, ut qui mendaciis ipſi ſupra modum delectabantur, ob ſolam veritatis profeſſionem præcedentem, mendacia ſua pro veritate venditata impunè adoptari vetuerint. Et quàm profana fuit argumentatio, fore nimirum, ſi liber commeatus etiam Hiſpanis Inquiſitionis jugo preſſis concedatur, ut ſic Concilium ſupra Inquiſitionem conſtituatur, quod Patres illi tanquam abſurdum exagitârunt? Sic decuit Concilii auctoritatem infra Inquiſitorum carnificinam præcipitem detrudi! *Secundò* Adamantii Oratio, Legati Helvetici nomine, applaudente & laudante Concilio, habita, non tantùm inſana & turpi adulatione Pontificem ſoli, & Reges ac Principes ſtellis firmamenti comparat; ſed etiam injuriis, dicteriis, & iniquis calumniis, in meliorem ſaniorémque Helvetiæ partem referta eſt. Eos, qui ſequeſtratis traditionibus, & abrogata iniqua dominatione Pontificis, ex ſolo Dei verbo ſapere conſtituerunt, in Moabitarum tribum compingit. *Zuinglium immaniſſimum & nefandiſſimum Hæreſiarcham*, impurum & ſceleſtum os pronuntiat. Qui verò Moabitis ſimiliores ſint, ii, qui unum Deum colunt & adorant,

an

an qui tot ſibi Numina conſtituerunt,& idolis palam ſerviunt,facilè cordati, boníque omnes judicabunt. Peremptum eſſe Zuinglium & combuſtum ait ἄθυρον στόμα à Cantonibus, *quò teſtarentur,quandiu extra Eccleſiam manere vellent, ſibi cum illis perpetuum bellum & verè ἄσπονδον fore.* Sic Patribus coram probantibus & applaudentibus claſſicum ſanguinarius homo canit,& ſpiritualibus armis deſtitutos,carnalibus ſuccingit. Cætera thraſonis impia dicteria mitto. *Tertiò* quæſtio de Reſidentia denuo tanta animorum exulceratione, non ſine periculo totius Pontificatus Romani, uti deſperata Pii IV. & Curiæ Romanæ poſt acceptum de concertatione Patrum nuntium verba,& Patrum Pontifici addictorum contrariæ machinationes, arguunt, agitata, pandit morbum peſtilentiſſimum Eccleſiæ Romanæ à Pontificibus,ob diſpenſationum nundinationem ſuſtentatum,de quo etiam ſuperiùs à nobis actum. *Quartò* ſervum fuiſſe Concilium,non liberum,Hiſpani Præſules non tantùm rotundè aſſerebant, ſed etiam gravi oratione συνηγορίαν à nobis exhibita, deplorabant, ultro etiam faſſi, Concilium propterea bis Tridenti ſub Paulo III, & Julio III. ſolutum eſſe *ſine fructu, imò maxima cum offenſione.* Id adeò verum eſt,ut jam, in proverbium ab ipſis Patribus Concilii cuſum & jactatum abierit,Spiritum S.qui Tridentinam Synodum moderatur,in mantica clauſum ſubinde Româ mitti. Arguit & hoc immanem Pontificis in Concilium dominationem, tum quòd Cardinalem Mantuanum Legatum in argumento de Reſidentia Concilii potiùs,quàm Pontificis deſideriis ſatisfacientem;alio Legato,qui Pontificis nexu ac mancupio totus eſſet,ſubmittendo, eúmque Mantuano præponendo, deprimere, eíque Concilio ſe ſubducendi anſam objicere conſtituit: tum quòd novos Epiſcopos Papa Tridentum ea occaſione amandavit, ut in argumento de Reſidentia, aliiſque ejuſmodi ſuffragiorum numero ſanior pars opprimeretur. Denique Synodum ſibi obnoxiam eſſe non diſſimulavit ipſe apud Oratorem Gallum Pontifex, eam ſervitutem ſtabiliens, fore nimirum aliâs, ut ea libertate Patres adverſus ſe & Principes ſeculares uterentur. *Sextò* id quoque callidiſſimis Pontificis conſiliis accenſendum, quòd executionem definitionis de Reſidentia ad ſe unum pertinere indicavit,eò quòd præceptorum Evangelicorum executio ſibi à Chriſto deputatione tradita ſit juxta verba illa: *Paſce oves meas.* Hoc videlicet validiſſimum ſcutum omnibus Concilii definitionibus,quibus poteſtatis & Majeſtatis Pontificiæ arcana attingerentur, prætendere potuit,ut in nihilum recideret,quicquid illa Synodus *in Spiritu S. legitimè congregata* minùs gratum acceptúmque Pontifici decerneret. Tam proficua ſunt Romanis Pontificibus pauca illa verba Chriſti, *paſce oves meas,* quæ tamen officium potiùs omnibus veri divini miniſtris commune,quàm

pri-

Digitized by Google

privilegium ejuſmodi omni exceptione majus complectuntur. *Septimò* attentatæ à Pontifice reformationis curiæ Romanæ ſpecimen, totius reformationis, qualem Pontifices animo conceperant, & magnificis verbis jam pridem promiſerant, perſpicua imago eſt. Nempe Pœnitentiariæ ſuæ emendationem aggreſſus, facultates eas, quas in variis cauſis beneficiariis, & exteriorem fratrum Regularium diſciplinam ſpectantibus exercere conſueverat, ei abſtulit, ſed ita, ut eadem à Dataria adeóque idem diverſa via, & majore duntaxat ſumptu impetraretur. Ita parturientibus montibus ridiculus mus prodiit. *Octavò* denique timiditatis Concilii documentum præbuit oborta contentio ob Præſulum Hiſpanorum poſtulatum, ut videlicet declaretur, Concilium continuari, non novum celebrari. Quam declarationem definire Synodus non ſuſtinuit, metu partium, quarum altera continuationem, altera novam celebrationem, abolitis videlicet ſuperioribus decretis, inſtitui pertendit.

SESSIO XX.

Quæ eſt Quarta

Sub Pio IV. Pont. Max.

Celebrata die 4. Junii 1562.

Decretum prorogationis Seſſionis.

SAcro-ſancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem Apoſtolicæ Sedis Legatis, propter varias difficultates, ex diverſis cauſis exortas, atque etiam ut congruentiùs, majorique cum deliberatione omnia procedant: nempe ut dogmata cum iis, quæ ad reformationem ſpectant, ſimul tractentur & ſanciantur, ea, quæ ſtatuenda videbuntur tam de reformatione, quàm de dogmatibus, in proxima Seſſione, quam omnibus indicit in diem ſextam decimam ſubſequentis menſis Julii, defi ienda eſſe decrevit. Hoc tamen adjecto, quòd dictum terminum ipſa Synodus pro ejus arbitrio & voluntate, ſicuti rebus Concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione reſtringere & prorogare liberè poſſit & valeat.

HISTORIA SESSIONIS XX.

FInito conſeſſu Cæſar intellexit, propoſitum eſſe Synodo declarare continuationem. Quâ re graviter commotus, ſiquidem ſuccederet inſtitutum, Oratores ſuos Tridento ſe evocaturum minatus eſt, & iiſdem, ut promulgatione non expectata, ſi deliberationem ſuſcipi cognoſcerent, Tridento diſcederent, imperavit. Curia etiam Romana de Patribus Concilii, inprimis Legatis Mantuano, Seripando & Warmienſi quiritari non deſtitit. Viciſſim Præſules Tridentini, Hiſpani præſertim, de Pontifice & aulicis acerbis querimoniis omnia complent. De illo, *quòd Synodum ſervitute premeret, cui cùm liberam de rebus omnibus agendi, ſtatuendique facultatem abſque interpellatione retinere teneatur, nihil tamen neque Synodo proponeretur, niſi quòd Legatis placeret, iiſque Româ præſcriberetur; neque poſtquam propoſitum in medium, liberum eſſet de eo ſententiam proferre, etiamſi nonnunquam ſeptem Epiſcopi conſentirent: tum quòd Synodus leges accipere debeat eorum, quæ tractanda ſunt, ſimúlque eorum, quæ tractata ſunt, limitationes, emendationes & decreta: tum quòd Synodo interſint pluſquam 40. Præſules, quorum aliis triginta aureorum, aliis uſque ad ſexaginta coronatorum menſtruum congiarium à Pontifice penſitetur; cæteris verò pleriſque Cardinalium, aliorúmque aulicorum literis metus intentetur. Quæ cùm ita habeant, cauſam non eſſe, cur legitimum hoc Concilium dici mereatur.* De Aulicis quoque Patrum querelæ percrebeſcebant, *quòd cùm ipſi emendationem pati non poſſint, fas tamen ſibi eſſe putent calumniari, increpare, cenſoria virgula omnia, quæ ad Divini nominis cultum facerent, perſtringere; cúmque contra reformationem adeò ſe obſtinaverint, majores etiam turbas ab iis expectandas, ubi ad reformationem perventum fuiſſet.* In conventu plurium Epiſcoporum certatum eſt acerrimè inter Paulum Æmilium Verallum Epiſcopum Caputaquenſem, & Bellajum Epiſcopum Pariſienſem, quorum hic ſententias Patrum non numerandas, ſed ponderandas pertenderat, illo repugnante, & dictitante, Epiſcopos omnes æquali eſſe conditione. Quæſiverat ex Verallo Bellajus, *quot animas curæ ſuæ ſubjectas haberet?* Reſpondente eo, *quingentas*, regeſſit, *ſi inter perſonas comparatio inſtituatur, ſe quidem cedere paratum: ſin ratio habeatur eorum, quos utrique repræſentant, æquum non eſſe, ut qui pro quingentis hominibus, cum eo, qui pro quingentis millibus verba faciat, æquiparetur.* Die 26. Maji in Congregatione generali comparuere Caroli IX. Regis Galliarum Oratores, Lanſacus, Renaldus, (alii Arnoldum vocant) Ferrerius & Guido Faber, qui poſtremus orationem habuit, Patribus pleriſque parùm acceptam, cui proinde in præſentiarum nihil à Synodo reſponſum. Inter alia etiam hæc in verba diſſeruit: *Sicut ii homines comprimendi mihi ſemper viſi ſunt, qui arbitratu ſuo, vel potiùs libidine, ſine auctoritate, ſine ullo decreto, ceremoniarum*

rum

rum omnem penitus rationem convellentes, impium quendam cultum, ritúſque novos induxerunt: Sic contra à nobis peccari fortaſſe poteſt, dum omnia, quæ Seculis muniuntur, & vetuſtate, mordicus retinenda eſſe putamus: neque ſatis ſpectamus, quid inclinatio rerum, quid momenta temporum, quid publica quies poſtulet. Nonnulla, atque haud ſcio an veriùs dixerim, multa communi concordia permittenda ſunt, neque quiſquam à dignitate ſua vel conſtantia alienum putare debet, aliquid alteri condonare potiùs, quàm obſtinatione rectæ ſententiæ tantam inter Chriſtianos diſſenſionem alere. Poſtea ſigillatim explicat tentationes Sathanæ, quibus is uſus ſit ad patres ſeducendos, quibus ſi aurem illi commodaturi ſint, omnem Concilii auctoritatem mox interituram. Præterita Concilia pleraque caruiſſe fructu, quia minùs legitima, minúſque libera illa fuerint. *Quòd ſi*, inquit, *in privatarum rerum Judiciis, de fundo & ſtillicidio ubi agitur, ſententiam ſuam ad alicujus gratiam accommodare turpe haberi debet, & ſeveriſſimis legibus noſtris vindicatur; quónam quæſo ſupplicii genere digni ſunt, qui de rebus divinis conſcripti Judices, dignitatis parùm memores, in cenſendo vel auram captant popularem, vel principibus, quibus obnoxii ſunt, turpiter ſe venditant, vel ex aliorum dictatis & perſcriptis, togata tanquam mancipia, ſententiam ferunt? Æternis certè tenebris & vinculis leves iſti & nummarii Judices mandandi ſunt. Hanc querelam habuit ætas ſuperior. Ne idem quoque poſteri, qui incorruptè judicaturi ſunt, de vobis exiſtiment & loquantur, magnopere eſt providendum. Atque etiam ut tecti ad homines eſſe poſſitis, ad Deum immortalem quî poteritis eſſe? Videtis quid in calculo ponendo ſpectemus, quid in ſuffragiis & ſententiis ſequamur, num Imperatorum, aut Pontificum, aut Regum liberalitates erga nos turpiſſimo obſequii genere, gratioſo ſcilicet calculo, & judiciariis tabellis provocare atque elicere cupiamus.* Mox ſubjicit: *Quamobrem excitamini patres, &c. Et cùm ex nonnullorum fortaſſe Conciliorum invidia hæc Synodus laboret, curate, ut omnes intelligant, abiiſſe illud tempus, mutatam eſſe rationem, patere nunc aditum unicuique ad diſputandum, non flammis hic diſceptari, non fidem frangi, non præjudiciis agi, veritatis diſceptationem integram eſſe, Spiritum ſanctum hic adeſſe, præſidere, &c.* Iidem Oratores poſtridie apud Legatos Præſules Gallos, quòd nondum advenerint, excuſant, ſimúlque Regis nomine petunt, uti diſertis tandem verbis declaretur, non continuari Concilium, ſed novum indictum eſſe, quandoquidem eam controverſiam Papa à Rege Galliæ de eo interpellatus ad Concilium rejecerit. Legati ſcripto reſpondent, *ſe Epiſcoporum abſentiæ excuſationes accipere, penes ſe autem non eſſe, declarare, hanc Synodi indictionem novam eſſe, ſed tantùm juxta Pontificii diplomatis tenorem & arbitrium Synodi ibi præſidere.* Reſponſo hoc Galli Oratores acquieſcentes, deliberatione cum Cæſareis habita, ſtatuerunt ulteriùs non procedere, quandiu in actis Synodalibus mentio nulla *continuationis* habeatur. Quòd verò arbitrio Synodi ſe præſidere dictitarent Legati, Hiſpanorum ſermonibus occaſionem

præbuit. Dicebant enim, *Legatos verbis ſe Concilio ſubjicere, at factis eidem imperitare.* Granatenſis addebat, *verè abſolutum, plenúmque eſſe illud in Concilium dominium, uti Legatis ſervis ſuis in omnes occaſiones, actúſque; etiam ut dominando heri partes agant.* Poſthac cùm Legati Seſſionem in ſequentem nihil proponerent, Hiſpani Præſules Reſidentiam in Synodo tandem definiri expetunt, eò quòd & Præſulum pars major, & in his nominatiſſimi quique deciſionem depoſcant. Inſtant etiam unà cum Cæſareis, ut dogmatum tractatio in adventum uſque Proteſtantium differatur, cùm ſupervacuum ſit nemine contradicente de iis diſputationem inſtituere, in primis cùm alia non deſint, de quibus inter omnes conveniat, nempe morum reformatio. Reſpondent Legati, *reſidentiam definitu difficilem eſſe, eò quòd materia non ſatis ſit digeſta; nec ſufficiat tempus conſeſſui deſtinatum ad eam explanandam. Sed & negotium reformationis videri quidem facile, ſed valde arduum eſſe, quippe quod in beneficiorum diſpoſitione conſiſtat, cujus abuſus à Regibus & Principibus potiſſimùm proficiſcatur.* Adeò autem crevit animorum ardor, ut inter Præſules Tranſmontanos pleroſque convenerit, interpoſita proteſtatione diſcedere. Et diſceſſerant, niſi Oratores eos, ne inde Pontifex occaſionem Concilii abrumpendi atriperet, cohibuiſſent. Succeſſit Seſſio XX. die 4. Junii, in qua poſt lecta Epiſcopi Salzburgenſis & Regis Galliarum mandata, Promotoris ad orationem Guidonis Fabri Gallici Oratoris Reſponſum perhibitum, & Decretum ipſum recitatum eſt. Reſponſum autem Promotoris, Cardinalis inprimis Altempſii conſilio, utpote qui author fuit, *ut hominis illius forenſis, qui cum plebejis ſolis agere conſueverit, inſolentia retunderetur,* aculeatum ſatis & ςηλιτευτικὸν fuit. Inter alia regeſſit, *Tridentinum hoc Concilium aliorum Conciliorum invidia minimè laborare, cùm clarum ſit, ſacra, generaliáque Concilia, ritè Chriſti Spiritu ab eo, qui poteſtatem habeat inchoata, ritéque abſoluta, & legitima ſemper fuiſſe habita & libera.* *Nec adverſus Tridentinum Concilium Sathanæ inſidias ac fraudes Chriſti Spiritu Præſidente prævalituras. Sedulam & liberam Legatorum admonitionem de aura populari non captanda meliorem in partem interpretari Synodum, ne quid præter manſuetum, piúmque propoſitum atque conſtitutum ſuum reſpondere cogatur: eam tamen non neceſſariam & ſuperfluam exiſtimare. Utq; Oratoribus inanem, quo percelli videantur, metum adimat, & unà propoſitum ſuum reique veritatem aperiat, iis prædicere, ex effectibus aliquando apparitururm, Concilium cujuſcunque hominis aut Principis cupiditatem, voluntatem & potentiam, poſt propriam dignitatem & authoritatem habere.*

NOTÆ

NOTÆ
Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XX.

PRimò Præſulum Concilii, Hiſpanorum inprimis, de miſera Concilii ad Pontificis & Legatorum imperia projecti ſervitute, gravis fuit & multis, juſtiſque rationibus munita querela, cujus concluſio huc exiit, *non mereri hoc Concilium legitimum dici.* Habemus igitur Patres αὐτοκατακρίτους, & reos confitentes, quòd legitimum Chriſtianúmque hoc Concilium minimè fuerit. *Secundò* diſceptatio Æmilium Verallum inter & Bellajum de ſuffragiis non numerandis, ſed appendendis, animadverſione digna eſt. Confirmat enim & in memoriam nobis revocat Andreæ Dudithii Quinqueccleſienſis Epiſcopi, qui & ipſe Concilii pars fuit, querelam, quæ extat in Epiſtola ad Maximilianum II. in hæc verba: *Quid profici potuit in eo Concilio, in quo numerarentur, non ſuis momentis ponderarentur ſententiæ? Si causâ, ſi ratione pugnandum fuiſſet; ſi pauci quidam ſocii nobis adfuiſſent, viceramus, quamvis pauci, magnas copias adverſariorum. Sed cùm numerus tantùm prodiret in aciem, quò longè inferiores futuri fuiſſemus, in optima cauſa victores diſcedere non potuimus. Singulis noſtrûm centenos de ſuis Papa potuit opponere: ac ſi centeni parùm multi viderentur, repente mille creare potuit, quos ſuis laborantibus ſubſidio mitteret. Itaque videre erat quotidie famelicos & egentes Epiſcopos, ex majori parte barbatulos adoleſcentes, luxúque perditos Tridentum volitare, conductos ad ſententiam ſecundùm Papæ voluntatem dicendam; indoctos illos quidem & ſtolidos, ſed tamen impudentia & audacia utiles, &c.* Sic facilis & in manibus fuit Pontifici victoria. *Tertiò* Guidonis Fabri Gallici Oratoris ad Patres dicta cedro digna Oratio prodit, quo loco Galli Concilia Pontificia, ac nominatim etiam Tridentinum ſub Julio III. & Paulo III. habuerint. Non obſcurè in eo ſugillat obſtinationem Patrum in retinendis omnibus iis, quæ conſuetudine invaluerant, judices leves, nummarios, togata mancipia, nullo non ſupplicii genere digna, gratioſos calculos, aliáque ejuſmodi veriſſimè pronunciata. Quæ omnia Promotor Concilii apertè refellere non auſus eſt, utpote qui reſponſo ſuo quamvis aculeato objectum Concilii dedecus declinavit potiùs quàm excepit. *Quartò* Hiſpanorum Præſulum, inprimis Granatenſis querela de Legatis Pontificis quidem ſervis in omnes occaſiones actúſque, at Concilii heris ac dominis iterum miſeram Concilii ſervitutem manifeſtè demonſtrat. *Quintò* Legati ab argumento *reſidentiæ & reformationis* tractando adeò abhorruerunt, ut Epiſcopi Tranſmontani plerique victi tædio tergiverſationis & contumaciæ ipſorum diſcedere ex Concilio conſtituerint. Eſt & hoc Papatus ἀθεραπεύτου

τα indiciis manifeſtis accenſendum. Patet enim hinc, ipſorum etiam Præſulum in emendanda Romana curia ſtudium vanum, irritúmque fuiſſe.

SESSIO XXI.

Quæ eſt Quinta

Sub Pio IV. Pont. Max.

Celebrata die 16. Julii 1562.

De Communione ſub utraque ſpecie & parvulorum.

Cap. 1.

Sancta Synodus declarat & docet, nullo divino præcepto Laicos & Clericos non conficientes obligari ad Euchariſtiæ Sacramentum ſub utraque ſpecie ſumendum, neque ullo pacto (ſalva fide) dubitari poſſe, quum illis alterius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficiat, quod ſacrarum literarum teſtimonio comprobatur.

Cap. 2.

Declarat hanc poteſtatem perpetuò fuiſſe in Eccleſia, ut in ſacramentorum diſpenſatione, ſalva eorum ſubſtantia, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi, pro rerum, temporum locorúmque varietate, magis expedire judicaret. Quam auctoritatem in ſe agnoſcens ſancta Eccleſia, uſum naſcentis Chriſtianæ religionis communicandi ſub utraque ſpecie, mutatum jam progreſſu temporis videns, juſtis cauſis perſuaſa, hanc conſuetudinem communicandi ſub altera ſpecie approbavit, & pro lege habendam decrevit: quam reprobare, aut ſine Eccleſia auctoritate pro libitu mutare non licet.

Cap. 3.

Declarat etiam, fatendum eſſe, etiam ſub altera tantùm ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, verúmque Sacramentum ſumi: atque adeò nullâ gratiâ neceſſariâ ad ſalutem eos defraudari, qui ſolam unam ſpeciem accipiunt.

Cap. 4.

Cap. 4.

Denique docet, parvulos uſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate, ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem, ſiquidem adeptam in baptiſmo gratiam, illa ætate amittere non poſſunt. Neque tamen ideò damnata antiquitas eſt, ſi eum morem pro illius temporis ratione, alicubi nonnunquam ſervavit.

Canones de Communione.

Canon 1.

Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erràſſe, Anathema ſit.

Cap. 3.

Si quis negaverit totum & integrum Chriſtum, omnium gratiarum fontem & auctorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia (ut quidam falsò aſſerunt) non ſecundùm ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur, Anathema ſit.

Canon 4.

Si quis dixerit, parvulis antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, Anathema ſit.

Decretum de reformatione in eadem Seſſione publicatum.

Cap. 1.

Neque Epiſcopi, neque alii Ordinum collatores, aut eorum miniſtri, quovis prætextu aliquid accipiant, pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, neque pro literis dimiſſoriis, neque pro ſigillo, aut aliqua alia cauſa, etiam ſi id ſponte offeratur. Notarii verò, in iis ſolùm locis, ubi & conſuetudo accipiendi invaluit, & ſalarium nullum habent, decimam tantùm partem unius aurei, pro ſingulis literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus accipere poterunt.

Cap. 2.

Ne cum ordinis dedecore ſacris ordinibus initiati mendicent, aut ſordidum quæſtum captent, nullus deinceps clericus ſæcularis (licèt idoneus ſcientiâ ſit & ætate) ad ſacros,

cros ordines promoveatur, niſi leg timè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum poſſidere pacificè, quod ſibi honeſtum ſuppeditet victum: neque illud beneficium reſignare poſſit, niſi facta mentione, quòd ad ejus beneficii titulum ſit promotus: neque ea reſignatio admittatur, niſi aliunde commodè vivere poſſit: aliâs facta reſignatio nulla cenſeatur. Neque patrimonium obtinentes, aut penſionem, ordinentur, præter illos, quos Epiſcopus neceſſarios vel utiles Eccleſiis ſuis duxerit. Hos autem Epiſcopus non initiabit ſacris, niſi & fraudem in poſſeſſione eorum ſubſtantiæ abeſſe perſpexerit, & ad vitam degendam ſufficiens ſit, & ſine licentia Epiſcopi, illa alienari aut extingui vel remitti nullatenus poſſit, niſi aliunde ad vitam tranſigendam neceſſaria adepti ſunt.

Cap. 3.

In Eccleſiis tam Cathedralibus quàm Collegiatis, in quibus aut nullæ, aut tam tenues ſunt diſtributiones quotidianæ, ut negligantur, tertia pars fructuum omnium Canonicatuum, dignitatum, &c. ſeparetur, & in diſtributiones quotidianas convertatur, & ſecundùm proportionem juſtam ab Epiſcopo dividatur. Salva tamen conſuetudine Eccleſiarum, in quibus non reſidentes vel ſervientes, nihil aut minùs tertia parte fructuum percipiunt. Quòd ſi qui in non ſerviendo contumaces ſint, contra eos juris & Canonum ſacrorum ſanctionibus procedatur.

Cap. 4.

Epiſcopi, in Eccleſiis ubi viderint unum rectorem non poſſe ſufficere, ſacramentis miniſtrandis, & divino cultui peragendo, cogant rectores, & alios, ad quos hac res ſpectat, tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficere arbitrabuntur: & novas Parochias etiam invitis rectoribus conſtituant, ubi cognoverint eſſe neceſſarias, juxta conſtitutionem Alexandri tertii (quæ incipit, ad audientiam) & portionem aſſignent congruentem ſacerdotibus, quos novis Eccleſiis præficient, ex fructibus Eccleſiæ matricis. Imò ſi ſit neceſſe, populum cogant Epiſcopi, ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam horum ſacerdotum ſuſtentandam, neque ab hac re ulla ratione impediri poſſint.

Cap. 5.

Liceat etiam Epiſcopo facere uniones perpetuas Eccleſiarum quarumvis, beneficiorúmque etiam Curatorum, ſi ipſarum hoc exigat paupertas, aut alii caſus jure permiſſi. Neque hæ uniones poſſint revocari, aut quoquo modo infringi cauſa reſignationis &c.

Cap. 6.

Epiſcopi illiteratis imperitiſque Eccleſiarum Parochialium rectoribus (licèt alioquin vitâ ſint honeſtâ) coadjutores aut Vicarios pro tempore deputent: & fructuum partem eiſdem pro victu ſufficienti aſſignent, vel alit.r provideant. At verò eos rectores, qui turpiter & ſcandaloſè vivunt, poſt admonitionem, coërceant & caſtigent: qui ſi adhuc perſiſtent

ſtent incorrigibiles in nequitia, ab eiſdem Epiſcopis priventur beneficiis, nulla appellatione aut exemptione audita, ut ſacri Canones ſanxerunt.

Cap. 7.

Epiſcopi transferre poſſint beneficia ſimplicia (etiam Juris Patronatus) ex Eccleſiis, quæ collapſæ ſunt, neque inſtaurari poſſunt, (vocatis iis, quorum intereſt) in matrices vel alias Eccleſias locorum eorundem ſeu vicinorum: atque in eiſdem Eccleſiis erigant altaria vel capellas ſub eiſdem invocationibus. Parochiales verò Eccleſias (etiamſi ſint Juris patronatus) collapſas, refici & inſtaurari procurent: quòd ſi proventus earum huic reparationi non ſufficiant, Patronos aut Parochianos ad id opportunis cogant remediis, nulla audita tergiverſatione. Quòd ſi nimia omnes egeſtate laborent, ad matrices ſeu viciniores Eccleſias transferantur: ſitque facultas Eccleſias dirutas in prophanos uſus, non tamen ſordidos, convertendi, erecta tantùm ibidem cruce.

Cap. 8.

Commendata monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus & Præpoſituræ, in quibus non viget regularis obſervantia, nec non beneficia etiam curata, ſecularia & regularia, quocunque modo commendata, etiam exempta, ab Epiſcopis annis ſingulis viſitentur, qui operam dabunt, ut ſi qua indigent, reficiantur, quæque illic debentur munia exerceantur, poſthabita omni appellatione, exemptione, &c. Quòd ſi regularis in eis locis vigeat obſervantia, curent Epiſcopi, ut & ſuperiores ad inſtituta ſuæ regulæ vitam componant, & ſubditos in officio contineant. Quòd ſi admoniti ſuperiores, intra ſex menſes, eos non viſitaverint & correxerint, tunc iidem Epiſcopi eos viſitare poſſint, perinde ac ſuperiores juxta eorum inſtituta potuiſſent: non obſtantibus, &c.

Cap. 9.

Quæſtorum Eleemoſynarum nomen & uſus penitus ab omni Chriſtiana Republ. locóque extirpetur: neque ad officium hujuſmodi exercendum ullatenus admittantur, nec huic canoni obſtent privilegia conceſſa Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, &c. Indulgentiæ verò & aliæ ſpirituales gratiæ, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, populo publicentur, qui nulla prorſus mercede accepta, eleemoſynas ſibi oblatas fideliter colligent, ut hos cœleſtes Eccleſiæ theſauros, non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes verè intelligant.

HISTORIA SESSIONIS XXI.

DIe 6. Junii Anno 1562. habita eſt generalis congregatio, in qua propoſiti ſunt articuli ſex, communionem ſub utraque ſpecie ſpectantes. Quamvis autem Oratores Galli ac plerique etiam Præſules

ſules hactenus pertenderint, de dogmatibus priùs tractandum non eſſe, quàm conſtet, utrum Proteſtantes Concilio intereſſe velint nécne, tamen nunc quæſtione habitâ nemo ſe oppoſuit, omnibus propter ſedula Cæſareanorum officia ſpem concipientibus, fore, ut calicis communio impetrari poſſet. Interea reſidentiæ declaratio à nonnullis Patribus urgetur, quæ res turbis occaſionem dedit, ægrè tandem à Cardinale Mantuano ſopitis, poſtquam is fidem interpoſuit, fore, ut in ea ſeſſione, in qua de Ordinis Sacramento tractabitur, etiam ea controverſia definiatur. Quæ Mantuani promiſſio Cardinalem Simonetam adeò vehementer commovit, ut offenſio ea in manifeſtum diſſidium proruperit. Poſtero die Cæſarei Oratores Legatos adeunt, & viginti ſuper Reformatione poſtulata ex mente Cæſaris iis proponunt. Ea, utpote obſervatu digniſſima, apponere non pigebit.

1. *Orandum ſummum Pontificem, ut ſe ipſum & Curiam Romanam reformari benignè patiatur.*

2. *Ut numerus Cardinalium reducatur, ſi non ad duodenarium, ſaltem ad duplicatum, cum duobus ſupernumerariis, nempe XXVI.*

3. *Providendum, ne fiant ampliùs diſpenſationes ſcandaloſæ.*

4. *Revocandas omnes exemptiones contra jura communia paſſim conceſſas, Monaſteriáque omnia ſub Epiſcopi poteſtate conſtituenda, ſub cujus ſunt diœceſi.*

5. *Tollendam prorſus pluralitatem beneficiorum, & ſtatuendum, quòd ſingulæ Eccleſiæ Cathedrales, & Collegia ſingulas erigant Scholas. Et quòd Eccleſiaſtica officia non dentur conductitiis presbyteris.*

6. *Epiſcopos omnino ad reſidentiam cogendos, niſi in extrema Eccleſiæ neceſſitate, ut officia ſua per ſe ipſos, non per vicarios exerceant. Quòd ſi Epiſcopi non ſint idonei, vel potentes, non uni vicario totius diœceſeos curam mandandam, ſed pluribus perſonis. Inſuper viſitationes, diœceſanáſque Synodos quotannis habendas.*

7. *In Eccleſia omnia miniſteria gratis præſtanda, & quæ ſunt adeò tenuis reditûs, ut miniſteria Eccleſiæ, abſque quotidianis emolumentis nequeant ſupportare, incorporanda cum aliis beneficiis, non curatis pinguioribus.*

8. *Revocandos in uſum veteres Canones contra Simoniacam pravitatem.*

9. *Conſtitutionum Eccleſiaſticarum multitudinem non nihil contrahendam, ſuperfluis reſectis, neque prælatorum ſanctionibus obligationi juris divini æquiparatis.*

10. *Excommunicatione non utendum extra caſum peccati mortalis, & notoriæ irregularitatis.*

11. *Officia divina diligenter & devotè celebranda, quæ aliquando ita præcipitatè à celebrantibus proferuntur, ut nec ipſi ſe intelligant, nec ab aliis intelligantur.*

12. *Breviaria & Miſſalia purganda, reſecandáque omnia, quæ non ex divinis ſunt*

ſunt deſumta literis, & tædioſam prolixitatem Pſalmorum & Orationum, habito delectu contrahendam.

13. *officiis divinis, quæ Latino ſermone peraguntur, preces linguâ vernaculâ fideliter verſas immiſcendas.*

14. *Clerum, & Ordinem Monaſticum ad primitivam inſtitutionem redintegrandum, ne tantæ monaſteriorum divitiæ tam flagitioſè diſſipentur.*

15. *Conſiderandum ſacro Concilio, annon res ipſa efflagitet aliqua juris poſitivi relaxare, & de priſtino rigore aliquid remittere ſuper diſcrimine ciborum, jejuniis, & conjugio Clericorum aliquibus nationibus concedendo.*

16. *Ad conciliandos populorum animos, tollendas multiplices Evangeliorum poſtillas, & novam publica authoritate per peritos Theologos faciendam: & ſimiliter novam Agendam, ſive librum ritualem, quem Parochi omnes recipere teneantur.*

17. *Rationem adinveniendam non ad malos Parochos expellendos, quod eſſet factu facile, ſed ad meliores ſubſtituendos.*

18. *Plures Epiſcopatus in latioribus Provinciis erigendos, & opulenta cœnobia in hunc uſum convertenda.*

19. *Quod ad bona Eccleſiaſtica in alios uſus converſa & diſtracta, præſtitare forſitan hoc tempore, ut hæ diſſimulentur injuriæ.*

20. *Legatos Concilio Præſidentes dare operam debere, ne quæſtiones inutiles, quæ offendicula parere poſſint, ut hæc, an ſit reſidentia de jure divino, necne? aut ſimiles, proponantur, aut ſi id vitari non poſſit, non patiantur ſaltem Patres effundi in bilem, nec offerri in fabulam adverſariorum.*

Legati conſilio ſummotis arbitris capto reſpondent, cùm in proxima ſeſſione controverſia de communione Calicis definiri debeat, aliud interea proponi minimè poſſe. Suboluit Oratoribus, ita reſponderi, ut Cæſaris expectatio eludatur. Viſum igitur iis è re, ut Cæſar per Epiſcopum Pragenſem ad ipſum ablegatum de totius Concilii ſtatu certior redderetur. Sed & Legati, cùm res parùm ex animi ſententia ſuccederent, & Pontificem ſibi ſuccenſere ſubodorarentur, Leonhardum Marinum Archiepiſcopum Lancianenſem Romam ad Pontificem amandant, eique, ut de rerum & anteactarum & impendentium ſtatu apud Pontificem referret, Legatos excuſaret, & ipſum omnibus modis placatum iret, in mandatis exhibent. Fervebat interim diſſidium vehemens Romanos inter & Tridentinos Præſules, non ſine mutuis offenſionibus & criminationibus. Deplorabant Tridentini *eccleſiæ miſerias, Concilii ſervitutem, abjectam ac planè deploratam ſpem eccleſiæ reformandæ.* Romani contra querebantur *ſchiſma imò apoſtaſiam à ſede Apoſtolica in Concilio procudi: Tranſmontanos odio Italorum non tam depreſſionem quàm abolitionem Pontificatus meditari.* Sed Pontifex & præſentibus & ingruentibus periculis

periculis ſuis prævortendum ratus, primò militem conducere ſtatuit, nimirum quater mille Helvetios, & ter mille Germanos equites: deinde Sabaudiæ Principi pecuniam deſtinat, ut ſuos armaret ad reſiſtendum Hugonottis, ſi pars penetrare in Italiam tentarent: denique ut Principes omnes inescaret, conſtituit cum iis pangere fœdus defenſivum contra Proteſtantium ubicunque locorum machinationes, facilem omnium aſſenſum ſibi ſpondens, ſaltem hoc intuitu, ut mutuis ſuſpicionibus ſinguli ſe liberarent. Sed fefellit Pontificem ſpes, ne uno quidem Principe fœdus ratum habente, ſingulis propriam aliquam cauſam allegantibus, ſed communem unam, fore, nimirum hac ratione, ut Concilii progreſſus impediatur. In Cardinalium conſiſtorio prolixam de Oratoribus querelam inſtituit. De Gallo Lanſaco *inprimis, quòd in poſtulatis ſuis videatur Orator Hugonottorum, eò quòd & Proteſtantes, pro hoſtibus ac perduellibus pridem denunciatos, in Concilio expectandos pertendat; & Pontificem Concilio ſubjicere, unà cum aliis moliatur; & in menſa multis Præſulibus coram dixerit, tot è Gallia & Germania Epiſcopos venturos, ut idolum illud ROMÆ profligaturi ſint.* De reliquis etiam Oratoribus, quòd in *Concilio Hugonottorum inſtar vivant, neque Sacramento reverentiam debitam exhibeant.* Cardinales Mantuanum, Seripandum & Warmienſem galero Cardinalitio indignos eſſe pronuntiat. De Præſulibus ſingulis qualibet occaſione quiritatur, eorúmque amicos urget, ut per literas officii monerentur. Quæ omnia ab eo gerebantur, dicebantúrque non linguæ aliquâ intemperantiâ, ſed de induſtria, ut variis artibus unumquemque, hunc pudore, illum metu, alium civilibus officiis ad ſui excuſationem impelleret, adeóque omnes lucrifaceret, vel certè cautiores & circumſpectiores, ac offenſionum pavidos redderet. Atque id adeò illi feliciter ſucceſſit, ut ipſe poſtea jactaverit, artibus his hoc ſe conſecutum eſſe, *ut omnes contra ipſum antea fœderati, nunc in ipſius gratiam conſpiraturi ſint, eò quòd ipſius ope omnes indigeant, & ſuppetias unus, gratias alius requirat.* Præterea Tridentum miſit ſecretum miniſtrum Carolum de Vice-Comitibus, Epiſcopum Ventimiglienſem, cui in mandatis dedit, *ut cum diverſis ea coràm tractaret, quæ chartis inſerenda non viderentur, Legatorum diſſenſiones, eorúmque cauſas, Epiſcoporum affectus, opiniones, artes, Mantuani actiones, aliáq; , quæ momenti alicujus viderentur, obſervaret, & ſigillatim perſcriberet; cum Simoneta conſilia communicaret; Reſidentiæ declarationem impediret; ſi id non poſſet, efficeret, ut ad finem uſque Synodi differretur, vel certè in longum extraheretur.* Eidem ſchedulas exhibuit, in quibus conſignati erant Pontificiæ cauſæ fautores, quos promiſſa gratitudine animari juſſit. Adverſarum verò partium Præſules quomodo tractandi ſint, ejus arbitrio permiſit, atque id duntaxat monuit, ut vegetis apud eos interminationibus, ſed ſine verborum acrimonia, uteretur, & anteactorum

obliviſonem

oblivionem iis promitteret. De omnibus autem his Cardinalem Borromæum certiorem reddi juſſit. In Mantuanum porro Legatorum Principem, eò quòd *Reſidentiæ* tractationem Patribus promiſiſſet, & Camillum Olivum ejus Secretarium, Pontifex palàm indignationis ſuæ virus effundendum cenſuit. In Mantuanum quidem, dum mandata, quæ hactenus illi, utpote principi Legato, Roma mittebantur, non ad ipſum ampliùs, ſed ad Simonetam curari præcepit, & ejus nepotem Gonzagam ex albo Cardinalium Romæ Tridentinis conſultationibus præpoſitorum expungit, eique per Borromæum nuntiari jubet, *Cardinalem patruum ſuum de evertenda ſede Apoſtolica conſilia capere, in ipſius caput, & familiæ ejus ruinam redundatura.* Camillus verò Olivus poſt heri ſui mortem ab Inquiſitoribus Mantuæ in carcerem detruſus, multáque indigna perpeſſus eſt. Dum ita Pontifex affectus eſt, Romam venit Archiepiſcopus Lancianenſis, qui in Legatis & Præſulibus excuſandis, & Pontifice demulcendo operam adeò ſedulam navavit, ut Papa maximam inde lætitiam conceperit, & in admirationem raptus dixerit, *improbas linguas & nequiores calamos, Legatos & Patres longè aliis coloribus ſibi depinxiſſe.* itaque Lancianenſem cum literis ad Legatos alióſque Patres ocyſſimè Tridentum remittit, eique mandat, *ut cunctis ſuo nomine ſignificet, ſe Concilium velle liberum, neque alieno & offenſo animo ſe eſſe, quòd Præſules huic magis quàm illi ſententiæ ſuffragentur, ſed magis ob negotiationes & artes, quibus hominum animis ac perſuaſionibus vis quædam afferri videtur, nec non ob contentiones & verborum amarulentiam inter ipſos natam. Non intercedere ſe, quò minùs reſidentia determinetur, ſed ſuadere, ut priùs animorum fervorem, qui tranſverſos abripit, deſidere ſinant. Cardinali verò Mantuano ut ſignificet, ſe cum gaudio ipſius innocentiam perſpexiſſe, & gratitudinem quandoque teſtaturum. Orare duntaxat, uti annitatur, quò Synodus finem ocyùs habeat.* In communibus ad Legatos literis monuit, *ut veſtigia Concilii ſub Julio ſecuti, réſque eo Concilio digeſtas repetentes, eas continuò, fine facto, determinarent.* Interea Tridenti in Congregationibus inde à 9. ad 23. Junii uſque, Patres Theologorum de ſex articulis ſuperiùs propoſitis opinionibus audiendis vacant. Ac *primò* quidem de neceſſitate communionis ſub utraque Theologi differentes, eam nullam eſſe, quamvis diverſis rationibus innixi, pertendunt. *Secundò* varias rationes afferunt, ob quas calix laicis communicandus non ſit. *Tertiò* concomitantiæ doctrinam ſtabiliunt. Subibat diſputatio, *an qui Chriſtum ſub una ſpecie ſumit, omnes gratias recipiat?* aliis ajentibus, negantibus aliis. Sed & Amans Servita Brixianus, Epiſcopi Sebenicenſis Theologus, efficacibus argumentis concomitantiam oppugnavit. Quod tamen, concitato Patrum ſtrepitu factus timidior, ſe exercitii duntaxat gratiâ feciſſe ajebat. *Quartò* agitabatur quæſtio: *An uſus cali-*

cis concedi debeat, in gratiam Germanicæ Nationis, vel alterius cujuſcunque? Negabant ſtrenuè Hiſpani, aliique partibus illorum addicti. Franciſcus Porierus Luſitanus affirmavit, *Principes eos, qui calicem poſtulant, Concilii permiſſu Lutheranos evadere velle.* Franciſcus verò Turrenſis Jeſuita dictum Cardinalis S. Angeli ſummi Pœnitentiarii laudabat: *Sathanam ſolitum ſe transformare in Angelum cœleſtem, nunc verò ſub calicis & ſanguinis Chriſti involucro & operimento hortari ad calicem venenatum populo propinandum.* At qui Cæſaris Principúmque partibus favebant, charitatem Chriſtianam urgebant, quæ jubeat infirmis fratribus aliquid condonare, nec non diverſam diverſorum temporum rationem. *Quintò* iidem poſteriores, quibus legibus conditionibúſque calicis uſus concedendus ſit, diſputant, aliis conditiones à Paulo III. fixas, aliis non tam conditiones, quàm remedia periculorum ſeu incommodorum, quæ vulgò jactantur, opponenda contendentibus. *Sextò* denique de Sacramenti Euchariſtiæ neceſſitate & infantum communione actum. Finitis Theologorum Congregationibus Legati inclinavêre ad calicem Laicis concedendum iis conditionibus, quas Paulus III. fixerat. Proin congregati cum intimis ſuis, ſuper articulis 1. 4. & 5. ſepoſitis reliquis decretum formant. Poſtea acceſſitis in Congregationem Præſulibus proponunt, an placeat ea decreta confecta dari, ut de iis in prima Congregatione ſententiæ promantur? Cúmque hîc Granatenſis Archiepiſcopus de ordine articulorum controverſiam moveret, atque ipſum inter & Thomam Stellam Epiſcopum Juſtinopolitanum paulò acrior contentio exoriretur, ſalibus & dicteriis de induſtria, uti ſæpe aliàs, ad diſſolvendum conventum factum fuit, ſparſis, conventus finitus eſt. Die 27. Junii. Auguſtinus Baumgartner Bavariæ Ducis Orator in Congregationem admiſſus, habitâ oratione prolixâ religionis in Bavaria ſtatum commemorat, omnia Zwinglianis, ac Lutheranis ſcatere, & contagionem eam non plebem duntaxat, ſed nobiles etiam invaſiſſe queritur, ejus rei cauſam perhibet impuram Cleri vitam, & immania flagitia, ac concubinatum adeò frequentem, *ut è centum Sacerdotibus vix tres reperiantur, quatuórve, quos ea labes non attigerit, aut qui non clam vel palàm matrimonium contraxerint*; denique ad commodam eccleſiæ reformationem, quæ dogmatum tractationem præcedere debeat, tria juſſu Principis ſui poſtulat, nimirum *ut Scholæ & Academiæ erigantur: Sacerdotibus conjugium permittatur, & laicis calix reſtituatur.* Orationi quamvis aculeatæ benignè tamen Synodus per Promotorem reſpondet, quod Gallos Oratores aſperiùs longè exceptos malè habuit. In eadem Congregatione Ferdinandi Cæſaris Oratores ſcripto Legatis exhibito, quantum in calicis conceſſione momentum poſitum ſit, non Bohemorum duntaxat, ſed Germanorum Pontificiorum etiam, quorum nomine Cæſar

Synodum

Synodum ſolicitet,reſpectu,fusè declarant,& Cæſarem petere,*ut fas ſit Archiepiſcopo Pragenſi ordinare Sacerdotes Caliſtinos*; idem poſcere in Regni gratiam Oratores Cleri Bohemici; imò & in Hungaria cogi Sacerdotes ipſis miniſtrare calicem,bonorum,imò capitis periculo intentato,narrant; orántque ad extremum, uti populi ſortem miſerentur. Finita Congregatione Patres de omnibus inſtituta tractatione,fuſiùs tamen denuò quæſtionem illam agitant, utrum communicantes plus duabus ſpeciebus, an una recipiant; neque tamen definiunt, ſed id duntaxat concludunt, *totum Chriſtum gratiarum omnium fontem recipi.* Porrò eodem tempore Epiſcopi illi, qui Reſidentiam vehementiùs urgebant, ac inter hos Epiſcopus Mutinenſis, Epiſcopus Vivarenſis, Julius Paveſius Archiepiſcopus Surrentinus, Petrus Paulus Caſtazzarus Epiſcopus Aquenſis, aliique, tum quòd ſe exoſos animadverterent, tum quòd, ſi in incœpto perſiſterent, magnum malum metuendum haberent, abeundi Tridento veniam à Legatis implorant ſimul & impetrant. Et diſceſſerant etiam, niſi moram injeciſſet Orator Luſitaniæ, oſtendens id fieri neutiquam poſſe citra famæ & exiſtimationis Concilii detrimentum, cunctis exclamaturis, exulare à Synodo libertatem, & aliis etiam ad abeundum ſeſe comparaturis. Die 4. Julii Congregatio habita eſt eum in finem, ut de articulis reliquis ſuffragia ferantur. Oratores igitur Galliæ Legatos monent, ut circa communionem calicis de jure ſummo aliquid remittant, quia iis in rebus, quæ juris ſunt poſitivi, non adeo animi obſtinandi ſint, utque prærogativæ Regum ſuorum, qui in inauguratione ſua calicem accipere conſueverint, præjudicium nullum afferant. Verùm ad eludendam hanc petitionem multa Legati comminiſcuntur, veluti quòd conceſſio calicis multa alia poſt ſe trahat, puta matrimonium Sacerdotum, Linguæ vulgaris in Sacris uſum, imaginum abolitionem, de quibus jam Orator Gallus Lanſacus in Convivio muſſitaverit. Cùm igitur faciliùs principiis quàm progreſſibus obſiſtatur, tractationem de calice rectiùs in aliud tempus differri, quod ipſum etiam ab Oratoribus tum Cæſareanis, tum Gallicanis impetravêre. Die 8. Julii nova Congregatio habita, in qua Daniel Barbarus, Patriarcha Aquilejenſis tractationem de fidei dogmatibus in adventum uſque Præſulum Gallorum protolli petiit. Sed fabulam ſurdis cecinit. Die 10. etiam Leonhardus Hallerus Germanus, Epiſcopus Philadelphienſis, Germanos quoque Præſules expectari, non minùs irrito conatu petiit. In proxima verò Congregatione novem Reformationis Capita jam ſtabilita recitantur. Inter alia Epiſcopus Segovienſis monuit, *ſtellarum tenebras diſcuti non poſſe, niſi ſublata priùs ſolis ipſius opacitate*; *neque corpori ægro ſanitatem reſtitui, quamdiu caput, à quo influxus*

xus

xus eſt in membra, malè ſeſe habet, quâ figuratâ oratione reformandi Pontificis ipſius neceſſitatem inſinuavit. Cœtu dimiſſo Legatis de reprimenda Præſulum παῤῥησίᾳ conſultantibus, Johannes B. Caſtellus Promotor ſuggeſſit exemplum Cardinalis Creſcentii, qui ſub Julio III. ſolitus fuerit interpellare Patres, quoties extra oleam vagarentur, imò ſubinde ſilentium iis indixerit. Indignatus huic Cardinalis Warmienſis regeſſit, *mirum non eſſe, ſi Deus O. M. Concilii hujus progreſſum minimè beaverit, cujus dirigendi rationem adeò obliquam Creſcentius ſecutus fuerit. Synodum amiſſâ libertatis opinione, ſimul exiſtimatione omni defraudatum iri.* Appropinquante Seſſionis die, cùm impetrandi calicis ſpes omnis decollâſſet, Galli cum Præſulibus petunt, ut Seſſione indictâ nihil promulgaretur, ſed ſequentem in Seſſionem omnia prorogarentur. Legati contra ad vitandam ignominiam omnibus ingenii nervis contendunt, ut quædam decernantur, ſaltem quatuor capita de Communione, & novem de Reformatione publicentur. Quamobrem die 14. habitâ Congregatione capita decreti præleguntur, & immutatâ nonnihil ob Præſulum quorundam contradictiones, confirmantur. Ubi ventum ad verba illa Decreti, quibus aſſeritur, communionem ſanguinis elici non poſſe ex verbis Chriſti apud Johannem: *Niſi ederitis carnem filii hominis, & biberitis ſanguinem ejus &c.* Granatenſis Archiepiſcopus oppoſuit, verba Chriſti apud Johannem non de Sacramento, ſed de fide ex ſententia etiam multorum Patrum, inprimis Auguſtini, accipienda eſſe, tandémque impetravit, ut adderetur hæc clauſula, *ex illis verbis, quocunque ſenſu accipiantur ſecundum varias Patrum expoſitiones, communionem calicis inferri non poſſe.* In ſecundo etiam capite Epiſcopus Alliphienſis verba illa, quibus aſſerebatur, *eccleſiam potuiſſe mutare uſum calicis, ad exemplum formæ baptiſmi immutatæ*, tanquam blaſphema accuſavit, eò quòd in eſſentia Sacramentorum, veluti materia eorum & forma, eccleſia nihil mutare poſſit, tandémque obtinuit, ut clauſula tolleretur. Eadem Congregatione Epiſcopus Quinqueccleſienſis quod priùs dixerat, nempe *Romæ Epiſcopatus dari ad homines duntaxat promovendos*, longâ oratione repetit, & confirmat potiùs quàm excuſat. Sed & ultima die, Arrias Gallego, Epiſcopus Gerundenſis, Legatos jam abiturientes novo exemplo conſiderare jubet, & ſuper 3. Reformationis capite poſtulat, ut poteſtas Epiſcoporum non ad tertiam modò præbendarum partem in diſtributiones convertendam, ſed latiùs extendatur. Eandem ſententiam & Archiepiſcopus Pragenſis variis argumentis confirmavit; & Epiſcopi Hiſpani tacito conſenſu probârunt, adeò ut Legati promittere neceſſum habuerint, fore nimirum, ut proxima Seſſione de eo ſermo habeatur. Succeſſit tandem die 16. Julii ipſa Seſſio XXI. in qua ante omnia Epiſcopus Tininienſis concionem habuit minùs gratam Legatis, aliiſque, eò quòd inſtanter urgeret tum reſidentiam, tum

com-

conceſſionem calicis, rogarétque impensè Patres, *ut imbecillitati filiorum, qui propter ſanguinem Chriſti aliud nihil poſcant, aliquid condonent, ne tot provinciarum & regnorum amiſsionem pro levi jactura ducant.* Inter decantandum miſſam duo Jeſuitæ Alphonſus Salmero & Franciſcus Torrenſis ſeu Turrianus, Legatis & Patribus aurem vellicant, ut explanando primo capiti addatur, *Chriſtum inſtituiſſe Sacramentum in panis & vini ſpeciebus, Apoſtolorum tantùm & conficientium, non autem omnium fidelium gratiâ.* Legatis id poſt lectum jam Decretum proponentibus, & pleriſque Patribus aſſenſum negantibus, non tam ob rei ipſius naturam, quàm ob ſubitum & improviſum proponendi modum, placuit id ipſum quoque ſequentem in Seſſionem rejicere. Prælectis decretis, ſequens Seſſio in diem 17. Septembris indicta eſt.

NOTÆ
Ad Hiſtoriam & Decretum Seſsionis XXI.

PRimò deploramus vices Cardinalis Mantuani principis Legati, qui, quòd Reſidentiæ declarationem apertè & candidè promitteret, incidit non tantùm in æmulationem Collegæ ſui Simonetæ, ſed etiam in Pontificis odium adeò intenſum, ut eum loco movere, & Cardinalem Gonzagam nepotem ejus Romæ arcere à conſultationibus Tridentinis, additis adverſus utrumque minis indigniſſimis, conſtituerit, & Secretarium Mantuani Camillum Olivum peſſimè mulctaverit. Ita igitur, non jam in ſubjectos Patres, ſed in ipſum principem Legatum Pontificis ira incumbit, ut & hoc indicio liquere poſſit, quàm dura Pontificis ſervitute Concilium premeretur. *Secundò* Oratorum Cæſaris ſuper Reformatione viginti poſtulata, eccleſiæ Pontificiæ, Pontificis inprimis & Curiæ ejus corruptam faciem oſtendunt. Ex iis enim colligere licet, obtinuiſſe antehac ſcandaloſas diſpenſationes, exemptiones communi jure prohibitas, beneficiorum Simoniacam pluralitatem & pravitatem, presbyteros conductitios, quin & curam Sacrorum ab Epiſcopis deſertam, ſanctiones Eccleſiaſticas Divino juri æquiparatas, Officia Divina negligenter celebrata, Breviaria & Miſſalia depravata: Clerum & Ordines Monaſticos à primæva integritate degeneráſſe, & divitias Monaſteriorum flagitioſè diſſipâſſe, aliáque ejuſmodi plurima, quæ Concilii operâ adeò non ſublata ſunt, ut nihil ferè Cæſareani emendationem petentes aliud, quàm Pontificis indignationem ſibi conciliaverint. Non prætereundum etiam, quòd iidem Oratores Linguæ vernaculæ in Sacris uſum, conjugium Sacerdotum, aliáque ejuſmodi ſolicitârunt. Dolendum duntaxat, quòd ſurdis fabulam cantari apparuit. *Tertiò*

legatio Archiepiſcopi Lancianenſis ad Pontificem, facta hunc in finem, ut Legatos & pleroſque Patres,qui liberis vocibus ſuis, Pontificis offenſam incurrerunt, purgaret, denuo Concilii à Pontificis nutu ſuſpenſi ſervitutem prodit. *Quartò* Pontifex animadvertens Majeſtatis ſuæ apices tangi, non tantùm militem ſcribit,ſed etiam ad impediendum Concilii curſum callido conſilio fœdus publicum defenſivum Principum Pontificiorum contra Proteſtantes meditatur, atque ad illud ſolenniter Principes invitat. Atque ita denuo vi armata cum Proteſtantibus tranſigere,& Concilio minimè fidens ejus curſum ſufflaminare ſatagit. Mox verò,cùm inſtitutum parum ſuccederet, malo dolo variiſque artibus, metu, pudore, civilibus officiis Patres,ne ſibi ulla in re adverſentur, obligat, tandémque jactat, *effeciſſe ſe, ut omnes in ejus gratiam conſpirent, eò quòd ipſius ope omnes indigeant, & ſuppetias unus, alius gratias requirat.* Utque Tridentina arcana expiſcaretur omnia,illuc miſit Epiſcopum Ventimiglienſem, qui ſecretum miniſtrum ageret, & abditiſſima quæque ſigillatim Romam perſcriberet.Ita vis,virtus an dolus quis in hoſte requirat? *Quintò* minax illa vox Lanſaci,fore, ut Epiſcopi Galliæ & Italiæ ad Concilium venturi illud idolum ROMA profligent,argumento eſt, quo animo Gallia,cujus os Legatus ille fuit,erga Romanam ſedem affecta fuerit. *Sextò* ſententiarum de communione ſub utraque ſpecie conflictum inferiùs recenſebimus. Hîc duntaxat notamus impia & in Chriſtum ipſum, ac calicem ab ipſo inſtitutum, nec non in Principes etiam Pontificios, ipsúmque adeò Cæſarem contumelioſa dicteria Franciſci Forieri Luſitani & Franciſci Turrenſis Jeſuitæ, quorum ille aſſeruit, *Principes calicem flagitantes velle permiſſu Concilii fieri hæreticos*; hic verò, *Diabolum ſub calicis & ſanguinis Chriſti involucro hortari ad calicem venenatum populo propinandum.* Tanta in *calicem, cui benedicimus*, ceu *communioni ſanguinis Chriſti*, impietas impunè in Concilio graſſata eſt, ut calicem petere & *hæreſeos* nomine venerit, & *Diabolo* authori tributum fuerit, útque calix à Chriſto inſtitutus tanquam *venenatus* ab illo ἐχιδνῶν γεννήματι palàm traductus fuerit. Certè qui talia dixerunt, & dicentes ἀνελέγκτως audiverunt, non illi *ſacroſanctum* ſed *blaſphemantium* & *malignantium* Concilium appellari meruerant. *Septimò* perſtringenda eſt quorundam in Concilio conductitiorum & ex audacia ac facetiis mixtorum, inſignis fraus, qua oborta vel præcipui Præſulis alicujus offenſa, vel gravi controverſia, maximè ſi in Pontificiæ authoritatis ac poteſtatis damnum ea redundatura videretur, cœtus ab illis facetâ dicacitate in riſum ſolvere, & finire etiam ſueverunt. Tales artem facetè & prudenter jocandi, alios irritandi, explodendi edoctos, ipſos interim imperturbatos & decorum ſervantes, ex eorum numero, quos Papa Tridenti menſtrua penſione

ſione ſuſtentavit,in Præſules ſibi in Concilio contrarios ipſe Cardinalis Simoneta Legatus immittere credebatur. Eſt & hoc accenſendum Machiavelliſticis illorum,qui à Spiritu S.actiones ſuas gubernari prætulêre,artibus. *Octavò* Bavariæ Ducis Orator Auguſtinus Baumgartnerus in Generali Congregatione ea protulit, quæ Proteſtantium cauſam ſuffulciunt. Poſtquam enim de concubinatu Sacerdotum graviter queſtus eſt,palàm aſſerens,*è centum Sacerdotibus vix tres quatuórve reperiri,quos ea labes non attigerit, quíque non vel clam vel palàm matrimonium contraxerint*, ſubjunxit Principis ſui nomine petitionem tripertitam,ut videlicet Scholæ erigantur,matrimonium Sacerdotibus,& calix plebi concedatur. Ea oratio benignè equidem,ſecus ac nuper Oratori Galliæ factum,audita,fructu tamen penitus omni deſtituta fuit,Patribus de obfirmati animi ſui rigore ne tantillum quidem remittentibus. Quod magis etiam apparuit in repulſa indigniſſima,quam etiam Ferdinandi Cæſaris Legati communionem calicis pro Bohemis & Germanis implorantes,paſſi ſunt. Memorabile eſt,quòd Orationem Auguſtini Baumgartneri Collectores Lovanienſes inter Orationes in Synodo habitas edere non ſunt auſi. Illam tamen ex privatis ſcriniis eruit Calixtus, atque libro *de Communione ſub utraque* inſeruit. *Nonò* fuga à Præſulibus aliquot,qui de Reſidentia pauló liberiùs diſſerentes Pontificis iram expaveſcebant, ex Concilio adornata,& ab uno Luſitaniæ Oratore impedita,oſtendit denuo miſeram Concilii ſervitutem, quod vel unius hominis libidini mancipari, vel triſtiſſima quæque experiri neceſſum habuit. Quò referenda etiam eſt Cardinalis Warmienſis ingenua vox,oppoſita Caſtelli de reprimendis liberis vocibus conſilio, & memorato ab eodem Cardinalis Creſcentii exemplo,*mirum non eſſe,ſi Deus O.M.hujus Concilii progreſſum minimè beaverit, cujus videlicet dirigendi rationem adeò obliquam Creſcentius ſecutus fuerit. Concilio Chriſtiano nihil eſſe libertate vel utilius vel neceſſarium magis. Qui verò mediis humanis & violentis obviam ire velit contentionibus,effecturum, ut Synodus amiſſâ libertatis opinione, etiam exiſtimatione omni cadat. Bonum eſſe factum, Deo omnia permittere, qui potens ſit Concilia regere,& animos in nomine ſuo congregatorum moderari.* Liquet ex his, qualis Concilio ſub Creſcentio,qualis etiam deinceps ei libertas conſtiterit. *Decimò* digna eſt quæ notetur temeritas duorum Jeſuitarum,Alphonſi Salmeronis & Franciſci Torrenſis, qui in ipſo conſeſſu inter decantandum Miſſam alter Warmienſi, alter verò Madrucio aurem vellicârunt, ut diſertis verbis addatur clauſula, Chriſtum inſtituiſſe Sacramentum in panis & vini ſpeciebus,*Apoſtolorum tantùm & Sacerdotum conficientium,non omnium fidelium gratiâ.* Quæ inſignis levitas tantò majorem reprehenſionem meretur,quòd in eo conſeſſu,in quo deliberationi ampliùs locus non erat,adeóque

que inſcio Concilio addi, ſuâ duntaxat authoritate freti, petierunt clauſulam ejuſmodi, quâ Sacramentum Cœnæ Dominicæ pro univerſa Chriſtiana plebe inſtitutum negatur. Etenim ſi Chriſtus Sacramentum Cœnæ in panis & vini ſpeciebus pro Apoſtolis duntaxat & Sacerdotibus conficientibus inſtituit, quo jure univerſa eccleſia Chriſtiana ante Conſtantienſe Concilium, utramque ſpeciem, poſt illud verò ſaltem panis ſymbolum participavit? Quod Chriſtus negavit, eccleſia indulgere non potuit. Par utriuſque ſpeciei ratio, par inſtitutio, par mandatum eſt. Hanc porro labem à duobus illis Ieſuitis abſtergere conatus eſt ejuſdem Societatis aſſecla Scipio Henricus *Cenſura p.217.218.&c.* Sed quàm ille frivolis prætextibus lectori illudit! *Scire vellem,* inquit, *quando primùm Theologi iſti ad Concilium acceſſerint præcedenténe die, an in ipſo Seſſionis inſtanti? Si primum, jam de Concilii decretis eruditi potuiſſent adire Legatos, & talem declarationem faciendam tum proponere, & non poſtea repentè, in ipſo evulgationis inſtanti. Si ſecundum, unde iſti Theologi ſcire potuerunt id, quod continebatur in decretis ante eorum evulgationem? Magna temeritas & impudentia eſt, quæ doctiſſimis & ſanctiſſimis illis Patribus tribuitur ab Hiſtorico, quòd in momento & ex improviſo tanti ponderis declarationem de his, quæ ad fidem pertinent, faciendam peterent.* Quaſi videlicet Jeſuitæ non ante præcedentem Conſeſsûs diem præſentes eſſe Synodo potuerint. Sed audiat homo ille verba Ventimiglienſis Epiſcopi eodem tempore ſcripta Tridento ad Carolum Borromeum Pii IV. Pontificis nepotem, citata à Cæſare Aquilino *de tribus Hiſt.*p.40. *Hoc manè etiam,* inquit, *cùm ſicut in aliis diebus res ex improviſo in Seſſione proponenda perſeveraret, poſt lectam doctrinam & Canones, nova quædam clauſula Patribus propoſita eſt, quæ deſiderari videbatur pro majore explicatione inſtitutionis duarum ſpecierum communionis in Cœna Domini, ut aſſereretur, eas inſtitutas fuiſſe tantùm pro Apoſtolis ac ſacrificantibus, & non pro omnibus fidelibus.* In additione verò ad eandem Epiſtolam ſub die 23. Menſis Julii, hæc adduntur: *Audivi ab Illuſtriſſ. Simoneta, Cardinales Warmienſem & Madrucium, ſuadentibus Salmerone ac Turriano effeciſſe, ut in præterita Seſſione apponeretur illa additio, quæ parùm Patribus ſatisfecit, cùm ex improviſo propoſita eſſet.* Quin & Pallavicinus, citante eodem Cæſare Aquilino, lib.XIV.cap. 2. ita hîc cum Suave Polano confligit, ut notitiis ſuis innixus fateatur, biduo ante Seſſionem veniſſe Alphonſum Salmeronem & Franciſcum à Turre, Theologos Pontificis, ad Cardinales Hoſium ſeu Warmienſem & Madrucium, dicentes, *ſe in Decretis invenire quædam indigna Concilio & mutationis indiga, neque contemnenda eſſe, quæ ipſi proferrent, eò quòd Pontificii ſint Theologi, & ab illo ad Concilium miſſi.* Cardinales re cum Collegis communicatâ decreviſſe, Theologos illos à nonnullis Epiſcopis & Theologis fortè præſentibus eſſe audiendos. Propoſuiſſe eos quatuor themata, ac primo loco illud de ad-

denda clauſula. Reſponſum fuiſſe à Patribus, decretum immutandum haud eſſe, *eò quòd ſemper eccleſia intellexerit, inſtitutionem illam ſanctiſſimæ Euchariſtiæ in cœna noviſſima factam eſſe pro omnibus fidelibus.* Sed confirmatis poſtea Hoſio & Madrucio, eoſdem Jeſuitas denuo in arenam deſcenſuros effeciſſe, ut ante miſſæ & Decretorum publicationem (poſt eam tamen id contigiſſe narravit Ventimiglienſis) ea diſputatio redintegraretur. Nihil tamen eos promoviſſe, quòd propoſitio ea Patribus viſa fuerit importuna, & ſcandalum paritura. Ita Ventimiglienſis & Pallavicinus, qui priùs Scipioni debellandi ſunt, quàm frivolis conjecturis rei verè geſtæ ulteriùs ogganiat. Sed pergit Scipio, & pro tribulibus ſuis adverſus Suavem Polanum argutatur ſecundò *à declarationis hujus temeritate & falſitate.* Etenim *ſemper eccleſiam intellexiſſe inſtitutionem hanc ſanctiſſimæ Euchariſtiæ pro omnibus fidelibus factam eſſe in Cœna noviſſima, neque in ea limitationem illam unquam auditam eſſe. Præterea Paulum ſcribentem ad Corinthios, volentémque ante illorum oculos ponere hujus Sacramenti inſtitutionem, nullam aliam referre niſi illam, quam Evangeliſtæ factam in Cœna noviſſima narrant. Neque etiam ſanctam Synodum Seſſ. XIII. cap. 1. ex Evangeliſtarum, & S. Pauli verbis aliam hujus Sacramenti inſtitutionem aſſignare, quàm pro omnibus Chriſti fidelibus. Quòd ſi hæc non fuerit pro omnibus, ſed tantùm pro Apoſtolis & Sacerdotibus, debuiſſe aſſignari aliquam aliam inſtitutionem pro laicis & non conficientibus Clericis*, pag. 219, 220. Applaudimus toto animo. Temeraria, impudens, falſa fuiſſet declaratio ejuſmodi, judice ipſo Scipione. Cùm igitur Jeſuitæ, Salmero & Turrianus, teſte non tantùm Suave Polano, ſed etiam Ventimiglienſi & Pallavicino, declarationem illam inſtanter urſerint, relinquitur, judice ipſo Scipione, homines hos fuiſſe pro genio ſectæ ſuæ *impudentes, temerarios, falſos.* Ita quos purgare inſtituerat, ipſemet imprudens denigrat. Obvertit tertiò, *aſſertionem illam nullis niti fundamentis. Quæ enim*, inquit, *ratio aſſignari poteſt, cur inſtitutio illa fuerit pro Apoſtolis & Sacerdotibus tantùm, & non pro omnibus: cùm communis eccleſiæ ſenſus inſtitutionem hanc pro omnibus Chriſti fidelibus factam ſemper retinuerit?* Rectè ſapientérque, Scipio. Sed tua tuorúmque vineta cædis. Tribules tui urſerunt temerè, impudentérque declarationem nullis fundamentis innixam. Quartò denique inſtat, *aſſertionem illam eſſe falſam, imò nec à doctiſſimis illis Theologis propoſitam fuiſſe. Si enim talis declaratio neceſſaria fuiſſet, certè in ſequenti Seſſione, ſive alia occaſione oblatâ, ut promiſſum fuiſſe ſcribitur, hac de re & diſputatum & definitum fuiſſet*, pag. 220. Quæ verò hæc temeritas, rem verè geſtam ejuſmodi argutiis non geſtam eſſe negare? Ita videlicet ſolent Jeſuitæ apertæ luci tenebras offundere. Noverat Scipio, plura à Legatis & Patribus ſæpiùs promiſſa eſſe, non eo animo, ut dicto fides fiat, ſed ut quæ præſtò erant obſtacula, hac ratione perrumperent, gnari talia perinde ac tem-

pus ipſum diffluere. Sed miſſo Scipione, telam pertexamus. *Undecimò* igitur Decretum,ſeu capita fidei & Canones quod attinet,de iis ſigillatim inferiùs agemus. Hoc tamen heic præterire non poſſumus,quòd cap.IV.aſſerunt Patres, *antiquitatem, quæ morem, infantibus communicandi Cœnam aliquibus in locis ſervavit,ſui quidem facti probabilem habuiſſe rationem,at nulla tamen ſalutis neceſſitate id feciſſe*. His igitur Patribus ſi credimus,antiquitas Euchariſtiam pro neceſſaria non habuit,adeóque non neceſſitatis opinione,ſed alia probabili de cauſa infantibus cœnam adminiſtravit. Hoc verò Synodi decretum materiam vulgi & doctorum ſermonibus præbuiſſe, notat Hiſtoricus,ſubjicitque, *ubi agitur de veritate hiſtoriæ, rem eſſe facti & præteriti, ubi authoritas locum non habeat, quæ jam facta immutare nequeat. Imò notum eſſe legentibus Auguſtinum, eum novem locis non uno verbo,ſed oratione perpetuâ aſſerere, Euchariſtiam parvulis eſſe neceſſariam: duobus verò ex his eam Baptiſmo æquare quoad neceſſitatem. Imò ſæpius quàm ſemel dicere,ipſam Eccleſiam Romanam tenuiſſe ac definiviſſe eam neceſſariam ad parvulorum ſalutem,adducto in eam rem Innocentio Pontifice,cujus adhuc extet Epiſtola, id explicatè adſtruens*, lib.VI. pag.490. Hæc quamvis veriſſima ſint,& ſi falſa forent,verè tamen à vulgo & doctis ita dici poterant: non veretur tamen denuo Scipio Henricus in Suavem Polanum incurrere his verbis pag.216. 217. *Reſpondetur,hoc pertinere ad jus,non ad factum, quia dicere, antiquos Patres putaviſſe, communionem eſſe neceſſariam ante uſum rationis, eſt affirmare authoritate Patrum,quod falſum omnino eſt. Cæterùm quòd dicunt de authoritate Auguſtini,eſt apertum mendacium, & debuiſſet Hiſtoricus non loqui perperam, ſed referre loca atque ejus verba. Oppoſitum enim ex eodem Auguſtino aſſerit S.Thomas 3.p.q.73.art.3.referens verba ejuſdem ad Bonifacium contra Pelagianos,quæ talia ſunt: Nec illud cogitatis,parvulos vitam habere non poſſe, qui ſunt expertes corporis & ſanguinis Chriſti. Et ibidem quæſt.50.art.7 refert eundem Auguſtinum, aſſerentem parvulos ante uſum rationis communicandos nòn eſſe. De Innocentio Papa certum eſt, Hiſtoricum mentiri more ſolito.* Hactenus ille, more ſolito temerè effutiens quidlibet. Etenim 1. quæſtio facti cùm ea demum ſit,qua de hominum dictis factiſque quæritur, eodem utique referenda fuerit quæſtio de ſententia Patrum circa communionem infantum. Neque Concilium omni vi & authoritate ſua efficere potuit,ut de ea quæſtione aliter ſenſiſſe Patres credantur,quàm verè ſenſerint. Præterea dicere, *antiquos Patres putaviſſe communionem eſſe neceſſariam ante uſum rationis*, eſſe affirmare *authoritate Patrum,quod falſum eſt*, nemo,cui ſanum ſinciput eſt, aſſeruerit. Ita Chriſtus ait,veteres dixiſſe: *Odio habebis inimicum tuum*, Matth. V.42. An iccirco Chriſti ſententia fuit,ut odio habeantur inimici? Nempe ſi verum,ſi rectum juſtúmque eſt,quicquid veteres Patres dixerunt,fecerunt. 2. De Auguſtini & Innocentii ſententia minimè Hiſtoricus mentitus eſt,

ſed

ſed verum dixit. Etenim Auguſtinus paſſim ex illis Chriſti apud Johannem verbis : *Niſi manducaveritis carnem meam & biberitis ſanguinem meum,non habebitis vitam in vobis,*argumentatur, vitâ cariturum, quiſquis Euchariſtiæ adeóque & baptiſmi non fuerit particeps. Locus verò à Paulo Suave indigitatus extat in Epiſtola 106.ad Paulinum , ubi cùm dixiſſet uſurpata ad eandem veritatem confirmandam *ab Apoſtolica ſede*, (id eſt,ab Innocentio I. P.R.) *illa Domini verba, Niſi manducaveritis &c. Si autem*, inquit, *credunt* (Pelagiani) *Sedi Apoſtolicæ , vel potiùs ipſius Magiſtro & Domino Apoſtolorum*; *qui dicit, non habituros vitam in ſe ipſis, niſi manducaverint carnem filii hominis & biberint ſanguinem ejus, (quod niſi baptizati non utique poſſunt) nempe aliquando fatebuntur parvulos non baptizatos vitam habere non poſſe.* Eodem pertinent, quæ habet in ſequenti Epiſtola: *Ipſi*(inquit)*ſi in illa parva ætate moriuntur,utique ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, id eſt, tempore quo in corpore fuerunt , quando per corda & ora geſtantium crediderunt,vel non crediderunt,quando baptizati ſunt,vel non baptizati ſunt,quando Chriſti carnem manducaverunt vel non manducaverunt,quando & ſanguinem biberunt & non biberunt. Secundum hæc ergo, quæ per corpus geſſerunt &c. judicantur.* Vult igitur,damnatum iri,qui vel non crediderint, vel non baptizati fuerint, vel carnem Dominicam non manducaverint. Conferri poſſunt,quæ idem Auguſtinus eam in rem ſcribit *de Pecc.Orig.*contra *Pelag.lib.*2. *pag.*337.nec non *contra duas Epiſtolas Pelagii lib.*1.*cap.*22. *lib.*2.*cap.*4. *lib.* 4. *cap.* 4. *lib.*1.*contra Julian.cap.*4. *lib.*3.*cap.*1. Innocentii porro Epiſtolam ad Concilii Milevitani Patres legere eſt inter Auguſtinianas,num.93. *Illud verò,(*inquit Innocentius) *quod eos*(Pelagianos) *veſtra fraternitas aſſerit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis etiam ſine baptiſmi gratia poſſe donari, perfatuum eſt. Niſi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint ſanguinem ejus, non habebunt vitam in ſe ipſis.* Imò hanc eſſe Apoſtolicam univerſæ eccleſiæ traditionem pronunciat Auguſtinus *de Pecc.mer.& remiſſ.cap.*24.quanquam pro more ſuo ibi *Apoſtolicum* eſſe exiſtimat,quod in omnibus ſui ævi eccleſiis teneri cenſebat,cujúſque claram & certam in aliquo ſuperiorum temporum Concilio originem non reperiebat,minùs attendens,multas & opiniones & conſuetudines ab uno & altero, præter primam Apoſtolorum traditionem exortas, inde primò à pluribus exceptas , paulatim ſenſimque ac ſine ſenſu in omnium animos,ſive ob auctorum famam,ſive ob veritatis vel utilitatis ſpeciem irrepſiſſe,poſtremóque totius eccleſiæ communes factas eſſe,etiam abſque ullo ſuperiorum temporum Concilio præeunte,quod in hoc quoque negotio accidiſſe nullo negotio probari poſſet.Accedit, quòd Maldonatus *in Joh.VI.*53. *Pſal.*116. candidè fatetur,illam de Euchariſtiæ ad infantium ſalutem neceſſitate opinionem *ſexcentos circiter annos viguiſſe in Eccleſia.* Jam igitur quivis intel-

ligere

ligere poteſt, quàm juſtè, verè & ſapienter Tridentini hi Patres decernant non tantùm id, quod ipſi hac de re falsò dicunt, *eſſe ſine controverſia credendum*; ſed etiam can. 4. *eſſe anathemate feriendos, qui dixerint, parvulis, antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem*: quo fulmine ſuum Innocentium, Auguſtinum & alios ſanctiſſimos & celeberimos Patres, imò, ſi Maldonatum audimus, ipſam ſex priorum Seculorum Eccleſiam peti, tangi ac feriri cernimus, utpote in qua, Maldonato judice, ea ſententia viguit, in quam muſtei iſti Salmonei brutum ſuum caſſúmque fulmen mittere non erubuerunt. *Duodecimò* non immeritò & illud animadverſum eſt, quòd Canone 2. anathema dicitur ei, qui affirmaverit, *Sanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis & rationibus adductam fuiſſe, ut laicos atque etiam Clericos non conficientes ſub panis tantùm ſpecie communicaret, aut in eo erráſſe.* Hoc enim non aliud eſt, quàm fidei articulum ſuper actione humana ſtabilire. Mirúmque admodum eſt, quod inde ſequeretur, nimirum hominem non teneri ad obſervationem decreti, niſi *de jure humano*; at ut idem credat eſſe juſtum, obligari *de jure Divino*. Excipit Scipio p. 216. *licèt Eccleſiæ lex ſit lex humana, tamen Eccleſiæ authoritatem eſſe de jure Divino. Unde qui ei contradicit, damnandum eſſe ut hæreticum.* Atqui eccleſia cùm ſit cœtus hominum fidelium, ejus authoritas per ſe niſi humana eſſe nequit. Quòd ſi tamen Divina eſſet, utique ejus quoque edicta legéſque parem authoritatem, adeóque Divinam quoque obtinerent. *Decimò tertio* denique Reformationis Capita paucis etiam nobis diſcutienda fuerint. De iis, teſte Hiſtorico, vox publica percrebuit, neque articulos minoris momenti, neque leviori brachio attingi potuiſſe. Patres ſcilicet imitatos eſſe medicum, qui corpore phthiſi laborante, in pruritûs curationem incumbat. *Primùm* caput eſt de ordinationibus gratuitis. In eo *Simoniacæ pravitatis* accuſantur contrariæ illi decreto *taxæ, ſtatuta & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcunque locorum*, quæ videlicet hactenus Romana in eccleſia obtinuerant. Atque ita candidè detegitur Simoniacæ pravitatis ſacer morbus, qui hactenus eccleſiæ Pontificiæ corpus corripuerat. Præterea Albertus Duimius Epiſcopus Veglenſis profeſſus eſt, ſe Decretum illud habere pro imperfecto, niſi unâ ſtatuatur, Romæ quoque abſtinendum eſſe à pecuniis exigendis propter diſpenſationes, ſive ordinum indebito tempore, ætate immatura, abſque venia & examine Ordinarii ſumendorum; ſive irregularitatem, aliorúmque impedimentorum Canonicorum: quandoquidem in his ingentes ſumptus fiant. Epiſcopis egenis eleemoſynam dari, quam ille omnino tollendam etiam cenſeat, ſed hac lege, ne decimetur ruta, aurum verò & argentum furtim ſurripiatur. Atque ea occaſione in taxationem ſolutionum, quæ Romæ fiunt

ſunt omnis generis diſpenſationum nomine, excurrit, quídque ſibi, quoties Romà adferuntur diſpenſationes, moris ſit, commemorat. Cúmque Legati reſpondiſſent, ejus cauſæ determinationem à Concilio ad Pontificem remiſſam eſſe; regeſſit Epiſcopus, Romæ paulò antè ſibi eâdem de re conqueſto in ædibus Cardinalis Peruſini multis coram Cardinalibus & Præſulibus aulicis reſponſum eſſe, in Concilio hæc eſſe proponenda. Nunc verò cum videat contra fieri, & à Synodo ad Pontificem rejici, *decreviſſe ſe perpet. ſilentium, curâ emendationis Deo relictâ.* Quale igitur ſit primum hoc Reformationis Decretum, ex ipſo hoc Epiſcopo intelligere licet. *Secundum* Reformationis caput agit de ordinationibus ad titulum, in quo arcentur à ſacris ordinibus, qui non habent unde vivere poſſint. Cæterùm ſapienter monuit in Concilio Quinqueccleſienſis Epiſcopus, magis convenire veteris eccleſiæ inſtitutis, ne quiſquam ſine titulo & officio, quàm ſine beneficio & reditu ordinetur. Inde enim maximum offendiculum naſci, multis functionem Sacerdotalem capeſſentibus, non ut Deo Eccleſiæque inſerviant, ſed ut otio luxúque diffluentes amplis facultatibus gaudeant. Id igitur operam dandum, ne quiſquam reperiatur Eccleſiaſticus, niſi certo miniſterio dicatus. Obſervâſſe ſe antehac, Romæ Epiſcopatus nonnullis dari ad promovendos eos duntaxat: quibus breve intra tempus reſignatis ipſi Epiſcopi titulares maneant, ſolâ nominis dignatione affectatâ. Arguit igitur etiam hujus Decreti vanitatem tanti Epiſcopi confeſſio. *Tertio* capite, ad diligentiùs obeundum Divinum cultum, ratio augendi quotidianas diſtributiones præſcribitur, conſuetudo etiam, qua non reſidentes nihil, vel minus tertiâ parte fructuum percipiunt, laudatur, abſentium verò contumacia punitur. Sancitur inter alia, *ut in eccleſiis tam cathedralibus quàm collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, tertia pars fructuum & quorumcunque proventuum & obventionum, tam dignitatum, quàm canonicatuum, perſonatuum, portionum & officiorum ſeparetur, & in diſtributiones quotidianas convertatur.* Hic videlicet mos Canonicorum aliorúmque præbendariorum ad functionem officii, putà quod in Matutinarum, Tertiarum, Sextarum, Veſperarum & id genus cantationibus conſiſtit, invitandorum jamdudum inoleverat. Sed quia diſtributiones quantumvis opiparæ ſic quidem zelum refrigeſcentem accendere poterant, Tridentinis Patribus viſum eſt eas lautiores nitidioréſque reddere. Sic igitur non abs re à Poëta *Magiſter artis Ingeniíque largitor* venter dicitur. Sicut enim hebetes, ſtupidóſque, argutos & ſolertes reddere ſolet: ita etiam torpentium & genio ſuo indulgentium zelum excitat. Equidem ante Conſtantini M. tempora Eccleſiæ Paſtores æquè ac pauperes ex fidelium liberis oblationibus ſuſtenta-

ri moris erat. Conſtantinus poſtea curavit, ut iis honeſtum ex publico ſalarium aſſignaretur, ſoluta iis ſingulos in annos certa tritici viniique, nec non aliarum rerum victui veſtituique neceſſariarum menſura. Quo in beneficio cùm turbarentur à Juliano Apoſtata, poſtea à Valentiniano Imp. A. 454. in integrum reſtituti ſunt, & in Concilio etiam Agathenſi anno circiter 490. ſtatutum, *ut omnes clerici Eccleſiæ ſervientes ſalario pro functionis ſuæ merito perfruerentur, útque ſalario careat, quisquis nulli miniſterio vacat.* Succeſſu temporis Clericis habendi cupiditate fluentibus, eorúmque erga pietatem Zelo propemodum extincto, fructuum decimis, bonorúmque latifundiis immenſum quantum locupletati ſunt. Quæ tantæ opes muneris fungendi curam pietatémque profligârunt, Poſterioris verò ſeculi Clerici, ne penitus munerum ſuorum functionem abjeciſſe viderentur, háncce diurnarum diſtributionum rationem excogitârunt, eámque Tridentini auxerunt, quò ſic ſtudium & Zelus eorum, qui alioqui deſidiâ, genialíque indulgentia torpeſcebant, reſuſcitaretur. Tanta eſt Cleri illius πλεονεξία, ut niſi onuſti muneribus & largitionibus Deo ejúſque cultui publico inſervire detrectent. Præterea Patres molliter ſeveros ſe oſtenderunt erga eos, qui functionibus hiſce cuticulæ curam præferre ſolebant. Beſſem nempe illis ſuorum proventuum, quò opiparè otium alere, ac dies noctéſque ſecurè ſtertere poſſint, benignè reliquerunt; trientem duntaxat reſecari ad diurnas illas diſtributiones voluerunt. Capitibus IV. V. VI. & VII. Epiſcopis tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, poteſtas tribuitur portiones congruas moderandi, Rectiores populi, imò & populum ipſum ad ſubminiſtrandos Sacerdotibus ſumptus cogendi, parochias amplas, etiam invitis rectoribus, dividendi, plures eccleſias uniendi, illiteratis parœcis presbyteris coadjutores adjungendi, eccleſias unâ cum oneribus transferendi, collapſas ex fructibus & proventibus quibuſcunque reſtaurandi, non obſtantibus quibuſcunque appellationibus, immunitatibus, reſervationibus, aut aliis ejuſmodi proviſionibus. Talia cùm architectonicæ poteſtati, quæ ſola jus habet in inferiores, multùm derogent, non immeritò à Galliarum etiam Regibus, qui extraordinaria ejuſmodi imperia nequaquam tolerant, rejecta ſunt. Iniquum etiam eſt, quod ſancitur tum capite *quarto*, ut ad novum eccleſiæ ab Epiſcopo præfectum Sacerdotem ſuſtentandum, *compellatur populus ea ſubminiſtrare, quæ ad vitam ejus ſuſtentandam ſufficiant*: tum capite *Septimo*, ut liceat Epiſcopo *eccleſias collapſas reſtaurare ex fructibus & proventibus quibuscunque.* Hoc enim eſt manum violentam in Populi bulgam immittere. Meritóque teſte Hiſtorico *lib. VI. pag.* 490. decretum illud à bonis judicatum eſt inſolens, tum quoad ſubſtantiam, tum quoad modum. *Quoad ſubſtantiam*, quòd clero etiam ad luxum ſupereſſent opes,

qui

qui variis nominibus laicis ob accepta magis debitor erat. *Quoad modum* verò, quòd nec Chriſto, nec Apoſtolis unquam venerit in mentem homines compellere ad ſua contribuenda, ſed ſuis tantùm permittere, ut ſpontè oblata acciperent. Legenti porro Pauli ad Galatas & Corinthios Epiſtolas facilè appariturum, quam curam debeat dominus bovi trituranti, & quod officium catechumenus inſtitutori, elementis religionis ipſum imbuenti: ſic tamen, ut nulla actio, aut jus ejus exigendi iis competat, neque ullum extet Prætoris edictum, cujus authoritate niti debeant. Addendum & illud, ad capitis IV. decretum, quo amplas numeroſáſque Eccleſias Parochiales dividendas eſſe ſtatuitur. Si in amplis ejuſmodi parochiis neceſſarium id duxére Patres, certè eadem vel major etiam Epiſcopatuum ampliſſimorum dividendorum neceſſitas iis incumbebat. Monuit appoſitè Epiſcopus Quinqueccleſienſis, eſſe in Hungaria Epiſcopatus, qui ad ducenta milliaria procurrant, quíque adeò ab uno nec viſitari commodè, nec regi queant. Sed id curiæ Romanæ fautoribus minùs arridebat, timentibus, ne ſi tale quid decerneretur, ad reſidentiam quoque decernendam gradus ſtrueretur. Caput *quintum* velificatur unionibus beneficiorum & eccleſiarum, de quibus in ſuperioribus abundè dictum. Capite *ſexto* imperitis rectoribus vicarii cum parte fructuum pro tempore deputantur. Verùm opera danda erat, ne imperiti & illiterati rectores eccleſiæ admoverentur. Admoti verò deponendi potiùs, quàm adjuncto tali ſuſtentandi fuerant. Miniſtri enim eccleſiæ propter eccleſiam ſunt. Quòd ſi ad eam regendam inepti inhabiléſque fuerint, beneficiis quoque & emolumentis eccleſiæ percipiendis nequaquam digni ſunt. Capite *Septimo* ſancitur, ut beneficia ſimplicia, etiam juris patronatûs ex eccleſiis vetuſtate collapſis, in matrices alias eccleſias locorum eorundem ſeu viciniorum transferantur. Sed ita eorum, à quibus fortè beneficia piè legata erant, intentionem defraudari, in propatulo erat. Quòd ſi tamen id fas piúmque fuit Concilio, fas igitur piúmque fuerit etiam ſuperioribus Evangelicæ Reformationis temporibus veræ eccleſiæ, ejúſque piis Nutritiis, poſt collapſa non Templa, ſed publicum Dei in Templis cultum, beneficia piè legata, genuinum, ſacrum & Deo unicè placentem in uſum convertere, ita videlicet ut eccleſiæ uſibus, ſed piis, ſed legitimis inſervirent. Capite *Octavo* ſtatuitur, ut Monaſteria commendata, in quibus non viget regularis obſervantia, & beneficia quæcunque quotannis ab ordinario viſitentur. Sed Monaſteriorum beneficiorúmque tam curatorum, quàm non curatorum multiplices abuſus rectiùs ante omnia ſuſtuliſſent. *Nono* denique capite Quæſtorum eleemoſynarum nomen & uſus tollitur, ſancitúrque, ut indulgentias & ſpirituales gratias ordinarii publicent, *nullâ prorſus merce-*

de acceptâ, ut tandem cœleſtes hos Eccleſiæ theſauros non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes intelligant. Monuit hic opportunè Segovienſis Epiſcopus, parùm eſſe è dignitate Synodi aut eccleſiæ utilitate, à minutiis hiſce reformandis initium capere. Ab iis potiùs, quæ ſumma eſſent, auſpicandum, & à gradu ſuperiori ad inferiores deſcendendum fuiſſe. Præterea quòd quæſtores Eleemoſynarum hîc tollantur, indicat putidiſſimum eccleſiæ Pontificiæ ulcus, quo Papa jam diu in eccleſia pietatem quæſtui habuit, & ex eleemoſynis ob ſpirituales gratias diſpenſatas collectis, theſauros ſuos locupletavit. Cujus rei turpitudinem ipſi heic Patres prodere videntur, jubentes per Ordinarios eleemoſynas, nullâ prorſus acceptâ mercede, colligi, *ut tandem cœleſtes hos Eccleſiæ theſauros non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes verè intelligant.* Hactenus ergo ad quæſtum exercebantur; nunc *tandem* ad pietatem exerceri jubentur. Sed de indulgentiis ſuo loco uberiùs.

Ad Canones Seſſionis XXI.

DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE SPECIE.

QUÆSTIO UNICA.

An ex Dei præcepto omnibus ſinguliſque Chriſti fidelibus adultis utrumque Euchariſtiæ ſymbolum, adeóque etiam benedictus calix adminiſtrari debeat?

TRidentini equidem cap. 1. & Can. 1. negant ſub anathemate, ex Dei præcepto & neceſſitate ſalutis etiam laicis & Sacerdotibus non conficientibus incumbere, ut utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumant. Atque ita de officio fidelium Sacramentum ſuſcipientium loquuntur. Nos verò ſtatum quæſtionis accuratiùs formavimus de officio presbyteri communionem miniſtrantis. Fieri enim poteſt, ut ex DEI præcepto & neceſſitate ſalutis non obligetur fidelis ad communionem ſub utraque ſpecie, veluti ſi aliquod vel internum & ab ipſius ſuſcipientis corpore profectum, vel externum & ab aliis

aliis cauſis exortum impedimentum alteram ſpeciem ſumere prohibeat. Quo caſu impeditus fidelis commiſeratione quàm reprehenſione dignori exiſtet. Quanquam ex ipſo fidelium omnium officio etiam presbyterorum adminiſtrantium officium nullo negotio colligi poteſt. Aſſerimus igitur, & presbytero adminiſtranti, & fideli ſuſcipienti Cœnam, ex Dei præcepto & neceſſitate ſalutis incumbere, ut utrumque benedictum ſymbolum, ille quidem communicet, hic verò ſumat. Etenim

ARG. I. Chriſtus Euchariſtiam inſtituens utrumque ſymbolum Apoſtolis omnibus dedit, Matth. XXVI.27. Audito verò Chriſti præcepto, non edendi duntaxat, ſed etiam ex poculo bibendi, ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες, *biberunt ex eo omnes*, Marc. XIV.23. Hoc primum & maximè authenticum Chriſtianæ ſynaxeos exemplum eſt, in quo calix communicantibus & à Chriſto omnibus diſtributus, & ab omnibus ſumptus eſt. Hoc autem omnibus etiam impoſterum ſacram Domini cœnam celebrantibus faciundum imitandúmque fuiſſe, liquet ex præcepto Chriſti: *Hoc facite ad mei commemorationem*, Luc. XXII.19. Quæ neceſſitas eſt adminiſtrandi & manducandi panem, eadem eſt porrigendi calicem & ex eo bibendi. Chriſtus enim ὡσαύτως *ſimiliter* accepit calicem, ei benedixit, & bibendum præbuit.

Resp. Reding: 1. *Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutæ ac præceptæ ſumptioni ſatisfit, ſi vel una tantùm ſpecies accipiatur, uti ex Joh. VI.59. 1. Cor. XI. 27. Act. II.42. liquet. Unde Chriſtus ſumpta ſola corporis ſui ſpecie cœnaſſe dicitur 1. Cor. XI. 25. Similiter & calicem poſtquam cœnavit (ſumpta ſcilicet corporis ſui unica ſpecie) dicens, &c. Luc. XXII.20. Unde S. Auguſtinus Epiſt 118. Ipſam, ait, potuit Cœnam appellare, quia jam corpus acceperant, at deinde calicem acciperent. 2. Chriſtus verbis, Hoc facite in mei commemorationem, Apoſtolis poteſtatem contulit conficiendi Sacramentum ſub utraque ſpecie, eóſque conficientes, non alios, ad conſecrandam utramque ſpeciem, & communicandum ſub utraque obligavit. Juſſit enim facere id, quod ipſe fecit, in ſui commemorationem. Atqui Chriſtus & conſecravit & diſtribuit utramque ſpeciem. An ergo ſinguli conſecrare & diſtribuere tenentur?* Aug. Reding in Seſſ. XXI. Tract. VIII. Ss.2. pag. 190-192. Reſp. 1. Chriſtus inſtituens Sacramentum dixit: *Bibite ex eo omnes.* Redingius ſatisfieri præcepto Chriſti ait, ſi vel una ſpecies accipiatur, adeóque præter conficientem non omnes, ſed nemo bibat. Uter fidem meretur? Dominus, an miniſter Domino reclamans? De locis Joh. VI. 59. Act. II.42. infra agimus. Et profectò methodus iniquiſſima eſt, aperto Chriſti mandato opponere textus dubios, atque iiſdem clariſſimum Chriſti mandatum infractum ire. Neque etiam in verbis Apoſtoli 1. Cor. XI.27. *Qui edit panem hunc, aut bibit poculum indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini*, particula ἢ *aut* ſic disjungit membra, ut alterius omittendi gratiam faciat. Quæ tua λεπτολογία eſt, novi ſcilicet Archimedis, infinitam molem parvo machinamento movere conantis. Alias etiam Sacerdoti conficienti liberum erit omittere calicem: & ſumentibus vel panem ſolum, vel calicem ſolum. Diſce ergo, quod dicitur in ſententia condemnante, perperam à te transferri ad traditionem ſymboli & ad πρᾶξιν ipſam. In una poteſt reus fieri, ſive edendo ſi-

ve bibendo, qui non celebrat S. Cœnam tantùm comedendo. In παράλληλοι verò v. 28. junguntur copulativè per ἐσθίειν καὶ πίνειν *edas & bibas*. Sœpe autem particula ἢ *aut* copulativo ſenſu apud Scriptores & Sacros & profanos, Juriſconſultos inprimis Latinos accipi, Cl. Dallæus *de Cultibus Relig. Lat. lib. V. 6.* fusè comprobat. Ex multis loca Luc. XX. 2. coll. cum Matth. XXIV. 23. & Rom. IV. 13. coll. cum Gal. III. 16. conſulantur. Neque ex Luc. XXII. 20. probare potes, Chriſtum poſt Cœnam calicem bibendum propinaſſe, in Cœna ſeorſim panem diſtribuiſſe. quo nihil ineptius eſt. Nam poſt Cœnam Paſchalem (nimirum ἐσθιόντων *poſtquam comediſſent, cænaſſent*, Matth. XXVI. 26. Marc. XIV. 22.) Euchariſtiam Chriſtus in utroque pariter ſymbolo inſtituit. Atque id ipſum Lucas Brugenſis veſtras ex particula ὡσαύτως *ſimiliter* probat. quaſi diceret Chriſtus, *ſimiliter calicem ut panem, utrumque poſt Cœnam.* Cur ergo hoc μετὰ τὸ δειπνῆσαι *poſt cœnam* ad calicem addidit, non ad panem? Reſpondet idem Brugenſis: *ut diſtingnat hunc calicem à priore, (v. 17.) quem ex antiquo uſu, inter cœnandum, ſtatim poſt eſum paſchatis porrexit.* Et de hoc quicquid fiat, ſtandum Chriſtianis eſt mandato Chriſti, jubentis ſicut edere, ita etiam bibere; ſive ipſe cum diſcipulis in Cœna, ſive ſub finem Cœnæ bibit. Nam, juxta verba S. Auguſtini à te laudata, *jam corpus acceperunt, ut deinde calicem acciperent.* 2. Chriſtus verbis: *Hoc facite ad mei commemorationem*, ſic Apoſtolos obligavit ad conſecrandum & panem & calicem, ut eoſdem, quoties conſecrarent, obligaverit etiam ad diſtribuendum conſecratum ſymbolum utrumque. Nam quod ipſe fecit, *hoc facere* juſſit. Atqui ipſe non conſecravit duntaxat utrumque ſymbolum, ſed utrumque etiam diſcipulis, nondum, ut ipſimet Adverſarii fatentur, Sacerdotibus, nedum conficientibus, diſtribuit. Id ipſum ergo facere Apoſtolis, miniſterio Chriſti defungentibus, incumbebat: & incumbit Miniſtris omnibus; & conſecrare ſcilicet, & edere, bibere, & edendum, bibendum diſtribuere. Non ergo omnes conſecrare, ſed conſecrantes omnibus diſtribuere calicem, & ex eo bibere omnes, atque ſic quiſque ordine & loco ſuo *hoc facere* ad commemorationem Chriſti tenentur. Et perſtat vis argumenti, à particula ὡσαύτως *ſimiliter* petiti. quam tibi refellere non licuit. Nec verò Janſenius tam præfractè audax eſt; cujus hæc *Harm. cap. 131.* verba ſunt: *Proinde hæc verba non pertinent ad ſingulos fideles, niſi quatenus pronomen* Hoc *refertur ad ſumptionem.* Relatum igitur ad ſumptionem pertinet ad fideles omnes.

ARG. II. Chriſti inſtitutionem & mandatum ſecuti ſunt Apoſtoli, primíque Chriſtiani. Hinc enim Paulus ſecutus traditionem Domini eccleſiam Corinthiacam ad ſumendam utramque ſpeciem obligat, 1. Cor. XI. 23. 24. ubi manducatio & bibitio velut duæ eſſentiales unius ejuſdémque myſterii partes per particulam ὡσαύτως connectuntur, & in conſectariis ex verbis inſtitutionis Dominicæ deductis, tanquam inſeparabiles perpetuò conjunguntur.

RESP. REDING: *1. S. Paulus 1. Cor. XI. 23. 24. &c. contrarium docet, eam inter ſpecies Euchariſticas differentiam ſtatuens, ut de pane v. 25. loquens, abſolutè juſſeris hoc facere ad commemorationem Chriſti: de calice verò agens, non abſolutè, ſed ſub conditione, dicens v. 25. Hoc facite, quoties biberitis, ad meam commemorationem.* Idem pag. 192. Reſp. Non verba, ſed verborum ſenſum expendere debueras. Is utrobique idem eſt. Quod de pane dicitur, de calice itidem dici poterat, & viciſſim. Utrobique verborum ſenſus æquè con-

ditionatus,neutro loco abſolutus eſt. De pane ergo eadem ratio: Hoc facite, quotieſcunque ederitis de hoc pane. Neque enim non edentes hoc facere poterant. Neque juſſus eſt panis edi abſolutè, ſed tantùm, cùm celebraretur Sacramentum. Atqui hoc non celebratur ſemper. Idcirco S. Paulus v.26. de utroque eadem ratione dixit: *ὁσάκις quoties ederitis hunc panem & biberitis hoc poculum.* Ergóne etiam, ob additam pani conditionem, licebit panem æquè ac calicem negligere, hoc eſt, univerſum auguſtiſſimum illud Sacramentum abolere? Sic ſcilicet nuper viſum eſt Benigno Boſveto, Meldenſi Epiſcopo, cenſenti, poſſe omitti etiam panem, *ſi ſpiritui traditionis ita viſum eſſet.* Macte, Viri, in pejus proficientes quotidie! Et tamen Salvator, Redingio urgente, abſque omni conditione de pane dixit: *Hoc facite.* De cœtero cur Apoſtolicam praxin, Redingi, nullam demonſtras? Nimiùm hic tibi aqua hæſit.

ARG. III. Eccleſiam Latinam antiquitus eâdem in ſententia fuiſſe, liquere poteſt ex antiquiſſima Latina interpretatione loci 1.Cor.X.17. ubi pro verbis Apoſtoli, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν, Latinus interpres de ſuo aliquid addens, habet: *Omnes, qui de uno pane & de uno calice participamus.* Qui ſic legerunt olim, putârunt utique, Pauli ævo *quicunque corpus unum in Domino ſunt*, adeóque omnes omnino fideles, de uno calice æquè ac de uno pane in Euchariſtia participâſſe. Erat autem ea lectio ante Clementinam correctionem publica ac pœnè omnium communis, adeóque antiqua, ut ipſe vetuſtiſſimus Pauli commentator, qui inter Ambroſii opera circumfertur, eam exhibeat.

Resp. Reding: *Atqui S. Paulus in Græco textu ſolius panis, non calicis meminit. Quando igitur vetuſtus Interpres etiam calicis mentionem addidit, ſenſum eſſe diſtributivum, non collectivum, hoc eſt, ſatis eſſe alterutro participare, inſinuavit.* Ib. pag.193. Reſp. Memineris verò, Redingi, argumentum hoc eſſe ad hominem. Ubi Græcus textus habet ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου *ex uno pane*; ibi vulgatus veſter pervetuſtus habet, *de uno pane, & de uno calice.* Non ergo vel ille, vel Eccleſia ejus temporis, quo ille vixit, ſymbolorum communionem diſtraxit, ſed & nominato panis ſymbolo ſubintellexit etiam ſymbolum calicis: & uſum ſui temporis, quo participare ſolebant *de uno pane, & de uno calice*, prodidit. Neque verò verba Interpretis ejus ſenſum diſtributivum patiuntur, quia non reddidit ille, *vel de uno pane, vel de uno calice*; ſed, *de uno pane, & de uno calice.* quæ diſparis planè ſenſus ſunt. Nam ſic membra copulantur & colligantur, non diſtribuuntur.

ARG. IV. Calicem ipſe Chriſtus nuncupat *καινὴν διαθήκην novum Teſtamentum* in ſuo ſanguine, Luc.XXII.20. At teſtamento humano etiam, nedum Divino, vetat Apoſtolus ἐπιδιατάσσεσθαι, Gal.III.15. Nefas igitur eſt à pane calicem ſeparare.

Resp. Reding: 1. *Eo ipſo inſtanti, quo Chriſtus conſecravit Euchariſtiam, adeóque ante communionem, integrum Novi Teſtamenti Sacramentum ſubſtitit.* 2. *Si, te fatente, fieri poteſt, ut ex Dei præcepto & neceſſitate ſalutis non obligetur fidelis ad communionem ſub utra-*

utraque ſpecie : poteſt igitur communio ſub utraque, citra teſtamenti Divini violationem omitti. Alias tu ipſe violandi teſtamenti author eris. Ib.pag.193. Reſp. 1. Hypotheſin hanc tuam ſupra debellavimus. Conſecratio facit equidem Sacramentum ; at nonniſi relatione ad communionem,in qua Sacramenti conſummatio eſt,habita. Sicut teſtamentum , ſine jure communicandi bona teſtata,inutile, & litera mortua eſt : ſic Sacramentum, quo Teſtamentum obſignatur, ſine communione ſymbolorum, cortex inanis eſt , & ſine nucleo. 2. Fieri poſſe,ut non obligetur ad communionem ſub utraque fidelis, faſſus ſum.*Veluti*,ſic verba mea habent ,*ſi aliquod vel internum, & ab ipſius ſuſcipientis corpore profectum ; vel externum, & ab aliis cauſis exortum impedimentum alteram ſpeciem ſumere prohibeat.* Hic ergo neceſſitas abſtinendi authore Deo ipſo, qui diſpenſat pro lubitu,injungitur. Sed quod Deo,Teſtamenti, & obſignationis ejuſdem authori licet, non æquè licet hominibus. Sic ſuum teſtamentum, & ceremonias circa illud mutare poteſt teſtamenti author. at, citra notorium falſi crimen , nemo alius privatus poteſt.

ARG. V. Sublato calice tollitur tum repræſentatio Chriſti,ut mortui ſanguine fuſo,tum ſignificatio integræ & ſolidæ refectionis ac nutritionis, tum denique conſolatio fructus de remiſſione peccatorum , quæ bibitioni æquè ac manducationi annexa eſt. Sacramenta enim eum in finem inſtituta ſunt,ut de promiſſionum Divinarum,ex quibus omnis & animi conſolatio, & affectuum ſanctificatio, & vitæ æternæ ſpes & patientia ſub cruce, & Chriſtiana denique charitas pendet,veritate certiores ſecurioréſque reddamur. Quòd ſi ea contra inſtitutionem Chriſti mutilentur, planum eſt,ipſam etiam promiſſionum Divinarum certitudinem eatenus in animis fidelium multùm & imminui & labefactari.

RESP. REDING : *Cùm verba Chriſti , quibus Sacramentum corporis ejus conficitur , eatenus corporis ſub panis ſpecie præſentiam ſignificent , ut ſub illa ponatur ſanguis Chriſti , non ex vi verborum, ſed naturalis concomitantiæ, nihil vel ad repræſentationem Chriſti, ut mortui ſanguine fuſo , vel ad ſignificationem integræ nutritionis, vel ad conſolationem deerit.* Ib.pag.194. Reſp. Concomitantiam in re ſignificata perperam te trahere ad concomitantiam ſignorum , quæ ſeorſim Chriſtus ad repræſentandam mortem Chriſti per ſanguinem fuſum,nutritionem perfectam, & conſolationem ſuffulciendam inſtituit, infra oſtendimus. Chriſtus infirmitati noſtræ,diverſorum ſignorum inſtitutione, conſuluit. Vos invidioſo animo gratiam hanc Chriſti coarctatis.

ARG. VI. Sacramentorum inſtitutio ſingularem teſtificationem continet & bonitatis & gratiæ Divinæ, eóque ampliorem quàm ipſius verbi Dei prædicatio , quòd hæc etiam nondum converſis, illa verè, utpote fœderatorum pignus & teſſera , nonniſi converſis contingit & applicatur. Unde Judæi meritò circumciſione gloriabantur, & agni Paſchalis ceremoniam maximo in pretio habuerunt. Et Veterum quoque Chriſtianorum baptizatorum conditio non ſuper infideles duntaxat , ſed catechumenos

etiam

etiam extollebatur. Imò Sacramenti etiam privatio graviſſimæ pœnæ loco ſemper habita fuit. Quid ergo populus Chriſtianus commeruit, quòd non inſcio equidem, ſed invito Deo privatur eo beneficio, quod ſummo ſemper in pretio habitum fuit?

Resp. Reding: *Niſi corporis & ſanguinis Chriſti ſub bina ſpecie ſeparationem perfidè adſtruas, non potes ex unius duntaxat, corporis nempe Chriſti, ſpeciei communione populum Chriſtianum proclamare privatum beneficio ſanguinis Chriſti.* Ib. p. 194. Reſp. Non perfidè equidem, ſed fide ſumma Divini verbi, quod ſanguinem Chriſti morientis effuſum, adeóque à corpore ſeparatum, ſeparato etiam ſigno repræſentari, obſignari & exhiberi teſtificatur, corporis & ſanguinis Chriſti, in morte ſcilicet ejus, ſeparationem adſtruxi. Hujus ſeparationis, ſeu mortis Chriſti S. Cœnam Sacramentum eſſe cùm voluerit Chriſtus, ſeparata etiam ſymbola, ſeorſim ſumenda, inſtituit. Id verò inficiari neceſſe tu habuiſti, quia Chriſti corpus & ſanguinem corporaliter in Cœna, velut ſacrificio, adeſſe, contendis. Corporaliter autem corpus & ſanguis fuſus adeſſe nequeunt. Negare ergo ſeparationem & rei ſignatæ, corporis & ſanguinis Chriſti; & ſignorum, ſaltem quoad uſum communem, neceſſe habuiſti. Sic error errorem, velut vara vibiam ſequi ſolet. Sed de rei ſignatæ ſeparatione quicquid ſit, at ſigna inſtitutio Chriſti diſertiſſimè ſeparavit, & ſeorſim adhiberi præcepit. Quo beneficio cùm populum Chriſtianum immerentem defraudetis, teſtificationem ſingularem gratiæ & bonitatis Divinæ à vobis haberi inſuper, argumentum meum queritur meritò. neque tu reſpondere quicquam potuiſti.

ARG. VII. Sed & Paulus 1. Cor. XI. 26. jubet, non in panis duntaxat, ſed poculi etiam uſu *mortem Chriſti commemorare, uſque dum ipſe veniat.* Nempe cùm non tantùm Chriſti corpus in morte ſit laceratum, ſed etiam ſanguis ejus fuſus, ipſius porro effuſionis ſanguinis in omni propitiatione facienda ſemper ratio habita ſit, utique haud convenienter ille celebrat *ἀνάμνησιν* illius mortis, in qua peccatorum noſtrorum expiatio facta eſt, qui non eam quoque Sacramenti partem uſurpat, in qua fuſionis ſanguinis Chriſti commemoratio inſtituta eſt.

Resp. Reding: *Mortis Chriſti commemoratio communione & panis & calicis Euchariſtici diſtributè ſpectata perficitur adeòque ſola etiam manducatione corporis.* Id. pag. 194. 195. Reſp. Atqui Chriſtus & S. Paulus non alterutro, ſed utroque ſymbolo mortem Chriſti commemorari aſſerunt. *Quotieſcunque comèderitis panem hunc, & biberitis calicem hunc,* (non alterutrum) *mortem Domini annuntiate, donec veneris,* 1. Cor. XI. 26. Atque ejus rei manifeſtam rationem, myſterii pleniſſimam, quòd videlicet in omni propitiatione facienda offuſionis ſanguinis ſemper ratio habita ſit; argumentum meum pandit, quam tu ne attingere quidem auſus es; ego, lucem majorem fœneraturus argumento, amplificabo etiam. Præcipit ergo Chriſtus: *Bibite ex eo omnes;* addita ratione: *Hic enim eſt ſanguis ille meus Novi Teſtamenti, qui pro multis effunditur ad remiſſionem peccatorum,* Matth. XXVI. 27. 28. Res hactenus inaudita erat, ſacrificii expiatorii guſtare carnem, nedum ſanguinem bibere. Prohibuit olim Deus, ne quiſquam veſceretur carne ſacrificii pro ſuis peccatis oblati, Levit. VI. 15.. 18. VII. 1. 7. coll. cum Levit. IV. 12. 21. In

promptu ratio eſt. Nondum venerat, qui carnem ſuam daret pro vita mundi, cum qua ad juſtitiam & vitam intima communio requirebatur. Quando verò Chriſtus corpus ſuum pro peccatis noſtris Deo obtulit, idem carnem ſuam nobis comedendam dedit, ut eam habeamus in nobis manentem, & per eam vivamus, & quidem æternam vitam, quod myſterium Salvator noſter Joh. VI. 51--57. aperuit. Illius ergo rei ſymbolum panem dedit, quem comedentes fideles credunt, ſe communionem cum ipſo Chriſti corpore, pro ſe in mortem dato, habere, & ex illo vivere. Quæ maximæ conſolationis materies erat, qua non potiebantur fideles ante Chriſtum, qui à typicæ carnis communione arcebantur, ut ad veræ illius exhibitionem tantò ardentiùs ſuſpirarent. Sed diſtrictior etiam olim ſanguinis prohibitio erat, Levit XVII. 10--14. ubi ratio interdicti his verbis redditur: *quia anima carnis in ſanguine eſt. Ego autem dedi illam vobis ſuper altari, ad expiationem faciendam ſuper animabus veſtris, ſiquidem ſanguis eſt, qui expiat animam.* Olim ergo ſanguis pecorum venit ſuper altare, ut ibi expiationem faceret pro animabus, ſicut ipſe velut anima pecorum erat. Nam Beſtiæ quidem animam humanam non habent. Habent tamen, quod illam quodammodo referat, ſanguinem, cujus ſubtiliſſima pars illis loco animæ eſt. Sic ſanguis, ſeu anima beſtiæ pro anima peccatoris in altari ſubſtituta vicariam ſubſtitutionem animæ Chriſti repræſentavit. Nefas tamen erat ſanguinem pecorum comedere, ne comedendo eumvenire putarentur in communionem animæ pecorum, perinde ac ſi in ea eſſet expiatio vera animæ peccatoris, neque alia expiatio, per Chriſtum videlicet, animam ſuam pro nobis ponentem; adeóque cum eadem communio, juſtitiæ & vitæ cauſa unica, expectanda eſſet. Poſtquam verò Chriſtus effuſo ſanguine animam ſuam in cruce pro nobis poſuit, ſimul ille declaravit non ſolùm carnem ſuam manducandam, ſed etiam ſanguinem ſuum bibendum eſſe, adeóque cum eodem intimam communionem vera fide ineundam eſſe. Hujus myſterii Sacramentum inſtituens Chriſtus, ex calice bibere juſſit omnes, addita ratione, quòd *hic* (calix) *ſit ſanguis ille ſuus Novi Teſtamenti, pro multis, effundendus*, & poſtea effuſus *ad remiſſionem peccatorum*. cum quo proin poſt expiationem realem, & conſummationem conſcientiæ jam factam, libertatem, lætitiam ſpiritus, jam factam, potato neceſſaria ſit ad peccatorum remiſſionem communio. Liquet inde, quanti piorum interſit, iſtud maximorum ſuorum privilegiorum ſigillum ſartum tectumque perſtare; & quò demum ſpectet iſta pars myſterii iniquitatis, qua ille Regni Chriſti juratus hoſtis, Sathanas, clam primùm, & quaſi aliud agendo; deinde, ubi dolus patere cœpit, aperta vi calicem populo Chriſtiano extorquere conatus eſt. Nimirum inſidiis hiſce appetiit ille maxima fidelium Novi Teſtamenti bona, peccatorum per effuſum ſanguinem Pontificis deletionem, expiationem actualem, & conſcientiæ peccatoris conſummationem. Agnoverunt myſterium ipſum veteres. Sic enim ex pluribus Cyprianus *lib. de Cœna Dom. cap. 7.* ſcribit: *Nova eſt hujus Sacramenti doctrina*, & Scholæ *Evangelicæ hoc primum magiſterium protulerunt, & Doctore Chriſto hæc primùm mundo innotuit diſciplina, ut biberent ſanguinem Chriſtiani, cujus eſum legis antiquæ authoritas ſeveriſſimè interdicit.* Et *lib. de unct. chriſm.* *Statuit*, inquit, *Deus Sacerdotes, quibus calicem ſanguinis ſui inexhauſtæ plenitudinis abundantia ſemper refertum conſervandum tradidit & erogandum, cujus aſperſione & communione intus & extus corda & corpora mundarentur.* Quin & ipſis ſacrilegii architectis excidere talia, ex quibus colligere eſt, hoc Sathanam egiſſe, ut laicis, quos vocant, nihil nunc tribuatur ampliùs, quàm in V. T. fidelibus tributum erat. Sic enim Gerſon *tract. contra commun. ſub utraque* inter alias negandi calicis ratiunculas

& iſtam

& iſtam affert; *quòd eſſet periculum in falſæ credulitatis inductione, quòd tanta eſſet dignitas laicorum circa ſumptionem corporis Chriſti, ſicut & Sacerdotum.* Æneas quoque Sylvius *Colloq. cum Boh.* inter rationes ſuas hanc etiam refert: *Quòd impleatur figura veteris legis, quæ licet populo miniſtrari de ſacrificio juberet, libamina tamen Sacerdotibus, Levitiſque reſervat.* Quin apud ipſos Tridentinos, S. Polano *Hiſt. C. T. lib VI.* narrante, ratione ea calicis communione populo interdictum eſt, *quia ſic laici pari cum Sacerdotibus gradu conſtituerentur.* Sed fuſiùs etiam argumentum iſthoc Celeb Melchioris Commentatione *de Sanguine Chriſti Euchariſtico* accuratiſſima *pag.* 24—36. illuſtravit.

ARG. VIII. Mutilatio calicis pugnat cum eccleſiæ veteris tam Orientalis quàm Occidentalis praxi. Fusè id poſt alios demonſtrat Vir Eccleſiaſticæ antiquitatis peritiſſimus Joh. Dalleus *de Cultibus Latinorum Relig. lib.V.* 7.8.9. &c. ubi pro Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie diſtributione cap. 7. ex quatuor primis Seculis Juſtini, Irenæi, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Pſeudo-Ignatii, Dionyſii Alexandrini; *Cap.* 8. Pſeudo-Clementis, Athanaſii, Optati Milevitani, Hilarii, Baſilii, Gregorii Nazianzeni, Cyrilli Hieroſolymitani, Chryſoſtomi; *Cap.* 9. ex quinto Seculo Hieronymi, Auguſtini, Arnobii Junioris, Clericorum Edeſſenorum in Synodo Chalcedonenſi, Leonis I. Theodoreti, Gelaſii, Pſeudo-Dionyſii Areopagitæ; *Cap.* 10. ex ſexto, ſeptimo & octavo Seculis Remigii Remenſis, Caſſiodori, Pſeudo-Ambroſii de Sacramentis, Gregorii M. Iſidori Hiſpalenſis, Bedæ, Paulini Aquilejenſis, Alcuini, Theodolphi, Leonis III. Caroli M. Concilii Cabilonenſis, Jonæ Aurelianenſis, Concilii Pariſienſis VI. Paſchaſii, Radberti, Remigii Altiſſiodorenſis, Ratherii Veronenſis teſtimonia fusè allegat & vindicat. *Cap* 11. etiam loca miſcellanea colligit ex mediæ antiquitatis auctoribus, in quibus vel lapſi à corpore & ſanguine Domini ſeparari, vel morientes ſub utraque ſpecie communicari dicuntur. *Capite* 12. ex XI. & XII. Seculo teſtimonia Humberti, Lanfranci, Micrologi, Deſiderii Caſſinenſis, Leonis Hoſtienſis, Petri Damiani, Urbani P. R. II. Paſchalis II. Ordinis Romani, Chronici Novall. Radulphi Ardentis, Algeri, Ruperti Tuitienſis, Bernhardi, Petri Cluniacenſis, Thomæ, Lucæ Tudenſis, aliorúmque producit. *Capite* 13. allegat teſtimonia veterum liturgiarum, quæ Baſilii, Chryſoſtomi, Petri, Jacobi, Marci, Gregorii, Cyrilli nomina præferunt. Miſſæ Mozarabicæ, olim in tota Hiſpania ſolennis, cujus extat breve compendium à Latinis adornatum, & veterum aliquot Miſſarum ex antiquis MS. Codicibus à Menardo editarum. *Capite* 14. conſenſum laudat cæterorum Chriſtianorum, Græcorum, Ruſſorum, Armenianorum, Syrorum, Jacobitarum, Neſtorianorum, Æthiopum, qui Euchariſtiam omnes ſub utraque ſpecie communicantibus diſtribuunt. Quid verò multis? Ipſum Conſtantienſe Concilium Seſſ. XXIII. id ipſum

fatetur. Ait enim. *Licèt Chriſtus hoc venerabile Sacramentum inſtituerit ſub utraque ſpecies* & *licèt in primitiva eccleſia hujuſmodi Sacramentum receptum ſit à fidelibus ſub utraque ſpecie*; attamen ſe *declarare, decernere & definire, diverſam conſuetudinem ab eccleſia introductam, habendam eſſe pro lege, quam non liceat reprobare, aut ſine eccleſiæ authoritate pro libitu mutare.* Orientalem eccleſiam ſub utraque ſpecie communicare, fatetur Georgius Caſſander. Neque auſus eſt negare impudens cæteroquin Græcanicorum rituum interpres Leo Allatius, exceptis paucis caſibus. Idem Caſſander in libro *de Communione ſub utraque ſpecie* edito agnoſcit, in Eccleſia Latina mille amplius annis integram communionem obtinuiſſe. Eo ipſo verò tempore, quo aliquibus in locis dimidiata communio introducta eſt, in aliis, præſertim verò in Monaſteriis integram ſervatam eſſe ultra annum 1400. donec in Conſtantienſi & Tridentino Concilio aliter ſtatueretur. Atque id ipſum ultro fatentes Georgium Vicelium, Franciſcum Cordubenſem, Ruardum, Lindanum, Petavium inducit Dalleus ibid. *Cap.* 15. Imò ipſum Concilium fatetur cap. 2. *ab initio Chriſtianæ religionis non infrequentem fuiſſe utriusque ſpeciei uſum.* Quantopere in ipſa Synodo Tridentina Germani, Galli, Bohemi, alii in id incubuerint, ut reſtitueretur eccleſiæ communio ſub utraque ſpecie, ex hiſtoria ſuperius narrata ac Epiſtola etiam Catharinæ Mediceæ ad Pontificem exarata liquet. Quin & Anthonius de Valtelina Dominicanus in Concilio communionem calicis ſub utraque ſpecie ex Ordine Romano comprobatum ivit. Doctiſſimus etiam Calixtus *de Comm. utr. pag.* 13. *& ſeq.* accuratè executus eſt, qui Germanorum à Synodi principio ad finem uſque, qui poſt ipſum Synodi exitum fuerint labores, qui conatus, quæ officia Ferdinandi & Maximiliani optimorum laudatiſſimorúmque Imperatorum, Alberti Ducis Bavarici, & aliorum, ut communionem ſub utraque ſpecie impetrarent. Quin & ipſam Oratoris Bavarici Auguſtini Baumgartneri Orationem in Collectaneis Lovanienſibus omiſſam, aliáque multa de hoc argumento rara & recondita, ex privatis ſcriniis eruta in lucem publicam revocavit & edidit. In Concilii denique ſequentis Seſſione 50. Præſules calicem concedendum pertenderunt.

RESP. REDING: 1. *Si qui Patres communionis ſub utraque ſpecie meminerunt, non illi neceſſitatem communionis ſub utraque ſtatuerunt, ſed liberum Eccleſiæ arbitrium reliquerunt. Licet enim Euchariſtiæ Sacramentum pro omnibus Divinitus inſtitutum ſit ſub duabus ſpeciebus, earum tamen ſumptionem Chriſtus ſub disjunctione duntaxat praecepit.* 2. *Juſtinus Martyr Chriſti praeceptum non refert ad communionem ſub utraque ſpecie, ſed ad talem conſecrationem panis, ut ex hoc Apoſtoli fecerint corpus Chriſti. Tertullianus lib. de reſurrect. ſcribit, nos ſanguine veſci, non ſanguinem bibere. Nempe veſci-*

mur

mur Chriſti ſanguine ſub ſpecie panis. Origenes homil.6. in Num. ait, populum Chriſtianum habere in uſu bibere ſanguinem. Cur in uſu, non in præcepto? Cyprianus Epiſt.2. lib.1. dicit equidem, Sanguinem Domini eſſe dandum fidelibus, ut roborentur ad martyrium. Sed addit idem, muniri debere Martyres protectione corporis Domini. Apud Ignatium (quem temerè Pſeudo-Ignatium vocas) Epiſt. ad Philadelph. verba iſthæc à veſtris citata, (unus calix omnibus diſtributus) *in Latinis Codicibus non extant; ſed ſic legitur:* Unus calix totius Eccleſiæ. *Clemens Alexandrinus lib.II. Pædag. cap.2. ait, bibere ſanguinem Chriſti facere participem incorruptionis Divinæ. Atqui ille effectus æquè ſumptioni corporis Chriſti tribui poteſt. Ejuſdem tenoris reliqua à te allegata teſtimonia ſunt. 3. Verba Conſtantienſis Concilii pervertis, ſicut ante te Lutherus illa turpiter falſavit. Nihil enim tale habet, ſed potiùs definit, non eſſe de jure Divino, ſumere utramque ſpeciem. Hoc ſibi vult, Chriſti Euchariſtiam in prima inſtitutione diſcipulis ſuis ſub utraque ſpecie conſecrantis exemplum non importâſſe præceptum niſi in ſacrificantibus, quibus dictum erat, ut hoc, quod Chriſtus fecit, facerent. 4. Græcos ad ægrotos duntaxat panis deportare ſpeciem, Genebrardus teſtis eſt. Sed & Hypatius Ruthenorum Legatus, Coccio teſte, A. 1595. in fidei ſuæ profeſſione, fateri ſe ait, quòd ſub altera tantùm ſpecie totus & integer Chriſtus, verúmque Sacramentum ſumatur. Et quid tibi hæretici & ſchiſmatici Orientales proſunt? 5. Sicubi ante Conſtantienſe Concilium in uſu fuit communio ſub utraque ſpecie, non ex præcepto Chriſti, ſed Eccleſiæ indulgentia id obtinuit.* Ibid. pag. 195--197. Reſp. Non auſus es, Redingi, integrum argumentum meum lectori tuo repræſentare. Timebas enim ei ab aculeis ejus, ne forte illi lecti plurium animis hærerent infixi. Sed & *ἐνστάσεις* tuæ leviſſimi ponderis ſunt. Etenim 1. audacter S. Patribus imponis, quòd communionem ſub utraque memorantes, Eccleſiæ tamen liberum reliquerint, ſub utraque, vel una ſpecie diſtribuere, hoc eſt, Chriſto præcipienti vel obedire, vel non obedire. Unum, ſi potes, ex omnibus libertatis hujus, ſeu potiùs licentiæ authorem ede. Fruſtra verò Eccleſiæ corruptæ ſomnia veſtra Eccleſiæ integræ adhuc imputas. Tuam porro *λεπτολογίαν*, qua Chriſtum Euchariſtiam inſtituiſſe, ut ſumatur disjunctivè, ſupra diſcuſſi. 2. Conſuetudinem perpetuam veteris Eccleſiæ fuiſſe, diſtribuere utrumque ſymbolum, non tantùm Celeb. Dallæus *loc. cit.* poſt Chamierum, Calixtum, alios irrefragabilibus documentis, quorum ſumma capita argumentum meum indicat, quæque tu vellicando potiùs nonnullorum dicta, quàm ſolidè refellendo quicquam, impudenter attrectas veriùs, quàm ingenuè tractas, demonſtravit; verùm candidi etiam Papiſtæ quique rotundè confitentur. En paucos. Arboreus *Theoſoph. lib.VIII.*11. *Olim*, inquit, *laici communicabant ſub utraque ſpecie, quod tamen antiquatum eſt.* Alphonſus de Caſtro in hac ipſa controverſia: *Ut credamus, non eſſe contra Evangelicam inſtitutionem, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie aliis, etiam laicis porrigere. quod firmiſſimè fatemur. Nam olim per multa Secula ſic apud omnes Catholicos uſitatum eſſe (NB) ex multorum Sanctorum Scripturis didicimus.* Salmero *Tomo IX. tract.*1. *Per metaphoram innuit Eſajas potum ſanguinis Chriſti, qui in Eccleſia à populo toto ſumebatur, quemadmodum nunc à ſolis Sacerdotibus.* Durationem longam conſuetudinis illius Soto *artic.*12. *quæſt.*1. *in diſt.*12. *quarti* ſic explicat: *Non modò inter hæreticos, verùm inter Catholicos etiam ritus ille multo tempore invaluit, adeò ut temporibus S. Thomæ nondum fuerit abolitus.* Lyranus *in Joh.VI Licet in primitiva Eccleſia populus ſub utraque ſpecie communicaverit, tamen poſtea ordinatum eſt, ut non communicetur ſub utraque.* Thomas Aquinas in hunc ipſum locum: *Secundum antiquæ Eccleſiæ conſuetudinem omnes*

ſicut communicabant corpori, ita communicabant & ſanguini. Quid ergo, Redingi, tergiverſare? Cur Patrum dicta ſic torquere audes? Verè enim te detorquere Juſtinum, Tertullianum, Origenem, Cyprianum, Ignatium, Clementem Alexandrinum, quos ex innumeris, detorſioni tibi opportuniores viſos, fidiculis imponis manifeſtum eſt. Etenim Juſtinus Martyr *Apolog.* 2. diſertiſſimè dicit, *Diaconos diſtribuere unicuique præſentium, ut participent ex pane, & vino, & aqua benedictis*, en non *uni de clero*, ſed ἑκάςῳ τῶν παρόντων *unicuique præſentium.* Subjicit: *Nam Apoſtoli in commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur*, οὕτως παρέδωκαν ἐντετάλθαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, *ita ſibi præcepiſſe Jeſum tradiderunt.* Non ergo ipſi viſum eſt iſthoc liberæ obſervationis. Fruſtra tu verba illa ad conſecrationem ſolam, non ad communionem referenda eſſe, ex Bellarmino ſciſcis. Nam ad omnia, quæ ſuperiùs dixerat, hoc referri, ex ipſa ſerie verborum Juſtini liquet. In ſuperioribus enim non aliquid, ſed omnia de communione planiſſimè dixerat, quæ locus requirebat. Et in verbis poſterioribus hoc Chriſti ex Evangelio dictum diſertè, & quidem primo loco repetit: *Hoc facite, quotieſcunque bibetis, in meam commemorationem.* At *bibere* non Sacramentum conſecrare, ſed communicare eſt. Tertullianus *de reſurrect. carn. cap.* 8. carnem fidelis cujusvis *corpore & ſanguine Chriſti veſci* ait. *Veſci*, excipis, non *bibere*. Perpulchrè. Quomodo enim caro fidelis veſci poteſt ſanguine Chriſti, hoc eſt, vino (nam caro fidelis utique non ſanguine, ſed vino, ſanguinis ſymbolo veſcitur) niſi bibendo? Neque Tertulliani animum figmentum veſtrum Methuſiaſticum ſubivit, quòd carnem Chriſti edendo ſimul ſanguine veſcamur. Sed & veſcendi verbum commune eſt tum eſcæ, quæ editur tum liquoris, qui bibitur. Ita Cicero *de Nat. deor. lib. II.* negat, ſidera *potionibus veſci*. Ex Nonio etiam obſervant, apud Latinos *veſci* idem ſæpe eſſe, ac uti, ut apud Pacuvium *armis veſci.* Origenes populum Chriſtianum *in uſu habere ſanguinem* bibere, ſcribit. *In uſu*, regeris, *non ex præcepto.* Quaſi ſcilicet hic non de uſu veteris eccleſiæ contentio tota ſit; vel uſus Eccleſiæ aliunde, quàm à præcepto Chriſti originem traxerit. Unde enim, explica, traxit, ſi non inde? Cyprianus, *Epiſt.* 56. ad plebem Thibaritanam, *Gravior*, inquit, *nunc & ferocior pugna imminet, ad quam fide incorrupta, & virtute robuſta parare ſe debent milites Chriſti, conſiderantes ſe quotidie calicem ſanguinis Chriſti bibere, ut poſſint & ipſi propter Chriſtum ſanguinem fundere.* Vel negandum eſt, laicos Chriſti milites eſſe, & ſanguinem propter eum fundere debere: vel his quoque Cypriani ætate calix ſanguinis Chriſti propinatus eſt. Sed addit idem, inquis, *muniri debere Martyres protectione corporis Domini.* Imò verò & corporis & ſanguinis Domini. Sic enim *Epiſt.* 54. loquitur: *Quos* (lapſos) *excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus.* Mox: *Quomodo*, inquit, *ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad BIBENDUM in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus.* Pſeudo-Ignatium vocavi, quia Epiſtolæ Ignatii nomine venditatæ ei affictæ ſunt, tertio demum, quod alibi probamus, ſeculo. Sic autem author ille, quiſquis eſt, *Epiſt ad Philadelph.* ſcribit: *Una eſt caro Domini noſtri Jeſu Chriſti, & unus illius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt, & unus panis omnibus fractus eſt*, ἓν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη, *& unus calix OMNIBUS diſtributus.* Hæc verba, *unus calix omnibus diſtributus*, in Latinis Codicibus non extare, cauſſaris. In Græcis tamen extare, quod nobis ſufficit, negare non audes. Translationem autem fonti præferre, hominis indocti & parùm ſenſati eſt. Reliquas Bellarmini adverſus locum illum ſtrophas ſolidè Doctiſſ. Vedelius *Exercit. III, 7. in Ignatium* diſcuſſit. Clementem Alexandrinum

ctrinum non allegavi. Et tamen gloſſa tua quid ineptius eſt? Dicit Clemens *Pædagog. lib. II. 2.* Τοῦτ᾽ ἔστι πιεῖν τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ τῆς κυριακῆς μεταλαβεῖν ἀφθαρσίας. *Hoc eſt, bibere Jeſu ſanguinem, eſſe participem incorruptionis Domini.* Regeris, effectum cum etiam corporis Domini ſumptioni competere. Quaſi non idem effectus, apoteleſma idem à diverſis cauſis oriri, eadémque res diverſis, uti hic Chriſtus inſtituit, ſignis, diverſóque adeò modo repræſentari poſſit. Habet lector Redingiani in tractandis, & ad figmenta novitia inflectendis Patribus candoris ſpecimen. Innumera verò & irrefragabilia Patrum teſtimonia præterit. 3. De Conſtantienſi Concilio miror ſanè tuas ineptias. Hoc unum enim ejus teſtimonio ſuffulcivi ego, *quòd in primitiva Eccleſia Sacramentum receptum ſit à fidelibus ſub utraque ſpecie.* Annon diſerta hæc Concilii verba ſunt? Cur ergo à me perverti querere? Quin fatetur Concilium, *diverſam conſuetudinem ab Eccleſia introductam, & habendam eam eſſe pro lege.* Duplex ergo fuit conſuetudo Eccleſiæ; prior Apoſtolicæ & primitivæ, utramque ſpeciem diſtribuentis; poſterior Papalis ſerorum & ſequiorum temporum. Poſteriorem conſuetudinem pro lege habendam ajunt. Prior verò, Chriſti inſtitutioni innixa, cur non potiùs legis vim habere cenſetur? Scilicet Papæ voluntas, legem Divinam, & antiquiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem abolentis, legis vim habet: Chriſti inſtituentis voluntas non habet. Lutherum cur fraudis crimine arceſſas explicare debueras. Vrebat forte te, quòd Concilium Conſtantienſe Ἀδιαφορητικῶς Non-obſtantienſe appellavit, eò quòd *Seſſ. XIII.* definire non dubitaverit: *Licet Chriſtus* (Euchariſtiam) *poſt Cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtraverit ſub utraque ſpecie panis & vini: tamen* HOC NON OBSTANTE *Sacramentum non debere confici poſt Cœnam; & rationabiliter introductam eſſe conſuetudinem, quòd licet in primitiva Eccleſia hujusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus ſub utraque ſpecie, à laicis tantùm ſub ſpecie panis ſuſcipiatur.* Quibus verbis Concilium illud indelebile impietatis ſtigma ſibi inuſſit, meritò Luthero, quicquid etiam rei ſtomachentur, dedecus propalante & perſtringente. 4. De Græcorum panem ad ægrotantes deportantium more infra. Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus Epiſtola ad Theologos Wirtembergenſes An. 1576. exarata; *Dicitis,* inquit, *primùm, in Sacra Cœna percipiendam eſſe utramque ſpeciem.* Καὶ καλῶς λέγετε: *Et rectè dicitis. Sic enim & nos facimus.* Sic quoque Metrophanes Critopulus, Alexandrinus Patriarcha, *Confeſſ. Eccl. Oriens. cap. 9.* aliique. De Ruthenis Guagninus *pag. 176.* teſtis eſt, ſub utraque eos ſpecie Euchariſtiam percipere, ſigillatim etiam exequens, quomodo utramque valentibus & infirmis, ac deniq; pueris miniſtrent. Neque Hypatius diſſentit. Aliud enim eſt, Chriſtum totum ſub unaquaque ſpecie accipi, aliud, unam ſpeciem diſtribui. Neque etiam Orientales allegati in eo hæretici & ſchiſmatici fuerunt, ſúntque hodie, quòd Chriſti inſtitutioni inhærentes ſub utraque communicant. Et communis eorundem praxis ritus antiquitatem demonſtrat, quia commutatio ritus hujus nulla apud eos demonſtrari poteſt. 5. Indulgentia legitima eſt, cùm quis de ſuo, adeóque indebitum illud indulget. Nam aliena indulgere, hominis injuſti & furacis eſt. Cùm igitur Eccleſia calicem à Chriſto inſtitutum, & diſtribui præceptum diſtribuit, atque ſic inſtitutioni & præcepto Chriſti ſatisfacit, nulla hæc indulgentia, ſed debitum officium eſt diſpenſandi ea, quæ Chriſtus, ad beneficia ſua, non Eccleſiæ, obſignanda diſpenſare juſſit.

ARG. IX. Spirituale hoc furtum etiam Apoc. IX. 21. nomine κλέμματος furti traducitur, ubi de iis, qui à plagis immunes & ſuperſtites extiterunt, dicitur,

dicitur, non reſipuiſſe eos ab operibus manuum ſuarum, ne adorarent dæmonia, idola aurea, argentea, &c. à cædibus, veneficiis, ſcortatione ſua, *οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν, nec à furtis ſuis.* Quàm apprimè hoc vaticinium conveniat idololatriæ & mutilationi calicis Pontificiæ, mediocri utens ſagacitate cognoſcere poteſt.

RESP. REDING: 1. *Turpiſſima calumnia hæc eſt. Vos Chriſti corpus & ſanguinem ex Euchariſtia abſtuliſtis. 2. Nos verò ſub ſpecie panis & corpus & ſanguinem Chriſti dari profeſſi, nullius furti rei ſumus.* Ib. pag. 197. Reſp. 1. Non calumnia hæc, nedum turpiſſima, ſed juſta accuſatio, & complementi Prophetiæ in ipſa re demonſtratio eſt. Neque nos Chriſtum ex Euchariſtia, ſed opinionem Panacei Numinis, non à Chriſto dati, ſed à ſacrificulo creati, jure meritóque ſuſtulimus. 2. Non quid vos dari profitemini, ſed quid Chriſtus dari juſſerit, quæritur. Chriſtus autem diſtribui calicem, & diſtributo eo ſanguinem ſuum obſignari juſſit. Hunc calicem vos & negantes populo, & dari ſeriò prohibentes, imò ſublati & prohibiti calicis ſanctionem vivicomburio eorum, qui pro communione calicis pugnaverant, Huſſi puta & Hieronymi, ſancientes, oraculi à me citati, quo ſuperſtites à plagis nec à cœdibus, nec à furtis reſipuiſſe dicitur, menſuram impleviſtis, hodiéque impletis.

ARG. X. Vera cauſa mutilationis Synodo fuit, tum ne ſuperiora Concilia erroris ſuſpecta redderentur: tum ut poteſtas & excellentia Sacerdotum amplificarentur, & authoritas exerceretur pro lubitu conſcientiis dominandi: tum ut verba promiſſionis de remiſſione peccatorum ad miſſam faciliùs transferrentur, & ad eam redimendam paſſim homines invitarentur.

RESP. REDING: 1. *Fictitia & calumnioſa hæc eſſe, ex rationibus, quibus Synodus ad decretum ſuum inducta eſt, liquet. 2. Siccine ſuperiora Concilia Oecumenica tibi ſuſpecta erroris ſunt?* Ib. pag 197 198. Reſp. 1. Contra inſtitutionem Chriſti omnes λόγοι ἄλογοι, & carnalis ſapientiæ fœtus ſunt. 2 Concilia ſuperiora Papalia (de his enim, non Oecumenicis legitimis, ratio loquitur) erroris non ſuſpecta duntaxat, ſed convicta ſunt.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Chriſtus quidem Dominus in ultima Cœna venerabile hoc Sacramentum in panis & vini ſpeciebus inſtituit & Apoſtolis tradidit. Illa tamen inſtitutio & traditio non eò tendit, ut omnes Chriſti fideles ſtatuto Domini ad utramque ſpeciem accipiendam adſtringantur.* Ita Concilium cap. 1. Addunt alii, *verba Chriſti jubentis bibere, vel Apoſtolis ſolis dicta eſſe, vel eſſe mera invitationis, quæ liberum obſequium relinquit, non imperii. Unde etiam Chriſtum Luc. XXII. 19. verba illa,* Hoc facite, *poſuiſſe poſt ſpeciem panis, & non poſt calicem datum.* Reſp. 1. Concilium temerè ſibi poteſtatem arrogat *inſtitutionem* & *traditionem* Chriſti ab ejus *ſtatuto* diſtinguendi. Quaſi non Chriſti inſtitutio æquipolleret mandato

dato ejus perpetuo,eſsétque praxeos perpetuæ regula, adeóque æquè calicis ac panis diſtribuendi neceſſitatem injungeret. Etenim ſi inſtitutio non eſt idonea cauſa diſtribuendi calicis, etiam ipſius panis diſtribuendi nulla omnino neceſſitas incumbet. Quis non videt, univerſum Cœnæ Dominicæ Sacramentum hac ratione tolli & concuti? 2. Ad Apoſtolos ſolos ſpectâſſe mandatum bibendi, quod pertenderant in Synodo Salmero & Turrianus Jeſuitæ,ipſa tamen Synodus definire haud ſuſtinuit. Nempe ad eoſdem ſpectat mandatum bibendi,ad quos etiam mandatum edendi ſpectat. At hoc omnes fideles concernere fatentur Adverſarii. Rationem diſcriminis ediſſerant. Apoſtolis non qua talibus,ſed quâ fidelibus Sacramentum Chriſtus adminiſtravit. Argumenta ipſius Scipionis Henrici adverſus hanc ςρέβλωσιν videantur ſuperiùs pag.694. 3. Verba Chriſti eſſe *præceptiva*, non nudè invitantia, fatentur, etiam Andradius & Hardingius. Fatemur invitari fideles ad cœnam. Sed invitatis æquè liberum non eſt,an bibere,ac liberum non eſt,an edere velint. Utrinque ſimilis ratio obtinet. 4. Etſi Lucas mandatum hoc *faciendi* non ſubjecit poſt datum calicem; tamen id fecit Matthæus, & ex æquo ad panem & calicem diſtinctè applicat,S.Paulus 1.Cor.XI.24.25.

Excip. Reding: 1. *Cùm mandatum Chriſti non obſtringat omnes ad conſecrandum, cur omnes obſtringit ad Sacramentum ſub utraque ſpecie ſumendum? 2. Inſtitutio & mandatum Domini, his verbis, Facite hoc ad meam commemorationem, comprehenſum; reſtringendum eſt ad ſolos Sacerdotes conſecrantes. Licet enim factum ſit pro omnibus, tamen non omnes obligat. ſicut matrimonium pro omnibus inſtitutum, non perinde omnes obligat. Neceſſitas verò edendi corpus non ex inſtitutione, ſed aliunde, ex mandato disjunctivo, vel corpus edendi,vel ſanguinem bibendi 1.Cor.XI.27. petenda eſt. 3. Præceptum, Bibite ex hoc omnes, non utique univerſos homines. ſed eos tantùm,qui Chriſto accumbebant, Apoſtolos præſentes ſpectabat. 4. Non Matthæus, ſed Lucas ſolus cap.XXII 19. ante calicem datum iſthæc verba: Hoc facite ad meam commemorationem; poſuit; S.Paulus verò 1.Cor.XI.24.25. de pane loquens* abſolutè; *de calice*, hypotheticè, (*quoties bibetis, permittente ſcilicet Eccleſia) ad ſui recordationem facere jubet.* Ibid.pag.198-200. Reſp. Magno verborum ſtrepitu vix aliud quàm recoctam olidámque crambem reponis. Etenim 1. mandatum Chriſti Apoſtolos & Miniſtros omnes obligavit tum ad conſecrandum, tum ad dandum ſeu diſtribuendum fidelibus præſentibus & idoneis,eoſdémque ad edendum, bibendum obſtrigendos. Nempe 2. mandatum *Hoc faciendi*, non ad unum duntaxat,ſed ad omnia,quæ Chriſtus fecit, apertè refertur. Atqui Chriſtus non tantùm *benedixit*, adeóque benedicendo conſecravit; ſed etiam *fregit, & dedit diſcipulis, & dixit. Accipite,edite: Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice, gratiis actis,* [illegible] *dedit iis,dicens: Bibite ex hoc omnes.* Matth.XXVI.26.27. Quod autem ſic ipſe fecit,id ipſum Apoſtolos facere juſſit, Luc.XXIV.19. Ergo & Apoſtoli, & eorum in communi munere ſucceſſores omnes non tantùm benedicere, conſecrare; ſed etiam *dare*, hoc eſt, præſentibus diſtribuere, & dicere: *Edite,Bibite ex eo omnes*, debuerunt.

runt,hodiéque debent. Par & conſecrandi calicem, & eundem conſecratum dandi ſeu diſtribuendi præſentibus neceſſitas tum ab inſtitutione,tum à mandato Chriſti injungitur. Si obligat mandatum conſecrandi,obligat etiam mandatum dandi omnibus. Fruſtra ergo inter mandatum pro omnibus, & mandatum omnibus datum diſtinguis. Omnibus enim conſecrantibus datum eſt mandatum diſtribuendi fidelibus præparatis præſentibus omnibus , & pro omnibus. Sic matrimonium contrahendum omnibus eſt , pro quibus illud inſtitutum eſt ; puta idoneis ad multiplicandum humanum genus, & vocatis ad illud , vocationiſque Divinæ ſigna recognoſcentibus. Mandati verò disjunctivi figmentum ſupra rationibus confixi. 3. Præceptum Chriſti : *Bibite ex eo omnes*, obligavit utique præſentes tum Apoſtolos. Sed ut Sacerdotes conficientes, quæro,an ut ſimpliciter fideles ? Si prius, jam Sacerdotes ergo fuerint, & confecerint omnes. Hoc verò ſtrenuè negatis ipſi ; & verbis demum his,*Hoc facite* &c. compellatos in Sacerdotum dignitatem conſurrexiſſe pertenditis. In communione ergo ipſa Sacerdotes non fuerunt. Si poſterius, jam ergo fideles præſentes omnes, parium pari ratione habita,ſicut accepto pane comedere, ita accepto & ordine diſtributo calice,bibere debent. Hos enim,qua fideles , non alios Apoſtoli repræſentare potuerunt. Neque enim non Sacerdotes repræſentare Sacerdotes, & quidam conficientes potuerunt. Unde etiam Chriſtus Matth. XXVI.26. panem dediſſe dicitur *τοῖς μαθηταῖς diſcipulis* & *αὐτοῖς iisdem* etiam calicem.Eſt autem *τὸ μαθητοῦ diſcipuli* appellatio omnium in Chriſtum credentium,non eximia vel Apoſtolis vel Sacerdotibus.Hoc ſcilicet argumento mota Synodus Salmeronis & Turriani ſententiæ album calculum adjicere dedignata eſt. 4. S. Matthæus cap.XXVI.26.27. teſtatur, Chriſtum mandaſſe ut comederent , quibus panem diſtribuit, & biberent,quibus calicem propinavit,OMNES. Verba porro Luc. XXII.19. *Facite hoc ad mei recordationem* , mandato edendi ſubjecta, ad mandatum bibendi æquè pertinere,ſupra oſtendimus. Et ad utrumque S. Paulus 1.Cor.XI.27. nullo diſcrimine, & mandato utrinque,uti ſupra etiam vidimus, non abſoluto, ſed hypothetico,manifeſtè refert.

OBIECT. II. *Libertatem communionis ſub una duntaxat ſpecie indigitat Chriſtus Joh. VI. Nam qui dixit verſ.53.* Niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem,non habebitis vitam in vobis ; *idem quoque ſuperiùs v.51. dixit :* Si quis manducat ex hoc pane, vivet in æternum. *Eſt argumentum Concilii cap.1.* Reſp. Concionis Chriſti Joh.VI. de pane vitæ, carne Chriſti, varias eſſe Sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes, ipſum Concilium non diſſimulat. Neque etiam de Sacramentali manducatione panis & carnis ibi agi,definire ſuſtinuit. Nos de ſpirituali,quæ extra Sacramentum locum habere poteſt,agi minimè dubitamus. 2. Quòd ſi tamen de Sacramentali manducatione accipienda concio eſſet,minimè libertas manducandi inde evinci poſſet,cùm v.53.54. præciſum & grave mandatum bibendi ſanguinem contineatur,verſu autem 51. non mandatum extet,ſed promiſſio vitæ facta ei,qui ex pane illo nempe ordine modóque à Chriſto inſtituto,manducaverit.

EXCIP.

Excip. Reding: *Chriſtus Joh. VI. 52. præciſè carnis ſuæ manducationi vitam æternam promiſit. Præceptum ergo ejuſdem v. 54. de carnis & ſanguinis ſumptione latum non collectivè, ſed diſtributivè accipiendum eſt.* Ibid. pag. 200. Reſp. De Sacramentali manducatione Joh. VI. agi, ipſemet aſſerere non audes. Et ſi de ea maximè ageretur, tuum erat, verſus 51. & 53. 54. conciliare, non diſcerpere: & conciliationi à me allatæ reſpondere. Nam verba v. 53. 54. diſertiſſimè copulativa, non disjunctiva ſunt: *Niſi ederitis* (καὶ) *& biberitis*; non, *ederitis vel biberitis*; nec non: *Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum*; non: *Qui vel edit carnem, vel bibit ſanguinem.*

OBIECT. III. *Etiam Apoſtoli Luc. XXIV. 30. & primi Chriſtiani Act. II. 42. XX. 7. communicârunt panem frangendo, adeóque ſub una duntaxat ſpecie panis, omiſſo calice.* Reſp. 1. Panis, quem Chriſtus diſcipulis ſuis Emaunte porrexit Luc. XXIV. 30. non ſacræ, ſed communis menſæ panis fuit, ad cœnandum, non ad Sacramentum celebrandum paratus, uti omnia ſuadent, hora, res, Chriſti mos, conſentientibus etiam Lirano, Dionyſio Carthuſiano, ipſo Widefordo contra Wicleſum artic. 1. ubi negat, *aliud ex antiquis Doctoribus probari poſſe.* 2. Duo reliqui loci de Sacramento rectè accipiuntur, in quibus tamen *fractio panis* non unius, ſed recepta in Scripturis Synecdoche utriuſque ſpeciei uſum ſignificat. Ita *manducatio Paſchatis*, cujus mentio eſt Matth. XXVI. 17. Luc. XXII. 11. Joh. XVIII. 28. non fuit ſine potu. Ita Græci voce συμπόσιον, & Hebræi paſſim verbis אכל vel שבר לחם *comedere, frangere panem*, totum convivium ſimili tropo inſinuant. 3. Quòd ſi ſub una duntaxat ſpecie ibi vel Emaunte celebrata eſſet cœna, ſequeretur etiam unam duntaxat ſpeciem panis conſecratam eſſe. Id verò cum mente omnium Doctorum & ſenſu eccleſiæ pugnare, in ipſa Synodo Anthonius Mondulphenſis, Pragenſis Epiſcopi Theologus arguit.

Excip. Reding: 1. *Theophylactus, Auguſtinus Epiſt. 59. & Heſychius Hieroſol. in Levit. lib. II. 9. cœnam Emaunticam Euchariſticam interpretantur. Neque enim communis ſed Euchariſticus panis ingenerandæ notitiæ Chriſti efficaciam habuit.* 2. *Cur S. Paulus 1. Cor. XI. 25. tam diſertè deſcribit calicem laicis fidelibus dari ſolitum, ultra panis ſpeciem; Act. II. 42. XX. 7. autem ſolius fractionis panis meminit, niſi quia innuere voluit, ritè Euchariſtiam ſub utraque vel alterutra ſpecie celebrari poſſe? Neque Synecdochen verbis iis ſubeſſe liquet, quia ad communionem eam, quæ Act. II. & XX. deſcribitur, confluxerunt Judæi, quos inter Nazaræi ſui voti, uti ex Act. XXI. 24. colligitur, tenaces, vino abſtinuerunt.* 3. *Interim fatendum, Act. II. & XX. utramque ſpeciem conſecratam, & à ſacrificantibus ſumptam eſſe. Sed laici non communicarunt niſi ſub fractione panis, quia nulla mentio calicis eſt, quem Nazaræi repudiarunt. Emaunte verò Chriſto licuit unam ſpeciem, propter excellentiæ ipſius poteſtatem conſecrare.* Ibid. pag. 200-204. Reſp. 1. De Cœna Emauntica ſi: Widefordus veſter *contra Wiklefum art. 1.* ſcribit: *Dico, quòd non habetur ex textu, vel ex Gloſſa Lucæ vigeſimo quarto, vel per antiquos doctores, quòd ille panis, quem fregit poſt reſurrectionem in ſero, coram diſcipulis fuit conſecratus, vel quòd ille panis fuit Sacramentalis, vel converſus in corpus Chriſti.* Auguſtinus equidem & alii

nonnulli Patres, ubi allegorias venantur, ad myſterium trahunt, quòd Chriſtus inter frangendum illum panem à diſcipulis fuit agnitus, eóque Euchariſtiæ vim & efficaciam ſignificatam volunt; panem verò illum Euchariſticum fuiſſe, nulli afferunt. Vitro futiliora & fragiliora ſunt, quæ vitilitigatores alii afferunt, ſolidè à Chamiero *Panſtrat. lib. IX. 2.* & Calixto *contra comm. ſub utraque pag. 91.* diſcuſſa. Si Euchariſtica actio fuit, cùm ſolius panis ſumpti mentio ſit (unde communem ſub utraque oppugnas) ſolus etiam à Chriſto conſecratus; ſolus ab eodem conficiente ſumptus fuerit oportet. Qualis hæc Euchariſtia fuit? 4. Calicem laicis datam fuiſſe 1. Cor. XI. 25. fateris ultro. Idque ex inſtitutione Chriſti ipſius S. Paulus demonſtrat. Synecdochen ergo in verbis *κλάσεως τοῦ ἄρτου fractionis panis*, agnoſcas oportet, niſi primos Chriſtianos fractæ violatæque inſtitutionis Chriſti Domini ſui reos peragere mavis. Accedit uſus phraſeos, ſacris etiam Hebræis & Græcis ſcriptoribus receptiſſimus, adeò quidem, ut convivia vix aliter Hebræi quàm phraſi שבר לחם *frangere panem*, & voce משתה *compotationis*, neque Græci aliter quàm vocabulo *συμποσίου compotationis* deſcribant. uti loca Geneſ. XXV. 37. & XXXII. 54. & XLIII. 25. 31. Exod. II. 20. 1. Sam. XX. 34. Matth XV. 2. Luc. XIV. 1. 15. &c. fidem faciunt. Ne tamen ſine ratione inſanire videare, urges. Judæos Nazaræos, qui voto ſibi vini uſu interdixerunt ipſi, fractioni panis Act. II. & XX. memoratæ interfuiſſe. Atqui vinum in Euchariſtia adeſſe, vos pernegatis. Illi autem non ut que vini ſpecies, ſed vinum ipſum abhorruerunt. Unde Nazaræos illos primos Chriſtianos, Calviniſtas fuiſſe, lepidè inſinuas ipſe. Tum an major fuit obligatio Nazaræorum non bibendi vinum, quàm Judæorum omnium non bibendi ſanguinem? Et tamen Chriſtum & Apoſtolos, Judæos utique, ſanguinem bibiſſe aſſeritis. Dein ſemel in libro Actuum aliquid legeras de quatuor quibuſdam viris, capita certo die ex voto raſuris. Hinc ſtatim tibi nati ſunt Nazaræorum manipuli, qui, in Eccleſiam Chriſtianam ſparſis Calviniſtis licet à te aſſimilati, eò quòd vinum, non ſanguinem ſibi propinari opinarentur, Apoſtolos cogerent in ſui gratiam calicem de plebis manibus excutere, & inſtitutioni Chriſti fraudem facere, ne ſcilicet Nazaræi præter votum ſuum vinum biberent. Quo præterea authore, quo teſte Nazaræos fractioni illi panis interfuiſſe probas? Tam profectò veriſimile eſt, propter Nazaræos dictum eſſe, diſcipulos perduraſſe in fractione panis: quàm propter eoſdem Eſaj. LVIII. 7. dictum eſſe: *Frange eſurienti panem tuum.* 3. Si in locis Act. II. & XX. ſynecdoche nulla eſt, qua ratione conficies illam veriſimilitudinem tuam, quòd utraque ſpecies conſecrata, & à conficientibus ſumpta ſit? Nam profectò *panis fractio* propriè, & ſine ſynecdoche, ſolam panis communionem, non vel Euchariſtiæ totius conſecrationem, vel poculi communionem notat. Quid verò Emaunte Chriſto licuerit, fruſtra diſputas, quia Euchariſtiam ab ipſo celebratam eſſe non probaſti. Si tamen celebrata & una ſpecies conſecrata & communicata eſt, jam aliud planè genus fuerit Euchariſtiæ, diverſum ab eo, quod pro perpetuo Eccleſiæ uſu Chriſtus inſtituit.

OBIECT. IV. *Eccleſia Chriſti habet authoritatem in Sacramentorum diſpenſatione, ſalva illorum ſubſtantia ea ſtatuendi vel mutandi, quæ ſuſcipientium utilitati, & Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicat. Illa igitur juſtis & gravibus cauſis adducta, mutatâ priori conſuetudine, illam ſub altera ſpecie communicandi conſuetudinem approbavit, & pro lege habendam decrevit.* Verba ſunt Concilii Cap. 2. Rationes illas juſtas & graves depro-

munt alii, nominatim etiam Bellarminus, & ante ipſum Gerſon, varia nimirum incommoda, qualia ſunt 1. *Impoſſibilitas calicem adminiſtrandi iis in locis, ubi populus valde numeroſus, & unus tantùm ſacerdos.* 2. *Quòd multi abhorrent à vino, & vel natura vel educatione abſtemii ſunt.* 3. *Vini quibusdam in locis penuria.* 4. *Irreverentiæ in Euchariſtiam periculum, ſi fortè ſacri vini aliquid effundatur, vel laicorum barbis adhæreſcat, vel aſſervatum aceſcat, &c.* Reſp. 1. Eccleſiæ tam nulla poteſtas eſt in mutandis Sacramentorum ritibus à Chriſto inſtitutis, quàm nulla eſt in mutando ejus verbo & lege. Sicut enim hoc audibile, ita illi viſibile voluntatis Divinæ ſignum continent. At Chriſtus communionem ſub utraque inſtituit, fatente Synodo, & calix ad Sacramenti materiam externam, adeóque eſſentiam pertinet. Alia ratio eſt εὐταξίας ſeu ordinis externi, de quo intelligendus eſt locus Apoſtoli 1. Cor. XI. v. ult. à Concilio allegatus. Quòd ſi hæc eccleſiæ poteſtas permittitur, quid vetat, quò minùs totum Cœnæ Sacramentum abolere poſſe dicatur? 2. Neque juſtæ graveſque cauſæ fuerant mutilandæ cœnæ, quæ allegantur. Etenim eadem incommoda etiam Chriſtus prævidit. Neque tamen temperavit, quò minùs Apoſtolos bibere, & hoc facere ad ſui recordationem juberet. Neque etiam vetus eccleſia incommoda hæc eo loco habuit, ut integram communionem rejiciendam putaret. Unde ipſos in Concilio Patres incommoda hæc deriſiſſe, allatâ hac ratione: *Si eccleſia totis XII. Seculis, etiam cùm majori paupertate laboraret, rationem obviam eundi his periculis reperire potuit, noſtro utique tempore longè proclivius eſſe hiſce incommodis occurrere,* Hiſtoricus *lib. VI. pag.* 473. narrat. 3. Præterea hi caſus nec ſemper, nec ut plurimùm occurrunt, nec obſtant nobis ſaltem, quò minùs integram cœnam adminiſtremus. Etenim eccleſiæ illi, quæ ab uno paſtore commodè doceri poteſt, etiam ab eodem calix adminiſtrari poteſt. Si qui verò ſunt prorſus abſtemii, eos Deus à lege communi exemiſſe intelligitur. Et propter penuriam vini quibuſdam in locis non magis adimendum eſt vinum aliis populis in uſu ſacro, quàm in uſu communi. 4. Denique tollenda eſt ſuperſtitio & prava perſuaſio, quæ imaginaria hæc incommoda vano terrore auget.

EXCIP. REDING: 1. *Subſtantia inſtitutionis Chriſti mutari nequit. Ad illam verò communio ſub utraque ſpecie non pertinet, quia ſub alterutra ſpecie totus Chriſtus percipitur. Ipſa Confeſſio veſtra cap 28. rituum libertatem, ſalva fide, probat. Sic ipſe S. Paulus libertatem circa ritus hujus Sacramenti confirmavit, ſcribens 1. Cor. XI. 34. Cætera cùm venero, diſponam.* 2. *Etiam Eccleſia anteriorum Seculorum extra ſpeciales caſus, veluti Manichæorum detegendorum, ſub una ſpecie communicari poſſe, perſuaſum habuit.* 3. *Incommoda allegata ſecundariæ decreti cauſæ fuerunt. Primaria fuit hæreticorum pertinax error de neceſſitate utriusque ſpeciei, per inſtitutionis Divinæ legem obtinente, alia-*

quæ veræ fidei adverſantes conſequentiæ. Ib. pag. 204. 205. Reſp. 1. In Chriſti inſtitutione & legibus nullum ſubſtantiæ & circumſtantiarum diſcrimen attendi poteſt. Quicquid enim, ut fiat, inſtituit; quicquid facere mandavit, illud omne faciendum religioſè eſt, ſive ad ſubſtantiam mandati pertineat, ſive non. Inſtitutam porrò à Chriſto & mandatam eſſe ſicut edendi, ita bibendi etiam neceſſitatem, ſupra oſtendimus. Non licet autem Eccleſiæ Chriſti inſtituta & mandata, cujuſcunque rationis ſint, iducere & mutare; ſed ſola obſequii gloria eidem relicta eſt. Alias jam non Evangeliorum, ſed temporum habebimus fidem. Alia ratio eſt earum circumſtantiarum, eorum accidentium, de quibus Chriſtus non dedit mandatum; veluti Euchariſtiam celebrandi poſt cœnam; vel celebrare ſedendo, pane azymo, vino rubello &c. Nuſpiam hæc mandata ſunt; ſed ſimpliciter Chriſtus dixit, *Hoc facite*, hoc eſt, *edite, bibite ex eo omnes.* Sapienter S. Auguſtinus *Epiſt.* 118. *ad Januar.* ſic ſcribit: *Si Chriſtus monuiſſet, ut poſt cibos alios ſemper acciperetur S. Cœna, credo quòd eum morem nemo variaſſet.* Sed & pars materialis Euchariſtiæ, ſignum calicis à Chriſto inſtitutum, quomodo tu ab Euchariſtiæ ſubſtantia diſparabis? Neque enim ſatis eſt dicere, ſub alterutra ſpecie Chriſtum integrum contineri, quia hic non de ſola re ſignificata, ſed ſignis etiam à Chriſto inſtitutis, & modo ſignificandi quæſtio eſt. Jam enim ſupra ſatis demonſtravimus, calicem quoque à Chriſto ſignum Euchariſticum inſtitutum eſſe, & peculiarem ſuam habere ad rem ſignatam relationem, adeóque fidei ſuam præbere meditationis materiam, ex qua ſingularis inſuper fructus gratiæ, ſeu conſolatio & exhilaratio, fidelibus N. T. eximia, naſci queat. Præterquam enim quòd integra refectione, quæ cibo potúque peragitur, animæ non minùs, quàm corporis redemptio adumbratur; pleniſſima etiam peccatorum remiſſio per ſanguinis fuſi participationem, bonorúmque N. T. communicatio, donorum denique Spiritus S. uberrimorum ad ſpiritualem lœtificationum effuſio obſignatur. Hæc ad ſubſtantiam & eſſentiam Euchariſtiæ pertinere, quis ſanus negaverit? Inter diſpoſitionis porro Paulinæ partes ritus à Chriſto inſtituti abrogatio neutiquam cenſeri poteſt. 2. De Eccleſiæ veteris praxi infra. 3. De incommodorum veſtrorum incommodis à me dicta cur non expendis? Probo interim cauſarum primariarum & ſecundariarum differentiam à te notatam; & primarias, ſed parùm honeſtas fuiſſe, quas ipſe inſinuas tu; & ſuperiùs *Arg.* 10. diſertiùs ego notavi, ultro largior.

OBIECT. V. *Sub altera ſpecie panis æquè ac ſub utráque totus & integer Chriſtus, verúmque adeò Sacramentum ſumitur. Proinde quoad fructum nullâ gratiâ neceſſariâ deſraudantur ii, qui unam duntaxat ſpeciem accipiunt.* Eſt argumentum Concilii cap. 3. Addunt alii, *totum Chriſtum ſub una ſpecie contineri, non quidem vi Sacramentalium verborum, ſed per concomitantiam. Cùm enim corpus Chriſti virtute conſecrationis ſub pane exiſtat, corpus verò Chriſti ſit vivum, adeóque nunquam non ſanguine comitatum, effici omnino, ut panis ſpecie ſumpta totus ſimul Chriſtus recipiatur.* Reſp. 1. Argumentum hoc falſo principio innititur, tranſſubſtantiatione videlicet panis in corpus, ſuperiùs debellatâ. 2. Agnoſcimus equidem *concomitantiam* corporis & ſanguinis in ipſa *re ſignata*, quatenus & naturali & perſonali unione hæc ſunt conjuncta. Negamus verò illam *concomitantiam* locum habere in *ſignis ſignificantibus*, tum quia talis eſt

con-

conjunctio corporis & ſanguinis cum ſpeciebus, qualis eſt à Chriſto inſtituta; Chriſtus porrò in inſtitutione declaravit, cum pane ſumi corpus, cum vino ſanguinem Chriſti, non cum pane per concomitantiam utrumque: tum quia in Euchariſtia fidelibus offertur corpus Chriſti mortificatum, non vivum, cùm ipſe Chriſtus vocet corpus fractum, ſanguinem fuſum, & inſtituerit Sacramentum in mortis ſuæ annunciationem, & Chriſtus eo modo panem corpus ſuum vocâſſe videatur, quo in Paſchate agnus vocatur גוף של פסח *corpus ipſius Paſcha*, גוף autem ut & σῶμα nonniſi exangue corpus ſignificet, corpori autem mortuo non jungitur ſanguis, quippe extra venas poſitus: tum quia, ſi panis in concomitantiam trahit ſanguinem, ne ſacerdos quidem opus habebit calice: tum quia ſi hoc concomitantiæ dogma contra inſtitutionem valeret, univerſa Euchariſtia abrogari poſſet, cùm aliis etiam modis Chriſti participes fiamus, nempe per fidem, Spiritum inhabitantem, baptiſmum, &c. tum quia Euchariſtiæ natura eſt, ut ſpiritualiter nos nutriat, plena porro nutritio non fit ſumptione corporis & ſanguinis concomitantis, ſed ſeparati: tum denique, quia aliâs juſtæ forent prædicationes tales; *Panis eſt ſanguis: Vinum eſt corpus.* Quid quòd etiam tranſſubſtantiationem ipſam concomitantiæ dogma evertit? Si enim ſanguis concomitatur corpus, tum verbis illis: *Hoc poculum eſt ſanguis meus,* vinum non tranſſubſtantiatur in ſanguinem, quippe jam ante ſub ſpecie panis per concomitantiam contentum. Neque etiam neceſſaria foret tranſſubſtantiatio panis in totum corpus, ſed abundè foret, ſi in digitum vel dentem unum corpus tranſſubſtantiaretur, quia concomitantia cætera æquè adduceret. Meritò igitur etiam in ipſo Concilio Amans Servita Brixianus concomitantiam oppugnavit, tum quia, juxta Cajetanum, ſanguis non ſit pars naturæ humanæ, ſed alimentum; qui proinde in concomitantiam trahi non poſſit: tum quia ſanguis in Euchariſtia juxta Chriſti verba, ſit ſanguis effuſus, adeóque extra venas, ac proinde cum vena in concomitantiam trahi non poſſit, &c. 3. Neque deerant in Concilio plures, qui inficias irent, eum, qui Chriſtum ſub una ſpecie ſumit, omnes ejuſdem gratias & fructus percipere, eò quòd baptizati Chriſto pleni evadant, & tamen Euchariſtiæ gratia adhuc careant, & ſacerdos bibens calicem plus utique gratiæ percipiat, niſi actio illa pro indifferente & inani haberi debeat; quódque bibitio ſanguinis ſit actio ſacramentalis, in omni autem actione Sacramentali juxta eccleſiæ & Scholaſticorum doctrinam, gratiæ gradus aliquis confertur.

EXCIP. REDINÇ: 1. *Cùm in re ſignata concomitantiam corporis & ſanguinis Chriſti agnoſcas, & Chriſti corpus & ſanguis ſub ſpeciebus panis & vini realiter exiſtant, ſub qualibet ergo ſpecie totus Chriſtus continetur. 2. Confundis corporis & ſanguinis Chriſti tum inter ſe, tum cum ſpeciebus Sacramentalibus conjunctionem. Non poteſt cogitari corpus & ſanguis Chriſti niſi cum relatione ad ejus perſonam, cujus vi una cum corpore & ſanguine Chriſti ejus quoque hypoſtaſis ſub Euchariſtica ſpecie ponitur. Quia porro Chriſti corpus non ampliùs moriturum inſeparabilem cum anima & ſanguine ejus conjunctionem habet, ideo licet verba, Hoc eſt corpus meum, ex formali ſignificatione nonniſi corpus realiter præſens ſignificent, ex parte tamen rei ſignificatæ in vi naturalis unionis talis cum Chriſti ſanguine & anima connexio eſt, ut hæc quidem non ex vi verborum, ſed per concomitantiam ſub panis ſpeciebus exiſtant. Neque ulla gratia ſalutari deſtitui poteſt, qui alterius ſpeciei particeps eſt, quia carnis Chriſti virtus ſubſiſtit per hypoſtaticam unionem cum verbo Divino, ceu ſpiritu vivificante, omnis gratiæ authore. 3. Confundis etiam actionem ſacrificativam & Euchariſticam. In illa, quæ quoad cauſalitatem Sacramenta prior eſt, & nonniſi à Sacerdote ex Chriſti inſtituto peragitur, corpus Chriſti ſub ſpecie panis quà mortuum & exangue, pro aliquo priori naturæ ponitur priùs, quàm in hoc ſub ſpecie panis Chriſti ſanguis per concomitantiam exiſtere intelligatur. Quæ etiam cauſa eſt, quòd Sacerdos, ſacrificio defungens, calice opus habeat: non habeat laicus communicans, quia ſacrificio non defungitur. 4. Neque ſic tota Euchariſtia abrogari poterit, quia modo per Divinum præceptum definito participem Chriſti fieri oportet non ſine ſpecie aliqua, ſed ſub alterutra tamen. 5. Cùm ſpiritus vivificans hypoſtaticè unitus æqualiter ſit tam carni quàm ſanguini, ejus vis & efficacia, adeóque etiam ſolida nutritio ſub ſola panis ſpecie exhibetur. 6. Neque ideo calicis communio, ſi quando laico illa permittatur, inutilis erit, quia ſic creſcente devotione & interiori animæ diſpoſitione, abundantior etiam gratia reſpondebit: qua tamen ſi defraudabitur communicans ſub ſola panis ſpecie, negligentiæ ſuæ id imputabit. 7. Minimè autem concomitantia tranſſubſtantiationem evertit. Licet enim vi tranſſubſtantiationis ſpeciei panis ſic corpus Chriſti ſuccedat, ut concomitetur etiam ſanguis Chriſti; hæc ipſa tamen concomitantia alteram adhuc actionem tranſſubſtantiativam admittit, cujus vi ſubſtantiæ vini ſub iſtius ſpeciebus ſuccedat ſanguis Chriſti, tanquam terminus formalis in quarto perſeitatis genere actionis ejuſmodi ſpecificativus. Ideo utramque ſpeciem conſecrari Chriſtus voluit, ut ſic paſſio & mors Chriſti conſummata in omnimoda ſanguinis effuſione, corporiſque ac ſanguinis ſeparatione repræſentetur. Proin etiam minimè ſufficit panem, in dentem vel digitum Chriſti converti, quia tranſſubſtantiationis Euchariſticæ quidditas penſari debet ex termino formali, quem verba conſecrationis definiunt. Hic verò in conſecratione panis corpus, vini verò ſanguis definitur.* Ibid. pag. 205--209. Reſp. Difficilis profectò bolus eſt, quem concomitantiæ tuæ, cujus ne nomen quidem veteres & ſaniores Theologi nôrunt, devorandum objeci, utpote quo eam ſuffocari penitus, inanes tui, enixiſſimi tamen illi conatus demonſtrant. Quædam ne attingere quidem auſus es: inter quæ inprimis ſunt argumenta tum Amantis Servitæ Brixiani efficaciſſima, quibus in Concilio concomitantiam oppugnavit; tum aliorum etiam, qui in eodem Concilio ſuſtinuerunt, eum, qui Chriſtum ſub una ſpecie ſumit, omnes ejuſdem gratias & fructus non percipere. Tu non aliud reponis, quàm Amantem Brixianum palinodiam ceciniſſe. Quid verò iſthoc ad nos? Argumenta ejus, ut & reliquorum illorum, objecta ponderanda tibi fuerant. Sed gravia nimiùm tibi viſa ſunt. Ad cœtera perplexè & intricatiſſimè pro more tuo reſpondes, & ſerpentis

pentis inſtar caput potiùs abſcondis ubique, quàm ingenuè pugnas. Etenim 1. realis præſentiæ veſtræ figmentum ſupra eliſimus. Concomitantiam in re ſignata, hoc eſt, in Chriſto reſuſcitato & vivente agnoſcimus utique, & adverſus Neſtorianos ſtrenuè propugnamus ipſi. Cœterùm Sophiſticè diſputationem à ſignis ad res ſignificatas transfers. Licet nunquam poſſit corpus Chriſti ſumi abſque ſanguine, poteſt tamen corporis ſignum ſeparari à ſigno ſanguinis. quod & reapſe Papiſtæ faciunt. Non igitur ut rerum ſignatarum, ſic ſignorum etiam naturalis concomitantia datur; ſed tantùm moralis, ſeu Sacramentalis. quatenus duo ſigna unum Sacramentum conſtituunt; adeóque ſicut nemo corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine, ſic nemo panem ſine calice ſumere poteſt. Unde S. Paulus panem communionem corporis, non ſanguinis: calicem communionem ſanguinis, non corporis dixit. ſecus quàm poſtremis & corruptis illis Seculis à nugacibus Sophiſtis fictum eſt. quorum tragelaphi perpetua etiam vigilantium ſomnia ſunt. 2. Non igitur nos corporis & ſanguinis Chriſti conjunctionem cum Sacramentalibus ſpeciebus confundimus, quia his diſtinctis diſtinctè illa, hodie unita licet, ſignificari pertendimus. ſed vos confunditis. Habet utique & corpus & ſanguis relationem ad perſonam totam, in qua λόγος cum carne unitus eſt. Nihilominus in eadem perſona corpus & ſanguis diſtincta, non diſtinctis duntaxat, ſed ſeparatis etiam ſignis ſignificari & repræſentari Chriſtus voluit, & quidem ad commemorationem mortis, qua in cruce caro & ſanguis ejus non diſtincta duntaxat, ſed etiam ſeparata ſunt. Fruſtra ergo ſubſiſtentiam corporis & ſanguinis in eadem perſona urges, cùm hic de ſymbolis diſtinctis in eadem perſona diſtincta corpus & ſanguinem diſtinctè ex inſtitutione Chriſti repræſentantibus ſermo ſit. 3. Actionem ſacrificativam in Euchariſtia nullam agnoſcimus. Si tamen in ea eſſet, non ideo in Euchariſtica æquè ac ſacrificatoria actione non utraque ſpecies requireretur, quia Chriſtus unicuique ſigno ſuam ſignificationem aſſignavit, idque cùm loqueretur de ipſa communione. Id ſanè in Euchariſtia communicandum eſt, quod Chriſtus benedictum & conſecratum diſtribuit, & diſtribui, adeóque etiam communicari juſſit. Atqui utramque ſpeciem conſecravit, utramque diſtribuit, utramque diſtribui, adeóque etiam communicari juſſit. Si Euchariſtia eſt Sacrificium, ergo vel quatenus Sacramentum, vel quatenus Euchariſtia. Si quatenus Sacramentum, omne igitur jam Sacramentum ſacrificium erit. Si quatenus Euchariſtia, quod in Sacrificio obtinet, idem in Euchariſtia obtineat neceſſum eſt. Unde in prima Cœna Apoſtoli biberunt non ut Sacerdotes, ſed ut fideles, Euchariſtiam participantes, non ſacrificium offerentes. Denique verba: *Hoc eſt corpus meum*, annon Sacramentalia ſunt? Fatetur certè Bellarminus. Cùm igitur vi illorum verborum totus Chriſtus non ſit ſub ſpecie panis, ſequitur, totum Chriſtum ibi non eſſe Sacramentaliter præſentem. Quod dogma diſertis verbis Alexander Alenſis *pag.* 4. *q.* 10. *m.* 7. *a.* 3. tuetur, ſcribens: *Totus Chriſtus ſub utraque ſpecie panis & vini Sacramentaliter adeſt.* 4. Modo per Divinum præceptum definito in Euchariſtia Chriſti non ſub alterutro, ſed ſub utroque ſymbolo participes eſſe jubemur. Neque ratio reddi poteſt, cur alterutrum, & hoc potiùs quàm illud ſymbolum negligi ſalva pietate poſſit. 5. Licet ſpiritus vivificans hypoſtaticè æqualiter utrique ſpeciei unitus ſit, ratio tamen eſſendi non naturalis, ſed, quæ ſola hic ſpectatur, Sacramentalis, in ſignificando, repræſentando & obſignando conſiſtens, ad perfectam nutritionem ex Chriſti inſtitutione utramque ſpeciem exigit. Perpetua tua à Sacramentali illa eſſendi ratione, quæ ſola hic in quæſtionem venit, ad naturalem aberratio eſt. Ipſe modus ille, quo Chriſtus in S. Cœna corpus qua fractum, & ſangui-

ſanguinem,qua fuſum offert,Sacramentalem & naturalem eſſendi modum manifeſtè diſtinguit. In naturali enim ſtatu Chriſti neque corpus fractum, neque ſanguis fuſus amplius obtinet. Addo, ſymbolum qua tale, non aliter agere, quàm vi χρήσεως, quam in inſtitutione accepit. Atqui in uno ſymbolo una χρῆσις eſt; neque unius ſymboli χρῆσις ſimul eſt alterius. Conſentiunt nobis planè Scholaſtici antiquiores. Sic enim Alexander Alenſis *pag.4. q.10.m. 4. a. 1.* ſcribit : *Quantum ad ſignificantiam utraque ſpecies eſt de Sacramenti integritate,quia neutra ſpecie ſignatur res hujus Sacramenti : quia Chriſtus quantum ad corpus non ſignatur Sacramentaliter in ſpecie vini,nec quantum ad ſanguinem, in ſpecie panis : perfecta refectio non eſt niſi in utraque ſpecie. Reficit hoc Sacramentum non quoſcunque, ſed ſpiritualiter manducantes. Manducatio autem ſpiritualis reſpicit paſſionem corporis & ſanguinis effuſionem : & ideo utrumque diſtinctè ſignatur. Præterea refectio non eſt in paſſione, qua paſſio, ſed qua noſtra redemptio.* Eadem Bonaventura *in 4. diſt* 11.*q*.2. repetit & explicat. 6. Cùm porrecto calice creſcere devotionem & interiorem animæ communicantis diſpoſitionem aſſeras ipſe, plus utique gratiæ communio non ſolius panis, ſed etiam calicis impertiatur neceſſe eſt, quàm ſolius panis. Hanc gratiam fidelibus non negligentia eorum, ſed πονηροεκκλησία veſtra nefariè intercipit. Denuo Alexandrum Alenſem *loc. cit.* audiamus. *Sumptio in una ſpecie non eſt tantæ efficaciæ, in quantum reſpicit ſignificatum, & non contentum, quanta eſt in utraque.* Et *q.* 11. *m.* 2. *a.* 2.*ſ*.3. *Sumptio ſub duabus ſpeciebus eſt majoris meriti, tum ratione augmentationis devotionis, tum ratione fidei dilatationis actualis,tum ratione ſumptionis completoris.* 7. Si tranſſubſtantiationis terminus præciſus & formalis, *in quarto*, ſic βαρβαρίζεις, *perſeitatis genere, actionis illius ſpecificativus*,in pane eſt corpus, in calice ſanguis; unde igitur ſanguis, imò anima & Divinitas ſub ſpecie panis,unde corpus & reliqua ſub ſpeciebus vini exiſtunt? Per concomitantiam, inquis. Sic ancilla concomitantia potentior longè erit, quàm domina Tranſſubſtantiatio. Nam hæc per ſe pani ſiſtit merum corpus exanime & exangue : at illa animam,ſanguinem & Divinitatem addet. Quin & fruſtra erit tranſſubſtantiatio calicis ad ſanguinem Chriſti in Euchariſtia ſiſtendum, quem jam ſufficienter in conſecratione panis concomitantia adduxit. Sed & ſanguis Chriſti aliter erit in pane, quàm in calice, & corpus aliter in calice,quàm in pane,cùm alia ratio formalis & efficientia ſit tranſſubſtantiationis, concomitantiæ alia. Accedit, quòd ſic futuri ſint duo corpus & ſanguinem Euchariſtiæ ſiſtendi modi formaliter & realiter diſtincti, unus tranſſubſtantiationis, concomitantiæ alter : quódque ſic duplex futura ſit manducatio corporis Chriſti,una in pane,altera in calice; duplex etiam bibitio ſanguinis, una in calice, in pane altera. Et quod abſurdius etiam eſt, oraliter manducabit carnem, qui bibet ex calice: & oraliter ſanguinem bibet, qui panem manducabit. Quin & ſanguis ille,qui eſt pro termino tranſſubſtantiationis in calice,alius erit ab eo,qui jam eſt ſub ſpeciebus panis per concomitantiam; aut ſi ad corpus latens ſub ſpeciebus panis, ſanguis adducitur demum per conſecrationem calicis,manebit illud corpus exangue, ſi calicem conſecrare Sacerdos noluerit,vel nequiverit. Denique omnino ſic ſatis erit,panem in dentem vel digitum Chriſti converti, quia propter unionem reliquorum & concomitantiam, corpus univerſum, ſanguis anima & Divinitas ultro conſequentur. Neque obſtat, quòd terminus conſecrationis panis ſit corpus,vini ſanguis. Concomitantia enim, vel ſolo digito poſito, terminum illum antevertet, efficiétque, ut ne conſecratio quidem ulterior neceſſaria ſit. Profectò tot abſurditatum ſyrma poſt ſe muſtrum iſthoc concomitan-

tiæ

tiæ dogma trahit, ut pertinaciam pro muro habere eum oporteat, qui defenſioni ejus inhæſerit.

OBIECT. VI. *Eccleſiam quoque veterem liberam feciſſe communionem ſub una duntaxat ſpecie, multa evincunt. Etenim 1. Manichæos ſub una ſpecie, uti Leo teſtatur Serm. 4. de Quadrag. cap. 5. communicantes nunquam reprehendit. Quin Manichæi Romæ, & Macedoniana mulier Conſtantinopoli ſimulabant ſe Catholicorum Euchariſtiam ſumere, etſi panem quidem acciperent, vinum verò haurire declinarent. 2. Infirmorum etiam & morientium, communionem ſub una ſpecie adminiſtratam fuiſſe, Serapionis, Ambroſii aliorúmque exemplis conſtat. 3. Sed & infantibus ſub una ſpecie communicatam cœnam eſſe, Cyprianus Serm. de Lapſis innuit. 4. Et fideles olim particulas Euchariſtiæ ſervatas domi ſiccas eſitâſſe videntur. 5. Sed & τῶν προηγιασμένων ſeu Præſanctificatorum apud Græcos, & Paraſceves apud Latinos communio ſub una duntaxat ſpecie fieri conſuevit. 6. Eodem facit communio laica, ad quam olim Clerici ob grave delictum damnabantur, quæ ſub una duntaxat ſpecie adminiſtrata fuit.* Reſp. Meræ hæ & inanes ſuſpiciones ac ariolationes Bellarmini ſunt, quibus ipſius Concilii, fatentis, priſtinæ eccleſiæ *conſuetudinem* jam *latiſſimè mutatam* eſſe, teſtimonium opponi poteſt. Etenim 1. prodere videtur Bellarminus ſyncretiſmum cum Manichæis. Quanquam incertum eſt, Manichæos ſub una ſpecie communicâſſe. Leo tantùm refert, iſtos cùm Romæ verſarentur, ac deprehendi timerent, ad tegendam infidelitatem ſuam Catholicorum interfuiſſe Myſterio, ut tutiùs laterent, ita tamen, ut panem quidem acciperent, vinum verò, à cujus uſu ex ſuæ impietatis dogmate omnia abhorrebant, haurire declinarent. Non conſtat autem, eos vel alibi ita feciſſe, vel eorum Sacerdotes conficientes aliam, quàm laicos communionem celebrâſſe. Probabilius eſt, nullam omnino ab iis Euchariſtiam celebratam eſſe. Sanè Petrus Siculus teſtatur, Manichæos ſeu Paulicianos Leone remotiores ſanctorum myſteriorum corporis & ſanguinis Chriſti τὴν μετάληψιν ſeu *ſumptionem* averſatos eſſe. *Sed qui latere potuerunt Manichæi Romæ*, quærit Bellarminus, *ſi communio ſub una ſpecie libera & recepta non fuit?* Atqui pauci erant, univerſæ Catholicorum multitudini immixti. Neque fortaſſe omnes communicabant, & communicantes raró ad menſam veniebant. Accedit quòd non ab uno eodémque homine, nec uno eodémque tempore utraque ſpecies adminiſtrari conſuevit, uti ex Ordine Romano liquet. Facilè igitur fuit Manichæo homini ſumpto à Presbytero pane, mox furtim ante Diaconi calicem porrecturi adventum ſe proripere. Macedonianam mulierem quod attinet, ſi vera ſunt, quæ Sozomenus & Nicephorus tradunt, illius tamen factum nihil cum uſitata fidelium communione ſimile habet. Il-

Jam nempe pavor, trepidatio & inde ortus terror communionem abrumpere confeſtim ſubegit, non auſam ulteriùs progredi, ne ſi & in calicem manum mitteret, perfidiæ ſuæ majores pœnas daret. 2. Infirmis & morientibus quinto & ſecutis ſeculis euchariſtiam datam fatemur, ſed ſub una ſpecie datam eſſe negamus. Serapion à puero per Presbyterum miſſo bucellam accepit non ſiccam, ſed madefactam vino, haud dubiè eum etiam in finem à Presbytero miſſo, quia à ſene viribus exhauſto panis niſi madefactus glutiri non potuit. Juſſit enim Presbyter puerum ἀποβρέξαι, uti verba Dionyſii Alexandrini habent. Et miſſum cum bucella etiam vinum nihil omnino credere vetat. Ambroſius pane glutito ſtatim Spiritum emiſiſſe dicitur, teſte Paulino Afro. Mortuo autem calix propinari non debuit. 3. Quod de infantum communione ſub una ſpecie olim facta muſſitat Bellarminus, non minùs incertum eſt, ſi de primis XI. Seculis ſermo ſit. Cyprianus l. c. parvulum panem ſumpſiſſe non negat. In alio verò ejuſdem Sermonis loco docet, plenam, non dimidiatam fuiſſe parvulorum communionem. Infantes enim ita loquentes inducit: *Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo & poculo Domini ad profana contagia ſponte properavimus.* 4. Figmentum etiam eſt, quòd fideles olim particulas Euchariſtiæ ſervatas domi ſiccas comederint. Negat id etiam Albaſpinæus Aurelianenſis Epiſcopus *Obſervat. lib.*1. *cap.*4. Ex Gregorio tum Nazianzeno tum Romano, nec non Pſeud-Amphilochio contrarium Dallæus *De Cult. Latin. Relig. lib. V.*21. poſt Calixtum *de Commun. ſub una, ſect.*152. probat. 5. Neque etiam in Miſſa προηγιασμένων ſeu *Præſanctificatorum* quidquam præſidii Adverſarii habent. Etenim illa Præſanctificatorum communio recens ſatis fuit, quippe quæ A. D. 700. nondum erat in uſu apud omnes Latinos, neque apud Græcos Trullanis Patribus antiquiorem teſtem ullum habet. Et de Græcorum communione Nicolaus Cabaſilas ſcribit, in ea haberi dona τέλεια καὶ ἡγιασμένα καὶ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, *perfecta & ſanctificata & corpus & ſanguinem Chriſti,* Eupoſt. Lib. c. 24. p. 230. De Latinorum illa præſanctificatorum communione idem liquet ex Ordine Romano *in Paraſc.* T. 10. ex quo conſtat, Pontificem & populum in Paraſceve etiam ſub ſpecie vini, pane in id immiſſo, ſanctificati ſeu conſecrati, adeóque ſub utraque ſpecie communicâſſe. 6. Denique nec communio Laica aliud probat, teſte ipſo Caſſandro *de comm. ſub utraque pag.*1029. ubi fatetur, doctiſſimos quoſque hodie agnoſcere, *ea quæ de Laica communione apud veteres leguntur, non debere intelligi de alio communicandi genere, ſed de gradu, ordine & loco communicantium, quod alia dicendi forma dicebatur inter Laicos, cum Laicis, ut Laicum communicare.* Quin & Gabriel Albaſpinæus *Obſervat. Lib.*1.

*cap.*4.

cap. 4. abditam communionis illius Laicæ in veterum monumentis rationem ita clarè ſolidéque patefecit, ut nullus ampliùs contra hiſcendi locus adverſariis ſuperſit. Iis ipſis temporibus, quibus Laica communione puniri vel condemnari clerici dicti ſunt, ſub utraque ſpecie ipſos Laicos communicâſſe efficaciſſimè probat. Idem vir doctiſſimus Laicam communionem etiam extra Euchariſtiam locum habere potuiſſe, oſtendit. Nam *communicare*, inquit, *nihil aliud eſt, quàm partem habere in conſociatione fidelium, quæ etiam conſiderata extra Euchariſtiam multas alias rationes complectebatur.* Albaſpinæi facem præeuntem ac veſtigia ſecuti ſunt Morinus *Exercit. Eccleſ. lib.* 1. *Ex.* 9. & Nicolaus Rigaltius ad locum Cypriani de Trophimo.

EXCIP. REDING: 1. *De Manichæis Leo dilucidè ſcribit, eos de unius duntaxat ſpeciei ſumptione notatos, diù adhuc latuiſſe, ore indigno Chriſti corpus accipiendo, ac Redemptionis ſanguinem declinando. Non ergo ſumpta panis ſpecie ante Diaconi calicem porrecturi adventum ſe proripuerunt.* 2. *Sed & mulierem Macedonianam domo ſecum tuliſſe panem, non vinum, ut illum Euchariſticis panis ſpeciebus, non hunc ſacratis vini ſpeciebus ſubſtituendo Catholicorum communionem ſimularet; hiſtoria teſtis eſt.* 3. *Dionyſio Alexandrino teſte, puero illi exigua Euchariſtiæ pars à Presbytero data eſt, cum præcepto, ut eam madefactam in os Serapionis ſenis infunderet. Non ergo Presbyter eam Euchariſtiæ panis particulam ſacratis vini ſpeciebus tinxit.* 4. *Ne Ambroſii exemplum eludere poſſis, Amphilochius in vita S. Baſilii teſtatur, eum in morte Euchariſtiam accepiſſe in ſola panis ſpecie, longo tempore aſſervata.* 5. *Ex Cypriano id conſtat, puellam, quæ panem per ætatem comedere non poterat, ad ſacrum calicem poſt adductam, Divina quadam vi ejusdem expertem factam eſſe. Ex verbis verò eorundem: Nos nihil fecimus, &c. non probatur, eos in utramque ſpeciem participaſſe, ſed Divinum judicium intentatur parentibus, qui infantes ad idololatriam abſtrahendo efficiunt, ut facti rationis participes à Chriſtianorum communione avellantur.* 6. *Ex Origene homil.* 13. *in Exod. Baſilio M. Epiſt. ad Cæſarium Patritium, & Ambroſio Orat. ſuper exceſſu fratris, planè liquet, fideles olim particulas Euchariſtiæ aſſervatas domi ſiccas ediſſe. Gregorius verò Nazianzenus loquitur ſub disjunctione, Gorgoniam recondiſſe quidpiam ſignorum corporis aut ſanguinis Domini. Et tempore Gregorii M. in Anglia ab initio prædicationis diſcipulorum ejus, cæpiſſe uſum publicum unius ſpeciei, Beda Hiſtor. lib. II.* 5. *teſtatur.* 7. *Præſanctificatorum communio apud Græcos per totam quadrageſimam, excepta Dominica ac Sabbatho vigebat: & apud Latinos hodiéque durat is uſus feria ſexta Paraſceves, quo ipſe etiam Sacerdos ſub ſola panis ſpecie communicat. Conſuetudinis illius apud Græcos Concilium Laodicenum Can.* 45. *& Trullanus: apud Latinos, Gregorius, Innocentius I. Ordo Romanus, Rhabanus teſtes ſunt. Licet verò in communione illa ſoleat aliqua de conſecratis panis ſpeciebus particula in vinum immitti; non tamen vinum illud ea die Paraſceves conſecratur; & communio ſub ſola ſpecie panis peragitur, uti ex Ordine Romano conſtat.* 8. *Quæ de laica communione habes, Bellarminus ex Felice Papa, Siricio, & Conciliis Eliliberitano, Sardicenſi & Agathenſi refutat.* Ibid. pag. 209.-213. Reſp. 1. Manichæi quacunque fraude uſi ſunt, nihil certè inde tibi ſeritur vel metitur. An enim ſi illi fraudulenter

egerunt, iccirco Eccleſiæ Miniſtri fidelibus ſymbola ex Chriſti inſtituto non diſtribuerunt? Imò accedentes ad poculum repulerunt, & hæreticorum in cenſum retulerunt, uti vos hodie? Et quia Bellarminus, & tu cum eodem capere nequis, quo pacto Manichæi in Eccleſia Leonis latere potuerint, adminiſtrata utraque ſpecie, negandum jam fuerit, quod omnis antiquitatis libri, omnia monumenta loquuntur, ſolennem fuiſſe ſub utraque adminiſtrationem? Tam, niſi fallor, Sophiſtæ hic eſtis, quàm Manichæi calicem declinantes Sophiſtæ fuerunt. Ex Ordine Romano, & aliis Ritualibus libris conſtat, panem ab Epiſcopo vel Presbytero, primùm unius ordinis communicantibus ſigillatim dari; iiſdem dein calicem à Diacono offerri conſuêſſe. Quid ergo facilius fuit, quàm Manichæum hominem ſumpto à Presbytero pane, mox furtim ante Diaconi calicem porrecturi adventum ſe proripere, atque ita latere, uti in ſpiſſa hominum ſibi vacantium multitudine contingere poteſt? Annon, quod ex Leone affers, ſpeciem panis ſumentes notari, deinceps latentes ampliùs non notari potuerunt? Sed propinaverit Diaconus Manichæo vinum. Annon ſtomachi infirmitatem cauſſari potuit? Ipſe Leo dicens, Manichæos *ſanguinem redemptionis ſuæ haurire omnino declinare*, ſatis inſinuat, illos ab officio ſumendi calicem oblatum aſtutè ſe ſubduxiſſe. Nullis *declinandi* artibus opus erat, ſi apud Catholicos libera & uſitata ſub una ſpecie communio fuiſſet. 2. Mulierem Macedonianam unam ſpeciem panis ſecum domo aſportaſſe, nec Sozomenus, nec Nicephorus hiſtoriam pertexens uterque, habet. Sed pro calice aliud quid ſumere potuiſſe, negat Bellarminus, *quia moris fuerit calicem admoveri ori communicantium.* Unde verò moris fuiſſe, ut ori admoveretur, & non in manus porrigeretur calix, probat ille? Poſterius equidem longè certius eſt. Sed præterea mulierem illam panis Euchariſtici communionem ſimulantem, & miraculo panis in lapidem converſi territam, non abrupiſſe ilico communionem, adeóque ad calicem ne quidem perrexiſſe, quis dubitet? Hinc adeò, miſſis cœteris, ad Epiſcopum è veſtigio convolavit, ut animi pavorem & admiſſam fraudem ingenuè confiteretur. 3. Argumentum à communione ægrotantium petitum non minùs ἀπροσδιόνυσον eſt. Non enim quæſtio eſt, quomodo pauci nonnulli neceſſitate quapiam conſtricti in privatis inprimis locis communicaverint; ſed an Miniſtri communicantibus apud menſam Euchariſtiam ſub una ſpecie rite ac ſolenniter ex communi ævi ſui more porrexerint? Negari equidem nequit, quinto & conſecutis Sæculis morem inoleviſſe, ut fideles moribundi hoc ſibi viatico conſulerent. Sed id factum in una ſpecie, probari nequit. Serapion & pœnitentium ægrotantium numero ſenex bucellam vino madefactam, puero, narrante Dionyſio Alexandrino, à Presbytero miſſo miniſtrante, communicavit. An verò vinum non æquè in vaſe ac bucella puero committi, & aſportari potuit? Quæ verò conſequentia eſt: Puer ſeni bucellam madefactam, ſeu intinctam dedit: Ergo non vino à Presbytero conſecrato madefactam? Miſſum poculum qui non dicit, non ideo miſſam negat. Imò id ex facta Euchariſtiæ mentione ſatis ab omnibus illius ævi intelligebatur. Et an hic alium, quo bucella macerabatur, liquorem fingere, præter omne textus Euſebiani indicium, licebit, quàm qui Euchariſtiæ ordinarius eſt? Certè Presbyterum oportuit facere, quod Dionyſius juſſerat. Atqui ille *ſacra myſteria* hoc eſt, bina ſymbola, dari pœnitentibus morituris dari juſſerat. Nondum equidem Serapionis ævo mixtura ejuſmodi panis & vini promiſcuè uſitata fuit. Sed in neceſſitatis caſu uſitatam fuiſſe, nihil obſtat. 4. De Ambroſii facto cùm nihil reſpondere potueris, ad S. Baſilium convolas; ſeu potiùs ſcriptorem vitæ ejus Amphilochium, cujus νοθεία adeò nota eſt, ut non ſemel Baronius

ipſe

ipſe ignitis eum cenſuris uſtulaverit. Et tamen nullum in Scriptoris hujus teſtimonio præſidium adverſarii habent. Nam is Baſilium *μεταλαβεῖν ἄρτου panem percepiſſe* ſcribit. Vinum non percepiſſe, non ſcribit. Ipſum alias Baſilium, idem author *pag.* 211. teſtatur, Judæum in ſua catecheſi docuiſſe, *neminem in Regnum Dei intraturum, niſi per aquam & Spiritum; & niſi vivifica antitypa intemerati corporis & ſanguinis Chriſti ſumpſerit.* Quomodo igitur ipſemet ad noviſſima ſua approximans iturete neglexiſſet? 5. S. Cyprianus parvulæ non datum eſſe panem, non aſſerit; calicis verò ſolius meminit, quia tremendum Dei in ſumptione ejus judicium commemorare voluit. Imò id, quod in ore parvulæ idololatria polluto manere non potuiſſe ſcribit, diſertè *Euchariſtiam* idem vocat, quæ utrumque ſanè ſymbolum complectitur. Ubi verò parvuli apud eundem Cyprianum negant, *ſe derelicto cibo & poculo Domini ad profana contagia ſponte properaſſe*, quid clarius eſt, quàm iiſdem utrumque, non alterutrum ſymbolum propinatum eſſe? Neque enim de ſe ut adultis, uti tu fingis, ſed ut infantibus loquuntur. Sed parvulos cibum ſolidum ſumere poſſe, Bellarminus negat. Jam ergo pane prohibiti fuerint ob neceſſitatem naturæ quæ cùm adultis nulla incumbat, ad eos trahi exemplum nequit. Quanquam olim infantes panem ſumpſerunt, uti hodiéque teſte Alvarezio *Itin. Æthiop. cap.*22. Æthiopes, & ſatente apud Joh. Nicium Erythræum *lib. VII Epiſt.* 24. Leone Allatio, ac probante etiam Thoma Schmith *de Eccl. Græcorum ſtatu*, Græci, ſolent panem multa aqua maceratum in os, indéque in fauces infantum immittere. Quod ex Auguſtino, Authore Hypogniſticon, Dionyſio, Carolo M. Alcuino, Paſchali Cel. Dalleus *De Cult. Relig. lib. V.* 20 probavit. Ipſe Vaſquez *Tomo III. in 3. part. Thomæ diſp.* 213. *cap.* 2 ingenuè fatetur, *in antiqua Eccleſia hoc Sacramentum non ſub ſpecie panis, ſed ſub utraque parvulis datum eſſe, quò ab iis faciliùs deglutiri poſſet.* 6. Albaſpinæus veſtras *Obſervat. cap.* 4. quærit: *quo tandem pacto probare poſſint, laicis Euchariſtiam ſub ſpecie panis domum portare licuiſſe, ſed vini non licuiſſe?* Idem ex te, Redinge, quæro. Nihil enim teſtes à te inducti habent. Origenes particularum panis aſſervatarum meminit: vinum domi communicatum eſſe, haud negat. Baſilius *Epiſt.* 289. hoc unum in genere dicit, licere *Eucharíſtiam* & *communionem* domi propriis manibus ſumere, ſicut *integra* accepta fuerat à Sacerdotibus. Præmiſerat autem in hæc verba: *Τὸ κοινωνεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καλὸν καὶ ἐπωφελές. Quotidie communicare & accipere corpus & ſanguinem Chriſti, bonum & utile eſt.* Ambroſius *Orat. de exceſſu fratris Satyri*, fratrem hunc ſuum in naufragii periculo conſtitutum *Sacramentum ab his, quos initiatos eſſe cognoverat, popoſciſſe* refert. An Sacramentum ſolus panis eſt? Quid ſic ineptis? Gregorius Nazianzenus *Orat.* 11. ſic ſcribit: *Si quid uſpiam antityporum pretioſi corporis aut ſanguinis manus (ἐθησαύριζεν) recondiderat, id lachrymis admiſcuit.* Sed ſub disjunctione loquitur, *ἢ αἵματος aut ſanguinis.* Sic Bellarminus. Frivolè, ſi quid aliud. Nam particulam *ἢ aut* identidem copulativè ſumi, ſupra oſtendimus. Hic verò ſi disjunctivè ſumatur, nihilo ſecius oratio hæc Gregorii conficit, tam ſanguinis, quàm corporis antitypum ab ævi illius fidelibus recondi ſolitum eſſe. Gregorius Romanus *Dial. lib. III.* 36. narrat, Maximianum & ſocios navi tempeſtate fracta periclitantes, *corpus & ſanguinem Redemptoris accepiſſe.* Non ergo panis ſola, ſed vini etiam ſpecies ſervari ſuevit. Fruſtra Bedam objicis teſtem ejus rei, quæ Gregorii R. tempore in Anglia fiebat. Rectiùs id ex ipſo Gregorio diſcere eſt. Si enim aſſervari ejus ætate ſuevit utrumque ſymbolum, cur non ordinariè utroque communicaſſe ſtatuerimus? Dicit tamen Beda, lo-

co

co à te citato, Chriſtiani cujuſdam Regis filios paganos quæſtos eſſe, *quòd Epiſcopus panem nitidum, quem Patri dabat, ſibi minimè daret.* Scilicet ex paganorum ſermonibus diſcendum nobis eſt, quæ fuerit vera & legitima populi Chriſtiani communio: & qui panem nitidum communicatum affirmat, vinum communicatum negat? Sed Anglos ſuo tempore ſub utraque ſpecie communicaſſe, idem Beda *Hiſtor Angl. lib. IV. 3. & 4.* diſertè teſtatur. Qui verò aſſervari potuit vinum, cùm ſanguis ex calice bibendus offerri ſueverit? Movet id Bellarminus. Certè quidem ei, qui bibere volebat, vinum ſacrum ex calice bibendum fuit. Si quis verò ſibi vinum ſervandum dari expeteret, quid prohibebat id illi ex calice in vaſculum, quod ad excipiendum paratum habebat, refundi? Sed vinum, inquit idem, æquè diu ac panis aſſervari non poterat. Æquè forte diu aſſervatum eſt, atque panis, qui non nimiùm diu aſſervari ſueverat. Exemplum enim ex Moſcho ſeu Sophronio fidelis illius Seleucienſis, cujus in armario depoſitæ ſacræ particulæ totum illic annum remanſerunt, ſingulare fuit. 7. Προηγιασμένα ſeu *Præſanctificata* Græcis & Latinis ſunt ſymbola, non eodem die, quo ſumuntur, ſed præteritis ſanctificata. Græci quidem non putantes decorum, ut jejunio Euchariſtia offeratur & celebretur, quadrageſimalis jejunii tempore Euchariſtiam nullam conficiunt. Sabbatho tamen & Dominica, quod iis prandere tum liceat, conficiunt. Ut verò cœteris hebdomadæ diebus ex Sacramento die Dominico confecto communicare liceat, eam Euchariſtiarum copiam ſervant, quæ Eccleſiæ ſuæ reliquis hebdomadis ad Sabbathum proximum feriis ſatis ad communicandum futura ſit. Hanc porro Præſanctificatorum apud Græcos communionem ſub utraque ſpecie fieri ſolitam eſſe, ex Cabaſila demonſtravi. Neque tu negare, vel ad Cabaſilæ teſtimonium reſpondere auſus es. Sed apud Latinos in Paraſceve ſua communionem Præſanctificatorum ſub una ſpecie factam eſſe, confidenter nimis aſſeris. In Ordine enim Romano *in Paraſc.* diſertè habetur *Subdiaconum repoſito à Presbyteris in patina corpore Domini, ante ipſos calicem cum vino non conſecrato tenere, & utrumque, id eſt, corpus Chriſti & vini calicem ſuper altare à Presbyteris deferri, & panis ſancti particulam in calicem poni, atque ſic ſanctificari vinum non conſecratum per ſanctificatum panem.* Non ergo ſub ſpecie panis tantùm communicabant Pontifex & populus in Paraſceve, ſed etiam ſub ſpecie vini pane in id immiſſo ſanctificati, ſeu conſecrati, adeóque ſub utraque ſpecie. Extat porro hic Ordo Romanus in Bibliotheca Patrum *Tomo X. pag. 75.* Id ipſum docet Ordo Romanus à Caſſandro *pag 112.* deſcriptus. *Ipſe Pontifex*, inquit, *confirmatur ab Archidiacono in calice ſancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem, ſive in ſcyphum, quem tenet Acolythus, ut ex eodem ſacro vaſe confirmetur populus, quia vinum etiam non conſecratum, ſed ſanguine Domini commixtum, ſanctificatur per omnem modum.* Alia ergo omnia ex ordine Romano conſtant. Unum addo, Latinos Miſſam Præſanctificatorum appellare ſolere *imperfectam*, & *nonniſi æquivocè Miſſam.* Ita Cardinalis Bona *lib. 1. Liturg. cap 15. ſ. 5.* Bellarminus quoque *de Euchar. lib. IV. 23.* ait, *Sacerdotibus utriusque ſpeciei ſumptionem neceſſariam eſſe ex parte Sacramenti. Nam quia*, inquit, *Sacramentum ſub duplici ſpecie inſtitutum eſt, utraque ſpecies neceſſariò ab aliquo ſumenda eſt.* Atqui in Miſſa hodierna Veneris Paſchalis & Præſanctificatorum nihil quicquam ampliùs accipit Sacerdos quàm populus. Non igitur verum Sacramentum eſt. Quid ergo ponderis hæc adverſus nos omnis argumentatio habet? 8. Quoad *laicam communionem*, denuo te ad Caſſandrum, Albaſpinæum, Morinum & Rigaltium veſtros, te longè acutiùs in ritibus veterum cernentes, amando. Nam inter illos etiam Mo-

rinus

rinus *Exercit.*10. ad Felicis, & Sardicenſis Concilii teſtimonia à Bellarmino objecta ſolidè reſpondet. Rigaltius veſter ad locum Cypriani de Trophimo, Clericum ad laicam communionem dejectum docet *recepiſſe quidem Eccleſiaſticam communionem, hoc eſt, ſocietatem & converſationem cum cæteris fidelibus; ſed non recepiſſe locum, quem in ordine priùs tenuerat. Itaque,* inquit, *de Epiſcopo, de Presbytero, de Diacono fiebat id, quod erat, priusquam fuiſſet ordinatus. Reddebatur illi locus in Eccleſia, non dignitas loci. Communicabat ut laicus, ſive plebejus. Utebatur jure cæterorum fidelium, qui nondum erant promoti ad quemcunque ordinem eccleſiaſticum. Hæc erat tunc communio Laica, cujus adeò participes Euchariſtica Sacramenta, ſpeciem, inquam, utramque panis & vini ſumebant.* Hæc hodie nemo veſtrûm & noſtrûm, niſi indoctus, & qui cucurbitas lippit, ignorat. Certè B. Boſſuetus, Condomenſis & Meldenſis Epiſcopus, qui non ita pridem cuncta ad argumentum iſthoc pertinere viſa ex Antiquitate corraſit, & ſpecie quadam inducta noſtris propinavit, allegatis authenticis, uti vocat, conſuetudinibus veteribus, iſtam de Communione laica à Bellarmino memoratam, conſultò prudentérque, ne ſe doctis deridendum exponeret, omiſit. Quin & Cardinalis Bona *recentiorem* laicam illam communionem urgentium *inſcitiam* apertè traducit, uti ejus *lib.I. de reb. Liturg. Cap.*19. videre eſt.

SESSIO XXII.

Quæ eſt Sexta

Sub Pio IV. Pont. Max.

Celebrata die 17. Sept. 1562.

De

SACRIFICIO MISSÆ.

Sacroſancta Synodus ut abſoluta & ex omni parte perfecta fides atque doctrina de magno Euchariſtiæ myſterio, in Catholica Eccleſia retineatur, & in ſua puritate (propulſatis hæreſibus) conſervetur, de ea quatenus verum & ſingulare ſacrificium eſt, hæc quæ ſequuntur, docet & declarat, & fidelibus populis prædicanda proponit.

Caput I.

Quoniam ſub priori teſtamento (teſte Apoſtolo Paulo) propter Levitici ſacerdotii imbecillitatem conſummatio non erat, oportuit (Deo Patre miſericordiarum ita ordinante) ſacerdotem alium ſecundùm ordinem Melchiſedech ſurgere, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui poſſet omnes, quotquot ſanctificandi eſſent, conſummare, & ad perfectum

adducere. Is igitur Deus & Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem ſacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſuæ ſponſæ Eccleſiæ, viſibile (ſicut hominum natura exigit) relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejúſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, ſacerdotem ſecundùm ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earundem rerum ſymbolis Apoſtolis (quos tunc novi Teſtamenti ſacerdotes conſtituebat) ut ſumerent, tradidit, & eiſdem eorúmque in ſacerdotio ſucceſſoribus ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem: uti ſemper Eccleſia Catholica intellexit & docuit. Nam celebrato veteri Paſcha (quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Iſraël immolabat) novum inſtituit Paſcha, ſeipſum ab Eccleſia per ſacerdotes ſub ſignis viſibilibus immolandum, in memoriam tranſitûs ſui ex hoc mundo ad Patrem, quando per ſui ſanguinis effuſionem nos redemit, atque eripuit de poteſtate tenebrarum, & in regnum ſuum tranſtulit. Et hæc quidem illa munda oblatio eſt, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt: quam etiam Dominus per Malachiam nomini ſuo, quod magnum futurum eſſet in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit, & quam non obſcurè innuit Apoſtolus Paulus Corinthiis ſcribens, cùm dicit, Non poſſe eos, qui participatione menſæ dæmoniorum polluti ſunt, menſæ Domini participes fieri: per menſam altare utrobique intelligens. Hæc denique illa eſt, quæ per varias ſacrificiorum naturæ & legis tempore ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa ſignificata, velut illorum omnium conſummatio & perfectio complectitur.

Caput 2.

Et quoniam in divino hoc ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur & incruentè immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit, docet ſancta Synodus ſacrificium iſtud verè propitiatorium eſſe, per ipſúmque fieri, ut ſi cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Una enim eadémque eſt hoſtia, idémque nunc offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa. Cujus quidem oblationis (cruentæ, inquam) fructus, per hanc incruentam uberrimè percipiuntur: tantum abeſt, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non ſolùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto, non ad plenum purgatis, ritè juxta Apoſtolorum traditionem, offertur.

Caput 3.

Caput 3.

Et quamvis in honorem & memoriam ſanctorum nonnullas interdum Miſſas, Eccleſia celebrare conſueverit, non tamen illis ſacrificium offerri docet, ſed Deo ſoli, qui illos coronavit. Unde nec ſacerdos dicere ſolet: Offero tibi ſacrificium Petre & Paule: ſed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

Caput 4.

Et cùm ſancta ſanctè adminiſtrari conveniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum ſacrificium, Eccleſia Catholica ut dignè reverentérque offerretur ac perciperetur, ſacrum Canonem multis antè ſæculis inſtituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè ſanctitatem & pietatem quandam redoleat, mentéſque offerentium in Deum erigat. Is enim conſtat cùm ex ipſis Domini verbis, tum & Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus.

Caput 5.

Cúmque natura hominum ea ſit, ut non facilè queat ſine ipſis adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſummiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit: cæremonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliáque id genus multa ex Apoſtolica diſciplina & traditione: quò & majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur.

Caput 6.

Optaret quidem ſacroſancta Synodus, ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quò ad eos hujus ſanctiſſimi ſacrificii fructus uberior proveniret: nec tamen ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus ſacerdos ſacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnat, ſed probat, atque adeò commendat. Siquidem illæ quoque Miſſæ verè communes cenſeri debent, partim quòd in eis populus ſpiritualiter communicet: partim verò, quòd à publico Eccleſiæ miniſtro non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.

Caput 7.

Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia ſacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent: tum quòd Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam, quia è latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit: quod Sacramentum hac mix-

tione recolitur, & cùm aquæ Apocalypſi beati Johannis populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur.

Caput 8.

Etſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari lingua paſſim celebraretur. Quamobrem retento ubique cujusque Eccleſiæ antiquo, & à ſancta Romana Eccleſia, omnium Eccleſiarum matre & magiſtra, probato ritu, ne oves Chriſti eſuriant, néve parvuli panem petant, & non ſit qui frangat eis, mandat ſancta Synodus Paſtoribus, & ſingulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios ex iis, quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera ſanctiſſimi hujus ſacrificii myſterium aliquod declarent, diebus præſertim dominicis & feſtis.

Caput 9.

Quia verò adverſus veterem hanc in ſacroſancto Evangelio, Apoſtolorum traditionibus, ſanctorúmque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi diſſeminati ſunt errores, & multa à multis docentur atque diſputantur, ſacroſancta Synodus poſt multos gravéſque in his de rebus maturè habitos tractatus, unanimi Patrum omnium conſenſu, quæ huic puriſſimæ fidei ſacræq; doctrinæ adverſantur, damnare, & à ſancta Eccleſia eliminare per ſubjectos hos Canones conſtituit.

De Sacrificio Miſſæ.

Canon 1.

Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & proprium ſacrificium, aut quòd offerri non ſit aliud, quàm nobis Chriſtum ad manducandum dari, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes, aut non ordinâſſe, ut ipſi aliique ſacerdotes offerrent corpus & ſanguinem ſuum, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantùm eſſe laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium: vel ſoli prodeſſe ſumenti: neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, Anathema ſit.

Canon 4.

Canon 4.

Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio in cruce peracto, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari, Anathema ſit.

Canon 5.

Si quis dixerit, impoſturam eſſe Miſſas celebrare in honorem ſanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda, ſicut Eccleſia intendit, Anathema ſit.

Canon 6.

Si quis dixerit, Canonem Miſſæ errores continere, ideóque abrogandum, Anathema ſit.

Canon 7.

Si quis dixerit, ceremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis, quàm officia pietatis, Anathema ſit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Miſſas, in quibus ſolus ſacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideóque abrogandas, Anathema ſit.

Canon 9.

Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe, aut lingua tantùm vulgari Miſſam celebrari debere, aut aquam non miſcendam vino in calice offerendo, quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem, Anathema ſit.

Decretum de reformatione in eadem Seſſione.

Caput I.

Nihil eſt quod alios magis ad pietatem inſtruat, quàm eorum vita & exemplum, qui ſe divino miniſterio dedicârunt. Quapropter ſic decet clericos in ſortem Domini vocatos, mores ſuos componere, ut habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, aliiſque omnibus, nihil niſi grave, moderatum, ac religione plenum præ ſe ferant. Statuit itaque ſancta Synodus, ut quæ aliâs à ſummis Pontificibus & ſacris Conciliis de Clericorum vita, honeſtate, cultu, doctrinâque retinenda, ac ſimul de luxu, comeſſationibus, choreis, aleis, luſibus, ac quibuscumque criminibus, nec non ſecularibus negotiis fugiendis, copioſè ac ſalubriter ſancita fuerunt, eadem in poſterum pœnis vel majoribus arbitrio ordinarii imponendis, obſerventur:

nec appellatio executionem hanc ſuſpendet. Et ſi quæ in deſuetudinem abierunt, ea quàm primum in uſum revocentur.

Caput 2.

Quicumque ad Cathedrales Eccleſias erit aſſumendus, non ſolùm natalibus, ætate, moribus, ac vita, ac aliis, quæ in ſacris Canonibus requiruntur, plenè ſit præditus: verùm etiam in ſacro ordine antea, ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus: & ut ſcientia polleat, quâ tanto muneri ſatisfaciat.

Sit is antea promotus in univerſitate ſtudiorum magiſter, ſive Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia vel Jure Canonico, aut ſaltem publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos oſtendatur. Quod ſi regularis fuerit, à ſuperioribus ſuæ religionis ſimilem fidem habeat.

Caput 3.

Epiſcopi tertiam partem fructuum & proventuum, dignitatum, perſonarum & officiorum Eccleſiarum Cathedralium & collegiatarum, dividere poſſint in diſtributiones, eorum arbitrio aſſignandas: ita ut diſtributionem amittant, qui perſonaliter ſuum officium quolibet die ſtatuto non impleverint. Quæ diſtributio fabricæ indigenti, aut alteri loco pio Epiſcopi arbitrio applicetur. Contra contumaces verò, juxta ſacrorum canonum conſtitutiones procedatur. Quòd ſi alicui dignitati, in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, adminiſtratio vel officium non competat, ſed curam animarum habeat extra civitatem in Diœceſi, tunc dum in curata Eccleſia miniſtraverit, habeatur tanquam præſens in ſua Eccleſia Cathedrali ſeu Collegiata: non obſtantibus conſuetudinibus, &c.

Caput 4.

Nullus vocem habeat in Capitulo Cathedralis vel Collegiatæ Eccleſiæ (ſive ſecularis ea ſive regularis ſit) qui ſaltem ſubdiaconus non ſit, etiam ſi hoc ab aliis liberè concedatur. Qui autem obtinent aut deinceps obtinebunt dignitates, officia, aut alia beneficia quæcumque, quibus annexum eſt ut dicant & cantent vel Miſſas, vel Evangelia, vel Epiſtolas, ii teneantur infra annum, juſto impedimento ceſſante, ordines ſuſcipere requiſitos: alioqui pœnas Concilii Vienneuſis incurrant. Cogántque eos Epiſcopi ſuos ordines per ſeipſos exercère, ſub eiſdem & aliis gravioribus pœnis. Nec aliis in poſterum fiat proviſio, niſi iis, qui ætatem & cæteras habilitates integrè habere dignoſcantur: aliter irrita ſit proviſio.

Caput 5.

Omnes diſpenſationes, quæ extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur ordinariis illorum, qui illas impetraverint: & ea, quæ gratioſè conceduntur, ſuum effectum non ſortiantur, niſi ab eiſdem ſummariè cognoſcatur & extra judicium ſupplicationis, preces non fuiſſe ſubreptitias vel obreptitias.

Caput 6.

Caput 6.

Cognoſcant etiam Epiſcopi ſummariè, in commutationibus ultimarum voluntatum (quæ niſi urgente neceſſitate non fient) nihil niſi verè fuiſſe in precibus narratum, nec prius quàm hoc intelligatur, executioni mandentur.

Caput 7.

Legati, & Nuntii Apoſtolici, Patriarchæ, Primates & Metropolitani, tam in admittendis appellationibus, quàm in dandis inhibitionibus, poſt appellationem ſervent formam ſacrarum conſtitutionum, & præſertim Innocentii 4. quæ incipit: Romana. Aliâs quæcumque inde ſequuta, ſint ipſo jure nulla non obſtantibus, &c.

Caput 8.

Epiſcopi in caſibus à jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos, ſint exequutores. Habeant jus viſitandi hoſpitalia, Collegia, Confraternitates Laicorum, non tamen quæ ſub immediata Regum protectione ſunt, ſine eorum licentia. Eleemoſynas montis pietatis, ſive charitatis, & loca pia omnia, etiamſi eorum cura ad laicos pertineat & excepta ſint, ac omnia, quæ ad Dei cultum, animarum ſalutem, pauperum ſuſtentationem ſunt inſtituta juxta ſacros Canones, agnoſcant & exequantur, non obſtantibus, &c.

Caput 9.

Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici, quàm Laici fabricæ Eccleſiæ cujuscumque, hoſpitalis, & quorumcumque piorum locorum, ſingulis annis reddant rationem ordinariæ ſuæ adminiſtrationis, niſi ſecus fortè in inſtitutione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ cautum eſſet. Quòd ſi aliis ratio reddenda eſſet ex privilegio, aut inſtitutione, tunc cum iis conjungatur etiam Ordinarius, aliter liberationes factæ adminiſtratoribus non ſuffragentur.

Caput 10.

Poſſit Epiſcopus quoſvis notarios etiam Apoſtolicâ, Imperatoriâ, vel Regiâ auctoritate creatos, examinatione factâ de ſufficientia, ſcrutari, iiſque repertis parùm idoneis, aut in officio delinquentibus, prohibeat officii uſu perpetuo aut ad tempus, in negotiis & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus. Nec appellatio interdictionem ſuſpendat.

Caput 11.

Si quem clericorum aut laicorum, quacumque is dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Eccleſiæ, ſeu cujusvis ſecularis aut regularis beneficii, montium pietatis, aliorúmque piorum locorum juriſdictiones, bona, cenſus ac jura etiam feudalia & emphyteutica, fructus, emolumenta,

ta, ſeu quaecumque obventiones, quæ in miniſtrorum ac pauperum neceſſitates converti debent, per ſe, vel per alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas clericorum aut laicorum, ſeu quacumque arte, aut quocumque quæſito colore in proprios uſus convertere, illóſque uſurpare præſumpſerit, ſeu impedire, ne ab aliis, ad quos jure pertinent, percipiantur: is Anathemati tam diu ſubjaceat, quàm diu Juriſdictiones, bona, res, jura, fructus, & reditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ pervenerint, Eccleſiæ ejúſque adminiſtratori ſive beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerit.

Quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ patronus fuerit, etiam Juriſpatronatu, ultra poſitas pœnas, eo ipſo privatus exiſtat. Clericus verò, qui nefandæ fraudis & uſurpationis hujuſmodi fabricator ſeu conſentiens fuerit, eiſdem pœnis ſubjaceat, nec non quibuſcumque beneficiis privatus ſit, & ad quæcumque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à ſuorum Ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem, abſolutionem, arbitrio ſui ordinarii ſuſpendatur.

Decretum de obſervandis vel evitandis in celebratione Miſſæ, in eadem ſeſſione promulgatum.

Omnis diligentia & opera, in eo eſt collocanda, ut quanta maximè fieri poteſt cordis puritate, atque exteriori devotionis & pietatis ſpecie, ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium peragatur: cui ut debitus cultus ad Dei gloriam & fidelis populi ædificationem reſtituatur, decernit ſancta Synodus, ut Epiſcopi ea omnia prohibere & tollere ſedulò curent, & teneantur, quæ vel avaritia, vel irreverentia, vel ſuperſtitio induxit.

Inprimis quod ad avaritiam pertinet, quaſcumque mercedum conditiones, pacta, conventiones, & quicquid pro Miſſis celebrandis datur, & importunas eleemoſynarum exactiones, aliáque ſimilia, omnino prohibeant, quæ à Simoniaca labe vel certè turpi quæſtu non longè abſunt.

Deinde ut irreverentia vitetur, interdicant ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat. Publicè & notoriè criminoſo, neque ſacro miniſtrare altari, neque ſacris intereſſe permittant. Ne patiantur in privatis domibus, atque omninò extra Eccleſiam, aut oratoria divino cultui tantùm dicata (quæ ab ipſis deſignentur & viſitentur) ſanctum hoc ſacrificium peragi à ſeculari ſeu regulari ſacerdote: idque fiat decenter compoſito corporis habitu. Ab Eccleſiis Muſicas, ubi organo vel cantu laſcivum aliquid miſcetur, ſeculares actiones, prophana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores arceant: ut domus Dei verè domus orationis dici poſſit.

Poſtremò ne ſuperſtitioni locus eſſe poſſit, edicto & pœnis propoſitis caveant, ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent, néve ritus alios aut ceremonias & preces adhibeant, in miſſarum celebratione, præter eas, quæ ab Eccleſia probatæ, ac laudabili & frequenti uſu receptæ fuerint: quarundam verò Miſſarum & candelarum certum numerum, qui

magis

Digitized by Google

magis à ſuperſtitioſo cultu, quàm à vera religione inventus eſt, omnino ab Eccleſia removeant: doceántque populum quis ſit, & à quo proveniat hujus ſanctiſſimi ſacrificii tam pretioſus ac propè cœleſtis fructus. Moneant etiam eundem populum, ut frequenter ad ſuas parochias, ſaltem diebus Dominicis & majoribus feſtis accedant. Hæc & quæcumque huc pertinere viſa fuerint, ipſi Epiſcopi prohibeant, mandent, corrigant, ſtatuant: & pœnis propoſitis ipſorum arbitrio, ad ea ſervanda fidelem populum compellant, non obſtantibus privilegiis, &c.

Decretum ſuper petitione Conceſſionis Calicis, in eadem ſeſſione publicatum.

Hoc decreto ſancta Synodus refert ad Pontificem Maximum ſententiam, & judicium integrum illorum duorum articulorum, quos antea propoſitos nondum diſcuſſerat: nimirum, an conſuetudo Catholicæ Eccleſiæ communicandi laicos, & non conficientes Sacerdotes, ſub una tantùm ſpecie panis, ita ſit retinenda, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam ſit permittendus, &, an ſi concedendus alicui vel nationi, vel regno, Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit: & quænam ſint illæ?

HISTORIA SESSIONIS XXII.

POſt Seſſionem XXI. duo Cardinales Præſides Mantuanus & Simoneta, hactenus non parùm diſſidentes, literis Româ Pontificis nomine miſſis excitati in gratiam rediêre, ſimúlque Archiepiſcopus Lancianenſis Epiſcopis, qui per ipſum literas ad Pontificem dederant, convocatis Breve Pontificium exhibuit, humanitatis, amoris & ſpecioſarum promiſſionum plenum, quod ad omnes mitigandos, priſtinúmque in aſſerenda reſidentia ardorem relaxandum vim magnam attulit. In Congregatione die 20. Julii habita, de materia proxima Seſſione tractanda deliberatum eſt. Granatenſis & Quinqueccleſienſis Epiſcopi, de Miſſa & Ordine ſimul tractandum eſſe contendunt. Sed de Miſſa placuit articulos numero XIII. diſcutiendos deligere. In eadem congregatione prælectæ ſunt VII. regulæ, quibus ordo à Theologis inter differendum obſervandus præſcribitur, qui quòd diſputandi partes ſolis Italis, Hiſpanis ac Luſitanis tribueret, occaſionem dedit Gallis Oratoribus ſcribendi ad Regem, ac de eo quiritandi, ſimúlque Præſulum ac Theologorum adventum ſolicitandi, ut nonnullæ etiam Theologorum in excutiendis dogmatibus partes ſint, neque ſuffragia Gallorum deſint. Longas præterea iidem querelas texunt, *decretum* nimirum *eſſe Synodo nihil audire, quod compendio vel authoritati Curiæ Romanæ officere queat, Pontifice in deciſionibus dominante, neque aliis niſi Legatis quidquam pro-*

ponere auſis. Plurimos eſſe Præſules Penſionarios, clientes, capita Pontifici devota. Decreviſſe Pontificem Curiæ Romanæ reformationem non attingere, ſed Pontifici reſervare. Hiſpanos initio Zelo flagrantes, nunc frigeſcere, imò Regis monitu pœne ſtupeſcere. Nihil niſi ex Beatiſſimi Patris beneplacito obtineri poſſe. Prætermiſsâ ſolidâ diſciplinæ eccleſiaſticæ reformatione, exhibitis licèt articulis non ad uſum duntaxat primitivæ eccleſiæ, ſed ad ipſa quoque Pontificum decreta accommodatis, dogmata fidei controverſa, utcunque abſentibus proteſtantibus, adeóque irrito conatu tractari. Quæ verò mores concernentia proponantur, aut levia eſſe omnia, aut nullum fructum allatura. Pontifex etiam ad Legatos ſcripſit, *ſe in curiæ ſuæ reformatione occupari, quod ipſi apud Patres verbo profiteri debeant, ſimúlque in expediendis negotiis ſedulam operam ponere. Fieri enim poſſe, ut tribus Seſſionibus, quæ ſuperſunt omnia conficiantur. Negotium reſidentiæ & calicis, & ſi qui alii nodi explicatu difficiles ſuboriantur, remittenda eſſe ad Pontificem, cui proclive ſit res in Cardinalium Senatu determinare, accerſitis ad ſe, ubi opus erit, quot videbitur Doctoribus.* In prima Theologorum Congregatione Salmero, & poſtridie Torrenſis Jeſuita, uterque in diſſerendo & modum & tempus præſcriptum exceſſiſſe videbatur, adeò ut Torrenſem notatum Simoneta in tabulas conjecerit, ejúſque audaciam reprimendam eſſe novo exemplo dictitaverit. Aliquot deinceps Congregationes conſumptæ ſunt in demonſtranda Miſſa, quòd nimirum in ea veri nominis Sacrificium ſit. Lis tamen oborta, an in prima Cœna Chriſtus ſeipſum obtulerit, necne? aliis ajentibus, negantibus aliis. In Congregatione die 24. Julii habita Georgius Ataides Regis Luſitaniæ Theologus ad argumenta ea, quibus ex verbo Dei deprompt is, Miſſam eſſe ſacrificium reliqui Theologi hactenus probare conati ſunt, prolixè reſpondet, eáque omnia aërea & invalida eſſe demonſtrat, ac denique non aliunde id conſtare poſſe, quàm ex traditione, infert. Negavit etiam, Chriſtum verbis illis, *Hoc facite*, Apoſtolos Sacerdotes inſtituiſſe. Ad argumenta Proteſtantium diluenda ubi perventum, aqua ei hæſit. Sed Jacobus Payva, Theologus alter Luſitanus, ab Ataide dicta refellenda ſtatim ſuſcepit. Die 28. Julii Johannes Cavillonius Jeſuita, Ducis Bavariæ Theologus, eadem de re diſſeruit, & Miſſam ex miraculis, Liturgiiſque Jacobi, Marci, Baſilii, Chryſoſtomi probavit: Legatos tandem hortatus, ne in qualibet materia patiantur hæreticorum argumenta proponi, niſi ſimul maniſeſtiſſima eorundem confutatio ſubjiciatur. Ejus oratio à Patribus quidem benignè accepta fuit, at non ab Oratore Principis ſui, dicente, *egregiam meruiſſe laudem, qui docuerit Synodi Patres in doctrinæ Chriſtianæ ſimplicitate, Sophiſticâ ad fucum faciendum appoſitè uti.* Poſtea etiam F. Anthonius de Valtelina de ritibus Eccleſiæ Romanæ in celebratione Miſſæ diſſerens, multa dixit ex hiſtoriis de varietate Ritualium veterum, minùs accepta Patri-

Patribus, ægrè ab Epiſcopo Quinqueccleſienſi defenſus. Quæ pugnæ Theologos, eædem etiam Præſules in conficiendis Anathematibus occupatos exercuerunt. Martinus Perezius, Segovienſis Epiſcopus, doctrinam & Canones de Miſſa jam ante ſub finem an. 1551. conditos repetendos, & ſicubi opus ſit, emendandos eſſe pertendit. Id Cardinali Seripando diſplicuit, eò quòd juſtum non ſit alienam ſementem demetere, & reſtrictiùs loqui tutius ſit. Sed & de inſtitutione ſacerdotii & ſacrificii Miſſatici, nec non rationibus miſſam probantibus decreto inſerendis in partes itum eſt. Die 3. Auguſti habitâ Congregatione generali propoſita eſt Decreti formula. Ibi Archiepiſcopus Lancianenſis, qui propediem finem Concilio imponi deſiderabat, pertendebat, ſola Anathemata eſſe publicanda, capita verò doctrinæ & eorundem rationes omittendas, quia *Doctorum ſit opiniones ſuas rationibus firmare, judicum verò, quales ſint in Concilio Epiſcopi, ſententias abſolutas pronuntiare & quò plura dicantur, eò major contradictionis ſeges ſuppeditetur.* In contrariam ſententiam diſſerebat Octavianus Preconius, Archiepiſcopus Panormitanus, extremæ eſſe ignaviæ diſceptandi cum hæreticis aleam detrectare. Re in Congregatione iterum in deliberationem adductâ, majori ſuffragiorum parti placuit, ne à recepto ſemel ordine abſcederetur. Suborta hic de *Reſidentiæ* declaratione controverſia, Legati Mantuanus & Seripandus, ut Pontifici ſtudia ſua probarent, ad artes ac prenſationes variorum Præſulum confugiunt. Hiſpani contra Præſules non tantùm in ſententia ſua fortiter perſtant, ſed etiam ad Regem ſuum communes literas exarant, & de Pontifice *Reſidentiæ*, cujus fundamento totum Reformationis Eccleſiaſticæ ædificium ſuperſtrui debeat, declarationem ſufflaminante, de Concilii libertate per Italorum, Pontifici variis modis obnoxiorum, pluralitatem ſuppreſſa, de Legatis ex Pontificis nutu pendentibus acerbas querelas movent. Legati contra operam dant, ut & ipſos Hiſpanorum Præſulum duces apud Regem in ſuſpicionem adducant commercii cum Quinqueccleſienſi in flagitanda communione calicis, & apud Cardinalem Ferrarienſem in Gallia inſtant, ut is efficiat, ne Galli adventantes cum Hiſpanis in eo negotio ſe conjungant. Interea Pontifex denuo periculum ſubodoratus, firmandis rebus ſuis ſcribit militem, & Principum Italorum amicitias ſibi adjungere ſtudet. Ab hoc inſtituto ipſum revocare conantur Oratores & Gallus & Hiſpanus, ille cauſatus hac ratione turbari Concilium, hic verò, ſi periculum ſubſit à Proteſtantibus, à Rege ſuo ſuppetias pollicitus. Quæ pollicitatio denuo Pontifici animum addidit, adeò quidem, ut Legatis ſcriberet, ut in reprimendo omni de reſidentia ſermone ſedulam operam navent, & Concilio finem ante Gallorum Præſulum adventum, ſi fieri poſſit, imponant. Interim Oratores Galli de-

nuo intercedunt, & Seſſionem inſtantem prorogari obnoxiè expetunt, donec nationis ſuæ Præſules, ante finem Septembris advolaturi præſto ſint. Interea quæ ad mores & diſciplinam ſpectant, vel reſidua in materia calicis capita commodè tractari poſſe. Repulſam indignam paſſi, ſaltem audiri in Congregatione petunt. Id quoque illis negatum, eò quòd nulla ad negotia in Synodo tractanda via niſi per Legatos pateat. Gravis inde orta Gallorum Oratorum apud Hiſpanos de duriſſima Concilii ſervitute querimonia, *Legatis Principum non cum Concilio, ſed cum ſolis Legatis tractationem permitti, perinde ac ſi non ad Synodum, ſed ad Legatos mitterentur, idque pugnare cum antiquo Conciliorum more, & cum magna Principum ſuorum injuria conjunctum eſſe. Decretum ſi quod factum ſit eam in rem à Synodo, illud & oſtendendum & examinandum eſſe. Neque tolerabilem eſſe injuriam, quòd principio ultimæ convocationis, Legati cum paucis Præſulibus Italis Româ venientibus, Decretum condiderint, & ſeveriter executi ſint.* Auctæ ſunt eæ querelæ, ubi nuntiatum eſt, Inſulanum, Regis Galliæ apud Papam Oratorem, mandato Regio id ipſum poſtulâſſe, & à Papa ad Legatos rejectum eſſe. Lanſacus igitur dicebat, *perpetuâ memoriâ dignum eſſe, quòd Pontifex rem referret ad Legatos, Legati nihil poſſent abſque Synodo, Synodus nihil audire poſſet niſi per Legatos. Annon ita Principes deridiculo haberi?* Die ſecundo Auguſti ſuffragia ferri de decretis in materia ſacrificii Miſſæ cœperunt, diſceptatúmque aliquandiu, an oblatio Chriſti in Cœna decreto inſerenda eſſet? Die 14. Aug. Lainezius Jeſuitarum Generalis adventans, Generalibus reliquorum Regularium de loco honoratiori controverſiam movet. Factum hinc, ut in catalogo eorum, qui ſynodo interfuerunt, ejus nomen non conſignaretur. Eodem tempore Hiſpani Præſules emendationem petebant abuſuum ex privilegio Conclaviſtarum manantium, quibus factum erat, ut Cardinalium ſingulorum conclave ingredientium duo aſciti miniſtri, *Conclaviſtæ* dicti, poſt Papæ electionem in ejus familiam aſciſcerentur, magníſque privilegiis ornarentur, adeò ut in præjudicium Epiſcoporum, beneficia, quæ hactenus poſſederant, in manus cujuſcunque Eccleſiaſtici reſignare iis liberum eſſet. A Legatis igitur ad Pontificem rejecti ſunt, qui reputans, Conclaviſtas præcipuos Romæ & apud Cardinales morari, cæteros verò emendandos paucos eſſe nec magni nominis, ſimúlque quòd hac emendatione Præſules Concilii demulceri ac deliniri poſſent, deſideriis eorum ſatisfecit, & ſequenti menſe multa privilegia antehac conceſſa revocavit. Sed revocationem eam Succeſſores ejus ſecuti non ſunt. Sub idem tempus Faber, tertius ex Oratoribus Gallicis, Tridento diſceſſit, malè de eo diſceſſu ſuſpicantibus Patribus. De Miſſæ Sacrificio in Congregationibus uſque ad diem 18. Aug. habitis actum. Oblationem in Cœna factam eſſe

Salme-

Salmero ſtrenuè aſtruebat, & aliter ſentientium etiam domos viſebat, iiſque, authoritate & nomine uſus Card. Warmienſis, Seripandi, & obliquè etiam reliquorum, perſuadebat, ut vel tacerent, vel remiſſiùs agerent. Quibus artibus ita ſingulos fatigaverat, ut Epiſcopi Clodienſis & Veglienſis d. 18. Aug. in Congregatione de injuria iſta apud Patres expoſtulaverint, & poſterior Veglienſis, quòd Chriſtus ſemetipſum in Cœna obtulerit, pluribus argumentis demonſtraverit. Atque eodem die Cæſar per Archiepiſcopum Pragenſem à Synodo petiit, ne ante Ordinum Germaniæ conventum de Sacrificio Miſſæ ageretur, & articulus de communione calicis quàm primùm expediretur. Poſteriori petitioni locum ceſſere Patres, at priori minimè, utpote quibus ſtabat ſententia finem Synodo ocyſſimè imponere. In fine Congregationis Quinqueeccleſienſis Epiſcopus pro permiſſione calicis in Cœna gravem Orationem habet, in qua fusè demonſtrat, *Chriſtianæ charitati haud convenire, ad retinendam nimis ſtrictam ac ſeveram unius ritus obſervationem, tam multa Sacrilegia & cædes in nobiliſſimis provinciis non prohibere, neque tam multas animas ad Eccleſiæ Catholicæ gremium reducere.* Simul articulum de calice exhibuit ea forma, qua tractatum volebat; nimirum ut iis qui ſub Imperatoris ditione ſunt, per Germaniam univerſam & Hungariam calicis uſus permittatur. Quo lecto ſtrepitus excitatus, clariſque indiciis averſatio Patrum prodita eſt. Die 3. Septemb. denuò Oratores Galli de proroganda Seſſione petitionem ingeminant, ſed irrito denuo ſucceſſu. Legati enim accepto de Cardinale Lotharingo, Præſulibus & Theologis Gallis propediem adfuturis nuntio, accelerandam potiùs Seſſionem, ne cum novis ſibi difficultatibus conflictandum ſit, rati, blandis verbis Oratorum petitionem eludunt. De quo Lanſacus acerbè queſtus, non tam Legatis, quàm ipſi Pontifici Gallos metuenti id totum imputat, ſubjicitque, *quandoquidem quod juſtum, & non petenti etiam ultro largiendum, toties tentatum non ſucceſſerit, de aliis dehinc remediis cogitandum.* Qua minaci voce Concilii ſolutionem portendi, Patres conjectabant ſimul & lætabantur, tanquam de re minimè ſibi injucunda futura. Palàm etiam jactabatur, Cardinalem Lotharingum animum propenſum ad convellendam ſedis Apoſtolicæ authoritatem oſtendiſſe, & Gallos lactâſſe ſpe obtinendi Pontificatûs, quem eſſe in poteſtate Collegii Cardinalium Italorum iniquo animo ferebat. Galliam quoque ſemper ſibi poteſtatem arrogâſſe Pontificiæ poteſtatis coërcendæ, atque ejuſdem Concilii decretis ſubjiciendæ. Atque huic opinioni etiam Hiſpanos acceſſuros, minimè à Gallis dubitatum eſſe. Scriptum etiam Tridenti circumferebatur, cujus argumentum erat, ſynodi exitum maturari haud poſſe; in quo etiam admonitus eſt Pontifex, ne vel translationem, vel ſuſpenſionem ſynodi permittat,

N 3 ne

ne in Principum omnium offenſionem incurrat. Interea Legati decretorum concluſionem in proximam Seſſionem urgebant. De ſacrificio Miſſæ decretum nullo negotio confectum. Supererat conceſſio calicis. De ea tres in univerſum opiniones fuerunt. *Prima* extrema & negativa, calicem nullatenus concedendum eſſe. *Secunda* affirmativa, concedendum eſſe,ſed iis legibus & cautionibus,quæ ſynodo idoneæ videbantur. *Tertia* media,negotium totum ad Pontificem devolvendum eſſe. quanquam de modo non idem ſenſus omnium fuit. Erant & aliæ à tribus his diſſidentes opiniones,ſed quæ in numerum haud perveniebant.Neque etiam deerant impudentes, qui pertenderent, Cæſareos Oratores ab ea deliberatione penitus excludendos eſſe,Captembergenſem in Stiria Epiſcopum ſecuti. *Primam* ſententiam *negativam* tuiti ſunt Hiſpani omnes,ab Oratore Varga per literas Roma moniti,id bono Religionis, & compendio ipſius Regis expedire, præſentiſſimo inde excidio Belgis & Inſubribus imminente.Pro defendenda hac ſententia variis rationibus ingenii ſui vires in Concilio periclitati ſunt Patriarchæ tres, Archiepiſcopus Roaſſanenſis, aſſerens, *petitionem eam hæreſeos introductionem ſapere*; Archiepiſcopus Bracearenſis, Epiſcopus Cavenſis, Captembergenſis, Johannes Baptiſta Oſius,Epiſcopus Rheatinus, Sogobrienſis, Campanienſis, Legionenſis, Almerienſis, Lucenſis, Imolenſis, quorum ſuffragia Hiſtoricus recitat. Variis iiſque ſubinde putidis rationibus certatum. Dicebat nonnemo, ſicut nemo hac lege in Eccleſiam recipiendus ſit, ut integrum ei ſit fornicari: ita nec populos illos,qui calicem poſtulant, hac lege admittendos eſſe. Inter ſuffragatores etiam fuit Richardus de Vercellis, Abbas Prevalenſis,qui,quòd in æſtu ſermonis Baſileenſis ſynodi authoritatem aſtruxiſſet, tanquam Pontifici parùm propitius,in mendoſorum tabulas à Mantuano relatus, & propediem ex Concilio amandandus, præ animi ægritudine mox Tridenti diem obiit. *Secunda* ſeu *affirmativa* ſententia ſuffragatorem habuit ipſum Cardinalem Madrucium,Epiſcopum Mutinenſem,Caſparum de Caſal,Epiſcopum Leirienſem, Quinqueccleſienſem, & in univerſum Præſules quinquaginta. Præ cæteris omnibus Quinqueccleſienſis Epiſcopus,Andreas Dudithius, ſtrenuam operam navavit, & negantium rationibus ſolidè reſpondit, hortatus ad extremum, *uti velint Eccleſias ipſorum miſerari, & Cæſaris tanti Principis poſtulata non negligere, qui unienda eccleſia anhelans vix unquam ſine lachrymis hoc negotium memoret*; queſtúſque, *ſic affectu præpeditos multorum Præſulum animos, ut præ vano metu mutationis in iis, in quibus ipſi degunt provinciis, animarum interitum ſiccis oculis aſpicere ſuſtineant.* Tertia denique,eáque *media* ſententia fuit quinque Archiepiſcoporum, Epiſcopi Conimbri-

nimbricenſis, aliorumque. Sed prima ſententia ſuffragiorum numero ſuperior fuit. Legati igitur, cùm Imperatori ſatisfactum vellent, neque rationem ullam perſpicerent, qua id in Synodo effici poſſet, negativæ ſententiæ ſuffragiis præpollentibus, omni ope in id incumbunt, ut res ad Papam remitteretur. Datum etiam negotium Jacobo Lomelino, Epiſcopo Mazarienſi & Ventimiglienſi, ut id ipſum apud Patres maximâ curâ ambirent. Neque ceſſatum ab ipſis Legatis. Horum opera perſuaſum id eſt primò tribus Patriarchis, dein omnibus ditionis Venetæ Prælatis. Atque tot jam conciliatis, quot ad rem conficiendam ſufficere videbantur, literas ad Pontificem formâ ordinariâ cum ſuffragiorum omnium indice conſcribi jubent. Dum de forma illa conſultatur, Epiſcopus Quinqueccleſienſis decretum in Seſſione faciendum urget, eique inſeri petit verba, quibus Synodus declaret, expedire calicis uſum concedi. Unde unius hebdomadæ moram interponi, ac interea Miſſæ decretum, à majori parte approbatum ſtabiliri placuit. Deinceps varia reformationis capita exhibentur, ex compoſito delecta circa res faciles, contradictioni haud obnoxias, & Epiſcoporum authoritati favorabiles, ne videlicet cujuſquam oppoſitione remora injiciatur. De his die 9. Septembr. agi cœptum ſine dimicatione ulla, niſi quòd Philadelphienſis, Conimbricenſis, Pariſienſis, Segovienſis, Aurienſis, Quinqueccleſienſis aliique Epiſcopi teſtati ſunt, non placere ſibi, quòd graviſſimis rebus, reformatione nimirum capitis & membrorum omiſſis, res leves & minimæ tractentur. Segovienſis etiam addebat, *Synodum facere, quod imperiti medici ſolent, morbis lethalibus applicare medicamenta anodyna, & oleo inungere, quæ ferro pungenda.* Poſthac denuo Inſulanus Regis Galliæ apud Pontificem Orator Romæ inſtat, ut tempus Seſſionis ad adventum uſque Gallorum Præſulum extrahatur. Pontifex etſi Concilii prolationem invitus audiret, tamen ne timorem ſuum proderet, reſpondit, *ſua parùm intereſſe, differatur nécne, ſignificaturum ſe per literas Legatis, quid ab ipſis poſtuletur, & declaraturum ampliùs, ſe contentum, ut Seſſio differatur.* Hæ literæ aliáque effecerunt, ut Legati potiores ad Seſſionem protrahendam propenderent. Sed Simoneta Papæ potiùs mentem quàm verba ſequenda pertendens effecit, ut contrarium omnino ſtatueretur, & Seſſio acceleraretur. Articulus porro de conceſſione Calicis ad Papam remittenda, ob adjunctam clauſulam, *Papa permitti etiam ſuffragante & approbante Concilio id facere, quod expedire videbitur*, non placuit Patribus, neque priùs probatus eſt, quàm clauſula ea tolleretur. Qua ſublata tandem formatum decretum eſt, reclamantibus licet Hiſpanis, qui negativam mordicus defenderunt, ſed Pontificiis & Legatis multùm plaudentibus. Habita eſt poſt Generalis Congregatio omnium Oratorum, Venetis & Flo-

Digitized by Google

& Florentino exceptis,in qua conſultatum eſt de Legatis adeundis & obſecrandis, ut Seſſione inſtante omiſſis dogmatibus, quorum tractatio abſentibus Adverſariis prorſus inutilis ſit, de Reformatione non defunctoriè, ut hactenus, ſed ſeriò ageretur. Non aſſentiebatur Secretarius Hiſpaniæ, ne nova methodo adhibita non continuatum, ſed novum illud Concilium videretur. Luſitanus etiam generalibus verbis uſus,cœtui ſe ſubduxit. Helvetius verò novam haberi conſultationem ſuaſit. At Lanſacus Oratorum nomine poſtulatum Legatis proponit, à quibus blandis adeò verbis demulcetur, ut ab ulteriori petitione Oratores abſtinuerint. Deliberatum deinceps eſt de tempore & materia ſequentis Seſſionis. Protrahi tempus ſuadebat Granatenſis, ut Gallis & Polonis opportunitas detur non ad iter duntaxat expediendum, ſed ſingula etiam pernoſcenda. Accedebant huic ſententiæ etiam Hiſpani, & vicerant haud dubiè, niſi Pontifex abſolutum mandatum Legatis tuliſſet, *ne Synodus ultra duos menſes protolleretur, & ut de Sacramentis Ordinis & matrimonii ſimul ageret.* Legati igitur monſtrabant, ſe cogi ad decretum Pontificis voluntati conformandum. Decretis perlectis priſtinæ contentiones recruduerunt, blandis & mollibus verbis Legatorum ægrè ſopitæ. Congregatio enim duabus noctis horis continuata eſt, & decreta cum ſumma bonorum omnium offenſione ex partis majoris aſſenſu, etſi non multò paucioribus contradicentibus, concluſa ſunt. Succeſſit tandem Seſſio ipſa die condicto 17. Septembris, in qua poſt peractam Miſſam & concionem ab Epiſcopo Ventimiglienſi habitam, ante omnia prælectæ ſunt Cardinalis Amulii literæ, qui Eccleſiarum Orientalium Chriſtianam fidem profitentium protector, Synodo ſignificabat, profectum eſſe Romam Abdiſſum Patriarcham Muzalis, in Aſſyria ultra Euphratem, Papæque obedientiam debitam præſtitiſſe, & ab eodem confirmatum pallium accepiſſe. Papales ei ſubjectos ab Apoſtolis Thoma ac Thaddæo, horúmq; diſcipulo Marco fidem accepiſſe eandem cum Romana, eadem Sacramenta ritúſque, ac de iis etiam extare libros ab ipſis Apoſtolorum temporibus conſcriptos. Præſulis ejus regiones ad Indiam uſq; interiorem protendi, quarum partem Turcico Imperio, partem Sophiano Perſiæ, partem Luſitaniæ Regi parere. Lectis literis, Orator Luſitanus proteſtabatur, Orientales Antiſtites Regi ſuo parentes neminem ſuperiorem Patriarcham agnoſcere. Dein recitata eſt ejuſdem Patriarchæ confeſſio Romæ die 7. Martii facta, quâ ſuum cum eccleſia Romana conſenſum profitebatur, atque eandem doctrinam ſe Metropolitanos & Epiſcopos diœceſanos ſibi ſubjectos edocturum recipiebat. Lecta ejuſdem ad Synodum Syngrapha, qua & excuſabat ſe, quòd ob longinquum iter non ipſe coram ſe Synodo ſtiterit, & rogabat ſimul, ut Synodi decreta ad ſe mitterentur.

tur, quæ ut ſingula rectè obſerventur, ipſe operam daturus ſit. *Ipſa* verò Luſitani proteſtatio hóminum animos excitaverat ad varia abſurda ea in narratione excutienda, de quibus in Congregatione agendum eſſe Legatorum mandato Promotor promiſit. Poſthæc lecta ſunt de Miſſæ Sacrificio capita IX. totidémque anathemata. Decreto tamen illi, quo Chriſtum ſeipſum obtuliſſe dictum eſt, ab Epiſcopis XXIII. reclamatum eſt, ab Archiepiſcopo Granatenſi, qui Seſſioni ſe ſubducens in eam protractus eſt, facto diſſentiendi initio. Mox lectum etiam Reformationis decretum eſt, ac poſtremò etiam Decretum ſuper conceſſione calicis, quod uti in Congregatione, ita etiam in Seſſione majoris duntaxat patris aſſenſum habuit, nonnullis etiam petentibus, ut ea res protrahatur, & alio tempore examinetur. Quibus cùm reſponſum eſſet à Promotore nomine Legatorum, de ea re deliberandum eſſe, in diem XII. Novembris proxima Seſſio indicta, atque ſic præſens finita fuit.

NOTÆ
Ad Hiſtoriam & Decretum Seßionis XXII.

PRimò notandus venit Legatorum hactenus diſſidentium, Mantuani & Simonetæ inprimis, Syncretiſmus potiùs, quàm vera concordia. Nam quæ animorum conſenſio valere debuit ad provehendam nominis Divini gloriam, ea Pontificis Romani promovendis, cum detrimento Eccleſiæ, commodis tota inſerviit. Hinc videlicet conſilia illa in unum collata, quo pacto Pontifici & Romanæ Curiæ in negotio de Reſidentia ſatisfieri queat, faciunt. Quem in finem etiam Mutinenſem & Brixianum Epiſcopos futuros negotii rectè curandi proxenetas, conducere haud verentur. *Secundò* ordo Theologis inter diſſerendum præſcriptus haud immeritò ipſis Oratoribus, inprimis Gallis, ſuſpectus fuit, utpote Pontifici nimiùm addictus. In eo enim diſputandi partes non aliis quàm Italis, Hiſpanis & Luſitanis tribuuntur. Et Jeſuitæ ipſi, Salmeron & Torrenſis legis certum tempus ad diſſerendum præfinientis frænum mordere non verecundati ſunt. *Tertiò* Pontifex non dubitavit illudere Concilio, jubens Legatos in eo profiteri, quòd in Curiæ ſuæ Reformatione omni ſtudio defixus ſit. Vim etiam denuo concilio intulit, præcipiens Legatis, ut omnia ad finiendam Synodum matùrent, & quæ difficultatibus laborare videbuntur, compendiaria via uſi ſuam ad cognitionem Romam remittant. Qui quidem dolus in decreto de communione calicis haud infeliciter illis ſucceſſit. *Quartò* Cavillonii Jeſuitæ, Ducis Bavariæ Theologi, admonitio ad

Legatos,ne in quacunque materia & à quolibet patiantur hæreticorum argumenta in medium proponi, & ſicubi proponentur,ut probationes intermediæ omittantur , meritò ab Oratore Ducis Bavariæ ſalsè perſtricta eſt, utpote quæ doceat in doctrinæ Chriſti ſimplicitate Sophiſticâ appoſitè uti. Si cauſæ Pontificiæ confiſus eſt homo,cur contrarias rationes à quolibet etiam non in plebejorum,ſed eruditorum corona & comitiis proponi vetuit? Cur Patres reliqui tam perverſo monitori vacivas aures præbuerunt? *Quintò* affine huic eſt,quòd Archiepiſcopus Lancianenſis pertendit, ſola Anathemata omiſſis doctrinæ capitibus vulganda eſſe. Quis non videt , puduiſſe bonos Patres doctrinæ ſuæ,ob errorum intimam conſcientiam? *Sextò* Theologi & Epiſcopi nonnulli animi ſui de propoſitis thematis ſenſa liberè depromentes exagitati & malè habiti ſunt. Ita Antonius de Valtelina eccleſiaſticorum in celebratione miſſæ rituum varietatem veriſſima oratione demonſtrans, offenſam Patrum incurrit, ut patrocinio Quinqueccleſienſis Epiſcopi protegi debuerit. Abbas quoque Prevalenſis ob aſſertam Baſileenſis Synodi authoritatem , tanquam Pontifici parum propitius, à Legatis in mendoſorum tabulas refertur, déque eo honeſto colore amandando conſultatur. Quæ contumelia adeò eum diſcruciavit , ut mox diem ſuum in ipſo Concilio ob ægritudinem ſummam animi oppeteret. Cæſareos, & inter illos inprimis Dudithium Quinqueccleſienſem, quòd communionem calicis inſtantiùs urgerent,omni de eo argumento judicio abſtinere deberet,emerarii nonnulli pertenderunt. Quid dicam de tot querelis hac ipſa Seſſione ingeminatis à Præſulibus Hiſpanis apud Hiſpaniæ, & ab Oratoribus Galliæ apud Galliæ Reges,graviter ſerióque,de adempta Concilio omni libertate ingeminatis? Et Oratoribus quidem integrum non erat hiſcere in Concilio, Legatis ſibi ſolis facultatem proponendi calido conſilio nuper per fraudem inito & obtruſo vindicantibus, adeò ut Lanſacus jure queſtus fuerit,perpetuâ memoriâ dignum eſſe, *quòd Pontifex rem referret ad Legatos, Legati nihil abſque Synodo , Synodus nihil niſi per Legatos audire poſſet.* Tanta denique auſteritas Pontificis & Patrum fuit, ut nec precibus ullis, nec minis ad procraſtinandam in adventum uſque Gallorum Præſulum Seſſionem adduci potuerint. Sunt hæc argumenta irrefragabilia Concilii in Papæ miſerrimam ſervitutem redacti. *Septimò* Conclaviſtarum privilegia hactenus uſurpata, denuo corruptionis eccleſiaſticæ & Simoniacæ pravitatis publica authoritate graſſantis indicium præbent. Ei obviam iviſſe Pontifex ſublatis privilegiis videri voluit. Sed Hydræ hoc caput adeò penitus præcidi non potuit , ut ſtatim etiam renatum fuerit. *Octavò* perſtringi meretur nefarius Jeſuitæ Salmeronis,ſuffragia Epiſcoporum pro oblatione Chri-

ſti in Cœna definienda domatim emendicantis, ambitus, Legatorum ipſorum authoritate munitus, & ab Epiſcopo Veglienſi obliquè gravitérque reprehenſus. Dignum ſanè Jeſuitâ & malâ causâ propoſitum. *Nonò σκληροκαρδία* Patrum, inprimis Hiſpanorum, calicem nullis idoneis rationibus, & frivolis duntaxat prætextibus negantium, tum artificium Legatorum cauſæ dubiæ deciſionem ad Papam prenſatis ſuffragiis remittentium, animadverſione etiam dignum ſatis eſt. De quo in examine Decreti illius fuſiùs. *Decimò* phaleræ ad populum fuerunt, quòd de Abdiſſo Aſſyriorum Orientalium Patriarcha Cardinalis Amulii fumum tot Patribus venditantis literæ in Concilio pomposè prælectæ ſunt. Ita ſolebant Pontifices vel arte quadam procurare, vel fingere etiam peregrina ejuſmodi authoritatis ſuæ incruſtandæ ſubſidia, quoties poteſtas ejus apud propinquos labaſcere cœpit. In literis Amulii inter alia jactatum erat, bonum illum Abdiſſum omnes antiquos Doctores Græcos & Latinos in Linguam Chaldaicam, Syriacam & Arabicam converſos habere, ipsúmque & ſubjectos ejus iiſdem cum eccleſia Romana Sacramentis, eadem confeſſione auriculari, precibus pro mortuis, eodem canone in conſecratione Miſſæ, eodem imaginum cultu uti, aliáque ejuſmodi, quæ Judæus apella credat. Syngrapham etiam & Sponſionem Chaldaicis characteribus exarâſſe ſcribunt. Miror verò, an illi Chaldaici characteres ab Hebræis diſtincti, necne fuerint? In Syngrapha ea, ſeu ſponſione juratò pollicitus eſt ille Patriarcha, ſe Decretis Concilii omnibus etiam ἀδοκιμάστοις ſubſcripturum, & ut in ampliſſimis ditionibus ſuis obſerventur, ſedulam operam navaturum. Quis non videt, ad ſcenam ornandam omnia ſtudio comparata fuiſſe, & fuiſſe hominem illum leve aliquod & conductum Pontificis Romani, adeóque *Latinizatum*, uti vocant, mancipium. Venit nempe, Onuphrio teſte, *ut à Pontifice confirmatus, pallium de corpore S. Petri ſuſciperet.* Et hactenus inſolens fuit, Orientales Patriarchas Romano Pontifici, more Occidentalium Epiſcoporum ſacro & religioſo juramento ſe obſtringere. Atque hæc forte cauſa eſt, quòd Orator Luſitanus in Concilio proteſtandum ſibi duxit, *Antiſtites Orientales Regi ſuo parentes Patriarcham neminem ſuperiorem agnoſcere, utq; hac admiſſione vel Orientalibus ipſis vel Regi ſuo præjudicium nullum creetur:* quódque hac proteſtatione exciti ſunt homines ad varia abſurda ea in narratione Amulii Cardinalis excutienda, & orto rumore ipſi ſe Præſules ad loquendum comparaverint, quibus proinde ſpe facta fore, ut aliâs hoc excutiatur, à Promotore, Legatorum nomine ſilentium indictum fuit. Fruſtra igitur Petrus Fontidonius in apologia pro Concilio Tridentino turgida oratione illud Abdiſſi de Tridentino Concilio fucatum judicium, Johanni Fabricio Montano oppoſuit.

O 2 Quin

Quin Doctiſſimus & Celeberrimus Claudius innumera ejuſmodi impoſturarum in hoc ipſo argumento, famoſo ſuo Adverſario Sorboniſtæ Arnoldo obvertit, ut temerè hactenus jactatæ illius cum Orientalibus conſenſionis & pœnitere multos, quibus non omnino læva mens eſt, cœperit, & pudere omnes debeat. *Undecimò* decretum de ſacrificio Miſſæ inferiùs Σ.Θ. ventilabimus. Nunc pauca de Reformationis capitibus. Ac in univerſum quidem publica querela erat, inprimis à Principibus & eorum Oratoribus agitata, gravioribus & unicè neceſſariis Reformationis capitibus omiſſis, non tractari in Synodo niſi leviſſima & perfunctoriè quidem; de Notariis, Quæſtoribus aliiſque ejuſmodi minutiis. Pariſienſis innuebat, rem hactenus nec ſeriò nec ſincerè, ſed dicis causâ & ſimulatè tractatam eſſe. Facit huc Segovienſis ſimile ab imperito medico, oleo inungente, quæ ferro pungenda erant, arceſſitum. Et I. quidem capite de vita & honeſtate clericorum vetuſti canones innovantur. Ritè equidem ſapientérque. Sed luxus cleri inſtrumenta, divitias Regias, impurum cœlibatum, aliáque ejuſmodi vitiorum incentiva & bonæ mentis venena, publicâ lege ante omnia etiam tollenda fuerant. Capite II. ſancitur, quinam ad Cathedrales eccleſias aſſumendi ſint? Sed Collegiatarum, Cathedralium &c. eccleſiarum diſcrimen nec Dei verbo, nec piæ antiquitatis exemplo nititur, & typhi Pontificii indicium præbet. Scientia verò rerum ſacrarum, linguarum originalium, bonarum artium, quali pollere debeant ad munus aſſumendi, exprimi debuit. Nam ea quidem Scholaſticæ matæologiæ, & Juris canonici, nec non deſultoria Linguæ Latinæ notitia, ad munus aliquod ſacrum ritè obeundum minimè ſufficere poteſt. Capite III. de diſtributionibus proventuum, *quarto* de ſuffragiis in capitulo, & ſuſcipiendis Ordinibus ab iis, qui dignitates, perſonatus, præbendas &c. oneroſas obtinent agitur. Caput V. de diſpenſationibus extra curiam Epiſcopo committendis, multorum reprehenſionem non immeritò incurrit, objicientium, olim diſpenſationes omnes à Paſtoribus in propriis eccleſiis adminiſtratas eſſe; temporis verò progreſſu Romanos Pontifices ſibi nonnullos caſus principales reſervâſſe, quibus reſervationibus non aliud quæſitum ſit, quàm Bullarum Pontificiarum actio, quibus divenditis ſatius exiſtimaverint, ut ille opus exequatur, qui id exequi potuiſſet, niſi ei interdictum eſſet, quàm quivis alius. Capite *Sexto* Epiſcopis tanquam Apoſtolicæ ſedis Delegatis vendicatur extrajudicialis cognitio commutationis ultimarum voluntatum. Quæ manifeſta eſt miniſtrorum eccleſiæ in populum, verbo Dei, quod vetat eos, qui Chriſto in eccleſia ſerviunt, ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις implicari, & æquitati, addo & Regiis Conſtitutionibus repugnans juriſdictio. Accedit quòd ex juris, tum

civilis

civilis tum Pontificii ſanctione nihil firmiùs religioſiùſque, quàm poſtremum defuncti judicium obſervari debeat, adeóque pro arbitrio Præſulis alicujus haud facilè mutandum ſit. Meritò igitur judicâſſe multos teſtatur Hiſtoricus, *abuſum illum eſſe intolerabilem, quòd in comperto ſit, teſtamentorum vim omnem à jure civili pendere, horúmque mutationem ei deberi. Quòd ſi quis dicat, vigorem ſuum à lege naturali habere, eò minùs ſacerdotibus quidquam in ea authoritatis competere. Adminiſtrandæ teſtamentorum curæ leges non à Conciliis, ſed Majeſtate petendas, cùm eam non exerceant ut Chriſti Miniſtri, ſed membra ac brachia Reipub. ſecularis, pag.526.* Si quod ejuſmodi olim in Eccleſia Epiſcopis judicium tributum eſt, ſingulares cauſas habuit, quibus ceſſantibus ipſum quoque factum ceſſare debet. Non pecuniarum, ſed conſcientiæ cura fidos Eccleſiæ miniſtros decet. Capite VII. innovatur Decretum Innocentii IV. Papæ de appellationibus. Hæc ſpectant ad Juriſdictionem Epiſcoporum, ſuperiùs à nobis oppugnatam. Capite VIII. Epiſcopis tanquam Apoſtolicæ ſedis delegatis vendicatur poteſtas exequendi piorum diſpoſitiones tam in ultima voluntate, quàm inter vivos, viſitandi Hoſpitalia, Collegia quæcumque, ac Confraternitates laicorum, dummodo non ſint ſub immediata Regum protectione, nec non eleemoſynas montis pietatis, ſive charitatis, & pia loca omnia, etiamſi eorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita, &c. cognoſcendi. Clauſula ea, quâ excipiuntur ea loca, quæ ſub immediata ſunt protectione Regum, adjecta eſt in Regis Hiſpaniæ gratiam, utpote gaudentis privilegio exemptionis, inprimis quoad Regnum Siciliæ, quo propter Monarchiam antiquitus munitum fuit. Pugnat autem illud decretum cùm facultate libera, quam quiſque habet in deligendis in ſuo Teſtamento executoribus, & ejus cura hæredi committenda, & cum Dei verbo, quod vetat Eccleſiæ miniſtros rebus hujus ſeculi ſe immiſcere. Sed & cura ac adminiſtratio externa Xenodochiorum aliorúmque piorum & calamitoſorum locorum Epiſcopis nullo jure competit, & iiſdem etiam abrogata eſt in Gallia, ob pravam ipſorum adminiſtrationem, *quia* videlicet *locorum illorum reditus, aut certè maximam partem ſibi inque ſuam rem adſcribebant, adeò ut propemodum nomina Hoſpitaliorum & Hoſpitalitatis aboleverint, inque titulos Beneficii mutaverint, quæ ſibi collata eſſe aſſerunt, pauperes alimoniâ ſuâ fraudantes, Deíque præceptis nec non fundatorum intentioni refragantes,* uti verba edicti Caroli IX. habent. Eadem labe contaminatum eſt caput IX. quo adminiſtratores quorumcunque piorum locorum reddere rationem jubentur ordinario, niſi aliter in fundatione ſit cautum. Cui decreto minimè obſequentem ſe gerit Gallia, in qua coram judicibus Regiis, præſente quidem Epiſcopo, aut ejus vicario, ratio ab adminiſtrationibus redditur.

 Capi-

Capite X. Notarii Epiſcoporum examini & judicio ſubjiciuntur, an videlicet ſint capaces, & idonei nec ne? qui ſi idonei reperti non fuerint, aut ſi quid forte in muneris ſu functione deliquerint, Epiſcopo poteſtas datur, eos exercitio in negotiis Eccleſiaſticis perpetuò aut ad tempus interdicendi. Quod ipſum quoque architectonicæ poteſtati derogat, & Eccleſiæ miniſtrum in temporalem judicem deformat. Unde etiam in Gallia ad ſolum Regem, Regióſque judices notitia delictorum à Notariis admiſſorum pertinet. Ultimo denique capite bonorum cujuſcunque Eccleſiæ aut pii loci occupatores quacunque dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeant, anathemati ſubjiciuntur. Atque adeò tum Pontifici & Clero bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratio in ſolidum vindicatur: tum & poteſtas corrigendorum in bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione abuſuum, ſupereminenti poteſtati eripitur. Hæc videlicet illa fabula eſt, quam jam olim Bonifacius VIII. agitavit, ſcribens ad Philippum Francorum Regem hæc in verba: *Bonifacius Epiſcopus Servus Servorum Dei, Philippo Francorum Regi. Deum time, & mandata ejus obſerva. Scire te volumus, quòd in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes. Beneficiorum & prabendarum ad Te collatio nulla ſpectat: & ſi aliquarum vacantium cuſtodiam habeas, uſum fructum earum ſucceſſoribus reſerves: & ſi qua contuliſti, collationem haberi irritam decrevimus, & quatenus proceſſerit, revocamus.* Sed cordatum generoſúmque reſponſum Rex edidit in hæc verba: *Philippus Dei gratiâ Francorum Rex, Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice, ſalutem modicam, ſive nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui non ſubeſſe: aliquarum Eccleſiarum & prabendarum vacantium collationem ad nos jure Regio pertinere, & percipere fructus earum: contra omnes poſſeſſionem noſtram viriliter nos tueri: Secus autem credentes fatuos reputamus atque dementes.* Cúmque Bonifacius omnium ferè beneficiorum collationem ad ſe traxerit, Bullis reſervatoriis, gratiis expectativis, aliiſque id genus proviſionibus, eóque contra canonum decreta, quaſi ſub haſta pluris ementibus addixiſſet; idem Rex in Antiſtitum & Baronum Regni ſui generali conventu, ejus rei gratia convocato, Bonifacium hæreſeos ac Simoniacæ pravitatis, aliorúmque criminum reum peregit. Et hodiéque Gallia Decreto huic Tridentino fortiter refragatur, anathemate eorum nihil penſi habito. Nóſque etiam ſuperiùs uſurpatam iſtam, & in Concilio hoc confirmatam juriſdictionem eccleſiaſticam, ex verbo Dei profligavimus. Lubet heic memorare querelam de his Decretis multorum in ipſo Papatu, quam texit Hiſtoricus lib. VI. pag. m. 525. Querebantur illi, *bonorum eccleſiaſticorum dominium olim fuiſſe totius eccleſiæ, hoc eſt, omnium Chriſtianorum unum in cœtum coeuntium. Eorum adminiſtrationem Diaconis, Subdiaconis, aliiſque Oeconomis commiſſam, inſpectoribus Epiſcopis & Sacerdotibus, ad ea*

in

in victum miniſtrorum, viduarum, infirmorum, pauperum, in educationem puerorum & adoleſcentum, in hoſpitalitatem, redemptionem captivorum, aliáque opera pia diſtribuenda. Clerum igitur cœpiſſe primò velle partem ſuam internoſcere, & ab aliis ſeparare, eáque ad libitum uti. Creſcente abuſu non populum duntaxat bonorum dominio prorſus excluſum, & Clericos pro adminiſtratoribus factos dominos, verùm etiam id omne, quod pauperibus hoſpitalitati, Scholis, aliiſque piis operibus deſtinatum fuerat, ab iis proprios in uſus converſum. Ea de re cùm multis Seculis homines fruſtra queſti eſſent, laicos ſolo pietatis ſtudio in quibuſdam locis alia Xenodochia, alias Scholas, alióſque pietatis ac charitatis montes, qui piis operibus ſufficerent, erexiſſe, adminiſtratoribus tamen laicis. Nunc verò hoc ſeculo, quo omnia poſtulatis remediorum, & ut Xenodochia & Scholæ iniquè à Sacerdotibus occupata juſtis Dominis reſtituantur, perſtrepunt, Synodum, quæ juſtis dolentium precibus auſcultare debuit, & Collegiis, Scholis, Xenodochiis, aliiſque locis piis ablata reſtituere, Capite VIII. & IX. portam aperuiſſe invadendis etiam iis, quæ poſtea fuerant inſtituta, inſpectione Epiſcopis demandata. Qua quidem via quando bona olim iiſdem piis operibus dedicata, fuiſſe occupata conſtat, & ad alios uſus minimè pios translata, ecquem dubitaturum, quin intra breve tempus ab eodem medio idem effectus ſit manaturus? Atque id ipſum à Curiis Parlamenti in Gallia animadverſum, à quibus apertè dictum ſit, Synodum auctoritatis ſuæ fines exceſſiſſe, manu in alienam meſſem, nempe bona Secularia, immiſſa, cùm tamen indubitatum ſit, titulum pii operis Sacerdoti jus nullum acquirere. Chriſtiano enim cuivis liberum eſſe bona ſua pro arbitrio cuivis operi applicare, nulla habita ratione legis cujusquam, quam ei Eccleſiaſticus imponere poſſit. Aliàs intolerandam fore laicorum ſervitutem, ſi illis non liceat, niſi ad nutum ſacerdotis cuiquam benignè facere. Hactenus illi. *Duodecimò* & poſtremò de Decreto ſuper petitione conceſſionis calicis ad Pontificem remittendo, pauca etiam in medium afferre lubet. Ac decretum quidem illud ante omnia alieno loco & perverſo ordine collocatum eſſe, abundè liquet. Recenſendum enim fuerat in decreto fidei. Verùm quia vulgatum axioma erat, in ſtabiliendis fidei Decretis unanimem conſenſum, vel certè talem, ut notabilis aliqua pars non diſſentiat, requiri: at in condendis Reformationis Decretis majorem ſuffragiorum partem ſufficere, hinc factum, ut Decretum illud, contradicentibus multis, ejus architecti non cum fidei, ſed cum Reformationis Decretis conjungendum duxerint. Sed de hoc quicquid fiat, certè Tridentini ejuſmodi Decreto conceſſionem calicis ad Pontificem rejicere non debuerunt. Etenim mandata Dei cùm ἀνυπεύθυνα ſint, æquum non eſt, ut illorum diſpenſatio ulli homini ſubjiciatur. Tum nititur hoc decretum imaginaria plenitudine Pontificiæ poteſtatis, quæ verbi Divini jure nulla eſt. Deinde timiditatem Synodi arguit, quæ Spiritui S. cujus aſſiſtentiam jactavit, confidere non auſa magis ſe ad nutum Papæ componere neceſſum habuit. Etenim conceſſio

Calicis,

Calicis ex jure Divino vel neceſſaria, vel libera fuit. Si *prius*, cur Synodus eam non definivit, quæ multa alia hactenus majoris momenti capita definivit. Si *poſterius*, an res liberas, adiaphoras tractare ac definire non potuit, quæ ſibi animarum curam & univerſum ſpirituale regimen traditum eſſe gloriabunda credidit? Quod argumentum etiam Quinqueccleſienſis Epiſcopus urgebat. Accedit dilemma, quod Petrus Daneſius Vivarienſis Epiſcopus in ipſa Synodo nectebat. Conceſſio Calicis, inquiebat ille, ad Pontificem remiſſa eſt, vel tanquam ad ſuperiorem, vel tanquam ad inferiorem. *Non tanquam ad ſuperiorem*, tum quia hactenus Synodus auſa non eſt definire, quæ ſit poteſtas ſuperior: tum quia ad ſuperiorem non itur niſi ob incurrentes inextricabiles difficultates, quales hic nullæ apparent. Non *tanquam ad inferiorem*, quia ad inferiorem non fit remiſſio, niſi ad moleſtias ſuperiore indignas evitandum, quales etiam hoc loco minimè apparent. Præterea revera populum Chriſtianum Synodus ludos fecit. Etenim poſtulatum calicis primitùs ad Papam delatum, ille ad Synodum rejecit. Synodus petitionem juſtam, ſex integros prius menſes agitatam, dein ad accuratiorem diſquiſitionem duos iterum menſes dilatam, poſtliminio ad Pontificem remiſit. cùm ſine tanti temporis jactura, abſque tot officiis ac laboribus in ipſo ſtatim principio ad ipſum remitti potuerit. Unde publica querela ſonabat, conditionem Chriſtianorum eſſe juxta prophetiam Eſajæ: *Manda, remanda. Expecta, reexpecta.* Denique alii non erubuerunt levato velo dicere quod res eſt, nimirum Synodum hoc decreto haud obſcurè faſſam eſſe, rationes eas, quibus calix à nonnullis negatus eſt, idoneas & ſufficientes haud eſſe. Nam ſi idoneas judicâſſent, in prohibitione perſeverandum fuiſſe. Si dubias, in examine pergendum.

QUÆ-

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ
Ad
Decreta Fidei Seſſionis XXII.
DE SACRIFICIO MISSÆ.
QUÆSTIO I.
An in actione Cœnæ, quam Miſſam vocant, offeratur Deo externum & proprium Sacrificium, non laudis duntaxat, gratiarum actionis, commemorationis, ſed verè propitiatorium?

AFfirmat Synodus Cap. I. & II. nec non Can. I. & III. Et capite quidem *primo* aſſerunt Patres, Chriſtum, quamvis ſemel in ara crucis ſe Deo Patri oblaturus fuerat; quia tamen per mortem ſacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœna noviſſima reliquiſſe ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, & ſalutaris ejus virtus in remiſſionem peccatorum, quæ à nobis quotidie committuntur, applicaretur. Declaraturum igitur, ſe ſacerdotem illum eſſe ſecundum ordinem Melchiſedeci conſtitutum, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe, ac ſub earundem rerum ſymbolis Apoſtolis, quos tum ſacerdotes fecerit, ut ſumerent, tradidiſſe, & eiſdem, eorúmque in ſacerdotio ſucceſſoribus ut offerrent, præcepiſſe per hæc verba: *Hoc facite in mei commemorationem.* Atque ita Catholicam Eccleſiam ſemper intellexiſſe & docuiſſe. Ne verò qualecunque ſacrificium intelligatur, ſubjiciunt capite II. quoniam in hoc ſacrificio idem ille Chriſtus contineatur, & incruentè immoletur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit, iccirco iſtud *verè propitiatorium* eſſe, quippe cujus oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittat. Unam enim eandémque eſſe hoſtiam, eundem nunc offerentem ſacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſam. Hactenus Tridentini. Nos fatemur

temur equidem,in Eccleſia Chriſtiana & quolibet Dei cultu neceſſarium eſſe ſacrificium , ſive illud ſit *externum* & propriè , ſive *internum* & communiter dictum. Agnoſcimus , Chriſtum ſeipſum ſemel in ara crucis Deo Patri obtuliſſe, in plenariam peccatorum noſtrorum expiationem , & Dei cœleſtis Patris propitiationem. Neque etiam moroſè cum quoquam contendimus,an Euchariſtia poſſit appellari *Miſſa*. Extat enim illud vocabulum apud Ambroſium & Leonem in Epiſtola ad Dioſcurum Alexandrinum,nec non in Epiſtola Cornelii Papæ ad Lupicinum Viennenſem,cujus temporibus circa finem ſeculi III. uſurpari cœptum videtur. Miſſa autem pro *miſſione*, *remiſſione*, dicta notabat totum ordinem agendi, ſeu liturgiam veterum,diſtinguebáturque in Miſſam fidelium & Catechumenorum, quæ poſterior κατ' ἐξοχὴν *Miſſa* dici ſuevit : uti Caſaubonus ſuis in Baronium Exercitationibus eruditè demonſtrat. Miſſæ igitur nomine κατ' ἐξοχὴν ipſa Euchariſtiæ celebratio veniebat. quo ſenſu ab hac voce nulli abhorremus. De voce enim litem movere , ubi de re ipſa convenit, facinus eſt *μικροψυχίας γέμον*. Adverſariis autem Miſſa non eſt ipſa communio , quæ à miſſa ſecluditur, ſed potiùs acroama illud & ſpectaculum , ac theatrica illa repræſentatio per verba,ornamenta , ritus , geſtus, actúſque ejuſmodi mimicos. Neque etiam intercedimus, quò minùs Euchariſtia dicatur *Sacrificium*, nimirum *Symbolicè*,ratione communicationis , repræſentationis, applicationis & gratiarum actionis. Verùm in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis & vini offerri Chriſtum Deo Patri,adeóque in ea peragi ſacrificium propriè dictum,externum,corporale, & quidem verè ἱλαστικὸν,propitiatorium pro peccatis hominum,tum viventium tum mortuorum,pernegamus. Etenim

ARG. I. Chriſtum in euchariſtia non eſſe præſentem externa,locali & ſubſtantiali præſentiâ,neque panem & vinum tranſſubſtantiari in corpus & ſanguinem Chriſti , ſupra efficaciſſimè probavimus. Non igitur Chriſtus corpore ſuo in Euchariſtia ſacrificari & offerri poteſt. Oblatio enim requirit præſentiam corporalem hoſtiæ.

RESP. REDING : *Subſtantialem Chriſti in Euchariſtia præſentiam ſupra demonſtravimus.* Tomo III Tract. 9. Ss.2. pag.257--259 Reſp. Non demonſtraſti quicquam,ſed aſſeruiſti ſine ratione & revelatione omni. Luculenter id ex noſtris addicta tua animadverſionibus conſtat.

ARG. II. Omne Sacrificium Deo placens, ab ipſo inſtitutum ſit oportet. At ſacrificium illud Miſſaticum nec à Chriſto inſtitutum, nec ab Apoſtolis uſurpatum eſt. Expendatur enim tota hiſtoria inſtitutionis Euchariſtiæ. In ea Chriſtus accumbebat menſæ,non Sacerdotis inſtar aſtabat altari :

altari : panem & vinum benedictione ſua ſanctificabat, & diſcipulis quidem diſtribuebat ad edendum, bibendum, non ad circumgeſtandum, adorandum, immolandum : atque id ipſum facere jubebat *εἰς ἀνάμνησιν ad recordationem*, adeóque repræſentationem, obſignationem corporis in cruce fracti, & ſanguinis fuſi, non ad expiationem, *propitiationem*, ſatisfactionem pro graviſſimis criminibus. Quod Chriſtus fecit, id ipſum etiam facere diſcipulos juſſit, qui proinde non aliud tradiderunt, quàm quod à Chriſto acceperunt, locupletiſſimo teſte Paulo 1. Cor. XI. 26. 27. Quid autem illi acceperunt? Non utique ſacrificium, ſed ſacramentum; non ad miſſificandum, ſed ad commemorandum, ad mortem Dei annuntiandam, uſque quò venerit; non panem & vinum tranſſubſtantiatum, vice Chriſti ſæpius ſacrificandum, cùm hoc ſemel ille fecerit, per ſe & plenariè in altari crucis. Cùm igitur Divina inſtitutione ſacrificium miſſaticum careat, impletur in miſſificibus querela Dei, Jerem. XIX. 5. *Ædificârunt excelſa Baalim, quæ ego nec præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.*

Resp. Reding : 1. *Myſterii alicujus veritas dupliciter contineri in ſacris literis dicitur, vel in actu ſignato, ſecundum ipſas voces; vel in actu quaſi exercito, ſecundum ipſam rei fide Divina credendæ veritatem. Licet autem ratio ſacrificii in actu ſignato, quod neceſſarium non eſt, ſacris literis expoſita non eſſet, nullatenus inde concludere liceret, dogma illud non eſſe de fide, quia ſaltem in actu exercito S. literis continetur. Etenim Sacrificium re ipſa eſt Cerimonia ſacra per Divinam authoritatem inſtituta ad Divinæ Majeſtatis, abſolutique dominii excellentiam ſub proportionata rei ſacrificatæ immutatione publicè proteſtandam. At Chriſtus in ultima Cœna benedixit pani & vino gratias agendo; atque ſic publicam Divinæ ſupremæ excellentiæ proteſtationem edidit. Cùmque inſtituta hæc fuerit, ceu commemorativa mortis Chriſti, ſic proteſtatur de Divina excellentia, ut eo ipſo abſolutum Dei in Chriſti ex Dei præcepto mortui vitam dominium recognoſcatur. Benedictionis illius ea vis fuit, ut per eam verificarentur verba, Hoc eſt corpus meum, adeóque prævia mutatione, qualis in ſacrificio eſt, corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini demonſtrando, corpus & ſanguinem ſuum dixit Chriſtus, in ultima Cœna Apoſtolis manducandum & bibendum dedit; & Hoc facere, adeóque ſe imitari Apoſtolos juſſit. 2. Quin etiam in actu ſignato ſacrificium exprimitur his verbis : Hoc facite, hoc eſt, ſacrificate in mei commemorationem. 3. Id ipſum ex viva in fidelium mentibus incorruptè propagata fide, Patrum Orthodoxorum teſtimoniis, & continuo uſu probari poteſt.* Ibid. pag 259—262. Reſp. Deſperatam profectò cauſam prodis, dum neglectis argumentis meis, quibus ſacrificii in Euchariſtia inſtitutionem ſolidè oppugnavi, neſcio quas, lubricas certè illas, actus ſignati & exerciti ſpeculationes reponis, & ſic inſtitutionem ſacrificii probare anniteris. Scilicet quia Chriſtus in Euchariſtia benedixit pani & vino, gratias egit, atque id, cui benedixit, corpus & ſanguinem ſuum eſſe declaravit, ideo ſacrificavit, hoc eſt, mutatione rei alicujus proteſtatus eſt de excellentia & dominio Dei. Hæc eſt demonſtratio inſtituti ſacrificii in actu *quaſi exercito*. Quia juſſit facere, quod ipſe fecit; ergo & ſacrificavit ipſe, & ſacrificare juſſit. Hæc eſt demonſtratio inſtituti ſacrificii in actu *ſignato*, qui nomen & rem ſignat ac definit; ut jam quodvis *facere* ſit ſacrificare.

Nam actus quilibet ſignatus rei proprius & adæquatus eſſe debet. Hæc rei tantæ, cui univerſus Papatus inædificatur, demonſtratio eſt. Proh hominum fidem! Nunquam certè Chriſtianus orbis demonſtrationes ejuſmodi excepiſſet, niſi priùs alibi cœca obedientia dementatus, alibi aperta vi, eculeis, laqueis, ferro & flamma, quæ potentiſſima jam diu argumenta veſtra ſunt, adactus fuiſſet. Sed propiùs ad rem. 1. Sacrificii propriè dicti propitiatorii definitionem tuam excutere equidem non libet. Unum dicam, omitti non poſſe, quòd ſacrificium propriè dictum, de quo hic quidem ſermo eſt, expiationis peccati vel proprii vel alieni gratia potiſſimùm inſtitutum ſit. Eſto igitur hæc perfectior & clarior definitio, quam veſtri etiam nonnulli probant: *Sacrificium ſacra actio eſt, qua Sacerdos ſecundum præſcriptum ac mandatum Dei, externam aliquam & ſenſibilem rem Deo offert, ut ea, deſtructionis interventu ritè ſacrificata, Deum placet, & peccata expiet.* Fatentur autem plerique veſtri, neque abnuis ipſe, *deſtructivam mutationem* in omni ſacrificio externo neceſſariam eſſe. Dum autem quæritur, quæ ſit illa *deſtructiva* in Sacrificio Miſſæ *mutatio*, ſic vobis aqua hæret, ut vix alibi magis perplexi & impediti videamini. Neque enim vos expedire poteſtis ab objectione illa: *Omnis veri & externi ſacrificii natura eſt, ut victima deſtructiva quadam mutatione conſummetur. At in Miſſa corpus Chriſti deſtructiva mutatione non conſummatur. Ergo in Miſſa corpus Chriſti non ſacrificatur.* Declinaturus ictum huncce Suarez *in Thom. 3 part. diſp. 73. Sc. 5.* aliique, etſi fateantur, de ratione ſacrificii eſſe aliquam mutationem hoſtiæ, negant tamen, neceſſariò deſtructivam rei oblatæ; ſed vel ſolam moralem etiam, qua ex re non deputata Divino cultui, jam ei deputetur & ſacra fiat eſſe debere ſufficere. Quam ſententiam Vaſquez *in 3. part. Tom. 3. diſp. 220. num. 19.* refutat eo argumento, quòd ſic ſequeretur *eum, qui in Sacerdotem conſecratur, & templum etiam, cui benedicitur, & calicem ſimiliter immolari & ſacrificari, cùm aliquid ſacrum circa hæc fiat.* Ergo pertendunt illi, ad eſſentiam ſacrificii propriè dicti concurrere debere talem mutationem, ut ex parte rei per ipſum ſacrificandi actum hoſtia, quatenus ſacrificatur, ſtatum accipiat decliviorem, & deſtructionem includentem. Sed de deſtructiva illa & ſacrificiali actione in Miſſa ii ipſi anxiè adeò diſputant, vix ut ſibi ipſis ſatisfacere, nedum aliis ſententiam ſuam perſuadere valeant. Johannes Malderus, Antuerpienſis Epiſcopus, *Tract. 10. de Juſt. & jure cap. 3.* novem ſuorum opiniones proponit, quas omnes refellere conatur, ne excepta quidem ſententia Bellarmini, pertendentis, in conſecratione hoſtiæ tria fieri, puta converſionem panis in corpus Chriſti, exhibitionem corporis Chriſti, quæ fit in altari; & ordinationem ad veram, realem & externam deſtructionem. Reſpondet Malderus, *non dici ſacrificari, quod remanet reſiduum poſt mutationem ſacrificalem, ſed quod talem mutationem ſubiit, ſicut in holocauſto cineres ex victima prodiecti ſacrificari dici non potuerint. Corpus autem Chriſti non pati illam panis mutationem. Tum oblationem non diſtingui à ſubjecto ſacrificali deſtructione; ſed in ipſa deſtructione ſemper aliquam oblationem eſſe. Denique parum referre, quòd ſub ea forma exhibeatur corpus Chriſti, nempe in forma cibi, & ſanguis in forma potus, quia deſtinatio ad deſtructionem non ſit ipſa deſtructio, ſed potiùs deſtinatio ad eam.* Similiter reliquas octo opiniones explodit; atque ipſe decimam hanc comminiſcitur, ceu *probabiliorem* (tanti enim momenti dogma in probabilitate conſiſtit) *quòd ſubſtantialis ſacrificii Miſſæ mutatio in eo ſita ſit, quòd Chriſtus, qui naturaliter homo vivus eſt, cibo potuique inidoneus, niſi occidatur in hoc Sacramento QUASI iterum mortuum accipiat eſſe, in quo jam tanquam occiſus comedi, & ſanguis ejus potari poſſit, quod ſacrificii veri rationem habeat, quamvis non realis immolationis, quia immolatio ex uſu vocis dicit*

cruentam ſacrificationem. Quid hoc aliud eſt, quàm ingenuè confiteri, in Euchariſtia non eſſe verum, proprium & reale ſacrificium, ſed tantùm ſacrificii in cruce peracti repræſentationem? Nam mutatio illa, quam ponit, non eſt realis vel phyſica, qualis in omni ſacrificio propriè dicto requiritur, ſed *Quaſi occiſio*, vel, ut poſtea loquitur, illud eſſe *in eſſe mortuo* non poteſt intelligi niſi ſignificativè & Sacramentaliter; neque poſſumus Chriſtum tanquam occiſum vel mortuum, anima ejus à corpore ſeparata, comedere niſi *ſignificante myſterio*. Ait ille quidem, Chriſtum pati *quodammodo & in Sacramento*, quod in cruce paſſus eſt. Sed illud *quodammodo*, & *in Sacramento* oſtendit, Sacrificium non fieri niſi *quodammodo* & *ſacramentaliter*. quod veteres dixere *ſacrificium memoriæ*, Scripturæ *recordationem mortis Chriſti*. Sed & Azorius *lib. X. 19.* conflictum illum rationem veri ſacrificii in Miſſa indagantium ſic exponit: *Sunt qui putant, rationem ſacrificii totam conſiſtere in verbis, precibus, ceremoniis & ritibus, qui in conſecratione adhibentur: eò quòd ſacrificii ratio, inquiunt, nequit in ipſa conſecratione conſiſtere: quin è contrario conſecratio ad rationem Sacramenti potiùs, quàm ad naturam ſacrificii pertinet. Alii exiſtimant, Sacrificii actionem tribus Sacerdotis actionibus conſtare, conſecratione, oblatione & ſumptione. Alii quidam ſenſere, ad rationem hujus ſacrificii quatuor, imò quinque concurrere, conſecrationem, oblationem, fractionem, ſumptionem. Alii rationem ſacrificii ponunt in duobus actibus, conſecratione & oblatione. Alii dicunt, totam ſacrificii rationem in una tantùm actione conſiſtere, videlicet in oblatione. Alii conſtituunt totam rationem ſacrificii in una actione, videlicet conſecratione.* Quid credas illis, qui ſibi non credunt, & in capitali quæſtione tot ſententiarum divortiis diſtrahuntur? Sed Redingium videamus. *Chriſtus*, inquit, *benedixit pani & vino, gratias agendo, atque ſic publicam Divinæ ſupremæ excellentiæ proteſtationem edidit.* Ergone quiſquis benedicit, & gratias agit, ſacrificat? Oſtende, ſi potes, in benedictione & gratiarum actione mutationem deſtructivam. *Inſtituta hæc fuit*, inquis, *ceu commemoratio mortis Chriſti.* An ergo commemoratio mortis alienæ Sacrificium, mutatio deſtructiva: commemoratio ſacrificii ſacrificium eſt? Atqui commemorans mortem alienam, non deſtruit, non ſacrificat aliquid, ſed mortem ac deſtructionem factam ſupponit. Quid quod comedentes & bibentes omnes, adeóque etiam fideles non Sacerdotes, comedendo, bibendo mortem Chriſti commemorant. *Benedictionis illius ea vis fuit*, inquis, *ut per eam verificarentur verba, Hoc eſt corpus meum.* Fateor. Benedictio igitur & pronuntiatio verborum illorum diſtinguuntur, ut prius & poſterius. Benedictio mutat, & mutatio facta prædicationem factæ ejus infert. Sed ubi hic, Redingi, ſacrificium, ubi deſtructiva mutatio? *In pravia*, inquis, *mutatione, qualis in ſacrificio eſt.* Atqui in ſacrificio non qualiſcunque mutatio, non certè moralis, ſed phyſica, hoc eſt, deſtructiva requiritur. Quid ergo in mutatione illà, quæ fit benedicendo, deſtruitur? An ſubſtantia panis & vini? Ita videtur vobis. Sed ſubſtantiam tamen illam panis & vini deſtructam ſacrificium eſſe non conceditis. An ſpecies panis & vini? Atqui illæ benedictioni ſymbola mutanti juxta vos non ſubſtant, ſed ſuperſtites manent, adeóque benedicendo non deſtruuntur. An corpus Chriſti, ſub ſpeciebus latens deſtruitur? Atqui & latere fingitis, & corpus Chriſti glorioſum deſtrui nequit. *Hoc ipſum*, concludis, *quod ſub ſpeciebus panis & vini demonſtrando, corpus & ſanguinem ſuum dixit Chriſtus, in ultima Cœna Apoſtolis manducandum & bibendum dedit.* Sed an ſic, loquere clarè & rotundè, vel ipſe Chriſtus Sacerdos corpus ſuum manducandum, & ſanguinem bibendum præbens, corpus & ſanguinem ſuum obtulit? Atqui quod ſacrificando offertur, in al-

tari poſitum Deo offertur. Quod aliis manducandum & bibendum offertur, nec in altari ponitur, nec Deo offertur, ſed manducantibus & bibentibus, qui ipſi cibum & potum illum non Deo libant, vel offerunt, ſed in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui convertunt. An Apoſtoli manducando & bibendo ſacrificarunt? Atqui in Cœna illa manducarunt & biberunt, non ut Sacerdotes, ſed ut fideles: & hodiéque apud vos laici manducant, nec ſacrificant tamen. Sic ſoles, Redingi, actus tuos *quaſi exercitos* ex Scripturis demonſtrare, hoc eſt, Scripturis illudendo Sophiſticen tuam exercere. Sed inferiùs argumentum iſthoc recurret. Interim argumentum ab inconſtantia & contradictionibus veſtris petitum, quódque definire non poteſtis, nedum unanimes, qua in re ſacrificialis deſtructio conſiſtat, ejuſmodi mihi videtur, ut vel ſolum Miſſam veſtram penitus jugulare poſſit. 2. Talis actus tuus ſignatus eſt, qualis fuit exercitus. Signat & ille Sophiſticen & audaciam tuam, qua non vereris τὸ ποιεῖν *facere* convertere in θύειν *ſacrificare*, de quo infra fuſiùs etiam. 3. Denique & ſuo loco manifeſtum faciemus, *vivam* illam, quam jactas, *in fidelium mentibus incorruptè propagatam fidem*, non aliud eſſe quàm figmenta veſtra, quæ veteris Eccleſiæ teſtimoniis detortis fucata Scripturæ opponitis.

ARG. III. Sacrificium propriè dictum requirit altare & ſacerdotem externum. At in N. T. nullum eſt altare, nulli ſacerdotes externi. Non *altare*, quia nuſpiam ſcriptura id oſtendit. Habemus equidem *altare* Hebr. XIII. 10. nempe Chriſtum, per quem ſemper offerimus Deo hoſtiam laudis, fructum nimirum labiorum nomini ejus confitentium; non externum, mole aliqua corporea conſtans, vel ex alia materia fabricatum. Non *ſacerdotes externi*, quia eorum inſtitutionem nuſpiam ſcripturæ memorant. Equidem Apoſtolus, qui numerum & naturam Eccleſiaſticorum munerum probè noverat, eorundem nomina & gradus accuratè percenſens Epheſ. IV. 11. Sacerdotum corporis Chriſti nuſpiam meminit. Cúmque ſcriptura tam copioſè egerit de ſacerdotio Melchiſedeci, & ſacerdotio N. T. nuſpiam illud vel uno apice collocat in miſſa, ſed potiùs in Chriſti morte Heb V 6. 7. 8. Claro indicio, non alium ſacerdotem eſſe N. T. quàm Chriſtum, ſeipſum Deo Patri in cruce immolantem. Imò Paulus Chriſtum diſertè facit ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedeci talem, cujus ſacerdotium ſit ἀπαράβατον, ſucceſſionis, adeóque etiam vicarii, ſuffraganei expers, Hebr VII. 24. Si ſucceſſores, vicarii, ſuffraganei Chriſti nulli ſunt, nulli igitur poſt Chriſtum ſacerdotes externi & propriè dicti ſunt.

RESP. REDING: 1. *Altarium in N. T. uſus conſtat ex teſtimoniis S. Patrum tum Græcorum, Clementis R. Dionyſii Areopagitæ, Irenæi, Athanaſii, Gregorii Nazianzeni, Cyrilli Hieroſol. Euſebii Cæſar. Gregorii Nyſſeni, Chryſoſtomi; tum Latinorum, Tertulliani, Cypriani, Hilarii, Optati Milevitani, Ambroſii, Hieronymi, Concilii Carthaginenſis III. Pauli Nolani, Auguſtini. 2. S. Paulo Hebr. XIII. altaris hoſtia eſt Euchariſtia, de qua fas non erat Judæis comedere. Ita S Patres exponunt. Cúmque dicat Apoſtolus: Nos habemus altare; non præteritum crucis Chriſti ſacrificium, ſed præſens aliquod neceſſariò intelligitur.*

tur, in altari illo conſummandum. Eodem collimant verba S. Pauli 1. Cor. X 21. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe & menſæ dæmoniorum. 3. *Sed & Sacerdotes in Eccleſia N. T. ordinatos eſſe, iidem fere, qui ſupra, Patres Græci & Latini teſtantur; & S. Paulus Epheſ. IV.* 11. *inſinuat nomine Paſtorum, quorum miniſterium eſt facere, quod Chriſtus fecit, adeòque ſacrificare.* 4. *Argumentum ex Hebr. V. 6. 7. negativum, adeòque nullius roboris eſt, maximè cùm Apoſtolus, uti ex v.* 11. *&* 12. *liquet, non univerſa myſteria exponere inſtituerit. Sed & ex capp. V. VI. VII. colligitur, Apoſtolum Ordinis Melchiſedeciani Sacerdotium pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu firmare voluiſſe. Chriſti autem ſacrificium in cruce peractum neque eſt ſecundum ordinem Melchiſedeci, nec in ſeipſo formaliter ſpectatum, cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu connexum.* 5. *Sed & S. Paulus Hebr. VII. 24. aſſerit, Chriſtum eò quòd maneat in æternum, habere Sacerdotium perpetuum. Quatenus ergo in Cœlo hoc Sacerdotium viget, vicarii expers eſt, quatenus verò in terra, vicarium habeat oportet, eo munere miniſterialiter fungentem; Chriſto tamen principaliter per miniſtros ſuos offerente; uti etiam Ambroſius in Pſal. 38 docet.* Id. pag 262 - 266. Reſp 1. Nullum ſine altari propriè dictum ſacrificium eſſe in confeſſo eſt. Miſſaticum igitur ſacrificium propriè dictum à Chriſto ſi inſtitutum eſt, altare pro eodem inſtitutum ſit oportet. At nullius uſpiam Scriptura meminit. Nam nec de eo ſtruendo vel conſecrando quicquam ſcriptum reperitur: & Chriſtus, Apoſtoli, & Chriſtiani ejus temporis Euchariſtiam apud menſam, non ſuper altare celebrarunt. Neque etiam Judæi quicquam primis Chriſtianis de violato Divinæ legis unicum altare apud ſuos erigi præcipientis mandato objeciſſe in lucubrationibus hodiéque reſiduis uſpiam leguntur. Cúmque Latini hodie in iis locis in quibus Chriſtianiſmum ſuum prædicant, altaria ſtatim erigere ſoleant; nihil tale Apoſtoli factitaſſe reperiuntur. In perſecutionibus etiam trium priorum Seculorum ſæviſſimis, & accuratè deſcriptis, nulla uſpiam deſtructorum altarium mentio eſt; cùm altaria in perſecutionibus ſuis everſa acerbiſſimè Latini hodierni commemorare ſoleant. Sed argumenta clariſſima, quòd Chriſtiani veteres altaribus caruerint, illud eſt, quòd Pagani veteres, Celſus apud Origenem, Cæcilius apud Minutium, omnes vulgò apud Arnobium, Julianus deſertor apud Cyrillum Alexandrinum, Chriſtianis exprobrant, quòd nulla habeant. Ex iis Cæcilius paganus apud Minutium Fel. *in Octav. p. 25.* ſic Chriſtianis inſultavit: *Cur nullas aras habent? Templa nulla? nota ſimulachra?* Dilutum eſt, quod Bellarminus *de Miſſa lib I. 16.* & infra *pag.* 305 Redingius excipiunt, *Chriſtianos caviſſe, ne Ethnici ſuis ſacris intereſſent, & ea pernoſſent.* Atqui ſi maximè ſacris non interfuiſſent, tamen ſicut Templa, ita altaria, res ſtabiles & per ſe viſibiles ſcire utique poterant. Neque Minutius Cœcilio reſpondens, altaria ſe habere affirmat. Ita Origenes Celſo exprobranti, nullos Chriſtianos habere *βωμὸς (aras)* id minimè equidem inficiatur, ſed confitetur. Ubi *βωμὸν aram* à *θυσιαστηρίῳ altari* diſtinguentem Perronium Cl. Dallæus *de Cult. Relig lib. VIII* 18. f. 22. doctiſſimè refellit. Idem *cap.* 25. *&c.* ſolidè demonſtrat, Tertullianum & alios poſt eum Græcos & Latinos Patres, à te oſtentatos, *aræ* & *altaris* nominibus impropriè uti, & *menſam* ſignificare. Nam iidem paſſim omnes rem eandem promiſcuè & *altare*, & *menſam* dicunt. Quin & *cap.* 26. ex Athanaſio, Latinorum Breviario, Optato, Socrate, Ruffino & Auguſtino docet idem, Menſas Dominicas, etiam poſtquam altaria dici cœperunt, ligneas tamen, & quidem ejus formæ, cujus hodie menſæ ſunt, fuiſſe. Quid quòd altarium ſuorum eſſentiam hodierni Latini in conſecratione conſtituunt? Atqui conſecrationem eam novam eſſe, vel ex ſolo Breviario Romano *ad d. 9 Nov, lect. 4.* colligere eſt, ubi *Silveſtrum Papam*

eos

eos ritus, quos in conſecrandis Eccleſiis & altaribus (impropriè dictis hoc eſt menſis) *Romana ſervat Eccleſia, primum inſtituiſſe*, traditur. Accedit & illud, quòd veteribus etiam abſque altari, ſeu menſa, Euchariſtiam celebrare religio nulla fuit. quod Luciani Martyris apud Philoſtorgium *Lib.II.*14. & Theodoretum *Hiſt.Eccl.cap.*20. exemplo comprobari poteſt. 2. Quæ altaris Hebr.XIII.10. memorati hoſtia ſit, heic non quærimus; ſed quale ipſum altare fuerit, externum & ligneum, an aliud. Certè Thomas Aquinas, cujus locum infra exhibemus, vel Chriſti crucem, in qua immolatus fuit, vel Chriſtum ipſum intelligi affirmat. Sed & Pontificale Romanum *Par.II. de Subdiac. p.*25. veriſſimè: *Altare quidem*, inquit, *Sanctæ Eccleſiæ ipſe eſt Chriſtus, teſte Johanne, qui in Apocalypſi ſua altare aureum ſe vidiſſe perhibet ante thronum. in quo & per quem oblationes fidelium Deo Patri conſecrantur.* Et Bellarminus ipſe *lib.I. de Miſſ. cap.*14. ingenuè: *Quia*, inquit, *non deſunt ex Catholicis, qui eo loco per altare intelligunt crucem, aut ipſum Chriſtum, non urgeo ipſum locum.* Tu, cedere neſcius, non præteritum crucis Chriſti ſacrificium, ſed præſens aliquod in altari illo conſummandum *neceſſariò intelligi*, ſciſcis. Sed de altari cùm quæratur, cur de ſacrificio reſpondes? *Atqui altare*, excipis, *intelligitur, quod habemus.* Chriſtum ergo non habemus, ſed habuimus duntaxat? Atqui jactantiæ veſtræ baſis eſt, quotidie eum vos in Miſſa habere. De loco 1. Cor. X 18. infra fuſiùs. 3. Miniſtros quoſvis S. Patres equidem *Sacerdotum* nomine inſigniunt, alludentes tum ad vocem *ἱερουργεῖν* Rom.XV.16. tum ad Malach. I. 11. ubi prædicantes Evangelium in toto mundo *puram Deo oblationem offerre* dicuntur: tum ad munus ſuum, quo ſpecialiter ſe Deo conſecrant: tum denique ad conſuetudinem appellandi Miniſtros in V. T. receptam, non ad rem, Sacrificium ſcilicet propriè dictum. uti infra probamus. Appellatio ergo illa juxta fidei & Scripturæ analogiam, quin & ſenſum ipſorum Patrum alibi expreſſum explicanda eſt. Quod enim S.Paulus Hebr.V.1. omnem Pontificem à Deo conſtitutum docet ad hoc, *ut offerat dona & victimas pro peccatis*, manifeſtum eſt, loqui eum de Pontifice & Sacerdote propriè dicto. quales Aharon, Melchiſedec, Chriſtus fuere. quibus ſolis, non Evangelii Miniſtris id ipſum Chriſtus applicat. Cúmque Chriſtus *obtulerit ſe ipſum Deo in ara crucis, & (NB.) unica illa oblatione conſummaverit omnes ſanctificandos*, Hebr.X.14. planum eſt, in N. T. ſoli Chriſto Sacerdotis nomen *φερωνύμως* competere. Quòd ſi autem ex appellatione Sacerdotis firmiter colligi poſſet notio Sacerdotis propriè dicti, externum Sacrificium offerentis, jam omnes fideles tales eſſent. Omnes enim fideles Sacerdotum nomine frequenter in Scriptura & apud S. Patres veniunt. *Sacerdotes* nuncupati veteribus ſunt ſoli Epiſcopi & Preſbyteri, non Diaconi, quia, uti Nicæni Concilii Canon 18. habet, *οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε, τοὺς μὴ ἐξουσίαν ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, nec canon, nec conſuetudo tradit, ut qui poteſtatem non habent offerendi, iis qui offerunt, dent corpus Chriſti.* Tales autem Diaconi erant. Eſt autem ibi *προσφέρειν offerre* impropriè Euchariſtiam adminiſtrare, hoc eſt, uti S.Hieronymus *Epiſt.*85. loquitur, *precibus ſuis corpus Chriſti conficere.* Sed de uſu vocis illius apud S.Patres quicquid fiat, illud certè myſterio non caret, quòd nuſpiam S. Scriptura Sacerdotum voce Evangelii Miniſtros inſignit. Nam ſub *Paſtorum* voce eos Epheſ.IV.11. inſinuari, quia inſtitutum erat, ut Paſtores *hoc facerent*, putidiſſimus Redingii coccyſmus eſt. Sic enim jam *hoc facere*, & *Sacerdotem eſſe*, æquipollebunt. Invertimus nos potiùs argumentum: Si Miniſtri N. T. nuſpiam Sacerdotes appellantur, non igitur *facere* illud, quod iis injunctum eſt, ſacrificare ſignificat. Quin & primis Chriſtianis notionem Sacerdotum re-

ceptam

ceptam haud fuiſſe,ipſe Bellarminus *de cultu Sanct.cap.*4. fatetur, *propter recentem*, ſic fingit,*memoriam Sacerdotii Aharonici, ne viderentur adhuc durare Ceremoniæ Judaicæ* veram rationem ſic ſupprimens, quòd in N. T. unicus verus Sacerdos, Chriſtus ſit quem Aharonica omnia ſola figurarunt. 4. Neque verò negativum argumentum eſt, ubi ſiletur id in loco,quod ſileri ad rei neceſſariam expoſitionem non debuerat. Qui ig tur de Sacerdotio N. T. & Melchiſedeciano agens, atque illud etiam κατὰ λέξιν explicans, nullo apice Miſſam tangit, vel Sacerdotes N. T. inſtitutos nullos memorat, is ſilentio ſuo nullos eſſe prodit. Nam Miſſam & Sacerdotis nomen vos neutiquam inter *δυσερμήνευτα explicatu difficilia*,de quibus S.Paulus Hebr. V.11.12. agit,numeratis, quibus nihil apud vos obvium magis eſt; adeò ut vel infantibus, quibus lacte opus,hoc eſt,tyronibus veſtris notiſſima iſthæc ſint. Hebræi quoque ſacrificiis externis aſſueti facilè ſermonem ejuſmodi comprehendiſſent. Et erant inter eos, qui ſenſus haberent exercitatos, ad diſcretionem boni & mali. Illine difficiliùs intelligere potuerunt myſterium Miſſæ,quàm Corinthii gentiles,quibus S.Paulum illud expoſuiſſe contenditis? Illud porro craſſum nimis eſt,quòd Chriſti ſacrificium in cruce peractum negas fuiſſe ſecundum ordinem Melchiſedeci. Quale enim ſacrificium habuit Chriſtus, quâ Pontifex ille ſecundum ordinem Melchiſedeci,ſi non habuit illud, quod in cruce obtulit? *Sacrificium,* inquis,*pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu.* Atqui tale eſt ſacrificium crucis, unica oblatio, quæ conſummat omnes ſanctificandos, Hebr.X.14. Quid enim poſt conſummationem ſanctificandorum omnium ampliùs pro perpetuò Eccleſiæ ſtatu deſideramus? Denique ſi ſacrificium crucis non fuit ſecundum ordinem Melchiſedeci, Chriſtus igitur ſe in cruce offerens non fuit ejuſdem ordinis cum illo Sacerdote,qui in Miſſa ſecundum ordinem Melchiſedeci offert. 5. Imò Chriſtus manens in æternum habet *ἱερωσύνην ἀπαράβατον Sacerdotium, quod in alios non tranſit,*Hebr.VII.24.Tu ingenioſè diſtinguis inter Sacerdotium,quod Chriſtus gerit in Cœlis, & quod gerit in terris. Illud vicarium non admittere,hoc admittere, garris. Ubi verò ſic Apoſtolus? Imò ille, *ſi in terra eſſet* (puta ſive in ſe, ſive in vicario,qui locum principalis implet) *ne quidem Sacerdos eſſet, cùm illi* (in terra) *ſacerdotes ſint, qui ſecundum legem dona offerunt*, cap.VIII.4. Atqui ſic haberet opus *καθ' ἡμέραν quotidie* (in vicariis terreſtribus) ſacrificare. quod tamen ille fecit *ἐφάπαξ ſemel,ſe ipſum offerens,* cap.VII.27. Quod quis ſemel perfecit, in eo vicario nullo indiget: ſed indiget in ſolo eo, quod imperfectum eſt, & quod per ſe perficere neceſſitate aliqua prohibetur. Certè S. Paulus idem Hebr.VII.23 24. imbecillitatis Sacerdotum veterum argumentum perhibet, quòd & plures ſimul fuerunt, & ſucceſſivè alii aliis morte ſublatis ſuccedebant. quod à Chriſti Sacerdotio removet. Quomodo removeret, ſi ipſe quoque ſacerdotio defungeretur in vicariis pluribus, & ſibi ordine ſuccedentibus? Quin & hac in re differentia Sacerdotii Aharonici & Melchiſedeciani, conſiſtit; quòd in illo plures locum habuerint: in hoc unus omnia ſine ſucceſſore vel vicario perficiat. Denique nullum exemplum dari poteſt in alterutro ordine miniſtrorum Sacerdotum vel manentium, Summo Sacerdote abſente, vel idem ſacrificium iteratò offerentium, quod ille ſemel obtulerat.

ARG. IV. Negat disertè Paulus Hebr.IX.25.26. &c. uſque ad v.19. Cap. X. Chriſtum ampliùs quàm ſemel offerri poſſe. Et ſufficientiam unicæ illius προσφορᾶς Apoſtolus ibidem emphaticè demonſtrat, *tum* quia

omnia peccata priſcorum ſeculorum Chriſti ſanguis in conſummatione ſeculi ſemel effuſus tollere & abolere potuit, cap. IX. 25. 26. *tum* quia convenit Divino ordini, ut ſicut omnis homo moritur ſemel, & mortem hanc ejus judicium ſequitur: ita Chriſtus ſemel, moriatur legi, & deinceps ſine peccato conſpiciatur, v. 27. *tum* quia ratio repetendi oblationem non convenit Chriſti ſacrificio, ſicut conveniebat ſacrificiis V. T. quæ nec accedentes conſummare poterant, cùm *ἀνάμνησιν* duntaxat, ſeu *commemorationem* peccatorum effecerint; nec peccata omnino auferre, cùm taurorum duntaxat & hircorum ſanguine conſtiterint, cap. X. 1—10. *tum* quia Chriſtus oblatione defunctus non manſit in terra, ut ſacerdotes Aharonici, ſed conſedit ad dextram Dei Patris *εἰς τὸ διηνεκὲς in perpetuum*, v. 11. 12. *tum* quia Chriſtus jam nihil aliud expectat, quàm ut ponantur hoſtes ejus ſcabellum pedum ejus, v. 13. 14. *tum* denique quia in Chriſti oblatione eſt vera, ſolida & perfecta remiſſio, quod verbis Jeremiæ confirmatur, c. V. 16—19. Quæ omnia liquidò demonſtrant, unicam oblationem Chriſti in cruce conſummatam adeò perfectam & ſufficientem eſſe, ut aliud ſacrificium citra blaſphemiam ſtatui nullo modò poſſit.

Resp. Reding: *Argumenta iſthæc non aliud probant, quàm quòd unica Chriſti in cruce conſummata oblatio adeò perfecta ſit, ut aliud ſacrificium, quo prius illud suppleatur, citra blaſphemiam ſtatui nequeat. Atqui in Miſſa non eſt ſacrificium ejusmodi ſupplens, ſed perfecti illius ſacrificii Chriſti applicativum duntaxat & rememorativum: imò in ea eadem eſt oblata hoſtia, idem offerens principalis, Chriſtus, nec aliud redemptionis pretium pro peccatis, quod etiam Ambroſius in Epiſt. ad Hebræos docet.* Ibid. pag. 266. 267. Reſp. *Κεκοφυγετον* iſthoc *Reſp. ad Object. XIII.* fusè & ſolidè diſcutimus. Unum dico, cùm Apoſtolus prægnantibus argumentis unitatem & Sacerdotii & Sacrificii Chriſti aſſerat, eo ipſo ſacrificia propriè dicta reliqua omnia, quocunque nomine ab hominibus induantur, jugulari: & argumenta S. Pauli æquè his directè opponi. Si enim ſanguis Chriſti in conſummatione Seculi ſemel effuſus omnia priſcorum peccata, ſine alio ſacrificio reali cujuſcunque nominis, abolere potuit: etiam peccata ſequentia ſine quocunque alio ſacrificio reali cujuſcunque nominis abolere poterit. Si una Chriſti oblatiò eſt, quia ſemel Chriſtus legi mortuus eſt, non alia erit cujúſcunque nominis, quia in ea denuo Chriſtus legi mori deberet. Si nulla ratio eſt repetendi oblationem Chriſti talis, qualis in V. T. repetitionis ratio obtinuit, non poterit eadem in Miſſa repeti quocunque nomine vel prætextu, quia ſic Chriſtus ſua oblatione ſemel facta peccatores non conſummaſſet, & quotidie in Miſſa fieret *ἀνάμνησις* ſeu *commemoratio* peccati denuo expiandi. Si Chriſtus, ut ſacrificio ſuo defungi poſſet manere non potuit in terra, ſed Cœlum ingredi, conſeſſurus ad dextram Dei, debuit, tum in terra ampliùs offerri non potuit, adeóque nec in Miſſa, quæ in terra celebratur, offertur propriè ullo modo. Tum denique ſi in Chriſti ſacrificio eſt vera, ſolida, perfecta remiſſio peccatorum omnium, ergo nihil remittendum in Miſſa, & vi Miſſæ, ceu ſacrificii, ſupereſt. En eodem

mucro-

mucrone Sacrificium veſtrum Miſſaticum, quod ſimul vobis applicativum & rememorativum; ſimul propitiatorium & reale, non ſine manifeſta terminorum contradictione, cluet, confoſſum! Si diſtinctiones veſtræ valerent, ipſi quoque Hebræi ſimilibus diſtinctiunculis unitatem ſacrificii Chriſti concedere, & Levitica tamen ſua cum eodem conjungere potuiſſent. Quid ſic S. Paulus præſtitiſſet? Neque etiam Miſſæ geſticulatio vel materia vel forma cum crucis ſacrificio congruit; niſi forte ſacrificuli milites Chriſtum crucifigentes & lancinantes repræſentare volunt. Materia ſacrificii Chriſti fuit corpus ejus παθητὸν, paſſibile, ſacrificabile. Tale poſt ejus in Cœlum ingreſſum amplius nullum eſt. Neque corpus Miſſaticum in Cœlo, ubi nunc Chriſtus corpus ſuum habet, ſed in capſula, nebula eſt. Fruſtra profectò Ambroſium in ſocietatem erroris veſtri vocas. Is enim de Sacra Cœna, tanquam de ſacrificio, alicubi loquitur, fateor. Sed qua mente? Certè poſtquam *in Epiſt. ad Hebr. X.* multis rationibus evicit, unicum eſſe Sacrificium, Chriſti nimirum cruci affixi, quia Sacrificium illud ſufficientiſſimum; quia Sacerdotis, quippe æterni, infinita & ſempiterna virtus; ſibi ipſe objectionem proponit: *Quid ergo nos? Nonne per ſingulos dies offerimus?* Nempe quia ſacra tum Cœna in magnis Civitatibus quotidie celebrari ſolita, ſeu civibus, ſeu peregrinis. Cœterùm ſic ille ſibi ipſi reſpondet ilico: *Offerimus quidem* (inquit) *ſed recordationem facientes mortis ejus: & una eſt hæc hoſtia, non multæ. Quomodo una eſt, & non multæ? Quia ſemel oblata eſt in Sancto Sanctorum. Hoc autem ſacrificium exemplar eſt illius, id ipſum ſemper offerimus.* Et paulò poſt: *Hoc autem, quod nos facimus, in commemorationem fit ejus, quod factum eſt. Hoc enim facite, inquit, in mei commemorationem. Non aliud Sacrificium, ſicut Pontifex, ſed ipſum ſemper offerimus, magis autem recordationem ſacrificii operamur.* Quis ita occœcatus eſt, quin videat, ſacrificium, immolationem ejuſdem Chriſti in Euchariſtia idem ei eſſe, quod ſacrificii, immolationis unicæ recordationem, commemorationem? Et quis unquam ſanus ſacrificii & immolationis recordationem, commemorationem vel ſacrificium propriè dictum, vel id ipſum ſacrificium, cujus recordatio, commemoratio eſt, dixit? Non ſic Ambroſius deliravit, qui *de Sacr. lib. IV. 4.* de pane & vino Sacramentalibus apertè enuntiat: *Sunt, quæ erant, & in aliud commutantur.* Et *cap. 5 1. Oblatio hæc eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Figura, teſtor conſcientiam tuam, Redingi, numquid propitiatura pro peccatis?

ARG. V. Sacrificium externum & verè ἱλαστικὸν *propitiatorium*, quo peccata remittantur, ſive *typicè* ſive *realiter*, oportet conjunctum ſit cum αἱματεκχυσίᾳ *effuſione ſanguinis*, teſte Apoſtolo Hebr. IX. 22. Suntque illa ἐξ ἀνάγκης connexa, Chriſtum *offerre* & Chriſtum *pati*: efficere *remiſſionem* peccatorum, & *ſanguinem* effundere, Hebr. X. 12. Unde illud: *Offer filium in holocauſtum*, notat *interfice*, Geneſ. XXII. 2. Hoc autem quomodo locum habere poteſt in ſacrificio tali, quod ipſa Synodus *incruentum* vocat? Verba Apoſtoli, quæ remiſſionem fieri ſine *cruore* negant, omni exceptione majora, & ſolis radio ſcripta ſunt. Non poteſt eſſe θυσία abſque θύειν, nec *occiſio* victimæ abſque *ſanguine*. Accedit, quòd Chriſtus remiſſionem peccatorum non impetrat, niſi quâ Mediator N. T. Ubi autem teſtamentum

eſt mors teſtatoris intercedat neceſſum eſt, Hebr. IX. 15. 16. Non poteſt Chriſtus N. T. Mediator ſacrificari ſine morte, neque mori poteſt ſine effuſo ſanguine.

RESP. REDINO: 1. *In Miſſa exhibetur Chriſti mors non phyſicè ac materialiter, ſed myſticè & repræſentativè, cum reali tamen ejuſdem efficacia per Chriſtum ei annexa. Ita S. Patres & liturgiæ, veluti illa S. Jacobi, in qua hæc extant: Offerimus tibi venerandum hoc & incruentum ſacrificium, &c.* Ibid. pag. 267. 268. Reſp. Frigidè profectò & jejunè ad diſertiſſimum argumentum reſpondes. Nam peccatorum remiſſionem ſine ſanguinis effuſione, adeóque morte, ſeu deſtructione phyſica, non repræſentativa illius, quod offertur, non contingere, argumentum probat. Tu in Euchariſtia eſſe mortem myſticam & repræſentativam Chriſti, regeris. Non ergo illa remiſſionis peccatorum cauſa eſſe poteſt, quia ubi mors in myſterio aliquo repræſentatur, (uti ſanè etiam in myſterio verbi Evangelii, & S. Baptiſmi, uti ex Rom. VI. 3. 4. Gal. III. 1. liquet, ad vivum, ſine ulla ſacrificii ratione, repræſentatur) ibi ipſa mors & ſanguinis effuſio, *ἱλασμοῦ propitiationis* & remiſſionis cauſa, non eſt. Nullum ergo ſacrificium incruentum & repræſentativum propriè dictum ſacrificium *ἱλαστικὸν propitiatorium* eſſe poteſt. Nam quod repræſentatur, repræſentatione ipſa prius eſt. Mors igitur & effuſio ſanguinis Chriſti, remiſſionis & propitiationis cauſa, quæ in Euchariſtia repræſentatur, prior ipſa Euchariſtia eſt. Non igitur in Euchariſtia ipſa eſt. Ingenuè, Redingi, & diſertè reſponde; in Miſſa Chriſtus offertur vivens, an ſanguine vivo mortuus? Si prius, non ſacrificatur in Miſſa. Sin poſterius, Chriſtus quotidie moritur, & ſanguinem fundit quod Scriptura negat. *In Miſſa*, ſic Bellarminus tuus reſpondet, *offertur quidem Chriſtus, qua eſt res vivens, & offertur in forma rei viventis, quantum ad repræſentationem, ubi ſolùm requiritur mors repræſentata, non autem mors reipſa. Sed ut eſt ſacrificium reale & propriè dictum, offertur in forma panis & vini, juxta ordinem Melchiſedeci.* Quis non hic videt contradictionum præſtigias, ex quibus ſacrificium Miſſæ conflatur? Scilicet in Miſſa Chriſtus ſimul offertur in forma rei viventis, & in forma rei viventis non eſt ſacrificium propriè dictum: at in forma rei mortuæ eſt ſacrificium reale & propriè dictum. In forma rei viventis ſacrificium repræſentatur; ſed in forma rei mortuæ ſacrificium idem habetur. Denique juxta ordinem Melchiſedeci offertur Chriſtus in forma panis & vini; & juxta ordinem ignotum in alia forma ſimul offertur. Prodigioſi dogmatis prodigioſas antilogias! Nil tale vel S. Patres vel liturgiæ veteres unquam aſſeruere. Neque enim, ubi Euchariſtiam *ſacrificium incruentum* Jacobi liturgia (ſuppoſititia illa, & ante Concilium Trullanum ignota) appellat, propriè dictum, reale, propitiatorium ſacrificium, cujuſmodi niſi cruentum nullum eſſe poteſt, agnoſcit. Niſi forte, quod de Jacobo, liturgiæ illius authore λειτουργῶν, Claudius de Xaintes *cap. de Jacobo* deliravit, non *Chriſtianè* duntaxat ille, ſed etiam *Judaicè* ſacrificavit.

ARG. VI. Cœna Domini eſt Sacramentum. At idem eſſe & Sacramentum & ſacrificium, eſt planè ἀσύστατον. Sacramentum enim tanquam pignus & ſigillum gratiæ datur à Deo, & à fidelibus accipitur: Sacrificium contra à fidelibus offertur & datur Deo, atque ab ipſo paternè acceptatur

ceptatur. Terminus *à quo* in Sacramento eſt Deus, *ad quem* homo. In ſacrificio contra res habet. Quantum igitur Oriens ab Occidente, cœlum à terra, tantundem Sacramentum à Chriſto inſtitutum, & ſacrificium Miſſaticum diſtant.

RESP. REDING: *Licet Sacramenti & Sacrificii ratio non poßit in una re ſubſiſtere: tamen in ipſa Sacramenti Euchariſtiæ confectione licet reperire rationem actionis ab homine tanquam Chriſti Miniſtro manantis, cujus terminus à quo ſit homo ad quem Deus; ſecus quàm in Sacramento. Sic Agnus Paſchalis in V. T & Sacramenti & ſacrificii rationem habuit. 2. Catechiſmus veſter Dial. 96. profitetur, Deum per Sacramenta ſimul nobis promiſſiones ſuas obſignare, ſimul nos obligare ad officium erga Deum & proximum. Annon hæ ſunt diverſæ in eodem Sacramento formalitates? Quid ni ergo & Sacrificii diverſa formalitas in eadem actione obtinere poſſint?* Ibid pag. 268. 269. Reſp. 1. In Euchariſtia quid conficit Chriſti Miniſter? Corpus dicitis, & ſanguinem Chriſti. Sed quo fine? An ut Deo, an ut hominibus offerantur & exhibeantur? Litem decidat inſtitutio, quæ corpus & ſanguinem Chriſti benedicendo confectum teſtatur, non oblatum Deo, ſed hominibus. Nam Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in Euchariſtia non Deo Patri ſuo obtulit, ſed diſtribuit diſcipulis, cum mandato: *Edite, bibite.* Viden' terminum ad quem non Deum, ſed fideles. Interim eandem actionem Chriſtus etiam ad ſe retulit, jubens edere, bibere *ad ſui commemorationem*, non ad ſui oblationem Deo faciendam. Bellarminus in Euchariſtia promiſſionem & ſignaculum diſtinxit; promiſſionem ajens conſiſtere in verbis: *Accipite, manducate*; ſignaculum eſſe ipſum corpus & ſanguinem Domini ſub ſpeciebus panis & vini. *Promiſſio*, inquit, *non eſt ſacrificium: at ſignaculum promiſſionis nulla eſt ratio cur ſacrificium eſſe non poſſit.* Ex nimia circumgyratione ſacrificii ſui in vertiginem actus ille, quid ſcriberet, neſcivit. Nam præceptum accipiendi & edendi promiſſionem interpretatur; & ſicut promiſſionis, ita etiam ſignaculi promiſſionis, in uno & eodem Sacramento, ſine ulla variatione motus, varios terminos imaginatur, ita ut promiſſio ad homines referatur, & ſignaculum promiſſionis ad Deum. Una eâdemque actione nihil accipi & dari poteſt. Vel igitur oſtendat nobis Redingius in Euchariſtia duas actiones, quarum una illa accipiatur ut Sacramentum, altera Deo offeratur ut ſacrificium (cujuſmodi diſtinctæ actiones erant in Paſchate, aſperſio ſanguinis agni ad altare Deo oblata, & epulum hominibus datum) vel commenti ſui τὸ ἀσύστατον agnoſcat. 2. Catechiſmi noſtri Dialogiſmum obtorto collo huc rapis. Nam in eo Sacramentorum diverſi fines ſubordinati, quorum nullus ſacrificialis oblatio eſt; non diverſæ formalitates Sacramenti & Sacrificii diſtinguuntur. Ludis profectò pueriliter.

ARG. VII. In tota actione ſeu celebratione Miſſæ nihil inveniri poteſt, in quo rectè ponatur eſſentia ſeu formalis ratio ſacrificii. Vel enim ea poſita eſt in fractione, vel in oblatione hoſtiæ quæ Deo fit, vel in conſecratione, vel in benedictione, vel in manducatione. Atqui non in *fractione*, tum quia corpus Chriſti *ἀπαθὲς impaßibile eſt*, quódque adeò etiam adverſarii cenſent ſub ſingulis hoſtiæ particulis integrum manere: tum quia quod integrum manet in ſe, id ſub alio, ſpeciebus nimirum, frangi nequit:

 quit:

quit: tum quia Bellarminus negat fractionem ad eſſentiam ſacrificii pertinere, eò quòd Miſſa aliquando peragatur ſine fractione, veluti cùm hoſtia integra cadit in calicem: tum denique quia Chriſtus fregit panem ante prolationem verborum, *Hoc enim eſt corpus meum*, quibus tranſſubſtantiationem fieri fingunt. Non in *oblatione*, quæ Deo fit, qua videlicet Presbyter attollens hoſtiam à Deo poſtulat, ut hanc oblationem prono affectu ſuſcipiat, quod ipſe quoque Bellarminus negat, tum quia eam oblationem non adhibuerit Chriſtus, imò nec Apoſtoli in principio: tum quia verba hujus oblationis non dicantur in perſona Chriſti, ſed in perſona miniſtri & Eccleſiæ; ſacrificium autem in perſona Chriſti præcipuè offeratur. Addere debuit Jeſuita, presbyterum poſt conſecrationem oculos intendentem in hoſtiam & calicem, ſic Deum affari: *Per quem* (Chriſtum) *hæc omnia, Domine, bona creas, ſanctificas, benedicis & præſtas nobis.* Id quod Deo offert, vocat *hæc bona*, & hæc bona dicit nobis præſtari & creari per Chriſtum. Non igitur offert Deo ipſum Chriſtum, ſed *bona*, quæ nobis à Deo dantur per Chriſtum. Non in *benedictione*, quia benedicere pani non eſt ſacrificare panem, vel offerre Deo ſacrificium expiatorium pro peccatis. Aliâs pater benedicens filiis, eos mactaret aut immolaret. Non in *conſecratione*, quam perhibent fieri tacita prolatione verborum H. E. E. C. M. & in qua Neoterici plerique rationem formalem ſacrificii poſitam eſſe ſtatuunt; tum quia conſecratio à benedictione diſtincta haud eſt, uti ſuperiùs probavimus: tum quia aliud eſt ſacrificium, aliud conſecratio hoſtiæ ſacrificandæ, quæ duo non minùs quàm media à fine diſtant: tum quia conſecratio ſacrificium præcedit, cùm alioquin futurum eſſet, ut res profana & non conſecrata Deo offerretur: tum quia hac ratione templi, vaſorum & ſabbathi conſecratio totidem ſacrificia eſſent: tum quia his vocibus *Hoc enim eſt corpus meum*, nihil à Chriſto Deo Patri, ſed Apoſtolis ſymbola oblata ſunt: tum quia in Miſſa nihil offertur Deo quod ſit conſecratum; non *panis*, cùm juxta illos deſierit eſſe panis; non *accidentia*, cùm color, ſapor, figura Deo in ſacrificium minimè offerantur; non *corpus Chriſti*, quod conſecrari & ſanctificari ab homine non poteſt, cùm ipſe Chriſtus nos ſanctificet: tum denique quia in Papatu die veneris diem Paſchatis præcedente nulla fit conſecratio, ſed hoſtiæ pridianæ jam conſecratæ imponuntur altari, quo non obſtante hæc Miſſa ſacrificium corporis Chriſti perinde appellatur. Non denique in *manducatione*, tum quia aliâs ſinguli de plebe forent Sacerdotes, & quotquot ſunt plebis & Sacerdotum ora, totidem eſſent altaria: tum quia manducare non eſt offerre Deo, ſed potiùs ab eo aliquid accipere:

æ: tum quia Sacerdos dicitur offerre Sacrificium pro populo, & manducat ipſe pro ſe, & in rem ſuam: tum quia Sacerdos in cœna dicitur repræſentare Chriſtum; is autem in euchariſtia repræſentatur ut moriens pro nobis, non ut manducans.

Resp. Reding: 1. *In myſteriis fidei non ſemper earum rationes formales ſeu quidditates imbecilli intellectu noſtro aſſequimur. Ita Theologi variis circa differentiam generationis filii, & proceſſionis Spiritus S. opinionibus diſtrahuntur. Nemo tamen pius alterutram negat, ſed captivandus intellectus eſt in obſequium fidei, credendúmque Divinis myſteriis, licet formalem earum rationem non aſſequamur. Satis eſt, Chriſtum in myſterii Euchariſtici tum confectione, tum conſumptione ſacrificium propriè dictum inſtituiſſe. 2. Licet in fractione Sacramenti & oblatione poſt conſecrationem fieri ſolita eſſentia Sacrificii non conſiſtat, utraque tamen illa accidentariè de ſignificatione ſacrificii participat. Nam corpus Chriſti in ſpeciebus ſibi conjunctis frangitur mediatè, & ſic mors Chriſti rememoratur, ceu proteſtativa ſupremi dominii Dei. Et oblatio conſecratione poſterior myſticam ſignificationem mortis Chriſti in cruce peractæ ſignificationem, ex Eccleſiæ inſtitutione pendentem, obtinet, adeóque de ſacrificio participat. Neque obſtat, quòd bona ea nobis dari per Chriſtum Sacerdos dicit, quia, quicquid Deo ſacrificamus, ab eodem accepimus prius. 3. Neque in benedictione à conſecratione diſtincta, ſed in conſecratione ſacrificii eſſentia conſiſtit; quia in tranſſubſtantiatione Euchariſtica intervenit Chriſti immolatio, quatenus illa eſt moralis quædam deſtructio, mortem Chriſti non tantùm ſpeculativè commemorans, ſed practicè exhibens, non quoad phyſicam vitæ privationem, ſed quoad ejusdem in cruce phyſicè peractæ mortis valorem ſatisfactorium, quo Divinum dominium peccato violatum reparatur; imò hæc ipſa Chriſti mors ſub myſtica quadam corporis & ſanguinis ſeparatione realiter per tranſſubſtantiationis intrinſecam naturam exhibetur. 4. Neque, uti tu arguis, conſecratio hoſtiæ & ſacrificium, ut medium & finis differunt; quia ſub hoſtiæ conſecratione non prævia quædam benedictio, ſed actio termini à quo in Sacrificii terminum ad quem tranſmutativa intelligitur; quæ à ſacrificio formaliter ſpectato nihil differt. 5. Neque etiam res profana & non conſecrata Deo offertur, ſi conſecratio ſacrificium non præceſſerit; quia in inſtanti conſecrationis terminativo panis ita tranſit in corporis Chriſti ſubſtantiam, ut eo ipſo res jam non profana, ſed ſacra Deo offeratur. Sic ergo in Miſſa offeruntur tum panis, tanquam terminus A quo; tum corpus Chriſti, tanquam terminus ad quem tranſſubſtantiativæ conſecrationis; tum accidentia, tanquam ſpecies cum corpore Chriſti quodammodo unita & ſacratæ. 6. Sumptio Euchariſtiæ licet non ſit de eſſentia ſacrificii, eſt tamen de integritate ejus ſubſtantiali, quæ eſſentiæ quandam extenſionem ſeu, proprietatum participationem ſuperaddit. Sic ſumptio Euchariſtiæ, quæ in officio Paraſceves fit à Sacerdote, Sacrificium vocatur, quia eſt quædam conſummatio ſacrificii præterita die peracti. Neque ita ſinguli de plebe Sacerdotes exiſtunt, quia ſumptio Euchariſtiæ non eſt pars integrans ſacrificii, niſi quatenus ex poteſtate conficiendi corpus Chriſti, ſolis Sacerdotibus conceſſa, procedit.* Ib. pag. 269. 272. Reſp. 1. Sicut myſteriorum rationem à priori in verbo Dei non revelatam, adeóque τὸ διότι nemo piè ſobrius indagat: ita credere rem, ſeu τὸ ὅτι rei nuſpiam revelatum, nec pii, nec prudentis eſt. Hic autem non de ratione myſterii ſacrificii à priori, ſed de myſterio, ſeu ſacrificio ipſo, quod ſine eſſentia non eſt, quæſtio eſt, an videlicet

delicet in Euchariſtia ſacrificium propriè dictum inſtitutum ſit; & ſi inſtitutum eſt, qua in parte, quo in actu Euchariſtiæ inſtitutum ſit; in benedictione, fractione, diſtributione, pronuntiatione verborum H. E. E. C M. manducatione, an alio? Qua de re Scholæ veſtræ doctores ſupra modum laborant; qui an formalitatem ſacrificii hujus intellectu ſuo ſinguli aſſecuti ſint, tu judica. Et ſi nulla in Euchariſtiæ parte, nullo in actu inſtitutum, vel oblatum eſt ſacrificium, planè nec inſtitutum, nec oblatum ſit oportet. Sic quomodo genitus ſit Chriſtus à Patre, quomodo proceſſerit Spiritus S. à Patre & Filio, non quærimus, dummodo genitum eſſe Chriſtum à Patre, procedere Spiritum S. à Patre & Filio ex revelatione conſtet, uti planè conſtat. Revelatis igitur ſimpliciter acquieſcere eſt intellectum captivare in obſequium Chriſti: non revelatis Divinitus, ſed à ſolo Papa & Spiritu ejus confictis fidem adhibere, id verò eſt intellectum captivare in obſequium non Chriſti, ſed Papæ, hujúſque adeò ſignaturam in frontem & manum ſuam recipere. Tibi verò illud Papæ myſterium adeò penitus notum eſt ut eſſentiam, integritatem, accidentia omnia, exactiſſimus ſcilicet partium Miſſæ diſſector, quaſi digitis tuis numerata in promptu habeas. Etenim 2. in fractione & oblatione poſt conſecrationem fieri ſolita, te definitore, nec eſſentia, nec integritas, (ſic tamen Bellarmino viſum) ſed accidentaria duntaxat ſacrificii quædam participatio eſt. Et tamen nihil ſacrificio & morti ſimilius eſt, quàm fractio; adeò ut oblatio Chriſti pro peccatis *κλάσις τοῦ σώματος fractione corporis ejus* 1 Cor. XI. 24. definiatur. Attamen in Euchariſtia non frangi immediatè & propriè corpus Chriſti, ſed ſymbola; & fractione ſymboli panis non frangi corpus Chriſti, ſed *fractionem corporis* ejus *rememorari*, hoc eſt, repræſentari & adumbrari, rectè mones. Si igitur in fractione non conſiſtit eſſentia hujus ſacrificii, multò minùs in reliquis actibus, minùs adhuc cum ſacrificio analogiæ habentibus conſiſtet. Probo etiam, quod in oblatione illa, quæ poſterior conſecratione eſt, eſſentiam ſacrificii conſiſtere negas. Sed rationes à me allatæ omnem ſacrificii ſive eſſentialem rationem, ſive accidentalem participationem ab eadem removent. Licet enim Sacerdotes homines nihil offerant de ſuo, non acceptum priùs à Deo, à quo bonum omne deſuper venit: tamen quod aliunde acceptum offertur, non hominibus illud, ſed Deo ſoli in veri nominis ſacrificio offertur. Accedit, quòd Chriſtum tali oblatione uſum eſſe, haud conſtat; & fatetur Bellarminus ipſe, pertendens ſupplementum illud factum eſſe ab ipſis Apoſtolis, cùm ceremoniæ iſtius celebrandæ ritum pleniùs ordinarunt. quod ex fictitiis liturgiis nequicquam probare ſatagit. Quaſi ſcilicet Chriſti ſacrificium aliquod imperfectum aliquando fuerit, quod blaſphemiam apertam ſpirat. Accedit, quòd & fractio prior fuit pronuntiatione verborum H. E. E. C. M. & oblatio illa eadem poſterior. Cùm igitur juxta vos ante pronuntiationem illam ſacrificium nullum exiſtat, & finita illa ſacrificium conſummatum ſit: quomodo quod ſacrificio prius & poſterius eſt, ad ejuſdem vel integritatem, quod Bellarminus pertenderat, vel accidentariam quandam perfectionem, uti tu nugare, pertinet? 3. Conſecrationem Euchariſtiæ benedicendo ſucceſſiſſe, & pronuntiatis verbis H. E. E. C. M. perfectam fuiſſe, liquidò ſupra demonſtravimus. Non ergo vel in benedictione, pronuntiationem illam antecedente, vel in conſecratione, utpote à benedictione haud diſparata, ſacrificii eſſentia conſiſtere poteſt. Et ratio tua pro conſecratione futilis planè eſt; tum quia figmento conſecrationis à benedictione diſtinctæ, tranſſubſtantiationis, & conſecrationis pronuntiatione verborum H. E. E. C. M. peragendæ innititur: tum quia immolationem Chriſti talem obtrudit, qualis nunquam extitit, vel exiſtet, *in morali* putà *deſtructio-*

ne

me, mortem Chriſti practicè exhibente, non quoad vitæ privationem, ſed quoad ejuſdem in cruce phyſicè peractæ mortis valorem ſatisfactorium conſiſtentem. Quæ enim, obſecro, hæc aſſertionum portenta ſunt? *Immolationem in morali deſtructione* (qualis non ſubſtantiæ, ſed accidentis cujuſpiam eſſe poteſt) *conſiſtere:* & *deſtructionem illam moralem Chriſti practicè exhibere* (cùm tamen ampliùs Chriſtus mori, adeóque mors ejus practicè, uti ſacrificium propriè dictum exigit, exhiberi nequeat:) *mortem Chriſti in Miſſa exhiberi non quoad vitæ privationem* (quaſi ulla mors ſacrificialis ſine vitæ privatione vel cogitari, & mors Chriſti in ſacrificio practicè citra deſtructionem phyſicam exhiberi poſſit) *ſed quoad ejuſdem in cruce phyſicè peractæ valorem ſatisfactorium* (quaſi ſacrificium reale & propitiatorium eſſe poſſit id, quod mortem Chriſti non in deſtructione vitæ ejus, ſed in repræſentatione valoris duntaxat & pretii exhibet.) Denique, ais, *hanc ipſam Chriſti mortem ſub myſtica quadam corporis & ſanguinis ſeparatione realiter per tranſſubſtantiationis intrinſecam naturam exhiberi.* Quid tuis ſermonibus intricatius, quid abſtruſius eſſe poteſt? Quid enim tibi *myſtica corporis & ſanguinis Chriſti ſeparatio eſt?* Nam vitâ Chriſtum privari in hoc ſacrificio negas. Quomodo ergo *myſticè* corpus & ſanguis Chriſti ſeparantur? *Myſterium* enim arcana revelatio eſt. Ubi arcanum illud continetur? Si *myſticam* ſeparationem intelligis ſymbolicam & Sacramentalem, quid illa ad ſacrificium? Denique quomodo Chriſti mors *moraliter* ſimul, & *practicè*, & *myſticè*, & *realiter* in tranſſubſtantiatione exhibetur? Et novas illas prophetias, nova myſteria, quo teſte fide digno probas? Nam Bellarminus equidem, tecum ſacrificii eſſentiam in conſecratione collocans, neque Chriſtum, neque Apoſtolos, neque Eccleſiæ primitivæ Patres teſtes dogmatis ſui prodidit; ſed novellos illos, ex Græcis Nicolaum Cabaſilam; ex Latinis Ruardum, Jodocum Tiletanum, Caſalium & Alanum, dignos ſcilicet, quibus tantùm authoritatis tribuatur. Idem *de Miſſa lib. I. 27.* perplexitatem veſtram in explicando hoc dogmate, adeóque extremè deploratam cauſam haud obſcurè prodit. Nam alios ait in conſecratione ſacrificii eſſentiam conſtituere, *quia per conſecrationem fit realis & vera mutatio corporis Chriſti.* Quæ ſententia ipſi non probatur, quia ſic ſolus panis triticeus ſacrificaretur, utpote qui ſolus mutatur. Tum mutatio, quæ fit in ſacrificio, ſenſibilis ſit oportet. Talis verò non eſt mutatio panis in corpus Chriſti. Denique non eſſet idem ſacrificium Eccleſiæ, & ſacrificium crucis quoad rem oblatam. Addere potuit, ſic nullum futurum diſcrimen ſacrificium inter & tranſſubſtantiationem, cùm tamen tranſſubſtantiatio omnino natura ſacrificium antecedere debeat. Debet enim corpus Chriſti eſſe & conſtitui, antequam ſacrificetur. Alios ideo in conſecratione eſſentiam ſacrificii Miſſatici reponere ſcribit, *quia per eam verè, licet myſticè & incruentè Chriſtus immoletur.* Hæc Redingii quoque mens eſt; minùs tamen ipſi etiam Bellarmino approbata, eò quòd verum & reale ſacrificium veram & realem mortem aut deſtructionem rei immolatæ deſideret; hæc autem tantummodo myſtica ſit. Tum ſi per conſecrationem vera & realis immolatio fieret, ea tamen non in altari, ſed in Cœlo fieret. Nam immolatio fit, ubi animal vivum occiditur, ſive ubi fit diviſio corporis ab anima & ſanguine. Porro diviſio, corporis Chriſti ab anima & ſanguine, ſi qua fit per verba Sacramentalia, non fit in altari, ſed in Cœlo. Ibi enim fieri debet diviſio, ubi res ante diviſionem præexiſtit. Vix autem credibile eſt, nec à quoquam forte inprimis Miſſæ cultore credetur, ſacrificium Chriſtianæ religionis non in terra, ſed in Cœlo tantummodo celebrari. Denique, ſic ἐμψύχως

ille, *vel in Miſſa fit vera & realis Chriſti mactatio & occiſio, vel non fit. Si non fit, non eſt verum & reale ſacrificium Miſſæ. Sacrificium enim veram & realem occiſionem exigit, quando in occiſione ponitur eſſentia ſacrificii. Si autem fit, ergo verum erit dicere, à Sacerdotibus Chriſtianis verè & realiter occidi. At hoc ſacrilegium, non ſacrificium eſſe videtur.* Imò verò non *videtur*, uti molliter & dubitanter loqueris, quia vix dubitas, quin à Sacerdotibus veſtris Chriſtus in Miſſa occidatur; ſed eſt. Et quandoquidem ex ſubtiliſſimi Cardinalis ſententia *Sacrificium verum & reale occiſionem exigit, & in occiſione ponitur eſſentia ſacrificii; dicere autem, Chriſtum verè & realiter occidi, ſacrilegium, non ſacrificium eſſe videtur*; incredibili dexteritate eum præditum eſſe oportet, qui vel ſacrificium verum & reale Euchariſtiam efficiet, & non occidet tamen Chriſtum realiter; vel qui Chriſtum realiter occidet, & ſacrilegium non perpetrabit. His porro Bellarmini argumentis, quibus tuam, Redingi, ſententiam confixit, ſi potes, reſponde. Ipſe denique Bellarminus ſic ſententiam ſuam explicat: *In Euchariſtiæ conſecratione tria fiunt, in quibus ſacrificii veri & realis ratio conſiſtit. Primùm res profana fit ſacra: panis enim, res alioqui communis & terrena vertitur in corpus Chriſti.* Nulla tamen hic immolatio, & realis occiſio comparet. *Secundò in conſecratione res illa ſacra ex profana effecta Deo offertur, dum in altari Dei collocatur.* Neque tamen omnis oblatio occiſio realis eſt: & collocare in altari atque occidere diverſa ſunt. Nondum ergo ſacrificium reale tenemus. *Tertiò per conſecrationem res, quæ offertur, ad veram realem & externam mutationem & deſtructionem ordinatur, quod erat neceſſarium ad rationem ſacrificii.* Quomodo verò conſecratio, quam dicitis fieri pronuntiatione verborum. *Hoc enim eſt corpus meum*; rem oblatam ad realem deſtructionem ordinet, explicandum fuerat. Nam verba illa pertenditis equidem habere vim effectivam corporis Chriſti, ſimul deſtructivam ejuſdem habere poſſunt? Attamen eſto. Nondum ſacrificium habemus. Ordinare enim ad deſtructionem, & deſtruere atque occidere realiter differunt. Quid ergo ſequitur? *Nam*, inquit Bellarminus, *per conſecrationem corpus Chriſti accipit formam cibi: cibus autem ad comeſtionem, & per hoc ad mutationem & deſtructionem ordinatur. Neque obſtat, quòd corpus Chriſti nullam in ſe læſionem patitur, neque eſſe ſuum naturale amittat, cùm manducatur Euchariſtia. Nam amittit eſſe Sacramentale, & proinde deſinit eſſe in altari, deſinit eſſe cibus ſenſibilis.* Sic eſſentia Sacrificii conſtituitur in duabus rebus, ordinatione ad deſtructionem, & deſtructione ſeu conſumptione τ eſſe Sacramentalis, de quo infra. Hic verò Dei atque hominum fidem appellamus, annon hæc mera ſit fruſtratio & ludificatio Chriſtianorum? Elato brachio, diſtrictóque gladio Chriſti mactationem & occiſionem realem ſine ſacrilegio conjunctam minatus Bellarminus eſt, totúſque jam pendebat, atque imminebat in ictum, cùm ecce inanem atque falſam illam cibi corporei perſonam, quam Chriſti corpori conſecratione circumligaverat, dentibus diſrupit, & Chriſtum immolaſſe ſe gloriosè prædicavit. Satius tamen erat ſic expectationem noſtram fruſtrari, quàm Chriſtum occidere. 4. Quid verò ineptius, ad eludendam vim argumenti mei, quòd conſecratio ſacrificio prior eſſe debeat, dici poterat, quàm *quòd actio termini à quo in terminum ad quem tranſmutativa* ſeu *tranſſubſtantiativa nihil à ſacrificio differat.* Nam terminus tranſſubſtantiationis *ad quem* juxta vos corpus & ſanguis Chriſti ſunt, quæ juxta vos tranſſubſtantiando demum fiunt, & incipere ſub ſpeciebus panis & vini incipiunt, non deſtruuntur. An eodem inſtanti res corporea inprimis, fieri & deſtrui poteſt? Ad has τερατολογίας vos obſtinatus in errore animus adigit. 5. In inſtanti conſecratio-

ſecrationis terminativo ais panem tranſire in corpus Chriſti, atque ſic rem jam non profanam, ſed ſacram offerri. Ergo ne, denuo quæro, ſimul panis tranſit in corpus Chriſti, ſimul corpus Chriſti offertur: hoc eſt, tranſitus ad eſſe ſimul eſt tranſitus ad non eſſe? Quæſo ipſe, depoſitis præjudiciis, aſſertionum tuarum monſtra perpende; ſimúlque nos pro perſpicientia tua edoce, quomodo dici poſſit, offerri & *panem* tanquam *terminum à quo* (cujus ſubſtantia, priuſquam periit, apud vos res profana, non ſacra cenſetur) & *corpus Chriſti*, tanquam *terminum ad quem tranſſubſtantiativæ actionis* (quod tranſſubſtantiando fit, non occidit) & *accidentia panis*, tanquam *ſpecies cum corpore Chriſti unitas & ſacratas* (quæ à ſubjecto ſeparata res nihili ſunt, & ne exiſtunt quidem.) Quis unquam ſacrificium ex rebus adeò differentibus, profanis & ſacris, animatis & inanimatis, vivis & mortuis, entibus & non entibus, exiſtentibus ſimul, & ſimul non exiſtentibus conflatum vidit? Atque hoc illud ſacrum Papatus totius palladium eſt: quin & ſacrificium eſt numero idem cum ſacrificio crucis! 6. Denique *ſumptio*, inquis, *licet non ſit de eſſentia ſacrificii, eſt tamen de integritate ejus ſubſtantiali, quæ eſſentiæ quandam extenſionem, ſeu proprietatum participationem ſuperaddit.* Quis myſteria hæc, nullo teſte, ratione nulla probata, vel intellectu perſpicaciſſimo aſſequi potis eſt: Quomodo ad *integritatem* rei *ſubſtantialem* pertinet, quod ad rei *eſſentiam* non pertinet? Quomodo rei eſſentiam obtinere poteſt, quod *ſubſtantialem integritatem* non habet? Annon ſic ſacrificium claudum, cœcum, mutilum Deo offert Sacerdos? Et eſſentiæ (quæ alias *ἐν ἀτόμῳ in indiviſibili* conſiſtere cenſetur) *extenſio* quomodo ab eſſentia ipſa differt? Et ſi poſt conſecrationem non ſumatur Chriſtus, (uti non tantùm ſtatim non ſumitur in conſecratione Paraſceven Paſchatis præcedente, ſed etiam hoſtiæ multæ aſſervatæ planè non ſumuntur) numquid tum integrè, perfectè Chriſtus ſacrificatus & immolatus cenſebitur? Si affirmas, non igitur ſumptio eſt de integritate ſubſtantiali. Si negas, offerri igitur Chriſtus poterit imperfectè. qualia ſacrificia vel in ipſis Judæis Deus damnavit olim. Negas tamen, ſacrificii conſumptionem, uti fit à populo, ſacrificii partem eſſe. Acutè. Nam populus certè Sacerdos non eſt. Sacrificium autem à ſolo Sacerdote peragitur. Sed *pars eſt ſacrificii*, inquis, *quatenus ex poteſtate conficiendi corpus, ſolis Sacerdotibus tributa, procedit.* Et tamen ante ſumptionem & conſumptionem jam corpus & confectum & oblatum cenſebatur. Et habebunt ſic dentes & ventres impuriſſimorum ſacrificulorum tantam deſtruendi Chriſti facultatem, quanta alibi reperiri non poteſt. Atqui conſumptio illa, quæ manducatione fit, non fit à Sacerdote, qua tali, ſed qua ejuſdem conditionis eſt cum populo. Nam qua Sacerdos eſt, ſuſtinet perſonam publicam: qua Sacramenta communicat, perſonam privatam gerit. Sed *in tota actione Miſſæ*, inquit Bellarminus, *nulla eſt alia realis deſtructio victimæ præter iſtam. Requiritur autem ad victimam realis deſtructio.* Sic ergo ut realem Chriſti in Miſſa deſtructionem habeatis, neceſſe habuiſtis manducationem Sacerdotis à ſacrificii integritate non excludere. Imò hæc ratio eſſentiam ſacrificii in manducatione conſtituit. Nam deſtructio ſacrificii quomodo non ad eſſentiam ejuſdem pertinet? Cùm verò ad realem illam deſtructionem explicandam venitur, illa tota in oblatione τῷ εἶναι non naturalis, ſed Sacramentalis reponitur. quam realem & ſacrificialem deſtructionem corporis & ſanguinis Chriſti eſſe, credat, qui vento quàm veritate paſci malit. Ubi ergo jam eſſentia ſacrificii Chriſti manet, & benedictione, & fractione, & conſecratione, & oblatione, & manducatione ne micam quidem ejus prodentibus? Deliteſcit in Democriti puteo. Fruſtra vos eam, repugnantibus maximè ſtudiis, inde eruere conati eſtis. Prudentiores

R 2 longè

longè veteres Scholæ veſtræ doctores fuerunt, qui circa curioſas quæſtiones cætera inſanientes, hunc tamen de Miſſa ſcopulum ſilentio prænavigare maluerunt. Magiſter eorum *lib. IV. d. 12.* parcè admodum & modeſtè definit, *illud, quod offertur & conſecratur à Sacerdote, vocari ſacrificium & oblationem, quia memoria, recordatio & repræſentatio eſt veri ſacrificii, & ſanctæ immolationis factæ in ara crucis.* Alexander Alenſis, Thomas, Bonaventura, Scotus, Biel, Durandus iiſdem phraſibus occaſione data utuntur, ſine ulla quæſtionum multiplicatione: quas ſanè nunquam illi in re adeò gravi omiſiſſent, ſi Seculo illo ſic myſterium illud revelatum fuiſſet, uti hodie à vobis docetur: vel aliquid in rem illam maximi momenti, quæ Papalis Eccleſiæ nervus eſt, dicere habuiſſent. Adeò illi cautiùs quàm caſtiùs mercari voluerunt.

ARG. VIII. In quolibet Sacrificio externo & propriè dicto victima oblata deſtruitur. At in Cœna Domini nulla eſt deſtructio θυσίμη. Quid enim deſtruitur? An panis? At negant prolatis verbis ſubſtantiam panis ſupereſſe. Neque panis ſubſtantia deſtructa cluere poteſt ſacrificium externum ἱλαστικόν. An Christus, quem ſub hoſtia latere volunt? Atqui is glorioſè jam regnans eſt prorſus ἀπαθής *impaſſibilis.* An accidentia? At nec illa vel deſtrui vel ſacrificari poſſunt. An τὸ eſſe Sacramentale corporis Domini, hoc eſt, *eſſe ſub ſpeciebus,* & ſic *eſſe cibum viſibilem?* Ita Bellarminus contendit. At ubi fit deſtructio τȣ̃ eſſe Sacramentalis, ut deſinat eſſe cibus viſibilis? Scilicet in ventriculo Sacerdotis communicantis, imò aliquando etiam muris. Ubi enim deſinunt ſpecies, ibi ſub iis eſſe quoque deſinit. Bellarminus verò idem *de Miſſa lib. 1. cap. 27.* aſſerit, Sacramenti conſumptionem ut fit à populo, non eſſe partem Sacrificii; ut autem fit à Sacerdote ſacrificante, eſſe partem ſacrificii eſſentialem. Cùm igitur manducatur euchariſtia, corpus Chriſti amittere eſſe Sacramentale, & proinde deſinere eſſe realiter in altari. Corruptis in ſtomacho ſpeciebus, ſine ulla ſui læſione deſinere ibi eſſe. Atque hanc eſſe veram & realem deſtructionem aſſerit. Perinde videlicet, ac ſi diceres, deſtrui hominem, cùm exuit tunicam. Ita etiam ad rationem veri ſacrificii ſatis fuiſſet, ſi Chriſtus veſtem ſuam ex lana, lino, imò accidentibus confectam cruci affigi paſſus eſſet, modò ille tandiu lateret ſub illa veſte ſpectator ridiculi dramatis, donec crucifixio perageretur, ipſe interim illæſus, nullóque mali ſenſu percitus. Quid futilius & cum majori ignominia de ejus ſacrificio dici potuit? Hæc ſcilicet ſunt impia Gnoſticorum & Aphtartodocitarum deliramenta. Chriſtus per paſſiones conſummatus eſt, ut princeps noſtræ ſalutis Hebr. II. 10. & V. 8. 9. At his ſi creditur, ſemper conſummatur ſine paſſionibus, per deſtructionem non realem, non τȣ̃ eſſe, ſed eſſe Sacramentalis, hoc eſt, per τὸ deſinere eſſe in ſtomacho ſacerdotis; & tamen nunquam eſt conſummatus, niſi ubi miſſa

offerri

offerri deſierit, quod in fine mundi fore ſperant. Scriptura Novum Teſtamentum, adeóque remiſſionem peccatorum collocat in fuſione ſanguinis Chriſti. At hi in deſtructione τȣ̃ eſſe Sacramentalis. Quid eſt ἐπιδιατάσσεσθαι τῇ διαθήκῃ προκεκυρωμένῃ, adeóque illam ἀθετεῖν *irritam facere* Gal.III.15. ſi hoc non eſt?

RESP. REDING: 1. *Panis ſubſtantiam ceu terminum A quo Euchariſticæ converſionis phyſicè deſtrui in Sacrificio Miſſæ, alibi oſtendimus. Ipſum etiam corpus Chriſti, terminum Ad quem tranſſubſtantiationis non quidem phyſicè, ſed moraliter (quod ad ſacrificii rationem ſufficit) deſtrui, inde probatur, quòd corpus Chriſti in Miſſa deſtruitur humano modo, quatenus accipit ſtatum decliviorem, & talem, quo reddatur inutile ad uſus humanos corporis humani, atque aptum ad alios diverſos uſus per modum cibi. In hac morali deſtructione vera ſacrificii ratio conſiſtit. Alii ſufficientem deſtructionem ex eo ſtatuunt, quòd ſub panis ſpeciebus panis ex vi verborum præcisè corpus Chriſti, & ex vi verborum præcisè ſanguis Chriſti ponatur ſub vini ſpeciebus. Licet enim ſic non deſtruatur corpus Chriſti, tamen ex vi verborum connaturaliter deſtructio illa ſequi deberet. unde veri ſacrificii rationem habet. 2. Eſſe Sacramentale conſiſtit in reali corporis & ſanguinis Chriſti ſub conſecratis ſpeciebus præſentia, importante actionem illam, qua corpus & ſanguis Chriſti accidentia illa in genere cauſæ efficientis ſuſtentant. Hujus & productio & deſtructio ex Chriſti inſtitutione ordinatur in talem mortis Chriſti memoriam, per quam à Sacerdote publica dominii Divini proteſtatio editur. Annon ſub tali formalitate veri ſacrificii ratio ſubſiſtit? 3. Aliud eſt eſſe rei ſubſtantiale, aliud accidentale. Atqui crucis ſacrificium ſubſtantiale eſſe Chriſti deſtruere debuit, non accidentale. quale hominis tunica eſt. 4. Licet Chriſtus in cruce per paſſiones conſummatus ſit, ejus tamen memoria ſub formalitate abſoluti Divini dominii proteſtativa, veri etiam Sacrificii rationem habet, ad applicandum valorem ſatisfactionis in cruce peractæ.* Ib. pag 272--274. Reſp. 1. Nec panis ſubſtantiam in Euchariſtia deſtrui; nec ejus in locum corpus Chriſti ſubſtitui, nec ſubſtitutum deſtrui; nec moralem deſtructionem rei ſacrificandæ ſufficere ad ſacrificium, nos fortiùs demonſtravimus. Deſtructionem verò illam, quæ *humano*, ita loqueris, *modo* fit, & per quam *res deſtruenda decliviorem ſtatum quendam accipit*, ſacrificialem neutiquam eſſe, exemplo ſacrificii Chriſti, quale Scriptura deſcribit, & quod ſine dubio veri ſacrificii numeros omnes habuit, diſce. Ille enim, ut ſacrificium reale & propitiatorium eſſe poſſet, haud ſatis habuit decliviorem ſtatum accipere; ſed *exinanitus eſt uſque ad mortem, mortem autem crucis*, Phil.II.1.2. &c. Et par ratio erat Leviticorum ſacrificiorum, in quibus victimæ non ſtatum quendam humiliorem & decliviorem, ſed deſtructionem naturæ ſuæ omnimodam patiebantur. Miſſaticum proin quod talem non patitur, reale, verum, propitiatorium eſſe nequit. Sed eſto etiam. In morali ejuſmodi deſtructione Chriſtianorum ſacrificium conſiſtere poſſit. Quomodo eam corpus Chriſti glorioſum, ἀπαθὲς, exaltatum ad dextram magnificentiæ, non exinaniendum ampliùs in æternum, ſubibit? Profectò undique conſtricti tenemini. Sed *alii*, inquis, *in eo deſtructionem ponunt, quòd ex vi verborum connaturaliter illa ſequi deberet.* id eſt Chriſtus deſtrui, occidi deberet. Quid *alii*, & *alii* apud vos de eadem illa re ſentiant, omnia ubique intuta reperientes, parùm penſi habemus. Quanquam illi *alii* æquè ineptiunt. Nam quòd corpus Chriſti *connaturaliter* occidi debuiſſe, ſacrile-

gè aſſerunt illud occidi,deſtrui negant tamen. Sacrificium autem reale, propitiatorium actualem deſtructionem poſtulat. 2. Realem corporis Chriſti præſentiam, & actionem Chriſti accidentia in genere cauſæ efficientis (cùm tamen illa eſſentialiter materiam, ſubjectum ad ſui ſubſiſtentiam requirant) ſuſtentantem temerè ſuppenis, non probas. *Hujus & productio,* inquis, *& deſtructio ordinatur ad Chriſti memoriam.* De productione nihil dicam. Deſtructio verò corporis Chriſti qualis eſt? Hoc agitur. Cur non explicas? Si naturalis, blaſphemia eſt aſſerere, Chriſti corpus glorioſum naturale deſtrui. Si Sacramentalis, vel ad ſigna, vel ad rem ſignatam (nam hæc, non alia Sacramenti materies eſt) vel ad unionem utrorumque (quæ Sacramentorum forma eſt) refertur. Si ad rem ſignatam, redit blaſphemia. Si ad ſignum, juxta vos accidentia panis & vini illud ſunt. Atqui hæc à ſubjecto ſeparata nihil ſunt: cum ſubjecto conjuncta res inanimata ſunt, adeóque ſacrificium reale, propitiatorium eſſe nequeunt. Sed *ordinantur illa*, inquis, *ad Chriſti memoriam, & proteſtantur de abſoluto dominio Dei. Annon ſub tali formalitate veri ſacrificii ratio conſiſtit?* Ergo quod ordinatur ad memoriam ſacrificii Chriſti, in quo ſolo non abſoluti duntaxat dominii Dei recognitio,ſed inprimis peccati expiatio obtinet,hoc eſt,memoria ſacrificii Chriſti ipſum ſacrificium Chriſti erit. Ex quonam, quæſo, Trophonii antro hæc nobis de *formalitate* ſacrificii oracula ſundis? Nam ab iis & revelatio, & ſana ratio omnis abhorret. Ergo deveniendum erit ad tertium, ut dicamus, deſtrui unionem, ſeu relationem illam, quæ inter corpus Chriſti & panis ac vini accidentia intercedit,ut ſub iis delitеſcat, atque in iis rationem cibi & potus habere videatur. Atqui ratio illa cibi & potus, quam ope accidentium panis & vini corpus Chriſti habere videtur, omnino cum natura corporis Chriſti non convenit. Illa enim habent ſpeciem alimenti corporei, conſiſtunt in ſubſtantiis,quæ propriè panis & vinum ſunt. Corpus Chriſti non eſt cibus corporeus; ac multò minùs ſubſtantia panis & vini. Ratio igitur illa cibi fallax eſt, & veluti larva corpori Chriſti circumpoſita, quæ ſubſtantiam & uſum ipſius mentitur, & ſic nobis illudit. Cùm igitur conſumptione accidentium detrahitur illa veluti perſona, dici ne poteſt Chriſtus ea propter deſtrui? Haud magis certè,quàm ille, cui circumpoſita larva detrahitur. Accedit, quòd juſtitia Divina ſibi minimè conſtat, ſi in tali deſtructione τ͂ ἅπαξ Chriſti propitiatio exiſtere poteſt. Illa enim,quæ ſeſe olim ita inflexibilem præbuit, ut, niſi Chriſtus, unigenitus Filius Dei,maledictam mortem oppeteret, & ſanguinem ſuum pretioſiſſimum in cruce ignominioſa funderet,induci non potuit,quin æternas pœnas peccatorum noſtrorum repoſceret,non ſic hodie placabilis eſt,ut pro graviſſimis ſceleribus contenta ſit ludicra ejuſmodi propitiatione, quæ in detractione ineptæ illius relationis, quæ Chriſto nunquam convenit, conſiſtit. 3. *Crucis*, inquis *ſacrificium ſubſtantiale, non accidentale Chriſti eſſe deſtruere debuit.* Optimè. Sed quid Sacrificium Miſſaticum, de quo ſolo hic loquimur, &, quod ipſe fateris, *quoad phyſicam entitatem* toto genere à ſacrificio crucis differre? Oſtende *ſubſtantiale* illud *eſſe*, quod in eo deſtruitur. Nam vel ſpecies conſumptæ in ventre Sacrificuli, vel Chriſti corpus deſinens ibi eſſe cibus ſenſibilis, qualis nunquam tamen fuit, quam ſubſtantiam perdidere? Perinde igitur omnino eſt, dicere, Sacramentali ejuſmodi eſſe deſtructo ſacrificari Chriſtum; ac ſi dicas, ſublata hominis tunica eundem deſtrui & ſacrificari. 4. In cruce Chriſtum per paſſiones conſummatum eſſe: in Miſſa autem conſummationis ejus *memoriam* eſſe, ais. Si hæc fides veſtra eſt,cur nobis eſtis moleſti? Cur in noſtros ſimilem confeſſionem edentes ferro & flamma ſævitis? Proximè acceſſiſtis, ingredimini

ni, patent Eccleſiæ fores. Agnoſcamus utrinque, ſacrificium Euchariſtiæ, uti vox ipſa ſonat, euchariſticum eſſe, non propitiatorium; memoriam veri ſacrificii crucis, non ipſum verum & propriè dictum ſacrificium Chriſti eſſe; adeóque in unica Chriſti morte & ſufficientiſſima propitiatione acquieſcamus. Sed fruſtra id ſatagimus. Non enim veritati ſic ceditis, ſed ſuccumbitis. Plumis noſtris diram hanc avem veſtram ornatis, quæ dignoſcitur ex cantu ſuo. Miſſam enim veſtram non memoriam duntaxat eſſe veri ſacrificii, ſed ſacrificium ipſum reale, propitiatorium propriè dictum pro peccatis vivorum & mortuorum, Tridentini Patres cecinerunt, & contrarium ſeriò ac ſincerè tradentibus anathema dixerunt. Tu quoque *memoriam* illam ſacrificii crucis, *ſub formalitate abſoluti dominii Divini proteſtativam, veri etiam ſacrificii rationem habere*, definis, quaſi ſcilicet æquè memoria ſacrificii crucis, quo & abſolutum dominium Dei recognoſcitur, & peccatorum expiatio peragitur, verum & propitiatorium, de abſoluto dominio Dei proteſtans, & peccata expians ſacrificium eſſet, atque ſacrificium illud verum, quod memoratur. Sic profectò Miſſa non ſubordinatur ſacrificio Chriſti tanquam ejus *ἀνάμνησις commemoratio*, vel applicatio etiam; ſed ei tanquam ſacrificium æquè propitiatorium, in quo omnem fiduciam collocatis, opponitur. Quid multa? Miſſa vel ipſum Chriſti ſacrificium eſt, vel non eſt. Si ipſum eſt, Chriſtus quotidie moritur, quod blaſphemum dictu. Sin ipſum non eſt, ſed ejus *applicatio* tantùm, ſacrificium propriè dictum non eſt, nec eo peccata vivorum & mortuorum expiantur.

ARG. IX. Vel Chriſtus obtulit in cœna corpus ſuum Deo Patri in ſacrificium ſub ſpeciebus panis & vini ante prolationem illorum verborum, *Hoc enim corpus eſt meum*, vel ipſa prolatione, vel poſt illam. Non *ante* prolationem, quia juxta doctrinam illorum nondum corpus ejus ſub ſpeciebus illis erat. Non *ipſa prolatione*, quia verba illa non ſunt ſacrificatoria. Corpus enim ſignificat quidem materiam ſacrificii. At verbum *Eſt* immolationem ſeu oblationem ſignificare non poteſt, cùm juxta illorum clamores ſignificatio propria, non tropica ulla obtineat. Porro copulam *Eſt* proprio ſenſu ſignificare *offerre*, immolare, nemo ſanus dixerit. Neque etiam *poſt* prolationem illorum verborum, quia jam dederat panem diſcipulis, aut ſaltem dabat, atque illi accipiebant, & inter dandum pronuntiabat illa verba, *Accipite, edite, Hoc enim eſt corpus meum.* Neque poſtea recepiſſe à diſcipulis legitur, ut Deo offerret in ſacrificium, vel iteratò fregiſſe panem, aut effudiſſe vinum, ſed tantùm verbis illis expoſuiſſe, quid præcedente illa fractione ante dationem facta, & vino jam in poculo, extra uvas, potabili ſignificare voluerit.

RESP. REDING: 1. *In vanum hæc omnia recidunt, quia jam oſtenſum, oblationem Chriſti ſacrificativam factam eſſe pro inſtanti terminativo verborum: Hoc enim eſt corpus meum &c. 2. Licet in verbis conſecrationis copula Eſt ex vi ſuæ naturalis ſignificationis non importet oblationem; importat tamen ex vi inſtitutionis, ac huic annexæ veritatis verborum illorum, quæ in ultima Cœna ſic ex ſupereminente Sacerdotio Chriſti promanabant, ut actioni panis in corpus, & vini in ſanguinem Chriſti tranſmutativæ, Chriſtus impreſſeris*

rit formalitatem mortis ſuæ , *adeòque ſupremi dominii ſui per hanc repræſentatæ proteſtatricem.* Ib. pag. 274. Reſp. 1. Figmentum tuum de oblatione pro inſtanti terminativo verborum H. E. E. C. M. vaniſſimum eſſe, ſupra oſtendimus. 2. Cùm verba *Hoc enim eſt corpus meum* propria eſſe, ſeveriſſimè alias pertendatis, hic tamen aſſeverare non dubitas, copulam EST vim *naturalis ſuæ ſignificationis* amittere, & non virtute hujus, ſed inſtitutionis, quam tamen nec probaſti hactenus, nec in æternum probabis, oblationem vel immolationem Chriſti ſignificare; & nugaris inſuper, per verba illa ex Chriſti ſupereminenti Sacerdotio promanantia, eandem actioni panis in corpus, vini in ſanguinem tranſſubſtantiativæ, mortis ſuæ formalitatem impreſſiſſe. Quid eſt impudenter & audacter quidvis effutire, ſi hoc non eſt? Unde enim probas, verba illa ex ſupereminente Sacerdotio Chriſti, quo actu non in Euchariſtia, ſed in cruce defunctus eſt, promanaſſe: panem, vinum agere in corpus & ſanguinem Chriſti, adeóque ſic agendo illa tranſſubſtantiare (ut ſic tranſſubſtantiatio illa jam ſit actio rei inanimatæ, panis & vini; non Chriſti vel Sacerdotis) & illi panis & vini actioni Chriſtum formalitatem mortis ſuæ ſacrificialis impreſſiſſe? Quorum verborum ſenſus ſi ille eſt, quòd toties mors Chriſti formaliter exhibeatur, quoties ſic panis in corpus Chriſti agit, næ iterum atque iterum crucifigitis Chriſtum, & pani poteſtatem illam crucifigendi eum tribuitis. Miſerandi magis an deteſtandi ſint, qui ſic in manifeſtiſſimo errore animum obfirmant, ut abſurda ejuſmodi, & in auribus piorum peſſimè ſonantia proloqui, quàm veritati apertæ cedere malunt, neſcio.

ARG. X. Illud etiam omnes abſurditatis numeros implet, quòd definiunt Patres, Chriſtum ſe ipſum in Cœna obtuliſſe. Quod multis argumentis prudentiores in Concilio Patres oppugnârunt. Ajebant enim, ſacrificii naturam id haud permittere. Supervacuam alioqui futuram fuiſſe oblationem in cruce, ſi oblatione in cœna facta redemptio conſtitiſſet. Deinde ſacrificium altaris à Chriſto inſtitutum eſſe in commemorationem ejus, quod in cruce oblaturus erat. Nihil autem commemorari poſſe, niſi quod eſt peractum. Præterea nec Scripturam, nec Canonem Miſſæ, nec Concilium ullum unquam meminiſſe, quòd Chriſtus ſe ipſum obtulerit. Ita illi ipſi arguebant, teſte Hiſtorico *lib. VI. pag.* 495. Et ſanè Scriprura nullum uſpiam memorat Chriſti ſacrificium, ſi ab unico illo, quod in cruce obtulit, diſceſſeris. Neque fieri potuit, ut ipſe viſibili forma menſæ accumbens, loquens, agens, atque non aliud quàm id ipſum agens, neque immutatus quidquam ſimul pateretur, deſtrueretur, offerretur, idemque eſſet agens & patiens, ſpirans vividiſſimè & ſimul mortuus.

RESP. REDING: 1. *Aſſertioni huic, quòd Chriſtus in Euchariſtia ſeipſum obtulerit, Patres Græci & Latini aſtipulantur. Licet ergo nonnulli in Concilio diſſenſerunt initiò, re tamen maturè expenſa in eandem ſententiam iverunt omnes.* 2. *In prima Cœna mors mox ſubeunda repræſentata eſt; in ſequentibus ſubita commemoratur. Et repræſentatio & commemoratio veri ſacrificii rationem habet, quia utraque Divini dominii peccato læſi proteſtationem continet.* 3. *Neque ideo oblatio in cruce facta ſupervacanea fuit,*

fuit ; quia ad efficaciam redemptionis conſummatio Chriſti per mortem accedere debuit. Proin oblatio Chriſti in Cœna facta infinitum etiam ſatisfactionis valorem obtinuit, ſed non acceptandum niſi per mortem conſummaretur. 4. *An repugnare putas, ut Chriſtus in ſubſtantia ſua immutatus accidentariè mutetur? Licet ergo ſubſtantia Chriſti in prima Cœna mutata non fuerit, attamen, cùm Chriſtus ſub ſpeciebus panis & vini præſens eſſe cœpit, ſecuta eſt accidentaria immutatio ſupernaturalis ejus præſentiæ, qua ſpecies illas effectivè ſuſtentavit.* 5. *Denique Chriſtus in prima Cœna non phyſicè & realiter deſtructus eſt; ſed ſic tamen mors ejus in cruce peragenda ibi repræſentata eſt, ut repræſentatio illa veri ſacrificii rationem habuerit.* Ib. pag. 274. 275. Reſp. 1. Ubi verò aſtipulatur Chriſtus, ubi Apoſtoli? Sine horum aſtipulatione nullam fidem reliqui omnes merentur. Quanquam etiam Patres nonnulli aſtipulari viſi, cum grano ſalis intelligi debent. Obtulit ſe non realiter, ſed in figura, Sacramento, myſterio, eo planè modo, quo Chriſtus in V. T. ſacrificiis oblatus: quo Agnus ab origine mundi occiſus dicitur, Apoc. XIV. 8. Sicut Chriſtus in menſa occiſus, ita in eadem immolatus eſt. At in menſa non verè & realiter, ſed myſticè & Sacramentaliter occiſus: ergo neque in eadem verè & realiter, ſed myſticè & Sacramentaliter immolatus eſt. Sic planè S. Auguſtinus, optimus ſententiæ veterum interpres, *Epiſt.* 23. *Nonne*, inquit, *ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſemet ipſo? Et tamen in Sacramento non tantùm per omnes Paſchæ ſolennitates; ſed etiam omni die populis immolatur. Nec utique mentitur, qui interrogatus, eum reſponderit immolari. Si enim Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, Sacramenta non eſſent.* Et Cyprianus *de unctione Chriſm.* non luculenter minùs: *Dominus noſter in menſa, in qua ultimum cum Apoſtolis participavit convivium, propriis manibus panem & vinum: in cruce verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum.* Cœterùm Theologi in Concilio craſſo errori illi, quòd Chriſtus in ultima Cœna ſe ipſum propriè & realiter obtulerit, repugnantes, errantium multitudine, non pondere rationum oppreſſi, haud equidem errantibus aſſenſerunt, ſed ſilentii ſibi legem dicere coacti, ſuam ſecum fidem retinuerunt. 2. Perſtant interim argumenta eorundem à me oppoſita, quæ diluere non potuiſti. Repræſentatio & commemoratio mortis Chriſti, in qua ſola veri & realis ſacrificii ratio obtinuit, ſic verum & reale ſacrificium eſt, uti tragœdia, quo cruentum bellum repræſentatur & commemoratur, ipſummet illud bellum cruentum eſt. 3. Amplector ambabus manibus, quòd ad efficaciam redemptionis conſummationem Chriſti per mortem intercedere debuiſſe aſſeris. Ubi igitur ejuſmodi per mortem conſummatio nulla eſt, ibi nec efficacia redemptionis, adeóque nec ſacrificium reale & propitiatorium locum habere poteſt. Nam redemptionem fingere, ubi mors nulla intervenit, abſurdum eſſe ipſe Bellarminus *de Miſſa Lib II.* 3. agnoſcit, & probat inde, quia mereri, redimere, ſatisfacere Chriſtus nonniſi pretium ſolvendo, adeóque moriendo poſſit. Unde ipſi Miſſa ſacrificium potiùs impetratorium, quàm meritorium & ſatisfactorium audit. In prima porro Cœna & Miſſa veſtra conſummationem ejuſmodi Chriſti per mortem nullam fuiſſe, ultro fatemini. Alias enim morte Chriſti in cruce opus neutiquam fuiſſet. Nullum ergo etiam ſacrificium redemptionis & meritorium, adeóque nec propitiatorium etiam, quia ſine ſatisfactione nulla redemptio eſt. Accedit, quòd ſacrificium reale & propitiatorium ſine morte præſente ne quidem concipi poſſit. Unde de deſtructionis in Miſſa ratione conflictatio veſtra exorta eſt. 4. Mirum profectò in prima cœna ſacrificium, miram oblationem, in qua ſubſtantiæ immutatio nulla intervenit! Et quid ſupernaturalis

præſentiæ ſub ſpeciebus panis & vini mutatio relativa ad ſacrificium propriè dictum? Cauſa deplorata te tot abſurda, quot verba dicere ſubigit. 5. Denique à phyſica deſtructione ad repræſentationem phyſicæ deſtructionis devolveris iterum. Hanc, non illam in prima cœna agnoſcis. Agnoſcimus nos quoque. Sed repræſentationem ſacrificii realis in ſacrificium repræſentatum reale convertere, novum tranſſubſtantiationis æquè monſtroſum genus eſt. Quocunque te vertas, quantumcunque moliare, tandem in veri ſacrificii Chriſti memoriam, recordationem, repræſentationem res tota exit. Eam verò invita veritate, nullis aliis argumentis in reale ſacrificium ubique ſtolidè commutas.

ARG. XI. Eccleſia primitiva ejuſmodi Sacrificium externum in cœna, offerri minimè agnovit. Etſi enim Euchariſtiam apud Patres ſubinde hoſtiam, & Sacrificium appellari, & Sacerdotum, oblationum, altarium apud eos crebrò mentionem fieri haud inficias imus, tamen & illud certum eſt, Sacrificium eos intellexiſſe non hypoſtaticum & externum, quo Chriſtus Deo Patri denuo offeratur, ſed vel ſymbolicum, vel Euchariſticum. Unde reſolvenda eſſe ejuſmodi vocabula per adverbium, *Velut*, vel aliud hujuſmodi, monet etiam Picherellus *Lib. de Miſſa*. Euchariſtiæ porro celebrationem, & Miſſæ originem ac progreſſum per quinque ferè intervalla deducunt. *Primum* intervallum continetur ætate Chriſti & Apoſtolorum. Ea ætate nihil ſimplicius Cœnæ inſtitutione & celebratione, nihil à theatrica pompa alienius. Mentio equidem eſt Cœnæ Domini, menſæ, panis & vini benedictione, fractione, diſtributione, Euchariſtica mortis Domini annuntiatione, recordatione. De Miſſæ Sacrificio propitiatorio ne γρῦ quidem uſquam. Et Apoſtolus non aliud tradidit, quàm quod à Chriſto accepit, 1. Cor. XI. 23. Plus pietatis quàm apparatus in Evangelica veritate reperias. *Secundum* intervallum à morte Apoſtolorum ad tempus uſque Gregorij I. fluit. Quo intervallo non acceſſit quidquam magni momenti, quod aut varietate oneroſum, aut vanitate ludicrum eſſet. Etenim Gregorius ille *lib. 1. Epiſt. 7.* Apoſtolos Orationem tantùm Dominicam in hoc myſterio adhibuiſſe monet. Atque id ut facerent, à Domino illos accepiſſe monet Hieronymus *Contr. Pelag.* & ex ipſo agnoſcunt Durandus, Anthoninus, Platina. Quin Magiſter Cerem. Innoc. III. *Rational. lib. IV. tit. 5.* confitetur, B. Petrum tribus tantùm Orationibus in primordio naſcentis Eccleſiæ, Antiochiæ Miſſam celebrâſſe. Apud Cyprianum & Auguſtinum extant hi ritus. Inſtructus pane & vino ad menſam ſtabat Sacerdos, benedictionem hanc impertiens populo: *Dominus vobiſcum.* Excipiebat eum populus his verbis: *Et cum Spiritu tuo.* Addebat ille, *Gratias agamus Domino Deo noſtro.* Reſponderunt hi, *Dignum & juſtum eſt.* Poſt gratias

Deo

Deo habitas inſtitutionem verbis Evangelicis recitabat Sacerdos, diſtribuebat ſymbola, Orationem Dominicam ſubjiciebat, atque ſic cœtum diſſolvebat. *Tertium* intervallum à Gregorio I. ad Leonem uſque IV. adeóque ab An.Chr.600. ad 850. excurrit. Illud in geſtibus, veſtibus, Altaribus, palliis, corporalibus, ſequentijs, proſis, tractibus, ablutionibus aliiſque ejuſmodi ſuperſtitioſa ſatis multa obtruſit. Huc incidit illud Vitaliani de Sacris idiomate Latino celebrandis. In illis tamen tenebris nondum pro veri nominis ſacrificio habita eſt Miſſa, & doctrinæ ipſius puritas aliquatenus per Bedam, Iſidorum, Damaſcenum, Alcuinum, Amalarium, Rabanum, Chriſtianum Druthmarum, Haymonem alióſque conſervata eſt. *Quartum* intervallum à Leone IV. ad Concilium uſque Lateranenſe, ſeu Innocentij III. tempora protenditur. Hoc intervallo controverſia de fermentato & Azymo pane Græcos, de corporali præſentia Chriſti Latinos exercitos habuit. Reſtiterunt tamen & his Miſſæ præludijs pro viribus Bertramus, ac inprimis Berengarius, qui tyrannide Antichriſti protritus, & in quinque Concilijs oppreſſus, edita infami ac Cyclopica palinodia errori ſuccubuit, at ante mortem ad ſaniorem mentem redijt. *Quintum* denique intervallum à Concilio Lateranenſis ad Tridentinum uſque porrigitur. Hoc potiſſimùm temporis intervallo Miſſæ ſacrificium, obſtetricantibus varijs erroribus, miraculis etiam fictitijs, conceptum, formatum, natum, excluſum, & in Concilio Tridentino bruto anathemate firmatum roboratúmque eſt. Neque defuêre tamen hoc ipſo in intervallo, qui vel ambigua locutione, vel apertè Miſſam Sacrificium eſſe negarent. Nam Magiſter Sententiarum 4.*Sent.D.*12. diſertè ait, *in Sacramento recordationem fieri illius Sacrificii, quod factum eſt ſemel.* Et Thomas Aquinas 3.*p.art.q* 83.*art.*1. ait, *per hoc Sacramentum participes nos factos eſſe Dominicæ paſſionis.* Quin ipſo in Concilio auditæ ſunt liberæ voces Theologorum & Præſulum, nominatim Georgii Ataidæ Luſitani, negantis ex verbo Dei probari poſſe Miſſam; nec non Epiſcopi Veglienſis, qui in Miſſa eſſe ſacrificium propitiatorium propriè dictum, validis rationibus inficias ivit.

RESP. REDING: 1. *Sacrificium S. Patres non externum & hypoſtaticum, ſed ſymbolicum duntaxat & Euchariſticum intellexiſſe, nudè aſſeris, non probas. Cùm verò in Euchariſtia ſit actio externa, ex publica Divinitus inſtituta Sacerdotii authoritate referent mortis Chriſti memoriam, ſub Divini ac abſoluti dominii proteſtatione, quid vetat idem ſacrificium & ſymbolicum & externum ac hypoſtaticum appellare? 2. In primo intervallo confundis ritus accidentarios cum ſubſtantia ſacrificii, quòd in ſola conſecratione ac ſumptione Euchariſtiæ ſubſiſtit, à qua ritus ornamenti cauſa deinceps accedentes abeſſe potuerunt. Subſtantia verò ſacrificii ex Abdia, Martiale, liturgiis cognoſcitur. In ſe-*

cundo intervallo idem erroris ortus eſt. *De cætero ſubſtantiam ſacrificii agnovêre Clemens R. Alexander I., Juſtinus Martyr, Irenæus, Auguſtinus &c.* *Quoad tertium intervallum, ipſe Chemnitius fatetur, Miſſam, uti nunc eſt, tempore Gregorii abſolutam eſſe.* *Sed & Calvinus Inſtit. lib. IV. 18. 1. ait, peſtilentiſſimo errore Sathanam totum pæne orbem occæcaſſe, ut crederet, Miſſam eſſe Sacrificium ad impetrandam remiſſionem peccatorum.* *In quarto Bertramum nominas, qui potius Oecolampadius eſt, ſub Bertrami nomine ſua venditans.* *Et unum perjurum hominem, Berengarium, quinque Conciliis integris præferre non dubitas.* *Atqui Berengarii adverſarii, Adelmannus, Hugo Lingonienſis, Guilmandus Averſanus apertis rationibus Berengarii errorem convicerunt.* *In quinto intervallo quinam ſunt errores iſti, quibus obſtetricantibus Miſſæ ſacrificium formatum eſſe, pronuntias? Certè tranſſubſtantiatio jam in Lateranenſi Concilio definita erat.* *Neque pugnat, myſterium Euchariſticum eſſe verum ſacrificium, & ſimul ſacrificii crucis rememorativum, uti Thomas & Magiſter Sententiarum vocant.* *Nam Thomas 3 p. q. 83. Auguſtini adducto teſtimonio disertè probat, ſemel quidem immolatum eſſe Chriſtum in ſemetipſo, & tamen quotidie immolari in Sacramento.* Ib. pag 275--278. Reſp. 1. Quo ſenſu Patres ſacrificii voce hoc in argumento uſi ſint, res ipſa loquitur. Nam & ſacrificium & Euchariſtiam eandem rem creberrimè appellant: neque unquam vel Sacramentum à ſacrificio diſtinguunt, quin potius ipſum Sacramentum volunt eſſe ſacrificium, quia ſcilicet eſt imago ſacrificii, juxta Auguſtinum *lib. 83. Quæſt. 79.* & *de Civit. Dei lib. X. 5.* vel Tridentinorum ſtylo uſi, propriè dictum, reale, propitiatorium inſigniunt. Paucis ſanè multa S. Auguſtinus *de Civ. D. lib. X. 5.* dixit, inquiens: *Illud, quod ab hominibus* (Patribus) *appellatur ſacrificium, ſignum eſt veri ſacrificii.* Clemens *Conſtit. lib. VI. 23. Chriſtus ſacrificium inſtituit, quod per ſymbola corporis & ſanguinis ſui celebratur.* Verba ejuſdem in rem eandem conſignatiſſimè ex *lib III de Doctr. Chriſt. cap. 9.* ſupra retulimus. Chryſoſtomus *in Epiſt. ad Hebr X. ſerm 17.* προσφέρομεν μὲν, ἀλλ᾽ ἀνάμνησιν ποιούμενοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. *Offerimus quidem, ſed commemorationem facientes mortis ejus.* Τοῦτο ἐκείνης τύπος, ϗ αὐτὴ ἐκείνη. *Hoc* (ſacrificium) *exemplum* ſeu *typus eſt illius* (ſacrificii Chriſti in paſſione) *& idem cum illo.* Quin & veterum mentem ſic *Canon Hoc eſt, Diſt. 2. de Conſecrat.* ex Auguſtino explicat: *Vocatur ipſa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio, crucifixio,* NON REI VERITATE, *ſed ſignificante myſterio.* Quo ſenſu panis & vinum corpus & ſanguis Chriſti dicitur, eodem ſacrificium dici poteſt; quia non aliter corpus & ſanguis, quàm quatenus illa in cruce oblata ſunt, dicitur. Rationem porro, quam pro reali ſacrificio fingis, non ex ingenio tuo promere, ſed ex dictis S. Patrum, de quorum hic ſenſu quæſtio eſt, probare debueras. Nos verò illam identidem jam diſcuſſimus. 2. Nec ſubſtantialem ſacrificii propriè dicti ritum, nec accidentales illos, quibus hodie Sacerdotes mimum ſuum peragunt, Ceremonias in *primo* illo intervallo demonſtrare poteris unquam. Nam ſuppoſititia illa & apocrypha κειμήλια Abdiæ Babylonii, Martialis Lemovicenſis Epiſcopi, Liturgiarum, quarum authores fœtus hoſce, doctiſſimis quibuſcunque in Papatu ſuffragantibus, ſuppoſuerunt, diu poſt Chriſti & Apoſtolorum tempora cuſa, ſententiæ Chriſti & Apoſtolorum teſtes idonei non ſunt, nec ſacrificium reale ullo apice innuunt. De accidentariis ritibus à me cum ſubſtantiali confuſis fruſtra etiam quereris. vel hanc ob cauſam, quòd ante Concilium Tridentinum veſtrates Theologi in iis Miſſæ τὸ πᾶν ϗ ὅλον repoſuerunt. Eccius enim *lib. de Miſſa, cap.* 10. Miſſam ſacrificium eſſe ait, *quia Eccleſia non modò Euchariſtia in memoriam paſſionis utatur, ſed quia tota actione geſtuum, verborum,*

borum, rituum &c. in Miſſa repræſentet oblationem paſſionis Chriſti, & hac repræſentatione ipſum Chriſtum denuo offerat. Idem Gropperus, Sidonius, Vicelius, Architectus formulæ & interreligionis, queſti graviter, ſibi à noſtris, imputantibus, quòd Miſſam ſacrificium propitiatorium ſtatuant, injuriam fieri; aſſerunt. Hanc igitur theatricam *geſtuum, verborum, rituum, veſtium &c.* actionem, & paſſionis Chriſti repræſentationem ex Chriſto & Apoſtolis per certa documenta, ſi potes, oſtende. Intervalli *Secundi* par ratio eſt. Neminem enim produces in eo teſtem, quòd Miſſa ſit ſacrificium reale, propitiatorium. De Clemente, Juſtino Martyre, Irenæo, Auguſtino infra. In *Tertio* intervallo neſcio quid Chemnitio, Luthero, Calvino imponis. Si horum ſententia circa veteris Eccleſiæ ſenſum ſtatur, res ſalva eſt. Scribit Calvinus *Inſtit. lib.IV.18.1.* Satanam *peſtilentiſſimo errore totum pæne orbem occæcaſſe, ut crederet Miſſam ſacrificium & oblationem eſſe ad impetrandum peccatorum remiſſionem.* Sed quo tempore, quo Sæculo ſic *totum pæne Chriſtianum orbem* occœcavit? Chriſti, Apoſtolorum, veteris Eccleſiæ? Ubi ſic Calvinus definivit? Imò ille infra *ſaniorum Scholaſticorum* ætatem deſcendit. Et *loc. cit. ſ.* 10. ſic ille ſcribit: *Si de approbando ſacrificii commento, quale in Miſſa confinxerunt Papiſtæ, agitur, ejuſmodi ſacrilegio veteres nequaquam patrocinantur. Utuntur illi quidem ſacrificii vocabulo: verum ſimul exponunt, ſe nihil aliud intelligere, quàm memoriam veri illius & unici ſacrificii, quod in cruce Chriſtus peregit.* Sic ludere & illudere ſoles, ubi ratio te deſeruit. In *Quarto* intervallo Bertramum fingis eſſe Oecolampadium. Nihil inſcitia impudentius eſſe ſolet. Opus Bertrami *de Sacramento Corporis Dominici* ſic apertè præſentiam corporalem, novitium tum quorundam dogma, oppugnat, ut ſudes ſit in oculis recentioribus Sophiſtis. Ergo nonnulli frontem perfricantes, & cum iis Redingius, Bertrami opus eſſe negant. Sed ingenui & docti quique authorem cum libri illius eſſe, confitentur. Bellarminus *de Euchar. lib.I. cap.1.* inter eos, qui veritatem corporis Domini in Euchariſtia in quæſtionem vocarunt, tertio loco Bertramum numerat, cujus errorem à Paſchaſio Corbejenſi doctiſſimè refutatum ait. Alanus *de Euchar. Sacr lib.I. cap.21.* clarè: *Bertramus,* inquit, *Presbyter, Vir doctus & diſertus ad hanc hæreſin animum applicuit, & ſcripſit opus offenſionis & falſitatis plenum ad Carolum Craſſum de Sacramento corporis Dominici docens ſubobſcurè & callidè, ipſum corpus quod natum eſt de Virgine, non eſſe in Euchariſtia. Qui liber meritò damnatus in Indice.* Quin & Perronius *de Euchar. lib.II. Author.39.* ingenuè confitetur, *extare apographum Manuſcriptum ſub eodem Ratramni* (ſic Bertramus alias vocatur) *titulo, illi, quod Adverſarii ſub Bertrami nomine publicarunt, conforme.* Sed magno mihi inſuper crimini Redingius dat, quòd *Berengarium, unum hominem perjurum, quinque Conciliis præferam.* Quidni unum hominem liberum, & cum ratione ſentientem pluribus Conciliis Papæ ſervientibus & errantibus præferam? Et tamen ille ſolus non fuit, ſed à partibus ſuis ſtantem habuit Brunonem Andegavenſem Epiſcopum. Quid verò Brunonem memoro? Certè Matthæus Weſtmonaſterienſis *ad An.* 1087. de Berengario: *Omnes,* inquit, *Gallos, Italos & Anglos ſuis jam pæne corruperat pravitatibus.* Matthæus Paris in Wilhelmo II *Scatebat & inficiebatur omnis Gallia ejus doctrina.* Durandus Troarnenſis *de corp. & ſang. Dom. part.9. Maxima,* inquit, *multitudo noſtro tempore Francorum occupaverat Provincias, & veneno ſuæ perfidiæ circumpoſitas inficere moliebatur regiones & loca. Porro hujus author & caput videlicet Berengarius, cui plures Francorum, nonnulli quoque Normannorum plurimum favoris dependebant.* Sic igitur unus fuit, uti ſuperiore Sæculo in Helvetia

Zwinglius, in Germania Lutherus. Sed perjurum fuiſſe ais. Si perjurus eſt, qui non rationibus convictus, ſed intentato præſentis mortis metu ſubactus veritatem ejerat, atque metu ſublato ad ſanam mentem redit, & malè jurata non implet, tum Berengarius perjurus fuit, ſed nullo cum præjudicio veritatis, & pœnitens. Qualia verò fuerint Concilia illa, quæ eum damnarent, & quale juramentum, quod præſtitit ille, ex formula ipſi conceptis verbis præſcripta liquet. Sic autem illa habet: *Ego Berengarius &c. cognoſcens veram Catholicam & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſin, præcipuè eam, de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo Sacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter niſi in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Conſentio autem Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hac Sancta Synodus authoritate Evangelica & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit, ſcilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi & fidelium dentibus atteri: jurans per Sanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc ſancta Evangelia. Eos verò, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuntio, &c. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.* Sic ſponte ſubſcribere ſolent, quibus Romanus ille Draco atramenti, vel ſanguinis optionem dat. Ipſe certè Berengarius domum redux Confeſſionem eam, non modò velut urgente mortis periculo extortam, ſed etiam & falſam & abſurdam ejeravit. Annon enim Tibi etiam, Redingi, talis videtur? Tune auſis profiteri, *panem & vinum poſt conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe?* Quæ verba quocunque ſenſu accipiantur, juxta vos falſa ſunt. Si enim panis & vinum accidentia panis & vini notant (notare autem nequeunt, quia talia juxta vos etiam corpus & ſanguis Domini non ſunt) falſa ſunt. Si ſubſtantiam panis & vini juxta vos falſa ſunt. Si ſubſtantiam panis & vini, quia talis erat, non eſt ampliùs; ſenſus ille verbis non congruit, & in juramento, in quo, ut Bellarminus *de Euchar. lib.1.5.* loquitur, *confirmare non licet niſi ſententias apertiſſimas & certiſſimas & quæ non poſſint in alium ſenſum torqueri, ne locus detur perjurio*, ambigua verba ponere nefas eſt. An præterea auſis juratò affirmare, *panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter, non ſolùm in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri?* An ergo juxta vos corpus Chriſti *in veritate* Sacerdotum manibus frangitur, & dentibus fidelium atteritur? Atqui *fractio*, ſic Suarez *Diſp.47.Ss.4.* ſcribit, *propriè & in rigore ſignificat diviſionem & diſcontinuationem partium, quam conſtat non fieri in partibus corporis Chriſti; & ita dicit Eccleſia: Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura.* An juxta vos corpus & ſanguis Chriſti manibus Sacerdotum *ſenſualiter* frangitur, dentibus atteritur; adeóque fractio illa, comminutio & attritio corporis Chriſti *ſenſibus* dignoſcitur, deprehenditur? En igitur, cujus commatis fuerit ille, qui juramenti formulam præſcripſit, Nicolaus Pontifex (*Pompificem & Pulpificem, Lanfranci infatuatione infatuatum* Berengarius vocavit) cum Romano ſuo Concilio.

cilio, cujus anathemati ipſi vos,ſeorſim utique ſentientes, ſubjacetis. Sed *Adelmannus*, inquis, *aliique erroris Berengarium convicerunt*. Scilicet craſsè errantes ipſi, uti Confeſſio oſtendit. Et primùm quidem ad ſolita Romæ argumenta, ignes & gladios conclamarunt. Epiſcopus enim Leodienſis Epiſtola ad Henricum Regem,quæ *Biblioth. Patrum tomo* 3. extat, ſic ſcribit: *Fama ſupremos Galliæ fines ſupergreſſa totam Germaniam pervaſit, jámque omnium noſtrûm replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, & Berengarius Turonenſis aliquas hæreſes modernis temporibus introducendo,aſtruant,corpus Domini non tam corpus eſſe,quàm umbram & figuram corporis Domini. Hujuſmodi homines nequaquam oportet audiri, neque tam eſt pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum ſupplicio exquirendum.* Paulò poſt: *Verè illi Concilii audientiâ denegandæ eſt, & cum veſtris, cúmque noſtris Epiſcopis,cum amico veſtro Imperatore, cum ipſo Papa,quæ vindicta in illos ſtatuatur,deliberandum.* Argumentis porro Adelmanni, Sigeberto teſte, reſpondit Berengarius, *faſtuoſo ſtylo, non amici corrigentis benivolentiam, ſed defendens ſuam de myſteriis Chriſti ſententiam.* Quæ reſponſio ſuppreſſa quin ſolida fuerit, haud dubitamus, cum Adelmannus non ſolùm levibus, ſed etiam parùm cohærentibus argumentis eum impugnaverit veluti cùm ſcribit, *Dominum de pane dixiſſe: Hoc eſt corpus meum: naturam Chriſti humanam in Euchariſtia circumſcriptam eſſe: Chriſtum in Sacramento certiſſimum ſui pignus reliquiſſe*. quod cum hypotheſi eorum,qui corporalem præſentiam defendunt, parùm cohæret. Supereſt poſtremum intervallum, ubi tranſſubſtantiationem jam in Lateranenſi Concilio definitam eſſe, glorians. Hæc ergo dogmatis illius incunabula ſunt? Cujuſmodi illud ævum fuerit,nihil attinet dicere. Nos verò de vera ejus origine plura *ad Seſſ. XIII. Quæſt. III. arg.* 10. diximus. & ante Tridentinum Concilium illud definitum non eſſe, demonſtravimus. Ibidem certè ipſemet confitebare, hæreſeos damnari non poſſe, qui ante Concilium Tridentinum dixerint, poſt conſecrationem manere adhuc realitatem quampiam panis. Noveras nempe, plures in Eccleſia doctores perceIebres ita ſenſiſſe. Idem porro Sacrificium reale, propitiatorium; & recordationis, commemorationis,repræſentationis eſſe ſimul non poſſe,ſæpe jam oſtendimus. Neque etiam allegati à me doctores veſtri ſimul propitiatorium, ſimul recordationis ſacrificium uſpiam dixerunt. Tridentino Concilio mendacium cum veritate ferruminanti iſthoc εὕρημα acceptum referimus.

ARG. XII. Vera cauſa dogmatis blaſphemi eſt partim,ut Sacerdótes,qui ſe Creatorem ſui creare profitentur, poteſtatis ſuæ periſtromata dilatarent; quod Gabriel Biel *Lect.* 2. *in Can. Miſſæ &c.* profitetur, aſſerens, *non voluiſſe Dominum aliquem habere poteſtatem ſolvendi & ligandi ſuper corpus myſticum, ſeu eccleſiam, niſi haberet poteſtatem ſuper corpus Chriſti; & Sacerdotes digniores eſſe Regibus, Angelis, B. Virgine Maria,quia Chriſtum creant &c.* partim ut plebi obtruderetur precioſiſſimum Sacrificium, pretio maximo pro expungendis peccatis licitandum. Pro quo etiam dogmate tanquam pro aris & focis dimicant, haud ignari, ſi quæſtuoſum hoc & juge ſacrificium ceſſaret, fore ut exſiccetur confeſtim ſtagnum, in quo Apocalypticæ ranæ liberiùs adhuc natant & clamoſiùs coaxant.

Resp.

Digitized by Google

RESP. REDING: 1. *Vera nobis dogmatis cauſa eſt veritas S. literis & Apoſtolica traditione nixa.* 2. *Biel converſionem novam creationem humanæ naturæ non abſolutè ſpectatæ ſed qua exiſtentis ſub ſpeciebus Sacramentalibus, dixit.* 3. *Quoad temporale lucrum, non aliud ex Miſſa ſperamus, quàm victum ex altari, cui inſervimus. Pro his aris & focis fortiter pugnantes, verbum Dei propugnamus, & expugnatores ejus, novi Evangelii præcones, ceu ranas Apocalypticas, in ſtagno, in quod Beſtiæ characterem habentes immiſſi leguntur, licentioſiùs natantes ſtrenuè refutamus.* Ib. p. 278. Reſp. 1. Nu la revelatione, ſed ſola Tridentini Concilii authoritate dogma veſtrum niti, ex iis, quæ huc uſque diximus, liquidò conſtat. 2. Qui naturam Chriſti humanam ſive ſub ſpeciebus Sacramentalibus, ſive ſine iis creat, is certè creat, adeóque ejus creator eſt. Annon enim naturam Chriſti humanam veram, non utique apparentem, phantaſticam ſub ſpeciebus latere, ſeverè pertenditis? De cœtero Bielis blaſphemiam tacendo approbare videris. 3. Miſſam à vobis haberi quæſtui, & eadem uti vos non ad victum velut ex altari aucupandum (quanquam ex altari peregrino victum quærere, imò Chriſtum ipſum non triginta argenteis, uti olim Judas, ſed juxta computationem Gallicam triginta numinulis æreis, neque tamen ſemel, ſed quoties emptor occurrit, vendere facinus plenum αἰσχροκερδίας & ſacrilegæ impietatis eſt) ſed ad Regales opes Sacerdotio veſtro accumulandas, & nidorem culinæ, obſtetricante inprimis Purgatorii fabula, ſuaviſſimè inſtruendum, alibi dedita opera demonſtravimus. Paucis. Si miſſando quæſtum ſordidum præcipuè non intenditis, cur Miſſas privatas quæſtuoſas, quàm publicas non quæſtuoſas frequentiores; imò has cum illis comparatas ferè nullas habetis? Cur privatas Miſſas communicantibus orbatos, tanquam unicè ſalutares, ſine fine & modo veſtris commendatis; publicas non item? Cur publicis Miſſis tantundem efficaciæ pro ſingulis, quantum privatis pro ſingulis non tribuitis? An enim ſanguinis Chriſti ſacrificium publicè & ſine pretio applicatum minorem efficaciam habet, quàm applicatum ſeorſim, & cum pretio? Sola Regina pecunia ſacrificium primò propitiatorium; & mox privatum quàm publicum magis propitiatorium invexit. Cur pro divite, unctiores vos reddente, quàm pro paupere, qui reddere nequit, miſſatis crebriùs? Taceo innumera. Certè non ſine cauſa jam olim Alvarus Pelagius *de Planctu Eccleſ. lib. II. art. 5.* Miſſas *quæſtuarias* inſignivit. Sed ain tu? Nos Miſſæ *expugnatores* à vobis ſtrenuè refutamur? Pugnate, refutate pro extremis viribus, quia pugnam hanc foci veſtri exigunt. Dummodo à nobis *expugnemini*, quæ vox non ſine omine tibi excidit. De ſtagno veſtro, noli metuere. Jam pridem illud ſic impleviſtis, ranis illis ſimiliores quàm ovum ovo; imò à Spiritu S. nota hac unicè inſigniti, & publicè compuncti, ut nullus in eo nobis, æterni Evangelii præconibus, locus vel ſit, vel eſſe debeat. In eo igitur liberrimè coaxando regnare pergite; & regnabitis, donec Deus juſto judicio ſuo illud exiccaverit. Denique à ſtagno ſulphuris metuendum maximè eſt Beſtiæ & Pſeudoprophetæ, qui ibi eſt, ubi Babylon; hoc eſt, veſtris judicibus, Roma.

ARG. XIII. Sicut autem in reliquis dogmatibus, ita in hoc etiam, quod totius Papatus arx & acropolis eſt, non exiguus Pontificios inter Theologos diſſenſus eſt. *Cœnæ Domini* nomen Euchariſtiæ dari poſſe, præfractè negat Maldonatus, Meuriſſe Franciſcanus, alii; aſſerunt Catechiſmus Romanus, Baronius, Gregorius de Valentia. *Miſſæ* vocem eſſe originis

originis Hebraicæ, idem nempe quod מנחה *oblatio*, ut Claudius de Saintes, Meuriſſe, aliique pertendunt; at negant Vaſquez, Matthæus Galenus Profeſſor Duaci, alii. Quidam eam retulerunt ad hoſtiam *miſſam* à Deo; quidam ad Angelum à Deo *miſſum*; alii etiam ad ipſum Chriſtum à Deo *miſſum*. Inſtitutam eſſe Miſſam à Chriſto plerique aſſerunt. At id negant, & à traditione arceſſunt Janſenius, Baronius, Georgius Ataides, Salmeron, alii. De ratione formali Sacrificii Miſſatici mirificè digladiantur. Azorius lib. X. 19. variantes ſententias colligit his verbis: *Sunt qui putant rationem ſacrificii totam conſtitui in verbis, ceremoniis & ritibus, qui in conſecratione adhibentur. Alii exiſtimant, ſacrificii rationem tribus Sacerdotis actionibus conſtare, conſecratione, ſumptione & oblatione. Alii ſensêre, ad rationem hujus ſacrificii quatuor, imò quinque actiones concurrere, conſecrationem, oblationem, fractionem, ſumptionem. Alii rationem ſacrificii ponunt in duobus actibus, conſecratione & oblatione. Alii dicunt, totam ſacrificii rationem in una tantùm actione conſiſtere, videlicet in oblatione. Alii conſtituunt totam rationem ſacrificii in una actione, videlicet in conſecratione.* En capitalem diſſenſum Cadmeorum fratrum in definienda ipſa natura, forma, eſſentia ſacrificii Miſſatici. Sed & multa paſſim ipſi Adverſarii dicunt, quæ cum Miſſatico hoc ſacrificio ἀσύστατα ſunt. Canon Miſſæ vocat *ſacrificium laudis pro redemptione animarum.* Tridentini Sacrificium *verè propitiatorium.* Hæc verò ſunt ἀσύστατα. Nam ſi debitor mille encomia in laudem creditoris texeret, non propterea vel pro debito ſatisfaceret, vel laudibus ſe redimeret. Deinde conſtans eſt Romanenſium Theologorum ſententia, Miſſam non ex opere operantis, ſed ex opere operato, id eſt, vi nudæ actionis, non ex merito ejus, qui eam peragit vel audit, prodeſſe. Sic igitur incogitantes dicunt, dignitatem perſonæ Chriſti ſe ipſum offerentis in Miſſa nihil ad ejus effiaciam conferre. Chriſtum non eſſe amplius in ſtatu ſatisfaciendi vel merendi, Bellarminus *de Miſſa lib. II. 2.* docet. Quomodo igitur Miſſa ſtatui poteſt ſacrificium redemptionis vel ἱλαστικόν? Idem Bellarminus Miſſam facit ſacrificium *impetratorium*, ſacrificium verò crucis meritorium & ſatisfactorium. Id ſi verum eſt, non plus tribuitur Miſſæ, quàm nudis precibus, quæ remiſſionem peccati ſuo ſenſu impetrant. Cúmque etiam Chriſtus pro nobis oret in Cœlo, atque hæc ejus interceſſio ad impetrationem ſufficiat, cui bono is denuo in Miſſa ſacrificatur? Et ſi *impetratorium* eſt, non *meritorium* hoc ſacrificium, vim igitur habet ex opere operantis, non ex opere operato, cùm ad impetrandum fides & virtus petentis ſit neceſſaria. Accedit & illud, quòd virtutem ſacrificii Chriſti in cruce peracti in Miſſa ap-

plicari nobis Tridentini *Cap.* 1. ajunt. Quomodo igitur in Miſſa verum ſacrificium eſt? Neque enim ſacrificium ſacrificio, emplaſtrum emplaſtro, mors morte applicatur. Denique Canon Miſſæ Sacrificium miris modis extollit. Contra Catecheſis Tridentina *Cap. de Sacramento altaris* Euchariſtiam minora tantùm peccata, & Bellarminus *lib. IV. de Sacram. Euchariſt. cap.* 17. 18. peccata jam remiſſa abſtergere docent, videlicet ne Sacramento pœnitentiæ aliquid decedat. Ad dedecus etiam Sacrificii pertinet, quòd Miſſa ad ſanationem equorum, ovium, ad depellendam à ſegetibus rubiginem, à vitibus pruinam, à porcis anginam adhibetur. Ne quid dicam de καπηλείᾳ, ſeu nundinatione Miſſarum, qua ejus honos & decus extremo ludibrio exponitur.

RESP. REDING: 1. *Nomen Euchariſtiæ paſſim Maldonatus uſurpat.* 2. *De vocis Miſſæ origine diſſenſum fruſtra exprobras, quando de Divina ejus inſtitutione nemo noſtrûm ambigit. Nam etiam traditio originem ſuam à Chriſto habet.* 3. *Licet de ratione formali & eſſentia ſacrificii non conveniat inter omnes; in iis tamen, quæ dogmaticè de hoc myſterio definita ſunt, diſſenſus nullus eſt.* 4. *Non pugnat eſſe idem ſacrificium laudis pro redemptione animarum; & propitiatorium. In Miſſa enim præter applicationem ſatisfactionis Chriſti reparandus etiam per laudes eſt honor Dei peccato læſus.* 5. *Miſſa non prodeſt ex opere operantis, nempe Miniſtri; prodeſt tamen ex opere operantis principalis cauſæ, Chriſti.* 6. *Licet Chriſtus non ampliùs ſit in ſtatu merendi, mortis tamen meritum eo ſacrificio applicatum, ei ex opere operato efficaciam redemptionis & impetrationis tribuit.* 7. *Preces impetrant gratiam intrinſeca ſua honeſtate, & orantis ſanctitate: Miſſa verò ipſiſſimum Chriſti meritum applicat.* 8. *Chriſtus in Cœlo orando Patri merita ſua exhibet: ſimul Sacerdotis in terris conſtituti oblationi cooperatur, & eam Patri ſuo offert, meriti ſui efficaciam eidem ſic applicando.* 9. *Miſſa non tantùm habet immediatam ex opere operato virtutem tollendi peccata venialia; ſed mediatè etiam ad peccatorum mortalium remiſſionem conducit. quod Trid. Concilium Seſſ. XXII. cap. 2. definivit. Et Thomas in 4 Diſt. 12. q. 2. a. ait, Miſſam Peccata mortalia in iis, pro quibus offertur, delere, non ſicut cauſam proximam, ſed in quantum gratiam contritionis iis impetrat.* 10. *Sicut denique pro quovis temporali etiam malo Deum pro Chriſto citra ullum ejus dedecus deprecari licet: ſic merita & ſatisfactiones ejus mediantibus fidelium precibus pro quibusvis etiam corporalibus malis, quæ peccatorum pœnæ ſunt, adhibere licet. quod efficaciam ſatisfactionis ejus demonſtrat, nullúmque adeò dedecus ei infert.* Ibid. pag. 278--280.

Reſp. 1. Non Euchariſtiæ, ſed Cœnæ nomen Miſſæ invidere Maldonatum, alióſque, reclamantibus aliis, diximus. 2. Vocis, qua tantum myſterium veſtrum inſignire ſoletis, etymon à vobis vel ignorari, vel ſtudiis adeò pugnantibus diſceptari, turpe nobis videtur. Inſtitutionem verò ejuſdem, quam Divinam nullam probare poteſtis, alii à Scriptura, alii à traditione arceſſere ſoletis. Imò inſtitutionem ejus Divinam neceſſarium fuiſſe, Gregorius de Valentia *de Miſſa lib.* 1. 4. negat. *Si maximè*, inquit, *cultus Miſſæ non inſtitutus eſſet à Deo, concludi tamen non poſſet, illum non eſſe legitimum, cùm ad bonitatem cultus vel ſacrificii minimè requiratur.* Ex Scripturis inſtitutionem

Divi-

Divinam demonſtrare non poteſtis. Ergo ad traditionem confugitis. Ita Janſenius *Conco d. Evang. cap.31.*Baronius *A.55. ſ.13.*Salmero *Diſp.8. in Epiſt.ad Rom.* alii. Sed nec traditionem veterem Miſſæ,qualis à Concilio Tridentino definita eſt,favorabilem reperitis.Neceſſitatem igitur inſtitutionis in dubium Valentianus vocavit.3.Quidſi de Miſſa dogmaticè definitum nihil eſſet, uti ante poſteriora Concilia veſtra definitum nihil eſt? Tum ergo de tota Miſſa dubitare, & quodlibeticè diſputare,adeóque pilam modò huc,modò illuc jactare licuit? Si qua tamen Conciliaris definitio requirebatur, quid magis definiendum fuerat,quàm in qua Euchariſtiæ actione ſacrificii eſſentia conſpicua ſit? 4. Miſſa veſtra propitiatoria ſi ſacrificium ſimul laudis eſt,quid ergo laudat? Propitiationem factam,an faciendam? Si factam, ipſa propitiatoria non eſt. Si faciendam, ſacrificium laudis non eſt; quia non futura, ſed præterita & præſentia laudantur. Sed honor, inquis, Dei læſus per ſacrificium laudis reparari debet. Quaſi quicquid in peccato eſt, perfecta propitiatione, quæ per ſanguinem Chriſti facta eſt, non reparatum ſit. Hunc igitur ἱλασμὸν in Euchariſtia laudamus, adeóque ſacrificium laudis non reale & externum,ſed impropriè tale Deo offerimus. 5. Quomodo verò Miſſa non prodeſt ex opere operantis Miniſtri, ſeu Sacerdotis, quem Chriſtum creare, quem Chriſtum manibus ſuis offerre pertenditis? Quomodo ſacrificium crucis à ſacrificio Miſſæ ea etiam in re differre Bellarminus, Vaſquez, Valentia, alii docent, quòd in ſacrificio crucis Chriſtus ſe immediatè obtulit, at in Miſſa ſe offert per manus Sacerdotis,quæ differentia ex perſonæ dignitate apertè petita eſt? Hoc ergo opus Sacerdotis creantis, offerentis nihil operatur? Nihil certè, ac proin merum Miſſa veſtra ludibrium eſt,quæſtus veſtri gratia inventum. De cœtero non tangis vim argumenti. Nam ſi Miſſa prodeſt tantùm ex opere operato, non operantis, utique etiam Chriſtum operantem juxta vos principalem excluditis. Revera excluditis. Et opus illud operatum vobis nuda actio eſt, in qua non requiritur vel fides, vel pietas, vel attentio ejus,qui offert, vel pro quo offertur. Prodeſſe enim Miſſam cantatam ab homine profano, aut pro homine nullam fidem aut devotionem afferente, modò ne data opera obluctetur, obicem ponat, & Miſſam averſetur, inter κυρίας veſtras δόξας eſt. ſaltem per modum impetrationis, quia per Miſſam ei impetratur donum contritionis, per quam peccator inſtigatur ad agendam pœnitentiariam ſatisfactionem, petendámque abſolutionem. Qua etiam ratione dogma illud de opere operato Miſſæ evertitur. Nemo enim quicquam à Deo impetrat, nec cujuſquam poſtulatio Deo accepta eſt,ſi careat fide & pœnitentia. Idque candidè agnoſcit Bellarminus *de Miſſa lib.II.4.* ſic ſcribens: *Sacrificium cùm ad impetrationem tendat, & ſimile ſit orationi,ſine dubio placere non poteſt,niſi placeat offerens.* Valet ergo ex opere operantis. Hæc ἀναβασία veſtra eſt. 6.Cùm Chriſtum non ampliùs eſſe in ſtatu merendi,fatearis ipſe, quomodo igitur in Miſſa eſt ſacrificium redemptionis, quod ſine merito & ſatisfactione nullum eſt.At applicat tamen,inquis,meritum. Non igitur ſacrificium redemptionis eſt,quia res applicata& applicans realiter diſtinguuntur,&tempore differunt.Quis enim applicando ſibi alienam redemptionem,meritum,ſatisfactionem, ſacrificium, dici poteſt propriè ſe redimere, mereri, ſatisfacere, ſacrificare? Quid quòd applicatio hæc fit Sacramento Euchariſtiæ ſine ſacrificio? *Panis enim, quem frangimus, eſt communio corporis Chriſti*, 1.Cor.X.16. Quæ applicatio longè certè nobilior eſt, quandoquidem in Sacra Cœna pii apprehendunt fide Chriſtum mortuum pro omnibus noſtris peccatis in pretium æternæ redemptionis. At illi cenſent Miſſam ap-

plicare nobis beneficium Chriſti tantùm ad remittendam aut minuendam pœnam temporalem, quæ poſt remiſſam culpam remanet. Hinc eſt, quòd Miſſæ canuntur pro animabus purgatorii, quarum culpam omnem remiſſam eſſe ajunt. 7. Cui verò bono applicatio crucis per Miſſam, ſacrificium & ipſum propriè dictum, ſi nec Miſſa propriè, quod Bellarminus fatetur, meretur & ſatisfacit, ſed tantùm impetrat; cùm interceſſio Chriſti in Cœlo pro nobis orantis ad quidvis impetrandum haud dubiè ſufficiat? Nam vel hæc ad applicationem & impetrationem inſufficiens, vel non neceſſaria eſt. Prius blaſphemum; poſterius igitur verum eſt. 8. Nam ſic Chriſtum in Cœlo pro nobis orare, & orando cuncta nobis impetrare, ut ſimul in terra Sacerdotis oblationi cooperetur, eámque Patri ſuo offerat, non Scripturæ effatum, ſed ſacrificuli, ſuo honori cum dedecore Chriſti veri Sacerdotis, qui ſolus & ſemel ſe obtulit, ſolus torcular iræ Divinæ calcavit, impium commentum eſt. Cùm enim Chriſtus ſemel in cruce mortuus, poteſtate meriti in Cœlo jugiter pro ſuis intercedendo, nihil non impetret, nec alia omnino oblatione, nedum diviſa Chriſtum inter & Sacerdotem in offerendo operatione, opus eſt. 9. Ne ſacrificio Miſſæ Pœnitentiæ Sacramentum everteretur, neceſſe fuit vobis efficaciam Miſſæ immediatè & proximè ad peccatorum duntaxat venialium remiſſionem coarctare. Sed hoc vile videri poterat, inprimis cùm peccata venialia cerebri humani commentum ſint. Ergo Thomas, aliique Scholæ veſtræ doctores etiam peccata mortalia per Miſſam abſtergi mediatè, quatenus per eam impetratur contritio, quæ in Pœnitentiæ Sacramento remiſſionis cauſa ſtatuitur, ſciſcunt. Quomodo verò ſic ſacrificium erit reale & propitiatorium pro peccatis vivorum & mortuorum? Nam ſi contritionem tantùm Miſſa impetrat, non ipſa utique propitiat. Et cùm in Euchariſtia corpus Chriſti datum, hoc eſt, juxta vos, oblatum ſit ad remiſſionem peccatorum, illa ibi peccata remittuntur, pro quibus corpus Chriſti datum eſt. At datum eſt haud dubiè pro mortalibus, ſaltem, juxta vos, primariò. Quin Miſſæ veſtræ *ἀδυναμία* nullo certiori argumento cognoſcitur. Nam peccata mortalia per ſe non propitiat. Venialia nulla ſunt. Nihil ergo propitiat; ſimilis amuletis mulierecularum, quæ nulli rei proſunt. 10. Suaviter verò inſaniunt, qui Miſſas pro equis, porcis, ſegetibus, litibus, morbis, aliiſque beneficiis temporalibus impetrandis celebrant. Tametſi enim temporalia quæque, quatenus & quando ſaluti noſtræ conducere videtur, precibus implorata, ſi Deo videatur ad ſalutem noſtram conferre, impetrantur; & preces medium Divinitus inſtitutum ſunt ad impetranda bona temporalia & ſpiritualia, neque aliter quàm per & propter meritum Chriſti, qui & corporis & animæ noſtræ Salvator eſt; Chriſtus tamen, ex cujus ſolius inſtitutione & promiſſione res pendet, Euchariſtiam inſtituens horum non meminit; ſed ſolius remiſſionis peccatorum, Matth XXVI:28. Sacrificia quidem ſub lege oblata eſſe ad impetrationem bonorum etiam temporalium agnoſcimus. Sed ita fiebat tum, quia bona temporalia præcipuè Judæis, ut figura & pignus rerum cœleſtium & ſpiritualium promiſſa ſunt: quod de terra Canaan inprimis ex Geneſ XVII. 8. colligitur. Fruſtra etiam liturgiæ Baſilii & Chryſoſtomi, in quibus preces inveniuntur pro terræ proventu, & pro felicitate Imperatorum obtenduntur. Nam ſi quid à Deo in liturgia petitur, non neceſſum eſt, ut pro ejus adeptione Chriſtus ſacrificetur, aut ſacra Cœna celebretur. Sed hanc latiſſimam ſanè feneſtram ad turpem nundinationem Satan aperuit. Nam ob id ipſum Magiſtri noſtri Miſſæ efficaciam ad tam multa extenderunt, ut quaſi ſagena latior plura converreret. Inde Miſſæ privatæ, certiſſimum Presbyterorum aucupium, quas ſinguli pretio redimunt, ut

pri-

privatis incommodis medeantur. Et tamen Miſſarum ejuſmodi quamvis pretio redemptarum efficacia nulla eſt. Cùm enim dicuntur Miſſæ pro ægritudine viventium, vel hominum vel animalium, aut ſucceſſu negotii alicujus, perſœpe accidit, ut frequentatis etiam, imò fere ſine numero dictis Miſſis, ſucceſſus non reſpondeat, adeóque pecuniam circa Miſſæ emptionem fruſtra collocatam eſſe, experimento cognoſcatur. Nam & ſœpe liberantur à morbis non ſolùm pauperes, ſed etiam Miſſæ contemptores, qui circa Miſſas impendium nullum fecerunt. Neque ſi quis poſt Miſſam ſolutam convaleſcat ex morbo, iccirco id Miſſæ efficaciæ adſcribendum venit. Non enim ſi poſt hoc, ergo ob hoc. Regnant haud raró fallaciæ cauſæ. Neque eſt ut regeras, ſœpe ægrotos mori poſt preces pro iis in Eccleſiis noſtris conceptas. Has enim preces non vendimus nos; nec eas Deo offerimus in pretium redemptionis, aut ſacrificium propitiatorium, quale Miſſam illi faciunt. Emptori enim poſt ſolutum pretium non tradere rem emptam, & inhumanum, & injuſtum eſt.

ARG. XIV. Ad extremum mille abſurditatibus & contradictionibus Miſſaticum ſacrificium ſcatet. In eo nempe videas ſacrificium *externum* & *non externum*, quia hoſtia vera non videtur: *ſanguinem fundi*, quod in omni ſacrificio requiritur, & *ſanguinem non fundi*, quia incruentum eſſe docent: *corpus verum* Chriſti offerendum quippe Deo Patri, & *corpus non verum*, quippe inviſibile, haud palpabile, circumſcriptum, extenſum, adeóque ſpirituale: *Sacrificium crucis & Miſſæ numero idem*, & tamen *non eandem hoſtiam*, actionem aut paſſionem: *deſtructionem* ſimul & *non deſtructionem* rei oblatæ, quippe juxta illos non deſinit eſſe ſimpliciter, ſed tantùm ſub ſpeciebus: *Sacerdotes* & *non ſacerdotes*, quippe qui vero altari, vera victima deſtituuntur: *Chriſtum ſemel oblatum*, qui tamen identidem offertur, nec deſinit ante finem ſeculi offerri: *Sacrificium infiniti valoris*, quod tamen *valorem nullum* niſi millies milliéſque repetitum habet: *Chriſtum pro aliis ad auferenda eorum peccata ſe offerentem*, & tamen oblatum ab alio, ad auferenda peccata jam ablata & remiſſa, perinde ac ſi Chriſtus Dominus dignitatem demum reciperet, ut acceptetur è manu hominis, pro quo, ſi bene cum ipſo agitur, ſe ſanctificavit: Morientem *ſemel*, & *ſingulis diebus* morientem Chriſtum: *ad dextram Dei ſedentem*, *in Sanctum Sanctorum intrantem, jugiterque ſe Deo Patri ἐμφανιζοντα*, & tamen tanquam *victimam* quotidie in terris patientem: Chriſtum in cruce clamantem τετέλεσαι, *conſummatum eſt*, & tamen *non conſummatum* ante finem Seculi. Alia ejuſdem incudis portenta, quibus Ethnicis, Judæis & Muhammedanis Sacroſancta Cœnæ Myſteria deridenda & deteſtanda proponuntur, ſilentio involvimus.

RESP. REDING: 1. *Sicut Ethnicis, Judæis & Turcis, rationi ſuæ confiſis, talia ſtulta putantur, & offendiculo ſunt: ita vos Cœnæ Chriſti myſterium hoc non ex Dei verbo, lumine fidei, ſed naturali intellectus menſura dimetientes, abſurditates & contradictiones*

fingitis, ubi earum ne umbra quidem eſt. 2. Annon enim ſic etiam illudere liceret Baptiſmo, in quo eſt aliquid externum & non externum; planè ſicut in Miſſa ſpecies Sacramentales externæ, corpus ſub ſpeciebus contentum non externum. 3. In Miſſa effuſio ſanguinis eſt non phyſica, ſed myſtica & repræſentativa. 4. Corpus Chriſti ſic præſens realiter offertur, ut tamen ob accidentia ſupernaturalia eum ſtatum obtineat, ut nec palpabile, localiter extenſum, nec quoad ſubſtantiam, vel connaturales proprietates ſpirituale ſit. 5. Neque pugnat, crucis & Miſſæ ſacrificium ſpectata formalitate Divini dominii, per Chriſti immolationem recogniti, idem quoad ſpeciem; ſpectata hoſtia utrinque oblata, idem numero; conſiderata phyſica actionum ſacrificandi entitate, ſecundum quam in crucis ſacrificio ſanguis effunditur, in Miſſa ſanguinis effuſio repræſentatur, idem genere eſſe. 6. In ſacrificio crucis deſtructio phyſica; in Miſſa ejuſdem memoria, & deſtructio ꝯ eſſe Sacramentalis obtinet; in illo in ſemetipſo, in hac ſub ſpeciebus Sacramentalibus offertur. 7. Valor Miſſæ in ſe infinitus, ex ſingulari diſpoſitione Divinæ providentiæ, non ſtatim effectum ſortitur, ſed iteratione indiget. 8. Neque Chriſti mortem quotidie repeti dicimus, ſed ejus memoriam, nec ſterilem illam, ſed crucis Chriſti merita virtualiter in ſe continentem. 9. Chriſti vox, Conſummatum eſt, probat tum veteris teſtamenti, tum redemptionis noſtræ conſummationem; quæ in Miſſa jugiter applicatur. Ib. pag. 280--282. Reſp. 1. Fruſtra nobis *verbum Dei*, *Fidei lumen* occinis, cùm Divinum Miſſæ mandatum nullo rationis vel revelationis apice demonſtrare potueris, atque hæ ipſæ antilogiæ & abſurditates, ſanæ rationi, quæ Divinæ lucis, cum revelationis lumine ubique conſona, nullibi repugnans ſcintilla eſt, omni adverſantes, non vos Dei, ſed Papæ ſolius verbo, non Divinæ, ſed humanæ & cæcæ fidei lumine recepto inniti, clariſſimè arguunt. De cætero veritatem cum falſitate ſic temperare & commiſcere neceſſum habuiſtis, ut apud Chriſtianos, ægrè à Chriſto ſolo ſe divelli patientes, fidem dogma veſtrum inveniret. Sic Apoc. XIII. 11. Beſtia inducitur, habens cornua duo, ſimilia cornibus Agni, & loquens, ut Draco. Conciliationes porro tuæ ex iis, quæ dicta ſunt, & quæ dicenda reſtant, nullo negotio ſolvuntur. Age tamen, defungamur & hic paucis. 2 Quid quæſo Baptiſmo cum Miſſa? Ibi utique eſt elementum externum & gratia interna, realiter diſtincta. Hic verò ſacrificium reale fingitis, quod ſi reale eſt, externum & viſibile ſit oportet. Et tamen nemo illud vidit unquam. Simul ergo idem, nec à ſe, nec ab alio diſtinctum externum eſt, tanquam ſacrificium reale; ſimul non externum, quia hoſtia nullos in ſenſus incurrit. Species enim Sacramentales ſacrificium juxta vos non ſunt, ſed continent. 3. Effuſio ſanguinis myſtica, hoc eſt, repræſentativa ſacrificialis vera non eſt, ſed ſacrificiali poſterior; ſicut homo pictus homo non eſt. Ex hominum arbitrio non pendet, ut ſacrificii naturam mutent, & ſacrificium eſſe propitiatorium illud dicant, in quo cruor nullus conſpicuus eſt, quia hoc modo ſacra & inviolabilis Dei inſtitutio concideret. Firmum ſemper eſt Apoſtoli Hebr. IX. 22. principium, requiri ſanguinis effuſionem, ut remiſſio, adeóque etiam propitiatio locum habere poſſit. 4. In corpore Euchariſtico, hoc eſt, in Euchariſtia per externa ſymbola repræſentato nec naturale accidens ullum, quale extenſionem & localitatem eſſe, ſupra oſtendimus, deficit; nec ſupernaturalia accidentia humani corporis ſtatum mutant, ut jam ſive quoad ſubſtantiam, ſive quoad eſſentiales proprietates, ſive quoad modum eſſendi in loco ſpirituale cenſeri poſſit. 5. De identitate ſacrificii crucis & Miſſatici ex profeſſo infra. Interea eidem ſacrificio diverſas adeò formalitates induere, ut quoad rem idem, à ſe ipſo tamen & numero, & ſpecie, imò etiam genere, uti ſupra *pag.* 273. affirmaveras, differe-

pet,

pet, portento ſimile eſt. Nam differentia generica quidem & ſpecifica eſſentialis haud dubiè eſt; numerica etiam individualis qualis inter individua ſeparata intercedit. Sic ergo quæ genere, ſpecie & numero differunt, eadem tamen numero eſſe poſſunt. Quæ inſanior contradictio eſt? 6. Deſtructionis memoria & repræſentatio nec phyſica deſtructio eſt, qualis in ſacrificio requiritur; nec ſacrificialis ullo modo. Deſitio quoque ꝟ eſſe Sacramentalis relationem mutat, non eſſentiam; ſine cujus mutatione ſacrificium nullum conſtat. 7. Valor ſacrificii infinitus nulla diſpenſatione finitus evadere poteſt; ſicut creator per nullam diſpenſationem creatura evadere potis eſt. 8. Memoria mortis Chriſti nulla ſacrificium propitiatorium eſſe poteſt, quia ſacrificium tale mortem & ſanguinis effuſionem eſſentialiter requirit. 9. Denique ubi redemptio & peccatorum remiſſio conſummata eſt, nulla ibi hoſtia realis ulteriùs locum habere poteſt, juxta verba Apoſtoli Hebr. X. 8. Ὅπου ἄφεσις, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. *Ubi remiſſio* (adeóque redemptionis conſummatio) eſt, *ibi nulla ampliùs oblatio pro peccato eſt.*

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Chriſtus fuit ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedeci. Sicut igitur Melchiſedecus panem & vinum obtulit, ita Chriſtus, ut ſe Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedeci in æternum conſtitutum declararet, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit.* Eſt argumentum Concilii Cap. 1. Atque illud etiam verbosè amplificat A. Reding Diſſert. VIII. 3. & 4. Summa huc redit, *proprium ſacerdotii Melchiſedeci actum fuiſſe offerre panem & vinum, uti arguat ſequens ratio:* Erat enim Sacerdos altiſſimi, *quam cauſalem eſſe, probat tum ex eo, quòd Patres agnoverint, Melchiſedecum ſacrificâſſe panem & vinum, veluti Cyprianus Epiſt. 63 Epiphanius hær. 55. Hieronymus Epiſt. 17. ad Marcellum cap. 2 Chryſoſtom homil. 35. in Geneſin. Auguſtinus in Pſal. 33. ubi inter alia habet, Chriſtum de corpore & ſanguine ſuo inſtituiſſe ſacrificium ſecundum ordinem Melchiſedeci: tum ex eo, quòd in Hebræo occurrat copulativa Vau, quam cauſalem quandoque eſſe probat ex Geneſ. XX. 3. Eſ. LXI. 5. tum ex eo, quòd veteres Rabbini Samuel, Rabba, Phinees, Moyſes Hadarſan, eodem modo intellexerint. Cùm igitur Chriſtus ſit Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedeci in perpetuum, oportere ut habeat etiam tanquam perpetuus Sacerdos ſacrificium perpetuum, hoc eſt, cum perpetuo eccleſiæ ſtatu connexum, quod Daniel. XII. 7. appellatur Sacrificium juge. Tale autem non fuiſſe Sacrificium Chriſti in cruce peractum, utpote formaliter non perpetuum, nec connexum cum perpetuo eccleſiæ ſtatu, ſed Sacrificium incruentum formaliter importans corporis & ſanguinis Chriſti, ſub panis & vini ſpeciebus oblationem.* Reſp. 1. Ad argumentum hoc in ipſo Concilio reſpondit Georgius Ataides Luſitanus, *Chriſtum eſſe Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedeci, quatenus unicus eſſet & æternus, abſque deceſſore, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia. Id ex epiſtola ad Hebræos luce clarius evadere, ubi Paulus eam rem ubertim tractans, Sacer-*

doti

dotii æternitatem & ſingularitatem exponat, panis autem & vini non meminerit. Et ne idem ipſi objiceretur, quod Cl. Vedroſio objectum eſt ab antagoniſta, argumentum eſſe negativum, ſubjicit, *doctrinam eſſe Auguſtini, ubi proprius eſt & accommodus ad dicendum aliquid locus, neque tamen quidquam ejus dicitur, tum argumentum inde peti poſſe ab authoritate negativum.* 2. Largiamur, Melchiſedecum obtuliſſe panem & vinum. Potuit illa oblatio eſſe non principale ſacrificium, ſed ἐπίμετρον duntaxat & προσθήκη, qualis fuit olim panis & vini oblatio Sacerdotibus Levitis Exod. XXIX. præſcripta, quam Bellarminus fatetur non principale ſacrificium fuiſſe, ſed acceſſoriam ejus partem & condimentum. 3. Imò Sacrificii à Melchiſedeco pro Abrahamo oblati genus & materiam ſuggerit mentio מעשר מכל *decimarum pro omnibus*, quas Abrahamus pependiſſe recitatur Geneſ. XIV. 20. Si Abrahamus & in lumbis ejus Levitæ decimas dederunt ex omnibus, conſequitur ex lege Levit. XXVIII. 32. Melchiſedecum etiam tanquam Sacerdotem altiſſimi ex manibus Abrahami accepiſſe decimas Boum, ovium & caprarum, adeóque ex illis Deo obtuliſſe ſacrificium Euchariſticum ſimul & propitiatorium, in cujus acceptatione Divina haberet benedictionis, qua ipſi Melchiſedech ſacerdos altiſſimi benedixit, Sacramentum. 4. Productionem illam vel oblationem munerum illorum panis & vini non fuiſſe ſacrificium oblatum ex pane & vino, ſed honorarium quoddam & veluti Xenia Melchiſedeci, quibus is teſtatus eſt lætam congratulationem de victoria ab Abrahamo reportata, fusè probatum dedi *Hiſtor. Patriarch. Tom. II. Exercit. II. 22.* ubi etiam verbum הוציא Vulgato, LXX. Interpp. reddentibus disertè ἐξήνεγκε αὐτῷ *protulit ipſi* (Abrahamo, non Deo,) Onkeloſo, Samaritano, Syro & Arabi notionem habere *producendi* ſimpliciter, non *offerendi* oſtendi. Allegare poſſem Papiſtas ὁμοψήφους complures, inprimis Cajetanum, Andradium Tridentinæ Synodi hyperaſpiſten, & Vatablum, qui notat, Melchiſedecum quâ *Regem* Abrahamum & ejus comites hoſpitio excepiſſe, pane ac vino aluiſſe, qua *Sacerdotem* eidem benedixiſſe, & decimas ab eo accepiſſe. Quam annotationem Index Sandovalianus expurgavit. 5. Neque obſtant verba והוא כהן. Primò enim, eſto, cauſalia ſint, & retineatur vulgata verſio: *Erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi.* Quid obſtat quò minùs ad ſequentem potiùs actum *benedicendi*, quàm ſacrificandi referatur? Etenim benedictionis expreſſa mentio eſt, oblationis verò nulla. Neque etiam Paulus alium actum Sacerdotalem quàm *benedictionem* memorat. Deinde ut particulam *Vau* cauſalem dicamus, nulla ratio eſt. Græci reddunt: ἦν δ' ἱερεύς, *erat autem Sacerdos.* Ita etiam Epiphanius, Hieronymus, eóſque ſecuti Caje-

Cajetanus & Vatablus Hebraicæ Linguæ callentiſſimi, qui plus fidei merentur quàm mille Monachi linguarum rudes. Fatemur, copulam *Vau* alicubi etiam αἰτιολογικὴν eſſe. Sed hoc loco eſſe minimè conſtat, quia in præcedentibus ſacrificii mentio non eſt, adeóque actus præcedentis cauſa reddi non poteſt. 6. Ad Patres & Rabbinos fruſtra provocat Adverſarius. Nam Patres quod attinet, plerique, nominatim Clemens Alexandrinus *lib. IV. Strom. pag.* 603. Ambroſius *de Sacram. lib. IV.* 3. Tertullianus *adverſus Jud. cap.* 3. Chryſoſtomus *in Geneſin homil.* 35. Epiphanius *hæreſ.* 55. Damaſcenus *lib. IV.* 14. docent, Melchiſedecum non Deo, ſed Abrahamo obtuliſſe panem & vinum. An igitur Abrahamo ſacrificavit? Sed Abrahamo pariter atque Deo obtuliſſe Melchiſedecum argutatur A. Reding, *quia olim moris erat, ut poſt oblationem Deo factam, alii etiam rei oblatæ fierent participes* p. 499. Egregiè videlicet! Nempe ſi iis, qui ex victima comedere ſueverunt, ipſa victima oblata uſpiam in Scripturis dicitur. Hoc prius, Redingi, demonſtra. Neq; diverſum docuit Auguſtinus, ſive author Quæſtionum ex utroque Teſtamento mixtim, cujus verba ſunt p. 186. *Obviavit Melchiſedec Sacerdos Dei ſummi Abrahæ revertenti à cæde Regum, & protulit panes ac vinum, & obtulit Ei, & benedixit eum.* Alibi quidem *lib. Quæſt.* 9. 60. aliud dicere videtur vulgata ejus lectio, quæ ita habet: *Ut illud quod Melchiſedec obtulit Deo, jam per totum orbem &c.* Neque aliud evincere poteſt Adverſarius ille Dipnoſophiſta ex verbis Auguſtini de C. D. lib. XVI. 22. *Ibi primùm apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum &c.* Senſus enim S. Patris, uti plura ejus loca ſimilia demonſtrant, eſt, in productione panis & vini, tanquam ſimili & præludio quodam apparere *Sacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur.* Euchariſtiam ita nuncupat more ſenſúque veterum, non Pontificiorum, quam illa productione panis & vini à Melchiſedeco facta adumbratam innuit. Patres nempe ſolent ad hoc Melchiſedeci factum alludere, non ex eo quidquam concludere. Conferunt Melchiſedeci donaria cum Cœnæ Symbolis, non inde inferunt carnale aliquod Miſſæ Sacrificium, uti Hoſpinianus *Hiſtor. Sacram. lib. V.* 13. & Mornæus *de Euchar. lib. III.* 2. irrefragabilibus teſtimoniis demonſtrant. Rabbinos porro Adverſarius, Galatinum & Genebrardum ſecutus, fruſtrà etiam in ſubſidium vocat. Etenim Lyra Judæos reprehendit, referentes panem & vinum ad Abrahæ refectionem. Et Rabbini ab aliis allati pro more ἀλληγορούμενοι panes propoſitionis ſeu facierum reſpiciunt. Ne dicam, Galatinum & Genebrardum in citando Moſis Hadarſan teſtimonio ſibi parùm conſtare. 7. Et quæ tandem ſacrificium inter Melchiſedeci & Miſſaticum ſimilitudo? An ſicut in hoc

 ſingunt,

fingunt, etiam in illo facta eſt rei oblatæ mutatio ſubſtantialis? Et quidem manentibus ſolis accidentibus panis & vini? Cur Apoſtolus ſacrificium Melchiſedeci ad Miſſæ hoc ſacrificium non tranſtulit? Annon in ea præcipua ſimilitudinis ratio ſita fuiſſet? An etiam Melchiſedecus Sacerdotes habuit, ſicuti fingunt Chriſtum habere? Et tamen ille mortalis erat; hic verò potentia vitæ indiſſolubilis præditus, ut ſacerdotium ejus morte interrumpi nequiret. 8 Si ſacrificium crucis non fuit *formaliter* perpetuum, & cum ſtatu perpetuo eccleſiæ connexum, ſacrificium contra Miſſaticum tale eſt, uti Adverſarius arguit, quo pacto igitur verum eſt, quod Tridentini *cap.2.* dicunt, *unam eandémque eſſe hoſtiam, eundem nunc offerentem Sacerdotum miniſterio, qui ſe ipſum in cruce obtulit?* Chriſtus tanquam Sacerdos & Pontifex confeſſionis noſtræ non tantùm animam ſuam poſuit ſacrificium, ſed etiam poſt reſurrectionem ſub eadem Sacerdotis *forma* ingreſſus eſt non in ſacrarium manufactum, ſed ipſum Cœlum, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, *ut nunc appareat apud faciem Dei pro nobis*, ad intercedendum nempe & benedicendum nobis, Hebr. X.24. Qui proinde quamvis mortuus, vivit tamen Sacerdos ſecundum potentiam indiſſolubilis vitæ, altior Cœlo, habens Sacerdotium ἀπαράβατον, cui æquè ac Melchiſedeco non ſucceditur. Quomodo igitur ſacerdotium ejus *formaliter* etiam perpetuum, & cum perpetuo eccleſiæ ſtatu connexum fore negat ille, niſi quotidie in terris Chriſtus ſacrificetur? Et ſi *formaliter* perpetuum eſſe debet Chriſti ſacrificium, ita nimirum ut identidem repetatur & quotidie offeratur Chriſtus, ſacrificium tale non erit ſecundum ordinem Melchiſedeci, ſed Aharonis, & neceſſum erit Chriſtum quotidie mori, mactari, crucifigi, neque adeò ſacrificium crucis Chriſti *formaliter* temporale perfectum & πλειωτικὸν fuerit, quippe quotidianæ repetitionis indigum. Cúmque ſacrificium crucis Chriſti ſemel peractum valuerit etiam ad expianda peccata V. T. etſi nullum ibi reale ſacrificium fuerit, cur non illud ipſum quoque connexum fuit cum perpetuo ſtatu eccleſiæ Nov. Teſt. etſi quotidie non continuetur? Scilicet minor vis mortis Chriſti ſe in eccleſiam N. T. hodie diffundit. Apage quæſitiſſima hæc ſophiſmata & blaſphemias! Perpetuum igitur eſt ſacrificium crucis, tum quoad ſeparata ſacerdotis exercitia, tum quoad commemorationem, tum quoad infinitum effectum. Aliter perpetuari & cum eccleſiæ ſtatu connecti debuiſſe Adverſarius ille demonſtrare, non ſupponere debuit. Nam ex Dan. XII.11. 31 ubi auferendum dicitur תמיד *juge* puta ſacrificium, ſeu ἐνδελεχισμὸς, ſemper futurum eſſe in eccleſia externum ſacrificium, probari haud poteſt. Poteſt enim ſpeciei nomine genus, cultus Divinus intelli-

intelligi: vel abolitio illa referri ad deſolationem eccleſiæ Judaicæ ſub Antiocho, vel ad excidium Hieroſolymitanum, uti omnes Patres faciunt.

Excip. Reding: 1. *Georgio Ataidi injuriam fieri, ex Pallavicino diſce.* 2. *Cùm Chriſtus ſit Sacerdos æternus, Sacerdotium igitur ejus morte ipſius extinctum non eſt, adeóque durare, & ei ſacrificium aliquod reſpondere debet, quia Sacerdos ſine hoſtia nullus eſt, Hebr. V. 1. Tale autem ſacrificium non eſt ſacrificium crucis, utpote ſemel conſummatum, & formaliter tranſiens, neque niſi in valore meritorum ejus virtualiter durans.* 3. *Licet autem Paulus Hebr. VII. expreſsè non meminerit panis & vini, tamen reducendo Hebræos ad figuram ſacrificii Melchiſedeciani, in Chriſto eatenus impletam, ut ſacrificii ejus æternitas ſecundum ordinem Melchiſedeci ſubſiſtere debeat; eo ipſo implicitè & virtualiter Euchariſtiam Chriſti ſacrificium exponit.* 4. *Sacrificium Melchiſedeci non tantùm acceſſoriè, ſed principaliter importabat eam oblationem, quæ erat figura ſacrificii perpetuo Chriſti Sacerdotio reſpondentis. Principaliter ergo in oblatione panis & vini ſubſiſtit.* 5. *Abrahamus Melchiſedeco dedit decimas animalium quorundam. Sed ex decimis illis ſacrificium Melchiſedeci conſtitiſſe, ubi hiſtoria teſtis eſt?* 6. *Melchiſedecus ſive dicatur protuliſſe ſive obtuliſſe, parùm refert, quia dicitur ſeu protuliſſe, ſeu obtuliſſe tanquam Sacerdos Altiſſimi. Et potuit hoc ipſum ſacrificium fieri in congratulationem victoriæ ab Abrahamo reportatæ.* 7. *Benedictio Geneſ. XIV. 19. deſcripta non habuit rationem ſacrificii, quale tamen in omni Sacerdotio requiritur. Ergo cauſalis illa non ad benedictionem, ſed ad præcedentem oblationem referri debet. Et Paulus Hebr. VII. tres illos actus, videlicet occurſum Melchiſedeci Abrahamo factum, benedictionem & decimationem Abrahami, memorans, eoſdem cum ejus Sacerdotio conjungit, & in primo ſuper oblatione panis & vini reflectit.* 8. *Clemens Alexandrinus Strom. lib. IV. dicit, Melchiſedecum dediſſe ſanctificatum panem & vinum nutrimentum in typum Euchariſtiæ. En ſanctificatum, ſcilicet à Sacerdote, adeóque in ſacrificium priùs oblatum! Ambroſius de Sacr. lib. IV. 3. Melchiſedecum offerentem panem & vinum, fuiſſe authorem Sacramentorum Chriſtianorum, & ſic offerentem ſimilem per omnia fuiſſe filio Dei, aſſerit. Quin & cap. 6. inducit Sacerdotem in Sacrificio Miſſæ ſic orantem: Precamur, ut hanc oblationem Deus ſuſcipiat, ſicut ſuſcipere dignatus es ſacrificium, quod tibi obtulit Melchiſedec. Epiphanius loc. cit. ſcribit, quando Melchiſedec Abrahæ propoſuit panem & vinum, fuiſſe præfigurata myſteriorum ænigmata & exemplaria, cùm Dominus noſter dicat: Ego ſum panis vivus &c. Chryſoſtomus homil. 35. in Geneſin panem & vinum Abrahæ oblatum fuiſſe typum, & ſic initia futura præſignata eſſe &c. Neque obſtat, quòd Abrahæ oblata dicuntur illa munera. Nam ſenſus eſt, priùs ſanctificata, hoc eſt, Deo oblata; & poſt Abrahæ collata eſſe. Duæ ergo juxta Auguſtinum. lib. Quæſt. 60. & Auth. Quæſtionum utriusque Teſt. erant oblationes panis & vini; altera poſterior, Abrahæ; altera prior Deo facta. Picherellus author prohibitus eſt. Si tamen maximè in verbis Auguſtini ejus interpunctio recipiatur, manebit, ſacrificium illud in toto orbe Deo offerri, quod præfigurativè Melchiſedec obtulit.* 9. *Rabbini in libro Bereſith Rabba Samuel, Phinees, Moſes Hadarſan, diſertiores ſunt, quàm ut eos torquere liceat. Sed & Nicolaus Lyranus in Geneſ. XIV. multis argumentis adverſus Judæos recentiores probat, panem & vinum in ſacrificium, non in refectionem prolata eſſe.* 10. *Similitudo ſacrificii Melchiſedeci & Miſſæ eſt in materia panis & vini, & generica ſacrificii ratione. Differunt tamen in ſpecifica ratione, quia in illo figura fuit, in hoc veritas eſt.* 11. *Melchiſedeci in ter-*

ris adhuc agentis præfigurativum Sacerdotium unius & ſolius illius perſonæ cohærebat: Chriſti verò in Cælum evecti Sacerdotium æternum ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum ſeſe extendit, ac proin vicariis indiget. 12. *De Sacrificii crucis ratione formali fuit, ut reali morte conſtaret; de Miſſæ verò, ut repræſentatio eſſet. Illud formaliter ſemper peragi, & cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu conjungi non potuit: hæc poteſt. Et tamen eadem utrobique hoſtia eſt, uti Concilium rectè ſtatuit, differens ratione tantùm modi, per quem in cruce ſub propria corporis & ſanguinis figura; in Miſſa ſub aliena panis & vini ſpecie ſacrificatur.* 13. *Sacerdotii qua talis formaliter ſpectati ratio eſt eſſentialiter correlativa ad ſacrificium. Ergo Sacerdotium in ſe ipſo perpetuum, nequit tamen in ordine ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum denominari formaliter æternum, niſi pro iſta etiam Eccleſiæ perpetuitate juge ſacrificium reſpiciat. cujuſmodi non eſt ſacrificium in cruce peractum, utpote quod virtualiter tantùm per merita perſeverat, ſed Euchariſticum, Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci æterno Sacerdotio reſpondens.* 14. *Cùm meriti in cruce peracti valor infinitus ſit, quotidiana ejus repetitione, qualis in Sacrificiis Aharonicis erat, opus non eſt. Sufficit in Miſſa applicationis quotidiana reiteratio. Sic Chriſtus Sacerdos in Cœlo jugiter nobis benedicet, non ſacrificii indigentiam ſupplendo, ſed meritorum ejus infinitam virtutem applicando.* 15. *Ex Auguſtino, de Civit. D lib. X. 8. aliiſque Patribus liquet, ſacrificium juge Danielis eſſe Miſſam, Antichriſti tempore abolendam. Neque enim in Eccleſia Chriſti aliud ſacrificium juge oſtendi poteſt. Et Propheta loquitur de uno ſolenni ſacrificio. qualia non ſunt ſpiritualia ſacrificia.* quæ etiam *Antichriſti tempore non ceſſabunt, cùm multi fideles in fide & charitate perſeveraturi ſint.* Id. ibid. pag. 282--290. Reſp. Si tam flagrante veritatis amore ducereris, Redingi, quàm pertinax ſtudium apertiſſima quæque obſcurandi vel eludendi te abripit, non ita magno conatu & induſtria magnas nugas ageres, & veritatis vento occlamares. Quicquid autem ingente labore ſatagas, fruſtra te exemplo Melchiſedeci ad impietatem Miſſæ, qua tum intolerabili blaſphemia Chriſtum, unicum Eccleſiæ Sacerdotem, Sacerdotes (ac ſi mortuus vel nullus eſſet) ei ſubſtituendo, afficitis: tum Chriſti crucem, altare novum erigendo, evertitis: tum mortem Chriſti, teſtamentum ejus obliterando, & Chriſtum, quantum in vobis eſt, iterum mactando, ex memoria hominum excutitis: tum mortis Chriſti fructum, novam in Miſſa redemptionem proponendo, fidelibus præripitis: tum denique Cœnam, in qua Dominus paſſionis ſuæ memoriam inſculptam formatámque reliquerat, erecta Miſſa, è medio tollitis; tegendam armas. Quod vel unum argumentum illud, quòd S. Paulus, myſterium Melchiſedeci univerſum ad Chriſtum transferens, Miſſam veſtram ne minimo quidem apice tangit, potenter evincit. Nam qui Sacerdotium Melchiſedeci & Chriſti correlatum accuratè adeò explicat, & difficiliora longè ſilentio haud involvit; ille, Redingi cogita, nec oblationis panis & vini meminit, nec oblationem illam ad Novum Teſtamentum, vel Chriſti ſacrificium traducit. En myſterium veſtrum primum, religionis veſtræ elementum, quod tyronibus veſtris, qui non cibo ſolido, ſed lacte paſci ſolent, inculcare ſoletis; S. Paulo ignotum penitus! Sed ſingula paucis perſtringamus. 1. De Georgio Ataide Luſitano alibi fuſiùs. Hiſtoriæ interim Suavianæ de eodem fidem fruſtra Pallavicinus laceſſit ex Diariis ſuis & Actis. Nam referebat ſanè, luculentum illud Ataidæ Miſſam oppugnantis teſtimonium iis haud credi, ne poſteritati, innoteſceret, Miſſam in ipſo Tridentino Concilio oppugnatorem Theologum Pontificium habuiſſe. Sed de hoc quicquid ſit, nos argumentis potiùs, quàm authoritate Ataidæ pugnamus. 2. An Chriſtum ſic morte ſua extinctum putas, ut non revixerit Sacer-

dos.

dos, & talis in æternum maneret? Imò verò unico ſacrificio infiniti valoris, & ejuſdem perpetua in Cœlo repræſentatione coram Deo Patre, atque vi repræſentatæ hoſtiæ interceſſione, Sacerdotali utraque, Sacerdotio, quali ad ſalutem opus erat, unico Chriſtus, ſine conſorte, defunctus eſt, & defungitur adhuc & in æternum defungetur. Ille ſolus ſacrificium propitiatorium offerre, hoc eſt, vicariam pro peccatore mortem obire poteſt, qui ſolus nos Deo propitiare poteſt. Atqui ſolus Chriſtus Deo nos propitiare potuit; ſine ſuffraganeo & vicario ullo. Solus igitur, ſine ſuffraganeo, ſacrificium verè propitiatorium offerre potuit: ſolus obtulit. Neque alio ſacrificio reali & infiniti valoris opus fuit, quàm tranſeunte, conſummando in tempore. quod perpetim Deo Patri repræſentans, manet in æternum Sacerdos. Si enim aliud externum, reale, propitiatorium ſacrificium æternum Sacerdoti æterno reſpondere debet, certè Miſſa, quæ æterna non erit, ſed in tempore abolebitur, ejuſmodi ſacrificium æternum eſſe non poterit. Quin & verba Apoſtoli Hebr. VII. 23. fortiùs vos conſtringunt, quàm ut ſic elabi poſſitis; nempe alios *plures eſſe factos Sacerdotes, quia morte impedirentur permanere*. Chriſtus ergo, qui morte non impeditur, adeóque Sacerdos etiam poſt mortem manet, unus eſt, nec conſortibus indiget. Denique ſi Sacerdotii Chriſti æternitas in eo conſiſteret, quòd quotidie ipſe offerri debet uſque ad finem mundi, adeò ut non poſſit eſſe Sacerdos æternus, niſi in æternum ab aliquibus offeratur, quomodo igitur idem Apoſtolus paſſim in Epiſtola ad Hebræos perennitatem Sacerdotii illius in eo conſtituit, partim quòd nihil habet neceſſe quotidie offerri, quia nos unica oblatione ſanctificavit, adeóque etiam conſummavit *εἰς τὸ διηνεκὲς in æternum*: partim quòd ſublimis factus ſupra Cœlum pro nobis in perpetuum interpellat? Is unicus commentarius eſt, quem Apoſtolus ad verba illa: *Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedeci*, adhibuit. 3. Hebræos S. Paulus vocavit ſanè ad figuram Sacerdotii Melchiſedeci. Cœterùm figuram illam explicans & applicans, nullam oblati panis & vini, nedum ſacrificii panis & vini mentionem ſive implicitam, ſive explicitam facit, ſed in generatione ſine patre, matre, genealogia, initii & finis dierum carentia, nec non in Sacerdotio ejuſdem æterno comparationem omnem inſtituens, reliqua nihil ad figurationem illam & *ἀφομοίωσιν aſſimilationem* facere, apertè innuit. Vos verò S. Paulo ſapientiores ſcilicet in oblatione panis & vini aſſimilationis illius ſubſtantiam collocatis, fatentes interim, explicitam à S. Paulo in oblatione panis & vini comparationem nullam inſtitui; & implicitam ſine omni ratione fingentes. 4. In ſacrificiis Leviticis nonnullis panis libaminis uſum fuiſſe, ex Exod. XXIX. 34. 40. liquet. Sed ſacrificii illa pars minùs principalis, & quædam veluti *παρενθήκη* erat. Si ad ſacrificium Melchiſedeci panis & vinum pertinuit, parem rationem obtinere potuiſſe quidem conjectant. quod incertum equidem arbitror. Tametſi frivola tua ratio nil niſi principium mendicat. Proba, Melchiſedeci ſacrificium principaliter importaſſe oblationem eam, quæ figura fuerit ſacrificii Miſſæ. Hoc enim *τὸ κρινόμενον* eſt. 5. Viciſſim quæro: Ubi ex pane & vino ſacrificium Melchiſedeci conſtitiſſe, hiſtoria teſtis eſt? Majorem certè veriſimilitudinem habet, ex decimis animalium ſacrificaſſe Deo Melchiſedecum, quàm ex pane & vino. Illa enim idonea ſacrificii materies erat; & ſub lege etiam ſic fieri conſueſſe, ex Levit. XXVIII. 32. colligitur. Hæc verò ſacrificii propitiatorii principalis materies eſſe nec in figura, nec in rei veritate potuit. Cœterùm cùm de victima Melchiſedeci tacuerit & hiſtoria & S. Paulus, nos ejuſdem inveſtigationem tutò negligimus. Sapienter interim à nonnullis obſervatum, ideo Moſen Melchiſedecum Summi Dei Sacerdotem appellaviſſe, nulla hoſtiæ

 mentione

mentione injecta,ut in eo exiſteret typus aliquis atque documentum ſuis demum temporibus intelligendum ac revelandum,in eo,quem Melchiſedecus adumbrabat, Sacerdotem & victimam differre non debuiſſe. Nuſpiam præterea etiam ratio regni, quod ille gerebat,explicatur. An ideo Rex non fuit? 6. Protulit Melchiſedecus *Sacerdos Dei Altiſſimi* panem & vinum. ſed qua, vel quia Sacerdos,nec protuliſſe, nec obtuliſſe dicitur. Tuum erat hoc probare,non nudè aſſerere. 7. Benedictio haud equidem ſacrificii rationem habuit: at habuit tamen Sacerdotalis actus. Sacerdotis enim actus proprius erat æquè benedicere populo, ac ſacrificare. Ita Chriſtus & ſe ipſum obtulit, & quâ Sacerdos populo ſuo benedixit. Et benedictionis quidem, Sacerdotalis utique, hiſtoria Melchiſedeci diſertè meminit; at oblationis,ſacrificii, vel materiæ ſacrificii idoneæ non meminit. Cur ergo verba illa והוא כהן אל עליון *Et ipſe erat Sacerdos Dei Altiſſimi*, ad ſacrificii potiùs materiam nuſpiam expreſſam, quàm ad benedictionem expreſſam referamus, ſi ad alterutram omnino referenda eſt? Occurſum ſanè Melchiſedeci, benedictionem & decimationem Abrahami diſertè ſatis S. Paulus Hebr. VII.1.2. conjungit cum Sacerdotio ejuſdem, ſed non cum ſolo, verùm cum Regno etiam ejuſdem. Dicit enim: *Οὗτος Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ* &c. *Ille Melchiſedecus, Rex in Salem, Sacerdos Dei Altiſſimi, occurrens Abrahamo, &c.* Quid vetat ergo dicere,eum qua Regem in Salem,obviam euntem Abrahamo, exercitui ejus munera obtuliſſe, uti erga peregrinos Reges ſolent, adeóque viritim panem & vinum diſtribuiſſe; qua Sacerdotem benedixiſſe Abrahamo, & ab eodem decimas accepiſſe, atque ſic in ejuſdem lumbis Levitas decimaſſe? Certè panem & vinum protuliſſe Melchiſedecus dicitur non qua Sacerdos Dei Altiſſimi; ſed quâ מלך שלם *Rex in Salem*; & prolatis ſic pane & vino,demum Sacerdotis mentio ſequitur, eíque actus benedicendi & decimandi ſubjunguntur. Sed de hoc quicquid fiat, ſaltem qua Sacerdotem Melchiſedecum obvium Abrahamo ſtatim ſacrificaſſe, & quidem panem & vinum Deo obtuliſſe, nec hiſtoria, nec Apoſtolus habet. Redingio verò ſine ratione id aſſeveranti fidem nemo prudens habet. 8. Si S. Patres omnes totidem verbis, & voce altiſſima dixiſſent, Melchiſedecum in pane & vino ſacrificium propitiatorium & maximè propriè dictum obtuliſſe,pluris nobis unius Apoſtoli ſilentium eſſe deberet,ubi tacere non debuit, id ſi verum eſt, quàm omnium aliorum hominum teſtimonia,ubi ſanè nihil opus erat, ut loquerentur. Quid enim ſi in rebus fidem concernentibus loquantur homines omnes, & taceat Deus? Quanquam ſenſus Patrum cum veſtro neutiquam concors eſt. Compararunt eorum aliqui Melchiſedeci illam oblationem panis & vini cum Sacra Cœna,ob ſimilitudinem, quæ intercedere inter utraque videbatur. Utrobique panis atque vinum, utrobique panis & vini accidentia, neutrubi corpus Chriſti,neutrubi ſacrificium propitiatorium, utrobique, ſi Melchiſedeci actio ad religionem referri debet, eſt aliqua Divinorum beneficiorum commemoratio: illic victoriæ, quam Abrahamus conſecutus erat, hic liberationis & redemptionis, quam Chriſtus nobis peperit: denique utrobique omnia conſentanea ſunt cum ſenſibus hominum; nihil à recta ratione diſcrepat, nihil à natura rerum abhorret. At inter Melchiſedecicum illud ſacrificium, quod à Patribus creditum eſt, & ementitum Miſſaticum, quod in Euchariſtia celebrari putatur, omnia diſſentanea inter ſe ſunt. Illic panis & vini ſubſtantia fuit, hic nulla. Illic Chriſti corpus nullum fuit, hic Chriſti corpus exiſtere putatur. Illic accidentia rerum in propriis & naturalibus ſubjectis reſident, hic carent proprio ſubjecto, & alieno inſident. Illic nulla fuit peccatorum expiatio; hic

Hic propitiatio peccatorum tum viventium tum mortuorum fieri exiſtimatur. Illic nullum factum eſt miraculum: hic miraculis ſcatent omnia. Illic denique omnia cum natura rerum conſentanea ſunt, hic Cœlum terræ miſcetur. Patres ergo Melchiſedeci oblationem cum re adeò diſſimili contendiſſe, id verò probandum vobis fuerat. Illi ſanè umbram aliquam ſaltem habuerunt, cur alterum in altero figuratum eſſe duxerint: Vos verò, qui pro Melchiſedecicis Sacerdotibus vos venditatis, mirum eſt non ridere, cùm vos mutuò aſpicitis, ſi quid unquam de Melchiſedeco cogitaſtis. Sed à te allegatos Patres videamus. Clemens Alexandrinus *Strom. lib. IV.* Melchiſedecum *dediſſe panem ſanctificatum, & vinum nutrimentum in typum Euchariſtiæ.* En δίδωσι *dedit*, non obtulit; & δίδωσι τροφὴν *dedit nutrimentum*, adeóque hominibus, non Deo; & dedit nutrimentum εἰς τύπον εὐχαριστίας *in typum Euchariſtiæ*, quæ nutrimentum eſt; non in typum ſacrificii Miſſæ, quæ nutrimentum non eſt. Sed *dedit*, inquis, *panem ſanctificatum*, adeóque conſecratum: an etiam conſecrando tranſſubſtantiatum? τροφὴν ἡγιασμένην, *nutrimentum ſanctificatum* vocat Clemens. An quælibet cujuslibet rei ſanctificatio etiam à Sacerdote facta ſacrificialis conſecratio eſt? Profectò ſplendidè nugaris. Ambroſius *de Sacram. lib. IV. 3.* Melchiſedecum offerentem panem & vinum ait *authorem fuiſſe Sacramentorum Chriſtianorum.* Cur non dixit, ſacrificii & quidem realis, propitiatorii? An enim quodvis Sacramentum ſacrificium eſt? Sic offerentem filio Dei per omnia ſimilem factum idem aſſerit. At filius ſe obtulit in cruce. Quid hoc ad Miſſam, quæ ſacrificium crucis non eſt? Sed precatur forte Sacerdotis apud eundem *cap. 6.* ut oblationem in Euchariſtia acceptam Deus habeat, ſicut acceptum habuerit, *quod ei obtulit Melchiſedec*, plus roboris habet. Atqui quid obtulerit Melchiſedec, non exprimit: & oblationem cum ſacrificio tum Abrahami, qui filium offerre deſtinaverat, tum Melchiſedeci comparatam Euchariſticam, adeóque in propriè dictam intelligit; eo ſenſu explicandam, quo ſententiæ omnes Patrum, quibus Euchariſtia ſacrificii, oblationis nomine venit. Epiphanius Melchiſedecum *Abrahæ propoſuiſſe panem & vinum* docet. Id conſtanter dicit, ἐξήνεγκε, ἐξέθηκεν αὐτῷ, *extulit, propoſuit ipſi, Abrahamo, & ſuis in refectionem.* An hoc eſt Deo offerre panem & vinum in ſacrificium? Sic verò præfigurata idem dicit myſteriorum ænigmata. Quorum verò? An ſacrificii Miſſæ? Neutiquam. Sed illud myſterium, quo ſe Chriſtus panem vivum dixit. Porro panis vivus Chriſtus eſt tum extra Sacramentum vera fide receptus, tum in Sacramento talis ſignificatus; non in Miſſa Deo oblatus. Sed & Chryſoſtomus manifeſtè panem & vinum Abrahæ oblatum dicit, non Deo; & ſic oblatum typum vocat, non Miſſæ ſanè, ſed Euchariſtiæ. Sed duas hic Redingius fingit oblationes, priorem Deo in ſacrificium, poſteriorem Abrahæ in nutrimentum factam. Cùm verò Patres de poſteriore fere ſola loquantur, quomodo iiſdem teſtibus priorem ille confirmare nititur? Et quomodo inprimis teſte Scriptura? Nam Bellarmini ratiunculæ fumo magis evanidæ ſunt. *Refectionem*, inquit ille, *corporalem ut daret Abrahæ Melchiſedec, ratio nulla erat, quia cum magna præda revertebatur victor.* Et tamen S. Patres Abrahæ refectionem datam teſtantur. Et ſanè prædam univerſam ille Regi Sodomæ reſtituit, neque ex ea attingere quicquam voluit. Præterea Regibus etiam & ducibus panem & vinum honoris cauſa præberi ſolitum, *Hiſtor. Patriarch. Tom II. Exercit. II. §. 22.* exemplis tum ſacris tum profanis inductis probavimus. *At ſic*, inſtat Bellarminus, *ſacrificium Melchiſedeci ignoraremus.* Et ignoramus totò, quia nec hiſtoria, nec S. Paulus expoſuerunt de quo ſupra. In Auguſtini loco interpunctionem à Pichercllo, Facultatis Theologicæ doctore

ctore veſtro obſervatam, nulla ratione refellere potuiſti. Sed *manebit tamen*, inquis, *illud ſacrificium Deo in toto terrarum orbe offerri, quod Melchiſedeci oblatione præfiguratum eſt.* Non ſacrificium offerri ibi Auguſtinus dixit, ſed, quod Melchiſedec obtulit *Deo, jam per totum terrarum orbem in Eccleſia offerri nos videre.* offerendi voce Sacræ Cœnæ actionem, uti mos ſeculi illius erat, ſignificans. 9. Rabbinorum conſenſum fruſtra jactatis. Etenim ſi illorum valeret ſententia, nec nos Sacramentum Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutum haberemus; nec vos Sacrificio Miſſæ à Papa ſubintroducto gauderetis. Imò Rabbinos, ſine veterum & novorum diſcrimine, Miſſam Melchiſedeci ſacrificio à vobis inædificatam, refellentes, Lyranus (quod ſolum ego obſervavi) apertè notat, & refutare nequicquam conatur. Certè etiam de Miſſa intellectum locum ex profeſſo Author *Theſch. Lamz. pag.* 13. refutat. Loca verò à Galatino, mero Raimundi Martini plagiario, producta vel ὑποβολιμαῖα ſunt, vel hoc ſibi volunt, *Meſſiæ tempore omnia abrogatum iri ſacrificia legalia; ſolum manſurum Euchariſticum* (non propitiatorium) *peragendum pane & vino, ſicut Melchiſedec panem & vinum Deo altiſſimo protulit*, uti Bibliander *de Trinit. lib.II.pag* 89. & Mercerus *in Geneſin*, oſtendunt. 10. Maximam Sacrificii Melchiſedeci & Miſſatici differentiam ſupra fuſiùs expoſuimus. Tu fruſtra genericam ſacrificii & materiæ convenientiam urges. Nam nec ſacrificii propitiatorii propriè dicti ratio ulla in Miſſa obtinet; nec materia congruit. In Melchiſedecico enim ſacrificio ſubſtantiam & accidentia panis & vini; in Miſſatico accidentia ſola panis & vini obtinere pertenditis. Annon ſupra modum diſcrepans materia eſt? 11. Quo ſenſu Chriſti Sacerdotium, Melchiſedecico reſpondens cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu cohæreat, ſupra vidimus. Apoſtolus certè in Melchiſedeco æternitatem etiam Sacerdotii Chriſti præfiguratam innuit, aſſerens Hebr. VII.3. eum neque *dierum initium, neque finem vitæ* habuiſſe. Cùm ergo & ille ſuo ſenſu & in allegoria æternus Sacerdos ſuffraganeos nullos habuerit, cur Chriſtus habere debuit? Potuit ille eſſe Sacerdos expers initii dierum & finis vitæ ſine vicariis. Cur hic, in quo rei veritate hæc implentur, non poſſit? Sicut Sacerdotium Melchiſedeci typus fuit Sacerdotii Chriſti, ut in ejus perſona hæſit, quod Apoſtolus fusè in Epiſtola ad Hebræos docuit: ita illius ſacrificium typus eſſe debuit ſacrificii hujus, ut ab ejus perſona peractum eſt. 12. De repræſentatione ſacrificii crucis per ſacrificium reale, & hoſtiæ identitate haud ſemel jam nugas tuas diſſipavi. Quomodo, quæſo, repræſentatio fieri poteſt per id ipſum, quod repræſentatur; repræſentatio hoſtiæ per ipſam numero eandem hoſtiam? Quid ab omni ratione abhorret magis? 13. Qua ratione Sacerdotium Chriſti æternum ſit ſine repetitione ſacrificii per vicarios, ſupra oſtendimus. 14. De applicatione quoque ſacrificii crucis mox plura dicturi ſumus. Sacrificium porro illud infiniti valoris eſſe fateris. Quid ergo Miſſatico Sacrificio relinquitur? Applicatio enim profectò abſurdiſſimè in ſacrificium commutatur. 15. Denique in loco Daniel. XII.11. nihil eſt, quod Miſſæ faveat. Sive enim per abolitionem τοῦ תמיד ἐνδελεχισμοῦ, ſeu *jugis* intelligitur ſacrificii jugis propriè dicti abolitio, qualis ſub Antiocho Epiphane, & per Hieroſolymæ excidium contigit, uti quidem plerique omnes S. Patres à Mornæo *de Sacrif. Miſſæ lib.III.2.* citati interpretantur, quid hoc ad Miſſam? Sive per תמיד *juge* intelligitur illud, quod ſacrificio jugi Levitico, ceu res per illud figurata, adeóque veritas, reſpondet, quódque ſub Antichriſto demum abolendum eſſe, Hieronymus & Auguſtinus cenſuerunt, ne hoc quidem Miſſæ patrocinatur, ſed adverſatur potiùs. Quid enim ſic ſacrificium juge eſt? Jugis, ſeu quotidianus, perpetuus valor ſacrificii, qui pro Eccleſia

ἐμφα-

ἐμφανίζεται τῷ θεῷ εἰς διηνεκὲς apud Deum comparet תמיד *jugiter* , ſeu *in perpetuum.* Hebr.IX.24. & in Eccleſia *jugiter* Deo in fide repræſentatur. Quando igitur invaleſcente Antichriſto fides ea mutata eſt in opinionem ſacrificii alterius, quale Miſſaticum eſt, nec non operis operati, quod in eccleſia fiat juſtificationis ergo, & ea opinio prævalebat, tum verò ablatum eſt juge ſacrificium, fides & confeſſio Sanctorum, qui latere coacti ſunt. Id quemadmodum contigerit inde à multis Seculis, nemini obſcurum eſt. Hieronymus *in Daniel cap.XII. A tempore*, inquit, ἐνδελεχισμοῦ *(quod nos interpretati ſumus juge ſacrificium) quando Antichriſtus orbem obtinens, Dei cultum interdixerit.* En *juge* illi *Dei cultus* eſt; & Theodoreto ibid. ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία *Eccleſiæ miniſterium*, ſeu *cultus* publicus. Aliud ergo longè in Eccleſia ſacrificium juge oſtendi poteſt. neque de uno ſolenni ſacrificio, quale erat vetus illud typicum; ſed de veritate univerſa typo illi reſpondente ſermo eſt.

OBIECT. II. *Chriſtus celebrato veteri Paſcha, novum Paſcha inſtituit, ſe ipſum videlicet ab Eccleſia per Sacerdotes immolandum in memoriam tranſitus ſui ex hoc mundo ad Patrem. Eadem Chriſti in Miſſa oblatio illa eſt, quæ per ſacrificiorum naturæ & legis tempore ſimilitudines figurabatur, utpote quæ bona omnia per illa ſignificata, vel ut illorum conſummatio & perfectio complectitur.* Sunt verba Concilii *Cap.*1. Reſp. 1. Ipſe in Concilio Ataides ad hoc argumentum ſolidè reſpondit, *pro manifeſto ac confeſſo non eſſe ſupponendum, agnum eum fuiſſe ſacrificium. Imò ſi contrarium quis probandum ſuſciperet, nimis tamen adhuc duram fore tractationem, agnum typum Euchariſtiæ conſtituere, & non potiùs victimæ in cruce oblatæ.* Ubique nempe Scriptura paſcha cum cruento Chriſti ſacrificio contendit. 2. Quomodo ſacrificia cruenta figurare potuerunt incruentum? Diverſa utrorumque natura eſt. 3. Neque etiam omnis victima externa figura eſt alterius victimæ externæ. Ita Euchariſtica ſacrificia figurârunt noſtram Deo debitam gratitudinem, quæ non iccirco ſacrificium eſt. 4. Poteſt etiam victima quoad partem aliquam celebrationis figura eſſe alterius rei, quæ non eſt victima, ſed tamen in illa parte figuræ ſimilis. Ita Paſchalem agnum quandoque cum Euchariſtia comparant Patres. De quo videſis Mornæum de Euchar. lib.III.2.

EXCIP. REDING: 1. *Exod.XII.6. poſtquam mandaverat Moſes, ut ſinguli per familias agnum tollerent, ſubjicitur: Immolabitque eum univerſa multitudo. Et v.27. vocatur victima tranſitus Domini. Quin & Num.IX.13. qui non fecerit Phaſe, ex populo exterminandus dicitur, quia ſacrificium Domino non obtulit. Annon ſic disertè Paſcha ſacrificiis accenſetur?* 2. *Quis prohibet Paſcha & crucis Chriſti, & Euchariſtiæ typum conſtitui? Sanè Euchariſtia Agno Paſchali ſucceſſit. Et ſicut Agnus in memoriam tranſitus Angeli & liberationis populi ex Ægypto celebrabatur olim: ſic Euchariſtia in memoriam tranſitus Domini per paſſionem ex hoc mundo ad Patrem, & ſpiritualis redemptionis noſtræ celebratur. Agnus autem habebat rationem Paſchatis non ſub præciſa Sacramenti ejus manducatione, ſed quatenus immolabatur ceu victima tranſitus Domini, & ceu ſacrificium offerebatur. Unde Apoſtolus* 1.*Cor.V. hortatus ad ſinceritatis V.T. ce-*

remoniis præfiguratæ puritatem, v.7. *ſubjicit cauſam: Etenim, dicens, Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Paſcha autem noſtrum etiamnum celebratur in corpore & ſanguine Domini, non utique abſque immolatione.* Ibid, pag.290. 291. Reſp. 1. Quid in Agno Paſchali Sacramentale, quid θύσιμον fuerit, ſupra expoſuimus. Neque tuæ ἐνστάσεις ſolidæ ſunt. Nam vox זבח mactationem & communem & ſacrificialem notare poteſt. Sacrificialis autem tum demum intelligitur, cùm & à Sacerdote fit, & hoſtia mactata in altari Deo offertur. Hic autem שחט *mactare* (non propriè *immolare*) debuit כל קהול עדת ישראל *omnis congregatio cœtus Iſrael*, Exod. XII.6. & quidem non in altari, nec ad offerendum agnum Deo, excepta aſperſione ſanguinis, ſed לאכל *ad comedendum*, v.7. Fuit ergo verè זבח פסח *victima tranſitus*, ratione aſperſi ſanguinis, *in quo radix*, ſeu *eſſentia ſacrificii eſt*, inquit notiſſimus Judæorum canon. Confer Exod. XXIII.18 & XXXIV.25. non ratione mactationis & manducationis Agni. Nam nec à Sacerdote mactari, nec in altari offerri ſueverat. Bellarmino autem *de Miſſa lib.I.2.* Sacrificium id eſt, *quod propriè & per ſe ad actionem Sacerdotis pertinet*, ab *electo* (ut ajunt) *miniſtro offerendum*. 2. Agnus Paſchalis haud dubiè Chriſti, Agni inde ab incunabulis mundi mactati, typus erat. Si Euchariſtiæ typus etiam fuit, at non ſacrificii Euchariſtici. quod nullum eſt. Neque uſpiam incruenti ſacrificii typum Scriptura Paſcha conſtituit, in qua non aliud quàm aſperſio ſanguinis, ſeu cruentatio, ſacrificiale fuit. De cœtero an Euchariſtiæ typus Paſcha fuerit, diſceptare nihil ad rem facit. Si ἀκριβολογεῖν lubet, typus typi, & figura figuræ non datur; neque aliam ad ſe invicem relationem Paſcha reſpectu manducationis & Euchariſtia habent, quàm typorum ſeu figurarum ſimilium ejuſdem rei figuratæ. quod ſolum argumenta tua probant. Alias victima quoad partem aliquam celebrationis poteſt eſſe figura alterius rei, quæ non eſt victima, ſed tamen in illa parte ſuæ figuræ planè eſt conſimilis. Sic Agnus quoad epulum potuit eſſe figura Euchariſtiæ, vel ſimilis Euchariſtiæ ejuſdem rei, Chriſti vera fide manducandi quamvis in Euchariſtia nulla immolatio ſit. Chriſti verò figura Paſcha fuit, & quidem Chriſti immolati in ara crucis. Scripturæ enim ſonora vox eſt: *Agnus occiſus eſt*, Apoc. XIII.8. *Peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*, 1.Pet.II. 24. *Paſcha noſtrum* (res figuræ veteri reſpondens, uſitata metonymia ſigni figuræ nomen induens) *immolatus eſt Chriſtus pro nobis*, 1.Cor.V.7. en ἐτύθη, *immolatus eſt*, non deinceps immolandus. Itaque *epulemur*, inquit, *non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ & nequitiæ, in azymis ſinceritatis & veritatis.* Ex tuo ſenſu potiùs illaturu erat Apoſtolus: *Ergo immolemus eum quotidie in altari.* Sed clariùs adhuc Johannes cap.XIX 36. *Ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo.* Quod impletum proculdubio in cruce, non in menſa; in Altari ipſo certè non implendum, ſi fides eſt Canoni, *Ego Berengarius*, quo *frangi & dentibus atteri*, ſub anathematis pœna aſſeritur.

OBJECT. III. *Oblationem hanc in Euchariſtia prædixit Deus Malach.I.11. fore nimirum, ut magnum ſit in omnibus gentibus nomen ſuum, & omni in loco nomini ejus offeratur oblatio munda.* Eſt argumentum Concilii cap.1. Addit Aug. Reding Diſſert.VIII.3. *hanc oblationem mundam eſſe Sacrificium Miſſaticum ſemper treditum eſſe in eccleſia, idque liquere teſtimoniis Irenæi adverſus hæreſes cap.32. Auguſtini de C. D. XVIII.32. aliorúmque.* Reſp. 1. In Concilio argumentum hoc ſolidè eliſit idem, qui ſupra, Ataides, conferens nimirum cum oblatione

tione illa munda adorationem Dei omni in loco, quæ fit in Spiritu & veritate Joh.IV.23.24. Utrumque locum de una eadémque re loqui. Cùm igitur Chriſtus dicat, Deum eſſe Spiritum, & in Spiritu adorandum, neminem, niſi qui omnia impropriè velit enuntiare, unquam dicturum, Sacramentum, quod conſtat re viſibili & inviſibili, eſſe merè ſpirituale. Quare ſi quis utrumque locum de interna adoratione interpretetur, hunc erroris convinci poſſe negavit. Niſi fortè fructum labiorum confitentium nomen Dei Hebr.XIII.15. & λογικὴν λατρείαν Rom.XII.1. perperam Apoſtolus *Sacrificium vivum* & laudis appellavit. Rectiùs hîc Tridentinis ſapuit Paraphraſtes Chaldæus, qui ita locum reddidit: אנא. אקבל צלותיכון ושמי יתקדש וצלותיכון כקורבן דכי קדמי *Ego recipiam preces veſtras & nomen meum ſanctificabitur, & oratio veſtra erit ſicut oblatio munda coram me.* Ita David Pſalm.CXLI.2. *Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo.* Verbo dicamus quod res eſt. Cultus Spiritualis univerſus N. T. externo legis ritu deſignatur. 2. Patres hîc de Miſſa ne ſomniârunt quidem. Barbaros dixiſſent, qui ex hoc loco ſacrificium ſub accidentibus panis & vini offerendum colligerent. Irenæi locus de Sacrificio Euchariſtico, non ἱλαστικῷ ſeu Miſſatico agit: de gratiarum actione, non de propitiatione: de oblatione fructuum aliarúmque rerum inanimatarum, non de reali Chriſti Domini immolatione: de ſolennibus gratiis Deo pro immenſis ſuis erga nos beneficiis agendis, non de Deo erga nos tantorum maleficiorum conſcios placando: de oblatione denique à quovis fideli fieri ſolita, non à Sacerdote tantùm offerenda. Et ſeq. capite diſertè *incenſa* interpretatur *Orationes Sanctorum.* Sed & Auguſtinus *de Civit. D.XVIII.35.* in ambiguo haud relinquit, ſit ne hoc Sacrificium laudis, an pro peccato? Alibi Sacrificium laudis & Orationes Sanctorum ſe intelligere diſertè declarat, inprimis *contra Adverſ. Legis & Proph. lib.I.20.* Teſtimonia porro Patrum diſcuſſa videantur apud Mornæum *de Euchar. lib.III. cap.2.*

EXCIP. REDING: 1. *Si verba Malachiæ de oblatione munda nomini Dei offerenda propriè ſumantur, apertè ſignificabitur ſacrificium externum N. T. Judaicis veteribus ſuccedens.* 2. *An in Euchariſtia Deus non adoratur in ſpiritu & veritate, ubi tamen juxta vos mera corporis & ſanguinis Chriſti figura eſt? Quid ergo impedit, quò minùs ex Sacramentis etiam ſenſibilibus per fidem mens ad Divina ac ſpiritualia myſteria elevetur & ſic Deus in ſpiritu & veritate adoretur?* 3. *Oblatio illa munda definitur unum certum ſacrificium, veteribus omnibus oppoſitum, quale non eſt adoratio interior, quæ etiam in V. T. obtinuit. Quin & oblatio illa vocatur ſimpliciter munda. Quomodo hoc dici poteſt de adoratione fidelium, inprimis juxta vos, apud quos fidelium opera omnia immunda, imò æterna damnatione digna cenſentur?* 4. *Alia ratio eſt fructus labiorum confitentium, & rationabilis cultus noſtri, quæ impropriè ſacrificium appellantur; hoc eſt, ſicut ſacrificium, Pſal.CXLI.2. Per oblationem verò apud Malachiam promiſſam abſolutè dicimur*

ſacrificare, & ſtatuitur illud determinatum ac juge novæ legis ſacrificium. 5. *Ipſa Tigurina verſio veſtra pro munda oblatione legit molam puram. quæ utique ſacrificium farreum eſt.* 6. *Hinc adeò Cyprianus lib.II, epiſt.3. oblationem illam mundam à Sacerdote novo inſtitutam & oblatam ait conſiſtere in pane & vino, ceu corpore & ſanguine Domini. Et Chryſoſtomus in Pſal.95. interpretatur myſticam menſam, quæ incruenta hoſtia eſt. Et homil.24. in 1.Cor. ait, Chriſtum pro brutorum corde ſe ipſum offerendum præcepiſſe.* 7. *Irenæus loc. cit. diſertè prophetiam Malachiæ impletam eſſe ſcribit, quando Chriſtus accepto pane dixit: Hoc eſt corpus meum &c. & hanc N. T. novam oblationem eſſe dicit. Auguſtinus de Civ. D. lib. XVIII. 35. probat oblationem illam mundam eſſe ſacrificium, quod per Sacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci in omni loco videmus jam Deo offerri; & id ſacrificium Chriſtianorum Judæorum ſacrificiis opponit. Quin & lib.I. contra adv. legis & Proph. cap.20. incenſum inter & hoſtiam puram diſtinguit, & illud in orationibus Sanctorum; hanc in ſacrificio ſecundum ordinem Melchiſedeci collocat.* Ib. pag 291--293. *Reſp.* 1. Si propriè ſumuntur, in quis, verba Malachiæ, tum ſignificabitur ſacrificium externum Judaico reſpondens. Utique. Sed propriè ſumi, probandum tibi, non edicendum fuerat. Par ratio eſt מנחה טהורה *oblationis mundæ*, quæ eſt מקטר *hoſtiæ* in altari incendendæ, hoc eſt, *holocauſti.* quæ propria Hebraicæ vocis, quæ participialiter enuntiata nominaliter ſumitur, notio eſt. Ubi verò in Eccleſia Chriſtiana hodie mihi holocauſtum propriè dictum demonſtras? Sed memineris inſuper, non de quolibet ſacrificio, etiam propriè dicto, ſed de ἱλαστικῷ *propitiatoria* nobis contentionem eſſe. Atqui neutrum, nec מקטר puta, nec מנחה ſacrificium propriè propitiatorium ſignificat. Neque etiam ſacrificium propriè ἱλαστικὸν *in omni loco* offerri poterat; ſed in eo ſolo, in quo & pax danda erat, per hoc videlicet ſacrificium, Hagg. II.8. Non igitur ulla ratione propriè dictum propitiatorium intelligi hoc loco poteſt. 2. In Euchariſtia & extra eam adoratur Deus, qui in cœlis eſt, in ſpiritu & veritate. Et ex Sacramentis ſenſibilibus per fidem mens elevatur ad Divina ac ſpiritualia myſteria. Sed nihil hoc ad rem. Nam in Euchariſtia, ut in ſacrificio, propitiatorio, Deum in ſpiritu & veritate adorandum eſſe, vel in N. T. adorari poſſe, probandum fuerat. Quantò rectiùs Cajetanus: *In ſpiritu; non in monte, non in Hieroſolymis, non in loco aliquo, non cultu temporali, non lingua, ſed interiore cultu, conſiſtente in Spiritu, hoc eſt, in animo, quatenus ſpiritualibus intendit.* Et Toletus Jeſuita: *Hæc eſt adoratio in ſpiritu, quando non corporeas res, umbras & figuras offerimus, nec in his ſervimus Deo, ſed in actibus virtutum, qui ex Spiritus S. gratia procedunt.* 3. Oblationem mundam definiri unum certum determinatum ſacrificium externum, propriè dictum, propitiatorium, hoc verò tibi probandum fuerat. Hic rhodus, hic ſaltus! Sed & adoratio in Spiritu & veritate quoad rem in utroque Teſtamento eadem fuit; neque quiſquam non ſic adorans unquam ſalvari potuit, vel poterit. In modo tamen, efficacia, gradu, & adorantium extenſione latiſſimum diſcrimen eſt. Ibi adoratio fuit affixa ad locum, terreſtribus ceremoniis & carnali cultui implicita multum, reſtricta ad unum populum. Hîc alia omnia obtinent. Ubi verò oblatio à Malachia promiſſa *ſimpliciter* munda vocatur? Etenim טהורה *munda* vocatur. Poteſt autem *mundum*, dici, quod *ſimpliciter* mundum non eſt. Sed *mundæ* profectò ſunt *oblationes* noſtræ ſpirituales; at quatenus per ſanguinem Chriſti aſperſum iis mundantur, & immundities, quæ iis, quatenus à nobis, non à gratia proficiſcuntur, inhæret, omnis per remiſſionis gratiam non imputatur, imò per ſanctificationis gratiam paulatim etiam tollitur. Sic enim etiam corda per fidem puriſicari

rificari

rificari dicuntur, Act.XV.9. & fideles omnes καθαροὶ καρδίᾳ *mundi corde* Matth.V.8. appellantur. 4. Utique fructus labiorum confitentium, & rationalis cultus fidelium impropriè ſacrificium appellatur. Nam veritas ſic figuræ nomine venit. Sed ſimili improprietate ſermonis etiam cultus ſpiritualis N. T. *holocauſti* & *muneris*, ſeu *oblationis mundæ* nomine venit. Figura exprimitur, & res ſeu veritas figurata intelligitur. Sed *abſolutè*, inquis, vocatur *oblatio*, alibi, veluti Pſal.CXL.2. *ſicut ſacrificium*, ſeu oblatio. Non tantùm, inquam ego, *oblatio*, ſed etiam מקטר *incenſum* ſeu *holocauſtum*. Ubi ergo Eccleſia Chriſtiana holocauſta propriè dicta habet? Et in omni loco offerenda cùm dicitur, improprietas apertè inſinuatur, uti ſupra probatum. In loco verò Pſal.CXLI.2. hallucinaris miſerè. Nam nec Hebraica lectio ullam ibi ſimilitudinis notam habet: & vulgatus, ſimilitudinis notam *ſicut* ex ſuo *incenſo* addens, eandem *in ſacrificio veſpertino* omittit. 5. Tigurina verſio מנחה *molam* reddit appoſitè, ſpeciem ſacrificii exprimens, hoc eſt, *ſacrificium ex farre*; cùm alias מנחה in genere quodvis munus ſignificet. Quid verò hoc ad rem? Nam ſacrificium typicum exprimi, & veritatem ſignificari, res ipſa docet, & Interpretes à me citati, quos refellere non potuiſti, confirmant. 6. Cyprianus *loc. cit.* oblationem mundam in Euchariſtiæ ſymbolis, corpus & ſanguinem ſignificantibus oſtendit. Sed de Miſſa ibi vel ſacrificii externo neque χὺ neque μύ. quod mihi ſufficit. Chryſoſtomus de myſtica menſa, non de altari: de incruenta hoſtia, non de ſacrificio propitiatorio externo: de Chriſto ſe ipſum in ara crucis immolante, non de ſacrificio Miſſatico ullo loquitur. Cur ſic extra oleas vagare? 7. Irenæi *lib.IV.32.* hæc verba ſunt: *Chriſtus ſuis diſcipulis dans conſilium primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ut ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint; eum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt corpus meum &c. & Novi Teſtamenti novam docuit eſſe oblationem.* At qualem? *Quam*, inquit, *Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in univerſo mundo offert Deo, ei, qui alimentum nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in Novo Teſtamento.* Et hic locum Malachiæ ſubinfert; nempe quia Chriſtiani de fructibus ſuis & liberè & liberaliter Deo offerre ſolebant. Ex his verò oblationibus ſumebantur panis & vinum in Euchariſtia diſtribuenda; reliquis in pauperes alióſque uſus inſumptis. Viden' Redingi, oblationem ex Irenæi ſenſu, non ſacrificialem, propitiatoriam, ſed factam, ut dixi, à quibuſvis fidelibus ex fructibus ſuis in honorem Dei & uſum Sacrum Eccleſiæ. Aquam citiùs ex pumice, quàm ex his Miſſam elicias. Idcirco Irenæus ipſe hunc Malachiæ locum ſequenti capite ediſſerens, *Quoniam ergo*, inquit, *nomen Filii proprium Patris eſt, & in Deo Omnipotente per Jeſum Chriſtum offert Eccleſia, bene autem ſecundum utraque: Et in omni loco incenſum offertur nomini meo, & ſacrificium purum. Incenſa autem Johannes in Apocalypſi orationes eſſe ait Sanctorum.* Concludit: *Igitur Eccleſiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in univerſo mundo, purum ſacrificium reputatum eſt apud Deum, & acceptum eſt ei, non quod indigeat à nobis ſacrificium, ſed quoniam is qui offertur glorificatur ipſe in eo, quod offert, ſi acceptetur munus ejus.* Irenæus, dic Redingi, ita de Filio Dei locuturus erat, ſi realiter is à Sacerdote offerendus? Parum enim reputari apud Deum Chriſti ſacrificium, quis Theologus ferat? Aliud enim eſt reputari, aliud eſſe. *Quod* (donum, inquit idem *cap. 34*) *in omni ſimplicitate & innocentia Dominus volens nos offerre, prædicavit, dicens: Cùm igitur offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, &c.* Adhuc ne, Redingi, inficiabere, Irenæum loqui de oblationibus non à ſolis Sacerdotibus, ſed ab omnibus fidelibus faciendis? Sequentia omnia, cum de oblationibus munerum à tota Eccleſia fa-

 ctis,

ctis,teſtantur. Auguſtini *de Civit. D. lib. XVIII.* 35. hæc verba ſunt: *Malachias prop Eccleſiam,quam per Chriſtum jam cernimus propagatam, Judæis apertiſſimè dicit ex ſona Dei,Non eſt mihi voluntas in vobis,&c.* Mox addit: *Hoc ſacrificium per Sa tium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedec,cùm in omni loco à Solis ortu usque ad ſum, Deo jam videamus offerri: Sacrificium autem Judæorum, quibus dictum eſt eſt mihi voluntas in vobis; ceſſaſſe negare non poſſunt,quid ad hoc expectant alium ſtum?* Alibi *contra Adv. Leg. & Proph. lib.I.20.* ſic ſe explicat: *Eccleſia immola in corpore Chriſti ſacrificium laudis,ex quo Deus Deorum locutus vocavit terram à ortu usque ad occaſum. Hæc quippe Eccleſia eſt Iſrael ſecundum ſpiritum, à quo d guitur ille Iſrael ſecundum carnem,qui ſerviebat in umbris ſacrificiorum,quibus ſi cabatur ſingulare ſacrificium, quod nunc offert Iſrael ſecundùm ſpiritum.* Nota, *ſia immolat Deo in corpore Chriſti*; non utique *corpus Chriſti.* Item: *Sacrificium la* non pro peccato. Nempe Eccleſia Euchariſtiam celebrans, ſacrificium corporis C Deo proponit,Deo ob oculos ponit, quod ipſe unum, ut paulò ante dixerat, cœtero ſacrificiorum loco donavit,ſtatuit, in gratiam unici hujus ſacrificii in cruce peracti ſibi delicta condonari, donari ſuppliciter rogans.

OBIECT. IV. *Chriſtus in Cœna noviſſima corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebu nis & vini obtulit. Liquet id ex verbis præſentis temporis, Traditur, Frangitur, funditur,quæ ad Euchariſtiam utpote præſentem, non Sacrificium crucis utpote futu referri debent.* Addit Aug. Reding *pag.* 506. rationem multis verbor gryphis pro more involutam, cujus ſumma huc redit, *quòd Chriſtus tr ſubſtantiato pane & vino, & manducatis ac conſumptis ſpeciebus Euchariſticis ta ceremoniam exhibuerit, quæ ſub congrua rei ſanctificatæ mutatione eſſet publicè teſtativa ſupremæ Patris æterni excellentiæ ac Majeſtatis, abſolutique in vitam ac n tem dominii. Proinde ceremoniæ huic convenire integram ſacrificii definition* Reſp. 1. Chriſtum in noviſſima Cœna ſe ipſum non obtuliſſe, plures Concilio Patres pertenderunt,quorum argumenta ſuperiùs recenſuim Addi poſſunt,quæ ab Epiſcopo Veglienſi dicta Hiſtoricus lib.VI.pag.5 memorat. 2. Sed & Ataides in Concilio ad hoc argumentum reſp dit, longè planiorem verba illa ſenſum habitura eſſe, ſi per enallagen delicet temporis præſentis pro futuro, quæ Hebræis uſitatiſſima eſt, ferantur ad corpus & ſanguinem in eſſe naturali,non Sacramentali, eſt,ad Sacrificium crucis,ſymbolis illis in Euchariſtia repræſentatum. 3 ſanè verba inſtitutionis non *Patrem* reſpiciunt, ſed *Diſcipulos*, quibus ſy bola data ſunt non offerenda,ſed comedenda, non ut ſacrificium corp ris & ſanguinis,ſed ut Sacramentum. Cur verò verbis præſens temp notantibus, *datur, frangitur,* &c. utatur Chriſtus, rationem reddit Caje nus in Luc.22. quia videlicet oſtendere voluerit Chriſtus,dationem, f ctionem,effuſionem illam proximè inſtare,imò jam cœptam eſſe.4. Si At Redingii ſpeculationem ex Sophiſtico latibulo extractam retexere a

ni

mus eſſet, ilias abſurditatum in aprico ſtatui poſſet. Paucis hoc ab ipſo exigo, ut ſolidè probet, non ridiculè ſupponat, *benedictione* Symbolorum à Chriſto facta ea ſubſtantialiter mutata eſſe, & ſpecierum euchariſticarum *manducationem*, ut ille vocat, *conſumptivam* eſſe corporis & ſanguinis Chriſti realem oblationem. Quid unquam abſurdiùs excogitari potuit, quàm corpus & ſanguinem Chriſti verè, realiter & propitiatoriè offerri ac ſacrificari tum, cùm ſpecies euchariſticæ, quæ extra ſubjectum ſuum à NIHILO nihil diſtant, in ſtomacho hominis alicujus conſumuntur? Longè aliam formare ſacrificii definitionem, adeóque *ſignatum actum* ſuum debuiſſet, ſiquidem ipſi tale exemplum, ſeu *exercitus actus* reſpondere debuit. Ita nempe ſacrificium definiri debuit: *Sacrificium eſt manducatio ſeu conſumptio ſpecierum à ſubjecto proprio avulſarum, de poteſtate & dominio Divino proteſtans.* Nam ſpecies conſumendæ, & corpus ſacrificandum toto genere diſtant, neque Sacrificium Miſſaticum, & veri nominis Sacrificium quidquam commune habent, quàm nomen, arbitrio non Dei, ſed hominum manducationi hoſtiæ impoſitum, ut proinde nova hîc definitione rei tam abſurdæ conveniente opus ſit.

EXCIP. REDING: 1. *Patrum Concilii diverſæ ſententiæ in eo concordabant, quòd Chriſtus in ultima Cœna ſe ipſum ſacrificaverit.* 2. *Quando Chriſtus oculis in Cœlum elevatis, & gratias agens ac benedicens dixit: Hoc eſt corpus meum: quin & diſcipulis dedit poteſtatem faciendi, quod ipſe fecerat, his verbis: Hoc facite in meam commemorationem, annon ad Deum Patrem reſpexit?* 3. *Nihil obſtat uni literæ duplicem ſenſum literalem aptare, ſicut Scriptura verbis:* Ego hodie genui te, *plures ſenſus aptavit. Sic etiam hic per tempus præſens,* frangitur, datur, *utraque Chriſti mors, tam realis, Eſſe naturale contingens; quam myſtica, Eſſe Sacramentale corporis Chriſti afficiens, deſignari poteſt.* 4. *Accidentia extra ſubjectum ſuum à Nihilo nihil diſtare, haud minùs hæreticam blaſphemiam ſapit, quàm ſi quis diceret, humanam naturam extra ſuppoſitum nihil eſſe. Utique exiſtentia, ſeu eſſe actuale accidentis ab ejus eſſentia diſtinguitur, adeóque de ejus eſſentia non eſt. Aliud enim, Ariſtotele judice, eſt magnitudo, aliud magnitudinis eſſe.* 5. *Cavillatio tua circa definitionem ſacrificii Dialectico & Theologo indigna eſt. Suppoſita enim ſacrificii generica definitione, ad ejus pro ſacrificio Euchariſtico demonſtrando applicationem progrediendum fuerat.* Ibid. pag. 293.-295. Reſp. 1. Concordes Theologi veſtri in dogmate licet, in probatione tamen dogmatis, à noviſſima Chriſti Cœna petita, haud exiguo cum cauſæ præjudicio, diſcordabant maximè. quod ſolum ratio mea urget. Certè Bellajus Pariſienſis Archiepiſcopus, te ipſo ex Pallavicino *pag.* 22. referente, articulum hunc, quòd Chriſtus in Cœna ſe obtulerit, *fundamentum eſſe religionis Pontificiæ, & ſacrificii à Chriſto oblati* aſſeveravit. Quin Bellajus idem, te narrante, affirmavit, *dubitaturum ſe fuiſſe, an ipſe hæreticus foret, ſi aliter ſentiret.* Non igitur eo judice exigui momenti diſſenſio illa eſt. Contentiones ſuper oblatione Chriſti in S. Cœna Seſſionis XXII. Congregationibus aliquot motas eſſe conſtat. Nam tu ipſe quidem ex Pallavicino, oraculo tuo, *pag* 222.223. nobis ediſſeris conflictus illius hi-

ſtoriam,

ſtoriam, in quo Chriſtum ſe obtuliſſe, in Cœna Madrucius Cardinalis, Archiepiſcopus Hydruntinus, Lainezius, alii pertenderant: at Archiepiſcopus Granatenſis, Bracarenſis & Lancianenſis, Epiſcopus Veglienſis, aliique contra ſuſtinuerant, Salvatorem *in* Cœna S. ſacrificaſſe quidem, ſed ſacrificium merè Euchariſticum, hoc eſt, *laudis & gratiarum actionis, non expiationis & ſatisfactionis, veriti,* ſic Pallavicinus tuus loquitur, *ne aliter derogaretur ſacrificio crucis.* Recruduit paulò poſt in Congregationibus aliis eadem contentio, ducibus partium Salmerone, qui oblationem affirmavit, & Cardinalis Warmienſis nomen & authoritatem præ ſe ferens, domos Præſulum circumivit, ut ſuffragia adverſa corrumperet; & Epiſcopis Clodienſi ac Viglienſi, qui eandem negarunt, argumentis graviſſimis. qualia erant, *quòd oblato ſacrificio propitiatorio, ſi ad expianda hominum delicta illud ſufficiat, alterius oblatione nihil opus ſit, niſi forte ad gratiarum actionem: quòd in Cœna ſacrificium propitiatorium adſtruens neceſſariò fateri debeat, hoc ſe ſacrificio redemptum, non ſacrificio crucis, cui tamen & Scriptura Sacra, & doctrina Chriſtiana noſtram redemptionem tribuat. Si quis autem,* ſubjiciebant, *dicat, utrumque ſacrificium unum idémque eſſe, ſed inchoatum in cœna & perfectum in cruce, eum in alia abſurda haud leviora incidere. Hæc enim quodammodo contradicere, ſacrificii principium eſſe ſacrificium; quia ſi quis poſt initium factum deſiſteret, neque ultra pergeret, nemo diceret, eum ſacrificaſſe. Præterea ſi Chriſtus Patri non fuiſſet obediens usque ad mortem crucis, ſed in Cœna tantùm obtuliſſet, neminem dicturum, nos redemptos fuiſſe. Quare ejusmodi oblationem, quæ principium ſit ſacrificii, non ideo ſacrificium nuncupandam eſſe.* Hæc tuorum argumenta priùs tibi refellenda fuerant, quàm manum tuam mecum conſereres. Nam quòd Pallavicini tui verbis *pag 223.* narras, *fere omnes tandem in primam ſententiam abiiſſe, etiam eos, qui acerrimè illi reſtiterant;* neſcio qua fide dicatur. Suavis enim longè Pallavicino integrior, *Hiſt. C. T. lib. VI pag.* 505. memorat diſertè, *Epiſcopi Veglienſis diſſertationem,* ante à nobis recitatam, *tantum apud omnes valuiſſe, ut communiter cenſerent, de Sacrificio Chriſti propitiatorio ne verbum faciendum. De cætero,* inquit, *opinionem ejus pars ſolùm aliqua amplexi ſunt.* Si in priorem ſententiam iverunt omnes, cur igitur Synodus definire auſa non eſt; quòd Chriſtus in Cœna ſe ipſum obtulerit? En argumentum adverſus Pallavicinum ex re ipſa petitum! 2. Chriſtus benedicendo, gratias agendo haud dubiè Patrem compellavit; ſed aliud eſt compellare, aliud offerre. Verba verò inſtitutionis manifeſtè diſcipulos ſpectant. Nam Chriſtus accepto pane *benedixit, fregit, dedit diſcipulis, & dixit: Accipite, edite, Hoc eſt corpus meum,* Matth. XXVI. 26. Quibus dedit, quos accipere & edere juſſit, iiſdem (non Deo Patri) dixit illa verba: *Hoc eſt corpus meum.* Sed & verba: *Hoc facite ad commemorationem meam,* ad diſcipulos utique, non Deum directa, jubent facere, quod Chriſtus fecit, hoc eſt, benedicere, frangere, dare diſcipulis, cum mandato edendi panem corpus Chriſti, ad ſui commemorationem, non immolationem Deo faciendam. Nam commemorare mortem Chriſti non eſt mortem inferre, atque ſic Deo immolare. 3. De duplici literali ſenſu Scripturæ figmentum veſtrum alibi diſcutitur. Certè verborum *Hodie genui te,* ſenſus literalis unus eſt de æterna Chriſti generatione, quamvis eadem alibi ad ejuſdem æternæ generationis demonſtrationem applicentur. Fruſtra ergo per verba, *frangitur, datur,* duplicem mortem Chriſti obtrudis; & eadem verba eodem loco poſita propriè & impropriè, de præſenti & futuro intelligenda ſciſcis. Quid eſt ima ſummis miſcere, ſi hoc non eſt? Etenim Chriſtus ἅπαξ προσηνέχθη *ſemel immolatus eſt,* Hebr. IX. 28. Tu duplicem ejus mortem, præſentem & futuram, iiſdem verbis ſigni-

ſignificatum fingis; & alteram quidem *non realem*, hoc eſt, mortem non mortem; certè non mortem totam, qualis in propitiatorio ſacrificio requiritur. 4. Accidentis eſſe eſt ineſſe. Quæ igitur non inſunt, vel per ſe exiſtunt, ut ſubſtantiæ, vel nihil ſunt nec eſſentiam accidentis habent. Sed *hæreticam* hoc tibi *blaſphemiam* ſapit, ſimilem illi, qua quis dicit, humanam naturam extra ſuppoſitum nihil eſſe. Inſignem profectò Sophiſtam agis. Quid enim tibi eſt natura humana *extra ſuppoſitum?* An exiſtens extra ſuppoſitum? Sic in Neſtorii caſtra abis. An natura humana propria ſubſiſtentia ſeu ſuppoſitalitate deſtituta? Sic tibi probandum eſt, de eſſentia naturæ humanæ eſſe, ut habeat propriam ſubſiſtentiam, ſicut de natura accidentis eſt, ut inſit actu. Id enim ſi verum eſt, natura Chriſti humana, quæ propriam ſubſiſtentiam non habet, vera natura humana non erit, quia quadam eſſentia humanæ naturæ deſtituitur. Quò te cœcus ardor rapit? Sed *exiſtentia*, inquis, *ſeu eſſe actuale accidentis ab ejus eſſentia diſtinguitur, adeóque de ejus eſſentia non eſt.* Quid te juvat ſic ineptire? Nos enim hic de accidentibus exiſtentibus loquimur, neque, an exiſtentia de eorum eſſentia ſit, nec ne, inquirimus. Tu ergo proba, accidentia quædam exiſtere, & actu non ineſſe, hoc eſt, non exiſtere. Sive ergo actualis inhærentia actualem conſtitutionem accidentis extra cauſas ſignificet, ſive non, parum refert. Cùm verò extra cauſas eſt, hæc ejus naturalis conditio eſt, ut non per ſe ſubſiſtat, quod ſubſtantiæ eſt, ſed exiſtat in alio, eíque inſit & inhæreat adeò, ut accidentis eſſentiam amittat, ſi in alio non exiſtat; & vel ſubſtantia, vel nihil fiat. Ariſtoteles inter magnitudinem & ejus τὸ εἶναι *eſſe*, hoc eſt, *exiſtere*, diſtinguit. Nihil hoc ad rem, quia de accidentibus exiſtentibus ſermo eſt. Alias idem Ariſtoteles *Categor. cap 2.* τὸ eſſe in ſubjecto, in quo accidentis eſſentiam ponit, definit, ὃ ἐν τινὶ, μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. *quòd cùm in aliquo ſit, non ut pars, non poteſt tamen eſſe ſine eo, in quo eſt.* 5. Cùm hic de ſacrificio non quovis, ſed propitiatorio, quod externum, reale unicum eſt, quæſtio ſit, extra ejus limites te evagari haud patior. Fruſtra enim hic genericam ſacrificii definitionem urges, & in ſacrificio propitiatorio unico actum ſignatum & exercitum diſtinguis. Hoc ſanè à te expeto, ut ſacrificii realis propitiatorii definitionem accuratam, ſanæ, non perverſæ tuæ Theologiæ & Dialecticæ convenientem pandas. Etenim ſi ſacrificium propriè dictum externum reale propitiatorium tibi ſit *actio Sacerdotis, creaturam deſtructam Deo ad propitiandum ejus iram offerentis*; quomodo eam ad ſacrificium miſſaticum applicabis, in quo non eſt deſtructio ſacrificialis creaturæ à Sacerdote facta & Deo oblata, ad propitiandum iram Numinis; ſed juxta te *manducatio ſeu conſumptio ſpecierum à ſubjecto ſuo avulſarum, de poteſtate & Dominio Dei proteſtans.* Huic actui exercito ſignatum aliquem conformem, ſi potes, forma. Species enim manducandæ, & corpus ſacrificandum, ut argumentum meum repetam, toto genere differunt.

OBIECT. V. *Chriſtus Apoſtolis eorúmque in Sacerdotio Succeſſoribus ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in mei commemorationem, quibus verbis Apoſtolos eorúmque ſucceſſores Sacerdotes conſtituit.* Sunt verba Concilii *Cap. 1. & Can. 1.* Addit Aug. Reding, *Facere in S. Literis quandoque uſurpari pro Sacrificare, nominatim Exod. XXX. 38. Levit. XV. 14. XXIII. 19. 1. Reg. XVIII. 23. Cùm igitur actio Chriſti in noviſſima cœna veri ſacrificii rationem ac definitionem ſortita ſit, uti ex ſupra dictis conſtat, conſequens eſſe, ut & hic facere poſitum ſit pro ſacrificare.* Reſp. 1. Argumento

gumento etiam huic in Concilio occurrit Ataides, dicens, verba Chi *Hoc facite*, intelligenda eſſe de eo, quod ab ipſo factum diſcipuli vider Opus igitur eſſe, uti priùs conſtet, quid ille obtulerit. Cùm igitur C ſtum nihil obtuliſſe ipſi in Concilio plures Epiſcopi non faſſi dunta ſint, ſed argumentis ſuperiùs allatis probaverint, manifeſtum eſt, Chriſti verbis Sacerdotes Apoſtolos minimè conſtitutos eſſe, adeóque ſacrificium probari poſſe. Neque aliam ob cauſam puto Salmeron verſutum Jeſuitam in Concilio prenſâſſe Patres, ut definiant, Chriſ ſe ipſum in cœna noviſſima obtuliſſe, quàm ut ex ſequentibus ve *Hoc facite* ſacrificium probari poſſit. Suboluit enim ei, ſi Chriſtus pſum non obtulit, ex verbis illis *Hoc facite* ſacrificium & ſacerdotii ſtitutionem probari nullo modo poſſe. Ut ita intelligere debeant crificuli, non parùm ſe hujus Jeſuitæ ambientis verſutiæ debere. A dit, quòd Apoſtolus τὸ *Hoc facite* interpretatur per πίνειν, deinde per γεῖν, κλᾶν, κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν 1. Cor. X. 16. 20. XI. 25. 26. De inſtitu ne peculiaris Sacerdotii ne apex quidem. Tum Chriſtus juſſit H FACERE, quod ipſe nempe fecerat, in ſui videlicet memoriam. At poſſibile eſt ſacrificare Chriſtum in memoriam Chriſti. Hoc enim peri abſurdum eſt, ac ſi quis diceret, agnum hunc ſacrificari in memoriam h agni, aut Judæos Chriſtum crucifixiſſe in memoriam Chriſti. Rei alic typus & monimentum cum re, cujus typus & monimentum eſt, eadem numero eſſe nequit. 2. Inepta porro eſt grammaticatio Redingii, cui *cere* idem eſt quod *Sacrificare*. Apud Latinos quidem & Hebræos *f* & עשה alicubi notat Sacrificare ſingulari conſtructione & additâ per victimâ, ut clarè conſtet non divinandum ſit, qua de re agatur. apud probos authores Græcos nunquam τὸ ποιεῖν & *Sacrificare* æqui lent. Matthæus autem Græcè verba hæc deſcripſit, nec victimæ ullun ejus ſermone veſtigium apparet. 3. Quæſo autem, quales ſunt Sa dotes, quos Chriſtus inſtituit? An ſecundum ordinem Aharonis? A los Chriſtus Sacerdotio ſuo ſuſtulit. An ſecundum ordinem Melch deci? At Sacerdotium hoc ſoli Chriſto Sacerdoti ſecundum potent indiſſolubilis vitæ competit, ita ut ſit ἀπαράβατον. Neque ſolidum quod Redingius Cl. Vedroſio ex diſtinctionum ſuarum ſpelunca op nit, Sacerdotes à Chriſto verbo illo *facite* inſtitutos eſſe Sacerdotes ſec dum ordinem Melchiſedeci non *authoritativè* & *abſolutè* inſtar Chr ſed *miniſterialiter* & *participativè* cum ſubordinatione ad Chriſtum. At poſtolus non diſtinguit, ſed ſimpliciter Chriſtum vocat ἀπαράβατον

συνήν ἔχοντα. Neque Melchiſedecus utpote ἀγενεαλόγητος ſuccenturiatos & ſubordinatos Sacerdotes ullos habuit, ſicut Aharon & Pontifices ſummi. Súntque ejuſmodi prædicata Sacerdotis ſecundum ordinem Melchiſedeci, ut nulli nudo homini communicari valeant. Sicut Chriſtus unicus Sponſor & Mediator non habet plures ſponſores & mediatores miniſtrantes: ita unus Sacerdos ſecundum ordinem Melchiſedeci non habet alios ejuſdem ordinis miniſtros. Non igitur amplius divinandum relinquitur, cujus ordinis ſint, qui pro *Sacerdotibus* ſe venditant. Quippe ſi ab Aaronis & Melchiſedeci ordine diſceſſeris, non alius Sacerdotum ſacrificantium externo ritu ordo, quàm Baalis memoratur. Minimùm Chriſti partes tales invadunt, ut Kore, Dathan & Abirom Aharonis. 4. Si Apoſtolos Chriſtus Sacerdotes fecit, cur nuſpiam vel ipſi, vel reliqui eccleſiæ Miniſtri Sacerdotum nomine in Scriptura veniunt? Inſtitores Chriſti, χελσεμπόρυς rectiùs eos vocaveris.

EXCIP. REDING: 1. *Falſum eſt, multos Patres in Concilio ſuſtinuiſſe, quòd Chriſtus in ultima Cœna ſe non obtulerit. De modo ſacrificationis diſceptatum eſt, non de ſacrificatione ipſa. Et tandem conſenſerunt omnes. 2. Haud repugnat, aliquid pro diverſo ſtatu præ ſe ferre ſui ipſius rememorationem. Ita Chriſtus ad Patris dextram ſedens ſub ea, qua jam potitur, corporis gloria, ſui ipſius in cruce conſummati memoriam exhibet. Filius eſt figura ſubſtantiæ Patris, Hebr. I. 3. à quo ſubſtantialiter non diſtinguitur. 3. Agnus in ſacrificiis erat mera figura, & per ſe memoria haud dignus; contra Chriſtus in cruce ſacrificatus ſui commemoratione dignus eſt. 4. Etiam hic ſingularis conſtructio verbi facere obtinet. Iſtis enim verbis, Hoc facite &c. Apoſtolis data eſt publica pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu poteſtas faciendi, quod Chriſtus fecit, in proteſtationem Dominii Dei ſub Chriſti mortis memoria eluceſcentis. Adeóque ex ſingulari hac conſtructione clarè victima & ſacrificium cognoſcitur. 5. Chriſti Sacerdotium non tantùm conjunctum eſt cum potentia indiſſolubilis vitæ, ſed etiam in ſe ipſa, ſecundum formalem ſacerdotii rationem, æternum eſt, & cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu conjunctum. Qualis Sacerdotii perpetuitas nulla eſſet, ſi talis ſacrificii perficiendi in Eccleſia nulla jam poteſtas eſſet. Non enim Chriſtus ſe adhuc in Eccleſia viſibilem exhibet. 6. Licet ejus, qui principaliter & abſolutè Sacerdos eſt ſecundum ordinem Melchiſedeci, prædicata puro homini non conveniant; ejus tamen qui talis miniſterialiter & ſubordinatè eſt, prædicata puro homini convenire poſſunt. Ita etiam Chriſto unico Sponſori & Mediatori alii ſubordinantur.* Ib. pag. 295-297. Reſp. 1. Impudentiam tuam quis non miretur? Etenim tu ipſe ex Pallavicino *pag.* 223. texis nobis diſſidii illius hiſtoriam, & in altera claſſe inducis Archiepiſcopos Granatenſem, Bracarenſem & Lancianenſem, rotundè negantes, *quòd Chriſtus in Cœna ſacrificium ſatisfactionis & expiationis obtulerit*; conſentientémque Veglienſem Epiſcopum, qui rationibus corraboravit, *Chriſtum non obtuliſſe ad remiſſionem peccatorum ante crucem.* Nunc autem non de Sacrificio, propitiatorio ſcilicet (de quo ſolo quæſtio eſt) ſed de modo ſacrificii in Concilio diſceptatum eſſe, ſcribere non dubitas. Sic videlicet ſoles, quoties tibi Cadmæorum fratrum veſtrorum prœlia objiciuntur, putida diſtinctione inter rem & modum rei obducta, nodum non ſolvere, ſed ſecare. 2. Non hic

quæritur, an poſſit aliquid ſui ipſius eſſe *μνημονικὸν commemorativum*; ſed *an Chriſtus poſſit ſacrificari in memoriam ſacrificii Chriſti.* ſic ut utrumque ſacrificium & memorans & memoratum ſit unum idémque, & quidem numero. quod Miſſatoribus placet. Exempla proin tibi afferenda fuerunt, in quibus memorans ſeu memoriale & res memorata ſit res eadem & numero una. Chriſti ſeſſio ad dextram & glorificatio non ipſa conſummatio ejus in cruce, ſed conſummationis ejus conſequens fuit, teſte Apoſtolo Phil. II. 8. 9. Antecedens autem & conſequens realiter diverſa ſunt. Sic Chriſtus eſt character ſubſiſtentiæ Patris Hebr. I. 3. ſed non ipſa ſubſiſtentia Patris. 3. Chriſtum crucifixum ſui commemoratione dignum eſſe, quis dubitavit? Commemorationem eam fieri per ſacrificium idem numero cum eo, quod in cruce obtulit, hoc verò tibi probandum fuerat. 4. Verba, *Hoc facite &c.* manifeſtè conſtruuntur cum eo, quod Chriſtus fecit. At Chriſtus in Cœna ſe non obtulit. Nec proteſtatio dominii Dei quævis ſacrificialis eſt propriè (cum talis etiam in ſpiritualibus ſacrificiis obtineat) nec memoria mortis ipſa mors vel ſacrificium eſt. Profectò ſtylus veſter inſolens, nec Scripturæ, nec ſanæ rationi, nec communi uſui congruit. Semper ſic loquimini, ut velitis verba aliud ſignificare, quàm quod ſonant. Sic dicitis corpus Chriſti in Miſſa frangi, ſed ſine fractione; mori, ſed ſine morte, ſola mortis memoria; ſanguinem effundi, ſed ſine cruore; & ſic effundi, ut non moveatur, nec venis exeat; & deſtrui, ſed non in ſe, verùm in ſpeciebus, ac ſi quis diceret, Sempronium occidi in alio, ſed manere illæſum in ſe. An ſperatis, fidem vos inventuros apud homines ſanos, qui ipſi vobis non creditis, & ultro ſic vos implicatis? 5. De æternitate Sacerdotii Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci jam ſœpe ratiocinationem tuam fregi. Si quod illa pondus habet. Sacerdotes veſtri etiam in Cœlo poſt conſummationem Seculi miſſabunt. Nam Chriſtus in æternum erit Sacerdos ſecundum Melchiſedeci ordinem. Æternus ergo, juxta collectionem tuam, habebit Sacerdotes miniſtrantes & ſubordinatos, qui ſacrificia externa in æternum offerant. Licet verò Chriſtus in Eccleſia viſibilem ſe non ampliùs præbeat: non ideo vel in Cœlo inviſibilis eſt: vel mortuus eſt: vel in Cœlo Sacerdotio non defungitur, vel per ſacrificii ſui ſemel oblati meritum & efficaciam non ſanctificat omnes, qui ſalvantur. 6. Sacerdotes ergo ſubordinatos & miniſtrantes, ceu creaturas Papæ, & dedecora Chriſti æquè ac alios Mediatores & Salvatores abominamur meritò.

OBIECT. VI. *Sacrificium Miſſæ non obſcurè innuit Paulus Corinthiis ſcribens 1. Cor. X. 21. cùm dicit, non poſſe eos, qui participatione menſæ dæmoniorum polluti ſunt, menſæ Domini participes fieri, per menſam altare utrobiqiue intelligens.* Ita Concilium cap. 1. Addit Aug. Reding. pag. 507. *meminiſſe ejusdem Altaris etiam Apoſtolum Heb. XIII. 10.* Reſp. 1. In Concilio reſpondit Ataides, intelligendos eſſe in loco priori ritus per Moſen inſtitutos, & ab Ethnicis inter Sacrificandum adhibitos. In Sacrificiis olim Judæorum votivis totam victimam Deo exhibitam fuiſſe. Unam ejus partem, quæ Sacrificium fuit, igni abſumptam fuiſſe: reliquam fuiſſe partim Sacerdotis, partim offerentis. Idque non vocatum fuiſſe *Sacrificare*, ſed *Sacrificatum participare.* Perperam igitur Sacrificium hinc concludi, cùm non altaris, ſed menſæ, in qua dapes θύσιμαι conſumptæ, Apoſtolus meminerit. 2. Neque

ſi Apoſtolus menſam Domini cum altaribus compararet, ſequeretur in Cœna propriè dictum altare, adeóque etiam Sacrificium requiri. Comparationis enim hujus qualitas eſt communio vel participatio, non altaris vel Sacrificii ratio. Perinde hoc eſt, ac ſi quis concludere vellet, officium beneficentiæ eſſe quoddam genus injuſtæ diſpenſationis, quia illud comparat Dominus Luc.XVI.8.9. cum prudentia injuſti diſpenſatoris. 3. Per altare Hebr.XIII.10. crucem Chriſti intelligere plures Catholicos Pontificios, monet ipſe Bellarminus *lib.1. de Miſſa,cap.*14. Et Thomas in h. l. *Illud altare*, inquit, *aut Chriſti crux eſt, in qua pro nobis fuit immolatus, aut Chriſtus ipſe, in quo & per quem preces noſtras offerimus, & illud altare aureum eſt, de quo Apoc. octavo.* Altare igitur non lapideum & Miſſaticum, ſed Chriſtus ipſe intelligitur, qui ratione protectionis, expiationis, ſatisfactionis altare noſtrum habetur. Confirmat hoc phraſis, *comedere de altari*, quæ proprio ſenſu ſacrificulos ad lapides comedendos adigeret.

Excip. Reding: 1. *S. Paulus 1.Cor.X.21. apertè comparat menſam Domini, unde Euchariſtiam ſumimus, cum altari gentilium, ubi immolabatur idolis, & Hebræorum, ubi ſacrificia carnalia Deo vero immolabantur. Sicut ergo per menſam dæmoniorum intelligebatur altare, in quo falſis Diis ſacrificabatur: ſic per menſam Domini altare, in qua domino ſacrificatur.* 2. *Quomodo poteſt participari ſacrificatum, & inde non inferri ſacrificium, ſuper menſa, ſeu altari iſto ſacrificatum?* 3. *Sic comparatur communio ſeu participatio, ut tamen illa reducatur in id, quòd non poſſit fidelis particeps eſſe menſæ ſimul domini & dæmoniorum; adeóque etiam ſacrificii in eadem menſa.* 4. *Hebr.XIII.10 intelligitur altare, quod de præſenti habemus, & de quo comedimus. adeóque ad literam non myſticum aliquod, ſed propriè dictum. cui non aliud ſacrificium reſpondet, quàm corporis & ſanguinis Domini. uti docent S.Patres, Chryſoſtomus homil.24. in 1.Cor. & Auguſtinus in 1.Cor.10.* Id. ibid. pag.297.298. Reſp. 1. Quàm rectè à menſa ad Miſſam progrediare, ipſe videris. An enim menſa Euchariſtica cum altari comparari non potuit ſine converſione menſæ in altare propriè dictum? Noſti ſimile non eſſe idem; & comparationem nullam extra tertium ſuum extendi debere. Alias mihi æquè & majori fortè ratione ſic argutari liceret: Sicut communionem cum dæmoniis & idolis habuerunt Gentiles, in cibis idolothytis quoad ſubſtantiam non mutatis (neque enim idolothyta in dæmones tranſſubſtantiantur) ſic Chriſtiani in Euchariſtia cum Chriſto communionem habent, ſine tranſſubſtantiatione omni. Præterea menſa Euchariſtica non cum altari vel gentilium vel Hebræorum comparatur, ſed cum menſa dæmoniorum, in qua gentiles idolothytis veſcebantur. quæ vera menſa, non altare fuit. Sicut autem menſa illa ſuppoſuit ſacrificium in altari peractum: ſic menſa Euchariſtica ſupponit ſacrificium in altari crucis peractum. 2. Participatio ergo ſacrificii ſacrificium ſacrificatum planè ſupponit, ſed non in Miſſa. An enim alia Chriſti ſacrificatio quàm in Miſſa, vafro Sathanæ conſilio menſæ Euchariſticæ admixta, nulla fuit? Vel cibus corporis & potus ſanguinis Chriſti in cruce oblati non ſufficit uſque ad conſummatio-

nem Seculi? 3. Futilis ergo tua de participatione ſacrificii ad Miſſaticum ſacrificium reductione ratiocinatio eſt. 4. De loco Hebr.XIII.10. ſupra *ad Arg III.* jam nonnihil diximus. *Videte*, inquit idem Apoſtolus 1.Cor.X.18. *Iſraelem ſecundum carnem. Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Hunc Iſraelem ſecundum carnem, nempe Judæos, Hebr.XIII.10. opponit Iſraeli ſecundum ſpiritum, id eſt, Chriſtianis, ut eos à ritibus Judaicis abſtrahat. Ne putetis, inquit, nobis Chriſtianis non etiam altare & ſacrificium eſſe. de quo inſervientes tabernaculo poteſtatem comedendi non habent, quia videlicet gratiam Dei contemnunt, & crucis ſacrificium evacuant. Altare igitur & ſacrificium Chriſtianorum Chriſtus idem eſt, ſe æterno ſpiritu Deo offerens, & fidelibus omnibus ſe ſpiritualiter per fidem, in Sacramento Euchariſtiæ inſuper ſymbolicè etiam manducandum exhibens. *Per hoc* altare, ſic v.15. concludit Apoſtolus, *offeramus ſacrificium laudis jugiter, &c.* Per Chriſtum, altare noſtrum offerendum, inquit, non Chriſtus ipſe offerendus. Spirituale verò ſacrificium illud eſt & explicatur. Tunde ſeriò pectus, Redingi; num hic vel umbra Miſſæ? Bellarminus equidem alicubi turbam ſecutus, altare externum intelligit. At *lib.I. de Miſſa cap.14.* mentem mutans: *Quia*, inquit, *non deſunt ex Catholicis, qui eo loco per altare intelligant crucem, aut ipſum Chriſtum, non urgeo ipſum locum.* Neque aliud hic altare vel ſacrificium, quàm Chriſtum in cruce oblatum Chryſoſtomus & Auguſtinus à te inducti viderunt. *Pro brutorum cæde ſe ipſum offerendum præcepit*, inquit Chryſoſtomus. an verò in altari externo? an potiùs in Sacramento? Auguſtinus; *Quaſi prudentibus*, inquit, *dico, judicate vos, quod dico. Calix benedictionis, & panis, quem frangimus, &c. Propter hoc ſubjunxit: Videte Iſrael ſecundum carnem. Nonne qui de ſacrificiis manducat, ſocii ſunt altaris?* Quid verò inde? Chriſtianos manducare de ſacrificiis? Atqui de Judæis ſic loquitur apertè, non de Chriſtianis: & verba ad Chriſtianos traducta non aliud arguunt, quàm quòd illi in menſa (ſic v.21.) de corpore & ſanguine Chriſti, vero ſacrificio, participantes, ſocii ſint non dæmoniorum, ſed Chriſti, veri unicique altaris.

OBIECT. VII. *Act.XIII.2. Lucas de Barnaba & Nigro verba faciens dicit, λειτουργούντων αὐτῶν, Sacrificantibus illis injunxiſſe Spiritum S. ut ſegregent Barnabam & Saulum. Ibi λειτουργεῖν eſt publico miniſterio defungi, quod ſine Sacrificio fieri non poteſt. Nam precibus vel verbo incumbere non eſt Deo miniſtrare, cùm ipſi verbum non prædicatur.* Reſp. 1. Verba λειτουργούντων αὐτῶν Vetus verſio reddit: *Miniſtrantibus* illis. Addit Lyranus: *In bonis operibus ſecundum ſuos gradus & officia.* Syrus & Arabs: *Ipſis orantibus Deum*, quia ſequitur, *jejunantibus.* Chryſoſtomus & Oecumenius, κηρυττόντων *prædicantibus.* Hugo Cardinalis, *Miniſtrantibus prædictis prophetis.* Cajetanus, *docendo & prophetando.* Qui *Sacrificantibus illis* vertat, præter Eraſmum, qui alioquin illis ſudes in oculis eſt, repertus nemo. 2. Quid quòd vox λειτουργεῖν etiam de plebeiis 2.Cor. IX.12. Rom.XV.27. de Regibus Rom.XIII.16. de Angelis Hebr.I.7.14. enuntiatur? Numquid & illi in cenſu ſunt Miſſaticorum Sacerdotum? 3. Quid igitur impedit, quò minùs verba illa intelligamus vel de precibus, cùm ſeq. verſu preces jejunio jungantur; vel de prædicatione verbi, cùm & ille utiquè Deo miniſtret, qui verbi præconio eccleſiæ membra adjuu-

adjungit, & præcones V. D. ſint utique miniſtri Dei? 4. Etſi tandem Sacrificium intelligatur, & quidem in euchariſtia adminiſtratum: an icirco in euchariſtia Sacrificium offertur propriè dictum externum, reale, propitiatorium? Patribus etiam evangelii prædicatio Sacrificii nomine venit. Non tamen ideo Evangelium eſt Sacrificium propriè dictum.

EXCIP. REDING: 1. *Vetus verſio ſignificat miniſterium non erga homines, ſed erga Deum formaliter & immediatè præſtitum, à jejunio contradiſtinctum. Munus autem concionandi, & Sacramenta adminiſtrandi tranſcendentali tantùm ratione quadam ex reflexa in Deum intentione, adeóque mediatè & conſecutivè Dei miniſterium eſt. Unde à jejunio, quod etiam ad miniſterium Dei mediatum pertinet, diſtinguitur. 2. Arabs & Syrus vertentes*, orantibus ipſis; *adorationem intelligunt ſpecificam, quæ ſacrificii formam induit, quomodo etiam Joh. IV. 21. 23. & Geneſ. XXII. 5. vox illa accipitur.* Ib. pag. 298. 299.
Reſp. Somnia tua, quæ nunquam ſitivimus nos, præcipua reſponſione mea neglecta, nobis propinas. Etenim 1. miniſtrabant illi Domino; & demus, miniſtraſſe publicè. Sed miniſterium Dei *formaliter & immediatè* acceptum non eſſe niſi ſacrificium, externum, & ſi formaliter acceptum ſacrificium eſt, hic eo ſenſu accipi, unde verò fidem facis? Aſſeris nudè, & diſtinctione tua faſcinum inducere tentas; non probas quicquam. Probandum autem omnino fuerat, verbi λειτουργεῖν eum uſum proprium eſſe apud authores ſacros, addo etiam profanos, & tum probato priùs, non ſuppoſito, ſacrificio Miſſatico, hic etiam λειτουργεῖν eum ſenſum habere. Nil tale præſtas. Annon prædicatio verbi Dei, & Sacramentorum adminiſtratio tum inſtituente, legante, mandante Deo peragitur; tum ad gloriam Dei peragitur? & peragentes ſic paſſim Dei, Chriſti miniſtrorum nomine veniunt? Cùm Miſſæ contra, vel miniſterii Miſſæ in S. literis nec vola, nec veſtigium extet. Jejunium autem à Miniſterio Dei cur diſtingueretur, ratio erat, quia adjunctum duntaxat, & circumſtantia ſingularis miniſterii & precum eſt. 2. Tua porro de adoratione criſis, quam Syro & Arabi interpretibus invitis imponis, ecquodnam in textu præſenti fundamentum habet? Nam ubique *adorare* idem eſſe quod *ſacrificare*, nemo ſanus dixerit. De loco Joh. IV. 20. ſupra egimus. Samaritana adorationis nomine univerſum cultum à Moſe præſcriptum intellexit. Erat autem externi cultus V. T. pars non poſtrema ſacrificiorum externorum religio, quæ cùm in N. T. expiraverit, eodem nomine ampliùs appellari nequit, inprimis cùm ipſe Chriſtus Samaritanam mulierem docuerit, adoratores Dei *in ſpiritu & veritate* deinceps Deum adoraturos; hoc eſt, Cajetano Interprete, *interiore cultu conſiſtente in ſpiritu, hoc eſt, in animo*, quatenus ſpiritualibus intendit.

OBJECT. VIII. *In Sacrificio Miſſatico idem ille Chriſtus continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit. Non poteſt igitur non eſſe verè propitiatorium. Hujus enim oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Et cruentæ oblationis fructus per hanc incruentam uberrimè percipiuntur, tantùm abeſt, ut illi per hanc quovis modo derogetur.* Eſt argumentum Concilii Cap. 2. Et cap. 1. idem innuit, *Sacrificium Miſſæ non eſſe niſi applicationem & repræſentationem Sacrificii crucis.*

cis. Reſp.1. Chriſtum eandem numero victimam duobus modis, cruento & incruento ſacrificari, ſolidè ex Scripturis probari, non dictatoriè aſſeri debuit. 2. Agnoſcimus tamen in eo Dei providentiam. Neceſſum enim erat, Antichriſtos non negare unitatem Sacrificii, ſaltem externa profeſſione. Extra eccleſiam enim ſe collocâſſent, qui juxta prophetiam in Templo Dei conſidere debebant. 3. Quomodo verò idem Chriſtus diverſis modis ſacrificatur, actione eadem numero, vel diverſa? Si eadem, neceſſum erit, ut factum & faciendum, præteritum & præſens tempus in unum conflentur. Si diverſa, quomodo non diverſum erit, quod diverſa actione peragitur? Eſſe verò diverſas, imò contrarias actiones, facilè probatur, quia definitione differunt. Sacrificium crucis fuit cruentum, aſperum, viſibile, uno in loco, irreiterabile. Sacrificium Miſſæ contra. In Sacrificio crucis Chriſtus ſatisfecit, fuítque in ſtatu merendi. In Sacrificio Miſſæ contra. Sacrificii crucis virtus infinita eſt. Miſſarum contra efficacia perexigua, cùm duabus drachmis vulgò veneant, & vix millenæ ſufficiant ad unius animæ liberationem ex purgatorio. Præterea Chriſtus moriens & non moriens unà eſſe victima nequeunt, cùm ne victima quidem eſſe poſſit, niſi cùm moritur & pro nobis patitur. Præcipuè in prima Euchariſtiæ celebratione Chriſtus ſacrificari non potuit ut moriens, quia figurabatur ut moriturus. Denique Sophiſticæ diſtinctionis nervos elidit Apoſtolus, qui agens de Sacerdotio Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci, ejúſque æternitatem aſtruens, non tantùm unius ſacrificii meminit, ſed & *ſemel* duntaxat illud oblatum ait, iterat & inculcat, neque uſpiam aliter loquitur, imò id ipſum quoque probat rationibus ſuperiùs à nobis ex textu collectis, quæ vel meri paralogiſmi erunt, vel fictitiam diſtinctionem illam penitus in fumum dabunt. Ruit igitur carioſum Sacrificii propitiatorii fundamentum. 4. Repræſentare & applicare rem geſtam eſt agnoſcere, nos non facere quod eſt factum, ſed tantùm recolere, repetere id quod factum eſt, ne excidat. Neque applicatio poteſt eſſe oblatio, cùm hæc oblatio facienda, illam oblationem præſupponat factam. Applicatur autem oblatio Chriſti ex parte noſtra per fidem in ſanguine ejus; ex parte Dei *externè* per communicationem verbi & Sacramentorum, *internè* per Spiritus S. vorticordiam operationem, non hiſtrionicam ejuſdem Sacrificii reiterationem. Neque magis requiritur talis Sacrificii in cruce repræſentatio, quàm incarnationis, reſurrectionis, aſcenſionis, ſimilia dramata ad articulos illos recolendos, & populo repræſentandos.

Hæc

Excip. Reding: *1. Si extra Eccleſiam nos collocavimus, ſacrificium cruentum & incruentum diſtinguentes, quid vos, ſacrificium penitus tollentes? 2. S. Paulus Hebr. VII. æternitatem Sacerdotii Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci aſtruens, inter ſacrificium crucis, & ejus applicationem diſtinguit. Illud in Chriſto ſemetipſum offerente ſemel peractum aſſeris; hanc à Chriſto ad interpellandum pro nobis ſemper vivente, ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum extendi ſupponit, quia interpellatio ejuſmodi ſatisfactionis in cruce peractæ applicationem importat. Nam interpellatio ea reducitur ad ſempiternum Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedeci Sacerdotium, quod ſine jugi ſacrificio, in oblatione panis & vini conſiſtente (nam ſacrificium crucis ſemel tantùm peractum, formaliter æternum non fuit, ſed effectivè duntaxat) concipi nequit. 3. Annon actio, per quam homo reſurget, diverſa fuit ab actione, qua primò genitus fuit? Vides, idem diverſa actione peragi poſſe. Et ea in ſacrificio Chriſti actionum diverſitas facit quidem, ut infinita virtus propitiatoria ſatisfactionum Chriſti per ſe primò conveniat ſacrificio crucis; Eucharistico tantum per applicationem, quæ ideo iteratur ſemper, quia licet in ſe ſacrificium illud infiniti valoris ſit, tamen Deum ad acceptationem obligare nequit, niſi identidem repetatur, & ſic paſſio ejus Deo repræſentetur.* Ib. pag. 299--301. Reſp. Plura argumenta à me adducta Redingius ne attingere quidem auſus eſt. Provoco ad lectorem quemvis, annon, alias Fabius loquaciſſimus, hic ferè ad *ἐχεμυθίαν* redactus ſit. Ne tamen redactus videatur, omiſſis præcipuis, nonnulla attingit, & crambem ſuam ſœpe coctam reponit. 1. Nos ſacrificium crucis perfectiſſimum & conſummatiſſimum à ſpuriis ſacrificiis à Papa, quæſtus ſui gratia, ſuperadditis, vindicantes ſtrenuè, in Eccleſia Chriſti per ejuſdem benignitatem manemus & manebimus: & extra Papæ, Sacerdotis Chriſti æmuli, falſam hoſtiam ſuperinducentis, Eccleſiam nos lubentes meritóque collocavimus. 2. Non ſemel tuum de duplici ſacrificiorum Chriſtianorum genere, puta crucis & Miſſatici, ex æternitate Sacerdotii Chriſti eruto, commentum profligavimus. Certè Apoſtolus non ſine cauſa toties ſuum illud *ἐφάπαξ Semel* (non ſemel in ara crucis, millies, imò infinities in Miſſa) ingeminat; &, ſi pluries offerretur, pluries ipſi moriendum fuiſſe pertendit, & abſque ſanguinis effuſione nulla peccata remitti poſſe aſſerit; & *unica* oblatione Chriſtum conſummaſſe omnes, qui ſanctificantur, aſtruit; & iterationem frequentem eorundem ſacrificiorum (quæ ipſiſſima veſtra, *applicationis* nomine venditata iteratio eſt) imperfectionis ſacrificii ſemel obiti argumentum ponit. Non ſine peculiari, inquam, afflatu Apoſtolus unitatem irreiterabilem ſacrificii Chriſti tam frequenter, & tot argumentis ingerit & inculcat, quaſi data opera occurrens ſpiritui erroris, qui olim in Eccleſiam introducturus erat aliud ſacrificium Chriſti, præter mortem ejus, per quod homines ſeſe efferrent ſupra Chriſtum, & invaderent ſacerdotium Novi Teſtamenti, ut quæſtui & ambitioni ſuæ velificarentur. 3. Actio circa hominem primitus natum, & olim reſurrecturum diverſa eſt, cùm idem quoad ſubſtantiam homo naſcatur & reſurgat. Sed actiones ejuſmodi diverſæ in Chriſto mortuo, & ex morte reſuſcitato nullæ dantur, quia is ſemel mortuus & oblatus non ampliùs moritur, adeóque nec offertur. Oblatio enim ſine morte nulla eſt. Unde diverſam oblationem ejuſdem Chriſti tot argumentis Apoſtolus infringit. Præterea quomodo non diverſæ duntaxat, ſed etiam contrariæ, uti ratio mea oſtendit, actiones ad eundem effectum, propitiationem peccatorum concurrant, id verò nobis explicare debueras. Denique applicari ſacrificium per ſacrificium; nec niſi repetitum ſacrificium Chriſti, infiniti illud valoris licet, à Deo acceptari; & repræſentationem ſacrificii crucis per novum ſacrificium in Miſſa offerendum fieri,

non in Cœlo per apparitionem Chriſti coram facie Dei peragi, veſtræ κύριαι δόξαι ſunt, quibus nunquam probatis, probandis nunquam, ſuperinducti novi ſacrificii, Chriſti ſacrificio oppoſiti, impietatem tegere nequicquam ſtudetis.

OBIECT. IX. *Nulla unquam religio fuit ſine Sacrificio aliquo externo. Ergo nec Chriſtiana religio tali carere poteſt. At nullibi illud conſpicuum eſt niſi in Miſſa.* Reſp. 1. Siccine igitur in ſtatu innocentiæ vera religio non fuit? Ibi enim nullum ſanè externum Sacrificium habere locum potuit, quia Sacrificium omne ex Dei inſtituto eſt teſtimonium fidei in Chriſtum, uti etiam Paulus Hebr. XI. 4. exemplo Abelis docuit. 2. Neque etiam Chriſtiana religio externo Sacrificio deſtituitur, Chriſti nimirum in cruce peracti, quod ejuſmodi eſt, ut æternum & infinitum valorem habeat, & in Euchariſtia vividiſſimè repræſentetur ac recolatur, ac denique fidelibus omnibus eo modo, quo proximè diximus, applicetur.

EXCIP. REDING: 1. *Si ſtatus integritatis per peccatum non fuiſſet abruptus, debuiſſet nihilominus populus ſub religionis unitate coadunari, & externo ac publico ſacrificio potiri, quo non ſinguli duntaxat privatim Deum colerent, ſed unus etiam omnium nomine publicum religioſæ conteſtationis ritum Deo exhiberet. 2. Si Chriſto Divinitus præfinito in V. T. à fideli populo ſuo Deus exegit publicam fidei per ſacrificium conteſtationem, cur id ipſum in N. T. non etiam exigeret?* Ib. pag. 301. Reſp. Exceptiones hæ tuæ ex Judæorum infidelium, quibus ſtrenuè illæ patrocinantur, pharetra, non ex Divinis Moſis & Chriſti pandectis petitæ eadem ratione rejiciuntur, qua aſſeruntur. Unde enim in ſtatu integritatis, vel poſt Chriſti oblationem ſacrificiorum, propitiatoriorum maximè, de quibus ſolis controvertimus, religionem, quæ non juris naturalis, ſed poſitivi tota eſt, & peccatum vicaria morte ſeu oblatione expiandum neceſſariò ſupponit, obtenturam fuiſſe, & adhuc debere probas? An cultus Dei publicus ſine ſacrificiis talibus nullus exerceri: nulla ſine ſacrificiis religioſa conteſtatio locum habere poteſt? Id ſi verum eſt, in ipſum Cœlum, ubi Angeli & Cœlites omnes Deum ſub uno capite & domino uniti flagrantiſſimè colunt, ejúſque excellentiam quàm maximè conteſtantur, ſacrificiorum religio induci, atque ibi vel homines, vel pecora mactari, certè ſanguis effundi debet. Nam lagano vel placentula certè nemo ibi, Miſſatorum more, faciet. *Ubi eſt peccatorum remiſſio, ibi non eſt oblatio pro peccato.* Hebr. X. 18. Ubi ergo eſt oblatio pro peccato, ſeu ſacrificium propitiatorium, de quo ſolo quæſtio noſtra inſtituta eſt; ibi peccatorum remiſſio, ſeu actualis expiatio nulla eſt. Quid ſtatui innocentiæ cum tali ſacrificio? quid Eccleſiæ Chriſtianæ, poſt expiatum ſemel & una die in cruce peccatum?

OBIECT. X. *A temporibus Apoſtolorum ad noſtra usque tempora Eccleſia Catholica in Euchariſtia propriè dictum & propitiatorium Sacrificium credidit. Extant enim Liturgiæ, nominatim Jacobi Apoſtoli, de qua Patres 227. in Quiniſexta Synodo Can. 32. teſtimonium ferunt; Petri Apoſtoli, Marci Evangeliſtæ, tres S. Baſilii, Gregorii Theologi, Cyrilli Alexandrini ex Arabico converſæ; ejuſdem Anaphora ex vetuſtiſſimo*

Codi-

Codice Syriaca Lingua ſcripto; Liturgia Conſtantinopolitana Chryſoſtomi, ex quarum omnium formulis patet, Miſſam ſub ratione veri Sacrificii fuiſſe celebratam. Ejusdem uſum illibatè conſervatum teſtantur Clemens I. Juſtinus Martyr, Irenæus, Hippolytus Martyr, Methodius Palæucenſis, Cyprianus, Euſebius, Cyrillus Hieroſol. Gregorius Nazianzenus, Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus. Chryſoſtomus, Auguſtinus. Accedunt Oecumenica Concilia, Nicenum I. Can.14. Epheſinum Epiſt. Decret. Cyrilli & Synodi ad Neſtorium, Synodus Quiniſexta Can.32.52. *Lateranenſis ſub Innoc. III. Toletana XII. Can.5. Bracharenſis III. Laodicenſis, Arelatenſis, Florentina, Conſtantienſis.* Aug. Reding. *Diſſert.VIII. cap.3. num.28.29. &c.* ubi horum omnium teſtimonia ſe petenti demonſtraturum liberaliter promittit. Reſp. 1. Sacræ Scripturæ præſidio depulſi fruſtra eccleſiæ conſenſum appellitant. Sacramentorum enim inſtitutio & uſus ex verbo Dei, eóque claro & intelligibili, non hominum arbitrio arceſſi debet. 2. Primos Chriſtianos propter recentem memoriam Sacerdotii Aharonici abſtinuiſſe non ſolùm à vocabulo Templi, ſed etiam Sacerdotii, ac Sacerdotum, fatetur Bellarminus *lib. de Cult. Sanct. cap.4.* Miſſæ etiam & Sacrificii mentionem apud eos rariùs occurrere, certum eſt. Imò Patres unum Sacrificium propitiatorium in cruce peractum agnoviſſe, irrefragabilibus eorum teſtimoniis probatum dedere Theologi noſtrates πολυμαθέστατοι, Mornæus de Euchariſt, *lib. III. cap.* 4. 5. *&c.* Hoſpinianus *Hiſtor. Sacram. libr. III. II. &c.* Edmundus Albertinus *de Euchar. Sacr. lib. II. III. &c.* His priùs ſolidè ſatisfacere Adverſarii debuerant, quàm veteris eccleſiæ conſenſum thraſonicè nimis jactarent. 3. Liturgia Romana Petri, Hieroſolymitana Jacobi, Alexandrina Marci, Æthiopica Matthæi, Mediolanenſis Ambroſii, Cappadociana & Syriaca Baſilii, Conſtantinopolitana Chryſoſtomi vel prorſus ſuppoſititiæ, vel miſerè interpolatæ ſunt, vel denique tales, ut Sacrificium Miſſæ Pontificium evertant potiùs, quàm ſtabiliant. De manifeſta νοθείᾳ Liturgiarum, Apoſtolorum quorundam nomen præferentium, videſis Cl. Riveti *Critic. S. lib. I. cap.3.* Authoritatem verò earum ſimul ſemélque eluſit & eliſit ipſe Bellarminus *de Sacram. Euchar. lib. IV.3.* ubi Græcos iis innitentes ita refutat: *Nec obſtat, quòd in Liturgia S. Jacobi & aliorum Patrum habeantur illa verba. Nam non omnia, quæ in Liturgia habentur, deſumpta ſunt ex Domini exemplo aut præcepto. Conſtat enim multa addita eſſe ab aliis. Itaque probare deberent Græci aliquo teſtimonio (quod támen non poſſunt) verba illa ex Domini verbis aut factis manâſſe.* Quod igitur Græcis Bellarminus, idem & ego heic Latinis probandum incumbere pertendo. 4. Quod genuina Patrum ac Conciliorum teſtimonia, quæ ſingula excutere haud vacat, concernit, illud utique animadvertendum, & κλεῖδος τῆς γνώσεως *clavis intelligentiæ*

inſtar habendum, non ex verborum ſono, ſed loquentium ſenſu rem æſtimandam eſſe. Neque enim ſi Miſſæ, altaris, menſæ, Sacrificii, Sacerdotum meminerunt, ilico ſequitur, Pontificiam miſſam eos intelligere, talem videlicet, qua verè & propriè offeratur Deo ipſe Chriſtus ſpeciebus panis & vini incluſus, & quidem in ſacrificium verè propitiatorium. Nihil hujuſmodi veteribus in mentem venit. Non dicam, oblationem elementorum à populo factam, & quòd res à populo oblatas acceperint ex offerentium manibus paſtores, eáſque in menſa Dominica collocaverint ſanctificandas & conſecrandas, in Sacramentum ſalutare populi, alicubi Sacrificiorum nomine veniſſe, & paſſim Sacrificium Euchariſticum, laudis videlicet, quod pii in illa commemoratione mortis Domini Domino offerebant, dictum eſſe. Gemino adhuc ſenſu veteres Cœnæ Dominicæ celebrationem *Sacrificium* nuncupavére. Et *primò* quidem *impropriè* & *metonymicè*, ex intuitu videlicet veri illius & proprii Sacrificii, quod Chriſtus in paſſione pro nobis obtulit, *ſigno* ipſi induendo nomen *ſignati*. Propriè enim Euchariſtia eſt Sacramentum Sacrificii illius μνημονικόν: Impropriè verò per metonymiam ſignati pro ſigno dicitur etiam Sacrificium, & quidem ſano ſenſu etiam propitiatorium, quod Chriſtus in paſſione pro nobis obtulit. Hic ſenſus manifeſtè liquet ex Chryſoſtomo *Serm.17. in cap.10. ad Hebr.* προσφέρομεν μὲν, inquit, ἀλλ' ἀνάμνησιν ποιούμενοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. τοῦτο ἐκείνης τύπος ἐστι, καὶ αὐτὴ ἐκείνης. *Offerimus quidem, ſed commemorationem facientes mortis ejus. Hoc exemplum ſeu typus eſt illius, & hæc illius.* Non igitur ipſum Sacrificium Chriſti, ſed commemorationem & typum ejus operabantur. In eandem ſententiam Auguſtinus Epiſt.23. *Sæpe ita loquimur, ut paſcha propinquante dicamus, craſtinam vel perendinam eſſe Domini paſſionem, cùm ille ante tam multos annos paſſus ſit, nec omnino niſi ſemel illa paſſio facta ſit. Nempe ipſo die Dominico dicimus: Hodie Dominus reſurrexit, cùm ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tam ineptus eſt, ut nos ita loquentes arguat eſſe mentitos, niſi quia iſtos dies ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus: ut dicatur ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporis ſimilis ejus: & dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, ſed jam olim factum eſt. Nonne ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſeipſo, & tamen in Sacramento non ſolùm per omnes Paſchæ ſolennitates, ſed omni die populis immolatur: nec utique mentitur, qui interrogatus eum reſponderit immolari? Si enim Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerunque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt.* Qui unus locus evidens omnium inſtar eſſe poteſt. Exponunt verba illa Canonem 14. aliis 18. Concilii Niceni dicentis:

Ὅτι

Οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκε τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Neque regula, neque conſuetudo tradidit, ut qui offerendi poteſtatem non habent, iis qui offerunt, dent corpus Chriſti. Corpus Sacramentum corporis, & Sacrificium commemorationem ac repræſentationem veri Sacrificii in cruce oblati ſignificant. Atque ita etiam in alio Canone, qui reperitur in Actis Gelaſii Cyziceni dicitur, quòd *in Sacramento* jaceat Chriſtus *ἀμνὸς Θεοῦ ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων θυόμενος, agnus Dei à Sacerdotibus ſine Sacrificio Sacrificatus*, quaſi dicas, oblatus repræſentativè, non hypoſtaticè. Sic Græci vocabant *ἄθυτα ἱερὰ, res ſacras non oblatas.* Proinde inanis eſt triumphus Aug. Reding contra Cl. Vedroſium pag. 517. ubi *gloſſas*, uti vocat, *Vedroſianas ex ipſo textu Concilii evaneſcere* jactat. Quomodo verò? *Per menſam*, inquit, *conformiter loco 1. Cor. XI. altare intelligi, in quo perageretur ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti, teſtatur Auguſtinus, Chryſoſtomus, Clemens Rom. &c.* Hoccine verò eſt *ex verbis Concilii* litem decidere? Ita videlicet agit tortuoſus Sophiſta. Scripturam detortam ex Patribus detortis, Concilium itidem & Patres ex Scriptura obtorto collo rapta interpretari ſolet. Ita nunquam luſciniolæ deeſſe cantio poteſt. Quia Scriptura & Concilium menſæ, Patres altaris meminerunt, idcirco menſa, cujus Concilium meminit, propriè dictum altare fuit, in quo externum Sacrificium perageretur. Sed verò de menſa Apoſtoli ſupra ſatis reſponſum. Nunc etiam Patres *altare* propriè, non metaphoricè dictum intelligere, probare Adverſarius, non ſimpliciter aſſerere debuit. Nos verò altare propriè, dictum rem eſſe in Euchariſtia apud Chriſtianos novam pertendimus. De eo enim vel ſtruendo vel uſurpando nihil uſpiam ſcriptum eſt. Chriſtus etiam Euchariſtiam apud menſam, non altare celebravit. Neque aliter Apoſtoli & primi temporis Chriſtiani. Neque etiam Judæi Chriſtianis toto illo tempore de violato Divinæ Legis unicum altare apud ſuos erigi præcipientis mandato, quidquam uſpiam objecere. Imò Pagani Celſus, Cæcilius, Julianus, alii Chriſtianis exprobrant, quòd nullas aras, nulla altaria habeant. Plurima eam in rem dicta vide cùm ab aliis, tum inprimis Cl. Dalleo *de Cult. Relig. lib. VIII. cap. 16. 17. &c.* Altare propriè dictum Scriptura facit Chriſtum, oblationes noſtras ſanctificantem Matth. XXIII. 19. Joh. XVII. 19. Hebr. XIII. 10. Et quæ tandem licentia eſt, nomine menſæ obtrudere altare propriè dictum? Si quem porro deſideramus Niceni Canonis interpretem, officio eo defungi poteſt Euſebius, qui Concilio Niceno interfuit. Ita autem habent ejus verba lib. I. cap. 10. Dem. Evang. *Itaque poſt omnia quaſi mirabilem quandam victimam, ſacrificiúmque eximium Patri ſuo operatus pro noſtra o-*

mnium ſalute obtulit, in ejúſque rei memoriam, ut nos ipſi Deo pro ſacrificio offerremus, inſtituit. Cùm ergo ſacrificii memoriam ſignis quibuſdam (non ſacrificiis) *in menſa celebrandam, corporiſque item illius, ſanguiniſque ſalutaris, uti N. T. inſtitutum habet, acceperimus; rurſus à Propheta inſtruimur ad dicendum : Paraſti in conſpectu meo menſam &c.* Et paulò poſt : *Sacrificamus & incendimus, aliâs quidem memoriam magni illius ſacrificii, ſecundum ea quæ ab ipſo tradita ſunt myſteria celebrantes, & Deo gratias pro ſalute noſtra agentes : aliâs nos ipſos totos ei ſacrificantes, &c.* Hoc igitur jure exigimus ab Adverſario, ut fidem nobis certis ſolidíſque argumentis faciat, S. Patres, cùm in Euchariſtia offerri Sacrificium dicunt, & alibi ſe perſpicuis verbis declarant, intelligere ſe ſacrificii Chriſti cruenti *commemorationem, ſignum, typum, ſimilitudinem, &c.* Papiſtarum more intellexiſſe verum, propriè dictum, numero idem & modo duntaxat diverſum à ſacrificio crucis, propitiatorium ſacrificium, in quo Chriſtus ſub ſpeciebus & panis & vini propriè deſtruatur & immoletur. Non admittimus enim coccyſmum & manifeſtam fallaciam Redingii ſacrificium ſuum probantis ex iis verbis Patrum, quibus in Euchariſtia agnoſcunt *ſacrificium, menſam, altare, &c.* Cúmque verba illa ambigua ex apertioribus eorundem locis, quibus Euchariſtiam *commemorationem, ſimilitudinem, ſignum, typum* ſacrificii appellant, illuſtramus & explicamus, ad prima illa & dubia verba, ut poſteriora aperta & ſimplicia involvat ac obſcuret, identidem & ἀλλοπροσάλλως, non alium in finem, quàm ne obmuteſcere cogatur, confugientis & recurrentis. Sed de priori *ſacrificii* apud Patres ſignificatu hæc abunde dicta ſunto. Alio igitur etiam ſenſu Patres Euchariſtiæ celebrationem ſacrificium appellavere, nempe *ſpirituali*, & tribus quidem modis. Primò ex conſideratione ipſius actionis, quatenus eſt pars cultus ſoli Deo debiti. Quò pertinet illa ſacrificii definitio, quam tradit Auguſtinus de C. D. lib. X. cap. 6. *Verum ſacrificium eſt omne opus quod agitur, ut ſancta ſocietate inhæreamus Deo: relatum ſcilicet ad illum finem boni, quo veraciter beari poſſimus. Unde & ipſa miſericordia, qua homini ſubvenitur, ſi propter Deum non fit, non eſt ſacrificium.* Secundò intuitu invocationis Domini ex corde contrito & ſincera fide. Cujus ſacrificii & oblationis duæ ſunt partes, nempe tum humilis & ſinceræ peccatorum confeſſio, cum pia cordis contritione, tum ſupplex, ſeria & fidelis imploratio miſericordiæ Dei. Chryſoſtomus *Serm. 17. in cap. IX. ad Hebræos* priorem illam partem vocat προσφορὰν τῶν ἁμαρτημάτων, *oblationem peccatorum*; poſteriorem verò αἴτησιν συγχωρήσεως *implorationem veniæ.* Quam utramque oblationem opportunè facimus in Euchariſtia. Tertiò denique reſpectu illius oblationis, quâ fideles non ſymbola tantùm

tùm conſecrandâ, ſed etiam ſeipſos Deo offerunt, accedendo ad menſam Domini, ſéque ſanguine Domini redemptos, & redemptionis jure ſervos Domini profitendo, & fidele ſervitium vovendo. *Hoc*, inquit Auguſtinus de Civ. D. lib. X. cap.6. *eſt ſacrificium Chriſtianorum, multi unum corpus ſumus in Chriſto: quod etiam Sacramento altaris fidelibus noto frequentat eccleſia; ubi ei demonſtretur, quòd in ea oblatione, quam offert, ipſa offeratur.* En veteris eccleſiæ ſacrificia: quibus ſi acquieſcerent Papiſtæ, haſtenùs cum iis libentèr ſacrificaremus. Sed alio longè ſenſu illi ſacrificantes, cogunt nos dicere ex Pſal.XVI.4. *Non libabimus libamina eorum de ſanguine, neque aſſumam nomina eorum in labiis meis.*

EXCIP. REDING: 1. *Quid tum poſtea, ſi primi Chriſtiani Eccleſias dixerunt, quas nos hodie Templa; & Epiſcopos ac Presbyteros, quos nos Sacerdotes? Templum eſt, ubi locus altaris, in quo ſacrificium peragitur, quocunque nomine appelletur. At altaria illos habuiſſe, ex* 1.*Cor* XI. *&* Hebr.XIII. *jam oſtendimus. Etiam Canon Apoſt.*3. *Dionyſius. Irenæus, Athanaſius &c. altarium meminerunt.* 2. *Licet non omnia, quæ liturgiis continentur, ex Domini exemplo vel præcepto deſumpta eſſent; ſufficit tamen ſacrificii ſubſtantiam iis comprehenſam ex Domini præcepto petitam eſſe.* 3. *Quoad Patres, ſatis etiam eſt, quòd dilucidus loquentium ſenſus, ex concordi verborum emphaſi & proprietate eluceſcit, probátque, eas ita Miſſæ, altaris, menſæ, Sacrificii & Sacerdotum meminiſſe, ut Chriſti corpus & ſanguinem ſub ſpeciebus Euchariſticis verè ac propriè in ſacrificium propitiatorium offerri, aſſeveraſſe intelligantur.* 4. *Ex Chryſoſtomi verbis allegatis liquet, ejuſmodi in ſacrificio Miſſæ commemorationem mortis Chriſti fieri, ut ſimus tamen offerentes; & oblationem illam ita eſſe typum ſacrificii in cruce peracti, ut quia, ſecundum eundem, offertur unum Chriſti corpus, ſacrificium quoque unum ſit. Clarè enim dicit, Hoc (Euchariſtia) ſacrificium ita eſſe illius in cruce peracti exemplar, ut id ipſum ſemper offeramus.* 5. *Sed & Auguſtinus disertè dicit, Chriſtum omni die immolari in Sacramento, cùm tamen ſemel duntaxat in ſemet ipſo immolatus ſit. Addit, abſque etiam illis verbis,* in Sacramento, *ſimpliciter dici poſſe. Chriſtum quotidie immolari, eò quòd Sacramenta obtineant ſimilitudinem rerum, quarum Sacramenta ſunt, atque ex hac ſimilitudine ipſarum rerum nomina plerunque accipiant.* Hoc *ſibi vult, quòd vox immolationis ſecundum primævam originem ſacrificio cruento appropriata, ex ſimilitudine Sacramentali eatenus ad myſticam in Euchariſtia immolationem applicari poſſit, ut Chriſtus tamen verè dicatur quotidie immolari in Sacramento.* 6. *Eodem facit Canon Nicænus, ubi per verba* offerunt, offerendi poteſtas, Corpus Chriſti; *non mera ſacrificii in cruce peracti commemoratio, & corporis Chriſti repræſentatio, ſed oblatio de præſenti fieri ſolita, Chriſtique corporis veritas ſignificatur. In altero etiam Canone ex Actis Gelaſii recitato, ubi Chriſtus dicitur jacens in Sacramento. Agnúſque Dei à Sacerdotibus ſine ſacrificio ſacrificatus, ita excluditur materiale ſacrificium, & repræſentatio ſacrificii in cruce peracti docetur, ut hæc ipſa tamen repræſentatio Chriſtum, ceu Agnum Dei præſentem, & à Sacerdotibus ſacrificatum importet. Confirmatur id ex Concilii Nicæni I. Diatyp. de Divina menſa, ubi aſſeritur, in ſacra illa menſa ſitum eſſe Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, eúmque incruentè à Sacerdotibus immolari, & ſic nos pretioſum ejus corpus & ſanguinem*

nem verè ſumere, ut neceſſum ſit, per menſam altare intelligi. Et dicit Concilium, ſide nos intelligere, Agnum ibi ſitum incruentè immolari. Fides porro falli neſcia rei veritatem ex ipſo Deo revelante ſupponit. 7. Verba Canonum & Patrum, præſertim geminata, propriè intelligenda ſunt, niſi omnia fidei myſteria diſcrimini exponere volumus. Quando ergo dilucidis & geminatis verbis de altari illi loquuntur, altare propriè dictum intelligi debet, non aliud. Quale etiam fuit menſa Chriſti & Apoſtolorum, quia alias Chriſtus ſe non obtuliſſet in Cœna, nec alios offerre juſſiſſet. Judæi verò Chriſtianos violatæ legis arguere non potuerunt, quia ipſos Chriſtiani in eo ſuperſtitionis accuſarunt. Ethnici verò exprobrare jure altarium defectum Chriſtianis non potuerunt, quia à myſteriis illorum prohibiti, Chriſtianis etiam in cryptis deliteſcentibus, cultus illorum notitiam exactam habere non potuerunt. Aliud longè teſtantur veterum monumenta, Canonum Apoſt. Dionyſii Areop. Tertulliani, Irenæi, Athanaſii, pluriúmque aliorum, quorum verba, altarium uſum probantia, per extenſum proferre paratus ſum. 8. Si Chriſtus altare eſt, an igitur altare nullum aliud eſſe conſequitur? O ineptias! Annon Chriſtus ſanctificationem pro ſuis, Joh. XVII.19. inſinuatam in altari materiali crucis perfecit? 9. Nequa ulla licentia eſt menſam interpretari altare, cùm præiverit ipſe S. Paulus 1.Cor.X. ubi cùm v.18. interrogaſſet, annon qui edunt hoſtias, ſint altaris participes, v.21. ſubjunxit: Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum. Intelligi autem hic per menſam altare propriè dictum, textus innuit, cùm gentes ſuper illam menſam immolaſſe dæmoniis Apoſtolus ſcribit. 10. Euſebium qua fronte pro te citas? Annon enim ille disertè dicit, inſtituiſſe Chriſtum, ut in N. T. nos ipſi Deo pro ſacrificio afferamus, in memoriam ſcilicet ſacrificii crucis? Et paulò ante V. & N. T. Sacerdotium comparans, dixit, Sacerdotes N. T. ad longè præſtantius & ſacrificium & munus aſſumptos eſſe. In vita Conſtantini teſtatur idem, Altaria in toto terrarum orbe fuiſſe conſtructa. Et demonſtrat. Evang. lib V. cap.3. Altari Sacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedeci à Chriſti Miniſtris in Eccleſia gerendum connectit. ii Sacrificia ſpiritualia genericè talia ſunt. Patres autem ſimul ſacrificium ſpecificum, propriè dictum, & à ſolis Sacerdotibus peragendum, agnoſcunt. Ib. pag.301--307. Reſp. 1. Imò verò non parum ad rem facit, quòd primi Chriſtiani nec Miſſæ, nec Templorum, nec Sacerdotum, nec altarium, in quibus vos religionis veſtræ proram & puppim collocatis, uſpiam meminerint. Hodie certè talia diſſimulantes neſcio quo crimine ab Inquiſitoribus veſtris arceſſerentur. Verba Bellarmini infideliter à me citata quereris, & tamen citationis infidelitatem demonſtras nullam. En igitur ejus verba diſerta, quæ *de Cultu Sanct. cap.4.* ſic ſonant: *Ad teſtimonia Patrum dico. primos Chriſtianos propter recentem memoriam Sacerdotii Aharonici abſtinuiſſe non ſolùm à vocabulo Templi, ſed etiam Sacerdotii, ne viderentur adhuc durare Judaicæ Ceremoniæ. Itaque Apoſtoli in ſuis Epiſtolis pro Sacerdotibus Epiſcopos & Presbyteros, pro Templis Eccleſias dicunt: & ſimiliter loquuntur Ignatius, Juſtinus & antiquiſſimi Patres.* Tu Templa tamen obtinuiſſe, inde probas, quia altaria obtinuerunt; & ex altaribus ſacrificia inſers. Ita doctor perplexus rem perplexam ex magis perplexa & dubia inſers. 2. Cùm, eodem Bellarmino judice, non omnia, quæ in liturgiis habentur, ex Domini exemplo aut præcepto deſumpta, & multa ab aliis addita ſint, quo verò tu argumento probas, ſacrificii ſubſtantiam potiùs, quàm alia ex Domini præcepto & exemplo deſumpta eſſe? Nam documenta & inſtrumenta alicubi interpolata & immutata haud ampliùs authenticam fidem præſtare poſſunt. De Jacobi liturgia ſic Claudius de Xaintes veſtras *cap. de Jacobo* ſcribit: *Judaicè hic & Chriſtia-*

ne

nè ſacrificavit. Hoccine ad ſubſtantiam rei pertinet? Liturgiæ ejus non ante octavum Seculum quiſquam veterum meminit. Prima ejus mentio in Synodo Trullana ſexta occurrit. Virginis θεοτόκου & τοῦ ὁμοουσίου haud ſemel illa meminit. An igitur Patres & Concilia adverſus Neſtorium & Arium authoritate ejus non pugnaſſent, ſi iis temporibus cuiquam in Eccleſia illa innotuiſſet? Inducit Templa, altaria, thurificationes, thuribula, eo tempore, quo flagrabat maximè Eccleſiarum perſecutio, cultus Dei erat clandeſtinus, in ædibus privatis, in cryptis. Ab illo certè apparatu multis Seculis Eccleſia aberat. Denique cùm Jacobus ante ſcriptas à S. Paulo Epiſtolas mortem violentam oppetierit, univerſus tamen liturgiæ ejus contextus periodis ex Epiſtolis Pauli manifeſtè decerptis quaſi perfunditur. Similia νοθείας argumenta in reliquis liturgiis Viri docti, Pontificii etiam, detexerunt. Solus ferè hodie Redingius, & cum illo imperitiores alii quiſquiliis illis paſci amant; nil penſi habentes afferre quidvis, dummodo obmuteſcere ne cogantur. 3. Patres Miſſam, altare, menſam, ſacrificium, Sacerdotes memorantes, *verborum* illorum *emphaſi & proprietate* uti, adeóque verbis illis intellexiſſe, quæ hodie vos intelligitis, probandum tibi, non pro imperio edicendum fuerat. Quomodo *verborum emphaſi & proprietate* eandem rem illi *altare* & *menſam* appellare potuerunt? Manifeſtus vel hic ſtupor tuus eſt. Ubi veſtra verborum emphaſi *ſub ſpeciebus Euchariſticis*, à ſubjecto videlicet ſuo avulſis, Chriſti corpus *verè, propriè, realiter* (his enim vos terminis utimini) offerri, & quidem *in ſacrificium propitiatorium*, quod ſacrificium crucis *appellari* debeat, illi dixerunt? Has verborum veſtrorum *emphaſes & proprietates* parùm certè emphaticas & proprias nobis demonſtra. Miſſa ſanè ne nomine quidem primis Chriſtianis innotuit. Notior vox ea fuit Suetonio, cùm Caligulam dicit *miſſam feciſſe Lolliam Paulinam*; quàm S. Paulo, Apoſtolis, vel Apoſtolico cuiquam viro. Actionem tamen ſacram, in qua ſpirituales cordium hoſtiæ Deo per pœnitentiam immolantur: incenſa orationum, vituli labiorum adolentur, concremantur: Evangelium, verbum Dei, ut eſt apud Paulum, ſacrificatur: Viſcera noſtra, tanquam per viſcerationem effunduntur, diſperguntur, proximis Chriſti membris per eleemoſynas diſtribuuntur: Chriſti porro mors, ſacrificium crucis nunciatur, prædicatur; & de Sacerdotis ipſius Summi diſerto mandato, qui Deus æternus & ipſe; hanc, inquam actionem, haud invitis nobis S. Patres ſacrificium, oblationem dixerunt; cùm interim nomina ſacrificii, oblationis *in emphaſi & verborum proprietate*, uni ſolique ſacrificio crucis competere, ipſimet ſeveriſſimè pertenderint. Cruentum verò & incruentum ſacrificium quomodo in verborum emphaſi & proprietate ſacrificium utrumque dici poteſt? Si enim cruentum in emphaſi & proprietate verbi ſacrificium eſt, incruentum non erit, quia in illa vera & realis mors, quæ ad expiationem peccati neceſſariò intercedere debet, obtinebat; in hoc nihil minùs. Non igitur in emphaſi utrumque ſacrificium dici poteſt. Neque ἀναίμακτοι θυσίαι *Sacrificia incruenta* apud Patres uſpiam diſcrimen conſtituunt inter Sacrificium crucis & Sacramentum ſeu ſacrificium altaris; ſed inter ſacrificia ſeu Judæorum, ſeu gentilium, & ſacrificia Chriſtianorum. Sic Athenagoras *Apolog. pro Chriſt. Quid ergo,* inquit, *holocauſta curem, quibus non habet opus Deus. Depoſcit ille ſibi victimam incruentam, animum rationis compotem ſibi offerri ac miniſtrari.* Ubi ne Euchariſtiæ quidem mentio habetur, Euſebius *de Demonſtrat. lib. I.* 6. preces θυσίας ἀναίμους καὶ ἀΰλους *Sacrificia incruenta & immaterialia* vocat. Quin & interdum temperat, addito ὥσπερ δ' ἀχράντους (inquit *de vita Conſt. lib. I 41.*) ὁ δ' ἦν, ὥσπερ τινὰς ἀπύρους καὶ ἀναίμους θυσίας ἀνεπέμπετο. *Preces, quibus gratias ageret, tan-*

quam ſacrificia quædam ignis & nidoris expertia Deo dicavit. 4. Chryſoſtomi verba quæ *homil.17. in Epiſt. ad Hebr.* extant, integra repræſentemus: Poſtquam is de oblationibus ſub V. T. factis egit, ſubjungit: Τί οὖν ἡμεῖς, καθ' ἑκάστην οὐ προσφέρομεν; προσφέρομεν μὲν, ἀλλ' ἀνάμνησιν ποιούμενοι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ μία ἐστὶν αὕτη, οὐ πολλαί. Πῶς μία ἐστὶν, οὐ πολλαί; ἐπειδὴ ἅπαξ προσηνέχθη ἐκεῖνο εἰσηνέχθη εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Τοῦτο ἐκείνης τύπος ἐστὶ, καὶ αὕτη ἐκείνης. Τὸν γὰρ αὐτὸν ἀεὶ προσφέρομεν. οὐ νῦν μὲν ἕτερον, ἀλλ' ἀεὶ τὸν αὐτόν. ὥστε μία ἐστὶν ἡ θυσία ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ. &c. Verba iſthæc accuratè ſic redduntur: *Quid igitur nos, an quotidie non offerimus? Offerimus quidem, ſed recordationem facientes mortis ejus. Et una hæc eſt, non multæ. Quomodo una & non multæ? Quia ſemel oblatum illud, illatum eſt in Sancta Sanctorum. Hoc figura eſt illius. Hæc* (autem, quam nos offerimus) *illius* (quoque, oblationis ſcilicet in cruce) *figura eſt. Eandem enim ſemper offerimus. Non nunc quidem aliam, ſed ſemper eandem. Proinde unum eſt hoc ſacrificium hac ratione.* Concludit: Οὐκ ἄλλην θυσίαν, καθάπερ ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἀεὶ ποιοῦμεν, μᾶλλον δὲ ἀνάμνησιν ἐργαζόμεθα θυσίας. *Non aliud ſacrificium, ſicut Pontifex, ſed idem; potiùs autem oblationis recordationem operamur.* Dicens ergo Chryſoſtomus, *offerre nos, ſed facientes recordationem mortis ejus*; annon apertè innuit, id, quod in Euchariſtia fit, propriè non eſſe oblationem Chriſti, ſed oblationis ipſius commemorationem; ita ut tum dicamur offerre, quando commemoramus mortem ejus. An, dic Redingi, commemoratio mortis Chriſti propriè oblatio Chriſti eſt? Nam commemorationem eam fieri per novam oblationem, ab oblatione in cruce facta diſtinctam, nec dixit ſanè, nec ſomniavit. Offerimus ſanè, ſed faciendo commemorationem mortis; adeóque non propriè offerimus. Ubi verò Chryſoſtomus id, quod in Euchariſtia offertur, dicit eſſe ſimul figuram hoſtiæ crucis, ſimul ipſam crucis hoſtiam? Sic certè relatum foret correlatum. Sed manifeſtus eſt verborum Chryſoſtomi ſenſus. Τοῦτο *Hoc* (puta oblationis legalis in ſancta ſanctorum introductio annua, de qua in præſenti per enallagen temporis loquitur; quemadmodum & paulò ante dixerat, Sacerdotem ſœpe id *facere* quotannis) ἐκείνης τύπος ἐστὶν *illius* (oblationis Chriſti in cruce) *figura eſt*; καὶ αὕτη *& hæc* (quam nos offerimus, faciendo commemorationem mortis, *figura* ſimiliter eſt) ἐκείνης *illius* (oblationis in cruce ſemel factæ) Manifeſtè enim revocandum eſt figuræ vocabulum in priori clauſula adhibitum, & poſteriori applicandum: quod in Græcis tantillum verſati deprehendent facilè. Cùm dein Chryſoſtomus addit, id quod Dominus in cruce obtulit, & quod nunc in pluribus locis offertur, idem eſſe corpus, eundem Chriſtum; hoc ſibi vult, idem eſſe corpus, eundémque Chriſtum per relationis ſcilicet unitatem, quomodo relata, qualia ſigna & ſignata ſunt, unum cenſentur. Sic enim loquitur, quia panis & vini oblatio, quam in Euchariſtia fieri innuit, τύπος *figura* eſt, uti innuit, & imago hoſtiæ in cruce oblatæ. Solenne quippe apud veteres eſt, imaginem, & id, cujus imago eſt, unum atque idem eſſe, non multa; ob relationis unitatem, non ſubſtantiæ identitatem. Ita Euſebius *contra Marcell. de Eccl. Theol. lib. II. 23.* ὥσπερ βασιλέως κρατοῦντος ἑνὸς, εἰκόνος δὲ αὐτοῦ πανταχοῦ γῆς περιφερομένης, οὐκ ἄν τις σωφρονῶν δύο εἴποι τοὺς κρατοῦντας, ἀλλ' ἕνα τὸν καὶ διὰ τῆς εἰκόνος τιμώμενον. *Nemo ſanus dixerit Regem & Regis imaginem ubique circumlatam duos eſſe Reges. Unus enim eſt in imagine ſua honoratus.* Baſilius *de Spirit. S. cap. 18.* Βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς. *Rex dicitur etiam imago Regis, nec ideo duo ſunt Reges.* Ita Haymo Halberſtadienſis *in 1. Cor. X. Caro*, inquit, *quam aſſumpſit & iſte panis* (Euchariſtiæ) *omniſque Eccleſia non faciunt tria corpora Chriſti*

Chriſti, *ſed unum corpus*. Neque enim intelligit, panem Euchariſtiæ eſſe propriè & ſubſtantialiter Chriſti corpus, quàm Eccleſia illud ſit; ſed mens ejus eſt, tria quidem eſſe, quæ corpus Chriſti nominentur; re vera tamen, accuratè & propriè loquendo, unum tantùm illorum eſſe, cui hæc appellatio eſſentialis ſit. Denique dicit Chryſoſtomus: *Eundem ſemper Chriſtum offerimus*, non quòd propriè & ſtrictè loquendo jam à nobis Chriſtus offeratur, ſed quia offeratur in ſigno, hoc eſt, quia ſignum ipſius offeratur. Ipſemet enim hiſce in Epiſtolam ad Hebræos homiliis teſtatur paſſim, Chriſtum eſſe materiam hujus, quæ quotidie fit, oblationis, qua occiſum & mortuum. ſub qua ratione Adverſarii ipſi fatentur, eum nonniſi repræſentativè à nobis offerri. Deinde paulò ante verba citata comparationem inſtituens inter oblationes V. T. & Chriſti in cruce factam; *Quod*, inquit, *multas oblationes & perpetuò offerebant, oſtendit, eos illis non fuiſſe mundatos. Medicamentum enim, verbi gratia, ſi fuerit validum & ſanitatis effectivum, & omnem morbum abigere valens, ſemel impoſitum id efficit, &c. Quòd igitur ſemper offerrentur, arguit imbecillitatem. In Chriſto autem contra. Semel oblatus eſt. Figuræ ſiquidem ſolum typum habent, non virtutem.* Si intelligeret, Chriſtum hodiéque offerri in ſacrificium *reale*, *verum*, *proprium*, *veréque propitiatorium*, quomodo non ſimile foret ipſius ſacrificium medicamento invalido, veteribúſque oblationibus repetitione indigentibus? Denique id apertè docet, concludens his verbis: *Non alteram oblationem facimus, quemadmodum Pontifex olim, ſed eandem; μᾶλλον δὲ potiùs autem oblationis recordationem operamur.* quæ poſteriora verba expoſitivè ab eo addita ſunt, ut innueret, propriè loquendo nos jam Chriſtum non offerre, ſed oblationis ipſius tantummodo memoriam ac figuram in pane Euchariſtico. Quæ explicatio Chryſoſtomi mens clariſſimè patefacit, quo ſenſu juxta veteres, dicamur Chriſtum in Euchariſtia offerre. 5. Auguſtini diſertiſſimis verbis, quæ *Epiſt.* 23. *ad Boniſac.* extant, nequicquam tenebras offundere conaris. Dicit ille, *ſemel immolatum eſſe Chriſtum in ſemetipſo, & tamen in Sacramento non ſolùm per omnes Paſchæ ſolennitates, ſed omni die populis immolari.* Explicat ſe hac ratione: *Si enim Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerunque ipſarum etiam rerum nomina accipiunt.* Quia ergo in Sacramento eſt ſimilitudo immolationis ſemel à Chriſto factæ, dum videlicet frangitur corpus, & effunditur ſanguis: ideo in eo immolare Chriſtum dicimur; non rei veritate, ſed ſimilitudine Sacramenti, ceu figuræ ſcilicet cum re in eodem figurata. Sed hoc ſibi velle S. Patrem fingis, *quòd vox immolationis ſecundum primævam originem ſacrificio cruento appropriata ex ſimilitudine Sacramentali eatenus ad myſticam in Euchariſtia immolationem applicari poſſit, ut Chriſtus tamen verè dicatur quotidie in Sacramento immolari.* Ubi ſic Auguſtinus concludit? Immolari Chriſtum quotidie in Sacramento dicit: ſed verè, propriè, realiter immolari non dicit. Imò *per ſimilitudinem* immolari dicit eundem Chriſtum. Si verè quotidie idem immolatur, qui in cruce immolatus eſt, jam immolationis ſimilitudo erit nulla, ſed identitas. Similitudo figuræ eſt: veritas rei figuratæ. Ex ejus quippe mente Sacramenta ſacra ſigna ſunt, quemadmodum *Epiſt.* 5. ait, *Signa cùm ad res ſacras pertinent, Sacramenta dicuntur.* Quid quod S. Auguſtinus paulò ante ſic locutus erat: *Ita ſæpe loquimur, ut Paſcha propinquante dicamus, craſtinam vel perendinam eſſe Domini paſſionem &c. hodie Dominus reſurrexit, cùm ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tam ineptus eſt, ut nos*

ita loquentes arguat mentitos? niſi quia iſtos dies ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus; ut dicatur ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revelatione temporum ſimilis ejus: & dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, ſed jam olim factum eſt. Hinc ſimilitudinis & veritatis rei diſtinctionem ex mente Auguſtini diſcere clariſſimè eſt. Sicut *ipſe dies, qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporum ſimilis ejus*: Sic *ipſa immolatio, quæ non eſt ipſa*, ac ne verè quidem immolatio, ſicut dies paſchatis non eſt verè paſſio; ſed *ſimilis* ei; unici ſcilicet ſacrificii, quod Chriſtus Dei Filius in cruce obtulit, memoria, meditatio, gratulatio. 6. Idem planè Nicæni Canonis ſenſus eſt. Vetat is, ut *qui offerendi poteſtatem non habent, iis, qui offerunt, corpus Chriſti non dent.* Sunt igitur, qui offerendi (nempe in ſignis) poteſtatem habeant: ſunt qui eodem modo offerant: ſunt qui corpus Chriſti dent; hoc eſt, Sacramentum corporis Chriſti. Nempe, juxta modò explicata Auguſtini verba, *Sacramenta ex ſimilitudine ipſarum rerum, quarum Sacramenta ſunt, earum nomina plerunque accipiunt.* Diatypoſis à Gelaſio Cyziceno quinti Seculi homine conficta, & Nicæno Concilio ſuppoſita nihil equidem ad rem admodum facit, quia ſcriptum nothum eſt. Neque tamen cauſæ tuæ in ea inſervit quicquam. *Iterum etiam*, inquit, *hic in Divina menſa ne humiliter intenti ſimus ad panem & poculum* (in Divina ergo menſa illa panis & poculum eſt, ſed tamen illarum ſubſtantiis ſiſtenda mentis operatio non eſt) *ſed attollentes mentem fide* (per fidei, quæ inſtitutione Divina nititur, operationem. unde realem præſentiam fruſtra Redingius inde colligit) *intelligamus ſitum in ſacra illa menſa* (non altari) *Agnum illum Dei tollentem peccata mundi* (nempe per panem & vinum tanquam ſymbola in myſterio repræſentatum; ſecundum generale illud Auguſtini *de Doctr. Chriſt. lib. II. 1.* de ſignis axioma, *ne quis in ſignis attendat, quod ſunt, ſed potiùs quòd ſigna ſunt, id eſt, quod ſignificant.* Sic planè archetypum in imagine conſpici ſolet. Atque ita verbum *κεῖσθαι jacere* apud Græcos & Latinos paſſim. velut Euſtathium *Præfat. in Iliad. Hom.* ſcribentem: *Septem orbis miracula κεῖνται ἐν λόγοις jacent in verbis*, ſeu hiſtoriis, quia videlicet in eis recitentur) *ἀθύτως καὶ τ' ἱερείων χωρὶς* (non *incruentè*, uti inſcitè ex Bellarmino Redingius reddit, ſed) *ſine immolatione* vel *mactatione* (non igitur propriè immolatum, quia alias non *ἀθύτως*, ſed impropriè in Euchariſtia, in qua repræſentatur immolatio Chriſti per panis fractionem, & calicis à pane ſeparationem) *& pretioſum ipſius corpus & ſanguinem verè ſumentes credere hæc eſſe reſurrectionis noſtræ ſymbola* (ſive *verè* ſumentes ſpiritualiter, cùm corpus & ſanguinem Chriſti ſumere ſpiritualiter, ſit illud *verè* ſumere: ſive typicum & ſymbolicum Chriſti corpus, panem, quem *verè*, ore corporis ſumimus: ſive *verè*, id eſt, devotè, ſincerè, ſine hypocriſi) 7. Verba geminata propriè ſemper intelligenda eſſe, unde probas? Nova hæc regula hermeneutica eſt, cui nulla ratio fidem facit. Chriſtus de ſe Joh. XV. 1. 5. bis pronuntiavit, geminavit illa verba: Ἐγώ εἰμι ἄμπελος, *Ego ſum vites.* An idcirco propriè vites eſt? Sed *alias*, inquis, *fidei myſteria periculo exponerentur omnia.* Fictitio Miſſatico myſterio ſi quod inde periculum conſtatur, veris myſteriis, quæ à verborum ſive propriorum, ſive impropriorum genuino ſenſu pendent, conſtatur nullum. Egregiam verè rationem tuam. Si menſa Chriſti & Apoſtolorum non fuiſſet altare, Chriſtus in Cœna ſeipſum non obtuliſſet! Atqui ſe non obtulit in cœna: neque ſe obtuliſſe, definire Tridentini auſi ſunt. Ergo non fuit altare. Judæi lege Moſis freti, cur non accuſant Chriſtianos, altaria hinc inde erigentes: æquè ac accuſarunt eoſdem, legis Moſaicæ capita alia

tranſ-

tranſgredientes? De Ethnicis & Canonum ac Patrum teſtimoniis exceptionem tuam ſupra *Reſp. ad arg.3.* eliſi. Per *extenſum* quidem multa proferre ſoles: ſed per *intenſum* parum, vel nihil. 8. Poſt ſacrificium in cruce Chriſti obitum, altaris nomine in Scriptura venire aliud quicquam, quàm Chriſtum & crucem ejus, proba; & cùm probare omnino nequeas, tuas verò ineptias reſorbe. Chriſtus omnino ſanctificationem pro ſuis in altari perfecit. Sed pro Miſſatico Sacerdote altare externum inſtitutum eſſe, efficacibus argumentis proba, non inanibus verbis jacta. 9. Nunquam etenim efficies, ut 1.Cor.X.21. τράπεζα menſa vel *Domini*, vel *dæmoniorum* ſit altare propriè dictum. Nam illud intelligitur per menſam, in quo peracto ſacrificio convivium, ſeu *μετοχὴ participatio* convivii inſtituitur. Neque enim gentiles in altari ſolebant de ſacrificiis comeſſare: & Euchariſtia, in qua participes reddimur ſacrificii Chriſti, altare non eſt, ſed menſa eſt. Sed textus, inquis, docet, gentes ſuper illam menſam dæmoniis immolaſſe. Ubi verò docet, Redingi? Quæ gentes immolant, illa dæmoniis eas immolare, Apoſtolus v.20. docet. Super menſa immolare, nuſpiam docet. Cauſæ tuæ deſperatio ad effutiendum quidvis te adigit. 10. Euſebii *de Demonſtrat. Evang. lib. I.* 10. verba diſertiora ſanè ſunt, quàm ut eludi à te valeant. Chriſtum ait is *θαυμάσιον θῦμα καὶ σφάγιον ἐξαίρετον mirabilem quandam victimam, hoſtiámque eximiam Deo Patri operatum, pro noſtra omnium ſalute ſe obtuliſſe, μνήμην καὶ ἡμῖν παραδοὺς ἀντὶ θυσίας τῷ Θεῷ διηνεκῶς προσφέρειν, memoriam nobis tradentem vice ſacrificii perpetim offerendam.* Poſt præſtantiſſimum igitur illud corporis ac ſanguinis Domini à Chriſti in cruce oblatum ſacrificium, *ſacrificii vice* (non igitur novum externum ſacrificium) offerendum ex Salvatoris mandato non aliud quàm *memoria*, ſeu memoriale illius ab eo oblati. Ergo non idem eſt quoad ſubſtantiam cum ſacrificio, quod ipſe Dominus in cruce obtulit. Memoriale enim ſacrificii corporis & ſanguinis Domini, non eſt idem cum ſacrificio corporis & ſanguinis Domini; ſicut memoria paſſionis non eſt ipſa paſſio. Quippe memoriale ex earum rerum genere eſt, quæ ad aliud referuntur. Nihil ad ſeipſum realiter referri poteſt. Cœterùm Euſebius exponens, quidnam ſit memoriale illud ſacrificii Dominici in cruce peracti, quod ait vice ſacrificii reſtare pro nobis offerendum, illud in oblatione ſymbolorum corporis & ſanguinis ejus conſiſtere, ſic docet: Τούτου δῆτα τοῦ θύματος τὴν μνήμην ἐπὶ τραπέζης ἐκτελεῖν διὰ συμβόλων τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου αἵματος, κατὰ θεσμοὺς τῆς καινῆς διαθήκης παρειληφότες, πάλιν ὑπὸ τοῦ προφήτου Δαβὶδ προδιδασκόμεθα λέγειν. Ἡτοίμασας ἐνώπιον μου τράπεζαν. *Cùm itaque hujus ſacrificii memoriam in menſa perficiendam per ſymbola corporis ejus pretioſique ſanguinis, ſecundum N.T. ſanctiones acceperimus, rurſum à Propheta David edocemur dicere: Paraſti coram me menſam.* Viden, Redingi, *per ſymbola corporis & ſanguinis Domini*, non per ipſum corpus & ſanguinem, *in menſa*, non altari, *perficiendam* hanc *memoriam accepimus.* Symbola certè corporis & ſanguinis Domini ſe ad ipſum corpus & ſanguinem Domini habent, ſicut ſignum ſignificans ad ſignificatum; typus ad veritatem. Addit Euſebius: *Quemadmodum Melchiſedec ſolo pane & vino Abrahamo benedixit:* τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, *ita & nos in cunctis gentibus ſpiritualem leiturgiam ſecundum eccleſiaſticas ſanctiones perficientes, pane & vino myſteria corporis & ſanguinis pretioſi exprimere.* Intelligit autem, vero pane, veróque vino Melchiſedecum uſum eſſe. Oblationem ergo noſtram veri panis, verique vini oblationem eſſe ſimiliter intelligit. Sed *paulò ante*, inquit Redingius, *idem Euſebius V. & N. T. Sacerdotium Sacerdotes N. T. ad longè præſtantius ſacrificium vocatos eſſe, aſſerit.* Dixerat ergo Euſebius eodem capite, *Quando ſecundum*

 teſtimo-

teſtimonia Prophetarum inventum eſt magnum ac æſtimandum redemptionis pretium Judæorum ſimul & gentium, τὸ ὑπὲρ παντὸς κόσμου καθάρσιον illud totius mundi piaculum pro anima omnium ſacrificium; (in cruce Chriſti ſola, non alibi expiationem & propitiationem oſtendit) *illa pro omni macula & peccato pura victima, agnus ille Dei; illa Deo grata & munda ovis &c. meritò corporis & ſanguinis ejus memoriam celebrantes* (non corpus & ſanguinem ipſum propriè, ceu ſacrificium propitiatorium, offerentes) & *κρείττονος ἢ κατὰ τὰς παλαιὰς θυσίας τε καὶ ἱερουργίας ἀξιωθέντας, præſtantius ſacrificium munúſque, quàm veterum illud fuerit, conſecutos non ampliùs integrùm ſibi putare reſidere in prima illa & infirma elementa & imagines, veritatem ipſam non continentia.* Præſtantius illud ſacrificium & munus eſt Sacramentum Euchariſticum, quod in pane & poculo conſiſtens continet in ſe *veritatem*, hoc eſt, virtutem corporis & ſanguinis Chriſti, quam vetera ſigna *infirma*, uti Euſebius illa vocat, ita tenuiter habebant, ut illius comparatione eam nec habere, nec continere rectè dici queat. De altaribus ſupra egimus. II. Sacrificium ſpecificum, externum, propriè dictum, propitiatorium à Patribus intelligi, *τὸ κρινόμενον* eſt, quod turpiter petis. Nunquam enim, quantacunque virium contentione deſudaveris, vel unum eam in rem teſtimonium ex puriori antiquitate proferes. Non ergo Redingi, meritoriæ & meretriciæ Miſſæ veſtræ turpitudinem tegere potuiſti. Quin illa jam, omni purpuriſſo tuo inducto & penitus deleto, pateſcit magis; & apud ſanos cordatóſque quoſvis

Cùm bene ſe tutam per fraudes mille putavit,
Omnia cùm fecit, Thaida Thais olet.

QUÆSTIO II.

An miſſæ ſacrificium proſit ſoli ſumenti, an potiùs offerri debeat pro vivis & defunctis, pro alienis peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & neceſſitatibus?

POſterius aſſerit Canon. III. cap. II. Nos Miſſam nec ſumenti, nec aliis; Euchariſtiam verò ſoli ſumenti, non aliis ſive *viventibus*, de quibus infra, ubi de privatis Miſſis mentio incidet, uberior dicendi locus erit; ſive *defunctis*, de quibus in præſentiarum potiſſimùm agemus, prodeſſe contendimus. Rationes.

ARG. I. Chriſtus uſum Cœnæ inſtituit pro iis, qui accipiunt, manducant, bibunt. Sumentibus, non aliis vel vivis, vel defunctis dictum: *Panis eſt corpus meum pro vobis datum: Vinum eſt ſanguis meus pro vobis effuſus in remiſſionem peccatorum.*

RESP. REDING: 1. *Si ſoli ſumenti prodeſt corpus & ſanguis Chriſti, extra Cœnam igitur, quando illa non ſumuntur, proderunt nemini.* 2. *Pretium corporis & ſanguinis Chriſti formaliter applicatum per Euchariſticam ſumptionem, vi Sacramenti ex opere operato gratiam confert ſolis ſumentibus. Cùm verò idem Deo Patri offertur ſecundum eum valorem, quem in ſui traditione ac effuſione is ratum habuit, tum prodeſt non ſumentibus ſolis, ſed univerſo humano generi, adeóque quibusvis animabus ſanguine Chriſti redemptis. Neque enim commemoratiò corporis Chriſti in mortem traditi, & ſanguinis ejus effuſi ſterilis eſt, ſed traditionis illius in mortem, & effuſionis valorem conjunctum habet, adeóque à Sacerdote peragi non tantùm pro ſe, ſed pro quibusvis aliis poteſt.* Reding. Tomo III. Tract. IX. Ss. 2. pag. 307 308. Reſp. 1. Concedo totum. Nam etiam extra Cœnam non manducantes carnem Filii hominis, & non bibentes ejus ſanguinem, vitam in ſe ipſis habere non poſſunt, Joh. VI 53. Sed manducatio illa ſpiritualis fide peragitur ſine ſymbolis: in Euchariſtia fide ſymbolis adjuta. 2. Pretium corporis & ſanguinis Chriſti Deo in cruce à Chriſto oblatum eſt: in Miſſa verò offertur nullum, uti ſupra evicimus. Si tamen in Miſſa oblatum ſumptionem non requirit, cur non eandem Sacerdos conficiens omittit? An enim ille non manducans ſacrificium offerre cenſebitur? Haud puto equidem. Sed de eo quicquid ſit, Chriſtus in Euchariſtia nonniſi ad manducantes & bibentes dixit, hoc eſſe corpus, hunc eſſe ſanguinem ſuum traditum, effuſum pro iis ad remiſſionem peccatorum. Et commemorare juſſit mortem ſuam nec non edendo, non bibendo: nec per ſacrificium aliquod novum Deo Patri offerendum. Ficulneæ igitur & falſis fundamentis innixæ ſunt reſponſiones tuæ.

ARG. II. Defuncti ſunt vel beati in Cœlis, vel miſeri in inferis. At neutris prodeſt Dominica Cœna. Non illis, quia conſummati ſunt, & beatitudine fruuntur. Non his, quia nullis ſubſidiis ex inferno liberari queunt. Tertium verò locum purgandorum videlicet, non agnoſcimus.

RESP. REDING: 1. *Falſa hypotheſi, purgatorium eliminante, niteris.* 2. *Mortuis preces apud altare fuſas & oblationes prodeſſe, S. Patres agnoſcunt. Quin & Beatis Cœlitibus ſacrificii Miſſæ oblatio prodeſt, non ad propitiationem, ſed gratulationem oblatæ cœleſtis gloriæ, & excitandum in iis accidentale gaudium.* Ib. pag. 308. 309. Reſp. 1. Hypotheſeos veritatem tuemur infra. 2. Sed & Patrum ſententiam æqua lance infra libramus. De uſu verò & fructu Miſſæ ad ipſos Beatos Cœlites redundantis figmenta tua caſſa nuce digna non ſunt. Typhus hic eſt Sacrificulorum, qui non de vivis duntaxat & mortuis militantibus, ſed triumphantibus etiam Cœli incolis bene ſe mereri jactant. Quid verò hoc eſt, Redingi, ſacrificium propitiatorium reale, quale Miſſam fingitis, ſacrificare ad ſolam gratulationem? Erit enim hoc ſacrificium reſpectu illorum, qui in Cœlo ſunt, non propitiatorium, adeóque ſua natura non Miſſaticum, hoc eſt, Miſſa non Miſſa: uti apud vos omnia contradictionibus ſcatent. Mendacia enim non bene cohærent.

ARG. III. In V. T. canonicis Scripturis nullum poteſt exemplum oſtendi ſacrificii expiatorii pro defunctis. Nec in N. T. mandatum eſt, ut

ut vel Cœna pro iis adminiſtretur, vel offeratur ſacrificium. Ergo hic cultus minimùm eſt ἐθελοθρησκεία.

RESP. REDING : 1. *Præter Judæ Macchabæi exemplum etiam textum habes Tobiæ cap IV.18. ubi jubemur panem & vinum noſtrum mittere ſupra ſepulchrum juſti. Quem S. Patres de pane & vino pro eleemoſyna in juſti defuncti refrigerium oblato interpretantur. 2. In N. T. Chriſtus præcipiens hoc facere ad ſui commemorationem, ſui in cruce oblati ſacrificii commemorationem, haud ſterilem mandavit. Cujus mandati vi licet pro juſtis defunctis, pœnæ alicui temporali adhuc eluendæ obnoxiis, pretium ejuſmodi Euchariſticæ oblationis Deo Patri offerre.* Id. pag. 309. Reſp. 1. De Judæ Macchabæi exemplo infra. Neque etiam apocryphus Tobiæ textus, non tam inſtructionem Spiritus S. quàm humani ingenii admonitionem complexus, patrocinatur errori. Nam, etiam te indice, Patres non de ſacrificio externo propriè dicto, ſed de eleemoſynis, in juſti defuncti refrigerium, interpretantur. Intellexerunt autem illi refrigerium extra purgatorium, uti paulò poſt oſtendimus. Sed & illi, qui ſic explicant, ab originalibus verbis abludunt, quæ ſic habent : Ἔκχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τάφον τῶν δικαίων : *Effunde panes tuos ſuper ſepulchrum juſtorum; & ne dederis aliquid ſceleratis.* En, *juſtorum*. Quo nomine cur eos comprehendas tantùm, qui nondum purgati ſunt, & non eos etiam, quos Sanctos appellatis, rationem dicas oportet. Conſtitui ergo debebat panis & vinum ſuper ſepultura juſti, id eſt defuncti ſancti cujuslibet. At nemo Sanctus defunctus indiget cibo. Quæ ratio efficit id fieri ad cibandos mortuos, eadem efficit, non fieri ad precandum pro mortuis. Scilicet videntur hæc dicta ex more quodam reficiendi pauperes circa ſepulchra mortuorum, quò celebrior, diuturnior & ſacratior apud eos & aſpicientes eſſet memoria juſtorum hominum, ut eorum exemplis geſtiſque poſteritas ædificaretur, & merces aliqua virtutis etiam in hoc Seculo ſupereſſet ad diſciplinam viventium. Si ad parentalia vel gentilium, vel avarorum Monachorum oblationes pro mortuis ad quæſtum ſuum convertentium, reſpexiſſe Tobiam pertenderis, eo ipſo libri illius authoritatem manifeſto periculo expoſueris. Parentalia quippe ejuſmodi nec legis Divinæ, nec exemplorum probatorum teſtimonium habent; & ſuperſtitionem à Sanctis, nominatim verò S. Auguſtino in Sermone de Cathedra Petri, improbatam ſemper; nec non avaritiam planè reſpiciunt. 2. Commemorationem mortis ſuæ Chriſtus minimè ſterilem equidem præcepit; ſed nec ſic tamen monſtroſè fœcundam, ut commemorationem ſacrificii per Sacrificium illud numero idem commemoratum peragi juſſerit. Talia nulla rationis umbra hactenus demonſtrata obtrudi ſibi ſanus nemo patitur. Coceeæ fidei carbonarii veſtri patiantur.

ARG. IV. Nemo viventium ſacrificulorum confidere poteſt, ſe miſſis ſuis purgatorium evaſurum. Multò minùs quiſquam ſibi perſuadere debet, fore ut quocunque opere ſuo alios ex pœnis ſibi debitis liberet. Nam & hic verum eſt illud : *Medice cura te ipſum.*

RESP. REDING : *Cùm Miſſæ Sacrificium non ſterilis, ſed mortis Chriſti pretio fœcundata commemoratio ſit, poterit Sacerdos myſterium id perficiendo, pretii hujus valorem tam pro ſe, quàm pro aliis Deo offerre. In quantum verò id Deus acceptet ad pœnarum ejus eluitionem in abſcondito conſilio latet. Cùm verò ille ſacrificii Chriſti valor in Miſ-*

ſa

ſa pro peccatis duntaxat præteritis offerri poſſit, poteſt quidem ſacerdos ex ſacrificiis pro ſe oblatis plurimùm confidere de expiatione peccatorum, quorum in purgatorio pœnas ſuſtinere debuiſſet; at de pœnarum pro peccatis futuris, præſertim paulò ante mortem committendis, extinctione, nihil ſibi ſpondere poteſt. Ib. pag. 310. Reſp. Crambem ſæpius coctam recoquis. De cœtero cùm in Miſſa nihil habeatis, quod realiter offerri Deo pro peccatis poſſit, nihil Deus acceptat. Nullus proin Miſſationis veſtræ fructus eſt, niſi quòd ſacrificium crucis probro exponit, & Dei iram adverſus vos accendit magis. Sed & ſorex ſuo ſe prodit indicio. Si enim ſacrificium Miſſæ pro peccatis duntaxat præteritis, non futuris valet, non igitur idem numero eſt cum ſacrificio crucis, quod ejus, pro quo Deo Patri oblatum eſt, peccata & præterita & futura, adeòque in univerſum omnia expiat. Veſtrum verò de peccatis futuris nihil ſpondet, ne ſcilicet purgandum nihil, ad tinnitum æris, ſuſpetſit. Hoc denique perſcire velim, cùm pro ſceleratiſſimis quibusvis, dummodo numerato pretio focos veſtros calefecerint, nitidioreſque reddiderint, liberaliter miſſare ſoleatis, unde vobis conſtet, omnes illos Purgatorii incolas, adeòque inferno damnatos non eſſe? Certè ſic pauci divites, nobiles damnabuntur; & pauperes ac deſpecti in mundo damnabuntur plerique. Si non conſtat, illos, pro quibus offertis Deo, Purgatorio poſt mortem beatos eſſe, unde ergo conſtabit, quod tu aſſeveras, Deum Miſſæ ſacrificium pro talibus oblatum ad pœnarum ſaltem aliquarum extinctionem acceptare. Si non acceptat, cui ergo offertis; & quis alius acceptat? Divinate ſacrificuli.

ARG. V. Nec vetus Eccleſia purior ſacrificavit pro defunctis purgatorianis. Tribus primis ſeculis ne quidem oblationum pro defunctis apud ullum Scriptorem mentio eſt. Et quæ deinceps memorantur oblationes pro defunctis, diverſiſſimæ fuerunt ab iis, quas Tridentini nobis commendant. Neque enim opinio veterum fuit ipſam Euchariſtiam tanquam ſacrificium externum & verè propitiatorium pro defunctis purgatorianis valere. De quo inferiùs.

RESP. REDING: *Purus ergo non fuit Chryſoſtomus, qui lib. 6. de Sacerd. ſcribit, ſacerdotem eſſe deprecatorem apud Deum, ut hominum omnium non viventium modò, ſed etiam defunctorum peccatis propitius fiat. An pura non fuit Eccleſia Apoſtolorum, à qua pro defunctis orandi* (ſeu ſacrificandi) *morem, ab Auguſtino & Chryſoſtomo aſſertum, promanaſſe Zwinglius ipſe fatetur? Certè etiam Auguſtinus Enchirid. ad Laurent. cap. 105. defunctorum animas pietate ſuorum viventium relevari, cùm pro eis ſacrificium Mediatoris offertur, pronuntiat.* Ib. pag. 310. Reſp. An, Redingi, quilibet deprecator, ſacrificator, hoc eſt, Miſſator eſt? An orare, ſacrificare? Hoc queri ſemper cogimur, vos ex ritibus & dogmatis veſtris noviſſimis interpretari Patres, & verba eorum in alieniſſimum ſenſum detorquere ſolere. Zwinglius Epicher. pag. m 186. ſic ſcribit. *Perhibent Auguſtinus & Chryſoſtomus, morem pro defunctis orandi ab Apoſtolis uſque ad ſe manaſſe, quod ego vehementer admiror, cùm nemo Apoſtolorum quicquam de ea re prodiderit, tametſi in mentionem mortuorum nonnunquam inciderint. At ſi omnino res haberet, ut Auguſtinus & Chryſoſtomus prodiderunt, non puto Apoſtolos alia cauſa, quàm indulgentia infirmitatis quibusdam permiſiſſe pro mortuis orare. Paulus enim nos non vult contriſtari pro mortuis, uti illi, qui à ſpe futuræ vitæ alieni ſunt. Sic etiam hodie faciendum arbitror, ſi qui adeò tenui fide*

ſunt,ut fideles parentes cæleſti domino anxiis precibus commendare cupiant,abjiciendos importunè non conſeo. Violenter enim Chriſtus linum fumigans non extinxit,& ὀλιγοπίστους diſcipulos toleravit.Sed in infirmitate permanere,& quod lucriones quidam faciunt,ſtabilire,id verò nullis permittere debemus,&c. Nundinas, venales preculas,& Miſſas,fictáſque vultu hipocriſes,εἰς κυνόσπερχης ocyter mihi mittas oro. Si eadem tibi,Redingi,mens eſt, mitte venales preculas,Miſſas &c. quæ principale ſacerdotium tuum ſuſtinent. Aliud enim certé ſunt orationes pro mortuis non in purgatorio laborantibus,ſed ante finem mundi,qui veterum à vobis ipſis rejectus error fuit, faciem Dei non videntibus: aliud preces & Miſſæ venales pro iis, qui in Purgatorio igne,hoc eſt,in Utopia deſudant. Auguſtinum errori priori implicitum fuiſſe,nulli negamus. Aſt ab Apoſtolis eam opinionem ſuam hauſiſſe,fidem nullibi fecit.Sed & Enchirid.ad Laur.Cap. (non 105.ſed) 110.quod nævum & ἀκυρολογίαν ejus continet, per *ſacrificium Mediatoris*, quod pro defunctorum animabus offerri ſcribit,neutiquam Miſſæ ſacrificium,cujus cum ignariſſimis juxta ignarus fuit,ſed Cœnam Domini,in qua mortuorum memoria celebrari ſueverat,intellexit,quia ſcilicet Cœna,uti ipſemet *de Civ. D.lib.X.*20. ſe explicat, ſacramentum ſacrificii eſt.

ARG. VI. Oblationes pro defunctis fovit Eccleſiaſticorum ardor, tum ad commendandam officii ſacerdotalis dignitatem, tum ad lucrum & quæſtum Eccleſiæ promovendum. Et manavit hinc innumera multitudo privatarum miſſarum,Sacerdotum Miſſaticorum & præbendarum. Hinc etiam turpiſſima illa nundinatio,qua poſt funera defunctorum pro certa pecunia tot miſſas ſacrificuli quæſtores celebrant quot maleſana ſuperſtitio deſiderat.

RESP. REDING: *Calumnias has orthodoxæ Antiquitatis pietas refutat. Si porro pro ſacerdotum officio illis ſuſtentatio, & Eccleſiæ ad promovendum cultum ſplendor retribuitur, illud turpis nundinationis convitio impetere, non alterius,quàm ex orco prodeuntis ſpiritus eſt.* Ib.pag.310.Reſp.Si non alia re,quàm orthodoxæ Antiquitatis pietate hic ſtandum, ſalva res eſt. Non calumniam ſic ullam, ſed juſtiſſimam accuſationem aſſertio mea continebit. Demonſtra enim nobis,ſi potes,orthodoxam Apoſtolorum & primævorum Chriſtianorum antiquitatem, Miſſas pro defunctis privatas pretio addixiſſe: & divitum hic quàm pauperum rationem potiorem habuiſſe. Id ſi demonſtrare non potes, uti in æternum non potes; non nundinationis veſtræ juſtam accuſationem, ſed nundinationem potiùs veſtram improbam,quæ falſam pietatem quæſtui habet,unà cum ſpiritu illo ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων,qui Babylonicam illam ἐμπορείαν pro pia ſuſtentatione Miniſtrorum, & cultus Divini exornandi adminiculo venditat & tuetur, ex orco prodiiſſe,tute memineris. Tua enim maximè tuorúmque,quibus hîc ſeritur & metitur, multum intereſt,ne ex Orco prodiiſſe illa rerum minimè ſacrarum cauponatio videatur. quæ ſi ex Cœlo (unde omnis avaritia exulat) non prodiit,ex Orco prodierit neceſſe eſt.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Olim in V.T.Sacrificia celebrabantur pro defunctis. Nam 2.Machab:XII. Judas Machabæus juſſit offerri Sacrificium pro peccatis mortuorum. Quidni ergo idem*

liceat

liceat in Euchariſtia N.T. Reſp. 1. In V.T. nuſpiam præceptum eſt ſacrificium pro defunctis. 2. Libros Machabæorum apocryphos eſſe, adeóque nullam in fidei rebus authoritatem habere, ſupra probavimus. 3. Machabæorum tempore Judæi ex Græcorum conſuetudine multa ſibi affricuêre. Conſtat enim, ſacrificatum eſſe Judaico more in Paganorum etiam gratiam, pro Regibus idololatris, Lacedæmoniis, pro ipſo adeò Heliodoro, qui templum expiaverat. Et ex paganorum conſuetudine ac ſenſu etiam Raziæ αὐτοχειρία ab authore illo commendatur. 4. Dubitari poſſet, an Judas voluerit ſacrificium fieri, quo ipſi mortui expiarentur; an non potiùs, quod author & exſcriptor ille non animadvertit, offerri juſſerit pro Eccleſiæ totius peccato, ne ob defunctorum crimen ira Dei in ſuperſtites quoque exardeſceret? Quòd ſi tamen priori conſilio ſacrificari juſſit, id factum eſt nec ex legis præcepto, nec ex Patrum exemplo, nec ex uſu Eccleſiæ recepto. Author ipſe ſententiam dicens, à peculiari ratiocinatione id illi eſſe ſatis oſtendit his verbis: Πάνυ καλῶς καὶ ἀςείως πράττων ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως λογιζόμενος, *urbanè & honeſtè faciens, de reſurrectione ratiocinatus.* 5. Denique factum illud Judæ neutiquam miſſis pro defunctis velificatur, tum quia in Euchariſtia nullum propriè dictum ſacrificium obtinere jam probavimus: tum quia ſacrificium Judæ oblatum eſt pro iis, qui in mortali peccato, ſacrilegio videlicet, defuncti ſunt; at in purgatorio non alia quàm venialia peccata expiari illi pertendunt.

ECIP. REDING: 1. *Non ex Græcorum conſvetudine, ſed ex vera religione fluxiſſe eam pro mortuis oblationem, ex textu liquet. Ubi v. 43. Judas juſſit offerri ſacrificium illud, juſtè & religioſè de reſurrectione cogitans; & in fine ſancta & ſalubris cogitatio ſtatuitur, pro defunctis orare, ut à peccatis ſolvantur.* 2. *An ſacrificare pro idolatris ad eorum converſionem & temporalem ſalutem procurandam, à vera religione alienum putas? Razias quoque corpus & animam tradere pro Judaiſmo, & in eodem perſeverare propoſuit. Qua ineptia & nequitia hæc ad ſacrificium pro mortuis torques?* 3. *Dubitationem tuam, an Judas voluerit ſacrificium offerri ad expianda mortuorum peccata, nec ne, tollit clara & aperta litera, quòd miſerit Judas Hieroſolymam pro peccatis mortuorum ſacrificium, bene & religioſè de reſurrectione cogitans, &c. Et quòd ſancta & ſalubris ſit cogitatio pro defunctis orare. An auſis dicere, Judam erraſſe in facto, quòd ex bona & religioſa cogitatione profectum aſſeritur. Licet defuncti illi, pro quibus Judas offerri juſſit, ſacrilegium commiſerint; quia tamen ſpes erat, occumbentes per contritionem juſtificatos eſſe, licuit Judæ non pro peccato mortali, ſed pro hujus ſuperſtite pœna temporalis reatu, ſicut hodièque facimus, offerre.* Ibid. pag. 311 Reſp. In exceptionibus tuis cunctis libri immediatè Divinam authoritatem nunquam probatam, probandam nunquam, ridiculè ſupponis. 1. Ex textu, inquis, liquet, oblationem eam pro mortuis ex vera religione fluxiſſe, quia Judas juſſit offerri, *juſtè & religioſè de reſurrectione cogitans.* Cur verò non de Purgatorio, de Limbo, de Miſſa? Sed unde conſtat, Judam de reſurrectione cogitaſſe? Quia ſcilicet ita libri ſcriptor, Jaſon, ſive quiſquis ille eſt, tradidit. Hic ſcriptionem canonicam ſupponis, nun-

quam probatam. Et unde ſcriptori ſuboluit, ita cogitaſſe Judam? Nam καρδιογνώ-στης fortè non fuit: imò divinavit malè, quia non æquè atque Judas Machabæus gnarus fuit legis illius Divinæ, quam in caſu ſimili haud dubiè obſervandam ille duxit. Noverat ille exactè, lege Deut. VII.25. fuiſſe interdictum attingere quicquam eorum, quæ idolis conſecrata fuerunt; imò iſta anathemata, & ſculptiles Gentilium Deos comburendos ocyùs eſſe. Jam verò quod præceptum eſt in Lege Moſis, id præceptum eſt toti populo Judæorum, ut ſi quis unus è populo ſe anathemate inquinaſſet, totus populus reatu peccati implicaretur, quod ex Achanis & exercitus totius Joſuæ hiſtoria, Joſuæ VI. & VII. manifeſtum eſt; ubi cùm Achan ſolus de anathemate accepiſſet, propterea Iſraelitæ omnes prævaricati dicuntur prævaricatione in anathemate; Deúſque adeò crimen & flagitium in univerſum Iſraelem ſumma vindicta perſecutus eſt. Quamobrem cùm ſciret Judas, poſſe meritò vindictam Divinam imminere univerſo exercitui, eo quòd ex illo aliqui Jamnæ oppidum direpturi, quædam inter ſpoliandum ipſi ſibi de iis, quæ idolis conſecrata erant, adeòque juxta legem Deo devota & execrabilia cenſebantur, vindicaſſent: ſtatuit ille vindictam Dei jam ſeverè adverſus milites quoſdam ſacrilegos, qui in prœlio occubuerunt, exercitum à toto populo avertere; inprimis cùm metus haud vanus eſſet, ne ſupereſſent nonnulli milites ejuſdem rapinæ rei, vel conſcii ſaltem: & ipſi ſuperſtites non eum zelum exercuerint, quem exercere juxta Legem Deut. VII.25 jubentem anathemata ilico comburi, debuerant. Averti autem iram Dei poſſe, Judas piiſſimus, & legis Divinæ gnariſſimus Dux cenſuit, ſi non tantùm omnes ad preces converterentur, ſed etiam ſumma quædam drachmarum viritim collecta Hieroſolymam ad ſacrificium pro peccato mortuorum, ne ſcilicet vivo exercitui imputaretur, & victoriarum progreſſum ſufflaminaret, mitteretur. Nam et id ipſum præcipitur faciendum Levit. IV.13.14. *Si totus cœtus Iſrael commiſerit aliquid per errorem, poſtquam peccatum innotuerit, tunc offeret congregatio juvencum, filium bovis,* לחטאת *in ſacrificium pro peccato.* Planè ſicut Judas dicitur deſtinaſſe ſacrificium *περὶ ἁμαρτίας pro peccato*, à mortuis ſcilicet commiſſo, at viventi exercitui imputato. Sic enim Græcus textus habet, & legunt omnia exemplaria Græca, Veneta, Aldi, Complutenſia, etiam Romana, authoritate Sixti V. Papæ ex vetuſtiſſimis exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ edita; ſecus quàm nunc Biblia Clementis VIII juſſu excuſa, expuncta meliori & fonti conſentiente lectione, *pro peccato*, legunt, *pro peccato mortuorum.* Præterea quæ ſimili contagione maculantur, ſimili quoque modo deteſtanda eſſe, ex Deut. XIII. 16. idem Judas noverat. Annon, Redingi, Judas Macchabæus has potiùs leges Divinas tam molliter è ſcriptura deductas, quàm quidvis aliud, cogitare potuit? Imo annon cogitavit homo ſanctimonia & pietate præſtans, qui omnia feciſſe ad præſcriptum legis, ſic à parente ſanctiſſimo Mathathia educatus, notatur? Sed aliud cogitavit libri ſcriptor Jaſon, uti putatur, Cyrenæus, qui cùm circa ea tempora, quibus Sadducæorum ſecta infauſtum caput extulit, ſcriberet factum Judæ ad refutandum Sadducæorum errorem, de quo nondum noto Judas ne cogitare quidem potuit, detorſit. 2. Nuſpiam certè Lex Divina ſacrificare pro idololatris, gentilibus; ſed pro ſolo populo Dei, & ſingulis in populo juſſit. Qualis enim, Redingi, pro extraneis & idololatris victima offerri debuit? Nam pro qualitate perſonarum & delictorum victimas Lex Divina præſcripſit. Nullam demonſtrare potes. Raziæ verò *αὐτοχειρίαν* ſpontaneam, ejuſdem pro religione Zelus neutiquam purgat. Non enim Zelus religionis cuiquam ſpontaneam mortem dictat: ſed ad Martyrium verum ſola divina vocatio incitat. Laudavit ergo Jaſon Raziæ peccatum, adeòque Divino

vino Spiritu neutiquam concitum hic ſe oſtendit. Et ſanè Razias moriturus nemini utilis erat aut privatim, aut publicè. Itaque primò, propriè & per ſe cogitavit ſibi necem inferre, haud aliter ac Cato Uticenſis. *Quæ verò, inquis, ineptia & nequitia hac ad ſacrificium pro mortuis torques?* Non torqueo quicquam, ſed ad fidem Jaſonis, Judæ factum detorquentis, minuendam iſta attuli, ſine ulla *ineptia*, nedum *nequitia*, qua me uti cauſæ bonitas & indoles non ſinit, uti mala cauſa patronos ſuos nequam eſſe ubique ſubigit. 3. Dubitationem meam litera clara & aperta neutiquam tollit. Illa enim non Judæ Macchabæi eſt, ſed Jaſonis ex ignorantia Legis Divinæ factum Judæ detorquentis. Neque adeò auſim dicere, Judam erraſſe. Sed Jaſonem erraſſe, fingendo & narrando falſam Judæ cogitationem, clarè dico, & ſupra probavi. Sed nondum inſuper, quod petieram, oſtendiſti legis Divinæ, oblationem pro mortuis ſancientis, Præceptum. *Legis, inquis, non tam ſterilis litera, quàm interior Spiritus oblationes ejusmodi præcipit.* Egregiè profectò, & ſtrenuè Enthuſiaſticè! Legis litera tibi ſterilis videtur, quia figmentis tuis non favet. Ad Legis ergo ſpiritum provocas, Sed qua nota ſpiritum, quem literæ inſpiras, Divinum eſſe, & non impoſtoris alicujus, demonſtras? Papales enim inſpirationes nimiùm profectò ſuſpectæ ſunt. 4. Figmentum veſtrum de remiſſione peccati & pœnæ æternæ, manente temporalis pœnæ reatu, Judæ Macchabæo οὐδὲ κατ' ὄναρ in mentem venit. Impudenter ergo ejus facto, ex propriis ſcilicet conjecturis fortiſſimus diſputator, illud applicas; atque inſuper contritos & juſtificatos occubuiſſe ſacrilegos illos fingis cum eodem Jaſone, qui v.45. ait, illos μετ' εὐσεβείας κοιμωμένους *cum pietate dormientes* κάλλιστον χαριστήριον *optimam repoſitam gratiam habuiſſe.* Mortuos cum pietate quî potuit dicere in flagranti crimine deprehenſos, & citra pœnitentiæ argumentum ullum (quis enim τοὺς ἐπ' αὐτοφώρῳ δεινὰ ἐξείργας εἰλημμένους pœnitentes unquam dixit? Inprimis cùm morientes hi non abjecerint anathemata, ſed ea ſub tunica aſſervarint, uti ex v.40. colligitur) in eodem morientes? Eadem ratione poterat Moſes laudare eum, quem Phineas occidit in ipſo ſcortationis actu. Erat enim Iſraelita, & profitebatur pietatem. Sed longè aliud pietatis judicium eſt. Denique ſic nemo foret mortuorum, pro quo non orari & offerri poſſet. Vix enim ullus adeò ſceleratus eſt & moritur, cui conjecturis quibuſdam humana præſumptio ſuppalpare non poſſit.

OBIECT. II. *Paulus 1. Cor. XII. 12. &c. docet, inter membra unius corporis eſſe communionem bonorum & officiorum. Quidnî igitur etiam vivi pro mortuis eiuſdem capitis membris offerre teneantur?* Reſp. 1. Communionis Sanctorum officia in Verbo Dei definita ſunt. At ut vivi pro mortuis ſacrificent, nuſpiam definitum eſt. Imo Scripturæ, quæ mortuos docet vel requieſcere à ſuis laboribus in Cœlo, vel cruciari in inferno, oblationes ejusmodi contrariantur. 2. Si propter communionem Sanctorum viventium oblationes inſerviunt mortuis in purgatorio, ut minuantur illorum pœnæ, magis igitur illis proderit ſacrificium & interceſſio Chriſti capitis, ut penitus inde eximantur.

Excip. Reding. 1. *Cùm animæ in Purgatorii pœnis conſtitutæ per fidem actualiter ſint membra Chriſti, capaces fructus ſatisfactionis ejus, quæ per Miſſæ ſacrificium applicatur,*

utique communio Sanctorum etiam ad ſacramentorum & ſacrificiorum participationem ſe extendit. 2. *Apoc. XIV.* 11. *ſic mortui requieſcere à laboribus ſuis dicuntur, ut opera illorum ipſos ſequantur. Hæc autem opera ſunt, quæ poſt ſe pœnæ temporalis reatum, remiſſa culpa ſuperſtitem, trahunt. Et quia mortui à laboribus ſuis requieſcunt, nequeunt ipſi reatum illum expungere. Adeòque per Miſſæ ſacrificium expungi debet.* 3. *Sacrificium Chriſti, niſi applicatum per media Divinitus ordinata, mediantibus hominibus nihil operatur. Inter illa autem Miſſæ ſacrificium eſt, quod vi communionis Sanctorum vivi pro mortuis, qui ejuſdem capitis & Domini Chriſti membra ſunt, offerunt.* Ib. pag. 311. 312. Reſp. 1. Mitte Purgatorii fabulam, & fictitii ſacrificii crucis per Miſſæ reale ſacrificium applicationem, & corruent reliqua. Certe ſua membra Chriſtus horribilibus Purgatorii flammis, quales infernalibus æquales fingitis, uſtulari patietur nunquam. Quid inſuper audio? Ad Sacramentorum etiam participationem ſe communio iſthæc viventes & mortuos inter extendit? Quæ ergo ſacramenta Purgatoriani participant? Baptizantur, Euchariſtiam manducant, confirmantur, ordinantur, abſolvuntur, copulantur, unguntur? An propria quædam & eximia ſibi ſacramenta participant? 2. Textum Apoc. XIV. 11. detorques nefariè. Qualis, amabo, beatitudo illa eſt in Domino obdormientium, quieſcere *à laboribus*, merendi ſcilicet & ſatisfaciendi; & *opera* interea pœnalia in proprio corpore, purgatoriis diriſſimis flammis diſcruciando ſubire? Certè beatiores longè ſunt fideles, cùm in terra adhuc degunt & militant, quàm cùm morientes ſic à laboribus ſuis quieſcunt, & opera in Purgatorio punienda ſic illos ſequuntur. Non igitur dicendum fuerat: *Μακάριοι Beati*, ſed *ταλαίπωροι Miſeri ſunt, qui in Domino obdormiunt ἀπ' ἄρτι à nunc*, & beati fuerunt, priusquam ſic in Domino obdormiviſſent. Sed laus Deo ſit, quòd à Rhadamantorum talium gratia fideles non pendent. 3. Parum certè ſacrificium Chriſti etiam per Miſſam applicatum operatur, ſi Purgatorii pœnæ nihilominus exantlandæ ſuperſunt. Si quid prodeſt applicatio talis, æquè temporales illas pœnas & maledictiones, ac alia omnia expiare debuit. De cætero falſis ubique hypotheſibus tuis niteris.

OBIECT. III. *Eccleſia vetus offerre ſolebat pro defunctis. Paſſim enim oblationum illarum meminerunt Liturgiæ Apoſtolorum, Epiphanius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, imò integra Concilia.* Reſp. 1. Si quid tale fecit eccleſia vetus, illud omne à verbi Divini regula & inſtituto abluſit. Proinde hactenus illius exorbitantis exemplum fideles minimè obligat. 2. Quicquid ſit de teſtimoniis à Bellarmino per ſaturam cumulatis, quorum multa νοθείας poſtulari poſſunt; hoc unum dicere ſuffecerit, primis tribus ſeculis oblationum in Sacra Synaxi nullum ſcriptorem fide dignum mentionem ullam facere; & ſequentium temporum memoratas *oblationes* toto genere à Pontificiis & miſſaticis oblationibus differre. Juſtinus Martyr *Apol. 2. p. 76. 77.* ubi totum Euchariſtiæ celebrandæ & communicandæ morem ac ritum ediſſerit, oblationum vel precum pro defunctis haud meminit. Tertullianus quidem *de Cor. cap. 3. p. 121.* ineunte Seculo tertio *oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die factas memorat.* Verùm oblationes intelligere ipſum non ipſius Euchariſtiæ, ſed eleemoſynarum aut agaparum, indicat alter ejuſdem locus

de

de Monag. cap. 10. ubi oblationes eas non Sacerdos,unus Sacramenti legitimus miniſter,ſed mulier vidua offerre dicitur. Et orationem ac oblationem eam Tertullianus annuam duntaxat facit,cùm hodie preces pro defunctis quotidie in Miſſa fundantur. Origo autem oblationum pro defunctis ejuſmodi eſt. Invaluit paulatim, ut,Gentilium æmulatione, in memoriam defunctorum, amici cibos aliáque donaria,quas ſportulas vocabant,in uſum pauperum clericorum conferrent,uti ex Origenis *lib.*.III. *in Jobum*,& Cypriani *Lib.*I.*Epiſt*.9.liquet. Mox etiam tales ſportularum collationes, advocatis Sacerdotibus, fieri cœperunt,cùm euchariſtia celebraretur, oblationúmque nomine venerunt. Tandem ſicut omnes orationes eccleſiæ in actione myſteriorum S. Euchariſtiæ recitari ſolebant: ita etiam commemoratio,commendatio defunctorum, & pro iis oblationes in actionem illam translatæ ſunt. Nemo tamen omnium ipſam Euchariſtiam ſacrificium eſſe pro defunctis reputavit. Imò orare in Euchariſtia veteres ſolebant pro omnibus piis in fide & gratia Domini, eccleſiæque communione mortuis,etiam Martyribus. Nunc verò Papiſtæ non pro aliis defunctis offerunt & orant,quàm pro iis,qui Purgatorij ignotas priſcis ante ſextum Seculum ſedes incolunt. Cæterùm idem illud de orationibus pro defunctis argumentum inferiùs ſuo loco diſcutiendum redibit.

EXCIP. REDINO: 1. *Cùm veteris Eccleſiæ obſervantia ſit verbi Divini regula, à vera religione alienum te oſtendis,ubi ſic illam ſugillare audes.* 2. *Ipſe Zwinglius Chryſoſtomi & Auguſtini conſenſum cum noſtra doctrina largitur. Et conſentiunt apertè Clemens Romanus, Damaſcenus, Dionyſius Areopagita, Tertullianus, Cyprianus, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorius Nyſſenus, Athanaſius, Ambroſius,Chryſoſtomus,Auguſtinus,Liturgiæ veteres.* 3. *Juſtini Martyris negativum teſtimonium nil te juvat. Tertullianus quoque de Coron. Mil. cap.*3.*de ea oblatione loquitur,cujus traditio ſit auctrix,conſuetudo firmatrix, fides obſervatrix. At perpenſis Patribus, ea oblatio ſacrificium Miſſæ eſt. Ubi verò idem lib.de Monog.cap.*10.*meminit oblationis per viduam pro anima defuncti mariti faciendæ,illa non immediatè,ſed mediatè per ſacerdotem præſtita intelligitur.Cúmque olim oblatio illa annua fuerit,quid obſtat,quò minùs hodie ad majorem uſum quotidie peragatur?* 4. *Cyprianus lib.*1.*Epiſt.*1. *profitetur expreſsè, ſacrificium pro defunctis in altari celebrari ſolitum. Et Epiſt.*9.*aſſerit, provide ſtatutum eſſe à ſuis anteceſſoribus Epiſcopis,ut ſi quis frater excedens Clericum nominaret ad tutelam,pro eo non offerretur,nec pro ejus dormitione ſacrificium celebretur. Quàm doloſè igitur agis, affirmando temerè, Cyprianum per oblationes intellexiſſe ſportulas à defunctorum legatione provenientes; quæ adeò expreſsè ibi à ſacrificiis pro defunctis offerendis diſtinguuntur.* 5. *Quo diſcrimine à priſcis fidelibus factæ fuerint pro defunctis oblationes, pandit Auguſtinus Enchirid cap.*110. *ſcribens, ſacrificia altaris pro defunctis, baptizatis omnibus oblata,pro valde bonis gratiarum actiones eſſe; pro non valde malis propitiationes; pro valde malis non adjumenta mortuorum, ſed qualeſcunque conſolationes viventium. Et Cyprianus lib.*IV. *Epiſt.*

Epiſt.5. agnoſcit in N.T. ſacrificium tum gratulatorium pro beatis, tum propitiatorium pro iis defunctis, quos ſperare licet ſtatu gratiæ non excidiſſe. Hinc adeò antiquitus Aërius in eo etiam hæreſeos damnatus eſt, quòd oblationes pro defunctis negaſſet. Ib. pag. 312. 315.

Reſp. 1. Unde verò, Redingi, hauſiſti noviſſimum illud paradoxum tuum, *quòd Veteris Eccleſiæ obſervantia ſit regula Verbi Divini?* At ipſum verbum Dei, piorum omnium judicio, regula fidei eſt. Tu eam in regulatum convertis, inſigni impietate: & eidem inſuper regulam præfinis *Obſervantiam* hominum. Si hominum decreta præfinires, inſanires tolerabiliùs, & ut Papiſtam ingenuum decet, qui verbum Dei humano arbitratu penſitat. At obſervantiam Eccleſiæ ſtatuere regulam Verbi Divini, à quo omnis Eccleſiæ obſervantia præſcripta eſſe debet, id verò omnem inſaniam ſuperat. Quàm ſic lubrica & incerta erit fidei regula, humana penitus, non ſubjecta verbo Dei, ſed verbum Dei ſubjiciens, paucis cognita, imperfecta, obſcura, difficilis, denique iis vitiis laborans, quæ vos per calumniam Scripturæ impingere ſoletis? Repeto autem, Eccleſiæ obſervantiam nec præcepto, nec exemplo ullo Verbi Divini firmatam, & Verbo Dei adverſantem, nullam obligandi quemquam vim habere. Neque enim humana præſumptio legitimum fundamentum eſſe ullius dogmatis poteſt. 2. De Zwinglii ſententia ſupra vidimus. Ratio porro mea de Seculis non quibuſvis, ſed tribus primis loquitur. Plerique verò omnes à te allegati tertio Seculo recentiores ſunt; & orationes ac oblationes, nec Miſſaticas & propriè propitiatorias, ſed vel ἀναμνηστικάς, vel euchariſticas; impropriè propitiatorias; & longè diverſo, quàm à vobis fieri ſolet, fine commendarunt. Ipſa enim Patrum teſtimonia diligentiùs paulò expenſa teſtantur, orationes & oblationes illas primitus inſtitutas eſſe partim ad agendas Deo gratias, cúmque glorificandum in ſervis ſuis, partim ad promeritam laudem eorum, qui in Domino obdormiviſſent: partim quò excitarentur alii hoc pacto ad imitationem defunctorum: partim ad fidem, ſpem, charitatem, ordinémque publicè teſtandum. Fidem quidem, quia vita licet functos vivere vitam beatam crederent: ſpem, quia eodem adſpirarent: Charitatem, quia dulcem eorum memoriam retinerent: ordinem denique, quia judicarent in Domino mortuos, eminentiore ſorte, infra Chriſtum tamen eſſe conſtitutos. Quos fines ex ipſis Patrum teſtimoniis Celeb. Voſſius *Diſput. XXV. pag. 372.* ſolidiſſimè eruit. Nulli tamen inficiamur, exiſtimaſſe nonnullos, orationes & oblationes ipſis mortuis utiles eſſe: idque ratione ſtatus ejus, in quo animæ ſeparatæ eſſent. Nempe arbitrabantur illi, animas ad reſurrectionis uſque diem in pœna damni, tædio iſtius moræ, qua reſurrectionem, plenámque Dei viſionem expectarent, & in ipſa Seculi conſummatione pœnam ſenſus, quam tranſituræ per ignem conflagrationis mundi, eóque purgandæ, ſentire debeant, levari poſſe. Præterea preces addebant, quæ reſurrectionem & judicium extremum ſpectarent. Sed nec de iſtis omnes ſentiebant idem. Epiphanius enim, Auguſtinus, aliique privati, magis opinione occupati, quàm publicum Eccleſiæ judicium ſecuti, preces oblationéſque pro defunctis, ad omnes tam malos, quàm bonos Chriſtianos extendebant; damnationémque malorum, licet mutari non poſſet, levari tamen poſſe, credebant. Cæterùm cùm unuſquiſque, prout hic vixerit, aut vitam ſortiatur æternam, aut Gehennæ pœnis afficiatur; liquet, orationes ejuſmodi & oblationes ſignificaſſe quidem in viventibus animi affectum at, minimè probaſſe veritatem & ejus effectum, quem illi animo non malo augurabantur malè. Alii verò, quorum inſtitutum melius fuit, id tantùm à Deo poſtulabant, ut qui in fide obdormiviſſent, juxta Divinam promiſſionem, inter eòs, qui ad gloriam reſurgerent, conſpici poſſent: utque in

ſevero

ſevero & peremtorio illo judicio eorum,quæ hic deliquiſſent,memor eſſe nollet,propter Chriſti,in quem credidiſſent,meritum. Et citra Purgatorium,cui accendendo hodie preces illæ & oblationes inſerviunt, illas olim locum habere potuiſſe argumentum invictum illud ſuppeditat,quòd veteres etiam orârint & obtulerint pro Patriarchis, Prophetis, Apoſtolis,Evangeliſtis, Martyribus & Confeſſoribus,quos à morte confeſtim in Cœlos recipi ipſi Pontificii agnoſcunt. A veteribus igitur oblationibus hodiernæ Papales diſſident

Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.

Et illæ ipſæ non ante ſeculum quartum invaleſcere cœperunt. 3. Nam Juſtinum equidem & Tertullianum fruſtra ſolicitas, & vel ſolorum horum,ut & Cypriani,quos ex univerſis tribus ſeculis primis,cauſæ veſtræ favere vobis fingitis,recta intelligentia cauſam veſtram premit magnopere. Juſtini Martyris teſtimonium negativum cenſeri nequit. Non enim negativum teſtimonium eſt,ubi tacetur id,quod ſi exiſteret,tacere occaſio, ordo & res prohibet. Atqui Juſtinus *Apolog. II.76.77.* totum Euchariſtiæ conficiendæ & communicandæ ordinem, & ritum,ſemel atque iterum,haud defunctoriè deſcribens, nullas uſpiam pro mortuis preces vel oblationes memorat. Cur eas omiſiſſet,ſi quæ jam tum erant? Inprimis cùm Chriſtianorum erga ipſos etiam mortuos humanitatem & officia ſignificaturæ,adeóque utiles futuræ fuerint ad mitigandos Paganorum in Chriſtianiſmum animos,ob parem ipſorum quoque in mortuorum pace & felicitate procuranda religionem? Tertulliani verba de *Coron.Mil.cap.3.* ubi *oblationes pro defunctis, pro natalitiis* (hoc eſt,*ἀντὶ τῶν γενεθλίων, loco natalitiorum*, quæ Ethnici celebrabant) *annua die factas* inter traditiones (vos autem oblationes pro mortuis ex ſcripto Verbo arceſſitis) memorat,cur ex *perpenſis aliis Patribus* potiùs, quàm ipſo Tertulliano explicas? Sic ſoles *ἀλλοτριεπίσκοπος*. Patres malè expendis, & malè expenſorum mentem affingis iis,qui nunquam tale quid cogitarunt. Quid quæſo *anniverſariis* ſeu *annuis*, hoc eſt,feſtivis oblationibus,quales Tertullianus memorat,abſurdius,ſi in tormentis iis, pro quibus offerebantur, & quidem majoribus,quàm quæ ulla excogitari poſſunt in hac vita,extiterunt? Sed de *Monog.cap.*10.perſpicuè ſe idem explicat. Ibi enim *mulierem viduam* jubet *offerre annuis diebus pro dormitione mariti.* Tu mulierem viduam mediante ſacerdote offerre debuiſſe fingis,non probas. Sic autem verba Tertulliani ſonant: *Enimverò & pro anima ejus* (mariti) *orat* (vidua) *& refrigerium* (hoc eſt,conſolationem in loco,quo reſurrectionis diem expectare animas cenſebant veteres) *interim adpoſtulat ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offert annuis diebus pro dormitione ejus.* Sicut non jubetur orare per ſacerdotem: ita nec offerre per ſacerdotem. Manifeſtè igitur oblationes eleemoſynarum,vel agaparum intelligit, quas promiſcuè quivis offerre poterant. 4.Cyprianus *Epiſt lib 1.9.* ſcribit,eos,qui in Eccleſia Domini ordinatione clerica promoventur,in nullo ab adminiſtratione Divina avocari debere,*ſed in honore ſportulantium fratrum* (hoc eſt,honoraria, quæ *Epiſt.* 64. idem *ſtipes & oblationes* vocat, clero ſponte offerentium) *tanquam decimas ex fructibus accipientes,ab altari & ſacrificiis non recedere*,&c. ſubjicit: *Quòd Epiſcopi anteceſſores noſtri religiosè conſiderantes, & ſalutariter providentes,cenſuerunt,ne quis frater excedens ad tutelam vel curam Clericum nominaret; ac ſi quis hoc feciſſet,non offerretur pro eo,nec ſacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece,qui ab altari Sacerdotes & miniſtros voluit avocare.* Teſtimonio hoc Cypriani uſus probavi,ſolitos eſſe ejus ætate amicos in memoriam defunctorum cibos,aliáque donaria,quæ ſportulas

vocabant,in uſum pauperiorum Clericorum conferre. Quid enim aliud ſunt *ſportulantes fratres?* Explicat fuſiùs morem Origenes *in Job.III.* ubi inter alia: *Celebramus nimirum* (diem mortis) *religioſos cum Sacerdotibus convocantes fideles unà cum clero: invitantes adhuc egenos & pauperes,pupillos & viduas ſaturantes,ut fiat feſtivitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus,quarum memoriam celebramus*,&c. Ubi ergo doloſè ego,Redingi,egi? Nam *ſportularum* nomine fidelium *oblationes* apud Cyprianum venire,clariſſimum eſt. Neque eas ab eodem à *ſacrificio pro dormitione* (ſic Cyprianus loquitur,non *pro defunctis*) diſtingui,uſpiam negavi; ſed progreſſum ad errorem ſolum delineavi. Cœterùm Cyprianus meminit *oblationis & ſacrificii pro dormitione.* Phraſis illa ambigua ſignificat,oblatum & ſacrificatum eſſe pro fratre,vel quia obdormivit,vel ut obdormiat. Poſterius abſurdum. Quando enim,vel ubi auditæ preces ſunt pro aliquo,ut dormiret? Prius ergo reſtat; & verum,quia orabatur ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Ergo *offerre pro dormitione*,eſt pro iis,qui dormiunt. Dormiuntne autem in Purgatorio? Valde,opinor,ſecurè,& in utramque aurem. Pro illis,quorum nomina memorabantur apud altare,hoc eſt,in Euchariſtia,preces fuſæ,ſacrificia oblata,ſtylo veteribus uſitato,& à nobis expoſito,dicuntur. 5.Auguſtini locum *Enchirid.cap.* 110. ſupra excuſſimus. Non repeto dicta,ſed unum addo,non ſemper eum una in ſententia perſtitiſſe. Nam *Quæſt. Evang. Lib.II.*38. apertè docet,nullum auxilium miſericordiæ poſſe præbere juſtos defunctorum animabus,etiamſi maximè velint præbere,quia Dei ſententia ſemel de illis prolata mutari nequeat. Neque enim pendet judicium Dei de mortuorum animabus,ſed ſtatim fit,& certum eſt,quia,ut ipſe Auguſtinus *Epiſt.*80. *ad Heſych.* ait,*qualis quisque moritur,talis à Deo judicatur*, nec Divina ſententia mutari,corrigi, vel minui poteſt. Cùm ergo ſibi hac in re parùm conſtet S. Auguſtinus,moveri ejus hoc dicto non debemus,quia & Verbo Dei,& fidei certitudine caret; adeóque vir pius & magnus hic fœnum & ſtipulam fundamento ſuperſtruit. Apud Cyprianum *lib. IV. Ep.*5. (aliàs *Epiſt.*34.) ſola hæc verba lego: Sacrificia pro eis (Laurentio & Ignatio,quos *palmas Domini & coronas illuſtri paſſione meruiſſe* ait) *ſemper offerimus,quoties Martyrum paſſiones & dies anniverſaria commemoratione celebramus.* Ad quæ verba ſic Rigaltius veſter: *Græci Panegyrica celebravere honori virorum fortium, qui tyrannum ſuſtulerunt,aut alias pro patria feliciter pugnaverant,ut hoc exemplo ſuorum animos ad præclara facinora erigerent. Chriſtiani ſacris anniverſariis laudes Deo dicunt, commemoratis eorum nominibus,qui pro fide Chriſto dicta martyrium fortiter obierunt.* De ſacrificio propitiatorio nec gry nec my. Finxiſti ergo pro lubitu. Aerium denique Epiphanius accuſavit, quòd exprobraret Catholicis recitari nomina defunctorum. Τίνι, inquiebat,τῷ λόγῳ μετὰ θάνατον ὀνομάζετε ὀνόματα τεθνεώτων; *Qua ratione poſt mortem recitatis nomina mortuorum?* De quo more Catholicorum multum dein queritur. Epiphanius ſic,juxta exactam Junii verſionem, reſpondet: *Deinde verò de eo,quòd nomina dicuntur defunctorum,quid hoc inſtituto fuerit præſtabilius? Tum quòd,qui adſunt, credunt, defunctos vivere,neque eſſe in conditione eorum, qui deſiverunt eſſe,ſed eos eſſe & vivere apud Dominum* (non in flammivomo Purgatorio) *idque,ut honeſtiſſima illa prædicatio enarrari poſſit,ſpem eſſe iis,qui orant pro fratribus,ac ſi in peregrinatione exiſterent: tum quòd oratio facta pro illis prodeſt,etſi omnino crimina non abrumpit,* (quid hoc cum Miſſis peccata defunctorum propitiantibus?) *tamen ſignificatur ſic ſtatus perfectior,quia dum in mundo ſumus,ſæpe voluntariè & involuntariè labimur. Etenim pro juſtis mentionem facimus & pro peccatoribus. Ac pro peccatoribus quidem* (ὑπὲρ ἐλέους

Θεοῦ

θεῷ ϑεόμενοι) *ſunt recurrentes* (vel potiùs *reſpicientes*) *ad miſericordiam Dei* (quaſi diceret Epiphanius, abſurdam non poſſe videri, uti Aerio viſa eſt, memoriam mortuorum in fide, etiam peccatorum, niſi iis, qui miſericordiam Dei nullam conſiderarunt: ſed hæc ſi ſit, nihil eſſe abſurdi, nempe quia hæc memoria eorum peccata deleverit.) *Pro juſtis verò & Patribus, & Patriarchis,* &c. *ut Dominum Jeſum Chriſtum ſeparemus ab aliorum hominum ordine, propter honorem, qui debetur ipſi, & ut gloriam reddamus ipſi.* Neque Aerius, neque Epiphanius de oblationibus pro defunctorum peccatis propitiandis: ſed utrique de memoriis defunctorum loquuntur. Et ſi de libertate, non neceſſitate ritus ſermo ſit; poterat ſanè Aerius non exagitare Eccleſiam ritu tali liberè utentem. Nam & nobis in more eſt fratrum defunctorum nomina palam in Eccleſia edere, & cœtum de humana fragilitate, de meditatione mortis, gratiis Deo fideles ad ſe per mortem transferentis agendis, vitæ æternæ præſtantia; denique, ut ſubjecto illo ſpeculo pii magis ac magis in officio contineantur, exhortari ſolemus. Eos verò, qui id omittunt, quóſque veſtigia horrendæ ſuperſtitionis terrent, memores, etiam litus odiſſe, qui in alto naufragium fecit; damnare religioni ducimus. Satis eſt, quòd nec cum Aerio facimus; nec Epiphanii ſententiam, ſi ſolæ eæ utilitates, quas ipſe obſervavit, quærantur, rejicimus.

QUÆSTIO. III.

An Cœna Domini, ſeu, uti vocant, Miſſa celebrari debeat in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda?

AFfirmat Synodus Cap. III. & Canone V. Negant equidem Patres, ipſis Sanctis offerri Sacrificium, aſſerúntque, Sacerdotem de Sanctorum victoriis gratias agentem, eorundem patrocinia implorare, ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris. Cui aſſertioni pauca hæc opponimus. Etenim

ARG. I. Cúm Miſſa, uti probavimus, veri nominis ſacrificium haud ſit, in honorem Sanctorum nihil in ea offerri poteſt.

RESP. REDING. 1. *Falſo ſuppoſito utitur argutia.* 2. *S. Paulus I. Tim. II. 1. jubet pro omnibus hominibus gratias agere. Cur ergo non etiam pro Sanctis ob gratias iis divinitus collatas in Miſſæ ſacrificio gratiarum actionem facere liceat?* Tomo III. Tract. IX. ſſ. V. pag. 315. Reſp. 1. Hypotheſin demonſtravi & vindicavi abunde. *Argutiæ* verò & *ſuppoſiti* nomina adeò tibi frequentia, ut nihil niſi argutiam crepes; ad Grammaticos remittimus, qui te vocum tuarum barbariem docebunt. 2. Licet pium ſit, Deo ob gratiam ſuis conceſſam gratias agere; cum tamen in uſum Euchariſtia inſtituta non eſt; in qua vivi Chriſto gratias agunt de morte pro ſe impenſa, & corporis ſanguiniſque ejus ſymbola participantes, in communionem Chriſti & beneficiorum ejus veniunt. Cœterùm

terùm nec de gratiis pro gratia Sanctis conceſſa Deo vel in Euchariſtia, vel extra eam agendis; ſed de Miſſa in honorem Sanctorum offerenda: de iiſdem in Miſſa invocandis; de meritis & ſatisfactionibus eorum cum merito & ſatisfactione Chriſti conjungendis, junctimque adeò offerendis, quæſtio eſt. Hæc enim *δὶς διὰ πασῶν* differre nemo non videt, qui non nihil videt.

ARG. II. Cœna Domini inſtituta eſt in commemorationem mortis Chiſti, Luc. XXII. 19. Et Paulus diſertè 1. Cor. XI. 24. 25. 26. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Nullius commemoratio mandatur, niſi Chriſti. Dignus nempe erat Dominus, digna mors ejus, cujus unius commemorationi totum hoc Sacrum impenderetur. Ut in cruce morientis nemo ſocius fuit: ita nec in commemoratione ſocius eſſe debet. Turpis igitur ejus profanatio eſt, ſi celebretur in commemorationem etiam Sanctorum, & pro patrociniis illorum implorandis. Hoc enim eſt mutare Teſtamentum Dei, cui ſic heterogenea ſuperadduntur.

RESP. REDING. 1. *Chriſtus Euchariſtiam conficiendo talem mortis ſuæ commemorationem peregit, ut ejus repræſentatione omnium & ſingulorum gratiæ per gratiarum actionem in Deum, ceu earundem principium reducerentur. Haccine commemorationis Dominicæ profanatio eſt? 2. Sancti extra Eccleſiam militantem in Cœlo conſtituti pro nobis intercedere poſſunt, ſed dependenter à Chriſti meritis.* Ib. pag. 316. Reſp. Parum appoſitè reſpondes; & nervum argumenti mei præteris. Certè Chriſtus mortis ſuæ, non cujusque alterius commemorationem in Cœna mandavit. Hoc diluendum fuerat. Nam & cœtera tua diluta ſunt. Etenim 1. in Euchariſtia fidelibus per Symbola repræſentatur & commemoratur mors Chriſti, non repræſentantur & commemorantur gratiæ fidelibus conceſſæ: nedum vel gratiæ fictitiæ merendi & ſatisfaciendi, quæ in Deum ceu principium ſuum reduci nequeunt, cùm gloriæ ejus è diametro oppoſitæ ſint, commemorantur: vel pro iis gratiæ aguntur, vel Sancti iidem & eorum merita cum Chriſto & ejus meritis conjunguntur, quæ ſingula citra manifeſtam profanationem Euchariſtiæ fieri nequeunt. 2. De interceſſione Sanctorum in loco.

ARG. III. In cujus honorem Sacra Domini Cœna celebratur, is latriæ cultu afficitur. Divinus enim haud dubiè honos eſt, offerre alicui corpus Chriſti pro obtinendo patrocinio & interceſſione. At Sanctos latriæ cultu affici debere ipſa Pontificia eccleſia negat.

RESP. REDING. 1. *Sacræ Cœnæ celebratio etiam in Eccleſiæ, cui concredita eſt, honorem cedit. An & illa cultu latriæ ſic afficitur? 2. Cultu ergo latriæ is afficitur, in cujus honorem celebratio illa abſolutè & principaliter peragitur: non in cujus honorem ſecundariò & reſpectivè peragitur.* Ib. pag. 316. Reſp. 1. An quod in honorem alicujus cedit, iccirco ei, cui in honorem cedit, offertur? Offerre cuipiam ſacrificium, vel in oblatione Deo ſoli facienda, merita ejus conjungere, latriæ cultus eſt. Atqui nec Eccleſiæ in Euchariſtia aliquid ſacrificatur: nec merita Eccleſiæ cum merito Chriſti, quod ipſemet ſolus & ſolùm Deo obtulit, offerenda Deo conjunguntur. 2. Latriæ cultus ei defertur, cui Divinus & religio-

ſus

ſus honor offertur; ſive intenderit offerens ei ut primo principio, & abſolutè; ſive ut inſtrumento & reſpectivè offerre. Neque enim intentio offerentis, ſed actus ipſe ſpectatur. Quinimo diſtinctio illa & contradictoria eſt, quia is, cui Divinus & religioſus honor defertur, nec inſtrumentum eſſe, nec reſpectivè coli poteſt, & hypocritica, ad meretriciam impietatem ſeu idololatriam fucandam inventa. de quo etiam fuſiùs alibi.

ARG. IV. Solius Chriſti, non Sanctorum interceſſione juvamur. Proinde non decet ſacrificiis in honorem Sanctorum oblatis, eorundem interceſſionem ſolicitare. Hoc enim non poteſt non grandi cum injuria Chriſti Mediatoris unici conjungi.

Resp. Reding. *Sanctorum interceſſio Chriſti Mediatorio ſacrificio, cui ſubordinata eſt, non magis repugnat, quàm cauſæ ſecundæ Deo cooperantes, ejuſdem honori derogant.* Ib. pag. 316. Ineptè diſſimilima, naturam & religionem; cauſalitatem à Deo creaturis communicatam, &, quatenus communicata eſt, finitam; & cauſalitatem Deo & Chriſto propriam, incommunicabilem & infinitam (qualis eſt in Cœlo vi & poteſtate meriti pro eorum, qui in terra ſunt, ſingularibus neceſſitatibus intercedere) comparas.

ARG. V. Neque etiam ullum vel mandatum vel exemplum extat ſive in Scriptura, ſive in puriori antiquitate Cœnæ Dominicæ in honorem Sancti alicujus celebratæ. Juſtinus Martyr Apolog. 2. totius Euchariſtiæ negotium fusè exequitur. Neque tamen commemorationis alius meminit, quàm ejus quæ à Chriſto præcipitur. Non alij quàm Deo vel oblatas preces, vel dictas laudes, vel actas gratias, neque aliud quàm Chriſti & Spiritus S. nomen uſurpatum fuiſſe tradunt. Memoria Martyrum maturè celebrari cœpit, ſed ſeorſim, non in Cœnæ Domini myſterio, non quotidie, ſed certo anni die Natali, videlicet eorum, qui paſſi ſunt, non ad imploranda eorum patrocinia, ſed εἰς παροξυσμὸν fidei, & patientiæ. Seculo demum IV. invecta reliquiaria religione cœperunt in ſynaxi quotidiana commemorari Martyres, primò ut ſuam cum Chriſto communionem, Martyrum commemoratione, & apud Deum commendatione teſtarentur, deinde paulatim alio etiam deterioríque fine. Ita enim magis magíſque à ſimplicitate Apoſtolica & fidei virginitate declinatum eſt.

Resp. Reding. 1. *Spiritus tui nequitiam toti orbi manifeſtam reddis, quòd Auguſtinum alióſque Eccleſiæ orthodoxos Doctores, Miſſam in memoriam & honorem Martyrum celebratam probantes, à ſimplicitate Apoſtolica & fidei virginitate declinaſſe, protervè arguis.* 2. *Juſtinus Martyr in eadem, quam citas, Apologia teſtatur, Chriſtianos primos & Deum & Filium &c. aliorúmque ſequentium, aſſimilatorúmque bonorum Angelorum exercitum, & Spiritum Propheticum colere & adorare.* 3. *Morem celebrandi memoriam Martyrum in ipſa Synaxi, ab Auguſtino de Civ. D lib. XXII. 10 commendatum, à principio Religionis Chriſtianæ arceſſendum eſſe, liturgiæ veteres argumento ſunt.* Ib. pag. 317. Reſp. 1. Ubi verò Auguſtinum argumentum meum nominat? A fidei Virginitate non Auguſtinus, non alii Orthodoxi Doctores declinarunt: ſed declinaſtis vos, quos oratio mea ferit, dum in

Miſſa Sanctos Chriſto, ejúſque ſacrificio unico conjungentes, paulatim in Eccleſiam idololatriam invexiſtis. Commemorare Sanctos in Synaxi paulatim veteres cœperunt. Sed *diverſo fine*, uti manifeſtè verba mea ſonant. Quod vel ipſa Auguſtini verba de *Civ. D. lib. XXII.* 10 à te imprudentiſſimè citata probant. *Uni Deo*, inquit ille, *& Martyrum & noſtro ſacrificium immolamus: ad quod ſacrificium ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur, non tamen à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur.* In ſacrificio contra veſtro Miſſatico Divi ſolenniter invocantur. Bellarminus enim *de Miſſa lib. II.* 8. ſic ſcribit: *In Liturgia noſtra nuſquam directè Sancti invocantur, niſi bis aut ter in aliquo verſiculo, & in confeſſione, quæ præmittitur ante Miſſæ introitum.* Quanquam id ſufficit ad oſtendendam differentiam Auguſtinum inter & vos: tamen Bellarminus vafrè etiam diſſimulavit, Miſſas apud ſuos eſſe non paucas ſolennes atque anniverſarias, iſta ſimplici ac vulgari auctiores; in quibus Divi directiſſimè non *bis* aut *ter*, quod ille ait, ſed ſæpiſſimè invocantur; velut in Miſſa quartæ adventus Dominicæ, Feſti conceptionis, viſitationis, nativitatis, præſentationis, pro mulieribus prægnantibus, Roſarii B. Virgini ſacri, aliíſque tum B. Virgini, tum Divis aliis ſacræ. Indirectis verò invocationibus plena omnis Miſſa eſt. Contra Auguſtinus diſertiſſimè. *Non tamen* (Sancti Martyres &c.) *à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur.* Non ergo S. Auguſtinus à virginitate fidei defecit: ſed defeciſtis vos. Sed ſacrificii hujus *propriam & formalem* duntaxat invocationem ab eo removeri contendis, quia ſubjicit illa verba: *Deo quippe, non ipſis ſacrificat, quanquam in memoriam ſacrificet eorum, quia Dei Sacerdos eſt, non illorum.* Atqui non tantùm Sacerdotem Sanctis non *ſacrificare*; ſed nec eoſdem *invocare*, Auguſtinus dixit, diſertè removens utrumque, & ſacrificium & invocationem, & aſſerens ſimul, *in memoriam eorum* Sacerdotem *ſacrificare*, hoc eſt, uti ſupra dixerat, *ad ſacrificium ſuo loco & ordine* Sanctos *nominare.* Hoc autem invocare non eſt, ex mente ipſius Auguſtini, ſacrificationem in memoriam Sanctorum, ab eorundem invocatione diſtinguentis. Judicet jam Lector, annon ſpiritus *nequitiæ* crimen in ipſum potiùs Redingium, calumniatorem manifeſtum, & ſtolidum cauſæ ſuæ proditorem recidat. 2. Siccine verò, Juſtino Martyre prodente, veteres Chriſtiani bonos Angelos, alióſque coluerunt & *adorarunt*? Atqui eoſdem à vobis *adorari* pernegatis. Sed Juſtinum falſarunt veſtri. Et nondum te criminis hujus pudet; niſi fortè in Græcis hoſpes, crimen ipſum ab aliis patratum ignoras. Sic autem Græca Juſtini *Apolog.* 2. ſonant: *Ἀλλ' ἐκεῖνόν τε, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἑπομένων ἐξομοιουμένων ἀγαθῶν Ἀγγέλων στρατὸν, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ τιμῶντες, καὶ παντὶ βουλομένῳ μαθεῖν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀφθόνως παραδιδόντες. Verùm hunc ipſum, & qui ab eo venit, atque iſta nos, & aliorum obſequentium, exæquatorúmque bonorum Angelorum exercitum docuit. Filium & Spiritum Propheticum colimus & adoramus; cum ratione & veritate venerantes: atque unicuique diſcere atque noſſe volenti, pro eo atque edocti ſumus, candidè tradentes.* Vides, Redingi, de adoratione Angelorum vel Sanctorum οὔτε γρῦ οὔτε μύ, & omnem argumenti tui vim à falſatione manifeſta textus eſſe. 3. Par ratio eſt liturgiarum veterum, quarum νοθείαν in pluribus, quotquot apud vos paulò doctiores ſunt, agnoſcunt. Si quid igitur ex Auguſtino evincere poſſes, nihil liturgiæ ad ejus rei antiquitatem ſuffulciendam conferrent. Et tamen Auguſtini locum *de Civit. D. lib. XXII.* 10. jugulum vobis petere, jam demonſtravimus.

ARG. VI. Sic videlicet non ſatis erat Tridentinis Sacramentum Sacrificii

cii convertere in ipſum Sacrificium, niſi etiam ſacrificium Deo offerri dicerent in honorem Sanctorum; nec verò qualecunque Sacrificium, ſed ipſum corpus Domini.

Resp. Reding. *In Miſſa corpus Chriſti offertur cum rememoratione mortis ejus non nudè ſpeculativa, ſed ejus meritorium valorem practicè exhibente. Hic autem meritorum Chriſti valor fons eſt totius Sanctitatis beatis collata, quæ ſic in Deum & Chriſtum, ceu primum principium ſuum reducuntur.* Ib. pag. 317. Reſp. Meritorum Chriſti valor cauſa eſt ſanctitatis fidelium univerſæ; ſic tamen, ut omnis honor & gloria meriti uni ſolique Chriſto accepta referatur. Fruſtra enim ſanctitatem meritoriam ſupponis; quæ cùm nulla ſit, ad principium reduci nullum poteſt. Sed noveris, Chriſtum corpus ſuum Deo in ſacrificium obtuliſſe, non in honorem hominum, ſed ſolius Dei, qui peccatis hominum læſus, nonniſi expiatione eorum per ejuſmodi oblationem in integrum reſtitui potuit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Vetus eccleſia in celebratione Euchariſtiæ mentionem fecit Sanctorum, teſtibus Cyrillo Catech. 5. myſtag. Baſilio, Chryſoſtomo in Liturgia, Auguſtino tract.* 84. *in Johannem.* Reſp. 1. Nos verò malumus Chriſti & Apoſtolorum, primorúmque etiam Chriſtianorum exemplo ac veſtigijs inſiſtere, qui non alius rei quàm mortis Chriſti Sacroſanctam memoriam in Euchariſtia recoluerunt. 2. Pontificii Sanctos in Miſſa non commemorant duntaxat, ſed etiam invocant. At Auguſtinus aliíque veteres *commemoratos* quidem fuiſſe apud Dominicam menſam Martyres ſcribunt, at *invocatos* non item. Imò id ipſum diſertè negat Auguſtinus *de Civ. D. Lib. XXII.* 10. ubi cùm noſtros dixiſſet *ſuis Martyribus non Templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt Spiritus, fabricare, neque iis ibidem, ſed uni Deo & Martyrum & noſtro Sacrificium immolare*, ita deinceps pergit: *Ad quod ſacrificium ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur, non tamen à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur.* 3. Reliquas ſtipulas & πλημμελήματα Patrum ab εἰλικρινείᾳ fidei paulatim declinantium purganda, & ad verbi Divini regulam exigenda pertendimus.

Excip. Reding. 1. *Spiritum à fidei ſinceritate alienum prodis, dum Patres à fidei ſinceritate declinaſſe ſcribis, & iisdem ſtipulas tribuis.* 2. *S. Patrum teſtimoniis conſtat, veteres non tantùm memoraſſe in Euchariſtia Sanctos, ſed etiam invocaſſe. Auguſtinus enim tract.* 84. *in Joh diſertè docet, eos ad ſacram menſam ſic Martyres commemoraſſe, ut orent ipſi pro nobis. Et lib. XX. contra Fauſtum cap. 21. apertè tradit; Martyribus equidem non ut Diis, vel Templa nos conſtituere, vel ſacrificium immolare; attamen in ipſorum memoriam altaria conſtituere, Deóque, qui Martyres coronavit, efferre apud memorias, quos coronavit. Alibi verò de Civ. D. XXII. 10. ſic negas nos Sanctos invocare, nempe per ſacrificium; ut tamen aſſeras, nos in memoriam eorum ſacrificare. An hoc non cedit in honorem Sanctorum?* ib. pag 318. Reſp. 1. Utrum verò à fidei ſinceritate alienum, Redingi, eſt dicere, Patres fuiſſe homines, & errare potuiſſe; quod ipſimet ingenuè paſſim confeſſi ſunt; ac in levioribus, fidei ſubſtantiam

tiam non concernentibus, erraſſe, adeóque ad S Scripturæ amuſſim exigendos eſſe, ut infallibilitatis privilegium ſoli Chriſto & verbo ejus illibatum maneat (quomodo & vos in Auguſtino non tantùm notare errores ſoletis, veluti communionem infantibus dandam, viſionem Dei negatam fidelibus ante finem mundi, tranſitum Sanctorum per ignem conflagrationis mundi, &c. Sed etiam in nobis eundem alióſque in fidei articulis præcipuis omnibus nobis conſentientes, peſtilentiſſimarum hæreſium obliquè damnatis) an, deſerta in præcipuis S. Patrum fide, labeculas quaſdam eorum ſtudioſè colligere, & ad idololatriæ patrocinium obtorto collo rapere? Prius nos facimus, non invitis illis: poſterius facitis vos, reclamaturis illis pleno gutture, ſi ſpirantes adhuc ſic ſe rapi cernerent. 2. Argumento ſit S. Auguſtinus, cujus feſtuca ad trabem veſtram incruſtandam turpiter abuteris. Dixerat ille, Martyres commemorari in Euchariſtia haud malo equidem fine, *ut ea celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum & palmarum*, eodem (non Divis) *invocato in auxilium, ex eorum memoriæ renovatione adhortemur*, uti idem *de Civ. D. lib. VIII. 27.* clariſſimè explicat. Hoc quidem à Chriſto & Apoſtolis non accepit, ac ne quidem à primis Chriſtianis, nil tale in Euchariſtia facientibus, uti ex Juſtino aliíſque liquet. Feſtuca igitur eſt, quam ſtatim tu detorques, ad patrocinium trabalis erroris veſtri, quo in Miſſa, velut ſacrificio propriè dicto, non nudè Sanctos commemoratis, ſed eorum merita cum merito Chriſti conjungitis, & propterea eoſdem ſolenniter æquè, ſi non magis, ac ipſum Chriſtum invocatis. Contra Auguſtinus diſertiſſimè: *Non tamen à Sacerdote, qui ſacrificat, invocantur.* Sed nec tibi fucus hic deeſt, regerenti, removere ipſum *invocationem ſacrificio propriam*, hoc eſt, ſacrificium ipſum, quod jam ante diſertè removerat, dicens, *uni Deo & Martyrum & noſtro ſacrificium immolari.* Sed fucum illum ſupra abſterſimus dedita opera. Dic, Redingi, annon ad ſacrificium Divos Sacerdos veſter invocat? Annon aliud eſt *ad ſacrificium Divos invocare*, aliud *ſacrificare*, & ſimul ſacrificando colere eum, cui ſacrificatur? Sed quis ei fuerit θυμὸς ἐν στήθεσι, idem *de vera Relig cap. 55.* ſic explicat: *Non ſit nobis religio cultus hominum mortuorum, quia ſi piè vixerunt, non ſic habentur, ut tales quærant honores, ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur, nos meriti ſui eſſe conſortes.*

OBIECT. II. *Sancti pro nobis in Cœlo orare poſſunt, & orant. Bonum igitur eſt à Deo petere, tum ut Sanctos pro nobis orare faciat, tum ut illos pro nobis orantes exaudiat, quæ duo in Miſſa petuntur.* Reſp. 1. Sanctos pro nobis orare ita, ut Pontificii pertendunt, negamus, & ſuo loco falſum eſſe probabimus. 2. Neque oratio Sanctorum pro nobis qualiſcunque invocationem eorundem, qualis in Miſſa fit, flagitat. Is enim invocari debet, qui invocantium intimas neceſſitates cognoſcit, eáſque præſente animo exaudire poteſt, quales Sanctos defunctos rerum noſtrarum minimè conſcios haud eſſe conſtat.

EXCIP. REDINO: *Annon expetere licet, quod ex ſe honeſtum eſt? At Sanctorum oratio ex ſe utique honeſta eſt.* Ib. pag. 318. 319 Reſp. Quæro viciſſim; Annon honeſta eſt interceſſio pro te amici Romæ degentis? An iccirco eum abſentem, flexis ad ſtatuam ejus genubus, religioſo affectu invocare, velut Numen quoddam omniſcium & omnipotens, perinde honeſtum eſt? Valeat illa inhoneſta honeſtas tua.

QUÆ-

QUÆSTIO IV.

An Canon Miſſæ Latinus errores contineat, adeóque abrogandus ſit?

NEgat Cap. IV. & Canon VI. Sunt autem Canon miſſæ illæ preces, quas ſecretò & cum ſilentio demurmurat Sacerdos in miſſa, in quibus ipſa etiam conſecratio continetur. Incipit: *Te igitur Clementiſſime Pater, per Jeſum Chriſtum filium tuum Dominum noſtrum ſupplices rogamus & petimus, uti accepta habeas ac benedicas hæc dona &c.* Gabriel Biel eum dividit in ſex partes. Prima petit benedictionem appoſitorum munerum. Secunda continet Sanctorum invocationem. Tertia petit acceptationem oblatorum ſacrificiorum. Quarta habet conſecrationem panis & vini. Quinta commemorationem conſecratorum. Sexta & ultima refrigerium & ſuffragium poſtulat. Alii tamen aliter dividunt. Eam verò authoritatem tribuunt Canoni, ut æquiparentur verba Canonis verbis inſtitutionis, & ſtatuatur, penitus immutabilem eſſe. Majores porro noſtri in Cœnæ celebratione Latinum hunc Canonem ſuſtulerunt. Abrogandum igitur, vel ſaltem ſub anathemate non obtrudendum fuiſſe, probamus.

ARG. I. Nec Chriſtus Canonem illum inſtituit, nec tradiderunt Apoſtoli. De Chriſto res notoria. De Apoſtolis, fatentur Hieronymus, Gregorius M. Innocentius III. Valafridus, Remigius, Stephanus Eduenſis, Berno, Rupertus Tuitenſis, Hugo victorinus, Honorius Auguſtodunenſis, Radulphus Tungrenſis, Antoninus, Platina, Martinus Polonus, imò etiam recentiores multi, Cirvelus Dorocenſis, Beatus Rhenanus, Caſſander &c. quorum teſtimonia allegata vide apud Cl. Dalleum de Cult. Lat. Relig. lib. IX. 2. abſque Canone Latino ad ſolam orationem Dominicam verbis inſtitutionis eos Euchariſtiam celebrâſſe. Canonis verò Latini novitatem pluribus argumentis efficaciſſimis ſolidè & diffusè idem Cl. Dalleus lib. cit. cap. 16--24. demonſtravit. Quin conſtat ex Gregorio M. Alberto & Durando, præcipuæ Canonis partis authorem eſſe quendam nomine Scholaſticum, Gregorio coævum, qui etiam Canonem ex variis centonibus ac precibus hinc inde disjectis Alexandri, Damaſi, Gelaſii, Siricii, Pelagii compilavit, & ſine judicio compegit. De ſuo etiam centones quoſdam adjecit Gregorius M. qui in Eccleſiam hunc Canonem invexit.

RESP. REDING: 1. *Ceremoniarum accidentalium inſtitutionem Chriſtus Eccleſiæ commiſit*

Hæc inter cùm ſit Canon, fruſtra Chriſti inſtitutionem requiris. 2. *Integer Canon tempore Leonis I. circa A.C. 440. obſervatus, & in Concilio Chalcedonenſi confirmatus eſt. Nam author Pontificalis in vita Leonis ſcribit, pauca hæc verba,* ſanctum ſacrificium, immaculatum, &c. *poſt verba per Ambroſium de Sacr. lib. IV. 6. relata, Canoni eum addidiſſe. Et Johannes Diaconus lib. II. vitæ Gregor. M. cap. 17. refert, à Gregorio M. Canoni adjecta eſſe illa verba:* Diéſque noſtros in tua pace diſponas. *Ergo quoad præcipuas partes longè ante Gregorium, imò Leonem etiam & Ambroſium in uſu fuit.* 3. *An oratio Dominica verbis inſtitutionis non fuit acceſſoria? Annon eadem ratione Apoſtoli & Eccleſia, nominatim etiam, quod fateris ipſe, Papæ Alexander, Damaſus, Gelaſius, Siricius, alios ritus accidentales addere potuerunt?* Tomo III. Tract. IX. ſs. 2. pag. 319. 320. Reſp. 1. Habet ſanè Eccleſia poteſtatem ceremonias quaſdam inſtituendi, dummodo eæ ſimplicitati Chriſti & Apoſtolorum, fideique analogiæ non repugnent, nec ut pars cultus Divini neceſſaria præſcribantur, nec eſſentiales inſtitutionis Divinæ ritus obſcurent vel obruant; denique ordini duntaxat & decoro Eccleſiæ inſerviant. Ejuſmodi non eſſe Canonis Miſſæ *εὕρημα*, res ipſa, & rationes noſtræ docent. Neque leve illud eſt quòd Chriſto & Apoſtolis Canon ille Miſſæ, in quo Miſſæ & liturgiæ veſtræ cardo conſiſtit, incognitus planè fuit. *Paulus*, ſic Cardinalis Beſſarion veſter *de Sacram. Euch. Tom. VI.* ſcribit, *tradidit nobis, quæ acceperat. Cùm autem ea ſola tradiderit, quæ in epiſtola ad Corinthios ſcribit, certè illa SOLA accepit, & illa ſola Apoſtolos facere vidit. Nam ſi plura facere vidiſſet, ea quoque tradidiſſet. Nihil autem in illa epiſtola dicit ampliùs, niſi Chriſtum accepiſſe panem in ſuas manus, benedixiſſe & dediſſe ſuis diſcipulis atque dixiſſe, Accipite & comedite; Hoc eſt corpus meum. Idem igitur omni ex parte Apoſtoli, quibus tradentibus Paulus id accepit, faciebant. Hoc tantùm ab illis accepit Paulus; hoc tradidit nobis.* Quin & Gregorius M. *lib. VII. Ep 63.* morem Apoſtolorum ait, *ut ad ipſam ſolummodo Orationem* (Dominicam) *oblationis hoſtiam conſecrarent.* Unde habuerit, oratione hac uſos eſſe Apoſtolos Sacramentum conficientes, non conſtat. Si qua tamen uſi ſunt, præter benedictionem eam, qua Domini exemplo ſuper oblatis gratias egerunt, veriſimile eſt, Dominica uſos eſſe. Sed ſi ad hanc *ſolummodo* conſecrarunt, certè ab Apoſtolica forma immane quantum Miſſa differt. Similia planè Valafridus Strabo, Seculi IX. Scriptor, *de reb. Eccleſ. cap. 22.* tradit. *Quod nunc*, inquit ille, *agimus multiplici Orationum, cantilenarum & conſecrationum officio; totum hoc Apoſtoli, & poſt ipſos proximi, ut creditur, orationibus & commemoratione paſſionis Dominicæ, ſicut ipſe præcepit, agebant ſimpliciter. &c. Et relatio eſt majorum, in primis temporibus Miſſas fieri ſolitas, ſicut modò in Paraſceve Paſcha* (*in quo die apud Romanos Miſſæ non aguntur*) *communicationem facere ſolemus, id eſt, præmiſſa oratione Dominica, & ſicut ipſe Dominus noſter præcepit, commemoratione paſſionis ejus adhibita corpori Dominico communicaſſe & ſanguini.* 2. Leo Papa addidit Canoni verba; *Sanctum Sacrificium*, &c. Sed ultimam ſic Canoni manum impoſuiſſe, aſſerere certè non audes; quin mox ipſe, à Gregorio addita alia eſſe, ſtatuens, non obſcurè negas. Quid ergo hoc ad rem? De Leonis additamento ſic Valafridus *loc. cit. De hoc etiam quæri poteſt, utrum ab eo loco, quæ ſequuntur, addiderit, vel ipſa tantùm verba, id eſt,* Sanctum Sacrificium, immaculatam hoſtiam, *eo loco intermiſcuerit, quod quia manifeſtè non legimus, nolumus diffinire.* Neque tamen de partium Canonis, ſed de integri contextus & collectionis authore ratio noſtra loquitur. 3. Oratio Dominica licet in verbis inſtitutionis non comprehendatur, acceſſoria tamen non eſt, quia & Chriſtum authorem habet, & eodem præcipiente, *cùm precamur*

camur (in Euchariſtia autem precandum utique eſt) *dicere debemus: Pater noſter*, &c. An tale quid de Canone veſtro, cujus & textura & partes pleræque merè humanæ; & quædam etiam vitioſæ ſunt, dici poteſt?

ARG. II. Multa quidem à Gregorio in Canonem Latinum recepta ſunt mente haud mala, ſed à Papiſtis in deterrimum ſenſum detorta. Proinde Canon ſaltem in ſenſu Papiſtico acceptus abrogari debuit. V.C. Quæ Canon dicit ſuper munera & oblationes fidelium, quæ de ſpirituali ſacrificio laudis, glorificationis & gratiarum actionis, accommodarunt ad hiſtrionicum miſſæ ſacrificium. Quæ de reddendis votis habet Canon, traducuntur ad miſſas votivas. Veterum Martyrum memoriam Canon celebrat. Pontificii ad venerationem Sanctorum oblationes pro defunctis trahunt. Quæ de ipſo corpore & ſanguine Chriſti dixêre veteres, ad oblationem panis & vini, & mimicam illam repræſentationem referuntur.

Resp. Reding: 1. *Mortis Chriſti commemoratio extendit ſe ad commemorandas univerſas Chriſti gratias ex ejus morte per myſterium illud repræſentata profluéntes. An hæc ad laudis, glorificationis, gratiarum actionis conteſtationem non ſatis idonea eſt? Non ergo Miſſa, ſed blaſphema cavillatio tua hiſtrionica eſt. 2. Sub mortis Chriſti eadem commemoratione Deum proteſtamur, univerſorum Dominum, quæ proteſtatio propriè votiva eſt. 3. Quia Chriſtus de hoc myſterio edixit, eſſe corpus & ſanguinem ſuum, an piaculum eſt, quæ veteres de corpore & ſanguine Chriſti dixere, ad Sacrificium Euchariſticum referre?* Ib. pag. 320. Reſp. 1. Chriſti morti, quæ in Euchariſtia commemoratur, laus omnis, glorificatio, gratiarum actio debetur. Hoc Sacrificium impropriè dictum hiſtronica Miſſa in propriè dictum, reale & propitiatorium convertit. Quid ergo hic de gratiis ex morte Chriſti profluentibus garris? Nam in illis Sacrificium haud dubiè non conſiſtit. Et cur nihil de munerum ſeu oblationum commutatione cum Sacrificio? Ab *oblatis*, ſeu iis, quæ generatim populus offerebat; ad *oblatam*, ſeu eam oblatorum partem, quæ Sacramento deſtinabatur: à *Sacrificio laudis* ad *Sacramentum*: à *Sacramento* ad *Sacrificium propitiatorium*: à *ſigno* ad *rem ſignificatam*: à *commemoratione* mortis Chriſti ad realem ejuſdem *oblationem* impune tranſitis. Quæcunque ergo de donis & muneribus dicta fuerunt, de Chriſto Deo mox immolando, imò immolato intelligenda dictatis; metamorphoſi, qua nulla excogitari horribilior poteſt. 2. Proteſtatio dominii Dei votiva ſit, nec ne, non quæritur; ſed cur de votis reddendis in Canone dicta, ad Miſſas votivas, quæ data pecunia celebrantur, vos transferatis. 3. Utique aliud eſt corpus & ſanguis Chriſti: aliud panis & vinum. De illis dicta ad hæc transferre; & oblationem corporis & ſanguinis in Symbolorum oblationem convertere, quid aliud quàm inſanire eſt?

ARG. III. Nonnulla etiam à veteribus bene dicta conſarcinator perverſo loco collocavit, atque ſic ſenſum peſſimum fecit. V.G. Verba illa: *Jube hæc perferri per manus Sancti Angeli in ſublime altare Tuum, in conſpectum Majeſtatis Tuæ*, apud Irenæum dicuntur de oblationibus munerum. Olim autem, teſte Auguſtino, ponebantur ante conſecrationem. Nunc rapſodus ille ponens hæc verba poſt conſecrationem, occaſionem dedit impiè opi-

nandi,in Cœna corpus & ſanguinem per manus Angeli Deo offerri. Sic verba: *Per quem Chriſtum nobis ſemper hæc bona creas,ſanctificas,benedicis &c.* olim,teſte Juſtino,in eleemoſynis fidelium pronuntiata, poſt conſecrationem tranſtulit Scholaſticus ad corpus Chriſti, quaſi in Cœna Domini de novo ſemper illud crearetur.

RESP. REDING.: 1. *Profer,ſi potes, loca Irenæi & Auguſtini,quibus aſſertioni tuæ fidem facias. Longè aliud ſibi Auguſtini verba Cap. Utrum 72. Diſt 2. de Conſecratione relata volunt. 2. Verba illa:* Per quem omnia bona creas, ſanctificas, benedicis; *nuſquam in Liturgiis, vel aliis authoribus ante conſecrationem poſita reperiuntur. Poſt conſecrationem verò Alcuinus, Amalarius, aliique referunt. Neque quidquam abſurdi verba illa continent. Nam à Deo per Chriſtum hoc Sacramentum ratione materiæ primò creatur, dein ſanctificatur, cùm dedicatur per primam oblationem ad Sacramentum conficiendum, &c.* Ibid. pag. 320. 321. Reſp. 1. S.Paulus Hebr. IX. 24. dicit, Chriſtum introiviſſe in ipſum Cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Sed Sacrificulus, horrendum dictu! orat,ut per manus Angeli demum eò deferatur. Non ſic veteres. Irenæus enim *lib.IV. cap.34.* ſic ſcribit: *Eſt altare in cælis.Illuc preces noſtræ & oblationes noſtræ diriguntur.* Hoccine putas de oblato per conſecrationem corpore Chriſti dici poſſe? Dirigitur enim oblatio illa,ſi qua eſt,non verſus ullum altare in Cœlo exiſtens; ſed ad altare terreſtre Miſſaticum.Sed Irenæus apertè loquitur de oblationibus non corporis & ſanguinis Domini; ſed fructuum terræ, quos appellat *primitias munerum ſuorum, primitias earum,quæ ſunt ejus,creaturarum.* hoc eſt,panis & vini,quæ ſanctificanda offerebantur. Etenim contra Valentinum & ejus aſſeclas intenderat probare,ex oblatione creaturarum terrenarum & hujus Seculi, quæ Patri fit in Eccleſia,illum eorum eſſe Creatorem; alioqui non recepturum,ne videretur indigus eſſe,& alterius Dei creaturas concupiſcere. Neceſſum eſt igitur illum intellexiſſe oblationem panis & vini propriè ſic appellatorum. quæ omnium confeſſione ſunt creaturæ terrenæ,& hujus Seculi. De corpore autem & ſanguine Domini argumentum non valuiſſet.Reſpondiſſet enim Valentinus convenienter ſuæ hæreſi, illa non eſſe creaturas terrenas,ſed cœleſtes. Dein Irenæus paulò ante dixerat: *Conſcientia ejus qui offert, ſanctificat pura exiſtens.* Et rurſus: *Quoniam cum ſimplicitate Eccleſiæ offert,juſtè munus ejus purum ſacrificium apud Deum deputatum eſt.* De oblatione proprii corporis id eſſet falſiſſimum. Corpus enim Chriſti ſubſtantiale ſanctitatem ſuam à nemine mutuatur, nec Patri acceptabile eſt ratione offerentis, ſed ratione ſui. De oblatione verò panis & vini id veriſſimum eſt. Sanctificantur enim per gratiarum actionem,& Deo per puram offerentis conſcientiam acceptabilia ſunt. Sed & ex verbis ſub Auguſtini nomine (non tamen Auguſtini,ſed Paſchaſii illa verba eſſe gloſſator monet) in Jus Canonicum *de Conſecrat diſt.2.cap.72.* relatis conſtat ſatis,verba illa conſecrationem præcedere. *Unde & Sacerdos* (ſic ibi legere eſt) *Jube, inquit, hæc perferri per manus Angeli tui Sancti in ſublime altare tuum in conſpectu Divinæ Majeſtatis tuæ. Ut quid perferenda in lucem depoſcit,niſi ut intelligatur,quòd iſta fiant in ejus Sacerdotio?* Quid perfertur ad altare? Res offerenda, non oblata. Quid in lucem? Res itidem offerenda. Et *iſta fieri* (non facta eſſe) *in ejus Sacerdotio*,ait ille. 2. Fruſtra ad Liturgias veteres provocas,cùm Canon Petro Scholaſtico antiquior non ſit. Ille verò de eleemoſynis à veteribus,doctrina, aliiſque accepta verba,poſt conſecrationem poſuit,& ad ipſum corpus Chriſti tranſtulit.quaſi illud quotidie per manus ſacrificuli crea-

retur

ſetur. Quanquam diverſimode veſtri verba illa Canonis explicant. Nam Gabriel Biel ſic ſcribit: *Creas, ſcilicet condendo naturam panis & vini: Sanctificas, conſecrando materiam: vivificas tranſſubſtantiando creaturam in vivam Chriſti carnem. Et juxta hunc intelligendi modum, quæ per pronomen HÆC demonſtrantur, nunc non ſunt, ſed fuerunt præſentia. Vel aliter & ſecundò, de ipſomet corpore & ſanguine Chriſti; Creas, ſcilicet ipſa in Sacramentum adducendo: ſanctificas, ſacris velamentis obtegendo: Vivificas increatæ vitæ uniendo: Benedicis, ſpiritualibus donis & beneficiis implendo. Et præſtas nobis miſericorditer largiendo.* Et ſanè niſi verba illa, *Hæc omnia bona ſemper creas*, uti in Canone jacent, de ipſomet per tranſſubſtantiationem facto corpore Chriſti intelliguntur; etiam præcedentia illa: *offerimus præclaræ Majeſtati tuæ de donis & datis tuis*, de ejuſdem vera & reali oblatione exponi non poterunt. Atque ſic actum erit de Sacrificio Miſſatico.

ARG. IV. Notorios errores Canon continet. Etenim primò interceſſio illa pro Papa & Rege ſupponit Papæ ſuper Reges eminentiam, & militat contra formam interceſſionis ab Apoſtolo præſcriptam, 1. Tim. II. 2.3.4. Secundò Canon aſſerit, meritis & precibus Sanctorum defunctorum nos protegi. Tertiò corrumpit inſtitutionem Chriſti, partim dicens, Chriſtum frangentem panem oculos in Cœlum elevâſſe: partim quia verbis inſtitutionis additur particula γὰρ, enim: partim quia calicem vocat novum & *æternum* Teſtamentum, & addit: Calix *myſterium fidei*: partim denique, quia expungit verba, *pro vobis traditur*. Quartò Sacerdos homo peccator orat Deum, ut velit habere acceptum filium ſuum. Quintò orat, ut Deus filium ſuum acceptet eodem modo, quo dignatus eſt accipere munera pueri ſui juſti Abel, & ſacrificium Abrahæ. At ſacrificia hæc pecuina non potuerunt conſummare cultorem. Actum igitur de ſalute noſtra, ſi Filium ſuum non aliter Deus acceptet. Sextò Melchiſedecum facit ſacrificantem, cùm Abrahamo obtulit Xenia. Septimò petit ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti ad Deum perferri per manus Angeli, cùm Chriſtus jam antea fuerit in Cœlis, & vultui Dei pro nobis ſemper appareat. Octavò Canon ſtabilit orationes pro defunctis. Nonò denique ſacerdos ſine præfatione dicit: *Hoc enim eſt corpus meum*, quaſi videlicet ipſe Chriſtus eſſet. Plura etiam notari poſſent. Non ignoro, Bellarminum, alióſque in exponendis & excuſandis his multum deſudare. Sed Circius Polonus jam olim faſſus eſt, *omnes Canonis expoſitiones eſſe ineptas*. Eò igitur confugit, ut dicat, *non eſſe quærendam interpretationem Canonis, ſed quia ſit Myſterium à Chriſto & Apoſtolis traditum, ideò non intelligendum, ſed adorandum eſſe.*

RESP. REDING: 1. *Petro & ſucceſſoribus ejus Papis Chriſtus oves omnes paſcendas dedit. Ergo ipſos etiam Reges. Eminet ergo Papa ſupra Reges. Et pro omnibus hominibus orare Apoſtolus* 1. *Tim. II. 2.3. jubet. Ergo etiam pro Papa.* 2. *Canon verba illa,* elevatis oculis, *refert ad gratiarum actionem; in qua haud dubiè in Cœlum oculos Chri-*

ſtus elevavit. Sed & particulam Γὰρ enim *ipſa textus connexio requirit. Quin & Luc XXII.22. 1.Cor.XI.25. calix diſertè teſtamentum vocatur ; & teſtamentum novum æternum etiam eſt. Denique & Evangeliſtæ, excepto uno Luca, illa verba*, quod pro vobis traditur, *omiſerunt. Sola autem verba,* Hoc eſt corpus meum; *formam conſecrationis ſubſtantialiter perfectam continent. 3. Orandi illæ formulæ, ut Deus acceptum habeat filium &c. etiam veteri* Eccleſiæ *in uſu fuerunt. Neque tam oratur, ut Deus Pater Filium ſuum acceptum habeat, quàm, ut benignè reſpiciat hoc munus, prout illud à nobis offertur. Sic etiam, ubi orat Sacerdos, ut Deus ſacrificium ſuum acceptum habeat, ſicut habuit munera Abelis, Abrahami; comparatio non ſit inter ſacrificium noſtrum & Abelis ac Abrahami abſolutè; ſed tantùm ratione fidei & devotionis offerentium, ut tanta fide & devotione offeramus, quanta illi obtulerunt. 4. Sacrificia noſtra ad Deum deferri per manus Angeli, nihil aliud eſt, quàm Angelorum interceſſione juvari, & commendari Deo obſequium & cultum, quem illi immolando exhibere deſideramus. 5. Falſum eſt, verba illa,* Hoc eſt corpus meum, *proferri abſque præfatione. Sacerdos enim priùs diſertè refert, quid Chriſtus geſſerit, & quòd panem porrigendo dixerit. H.E.E.C.M. Nihil ergo aliud quàm malignandi & calumniandi ſpiritum ratio tua redolet.* Ib pag.321.—323. Reſp. 1. Nil equidem Papæ cum Petro. De ovibus tamen huic commiſſis ſupra. Neque qui ovem alienam ſibi commiſſam, velut Imperatorem &c. paſcit, ipſa major & eminentior eſt; vel ſupereminentem poteſtatem ullam habet. utpote quæ ſoli ei poteſtati, quæ gladium geſtat, competit, Rom. XIII.1.2.&c. Paſcendi enim illud munus merè miniſteriale eſt, neque ſupereminentem, dominantem poteſtatem ullam paſcenti impertitur. Cùmque Canon ille ab Eccleſiaſtico conditus ſit, nonne urbanius longè fuiſſet, poſtquam Reges etiam in hoc convivio excepturi erant, prima etiam eoſdem lectica locare? Pro Papa verò convertendo maximè orare utique poſſumus; ſed non ut eum Imperatori & Regibus proponentes, injuſtam ejus dominationem probare, & Imperatorem, Reges & Principes ſervituti ac loris ejus ſubjicere videamur. Addo, in Conſtitutionibus Pſeudo-Clementinis & Græcis Liturgiis nullam Papæ mentionem occurrere. In Chryſoſtomi Liturgia mentio eſt Nicolai, non Papæ, uti perversè Latinus Interpres, & ex eo Bellarminus; ſed Patriarchæ Conſtantinopolitani, Seculo undecimo præcipite, uti ex Alexii Imperatoris mentione conjuncta liquet, in Liturgia ea nominati. Olim autem ſic non erat. 2. Elevatis in Cœlum oculis Chriſtum benedixiſſe & fregiſſe panem, Canon ait. Quanquam verò benedicendo oculos Chriſtus in Cœlum elevare potuerit, tamen elevaſſe & benedicendo & frangendo, inſtitutio nulla teſtis eſt. Canon autem Chriſtum agentem repræſentat. Neque addi quicquam in inſtitutione non comprehenſum debuerat. Par ratio eſt Particulæ Γὰρ *enim.* Verba enim inſtitutionis, quæ velut à Chriſto dicta, & ab Apoſtolis narrata repetuntur, mutari non poſſunt. Quomodo etiam perperam Evangeliſtarum verba de calice ſic redduntur: *Hic enim eſt calix ſanguinis mei, novi & æterni Teſtamenti: myſterium fidei; qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* De re & ſenſu non quæritur: ſed de verborum, quæ velut ex ore Chriſti manantia, & ab Evangeliſtis relata citantur, compage. Neque hic aliud accuſamus, quàm humanam audaciam, quæ Divinum opus integrum eſſe non putat, niſi opus quoque ſuum attulerit: quæque ſeriò vetans ullum Canonis apicem mutare, audet mutare verba Dei; & in ipſa conſecratione, qua converſionem peragi ſtatuunt, Divina utique non humana potentia ulla, humana verba miſcet. Et creſcit eadem opera licentia verba Chriſti pro lubitu fingendi, refingendi, interpolandi. Denique

cùm

cùm de ſanguine Chriſti ex Evangeliſtis repetierit Canon verba, quòd effundendus ſit in remiſſionem peccatorum; cur omiſit verba corpori addita, *quod traditur pro vobis.* in quibus totius fidei & conſolationis Chriſtianæ cardo volvitur? Sufficit enim à Luca & Paulo verba illa disertè poni, adeóque apud reliquos Evangeliſtas ſubintelligi. Canon autem inſtitutionem repetens, omittere non debuit, quod tanti momenti ad fidem erat. Quicquid ſit, ex his omnibus ejus, qui Canonem compoſuit, licentia & ignorantia abundè cognoſcitur, qua iſti in Divinis verbis, uti volunt, libidinantur, at ſua, indoctiſſima etiam & nonnunquam impia ſic ſervari volunt, ut ne latum quidem unguem ab iis diſcedere fas ſit. 3. Vetus Eccleſia per *dona, munera, ſacrificia illibata*, quæ ut accepta Deus habeat, precari ſolebat; non Filium Dei, ſed dona populi, ſeu eleemoſynas intellexit. Neque aliud probatis unquam. Magna autem haud dubiè impietas eſt, Sacerdotem, hominem miſerum, deprecatorem apud Deum eſſe pro Filio ipſius, & orare, ut hunc acceptum & gratum Deus Pater habeat, propter quem ſolum nos peccatores miſeri Deo grati & accepti ſumus. Sed precari Sacerdotem ais, ut acceptum habeat Deus munus hoc, prout ab eo offertur. Atqui in Miſſa Chriſtum eſſe offerentem principalem, ipſimet aſſeritis. Et à quocunque offeratur, acceptatio certè ejus nulla hominum precaria opera vel interceſſione indiget, ſed ſola hoſtiæ dignitate, & Dei Patris pacto nititur. Sic quoque vetus Eccleſia ſuper munera panis & vini preces, gratiarum actiones ſuas precari ſuevit, ut accepta illa habere dignetur, ſicut habere dignatus eſt munus Abelis, ſacrificium Noæ, holocauſtum Abrahami. Sic enim in Baſilii Liturgia legitur: *Reſpice ſuper nos, ò Deus, ſuper hunc cultum noſtrum, & accipe hunc, ſicut accepiſti munera Abel & ſacrificia*, &c. Intelligit autem per *cultum* preces, gratiarum actiones, laudes, eleemoſynas, & oblationes munerum ad aram. Sed Miſſiatici hæc poſt conſecrationem collocata ad corpus & ſanguinem Chriſti referunt, & Deum orant, ut ad Corpus & ſanguinem Filii ſui propitio & ſereno vultu reſpiciens, acceptam habeat hanc hoſtiam, *ſicut accepta habere dignatus eſt munera pueri Abel, & ſacrificium Patriarchæ Abrahami.* Ubi manifeſtum eſt, non offerentium devotionem, uti ex Bellarmino Redingius nugatur, ſed ſacrificia ipſa conferri. Petit enim Sacerdos propitio & ſereno vultu acceptari *hanc hoſtiam*, non offerentem, ſicut dignatus eſt accepta habere *munera Abelis, Abrahami*, &c. non offerentium, Abelis & Abrahami devotionem. Deſperatæ cauſæ argumentum eſt, cùm nonniſi verborum detorſione blaſphemia purgari poteſt. 4. Et par etiam detorſio eſt verborum, quibus Sacerdos orat ſacrificium ſuum, hoc eſt Filium, Dei deferri per manus Angelorum. Aliud enim longè eſt officium, quo Angeli intercedunt (ſi omnino intercedunt) pro infirmitatibus noſtris, quod certè ſacerdos verbis iis neutiquam petit: aliud officium, quo hoſtia ipſa per manus S. Angeli perfertur in ſublime altare. Hoc, non illud orat Sacerdos, his verbis: *Jube hæc* (hoſtiam illam puram, hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam) *perferri per manus S. Angeli tui in ſublime altare tuum in conſpectum Divinæ Majeſtatis tuæ, ut quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum Filii tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.* Quòd ſi ſacrificia ad Deum per manus Angeli deferri nihil eſt aliud, quàm Angelorum interceſſione juvari & commendari, ſequetur inde, Chriſti ſacrificium non propter ſe, ſed propter interceſſionem & preces Angelorum Deo gratum acceptúmque eſſe. Quocunque modo explicentur verba, blaſphemiam intolerabilem ſpirant. Neque aliud eſt, quàm turpe χειροφόρητον Papæ Innocentii, qui de *Miſſa Myſt. lib. V. 6.* exclamat, *tantæ profunditatis*

ſatis hæc verba eſſe, ut intellectus humanus vix ea ſufficiat penetrare. Libens ex eo ſciſcitarer, quare in verbis ab homine inventis, adeò profundum & inexplicabile myſterium eſſe debeat, cujus quæ ratio ſit, & quid ſibi velit, tam ardua apud omnes intelligendi difficultas, qualis ne in ipſis quidem Cœnæ Dominicæ verbis ineſt? 5. Verum equidem eſt, Sacerdotem narrare priùs, quid Chriſtus fecerit & dixerit; quanquam non ſincerè, uti oſtendimus. Cœterùm recitatis verbis, *Accipite & manducate ex hoc omnes*, (ex ſuo addens temerè particulam *omnes*, ſicut & alia addidit, quaſi ab Evangeliſtis narrata) ſiſtit gradum, mutat vocem, & perinde ac ſi non cohærerent verba cum reliquis, & de ſe loqueretur, ſummiſſè profert verba: *Hoc eſt enim corpus meum.* Hæc porro verba, ſi ſunt Sacerdotis verba Evangeliſtarum narrantis ſeu repetentis, (quod etiam Gabriel Biel *Lect.* 48. pertendit, aſſerens, *Miniſtrum celebrantem non proferre verba ſignificativè, ſed recitativè*) conſecratioria eſſe non poſſunt. Nam narrare ab alio geſta & dicta, niſi fallor, non eſt conſecrare. Neque enim qui narrat, Deum ex nihilo mundum creaſſe, protinus ipſe quoque mundum creat, vel cladem geſtam narrans belligeratur ipſe. Et ſi *recitativè* verba Sacerdos profert, Pronomine *Hoc*, non quod ille ad manus habet, ſed quod Chriſtus in prima Cœna ad manus habuit, ſignificabit, adeóque nihil, quod ad manum ipſi ſit, conſecrabit. Judicet ergo æquus Lector ex iis, quæ jam diximus, uter Spiritus malignetur, meus, cùm blaſphemias illas in Filium Dei, & in Scripturis tractandis audaciam detegit & deteſtatur; an Redingii, qui blaſphemias illas & audaciam projectam, defendere religioni nullus ducit. Cùmque plura in Canone animadverſione digna notari poſſe, ratio mea indicet, omiſſa à me illa, nonnulla ſaltem, heic notare non pigebit. *Primò* petit Canon accepta habere Deus dignetur *hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata.* Hæc petitio etiam tum, cùm unica oblata, nondum conſecrata ad manum eſt, ingeminatur; cùm olim ad univerſa munera à populo collata ingeminari ſueverit. Ergóne de oblata unica, nondum conſecrata, dici poteſt; quòd ſit *dona, munera ſancta, ſacrificia illibata?* Et in univerſum, quomodo panis & vinum conſecrata ſunt *ſacrificium ſanctum & illibatum?* Et quidem illud, *quod offerimus* (ſic Canon) *pro Eccleſia ſancta Catholica.* Frigidè Bellarminus panem & vinum *ſacrificium ſanctum & illibatum* dici poſſe ait, quia ſint *materia ſacrificii, jam dedicata & parata, ut ex iis fiat ſacrificium.* Scilicet materia ſacrificii eſt; cujus ſubſtantia annihilatur, priuſquam ſacrificium fiat! *Secundò* Canon precatur Deum, meminerit *famulorum famularúmque ſuarum, & omnium circumſtantium, quorum ei fides cognita eſt & nota devotio, pro quibus,* inquit, *tibi offerimus: vel qui tibi offerimus: vel qui tibi offerunt. hoc ſacrificium laudis pro ſe, ſuiſque omnibus; prò redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis,* &c. Multa hic notari poſſent. Unum noto, quòd ea, quæ populus affert, *pro redemptione animarum ſuarum* & *ſpe ſalutis ſuæ*, offerre dicuntur. Offerunt autem munera nec dum ſacrificata. Hoc impium, blaſphemum non eſt? Res communes profanas offerre Deo pro redemptione animæ ſuæ? *Tertiò* ſubjicit Canon: *Communicantes & memoriam venerantes inprimis glorioſæ ſempérque Virginis Mariæ &c. Apoſtolorum, Martyrum &c.* Majorne Euchariſtiæ perverſio cogitari à quoquam potuit? Nam cùm in ſolius Chriſti & mortis ejùs memoriam illam celebrari ipſe Chriſtus juſſerit; hi omiſſo Chriſto, & veneratione memoriæ mortis ejus, profitentur, ſe *communicare & memoriam venerari Mariæ, Apoſtolorum, Martyrum* &c. Quæ ad Chriſti, quaſi deturbati de arce ſua, ſummum dedecus pertinere, vel cœcus viderit. *Quartò* precatur Sacerdos *Hanc oblationem ſervitutis noſtræ (ita ineptè miniſterium vocas) ſed & cunctæ familiæ tuæ* (cunctáne

ergo

ergo familia Dei offert? Vel oblatio in *ſervitute* ſacrificialis; *in familia cuncta* munerum & donorum eſt?) *quæſumus, Domine, ut placatus accipias: dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi in electorum tuorum jubeas grege numerari.* Quàm quæſo iſthoc frigidum eſt? Quis ille eſt, qui à Deo jubetur nos in electorum grege nos numerare? Aliúſne ergo, quàm Deus, nos electorum gregi inſerit, & in eodem numerat? An in tempore novum aliquod eligendi mandatum ferri cuiquam poteſt? *Quintò* ſequuntur verba: *Quam oblationem Deus in omnibus, quæſumus, benedictam, adſcriptam, ratam, rationabilem, acceptabilémque facere digneris, ut nobis corpus & ſanguis fiat dilectiſſimi Filii tui.* Apud Ambroſium *de Sacram. lib. IV. 7.* (ſi modò liber Ambroſii eſt) ſic orat Sacerdos: *Fac nobis oblationem adſcriptam, rationabilem: quod eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Hic Canonopœus pro verbis, *quod eſt figura corporis* &c. ponit, *ut nobis corpus & ſanguis fiat* &c. Heic ſi uſpiam, myſterium iniquitatis latenter operans, ſe prodit. Et Mediolanenſis Eccleſia Ambroſianæ Liturgiæ tenax, verba illa retinuit uſque ad tempus Nicolai II. qui miſſo Mediolanum Cardinale Petro Damiano Guidonem Archiepiſcopum ſubegit, ut verba illa omitteret, & Romano ritu Miſſa defungeretur, fruſtra apud Sigonium *de Regno Ital. lib IX.* quiritante populo: *Non debere Ambroſianam Eccleſiam Romanis legibus ſubjacere. Nimis indignum eſſe, ut quæ ſub progenitoribus ſuis ſemper extitit libera, ad ſuæ confuſionis opprobrium alteri Eccleſiæ ſubjecta ſit.* Cúmque jugum Romanæ Liturgiæ Mediolanenſes excuſſiſſent, Damianus non dubitavit Eccleſiam Mediolanenſem tergiverſantem heterodoxiæ accuſare, addens etiam, *illam inde ab Auxentio & Ambroſio ipſo manaſſe.* Tandem verò ſub Alexandro II. & Gregorio VII. Romanæ ſervituti collum ſuum Eccleſia Mediolanenſis, Ambroſianis verbis expunctis, ſubmiſit. Præterea quomodo Canon orat, ut Deus oblationem illam *adſcriptam* habeat? Si enim Chriſtum intelligit, quid opus eſt, ut adſcribatur? Si panem, quid refert adſcribi, cùm ſecundum novellam Romanorum traditionem, ſubſtantia panis & vini tranſeat in corpus & ſanguinem Chriſti? Et Canon panem & vinum nondum mutatum in corpus & ſanguinem Chriſti, *oblationem* appellat. Cùm tamen hodie oblationes, quales olim in uſu erant, expiraverint penitus. Vileſcere enim pridem ſacrificulis tenues ejuſmodi oblationes cœperunt, & Regalium opum oblationes, (pro quibus tenuiſſimam oblatam, falſo Divinitatis fuco incruſtatam, miſello populo illi reddunt) multùm iis præferunt. *Sextò* in conſecratione Calicis inter alia Sacerdos de eo enuntiat: *Qui pro vobis & pro multis aliis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Evangeliſtarum nemo *effundetur* habet; ſed ἐκχυνόμενον quod *effunditur.* qua ratione ſacrificaſſe Chriſtum in prima Cœna pertendunt. Sed profectò Canonem hic & errori ſuo adverſantem, & verba ſcripturæ falſantem habent. Sed hæc ſuperioribus addidiſſe ſufficiat. cùm plura etiam addi poſſent. Mirentur jam alii Canonem, haud ſecus quàm pueri Junonis avem. Nos deteſtamur meritò. Tot enim ferè inepta, imò & impia habet, quot orationes. Verba modò ſacra excipimus; quæ tamen in ſenſum impium pleraque detorquentur.

ARG. V. Continet Canon nonnulla cum Pontificia doctrina ἀσύστατα. Nam miſſam privatam evertunt verba: *Ut repleamur omni benedictione cœleſti, quotquot ex hac altaris participatione Sacramentum ſumpſerimus.* Locum medium purgatorianum excludunt verba: *Memento famulorum, qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & dormiunt in ſomno pacis.*

RESP. REDING: 1. *In prioribus verbis Sacerdos non loquitur de multis abſolutè, ſed orat, ut quotquot ſumpſerint, utiliter ſumant. Et pluralis numerus adhibetur tum propter communicantes, ſi qui adſint: tum propter eos, qui alibi communicant, & unum corpus ſunt. Ita oratio Dominica, plurali numero concepta licet, à ſingulis tamen ſeorſim orari poteſt.* 2. *Sed & poſteriora illa verba:* Memento famulorum, &c. *de iis defunctis, qui purgatorii licet addicti pœnis, in ſtatu tamen gratiæ ſunt, & ſe totos voluntati Dei ſubjiciunt loquuntur.* Ib. pag. 323. Reſp. 1. Verba Sacerdotis ſic ſonant: *Supplices te rogamus, ut quotquot ex hac altaris participatione Sacramentum Filii tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione repleamur.* Et ſupra idem ſic orat: *Memento, Domine, omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus,* &c. Hæc quondam, cùm communio adhuc duraret, dicta, poſtquam Miſſæ ſolitariæ, ſine communicantibus, privatæ inceſſerunt, retinentur tamen; & non minùs in ſolitudine illa claré & diſertè enuntiantur, quàm ſi in frequentiſſimo conventu ſacra peragerentur. Et tamen nemo unus, niſi ſit de fabulis, vel tergeminus Geryon, vel centiceps & centimanus Briareus, iſta ſic loqui potuit, niſi ridiculè & ſtultè. Fruſtra verò cum Bellarmino tricaris, verba iſta in numero multitudinis dici non *abſolutè*, ſed *cum conditione*, ſi plures adſint. Nos enim hæc objicimus iis, qui miſſificant, ubi nemo adeſt, qui communicet, nec adeſſe debet, præter miſſificantem. Quid ergo hic conditio, quæ in ſolitariis Miſſis, nunquam expletur, neque expleri poteſt? Ineptiùs etiam ex eodem Bellarmino inſtas, *verba illa dici propter eos, qui alibi communicant.* Itane verò etiam de alibi communicantibus illa dicta cenſebimus, *Quotquot ex HAC altaris participatione ſumpſerimus?* Qui *Hanc* dicit, quam dicit, velut intento in eam digito demonſtrat. Quæ alibi locorum, apud Seras ſi fortè, aut Malabaras, vel Japonas, vel certè apud Romam aut Hiſpalim Miſſæ fiant; vix, credo, digito monſtraverit Presbyter Venetiis, vel Madriti, vel Lutetiæ in Jeſuiticæ alicujus Eccleſiæ angulo miſſificans. Neque Gregorianus Presbyter iſto ſenſu formulas illas uſurpabat; qui quorum donorum perceptione expiari ſe, & eos, quorum nomine loquitur, à crimine petit, ea, inquam, dona *à Domino Deo ſanctificando aſſumi* poſcit; quod non poteſt de aliis, quàm de iis, quæ ipſe aſſerebat, intelligi. *Hæc tibi, Domine,* ſic Gregorius *Sacram. Dom. ant. Nat. Dom. p.* 201. loquitur, *oblata benignus ſanctificando aſſume libamina, ut eorum perceptione expiemur à crimine.* Idem ſupra ſic precabatur: *Purificet nos, Domine, quæſumus, muneris præſentis oblatio.* Qui Romæ hæc precabatur Sacerdos, *munus præſens* de nullo intelligebat alio, quàm de eo uno, quod ipſe ſuis tractabat manibus, non de muneribus, quæ Deo Syracuſæ, vel Alexandriæ offerebantur. Et *munus* erat *præſens*, & *præſentes ii*, qui munus ſumpſiſſe, vel ſumpturi eſſe dicuntur. Sunt ſanè juxta præſentes & abſentes unum corpus, & præſentes pro abſentibus orant. Non tamen ideo congruè ac verè dicit, *quotquot ex HAC altaris participatione ſumpſimus,* is, qui unus ſumpſit, & ſolus eſt, dicere poteſt: *Orate pro me.* quod Sacerdos privatim etiam miſſificans dicere ſolet. Neque etiam par ratio eſt Orationis Dominicæ; quæ ita quidem compoſita eſt, ut à multitudine congregata, & à ſingulis ſeorſim recitari poſſit, & recitetur. Alia Miſſæ Gregorianæ ratio eſt, quæ ſic compoſita eſt, ut à pluribus tantùm uno in loco conſiſtentibus dici poſſit: ab uno verò homine niſi ſtultè & indecorè dici nequeat. In oratione Dominica Divina dona à Patre Cœleſti non ſibi quiſque ſoli, ſed etiam fratribus ſuis petit, quod ubivis licet. In Canone Miſſæ non modò hæc miſſificans privatim ſibi & aliis Dominum poſcit, ſed ex hac altaris participatione plures ſumere teſtatur; & Deum rogat, meminerit omnium circum-

ſtan-

ſtantium, cùm circumſtet nemo: & fratres rectà alloquitur, ut pro ſe orent, qui nulli adſunt: & rogatur Presbyter, *jubeat benedicere*; cùm nemo ibi ſit, neque qui eum roget, neque quem benedicere jubeat. Fuitne unquam inſcitum & inficetum magis drama? Mitto Dialogiſmos inter ſe ſalutantium, aliáque ſimilia. Siccine inſtituta eſt oratio Dominica? Cur ergo ſic lectores tuos, Redingi, pro fungis habes? 2. An qui in ſtatu gratiæ ſunt, & ſe totos voluntati Dei ſubjiciunt, *in ſomno pacis dormiunt*, cùm quæſitiſſimis tormentis afficiuntur, & flammis piacularibus toti uſtulantur? Intelligant linguam illam fabulæ Purgatorianæ architecti. Non intelligent unquam, ſe *dormire in ſomno pacis*, qui tantis cruciatibus afficiuntur. Nam etiam qui in ſtatu gratiæ ſunt, & ſe totos Deo devovent, non dormire, non pace frui, ſed ſummam perturbationem experiri poſſunt.

ARG. VI. Libertati Chriſtianæ, & veteris Eccleſiæ praxi repugnat, ut ad unam aliquam formulam ſub anathemate conſcientiæ adſtringantur. In veteri Eccleſia integrum fuit uti quacunque forma analogiæ fidei conſentanea. Ante Gregorii Liturgiam viguit Conſtantinopolitana Chryſoſtomi, Hieroſolymitana venditata ſub nomine Jacobi, Baſilii in Oriente uſitata, aliæque ejuſmodi Liturgiæ, quæ nominibus Marci, Jacobi, Petri, Chryſoſtomi, Baſilii &c. veniunt, non quòd iis authoribus confectæ ſint, ſed quia in illarum civitatum Eccleſiis, quibus illi præfuiſſe perhibentur, in uſu olim fuerint. Ne ipſe Gregorius M. quenquam ad Canonem ſuum adſtrinxit, ſed libertatem unicuique conceſſit, teſte Epiſtola 7. lib. 8. Et Carolus Calvus ſcribit, uſque ad tempora abavi ſui Pipini Gallicanas Eccleſias aliter quàm Romanam Divina officia celebraſſe. Primus Pipinus Papæ adhortatione motus Romanas ceremonias in Galliam introduxit. Hiſpani circa A. 1075. inviti Papæ nimirum R. voluntate & Regum vi ac imperio, uti Rodericus Toletanus *de Reb. Hiſpan. Lib. III. Cap. 26.* narrat, veterem ritum ab Iſidoro traditum cum Romano permutârunt. Quin hodiéque Toleti Iſidori liturgia retinetur, quam Mozarabam vocant. Imò Franciſci Ximenii authoritate in Sacello quodam maximi Templi Toletani alia liturgia obtinet, quàm in Choro. Orientales verò Eccleſias quod attinet, nunquam Canonem Romanum recipere dignatæ ſunt.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus præpoſitis obedire non propter iram tantùm, ſed propter conſcientiam juſſit, nil præjudicans libertati fidelium. Et qui Eccleſiam non audit, jubetur Ethnicus & Publicanus haberi; adeòque anathemati rectè devovetur. 2. Neque ſingulis in veteri Eccleſia, ſed particularibus Eccleſiis liberum fuit Liturgiam fidei conſentaneam habere. Si id particulari Eccleſiæ licuit, cur univerſali non liceat?* Ib. pag. 323. 324. Reſp. 1. Temerè, quicquid in buccam venit, effutis. Ubi enim Apoſtolus Præpoſitis Eccleſiæ obedire juſſit, non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam? De Poteſtatibus Supereminentibus, non Eccleſiæ Præpoſitis, qui illarum jure Divino ſubditi ſunt,

ſic S. Paulus Rom. XIII. 5. loquitur. Interim Præpoſitis Eccleſiæ obediendum eſt etiam propter conſcientiam, ſi præceptum Dei afferant & demonſtrent: vel in adiaphoris etiam libertatem Eccleſiæ non lœdant, & ſuas definitiones non obtrudant, ut partem neceſſariam Divini cultus. Quid hoc ad Eccleſiæ Romanæ particularis Præpoſitos, qui nec Dei præceptum hac in re afferunt, ſed humana induſtria compoſitam orationem, & pluribus eam ſcatentem vitiis conſcientiis obtrudunt, & omnes reliquas Eccleſias ſub anathemate ad Liturgiam ſuam amplectendam, nulla poteſtate legitima pollentes, obtrudunt? Eccleſia, quam Chriſtus audire jubet, & particularis cujusvis fratris peccantis Eccleſia eſt, non Romana ſola; & non audientes elenchum ex Dei verbo inſtitutum pro Ethnicis & Publicanis habet. Quid hoc ad Romanos Eccleſiis aliis dominantes, & contra Dei verbum præcipientes? 2. Non ſinguli, fateor, ſed Eccleſiæ ſingulæ olim liturgiis ſuis liberè uſæ ſunt. Singulis tamen liturgiam vitioſam, nedum impiam rejicere fas erat, & adhuc eſt. Eccleſia verò univerſalis Liturgiam nullam compoſuit: nedum vitioſam compoſuit, & conſcientiis ſub anathemate obtruſit. Cedo enim Oecumenicum aliquod Concilium, in quo particulares Eccleſiæ omnes per delegatos ſuos Liturgiam univerſalem compoſuerint, vel compoſitam approbaverint? Si Eccleſia Romana univerſalis eſt, & Liturgiam jam Gregorii M. tempore univerſalem compoſuit; quomodo Eccleſiæ reliquæ & Orientales, & Occidentales plures, Mediolanenſis, Gallica, Hiſpanica &c. eidem, ſi credere fas eſt, ſubjectæ, neglecta univerſali illa Liturgia, ſuas proprias, & Gallica quidam ad octavum, Mediolanenſis ad nonum, Hiſpanica ad undecimum uſque Seculum, quibus demum non ſine aperta vi obtruſam ſibi Romanam Liturgiam receperunt, adhibuerunt? An per integra Secula tot illæ anathemati Romanorum ſubjectæ fuerunt?

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Canon Miſſæ conſtat cùm ex ipſis Domini verbis, tum ex Apoſtolorum traditionibus, ac Sanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus.* Sunt verba Concilii Cap 4. Addit Bellarminus de Miſſa Lib. II. cap. 19. *primum formam aliquam ſacrificii celebrandi, adjunctis ad verba Domini certis precibus & ritibus, Romanæ eccleſiæ dediſſe Petrum, teſte Iſidoro lib. I. de Officiis Cap. 15. poſtea diverſos Pontifices preces diverſas addidiſſe uſque ad Gregorium I. qui ultimus fuerit eorum, qui ad Canonem Miſſæ aliquid adjunxerunt, uti ex Walafrido lib. de Obſervat. Eccleſ. Cap. 22. colligi poſſit.* Reſp. 1. Verba Domini & inſtitutionis Dominicæ in Canone reperiri, ſed interpolata, & depravata peregrinum in ſenſum detorta ſuperiùs oſtendimus. 2. De Petro Canonis authore non aliud Bellarminus argumentum, quàm Iſidori Hiſpalenſis, qui annis plus quàm quingentis poſt Petri martyrium vixit, aſſertionem nudam afferre potuit. Atqui Gregorius I. aliquot annis vetuſtior Iſidoro, de Canonis Miſſalis origine, & Apoſtolicæ Euchariſtiæ ratione alia omnia tradidit. Ait enim *lib. VII. epiſt. 63.* morem Apoſtolorum fuiſſe, *ut ad ipſam ſolummodo orationem Dominicam oblationis hoſtiam conſecrarent.* Additque precem eam,

quæ

quæ ſuper oblationem dicitur, quámque à Petro potiſſimùm inſtitutam eſſe docuit, ſi qua verè ab ipſo inſtituta fuiſſet, non à Petro, ſed à Scholaſtico quodam compoſitam fuiſſe. Quòd ſi Petrus *aliquam*, quod fingit Bellarminus, *ſacrificii celebrandi formam certis precibus & ritibus adjunctu ad verba Domini* inſtituiſſet, neceſſe habuiſſet Romanis eam literis mandare, ne intercideret, quod factum non eſt. Vetuſtiſſimi enim Patres, Scriptorum Apoſtolicorum indagatores, qui Petri literaria momumenta ſive vera, ſive dubia, & apocrypha accuratiſſimè enumerârunt, nullam omnino formæ illius Miſſalis ab Iſidoro ſomniatæ mentionem faciunt. Idem de Liturgiis, quæ Jacobi & Marci nominibus circumferuntur, judicandum. Nulla earum in anterioribus quatuor Seculis, ac ne quarto quidem adulto, mentio, etiam natis paſſim occaſionibus, occurrit. Fruſtra igitur Apoſtolorum traditionem Tridentini jactant. 3. Falſum denique quod Gregorius I. ultimus eorum fuerit, qui aliquid Canoni adjunxerunt. Etenim teſte Valafrido *Cap.* 22. Gregorius III. qui Anno 731. ordinatus eſt urbis Epiſcopus, inſtituit in Canone dicendum à Sacerdote: *Quorum ſolennitas, hodie in conſpectu Tuæ Majeſtatis celebratur, Domine Deus noſter, toto in orbe terrarum.* Eodem, ut & Anaſtaſio teſtibus Sergius Papa, qui An. 987. ſedere cœpit, addidit carmen ante communionem cantari ſolitum, *Agnus Dei*, &c. Alia ejuſmodi proferri poſſunt, quæ dubitare non ſinunt, Canonem Miſſæ hodiernum à veteri Gregoriano differre.

EXCIP. REDING: 1. *Ab Iſidori Hiſpalenſis, viri tanti, authoritate alienum erat, temerè aſſerere, Petrum Canonis authorem eſſe. Neque refragatur Gregorii teſtimonium. Licet enim initio Apoſtoli ad ſolam orationem Dominicam miſſificaverint, poſtea tamen multa illos addidiſſe, ex Chryſoſtomo, homil. 3. in Epiſt ad Philipp. tradente, quòd oratio pro defunctis in Miſſa ex Apoſtolica traditione deſcenderit, liquet. Quid vetat etiam, quò minùs Gregorius nomine Scholaſtici, quod virum eruditione præſtantem ſignificat, Petrum ſignificaverit? Quomodo idem Epiſt. lib. X. 2. vocat Matthæum Scholaſticum virum clariſſimum. Neque etiam Gregorius loquitur de Canone univerſo, ſed de alia extraordinaria prece, cujuſmodi eſt* Agnus Dei, *ante communionem dici ſolita.* 2. *De Jacobi & Marci liturgiis ex claſſicis authoribus paſſim ponderoſa argumenta proſtant.* 3. *Poſito, Apoſtolos ad verba inſtitutionis Euchariſticæ ſolam orationem Dominicam addidiſſe; eadem tamen ritus inſtituendi authoritas in Eccleſia manſit.* 4. *Oratio, quam in Canone dicendam à Gregorio III. inſtitutam ais, non extat in Canone: neque etiam carmen illud* Agnus Dei, *ante communionem cantari ſolitum, de Canone eſt.* Ibid. pag. 324-325. Reſp. 1. Sic ergo Iſidorus ille

Et ſapis, & tecum facis, & Jove judicas æquo.

Si ſcripſiſſet aliquid parum ſapiens palato tuo, temerè eum ſcribere pronuntiares ilico. Nunc verò tibi favere viſus errare ſcilicet non potuit; teſtis de S. Petri dictis & factis, quingentis plus annis S. Petri Martyrio recentior. Unde ergo didicit ea, quæ præter

ipſum teſtis alius prodidit nemo? Et cujus teſtimonio tum apertè refragatur antiquior paulò Gregorius, non Hiſpalenſis aliquis Epiſcopus, ſed Romanus Papa? Non enim ille tempora Apoſtolorum diſtinxit, uti ex Bellarmino tuo nugaris, ſed ſimpliciter dixit, *morem Apoſtolorum fuiſſe, ut ad ipſam ſolummodo orationem Dominicam oblationis hoſtiam conſecrarent.* Si morem mutaſſent Apoſtoli, non ita ſimpliciter Gregorius locutus fuiſſet. Neque quicquam contra hæc valet, quòd Chryſoſtomum ais ſcripſiſſe, orationem pro defunctis in Miſſa ex Apoſtolica traditione ortum habere. Hic enim de Gregorii, non Chryſoſtomi ſententia quæritur. Neque profectò eſt, ut quiſquam putet, Apoſtolos edixiſſe, ut preces pro mortuis illi ſuo Euchariſtiæ celebrandæ ordini adjungerentur. Unde enim hoc probari poteſt? Nullum in omnibus N. T. libris additionis hujus veſtigium apparet. Chryſoſtomus verò *Homil. 3. in Phil. II.* ſcribens, *Apoſtolos non fruſtra edixiſſe, ut in venerandis ac tremendis myſteriis memoria eorum fiat, qui deceſſerunt* (quod ipſum tamen longè diverſum eſt à precibus pro defunctis) deceptus haud dubiè aliqua veri ſpecie erravit, & imprudens aliquid à vero alienum ſcripſit, quod aliis etiam Sanctis Patribus contigiſſe nonnunquam, demonſtrari facilè poteſt. Sic enim Epiphanius *Expoſit. fid. ſ. 22.* feriarum quartæ & ſextæ Synaxin & Jejunium ab Apoſtolica traditione arceſſit; quod ipſi Petavio, ſententiam hanc *Not. ad h. l.* improbanti, non perſuaſit. Epiphanio autem Pſeudo-Clemens, conſtitutionum author, ſimile quid *lib. VII. 22.* tradens impoſuit. Fieri poteſt, ut Chryſoſtomo idem quoque liber fraudi fuerit, & Apoſtolos orationem pro defunctis in S. Synaxeos celebratione fieri juſſiſſe perſuaſiſſe, qui ſcilicet in eo opere *lib. VIII. 13.* Euchariſtiæ ſacrum facientes non ſemel preces pro defunctis fundunt. Quanquam alia etiam in errorem inducere potuerunt, inprimis regula illa ab Auguſtino *lib. IV. cap. 24.* prodita, ſi quid in communi Eccleſiæ totius uſu eſſet, quod à nullo tamen Concilio inſtitutum eſſet, id *rectiſſimè credi non alia quàm Apoſtolica authoritate traditum fuiſſe.* Memoriæ autem mortuorum jam Chryſoſtomi ævo ubique ferè invaluerunt. Quàm verò fallax ſit Auguſtini illa regula, duo maximè ritus, puta Euchariſtia baptizatis infantibus tradi ſolita, & quòd Sacræ particulæ volentibus adultis fidelibus auferendæ, & domi quandiu liberet, vel aſſervandæ, vel ſumendæ tradi ſueverunt. Uterque ritus Chryſoſtomi & Auguſtini ævo invaluit, neque ab ullo Concilio inſtitutus reperitur. Et tamen Apoſtolicæ traditioni alterutrum acceptum referre Pontificii ipſi religioni ducunt. Tanta verò etiam facilitas Patrum, ritus ſuos Apoſtolis authoribus tranſcribendi, fuit, ut Hieronymus *Epiſt. 28. ad Luc.* pro Apoſtolicis inſtitutis venditaverit, quæcunque non modò in univerſa Eccleſia, ſed vel in una Provincia ex tradito à majoribus more obſervari animadverteret. *Unaquæque*, inquit, *Provincia abundet in ſuo ſenſu, & præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbitretur.* In nomine *Scholaſtici*, à quo Canonem compoſitum eſſe, Gregorius aſſeveraverat, ludis profectò pueriliter. Itáne ergo S. Petrus *Scholaſticus* fuit? Talis ſcilicet, qualis Tu, & tui ſimiles, Theologiæ *Scholaſticæ* myſtagogi? Hoc unum ad gloriam *Scholaſticorum* heroum deerat. Sed & verba ſimul atque res hunc Gregorio impoſitum ſenſum manifeſtiſſimè reſpuunt. Quis enim unquam fando audiuit *Scholaſticum* à quoquam dictum, ut S. Petrus, & non alius intelligatur? Quis ejus in urbe, quos jactatis, ſucceſſores Epiſcopos hoc nomine deſignari? Non tantùm ſycophanta audiret, ſed forte etiam Inquiſitioni deferretur, qui hoc nomine Papam hodie inſignire audeat. Repugnat etiam ipſa nomenclaturæ ratio. Non enim ſignificat *virum eruditione & eloquen-*

tia præſtantem (quanquam ne ſic quidem ad tales viros ſignificandos deceret *Scholaſtici* nomen ſimpliciter,quod hic Gregorius facit,nullo adjecto elogio ponere) ſed in Scholis inſtitutum,eruditum,& qui emendatè,ſine ſolœciſmis, barbariſmis , aliíſque ſermonis vitiis & ſcribere & loqui poſſit. Quales certè nec Scholaſtici veſtri ſunt ; nec S. Petrus, Clemens , aliíque primi urbis Romanæ Epiſcopi eſſe aſſectarunt. Quid enim illis cum hujuſmodi eruditionis laude negotii fuit, qui,juxta illud S. Pauli 2.Cor. XI.6. & 1.Cor.II.4. *imperiti erant ſermone,ſed non ſcientia* ; quorúmque *ſermo & prædicatio non fuit in perſuaſoriis humanæ Sapientiæ verbis ,ſed in demonſtratione ſpiritus & potentiæ ?* Sed & res ipſa loquitur. Gregorius enim Petrum hunc *Scholaſticum* vocat, non honoris cauſâ , ſed contemptim. Dicit enim : *Valde mihi inconveniens viſum eſt,ut precem, quam Scholaſticus compoſuerat ,ſuper oblationem diceremus , & ipſam traditionem, quam Redemptor noſter compoſuit ,ſuper ejus corpus & ſanguinem non diceremus.* Ubi Scholaſtici nomen poni διασυρτικῶς , clarum eſt. Neque valeret comparatio , ſi S. Petrus, qui ſua Chriſto & Spiritu S. inſpirante compoſuit , canonis author fuiſſet. Quòd verò,diffiſus meritò his de S. Petro Scholaſtico ineptiis, ex Bellarmino eodem pertendis, *Gregorium non loqui hic de canone,aut certè non de toto canone , ſed de alia aliqua prece extraordinaria, cujusmodi eſt* Agnus Dei *ante communionem dici ſolita* (Bellarminus contra *tres illas , quæ dicuntur ante communionem poſt* Agnus Dei *nominat*) manifeſtè Gregorio imponis. Ille enim , ut initio dixerat,ſe orationem Dominicam *mox poſt canonem dici ſtatuiſſe* : ita hic eandem rem ſignificans , ait, *se Dominicam orationem mox poſt precem dicere.* Ergo per *precem illam* eum ipſum *Canonem*, de quo ante locutus erat,intelligit , adeóque rem eandem & precem & Canonem dicit. Quin & ex Gregorii ejuſdem verbis haud obſcurè colligitur , illam Scholaſtici precem Gregorianis temporibus eum in liturgia habuiſſe locum , quem antea ſub Apoſtolis Dominica oratio habuerit ; ac ut olim Apoſtoli ad hanc dona conſecraverant : ita ad illam Gregorii temporibus conſecraſſe Romanos. Unde patet , eam in ipſo Canone recitatam fuiſſe , non poſt *Agnus* Dei. Plura ejuſdem rei argumenta ſilentio prætereo. 2. Ponderoſa illa pro Petri , Jacobi & Marci liturgiis ex claſſicis authoribus (*claſſicos* ineptè vocas , quorum nomine Romani , ſeu Latini probati authores veniunt) argumenta cur non promis ? Perſtat vis argumenti mei. Altiſſimum apud ipſum S. Petrum , Jacobum & Marcum, nec non vetuſtiſſimos quoſque authores de iis ſilentium eſt. Sed & fictas eaſdem eſſe , non obſcuré illud arguit, quòd Tertullianus ea recenſens , quæ ſuo Seculo in Sacramenti utriuſque adminiſtratione præter Scripturam tradita obſervabantur,de Euchariſtia quicquam in ejus celebratione vel fieri vel dici præter ea,quæ vel Evangelium,vel Pauli Epiſtola docuit,nullus memorat. Quod vel inprimis eo loco dicendum erat , ſi vel Petri , vel Marci, vel Jacobi traditio aliqua præter iſta ritibus ac precibus conſtantem formam adjeciſſet. 3. Ad authoritatem Eccleſiæ conſtituendi in Eccleſia ritus , non pertinere licentiam quidvis inſtituendi , ſupra oſtendimus. 4. De adjectis Canoni à Gregorio III. ſic Valafridus *Cap* 22. ſcribit : *Gregorius Papa R. III. cum faceret oratorium in Baſilica B. Petri in honorem omnium ſanctorum , & quotidie ibidem officia ac Miſſas in eorum veneratione conſtitueret celebrari, pariter conſtituit in Canone à Sacerdote dicendum :* Quorum ſolennitas hodie in conſpectu Majeſtatis tuæ celebratur, Domine Deus noſter,in toto orbe terrarum ; *quod quia* (inquit) *ſpecialiter pertinet ad illam celebritatem , non eſt Canoni,qui generaliter dicitur,adnotatum.* Sed cùm & hoc , tametſi illius celebritatis

pro

proprium, ad Miſſæ tamen Canonem pertineat,hæc ut que ejus particula nova,& ante Gregorii III tempora inaudita fuit. Sed & carmen illud, *Agnus Dei,qui tollis peccata mundi, miſerere nobis*, ante communionem,dum frangitur à Sacerdote panis,cantari ſolitum à Sergio I. qui A.687. ſedere Papa cœpit, inſtitutum,& ſi non Canoni,ſaltem Liturgiæ Miſſali inſertum eſt.

OBJECT. II. *Canonis hujus antiquitatem probant varia indicia. Etenim 1.fuiſſe eum in uſu ante annum* 800.*arguit id, quòd extat in Ordine Romano haud procul initio,quem Ordinem citant Alcuinus & Amalarius, qui tempore Caroli M.vixerunt.* 2. *Partes Canonis extant apud Patres antiquos, v.g. Ambroſium lib.IV.de Sacram. cap.5.6.ubi præcipuas partes allegat ex antiquo ritu eccleſiæ: Optatum lib. 2. contra Parmenianum, Auguſtinum tract.84.in Johannem, ubi mentio eſt illius partis,in qua invocantur Sancti.* 3. *In toto Canone nulla mentio eſt Confeſſorum aut virginum non Martyrum, ſed Martyrum duntaxat. Nempe quia eo tempore Canon compoſitus eſt, quo nondum cœperunt publicè coli Confeſſores. Cœperunt autem coli jam An.*800. *Proinde ante illud tempus Canon in uſu fuit.* 4. *Veteres diligenter annotârunt pauca verba, quæ Leo & Gregorius Pontifices ad Canonem addiderunt. Ergo antiquior fuit Leone & Gregorio, habitúſque ſemper in maxima veneratione.* 5. *Ignorantia ipſa authoris præcipuarum partium Canonis antiquitatem ejus prodit.* 6. *In Canone non ſervatur ordo Apoſtolorum,qui eſt in Evangeliis per Hieronymum emendatis. Antiquior igitur eſt ipſo Hieronymo.* Ita Bellarminus,ex quo partim eadem,partim ſimilia profert Aug. Reding *pag.*540. Reſp. 1. Canonicam authoritatem Canoni non quælibet antiquitas, ſed ea, cujus principium in Chriſto & Apoſtolis figitur,præſtat. Hanc autem antiquitatem ei haud competere certum eſt. 2. Bellarmini cumulatis pro antiquitate Miſſalis Canonis ſuſpicionibus,opponi poſſunt longè certiora & planiora novitatis ejuſdem indicia.Qualia ſunt, quòd Gregorius teſtatur à Scholaſtico quodam confectum eſſe: quòd in prima Canonis parte pro Papa nominatim ſupplicatur,& Epiſcopus loci præponitur Regi: quòd in eo commemorantur Sancti: quòd in Oratione ſecunda quædam ſunt Gregorio addita à Gregorio III.Leone,Sergio,aliáque ejuſmodi: quòd ordo Miſſæ Gregorianus ſerò admodum in multis Occidentis ipſius Eccleſiis receptus eſt: quòd Græci,Æthiopes,aliíque Orientales à Latinis jam pridem ſegreges Canonem hunc nunquam uſurpârunt,aliáque ejuſmodi. 3. Neque contra quidquam proficiunt ariolationes Bellarmini. Etenim ordinis Romani libelli non ſeptimo vel octavo, ſed undecimo & quidem præcipiti Seculo compoſiti ſunt à Bertholdo ſive Bernoldo Conſtantienſi,ut author eſt Honorius Auguſtodunenſis *de Scriptoribus Eccl.* Neque Alcuinus librum *de divinis Officiis* compoſuit, ſed alius Seculi XI.Scriptor, uti Ducheſuius & alii neceſſariis argumentis pridem demonſtrârunt. Amala-

larius verò nono etiam Seculo antiquior haud eſt. Proinde parùm attinet heic diſcutere,an verum ſit, Canonem Miſſæ Latinum integrum in libris iſtis reperiri. Opus porro *de Sacramentis* non Ambroſio authore, ſed longè recentiori ſcriptum eſſe, à Coco in cenſura Patrum probatum eſt. Præterea etſi quatuor illa, quæ indicat Bellarminus, quæ in Miſſali Canone nunc dicuntur, ſimilia ſint,non tamen ſunt prorſus eadem. Nam in Ambroſiana prece veteres dicebant, Oblationem eſſe *figuram corporis & Sanguinis Domini*, quod nunc in ſua Pontificii non dicunt. Idem Pſeud-Ambroſius dicit, *Oratione peti pro populo, pro regibus, pro cæteris.* At Canon dicit : *Hæc Sacrificia illibata Tibi offerimus &c. unâ cum famulo tuo Papa N. & Antiſtite noſtro N. & Rege noſtro & omnibus Orthodoxis.* De Auguſtini *Homil* 84. *in Johannem* ſupra dictum. Deinde ex omiſſa mentione Confeſſorum & Virginum Martyrum non aliud concludi poteſt, quàm Canonem eſſe antiquiorem IX. Seculo, quo primùm cœperunt juxta Bellarminum Confeſſores & Virgines coli. Quanquam & illud falſum eſt, ab ipſo eccleſiæ initio Martyres cœpiſſe invocari, vel faſtos dies eorum nominibus coli. Nihil tale ante IV. Seculum apud Chriſtianos factum eſt. Tum & ea, quæ Canoni addita ſunt, non fuerunt *pauca verba*, ſed, uti multos putâſſe ſuo ævo ſcribit Valafridus, integræ periochæ & Orationes, in quibus verba illa occurrunt, ut antehac mutilum & imperfectum fuiſſe ſatis appareat. Neque credibile eſt, Leonem illi Canoni, quem ab Apoſtolis fluxiſſe putaverit, quidquam adjecturum fuiſſe. Præterea author præcipuarum Canonis partium non ignoratur. / Scholaſticus enim fuit, indice Gregorio. Neque ſi ejus author ignoraretur, iccirco Apoſtolicæ originis foret, niſi fortè omnia Apoſtolis authoribus debentur, quorum author ignoratur. Denique nec Apoſtolorum ordo aliter in Canone, quàm apud Hieronymum poſitus, arguit antiquiorem eſſe Hieronymo, cùm hodiéque non infrequens ſit, alium in iis recenſendis ſervare ordinem , quàm qui apud Matthæum occurrit. Imò ne ipſi quidem Evangeliſtæ eundem ordinem ſequuntur.

Excip. Reding : 1. *Si canonicam authoritatem non alia antiquitas quàm ea, cujus principium in Chriſto & Apoſtolis figitur, Canoni conciliat, oportet ea, quæ tum in Liturgiis Jacobi & Baſilii, tum apud Cyrillum Hieroſol. Ambroſium , Auguſtinum recenſentur, & hodieque in Miſſa uſurpantur, canonica authoritate deſtitui. Sufficit ergo, Chriſtum Eccleſiæ authoritatem dediſſe pro perpetuo ejus ſtatu inſtituendi neceſſaria, quæ inſtituta eo ipſo canonica authoritate pollent.* 2. *Papæ nomen habetur jam olim memoratum in Liturgia Chryſoſtomi à Leone Tuſco latinè reddita. Alcuinus etiam Lib. de officiis hujus rei meminit. Et Vaſenſe Concilium ante annum* 1100. *celebratu can.* 4. *conſtituit, ut in Gallicanis Eccleſiis nomen Papæ Urbis Romæ in omnibus Miſſis recitetur. In omnibus quoque anti-*

quis Liturgiis ſupplicatos pro Epiſcopo loci. 3. *In ſubſtantia Canon olim ab Ambroſio recitatus,& hodie uſitatus differentiam nullam recipit. Neque ſi antiquo Canoni modicum quid acceſſit cum tempore,id ſubſtantiam ejus mutat.ſicut novi ædificii ſtructura Civitatis Tigurinæ antiquitatem non evertit.* 4. *Neque Ambroſius,neque quiſquam Patrum Euchariſtiam appellavit figuram corporis & ſanguinis Chriſti, ejuſdem veritate deſtitutam.* Ibid.pag.325.326. Reſp. Pleraque meà ſicco pede tranſis, alia jam protrita reponis, & jejunè nonnulla regeris. Etenim 1. Ubi de antiquitate rei quæſtio inſtituitur, quid mihi Eccleſiæ in conſtituendis ritibus poteſtatem objicis? Si quam Eccleſia hic poteſtatem habet,illam æquè ſub finem mundi exercere poteſt,atque in principio ſuo exercuit. Qua porro hic poteſtate Eccleſia polleat,ſupra explicavimus. Canonicam verò authoritatem non conciliat niſi Divina & immediata inſpiratio,qua ſoli libri Canonici V.& N.T.non ulla humana ſcripta,inter quæ Miſſæ Canon eſt,exarati ſunt. 2. Novam eſſe orationem pro Papa Canoni inſertam, ex Conſtitutionibus Pſeudo-Clementinis,& Græcis Liturgiis,in quibus Papæ Romani nomen nullum hoc loco occurrit, conſtat. Neque aliud ex Liturgia Chryſoſtomæa Leonis Tuſci colligi poſſe,ſupra oſtendimus. Sed ne apud omnes quidem Occidentis Eccleſias pro Romano Epiſcopo ſolenne olim fuit nominatim precari. Neque hujus moris teſtis antiquior Synodo Vaſenſi II. edi poteſt. Hæc enim primo A.529.morem eum ex Romanorum imitatione in Gallicanam Eccleſiam induxit.*Et hoc nobis*,inquit Synodus illa,*juſtum viſum eſt,ut nomen Domini Papæ, quicunque ſedi Apoſtolicæ præfuerit,in noſtris Eccleſiis recitetur.* Hoc quoque,utpote ab Epiſcopali modeſtia alienum , ſeriùs invectum , quòd in Miſſa non pro Papa tantùm,ſed etiam pro cujusvis Civitatis Epiſcopo priùs ſupplicant, quàm pro Rege, cujus in rebus humanis ſumma poteſtas & dignitas eſt. 3. Diſtinguas verò nobis oportet Canonis ſubſtantiam ab ejuſdem accidentibus,ut de additamentis, qualia illa ſint , procliviùs judicemus. Nos verò centonem eſſe,ex variis preculis,diverſis temporibus cuſis, quarum nulla Apoſtolicam originem habet,conſutam certum habemus.Sed & mutatio verborum illorum,quæ apud Pſeud-Ambroſium extant,*Fac nobis oblationem adſcriptam, rationabilem &c. quod eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri I.C.* quam ſupra *ad Arg.*4.perſtrinximus,ſubſtantialis differentiæ indicium non leve præbet,ut taceam plura alia. Quòd ſi Canon Apoſtolicæ originis & antiquitatis eſt,jam non tantùm ejus ſubſtantia,ſed ſinguli apices iidem & illibati manere debuerunt.Neque enim fas eſt addere vel detrahere quicquam iis, quæ Apoſtolis authoribus ſcripta ſunt. Diſpar ratio Civitatis eſt,quæ cum novis ædificiis antiquitatem non mutat,quia non in ædificiis illa, ſed in πολιτείᾳ conſiſtit. 4. Quo ſenſu Euchariſtiam *figuram* veteres dixerint,alibi oſtendimus. Certè Pſeud-Ambroſius non ſpecies panis & vini,ſed oblationem *figuram* corporis & ſanguinis Chriſti vocat. Species autem non ſunt oblatio.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

An ceremoniæ, veſtes & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia utitur Pontificia, pietatis magis ſint officia, quàm impietatis incitabula?

ASſerit Canon VII. totidem fere verbis. Et cap. V. Ceremoniæ Miſſales, *myſticæ benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliáque id genus ex Apoſtolica diſciplina & traditione* derivantur. Non averſamur quidem ritus quoſcunque adiaphoros, dum fidei & moribus bonis ædificandis inſerviant. Ceremonias verò Miſſaticas juxta liturgiam, quam Gregorianam vocant, veſtes, aliáque ejuſmodi, ſine diſcrimine, uti quidem indefinitè loquitur Synodus, pietatis officiis deputandas eſſe, planiſſimè negamus. Rationes.

ARG. I. Pleræque ceremoniæ in tanta rituum multitudine, quibus tantos effectus pollicentur, authoritate merè humana, non Chriſti vel Apoſtolorum invaluerunt, quicquid de Apoſtolica traditione garriat Synodus. Probari poſſet inductione omnium authorum, rituum Miſſaticorum, ſi breves cancelli, quos nobis præfiximus, paterentur. Id ſatis conſtat, & ex Juſtini, Tertulliani & Cypriani teſtimoniis liquet, ſimpliciſſimum fuiſſe initio Euchariſtiæ ritum, & à Chriſto inſtitutum, & ab Apoſtolis uſurpatum. Atque id ipſum teſtantur etiam Gregorius, Valafridus, Remigius, Stephanus Eduenſis, Berno, Rupertus Tuitienſis, Hugo Victorinus, Honorius Auguſtodunenſis, Rodolphus Tungrenſis, imò recentiores etiam Cirvelus Dorocenſis, Rhenanus, Caſſander, quorum omnium teſtimonia citata vide apud Cl. Dalleum *de Cultib. Relig. lib. IX. cap.* 1. 2. &c. Singularum etiam Miſſæ partium novitatem idem ſequentibus capitibus, poſt Hoſpinianum alióſque ſolidiſſimè demonſtravit. Addi poteſt Polydorus Vergilius *lib. V. de Invent. Rer. cap. ii* ubi fatetur, *nuda fuiſſe ab initio omnia, & ſimpliciter tradita eſſe ab Apoſtolis myſteria, nudam fuiſſe ceremoniarum rationem, plus pietatis quàm apparatus habentem.*

RESP. REDING: 1. *Apoſtolorum authoritas cum eorum morte in Eccleſia non expiravit. Ritus ergo ab Eccleſia conſtituti Apoſtolicam æquè authoritatem habent, licet ab Apoſtolis immediatè inſtituti non ſint.* 2. *Veſtes ſacræ, ornamenta, vaſa, luminaria, Ceremoniæ Miſ-*

ſæ in actione & verbis conſiſtentes ſingulæ myſticas quaſdam ad Divinum cultum ſpectantes rationes continent quod de ſingulis demonſtrari poteſt. Tomo III. Tract. IX. ſ. 2. pag. 327. 328. Reſp. 1. Si de authoritate Apoſtolorum in communi munere paſcendi Eccleſiam ſermo tibi eſt, nihil repugno. Sed paſcendi illud commune munus aſtrictum eſt ad præſcriptum verbi Divini ſcripti, in iis maximè, quæ ad myſterium & cultus Divini partes ſpectant. Adeóque ad illud poteſtas ritus novos myſticos & ſignificativos inſtituendi neutiquam pertinet. Omnia enim myſteria à Chriſto ipſo prodita, & ab Apoſtolis ſcripta ſunt. Alia ratio eſt rituum, quibus ordo & decorum in Eccleſia cuſtoditur, qui myſtici & ſignificativi non ſunt. Sin de authoritate Apoſtolorum in perſonali & ſingulari munere, ad quod etiam rituum neceſſariorum & myſteriorum ex præcepto Chriſti & inſpiratione Spiritus S. propoſitio & deſcriptio pertinet, loqueris; illa cum iiſdem expiravit tota. Etenim Apoſtolorum eximium munus erat, Chriſtum poſt reſurrectionem à ſe viſum prædicare mundo. An in hoc munere cuiquam Apoſtolorum Papa tuus, in quem Apoſtolicum Spiritum Pythagorica neſcio qua μετεμψυχώσει derivatum, & quidem derivatum ſolum ſomnias, ſucceſſit? Nimium ſic vobis ſuffeni eſtis, & Apoſtolicum illud faſtigium, nil minùs quàm Apoſtolico Papæ nequicquam arrogatis. 2. De ceremoniarum Miſſaticarum ſpeciebus in objectionibus fuſiùs. Tu ibi jam diſcuſſa pomposè, & *per extenſum*, ſic loqui amas, in fronte diſputationis collocas, ut cùm rationibus vincere non poſſis, verborum mole & inanium promiſſorum ſtrepitu, quibus Lectori tuo imponere conaris, pulverem excites.

ARG. II. Nec deſunt impietatis incitamenta. Qualia ſunt, quòd Sacerdos ante conſcenſum altaris gradum, peccata confitetur non Deo tantùm, ſed & ſanctis: quòd ſuperſtitioſæ preculæ pro mortuorum ſalute adhibentur: quòd pro defunctis bis canitur, *Agnus Dei*: quòd ſecreto ſilentio tractatur Canon: quòd peregrinæ linguæ uſu plebs ab intelligentia earum rerum arcetur: quòd Sacerdos demurmuratis verbis facit ſe Creatoris Creatorem.

RESP. REDING: *Crambem bis coctam apponis, & blaſphemiam committis. An enim David impius fuit, quando non ſoli Deo, ſed etiam Nathani peccatum confeſſus eſt?* &c. Ib. pag. 328. 329. Reſp. Non crambem recoctam, ſed veritatem certiſſimis argumentis aſſertam, & à ſtrophis tuis vindicatam. David verò non Sanctis, puta demortuis, ſed Nathani viventi, Prophetæ, à Deo miſſo, non peccatorum judici, ſed conſcientiæ exploratori. & abſolutionis præconi; non in aures; ſed palam confeſſus eſt. Oſtende, ſi potes, vel unici fidelis in tota Scriptura exemplum, qui Sancto cuipiam defuncto peccata ſua confeſſus fuerit. Oſtende vel umbram Divini mandati.

ARG. III. Pleræque ceremoniæ debentur pravæ imitationi vel Gentiliſmi, vel Judaiſmi. Judaiſmum ſapit ille veſtium apparatus, manuum lotio, et iam Gentilibus eximia. Gentiliſmum olet, quòd Sacerdos celebraturus peccata confitetur, ut & tranſitio illa, converſio & circumactio in dextram & ſiniſtram altaris partem, & conſuetudo legendi collectas in numero ſemper impari, Judaiſmo pariter & Ethniciſmo debetur offertorium

torium, quo Sacerdoti offert populus. Denique & ipſa dimiſſio in Sacris Gentilium uſitata fuit.

Resp. Reding: 1. *Ceremoniæ à Deo olim populo Judaico præſcriptæ, adeóque ſacræ & religioſæ erant. Cur non igitur Eccleſia etiam poſſit inſtituere ejuſmodi actiones, quibus myſticæ intentiones Evangelicæ veritati conſentaneæ repræſententur? 2. In ritibus gentilium & noſtris ſimilibus diſſimilima eſt intentio, quæ ſi ad verum Deum dirigitur, ritus pios, ſi ad falſos, impios reddit.* Ibid. pag. 329. Reſp. 1. Siccine Eccleſiæ licet, quod licuit Deo? Myſteriis imprægnare externos & carnales ritus illa æquè ac hic poteſt? Et ſi poteſt, atque ſic fas eſt Eccleſiæ ritus Judaicos pro lubitu imitari, (uti vos imitari negare non audes, & per partes Reinoldus noſter in Colloquio contra Hartum pag. 334. 335. aliíque demonſtrarunt) quid prohibebit, quò minùs etiam circumciſionem, Paſcha, ſacrificia carnalia & cruenta pecorum, denique univerſum cultum Leviticum cum omni apparatu ejus in orcheſtram poſtliminio revocet? Nunquam enim deerit ingenium fingendi intentionem quampiam myſticam, quæ juxta te forma ceremoniarum eſt. 2. Finem & intentionem actionum dirigit Dei verbum, abſque quo eſt, diverſa intentio actiones non diſcriminat. Moſes autem Deut. XII. 31. diſertè vetat *ſic facere Johovæ*, ſicut gentiles faciebant Diis ſuis. Ubi, óbſervante Cajetano, *præcipitur ad literam, ne colant Deum ſimilibus ritibus & ceremoniis, quas ſervarunt Ethnici colentes Elohe Deos ſuos.*

ARG. IV. Ceremoniæ antiquis uſitatæ nunc mirificè ſunt corruptæ. Olim in Sacris conventibus lecta Evangelia. Nunc leguntur, ſed quæ diſtracta ac diſcerpta penè ſenſum nullum fundunt. Vetus Eccleſia perſtitit in communione, hoc eſt, eleemoſynarum contributione. Procedente tempore hæ oblationes neque ad Cœnam adhibitæ, neque pauperibus diſtributæ ſunt, ſed Sacerdotum tantùm voragini ſerviunt. Veteres Cœnam adminiſtraturi ſe populi commendarunt precibus. Ex hoc ritu poſt manavit hiſtrionicus ritus, quo toties ſe Sacerdos precibus populi commendat.

Resp. Reding: 1. *Quæ Evangelia hodie in Miſſa leguntur, non ſic diſcerpta ſunt, quin genuinum veritatis Divinæ ſenſum retineant. 2. Oblationes fidelium ultra congruam ſuſtentationem Sacerdotum, in uſus pauperum ex ſtricto mandato hodiéque religioſè impenduntur; nequé ſic filiorum & nepotum, uti apud vos fieri ſolet, voragini cedunt.* Ibid. pag. 329. Reſp. 1. Negare non potes, aliter apud vos legi Evangelia, quàm apud veteres lecta ſunt. Hi Latino populo Latina Evangelia, & continua ſerie prælegerunt, & explicarunt. Vos & Latino idiomate, & diſcerpta miſerè; fruſta inquam, & mutilatos centones, thurificatos priùs & cruce ſignatos, pluribus mimicis geſticulationbus præviis, uti ex Innocentio de *Miſſæ Myſter. lib. II. 35. 36.* & Durando in Rationali *Lib. IV. 24.* liquet. Retinent ergo Evangelia lecta ſenſum; quomodo etiam à Magis adhibita ſacra verba ſenſum retinent in ſe; (nunquam enim Scripturæ verba ſic ſenſum admittunt) ſed mutilatum, perverſè adhibitum; & apud populum, qui ſic faſcinatus, fumo & cereorum lampadúmque luce contentus, nulla accenſa verbi Dei face, nulla ejus luce conſpecta, ab hoc ſpectaculo, omni lectorum intelligentia defraudatus, inanis dimitti-

tur,planè nullum. Siccine veteres? 2. De oblationibus fidelium nihil dicam. Olim in Cœna eleemonſyæ conſerebantur, benedicebantur, ad uſum ſacrum adhibebantur,& reliquiæ Sacerdotum & Pauperum uſui dedicabantur. An communio iſthæc durat apud vos? Durant apud vos preces, benedictiones oblationum ſine oblationibus, quales olim in uſu erant. Aliæ jam oblationes ſunt, quibus vix ſatiari unquam Sacerdotum vorago poteſt. De Miniſtrorum Eccleſiæ veræ ſtipendiis fruſtra quereris. Neque enim illa æquant vulgaria ſtipendia veſtra,nedum Prælatorum Regales gazas;& ſufficiunt quantumvis tenuia illa alendis honeſtè integris familiis,quæ lauta vix ſacrificulorum ſingulorum ingluviem explent.

ARG. V.. Si non aliter, at certè nimia multitudine miſſales ceremoniæ peccant,quibus eſſentiales Cœnæ ritus planè offuſcantur.

RESP. REDING: *Aliud teſtatur devotio fidelium noſtrorum, qui unius Miſſæ etiam ſolennioris & protractioris mora haud defatigantur,quin plures audire ſtudeant. Iidem facilè eſſentiales ritus ab accidentalibus diſcernunt.* Ibid.pag.329. Reſp. Quis devotionem ejuſmodi à manibus veſtris requiſivit? Nam & Pagani & Muhammedani majori forte devotione & patientia ſacra ſua minimè ſacra obeunt. Quorum tamen ceremoniis nulla inde authoritas conciliatur. Et quæ devotio eſt hominum,qui κωφὰ πρόσωπα adſtant,ſpectantes curioſè ea, quæ non intelligunt? In rem præſentem ſi perducetur populus veſter,veritas dictorum patebit magis.

ARG. VI. Ceremoniæ Miſſaticæ ſunt vaniſſimæ, & ſuperſtitioſiſſimæ, Et tamen merita ac effectus iis admirabiles tribuuntur, ex opere operato ſpectatoribus obventuri.

RESP. REDING: *Blaſphemiam ſpirat hæc ratio. Effectus porro ex opere operato iisdem tributi,ultra cujuſque propriam devotionem ex communi Eccleſia prece proveniunt.* Ibid. pag.329. Reſp. Cùm Miſſa ipſa ſit meriti & ſacrificii Chriſti unici abnegatio,& veriſſima idololatria, non poſſunt non cerimoniæ Miſſaticæ ſuperſtitione pallere totæ. Non igitur blaſphemiam ratio mea ſpirat,ſed,quod res eſt,dicit. Effectus verò ex devotione fidelium & Eccleſiæ precibus provenientes, ex opere non operato, ſed operantis manant. Vobis autem *Sacramentalia*,nedum Miſſales Ceremoniæ, *effectus ſuos operantur quodammodo ex opere operato (nam & Judæi & Ethnici ſæpius ejuſmodi ceremoniis adjuti ſunt,teſte Nazianzeno &c.) ſed non infallibiliter*, ſunt verba Tirini *Controv.XVIII. num.*14. Si verò ex opere operato,quomodo non infallibiliter?

ARG. VII. Si ritus Miſſales & officia ejuſmodi ab Apoſtolis conſtituta eſſent, ſi non omnes,at certè pleræque chriſtiani nominis gentes iis religioſè inhæſiſſent. At nunquam Pontificii ritus ab Orientalibus, Græcis,Æthiopibus,&c. recepti ſunt. Et diverſas olim liturgias fuiſſe ſatis conſtat ex liturgiis Jacobi, Petri, Marci, Chryſoſtomi, Baſilii &c. quas eorum Authorum nomina præferre,non quòd ab illis compoſitæ,& quales nunc extant,editæ ſint,ſed quia in earum civitatum Eccleſiis,quibus illi præfuerunt,in uſu fuerunt,ſuperiùs diximus.

Ratt

RESP. REDINO: *Quæ ab Apoſtolis tradita ſunt, in duplici genere ſunt. Alia enim acceperunt ex jure Divino: alia ex poteſtate, quam Chriſtus Eccleſiæ, & ſucceſſoribus Apoſtolorum, capiti inprimis Eccleſiæ, conceſſit, pendent. Illa immutabilia ſunt. Hæc ab Eccleſia, ejúſque capite mutari poſſunt. Neque enim ſummus Eccleſiæ Paſtor, Papa quaslibet Eccleſias particulares quibusvis ritibus accidentariis aſtringit, ſed, ſalva ſubſtantia, in his libertatem indulget.* Ibid. pag. 329. 330. Reſp. Sic jam Apoſtolicæ originis erit, quicquid Papæ, fictitio Eccleſiæ capiti noviſſimis etiam temporibus placet. Falſò ergo ſupponis, Eccleſiæ vel cuiquam poſt Apoſtoloram tempora Apoſtolicum authoritatem competere: falſò ritus myſticos ſignificativos, nuſpiam ſcriptos, ne dicam, ineptos, ſuperſtitioſos à legitima Apoſtolica authoritate arceſſis: falſò Eccleſiæ veſtræ veritatem, Papæ poteſtatem legitimam ſupponis: falſò denique Eccleſias Orientales aliáſque liturgias ſuas à Romana diverſiſſimas Papa indulgente, uſurpaſſe aſſeris. Figmentum iſthoc eſt heri vel nudius tertius natum. Quin probatum à noſtris, Romanam liturgiam pluribus Eccleſiis vi obtruſam eſſe: & Orientales Eccleſias nunquam res ſuas Papæ acceptas retuliſſe, vel ſubjici ſe ejus arbitrio paſſas eſſe.

ARG. VIII. Denique in ipſo Concilio P. Johannes de Valtelina Dominicanus copiosè & ex noſtra in pleriſque mente diſſeruit, *ex hiſtoriis clarum eſſe, ſingulas Eccleſias antiquitus habuiſſe peculiarem ſuum de Miſſa ritualem, conſuetudine magis de die in diem, quàm judicio aut conſtitutione introductum: minores autem Eccleſias ſe ſe ad Metropolitanas aut vicinas majores conformáſſe. Eccleſiæ Romanæ ritum in multis Provinciis, ut Romano Pontifici gratificarentur, receptum. Permultas tamen ſupereſſe Eccleſias, quarum ritus ab Romano longiſſimè recedant. In Mozarabo intervenire equos & digladiationes Numidarum in morem, quibus grandes & myſterio pleni ſint ſignificatus. Tantam verò eſſe hujus à Romano diſcrepantiam, ut ſi conſpiceretur in Italia, quidvis potiùs quàm Miſſa crederetur. Etiam adhuc permanere in Italia ritum Mediolanenſem præcipuis ſuis partibus à Romano diſcrepantem. Atque hunc ipſum Romanum inſignes paſſimmutationes cuivis obvias antiquum librum legenti, qui inſcribitur Ordo Romanus, paſſum eſſe. Neque priſcis modò temporibus, ſed paucis retro Seculis, certè ante annos trecentos, verum ritum Romanorum non eundem fuiſſe cum eo, quem in civitate Romana Sacerdotes nunc ſervant, ſed quem Ordo Dominicanorum fratrum retinet. Ceterùm veſtes, vaſa, quibus nunc utuntur, ſic innovata & transformata eſſe (quòd cùm ex librorum lectione, tum ex ſculpturarum & picturarum inſpectione facilè ſit obſervatu) ut ſi vetera in urbem reportarentur, ea nemo agniturus eſſet.* His dictis concluſit, *Patres, ſi his ſe conſtringant anguſtiis, ut Eccleſiæ Romanæ ritus tantùm velint approbare, reprehenſione vix carituros, quaſi damnata præjudicio antiquitate, & aliarum eccleſiarum ritibus. Satius multò eſſe ad ea quæ Miſſæ eſſentiam reſpiciunt, animum intendere, omiſſa horum mentione.* Præterea in commemoranda notabili inter ritum, qui Romæ tunc obtinebat, & qui deſcribitur in libro, cui nomen Ordo Romanus, differentia, id inter alia urgebat, *quòd hic laicis communio ſub utraque ſpecie permitteretur.* Hæc memo-

morantem vide Suavem Polanum *Lib. VI. p.* 498. 499. ubi addit, hanc Orationem aſtantes offendiſſe, adeò ut Quinqueccleſienſis neceſſum habuerit fratris illius patrocinium ſuſcipere. Sed & Dominicus Baronius Pontificius Prædicator Val-Grani, teſte Gering libro *de Conſtitut. Cap.XIII. Sect.* 5. centum abhinc annis faſſus eſt, tempore Ignatii & Epiphanii diverſiſſimam ab hodierna Miſſa rationem fuiſſe, & tanti myſterii tum in eſſentia, tum in circumſtantiis profanationem *lachrymis dignam* pronuntiat.

RESP. REDING: *Non aliud ratiocinatio illa evincit, quàm quòd Miſſæ ritus condendi poteſtas nunquam reſervata fuerit ſoli Romano Pontifici, ſed cujuſque Diœceſeos vel Metropolis Antiſtiti permiſſa, ex qua ea formularum varietas promanarit. Quam in ritibus vel indecentibus abrogandis, vel decentioribus ſtatuendis poteſtatem ipſa Synodus Seſſ. XXII. decr. de Obſervandis in celebratione Miſſæ, Epiſcopis intactam reliquit. Quin & illa rituum diverſitas probat, quòd Chriſtiani orbis gentibus ſolenne fuerit Euchariſtici ſacrificii ſubſtantiam diverſis ritibus accidentariis exornare. Quæ conſuetudo cùm arbitraria fuerit, inde ceremoniarum illarum varietas exorta eſt.* Ibid. pag. 330. Reſp. Poteſtatem inſtituendi ritus accidentarios quis Epiſcopis ſeu ordinariis permiſit? Papa, an Chriſtus? Illius poteſtas nulla eſt. Hic verò unicuique particulari Eccleſiæ permiſit poteſtatem liberè inſtituendi ritus decoro & ordini inſervientes. Pugnat autem cum illa permiſſione Tridentinum decretum, quo ceremoniæ Miſſales Romanæ ab Apoſtolica diſciplina & traditione derivantur, atque ſic, excluſis aliis omnibus, ſolæ commendantur. Etenim ſi ab Apoſtolica traditione deſcendunt, ad eas Eccleſias particulares univerſas aſtringi neceſſum eſt. Atqui nec Eccleſiæ Orientales veteres, nec Occidentales etiam nonnullæ Mozarabicæ puta & Mediolanenſes, ad eas ſe aſtrinxerunt, & eædem in ipſa Eccleſia Romana mutationes varias ſubiverunt. Hic argumenti mei, Theologi veſtri ratiocinatione à Tridentinis Patribus nauſeata nixi, nervus erat. Fruſtra ergo tu mihi varietatis ceremoniarum cauſas exponere ſatagis, ubi varietas ipſa, undecunque nata, cauſæ veſtræ ingens præjudicium creat.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Ceremoniæ illæ ex Apoſtolica diſciplina & traditione manantes adhibentur, quò & Majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Sunt verba Concilii *Capite V.* Reſp. I. Ex Apoſtolica diſciplina & traditione manâſſe apparatum & choragium Miſſaticum, non agnoverunt Cyprianus, Juſtinus, Tertullianus, qui veteris eccleſiæ euchariſtiam celebrantis ritus commemorantes, nihil tale in uſu fuiſſe docent. Annon myſticæ illæ benedictiones, thymiamata, lumina, veſtes &c. in uſu fuiſſent, ſiquidem eas Apoſtoli præſcripſiſſent? Non agnovit nubes illa teſtium ſupra citatorum, qui ὁμοψήφως ſimplicitatem primi Chriſtianiſmi in peragendo hoc Sacro decantant.

Imò

Imò ipſe Apoſtolus Paulus Concilii gloriationem retundit 1.Cor.XI. 23. ubi non aliud ſe tradidiſſe ait, quàm quod à Domino S. Cœnam inſtituente accepit. Quid autem acceperit, continuò exponit, eadem nempe cum iis,quæ apud Evangeliſtas leguntur. Atque id ipſum ex his Pauli verbis Beſſarion *de Sacram. Euch. tom.6. Bibl. P. p.476.* concluſit. Quid multis? Ipſi Pontificii non tantùm ad Apoſtolicam Miſſam,propter nudam ſimplicitatem, accommodârunt illud Prudentii:

-----Agreſti turbida vultu,
Nuda humeros,intonſa,exerta lacertos;

Sed etiam annotant,quo tempore,& à quibus Pontificibus ſingulæ Miſſæ Ceremoniæ inſtitutæ ſint. 2. Neque etiam Euchariſtiæ Majeſtas alia commendatione indiget,quàm quæ à Chriſto ipſo inſtituta,uſurpata & nobis demandata eſt. Hiſtrioniâ certè Pontificiâ, & externis Sacrificulorum geſticulationibus ſcenicis, Cœna Domini non tam commendatur, quàm profanatur. Ipſa quoque ſigna viſibilia à Chriſto inſtituta & rite religioſéque adminiſtrata, eíque adjunctum verbum, per quæ Spiritus S. efficax eſſe vult,ad fidem & pietatem excitandam, fovendam, confirmandam, & ad rerum abditarum in Euchariſtia contemplationem juvandam, abundè ſufficiunt. Si alia fidei & pietatis incitamenta requirerentur,Chriſtus benigniſſimus Salvator non paſſus eſſet ea in prima Cœna ab Apoſtolis ſibi chariſſimis deſiderari.

Excip. Redino: 1. *Saltem Cyprianus,Tertullianus,Juſtinus Miſſæ apparatum noſtrum, ex ceremoniis ſubſtantiali ejus ritui ſuperadditis conſiſtentem nuſpiam improbarunt; neque in uſu non fuiſſe,teſtati ſunt. Neque Cypriani mens eſt,ſic obſervandam eſſe in calice offerendo Dominicam traditionem,ut Eccleſiæ nefas ſit ceremonias quaſdam ſuperaddere, ſed nihil Dominico præcepto ac inſtitutioni detrahi vult. Nam & ipſe aquæ cum vino mixtionem, quæ ad ſubſtantiam Sacramenti non pertinet, haud improbavit. Tertullianus etiam expanſionis manuum meminit.* 2. *Myſticæ benedictiones, thymiamata, lumina, veſtes ſacræ, Eccleſiæ veteris teſtimonium habent.uti ex Euſebio, Clemente R. Anacleto, Stephano, Synodo Nicæna I. Hieronymo, Chryſoſtomo, aliis conſtat.* 3. *S.Paulus 1.Cor.XI.23.ſic aſſeverat, ſubſtantiam Euchariſtiæ.ſe à Chriſto accepiſſe,ut tamen cætera,cùm venerit,ſe diſpoſiturum ſubjiciat. Hæc diſponendi poteſtas cum S.Paulo non expiravit,ſed in Eccleſia perpetim manet.* 3. *Beſſarion loc.cit. demonſtrat equidem, Euchariſtiæ confectionem ſolis Chriſti verbis peragi,eò quòd S.Paulus hujus Sacramenti ſubſtantiam tradens,non aliud,quo myſterium illud perficeretur, tradiderit. Concludit tamen, poſtea Clementem,ſive Jacobum, ſive alium plura ad ornatum addidiſſe.* 4. *Eccleſia perſecutione preſſa, ob egeſtatem ſimplicitati in vaſis,veſtibus &c. ſtuduit. At piorum dotationibus ad ſtatum locupletiorem provecta,in illa antiqua nuditate & ſimplicitate non perſiſtere, ſed potiùs divitiis ſuis ad ornatum religionis uti debuit.* 5. *Inſtitutio Chriſti ſecundum ſe commendatione alia non indiget: quoad nos tamen indiget iis myſticarum formarum demonſtrationibus, per quas, seu viſibilia religionis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contem-*

plationem fidelium mentes excitantur. Quomodo etiam vos Euchariſtiæ inſtitutionem non nudis Chriſti verbis, ſed variis ſymbolis, figuris, ſimilitudinibus populo è cathedra commendatis. Ibid. pag. 330—334. Reſp. 1. Certè Miſſaticas veſtras cerimonias S. Patres illi nec improbarunt uſpiam, nec ævo ſuo in uſu non fuiſſe teſtati ſunt. Quomodo enim rem non exiſtentem, ſibique prorſus incognitam disertè improbare, vel in uſu eam non eſſe teſtari poterant? Nimiùm profectò deliras, & cauſam deploratam prodis. Cùm Patres illi Eccleſiæ ſuæ Euchariſtiam celebrantis ritus dedita opera commemoráverint, omiſſuri certè non erant choragium illud veſtrum Miſſaticum, ſi in uſu fuiſſet, & ab Apoſtolica traditione manaſſet. Neque enim hic quæſtio eſt, an Eccleſiæ liceat ritus quosdam εὐταξίας ἕνεκα inſtituere, (ad quem cardinem ineptè quæſtionem revocas) ſed, an Miſſaticus veſter apparatus Apoſtolicæ traditioni acceptus referri debeat, & veteri adeò Eccleſiæ notus fuerit. Fruſtra ergo vini & aquæ mixturam (qualis etiam juxta vos in prima Cœna fuit) & manuum expanſionem (precantium ritum) urges. 2. Teſtimoniis per ſaturam à te cumulatis cùm pridem ſatisfecerim, quid referebat crambem bis coctam reponere? Scilicet farciendæ ſic erant chartæ, ut opus tuum, ſi non nervis ſuis, ſaltem incondita mole ſe cœcis rerum æſtimatoribus probaret. 3. De loco 1. Cor. XI. 34. non ſemel diximus. Si Miſſaticus veſter apparatus illi S. Pauli διατάξει originem debet, cur veteri Eccleſiæ incognitus adeò fuit? Cùmque S. Paulus dicere potuerit, ſe, quod Corinthiis de Euchariſtia tradidit, à Domino accepiſſe: quis demum dicere potuit, ſe velut à S. Paulo acceptum tradere, quod ille apud Corinthios diſpoſuit? Sic enim demum cum ἀσφαλείᾳ quadam de diſpoſitis illis judicari poſſet. Cúmque ceremoniam religioſam eo capite S. Paulus nullam inſtituerit, τὰ λοιπὰ *reliqua* illa ad religioſarum Ceremoniarum Euchariſticarum, nedum Miſſaticarum inſtitutionem referri nullo modo poſſunt. 3. Quid à Clemente aliíſque ad ornatum Euchariſtiæ ſupperadditum dicat Beſſarion, incerta traditione deceptus, parum refert. Satis eſt, quòd confitetur diſertis verbis, S. Paulum *SOLA illa accepiſſe*, & *illa* SOLA *Apoſtolos facere vidiſſe*, quæ in Epiſtola ad Corinthios tradidit. Cœtera incerta eſſe, vel ipſe Beſſarion innuit, dum nullum additionum illarum certum authorem edit, adeóque rem in ambiguo relinquit, dicens, *ſive Clemens, ſive Jacobus, ſive alius* QUICUNQUE *illa addiderit*. Imò incerta illa & ambigua de additis Apoſtolicæ Liturgiæ ſive à Jacobo, ſive à Clemente, ſive ab alio ejuſdem ævi viro, cum iis inſuper, quæ ex illis temporibus ſuperſunt, non obſcurè pugnant. Quippe S. Patres Apoſtolis proximi nihil eorum memorant, & non alia fere memorant, quàm quæ & Chriſtus feciſſe in Evangelio, & S. Paulus in Epiſtola ad Corinthios tradidiſſe legitur. Sanè Cyprianus Ep. 63. ad Cæcil. graviter monet, *ad radicem* atque *originem traditionis Dominicæ revertendum, ſic ut aliud non fiat à nobis, quàm quod pro nobis prior Dominus fecerit. Non obſervari à nobis, quod mandatum eſt, niſi eadem, quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus.* &c. 4. Non ergo ob paupertatem & perſecutiones Eccleſia vetus ſimplicitati piæ ſtuduit, ſed ob religionem inſtitutionis Chriſti, à qua etiam locupletior facta, deflectere non debuit, quicquid tu ſimplicitatem illam *nuditatis* nomine inſectari non reformides. Alius divitiarum uſus eſt, nempe ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς &c. 1. Tim. VI. 17. 18. non Chriſti inſtituta ſanctiſſima & ſimpliciſſima interpolare, & mundano ſplendore ac fumo implere, ut ſic placeant illis, quibus mundus, & quæ in mundo ſunt, placent. Fucus & ornamenta ac deliciæ non honeſtam matronam decent, ſed Meretrici potiùs conveniunt. 5. Denique ineptè inſtitutionem Chriſti *in ſe*, & *quoad nos* diſtinguis, cùm omnis ſit *quoad nos*. Nam ritus Chriſtus inſtituit propter nos, ut co-

rum beneficio in notitiam myſteriorum Divinorum proveheremur. An ergo Chriſtus vel non potuit, vel noluit illos tales inſtituere, ut ad notitiam illam conciliandam ſufficerent? Alterutrum ſtatuere, impium eſt. Neque nos myſterium Euchariſtiæ aliunde, quàm ex Dei verbo explicamus: ſaltem ea explicantes nova ſigna, novos ritus myſticos & ſignificativos nulli comminiſcimur.

OBIECT. II. *Eccleſia poteſtatem habet in Sacramentorum confectione & adminiſtratione decernere ritus accidentales ædificationi fidelium & Dei cultui congruos. At ceremoniæ circa confectionem & adminiſtrationem Sacræ Euchariſtiæ in Eccleſia Romana ſub Miſſæ ſacrificio adhiberi ſolitæ, & ex poteſtate illa Eccleſiæ Divinitus traditæ, ipſisque Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus Epiſcopis Romanis definitæ tales ſunt.- Ergo.* Aug.Reding, *pag.*538. Reſp. 1. Poteſtatem accepit eccleſia determinandi ea, quæ ad ordinem & decorum præſcripti cultus Divini cuſtodiendum requiruntur. At huc *ritus ſignificativi & myſtici*, uti appellantur, qui originem fere traxerunt ab imitatione gentilium πλαστῶν & geſticulationum, vel à Judæis, nedum Ceremoniarum Miſſalium, quibus eſſentia & nucleus Sacramenti obſcuratur & intercipitur, quæque ſuperſtitione & impietate magnam partem refertæ ſunt, chaos minimè pertinet. Saltem pietas, religio, cultus, confeſſio, ædificatio ſine illis conſiſtere poteſt. Neque etiam poteſtas eccleſiæ conceſſa eſt ἐξουσία ſeu θέλημα κυριεῦον καὶ βραβεῦον, quod prohibetur Col.II.18. alibíque paſſim. 2. De Apoſtolis & primis eccleſiæ Chriſtianæ Epiſcopis ſuperiùs diximus. Fuſiùs etiam argumento huic ſupra reſpondimus.

Excip. Reding: *Ex 1.Cor.XI.34. 2.Cor.XIII.10. Hebr.XI.17. liquet, S.Paulo Apoſtolicam poteſtatem datam eſſe indefinitè ordinandi ea, quæ faciunt ad ædificationem fidelis populi; & neceſſarium eſſe in conſcientia præpoſitis ſic ordinantibus obedire. Quæ poteſtas non ad extrinſecum duntaxat & materialem ordinem, ſed ad hujus præcipuè formulam myſticam religioni ac pietati congruam, & Divinorum myſteriorum repræſentativam exhibitionem pertinet.* Ibid.pag.334.335. Reſp. Quæ poteſtas S.Paulo competiit, non ilico Papæ competit. Ipſe enim una cum aliis Apoſtolis Divino Spiritu omne conſilium Dei Eccleſiæ expoſuit, ut poſt eos aliis myſteriis revelandis & explicandis, adeòque *formali, myſtica myſteriorum Divinorum repræſentatione* alia, nedum diverſa, & ſubinde contraria, opus Eccleſia neutiquam habeat. Sed & obedientia præpoſitis debetur, verbum & mandatum Dei prædicantibus, non nova myſteria depromentibus, uti non ſemel jam comprobavimus.

OBIECT. III. *Si decuit, ut Sacerdotes ad Sacrificia antiquæ legis celebranda incederent ſpecialibus ornamentis ac veſtibus, uti ex Exod.XXVIII.3. & 40. liquet: utique magis jam decet Sacrificium Euchariſticum illis longè ſublimius. Unde ob eandem rationem tum veſtium, Sacrarum & ornamentorum, tum vaſorum argenteorum & aureorum, tum luminarium uſum vel exemplo, vel lege ac definitione aliqua quo-*

vis tempore probârunt Johannes Evangeliſta apud Euſebium Hiſtor. Eccleſ. lib. V. 24. *Clemens Romanus Can. Apoſt.* 82. *Anacletus, Sixtus I. Stephanus I. Synodus Nicena Can.* 63. *Concilium Carthag. IV. cap.* 41. *& Can.* 6. *Tertullianus, Baſilius, Damaſus &c.* Aug. Reding *pag.* 538. 539. Reſp. 1. Ante omnia probandum incumbebat Adverſario, Chriſtum pro abrogatis Moſaicis indumenta illa ſacra, allegorica & Pontificalia, in quibus illi magnificè incedunt, adhibuiſſe, conſecrâſſe, benedixiſſe, inſtituiſſe, neque ſimpliciter talia apud antiquos memorari, ſed *ut ab Apoſtolis tradita*, quod Tridentini pertendunt, adeóque religiosè obſervanda. Sanè Johannes Cap. XIII. 4. 12. Chriſtum veſtimenta quotidiana, quæ pedes diſcipulorum loturus poſuerat, perfecto illo officio recepiſſe docet. Proinde in iis ipſis veſtimentis pani & vino benedixit, eáque benedicta Apoſtolis diſtribuit. Neque etiam vel Paulus vel ullus alius Apoſtolus ullum de Sacris veſtibus, vaſis &c. vel conſecrandis peculiari ritu, vel ad Euchariſtiam celebrandam aſſumendis verbum fecit. Horum exemplum nobis Ariadnei fili vicem præſtat. 2. Lex Moſis ad obeundum Sacerdotium certa equidem veſtimenta præſcripſit. Cæterùm cùm eandem legem Chriſtus adventu ſuo antiquaverit, quid illa ampliùs ad Miſſalia veſtimenta ſacra & allegorica attinent? Argumentum *à majore*, hic minimè quadrat. Alioquin tota Levitica νομοθεσία in integrum reſtituenda foret. Et quis tandem animum inducere poteſt, ut credat, Apoſtolos diſcrimen ciborum Judaicum adeò vehementer impugnâſſe, veſtimentorum autem Sacerdotalium ritus ac differentiam reliquiſſe? 3. Neque vel Redingius, vel quiſquam alius fidem idoneam facere poterit, ejus, quod præcipuum κρινόμενον eſt, nimirum, ut nunc, ita olim & quidem Apoſtolis authoribus (nam *Apoſtolicam traditionem* crepant Tridentini) etiam ſolenne fuiſſe Euchariſtiam ritè, non aliter celebrari, quàm à Sacerdotibus *amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola & caſula* veſtitis, & ejuſmodi quidem veſtimentis, quæ ab Epiſcopo certo ritu conſecrata eſſent, ut eam benedictionem conſequantur, *quò his induti ab omnibus tentationibus malignorum Spirituum muniti eſſe mereantur*, & qui his induti non eſſent, Miſſam mancam conficerent, & mortalis peccati rei haberentur. Hoc enim propriè eſt τὸ ζητούμενον. Valafridus *de Reb. Eccleſ. Cap.* 24. ita hac de re ſcribit: *Veſtes etiam Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, aucta ſunt ornatum. Nam primis temporibus COMMUNI indumento veſtiti agebant miſſas. Sicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur.* Et quem paulò in hiſtoria verſatiorem fugit, ſingulorum ferè veſtimentorum & vaſorum Sacrorum originem remotioribus authoribus aſſignari? Ita cali-

lices & patinas initio ligneas fuiſſe, teſtari poteſt Bonifacius Martyr & Epiſcopus. Et de Exuperio habet Hieronymus *ad Ruſticum*, eum corpus Domini *in caniſtro vimineo* & ſanguinem *in vitro* portâſſe. Cúmque aureorum & argenteorum vaſorum luxus eccleſiam invaſiſſet, graviter is à Patribus, Hieronymo l. cit. Chryſoſtomo *homil.* 51. *in Matth.* Ambroſio L. II. de Offic. c. 28. reprehenſus eſt. Notáque eſt vox Bonifacii: *Cùm aurei Sacerdotes fuiſſent, ligneos calices fuiſſe: nunc aureos eſſe calices, cùm lignei ſint Sacerdotes.* Conſulat, cui volupe eſt, τὸν πάνυ Hoſpinianum noſtrum *Hiſt. Sacram. lib. III. & lib. I. de Templis*, aliósque, qui id argumenti ex profeſſo diſcutiunt: 4. Multa heic ex Bellarmino citat Redingius, non tam ut veritati litet, quàm ut propoſita illa farragine fumum lectori venditet, & caſtæ veritatis profeſſores exactoris inſtar Ægyptiaci fatiget, & obruat. Ne tamen ejus fraus non pelluceat, ſaltem præcipuum illud de Johanne ventilare non pigebit. De Johanne Apoſtolo narrat Polycrates apud Euſebium *Hiſtor. Eccleſ. lib. V. cap.* 24. Ὅτι ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκὼς, *quod fuerit ſummus Sacerdos, & πέταλον Pontificale geſſerit.* Ita videlicet Ruffinus tranſtulit. Hinc igitur *mitram* Epiſcopalem Sacrificuli derivant. Eſt autem πέταλον Hebræorum ציץ Exod. XXVIII. 36. quod Vulgatus *laminam* reddit. Quid quæſo laminæ, bracteæ commune cum Epiſcopali mitra? Polycrates igitur alluſione ad Moſaicam Hierarchiam, allegorico ſermone innuit, Johannem ſummâ fuiſſe cum cæteris Apoſtolis inter Chriſti Miniſtros dignitate, qua nulla cujuſquam Miniſtri in eccleſia eſſet ſuperior: adeóque non gregarium, ſed inter præcipuos eccleſiæ miniſtros eminuiſſe. Certè laminam auream fronte geſtare, uti docti quidam viri ad literam interpretantur, non conveniebat Apoſtolis, qui cum Petro auri & argenti copiam ejerabant Act. III. 2. Quòd ſi talem geſtavit, id factum eſt haud dubiè ex συγκαταβάσει, propter Judæos, quibus ſe accommodâſſe Apoſtolos notum eſt. Cætera ad compendium ponimus, & lectorem, ac inprimis Adverſarium amandamus ad Cl. Dallei *librum* 8. *de Cultibus Religioſis Latinorum*, ubi veterum teſtimonia circa hoc argumentum fusè & accuratè expendit. Ubi porro Adverſarius *per extenſum & diſtinctè*, uti lepidè promittit, teſtimonia illa adduxerit, nacti otium reſpondere etiam nos *per extenſum & diſtinctè* parati ſumus.

EXCIP. REDING: 1. *Non Chriſti uſus & immediata inſtitutio, ſed poteſtas Divinitus conceſſa ad decernendos ritus ordini externo inſervientes (ad quos leges de veſtitu Sacerdotum referuntur) requiritur.* 2. *S. Pauli reliqua diſponendi poteſtas hodie eſt penes Eccleſiam, quæ ritus veſtiarios decernens, & myſteria iiſdem repræſentans Apoſtolica cenſeri debet.* 3. *Quam poteſtatem in decernendis ritibus accidentariis in V. T. Deus exercuit, eandem Eccleſiæ N. T. reliquit. Cúmque Eccleſiæ poteſtatem ejuſmodi conceſſam eſſe, indefi-*

niſi agnoſcas, turpiter tibi contradicis, dum eam circa particularem veſtium & ſacrorum vaſorum determinationem oppugnas. 4. In lege Moſis diſtinguendum eſt inter illud, quod erat Ceremoniale antiquo Teſtamento proprium, & quod erat morale virtutis religionis. Illud abrogatum eſt. Hoc omni tempore manet. Cùm ergo N. T. ſubſtantialis cultus religioſus longè ſit altioris ordinis, quàm V. T. ad hujus verò cultum religioſum majore cum ſplendore peragendum adhibita fuerint ſacrarum veſtium & vaſorum ornamenta; atque inſuper Eccleſiam N. T. poteſtatem habere fateamini ritus decernendi ordinis gratiâ: qua jam fronte impugnas veſtes & vaſa ſacra, ex religionis longè decentiori ratione ad cultus Divini decorum & ordinem per legitimam poteſtatem determinata? Par ratio eſt diſcriminis ciborum, quod licet formaliter, quoad ceremonialem ſignificationem V. T. propriam ſublatum ſit; tamen quoad virtutis Religionis Divino legis Chriſtianæ cultui congruam rationem, quatenus huic conducibile foret ciborum diſcrimen, poſſet æquè per Eccleſiam, ob poteſtatem rituum determinandorum eidem, uti fatemini ipſi, conceſſam id definiri. 5. Sicut ipſe Spiritus S. nihil ſub ſole novum pronunciat, antiquitati attribuens omne id, quod vel in ſua ſpecie, vel in ſua origine antiquum erat: Sic novæ cenſeri non debent ceremoniæ veſtium & vaſorum ſacrorum, quæ vel in ſpecifica poteſtate, per quam inſtitutæ ſunt, ad ipſosmet referuntur Apoſtolos, vel ab his quoad aliquam ſpeciem & ſimilitudinem; adeòque non tam materialiter, quàm formaliter, quoad cultus Divini, ad quem ordinantur, ſplendorem, myſticámque religionis virtuti congruam rationem ſpectata, originem trahunt. Sed præterea univerſa indumenta, quibus nunc in Miſſa utimur, enumerant, & ſignificationes eorum explicant Innocentius III. Rupertus, Bonaventura, Walafridus Strabo, Amalarius, Alcuinus &c. quorum quidam ante annos octingentos floruerunt. Quin Julius Pomerius ante annos nongentos in vita S. Hildefonſi, ab ipſa ſanctiſſima virgine de Cœlo allatam veſtem Sacerdotalem, ac S. Hildefonſo donatam, qua in Miſſa uteretur, memorat. Et Gregorius Papa ante annos mille miſit in Britanniam præter ſacra vaſa, & reliquias Sanctorum, etiam veſtimenta Sacerdotalia, teſte Diacono in vita ejus cap. 37. Hieronymus quoque lib. 1. contra Pelag. ſcribit Epiſcopos & Presbyteros in Miſſa candidis veſtibus uti. Idem Chryſoſtomus homil. 83. in Matth. teſtatur. Concilium Carthaginenſe IV. can. 41. prohibet, ne Diaconi utantur Alba niſi in ſacro Miniſterio. Denique Author quæſt. V. & N. T. q. 46. ſcribit Diaconos uti ſolere Dalmaticis. 6. Ambroſius de Offic. lib. II. 24. varia pretioſa pro ſacris miniſteriis initiata refert, eáque non initiatis præfert. Quomodo initiari aliter quàm Eccleſiæ precibus potuerunt? Etiam Chryſoſtomus homil. 51. in Matth. ſic negligentiam in pauperum egeſtate pretioſorum etiam Eccleſiæ vaſorum erogationibus ſublevanda reprehendit, ut tamen diſertè teſtetur, ſe non vetare talium vaſorum oblationem, quia & vaſa Deus ſuſcipiat. Hieronymus nihil eorum, quæ citas, habet. Bonifacius verò dicterio illo, ſuo jam ævo, aureos calices in uſu fuiſſe confirmat, neque eos improbat, ſed negligentiam tantùm Sacerdotum reprehendit. Neque Apoſtoli vetabant habere aurum & argentum, ſed omnia communia habebant, & pretium etiam agrorum venditorum ad Apoſtolorum deponebatur pedes. Et ſi auri & argenti copiam ejerabant, jam ergo religioſam paupertatem profitebantur. 7. Polycrates utrumque conjungit, & ſummum B. Johannis Sacerdotium, & inſignia ejusdem, laminam auream. Et quomodo id propter Judæos feciſſet, quod ſub formulitate V. T. propria, quæ jam tum ceſſabat, ſine ſuperſtitione facere non potuiſſet? Ibid. pag. 335-338. Reſp. 1. Non de qualibuscunque ritibus, ordini & decoro inſervientibus, ſed de myſticis, ſignificantibus, ſanctitate quadam per initiationem pollentibus, neceſſariis quæſtio eſt. Talium inſti-

inſtitutionem uſpiam Eccleſiæ conceſſam vel demandatam eſſe, probare non potes. Sicut Eccleſia myſteria, cultum, religionem, ſanctitatem non conſtituit, ita nec ritus, quibus talia inſunt. Solus ergo Deus, ſolus Chriſtus horum author eſſe poteſt. 2. Liberaliter profectò nimis Apoſtolica illa ordinatione uteris, dum ad *τὰ λοιπὰ reliqua* illa, quæ apud Corinthios diſpoſuit, refers quicquid ſuperſtitio in cultum veſtrum invexit. Proba ergo, *reliqua* illa fuiſſe ceremonias veſtras, quibus *myſterii, ſanctitatis, cultus, neceſſitatis, meriti* rationem tribuitis. Et ſi de S. Paulo id demonſtrare non potes, numquid ergo majorem poteſtatem Papæ tribuere auſis, quàm qualis olim S. Paulo, immediatè divinitus inſpirato, competiit? 3. Quin impietate non caret aſſertio tua, quòd Eccleſia, hoc eſt, Papa veſter eandem poteſtatem habeat, quam olim in V. T. Deus, inſtituens ritus, exercuit. Hoc enim eſt Papam convertere in Deum, dum Divinum ei jus communicatur. Inſtituere enim ceremonias neceſſarias, à nulla poteſtate humana mutabiles, ſanctitatem eximiam ſingulari initiatione obtinentes, myſticos & myſteria repræſentantes, ſolius Dei eſt. Nec quicquam tale Eccleſiæ communicatum eſſe, probare potes. Et ſi communicatum eſt, quid vetat, quò minùs univerſum cultum Leviticum illa reſtituere poſſit jure? Reſtituit tamen Papa, ſub alio ſchemate, cujus minimus digitus gravior eſt, quàm fuerunt lumbi Moſis. Non enim ſatis habuit carnalem Judaicum cultum reſtituere. Reſtituit etiam Ethnicas ceremonias, ad quas Sacerdotum vertices deradendi conſuetudo, cereos accendendi cerimonia, pingendi fingendique imagines Divorum ritus, incenſandi imagines, atque ad eas cereos apponendi aſſiduitas, univerſus imaginum cultus, aliáque à Moſe vetita potiùs, quàm præſcripta, referuntur. 4. Quod ipſemet Tu de Judaico ſaltem cultu non diſſimulas obtentu *cultus religioſi N. T. qui altioris ordinis ſit, quàm cultus religioſus V. T.* Quaſi videlicet vel diverſa eſſet religioſi cultus in utroque fœdere ſubſtantia, diverſus religionis, pietatis, promiſſionis, gratiæ nucleus: vel prærogativa cultus N. T. in jugo & σκληραγωγίᾳ ceremoniarum conſiſteret, demta duntaxat, vel mutata, uti Redingius nugatur, eorum *formalitate*. Etenim Novi Teſtamenti πλεονεκτήματα Deus ipſe Jerem. XXXI. 31. &c. & ex eodem S. Paulus repetens Hebr. VIII. 10. 11. &c. explicat. Nullius verò ibi ceremoniarum myſticarum σκληραγωγίας meminit. Quin potiùs promittit ibi Deus, ſe velle fidelibus N. T. legem ſuam inſcribere cordibus eorum, adeò ut nemo ampliùs proximum ſuum, vel fratrem ſuam docturus ſit notitiam Domini, per ejuſmodi videlicet typos, figuras, ceremonias, quibus myſterium nondum plenè patefactum in V. T. adumbrari, ſignificari, repræſentari ex Dei inſtituto debuit. Omnes ergo impudentiæ numeros imples, cùm aſſerere non dubitas, poſſe Eccleſiam N. T. eadem poteſtate nixam etiam Judaicum ciborum diſcrimen reſtituere. Sed reſtituiſtis tamen, ſi non in communi victu, ſaltem in jejuniis veſtris hypocriticis. Sic vos declarare immunda, impura poteſtis, quæ Deus munda & pura declaravit. Tali Numine, Papa veſtro gaudetis! 5. Sed bella profectò ratio tua eſt. Nihil ſub Sole novum eſſe, pronuntiavit Solomon. Ergo Papæ cultus, & Papales ceremoniæ novæ eſſe non poſſunt. O jecur Theologicum? Atqui ſic nos etiam Novatorum numero eximis; quia eadem ratione religio noſtra nova eſſe non poterit. Sed vel *poteſtas* antiqua Eccleſiæ conceſſa: vel *ſpecies & ſimilitudo* quædam ceremoniarum Miſſaticarum, religioni & cultui N. T. ſplendorem afferentium, antiquitatem iiſdem conciliat. Mira iterum ratio, quæ ſi recipitur, quælibet noviſſima ceremonia ab Abbate vel Ordinario introducta (uti ſanè ex veſtris quiritantes audivi, inventionis ceremoniarum novarum nullum in Eccleſia veſtra finem eſſe, & innovari

apud

apud vos indies cultus externi faciem) antiquiſſima cenſeri debet. Sed præſtigiis meris illudis. Nam nec poteſtatem talem,quali in cumulandis cerimoniis veſtris utimini, probaſti: nec novum eſſe deſinit,quod quacunque poteſtate noviter inſtituitur: nec ad Apoſtolos authores referri poteſt,quod generali poteſtate à Chriſto Eccleſiæ data non ab Apoſtolis, ſed Eccleſia pluribus ſeculis ab iis diſtante ,determinatur: nec ſpecies & ſimilitudo cum veteribus ceremoniis vetuſtatem iiſdem conciliat: nec denique ſplendor & ornatus cultus ſimilitudinem quandam eiuſmodi efficit. Satis enim cultus, religio, Sacramenta N. T. ſplendoris & Majeſtatis habent , ut eum à fucato illo adminiſtrantium ſplendore emendicare opus non habeant. Simplicitate,qualem Chriſtus & Apoſtoli adhibuerunt,deſtituta,majeſtatem perdunt. Nulla ergo hic *ſpecies* & *ſimilitudo* obtinet,quia abſque omni externo ſplendore cultus N.T.exerceri poteſt,imò exemplo Chriſti,Apoſtolorum & primævæ Eccleſiæ, debet. Teſtem de veſtibus Valafridum Strabonem *de Reb.Eccl.cap.24.* citavimus.cujus locum integrum repræſentabimus: *Primis temporibus communi veſtimento veſtiti Miſſas agebant,ſicut hactenus quidam Orientalium facere perhibentur. Stephanus autem III. conſtituit Sacerdotes & Levitas veſtibus ſacratis in uſu quotidiano non uti,ſed in Eccleſia tantùm. Statutum eſt autem Concilio Bracarenſi,ne Sacerdos ſine Oratio celebret Miſſam. Addiderunt in veſtibus ſacris alii alia,vel ad imitationem eorum, quibus veteres utebantur Sacerdotes,vel ad myſticæ ſignificationis expreſſionem.* Nihil ad teſtimonium hoc reſpondes. Et res ipſa loquitur. Ab initio enim plurimi Chriſtiani in puritatis & candoris teſtimonium albis veſtibus induebantur. Clemens Alex. *Pædag. lib. II.* 10. *&* *III* 11. omnes Chriſtianos,ut talibus veſtiantur,hortatur. Tandem Sacerdotes ab aliis hoc habitu diſtinguebantur. Hinc Chryſoſtomus à te citatus *in Matth. homil.43.* ambulantium *in tunicis albis* meminit. quamvis id de populo Chriſtiano communiter etiam intelligi poſſit. Similia habet Hieronymus *loc.cit.* Id autem omne à Catholicis initio abſque ſuperſtitione,neceſſitatis,ſanctitatis,myſterii opinione,magnáque varietate fiebat. Quin affectantes hic ſingularitatem quandam repreſſos eſſe conſtat à ſanioribus. Quomodo Cœleſtinus I. Galliæ Epiſcopis ſcribens *Epiſt.2. ad Epiſc.Galliæ cap.1.* ſic ſcribit: *Diſcernendi à plebe vel cæteris ſumus doctrina,non veſte; converſatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. Nam ſi ſtudere incipiamus novitati, traditum nobis à Patribus ordinem calcabimus, ut locum ſupervacuis ſuperſtitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere. Docendi enim potiùs ſunt,quàm illudendi. Nec imponendum eſt eorum oculis,ſed mentibus infundenda præcepta ſunt.* Quid hodie aliud agitur,quàm ut oculi ſpectaculis paſcantur,& mundus hac habitus varietate decipiatur. cujus ridiculæ ſignificationes à Biele, Durando,aliis narratæ facilè cuivis perſuaderent, omnia religionis myſteria in ſcenicos luſus converti poſſe,ut theatro potiùs ſerviant,quàm religioſè credantur & adorentur. Sed Innocentium III. Rupertum,Bonaventuram,omnia indumenta,quibus nunc Miſſatici utuntur,exponentes obiicis. Hi ſcilicet idonei teſtes ſunt *antiquiſſimi Eccleſiæ uſus*,& quod Tridentini ajunt, *Apoſtolicæ traditionis!* Homines undecimo & duodecimo Seculo haud antiquiores. Quomodo verò ex prima, Apoſtolica inprimis antiquitate,de qua tota quæſtio eſt ,probabis ſex illas partes veſtimentorum omnibus Sacerdotibus officium celebrantibus communium,quibus ſecundum Papam Innocentium eorum perfectio indicatur, *quia ſexto die Deus perfecit Cœlum & terram* itémque novem partes,quibus Epiſcopi Sacerdotibus præcellunt , *quia ſpirituales ſunt , ut novem ordines Angelorum:* quodque novem hæ cum ſex iſtis conjunctæ faciant quindecim, *ut quindecim virtutum gradus ipſo numero ſignificent,quas per quindecim cantica graduum Pſal-*

quas diſtinxit. Hunc veſtimentorum numerum; hæc numeri aliâque myſteria ex cano & ſana antiquitate demonſtrata dare debueras. Nihil ad hanc rem facit vel veſtis Sacerdotalis Hildefonſo Cœlitus Miſſa, ſi vera Juliani (non Julii) Pomerii, uti Tu appellas, ſed Toletani narratio eſt (nam veſtimentum quodpiam Sacerdotes Hildefonſi tempore, hoc eſt, Seculo ſeptimo adulto, proprium habuiſſe, cui dubium ?) vel veſtimenta Sacerdotalia & clericalia à Gregorio M. in Britanniam Seculo ſexto præcipite miſſa (neque enim ſic inſanit quiſquam, ut putet, Sacerdotes & Clericos vel nudos, vel in veſte nulla à communi & vulgari diſcrimine diſtincta ea ætate ſacra celebraſſe) neque albæ veſtes Epiſcoporum & Presbyterorum Hieronymi & Chryſoſtomi (de quibus ſupra, quanquam ne dicunt quidem, eos ex more vel lege Eccleſiæ, adeóque neceſſariò candidis uſos eſſe) vel Canon ille Concilii Carthaginenſis IV. *ut Diaconus tempore oblationis tantùm vel, lectionis alba utatur* (non enim de Diaconi, ſed de Sacerdotis veſte, & quidem ad ſacrum faciendum neceſſariò adhibenda quærimus) nec denique Dalmaticæ, quarum uſum Diaconis Sylveſter Papa injunxiſſe fertur ; (quid enim hoc ad veſtimenta Miſſalia ſex Presbyterorum, & quindecim Epiſcoporum, quæ ſine peccato intermitti non poſſe, & myſteriis ac ſanctitate ſingulari pollere definitis? Imò vel hinc patet, novum eſſe, & poſt Sylveſtri demum tempora inſtitutum, ut Epiſcopus ſacra faciens Dalmaticam geſtet.) Tam profectò difficile eſt has quindecim habitus ſacrati in veteribus Epiſcopis partes probare, quàm arduum, quindecim virtutum gradus, quos veſtium totidem numero ſignificari Innocentius decrevit, in hodiernis Epiſcopis oſtendere. Denique quicquid de antiquitate veſtium fiat, hoc unum à te, Redingi, poſtulo, mihi demonſtres, à Jeſu Chriſto, alio quam ordinario veſtitu induto, Euchariſtiam inſtitutam, celebratam & adminiſtratam fuiſſe. Hoc cùm firmis teſtimoniis evinceris veſtium mutationem nobis perſuadebis: ſecus, aera verberabis. 6. Ambroſius *de Offic. lib II. 28.* ea habet, quæ vaſorum veſtrorum luxum & ſplendorem egregiè retundunt. Inter alia ſic ille: *Aurum Sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur.* De Laurentio addit, *cùm quærerentur theſauri Eccleſiæ, promiſiſſe, ſe demonſtraturum. Sequenti die pauperes duxiſſe, & dixiſſe: Hi ſunt theſauri Eccleſiæ. Et verè, inquit, theſauri, in quibus Chriſti fides eſt.* Vos hodie aurea vaſa, ceu neceſſaria, legibus ad cultum exigitis, & ligneis utentes perſtringitis, damnatis (nam *Decr. de Conſecr. d. 1, c. 45. Ut calix.* ſic ſancitur: *Nullus de vitro aut ligneo calice præſumat Miſſam cantare*, cùm tamen vetuſtioribus tales in uſu fuiſſe, negare non poſſitis;) & quod pejus, & Ambroſio repugnantius eſt, viduas ac pupillos ſpoliatis, ut idola veſtiatis: pauperes frigore ac fame mori ſinitis, ut ea, quæ nec bona nec mala ſentiunt, magnificè ornentur. Templa viva negliguntur, cùm aurum & argentum in parietibus, vaſis reſplendent. Sed vaſa, inquis, *non initiata* ab *initiatis* ibidem diſtinguit. Sic eſt. Sed *initiata* illa Auguſtinus *in Pſal. 113.* definit, *quæ ipſa Sacramentorum miniſterio conſecrata, ſancta dicuntur.* Initiatio igitur & conſecratio ſimplex eſt ad Sacramentorum miniſterium per eorundem uſum deputatiò, non per verba quædam muſſitata & unguenta ſanctificatio. Neque enim demonſtrare poteris, vel Chriſtum more veſtro calice oleo inuncto, aut aqua aſperſo, uſum eſſe; vel Ambroſii tempore Epiſcopum erecto corpore, mitra ſua calici benedixiſſe, poſteáque dextro pollice in Chriſma intincto, ab uno calicis labro ad alterum, crucis figuram pinxiſſe, totum interius inunxiſſe, tandémque à Sacerdote panis micis, paulò poſt igni aut reliquario injectis, oleum abſterſum fuiſſe, vel ab Ambroſio eodem creditum fuiſſe, *quòd calix innunctus ſepul-*

chrum corporis & ſanguinis Chriſti perficiat; quódque *calix aureus ſignificet theſauros Sapientiæ in Chriſto abſconditos, argenteus munditiam culpæ, ſtanneus ſimilitudinem culpæ & pœnæ*. quæ novæ conſecrationes & ſpeculationes ſunt à Pontificali Romano *cap. de patin. & cal. conſecrat. p.159.* Durando Speculatore *Rat. lib. I. c.4* & 8. proditæ. Chryſoſtomus non vetat forte uſum vaſorum pretioſorum ſimpliciter, ſed nec commendat tamen magnopere, nedum ut neceſſarium & myſticum exigit. Hieronymi verba quia reperire non potuiſſe te ſcribis, (forte nec inquiſiviſti, cùm loco à me citato apertè obvia ſint!) tibi repræſento. Sic autem ille de Exuperio Tholoſano Epiſcopo *Epiſt. ad Ruſticum* ſcribit: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro: qui avaritiam ejecit è Templo, qui abſque funiculo & increpatione cathedras vendentium columbas, id eſt, dona Spiritus S. menſáſque ſubvertit Mammonæ, ut domus Dei domus vocetur orationis, & non latronum ſpelunca.* Idem *in vita Malachiæ: Poſtquam*, inquit, *Eccleſia Chriſti ad Chriſtianos Principes venit, potentia quidem & divitiis major, ſed virtutibus minor facta eſt.* Bonifacius dicterio illo ſua ætate aureos fuiſſe calices, probat utique: ſed quanti fecerit illorum uſum, ſimul teſtatus eſt. Et noſtris temporibus magis ejus dicterium convenit, quando veteres Sacerdotes, qui Bonifacii tempore extiterunt, cum modernis comparati plus quàm aurei fuerunt, moderni verò minùs quàm lignei ſunt. De Apoſtolis cum Petro Act. III.2. auri & argenti copiam ejerantibus, quid tibi vis? Negaſne, contra aperta Scripturæ verba, S. Petrum ejeraſſe? Vel phraſeos illius uſum non intelligis? Sed auri & argenti copiam eos habuiſſe probas, quia agrorum venditorum pretium ad pedes illorum deponi ſuevit. Quo verò fine deponi ſuevit? An ut in vaſorum luxum impenderent, vel ſibi retinerent, & cum opulentis mundi Principibus paria facerent? Imò verò ut pauperum neceſſitatibus illi ſuccurrerent. Nam *διεδίδοτο ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. Dabatur unicuique juxta indigentiam*, Act. V.35. Nunquam certè efficies, ut Apoſtoli Tibi ſimiles videri poſſint. 7. Johannis *πέταλον*, à Polycrate illi tributum, mitram fuiſſe, quales Epiſcopi geſtant, nondum equidem probaſti, nec probare potes. Parum igitur id omne ad rem tuam facit. Utrumque conjungere Polycratem, & ſummum Sacerdotium, & laminam auream, non nego; neque de hoc quæritur, ſed an ad literam hæc intelligenda non ſint? Certè Johannes nec Judæorum, nec Chriſtianorum Pontifex propriè fuit; ne quidem Sacerdos. quod nomen nunquam ſibi Apoſtoli aptarunt, nedum nomen Pontificis. Cúmque S. Petrus claudo illi, qui eleemoſynam petebat, dixerit: *Aurum & argentum, non habeo*; nunquam lamina illa ſic texiſſet frontem Johannis, quin erubuiſſet. Neque forte Judæi tuliſſent Johannem Pontificalibus inſignibus ſuperbientem, quin potiùs Cœlum terræ miſcuiſſent, quàm ut hanc principis in religione ſui injuriam inultam abire ſinerent. Vel ergo parum vero conſentanea dixit Polycrates, vel allegorico ſenſu à nobis expoſito dixit. Quanquam, ut hoc obiter addam, ſi eo ſenſu acciperetur S. Johannis *πέταλον*, quo vos accipitis, adeóque verè Pontificis more mitram geſtaſſet, non tamen exemplo ejus efficitur, omnes Apoſtolos, nedum omnes Epiſcopos mitram geſtaſſe. Imò quia id nominatim de Johanne ſolo memoratur, contrarium potiùs efficit.

OBIECT. IV. *Ceremonias Miſſæ, quæ in actione conſiſtunt, quales ſunt elevatio oculorum ad Cœlum, inclinatio corporis, genuum flexio, lotio manuum, oſculatio altaris & libri, ſignum crucis &c. myſticas, ſeu myſteriorum repræſentativas, in antiqua Orthodoxa*

doxa eccleſia probatas eſſe, conſtat ex Liturgiis, Clemente, Irenæo, Dionyſio Areop. ag. Tertulliano, Cypriano &c. & quidem conformiter S. Literis, uti inſpicienti loca Exod. XVII.11. Pſal.LXII.5. CXL.8. 1. Reg.VIII.22. Dan.VI.10. Matth.XIV.19. Marc.VI.41. &c. patet. Aug. Reding.*p.* 539. Reſp. 1. Tanta eſt actuum Sacerdotis, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Thuriferarii inter miſſificandum varietas & multiplicitas, ut eos vel ſola inſpectio clarè admoneat alieniſſimos eſſe ab ingenio antiquitatis, cujus inſtituta fuerunt ſimpliciſſima, eadémque facilima, nedum ab inſtitutione Chriſti, à qua ſola propriè actus *myſtici & repræſentativi*, quales hoſce faciunt, pendent. Tam multa, tam involuta, tam moroſa ac perplexa Sacerdoti, Diacono, Subdiacono &c. præſcribit ſingularis liber, qui inſcribitur *Ritus celebrandi Miſſam*, ut mirum ſit, reperiri quenquam, qui totam Miſſam plenè perfectéque celebrare valeat. Ex iſta verò immenſa actuum Sacerdotalium & Diaconalium, quos ipſi omnes Sacroſanctos ac myſteriis Cœleſtibus plenos eſſe exiſtimant, Sylva pauciſſimos Bellarminus, eúmque ſecutus Redingius attingunt, cæteros, quorum numerus longè maximus eſt, planè indiſcuſſos prætermittunt. Tam acres tam impigri Miſſæ ſuæ defenſores cur heic non tantùm nihil præſtant, ſed ne conantur quidem? Annon hoc ipſum clamat, eos hujus generis actus ritúſque, quos intactos prætermiſerunt, omni idoneo Scripturæ & antiquitatis teſtimonio prorſus deſtitui? 2. In Dominica Euchariſtiæ inſtitutione & celebratione, nec non ea, quam ſuo tempore in uſu fuiſſe recenſet Juſtinus Martyr *Apol.*2. theatricos illos actus Sacerdotis & miniſtrantium æquè non offendes, ac non in Tigurina noſtra, vel Genevenſi, vel quacunque alia apud Orthodoxos Euchariſtiæ celebratione. Apud Pſeudo-Clementem Juſtino recentiorem *Conſtit. Apoſt.lib.VIII.cap.*15. non aliud auctarium occurrit, quàm Sacerdotis cruce ſignantis, ſed ſe unum & ſemel duntaxat. Ne in Pſeud-Areopagitica quidem, circa Seculi V. exitum, vel VI. initium ſcripta, iſta cernuntur, ſi thus exceperis, quod hîc largiùs quidem adoletur, ſed ſemel, & ab uno ſacerdote, & ſine ullo numeri myſterio, & univerſim ad totum chori ambitum ſuffitu purgandum. Cætera quoque apud diligentiſſimum hunc hierophantam deſiderantur. Longum eſſet ire per ſingulas Græcorum Liturgias, Jacobi, Marci, Petri, Baſilii, Chryſoſtomi nomina præferentes, quas qui cum hodierna Latina contulerit, facilè animadvertet, illarum nullam cum hac convenire. Ab omnibus antiquis abeſt moroſiſſima illa Pontificiorum de patera & calice tractandis diſciplina; abeſt & anxia illa ſacrificuli diligentia, qua pollices & indices vino & aqua poſt conſecrationem & communionem

inſpicit & abſtergit &c.4.Præterea novitios eſſe hos Sacerdotis Miſſalis actus,perſuademus eo etiam indicio,quòd plerunque ad id ipſum ſignificandum fieri videntur,quod Sacerdos loquitur.Id verò elegantiæ genus leve & puerile non aliis olim quàm Gothicis temporibus & ingeniis placuit,à veteribus verò pro vitioſo & inepto repudiatum eſt.5. Denique non ſatis eſt,actus quoſdam ex Scriptura probare,quòd hic facit Adverſarius,citatis nonnullis locis.Illud probandum inprimis,actus illos tanquam *myſticos* & *repræſentativos* inſtitutos eſſe,& ut in ſacra Synaxi adhibeantur,aut eoſdem ab Apoſtolis & cana antiquitate eadem,qua hodie ſacrificuli ſolent, religione uſurpatos eſſe. Ad has verò lineas decurrendum fuerat.

Excip. Redino: 1. *Univerſum Ceremoniarum Miſſalium in actione conſiſtentium genus aperta Scripturæ,Liturgiarum veterum & antiquitatis teſtimonia habet. 2. Ab antiquitate Apoſtolica alienum haud quaquam eſt,quod etſi materialiter ſpectatum Apoſtolorum tempore non extitit, quoad ſpeciem tamen vel authoritatem decernendi ab Apoſtolis manantem,ad eoſdem referri poteſt.Tales eſſe ritus Miſſaticos,ſupra oſtendimus.Neque vel multiplicitas obſtat vel varietas, captu nec impoſſibilis nec difficilis iis, qui in ſortem Miniſterii Divini vocati huic potiùs, quàm uxoriis negotiis ſe impendunt. 3. Licet ſolus Chriſtus ſigna myſtica, gratiæ ſupernaturalis cauſſativa inſtituere poſſit: Eccleſia tamen æquè conſtituere poteſt ſigna,quibus mens fidelium ad contemplanda & applicanda myſteria elevetur; atque verbo,prædicatione,aliiſque modis ſimiliter mentes excitat. 4. Juſtini teſtimonium negativum nihil probat. inprimis cùm apologiæ ab eo contextæ ratio non exegerit omnium & ſingularum ceremoniarum enarrationem. Meminit tamen ille oſculi ſub Miſſæ ſacrificio myſterioſè exhiberi ſoliti, aquæ cum vino conſecrandæ mixtionis, collectæ & lectionis ex S.Scriptura ſub Miſſa fieri conſuetæ,quos ritus nec Chriſtus,nec Apoſtoli inſtituerunt,ſed Eccleſia. Neque Clemens ſolam crucis ſignificationem, ſed Conſtit. Apoſt.cap.5. etiam manuum lotionem, & cap.6.capitis inclinationem, & Epiſcopi benedictionem memorat; quin & Epiſt.2.art.4. de altarium ornatu ſcribens,pallæ, candelabri & veli meminit. Similiter Dionyſius Areopagita Eccl.Hier.cap.3.oſtenſionis Sacramenti ad populum, lotionis manuum,& thymiamatis. 5. An etiam Baptiſmi Sacramentum leve & puerile eſt, & Gothicis temporibus convenit, quia in eo actio baptizandi à Chriſto inſtituta ad id ipſum ſignificandum,quod ejus Sacramenti Miniſter loquitur,accommodatur?* Ibid.pag.338-341.

Reſp.1.Ceremonias in actione conſiſtentes undecim enumeras,elevationem manus; oculorum in Cœlum; corporis inclinationem & genuflexionem; pectoris tunſionem; manuum lotionem; oſcula à Sacerdote altari & libro infixa; ſignum crucis; mixturam aquæ & vini; elevationem panis & vini conſecrandi; oſtentationem hoſtiæ conſecratæ adorandæ; fractionem hoſtiæ ſub ſpecie panis,& commixtionem unius partis cum ſanguine in calice.Has Ceremonias ſeorſim ex Scriptura,Liturgiis,Patribus probare conaris, adductis iis etiam locis, in quibus Sacramenti mentio nulla eſt. Annon eadem methodo uti ſolent Magi, ceremonias & verba ſua quandoque ex ipſis Scripturarum teſtimoniis laceris illis,& à reliquo corpore,ipſóque etiam dicentis ſcopo divulſis,probantes,in quibus nulla tamen mentio eſt ejus operationis verborum, quam illi intendunt? Hoc ergo tibi ex Scripturæ, Liturgiarum, Patrum teſtimoniis probandum incumbit,in Euchariſtia Sacrificium aliquod cum actionum illarum,& quidem myſticarum

rum, repræſentativarum apparatu celebrari debere; & ſine eo poſt Tridentinorum decretum celebrari ampliùs non poſſe. Ad has lineas tibi decurrendum eſſe, jam te monueram: neque decurris tamen, vel decurrere potes. Neque Sacerdotis duntaxat, ſed etiam Diaconi, Subdiaconi, Acoluthi, Thuriferarii inter miſſificandum actus Apoſtolicæ & veteris Eccleſiæ ſuffragiis confirmandi à te fuerunt. 2. Sophiſma tuum, recentiſſimis ritibus veſtris ob ſpeciem & ſimilitudinem, nec non poteſtatem Eccleſiæ conceſſam, antiquitatis Apoſtolicæ larvam induentis, ſupra retudi. Neque ſacrificulis veſtris captum & intelligentiam tot & tam difficilium ceremoniarum invideo. Miror magis, tuo judicio *uxoria negotia*, hoc eſt, honeſtum apud omnes S. Pauli ſententia matrimonium, diſcendis illis obſtare magis, quàm Cleri veſtri vagas libidines, concubinatus, adulteria, & ea ſcelera, quæ apud Chriſtianos nominari non debent. Sacerdotibus piis V.T. non obſtabat matrimonium, quò minùs Judaicos ritus à Moſe præſcriptos intelligerent obiréntque feliciter. Solis Eunuchis N.T. qui Chriſtianos inter primi cenſeri volunt, matrimonium, & quidem ſolum, non omnia eidem oppoſita, impedimento eſt, quò minùs myſteria Papæ intelligere & obire valeant. 3. Signa illa, quibus mentes ad contemplanda, & (NB) applicanda Cœleſtia myſteria elevantur, an gratiæ cauſativa non ſunt: ſi cauſativa gratiæ ſunt ſigna à Chriſto inſtituta, quibus mens pariter ad myſterium redemptionis vera fide contemplandum, & per obſignationem ſaltem, applicandum elevatur? Sed ſignis veſtris, Papæ authoritate introductis, ſumma quæque à vobis tribui, & cœleſtibus myſteriis, quæ ſolus Chriſtus inſtituere & revelare legitimè poteſt, ea à novis myſtagogis veſtris fœcundari, nemo ignorat. Nihil tale humanis ſimilitudinibus, quibus Eccleſiaſtæ nonnunquam verbum Dei liberimé, non ulla lege, declarant, quiſquam ſanus tribuit unquam. 4. De Juſtino ſupra reſpondimus. Fruſtra *oſculum* non in Miſſa, ſed finitis precibus, ab eodem commendatum urges; cùm ritum eorum Orientalium, ab Apoſtolis etiam uſurpatum, uti ex Rom. XVI.15. &c. conſtat, in Miſſa vel poſt eam ipſi vos abrogaveritis. Sed & vinum aqua dilutum ipſe Chriſtus vobis judicibus adhibuit. Collectas & Scripturæ lectionem Apoſtoli mandarunt. Quid hæc ad Miſſales ceremonias? De librorum Clementi R. tributorum νοθείᾳ nemo ampliùs veſtrûm & noſtrûm, qui emunctiorum paulò narium ſit, dubitat. Solus tu, tuíque ſimiles ſiliquis hiſce delectamini, & rerum ignaros paſcitis. Et quid vel cum mimicis veſtris, iiſque crebris manuum lotionibus, lotio illa manuum ſimplex, nullo myſterio, nulla lege indicta: vel capitis inclinatio in honorem Dei, cum veſtra coram crucifixo inclinatione capitis affectata commune habet? Quid denique pallam Epiſtola 2. eidem falſiſſimè tributa, mihi commemoras? Quaſi menſam palla tegere myſticus & neceſſarius Sacramentalis ritus ſit, qui ſolius decori cauſa adhibetur. Denique & Pſeudo-Dionyſii verba de Sacramenti oſtenſione abs te citata *ad Seſſ. XIII. quæſt. VII. Object. 5.* fusè diſcuſſimus. Thymiamatis ſeu incenſi (quod ego tamen diſertè apud ipſum extare docui) meminit ille ſanè *de Hier. Eccl. cap. 3* quod in eam, in qua ille verſatus eſt, Eccleſiam irrepſit, veſtro diſſimilimum. Nam apud illum *ſemel* hoc adhibetur. In veſtra contra ſolenni Miſſa ſœpiſſime adhibetur, variiſque rebus, veluti *cruci, reliquiis, candelabris, altari, parti ejus inferiori ſuperiorique, Sacerdotibus, libro, pani atque vino, ter ſuper calicem & hoſtiam, & ter circum, altari & Sacerdoti iterum iterùmque, Choro, diacono, ſubdiacono, populo*; & in Miſſis pro defunctis *Sacramento* etiam, *elevationis tempore*. Unde Tridentini in ſuo decreto *cap. 5.* memorant *thymiamata* plurali numero. Dionyſius autem *thymiama* ſingulari. De cætero in deſcriptione Miſſæ Pſeudo-Dionyſiana

ſiana neque *lumina* comparent,neque *veſtimenta*,neque *crucis* ſignacula, neque omnes aliæ ceremoniæ veſtræ. 7. Denique duplicem illum veſtrum in Miſſa ſermonem, verbalem & realem, quo verba geſtibus,& geſtus verbis accommodare Sacerdos in univerſa fere actione ſua ſolet,elegantiæ genere,quod non primis illis Apoſtolicis,ſed ſequioribus Gothicis temporibus placuiſſe notavi , nequicquam Baptiſmi Sacramento palliare ſtudes. In hoc enim ex mandato Chriſti ſacra actio ſeu ablutio verbis vernaculis explicata, à vulgari actione diſtinguitur. In Miſſa contra veſtra verba populo ignota conſequentibus geſticulationibus exprimuntur.

OBIECT. V. *Ceremonias Miſſæ,quæ conſiſtunt in verbis , veluti precibus, hymnis,collectis , aliiſque, quibus Liturgia conſtat , eſſe conformes Orthodoxæ Antiquitati , conſtat ex Liturgiis S. Jacobi,Baſilii,Chryſoſtomi,Dionyſio Areopagita, Juſtino,Concilio Vaſenſi,Toletano III. & IV. Chryſoſtomo , Ambroſio, Auguſtino,&c.* Aug. Reding *pag.*539. 540. Reſp. 1. Simpliciſſimum fuiſſe initio Euchariſtiæ ritum & à Chriſto inſtitutum, & ab Apoſtolis ac prima eccleſia, quæ ad quartum ferè Seculum uſque non aliis verbis, quàm oratione Dominica & verbis inſtitutionis recitatis uſa eſt , uſurpatum, ſuperiùs allegatis idoneis teſtibus probavimus. De Liturgiis etiam ſæpius diximus. 2. Sed & ſingularum Miſſæ in verbis conſiſtentis partium novitas nullo negotio probari poſſet. Introitus ante A. D. 423. non fuit in Eccleſia Latina uſitatus,teſtibus Valafrido,Amalario,Stephano Eduenſi, Bernone,Pſeudo-Alcuino, Sigeberto, Micrologo,Hugone Victorino,Radulpho. Verſiculus *Gloria Patri & Filio* &c. quarto Seculo præcipiti à Damaſo Romæ inventus eſt. Litaniam *Kyrie eleiſon* non multò ante A. D. 529. receptam eſſe ex Concilio Vaſenſi probari poteſt. Repetitio verò Litaniæ, ut novies diceretur, à Gregorio I. originem habet. Hymnus Angelicus *Gloria in Excelſis* &c. à Teleſphoro in Miſſam immiſſus putatur. Sed ſcripta,quibus id probare conantur, Pontificale nimirum Damaſinum & Epiſtola Teleſphori , dubiæ fidei eſſe,ipſi doctiores Pontificii fatentur. Collectarum uſus à Gelaſio I. cœpit & à Gregorio I. perfectus eſt. Symbolum etiam ante An. 855. cantari in Occidente cœptum haud eſt. Offertorium totum novum eſt. Quinque quæ in eo habentur,Orationes nondum dictæ ſunt ineunte Seculo decimo tertio. Præfatio *Gratias agamus Domino Deo noſtro*,ante An. 577. & Canticum *Sanctus,Sanctus,Sanctus &c.* ante An.529. in uſu non fuit. Hæc omnia diſertis teſtimoniis,ſi inſtituti ratio permitteret , comprobari poſſent. 3. A Redingio denique jure poſtulamus, quæ potiſſimùm Miſſæ ſuæ partes, & quorum authorum teſtimoniis,antiquitate puriori ſe probent,& ut repræſentatis ipſis authorum, non ὑποβολιμαίων ſed γνησίων verbis, aſſertioni ſuæ fidem faciat: denique ut in anteceſſum ea, quæ cùm ab aliis,tum à Cl. Dalleo *De*

Cul-

Cultibus Lat. Relig. lib. IX. Capp. 4. 5. &c. de allegatis ab ipſo ex Bellarmino teſtimoniis accuratè dicta ſunt, diluere ſatagat.

Excip. Reding: 1. *Singularum Miſſæ partium verba ex Scripturis & antiquitate demonſtrari poſſunt.* 2. Introitus *conſtat verſiculis Pſalmorum, quorum recitationem ad initium ſacrificii Eccleſiæ primitivæ fuiſſe in uſu, ex Dionyſio Areopagita conſtat. Verſiculus,* Gloria Patri & Filio *adverſus Arianorum perfidiam conſtitutus eſt. Litania* Kirie eleiſon *à Concilio Vaſenſi A. 436. celebrato laudata, & in tota Italia obſervari juſſa eſt. Hymnus* Gloria in excelſis Deo, *ab ipſis angelis in nativitate Chriſti decantatus eſt.* Lectionem Evangelii *in Miſſa antiquitus jam uſurpatam eſſe, ex Liturgia Chryſoſtomi conſtat.* Symbolum *Eccleſia Græca ſemper in Miſſa recitavit.* Præfatio *antiquiſſimarum Liturgiarum, Clementis R. Cypriani, aliorúmque teſtimonium habet. Verſus ille* Sanctum *in Græcis & Latinis Liturgiis uſurpatum, & Angelicum Eſaj. VI. auditum cantum, & puerorum Hebræorum Matth. XXI. acclamationem continet, & ab Eccleſia veteri in Miſſa, teſte Cyrillo Catech. 5. adhibitus eſt.* Ibid. pag. 341-345. Reſp. 1. Partium Miſſæ ſingularum verba ex Scripturis & antiquitate eadem methodo, qua ſupra indumenta & actiones Miſſaticas, demonſtraſti; Eadem igitur demonſtrationem tuam reſponſione excipimus, neque operam ludimus. Non ſolùm partes, partiúmque verba, ſed ordinem earundem, & quidem in Sacrificio Miſſatico ex *Apoſtolica*, quam Tridentini tui crepant, *traditione* abhibendum, neque abhibendum Eccleſiæ arbitrio, ſed univerſalis decreti neceſſitate & myſterii religione, priùs nobis demonſtra. Abſque hoc eſt, Andabatarum more pugnas, neque nobis retiariis uteris. 2. Originem ſingularum in verbis conſiſtentium Miſſæ partium fide dignis authoribus panderunt noſtri; Cel. Daillæus cumprimis, & ante eum Hoſpinianus noſtras, Molinæus, aliii ad quos te remiſeram. Tu ipſe in eruenda earum origine ſic verſaris, ut cauſam veſtram prodas potiùs, quàm ſuſtineas. *Introitum* enim ex Pſeudareopagita, Seculi V. vel VI. authore, uti liquidò noſtri probarunt, nec non Liturgiis Baſilii & Chryſoſtomi, à poſterioribus multis modis interpolatis, demonſtras. Illi tamen Græcorum, non Romanorum in Synaxi mores, jura, ritus deſcribunt: & Apoſtolis authoribus Introitum illum acceptum neutiquam referunt. Et alia omnia authores à me citati, Valafridus, Amalarius, Rabanus, Steph. Eduenſis, Berno, alii teſtantur. Verſiculum *Gloria Patri & Filio* adverſus Arianorum demum perfidiam in Miſſa recitari cœptum fateris. Non igitur Apoſtolicæ traditioni ejus in Miſſa recitatio debetur. Sed nec teſte idoneo ullo probabis, conſtitutum eſſe ab Eccleſia Nicenæ Synodi, uti veſtri aſſerunt, tempore, ut in Euchariſtia verſus ille recitaretur. Litaniam *Kyrie eleiſon* à Concilio Vaſenſi A. 436. celebrato laudatam ais. Erras verò in ratione temporum. Ex ſubſcriptione enim Cæſarii Epiſcopi non A. 463. (tu inverſis numeris ſcribis A. 436.) uti vulgò putatur, ſed A 529. habitum illud Concilium Vaſenſe III. inter eruditos hodie convenit. Eo ergo tempore Litania illa Gallis commendari cœpit. Ante tempus illud ne ſemel quidem in Miſſæ introitu dicebatur, quod nunc novies eo in loco ingeminatur. Et ſanè apud Romanos novam, & à Græcis petitam Litaniam illam fuiſſe, vel ipſa ſermonis peregrinitas arguit. Nam merè Græcam eſſe novit, quiſquis Græcè ſcit. Cur verò Romani Deum hoc loco Græcè potiùs, quàm Latinè *Domine miſerere*, invocarent? Hymnus *Gloria in excelſis Deo*, Angelicus eſt, fateor. Unde verò conſtat, tradidiſſe Apoſtolos, ut in Euchariſtia recitetur? Etenim omnes noni Seculi, & vetuſtiores nonnulli authores pertendunt, illum Liturgiæ ſuæ à Papa Teleſphoro, id eſt, paulò

poſt

poſt A.142.inſertum eſſe. Quæ in hymno ſequuntur, *Laudamus te &c.* incerti authoris eſſe,Bellarminus non diffitetur. *Symbolum* in Euchariſtia cantari in Occidente demum nono Sæculo cœpit.uti ex Valafrido *de Reb.Eccl.cap.*22.colligere eſt. De *Offertorio* verò,ita dicto,quod inter *offerendum* cantetur, quid dicis? Totum ferè illud novum eſt, *diverſis modis per tempora auctum, & augendum porro uſque ad finem.* uti Valafridus idem *pag.*683.loquitur, auguratúrque. Quinque, quæ ibi dicuntur,orationes, (*1.Suſcipe Sancte Pater. 2. Offerimus tibi Domine. 3. Veni Sanctificator. 4. In Spiritu humilitatis. 5. Suſcipe Sancta Trinitas.*) nondum dici ſueverunt ineunte Seculo decimo tertio. Bellarminus ipſe *de Miſſa lib.II.*17.fatetur, ne ipſum quidem Innocentium III.qui circa Seculi XIII.primordia vixit, iſtarum Orationum meminiſſe, ſed ab Offertorio ad Secretas tranſire. Canticum denique *Sanctus,Sanctus,Sanctus* ex hymno Seraphico,& puerorum Hebræorum acclamatione contextum, ex Concilii demum Vaſenſis A.529. habito decreto in Euchariſtia uſurpari cœpit. Viden ,Redingi, *Apoſtolicæ Traditionis*, à Tridentinis impudenter adeò decantatæ, audax commentum! Viden Miſſam, novellum fœtum, centonem variegatum,ex diverſis diverſorum etiam temporum aſſumentis,denique in eam,quam Tridentini probarunt,& Eccleſiæ univerſali obtrudere conati ſunt,formam exuberantem!

QUÆSTIO. VI.

An Miſſæ illæ ſolitariæ, in quibus ſolus Sacerdos Sacramentaliter communicat,ſint illicitæ,adeóque abrogandæ?

NEgat Synodus capite VI. & aſſerentibus Can. VIII. triſte anathema dicit. Nos verò non de Miſſa equidem Pontificia,quam non agnoſcimus, ſed de Euchariſtia affirmamus,ſequentibus argumentis inducti.

ARG. I. Repugnant Miſſæ illæ ſolitariæ & privatæ, teſtamentariæ inſtitutioni Chriſti. Is enim accumbens menſæ ſacris ſymbolis benedixit, panem fregit & diſcipulis dedit ad menſam accumbentibus, cum diſerto mandato: *Edite, bibite,facite hoc in mei commemorationem,*Matth.XXVI.26. 27. Luc.XXII.19.Atque tali demum manducationi promiſſionem annexuit. Non igitur ſolus vel edit vel bibit , abſentibus aliis, vel nudè ſpeculantibus. Eſt igitur perverſio Teſtamenti Chriſti,loco Sacramentalis ſumptionis proponere ſpectaculum ; & ſpectaculo huic tribuere, quod Filius Dei ſacramentali manducationi & bibitioni tribuit.

RESP. REDING: *1. Miſſæ,in quibus ſolus Sacerdos communicat,etiam publicæ ſunt,quia*

ſunt, quia populus in iis ſpiritualiter communicat; & publicus Eccleſiæ Sacerdos non pro ſe dumtaxat, ſed pro omnibus fidelibus ſacrificat. 2. *Annon ultimæ Chriſti Cœnæ adſtitit etiam Paterfamilias, ſeu dominus triclinii, in quo Chriſtus Paſcha celebravit, & Euchariſtiam inſtituit? Cùm ergo is haud comprehenſus fuerit illo Chriſti mandato:* Edite, bibite, *&c. liquet inde, univerſos fideles Euchariſtico myſterio adſtantes mandato non teneri.* 3. *Si præceptum*, Hoc facite, *obligat ad omnes accidentales ritus à Chriſto adhibitos obſervandos, Euchariſtia celebrari etiam debebit poſt Paſcha, pedum lotionem & noctu. Obligant ergo ad ſolam ſubſtantiam Sacramenti & ſacrificii, quæ ſecundum rationem quidditativam & ſubſtantialiter integrantem conſecrationem Euchariſticam ſpecierum, earúmque à Sacerdote faciendam ſumptionem ſolam complectitur.* 4. *Eſto verò, mandato illo etiam contineatur præceptum diſtribuendi, non ideo lex Chriſti ad diſtribuendum abſolutè univerſis fidelibus aſtantibus, ſed ſub hypotheſi duntaxat, ſi adſint, qui petant, conſtringit.* Tomo III. Tract. IX. §. 2. pag. 345-347. Reſp. 1. Quo nomine Miſſæ, in quibus Sacerdos ſolus communicat, venire poſſint, vel debeant, non hic quæritur: ſed an Miſſæ ejuſmodi, quocunque illæ nomine venditentur, inſtitutioni & exemplo Chriſti conformes ſint. An verò publicarum nomine rectè veniant, infra diſpicimus. 2. Incerta pro certis venditas, & iiſdem dogma nequicquam ſuperſtruis. Patremfamilias adſtitiſſe Cœnæ ultimæ, quis tibi revelavit? Nullum vel leviſſimum ejus rei veſtigium in hiſtoria comparet. Paſchali convivio aderant domeſtici, familiares, ejuſdem familiæ membra. At Paterfamilias Chriſti domeſticus non fuit. Familia enim Chriſti ipſo capite, & Apoſtolis duodecim conſtabat. Proin Chriſtus *ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα accubuit cum duodecim* diſcipulis, Matth. XXVI. 20. Sed fac, adſtitiſſe Patremfamilias. An ideo ſolus Chriſtus communicavit? Scilicet ſicut ſolus Paſcha manducavit. Atqui diſertè Marcus cap. XIV. 23. *Ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. Biberunt ex eo omnes.* 3. Præceptum *hoc faciendi* ad ritus accidentales omnes obligare, nulli dicimus. Pronuntiamus tamen, ritum eum, quo non unus, ſed plures communicant, neceſſarium & perpetuum eſſe, quia ex prima inſtitutione requirit diſtributionem ſymbolorum, & quidem eum in finem, qui nunquam in Eccleſia ceſſare poteſt, ut communio cum Chriſto capite, & membrorum inter ſe, quæ multa *Ἓν unum* ſunt, repræſententur. Et ſanè convivium plurium convivarum eſt, & *δόσιν καὶ λῆψιν diſtributionem* & *acceptionem*, ſeu manducationem & potum diſtributorum exigit. Fuit autem Chriſti & Apoſtolorum Euchariſtia convivium, Paſchali convivio *ἀμέσως* ſuccenturiatum, in quo cibus & potus à Chriſto conſecratus dabatur diſcipulis cum mandato edendi & bibendi. Verba ergo, *Hoc facite*, non ad ſubſtantiam *ſacrificii*, quod in Euchariſtia nullum eſſe demonſtravimus; ſed *Sacramenti*, ac ſimul ad neceſſarios ejus ritus omnes, quos Chriſtus & Apoſtoli adhibuerunt, & adhiberi juſſerunt, obligat. Hos autem inter ritus etiam eſt communio plurium. Chriſtus enim celebrans, ſive conſecrans, juſſit præſentes accipere, comedere, bibere. Non enim ab Evangeliſtis narrantur Apoſtoli ediſſe bibiſſéque, quomodo ſediſſe, noctu ediſſe; (ſic enim fortaſſe in conſequentiam duci non poſſet) ſed notant diſertè juſſiſſe Chriſtum, ut ederent, & biberent; imò ad extremum inſtitutionem ſanxiſſe his verbis: *Hoc facite*, nempe quod ipſe feci, juſſi. 4. Obligare diſtributionem *ex hypotheſi*, ſi adſint, qui petant, quis negat? Nam diſtribui ſymbola niſi communicantibus nequeunt. At hypotheſin & conditionem eam Sacramentum Euchariſtiæ ſic exigit, ut ſine ea Sacramentum & Euchariſtia eſſe dicique nequeat. Ita prædicatio auditores poſtulat, & ſine iis omitti debet. Neque enim prædicandum lapidibus.

ARG. II. Eandem celebrandæ Euchariſtiæ rationem & formam religioſè ſecutos eſſe Apoſtolos, non modò ſumma ipſorum in Magiſtrum ſuum reverentia perſuadet, ſed etiam Scriptura dubitare non ſinit. Lucas enim de tribus credentium millibus, poſt reſurrectionem Chriſti baptizatis Act. II. 42. ait, *eos perſeveràſſe in doctrina Apoſtolorum & κοινωνίᾳ communicatione, & fractione panis & orationibus.* Idem Act. XX. 7. de ſe & aliis Apoſtolorum diſcipulis Troade conſiſtentibus, *Una*, inquit, *Sabbathi cùm conveniſſemus ad frangendum panem.* Eundem morem apud Eccleſiam Apoſtolicam manſiſſe, Paulus in priore ad Corinthios circa A. D. 51. ſcripta epiſtola docet 1. Cor. XI. 18. 20. 21. 26. 27. &c. ubi *convenire eos in eccleſiam ad manducandum* ſeu veſcendum Cœna Dominica ait, & Cœnæ rectè adminiſtrandæ modum ex Chriſti inſtitutione declarat. Verum equidem eſt, in eo conventu agapen factam eſſe, uti Bellarminus excipit, ſed talem videlicet, quæ in Euchariſtiæ communionem deſineret. Quorſum aliâs talem inſtitutionem Euchariſtiæ Corinthiis ſuis repetitam ob oculos poneret? Ibidem Paulus opponit inter ſe Cœnam privatam & communem, & ita quidem, ut neget, privatam cœnam eſſe Euchariſtiam, quippe in qua alius edit, alius non edit, quia ſatur: quod poſterius in privata Miſſa, in qua Sacerdos edit, reliqui non item, obtinet.

RESP. REDING: 1. *Ex Act. II. 42. non aliud quàm ſynaxeos à primis Chriſtianis quotidie frequentata communio probatur. Sed ex Chriſti præcepto frequentatam non conſtat. Charitatis fervor ad id eos impulit. De cætero communio libera erat. Neque enim apud vos etiam communio quotidiana eſt. 2. Neque ex Act. XX. 7. inferri poteſt, privatim Euchariſticum ſacrificium obiri non poſſe, quia ne Chriſtus quidem in prima univerſos fideles, ſed ſolos Apoſtolos convocavit. 3. Corinthii convenerunt ad ſacram ſynaxin 1. Cor. XI. 18. &c. An icciréo ubi omnes non conveniunt, ſacra ſynaxis non eſt? Perinde ac ſi concio omnibus non convenientibus haberi non poſſet. 4. Ineptè & nequiter ex privata Corinthiorum Cœna reprobata à S. Paulo privatam Miſſam oppugnas, quia non aliud Apoſtolus in Corinthiis reprehendit, quàm quòd divites cœnam S. etiam per crapulam anticiparunt.* Ib. pag. 347. 348. Reſp. Miſeret me Tui & cauſæ, quam ſuſtines. Quotieſcunque Chriſtus, Apoſtoli & primi Chriſtiani ſacram ſynaxin celebrarunt, plures communicarunt ſemper. Nunquam uno communicante celebrarunt. Nullum uſpiam exemplum in contrarium extat. Hoc ſibi argumentum meum vult; neque tu negare audes. Audes tamen loca à me citata eludere, ſed ſucceſſu pudendo. Etenim 1. de quotidiana communione non argui ego, ſed de *κοινωνίᾳ communione.* Ubi communio ſive quotidiana, ſive menſtrua, ſive anniverſaria eſt, ibi ſanè communicantes ſunt. In privata Miſſa non ſunt communicantes. Ergo nec communio, qualis Apoſtolicis temporibus obtinuit. 2. Chriſtus in prima Cœna univerſos fideles non convocavit equidem, quia in Paſchali cœna, cui Euchariſtica ſucceſſit, omnes fideles adeſſe non poterant; ſed tamen nec communicavit ſolus, verùm unà cum eo Apoſtoli præſentes. Numerum communicantium certum non definis Chriſtus; nec communionis determinatum tempus. Sed numerum tamen aliquem eſſe voluit, juſſit, ſine quo mandatum diſtribuendi, edendi, bibendi

bendi,adeóque hoc faciendi nullum valeret. Et communionem frequentem imperavit idem. Non ergo hunc vel illum numerum urgemus: non quotidianam totius Eccleſiæ communionem exigimus; ſed ingluviem duntaxat unius oppugnamus. 3. Ubi omnes & ſinguli non conveniunt,ſynaxis ſacra obtinere nihilominus poteſt. Synaxis tamen & conventus ad celebrandam ſynaxin eſſe nequit, ubi vel unus adeſt, vel plures præſentes non communicant. 4. Uter ineptè & nequiter agat,res docet. S. Paulus appellat Euchariſtiam *κυριακὸν δεῖπνον Dominicum convivium.* Conviviumne eſt,ubi vel unus præſens eſt, vel unus comeſſatur? Ad convivium illud Corinthios dicit conveniſſe *in unum*; id eſt,una ſimul,& quidem in cœtum non contemnendum,quippe *in Eccleſiam*. Res enim una eademque eſt, *convenire in Eccleſiam*,& *convenire in unum*,uti orationis nexus oſtendit. Annon ergo Cœnam ſuam Euchariſticam privatæ Miſſæ veſtræ opponit? Et negare,tu auſis, agapas veterum, quibus plures intererant,in communionem Euchariſticam deſiiſſe,& in agapis & Euchariſtia,ſicut in Paſchali & Euchariſtica Chriſti Cœna eoſdem planè communicantes fuiſſe? Quorſum enim Apoſtolus totam Euchariſtiæ inſtitutionem repetitam ob oculos Corinthiis poneret; quorſum ejus, ſed dignè ſumendæ neceſſitatem doceret,allatis etiam eorum,qui ob eam indignè ſumptam immiſſis flagellis vapularunt, exemplis? Cum his, ſi potes, ſolitarias, & privatas Miſſas veſtras concilia. Non enim is es,cujus ſolum eludentis flatum tanti faciamus.

ARG. III. Cum privatis Miſſis pugnat ratio Apoſtoli 1.Cor.X.16. *Panis quem frangimus eſt communio corporis Chriſti. Unum corpus multi ſumus: Omnes enim ex uno pane participamus.* Omnes igitur qui unum corpus myſticum ſunt,ex uno etiam pane myſtico Sacramentaliter participare debent.

RESP. REDING: *Ut ex unius corporis Chriſti ſumptione fideles denominentur unum corpus Chriſti myſticum, opus non eſt, ut multi in unum congregati de Chriſti corpore communicent. Impium eſt, corporis Chriſti virtutem ad eam congregationis circumſtantiam coarctare. Textus indefinitè loquitur de participatione corporis Chriſti abſoluta, non ad localem congregationem coarctata.* Ibid. pag.348. Reſp. 1. Diſce, (diſcere enim debet, qui docere non poteſt) aliud eſſe rem, aliud rei Symbolum. Utique unitas fidelium, cum eodem corpore Chriſti communionem habentium *quoad rem* nulli loco alligata eſt; & impius foret,qui uni loco alligaret; ſicut vos fidem,adeóque etiam communionem cum Chriſto Romanæ Cathedræ alligare ſoletis. Symboli, quo ſpiritualis fidelium cum Chriſto & inter ſe unio repræſentatur,alia ratio eſt. Nam ex uno pane in eodem convivio Euchariſtico participationem plurium,ſymbolum unionis fidelium inter ſe & cum Chriſto eſſe, Chriſtus ipſe, convivium inſtituens; & S.Paulus myſterium illud his verbis: *Unus panis,unum corpus multi ſumus. Omnes enim ex uno pane participamus*; (ubi participatio ex uno pane ſymbolum unitatis corporis fidelium conſtituitur) declarans, manifeſtè probant. Illa porro *μετοχὴ participatio* plurium ex uno pane ſymbolica particularium cœtuum in particularibus locis ad participandum,adeóque communicandum ex eodem pane congregationem neceſſariò poſtulat. Imò S. Paulum per *omnes* de uno participantes, non omnes omnis ævi & loci communicantes,ſed eos duntaxat omnes, qui ad unam eandémque menſam convenientes unà ſimul Sacramentum eodem tempore& loco ſumunt,intelligere ſatis conſtat,quia panis,quem hic dicit, ille ipſe eſt,quem verſiculo ſuperiore *frangi* dixerat. At qui apud menſam frangitur,is ipſe eſt, qui unicuique hic vel illic apud menſam diſtribuitur, panis. Neque enim Apo-

ſtolus vult, omnes, quotquot tum erant, imò & quotquot futuri erant, ubique gentium fideles, eos ex iiſdem illis particulis & participaſſe olim, & etiamnum participare, quæ illo tempore Corinthi apud menſam ſacram ex uno pane fracto ævi illius fidelibus diſtribuebantur. *Omnes* ergo fideles, quotquot in ſua ſynaxi S. Cœnam una celebrant, *ex uno pane participant*; omnes ſcilicet, qui Corinthi, pane, qui in ea ſynaxi, cui interſunt, erat conſecratus veſcuntur. De Romæ, de Epheſi, de alibi communicantibus idem puta. Verbo, omnes, qui eidem menſæ ſacræ pariter accumbimus, & unam facimus *φρατρείαν*, quæ *φρατρεία* totius Eccleſiæ gerit imaginem. Impia ne ergo ſunt, quibus privatarum Miſſarum veſtrarum impietas ſic apertè detegitur?

ARG. IV. Neque aliam etiam ob cauſam Euchariſtia venit nomine *κυριακῦ δείπνυ Cœna Dominica*, 1. Cor. XI. 20. quod etiam vulgatus retinuit. Hoc enim communicationem cœnantium omnium, non unius Patrisfamiliâs arguit, ídque tantò juſtiùs, quantò magis Sacramentali hoc cibo omnes indigent, adeóque ad eum veſcendum omnes liberaliter ſe invitare debent.

RESP. REDING: *Licet fideles quique ad Cœnam eam invitentur; non tamen pro omni tempore ad ipſam Divino præcepto adſtringuntur.* Ib. pag. 348. Reſp. Hoccine in quæſtione eſt? Cauſam dicere debes, quomodo *Cœna* vel *convivium* appellari poſſit, in quo unus homo comeſſatur? Quid enim ſi invitati (quanquam ad privatas Miſſas veſtras commeſſatum non invitatis, vel invitatis ſegniter non invitantibus ſimiliores) non comparcant, & unus, iſque ſolus, eo animo ad Miſſam ſe conferens, ut ſolus ibi epuletur, compareat? quis ſanus iſthoc *Cœnam*, quis *convivium* dixerit? Et quidem *Dominicam*, hoc eſt, in Domini honorem & memoriam, adeóque non ita arbitrariè, ſed religiosè, ſed neceſſariò celebratam. Non *Dominica* hæc, crede Redingi, *cœna* eſt; ſed Timonæa eſt, in qua Sacerdotes veſtri, in Cœna iſthac Timones *μισάνθρωποι*, ſuavem ſibi jucundámque Cœnam ducunt, dummodo alii omnes procul ab ea abſint; dicturi cum Timone eodem ad convivam, ſi quis adeſſet; *Quàm ſuavis hæc mihi convivatio foret, dummodo tu abeſſes!*

ARG. V. Euchariſtiæ ſubordinatus finis eſt, ut ſit typus, ſymbolum ac teſſera concordiæ & communionis ſanctorum. In privatis autem Miſſis Myſterium iſthoc repræſentari minimè poteſt.

RESP. REDING: *In Miſſis privatis myſterium communionis Sanctorum repræſentatur, non tam quoad materialem, quàm effectivam gratiæ & charitatis Divinæ communionem; quæ tum actu ubique terrarum confertur, tum univerſis fidelibus ſub Miſſis etiam privatis offertur.* Ibid. pag. 348. 349. Reſp. Vehementer, niſi fallor, repræſentatio & efficientia rei differunt. Nos verò de priori loquimur; & ſupra jam ex S. Paulo demonſtravimus, participationem plurium ex uno pane communionis & unitatis fidelium inter ſe ſymbolum eſſe. Quicquid ergo Miſſæ privatæ efficiant (nihil autem boni eas efficere, ſed Chriſti gloriæ & fidelium ſaluti unicè inſidiari, ex ſuperioribus liquet) & quantumvis innumeris in mundo locis celebrentur; eo ipſo tamen, quòd communicantium (ſive illi invitati ſunt, ſive non ſunt) numero deſtituuntur, communionis Sanctorum myſterium repræſentare nequeunt.

ARG. VI.

ARC. VI. In puriori Antiquitate apud Chriſtianos inſolens & illaudatum fuit, ut ſolennibus Synaxibus intereſſent, qui non & ipſi communicarent. Id veteris eccleſiæ diſciplina, & Canones Pſeud-apoſtolici & Antiocheni luculenter probant. Et Chryſoſtomus *in Epiſt. ad Epheſ. homil. XI.* graviſſimè invehitur in ἀπὰ κτυς illos, qui Euchariſtiæ Sacræ non communicantes intereſſe non erubuerunt. Pſeudo-Dionyſius Areopagita *Hierarch. Eccleſ. Cap.* 3 narrat, dimiſſis Catechumenis, Energumenis & Pœnitentibus, non alios in eccleſia remanere ſolitos, quàm *qui Divinorum adſpectu & communione digni erant.* Et de Epiſcopo dicit: Ἐις κοινωνίαν αὐτῶν ἱερῶν αὐτός τε ἔρχεται, καὶ τὺς ἄλλυς προτρέπεται. *Ad Sacram communionem cùm ipſemet accedit, tum cæteros invitat.* Eundem morem Gregorij I. Seculo adhuc manſiſſe, liquere poteſt ex *Dialog. L.* 11.23. ubi morem fuiſſe narrat, ut Diaconus ante oblationem clamaret: *Si quis non communicat, det locum.* Eodem pertinent, quæ Caſſander in *Liturg. Cap.* 16. ex libri ſecundi Ordinis Romani expoſitiora citat. Ejuſdem ritus ſuperſunt expreſſa veſtigia in Æthiopum miſſa, in Bibliotheca Patrum addita, in qua Diaconus omnes non communicantes Euchariſtiæ intereſſe, etiam Godignus *de Æthiop. Lib.* 1 *cap.* 3. narrat. Æthiopicis ſimilia leguntur in Miſſa Armeniorum à Caſſandro exhibita. Denique & Micrologus *Cap.* 21. *Tom. X. Biblioth. P. pag.* 743 ſcribit disertè, *antiquitus ſolos communicantes confectioni Sacramentorum interfuiſſe.* Paulatim mutatio inceſſit, quibuſdam ex populo non tam propter communionem, quàm propter benedictionem ad finem uſque Synaxeos manentibus.

Resp. Reding: 1. *Confundis diverſas quæſtiones. Aliud enim eſt quærere: An olim omnes adſtantes Euchariſtiæ communicare debuerint; aliud: An non adſtantibus, qui communicare vellent, Sacrificium Miſſæ Sacerdos intermittere debuerit? Hoc, non illud, hic in quæſtionem venit.* 2. *Ex Antiocheni Concilii Canone liquet, non quoscunque non communicantes, ſed eos demum, qui ex ſuperſtitione vel propria quadam diſciplina non communicarunt, cenſuram eccleſiæ ſubiiſſe.* 3. *Licet Chryſoſtomus loc. cit. non communicantes graviter reprehendat, non obſtante tamen adſtantium negligentia, ſe quotidie facere oblationem, & ad altare adſtare, teſtatur. Neque abſolutè intelligendum, quòd fruſtra oblationem eam fieri dicit, ſed reſtrictè, quatenus illa ad fidelium communionem ordinatur.* 4. *Gregorius I. Dial. lib. II. teſtatur, excluſos fuiſſe à Miſſa non quosvis non communicantes, ſed excommunicatos.* 5. *Ordo Romanus deſcribit modum communicandi populum inter Miſſarum ſolennia. Sed hæc intermittenda eſſe, non communicante populo non dicit.* 6. *De Æthiopum Miſſa ſic, uti ſcribis, celebrata, nil reperio.* 7. *Ex Micrologo conſtat, benedictionem in Miſſa à Sacerdote adhibitam, ubi ſacrificium iſthoc temporibus anterioribus abſque populi communione perfici ſolebat.* Ibid. pag. 349. 350. Reſp. 1. Diverſas eſſe has quæſtiones haud equidem ignoro. Cùm verò duplex ſit Miſſarum ſolitariarum genus, alterum earum, quibus nulli omnino alii adſtant, argumentum meum prioribus oppoſitum,

adeóque appoſitum eſt. Tu illud in quæſtionem vocas: An,ſi adſtantes communicare nolint,Sacerdos Miſſam omittere debeat? Annon eodem res redit: An videlicet Miſſæ ſolitariæ, quibus ſeu adſtant alii non communicantes, ſeu adſtant alii nulli, illicitæ, adeóque abrogandæ ſint,nec ne? 2.Concilii Antiocheni Canon ſic habet: *πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ τῆς τελευταίας εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατά τινα ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς ἐκκλησίας ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι.* &c. *Omnes qui ingrediuntur in Eccleſiam, & ſacras Scripturas audiunt, nec communicant in oratione ultima* (*τελευταίας ultimæ*, hoc eſt,poſt communionem peractam factæ orationis; vocem vulgò omiſſam,in veteribus libris ſcriptam extare Salmaſius *Epiſt Simpl Ver.pag.* 250.251.docet) *aut averſantur participationem ſacræ Euchariſtiæ per quandam ordinis perturbationem, hos ab Eccleſia ejici oportet,donec* &c. Loquitur ergo Canon non de iis,qui *ex ſuperſtitione & prava opinione, vel propria diſciplina* ,uti Bellarmino te fallenti credis, (nihil enim tale *ἀταξία* ,quam vocem hic etiam Canon Apoſtolicus uſurpat,notat) ſed qui *perturbantes ordinem* publicé, ab ipſo ſcilicet Chriſto, inſtitutum non participant. 3. Chryſoſtomi verba luculenta ſunt, *ὢ τῆς συνηθείας! ὢ τῆς προλήψεως! O conſuetudinem, o præſumptionem! Fruſtra eſt quotidianum ſacrificium, fruſtra adſtamus altari. Nemo eſt qui participet. Non es dignus ſacrificio aut participatione. Ergo ne prece quidem dignus es.* &c. *Conſidera quæſo. Adeſt menſa Regia. Adſunt Angeli miniſtrantes. Adeſt Rex ipſe, & tu ſtas oſcitans.* &c. *Venit quotidie, ut videat accumbentes, omnes alloquitur, & nunc in veſtra dicit conſcientia : Amici quomodo hic ſtatis , veſtem non habentes nuptialem? Quicunque eſt, qui myſteriorum non eſt particeps, is impudenter ſtat & nimis audacter.* &c. Plura ſupra modum *ἐπιπληκτικὰ* adverſus non communicantes ſubjicit. Sed *non obſtante communicantium negligentia, quotidie Chryſoſtomus obtulit, & ad altare ſtetit*, inquis. An verò obtulit, ad altare ſtetit,nemine prorſus communicante? Neque enim verba illa, *οὐδεὶς ὁ μετέχων, nemo communicat*, flagellare debes. In hujuſmodi enim locis, quibus de plurimis officium,quod omnes æquè debebunt,negligentibus ſermo eſt,comparatè *nemo* id præſtitiſſe dici ſolet,quod rari,paucique præ aliis præſtiterunt. Ita Joh. III.32. *Teſtimonium ejus* (Chriſti) *nemo recipit.* id eſt,pauci, ac pœne nemo. Quanquam & verba Chryſoſtomi non abſolutè, ſed hypotheticè intelliguntur: *Εἰκῆ θυσία καθημερινή. οὐδεὶς ὁ μετέχων. Fruſtra eſt ſacrificium quotidianum, nemo communicat.* id eſt,ſi nemo communicet. Hæc cum praxi Pontificiorum comparentur, apud quos Tridentini Miſſas, *in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat*, diſertè *commendant, & qui eas reprehendunt, anathemate feriuntur.* eodem anathemate veterem Eccleſiam protervíſſimè ferientes. Fateor interim, *reſtrictè* Chryſoſtomum loqui,ubi fruſtra fieri oblationem ſine communicantibus dicit, *quatenus illa ad fidelium communionem ordinatur.* Nam nec ad ſacrificium, quod propriè dictum in Cœna nullum eſt, ordinari poteſt: & de oblatione ad ſolam communionem fidelium ordinata loquitur. Totus in eo eſt,ut demonſtret, non ſatis eſſe huic ſacro intereſſe,niſi communices. Eo ipſo igitur,quòd quis non communicat,non modo pabulo illo ſacro,quod communicantibus offertur,ſed etiam ſacrificii (ſi quod hic ſacrificium verum eſſet) fructu ſe ipſum ex Chryſoſtomi mente privat. qui ad hoc,ut Euchariſtia illis utilis ſit,qui ejus ſacro interſunt, communionem neceſſariam eſſe conſtituit. 4. Gregorius *loc.cit.* ait, Diaconum in Miſſa ante oblationem clamare ſolitum eſſe: *Si quis non communicat, det locum.* De excommunicatis eum loqui,excipis. Eſto. Saltem inde liquet,neminem præter communicantes re-

manere

manere ſacróque intereſſe potuiſſe. 5. Ex Ordinis Romani *lib.II* expoſitione Caſſander *in Liturg.cap.26* iſthæc excerpit: *Miſſam ideo appellari dicimus, quia lecto Evangelio foras mittuntur, qui minimè offerendo vel communicando non poterunt intereſſe ſacramentis Divini Myſterii.* Inter eos ergo, quibus Sacramenti celebrationi intereſſe non licuit, apertè cenſet *non communicantes.* & ab iis *Miſſis* dictam Miſſam, non ſolennem duntaxat, ſed quamvis, docet. 6. Si de Æthiopum Miſſa nihil reperire potuiſti, an idcirco fides mea laborabit potiùs, quàm tua inſcitia ſe prodet? Extat illa *Biblioth. Patr. Tom.VI.p.48.p.48. D.* ubi Diaconus promiſcue omnes non communicantes ſic alloquitur: *Exite foras, qui non vultis* (non, qui non poteſtis. quales erant catechumeni, pœnitentes, alii) *accipere Sacramentum, ſive Euchariſtiam.* Idem iterum poſt contractum ſymbolum: *Qui communicare non vultis, diſcedite. Qui autem vultis communicare, amplectimini invicem.* Paria de Æthiopibus Nic. Godignus *de Æthiop. lib.1.3. p.217.* ubi eorum ritus tradens: *Nullus,* inquit, *poteſt ſacro intereſſe, qui eo finito Euchariſtiam non ſumat.* 7. Micrologi locus integer *Bibl. Patr. Tom.X.21.p.743* ſic habet: *Soli communicantes Sacramentorum confectioni antiquitus intererant, quibus & oratio poſt communionem, quæ pro ſolis communicantibus inſtituta eſt, pro benedictione potuit ſatisfacere. Apud modernos autem, cùm jam populus communicare ceſſaret, nec tamen à Divinis myſteriis ſe ſubtraheret, neceſſariò permiſſum eſt, ut à Presbytero benediceretur, ne tam benedictione, quàm communione privatus diſcedere videretur.* Hæc ultima ſic *cap.51.* clariùs eloquitur: *ne populum ita benedictione, ut communione privatum diſcedere permittant.* Acutè ſatis & utiliter in utroque loco monet, orationem poſt communionem populo pro benedictione ſatisfeciſſe, vel ſatis fuiſſe; quod ex vetuſtiſſimis Liturgiæ expoſitoribus, Pſeudo-Clemente in Conſtitutionibus, aliiſque verum eſſe deprehenditur, apud quos nulla alia præſentium & exiturorum benedictio, præter illam orationem, quæ poſt communionem dicebatur. Cùm enim abſurdum & præpoſterum ſit, ut fideles, qui ſacro interſuerunt, ſine benedictione dimittantur, cùm ne ipſi quidem catechumeni & pœnitentes dimitti aliter ſueverint; hinc ſanè apparet, nullos alios, quàm qui revera communicarent, Euchariſtico ſacro interfuiſſe. Oratio enim illa, quæ poſt communionem fiebat, eodem Micrologo obſervante, *pro ſolis communicantibus* (id eſt, iis qui Sacramentum in illa ipſa ſynaxi ſumebant) *orare ſolebat.* ut inſpectæ in Liturgiis preces probant. Si qui ergo Synaxi interfuiſſent non communicantes, ii abſque ulla Sacerdotali benedictione exituri erant. Quod cùm fuerit abſurdiſſimum, non alios S. Synaxi interfuiſſe quàm communicantes, manifeſtè inde conficitur. His enim omnibus oratio poſt communionem, quæ pro communicantibus orat, vice benedictionis erat.

ARG. VII. Sunt & alia irrefragabilia argumenta, ex quibus cognoſci poteſt, privatas Miſſas in veteri eccleſia prorſus inauditas fuiſſe. Talia ſunt, quòd Euchariſtia olim uſitatè dicta eſt *Synaxis, σύναξις, Collecta, Miſſa, Cœna Domini, Convivium,* quæ nomina ſolitarias Miſſas evertunt: quòd apud veteres omnes, etiam ubi Euchariſtiam ex profeſſo deſcribunt, in Liturgiis inprimis & Conſtitutionibus altum de iis ſilentium: quòd in iiſdem Libris Liturgicis omnibus plures cum Sacerdote communicantes occurrunt: quòd Concilii Nannetenſis Canon 30. quem ex Regino-

Reginone,qui Seculo decimo vixit,exhibet Caſſander *Liturg.cap:33.* quoque cavetur, *ne ullus Presbyter præſumat ſolus Miſſam cantare:* quòd Synodus Moguntiaca Carolo M. adhuc ſuperſtite habita, Canone, qui in Caroli & Ludovici Filii Capitulari extat, idem prorſus cavetur: quòd in veterum Templis unicum altare fuit, manifeſto indicio, angulares veteribus Miſſas incognitas fuiſſe: quòd olim tanta copia panis impoſita eſt altari, quanta ſufficeret ad impertiendam toti populo communionem, cùm hodie conſecretur hoſtiola nummularia & orbicularis: quòd apud cæteras omnes Chriſtiani nominis gentes, Græcos, Ruſſos, Armenios, Syros, Ægyptios, Æthiopas ignotus ille, qui apud ſolos Latinos irrepſit, ſolitariarum Miſſarum uſus eſt: quòd denique ex vetuſtioribus Valafridus,Humbertus,Micrologus,Odo Cameracenſis,ipſe quoque Innocentius III. Durantus Mimatenſis, Cuſanus; ex recentioribus verò Eraſmus, Hoffmeiſterus,B. Rhenanus,Pamelius,Caſſander,Vicelius, Eſpencæus, Baronius, alii diſertè fatentur, ſolitarias illas Miſſas à priſcæ eccleſiæ moribus alienas eſſe. Nono demum Seculo Miſſarum privatarum, Sacrificulis negligentiæ plebis conniventibus,licentia,antehac Conciliorum Canonibus coërcita, invaluit. Multum ad hoc contulerunt tum plebeij ſacra negligenter & oſcitanter curantes; tum Eremitæ & Monachi, teſte Nannetenſi Concilio; tum magnatum ſua ſibi Oratoria & altaria in privatis ædibus ac palatiis habentium, & ſenſim ibi ſacris operantium conſuetudo, qua factum eſt,ut eccleſiarum ſingularum corpora imminuerentur, pluréſque in partes lacerarentur, hinc Monachorum cellis & cœnobiis, inde potentiorum familiis non paucos ſibi ex plebis numero decerpentibus; tum presbyterorum, & quidem ἀτάκτων & *Acephalorum*,uti ex Agobardo, noni Seculi ſcriptore celeberrimo, conſtat, immanis ex immenſo Sacellorum numero ebulliens multitudo, eorúmque fœda ſuperbia, avaritia & inverecundia. Cœperunt enim ſoli communicare, populum ad oblationes invitare, modum præparationis & periculum indignæ manducationis exaggerare, efficaciam Miſſæ non apud ſumentes duntaxat, ſed nudè ſpectantes etiam mentiri. Denique Miſſarum ſolitariarum, utpote cauponationi & nundinationi in eccleſiam jam tum inductæ opportunarum amor adeò animos Sacrificulorum cepit, tantúmque communionis faſtidium induxit,ut ſuperiori Seculo vix aliis quàm tribus totius anni diebus haberentur publicæ Synaxes,hujuſmodi nimirum,in quibus vel unus aliquis præter Sadotem fidelis communicaret. Cui etiam rei plurimùm inſerviit opinio magis magíſque in cæcis hominum mentibus radices agens, quòd

in

in Euchariſtia ſit Sacrificium propriè dictum, ipſaque hoſtia adoranda ſit. Sacrificium enim abſenti prodeſſe, & hoſtiam adorandam etiam remotis arbitris adorari poſſe, in confeſſo poſitum eſt.

Resp. Redino: *Sepulchrum calumniis ſcatens hic guttur tuum patet, calamo doloſè agis, & venenum aſpidum ſub labiis ſeu digitis tuis iſthac ſcribentibus expanditur. Etenim 1. etiam privata Miſſa ſynaxis, collecta, cœna, convivium eſt, quia in iis omnibus parata eſt, ſi velint, communio, & non ad communionem duntaxat, ſed ſacrificium etiam fideles paſſim invitantur. Etiam Evangelicus paterfamilias paratam cœnam magnam habebat, licet invitati plures eam neglexerint. Nominum ejuſmodi ſignificationes non ex actu, ſed ex jure, & aptitudine cœnæ ac convivii pro univerſis fidelibus, ſi velint, parati, & ſacrificii ab univerſis, ſi velint, frequentandi, æſtimari debent. 2. Etſi in Liturgicis Libris plures cum Sacerdote communicantes occurrunt; in nullo tamen eorum cavetur, ut populo non communicaturo oblatio omittatur. 3. Canon Nannetenſis, quo prohibetur Presbyter ſolus cantare Miſſam, id unicè intendit, ne abſque Miniſtro, qui reſpondeat ad* Dominus nobiſcum *&* Orate fratres; *celebretur, quod hodièque fit. 4. In Veterum Templis unicum altare fuiſſe, falsò aſſeris. Nam Gregorius Nazianzenus Orat. 20. in laudem Baſilii de hæreticis dicit, eos intra altaria ſaltaſſe. Et Orat. 23. ait, conculcata pedibus altaria, &c. Ambroſius Epiſt 32. dicit, irruere in altaria. Idem lib. 1. de Sacr. cap. 2.* Levitam vidiſti, ſed Miniſter Chriſti eſt. Vidiſti illum ante altaria adminiſtrantem. *Cui bono autem plura altaria, niſi quòd plures in eadem Eccleſia Sacerdotes quotidie celebrarunt, dum tamen ſub eodem Pontifice valde exiguus erat populus fidelis, nec adeò ſub tot Miſſis communio ſolennis haberi potuit? 5. Olim tanta panis copia altari imponi ſuevit, quanta ſufficit ad impertiendam toti populo communionem, non ſemper, ſed iis diebus annuis, quibus univerſorum fidelium communio præcepta erat. 6. Valafridus cap. 20. in Clericis quotidianam Euchariſtiæ celebrationem probans, non tamen eandem in laicis univerſim exigit. 7. Græci A. 1570. ad quæſtionem ſextam Cardinalis Guiliani: Num Sacerdos aliquando rem ſacram peraget populo non præſente? reſponderunt: Omnino Sacerdotem quemlibet populo non præſente rem ſacram peragere, ſaltem cum puero, qui aliquibus in locis ſacræ hujus actionis ei reſpondere poſſit. 8. Negligentiam plebis quomodo accuſare potes, cùm præceptum frequentandæ communionis nullum uſpiam appareat? Si qui verò Sacerdotes negligentiùs officio invitandi populum defungerentur, non inde Miſſarum privatarum uſus culpari poteſt. 9. Nannetenſis Concilii Canones nihil faciunt contra Miſſas privatas. Nam Canon 8. expreſſè probat quotidianas Miſſarum celebrationes, nulla requiſita communione laicorum. 10. Neque Eccleſiæ Sacellorum reputari debet Acephalæ, quia cuique diſtrictui ita præeſt caput principalis Eccleſiæ, ut hanc aliquando per annum recognoſcere oporteat. 11. Non etiam nuda, ſed religioſa Miſſæ ſpectatio ita eſt actus religionis, ut ſub eo Sacerdos pro piè adſtantibus ſingulariter Miſſæ ſacrificium offerat. 12. Quo denique jure reprehendis, quòd ſuperiori Seculo vix tribus totius anni diebus haberi conſueverit publica ſynaxis, cùm ternas ſynaxes vos ipſi non multum excedatis?* Ibid. pag. 350-352. Reſp. Utrius guttur, tuum an meum, ſepulchrum ejuſmodi fœtidum ſit: utrius labia venenum aſpidum ſpirent, non improba criminatio tua, certum deſperatæ cauſæ argumentum, ſed cauſa demonſtrare debuit. Cauſa autem tua qualis ſit, reſponſiones tuæ vaniſſimæ produnt. Etenim 1. quis unquam ſanæ mentis menſam cibis inſtructam & paratam probè, non accedentibus convivis, vocavit, vel vocare potuit *σύναξιν congregationem, συνέλευσιν conventum, collectam, convivium* (in quo multi collecti una

vivunt) *cœnam*, quæ juxta Plutarchum *Sympoſ. lib. VIII. probl. 6.* διὰ τὴν κοινωνίαν *ob communionem* ita dicatur, adeóque ferculorum actualis & communis fruitio eſt? Talis nova veſtra Lingua eſt, cujus vocabula, quæ alia omnia communiter ſignificant, figmentis veſtris, velint nolint, inſervire coguntur. Evangelicus Paterfamilias ἄριστον *prandium* (Matth. XXII. 4.) δεῖπνον *epulum* (Luc. XIV. 16.) non cœnam inſtruxit. An prandium illud ab uno frequentatum? Aliud hiſtoria teſtatur. Sed parata, inquis, pro pluribus communio jus dat ſe *congregandi, conveniendi, convivandi, cœnandi.* Ita eſt. Sed à jure illo, non accedente actu, congregatio, conventus, convivium non dicitur. Quanquam neſcio quomodo cum Patrefamilias illo laudato dicere poſſitis, in ſolitariis Miſſis, paratum eſſe convivium. Ad ſolitaria enim illa ſacra neminem invitatis, neminem adhortamini, nedum cogitis vel compellitis intrare ad Cœnam magni Regis; quod à Domino facere juſſus eſt ille ejus in Parabola Evangelica ſervus. Qui ſervi Domini non cogunt homines ad Cœnam Dominicam Evangelico ſenſu; id eſt, qui eos non urgent paſtorali admonitione & adhortatione ardenti ad hoc communionis officium, ii communionem, congregationem, conventum, cœnam neutiquam intendunt. 2. In veterum Græcorum & Latinorum libris Liturgicis nec vola nec veſtigium ſolitariarum Miſſarum occurrit. Inſpice, ſi lubet, Conſtitutiones vulgò Apoſtolicas dictas; Cyrilli Hieroſ. Myſtagogica, Dionyſii Pſeud-Areopagitæ Hierarchiam Eccleſiaſticam; Liturgias Jacobi, Marci, Baſilii, Chryſoſtomi, Præſanctificatorum; Gregorianum Sacramentorum opus, in quo Miſſæ omnis generis deſcriptæ habentur. In omnibus plures cum Sacerdote communicantes occurrunt; unus Sacerdos ſolúſque nullibi. Longa inductione id probari poteſt; probarunt noſtri. Neque erat cur caverent, ne populo non communicaturo oblatio omitteretur, quia ex Chriſti inſtitutione & Apoſtolorum praxi. quam ipſi etiam continuata conſuetudine exprimebant, quid facto opus eſſet, nemini clam erat. 3. Nannetenſis Concilii (quod Burchardus undecimo ineunte Seculo, Jvo duodecimo; alii ex Reginone ante Seculum decimum; Cl. Dallæus *de Cult. Lat. p. 529.* circa Seculi ſeptimi ſuprema celebratum conjectant) Canon 30. ſic habet: *Definivit Concilium, ut nullus Presbyter præſumat ſolus Miſſam cantare. Cui enim dicit,* Dominus vobiſcum; *aut* Surſum corda; *aut* Gratias agamus Domino Deo noſtro, *cùm nullus ſit qui reſpondeat; aut in Canone,* Et omnium circum adſtantium, *cùm nemo adſit? Aut quem invitat ad orationem, cùm dicit,* Oremus, *cùm nullus ſit, qui ſecum oret? Aut igitur iſta penitus reticenda ſunt, & non ſolùm non erit perfectum ſacrificium, verùm etiam incurret, quiſquis ille eſt, terribilem illam ſententiam,* Si quis tulerit de hoc, tollet Dominus partem ejus de Libro vitæ; *aut ſi hæc muris aut parietibus inſuſurraverit, ridiculoſum eſt. Quapropter illa ridiculoſa ſuperſtitio maximè à Monaſteriis Monachorum exterminanda eſt. Provideant autem Prælati, ut Presbyteri in Cœnobiis & in aliis Eccleſiis cooperatores habeant in celebratione Miſſarum. Si quis hæc tranſgreſſus fuerit, ab officio ſuſpendatur.* Ubi nunc illa, quæ vobis, Miſſas privatas è diametro Canoni illi oppoſitas obducentibus in ore ſemper eſt, antiquitatis reverentia? Ubi illa inviolabilis Majorum, & fixorum ab iis Canonum Majeſtas? Presbyterum enim Miſſas *ſolum* cantare non debere eo probant, quòd qui ſolus miſſificat, formulas illas veteres Liturgicas, *Dominus vobiſcum, Gratias agamus,* &c. uſurpare niſi abſurdè ac *ridiculoſè* non poſſit; iſta, ubi nemo dicenti homo adeſt, *muris & parietibus* fruſtra ac ineptè inſuſurrando. Quid quæſo ſolitariis Miſſis veſtris aſſeri infeſtius potuit? Fruſtra verò Bellarmini collum premens, huic Canoni ſenſum, *ut qui miſſificat Presbyter, ſaltem unum habeat, qui reſpondeat;* affingere conaris. Canon

non enim à me recitatus nil tale tinnit. Quin diſertiſſimè ſic Concilii illius Patres definiunt: *Provideant Prælati, ut Presbyteri in Cœnobiis & aliis Eccleſiis COOPERATORES habeant in celebratione Miſſarum.* An nomen *Cooperatores* unum ſaltem ſignificat? Annon potiùs plures, qui ſacris una cum celebrante operentur; verbi gratia, ex veteris Eccleſiæ uſu, *Diaconum*, qui catechumenos & pœnitentes dimittat, qui modò Sacerdotem, modò clerum, modò plebem de officio moneat; *Cantores*, qui hymnos & cantica concinant, *Clericos* & *Laicos*, qui *Amen* & alia quædam ſuis locis reſpondeant, pro Sacerdote orent, &c. Hæc omnia nemo unus, ſed *Cooperatores* præſtant. Denique Nannetenſes Patres, ut Miſſas illas ab uno ſolóque Presbytero cantatas refutent, ea ratione nituntur, quòd ipſæ Liturgiarum voces præſcribant, non unam, ſed plures eſſe debere, quibus celebrans ſalutem his verbis dicat, *Dominus vobiſcum*, & plures *qui circumſtent*; quorum neutrum ferè dicetur, non modò ſi nullus, ſed etiam ſi unus tantùm Presbytero operanti adſit. 4. Altarium in veterum Templis multitudinem nequicquam Gregorii Nazianzeni, & Ambroſii adductis teſtimoniis aſſerere conaris. Illi enim plurium, fateor, altarium meminerunt. At plurium in eodem Templo non meminerunt, quod loca à Te citata oſtendunt. 5. Solitariæ & ſolennis Miſſæ veterum differentia à te ex pravo more veſtro conficta nihil probat. Nulla enim ſolitaria fuit. Quoties igitur celebraretur Euchariſtia, non una hoſtiola nummularia & orbicularis, ſed tanta panis copia, quanta ad communionem populi ſatis eſſet, diſponebatur. Unum nempe numero totum & integrum panem in menſa Domini conſecrabant, cujus in multas particulas à Sacerdote fracti ſuam ſinguli communicantes ſumebant, non obſcuro documento, ſumentes, tametſi cœtera inter ſe diverſos, unum tamen in Chriſto eſſe corpus, qualiter illæ particulæ, inter ſe diviſæ licet, unus tamen revera idémque panis erant. Hoc ex S. Paulo 1. Cor. X. 17. & veteribus multis, nec non hodierno Eccleſiæ Æthiopicæ & Græcæ uſu Cl. Dallæus *de Cult. Lat. Relig. lib. III. 26.* irrefragabiliter firmat. Neque contrarium probare potes. 6. De Valafrido ſic habe. Scribit ille *de reb. Eccl. cap. 22. poſſe nos & debere, ut eadem Sanctarum Miſſarum celebratio non paucis ſed multis prodeſſe credatur*, dicere, *cæteros in fide & devotione offerentium & communicantium perſiſtentes, ejuſdem oblationis & communionis dici & eſſe participes.* Quibus equidem verbis & veterem Eccleſiæ fidem debet, non alios Sacramenti participes eſſe cenſentis, quàm qui communicant; & novæ Sacrorum ſolitariorum conſuetudini præſidia imprudens ſubminiſtrat. Tametſi verò Strabo ſic à Regia veritatis via deflexit, ea tamen mox ſubjicit, quæ cum diſciplina moderna planè ἀσύμφωνα ſunt. *Quamvis autem*, inquit, *cùm ſoli Sacerdotes Miſſas celebrant, intelligi poſſit, illos ejuſdem actionis eſſe cooperatores, pro quibus tunc ipſa celebrantur officia, & quorum perſonam in quibuſdam reſponſionibus Sacerdos exequitur; tamen fatendum eſt*, illam LEGITIMAM *eſſe Miſſam, cui interſunt Sacerdos, offerens, atque communicans, ſicut ipſa compoſitio precum evidenti ratione demonſtrat.* Si *legitima* Miſſa ea demum eſt, cui interſunt Sacerdos, offerens, atque communicans, atque id ipſa *compoſitio precum evidenti ratione demonſtrat*, Miſſæ ἀκοινώνητοι ſolitariæ illegitimæ erunt, & cum precum compoſitione parum convenient. Quo ipſo etiam cadere videtur, quod priùs de præſentibus & non communicantibus dixerat. 7. Græcorum Euchologium, ſi ita videtur, evolve integrum. Miſſæ ſolitariæ ne minima quidem veſtigia reperies. Nulla apud eos niſi vel juxta Chryſoſtomi, vel juxta Baſilii liturgiam Miſſa fit. Utraque ſuos præter celebrantem, & quidem non paucos communicantes habet. Genebrardus *Admonit. in Liturg. Præſanctif. T. 2.* de

hodiernis Græcorum ritibus verba faciens, *Hodie*, inquit, *propter tyrannidem Turcarum opinor, unam duntaxat Miſſam in ſingulis Eccleſiis dicunt, vixque aliis, quàm Dominicis & feſtis diebus.* Quæ quidem *una* illa Miſſa ſolitaria eſſe nequit, quia Miſſarum, quæ feſtis diebus fiunt, genus aliud eſſe à ſolitariarum cenſu, fatentur omnes. Neque id Genebrardus Turcarum tyrannidi acceptum rectè retulit quos conſtat Græcis avitæ religionis exercitium reliquiſſe liberum vel ſolo teſte Metrophane Critopulo *Confeſſ. Fid.* c 23. ubi ſic inter alia ille: *Miretur quis illam ſummam Dei benignitatem, qui fiat ſcilicet, ut Antichriſtus* (ſic Turcam inſignit) *cùm tot ac tanta mala Eccleſiæ quotidie inferat, religionem non impediat, verùm permittat illam quoad cultum Divinum adminiſtrare non minus, quàm ſi Chriſtiani regnarent. Nam & quatuor Patriarchæ liberè utuntur legibus ſuis Eccleſiaſticis, & Archiepiſcopi, nec non Epiſcopi, nemine prohibente, ea, quæ ipſis incumbunt, peragunt. Similiter & Presbyteri ea, quæ ab ipſis exiguntur, præſtant.* Quis ergo tibi de Græcis alia omnia pertendenti impoſuerit, ipſemet videris. 8. De frequentando communionis præcepto *ad Seſſ. XIII. quæſt. 9.* plura diximus, quæ repetere non vacat. Cúmque non aliud quàm Sacerdotum fœneratorum & populi negligentia, non ulla Divina inſtitutio privatas Miſſas ſerò admodum in Eccleſia pepererit, rectiùs longè illas miſſas faceretis. 9. De Nannetenſis Concilii ſententia ſupra quoque rem ex vero tradidimus. Neque Canon 8. quotidianam Miſſarum celebrationem commemorans tibi lenocinatur. Ex Canone enim 30. conſtat, in qualibet Miſſa Sacerdotis *Cooperatores* ab eo exigi. 10 De Presbyterorum immani & immenſo ſacellorum numero ebulliente multitudine, magnas in Eccleſiam perturbationes invehentes querelam gravem apud Agobardum *de Sacerd privileg. & jur. cap* 11. videſis Hos Acephalos Stephanus Balugius, Vir doctiſſimus, ad eundem Agobardi locum, appellat, & de eorundem *ἀλογίας* pluſcula ex veteris illius temporis memoria obſervat. Quales veſtri Sacellorum Præſtites hodie ſint, non curo. Agobardi Seculo Acephalos tales fuiſſe, & reprehenſionem ſaniorum incurriſſe, veſtri prodiderunt. Horum & Monachorum cœnobitarum opera Miſſas privatas invaluiſſe, dicimus. Invecta in communes Eccleſiæ conventus eſt primò infrequentia, inde ſolitudo. In iſtis verò domeſticarum ædicularum umbraculis, præſertim ſub hujuſmodi rectoribus, omnia præter veteris Eccleſiæ diſciplinam & ordinem facta eſſe, quis dubitet? Gliſcente indies hominum, & laicorum ambitione, & clericorum ſuperbia, avaritia & inverecundia, res poſtremò eò devenit, ut nunc ſolitariæ illæ Miſſæ omnem Pontificiorum religionem inundaverint; ſic ut non poſtrema pietatis pars habeatur, ſuo ſacro Sacerdote ſeorſim uti frui. 11. Non Miſſæ ſpectatio ulla religioſa eſt, quia à Chriſti inſtitutione deflectit, & Euchariſtiæ beneficia intervertit; ſed ſolus Sacramenti uſus, ſola communio participes fructus ejuſdem reddit. 12. Denique querelam meam pervertis. Eò apud Vos rem deveniſſe, *ut ſuperiori Seculo vix aliis, quàm tribus totius anni diebus publicæ Synaxes haberentur, in quibus vel unus aliquis præter Sacerdotem fidelis communicaret;* Dixi, Dixi verè. Negare ipſe non auſis, hoc unum exprobrans, quòd *ternas ſynaxes annuas nos ipſi non multùm excedamus.* Imò ne una quidem ejuſmodi Synaxis apud nos obtinet; ſed quotquot obtinent (obtinent autem in Tigurina Eccleſia quotannis ſeptem; in aliis vicinis & remotioribus plures) frequentes ſunt, atque ſubinde maximo communicantium numero abſolvuntur.

ARG. VIII. Sacrificulus in Miſſa dicere vel cantare ſolet: *Dominus vobiſcum: ſurſum corda: Gratias agamus Domino Deo noſtro: Accipite, edite: Orate fratres,*

tres. Et tamen ſubinde in ſolitaria Miſſa ſolus adeſt, nec cuiquam quidquam porrigit. Annon hæc ludicra ſunt? Argumentum hoc etiam Concilium Nanneteníe & Moguntiacum urſit. Innocentius III. *Lib. II. de Myſt. cap. 25.* hoc ita excuſat, quòd credendum ſit, *Angelos aſſiſtere comites orantibus.* Quomodo verò Sacrificulus ſeriò & actione non joculari porrigit Angelis hoſtiam, cibum, quem ipſe paulò poſt devorat?

RESP. REDING: 1. *Sacerdos verba iſthæc in Miſſa ſub ipſo ſacrificio ad nullos præſentium fidelium enuntiat. Neque illa Innocentii pia meditatio eò pertinet.* 2. *Concilia Nannetenſe & Moguntiacum favent Miſſæ; atque id unum ordinant, ut unus ſaltem miniſter Sacerdoti adſtet.* Ibid. pag. 352. Reſp. Ita frivolè reſpondes, ut vel inde te captum eſſe, conſtet. Etenim 1. de Miſſa privata quæritur. In ea Sacerdos & ſacrificat, ſi credere fas eſt, & communicat. Sive igitur ſacrificans, ſive communicans verba illa enuntiet, parùm refert. Certè celebrans enuntiat, *Dominus vobiſcum; ſurſum corda; Gratias agamus* &c. Hæc ſcilicet verba pluralia ex veteri diſciplina, verbo Dei conſona, ſtultus ille Sacerdos, nemine præter ipſum communicante, retinet & proclamat, ipſa licet diſciplina & praxi immutata plurimùm. Neque id diſſimulat Azorius veſtras, *Inſtit. lib. X. 29.* ubi fatetur, *verba antiqua eſſe retenta, ob honorem & venerationem antiquitatis, & mentem converti ad priſcum illum & veterem morem*, id eſt, moris veteris abrogati veſtigia quædam honoris cauſa in verborum formulis retineri. Illudi alius antiquitati, non eam ſic honorari, diceret meritò. 2. Certè Innocentius veſter, magnus ille tranſſubſtantiationis parens & omnipotentiæ Papalis aſſertor jam olim in conciliandis his deſudavit. *Statutum quidem eſt,* ſic *lib. II. 20.* loquitur, *in ſacris Canonibus, ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus ſibique reſpondentibus ipſe tertius habeatur, quia cùm pluraliter ab eo dicitur,* Dominus vobiſcum, *& illud in ſecretis,* Orate pro me; *apertiſſimè convenit, ut illius ſalutationi reſpondeatur à pluribus. Verùm aliud eſt neceſſitatis articulus, aliud religionis contemptus.* Rotundè ergo fatetur, & probat, nullam olim Euchariſtiam fuiſſe abſque pluribus. Sed quæ *neceſſitas* coëgerit Chriſti & majorum inſtituta mutare, non explicat; & cùm explicare non poſſet, *piè credi* ſubjicit, *quòd Angeli comites aſſiſtant.* quaſi ſcilicet de Angelis capi poſſit, quod in Miſſa dicitur. *Quotquot ex hac altaris participatione ſumpſerimus;* nec non illud: *Memento, Domine &c. omnium circumſtantium, quorum tibi cognita eſt fides & nota devotio.* Ad tales ſtultitias delabi eos neceſſe eſt, qui quò ſe vertant, neſciunt.

ARG. IX. Optarent Tridentini Cap. VI. *ut in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed Sacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent.* Quomodo optarent patres iſta, quorum contrarium etiam ſub anathemate *probant* & *commendant?* Et ſi ſeriò id optant, cur hominibus falſam de virtute & efficacia ſpectaculi Miſſæ privatæ perſuaſionem non eximunt? Nempe ne quid detrimenti capiat reſpublica Pontificia, præſertim quod ad quæſturam & officium publicanorum pertinet. Et cur de illis tantùm Miſſis loquuntur, quibus *fideles adſtant,* non etiam de iis, quibus nulli fideles adſtant? Ita dedecus ſuum verſutè mihi diſſimu-

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Miſſæ in quibus ſolus ſacerdos Sacramentaliter communicat, non privata, ſed communes cenſeri debent, partim quòd in eis populus ſpiritualiter communicet: partim quòd à publico eccleſiæ Miniſtro non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.* Sunt verba Concilii *Cap. VI.*

Reſp. 1. Privatæ an communes dicantur Miſſæ, parùm refert. Non enim de nomine, ſed de re quæſtio eſt. Contendimúſque, Miſſas illas, quocunque nomine veniant, illicitas adeóque abrogandas eſſe. 2. Saltem ita fatentur Patres, Miſſam non debere eſſe privatam, ſed communem. Porro communis eſt ſola illa, cùm multi de uno pane participant, finitore Apoſtolo. Cùm igitur unus ad ſe hoc rapit, & nemini communicat, certè non communis hæc, ſed privata Miſſa eſt, judice Chryſoſtomo in illum ipſum locum. 3. Neque allegatis argumentis efficere poſſunt Patres, ut commune dicatur, quod privatum eſt. Quid enim, ſi etiam Sacerdos celebrans ſpiritualiter tantùm communicet? An ita ſatisfaciet inſtitutioni, etſi nec ſumat ipſe, nec aliis diſpenſet, quæ conſecrata ſunt? Et annon illi, quos tam graviter objurgavit olim Chryſoſtomus, & feriverunt Conciliorum Canones, eodem obtentu evadere potuiſſent? Eſt etiam is, qui Sacramentum adminiſtrat, publicus eccleſiæ miniſter: ſed non ut ſolus utatur cœna, & hoc proficiat toti eccleſiæ. Ita concionator eſt publicus eccleſiæ Miniſter, non tamen ut ipſe ſolus audiat & credat, atque hoc toti eccleſiæ, etiamſi illa nec audiat, nec credat, ad æternam vitam proficiat. Baptizans quoque publicus eſt eccleſiæ Miniſter, ſed non ut ipſe ſe baptizet, atque hoc opus illis, qui non baptizantur, ad ſalutem proſit.

Excip. Reding: 1. *Ad publicam & communem actionem non requiritur aſſiſtentia phyſica illorum, quorum res agitur, ſed moralis communitatis repræſentatio ſufficit. Quomodo Conſul Tigurinus ſolus nomine Reip. negotium agens, publicè illud agere dicitur. Sic planè Sacerdos in Miſſa Eccleſiam repræſentans, publicè agit, ceu publicè ordinatus Sacerdos. 2. S. Paulus loquitur fidelibus de omnibus, de uno pane participantibus. Participant autem innumeris in Miſſis, quæ in toto orbe celebrantur. Sic ergo nulla dari poterit una communis communio. Alia igitur ratio eſt oblationis ſacrificativæ; alia communionis ſacramentalis. Illa tam ex parte Miniſtri præ ſe fert repræſentationem Eccleſiæ, quâm ex parte oblationis ſe extendit ad meritorum Chriſti pro tota Eccleſia Deo factam repræſentationem. Quia igitur hæc oblationis ratio non tantùm in conſecratione Euchariſtiæ, ſed hujus etiam communione conſiſtit, hæc actio publica meritò dicitur; & per hanc corporis Chriſti participationem univerſi in unum Chriſti corpus congregati, localiter licet diſsiti, ſpiritualiter tamen quoad fructum ſacrificii proprium participant. Quamvis verò ſacramentalis communio ſecundum ſe formaliter ſpectata non æquè communis & publica ſit.*

feſt ſ. irè

effectivè tamen communis eſt, quia fraternæ in Divina charitate radicatæ dilectionis unitatem fundat. 3. Cùm inſtitutio Chriſti expreſſum contineat mandatum Euchariſtiæ à Sacerdote eam conſecrante ſumendæ; expreſſum verò mandatum nullum ſit diſpenſandi, ſaltem dum non adeſt qui petat; non ſufficit reſpectu ſacerdotis ſpiritualis manducatio, ſed ſacramentalis requiritur. 4. Neque miniſter publicus eſſe ceſſat ſacerdos ſolus communicans, quia pro omnibus fidelibus Chriſti merita ſacrificat, & in potentia reſpectu univerſorum Euchariſtiæ diſpenſator eſt. Ibid. pag. 353. 354. Reſp. 1. Denuo moneo, non de nomine Miſſarum, quas ſolitarias nos vocamus, ſed de re ſermonem eſſe, an uno communicante Sacerdote ſatis inſtitutioni fiat? Hoc pernegamus. Putida inſuper ratio & comparatio tua eſt. Miniſter equidem Euchariſtiam celebrans Chriſti nomine legatione fungitur & diſpenſat; ſed manducando, bibendo pro ſe, ceu fidelis, manducat, bibit; non perſonam quamcunque aliam, nedum Eccleſiam repræſentat. Imò ſi ritè officium obire, & juxta inſtitutionem Chriſti celebrare Euchariſtiam velit, diſtribuat, diſpenſet præſentibus; eoſque manducare, bibere jubeat oportet. Hac demum ratione, non cùm manducat, bibit ipſe pro ſe, Miniſtrum publicum aget. Sicut Conſul Reipublicæ licet negotia curans, convivio exceptus pro ſe, non pro quocunque alio edit, bibit; neque edendo, bibendo Rempublicam repræſentat. Euchariſtia publica eſſe debet eo modo, quo publica à Chriſto inſtituta eſt. Si aliter publica ſit vel nominetur, ſimpliciter rejici debet. 2. Omnes ex uno pane (quia licet multi panes eſſe poſſunt, ejuſdem tamen naturæ ſunt, & ſymbolicam rationem eandem habent) participare, S. Paulus 1. Cor. X. 17. docet. Omnes utique, qui ad corpus Chriſtianum pertinent, ſive hic, ſive alibi participent; Ubicunque verò participant, participando ex uno pane communionem ſuam cum Chriſto & membris ejus teſtantur & ſignificant, quæ communio, uno ſolo communicante, uti ſupra oſtendimus, repræſentari nequit. De cœtero actionem ſacrificii & communionis fruſtra diſtinguis. Priorem nullam agnoſcimus; & ſi agnoſceremus maximè, heic non de illa, ſed de poſteriore, quam Gabriel Biel veſtras in expoſitione Canonis *principaliſſimè in ſacro Miſſæ officio intendi*, aſſeverat, ſola diſceptamus. Negare non potes, Euchariſtiam eſſe propriè dictum ſacramentum, & quidem hujuſmodi, quod panis & vini ſacri eſu ac potu à pluribus unà conveſcentibus celebretur. Eſt enim cœna, eſt epulum, eſt convivium Dominicum. Eſto ergo quidlibet præterea aliud; eſto holocauſtum, ſacrificium propriè dictum. Non ideo vel Sacramentum vel epulum non erit, vel Sacrificium erit aliter, quàm quatenus plebs communicat. Hæc enim eſt prima, vera, immutabilis, neceſſaria ejus forma ac ratio. Atqui Euchariſtia hoc Sacramentum, hoc epulum non erit, ſi ea unus homo, aliis ſpectantibus, ſolus veſcatur. Cogeris fateri, Sacramentalem unius Sacerdotis communionem ſecundum ſe & *formaliter* ſpectatam nec publicam, nec communem eſſe; *effectivè* tamen communem eſſe pertendis, quia fraternæ dilectionis unitatem fundat. Egregiè ſcilicet. Fraternæ dilectionis unitatem ſic fundabit ille, qui ſolus edens bibenſque genialiter, alios ſive præſentes & ſpectantes, ſive abſentes, eſurire & ſitire ſinit; quibus ex Patrisfamilias mandato cibum potúmque diſtribuere debuit. Hæc Sacrificulorum charitas eſt. 3. Nullum ne ergo mandatum eſt diſpenſandi Euchariſtiam? Quo jure ergo Sacrificulus in communione publica diſpenſat? Annon Chriſtus diſpenſavit, & edere, bibere, ac quod ipſe fecit, facere juſſit? Par ergo neceſſitas edendi, bibendi celebrantem & populum conſtringit; inprimis cùm celebrans publicè quidem celebret, at edat, bibat pro ſe, ut quivis privatus alius. Si igitur populo ſpiritualis manducatio ſufficere poteſt, cur non etiam Sacrificulo, qui in privatis

vatis Miſſis in ſui,non cujusquam alterius gratiam celebrat? Sed profectò meditandum vobis inſuper eſt, neutiquam Miſſam publicam dici poſſe, quia communio ſpiritualis ad plures pertinet. Nullius enim rei denominatio ſumi ab eo debet,quod eſt per accidens. At communio ſpiritualis ſacramentali merè eſt accidentaria, quia & absque ea poteſt eſſe Miſſa: & ea poteſt eſſe absque Miſſa: & cùm ſit in Miſſa,non ex vi Miſſæ, ſed ex fide ejus,qui communicat,peragitur. 4. De ſacerdote Chriſti merita ſacrificante à te dicta non recipimus, quia ex inſtitutione Chriſti ſacrificandum, hoc eſt,memoria ſacrificii Chriſti celebranda eſt in communione fidelium, non extra eam. Potentia verò diſpenſandi ſine actuali diſpenſatione nec publicam,nec privatam actionem,utpote quæ ab actu,non à potentia denominatur,reddit.

OBIECT. II. *Ad Sacrificium, qua tale eſt, non refert,ſive multi,ſive pauci,ſive nulli interſint aut communicent,cùm Sacrificium Deo offeratur pro populo,poſſitque Sacerdos offerre pro populo,ſive præſente ſive abſente illo. Ita in lege cùm offerrentur Sacrificia pro peccato,nihil inde manducabat is, pro quo offerebatur, uti patet ex Levit. VII.& VIII.& tamen illi proderat. Præterea ſicut oratio prodeſt ei,pro quo fit,etiam abſenti: ita etiam Sacrificium, quod eſt quædam realis & efficaciſſima oratio. Cùm igitur etiam in Miſſa ſit veri nominis ſacrificium, quidni & illa nudè ſpectanti vel abſenti prodeſſe poſſit?* 1. Tota hæc ratiocinatio caducum in parietem inclinat,Sacrificium nimirum Miſſaticum,quod nullum agnoſcimus. *Si Adverſarii,* inquit Bellarminus, *concederent,Miſſam non eſſe ſolùm Sacramentum,ſed etiam ſacrificium,fortaſſe in hac re facilè convenirent.* Hæc videlicet eſt illa Helena,quam nos adeò non ambimus,ut etiam deſpuamus. 2. Quicquid etiam ſit de ſacrificio, nos Dominicæ inſtitutioni, quæ fructum Cœnæ non aliis quàm manducantibus & bibentibus promittit,Apoſtolicæque praxi, juxta quam, judice etiam Valafrido Strabone *de Reb.Eccleſ.Cap.22.* illa demum Legitima Miſſa eſt,*cui interſunt Sacerdos,offerens atque communicans,*preſsè inhæremus.

Excip. Reding: 1. *Stante ergo ſacrificio, ſtant privatæ Miſſæ. 2. Valafridi ſententia eſt, ſolum ſacerdotem ita poſſe celebrare Miſſam, ut eorum etiam, pro quibus celebrat, perſonas agere queat, ſitque ſimul offerens, reſpondens & communicans.* Ibid.pag.354. Reſp. Sed & cadente cadunt, imò ſacrificii Chriſti unitate jugulatæ concidunt. Sed præterea nec ſtante ſacrificio Miſſæ privatæ neceſſariò ſtant. Conſtat enim alicui ſacrificio, qua tali, convenire communionem plurium. Nam Agnum Paſchalem inter ſacrificia ſupra nobis numerabas. Et tamen neceſſariò illud additam communionem habebat. Denique in ſacrificio propriè dicto aliquid offerebatur ab eo, pro quo ſacrificabatur. Atqui ad Euchariſtiam,quatenus talis eſt, nihil quiſquam jubetur dare ſacerdoti, ſed tantùm à Sacerdote accipere. Oblationes enim veterum non ex Sacramento, ſed à liberalitate propria manarunt; atque ideo in Eccleſia etiam obſoleverunt. Non ergo ſacramentum hoc ut ſacrificium cenſetur. 2. Valafridi ſententiam ſupra expoſuimus. Tu verò ei ſententiam abſurdiſſimam affingis. Qui rem adeò abſurdam pertinaciter tuentur, poſſe ſacerdotem communicando etiam repræſentare alios, adeó-

que pro aliis edere & bibere, digni profectò ſunt, qui communicantibus, adeóque genialiter edentibus & bibentibus aliis, ipſi ad eſurialia prandia damnentur, ſatúmque experiantur non ſervis Dei, ſed ſervis Papæ prædictum Eſaj. LXV. 13. *Sic dixit Dominus meus: Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis. ecce ſervi mei bibent, vos autem ſitietis.*

OBIECT. III. *A veteribus oblatum etiam eſſe ſacrificium nemine niſi Sacerdote præſente, etſi nuſquam legitur, tamen ex conjecturis colligitur. Nam in Concilio Nannetenſi Can. 30. jubentur Presbyteri non celebrare ſoli Miſſam, niſi habeant ſaltem unum ſecum, qui reſpondeat. Quidam igitur ſoli celebrare ſoliti ſunt Miſſæ Sacrificium. Et in Concilio Toletano XII. Can. 5. graviter reprehenduntur quidam Sacerdotes, qui Sacrificium offerentes non communicant. Et tamen Concilium illud non aliud requirit, quàm ut ipſe Sacerdos communicet. Tum olim moris erat quoſdam initiari Sacris abſque ulla certa procuratione animarum, qui proinde non poterant ulli Sacramentum adminiſtrare, & tamen ſine dubio Miſſas celebrabant. Exemplum eſt in S. Paulino Nolano. Præterea plurimi Sacerdotes quotidie celebrabant, & tamen populus multis in locis rarò communicabat, ut ex Chryſoſtomi querela liquet. Denique multa ſacra fiebant pro cauſa ita particulari, ut veriſimile non ſit, aliis in ejuſmodi caſibus miniſtratam communionem fuiſſe. Ita Auguſtinus obtulit pro matre ſua, cadavere juxta ſepulchrum poſito lib. IX. Confeſſ. Cap. 12.* Reſp. 1. Manifeſtis argumentis ex Antiquitate ſuperiùs allegatis frigidæ hæ Bellarmini conjecturæ neutiquam officere poſſunt. Sanè Claudius Eſpenſæus *de Miſſ. Publ. & Priv. pag.* 216. rotundiùs & verecundiùs profitetur, *Miſſæ privatæ ſeu nullis præter miniſtrum communicantibus, veſtigium repertu eſſe difficile; ac publicæ contra plena eſſe ritualia primitiva.* 2. Nannetenſis Concilii non ante ſeptimum Seculum celebrati canon jubet Presbyteros *in Cœnobiis & aliis Eccleſiis in celebratione Miſſarum Cooperatores habere.* Inde nec colligi poteſt moris tum fuiſſe, ut Sacerdos aliquis ſolus Miſſam celebraret; nec ſi tum, ſeptimo forte Seculo, mos ille veteris diſciplinæ faſtidio & oblivione inoleviſſet, juſtum id propterea rectúmque fuiſſe. Nam ipſi Conciliorum Canones abuſus gliſcentes emendare ſtuduerunt. 3. Mos ille initiandi aliquem Clero abſque certo titulo apud veteres non erat legitimus, adeóque non ſemel disertè vetitus. Ejus autem qui vitio ordinatus erat, actus ab ipſo vitio manans legitimus eſſe non potuit. Et quid ſi ſic ordinati eſſent, ut muneris, ad quod ita ordinabantur, functionem illam propriam non ante exercerent, quàm eſſent certum titulum, & Eccleſiæ vel eccleſiolæ alicujus miniſterium nacti? Et cui nullius animæ procuratio certò ac definitè aſſignata erat, an is non potuit oves alienas, cum ejus, cujus propriè erant, venia, imò etiam illo advocante & rogante, procurare? Quid talibus aranearum telis levius eſſe poteſt? 4. Nunquam etiam apud veteres offerri hoc Sacrum conſue-

ſuevit,quin oblata communicantibus diſtribuerentur,uti Auguſtinus paſſim innuit.Eſto autem,refrigeſcente Chriſtianorum zelo à pluribus communio neglecta fuerit.An iccirco verum eſt, quenquam Prebyterum ſolitarium communicâſſe? Crevit ſanè Miniſtrorum numerus,ſed pro ipſarum eccleſiarum incremento,ad quarum illi uſum ordinabantur. 5. Sacra pro cauſa particulari primis Seculis omnino nulla,quarto quintóque rarò fiebant. Neque quidquam obſtat, quò minùs in illis etiam Sacris celebrantes unà cum aſtantibus communicâſſe dicamus. Exemplo eſt Lucianus Martyr,qui, teſte Nicephoro Calliſto *lib.VIII.*31. in ipſo carcere ſine adſtantibus communicare noluit.

Excip. Reding : 1. *Eſpenſæus non abſolutè Miſſæ privatæ antiquæ veſtigia negat, ſed hoc unum aſſerit,non æquè de his,ac de Miſſis publicis ex antiquitate conſtare. Quanquam argumenta ex antiquitate petita manifeſta ſunt. Et probatis publicis etiam privatæ probantur,quia ſolis accidentariis ſolennitatibus differunt.* 2. *Nannetenſis Canon ſancit,ut Presbyteri non celebrent, niſi habeant ſaltem unum,qui reſpondeat. Sufficere ergo poteſt cum ſacerdote unus.Eidem mori Concilii Toletani Canon aſtipulatur.* 3. *S. Paulinus Nolanus in ordinatione accepit poteſtatem faciendi ſacrum ; licet curam Eccleſiæ nullam habens populo communicare non potuerit.* 4. *S.Auguſtinus Epiſt.* 118. *ad Jun. diſertè aſſerit , quotidianam communionem fidelibus non eſſe præceptam.* 5. *Nihil planè eorum, quæ de Lucio Martyre allegas , Nicephorus Calliſtus habet.* Ibid. pag. 355. Reſp. 1. Eſpencæus veſtigium Miſſæ apud veteres repertu eſſe difficile, profitetur ingenuè. Tibi, naſum ſcilicet habenti rhinocerotis, & ſubodoranti quidvis, nihil facilius. Argumenta ex antiquitate *manifeſta* jactas , quæ meras conjecturas modeſtiores appellant. Sic verbis tuis ſtrepere ſoles, ut in veſica fabæ. Omnem etiam impudentiam ſuperat aſſertio tua,*quòd Miſſis publicis probatis privatæ probentur.* Solennitas enim,ſeu frequentia plurium *communioni, cœnæ, convivio* propria & eſſentialis eſt. adeó ut Euchariſtica cœna, communio ſine illa ne quidem conſiſtere poſſit. Quid deſperata cauſa, & pertinaci errore miſerius ? 2. De Nannetenſi canone ſupra. Foedè Concilio illi imponis. Non enim definivit,*ne Presbyteri celebrent, niſi habeant ſaltem unum, qui reſpondeat ;* ſed *ut nullus Presbyter ſolus præſumat celebrare Miſſam.* Non autem unum duntaxat , ſed *cooperatores* , ſed *circumſtantes* diſertiſſimis verbis exigit. Concilii Toletani Canon reprehendens ſacrificium.*cui nec ipſe ſacrificans participaſſe dignoſcitur,* de Miſſis loquitur non quibuscunque,ſed in feſtis ſolennibus multiplicatis. *In uno die,*inquit, *ſi plurima offerunt Dei ſacrificia : in omnibus ſe oblationibus à communione ſuſpendunt, & in ſola tantùm extremi ſacrificii oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumunt.* Atqui plura in uno die ſacrificia interdicta quis neſcit, niſi in feſtis ſolennibus, in gratiam plebis communicaturæ ? Non ergo Concilium teſtatur, neminem communicaſſe. ſed hoc duntaxat , cùm ex plebe alii communicarent, alii non communicarent,in poſteriorum numero etiam Sacerdotes fuiſſe. Et ſanè communio non dicitur, cùm unus totum aufert. 3. Si Nolanus ordinarius,ob defectum vocationis ad particularis gregis curam , populo adminiſtrare non potuit; at potuit vocatus , ſubſtitutus ab ordinariis, quomodo Monachi vos , ſive Jeſuitæ, ſive alii,præcipuè Dominicani,quibus inde Prædicatorum eximium nomen eſt,licet nulli Eccleſiæ addicti,prædicare tamen ſoletis,di-

ſturi,ſi placet,cùm eodem Paulino,vos in prædicatorium officium dedicatos,non etiam in locum Eccleſiæ. An igitur ſic concluſeris, morem eſſe Eccleſiæ veſtræ prædicare abſque adſtantibus? Qua verò ratione probas, Paulino nefas fuiſſe ulli homini Sacramentum adminiſtrare? Etenim cùm Severo ſuo *Epiſt.6.* ſuam illam abſolutam in Presbyterum ordinationem nuntiaſſet,ſtatim eum invitat, ut ad ſe ſacramentum à ſe ſumpturus veniat. *Veni igitur*,inquit, *ſi placet ante Paſcha, quod nobis optatius eſt, ut ſacras ferias.* ME SACERDOTE *concelebres.* 4. Quis quotidianam communionem præceptam aſſeruit? Sic à quæſtione exorbitandum tibi eſt,ne obmuteſcere ad mea, pleraque à te præterita, videare. 5. Nicephorum Calliſtum de Luciano Martyre narrationem vel non legiſti,vel oſcitans legiſti. En igitur ejus, quæ *lib.VIII.31.* extant, verba: *De eo* (Luciano) *Martyre illud eſt decantatum,eum moriturum,cùm vis tyrannica neque Templi,* neque *ſacrarii copiam faceret, & vincula quoque atque plagæ motum prorſus denegarent,in ſuo ipſius pectore diſcumbentem tremendo illo operatum eſſe myſterio,adeúmque modum & ipſum participaſſe de immaculato ſacrificio,(καὶ τοὺς ἄλλους μεταλαβεῖν ἐπιτρέψαι) & aliis ut participarent, mandaſſe. Sacrum illud in carcere perficiebatur, & Eccleſiæ ſpecimen ſacer ille chorus repræſentabat, qui eum tanquam jam morientem ſtipabat. Aliam quoque ob cauſam ſacris ita operabantur,ut,ſcilicet quæ à piis peragebantur,ab iis, qui alterius eſſent opinionis,non conſpicerentur.* Eadem Philoſtorgius *lib.II.ſſ.14.* de eodem narrat. Cur iſtos circumſtantes Martyr communicare voluit, cùm res tota multò faciliùs,celeriùs,tutiùs expediri potuerit, ſi ſolus,modernorum ſacrificulorum more, communicaſſet, iſtis nihil aliud, quàm eum objecto, donec communicaſſet,corpore ab exterorum viſu protegentibus,ne,quid ille faceret, cognoſcerent? Scilicet nefas putabat Vir ſanctus,quenquam communicare ſolum; quod Tridentini pium eſſe ſub anathemate ſanxerunt.

QUÆSTIO VII.

An Euchariſtia, quam Miſſam vocant, vulgari lingua celebrari debeat?

NEgat Synodus Cap. VIII. & Canone IX. Nos verò de Euchariſtiæ celebratione aſſerimus. Etenim

ARG. I. Chriſtus & Apoſtoli ut Sacra omnia, ſic Euchariſtiæ etiam Sacramentum vulgari & vernacula ſibi Lingua adminiſtrârunt. Illorum autem exemplum perfectiſſimum & incorruptiſſimum,ac proinde religioſè ſequendum eſt.

RESP. REDING: *An igitur Chriſti exemplum in Sacramentorum confectione quoad quaſvis circumſtantias accidentales ſequendum? Ergóne etiam Hebraicum, quo Chriſtus uſus eſt,idioma retinendum eſt? Sacramentorum ſubſtantia non aliud exigit, quàm verborum Chriſti veritatem,ex vi Divinæ dictionis efficacem ad operandum,quod per eam ſigni-*

gniſ-

gnificatur. Hæccine Divinæ dictionis veritas ad certum idioma alligata eſt? Tom. III. Tract.IX.ſſ.2.pag.356. Reſp. Parum equidem abeſt, quin futili *accidentalium* circumſtantiarum prætextu univerſum nobis Sacramentum eripias, quantum in te eſt. Chriſtus Euchariſticum convivium inſtituit. Tibi hoc accidentale, in privatis Miſſis mutabile eſt. Chriſtus juſſit edere, bibere. Tibi hoc accidentale eſt. Chriſtus diſtribuit ſymbola, & quod ipſe fecit, facere juſſit. Tibi hoc accidentale eſt. Apoſtoli ſymbola ederunt, biberunt, non aſſervarunt. Tibi hoc accidentale eſt. Chriſtus panem fregit. Tibi hoc accidentale eſt. Chriſtus Sacramentum in memoriam mortis ſuæ inſtituit. Tibi hoc accidentale eſt. Chriſtus noſcibili lingua myſterium diſcipulis explicavit. Tibi hoc accidentale eſt. Corpus & ſanguinem Chriſti, ſpiritualem ſubſtantiam ſubſtituendo, ex Sacramento exterminaſtis. Quæ ergo Sacramenti ſubſtantia remanet? *Verborum Chriſti*, inquis, *veritas, ex vi Divinæ dictionis efficax ad operandum, quod per ea ſignificatur.* hoc eſt, pronuntiatio verborum quinque per os Sacrificuli, efficax ad ſiſtendum Chriſtum, denuo offerendum, hoc eſt, mactandum & crucifigendum, ad orandum, & ab eodem ſacrificulo manducandum. Communio enim fidelium reliquorum juxta te ad ſubſtantiam ſacramenti non pertinet. Hæc illa efficacia dictionis verborum Chriſti eſt, veriùs incantatio ſacrificuli, verbis peregrino idiomate demurmuratis ſiſtentis non Chriſtum, ſed ſpectrum Chriſti, quale is nunquam fuit. Sic Euchariſtiam in *ἐπῳδὰς*, in Zoroaſtræum ſuſurrum (ignoſce ſcapham appellanti ſcapham) convertiſtis, & eliminata vera ſubſtantia ejuſdem, ſubſtantiam novam, ſacrificuli creatorem, ſubſtituiſtis. Quæ veriſſima veſtra tranſſubſtantiatio eſt. Sed fuerit uſus linguæ vernaculæ in prima inſtitutione (Hebraicè enim an Græcè, an potiùs Syriacè Chriſtus locutus ſit, parum refert, quando conſtat ab Apoſtolis juſſis edere, bibere corpus ſuum intellectum eſſe) accidentalis circumſtantia. At neceſſaria fuit, adeóque perpetua, inſtitutioni conformis eſſe debet, ſaltem in communione, quam inſtitutam eſſe, negare non audetis. Qui enim communicant, quid res communicata ſit, noverint oportet, exemplo Apoſtolorum, quibus myſterium Chriſtus verbis intelligibilibus: *Accipite, hoc eſt corpus meum*, declaravit. Non tantùm ergo nulla mutandi moris cauſa eſt, ſed graviſſima eſt juxta inſtitutionem retinendi.

ARG. II. Quin etiam Chriſtus haud obſcurè uſum Linguæ uſitatæ in Cœna mandavit his verbis: *Hoc facite in mei recordationem.* Hoc enim Paulus 1.Cor.XI.26. interpretatur de annuntiatione mortis Domini. Atque ut vulgus recordari poſſit mortis Domini, annuntiatio fieri debet in uſitata, nota & vernacula Lingua.

Resp. Reding: *Annuntiatio mortis Chriſti non per linguam vernaculam, ſed illam ipſam actionem, quam Chriſtus peregit, fieri debet.* Ibid. pag.356. Reſp. Cur ergo in actione ipſi non acquieſcitis? Cur tot verborum inconditorum & malè cohærentium, quibus canon ſcatet, ſtrepitu aures communicantium etiam, ſi qui adſint, procul omni intelligentia mentis, obtunditis? Sed profectò aliud eſt *καταγγέλλειν annuntiare*, mortem Chriſti, aliud agere, hoc eſt, uti tu explicas, conſecrare, offerre, communicare. Communionis enim finis eſt annuntiatio mortis Chriſti, non communio, annuntiatio ipſa. Et S. Paulus actionem edendi & bibendi ab annuntiatione mortis Chriſti diſertè diſtinguit, ſubjunctivi & imperativi verbis diſcretis utens. *Quoties ederitis panem hunc,*

& biberitis poculum hoc, mortem Domini annuntiate (non, edendo & bibendo *annunciatis*) *donec veneris*, 1. Cor. XI. 26.

ARG. III. Apoſtolus 1. Cor. XIV. quæſtionem hanc ex profeſſo ſibi diſcutiendam propoſuit, & εὐλογίαν ſeu εὐχαριςίν, quo nomine etiam Dominicam Cœnam innui veteres nulli dubitàrunt, Lingua uſitata multis iiſque prægnantibus argumentis evicit. qualia ſunt, quòd qui loquitur Lingua aliis incognita, loquatur Deo non hominibus v. 2. quia ab uſu peregrinæ Linguæ abſit οἰκοδομὴ, παράκλησις καὶ παραμυθία, *ædificatio, adhortatio & conſolatio*, v. 3. 4. quòd peregrino idiomate loquens eccleſiæ prodeſſe non poſſit, v. 5. 6. quòd loquentes id, quod nemo intelligit, adeóque non εὔσημον λόγον edentes, nil niſi aëra verberent, v. 7. 11. quòd peregrinâ linguâ loquens, & eâ loquentem audiens ſibi invicem barbari exiſtant, v. 11. quòd is, qui implet locum idiotæ, ad euchariſtiam benedicentis non intellectam non poſſit dicere *Amen*, neque adeò ædificetur, v. 16. quòd præſtet in eccleſia quinque verba cum intelligentia loqui, ut & alii inſtituantur, quàm mille peregrino idiomate, v. 19. quòd ſermo in peregrino idiomate pœnæ loco intentetur ab ipſo propheta, v. 21. 22. quòd linguæ in ſignum datæ ſint non credentibus, ſed infidelibus, v. 22. quòd percepto ſermone loquentis in eccleſia infideles converti poſſint, v. 23--26. Annon diſertiſſima hæc argumenta ab Apoſtolo futurorum probè conſcio, contexta eum in finem, ut eccleſiæ non deſit ſubſidium redarguendi profligatum hunc errorem, Tridentinos Patres anathema non in fideles tantùm, ſed ipſum gentium Apoſtolum vibrantes, in ruborem dare debuerunt? Ne dicam, Apoſtolum ea, quæ hic ſcribit, v. 37. inter ἐντολὰς τοῦ κυρίου, *mandata Domini*, proinde ubique & ſemper eccleſiam obligantia referre.

RESP. REDING: *Ineptias & nequitias meras ſpiras. Etenim 1. S. Paulus v. 2. ait, eum qui loquitur linguas, loqui Deo, non hominibus. An hoc contra mandatum Dei eſt? Atqui Paulus eodem verſu ſubdit, talem, licet non audiatur, hoc eſt, intelligatur, ſpiritu tamen loqui myſteria. Ejuſmodi verò locutio myſterii Divinitus inſtituti cùm ad Sacramenti confectionem unicè requiratur, ineptè & nequiter verba illa ad morem Sacrificium incognita lingua celebrandi torques. 2. Idem cùm v. 4. dixiſſet, eum, qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificare: qui prophetat, Eccleſiam ædificare; mox v. 5. ſubdit;* Volo autem vos omnes loqui linguis, ſed magis prophetare. *Optavit ergo voluitque Apoſtolus ad ſui ædificationem linguis loqui; licet prophetiam præferat. 3. Licet ex privata devotione in cultibus fidelium myſteria Dei peregrinis linguis loquentes, Deo tantum locuti ſint Spiritu, non alios ædificaverint, adeóque alii Amen dicere non potuerint; nil tamen hoc ad publicam & ſolennem & ſacerdotalem Miſſæ benedictionem, ſed eam duntaxat benedictionem, quam quisque privatim ſpiritu afflatus per hymnum, pſalmum, vel orationem dictabat, pertinet, quod ex v. 16. 26. & 31. Cornelius à Lapide probat. 4. Nihil ob-*

ſtat,

ſtat, quò minùs juxta v.16. idiotæ quivis in Miſſa, peregrino licet idiomate celebrata, dicere poſſint Amen, quia myſterium iſthoc per catecheſin Chriſtianam didicerunt, adeóque vel in ſpiritu, vel voce, per ſe vel per Miniſtros idiotarum locum ſupplentes probè norunt exprimere Amen. 5. Apoſtolus v.19.21.22. &c. Prophetiam linguis præferens & ad eam adhortans, modum tradit, quo fieri debeant conventus & collationes ſpirituales tum ante, tum poſt ſynaxin. Quod proin Prophetiæ donum etiam num in Eccleſia exercetur per ſacras conciones, ceſſante linguarum dono. Nihil autem hoc facit adverſus Miſſam, quæ incognita lingua celebratur. 6. Sub mandatis Domini, de quibus Apoſtolus v.37. loquitur, non prohibitio linguarum peregrinarum in Eccleſia, ſed ea, quæ v.34.35. de mulierum in Eccleſia ſilentio traduntur, intelligendi ſunt. Ibid. pag.356.-358. Reſp. Ego ex Apoſtoli verbis & rationibus diſertiſſimis hæreſin veſtram redarguens, *ineptus* ſcilicet, *nequam* ſum. Tu hæreſin veſtram Apoſtoli verbis jugulatam pertinaciter propugnans, & ad eandem Apoſtolum repugnantem nequiſſimè adigens, Vir es plusquam divinus, Apoſtolicus! Sic ſolet perfrictæ frontis meretrix ſua dedecora caſtæ matronæ impingere. Sed age, detraham tibi larvam. 1. Loqui Deo, & non hominibus, ſimpliciter contra Dei mandatum non eſt. Eſt enim, ubi ſoli Deo, non hominibus loquendum ſit. Velut in conclavi, in quod orandi gratia Chriſtus ſecedere juſſit. Cæterùm hoc loco Apoſtolus incognitæ linguæ uſum oppugnat eo argumento, quia *qui loquitur*, incognita ſcilicet lingua, *loquatur Deo, non hominibus*; hoc eſt, teſtem dictorum ſuorum habeat tantùm Deum, non etiam homines; cùm tamen charismata hominum cauſa data ſint, ut Deus in iis glorificetur, Epheſ IV.10.-14. quòdque id nemo *audiat*, ſive intelligat, adeóque is *Spiritu* (non *mente*, ſeu intellectu v.14.15.) *loquatur myſteria*, hoc eſt, ea quæ loquitur, licet verba Dei ſint, ipſi tamen loquenti myſteria maneant. Non enim ilico ſibi interpretatur, qui verba in lingua ſibi cognita profert. Hoc argumento, quo Apoſtolus incognitæ linguæ uſum cum interpretatione non conjunctum oppugnat, tu uteris ad probandum, quòd incognitæ linguæ uſus mandatus ſit. Talis tua prophetia, ſeu ſcripturæ interpretatio eſt. Sed *ad ſacrificium*, inquis, *ſufficit loqui Deo*, ſufficit *loqui myſteria in ſpiritu*. Supponis, in Euchariſtia eſſe ſacrificium propriè dictum. Quanquam etiam Sacerdotes V. T. quicquid ſacrificantes locuti ſunt, non peregrina, ſed vulgari lingua locuti ſunt; & intelligi orationem ſacrificantis intereſt ejus, pro quo ſacrificatur. Sed verò in Euchariſtia non ſolùm ſacrificium eſſe, ſed ſacrificium in communionem exire, & communionem in ea, juxta illud Gabr. Bielis, præcipuè intendi, negare non debes. Myſteria autem non celebrantibus duntaxat, ſed etiam communicantibus nota ſint oportet. Denique in univerſa liturgia vix ulla verba Deum inter & ſacerdotem ſolum commutantur: pleraque omnia vel narrantur, ex ſcriptura dilacerata teguntur, non Dei utique, ſed hominum in gratiam: vel ad Deum funduntur plurali numero, adeóque fidelium etiam nomine: vel denique ad ipſos fideles diriguntur, veluti, *Oremus: Surſum corda:* Dominus *vobiſcum* &c. Exceptio ergo tua quid aliud, quàm mera illuſio eſt? 2. Ne porro linguarum donum, quod magni uſus erat, & illuſtre illorum temporum miraculum, imò omni tempore prophetiæ, & communioni plurium Eccleſiarum inſervire debuit, contemnere videretur Apoſtolus, ſubjungit omnino v.5. *Vellm vos omnes linguis loqui, magis autem ut prophetetis. Major enim qui prophetat, quàm qui linguis loquitur, niſi interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.* Si Paulinum illud votum obtineret in Eccleſia, nulla controverſia ſupereſſet. Nemo enim lingua incognita loqueretur. Planum tamen eſt, non de eo Apoſto-

poſtolum loqui, qui Spiritu loquitur myſteria, (uti v. 2.) nec de eo, qui incognita lingua ſacra publica facit, ſed de dono linguarum ſimpliciter, & ſed de eo cui prophetiam loquitur lingua incognita vulgó. Illo potior eſt, qui prophetat populariter. Attamen qui prophetat populariter, ſi deſtitutus ſit peritia linguæ, ſine qua prophetia fieri non poteſt, ſine dubio minor eſt eo, qui prophetat cum ea cognitione ejus linguæ. Aliud porro eſt prophetare, aliud prophetias loqui. Qui prophetat, judicavit ipſe, & novit ſe mentem Dei indicare. Qui prophetias quacunque lingua loquitur, is aliorum meditationes, interpretationes profert, ignarus, rectè ſe habeant nec ne, ſed ſimpliciter aliorum nomen & authoritatem ſecutus. Quomodo vos eligitis dicere, quod Papæ & Patribus veſtris placuit, & ampliùs nihil. Sed de eo quicquid ſit, palam eſt, S. Paulum requirere inprimis, ut qui lingua incognita Prophetias loquitur, eaſdem interpretetur: quantò magis, ut publicè ſacra obiens & populo præiens, loquatur ſic, ut intelligi ipſe, & ædificari auditor poſſit; non muſſitet, cantillet, boet, ſine intelligentia auditorum atque ſua etiam ſœpe, uti Sixtus Senenſis *Biblioth. lib. VI. Annot. 263.* fatetur. Denique cùm ſaltem illud inficiari non poſſis, præferri ab Apoſtolo in comparatione illa prophetiam, ſeu interpretationem incognitæ linguæ uſui, cur vos contra hunc illi, & notarum linguarum uſui præfertis? 3. Sed nihil argumenta Apoſtoli negantis ſcilicet, *prodeſſe loquentem peregrina lingua, ædificare illam Eccleſiam, idiotam ad benedictionem, gratiarum actionem poſſe dicere Amen*, &c. v. 6 – 10. ad Miſſam, ſed ad privatam duntaxat benedictionem, quam quiſquam privatim Spiritu afflatus, per hymnum, pſalmum vel orationem dictabat, facere pertendis. At hoc non eſt reſpondere, vel nodum ſolvere, ſed fortiùs adſtringere. Sicut enim Apoſtolus juſſit ejuſmodi hymnos, cantica, collationes ſpirituales fieri lingua vulgari, ut populus ſubjiceret, *Amen*: ita multò magis voluit, juſſit idem, ut Divina officia, (inter quæ tamen Miſſam veſtram haud numeramus, quam novimus nullius in vernacula lingua quacunque pretii futuram, cùm nihil in Latina valeat. De theſi, non hypotheſi agimus) quæ magis neceſſariò frequentanda populo ſunt quàm privatæ privatorum collationes, lingua vulgari celebrantur, ut populus reſpondere poſſit, *Amen*. Sed diſparem hic rationem finxit Bellarminus. *Finis* enim *præcipuus*, inquit, *illorum canticorum erat inſtructio & conſolatio populi: at Divinorum officiorum præcipuus finis non eſt inſtructio vel conſolatio populi, ſed cultus Dei. Quæ autem populum ſcire oportet ex Divinis officiis, à Paſtore explicantur.* Siccine Divinorum officiorum finis præcipuus non eſt populi inſtructio & conſolatio? Quid ergo ſibi volunt verba Apoſtoli, cuncta, quæ dixerat, paucis complexa, v. 4. 26. *πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. Cuncta ad ædificationem fiant*? Loquitur ſanè ib. de iis, quæ in ſacro cœtu fiebant. Eſtne autem ædificatio Eccleſiæ, ubi nulla inſtructio, nulla conſolatio populi? Ubi nemo aut pauci intelligunt, quod dicitur? Ubi auditur *ἄδηλος φωνὴ incertus ſonus* v. 8. *λόγος μὴ εὔσημος ſermo non ſignificans*, v. 9. ubi non intelligitur *δύναμις τῆς φωνῆς vis vocis, & alter alteri mutuò barbarus eſt.* v. 11. ubi *νοῦς mens* eſt *ἄκαρπος infrugifera* v. 14. ubi qui loquitur, *εὐχαριστεῖ gratias* equidem *agit*, ſed *alius non ædificatur*, v. 17. ubi denique qui *ſic linguis loquuntur*, videntur *furere*, v. 23 & *tacere* jubentur, *ſi nullus ſit interpres* v. 28? Cujuſmodi inſuper cultus ille eſt, in quo nulla obtinet colentis intelligentia? Eſt ne Deo gratus cultus, preculas non intellectas muſſitare, annon potiùs manifeſta Dei irriſio? Eſt hoc quidem *opus*, uti vocant, *operatum*; ſed & eſt merè hypocriticum illorum, qui labiis Deo appropinquant, ſed corde ab eo longè abſunt. Et quæ hic mentis devotio niſi ſtupida, ſuique ignara? Quis cordis affectus, alii nul-

lus

lus mentis intellectus? Objecta nempe movent ſenſum & potentiam. Ubi verò nihil menti objicitur, unde vel quomodo movebitur? Cùm autem mens quod dicit, non intelligit, nihil illi, quo moveri, & cor atque affectus excitari poſſit, objicitur. Denique nec de privatis duntaxat exhortationibus, canticis, collationibus, ſed de publico etiam cultu, publicíſque officiis Apoſtolus loquitur. Omnia enim in Eccleſia uſitata commemorat, ſive ſit exhortatio, ſive oratio, ſive gratiarum actio, ſive cantica & pſalmi, ſive catecheſes; & rationes ubique generales, in privatis & publicis officiis ſpiritualibus ſtringentes. *Si eodem loci*, ſic v.23. loquitur, *convenerit* (NB) *ἡ ἐκκλησία ὅλη Eccleſia tota, & omnes linguis loquantur, ingrediantur autem idiotæ*, vel *infideles, nonne dicent, vos furere?* Generalem hanc rationem attulerat v. 23. *Niſi ſciero vim vocis, ero ei, qui loquitur, barbarus, & qui loquitur, apud me barbarus fuerit.* Hinc adeò clarè liquet, Paſtorem in Eccleſia ſacra munia obeuntem ignota lingua loqui non debere, quia gregi ſuo barbarus eſſe non debet, nec grex ipſi. Quod fieri neceſſe eſt, ſi ſe invicem non intelligant, & grex quid Paſtor dicat, ignoret. 4. Neque juvat *σοφὸν* illud *φάρμακον*, quòd idiotæ docti, quid in Miſſa fiat, poſſint dicere Amen. Non enim *Amen* dicere deberent ad ea, quæ extra officium docti ſunt, ſed ad ea, quæ in officio dicuntur. Quid verò dicatur in liturgia & canone, cum ignariſſimis juxta ignorant. Suo & illorum nomine preces Sacerdos fundit. Hi verò quas fundant, neſciunt. Quomodo igitur ad preces, benedictionem, orationes, aliáque *Amen* dicent? Hoc eſt, quomodo approbabunt vel jus Dei, quo is poſtulat gratiarum actionem & glorificationem: vel jus Dei, quo judicat illos, qui nomen Dei in vanum ſumunt: vel denique applaudent boniſque permiſſis votiſque, quibus declarare debuerant, ſe ſeriò ea cupere? Hoc enim ad dicendum *Amen* requiritur, & præſtari à non intelligentibus verba à Sacerdote pronuntiata nequit; quicquid illi extra officium ſacrum docti fuerint. Quanquam examen populi vel parum vel nihil doctum eſſe, proderet. Ridiculum porro eſt, quòd idiota, *Amen* dicere per Sacerdotem ingeris; cùm unus idemque & dicendi, & Amen dictis acclamandi officio defungi non valeat; & populus Sacerdoti vicarium iſthoc officium nec delegaverit, nec delegare potuerit. 5. Ubi verò Apoſtolus diſtinguit adhortationes & collationes Spirituales ante & poſt ſynaxin: ita ut in ſynaxi fas ſit ignoto idiomate loqui, extra eam nefas? Certè argumenta, quæ ex v. 19. 21. 22. &c. repetii, ita generalia ſunt, ut nullam ejuſmodi differentiam patiantur. Et v. 19. diſertè *ἐκκλησίας, Eccleſiæ*, in qua ſynaxis celebratur, ſic Apoſtolus meminit, ut dicat, ſe *malle in Eccleſia* quinque verba cum intellectu loqui, ut inſtituat etiam alios, quàm mille in lingua incognita. 6. Denique inſolens tua illa aſſertio eſt, quòd v. 37. per *τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου præcepta Domini* Apoſtolus non aliud, quàm præceptum ſilentii mulieribus in Eccleſia injuncti intellexerit. An enim particulare hoc præceptum *mandatorum* nomine venire potuit? Et verbo S. Pauli: *Si quis velit Propheta eſſe, aut ſpiritualis, recognoſcat, quæ ſcribo vobis, quòd ſint mandata Domini.* Ad mandata ergo Domini refert univerſa illa, quæ ſupra de *Prophetia*, ſeu interpretatione, atque oppoſitis linguis dixerat. Proin ſtatim v. 24. cuncta à ſe dicta ſic per *ἀνακεφαλαίωσιν* repetit: Itaque *fratres, operam date ad prophetandum*, & *non impedite linguis loqui*, eo videlicet ſenſu, quem v. 5. expreſſerat; non quòd linguis non intellectis in publico cultu defungendum ſit, quod ſibi oppugnandum ſumpſerat; ſed quatenus linguarum donum eſt inſtrumentum prophetiæ, & communionis Eccleſiarum; atque etiam tempore Apoſtoli *εἰς σημεῖον in ſignum* datum eſt. Unum addo, non tantùm Imperatorem Juſtinianum in Novella Conſtit.

123. hoc S.Pauli loco fretum diſtrictè Epiſcopis & Presbyteris præcepiſſe, ut clara voce quæ à populo exaudiatur, ſacram oblationem & preces in Baptiſmo recitent, quò majore devotione in depromendis Dei laudibus audientium animi efferantur: ſed etiam ipſos adverſarios nonnullos vi argumentorum Apoſtoli coactos herbam nobis porrexiſſe. Cardinali enim Cajetano hanc Apoſtolus *in 1. Cor. XIV. ad verba, ſed non ædificatur*, confeſſionem extorſit: *Ex hac Pauli doctrina habetur, quid MELIUS ad ædificationem Eccleſiæ eſt, orationes publicas, quæ audiente populo dicuntur, dici lingua communi clericis & populo, quam dici Latinè.* Ante ipſum Nicolaus Lyranus eundem in locum dixerat: *Oſtendit, quòd ſi in oratione publica populus intelligat orationem, ſeu benedictionem Sacerdotis, melius reducitur in Deum, & devotiùs reſpondet Amen.* Addit: *Quid proficit populus ſimplex & non intelligens, quaſi diceret nihil aut modicum: quia neſcit ſe conformare tibi, qui es Miniſter Eccleſiæ, reſpondendo Amen. Propter quod in primitiva Eccleſia benedictiones & cætera communia fiebant in vulgari.* Ante utrumque ipſe Papa Johannes VIII. *Epiſtola* 247. ad Sfentorem Moraviæ Principem iiſdem Apoſtoli argumentis uſus, jubet Moravos in lingua ſua ſacris defungi *ſatis & manifeſtè admoneri nos* ab Apoſtolo dictitans, quatenus linguis (vulgaribus) *utentes Eccleſiam ædificemus.* Sed meras *ineptias & nequitias*, qui ſic loquuntur, Redingio judice, ſpirant; quibus tamen ut corigias calceorum ſolvat, vel ſoleas portet, ipſe dignus non eſt.

ARG. IV. Sed & veteris eccleſiæ perpetua praxis hæc fuit, ut Sacra noto & vulgari idiomate fierent. Quod vel ſolo argumento eo cognoſcitur, quòd omnes linguæ nunc literatæ & in artem redactæ, ſuo tempore & ſua quæque regione vulgares fuerunt: quódque etiam Latina Lingua cùm Romæ, per Italiam omnem, & in coloniis Romanis per diverſas provincias in eccleſiam introducta fuit, multis etiam poſt Seculis iis locis popularis fuit. Manet etiam hodiéque in Pontificali Romano forma ordinandi lectores in eccleſia, ubi præcipitur, ut diſtinctè & articulatè legere ſtudeant, quò à populo intelligantur. Orientales liturgias fatetur ipſe Bellarminus eſſe vel Græcas vel Chaldaicas. Et de Sacerdotibus Liburniæ Aventinus, de Illyricis Joh. Baptiſta Palatinus teſtantur, illos in officiis Divinis vulgari ſermone uti.

RESP. REDING: 1. *Auguſtinus lib. II. de Doctr. Chriſt. ſuo tempore Pſalmos in lingua Latina cantatos ſcribit. Idem lib. de dono Perſev. cap. 13. teſtis eſt, in præfatione Miſſæ verbis Latinis à Sacerdote,* ſurſum corda, *&* Gratias agamus Domino Deo noſtro, &c. *à populo verò,* Habemus ad Dominum; *item* Dignum & juſtum eſt. *verbis Latinis in Africa cantatum fuiſſe. In Africa autem linguam Latinam vernaculam fuiſſe, idem Expoſit. inchoat. in Ep. ad Rom. docet.* 2. *Quæ de Veteris Eccleſiæ praxi proſequeris, Pallavicinus lib. XVIII. cap. 10. n. 1. 2. confutat, oſtendens ſcilicet, nunquam catholicos inficiatos eſſe, olim ſacra vulgari lingua celebrata eſſe; & hoc unum Tridentinos perſendere, quòd vulgari lingua non neceſſariò celebrari debeant; quin imò expediat, ut celebrentur ubique una, eáque Latina; tum quia ſic optimè Eccleſiæ unitas ſervetur, eadémque ubique ſententia retineatur: tum quia id Sacerdotum per diverſas provincias communicatio exigat: tum quia hac ratione hæreſibus, recentibus inprimis, faciliùs occurratur, dum ſic idiotæ linguæ Latinæ*

tinæ rudes à ferenda de rebus divinis ſententia prohibentur. Ibid. pag. 358. 359. Reſp. 1. Quid de peregrinis in ſacris linguis S. Auguſtinus judicaverit, non uno is loco prodidit. Ejus generale axioma *de Geneſ. ad liter. lib. XII* 8. ſic habet: *Nemo ædificatur audiendo, quod non intelligit.* Quod aliis verbis *de Doctr. Chriſt. lib. IV.* 10. ſic enuntiat: *Quid enim prodeſt locutionis integritas, quam non ſequitur intellectus audientis; cùm loquendi omnino nulla ſit cauſa, ſi quod loquimur, non intelligunt, propter quos ut intelligant, loquimur.* Alibi *de catechiſ. rudibus cap.* 9. uno verbo rem abſolvit: *Populus ad id, quod planè intelligit, dicat, Amen.* Sed & *Expoſit. in Pſal.* 18. vult, *ut quod cantamus, intelligamus, ut humana ratione non quaſi avium voce cantemus. Nam & meruli, & pſittaci, & corvi, & picæ, & hujuſmodi volucres ſæpe ab hominibus docentur ſonare, quod neſciunt. Scienter autem cantare, naturæ hominis divina voluntate conceſſum eſt.* At verè apud vos plerique Sacerdotes (quantò magis populus) *non majori quàm aves intelligentia canunt.* Quid denique clarius iis verbis, quæ *lib. de Mag. cap.* 1. habet: *Non eſt,* inquiens, *opus locutione, cùm oramus, id eſt, ſonantibus verbis, niſi fortè ſicut Sacerdotes faciunt ſignificandæ mentis ſuæ cauſa, non ut Deus, ſed ut homines audiant, & CONSENSIONE quadam, per commemorationem ſuſpenduntur in Deum?* Neque contrarium probant loca à te ex Auguſtino petita, quæ Latinam linguam in Africa ignotam fuiſſe ſupponunt. Quod falſiſſimum eſſe, locupletiſſimo ejuſdem, quod *Retract. lib.* 1. *cap.* 20. extat, teſtimonio probatur. *Volens,* inquit ibi, *cauſam Donatiſtarum ad ipſius humilimi vulgi, & omnino imperitorum atque idiotarum notitiam pervenire, & eorum, quantum fieri poſſet, per nos inhærere memoriæ, Pſalmum qui eis cantaretur, per Latinas literas feci.* Et paulò poſt: *Ideo autem non alio carminis genere id fieri volui, ne me neceſſitas metrica ad aliqua minùs uſitata compelleret.* Auguſtinus ergo Pſalmum compoſuit in gratiam quorumcunque imperitorum & idiotarum in ſua Africa: compoſuit vocibus uſitatiſſimis, vitatis minùs uſitatis: denique compoſuit vocibus Latinis. Hinc verò proclive judicatu eſt, ipſis etiam imperitis hominibus in Africa voces literáſque, hoc eſt, ſermonem Latinum uſitatum, cognitúmque fuiſſe. Et ſanè Auguſtinus ſuos Hipponenſes non docuit niſi Latinè, uti innumeri ejus tractatus Latini, ad infirmorum etiam hominum captum accommodati probant. Afri etiam fuerunt, & Afris ſcripſerunt & concionati ſunt Tertullianus & Cyprianus. Ille etiam ad uxorem, ad mulieres de habitu, ad fœminas de cultu, ad virgines de voto ſcripſit, non Punicè, ſed Latinè. Hic quoties ſcripſit ad Clerum, quoties ad Martyras, quoties ad plebem? Scripſit autem non Latinè duntaxat, ſed eleganter. Neque obſtat, quod ex Bellarmino citas quædam Auguſtini, ex *inchoata* ejus *ad Romanos expoſitione.* Si Auguſtinum ipſum legiſſes, impoſtorem Bellarminum deprehendiſſes ipſe. Sic enim verba ejus habent: *In quorundam ruſticanorum collocutione, cùm alter alteri dixiſſet ſalus: quæſivit ab eo, qui & Latinè noſſet & Punicè, quid eſſet ſalus? Reſponſum eſt* (שלש Punicè) *tria. Tum ille agnoſcens, cum gaudio ſalutem noſtram eſſe Trinitatem, convenientiam linguarum non fortuitò ſic ſonuiſſe arbitratus eſt, ſed occultiſſima diſpenſatione Divinæ Providentiæ: ut cùm Latinè nominatur Salus, à Punicis intelligantur Tria: & cùm punici lingua ſua Tria nominant, Latinè intelligatur, Salus.* Hinc Bellarminus infert, *eo tempore Latinam linguam in Africa non fuiſſe vulgarem.* Quia ſcilicet juxta Auguſtinum *vox hæc Salus ſit etiam Punica, & Punicè ſignificet Tria;* & ibidem Auguſtinus dicat, *quoſdam Latinè & Punicè, quoſdam Punicè tantùm ſciviſſe, & tales fuiſſe penè omnes ruſticos.* Quis non hæc ex verbis Auguſtini partim fruſtra, partim falsò dici & inferri videt? *Fruſtra,* quia non

Mm 2 ſequitur,

ſequitur, Latini idiomatis ignaros fuiſſe Pœnos, etſi *Salus* aliud Punicè, aliud Latinè ſignificaret; ſed tantùm, aliud eſſe Linguam Latinam, aliud Punicam. *Falsò*, quia nunquam Auguſtinus dixit, *omnes pæne ruſticos ſciviſſe tantum Punicè.* Hoc ei Bellarminus affinxit. Quin contra *de verb. Apoſt. Serm.* 24. Auguſtinus ſic ſcribit: *Punicum Proverbium eſt antiquum, quod quidem Latinè vobis dicam, quia Punicè non omnes nôſtis.* Hipponenſibus ergo magis cognita fuit lingua Latina, quàm Punica. Saltem ſicut, etſi Punicè non omnes nôrant, Punica tamen lingua non ideo non iis vernacula fuit: ſic etſi Latinè non omnes ſcirent, non tamen Latinam non fuiſſe communem ſequitur. Nempe Afris communis erat lingua Latina, propter colonias juriſdictionemque Romanam: vulgaris & propria Punica. 2. Siccine ergo, juxta Pallavicini tui oraculum, *nunquam Catholici inficiati ſunt, aliis temporibus Miſſam vulgari lingua fuiſſe celebratam.* Atqui inficiatur id Redingius: inficiatur & Bellarminus: inficiati alii. Vel ergo hi Catholici non fuerunt, non ſunt: vel fidei ſuæ decoctor & falſus teſtis Pallavicinus eſt. Sed magno diſputandi labore nos liberat Pallavicinus, à te etiam laudatus. Satis enim eſt ad argumenti præſentis aſſertionem, quòd olim non ſic fuit: quódque ſacra vulgari lingua celebrari antiquitus ſueverunt, uti ſanè veriſſimum eſt. Neque Tu argumento meo ſatisfacere potuiſti aliter, quàm Pallavicinum nobiſcum in eo conſentientem laudando. An verò rationes mutati antiqui moris ab eodem allatæ ſolidæ ſint, infra diſpicimus.

ARG. V. Origo introducti peregrini in euchariſtia celebranda idiomatis ejuſmodi fuit. Johannes VIII. Papa Moravos propter Miſſam Lingua Sclavonicâ celebratam graviſſimè primùm increpuit, eáque abſtinere eos juſſit. Rectiùs tamen edoctus An. 880. ad Sfentorem Pulchrum Moravorum principem prolixas literas exaravit, quibus non vi conceſſionis, ſed declarationis affirmat, fidei ſanæque doctrinæ non eſſe contrarium dicere, Miſſam, aliáſque preces Linguâ Sclavonicâ obeundas eſſe, *quia, qui Linguam Hebraicam, Græcam & Latinam fecit, idem alias quoq; Linguas fecerit ad nominis ſui gloriam,* adductis è Scriptura locis, ac nominatim Pauli ad Corinthios admonitione. Addidit tamen, ut ad majus eccleſiæ decorum, per eam univerſum Evangeliũ Latinè prius, dein Sclavonicè legeretur, quod apud nonnullos jam obtinuerat, facta tamen Comiti, ejúſque judicibus gratia, ut Latinè Miſſam audirent, ſi ea magis adlubeſceret. Æneas Sylvius in Hiſtoria Bohemica Cap. 13. ſcribit, Cyrillum & Methodium pro Ruſſis & Moravis vulgaris Linguæ uſum apud Pontificem petiiſſe. Cùm igitur ea de re in Pontificis & Cardinalium Senatu diſceptaretur, vocem de cœlo auditam eſſe: *Omnis ſpiritus laudet Dominum, & omnis Lingua confiteatur ei.* Ducentis pòſt annis Gregorius VII. ad Uratislaum Bohemiæ Principem ſcripſit, ſe celebrationem Divinorum officiorum Linguâ Sclavonicâ ei permittere non poſſe. Nec obeſſe dicebat, quòd ante actis temporibus prohibitum non ſit, cùm eccleſia multa diſſimulaverit & toleraverit, quæ poſt religionem Chriſtianam ſtabilitam, diligenti ſubtilíque examine emendata ſint. Man-

datum

datum igitur Principi huic, ut omnibus viribus populi voluntati ſe opponeret. Nihilominus etiam poſtea Innocentius III. in Lateranenſi Concilio C. 9. decrevit, *ut provideantur viri idonei, qui ſecundum diverſitatem rituum & Linguarum Divina officia populis diverſarum linguarum intra eandem civitatem permixtis celebrent, & eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrent.* Unde liquet, poſt XII. Seculum morem univerſalem invaluiſſe.

Resp. Reding. *Papa Johannes VIII. Moravis Sclavonicæ linguæ uſum conceſſit, ob penuriam Sacerdotum Latini idiomatis peritorum; & ut fidei noſtræ dogmata radices ibi agerent. Unde liquet, vulgari lingua ſine Papæ conceſſione universè uti fas non fuiſſe. Epiſtola verò Gregorii VII. ducentis poſt annis ſcripta vulgaris linguæ uſum Bohemis interdixit, quia illic religio, & ſimul cum ipſa S. Scripturæ & Latinæ Linguæ cognitio jam dilatata fuit. Nulla igitur inter Epiſtolas illas oppoſitio eſt. Neque enim Gregorius VII. vel Tridentini negarunt, licitum eſſe, cunctis ſermonibus Divina myſteria celebrare, quæ à Chriſto uni alterive idiomati annexa fuerunt. Sed tantùm, expedire, ut celebrentur. Quòd verò correctam à ſe tolerantiam dicit Gregorius, non arguit, illicitam à ſe judicatam eſſe, ſed tantùm rem licitam cum meliore à ſe commutatam eſſe.* Ibid. pag. 359 360. Reſp. Neque Miniſtrorum penuriam, neque neceſſitatem radicandæ fidei, neque vel conceſſionem, vel tolerantiam rei à Chriſto, uti ex Pallavicino tuo aſſeris, aliter conſtitutæ, ſed alia omnia Papa Johannes in Epiſtola ſua allegat. Ex Epiſtola ipſa, quæ inter Johannis VIII. Epiſtolas ducenteſima quadrageſima ſeptima eſt, quámque Baronius veſtras *Annal. tom. X. A. 880. §. 19.* repræſentat, rem totam diſcamus. *Literas,* ſic illa loquitur, *Sclavonicas à Conſtantino Philoſopho repertas, quibus Deo laudes debitas reſonant, jure laudamus: & in eadem lingua Chriſti Dei noſtri præconia & opera enarrentur, jubemus. Neque enim tribus tantùm linguis, ſed omnibus Dominum laudare authoritate ſacra monemur, quæ præcepit, dicens: Laudate Dominum omnes gentes, collaudate eum omnes populi: & Apoſtoli repleti Spiritu S. locuti ſunt omnibus linguis magnalia Domini. Hinc & Paulus cæleſtis quoque tuba ſonat, monens: Omnis lingua confiteatur, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus in gloria Dei Patris. De quibus etiam in priore ad Corinthios Epiſtola ſatis & manifeſtè nos admonet, quatenus linguis loquentes Eccleſiam ædificemus. Neque ſanè fidei vel doctrinæ aliquid obſtat, ſive Miſſas in eadem Sclavonica lingua canere, ſive ſacrum Evangelium vel lectiones Divinas V. & N. T. bene translatas & interpretatas legere, aut alia horarum officia omnia pſallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam ſcilicet, Græcam & Latinam, ipſe creavit & alias omnes ad laudem & gloriam ſuam. Jubemus tamen, ut in omnibus Eccleſiis terræ veſtræ propter majorem honorificentiam Evangelium Latinè legatur, & poſteà Sclavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis annuntietur. Sicut in quibuſdam Eccleſiis fieri videtur. Et ſi tibi & judicibus tuis placet, Miſſas Latina lingua magis audire præcipimus, ut Latinè tibi Miſſarum ſolennia celebrentur.* Ubi hic, ſodes Papalis conceſſio, tolerantia: Ubi conceſſionis & tolerantiæ argumenta, Miniſtrorum penuria, fidei radicandæ neceſſitas à vobis conficta? Atqui *jubet* ille: & jubet non Papali authoritate vel diſpenſatione, ſed authoritate ſacra verbi Divini *præcipientis* & dicentis: *Laudate Dominum omnes gentes.* Jubet exemplo Apoſtolorum Spiritu S. repletorum & omnibus linguis magnalia Dei locutorum. Jubet authoritate S. Pauli 1. Cor. XIV. admonentis, *quatenus linguis loquentes Eccleſiam ædificemus,* adeóque ex jure univerſali, non diſpenſatione, ſpe-

 ciali

ciali nimirum Scripturæ locis id factum comprobantibus. Laudat factum, adeóque non diſpenſat. Jubet ea ratione, quòd qui creavit tres linguas principales, ipſe creaverit & alias omnes ad laudem & gloriam ſuam. Permittit ergo omnibus, quia de omnibus linguis loquitur adeóque non diſpenſat. Jubet Evangelium ſic Latinè Legi, ut ilico tamen Sclavonica lingua translatum in auribus populi annuntietur. Jubet denique Principem & judices (vel Latini idiomatis, gnaros, vel procurantes ſibi Sclavonicè verti) Miſſas Latina lingua audire, *ſi ita iis placeat*, ut conceſſio ſit non vulgaris linguæ, ſed Latini idiomatis, ea tamen lege, ut Sclavonicè verba reddantur. Vertite, torquete verba Papæ veſtri, quo modo vultis. Nunquam ſolidi quicquam contra præceptum & rationes ejus in medium vobis proferre licebit, neque rationem dicetis unquam, qua Gregorius VII. Papa Miſſam Moravis poſt ducentos annos vernaculæ in publicis officiis Linguæ uſum interdicens, & hoc quidem prætextu falſiſſimo uſus, *quòd Eccleſia antehac uſum illum vernaculæ linguæ apud Moraves diſſimulaverit & toleraverit* (en candoris Papalis ſpecimen!) cum Johanne Papa præcedente conciliari poſſit. Hic ſpretis Johannis & præceptis & argumentis contrariis & præceptis & rationibus uſus eſt. Linguam ſuam ubique regnare voluit, tanquam efficax tyrannidis ſuæ, & fovendæ paſſim ignorantiæ, ſuperſtitioni, oſcitantiæ populi inſtrumentum. Hac una ipſis efficaciſſima ratio. Neque rem illi *licitam* & antehac in Eccleſia Dei receptam, cum *expediente*, & *meliore*, ſed cum & illicita, & nunquam expediente, quippe verbi Divini argumentis ab ipſo Papa Johanne, veluti Bilcami quadam aſina prolatis, repugnante, commutarunt.

ARG. VI. Fatentur Patres Tridentini, Miſſam *magnam continere populi fidelis eruditionem*. Cur igitur eandem vetant vernacula lingua populo proponi, & ab eodem intelligi? Cur eam Latina Lingua, quam plebs non intelligit, pronuntiari apud populum non prohibent? Præterea in verbis illorum manifeſta fraus occurrit. Dicunt enim, non expedire Patribus viſum, ut miſſa vulgata Lingua *paſſim* celebretur. Sic igitur loquuntur, quaſi Miſſa, etiamſi non *paſſim*, alicubi tamen vel aliquando apud ſuos vulgari lingua vel celebretur, vel eam ipſi celebrari jubeant, vel certè permittant, quorum prius communis experientia, alterum ipſi ſtatim Patres refellunt, cùm ſtatim ſequentibus *verbis jubent ubique retineri cujuſque eccleſiæ antiquum, à Sancta eccleſia Romana, omnium eccleſiarum matre & magiſtra probatum ritum.* Jam verò ex omnibus Papæ ſubjectis eccleſiis nulla erat, cùm hæc Patres illi decernerent, vel etiamnum eſt, cui alius quàm Latinè celebrandi Miſſam ritus ſolennis vel tum fuerit, vel nunc ſit à Romano Pontifice probatus. Quin Bohemi annis centum ante hoc decretum flagitantes, ut aliquarum Miſſæ partium in vernacula Lingua celebratio ſibi concederetur, in Baſileenſi Concilio repulſam tulerunt. Falsò igitur ac præter animi ſui ſenſum ita Sancti illi, ſi Dijs, placet, Patres locuti ſunt.

RESP. REDING: I. *Miſſæ myſteria magna ex parte ritibus in actione conſiſtentibus exhibet & ejuſdem ſubſtantia in ſacrificativa transſubſtantiatione & ſumptione conſiſtens, a[...]a continet Sacramenta fide amplectenda; in qua proin fide populus per conciones*

&

& catecheſin inſtitutus, rei ſubſtantiam intelligit, licet Miſſæ celebratio Latino idiomat peragatur. Ne quidem verba vernaculo idiomate prolata populus intelligeret, niſi ſimpliciore ſtylo & catecheſi inſtructus.* 2. *Annon ipſe tu Arg.* 8. *fateris, Synodum Miſſæ peregrino idiomate peragendæ ritum ita probare, ut Pontifice gratiam faciente in Romana urbe à Græcis retineatur liturgia Baſilii vel Chryſoſtomi, Ambroſiana Mediolani, Mozarabica Toleti in Hiſpania, &c. Quomodo ergo non rubore ſuffunderis, mendacii inſimulans propria tua verba, cùm vis, ex omnibus Papæ ſubjectis Eccleſiis nullam fuiſſe tempore Concilii, vel etiamnum eſſe, cui alius quàm Latinè celebrandi Miſſam ritus ſolennis tum fuerit, vel nunc ſit à Romano Pontifice probatus?* Ibid. pag. 360. 361. Reſp. 1. Tranſſubſtantiationem veſtram ſacrificativam arcaniſſima continere myſteria, ſed Papæ, non Dei, eáque fide amplexanda cocca, Papali, non Divina, dixiſſes rectiùs. Verè enim myſteria & arcana ſtatus ac Regni Pontificii Miſſa continet. Nam סוד יהוה *arcanum Johovæ*, myſteria Dei ליראין *ad timentes eum*, hoc eſt, fideles omnes pertinent, Pſal. XXV. 14. At Papæ myſteria, fidelibus & Deum timentibus coram ſtudioſè occultantur, quia lucem ferre nequeunt. Sed *ſubſtantiam myſteriorum* illorum una cum ritibus in *actione* conſiſtentibus ex concionibus & catecheſi à populo cognoſci, ais. Et Tridentini decernunt *cap.* 8. ſatis hypocriticè, *ne oves Chriſti eſuriant, neve parvuli panem petant, & non ſit qui frangat eis, Paſtores & ſingulos curam animarum gerentes frequenter inter Miſſarum celebrationem vel per ſe, vel per alios ex iis, quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponere, atque inter cætera ſanctiſſimi hujus ſacrificii myſterium declarare, diebus præſertim Dominicis & feſtis debere.* Non inquiro, an hodiéque *inter Miſſarum celebrationem* id fiat, & an *diebus Dominicis & feſtis* id fiat. Conſtat enim, conciones apud vos, niſi ſolo Quadrageſimæ & Adventus tempore, rariſſimas eſſe. Et fortaſſis Divina officia ſi vulgari lingua celebrarentur, plures plebejos unius diei ſpatio edocerent, quàm ex Paſtorculis illis per longum tempus diſcere datur. Aut ſi unaquæque Eccleſia tali ornaretur Paſtore, qualem Timotheum eſſe 2. Tim. II. 15. Paulus exoptat, qui rectè ſcilicet veritatis ſermonem ſecaret; tamen illi aſſuefacti audiendis in vernaculo idiomate liturgiis & Scripturis, faciliùs ipſum intelligerent, ut Judæi Paulum Act. XIII. 17. &, Divina juvante gratia, fidem dictis procliviùs adhiberent. Sed porro illud *aliquid* exponendum an liturgia Miſſalis eſt, de qua hic quæritur? Nam in ea quidem variæ continentur preces, conſecratio ſubmiſſa voce peragi ſolita, lectiones. An hæc in concionibus vel catecheſi ſic exponuntur, ut populus ſenſum verborum liturgiæ edoctus in Miſſæ officio ad ſacrificalia verba dicere poſſit, Amen? Nihil profectò minùs. Ne milleſimo quidem, Latini idiomatis ignaro, de ſenſu verborum Canonis & univerſæ liturgiæ liquet. Neque aliter liquere poteſt, quàm lectionibus & precibus Miſſaticis vulgare in idioma converſis, & à populo memoriæ ſic impreſſis, ut quæ verba vernacula Latinis reſpondeant, plebeji ſinguli liturgiam Latinam audientes compertam habeant. Id verò nec factum unquam eſt, nec fiet, vel fieri poterit deinceps. Verè igitur *oves Chriſti*, ſi quæ apud vos ſunt, *eſuriunt, & parvuli panem petunt, neque eſt qui frangat eis.* Sed eſt, qui loco panis lapidem, loco piſcis ſerpentem, loco ovi ſcorpium (Luc. XI. 11. 12.) præbeat, dum ſacrificii Miſſatici & tranſſubſtantiationis dogma fictitium & ad cleri quæſtum comparatum acri ubique tibia decantans, pro ſalutaribus cibis venenatos propinat. Hæc enim, veſtra illa in concionibus & catecheſibus *ſubſtantiæ* myſterii, vel *τὸ aliquid* ex iis, quæ in Miſſa leguntur, expoſitio eſt. Quoniam inſuper Tridentini Patres oſtendunt, hanc exponendi Miſſalia myſteria induſtriam idcirco

eſſe

eſſe neceſſariam, *ne oves Chriſti eſuriant, neve parvuli panem petant & non ſit, qui eis frangat*, officii illorum fuiſſet expendere, pariter Deum ſtatuere, ut menſa filiorum ejus iſto pane inſtructa (Col. III. 17.) *copioſè* ſit, & tanquam Davidis menſa (Pſal. XXIII. 5.) כוס רויה *poculo exuberante*, ut perpetuò bene habeant, non modò non eſuriant. Cùm porro Paſtoribus imperaverit Synodus, ut ſæpenumero *aliquid* explicent populo, neque, quid illud ſit, diſtinctè expreſſerit, annon periculum aliquod erat, ne ſacrificulus quiſpiam, quid facere deberet, neſcius illud declararet, quod arcano ſilentio tegendum putavit, & viciſſim illud omitteret, quod declarari debebat? Sed inſtas, ne vernaculo quidem idiomate prolata intelligere plebejos, niſi catecheſi & concionibus inſtructos. Hæc ergo, quia neutiquam pugnant, ſubordinanda, non opponenda fuerunt. Sed profectò vernacula promptiùs intelligerent, quàm Latina ſacrificuli; quorum integros greges reperire eſt, ne verbum quidem Latinum intelligentium. Neque deſunt forte, qui Canonum uſu ſolo, abſque lectione didicerint, pſittacis in eo & oraculis, quàm veris Sacerdotibus ſimiliores. 2. Neque fraudem Synodi purgas, neque ruborem mihi Arg. 5. vera narranti incutis. Negat Synodus *expedire, ut Miſſa vulgari lingua paſſim celebretur*. Innuit ergo, *paſſim* quidem, at non ubique celebrari lingua nam vulgari. Ubi ergo Eccleſiæ Romanæ cives *vulgari* lingua Miſſam vel tempore Synodi celebrarunt, vel hodiéque celebrant? Nam nec Ambroſiana Mediolanenſibus talis, nec Mozarabica Hiſpanis Toletanis, quippe Latina utraque (nam & Mozarabicam Ximenius Cardinalis Latinè fieri curavit, quam Latinam hodiéque in Sacello magni Templi Toleti, & alibi celebrari, Duretus *Theſ. Ling. cap.* 55. teſtis eſt) vernacula erat: & Græci, non Latinizati Eccleſiæ Romanæ cives non ſunt magis, quàm Judæi, qui Romæ permiſſu Papæ æquè Hebraica, ac Græci Græca lingua ſacra ſua obeunt. Ego verò de *Eccleſiis Papæ ſubjectis*, hoc eſt, Papæ fidem profitentibus: & de *alio quàm Latinè*, vel non vulgari lingua *celebrandi Miſſam ritu ſolenni à R. Pontifice probato* (non tolerato) disertè locutus ſum. Atqui Papæ gnathones Ambroſianam, Mozarabicam, &, ſi placet etiam, Baſilii vel Chryſoſtomi liturgias alicubi à Papa *toleratam, permiſſam,* aſſerunt: at, niſi fallor, *probatam* aſſerunt nulli. Quinimò Mozarabico officio quædam *contra Catholicam*, id eſt, Papalem *fidem* inſerta eſſe, Baronius queritur. Quæ proin nunquam Papa probaturus erat. Apertiſſima ergo eſt fraus Synodi: & tibi, à me dicta ſophiſticè detorquenti, non mihi fraudem propalanti erubeſcendum eſt.

ARG. VII. Sed & Eccleſiæ Orientales Græcæ, Syriacæ, Æthiopicæ, Armenicæ &c. hodiéque vulgari Lingua Euchariſtiam celebrant, idque tanquam πατροπαράδοτον retinent.

RESP. REDING. Atqui *Tridentina Synodus definiens non expedire paſſim Miſſam celebrari vulgari lingua, addit tamen, ſe cuiquam Eccleſiæ antiquum & probatum ritum permittere.* Ibid. pag. 361. Reſp. Aliter longè Bellarminus *de Verbo D. Lib. II. 16.* argumentum noſtrum excipit. *Exemplis*, inquit ille, *Rhutenorum, Armeniorum & ſimilium non magis movemur, quàm Lutheranorum, Anabaptiſtarum, Calviniſtarum, qui Germanicè, aut Gallicè, aut Anglicè, aut etiam Polonicè, aliiſque vulgaribus linguis Scripturas publicè legunt. Sunt enim etiam illi vel hæretici, vel ſchiſmatici.* Redingio judice Papa juxta Synodum Armenis, Græcis, Æthiopibus, Rhutenis &c. *antiquum & probatum ſuum ritum* permiſit. Bellarmino ritu illo utentes *hæretici* & *ſchiſmatici* ſunt. Uter rem acu tetigit? Neuter, opinor. Nam nec ritum illum ſuum gentes illæ retinent permittente

Papa,

Papa, qui, nolit velit, permittere illum debet æqué ac nobis, improbatum ab eō licet maximé: nec retinentes hæretici ſunt, niſi quatenus hæreticus à Papa cenſetur, qui ei faſces ſuos non ſubmittit. quo ſenſu hæreſeos nomen glorioſum habetur meritò.

ARG. VIII. Denique totius decreti non alia baſis eſt, quàm Romanæ eccleſiæ *omnium eccleſiarum matris & magiſtræ*, uti eam heic Synodus miſerè abblandiens inſignit, pro ratione voluntas, & dictatorium illud αὐτὸς ἔφα. Id vel eo argumento liquet, quòd Synodus quidem ritum Miſſæ peregrinâ Linguâ peragendæ probat; at Pontifex mutandi ejus poteſtatem uſurpavit. Notum enim eſt, eo gratiam faciente in Romana urbe à Græcis retineri Liturgiam Baſilii vel Chryſoſtomi, Ambroſianam Mediolani, Mozarabicam Toleti in Hiſpania adhibitam eſſe. Cúmque Orientales etiam diverſæ Liturgiæ objiciuntur, illas Pontificis gratia & indultu uſurpari ejuſdem gnathones regerunt.

Resp. Reding: *Aliis rationibus, & antiqua Eccleſiæ conſuetudine decretum innititur.* Ibid. pag. 361. Reſp. De hoc ſtatim viderimus. Si minus validæ rationes à vobis allatæ comperientur, prævalebunt rationes à nobis perhibitæ. Neque alia efficacior excogitari poteſt, quàm Papæ infallibilitatis opinione dementati typhus, tyrannis & fraus, ignorantiæ illud Regnum ſuum (nam *ignorantia* mater eſt devotionis Pontificiæ, ſicut ſcientia nutrix Chriſtianæ religionis) foventis, ut opportuniores quæſtui captas ſuperſtitione animas habeat. Ipſa Synodus haud obſcurè Miſſalis Linguæ arcanum prodidit, his verbis *cap. 8. uſa*: *Etſi Miſſa magnam contineat populi fidelis eruditionem: non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari paſſim lingua celebraretur.* Quorum verborum hic ſenſus eſt, ut explicatiùs dicam, corruptam Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem orandi & Scripturas prælegendi lingua peregrina, minimè quidem ædificare: conſilii tamen ſui eſſe, ut retineatur, ne comminuatur Eccleſiæ exiſtimatio. Si enim in uno aliquo ſe erraſſe concederent, hominés forſan ſuſpicaturos, in aliis quoque erraſſe. Et quaſi defixum in animis haberent in proprio vomitu volutari, anathema minantur iis, qui damnandum Eccleſiæ Romanæ ritum hunc eſſe dixerint. Sic olim Magi, Ethnici, hæretici, Hieronymo in Epitaphio Lucinii memorante, *Barbaro ſimplices quoſque terrebant ſono, ut quod non intelligant, plus mirentur.* Et Babylon Magna titulum fronti inſcriptum habet: *Μυςήριον, Myſterium* Apoc. XVII. 5. quia arcanis, abſconditis, abſtruſis, rudi plebeculæ ſe commendare debuit. Et jam olim Solomon Prov. VI. 24. 26. אשת רע *mulieri malæ, ſeu* זנה *meretrici* & peregrinæ etiam לשון נכריה *linguam peregrinam* tribuit & Deus ipſe Eſaj. XXVIII. 11. 12. ceu pœnam comminatus fuit, quod בלעג שבה ובלשון אחרת *in ſannis labii, & lingua peregrina* propheta ad populum locuturus ſit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Sacrificium aliquod veri nominis Sacrificium eſſe poteſt, etiamſi nullis omnino verbis dicatur: Offero, vel Offerimus. Par ergo ratio Sacrificii Miſſatici. Requiruntur quidem in eo verba conſecrationis Sed verba illa non diriguntur ad inſtruendos auditores, ſed ad elementum conſecrandum. Elementum autem nullam linguam in-*

 telligit

telligit. Impertinens igitur eſt ad realem oblationem, utrum Miſſa dicatur Lingua vulgari, an non vulgari. Reſp. 1. Bellarminiana hæc argutatio Sacrificio inædificata eſt, quod in Euchariſtia nullum eſſe ſuperiùs liquidò probavimus. Ruit igitur tum illud, tum pleraque ſequentia etiam, quæ idem ex eodem fundamento profert, argumenta. 2. Fatetur Synodus, *miſſam continere magnam populi fidelis eruditionem.* Id ſi verum eſt, ſive in ea Sacrificium agnoſcatur, ſive non, populari certè Lingua utendum fuerat, ut populus per miſſam commodè erudiri poſſet. 3. Cùm porro Miſſam multis verbis celebrari placuerit, & talibus quidem plerisque, quæ non tam ad Deum, quàm ad fideles communicantes diriguntur, quis furor Sacrificulos agitavit, ut non ea ſaltem verba, preces, hymnos &c. vernacula & intelligibili lingua pronuntiarent?

EXCIP. REDING: *Miſſæ ſacrificium ſupra probavimus; fide etiam in loco facta, quòd populi inſtructio aliis viis, quàm vulgari idiomate, parari poſſit. Neque verum eſt, pleraque Miſſæ verba non tam ad Deum, quàm ad communicantes dirigi.* Ibid. pag. 361. 362. Reſp. Nihil te probaſſe, ſed magno conatu magnas egiſſe nugas, comprobavimus. Si non pleraque Miſſæ verba ad communicantes referuntur, ſaltem aliqua, eáque non pauca referuntur. Quod tu Miſſifex non ignoras. Cur ergo non illa ſaltem idiomate vernaculo exprimuntur? Cúmque Sacerdos miſſificans, & Canonem aliáque pronuntians, preces ad Deum non ſuo ſolius, ſed populi præſentis nomine fundat, uſitato idiomate fundere oportuit, ut populus *Amen* dicere, & judicare poſſet, benedictionem an maledictionem Sacerdos ſuo nomine à Deo imploret. Diſpar etiam ratio eſt Sacerdotis Levitici ſacrificium offerentis; & Sacerdotum Chriſtianorum, cujuſmodi jam omnes fideles ſunt. Ille in Sancto Sanctorum maximè, à populo ſeparatus, nec viſus, nec auditus, Jeſum Chriſtum, qui ſacrarium ingreſſus pro nobis intercedit, quamvis eum nec videamus, nec audiamus; figurabat. Hodie verò omnibus fidelibus Sacerdotibus factis, Apoc. I. 6. oratio publica omnium fit nomine, adeóque intelligi ab omnibus debet. Neque verò hodie Presbyter repræſentat advocatum & interceſſorem, ut olim faciebat Pontifex, ſed reliquorum nomine loquitur, ipſiſque voce præit, cui tota Eccleſia conſentire debet, quò omnium nomine ad eum, ad quem dirigitur, acceptetur, omnèſque inde in fide & ſpe confirmentur. Si enim ſacerdos intelligi non debet, ſatis erit, ſi ſolus in ſecreto loco aliquid murmuraverit, neque audiatur à quoquam. Si verba conſecrationis ideo à populo intelligi non debent, *quia diriguntur ad elementum, quod nullas linguas intelligit*, quid hoc aliud erit, quàm quædam ἐπῳδὴ & φαρμακεία, qua verbis, ſine ulla inſtitutione Divina & naturali efficacia, vis operandi, ſeu elementa tranſmutandi tribuitur? Denique de ſacrificio quicquid fiat, negari nequit, Euchariſtiam etiam Sacramentum eſſe. In ſacramentis porro Deus nos alloquitur, nobis donat, præcipit, nos inſtruit, & quædam à nobis exigit. Hæc omnia ſi lingua peregrina peragantur, quomodo donata accipiemus, præcepta implebimus, doctrinas retinebimus, & exacta reddemus?

OBJECT. II. *Per mille annos vulgaris Latinæ Linguæ uſus corruit, nec quidquam tamen de Miſſæ idiomate in eccleſia mutatum eſt. Temerè igitur Novatores deſtruere volunt*

volunt, quod per tot Secula ſemper eccleſia ſervavit, à Spiritu S. edocta. Scipio Henricus *pag.222.* Reſp. 1. At eo ipſo tempore, quo Latina Lingua paſſim vernacula fuit, Græci, Syri, aliique vernaculo idiomate Euchariſtiam celebrârunt. Quidnî igitur Linguâ Latinâ uſurpari deſitâ in vernaculis etiam Linguis Euchariſtia celebrari debuit? 2. Etiam Latini idiomatis uſu corruente Pontifices nonnulli, Johannes VIII. Moravis Sclavonicâ, Innocentius III. variis vario idiomate euchariſtiam celebrari permiſerunt, nec ante Seculum XIII. Latinæ Linguæ uſus ubique invaluit. 3. Non igitur Spiritui S. authori tribuendum, quòd per plura Secula Latina Liturgia retenta eſt, ſed vel ſocordiæ & oſcitantiæ Epiſcoporum, Eccleſiis ſuis non aliter providentium, vel myſterio iniquitatis magis magiſque operanti.

Excip. Reding: *1. Hoc unum probat reſponſio tua, quòd permittente Papa liceat ſacrificium idiomate vernaculo celebrare: non Divina lege ulla. 2. Quòd ſocordiæ Epiſcoporum & myſterio iniquitatis operanti Latinæ Liturgiæ, poſt collapſum linguæ uſum, conſervationem tribuis, calumniandi ſpiritum ſapit, quem Eccleſiæ praxis refellit.* Ibid. pag. 362. Reſp. 1. Quis Papa Græcis, Syris, aliis uſum vernaculi idiomatis permiſit? Bellarminus eo nomine hæreſeos dicam iis impegit. An hæretici fuerunt, quia permittente Papa vulgari idiomate uſi ſunt? Fuiſſent omnino, ſi non alia quàm Papali authoritate uſi eſſent. Sed profectò tam illis Papa uſum idiomatis vernaculi permiſit, quàm nobis. Nec illi à Papa ſibi gratiam ejus rei fieri petierunt: nec petimus nos. Habeat ille ſibi res ſuas. De Johannis Papæ Epiſtola ad Moravos ſuprà ſatis. Neque diluere potuiſti, quæ contra mille annorum praxin attuli. Repeto, non ante Seculum decimum tertium peregrini idiomatis uſum in Eccleſia invaluiſſe, Papæ ambitione & tyrannide hinc inde paulatim introductum. Seculorum igitur quatuor circiter, eorúmque corruptiſſimorum, jactata illa antiquitas & praxis omnis eſt. 2. De ſacerdotum ſocordia audi Johannem Billet in ſumma *de divinis Officiis.* ubi ſic ille: *In primitiva Eccleſia prohibitum erat, ne quis loqueretur linguis, niſi eſſet, qui interpretaretur. Quid enim prodeſſet loqui, niſi intelligeretur? Inde etiam inolevit uſus, vel laudabilis conſuetudo in Eccleſia in quibuſdam partibus, ut pronuntiato literaliter Evangelio ſtatim in vulgari populo exponeretur. Quid autem in noſtris temporibus eſt agendum, ubi nullus vel rarus invenitur vel legens vel audiens, qui intelligat? Videns vel agens, qui animadvertat? Iam videtur eſſe completum, quod à Propheta dicitur: Et erit Sacerdos quaſi de populo unus. Videtur ergo potiùs eſſe tacendum, quàm pſallendum; potiùs ſilendum, quàm tripudiandum.* Ipſi ergo Sacerdotes æquiparati populo non intellexerunt lecta: nec vel ſibi, vel populo de liturgia vernacula proſpexerunt, ut ſic pergeret latenter operari myſterium iniquitatis illud, quo ſe Latinus ille Jupiter ſupra omnia efferre, verum Dei cultum inceſtare, & Latinam abominationem in Templum Dei invehere debuit. Quod iis maximè Seculis contigit, quibus genuinam dogmatis veſtri antiquitatem veriſſimè definivimus.

OBIECT. III. *Pro tollendis impedimentis, quæ apud fideles afferre poteſt Latina Lin-*

guæ ignoratio, praſtò ſunt ubique Parochi & concionatores, quorum munus eſt Chriſti Evangelium, & alias S. Scripturæ partes exponere. Scipio Henricus *ibid.* Et Patres Synodi Cap.VI. mandant *Paſtoribus, & ſingulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, vel per ſe, vel per alios, ex iis quæ in Miſſa leguntur, aliquid exponant, & myſterium hoc declarent, diebus præſertim Dominicis & feſtis.* Reſp. 1. Eccleſiæ Miniſtrorum non eſt impedimenta eccleſiæ ſine juſta ratione & neceſſitate obiicere, ſed potiùs objecta è medio tollere. Atqui nulla neceſſitas cogit peregrini idiomatis uſu intelligentiam myſterii impedire & ſufflaminare. Deſertis aviis regiâ ubique ſemitâ, inſtitutionis videlicet Chriſti & praxeos Apoſtolorum incedendum potiùs fuerat. 2. Paulus jubet, ut qui lingua loquitur, ſi non ſit qui interpretetur, taceat in eccleſia, ſibi ipſi verò privatim loquatur & Deo. Cui concinens Ambroſius dicit: *Si utique ad ædificandam eccleſiam convenitis, ea debent dici, quæ intelligant audientes.* Non igitur in ipſa etiam actione loquendum ita, ut non intelligat populus, ſed ut myſterium propoſitum percipiat, & quod facit, in fide facere poſſit. Ad dignam enim manducationem requiritur probatio ſui, quæ ſine intelligentia myſterii & promiſſionis præſente, non futura demum & ex arbitrio ac fidelitate Paſtoris ſuſpenſa, nulla eſt.

EXCIP. REDING: *Alia in Eccleſia functio eſt ſacrificii, alia concionis, alia catecheſeos. Poſterioribus inſtruitur populus, ut debita cum devotione communioni adeſſe poſſint.* Ibid. pag. 362. Reſp. Sacrificii propriè dicti functio nulla eſt. Sacramenti verò functionem cur omittis? In ea Eccleſiæ Miniſter nomine Dei agit & loquitur cum populo, eique ſymbola communicat non ſine declaratione præſente myſterii juxta inſtitutionem Chriſti. Quæ ibi loquitur & declarat, ſine manifeſta illuſione peregrina lingua enuntiare non poteſt. Neque ſufficit inſtructio per conciones & catecheſin, quia ibi Sacramentum non adminiſtratur, & intereſt communicantis, ut intelligat, dicta illius, qui adminiſtrat, inſtitutioni illa congruant, nec ne. De cœtero reſponſiones meas perfunctoriè, vel planè non attingis. Repeto, dignam manducationem & ſui probationem, quæ myſterii intelligentiam præſentem requirit, ſine lingua adminiſtrantis intelligibili nullam eſſe.

OBIECT. IV. *Accedit antiquiſſima eccleſiæ conſuetudo. In toto Oriente non inveniuntur antiquæ Liturgiæ, niſi Græcæ aut Chaldaicæ. In toto autem Occidente antiquæ Liturgiæ nullæ ſunt niſi Latinæ. Et tamen à multis jam Seculis deſierunt omnes iſtæ Linguæ eſſe vulgares. Imò Germanis, Francis, Anglis, Polonis nunquam Latina Lingua vulgata fuit.* Reſp. 1. Admittimus ingenuam confeſſionem Bellarmini de Eccleſiis Orientalibus. Sicut igitur illi in vernacula Lingua, Græca puta vel Chaldaica Euchariſtiam celebrârunt: ita par erat Occidentales quoque eccleſias non aliter quàm in vulgata & vernacula Lingua

gua Sacra hæc celebrare. 2. Quòd Occidentales eccleſiæ Latinè Sacra celebrârunt eo tempore, quo Latinum idioma notiſſimum fuit, id ipſum quoque arguit neceſſitatem Euchariſtiæ vernaculo idiomate celebrandæ. At poſtquam Latina Lingua in deſuetudinem venit, Epiſcoporum partes erant, Liturgiam novis & receptis idiomatis accommodare. Non enim cultus Divinus Linguis, ſed Linguæ, utpote quæ intelligentiæ myſteriorum ancillari debent, cultui accommodandæ fuerant.

Excip. Reding: 1. *Si Bellarmino concedis, in Oriente toto non inveniri antiquas liturgias, niſi Græcas aut Chaldaicas; Syri ergo, Armenii, Æthiopes, quibus Græca & Chaldaica lingua vernaculæ non fuerunt, incognita lingua ſacra ſua obierint neceſſe eſt. 2. Cavillatio tua, qua Epiſcopis liturgiam novis & receptis idiomatis non accommodantibus inſultas, arrogantiam tuam, vetuſtiſſimam Eccleſiæ praxin reprehendentem, arguit.* Ib pag. 263 Reſp. 1 Cur verò ſaltem de Græcis & Chaldæis liturgiis à Bellarmino objectis non reſpondes? Nam illæ certè Græcis & Chaldæis vernaculæ fuerunt. Cur non de Latinis, quibus ſibi vernaculis Romanum Imperium, vigente adhuc Latino idiomate, uſum conſtat? Hic tibi aqua hæret, & hærebit ſemper. Conſtat enim, Græcam & Latinam Linguam non innumeris in Oriente & Occidente populis quam diutiſſimè fuiſſe vernaculas; imò communes etiam, ubi aliæ vernaculæ fuerunt, quod vel mediocriter docti non ignorant. Sed Bellarmino quid conceſſi? Orientales in vernacula Græca vel Chaldaica Euchariſtiam celebraſſe. At omnes Orientales in alterutra vernacula Euchariſtiam celebraſſe, ubi conceſſi? Non ita in liturgicis veteribus hoſpes fui, ut id concederem. Habent hodiéque Coptitæ, ſeu Chriſtiani in Ægypto liturgias ſuas antiqua lingua Coptica ſcriptas, quas in Bibliothecis quibuſdam Romanis extare, Athanaſius Kircherius veſtras in Prodromo Copto ſcribit. Armeniorum liturgiam ex lingua Armenica ab Andrea Lubelczyk in Latinam traductam Caſſander repræſentat. Baſilii Anaphoram ex Syriaca Andreas Maſius Latinam fecit. Syrorum preces Widmanſtadius edidit. Miſſam Angamellenſium Chriſtianorum S. Thomæ ex Syriaco in Latinum idioma converſum Itinerarium Alexii Menesii exhibet. Eccleſiæ in Syria, & vicinæ, quæ ad Patriarchas Antiochenum, Hieroſolymitanum & Alexandrinum pertinent, quæque Arabico idiomate utuntur, ſuis liturgiis Arabicis gaviſæ ſunt. Æthiopum ſeu Habeſſinorum liturgiam ex Æthiopico Latinè redditam idem Caſſander deſcripſit. Neque Bellarminus probare potuit, vel quiſquam alius poterit, ullam Eccleſiarum Orientalium in lingua peregrina ſacro cultu defunctam eſſe. In ipſo Occidente annon liturgiam Sclavonicam Moravi, aliíque: Mozarabicam Gothi in Hiſpania habuerunt? Et quis Scythas, Sarmatas, Indos, Perſas, linguarum Græcæ & Latinæ rudes, linguis illis peregrinis unquam in ſacris uſos eſſe, fidem faciet, vel ut credat, induci poteſt? Inprimis cùm S. Theodoretus *de cur. Græc. affect. lib. 5.* teſtis ſit, *libros Hebræorum* ſacros *non in Græcam modò linguam & Romanam, verùm etiam Ægyptiam, Perſicam, Indicam, Armenicam, Scythicam, Sarmaticam, adeóque omnes in linguas, quibus hodie utuntur gentes omnes, tranſlatos eſſe*; & S. Auguſtinus *de Doctr. Chriſt. lib. II. 5.* meminerit evidentiſſimè, *Scripturam Divinam, qua tantis morbis humanarum voluntatum ſubvenitur, ab una lingua profectam, quæ opportunè per totum orbem terrarum diſſeminari, per varias interpretum linguas longè latéque diffuſam gentibus innoteſcere ad ſalutem.* Quidni par

ratio fuerit liturgiæ ſacræ, quæ eó ſpectat & comparata eſt, ut plebs per eam edoceatur, & in myſteriis religionis Chriſtianæ inſtituatur, ipſúmque cultum ſuum rationalem convenienter obire diſcat. 2. Non meam arrogantiam, ſed Epiſcoporum veſtrorum ſupinam negligentiam; Latinæ linguæ in qua adhuc vernacula cultus Dei à puriore Eccleſia celebrari ſuevit, uſu obſoleſcente, Latinas liturgias, nulla publici commodi Eccleſiæ ratione habita, nihilominus retinentium, atque ſic pſittacorum cultum invehentium pulſare debueras. Antiquitati verò praxeos illius à te jactatæ larvam ſupra detraxi.

OBIECT. V. *Incommoda etiam plura conjuncta ſunt cum vernacula Linguæ in Sacris uſu. Ita enim impeditur commericum eccleſiarum, cùm fieri non poſſit hac ratione, ut in eccleſia Italorum conveniant etiam Germani: reverentia & Majeſtas Sacramenti minuitur, ſi communi lingua myſteria vulgentur: periculum mutationis & depravationis, ſi non eadem Lingua utantur omnes, imminet: denique aperitur porta latiſſima ignorantiæ & oblivioni Linguæ Latinæ apud miniſtros eccleſiæ.* Reſp. 1. Incommoda hæc non tam nobis, quàm Chriſto, Apoſtolis, ac inprimis Paulo ſermonem in εὐλογίᾳ καὶ εὐχαριστίᾳ intelligibilem magnis rationum momentis præcipienti opponuntur. Ædificationem potiùs eccleſiæ, quàm imaginaria & ficta ejuſmodi incommoda ſpectare oportuit. 2. Ut conſervetur eccleſiæ unitas, non Linguæ, ſed fidei ac Spiritus S. unitas requiritur, Epheſ. IV. 4. 5. Imò actum erit de vera unitate & communione Eccleſiæ, ſi ea in communione verborum incognitorum conſiſtit. 3. Paulo etiam curæ cordique haud dubiè fuit reverentia & majeſtas myſteriorum. Nihilo ſecius peregrinæ Linguæ uſum validiſſimè improbavit, & non tam majeſtatem Sacramenti, quàm furorem reputavit. Et ſi ex lingua majeſtas Sacramento concilianda, cur non ex Sacris potiùs Hebræa & Græca, quàm exotica Latina? 4. Periculum mutationis & depravationis ex diverſitate linguarum metuendum minimè eſt. Nam & Apoſtoli diverſis linguis celebrârunt, & veteres liturgiæ non eodem vel idiomate vel ſtylo omnes conſignatæ ſunt. Depravatio igitur non tam in verbis ſita eſt, quàm in ſenſu, qui iiſdem verbis diverſus à maleferiatis indui poteſt. 5. Neque etiam ignorantia Sacrificulorum ex vulgari in ſacris Linguæ uſu extimeſcenda fuerat. Patet inde, quòd tum olim vernacula licet lingua uſi in Sacris Patres, longè Sacrificulis hodiernis doctiores fuerint: tum hodie peregrina licèt communi miſſam celebrantes ſacrificuli plerique tamen ſtupidi & bonarum literarum rudes ſint, adeò ut reperti fuerint, qui baptizantes dicerent: *Baptizo te in nomine patria & filia & Spiritua Sancta.*

EXCIP. REDING: 1. *Incommoda illa, Chriſto Apoſtolis, & inprimis S. Paulo, non nobis opponi, ſupra oſtendimus. 2. Quamvis Eccleſia quoad ſubſtantiam unitas non linguæ, ſed fidei ac Spiritus S. unitatem requirat, ea tamen, ubi in corpus quoddam viſibile à Chriſto fuit redacta,*

dacta,

dacta, exigit commercii in Sacramentis unitatem quoque extrinſecam & viſibilem, in idiomatis communione conſiſtentem. 3. Paulo ſic myſteriorum majeſtas cordi fuit, ut ea propter etiam linguarum donum in ipſis etiam Eccleſiæ conventibus ad pſalmodias, hymnos, laudes Divinas privatim etiam uſurpatum, quanquam in ordine ad ædificationem populi magis proficuam exoptarit, vel inſtructionem lingua cognita perficiendam, vel myſteriorum ignoto idiomate repræſentatorum interpretationem, quod utrumque apud nos peragitur. 4. Quæro ex te, an Apoſtoli ad diverſorum idiomatum populos profecti, in ſuis liturgiis quoties mutarunt regiones, toties etiam linguas commutaverint? Ibid. pag. 363. 364. Reſp. 1. An ergo Chriſtus & Apoſtoli peregrina lingua ſacra ſua obiverunt? Ne ipſa quidem audacia affirmaverit. An vernacula obiverunt, propter myſteriorum intelligentiam, an quamcunque aliam cauſam, veluti, ut communi cum aliis Eccleſiis lingua uterentur? Poſterius probabis nunquam. Nam Syriaca, qua Chriſtus in S. Cœna uſus eſt, lingua non communis aliis omnibus, ſed Judæis & Syris propria & vernacula fuit. Græca ſic vel Latina lingua; Imò neutra, ſed quapiam ſimpliciter communi (qualis nulla fuit) uti debuiſſet. Imò incognitam linguam, ſine ejuſdem interpretatione, in publico cultu à S. Paulo rationum plurium ponderibus, à Chriſto & Apoſtolis exemplo proprio damnatam eſſe, ſupra oſtendimus. 2. Quid linguæ maximæ Eccleſiæ parti incognitæ communio ad commercii in Sacramentis unitatem extrinſecam & viſibilem conducit? Et unitas illa in myſterii communi intelligentia & fructu an in verbis, iiſque populo ſaltem incognitis conſiſtit? Ediſſere nobis. Quis etiam eſt in toto Oriente, Meridie apud Indos, Tartaros, Perſas, Æthiopas &c. Latinæ linguæ veſtræ uſus? An propter paucos huc illuc commeantes, & illos fortè Latini etiam idiomatis ignaros (nam & idiotæ omnes, & ſacrificuli plurimi ignari ſunt) tot Eccleſiæ, tot populi nota in ſacris lingua defraudandi fuerunt? An v. g. propter Alexandrinæ Eccleſiæ legatos, quorum fabulam tanta pompa Baronius tomo VI. Annalium inſeruit; vel propter Ruthenos, quos idem A. 1595. Romam veniſſe narrat: vel propter Perſas, alióſque, quos hoc Seculo Romam veniſſe gloriantur, liturgiæ ſuæ linguam Romani mutarunt, & ad hoſpitum illorum captum accommodarunt? An unitas externa etiam & viſibilis ante triſtiſſimum ſchiſma Eccleſias inter Orientales & Occidentales ſine ejuſdem linguæ communione quàm diutiſſimè conſervari non potuit? Atqui nunquam illæ ſciſſæ ſunt ob idiomatis diverſitatem, ſed ob rerum diſcrepantiam; maximè autem ob Epiſcopi Romani tyrannidem, quæ illis reconciliationis ſpem omnem abſcindit. Et ſanè nihil eſt in linguarum uſu vario majoris momenti, quod attineat ad Sacramentorum celebrationem, quàm quod ad conciones. Quæ autem ratio efficere poteſt, ut cùm conciones habeantur in Italia Italicè, in Hiſpania Hiſpanicè, in Gallia Gallicè, in Germania Germanicè, eorum tamen populorum unitas non ſcindatur, ſed conſtet: & tamen ſcinderetur, ſi totidem linguis ibidem ſacramenta celebrarentur? Neque etiam in variis linguis majus periculum eſſe poteſt quàm in variis ritibus. Varios autem variis in locis obſervari, negari nequit. Singulæ dioeceſes ſuum habent neſcio quid; ſua feſta, ſuos Divos, & quid non? 3. Quo ſenſu S. Paulus linguarum donum optaverit, ſupra expoſuimus. Certè non ſic exoptavit, ut populus peregrino idiomate obtuſus à publicarum liturgiarum intelligentia arceretur, ut alii aliis barbari eſſent, & *putidi* illi *idiotæ* (hoc populum fidelem convitio Hardingus contra Juellum olim proicidit) omni ædificatione & conſolatione deſtituti ad communes preces ac ſupplicationes *Amen* dicere prohiberentur. 4. Quæro ex te viciſſim, an Apoſtoli alio idiomate Evange-

vange-

vangelium prædicaverint, alio Sacramenta adminiſtraverint? Tibi affirmanti probatio incumbit. Sed ſplendidè nugaris. Supponis enim, Apoſtolos liturgias habuiſſe ſcriptas, & juxta eas Sacramenta diſpenſaſſe. Nos vero liturgiarum S. Jacobo, Petro, Matthæo, Marco tributarum νοθείαν alibi, *Enchirid. Bibl. lib III. cap.* 30 *ſſ.* 10. *&c.* ſtrictim demonſtravimus, neque heic operam ludimus.

QUÆSTIO VIII.

An damnandus ſit ritus ille, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur?

SYnodus Can. IX. anathemate eos percutit, *qui dixerint, eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars Canonis & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe.* Atque ita ſub diri anathematis pœna injungit ritum illum, quem Miſſale Romanum præcipit, ut Sacerdos *cubitis ſuper altare poſitis, ſtans capite inclinato, diſtinctè, reverenter & ſecretò proferat verba conſecrationis ſuper hoſtiam,* ut proinde verba illa halare potiùs, quàm loqui videatur. Nos verò Euchariſtiam conſecrandam, & populo adminiſtrandam eſſe clara & noſcibili voce, quam fideles omnes percipere poſſint, pertendimus ſequentibus argumentis. Etenim

ARG. I. Chriſtus Dominus noſter, cujus actiones cynoſura noſtra eſſe debent, ſic celebravit Euchariſtiam, ut ab omnibus adſtantibus audirentur & omnia, & hæc ipſa, quæ conſecratoria appellant verba. Juſſit enim accipere, edere, bibere, utique ea pronuntiatione, ut intelligi poſſit. Nemo enim quenquam aliquid agere jubet, quem hoc ipſum, quod jubet, audire & intelligere nolit. Si enim *incertum ſonum tuba dederit, quis excitabitur ad bellum,* inquit Paulus 1. Cor. XIV. 8. Quòd ſi verba illa jubentia clarè pronuntiata & audita ac intellecta ſunt, etiam ſequentia iſta: *Hoc eſt corpus meum; Hic eſt ſanguis meus,* in ejuſdem orationis contextu poſita, audita ac intellecta fuerint oportet: inprimis quia Chriſtus noluit ignaros eſſe myſteriorum, quos eorum eſſe participes voluit. Quid verò multis? Apoſtoli verba illa deſcripſerant. Ergo & audiverint & intellexerint oportet. Neque verò Chriſtus clarè pronuntiavit, ut Apoſtolos ritum conſecrandi doceret: ſed potiùs ut ipſe conſecraret, (ſiquidem verbis iis juxta adverſariorum hypotheſin conſecratio peracta eſſet: de quo ſupra) quia Apoſtolorum inſtitutio conſequens eſt conſecrationis, non contra. Quòd

Quòd ſi Chriſtus hæc loquens modum ritè conſecrandi docuit, vera igitur conſecratio erit verba illa clarè, quod ille fecit, pronuntiare.

Resp. Reding: 1. *Si Chriſtus verba*, Hoc eſt corpus meum, *protulit, ut conſecraret, cur ſupra pertendiſti, conſecrationem non iis verbis, ſed prævia benedictione fieri? Non poteſt tuus contradictionis Spiritus, quin ſemet confodiat, quidquam proferre. 2. Et conſecravit igitur Chriſtus iis verbis, & conſecrationem Apoſtolos docuit. Poſterior finis claram pronuntiationem poſtulabat. Ad effectum priorem ſufficit ſignificatio eorum, dictionis Divinæ efficacia id cauſans, quod enunciatur. Quæ ſignificatio ſubſiſtit, ſive clara ſive ſummiſſa voce verba enuntientur. Meliùs enim per catecheſin & conciones, quàm ſub ipſa reali actione fideles myſterium hoc edocentur.* Tomo III. Tract. IX. ſſ. 2. pag 364. Reſp. 1. Omnes Chriſto adſtantes audiviſſe cùm alia Chriſti verba, *tum & hæc ipſa, quæ conſecratoria appellant, verba,* dixi. Qui verò appellant? Ego appellavi unquam, vel noſtri appellant? Imò veſtros me indigetaſſe, ultro vidiſſes, niſi tibi præpotens aliquis vertiginis ſpiritus dominaretur. 2. Figmentum merum, non res eſt, clarè à Chriſto pronuntiari debuiſſe verba non aliam ob cauſam, quàm quia Apoſtoli verba illa doceri debuerint. An ergo, ut Sacerdotes veſtri verba illa diſcant, ipſi etiam quandoque conſecrando clarè, ut intelligere & diſcere ea poſſint, illa pronuntiare ſolent? Solere Bellarminus nos docet, *quando inter Miſſarum ſolennia ordinantur Sacerdotes.* Hoc tamen ſic varians factum novum eſt, figmento ſecretæ pronuntiationis accommodatum. Et ſi Sacerdotes illi novi nullum aliud ritus, quo conſecratio facienda eſt, documentum haberent, præter illud ſui miſſificantis ordinatoris exemplum, quiſquamne eſt, qui putet, eos aliter, quàm clara voce conſecraturos eſſe, qualiter illum rem peregiſſe animadvertiſſent? Et ſi quem poſt audirent verba eadem muſſitantem, vitio eum conſecrare autumavent, ab ordinatoris ſui exemplo diſcedentem. Quòd verò illud nunc non accidit, inde fit, quòd novi illi Presbyteri ex quotidianis aliorum Sacerdotum Miſſis & Miſſalibus libris, verba illa ſecretè pronuntianda eſſe didicerunt. Illa ergo Epiſcopi eos ordinantis cauſatio planè ſupervacanea, & ad pompam, vel potiùs eludendum argumentum ab inſtitutione petitum comparata eſt. Apoſtolorum verò planè alia ratio fuit. Neminem ad iſtud uſque tempus viderant Euchariſtiæ ſacrum facientem: nullum præſto erat Miſſale, quod aliter faciendum, quàm Chriſtus fecit, præciperet: ſemel duntaxat Chriſtus cum illis Euchariſtiam celebraverat. Non potuerunt ergo Chriſti actum & ſermonem non pro abſolutiſſimo exemplo, in omnibus inſtituti partibus religioſiſſimè, juxta diſertum ejus mandatum. *Hoc facite*, ſequendo habere; memores inprimis verborum ejus Matth. X. 27. *Quod vobis dico in tenebris, vos dicite in luce. Et quod in aurem auditis, prædicate ſupra domos.* Quid verò multis? Verba illa Chriſtus præcipuè enuntiavit, nec ut conſecraret, nec ut conſecrationis ritum Apoſtolos doceret, ſed ut explicaret myſterium, quòd illud, quod ab ipſo acceperunt, corpus ſuum ſit. Quod patet ex ſerie. Nam illa, *Hoc eſt corpus meum*, addita ſunt illis, *Accipite, comedite:* quibus imperatur uſus ſpecierum non apud celebrantes, ſed apud communicantes, quales in prima Cœna Apoſtoli erant. Præterea Chriſtus nec ſeparavit, nec diſtinxit inſtitutionem conſecrandi (ex hypotheſi veſtra loquor) à conſecratione, tanquam actus duos re diverſos. Imò unum ex alio eduxit, hoc eſt, eo ipſo actu, quo verba illa pronuntiavit, etiam inſtituit Apoſtolos, quo pronuntiaturi ipſi eſſent. Ridiculè ergo, & præter Chriſti mentem tu diſparas; neque ullum in univerſa Eccleſiæ hiſtoria diſparationis illius teſtem habes. Primus commentum iſthoc Bellarminus orbi intulit.

ARG. II. Quod Chriſtus fecit, id ipſum quoque religioſè Apoſtoli ſecuti ſunt. Sanè Paulus 1. Cor.X.15.16. in hujus Sacramenti ſermone de Corinthiis dicit : *ὡς φρονίμοις λέγω. Ut peritis loquor.* Idem 1. Cor.XI.26. mandatum Chriſti *faciendi hoc ad recordationem* explicat de mortis Dominicæ annuntiatione. Non igitur hoc fieri voluit ſecretè & preſſo gutture muſſitando, ſed clarè & apertè enuntiando. Et ſanè debuerunt tum ipſi, tum poſteri quoque diſcernere corpus Domini. Quæ autem diſcernendi ratio, ſi nulla præceſſiſſet admonitio? Nulla autem admonitio, quæ non audita.

RESP. REDING : 1. *Paulus 1.Cor.X. 15.16. Corinthiis ut peritis loquens, ita enuntiabat :* Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne eſt communio ſanguinis,&c. *An hinc ſequitur, verba conſecrationis clara voce pronuntianda eſſe? An Corinthiis de hoc Sacramento non aliunde, quàm ex apertatali pronuntiatione verborum illorum conſtitit? An non myſterium edocti ſunt, priuſquam ad illud admitterentur? 2. Idem Apoſtolus 1.Cor. XI.26. Corinthiis univerſim mandat, ut manducantes annuntient mortem Domini. An ergo etiam laici verba conſecrationis clarè pronuntiare debent? 3. Qui de myſterio Euchariſtico bene inſtructi ſunt, ex ipſa actione, quæ peragitur, corporis Domini ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentiam ſatis diſcernere poſſunt. Ineptè ergo hinc infers, verba illa H.E. E.C.M. pronuntiari alta voce debere; maximè cùm pronuntiationi verborum illorum efficaciam rei ipſius cauſatricem deneges.* Ibid.pag.364.365. Reſp. 1. Quæ quis alteri ut *φρονίμῳ prudenti* loquitur, illa non ſecretè muſſitat, ut prudens intelligere nequeat. At S.Paulus 1.Cor.X.15.16. verba illa, *Calix benedictionis, cui benedicimus &c.* quibus verba illa, quæ conſecratoria adverſarii appellant, explicantur, pronuntiaturus, præfatur, ſe ea loqui ut *φρονίμοις prudentibus*, adeóque illa intelligentibus. An verò in ipſa celebratione Euchariſtiæ aliter pronuntiantur, hoc eſt, non *prudentibus*, ſtultis? Tales vobis ſunt, quos idiotarum convitio deprimitis. Alia longè S.Paulo mens fuit. In ipſa porro celebratione Corinthii aliunde, quàm ex clara pronuntiatione verborum, quibus myſterium declaratur, conſtare neutiquam potuit. Unde enim, niſi ex pronuntiatione, liquere poterat celebranti, de corpore potiùs Chriſti, quàm Judæ ſermonem eſſe? Quid fieri in celebratione debeat, aliunde conſtare poteſt. Quid fiat, nonniſi ex celebrationis actione & verbis intellectis liquet. Qui ergo verba celant, eatenus illi non prudentibus, ſed perinde ac barbaris, ſtultis, caudicibus loquuntur. Habes explicatam argumenti mei vim, quæ *ineptias & nequitiam* arguentis ſpiret nec ne, prudentes, non in errore obfirmati judicent. 2. Qui in Euchariſtia manducant, ad recordationem mortis Chriſti id facere, & mortem Chriſti annuntiare 1.Cor.XI.26. jubentur. Quomodo annunciabunt mortem Chriſti, qui quid de corpore & ſanguine Chriſti ſacrificulus muſſitans pronuntiaverit, non audiverunt, adeóque pronuntiatæ rei certitudine deſtituuntur? Non ergo, ut ſtolidè infers, ipſi plebeii verba illa altè pronuntiare, ſed clarè pronuntiata, ut mortem Domini annuntiare poſſint, intelligere debent. 3. Quomodo ex actione ſola corpus Domini diſcernere poſſunt, qui conſecrationis factæ certitudinem nullam habent? Nullam autem habent, qui conſecrantis verba non intelligunt. Quid enim ſi qui conſecrare debebat, vel imponat malignè, vel ebrius, amens, obliviosus, dormitans alia omnia, quàm conſecra-

ſecrationis verba pronuntiet? Quæ pronuntiationis legitimæ πληροφορία? Ibi maximè, ubi cognitio ad praxin, adorationem ſcilicet hoſtiæ, & ejuſdem adoratæ manducationem dirigitur. Quomodo enim populus adorabit id, de cujus conſecratione per intelligentiam verborum conſecrationis certus non eſt? Neque obſtat, quòd præſtigiatricem illam verborum pronuntiatorum operationem (quomodo ipſe Gabriel Biel veſtras *lect. 4. in Can. Miſſ.* confectionem corporis in Sacramento cum operatione maleficorum & incantatricum, lac vaccinum de manubriis ſecurium extrahentium comparat) vobiſcum non agnoſcimus. Satis eſt, quòd myſterii & mutationis relativæ ſymbolorum intelligentiam operantur. Non ergo Apoſtoli ſecretæ verborum pronuntiationi velificantur. Et minùs hic Synodus ipſa, quàm Redingius, ora perfricuit. Non enim ab Apoſtolis ritum illum ſecretæ pronuntiationis inſtitutum pertendit; ſed (*cap. 5.*) *Eccleſiæ* eundem acceptum refert, dicens: *Cùm natura hominum ea ſit, ut non facilè queat ſine ipſis adminiculis exterioribus ad rerum Divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſummiſſa voce, alia verò elatiore in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit.* Non ergo Chriſtus, non Apoſtoli, ſed *pia mater Eccleſia*, Romana ſcilicet, uti *Can. 9.* iidem dicunt; inſtituit. quod & ipſum Thomas Aquinas *Summ. Theol. par. 3 q. 78. art. 1.* & Hardingus *Reſp. ad artic. 16. Juelli*, fatentur, ajentes, Chriſti exemplum, & morem Apoſtolorum una cum Patribus apertè ritui huic adverſari. Quanquam, ut id obiter animadvertam, magna cum vertigine illam rationem Synodus introduxit, quædam ſcilicet pia illa matre Eccleſia inſtituente, ſummiſſa, quædam elata voce pronuutiari debere, quia *natura hominum ea ſit, ut non facilè queat ſine ipſis adminiculis exterioribus ad rerum Divinarum meditationem ſuſtolli.* Etenim ex adminiculis ejuſmodi exterioribus, quæ Deus ad mentes noſtras à terra ad Cœlum erigendas inſtituit, præcipuum haud dubiè eſt verbi Divini auditus, Matth. XIII. 23. Act. XIII. 15. Rom. X. 17. 1. Cor. XIV. 19. Verbum ejus in Epiſtola, in Evangelio, in Canone, aliiſque Miſſæ partibus recenſetur. Miſſam porro prohibent Tridentini vulgari paſſim Lingua celebrari, adeò ut ſi omnia æquè alta voce, atque Baaliticæ Miſſæ (1. Reg. XVIII 28.) declamarentur, à vulgo tamen intelligi nequeant. Tamen neque eo contenti jubent partem aliquam ſubmiſſa voce dici, ut miſeris illis ne audire quidem liceat. Synodi ergo ratio reapſe talis eſt: *Quoniam cæcitas frigiditáſque hominum opus habet, ut illuminetur & incaleſcat vi Divini verbi, quod in Miſſa commemoratur: iccirco alia in Miſſa ſubmiſſa voce ſunt pronuntianda, ne audiant; alia altiore voce, ſed peregrina lingua, ut, etiamſi audiant, non tamen intelligant.* Qualis quæſo ſpiritus Tridentinos Principes afflavit, ut temulenta iſthæc ſcripta non effunderent duntaxat, ſed etiam anathemate conſignarent?

ARG. III. In Euchariſtia jubentur fideles edere panem corpus Chriſti, bibere vinum ſanguinem Chriſti, utrumque ad obſignandam nobis gratiam & remiſſionem peccatorum. Eſt autem contra communem ſenſum, ut quibus quid faciendum imponitur, iis quiſquam velit rationem faciendi eſſe incognitam; quibus beneficium commendatur, iis beneficii magnitudinem taceri, & quidem non taceri omnino, ſed ita dici, ut intra dentes muſſitando, ad aures nihil perveniat.

Resp. Redino: *Jubentur fideles edere corpus, & bibere ſanguinem Chriſti ad gratiam*

 non

non ſpeculativè, ſed practicè, adeòque ſub ſignificatione ejuſdem cauſatrice obſignandam. Num igitur contra beneficii tanti rationem erit, non alta & intelligibili voce iſtum gratiæ effectum pronuntiari? Quid verò ſi ſonus de corporis & ſanguinis Chriſti præſentia altè & clarè pronuntians, in nimia populi frequentia ad univerſorum aures non penetraret? An ideo myſterii ejus, cui aſſiſtunt, ratio iis incognita erit? Ex ipſa ergo actione, non ex ſono myſterii intellectus hauriri poteſt. Ibid. pag. 365. Reſp. Quomodo niſi practicè edi corpus, & bibi ſanguis Chriſti poteſt? Cùm ergo edendum & bibendum ſit practicè, ad obſignandam in nobis communionem cum eodem, quis de conſecratione adeóque mutatione ſymbolorum facta verbis peregrinis, muſſitatis & non intellectis incertus, ſic edere, ſic bibere, & edendo, bibendo ſibi gratiam obſignare: imò, quis (attendite artolatræ) hoſtiam conſecratam adorare poteſt? Manducatio *δοκιμασίαν explorationem* ſui requirit. Exploratio ſui ſine notitia certa myſterii & conſecrationis factæ nulla eſt. Sed quid ſi ſonus conſecrantium verborum, frequente populo, non exaudiatur? Atqui exaudietur ſemper vel à paucis, vel à pluribus, quorum fraudem nullam accuſantium devotio non exaudientes de recta benedictionis pronuntiatione in ipſa ſynaxi dubitare non ſinet; inprimis cùm in præparatione ſui, quid Chriſtus de pane & vino dixerit, ex Dei verbo, jam ante recoluerint. Vos potiùs ſcrupulus ille tangere, urere debet, quàm nos; quia effectum tranſſubſtantiationis à pronuntiatione certorum verborum ſic ſuſpenditis, ut abſque illa tranſſubſtantiationem ſuccedere negetis. Quomodo ergo, frequente populo, imò peregrino idiomate muſſitante & vix pipiente potiùs quam loquente ſacrificulo, tranſſubſtantiationem ſucceſſiſſe, & hoſtiam deificatam, adeóque adorandam eſſe, populo veſtro innoteſcere poteſt?

ARG. IV. Ad eſſentiam Sacramenti pertinent verba inſtitutionis & promiſſionis. Verborum autem hic naturalis finis eſt, ut explicent occultam notionem, adeóque intelligantur. In ſecreto autem murmure verba prorſus non intelliguntur.

RESP. REDING: *An verborum conſecrationis ſignificatio ac veritas non priùs ſubſiſtit, quàm ad aliorum aures perveniat? Alias certè forma Baptiſmi ſurdo adminiſtrati foret inefficax. Oportet ergo ex vi Divinæ eorundem verborum conſecrationis veritatis Sacramentum eſſe perfectum, ubi illorum pronuntiatio completa eſt; ſive ſonus ad aures penetret, ſive non. Ad notitiam verò myſterii ingenerandam ſufficit actio religioſis circumſtantiis veſtita.* Ibid. pag. 365. Reſp. Omnis verborum ſignificatio luminis inſtar, eſt *πρός τι* & relativa; adeóque nulla, ſi intelligentiam ejus, cui aliquid verba ſignificant, non dirigant. At verba ſecretò & peregrino idiomate enuntiata intelligentiam ejus, ad quem non pertinent, dirigunt. Nihil ergo ſignificant. De veritate verborum aliud judicium eſt. Poſſunt enim verba tibi, mihi non intellecta vera eſſe. At veritatem illam in Euchariſtia ſufficere nego, ubi ea, ad dignam communionem, non tantùm eſſe, ſed etiam intelligi debet. *Si tuba incertam vocem dederit, quis apparabitur ad bellum? Sic & vos per linguam niſi ſignificatum ſermonem dederitis, quomodo intelligetur, quod dicitis? Eritis in aera loquentes*, 1. Cor. XIV. 8. 9. Ad quem locum ſic Lyranus commentatur; *Sine ſignificatione vocis ſignificativæ & ſenſu locutionis nihil eſt cognitum ad utilitatem Eccleſiæ: imò deriſibile eſt.* Alia planè Surdorum, infantum in Baptiſmo ratio eſt; qui clarè dicta, & ab aliis exaudita & intellecta, non audiun

diunt, non percipiunt ob defectum rationis & ſenſus; adeóque per accidens non ex natura Sacramenti. Nam baptizandi adulti & ipſi audire ac intelligere debent. Infantibus verò & ſurdis, quibus nulla audiendi vel intelligendi præſcripta ratio eſt, auditus & intelligentiæ privatio, quam nulla eorum culpa attraxit, & procedens etiam ætas ac ratio, in infantibus ſaltem, aufert, nihil obeſt, quò minùs ſigillorum efficaciter participes reddantur. Denique Sacramentum ſola veritate verborum conſecrationis perfici, falsò aſſeris. Nam ex inſtitutione Chriſti ad perfectionem ejus etiam declaratio verborum, manducatio, bibitio, mortis Dominicæ annuntiatio requiruntur. quæ ſine intelligentia nullæ dantur.

ARG. V. Certitudo mutationis Symbolorum, juxta Adverſarios, pendet à certitudine conſecrationis & pronuntiationis verborum, *Hoc enim eſt Corpus meum.* At in ſecreto murmure verba illa vel pronuntiata eſſe, vel ritè pronuntiata eſſe, quotusquiſque certus & ſecurus eſſe poteſt? Qui igitur communicant, dubitare tenentur de præſentia Chriſti, atque adeò in fide communicare nequeunt.

RESP. REDING: *Duplex certitudo eſt mutationis ſymbolorum, una in actu ſignato, Chriſti verborum, inſtitutioni ejusdem conformiter, ſuper Euchariſtica materia à Sacerdote prolatorum propria, quæ fidei eſt; altera in actu exercito, pendens à verborum illorum legitima pronuntiatione, ad cujus ſubſtantiam unicè requiritur veritas & ſignificatio per Divinam dictionem efficax. Quæ certitudo in ſe conſiderata ex præciſa dictionis Divinæ veritate infallibili ſubſiſtit; quoad homines verò ſic dignoſcitur, ut ſecundum prudentialiá rationis momenta gradum moralis certitudinis obtineat.* Ibid. pag. 365. 366. Reſp. Certitudinem actus & ſignati & exerciti illam falsò ſupponis. Non enim Deum Chriſtum ſuum ad verba certa à Sacerdote pronuntiata vel halata potius ſiſtere velle, vel actu ſiſtere, probaſti hactenus, adeóque neutrum illud vel fidei eſt, vel veritate infallibili ſubſiſtit. Neque minùs falsò certitudinis *quoad homines* moralis gradum ex *prudentialibus rationis momentis* arceſſis. Non ſatis erat talia effutire, nulla probatione ſuffulta. Edic ergo, quæ illa *prudentiália rationis momenta* ſint, quibus non pronuntiatis clarè & intelligibiliter conſecrationis verbis, ad notitiam verborum pronuntiatorum provehi poſſit populus, rudis plerunque & imprudens? Quæ prudentialis ratio ipſi ſuggerit, Sacerdotem manu hoſtiam tenentem inclinatis in altare capite & cubitis, preſſo gutture ſecretè muſſitantem verba quæpiam, conſecrationis verba, & non alia, recto ordine & legitimè pronuntiare, ut cognita infallibiliter conſecrationis veritate confidere tutò poſſit, Chriſtum omnino jam corporaliter præſentem eſſe, manducari, imò & religioſiſſimè adorari poſſe? Niſi familiaris aliquis genius id adſtanti, at nec audienti diſtinctè, nec intelligibilia verba audienti, id omne revelat, unde ergo conſecrationis certitudinem, quæ infallibilis eſſe debet, populus habere poſſit, ne cogitatione quidem aſſequi quiſquam poterit. quicquid tu de *prudentialibus rationis momentis* garrias.

ARG. VI. In veteri eccleſia clarè omnia pronuntiata eſſe, adeóque incognitum fuiſſe ſecretum illud murmur, multa argumento eſſe poſſunt. Etenim Græci conſtanter & in hunc uſque diem Euchariſtiam celebrant clara & intelligibili, verborum nullo diſcrimine adhibito, pronuntiatione,

ne, uti etiam Bellarminus ipſe fatetur. Si quid ab hoc Græcorum ritu alienum olim ſecuti eſſent Latini, non tacuiſſent veteres, qui utriuſque gentis in aliis etiam levioribus, ſi qua fuerunt diſcrimina, exactè notârunt. Etiam Mediolanenſis in Italia eccleſia, nobilis Latinorum portio, ac pœne ſuburbana, teſte Radulpho Tungrenſi *de Obſervat. Can.* verba hæc æquè ac Græci, clarè pronuntiavit, Ambroſianúmque ordinem ad noſtra pœne tempora retinuit. Quin & hoc notiſſimum ex Dionyſio Alex. Juſtino, Tertulliano, aliis, olim plebem Sacerdoti verba recitanti ſuccinuiſſe *Amen*. Qui verò fieri potuit, ut quiſquam ſincerus & verax ad ea, quæ non modò non intellexit, ſed ne audivit quidem, *Amen* diceret, adeòque ea verè dici confirmaret? Certè Paulus 1. Cor. XIV. 16. de homine qui peregrinâ & ignotâ ſibi lingnuâ loquentem non intelligit, dicit: *Quomodo dicturus eſt Amen ad tuam gratiarum actionem?* Sed & Juſtinianus Imp. *Nov.* 123. *al.* 137. jubet, *ut precatio, quæ in Sancta oblatione dicitur, aliæque orationes non in ſecreto,* ἀλλὰ μετὰ φωνῆς τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουομένης, *ſed cum ea voce, quæ à Sanctiſſimo populo exaudiatur, pronuntietur.* Quæ Novella in Græcæ Eccleſiæ Nomocanone inter publicas ac communes univerſæ gentis de rebus eccleſiaſticis regulas cenſetur. Eundem uſum poſt Juſtinianum ad nonum uſque Seculum adultum manſiſſe, ex Paſchaſio Radberto. *Epiſt. ad Frudeg. pag.* 1633. & Bertramo *de Corp. & Sang. Dom.* intelligi poteſt. Et qui eodem Seculo vixerunt, Amalarius, Rabanus, Valafridus Strabo, cùm Liturgiæ Miſſalis minutiſſima quæque perſequantur, murmuris tamen ſecreti nuſpiam meminerunt. Satis igitur conſtat, ad annum uſque milleſimum ſecretam pronuntiationem prorſus incognitam fuiſſe. Syrorum, Æthiopum, Armeniorum morem hodiéque eſſe, ut clarè pronuntient, eorundem Liturgiæ fidem faciunt. Ipſe Caſſander *Liturg.* cap. 28. variis argumentis latè confirmat, *Canonicam precem, & inprimis Dominici corporis & ſanguinis conſecrationem ita veteres legiſſe, ut à populo intelligi & Amen acclamari poſſet.* Denique originem ſecreti hujus murmuris Johannes Belthet Theologus Pariſienſis, Honorius Auguſtodunenſis, Guilielmus Durantes, Gabriel Biel, Hugo de S. Victore acceptam referunt fabuloſæ narrationi de Paſtoribus, qui verba conſecrationis hactenus audita in agro ſuper panem & vinum protulerunt, & ea repentè, ſi credere fas eſt, in carnem & ſanguinem mutârunt, ipſi verò ob facinus cœleſti igne conſumpti dicuntur. Rudem fabellam & ab incude adhuc calentem primus recitat Pſeudo-Alcuinus decimo Seculo recentior, *De Divin. Offic. Tit. de celebrat. Miſſ.* addens ibidem, *conſuetudinem inde veniſſe in eccleſia, ut tacitè iſta obſecratio atque conſecratio à Sacerdote deinceps cantetur.*

Resp.

RESP. REDING: 1. *Aliud conſtat ex Liturgia Baſilii & Chryſoſtomi, ex qua etiam veterum Græcorum ac Orientalium uſus liquere poteſt. 2. Licet plebs Sacerdoti verba conſecrationis recitanti quondam alta voce ſuccinuerit Amen; potuit tamen notitiam illius rei habere non ex ſono & pronuntiatione verborum, ſed ex viſu, vel miniſtrorum aut propinquè adſtantium nutibus. 3. Imp. Juſtinianus in Novella à te citata hoc unum præcipit, ut quæ in Eccleſiis Orientalibus alta voce dici ſolebant, ab omnibus elata voce dicerentur. Fuerunt enim, qui ad tegendam ignorantiam ſuam, ſubmiſſa voce recitabant ea, quæ ex recepta conſuetudine altè pronuntianda fuerant. 4. Hiſtoriam de Paſtoribus Sophronius etiam narrat. Et Alcuinus octingentis annis antiquior eſt. Si ergo vel hinc arceſſi debeat ſecretæ pronuntiationis origo, ſatis utique antiquitatis illa habebit.* Ibid. pag. 366. 367.
Reſp. 1. De Baſilii & Chryſoſtomi Liturgia infra. Si non alio telo ad probandam Orientalium conſuetudinem veſtræ conformem inſtructus es, humi cauſa tua jacet. Et jacet illa ſanè. Nam Richeomus veſter, qui argumentum iſthoc magno labore tractavit, fatetur ipſe, in Eccleſia Græca olim alta voce pronuntiata omnia eſſe. Et teſtantur id ipſum Græcorum liturgiæ. 2. De Mediolanenſi Eccleſia nihil reſpondere potuiſti. Conſueviſſe olim populum Sacerdoti celebranti ſuccinere *Amen*, negare auſus non es. Nimis clarè id Juſtinus *Apol.* 2. Tertullianus *de ſpectac. cap.* 25. Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium *Hiſt. Eccl. lib. VII.* Ambroſius *de iis, qui init. myſt. cap.* 9. teſtantur. Neque Bellarminus argumentum diluere potuit; nondum eó provectus audaciæ, ut fingeret, pronuntiationis notitiam ex viſu & nutibus hauriri, atque inde *Amen*, muſſitanti Sacerdoti à populo dici potuiſſe. Quid verò averſa, uti hodie fit, Sacerdotis à populo ad altare facie, eáque in altare inclinata, populus vidit? Quid adſtantes viderunt, quod nutibus declarare remotioribus poſſent? Et ſi viderunt aliquid, quomodo ſimplices & rudes maximè, ex viſis, dubiam intetpretationem habentibus, pronuntiata conjectare, nedum certò cognoſcere potuerunt? Siccine veteres idiotæ omnes Oedipi, Davi nulli fuerunt. Quæ non deſperata cauſa præfractos propellit? 3. Juſtiniani Novellam ipſe Goar, Vir Doctiſſimus, *Not. 131. in Chryſoſt. Miſſ.* pro idoneo ſatis argumento habuit, attulítque, quo probaret, conſecrationis verba illo ævo clarè recitata eſſe. Neque verba Imperatoris dubitare ſinunt. Non tantùm enim conſecrationis verba nulla excipit, ſed perſpicuè etiam præcipit, *ut ea precatio, quæ in ſancta oblatione dicitur, & aliæ orationes μετὰ φωνῆς cum voce alta* proferantur. Invictam duritiem Bellarmini & tuam hic frangat ingenua confeſſio Hardingi veſtri, cujus hæc adverſus Iuellum verba ſunt. *Juſtinianus Imperator decrevit, ut Epiſcopi & Presbyteri eam ob cauſam ſacras liturgias pronuntiarent clara & diſtincta voce, quæ intelligi poſſit ab omnibus, ut populus reſponderet Amen. Quod quidem cùm ad omnes liturgiæ partes, tum* (NB,) *præcipuè ad conſecrationem pertinet.* De imperitis Sacerdotibus in toto Edicto non aliud legere eſt, quàm ut non promoveantur. Κληρικοὺς, inquit, *οὐκ ἄλλως χειροτονεῖσθαι συγχωροῦμεν, εἰ μὴ γράμματα ἴσασι, καὶ ὀρθὴν πίστιν, καὶ σεμνὸν βίον ἔχουσι. Clericos haud aliter ordinari permittimus, quàm literarum peritos, & fidem rectam, vitámque honeſtam habentes.* Quales ſi, juxta Juſtinianum, ordinaretis ſolos, pridem clericis Eccleſia veſtra caruiſſet. 4. De Paſtorum hiſtoria infra pluribus.

ARG. VII. Ritus hic verba conſecrationis ſecretè obmurmurandi Gentiliſmum incruſtat, in quo Sacra abſtrudi moris erat. Ita Gentiles perſuadebantur, viſum amittere eos, qui Orgia, Eleuſinia & Bonæ Deæ Sacra vidiſ-

vidiſſent. [t] Arcana apud eoſdem erant Sacra Sibyllarum. Et notum eſt axioma illud veterum Magorum: *Oportet Magorum operatorem, ſi fructum inde conſequi velit, ſecretum eſſe.*

Resp. Reding: *Ex illo gentilium ſecreto pronuntiationis ritu quid aliud concludere fas eſt, niſi rationem naturalem iis dictaſſe ei ritui rationem myſticam vel moralem ſubeſſe poſſe. In eo peccarunt, quòd ad falſos Deos tranſtulerint. Neque quia Magi ejusmodi in ſacris dæmonibus faciendis myſterioſis modis, quos ratio ſuadet, utuntur, ſequitur magicæ ſuperſtitioni æquiparandos eſſe, ubi ad veri Dei cultum iidem adhibentur.* Ibid. pag. 367. Reſp. Sic ergo ratio naturalis ſua gentilibus & magis, ac vobis etiam, cum iiſdem ſyncretiſmum, cujus parum equidem te pudere videtur, colentibus myſteria, vel, uti vocas, *myſterioſos modos* dictavit. Si ratio naturalis, cur non magis revelatio ſupernaturalis? Atqui in hac præter profundum ſilentium ejus rei nihil occurrit. Prodigioſum profectò eſt, ſtatuere eodem *myſterioſo modo* Deum Iſraelis coli poſſe, quo Divos ſuos gentiles, & dæmonia Magi coluerunt. Si verum Deum coleretis, abhorreretis haud dubiè ab ejuſmodi dogmatis multùm. Hoc unum reſtat, ut ſuorum etiam Numinum, quin & dæmoniorum cultum gentilibus & Magis naturalem rationem dictaſſe, pertendatis: utque, ſicut illi ſuos Silentii Divos, Harpocratem, qui & Sigaleon dictus eſt, Angeronam, Mutam, Tacitam venerati ſunt: ita vos etiam in infinito Divorum veſtrorum numero Sigaleoni cuipiam locum cedatis, eique Sacerdos in ſuo illo Secreto litet.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Chriſtus ad conſecrationem corporis ſui venturus, ſecretò & ſolus orabat ab hora Cœnæ, usque dum in cruce ſuſpenſus eſt. Idem honorificè receptus & magnificatus à turbis cum palmis & laudibus, abiit & abſcondit ſe. Hæ Chriſti actiones & latibulum hoc Sacrificuli ſilentio repræſentantur.* Reſp. 1. Quis verò actiones illas & latibulum Chriſti hoc præcisè ſilentio repræſentari juſſit? Scilicet Euchariſtia hiſtrionicus & mimicus luſus eſt, in qua Poetico more liceat omnes Chriſti paſſiones, antecedentia, conſequentia, præter imò contra Chriſti & Apoſtolorum exemplum pro lubitu repræſentare. 2. Chriſtus ſecretè oravit, ſed ſolus. At Sacerdos orat ſecretè coram omnibus, imò ſecretè apud omnes. Chriſtus abiit & abſcondit ſe. At novus hic Roſcius & venit & oſtentat ſe, neque nollet non videri. An hæc paria? 3. Cui verò talia Sacrificuli hoc ſilentium ſignificat? An ſacrificulo ſoli? Quid opus igitur in publicum prodire, tanta pompa veſtium & utenſilium, ut ipſe ſe denique doceat? An plebi? At hæc eorum myſteriorum nihil intelligit, niſi priùs exactè edocta. 4. Quomodo etiam ſignificat has Chriſti actiones ſilentium? *An ſimilitudine*? At nihil determinatum occurrit, quo magis Chriſtus abſconditus deſignetur, quàm Pythagoricus ἀχρομάτης. An *inſtitutione*? At nemo ejus admonetur, ſed tantùm geſticulatione illuditur.

EXCIP.

EXCIP. REDING 1. *Chriſtus Euchariſtiam facere juſſit in ſui commemorationem, & mortem ſuam annuntiari indefinitè juſſit. Hæc ergo ſi fiant non tantùm verbis, ſed etiam actione reali, hiſtrionicus, mimicus hic luſus erit? Tu verò blaſphemis his dicteriis mimum ab orthodoxæ ſidei ſcena alieniſſimum agis. 2. Ipſe Chriſtus in cruce continuam orationem ſecretò fudit. Et Joh. XI 18. fremens in ſemet ipſo coram populo, attamen in ſecreto orationi comparem erga Patrem fecit religionis actum. 3. An Sacerdos oſtentans ſe, Chriſtum Dominum repræſentando in Miſſa, nequit vel ſolo ſilentio ipſum ſe abſcondentem exhibere, ſed omnimoda actionis paritas ad repræſentationem requiritur? Qui ergo vel ſola faciei quoad extimam duntaxat ſuperficiem repræſentativa effigies tua ex integro haud compar tibi, exhibere te vales? 4. Non ſoli ſibi Sacerdos ſilendo myſticas iſtas actiones ſignificat, ſed Deo etiam. Poteſt enim aliquis non ſibi ſoli, ſed Deo etiam myſteria loqui, 1. Cor. XIV. 2.* Ibid. Pag. 367. 368. Reſp. 1. Recordari Chriſti, ejúſque mortem annuntiare, non eſt geſtibus & actibus externis mimicis actiones & paſſiones Chriſti repræſentare; non eſt, Redingi. Summa recordationis & annuntiationis illius in eo conſiſtit, quòd Chriſtus Salvator mundi mortuus ſit pro credentibus ad plenariam remiſſionem peccatorum illorum. Hic Evangelii nucleus nullis externis geſtibus repræſentari, ſed ex Evangelio ſolo prædicari, præconio externo annuntiari poteſt & debet. neque aliud Chriſtus, aliud Apoſtoli juſſerunt. Vos religionem in ludibrium & oculiferia convertentes, mimicam illam repræſentationem introduxiſtis non alium in finem, quàm ut populus veſter ſcenico illi ſpectaculo aſſuetus, & in cortice Evangelii hærens, à nucleo ejuſdem arceatur, & ſalutarem paſſionis Chriſti fructum dedoctus, quæſtuariam Miſſam veſtram cupidiùs amplectatur. Faciendum in Cœna eſt, quod Chriſtus in eadem fecit. Atqui ille in Cœna ſua futuræ paſſionis ſuæ mimum non peregit, ſed ſymbolis benedictis, diſtributis, communicatis, de communione cum corpore et ſanguine ſuo, hoc eſt, ejus merito & juſtitia certos reddidit. Hæc recordatio, hæc annuntiatio mortis ejus, ex inſtitutione ejuſdem definita, non indefinita eſt, ut humani ingenii altè ſtertentis inventionibus demum definiri debeat. Non ergo qui hiſtoriam ejuſmodi improbant, blaſphemi ſunt, ſed qui ſacratiſſimum & Regale illud ſympoſium in hiſtrioniam talem & theatricum luſum per ἐθελοθρησκείας ſuæ pruritum converterunt, manifeſti in Chriſti cauſa prævaricatores ſunt. Si repræſentare Chriſtum ſacrificulus, adeóque ſe Chriſti loco ſiſtere voluit, debuit repræſentare ejus potiſſimùm oblationem & mortem. Chriſtus autem non alium obtulit, ſed ſe ipſum in pretium redemptionis fidelium. Si hac in re Chriſtum Sacerdos repræſentare vult, faciat quod ille fecit; ſummum & excellentiſſimum quod habet, ſemetipſum Deo offerat. Nam & Chriſtus non alium, ſed quod, ſummum, chariſſimum, excellentiſſimum habuit, ſemet ipſum Deo obtulit. Sed illi alios, ipſum Chriſtum & ejus membra, quàm ſe ipſos, offerre, mactare, crucifigere malunt. Et hinc illæ Chriſtiani orbis lachrymæ. Non ſatis putant in Miſſa Chriſtum ἀνασταυρεῖν *iterum crucifigere*; Eundem mimica illa repræſentatione etiam παραδειγματίζειν *oſtentui, ludibrio habere*, juxta illa Hebr. VI. 6. amant. 2. Quid Chriſti & fidelium omnium ſecretæ preces (quanquam Chriſtum venturum ad conſecrationem corporis ſui oraſſe ſecretò, nullus Evangeliſtarum narrat, ſed Sophiſtæ ad incruſtandum errorem ariolati primi ſunt) ad liturgiam publicam, in qua Eccleſiæ Miniſter & ſuo & Eccleſiæ nomine preces ad Deum fundit, aliiſque ſacris publicè defungitur? Cur hoc tibi objectum non diluis? Etenim cùm vox propriè non nobis inſerviat, abundè cogitationum no-

ſtrarum gnaris, ſed aliis, quibus conceptus noſtros communicare volumus: ſi ſolitarii oremus, nihil verbis opus eſt. Aſt hic Sacerdos ſecretè orat coram omnibus: imò ſecretè apud omnes quorum intererat, alta voce eundem uti, ut myſterii certitudinem haberent. Quantum verò hoc monſtrum? 3. Se oſtentare, aliqua vel omni parte, & quidem non ſine pompa, & ſimul ſe abſcondere totum, planè ἀσύςατα ſunt, neque ſimilitudinem vel leviſſimam habere poſſunt. Quomodo effigies hominis cum homine ſimilitudinem habere poteſt, licet non totum & ex omni parte repræſentet. Ita meam effigiem glyptes, inſcio me, ex picta imagine exſculpens ſaltem aliqua ex parte me retulit. qualem tuus te referat vel referre poſſit, neſcio. Si ergo Sacerdos Chriſtum ſe abſcondentem referre voluit, debuit non nulla, ſed aliqua ſaltem ratione ſe abſcondere, non pompæ inſtar, & altari ſuo affixus, ſe populo offerre. Neque Chriſtus ſe abſcondens, faciem occultavit ſolam, ſed ſe totum. Quanquam faciei etiam occultatio ſilentio vel muſſitatione, (in qua, repeto dictum, nihil eſt, in quo magis Chriſtus abſconditus, quàm Pythagoricus ἀχεμύθης, aut etiam Janus in Latio latens deſignetur) repræſentari opus non habuit, quia à Sacerdote identidem, faciem occultante, & verſus altare convertente, repræſentari longè meliùs potuit: & ſilentium vel muſſitatio, non occultationem perſonæ, ſed verborum ſuppreſſionem quampiam duntaxat referre poteſt. Sed hic perpetuus veſter mos eſt, ut ridiculi tum ſitis maximè, cùm maximè ſerii videri vultis. Ita enim, juxta Durandum, *ſi ſedent, ſignificant Apoſtolos ſedentes in Cœnaculo triſtes de nece Domini: ſi ſtent, Moſen orantem manibus expanſis ſuſtentatis ab Aharone & Hur. Si tres cruces faciunt ſuper oblatam, deſignant Chriſtum ter traditum, à Deo ex gratia, à Juda ex avaritia, à Judæis ex invidia; vel ter crucifixum, in voluntate perſequentium, in voce clamantium, in crucifixione manuum.* et ſimilia plurima. quaſi diceretis: Si baculus ſtet in angulo, ergo hominem eſſe animal rationale. 4. Quis denique novum εὕρημα tuum non admiretur magnopere? Sacerdos ſilens ſeu muſſans Chriſti occultationem ſignificat non ſibi, non plebi, ſed Deo. Cur verò ſolam occultationem ſignificat ille Deo, non alia omnia, & majoris etiam momenti illa? Itane jam Sacerdos non creator duntaxat Chriſti Creatoris; ſed doctor etiam Dei doctoris ſupremi cluebit; & docebit Deum omniſcium, homines verò rudes, quorum referebat talia ſcire, & quorum potiſſimùm gratiâ miniſterio defungi debet, non docebit? Sed, poteſt aliquis etiam, ais, Deo myſteria loqui, juxta Apoſtolum. Ubi verò ſic Apoſtolus? Referam ejus verba 1. Cor. XIV. 2. *Qui loquitur lingua* (incognita) *non hominibus loquitur, ſed Deo. Nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.* Senſus eſt, eum, qui incognita lingua loquitur. Deum non homines ſuorum dictorum teſtem habere, quia ab hominibus non intelligitur; adeóque *Spiritu* ſic loquentem *myſteria* loqui, non Deo ſed ſibi, cui dicta à ſe myſteria manent. An inde confici poteſt, ſacrificulum myſteriorum ab hominibus confictorum ipſi Deo doctorem eſſe? Quid non impietatis moliri ſacrificuli audent?

OBIECT. II. *Anna typum gerens eccleſiæ, non petitione clamoſa, ſed tacita devotione, quod petiit, impetravit. Ita Sacerdos intrare debet cubiculum cordis, & clauſo ſenſuum oſtio Deum Patrem orare, qui exaudit clamores cordis, non vocis.* Reſp. Miniſter euchariſtiæ non ſui duntaxat, ſed plebis, cujus potiſſimùm gratiâ ſacramentum publicè celebratur, rationem habere debet. Non igitur ſe ſolum, ſed

ſed plebem etiam orare, innuit his verbis: *Te Dominum noſtrum ſupplices rogamus & petimus.* Quomodo verò plebs ſe exauditum iri ſperet, cui Sacerdos preces invidet?

EXCIP. REDING: *Reipublicæ legatus non ſui duntaxat, ſed etiam civium, quos univerſim repræſentat, rationem habere debet. Civitas verò univerſa, cujus vices agit, per ipſum loquitur Regi in ſecreto etiam conclavi. An ſic invides plebi preces, quas ejus nomine peragit? Eadem ratione Sacerdos nomine Eccleſiæ legatione fungens ad Deum, ſic in ſecreto officium ſuum præſtat, ut plebis, cujus gratia ſacrificium Euchariſticum inſtitutum eſt, rationem etiam habeat.* Ibid. pag. 368. Reſp. Aliud eſt ſolum pro plebe orare, intercedere: aliud plebem orantem inducere. Non prius, ſed poſterius ſe facere Sacerdos mentitur. Negat enim ſe ſolum orare, dicens: *Te igitur, clementiſſime pater, per Jeſum Chriſtum filium tuum, Dominum noſtrum, ſupplices rogamus & petimus.* Non unum ſolúmque omnium nomine, & ſilentio & ſecretò (uti in conclavi & legatus pro Republica, & quiſque pro tota Eccleſia, orare poteſt) ſed omnes orare dicit. Orat etiam Sacerdos: *Ut nobis corpus & ſanguis fiat dilectiſſimi filii tui.* Nominatim *nobis* ait, ut ſe oſtendat non precari pro ſe uno, non precari ſolum, ſed & pro omnibus, & cum omnibus. Quantum igitur ſcelus eſt, populo; cujus ſolenniter adeò negotium agitur, hanc precum partem invidere; inprimis cùm ille Sacerdoti curam ſic ſecretò nomine ſuo orandi non commiſerit; uti Reſpublica legato quandoque committit.

OBIECT. III. *Non clamare debet Sacerdos, tum ne clamando his quæ aguntur, minùs intendat: tum ne vox ejus nimio clamore deficiat: tum ne Sacra verba vileſcant.* Reſp. 1. An verò nihil periculi eſt, ſi plebs ipſa non intendat? Cur ergo hortantur: Surſum corda? Cur olim Græci in Marci Liturgia clamabant, ἐκτείνατε, *intendite?* Quomodo autem intendere potuit, ſi nihil audiat? Et quoties ad Deum ſe clamâſſe docet David, non minùs tamen intentus, quàm ſi ſummiſſa voce orâſſet? Denique in Litaniis illorum qui clamores ſuſtolluntur? Neque iccirco frangi intentionem ſuam queruntur. 2. Eſdras olim legit ab aurora ad meridiem, ita ut populus univerſus & audiret & attenderet. Neque tamen queſtus eſt ſibi vocem deficere. Et ſacrificulos vox deficeret ad exiguum momentum paulò altiùs vocem intendentes? Stentoreos clamores nemo deſiderat. Vox mediocris, clara, diſtincta ſufficere poteſt. 3. Neque periculum eſt, ne ſacra vileſcant. Nam Chriſtus, Apoſtoli, veteres Chriſtiani Sacrorum reverentiſſimi, non iccirco à clara pronuntiatione abſtinuerunt. Et quid fieret verbis Baptiſmi, quæ clarè etiam pronuntiantur?

EXCIP. REDING: 1. *Licet ſub myſtico ſilentio peragatur actio, nutibus tamen & ſignis aliis percipi illa poteſt, ut non fruſtra adhortatio ſit:* Surſum corda. 2. *Clamor vel ex intenſa cordis intentione, vel ex alieno imperio proficiſcitur. Prior in Davide locum habuit, ſupponens intentionem tantò efficaciorem, quantò validiorem effectum producit. In poſteriori pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus. Sanè etiam Sacerdos V. T. ſolen-*

ne thuris ſacrificium facturus, ſolus intra velum perrexit, ibique precatus eſt. 3. Chriſtum nonniſi clara pronuntiatione Euchariſtiam celebraſſe, qui probas? Evangeliſtæ nullum verborum ſonum, quo is benedixerit & gratias egerit, referunt. Ibid. pag. 368. 369. Reſp. 1. De notitia muſſitatæ conſecrationis, ex nutibus aliiſque ſignis hauſta, ſupra diximus. Olim pronuntiatis verbis, *ſurſum corda*, ilico populus reſpondit: *Habemus ad Dominum.* Si nutibus aliiſque ſignis res cognita fuiſſet, nutibus, non verbis populus reſpondiſſet. Sed de hoc quicquid fiat, nulla tua ratio eſt, quia nec clamandum, nec muſſandum, ſed ſonorè loquendum eſt; & qui clamat, non ptopterea non eſt attentus. Uti Davidis exemplo probavi. Aſt aliam ais rationem eſſe clamoris, qui ex alieno imperio proficiſcitur, non ex intenſa cordis intentione. Sacerdos ergo ex intenſa cordis intentione (quam ad validitatem ſacramenti requiritis) clamare non poteſt? Fortè quia miſſando *intenſam cordis intentionem* nullam habet. Et ſi verba conſecrationis idem declamaret, an declamaret *ex alieno imperio*, & tali quidem, quo intentio diſturbaretur? Quid ſic fiet de theatrica Muſica veſtra, & univerſo canendi clamandique in choro ſtudio, quo fit, ut nihil niſi cantetis in omnibus pietatis veſtræ actibus, etiam cùm intentiſſimè vos putatis Deum orare. Sacerdos olim cum thure ſolus intra velum perrexit, fateor. Non ergo fuit cum populo, uti veſter: neque, ut ille, malignè myſteria Dei diſpenſavit, ut ſilentio populo illuderet: neque denique ſonora ei pronuntiatione in adyto opus fuit: neque in eo ſacrificulorum veſtrorum, ſed Chriſti Cœleſte ſacrarium cum ſacrificio ſuo ingredientis typum geſſit. Saltem murmuraſſe, muſſitaſſe eum, veſtro more, nulla hiſtoria teſtis eſt. 3. Quicquid de benedictione & gratiarum actione fiat, verba certè, *Hoc eſt corpus meum*, ſonorè à Chriſto dicta eſſe, ſupra probavimus. Neque etiam ulla ratio ſuadet, benedictionem muſſitatam, reliqua verò ſonorè pronuntiata eſſe, licet id αὐτολεξεὶ Evangeliſtæ non ſignificaverint. Sicut Euchariſtiam Chriſtus propter diſcipulos inſtituit; ita benedictionis & Euchariſtiæ verba eos haud dubiè nullus celavit, inprimis cùm ratio accipiendi, edendi, bibendi ſymbola corporis & ſanguinis ejus ex benedictione illa fluxerit.

OBIECT. IV. *Etiam Chriſtus in ſilentio peragebat oblationem ſui. Ergo ejusdem repræſentatio in ſilentio etiam fieri debet.* Reſp. 1. At Chriſtus in cruce ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ *clamavit voce magna*, Matth. XXVII. 50. Luc. XXIII. 46. Emortualia igitur verba & emiſit, & clarè ac ſonorè emiſit. At Sacrificuli monſtroſo commento cùm loquuntur, tacent, cùm tacent loquuntur. 2. Neque Chriſtus in cruce Sacramentum, ſed potiùs rem Sacramenti peragebat.

EXCIP. REDING: 1. *Etſi Chriſtus in cruce clamavit, ut plurimùm tamen ſilebat. Clamor per loquentem ſacerdotem, ſilentium per eundem ſilentem figuratur. Etiam cùm clamavit, myſterium tacitum ſuberat. Et clamans ergo tacebat: & tacens clamabat. 2. Ipſa ſacramenti res oblatio Chriſti in cruce in ſilentio facta, in ſacramento per ſilentium repræſentatur.* Ibid, pag. 369. Reſp. 1. Fingitis refingitiſque Chriſtum pro lubitu, ut ludicris ceremoniis veſtris ſervire eum cogatis. Clamavit ille in cruce & ſiluit. Vos nec clamatis in Miſſa, nec ſiletis; ſed loquimini & muſſatis. Bis clamando Chriſtus non tacuit clamoris myſterium, ſed alta voce ſemel ſe à Deo deſertum quiritatus eſt, atque iterum

iterum Deo commendavit Spiritum ſuum. Hoc myſterium gemini clamoris erat, neutiquam tacitum. Silentium ejus patientiæ indicium præbuit. Sacerdos ſilens vel muſſans, quæ Chriſti exemplo muſſare non debuit, alia omnia ſe repræſentare dicit, Chriſtus offerens ſe ipſum in cruce & ſiluit, & ſeptem verba ſonorè locutus eſt, ac quædam etiam clamavit. Sacerdos veſter conſecrans, ſimúlque offerens: nec ſilet, nec ſonorè loquitur, nec clamat, ſed muſſat ſeu inhalat, adeóque novo monſtroſóque commento neque tacet cùm ſe tacere profitetur: cùm loquitur, tacet: cùm tacet, loquitur. Hoccine eſt bona fide Chriſti actiones repræſentare: an potiùs novas actiones ſuſcipiendo nova myſteria fingere, & Deo hominibúſque illudere? Talis Miſſa veſtra eſt. 2. Quàm malæ ergo fidei ſit repræſentatio veſtra rei in Sacramento ſignificatæ, ex his ipſis, quæ diximus, diſcere potes.

OBJECT. V. *Baſilius de Spir. S. cap. 27. jam olim docuit, multum conferre ad dignitatem myſteriorum tuendam, ut non aſſueſcant homines eadem ſæpius audire, vel potiùs ut non efferantur ad aures vulgi. Sed & Innocentius I. P. R. Ep. I. cap. 1. indicat, præcipuam Miſſæ partem eſſe Secretam. Negat enim aperienda eſſe ea, poſt quæ omnia pax eſt indicenda. Præterea ex Liturgia Baſilii & Chryſoſtomi conſtat, olim quædam ἐκφώνως, clarè, quædam μυστικῶς ſecretò pronuntiata eſſe. Denique huc pertinet, quòd Alcuino teſte, Paſtores quidam ob pronuntiata conſecrationis verba cæleſti igne perempti ſint.* Reſp. 1. Baſilius & Innocentius locis citatis non de ſecreta pronuntiatione verborum quorumcunque, ſed de non vulgandis apud profanos necdùm initiatos ſacris myſteriorum officiis, agunt. Alioqui Baſilii Liturgia verba conſecrationis pronuntiari ἐκφώνως *clarè*, diſertiſſimè præcipit. Unde Bellarminus *lib. 2. de Miſſa cap. 12.* fatetur, *verba conſecrationis in Eccleſia Orientali alta voce pronuntiari conſueviſſe.* 2. Tempore Baſilii & Chryſoſtomi quædam ἐκφώνως, quædam μυστικῶς pronuntiata eſſe in eorum quidem eccleſiis, verum eſt. Sed hoc ad ſecretam pronuntiationem verborum conſecrationis Miſſaticam nihil prorſus attinet, cùm verba ea clarè pronuntiata eſſe penitus conſtet. Cur verò & quomodo Sacerdos vocem attollere & ſummittere conſueverit, rationem reddit Cabaſilas *Expoſit. Liturg. cap. 15:* Nimirum dum populus præeunte Diacono orabat vel pſallebat, Sacerdos, quem nec feriari, nec Diacono præeunte ſuccinere decuit, orabat interea, ſed ἡσυχῇ *quietè* & ſummiſſiori voce, nec populo eodem tempore oranti obſtreperet. 3. Prodigium illud Paſtorum verba conſecrationis pronuntiantium & cæleſti igne conſumptorum, à Pontificiis confictum eſſe in hujus ipſius dogmatis gratiam, multa arguunt. Nam ſcriptores illi ſupra à nobis memorati nec temporis, nec provinciæ, nec ullius veriſimilis circumſtantiæ, planè ut fabulatores ſolent, meminerunt. Cúmque Paſtores illos de Cœlo percuſſos ſtatim interiiſſe ſcribant, unde cauſam illius ſupplicii didicerunt

runt ii,qui primi deſcripſerunt,& decretum,quod fingunt illi ex hoc prodigio ſecutum,ubi,in qua Synodo,à quibus Patribus,quo Auguſto imperante factum eſt? Quæ Bellarminus nugatur de miraculo hoc,eodem videlicet cum illo quod Sophronius ſcriptor Græcus deſcripſit in Spirituali Prato,eruditè ſolidéque diſcuſſa ſunt à Cl. Dalleo *de Cult.Lat.Relig. Lib.VIII. cap.5.*

Excip. Reding : 1. *Baſilium torques. Ille enim loc. cit. indefinitè loquitur, ad dignitatem & reverentiam myſteriorum conſerre ajens , ut non aſſueſcant homines ſæpius ea audire,vel potiùs,ut non efferantur ad aures vulgi. Neque obſtat,quòd is conſecrationis verba clarè pronuntiari ſcribit ; quia Eccleſia hoc liberè determinat. 2. Non in eo duntaxat caſu, quo juxta Cabaſilam præeunte diacono populus pſallebat,Sacerdos ſecretò orationes perſolvit (quamquam vel hinc ſatis conſtat,verba à populo licet non audita,religiosè & ſanctè à Sacerdote proferri) ſed juxta liturgias veteres, populo tacente, ipſe quoque Sacerdos myſtica verba ſecretò protulit , Innocentio citato teſte. 3. Sophronius hiſtoriam Paſtorum illorum deſcribens, ab ea ſecretæ pronuntiationis originem haud derivat. Quanquam origo ſatis antiqua eſſet , cùm hiſtoriam illam ab Alcuino Seculo octavo prœditam conſtet. Falſo etiam, Paſtores illos de Cœlo percuſſos interiiſſe, ſcribis.* Ibid.pag.369. 370. Reſp, 1. Quicquid ſibi Baſilii verba allata velint,id clariſſimum eſt , neque negare tu potuiſti,juxta ipſum *Sacerdotem caput inclinantem , & dextram ſuam reverenter extollentem benedicere ſanctum panem , ἐκφώνως clara voce dicentem : Dedit S. Apoſtolis, dicens ; Accipite,comedite,Hoc eſt corpus meum,quod pro vobis frangitur. Chorus canit, Amen.* Ita verò benedicit ſacerdos non ex libera & mutabili inſtitutione Eccleſiæ , uti ex impotenti partium ſtudio fingis,ſed exemplo Chriſti,& ſic exigente re ipſa. Totus ergo Baſilius hac in quæſtione noſter eſt. Idem verò *de Spir. S. cap.* 27. duo eorum, quæ in Eccleſia ſervantur, genera diſtinguit, nempe κηρύγματα *prædicationes*, quas ait nos ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας *ex doctrina ſcripta habere* ; (intelligit ea fidei capita, quæ ſcripturis S. tradita complectimur) & δόγματα *dogmata* ſive placita , decreta , ritus , quibus Sacramenta in Eccleſia miniſtrantur. Nam ad hæc Baptiſmi varios ritus refert. Et de *dogmatis* his inter alia affirmat, quòd ea ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα, *ex Apoſtolorum traditione ad nos in myſterio, ſive occulto propagata acceperimus* ; quódque ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας , ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν , *ex hac minimè publicata & arcana doctrina , quam* (inquit) *Patres noſtri ſilentio quieto, miniméque curioſo ſervarunt.* Qua in re Patres illos laudat his verbis : ἃ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἂν ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεύειν ἐν γράμμασι ; *Nam quæ nec intueri fas eſt non initiatis,qui conveniebat eorum doctrinam publicitus ſcripto circumferri?* Nonnullis de eodem argumento interjectis κηρύγματα ſeu *prædicationes* à δόγμασι *dogmatis* ſic diſtinguit : Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται. Τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. *Dogmata quidem ſilentur : prædicationes verò publicantur.* Quòd igitur ait *dogmata ſileri*,manifeſtum eſt,non abſolutè capiendum eſſe, quaſi illa nunquam enuntiari debeant,ne apud initiatos quidem(quod & ridiculum,& ſtultum eſſet)ſed comparatè ad κηρύγματα,*prædicationes*,ſeu capita fidei,quæ palam docentur; cùm ritus omnibus ἀμυήτοις *non initiatis* remotis obiri conſueverint. Hoc illud *ſilentium* eſt,quo ſcilicet ritus

tace-

tacebantur,& uſurpabantur non coram quibuſvis,ſed coram iis duntaxat,qui à Sacramentorum celebratione removebantur,quóque *myſteriorum venerationem* conſervari dixit. Negat enim myſterium eſſe *τὸ εἰς δημώδη καὶ εἰκαίαν ἀκοὴν ἔκφορον,quod ad populares & vulgares aures effertur*; ſignificans, non omni,qui in populo cenſetur, etiam initiato, ſed non cuivis devulgo temerè ac promiſcuè, adeóque etiam ἀμυήτῳ prodi. Denique rationem, cur quædam abſque ſcripto tradita ſint, hanc affert, ne *dogmatum* (rituum ſacrorum) *cognitio propter aſſuetudinem vulgò in contemptum veniret.* Non ergo Baſilius *indefinitè* loquitur,ut liceat dogmata alia ſilere, alia enuntiare, pro Eccleſiæ lubitu: ſed *definitè* de dogmatis ſeu ritibus, quos inter varios Baptiſmi ritus enumerat. Quis verò fando audivit, in Baptiſmo omnia ſileri, nihil enuntiari debere? An ſic apud vos? Neque perpetuum illud ſilentium facit, ſed primæ tantùm traditionis; non quòd in ſacramentorum celebratione ſileatur quicquam; ſed quia ea traditio olim,& ab initio ſcriptis publicata non fuerit. Proin ſilentium non voci, ſed ſcriptioni opponit. Sileri ait non apud quoſvis, ſed apud *ἀμυήτους, non initiatos*; non apud initiatos,quibus *ἐποπτεύειν intueri* fas eſt. Vos,ô portentum! vultis taceri in media ipſa celebratione: taceri apud *τοὺς μεμυημένους, initiatos*; apud *ἐπόπτας ſpectatores*, quos habetis pro porcis, quibus margaritæ projiciendæ non ſint; licet eos porcis ſic æquiparatos myſteriis communicare patiamini. Denique quicquid hoc eſt ſilentii, de iis ritibus, qui non ex S. Scriptura, ſed ex non ſcripta traditione conſtant, intelligit. Vos autem ea verba cumprimis tacetis, imò taceri jubetis, quæ maximè ex Scripturis conſtant. Sed quò provehor? 2. Explicationi liturgiarum Baſilii & Chryſoſtomi,in quibus quædam ἐκφώνως,quædam μυστικῶς pronuntianda ſanciuntur, ex Cabaſilà allatæ reſiſtere neque potuiſti, neque ſuſtinuiſti. Confecta igitur de iis res eſt. Nam quæ ſummiſſè ſacerdos orabat,juxta rationem à Cabaſila allatam aliter, populo alta voce pſallente,pronuntiari haud decuit,& orationem privatam continebant. Nihil hoc ad murmur ſacerdotis veſtri,verba Chriſti plena conſolationis populum celantis, Quantum verò ad Innocentium I. ejus verba *Epiſt.*1. *c* 1. ſic ſonant: *Pacem ergo aſſeris ante confecta myſteria quoſdam populis imperare,vel ſibi inter Sacerdotes tradere, cùm poſt omnia,quæ aperire non debeo, pax ſit neceſſariò indicenda.* Hincne ſanus quiſquam inferre poteſt,*populo tacente ſacerdotem myſtica verba ſecretò* protuliſſe? Loquitur Innocentius ex conſuetudine & legibus ævi, juxta quam in ſacra ſynaxi acta, abſentibus non initiatis,vulgari non ſolebant. Negat ergo,illa ſe *aperire*, hoc eſt,chartæ vel literis committere, alióve modò revelare debere. Id enim erat vetitum. Proin verendum erat,ne epiſtola,ſi hic illa aperuiſſet,in hominis alicujus non initiati manus incideret,qui ea inde diſceret ac vulgaret. Hinc colligere licet, liturgiam tum temporis incognitam ſecretámque fuiſſe. Sed quibus? Non omnibus, non communicantibus,ſed profanis ſcilicet & non initiatis, quales erant Ethnici & Catechumeni,quorum per iſta tempora ingens erat Chriſtianis paſſim permixta multitudo. Inepta ergo ratiocinatio veſtra eſt,qua inde concluditis,& iſta,quæ hic Innocentius, & alia,quæ cœteri Patres paribus locis tacent ac eloqui verentur, fidelium populo ſacra audienti & ſpectanti ignota fuiſſe. Imò qui hæc non initiatis ignota ajunt,iidem initiatis nota eſſe,paſſim teſtantur. Unde illæ formulæ: *Οἶδας ὁ μυηθείς, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι. Noſti qui initiatus es; Sciunt initiati,*Græcis: &, *Norunt fideles,* aliáque ejuſmodi Latinis Patribus familiaria paſſim occurrunt. 3. De Paſtoribus narrationem primus Author libri *de Divinis Officiis*,quem Alcuinum, ſeculi octavi ſcriptorem Bellarminus,

Che-

Cheſnæus aliíque eruditi multò recentiorem poſt decimum ſeculum florentem tradidere, texuit. Is cum Canonem explicans pauca de Deo in Spiritu adorando præfatus, rudem fabellam, & ab incude calentem his verbis tradidit: *Iccirco, ut ferunt, conſuetudo venit in Eccleſia, ut tacitè iſta obſecratio atque conſecratio à ſacerdote cantetur, ne verba tam ſacra, & ad tantum myſterium pertinentia vileſcerent, dum pæne omnes per uſum ea retinentes, per vicos & plateas, aliiſque in locis, ubi non conveniret, ea decantarent. Inde fertur, quòd antequam hæc conſuetudo inoleviſſet, cùm Paſtores ea decantarent in agro, Divinitus ſint percuſſi.* Fruſtra hic quærimus diem & Conſulem, quo vel illa de tacito cantu mirifica lex lata eſt, vel Paſtores illi Divinitus percuſſi: fruſtra legis authorem, Paſtorum Patriam, nomen. *Ut ferunt*, inquit: *Inde fertur*. Planè uti Æſopus ſuis præfari fabulis ſolebat: *Ἄνθρωπός τις εἶχεν ἵππον καὶ ὄνον*, *Homo quiſpiam habuit equum & aſinum*: *Ἄνθρωπός τις πρὸς σάτυρον φιλίαν ποιησάμενος*: *Ἄνθρωπός τις ξύλινον ἔχων θεόν*, &c. Hoc ſcilicet modo Pontificia religio miraculorum officina evaſit: adeò ut vix ullum problema proponi poſſit, cui firmando non ilico myriades prodigiorum ſuccurrant. Cúmque non ſolus Pſeud-Alcuinus, ſed etiam Honorius Auguſtodunenſis *Gener. M. an. c.* 103 Durantes *Rat. Div Offic. lib. IV.* 35. disertè tradunt, Paſtores illos *Divinitus percuſſos*, & Divinitus percuſſos (uti clariſſimè Honorius, ne id, Redingi, ignores ampliùs) *interiiſſe*; imò (uti durantes loquitur) *Divino judicio igne Cœlitus miſſo percuſſos eſſe*; denuo non abs re quæro, *unde cauſam illius ſupplicii didicerint* ii, *qui primi deſcripſerunt?* Reſponde, ſi potes, Redingi. Neque enim cauſam tuam juvare poteſt Sophronius, ſeu potiùs Johannes Muſcus, author Prati Spiritualis, quem Bellarminus in ſubſidium deſperatæ cauſæ advocat. Repeto enim, miraculum à Sophronio illo deſcriptum, ab eo, quod Pſeud-Alcuinus narravit, diverſum eſſe, adeóque nihil planè ad rem facere. Conveniunt equidem Paſtores, ager, ſaxum, panis, vinum, verba oblationis prolata à laicis, ignis Cœlo lapſus. In cœteris latum diſcrimen eſt, Sophronius ait *pueros* fuiſſe, Latini *Paſtores*, nulla mentione ætatis addita. Ille pueros ſtupentes, attonitos, exanimatos: hi Divinitus percuſſos intereuntes. Ille parentum pavorem, famam de miraculo ad Epiſcopum delatam, monaſterium ædificatum, Eccleſiam conditam, altare poſitum. Apud hos de talibus altum ſilentium eſt. Quin & Latini panem ad verborum ſacrorum prolationem in carnem mutatum diſertè tradunt. De hac mirabili metamorphoſi Sophronius ne hilum quidem habet. Denique nec legis ejus, quam Latini poſt factum illud latam ajunt, Sophronius ullo apice meminit. Quis ergo diverſitatem hiſtoriæ (ſi modò hiſtoria eſt Pſeud-Alcuini narratio) diverſitatem non agnoſcat? Claudam diſceptationem verbis Hugonis de S. Victore *in Theol. erud. cap.* 7. ubi ſic ille: *In primitiva Eccleſia alta voce proferebatur* (ſecretum) *donec Paſtores memoriter ex quotidiano uſu verba retinentes in campo eodem cantabant. Sed ipſi Divina vindicta ibidem percuſſi ſunt. Unde Eccleſia conſuevit propter reverentiam tantum myſterium ſecretò agere.* Teſte ergo hoc magno erroris veſtri cunabula, in dubium abs Te vocata, diſce.

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

An in Calice Euchariſtiæ Sacerdos vinum aquâ miſcere neceſſariò debeat?

AFfirmat Synodus Cap.VII. & Can.IX.ubi negantes diro anathemate devovere non dubitat. Ritum porro hunc ipſius Chriſti exemplo confirmat, adeóque juris Divini neceſſitatem ſupponit. Nos quidem arbitramur, mixturam ejuſmodi ritum eſſe ἀδιάφορον, verbo Dei nec mandatum, nec prohibitum, ideóque liberè uſurpandum omittendúmve, dum ne ordo eccleſiæ turbetur. De ſubſtantia, ut loquuntur, Dominici Calicis eſt, ut *vinum* contineat, quod ſit γέννημα ἀμπέλου *genimen vitis*. An verò illud ſit merum an mixtum, ad eſſentiam rei non refert. Conſultiſſimum eſt tali vino uti, quale in vulgari uſu adhibetur. Proinde Synodum neceſſitatem juris Divini prætendentem, ritum hunc anathemate definientem, ſine præeunte Dei verbo peccata & quidem mortalia fingentem, & immani tyrannide conſcientiis ſuperſtitioſis dominantem, argumentis ſequentibus refellimus.

ARG. I. Chriſtus Cœnam adminiſtravit adhibito Symbolo *vini*, ſeu γεννήματος ἀμπέλου *geniminis vitis*. Merum an mixtum illud fuerit, incertum. Si *mixtum*, tali uſus eſt ex conſuetudine Orientalium, vina fortia & in calida regione diluentium. At id ipſum ut fiat iis in regionibus, quibus hæc conſuetudo haud obtinet, non præcipit. Mutatæ circumſtantiæ factum ipſum, quatenus ab illis pendet, mutant. Si *merum*, cur miſcent illi, qui in vulgari uſu vinum miſcere haud ſolent? Annon præter mandatum & inſtitutionem Dei partem Divini cultus ordinantibus dici poteſt illud Eſaj.I.22. סבאך מהול במים *vinum tuum mixtum eſt aqua?*

RESP. REDING: *Haud obſcurè ſic fateris exemplum Chriſti non quoad univerſas ſuas circumſtantias inſtitutionis divinæ ſubſtantiam complecti. Hoc ſuppoſito, cùm Eccleſia poteſtatem habeat de circumſtantiis Sacramenti liberè ſtatuendi, potuit ex myſtica ratione ſtatuere, ut vinum aqua miſceretur.* Tomo III. Tract. IX. ſſ. 2. pag 370, 371. Reſp. Non quaſvis Sacramenti circumſtantias, quævis accidentia Eccleſia mutare poteſt. Sunt enim quædam neceſſaria & immutabilia, quorum neceſſitatem inſtitutio Chriſti imponit. In reliquis Eccleſia quævis particularis poteſtate utitur cum ratione ſtatuendi, quod commodum & utile videtur, ſic tamen, ut nec myſterium aliquod ritui à ſe conſtituto tribuat, nec ex ceremonia libera ſic neceſſariam faciat, ut à nulla alia Eccleſia particulari citra peccati reatum omitti poſſit. Romanenſes autem mixturam iſthanc ſic obtru-

dunt ut myſticam; & ſimul neceſſariam eſſe decernunt, ut ſine peccato à nulla alia Eccleſia omitti poſſit. *Eccleſia Catholica* (ſic Bellarminus *de Euchar. lib. IV.* 10. de Romanenſi loquens) *ſemper credidit ita neceſſarium eſſe aqua vinum miſceri in calice, ut non poſſit ſine gravi peccato omitti.* Quin etiam eandem ibi uſurpant, ubi uſurpandam eſſe nulla recta ratio, & analogia cum inſtitutione Chriſti uſurpandam eſſe ſuadet. Et tyrannicum igitur & irrationale eorum decretum eſt, à cujus jugo Eccleſia liberanda fuit, atque etiamnum eſt.

ARG. II. Eadem ratio eſt vini, quæ panis. At de pane rectè judicat eccleſia, ad eſſentiam haud pertinere, triticeus ſit, fermentatus an azymus. Proinde nec in vino refert, qua præditum qualitate ſit, dum vinum modò ſit.

Resp. Reding: *Non pugnas nobiſcum. Uniformiter enim ſentimus, mixtionem aquæ cum vino eſſe quidem valde convenientem Sacramento Euchariſtiæ, non tamen eſſe de neceſſitate ſeu eſſentia calicis conſecrandi. Poteſt enim Euchariſtia perfici per formam conſecrationis prolatam ſuper ſolo vino, quod pro materia hujus Sacramenti à Chriſto præciſè definitum eſt.* Unde *Catechiſmus Pii V. cap. de Euchar. poſtquam dixiſſet, illam mixtionem aquæ non eſſe prætermittendam abſque mortali peccato, ſubdit tamen: Si aqua deeſt, perficitur Sacramentum.* Ibid. pag. 371. Reſp. Inſignem ſophiſtam agis, & quæſtiſtionis ſtatum pervertis. Non enim, an mixtura illa ad conſecrationem neceſſaria ſit: ſed an ad Sacramentum ſic neceſſaria ſit, ut ſine peccato mortali omitti nequeat, quæritur. Poſterius vos ſentire, Bellarmini verba à me citata docent, & Tridentini, anathema dicentes iis, *qui dixerint, aquam non eſſe miſcendam vino in calice offerendo, quòd ſit contra Chriſti inſtitutionem*, dubitare non ſinunt. Miror ſanè, te *uniformem ſententiam* jactare auſum. Bellarmini ſententiam percepimus. Et ſententiam illam, quæ mixturam à præcepto potiùs divino quàm Eccleſiaſtico derivat, magis probabilem eſſe, Gregorius Valentia *Diſp. VI. q. 12. de Euchar. mater. p.* 1 cenſet, additque, ſimiliter ſentire Hoſium, Alanum, idémque inſinuare Scotum. Contra Soto: *Appoſitio aquæ*, inquit, *non eſt de neceſſitate Sacramenti*, Thomas Aquinas *parte 3. q. 73. art. 7. Conſequens eſt*, inquit, *quod appoſitio aquæ non ſit de neceſſitate Sacramenti.* Biel. *lect. 39. in Can.* negat equidem, aquæ admixtionem eſſe de neceſſitate Sacramenti; addit tamen, *eſſe de neceſſitate miniſtri conſecrantis.* Negantis ſententiæ plures rationes affert, cujusmodi, *quòd alias qui oblivione aut ignorantia omiſiſſet, non excuſaretur: quòd Græci dicantur aquam non apponere & tamen conficere: quòd quicquid eſt de neceſſitate Sacramenti, remaneat, vel ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum accidens, quorum neutrum ſit in aqua, cujus & ſubſtantia in vinum tranſeat, & neque odor, neque ſopar remaneat: quòd nullo in Evangelio legatur aqua appoſita: quòd quicquid eſt de ſubſtantia Sacramenti, efficiat, quod figurat; aqua autem nihil, quia neque corpus Chriſti verum, neque myſticum efficiat.* Sed veſtros vos morbos curate, ſi vultis & poteſtis. Poſt Tridentinum Concilium *mortale peccatum* patrant, *anathemati* ſubjacent non miſcentes, veriſſimo argumento uſi, quòd Chriſtus non inſtituerit. An ergo non multum refert, qua vinum qualitate præditum ſit? Unum inſuper à te, Redingi, quæro. Fateris, *vinum à Chriſto pro materia hujus Sacramenti præciſè determinatum eſſe.* Quid ergo fit aquæ vino mixtæ? In vinum eam tranſire, Gabriel Biel dixit. Sed confundi equidem cum vino, non

tamen

tamen in illud tranſire, argumento eſt, quòd nullo negotio ſeparari poſſit. Quæ autem in alterius rei ſubſtantiam tranſiverunt, ſeparari nequeunt. Quid ergo in conſecratione calicis fit aquæ? Vel conſecratur illa unà cum vino, vel non conſecratur. Si non conſecratur, communis igitur aqua manet. Ubi ergo aquæ myſterium à vobis decantatum, quod non niſi ex conſecratione dependere poteſt. Si conſecratur, quomodo conſtat aſſertio tua, vinum ſolum à Chriſto pro materia Sacramenti hujus conſecrandi determinatum eſſe?

ARG. III. Nititur decretum hoc plenitudine poteſtatis Pontificiæ. quam ſine verbi Divini ſuffragio ſibi arrogant.

Resp. Reding: *Qui Pontificiam authoritatem contemnunt, digni ſunt, qui pro Ethnicis & publicanis habeantur.* Ibid. pag. 371. Reſp. Chriſtus hæc de Eccleſiæ, ſcandaloſum redarguentis; adeóque particularis cujuslibet; non Papalis vel Eccleſiæ, quæ particularis haberi non vult; vel tyrannidis contemptoribus edixit.

ARG. IV. Sed & libertatem eccleſiæ plurimùm lædit, rem per ſe adiaphoram ſub anathematis & mortalis peccati pœna injungere.

Resp. Reding: *Num igitur libertatem Eccleſiæ obligatio obediendi Præpoſitis lædit.* Ibid. pag. 371. Reſp. Obligatio recta & conveniens Dei verbo non lædit. At lædit obligatio obediendi Præpoſitis res liberas in neceſſarias, myſticas, partem cultus convertentibus, ex non peccato peccatum facientibus, & decreta ſua nullo mandato Dei, nulla recta ratione nixa conſcientiis hominum obtrudentibus. Intelligis mentem meam.

ARG. V. Florentinum Concilium Armenos ſine mixtione celebrantes urſit non Divini, ſed eccleſiaſtici mandati authoritate. Et neceſſariam non eſſe, ſed decoram duntaxat & honeſtam, vel certè ad *bene eſſe* potiùs quàm ad *eſſe*, hanc mixturam, ſtatuunt Thomas, Bonaventura, Richardus, Alexander Ales, Scotus, alii, de quibus videatur Illuſtris Mornæus *de Euch. lib. 2. cap. 5.* Ipſa gloſſa Juris Canonici ſciſcit, aquam eſſe admiſcendam in calice *de honeſtate tantùm*, quæ verba poſt Concilium Tridentinum juſſu Pii V. expurgata ſunt. Sed & Puteanus *ad 3. Th. q. 47. dubit.* 2. pertendit, *aquam eſſe vino permiſcendam, præcepto non Divino, ſed humano eccleſiaſtico.* quam ſententiam dicit communiter teneri ab omnibus, citatis nominatim Soto & Gabriele Biel.

Resp. Reding: *Concilia Florentinum & Tridentinum conſentiunt. Utraque enim mixturam à præcepto Eccleſiaſtico derivant. Et ſi non de licita, ſed de valida Sacramenti adminiſtratione ſermo ſit, verum eſt, mixturam non ad Eſſe, ſed ad bene Eſſe Sacramenti pertinere.* Ibid. pag. 371. 372. Reſp. Æquumne ergo erat, mandata non Divina, ſed humana, quæ homines nulla ratione, ſed ſola voluntate freti, non ad Eſſe, ſed ad bene Eſſe Sacramenti, ad officium adminiſtrantis, & non Sacramenti validitatem facere definiunt, ſub anathemate, & peccati mortalis reatu ſancire? An ſic Concilia vetera conſueverunt? Sed de contradictionibus veterum & recentiorum Theologorum veſtrorum abundè ſupra diximus.

diximus. Argumentum eorum luculentiſſimum eſt, quòd Cenſura Gloſſarum Juris Canonici poſt Concilium Tridentinum juſſu Pii V. edita, verba illa, *de honeſtate tantùm*, delere juſſit; & in margine Gregoriana editio addit: *Admiſcetur de præcepto Concilii Tridentini.* Aliud ergo Theologis antiquioribus, aliud Concilio Tridentino placuit. Neque is, quem fingis, conſenſus veſter eſt.

ARG. VI. Jure igitur Petrus Richerius, Vir ſuo tempore doctiſſimus, Villagagnoni neceſſitatem abſolutam commendanti oppoſuit, *ſacrilegum* eſſe addere quicquam velle ad materiam Sacramenti à Chriſto inſtituti; *blaſphemum* dicere, non ſine grandi peccato id omitti in Cœna, quod tamen neque ad illius materiam nec formam juxta inſtitutionem Chriſti pertinet; *hæreticum* affirmare poſt Aquarios, non poſſe ſine aqua celebrari, cùm tamen Innocentius VIII. Saxonibus, & alter quidam Pontifex Norvvegis conceſſiſſe dicatur, ut ſine vino celebrarent. Quod refert, addita Volaterrani authoritate, Puteanus *loc. cit.*

RESP. REDING: *Villagagnonum abſolutam neceſſitatem mixturæ, velut ad eſſentiam Sacramenti pertinentis, & Divino mandato injuncti propugnantem, rectè ſic Petrus Richerius perſtrinxit. Nos non alium quàm Eccleſiaſtici præcepti neceſſitatem agnoſcimus.* Ibid. pag 372. Reſp. An ergo cum lemuribus luctatum eſſe Villagagnonum, à Cardinali Lotharingio ad movendam Reformatis controverſiam illam ſubornatum (de quo Thuanus *Annal.* lib. XVI.) putas? Et ſanè Richerium Tirinus veſter *Controv. 21. n. 11.* eò quòd Villagagnoni huic ſe oppoſuiſſet, æquè ac Calvinum ipſum pulſat, non pulſaturus, ſi eam, quam tu fingis, *Divini* præcepti abſolutam neceſſitatem, utpote quam à nemine veſtrûm aſſertam non ſemel teſtaris, propugnaſſet. Statuit ergo Villagagnon ille mixturam Eccleſiaſtico præcepto ſemel introductam abſolutè neceſſariam, hoc eſt, à Sacerdote citra peccati mortalis reatum omitti non poſſe. Quæ veſtra utique ſententia communis eſt, ſed Richerio judice veriſſimo, *ſacrilega*, *blaſphema*, *hæretica*, ob rationes ab eo conſignatas.

ARG. VII. Author Faſciculi Temporum *æt. 6.* Durandus, Platina, aliíque originem mixturæ hujus arceſſunt ab Alexandro I. qui anno circiter 150. ſedit. Sed Decretalem Alexandri illius in *Anti-Iſidoro* ſuo Blondellus ita exſufflavit, ut de νοθείᾳ ejus ampliùs nemo ambigere poſſit. Saltem decretum, ſi quod ejuſmodi fuit, toto Occidente haud obſervatum eſſe, arguit Concilium Aurelianenſe IV. cap. 4. ubi ſancitur, *ut nullus in oblationibus ſacri calicis, niſi quod ex fructu vineæ ſperatur, & hoc ſine aqua mixtum offerre præſumat, quia Sacrilegium judicetur aliud offerri, quàm quod in mandatis ſacratiſſimus Salvator inſtituit.* Celebratum eſt autem hoc Concilium paulò ante Gregorium M. Ducentis demum poſt annis Wormatienſis Synodus mixtionem habet. Sed qui jure Divino, & abſoluta neceſſitate, anathemate firmata mixturam hanc requiſiverit, ante Tridentinos Patres vix quiſquam repertus eſt.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Ubi Tridentinum Concilium abſolutam neceſſitatem mixturæ definivit? Imò cap. 7. non juris Divini, ſed præcepti Eccleſiaſtici neceſſitatem urget. 2. Concilium Carthaginenſe III. Can. 24. mixturam reducit in traditionem Chriſti. Et Cyprianus Epiſt. 63. dicit, nos eſſe admonitos & inſtructos à Chriſto, ut calicem cum vino mixtum, ſecundum quod ipſe obtulit, offeramus. Proin etiam Eugenius in ſuo decreto poſt Seſſ. Ult. Concilii Florentini ait, Aquam ideo admiſceri, quoniam juxta SS. Patrum & Doctorum Eccleſiæ ſententiam creditur, ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc Sacramentum inſtituiſſe. Ita Juſtinus Apol. 2. ad Anton. Martyr. Calicem conſecrandum Crama vocat; quod Plutarchus vinum aqua mixtum interpretatur. Imò poculum conſecrandum vini & aquæ eſſe, ibidem Juſtinus aſſerit. Et Irenæus Calicem temperamentum vocat, & mixturæ ejuſdem Græci in liturgiis meminerunt; Latinis, Ambroſio, Hieronymo, aliis aſtipulantibus. Et Trullanæ Synodi canon. 32. refert, S. Jacobum ſcripto reliquiſſe, Calicem Domini eſſe conſecrandum in vino aquæ mixto. 3. Alexandri Decretalis Diſt 2. de Conſecrat. cap. I. citatur. Nihil contra Blondelli reproba exſufflatio facit. 4. Concilium Aurelianenſe IV. 4. contrarium ſanxit. Proin crimen falſi committis.* Ibid. pag. 373, Reſp. 1. De *abſolutæ* neceſſitatis termino noli vitilitigare. De re ipſa contendimus; an ritus ejuſmodi adiaphorus ſub anathemate & peccati mortalis reatu obtrudi potuerit. Satis *abſolutè* neceſſarium eſt, quod ſic neceſſarium eſt. 2. Morem veterem fuiſſe aquam vino miſcendi, non opus erat, ut congeſtis teſtimoniis fidem faceres. Res enim nobis comperta, neque unquam in dubium vocata eſt. Et poſſem id pluribus etiam teſtimoniis confirmare. Sed verò iſthoc non agitur: neque inde ſequitur ullum neceſſitatis genus, quod peccatum creet. Nullius enim Concilii, Patris nullius Divina authoritas eſt, ſed Eccleſiaſtica duntaxat, quæ rerum agendarum ordinem dirigere poteſt, cum quo nihil mixtura hæc, nihil decretum Tridentinum commune habet. Ita antiquiſſimus in Baptiſmo mos guſtandi lactis & mellis, poſtea tamen abrogatus fuit. Nulla ergo humana additamenta Euchariſtiæ celebrandæ neceſſaria ſunt: multò minùs illa, quorum cauſa ceſſat, cujuſmodi mixtura eſt, cujus vel retinendæ vel abolendæ contraria in regionibus calidioribus & frigidioribus conſuetudo cauſa eſſe poteſt. Si tamen, quod Cyprianus *Epiſt. 63. ad Cæcil.* innuit, mixtura illa eſt à *Dominica traditione*, quomodo præcepti Divini eandem eſſe, inficiari poſſis, non video. Sed ea res nihil nos movet, cùm *Dominicæ traditionis* nullam Scripturam teſtem habeamus. Et vel unum ex veteribus, ſi potes, cita, qui cum Tridentinis anathemate eos defigat, *quicunque dixerint, aquam vino in Euchariſtia non eſſe miſcendam.* Quod unum in hoc negotio reprehendimus. 3. Decretalium Epiſtolarum Alexandri aliorúmque Pontificum vetuſtiorum lumbricum, demum Caroli M. ætate, obſtetricante Iſidoro Mercatore, natum, & Iſidori Hiſpanienſis larva tectum, viliſſimas & verè *reprobas* fæces pretioſiſſimis antiquiorum Epiſcoporum titulis appoſitis venditare pro genuinis tandem, erudito hoc Seculo, Redingi, deſine, ne non à ſolo Blondello noſtro, ſed etiam à Sirmundo, Petavio, Petro de Marca, Chriſtiano Lupo, Launojo, Natali Alexandro, quin ipſo etiam Baronio & Bellarmino, ſubinde has vel illas Pontificum decretales configentibus, aliiſque paulò doctioribus communionis veſtræ Theologis inſcitiam tuam damnari quandoque experiare. Quanquam ſi ritus etiam ille ex Alexandri illius, qui circiter A. 150. floruit, inſtitutione introductus in Eccleſiam eſt; promiſcuuſque adeò ante illud tempus fuit, cauſa nulla dici poteſt, cur non nobis multis poſt ſeculis æquè promiſcuus eſſe debeat. 4. Si Concilii Aurelianenſis

nenſis IV. exemplaria pleraque mendoſa non ſunt. ſic canon 4. legendus eſt; *Ut nullus in oblationibus ſacri calicis, niſi quod ex fructu vineæ ſperatur, & hoc ſine aqua mixtum offerre præſumat.* Quanquam minùs Latinè. Additur ratio: quæ particulam *ſine* poſtulare videtur: *quia ſacrilegium judicatur, aliud offerri, quàm quod in mandatis ſacratiſſimis Salvator inſtituit.* Atqui mixturam à mandatis ſacratiſſimis Salvatoris, ejuſque inſtitutione arceſſendam eſſe, ipſe Tu fortiter negas: & *ſacrilegium* eſſe omittere aquam. ſupra in Villagagnone, ſic abſolutam neceſſitatem mixturæ ſtatuente, improbare viſus es. Non ergo crimen falſi à me commiſſum probare potes, utcunque criſtas tuas væcors erigas. Neque in hac Aurelianenſis Concilii definitione, ſive particulam *ſine* Patres, ſive exſcriptores addiderint, rei cardo vertitur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Chriſtus Dominus ipſe vinum aqua miſcuiſſe creditur.* Ita Concilium Cap. VII. Id alii probant *ex ſobrietate Chriſti, & more patrio ac Orientalium.* Reſp. 1. Chriſtus etiam in Cœna pedes lavit, conſecravit veſperi & poſt cœnam, & menſæ accumbens. Nemo tamen id faciendum ſub anathemate & mortali peccato ſtatuit. Nempe ea in Sacramento facienda, non quæ in eo à Chriſto facta ſunt per accidens, ſed quæ facta ſunt propter ipſius Sacramenti plenitudinem, ad quam mixtura hæc minimè pertinet. 2. A Chriſto vinum adhibitum eſſe pro certo conſtat. At de aqua itidem adhibita nihil certi habemus. 2. Argumento à ſobrietate Chriſti & more Chriſti & more patrio ſi quod pondus ineſt, id ad promiſcua convivia pertinet, in quibus periclitari ſobrietas, & patrius mos violari poterat; non ad Euchariſticum.

EXCIP. REDING: *Cùm rituum ſubſtantialium & accidentalium differentiam agnoſcas ipſe, annon Eccleſia ex circumſtantiis ad Sacramenti ſubſtantiam haud pertinentibus, in hujus tamen inſtitutione à Chriſto uſurpatis, aliquos Eccleſia ſub myſticis rationibus præcipere poteſt?* Ibid. pag. 374. Reſp. Quia Eccleſia myſteriorum domina non eſt, neque ea perpetua lege vel inſtituere, vel inſtituta myſticis rationibus repræſentare poteſt: non ergo *ſub myſticis rationibus* ritus quoſcunque, ſive ſubſtantiales, ſive accidentales præcipere; nedum ſub anathemate, & mortalis peccati reatu aliis Eccleſiis particularibus (quod Romanenſis particularis & ipſa facit) obtrudere poteſt. Hoc ergo τὸ κρινόμενον eſt. Nam ritus quoſdam non myſterii, ſed ordinis & decori gratia Eccleſiam quamvis pro ſe, citra præjudicium libertatis aliarum, & procul anathematum diris, definire poſſe, nunquam nos inficias ivimus. Neque hoc hic agitur, ſed alia omnia. Quod tute non neſcis, ſed diſſimulas.

OBIECT. II. *Ex latere Chriſti aqua ſimul & ſanguis exivit, Joh:XIX. Id ipſum autem repræſentatur in calice. Proinde ei non vinum duntaxat, ſed aqua etiam inſit oportet.* Concilium C. 7. Reſp. 1. Aquam ex latere Chriſti fluentem re-

præ-

præſentari in Baptiſmo, poſt pleroſque Patres etiam Bonaventura tenuit. 2. Sanguinem repræſentari Chriſtus juſſit. At ſanguinem & aquam, vino & aqua repræſentari nuſpiam juſſit. Vinum ſolum utrique repræſentando idoneum eſt, quia repræſentatio eſt in fluxu & potu.

EXCIP. REDING: *Quidni & in Baptiſmo, & in calice Euchariſtico repræſentatio illa fieri poſſit?* Ibid. pag. 374. Reſp. Ex inſtitutione modò Chriſti repræſentationem illam in utroque illo Sacramento fieri, proba, & res ſalva erit, neque hiſcemus ultra. Cœtera ſicco pede præteris.

OBIECT. III. *In Euchariſtia repræſentatur unio Chriſti cum eccleſia. Id autem aptiſſimè fit, ſi vino aqua admiſceatur. Vinum nempe Chriſtum, aqua populum fidelem Apoc. XVII. ſignificant.* Concilium *Cap.* 7. Reſp. 1. Hoc argumentum eſt evertendæ tranſſubſtantiationi. Nam ſi ita res habet, ſicut vinum in ſanguinem, ita aqua in populum ejus mutabitur. Poſterius abſurdum eſt: proin & prius. 2. Unionem eccleſiæ cum Chriſto, aqua Baptiſmi, per quam ſimus σύσσωμοι Chriſto, ſignificat; non aqua Euchariſtiæ, utpote quæ neque naturaliter, neque ex inſtitutione tale quid ſignificat. 3. Si ſemel & fortaſſe iterum aquæ ſignificant populos, an propterea etiam in Euchariſtiæ Sacramento aqua eſſe debet, ut populi ſignificentur? 4. Denique nunquam aquæ populum fidelem ſignificant.

EXCIP. REDING: 1. *Concilium congruentiam præcepti de mixtura illa hac ratione firmat, quòd in Apocalypſi aquæ dicantur populi; in Euchariſtico autem myſterio repræſentetur populi fidelis cum Chriſto unio. Vinum autem ſignificare Chriſtum, Concilium non dixit, ſed tu ei affinxiſti, ut evertendæ transſubſtantiationi umbram excitares. Cùm ergo ſecundum Apocalypſin aquæ ſignificent populum, non incongruum erat aquam calici infuſam, & cum vini Euchariſtici ſpeciebus permixtam ſignificare populum fidelem, adeóque mixturam eam in ritum accidentarium Euchariſtici ſacrificii conſtitui. Neque obſtat, quòd etiam Baptiſmi aqua unionem cum Chriſto ſignificat. Non ideo enim etiam Euchariſtia deſinit eſſe communio corporis & ſanguinis Chriſti talis, ut ea mediante multi unum corpus Chriſti myſticum fiamus.* Ibid. pag. 374. 375. Reſp. 1. Licet conceptis verbis vinum, vel ſpecies vini Chriſtum ſignificare Concilium non dixerit, ex verbis tamen ejus id ipſum conſequitur. Nam *aquam vino in calice miſcendam eſſe*; & mixtura ea *populi fidelis cum capite Chriſto unionem, aqua* porro *populum fidelem repræſentari*, ſanxit. Sicut autem aqua populum fidelem, alteram unitorum partem: ita vinum, vel ſpecies vini Chriſtum caput, cum quo populus ille unitur, ex mente Concilii repræſentare debuit. Quomodo enim *unio populi fidelis cum capite Chriſto* repræſentari potuit, ſi aqua populum repræſentante nihil in calice cum aqua unitum Chriſtum caput, principem unionis illius partem, repræſentavit? Poteras ergo non ſic tricari. Non enim, utcunque tergiverſeris, ictum transſubſtantiationi veſtræ inflictum curare potes. Aqua quippe vel non conſecrata populum ſignificabit (quod abſurdum ſanè eſt, apud vos inprimis, repræſentationes myſticas nonniſi à conſecratione derivantes) vel conſecrata. Si conſecrata

crata, ergo ſimul cum vino conſecrata. Nulla enim in Euchariſtiæ celebratione alia quàm ſymbolorum conſecratio apparet. Juxta vos autem verba, quibus calix, adeóque & vinum & aqua in calice conſecratur, ſic practica ſunt, ut quod dicunt, operentur, hoc eſt, convertunt ſubſtantias, ſuper quibus verba dicuntur. Sicut autem aqua, quæ eadem conſecratione (alia enim nulla in Sacramento locum habet) commune elementum eſſe deſinit, non transſubſtantiatur in populum fidelem: ita etiam vinum non transſubſtantiatur in Chriſtum. Una enim eadémque verborum ſuper calice, in quo vinum & aqua eſt, pronuntiatorum vis eſt; neque alia aquæ, alia vini reſpectu. Argumento hoc non primi nos, ſed jam pridem Bertramus libro *de corpore & ſanguine Chriſti* transſubſtantiationem concuſſit. *Conſiderandum*, inquit, *quòd in pane illo non ſolum corpus Chriſti, verùm corpus etiam in eum credentis populi figuratur, unde multis frumenti granis conficitur; quia corpus credentis populi multis per verbum Chriſti fidelibus coagmentatur, qua de re ſicut in myſterio panis ille Chriſti corpus accipitur, ſic etiam in myſterio membra populi credentis in Chriſtum intimatur. Et ſicut non corporaliter, ſed ſpiritualiter panis ille credentium corpus dicitur: ſic quoque Chriſti corpus non corporaliter, ſed ſpiritualiter intelligatur neceſſe eſt. Sic & in vino, quod ſanguis Chriſti dicitur, aqua miſceri jubetur, nec unum ſine altero permittitur offerri: quia nec populus ſine Chriſto, nec Chriſtus ſine populo, ſicut nec caput ſine corpore, nec corpus ſine capite valet exiſtere. Aqua denique in Sacramento populi geſtat imaginem. Igitur ſi vinum illud ſanctificatum per miniſtrorum officium in Chriſti ſanguinem convertitur, aqua quoque, quæ pariter admixta eſt, in ſanguinem populi credentis neceſſe eſt corporaliter convertatur. Ubi namque (NB) una ſanctificatio eſt, una conſequenter operatio; & ubi par ratio, par quoque conſequitur myſterium. At videmus in aqua ſecundum corpus nihil eſſe converſum, conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum. Accipitur ſpiritualiter, quicquid in aqua de populi corpore ſignificatur. Accipiatur ergo neceſſe eſt ſpirtualiter, quicquid in vino de Chriſti ſanguine intimatur*. Hæc Bertramus, ſimili planè ratione, qua ego, uſus. Tu, ſi potes, Redingi, totum iſthoc confringe. Profectò ne periculum quidem facere auſus es. Quæ porro de aquæ myſterio ex Apocalypſi Concilium arguit, nervosè dilui. Tu alatus prætervolas. Doce ergo, ſi potes, uſpiam in Scriptura *aquam* in ſingulari numero & quidem exiguam, qualis in Cœna, in qua *tutius ſemper eſſe, parum de aqua apponere* decernitis, miſcetur; neque adeò turbulentam, ſtreperam, ſed quietam, ſedatam populum ſignificare: doce in Sacramento ſignificare ex intentione Chriſti inſtituentis: doce populum ſignificare fidelem. Nôſſe enim debueras, Prophetico ſtilo populum fidelem non aquarum, ſed *terræ* frugiferæ & habitatæ nomine figurari. Sed non ſine Numine Synodus *aquas* illas, in quibus Meretrix Babylonica ſedet, comparavit. Populos enim Meretricem illam portantes, & non cum Chriſto, ſed cum ſuppoſititio ejus Vicario unitos, aquis illis figurari, notorium eſt. Hoc myſterium in Miſſa veſtra repræſentari ægrè non ferimus. 2. Quid ergo opus erat, aquam figuram populi, & unionis ejuſdem cum Chriſto, conſtitui, quæ multò meliùs, & te ipſo agnoſcente, ex inſtitutione Chriſti ſignificatur per *κοινωνίας communionem*, id eſt, edendo panem, & hauriendo vinum. Conſuluiſti vobis vafrè, qui communionem illam detraxiſtis, ut ſaltem pictura reliqua fieret populo. quomodo is, qui pane liberos ſaturare non poterat, ſaltem fiſtula delectabat. Quibus verò religio eſt

Chriſti

Chriſti inſtitutionem non violare, iis allegoricam ejuſmodi conjunctionem ſpernunt meritò, tùm realem obtineant.

OBIECT. IV. *Eccleſia Sacerdotibus præcepit, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent.* Concilium *Cap.* 7. Reſp. 1. Eccleſiæ authoritas omnis humana, non Divina eſt, habétque momentum magnum in dirigenda εὐταξίᾳ cum qua nihil hæc aqua commune habet, Ita antiquiſſimus fuit uſus lactis & mellis in Baptiſmo prægustandi, quem Pontificii abolere propterea religioni haud duxerunt. Eccleſia igitur morem hunc coluit, ſed nec ubique, nec ſemper, nec neceſſitate vel juris Divini, vel ȝ eſſe, ſed liberè & procul ea opinione, quam Tridentini invehunt.

Excip. Reding: 1. *Ubique morem illum ſervatum eſſe, ex præcedentibus liquet.* 2. *Licet Eccleſiæ authoritas ſubjectivè humana ſit, originativè tamen Divina eſt.* 3. *Ex eadem authoritate prægustatio lactis & mellis in Baptiſmo inſtitui & aboleri potuit.* Ibid. pag. 175. Reſp. 1. Author Fatciculi Temporum *Ætate VI.* Bergamenſis *Lib. VIII.* Platina *in Alexandro* I. pluréſque inter vos alii mixtionem hanc in Eccleſia ab Alexandro I. præceptam primùm, aſſerunt. Nec ſemper igitur, nec ubique ritus ille, ceu neceſſarius in Eccleſia receptus eſt. Quin primi Tridentini neceſſitatem ſub anathemate definiverunt. De Armeniis veteribus & recentioribus, vino meraco Sacramentum celebrantibus nihil dicam. 2. *Originativè* Divina Eccleſiæ authoritas eſt; hoc eſt, Deus author eſt ejus authoritatis, qua Eccleſia legitimè utitur. At Deum Eccleſiæ Romanæ ſoli eam authoritatem dediſſe, qua inſtructa illa ritus adiaphoros ſub anathemate, & peccati mortalis reatu ſancire, aliiſque Eccleſiis particularibus obtrudere, & iiſdem myſteria pro luxuriante ingenio affingere poſſit, id verò nondum nobis comprobaſti. Sola nobis vox Dei, ſervitutem & neceſſitatem injungit. Sin neceſſitas ab hominibus imprimitur, conſuetudinem in errorem, & authoritatem Eccleſiæ in tyrannidem degenerare clamamus. 3. Libertatem eam, qua vetus Eccleſia in inſtituenda & abolenda prægustandi lactis & mellis in Baptiſmo ceremonia, nemini ſub anathemate obtruſa, uſa eſt, nobis reſtituite, & hactenus ſalva res erit.

SESSIO XXIII.

Quæ eſt VII. Sub Pio IV.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Die 15. Julii An. 1563.

Cap. 1.

S Acrificium & ſacerdotium ita DEI ordinatione conjuncta ſunt, ut utrumque in omni lege extiterit.

Cùm igitur in novo Teſtamento ſanctum Euchariſtiæ ſacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet, in ea novum eſſe viſibile & externum ſacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus in ſacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi & miniſtrandi corpus & ſanguinem, nec non peccata dimittendi & retinendi, ſacræ literæ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

Cap. 2.

Cùm autem divina res ſit tam ſancti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quò digniùs & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures & diverſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſervirent: & ita diſtributi, ut qui jam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores aſcenderent. Nam non ſolùm de Sacerdotibus, ſed & de diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis verbis docent: & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet, acolythi, exorciſtæ, lectores & oſtiarii in uſu fuiſſe cognoſcuntur, quamvis non pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad majores ordines à Patribus & ſacris Conciliis refertur. In quibus & de aliis inferioribus frequentiſſimè legimus.

Cap.

Cap. 3.

Cùm Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem (quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur) gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem eſſe & propriè unum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis. Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis & ſobrietatis.

Cap. 4.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, ſicut & in Baptiſmo & Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri nec auferri poteſt, meritò ſancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt novi Teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodò poteſtatem habere, ac ſemel ritè ordinatos, iterum laicos effici poſſe, ſi verbi Dei miniſterium non exerceant. Quòd ſi quis omnes Chriſtianos promiſcuè novi Teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Eccleſiaſticam Hierarchiam (quæ eſt ut caſtrorum acies ordinata) confundere, perinde ac ſi contra Beati Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Evangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint doctores. Proinde ſacroſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos (qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt) ad hunc Hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, & poſitos (ſicut idem Apoſtolus ait) à Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, eóſque presbyteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quorum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet inſuper ſacroſancta Synodus, in ordinatione Epiſcoporum, ſacerdotum & cæterorum ordinum, nec populi, nec cujusvis ſæcularis poteſtatis, & magiſtratus conſenſum ſive vocationem ſive auctoritatem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potiùs decernit, eos qui tantummodo à populo aut ſæculari poteſtate ac magiſtratu vocati & inſtituti, ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe. Hæc ſunt, quæ generatim ſacræ Synodo viſum eſt Chriſti fideles de Sacramento Ordinis docere. His autem contraria certis & propriis Canonibus in hunc, qui ſequitur, modum damnare conſtituit, ut omnes, adjuvante Chriſto, fidei regula utentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem faciliùs agnoſcere & tenere poſſint.

De Sacramento Ordinis.

Canon 1.

Si quis dixerit, non eſſe in novo teſtamento ſacerdotium viſibile & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi & offerendi verum corpus & ſanguinem Domi-

ni, & peccata remittendi & retinendi, ſed officium tantùm & nudum miniſterium prædicandi Evangelium: vel eos, qui non prædicant prorſus non eſſe ſacerdotes, Anathema ſit.

Canon 2.

Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & majores & minores, per quos velut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur, Anathema ſit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Ordinem, ſive ſacram Ordinatiaonem non eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantùm ritum quendam eligendi miniſtros verbi Dei & Sacramentum, Anathema ſit.

Canon 4.

Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum S. ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere, Accipe Spiritum S. aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe, Anathema ſit.

Canon 5.

Si quis dixerit, ſacram Unctionem, qua Eccleſia in ſancta Ordinatione utitur, non tantùm non requiri, ſed contemnendam & pernitioſam eſſe, ſimiliter & alias Ordinis ceremonias, Anathema ſit.

Canon 6.

Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris & miniſtris, Anathema ſit.

Canon 7.

Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, vel eam, quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem, vel ordines ab ipſis collatos ſine populi vel poteſtatis ſecularis conſenſu, aut vocatione, irritos eſſe: aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica & canonica poteſtate ritè ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi DEI & Sacramentorum miniſtros, Anathema ſit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Epiſcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum, Anathema ſit.

Decretum de reformatione.

Cap. I.

Declarat ſancta Synodus, omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, & quotcumque nomine & titulo Eccleſiis præfectos, etiam Cardinales obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel diœceſi reſidentiam: neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis.

Nam cùm charitas, vel urgens neceſſitas, vel debita obedientia, vel evidens Eccleſiæ vel Reipub. utilitas, aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent, hæ legitimæ cauſæ à Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, à ſuffraganeo antiquiori Epiſcopo reſidente, (qui idem Metropolitani abſentiam probabit) in ſcriptis approbentur, niſi cùm abſentia ſit propter munus & Reipub. officium Epiſcopatibus adjunctum, cujus cauſæ vel notoriæ ſunt, vel repentinæ, quas Metropolitano neceſſe non erit ſignificare: ad eum cum Concilio Provinciali ſpectabit judicare de hujuſmodi licentiis, ne quis eo jure abutatur. Interea diſceſſuri ovibus ſuis ita provideant, ne ex ipſorum abſentia damnum accipiant. Extra prædictas autem cauſas, ſingulis annis abſentia duos, aut ad ſummum tres menſes non excedat, idque etiam æquâ cauſâ & abſque gregis detrimento fiat: quod an ita ſit, ipſorum conſcientiæ relinquit. Hortatúrque, ne ullo pacto abſint ab Eccleſiis Cathedralibus tempore Dominici adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & Corporis Chriſti diebus, niſi Epiſcopalia munia in ſua diœceſi eos aliò avocent. Si quis ſecus fecerit, præter pœnas ſub Paulo III. contra non reſidentes impoſitas & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis abſentia, fructus ſuos non facere, nec tuta conſcientia illos poſſe retinere, ſed debere eos fabricæ vel pauperibus erogare. Nec liceat, per conjunctionem aut compoſitionem unde remittantur, aliquid ab hac pœna liberari: non obſtantibus prvilegiis, &c.

Eadem omnino (quo ad culpam & fructuum amiſſionem & pœnas) de quibuſcumque beneficium cum cura animarum habentibus, ſancta Synodus decernit: quando verò abeſſe contigerit, (cauſa ab Epiſcopo cognita & probata) vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbandum relinquant, cum debita mercedis aſſignatione. Nec licentiam (quam gratis & in ſcriptis dabunt) ultra bimeſtre tempus (niſi ex gravi cauſa) concedent. Quòd ſi citati (etiam non perſonaliter) contumaces fuerint, poſſint eos Ordinarii per juris remedia, etiam uſque ad privationem compellere, nec executionem poſſit ſuſpendere aliquod privile-

vilegium, exemptio, &c. Et tam decretum hoc, quàm illud Pauli tertii in Conciliis Provincialibus & Epiſcopalibus publicetur.

Caput 2.

Præfecti Eccleſiis Cathedralibus & ſuperioribus, etiamſi ſint Cardinales, ſi conſecrationem intra tres menſes non ſuſceperint, teneantur ad fructuum perceptorum reſtitutionem: Si verò intra totidem menſes id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo jure ſint privati. Conſecratio celebretur in Eccleſia, cui præficiuntur, ſi Romæ non fiat, & commodè id fieri poſſit.

Caput 3.

Epiſcopi per ſeipſos ordines conferant, & impediti ægritudine, ſubditos ſuos examinatos & probatos, ad alium Epiſcopum mittant ordinandos.

Cap. 4.

Prima tonſura initientur illi tantùm, qui confirmati & in fidei rudimentis eruditi ſint: quique cùm legere & ſcribere ſciant, hoc vitæ genus elegiſſe videantur, ut Deo ſerviant, non ut ſecularia judicia ſubterfugiant.

Cap. 5.

Ad minores ordines promovendi bonum à Parocho & à Magiſtro ſcholæ, in qua educantur, teſtimonium habeant. Hi verò qui ad ſingulos majores erunt aſſumendi, per menſem ante ordinationem Epiſcopum adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac deſiderio eorum, qui volent promoveri, publicè in Eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus & vita à fide dignis diligenter inquirat, & literas teſtimoniales, ipſam inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopum quàm primum tranſmittat.

Cap. 6.

Nullus prima tonſura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus conſtitutus, ante decimum quartum annum beneficium poſſit obtinere. Is etiam fori privilegio non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat: vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola vel univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos verſetur. In clericis verò conjugatis ſervetur conſtitutio Bonifacii noni, quæ incipit: Clerici qui cum unicis: modò hi clerici alicujus Eccleſiæ ſervitio vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſerviant vel miniſtrent, & clericali habitu & tonſura utantur: nemini quo ad hoc, privilegio vel conſuetudine etiam immemorabili ſuffragante.

Caput 7.

Cap. 7.

Epiſcopus feria quarta antequam ordines conferat, aut quando ei videatur, ad civitatem evocet omnes initiandos, & eorum genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam & fidem diligenter inveſtiget, adſcitis ſibi ad eam rem viris prudentibus & piis.

Caput 8.

Ordinationes fiant ſtatutis à jure temporibus, in Eccleſia Cathedrali, aut alia, quæ digniſſima videatur, in cleri præſentia: & quiſque à proprio ordinetur Epiſcopo: nec alienum quiſquam promoveat, ullius prætextu privilegii, niſi Ordinarii ſui teſtimonio commendetur. Si ſecus fiat, ordinatus ab executione ſit ſuſpenſus, quamdiu ſuo Epiſcopo videbitur.

Caput 9.

Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi triennio ſecum habitaverit, & ei beneficium conferat omni fraude ceſſante.

Caput 10.

Neque Abbatibus, neque aliis exemptis liceat tonſuram vel minores ordines conferre, niſi ei qui ſibi regularis ſubditus ſit: nec literas dimiſſorias vel ipſi, vel Collegia, aut Capitula, Clericis ſecularibus, ut ab aliis ordinentur concedant. Sed omnium ordinatio ad Epiſcopos intra quorum diœceſes exiſtunt, pertineant, non obſtantibus privilegiis &c.

Caput 11.

Minores ordines latinè intelligentibus, neque omnes ſimul (niſi ſecus Epiſcopo videatur expedire) conferantur, ut in unoquoque munere Epiſcopi arbitrio ſe exerceant in ea Eccleſia, cui ſunt dedicati, niſi in ſtudiis occupentur, atque ita de gradu ad gradum aſcendant, & altioribus nemo initietur ordinibus, niſi quem ſcientiæ ſpes iis dignum oſtendat. Neque id fiet niſi elapſo anno à poſtrema minorum ordinum ſuſceptione, niſi Epiſcopus cenſeat Eccleſiam tunc ſecus exigere.

Caput 12.

Nullus deinceps fiat Subdiaconus ante annum vigeſimum ſecundum ſuæ ætatis, neque Diaconus ante 23. neque Presbyter ante vigeſimum quintum. Digni tantùm aſſumantur, quorum probata vita ſenectus ſit. Regulares etiam neque minores natu, neque ſine examine diligenti Epiſcopi, ordinentur, privilegiis quibuſcumque penitus quo ad hoc excluſis.

Cap. 13.

Caput 13.

Subdiaconi & Diaconi moribus literiſque probati, & neceſſariis ad ordinem exercendum inſtructi, quique Deo auctore continentiam ſibi polliceantur, Eccleſiis inſerviant quibus adſcribentur: ſciant maximè decere, ſi ſaltem diebus Dominicis & ſolennibus ſacram communionem perceperint, cum altari miniſtraverint. Subdiaconus niſi per annum in ſuo ordine verſatus, ad altiorem gradum ne aſcendat, niſi aliud Epiſcopo videatur. Duo ſacri ordines non conferantur eodem die, etiam Regularibus: non obſtantibus privilegiis, & indultis conceſſis quibuscunque.

Caput 14.

Qui piè & fideliter in miniſteriis anteactis ſe geſſerint, & ad presbyteratus ordinem aſſumuntur, bonum habeant teſtimonium. Et hi ſint, qui non modò in diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ utilitatem ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) miniſtraverint, ſed etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtrandi Sacramenta, diligenti examine præcedente, comprobentur, atque ita pietate ac caſtis moribus conſpicui, ut præclarum bonorum operum exemplum & vitæ monita ab eis poſſint expectari. Curet Epiſcopus, ut ii ſaltem diebus dominicis ac feſtis ſolemnibus (ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant) Miſſas celebrent.

Cùm promotis per ſaltum (qui non miniſtraverint) Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.

Caput 15.

Quamvis presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant, decernit tamen ſacroſancta Synodus, nullum (etiam regularem) poſſe confeſſiones ſecularium, etiam ſacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen (ſi illis videbitur eſſe neceſſarium) aut aliâs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis, conſuetudine quacunque etiam immemorabili, non obſtante.

Caput 16.

Cùm nullus debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, ſancta Synodus, veſtigiis ſexti Canonis Concilii Chalcedonenſis inhærendo, ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non aſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quòd ſi locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ſacrorum exercitium interdicatur. Nullus

præterea

præterea clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui ordinarii literis, ab ullo Epiſcopo ad divina celebranda & Sacramenta adminiſtranda admittatur.

Cap. 17.

Prælatos Eccleſiarum ſancta Synodus in Domino hortatur, & præcipit, ut (quantum fieri commodè poterit) in Eccleſiis omnibus, ubi populus ſit frequens, & cenſus id ferre queant, reſtituant functiones ſanctorum ordinum à Subdiaconatu ad Oſtiariatum, & eas exercentibus, ſtipendia aſſignent ex beneficiis aut fabrica. Quòd ſi miniſteriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici cœlibes preſtò non erunt, ſuffici poterunt conjugati, non tamen bigami, qui vitam probatam cum tonſura & habitu clericali in Eccleſia conjungant.

Cap. 18.

Sacroſancta Synodus ſtatuit, ut ſingulæ Cathedrales, Metropolitanæ, & his majores Eccleſiæ, pro modo facultatum & diœceſis amplitudine, certum puerorum numerum in collegio, in convenienti loco, ab Epiſcopo ad hoc eligendo alant, ac religioſè educent, & in Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituant. In hoc verò Collegio recipiantur legitimè nati, non minores duodecim annis, legere & ſcribere docti, de quorúmque indole & voluntate ſpes concepta ſit perpetuò Eccleſiaſticis miniſteriis inſervituros. Pauperum filios eligi vult, nec divitum excludit, modò ſuo ſumptu alantur, & ſtudium præ ſe ferant Deo & Eccleſiæ inſerviendi. Hos pueros Epiſcopus in claſſes diviſos, partim Eccleſiarum miniſterio addicet, partim in Collegio erudiendos retinebit, alióſque ſufficiet, ut eorum loco miniſtrent. Hoc Collegium perpetuum erit ſeminarium DEI miniſtrorum. Hi ſemper tonſura & habitu clericali utantur. Grammatices, Cantus, Computi Eccleſiaſtici, aliarúmque bonarum artium diſciplinam diſcent. Sacram ſcripturam, libros Eccleſiaſticos, homilias ſanctorum, Sacramentorum tradendorum (præſertim quæ ad confeſſiones audiendas videbuntur opportuna) ritum, ceremoniáſque ædificent. Interſint quotidie Miſſæ ſacrificio, ſingulis ſaltem menſibus confiteantur peccata, & juxta Confeſſoris judicium ſumant corpus D. N. Jeſu Chriſti. Cathedrali & aliis loci Eccleſiis inſerviant diebus feſtis. Epiſcopus cum conſilio duorum Canonicorum, quos ipſi eligent, hæc omnia & alia, quæ in eum finem opportuna videbuntur, conſtituet. Viſitabit crebrò, dyſcolos puniet, etiam ſi opus fuerit expellet. Ad harum rerum omnium ſumptus, ultra ea quæ ſunt in aliquibus Eccleſiis ad inſtituendos pueros deſtinata, quæ huic ſeminario eo ipſo applicantur, idem Epiſcopus, cum duorum è Capitulo conſilio, & duorum de Clero civitatis, partem aliquam & portionem detrahent ex fructibus integris omnium redituum Eccleſiaſticorum, & Monaſteriorum, non tamen mendicantium, & Hoſpitalium, quæ in titulum vel adminiſtrationem dantur, & Collegiorum (in quibus ſeminaria diſcentium ad commune Eccleſiæ bonum non habentur,) & omnium ordinum militum, præterquam S. Johannis Hieroſolymi-

lymitani: & eam portionem detractam, & beneficia ſimplicia & praſtimonia vacantia, huic Collegio applicabunt & incorporabunt. Hoc ſi ab Epiſcopo erigi negligatur, ſuperiores eum, & hos Synodus provincialis acriter corripiet, & faciendum curabit. Ut hoc minori fiat ſumptu, Ordinarii compellant ſcholaſticos ſuæ Eccleſiæ, & alios quibus lectionis eſt munus annexum, ut in Collegio per ſe doceant, aut per ſubſtitutos, quos ipſi eligant, & ordinarii approbent. Et tales dignitates quæ Scholaſteriæ dicuntur, deinceps non conferantur, niſi ea doctrina pollentibus, qui hoc muneris per ſe exercere poſſint: & aliter facta proviſio invalida ſit, non obſtantibus privilegiis quibuſcumque.

Si quæ Eccleſiæ, ob paupertatem hæc Collegia erigere non potuerunt, Synodus Provincialis aut Metropolitana cum duobus ſuffraganeis, in aliqua ejus Provinciæ Eccleſia unum aut plura Collegia, ex fructibus diverſarum Eccleſiarum inſtituet, ut pueri earum quæ ſingulæ Collegium non poſſunt habere, commodè educentur.

Si diœceſis magna ſit, poterit Epiſcopus alia habere ſeminaria, quæ tamen ab illo quod in civitate erectum fuerit, in omnibus dependeant.

Si pro unionibus aut portionum taxatione aut alia de cauſa, difficultas oriretur, quæ hanc inſtitutionem aut conſervationem perturbaret, Epiſcopus cum dictis deputatis vel Synodus provincialis in iis decernere providereque valeat.

HISTORIA SESSIONIS XXIII.

SEſſionis hujus hiſtoriam, rerum geſtarum, conſiliorúmque varietate præ cæteris fœcundam ea, qua conveniebat, prolixitate orationis proſequi, brevitatis, cujus legem nobis diximus, cancelli prohibent. Summa igitur capita paucis pertexemus. Pontifex Lotharingi Cardinalis Præſulúmque Gallorum brevi Concilio interfuturorum rumore percitus, more ſolito id ſatagebat, ut plures ex Italia Epiſcopi, etiam Titulares, & emeriti, quibus ipſe ſumptus ſuppeditabat, quorum ſuffragiis Tranſmontani vinci poſſent, Tridentum allicerentur. Hæc aliáque ejuſmodi multa Pontifex & Curia ejus non rectè, ſed palàm agebant, quò Lotharingum & Gallos Præſules, à quibus magnopere metuebant, à frequentando Concilio abſterrerent. Allatæ interim ſunt ad ſuos Oratores Regis Galliæ literæ, quibus injunctum, ut agerent cum legatis de proroganda Seſſione, vel ut in illa de Reformatione duntaxat, non etiam de dogmatibus, utpote quorum tractatio & deciſio abſentibus Proteſtantibus & Gallis Præſulibus inutilis ſit, ageretur. In ſcripto illo, quo mandatorum Regiorum ſumma continebatur, inter alia extabat, *quicquid ad mores aut diſciplinam pertinet, in Concilio leviter tractari; dogmata verò Religionis nimis præcipitanter decerni. Cúmque omnes, qui Tridenti ſunt, religionem eandem profiteantur, neque de ulla ejus parte dubitent, diſputationem*

nem illam & cenſuram de rebus religionis non tantùm ſuperfluam, ſed etiam inutilem, & adverſarios magis alienaturam videri. Eadem petitio à Cæſareis etiam oratoribus apud Legatos ingeminata eſt. Legati reſpondent, *non poſſe Synodum à cœpta ſemel methodo deſiſtere.* Sed & Pontifex paulò poſt ea de re Legatis reſpondens, petitionem Gallorum ludibrium eſſe ad procraſtinandam Synodum dicit, ſimúlque Lotharingum tanquam alterum Pontificem, qui de bonis eccleſiæ trecenta millia Coronatorum annua obtineat, adeóque tractationi Reformationis utique intereſſe debeat, ſalsè perſtringit. Proponuntur dein à Legatis articuli de Sacramento Ordinis, de quibus in Congregatione diſceptari cœptum eſt die XXIII. Septembris, deſitum verò die 11. Octobris. In prima Congregatione de 1. & 11. articulo, *an videlicet Ordo ſit Sacramentum, & an unum duntaxat*, habitæ ſunt orationes à quatuor Theologis Pontificiis. Finita ea Congregatione Quinqueccleſienſis Epiſcopus Patribus aliquot Hungaris, Polonis & Hiſpanis ſeorſim congregatis eccleſiæ in capite & membris reformandæ ſtudium unicè commendat. Id cùm Granatenſi probaretur, & Hiſpani plerique ad Curiam Romanam, ut corruptelarum omnium fontem, digitum intenderent, & de Epiſcoporum ab eadem curia depreſſorum & infra Cardinalium etiam ſubſellia projectorum Divina inſtitutione apertum nunc, cùm de Sacramento Ordinis agatur, campum aſſererent, viſum iis ſex eligere ex ſuo numero, qui ſcripto comprehenderent, quicquid tum ad univerſam Reformationem, tum ad definiendam Epiſcoporum inſtitutionem *ἀμέσως* Divinam, neceſſarium & opportunum foret. Quam deliberationem cùm Martinus de Corduba Epiſcopus Dertuſenſis unus ex delectorum numero, & Pontificiis partibus nimis addictus impediviſſet, reliqui tamen poſtridie ejus diei à Legatis expetunt, ut denuo tractentur articuli à Cardinale Creſcentio in hoc ipſo Concilio propoſiti, imò & concluſi, nempe, *quòd Epiſcopi à Chriſto inſtituti, & jure Divino Presbyteris ſint ſuperiores.* Cúmque nihil à Legatis impetrari poſſet, Præſules illi cum Theologis quibuſdam agere conſtituunt, ut oblatis idoneis occaſionibus ſubinde hujus rei mentionem facerent. Poſthac ſecunda Claſſis è Theologis & Canoniſtis mixta in Congregatione diſſeruit de III. & IV. articulis, *an* videlicet *ſit in eccleſia Hierarchia, conſtans ex Epiſcopis, Presbyteris, aliiſque Ordinibus*; & *an ſit in Eccleſia Sacerdotium viſibile & externum?* Actum itidem de prima Tonſura & Epiſcopatu, quem utrumque Ordinem eſſe contra Scholaſticos Thomas Paſſius Canonicus Valentinus diſſeruit. Diſputavit idem, *an in ordinatione Epiſcoporum & cæterorum Ordinum populi aſſenſus requiratur?* Pontificale, quod rationem, cur populus in electione Cleri conſulendus ſit, reddit, corrigendum eſſe pertendit. Variæ etiam de Hierarchia & Epiſcopatu opiniones in me-

dium propoſitæ ſunt. Tertia Theologorum Claſſis in V. & VI. articulis ventilandis occupata diſceptavit, *an Spiritus S. in ordinatione conferatur, de charactere, unctione, reliquisque Ceremoniis in conferendo ordine neceſſariis.* Dum Theologi his de capitibus digladiantur, Præſules in promovendam Reformationem intentiores eò tandem Legatos adigebant, ut ſcripta omnia & poſtulata ſuper reformatione ſibi in Synodo exhibita ad Pontificem mitterent, eique demonſtrarent, tandem ſe, ut Principum petitionibus aliqua ratione ſatisfiat, impelli. Quarta Theologorum Claſſis de Epiſcoporum ſupra Presbyteros authoritate diſſeruit. Ea occaſione actum de inſtitutione Epiſcoporum, quam *Juris Divini* eſſe pertenderunt primi Johannes Fonſeca, Archiepiſcopi Granatenſis Theologus, & Anthonius de Groſſeto Dominicanus; at *Juris Pontificii* eſſe contra Simon Florentinus Seripandi Theologus aſſeruit. Legati oborientes de ſuperioritate & inſtitutione Epiſcoporum, de reſidentia, Præſulum in ea ad Pontificem non remittenda obſtinatione, de Reformatione proponenda, difficultates literis ad Pontificem remittunt, quibus ille non parùm perculſus eſt, inprimis quòd fama ferebat, Lotharingum Cardinalem in eo eſſe, ut etiam electio Rom. Pontificis reformetur. Eas literas cùm in Conſeſſu Cardinales expendiſſent, reſponderi placuit hunc in modum, *ut articulus Reſidentiæ decidatur ante adventum Gallorum, & ſi id fieri non poſſit, ad Pontificem remittatur vel cum vel ſine decreto: ut articulum de inſtitutione Epiſcoporum itidem ad Pontificem remitti curent, vel certè intendant omnibus modis, ne eam juris Divini eſſe definiatur: ut Reformationem, exceptis iis, quæ Pontificem & Curiam concernunt, Synodo liberam permitti profiteantur: ut res omnes alacriter expediant, quò Synodo finis maturè imponi queat: ne admittant vel minimum de electione ad Pontificatum ſermonem, ſi verò obſiſtere nequeant, potiùs Romam revertantur, quàm Collegio Cardinalium & Italiæ quidquam præjudicari patiantur.* Die 13. Octobris habita eſt Congregatio Præſulum, in qua de approbatione Canonum formatorum actum. In ſeptimo igitur Canone Archiepiſcopus Granatenſis addi petiit, id, quod jam propoſitum fuerat in Concilio à Cardinale Creſcentio, tempore Julii III. ac tum à Synodo probatum, nimirum *Epiſcopos jure Divino inſtitutos eſſe Presbyteris ſuperiores:* ſimul prolixa oratione demonſtravit, Epiſcopos eſſe inſtitutos Jure Divino, & eodem jure Presbyteris ſuperiores, citatis teſtimoniis Dionyſii, Eleutherii, Ambroſii, Cypriani, Auguſtini, ex quibus etiam id inculcabat, Epiſcopos & eſſe & dici *Pontificis fratres*, imó Collegas *ejuſdem meriti & Sacerdotii*, uti vocet Hieronymus, adeóque omnes eſſe *ab eodem trunco ejuſdem arboris ramos.* Citabat præterea Scripturæ loca, quibus omnibus eccleſiæ miniſtris ex æquo datam eſſe poteſtatem docendi per univerſum mundum, Sacramenta miniſtrandi, remittendi peccata, ligandi, ſolvendi, &c.

argue-

arguebat. Eorum porro Theologorum, qui ſtatuunt, authoritatem à Chriſto Apoſtolis conceſſam perſonalem fuiſſe in omnibus, excepto Petro, cujus poteſtas ad Succeſſores commeaverit, ſententiam tanquam novitiam inde à quinquaginta annis inventam, Scripturæ, Patribus & Scholaſticis repugnantem exſibilavit. Loquentem fervidiùs interrupit Cardinalis Warmienſis, dictitans, *ſuperfluum eſſe diſputare de his, de quibus nulla controverſia Catholicis cum hæreticis intercedat.* Granatenſis graviter indignatus, *ſe rem Nationibus permittere*, concluſit. Patrum alii Decretum ſimpliciter approbârunt, alii additamentum urſerunt. In ſequentibus etiam Congregationibus multiplex de eodem themate diſceptatio fuit, quinquaginta novem Præſulibus apertè ſtantibus pro ſententia Granatenſis, quòd Epiſcopatus Jure Divino inſtitutus Presbyterio ſit ſuperior. Cardinalis Simoneta adhibitis Epiſcopis nonnullis apud Patres prenſatione uſus eſt, perſuadere iis adnixus, *Hiſpanos hac aſſertione ſe à Papæ obedientia ſubtrahere conari.* Sed non obſtantibus his artibus multi intrepidè contradixerunt, quos inter Georgius Sincout Epiſcopus Segnienſis hoc etiam argumento pugnavit, *ſi Epiſcopi non ſint à Chriſto, ſed ab hominibus authoritatem omnium in unum congregatam, adeóque etiam totius Concilii merè humanam eſſe, & Synodum hanc fore Congregationem hominum prophanorum, cui non præſideat Chriſtus, verùm poteſtas quædam precaria ab hominibus accepta.* Legati animadverſo gravi, in quod omnis Papæ & Cardinalium authoritas ea aſſertione incurrit, periculo, temperamentum proponunt, ut videlicet Canon formaretur his verbis, *Epiſcopos poteſtatem ordinis habere à Deo, & in ea Presbyteris ſuperiores eſſe*, omiſſa mentione poteſtatis Juriſdictionis. Cæterùm cùm nec id arrideret Hiſpanis, Lainezio Jeſuitarum Generali integra Congregatio deſtinatur ad accuratiorem contra inſtitutionis Epiſcoporum de Jure Divino fautores diſſertationem, in qua is longo verborum ſtrepitu comprobare ſuſtinuit, *omnem in Eccleſia Juriſdictionis poteſtatem uni ſolíque Romano Pontifici tributam eſſe, adeóque Epiſcoporum Juriſdictionem eſſe derivatam, non fundamentalem; Conciliorum quoque decreta nulla aut efficacia, aut authoritate valere, niſi vi futuræ confirmationis Pontificiæ.* In eam Lainezii orationem graviter invectus eſt Pariſienſis Epiſcopus, qui doctrinam eam aſſerit *prioribus Seculis fuiſſe inauditam, ante annos 50. à Cajetano primùm excogitatam, ut pileum Cardinalitium mereretur, à Sorbonenſibus eo ipſo tempore ignominioſè notatam, utpote quæ ex Regno Cæleſti ſeu Eccleſia faciat non Regnum, verùm tyrrannidem temporalem, quæ Eccleſiam ſpoliet titulo Sponſæ Chriſti, & eam veluti ſervam unius hominis libidini proſtituat, denique Epiſcopalem poteſtatem funditus evertat.* Cæterùm hæc controverſia Gallorum adventu nonnihil interquievit. Interea & Romæ & Tridenti ſeriò conſultatum eſt de remediis, quæ Lotharingi & Gallorum, quæ timeban-

tur moliminibus, opponi poſſent. Viſa autem ſunt eam in rem conducere tum comminatio Reformationis Principum: tum coercitio audaciæ Præſulum adverſæ factionis, & reliquorum per promiſſionum ac ſpei propoſitæ illecebras confirmatio, quò ſic Pontificiis partibus addicti ſemper numero ſuperiores, rerúmque decernendarum domini exiſtant: tum miſſio Brevium, quibus Concilii vel transferendi vel ſuſpendendi facultas fiat: tum denique Pontificis ipſius migratio Bononiam. Congregationes deinceps ad æſtum contentionis temperandum aliquot diebus intermittuntur, donec die 30. Octobris Hiſpani audientiam apud Legatos ſolicitantes inſtarent, ut definiretur inſtitutio & ſuperioritas Epiſcoporum de jure Divino, comminati etiam, niſi id fieret, ſe nec Congregationi, nec Seſſioni ulli deinceps interfuturos. At Præſules Itali contra poſtridie ab Legatis, ut neutrum horum Canoni inſeratur, poſtulant, quod procurantibus Legatis factum cenſebatur. Eóque tumultus proceſſit, ut Legati non modò cogitationem Seſſionis præſtituto tempore habendæ abjecerint, ſed etiam ſtatuerint, antequam ad definitionem inſtitutionis Epiſcoporum perveniatur, de aliis doctrinæ capitibus referre, & Reformationis capita nonnulla proponere. Interim etiam Marchionis Piſcarienſis literæ ad Præſules Hiſpanos fiduciariæ advolant, quibus Regis nomine, ne quid in ſanctæ Sedis præjudicium tentent, admonentur. Quibus acceptis Granatenſis & Segovienſis reſpondent, Catholicam ſe ſententiam defendere; reliquíque eorundem aſſeclæ omnes Segovienſis domeſticum Doctorem quendam ad aulam expediunt, ut æquitatem cauſæ ſuæ Regi commendet. Die 3. Novembris ventum eſt ad ſuffragia de doctrinæ capitibus hactenus in Congregationibus diſcuſſis. Cùm verò ob partium ſtudia ea tractatio non ſuccederet, coacti ſunt Legati de Reformatione aliquid proponere. Pariſienſis Epiſcopus dicebat, *tempus eſſe ut huic rei tandem principium detur, quò Gallis aliiſque Nationibus ſatisfiat. Hactenus enim nullam omnino Reformationem factam eſſe, neque ullo loco habendum eſſe id, quod hactenus ſtatutum fuerit.* Viſum Legatis incipere à Reſidentia, & priuſquam ſuffragiis negotium committerent, Patrum animos pertentare, multóſque adeò ſuas in partes traducere. Die 6. Novembris Decretum de Reſidentia formatum eſt; abſque declaratione tamen, eſſétne Juris Divini nec ne, & cum præmiis ac pœnis tantùm. Poſtridie à Reſidentia ad Epiſcopalem ordinem tranſitum eſt, ſed ſine fructu, ob altercationem Segovienſis Epiſcopi & Cardinalis Mantuani, *utrum* videlicet *in eadem Synodo ſub Julio III. convocata Decretum de inſtitutione Divina Epiſcoporum factum quidem, at publicatum non ſit,* ajente Segovienſi, at Mantuano contra rei geſtæ veritatem negante. Tandem ad Concilium acceſſit Cardinalis Lotharingus, comitibus Præſulibus Gallicanis, quo-

quorum in gratiam permiſit Pontifex, ut Seſſio differretur uſque ad diem 26. ejuſdem menſis. Admiſſus à Legatis, Regis literas Concilio inſcriptas eis exhibuit, & blandam ad eoſdem orationem, cum prolixa benevolentiæ erga ſedem Romanam teſtificatione habuit. Neque tamen Legatis ſinceri animi fidem fecit, utpote qui ejus dicta factáque exactiùs penſitantes, varias ſuſpicionum cauſas in iis deprehendunt, eaſdémque ad Pontificem, ſecreto Nuntio ad ipſum amandato, perſcribunt. Die 19. Nov. Archiepiſcopus Hydruntinus ad convivium *pro honore* bonóque ſedis Apoſtolicæ celebrandum invitavit Pontificios Præſules, quod Gallorum opinione factionem ſapiebat. Romæ Pontifex omnes malé de Lotharingo & Gallis ſuſpicandi cauſas, aliáque quæ Tridenti gerebantur, anxio animo volutans, ita commotus eſt, ut palàm in conſiſtorio Cardinalium exclamaverit, *ſe rémque Romanam prodi, séque hoſtium numeroſum exercitum magnis ſumptibus Tridenti alere.* Verumtamen ad remedia intentus conſtituit primùm, ut Epiſcopi nondum Româ digreſſi ad Concilium proficiſcerentur, prohibitis eodem contendere iis, quibus diffidebat; deinde miſit in Galliam quadraginta millia Coronatorum, pluriúmque etiam uſque ad plenam ſolutionem promiſſæ ſummæ ſpem fecit. Die 13. Novembris Congregatione convocata recitatæ ſunt Regis Galliarum literæ, à Lotharingo exhibitæ, quarum etiam capita ipſe Lotharingus habita Oratione explicavit, ac inprimis morum & collapſæ diſciplinæ reformationem ſeriis verbis commendavit. Poſt ipſum eodem in Conſeſſu verba fecit Orator Gallus, Renaldus Ferrerius, pro quo dicendi & nova mandata ſua explicandi facultatem ægrè Lotharingus apud Legatos impetravit. Inter alia Regis Galliæ poſtulatis, *utpote Sacris literis, vetuſtis Eccleſiæ Catholicæ Conciliis, antiquis Conſtitutionibus Decretis & Canonibus conformibus ſatisfieri, & reſtitui, quæ antiquus hoſtis Sathan vi eripuit ac longo tempore ſuppreſſit*, graviter petiit, addiditque acri dicto: *Niſi hæc fiant, Patres Sanctiſſimi, fruſtra à vobis rogabimur, num etiam pacata eſt Gallia? Nos enim vobis reſpondebimus, quod (2. Reg. IX.) Jehu Regi Joram roganti, num pax, num pax? Et quomodo, inquit ille, pax, cùm adhuc ſuperſint & vigeant &c. Noſtis cætera.* Nempe ſequitur, *fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa.* Subdidit, *niſi his rebus diligenter detur opera, Sanguinem eorum qui peribunt, à manu ipſorum Patrum requiſitum iri.* Diſplicuit Patribus acris ac pungens viri Oratio, indignationem ſuam prodere non auſis. Poſtero die habita Congregatio, quæ tota ab Epiſcopo Leirenſi, argumenta Hiſpanornm pro Divina Epiſcoporum inſtitutione, in Lotharingi gratiam, repetente conſumpta eſt. Ipſe verò Lotharingus domi ſuæ inſtituit Congregationem Præſulum & Theologorum, quos ſecum è Gallia adduxerat, in qua de Juriſdictione Epiſcoporum actum, non ſine Ponti-

Pontificiorum offenſa. Sed utrique tum Galli tum Hiſpani proditores habuere, qui eorum ſecreta Pontificiis reſeraverant. Et Hiſpani quidem Epiſcopum Pacenſem; Galli verò Hugonium Franciſcanum Sorboniſtam, quem ante diſceſſum è Gallia Pontificis nuntius ſibi conciliaverat. Is cum Ventimiglienſi à Simoneta ad ipſum miſſo in colloquium venit, multáque arcana de Regina, Oratoribus qui Tridenti erant, Præſulibus quibuſdam, Valentino inprimis, Evangelicis faventibus, Lotharingo Reginæ inſtinctu Reformationem cupidè nimis urgente, aliáque ejuſmodi detexit. Ei à Ventimiglienſi Legatorum juſſu quinquaginta coronati aurei, futuri ſecretæ proditionis auctoramentum, oblati ſunt, quos non ipſe quidem accepit, at ſervum accerſitum accipere juſſit. Die 26. Nov. Seſſioni deſtinata approximante Seripandus ob Decreta nondum rectè conſtituta Seſſionis diem prorogandum eſſe monuit, & quidem in diem indefinitum. Concluſum eſt, ut prorogetur, & poſt dies octo certa dies præſtituatur. Die 1. Decembris Epiſcopus Guadicenſis contra eam partem Canonis, qua decernitur, Epiſcopos à Papa vocatos eſſe legitimos, liberiùs differens à Simoneta, Caſtello Epiſcopo Cavenſi & Patriarcha Veneto *tanquam Schiſmaticus, foras ejiciendus*, graviter increpitus eſt. Secutus inde ſtrepitus inter Præſules maximus, ſuſurri, pedum ſupploſiones, Epiſcopo dicenti partim obſtrepentium, partim faventium. Tumultu ægrè à Legatis ſedato, & finita Congregatione Lotharingus Pontificiis Præſulibus coram dicere haud erubuit, *Epiſcopum Guadicenſem non malè locutum. Si Gallus fuiſſet, ad liberius Concilium provocaturum. Niſi rectiùs Concilio provideatur, Gallos retineri haud poſſe, quò minùs diſcedentes Concilium Nationale in Gallia convocent.* Die 2. Decembris de die Seſſionis definiendo deliberatum, & ut citiùs omnia expediantur, definitum eſt, ut duæ indies Congregationes habeantur. Eodem die Epiſcopus Alliphienſis de Epiſcoporum inſtitutione diſſeruit, probavitque, Juriſdictionis poteſtatem omnibus Epiſcopis à Chriſto immediatè datam eſſe. Eum tanquam extra oleas vagantem Cardinalis Warmienſis interpellat, monétque, non pertinere hanc quæſtionem ad Synodum, utpote cum hæreticis non controverſam. Die 4. Decembris Lotharingus de Juriſdictione Epiſcoporum ambiguè diſſeruit, ita ut clarum de animo ejus judicium fieri non poſſet. Secuti eum Præſules Galli, apertiùs fortiúſque Hiſpanorum cauſam de Jure Divino propugnant, at declarationem ejus rei neceſſariam eſſe in Concilio negant, qua in re Hiſpanis minùs ſatisfaciebant. Legati quæ ab Lotharingo propoſita erant, Romam mittunt. Id Cardinalis ille moleſtiſſimè tulit, ac ſimul queſtus eſt, Gallos ſuos ab Italis contumelioſè tractari, & odioſum ſcomma ab Italis jactari his verbis: *De ſcabie Hiſpanica incidimus in luem Gallicam.* Inde Galli irritatiores decreverant

ſtiam in dicendo libertatem palam experiri. Nam die 7. Decembris Galli in Congregatione intrepidè profitebantur, *inſtitutionem Epiſcoporum & Juriſdictionem eſſe de Jure Divino æquè ac Papa, neque ullam eſſe differentiam, niſi gradus cujusdam ſuperioris. Authoritatem Pontificiam eſſe Canonum limitibus circumſcriptam, commemorata Curiarum Gallicarum conſuetudine, quæ quoties judicibus Bulla approbanda offertur, continens contrarium Canonibus in Gallia receptis, eam declarent abuſivam, & executionem prohibeant.* Hæc Pontificios quamvis urerent, concoqui tamen debuerunt. Dies 8. Decembris ob Maximiliani in Regem Romanorum electionem Tridenti feſtivus fuit. Finita Regis ejus coronatione, ejus Pater Ferdinandus Francofurti cum Proteſtantium nonnullis egit, ut & ipſi Concilium Tridentinum frequentent. Reſponſum ab iis eſt, ſæpius ſe ad liberum Concilium provocâſſe, ac nunc etiam provocare. Simul decem conditiones proponunt, quibus initis, cautione etiam idonea interpoſita, ſe conſenſuros Concilio profitentur. Præcipuæ fuerunt, *ut in Germania celebretur: Papa reus Concilio ſubjiciatur: Epiſcopi Juramento exſolvantur: Sola Scriptura judex ſit: Theologi etiam Evangelici vocem deciſivam habeant: acta præterita irrita fiant &c.* Cæſar hæc in illorum gratiam ſe procuraturum recipit. Cæterùm in Concilio poſtquam Epiſcopi ceſſârunt de inſtitutione Epiſcoporum dicere, nihil determinatum, expectantibus Romæ Legatis, quid Pontifici de eo videretur. Interea collecta ſunt Reformationis capita Sacramentum Ordinis ſpectantia. At Oratores & Epiſcopi Galli in univerſalem Reformationem intenti, articulis formandis undequaque abuſus corradunt. Etiam ad materiam de Reſidentia, ſitne juris Divini necne, denuo ſermo deflexit. Et Galli quidem omnes, eſſe de jure Divino, contendunt. Vegliensis verò Epiſcopus id non aſſerebat duntaxat, ſed etiam probabat, allatis verbis Chriſti de bono Paſtore *ante oves vadente, proprias oves nominatim vocante, per deſertum ovem perditam quærente &c.* quæ utique accipienda ſint de omnibus iis, quibus animarum cura credita eſt. *Quòd ſi quis*, ita arguebat, *ſe minimè reputabit Chriſti decreto ad hæc officia obligatum, aut ſemetipſum deprehendet Regnorum & Rerump. negotiis utiliorem, ei abjiciendum Paſtoris munus, & ſecularibus tantùm negotiis invigilandum.* Ob παῤῥησίαν hanc, & quòd contra Papam locutus eſſet, acriter à Simoneta reprehus, morbo ſimulato ex Concilio diſceſſit. Et hactenus quidem aperto Marte de Reſidentia, rationibus videlicet ultro citróque allatis, inter Præſules actum. Deinceps velificatione mutata utraque pars ad verſutias & artificia confugiebat. Et *Pontificii* quidem ad terrorem incutiendum opponebant, Juri Divino Reſidentiam attribuere eſſe authoritatem Pontificis imminuere. Ex ea enim ſententia ſequi, *non poſſe Pontificem deinceps augere aut minuere, dividere aut unire, mutare aut transferre ſedes*

Epiſcopales,nec vacuas relinquere,aut adminiſtrandas dare, aut commendare. Damnari ita diſpenſationes à Pontifice conceſſas, tolli facultatem impoſterum eas concedendi, &c. Adverſarum partium Præſules viciſſim urgebant,*ex his conſectariis nullum incommodum ſequi, ſed ipſiſſimam veritatem, & legitimum veteris eccleſiæ uſum. Imò reſidentiæ declarationem à ſe hunc ipſum in finem poſtulari,ut abuſus illi tollantur, quibus ſublatis futurum ſit,ut genuina authoritas Pontifici poſtliminio conſtet.* Interea etiam Romæ duo illa capita de Reſidentia & inſtitutione Epiſcoporum ventilantur,ſcriptúmque à Pontifice Legatis, *quando ſuaſionibus nihil hactenus profectum ſit,minæ deinceps adhibeantur. Verba illa de Jure Divino aut prorſus omitterent, tanquam falſa,aut uterentur tali formula,ut dicatur,Chriſtum inſtituiſſe Epiſcopos à Romano Pontifice creandos cum talis & tantæ authoritatis diſtributione, qualis & quanta in eccleſia beneficium ipſis concedenda videbitur; & cum abſoluta poteſtate pro ſuo ſenſu datam reſtringendi & ampliandi. Quoad Reſidentiam,cùm certum ſit, Pontificem habere authoritatem diſpenſandi, ad accuratiorem cautelam in decreto authoritatem ejus reſervandam; verba verò de* Jure Divino *prorſus omittenda eſſe.* Acceptis his mandatis Legati,quòd quædam factu impoſſibilia cenſerent,ſtatuunt Epiſcopum Ventimiglienſem Romam mittere, ut ſigillatim omnia Pontifici exponeret,& certiora ab eo mandata afferret.Die 30.Decembris in Congregatione decretum,ut dies conſtituendæ Seſſioni in quindecim alios dies prorogaretur. Initio anni 1563. Oratores Galli in Concilio exhibent Reformationis Capita triginta quatuor,Ripæ & Patavii ſeorſim excuſa,& à Thuano etiam aliiſque fusè recitata, in quibus etiam de Ritibus nonnullis eccleſiæ Romanæ mutandis agebatur, ac inſuper jura & emolumenta, quæ ſedes Apoſtolica ab aliis eccleſiis percipere ſolet,attingebantur. Hæc cùm ingratiſſima eſſent, Epiſcopum Viterbienſem Legati Romam amandant, ut Papæ repræſentaret difficultates omnes, quas ipſi comperiebant. Interim Cæſarei Oratores querelam ingeminabant,quòd Gallorum articuli Reformationem concernentes propoſiti ſint,ſui non item. Die 1.Jan.etiam Ventimiglienſis Romam venit, & mandata ſua Pontifici expoſuit. Reſponſum Legatis à Pontifice,ut Canon de inſtitutione Epiſcoporum formaretur hunc in modum: *Epiſcopos tenere in Eccleſia locum principalem à Romano Pontifice pendentem,& ab ipſo aſſumi in partem ſolicitudinis.* Canonem de poteſtate Papæ ita formari juſſit: *Eum authoritatem habere paſcendi & regendi Eccleſiam univerſalem loco Chriſti,à quo omnis authoritas ei,tanquam generali vicario,ſit communicata.* In decreto de doctrina extendi mandavit verba Concilii Florentini *de Apoſtolicæ ſedis in univerſum orbem primatu,Pontifice Petri Succeſſore,totius eccleſiæ Capite,& omnium Chriſtianorum Patre ac Doctore.* Ne ab illa formula vel latum unguem deflectant,rigidè imperatum. Vix dum curſore cum his literis Tridentum ablegato,Romæ appulit

lit Viterbienſis, Gallorum Reformationem tentatam nuncians. Eum impatientiſſimè Papa audivit,erumpens in hæc verba: *Reformationis illius finem eſſe, Datariam, Rotam, Signaturas, imò totam authoritatem Apoſtolicam convellere.* Ante omnia per Cardinalem Ferrarienſem apud Galliarum Regem Capita illa Reformationis,tanquam pleraque non ſibi duntaxat, ſed ipſi etiam Regi noxia enervare conatur. Utque Rege faventiore ſibi uteretur, negotium eidem Ferrarienſi dedit,quadraginta illa Coronatorum millia Regi ſine ulla conditione relinqueret. Deinde ſuper iiſdem cenſuras à diverſis Cardinalibus,Prælatis,Theologis & Canoniſtis Romæ factas mittit, imperátque, ut mora quanta fieri poſſet maxima interponatur, antequam de materia illa verba fiant.Cæterùm quam formulam de inſtitutione Epiſcoporum & poteſtate Papæ is Tridentinis præſcripſerat, ea nec Hiſpanis, nec Gallis probata erat. Atque eadem occaſione Italos inter & Gallos de authoritate Conciliorum Conſtantienſis,Baſileenſis & Florentini diſceptatum eſt. Papam habere omnem Chriſti poteſtatem negatum eſt, & ſatis eſſe viſum, ſi dicatur,eum habere eandem,quam S.Petrus habuit.At Pontificii abſolutam & minimè circumſcriptam ejus poteſtatem defenſitantes illam limitationem rejecerunt,ne inde inferatur,vitam & actiones Petri Pontifici eſſe pro exemplo debere. Lotharingus & Madrucius Cardinales formulam Decreti de Reſidentia conficere juſſi,mandato paruerunt. At formulam exhibitam Legati,inconſultis ipſis,mutârunt. Quod adeò malè eos habuit,ut Madrucius dicere non erubuerit,*eſſe in Concilio ſecretius aliquod Concilium,quod majorem ſibi authoritatem vendicaret.* Legati mala ſua creſcere conſpicati,Congregationibus abſtinent. Epiſcopi etiam Pontifici addicti noctu circumcurſabant,& Epiſcopos prenſabant, ut Concilium inventa ratione aliqua diſſolveretur. Hinc Lotharingi apud Oratores Principum graves querelæ, junctæ cum precibus,ut quiſque ad Principem ſuum ſcribat,& continuationem Concilii, modum prenſationibus ejuſmodi imponendum, libertatem relinquendam Patribus commendet. Concilium liberum eſſe negabat,*cùm nec tractari poſſit,nec decerni quidquam,niſi quod Legatis placeat: & Legati nihil faciant niſi de voluntate Papæ. Si meliùs res non gerantur,in Galliam ſe ad Nationale indicendum iturum.* Id ipſum Galli Romæ apud Pontificem queruntur,quibus ille reſpondit: *Se nec verborum inanibus terreri,nec Nationalia Concilia timere. Concilium non liberum,ſed licentioſum eſſe. Mala conſilia in capita conſultorum reditura.* Oborta tanta rerum perturbatione Quinqueccleſienſis Epiſcopus ad Cæſarem Tridento proficiſcitur,Hiſpanorum & Gallorum ei cauſam commendaturus. Legati contra Epiſcopum Commendonum mittunt, qui apud eundem ſuam cauſam ageret. Simul ad omnes Oratores ſcriptum mittunt, & opem co-

rum in expediendis difficultatibus implorant. Ea occaſione arrepta Oratores Galli reſpondent, *Concilium abuſus non tollere, ſed augere. Modum ponendum eſſe prenſationibus adeò manifeſtis,ut Concilio indelebilem ignominiam inurant. Libertatem ex ſuo ſenſu dicendi ſingulis concedendam. Etiam hanc eſſe cauſam diſcordiæ, quòd Secretarius ſuffragia minùs fideliter perſcribat, unde pars major in actis minor videatur, nec quod pluribus ſuffragiis determinatur,pro decreto habeatur.Proinde neceſſariò adjungendum eſſe alium, ut ita duo ſint,qui ſcribant.* Idem acriùs etiam inſtantiúſque Oratores Cæſarei ſuadebant. Die 29.Januarii Tridentum Româ rediit Ventimiglienſis Epiſcopus, qui præter alia ad Legatos mandata etiam attulit Bullas officiorum & beneficiorum,à Pontifice aliquot Prælatorum propinquis collatorum,& Referendarii dignitatem Secretario Oratoris Luſitani; penſionem ſatis amplam filio Secretarii Hiſpani, aliiſque alias pollicitationes.Legati etiam Senogalienſem Epiſcopum ad Lotharingum mittunt, oraturum, ut aliquam rationem comminiſcatur, qua Gallis ſatisfieri poſſit. Reſpondit is,*parum ſua referre,quibus verbis canon ſanciatur. Sententiam,quam confirmare ſatagant,ſibi curæ eſſe. Nec illud dictum,*Pontificem habere curam regendi univerſalem eccleſiam,*à Gallis ullo modo admitti poſſe,& ſi deinceps proponatur, non poſſe committere Oratores, quin proteſtentur nomine Regis & Gallorum Præſulum.* Die ultimo Januarii habita Generali Congregatione exceptus eſt Sabaudus Orator. Tertio verò Februarii decreta eſt dilatio Seſſionis ad diem uſque 22.Aprilis,magna licèt parte contradicente, *eò quòd res indigna ſit,toties de die in diem Conſeſſus prorogari, ut videlicet Patres tædio adigantur ad aſſentiendum iis opinionibus,quibus conſcientia repugnat.* Poſtridie ejus die Galli Oratores ſedulò & iteratò à Legatis contendunt,ut quæ antea propoſuerat Reformationis capita,in Synodo examinarentur,antequam de Matrimonio agatur.Sed ambiguo reſponſo deluſi nihil inpræſentiarum impetrant.Die ſequenti Articuli octo de matrimonio,proxima ſeptimana à Theologis diſcutiendi,in medium proferuntur. Nono Februarii Salmeron Jeſuita & Decanus Pariſienſis articulis iis ventilandis initium faciunt. Procedentibus Congregationibus actum de reliquis etiam articulis, ac inprimis in partes itum circa quæſtionem, *An eccleſia poteſtatem habeat reſcindendi matrimonia clandeſtina?* aliis ajentibus, negantibus aliis.Die 17.Febr.Soto Theologus tum de divortio diſſerit,& vinculum matrimonii, obſtante Apoſtolica traditione dirimi poſſe negat: tum polygamiam naturali juri adverſari oſtendit,ſimúlque ad ſermonem de Reſidentia delabitur.Per id tempus Commendonus ab Imperatore Tridentum reverſus Legatorum animos ſuſpicionibus imbuit, narrata Imperatoris ſiniſtra prorſus de Concilio exiſtimatione, ejúſque vehementi procurandæ Reformationis & Synodi continuandæ ſtudio. Sed & paulò poſt Caniſius

Jeſuita

Jeſuita ſcripſit ad Lainezium Generalem, *Imperatorem omnino adverſus Concilii negotia malè animatum eſſe,& conſultare, quomodo procedendum ſit, ſi Papa perſeveret,& Reformationem proponere detrectet.* Conſultationis illius Articuli XVII. concernentes ipſius Concilii Reformationem,& Imperatoris in eo poteſtatem,per Jeſuitam Natalem proditorem ad Pontificios emanârunt. Romæ interea conſultatum,an concedendum ſit,ut Gallorum petitiones proponerentur? Viſum eſt,id concedendum haud eſſe,neque tamen præcisè negandum, ſed proponendis iis dilationem interponendam. Mantuanus Cardinalis princeps Legatus paucis ante mortem diebus liberas veráſque ad Pontificem miſit voces,*neſcire ſe,quonam deinceps ore comparere debeat in Congregatione, verba tantùm daturus,quod jam abs ſe duos integros annos factum. Omnes Principum Miniſtros dicere,utcunque Pontifex de Reformatione multa polliceatur;non credere tamen ſe, animum ejus eò verè inclinatum,quandoquidem promiſſa non præſtentur.* Intra ſextum diem,datis his literis,è vivis exceſſit. In Congregationibus poſtremus in ſecundaClaſſe verba fecit AdrianusDominicanus,qui à quæſtione propoſita divertens multa de abſoluta Papæ in diſpenſando poteſtate diſſeruit. At JohannesVerdunus,ut Adriani ſententiam refellat,diſceptationem de gradibus affinitatis,ad oppugnandum diſpenſationes Pontificias convertit,efficacitérque oſtendit, legem Divinam exceptioni aut diſpenſationi nullo modo obnoxiam eſſe,*nec eſſe Papam dominum, Eccleſiam verò ſervam,ſed illum ejus ſervum,qui ſponſus eſt eccleſiæ,& ab ipſo præpoſitum familiæ eccleſiæ Chriſtianæ,ut det unicuique propriam menſuram,hoc eſt,quod ipſi debetur.* Sed & Jacobus Alanus Theologus Gallus de diſpenſationibus diſſerens Conciliorum Generalium authoritatem ſupra modum extollit,Pontificis verò poteſtatem elevat. Tum & Cardinalis Lotharingus paulò ante Oenipontem ad Cæſarem & Regem Filium ſecedens, ſecretò cum iis contulit de remediis opponendis Curiæ Romanæ & Prælatis Italis Tridenti dominantibus,quò obtineri poſſit in Concilio *communio Calicis,conjugium Presbyterorum, uſus Linguæ vernaculæ in Sacris,relaxatio aliorum juris poſitivi præceptorum,& Reformatio in capite ac membris.* Et ſi obtineri non poſſent,qua ratione Concilium Nationale inſtituendum ſit? Defuncto,uti diximus,Mantuano,Cardinalis Seripandus principis Legati munus deprecatur, Warmienſis miſſionem poſtulat,at Simoneta principem locum ambit. Sed Pontifici placuit in locum Mantuani Legatos ſurrogare Cardinales Johannem Moronum & Bernhardum Navagerium. Per eoſdem dies cùm Romæ in Rota cauſa quædam Segovienſis Epiſcopi proponenda eſſet,ea nec recepta,& ab uno ex Auditoribus procuratori Epiſcopi dictum eſt,*dominum ſuum eſſe hæreſeos ſuſpectum.* Hinc querelæ Tridenti à Tranſmontanis omnibus obortæ ſunt,*quòd Romæ excogitentur calumniæ,& notæ infames iis,qui Pontificis & curiæ*

voluntati non obſecundant, impingantur. Die 4. Martii de V. & VI. articulis actum, ac inprimis de matrimonio Presbyteris concedendo, vel certè diſpenſando necne, indignantibus illis, qui Sedis Pontificiæ commodis favebant, eam quæſtionem in medium proponi, dicentibúſque, *matrimonium Presbyteris concedere non aliud eſſe, quàm Hierarchiam Eccleſiaſticam deſtruere, & Pontificem redigere ad Romæ ſolius Epiſcopatum, ſublata per curam familiæ arcta illa Ordinis clericalis cum Apoſtolica ſede conjunctione.* Eodem tempore ſcripſit Cæſar tum ad Legatos, tum ad Pontificem. Ad Legatos quidem *deſiderare ſe tandem fructuoſum aliquem Concilii ſucceſſum, & ad obtinendum illum dandam illis operam eſſe, ut removeantur impedimenta, de quibus ad Pontificem ſcripſerit.* Ad Pontificem verò, *dolere ſibi, quòd parùm feliciter ſuccedat Concilium, cujus exitus, niſi properè remedia adhibeantur, is futurus ſit, ut ſcandalum univerſo orbi Chriſtiano, & ridendi materiam adverſariis præbiturum ſit. Patres ad indignas contentiones delabi. Famam eſſe in eo Pontificem eſſe, ut Concilium diſſolvatur. Id ſe ſummopere diſſuadere. Daret potiùs operam, uti ſua Concilio libertas conſtet, quam tribus potiſſimùm modis turbari, primò quòd omnia priùs Romæ conſultentur; ſecundò quòd facultatem proponendi ſoli ſibi Legati iniquè vendicent; tertiò quòd coitiones fiant ab aliquibus Prælatis, quibus Curiæ Romanæ amplitudo emolumento cedit. Neceſſariam eſſe Reformationem. Cúmque abuſus originem & fomentum Romæ habeant, eam non in urbe Roma, ſed in Concilio inſtituendam. Paratum eſſe ſe venire ad Concilium, rogaréque Pontificem, ut & ipſe eò venire dignetur.* Literis his Papa redditus commotior eſt, quòd Imperator ſuam in Concilium authoritatem longiùs extendat, quàm deceſſores ejus fecerint. Reſpondit igitur prolixè, *ſibi plenam à Chriſto authoritatem attributam eſſe, ut cujuscunque authoritatis conſenſum expectare non debeat. De Concilio diſſolvendo ſe nunquam cogitâſſe. Libertatem conſultationibus à ſe Romæ habitis non impediri, ſed juvari. Olim cùm Romanus Pontifex Conciliis intereſſet, eum ſolum & propoſuiſſe & decreviſſe. Abſente illo ſolis Legatis fas eſſe proponere. Concilium factum eſſe licentioſum, non liberum. Curiam ſuam jam ſe reformâſſe, & reformaturum eſſe deinceps. Tridentinos Præſules deformare, non reformare velle. Alias etiam aulas opus reformatione habere. Qui legem à Concilio accipere debeut, eidem legem dare non debere. Atque hoc ipſum etiam reformandum eſſe. Quòd ſi Conſtantini, & Theodoſiorum duorum pietas, imitatores haberet, Concilium in ſumma apud omnes exiſtimatione futurum. Quò minùs verò ipſe intereſſe Concilio poſſit, ingraveſcentem ætatem & negotia intercedere.* Porro pontifex Cæſaris Gallorúmque ſtudia à ſuis diverſa conſpicatus, de Hiſpano ſibi conciliando cogitat. Commodúmque advenerat Ludovicus Avila extra ordinem ab Hiſpano miſſus, ut tum alia, tum diſpenſationem in matrimonio inter Sororem & Filium regis Carolum contrahendo ſolicitaret. Eum Papa omni officiorum genere, & propenſa etiam in diſpenſando conſanguinitatis gradu voluntate demulcere ſtuduit. Ipſe quoque Rex Præſules ſuos monet, ut rebus Pa-

pæ

pæ faveant, quantum fieri ſalvâ conſcientiâ poſſit. Die 17. Martii diem ſuum obiit Cardinalis Seripandus Legatus, communi Tridentinorum omnium dolore. Die ſequenti Oratores Galli Legatos ſolenniter adeunt, eóſque obteſtantur, ut Reformationis negotium tandiu petitum tandem occipiant. Idem Cæſaris Oratores & Avila Romæ rogitabant, flagitantes, ut Reformatio in Concilio non Romæ fieret, & ut facultas proponendi in Concilio ſibi quoque concederetur. Reſpondit junctim omnibus, ſe & facultatem proponendi omnibus permittere, & Reformationi quoque favere. Sed Morono interea ſecretiora mandata cum hac conceſſione pugnantia impertiit. Lotharingus callidum conſilium ſuggeſſit Pontifici, nimirum Reformatione ipſum ſe extricare, & Concilium citò expedire poſſe, *ſi apertè intelligendum daret, quæ capita attingi nollet, ut in cæterorum tractationem incumbere liceret, ita contentiones omnes brevi ceſſaturas eſſe.* Sed Pontifex verſutiam ejus ſubodoratus, tanquam annoſa vulpes, laqueo ſe capi haud patitur. Cernebat nempe fore, ut ſi quædam in deliberationem adduci patiatur, via aperiatur etiam reliquis, quæ certum ſibi præjudicium datura eſſent. Ad alia igitur conſilia decurrit, inprimis id ſatagens, ut Imperatorem per Moronum Cardinalem, Tridentum tendentem, ſuam in ſententiam pertraheret, & Concilium, ſi qua fieri poſſet, Bononiam denuo transferret. Quem in finem etiam Ventimiglienſem Epiſcopum ad Lotharingum, qui antea dixiſſe ferebatur, *ſi Pontifici animus eſſet Bononiam venire, Imperatorem eodem conceſſurum,* mittit, ut ejus de eo ſententiam animúmque expiſcaretur. Cùmque averſo ſe eſſe à Concilio hoc animo teſtaretur Lotharingus, eò quòd Pontifici Reformatio curæ haud ſit, ipſe etiam de transferendo Concilio cogitationem deponit. Die 13. Aprilis novus Legatus Cardinalis Moronus in Congregatione exceptus Breve Legationis protulit, & Orationem habuit. Acceſſit etiam ad Concilium Comes Lunenſis, Hiſpaniæ Regis Orator. Circa illud etiam tempus Petrus Soto in confinio mortis literas dictavit & ſubſcripſit, Pontifici mittendas in quibus confeſſionis formâ declarat mentem ſuam de capitibus in Concilio controverſis: Illud nominatim Pontificem hortatus, ut aſſenſum commodaret Reſidentiæ & Inſtitutioni Epiſcoporum *de Jure Divino* declarandis. Literas eas Tridenti vulgatas & non exiguum pondus habentes, animúmque Præſulibus nonnullis addentes, Simoneta ſupprimere, ſed irrito labore, conatus eſt. Hiſpani Epiſcopi in ædibus Comitis Lunenſis convenientes, eum de Concilii ſtatu edocent. Illinc cùm diſcederent commodùm Epiſcopis Lerienſis & Pacenſis, in eos Granatenſis invectus eſt hic verbis: *Hi ſunt de numero perditorum, qui tanquam muli clitellarii ſarcinis ſe ſe onerari patiuntur, & aliorum voluntate ac arbitrio reguntur, neque ad aliud quàm ad numerum implendum utiles ſunt.* Cùm inſta-

Inſtaret dies 22. Aprilis Seſſioni deſtinatus, die præcedenti Congregatio habita eſt, ut ejus prorogatio denuo decerneretur. Lotharingo ita ſuadente, placuit, ut dies 20. Maji præfigeretur, quo deinde futura Seſſio celebranda eſſet. Finita Congregatione Anthonius Ciurelia Buduenſis Epiſcopus ſolitus & antehac Patres urbanitate imò & prophetia aliqua oblectare, de Civitate Tridentina prophetiam edidit, cujus hæc ſumma erat: *Civitatem eam gratiam obtinuiſſe, ut eligeretur tanquam urbs, ubi generalis concordia inter Chriſtianos ſarcienda putabatur. Sed propter inhoſpitalitatem ſuam indignam eo honore, brevi odium univerſale incurſuram, tanquam majorum diſcordiarum ſeminarium.* Die 24. Aprilis Legati cum Oratoribus communicant Decreta de abuſibus circa Sacramentum Ordinis formata. Eadem die 29. etiam Prælatis exhibent. Regum Oratoribus non placuit Cap. 1. de Epiſcoporum electione, eò quòd authoritatem Principum ſuorum in iis præſentandis aut nominandis labefactaret. Initio Maji à Rege Galliæ ad Lotharingum & Oratores ejus allatæ ſunt literæ, quibus injunctum iis eſt, ut veras factæ cum Hugonotis, uti vocabantur, pacis cauſas in Concilio edant, ſimúlque Reformationem ſolicitent. Egerat idem Rex cum Hiſpano de Concilio in aliquam Germaniæ urbem transferendo. Sed conſentientem minimè habuit, Pontificem verò palam etiam repugnantem. Unde Galli, abjecta ſpe omni fructum aliquem ex Concilio colligendi, Theologis ſuis Tridento diſcedendi poteſtatem faciunt. Proin hi citiùs, illi ſeriùs diſcedunt pœne omnes. Die 18. Maji habita Congregatione actum eſt de abuſibus circa Sacramentum Ordinis. Ubi Lotharingus de abuſibus iis copioſiſſimè diſſeruit, perſtringens tum eos, qui in Gallia obtinerent, tum & eos inprimis, qui Romæ graſſarentur. *Romanam Curiam* ajebat *eſſe fontem, unde abuſus omnes deriventur. Nullum reperiri Cardinalem ſine Epiſcopatu, imò ſine multis Epiſcopatibus, & eas tamen functiones eſſe inſociabiles. Inventa Commendarum, Unionum ad vitam & adminiſtrationum, quarum interventu contra omnes leges plura beneficia re ipſa dabantur uni, cùm tamen in ſpeciem haberet unicum, eſſe Divinæ Majeſtatis & Religionis ludibrium.* Libertatem hanc loquendi ægerrimè Pontificii tulerant, dicente Simoneta, loqui ipſum cum Lutheranis, *& faxit Deus,* ingeminabat, *ne cum iisdem etiam ſentiat.* Die 21. Maji in Congregatione acceptus Comes Lunenſis Hiſpanus Orator, ob controverſiam de præcedentia ſe inter & Gallos Oratores ſeorſim locum, conniventе etiam Lotharingo Cardinale, capeſſivit, edita proteſtatione de loci prærogativa ſibi debita. Cui oppoſita eſt proteſtatio Gallorum in contrarium, longiſſimi temporis præſcriptione jus inviolabile ſibi partum aſſerentium. Comitis Lunenſis nomine Orationem habuit Petrus Fontidonius Hiſpanus, qui inter Regis ſui decora illud potiſſimùm commemoravit, quòd ma-

ma-

Digitized by Google

majori quàm reliqui Reges ſeveritate hæreticos arcuerit & compeſcuerit. Quæ quidem Oratio tanquam manifeſta reprehenſio omnium Principum, qui Hiſpaniæ exemplum haud imitati ſunt, non reliquis duntaxat Oratoribus, ſed ipſi etiam Lunenſi Comiti diſplicuit. Eo tempore, pace in Gallia facta,& ſpe feriæ Reformationis obtinendæ decollante, Regina Galliæ ad Pontificem & Lotharingum ſcribit,& illi quidem operam omnem addicit ut Concilium propediem finiri poſſit: huic verò ſuadet,ut Pontifici quocunque modo ſatisfacere, ejúſque ſibi benevolentiam conciliare annitatur, & quam primùm fieri poteſt,in Galliam redeat. Atque hinc Lotharingus aliàs irreconciliabili odio adverſus Evangelicos,non tam religionis,quàm factionis cauſa flagrans, multum de animi ſui ardore remittere, & Pontifici, Curiæ Romanæ ac Hiſpaniæ miniſtris ſe adjungere cœpit. Die 2. Junii in Congregatione receptus eſt Præſes Renatus Biragus, à Rege Galliæ ad Concilium & Imperatorem miſſus, qui exhibitis Regis literis, quibus Pacificatio nuper facta excuſatur, eandem in rem Orationem habuit. Promotor reſponſionem juxta formulam à Legatis præſcriptam adornat, ſed à Lotharingo, quòd Regis pacem ſancientis factum laudaret, non probatam, adeóque etiam, Oratoribus Gallis Lotharingo multum indignantibus, immutatam. In Congregatione Epiſcopus Nemauſenſis de capitibus abuſuum, qui Ordinem ſpectant, verba faciens, delapſus eſt ad ſermonem de Annatis, in quarum penſitatione & modum & quantitatem reprehendit, ſatis fore dicens, ſi ad aulæ Pontificiæ ſuſtentationem viceſima decimarum pars impendatur. Æquum eſſe addidit, *ut, cùm Curia Romana omnium eccleſiarum collationibus ſuſtentetur, inde quoque aliquid utilitatis percipiatur, cùm tamen ab ejus officialibus multi & prope omnes abuſus in orbe Chriſtiano naſcantur.* Inſuper in ordinationibus Presbyterorum, quæ Romæ fiunt, nec Canones nec Decreta obſervari querebatur. In alia Congregatione Epiſcopus Guadicenſis in Epiſcoporum Titularium ordinationem graviter invectus eſt, quam dicebat eſſe *Curiæ inventum, figmentum humanum.* Epiſcopus verò Lucenſis nervosè contra diſpenſationes Pontificias diſſeruit, negans ullo caſu juſtam eſſe diſpenſationem, ſiquidem conveniat, ut privatus quivis aliquid gravaminis ſuſtineat, dummodo id inſigni beneficio publico cedat. Die 7. Junii in locum Epiſcopi Tileſii, Concilii Secretarii, de cujus ſincera in conſignandis Concilii actis fide ſæpius dubitatum fuerat, ſuffectus Epiſcopus Campianenſis, reſponſum Birago reddendum, à Legatis confectum prælegit. Id Lotharingo aliíſque minùs placebat. Undè denuo reſponſum dilatum eſt, Gallis præſulibus non parùm de eo quiritantibus. Die 11. Junii conſultatio habita eſt de invenienda ratione ſtabiliendi doctrinam de inſtitutione Epiſcoporum. Ibi Lotha-

ringus digreditur in eam Gallorum aſſertionem,quòd Concilium ſit ſup
pam.Orta inde ipſum inter & Archiepiſcopum Hydruntinum altercatio,
cerati utrinque animi index, Morono etiam Legato palam Hydruntin
trocinante, *eò quòd Roma ſibi mandatum ſit, ut illum magni faciat, à cujus ore C
tentia quadraginta ſuffragia pendeant.* Die 13.Junii Præſes Biragus non
ctato diutius Synodi reſponſo,Oenipontem ad Imperatorem, mandat
ei expoſiturus proficiſcitur. Circa id tempus Comes Lunenſis, Reg
juſſu apud Legatos urgebat abrogationem illius Decreti,quod ſolis L
proponendi facultatem faciebat. Legati ejus poſtulatum ſcripto traditu
Pontificem mittunt,Morono dicente, eludi poſſe ita, ſi reſponſio in lo
extrahatur. Die 15.Junii Seſſioni futuræ dies 15.Julii præfigitur,Sego
ſi, aliiſque reclamantibus, quòd breve nimiùm tempus ſit ad expedi
plurimas, quæ ſuperſunt, difficultates. Poſtero die Lainezius, Jeſuit
Generalis, quæ antehac in præjudicium Curiæ Romanæ dicta erant
ſpenſationibus,de ejusdem Curiæ Reformatione,de Annatis,impudent
mone refellere conatus eſt. Ejus Oratio Gallis aliiſque diſplicuit,ſed
tis probata fuit, qui eum ſingulari favore proſequentes ſuſpicionem
runt, ac ſi ipſorum inſtinctu loqueretur. Sed & Hugonius ac Ver
Theologi Galli,quamvis Pontificis pretio corrupti, offerebant ſe Lot
go ad refutandam Jeſuitæ ſententiam novam, inauditam ac ſcandal
inprimis ea parte,qua dicebatur, *idem eſſe Chriſti ac Papæ tribunal.* Sed
tum hunc Lotharingus retardavit, aſſerens, ſufficere ſi id obtineatur,
publicis Concilii decretis ad iſtam doctrinam aditus aperiatur, ídqu
ſilentio tegendo,quàm contradicendo rectiùs effici poſſe. In Congre
ne die 21.Junii habita,poſt lectam reſponſionem Præſidi Birago redder
orta denuo eſt contentio de inſtitutione Epiſcoporum & authoritate
quam alii omitti & ſopiri,alii diſcuti voluére. Sed & de electione E
porum anxiè quæſitum, annon digniores neceſſariò ſint eligendi?
bant id multi,at negabant tum Pontificii,eò qòd id pertineat ad Po
authoritatem reſtringendam: tum Oratores Galli & Hiſpanus,cauſati,
teſtatem Regum in nominationibus circumſcribi. Ac circumibant
multi prenſantes,nominatim Epiſcopus Britinorienſis & Lainezius,
tes incommoda,Decretum reſpiciendæ dignitatis ſecutura. Sed & Po
Cardinalium Reformationem cogitans varia Tridentum capita mi
Legatos,præcipuis Patrum impartienda. Sed mox illud Reformation
dium obmutuit, intercedentibus Epiſcopis,inprimis purpurei galeri
datis,ne ſuis deſideriis multa impedimenta objicerentur. Die 25.Jun
perator id pro comperto habens, vicinitate ſua Concilium non pro

Digitized by Google

ri,Oenipotente diſceſſit. Recruduit etiam controverſia de præcedentia Gallum inter & Hiſpanum,poſtquam Vargas,Orator Hiſpanus,Romæ à Pontifice impetravit,ut etiam in Seſſione Comiti Lunenſi locus ſeorſim à reliquis Oratoribus concederetur. Ex qua quidem re Pontifex tumultum, & ex tumultu Concilii diſſolutionem exorituram ſperavit. Res eò devenit, ut Ferrerius Orator Gallus Orationem & Proteſtationem adornaverit,ea uſurus,niſi ſibi ſatisfiat. In ea inter alia continebatur,*Pium IV.pro pane filio primogenito petram dediſſe,& pro piſce ſerpentem,ut uno ictu ſimul & Regem & Eccleſiam Gallicanam feriret. S.Petrum à judiciis rerum mundanarum abſtinuiſſe. At Pium IV. Succeſſorem ejus,ſed non imitatorem,honorum Regibus auferendorum poteſtatem ſibi arrogare. Illum contra cauſam viduæ & pupilli pronuntiâſſe,legibus locum non relinquere, nec Concilio libertatis veſtigium.Recuſare ſe hunc pro vicario Chriſti agnoſcere. Quicquid fit, non Tridenti geri, ſed Romæ, & decreta in publicum emiſſa eſſe potiùs Pii IV. quàm Concilii Tridentini,nec ea ſe pro decretis Tridentini Concilii recepturos.* Aſſerebant præterea,Pium IV.legitimum Pontificem non eſſe,nec electionem ejus validam eſſe ob vitium Simoniæ in ea interveniens. Non prælecta tamen eſt proteſtatio illa ob controverſiam Oratorum reliquorum interventu ſopitam.Deinceps Lotharingus,ut Pontifici fidem ſuam pigneraretur, ſedulam operam navavit tollendis de Reſidentia aliiſque controverſis Capitibus diſſenſionibus,ut tandem Seſſio haberi poſſet. Hiſpanis igitur pleriſque perſuadet, ut deſiſterent à poſtulanda declaratione Reſidentiæ & inſtitutionis Epiſcoporum de Jure Divino,*eò quòd res nec tuta,nec Deo grata ſit,inutili ſtudio & cum majorum malorum periculo id beneficium urgere,quòd obtineri non poſſit. Sufficere,quòd veritati præjudicium non creatur.* At Granatenſis,Segovienſis,aliique in ſententia ſua perſtant.Die 9 Julii cœperunt generales Congregationes. Decretum de Ordine prælectum, pleriſque id approbantibus, ſed Granatenſi & ſociis obfirmantibus animum, niſi Epiſcoporum inſtitutio declaretur. Dicebant illi,*opinionem ſuam æquè veram eſſe ac præcepta Decalogi.* Dein decretum de Reſidentia proponitur, & pleriſque probatur,at Granatenſi & aſſeclis non item,qui apertam Juris Divini declarationem petebant,ſeque in conſcientia ad id obligari affirmabant. Die 14.Julii in generali Congregatione denuo lectum eſt totum id,quod in Seſſione publicandum erat. Idque ſibi placere Patres 192.non placere contra Patres 28.reſponderunt. Cardinalis Moronus cum comite Lunenſi privatim egit,ut diſſentientes conciliaret,promittens, quando poteſtas Papæ ſecundum formulam Concilii Florentini declarabitur, etiam tum inſtitutionem Epiſcoporum de Jure Divino declaratum iri. Vano hoc promiſſo lactati Granatenſis & aſſeclæ, in ædibus Lunenſis poſt multam diſceptationem omnia ſe acceptaturos concludunt. Suc-

ceſſit tandem die 15. Julii ipſa Seſſio XXIII. Miſſam celebrante Pariſienſi Epiſcopo, Orationem verò recitante Alliphienſi Epiſcopo, in qua inter alia dixit: *Sicut melior ſit fides Pontificiorum, ita meliores eſſe mores hæreticorum.* Lecta poſtea ſunt Brevia Legationis Cardinalium Moroni & Navagerii, mandata Regis Poloniæ & Ducis Sabaudiæ, literæ Reginæ Scotiæ, Hiſpani mandatum, & Decreta tum fidei tum Reformationis.

NOTÆ.

Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXIII.

IPſa Hiſtoriæ Seſſionis hujus paulò attentior lectio probo lectori plurima ſuggeret peſſimæ in cauſa Dei fidei, & tum apertarum, tum clandeſtinarum etiam pluſquam Machiavelliſticarum artium, ne apertam vim & iniquitatem, ac ſerias cordatorum omnium querelas commemorem, indicia. Nos præcipua indicâſſe ſatis habebimus. *Primò* toties iterata Imperatoris, Regis Galliarum, Hiſpani, Lotharingi, aliorum de tractatione deſultoria tum fidei dogmatum, tum Reformationis Capitum; de libertate Concilii per præjudicia & mandata Pontificis ac Curiæ conſtricta; de iniquitate Decreti, quo ſolis Legatis proponendi facultas vindicata eſt; de apertis prenſationibus & ſuffragiorum corruptione, de injuſtis Pontificis uſurpationibus, aliiſque ejuſmodi noſtram de Conciliabuli illius perverſitate ſententiam ac querelam luculenter confirmat. Vix efficacioribus verbis talia exprimere poſſemus, quàm vel Regis Galliarum, *ea quæ ad mores & diſciplinam pertinent, leviter tractari, dogmata religionis præcipitanter decerni, diſputationem de rebus fidei, adverſariis abſentibus, inutilem eſſe, reſtituenda eſſe eccleſiæ, quæ Sathanas ei eripuit*; vel Quiqueccleſienſis & aſſeclarum, *Eccleſiam in capite & membris ſeriò reformandam eſſe, quod hactenus factum non ſit*; vel Renaldi Ferrerii Oratoris Gallici, non obſcurè aſſerentis, *ſupereſſe in eccleſia fornicationes & maleficia Jezabelis, non Concilii, ſed Pii IV. vitio electi Papæ Decreta appellari debere* &c. vel Cardinalis Madrucii, *eſſe in Concilio ſecretius aliquod Concilium, quod majorem ſibi authoritatem vendicaret*: vel Lotharingi, *Concilio libertatem haudquaquam conſtare, cùm nec tractari, nec decerni quidquam poſſit, niſi quod legatis placeat, & Legati nihil faciant, niſi de voluntate Papæ, Romanam Curiam eſſe omnium abuſuum fontem*; vel Gallorum Oratorum, *Concilium abuſus non tollere, ſed augere, apertas prenſationes ferre, quæ Concilio indelebilem ignominiam inurant, à Secretario ſuffragia minùs fideliter conſignari*; vel ipſius Mantuani principis Legati, paulò ante mortem ſuam profitentis, *nil niſi verba Concilio dari, nec omnino promiſſis ſtari*; vel Impe-

ratoris Ferdinandi,*hactenus nullum fructum à Concilio manâſſe; ejus exitum ſcandalum & ridendi materiam ſuppeditaturum; Patres in Concilio ad indignas contentiones delabi; Libertatem Concilio non conſtare, eò quòd cuncta priùs Romæ conſultentur, facultatem proponendi Legati iniquè ſibi ſolis vendicent, & conventicula fiant Prælatorum Pontificis emolumenta curantium; abuſus originem & fomentum habere Romæ, proin etiam inde Reformationem exordiendam eſſe*; vel Archiepiſcopi Granatenſis, quiritantis, *eſſe in Concilio mulos clitellarios, qui ſe Pontificis ſarcinis onerari patiantur.* Ut omittam ejuſmodi alia, quæ intimus conſcientiæ ſenſus invitis his pectoribus extorſit. Atque has querelas meritò noſtras facimus. *Secundò* iterum atque iterum repetita Seſſionis prorogatio, & decimum uſque in menſem extracta dilatio prodit Synodi hujus vanitatem. Etenim ſi Decreta ſpectes, nihil occurrit, quod non modò tanti temporis operâ aſſiduâ, ſed ne paucorum quidem dierum impendio dignum eſſet. Arguit nempe hæc mora inſanabiles Patrum contentiones, & mutuas machinationes partium; quarum altera, ſanior videlicet, ea definiri petiit, quæ aliquod momentum haberent, & uſurpatam poteſtatem Papæ coërcerent; altera verò Pontificia nimirum, omnibus modis, vi dolóque adhibito obſtitit. Tantæ nempe molis erat Papatum nutantem oppoſitis machinis ſuſtinere. Hoc etiam morâ illâ quæſitum, ut Patres tædio adigerentur ad ſubſcribendum iis opinionibus, quibus eorum conſcientia reclamavit, quod plures in ipſo Concilio Pontifici addictis Præſulibus objectârunt. *Tertiò* digniſſima animadverſione eſt controverſia de inſtitutione Epiſcoporum & Reſidentia, quam utramque Divini Juris eſſe, allegata etiam definitione ipſius Concilii ſub Paulo III. Pontifice facta, pertendebant Præſules Galli, Hiſpani, imò & Itali nonnulli, victores haud dubiè futuri, niſi contrariis Româ allatis mandatis vis iis illata, & à Cardinale Lotharingo, homine ambidextro, ad extremum indignis modis deſerti eſſent. De certaminis illius cauſis & momento pauca commemoranda ſunt. Pontificis poteſtatem iniquè hactenus uſurpatam aperto Marte Præſules oppugnare auſi non ſunt, quòd victoriam deſperatam eſſe cernerent. Eam igitur rectiùs obliquè, & remota quædam principia cum Oecumenico Papatu, ſeu Pontificis Romani ambitione ac avaritia pugnantia ſtabiliendi, adeóque à longinquo collimando convellere allaborârunt. Atque huc apprimè faciebat declaratio, quòd & reſidentia & Epiſcoporum inſtitutio immediatè à Divino jure arceſſenda ſit. Etenim ſi conſtaret, obligari quemvis Divini juris neceſſitate, ne gregem ſuum deſerat, inde inferre licebat, Epiſcopis cum onere ipſis tradito etiam ejuſdem commodè exequendi poteſtatem ipſis datam eſſe, adeóque eas à Pontifice nec aliò vocari, nec alibi diſtineri poſſe, nec ab eodem cum iis diſpenſari, nec

poteſtatem Divinitus conceſſam reſtringi poſſe. Eodem & illi aurigaba qui Epiſcoporum inſtitutionem à Divino Jure repetendam eſſe pert rant. Si enim Epiſcopi immediatè Chriſto inſtitutionem ordinis & a ritatis ſuæ debent, ſecuturum inde confidebant, poteſtatem ſuam Po ſubjectam non eſſe, adeóque nec ab eo diminui poſſe, atque ita reſtit iri Epiſcopis, quod iis à Chriſto datum, aliena ambitione & avaritia patum, aut per propriam ſocordiam amiſſum eſt. Denique & vim h tione prohiberi, quam contra ipſorum perſonas adhibere Curia Ro poſſet, quin & temporis progreſſu ſenſim ſine ſenſu Eccleſiam refor & collapſam diſciplinam reſtitui poſſe. Proinde declarationem hanc tui jugulum petituram, aſſeruere non tantùm Lainezius, dicens; *Si ſtat Epiſcopos Jure Divino inſtitutos eſſe, Pontificem non amplius fore caput eccleſiæ carium Chriſti*; ſed etiam Segovienſis, qui palam jactavit, *unicam voculam* Divini *Papæ fore cauſam ruinæ.* Hæc ſcilicet arcana ſunt illius contro tanto animorum ardore & tandiu agitatæ. Etiam ſub Paulo III. Anno cauſam neceſſariæ reſidentiæ, & quidem vi Juris Divini publicè ſt ac patheticè egit Bartholomæus Caranza de *Miranda* peculiari tractat tis & Antuerpiæ edito; cui is ſubjecerat Epiſtolas Athanaſii ad ſuæ ceſeos Epiſcopos & ad Imperatorem de eadem materia, nec non Exc quædam ex libro Martini Pereſii Ajalæ. Sed tam malam is gratiam ut Archiepiſcopatu Toletano exutus Romæ, ubi cauſam ſuam proſeq tur, An. 1575. præ animi ægritudine obiverit. Argumenta pro reſident Divino Jure neceſſitate Caranza ille ſex produxerat. I. *Ex Scriptura teſti nominatim Num. XVIII. Ezech. XIV. Zachar. XI. Joh. X. 11. 16. Act. XX. 18. &c. 1. Theſſ. V. 1. Thimoth. III. Tit. I. 2. Timoth. IV. 1-6. 1. Pet. V. 1-5. &c. II. Ex titulis Epiſcoporum, qui vo Speculatores, Angeli, milites, duces, patres, cuſtodes, ſcribæ docti ad Regnum Cœlorum. III. cretis Conciliorum viginti. IV. Ex doctrina & Decretis Pontificum. V. Ex doctrina P plurimorum. VI. Ex rationibus variis.* Sed & Franciſcus Torrenſis Ambroſ tharini poſitionem ſcriptis opuſculis aſſertam, *quòd reſidendi Jus non Juris poſitivi Eccleſiaſtici, quódque ſolus Papa à Deo immediatè acceperit omn ſtatem, Epiſcopi verò à Papa habeant ſuam Jurisdictionis poteſtatem*, tanquam ſimam evertere conatus eſt peculiari tractatu *de Reſidentia Paſtorum.* M igitur controverſiam in Concilio vexatiſſimam & maximi momenti p hiſtoricè, quid nimirum circa eam diverſis occaſionibus in Concilio d factúmque ſit, Suavis Polanus, ingenuus & candidiſſimus ſcriptor trac Quem tamen mendaciorum convincere Scipio Henricus Jeſuita, ipſ pudens mendaciorum architectus, futilibus ſuis ſpeculationibus conat enim *Cenſur. Hiſt. Theolog.* pag. 141. ait, *vanum & ridiculum eſſe, imò & figu*

mentientis Hiſtorici,ſi declaretur,Epiſcoporum Reſidentiam ſive Inſtitutionem eſſe de Jure Divino, nullam amplius Romanum Pontificem authoritatem ſuper Epiſcopos habiturum. Verùm ſi id vanum, ridiculum, figmentum mentientis eſt,non Suavis Polanus fuerit vanus, ridiculus, mendax, ſed ipſi in Concilio Patres, qui id diſertis verbis aſſeruerunt ſequi, nominatim Segovienſis Epiſcopus, Lainezius Jeſuitarum Generalis, Granatenſis, aliique, quorum & ſententiam & verba Suavis Polanus ſine ulla falſi ſuſpicione recitat. Certum eſt,id intendiſſe Hiſpanos inprimis,quod ſuperiùs diximus. An verò ſi deſtinata proveniſſent, futurum fuiſſet, ut ſpe ſua mactarentur Præſules illi, non æquè certum eſt,& dubitârunt ipſi etiam Galli, qui circuitionem illam & artes Hiſpanorum pro frivolis habebant, dicentes, nunquam defuturas Romæ proviſiones, quibus, quod illi intenderunt, inutile reddatur: proinde præſtare,ut abſque omni artificio rectà & apertè manifeſti abuſus oppugnentur. Nec plus difficultatis metuendum eſſe in hoc obtinendo, ad quod præcipuè tenditur,quàm in eo conſequendo, quod prætexitur, quod tamen adipiſcentibus nihili inſtar futurum ſit. Si quod igitur argumenta ſequentia Scipionis pondus habent,non illa valent vel contra Suavem Polanum,qui rem geſtam ſincerè narravit; vel contra intentionem eorum, qui Reſidentiam & inſtitutionem Epiſcoporum à Divino jure arceſſebant,ut Pontificis avaritiam & ambitionem in ordinem redigerent; ſed contra eventum,quem ob Pontificis proviſiones Romæ faciendas dubium fore in Concilio Galli ſentiebant. *Reſidentia,*inquit Scipio, *nihil aliud efficit,niſi ut Epiſcopus à ſua Eccleſia non diſcedat, non tamen aufert à Romano Pontifice poteſtatem multa ſibi reſervandi, plurima Epiſcopis indicendi, privilegia Regularibus concedendi, peccantes Epiſcopos puniendi.* Imò ſi ex Divini præcepti neceſſitate Epiſcopi reſidere, hoc eſt, præſentes eſſe gregi debent, non licet Pontifici contra Divini præcepti tenorem aliquid ſibi reſervare, privilegia non reſidendi indulgere, Præſules ad Curiam ſuam vel aliò avocare, heterogeneis occupationibus diſtinere, militiæ, foro præficere, titulares Epiſcopos creare, Epiſcopatus vacuos relinquere, commendare, &c. Non licet enim cuiquam mortalium contra Divinum præceptum diſpenſare. Quoad jus puniendi Epiſcopos, illud Divino Jure non ad Pontificem,ſed ad ſupremum Magiſtratum ejus loci,in quo reſident, pertinet. Pergit Scipio & negat,Pontifici nullam in Epiſcopos poteſtatem ſuperfuturam fuiſſe,ſi declaratum eſſet, Epiſcopos omnes ἀμέσως à Chriſto inſtitutos eſſe,hoc videlicet argumento,*quia etiam Presbyteri inſtitutio ſit de Jure Divino,& tamen Presbyteri Epiſcopo obediant.*p.142. Sed Hieronymus,qui Epiſcopos & Presbyteros Jure Divino æquales eſſe olim docuit,unà nobiſcum negaret Scipioni huic, Presbyteros Epiſcopis obedientiam debere. Deinde aliud

aliud eſt Presbyteros Epiſcopis, aliud Epiſcopos Epiſcopis ſubjicere, quod faciunt Adverſarii. Sed Reſidentiam eſſe de Jure Divino declaratum eſſe Capite I. Reformationis, ubi dicitur, *Præcepto Divino mandatum eſſe omnibus oves ſuas agnoſcere &c. quod impleri non poſſit ab iis, qui gregi ſuo non aſſiſtunt, ſed mercenariorum more eum deſerunt*; Scipio pertendit. Sed primò quicquid de Reſidentia decreverint Patres, joculare & illuſorium fuit, quia diſpenſationes & exemptiones Pontificum non ſublatæ & reſtrictæ, ſed potiùs Concilii nutu ei integræ relictæ ſunt: additæ etiam exceptiones variæ, quæ reſidendi neceſſitatem facilè ſolvere poſſent. Cætera omnia dicis cauſa definita ſunt. Deinde declarat Synodus, *præcepto Divino mandatum eſſe omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre &c.* Hinc colligit, *debere Epiſcopos gregi ſuo invigilare & aſſiſtere, nec mercenariorum more eum deſerere.* Quaſi non fuerit per ſe clarum, neminem à munere ſuo, cujuſcunque tandem generis illud ſit, citra legitimam cauſam abeſſe poſſe. Neque verò hoc pertendebant illi, qui Reſidentiæ declarationem urgebant, ſed definiri petierunt, Reſidentiam ita Juris Divini eſſe, immutabilis videlicet, ut nullus diſpenſationibus & exemptionibus Pontificiis, quales antehac perniciosiſſimæ viguerant, locus relinquatur. Hunc verò ſenſum minimè Synodus definivit. Unde Granatenſis propoſito illo decreto inſtabat, *ut Reſidentia declararetur de Jure Divino verbis apertis. Verba enim ambigua proœmij indigna eſſe Concilio, ad auferendas non augendas difficultates congregato.* Idem urgebatur, non Præſulum duntaxat, ſed Cardinalium etiam mentio fieret in decreto. Sed in caſſum ipſe & aſſeclæ ejus laborarunt. Dixerat porro Suavis Polanus, de inſtitutione Epiſcoporum ſub Julio III. jam formatum ſed non publicatum fuiſſe decretum. Eundem narrantem inducit Scipio, *decretum illud abſconditum fuiſſe.* Quærit igitur 1. *Quomodo Hiſtorico manifeſtum apparuerit, quod Patribus abſconditum fuerit?* 2. *Quomodo ſub Julio III. componi potuerit tale decretum, niſi prius articulus ea de re Theologis propoſitus referretur?* Narrat Suavis lib. VII. pag. 564. Perezium Segovienſem Epiſcopum de Reſidentia diſputantem allegâſſe decretum tempore Julii III. formatum, & ut fidem allegationi faceret, diem & horam, quando id factum eſt, deſignâſſe. Tum Cardinalem Mantuanum acta illius temporis proferri juſſiſſe, adeóque Secretario dediſſe legendum id, quod tum definitum fuerat. Non ergo abſconditum, ſed tandem depromptum, prælectum, publicatum fuiſſe commemorat. Ceſſa igitur, Scipio, nugis tuis rei geſtæ veritati obſtrepere. Quod definitum erat, utique à Theologis ante diſcuſſum, vel ſimpliciter probatum fuit. Quod actis inſertum, ex actis depromptum, publicè prælectum fuit, quidnî eadem, quâ reliqua publicè geſta, ratione venire in hominum notitiam potuit? Ulteriùs inſiſtit Jeſuita, & Hiſtoricum negantem, quòd Synodus

dus declaraverit inſtitutionem Epiſcoporum *de Jure Divino*, arguit *mendacii ac ſtultitiæ*, imò & *inſaniæ*, eò quòd Synodus *Seſſ.XXIII.cap.*4. definiverit, *Epiſcopos poſitos eſſe à Spiritu S. regere eccleſiam Dei*; & *Can.*7. addiderit, *Hierarchiam ex Epiſcopis &c. conſtantem Divina ordinatione inſtitutam eſſe.* Atque hinc omnia, quæ in Concilio circa hoc argumentum accidiſſe Suave narrat, *fortaſſe ab illo artificiosè conficta eſſe, ut occaſione hac multa contra Romanum Pontificem ingerat,* concludit. Atqui certum eſt, Jeſuitam hunc, vel ſupina ignorantia, vel extrema malitia laborâſſe, qui rem liquidò geſtam tam putidis ratiunculis non tantùm in dubium vocare, ſed etiam inficias ire ſine ullis allatis contrariis documentis, ſuſtinuerit. Quæſitum fuerat in Concilio: *An Epiſcoporum tum ordo, tum Juriſdictio immediatè à Deo ſeu Chriſto inſtitutus fuerit?* Atque ita quidem, *ut à R. Pontifice neutra pendeat, ſed potiùs Juriſdictio tanquam proprietas Epiſcopalem Ordinem ſequatur?* Hóccine uſpiam definitum eſt? Aliud eſt dicere *Epiſcopos à Deo, Spiritu S. eſſe conſtitutos*; aliud, *ipſorum tum Ordinem tum Juriſdictionem immediatè à Deo, non à Pontifice emanare.* Prius aſſeruit Synodus, poſterius non item. Nec dubito, quin poſterius definientem Synodum ipſe Papa anathemate percuſſurus fuerit. Noverat enim, & in ipſa Synodo Legati ſubodorati fuerant, ſi id definiretur, conſecuturum, *claves non fuiſſe ſoli Petro datas*; *Concilium eſſe ſupra Papam*; *fieri Epiſcopos æquales Pontifici, cui nil niſi quædam prærogativa relinquatur, dignitatem Cardinalitiam Epiſcopis ſuperiorem tolli*; *actum iri de Curia, Præventionibus, reſervationibus*; *Beneficiorum quoque collationem trahi ad Epiſcopos &c.* Et talia quidem poriſmata Granatenſis Archiepiſcopus, aliíque ex illo principio jam deduxerant. Unde etiam poſt Concilium plerique Pontificii Theologi ſuſtinent, utramque & Ordinis & Juriſdictionis poteſtatem à ſummo Pontifice *authoritativè*, & non tantùm *miniſterialiter* obtineri. Sed miſſo nunc Scipione, reliqua pertexamus. *Quartò* igitur variæ Pontificis & Legatorum artes & machinæ ex ipſa hiſtoriæ lectione manifeſtè ſe produnt. Huc pertinent inprimis tot mandata Tridentum miſſa, à quibus ne latum quidem unguem deflectere Legatos ſuos voluit; præſcripta ab eodem decretorum circa Reſidentiam, Epiſcoporum inſtitutionem & poteſtatem Papæ formula; variæ prenſationes; munera & Regi Galliæ placando miſſa, & Roma per Ventimiglienſem Præſulibus nonnullis allata; Pacenſis Hiſpanus & Hugonius Gallus ad prodenda utrorumque arcana pretio conducti & corrupti; Lotharingus variis promiſſis & officiis delinitus, ac in partes tandem pertractus; Præſulum novorum ad vincenda Gallorum, aliorúmq; ſuffragia miſſitatio; Archiepiſcopi Hydruntini *pro honore & bono* Sedis Apoſtolicæ convivium ſchiſmaticum; Lainezii Pontificiæ poteſtatis accerrimi vindicis prærogativæ variæ; tentata ſæpiùs Concilii vel diſſolutio vel Bononiam translatio; aliáque ejuſmodi pœne in-

numera, quæ repetere nihil attinet, quæque à Spiritu S. nequaquam profecta, & Concilii libertati oppoſita eſſe, pii omnes intelligunt. *Quintò* Lainezii Jeſuitarum Generalis, magni Papatus Hyperaſpiſtæ, diſſertationem, qua is omnem in Eccleſia Juriſdictionis poteſtatem uni ſolique Pontifici Romano tributam eſſe impudenter aſſeruit, (à quo haud abludunt ejuſdem verba poſtea effutita, *idem eſſe Papæ & Chriſti tribunal!*) meritò Pariſienſis Epiſcopus tanquam novitiam, ante Cajetanum inauditam, & multis nominibus ſcandaloſam graviter perſtrinxit. Eſt illud etiam atque etiam animadvertendum, quòd Pontificii omnibus viribus ſuis adnixi ægrè prohibere potuerint, ne contrarium definiretur: ut verò Lainezii ſententia, adeóque Oecumenicus Papatus & Juriſdictionis abſolutæ illa plenitudo definiretur, adeóque veritati illi, quæ Pontificem Concilio ſubiicit, ejuſque poteſtatem limitat, præjudicaretur, ne quidem attentare animum induxerint. Unde conjicitur, Pontificiam illam abſolutam poteſtatem & Juriſdictionem hactenus Conciliari decreto minimè ſtabilitam, imò ne quidem id tentatum eſſe, hoc ſolo metu, ne contrarium definiretur. Sæpiùs etiam in Concilio Lotharingus Gallorum ſuorum, qui cum ipſo propoſitionem illam, quòd Papa ſubſit Concilio, æquè certam habuerunt, ac Symbolum Apoſtolicum, impetum retardaturus, eos conſolatus eſt, quòd veritati illi hactenus in Concilio præjudicium creatum non fuerit. *Sextò* non deſunt plura violentiæ à Pontifice adhibitæ argumenta. Subinde enim Papa juſſit Legatos, ut Præſules liberè loquentes minis terrerent. Minaci oratione pronuntiavit, ſe Romæ ſumptibus ſuis exercitum hoſtium alere. Segovienſis Epiſcopi cauſa Romæ rejecta, quòd hæreticus eſſet, nempe ob aſſertam Reſidentiam. Veglienſis Epiſcopus de eadem Reſidentia liberè locutus à Simoneta graviter increpatur, adeò ut morbo ſimulato ex Concilio diſceſſerit. Idem Simoneta, aliique Guadicenſem Epiſcopum, quòd confidentiùs loqueretur de Canonis ea parte, qua ſtatuitur, *Epiſcopos, qui à Papa vocati ſunt, legitimos eſſe*, reprehendunt tanquam *ſchiſmaticum, foras ejiciendum*. Quod poſtremum narrantem Hiſtoricum Scipio Henricus ita arguit *evidentiſſimæ falſitatis*, ut tamen non diſſimilia ipsémet mox ex Anthonio Milledomo depromat, manifeſto væcordiæ ipſius indicio. *Septimò* Capita Reformationis XXXIV. à Gallis exhibita, & à Suave, Thuano, aliiſque recitata planè ſunt ἀξιομνημόνευτα, quòd & plures Papatus morbos detegant, & Galliæ totius deſideria abundè comprobent. Inter alia petitum erat, *Sacerdotes, qui caſti eſſe debeant, non alii ordinentur, quàm qui ſeniores ſint, à populo bonum teſtimonium habeant: ut Sacerdotum libidines acerrimis Canonum pœnis coerceantur; ne eodem die Sacri ordines omnibus conferantur: ne ullus ordinetur Presbyter, cui non continuò detur una cum ordine beneficium aut miniſterium: ut Diaconis & aliis Sacris ordinibus reſtituan-*

tur

tur ſua munia, ne nuda & in Ceremoniis tantùm poſita nomina dicantur: Presbyteri & Sacris initiati in ſua functione maneant, nec in alio officio verſentur: ut Monaſteriis antiquæ Scholæ reſtituantur: unum beneficium uni tantùm conferatur, ſublatâ eorum, quæ ſimul teneri & non ſimul teneri poſſunt, ac perſonarum differentiâ: à Sacerdotali ordine ſordes & omnis avaritiæ labes expellantur, nec pro rebus Divinis quicquam exigatur: in Sacrificiis parœcialibus Evangelium apertè & dilucidè ex ſuggeſtu exponatur, preces à plebano praeunte lingua vernaculâ fiant, cantica pia aut Pſalmi Davidici populari lingua cantentur: antiquum Leonis & Gelaſii decretum de communione ſub utraque ſpecie in uſum revocetur: Lingua vernacula Sacramenti explicatio ſemper præcedat: mandata de providendo, expectativa, regreſſus, fiduciariæ reſignationes, commendæ revocentur: retineantur antiqui, aut novi conſtituantur conſanguinitatis, affinitatis, cognationis ſpiritualis gradus, intra quos non liceat cujusvis diſpenſationis obtentu matrimonium contrahere, exceptis Regibus aut Principibus propter bonum publicum: doceatur populus, quid de cultu imaginum ſit ſentiendum, ſuperſtitiones & abuſus in iis colendis tollantur, atque idem provideatur in indulgentiis, peregrinationibus, reliquiis Sanctorum & Sodalitatibus, quas fraternitates vocant: publica pœnitentia in eccleſia inſtituatur: beneficia non ambientibus, ſed fugientibus & de eccleſia bene meritis conferantur. Harum petitionum autographum Gallicè ſcriptum, & manu Regis, Catharinæ, Alexandri, Anthonii, Navarræ Regis, Caroli Borbonii, Rupi Surianii, Franciſci Lotharingi Guiſii, Annæ Momorantii, Santandreani & Franciſci Momorantii Equitum tribunorum ſubſcriptum vidiſſe ſe, & penes ſe diu habuiſſe Thuanus commemorat. Viſis iis Capitibus Papa queſtus eſt, *eorum finem eſſe Datariam, Rotam, ſignaturas, imò totam authoritatem Apoſtolicam convellere.* Sed ad extremum ſolitis artibus id effecit, ut æquiſſimarum petitionum nulla omnino ratio Tridenti haberetur, ipſo etiam Rege thure placato. *Octavò* obſervatu digniſſimæ ſunt Cæſaris ad Pontificem literæ, quibus ſuam de Concilio opinionem aperto velo expoſuit. Ait enim, *Concilii eum futurum exitum, ut ſcandali & ludibrii publici materies futura ſit. Patres indignis modis digladiari. Concilio libertatem minimè conſtare. Reformationem neceſſariam eſſe, quæ non Romæ, ſed in Concilio inſtituatur, cùm abuſus omnes Romæ originem & fomentum habeant.* Has Cæſaris literas, uti in Hiſtoria narravimus, indignis modis, inſolentérque Pontifex excepit, veri rectíque impatiens. Sed de eo quicquid ſit, Cæſarem haud ignarum malarum artium, perperam de Concilio ſenſiſſe, cùm hæ ipſæ literæ, cum plura etiam alia, quæ in hac ipſa hiſtoria tradidimus, dubitare non ſinunt. *Nonò* Granatenſis Archiepiſcopi de Lerineſi, Pacenſi, aliiſque ejuſmodi in Concilio Præſulibus querimonia, quòd ſint *de numero perditorum, qui tanquam muli clitellarii ſe ſarcinis Papæ onerari patiantur, & numerum tantùm implere apti nati ſint,* ſatis ſupérque prodit, quales fuerint non pauci Patres, quibus Concilium ſuperbivit. *Decimò* Decreta fidei inferiùs penſitabimus; paucis

nunc ea, quæ in Reformationis Capitibus conſideratione digna videbuntur, diſcuſſuri. In univerſum frivolam & deſultoriam operam Reformationi procurandæ in Concilio navatam eſſe, & fatentes & conquerentes in Hiſtoria Seſſionis hujus vidimus Imperatorem, Galliarum Regem, Lotharingum, Hiſpanos, Mantuanum Legatum in confinium mortis adductum, alios. Quin & antehac ſub Julio III. Veronenſis Nuntius in Generali Congregatione ingenuè confeſſus eſt, ubique abuſum aliquem eſſe, at in Sacramento Ordinis *abuſuum Oceanum.* Hunc verò Oceanum levi ſitula exhaurire nunc ſtudent. Et Decretum quidem Reſidentiæ ſatis ſupérque ſuperiùs ventilatum eſt. Ipſe eventus docuit, quicquid ad inhibendam *non reſidentiam* decretum eſt, dicis cauſa factum eſſe, quandoquidem diſpenſationes & exemptiones Pontificum ſublatæ non ſunt: in quorum gratiam determinationes Caſuiſtarum ac Canoniſtarum, ſi non complurium, at certè plerorumque, additis diſtinctionum, limitationum & exceptionum caudis ſe ipſas conficiunt. Valet ergo & hîc Pontificiis Oraculum illud Leſſii: *Quod intellige ſine juſta diſpenſatione Papæ. Hujus enim poteſtati decretum Concilii non poteſt præjudicare.* Capite VI. ſtatuitur, *ne primâ tonſurâ initiatus, aut in minoribus ordinibus conſtitutus ante 14. annum beneficium obtinere poſſit.* Facit huc Caput XII. ubi etiam ætas ad majores ordines requiſita definitur, conſtituitúrque, *ne Subdiaconus ante annum 22. Diaconus ante 23, Presbyter ante 25. quiſquam ordinetur.* De tonſura & minoribus ordinibus inferiùs viderimus. Quoad ætatem eligendorum ad miniſterium eccleſiæ, non poteſt generalis regula conſtitui, ſed ἱκανότης reſpicienda, quæ in quibuſdam maturiùs, in aliis tardiùs ſe prodit. Neque etiam Apoſtolus in forma, juxta quam eligendi ſunt miniſtri, ullam facit certæ ætatis mentionem, cùm tamen de vidua ad certas quaſdam eccleſiæ operas adhibenda, & eccleſiæ ſumptibus alenda dicat: *Vidua eligatur non minor ſexaginta annis,* 1. Tim. V. 9. Interim haud immeritò jam olim Eraſmus queſtus eſt, quòd in Papatu ſæpius eligantur ad beneficia eccleſiaſtica etiam curata, ſeu cum animarum cura conjuncta, qui ætate adhuc immatura ſunt. Atque prava ea conſuetudo etiam hoc Capite VI. confirmatur. Abſurdum inſuper eſt, beneficium eccleſiaſticum deputare perſonis eccleſiæ non adminiſtrantibus. Quod de *fori privilegio* additur, Jurisdictionem ſupponit eccleſiaſticam, quam haud agnoſcimus. Capite VIII ſancitur, *ut ordinationes in cathedrali eccleſia, præſentibus Canonicis celebrentur. Si in alio diœceſeos loco, dignior ſemper eccleſia adeatur. Unusquiſque etiam à proprio Epiſcopo ut ordinetur.* De ordinationis Miniſtro inferiùs etiam dicendum eſt. Ut verò ordinatio fiat vel in cathedrali, vel præcipua aliqua eccleſia, humanæ & ſuperſtitionem, quæ loco ſanctitatem tribuit, redolentis inſtitutionis eſt. Capite IX. jubentur Epiſcopi familiarem aliquem non ſubditum ordi-

dinantes, ſtatim ei beneficium conferre. Quaſi videlicet ordinationis finis obtineri poſſit, dummodo beneficium ordinato aſſignetur. At ordinationis finis non alius eſt, quàm miniſterium eccleſiæ, cujus demum merito beneficium ſeu honeſta ſuſtentatio ſequitur. Beneficiorum igitur collatio ſine miniſterii collatione ad nundinationem Papæ referenda eſt. Capite VI. decernitur, *ut minores ordines iis, qui ſaltem Latinam Linguam intelligunt, per temporum interſtitia, niſi aliud magis Epiſcopo expedire videatur, conferantur, atque ita illi de gradu in gradum aſcendant.* Ubi illud primò cenſuram meretur, quòd Latinæ linguæ ſcientia minoribus Ordinibus neceſſaria ſtatuitur. Scilicet oſtiarius campanas pulſare, oſtium aperire vel claudere; Acolythus lampades & candelas accendere, niſi Latinæ Linguæ ſubſidio haud poſſunt. Præterea hoc decretum manifeſta declaratio fuit, Concilium illud generale non fuiſſe, cùm decretum hoc ab Orientalibus nec condi, nec obſervari potuerit. Reſpondet Scipio pag. 224. *Concilium in hoc decreto reſpexiſſe tempus, locum & cauſam.* At nec temporis, nec loci, nec cauſæ vel minima in decreto eo mentio facta eſt. Deinde quòd Epiſcopo poteſtas ſit per ſaltum, non adhibitis gradibus conferendi omnes ordines, quod ſæpius etiam fit, perridiculum eſt. Ita enim confertur ordo exorciſtæ, oſtiarii, acolythi &c. iis, qui ea munia nunquam vel exercent, vel exercere tenentur. Et cui bono ii, qui verbum Dei prædicare & Sacramenta adminiſtrare debent, priùs ſe exercere debent in campanis pulſandis, oſtio claudendo, cereis accendendis &c? Piget ineptias has memorare. Præterea multi ſunt in eccleſia Sacrificuli, qui ſolo aut pœne ſolo Sacerdotii ſeu Presbyteratus ordine ſunt inſtructi. Nulli, aut pœne nulli, qui ſingula ſingulorum ordinum munia diverſis locis & temporibus, legitimo ſpatio interjecto exercuerint. In ipſo Concilio non defuerunt, qui monerent, ut decretum illud de exercendis Ordinibus omitteretur, eò quòd hac ratione eccleſia damnetur, quæ tot jam annos ejus rei uſum intermiſerit, neque in proclivi ſit, ſi illud revocatum vellent, modum, quo id fiat, excogitare. Tum ad ordines minores non pueros, ſed viros ordinandos eſſe, veluti ad obſervandas eccleſias, campanas pulſandas, energumenos exorcizandos. Id ſi fiat, jam contraveniri alteri decreto, quòd Ordines minores gradus neceſſarii eſſent ad majores. Capite XIV. cavetur, *ut Presbyteri creentur ii demum, qui ad populum docendum, ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem & adminiſtranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, &c.* Sed id minùs bene cohæret cum ea doctrina & conſuetudine Papatus, quâ curam animarum Sacerdoti eſſentialem eſſe negatur. Et quot ordinantur Presbyteri, qui curam animarum ſuſcipere nunquam in animo habent? Capite XV. conſtituitur, *ne quis Presbyter niſi ab Epiſcopo approbatus confeſſiones audiat.* Id quoque non aliò ſpectat, quàm

ut Epiſcopi authoritas augeatur,& ex ejuſmodi licentiarum conceſſio
crum & emolumentum aliquod cernat. Ultimo denique Capite for
gendi ſeminarium Clericorum,præſertim tenuiorum ad munera ec
ca inſtituendorum præſcribitur; ſancitúrque,ut quiſque Epiſcopus
redituum ſuæ Diæceſis beneficiorum partem præcidat,ad Collegii
ta Eccleſiam Cathedralem inſtructionem & dotationem. Hoc ſi fie
Collegiis ejuſmodi juventus vera ac ſolida pietate,non ſuperſtitione
ribus imbueretur, utique inſtitutum laude digniſſimum foret. Sed
quòd quiſquam ſperet fore,ut ejuſmodi Decreta executioni mander
riſque Epiſcopis plus impenſarum in venaticos canes & phalerato
quàm ejuſmodi ſeminaria facientibus.

QUÆSTIONES THEOLOGICA

Ad Decreta Fidei Seſſ. XXIII.

DE

SACRMENTO ORDINI

QUÆSTIO. I.

An ſacra ordinatio ſit verum & propriè a Sacramentum, à Chriſto Domino noſtr tutum?

ASSerit Caput III. & Canon III. Intelligit autem Synod
crum Ordinem ordinatione collatum gradum aliquem
tem in Eccleſia, qui diſponat ad actum Sacramentalem
gitimè exercendum. Jam olim Proteſtantes haud grava
ſerunt, ſi ordo ſumatur pro ordinatione ad miniſterium verbi & S
torum, dici poſſe Sacramentum, non ſtrictè quidem & propriiſſimè
do Sacramentum eſt illud, quod conjunctam habet promiſſionem
remiſſionem peccatorum exhibendam & obſignandam, ſed latè &
ſiaſtico ſignificatu. Etenim habet Eccleſia mandatum de vocandis
tuendis verbi Dei & Sacramentorum miniſtris. Addita eſt promiſ

rum Spiritus S. Tum accedit accommodatus ad illam actionem ritus χειροθεσίας, quæ ab Apoſtolis olim adhibita ad teſtificandum, quòd perſona ritè electa ſit ſecundùm regulam à Spiritu S. præſcriptam, ad vocatum de ſua vocatione confirmandum, ad ſignificandum, quòd Deus vocationem Eccleſiæ ratam habeat, denique ut ſuper perſonam ordinati hoc more uſitato nomen Domini invocaretur. Sed Tridentini non loquuntur de ordinatione ad Miniſterium verbi & Sacramentorum, ſed potiùs de ritu ordinandi Sacerdotes & Miniſtros ad Sacerdotium tendentes, eámque ordinationem faciunt Sacramentum propriiſſimè dictum, tale nimirum, quale etiam eſt Baptiſmus & Euchariſtia, quod proinde etiam effectum ſuum ex opere operato ſortiatur. Proinde iis opponimus ſequentia argumenta.

ARG. I. Omne Sacramentum verè & propriè dictum à Chriſto inſtitutum ſit oportet, uti ſæpiùs ſupra probavimus. At Chriſtus ſacram ordinationem tanquam Sacramentalem ritum nuſpiam inſtituit.

RESP. REDING: *Ex S. literis juxta Apoſtolicam traditionem, & unanimem Patrum conſenſum ritè intellectis, ordinem à Chriſto inſtitutum eſſe veri nominis Sacramentum, à Chriſto inſtitutum, demonſtramus.* Tomo IV. Tract. X. ſſ. 2. pag. 169. 171. Reſp. Demonſtrationes tuas ficulneas & penitus falſas eſſe, Anatome noſtra infra oſtendit. Proin opus non erat, ut chartas tuas impleres repetitione argumentorum, quæ ipſi infra & objicimus & diſſolvimus. Sed ſic tibi bonas horas malè perdere, & chartarum molem augere, prolubium eſt..

ARG. II. Sacramentalis ritus habet elementum externum à Chriſto inſtitutum. Ordinatio autem tale elementum non habet. Nam quòd χειροθεσίαν nominant, fruſtra faciunt. Præterquam enim quòd elementare ſignum non eſt, ſed actio, etiam Chriſtus ea uſus in ordinatione non legitur, utpote qui Apoſtolos ordinavit ſolo verbo, ac ſimplici mandato & deputatione, adhibita etiam inſufflatione, quam tamen Sacramentalem fuiſſe, ne ipſi quidem Adverſarii agnoſcunt. Apoſtoli verò uſurpârunt tanquam ceremoniam liberam, non ut Sacramentale ſignum. Tum manuum impoſitio eſt ritus communis; Sacramenta verò ritum proprium & determinatum ſibi poſtulant. Quin & χειροθεσία in minoribus ordinibus locum non habet. Denique cùm materia Sacramenti per analogiam reſpondeat formæ, hìc ſecus planè fit. Et quid multis? Eccleſia Romana probat Canoniſtarum doctrinam, quòd Papa ſolo verbo poſſit facere & Sacerdotem & Epiſcopum, ſi dicat duntaxat: *Eſto Sacerdos*, vel: *Eſto Epiſcopus.* Atque ita ordinâſſe Nicolaum I. Mediolani, narrat Petrus Damianus in *Relat. Legat. Mediol.* At veri nominis Sacramenta externum elementum & ritum neceſſariò requirunt.

RESP.

RESP. REDING: *Ad Sacramenti inſtitutionem non requiritur elementum ſ*
pium, ſed ſufficit res quæpiam ſenſibilis gratiæ divinæ ſignificandæ & conferen
tis inſtituta, qualis eſt actio ſenſibilis, Chriſti verbo ad Spiritus S. dationem ele
inſufflatio, qua Chriſtus uſus eſt, quæ verbis his : Accipite Spiritum S. &c. *fac*
potuit ex iſtius verbi Divini virtute & veracitate infallibili non eſſe efficax a
S. adeòque etiam gratiam ſanctificantem infundendam. Neque illa inſufflatio
Chriſti perſonalis, ſed, juxta Auguſtinum lib. Quæſt. V. & N. T. q. 93. diſcipuli
norma diſciplinæ à Chriſto traditæ, quæque adeò per ipſos ad perpetuum Eccl
dimanare debuit. Hæc porro inſufflatio ab Apoſtolis cum manuum impoſitione
ta eſt. In ea Chriſti inſufflatione non tam id, quod materiale erat, nempe flatus
male, nempe Eccleſiaſticæ poteſtatis traditio attendi debet. Eandem enim Apoſ
imponentes, quam Chriſtus inſufflans, poteſtatem, & eadem mediante, gratiam ſ
tem contulerunt. 2. Falſum proin eſt, quòd Apoſtoli manuum impoſitionem,
niam liberam, adhibuerint ; cùm adhibuerint ut ſignum Sacramentale, ex vi
ſtitutionis, cum verborum forma per Chriſtum determinata, ejuſmodi analogia
ut verbi Divini efficacia fœcundatum potens ſit poteſtatem Eccleſiaſticam, Spir
gratiam ſanctificantem conferendi. 3. Quæ de Epiſcopatus vel Presbyteratus
Nicolaum his duntaxat verbis : Eſto Sacerdos, Epiſcopus ; *collato habes, ficta*
bil enim Damianus eorum habet. Ibid. pag. 172. 173. Reſp. 1. Cujuſmodi mat
cramentum propriè dictum requiratur, analogia Sacramentorum, quæ *ἀνξα*
Baptiſmi & Cœnæ, oſtendit. In illis Chriſtus non quamcunque actionem
ſed elementum externum, permanens, durabile, puta aquam, panem, vinum;
ſenſibilium ſubjecta, inſtituit. Unde Canon receptus S. Auguſtini: *Accedit*
elementum, & fit Sacramentum. Quis unquam actionem ſenſibilem, quis tr
elementum vocavit? Non ergo tibi nudè aſſeveranti, non probanti, quòd act
lis quævis Sacramenti elementum & materia eſſe poſſit, credimus. Atqui n
actionem ſenſibilem, puta perpetuam, ordinariam, & cum ſtatu Eccleſiæ perp
nexam, à Chriſto inſtitutam demonſtrare potes. Nam *inſufflationem* à Ch
XX. 22. adhibitam (quam actionem ejuſmodi Sacramentalem à Chriſto inſti
merè aſſeris, & ſolus, niſi fallor, vel cum paucis aliis) extraordinariam & f
actionem fuiſſe, ipſi Apoſtoli, cùm eam omiſerunt, ſatis teſtati ſunt. Et ſan
dare Spiritum S. non hominis ullius, ſed ſolius Dei miraculoſa actio eſt. J
dinaria & perpetua apud homines manere non potuit. Et ſi ordinariam
Chriſtus eſſe voluiſſet, Apoſtoli, Chriſti inſtitutioni inhærentes religioſiſſimè
tati retinuiſſent, commendaſſent, tradidiſſent, juxta illud S. Pauli : *Ego à Dom*
quod vobis tradidi, 1. Cor. XI. 23. Neque S. Baptiſmi, neque S. Cœnæ ſymbol
ſto inſtituta commutare cum aliis fas piúmque Apoſtoli duxerunt. Cur du
inſufflationis ceremoniam Sacramentalem Chriſtus inſtituiſſet? Neque S. A
quicquam tale docuit. Author verò Quæſt. V. & N. T. qui Auguſtinus falsò
quæſt. 93. ait quidem, inſufflatione Chriſtum diſcipulis Eccleſiaſticam poteſta
tuliſſe, dicendo, *Accipite Spiritum S. Quia enim*, inquit idem, *omnia in tradi*
minica per Spiritum S. aguntur, iccirco cùm regula eis & forma traditur hujus d
accipite Spiritum S. Quæ ergo *regula & forma* hujus diſciplinæ, juxta authore
eſt? Non *inſufflationis* ceremonia, uti ei audacter affingis (alias enim perpetu

cleſiæ conſtare deberet, cùm ea *regula & forma diſciplinæ* carere non poſſit) ſed Spiritus S. quo ſolo duce munere ſuo Miniſtri in Eccleſia funguntur, & diſciplinam cuſtodiunt. Nullam ergo ſenſibilem ordinationis actionem Chriſtus inſtituit. Neque etiam Apoſtoli, qui ſe Sacramentorum authores non geſſerunt,(gnari utique non alium Sacramentorum & obſignationis , alium gratiæ obſignatæ authorem eſſe poſſe) vel novam actionem inſtituerunt, vel cum Chriſti actione aliam pro arbitrio permutarunt. Nam manuum impoſitionem non ut Sacramentale ſignum, ſed ut liberam ceremoniam eoſdem uſurpaſſe, pluribus argumentis probavi, quæ tu vix extremo digito attigiſti: & infra ampliùs probo. Tu ad incitas redactus regeris, *in Chriſti inſtitutione non tam id, quod materiale erat, nempe flatum, quàm formale, nempe Eccleſiaſticæ poteſtatis traditionem, quæ & flatu & manuum impoſitione fieri poſſit, ſpectari debere.* Atqui Sacramenti propriè dicti eſſentiale requiſitum, externa ſignificans materia eſt, analogiam cum materia interna & ſignata habens. Cur ergo illa ſpectari non debet, vel, ad rationem ſaltem Sacramenti, neceſſariò & præcipuè non debet? Sed tibi deſperatio materiæ ejuſmodi certæ, determinatæ, propriæ, à Chriſto ipſo inſtitutæ oſtendendæ aſſertionem hanc extorſit. Repeto ergo, ad Sacramenti propriè dicti rationem æquè *materiale* ac *formale* exigi, & ſine *materia* determinata & propria ne quidem *formam*, adeóque Sacramentum nullum obtinere poſſe, quia materia omnis ad formam relationem habet, & hæc in illam induci debet. 2. Mera ergo verba, & inanes logi ſunt, quibus aſſeris, non probas utique, Apoſtolos manuum impoſitione, ut ſacramentali ſigno, uſos eſſe. Nihil hic tibi reſpondere poſſum, quia nihil probare conaris. Aſſeris, adhibuiſſe; ut ſacramentale proprium, perpetuum, ordinarium, à Chriſto inſtitutum ſignum adhibuiſſe, non probas. 3, Non finxi, Redingi, quæ de Nicolao I. retuli: ſed tu & Canoniſtarum veſtrorum, & Nicolai illius hiſtoriam ignoras. Etenim Gygas veſter, una cum doctoribus ab eodem citatis *q.8. de præſ. n.3.* & Rebuff *de Beneſic. unit.* apertè ſuſtinent, poſſe Papam ſolo verbo facere Sacerdotem & Epiſcopum, ſi cui ſolum hoc dicat: *Eſto Sacerdos, Epiſcopus.* Neque dubitant illi, quin ſic Sacerdos vel Epiſcopus pleniſſimè factus ſit. Et doctrinæ ei conforme eſt, quod de Nicolao I. Petrus Damiani in Relatione Mediolanenſis legationis ſuæ habet, apud Baronium *Tom. XI. A.1059. n.39.* Ibi enim, in reformatione Eccleſiæ Mediolanenſis Simoniaca & Nicolaitarum, quam vocant, hæreſi corruptæ, poſt injunctas varias Eccleſiaſticis errantibus, & ipſi etiam Archiepiſcopo, pœnitentias, authoritate Nicolai I. *decretum eſt*, (ſic Damiani verba habent) *ut non mox paſſim omnibus redderetur officium, ſed iis duntaxat, qui & literis eruditi, & caſti, & morum gravitate viderentur honeſti: cæteris autem ſufficeret, quòd S. Eccleſiæ per Divinam gratiam eſſent rurſum inſerti, à qua eatenus fuerant diræ ſententiæ falce præciſi. Illi etiam ipſi, quibus miniſtrandi licentia redditur, non ex malè mercata veterum ordinatione, ad miſſum reparantur officium, ſed ex illa potiùs, Beati Apoſtolorum Principis efficaciſſima authoritate, qua in B. Apollinarem repentè uſus eſt, dicens: Surge, accipe Spiritum S. ſimúlque Pontificatum.* Hic Damianus ante omnia ordinationes Simoniacè factas non modò quoad executionem, ſed etiam quoad ordinem ipſum nullas eſſe declaravit. Deinde abſque nova ordinatione illos Clericos malè promotos ſolo verbo, authoritate Papali, ordinavit: aſſerens, idem à Petro Apoſtolo cum Apollinari factum fuiſſe, ut ſolo verbo præceptivo illum Epiſcopum ordinaverit. Interim hæc planè *ἀνύστατα* ſunt, ordinem eſſe verum & proprium Sacramentum, quod ſine

externa, certa & conſtanti ceremonia eſſe non poteſt; & ſolo verbo Papæ poſſe hominem ſacris initiari.

ARG. III. Sacramentum propriè dictum habet promiſſionem gratiæ juſtificantis. Ordinatio talem promiſſionem non habet, ſed gratiæ chariſmatum ſeu donorum.

RESP. REDING: *Ea gratia, quæ juncta eſt charitati ita diffuſa in cordibus, ut per eam detur Spiritus S. non poteſt non eſſe juſtificans. Talis eſt, quæ in ordinatione datur.* Ibid. pag. 173. Reſp. Gratiam in ordinatione collatam quandoque charitati in cordibus credentium diffuſæ, ipsique etiam juſtificationi jungi, non diffitemur. At ſemper jungi, & vi ordinationis jungi hoc verò tibi probandum fuerat. Nulla ejus rei Scriptura teſtis eſt: & experientia Sacrificulorum veſtrorum, aliorúmque etiam Miniſtrorum verbi legitimè ordinatorum reclamat. Neque ſanè Ordo hoc fine confertur, quia aliâs ad omnes fideles, quibus hæc gratia confertur, pertineret. Audi eam in rem, ſi lubet, ipſum Bellarminum *de Sacr. lib.* 1. 26. ſic diſſerentem: *Per Spiritum S. intelligimus illo loco* (Joh. XX. 22.) *poteſtatem remittendi peccata, uti intelligunt Cyrillus & Chryſoſtomus in illum locum. Poteſt autem hæc poteſtas eſſe ſine gratia gratum faciente. Quòd autem Spiritus S. nomine intelligi poſſint quælibet ejus dona, licet hominem non faciant ſanctum, patet ex 1. Cor. 12. Unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem, alii datur per Spiritum ſermo ſapientiæ, &c. Et 1. Cor. 14. Spiritus Prophetarum Prophetis ſubjecti ſunt. Ubi Spiritum vocat donum prophetandi à Spiritu S. datum.* Item: *Authoritas conferendi Sacramenta non eſt gratia gratum faciens, ſed gratis data, nec ita pugnat cum improbitate vitæ, ut ſimul cum ea eſſe nequeat, quod Cajaphæ exemplo liquet, & aliorum virtutes edentium in nomine Chriſti.* An clarius aliquid dici poterat?

ARG. IV. Sacramentum N. T. propriè dictum eſt novo Teſtamento proprium & peculiare. Atqui ordinatio æquè in V. T. locum habuit.

RESP. REDING: *In V. T. erat quidem ordinatio. Sed Moſaici ritus Sacerdotium illud erat ſymbolum Sacerdotii per Chriſtum in nova lege, cum Spiritus S. & gratiæ collatione, inſtituendi.* Ibid. pag. 173. Reſp. Imò ordinatio Sacerdotum V. T. ſolennior, & externis ſignis fœcundior erat, quàm eſt Sacerdotum N. T. In Aharonis enim & filiorum ejus ordinatione mentio fit olei unctionis, impoſitionis mitræ ſive tiaræ Sacerdotalis, induitionis veſtium ſacrarum &c. Jubentur etiam Aharon & filii ejus manus ponere ſuper caput juvenci ad ſacrificium mactandi. Et, quod præprimis notamus, Num. VIII. 10. jubentur filii Iſraël סמך ידיהם על הלוים *imponere manus ſuas ſupra Levitas.* Si talia in ordinandis N. T. Miniſtris Chriſtus præſcripſiſſet, quantopere inſoleſcerent ſacrificuli, & ordinationem ſuam ultra omnia Sacramenta extollerent? Sed illam hujus figuram fuiſſe, ais. Imò non Sacerdotalis miniſterialis, ſed principalis Chriſti, typus fuit. Neque gratia muneris & Spiritus S. ſine cujus ope rectè munere ſuo fungi non poterant: illud magis, quàm hoc, deſtituebatur. Hinc adeò peculiaris etiam Sacerdotis Moſaici ex inſtituto Dei ſanctitas fulſit, adeò ut ſeparati à vulgo ſoli altari appropinquare potuerint.

ARG. V. Verum Sacramentum non iterabile, ſed imprimens characterem,

quale

quale Ordinem faciunt Adverſarij, in quocunque quantumvis fictè & indignè accedat, ſuum & proximum effectum ſortiri, Scholaſtici ipſi pertendunt. Et adeò fixè ac immobiliter recipi docent ipſum Sacramentum, adeóque etiam poteſtatem ea validè peragendi, quæ Sacramenti illius propria ſunt, ut omitti nulla ratione, vel effectus ejus impediri poſſit, quamvis illicitè & ſacrilegè eo utatur, dummodo ſubſtantialia ſerventur. At ordinationem non ſemper ſuum habere effectum, Simoniacos nihil accipere, & hæreticos nihil conferre, ordinem denique eſſe iterabilem & amiſſibilem, M. Antonius de Dominis *de Rep. Eccl. l I.4.* ex Patribus fusè probat.

RESP. REDING: *Duplex eſt, juxta Scholaſticos, Sacramenti obex, ſeu fictio, altera Sacramenti valori repugnans; altera Sacramento validè percepto ſic oppoſita, ut impediat ejus effectum primarium in gratia conſiſtentem, non tamen ſecundarium, puta characterem. De quo charactere, ſeu propria ordinis poteſtate falſum eſt, Sacramentum ordinationis validè licet collatum, non ſortiri ullum in Simoniacis effectum, nihilque, ubi ab hæreticis adminiſtratur, conferre, vel iterabile etiam eſſe, uti vel ex ſolo S. Auguſtino lib II. contra Epiſt. Parmen. diſcere eſt.* Ibid. pag. 173. 174. Reſp. Characteris commentum ſatis ſupra confutavimus. De cœtero Scholæ veſtræ omnis ferè S. Patrum chorus, quin & Pontifices veſtri non pauci refragantur. Cyprianus *lib.* 1 *Epiſt.* 4. inter alia ſic ſcribit: *Nec ſibi plebs blandiatur, quaſi immunis à contagione delicti eſſe poſſit, cum Sacerdote peccatore communicans; & ad injuſtum atque illicitum Præpoſiti ſui Epiſcopalem aſſenſum ſuum commodans; cùm per Oſeam Prophetam comminetur & dicat cenſura Divina:* (Hoſ. 9.) Sacrificia eorum tanquam panis luctus, & omnes, qui manducant eos, contaminantur. *Docens ſcilicet & oſtendens, omnes omnino ad peccatum conſtringi: qui fuerint profani & injuſti Sacerdotis ſacrificio contaminati. Quod idem in Numeris manifeſtari comperimus, quando Chore, Datan & Abiram, contra Aaron Sacerdotem ſacrificandi ſibi licentiam vendicarunt.* &c. Idem contra Novatianum *lib. IV. Ep.* 2. loquens, de Epiſcopo ſchiſmatico: *Epiſcopatum,* inquit, *tenere non poſſet, etiamſi Epiſcopus priùs factus à Coepiſcoporum ſuorum corpore, & ab Eccleſiæ unitate deſciſceret: cùm Apoſtolus admoneat, ut nos invicem ſuſtineamus, nec ab unitate, quam Deus inſtituit, recedamus, & dicat* (Eph. 4.) Suſtineamus invicem in dilectione, ſatis agentes ſervare unitatem Spiritus in conjunctione pacis. *Qui ergo nec unitatem Spiritus, nec conjunctionem pacis obſervat, & ſe ab Eccleſiæ vinculo, atque à Sacerdotum Collegio ſeparat, Epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere, nec honorem, qui Epiſcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem.* Ubi hic character indelebilis? Dionyſius Areopagita *ad Demo.* negat, ordinationem quicquam in homine illiterato & imperito efficere. Sacra imperiti Sacerdotis καθαρὰς *maledictiones* vocat; &, *Non eſt,* inquit, *iſte Sacerdos, non eſt, ſed inimicus fallax, irriſor ſui; lupúſque in gregem Domini, ovilla pelle armatus.* Et perinde ait ille eſſe hominem illiteratum, hoc eſt, in S. Scriptura & Theologia imperitum in Epiſcopum conſecrare; *atque ſi quis tentaret non dicam brutum aliquod & ſtolidum animal, ſed mulierem in Epiſcopali cathedra collocare.* Hieronymus *in Epiſt. ad Gal cap.* 1. promotos ad Sacerdotium modis illegitimis Sacerdotes eſſe negat. *Tertium,* inquit, *Apoſtolorum genus, quod ab homine, non à Deo eſt, cùm hominum favore & ſtudio aliquis ordinatur: ut nunc videmus plurimos*

rimos non Dei judicio, ſed redempto favore vulgi, in Sacerdotium ſubrogari. Quomodo tale Sacerdotium erit Sacramentum, ſi à Deo non eſt? Gelaſius I. *q.* 1. *ſſ. Sacroſancta*, ſeverè ſatis: *Sacroſancta*, inquit, *religio, quæ Catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet niſi pura conſcientia, non audeat pervenire. Nam quomodo ad Divini myſterii conſecrationem Cœleſtis Spiritus invocatus adveniet, ſi Sacerdos, & qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobetur?* En, negat ille, *Cœleſtem Spiritum ad conſecrationem myſterii venire*, ubi ſcelcſtus conſecrat. Auguſtinus *Dialog. 99. 65. q. 64.* quatuor Apoſtolorum genera ponit: *A Deo, non per hominem, ut Moyſes: à Deo per hominem, ut Jeſus Nave: per hominem tantùm, ut multi favore vulgi in Sacerdotium ſubrogantur: ex ſe, ut Pſeudoprophetæ.* Quærit ibidem *q.* 65. quomodo ſciri poſſit, qui mittatur à Deo; & reſpondet: *Illum cognoſce miſſum à Deo, quem non paucorum hominum laudatio vel potiùs adulatio eligit: ſed illum, quem & vita, & mores optimi, & Apoſtolorum actio commendat Sacerdotem.* Miſſione legitima fieri Miniſtrum, nemo dubitat. Legitima verò miſſio à Deo eſt, ſed nunc per homines, qui ordinant. Cùm tamen ſint aliquando per homines ordinati, qui tamen à Deo miſſi non ſunt, uti ex ſignis eos Auguſtinus inquirit, planum eſt, ordinationem effectum non ſemper habere, adeóque nec Sacramentum habere. De Simoniacis in ſpecie Taraſius ad Adrianum ſcribens, ſic *in decreto 1. q. 1. ad c; Eos qui*, ſcribit: *Quanquam* (Simoniacè) *ordinatus nomine Sacerdotium ſortitus eſt: ſed in ipſum falsò nomen iſtud conferri, re ipſa comprobatur.* Item: *Compertiſſimum quoque eſt, in ipſis S. Spiritus gratiam non eſſe, aut Sacerdotii ſanctificationem: & quod non acceperunt, non habent.* Ipſe Gregorius VII. *lib. VI. Regiſtr. ad Epiſt. 5. in decretis* ordinationes interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus perſonæ ea intentione impenſo, *infirmas & irritas eſſe* declarat. Ambroſius *de dignit. Sacerd. cap.* 5. *Ergo*, inquit, *gratiam cùm ordinaveris, non ſuſcepiſti, quia gratuitò eam non meruiſti: & ideo frater ſi gratiam non accepiſti, quomodo Epiſcopus eſſe potuiſti? Aurum dans perdidiſti, & gratiam ſanctam non acquiſiſti.* Ordinationes ab hæreticis factas & nullas, & irritas eſſe, adeóque nihil efficere, ex Romanis Pontificibus Innocentio I. *Epiſt. 20. tom. 1. par. 2.* Nicolao I. *Epiſt. 9. tom. 3.* aliiſque confirmare poſſem. Fateor equidem, quædam hic aſperiùs à Patribus dicta, & ad terrendos malos Sacerdotes amplificata; adeóque cum grano ſalis accipienda eſſe, cùm aliâs non uſque quaque tuta Eccleſiæ ſalus foret. Sed de eo quicquid ſit, ſaltem Scholæ veſtræ fictitio characteri talia opponimus: & ſi quid ordinationes vitio factæ, vel enormiter malorum efficiunt, non vi ordinis interioris, characteris, vel gratiæ, ſed ex ſpeciali quapiam Divina providentia, ne ſalus animarum patiatur, efficere, proclivius dictu foret. Saltem hæreſis pertinax & voluntaria, aliáve crimina graviſſima, extra Eccleſiæ communionem criminoſum eliminantia, quam ordinatis poteſtatem relinquant, non video. Cùm enim ordinatio ſit deputatio Paſtoris, per homines quidem facta, ſed concurrente Deo: illa ceſſet neceſſum eſt, quando apertiſſimè conſtat, ordinatum Paſtorem converſum eſſe in lupum. Neque contra hæc Auguſtini ſententia à te obducta ſtringit. Is enim *contra Epiſt. Parmen. lib. II. cap.* 11. ſic ſcribit: *Spiritus autem S. in Eccleſiæ Præpoſito, vel Miniſtro ſic ineſt, ut ſi fictus non eſt, operetur, per eum Spiritus S. & ad ejus mercedem in ſalutem ſempiternam & eorum regenerationem vel ædificationem, qui per eum conſecrantur, ſive evangelizantur. Si autem fictus eſt, quoniam veriſſimè ſcriptum eſt Sap.* 1 Spiritus enim S. diſciplinæ effugiet fictum; *deeſt quidem ſaluti ejus, ut auferat ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu;*

mini-

miniſterium tamen ejus non deſerit, quo per eum ſalutem operatur aliorum. Manifeſtum eſt, intelliegre eum ordinationem, quæ fit modo ordinario ab Eccleſia præſcripto, quo & ordinatus paſtor eſt, non lupus: & ordinatus ritè cognitus, examinatus probatúſque promovetur, nec in lupum degenerat. Quo ſenſu ordinationem Sacramentum idem dixerit, infra diſpicimus.

ARG. VI. Cujuslibet nominis Sacramentum eſt unum ſpecie. Patet in Baptiſmo & Cœna. Tum ubi requiritur determinatum ſymbolum, forma & materia, ibi multiplicatio ſpecierum non habet locum. Atqui ordo non eſt unus ſpecie. Numerant enim alij ſeptem, alij novem diſtinctos ritu eſſentiali & forma.

RESP. REDING: 1. *Annon etiam in Euchariſtia tam ex parte materiæ quàm formæ, imò, juxta quoſdam, etiam Symboli eſt differentia ſpecifica? 2. Licet ergo diverſi numerentur Ordines, Sacramenti rationem diverſimode participantes; ii tamen vel ex ſua ad unicum tandem cultus Divini finem primarium, qui ſacrificii & Sacramentorum in Eccleſia adminiſtratio eſt, ſubordinatione unum integraliter Sacramentum conſtituunt; vel ſaltem ubi ſpecie atoma inter ſe differunt, ſub unica tamen ſpecie ſubalterna, comprehenduntur.* Ibid. pag. 174. 175. Reſp. 1. Euchariſtia quaſcunque materiales partes habeat, tamen non eſt Sacramentum niſi unum ſpecie; neque aliter multiplicatur niſi in numerum, pro temporibus, perſonis & locis. Nempe Sacramentorum ſigna oportet ſint res naturales actu exiſtentes. Cùm verò hæ nonniſi numero multiplicari poſſint; utique & Sacramenta ipſa niſi numero multiplicari nequeunt. Alia longè ratio eſt ordinum, quorum ſinguli multiplicantur multiplicatione numerica; Presbyteratus puta in multos Presbyteros; Diaconatus in multos Diaconos; & ſic deinceps. Atqui quæ numero ſolo inter ſe differunt, non poſſunt in ſe ipſis iterum numero multiplicari. Sic quia homo ſecundum numerum multiplicatus eſt in Petrum, Paulum, Jacobum; fieri nequit, ut Petrus, Paulus, Jacobus iterum dividantur in plures. Sed reſpondeat tibi Soto veſtras *in Sent. 4. diſt. 24. art. 3.* ubi ſic ille: *Reſpondetur, prædictam diviſionem ordinum non eſſe in partes integrales, ſicut dividitur Sacramentum Euchariſtiæ in conſecrationem panis & vini, quæ ſunt duæ partes integrales ejuſdem convivii, & ideo neutra per ſe eſt totum Sacramentum, ſed ambæ ſimul; ſicut nulla pars hominis, ſed omnes ſimul ſunt homo. In præſentiarum namque non ſolùm omnes ſimul, verùm & Sacerdotium ipſum eſt Sacramentum, & diaconatus, atque ſubdiaconatus.* Omnino neceſſum eſt, vel ſingulos ordines vel totidem eſſe individua, vel totidem ſpecies. Totidem individua eſſe, ſanus nemo dixerit. Accidentia enim in diverſis ſubjectis numero differunt. Cùm ergo Sacerdotium v. g. accidens ſit hominis, quotquot homines ſunt, in quibus Sacerdotium eſt, totidem Sacerdotia eſſe ſolo numero differentia oportet. Sic evitari nequit, quin Sacerdotium Ordinis ſit una ſpecies, Diaconatus altera, Subdiaconatus tertia &c. adeóque Ordo ſit unus non unitate ſpecifica, ſed generica. quod etiam Scotus, Petrus de Aquila, aliſque fatentur candidè Unde tot Sacramentorum ſpecies eſſe, quot ordinum ſpecies ſunt, conſequitur. Niſi forte unum κατ' ἐξοχὴν Sacramentum eſt; ſeptem Sacramentula totidem ſpecies atomas, gremio ſuo complexum 2. Neque ſatisfacit vel finis, ad quem ordines omnes referuntur; vel ſpeciei ſubalternæ unitas, quam Tu nobis ingeris. Non unitas *finis*, quia omnibus Sacramentis unus finis eſt propoſitus, nempe unio noſtri cum Chriſto, & pro-

 miſſionum,

miſſionum Evangelii obſignatio; neque tamen ideo omnia Sacramenta unum ſunt. Baptiſmi, pœnitentiæ & extremæ unctioni unum finem, remiſſionem peccatorum, etiam vos conſtituitis; neque tamen illa in unum compingenda putatis. Et manet anomaliæ abſurditas. Baptiſmus enim & Euchariſtia non ſunt unum unitate finis, ſed unitate ſpecifica, quæ realis, in ſingulis individuis ſubſiſtit; adeò ut unum ſpecie baptiſma, una Euchariſtia ſit, quam diverſæ numero perſonæ participant. Alia longè eſt ordinum ratio. Singuli enim, non junctim omnes, ſpecie unum quid ſunt, adeóque ſinguli in individuis multiplicantur. Non etiam unitas ſpeciei *ſubalterna*, utpote quæ à genere ſolo nomine, non re diſtinguitur. Vel igitur ordo Sacramentum non eſt, utpote unitate ſpecifica deſtitutum: vel quot ordines, tot Sacramenta, adeóque in univerſum non ſeptem, ſed tredecim Sacramenta fuerint.

ARG. VII. Plerique ordines ſunt præter authoritatem verbi Dei introducti, uti liquebit ex ſequentibus. Atqui Sacramenta propriè dicta authoritate verbi Dei nituntur.

RESP. REDING. *Sacra ordinatio à Chriſto inſtituta eſt. An verò ſinguli ordines divinam illam inſtitutionem habeant, in dubio adhuc eſt.* Ibid. pag. 174. Reſp. Inſtitutam eſſe, ut Sacramentale ſignum, non probaſti. Contrarium nos probavimus. Satis tamen eſt, quòd ſic perplexi eſtis in hoc argumento, ut, qui ordines à Chriſto inſtituti ſint, qui non, nondum inter vos conſtet, de quo infra.

ARG. VIII. Ipſi Adverſarij magno circa hoc Sacramentum diſſenſu produnt dogmatis incertitudinem. Dubitatur enim, verbi gratiâ, quis inſtituerit: quidnam ſit, quod Sacramentum vocant, an poteſtas ſeu gradus Eccleſiaſticus, an ordinatio, an character vel exterior, vel interior: an impoſitio manus ſit de eſſentia ordinationis necne: an tonſura & Epiſcopatus ad ordines pertineat: an eſſentiale ſymbolum in ordinatione Presbyteri & Diaconi ſit χειροθεσία: an porrectio inſtrumenti, aliiſque de rebus, de quibus Forbeſius *Inſtruct. Hiſt. lib.* IX 7. alijque.

RESP. REDING: *In fidei dogmate à Conciliis definito omnes conſentimus. A Chriſto inſtitutum eſſe, nemo noſtrum dubitat. Uniformiter etiam docemus, in ea actione, in qua Eccleſiaſticæ poteſtatis traditio fit, Sacramentum conſiſtere. Sed & in formali impoſitionis manuum, quod eſt Eccleſiaſticæ poteſtatis traditio, concors ſententia omnium eſt; per quamcunque ab Eccleſia determinatam actionem, in formali ea traditione materialiter ſe habentem peragatur.* Ibid. pag. 174. 175. Reſp. Ad fidei dogma circa Sacramentum aliquod veri nominis haud dubiè inſtitutio, determinatio rei, quæ Sacramentum dicitur, materia pertinent. Hæc enim Sacramenti definitionem, adeóque eſſentiam ingrediuntur. In his ergo ſi diſſentitis, in fidei dogmate diſſentitis haud dubiè, quicquid de Conciliorum definitione, quæ fidei dogma nec facere, nec mutare poteſt, fiat. Inſtitutio Sacramenti eſt inſtitutio ſymboli, de qua inter vos parùm convenire, mox liquebit. Uniformiter, ais, docemus, Sacramentum conſiſtere in ea actione, qua fit poteſtatis Eccleſiaſticæ traditio. Cùm verò Ordo, juxta Scholaſticos, vel poteſtatem ſeu gradum ſacri officii ſignificet, vel quod exteriùs ſenſibiliter circa aliquem geritur, ut in tali gradu conſtituatur; hoc

hoc eſt, vel poteſtatem ipſam, vel ordinationem, qua poteſtas datur; utra in re Sacramentum conſiſtat, neutiquam vos inter convenit. Nam poteſtatem ipſam, ſeu gradum Eccleſiaſticum eſſe Sacramentum ordinis, Bonaventura *in 4. Sent. diſt. 24. part. 1. artic. 2. q. 2.* & Thomas *ibid. quæſt. 1. art 1. art. 1.* affirmant: at negant *ibid.* Scotus *q. un. n.* 8. Durandus *q. 1 ſſ. 7* & Johannes Major *q. 1.* quibus non poteſtas, ſeu gradus, ſed ordinatio Sacramentum eſt. Lombardus *4. ſent. diſt. 24.* Ordinem Sacramentum definit *Signaculum, id eſt, Sacrum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinata & officium.* item, quòd ſit *character ſpiritualis, ubi ſit promotio poteſtatis.* Ubi Thomas & Durandus characterem & ſignaculum exponunt id, quòd exteriùs geritur, ſeu ordinationem exteriorem: Bonaventura contra, laudante Thoma, interiorem ac ſpiritualem characterem. Annon diſſenſus hic eſt de rei quidditate, eſſentia, definitione, quæ ſi ad fidei dogma non pertinet, quid ergo pertinet? Nec de materia Sacramenti concordant calculi veſtri. Cùm enim in majoribus, quos vocatis, ordinibus duplicia adhibeatis ſigna, nempe impoſitionem manuum, & traditionem inſtrumentorum; utramque materiam, ſeu ſignum Sacramentale eſſe, Bellarminus *de Sacr. Ord. Lib. 1. 9.* pertendit; at ſolam traditionem inſtrumentorum materiam eſſe, Dominicus Soto *in 4. Diſt. 24. q. 1. art. 4.* affirmat. Jam olim etiam impoſitionem manuum eſſe partem materiæ integrantem, Scotus *in 4. ſent. diſt. 24. num. 9.* tenebat. At Johannes Major *ibid. quæſt. 1.* ait, impoſitionem manuum non eſſe de eſſentia hujus Sacramenti ad hoc, ut conferatur, quia ſine tali impoſitione quis ordinetur Sacerdos. Atque id ipſum etiam Gregorius IX. Ep. ad Epiſcopum Londinenſem ſentire viſus eſt. Nam impoſitione manuum omiſſa Sacramentum iterandum eſſe, negat. Regeris tamen, in formali impoſitionis manuum, quod eſt *traditio poteſtatis*, conſentire vos omnes. Egregiè ſanè! Quaſi ſcilicet traditio poteſtatis ſit materia externa & ſignum, de quo hic agitur; & non potiùs materia interna & ſignata, ſi omnino ordo Sacramentum eſſet. At nos materiam & ſignum determinatum, veſtrúmque in eo conſenſum requirimus. Capitalem denique de numero Ordinum, eorúmque Sacramentali dignitate diſſenſum veſtrum infra notamus.

ARG. IX. Denique Ordinem Sacramentis annumerant non aliam ob cauſam, quàm ut Sacerdotij poteſtatem & dignitatem ſupra modum extollant.

RESP. REDING: *S. Auguſtinus lib. Quæſt. V. & N. T q. 93. diſertè ſcribit, gratiam per traditionem infundi ordinatis, per quam commendatiores habeantur. Qanquam non aliam ob cauſam potiorem Sacramentum hoc tuemur, quàm ut veritatem Divinitus conſtitutam retineamus, quam ipſe Calvinus. Inſtitut. lib. IV. 19: 28. agnoſcere coactus eſt, ſcribens, Presbyterii munus ore Chriſti commendatum eſſe ceremoniam nequaquam inanem, ſed teſte Paulo, fidele ſpiritualis gratiæ ſymbolum ſeu arrham; imò etiam (ſſ. 31.) impoſitionem manuum in veris & legitimis ordinationibus eſſe Sacramentum.* Ibid. pag. 175. Reſp. Quem citas Auguſtinum, verus Auguſtinus non eſt, ſed hypobolimæus. Et *commendatiores* reddi legitimè ordinatos, quis demum negavit? At veluti Sacramento dedicatos ſacratiores reddi, ut dicere poſſint: *Mane apud te, ne appropinques mihi,* כי קדשתיך *quia ſanctior te ſum* Eſaj. LXV. 5. negamus Apoſtoli ſanè una cum presbyteriis per manuum impoſitionem Miniſtros in Eccleſiæ conſpectum produxerunt, eóſque tanquam ab ea approbatos commendarunt, ut ſic in officio faciendo eſſent extra [illegible] ἀλλοτριοεπισκοπίας expro-

probrationem invaſæ procurationis, & illegitimæ vocationis. Et ſanè ritus illius finis fuit, ut nemo audens privatim colligere cœtus, & ſcindere Eccleſiam, abſque ſuſpicione ſub nomine Chriſtiani conventus latere, & venena ſpargere facile poſſet: quinimò ut medium eſſet continuandi miniſterii & κατηχήσεως ab Apoſtolis ad omnes Eccleſias per omnia Sæcula. Sed futurum ſcilicet erat, ut lupi graves intrarent in gregem, & ex ipſis Paſtoribus ſurgerent loquentes perverſa, ut poſt ſe diſcipulos abſtraherent, Act. XX. 29. 30. imò φιλοπρωτεύοντες dominatum in Eccleſia conſtituerent, ipſáque ordinationis ſucceſſio (quanquam ordinatio in Epiſcopum vel quemcunque alium majorem presbyteris non Apoſtolici, ſed humani inſtituti eſt.) fieret emplaſtrum tegendæ illegitimæ poteſtatis & dominationis in Eccleſia, qua factum, ut tandem non paterentur ſe reprehendi, quin & δοκίμους *probos & rectos*, ex Eccleſia ejicerent, ac ſeorſim convenire in nomine Chriſti cogerent. Sic ergo ordinationis Sacramentum jam non aliud, quàm dominationis iniquæ inſtrumentum eſt. Cœterùm non ſolus Calvinus loco citato, ſed etiam Melanchton *Apolog. Confeſſ. Aug. cap. de numero & uſu Sacr.* faſſi ſunt, imò & nos ipſi (ut Calvinum opponi nobis neceſſe non habueris, niſi φλυαρεῖν maluiſſes) quæſtionis hujus initio conceſſimus ultro, Ordinem, de miniſterio verbi, & vero Presbyterii munere intellectum, & impoſitione manuum collatum Sacramentum quodammodo dici poſſe. Neque enim de nominibus contentionis ſunem libenter ducimus. In animum tamen neque illi induxerunt, neque nos inducere poſſumus, ut huic ritui veram illam & propriè dictam rationem Sacramenti Evangelici, quæ in Baptiſmo & Euchariſtia invenitur, competere exiſtimemus, ob rationes jam à nobis allatas & vindicatas.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Ordinatio Sacra à Chriſto inſtituta eſt, jubente* Hoc facere *ad ſui commemorationem Luc. XXII. 19. quibus verbis hoc Sacramentum inſtituit. Deinde conjunctum habet externum Signum, impoſitionem manuum, uti conſtat ex Act. VI. 6. VIII. 17. XIII. 3. 1. Tim. IV. 14. V. 22. 2. Tim. I. 6. nec non promiſſionem & effectum gratiæ, Symbolo externo, nimirum impoſitioni manuum alligatum, 2. Tim. I. 6. Ergo veri nominis Sacramentum eſt.* Reſp. 1. Inſtitutam eſſe ſacram ordinationem à Chriſto fatemur, non tamen illis verbis, quibus Chriſtus juſſit *Hoc facere*, quibus Apoſtolos Sacerdotes haud eſſe conſtitutos, etiam ſuperiùs probavimus. Neque etiam fas eſt credere, verbis illis Chriſtum duo ſimul Sacramenta, Euchariſtiam & Ordinem inſtituiſſe. Neque obſcura eſt conclamatæ cauſæ confeſſio, petere unius Sacramenti inſtitutionem ex inſtitutione alterius. 2. Impoſitionem manuum non poſſe ſtatui idoneum Sacramenti ejuſmodi ſignum, proximè ſuperiùs oſtendimus. Fatentur id ipſum, qui eam ad Sacramenti hujus eſſentiam pertinere negant, nominatim Angelus in Summa, Dominicus Soto, Durandus, alii, qui inſtrumentorum porrectionem, cujus tamen ne mentio quidem ulla in Sacris occurrit, ſubſtituunt. Imò eadem mens fuiſſe videtur Eugenii IV. in Concilio Florentino, ubi materiam Sacramenti Ordinis in Presbyteratu non aliam tradit, quàm calicem cum vino, & patinam cum pane. Quin & dum

Gregorius IX. qui in literis ad Epiſcopum Londinenſem negat, iterandum eſſe Sacramentum, etiamſi manus impoſitæ non fuerint. Et ſanè impoſitio manuum nuſpiam Chriſti mandato aliquo expreſſo inſtituta eſt. Neque in re tanta divinandum eſt, vel ex humanis conjecturis Sacramenta ſtabilienda. Apoſtoli verò uſi ſunt impoſitione manuum, non ut eſſentiali, neceſſario ac proprio ordinationis ritu; ſed ut libera orationis efficacis parte, etiam extra ordinationem uſitata, (conſtat enim, ea ceremonia uſos eſſe Apoſtolos ad collationem peculiarium Spiritus S. chariſmatum, ſanitatis reſtitutionem, commendationem quorumcunque per preces Deo factam.) Si externum aliquod elementum judicâſſent neceſſarium, aſſumpſiſſent potiùs ſymbolum inſufflationis, quo ipſe Chriſtus Joh. XX. 22. uſus fuerat. 3. Impoſitio manuum, per quam gratia Timotheo collata dicitur, non accipienda eſt ſpecialiter ac determinatè, prout ab oratione contradiſtinguitur, ſed pro toto ordinationis actu, cujus præcipua pars ſunt conjunctæ presbyterij & eccleſiæ preces, quibus exauditionis promiſſio in S. literis facta dicitur. Aliâs dicendum foret, etiam gratiam peculiarium Spiritus S. chariſmatum, ſanationis hac ceremonia collatæ, eidem ceremoniæ alligatam fuiſſe. 4. Denique gratia impoſitione manuum collata præciſè non fuit gratia ſanctificationis vel juſtificationis, quæ in propriè dicto Sacramento obſignatur, ſed poteſtas muneris & chariſmatum ad illud requiſitorum.

EXCIP. REDING: 1. *Cùm fateare, ordinationem à Chriſto inſtitutam eſſe, ipſe oſtendas oportet, in quo vel Divino verbo, vel alio Divinitus deſtinato ſymbolo dignoſcatur ea per Chriſtum factæ inſtitutionis efficacia perſiſtere. Omnes enim actiones, quibus Eccleſiaſtica poteſtas traditur, in Scriptura memoratas ſic rejicis, ut in iis Divinæ inſtitutionis efficaciam perſeverare perneges. 2. Chriſtus quod ipſe in Euchariſtia fecit, Apoſtolos etiam facere juſſit. Ipſe autem Sacramentum confecit & adminiſtravit. Ergo etiam Apoſtolos, & conſequenter Miniſtros Eccleſiæ omnes Sacramentum conficere juſſit. Hæc autem adminiſtratio & confectio proprius ſacræ ordinationis effectus eſt. Neque verò dicimus, iisdem verbis Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum eſſe. Nam Euchariſtiæ Sacramentum verbis,* Hoc eſt corpus meum *&c. Ordinis verò, verbis* Hoc facite, *&c. inſtitutum aſſerimus. 3 S. Paulus 1. Tim. IV. 14. diſertè impoſitionem manuum cauſam facit gratiæ ipſi collatæ. Symbolum ergo & ſignum ejusdem fuit. Unde S. Auguſtinus Lib. quæſt. V. & N. T. q. 93. in efficacia gratiæ conferendæ illam inſufflationi à Chriſto adhibitæ æquiparat. Si tamen impoſitio illa non tam materialiter, quàm formaliter accipiatur, pro ſymbolo, quo Eccleſiaſtica poteſtas traditur, æquè reperitur in quocunque per Eccleſiam definito ſymbolo, ad eam traditionem faciendam legitimè conſtituto. Proin traditio calicis cum vino & patinæ cum pane, quam Concilium Florentinum materiam ordinationis ad Presbyteratum conſtituit, ab impoſitionis manuum ſymbolo & ritu illo, quo Chriſtus Sacerdotes ordinando dixit, ut hoc facerent, nec non inſufflatione Chriſti, formaliter non differt.* Ibid. pag. 175. 176. Reſp. 1.

Non mihi, ordinationem ſeu deputationem ad miniſterium à Chriſto inſtitutam aſſerenti, at inſtitutam ut Sacramentum propriè dictum pernegantí; ſed tibi, ex ordinatione Sacramentum conflanti, Divinitus deſtinatum ejuſmodi Symbolum Sacramentale demonſtrandum fuerat. Chriſtus etenim aſcendens in Cœlum dedit dona, alios conſtituens Apoſtolos, alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, alios doctores Epheſ. IV. 8. 11. Dedit autem mediantibus etiam hominibus. Paſtores, doctores in Eccleſia authoritate ejus ordinantibus. Non præſcripſit autem vel verbo, vel ſymbolo, quibus ordinatió illa perageretur. Fruſtra ergo hæc à me demonſtrari poſtulas. Sufficit deputatio perſonæ idoneæ, conjuncta cum efficacibus precibus, &, ſi ita viſum fuerit, ritu etiam arbitrario, qualis eſt manuum impoſitio, quæ ab Apoſtolis liberé, ſine ullo Chriſti præcepto, uſurpata, liberè etiam in Eccleſia uſurpari poteſt. Ipſos Canoniſtas veſtros Papæ vindicare poteſtatem ordinandi ſolo verbo: *Eſto Sacerdos, Epiſcopus* ſupra demonſtravi. 2. Hoc facere juſſit Apoſtolos Chriſtus, quod ipſe fecit, & quod facientem hi viderunt. Atqui neque ſacrificavit ille, ut Sacerdos, neque ſacrificantem Apoſtoli viderunt. Quòd ipſi in Tridentino Concilio Epiſcopi plures faſſi ſunt. Sed & Apoſtolus 1. Cor. X. 16 20. XI. 25. 26. τὸ *Hoc facere* per ἐυλογεῖν, κλᾷν, κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, πίνειν, *benedicere, frangere, Dominicam cœnam edere, bibere* interpretatur. Sacerdotii verò vel ſacrificii inſtituti nullo apice meminit. Argumenta eam in rem plura ſupra *ad Seſſ. XXII. Quæſt. 1. Reſp ad Object. V.* à me & allata & vindicata, mitto. Illud abſurdiſſimum etiam, quòd verbis *Hoc eſt corpus meum*, Euchariſtiam à Chriſto inſtitutam aſſeris, ut ἄτοπον ſcilicet tibi objectum purges. Non ſic purgas, neque purgare potes. Quomodo enim verba rei factæ indicativa & enuntiativa, ſimul præceptiva eſſe, adeóque inſtitutionem continere poſſunt? Tollis ſic omnem Euchariſtiæ inſtitutionem, & vitaturus charybdin in ſcyllam incidis. Sed eſto etiam, inſtituerit Chriſtus ordinationem verbis, *Hoc facite* &c. Non qualiſcunque inſtitutio, ſed ſacramentalis controvertitur, quam ex verbis illis in æternum probare non poteris. 3. S. Paulus Timotheo ſuo 1. Tim. IV 14. chariſma collatum aſſerit διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου *per propheticam*, (hoc eſt per impulſum Spiritus Prophetici, qui erat in S. Paulo & aliis chariſma conferentibus) *cum impoſitione manuum Presbyterii.* Et 2. Tim. I. 6. χάρισμα τοῦ Θεοῦ *donum Dei* eſſe in Timotheo ait διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν *per impoſitionem manuum*, hoc eſt, uti ſupra, cum impoſitione manuum, quæ non cauſa chariſmatis, ſed ſymbolum in collatione chariſmatis adhibitum fuit. Hoc chariſma S. Paulus 2. Tim I. 7. interpretatur πνεῦμα *ſpiritum*. quomodo Apoſtoli credentibus, Paulo Ananias, Epheſiis diſcipulis Paulus manus impoſuere, ut Spiritu S. implerentur. Act. VIII. 15. 16. 17. IX. 17. XIX. 6. Hoc donum à fidei dono diſtingui, & extraordinarium chariſmatum donum, quale hodie cum impoſitione manuum non datur, ſignificat. Sed quid quæſo hoc omne facit ad cudendum Sacramentum Ordinis, & opus operatum per quod Spiritus S. & Chriſti corpus faciendi offerendíque poteſtas detur? Inprimis quid confert ad propugnationem impoſitionis manuum Epiſcopi, qui plus ſibi arrogat quàm πρεσβύτερος *ſenior*, & presbyterium ab eo actu excludit? Sed de hoc pluribus infra. Putidiſſimum denique commentum tuum de impoſitione manuum *materialiter & formaliter* accepta, nil niſi deſperatam cauſam tuam prodit. Ubi Scriptura ſic *formaliter* voce *impoſitionis manuum* utitur, ut quodvis ſymbolum, quacunque Eccleſiæ in ordinatione uti placuerit, ſignificet; atque id liberè ab Eccleſia determinatum Sacramenti mate-

materia, ſymbolum gratiæ, quod ſolus Deus inſtituere potuit, exiſtat? Imò hic de impoſitione manuum *materialiter* accepta, quæſtio tota eſt, an illa materia & ſymbolum determinatum Sacramenti ordinationis dici poſſit? Et ſi non poteſt, uti ſanè res ipſa, & diſſenſus veſter à me notatus, non poſſe arguit; vel ergo Sacramenti hujus materia & ſymbolum aliud à vobis demonſtrandum, vel ingenuè vobis confitendum eſt, Ordinationem Sacramentum non eſſe, utpote materia externa ſignificante & ſymbolo ordinario deſtitutam. Unum addo, impoſitionem manuum non poſſe eſſe ſignum ullius ordinis. Omne enim ſignum reſpondeat oportet ſuæ formæ per analogiam. Atqui impoſitio non reſpondet. Quod in ſingulis ordinibus manifeſtum eſt. Nam vobis Presbyterii forma hæc eſt: *Accipe poteſtatem offerendi & conficiendi pro vivis & mortuis.* Quid ſimile habet impoſitio cum oblatione & confectione ſacrificii? Diaconatus forma vobis eſt: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium.* ſic in reliquis. Quam cum forma tali analogiam impoſitio habet? Idem de reliquis materiis, ſeu traditione inſtrumentorum, clavis, librorum, cereorum, patinæ, calicis, &c. quæ inſtrumenta functionum, non ſigna gratiæ, eam analogicè ſignificantia, ſunt.

OBIECT. II. *Ordinationem Sacramentum vocat Auguſtinus lib. II. contra Epiſt. Parm. Cap. 13. Veteres quoque ordinem fieri externa ceremonia impoſitionis manuum agnoſcunt. veluti Dionyſius Areopag. Cyprianus lib. I. Ep. 4. Concilium Nicænum Can. 9. Antiochenum Can. 10. 17. &c.* Reſp. 1. Auguſtinus vocat *Sacramentum* notione non propria, ſed communi & latiori. Probat hoc ejus addita ratio *quia conſecratione datur.* At multa dantur conſecratione, quæ non propterea veri nominis Sacramenta ſunt. Aliâs Epiſt. 1. 18. duo duntaxat Sacramenta diſertè agnoſcit. 2. Manuum impoſitione uſi ſunt veteres, utitur hodiéque eccleſia, non ut ritu Sacramentali, à Chriſto inſtituto, adeóque neceſſario: ſed ut libero, utili, & ob exemplum etiam Apoſtolicum celebri. Ita Paulus 1. Tim. II. 8. viris orantibus levationem manuum, mulieribus decentem ornatum commendavit. Commendârunt etiam veteres. Neutri tamen pro Sacramentis propriè dictis habuerunt.

Excip. Reding: 1. *Auguſtinus ordinationem æquè inter Sacramenta numerat, atque Baptiſmum; & utrumque conſecratione dari ait. Alibi vero Epiſt. 118 Baptiſmum & Euchariſtiam exempli loco ponit, non excluſis aliis quæ commendantur in Scripturis canonicis. Manifeſta igitur tua perfidia eſt. 2. Si Patres ſupra à me citati ritum illum, quo Eccleſiaſtica poteſtas traditur virtutem ſanctificandi & gratiam inviſibilem conferre aſſerunt.* Ibid. pag. 177. Reſp. 1. Oſtende apud Auguſtinum vocem tuam *æquè.* Contulit ille ordinem cum Sacramento, ſed non æquavit. Tantum oſtendit convenientiam in eo, quòd ordo non repeti debet, quemadmodum nec Baptiſmus: quódque uterque cum conſecratione confertur. In his ipſi conveniunt, ut & in nomine Sacramenti, æquivocè accepti; at non in materia, forma eſſentiali & effectu. Illud ergò ÆQUE non Auguſtini vox eſt, ſed tuum mendacium. Si dicam, perfectionem Dei & hominis, utraſque eſſe veras perfectiones, verum dico. At ſi tu inferres, hominis perfectionem æquè eſſe perfectionem ac Dei, non verum diceres, ſed blaſphemares. Ita Baptiſmus & Ordo ſunt Sacramenta, unum univocum, æquivocum alterum. non quòd æqualiter Sa

ramenta ſint. Epiſtola 118. duobus Sacramentis nominatis addit equidem: *& ſi quid aliud in Scripturis canonicis commendatur.* Ibidem tamen agnoſcit Sacramenta N. T. *numero pauciſſima.* qualia certè non ſunt ſeptem, vel potiùs tredecim veſtra. Et *de Doctr. Chriſt. Lib III. 7.* mentem ſuam ſic explicat: *Quædam* (ſigna) *pauca pro multis, eadêmque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima ipſe Dominus & Apoſtolica tradidit diſciplina: ſicuti eſt Baptiſmi Sacramentum, & celebratio corporis & ſanguinis Domini.* Ubi duo illa non *exempli gratia* ponit; ſed ut *pauca pro multis* inſtituta doceret. Neque obſtant verba. *ſi quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur.* Non enim negamus, nomine *Sacramenti* plura duobus iſtis olim deſignata eſſe: ſed ex eo, quod identidem ab aliis ſejuncta, & tamen copulata occurrunt, concludo ſeparatum à reliquis ordinem, ac proinde ſpeciem, ut ſic non omnia dicantur *συνώνυμως*. 2. Supra nobis Dionyſium Areopagitam, Cyprianum, Gregorium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum oppoſuiſti. Nemo illorum Sacramentum propriè tale dixit: nemo à Chriſto inſtitutum eſſentialem, ordinarium ritum & ſymbolum expreſſit: nemo ei gratiæ ſanctificantis & juſtificantis effectum deputavit. Hæc nobis ex iis elice, ſi potes. Sin, mea reſponſio ad omnium illorum teſtimonia generalis perſtat.

OBIECT. III. *Ordo amitti & iterari nequit, adeóque characterem imprimit. Ita enim Concilium Nicænum Can. 8. ſancit Epiſcopos & Presbyteros in hæreſin lapſos, & ad Eccleſiam revertentes, abſque nova ordinatione in ſuo gradu recipiendos eſſe. Ergo Sacramentum eſt propriè dictum.* Reſp. 1. Non quicquid amitti vel iterari nequit, Sacramentum eſt. Ita enim & gratia Dei hominem ſanctificans, & juſtificans amitti non poteſt, quæ non propterea Sacramentis deputanda eſt. 2. Characteris impreſſionem ſuperiùs figmentum merum eſſe probavimus. 3. Nicæni Concilii Canon non admittit indifferenter quoscunque à quibuscunque hæreticis ordinatos; ſed illos tantùm, qui ab illis Epiſcopis ordinati fuerunt, qui decepti potiùs quàm pertinaces in hæreſin aut ſchiſma lapſi, infirmitate aliáve cauſa excuſari poterant.

EXCIP. REDING: 1. *Gratiæ amiſſibilitatem & characterem indelebilem ſupra probavimus. 2. Nicænus canon nullam diſtinctionem admittit. Et Auguſtinum conſentientem ſupra citavimus.* Ibid. pag. 177. Reſp. 1. Nihil à te eam in rem probatum eſſe, ibidem oſtendimus. 2. Concilii Nicæni canon 8. de Catharis ſancit, *χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν κλήρῳ. ut impoſitis iis manibus ſic in clero maneant.* Loquitur ergo ſatis diſtinctè non de quibusvis ordinatis, ſed de Catharis, hoc eſt, uti Scholiaſtæ omnes explicant, de Novatianis, qui *καθαροὶ Cathari*, hoc eſt, Mundi dicti ſunt, quia ſe omnibus tam corporis quàm animæ ſceleribus puros jactitâſunt. de quo Ambroſium *de Pœnit. lib. I. cap.* 1. Hieronymum *in Hoſ. cap.* 13. Euſebium *Hiſtor. Eccl. VI. 43.* Auguſtinum *de Hæreſ.* alióſque legere eſt. Fuerunt autem Novatiani non hæretici, ſed ſchiſmatici, à quibus proin ordines legitimè conferri poſſe, nec proin iterandos eſſe, Nicæni Patres judicarunt. Hoc ergo conſtituunt, ut ſi qui Novatiani, pœnitentia ſchiſmatis ducti, ad Catholicam Eccleſiam revertantur, ſinguli eosdem ordines apud Catholicos retineant, quos apud Novatianos antea acceperant. Malè enim Canonem vel Cl. Vir, Chriſtophorus Juſtellus,

ſtellus de Novatianis pœnitentibus manuum impoſitione recipiendis : vel Joſephus Ægyptius in Arabica canonis verſione de repetenda ordinatione interpretantur. Sed quis inde,niſi fungus , concluſerit , ordinationem à nemine, ne deploratiſſimo quidem hæretico,omitti poſſe ? Auguſtini mentem à Nicænorum Patrum ſententia haud abludentem,ſupra explicatam dedimus.

QUÆSTIO II.

An in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione ſint diverſi Miniſtrorum ordines , per quos velut gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur?

ASſerit Caput 2. & Canon.2. Eosque ordines diſtinguit in *Majores* qui ſunt ſacerdotium,Diaconatus,ſubdiaconatus ; & *Minores*,quorum munus qui ſuſtinent, Acoluthi, Lectores,Exorciſtæ & Oſtiarii vocantur. Ac ſingulos hos faciunt Sacramenta verè & propriè dicta. *Sacerdotis eſt* ſacrificare: *Diaconi* ſacrificanti aſſiſtere & miniſtrare, diſtribuere Euchariſtiam, Evangelium legere, bapizare, prædicare: *Subdiaconi* Diacono miniſtrare,patinam, calicem & librum Epiſtolarum ei porrigere: *Acoluthi* cum cereo accenſo ſequi Diaconum, urceolos ac ampullas ad ſacrificium, nec non luminaria præparare : *Exorciſtæ* exorciſmos Eccleſiæ legere ſupra catechumenos : *Lectoris* extra tempus ſacrificii legere in pulpito Evangelium: Denique *Oſtiarii* fores Eccleſiæ aperire & claudere. Horum igitur ordinum exercitio,& actuum ab illis muneribus emanantium vi & efficacia, quaſi magica quadam ἐνεργείᾳ confici volunt θελκτὸν illud Miſſæ ſuæ myſterium & ſacrificium. Porro Sacerdotes ita diſtinguit Gratianus,ut alii ſint *ſimpliciter Sacerdotes*, alii *Archi-presbyteri*, alii *Chorepiſcopi*,alii *Epiſcopi*,alii *Archiepiſcopi* ſeu *Metropolitæ*, alii *Primates*,alii *Patriarchæ*, alii *ſummi Sacerdotes* ſeu *Pontifices*. Pariter Diaconi, alii *ſimpliciter Diaconi*, alii *Archidiaconi*. Nos ſanè agnoſcimus in Eccleſia Novi Teſtamenti Miniſtros oportere eſſe verbi, Sacramentorum & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ. Ac ex ſcripturis potiſſimùm nuncupamus *Epiſcopos* , qui ſunt inſpectores & vigiles eccleſiæ : *Presbyteros* ſive ſeniores, & quaſi Senatores Patréſque Eccleſiæ : *Paſtores* ovile Domini paſcentes & cuſtodientes: denique *Doctores* erudientes & veram fidem pietatémque docentes.Cæterùm Ordines Pontificios nec quà Sacerdotium ſunt, nec quà tendunt ad Sacerdotium, nec quà Sacramentis deputantur, agno-

ſcimus: denique univerſos tanquam inutiles ac pernicioſos planiſſimè rejicimus. Rationes nobis ſunt.

ARG. I. Ordines Pontificii tendunt ad ſacerdotium, & in eo tanquam culmine & faſtigio ſuo ſiſtunt. At in Novo Teſtamento nullum eſt ſacerdotium certo hominum ordini alligatum, nullum ſacrificium externum & propriè dictum. uti ſupra probavimus.

RESP. REDING: *Minor falſa eſt.* Tomo IV. Tract. X. ſſ. 2. pag. 178. 179. Reſp. Veritatem ejus in loco demonſtravimus.

ARG. II. Ordines, qui ſint verè & propriè dicta Sacramenta, Chriſtus inſtituere debuit, vel eorum ſaltem mentio in libris N. T. facienda fuit. Pontificios autem Ordines non inſtituit Chriſtus. Nam Sacerdotes propriè dictos & externos in N.T. non eſſe inſtitutos, ſupra vidimus. Sacerdotum quidem meminere Apoſtoli, ſed non externorum. Pariter Diaconi ab Apoſtolis inſtituti, ſed qui miniſtrarent menſis, non altari, quales ignorat Papatus. Exorciſtarum munus fuit temporale, nec non cum Apoſtolatu conjunctum. De cæteris Ordinibus altum ſilentium. Fatentur id ipſum Gratianus *in proœm. diſt.* 2. Caranza *in Summa Concil. p.* 15. Becanus *diſp. de vocat. Min. th.* 34. ubi minorum ordinum Scripturam meminiſſe negant.

RESP. REDING: 1. *Quorum Apoſtoli meminere, ii Sacerdotes fuerunt propriè dicti.* 2. *Cum Hierarchia Eccleſiaſtica non ſolis Epiſcopis & Presbyteris conſtare poſſit, miniſtri neceſſarii ſunt, quales Diaconi ſunt, Presbyteris proximi. Unde cum Epiſcopis & Presbyteris eos S. Paulus conjungit. Hæc verò inſtitutio cùm ad N.T. non vacuum & egenum, ſed gratia Dei fœcundatum pertineat, vim gratiæ cauſativam importat. Unde ab Apoſtolis manuum impoſitione ordinati ſunt; & dici in ordinatione eorum ſolet:* Accipe Spiritum S. *quibus verbis juxta Concilium Tridentinum gratia Spiritus S. verè confertur. Erant quidem iidem etiam ad miniſterium menſæ deputati. Sed officium hoc ſecundarium fuiſſe, ex Dionyſio Areopagita, Clemente R. Anacleto, Juſtino, qui eosdem Sacerdoti ſacrificanti immediatè aſſiſtere tradunt, conſtat.* 3. *Subdiaconatum etiam Concilium Florentinum videtur Sacramentum ſtatuiſſe, dum ei effectum augmenti gratiæ tribuit. Suffragatur eidem forma Subdiaconi conſecratoria, quam Clemens Conſtit. lib. VIII. 21. tradit, nec non ratio illa, quòd ceu irriterabilis ille ordo characterem imprimit.* 4. *Minores etiam Ordines Sacramenta eſſe, probabile eſt, quia in anima imprimunt characterem ſpiritualem, quod ex communi Theologorum ſententia probat Thomas.* Ibid pag. 179. 180. Reſp. 1. Quid ſibi vult illud *quorum?* Sacerdotes fuiſſe, *quorum* Apoſtoli meminerunt. Cur ſubjectum non exprimis? An illi Apoſtoli, Prophetæ, Evangeliſtæ, Paſtores, Doctores fuerunt? Nulli horum in Scriptura *Sacerdotum* (niſi ſpiritualium, quales fideles omnes ſunt) nedum Sacerdotum propriè dictorum nomine veniunt. 2. Hierarchia veſtra qualis ſit, infra videbimus. Cùm verbo Dei inſtituta nulla ſit, nullis etiam Miniſtris, quales Diaconos facis, gaudet. Quicunque in S. Scriptura *διάκονοι diaconi*, ſeu *miniſtri* nominantur, vel iidem ſunt cum Epiſcopis & Presbyteris, vel eleemoſynarum curatores & œconomi ſunt.

neque

neque alii omnino memorantur. Cum Epiſcopis ergo poſteriore ſenſu conjunguntur Phil.I.1. 1.Tim.III.8 9.& Rom.XII.8. μεταδιδόντες *impertientes* vocantur. *Hæc inſtitutio* inquis, *ad N.T gratia Dei facundatum pertinet, adeóque gratiam Dei ſanctificantem habet, ideóque Sacramentum eſt.* Sed inſtitutionem diaconorum diſtinctorum vel ab Epiſcopis & presbyteris, vel ab eleemoſynarum curatoribus, non ſupponere, ſed probare debuiſti. Neque nos, quibus verbis Eccleſia veſtra in ordinatione Diaconorum utatur, & quid de ea re ſenſerint Tridentini, quicquam penſi habemus, Procedente tempore Epiſcopos & Presbyteros eorum miniſterio apud altare uſos eſſe, nulli diffitemur: ſed ex inſtitutione non Chriſti, non Apoſtolorum, ſed Eccleſiæ, vel Epiſcoporum poſt Apoſtolos. Neque tamen ſic propriè partem habuerunt in myſteriis, vel in Eccleſiaſtico gradu locati ſunt. Aliud enim eſt Ordo ſacer & Eccleſiaſticus, aliud officium quodvis in Eccleſia vel pro Eccleſia præſtitum, quod commune, non propriè eccleſiaſticum eſſe poteſt. Conſtat enim, initio Eccleſiæ etiam laicos fideles ſibi & domeſticis Euchariſtiam propriis manibus domum aſportare ſolitos fuiſſe. Et quomodocunque iis Epiſcopi uſi ſint, illud omne arbitrio ſuo, non Divina inſtitutione fecerunt. 3. Cùm ejuſmodi ſit Diaconatus Pontificius, de ſubdiaconatu quid ſentiendum ſit, ultro liquet. Bellarminus ipſe *de Ord. cap.* 2. fatetur, de ſubdiaconatu non tantam eſſe certitudinem, eum ſacramentaliter conferri, quanta eſt de Diaconatu, *quia*, inquit, *neque in Scriptura ſit de eo mentio, nec ejus ordinatio habet manuum impoſitionem, & propriè non pertinet ad Hierarchiam, niſi ut Miniſtri Hierarcharum.* Probabile tamen putat, etiam hunc Sacramentum eſſe; & certò eſſe, Redingius, ubique ſibi ſimilis, affirmat. Sacramentum igitur erit id, cujus ne minima quidem in S. Literis mentio occurrit; imò cujus ne apud veteres quidem veſtigium ullum apparet. Fatetur enim Urbanus Papa *de Æt. & qualit. Ord. cap. A multis* duos ſolos ſacros Ordines Eccleſiam primitivam habuiſſe, Presbyterorum & Diaconorum. Gratianus *Diſt.* 21 *ſſ. Decretis* diſertè pronuntiat, *Subdiaconos & acoluthos procedente tempore Eccleſiam ſibi conſtituiſſe.* Neque aliter Petrus Bleſenſis *Serm.* 47. ubi ſic ille: *Productior eſt aſcenſus ad hunc gradum* (Sacerdotii) *nunc, quàm in primitiva Eccleſia, in qua qui tantùm fidelis erat, Diaconus fiebat, vel Sacerdos. Introducti poſtea ſunt quidam minorum ordinum gradus.* In Apoſtolicis, ad quas nequicquam provocas, conſtitutionibus *lib. VIII cap. ult.* non alii Eccleſiaſtici Ordines, quàm *Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum* numerantur. Cùmque Subdiaconatus ille jure Divino ne quidem ordo ſit, ſed jure Eccleſiaſtico merum officium externum & commune, circa vaſa, & linteamina altaris occupatum, fruſtra irreiterabilitatem, characterem ejus urges. Quaſi ſcilicet miniſterium ejuſmodi externum ideo irreiterabile ſit, quia ſemel deputatus ad aliquod officium renovata deputatione non indiget, eam ob cauſam Sacramentum ſit, vel characterem imprimat. Qua ratione quævis ad opificium vel ſervile miniſterium qualecunque deputatio Sacramentum erit. 4. Denique Ordines minores de jure duntaxat poſitivo eſſe, Soto *de juſt. & jure lib. IX. q. 7. art.* 1. diſertè fatetur. Sed & Bellarminus affirmat, Ordines minores illos minùs probabiliter, quàm Subdiaconatum, vim Sacramenti in ſe continere, *quia*, inquit, *communis non eſt ſententia, & certum eſt, leviora eſſe munera horum ordinum, quàm ſuperiorum.* Sunt nempe mera officia manualia, ad ſcopis mundandas & purgandas Eccleſias: ad valvas occludendas & recludendas: ad cereos accendendos & ferendos, aliáque ejuſmodi, ad quæ olim etiam catechumenos nondum baptizatos adhibitos eſſe. Socrates *Hiſtor. Lib. V.* 21. teſtis eſt. Abſolutè tamen probabiliorem ſententiam eſſe, idem Bellarminus concludit, quæ ordines omnes Sacramenta eſſe docet, *quia id aſſerunt omnes veteres Scho-*

laſtici

laſtici, *Durando excepto*: (Lombardum etiam, Gratianum, & Martinum de Ayala Coninck *p.2. de Sacr.q.20 d.6.n.42.* excipit) *& ex recentioribus Franciſcus Victoria, Soto: & ita ſenſiſſe videntur Concilium Florentinum & Tridentinum.* Addit Redingius, characterem ſingulos illos ordines imprimere. Sed humanas illas authoritates, nulla ratione nixas, quid nos moramur? Quid characteris imaginarii commentum? De quo priùs cum Vaſquezio ſuo Redingius tranſigat, quàm nobis, quorum manus oculatiores ſunt, eos obtrudat. Sacramenti eſſentia & certitudo non ex probabili opinione hominum, ſpeculationibus otioſis indulgentium, ſed ex Divina inſtitutione pendet. Et ſanè cùm quilibet laicus quotidie *Diaconi* officio defungatur in Miſſa reſpondendo Sacerdoti miſſificanti; cœteráque munia *Oſtiariorum* ad templum aperiendum; *Acolythorum* ad cereos accendendos & nolas impellendas, *Lectorum* ad cantandum, *Exorciſtarum* ad fundendam aquam in miniſterium Baptiſmi exequantur paſſim viliſſimi æditui, nullis Ordinibus vel majoribus vel minoribus initiati, quis non videt, vel nullo ſpeciali charactere per ordinationem ad præſtanda illa opus eſſe; vel æquè ſine Sacramentali ordinatione Miſſam celebrari poſſe, atque ſolent à non ordinatis impleri munia Diaconatus, Subdiaconatus & minorum Ordinum?

ARG .III. Pontificii Ordines incruſtant Gentiliſmum & Judaiſmum veterem. Ex Gentiliſmo enim petitam ſubdiviſionem Sacerdotum, quam ſupra attulimus, fatetur Gratianus in Procem.diſt.21. Et ſanè conſtat, apud Gentiles fuiſſe Flamines ſimplices, Archiflamines & Protoflamines. Conferatur idem Gratianus in Diſt.80. C. *in illis.* Ex Judaiſmo Eccleſia Papiſtica habet Oſtiarios, Exorciſtas, & Cantores, qui ſimul ſunt Lectores. Lombardus ſingulos ordines ex Judaiſmo diſertis verbis Diſt.24. derivat.

RESP. REDING: 1. *Annon Gentiles ex naturæ lumine Dei notitiam habuiſſe, & in eo duntaxat peccaſſe, quòd Divini honoris ſpecies natura notas falſis Diis, non vero præſtiterunt; Apoſtolus teſtis eſt eſt? Peccatne ergo Eccleſia, cùm modos cultus natura notos retinens, vero Deo impendit?* 2. *Inter V. & N. T. cultum id duntaxat intereſt, quòd ille Chriſtum venturum & Miniſtros ejus præfiguravit, hic verè exhibet.* Ibid.pag.180.181. Reſp. 1. An notitia Dei, & modus cultus ſeu colendi Deum, æquipollent, ut qui natura Deum novit, idem natura modum colendi Dei noverit? Magnus hic ad Pelagianiſmum paſſus eſt. Quid de Deo natura notum ſit, Apoſtolus explicat Rom.I.19.II.14. nempe æterna ejus potentia & Divinitas, nec non opus legis ejus, quod cordi inſcribit, adeóque natura notum eſt. An huc ſacrificia, inprimis propitiatoria & expiatoria, quæ & peccatum, & liberationem à peccato per Chriſtum, quem caro & ſanguis neutiquam revelant, Matth.XVI.17. ſupponunt: an Sacerdotium, quo peccator ad Deum adducitur: an Sacerdotii ſpecialis adminiſtratio per certos ordines, de quo hic quæritur, pertinent? Næ deliras nimiùm, & naturam ac gratiam, naturalem & ſupernaturalem revelationem confundis turpiter. Ubi etiam Apoſtolus docet, in eo duntaxat gentiles peccaſſe, quòd Divini honoris ſpecies natura notas falſis Diis impenderint? Atqui is Rom.I.21. in eo peccaſſe eos docet, non quòd modum colendi veri Dei natura notum Diis falſis impenderint, ſed quòd cognoſcentes Deum, non glorificarunt ut Deum, nec ei gratias egerunt.

egerunt. Unde eos in ratiocinationibus ſuis evaneſcentes gloriam Dei incorruptibilis in ſimilitudinem imaginis hominis corruptibilis mutaſſe (quod & vos ſtrenuè facitis) ſubjicit,& infandi facinoris pœnam iisdem Divinitus inflictam explicat. Non ergo à natura, ſed à ſuperſtitione gentiles ſuos illos ſacerdotum ordines hauſerunt; & à cacozelia illa hauſiſtis vos, diſertè Gratiano *in Proœm. diſt.* 21. ſic confitente: *Diſcretio illa Sacerdotum à Gentilibus maximè introducta eſt, qui ſuos flamines alios ſimpliciter flamines,alios archiflamines,alios protoflamines appellabant.* 2. Quod V.T.figuræ adumbrarunt,illud ipſum N.T. *ἀληθινὴ veritas* exhibet. Applicamus ad rem præſentem. Sacerdotium V.T.typicum adumbravit Chriſtum,cúmque ſolum,Apoſtolo Hebr. VII.VIII. &c. perſpicuè docente. Nuſpiam ibi Sacerdotes V.T. cum Miniſtris N.T. ſed cum ſolo Chriſto comparat. Sicut autem omne ſimile etiam diſſimile eſt: ita figura cum re figurata in omnibus conveniat,neceſſum non eſt. Unde non pauca, imperfectionem arguentia,à Chriſto Apoſtolus removit. Atque ad illa etiam Ordinum diſtinctio pertinet,qua Chriſtus unicus,æternus & perfectiſſimus Sacerdos non indiguit. Si Sacerdotium vetus Miniſterii Novi typus fuit : jam ergo Chriſtianum Sacerdotium eandem differentiam recipiet,ut in eo ſint Pontifex, Sacerdotes, Levitæ, Nethinæi. quod cum veſtris ordinibus qua ratione conveniat,ipſe videris.

ARG. IV. Pontificii ordines conferunt titulos, quibus res prorſus nulla ſubeſt. Epiſcopi non docent. Sacerdotes non ſacrificant, deſtituti vero ſacrificio. Diaconi non miniſtrant Eccleſiarum oblationibus, quas ſatis jam dotatas habent. Acoluthi Sacerdotum & Epiſcoporum ſunt canes venatici,equites & milites prætorii.Exorciſtæ nec voce humana,nec poteſtate Divina pellunt Dæmonem. Lectores non legunt,ut intelligantur. Denique his titulis vel nihil ſubeſt,vel adulterina officia & pingues tantùm præbendæ. Meritò igitur inter Reformationis capita 34 à Gallis exhibita,etiam hoc capite 4.poſtulatum à Synodo fuit,*ut Diaconis & aliis ſacris Ordinibus reſtituatur debita & antiqua functio, ne ampliùs nuda & in ceremoniis tantùm poſita nomina dicantur.*

RESP. REDING: *Nugas calumniis mixtas exhibes,& tibi contradicis. Si enim juxta Gallorum poſtulatum Diaconis & Ordinibus debita & antiqua functio reſtituenda fuit,Pontificiis jam ordinibus non nihil,ſed res aliqua ſubſit oportet. Imò res ipſa clariſſima eſt. Nam Epiſcoporum,Presbyterorum, Diaconorum S.Literæ meminerunt. Reliqui ordines ſemper in Eccleſia fuerunt teſtibus Clemente R.Ignatio,Euſebio,Conciliis Romano, Laodicenſi,Carthaginenſi IV. Quod autem univerſa tenet Eccleſia, nec à Conciliis inſtitutum,ſed ſemper retentum eſt,nonniſi Apoſtolica authoritate traditum credi debere,Auguſtinus de Baptiſ.lib IV.14.docet.* Ibid.pag.181.182. Reſp. 1. Nec nugas,nec calumnias me fudiſſe,tumetipſe locupletiſſimus teſtis es. Nam nomina quidem Ordinum ex S.Scriptura & antiquitate probare conaris : ſed rem,quam hodie nomina Ordinum veſtrorum continent,eandem eſſe,quam continebant olim; imò non eam ipſam eſſe,quam nos veriſſimè eruimus,nec probas,ac ne probare quidem,vel rem larvis nominum illorum à vobis tectam,à me retectam,vel nihil potiùs illud refellere ullo apice conaris. Tam ſtrenuus athletha es. Sed forte ſufficiunt vobis ad Sacramentorum rationem nomina,quic-

quid illis ſubſit. Experire,ſi vir es,& proba,juxta S.Scripturam *Epiſcopi* munus eſſe dominari, ſe efferre: *Presbyteri* ſacrificare: *Diaconi* altari externo & propriè dicto adſtare. De cœteris,de quibus altiſſimum in Scripturis ſilentium eſt,nihil dicam. Fruſtra es, imò palmam nobis cedis, niſi hanc incudem tundis. Non ſatis eſt, veteres alicubi meminiſſe Subdiaconorum, Acoluthorum, Exorciſtarum, Lectorum,Oſtiariorum. quamquam iidem ſubinde alios etiam Ordines memorant,Ignatius enim, cujus alias Epiſtolas quaſdam ſpurias eſſe,Viri doctiſſimi demonſtrarunt,etiam κοπιῶντας *Laborantes* (Foſſarios & Veſpillones intelligit) annumerat. quorum nomen demum ſub Imperatoribus Chriſtianis, diu poſt Ignatii tempora, uſurpari eo ſenſu cœpiſſe, ex Conſtantii lege A.360. lata, quæ de his infimis in Eccleſia miniſtris verba faciens, *Theodoſ. L.16. tit. 2. de Epiſc. Eccl.& Cler. L.15.* ſic inter alia, *quos Copiatas (κοπιῶντας) recens uſus inſtituit nuncupari*; Cl.Uſſerius *Proleg.cap.16.* oſtendit, atque inde Ignatii νοθείαν probat. Sed & Gelaſius Papa *Epiſt. 6.* miniſteria minora hoc ordine recenſet: *Oſtiarius, Lector, notarius, defenſor, acolythus, ſubdiaconus.* Epiphanius in fine Panarii: *Lectores, Diaconiſſæ, Exorciſtæ, Laboratores, janitores.* In Concilio Chalcedonenſi *can.14.* inter Ordines Eccleſiaſticos æquè ψαλτής *Pſaltes* ſeu *Cantor*, atque ἀναγνώστης *Lector* numeratur. nullo planè diſcrimine ordinationis. Et *Can. 15.* etiam χειροτονίαν ſeu *ordinationem Diaconiſſæ mulieris*, qualis eſſe debeat, iidem Patres explicant. Sed eos etiam ordines vel ſacramentales eſſe, vel gratiam conferre, vel Divinitus inſtitutos eſſe, nemo eorum, qui miniſteria illa enumerant, docet. Fruſtra ergo Auguſtini regulam illam, à vobis peregrinum in ſenſum, uti alias oſtendimus detortam, applicari heic expetis. Et nomina enim non eadem retinetis, & nomina, quæ retinetis, pridem apud vos rem & vim ſuam veterem amiſerunt. Quam etiam reſtitui cùm petierunt Galli, argumento illud eſt, quod eorum judicio eam non habueritis, ſed amiſeritis. Neque hic contradictionem objiceres, niſi vertiginis ſpiritus te agitaret.

ARG. V. Confundit Synodus turpi exemplo Ordines cum quibuslibet Eccleſiæ miniſteriis, qualia ſunt fores claudere ac aperire, cereos accendere, vaſa cuſtodire & mundare, menſam Domini veſtire, aquam ad baptiſmum, panem & vinum ad Euchariſtiam afferre. Hæc ſunt Eccleſiæ miniſteria, ſeu officia manualia, quæ æquè validè non ordinatus ac ordinatus obire poteſt. Teſte Socrate *lib.V.* 21. etiam Catechumeni nondum baptizati ejuſmodi miniſteriis adhibiti ſunt. Hodiéque quilibet laici etiam viliſſimi, nullis vel majoribus vel minoribus ordinibus initiati hæc officia exequuntur non minùs validè, quàm ſi ipſi Sacerdotes ordinati ea exequerentur. Quòd ſi ex quolibet miniſterio Eccleſiaſtico colligitur neceſſitas ordinis, cur non ordines etiam fabricantur cantorum, laboratoris ſeu foſſarii, & ſimiles?

RESP. REDING: 1. *Imò verò munerum eorum functiones non materialiter duntaxat, quoad extrinſecam à non ordinatis exhibitam actionem, ſed etiam formaliter quoad religioſi publici cultus Eccleſiæ ſtatui pro tunc accommodatam rationem ſpectatæ, in publicum Eccleſiæ miniſterium reducuntur. Sub qua formalitate planè laicam poteſtatem excedunt, & determinatum ordinem eccleſiaſticum exigunt.* 2. *Alia ratio eſt muneris Cantorum, Laboratorum &c. quia illud directè ad miniſterium Euchariſtiæ non pertinet, neque mu-*

me

nus in Eccleſia permanens eſt, ſed ab Epiſcopi, imò & presbyteri arbitrio pendet. Ibid pag. 182. Reſp. 1. Functiones illas in publicum Eccleſiæ miniſterium, ſacra ordinatione conferendum, reduci debere, non probas. Nulla enim Divina inſtitutio ordinationis illius apparet; nec ratio reddi poteſt, cur vel deputatio Eccleſiæ mera ad hoc ſufficere non poſſit: vel ſimpliciter, ſine ſacra ordinatione, qualis ad Epiſcopatum vel Presbyteratum eſt, ſic deputati non ſatis validè officio iſthoc defungi valeant. Sanctitatem enim ſacramentalem ad hoc requiri negamus, & Sacramenti potiùs profanationem & abuſum, quàm legitimum uſum interpretamur meritò. Olim etiam Diaconiſſæ, uti ex Chalcedonenſi Concilio ſupra docuimus, ordinabantur. Neque tamen ordinatio illa effecit, ut pro publicis Eccleſiæ Miniſtris, æquè ac Epiſcopi vel Presbyteri, haberentur: vel Sacramentali ſanctitate & dignitate gauderent. Et Bellarminus *de Ord cap. 6.* disertè negat, fide catholica neceſſariò tenendum eſſe, quòd Diaconatus (& multò minùs inferiores Ordines) ſacramentali ordinatione conferatur. Quin & Aquinas *q. 37. art. 1. ad 2. in addit.* rationem Sacramenti totam collocat in Sacerdotio: in aliis verò nonniſi per attributionem ad illud, & participationem quandam. quod eſt non habere in ſe *formaliter* rationem Sacramenti, atque ſic in miniſterium Eccleſiæ publicum reduci, quanquam ibid. *art.* 2. ſibi idem contradicit, & poſtea etiam in inferioribus Ordinibus rationem Sacramenti agnoſcit. Et de hoc quicquid ſit, proprii Eccleſiæ Miniſtri & rectores non alii quàm Epiſcopi, Presbyteri (quibuscumque præterea in Scriptura nominibus veniant) Divino jure conſtituti ſunt. Eccleſia autem ad alia munera deputans nullam perſonis à ſe deputatis ſanctitatem vel poteſtatem, quæ laicorum dignitatem excedat, impertiri potis eſt. 2. Cur *Cantorum* vel *Laboratorum* munus non majori jure quàm *Exorciſtarum*, permanens in Eccleſia munus ſtatuatur, rationem nullam afferre potes. Utrique enim illi apud vos etiam in miniſterio publico adhibentur, cùm exorciſtas veros nullos habeatis. Et Clemens *Lib. III. 11.* eosdem Cantores æquè ac reliquos *χειροτονεῖσθαι ordinari* tradit. Præterea Ordines in Eccleſia ex ſola relatione ad Euchariſtiam, vel potiùs ſacrificium, inſtitui debere, dogma falſiſſimum eſt, & caduco Miſſæ parieti innixum, eadem cadente cadit. Cur relationem ad Baptiſmum, prædicationem Evangelii à Chriſto inſtitutam haud dubiè, ordinationi nullam tribuitis; & tribuitis ad ſolam Miſſam, cujus nec vola, nec veſtigium in S. Literis extat?

ARG. VI. Minores ordines gradus dici ad ſuperiores, tendentes ad ſacerdotium, nullo pacto poſſunt. Etenim Apoſtolos à Chriſto Sacerdotes ordinatos eſſe ſtatuunt Adverſarii. Ubi verò hæc gradatio ab inferioribus? Matthias ſine hac gradatione delectus eſt Apoſtolus. Ex ſeptem Diaconis ab Apoſtolis inſtitutis nullus ad altiorem gradum aſcendit. In veteri Eccleſia ordinati ad munus aliquod illud ut plurimùm perpetuò exercuerunt. Ambroſius ordinatus in Epiſcopum, Hieronymus, Auguſtinus, Paulinus in Presbyteros, Gregorius M. in Diaconum, ſine tranſitu per alios gradus. Rationem hanc in Concilio urſit Hieronymus Bravo Dominicanus, quam Petrus Suavis in *Hiſtor. Concil. Trid. lib. VII. pag.* 532. prolixè recitat. Sed & Anthonius Auguſtinus Epiſcopus Ilerdenſis in Concilio Patres admonuit,

in Eccleſia primitiva, cùm pauciſſimi adhuc Chriſtiani eſſent, tot ordinibus locum minimè fuiſſe.

RESP. REDING: 1. *Chriſtus Apoſtolos ordinando Sacerdotes ex poteſtate ſuæ excellentiæ, iiſdem ſine gradatione tali unà ordines impertiri potuit.* 2. *Licet ordinationem Matthiæ ad Epiſcopatum, Sacerdotium, aliósque ordines Scriptura taceat, non tamen negat, ſed ex jure tum Divino tum eccleſiaſtico perſpecto ſupponit.* 3. *Licet Diaconi ad ordines ſuperiores non aſcendiſſent, non tamen inferiores ordines ideo non ſunt gradus ad ſuperiores. Ita in Republica honores inferiores ſunt gradus ad ſupremam dignitatem, ad quam non omnes tamen provehuntur.* 4. *De Ambroſio & reliquis falſum narras.* 5. *Neque adverſus Synodum Tridentinum efficit quicquam ratio tua, quia illa hoc unicum definit, ordinem eſſe Sacramentum.* Ibid pag. 182. 183. Reſp. 1. Ordines illos primò impertiviſſe proba: & ubi probaſti, aliter ab Eccleſia ordinari debere Miniſtros, (ſiquidem ordinatio ſacramentalis eſt) quàm Chriſtus ordinavit, edoce. Vicariam Chriſti excellentiam ſibi Papa arrogat. Cur ergo non imitatur Chriſtum (cùm in majoribus longè imitari contendat) & gradationem omittit? Nam quod per pauca fieri poteſt, per plura fieri non debet. Gradationem illam à Chriſto ſi non exercitam, ſaltem inſtitutam eſſe, probari debuit. Si Apoſtolis Diaconatum Chriſtus contulit, peccaverint magnopere, ejus functionem dedignantes uti dedignatos eſſe, Act. VI. 2. legimus. 2. Jus aliquod conferendi ordines veſtros Divinum & Eccleſiaſticum unde Apoſtoli perſpexerunt? In Chriſti vel Eccleſiæ Apoſtolicæ, hoc eſt, ſuæ inſtitutione? Atqui ejus nulla uſpiam umbra reperitur. Neque ſanè inſtitutio ejuſmodi taceri debuit, quia referebat, Eccleſiam ejus certam regulam habere. 3. Gradum ad ſuperiorem poteſtatem conferri ei poſſe, cui ſuperior poteſtas intercedentibus impedimentis, non confertur, fateor. At vos & ſuperiores & inferiores omnes ſimul confertis. Quæ Reſpublica ſic inſtituit, ut gradus omnes, etiam ſupremum conferat, & exercere vel ſubire omnes prohibeat? Vel ergo in veteri Eccleſia, in qua ordinatos ad munus aliquod, illud perpetuò exercuiſſe, dixi, non ſimul collati ſunt ordines: vel ſingulos illis exercere licuit. 4. An etiam de S. Paulino falſum narravi? Atqui ipſemet de ſe narrat, cùm apud animum ſuum conſtituiſſet ſeſe Divino cultui in Clero mancipare, & per omnes gradus Eccleſiaſticos ire, principio ab Oſtiario facto, & laicus adhuc ad id tempus opportunum expectaſſet, repentè ſe Barcinone à populo raptum, & ad Epiſcopum tractum, Presbyterum per ſaltum ordinatum eſſe. Id verò minimè contigiſſet, niſi eo tempore uſitatum fuiſſet. Idem Paulinus in vita Ambroſii de eodem ſic refert: *Baptizatus igitur fertur omnia officia Eccleſiaſtica impleſſe, ad quæ octava die Epiſcopus ordinatus eſt cum ſumma gratia & lætitia cunctorum.* Implevit Ambroſius *officia eccleſiaſtica*, ad quæ ordinatus erat Epiſcopus. An putamus, Epiſcopum eum creatum minorum illorum ordinum officia impleſſe, hoc eſt; campanas pultaſſe, oſtium clauſiſſe, cereos accendiſſe &c? Quod de ſe Paulinus, idem de S. Auguſtino Poſſidonius in ejus vita refert, eum *manu injecta*, adeóque raptum ad Epiſcopum Valerium, *Presbyterum* ordinatum eſſe, quia *locus presbyterii, licet ipſe majore dignus eſſet, appropinquaret tamen epiſcopatui.* Reliquorum ordinum ei collatorum nulla mentio eſt. Plures infra ex Arcudio referam. 5. Denique non id duntaxat Tridentini definiverunt, quòd Ordo Sacramentum ſit; ſed ultra etiam *can. 2.* anathema dixerunt ei, *qui dixerit, præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios ordines & majores & minores, per quos*

velut:

velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur. Huic canoni mihi opponenti rationem quid alterum de Ordine Sacramento occinis?

ARG. VII. Quod ad minores ordines, argumenta ex antiquitate affert prægnantia Petrus Arcudius Corcyræus, illos nunquam vel Sacramenta, vel neceſſarios eſſe judicatos. Inter quæ eminet illud, quod ex inductione prolixa innumerorum probat, in eorum ordinatione nullam rationem minorum ordinum eſſe habitam. Jam Pſeudo-Dionyſius Areopagita, tres tantùm ordines expreſsè numerat, ἱεραρχῶν, ἱερέων & λειτουργῶν, quibus poſterioribus tribuit officium præparandi initiandos, hoc eſt, Catechizandi. Conſtátque minores Ordines, diverſis temporibus, & varia occaſione ab Epiſcopis inſtitutos eſſe, non iis tamen cum muneribus, quæ hodie illis aſſignantur, nec cum eadem vel neceſſitatis vel Sacramentalis dignitatis opinione, de qua re propediem plura. Urgebat in Concilio idem Hieronymus Bravo *varietatem, quæ circa minores Ordines in vetuſtis Pontificalibus conſpicitur, in uno hoc, in altero omnia alia, ſatis indicare, Sacramentalia hæc eſſe, non Sacramenta. Imò ipſam rationem huc nos ducere, dum quæ facit ordinatus, eadem & non ordinatus facere poſſit, nec minùs validè, eodémque effectu & perfectione.* Quin & varietas ingens in numerandis his officiis, quæ apud veteres occurrit, quámque latè deducit M. Anthon. de Dom. *de Rep. Eccl. lib. II. cap. IV. Sect. 63.* arguit, eos pro Ordinibus vel Sacramentis minimè habitos olim eſſe. Confer, quæ idem M. Anthonius de Dominis loc. cit. *num.* 59. 60. de Subdiaconorum ac inferiorum Ordinum in Eccleſia novitate differit. Imò & Lombardus lib. IV. Diſt. 34. ita loquitur: Excellenter Canones duos tantùm ſacros Ordines appellari cenſent, Diaconatus ſcilicet & Presbyteratus, quia hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe. Et de his ſolis Apoſtoli præceptum habemus.

RESP. REDINGI: 1. *Nuſpiam Tridentinum Concilium definivit, Ordines inferiores, vel etiam Subdiaconatum eſſe Sacramenta, quanquam eſſe, probabile eſt, non obſtante illa Arcudii ratione, quòd in ordinatione Presbyterorum nulla olim Ordinum Minorum habita ſit ratio. Hoc enim non de receptione characteris, ſed de exercitio & miniſterio accipiendum eſt. 2. Dionyſius Areopagita tres illos Ordines ſolos enumerat, quia ſoli ſint Hierarchici, non quia ſoli ſint ordines. 3. Neque minores ordines ab Epiſcopis duntaxat variis occaſionibus inſtitutos eſſe, arguunt Concilii Carthaginenſis. IV. Canones, quibus definitur modus ordinationis ſingulorum Ordinum. 4. Nulla ordinum varietas talis demonſtrari poteſt, quæ illorum ſubſtantiæ deroget. Acolythorum quidem ob miniſtrorum in Eccleſia penuriam non frequens admodùm mentio eſt. Sed illorum & aliorum Ordinum munia à Diaconis vel ſubdiaconis ſuppleri conſueverunt. Ita Exorciſtæ duorum generum fuerunt. Alii enim munus obibant ex gratia gratis data, de quibus Clemens loquitur: alii conſtituebantur ordinatione Epiſcopi, veluti S. Martinus à S. Hilario. 5. Quòd ex Lombardo Ordi-*

nes omnes Presbyteratu & Diaconatu excepto, ex numero Ordinum deturbare conaris, perfidiam tuam ſpirat. Denominatio enim Sacri Ordinis ſecundum ſpecialem quandam excellentiam non ex ratione Sacramenti, ſed annexo caſtitatis voto petenda eſt. Illud porro votum antiquitus ſoli Presbyteratui & Diaconatui annexum erat. Hoc non obſtante in numero Sacramentorum & olim cenſeri potuerunt, & hodieque poſſunt. Ibid. pag. 183. 184. Reſp. 1. Non de Sacramentali duntaxat Ordinum ratione, ſed de neceſſitate eorum etiam Arcudius loquitur. Fruſtra ergo Tridentini Concilii decretum opponis, quod ſi Sacramentalem dignitatem non definivit (definire tamen aliquid in tanta opinionum repugnantium varietate debuit) at neceſſitatem etiam ſub anathemate *cap. 2. & can. 2.* definivit; imò etiam quatuor minorum ordinum nomina & miniſteria ab ipſo Eccleſiæ initio extitiſſe pronuntiavit. Quid quòd *cap. 2.* ſeptem Ordines numerat; & ſtatim *cap. 3.* abſolutè Ordinem Sacramentum eſſe, ſubjecit. Vel igitur Ordines omnes intellexit; vel diſtinguere debuit, ut appareret, quinam Ordines Sacramenta eſſent, qui non. Ejuſmodi ambiguitatibus Synodus lectoribus illudere ſolet. Arcudii porro illa inductio eorum, qui ordinati ſunt, nulla Ordinum minorum omnium habita ratione, ex Zacynthio Raphaele Inviciato, ab eo *de Concord. Eccl. Or. & Occid. circa Sacr. adminiſtrat. lib. VI. 9.* repetita, & characterem & exercitium negat. Quippe de collatione ipſa ordinum, non de exercitio loquitur, & ex Eccleſiæ praxi veteri, exempliſque expreſſis ordinatorum, veluti Chryſoſtomi, Eutychii Patriarchæ Conſtantinopolitani, S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis, Johannis Epiſcopi Cabilonenſis, Epiphanii, Pauliniani, Cypriani, Auguſtini, Piniani Hipponenſis Presbyteri, Maximi Palatini, Paulini Epiſcopi Nolani, Marcelli Epiſcopi Pariſienſis, Theodori Siceorum Archimandritæ, Auſtregeſili Bituricenſis Archiepiſcopi, aliorum probat, Ordinum minorum quorundam, Acolythorum maximè, Exorciſtarum & Oſtiariorum, nullam planè in ordinatione rationem habitam eſſe. Ad probandum Græcorum conſuetudinem ibidem citat Concilii Generalis VIII. Conſtantinopoli habiti canonem 5. qui ſic ſonat: *Εἴ τις γέγονε κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, καὶ πάντα βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸν μετελθὼν κατὰ τοὺς ὡρισμένους ἀνεπίληπτος εὑρέθη, προβιβαζέσθω εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ὥστε ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ ἀναγνώστου ἐνιαυτὸν πληρῶσαι, ἐν δὲ τῷ τοῦ ὑποδιακόνου δύο, καὶ ἐν τῷ τοῦ διακόνου τρεῖς, καὶ τέσσαρας ἐν τῷ τοῦ πρεσβυτέρου· Si quis factus eſt Clericus aut Monachus, perque omnem gradum eccleſiaſticum tranſiens, ut canones præſcribunt, irreprehenſibilis repertus eſt, ad Pontificatum evehatur; ita ut in Lectoris gradu annum, in Subdiaconi duos, in Diaconi tres, in Presbyteri quatuor annos expleat.* Ergo Seculi noni, quo Concilium illud celebratum eſt, tempore, nec Exorciſtarum, nec Acolythorum, nec Janitorum ordines apud Græcos in uſu fuerunt. 2. Quomodo verò juxta Pſeudo-Dionyſium Areopagitam tres illi ordines fuerunt Hierarchici, cùm ſolum primum is fecerit *ἱεραρχῶν Hierarcharum*, reliquos *ἱερέων* & *λειτουργῶν Sacerdotum & Miniſtrorum*? Qualis hæc diviſio erit, ſi omnes Hierarchici ſunt, ut non Hierarchicis, hoc eſt, juxta te, minoribus, quos ille ne nominavit quidem, Ordinibus, opponuntur? 3. Neque ex Concilii *ψευδεπιγράφου* Carthaginenſis IV. Canonibus de Ordinibus, de eorundem prima inſtitutione quicquam decidi poteſt, cùm eorum illi originem non pandant. Præterea neque eorum neceſſitatem, neque Sacramentalem dignitatem illi commemorant: & *Cantorum* etiam ordinem adjungunt. Certè Breviarium Romanum Ordinum illorum inſtitutionem Caio Pontifici & Martyri tribuit his verbis: *Conſtituit, ut his ordinum & honorum gradibus in Eccleſia ad Epiſcopatum aſcenderetur, oſtiarii, lectoris, exorciſtæ, acoluthi, ſubdiaconi, diaconi, Presbyteri.* Ante ergo

non eodem modo aſcendebatur. 4. Satis utique Ordinum à vobis enumeratorum ſubſtantiæ derogat, ſi Pontificalia vetera alia plures, alia pauciores enumerent; & in uno hoc, in altero omnia alia requirant, quod citatus à me Hieronymus Bravo in Concilio urſit. Et ſi diſtincti hi Ordines ſunt, diſtinctáque ordinatione conferuntur, quomodo Diaconus ad Acoluthi munus non ordinatus eodem defungi, atque illud ſupplere potuerit, tu videris. Certè Clemens, Ignatius, Epiphanius nullam prorſus Acoluthi mentionem faciunt. Scribit equidem Ignatius Epiſtola ad Antiochenos. *Salutant vos Philon & Agathopus, οἱ συνακόλουθοί μου comites ſeu ſocii mei*, non, uti nonnulli reddunt, *Acoluthi* mei. Aliud enim eſt συνακόλουθος, aliud ἀκόλουθος. Neque enim ſe Ignatius *Acoluthum*, & Philonem ac Agathopum illum *una Acoluthos* dicere voluit. Neque etiam Iſidorus *lib II. de Offic. Eccl.* & auctor illius Epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem apud Hieronymum, qui de omnibus ordinibus ex inſtituto diſſerunt, de *Acoluthis* quicquam habent. Sed & duplicem *Exorciſtarum* Ordinem fingis, non probas. Nam Clemens *Conſtit. lib. VIII. 26.* poſtquam diſertè dixit: Ἐξορκιστὴς οὐ χειροτονεῖται, *Exorciſta non ordinatur*, ilico hanc rationem ſubjicit: Εὐνοίας γὰρ ἑκουσίου τὸ ἔπαθλον, καὶ χάριτος θεοῦ *Hoc enim munus ſpontaneum eſt Divinæ benevolentiæ, & gratiæ Dei*. hoc eſt, uti ipſemet Arcudius rectè explicat; donum hoc ſolus Deus impertit, cui vult, & quando vult. Et charisma hoc fuiſſe commune omnibus fidelibus, Juſtinus Martyr in dialogo cum Tryphone affirmat. Neque ullus tum Exorciſtarum ordo alius in Eccleſia obtinuerat. Sed ceſſantibus in Eccleſia charismatis, Eccleſia alicubi ordinem Exorciſtarum inſtituit, ut deſtitutum illum chariſmate, ſaltem ordinario: adeóque à priore longè diverſiſſimum. Icirco etiam author Epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem, Ordines Eccleſiaſticos de induſtria recenſens, Exorciſtas penitus omiſit. 5. Quæ verò perfidia eſt, ex Lombardo Ordines minores lancinare, cùm diſerta adeò ſint ejus verba à me citata, & quæ ipſemet in dubium revocare non auſis? Imò non nudè ſic ille pronuntiat, ſed rationibus ſententiam ſuam firmat. Quomodo autem votum caſtitatis ad excellentiam ſpecialem Ordinis alicujus faciat: at Sacramentalis dignitas, voti illius acceſſorii religione major longè, nec non Apoſtolica inſtitutio non faciat, explicare nobis debueras. Fingenti quidvis pro lubitu, & nudè edicenti, fides nulla debetur.

ARG. VIII. Diſſenſio gravis Pontificiorum Theologorum circa ordines hos prodit vanitatem hujus dogmatis. Jam olim Cajetanus opinionum diverſitatem perſpiciens, ſenex pronuntiavit: *Si collecta fuerint, quæ Pontificales codices, quæve ratio auctoritáſque doctrinæ tradidit, incerta valde apparebit, Presbyteratu excepto, reliquorum natura ordinum.* De Epiſcopis & Cantoribus, nec non Tonſura prima & Epiſcopatu ingens eſt Theologos inter & Canoniſtas concertatio, illis negantibus, ad ordines eos pertinere, his ſtrenuè aſſerentibus. Epiſcopatum quoque & Presbyteratum diverſos eſſe ordines ajunt Canoniſtæ & Bollarminus, contra plures Theologi Scholaſtici negant.

RESP. REDING: 1. *Non in ſubſtantia dogmatis, ſed Scholaſtica ſubtilitate diſſenſio tota eſt. 2. Neque Tonſuram primam Canoniſtæ omnes, ſed aliqui duntaxat apud Felinum cap. ſicut de Simonia n 2. inter ordines referunt. 3. Alius eſt ordo jurisdictionis, alius poteſtatis conficiendi Sacramenta. Prior non eſt Sacramentalis, ſed Hierarchicus, ad quem diſtinctio*

ctio Archidiaconatus, Epiſcopatus, Primatus ſpectat. Cùmque Epiſcopatus ejúſque character ſit natura ſua characteris Sacramentalis perfectivus, ab eo non re, ſed ſolo gradu diſtinguitur. Ibid. pag. 184.185. Reſp. 1. Scilicet ſubtilitas Scholaſtica eſt, neque ad dogmata ullo modo pertinet, diſceptare, quæ Sacramenta propriè ſint, quæ non ſint. Poterunt petulantes Scholaſtici eadem ratione, ſine dogmatum fidei periculo, in quæſtionem vocare, & eriſtici ingenii ſui libidini ſubjicere diſceptationem liberam, an Baptiſmus, an Cœna ſit Sacramentum, nec ne? Et ſi diſſidebunt ea in re, nulla in dogmatis ſubſtantia, ſed ſubtilitate Scholaſtica ſola diſſenſio hærebit. Talia malagmata ſunt, quibus Eccleſiæ ſuæ morbos Redingius curare frequenter ſolet. 2. Satis nobis eſt, Canoniſtas pleróſque omnes Tonſuram primam diſtinctum ordinem conſtituere. In Concilio Tridentino Thomas Paſſius, Canonicus Valentinus, Hiſtorico *lib. VII. p.* 535. narrante, acriter Canoniſtarum partes ſuſcepit, & *quod ad primam Tonſuram, ita ſemper ſe à Theologis audiſſe* dixit, *Sacramentum eſſe ſignum externum gratiam ſpiritualem ſignificans; Eſſe* autem *in Tonſura ſignum, & rem ſignificatam, deputationem ad res Divinas: itaque mirari ſatis ſe non poſſe, cur ei Sacramenti eſſentiam auferre poſtulent, præſertim cùm per eam in Clerum introitus ſit, & participatio exemptionum Eccleſiaſticarum. Quòd ſi illa à Chriſto inſtituta non eſſet, neque Clericatum, neque exemptionem ejus poſſe affirmari eſſe juris Divini. Illud eſſe manifeſtum, Hierarchiam in Ordinibus Eccleſiaſticis conſiſtere, neque aliam vim vocis quàm Ordinem ſacrum ſuperiorum & inferiorum: illum verò nunquam rectè conſtare poſſe, niſi quis inter Ordines numeret, (quod à Canoniſtis cum ratione factum) infimum, id eſt, Tonſuram: & ſummum, qui eſt Epiſcopatus. Eo pacto Hierarchiam omnem probè conſtitutam, cùm primo & ultimo dato, intermedii neceſſariò conſequantur, qui ſine his poſitis, nullo modo conſiſtere poſſint.* Non ergo levis ei diſſenſus viſus eſt. Et an fortiora putas eſſe veſtra pro Acoluthatus, Oſtiariatus &c. Sacramento argumenta? Cùm amplior haud dubiè ſit poteſtas juriſdictionis, quàm Ordinis; & diſtincta utraque non parum, illa Ordines conferente, hoc collatos adminiſtrante; cur, non dicam, Preſbyteratus, ſed Acoluthatus, Oſtiariatus &c. ſit & Ordo ſingularis, & Sacramentum: at non ſit Epiſcopatus, qui omnem illam poteſtatem confert, adeóque eminenter etiam continet, cauſam reddatis oportet. Reddere nullam poteſtis. Annon enim peculiaris eſt ad juriſdictionem illam, ſi vobis credimus, ſacerrimam, deputatio, per ſigna etiam externa teſtificata? Annon, verbis Durandi *in Sent. 4. d. 24. q. 6.* utar, *Nobiliorem & propinquiorem habitudinem habet ad Sacramentum Euchariſtiæ poteſtas Epiſcopalis ordinans miniſtrum ad ejus conſecrationem vel confectionem, quàm minorum Ordinum poteſtas, diſponens populum tantùm ad ejus ſuſceptionem?* Non ergo ſolo gradu, ſed reipſa Epiſcopatus juriſdictio, ejúſque character, ab Ordine illius diſtinguitur; neque illa Sacramentalem characterem perficit, ſed totum tradit.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJICITUR I. *Chriſtus Ordines omnes in ſua perſona geſſit. Fuit enim* Sacerdos *ſe ipſum ſacrificans.* Diaconi *officio uſus eſt, quando poſt Cœnam Sacramentum carnis & ſanguinis diſcipulis diſpenſavit, & Apoſtolos dormientes ad Orationes excitavit.* Subdiaconi, *quando linteo ſe præcinxit, & mittens aquam in pelvim pedes diſcipulorum lavit, & linteo terſit.* Acolythi, *cùm dixit: Ego ſum lux mundi, qui ſequitur*

quitur me, non ambulat in tenebris : Exorciſtæ, *quando tetigit aures muti & ſurdi, & de Maria Magdalena ſeptem dæmonia ejecit :* Lectoris, *cùm in medio Seniorum librum Eſajæ aperuit, & diſtinctè prælegit :* Oſtiarij *denique, cùm flagello ementes & vendentes ex Templo ejecit.* Reſp. 1. Argumentum hoc in Concilio urſit ex Lombardo Petrus Soto Dominicanus, ab altero Dominicano Hieronymo Bravo propterea refutatus. Et ſanè nugis his, quarum ipſum Lombardum non puduit, opponimus ipſum Lombardum, ſtatim ſubjungentem *lib. 4. Sent. diſt. 24.* hæc verba : *Cùm omnes illi Ordines ſpirituales ſint & ſacri, excellenter tamen Canones duos tantùm Sacros Ordines appellari cenſent, Diaconatus ſcilicet & Presbyteratus, quia hos ſolos primitiva Eccleſia legitur habuiſſe, & de his ſolis præceptum Apoſtoli habemus. Apoſtoli enim in ſingulis Civitatibus Epiſcopos & Presbyteros habuerunt. Levitas enim ab Apoſtolis ordinatos legimus, quorum maximus fuit B. Stephanus. Subdiaconos verò & Acoluthos procedente tempore eccleſia ſibi conſtituit.* 2. Si Chriſtus ſua in perſona Ordines exercuit, cur non eoſdem in ſua perſona exercent Pontifices, Sacerdotes omnes, qui ſe Chriſto ſubſtitutos gloriantur? 3. Non quilibet actus Miniſterij Chriſti ſunt Ordines & quidem Sacramentales. Aliâs innumeri Ordines fabricandi eſſent. Ne dicam, pleroſque illos actus heroicos & extraordinarios, ac miraculoſos etiam fuiſſe, qui proinde imitatione exprimi haud poſſunt.

Excip. Reding : 1. *Chriſti exemplum non eſt primarium fundamentum, quo Ordines, inferiores inprimis, nitantur, ſed congruentiæ duntaxat alicujus rationem habet. 2. Quod Lombardus de Ordinibus Diaconatu inferioribus habet, ex S. Thoma ſic explicandum eſt, ut dicatur, propter penuriam perſonarum inferiorum illorum Ordinum officia Diaconis commiſſa eſſe. 3. Neque facile eſt reperire Sacerdotem, qui ſaltem una cum functionibus Presbyterii propriis, non inferiorum etiam Ordinum actus aliquot in Dei cultu quotidie peragat.* Ibid pag. 185. Reſp. 1. Cùm ergo neque in inſtitutione Chriſti, quam nullam allegare poteſtis, neque in ejuſdem exemplo, quod poſt Lombardum Fabius Incarnatus veſter *Serotin. Sacerd. part. 1. tract. 2. cap. de Ordine* pomposè, & in prima argumentorum acie, jactat; Ordines veſtri fundentur, nulli ſunt, & *congruentia* illa ceu incongruens & ficta. 2. De Lombardo, & ordinibus à Diacono ſuppletis ſupra vidimus. 3. An ergo etiam Papa Chriſti exemplo ordines illos exercet? Atqui ille, ſic Durandus *Ration. lib. II.* 1. nos docet, *celebriter Miſſarum ſolennia agens, ſex habet ſecum Ordines :* quos inter tamen neque Exorciſta, neque Oſtiarius, neque etiam Lector nominatur; quia eorum vices Epiſcopi & cantores gerunt. Et tamen perfectiorem & Sacramentum in illo numero ſenario doctè Durandus obſervat. Eſt autem ipſe etiam Papa Sacerdos, &, ſic illi volunt, Sacerdos ſummus. Non ergo omnes Sacerdotes in ſua perſona Ordines hos exercent. Quid faciant Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, tute melius noveris. Ad gregarios ergo Sacrificulos redit exercitium illud atque illud non ſolos. Defunguntur enim Ordinum officiis cum cuſtode Templi, & puero aliquo, forte in partem etiam puerilis ludi vocato, cùm Miſſa vulgari modo celebratur.

OBJECT. II. *Sacerdotum ſeu Presbyterorum inſtitutio certa eſt. Diaconorum mentio eſt Act. VI. 6. 1. Tim. III. 8. Phil. I. 1. Sub nomine Diaconorum etiam Subdiaconi comprehenduntur. Reliqui ordines ſi non ex Scriptura, at certè ex traditione veterum, apud quos frequens eſt eorum mentio, conſtant.* Eſt argumentum Concilii Capite 2. Reſp. 1. Sacerdotum propriè dictorum Ordo nuſpiam inſtitutus eſt. Presbyterorum Ordinem agnoſcimus, ſed talem videlicet, ut docentes ab Epiſcopis non diſtinguantur, ſed iidem ſint cum iis, nec alii dentur eccleſiæ miniſtri, qui ſacra ordinatione indigeant. 2. Diaconi, quorum in Sacris mentio eſt, non verbi & Sacramentorum, ſed curæ pauperum, quæ in λήψει καὶ δόσει, acceptione ſeu collectione & diſpenſatione facultatum eccleſiæ conſiſtebat, miniſtri & præfecti erant. Ita Stephanus Diaconus non tam prædicavit, quàm apologetico apud populum ſermone uſus eſt. Philippus quoque ex Diacono Evangeliſta factus videtur. Cùm Diaconi Pontificii in Scripturis fundamentum nullum habeant, multò minus Subdiaconi habebunt. 3. Ordines ſeu gradus quoſdam Miniſterii veteris eccleſiæ poſterioribus inprimis & ſequioribus temporibus uſurpatos eſſe, haud diffitemur; ſed vel ex Apoſtolorum inſtitutione, vel ex opinione neceſſitatis ad ſacrificii confectionem & oblationem, vel iiſdem cum muneribus, quæ hodie Ordinibus illis affinguntur, vel cum reſtrictione ad ſeptenarium numerum, vel ita, ut omnes ſimul & ſemel collati fuerint, uſurpatos eſſe, negamus. Introducti ſunt hi Ordines paulatim tanquam utiles & convenientes ad varios eccleſiæ uſus & εὐταξίαν, ut majore cum dignitate, gravitate & decentia publicus Dei in Chriſtianis cœtibus paulò frequentioribus cultus exerceretur, útque per varios iſtos Ordinum diverſorum gradus illi, qui ſe in Clerum, hoc eſt, cenſum & Catalogum hominum Eccleſiaſticorum dabant, paulatim in diſciplina eccleſiaſtica informarentur, adeóque ad ſupremum Presbyteratus vel Epiſcopatus Ordnem & gradum aliquando promoverentur. Ita igitur *Oſtiarii* conſtituti ſunt, ut ab eccleſiæ introitu arcerent ignotos, externos, miniméque Chriſtianos, excommunicatos, energumenos, quin & ipſos catechumenos Synaxeos tempore: *Exorciſtæ*, qui primò quidem, vigentibus nimirum adhuc donis, ſolo vocis imperio in Chriſti nomine, precibus item ac jejunio dæmonia ejiciebant; poſtea dum in Templis Sacra peragebantur, extra eccleſiam ad Energumenos exibant, & præſcriptas precum formulas de libro recitabant, quibus ſubinde, non ſemper tamen, Deo volente, & ad totius eccleſiæ intus precantis interceſſionem, non vi ulla exorciſmorum Energumeni liberati ſunt; quibus precibus ſuperſtitione invaleſcente, etiam certæ exorciſmorum formulæ adjunctæ ſunt: *Lectores* & *Cantores*, qui Sacris hymnis atque Pſalmis decan-

cantandis,nec non precum formulis,Evangelio & Epiſtola prælegendis populo præibant: Paſtoribus interim ſeu Presbyteris Euchariſtiæ benedictionem,confectionem & diſtributionem ſibi ſolis reſervantibus ex formula pariter præſcripta,ſacráſque ad populum conciones habentibus: *Acoluthi*, qui non,ut famuli vel vile aliquod mancipium,ſed ut honorabiles Miniſtri Epiſcopis jam ſupra Presbyterorum conditionem evectis aſſiſterent,& honoris cauſa perpetuò eos aſſectarentur,variis in rebus ad officium eorum pertinentibus iis inſervirent,teſtéſque adeò eſſent bonæ & laudabilis eorum converſationis,& ex iis etiam ipſi ædificarentur: *Subdiaconi*,qui eccleſiâ jam amplis poſſeſſionibus, pecunia, ſupellectilibus,agris,prædiis,latifundiis locupletatâ,Diaconis ſublevandis adjuncti ſunt. Hæc ſanè munera pro ratione temporum,locorum & perſonarum,ac inprimis in majoribus & matricibus eccleſiis,quas Epiſcopales,Cathedrales,Metropolitanas, Patriarchales vocabant,in quibus ob maximum populi concurſum cultus Dei magna cum celebritate exercebatur,utilia eſſe potuerunt,inprimis cùm aliæ non fuerint Chriſtianorum Scholæ,in quibus S. Miniſterii Candidati in univerſa diſciplina Eccleſiaſtica inſtituerentur. Nunc verò cum alius eſt rerum & eccleſiæ ſtatus,quo homines convenientiori ratione ad Presbyteratum promoveri ac aſcendere poſſunt,quàm per varium multiplicium illorum Ordinum miniſterium,minùs jam Ordines illi in eccleſia neceſſarii ac utiles ſunt. Lubet verò adſcribere heic Viri doctiſſimi,Georgii Caſſandri verba,quæ *Conſult. Artic.* 14.extant: *Conſtat*,inquit ille,*Sacros Ordines propriè dici Diaconatum & Presbyteratum,ut quos ſolos primitivam Eccleſiam in uſu habuiſſe legatur,id quod teſtatur Urbanus Papa, & annotavit Chryſoſtomus & Ambroſius in Epiſtola ad Timotheum priorem,ex eo quòd Epiſcopi Ordinationi ſtatim Diaconi ordinationem ſubjiciat. Ad minores verò Ordines quod attinet,qui olim quinque ſe ordine conſequentes commemorari ſueverunt,hi ſanè præſente tempeſtate,neglecta omni diſciplina & politia eccleſiaſtica,prorſus confuſi ſunt,& eorum officia propemodum ceſſarunt.* Hactenus ille.

EXCIP. REDING: *1. Sacrificium & Sacerdotium in omni Lege extitiſſe,quod Synodus dicit,an negare potes? Annon Apoſtolus Hebr.VII.12. diſertè conteſtatur,translato ſacerdotio neceſſum fuiſſe,ut & Legis translatio fieret? 2. Philippo munus Evangeliſtæ ex Diaconatus Ordine congruebat. Et Stephanus Act.VII. verè concionatus eſt,non tam more apologetico, quàm veritatis demonſtrativo,qui tamen non erat niſi Diaconus. 3. An iſta Ordinum inferiorum ad publicum Dei cultum convenientia,quam ipſemet fateri cogeris,abſque Apoſtolica authoritate vel traditione in Eccleſiam introduci potuiſſet? Qua ergo fronte contra Ordines iſtos inſurgere audes? 4. Licet autem Chriſtus non diviſim,ſed una cum ſacerdotio totam eam Ordinum facultatem impenderit,licuit tamen Eccleſiæ diviſim eandem impendere. ſicut ab Eccleſia veteri impenſam non negas. 5. Quomodo verò iſthæc cohærent,munus exor.iſtæ*

primis duntaxat Eccleſiæ temporibus, quibus dona vigebant, extitiſſe; & tamen una cum reliquis ordinibus inferioribus ſequioribus demum temporibus introductum fuiſſe? Et cur tu jam eliminare audes? Inprimis cùm ad cultus Dei celebritatem Ordines illos omnes olim utiles fuiſſe, fatearis. Ibid. pag. 185-188. Reſp. 1. In utraque lege ſacrificium & ſacerdotium extitiſſe, non negavi unquam, non nego. In nova autem ſacrificium ſolus Chriſtus obtulit. Solus ergo ille verus, externus, propriè dictus Sacerdos fuit, & manet in æternum. Translatum ergo eſt Sacerdotium in Chriſtum, qui Sacerdos eſt ſecundum ordinem Melchiſedeci, non in alium quenquam. Tam nihil hoc ad veſtros Sacerdotes, quàm nihil ad Sacerdotes vitulorum in Bethaven, vel Baalis. 2. Diaconorum munus unicum, non ſecundarium, erat *inſervire menſis*, & quidem oppoſitè ad λόγον τοῦ θεοῦ *ſermonem*, ſeu præconium *ſermonis Dei*, Act. VI. 2. Nullam aliam Eccleſiæ in inſtitutione illorum curam iis conjunctam fuiſſe legimus. Oſtendit id occaſio inſtitutionis, murmur Græcorum, hoc eſt, Chriſtianorum ex Gentibus converſorum, adverſus Hebræos, eò quòd ipſorum viduæ contemptui haberentur. Ut ſcandalo huic occurrerent Apoſtoli, Diaconos inſtituerunt. Quis verò dicat murmur & ſcandalum iſthoc fuiſſe circa menſam ſacram, cujus veri & proprii Miniſtri erant Apoſtoli & Presbyteri ab iis ordinati? Illud quidem oneris & officii remittebant Diaconis, quod ipſi à ſe abdicabant, & cui par non erant, ut ſe ingererent. Quomodo verò æquum non fuiſſet, ut Apoſtoli in ſacra menſa Euchariſtiam ſanctiſſimam miniſtrarent? Meritò igitur Origenes & Hieronymus Diaconos menſarum, & pecuniarum ac viduarum tantùm Miniſtros & Curatores faciunt. Neque Stephani Protomartyris & Philippi exempla diverſum quid ſuadent. Illum enim diſputaſſe & contuliſſe cum Libertinis aliiſque (demonſtrando utique veritatem, non enim, Papæ more, ſatis habuit dictare) Act. VI. 9. 10. &c. & defenſione ſui uſum eſſe in populo forenſi modo Act. VII. legimus. Prædicaſſe, nuſpiam legimus. Si tamen prædicavit, vel ut fidelis quilibet prædicavit (quomodo *omnes diſcipuli diſperſi evangelizabant ſermonem Dei* Act. VIII. 4. & Mulier captiva apud Iberos prædicavit: & Rex nondum baptizatus, ab illa muliere inſtitutus idem fecit, Rufino *lib. X.* 10. teſte: & Edeſius ac Frumentius adhuc privati Indorum præcones fuerunt, apud Theodoretum *lib. I.* 24. & Origenes ante impoſitionem manuum docuiſſe, ab Euſebio *lib. VI.* 20. ſcribitur) ut Presbyter vel Evangeliſta, non ut Diaconus prædicavit. quod de Philippo ex Act. XXI. 8. clarum eſt. ubi diſertè Εὐαγγελιστὴς *Evangeliſta* vocatur. Conſtat autem, nec Evangeliſtas omnes fuiſſe Diaconos, ſeptem numero electos, nec Diaconos omnes Evangeliſtas. Philippus ergo & Diaconus fuit & Evangeliſta; & qua Evangeliſta à Deo extra ordinem vocatus, forte etiam, cùm Hieroſolymis diſcederet, ab Apoſtolis inſtitutus, miniſterio præconii & baptizandi functus eſt, uti ex revelatione ſingulari Act. VIII. 26. apertè colligitur. Potuerunt nempe Diaconi etiam ad altiorem miniſterii gradum aſcendere. quos proin bene miniſtrantes καλὸν βαθμὸν *gradum bonum* ſibi acquirere, Apoſtolus 1. Tim. III. 13. ait. Sanè etiam Oecumenius *in Act.* diſertè dicit, ab Apoſtolis creatos fuiſſe Diaconos *non juxta gradum, qui nunc eſt in Eccleſia, ſed miniſtros, qui omni cum diligentia & non neglectim diſtribuere viduis ſimul & Orphanis ea, quæ ad alimentum pertinebant.* 3. Non ab Apoſtolis, ſed ab Eccleſia procedentium temporum diſtinctionem inferiorum Ordinum introductam eſſe, certum mihi eſt; & fatentur veſtri doctiores quique. Neque contra eos, prout in Eccleſia adhuc puriore adhibebantur (quorum miniſteria à me expoſita, & à veſtris diverſiſſima, in dubium vocare auſus non es) politiæ ejus eccleſiæ liberè inſtitutæ, ceu mi-

niſterio

miſteria quædam communia, inſervientes, inſurrexi. *Inſurgo ſerena fronte contra novellum errorem veſtrum*, ab inſtituto veteris Eccleſiæ devium, quo Ordinum illorum neceſſitas, ad Miſſam relatio, Sacramentalis & Eccleſiaſtica dignitas, & miniſteria retentis iisdem nominibus diverſiſſima, non ſeria illa & gravia, ſed ludicra fere & ridicula aſſeruntur. 4. Qua verò tu fronte, viciſſim interrogo, aſſerere non dubitas, Chriſtum Apoſtolis Ordines illos non *diviſim* equidem, ſed *conjunctim* contuliſſe? Et quidem id aſſeris ſine ratione ulla? Si tamen ſic Chriſtus contulit, cur ab ejus exemplo vos diſceſſionem feciſtis? Sapientiórne Eccleſia Papalis eſt, quàm Chriſtus? 5. Exorciſtarum munus primitus ſine ordinatione, ſola gratia Dei aſpirante, exercitum eſſe, ex Clemente R. ſupra oſtendi. Erat ergo tum non ordinarius, ut ita loquar, ordo, ſed opus extra ordinem ad tempora primitivæ illius Eccleſiæ à Deo attributum, quibus temporibus Deus Eccleſiam ſuam in medio infidelium & idololatrarum coruſcare voluit miraculis, ad teſtificationem & obſignationem veritatis ſuæ. Ceſſante gratia extraordinaria Exorciſtarum nomen retentum, & deinceps hæſit Catechiſtis. Unde apud Cyrillum in Procatecheſi exorciſmi & catecheſes promiſcuè ponuntur. quia Catechiſtæ catechumenos ſuos inſtituentes ex poteſtate Sathanæ & tenebrarum in Regnum lucis transferebant. Pluribus hanc ἐξορκισῶ notionem Doctiſſ. Juſtellus *Not. ad Can. Eccl. Univerſ. pag. 168.* comprobavit. Iidem etiam precationum formulas ſuper energumenis recitare ſueverant. Sic Exorciſtarum munus ordinarium eſſe cœpit; donec adjurationibus additis in Magicum ritum à vobis converſus eſt, qua de re alibi fuſiùs diſſerui. Rectè ergo narratio mea cohæret. ſed peſſimè ritus ille veſter cum Dei verbo, & Eccleſiæ veteris praxi. Non ergo veſtros ordines utiles unquam fuiſſe, laſſus ſum: ſed munera illa veterum, à me diſertè deſcripta, & à veſtris tantum diſtantia, quantum æra à lupinis diſtant; liberè ab Eccleſia inſtituta, *pro ratione temporum, locorum, perſonarum, inprimis in majoribus & matricibus Eccleſiis utilia eſſe potuiſſe*, dixi. Sed non quicquid hic & nunc utile eſt, ſemper utile eſt; inprimis quando uſu in graviſſimum abuſum degenerante, & ſuperſtitione inveteraſcente, externus ordo, Eccleſiæ libertati relictus, mutari debet, & mutatur actu. Mentem meam intelliget facilè, qui Tecum ſophiſticandi mentem ad illam non attulerit.

OBJECT. III. *Ordines illi inſtituti ſunt; adeòque etiam retineri debent, ut ſancti Sacerdotii, inprimis Sacrificii Miſſatici miniſterium tantò digniùs & majore cum veneratione exerceri poſſet.* Eſt argumentum Concilii Cap. 2. Reſp. 1. At nec ex Scripturæ, nec ex veteris eccleſiæ uſu inſtituti ſunt eum in finem, cùm Sacrificium Miſſaticum utrique incognitum ſit. 2. An ſeptenarius iſte diverſorum Ordinum numerus ad Sacrificii confectionem abſolutè neceſſarius eſt, necne? Si negant, cur à Sacrificii conficiendi neceſſitate illum arceſſunt? Si affirmant, qui igitur fit, quòd in ſingulis Paroeciis & Sacellis, in quibus Sacrificium quotidie offerri præſumitur, unus eſt ſacrificulus; nullique adſtant Lectores, Diaconi, Subdiaconi, Acoluthi, Exorciſtæ, Oſtiarii, qui munere ſuo ſinguli diſtinctè fungantur? Sed, inquiunt illi, abundè eſt, quòd unus ſacrificulus ſeptem illis diſtinctis ordinibus ornatus eſt, ad diſtinctas ſeptem illorum Ordinum functiones exercen-

das. Cur igitur in Cathedralibus & majoribus eccleſiis numerum illum ſeptenarium diverſarum perſonarum inſtituunt? Si ad ſolam εὐταξίαν, pompam vel magnificentiam id pertinere aſſerunt, fateantur igitur oportet, Sacrificii confectionem ſeptenarium illum numerum haud requirere, & poſſe id omne pro locorum, temporum & perſonarum circumſtantiis mutari, inſtitui, omitti vel deſtitui. Deinde cur tot ſunt ſacrificuli, qui ſolo aut pœne ſolo Sacerdotii Ordine inſtructi ſunt? Cur pœne nulli, qui ſingula ſingulorum Ordinum munia, diverſis locis & temporibus, legitimo interjecto temporis ſpatio, exercuerint?

EXCIP. REDING: 1. *De Miſſa ſacrificio ſupra actum. Sanè Clemens, Anacletus, Juſtinus, disertè, Diaconos aſſiſtere altari immediatè, pronuntiarunt. Intelligunt ergo, reliquos ordines mediatè aſſiſtere. Quod Dionyſius Areopagita de Eccleſ. Hierarch. cap. 1. fuſiùs explicat. 2. Abſolutè neceſſarios eſſe ordines ad ſacrificii confectionem, haud equidem aſſerimus. Ritus enim ſunt ſacrificii accidentarii, ad ejus religioſum ornatum, dignitatem, gravitatem & decentiam pertinentes. quos vel unus Sacerdos etiam exercere poteſt. Quod verò in Cathedralibus Eccleſiis per diverſas perſonas exercetur, majoris celebritatis gratiâ fit. In Eccleſiæ autem, non cujusvis refractarii Spiritus arbitrio eſt, ritus illos mutare, inſtituere & deſtituere.* Ibid. pag. 188. 189. Reſp. 1. De Miſſa nos quoque ſupra. Miſſam ergo hic faciamus. Neque enim aliud ea ſeptem Ordines facere poteſt, quàm ſeptem gradus ſpiritualis ſacrilegii. Altari aſſiſtere immediatè, non eſt ſacrificio propriè dicto conficiendo inſervire, quia Clementis, Anacleti, Juſtini temporibus altarium externorum copia nulla fuit, uti ſupra convicimus. Adſtiterunt ergo Diaconi Sacerdoti, ipſique altari, & res, quibus ad Sacramenta opus erat, ex ærario Eccleſiæ, cui præfecti illi erant, ſubminiſtrando: & adminiſtrationi Sacramentorum, Eccleſia ad hoc etiam liberè eos deputante, operam commodando. Certè eosdem baptizaſſe, prædicaſſe, æquè ac altari inſerviviſſe legimus; non tamen ut Diaconos, ſed qua aut extra ordinem aſciſcebantur à Paſtoribus in partem adminiſtrationis iſtius, ſine auctoritate ordinaria: aut probabantur ad Presbyterii gradum evocandi, ex præſtituto Apoſtoli 1. Tim. III. 13. Ergo tua pro relatione Diaconorum ad Sacrificium, argumentatio ἀσυλλόγιστος eſt. Sed putidam inprimis illa tua ab immediata ad mediatam, per ordines ſcilicet illos minutulos aſſiſtentium collectio eſt; Pſeudo-Dionyſii Areopagitæ, Seculi quinti Scriptore, authoritate fucata. Ubi ille in textu à te objecto Subdiaconi, ubi Acoluthi, ubi Exorciſtæ, ubi Oſtiarii vel minimam mentionem facit? Ubi Ordines ad ſolam Sacrificii confectionem χίσιν habere aſſerit? Meminit Ordinum Eccleſiaſticorum. quales eſſe in eccleſia nemo ſanus in dubium revocat. Sunt enim in Eccleſia Paſtores, Doctores, Presbyteri: ſunt Diaconi, Eccleſiæ neceſſitatibus inſervientes. Cur ſic nobis illudis, quaſi talpæ eſſemus? 2. Siccine verò ritus *accidentarii* ſacrificii, mutabiles etiam pro arbitrio Eccleſiæ *inſtituentis & deſtituentis*. ſunt Sacramenta? Et quomodo ſic neceſſitas Sacramenti conficiendi Ordines hos, hoc eſt, ritus *accidentarios, mutabiles, ad ornatum decentiam & gravitatem cultus, non ad neceſſitatem, facientes* poſtulat? Categoricè, ſi potes, ad objectum argumentum meum reſponde. Vel unus, inquis, Sacerdos Ordines illos exercere poteſt. Imò propter ordinationem ad officia illa, quin & relationem Ordinum ad Sacrificii confectionem, deberet etiam. Nunc verò creatis eximia

mia pompa ac ſolennitate veſtros Lectores, Oſtiarios, Acoluthos, ad ea miniſteria exequenda, quibus hi vel pueros, vel certè, quos vocant, laicos præficiunt. Quis enim cereos ut plurimum accendit, quis urceolo vinum & aquam infundit, niſi pueri, aut ex laicis ſordidulus aliquis, qui ex ea re quæſtum facit? Nonne iidem canunt? Nonne templorum januas claudunt & aperiunt? Quis enim in Templis veſtris videt vel acoluthum, ceu ceroferarium, uti vocatis; vel oſtiarium ſuis partibus fungentem? Quin potiùs qui puer acoluthi munere functus eſt, cùm in ordinem acoluthorum cooptatur, deſinit eſſe id, quod dici incipit: ut videantur ex profeſſo velle munus ipſum abjicere, cùm titulum aſſumunt. En cur Sacramentis conſecrari, & Spiritum S. accipere neceſſe habeatis, nempe ut nihil agatis. Et annon ſic Eccleſiam veſtram anathemate plenam redditis; quandoquidem illa cereos & urceolos à pueris & profanis attrectari permittit, quibus tangendis nulli digni ſunt, niſi in acoluthos conſecrati: oſtia à viliſſimis claudi & reſerari patitur, quibus claudendis & reſerandis niſi Ordinati oſtiarii pares non ſunt? Sed de externa Ordinum functione quicquid fiat, ſtigmatizari ſaltem forte oportuit Sacrificulorum animam tot characteribus inuſtam, quot olim ſigilla in ſolenni teſtamento requirebantur. Denique ſi in majoribus & cathedralibus Eccleſiis numerus ille ſeptenarius totidem perſonarum *celebritatis* duntaxat *majoris* gratia requiritur, non igitur (repeto argumentum meum, quod ne tangere quidem audes) confectio ſacrificii, ſed celebritas & ſolennitas major numerum illum exigit. Quæ ad ſolam Εὐταξίαν & decentiam pertinent, ea poſſunt pro locorum, temporum & perſonarum circumſtantiis mutari, inſtitui vel deſtitui. Nec gravanda Eccleſia eſt tanto & tam multiplici perſonarum minùs neceſſariarum numero. Quod verò ad rei alicujus confectionem & eſſentiam neceſſarium eſt, illud omni loco & tempore requiritur.

OBIECT. IV. *Diſſenſio Theologorum & Canoniſtarum de Epiſcoporum & Presbyterorum, nec non Cantorum & Epiſcoporum diverſis Ordinibus conciliari poteſt, ſi dicatur, Theologos Ordines conſiderare, ut ſe habent ad Sacrificium, atque ita Epiſcopum & Presbyterum, Lectorem & Cantorem non diſtingui: Canoniſtas contra Ordines conſiderare, ut ad Hierarchiam pertinent, atque ita Epiſcopum à Presbytero rectè diſtingui.* Reſp. Bellarminiana illa conciliatio haud ſolida eſt, tum quia ita multò plures Ordines conſtitui deberent, cùm etiam Archiepiſcopi, Metropolitani, Patriarchæ, ipſe Pontifex ad Hierarchiam pertineant, eorúmque diſtincta ſit Jurisdictio & poteſtas: tum quia Cantor ſeu Pſalmiſta peculiarem in Hierarchia Ordinem haud obtinet: tum quia ratio dari non poteſt, cur ad commentitium eorum Sacrificium magis pertineat Oſtiarius vel Exorciſta, quàm qui infra ipſum ſunt Ordines, cùm hi quicquid habent poteſtatis aut muneris, vel virtutis & efficaciæ ad ſacrificii confectionem, illud omne ab Epiſcopo, à quo ordinantur, habeant.

Excip. Reding: *1, Ubi Bellarminus Cantores in cenſu Hierarchici ordinis numerat? 2. Licet Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Patriarchatus & Papatus ſub ratione jurisdictionis Eccleſiaſticæ inter ſe diſcrepant, ſub ratione tamen Ordinis ſacramentalis Epiſcopalis planè conveniunt. 3. Licet etiam reliquorum ordinum poteſtates ex Epiſcopatu dimanent, non ideo Epiſcopatus directè ad ſacrificii confectionem reducitur, ſed indirectè duntaxat, mediantibus*

Ordi-

Ordinibus ex ſe producendis. Ibid. pag. 189. 190. Reſp. 1. Nuſpiam equidem id Bellarminus fecit. Neque ego (lege mea attento animo) id ei impegi. Sed diſſenſionem Canoniſtas inter & Theologos de Epiſcopis & Cantoribus, diſtincti ne ſint ordines nec ne, conciliare annixus eſt. Sic enim (ne dubites ampliùs) ejus verba *de Cler. lib. 1. cap. 11.* habent: *Ad Canoniſtarum teſtimonia reſpondeo, illos facere novem ordines, quia diſtinguunt Epiſcopum à Preſbytero, & Lectorem à Cantore, quod Theologi non faciunt. Sed in re non eſt diſſenſio. Theologi enim ſolùm conſiderant ordines, ut ſe habent ad ſacrificium; quomodo (ut diximus) Epiſcopus & Preſbyter, Lector & Cantor non diſtinguuntur. Canoniſtæ autem conſiderant ordines, ut Hierarchiam conſtituunt, & iccirco rectè diſtinguunt Epiſcopum à preſbytero.* 2. Archiepiſcopi, Metropolitani, Patriarchæ & Pontifex ipſe ſummus, ad Hierarchiam veſtram pertinentes, diverſi utique & diſtincti gradus Miniſtrorum Hierarchiæ ſunt; diverſa & diſtincta poteſtas & juriſdictio eſt, quam alii habent exercéntque in alios; Archiepiſcopi in Epiſcopos, Metropolitæ in Archiepiſcopos, Patriarchæ in Metropolitanos; Papa in omnes. Quin & infra Epiſcopos & & ſupra ſimplices Presbyteros Archidiaconi, Decani, officiales & Theologales conceſſione Epiſcopi, & tanquam ejus Adminiſtri magnam & ſingularem ſinguli in Eccleſiæ Hierarchia poteſtatem habent. Sic profectò ordines multiplicari plurimùm oportet, ſaltem reſpectu ad Hierarchiam habito. Diſtincta enim officia, poteſtas, juriſdictio diſtinctos ordines requirunt. Præterea quî magis diſcriminetur Pſalmiſta à Lectore quoad Hierarchiam, quàm quoad ſacrificium, Bellarminus conciliator expilicare debuerat. 3. Quomodo Epiſcopi & Cantoris ordo *indirectè*; acoluthi, Oſtiarii, Exorciſtæ ordines *directè* ad ſacrificium tendant, non verbis tantùm aſſerere, ſed reapſe, relationis ad ſacrificium diverſitate demonſtrata, exponendum fuerat. An enim Epiſcopus non magis directè facit & confert ad ſacrificium, quàm reliqui omnes infra ipſum ordines, cùm illi omnes quicquid muneris, virtutis & efficaciæ, ad ſacrificii confectionem habent, illud totum ab Epiſcopo, à quo ordinantur, habeant? An fores Eccleſiæ aperire & claudere, vel pavimentum ejus ſcopare & purgare, vel campanas pulſare, quod munus oſtiarii eſt, majus aliquid directè facit ad confectionem ſacrificii, quàm pſalmos & hymnos canere, quod pſalmiſtæ eſt? Quaſi verò Pſalmi & hymni decantatio non æquè Liturgiæ ſacræ pars ſit, ac Epiſtolæ vel Evangelii lectio, ac proinde non tantum directè ad ſacrificium conferat, atque iſta; ſi modò alterutra ad ſacrificium aliquid confert. Aut quaſi Pſalmiſtæ munus non tam poſſit eſſe neceſſarium in Liturgia ſacra, quàm Lectoris, cùm qui Lector, eſt non poſſit ſœpe hymnos decantare, Pſalmiſta verò utrumque nullo negotio poſſit. Perperam ergo & abſurdè Bellarminus diſcordiam illam Theologorum & Canoniſtarum componere conatus eſt.

QUÆ-

QUÆSTIO III.

An Sacra ordinatio conferat ordinatis ex opere operato tum gratiam Spiritus S. gratum facientem, tum ſpiritualem poteſtatem perpetuam, characteris impreſſi beneficio?

ASſerit Canon IV. in quo ἀπὸ κοινοῦ repeti debet, quod ſuprà definitum eſt, Sacramenta gratiam conferre ex opere operato. Agnoſcimus nos, ſacram ordinationem in legitimo uſu conferre gratiam tum muneris & Eccleſiaſticæ poteſtatis, tum donorum & chariſmatum Spiritus S. virtute precum Eccleſiæ & Presbyterij, ac devotionis ordinandi. Negamus autem, dari Spiritum ex opere operato. Negamus dari gratiam gratum facientem, juſtitiam & ſanctitatem, niſi per accidens, puta fidei ac devotionis, & precum ordinandi. Negamus imprimi characterem, cujus beneficio acquiratur poteſtas ſpiritualis perpetua & nullo caſu mutabilis. Rationes nobis ſunt.

ARG. I. Gratia gratum faciens in orthodoxo ſenſu eſt juſtitia Chriſti, per fidem noſtra, & cauſa inhærentis ſanctitatis. Talis autem gratiæ in ordinatione conferendæ nullibi promiſſio extat.

RESP. REDING: *In ordinatione confertur Spiritus S. Joh. XX. 22. Is verò datur, quando charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, Rom.* (non III. ſed) V. 5. *Ordinatio porro illa cùm connexa ſit cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu, ſequitur etiam Apoſtolorum ſucceſſoribus competere poteſtatem dandi Spiritum mediante charitate eorum, qui ordinantur, cordibus infundendum. Atque ſic vi ordinationis ita applicatur juſtitia Chriſti, cauſa inhærentis ſanctitatis, ut ex hujus Chriſti juſtitiæ opere operato, per illam gratia gratum faciens conferatur.* Tomo IV. Tract. X. §. 2. pag. 190. Reſp. Frivola reſponſio tua eſt, ab indeterminato, quod ajunt, ad determinatum procedens. Spiritus S. in ordinatione datur. Ergo datur, quando charitas Dei in cordibus noſtris diffunditur. Egregiè ſcilicet! Annon enim etiam impio Sauli, imò illis, qui prolapſi ad pœnitentiam renovari nequeunt, Spiritus S. à Deo datus eſt, Hebr. VI. 4. &c? An verò tum charitas Dei in cordibus illorum diffundebatur? Credo ſic diffuſam eſſe, ſicut in ordinatis veſtris pleriſque diffunditur. Imponis ergo, loca diverſi argumenti comparando. Neque enim Rom. V. 5. de ordinatione, vel de gratia per ordinationem collata, ſed de juſtificatorum virtutibus, & cauſa earundem, Spiritu S. in cordibus credentium diffuſo, agitur. Quin etiam verba Apoſtoli craſsè pervertis. Non enim ille Spiritum S. mediante charitate in cordibus noſtris diffundi,

ſundi, (quaſi charitas dationis & diffuſionis Spiritus S. medium ſit) ſed per Spiritum S. nobis datum charitatem Dei diffundi dixit. Quæ longè diverſiſſima ſunt.

ARG. II. Gratia gratum faciens eſt propria prædeſtinatorum. At gratia per ordinationem collata competit etiam hypocritis, qui Chriſtum per contentionem, prætextu, non veritate prædicant, Phil.I.15.18. Multi arcam Noë dextrè ædificant, quam ipſi tamen ingredientur nunquam.

RESP. REDING: *Quotquot ordinantur, baptizati priùs ſint oportet. Baptizati autem ingrediuntur arcam myſticam Noæ per gratiam gratum facientem. An ergo omnes hi prædeſtinati ſunt, & conſequenter hypocritæ fieri, gratiam amittere nequeunt? Prædicantes ergo veſtri hypocritæ ne quidem baptizati erunt; & nulla Baptiſmi apud non prædeſtinatos efficacia erit.* Ibid. pag. 190.191. Reſp. Si baptizatis omnibus gratia gratum faciens confertur, collata igitur etiam Simoni Mago, baptizato utique (Act. VIII. 13.) fuerit. Si ſic ſacrificulis baptizatis & ordinatis confertur, habeant illam ſibi. Non erit illis *κλῆρος ſors* in verbo gratiæ; neque proin arcam Noæ ingredientur unquam. Licet enim ſigno gratiæ mactentur, hactenus efficace, ut ab hominibus conſilii Divini ignaris in populo Dei cenſeantur (in quo tamen haud aliter ſunt quàm lumbrici, anthrax in humano corpore) rei tamen ſignatæ, gratiæ gratum facientis, participes nunquam redduntur.

ARG. III. Gratia per Sacramentum collata eſt illa, quæ analogicè ſignificatur per ſymbolum Sacramentale. Atqui in ordinibus ſymbolum Sacramentale non ſignificat gratiam gratum facientem, ſed tantùm poteſtatem muneris. Vellem enim cognoſcere, quæ ſit cum gratia gratum faciente ſimilitudo in ſymbolis ordinum, qualia ſunt porrectio inſtrumentorum, clavis, libri vel Evangelij vel Exorciſmorum, candelabri, cerei, urceolorum, calicis, patinæ? Numquid hæc aliud ſignificant quàm poteſtatem exercendi muneris?

RESP. REDING: *Poteſtas exercendi muneris non caret viribus gratiæ ſupernaturalibus. Atqui omnis ſupernaturalis vis ad virtuosè operandum, Divinitus quaſi immiſſa, ex ſe habet proportionem ad gratiam ſanctificantem. Eo ipſo autem quòd Sacramentalia Ordinum ſymbola ex inſtitutione Chriſti, in ſe ipſa Divinæ veritatis efficaciam continentę, ſignificant muneris per ea collati non materialiter duntaxat, ſed ſub religioſa ad Divinum cultum ordinabilitate, exercendi poteſtatem, gratiæ viribus conſiſtentem; atque hæ gratiæ vires in ſanctificante gratia radicantur; manifeſtum redditur, ſymbolis illis analogicam ſimilitudinem: non ex natura rei, ſed inſtitutionis Divinæ efficacia ſubſiſtentem ineſſe.* Ibid. pag.191. Reſp. Turpiſſimè & merè ſophiſticè gratiam generalem quamvis, & ſpecialem ſanctificantem confundis. Ad exercitium muneris ordinatione collati illa neceſſaria eſt, quia ſine Numine ejúſque gratia nil eſt in homine. Sine hac tamen validè exerceri poſſe, Chriſtus Matth. VII. 22. & S. Paulus Phil. I. 15.16. docent. Neque quævis ſupernaturalis vis ad gratiam ſanctificantem ex ſe proportionem habet, quia hujus collatio non ab ulla operis humani etiam gratiæ viribus præſtiti proportione, ſed à ſola liberrima

liberrima Dei voluntate pendet. Sed de hoc quicquid ſit, non ſic analogicam ſimilitudinem ullam ſymbolorum & gratiæ gratum facientis demonſtras; atque inſuper Divinæ inſtitutionis efficaciam neutiquam probatam temerè ſupponis. Pertendo enim, ſymbola illa non gratiam gratum facientem, ſed ſolam poteſtatem muneris ſignificare, adeóque in legitimo uſu non aliud obſignare vel conferre poſſe. In omnibus enim propriè dictis Sacramentis ſymbola cum re ſignificata ſimilitudinem habent. abſque qua, Auguſtini judicio, ne quidem Sacramenta forent. Oſtende ergo hic ſymbolorum & gratiæ gratum facientis analogiam. Nam, exempli gratia, clavis gratia quamnam ſpiritualem gratiam gratum facientem ſignificat? Imò non ſignificat, ſed eſt inſtrumentum ejus muneris, quod confertur. quod ipſa forma docet: *Sic agite, tanquam Deo rationem reddituri de rebus, quæ clavibus iſtis recluduntur.* Lectori traditur liber: *Accipe, & eſto verbi Dei revelator.* Sic in cœteris omnibus. Audin' non ſigna gratiæ Divinæ, ſed inſtrumenta functionum. Unde Contarenus: *Materia ſunt inſtrumenta, quibus utuntur in eo ordine exiſtentes.* Et eſt ea quidem ratio quædam ſignificandi; non naturalis, ſed ex inſtitutione humana. Sicut olim apud Judæos traditio calceamenti ſignum erat translati juris cognationis; & clavium traditio authoritatem in univerſam civitatem ſignificat. Quæ ſignificationis ratio etſi aliquantum ad ſigna Sacramentalia, quæ etiam *σφραγίδων ſigillorum*, & *arrhabonum* locum tenent, accedit, tamen nec naturalis eſt, nec à Chriſto inſtituta, nedum ut gratiam gratum facientem ſignificet.

ARG. IV. Finis ordinationis eſt aliorum ædificatio Eph. IV. non propria juſtificatio. Unde illa vox Durandi, *Ordinem non eſſe medicamentum ſuſcipientis, ſed communitatis.*

Resp. Reding: *Atqui ille in aliorum ædificatione conſtitutus finis ab ordinato abſque gratiæ viribus in fontem ſanctificantis gratiæ reducendis obtineri nequit. Hæc juſtificans gratia, ceu virium ſupernaturalium radix, Ordinatione confertur, non ut in ſubjecti ſui perfectione quieſcat, ſed ut ordinatum perficiat in ordine ad aliorum ædificationem.* Ibid. pag. 191. Reſp. De ordinatione & ordinibus diſputans planè *ἀνυποτάκτως inordinatè* procedis. De gratiæ cujusvis viribus non quæritur, ſed de gratiæ gratum facientis. Cujusvis autem gratiæ vires in hac radicari cùm aſſeris, deliranti quàm diſputanti ſimilior es. Dic enim, ſi potes, in qua gratia gratum faciente vel ſanctificante radicatæ fuerint vires illius gratiæ, qua freti Cajaphas Pontifex, Judas Apoſtolus munere, ad quod ordinatus uterque erat, functi ſunt; & qua mactati dicere poterunt Domino: *Domine, Domine, nonne in nomine Tuo prophetavimus, & in nomine Tuo dæmonia ejecimus, & in nomine Tuo virtutes multas patravimus*; quibus viciſſim ipſe profitebitur: *Non novi vos*, Matth. VII. 22. 23? Inſuper, qua in gratia ſanctificante radicentur gratiæ vires, quibus inſtructi ſacrificuli, qui inter vos ſunt, impuri & apertè etiam impii, collatorum ſibi Ordinum munia exequuntur? Sed conferri vis gratiam illam juſtificantem, non ut in ſubjecti ſui perfectione quieſcat, ſed ut ordinatum ad alios ædificandos perficiat. Quid hæc ſibi volunt, *non ut quieſcat*? Clarè loquere, ut fraudem videamus. An ut conferatur ordinato, ſed ab eodem recedere poſſit? Quomodo verò, ſi receſſerit, munus ſuum, quod ſine gratia gratum faciente obiri poſſe negas, deinceps ordinati exequentur? An ut ſemel collata quieſcat, hoc eſt, remaneat; non in ſolo ordinato perficiendo, ſed in perficiendis etiam aliis, qui ædificandi ſunt? Remanebit ergo ſic gratia juſtificans in or-

Digitized by Google

dinatis quibuſvis uſque ad finem; neque quiſquam eorum damnari poterit, quia *quos juſtificavit* Deus, *hos etiam glorificavit*, Rom. VIII. 29. O beatos ter quaterque ſacrificulos, imò etiam oſtiarios, lectores, ceriferarios, quorum nemo ſic damnari poterit! In tantæ rei poſſeſſionem tonſura & unctio immittit. Sed ut argumenti mei, leviter à te tacti, vim adſtringam magis, memineris velim, te unitatis ordinum rationem ſupra petiiſſe ab uno fine, qui eſt unire fideles Chriſto mediante ſacrificio, ad quod omnes Ordines illi tendant. Ordo tibi erat unum Sacramentum, etiam diſtributum in ſeptem, quia hæc ſingula naturam ſui totius participant. Si ergo propter finem unum ſunt, neceſſe eſt hunc finem eſſe naturam Ordinis. Unire proin fideles per ſacrificii adminiſtrationem, Sacramenti Ordinis effectus erit. At hic effectus non exoritur in ipſum ordinatum; ſed ab eo ordinato in omnes fideles. Quid manifeſtius?

ARG. V. Character neque imprimitur per Sacramenta, neque ſi imprimeretur, ſignum eſſe poſſet perpetuæ poteſtatis ſpiritualis. Omne enim ſignum aliquid notificat cognoſcenti. At character neque Deo notificat perpetuam poteſtatem ſpiritualem, neque hominibus. Non Deo, qui ſignis non indiget, ſed intuetur. Non hominibus, quia character eſt inviſibilis, proinde eis nihil ſignificare poteſt.

RESP. REDING: *Annon ipſe filius Dei eſt figura ſubſtantiæ Patris, ſic reſplendens in Divinitate, ut hujus plenam Divinitatem Patri eam intuenti formaliter notificet, Hebr. I. 1. Sic Deus impreſſi characteris ſubſtantiam ita intuetur, ut eam cognoſcendo poteſtatem ſpiritualem intelligat.* Ibid. pag. 191—193. Reſp. Parum à blaſphemia iſthæc comparatio abeſt. Quid fictitius character veſter cum Chriſto, charactere (non *figura*, uti tu vocas. amplius enim quid character quàm figura hic ſignificat) ſubſiſtentiæ Patris commune habet? Non ſatis vobis erat Chriſto Sacerdoti unico ſubrogare vicarios Sacerdotes propriè dictos, ut Sacerdotii ejus vim enervaretis. Etiam Chriſto characteri ſubſiſtentiæ Patris characterem ſacrificulorum, Sacerdotum ſubrogandum putaſtis. Quò facit generalis tua de Sacramentali charactere determinatio quodlibetica, quòd *is habeat rationem ſigni naturalis per ipſammet intrinſecam quidditatem & naturam ſuam importantis quandam* (NB) *participationem & configurationem Sacerdotii Chriſti*. quam ingenii tui ſubtilem ſpeculationem fusè nobis repræſentandam duxiſti, ne blaſphemæ illius comparationis & dogmatis veſtri, quo Sacerdotes veſtros Chriſto ſummo Sacerdoti tum in charactere ſubſiſtentiæ ejus, tum in Sacerdotio ipſo configuratis, adeóque novos Chriſtos facitis; (ut jam non in ſolum Franciſcum, ſed in quosvis ex ima fœce ſacrificulos eæ conformitates cadant) neſcii eſſemus. Pudet talia memorare. Sed reſponde, inſto ego, ad argumentum meum, & doce, Deum, cujus ſcientia intuitiva eſt, ſignis inſtitutis ad cognoſcendam ſpiritualem poteſtatem indigere. Filius enim character Patris non eſt ſignum inſtitutum; neque ideo à Deo Patre genitus eſt, ut ſuam in eo, ceu ſigno vel imagine quadam Divinitatem cognoſceret. Sed vocatur *χαρακτὴρ ὑποστάσεως πατρὸς character ſubſiſtentiæ Patris*, propter originem à Patre & identitatem naturæ; quia videlicet eſt ex Patre, & ſic cum Patre, & in Patre, & Pater in ipſo; & habet, quæ habet Pater, & eſt id, ratione eſſentiæ, quod Pater eſt. Nam *nomen* Dei Patris *in ipſo* eſt, Exod. XXIII. 21.

ARG. VI. Perpetuitas ſpirtualis muneris repugnat Eccleſiæ veteris Canonibus,

nonibus, in quibus nihil frequentius circa delicta Miniſtrorum Eccleſiæ quàm eorum ſuſpenſio, καθαίρεσις ſive depoſitio, & exauctoratio, & ad communionem laicam relegatio.

RESP. REDING: *Sicut in Baptiſmo, ita in Ordine diſtinguenda eſt poteſtas ejus ab uſu. Sicut ergo baptizatus excludi poteſt per excommunicationem ab uſu juris ſui, quod per Baptiſmum accepit, manente jure & poteſtate ipſa: ſic Ordinatus per depoſitionem & degradationem. Hoc ſolum canones veteres intendunt.* Ibid. pag. 193. 194. Reſp. Quid ergo ſi baptizatus excommunicatus præfractè ſemper ſe gerat, neque pœnitentia ductus ſcelerum cum Eccleſia reconcilietur unquam, vel reconciliari etiam optet? An ei ſalvum, & illibatum manebit jus communionis externæ Eccleſiaſticæ, Baptiſmo collatum? Non puto equidem. Manebit enim ſic ad finem uſque vitæ gentilis & Publicanus. Atqui gentilis & publicanus ad Eccleſiaſticam communionem jus & poteſtatem nullam habet. Pari ergo ratione etiam baptizatus excommunicatus, ita ſe, ut dixi gerens; qui pro non baptizato habetur, & jus baptiſmo collatum omne perdidit. Id verò multò magis in ordinatione obtinet, quæ fit ad actualem functionem muneris. Ubi ergo uſus perpetuus ceſſat, uti in degradatione ceſſat, ibi munus & poteſtas omnis ceſſat pariter. Ideo Canoniſtæ veſtri duplicem Clericorum depoſitionem, realem & verbalem diſtinguunt. Illa propriè *degradatio* dicitur, cujus forma deſcribitur *c. Degradatio de Pœnis in 6.* Hæc fit per ſententiam Epiſcopi *Cap. 2. Cod. in 6. junct. cap. 3. cum ſeq. 15. q. 7.* Utriuſque cauſas recenſet Caniſius *lib. 3. Summ. juris Can. cap. 22. §. actualis & §. verbalis,* ubi utramque inter hanc differentiam ſtatuit, quòd *per depoſitionem removetur tantùm clerus ab honoribus & dignitate clericali, ſalvo manente privilegio & ordine; ſed in degradatione omnia amittit. Si omnia* amittit, non igitur ſolum muneris ſeu ordinis uſum; ſed munus, ordinem & privilegium ipſum. Quod ipſæ etiam degradationis ceremoniæ oſtendunt; quæ contrariæ ſunt iis, quibus degradandi in ordinem allecti fuerunt. Nam veſtibus exuti, calice, libro, aliiſque inſtrumentis in ordinatione traditis magna cum ſolennitate per Epiſcopos duodecim, ſi Epiſcopus; per ſex Presbyteros, ſi Presbyter, per tres Diaconos, ſi Diaconus, degradandi fuerint, aſſiſtentes ſpoliantur. Annon ſic ſolenniter ordinem eique connexum, ſi quis eſt, characterem amittunt? Denique ſi poteſtas & munus ipſum amitti nequit, impii ergo Sacerdotes veſtri etiam in inferno Sacerdotes erunt, quia munus & poteſtas Sacerdotem facit. Sed ſunto. Non ideo urentur clementiùs.

ARG. VII. Eidem perpetuæ poteſtati repugnat Adverſariorum praxis, qua agunt in ſacrum ordinem per cenſuras, irregularitates, ſuſpenſiones, excommunicationes, interdicta, degradationes. Has inefficaces eſſe oportet, ſiquidem verum eſt, perpetuam eſſe poteſtatem ſpiritualem, & ordinatum ad laicos redire non poſſe. Videatur hac de re M. Anthonius de Dominis *de Rep. Eccl. lib. II. cap. 4.* ubi fusè admodum, allegato Patrum conſenſu, probat, ordinem iterabilem & amiſſibilem eſſe, neque ſemper effectum ſuum ſortiri, & Simoniacos nihil accipere, hæreticos verò nihil conferre. Quin & Bellarminus *lib. de Sacram. in genere cap. 26.* disertè aſſerit,

rit, authoritatem conferendi Sacramenti non eſſe gratiam gratum facientem, ſed gratis datam, proinde non ita pugnare cum improbitate vitæ, ut ſimul cum ea eſſe non poſſit. Idque probat exemplo Cajaphæ, qui prophetavit, cùm tamen eſſet peſſimus, nec non illorum, qui Matth. VII. dicebant: *Nonne in nomine tuo prophetavimus, &c.*

RESP. REDING: I. *Hæreticos Sacramentum adminiſtrantes nihil conferre, falſum eſſe, ſupra ex Auguſtino convicimus. Et per cenſuras eccleſiaſticas ordinatos à ſolo muneris uſu arceri, jam modò oſtendimus. Imò etiam excommunicati quò minùs validè munus ſuum peragerent, impedire nemo poſſet. 2. Si character non conſideretur ex ſua præciſè natura, ut ſic ad Sacramentorum validam adminiſtrationem ſufficiente, ſed prout ſigni ad eam ſpiritualem poteſtatem conferendi Divinitus inſtituti efficaciæ ſubeſt, tunc, niſi ponatur obex, virtute Ordinis Sacramentalis, etiam gratia ſanctificans ad characterem illum ſe concomitanter habet. Noluit enim Chriſtus ſignum Eccleſiaſticæ poteſtatis collativum eſſe ſterile.* Ibid. pag. 194. Reſp. 1. Nos alia omnia & convicimus & oſtendimus. Sed & tu, parum mendaciorum memor, cœpta retexis. Ajebas enim, depoſitos excidere uſu muneris, ſed non munere ipſo. Nunc etiam munus ipſum validè peragere, neque in eo à quoquam impediri poſſe, pertendis. Quid *valida muneris peractio* aliud eſt, quàm uſus muneris? Adcò adamantini ſunt Sacerdotes veſtri, ut vi nulla frangi valeant. 2. Effectus Sacramenti non *concomitanter* ſed à cauſa ſua *dependenter* ſe habeat oportet. Alias gratiam gratum facientem ad ordinationem concomitanter ſe habere poſſe, nulli negamus. Dependere igitur ab ordinatione, uti illa Sacramentum cenſetur, ſanctificantem gratiam, probare, & objecta contraria exempla diluere debuiſti. Noluit ſanè Chriſtus ordinationem ſterilem eſſe. Sed neque cogi ſe patitur ad ſacrificulos ea gratia fœcundandos, quam iis non debet; quam proin pleriſque omnibus, ſaltem ordinatione mediante, nullam dat.

ARG. VIII. Tandem quæ gratia ſpiritualis, quiſve character neceſſarius eſt ad ordinum inferiorum exercitium, puta actus illos corporales, quales ſunt legere, accendere candelas, pulſare nolas, &c?

RESP. REDING: *Si religioſè loqui velimus, etiam inferiorum Ordinum exercitia non materialiter, ſed formaliter, quatenus ad Divinum cultum ordinantur, ſpectata, gratiam requirunt.* Ibid. pag. 194. Reſp. Si gratiam gratum facientem intelligis, nec Papiſticè, nec Chriſtianè *religioſè* loqueris, ſed ineptiſſimus ineptiſſimè cornicaris. Si qualemcunque, nihil ad rem loqueris. Miniſteria certè illa *materialiter* ſpectata etiam naturæ viribus obiri poſſunt: *formaliter*, juxta formam à vobis iis inditam, res nihili ſunt.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Deus Apoſtolis à ſe ordinatis contulit Spiritum S. Dixit enim ad eos Joh. XX. 22. Accipite Spiritum S. Ergo hodiéque cum poteſtate muneris confert etiam gratiam juſtificantem.* Reſp. 1. Non tantùm gratia juſtificans, ſed etiam gratis data ſeu poteſtas muneris eſt Spiritus S. donum. Proinde argumentatio hæc Concilii procedit à particulari. 2. Spiritus S. à Chriſto Apoſtolis

lis communicatus præſtitit tum poteſtatem muneris, nimirum remittendi peccata vel retinendi, uti v. 23. ſequens innuit, tum extraordinaria chariſmata, quæ ad exequendum munus ipſorum neceſſaria fuerunt. Quàm verò gratiam extraordinariæ vocationi conceſſit, eam Ordinariæ nuſpiam promiſit. Ita enim Deus extra ordinem aptos facit vocando. Sed ex ordine non alij, quàm qui apti ſunt, vocari debent. Ipſe Bellarminus *de Sacram. in genere Cap. 26.* docet, hoc loco per Spiritum S. intelligi poteſtatem remittendi peccata, quæ poſſit eſſe ſine gratia gratum faciente. 3. Omnino igitur fruſtra hodie Epiſcopi dicunt: *Accipe Spiritum Sanctum.* Non enim ſicut à Chriſto Spiritus S. proceſſit, ita ab Epiſcopo etiam procedit. Orandus potiùs Deus, ut ordinato ab hominibus Spiritum S. gratiosè conferat.

Excip: Reding: 1. *Per gratias gratis datas cum ſtatu gratiæ ſanctificantis haud connexas, Spiritus S mittitur non ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid; quia per illa Spiritus S. non habitat in nobis, niſi quatenus cum charitate & gratia ſanctificante illa conjuncta ſunt. Perſonæ autem Divinæ dantur per ſui miſſionem ſimpliciter dictam. Ita Spiritus S. mittitur, quando per ipſum charitas in corda noſtra diffunditur, atque ſic templum Spiritus S. reddimur. Cùm ergo Chriſtus Apoſtolos afflando, iis Spiritum S. dederit, ſimpliciter utique illum miſit, adeóque non ſine infuſa ſanctificante gratia. Quod autem Apoſtolis datum eſt, eorum ſucceſſoribus datum pariter eſt. 2. Licet non æquè ab Epiſcopo, atque à Chriſto Spiritus S. procedat, id tamen quod faciunt Epiſcopi, ex inſtitutionis Divinæ efficacia faciunt, operando non ex propria, ſed aliena virtute Chriſti. 3. Præſumptuoſa illa Spiritus Calviniſtici vox eſt, quòd Miniſtri hodie ordinati ita ſupponuntur apti, ut viribus gratiæ in forma ſanctificante connaturaliter radicatis non indigeant, neque adeò neceſſe ſit ampliùs iis Spiritum S. gratiæ & charitatis largitorem dari.* Ibid. pag. 194--197. Reſp. 1. Haud equidem opus erat, ut de miſſione Divinarum perſonarum, & in ſpecie Spiritus S. multa balbutires, nec ad rem facientia, & notiſſima omnibus. Hoc tibi probandum incumbebat, Spiritum S. quum is ut arrhabo habitat in cordibus noſtris, & eadem ſanctificat purificátque, & in ordinatione quavis, & vi ceremoniæ ordinationis dari; atque ſic ſimpliciter mitti, adeóque etiam ut arrhabonem, paracletum, ſanctificatorem. Quid enim ſi jam ante Ordinationem miſſus ſic habitet in corde ordinandorum? An ſic nova miſſione in ordinatione dabitur? Et an ſic ſimpliciter miſſus habitavit in corde Cajaphæ Pontificis, Judæ Apoſtoli; habitátque etiamnum in cordibus impurorum & profanorum Sacerdotum? Neque enim eodem modo Chriſtus ordinandos omnes afflat, quo afflavit Apoſtolos: & Apoſtoli afflati jam ante Spiritum S. habuerunt in cordibus ſuis hoſpitantem. Non ergo vi ordinationis ſic ſimpliciter illis miſſus & datus eſt; ſed datus eſt, ut *ἱκανοὺς aptos redditurus* ad Apoſtolici muneris functionem. Atque ſic etiam datur quandoque ordinatis non vi ceremoniæ, (nequit enim à quoquam niſi à Chriſto, qui ceremoniæ, humanæ inprimis, ſe non alligavit, Spiritus S. inhalari, inſpirari) ſed precum ordinati & Eccleſiæ, quibus liberimè vel in ordinatione vel poſt illam concedit. 2. Qui legitimè ordinant, per preces ſuas & Eccleſiæ collationi Spiritus S. Divinæ inſervire poſſunt: per ceremoniam verò, inprimis

à

à Chriſto non inſtitutam Spiritum S. nullo modo, nec propria, nec aliena virtute; nec ut cauſæ principes, nec ut inſtrumenta conferre poſſunt; tum quia ceremonia ordinationis Spiritus S. conferendi promiſſionem nullam habet: tum quia Spiritus S. à nullo homine, quacunque is virtute operetur, procedere vel mitti poteſt. Sicut à ſolo Patre & Filio procedit: ita ab eo ſolo, & quidem immediatè, liberè, mittitur, donatur & confertur. Unde *Spiritus Filii* (non ullius hominis) Rom. VIII. 9. Gal. IV. 6. Phil. I. 19. nuncupatur. Et ventus, *quò vult, ſpirat. Et vocem ejus audis, ſed neſcis, unde veniat, & quò pergat. Sic eſt omnis ex Spiritu genitus.* Joh. III. 8. Liberior ergo Spiritus S. eſt, quàm ut ceremoniæ, nedum humanæ, & mandato ſacrificuli dicentis: *Accipe Spiritum S.* (perinde ac ſi fœtido hominis halitu æquè ac Chriſti afflatu Spiritus S. dari poſſet) alligari, & ex opere ejus operato donari velit. Quin parum hoc vel nihil ab *ἰκανῶς* diſtat. 3. Miniſtros nonniſi jam aptos ordinari debere, S. Paulus 1. Tim. III. 1. 2. &c. docet, & de Diaconis nominatim v. 10. *Δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν. Priùs explorentur, deinde miniſtrent, irreprehenſibiles* comperti. Et cap. V. 22. *Ne citò cuiquam manum impoſueris* (non explorato, non jam apto ad obeundum miniſterium) *neque cum alienis peccatis communicaveris.* Chriſtus contra Apoſtolos non jam aptos ordinavit, ſed aptandos demum. Annon ergo ordinationis Chriſti & Eccleſiaſticæ manifeſtum diſcrimen eſt, quo figmentum collationis gratiæ veſtrum prorſus eliditur? Sed *præſumptuoſa*, inquis, *Spiritus Calviniſtici vox eſt, quòd Miniſtri ita ſupponantur apti, ut viribus gratiæ in forma ſanctificante radicatis non ampliùs indigeant, neque ampliùs neceſſum ſit iis Spiritum gratiæ largitorem dari.* Non quaſvis gratiæ vires in ſanctificante radicari, ſupra oſtendi. Merum hoc Spiritus Papolatrici commentum eſt, quo Cajaphas, Judas & omnes mali operarii ſanctificantis gratiæ compotes putari poſſent. Neque nullius gratiæ Divinæ indigere illos, qui jam apti ordinantur, dixi. Papolatrici Spiritus & hoc commentum eſt. Ordinariè *aptos vocari* dixi. An id in dubium vocare auſis? Atqui ordinationis veſtræ ritus id ipſum docet, in qua Epiſcopus ex Pædagogo ordinandos ſiſtente, de iiſdem ordinandis ſciſcitari ſolet: *Suntne juſti? Sunt ne docti? Sunt ne caſti?* &c. Annon ergo ſic ordinandi jam apti ſupponuntur? Neque ſic apti & ordinati nulla ampliùs gratia indigent. Indigent enim & gratia ſanctificante, & chariſmatis, & chariſmatum incrementis continuò. Ideo non ceremoniæ opere operato, ſed ordinandi & Eccleſiæ precibus inter ordinandum & poſt ordinationem continuò fuſis ſiquidem ex fide proficiſcuntur, ante omnia dotes illæ, quæ ad muneris functiones ritè & cum fructu obeundas neceſſariæ ſunt, haud dubiè augentur, & quæ adhuc deſunt, non tamen ſine induſtria procedente ordinati, ſuppleantur, juxta promiſſionem Chriſti, Matth. VII. 7. Illæ autem ſunt ſcientia myſteriorum religionis Chriſtianæ; vis eloquii, per quam ea explicare valeant, ad ædificationem Eccleſiæ; *δεινότης* quædam, idoneos reddens ad convincendos adverſarios; prudentia, cujus ductu Eccleſia gubernatur; firmitudo atque alacritas ad ſubeundam periculorum omnium, quibus commune Chriſtianorum bonum procurari poſſit, aleam; aliáque ejuſmodi, quibus Miniſter Evangelii, ceu homo Dei, ad omne opus bonum paratus & ſufficienter inſtructus redditur. Ad fidem verò & ſanctimoniam morum quod attinet, ſupponuntur & illæ jam ordinando adeſſe. Nam ordinandi ſunt, & jam fidem Chriſtianam profeſſi & *ἀνεπίληπτοι & ἀνέγκλητοι irreprehenſibiles*, bonum teſtimonium habentes etiam ab illis, qui extra ſunt, 1. Tim. III. 2. 7. 10. Quòd ſi Eccleſia precibus & jejuniis à Deo expetat, ut iis virtutibus ſervum ſuum magis atque magis augere & ornare velit, in eo non tam habetur

ratio perſonæ, quàm muneris, cujus exercitium non poteſt Eccleſiæ eſſe uſque quaque utile, niſi ſuperiores illæ dotes hiſce tanquam fundamento ſuo nitantur.

OBIECT. II. *Paulus 2. Tim. I. 6. jubet Timotheum reſuſcitare gratiam Dei, quæ in ipſo erat per impoſitionem manuum. Et ſubjicit v. 7. Deum Spiritum nobis dediſſe non timoris, ſed virtutis, charitatis & ſobrietatis. Et 1. Timoth. IV. 14. hortatur eundem, ne negligat gratiam, quæ ipſi per prophetiam data erat cum impoſitione manuum Presbyterii. Ergo ordinatis confertur gratia, ac Spiritus S. & quidem Spiritus virtutis, charitatis & ſobrietatis.* Reſp. 1. *Χάρισμα* ſeu donum Spiritus S. Timotheo conceſſum per impoſitionem manuum, propriè non eſt donum fidei vel gratiæ juſtificantis, ſed extraordinariorum chariſmatum. Ita Apoſtoli credentibus manum imponebant, qui accipiebant Spiritum S. & linguis loquebantur, Act. VIII. 15. 16. 17. Confer Act. IX. 17. X. 44. 46. XI. 15. XIX. 6. 1. Cor. XII. 9. 10. Similia dona hodiéque conferuntur. Sed non dantur ſubitò, extra ordinem & per manuum impoſitionem, verùm accedente ſtudio impetrantur. 2. Fatemur interim, in Timotheo cum hoc chariſmate per manuum impoſitionem collato conjunctam fuiſſe gratiam juſtificantem, adeóque etiam Spiritum virtutis, charitatis & ſobrietatis, quod ſequens verſus indicat. At in omnibus, qui ordinantur, & vi ipſius ordinationis, tanquam Sacramentalis Symboli, hæc conjuncta eſſe, negamus.

EXCIP. REDING: 1. *S. Paulus 2. Tim. I. 6. jubens Timotheum reſuſcitare gratiam, quæ in ipſo erat per impoſitionem manuum, mox v. 7. rationem ſubjicit his verbis:* Non enim *(en cauſalem ad præcedentem verſum collatam)* dedit nobis Deus Spiritum timoris, ſed virtutis, dilectionis & ſobrietatis. *Ergo impoſitio manuum cauſa fuit virtutis, dilectionis & ſobrietatis. Fuit autem illa à S. Paulo deſcripta ordinatio inſtituta à Chriſto pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu. 2. Eadem ratio erat impoſitionis manuum, ad ſacramentum confirmationis pertinens, quæ Act. VIII. 15. 16. & XIX. 6. deſcribitur. Ibi enim ſimpliciter datus dicitur Spiritus S. adeóque etiam quâ ſanctificans.* Ibid. pag. 197. Reſp. 1. Quicquid moliare, nunquam efficies, ut credi poſſit, *χάρισμα charisma* illud Dei, quod Timotheus per impoſitionem manuum accepit, quódque *ἀναζωπυρεῖν exſufflare*, exſuſcitare, inflammare, vividum, actuoſum reddere jubetur, eſſe veſtrum illud Sacramentum Ordinis, & opus operatum, per quod Spiritus S. & Chriſti corpus faciendi & offerendi, atque etiam in Eccleſiam dominandi poteſtas detur. Non enim tale chariſma Timotheo datum, non à Timotheo optatum eſt. Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus illud interpretantur *διδασκαλίαν doctrinam*: alii *τὴν προφητείαν* prophetiam: alii docendi authoritatem, quibus Salmero & Juſtinianus aſtipulantur. Nulla harum ea gratia eſt, per quam Timotheus juſtificatus, ſanctificatus fuit. Quis dubitet? Nam eadem gratia illum juſtificavit & ſanctificavit, quæ reliquos fideles. At reliqui fideles non ſunt juſtificati, ſanctificati per doctrinam, prophetiam, authoritatem docendi. Non enim omnibus datum eſt eſſe doctoribus. Tum autem Timotheus juſtificatus, ſanctificatus erat, adeóque Spiritum Dei juſtificantem, ſanctificantem accepit, priuſquam ei à S. Paulo manus impoſitæ ſunt. Imò impoſitæ ſunt, quia fidelis, ſanctus, à pueritia ſua S. Literas, potentes ipſum ſapientem reddere ad ſalutem per fidem

in Jeſu Chriſto, edoctus, atque talis compertus eſt. Præterea diſparatur plerumque *χάρισμα*, quod gratiam gratis datam ſonat, à gratia gratum faciente. Denique impoſitio illa manuum, per quam *chariſma* Timotheus accepit, congruit cum illa Act. XIII. 3. ubi S. Paulo & Barnabæ, poſtquam eos Spiritus S. juſſit ſegregari ad opus ſuum, ad quod eos vocaverat, ab iis, qui Antiochiæ erant, ipſorum collegis manus impoſitæ ſunt. Num verò illi tum primùm Sacramentum Ordinis, vel Spiritum juſtificantem acceperunt? Quis Paulo & Barnabæ antea manus impoſuit? Et tamen illi, S. Paulus inprimis, non alibi ſolùm, ſed Antiochiæ quoque, docuerunt, & Eccleſiam gubernarunt. Nam Ananias quidem (Act. IX. 16.) S. Paulo ipſi manus im poſuit, miſſus à Deo, ut viſum reciperet, & Spiritu S. impleretur. Sed non legimus, quòd vel in Apoſtolum, vel in Epiſcopum, vel in Sacerdotem ipſum ordinaverit. Sed jubet S. Paulus Timotheum, ut argumenti tui jugulo manum propiùs admoveam, (v. 6.) exſuſcitare donum, per impoſitionem manuum ejus ipſi collatum, addita ratione (v. 7.) quia Deus *non dedit nobis*, inquit, *πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ*, *Spiritum meticuloſitatis, ſed potentiæ, & dilectionis & diſciplinæ.* Obſerva, *ἡμῖν Nobis*, nempe, S. Paulo, Timotheo & omnibus fidelibus. An quod his datum eſt, & datur quotidie promiſcuè ordinatis omnibus, & in ipſo ordinationis actu, & vi ceremoniæ datur? Gaudeant ſic Cajaphæ, Judæ, operariorum malorum ſocii, qui nunquam Spiritu potentiæ, dilectionis & diſciplinæ carere poterunt. Sed carent profectò, caréntque nimiùm. Non ergo ordinatis, non in ipſo ordinationis actu, non vi ceremoniæ hæc dantur, ſed dantur omnibus fidelibus in ipſo converſionis initio, augentúrque in ejus progreſſu. Atque hic ipſe Spiritus extra ordinationem datus ordinatis potens incentivum ſit oportet ad exſuſcitanda & inflammanda dona, quæ iis etiam in ordinatione ipſa per preces Eccleſiæ, ad ædificationem ejuſdem collata ſunt, ne illa torpeſcere & rubiginem, quod ajunt, contrahere patiantur. Non ergo Spiritus potentiæ & dilectionis fidelibus datus ipſum chariſma eſt, ſed cauſa eſt exſuſcitandi chariſmatis, non in omnibus ordinatis, quia non omnes Spiritum eum habent; ſed in ordinatis fidelibus, quales S. Paulus, Timotheus, omnéſque fideles Dei Miniſtri & œconomi ſunt. 2. Sed & Spiritum S. qui Act. VIII. 15. 16. & c. XIX 6. per impoſitionem manuum datus dicitur, extraordinaria Spiritus S. dona contuliſſe, non quamvis gratiam, adeóque *Spiritum S. ſimpliciter*, uti tu fingis, ſupra ad Seſſ. VII. Quæſt. *de Confirmat. Obj.* 1. oſtendimus.

OBIECT. III. *Deus cùm dat poteſtatem, ſimul etiam dat ea, quæ ad ejus legitimum uſum requiruntur. Cùm igitur in ordinatione detur poteſtas conficiendi Sacramenta, peccata remittendi &c. ſequitur cum eadem dari gratiam juſtificantem, & animam perficientem, ſine qua tantum miniſterium ritè obiri nequit.* Reſp. 1. Etiam ſine intelligentia Scripturarum, dono docendi, linguarum notitia miniſterium eccleſiæ rite obiri nequit. An iccirco hæc in vulgari ordinatione qualibet conferuntur? Experientia reclamat. 2. Poteſtatem ordinis ſine gratia gratum faciente exerceri poſſe, fatetur Bellarminus loco ſuperiùs citato, & exemplis Cajaphæ, aliorúmque probat. 3. Effectus igitur ordinationis proprius eſt collatio poteſtatis validè docendi & Sacramenta adminiſtrandi, quem proinde ſemper & infallibiliter conſequitur. Sed per accidens cum poteſtate ordinis conjungitur collatio gratiæ gratum facientis.

Digitized by Google

tis. 4. Denique cùm Deus vocat ineptos, tum extra ordinem eos aptos reddit. Sed in ordinaria vocatione non Deus,ſed homines vocare poſſunt ineptos.

EXCIP. REDING: 1. *An ergo Chriſtus Ordinis poteſtatem conferendo,& ſacram ordinationem pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu inſtituendo,ſolùm de chariſmate,quo muneris ejus exercitia validè peragerentur,providit,nulla habita ratione gratiarum,quibus etiam dignè perficerentur actus ad ordinem propè Divinum accedentes? 2. Cùmque ordinis munus præcipuum ſit Sacramenta gratiæ ſanctificantis conferre,muneris illius condignum exercitium exigit tum in ipſo quoque Miniſtro gratiæ ſanctificantis ſtatum,tum in ordinis actu religioſam in cultum Dei ſupernaturalem ordinabilitatis honeſtatem. Hæc,hæc cauſa eſt,quòd Deus Apoſtolis poteſtatem remittendi peccata conferens,ſimul Spiritum S. contulit. 3. Si quæ ſunt ordinum functiones,quæ ordinandorum induſtria,gratiæ viribus adjuta, indigent;veluti docendi Scripturas munus,inſtruendi dexteritatem,linguarúmque notitiam exigens,ea ſic naturæ capacitatem ſupponunt,ut hæc per induſtriam gratiæ viribus adjutam perfici debeat. In his actibus,qui ex ordinis ſacramentalis poteſtate prodeuntibus,ita gratiæ gratis datæ ratio conſiderari debet,ut ſub hac formalitate ad proximi ædificationem præcisè tendere intelligatur. Quia tamen functionis illius ſanctitas exigit & ſanctitatem,& condignam cooperationem,& actionis ipſius in Dei cultum religioſam ordinabilitatem,ideo ordo non tantùm poteſtatem muneris,ſed etiam gratiam ſanctificantem,una cum aliquali jure ad gratiæ actualis vires conferre debet.* Ibid.pag.197.198. Reſp. Hoccine eſt reſpondere ad ea,quæ objectioni veſtræ à me objecta ſunt; an extra oleas vagari,& inanes logos fundere? Etenim κρινόμενον noſtrum eſt,non quid largiatur Deus vel ordinandis vel ordinatis,ad functionem ſuam tum validè,tum dignè obeundam; ſed quid ordinationis ritus per ſe ordinariò,& ex opere operato (non dicam vobiſcum,ſacramentali & ſymbolica efficientia,quam nullam nos agnoſcimus) ordinatis conferat? Non aliud ſic confert,quàm poteſtatem muneris. Gratia verò ad condignè fungendum munere,ſive illa gratis data,ſive gratum faciens ſit, vel jam ante ordinationem collata eſt; vel in ipſa ordinatione, vel poſt eam, non ex opere operato ceremoniæ vel ſymboli in ordinatione adhibiti,ſed ordinariis gratiæ Divinæ impetrandæ remediis confertur? vel planè non confertur iis,qui ſola poteſtate muneris præditi validè utcunque officio fungi poſſunt juxta inſtitutionem Dei; at nec dignè,uti decebat in tanto munere; & accelerantes ſibi perniciem maximam; & auditores converſatione indigna vocatione Chriſti,quantum in ſe eſt,perdentes; adeóque una manu ædificantes leviter,deſtruentes altera. Quod juſto Dei judicio,qui ſicut Reges, ita Paſtores impios in ira ſua dat,crebrò contingere,experientia locuples nimiùm teſtis eſt. 2. Licet autem Eccleſiæ Miniſtri in legitimo functionis ſuæ uſu gratiæ ſanctificantis Sacramenta conferre poſſint, non idcirco tamen gratiam ſanctificantem ipſam conferre poſſunt. Hoc enim ſolius Chriſti eſt. Non igitur muneris conferendi Sacramenta exercitium ſic gratiam ſanctificantem in ordinato exigit, ut ſine ea validè munus obiri non poſſit; nedum ut gratiam illam per ordinationis ceremoniam conferri neceſſe ſit. Alias ſanè peſſimè cum Eccleſia Chriſti ageretur, cujus ſalus à filo tenui cujusvis viliſſimi Sacerdotis penderet. Quin & experientia docet, quàm parum ſanctè multi, apud vos inprimis,apertè profani muneris ſui partes exequantur. Olim etiam Patresfamiliâs ſinguli Sacramenta Circumciſionis & Paſchatis, quibus utique fœderalis & ſanctificans gratia

tia obſignabatur; adminiſtrarunt. An ſinguli illi gratiæ ſanctificantis participes fuerunt, & quæ ordinatio hanc illis contulit? Denique ſi ſinguli Sacerdotes veſtri peccata remittentes eo Spiritu præditi eſſe debent, quem Chriſtus Apoſtolis ſuis inſufflavit, lubrico talo ſtabit Sacerdotalis abſolutionis fructus. Pauci enim vel nulli Apoſtolico Spiritu præditi ſunt; ſaltem remittendo peccata præditi nulli ſunt. Non ergo quod Apoſtolis dedit Chriſtus, Epiſcopus ordinandis dare poteſt (imò dat is omnia alia, Spiritum mundi, quo ordinati ſe extollunt, & Chriſtum ipſum in Miſſa creare, & creatum crucifigere tentant, atque inde quæſtum occipiunt) & peccata Evangelicè remitti poſſunt validè ſine Spiritu eo, quem Apoſtolis Chriſtus impartitus eſt. Neque adeò *Hæc, hæc* cauſa à te jactata eſt Spiritus S. Apoſtolis collati à Chriſto, ſed alia longè, extraordinarium Evangelii in toto mundo prædicandi, & reſurrectionem Chriſti teſtificandi, ipſamque Eccleſiam Chriſtianam plantandi munus, quod Spiritum chariſmatum, invicti roboris, patientiæ, *παῤῥησίας*, & heroica quæque poſtulabat. Qualia Epiſcopi veſtri ſimiliter, & ex ceremoniæ opere operato dare annixi, Chriſti poteſtatem invadentes, nihil agunt, neque ſanè Chriſti, ſed ſuum, hoc eſt, mundi Spiritum conferunt. 3. Non ſolum illud docendi Scripturas munus, conjunctum cum dono cognitionis, linguarum, Spiritu *προφητείας*, virtute *διδακτικῇ* &c. ſed univerſum Miniſterium, ad proximi ædificationem præciſè inſtitutum eſt. Dedit enim Chriſtus *Apoſtolos, Prophetas, Paſtores &c. ad concinnationem Sanctorum, ad opus miniſterii, ad ædificationem corporis Chriſti*, Epheſ. IV. 11. 12. Unde etiam Scholaſtici nonnulli veſtri cum Bonaventura *in 4. d. 24.* pertendunt, *Ordinem ex eo maximè ſortiri nomen Sacramenti, quòd ſit medicamentum non tantùm reſpectu ſuſcipientis, ſed etiam reſpectu aliorum.* Et notum eſt illud Durandi, *Ordinem non eſſe medicamentum ſuſcipientis, ſed communitatis.* Functionem porro hujus ſanctam eſſe debere, cui ambiguum? At ſine ſanctitate docentis, & ædificantis munus ipſum validè exerceri non poſſe: vel ſanctitatem ejuſmodi ex opere operato ordinationis conferri, hoc verò tibi probandum fuerat. Non probaſti ulla ratione, ac ne probare quidem, vel ad mea reſpondere ſuſtinuiſti. Deſperatam nimis cauſam veſtram ſentis.

OBIECT. IV. *In Baptiſmo, in quo datur poteſtas ſuſcipiendi Euchariſtiam, aliáque Sacramenta, datur ſimul gratia gratum faciens. Ergo etiam in ordinatione, utpote quâ datur etiam poteſtas Sacramenta conficiendi.* Reſp. 1. Baptiſmi finis non eſt poſitus in relatione ad Euchariſtiam, aliáque Sacramenta. Proinde argumentum hoc inſulſiſſimo commento ſuperſtruitur. 2. Diſpar ratio eſt Baptiſmi & Ordinationis. Ille enim inſtitutus eſt, ut in legitimo uſu obſignet & exhibeat gratiam juſtificantem. Hæc non item. Unde Bellarminus fatetur, *Ordinem per ſe ad alium finem, quàm ad gratiæ gratum facientis collationem inſtitutum eſſe.*

Resp. Reding: *Euchariſtia nonniſi baptizatis confertur. Ergo Baptiſmus capacem percipiendæ ejus reddit, adeóque poteſtatem ſumendæ confert. Sicut ergo ex eo, quòd Baptiſmi efficacia primariò ad ſubjecti proprii juſtificationem tendit, ſecundariò poteſtatem Euchariſtiæ recipiendæ confert, ſequitur, gratiam vi Sacramenti illius collatam ordinari etiam ad aliorum condignam ſuſceptionem: ſic etiam ordinatio ita poteſtatem Sacramenta conficiendi confert, ut hæc quidem à Miniſtro extra gratiæ gratum facientis ſtatum conſti-*

tuit

anto validè, at non condignè exerceri queat , *Ordinis autem efficacia ad utrumque ſe extendit, adeóque etiam in ordinato gratiæ gratum facientis ſtatum, per ordinationem conferendæ exigit.* Ibid. pag.198. Reſp. Manet tamen commenti veſtri inſulſitas. Licet enim non baptizatis Euchariſtiam percipere fas non ſit: non tamen vel omnes baptizati aliorum Sacramentorum percipiendorum capaces ſunt: vel Baptiſmus ad Euchariſtiam, vel alia Sacramenta, ut finem ſuum, per ſe ordinantur. Alias fine ſuo, adeóque efficacia excideret Baptiſmus in iis, qui baptizati moriuntur, & reliquis Sacramentis frui prohibentur. Saltem gratia gratum faciens in Baptiſmo non datur propter reliqua Sacramenta, quibus ſuſcipiendis ea neceſſaria ſit. in quo comparationis cardo verti deberet. Imò contra datur in Baptiſmo, Sacramentali modo, gratia gratum faciens per ſe & propter ſe, & ex natura ac inſtitutione ipſius Sacramenti. Ipſa enim Baptiſmi ceremonia eam gratiam ſignificat, eíque adeò ſignificandæ ex peculiari inſtitutione conſecratur. Neque omnes baptizati aliis ſuſcipiendis Sacramentis idonei ſunt; non infantes Euchariſtiæ, ordinibus, confirmationi, pœnitentiæ, extremæ unctioni, matrimonio: non mulieres ordinibus. quanquam hæc omnia vobis Sacramenta cenſentur. Claudicat ergo vehementer comparatio tua. Quanquam etiam comparare humano ingenio non licet, ubi Scriptura non præit. Nuſpiam autem Scriptura Baptiſmum & Ordinationem in eo comparat. Quid quòd juxta vos Baptiſmus gratiam gratum facientem efficit: Ordinatio contra ſupponit. Neque enim ordinare velitis quenquam, quem gratia gratum faciente, ſaltem in Baptiſmo, juxta vos, collata, deſtitutum putaveritis. Denique Ordinis, ſeu Ordinationis efficaciam, & ad *validum*, & ad *condignum*, per juſtificantis gratiæ ſuppeditationem, muneris Sacri exercitium ita ſe extendere, ut utriuſque poteſtas ex opere operato ceremoniæ ordinationis, ſeu Sacramenti Ordinis, quod ex hypotheſi veſtra, æquè ac reliqua Sacramenta, gratiæ ſanctificationis effectivum eſſe debet; & quidem per ſe, id eſt, ex ſui inſtitutione, conferatur, ubique ſtolidè ſupponis, nullibi probas. Et res ipſa adeò manifeſta eſt, ut vel cœcus ſi non videre, at palpare debeat. Omnia enim Sacramenta, cujuſmodi vobis Ordinatio eſt, ſignificant id, quod efficiunt & conferunt. At Ordinis ceremoniæ nullam hujuſmodi ſanctificationem ſignificant. Ergo nec efficiunt, vel conferunt.

QUÆSTIO. IV.

An Sacra unctio, tonſura circularis, & reliqua ceremoniæ, quibus in ordinatione Eccleſia Pontificia utitur, ſint neceſſariæ?

AFfirmat Canon V. & contradicentes anathemate mulctat. Solet Epiſcopus chriſmate conſecrato caput & manus ordinandi, à pollice dextro verſus ſiniſtræ manus digitum indicem, & vice verſa à ſiniſtro pollice verſus indicem manus dextræ illinere, ſpiritum

inſufflare , manus imponere. Dat etiam veſtem lineam, cereos accenſos, ſigna crucis. Mandatur ordinando, ut ſe patiatur in extremitate capitis tonderi circulariter, per modum coronæ. Nos excepta χειροθεσίᾳ reliqua in Chriſtianiſmo ſpuria & νόθα eſſe aſſerimus. Rationes.

ARG. I. Ceremonia neceſſaria & Sacramentalis oportet à Chriſto ſit inſtituta. At nec unctio Sacra, nec tonſura à Chriſto inſtituta eſt. Ne quidem ab Apoſtolis Sacra unctio eſt mandata, uti ex iis, quæ infra dicemus, liquidò apparebit. Etiam in Concilio Africano IV. Auguſtini tempore celebrato, ubi ritus ordinationis memorantur, de unctione altum ſilentium eſt.

RESP. REDING: *Helvetica Confeſſio veſtra cap. 27. Eccleſiæ concedit libertatem inſtituendi accidentarios ritus. Cur ergo Sacram unctionem ex præſcripto Eccleſiæ adhibere, & quidem ex myſtica quapiam cultui Divino conſentanea formalitate, pariter non liceret? Sanè etiam vetus Eccleſia in ordinatione unctionem adhibuit.* Tomo IV. Tract. X. §. 2. pag. 199. Reſp. Si Confeſſionis noſtræ de ritibus & Ceremoniis Eccleſiæ verba legiſſes, & expendiſſes altiùs, ſaperes profectò magis. *Minimè probamus*, inquit Confeſſio, *eorum ſententiam, quibus viſum eſt Eccleſiam Chriſti cohibere oportere, ceu pædagogia quadam, multis variiſque ritibus. Nam ſi populo Chriſtiano Apoſtoli ceremonias vel ritus Divinitus traditos imponere noluerunt, quis, oro, ſanæ mentis, obtrudet illi adinventiones adinventas humanitus?* Obtrudunt Tridentini ſub anathemate ritus, quos ſuperſtitionem olere conſtat. Subjicit: *Sufficiunt piis* (ritus) *pauci, moderati, ſimplices, nec alieni à verbo Dei.* Vos plurimos, & à verbo Dei & ſimplicitate fidei alieniſſimos obtruditis. Ex Socrate eadem Confeſſio probat, *nullam religionem eoſdem ritus cuſtodire, etiamſi eandem de illis doctrinam complectitur.* Vos veſtros ritus omnibus Eccleſiis obtruditis, & ſub anathemate ſancitis. Addit, *ſemper Eccleſiam in hujuſmodi ritibus, ſicut mediis, uſam eſſe libertate.* Relinquite nobis libertatem in rebus mediis, & ſalva res erit. Denique cavendum monet, *ne inter media deputentur, quæ revera media non ſunt. Indifferens enim*, inquit, (*dixit ad Auguſtinum Hieronymus*) *illud eſt, quod nec bonum, nec malum eſt, ut ſive feceris, ſive non feceris, nec juſtitiam habeas, nec injuſtitiam. Proinde cùm adiaphora rapiuntur ad confeſſionem fidei, libera eſſe deſinunt.* Capin' hæc Redingi? Eccleſia vera in ritibus verè mediis libertate utitur. Vos tyrannidem induxiſtis, obtrudentes ceremonias ut neceſſarias, ut partem cultus, ut myſticas: & inſuper inter media deputatis, quæ talia non ſunt; minimùm ſimplicitatis utilitatiſque nihil habent, & ex cacozelia ortum habent. Quod de ceremoniis ordinationis veſtræ argumenta mea docebunt. De veteris Eccleſiæ ſenſu infra.

ARG. II. Unctio Sacra eſt κακοζηλία cultus Levitici, aliquot poſt Chriſtum ſeculis in Eccleſiam Chriſtianam introducta. Nec Ambroſius meminit unctionis, nec Auguſtinus, ubi ritus ordinationis deſcribunt. Toties in hiſtoria ſacra ordinatorum occurrunt exempla. Nunquam verò unctio-

nis-

mis. De Græca Eccleſia fatetur Innocentius III. circa annum 1200. nondum ibi in more poſitam fuiſſe unctionem.

Resp. Reding: *Quæ in cultu Levitico ceremoniæ adhibitæ ſunt, ut figuræ Chriſti exhibendi, eas in Evangelio ſub religioſa veritatis Chriſtum exhibitum repræſentantis formalitate retinere Eccleſia potuit.* Ibid. pag. 199. Reſp. Nihil ſic vetabit, quo minùs univerſa egena illa mundi elementa, carnalémque veterem cultum omnem in Eccleſiam poſtliminio reducatis. Quid, corpori cum umbra, veritati cum figuris? Quid majorenni filio cum lege, ejúſque ceremoniis, ceu pædagogo & œconomo? Quid denique Saræ uxori liberæ cum Hagare ancilla, quarum illa libertatis Eccleſiæ Chriſtianæ, hæc ſervitutis Eccleſiæ Judaicæ typum geſſit? Si condemnandus fuit Petrus, (Gal. II. 11.) quòd diſcipulos ex gentibus converſos *ἰουδαΐζειν Judaizare* cogeret, quos ex infirmitate quadam induxerat exemplo ſuo, ut Judæorum partes uno in ritu agerent: quid de veſtra Eccleſia cenſendum erit, quæ ex obfirmato judicio inducit impellítque Chriſtianos, ut multis adeò in ritibus perſonati ſint Judæi? Et is quidem veritatem doctrinæ ſilendo agnovit, parendóque, poſtquam eum Paulus redarguerat. At verò Innocentius Papa veſter, ritum illum *unctionis* confirmans, *Extra. de ſacra unct. perag.* ait, *mentiri eos*, qui hoc nomine Eccleſiam veſtram accuſant. *Non Judaizat Eccleſia*, inquit, *ſicut aliqui mentiuntur*. Pontifex ergo, & Pontificii omnes, qui Tridentinæ Synodi cùm alios ritus Judaicos plurimos, tum verò nominatim illum *unctionis* ſacerdotalis approbantis doctrinam tuentur, non peccant iſti, ut verus Apoſtolus Chriſti Petrus, ſed ut *ψευδαπόστολοι falſi Apoſtoli* (Gal. I. 7, &c.) *qui turbarunt Galatas, & inverterunt Evangelium*, legem Evangelio admiſcentes.

ARG. III. Sacramentorum ceremoniæ ſunt ſimplices, uti patet in Baptiſmo & Euchariſtia. Ceremoniæ autem in ordinatione adhibitæ ſimplicitatem & pietatem Chriſtianam non redolent.

Resp. Reding: *In ſubſtantialibus ſacramentorum ritibus ſimplicitatem: in accidentariis ſolennitatem Eccleſia obſervat. Sic in Baptiſmo etiam & Cœna.* Ibid. pag. 199. Reſp. Abundè ſolennitatis ſacramenta habent ex inſtitutione Chriſti, quæ praxeos noſtræ regula eſt. Imò Chriſtus & Apoſtoli ſolennitatem illam & pompam, quæ in Judaico cultu ex Dei mandato obtinuit, ſuſtulerunt, Joh. IV. 23. Act. XV. 29. Neque ſolennitatem humano arbitrio conſtitutam ſpiritualis N. T. cultus patitur; cujus illa adulterium potiùs, quàm ornamentum vel adjumentum eſt. inprimis cùm humanæ inventionis ſolennes ritus, eſſentiales ritus à Chriſto mandatos obſcurant, ſi non abolent. quod adulterini illi ritus veſtri præſtant.

ARG. IV. Eſſentialis ritus Sacramenti perſpicuè diſtingui debet à reliquis non eſſentialibus. Atqui in hac copia ceremoniarum diſtinctio illa non apparet. Quin de ritu eſſentiali Pontificii Theologi acriter litigant. Et Chriſtus inſufflationem adhibuit, at tanquam neceſſariam non mandavit. Apoſtoli quoque χειροθεσίαν nuſpiam peculiari præcepto injunxerunt. Ad extremum igitur ſola & ſimplex deputatio ad miniſterium Eccleſiæ ſufficere poteſt.

Resp. Reding: *In inſufflatione illa à Chriſto, & manuum impoſitione ab Apoſtolis uſurpata*

pata cum S. Auguſtino formale, poteſtatis Eccleſiaſticæ traditionem, & materiale, actiones diſtingue. De illo diſſenſio nulla eſt. De hoc controverſia merè ſpeculativa intercedit, quæ ſubſtantiæ Sacramenti nihil derogat. Ibid. pag. 199 200. Reſp. Inſulſam illam diſtinctionem, ab Auguſtino nunquam agnitam, ſupra refutavimus. Verbo, Sacramenta determinatam materiam, determinatum ſymbolum poſtulant. abſque quo eſt, ne quidem formam habere poſſunt. Et quod tibi *formale* Sacramenti cenſetur, traditio Eccleſiaſticæ poteſtatis, ad materiam potiùs internam, ceu rem externo ſigno ſignificatam, referri deberet, ſi Ordo veri nominis Sacramentum eſſet. Nec Theologicè igitur diſtinctio tua ſapit, & Philoſophicè delirat.

ARG. V. Tonſura clericalis verbo Dei damnata eſt, Levit. XIX. 27. *In rotundum non attondebitis comam.* Neque alibi locum habuit in V. T. tonſura, quàm vel in depoſitione Naziræatus, Num. VI. 8. vel in leprâ, Levit. XIV. 9. vel in luctu, Jerem. VII. 28. Extra hos caſus raſura inſolens fuit. Hodie verò, ſi his credimus, Sacramentalis ritus eſt, etſi nec inſtitutus, nec uſurpatus primitùs.

RESP. REDING: 1. *Siccine jam Judaizas? Annon verò æquè barbæ raſura in V. T. prohibita eſt? Ergóne hodiéque prohibenda? 2. Clericalem verò tonſuram Evangelico ſtatui congruere, inde Thomas Aquinas Supplem. 3. p. q. 40. a. 1. probat, tum ratione figuræ, quia corona eſt ſignum Regni & perfectionis, cùm ſit circularis; Miniſtri autem Dei Regiam dignitatem adipiſcuntur: tum ratione ſubtractionis capillorum, ex parte ſuperiore per raſuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à rerum Divinarum contemplatione retardetur; ex parte inferiore per tonſuram, ne eorum ſenſus temporalibus obvolvantur. Sed & Nazaræi profitebantur perfectionem quandam in depoſitione comæ, ſignificante temporalium contemptum, quamvis non in modum coronæ deponerent, ſed totam, quia nondum erat tempus Regalis & perfecti Sacerdotii.* Ibid. pag. 200. Reſp. 1. Et tonſura verticis in orbem, & raſura æquè barbæ prohibetur Levit. XIX. 27. his verbis: לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך *Non radetis angulum orbem capitis veſtri: & non rades* (corrumpes) *extremitatem barbæ tuæ.* Septuaginta reddunt: ὀ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, ὀδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. *Non facietis ſiſoen ex coma capitis veſtri, & non corrumpetis conſpectum barbæ veſtræ.* Ubi σισόη *Siſæ eſt* ציצית *cincinnus*, qui ſolus in occipitio ſupererat, reliquo capillitio in orbem circumtonſo. Græcus Scholiaſtes κρώβυλον, Cyprianus *circum*, Suidas πλεξίδιον; Doctiſſimus Heinſius *Ariſtarch. cap. 4.* περιτροχάλιον interpretatur. Apud Græcorum Criticos ſic nominatur tonſura, quæ fit σφαιροειδῶς. Sunt qui malunt περίτροχον κείρεσθαι. Eo modo ſe totondiſſe Bacchi æmulos Herodotus in Thalia author eſt: περὶ τριχῶν, inquit, τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ, καθάπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι κείροντες δὲ ὑποτρόχαλα. *Eodem modo, quo tonſus eſt Bacchus, tonderi ſe ajunt. porro in orbem tondentur.* Unde Jerem. IX. 26 Idumæi, Ammonitæ, Moabitæ, cœterique Arabiæ deſertæ incolæ קצוצי פאה *circumciſi* ſeu *circumtonſi angulis* capitis dicuntur. Et Græcus Scholiaſtes in Leviticum docet, ad ſuum uſque ævum Saracenos ita uſurpaſſe, & capitis ſui *ſiſan* id eſt, κρώβυλον aut πλίγμα Saturno conſecraſſe. Et tonſuram igitur in orbem, & raſuram ſeu corruptionem extremitatis barbæ legiſlator prohibuit. Nam & barbam ac primam lanuginem Diis ſuis gentiles conſecrarunt: & ſacrificali Ægyptii, Indis Sacerdotes, nec non Babylonii (de quibus Barach. VI; 0. videre

re eſt) aliique nonniſi barba abraſa ſacra fecerunt. Annon Patriarchas veſtros, Redingi cœterique vos τεχνάζεσθε, videtis? Nam & tonſuram gentilibus idololatris olim receptam Tridentini approbarunt ſeriò: & barbæ æquè raſuram (ut ſciſcitari deſinas) Gregorius VII. Epiſtola ad Jacobum Calaritanum Epiſcopum ſcripta præcepit, mandans ut Clericos ſuos omnes abradere barbas compelleret. Quin & de Sacerdotum barbis radendis & deponendis extabat alicujus Concilii lex, Alexandri III. Papæ reſcripto corroborata. quam cùm apud alium Pontificem Clementem VII. ſuſcitare vellent quidam, & uſu abolitam inſtaurare, de eo monitus à Cardinali Hippolyto Medicæo Johannes Pierius Valerianus ad eundem miſit declamationem *pro Sacerdotum barbis*, in qua *barbarum defenſionem pro Collegii Sacerdotalis dignitate tuenda ſe ſuſcepiſſe* profitetur. Sanè Deus ipſe barbas abradi diſertè vetuit, non in univerſum equidem (nam barbæ abraſio communis quanquam mollitiei argumentum præbet, tamen interdicto hoc non ſpectatur) ſed religionis gratia. Ita enim religionis gratia ſacrificuli gentiles in orbem caput totonderunt, & barbas raſerunt; ita tondentur ſaltem eccleſiaſtica lege ſacrificuli veſtri, barbáſque ſi non lege, (quod Baronius ad *A.*58.*n.*137.141. negat) at conſuetudine religioſa & myſtica, plerique abradunt. Et tamen religionis gratia tonderi Deus ipſe interdixit, quia ſibi gentilium ritibus litare populum ſuum & idololatrarum ſtigmata cultores ſuos portare. (Paulus contra Chriſti ſtigmata portavit) noluit; ſecus quam vos formalitatum & finium diſtinctione adhibita, gentilium ceremonias plures, atque hanc etiam tonſuræ & raſuræ, Chriſtianum in cultum invexiſtis. Sed ſic nos *judaizare* ais. Bellè profectò! Vos non judaizatis, ceremoniis Judaicis, quæ aboleri debuerunt, cultum veſtrum univerſum fœdè contaminantes: nos judaizamus, interdictum à Deo Judæis latum, cujus ratio, ne populus Dei religioſis gentilium ceremoniis Deum ſuum proſequi ſtudeat, immutabilis eſt (quæ enim immutandi interdicti ratio, inprimis cùm Deus ab idololatrarum cultu & ſacris abhorreat, & ἐθελοθρησκείαν omnem deteſtetur?) urgentes, & veſtram cacozeliam ejus gladio jugulantes! Quomodo enim in populo Chriſtiano ſacrum & religioſum eſſe poteſt, quod olim in populo Dei ſacrilegum & profanum Deus ipſe cenſuit? Neque profectò Hieronymus interdictum illud cuſtodientes judaizare putavit. Is enim in ſuis ad illa Ezechielis XLIV. 20. *Comam non nutrient, caput non radent* &c. annotationibus ſic habet: *Juxta quod diſcimus* (non Judæi ergo duntaxat, ſed Chriſtiani etiam) *nec calvitium novacula faciendum, nec ita ad preſſum tondendum eſſe caput, ut raſorum ſimiles eſſe videamur.* Addit, velle Dominum Sacerdotum capita operiri ſua naturali cæſarie, non ad ornatum & luxuriam, ſed ad honeſtatem. *Docete* ergo, ſic cum Optato Milevitano *contra Parmen. lib. II.* tonſam raſámque cohortem compellamus, *ubi vobis mandatum eſt radere capita Sacerdotum, cùm è contrario ſint tot exempla propoſita, fieri non debere.* 2. Sed tonſura & raſura ſcilicet veſtra non caret myſteriis, à Thoma Aquinate veſtro, magno Apolline, explanatis. Quaſi Iſidis & Belis Babylonii Sacerdotes, aliíque non æquè raſuræ ſuæ myſteria prætexuerint. Corona, inquis, Regiæ dignitatis ſymbolum eſt. Sacerdotes autem Reges ſunt. Scilicet *regnant* illi, *divites ſunt, ſaturati ſunt*, cùm veri interea Sacerdotes cum Apoſtolis diriſſima quæque pati, & ſervire in mundo, atque theatrum fieri cogantur, 1. Cor. IV. 8. 9. &c. A ſpinea corona Chriſti, qui promiſſam & intonſam comam aluiſſe à vobis putatur, & talis depingitur; abhorrentes, calvam affectatis, calvi Reges, Papæ ראש אויבים קדקד שער *Capiti inimicorum* Dei, *vertici piloſo* (Pſal. LXVIII. 22.) ſervientes. uti quondam

Roma *Reges inſervientes* (ſic Tacitus H.2:81.1. appellat) habuit. Cùmque corona Regia aliquid addat capiti,quid ad Regale faſtigium verticis in circulum raſura,cui id etiam ablatum,quod natura indulſerat? S.Petrus 1.Epiſt.II.9.totam Eccleſiam *Regale Sacerdotium* vocat.Vos id ad pauculos raſos detorquetis,non ſine ſacrilegio; quaſi ſoli illi per Chriſtum facti ſint Regnum & Sacerdotium Deo. Subtractos capillos ex ſuperiori parte per raſuram, ex inferiore per tonſuram, figuram cum Thoma facis temporalium curarum reſectionis,ne Divinarum rerum ſpeculationibus obſtent,atque ſic animus Sacerdotum Divinis illuſtrationibus liber & apertus pateat. Omnia in figuris,quaſi velum Templi nondum ſciſſum eſſet. Sed ô utinam figuræ tali res congrueret! Clerici ſcilicet detonſis aliquot capillis ſignificant, temporalium bonorum & curarum abundantiam ſe reſecuiſſe, cœleſtia contemplari, aurium oculorúmque concupiſcentiam mortificare. At nullum eſt Mortalium genus, paucis exceptis melioribus,rapacius,terreſtre magis,ſtupidius, libidinoſius. Cur non magis ſanctitatem verè exhibent, quàm falſis mendacibúsque ſignis ipſius ſpeciem ſimulant? quanquam figura inepta eſt, quæ quoad caput ſaltem in oculos ejus,cui aliquid figurare debebat,non incurrit. Neque opinor pili vel meditationes cœleſtes,vel Divinas illuſtrationes retardabant,niſi forte retardarunt Chriſtum, niſi Nazaræos veteres: quorum comata capita aluiſſe *pias meditationes, de rebus cœleſtibus meditationes*, Becanus veſter conjectavit; ſecus quàm tu eorum perfectionem quandam in depoſitione comæ ſomniabas: niſi denique Ezechielem, qui per cincinnos ſeu comam capitis ſui in aera ſublimis raptus,Hieroſolymam uſque per viſionem delatus fuit,Ezech.VIII.3. Pari certè vel majore etiam ratione ſacerdotes veſtri etiam circumcidi debebant,quia circumciſio concupiſcentiæ & peccati ἀφαίρεσιν,quam præ cœteris illi profitentur & jactant,(ſed jactant ſolùm) inprimis figurare poteſt. Quouſque talibus fucis & præſtigiis luditis?

ARG. VI. Teſtimonia Epiphanii,Hieronymi,Clementis raſuram damnantium allegat Hortenſius Landus libro peculiari de *perſecutione barbarum*. Olim quidem qui Eccleſiæ ſervierunt,ſoliti ſunt διὰ τὸ πρέπον tondere caput,hoc eſt,non alere comam muliebri more promiſſam: multò minùs in cirros diſponere, quod propriè eſt κομᾶν,quódque omnibus, adeóque inprimis Eccleſiæ Miniſtris Paulus 1. Cor.XI.14. interdicit. Origo igitur tonſuræ hujus planè moralis fuit. Creſcente verò ſuperſtitione aliæ excogitatæ ſunt ſignificationes,& tonſura facta eſt Sacramentalis ritus. Quàm recens verò ſit clericalis tonſura,oſtendit Salmaſius in *lib. de Coma*.

RESP. REDING: *Novitatem tonſuræ à te confictam aperta antiquitatis teſtimonia refutant. Epiphanius verò,Hieronymus,Clemens Alex.à te objecti de tonſura gentili,in honorem Deorum procurata,loquuntur. Ejuſmodi & tonſura & raſura ex fine dijudicanda eſt. Ubi enim ad idololatricum cultum refertur,ſuperſtitioſa: ubi ad myſticum veri Dei cultum,religioſa eſt. Hortenſium Landum ſolidè Bellarminus refutavit.* Ibid pag.200.201. Reſp. Antiquitatis teſtimonia à te producta infra diſcutimus. Epiphanii, Hieronymi &c. teſtimonia à Lando citata Bellarminus à te jactatus,parùm ſolidè refutavit; imò tantùm non victas illi manus dedit. Fatetur enim (*de Monach.Lib.II.40.*) teſtimoniis iis convictus,*olim non tam raſuram,quàm tonſuram fuiſſe in uſu.Tondebantur enim*, inquit, *demiſſè*

miſſe quidem, ſed ita quidem, ut cutis tecta maneret. Idque ex Clemente Alexandrino, Optato Milevitano, Hieronymo, aliiſque pluribus, qui tonſuræ meminerint, raſuræ nunquam; comprobat. Clariſſimè Hieronymus *in Ezech. cap. 44.* Sacerdotes, ait, *non debere comam alere, nec tamen radi, ſed ita tonderi, ut cutis tecta maneat.* Imò raſuræ locum Ezech. XLIV. 10. æquè ac nos, opponit; & interdicto eo æquè Chriſtianos atque olim Judæos conſtringi, palam, uti ſupra oſtendimus, aſſerit. Raſuram ergo apud veteres quod Landus ille demonſtraverat, inuſitatam fuiſſe, Bellarminus concedit, longè Redingio candidior, qui de *raſura gentili* eos loqui nugatur, cùm tamen quamvis religioſam, ipſo Bellarmino fatente, & verbis eorum conteſtantibus, rejecerint. Neque tamen in hodiernis Monachis & Clericis improbandam eſſe, idem Bellarminus pertendit, *quia nunquam prohibitum fuerit radi, & præterea ejusmodi ceremoniæ pro temporum & locorum diverſitate variari poſſint.* Imò prohibitam eſſe raſuram etiam Chriſtianis, Patres illi, à Lando citati, & ab ipſo Bellarmino repetiti, disertè ſtatuunt; Hieronymus inprimis. Et ſi *pro temporum & locorum diverſitate variari iſthæc poſſunt*, peſſimè cum Eccleſia ab iis actum eſt, qui de lana caprina, de capillo tam multas tragœdias in Eccleſia excitarunt: ſtultè laboravit Bellarminus tam multis de hoc argumento: ſtultè Thomas Aquinas, aliique raſuræ myſteria nobis propinarunt. Neque huic ſententiæ convenit cum iis, quæ proximè ex Clemente Alex. Optato, & Hieronymo ab ipſomet adducta ſunt, quibus non raſuræ liber uſus commendatur, ſed univerſus, religioſus maximè, damnatur. Denique ſicut omnium actionum moralium, ita ceremoniarum etiam bonitas non ex ſolo fine, ſed ex modo etiam æſtimari debet, ut illicitæ cenſeantur omnes, quas Deus ipſe in religioſo cultu prohibuit; quemcunque finem propoſitum habeant.

ARG. VII. Tonſura olim pœna fuit flagitiorum & ſcelerum. De Indis narrat hoc Stobæus Ser. 42. Crotildis maluit filios mortuos quàm tonſos videre, teſte Turonenſi. Confer Boniſac. Rhodiginum Hiſt. Lud. lib. IV. 27. & XII 18. Præterea capitis abraſio ſignum fuit hominis ſceleſtiſſimi & turpiſſimi. *Qui capite & ſupercilio eſt raſus, ne unum pilum boni viri habere dicatur*, inquiebat Cicero pro Roſcio. Et paulò ante: *Nonne ipſum caput & ſupercilia penitus abraſa olere malitiam, clamitare calliditatem videntur?* Sic igitur & nos, quid de Sacerdotibus, qui raſuram rem ſacram faciunt, & religioſitatis ſuæ characterem, credendum ſit, docemur.

Resp. Reding: *Numquid crux Ciceronis tempore abominabile turpiſſimi ac ſceleſtiſſimi hominis erat ſignum; & corona ſpinea ſignum deperditiſſimi hominis? Quæ igitur flagitii rationem præferebant, eadem ad Chriſtum relata religioſam ſignificationem ſubire potuerunt. Par ratio tonſuræ & raſuræ, quæ olim ſignum flagitii, nunc myſticam & moralem ſignificationem obtinet. Sed crucem Vos, crucis inimici, æquè ac tonſuram abjicitis ex ſpiritu, quæ carnis ſunt, magis ambiente, & in blaſphemias erumpente.* Ibid pag. 201. Neque crucem ſceleſtiſſimi hominis, neque coronam ſpineam perditiſſimi ſignum Cicero habuit: (de corona ſpinea forte ne ſomnians quidem) ſed pœnæ & ſupplicii inſtrumentum utrumque erat; & in perditiſſimis illis, & in Chriſto innocentiſſimo; quoad illos juſti; quoad hunc injuſtiſſimi. Neque probare poſſumus, quòd & crucis lignum, & ſpineam coronam in religioſa ſigna, ſeu potiùs idololatriæ inſtrumenta convertiſtis, &

veram interim Chriſti crucem evacuaſtis; quin & Chriſtum in Miſſa & membris quotidie crucifigitis. Sed de hoc quicquid fiat, parum id omne ad rem facit. Raſuram & tonſuram veſtram religioſam Deus prohibuit, Eccleſia purior omnis abhorruit, moratiores gentes ſceleſti hominis, quin & morionis (apud Germanos ſaltem, qui morionibus viva cute tenus crines radere ſolent) ſignum habuerunt, flagitiorúmque pœnam ſtatuerunt. Fruſtra rem adeò turpem, à Deo ipſo prohibitam, ad Chriſtum traducitis, & religioſam, myſticam ſignificationem ſubire jubetis. Neque enim Chriſtiana religio res ſpurcas & vitioſas in religioſa ſigna ſine ſcelere commutat. Veſtra hæc audacia, veſtra inſania eſt. De cœtero criminatio tua talis eſt, qualis tua cauſa eſt. Nil me illa movet.

ARG. VIII. Celebres Canoniſtæ, Hoſtienſis, Joh. Andreas, Abbas & alii affirmant, Papam ſolo verbo poſſe ordinare Presbyterum, dicendo: *Eſto Sacerdos.* Quodve plus eſt, Innocentius omnium Canoniſtarum parens, universè aſſerit, niſi obſtarent formulæ recens adhibitæ, abundè futurum, ſi ordinator dicat; *Eſto Sacerdos*; aut verbis tantundem valentibus utatur. Formulas enim, quæ adhibentur, ab Eccleſia eſſe conſtitutas.

RESP. REDING: *A Chriſto conſtitutum eſſe ſignum Sacræ ordinationis, non tam materialiter quàm formaliter ſpectatum, ſub ratione traditionis Eccleſiaſticæ poteſtatis; ſupra probavimus. Quin & ſupra aſſerebas, pro ſacra ordinatione ſolam & ſimplicem adminiſterium deputationem ſufficere poſſe?* Ibid. pag. 201. Reſp. Nihil probaſti. Diſtinctionem illam ſigni & ἀλογον & ἀφιλόσοφον eſſe, nos contra non ſemel probavimus. Deputatio verò ſimplex ad miniſterium non verbis, ſine quo nulla deputatio mandari deputato poteſt, ſed ceremoniis opponitur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Unctionem ab Apoſtolis mandatam eſſe, teſtatur Dionyſius Areopagita de Hierarch. Eccleſ. Cap. 4. ubi dicit, Pontificem uti ſacro oleo in omni ferè conſecratione Pontificali, idque ab Apoſtolis traditum eſſe.* Reſp. 1. Quæ fides Pſeudo-Dionyſio tribuenda ſit, ſæpius jam dictum. Scriptor fuit quinti & præcipitis quidem Seculi. 2. Neque etiam ſcriptor ille in ipſa ordinatione unctionis mentionem facit, ſed adhiberi eam ad functionem Sacerdotalis muneris duntaxat teſtificatur. Proinde alii, nominatim Pighius, non erubeſcunt dicere, *in rudi Chriſtianitatis exordio, nondum ordinatâ hierarchiâ, plurima perfunctoriè ex quadam Spiritus diſpenſatione peracta eſſe ab Apoſtolis, quæ poſtea præſcriptam certámque formam receperint.*

EXCIP. REDING: *Pighium à Pontificia Inquiſitione atro calculo notatum nequicquam Areopagitæ opponis. Sed & Dionyſius diſertè aſſeveras, in omni fere conſecratione Papali ex Apoſtolorum traditione Pontificem ſacro oleo uti. At inter Pontificales conſecrationes Ordinatio ſacra præcipua eſt.* Ibid. pag. 201. 202. Reſp. Inquiſitio, quæ aſſertionem hanc Pighii atro carbone notavit; nec jure notare potuit; nec fidem ullam meretur, tyrannidis in ipſum Dei verbum, S. Patres, alióſque, & falſationum turpiſſimarum pridem convicta. Pontificem in omni ferè conſecratione oleo uti, Pſeudo-Dionyſius aſſeverat. Non ergo in omni

omni ſimpliciter. An enim etiam in Euchariſtica conſecratione utitur? Sed caput rei eſt, quòd idem Author *Hierarch.cap.V.* Ordinationis ritum deſcribens, ſolius impoſitionis manuum, unctionis nullius meminit. Non ergo juxta ipſum in Ordinatione unctio adhiberi conſuevit.

OBIECT. II. *Unctionis etiam meminit disertè Euſebius Hiſtor. Eccl.lib.X.cap.4. Et Chryſoſtomum factum Conſtantinopolitanum Epiſcopum inunctum eſſe, in ejus vita docet Simeon Metaphraſtes. Quin & unctionis hujus meminerunt Pacianus Epiſt. 3. ad Sempromum, & Gregorius lib.4.in lib. Regum.* Reſp. 1. Unctionem tanquam Ceremoniam neceſſariam & Sacramentalem in ordinatione uſurpatam eſſe, nemo veterum teſtatur. 2. Euſebius loco cit. non deſcribit *hiſtoricè*, quid in conſecratione actum fuerit, ſed *panegyricè* illos amicos Dei & Sacerdotes ait *Divino chriſmate decoratos* eſſe, quod de interiore Spiritus S. unctione rectè accipitur. 3. Metaphraſtæ fictitio teſti fidem habeat, qui credit, in Chryſoſtomum ordinatum, Spiritum S. in forma columbæ deſcendiſſe. Nam etiam id illi tribuit. 4. Pacianus Sacerdotem vocat *unctum*, quod de Spirituali æquè ac corporali unctione intelligi poteſt. Gregorius verò recentior eſt, quàm ut primus is de Apoſtolici ritus inſtitutione teſtis audiri poſſit.

Excip. Reding: 1. *Euſebium miſerè torques, cùm apertam Sacerdotalis unctionis mentionem de interiori Spiritus S. unctione interpretaris. 2. Pari temeritate Metaphraſtem falſi teſtimonii inſimulas. 3. Gregorius M. non ex proprio cerebro, ſed ex antiquitatis monumentis ceremoniam illam repetit. 4. Quis Pontificiorum unctionem facit neceſſariam & Sacramentalem, & non potiùs myſterioſam equidem, ſed accidentariam ceremoniam?* Ibid.pag. 202. Reſp. 1. Verba Panegyriſtæ, *μετρίως ἐπιεικοῦ, mediocris meriti* (ſic eum Euſebius appellat) ab eodem Euſebio *Hiſtor. Eccl. X.4.* narrata, non hiſtorica, ſed merè Panegyrica eſſe, ipſe orationis titulus prodit. Vocatur enim πανηγυρικὸς ἐπὶ τῇ τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομῇ, *Panegyricus ſuper ædificatione Eccleſiarum.* Sic autem ille, quisquis eſt, initio Sacerdotes compellat: Ω φίλοι θεοῦ καὶ ἱερεῖς, οἱ τὸν ἅγιον ποδήρη, καὶ τὸν οὐράνιον τῆς δόξης στέφανον, τό τε χρῖσμα τὸ ἔνθεον, καὶ τὴν ἱερατικὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος στολὴν περιβεβλημένοι. *Amici & Sacerdotes Dei, qui ſacra tunica talari induti, & cæleſti gloriæ corona decorati, Divináque unctione delibuti, & Sacerdotali S. Spiritus veſte amicti eſtis,* &c. Hæc merè Panegyrica ſunt, non hiſtorica, ex quibus nil firmiter concludi poteſt. Alias Sacerdotes *cæleſti gloriæ corona*, in terra militantes adhuc, decorabantur, quod ne S. Paulus quidem ſibi arrogare auſus eſt 2.Tim.IV.8. Neque unctio ab Epiſcopo adminiſtrata ἔνθεον χρῖσμα *Divina unctio* vocari poteſt; cùm nec Deus eam inſtituerit, & merus homo adminiſtret. Sed Spiritus S. interior unctio, communis fidelibus univerſis, & propter opinionem vulgarem ſanctitatis eximiæ Epiſcopis eximia, intelligitur longè concinniùs, & verbis convenientiùs. Oppoſitio enim ſatis aperta eſt inter externam Sacerdotum V. T. & internam Spititus S. unctionem. Ad illam ergo miſerè tu verba iſthæc detorques, ut cauſæ tuæ jacenti inſervias. 2. De Metaphraſte nil dicere attinet. Græculus vaniſſimus & recentiſſimus, & veſtris etiam ſuſpectus, idoneus de Chryſoſtomo teſtis, à Surio menda-

mendaciorum architecto, citatus, haberi neutiquam poteſt. 3. Gregorius M. Seculi ſexti ſcriptor eſt. Neque proin Apoſtolicæ traditionis teſtis omni exceptione major. Forte tamen (nolo enim hac de re contendere tecum moroſiùs) ante ejus tempus ungi Sacerdotes conſueverunt. Nil enim diſſimulo, etiam Baſilium M. à Gregorio Nazianzeno ſeniore in Epiſcopum Cæſareenſem, unctione adhibita, ordinatum eſſe, à Nazianzeno filio *Orat.20.de laudibus Baſilii*, traditum eſſe; quin & ipſum Nazianzenum filium à Parente Gregorio unctum, ab eodem filio *Orat 5.ad Pat. &* Baſilium narrari. Antiquiores unctionis teſtes nulli ſunt. Neque Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, quorum ordinatio deſcribitur, uncti leguntur. Anacleti verò Epiſtola 2. quæ *diſt.75.C.ordinationes*, refertur, inter ſuppoſititias eſt. Unum addo tamen, Græcos, rituum antiquiorum tenaciſſimos, nulla in ordinatione unctionis ceremonia uti. quod ex Euchologiis eorum, ab Arcudio *de Sacr. Ord. lib. VI. cap.2.* hanc in rem repræſentatis, colligere eſt. Quo nomine etiam à Papa Innocentio III. *cap. cùm veniſſet, de S unctione* reprehenduntur. Non ergo apud Græcos etiam veteres unctionis ritus vel univerſalis fuit, vel neceſſarius judicatus eſt. 4. Unctionem Sacerdotalem ex præſcripto Eccleſiæ veſtræ *neceſſariam* facitis omnes. Neque enim ea Epiſcopi veſtri liberè utuntur. Imò non uncti Sacerdotes veri Sacerdotes vobis cenſentur nulli. Et *Sacramentalem* diſertè Bellarminus *de Sacram. Ord. lib. I. cap.12.* facit. *Unctio*, inquit, *eſt ceremonia verè Sacramentalis, quanquam accidentaria; ſiquidem in ipſa ordinatione ungitur caput Epiſcopis, & manus Presbyteris.* Uter fidem meretur, Cardinalis an Abbas?

OBJECT. III. *Sacerdotes ab Eccleſiæ initio coronatos & tonſos fuiſſe, teſtantur Iſidorus lib. II. de Divinis Officiis, ubi conſuetudinem hanc à S. Paulo, qui ad Judæos Nazaræos alliciendos capillos ſuos Templo dedicabat, arceſſit: Germanus Epiſcopus Conſtantinopolitanus, in Theoria Eccleſiaſtica, ubi ritum eum derivat à Petro, utpote cui gentiles in ignominiæ ſignum caput totonderint ac raſerint: Beda lib. V. 22. de geſtis Anglorum, ubi à Petro coronam geſtatam docet, ut ſpineam Magiſtri ſui coronam ſibi in memoriam revocaret. Olim etiam, ſi quid à Sacerdote peteretur; in honoris ſignum per coronam ejus adjurabatur, uti ex 147. Epiſtola Auguſtini liquet.* Reſp. 1. Eccleſiaſticos pro decori ratione tonſos olim fuiſſe, & hodiéque tonderi debere, non negamus. Naturam enim ipſam docere, quòd viro comatum eſſe ſit dedecori, Paulus ipſe 1. Cor. XI. 14. monet. Indecens igitur fuiſſet & hodiéque eſſet, ſi Dei ſervi id, quod omnes modeſti viri facere tenentur, omiſiſſent, vel adhuc omitterent. At tonſuram & raſuram circularem tanquam Sacrum & religioſum ordinationis ritum ab Apoſtolis vel veteri eccleſia manâſſe, neutiquam teſtimonia illa probant. 2. Ut à Paulo raſura derivetur, quod Iſidoro tribuunt, non placet Bellarmino *de Mon. lib. II. 40.* ubi ait, Nazaræos non ante depoſitionem Naziræatus tonderi ſolitos eſſe. Quòd ſi firma eſſet ratio: *Paulus Naziræus capillos comburendos ſibi radi fecit: Ergo Sacerdotes radi debent*; nihil obſtaret, quò minùs etiam Sacerdotes circumcidi deberent, cùm etiam Paulus Timotheum circumciderit. 3. Ratio à Petri tonſura in deriſionem facta, tam ridicula eſt, quàm Germani ſcripta, unde ea petitur, germana non ſunt.

ſunt. Eadem enim ratione Sacerdotes pedibus ſurſum honoris cauſâ crucifigendi, flagellandi uſque ad vibices eſſent, quia idem Petro accidit. 4. Sed & Bedæ ratio magnam Petro facit injuriam. quaſi videlicet is aliter ſpineam Chriſti coronam in memoriam ſibi revocare, quàm capillorum tonſurâ non potuiſſet. Ita enim omnes Chriſtiani æquè ac Sacerdotes coronam gerere deberent. 5. Olim Sacerdotes *per coronas ſuas* adjurari dicebantur. Sed *corona* illa non tonſuram, ſed Sacerdotalem dignitatem figuratè notabat. *Hæc eſt dignitas veſtra, hæc corona principalis,* inquit Chryſoſtomus *Homil. 73. in Matthæum.* Lorinus verò *in Act. XVIII. 18.* titulum illum *Corona veſtra* ſolis Epiſcopis, non nudis Sacerdotibus datum fuiſſe contendit.

Excip. Reding: 1. *Iſidorus tonſuram clericalem apertè ab Apoſtolis inſtitutam eſſe, ſcribit. Qua verò fronte Bellarmino imponis, ac ſi Apoſtolicam illam inſtitutionem impugnaſſet eo argumento, quòd Naziræi non ante depoſitionem Naziræatus tonderi ſoliti fuerint. Negat quidem Bellarminus, Monachos ex Nazaræorum imitatione tonſuram derivaſſe. Idem tamen ex Auguſtino Nazaræos inter & Monachos tale diſcrimen ponit, ut illos ceu V. T. Patres capillos longos meritò geſtaſſe; hi verè, poſtquam Chriſtus apparuit, tonſura conſecrari debeant; aſſeveret. 2. Neque par ratio eſt circumciſionis. Specialis enim circumcidendi Timothei ratio erat, quæ jam ampliùs non obtinet. De tonſura autem Eccleſiæ mandatum extat 3. Germano ſuccurrat Beda, qui Hiſtor. Angl. lib. V. 22. diſertè ſcribit, S. Petrum omnium primum geſtaſſe coronam capillorum, toto reliquo capite tonſo; & ad ejus imitationem omnes Clericos & Monachos idem ſuſcepiſſe. Numquid etiam à ratione alienum foret, ſi univerſis Sacerdotibus daretur, ut pro Chriſto æquè Martyrium ſubirent, ac Petrus ſubivit? Quanquam id à ſolo Deo dirigi, non ab Eccleſia præcipi poteſt. 4. Petrus ſic Dominicæ coronæ memoriale in capite habuit, ut aliis etiam rationibus eam ſibi in memoriam revocare potuerit. 5. Rationem cur non omnes Chriſtiani coronam geſtare debeant, Bellarminus prodidit; quia Sacerdotes ſpeciatim Chriſtum patientem imitari, ac proin ſpeciali etiam ſigno ornari debent. 6. Denique Sacerdotes coronam corporaliter etiam geſtarunt. Alias per coronas ſuas adjurari, & Sacerdotalis dignitas figurari non potuiſſet.* Ibid. pag. 202. 203.

Reſp. Originem tonſuræ rectiùs nos eruimus; neque tu contradicere potuiſti. Ex Auguſtino inprimis *de opere Monach. cap. 31.* (ut hoc addam) diſcimus, ejus ſæculo capillum non aluiſſe niſi delicatos, & qui nitorem elegantiámque non ſatis virilem affectabant: & *crinitos* etiam ejuſmodi *fratres* (ita S. Pater vocat) in clero fuiſſe. quos authoritate Apoſtoli 1. Cor. XI. 14. comam nutrire viros prohibentis, urget. Aliud autem eſt *alere*, hoc eſt, colere, curare ut creſcat; aliud *geſtare* capillum. Geſtabant omnes, alebant diſſoluti; ne Agathenſis Concilii Canonem 15. & pœnitentium exempla nobis ampliùs Bellarminus obducat. Juſſi adeò clerici ſunt caput tondere, hoc eſt, capillum non alere, ne quam effœminati cultus ſpeciem præ ſe ferrent. Factum ergo id primitus ob rationem moralem, non myſticam ullam; quia majorem, quàm alii, modeſtiam Eccleſiæ Miniſtri præ ſe ferre debent. Adeò autem id vulgare erat ut Monachi quidam, quò magis ſuam ſanctimoniam notabili diſtinctóque ab aliis habitu venditarent, comam demitterent. Cùm verò poſtea res ad crines rediiſſet, & ad Chriſtianiſmum accederent gentes quædam, quæ ſemper comatæ fuerunt, veluti Galli, Germani, Angli; Clerici etiam caput

put radere cœperunt, ne comæ ornamentum ullum affectare viderentur. Demum corruptiore ſeculo, cùm priſca inſtituta omnia vel inverſa fuiſſent, vel in ſuperſtitionem degeneraſſent, quia in raſura clericali nihil cernebant cauſæ (neque enim quicquam retinuerunt præter ſtultam imitationem) ad myſteria, ſuperiùs ex Thoma expoſita, confugerunt: quæ nunc ſuperſtitioſè nobis pro Sacramenti ſui approbatione obtrudunt. Sed ad exceptiones tuas venio. 1. Ab Apoſtolis raſuram clericalem inſtitutam eſſe, licet aſſerat Iſidorus, probare tamen non poteſt. Neque ante ipſum quiſquam hoc aſſeruit; & contrarium aſſeruerunt alii, uti ſupra oſtendimus. Hieronymus certè *ad Sabinianum* tonſuram (non raſuram, neque hæc confundi debent) *morem* & *conſuetudinem* vocat. Neque Bellarmino impoſui. Is enim *de Monach. lib. II* 40. apertè Iſidorum, *de Offic. Div. lib. II.* 4. ſcribentem, Monachos tonderi ad imitationem Nazaræorum, Monachorum V. T. qui in die conſecrationis ſuæ tondebantur, refellit his verbis: *Hæc ratio mihi non probatur, ſiquidem Nazaræi tunc ſolùm tondebantur, cùm deſinebant eſſe Nazaræi, inſigneque illorum erat longa cæſaries. Imò Epiphanius hæreſi* 80. *probat, Monachos noſtros debere eſſe tonſos, quia gerere comam longam eſt proprium Nazaræorum Teſtamenti veteris. Sicut etiam Auguſtinus libro de Opere Monachorum dicit, Patres V. T. meritò geſtaſſe longos capillos, quia myſteria redemptionis nondum revelata erant. Idem enim ſignificabant velamen poſitum in facie Moſis, & coma longa Sanctorum. At nunc, poſtquam Chriſtus apparuit, convenit, ut qui Chriſto conſecrati ſunt, contrarium ſignificent oblatione comarum. Et hæc poteſt eſſe ratio prima noſtræ tonſuræ.* Judicet ergo lector ex Bellarmini & meis de ipſo verbis, egóne Bellarmino impoſuerim, an Redingius Lectori fumum venditaverit. S Paulus tondebatur, non cùm Nazaræus eſſet, ſed cùm Nazaræus eſſe deſineret. Quomodo ergo vel ad ejus, vel ad aliorum Nazaræorum imitationem Monachi vel clerici tonderentur? Nam tonſi Nazaræi votum ſuum finiverunt, & Nazaræi eſſe deſierunt. Ratio verò illa *prima* Bellarmini merè allegorica nihil probat; & eadem authoritate, qua dicitur, rejici poteſt. Nam ut poteſt eſſe, ſic poteſt non eſſe. Et ignorant rationem hanc jus Canonicum & Thomas Aquinas, alias omnes tonſuræ rationes perhibens. 2. Timothei circumcidendi ſpecialem rationem fuiſſe, fateor. Sed ſpeciales etiam tonſuræ & raſuræ veſtræ rationes Eccleſia veſtra comminiſci cùm potuerit; quidni etiam circumciſionis reducendæ comminiſci poſſit æquè plauſibiles, vel plauſibiliores etiam? Eadem ratione qua comæ depoſitio temporalium curarum depoſitionem figurare poteſt: circumciſio etiam peccati & concupiſcentiæ depoſitionem, Clero æquè neceſſariam, ſignificare poteſt. Fœcundum eſſe humanum ingenium in congruentiis & myſticis ſignificationibus inveniendis, tot myſteria à vobis inventa, & ceremoniæ juxta illa multiplicatæ, palam commonſtrant. Eadem licentia ſi uti Eccleſia veſtra voluerit, nulli aggeres cohibebunt, quò minùs univerſæ Judæorum, Gentilium, & novæ etiam ceremoniæ innumeræ Eccleſiam inundent obruántque. Et de circumciſione quidem jam fatentes habemus Scholæ veſtræ doctores, imò Eccleſiæ Cardinales. Cuſanus enim Cardinali, à Lorino *in Act. XVI* 3. citatus; *Si major*, inquit, *pars orbis conſentiret, poſſemus aſſumere circumſionem.* Et Card. Cajetanus 3. *p. q.* 37. *art.* 1. *Si*, inquit, *conformitas referatur ad Chriſtum circumciſum, corporaliter tantùm ratione ſimilitudinis in patiendo (quia ſcilicet vult ſequi Chriſtum in dolore circumciſionis) non malus, ſed laudabilis redderetur actus circumciſionis. Bonum adjunctum actui non malo habet unde boniſicet actum illum.* Macte viri, ſic itur ad Apellas! Sic aliquando bono fine Judaiſmum, & quid non reſtituetis? 3 Germanus ille ὑποβολιμαῖος, qui de Petri tonſura illa & Græcis & Latinis Patribus omnibus incognita, idoneus teſtis admitti queat? Amalarius ſanè *de Offic.*

ſt. Eccl. lib. III, authoritatem Germani tanti eſſe negat, ut nullo alio teſte adducto fidem hic mereatur. Et duplicem coronam circumpoſitam capiti Sacerdotis idem Germanus *Theor. Eccl. p.* 149. εἰκονίζειν τὴν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τιμίαν κάραν *imaginem referre venerandi capitis Apoſtoli Petri.* Alia longè myſteria novis myſtagogis placent. Neque Germano ſuccollat Beda, loco à te citato. Ille enim violentam, à gentilibus pœnæ loco inflictam, (cui apud Bedam *Hiſt. Eccl. lib. IV*, 8. Ceolfridus aſtipulatur) hic voluntariam, *in memoriam Dominicæ paſſionis* (ſic Beda loquitur) S. Petri tonſuram nobis depingit. quod incertitudinem rei geſtæ auget. Neuter etiam authoritate aliqua dictum confirmat. Si quod Germanus & Ceolfridus ſcribunt, Petro & Johanni etiam Evangeliſtæ (juxta Pſeudo-Prochorum) à Domitiano ignominiæ cauſa demum capita raſa ſunt, non ergo priùs Apoſtoli raſura uſi ſunt. Neque ratio ulla eſt, cur hoc ſtigmate Clerici vel Monachi uti voluerint, præteritis pluribus aliis ſtigmatibus; inprimis cùm interdictum Dei expreſſum illos haud quaquam fugerit. Si tamen ita eſt, uti ſive Germanus, ſive Beda narrat, Monachi cauſam obtinebant adverſus Presbyteros, Petri τοῦ συμπρεσβυτέρου *toto capite detonſo capillorum coronam geſtantis*, uti Beda loquitur, exemplum negligentes. Equidem haud abſonum foret, ſi Sacerdotes veſtri univerſi, Deo vocante, martyrium ſubirent. At nec martyres cum Petro eſſe poſſunt, non præditi Petri fide; & pati pro Chriſto non aſſueverunt illi, Martyres facere, quàm martyria pati promptiores. Quanquam nihil ad rem exceptio tua facit; quia Clericos & Monachos non coactos, ſed volentes lubentes Petrum imitatos eſſe, Beda ex Ceolfrido, & Jacobus de Voragine in Legenda aurea *de Cathedra Petri* commemorant. Pariter ergo non coacti ab hoſtibus, ſed lubentes volentes ſe pedibus ſurſum honoris cauſa crucifigendos, flagellandos offerre deberent. 4. Neque ſatis Petrum purgas. Licet enim variis modis ſpineæ Chriſti coronæ memoriam recolere ille potuiſſet; haud tamen decorum illi fuiſſet, imitatione tali memoriam ſuffulcire, & eo quidem modo, qui à gentilibus olim tritus, & à Deo ipſo prohibitus eſt. Raſura enim neque ad eos, qui ſacris addicti ſunt, neque omnino ad ullum virum gravem pertinet, utpote quæ ſervilis habetur, ridicula, morionum propria, mollitiei macula infamis, ignominiæ, calamitatis, noxæque index, indecora, calvitio depili affinis, imò voluntarium ultróque accerſitum calvitium: denique ſcriptis Divinis repugnans, atque impietatis etiam ingratíque erga Deum animi rea: uti eleganter Doctiſſimus Hadrianus Junius *de Coma cap.* 2. collegit comprobavítque; ſecundas ei Balthaſſare Bonifacio Rhodigino, Protonotario, Abbate & Archidiacono Tarviſino *Hiſtor. Ludic. lib. XII.* 21. totidem verbis faciente. 5. Tametſi verò Sacerdotum inprimis eſt Chriſtum patientem imitari; nulla tamen ratio, cur imitationis illius ſignum, corona ejuſmodi, non æquè vel magis omnibus Chriſtianis (ſiquidem exemplo Petrus & primi Chriſtiani præiviſſent) communicari debeat. Signa enim infirmis maximè inſerviunt. Plebeii autem quàm Sacerdotes infirmiores cenſentur. Et illi æquè ac hi Chriſti ſpinarum recordari debent. 6. Cur verò *adjurari per coronas* Sacerdotes, ſine corporali coronæ ſigno non potuiſſent? Nam figurari per coronam externam in capite Sacerdotalem dignitatem, nemo veterum dixit. Hieronymus *Epiſt. ad Aug.* 26. ita ſcribit: *Fratres tuos, Dominum meum Alipium, & dominum meum Evodium, ut meo nomine ſalutes, precor coronam tuam.* Et Auguſtinus *Epiſt.* 147. *Per coronam noſtram nos adjurant veſtri, per coronam veſtram nos adjurant noſtri.* Precatur *coronam* fratrum Hieronymus. Sic *coronam ſuam* Philippenſes S. Paulus Phil. IV. 1. inſignit. An externa Sacerdotali corona & illi iccirco redimiti fuerunt?

runt? Sed mera hæc dictionis fallacia eſt. Inoleverat jam eo tempore inconditus illo barbariſmus, *Fraternitas tua, Sanctitas tua, Dignatio tua*, &c. pro eo, quod dicendum ſimpliciter fuerat, Tu. Sic *coronam tuam* ſcribebant Epiſcopis & Sacerdotibus μετωνυμικῶς, pro eo, quod eſt, *Regnum Sacerdotale tuum*, non, *Tonſura tua*. Sic Chryſoſtomus *l. cit. Hæc eſt dignitas veſtra, hæc corona principalis*. Non ideo Auditores ſuos extus coronatos dicere voluit. Alibi idem eſt *corona tua*, atque *Tu*. ex recepto illo barbariſmo. Hæc nihil ad probationem coronæ externæ, ſignificantis. Quæ non tam Sacerdotis Chriſti ſymbolum eſt, quàm ſpiritualis Tyri, quæ Eſaj. XXIII, 8. המעטירה *coronatrix*, hoc eſt, non tantùm *coronam gerens* (uti Papa & tonſam & trifidam geſtat) ſed etiam *coronarum diribitrix*. Nam & Imperatoribus, Regibus, Principibus coronas diſtribuit auſertque pro lubitu: & Sacerdotes tonſis *coronis* beat, ut charactere frontibus capitibúſque eorum impreſſo notitiam habeat eorum, qui negotiandi ſecum facultatem habent, Apoc. XIII. 16. Hoc, non aliud, coronis myſterium ſubeſt.

QUÆSTIO V.

An in Eccleſia Catholica Divina ordinatione ſit conſtituta Hierarchia, conſtans ex Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris?

AFfirmat Caput IV. & Canon VI. Quos faciant Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum gradus, ſupra ex Gratiano vidimus. Tametſi obſervandum ſit, hodie Archiepiſcopos & Metropolitanos non eſſe diſtinctos, ſicut olim fuerunt. Jam ſi per Hierarchiam intelligerent Miniſterium Eccleſiaſticum divinitus ordinatum, & in eo diverſos Miniſtrorum gradus vel divino vel Eccleſiaſtico jure ad Eccleſiæ facilius regimen conſtitutos, non rem ipſam quidem rejiceremus, tantùm vocis, quæ *principatum* quendam ab Eccleſiæ Miniſtris alieniſſimum tinnit, inſolentiam taxaremus. Nam etſi jure divino pares ſunt omnes Miniſtri, non tamen ægrè ferremus προστασίαν aliquam & ὑπεροχὴν Eccleſiaſtico jure ad cuſtodiendam εὐταξίαν generali mandato Eccleſiæ injunctam ac definitam. Sic pleræque Eccleſiæ Proteſtantium retinent Antiſtites, Inſpectores, Superintendentes, Decanos, Seniores, Epiſcopos, quibus eminentior quædam non poteſtas equidem, ſed dignitas & authoritas, quàm reliquis Paſtoribus eccleſiaſtico jure competit. Eas etiam dignitates Epiſcoporum, Metropolitanorum, Patriarcharum, quæ in Concilio Nicæno ad ſervandum ordinem, humani non divini juris neceſſitate approbatæ

ſunt,

ſunt, nulli impugnamus. Sed Hierarchia Papiſtis eſt mera dominatio in ſpiritualibus Ordinum quorundam, quorum alii aliis ſuperiores Divino jure ſtatuuntur. Supremum faciunt Hierarcham Papam, tantùm non omnipotentem Dominum. Cæteri ei ſubalternantur, qui juriſdictionem, uti vocant, ſpiritualem vel immediatè à Deo, vel à primo Hierarcha, quod poſterius hodie curia Romana tenet, & in Concilio à Lainezio animoſè aſſertum eſt, participant. Talem Hierarchiam in Eccleſia Catholica eſſe negamus. Etenim.

ARG. I. Hierarchia Papalis nec quoad vocem, nec quoad rem voce ſignatam divino verbo eſt definita. De voce palam eſt, utpote quæ non ἄγραφος tantùm, ſed planè ἀντίγραφος, nec ante Pſeudo-Dionyſii ſeſquipedalia & ampullata ῥήματα in Eccleſiam invecta, audita eſt. De re, patet ex ſilentio. Quin 1. Cor. XII. 28. Epheſ. IV. 11. ubi ordines Eccleſiæ N. T. panduntur, de Hierarchia nullus apex eſt. Et in Apoſtolis talem Hierarchiam quis demonſtrabit? Ubi ergo Divina Hierarchiæ ordinatio?

RESP. REDING: 1. *Vocis Hierarchiæ Apoſtolica origo ex Dionyſii Areopagitæ, Apoſtolis coævi authoris libro, de Hierarchia Eccleſiæ ſcripto, Apoſtolica eſſe ſatis cognoſcitur. Rem ipſam S. Ignatius in Epiſt. ad Philipp. pandit his verbis:* Presbyteri ſubjecti eſtote Epiſcopis, Diaconi Presbyteris, populus Presbyteris & Diaconis, &c. *En Eccleſiaſtici regiminis ſubordinationem! 2. Annon S. Paulus 1. Cor. XII. 28. meminit gubernationum? Et Epheſ. IV. 10. 11. de Eccleſiæ perpetuo ſtatu loquens, gubernationes illas ſic diſtinguit, ut Apoſtolos, poteſtate utique excellentes, reliquis præponat? 3. Sed & Hierarchicum in Eccleſia ordinem S. Antiochus Heraclii tempore circa A. 614. homil. 122. pluribus & eleganter deſcripſit.* Tomo IV. Tract. X. ſſ. 2. pag. 204. 205. Reſp. 1. Bene eſt, quòd in prima phalange Scriptores non alios quàm ſubleſtæ fidei collocare potuiſti. Non hi cauſam veſtram ſuſtentant, ſed ruentem dejiciunt. Uterque & Dionyſius, & Ignatius ſuppoſititius eſt, quod & veſtri ac inter eos nuper Sirmundus, Jeſuita, Launojus Sorboniſta, (qui authorem librorum illorum non Dionyſium Athenienſem, ſed alium quempiam Calcedonenſi Concilio haud antiquiorem authorem fuiſſe probant) aliique plures, & fere omnes, quibus aliquid in læva ſalit, agnoſcunt, & noſtri, ac inter eos accuratiſſimè Celeberrimus Dallæus, ad nauſeam uſque adverſus tui ſimiles διαχωριζομένως demonſtrarunt. Ne ab inſtituto argumento diſcedamus Dionyſianæ νοθείας argumentum ſuppeditat vel ipſa illa ἱεραρχίας Hierarchiæ vox. Non modò Eccleſia omnis, ſed ipſi etiam Apoſtoli, eos qui Chriſti gregem paſcunt, *ἐπισκόπους Epiſcopos* appellarunt. Dionyſius ne ſemel quidem eo nomine uſus, eos *ἱεράρχας, Hierarchas*, & τοὺς τῆς *ἱεραρχίας ἐπωνύμους ab Hierarchia cognominatos*, novè, conſtanter & ubique dixit, planè præter Apoſtolorum & Apoſtolicorum hominum morem. Si Apoſtolici ævi fuiſſet, poterat illi ſuo vocabulorum apud Eccleſiam inuſitatorum ſtudio ſatisfacere, ſi eos non *Hierarchas*, ſed *Ἀρχιερεῖς Archiereis* (quod idem ſonat) vocaret. Hoc enim apud Græcos multò quàm illud notius eſt; apud Apoſtolicos utrumque in hoc quidem ſenſu æquè ignotum. Cur ergo ille *Hierarchæ* nomen,

quod rarius eſt, *ἀρχιερέως* nomini, quod & communius & rectius eſt, prætulit? Scilicet vixit ille ſecutis poſt primum & ſecundum Seculum temporibus, quibus præter Apoſtolicum morem receptum eſt, ut *Epiſcopis* etiam *ἀρχιερέων Pontificum* nomen in Eccleſia tribueretur. *Ἀρχιερέως* autem nomen, ſuo Sæculo uſitatum, Author ille pro ſuo ingenio & more faſtidivit meritò, & cum *ἱεράρχῃ Hierarchæ* nomine uſitato commutavit. Habes veriſſimam vocis originem, non Divinam, non Apoſtolicam, ſed hierophanticam & recentioris ævi. Eadem porro fide, eodem ſucceſſu rem Hierarchiæ ex Ignatio, quo vocem ex Dionyſio Areopagita probas. De ejus epiſtolis ſic Dionyſius Petavius veſter, Vir Doctiſſimus *Append. T. 3. de Hier. Eccl. lib. II c. 8. ſſ.* 1. *Tom.* 4. *Theol. Dogm. Par.* 2. *pag.* 747. ſcribit: *Equidem haud abnuerim, epiſtolas Ignatii variè interpolatas, & quibuſdam additis mutatas, ac depravatas fuiſſe; tum aliquas eſſe ſuppoſititias.* Laudátque inprimis Epiſtolas ſeptem ex Florentino Codice à Doctiſſimo Iſaco Voſſio Græcè, & antehac ab Uſſerio Armachano Latinè editas, *multum à vulgatis,* inquit, *hactenus diſcrepantes.* Quas inter illa ad Philippenſes, ut & aliæ octo, eidem Ignatio tributæ, haud comparent. Sex priores à Voſſio ex Florentino Codice Græcè, & ab Uſſerio ex Anglicano Latinè editas verè Ignatii authoris eſſe, iidem cenſent. Sed & illas & reliquas poſt Ignatii mortem confictas, omniáque adeò Ignatiana falſa ſpuriáque eſſe, viri *ὀξυδερκέστατοι* Salmaſius, Blondellus & Dallæus demonſtrarunt. Imò jam octo abhinc Seculis Nicephorus Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus in *στιχομετρίᾳ* Georgio Syncello in libro antiquiſſimo præfixa, & à Salmaſio eruta, atque ab Anaſtaſio etiam Bibliothecario *Hiſtor. Eccl. p* 3. ſub nomine *Chronographiæ,* cujus ultima pars eſt, laudata, omnia ſcripta Ignatio tributa inter *ἀπόκρυφα, apocrypha* & ſpuria numeravit. Quæ obiter hoc loco dicenda fuerunt, quia Ignatii potiſſimum ſcuto Hierarchici ſe tuentur. Sed ipſa illa, quæ ex ejus ad Philippenſes epiſtola objicis, verba *νοθείαν* ejus produnt. Sic enim loquitur: *ὑποτάσσεσθε τῷ ἐπισκόπῳ, τοῖς πρεσβυτέροις, τοῖς διακόνοις. Subjecti eſtote Epiſcopo, Presbyteris, Diaconis.* Quanquam enim his verbis Hierarchia Pontificia neutiquam ſtabilitur, quia nec principem Hierarchiæ Papam illa exprimunt, nec ſubjectio quævis Hierarchicam dominationem in ſpiritualibus & temporalibus (qualem ſibi Papa & arrogat & uſurpat) conſtituit tamen ne genuina quidem Ignatii eſſe poſſunt. Atqui Apoſtolici ſermonis non modò non eadem, ſed diverſa & contraria lex eſt. Fatetur Bellarminus *de Cler. lib. I.* 15. ubi ex Chryſoſtomi & aliorum multorum commentario dicit, *Apoſtolorum tempore nomina illa Epiſcopus & Presbyter, communia fuiſſe omnibus Sacerdotibus, tam majoribus, quos nunc Epiſcopos dicimus, quàm minoribus, quos Presbyteros appellamus: licet res ipſa & poteſtas diſtinctæ eſſent.* Et paulò poſt: *Ad hæc omnia,* inquit, *uno verbo reſpondetur, nomina* (Epiſcopus & Presbyter) *eo tempore* (quo vivebant Apoſtoli) *fuiſſe communia, & propterea in his omnibus locis veros etiam Epiſcopos Presbyteros apellari.* Ignatius ergo neque Apoſtolorum tempore vixit, neque Apoſtolicus fuit, quia ſecus quàm Apoſtoli, Epiſcopi & Presbyteri nomina diſtinxit, quod Apoſtolos non feciſſe, haud ſolus Bellarminus, ſed olim etiam Hieronymus, Chryſoſtomus, aliíque Patres obſervarunt. Non jam dicam, in eadem ad Philippenſes Epiſtola Ignatium ſeverè ſatis ſciſcere, *Eum, qui diem Dominicum aut Sabbathum, uno excepto, jejunarit, Chriſti interfectorem eſſe:* nec non, Eum, *qui cum Judæis Paſcha celebrat, aut ſymbola feſtivitatis eorum recipit, participem eſſe eorum, qui Chriſtum & Apoſtolos occiderunt.* Atqui ſolenne vobis eſt, ſabbatho jejunare: & Polycarpus, cui Epiſtola illa inſcribitur,

ſcribitur, cum Judæis Paſcha celebravit. Quid tibi, Redingi, videtur? 2. De loco 1. Cor. XII. 28. in objectionibus agimus. Neque in altero Epheſ. IV. 10. 11. ullum cauſæ tuæ præſidium eſt. Nam Apoſtolorum, Evangeliſtarum, Prophetarum munera & extraordinaria fuerunt, & procul ab omni Hierarchica dominatione & inſolentia remota. Figmentum enim tuum, quòd Apoſtolicus gradus, quatenus à communi Paſtorum munere is diſtinguitur, cum perpetuo Eccleſiæ ſtatu conjunctus ſit, ſupra planè jugulavimus. Certè Papa veſter Apoſtolus non eſt. Non enim vel à Chriſto in totum orbem miſſus eſt; nec in toto orbe Evangelium prædicat: ſed Romæ dominans Evangelium perſequitur, & crucem Chriſti pedibus (quorum ſandaliis crucem inſculptam gerit) conculcat. Paſtorum porro & Doctorum munera ordinaria nil commercii cum Hierarchia veſtra habent, quia nec diſtinctio Ordinum iis ineſt, nec dominatio Hierarchica competit. Paſcere enim & docere non eſt dominari & graſſari; ſed ovibus Chriſti pabulum verbi Divini ex præſcripto Chriſti ſuppeditare. quòd Hierarchæ veſtri non faciunt, non facient unquam. Quid verò multis? Hierarchiæ gradus ſummus, Papatus, conſortem neminem admittit. Atqui omnes ab Apoſtolo memorati conſortes admittunt. Dedit enim Chriſtus *Apoſtolos, Paſtores*, non Apoſtolum, Paſtorem. 3. Denique qua fronte Divinam Hierarchiæ inſtitutionem probaturus, provocas ad ſeptimi Seculi Scriptorem Monachum, Antiochum: cujus ætate, jam Hierarchiam genius Romuli peperit & excluſit? Neque in ejus teſtimonio præter ſeſquipedalia, à Pſeudo-Dionyſio Areopagita, niſi fallor, petita & recocta videas.

ARG. II. Pontificis Romani Oecumenicum Papatum, juriſdictionem Eccleſiaſticam, & legum ferendarum poteſtatem αὐτοκρατορικὴν ſuperiùs refutavimus. Epiſcopi quoque Divino jure Presbyteris ſunt pares, uti in ſequente quæſtione probabimus. Cùm igitur Epiſcoporum ſupra Presbyteros elatio, Oecumenicus Papatus, & Eccleſiaſtica juriſdictio Hierarchiæ hujus ſint fundamenta & cardines, ruentibus his ipſam quoque corruere neceſſum eſt.

RESP. REDING: *Et Oecumenicum Papatum à Chriſto inſtitutum eſſe, ſupra probavimus: & Epiſcopi à Presbytero diſtinctionem probamus infra. Conſtant ergo Hierarchiæ fundamenta.* Ibid. pag. 208. Reſp. Probaſti apud rerum ignaros. Nos fundamenta iſthæc concuſſimus.

ARG. III. Divino jure omnis dominatio Miniſtris Eccleſiæ eſt interdicta Luc. XXII. 25. 26. 1. Pet. V. 3. Hierarchia autem ſibi arrogat ἀρχὴν dominatum, principatum, imperium in verbum Dei, Concilia & conſcientias hominum, quas legibus propriè dictis in verbo Dei non extantibus obſtringere ſibi conatur. Et rectum eſt judicium quorundam Criticorum apud Hiſtoricum lib. VIII. pag. 670. *Si ſtylum dicendi & modum operandi Servatoris noſtri, Apoſtolorum & antiquæ Eccleſiæ ſequi voluiſſent Patres*, non Hierarchiam, *ſed* Hierodiaconiam, *vel* Hieroduliam *ſtatuiſſent.*

RESP. REDING: I. *An neſcis diſtinguere inter juriſdictionis & proprietatis dominia?*

Hoc ad propriam, illud ad publicam utilitatem & ſalutem ordinatur. Poſteriorem tyrannorum dominatum Chriſtus Paſtoribus prohibuit, non priorem, in poteſtate & exercitio clavium, adeòque leges ferendi & judicandi conſiſtentem. 2. Criticorum illorum à Suave inductorum criſin de voce Hierarchiæ cum voce Hierodiaconiæ commutanda Pallavicinus lib. XXI. cap. 13. ſſ. 14. &c. diluit. Ibid. pag. 205. Reſp. Cur à dominio proprietatis orſus, de ſinis in tyrannica? An enim quodvis proprietatis dominium tyrannicum eſſe putas? Næ inſanis multùm. Sed præterea & dominium quodvis, etiam *jurisdictionis* cujusvis externæ, ſive ad proprium, ſive ad alienum commodum relatæ, Chriſtus, quoſvis Reges dominantes Eccleſiæ Miniſtris opponens, Apoſtolis prohibuit (nam etiam κατεξουσιάζουσι, κατακυριεύουσι S. Matthæo cap. XX. 25. uſurpata verba, quodvis etiam legitimum dominium notant, uti tum interpres Lucas omni exceptione major, qui cap. XXII. 25. κυριεύουσι ſimpliciter habet, & dominantes, ita εὐεργέτας *beneficos*, uti Principes quivis Hebræis נדיבים *munifici, liberales* vocantur; quales certè tyranni non ſunt, appellat, docet: tum Græcus Interpres, vocem רדה legitimum dominium notantem per κατακυριεύειν creberrimè reddens, fidem facit) & Papæ dominium merè δεσποτικὸν in Imperatores, Principes quoſvis, Clerum, populum, ad proprium ejuſdem dominantis commodum, quo inexplebilem avaritiam & ambitionem ac παμβασιλείας ſuam alit & profert, totum refertur. Quid magis tyrannicum eſt, quàm ſubjectos ſibi ſerviliter habere? Papa autem ſerviliter habet omnes; Imperatores ipſos (o impietas!) dejicit ad oſcula pedum, ad aquam manibus lavandis fundendam, ad ſtapham tenendam. Sed plura hanc in rem alibi fuſiſſimè veriſſiméque dicta repetere non libet. Certè Babylonica Mulier, Hierarchiæ ſymbolum, ſedens ſuper aquis multis, & Regnum habens ſuper Reges terræ Apoc. XVII. 1. 18. non πολιτικῶς, credo, ſed δεσποτικωτάτως dominatur. 2. Nos quoque in loco Pallavicini illam ἐπίχειρον examinabimus. Summa ejus huc redit, quòd voces illæ ἱεροδιακονία & ἱεροδουλεία vim nullam habeant ad exprimendam authoritatem & inæqualem dignitatem graduum: quódque nomen Diaconorum à Suavi univerſo Eccleſiaſticorum ordini tributum, in N. T. ſingulariter attribuatur ordini poſtremo. Supponit ergo maximè dubiam authoritatem & inæqualitatem graduum, quam infra oppugnamus: (quanquam inter ſervos etiam graduum inæqualitatem dari, ipſe Papa documentum præbet, cùm Epiſcoporum, quibus ſervis utitur, & Ordinum miniſtrantium diverſos gradus ſtatuit) & διακόνου *Diaconi* ſeu *Miniſtri* vocem univerſis Eccleſiaſticis, ipſique etiam Chriſto & Apoſtolis in N. T. creberrimè tributum, ignoravit. Niſi forte Cardinalem Regibus adæquatum humilitatis Chriſti & Apoſtolorum puduit.

ARG. IV. Formam Hierarchia Papalis nullam habet. Quod ſatis conſtat Diſputationibus Theologorum Pontificiorum, quorum alii formam ejus faciunt charitatem, alii fidem informem, alii unitatem, alii baptiſmum. Horum autem nihil eſſe de eſſentia Hierarchiæ patet, quia unitas eſt affectio generica in eo quod eſt unum; cætera autem cùm dubia ſemper ſint, nec appareat certò in Hierarchis illa exiſtere, Hierarchiam ipſam planè incertam redderent. De eo argumento confligentes in Concilio Patres apud S. Polanum *lib. VII. pag.* 537. vide.

RESP. REDING: *Hierarchia Rom. XII. 4.* (non 41.) *dilucidè ab Apoſtolo exprimitur ſimilitudine membrorum humani corporis, quæ multa licet & diverſos actus habentia, u-*

unum

unum tamen corpus ſunt. Sicut ergo corporis humani materialis unitas in accidentali membrorum organizatione, ceu quadam connaturali diſpoſitione ad functiones humanas animæ viribus exercendas; formalis in relatione potentiarum vitalium ad animæ ſubſtantiam, nec non in præciſa corporis etiam organici formalitate, & corporis qua viventis, imò quà rationis ſpecifica quidditate; cauſalis in actuali activæ & paſſivæ communicationis coordinatione inter ejuſdem corporis membra conſiſtit: ita Ordinis Hierarchiæ unitas in genere cauſæ materialis in charactere Baptiſmali, qui habiles reddit ad univerſas Eccleſiæ proprias, tum Sacramentorum, tum juriſdictionis Eccleſiaſticæ actiones recipiendas; in genere cauſæ formalis tum in fide reſpectu Eccleſiæ ſub præciſo myſtici corporis conceptu ſpectatæ, tum in gratia ſanctificante reſpectu Eccleſiæ, qua vivi in Chriſto corporis conſideratæ; in genere cauſæ efficientis tum in ſupernaturali religionis & charitatis aliarúmque virtutum infuſarum habitibus, tum in poteſtate Ordinis, nec non juriſdictionis Eccleſiaſticæ facultate conſiſtit; ex quibus univerſis qua virtutibus, qua moralibus ad Chriſtiani populi regimen facultatibus actualis fidelium ad ſuos paſtores ſubordinatio Hierarchica, ſubiens formalem actualem Myſticæ unionis rationem, prodit. Ibid. pag. 205. 206. Reſp. Putre fundamentum eſt, cui Hierarchicæ formæ domum tuam ſuperſtruis. Neque enim corpus illud unum, cujus multa membra, non eandem praxin habentia, Apoſtolus conſtituit, vel Hierarchia eſt; vel unitatem aliam habet, quàm in Chriſto. Non Hierarchia eſt, quam corporis illa in Chriſto unitas excludit potiùs, ſaltem nuſpiam includit. *Quemadmodum enim*, ſic S. Paulus v. 4. 5. 6. loquitur, *in uno corpore membra multa habemus, membra autem non omnia eundem habent actum: ſic multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alii aliorum membra; habentes autem donationes ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis, differentes; ſive prophetiam, ſive miniſterium &c.* Sumus ergo *πολλοὶ multi unum corpus*, adeóque invicem debitores, uti unum membrum alteri & toti corpori opitulari tenetur: ſumus *membra*, non omnes omnia dona & opus idem habentia: ſumus membra multa *unum corpus in Chriſto*, qui habitat in omnibus membris, & in ea influens dona ſua liberè diſtribuit. Hoccine Hierarchiæ, & ſoli quidem convenit? Soli ne *corpus* Chriſti ſunt; ſoli *membra* Chriſti; ſoli *unum in Chriſto*? Imò hoc totum *τῇ ἐπάρσει elationi*, qualis in Hierarchia eſt, opponitur. quia tantùm *membra* ſumus, non *caput* (quale Hierarchia, & ejus cumprimis Princeps Papa haberi vult) & ſine Chriſto unico capite nihil poſſumus facere; & Chriſtum, qui eſt in omni membro, & in eo agit, & unicuique menſuram fidei impertitur ſolus, nemo immediatè ſolus ſibi vendicare, vel ſubjicere poteſt. Quod Papa Hierarcha ſupremus facit, ſibi ſoli immediatum Spiritus Chriſti influxum, & membris nonniſi mediante ſe, vendicans, ſimúlque ſpiritus ſui *δοκιμασίας*, explorationem ſeveriſſimè vetans, & ad humanum obſequium omnes adigens, quaſi membra ſingula debeant eſſe unum, ſaltem immediatè in ſe, & non in Chriſto. Certè qui in Chriſto eſt, is jam in corpore eſt. Non igitur datur dictatura capitis alterius, ſive oppoſiti, ſive ſubalterni. An enim priùs poſſumus credere Papæ, quàm credamus in Chriſtum? Sic profectò Papa notior erit Chriſto; proin ei credendum non propter Chriſtum, & in nomine Chriſti, ſed *ἐν ὀνόματι ἰδίῳ in nomine proprio.* qui Pſeudochriſti character Joh. V. 43. ſtatuitur. Si autem priùs credendum eſt in Chriſtum, quàm Papæ credamus, & per fidem ſumus in Chriſto, Papa non erit caput, quia jam ſumus in corpore ſine fide Papæ; neque Papa nobis quicquam tradere poteſt, abſque quo credito non ſimus in corpore. Si verò in Chriſtum credimus, ut credamus Papæ, jam Chriſtus non erit doctor, ſed index doctoris; certè non ſolus

erit

erit doctor, authenticus puta & infallibilis. En excluſam à corpore Eccleſiæ Hierarchiam! Si non excluditur, certè non includitur. Ubi enim in membris corporis illius reperire eſt caput dominans *αὐτοκρατορικὸν*, Papam: ubi Epiſcopos à Presbyteris diſtinctos: ubi Sacerdotes ſacrificantes: ubi miniſtros Sacerdoti ſacrificanti auxiliares manus porrigentes? *Prophetas* juxta analogiam fidei prophetantes: *Miniſtros* tum *docentes*, tum *exhortantes*, tum impertientes, tum *προϊσταμένους pro fratribus ſtantes*, præſides. Presbyteros, Epiſcopos, ductores, tum *miſerantes* reperire eſt; Pontificem, Sacrificulos ſacrificantes, Cardinales, Primates, Archipresbyteros, Archidiaconos &c. nullos; & in eodem munere conſortes, æqualiſque adeò gradus; cujuſmodi conſortes ſummus gradus nullos patitur. Neque etiam corpus illud unitatem habet in alio quàm in Chriſto, capite unico; quam unitatem Hierarchia neutiquam habet. Non ergo Hierarchia eſt illud corpus Chriſti, conſtans diverſis membris, diverſos actus habentibus, & per *μέτρον πίστεως menſuram fidei* (v. 3.) ejuſdem unum in Chriſto. Corpus omne ſubjectum capiti, eidem dominanti inſervit, non ipſum inferiori cuipiam corpori unito dominatur. Veſtra Hierarchia neque ſubeſt ulli capiti, ſed ipſa caput ſpurium in ſe continet, veréque capitis Chriſti jugum excutit; & dominatur corpori inferiori; Papa clero; clerus populo. Quale hoc corpus eſt? Monſtroſum planè & heteroclitum. Vana igitur tua ex Apoſtolo collectio eſt: vana Hierarchiæ cum humano corpore collatio. Non diſcutiam hic illam corporis humani à te expoſitam *materialem, formalem* &c. unitatem. Neque enim de unitate materiali, formali vel cauſali Hierarchiæ ratio noſtra loquitur, ſed de Hierarchiæ forma. Non puto enim, vel eam in materiali, formali & cauſali ejus unitate conſiſtere: vel Theologos in Concilio de omnibus his unitatis ſpeciebus diſputaſſe. Diſputarunt de forma, narrante Suavi, & non contradicente Pallavicino. Alii eam in *charitate* conſtituerunt. Quam tu rationem *cauſalem*, ſeu cauſæ *efficientis* Hierarchiæ facis. Sed opponebant Theologi in Concilio, hanc eſſe hæreſin Wiclefi. Et quid, ajebant iidem, fiet Prælato, charitatem amittenti? An ſic extra Hierarchiam erit, & authoritatem amittet? Quæro ego, quid futurum ſit Prælatis, qui micam charitatis nunquam ullam habuerunt, vel habebunt, quorum non minima forte apud vos pars eſt? Sunt ſcilicet illi Hierarchæ Papæ, ſunt Diotrephes; fideles Chriſti Miniſtri non ſunt. Alii Hierarchiæ formam *Baptiſmum*, ſeu *characterem Baptiſmalem* ponebant; quem Tu corporis hujus eccleſiaſtici materialem cauſam deſignas, quia is *habiles reddit ad univerſas Eccleſiæ proprias, tum Sacramentorum, tum Eccleſiaſticæ juriſdictionis actiones recipiendas.* Quæ materia ſic generalis eſt, ut tantùm non prima dici poſſit. Neque video, qua ratione vel diſpoſitio habilis reddens ad recipiendam formam, rei materia, nedum forma (de qua Conilii Patres controverterunt) ſtatui: vel baptiſmus, qui per ſe Sacramentum eſt, ad alia recipienda ordinari queat. Præterea urgebant Theologi, populum Chriſtianum ſic incertum fore, cui obediat, quandoquidem ad Baptiſmi eſſentiam ex Concilii determinatione requiratur intentio Miniſtri, occulta & in pectoris Sacerdotalis penetrali abſtruſa penitus; adeò ut vix poſſit de quoquam liquidò affirmari, eum baptizatum eſſe. Alii formam ejus *fidem informem* ſtatuerant, quam tu quoque reſpectu Eccleſiæ ſub præciſo myſtici corporis conceptu ſpectatæ *cauſam formalem* Hierarchiæ appellas. Sed opponebatur in Synodo, eadem difficultate urgeri, qui ita ſentiunt, qua ii, qui charitatem formam dixerant, quia Prælatus in abdito animi infidelis, fidem extrinſecus ſimulare poſſit. Si ergo is ad Hierarchiam non pertineat, populum

lum Chriſtianum ambiguum hæſurum cui obediat, cùm de omnibus dubitari poſſit, nec interdum ſine cauſa. Quid ſi, inquiebant illi ipſe Papa incredulus eſſet. Annon ſic univerſa Hierarchia periret? Denique alii ex Cardinalis Turrecrematæ ſententia in *unitate* formam Hierarchiæ collocarunt. Sed meritò etiam his ſaniores oppoſuerunt, unitatem eſſe paſſionem genericam cujusvis entis; quin & effectum eſſe formæ eam producentis. Nihil ergo certi vobis de forma, hoc eſt, eſſentia Hierarchiæ, quæ Papatus quinta eſſentia eſt, conſtat. Interrogatus ego ſententiam hunc in modum dicerem, cùm Hierarchia ſit totum quoddam aggregatum ex Papa, myſterii & ſanctitatis prætextu, ſine fide & charitate tamen, dominante abſolutè, & Clero reliquo, dominationis inſtrumentis, adeòque Papæ in ſubigendo Chriſtiano populo imperata per cœcam obedientiam, ſine fide & charitate, facientibus; formam Hierarchiæ modernæ in conſpiratione ſaccerima Papæ populo Chriſtiano dominantis, & Cleri imperata ejus facientis, conſiſtere Divinent alii rectiùs.

ARG. V. Hieronymus diſertè ſcribit Comment. in Tit. I. antequam Diaboli inſtinctu in Religione ſchiſmata fierent, Eccleſiam gubernatam eſſe communi conſilio Presbyterorum. Et luculenta narratio de Hierarchiæ initiis, & ejuſdem per creſcentem potentiam Papæ mutatione inſigni, extat apud Suavem lib. II. pag. 195. Sed & M. Antonius de Dominis *de Rep. Eccl. lib. III. 2.* Eccleſiaſticam Hierarchiam inter Epiſcopos, & Eccleſiam jure ſolo humano Eccleſiaſtico inſtitutam eſſe, ſolidè probat. Nempe ſicut ad vitanda ſchiſmata & confuſionem tollendam ſingulorum Epiſcoporum poteſtas jure Eccleſiaſtico certis ſedibus & Diœceſibus arctata fuit: ita eodem jure & eadem ratione, ut unitas & concordia inter ipſos Epiſcopos ſervaretur, Provinciæ etiam Eccleſiaſticæ diviſæ & multiplicatæ fuerunt, ut unius provinciæ Epiſcopi in rebus quibuſdam Eccleſiaſticis illi Epiſcopo ſubeſſent, qui in Metropoli civitate ſuam ſedem haberet. Hinc Metropolitani. Rurſus eandem ob rationem Metropolitani plures in certis caſibus uni Primati in Regia civitate reſidente ſubditi ſunt. Hinc Primates ſeu Archiepiſcopi. Demum & Primatibus, & Metropolitanis, & Epiſcopis unus Patriarcha in tota regione aliqua, in certis ſimiliter cauſis præſidebat. Hinc igitur Patriarchæ. In hos quoque Romanus Pontifex maturè imperium ambivit, ſed ſerò exambivit. Quæ omnia ex Antiquitatis viſceribus tum laudati Authores, tum magnum in literis nomen Claudius Salmaſius in eruditiſſimo de *Primatu Papæ* opere manifeſtiſſima fecerunt.

RESP. REDING: 1. *Jam olim Nuntius Apoſtolicus Alexander in publicis Imperii Comitiis adverſus Lutherum demonſtravit, Papam ſupremum principatum ſuum ne potuiſſe quidem injuria occupare, cùm nec Alexandri phalanges, nec Cæſaris Legiones pro ſe inſtructas habuerit; nec homines natura imperii appetentes, & ſubjectionis inimici niſi aperta vi ſub jugum mitti ſe patiantur: & neutiquam publicè expediret, Papam à poſſeſſione*

Principatus faſtigio deturbare, quia ſic quilibet Epiſcoporum ſupremum in Diœceſi ſua imperii culmen teneret, & una tyrannis extincta innumeras pareret. Quin & ſperare liceat, unum Pontificem probum, miniſtrorum auxilio & humanæ laudis cupidine probè, vel tolerabiliter ſaltem Chriſti gregem paſcere poſſe: at plurimos Epiſcopos, non à Cardinalibus vel eorum Senatu, ſed à popularibus Presbyteris electos, parvóque cenſu & exiguis finibus contentos, idem præſtituros, ſperare non licet. Unde non ab hominibus ſed à Chriſto Papæ principatum inſtitutum eſſe, colligere licet. 2. Illa Epiſcopalis, Archiepiſcopalis & Patriarchalis in Eccleſia certis limitibus juriſdictionis circumſcriptæ enumeratio, quam ex Antonio de Dominis repetis, unici duntaxat Hierarchici generis pars, eáque omiſſa primaria Papæ juriſdictione à Chriſto ipſi tributa, imperfecta eſt. A particulari autem ad univerſale non licet arguere. In Hierarchia ergo, quæ juriſdictionem Eccleſiaſticam importat, primum locum obtinet Pontificia poteſtas, à Chriſto immediatè collata Petro cum ordine ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum. Quæ verò eadem Sacramentales Epiſcopatus ac Sacerdotii ordines continet, Divini juris immediatam conſtitutionem habet. 3. Fatemur interim, Epiſcopo cuivis à Chriſto definitos non eſſe ſuæ Diœceſeos limites; atque hactenus locum eſſe Hieronymi ſententiæ, quòd antequam ex indeterminato Eccleſiæ regimine orta fuerunt ſchiſmata, communi Presbyterorum ſeu Epiſcoporum regimine Eccleſia gubernata fuerit. Sed non hic ſenſus Hieronymi fuit, quaſi unus eſſet Epiſcopatus, cujus ſinguli partem regant, peculiariter ſuæ curæ demandatam, non tamen ut propriam; ſed ſic, ut juncti omnes totam Eccleſiam regant. quod à Suavi excogitatum, à Salmaſio defenſum & Cypriani teſtimonio tectum, Pallavicinus latè refutat. Ibid. pag 205—214. Reſp. 1. Hieronymus ille Aleander, non vana ſpe purpuræ, quam à Leone X. auctoramentum haud leve, obſequiis ſuis promeruit, allectus, fictis rationibus ſuis nequicquam Papæ principatum ſuſtinere annixus eſt. Etenim frigidum nimis erat pronuntiare, cum injuria occupari non potuiſſe, quòd Papa Alexandri phalangibus, & Cæſaris legionibus inſtructus non fuiſſet. Si homo ille (liceat eum pungere verbis Pallavicini, quibus Suavem ille pupugit) verſatus fuiſſet apud Sinas, rerum Europæ minùs gnaros, fidem forte invenire potuiſſet. Etenim non deerant Papæ vel phalanges, vel Legiones, quas ipſis Alexandris, ipſis Cæſaribus, quorum jugum nefariè excuſſerat, inſtructiſſimas opponeret. Ita Henrico Imperatori Gregorius VII. & Paſchalis II. phalanges Mathildis, Rodolphi Suevi, ipſius Henrici filii, religione filialis erga parentem obſequii à Papa ſolenniter exſoluti: Gregorius IX. Bonifacius VIII. Friderico II. Johannes XXII. Legiones Guelphorum παρέργως oppoſuerunt: & Pontifices, ut Cæſareo-Papatum ſuum adipiſcerentur tuerentúrque, Chriſtianum orbem per multa Secula atrociſſimis bellis oppreſſerunt. Quid fulmina, cœleſtes excommunicationum ignes, humanis illis phalangibus & legionibus potentiores longè, quibus Henrici, Friderici, Philippus Galliæ Rex, Ludovicus Bavarus, omnes denique contra Papatum hiſcere auſi, ambuſti ſunt: quid virgas illas, quibus Alexander III. Henricum Regem Angliæ, quòd necis Tomæ Bequeti Cantuarienſis conſcius eſſet, cœdi juſſit, memorem? Sed præterea nullíne tyranni malis artibus imperia quæſiverunt? ſtabilita verò fundatáque ſemel tyrrannide, vetera illa initia, quantum potuere, obruerunt, & legem tantùm Regiam nudè, ac velut ἐν ἀπηγμοῖς obtendentes, deinceps in contemptores legibus Majeſtatis perduellionúmque vindicarunt? Simpliciter profectò & ingenuè magis quàm cautè Paulus III. cùm de ſumma ipſius poteſtate aliquando inter familiares mentio incideret, ridere illos ſolitus eſt, ut Scholaſticos & rerum rudes, qui à Chriſto eam enixè repe-

repeterent,cujus ſe poſſeſſionem vel ſolam,optimum & firmiſſimum titulum,habere dicebat, quam viribus opibúsque ſummis, civitatibus munitiſſimis, & potentiſſimorum Principum ſibi conjurantium auxilio tueri ac defendere poſſet. Non unus Nimrodus erat, potens venator coram Jehova, qui nominis *Jehovæ*, ſeu religionis, qua nihil in terris ad homines vel impellendos vel retinendos potentius invenitur nomine, & Majeſtate præcinctus imperia venabatur. Nimrodi erant Pontifices veri Babylonii, *myſterio* religionis,vel nequitiæ potiùs,quod nomen in fronte ſcriptum Babylon Magna habet,(Apoc.XVII.5.) & quidem clanculum diu *ἐνεργουμένῳ operante* (2.Theſſ.II.7.) & propinato *poculo* Circæo, velut validiſſima admota machina, mundum in ignorantia ſepultum ſubjugantes, & omnes incolas terræ vino ſcortationis ſuæ inebriantes, Apoc, XVII.2.4.&c. Notæ jam in vulgus ſunt artes,nota myſteria,quibus Papa primò *Epiſcopi univerſalis* titulum exambivit: inde *Imperatoris* jugo collum ſubduxit: mox *poteſtatibus ſeculi* gravis factus, ſupra eas non uno modo,Regna transferendo, coronas impertiendo & tollendo, Imperatores, ut Sacramentum fidelitatis ſibi jurarent, adigendo, nomina ſua nominibus Imperatorum præponendo, eoſdem ad ſervilia miniſteria cogendo, utrumque gladium ſibi arrogando; ſe extulit: Populum dein,barbarorum gentium invaſionibus & inundationibus rudem ignarúmque, in ignorantia fovendo, ejusque ſciendi deſiderium omne, extincto Scripturæ lumine per fidem implicitam,aliáſque rationes vel ſufflaminando,vel penitus excutiendo,oppreſſit: *Doctores* in ſua verba jurare compulit, eorúmque dicta omnia ſuo arbitrio ſubjecit: *Academias* Epiſcopis exemptas ſibi ſoli obnoxias reddidit: *Paſtorum* & *Sacerdotum* jura per caſus ſibi reſervatos,& diſpenſationes ab ipſo ſolo concedendas coarctavit,& impurum iisdem cœlibatum,ut ſibi obnoxios magis haberet,obtruſit: *Epiſcoporum* juriſdictionem, Monachos & Academias iisdem ſubtrahendo, Eccleſiam commendatariis committendo, cauſas & judicia eorum per reſervationes & appellationes ad ſe devolvendo, eosque in meros vaſallos commutando, accidit: *Metropolitanos* pallii mercede auctoravit, iiſque jus in Synodos Provinciales ereptum ad ſe traxit,& ſuffraganeos eorundem juriſdictioni exemit: omnes Eccleſiarum ſummas prærogativas in Miniſtros ſuos Datarios,Cancellarios, alióſque minores, etiam canes tribunal ejus lambentes, tranſtulit, opéſque univerſas in cam ram ſuam, Oceanum velut inexhauſtum derivavit: denique *Concilia* univerſa ſuæ libidini ſubjecit,ut innumera alia dominationis ejus flagitia (qualia etiam Guicciardinus,Papæ ſervus licet,in Hiſtoria Papatus ſeorſim edita prodidit) ſilentio prætercam. Tali Cætateo-Papa non indiget Eccleſia,non indiget,Redingi; quicquid etiam Alcander tuus tibi perſuaſerit. Non indiget etiam Epiſcopis, quales Papatus hodie habet. Probat Eccleſiarum Proteſtantium florentiſſimarum uſus, quæ Eccleſiæ ſuæ regimen, excluſa dominatione vel unius, vel plurium, & Paſtorum æqualitate inducta, inſtitutioni Chriſti conforme,conſtanter & fortiter tuetur, & perturbationem omnem, tyranniſémque,ſive in electione Paſtorum, ſive in eorundem miniſterio feliciter facilimé que evitat. 2. Neque etiam de una parte, eáque imperfecta Hierarchiæ, ſed de univerſa qualis paulatim in Eccleſiam, Sathana machinante, penetravit, narratio Suavis & Antonii de Dominis agit. Suavis verba,quæ *Hiſtor.Concil.Trid.lib.II.p.195* extant,totidem apponere haud pigebit. *D.Hieronymus*,ſic ille,*teſtatur initio Chriſtianiſmi Eccleſiarum gubernationem fuiſſe Ariſtocraticam, cùm communi conſilio Presbyterii regerentur: poſt verò,ut diviſionibus,quæ interveniebant, obviam iretur, Monarchicum regimen introductum, i ſe-*

ctionis eminentia ad Epiſcopum delata, cui omnes Eccleſiæ ordines parebant, nullius mentem cogitatione ſubeunte de ſe huic regimini ſubducendo. Epiſcopis quidem vicinis, quorum Eccleſiæ in eadem erant Provincia, cùm mutuum eſſet commercium, ipſi in commune Synodis regebantur. Atque quò facilior eſſet regiminis ratio, quòd in Provinciis ſingulis multum Metropoli tribueretur, illi Epiſcopo, qui ejus corporis eſſet veluti caput, plurimum deferebant. Dein propter ampliorem communionem, quæ inter omnes Provincias unius Præfecturæ interceſſerat, illius Civitatis Epiſcopus, in qua Præfectus reſidebat, conſuetudine ſupereminentiam quandam obtinuit. Ejuſmodi præfecturæ erant, Romæ Civitatis Imperialis, cum Civitatibus ſuburbicariis: Alexandriæ Præfectura, quæ regebat Ægyptum, Lybiam & Pentapolin; & Antiochiæ, quæ complectebatur Syriam, aliásque Orientis Provincias. Idem quoque ſervatum in aliis minoribus Præfecturis, quas Eparchias Græcè vocant. Hoc regiminis genus à ſola conſuetudine introductum, approbatúmque, quia utile reperiebatur, à primo Concilio Nicæno, ſub Conſtantino fuit ſtabilitum, atque ut continuaretur, Canone ſancitum. Et verò ea tempeſtate tam longè aberat quiſque huic ſanctioni ſe ſubducendo, ut, cùm Epiſcopus Hieroſolymitanus pleriſque honorificis prærogativis gauderet, forte, quòd in eo loco Chriſtus in carne verſatus eſſet, religióque ortum inde habuiſſet, Concilium Nicænum decreverit, ut ea honoris prærogativa obtinerent, ita tamen, ut de ſuperiori jure Metropolitani, qui Epiſcopus erat Cæſareæ, nihil decederet. Hæc porro adminiſtrationis forma in Eccleſiis Orientalibus ſemper obſervata, quomodo paulatim poſt Concilium Nicænum in Eccleſia Latina mutationem paſſa ſit, per exemptiones ab Epiſcopi imperio Abbatibus & Monaſteriis primùm, mox etiam Capitulis & Congregationibus; ac demum privato Sacerdoti cuivis, conceſſas, eodem deinceps candore & integritate Suavis exequitur. Latiùs hæc Antonius de Dominis, & poſt ipſum maximum in literis nomen Claudius Salmaſius libro *de Primatu Papæ* edito affecto, ſed non perfecto, expoſuerunt. Hæc Hierarchiæ origo γνήσιος, merè utique humana & Eccleſiaſtica. Nam nec jure Divino, ſed merè Eccleſiaſtico Epiſcopum Presbyteris prælatum eſſe, infra firmamus: & Pontificia poteſtas à Patriarchali veteri communi diſtincta, nondum Concilii Nicæni ævo invaluit, nedum à Chriſto inſtituta eſt, uti ſupra demonſtravimus: & Sacramentales Epiſcopatus ac Sacerdotii Ordines Divinitus inſtitutos nullos eſſe, pariter jam evicimus. Quibus reſectis, Hierarchiæ, qualis initio, ſaltem ad Nicænum uſque Concilium, obtinuit; appendicibus, Hierarchiæ veteris, ut ita loquar, devoratoriis, immotum perſtat, non de partis, ejúſque imperfectæ Hierarchiæ veteris, ſed de univerſæ illius origine & progreſſu intelligenda eſſe, quæ ex authoribus Pontificiis, Suave & Antonio de Dominis, ratio mea movit. 3. Neque verò, quod ineptè regeris, Hieronymus verbis à Suavi citatis, de Diœceſeon particularium limitibus, ſed de ipſius Epiſcopatus Presbyteratui ſimplici ſuperioris origine merè humana & Eccleſiaſtica manifeſtè loquitur. Cypriani autem de uno Epiſcopatu teſtimonium à te obtorto collo huc raptum, ut compilandi Pallavicini tui, & implendarum chartarum tuarum occaſionem haberes, hujus loci non eſt. De eo pluribus poſt alios Salmaſius de Primatu Papæ *pag.* 47. 48. &c. egit. quibus ad animum revocatis, facilè nebulæ à Pallavicino Cypriani ſententiæ offuſæ diſſipabuntur.

ARG. VI. Hierarchiam, qualis hodie eſt, cum imperio illo conjunctam, non genium Chriſti, ſed genium Romuli peperiſſe jam olim Petrus Meſſias Pontificius in *Sylva variæ lectionis* Venetiis edita ſcripſit. Tranſlata nempe impe-

imperii ſede ex Occidente in Orientem,ut Imperator Conſtantinopoli,ſic Papam Romanum,omnium Eccleſiarum Monarcham, Romæ ſedem affectâſſe,& tandem Regnum ſibi ac ſuis conſtituiſſe. Conſulibus verò Romanis *Cardinales* non duos numero,ſed tot,quot Papæ,Hierarchiæ Principi viſum fuerit: Ducibus *Archiepiſcopos*: Comitibus *Epiſcopos*: Præſidibus Imperii & Exarchis *Epiſcoporum vicarios & chorepiſcopos*: Præfectis Imperii *Præpoſitos*: Tribunis militum *Archipresbyteros*: Tribunis plebis *Cancellarios*: Prætoribus *Archidiaconos*: Centurionibus *Decanos*: Duumviris *Subdiaconos* ſucceſſiſſe,& adæquatos eſſe,ſagaciſſimè prodit. Quales verò à multis jam ſeculis Hierarchæ hi fuerint,deſcripſit etiam Iſidorus *lib. II de offic. cap.* 2. ubi duo facit genera clericorum; unum *Eccleſiaſticorum* ſub Epiſcoporum regimine degentium,alterum *Acephalorum*,ſine capite vagantium,*quos neque inter laicos ſecularium officiorum ſtudia,neque inter clericos religio detentat Divina,ſed ſolutos atque oberrantes ſola turpis vita complectitur & vaga. Quique dum nullam metuentes explendæ cupiditatis licentiam conſectari, habentes ſignum religionis, non religionis officium: hippocentauris ſimiles,nec equi nec homines,mixtúmque genus,proléſque deformis: quorum quidem ſordida atque informi numeroſitate ſatis ſupérque noſtra pars occidua polluitur.* Hactenus Iſidorus,qui ſi colluviem clericorum noſtri ſeculi intueretur,non *Cleronomiam* Domini,ſed Antichriſti *Cleromaniam* meritò diceret.

Resp. Reding: 1. *Imperii Eccleſiaſtici non tam dominativi,quàm ad animarum ſalutem,Eccleſiæque ſpirituale bonum ordinativi ratione per Chriſtum ipſum,non Romulum,conſtituta,quid prohibet,quò minùs,ſicut in qualibet bene ordinata civitate,vel exercitu,ille,qui primas partes tenet,& cæteris præeſt,Dux ac Princeps,totius multitudinis caput appelletur, ſic in Eccleſia Dei,qui à Chriſto Apoſtoli,eorúmque ſucceſſores Epiſcopi,veluti digniores partes omni credentium multitudini præpoſiti ſunt,Principes Eccleſiæ,ac veri Exercituum Duces ſint. Inter quos qui primum in terra locum habet,veluti Petrus,& ejus Succeſſor Papa,Principum Princeps & viſibile totius Eccleſiæ caput cluet. Sed non agunt illi poteſtate propria, ſed alterius, ſicuti Proreges Regis Regum Jeſu Chriſti: neque per carnis generationem ſuccedunt: neque ſoli & abſoluti domini ſunt, ut majorum acta pro lubitu reſcindere,vel Apoſtolorum ceu Patrum inſtituta mutare,vel minorum conſacerdotum Eccleſias, proventus,officia,titulos,dignitates,ſine eorum conſenſu attingere poſſint; ſed præſunt, ut proſint, ceu fideles & prudentes miniſtri Chriſti. Atque eatenus diſcernuntur à Regibus & poteſtatibus hujus mundi; quibus tamen,qua miniſtri,& nulla poteſtate propria præditi,minores equidem ſunt; at digniores hactenus etiam,quòd miniſterio & clavibus ſuis eos ſubjectos habeant. 2. Cardinalium origo vetuſtiſſima eſt. Nam ipſe Petrus Linum,Cletum,Clementem Coadjutores,Collaterales,adeóque Cardinales habuit,eóſque ſibi poſt mortem ſucceſſores ſubſtituit. Qui alios dehinc in eodem munere ſibi ſuffecerunt,eóſque proximis Romanæ urbis oppidis Paſtores dederunt. Sylveſtri tempore tanta eorum dignitas fuit,ut nonniſi 72. teſtium numero Epiſcopus Cardinalis damnari potuerit. Aliæ prærogativæ tempore procedente iis accreverunt. 3. Iſidorus clericos ſub Epiſcoporum regimine collandat; Acephalos*

autem vituperans,apertè Hierarchicam ſubordinationem exigit. Cætera calumniam ſpirant. Ibid.pag.214.-217. Reſp. Parum vel nihil ad rhombum ambages illæ tuæ faciunt. Ego ex Petro Meſſia veſtro,non Chriſti,ſed Romuli genium Hierarchiam peperiſſe,probo, quia forma regiminis & Romulæi & Hierachici exactè quadrant. Nihil ad hoc reſpondes,& recoctam iterum ex Pallavicino tuo neſcio quam crambem reponis. Etenim 1.Imperium Eccleſiaſticum à Chriſto inſtitutum eſſe ſupponis,& veſtrum illud Hierarchicum à dominativo,quale Regum hujus mundi eſt,diſtinguis temerè. Si quis Regum in mundo eſt,qui *αὐτοκρατορικῶς* & abſolutè dominetur,is Papa eſt,Rex Regum & Dominus dominantium. Non tantùm in ſpiritualibus, ſed in temporalibus etiam juxta Theologos *indirectè*,juxta Canoniſtas & reapſe *directè* dominatur, ſummo jure, ſummo imperio utitur. Nam & gnathones directam ipſi poteſtatem admetientes æquo animo admittit,neque cenſuris ullis notat: & rem ipſam etiam poſthabitis umbraticorum doctorum ficulneis diſtinctionibus,definit,utrumque ſibi gladium propalam vindicans: & actus verè civilis poteſtatis exercet, religionis obtentu Imperatores,Reges,Principes inſtituendo,coronando,deſtituendo,ſui juris & beneficii imperia faciendo,transferendo; Electorum Cæſaris & adminiſtratorum vacantis Imperii ordinandorum poteſtatem ſibi tribuendo,Imperatores,Reges,Principes &c. juramentis ſibi commodiſque ſuis devinciendo; [eodem his in] rebus jure utentes,quo Ethnici olim Imperatores uſi ſunt,& poteſtate Legiſlatoria ac judiciali civili ſuprema adverſus eos etiam, quos in Eccleſiæ ſtatu,uti appellatur,ſibi obnoxios non habet,utitur: & Clerum omnem,magnam populi Chriſtiani partem, etiam in temporalibus, legitimorum dominorum imperio ſubductos ſuo ſubjicit: & juriſdictionem denique externam multiplicem,qualis ſoli dominanti & eminenti civili poteſtati non Eccleſiæ competit,exercet. Innocentius IV.Monarcha veſter in Epiſtola ad Patriarcham Conſtantinopolitanum ſcripta diſertis verbis profitetur, *Petro*,ac proin etiam Romano Pontifici,*non ſolùm univerſam Eccleſiam,ſed totum etiam ſeculum gubernandum commiſſum eſſe.* Idque Scripturæ teſtimoniis approbare connixus,inter alia ſic ratiocinatur: *Cùm aquæ multæ ſint populi multi* (id verò ipſi ex Apoc.XVII 15. ubi de Babylone ſermo eſt,ipſi conſtiterat) *congregationéſque aquarum ſint maria,per hoc,quòd Petrus ſuper aquas maris inceſſit,ſuper univerſos populos ſe poteſtatem accepiſſe monſtravit.* Licet autem ex quo orbis ſapere cœpit,in poteſtatis hujus temporalis exercitio paſſim à cordatioribus Principibus Papa ſufflaminetur,jus ipſum tamen poteſtatémque iſthanc ipſi vindicare *κόλακες* ejus,veri *κόρακες*,non deſinunt. quod ex Canoniſtarum,etiam Theologorum nonnullorum,Baronii,Bellarmini,Perronii, aliorum ſcitis alibi comprobavimus. [De] poteſtate in ſpiritualibus,quam *miniſterialis* nomine tu fucas,ſuprema quid dicam? In Synodo Florentina decretum conditum eſt in hæc verba,quæ ſunt in literis Unionis Eugenii Papæ Seſſione ultima: (Ὁρίζομεν) *Definimus,ſanctam Apoſtolicam ſedem,& Romanum Pontificem in univerſum orbem terræ primatum habere: & ipſum Pontificem R. ſucceſſorem eſſe B. Petri,Principis Apoſtolorum,& verè* (τοποτηρητὴν τοῦ χριστοῦ) *Chriſti vicarium,totiúſque Eccleſiæ caput,& omnium Chriſtianorum Patrem & doctorem exiſtere: & ipſi in B. Petro paſcendi & regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto* (πλήρη ἐξουσίαν) *plenam poteſtatem traditam eſſe.* En in ſpiritualibus *πλήρη ἐξουσίαν plenam poteſtatem*! Et ne putemus, Eccleſiam *à Principibus & Ducibus* hiſce (ſic Redingius ex Pallavicino inſignit) gubernari poteſtate, legibus,judiciis alienis,puta Dei,Chriſti; adeóque non abſoluto,ſed Divinorum inſtitutorum limitibus circumſcripto dominio,*ut fideles & prudentes Chriſti miniſtros* (ſic tu *Principes* illos,*Duces, Dominos* tuos

tuos appellas, adeóque merè *κατ' ἀντίφρασιν*) eos uti, & abſtinere mutandis inſtitutis Chriſti, Apoſtolorum, Patrum, Prædeceſſorum, nec non libertatibus Eccleſiæ & Conſacerdotum, atque hactenus à Regibus & Principibus hujus mundi differre (qua denuo verborum fraude Monarchæ ſui in ſpiritualibus tyrannidem apud ſimplices & ignaros rerum Papatus interiorum Pallavicino-Redingius incruſtare ſatagit) res ipſa loquitur & clamat, Papam, Hierarchiæ caput, Divino imperio uti, & in gubernanda Eccleſia Divinatem affectare. Nam & *Dei* nomen ſibi tribui æquo animo fert; & ea fecit ac paſſus eſt quæ auguſtiſſimi illius nominis menſuram implent, adeóque *ἀποδεικνύντα, ὅτι Θεός ἐςι, demonſtrat, quòd Deus ſit*, ſeu Deum ſe facit, 2. Theſſ. II. 4. Quod ex Divinis attributis pluribus, quæ ſibi vindicat nefariè, nec non cultu Divino & religioſo, quo ſe affici patitur, alibi clariſſimè probatum, & ad liquidum perductum, heic ad compendium ponimus. Si juxta illa Chryſoſtomi *in Matth.* 26. confuſionem in Cœlo reperiet, qui in terra primatum deſideraverit; quid putamus in Cœlo reperturum Papam, qui ſe Deum ipſum facit? Id ſcilicet quod *Lucifer* ille *filius auroræ* reperiſſe Eſaj. XIV. 12. dicitur. De Cardinalibus diſſertatio illa, quam ex Pallavicino iterum repræſentas, nil niſi fucum habet; ſive eorum originem, ſive alia ab eodem relata ſpectes. Scilicet S. Petrus, qui Romæ fuerit & Epiſcopatum ibi geſſerit, nec ne, tam incertum eſt, quàm quod maximè, ſuos habuit Cardinales, Linum, Cletum, Clementem, hodiernorum Cardinalium Patriarchas! Aliter profectò ſues, aliter catuli olent. Si Linus, Cletus, Clemens S. Petri *σύνεργοι* fuerunt (fuiſſe autem, nunquam idonea authoritate quiſquam probabit) non ideo ejus Cardinales fuerunt, ſive nomen, ſive rem Cardinalium ſpectes. Nomen enim Cardinalium tardè ſatis oſtentatum eſt. Nulli in ſubſcriptionibus Conciliorum veterum Cardinalium nomine inſignes. Carthaginenſi Concilio, quod ſub Arcadio & Honorio celebratum eſt, Philippus & Aſellus Romani Presbyteri cùm ſubſcriberent, Cardinalium vocabulum nullum addidere. Et vix antiquior eorum mentio occurrit, quàm circa A. DLX. cùm Johannes Papa III. *Dilectis filiis Cardinalibus* ſcribens, ſignificat, ſe Eccleſiam illam *titulum Cardinalem* conſtituere; apud Baronium ad *A* 559. *ſ.* 3. Ne quidem in Conſtantini donatione *Cardinales* vocantur, ſed tantùm *Viri Reverendiſſimi Clerici*. Rem porro ſi ſpectes, duplex Cardinalium notio ſeu ſtatus, primævus & alter tius jam olim à Natione Gallica in *Epiſtolis datis quibuſdam Cardinalibus appellantibus ab ejuſdem concluſione*, quas Catalogus teſtium veritatis exhibet, diſtinguitur. *Domini Cardinales*, ſic Galli loquuntur, *duplicem habent ſtatum, primævum, cujus retinent titulum & principales dignitates in Collegiatis Eccleſiis in curia Romana obtinent; vel ſunt curati parochialium Eccleſiarum ejuſdem; & illo reſpectu dicuntur Cardinales, id eſt, Principales: quod non competit eis ſpecialiter; Sed multæ ſunt eccleſiæ, ſicut Ravennatenſis, quæ obtinentes dignitates in ea nominat Cardinales: & ita eſt in pluribus aliis eccleſiis, in diverſis Regnis & Provinciis: & ex iſta præſente inſtitutione eorundem primum officium fuit & eſt, & eſſe debet, confeſſiones audire, prædicare, & etiam baptizare, &c. quoad Presbyteros. Epiſcopi verò Cardinales hæc habent facere & exercere in ſuis diœceſibus: & iſti de ſuis titulis, & eorum emolumentis iſto reſpectu debent & tenentur contentari, ſicut alii de clero in ſingulis diœceſibus. Et ſi non valent, quantum valuerunt, limitent expenſas, vel petant ſibi provideri debere per modum canonicum.* Et ille ſtatus fuit *in charitate fundatus, & valde humilis & benignus. Alium ſtatum aſſumpſerunt, quando Conſtantinus imperium Occidentale contulit Eccleſiæ Romanæ.* Secundum utrum ergo ſtatum Cardinalatus Divinæ inſtitutionis eſt? *Primævum* illum? Atqui ille communis eſt cum

omnium

omnium Eccleſiarum Chriſtianarum Miniſtris, Paſtoribus, non Eccleſiæ Romanæ proprius: uti quidem hodie Cardinalatus non alii quàm Romanæ Eccleſiæ particulari cohæret: atque inſuper Epiſcopi & Presbyteri diſtinctionem ſupponit; quæ non Divini, ſed Eccleſiaſtici juris eſt. Secundum poſteriorem illum *aſſumptum*, ſeu aſcititium? Atqui ille planè diverſus à priore eſt, & præter nomen (ſerò licet impoſitum) & titulos eccleſiarum nihil cum illo commune habet: atque præterea remotiorem longè originem, humanam planè, Pontificiæ tyrannidi inſervientem habet. Nam fabula de Conſtantini donatione, quæ nunc etiam ut meretrix anus à prioribus ſuis amatoribus exploditur, non vetat, quò minùs ſit veriſſimum, acceſſione Principatus temporalis factum eſſe, ut alium ſtatum Cardinales adſumerent, vel potiùs novum quoddam Magiſtratuum genus naſceretur, quod ab Eccleſia nomen, à Seculo typhum atque potentiam haberet. Secundum quem ſtatum, diu poſt ætatem Caroli M. introductum, Cardinalis ſub appellatione Eccleſiaſtica eſt ſecularis Princeps à Papa conſtitutus, & hunc ſolum ſuperiorem bona fide agnoſcens. Hos Cardinales, veterum Cardinalium ſchema mentitos, & prærogativis pluribus dignitatibúſque, quas Celeb. Freinshemius *de Præced. Elector. & Card. Diatr.* 4. fusè perſequitur, mactatos non Chriſtus, non Apoſtoli inſtituerunt, ſed abortivit Antichriſtus, hoc eſt, Papa (utar verbis Nicolai Clemangis *de corrupto Eccleſiæ ſtatu cap.* 13. 14.) *tanquam ſui pompatus ſocios, ex ſortis infimæ clericatu in elationem evexit, ut Reges ipſos æquiparare contendant; & per diſpenſationes ſuas locupletavit ipſos, ut officia beneficiáque non quidem duo, vel tria, decem, vel viginti, ſed centena, & ducentena & interdum uſque ad quadringenta vel quingenta, aut ampliùs eáque non parva vel tenuia, ſed omnium pinguiſſima & optima poſſideant.* Adeò autem illi deflexerunt à vera ratione & forma veterum etiam Cardinalium, ut jam nullo modo ampliùs veri ſint Cardinales. Titulos in ſpeciem aſſumunt, ſed in titulis nullum prorſus exercent officium, quod ſit proprium miniſtrorum Chriſti: & plurimi tituli ſunt privatarum Eccleſiarum, ſive oratoriorum, etiam Monachorum & Regularium, in quibus publica nulla vigent in plebe fideli regenda, & Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus officiis nutrienda, exercitia; quæ Eccleſiæ propterea nulla ratione poſſunt eſſe niſi æquivocè Cardinales. Et quæ Cardinales, hoc eſt, fixæ, ſtatæ, incardinatæ propriè ſunt, illæ proprios habent ordinarios Parochos ſubſtitutos, ſatis viles & abjectos illos, qui pondus diei & æſtum ferant, titulum verò vitulúmque aliis relinquant, qui nil minùs quàm Eccleſiaſtica munia curant. Neque enim duntaxat *οἰκεῖα* munera illi deſerunt, ſed turpiſſima omnium metamorphoſi, in typhum ſecularem, à Chriſto, & Patribus etiam Carthaginenſibus maximopere damnatum, toti migrant, non miniſtri Chriſti, ſed Reguli Papæ, galerum rubrum aureo diademati æquiparare auſi. quod vel Bellarmini adverſus Sereniſſimi Angliæ Regis Præfationem Apologia manifeſtum facit. ut de experientia & rerum aperta luce nihil dicam. Tales ſcilicet fuere Cardinales S. Petri, Linus, Cletus, Clemens; perinde uti Papa Petrus. Et talibus gemmis Hierarchia veſtra præprimis nitet, indignis profectò, quorum vel nomen in Eccleſia Chriſti nominetur. 3. Neque denique Iſidorus Acephalos vituperans, Hierarchiam veſtram, Acephalis talibus refertam, probare, vel laudare potuit; ſi modò aliquam probavit laudavítque. Acephalorum princeps Papa eſt, qui ſe ipſum Eccleſiæ caput venditat. Acephali Cardinales, Epiſcopi plerique ſunt, *quos*, utar Iſidori verbis, *neque inter laicos ſecularium officiorum ſtudia, neque inter clericos religio detentat Divina, ſed ſolutos atque oberrantes, ſola turpis vita complectitur & vaga: qui habent ſignum religionis, non officium.* Hic ſi purgare Hierarchiam potes, magnus mihi fullo eris. Expreſſiorem Hierarchicorum imaginem ſi deſideras, S.

Paulus

Paulus illam depinxit 2.Cor.XI.20. his verbis: *Toleratis*, ſi quis vos *καταδουλοῖ in ſervitutem redigit* (legibus, ſtatutis, canonibus, placitis ſuis vos ſubjiciens, tanquam מחוקק *legiſlator*, *ἄρχων* Princeps & Dux, vos, ceu עבדים *ſervos*, imperio *δεσποτικῷ* & jurisdictioni ſuæ ſubjiciens. cùm alias in Eccleſia non debeat eſſe *liber*, dominus & *ſervus*, *ſed omnes unum in Jeſu Chriſto*, Gal.III.28) *ſi quis devorat* (bona Eccleſiæ & oblationes matronarum in ſua poteſtate habet, ut aliis eſurientibus & ſitientibus, ipſe ex rapto ditetur, luxuriet. qui dominationis Hierarchicæ finis eſt) *ſi quis accipit* (etiam non oblatum; unicè in id incumbens, ut Eccleſia quàm plurimum in voraginem illam conferat, ne luxui & faſtui aliquid deeſſe queat) *ſi quis ſe effert* (etiam ſupra *ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις poteſtatem ſupereminentem*, Rom.XIII.1. adeóque præ ſe contemnat omnes, nullius judicio ſe ſubjiciat, non ferat redarguentem) *ſi quis vos in faciem cædit* (conviciis, probris, injuriis, *ἐπιτιμήσει ὑβριστικῇ*, *increpatione contumelioſa* afficiat) Annon ſic Papa, Hierarchiæ caput, Hierarchis reliquis ſtrenuè auxiliantibus, in ſervitutem redigit, accipit, devorat homines & excoriat, Reges ſubjugat, imperiis throníſque ſuis exuit, aqua & igni eis interdicit, omnium judicium contemnit, à nemine judicari vult, Harpyæ inſtar ad ſe omnia rapit? Sic mores Hierarchiæ vivis coloribus Apoſtolus depinxit. Status porro Eccleſiæ, in qua ejusmodi Hierarchia, ſeu *ἀρχὴ dominatio* ſacrorum prætextu quæſita, & à Deo non inſtituta graſſatur, idem S.Paulus 2.Cor.XII.20. diatypoſin exhibet.

ARG. VII. Denique de Hierarchia, pertineátne ad ordinem, an ad Jurisdictionem, irreconciliabilis eſt pugna Doctorum, quæ in ipſo etiam Concilio fervebat. Vel igitur Hierarchia pertinet ad ordinem, vel ad Jurisdictionem. Non ad *Ordinem*, uti magna Doctorum pars in Concilio Forierum ſecuta agnovit, quia ita non conſtaret ratio, quomodo includerentur Archiepiſcopi, Patriarchæ, & quod caput eſt, ipſe Papa, cùm omnes conſentiant, hóſce gradus non eſſe ordines Epiſcopatu ſuperiores. Atque eandem ob cauſam illi pertendebant, tractationem de Hierarchia minimè pertinere ad hanc de Sacramento Ordinis tractationem. Non ad *Jurisdictionem*, uti altera Theologorum pars etiam agnovit, quia ita omnes Ordines ſacri, quippe Jurisdictione per ſe deſtituti ab Hierarchia excluderentur. Præterea cùm Patres Concilii definire haud ſuſtinuerint, unde *ἀμέσως* in Epiſcopos Jurisdictio derivetur, à Pontificéne an à Chriſto: & Papa Concilio, an Concilium Papæ ſubſit, liquet ſanè, de Hierarchia ejúſque proprio ſubjecto parùm admodum conſtare. Imò & Cardinalium & Abbatum ac Generalium à Jurisdictione Epiſcopi exemptorum in Eccleſiam, Dei hominúmque ingratiis, & ſolius Pontificis, ne fulcra & hyperaſpiſtæ ipſi deeſſent, faſtu & aſtu, eum in gradum provecta dignitas & poteſtas non mediocriter ipſam Hierarchiam conturbat.

RESP. REDING: *Palpabilibus nequitiis argumentum iſthoc tuum abundat. Etenim 1 Theologi Pontificii in Concilio certarunt equidem de Epiſcopatus ratione jurisdictionis inſtitutione me-*

diatæ, an immediata à Chriſto; non de Hierarchia, ad Ordinem ne, an juriſdictionem illa pertineat? 2. *Confundis nequiſſimè duplex genus Hierarchicum, quorum alterum Ordinum Sacramentalium Divinitus conſtitutam ſubordinationem complectitur; in quo genere verum eſt, Epiſcopatum, Archiepiſcopatum & Papatum æqualis eſſe poteſtatis, neque conſtituere Hierarchiam, niſi qua comparantur cum Sacerdotii & Miniſtrantium Ordinibus: alterum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ ſubordinationem importans, quod diverſos ſortitur gradus in Papatu, Archiepiſcopatu & Epiſcopatu quoad juriſdictionem, formaliter, vel ſaltem ſubjectivè, id eſt, ratione Diœceſeon certis limitibus circumſcriptarum, ex Pontificia authoritate pendentibus.* 3. *Licet Concilium non definiverit, unde immediatè juriſdictio in Epiſcopos derivetur, à Chriſto, an à Papa; ſatis tamen eſt, quòd Hierarchicum juriſdictionis genus ex parte Papæ; & alterum Ordinis Sacramentalis Hierarchicum genus tam quoad Epiſcopos, quàm quoad Sacerdotes jure Divino conſtitutum ſit.* 4. *Cùmque noſtri omnes in eo conſentiant, quòd Papæ juriſdictio Epiſcoporum juriſdictionem ſuperet, nil impedit omiſſa definitio de Papæ ſupra Concilium ſuperioritate, quò minùs Hierarchica juriſdictionum ſubordinatio locum habeat, maximè cùm Concilium Oecumenicum niſi nomine Chriſti, adeóque vicaria ejus authoritate communitum, ſubſiſtere non poſſit.* 5. *Cardinalium, Abbatum exemptorum & Generalium juriſdictio reſpectu eorum, qui pleno jure ipſis ſubjecti ſunt, Epiſcopali æquipollet. Eatenus ergo in Hierarchico gradu ſunt, ſaltem ſupremæ Divinitus conſtitutæ Papæ authoritati ſubordinati.* Ibid. pag. 217. 218. Reſp. 1. Si qua nequitia argumentationi meæ ineſt, univerſa illa in Tridentinos Doctores, in tres circa quæſtionem iſthanc, ad Ordinem ne an juriſdictionem, an utramque Hierarchia pertineat; partes ſciſſos omnes, redundat. Non enim meis, ſed Doctorum illorum verbis & rationibus argumentum meum contexui. Hiſtoriam conflictus illius Suavis *lib. VII. pag.* 536. ediſſerit, quam cùm ne ipſe quidem Pallavicinus in dubium vocaverit, quo jure tu auſus ſis, videris ipſe. Auſus es jure æris triplicis, quod circa pectus habes. 2. Cùm Theologi in Concilio conflictantes ipſimet Ordinem inter & juriſdictionem diſtinxerint, atque alii Hierarchiam ad Ordinem, alii ad juriſdictionem, alii ad utrumque retulerint, qui illorum nequitiæ ſe alligaverint, explicare; atque ſimul partium illarum argumenta convellere debueras. Sed hic profectò merum Endymionis ſomnum dormis; imò tantùm non Hierarchicam ſubordinationem evertis. Fateris enim, *ratione Ordinis Epiſcopatum, Archiepiſcatum & Papatum æqualis poteſtatis eſſe, neque ſic conſtituere Hierarchiam, niſi qua cum Sacerdotii & Miniſtrantium Ordinibus comparantur.* Non dicam, ratione Ordinis te hic Epiſcopatum & Presbyteratum diſtinguere; parum mendaciorum tuorum memorem. Supra enim *Quæſt. II. ad Object. III.* disertis verbis diſtinctionem ratione Ordinis negaſti, & diſcrimen omne in juriſdictione Epiſcopis competente, Presbyteris non item, collocaſti. Qua etiam ratione Hierarchia nullo modo ad Ordinem referri poterit, quia juxta te juriſdictio, qualis in omni Hierarchia (ſeu ſacro principatu, qui ſine juriſdictione nullus eſt) requiritur, ſola, non Ordo differentiam facit; adeóque ratione Presbyteratus, Epiſcopatus, Archiepiſcopatus, Papatus, æquales hactenus erunt omnes. Miniſtrantes verò Ordines eo ipſo quòd *miniſtrant*, non *ἄρχουσι imperant*, & quidem miniſtrant non in juriſdictionis, ſed in Ordinis exercitio, ne quidem Hierarchici citra contradictionem appellari poſſunt. Neque ulla ergo ſubordinatio Hierarchica eſt ratione Ordinis. Neque etiam eſt ratione *juriſdictionis*, quia Sacerdotes & inferiores Ordines, ſine quibus Hierarchicam ſubordinationem conſtare poſſe, negatis ſtrenuè, juriſdictione nulla pollent (quod argumentum

Forie-

Forierus veſter in Concilio urgebat) & juriſdictio peculiaris Papæ, Archiepiſcopis, Epiſcopis jure Divino, quo Dignitates hæ ne diſtinguuntur quidem, nulla prorſus competit. Cùm ergo neque ad ordinem neque ad juriſdictionem Hierarchica gradatio referri poſſit, haud etiam probari poterit opinio tertia, in quam tandem à Tridentinis utrinque conſtrictis itum eſt, quæ Hierarchiam in utriusque commixtione conſtituit. Nam quæ nihil ad Hierarchicam ſubordinationem conferunt, illa in eadem miſceri nequeunt. Nunquam nummi ærei duo commixti aureum efficient. 3. Neque proin ad eandem Hierarchicam juriſdictionem ſatis eſt, *quòd Hierarchicum juriſdictionis genus ex parte Papæ, & alterum Ordinis Sacramentalis genus tam quoad Epiſcopos, quàm quoad Sacerdotes jure Divino conſtitutum ſit.* Nam *Ordinis* Sacramentalis genus, tum Hierarchicum non eſſe, tum ſubordinationem in Hierarchis nullam pati, notorium eſt, illud ex re ipſa, hoc ex confeſſione veſtra. Reſtabit ergo Hierarchicum *juriſdictionis* genus ex parte Papæ. Si ſolum illud jure Divino immediatè conſtitutum eſt, & Epiſcopi reliqui Papæ meri mandatarii, vel potiùs vaſalli ſunt, quomodo, dic Redingi, juxta Tridentinos *Divina ordinatione in Eccleſia Catholica Hierarchia, Epiſcopis, Presbyteris & Miniſtris conſtans, conſtituta eſt?* Unus enim à Chriſto immediatè conſtitutus Hierarcha ſuæ ὑπεροχῆς conſortes plures *Divina ordinatione* æquè conſtitutos non admittit. 4. Par etiam ratio eſt irreconciliabilis veſtræ de ſuperioritate vel Papæ vel Concilii pugnæ. Si enim Papa ſupra Concilium eſt, adeóque hujus definitiones ratæ eſſe niſi eo, non dicam, conſentiente, ſed per modum dictatorii & bullaris, qualia poſterioribus temporibus invaluerunt, edicti corroborante, nequeunt, jam iterum ille ſolus Hierarcha erit. Refert ergo ad Hierarchiæ rationem plurimùm, capitalem illam controverſiam decidi, abſque quo eſt conſtare nequit, Hierarchica ſubordinatio Divino jure conſtituta ſit nec ne. Neque enim illa ὑπεροχὴ Papæ ſupra Epiſcopos, quam Conſtantienſe & Baſileenſe Concilia, Papam Concilio ſubjicientia, agnoviſſe innuis, juriſdictionis in Epiſcopos & principatus eſt; ſed meri ordinis & dignitatis, adeóque neutiquam tanti momenti, ut diverſam & principaliorem in Papa, quàm in Epiſcopis juriſdictionem fundet. Etenim qui in Concilio quoad juriſdictionem pares ſunt, illi ratione principatus differentiam nullam recipiunt. Atque ſic ſubordinatio Hierarchica in Curia Epiſcoporum parium nulla obtinere poterit. 5. Denique Cardinales, Abbates exempti, Generales Ordinum non illi Chriſti inſtituentis creaturæ, ſed Papæ abortientis ſquamæ ſunt. Quacunque ergo juriſdictione illi potiuntur, eam non Chriſto *ordinanti*, ſed Papæ ſibi ſoli eos *mancipanti* acceptum referant oportet. En reſponſionum tuarum, quibus argumentum meum ex veſtrorum rationibus contextum infringere conatus es, frigus. Et tamen nil niſi *nequitias palpabiles*, Spiritum *nequam*, deſperatus ille calamus tuus objicit. Poſſem ego, ſed præſtat motos componere fluctus.

Objectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *In V. T. fuit Eccleſiaſtica Hierarchia, conſtans Pontificis, Sacerdotum Aharonicorum & Levitarum ordinata ſerie. Ergo talis Hierarchia in N. T. etiam conſtituatur oportet.* Reſp. 1. Regimen eccleſiaſticum V. T. ſeu Seniorum Iſraelis erat variè reſtrictum, limitatum, ex Dei verbo conſtitutum, & ad os ſeu mandatum Dei expreſſum alligatum. At Hierarchia Pontificia nec Divi-

nitus inſtituta eſt,& in temporalem dominationem converſa mandati & verbi Divini limites variè egreditur. Papa enim abſolutam ſibi poteſtatem arrogat,talem videlicet,qualem Chriſtus habet. Unde in hac ipſa Seſſione Pontificis mancipia non ſatis eſſe putârunt,ut diceretur,Papam eandem habere poteſtatem,quam Petrus habuit,pertenderúntque, æqualem cum Chriſto poteſtatem ipſum habere. 2. In V. T. erant in Eccleſia מושלים *dominantes*,ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι,principatus ac poteſtates eorum,qui ſedebant in Cathedra Moſis,& gladio armati erant in populum Dei,cui lex Moſis impoſita erat. At in N. T. abolito hoc principatu miniſterium duntaxat & ſervitium eccleſiæ Paſtoribus à Chriſto indictum & demandatum eſt,quia videlicet illi non ſpectant ampliùs populum aliquem ſubjugatum,ſed eos duntaxat,qui eccleſiæ ſe volunt aſſociare per nomen Chriſtiani,ſive confeſſionem fidei in Chriſtum,ut ii in fide integri ſint,& in vita irreprehenſibiles, & uno humero omnes Deum colant & glorificent. Turpis igitur eſt paralogiſmus,ab iis,quæ imparia ſunt,& toto Cœlo diſtant. 3. Denique Sacerdotium & Hierarchia V.T. totum typicum erat,cujúſque veritas non in eccleſiæ Miniſtris, ſed Magiſtro unico Chriſto Jeſu extat. uti docet Paulus Epiſtola ad Hebræos.

EXCIP. REDING : 1. *Divina Hierarchiæ, quoad Epiſcopatus & Sacerdotii ordines, Papæque jurisdictionem, inſtitutio ſuperiùs validè probata eſt. 2. Nos parem Chriſti & Papæ poteſtatem ſtatuere, falſiſſimum eſt. 3. Chriſtus in Cœlum aſcendens viſibile caput eſſe deſiit, adeóque viſibiles Apoſtolos, Eccleſiæ præſides, cum poteſtate ſolvendi & ligandi, quæ ſine Principatu ſpirituali ſubſiſtere nequit, inſtituit. Neque enim perfectior N. T. ſtatus hac prærogativa deſtitui debuit. 4. Poteſtas illa principatus non deſtinatur ad populum per gladium temporalem ſervituti ſubjiciendum, ſed Spiritu lenitatis in viam ſalutis dirigendum; atque eatenus obligat, ut, teſte Apoſtolo, etiam propter conſcientiam oporteat Chriſti fideles per ſacram obedientiam Præpoſitis ſuis ſubjici.* Ibid. pag. 218. 219. Reſp. 1. Validè conatus es probare, uti præfracti, & in erroribus obfirmati, ſolent; ſed validè nihil te probaſſe, validiùs nos oſtendimus. 2. Negare non potes, Jeſuitarum Generalem, Lainezium, in oratione in Concilio de Papæ poteſtate & Epiſcoporum inſtitutione habita, qua non aliam *durante Concilio plus laudis aut reprehenſionis, pro diverſis audientium affectibus, habuiſſe*, Hiſtoricus *lib. XII. p. 550.* teſtis eſt, crudiſſimè locutum, ſuſtinuiſſe palam, *Chriſti & Papæ tribunal idem eſſe.* Quam Jeſuitæ ſententiam à Cardinalibus Legatis haud improbatam, cùm refutare, ceu *novam, inauditam ac ſcandaloſam* aggreſſi eſſent Hugonius ac Verdunus, Theologi Galli, impetum retardavit Lotharingus, quia meliùs ſilendo quàm contradicendo impediri poſſit, ne illa in Synodo definiretur. Sed oborta in Concilio de Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis authoritate, pertendentibus quibuſdam, Papam non omnem poteſtatem Chriſti, ſed Petri duntaxat habere, alii Pontificiis partibus addictiores ſe oppoſuerunt, ipſius Chriſti abſolutam & minimè circumſcriptam poteſtatem defenſitantes, & limitationem illam moderatiorum paulò rejicientes. Quæ ſic à Suavi relata Pallavicinus in

ſuſpi-

ſuſpicionem vocare auſus non eſt. Sed rem ipſam authorem alibi dedimus, quòd Papa abſolutam Chriſti poteſtatem uſurpet; & Vicarii ejus prætextum impium etiam per ſe mentitus, ſe Chriſtum & Deum ipſum faciat 3. Neque etiam Chriſtus relicta terra in throno cœleſti ſedens minus viſibilis eſt, quàm Papa in ſuo Capitolio. Neque ullum unquam Papam omnes ſui Papicolæ viderunt. Sed Chriſtum aliquando comitia ſolenniter celebraturum & de veritate ac falſitate fide & infidelitate, obedientia & inobedientia juſtiſſimè judicaturum Chriſtiani hominéſque videbunt omnes, ii etiam, qui ipſum transfoderunt. Interea Spiritu verbóque ſuo & hominum miniſterio in verbo ejus inſtituto. (non ullo principatu, qualem non Chriſtus dedit, ſed Antichriſtus rapuit) Eccleſiam ad finem uſque mundi, inter medios etiam inimicos ſuos regnans, moderari non deſinet. Neque ſic imperfectior Novi quàm Veteris Teſtamenti ſtatus eſt; tum quia nec in V.T. Principatus Eccleſiaſticus talis, qualis in Papatu eſt, obtinuit: tum quia ad gloriam Chriſti pertinet, ut ipſe *ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς ϗ τὰς ἐξουσίας δειγματίζειν ἐκθέντες* (à ſe depoſitos) *principatus & poteſtates traduceret publicè* (Col.II.15.) Quando enim Chriſtus factus eſt *κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς ϗ ἐξουσίας caput omnis principatus & poteſtatis* (Ibid. v. 10.) tum qui hactenus Chriſto quaſi circumpoſiti fuerunt *principes* & *poteſtatem habentes*, tales eſſe deſierunt: & qui ex iis non immorigeri fuerunt, tantùm nomen membrorum tenuerunt. quod felicius longè eſt, quàm principatum & poteſtatem gerere in populo carnali. Omnia enim membra Chriſti ſunt *Reges & Sacerdotes Deo.* Cum majori dignitate, quam cum cœteris membris Chriſti acceperunt, commutarunt minorem; quæ erat quaſi duplex portio in ſervitute; quia principes licet & domini, reſpectu populi, cui præerant, ipſi tamen & ſervi erant, & fratres ſuos, plurimos etiam hæreditatis non participes, ad ſervitutem elementorum mundi obeundam adigere cogebantur. In Cœlo etiam, ſupremæ perfectionis loco, glorioſum erit uni ſolique Deo & Chriſto ſic immediatè ſubeſſe, ut homines beati futuri nulli ſint, qui in alios conſortes principatum dominatúmque exerceant. 4. Mirum denique, tibi præſente inprimis rerum luce in mentem veniſſe, ut diceres, Papæ principatum non deſtinari ad populum per gladium temporalem ſervituti ſubjiciendum, ſed ſpiritu lenitatis in viam ſalutis dirigendum. Teſtis eſt temporum omnium experientia, Papam verborum Chriſti, *Compelle intrare*; & Petre *ſurge & macta*, prætextu impio, executorum Principum & conjuratorum gladio temporali ſuccinctum, tyrannidem ſuam prorogaſſe, & Chriſtiani populi ſervitutem, nulla animarum ſalutis, ſola ambitionis & avaritiæ ſuæ ratione habita, ſtrenuè propagaſſe, atque etiam num prorogare, & propagare atrociſſimo modo. uti Meretricem illam Magnam, Beſtiæ inſidentem, cámque ad atrociſſima quæque deſignanda ſubagitantem decuit.

OBIECT. II. *Chriſtus in N.T. Principem Eccleſiæ ſeu Oecumenicum Pontificem conſtituit Petrum. Porro Petro Romano Epiſcopo ſucceſſerunt ſequentes Romani Epiſcopi. Subjiciuntur his Patriarchæ, Primates, Metropolitani, Epiſcopi. Ab his omnibus Divino jure diſtinguuntur Presbyteri & Miniſtri.* Reſp. 1. Nec Chriſtum Petro principatum detuliſſe, nec Petro Romanos Pontifices ſucceſſiſſe, abundè ſupra probavimus &c. Operam igitur heic non ludimus. 2. Patriarchæ, Primates, Metropolitani, Epiſcopi nec Divinitus inſtituti ſunt, ſed eccleſiaſtico jure ad tuendum ordinem introducti: neque ex eccleſiæ inſtituto inferioribus cum Juriſdictione præfuerunt, ſed in cauſis quibuſdam peculiaria duntaxat:

xat munia & προεδρείαν ſeu præſidentiam obtinuerunt. Originem eorum tum in Orientali,tum in Occidentali eccleſia paucis & nervosè, etiam præter Authores ſuperiùs indigetatos Theophilus Banoſius *de Politia Civitatis Dei & Hierarchia Romana Cap*.13. complectitur. 3. De Epiſcoporum à Presbyteris diſtinctione infra.

EXCIP. REDING : *Hæc omnia in antecedentibus refutata ſunt. Quibus addi poteſt ſolidiſſima diſſertatio Alberti Pighii,in alia quidem materia notati,in hac verò integerrimi ; quam is initio ſtatim moderna hæreſeos,Hierarchiam Eccleſiaſticam invertere conantis, Controv.16. de Pot.Eccl. contexuit: cujus ſoliditatem nunquam evertere potuerunt Neoterici.* Ibid. pag. 219--244. Reſp.Refutaſti invita veritate,adverſus molimina tua fortiter aſſerta. Bene autem eſt,quòd Albertum Pighium *alicubi notatum* ipſemet fateris. Nam Indicis Hiſpanici Expurgatoria ſpongia libros ejus decem *de libero arbitrio*,nec non Controverſiam *de Peccato Originali* delevit,& legi,ceu hæreticos, prohibuit. In hac verò,de Hierarchia, quam nobis ad librorum tuorum molem augendam repræſentas,diſſertatione,quámque ceu *integerrimam* laudas,neſcio an omnia Expurgatorum palato ſapere poſſint.veluti,ubi (*pag*.293.) concedit,*contra Evangelium eſſe,Leges condere,aut exigere,ut per obſervationem earum mereamur remiſſionem peccatorum* ; & meritum omne à liberali Dei miſericordia, non à dignitate operis arceſſens ; & (*pag*.241.) temporis ſui Eccleſiam & Epiſcopos vivis coloribus depingit,ajens,*miſerandam,planè deplorandam,confuſam eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ faciem,ut à planta pedis ad verticem uſque capitis non ſit in ea ſanitas : & (NB) vix ullum ejus membrum in omni ordine & gradu,ſeu ſacro,ſeu ſeculari,ſuo ordinis gradui & officio ſatisfaciat , perturbatáque omnia & neglecta,contempta,conculcata,& paulò minùs obliterata univerſa diſciplina publica.Epiſcopos* (NB) *toto orbe,ordinis dignitati , vita & moribus parùm reſpondere : ſuo officio parùm ſatisfacere ; minimè verò omnium in Germania,quæ in multis nobiliſſimis atque opulentiſſimis Eccleſiis ac diœceſibus tam paucos habet dignos Epiſcopali honore & nomine. Sacerdotes ſub eis & Eccleſiarum Paſtores tales meritò ſunt, qualesq; Epiſcopi.* Talia tuo,vel exſcriptoris Monachi tui calamo repetita,& lectorum omnium oculis palam ſubjecta,ſi Philippus Melanchton,cui diſſertationem ſuam Pighius oppoſuit,vel alius muſſitaſſet, hæreticus tibi,vel calumniator inſignis audiret. De cœtero legi Pighii illam diſſertationem,phaleratam & fucatam,neque in ea reperi quidquam,quod à Bellarmino aliiſque recoctum,& à Theologis noſtratibus,quos *Neotericos* appellas,pluribus,Franciſco Junio,& Chamiero inprimis,quin & caſtrorum veſtrorum athleta,M. Antonio de Dominis,denique à me etiam ſupra κτ̀ πόδα refutatum ſolidéque diſcuſſum non ſit. Eandem fabulam Hierarchicæ turris vindices in hoc argumento agunt omnes,S.Petri apocryphum illum in Eccleſia principatum ad tertium uſque Cœlum extollentes,ut cum eodem ſucceſſor fictitius Papa mundo imperitare jure putetur. Hæc diſſertationis Pighianæ ſumma eſt.

OBIECT. III. *Paulus teſtatur* 1.*Cor.XII.*28.*Deum inter alios etiam in Eccleſia conſtituiſſe κυβερνήσεις gubernationes.Habet ergo eccleſia formam viſibilis gubernationis,quæ ſine Hierarchia eſſe non poteſt.* Reſp.Gubernationes poſitas,videlicet in cenſuris morũ,& eccleſiaſticæ diſciplinæ exercitio,omnino in eccleſia Deus eſſe voluit;ſed talesq; videlicet,quæ non imperium,principatum & Juriſdictionem,

ſed

ſed merum miniſterium,& miniſtrantium, quantum ad officium gubernandæ eccleſiæ, æqualitatem complecterentur. Nihil ergo illæ ad Hierarchiam Pontificiam attinent.

EXCIP. REDING: *Ex quo Dei verbo eruis voluntatem ejus,ut in Eccleſia ſint gubernationes in cenſuris morum & exercitio diſciplinæ eccleſiaſticæ poſitæ? Utique ex textibus,quibus poteſtas clavium & ligandi, ac ſolvendi S. Petro data eſt. Atqui hæc poteſtas cenſurarum ab Eccleſia excludentium,nec non diſciplinæ ſine jurisdictione ſpirituali ſubſiſtere nequit. quæ ſic miniſterium dici poteſt,ut veræ tamen ſuperioritatis prærogativam importet.* Ibid. pag.244. Reſp. S. Paulus *loc. cit*, Deum in Eccleſia conſtituiſſe dicit *primò quidem Apoſtolos,ſecundò Prophetas, tertiò doctores,poſtea virtutes* (ſigna & potentias,quibus comitata Evangelii prædicatio incedere debuit) *deinde dona ſanationum,opitulationes* (quales ſunt τῶν μεταδιδόντων *diſtribuentium) gubernationes* (videlicet ποιμένων *Paſtorum*,& ſeniorum, quos idem S. Paulus Rom.XII.8. προϊσταμένους *præſides* appellat; quique aliquando Patrum inſtar poſſunt eſſe παιδαγωγοὶ ἐν Χριστῷ *pædagogi in Chriſto*,1.Cor.IV.15. conſtituti propter eos,qui ſe regere non poſſunt; citra tamen dominationem & juriſdictionem propriè dictam ullam, uti in loco demonſtravimus) *genera linguarum.* Nulla hic Hierarchia,Principis ſupremi,& ſervientium ſubordinatio: nulli ἄρχοντες,nulli νομοθέται *legiſlatores*: nulli loquentes verba inaudita & ἀναπόδεικτα: nulli per ſolam authoritatem determinantes controverſias fidei: nulli conficientes corpus Domini, atque illud pro peccatis vivorum & mortuorum offerentes:nulli peccata remittentes ex plenitudine poteſtatis: nullum caput ſecundarium; nihil denique eorum,quæ in Regno Papali obtinent. Cur non dixit S. Paulus,Chriſtum in Eccleſia conſtituiſſe S. Petrum caput ejus viſibile; Romanos Pontifices ei ſucceſſuros cum ſuprema poteſtate; Epiſcopos Papæ vaſallos,& Presbyteris majores; Sacerdotes corpus ſuum immolaturos,iiſque inſervientes Diaconos,Subdiaconos,Lectores,Acolythos,Exorciſtas,Oſtiarios? Profectò ejus rei ne umbra quidem in Ordinibus Eccleſiaſticis à S. Paulo recenſitis apparet. Gubernat Paſtor alienarum ovium; gubernat pædagogus; gubernat œconomus, ſine dominatione & juriſdictione propriè dicta ulla,nedum prædatoria illa & oligarchica, qualem ſibi Papa invito Chriſto rapuit; qualemque non importare poteſtatem clavium, ſolvendi & ligandi,*ad Seſſ.XIII.de Juriſd. Eccl. Object.I.IV.&c.* demonſtravimus,

OBIECT. IV. *Dionyſius Areopagita paſſim in ſcriptis ſuis meminit Hierarchiæ & Hierarcharum. Imò & libro ſuo,quo omnes functiones Epiſcopalis Miniſterii,formas & conſecrationes deſcribit,* Ιεραρχίας Εκκλησιαστικῆς *Eccleſiaſticæ Hierarchiæ titulum præſcripſit.* Reſp. 1. Argumentatio à nomine & quidem ἀνληχάφῳ quantum roboris habeat, ipſi viderint. 2. Neque verò Dionyſius uſpiam Pontificiam hierarchiam commendat,utpote cui abſoluta Papæ poteſtas,cui inferiores illæ dignitates ſubjici ſolent, prorſus incognita fuit. 3. Neque Chriſtus,neque Apoſtoli uſpiam Epiſcopos vocant Hierarchas. Primo & ſecundo, ſequentibúſque Seculis Epiſcopi ἀρχιερεῖς apud Græcos vocari ſueverunt; nuſpiam ἱεράρχαι. Hoc igitur vocabulum hyperbolicus ille faſtidio vocis receptæ & uſitatæ delegit,ut aliquid eſſe videretur,& novi-

tati ſuæ neſcio cujus antiquitatis fucum illineret. 3. Etenim, quod caput rei eſt, non fuit Dionyſius ille Apoſtolis, uti videri voluit, coævus, ſed quinto Seculo recentior. Quippe ante tempus illud ſcriptorum ejus nulla mentio eſt nec apud eos, qui Dionyſium laudant, veluti Ariſtidem & Dionyſium Corinthium: nec apud eos, qui in Act. XVII. 34. ſcribunt: nec apud eos, qui Scriptorum Eccleſiaſticorum Catalogos concinnârunt, veluti Hieronymum & Gennadium. Primus Hypatius An. 532. objecta ſibi à Severianis hæreticis quædam Dionyſianorum loca rejecit, & libros eos Areopagitæ eſſe negavit. Ita igitur ſcripta ea Seculo demum ſexto ab hæreticis prolata & aſſerta, à Catholicis verò exploſa & refutata ſunt. Quinimò Pſeudo-Dionyſius ille Epiſtolam Ignatii ad Romanos, poſt annum Trajani ſextum vel ſeptimum datam, citat, proinde Apoſtolis coævus eſſe minimè potuit. Sed νοθείαν authoris hujus poſt Photium, Cajetanum, Eraſmum, Theodorum Gazam, Vallam, B. Rhenanum, Roffenſem, Cœlium Rhodiginum, Caſſandrum, Caſaubonum, Albaſpineum, Sirmondum, Petavium, alióſque Cl. Dalleus XLII. argumentis, Holloixio oppoſitis, clariſſimè convicit.

Excip. Reding: *1. Concilium Conſtantinopolitanum III. libros illos ſub nomine Sanctiſſimi Dionyſii Areopagitæ ſæpiſſime inducit. quod vel ſolum ad probandam eorum ſinceritatem ſufficere poteſt. 2. Libri porro iidem ob nimiam obſcuritatem & difficultatem diu incogniti manſerunt, vel nondum tranſlati, vel ab hæreticis celati. Hanc cauſam eſſe, cur à veteribus allegati non fuerint, Dionyſius Carthuſianus in Præambul. ad Areopag. docet. 3. Neque probabis unquam, loca illa, quæ à Severianis hæreticis ſub nomine Dionyſii objecta ſunt, ex veri Dionyſii noſtri libris deprompta eſſe. Contrarium Theodorus Abacura Biblioth. Patr. Tomo XI. p. 373. probavit. Meritò ergo Hypatius Severianorum argumenta Dionyſio ſuppoſita, à Divini hujus viri voluminibus removit: negans Areopagitæ libros eſſe, quos hæretici obtruſerunt. 4. Proba, Dionyſium hunc Ignatii ad Romanos poſt Annum VI. vel VII Trajani datam epiſtolam citare. Atqui ille Petri & Jacobi fratris Domini à ſe viſorum diſertè meminit. 5. Idem ille de Hier. Eccl. cap. 8. diſertè Petrum vocat Apoſtolorum principem, & principatus illius vi cum electione Matthiæ præſediſſe ait. Eodem capite ſcribit:* Et omnes, qui adſunt, ſacrorum ordinum homines, & Pontifex ipſe, qui conſecratus eſt, ſalutant. *Pontificis conſecrantis ſupra reliquos ordines prærogativam diſertè ſic aſſerit. Et in Epiſtola ad Demophilum Monachum ſcribit, ad ſancta ſanctorum proximè accedere Pontificum ordinem, deinde Sacerdotum, tum ſecundum hos miniſtrorum. Quid apertius ad Hierarchiam Pontificiam probandam?* Ibid. pag. 244. 245. Reſp. Laudat venales qui vult extrudere merces. Qui mercaturam etiam tenuem exercent, non multum illi proficiunt, niſi mentiantur admodum. Idem Romanis inſtitoribus, idem Redingio noſtro, Authorem librorum de Hierarchia laudantibus, ut ejus nomine Hierarchiæ ſuæ monſtrum tegerent, & ceu improbas merces, extruderent; uſu venit. Etenim vix ullum librum reperias magis aſperum, obſcurum, vocibus, compoſitionibus, figuris, ampullis tragicis & dithyrambicis, cœteriſque affectati generis ornamentis ad pompam effictis ſcatentem, quàm qui Dionyſii nomine circumfertur

fertur; etiam ipſis Hierarchicis judicibus. *Quisquis fuit* (ſic Dionyſius Carthuſianus à te laudatus *Comment. in Dionyſ. Areop.* ſcribit) *aſperior eſt, vix intelligibilis, nonnullis Theologis negotium faceſſit.* Et *ſatis magna obſcuritate opuſcula Dionyſii tegi.* Abbas Trithemius *de Script. Eccl.* fatetur. Morinus *de Ordinat. P.2. c.2 ſſ.6.* ſic de illo judicat: *Ille* (Dionyſius) *oratione ſemper utitur pluſquam Aſiatica, hoc eſt, ſuper omnem modum inflata, redundante, alta, exaggerata, & ubique circumfluente verborum compoſitionibus ordinariis, novis, plerunque tumidis, atque inſolentibus. Nihil unquam illi nimium eſt. Verba ſemper ſunt magnifica, oratio grandiloqua, amplificatio tragica, in re humili, hoc eſt, ad doctrinam ſpectante, ſæpe cothurnos & dithyrambos longè ſupergrediens. Ei rariſſimè rectus ſermo eſt, & ſecundum naturam enuntiatus; ita ut ſtylo Attico &* (NB) *Areopagitico nihil omnino fingi poſſit diſſimilius.* Et jam olim Maximus: Διὰ πολυπληθίας λέξεων σκοτοῖ τὸν λόγον. *Congeſtis verbis multis obſcurat ſermonem.* Quod vel ſolum argumentum illuſtre ſatis eſt, libros hos tempore Dionyſii Apoſtolorum contemporanei ſcriptos non fuiſſe; ſiquidem illa tempora non ſic obſcuros & aſperos ſcriptores, quales Scholaſtici noſtri, & inter eos Redingius, *clarus ob obſcuram linguam* (uti olim Heraclitum Lucretius *Lib.1.* notavit) ſunt; dederunt, ſed pios, modeſtos, claros, qui animorum ſuorum ſenſa perſpicuè & dilucidè ſcriptis exprimere poterant. Sed ſcilicet ſimiles habent labra lactucas; & placet Hierarchicis, quicquid ſupercilio Hierarchico lenocinari videtur. Miſſis his ad reſponſiones tuas veniamus. 1. Concilii Conſtantinopolitani III. vergente ſeptimo Seculo celebrati, acta lege, relege. Nullum Dionyſii Areopagitæ, librorum ejus mentionem nullam reperies; niſi forte in Epiſtola Agathonis ad Imperatorem A. DCLXXX. ſcripta, in qua librum de Divinis nominibus Dionyſii Athenienſis nomine laudat, & locum ex eo recitat. Laudavit ergo Agatho Papa, non laudavit Concilium. Laudavit ille, quia Hierarchiæ jam tum invaleſcenti patrocinari viſus eſt. Neque conſtat, ipſene librum legerit, an verba ab aliis, Leontio, Anaſtaſio, Maximo, &c. confiсto authore mundo imponentibus, accepta, adeóque ex fama retulerit. Nutabit ergo vehementer authoritas librorum illorum, ſi non alio firmiore tibicine nititur. Ita paulò ante Sophronius Hieroſolymitanus Epiſcopus, Epiſtola ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quæ in Synodo quinta habetur, Scriptoris hujus teſtimonium de operatione θεανδρικῆ ſub τοῦ ἐξ Ἀρείου πάγου Παύλῳ τῷ θείῳ θείως σαγηνευθέντος θεηγόρου Διονυσίου *Dionyſii Deiloqui, Divinitus à Divino Paulo ex Areopago capti* nomine recitat. In qua ad Sergium Synodica clariſſimè perſpicitur ille Sophronianæ dictionis, juveniliter luxuriantis, character, à Photio Patriarcha Conſtantinopolitano *Cod. 231.* notatus his verbis: Ἐννεωτερίζει πανταχοῦ τοῖς ῥήμασι, καθάπερ τις πῶλος ἐπιγαυρούμενος τοῖς σκιρτήμασι. *Juveniliter ubique dictionibus laſcivit, inſtar aſini ſaltibus ferocientis.* Idem Photius jam nono, quo ſcribebat, Seculo Theodorum quendam objectiones adverſus γνησιότητα librorum horum moveri jam tum cœptas diluere conatum, ſic inducit, ut ſatis appareat, eò inclinaſſe ejus animum, ut crederet, non eſſe libros illos Areopagitæ. Nam objectiones refert, ſine reſponſionibus Theodori ad eaſdem: neque objectionum infirmitatem ullo apice notat, quod aliorum objectiones referens facere ſuevit. Imò addit ille, Theodorum objectiones illas διαλῦσαι, ἐπαγωνισάμενον *diſſolvere magnopere contendiſſe,* & τόγε ἐπ' αὐτῷ *quantum quidem in ipſo ſitum erat*, hoc eſt, conatum eſſe, ſed nihil effeciſſe. Unde Poſſevinus ipſe *Appar. S. verbo Photius*, ſic de eo judicat: *Opera Dionyſii, ut pſeudepigrapha, videntur à Photio notari.* Liquet hine, licet

Seculo ſeptimo, adeóque Conciliorum Conſtantinopolitani II. & III. temporibus, non defuerint, qui ſcripta iſthæc Authori Areopagitæ vendicarent; non defuiſſe tamen mox alios, qui in dubium id, allatis rationibus graviſſimis, quales ſunt illæ à Photio memoratæ, revocarent. 2. Ipſam illam librorum obſcuritatem νόθας eorundem argumentum ſuppeditare, jam oſtendimus. Neque etiam primorum Seculorum doctores obtuſiora geſtarunt pectora, quàm ſexti & ſequiorum, ut illi obſcura & ſublimia non æquè atque hi comprehendere poſſent. Et juxta illa Poëtæ ſagaciſſimi, Omnes *Transvolamus in medio poſita, fugientia captamus.* Sed & disjunctiones illæ tuæ; *Vel ob difficultatem lecti non ſunt, vel non tranſlati, vel celati,* abundè produnt, lubrico te ſtare talo, & conjectare, non divinare. Si tranſlati in Latinum idioma non ſunt, at Græci, & Latini Græcè docti, velut Hieronymus, aliíque legere & intelligere poterant. Cur ergo illorum nemo librorum illorum ante ſextum ſeculum meminit? *Si nullus ex antiquis recordatus eſt ea* (ſic arguebat Hypatius) *unde nunc poteſtis oſtendere, quia illius ſint, neſcio.* Et paulò ante: *Si Dionyſii erant, B. Cyrillum & Athanaſium non poterant latere.* Quomodo authoris tanti ſcripta tenebris pia antiquitas damnaſſet? Non ea tum fuit Chriſtianiſmi barbaries; non ea ſocordia; non is in Eccleſiæ Antiſtites, Deique teſtes contemptus ſupinus. Et quomodo hæretici celarunt libros illos, qui primi eoſdem produxerunt? Etenim hæreticos Severianos primos in ſcenam libros hos protuliſſe, dubitare non ſinit commentarius Innocentii Epiſcopi Maroniæ civitatis, in quo collationem quandam Juſtiniani Imperatoris juſſu à Catholicis, Præſide Hypatio, Metropolita Epheſino, ſexti ſeculi homine, cum Severianis hæreticis Conſtantinopoli habitam deſcribit; cui ipſe quoque ab Epiſcopo evocatus interfuit. Epiſtolam illam Baronius à Nicolao Fabro Pariſiis ad ſe miſſam, primus *A. D.* 532. *§§.* 30. 31. publicavit. Neque antiquior aliquis Pſeud-Areopagiticorum illorum meminit. In illius collationis deſcriptis ab Innocentio actis, cùm Severiani noſtris quædam objeciſſent, velut à Cyrillo, Athanaſio, Felice, Julio, Gregorio Thaumaturgo, ac denique Dionyſio Areopagita tradita, Hypatius actionis præſes de Areopagitæ locis ſic hæreticos illos convenit: *Illa teſtimonia, quæ vos Dionyſii Areopagitæ dicitis, unde poteſtis oſtendere vera eſſe, ſicut ſuſpicamini? Si enim ejus erant, non potuiſſent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico? quando S. Athanaſius, ſi pro certo ſciſſet, ejus fuiſſe, ante omnia in Nicæno Concilio de conſubſtantiali Trinitate eadem teſtimonia protuliſſet adverſus Arii diverſæ ſubſtantiæ blaſphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus eſt ea, unde nunc poteſtis oſtendere, quia illius ſint, neſcio.* Hæc Hypatius; Dionyſiana eodem illa, quo hactenus uſi ſumus, argumento, à Cyrilli, Athanaſii, aliorúmque veterum ſilentio petito, oppugnans. Utris, Redingi, de vetuſtiſſimorum Theologorum libris credere nos par eſt, hodiernis, ac nudius tertius natis diſputatoribus, Baronio, Perronio, Halloixio, Redingio, ſuæ cauſæ ſtudio ardentibus, an illis ante undecim ſecula denatis, & procul ab hodiernarum controverſiarum æſtu verſantibus, Hypatio, Metropolitæ Epheſino, ſexti ſeculi Viro, Athanaſio, Cyrillo, Dionyſio Alexandrino, quos negat Hypatius ignorare potuiſſe Dionyſiana, ſi authore Dionyſio Areopagita ſcripta eſſent? Fruſtra autem probari poſtulas, ut à Severianis objecta ex Dionyſio in ipſo Dionyſio oſtendam. Priùs enim tu, quæ teſtimonia illi ex Dionyſio objecerint, nos edoce. Nam ea certè Hypatius non expreſſit. Neque etiam ille ſic Dionyſio ſuppoſita eſſe à Severianis teſtimonia quædam cauſſatur, ut alia eidem non ſuppoſita, adeóque germana agnoſcat. Quin-

imò

Digitized by Google

nimò argumentatur Hypatius, haud dubiè *Athanaſium, ſi pro certo ſciviſſet,* teſtimonia illa *Dionyſii eſſe, ante omnia in Niceno Concilio de conſubſtantiali Trinitate eadem teſtimonia prolaturum fuiſſe adverſus Arii blaſphemias.* Atqui in libris Dionyſio authore venditatis *conſubſtantialis Trinitas* disertè aſſeritur, quam ipſam quoque Baronius *A.* 109. *ſſ.* 51. *&c.* ita aſſeruiſſe authorem in libris hodie extantibus ait, ut Euſebium *lucubrationes Dionyſii dolo malo ac penitus ſuppreſſiſſe* non aliam ob cauſam, *quàm quòd eſſet Arianorum patronus,* & *ſectæ illius vexillarius*, dicat. Opera enim Dionyſii ſolo aſpectu Arianorum dogmata potuiſſe infringere. Quanquam non hæc ſuppreſſorum ab Euſebio Dionyſianorum germana cauſa eſſe potuit, quia idem aliorum ſcripta non pauca, æquè Arianorum partibus infeſta, diligenter enumerare non omiſit. 4. Acutam verò Redingii noſtri ratiocinationem! *Author ille teſtatur, ſe vidiſſe Petrum & Jacobum fratrem Domini. Ergo non citavit Ignatii ad Romanos epiſtolam, poſt Annum ſextum vel ſeptimum Trajani ſcriptam.* Imò utrumque ſcripſit: & quia utrumque ſcripſit, inde tibi, ſi mens non fuiſſet læva, concludendum fuerat, authorem illum non celebrem illum Dionyſium Areopagitam, ſed impoſtorem, illius nomen mentitum, fuiſſe. Laudat enim ille & deſcribit *de Divin. Num. cap.* 4. *ſſ.* 12. ſuaviſſimam quandam Ignatii ſententiam, ex epiſtola, ut ipſe quidem profitetur, paulò ante quàm martyrium faceret, ad Romanos ſcripta, his verbis: Γράφει δὲ καὶ ὁ Θεῖος Ἰγνάτιος, ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται. *Scribit Divinus Ignatius: Amor meus crucifixus eſt.* Hæc verba in omnibus Dionyſii libris conſtantiſſimè lecta, (ne à ſciolo intruſa eſſe cum Halloixio veſtro nugeris) ipſiſſima etiam in iis, quæ hodie Ignatii nomine circumferuntur, epiſtolis leguntur; eáque ab Ignatio vel ſcribente, vel certè loquente verè uſurpata eſſe, Origenes *Prol. in Cantic.* docet. Ignatium autem cùm anno Trajani ſexto (ita Uſſerius cenſet) vel ſeptimo paſſum eſſe conſtet; vel cœcus videt, Areopagiticorum ſcriptorem, qui Ignatii Epiſtolas laudat, poſt ſextum vel ſeptimum annum Trajani ſcripſiſſe, adeóque verum Dionyſium, pridem ante tempus illud ſub Domitiano mortuum eſſe non poſſe. 4. Denique nihil minùs quàm Hierarchiam veſtram, ejúſque ſupremum apicem, Papæ principatum αὐτοκρατορικὸν Pſeudo Dionyſius ille aſtruit. *Principem Apoſtolorum* ais Petrum ab eo inſigniri. Nihil hoc ad Papam: nihil ad principatum Petri. Nam qui Petrum Apoſtolorum principem vocarunt veteres, eodem elogio etiam S. Paulum inſigniunt Sic Prudentius περὶ στεφαν. *hymn.* 2. Petrum & Paulum *duos Apoſtolorum principes* appellat. minimè ſic ſomnians, duos oportere eſſe Chriſti vicarios. Sed nomine *Principis* vel deciperis, vel alios ſanè decipis. Hodie enim vox illa ad ſupremam quandam regiminis poteſtatem declarandam uſurpatur; ac vix aliter. Patres verò non pro Monarcha dominatore, ſed pro primo, præcipuo vel magis excellente uſurparunt. quomodo Hieronymus *adv. Pelag. lib.*1. Petrum cum Platone conferens; *Ut Plato*, inquit, *fuit princeps Philoſophorum: ita Petrus fuit Apoſtolorum.* Hoc ſolum inde effici poteſt, Petrum inter Apoſtolos gratia, doniſque gratiæ excelluiſſe, ut eminuit inter Philoſophos Plato ingenio ingeniíque viribus. Quod ut de Petro concedamus, ad Papam, quem iiſdem omnibus gratiæ donis excellere, quibus Petrus excelluit, audaciſſimus etiam ſycophanta affirmare dubitaverit, transferri nulla ratione poteſt. Excelluit autem Petrus gratiæ donis non univerſos Apoſtolos in univerſis, ſed in uno aliquo aut altero, Apoſtolorum ſingulos. Johannem enim diſcipulum illum, *quem dilexit Dominus, qui Diviniſſimè ſcripſit Evangelium, In principio erat verbum, cui per Apocalypſin futura inno-*

fuerunt, quique ea per Spiritum Prophetiæ exararit; Petrum multis donis gratiæ excelluiſſe, Hieronymus *adv. Jovin. lib.* 1. ſcribit. Paulus verò ampliùs, cum præcipuis donis excellebat; adeò ut Auguſtinus, qui *de Baptiſ. contra Donat. lib. II. cap.* 1. Petro *excellentem gratiam* attribuit, *excellentiſſimam* Paulo alibi *in Pſal.* 130. & *contra duas Epiſt. Pelag lib III.* 3. gratiam aſcribat, dicens, *eum majorem gratiam accepiſſe, & plus quàm omnes Apoſtolos laboraſſe*; ideóque *Apoſtolum* vocari *per excellentiam.* Petrus contra Paulum excellebat *primatu*, quòd primus fuerit electus; & Johannem ætate, quòd fuerit *ætate ſenior*, quo nomine, Hieronymo *contra Jovin lib.* 1. judice, ei fuit prælatus, ut *princeps* eſſet *Apoſtolorum.* Hoc, non aliud, veteribus *Principatus Petri* eſt, non ulla poteſtatis vel dominationis excellentia. Quid verò multis? Ipſe, ne latiùs evagemur, Pſeudo-Dionyſius ille, qui Petrum *Apoſtolorum principem*, imò *de Hier. Eccl.* 3. etiam *coryphæum & antiquiſſimum Apoſtolorum verticem* prædicat, infra *cap.* 7. Pontificis ſuprematum radicitus evellit. *Quoniam*, ſic ibi loquitur, *Scripturæ Petrum alloquuntur, Quodcunque ligaveris in terra, ligatum erit in Cœlo; & quodcunque ſolveris in terris, ſolutum erit in Cœlo*, (ὡς ἱκανῷ καὶ παντὶ, κατ' αὐτὸν ἱεράρχῃ) *icc irco illum, & ſecundum illum quemque Epiſcopum* (nam Epiſcopos quoſvis non alio quàm ἱεραρχῶν nomine inſignire ſolet) *p*[illegible] *recipere, exhæredare impios ſententiam declarando & adminiſtrando verbum Dei, decet.* Vos ſupremum tum Papæ ex illo *ligandi ſolvendique* negotio, Petro commiſſo, ſtabilitis; quaſi ad Pontificem ſecundum Deum propriè pertineret. Contra verò Pſeudo-Dionyſius illud omnibus Epiſcopis commune facit. Sic ergo P[illegible]trum *principem, coryphæum Apoſtolorum* appellat, ut Epiſcopos tamen omnes pares faciat; neque Romæ privilegium majus quàm Antiochiæ, aut Hieroſolymæ largiatur. Idem, ais, *author, ordinum omnium, & Pontificis conſecrantis nomine Eccleſiam ſalutat; adeóque Pontificis conſecrantis ſuper reliquos ordines prærogativam agnoſcit.* Sed quam prærogativam, Papalem, dominantem, an qualicunque ratione eminentem; & quo jure, Divino, an Eccleſiaſtico agnoſcit? In hoc cardo rei vertitur. Nam ea ætate, qua author ille libros ſuos conſignavit, Epiſcoporum ſupra presbyteros prærogativam invaluiſſe, non negamus: at invaluiſſe & Papalem illam ac dominantem, & Divino jure, id verò nec Pſeudo-Dionyſius ille affirmat, nec aliunde probare potes. De *Pontificum*, (ſic Epiſcopos inſignit) *Sacerdotum, Miniſtrorum Ordinibus* ex ſententia ejuſdem authoris abundè ſupra egimus.

QUÆSTIO. VI.

An Epiſcopi ſint jure Divino Presbyteris ſuperiores?

CAnon VII. nudè aſſerit, Epiſcopos Presbyteris eſſe ſuperiores. Ceterùm in Concilio graviſſima, longo etiam tempore ventilata fuit diſputatio, quo immediato jure Epiſcopi ſint ſuperiores Presbyteris, Divino an Pontificio? Divino jure ſuperiores eſſe ſtatuerunt Epi-

Epiſcopi Hiſpani, Galli, Germani plerique. At Itali, Papæ metuentes, ſuperioritatem in Pontificio jure fundârunt. Metus enim erat, ne cæteri Epiſcopi, ſi à Chriſto forent immediatè inſtituti, jam æquales fierent Romano Epiſcopo, nec ei competeret ulla in eos poteſtas & Jurisdictio. Poſthabitis igitur maximæ partis Epiſcoporum pro jure divino ſuffragiis, eò res deducta eſt, ut generali formula definiretur, *Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores*, quò ſub ejus umbra utraque pars diſſentiens latitare poſſet. Cæterùm quando fere communis hodie ſententia eſt, jure Divino Epiſcopos eſſe Presbyteris ſuperiores, ita omnino controverſiæ ſtatus formari debuit. Superioritatem illam ſeu eminentiam non intelligunt de imaginaria ſuperioritate, quæ in præeminentia quadam, aut actionis perfectione conſiſtat, ſed de ſuperioritate regiminis, poteſtate leges condendi, & promulgandi, cauſas judicandi in foro externo & ipſius conſcientiæ, ordinandi, vocandi, puniendi, viſitandi, confirmandi, beneficia conferendi, inveſtiendi, Templa, Monaſteria, xenodochia erigendi, bona eccleſiaſtica adminiſtrandi, aliâque ejuſmodi, in quibus cumulandis vix ſibi Canoniſtæ ſatisfacere poſſunt. Nos equidem eminentiam aliquam Epiſcopi ſupra Presbyteros docentes jure Eccleſiaſtico introductam non prorſus damnamus. Quanquam optandum fuerat, ne ab inſtitutione Apoſtolica ulla ratione declinatum & ἄνισα τοῖς ἴσοις unquam tributa eſſent, quando experientia poſteriorum temporum docuit, ſtultitiam Dei ſapientiorem eſſe hominibus, & vile illud in ſpeciem Evangelij Miniſterium, Paſtores gradu, vocatione & authoritate æquales ſapientiùs potentiùſque, quàm pompoſam, ſpecioſam & faſtuoſam ab hominibus introductam Hierarchiam obiviſſe ac rexiſſe, & Deum illi ordini, cujus in verbo ſuo author non eſt, nequaquam benedixiſſe, Diotrophes illos ambitioſos in Eccleſia Dei plerunque ſeſe non vites, non oleas vel ficus fructiferas præſtitiſſe, quippe quæ renuerunt pinguedinem, dulcedinem & fructus ſuos deſerere, ſed cynosbatos potiùs, rubos & infrugiferas ſpinas, quæ prælatura ſua non pacem & unitatem Eccleſiæ, ſed potiùs mala multa ac diſſidia generârunt, & tandem per Hierarchicam illam ſcalam Antichriſtum in ſolio ſuo collocârunt. Sed de hoc quicquid ſit, nos Epiſcopum jure Divino ſupra Presbyterum eo, quo diximus, modo eminere, diſertè negamus. Etenim

ARG. I. Paulus diſertè quos vocat Presbyteros, omnes eoſdem etiam Epiſcopos nominat, citra ullius diſcriminis indicium, Act. XX. 17. 28. Tit. I. 5.6.7. Ergo divinum jus Epiſcopos à Presbyteris non diſtinguit.

Resp. Reding: *Hæc aliæque argutiæ tuæ, ex iis, quæ adverſus Neotericos ſolidiſſimis*

mis argumentis firmavit Baronius ad A. 58. ſſ. 3. evaneſcunt. Docet inter alia, ſicut Apoſtoli dicti etiam reperiuntur Epiſcopi; & qui Eccleſiis præfecti ſunt Epiſcopi, etiam Apoſtoli, velut Epaphroditus, Andronicus, Junias: ſic ſecundum eandem analogiam Presbyteros Eccleſiarum curæ præfectos etiam Epiſcoporum nomine veniſſe. Quò pertinent loca à te objecta. Tomo IV. Tract. X. ſſ. 2. pag. 246--250. Reſp. Rapſodum hic, non diſputatorem agis. Ut libri tui molem alienis plumis amplifices, Baroniana omnia, jam etiam in Anatome ipſa protrita, huc ſevocanda putaſti. Hac methodo uſus vel centum volumina libello meo opponere, Tibi in proclivi fuiſſet. Quid verò attinebat etiam Baronium nobis opponere, non tam contra nos, quàm contra Hieronymum, adverſarium delectum, quémque etiam modò ceu ſibi ipſi diſcordem exagitat: modò liberat & conciliat, diſputantem, imò non pauca in diſputatione ea effundentem, quæ non omnium certè Hierarchicorum plauſum habebunt? De cœtero verum eſt, nomina *Epiſcopi* & *Presbyteri* Apoſtolorum tempore fuiſſe communia, adeóque, quod Baronius ait, *Presbyteros Eccleſiarum curæ præfectos etiam Epiſcoporum nomine veniſſe*. quod loca à me objecta clarè teſtantur. Sed non ſequitur, ſola nomina, non etiam officia, quod Hierarchici pertendunt, communia fuiſſe. Unde enim diſtincta officia ex Divina inſtitutione vel mandata, vel obita eſſe ab iis, qui iiſdem nominibus cenſebantur, probabunt? Certè Bellarminus ne unum quidem Scripturæ locum, officia diſtinguentem, afferre potuit. Nos verò contra ſic argumentamur, cùm nomina eo tempore communia fuerint, nominúmque communio, cùm verè dicitur, communionem rerum, quæ nomine communi deſignatæ ſunt, importet, neceſſaria inde conſequentia deduci, ut nomina, ſic etiam res nominibus deſignatas communes eſſe; adeóque etiam Epiſcopos & Presbyteros id eſſe communiter, quod communiter eſſe dicuntur. Eorum autem, quæ ſunt idem, qua idem ſunt, eadem operatio eſt. Et ſanè ſi res & poteſtates tum temporis ita diſtinctæ fuiſſent, ſicut hodie ſunt, æquè ridiculum fuiſſet nomina ipſa promiſcuè uſurpare, ac ſi jam quis presbyteros quoſvis Epiſcopos inſigniret, vel Papam promiſcuè Epiſcopum & Presbyterum diceret, & poteſtates nihilominus, diſtingueret. In loco ſanè Tit. I. 5. 6. 7. 8. &c. res ipſa, poteſtas & proprietates Epiſcopi æquè in commune tribuuntur Presbytero, ac nomen. Proin *κρησφύγετον* veſtrum ibi locum habere nequit. Quòd ſi ſola ibi nomina communicantur, dicant Hierarchici, cui ordini propriè conveniant res ipſæ, quæ v. *6. 7. 8. 9.* habentur? Denique inter Epheſinos illos, qui Act. XX. 17. &c. Miletum à S. Paulo accerſiti, & (v. 17.) *Presbyteri*, & (v. 28.) *Epiſcopi* nuncupatur, Epiſcopus Epheſiorum ille major, cui eminentiorem poteſtatem & diſtincta officia competiiſſe aſſerunt, vel comparuit, vel non comparuit. Si comparuit, cur ſeorſim à S. Paulo compellatus, & de diſtinctis officiis ſuis admonitus non eſt? Neque enim Epiſcopum illum majorem, & reliquos gregarios ac *λεγομένους* titulares, hoc eſt, uti hodie ad ſe invicem referuntur, *dominum & ſervos*, iiſdem nominibus, affectata æquivocatione, compellaturus, & ad eadem officia excitaturus, ac non ſingulis diſtincta & propria præcepta diſpenſaturus fuerat. Si non comparuit, vel à S. Paulo invitatus non eſt, vel morem S. Paulo non geſſit (ſimilis hodiernis Epiſcopis, Divina & Apoſtolica præcepta nil penſi habentibus) vel nullus fuit. Quid verò multis? Ille, rei ipſius finitore S. Paulo, Epiſcopus veri nominis eſt, *qui attendit ſibi & toti gregi*, adeóque gregem ſibi Divinitus creditum paſcit, Act. XX. 28. Eſt autem *προσέχειν attendere* gregi, cúmque *ποιμαίνειν paſcere* & *ἐπισκοπεῖν inſpicere, viſitare, curare* gregem id omne, quod vero Epiſcopo incumbit. puta gregi prædicare verbum, adminiſtrare Sacramenta, invigilare

ei,

ei, proſpicere, curare ea, quæ ad Eccleſiæ conſervationem & gubernationem pertinent. quod ſine regimine & gubernatione ejus fieri nequit. Aliam meliorem definitionem Hierarchici ſuppeditabunt nullam. Atqui Presbyteri cujuscunque eſt, *attendere ſibi & toti gregi*, ib. v. 17. 28. & *ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον ἐπισκοποῦντα paſcere gregem ſuum ſuperintendendo, ſeu Epiſcopatu defungendo*, 1. Pet. V. 1. 2. Ergo quivis Presbyter eſt veri nominis Epiſcopus.

ARG. II. Idem Apoſtolus omnes Eccleſiæ Miniſtros appellatione Epiſcoporum & Diaconorum complectitur Phil. I. 1. Si Epiſcopi diſtincti à Presbyteris, cur Presbyterorum mentionem nullam fecit? Imo ſi Epiſcopus jure Divino talis eſt, qualem obtrudunt Papiſtæ, cur plurium Epiſcoporum in una eademque civitate meminit? Manifeſtum eſt, per Epiſcopos intelligi oportere quoſvis docentes Presbyteros.

RESP. REDING: *Ludendo in voce, illudis lectori. S. Paulus enim, interprete Chryſoſtom. Theophylacto, Oecumenio, Epiſcoporum nomine Presbyteros, & Diaconorum nomine inferiores miniſtros intelligit. Epiſcopum non ſalutat, quia is erat Epaphroditus harum lator. Nempe Epiſcopi & Presbyteri pares ſunt in Sacerdotio, in poteſtate ordinandi & juriſdictione impares. Unde Sacerdotii reſpectu Presbyteri Epiſcoporum nomine venerunt, tum quia in ordine ſummo Sacerdotii conveniunt: tum quia olim ante ſchiſma illud 1 Cor. I. 12. non tam authoritate & juriſdictione diſtincta, quàm communi Presbyterorum conſilio, labore & Spiritu Eccleſiæ regebantur. Unde Presbyteri dicebantur, & erant Epiſcopi, id eſt, inſpectores & correctores morum populi cum Epiſcopo propriè dicto; & in Conciliis etiam conſidebant una cum Epiſcopis, ſententiámque rogati dicebant, uti ex Act. XV. 6. liquet. Creſcente Eccleſia, & Presbyteris prima illa Epiſcoporum communicatione abutentibus, Epiſcopi ſuam authoritatem & præeminentiam tueri cœperunt; omnibúſque prælati ſunt. quod factum eſt tempore Apoſtolorum, cùm hic diceret;* Ego ſum Cephæ; *hic,* Ego ſum Pauli; *ille;* Ego ſum Apollo. *Sic ad h. l. Cornelius à Lapide.* Ibid. pag. 250. 251. Reſp. Vos certè ludendo in nominibus, & Deo & hominibus illudere, palam eſt. Nam modò Epiſcopus & Presbyter vobis idem eſt, quia veritatis Scripturarum vi compulſi aliter evadere non poteſtis. Atque hic Sacerdotii fictitii convenientiam allegatis. Modò vobis Epiſcopus à Presbytero & nomine & re, adeóque toto diametro diſtinguitur, ſic ut illa vox dominum, hæc ſervum ſignificet; illa ſupra Sacerdotium utrique commune poteſtatem regiminis ac juriſdictionis denotet, hæc poteſtate illa deſtituatur penitus. Et quanquam nullum Scripturæ locum producere poſſitis, quo Epiſcopi vox eminentiam illam à Presbyteriali ordine diſtinctam ſignificet; tamen à jure Divino illam diſtinctionem arceſſere non dubitatis, quia Epiſcopalem dominationem ſine hoc fuco & commento proferre vobis integrum neutiquam fuiſſet. Utque fraudem veſtram tegatis ampliùs, tempora etiam diſtinguenda putaſtis, ſchiſma illud, de quo S. Paulus 1. Cor. I. 12. loquitur, præcedentia & conſequentia. Nam ante illud ſchiſma Epiſcopos & Presbyteros eodem nomine & poteſtate eadem præditos, una cum Epiſcopo propriè dicto Eccleſiam rexiſſe; poſt illud Epiſcopos ſuam authoritatem & præeminentiam tueri certos, Presbyteros communicatione hac abutentes ad inferiora ſubſellia relegaſſe, ex Cornelio à Lapide Tuo fingis. Quò verò uterque præſidio fretus?

Nullo

Nullo planè. Imò ordo Epiſtolarum Paulinarum commentum diſtinctionis illius prorſus elidit. Nam prior ad Corinthios, cujus cap. I. 12. ſchiſma Corinthiorum, memoratur (cujus occaſione juxta vos Eccleſiæ regimen mutatum, & Epiſcopi, Apoſtolis inſtituentibus, à Presbyteris auctoritate & poteſtate diſtingui cœperunt,) Epiſtolam ad Philippenſes, cujus initio Epiſcopi iidem juxta te cum Presbyteris ſunt, ordine ſcriptionis præcedit, uti alibi *Enchirid. Bibl. lib. II. 9: 5 & cap. 13: 4.* comprobavimus. Quòd ſi ante ſchiſma illud, ut ex A Lapide tuo pertendis, communi Presbyterorum conſilio, labore & Spiritu Eccleſiæ regebantur, atque hæc cauſa eſt nominis *Epiſcopi* Presbyteris communicati, dubiúmque inſuper non eſt, primam illam regiminis formam Divinam fuiſſe; aut oſtendendum eſt vel mandatum Divinum de prima illa regiminis forma mutanda; vel factum mutati regiminis Apoſtolicum (quod alteruttum vel utrumque in æternum oſtendi nequit) aut mutatio Divina non eſt, ſed merè humana & Eccleſiaſtica. quod Hieronymus infra vindicandus, liquidò aſſeruit. Sed & illud vix cohæret, quòd & Presbyteros Epiſcoporum nomine Eccleſiam Philippenſem rexiſſe, concedis, & eidem Epiſcopum ſublimioris ordinis, Epaphroditum ſcilicet, Epiſtolæ Paulinæ latorem, præfuiſſe, contendis. De Epaphrodito equidem parum conſtat. Philippenſium Ἀπόστολον *Apoſtolum* S. Paulus Phil. II. 25. appellat; non quòd eorum Epiſcopus Ordinarius, & quidem Hierarchicus, quales veſtri ſunt, fuerit: ſed quia à Philippenſibus *legatus*, Apoſtolo Paulo adjunctus fuit συνέκδημος *peregrinationis comes* (2. Cor. VIII. 19.) ut per ipſum reſciſcerent opera Dei, & communicarent cum fidelibus in omni loco, miſſo teſte fidei ſuæ. Neque Hierarcha Epiſcopus ſic ſe à grege ſuo legari paſſus eſſet. Proditque commentum veſtrum incerta veterum de Epiſcopatu Epaphroditi traditio. Tarracini fuiſſe Epiſcopum, ibíque mortuum eſſe, Metaphraſtes & Martyrol. *ad 22. Mart.* tradunt. Eccleſiæ Hadriæ ſeu Hadrianæ in Syria Epiſcopum facit Dorotheus: Philippenſis alii. Unde Baronius *ad A. 60: 2.* nulla alia ratione adductus, tres nobis Epaphroditos cudit. Si tamen Epaphroditus ille Epiſcopus Philippenſium propriè dictus fuiſſet, ratio non conſtat, cur Apoſtolus reliquos Eccleſiæ Philippenſis rectores *Epiſcopos* potiùs quàm Presbyteros inſignire voluiſſet. Saltem, ne de Epaphroditi illius, Epiſcopi, ut vobis placet, propriè dicti honore aliquid delibaret. Ille inſuper Epaphroditus officio ſuo propriè Epiſcopali probè defunctus eſt, vel non. Si probè defunctus eſt, non indiguit ille in regenda Eccleſia Presbyteris Epiſcoporum nomine inſignibus. Quomodo nec veſtri Epiſcopi Presbyteros ad regimen Eccleſiæ, quod ſibi illi, ceu eximium vendicant, Presbyteros admittunt. Si probè defunctus non eſt, quomodo impensè adeò S. Paulus eum Phil. II. 29. 30. laudat, ἐντίμους ἔχειν *in honore habere* jubens, *quia propter opus Chriſti proximè mortem acceſſit, non ſatis conſulens animæ, ut defectum miniſterii ſuppleret* &c. quales Epiſcopi apud vos quidem Phœnice ipſo rariores ſunt. Denique quicquid cum A Lapide tuo hicogganas; deviaſtis certè à ſermonibus Spiritus S. qui omnes Presbyteros hic alibíque Epiſcopos vocavit; & eadem ratione per abuſum vocabuli illius, uni cuipiam eminenti Hierarchæ tributi, & Presbyteris erepti, in Eccleſiam novam inſolitámque poteſtatem introduxiſtis. Si enim ſunt in Eccleſia majores Presbyteris Eccleſiam curantibus, eſt etiam poteſtas major tum in Presbyteros, tum in Eccleſiam. quæ non poteſt eſſe niſi poteſtas eminens Magiſtratus. Huic poteſtati neceſſe erit annecti Legislationem & judicium. Sic paulatim ſenſimque, non obſervantibus hominibus, judicium ab Eccleſia tollitur, & humanum nomen, humana authoritas in eam introducitur, atque Regnum ſpirituale Dei in

Regnum

Regnum mundanum degenerat. Non vult autem Deus ſe coli ſub umbra arborum, hoc eſt, hominum, qui authoritatem habeant, ut per eos ſtet, quantum lucis cœlitus ad nos permanet.

ARG. III. Paulus ordines Eccleſiaſticos N. T. commemorans 1. Cor. XII. 28. Epheſ. IV. 11. Epiſcoporum, qui majores ſint Paſtoribus, vel ab iis diſtincti, non meminit. Claro indicio, non eſſe Epiſcopos à Presbyteris ſeu communibus Paſtoribus diſtinctos. Quin & Petrus, quo utique majores Epiſcopi non ſunt, ſe vocat συμπρεσβύτερον 1. Ep. Cap. V. 1. Sympresbyteri igitur Divino jure omnes ſunt.

Resp. Reding: 1. *S. Paulus loc. cit. diſtinguit inter Apoſtolos & Paſtores. Erant autem etiam Apoſtoli Paſtores. Duo ergo genera Paſtorum facit, majorum, quales erant Apoſtoli, & ſucceſſores eorum Epiſcopi; & minorum ſeu ſubordinatorum, quales gregarii Paſtores ſunt. 2. S Petrus ſe Compresbyterum vocat ratione ordinis Sacerdotalis & Epiſcopalis, qui æqualis omnium erat; nec non finis ejusdem omnium Eccleſiæ præpoſitorum, qui eſt ædificatio Eccleſiæ: non ratione jurisdictionis ad univerſas Chriſti oves ſe extendentis.* Ibid. pag. 351. Reſp. 1. Fuerunt utique Apoſtoli Paſtores, ſed univerſalis Eccleſiæ; Paulus præputii, Petrus circumciſionis, Gal. I. 7. 9. Ad eam ſic quiſque ſuo ordine & definito prædicationis canone (2. Cor. X. 13 14. 15.) miſſus eſt, ut tamen S. Paulus, atque juxta eum alii etiam Apoſtoli μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν *curam* & *ſolicitudinem omnium Eccleſiarum* geſſerint. In hoc munere Paſtorali Apoſtolico & extraordinario nullos ſucceſſores ordinarios Apoſtoli habuerunt. Proin fruſtra Paſtores majores ab inferioribus & ſubordinatis poſt eorum ἄφιξιν *deceſſum* diſtinguuntur. In iis enim, quæ ordinarii Miniſterii ſunt, omnes Presbyteri æquè ſucceſſores Apoſtolorum ſunt, utpote quibus legitimè ordinatis & vocatis æqualiter poteſtas clavium, prædicationis Evangelii, & Sacramentorum diſpenſationis competit. Ad hæc enim nulla unius præ aliis ὑπεροχὴ requiritur. Etenim in iis ſolis ſucceditur Apoſtolis, quibus poſitis ponitur Eccleſia, & ſublatis tollitur. Hæc autem non aliud ſunt, quàm pura Evangelii prædicatio & Sacramentorum diſpenſatio Matth XXVIII. 19. 20. In iis ergo ſolis ſucceditur. Licet autem ſucceſſio Eccleſiaſtica ab Antiquitate deſcribi cœpit per ſeriem Epiſcoporum; certum tamen eſt, ordinem hunc demum poſt Apoſtolorum tempora cœptum eſſe. Cùm enim inprimis Epiſcopis poſt Apoſtolos aſſignandis, etiam quoad Eccleſias propriè dictas Apoſtolicas (quales Tertullianus *de Præſcript.* eas cenſet, quarum *primus Epiſcopus aliquem ex Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, autorem & anteceſſorem habuerit. Hoc enim modo,* inquit ille, *Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum à Johanne conlocatum refert; ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum; idem proinde utique & ceteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant*) nil certi Antiquitas habuerit, uti exemplo Eccleſiæ Romanæ, de cujus primo Epiſcopo vehementer traditionis fides diſcordant, dum alii Clementem, alii Linum, alii Cletum, alii Anacletum faciunt; proclive inde collectu eſt, ſtatim poſt Apoſtolos illam unius ὑπεροχὴν non obtinuiſſe in Eccleſiis, ſed eorum regimen penes Presbyteros ſeu Presbyterium ſtetiſſe. Sed de genealogiis illis Epiſcoporum veterum quicquid fiat; ſicut non minùs Democraticum erat regimen Athenienſium, quòd faſtos ſuos per nomina Ἀρχόν-

τας cujuſque anni digerebant: neque minùs Monarchicum ſub Cæſaribus imperium fuit, quòd faſti per Conſules digererentur, uti ſtante Republica obtinuerat: ita nihil facit ad probandum regimen cujuſvis Eccleſiæ particularis initio de jure Divino fuiſſe Monarchicum, unius προεστῶτος Epiſcopi, quòd ſucceſſiones ſuos per Epiſcopoſum ſingulorum ſeriem illi digererent; cùm difficile non fuerit, etiam ante natam Epiſcopatus Hierarchici φαντασίαν, titulum hunc ei affingere, qui inter Presbyteros ordine primus ſive ob ætatem, ſive ob eruditionem, ſive ob ordinationem habebatur. 2. S. Petrus apud Seniores ſe diſertè *συμπρεσβύτερον conſeniorem* profitetur. ratione *ordinis*, inquis, *Sacerdotalis & Epiſcopalis*; non *regiminis & juriſdictionis*. Sed quo ſenſu *Seniores* erant illi, ad quos ſcribebat, eodem ſe *conſeniorem* Petrus profitetur. Illi verò Seniores erant, quatenus munus illorum erat *ποιμάνατε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκοπεῖν paſcere gregem Dei & curare v. 2.* quod Eccleſiæ regimen, omnibus Presbyteris commune, ſignificat.. Eadem ergo ratione conſenior S. Petrus erat, nihil ſibi in regenda Eccleſia ſupra presbyteros arrogans, nihil ſumens ſupra ipſos, aut in ipſos quoad poteſtatem. Nullum ergo ſive in ordine, ſive in regimine Eccleſiæ gradum aut poteſtatem in Eccleſia ſupra Presbyteros S. Petrus agnoſcit; & quemadmodum *ἐπισκοποῦντας Epiſcopos* Presbyteros, ſic Presbyteros. Epiſcopos agnoſcit, æquè Senioribus ἐπισκοπὴν, adeóque omnia ad Epiſcopatum pertinentia, atque Epiſcopis nomen ſeniorum impertiens. Quin eligens nomen, quod nemini, qui in πρεσβυτερίᾳ eſt, denegari poteſt, haud obſcurè prodidit, ſe nihil in regimine Eccleſiæ velle ſupra omnes, qui presbyteri vocantur. Si nomen *Presbyteri* hic capiamus pro eo, qui Presbyteris major ſit, hoc eſt Epiſcopus Hierarcha, quàm bellè hoc ſonabit? Dabit ergo S. Petrus mandata Epiſcopis, non Presbyteris, etiamſi Presbyteros compellet. Si *Coepiſcopum* ſe dicat, hoc eſt, gradu majore & poteſtate majore, quàm cæteri ſeniores habent, præditum, quomodo admonitionem, quæ omnibus, partem in πρεσβυτερίᾳ habentibus, convenit, proponens, ſe nominat verbo Collegam eorum, cùm eorum collega ob eminentiorem poteſtatem haberi nolit? Quare ſe non nominavit Principem Apoſtolorum? Non vicarium Chriſti? Non ſe & ſucceſſores ſuos Petram, in qua Eccleſia ædificatur? An forte tum non pertinebat ad fidem id, in qua hodie Hierarchicæ fidei cardo ponitur?

ARG. IV. Eſſentiale munus Epiſcopi, ex hypotheſi adverſariorum, eſt facultas ordinandi. Atqui facultas ordinandi 1. Tim. IV. 14. etiam *πρεσβυτερίῳ Presbyterio datur.* Perperam enim Hierarchæ ibi πρεσβυτέριον interpretantur de officio Presbyteratus, uni alicui competente, cùm ex ſtylo Scripturæ Luc. XXII. 66. Act. XXII. 5. vox ea plures Presbyteros ſignificet. Sed & Hieronymus teſtatur, Alexandrinos Presbyteros ſolitos eſſe ſpatio 185. annorum ſibi ex ſuo numero Epiſcopum deligere. Novatus quoque Cypriani Presbyter, Feliciſſimum Diaconum conſtituit, nec tamen vel Cypriani gratia ipſe propterea excidit, vel ordinatio reſciſſa eſt. Ex Eclogis quoque Philoſtorgianis lib. II. 5. liquet, penes Presbyteros Eccleſiarum Gothicarum rectores ordinationum poteſtatem remanſiſſe, uſque ad Ulphilum primum apud eos Præſulem. Eandem apud Scotos, Gallos alióſque veteres rationem obtinuiſſe, Polyhiſtor noſter Blondellus *Apolog. de Epiſc. & Presbyt. Sect. III p. 309--329.* fuſè demonſtrat. Proinde nec divino nec humano perpetuo jure Epiſcopis ordinatis tributa eſt.

RESP.

RESP. REDING: 1. *Veteres, Theodoretus, Chryſoſtomus, Theophylactus in loco 1. Tim. IV. 14. Presbyterii nomine intelligunt cœtum Presbyterorum, id eſt, Epiſcoporum, Timotheo Epiſcopo novo manus imponentium. Eſt ergo ordinandi facultas penes Presbyteros, hoc eſt, Epiſcopos, non Sacerdotes ſimplices. 2. Hieronymus de Epiſcopi electione, non ordinatione loquitur. Illa penes Presbyteros, hæc penes Epiſcopos fuit. 3. Cyprianus Epiſt. 3. ad Cornelium Papam ſcribens, Feliciſſimum ſua & plurimorum Epiſcoporum ſententia condemnatum & rejectum eſſe, ſcribit. 4. Ex Johanne Magno Upſalenſi Archiepiſcopo Hiſtor. Goth. lib. XV. liquet, Valentem Imp. Gothis dediſſe Epiſcopos Arianæ hæreſeos. è quibus Ulphilus Gothorum Epiſcopus ſub pelle ovina indubitatus Antichriſtus prodierit. Cùmque, eodem lib. 9. teſtes Gothi religionis Chriſtianæ ceremoniarum, & Pontificum R. dignitatem enixè defenderint, dubitari nequit, eoſdem in ordinationibus Sacerdotum Eccleſiæ Romanæ morem ſecutos eſſe. 5. De Gallis, Scotis, aliiſque palmare mendacium tuum eſt.* Ibid. pag. 251-253. Reſp. 1. Græci illi Patres interpretationem illam ſuam temporum ſuorum, uti fit, rationi accommodarunt, non perverſitati; illi, quæ jam Regnum in Pontificiis obtinet. Chryſoſtomus quidem jura Epiſcoporum poteſtatémque eximiam ὑπερεκπερισσοῦ, cùm tamen apud Apoſtolos omnia acta ſint Spiritu, charitate, judicio, conſenſu. Sanè Hieronymus hoc loco fretus Epiſcopos & Presbyteros eoſdem eſſe, affirmat; cùm Presbyterium manus Timotheo impoſuerit. quam ceremoniam adhuc in ordinatione Presbyteri jus Canonicum *diſt 23. c. Presbyter* obſervari præcipit. 2. Idem Hieronymus *ad Evagrium* ſcribens, diſertus teſtis eſt, *Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque ad Heracleam & Dionyſium Epiſcopum* (id eſt ab Anno Chriſti 61. ad A. 246. uſque) *Presbyteros ſemper unum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, Epiſcopum nominaſſe, quo modo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint & archidiaconum vocent.* Liquet inde, quo primum tempore Epiſcopatus à Presbyterio diſtingui cœpit, Epiſcopatum merum πρωτοκαθεδρίας jus fuiſſe: collatum propriè à Presbyteris Præpoſito ſuo illud jus fuiſſe: Presbyteros de ſe elegiſſe, in excelſiore gradu collocaviſſe, Epiſcopum pro arbitrio nominaviſſe, quem πρωτοκαθεδρίας jure donaverant: eoſdem ut *electores*, ſic *ordinatores* (ne electionem inter & ordinationem diſtinguere poſſis) ſui Præpoſiti fuiſſe, quia Epiſcopum, *quomodo exercitus Imperatorem, & Collegium diaconorum archidiaconum*, feciſſe dicuntur. Sicut enim ei, quem olim in Romana Republica exercitus elegerat, levaverat, Principem ſalutaverat, nihil ad ſummam Imperii poteſtatem Majeſtatémque deeſſe credebatur: ita ille, in quem Presbyterium latis ſuffragiis conſenſerat, quem *in excelſiori gradu collocaverat*, & *Epiſcopum nominaverat*, hoc ipſo pleno Epiſcopatus jure gaviſus eſt; imò quamprimum communi Presbyterii totius decreto *in excelſiori gradu collocatus fuerat*, *Epiſcopus* revera fuit, & dici meritò potuit. Qui autem Epiſcopus eſt & dicitur, & jam in excelſiori gradu collocatur, is non tantùm non *electus*, ſed etiam non *ordinatus* cenſeri nequit. Niſi forte Hierarchici Epiſcopum nondum ordinatum Epiſcopum appellant, & in celſiori gradu collocant. Eo ipſo tempore, quo primùm inclareſcere Hieronymi nomen cœpit, nondum ordinandi poteſtate univerſa Ægyptii Presbyteri exciderant; quandoquidem Hilario diacono *in Epheſ. 4.* referente, *apud Ægyptum Presbyteri conſignaverunt, ſi præſens non fuit Epiſcopus*: & coætaneo *quæſt. 101. in V. & N. T.* atteſtante, *in Alexandria & per totum Ægyptum, ubi defuit Epiſcopus, conſecravit Presbyter.* 3. Quid mihi Novati, qui Cypriani Presbyter erat, Feliciſſimum Diaconum ordinantis exemplum urgenti, condemnationem Feliciſſimi Cypriani aliorúmque Epiſcoporum autho-

authoritate ſuſceptam objicis? Novatus certè non Epiſcopus, ſed Presbyter, Eccleſiæ Carthaginenſis, Feliciſſimo Diacono conſtituto, Sanctiſſimi Epiſcopi ſui Cypriani gratia non excidit; neque etiam ordinatio ejus reſciſſa legitur. Tantùm Cyprianus *Epiſt.* 49. queritur, ordinationem illam *ſe nec ſciente, nec permittente factam eſſe.* Sed reſcidiſſet haud dubiè ordinationem, ſi Divino jure Presbyterum ordinatione prohiberi putaſſet. Neque etiam vel Novatus Presbyter ordinans, vel Feliciſſimus Diaconus à Presbytero ordinatus, eo nomine pœnas dederunt. Cyprianus enim Epiſtola 6. ad Clerum A. 252. è latebris data, de Novato honorificè & ſenſit & locutus eſt; *Ad id,* inquiens, *quod ſcripſerunt mihi compresbyteri noſtri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, ſolus reſcribere nihil potui.* Quin & *Epiſt.* 49. eorum, quæ ante perſecutionem & fugam Novatus admiſerat, catalogum texens, non tantùm nullam uſurpatæ in Feliciſſimi ordinatione poteſtatis mentionem facit; ſed etiam, antequam *communicatione* in Africa ob memorata ſcelera prohiberi poſſet, *judicium Sacerdotum voluntaria diſcuſſione* præveniſſe docet: hanc denique *Epiſt.* 38. *&* 40. unam ob cauſam Feliciſſimum abſtinendum cenſens, quòd intercederet, *ne quis ex iis, quos ad Eccleſiaſticæ adminiſtrationis officia promoveras, poſſet expungi, iiſque, qui primi acceſſerant, quòd ſecum in monte non communicarent, comminari auderet, ducem ſe factionis & ſeditionis principem temerario furore, conteſtaretur.* Cùm igitur non ob illegitimè ſuſceptum, ſed ob illegitimè adminiſtratum diaconatum reus peractus ſit, rata ejus ordinatio fuit, quæ tamen à Presbytero ſolo, *factione & ambitione, nec ſciente, nec permittente Epiſcopo*, facta vitio non carebat, quandoquidem quæ Presbyterii totius propriè erat, non à ſingulari ullo Presbyterii membro, privato conſilio, ſuſcipi debuit; nec Epiſcopi vel Presbyteri ullius propria dici potuit, ſed Cleri totius communis; communi omnium decreto conſilióque exercenda. 4. De Gothicis Eccleſiis fruſtra mihi Johannem Magnum, recentiorem longè teſtem obducis, & ex eo conjectas potiùs, quàm divinas; cùm Philoſtorgii, qui Theodoſii ævo claruit, teſtimonio ratio mea nitatur. Hic enim, uti ex Eclogis à Photio editis, *lib II.* 5. conſtat, retulit, quòd Clerici à Barbaris, regnante Valeriano & Gallieno, in Europam incurſantibus capti, Gothicas Eccleſias fundaverint, eaſdémque per annos fere ſeptuaginta, nimirum ab Anno circiter 260. ad 327. hoc eſt, inde à tempore incurſionis Gothorum uſque ad Ulphilum (Philoſtorgius *Urphilum* appellat) primum ab Euſebio Nicomedienſi Epiſcopo creatum Gothorum Epiſcopum, pleno jure adminiſtraverint. Unde conſequitur, eo toto temporis tractu penes Presbyteros Eccleſiarum illarum rectores univerſam ordinationem & juriſdictionis poteſtatem manſiſſe. Si verò ex Concilii Nicæni ſubſcriptionibus Theophilum Gothicæ metropoleos Epiſcopum Ulphilo priorem ſediſſe ſtatuamus, magis etiam argumentum noſtrum ſtringet. Quibus enim ſuperiorem ſibimet (quales Theophilus fuit) Epiſcopum præficere licuit, iis Presbyterorum, id eſt, æqualium ordinandorum jus quis denegare auſit? Quibus animadverſis tua ex Johannis Magni relatione ariolatio prorſus evaneſcit. 5. Quæ de Gallis, Scotis, aliiſque aſſerui, veriſſima ſunt. De Scotis audi teſtes. Johannes Fordonus *Scotichron. lib III.* 8. ſcribit, *ante Palladii adventum habuiſſe Scotos fidei doctores ac Sacramentorum miniſtratores Presbyteros ſolummodo vel Monachos, ritum ſequentes Eccleſiæ primitivæ.* Johannes Major *de geſtis Scot. lib. II.* 2. *Per Sacerdotes*, inquit, *& Monachos ſine Epiſcopis in fide eruditi.* Hector Boethius *Scot. hiſt. lib. VI. fab.* 92. ſcribit, *cœpiſſe Scotos ſub Findoco* (A. 263.) *Chriſti dogma accuratiſſimè amplexari; Monachorum quo-*

rundam

rundam ductu & adhortatione, qui ab incolis Cultores Dei appellati ſint. Invaluit, inquit, *id nomen apud vulgus in tantum, ut Sacerdotes omnes ad noſtra pæne tempora vulgò Culdei, id eſt, cultores Dei ſine diſcrimine vocitarentur. Pontificem inter ſe communi ſuffragio deligebant, penes quem Divinarum rerum eſſet poteſtas. Is multos deinceps annos Scotorum Epiſcopus appellatus eſt.* Intra *lib. VII. fol.* 128. Palladium primum omnium, *qui ſacrum inter Scotos egere Magiſtratum, à Summo Pontifice* (A. 430) *Pontificem creatum, cùm antea populi ſuffragiis ex Monachis & Culdeis Pontifices aſſumerentur*; refert. A *Culdeis* igitur, ſive *Colideis* ſine Epiſcopis, inde à Donaldi Regis & Victoris Papæ (hoc eſt, A. 197.) temporibus, ad A. 430 uſque, quo primùm à Cœleſtino Pontifice Palladius ordinatus, gubernata Scotorum Eccleſia, primitivæ imitatrix credita eſt; Culdei verò non modò demortui ordinis ſui homines ſucceſſores dederunt, ſed ipſum etiam Collegii caput, participato cum plebe conſilio, elegerunt & ordinarunt, quorum etiam authoritas non ante A. 1108. concidit, tempore videlicet Malcolmi & Margarithæ Regum, quo, atteſtante Chronico Dunelmenſi, *totum jus Keledeorum per totum Regnum Scotiæ tranſiit in Epiſcopatum Sancti Andreæ.* Plenam ejus abrogationem in A. 1297. quo Andreopolitanam ſedem Guilhelmus Lambertanus conſcendit, Fordonus *Scotichr. lib. VI.* rejicit. Hæc de Scotis. Gallos quod attinet, ad fundandas Lugdunenſis primæ & Viennenſis Provinciarum Eccleſias, à Polycarpo medio ſecundo Seculo Presbyter. & Diaconi miſſi ſunt; ex quibus Auguſtoduni Æduorum Andochius Presbyter & Thyrſus Diaconus; Divione Lingonum Benignus Presbyter; in Vivarienſi territorio Androlus Subdiaconus ſub Marco vel Severo paſſi ſunt, uti Martyrologium Sept. 24. Nov. 1. & Maji 1. narrat. Quis autem Polycarpum Apoſtolicum doctorem, & Smyrnenſem Eccleſiam adeò incuriosos fraternæ ſalutis fuiſſe crediderit, ut quos ad excolendum Domini agrum ex officii conſcientia delegandos putaverunt, idonea ad munia Eccleſiaſtica omnia obeunda poteſtate deſtituerent? Potuerunt ergo Andochius, Benignus, aliique Presbyteri ipſi quoque ordinare alios, ut opus non fuerit eos vel Romam, vel in Aſiam *χειροτονίας* gratia ablegare. Judicet jam lector, majori ne jure mihi Redingius *palmare mendacium* impingere, an ego ſupinam ejus ignorantiam perſtringere poſſim.

ARG. V. Epiſcoporum Presbyteris ſuperiorum, ſub illo formali, nulla legitur facta ordinatio in Scripturis. Quotquot ordinati ſunt ab Apoſtolis ad verbi Miniſterium, Sacramentorum adminiſtrationem & regimen Eccleſiæ, fuerunt Presbyteri & Paſtores, prætereanihil, iique in una Eccleſia plures.

RESP. REDING: 1. *Contrarium ex* 1. *Tim. V.* 19. *liquet.* 2. *In Epiſcopatu eſt poteſtas juriſdictionis, quæ radicaliter juris Divini eſt, ſecundum actualem verò ad certos ſubditos habitudinem eccleſiaſtici; tum ordinis, quæ abſtractè ſpectata non eſt Presbyteratu major in concreto autem, quatenus characterem Sacerdotii in ſua eſſentia una cum poteſtate conferendi ordines complectitur jure Divino Presbyteratu major eſt.* Ibid. pag. 252. Reſp. 1. De loco 1. Tim. V. 19. infra. 2. Cætera nudè aſſeris, non probas. Nec jurisdictionem, nec ullam aliam eminentiam Epiſcopo ſupra Presbyterum verbum Dei confert. Illud ſi non confert, nullam jure Divino poteſtatem eminentem habet. Prætoria dicta veſtra, & diſtinctionum in verbo Dei non fundatarum *μορμολυκεῖα* nullum apud nos pondus habent.

ARG. VI. Sententiam noſtram ex profeſſo defendit olim Hieronymus, cui proinde ut & aliis Græcis Latiniſque Patribus, nominatim Ambroſio, Auguſtino, Sedulio, Primaſio, Chryſoſtomo, Theodoreto, Oecumenio, Theophylacto idem ſentientibus, & Epiſcopi ac Presbyteri ταυτότητα & ἰσοτιμίαν agnoſcentibus, Michaël Medina in Concilio, nec non *de Sacr. hom. orig. lib.* 1. *cap.* 5. audacter dicam hæreſeos ſcripſit. Hieronymi ſententiam ex antiquitate propugnat irrefragabiliter Blondellus, primò allegatis in eam rem ex prima, media & ultima antiquitate teſtimoniis quadraginta quatuor: Secundò ex uſu veterum in formulis, Synodorum decretis factis: Tertiò ex veteris Eccleſiæ in Synodis Pontificiiſque decretis elucente uſu.

Resp. Reding: 1. *Hieronymus nil ſententiæ veſtræ patrocinatur, uti ſupra oſtendimus.* 2. *Licet Presbyteri nomen æquivocum à veteribus etiam Epiſcopis adaptatum fuerit, atque inde Patres Græci & Latini Presbyterum Epiſcopo æqualem, imò ipſum Epiſcopum ſæpius affirmarint; non ideo ſenſus eorum eſt, quòd Epiſcopus propriè dictus Presbytero major non ſit; quòd per commentum Michaeli Medinæ tribuis. Aliud teſtantur Patres Græci & Latini; Ignatius, Clemens R. Irenæus, Origines, Euſebius &c. Ipſe Hieronymus lib. de Vir Ill. Jacobum fratrem Domini Hieroſolymorum Epiſcopum ordinatum ſcribit. Et Epiſt. ad Evagr.* 85. Quid, *ait*, facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? *Et Auguſtinus in Pſal.* 44. *Apoſtolis Patribus filios natos ait, cùm conſtituti ſunt Epiſcopi,* &c. Ibid. pag. 253. 254. Reſp. 1. Hieronymi verba diſertiora ſunt, quàm ut in Hierarchicorum ſenſum ſe inflecti patiantur. Is enim (digna enim ejus verba ſunt, quæ repræſententur,) *in Epiſt. ad Tit.* ex verbis S. Pauli ad Titum cap. I. 5. 7. comparatis, eadem ratione, qua nos, concluſit: *Idem ergo eſt Presbyter, qui & Epiſcopus. Et antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur, in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam verò unusquiſque eos, quos baptizaverat, ſuos putabat, eſſe non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris; ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putet aliquis, non Scripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Presbyterum & Epiſcopum unum eſſe; & aliud ætatis, aliud officii nomen eſſe, relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba dicentis:* Paulus & Timotheus ſervi Jeſu Chriſti, omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis & Diaconis: Gratia vobis, &c. *Philippi una eſt urbs Macedoniæ, & certè in una civitate plures, ut nuncupantur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem Epiſcopos illo tempore, quos & Presbyteros appellabant; propterea indifferenter de Epiſcopis quaſi de Presbyteris eſt locutus. Adhuc hoc alicui videatur ambiguum, niſi altero teſtimonio comprobetur. In actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quòd cùm veniſſet Apoſtolus Miletum, miſerit Epheſum, & vocaverit Presbyteros Eccleſiæ ejuſdem, quibus poſtea inter cætera ſit locutus:* Attendite vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit Epiſcopos, paſcere Eccleſiam Domini, quam acquiſivit per ſanguinem ſuum. *Et hoc diligentiùs obſervate, quomodo unius civitatis Epheſi Presbyteros vocans, poſtea eoſdem Epiſcopos dixerit. Si quis vult recipere eam epiſtolam, quæ ſub nomine Pauli ad Hebræos ſcripta eſt, & ibi æqualiter inter*

plures

plures Eccleſiæ cura dividitur, ſiquidem ad plebem ſcribit: Parete Principibus veſtris, & ſubjecti eſtote. Ipſi enim ſunt, qui vigilant pro animabus veſtris, quaſi rationem reddentes, ne ſuſpirantes hoc faciant. *Et Petrus, qui ex fidei firmitate nomen accepit, in epiſtola ſua loquitur, dicens:* Presbyteros ego in vobis obſecro compresbyter & teſtis Chriſti paſſionum, qui & ejus gloriæ, quæ in futuro revelanda eſt, ſocius ſum: Paſcite eum qui in vobis eſt, gregem Domini, non quaſi cum neceſſitate, ſed voluntariè. *Hæc propterea, ut oſtenderemus apud veteres eoſdem fuiſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos; paulatim* verò (ut *diſſenſionum plantaria evellerentur,*) *ad unum omnem ſolicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo Presbyteri ſciunt, ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, ſubjectos eſſe; ita Epiſcopi noverint, ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere, imitantes Moſen, qui cùm haberet ſolus præeſſe populo Iſrael, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Quid quæſo verbis hiſce & ſententiæ noſtræ, & rationum, quibus eandem ſuffulcimus, ponderibus ſimilius eſſe poteſt? Ex Hieronymi, imò ſi hunc audimus, ex Scripturarum & veterum mente *idem eſt Presbyter, qui & Epiſcopus; Epiſcopus & Presbyter unum ſunt; iidem presbyteri & Epiſcopi dicuntur.* Hinc planè invictè refelluntur, qui cum Thoma Aquinate, eique heic ſuffragante Redingio, communia duntaxat Presbyterorum & Epiſcoporum vocabula in diverſis ab initio rebus fuiſſe pertendunt. *At certè,* ſic Bellarminus *de Cleric lib.I.15.* Thomam excipit, *verba illa citata:* Communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur; *& illa;* Magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe ſuperiores; &c. *aliud ſignificant, quàm communitatem vocabulorum.* Neque pium eſt, affectatam ejuſmodi, qua fidelibus perpetuò illudatur, æquivocationem Apoſtolicæ Eccleſiæ imputare. Longè homonyma ſeu *æquivoca,* à ſynonymis differunt; neque verè eadem ſunt, de quibus non verè eadem, ſed diverſimodè dicuntur. Neque etiam Hieronymus conſuetudinem illam inde ab eo tempore, quò primùm inter Corinthios auditum fuit: *Ego ſum Pauli* &c. acceſſit, quod Franciſcus à S. Clara, *Apol. Epiſcop. cap.5.* & Redingius noſter perſuadere laborant, ut principium diſtinctionis illius ſaltem Apoſtolicum fuiſſe evincant. Neque enim hoc Hieronymo vel in animo fuit ſcribere, ſimul ac Corinthi dictum fuit, *Ego ſum Pauli &c. toto orbe decretum eſſe, ut unus de Presbyteris electus cæteris ſuperponeretur;* ſed *poſtquam* (ſic verba habent) *id dictum fuit in populis;* id eſt, poſtquam alii paſſim Corinthiorum more dementati in partes diſcerpti ſunt, quod ante A.140. eveniſſe, probari nequit. Imò quarto adhuc à Corinthiacis turbis Seculo idem Hieronymus *Præfat. in lib. de Spir. S.* de ſui temporis hominibus ſic loquitur: *Quando non id ipſum omnes loquimur, & alius dicit:* Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ; *dividimus Spiritus unitatem, & eam in partes ac membra diſcerpimus.* Nemo A. 386. his verbis utebatur. Quia tamen non deerant homines factioſi, qui corporis Dominici compagem, qua ſeditioſis clamoribus, qua flagitioſis molitionibus ſolverent, Paulina in eos de Corinthiis verba torquere Hieronymus non dubitavit. Ipſe S. Paulus malum Eccleſiæ Corinthiacæ perſtringens, de Epiſcopo ſuperponendo nullum in ea epiſtola, nullum in ſecunda verbum facit. Peccat igitur confuſis temporibus argumentatio. Ita verò evidens eſt ille Hieronymi locus, ut Michael Medina *loc. cit.* (agnoſcente etiam & narrante Bellarmino, *de Cleric lib I. 15.* quem una cum ipſis Medinæ verbis clariſſimis Redingio præfractè omnia neganti oppono) affirmet, *S. Hieronymum idem cum Aerianis ſenſiſſe, neque ſolum Hieronymum in ea opinione fuiſſe, ſed etiam Ambroſium, Auguſtinum, Sedulium, Primaſium, Chryſoſtomum,*

Theo-

Theodoretum, Oecumenium & Theophylactum. Atque ita, inquit Medina, *iſti viri alioqui ſanctiſſimi, & S. Scripturarum conſultiſſimi, quorum tamen ſententiam priùs in Aerio, dein in VValdenſibus, poſtremò in Johanne VViklefo damnavit Eccleſia.* Et infra: *Ergo in Hieronymo & Græcis illis Patribus olim propter eorum honorem & reverentiam hæc ſententia aut tolerabatur, aut diſſimulabatur: contra in hæreticis, quòd in aliis quoque multis ab Eccleſia declinarent, tanquam hæretica ſemper damnata eſt.* Hæc Medina, cujus ſententiam Bellarminus, *leviſſimè dicendo, valde inconſideratam eſſe*, ait, quia injuriam faciat tum tot clariſſimis Patribus, tum ipſi Eccleſiæ, quam acceptionis perſonarum nota inurat; tum denique communi cauſæ Doctorum Catholicorum. *Qua enim*, inquit, *fronte Sanctos Patres adverſus hæreticos adferemus, ſi eam ſententiam ab Eccleſia damnatam eſſe dixerimus, quam omnes ferè Patres tum Græci, tum Latini docuerunt?* Sed de hoc quicquid ſit (neque enim injuria in alios, quàm in Hierarchicam Eccleſiam & Doctores redundat) Medina ſcapham appellavit ſcapham, & ligonem ligonem. Quod vel ipſe prodidit Bellarminus, qui ictum Hieronymianum non aliter, quàm Hieronymum inconſtantiæ inſimulando, exire ſe poſſe putavit. Et tamen ſibi ubique ſimilimus Hieronymus eſt. Ille enim (alterum ejus locum repræſentare juvabit) *Epiſt. 85. ad Evagrium* ſic ſcribit: *Legimus in Eſaja, Fatuus fatua loquetur. Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut diaconos Presbyteris, id eſt, Epiſcopis anteferret. Nam cùm Apoſtolus perſpicuè doceat, eoſdem eſſe Presbyteros, quos & Epiſcopos, quis patiatur, menſarum & viduarum miniſter ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur? Quæris authoritatem? Audi teſtimonium &c.* Inductis dein iiſdem, quæ *in Tit. I.* attulit, teſtimoniis, ſubjicit: *Quod autem poſtea unus electus eſt, qui cæteris præponeretur, in remedium ſchiſmatis factum eſt, ne unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Evangeliſta uſque Heraclam & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant; quomodo ſi exercitus Imperatorem faciat aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, quem Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? Nec altera Romanæ urbis Eccleſia, altera totius orbis, exiſtimanda eſt. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Perſis & Oriens, & India & omnes barbaræ nationes unum Chriſtum adorant, unam obſervant regulam unitatis. Si auctoritas quæritur, orbis major eſt urbe. Ubicunque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Rhegii, ſive Alexandriæ, ſive Tanis, ejuſdem meriti: ejuſdem & Sacerdotii Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterùm omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Paulò poſt: *Presbyter & Epiſcopus aliud ætatis, aliud dignitatis nomen eſt. Unde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione Epiſcopi & Diaconi dicitur, de Presbyteris omnino reticetur; quia in Epiſcopo & Presbyter continetur. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, ut Presbyter minor diacono comprobetur, in quem creſcat ex parvo; aut ſi ex Diacono ordinatur Presbyter, noverit ſe lucris minorem Sacerdotio eſſe majorem. Et ut ſciamus, Apoſtolicas traditiones ſumptas de veteri Teſtamento; quod Aaron & filii ejus atque Levitæ in Templo fuerunt; hoc ſibi Epiſcopi, & Presbyteri & Diaconi vindicent in Eccleſia.* Ex his verbis ſequentia argumenta colligimus. *Primò* Hieronymus contra Urbicum neſcio quem, pronuntiantem, quòd Diaconi Presbyteris præferendi ſint, prælatos ab eo Epiſcopis

Dia-

Diaconos hinc colligit, quòd *Presbyteris anteponendos* putaverit. Nemo prudens titulis pares, qui revera muneribus diſpares erant, cum cenſuiſſe dixerit. inprimis cùm id nec dictionis hujus, *Presbyteris, id eſt, Epiſcopis antefert*, quæ *eoſdem fuiſſe Presbyteros & Epiſcopos* exigit, emphaſis patiatur: nec argumento locus ullus reliquus fiat, ſi quomodo Epiſcopis, imò Apoſtolis Diaconiam Scriptura tribuit, eiſdem presbyterium conveniſſe, Hieronymus credidit. nec denique, quiſquis cum Hieronymo Diaconis Presbyteros antetulerit, minùs væcors futurus ſit eo, qui cum Falcidio Presbyteris Diaconos antetulit, ſi ex nuda diverſorum nominum κοινωνίας argumentum ducatur. Ut enim Hieronymo Presbyteros dictos, qui revera Epiſcopi eſſent, cauſſari, Falcidiiſque congerronem hoc incommodò premere licuit, *Diaconis Presbyteros, id eſt, Epiſcopos antefert*: ita in Hieronymi præjudicium, qui Apoſtolos Diaconorum titulo non ſemel inſignitos noverat, regerere promptum fuiſſet, *Presbyteros Diaconis, id eſt, Apoſtolis antefert*. Unde planè liquet, Hieronymo Epiſcopi & Presbyteri nomina eſſe ἀντιστρέφοντα, ſeu terminos convertibiles, ut quiſquis Presbyter agnoſcitur, eo ipſo etiam Epiſcopus agnoſci debeat. *Secundò* ait Hieronymus, *poſtea* (hoc eſt, poſt tempus Apoſtolorum, S. Pauli & Johannis, ex quorum epiſtolis ἰσοτιμίαν Presbyterorum & Presbyterorum priùs probaverat) *unum electum eſſe, qui cæteris præponeretur*, atque id *in ſchiſmatis remedium factum* refert, *ne unusquiſque ad ſe trahens Chriſti nomen Eccleſiam rumperet*. Non ergo id primitus à quoquam Apoſtolo vel Apoſtolico inſtitutum eſt, ſed *poſtea* in ſchiſmatis remedium factum eſt. *Tertiò* inde à *Marco*, Alexandrinæ Eccleſiæ fundatore, adeóque A. D. 61. quo is coronatus eſt, *ad Heracleam & Dionyſium* uſque (hoc eſt, ab A. C. 62. ad A. 246. totóque adeò tempore Aniani, Atilii, Cerdonis, Primi, Juſti, Eumenis, Marci, Celadionis, Aggrippæ, Juliani & Demetrii, cui Heracles ſucceſſit, ſicut huic Dionyſius) *Presbyteri* Alexandrini *unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum dixerunt*. Epiſcopatus ergo ille, poſt Apoſtolica tempora introductus non aliud quàm jus πρωτοκαθεδρίας *primæ cathedræ* fuit, Presbyteri puta inter Collegas, fratrem ſpontanea hac dignatione honorantes, ſedentis. *Quartò* nihil *fecit Epiſcopus*, Hieronymi ævo, *excepta ordinatione, quod non faceret Presbyter*. En prærogativam Epiſcopi, non *Dominica diſpoſitione*, ſed *invaleſcente paulatim conſuetudine* talis, Hieronymi adhuc ætate, non aliam, quàm *ordinationem*: humano jure, quando Presbyteri ſibi unum ſuperpoſuerunt, paulatim ipſi attributam! Hodierni Epiſcopi vix ſibi Epiſcopuli crederentur, ſi hac ſola prærogativa gauderent. Omnia alia rapturiverunt. *Quintò* concludit Hieronymus, *quod Aharon & filii ejus atque Levitæ in Templo fecerunt, hoc ſibi Epiſcopos, & Presbyteros, & Diaconos vindicare in Eccleſia*. Quæ verba cum grano ſalis intelligenda ſunt, ut prima Hieronymi poſtremis congruant. Utitur nempe ille comparatione communi, non ſingulari; hoc eſt, non hunc huic, & illum illi, ſed hos omnes ſimul cum illis comparat, communiter, docétque adeò, ut illi Judæorum Eccleſiæ, ſic hos Chriſtianæ omneis inſervire oportere. Neque tamen ſi comparatione ſingulari defungeretur, inde diſparitas aliqua ex Divino jure ſequeretur, quia loquitur de ratione Eccleſiæ ſui temporis, non autem de ratione illius primigenia. Sed *Epiſcopos*, inquias, *Apoſtolis ſuccedere* docet. Ita eſt. Epiſcopos nempe, qui primas tenent in Presbyterio. Id ipſum tamen de aliis Presbyteris in doctrina & ſermone laborantibus non negat. In communi enim munere ſucceſſerunt Apoſtolis Eccleſiæ Paſtores omnes: in propriè Apoſtolico nemo. Unus ſupereſt Hie-

ronymi locus libro *de Scriptoribus Eccl.* quem Hierarchici jactant, ut Hieronymum reum inconſtantiæ peragant. Sed falſa diſtinctione corruptus locus, errori anſam dedit. Sic autem lectio γνήσιος ſonat: *Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento, Juſtus, filius, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph ex alia uxore: ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Johannes in libro ſuo meminit poſt paſſionem Domini ſtatim,* (id eſt, continenter & immediatè, ut loquuntur, Joh. XIX. 25.) *ab Epiſcopis Hieroſolymorum Epiſcopus ordinatus*, &c. Poſt vocem *ſtatim* commation ponendum, quod etiam Sophronius, interpres Græcus habet. Quin & ipſe Hieronymus dicit paulò poſt verbis Egeſippi: *lib.5. Comment.* ἐδέξατο τὴν ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων μετὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος ὁ ἐπικληθεὶς δίκαιος. hoc eſt, interprete Hieronymo: *Suſcepit Eccleſiam Hieroſolymæ poſt Apoſtolos frater Domini Jacobus cognomento Juſtus.* Quid ſibi vult *Poſt Apoſtolos*? Nam illis decedentibus non ſupererat Jacobus. Senſus ergo eſt, poſtquam Apoſtoli Hieroſolymis ceſſerunt, in orbem terrarum profectum ad prædicationem Evangelii, quo tempore Jacobum juſſerunt illic ſubſiſtere ad commoditatem Eccleſiarum Dei, ut Patres uno conſenſu tradiderunt. Neque enim Apoſtoli ordinarunt Jacobum Epiſcopum abſolutè (erat quippe Apoſtolus, omnis autem Apoſtolus Chriſti eſt Eccleſiæ Epiſcopus) ſed Epiſcopum inſtituerunt Hieroſolymorum, quaſi addictum Eccleſiæ illi, dum collegæ alii per gentes erant abituri. Sic Hieronymi ſententiam, lethale Hierarchicis vulnus infligentis, & ſibi ubique ſimilis, exactè reddidimus. 2. Accedit, quòd pro ea Hieronymi ſententia jam pridem apologiam irrefragabilem Blondellus texuit ea argumentorum phalange, cujus ſumma capita ratio noſtra diſtinxit Cui forte nec viſæ nec lectæ non aliud Redingius cœcus Andabata opponere habuit, quàm *quòd Patres nomen æquivocum Presbyteri Epiſcopis etiam adaptaverint.* Cujus aſſertionis falſitatem (ne de injuria Patribus affectatam ejuſmodi æquivocationem ſine ulla ratione impingentis conquerar) ſœpe jam perſtrinximus. Ad teſtimonia porro à te objecta ſigillatim idem Blondellus, nec non Salmaſius pridem doctiſſimè reſponderunt, & rem totam ad liquidum perduxerunt. Unum dicere haud ſuperſedeo, objectos authores vel hypobolimæos eſſe, qualis inprimis Ignatius eſt; vel de Epiſcopis & Presbyteris loqui juxta morem ætate ſua receptum, ex quo Divini juris neceſſitas nulla ratione evincitur: vel denique eos ipſos eſſe, qui electi ab Eccleſia Epiſcopi ſuam authoritatem amplificare è re ſua duxerunt. Ita Concilium Antiochenum *cap.* 5. ſic definivit: *Si quis, Presbyter vel Diaconus contempto ſuo Epiſcopo, ſe ipſum ab Eccleſia ſegregaverit, & privatim apud ſe collectis populis Altare erigere nixus fuerit, deponatur.* Quid quæſo id omne ad controverſiam noſtram? Politiæ ſui temporis accommodatus canon eſt.

ARG. VII. Eminentia Epiſcoporum ſupra Presbyteros ortum ducit ex defectu primæ charitatis, uti Paulus Servita ex Hieronymo Hiſt. lib. IV. pag. 297. agnoſcit & latè demonſtrat.

Resp. Reding: *Perfidi Pauli tui duplex malignitas eſt. Prior, quòd abutitur æquivoca voce Presbyteri, qua ſic quandoque Epiſcopi inſigniti ſunt, ut non ideo tamen nullam Epiſcopum inter & Sacerdotem differentiam Eccleſia agnoverit. Poſterior, quòd, dum Hieronymus juriſdictionis communi Presbyterorum conſilio priùs adminiſtratæ diviſionem ex charitatis quodam defectu derivat, perfidè concludit, hinc cœpiſſe Epiſcopatus ordinem diſtingui à ſim-*

plici Sacerdotio, cùm tamen juriſdictionis illa indiviſa communio cum Sacerdotii ſimplicis & Epiſcopatus diſtinctione jam ante in jure Divino conſtituta, non pugnet. Ibid. pag. 254. Reſp. Solent frequenter Mortales ſua crimina aliis impingere. Ita hic Redingius Suavi perfidiam tribuit, perfidus ipſe, ſi quiſquam alius. Nam cum diſſertationem Suavis de Epiſcopalis juriſdictionis origine & incremento ne legere quidem dignatum eſſe, ex ejus reſponſione clarè cognoſcitur. Et tamen nil niſi *perfidias, malitias, fraudes* ei impingit. Summam diſſertationis Suavianæ *ad Seſſ. XIII. Quæſt. de jurisd. Eccl. arg. 9.* repræſentavimus, adeò gravem & apertam, ut parum vel nihil ibi Redingius opponere potuerit. Hic verò non lectis Suavianis nil niſi *perfidias* crepat; affectatam vocum æquivocationem Eccleſiæ Apoſtolicæ tribuere, & Hieronymi, Epiſcopi & Presbyteri & quoad nomina & quoad functiones *ἰσοτιμίαν* tot Scripturæ teſtimoniis ſtatuminantis, diſtinctionémque demum à carnalibus affectionibus, & charitatis defectu arceſſentis, non juri Divino priùs conſtituto, quod perfidè ei affingit, inædificantis, verba nefariè detorquere nil reveritus.

ARG. VIII. In ipſo Concilio diximus jam eos, qui Papæ addictiores erant, negaſſe ſuperioritatem hanc Divino jure niti. Lainezius Jeſuita diſſerebat, ſi ſtatuatur, jure Divino ſuperiores eſſe Epiſcopos, jam actum iri de Hierarchia, & introduci oligarchiam vel anarchiam, neque ultra Papam futurum caput Eccleſiæ & vicarium Chriſti. Hoc eſt, quod Epiſcopus Segovienſis aſſeverabat, unam voculam *juris Divini* Papæ fore cauſam ruinæ.

Resp. Reding: *In Concilio non de ſuperioritate Epiſcopi abſtractè ſumpta; ſed juriſdictionis duntaxat certabatur; num Epiſcopis jure Divino non radicaliter duntaxat, ſed actu Epiſcopalis juriſdictionis ſuperioritas competeret? Poteſt autem juriſdictio ea ſimul ex jure Divino procedere, ſimul ex ſuprema Oecumenici Paſtoris, ſaltem quoad ejus uſum & exercitium juriſdictione pendere.* Ibid. pag. 254. 255. Reſp. Fingis quidvis pro lubitu. Quæſtio magnis partium ſtudiis agitata ſimplex erat: *An Epiſcopi* (qua ſcilicet illi Presbyteris majores ſunt) *immediatè à Chriſto inſtituti ſint, nec ne?* Hiſpani inprimis Theologi definiri eam pertenderant: Legati contra Pontificii omnem lapidem moverant, ne contentionis ille funis in Concilio duceretur. Si immediatè à Chriſto inſtituti eſſent Epiſcopi, hæc ſcilicet conſectaria deducebantur, *claves non eſſe datas ſoli Petro; Concilium eſſe ſupra Papam; Epiſcopos fore æquales Papæ, cui nihil ſic relinquatur, quàm prærogativa quædam præ aliis; nullam ſic futuram Cardinalium dignitatem Epiſcopis ſuperiorem, ſed futuros illos meros Presbyteros & Diaconos; obligatum iri omnes ad reſidentiam; actum fore de curia; Præſervationibus & reſervationibus valedictum iri, denique beneficiorum collationem ad Epiſcopos tractum iri.* Cùm ſic fervere nt partium ſtudia, viſum Cardinalibus Legatis eſt, Generali Jeſuitarum Lainezio negotium dare excutiendi iſthoc argumentum. Excuſſit ille audacter; & diſtinctionem fabricatus eſt inter *jus Divinum & ordinationem Divinam*; illa ex *jure Divino* eſſe dictitans, quæ non ſolùm in genere, verùm etiam in ſpecie à Deo ſunt. Quæ verò in genere tantùm à Deo ſunt, in ſpecie autem ab hominibus conſtituta, illa *ordinationis Divinæ* eſſe volebat. Atque ſic ordinationis Divinæ, non juris Divini eſſe Epiſcoporum, qua tales ſunt, inſtitutionem, pertendit. Quod diſtinctionis commentum rem omnem tum compoſuit, licet revera per eam res eodem redeat, & ex ea æquè cogi poſſit, Epiſcopos qua Paſtores eſſe à Deo, & qua majores Paſtores ab hominibus & Papa.

ARG. IX. Si Epiſcopatus Divino jure ſuperior eſt Presbyteratu, diverſum igitur ab eodem, adeóque etiam proprium Ordinem conſtituet. Nam quòd aliqui gradum duntaxat in ordinatione Epiſcopali extendi ajunt, id verò Bellarminus ipſe probare non potuit, niſi de reali augmento id intelligatur. Quo pacto novum characterem imprimi debere, adeóque novum Ordinem conſtitui arguit. Atqui plerique Scholaſtici, nominatim Thomas Aquenſis, Albertus, Bonaventura, Sotus, alii negant, Epiſcopatum diverſum eſſe à Presbyteratu ordinem, eò quòd in myſteriis eſſentialibus perfectè conveniant.

RESP. REDING: *Ordinem Epiſcopalem eſſe verum à Chriſto Domino inſtitutum Sacramentum, conſentiunt omnes. In concreto enim Epiſcopatus in ſua eſſentia importat Presbyteratum: in abſtracto ſacerdotio complementum ſuperaddit. Ubi quæritur, An in illo etiam inſtanti, quo perficitur illud complementum, conferatur gratia ex opere operato? Thomiſta, aliique negantes, conſecrationem Epiſcopalem eſſe Sacramentum, ſed excellentiſſimum quoddam Sacramenti complementum, fatentur tamen, in conſecratione Epiſcopali conferri gratiam. Hoc admiſſo, de ſolo nomine concertatio erit; dum alii conſecrationem Epiſcopalem Sacramentum, alii Sacramenti complementum eſſe dicunt, qui poſteriores rectiùs loqui videntur. quia ordo Sacerdotii non eſt totum homogeneum, cujus ſingulæ partes nomen & eſſentiam totius retinent: ſed heterogeneum, cujus eſſentia eſt virtus gratiæ ſanctificativa cum ordine ad Sacrificium Euchariſticum. Ejuſdem verò partes quaſi organicæ ſunt poteſtas tum conſecrandi verum corpus Chriſti, tum abſolvendi à peccatis corpus Chriſti myſticum, tum membris hujus conferendi Sacramenta Confirmationis & Ordinis. Ex quibus partibus nulla Sacramenti nomen ſortitur, niſi in qua ſimpliciter Sacerdotii poteſtas ſolvatur. quæ eſt poteſtas conſecrandi corpus Domini.* Ibid. pag. 255-257. Reſp. Ratione Sacerdotii conſentitis, fateor: ratione illius, quo Epiſcopatus Sacerdotium excedit, diſſentitis quàm maximè. uti ratio noſtra, & quæ ſupra *Quæſt II. Arg.* 8. diximus, manifeſtè probant. Quomodo verò illud, quod *excellentiſſimum Sacramenti complementum* eſt, à Sacramento ſic divellere poſſis, ipſe videris. Sacerdotium ab Epiſcopatu diſtinctum vel completum Sacramentum eſt, vel non eſt. Si eſt, quid ad Sacramentum Ordinis Epiſcopatus facit? Si non eſt, ne quidem Sacramentum veri nominis eſſe poteſt, quia omne Sacramentum, qua tale, complementum à Divina inſtitutione habet; & ſine eo Sacramentum eſſe nequit. In Epiſcopatu, ceu toto heterogeneo, diverſam poteſtatem, conſecrandi, abſolvendi & ordinandi diſtinguis. Primum ſolum ad Ordinis Sacramentum refers. Quò ergo duæ reliquæ pertinent? Scilicet Oſtiariatus, ſeu poteſtas aperiendi oſtium juxta te Ordo Sacramentalis eſt: at poteſtas ordinandi Sacerdotes Chriſtum ſacrificantes Ordo non eſt. Sed de eo ſuperiùs dicta repetere nihil attinet; & nudè omnia aſſerendo, falſáſque hypotheſes miſcendo, non aliud quàm aera verberas.

ARG. X. Denique ſi maximè Divino jure Epiſcopi Presbyteros ſuperarent, non tamen id ipſum de Pontificiis Epiſcopis dici poſſet, utpote qui ejus cenſus Epiſcopi, quales in primitiva Eccleſia fuerunt, neutiquam ſunt. Idque ex ipſo Concilii de Epiſcopis his Decreto non obſcurè cognoſcitur, utpote quod nullam prorſus mentionem facit miniſterii verbi & Sacramen-

mentorum, ſed nominata chriſmatione & ordinatione, generali clauſula addit: *Eos alia pleraque peragere poſſe*, hoc eſt, equos & canes, ſi non etiam pejora alere, Regiam dominationem exercere, bella gerere, aliáque ejuſmodi Epiſcopalia officia. Ambroſius Catharinus, qui & ipſe Concilio interfuit, in opere An. 1548. poſt Concilium Bononiam translatum, impreſſo *de Confid. & Jud. tempus &c. lit.* 4. inter alia tradit, malorum in Eccleſiam irrumpentium hanc maximam cauſam eſſe, *quòd Epiſcopi penè omnes facti ſint vel mercenarii vel lupi*: additque, Epiſcopatum non ampliùs eſſe *ſuperintendentiam & curam gregis; perditam eſſe cum re ipſa vocis ſignificationem. Nunc enim voce Epiſcopatus non venire niſi honorem & temporalium bonorum proventum, & qui Epiſcopatum deſiderat, non aliud jam illum deſiderare. Cúmque de eo eligendo agitur, id potiſſimùm ſpectari, quantum habeat de apportatis, ut ex reditibus paucis vel multis cenſeatur Epiſcopatus bonus vel malus.* Concludit, *Epiſcopatum igitur nihil aliud eſſe, quàm prædia ruſtica & urbana, vel decimas ac cenſus: gregis verò curandi rationem nullam haberi.* Tales videlicet Epiſcoporum nomine turgentes veris Presbyteris nec pares ſunt, nec ſuperiores.

Resp. Redino: 1. *Nequitiam & calumniam ſpiras, Epiſcoporum pravos abuſus cum Epiſcopali munere confundens. Eſto tales fuiſſe Epiſcopos, quales per calumniam fingis, quid hoc ad Epiſcopalem ordinem? Chriſtus cathedræ Moſis juſſit deferri honorem, licet mali fuerint, qui ſuper ea ſederunt. 2. Falſiſſimum eſt quòd Epiſcopi munera Concilium non definiverit. Aliud ex Seſſ. XXIII. 4. nec non Seſſ. V. de Ref. cap. 2. ubi ſancitur, teneri Epiſcopos ad prædicationis officium, conſtat. 3. Ex decreto Concilii ejuſdem ſatis conſtat, illa præter chriſmationem & ordinationem alia pleraque ejus conditionis eſſe, quæ ſpectent ad Eccleſiæ regimen, & quarum functionum poteſtatem reliqui ordines inferiores non habent.* Ibid. pag. 258. Reſp. 1. Non ego Epiſcoporum vitia cum eorundem munere antiqno confundo; ſed Epiſcopi veſtri vitiis illis ſcatentes confundunt, adeóque notam mihi à te nequicquam inuſtam merentur. Illi merentur, qui veterum verorum & piorum Epiſcoporum munia præcipua, doctrinæ puritatem conſervandi, verbum Dei ἀδόλως prædicandi, nil ad ſe pertinere putantes, ſtrenuè negligunt, & alia omnia peragunt. uti ex querela Catharini de Epiſcopis *pæne omnibus factis mercenariis & lupis*; nec non ea Epiſcoporum, quam ſupra ex Pighio ipſemet tu repetiiſti magnificè, proſopographia jubare meridiano clariùs eluceſcit. ut talia à me *per calumniam fingi*, nonniſi per craſſam & apertiſſimam calumniam (qualium te nunquam pudet) ſcribere potueris. Quid verò ſi in cathedra Moſis ſediſſent ejuſmodi *lupi* & *mercenarii*, qui legem & verbum Dei non prædicaſſent, ſed obducta lege peregrina & tyrannica oppreſſiſſent; & aliena munera omnia involaſſent; an vel ſic etiam ſedentes illos non in cathedra Moſis, ſed במושב הלצים in *cathedra deriſorum*, vel *peſtilentiæ* (uti Vulgatus reddit) Chriſtus honorari præcepiſſet? An juſſiſſet ille obſervare, quod illi dixerint; cùm nihil fere dicant ad honorem Dei & ſalutem proximi; ſatis habentes, ſi dixerint mundum, adeóque ex mundo locuti fuerint; & egerint talia, quæ nuſpiam Deus præcepit, vel à manibus eorum requiſivit? 2. Id verò ex ipſius Tridentini Concilii decreto quod *Seſſ. XXIII. 4.* extat, pareſcit

 magis

magis. Epiſcopos ibi ait *poſitos à Spiritu S. regere Eccleſiam eóſque Presbyteris ſuperiores eſſe, ac Sacramentum confirmationis conferre, & miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe, quorum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis non habeant.* Qua ergo in re Epiſcoporum munus conſiſtit? In eo; *ut regant Eccleſiam Dei.* Nempe quod S. Paulo Act. XX. 28. eſt ποιμαίνειν *paſcere Eccleſiam* Dei, hoc Tridentinis eſt *regere* Eccleſiam Dei; non intentis ad aliud quàm ad regnandum, dominandum. Hoc munere Epiſcopi ſtrenuè defunguntur. Sed quod præterea illis munus injungitur? *Conferendi Sacramentum confirmationis, & ordinandi miniſtros Eccleſiæ.* Hæc ſunt Epiſcopi ἐξαίρετα. Chriſtus & Apoſtoli inter præcipua ſua munera præconium Evangelii, ſermonis Chriſti deputarunt; & baptizandi etiam miniſterium poſteriore loco amandarunt. Pontificii Epiſcopi miniſterium Sacramentorum à Chriſto non inſtitutorum, adeóque fictitiorum inter ἔργα ſua κύρια cenſent. An ergo illi Epiſcopi tales ſunt, quales Chriſtus inſtituit? Addunt Tridentini, eos *omnia alia peragere poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis non habeant.* Illam poteſtatem non habent inferiores ordines, quam Epiſcopi propriam habent. Cur hanc Synodus non expreſſit, ne nobis occaſionem daret divinandi illa, quæ quotidie & uſitatiſſimè faciunt Epiſcopi, πραγματείαις τοῦ βίου ἐμπλεκόμενοι, *Seculi* hujus *negotiis impliciti* 2. Tim. II. 4. (teſtor experientiam Sole fulgentiorem; & tuum, Redingi, pudorem fidémque obteſtor) ad *alia* illa pertinere. Nam nec inferiores ordines *alia* illa ſemper *peragere* poſſunt. Speciosum equidem eſt, quòd iidem Tridentini *Seſſ. V. de Ref. cap. 2.* definiverunt, *Epiſcopos tamen per ſeipſos ad prædicandum ſanctum Jeſu Chriſti Evangelium, ſi impediti legitimè non ſint (hoc enim,* inquiunt illi, *præcipuum Epiſcoporum munus eſt.)* Speciem, inquam, hæc reformationis habent, ſed emendationem cleri nullam attulerunt. Et ipſa illa exceptio, *ſi legitimè impediti non fuerint,* nec non indulgentia, qua jubentur, *ſi ipſi legitimo detineantur impedimento, viros idoneos ad id exercendum aſſumere,* prodit, dicis fucique faciendi gratia, non ex animo hæc definita eſſe. Quod enim legitimum impedimentum eſſe poteſt intermittendi præcipui muneris, niſi Divinitus objectum, puta morbus, vel naturæ neceſſitas alia? Teſtatur tamen experientia, vel leviſſima, vel nulla impedimenta Epiſcopos Papales à prædicandi munere cohibere, quin viliſſima inter munia ab iis reputari; adeò ut rarò, vel nunquam prædicent illi, & mercenarios ad iſthoc munus delegent; cùm tamen Apoſtolus 1. Tim. III. definiverit, ἐπισκοπὴν eſſe ἔργον *opus*, proprium ſcilicet, non, ceu vile & Epiſcopale faſtigium dedecens, aliis demandatum. Mandatarius enim, qualis Epiſcopus eſt, per vicarium opus ſuum exercere non poteſt. Omnes interim Papales Epiſcopi ex verbali ſaltem illo decreto Tridentino, quo prædicandi munus *præcipuum* eſſe Epiſcoporum dicitur (ut ſic illi, ſiquidem præcipuo munere ſuo defungi voluerint, *prædicantes* fieri debeant) αὐτοκατάκριτοι ſunt. Quo *præcipuo munere* ſuo, ſine ulla ſontica cauſa, & legitimo impedimento, omiſſo, non veri utique Epiſcopi, ſed Epiſcoporum nil niſi larvæ ſint. 3. De *aliis* ergo illis proclive jam tuum judicium erit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *In V. T. fuerunt* נשיאים *Principes, Præſules, Prælati Sacerdotum, quibus præerat* נשיא נשיאים *Prælatus Prælatorum, Pontifex, ipſi Sacerdotes & Levitæ à Principibus illis diſtincti, Num. III. 24. 32. Cui V. T. regimini analogum eſt illud per Epi-*

Epiſcopos & Presbyteros, quod etiam prædictum eſt Eſaj. LX. 17. שמתי פקדתך *δώσω τοὺς ἐπισκόπους, Dabo Epiſcopos.* Reſp. 1. Mutato Sacerdotio ipſam Sacerdotij legem mutari docet Apoſtolus Hebr. VII.7.21. Quod igitur olim fuit Pontifex, id nunc nobis eſt Chriſtus. 2. נשיאים ſeu *Principes* illi familiarum Gerſonis, Cahathi & Merari non alii fuerunt quàm Levitæ. At his illi non Epiſcopos ſed Diaconos reſpondere contendunt. 3. In loco Eſajæ פקדה notat *ἐπισκοπὴν, curationem, officium.* Eſſe autem quoſvis Eccleſiæ Miniſtros tales, ex uſu ſermonis N.T. abundè liquet.

EXCIP. REDINO. *Per confuſum chaos tuum devitas vim argumenti noſtri. Licet enim Principes familiarum illarum Levitæ fuerint, non tamen ideo Pontificalis & Sacerdotalis ordo nullus fuit. Et Chriſtum, abolita licet Levitici Sacerdotii lege, in Cœlum abiturum viſibile Eccleſiæ regimen inſtituiſſe, ſupra probavimus. Argumentum hoc pluribus Pighius Controv. 2. urget.* Ibid. pag. 258-261. Reſp. Neque quicquam confundo more tuo, quo cuncta, tua pauca & peregrina plura, homogenea & heterogenea, res & calumnias, vetera & nova, verba rebus vacua aliáque, cudendi magni operis gratia, ubique commiſces, adeóque non tam *confuſum chaos*, quàm vomitum tuum propinare ſoles: neque argumenti veſtri vim, quæ nulla eſt, vitare potui. Provoco ad reſponſiones meas, quæ preſſo pede argumentum veſtrum ſequuntur, quas tu contra jejunè admodum excipis. Quis enim Pontificalis & Sacerdotalis ordinis differentiam: quis regiminis Eccleſiæ N. T. miniſterialis inſtitutionem Divinam in dubium vocavit? Aliud longè reſponſiones meæ, quarum vim ſtudioſè declinas, continent. Tu ergo, ni confuſus & verè Babylonicus doctor audire vis, diſtinctè & ex verbi Divini tabulis proba, Pontifici veteri ſummo Papam: Principibus familiarum (qui Levitæ tamen fuerunt) & Sacerdotibus Epiſcopos & Sacerdotes novos; Levitis miniſtrantes ordines ſucceſſiſſe. Alia tempora alios mores poſtulant. Neque nunc lege Sacerdotii propriè dicti abolita, quando ſcilicet Chriſtus uno & infiniti pretii ſacrificio conſummavit omnia, judaizare nobis ſponte licet. Sed in regimine Eccleſiæ ductus Chriſti ſequendus unicè eſt. Et, quod nonnihil ad rem facit, an Sacerdotes V.T. alii majores, alii minores jurisdictione etiam diſtincti fuerunt; ſic ut majoribus illis Epiſcopi, minoribus Presbyteri quivis congruere poſſint? Atqui fuit inter Sacerdotes omnes par conſortium honoris & poteſtatis; quanquam ordine impari, qua familiarum, qua temporis, reſpectu. Poſteri enim Eleazari priores erant Ithamaritis: & emeriti annum quinquageſimum nondum ingreſſis.

OBIECT. II. *Chriſtus inſtituit Apoſtolos & LXX. diſcipulos. Porro Apoſtolis Epiſcopos, LXX. Diſcipulis Presbyteros ſuccedere, docent conſtanter Patres, Concilium Neo-Cæſarienſe Can. 13. Damaſus Epiſt. 3. Anacletus Epiſt. 2. Hieronymus ad Marcellam, Auguſtinus, Iſidorus &c.* Reſp. 1. Cùm Jure Divino Presbyteri etiam Epiſcopi dicantur, falſum utique eſt, illos Diſcipulis, hos verò Apoſtolis ſucceſſiſſe. Neque licet ex arbitraria & incerta comparatione Jus Divinum cudere. Quid obſtet, quò minùs Presbyteri & Paſtores quilibet, & Apoſtolis, & 70. Diſcipulis in communi & ordinario munere ſuccedere dicantur? In

extra-

extraordinario verò eorundem munere, officio peculiari & gradu temporario eorum ſucceſſio prorſus locum non habet. 2. Quamvis ordinis Apoſtolici gradus eminens fuit, tamen in miſſione prima illis & 70. diſcipulis paria Jura data ſunt: neque Juriſdictionem & prætoriam poteſtatem illi in hos unquam ſibi arrogârunt, 3. Patres nonnulli eam comparationem inſtituunt poſt factam jam mutationem in eccleſia. Neque aliud innuunt, quàm quòd inæqualitas illa humana conſuetudine introducta ſimilitudinem quandam cum illa veteri diſtinctione habeat. 4. Damaſi, Leonis & Anacleti Epiſtolæ ſunt ſuppoſititiæ. Neocæſarienſis Canon Chorepiſcopos dicit inſtitutos eſſe ad exemplum LXX. Seniorum, nimirùm à Moſe ex conſilio Jethronis aſſumptorum. Hieronymus ad Marcellam ſcribit, *Apoſtolorum locum tenere Epiſcopos.* De Presbyteris nihil. Nec quo jure teneant, dicit.

EXCIP. REDING: 1. *Æquivoca voce Epiſcopi ludis, ut ſæpe alias. Vocem enim Presbyteri, qua Epiſcopis in S. Literis accommodatam, nefariè ad ſtatum ſimplicium Sacerdotum transfers. 2. Concilium Neocæſarienſe diſertè decrevit, Chorepiſcopos, ſeu vicarios Epiſcoporum ad exemplum LXX. Seniorum conſtitutos eſſe, & tanquam conſacerdotes propter ſolicitudinem & ſtudium, quod in pauperes agunt, offerre, honorabiléſque haberi. Cùm igitur juxta Hieronymum Epiſcopi locum Apoſtolorum teneant, hos in gradu ſuperiore fuiſſe ſequitur. Sicut ſuperioris gradus fuerunt Apoſtoli, quàm LXX. diſcipuli. 3. Damaſus Epiſt. 3. Chorepiſcopos LXX. diſcipulis ſubſtitutos diſertè negat Epiſcopos eſſe: & Presbyteros typum gerere LXX. Diſcipulorum, Anacletus Epiſt. 2. ait. Neque Epiſtolas illas ſuppoſititias eſſe, jam olim Turrianus, aliique docuere.* Ibid. pag. 261-263. Reſp. 1. Æquivocationis fictitiæ fallaciam ſupra, planè deteximus. Proba, mi homo, ſi potes, ex jure Divino omni, altiorem Epiſcoporum ordinem inſtitutum eſſe, quem hodie ſupra Presbyterorum ordinem ſimplicem extollitis. Fruſtra id hactenus à vobis exegimus. Quoties Epiſcopi in ſacris mentio eſt, nuſpiam Epiſcopus, quem propriè vos talem, juriſdictione Papali turgidum; Presbyter ſimpliciter talis ubique denotatur. Neque nefarium eſt, Presbyteri vocem Epiſcopis applicatam ad ſimplicium Presbyterorum ſtatum transferre, quia tranſtulit S Paulus, non *nefariè*, credo, ſed ſanctè; cùm vos elationis veſtræ gratia diſparetis *nefariè*, velut Divino jure patrocinante, quod vobis adverſatur quàm maximè. 2. Neocæſarienſis canon XIII. ſic habet: *Ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρων πόλεως. οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ, οὐδὲ ποτήριον, ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν. Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα, ὡς δὲ συλλειτουργοὶ διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς προσφέρουσι τιμώμενοι. Regionarii Presbyteri in urbis Dominico offerre non poſſunt, Epiſcopo præſente vel presbyteris urbis: nec panem oratione dare, nec poculum. Si verò abſint, ſolúſque ad orationem vocetur, det. Chorepiſcopi ſunt ad exemplum ſeptuaginta, ſed ut comminiſtri (propter ſtudium in pauperes honorati) offerunt.* Diſtinguit Canon *πρεσβυτέρους ἐπιχωρίους Presbyteros Regionarios* à *χωρεπισκόποις Chorepiſcopis.* Clemens Romanus *Epiſt. ad Eccl. Corinth.* ſcribit, Apoſtolos primitiis ſuis, hoc eſt, primis ad fidem vocatis Eccleſiaſtica munera detuliſſe; binos tantùm Cleri gradus, *Epiſcoporum* nimirum

nimirum & *Diaconorum* ab Apoſtolorum diſcipulis agnitos eſſe. Conſtituti ab iis κατὰ χώ-
ρας *ſecundum regiones* Epiſcopi paulatim ἐπιχώριοι ἐπίσκοποι, ἢ χωρεπίσκοποι *Epiſco-
pi regionarii*, vel *Chorepiſcopi* inſigniti ſunt. Cùm ſecutis illis temporibus, fervente ubi-
que charitatis ſpiritu, Seculi dignitate impares urbibus vicos, liberis ſervos, divitibus pau-
peres gratia cœleſtis æquaret, ut unum omnes eſſent in Chriſto, Paſtores omnes & ſin-
guli indeſinente cura, parique ardore ornandæ ſpartæ intenti, nullo vel agreſtium ſor-
dium deſpectu, vel urbani faſtus lenocinio ac admiratione ſe permoveri ſinebant, quò
minùs commiſſis ſibi Domini gregibus ſe totos impenderent. Ubicunque miniſtrarent
Epiſcopi, cenſebantur ex æquo: quique obſcuriore loco poſiti perpetuis (carnalium ju-
dicio) tenebris damnati credebantur, ignobilem per ſe ſtationem Divinam ſinceræ pie-
tatis luce nobilitabant, ne in ipſo mundanæ gloriæ faſtigio conſtitutis videretur Chri-
ſtus viles Sardorum maſtrucas, Nomadúmque mapalia regnantis Roma *florenti pur-
puræ*, & deauratis laquearibus poſthabere. Augeſcente cum fidelium multitudine re-
ctorum numero, ætate primis tacito reliquorum conſenſu *primæ cathedræ* jus deferri
conſuevit. Ubi verò Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fieri, & plebis ſtudia diſtrahi
cœperunt, in ſchiſmatis remedium uni, cæterorum ſuffragiis electo, πρωτοκαθεδρία, &
præcipua regiminis poteſtas ſic reſervata eſt, ut parœciæ cujuſque tituli ab eo penderent,
& in ejus gratiam rectores alii omnes Epiſcopali titulo cederent. Sub finem Seculi ter-
tii nova parœciarum & diœceſeon diſtributione facta, ut urbis cujuſque ſimul ſumpti
tituli omnes *Eccleſiam principalem ac matricem*; vicorum adjacentium clerus populúſ-
que minùs principalia ejuſdem membra conſtituerent, viſum eſt. Sicut ergo tum Pres-
byteri urbani omnes Presbytero ſuo primo (Epiſcopo κατ' ἐξοχὴν ex conſuetudine di-
cto) colla ſubjecerunt: ita iidem ἐπιχωρίοις *regionariis* quibuſcunque etiam prælati
ſunt; qui deinceps non presbyteri abſolutè, ſed affectata quadam μειώσει, ἐπιχώριοι,
οἱ ἐν χώραις *regionarii*, nec non *conregionales, foraſtici, ruris, agrorum Presbyteri* dicti
ſunt. Rurſus cum cleri urbani Epiſcopo ſuo adunati principale ſynedrium intra & ex-
tra urbem latè præſideret, inter ἐπιχωρίους, ceu partes ab Eccleſia matrice longiùs di-
ſtantes, eóque ignobiliores appendices, paulatim urbani regiminis quædam μίμησις intro-
ducta eſt; ut ſupra regionarios ejuſdem tractus Sacerdotes, minorum gentium presbyte-
ros, vel ætate provectior, vel dotibus ornatior, vel frequentiori vico præpoſitus reli-
quis emineret, cujus ἐπισκοπῇ *inſpectioni* univerſi cum tota χώρᾳ collegæ immediatè ſub-
jacerent, ipſe verò Epiſcopo & conſeſſui urbano ſubeſſet, neque tamen ſimpliciter *Epi-
ſcopus*, ſed cum deſpectu nonnullo χωρεπίσκοπος *Chorepiſcopus* diceretur, hoc eſt, Epi-
ſcopus *villanus, vicanus, ruralis, ruſticæ plebis*. Procedente tempore etiam *Epiſcoporum
vicarii* dicti ſunt. Licet enim vox *Chorepiſcopus* non poteſtate ab Epiſcopo delegata u-
tentem, aut Epiſcopi vice præſidentem propriè ſignificet; quia tamen quotquot quar-
to quintóve ſeculo ἐπιχωρίοις Presbyteris extra urbes præfuerunt, ab urbanorum Præ-
ſulum nutu adeò pendebant, ut quicquid poteſtatis in clerum vicanum haberent, ab
iiſdem mutuarentur, & eorum quodammodo nomine officio fungerentur, eſſétque to-
ta eorum ἐπισκοπὴ urbanæ ſimulachrum, & ex eadem expreſſum ad vivum ἐκτύπωμα;
idcirco à veteribus Latinis etiam *Vicariorum* nomine venerunt. In Capitulari Ludovici
Pii *titulo* 5. inter *miniſterii Epiſcopalis adjutores* recenſentur. His ſic prælibatis cauſæ
Hierarchicorum infirmitas ultro ſe prodit. Etenim *primò* inde liquet, Chorepiſcopo-
rum inſtitutionem eſſe merè humanam & Eccleſiaſticam. Ante tempus Synodi Ancy-

ranæ A. 314. adeóque ſeculo quarto, ne de nomine quidem noti fuerunt. *Secundò*, eoſdem proin non potuiſſe ſuccedere Septuaginta diſcipulis Chriſti pleriſque omnibus intra primum Seculum fato ſuo defunctis. Cùm ergo Neocæſarienſes dicunt, illos eſſe *ἐς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα ad exemplum* vel *typum Septuaginta*, non eos his ſucceſſiſſe, ſed, quocunque demum tempore cœperint, inſtitutos eſſe exemplo Septuaginta, puta Seniorum Moſis, Num. I.24. Quò reſpexit etiam Hieronymus, cùm *Comment. in Epiſt. ad Tit. cap. I.* monuit, *in commune debere Epiſcopos Eccleſiam regere, imitantes Moſen, qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Primus certè Beda *Comm. in Luc. lib. III.* 42. nec de Chorepiſcopis forte, nec de Neocæſarienſi Canone cogitans, Presbyteros indiſtinctè *diſcipulorum*, ſive 70. ſive 72. *typum geſtaſſe*, tradidit. *Tertiò* Canonem non de Presbyteris, quatenus illi ab Epiſcopis diſtinguuntur, ſed de *Chorepiſcopis* loqui. Opponit enim Chorepiſcopos & *ἐπιχωρίοις πρεσβυτέροις Regionariis presbyteris*; & Presbyteris urbanis. Fuiſſe autem Chorepiſcopos primitus ex Eccleſiæ conſuetudine non ſimpliciter Presbyteros, ſed Epiſcopos veros regionarios, Presbyteris regionariis præfectos, manifeſtum eſt, tum quia Epiſcopalem ordinationem eos habuiſſe, ex Synodi Antiochenæ *Can.* 10. colligitur, ubi *ἐπισκόπου χειροθεσίαν Epiſcopi manuum impoſitionem* nacti, hoc eſt, uti Dionyſius Exiguus explicat, *ut Epiſcopi conſecrati*, adeóque etiam ſubjectas ſibi Eccleſias curæ ſuæ commiſſas habuiſſe (quod niſi Epiſcopalem ordinationem accipientibus attribui nequit) dicuntur: tum quia eodem canone cautum eſt, *καθιστᾶναι δὲ ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐξορκιστὰς ut Lectores, hypodiaconos & exorciſtas conſtituant:* tum quia canone eodem vetantur *Presbyteros & Diaconos ordinare*, unde palam conſequitur, eos ante illud tempus id feciſſe, vel ſaltem tentaſſe facere, nunquam id auſuros, niſi reipſa Epiſcopi fuiſſent: tum quia vetantur Presbyteros & Diaconos ordinare non ſimpliciter, ſed *δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου ſine permiſſione Epiſcopi civitatis.* Quo permittente proin ordinare potuerunt, adeóque veri Epiſcopi eccleſiaſticæ notionis fuerunt, arctata licet nonnihil per canones Epiſcopali poteſtate: tum quia in Canone Neocæſarienſi Chorepiſcopi *συλλειτουργοὶ* non *conſacerdotes* (uti ineptè Redingius) ſed *comminiſtri* Epiſcoporum appellantur: tum quia Synodi Antiochenæ capite octavo, quo Presbyteris Canonicas Epiſtolas dare prohibetur, Chorepiſcopis tamen æquè ac Epiſcopis *pacificas* concedere permittitur: tum quia iidem veteribus Conciliis ſubſcripſerunt non ut aliorum Epiſcoporum locum tenentes, ſed pro ſemetipſis. Hæc de Chorepiſcopis juxta veteres canones dicta ſufficiant. Hieronymum adhuc objicit Redingius, ſtatuentem, quòd Epiſcopi Apoſtolis ſucceſſerint. Et quis, Redingi, hoc negat? Epiſcopi tamen, qua jure humano à Presbyteris diſtincti, non ſoli Apoſtolis ſucceſſerunt. Neque hoc dicit Hieronymus. *Apud nos*, ſic ſcribit ad Marcellam, *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent, apud eos* (Montaniſtas) *Epiſcopus tertius eſt. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriarchas; ſecundos quos appellant Cœnones; atque ita in tertium, id eſt, pœne ultimum locum Epiſcopi devolvuntur; quaſi & inde ambitioſior religio fiat, ſi quod apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum ſit.* Quæ verba res duas prædicant, quas nunquam Pontificii daturi ſunt. Unum eſt, primum apud nos eſſe Epiſcopum. Et quid ſic Papæ Cardinalibus, Patriarchis &c. facient? Alterum, pœne ultimum locum eſſe Epiſcopi apud Montanum, ſervato ad cœtera ordine, qui tum in Eccleſia fuit. Ex eo enim ſequitur, tam multos tum ordines in Eccleſia non fuiſſe, quàm multis nunc

Vati-

Vaticanus perſonat. 3. Damaſus & Anacletus canunt hic, quod ajunt, magnis tibiis, quorum falſam eſſe authoritatem adverſus Turrianum aliósque Blondellus demonſtravit, agnoſcúntque hodie cordatiores omnes.

OBIECT. III. *Antiocheni λειτουργοῦντες Viri Apoſtolici ex Spiritus S. expreſſo mandato Barnabam & Saulum, Paulus Timotheum & Titum per preces & manuum impoſitionem Epiſcopos conſtituerunt Act. XII. 2. XIV. 23. 1. Tim. V. 22. Tit. I. 15. Ergo Presbyteri ſic conſtituti ordine & gradu inferiores ſunt Epiſcopis eos conſtituentibus & ordinantibus.* Reſp. 1. χειροθεσία Pauli & Barnabæ per reliquos Antiochenæ eccleſiæ Doctores facta propriè ad eorum ordinationem non pertinet. Paulus enim non per homines, nec ab hominibus vocatus eſt, Gal. I. 1. 2. Fuit igitur ſymbolum non deputationis ad miniſterium, ſed ſimpliciter εὐκτικὸν ſeu *votivum*. 2. Numquid igitur Antiocheni illi Doctores eminentiorem gradum, quàm Paulus & Barnabas habuerunt? 3 Paulus Titum & Timotheum non Epiſcopos, gradu & Juriſdictione Presbyteris ſuperiores, ſed Evangeliſtas creavit. Neque obſtat, quòd veteres Timotheum Epheſinæ, Titum Cretenſis Eccleſiæ Epiſcopos faciant. Faciunt enim id pro more ſuo, quo quoslibet præcones primos, etiam Apoſtolos Epiſcopos dicunt ejus loci, in quo diutiùs, quàm alibi locorum commorati ſunt. 3. Si Barnabæ & Paulo ex Antiochenorum; Timotheo & Tito ex Pauli χειροθεσίᾳ competiit jus ordinandi, eadem igitur ratione iis Presbyteris, quos iſti *oppidatim* ordinârunt, ejuſdem χειροθεσίας vi ordinationum Jus competiit. Cur enim magis Timotheo per Paulum χειροτιθέντι, quàm aliis Presbyteris, quos Paulus & Barnabas per ſingulas eccleſias ordinâſſe Act. XIV. 13. dicuntur, jus ordinandi competiit?

EXCIP. REDING: 1. *Quos Deus ad opus ſuum aſſumit, illos Eccleſiæ legibus & ordinationi etiam ſubjicit. Ita licet Paulus à Deo vocatus fuerit Apoſtolus, idem tamen ope Ananiæ aggregatus fuit Eccleſiæ, & ab eodem baptizatus eſt. Neque uſpiam Saul & Barnabas ordinati, præterquam hoc loco Act. XIII. 2. leguntur. 2. Hinc adeò mox Act. XIV. &c. Epiſcopalia munia obiverunt, ordinando per civitates Presbyteros. Et S. Paulus 1. Tim. IV. 14. V. 22. & 2. Tim. I 6. Epiſcopos & Presbyteros ordinavit impoſitis manibus. 3. Neque iis, qui Sacerdotes ſimplices erant, non Epiſcopi, jus ordinandi Presbyteros uſpiam conceſſum legitur.* Ibid. pag. 263. Reſp. 1. Quibus ergo Eccleſiæ legibus Deus Prophetas, à ſe immediatè vocatos, ſubjecit? Quibus ſubjecit Apoſtolos à Chriſto itidem immediatè vocatos? Quæ Eccleſia illos unxit, & manuum impoſitione, vel aliis ritibus conſuetis ſacravit? Certè Apoſtolus Gal. I. 1 2. diſertè ſe *ab hominibus* vel *per homines* vocatum ad Apoſtolatum negat. Si ab Antiochienſibus illis ordinatus fuiſſet eo modo, quo hodie Epiſcopi ordinantur, annon *per homines* vocatus eſſet? Hoc tibi objectum diluere non potuiſti. Quid quòd Antiocheni illi Act. XIII. 1. dicuntur προφῆται καὶ διδάσκαλοι *Prophetæ & Doctores*, non vel Apoſtoli, vel Epiſcopi, quibus ſolis jus χειροθεσίας Hierarchici vindicant? Hi λειτουργοῦντες καὶ νηστεύοντες, *publicis precibus* &

jejunio deſungentes, Saulo & Barnabæ Spiritus S. juſſu, ſeparatis (ut extraordinarium hoc opus fuiſſe, ſatis appareat) *manus impoſuerunt.* ritu hoc non tam ordinantes, quàm pia vota pro miniſterio eorum nuncupantes. Abſurdum nimis eſt dicere, Paulum & Barnabam Apoſtolos vel Epiſcopos quidem ſine titulo, nullo aſſignato grege; ordinatos fuiſſe ab iis, qui tales ipſi non erant. 2. Ordinarunt ſanè Paulus & Barnabas Presbyteros, ſed tales, qui & ipſi, cùm & nomina illa & munia communia fuiſſe Apoſtolorum tempore probaverimus, veri Epiſcopi fuerunt; & ſimiles ipſi quoque ordinare potuerunt. Si enim, ut denuo argumentum tuum in crura tua retorqueam, Barnabæ & Paulo, juxta hypotheſin tuam, ex χειροθεσίᾳ Pauli competiit jus ordinandi alios, quidni pariter ad eos Presbyteros, quos iſti oppidatim ordinarunt, jus quoque ordinationum per ſuam χειροθεσίαν pertinuiſſe cenſeri poſſit? Aut quo indicio conſtabit, potiùs Timotheo per Paulum χειροτεθέντι, quàm aliis Presbyteris, quos itidem Paulus & Barnabas per ſingulas Eccleſias ordinarunt, Act. XIV. 13. jus ordinandi alios eximium fuiſſe? Ad argumentum iſthoc piſce magis mutus es. Ut verò jus ordinandi concederetur ſeorſim Presbyteris, opus non erat, quia tempore Apoſtolorum nemo Presbyter non Epiſcopus fuit. Intende omnes ingenii tui nervos, & proba, ſi potes, vel umbra aliqua probabilis argumenti, Verbo Dei poteſtatem ordinandi Epiſcopo cuipiam κατ' ἐξοχὴν tali, à Presbyteris quomodocunque diſtincto conceſſam eſſe, & ceu ei eximium conceſſum eſſe. Non probabis in æternum.

OBIECT. IV. *Chriſtus Salvator Apocal. Cap. II. & III. Johannis miniſterio ſeptem Epiſtolas Eccleſiis Aſiaticis deſtinatas inſcripſit ſeptem earundem Angelis, hoc eſt, Epiſcopis. Nam Presbyteri intelligi non poſſunt, cùm ſicut in Eccleſia Epheſina Act. XX. 17. ita etiam in reliquis haud dubiè Aſiaticis Eccleſiis non unus aliquis, ſed plures Presbyteri fuerint.* Reſp. 1. Epiſtolæ ſingulæ ad ſingulos Angelos diriguntur, non quòd unus poteſtate ordinandi & claves exercendi inſtructus ſupra alios emineret, ſed ut ad unum ſcribendo ſervaretur uniformitas illa omnibus eccleſiis communis, quia ut eccleſiæ ſingulæ minimùm unum Paſtorem habeant, earum recta conſtitutio requirit, ut autem plures habeant, non neceſſariò poſtulatur, adeóque eccleſiæ accidentale, non eſſentiale eſt: proinde illud omnibus commune, hoc verò quibuſdam peculiare eſt. Chriſtus igitur eam ſcribendi rationem ſequi voluit, quæ omnibus communis eſſet. 2. Si Epiſcopi fuerunt Angeli illi eminente in ſubjectos Presbyteros poteſtate præditi, fuerint igitur eccleſiæ, quibus illi præerant, non ſimplices παροικίαι Paroeciæ, ſed διοικήσεις Diœceſes ſeu Præfecturæ Eccleſiaſticæ certarum provinciarum limitibus comprehenſæ. At ei rei unde fidem facient? Probabile potiùs eſt, Johannis tempore pleraſque eccleſias fuiſſe congregationes Parœciales & ſpeciales greges, qui in locum unum & eundem ad verbum Dei audiendum & Sacramenta participanda convenire conſueverint. Omnes enim eccleſiæ quarum in Sacris mentio eſt, ſpeciales fuerunt, à ſuis oppidis aut civi-

tatibus

tatibus nominatæ, quod florentiſſimarum eccleſiarum inductione probari poteſt. Quòd ſi ampliores Paroeciæ quædam fuerint, nihil obſtat, quò minùs uni gregi plures Presbyteri præfecti fuerint, eâdem poteſtate præditi, & *εὐταξίας* ſolius & ordinis gratiâ ita diſtincti, ut unus reliquis præſideret, quod in Epheſina eccleſia factum videtur. 3. Denique nihil obſtat, quò minùs *Angelus* etiam collectivè in iis cœtibus, quibus plures Miniſtri præerant, *Angelos* ſeu plures Presbyteros ſignificare poſſit. Sanè Chriſtus Apoc. I. v. ultimo, viſionem illam Johanni declarans, non limitat Angelorum numerum, ſicut ſtellarum Angelos illos ſignificantium. Non enim dicit, ſeptem ſtellas eſſe ſeptem Angelos, ſed tantùm eſſe Angelos illarum ſeptem eccleſiarum, quia licèt eccleſiæ unicuique ſua ſtella reſpondeat, ſtellæ tamen unicuique nihil impedit, quò minùs plures Angeli reſpondeant.

EXCIP. REDING: 1. *Eccleſiæ ſingulæ, ad quas Johannes ſcribebat, ſub ſe habuerunt plures parœcias. Nam ex libro Notitiæ Imperii conſtat, ſub Epheſo undecim Provincias fuiſſe recenſitas. Hinc Paulus Act. XX. 17. Epheſum mittens, non unum duntaxat, ſed plures Presbyteros convocavit. 2. Angelus ergo ille Epheſinus, cui inter reliquos Aſiaticus Epiſcopus Johannes ſcripſit, non ſimplici parœciæ, ſed diœceſi certarum Provinciarum limitibus comprehenſæ præfuit. 3. Sed & Apocalypſeos literæ definitè ſignificat unum cujuſque illarum Eccleſiarum Angelum fuiſſe. Illa verò literæ proprietas non patitur, ut dicatur is Angelus ſeu Epiſcopus non fuiſſe unus numero, ſed quædam Angelorum, ſeu Presbyterorum collectio.* Ibid. pag. 264. Reſp. 1. Plures fuiſſe in quaque illarum Eccleſiarum Paſtores, non nego, quanquam affirmare etiam non poſſim de re parum comperta. Nam diœceſano uni parœcias plures ſubjectas fuiſſe jam S. Johannis tempore, ridiculè probare contendis ex notitia Imperii, quæ politiam Eccleſiæ humano jure invectam deſcribit. Certè primæ illæ Eccleſiarum origines obſcuriores ſunt, quàm ut talia de iis affirmari poſſint. Neque ſatis conſtat, an Presbyteri illi Miletum Epheſo acerſiti Epheſini, an totius Aſiæ minoris Presbyteri fuerint. quod poſterius non obſcurè Lucas v. 18. inſinuat. Sed fuerint etiam plures Eccleſiarum illarum rectores. At dignitate & poteſtate diſtinctos illos fuiſſe unde tibi conſtat? Nam inter ordine diſtinctos primus compellari poteſt. Et quos Epheſo Miletum S. Paulus accerſivit, ii promiſcuè & Presbyteri & Epiſcopi appellantur. qua appellatione Spiritus S. manifeſtè *ἰσοβαθμίας* omnium, utpote quibus etiam ſimilia officia tribuit, & inter quos neminem ſeorſim, ceu Epiſcopum *κατ' ἐξοχὴν* dictum compellat; inculcat, præſcius quaſi Hierarchicorum moliminum. Denique cur ad rationem de ſervata ad unum ſcribendo uniformitate omnibus Eccleſiis communi, à me allatam, non reſpondes? Scilicet ſolidior illa eſt, quàm ut vel mutire ad illam potueris. 2. Proba ergo, Angelum illum Epheſinum fuiſſe Epiſcopum Diœceſanum, quales hodie ſunt. Nimiùm hic tibi aqua hærebit. 3. Litera Apocalypſeos unum Angelum nominat; ſed reliquos non excludit. Quid enim *Ἄγγελος* notat? Utique *nuntium*, præconem verbi & voluntatis Divinæ. quales omnes Eccleſiarum Paſtores & Presbyteri ſunt. Quomodo in V. T. non ſolus Pon-

tiſex, ſed omnes Sacerdotes ac Prophetæ מלאכי Ἄγγελοι *Angeli* dicti ſunt Jud. II. 1. Eſaj. XXXIII. 7. Hagg. I. 13. Malach. II. 7. III. 1. Ita apud Hebræos veteres Miniſter Synagogæ, qui publicam legis & Prophetarum lectionem & interpretationem procurabat שליח צבור *Angelus*, ſeu *præco cœtus* appellari conſuevit. Quomodo & hi Angeli Epiſtolas publicè in cœtu prælegebant.

OBIECT. V. *Soli Epiſcopi ordinare, & eo modo generare Eccleſiæ Patres: Presbyteri verò tantùm baptizare, & eo modo filios eccleſiæ generare poſſunt. Idque probatur tum ex facto veteris eccleſiæ, in qua inauditum, ut Presbyter Presbyteros alios vel Diaconos, nedum Epiſcopos ordinaret: tum ex Jure Divino, quia olim irritum habebatur, ſi quid in ea re feciſſent, qui veri Epiſcopi non erant.* Reſp. 1. Superiùs jam oſtendimus, etiam Presbyteris jus ordinandi competere. 2. Quicquid igitur de facto ex Patribus probatur, illud omne non aliud arguit, quàm quæ politia fuerit paulò ante tempus Concilii Niceni, non quæ politia fuerit ab ipſis eccleſiæ Chriſtianæ naſcentis incunabulis. Quod vel inde liquet, quia Epiphanius *hæreſ.* 75. Aerio objicienti Scripturæ locos, ordinationem etiam Presbyteris vendicantes, non aliter quàm temporum diſtinctione reſpondere potuit, ajens, ab initio ita fuiſſe, ſed προβαίνοντος τοῦ χρόνου τὰ πρὸς πλήρωσιν τῶν χρειῶν *procedente tempore, quæ requirebantur ad utilitatis perfectionem, concinnata eſſe.* Quin Blondellus *De Epiſcopis & Presbyteris pag.* 309--379. luculenter oſtendit, pluribus in locis terrarum orbis Presbyteros ordinationes peregiſſe. 3. Neque ſi irritæ fuerunt Presbyterorum ordinationes, ſequitur irritos fuiſſe Jure Divino ita exigente, vel idcirco Epiſcopos Presbyteris majores eſſe. Ita Chorepiſcoporum ordinationes volebat Damaſus irritas eſſe, quæ tamen hodie apud Papiſtas in uſu ſunt. Potuerunt igitur irritæ fieri eodem jure, quo prima inſtitutio mutata erat, nempe conſuetudine. Interim in Alexandrina, Gothica, Gallicana, Scotica aliiſque veteribus eccleſiis ordinationem Epiſcopi à Presbyteris factam ratam, validámque fuiſſe, ſuperiùs quoque oſtendimus.

EXCIP. REDING: 1. *Iterum nominis Presbyteri æquivocatione illudis. Poterunt ergo ordinare Presbyteri, at Epiſcopi, ſeu Epiſcopali charactere inſigniti.* 2. *In loco Epiphanii apertum falſarium te exhibes, uti loci ipſius inſpectio docet.* 3. *Allegationes tuas de Presbyteris ordinantibus ſupra excuſſimus.* 4. *Chorepiſcopi noſtri veri Epiſcopi ſunt, quoad functiones Pontificales principalium Epiſcoporum coadjutores. Veteres verò illi à Damaſo improbati ſe medios Epiſcopos inter & Presbyteros jactarunt. Ideo ordinationes illorum ratæ eſſe non potuerunt.* Ibid. pag. 265. 166. Reſp. 1. Cùm nullam hic vocum æquivocationem agnoſcam, nec tu veteres, Apoſtolos inprimis, æquivocaſſe, adeóque ſimplicioribus illuſiſſe, probare potueris hactenus, fruſtra tuo me pede metiri conaris. Verbo, Presbyteri in Scriptura nominati, iidem & nomine & re Epiſcopi fuerunt. Et tales etiam Patribus fuerunt, donec unus presbyter ſupra reliquos, humana inſtitutione, collocatus pote-

poteſtatem quandam eminentiorem paulatim adeptus eſt. 2. Epiphanium Aerio reſpondiſſe diſtinctione temporum, negare non potes. Inter alia ſcribit ille, *ubi non inventus eſt quis dignus Epiſcopatu, permanſiſſe locum ſine Epiſcopo.* An etiam ſine Presbytero, qui alios ordinare poſſit? Quàm ſic bene Eccleſiis Apoſtoli providiſſent? Concludit ergo, *ſingulas res ab initio omnia non habuiſſe* (adeóque alibi Epiſcopos; Presbyteros alibi ubi Epiſcopatu dignus nemo repertus eſt) ſed προϐαίνοντ☉ τ̃ χρόνυ τὰ πρὸς τελείωσιν τῶν χρειῶν *procedente tempore, quæ requirebantur ad utilitatum perfectionem, concinnata eſſe.* Non ergo Epiphanium falſavi, ſed tu ejus mentem, falſus teſtis, obſcurare & opprimere conaris. Quanquam non ideo ab Epiphanio in loco citato dicta cuncta probo. Falſo enim principio nixus ille ſcripſit, τὴν πρεσϐυτέρων τάξιν πατέρας μὴ δυναμένην γεννᾶν τῇ ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς τ̃ λουτρῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾶν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ μὴν πατέρας ἢ διδασκάλους· *presbyterorum ordinem patres Eccleſiæ generare non valentem, per regenerationis lavacrum Eccleſiæ filios, non patres aut doctores genuiſſe.* Cùm enim, Hieronymo teſte, per annos ferè ducentos Alexandrini Presbyteri non qualemcunque, ſed *Patrum* omnium in Ægyptiaca diœceſi *patrem* genuerint, non minùs de eorum τάξει, quàm de Epiſcopali, verum fuit, πατέρων γεννητικὴν εἶναι, *Patrum generativam eſſe.* 3. Allegationum noſtrarum de Presbyteris ordinantibus veritatem ſupra aſſeruimus, & ignorantiam tuam apricati ſumus. 4. Denique Chorepiſcopos veteres veros Epiſcopos fuiſſe & jus ordinandi habuiſſe, licet non conſentiente Epiſcopo urbano illud, quoad Presbyteros ſcilicet & Diaconos, exercere non poſſent, demonſtravimus. Hodierni verò Chorepiſcopi, ſeu Epiſcoporum vicarii & adjutores nothum quoddam Epiſcoporum genus ſunt, aliena Epiſcoporum ſuorum, dum hi mundo toti vacant & litant, munera ſupplentes.

OBIECT. VI. *Epiſcoporum ſupra Presbyteros Prælaturam probat continuata inde ab ipſis Apoſtolis diſciplinæ ſucceſſio. Hinc Patres, Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, alii, ad conterendas Epiſcoporum & Schiſmaticorum irruptiones conſtanter Epiſcoporum ſucceſſionem oppoſuerunt. Aerius quoque, quòd Epiſcopos Presbyteris æquâſſet, hæreſeos notatus.* Ετ ἐπίσκοπον εἰς πρεσβυτέρυ βαθμὸν καταγειν ἱεροσυλία, *Epiſcopum ad Presbyteri ſubſellium deprimere, ſacrilegium cenſuit Concilium Chalcedonenſe Act. 4. Denique origo prælaturæ hujus oſtendi non poteſt, manifeſto indicio, ab Apoſtolis eam manâſſe.* Reſp. 1. Quantacunque vetuſtate Epiſcoporum prælatura ſe commendet, ab Apoſtolis tamen non manâſſe, certis argumentis jam convicimus. 2. Succeſſionem Epiſcoporum ad comprobandum utcunque veritatis traducem oppoſuerunt Patres hæreticis, quia maturè unus cœpit ſuper alium ſe extollere. Interim quòd in nominandis Apoſtolorum Succeſſoribus adeò iidem cæſpitârunt & diſſenſerunt, non alia cauſa eſt, quàm quia propter illam Presbyterorum in Eccleſiis Apoſtolicis ἰσοβαθμίαν definiri non potuit, cui ex pluribus Collegis æqualibus πρωτοκλισίας jura deputari debeant. 3. Aerius non ob aſſertam æqualitatem Miniſtrorum, ſed ob Arianiſmum hæreſeos notatus eſt, teſte Auguſtino *ad Quodvult Deum cap.* 53. Neque etiam culpa caruit, quòd ordinem jam receptum gravi cum

ſcandalo

Quin cum Hieronymo plures alios S. Patres, atque inter eos etiam S Auguſtinum, à te mihi objectum, ſenſiſſe idem, ſupra Medinam confitentem induximus. Auguſtinus certè cùm Hieronymianam de S. Petri damnatione ſententiam refutaſſet, modeſtè facti invidiam deprecatus, hæc *Epiſt.* 19. addidit: *Quanquam ſecundum honorum vocabula, quæ jam Eccleſiæ uſus obtinuit, Epiſcopatus presbyterio major ſit, tamen in multis rebus Auguſtinus Hieronymo minor eſt.* Sic recta petens & recidens penitus hodiernæ controverſiæ jugulum, clariſſimè docet, tum quicquid inde à 1400. annis ὑπεροχῆς Epiſcopo præ cœteris Presbyteris competit, lege Divina nulla ſubnixum, à ſolo *Eccleſiarum uſus* pondere: tum *uſum* illum non ab initio introductum, ſed poſt Apoſtolorum omnium ætatem paulatim invaluiſſe, jamque exactis aliquot ſeculis *obtinuiſſe*, quorum labente decurſu continua, ſed arbitraria tituli *Epiſcopalis* reſervatio, juriſque Presbyterorum communis coarctatio facta eſt; tum denique ſynonyma ab initio honorum vocabula (ſignificationem detorquente pedetentim *uſu*) novos dignitatum gradus deſignare cœpiſſe, ſed qui priſcam identitatem abolere nequeant. An ergo, cogita jam Redingi, quod ipſe Auguſtinus ſenſit, in Aerio hæreticum pronuntiare potuit? Juſtior ille ſanctiórque judex fuit, quàm ut injuſtum adeò judicium ferret. Et ſanè ſi quis reliquorum etiam Patrum à Medina citatorum, puta Ambroſii, Sedulii, Chryſoſtomi, Primaſii, Theodoreti, Oecumenii, Theophylacti & aliorum, teſtimonia à Sixto Senenſi *Biblioth. lib. VI. Annot.* 319. collecta æqua lance expenderit, facilè animadvertet, Hierarchicorum diſtinctiones meras illuſiones eſſe; ac revera ea in ſententia eos fuiſſe, quòd jure Divino Epiſcopus & Presbyter idem ſint; licet ſe poſtea ordini recepto accommodarint, ne Eccleſiæ unionem, ob rem articulis fidei non repugnantem, turbarent. Neque ea ſententia cum Patribus expiravit. Manſerunt ejus veſtigia apud doctores recentioris Scholæ. Quærit enim Joſephus Angles *in* 4. *quæſt de Sacr. Ord. art.* 2. *An Sacerdotium & Epiſcopatus ſint Ordines Jure Divino diſtincti?* Reſpondet, *Scotum opinari, negantem eſſe probabilem. Durandum verò magis communem & ſecuriorem affirmare.* Concludit, *ordinationem Sacramenti non eſſe perfectè Sacramentum, aut ordinem à Sacerdotio diſtinctum.* Richardus Armachanus *lib. XI. ad quæſt. Armen. cap.* 5. *Non invenitur*, inquit, *in Scripturis Evangelicis aut Apoſtolicis aliqua differentia inter Epiſcopos & Sacerdotes ſimplices, qui Presbyteri appellantur; unde conſequitur, quòd in omnibus eſt una poteſtas & æqualitas ex ordine.* Quod collatis pluribus Scripturæ locis probat, tandemque *cap* 7. ſic concludit: *Ex his apparet, quid ſit dicendum juxta Scripturam in illa quæſtione Armenorum, numquid quilibet Sacerdos poſſit conſecrare Eccleſias & altaria &c Et Sacerdotes, ſicut Epiſcopus, cùm Epiſcopus in hujuſmodi ex ordine nihil habet ampliùs, quàm quicunque ſimplex Sacerdos, licet Eccleſia ſtatuerit, illa debere per eos ſolos, quos vocamus Epiſcopos, exerceri, ut eis in regimine major reverentia, & amplior obedientia exhibeatur:* atque, *ſibi videri, talem reſtrictionem poteſtatis Sacerdotalis, non fuiſſe in primitiva Eccleſia juxta Scripturam Sanctam.*

verbis rem explicatam dare. *Petrus Apoſtolus*, ſic ille, *propter Apoſtolatus ſui primatum Eccleſiæ gerebat figurata generalitate perſonam. Quod enim ad ipſum propriè pertinet, natura unus homo erat, gratia Chriſtianus, abundantiore gratia unus idemque primus Apoſtolus. Sed quando ei dictum eſt: Tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcunque ligaveris in terra, erit ligatum in Cœlo, & quodcunque ſolveris in terra, erit ſolutum in Cœlis,* UNIVERSAM *ſignificabat Eccleſiam, quæ in hoc ſeculo diverſis tentationibus, velut imbribus, fluminibus, tempeſtatibúſque quatitur, & non cadit, quoniam fundata eſt ſuper petram, unde & Petrus nominationem accepit &c. Eccleſia, quæ fundatur in Chriſto, claves ab eo Regni Cœlorum accepit in Petro, id eſt, poteſtatem ligandi ſolvendique peccata. Quod enim eſt per proprietatem in Chriſto Eccleſia, hoc eſt per ſignificationem Petrus in petra, qua ſignificatione intelligitur Chriſtus petra, Petrus Eccleſia.* En in perſona Petri *univerſæ* Eccleſiæ, quæ *in hoc ſeculo diverſis tentationibus quatitur; Eccleſiæ, quæ in Chriſto eſt,* Chriſtus *per proprietatem* claves Regni Cœlorum dedit! Quod argumenta mea etiam confirmant. 2. Fruſtra enim tibi Eccleſia illa, quam adire & audire Chriſtus Matth. XVIII. 16. juſſit, Apoſtolorum duntaxat & Epiſcoporum ac Prælatorum in Concilio congregata, non alia eſt. Nam illa Eccleſia intelligitur, quam adire & audire quivis offenſus frater, & quovis tempore poteſt, At congregationem Prælatorum quivis & quovis tempore non poteſt. Neque etiam particularis Epiſcopus diœceſeos, vel parochus particularis cœtus intelligitur, quia juxta ipſius Bellarmini *de Eccl. lib. III.* 27. verba *una perſona non poteſt dici Eccleſia, cùm Eccleſia ſit populus & Regnum Dei.* Quin & illa Eccleſia intelligitur, quæ præfractum peccatorem pro Ethnico & publicano habere debet. An ad ſolos hoc Prælatos ſeorſim vel conjunctim pertinet? Denique ſicut civitas non conſtat ex Medico & Medico, ſed ex Medico, agricola, aliíſque membris: ſic Eccleſia non conſtat ex Epiſcopo & Epiſcopo, ſed ex Epiſcopo & auditoribus. 3. Sublato poteſtatis clavium ſubjecto principali, quod vobis Latialis ille claviger Papa eſt, non tantùm non actu, ſed ne quidem habitu vel radice plenitudo illa poteſtatis clavium Papæ, uti pertendis, propria remanere poteſt, quia ſubjecto ſuo ſive quoad habitum & radicem, ſive quoad actum neceſſariò inhærere debet, neque per ſe & ſeorſim magis quàm accidens ſine ſubjecto, exiſtere poteſt. Neque electores Papæ, Oecumenici ſcilicet Paſtoris, ſubjecti illius vicem ſupplere poſſunt, tum quia nuſpiam illis plenitudo illa poteſtatis clavium promiſſa eſt: tum quia ad plenitudinem illam jus eligendi Papam, quod Papa, clavium ſubjectum, uti pertenditis, proprium, non habet, ne quidem pertinet. Quis enim, mortuo Papa, ligare & ſolvere, remittere & retinere, leges ferre & judicare, aliáſque ad plenitudinem illam ſpectantia expedire poteſt? Cardinales, Epiſcopi? Atqui illi quomodo *participabunt*, nemine conferente, & ſubjecto poteſtatis proprio remoto? Niſi ergo in Eccleſia fixa eſt poteſtatis illius radix, de ea conclamatum erit, quoties interibit ille, cui propriè & primariò poteſtatem ineſſe aſſeritis. Eccleſia verò ipſa cùm nunquam intereat vel moriatur, ſola illa poteſtatis hujus miniſterialis idoneum ſubjectum eſſe poteſt. 4. Sponſa & uxor caput habere debet, virum 1. Cor. XI. 3. Sic Eccleſia caput habet Chriſtum, Col. I. 18, Quæ ſponſa, uxor uno capite, viro, contenta non eſt, & caput aliud ſuperinducit, non caſta ſponſa, uxor, ſed adultera, זרה *peregrina* uxor eſt. Sic Eccleſia Chriſto unico capite non contenta, aliúdque ei, ſub meretricio vicarii prætentu ſuperinducens, non Eccleſia Chriſti, ſed Babylonica meretrix eſt. Et quis vertiginis ille ſpiritus

eſt, eundem facere & caput, & membrum corporis à capite diſtincti gubernans? Denique nec pars Eccleſiæ gubernans Eccleſia eſt, ſed pars Eccleſiæ: & gubernat in quibuſdam poteſtate ab Eccleſia, clavium à Chriſto traditarum cuſtode, delegata.

ARG. II. Cui incumbit diſcernere Doctores à Seductoribus, probare ſanam doctrinam, vocem Chriſti ἀρχιποιμένος à voce Pſeudapoſtolorum diſtinguere, & alienum non ſequi, denique anathematizare eos, qui aliud Evangelium prædicant, is habet jus electionis Paſtorum. Hoc autem incumbit univerſæ Eccleſiæ, quæ hæcce mandata à Chriſto accepit. Accedit quòd Paulus 1. Tim. III. 7. requirit, ut Epiſcopus habeat bonum teſtimonium ab extraneis. Quantò magis ab Eccleſia? Quódque vocatio miniſtrorum per totius Eccleſiæ ſuffragia & conſenſum, alit concordiam inter auditores, & diſſidia ex ordinis hujus neglectu metuenda tollit.

RESP. REDING: 1. *Mandata illa directa ſunt ad Apoſtolos & eorum ſucceſſores. 2. An quia Epiſcopus ab iis etiam, qui foris ſunt, bonum teſtimonium habere debet, ideo extranei jus vocandi habent? Quomodo ergo ex ſimili teſtimonio jus vocandi Eccleſia laicorum adipiſcetur? 3. An verò Miniſtrorum per totius Eccleſiæ conſenſum vocatio concordiæ magis quàm diſcordiæ fovendæ inſerviat, hiſtoriæ docent.* Ibid. pag. 268. Reſp. 1. Falſiſſimè hoc aſſeri à te, vel ipſe Bellarminus te convincet. Is enim *de Cleric. lib. I. cap. 7.* ingenuè fatetur, loca illa Matth. VII. 15. *Cavete à Pſeudoprophetis;* Joh. X. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt, alienum verò non ſequuntur* Gal. I. 8. *Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit;* 1. Joh. IV. 1. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, an ex Deo ſint,* &c. à Chriſto & Apoſtolis ad populum dicta eſſe. Neque ipſa pertinacia inficias id iverit. Nam Pſeudoprophetæ à quovis cavendi ſunt: & alienum Paſtorem nullæ oves Chriſti ſequi debent: & quivis evangelizantem præter id, quod à Chriſto acceptum eſt, anathema habere debet: & Johannes jubens Spiritus probare, non ad Apoſtolos utique, eorúmque ſucceſſores, ſed ad quoſvis fideles ſcripſit. Miſſo ergo Redingii inficeta & indocta reſponſione, Bellarmini κεφάλαιον expendamus. *Reſpondeo,* ſic ille, *populum debere quidem diſcernere verum à falſo Propheta, ſed non alia regula, quàm diligenter attendendo, an is, qui prædicat, dicat contraria ab iis, quæ à prædeceſſoribus dicebantur, vel iis, quæ dicuntur ab aliis ordinariis Paſtoribus, & præſertim ab Apoſtolica ſede. Nam imperatum eſt populo, ut audiat Paſtores ſuos, &c. Non igitur populus debet judicare ſuum paſtorem, niſi nova audiat, & à doctrina aliorum Paſtorum aliena. Populus enim, qui rudis eſt, non poteſt aliter judicare de doctrina Paſtoris. Alias non egeret prædicatoribus. Ex quo deducitur, debuiſſe hominibus hujus temporis ſuſpectam eſſe doctrinam Lutheri, Calvini & ſimilium, qui per ſe veniebant, & prædicabant nova ac repugnantia cum doctrina omnium Paſtorum Eccleſiæ. Nam cùm Paſtor ordinarius, & aliquis alius, qui prædicat non vocatus, contraria docet, debet omnino populus Paſtorem ſuum ſequi, quàm illum alterum, etiamſi fortè contingeret, ut Paſtor erraret. Obſervandum præterea, populum poſſe quidem ea regula, quam poſuimus, internoſcere verum Prophetam à falſo; ſed non poſſe propterea falſum Paſtorem, ſi ſit Epiſcopus, deponere, &c.* Sicut Redingiana illa reſponſio ineptiſſima fuit: ita Bellarminiana hæc tota cluſio eſt, ut vocant, declinatoria. Non enim hic agitur de judicio, in cauſa Paſto-

ris

ris jam vocati & electi, ſed in cauſa eligendi; non de doctrina ſola, ſed etiam de vita, & aptitudine perſonæ ad ſingularem Eccleſiæ hujus vel illius ædificationem. Qua profectò in re, ſuæ ſunt Eccleſiæ & gregis in Eccleſia partes. Quæ porro de regula judicii ille ſciſcit, Papalia tota ſunt. Ut enim Papam, ejúſque Pythagorica dicta unicam & infallibilem judicii de veris & falſis paſtoribus regulam conſtitueret, adeóque Papale Regnum undequaque tutum efficeret; neceſſe habuit ab hoc judicio Scripturam, ejúſque dicta *αὐτόπιστα* removere. Neque enim aliter populum ad conditionem brutam redigere, & falſam poteſtatem Papæ extollere licuit. Quid verò ſi ipſe Papa hæreticus, imò Antichriſtus evaſerit? An ſic etiam tuta manebit judicii de veris Paſtoribus regula? Credant cœcæ ejus creaturæ. Non credunt, non credent unquam Chriſtiani oculati. Judicando de veris Paſtoribus ex Scriptura, non *per ſe* judicat univerſus populus, ſed aliqui ex populo ex demenſo donationis Chriſti: & Eccleſiæ ipſius delegatione: (ſicut enim guſtus, ita etiam judicium duplex eſt, commune omnium, & ſingulare peritorum, Hebr. V. 13. 14.) neque *de ſuo* judicat, ſed judicium Dei ſcrutatur, & ex Scriptura Sacra, velut indubitato judicii Divini inſtrumento. Neque etiam ad deligendum Paſtorem, & veros à falſis Prophetis diſcernendos Deus ſic prædicatores dedit, quaſi non alii ſint miniſterii fines, Epheſ. IV, 10. 11. expreſſi: vel ſolo eorum dicto & edicto Prophetæ veri & falſi diſcerni, & Paſtores Eccleſiæ conſtitui poſſint ac debeant. Quid enim ſi Prædicatores & Paſtores ipſi conſtituti vel jam fuerint lupi rapaces, vel in tales degeneraverint? Si ruditas populi non obſtat, quò minùs poſſint doctrinam Paſtorum cum doctrina prædeceſſorum vel Paſtorum ordinariorum, fluxæ labilíque memoriæ impreſſa, conferre; multò certè minùs illa obſtabit, quò minùs doctrinam eorundem cum doctrina Chriſti, Prophetarum & Apoſtolorum ſcripturæ, quæ fidelis memoriæ cuſtos eſſe ſolet, mandata contendere poſſit. Chriſtus enim, Prophetæ & Apoſtoli *θεόπνευστοι* magis utique perſpicuè & infallibiliter ſcripto docuerunt, quàm ordinarii Paſtores unquam docere potuerint, vel docuerint etiam. Quin Chriſtus, Prophetæ & Apoſtoli, quandiu docendi in terra munere defungebantur, non eruditis duntaxat, ſed rudi etiam populo prædicarunt, atque eo quidem modo, ut prædicatio à rudi etiam populo intelligi potuerit. Quomodo ergo ſcripta eorundem ſic intricata & perplexa ſint, ut ex illis rudis populus de doctrina judicium ferre nullum poſſit? Non alia certè illi, ſed eadem & viva voce, & ſcripto prædicarunt. Effatum porro Bellarminianum, quo is jubet audiri potiùs *Paſtorem errantem*, quàm *non vocatum contraria docentem*, verè Antichriſtianum eſt. Sequendus eſt Paſtor, qui ſedet ac dicit in cathedra Chriſti. Quod ſi errans & cœcus cœcum ducit, ambo in foveam ruituri ſunt. Et oves non obediant Chriſto jubenti? Omitte illos, duces viæ ſunt cœci cœcis, Matth. XV. 14. Hem inſaniam! Sed ita Bonifacio & choro Pontificum *diſt. 40. c. Si Papa* viſum eſt. Quin potiùs illa propoſitio Chriſti eſt neceſſaria Matth. VII. 16. *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* fructibus inquam vitæ, doctrinæ, adminiſtrationis eorum, ſive ordinarii fuerint, ſive ordini recepto & corrupto ſupervenerint. Poteſt enim populus communi judicio, ut guſtu, ad eorum fructus attendere; poteſt cognoſcere auctore Chriſto, nec deſunt in populo, qui guſtu ſingulari valeant. Denique obſervatio poſtrema Bellarmini nihil ad rem facit, quia de eligendo Paſtore, non de electo & vocato abdicando agimus. 2. Extranei, ut ad tuas jam ineptias revertar, jus vocandi veros Paſtores nec habent, nec optant. Nec illi vocando atteſtantur eum in finem, ut idoneus vocationi habeatur. Alia ratio eſt Eccle-

ſiæ, ſine cujus teſtimonio, adeóque etiam conſenſu eum in finem perhibito, ut idoneus eligatur, atque ſic ſaluti ejus rectè conſulatur, eligi Paſtor nequit. Hæc penſi non habent Papales Epiſcopi, qui non ſine aperta in Eccleſiam tyrannide teſtimonium & conſenſum Eccleſiæ negligunt, ſoláque adeò libidine ſua rem tanti momenti, ex qua Eccleſiæ ſalus pendet, agunt. 3. Sicubi Paſtorum per Eccleſiam vocatio, verbo Dei conformis, diſcordibus ſtudiis proceſſit, id omne aliena vi, affectuum intemperie contigit; non ordinis præſcripti defectu. Quas verò turbas Eccleſiæ dederint veſtræ electiones, vel ſola hiſtoria electionis ſummi Paſtoris veſtri per juratos electores Cardinales, locuples teſtis eſt. Nihil illis iniquius, fœdius nihil excogitari poteſt. Res meridiano Sole clarior eſt.

ARG. III. Paſtores miniſtri ſunt non Prælati ſeu Epiſcopi, ſed univerſæ eccleſiæ 1. Cor. XII. 21. 1. Pet. V. 3. Cujus autem ſunt miniſtri, ab eodem vocari & eligi debent.

Resp. Reding: *Paſtor Eccleſiæ miniſter eſt, quia non tam ſuæ, quàm ejus ſaluti inſervit. Non tamen propterea ei ſubjicitur. Sicut autem miniſterium hoc non ab Eccleſia, ſed à Chriſto in primum Oecumenicum Paſtorem, & ab hoc in ſucceſſores collatum fuit: ita neque hodie ab Eccleſia ſeu laicis conferendum eſt.* Reſp. Quia ergo Eccleſiæ ſaluti inſervire debet, eccleſiæ ejuſdem intereſt, qualis eligatur; neque illa patietur, ſibi obtrudi hominem, quem vel non novit verum Paſtorem eſſe, vel novit lupum eſſe; ſed eliget ipſa recto ordine eum, quem idoneum & parem curandæ ſaluti ſuæ judicaverit. Veras autem Paſtorem eccleſiæ ſubjici, non eo ſcilicet ingenio, zelo, modeſtia præditus, qua S. Paulus erat ſcribens 1. Cor. IX. 19. *Liber* cùm ſim ex omnibus, *πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, omnibus memet ipſum in ſervitutem tradidi, ut plures lucrifaciam.* Non enim vobis cordi eſt ſervire, ſed dominari: non lucrari animas, ſed eas negotiari. Nam *curia Romana non quærit ovem ſine lana.* Chriſtus porro in terra agens Apoſtolos omnes vocavit, ceu dominus. Idem in Cœlum profectus dat Paſtores & doctores, mediante non uno quopiam (nemini enim uni privilegium ejuſmodi promiſit) ſed mediante Eccleſia, cui claves Regni Cœlorum promiſit.

ARG. IV. Apoſtoli Miniſtros Eccleſiæ elegerunt per ſuffragia ipſius Eccleſiæ, Act. I. 23. VI. 6. XIV. 23. Ergo hodiéque ita eligi debent.

Resp. Reding: *Eccleſia quidem unà cum Apoſtolis* Act. I. 23. *Matthiam & Barſabam elegit. Sed ex conceſſione Petri, non ex neceſſitate. agnoſcente Chryſoſtomo in h. l. ubi ait ille, licuiſſe Petro eligere, ſed noluiſſe eum, ne cui velle gratificari videretur. 2. Multitudo quidem credentium Stephanum elegiſſe Act. VI. 6. dicitur, ſed concedentibus Apoſtolis. Neque Stephanus Paſtor fuit. 3. Act. XIV. 23. non populus, ſed Paulus & Barnabas Presbyteros conſtituerunt.* Ibid. pag. 268. Reſp. 1. Si Petrus id conceſſit, cur non etiam concedit Papa? Sed falſum eſt, ex Petri ſpeciali conceſſione id factum. Contrarium S. Petri concionantis & ſcopus & conſequens docet. Scopus erat, alium in locum Judæ proditoris ex diſcipulorum numero eligendum eſſe. quam rem ad cœtum univerſum refert, ut communibus ſuffragiis tales perſonæ ſiſtantur, quæ cum Chriſto in terris agente & docente individuam ſocietatem habuerint. Conſequens eſt, quòd tales communibus

Eccleſiæ ſuffragiis electos coram Deo ſtatuunt,& precibus præviis ſortes eorum projiciunt, poſtea ſorte ductum Apoſtolorum collegio annumerant. Nulla hic peculiaris conceſſionis Petri, vel Papalis indulgentiæ mentio eſt. Neque conceſſionis talis Chryſoſtomus meminit; ſed hoc unum *homil.3. in Act.* monet, Petrum pari cum Collegis *poteſtate elegendi* auctum, ea præ aliis uti noluiſſe, ne arrepta ex occaſione primi ſuffragii prærogativa, communi fraternitatis libertati in gratiam cujusquam præſcriberet. Qua ergo fronte nunc Petri hæreditatem jactare audent, qui ab eo cùm *fidei traduce, & doctrinæ ſeminibus*, Apoſtolicorum morum conſanguinitatem mutuari dedignantur? Pudeat eos ſic transferre terminos patrum, aut alterius Eccleſiæ quàm Apoſtolicæ conſuetudinem ſervandam eſſe exiſtimare. Quærit in præcedentibus Chryſoſtomus: *Cur non ſolus à Chriſto poſtulavit, ut ipſi daret aliquem ſubſtituendum in locum Judæ?* Non ergo jam habuit tale jus. *Deinde cur non,* inquit, *potiùs per ſe ipſos perficiunt* (non de ſolo Petro, ſed de Apoſtolis loquitur; nedum de conceſſione Petri) *electionem? Jam Petrus factus erat ſe ipſo melior.* id eſt, non ampliùs, ut ante, τὰ πρωτεῖα ſpirabat. Et paulò poſt: Ὅρα τὸν αὐτὸν (πέτρον) μετὰ κοινῆς πάντα ποιοῦντα γνώμης, οὐδὲν αὐθεντικῶς, οὐδὲ ἀρχικῶς. *Conſidera eum omnia agentem ex communi ſententia, nihil authoritate ſua & cum imperio.* Addit, S. Petrum negotium illud cum aliis communicare, ἵνα μὴ περιμάχητον τοῦτο πρᾶγμα γίνηται· *ne res hæc in pugnam vel contentionem verteretur.* Concludit denique: *Multitudini permittit judicium, ſimul eos, qui eligebantur, reddens reverendos; & ſe ipſum liberans ab invidia atque ſimultate, quæ poterat à cæteris oboriri. Nam hæc ſemper ingentia gignit mala.* Hæc ne, Redingi, ad animum ſuum revocavit S. Petrus, Apoſtolus tantus, authoritate tanta præditus, & non revocabunt veſtri illi hierarchiæ, qui digni non ſunt, ut corigiam calceamenti ei ſolvant, & quorum Epiſcopatus (ſic illi volunt) & tota authoritas nominis à Petro emerſit? Deus meliora!

2. Sed & Diaconorum electio Act. VI. deſcripta, idem Eccleſiæ jus confirmat. Ejus enim negotium, Petrus & Apoſtoli ad univerſam Eccleſiam referunt; Eccleſia conſilium Apoſtolorum probat, una cum Apoſtolis & una cum iisdem Seniores Eccleſiæ nomine electis manus imponunt, quod ex analogia loci 1. Tim. IV. 14. colligimus. Neque peculiari *Apoſtolorum conceſſione* elegiſſe Eccleſiam Lucas memorat. Si ex conceſſione eorum elegiſſet, petitio veniæ hujus præcedere debuiſſet, quæ nulla narratur. Conjungimus cum hoc exemplo Apoſtolicam regulam 1. Tim. III. 7. *Oportet Epiſcopum habere bonum teſtimonium ab illis, qui foris ſunt.* Sic Diaconi illi teſtimonium ab Eccleſia habere debuerunt. Non ergo ex conceſſione, ſed ex neceſſitate conſenſûs & judicium Eccleſiæ poſtulatum fuit, nimirum ut conſtaret de teſtimonio ejus circa perſonas ad Diaconatus eligendas. Præterea ſi conceſſio hæc juri Divino, uti ambiget nemo, congruens fuit, tutò hodiéque illam ſequimur, atque id facimus, quod fecerunt Apoſtoli, & iiſdem jubentibus Eccleſia. Unde etiam Patres ex Lucæ teſtificatione,& Apoſtolorum facto jus Chriſtianæ fraternitatis in electionibus perpetuum confirmant. Neque evaſeris etiam, in ſolà Apoſtolorum conceſſione hærens. Quod enim plebi Chriſti concedendum putarunt Apoſtoli, qua poteſtate vos, Apoſtolicam ſucceſſionem jactantes, freti eidem & denegatis, & denegandum pertinaciter pronuntiatis? Neque obſtat, quòd electio illa non fuit Paſtorum, ſed Diaconorum, quia cauſæ rationis communes ſunt; adéoque ad electionem utrorumque pertinent; & comparatio minoris fortiùs ſtringit. Si enim ne in Diaconis quidem eligendis publicum fraternitatis judicium Apoſtoli neglexerunt:

quomodo

quomodo neglecturi & ſuffragiorum jure ſpoliaturi Eccleſiam fuerant in deligendis Paſtoribus, quorum cauſa gravior eſt. Neque adeò extra oleas vagati ſunt Patres, qui (ſic Chryſoſtomus *homil.14 in Acta*) ex hoc loco de deligendis quibuſcunque ſive Paſtoribus, ſive Diaconis, *multitudini judicium permittendum; promovendos, qui omnibus placeant; ſic nunc fieri oportere*, collegerunt. 3. imò confirmatur id inde, quòd Act. XIV. 23. in Presbyteris eligendis factitatum idem eſt. Nam Paulus & Barnabas *χειροτονήσαντες per ſingulas Eccleſias conſtituiſſe* dicuntur. Neque verò χειροτονία illa ſolius Pauli & Barnabæ, adeóque electio per proprium ſuffragium fuit, uti ex Bellarmino tuo pervertere locum conaris. Nam τὸ χειροτονεῖν eſt actus communis & particularis ſimul, quo unusquiſque pro ſe eligit ſuffragio ſuo particulariter, & cum aliis communiter. Qui ergo χειροτονεῖ, is & proprio ſuo, & alienis ſuffragiis eligit. Si ergo quapiam in Eccleſia S. Paulus v. 9. rogationem fecit, certè poſt rogationem & eccleſiam eligentem vidit ſignificatione manus, & ipſe ſignificatione ſua aſtipulatus eſt: proin & rogatione & ſigno ἐχειροτόνησε. De aliis idem judicium eſt. Hæc vocis χειροτονίας vis eſt. Duplex autem uſus in χειροτονίαις fuit. Nam aut rogabantur ſuffragia ſimpliciter, aut adhibebatur ſuaſio. Rogatione ſimplice præcones: oratione ſuaſoria vel diſſuaſoria oratores utebantur. Qui ſuaſione, non porrigebant manum; qui rogatione, porrigere & ſuffragari ſolebant. Præco dicens; *Ὅτῳ δοκεῖ τάδε, τὴν χεῖρα αἰρέτω· cui ſic videtur, manum tollat*; & ipſe porrigebat manum, niſi quid impediret, & alios porrigere juſſit. Sic ergo hoc loco Apoſtoli dicuntur χειροτονήσαντες, ſicut apud Demoſthenem νομοθέταις, ſeu iis, qui ſuffragiis præſidebant, *τὸ χειροτονῆσαι, rogare ſuffragia populi*, tribuebatur. Procedente tempore cùm plebs ſuffragari deſiiſſet, vox illa χειροτονίας per abuſum pro Epiſcopali Presbyterorum creatione, ipſáque χειροθεσία uſurpata eſt.

ARG. V. Jus eligendi Paſtores Eccleſiæ ſacrum faciunt decreta veterum Conciliorum, ac nominatim Niceni in epiſtola Synodica apud Theodoretum, Carthaginenſis III. Can. 27. & IV. Can. 12. Nannetenſis, Toletani XII. Can. 6.. denique Sardicenſis, cujus ſanctionem Gratianus Diſt. 65. c. *ſi forte*, inſeruit. Quò pertinent Reſcripta Pontificum, quæ idem Gratianus Diſtinctionibus ſuis diligenter inſeruit.

Resp. Reding: 1. *Si quid tale factum, illud omne non ex jure Divino, ſed ex conniventia vel conceſſione Eccleſiæ contigit. Quanquam ex Concilio Niceno liquet, oportuiſſe Epiſcopum à populo electum ab Epiſcopo Alexandrino confirmari. Et in pleriſque teſtimoniis non tam fit mentio electionis, quàm poſtulationis vel teſtimonii.* Ibid. pag. 269. Reſp. Imò ex jure Divino factum, jam oſtendimus. Proin quæ ſic Concilia, & veteres Pontifices ſtatuerunt, illa ex jure Divino ſtatuerunt. Si aliud jus Divinum fuit, an potuit Eccleſia concedere aliquid juri Divino repugnans; vel ad illud connivere? Si olim potuit, cur hodie non poteſt? Cur ejus rei gratia Hildebrandini Papæ Cœlum terræ, & ferro ac flamma omnia miſcuerunt? Concilio Niceno fruſtra fraudem facere conaris. Diſertè enim Epiſtola ejus Synodica, quam Theodoretus *Hiſtor. Eccl. Lib. I. 9.* recitat, ſic illud definivit: *Si quis forte Eccleſiæ Præſul obdormierit, jus eſto paulò ante receptis ſuccedere in locum demortui*; καὶ εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, συνεπιψηφίζοντος αὐτοῖς, καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς καθολικῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου, *ſi modò digni inveniantur, & elegerit*

gerit populus, inſuper una cum ipſis decernente & obſignante Epiſcopo Catholicæ Eccleſiæ, quæ eſt Alexandriæ; id eſt eligente ſimul populo & clero, & Epiſcopo ordinante. Nihil ergo fuit Alexandrino Epiſcopo juris ſupra alios in actu electionis, ſed tantùm ratihabitio & obſignatio ſuffragiorum communium cum ſuo accedentium. Neque profectò, quod Bellarminus cauſatur, conſuetudo duntaxat recens cœpta populum ad electionem admittendi, narratur; ſed decretum proponitur, ne niſi eligente populo in locum defuncti Epiſcopi alius ſuccedat; atque illud conforme perpetuæ Apoſtolicæ & primitivæ Eccleſiæ praxi. uti ex ante dictis conſtat. Nicæni Concilii decreto conſona ſunt decreta Conciliorum, Alexandrini, Antiocheni *can.* 16. Sardicenſis *can.* 2. *&* 6. Conſtantinopolitani *Epiſt. ad Occid.* Carthaginenſis II. *can.* 12. & III. *can.* 22. & IV. *cap. I.* 22. Arelatenſis II. *can.* 5. Aurelianenſis II. *can.* 5. Avernenſis *can.* 2. Aurelianenſis III. *can.* 3. & V. *can.* 11. Pariſienſis III. *cap.* 8. Barcinonenſis *can.* 3. Rhemenſis *can.* 25. Toletani IV. *can* 19 Cabilonenſis *can.* 10. quorum, ut & aliorum, irrefragabilia teſtimonia Blondellus *Apol pro Hieron. pag.* 408--414. retulit. Pontificum Romanorum reſcripta eandem in rem luculentiſſima ſunt; veluti Nicolai & Leonis in Decretis *C. in nomine Diſt.* 13. Gregorii *lib. II. Epiſt.* 30. & *IV. Epiſt.* 15. Gelaſii *Diſt.* 63. *c. Plebs Diocl.* Stephani *Diſt. ead. c. Noſſe.* Pelagii *Diſt. ead. cap. Literas*; Leonis IV. *Diſt. ead. c Reatina*; aliorum plurium, qui eadem Diſtinctione citantur, atque inprimis à Blondello *loc. cit. pag.* 391--408. initio facto à Clemente Romano uſque ad Honorium II. qui A. 1127. vixit, clariſſimè repræſentantur. Et ne de novitia conſuetudine loqui reſcripta illa, triceris, en verba Leonis *Epiſt.* 89. ſic ſcribentis: *Expectarentur certè vota civium, teſtimonia populorum, quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in Sacerdotum ſolent ordinationibus ab his, qui nôrunt Patrum regulas, cuſtodiri: ut Sacerdos Eccleſiæ præfuturus non ſolùm atteſtatione fidelium, ſed etiam eorum, qui foris ſunt, teſtimonio muniatur, neque ullius ſcandali occaſio relinquatur.* Nonne hoc jus Divinum eſt, quod Apoſtolus 1. Tim. III. 7. præſcripſerat. Aliis in locis, quibus id Pontifices reliqui non dixere, ſupponitur. Neque poſtulationis duntaxat vel teſtimonii ab Eccleſia perhibendi mentionem Concilia & Pontifices faciunt. quod ex Nicæni jam allatis verbis, ubi *populus eligere* jubetur, liquet: nec non ex Epiſtola Concilii II. cujus verba ſunt, *πάσης ἐπιψηφιζομένης πόλεως, tota Civitate de eo decernente*, ſeu ſuffragante. Leo nominatim, uti vidimus, ponit *vota civium.* Et Gregorius electionem Conſtantii cujuſdam Mediolanenſis Epiſcopi ſatis legitimam non fore putat, niſi etiam ſuffragium eorum civium acceſſerit, qui propter incurſiones barbarorum Mediolano Genuam ſeſe receperant: uti *diſt.* 63. *c. quanto* repetitur. Sed verò quid poſtulatio eſt, mi homo, niſi electio imperfecta, & ab iis perficienda, ad quos ſuffragia reliqua pertinent? Denique in regno Papæ populo & electio, & poſtulatio & teſtimonium denegatur. Aliis ergo in Papatu moribus hodie vivitur: aliis in veteri Eccleſia vivebatur. Nihil hodie priſci moris.

ARG. VI. Idem jus Eccleſiæ vindicant antiqui Patres, Tertullianus, Cyprianus, Origenes, Ambroſius, Chryſoſtomus, Iſidorus.

RESP. REDING: 1. *Aliud eſt electio cum jure inſtitutionis: aliud per modum duntaxat nominationis ſeu præſentationis. Hoc poſterius, non ex jure tamen Divino, ſed permiſſione Eccleſiæ laicis etiam permiſſum eſt.* 2 *Quanquam hujuſmodi electio ex parte laicorum facta eſt duntaxat vi teſtimonii aut poſtulationis. Ita Tertullianus Apol. c.* 39. *ait, præeſſe pro-*

batos quoſque ſeniores, honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adeptos. Et Leo Epiſt.87. *expectari vota civium, teſtimonia populorum, arbitrium honoratorum &c.* Cyprianus etiam *lib.* 1. *epiſt.* 4. *ita tribuit populo poteſtatem eligendi dignos, vel recuſandi indignos Sacerdotes, quatenus oporteat plebe præſente ſub omnium oculis deligi Sacerdotem, & dignum ac idoneum publico judicio & teſtimonio comprobari.* Ibid. pag. 269. Reſp. 1. Nihil veteres de jure nominationis aut præſentationis. Non locuti ſunt veſtra lingua; neque illam forte intellexiſſent in eo ſenſu, quem Hierarchici heri vel nudius tertius invexerunt. Concilia, Pontifices veteres *ἀυτὴν electionem* ſimpliciter populo tribuunt, neque tribuunt concedente Papa, qui Eccleſia veſtra eſt; ſed concedente Chriſto, Apoſtolis & eorum praxi. quorum etiam exemplis jus iſthoc ſuffulciunt. Quid Patres à me citati fecerint, ſtatim viderimus. Cæterùm ſi veteres Pontifices & vetus Eccleſia populo jus *nominationis* & *præſentationis* conceſſerunt, cur novi Pontifices jure hoc populum ſpoliarunt, aperto etiam quandoque Marte, neque conceſſerunt niſi illis, qui bello vel aperta vi ſuperiores ſibi eripi paſſi non ſunt, & hodiéque, ringentibus illis, non tam concedente Papa, quàm vi & jure virorum fortium (quanquam Divinum favebat) retinent? Non ergo populus id habuit ex conceſſione Pontificum; ſed Pontifices tandem vel populi diſſimulatione & conceſſione; vel fraudulenta & violenta uſurpatione ad ſe pertraxerunt totum. Sed eamus in rem præſentem. 2. Tertullianus *Apolog. cap.* 39. Eccleſiis ſui temporis *probatos quoſque ſeniores honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adeptos, præſediſſe* ſcribit. Teſtimonio videlicet Eccleſiæ ad electionem concurrentis, eidémque conſentientis. Sic Origenes, in hæc Moſis Levit. VIII. 4. verba, *Convocavit Moſes ſynagogam* &c. ſequentia ſcribens: *Licet Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur & Synagoga. Requiritur enim in Ordinando Sacerdote & præſentia populi, ut ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium, & hoc adſtante populo, ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcepit in ordinatione Sacerdotis, dicens: Oportet autem illum & teſtimonium bonum habere ab iis, qui foris ſunt.* Reſtituite hanc Eccleſiæ libertatem, & res, cœteris paribus, ſalva erit. Cypriani inprimis luculenta verba ſunt, quæ *Epiſt.*60. extant. *Plebs,* ſic ille, *obſequens præceptis Dominicis, & Deum metuens à peccatore præpoſito ſeparare ſe debet, nec ſe ad ſacrilegi Sacerdotis ſacrificia miſcere; quando ipſa maximè habeat poteſtatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recuſandi. Quod & ipſum videmus de Divina auctoritate deſcendere, ut Sacerdos plebe præſente, ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac teſtimonio comprobetur; ſicut in Numeris Dominus Moyſi præcipit, dicens: Apprehende Aharon fratrem tuum, & Eleazarum filium ejus & impones eos in montem coram omni Synagoga; & exue ſtolam ejus, & indue Eleazarum filium ejus, & Aaron appoſitus moriatur illic. Coram omni Synagoga jubet Deus ſtatui Sacerdotem; id eſt, inſtruit & oſtendit ordinationes Sacerdotales nonniſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, ut plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium ſuffragio fuerit examinata. Quod poſtea ſecundum Divina magiſteria obſervatur in Actis Apoſtolorum, quando de ordinando in locum Judæ Epiſcopo Petrus ad plebem loquitur: Surrexit, inquit, Petrus in medio diſcentium, fuit autem turba in uno. Nec hoc in Epiſcoporum duntaxat & Sacerdotum, ſed & Diaconorum ordinationibus obſervaſſe Apoſtolos animadvertimus,*

madvertimus, de quo & ipſo in Actis eorum ſcriptum eſt: Et convocaverunt (inquit) illi duodecim totam plebem diſcipulorum, & dixerunt eis. Quod utique iccirco tam diligenter & cautè convocata tota plebe gerebatur, ne quis ad altius miniſterium, vel ad Sacerdotalem locum indignus obreperet. Ordinari enim nonnunquam indignos non ſecundum Dei voluntatem, ſed ſecundum humanam præſumptionem; & hoc Deo diſplicere, quæ non veniant ex legitima & juſta ordinatione, Deus ipſe manifeſtat per Oſee Prophetam, dicens: Sibimet ipſis conſtituerunt Regem, & non per me. Propter quod diligenter de traditione Divina & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſt & tenendum, quod apud nos quoque, & fere per Provincias univerſas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi ejuſdem Provinciæ proximi quique conveniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente, quæ ſingulorum vitam pleniſſimè novit, & uniuſcujuſque actum de ejus converſatione perſpexit. Quod & apud vos factum videmus in Sabini collegæ noſtri ordinatione, ut de univerſæ fraternitatis ſuffragio, & de Epiſcoporum, qui in præſentia ejus convenerunt, quique de ea ad vos literas fecerant, judicio Epiſcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Baſilidis imponeretur. Cape hæc Redingi. Si Cypriani ſententia ſtatur, *plebs* habet *poteſtatem eligendi Sacerdote, vel indignos recuſandi;* obſervandúmque, ut quiſquis deligitur, *publico judicio ac teſtimonio comprobetur, univerſæ fraternitatis (NB) ſuffragio Epiſcopatus deferatur.* Et hoc ipſum ait *deſcendere de Divina authoritate.* Sed *ſolis exemplis Scripturarum*, ita Bellarminus occurrit, *id probat. At exempla Scripturarum non faciunt rem eſſe de jure Divino.* Atqui quod *de Divina authoritate deſcendit*, quomodo Divini juris non eſt? Tum Cyprianus exemplum ex Num. XX. depromptum *Divinam authoritatem*, Divinúmque *magiſterium* vocat. Quid verò jus facere, idque Divinum poteſt, ſi *Divina magiſteria* non faciunt? Licet denique exempla vel Divina, vel humana à præceptis differant, ea tamen omnia vim præcepti includunt, quæ ad imitandum propoſita ſunt, nec nudam legem, ſed praxi quodammodo veſtitam repræſentant. Unde Chryſoſtomus *homil.* 14. *in Acta* revocata facti Apoſtolici, ceu Sacro-ſancti exemplaris memoria, continuò exclamat: *οὕτω καὶ νῦν γίνεσθαι ἔδει· Sic & nunc fieri oportebat;* & Cyprianus *diligenter de traditione Divina & Apoſtolica obſervatione obſervandum eſſe* dixit. Obfirmas adhuc animum, & dicis, Cyprianum nihil tribuere populo circa electiones Sacerdotum, niſi *ut plebe præſente & dignus ac idoneus publico teſtimonio comprobetur.* Idque etiamnum in Eccleſia Catholica fieri Bellarminus jactat; bona verba, vel magis ſine mente ſonum fundens, uti ex Eſpencæi, Romanæ praxeos callentiſſimi verbis *in 1. Tim.* 3. liquet. Ibi enim etiam *in priſtini ritus qualicunque veſtigio, quo in Sacrorum ordinum collatione quæri ſolet,* ſitne præſentium aliquis, qui velit ordinandis contradicere; *populo* (qui nec convocatur, nec ad teſtimonium ferendum, ſi ſponte coeat, admittitur) *jus ullum ſuffragii reliquum eſſe* negat. Sed quomodo inſuper ex mente Cypriani populus non aliud habet jus quàm *præſentiæ* & *teſtimonii* (quod ipſum tamen Roma nunc calcat, cùm diſertis ille verbis ei *eligendi & recuſandi; publico judicio comprobandi ſuffragio & judicio examinandi, ſuffragio Epiſcopatum deferendi* jus ac poteſtatem maximam *διαῤῥήδην* tribuat? Non ergo eos electioni adeſſe voluit ut arborum truncos, vel bruta animalia & *κωφὰ πρόσωπα;* teſtéſque meros, quibus fas ſit aperire os ad teſtandum de vita eligendi; non electores vel judices etiam. Neque tam putidum in gravi adeò authore commentum ferendum, *populum habere poteſtatem eligendi & ſuffragium ferendi, quia poteſt dicere, ſi*

quid noverit boni vel mali de ordinando, & ſic teſtimonio ſuo efficere, ut non eligatur; quaſi verò is *eligendi & ſuffragium ferendi* poteſtatem habeat, eaque uſus dici poſſit, qui id tantùm præſtat, quod omni *electionis & ſuffragii jure* deſtitutus præſtare, quandocunque libet, poteſt. Sic enim etiam illi qui foris ſunt, adeóque infideles, qui de ordinando teſtimonium aliquod perhibere poſſunt, quorúmque adeò teſtimonium attendi præcepit Apoſtolus, eo ipſo æquum cum fidelibus jus eligendi habere dici poterunt. quod non immeritò ſupra Redingius ipſe negavit & exagitavit. Quin & infidelium nequiſſimis, qui mali aliquid de ordinando teſtari, adeóque teſtimonio ſuo, ne eligatur, efficere poterunt, idem eligendi & ſuffragandi jus eo ipſo competere, dicendum fuerit. In Leonis teſtimonio ſupra recitato illudere conatur Redingius, cùm *vota civium* interpretari videtur deſideria & poſtulationes populi. Nam vota in electionibus ea ſunt, quæ vulgò voces ſuffragiorum, ſive ſuffragia appellantur συνεκδοχικῶς, eò quòd illis, quem optamus ſeu vovemus, ſuffragamur. Quin & Clero illa, non ſoli populo tribuuntur; ut *Diſt.63. cùm longè*, alibíque paſſim.

ARG. VII. Exempla Miniſtrorum ab Eccleſia electorum plurima ſuppeditat eccleſiaſtica hiſtoria, quæ hic enumerare longum nimis foret. Epiſcoporum electiones ad Clerum & populum, in quo etiam Magiſtratus cenſebatur, ſemper pertinuiſſe, fusè ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, Aniceto, Ignatio, Cypriano, Origene, Athanaſio, Concilio Niceno, Patribus & rebus geſtis Nicenum Concilium ſecutis, Conciliorum Canonibus, Pontificibus, eorúmque decretis probat M. Anthonius de Dominis *de Rep. Eccl. lib. III. cap.3.* Sed & David Blondellus polyhiſtor *de Epiſcopis & Presbyteris Sect. III. pag.379--545*, luculenter probat, non ante XII. Seculum principes inveſtiturarum per baculum & annulum poteſtate cedere coactos eſſe. Poſthac Romani Pontifices à commendationibus & precibus ad apertam vim eruperunt, & excluſo populo ad ſe electiones traxerunt, factis ſibi expreſſis reſervationibus primùm particularibus, dum aliqua vacaret Eccleſia, deinde generalibus, non quidem publica conſtitutione, ſed per regulas, quas excogitârunt, Cancellariæ, quarum inventio Sixto IV. debetur. Quibus tamen reſervationibus obſtitit Concilium Baſileenſe, ex quo Eccleſia Gallicana ſuam ſibi formavit Sanctionem pragmaticam, quâ cautum erat, ut electiones Epiſcoporum in Gallia fierent à Clero & populo. At Leo X. cùm electiones Epiſcoporum & Abbatum in Gallia ad ſe trahere non poſſet, excluſo Clero, ſoli Regi electiones illas conceſſit. Quòd Epiſcopi Hiſpaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ &c. per Reges quondam introire ſoliti ſint, & quòd inthroniſationes ſeu inveſtituræ Epiſcoporum jure pertineant ad Reges & Principes, ſub quorum dominio Epiſcopatus ſunt, ex hiſtoriis olim prolixè aſſeruit Waltramus Naumburgenſis Epiſcopus. De electione verò per ſuffra-

ſuffragia plebis luculenter agit Jacobus Pammelius Pontificius in annot. ad Epiſt. 68. Cypriani Sed & Michael Rouſſelius *Hiſtor. Juriſdict. Pontific. lib. 11. cap. 5. 6. &c.* ex hiſtoriarum monumentis jus nominandi ſupremis Principibus, Imperatoribus, Regibus Galliârum, Hiſpaniæ, Angliæ, Scotiæ, Daniæ, Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæ, Siciliæ, aliiſque competiiſſe, fusè demonſtrat. In ipſo Concilio Thomas Paſſius Valentinus Canonicus faſſus eſt, olim in Epiſcoporum electione, Presbyterorum ac Diaconorum deputatione præſentes fuiſſe è populo ſummos & infimos, & ſuffragium tuliſſe, lib. VII pag. 535. Nihil dicam de Pontificali veteri, quod in hanc rem ita manifeſtum eſt, ut Paſſius ſuaſerit Concilio, ut corrigeret illud & expungi loca, quæ ejuſce rei mentionem faciant, ſineret. In eo nempe Epiſcopus ordinator ajt; *Non fruſtra à Patribus inſtitutum, ut de electione eorum, qui ad regimen altaris adhibendi ſunt, conſulatur & populus, quia neceſſe eſt, ut facilius ei quis obedientiam exhibeat ordinato, cui aſſenſum præbuerit ordinando.*

RESP. RIDING: 1. *Miniſtrorum Eccleſiæ electionem Apoſtolicis temporibus abſque plebis ſuffragiis, uno alterôque caſu per ſpecialem conceſſionem Apoſtolorum excepto, factam eſſe, vel inde conſtat, quia Epiſcopi à ſe creatos ad infideles & remotos populos miſerunt. Poſtea in Eccleſia irrepſit mos, ut populus ad electionem Paſtorum adhiberetur pro ſuffragio teſtimonii de vita & moribus eligendorum. Sed maturè præcautum eſt, etiam Conciliorum decretis morem illum abrogantibus, veluti Laodiceni Can. 13. Nicæni II. can. 3. & Concilii IV. Conſtantinopolitani can. 28. Falſum ergo, non ante Seculum XII. Principes inveſtiturarum per baculum & annulum poteſtate cedere coactos eſſe. Etiam Honorius III. in Cap. Meſſana de electione edicto perpetuo prohibet, ne per laicos cum Canonicis Pontificis electio præſumatur. 2. Neque obſtant vel Concilium Baſileenſe, quod legitimum non fuit; vel Pragmaticæ ſanctiones, quibus Pontifices ex altiori quadem ratione ob temporum injurias per conniventiam cedendum quandoque duxerunt, non tamen ſic, ut Principes inveſtire, ſed tantùm ut nominare, præſentare, & in temporalibus inthronizare poſſent. 3. Hodiéque, juxta Pontificale vetus, ordinantur Epiſcopi & Presbyteri coram populo, Epiſcopúſque ordines collaturus alloquitur populum per Diaconum, petens, ut ſi quis eſt, qui aliquid habeat contra ordinandos, accedat & dicat.* Ibid. pag. 269. 270. Reſp. 1. Putida hæc eſſe mendacia, ex iis, quæ hactenus diximus, penitus conſtat. Ratio ab iis, quos miſerunt Apoſtoli, petita non minùs ficulnea eſt, quia Eccleſiam plantandam cum plantata imperitè confundit. Miſerunt illi ad Eccleſiam plantandam, in qua nondum erat populus fidelis, ſed præconio Evangelico demum fieri debuit. Quomodo ibi ſuffragarentur pii plebeii, qui nondum erant? Alia ratio plantatæ eſt, in qua ad vocationem Paſtorum concurriſſe Eccleſiam, & in ea fidelem populum, jam ſatis convicimus. De Conciliorum à te objectorum ſententia infra *ad Obj. V.* jam reſpondimus, & reſponſiones noſtras ibidem vindicavimus. Caput *Meſſana* non Honorii III. eſt (uti à cœco duce Bellarmino te cœcum duci paſſus es) ſed Gregorii IX. Nam Honorii III. capitula præceſſerunt quatuor. *Sed C. cùm Magiſtratum* & ſequentia ſunt Gregorii IX. uti nominatim inſcriptio oſtendit, quam in decretalibus extantem anagnoſtes Bellarmini, canis

ſeſtinans, prætercurrit. Gregorius autem ille Seculi XIII. Papa (Honorii prædeceſſor) *Decret. Greg. lib. I. tit. 6. cap. 56. Meſſana* ſic loquitur: *Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum Canonicis Pontificia electio præſumatur. Quæ ſi forte præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. non obſtante contraria conſuetudine, quæ dici potiùs debet corruptela.* En novellam Papæ Seculi XIII. conſtitutionem, & confeſſionem apertam contrariæ conſuetudinis hactenus receptæ! 2. Quàm legitimum fuerit Baſileenſe Concilium, non attendimus. Nam nec nos tanti facimus. Fuit tamen authoritate Papæ Eugenii indictum, & præſide Juliano Cardinali continuatum eo uſque, donec Papa ipſe ad reddendam villicationis ſuæ rationem vocatus eſt. Tum enim præſide Cardinale Arelatenſi à magno Epiſcoporum numero decreta Pontificiam ambitionem & avaritiam convellentia cuſa ſunt, quæ Papæ exitium machinabantur. Hæc improbationis cauſa. Concilii ergo hujus Seſſione 31. *Reſervationes particulares quæcunque in poſterum annullantur.* Pragmaticis ſanctionibus Papa ἄκοντι ἑκόντι γε θυμῷ ceſſit equidem, quia ad ſuccutiendas eas Papalia fulmina nil valebant; neque tamen quievit, donec illæ abrogarentur, & cum *concordatis*, Rege & Papa in fraudem populi conſpirantibus, commutarentur. Quanquam etiam Leo X. Concordatorum faber pati debuit, ut Reſervationes omnes generales, tribus exceptis, juxta Baſileenſis Concilii decretum & Pragmaticæ ſanctionis tenorem, per eadem concordata abolerentur. Unde regulæ Cancellariæ quoad Reſervationes illas in Gallia non obtinent; & Rex ſibi Epiſcoporum electiones ſub *nominationum* & *præſentationum*, quæ ipſæ tamen veræ electiones ſunt, prætextu ſartas tectas retinet. Si electio cleri ad ſolum Papam Divino jure ſpectat, nunquam ille ſuo juri ex quacunque *altiori ratione*, uti Redingius loquitur, cedere debuiſſet; & ſi vis ei adhibita fuiſſet, factum tolerandum, at jus ipſum integrum mordicus retinendum fuerat. Cur verò, quod Galliarum Regibus conceſſit, non æquè reliquis Principibus, quos ſibi Roma obnoxios & veluti captivos habet, indulſit? Una enim eadémque Eccleſiarum omnium ratio eſſe debuit. Scilicet illi vel juris ſui ignari, vel ſegniores, vel potentiam Papæ reformidantes non reſiſtunt, neque jus ſuum adverſus injuſtos prædones & occupatores tuentur, vel tueri poſſunt. Non ergo jure, ſed violentia hic agitur. Unde Duarenus *de Sacr. min. Eccl. & Ben. lib. V.* 10. fatetur, *Papam jure occupationis beneficia largiri.* 3. Non ſine ratione Pontificale Romanum, mutato jam uſu, & populo ab electione excluſo corrigi in Concilio Tridentino Theologus non nemo veſtras petiit. Nam Deo & hominibus illuditis, cùm populo ab electione remoto, eadem verba, olim uſu recepta, eundémque ritum retinetis. Epiſcopo ordines collaturo per Diaconum populum alloquentes, *ut, ſi quis eſt, qui aliquid habeat adverſus ordinandos, accedat & dicat.* Hæc ſcilicet declamantur, cùm jam certa & deliberata omnia ſunt, non, ut audiantur præſentes querimoniæ, (nam populus nec convocatur, nec ad teſtimonium dicendum, ſi forte cojerit, admittitur) ſed ut futuræ, ſi forte oboriri poſſent, obſtruantur. de quo Eſpencæi querelam, ſupra recitavimus. Declamante iſthæc Diacono, ſtat in angulo tenebrio, qui eidem ſtatim acclamat: *Dignus eſt, doctus eſt.* Quis ludibrium hoc agnoſcere velit pro populi Chriſtiani teſtimonio? Similem illuſionem alicubi Eraſmus recenſet. Ordinandi omnes examinantur ab Epiſcopo, vel conducto Examinatore alio, Examine finito progreditur Examinator ad altare, & conceptis ibi verbis jurat, ſe reperiſſe omnes illos initiandos Sacerdotio dignos, ætate, moribus & ſcientia idoneos, cùm plerique ſint indoctiſſimi, moribus corruptiſſimi, & ſæpe etiam ætate immatura, eodem teſte.

Or-

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Quomodo electus eſt Aharon, ita & Miniſtri eccleſiæ N. T. eligi debent, Hebr. V. 4. At Aharon à Moſe electus eſt ſine ullo vel conſilio vel conſenſu populi. Ergo.* Reſp. 1. Scopus Apoſtoli eſt, neminem niſi vocatum publico aliquo in eccleſia munere defungi debere. Id exemplo Aharonis probat. At eundem eſſe debere vocationis & electionis utrorumque modum, non aſſerit. Nempe Aharon immediatè à Deo vocatus eſt. Moſes enim non vocavit eum, ſed vocationis Divinæ interpres & internuntius duntaxat fuit. At eccleſiæ N. T. Miniſtri mediatè vocantur. 2. Ne quidem Aharonis ſucceſſores eo modo, quo Aharon, vocati ſunt, utpote qui carnali ſucceſſione propagabantur. Cur igitur Miniſtri eccleſiæ N. T. eo modo, quo Aharon, vocari deberent? 3. Agit ibi Paulus de Sacerdotio Chriſti, ad quod divinitus vocatum eum ait, ſicut & Aharon ad Leviticum divinitus vocatus eſt. At ne Chriſtus quidem eo modo, quo Aharon, vocatus fuit, quia ſine interprete & internuntio. Particula igitur καθάπερ *ſicut* non omnimodam æqualitatem, ſed ſimilitudinem quandam notat. 4. Præterea ſi valet comparatio, Pontifex igitur non Aharonis, ſed etiam Moſis ſucceſſor fuerit. 5. Denique Moſes non ſummus Sacerdos, ſed Princeps populi fuit. Proinde eodem argumento ad Magiſtratum potiùs politicum vocatio reſtringi deberet.

EXCIP. REDING: 1. *Moſes non Princeps duntaxat populi Iſraelitici, ſed etiam Sacerdos ac Pontifex fuit. Conſecravit enim Sacerdotes, & ipſum Pontificem Aharonem ac filios ejus 2. Ut mediata ſucceſſio conſiſtat, oportet eam mediante ſaltem ſucceſſione traduci ad illum, qui eam immediatè à Chriſto obtinuit, qui Petrus eſt. Quomodo etiam Aharonis, & poſterorum ſucceſſio traducta eſt ad Moſen, qui à Deo juſſus Aharonem conſecravit ſine conſilio populi.* Ibid. pag. 270. Reſp. Frigidè nimis reſpondes, præcipuis omiſſis. 1. Ergóne duo fuerunt Pontifices, ſummi Sacerdotes, Moſes & Aharon? Quis duos ſummos dixit? Quæ Scriptura teſtis? Fuitne porro Moſis ille Pontificatus idem cum Pontificatu Aharonis, an ab eo diverſus? Si idem, eadem ergo munera obivit, quæ Aharon. quod falſiſſimum. Solus enim Aharon in Sanctum Sanctorum intravit. Si diverſus ab eo, ubi ergo diverſa Pontificatus Moſaici munera diſtinguuntur? Profectò nil niſi nugivendulus es. Conſecravit Moſes Aharonem extra ordinem, non ſponte, ſed juſſu Dei, non ut Pontifex, ſed ut ſervus Dei in domo ejus, quævis Dei imperata obſequenter faciens. 2. Deus Pater miſit Chriſtum; ſicut olim Aharonem Deus immediatè elegit & vocavit. Chriſtus in terra vocavit Apoſtolos & diſcipulos reliquos: in Cœlum ſublatus dedit Paſtores & doctores, atque hodiéque dat, mediante non ſolo Petro, non ſolis Apoſtolis, ſed Eccleſia, cujus pars populus eſt; uti ſupra probavimus; cùm Aharoni ſucceſſerint poſteri lege generationis carnalis. Qui ergo mediante Eccleſia Paſtores eliguntur, eorum ſucceſſio ad Chriſtum ipſum immediatè à Deo miſſum traducitur. Aharonem Deus elegit, inquis, *ſine conſilio populi.* Sed elegit etiam ſine conſilio Moſis. Elegit ſolus, mediante

nullo.

nullo. Sic neque clerus poteſtate eligendi pollebit. Et *licet.* ſic Origenem *in Levit. homil. 6.* ſcribentem ſupra etiam induximus, *Dominus de conſtituendo Pontifice præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen convocatur etiam Synagoga. Requiritur enim in ordinando Sacerdote etiam præſentia populi, ut ſciant omnes, & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium; & adſtante populo, ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus præcepit in ordinatione Sacerdotis dicens: Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt.* Si ubi, Deo ipſo principem conſtituente, eligente, nulla quorumcunque hominum electio intervenit, æquo cum Moſe jure Iſraeliticam multitudinem conſiſtere neceſſe fuit, ut cum eo (quod unum reliquum erat) de electo teſtimonium ferret; quantò magis, ubi electionis poteſtas hominibus permiſſa eſt; neceſſarium in perpetuum fuerit, ut æquo plebs Chriſtiana cum Clero jure conſiſtat, unáque & *conſultet*, & *teſtimonium ferat*, & *eligat*, & pro modulo ſuo ordinandum *conſtituat*? Atqui, juxta Origenem, ex Domini ipſius inſtituto verum prius. Ergo & poſterius.

OBIECT. II. *Chriſtus Joh. XX. 21. Apoſtolos miſit, ſicut & ipſe à Patre miſſus erat, adeóque voluit, ut eadem, qua ipſe, ratione & poteſtate Eccleſiam gubernarent. Atqui Chriſtus Apoſtolos & Diſcipulos ſine ullo conſenſu vel ſuffragio multitudinis miſit. Ergo.* Reſp. 1. Chriſtus immediatè à Deo Patre, Apoſtoli immediatè à Chriſto miſſi ſunt. Si igitur idem miſſionis modus præceptus eſſet, Apoſtoli immediatam ſuorum in docendi officio Succeſſorum vocationem, & hodiéque talem nos quoque expectare deberemus. 2. Proinde particula καθὼς *Sicut* non illimitatè accipienda, nec extendenda eſt ad omnimodam poteſtatis paritatem, ſed ad Divinam muneris authoritatem, promiſſionem de ſucceſſu in miniſterio & defenſione in periculis, aliáque, de quibus vide pag. 332.

Excip. Reding: *Saltem inde conſtat, Divinam muneris authoritatem Apoſtolis per verba ea collatam ejus eſſe efficaciæ, ut ſe ipſam pro perpetuo Eccleſiæ ſtatu propagare poſſit. Illa porro propagatio non ab aliis Divino jure fieri poteſt, quàm vel ab Apoſtolis immediatè tunc vocatis, vel ab iis, qui horum ſucceſſores per mediatam vel immediatam vocationem conſtituti, parem vocandi alios poteſtatem ſortiti ſunt. Cùm ergo Chriſtus miſerit ſine multitudinis conſenſu vel ſuffragio, par poteſtas fuit etiam Apoſtolorum & ſucceſſorum eorum.* Ibid. pag. 271. Reſp. Miſſi à Chriſto Apoſtoli poteſtatem acceperunt vocandi alios; ſed non eodem ordine, eodem poteſtatis gradu, quo Chriſtus Apoſtolos miſit. Rectè Nicetas Choniates *ſcholiis in Orat. 42. Nazianz.* verba Chriſti ſic explicat: *Alio loco ait Scriptura: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, Atqui non eſt eadem miſſionis ratio. Ille enim ut lumen à Sole, ſic à Patre miſſus eſt, unam atque eandem cum eo habens ſubſtantiam. At diſcipuli ut ſervi à Domino miſſi ſunt.* Ex quibus verbis Maldonatus Jeſuita celebris *ad h.l.* interpretationem ſuam hauſit, his verbis: *In Chriſti verbis dictio. Sicut non æqualitatem, ſed proportionem ſignificat. Chriſtus enim à patre tanquam par à pari; Apoſtoli à Chriſto tanquam homines à Deo miſſi ſunt. Vicarios ille conſtituit ſuos. In hac denique ipſa ſimilitudine poteſtatis ea diſſimilitudo eſt, quæ inter principem & legatum, Dominum*

Dominum & ſervum, proprium magiſtratum & vicarium eſſe ſolet. Cùm ergo Chriſtus in electione Apoſtolorum abſolutam ſuam, ut ſupremus Eccleſiæ dominus, poteſtatem exeruerit, & Apoſtolos ab omni dominatu, multóque magis à Divinæ, quo ad Sacrum opus admoti ſunt, poteſtatis uſurpatione arcuerit, *Magiſtri imitatores* (uti Proſper *Sent. III. ex* Auguſtino *in Pſal.* 90. loquitur) non in faciendis, quæ nemo exigit, *miraculis*, aut ſummi in fideles imperii affectatione, *ſed in cuſtodienda humilitate atque patientia, ad quæ nos omnes Dominus ſuo exemplo invitavit, eſſe debuerunt.* Non ergo Eccleſiæ & vocationis ſtatum propagaturi, eodem modo vel illi, vel eorum ſucceſſores eligere Miniſtros Eccleſiæ potuerunt, quo Chriſtus; ſed modo ſervos decente. Neque ipſa Apoſtolorum, quos nihil momenti alicujus ſine fraternitate unquam aggreſſos legimus, praxis adeò nos deſtituit, ut nobis, qua Eccleſiam poteſtate ac ratione à Magiſtro gubernandum ſuſceperint, qua eos intentione ad Apoſtolatum idem vocaverit, ignorare liceat. Sicut quoad à Domino acceperunt, nobis tradiderunt: ita quod opere præſtiterunt, id ex Magiſtri ipſius præſcripto & præiverunt, & ex officio præſtandum eſſe putarunt. Atqui id opere præſtiterunt, ut nec Coapoſtolos *Act.* I. 23. nec Diaconos, ib. cap VI 2. nec Presbyteros ib. cap. XIV. 23. coram Domino deſignandos & eligendos, niſi vocata in conſilii partem fraternitate, ſtatuerent. Sed præterea tua collectio ab exemplo Chriſti Apoſtolos ſine ſuffragio multitudinis mittentis, ad Apoſtolorum eorúmque ſucceſſorum jus eligendi ſine ſuffragio multitudinis, planè inconſequens eſt tum ob diſparem, tum ob extraordinariam rationem. *Diſpar* eſt, quia Chriſto Apoſtolos mittente nulla multitudo in unum corpus collecta fuit, quæ ad electionem ſervorum Dei certò adhiberi poſſet. Nunc verò ubique eſt multitudo credentium. *Extraordinaria* fuit, quia Chriſto Apoſtolos mittente principia Eccleſiæ Dei ponebantur. Alia autem ſunt tempora Eccleſiæ naſcentis in generatione ipſius, quod eſt extraordinarium, nec niſi per reductionem, uti vocant, in ordine cenſeri poteſt: alia natæ & in ſtatu ſuo ordinario conſtitutæ.

OBIECT. III. *Epiſcopi & Eccleſiæ Miniſtri Divino Jure ſunt Paſtores, populus verò oves, Joh. XXI. 15. Act. XX. 28. Atqui ovibus non convenit, ut eligant Paſtores. Alias oves paſtores eſſent, quia electio Paſtorum ad ipſam gubernationem & paſturam pertinet.* Reſp. 1. Adverſarii fatentur, & Apoſtolos & Pontifices nonnullos populo gratiam feciſſe eligendi paſtores. An igitur contra Divinum jus quidquam indulſerunt, vel oves in Paſtores transmutârunt? 2. Populus Chriſtianus comparatur ovibus in hoc videlicet tertio, quòd vocem Ἀρχιποιμένος audire, mercenarios fugere, paſtorem ad fœcunda paſcua ſequi debeat. Neque propriè ſunt oves hominum, ſed ſolius Chriſti, ut ipſemet Joh. XXI. 15. 16. innuit. 3. Alia igitur etiam ratio eſt ovium brutarum & propriè talium, alia rationalium, & metaphoricè talium. Illis non convenit electio paſtorum, quia diſcretionis judicium non habent, at his convenit, quia jubentur Joh. X. 3. 4. &c. diſcernere veros Paſtores à falſis, & illos ſequi, hos fugere. 4. Etiam in civili politia ſubditi oves dicuntur. Nihil tamen obſtat, quò minùs populus ſibi ſubinde Reges, Magiſtratus eligat.

EXCIP. REDING: 1. *Chriſtus Joh.X.3. pronuntiat, oves veri Paſtoris audire vocem & alienum fugere. Et v.12. bonum Paſtorem à mercenario diſtinguit, quòd lupo irruente hic, non ille fugiat. Ovis ergo eſt periculum perverſionis alienum Paſtorem fugiendo declinare: Paſtoris autem vi & authoritate eundem pellere. Non ergo penes oves, ſed penes Paſtores eſt authoritas, quæ propria eſt clavium Regni Cœlorum. Et oves alienum Paſtorem fugiendo, ad Eccleſiam ſe conferre, ejúſque authoritatem implorare debent. 2. Licet ergo fideles Chriſti oves ſint, Paſtores tamen à Chriſto inſtituti, quibus poteſtas clavium tradita eſt, eaſdem paſcere debent: & poteſtas illa paſcendi ab iis derivatur, qui claves habent. 3. Neque cum jure Divino pugnat, ut Oecumenicus Paſtor aliis facultatem nominandi & præſentandi indulgeat; ſed, ut eo non indulgente, alii authoritatem eam ſibi arrogent.* Ibid.pag. 271. Reſp. Ludis & illudis, non reſpondes ad mea. Etenim 1. hic non de Paſtore vocato, quem vel ſequendum vel fugiendum more veſtro doces, ſed vocando agimus, contendimúſque, à tota Eccleſia, cui datæ ſunt claves Regni Cœlorum, juxta Apoſtolicam praxin & veteris Eccleſiæ uſum vocandum eſſe. Eadem ratio ſana, quæ docet, brutis ovibus nullo modo competere, ut paſcant & gubernent, ſuadet, rationalibus id aliquo modo competere, tum quia communis eſt Paſtorum miniſtrantium & ovium ſub ſummo Paſtore Chriſto conditio, cùm ejuſdem ſpeciei, eorundem beneficiorum ſint participes, ejuſdem hæreditatis conſortes; & qui ob miniſterium curámque fratrum *Paſtores* dicuntur, revera oves ſelectæ. i. ſtrumenta & membra veri ac unici Paſtoris eximia, adeóque non Paſtores abſolutè ſint: tum quia fideles in partem communem authoritatis hujus, veluti corporis communis membra, ſecundum conditionem ipſorum, advocantur: tum quia oves rationales paſtorem à mercenario dignoſcere & ſequi, hunc averſari, ſe nonnunquam per ſemet ipſos regere; imò etiam de rectoribus & paſcentibus ſub Chriſto conſervis judicium ferre, nec ſimpliciter ab Eccleſia pendere tenentur. Ita olim relegato Meletio, *ὁ ποιμὴν* (ſic Chryſoſtomus *de S. Meletio* ſcribit,) *ἀπηλαύνετο, καὶ τὰ πρόβατα οὐκ ἐσκορπίζοντο, ὁ κυβερνήτης ἐξεβάλλετο, καὶ τὸ σκάφος οὐκ ἐβαπτίζετο, Paſtor* (Antiochia) *abigebatur, nec diſpergebantur oves: gubernator expellebatur, nec mergebatur ſcapha.* Et in Thraciam concedere juſſo Euſebio, *Λούκιον* (ſic Theodoretus Hiſtor Eccl.lib.IV.13.) *αὐτοῖς ἀντ' ἐκείνου προὐβάλοντο, προφανῆ λύκον καὶ τῶν προβάτων ἐπίβουλον, ἀλλὰ καὶ ποιμένος ἔρημα ὄντα τὰ πρόβατα τὰ ποιμένων εἰργάζοντο. Lucium ejus loco promoverunt Ariani, lupum manifeſtarium, oviúmque inſidiatorem. Ipſæ tamen Paſtore deſtitutæ oves, quæ Paſtorum erant, peragebant.* Et Conſtantinopolitanam plebem his adverſus Neſtorii deliria hortationibus Cœleſtinus Papa *Epiſt.* 5. armavit: *Vobis diligentiùs vigilandum eſt, ut inimici prædicationibus reſiſtatis. Major enim vobis ſolicitudo eſt, cùm intra Eccleſiam vobis Eccleſiæ adverſa dicuntur.* 2. Quis verò fideles à Paſtoribus paſcendos negat? Sed ut paſcere legitimè poſſint, vocandi priùs ſunt; & vocandi ab iis, qui poteſtatem clavium habent, hoc eſt, Eccleſia, ſecundum conditionem partium ejus. 3. Qui contra jus Divinum aliquid indulget, is in cauſa Dei prævaricator, non Oecumenicus Paſtor eſt; æquè ac is, qui ſibi aliquid juri Divino contrarium arrogat. Qui verò non indulgente Papa id agit, quod juri Divino conſentaneum eſt, is ordine facit, neque reprehenſionem ullam meretur.

OBIECT. IV. *Apoſtoli Epiſcopos miſerunt ad populos infideles & abſentes. Non potuerunt igitur eos conſilio & ſuffragiis illorum eligere.* Reſp. 1. Alia ratio eſt eccleſiæ plantandæ, alia plantatæ. Non idem in illa, quod in hac obtineri poteſt.

poteſt. 2. Evangeliſtarum quoque munus extraordinarium & temporale fuit, at Paſtorum ordinarium eſt. Tempore Apoſtolorum Sacerdotes gentilium idololatræ, Magiſtratus impius fuit, & populus in tenebris ambulavit, qui proinde veros ſibi Paſtores, verbi Divini Pharo deſtituti, deligere haud potuerunt. 3. In eccleſia verò conſtituta & plantata Apoſtoli ſuffragia populi minimè omiſerunt. 4. Quin & infideles, ad quos Apoſtoli & Evangeliſtæ venerunt, ad audiendos illos coacti haud ſunt, ac proinde voluntario conſenſu eos vel receperunt, vel repulerunt, non inſtantibus illis ulteriùs, Matth. X. 10. 23.

EXCIP. REDING: 1. *Paſtorum Eccleſiæ conſtitutio, te fatente, pendet ab authoritate clavium. Cùm ergo Apoſtoli Epiſcopos miſerint ad populos infideles abſque illorum ſuffragio, clavium authoritas ab eo utique non pendebat. Et quæ in prima origine à ſuffragio tali non pendebat authoritas, ab eodem etiam progreſſu temporis ſuſpendi non potuit. 2. Turpi æquivocatione conſenſum & diſſenſum authoritativum, qualis in electione requiritur, cum voluntario conſenſu & repulſa infidelium, quæ iniquiſſimæ obſtinationis erat, confundis.* Ibid. pag. 271. 272. Reſp. 1. Quid ratiocinatione tua inſulſius? Qui enim ad ſuffragia admitti poterant Eccleſiæ adhuc hoſtes, quibus Chriſtus vel ſcandalum, vel ſtultitia fuit; quæque adeò nullam clavium Eccleſiæ traditarum poteſtatem habuerunt? An quia tales Sacramentorum participes eſſe non poterant, fideles ex populo, & ipſi illi converſi ad Chriſtum, æquè participes eſſe non poterant? Sic infideles adhuc Paſtores ſibi eligere nec voluerunt nec potuerunt: at converſi & fideles quique ſuas in poteſtate clavium partes obtinentes, & poſſunt ſuo ordine & volunt, & debent. Non igitur ab horum ſuffragio independens eſt Paſtorum ordinariorum poteſtas. Præterea neque exemplum, neque præceptum ullum eſt, ex quo cognoſci poſſit, Apoſtolos miſiſſe ad infideles populos Evangeliſtas ſine cognitione, conſilio & ſuffragio Presbyterii & Eccleſiæ ejus, in qua ipſi ordinati erant; quò ſic tum mittentibus, tum iis, ad quos mittebatur, certò conſtaret, eum hominem bono teſtimonio à domeſticis ornatum eſſe, quem bonum teſtimonium habere etiam ab exteris oportebat; atque ita apud omnes probatum eſſe, ut ubique ἀνέγκλητος ſive inculpatus haberetur. Hoc jus charitatis, hoc communio Sanctorum, quæ pro aliis etiam Eccleſiis, & converſione infidelium ſolicitudinem injungit; quæque mutuæ ædificationi intenta, exemplo Chriſti non ſua duntaxat, ſed etiam *τὰ ἑτέρων ea quæ aliorum ſunt*, ſpectat, Phil. II. 4. exigit. Neque de hac Apoſtolorum *ἐπιεικείᾳ* dubitare vel tantillum licet. Cùm enim nullum uſpiam uſurpatæ ab illis abſolutæ in Eccleſiæ regimine poteſtatis veſtigium extet: nunquam, quod ſciamus, participatorum cum fraternitate conſiliorum eos puduerit: Matthiam, comparem pòſt futurum, coram Domino ſine fraternitate ſiſtere noluerint: Diaconos ſeptem à cœtu primùm electos ordinaverint: Timotheum fratrum Lyſtrenſium & Iconienſium teſtimonio priùs commendatum in conſortium Paulus Act. XVI. 2. 3. admiſerit: Epiſcopum teſtimonio etiam extraneorum deſtitutum, Diaconúmque ullum non exploratum priùs conſtitui, idem 1. Tim. III. 7. 10. vetuerit quoscunque ipſe cœteríque Apoſtoli ad ſacrum munus vocaverunt, univerſæ Eccleſiæ exquiſito priùs conſenſu, Clemente *Epiſt.* 57. teſte, cooptaverint; hanc ſanctam *συγκατάβασιν* in ſola miſſione Miniſtrorum ad infi-

deles à ſelectis illis Divini Spiritus organis omiſſam vel violatam putabimus? Saltem qui ita putat, idonea ratione id comprobare tenetur. Atque ubi comprobaverit, ita factum ordinaria, & non Apoſtolica atque extraordinaria, non imitanda auctoritate, fidem alterius faciat oportet. 2. Æquivocationem fingis, quæ in argumento meo nulla eſt. Neque enim conſenſum vel diſſenſum cum authoritate & poteſtate eligendi conjunctum intellexi vel intelligere potui; ſed ſimpliciter voluntarium. Ex quo id ſaltem colligi poteſt, populo nolenti & diſſentienti Paſtorem obtrudi nec poſſe, nec debere; & nonniſi volenti & conſentienti dari poſſe. Quanquam in Eccleſia conſenſum & diſſenſum illum cum authoritate eligendi conjunctum eſſe, aliis argumentis conſtat.

OBIECT. V. *Extant Conciliorum veterum Decreta, quæ populo & turbæ interdicunt electione Paſtorum, veluti Laodicenſis Can. 13. Martini Papæ apud Bracarenſem Cap. 2. Niceni II. Can. 3. Conſtantinopolitani IV. Can. 28.* Reſp. 1. Conciliorum decreta Scripturæ non conſentanea authoritatem nullam habent. 2. Ut clavum clavo trudamus, objectis Conciliorum decretis opponimus Concilia ſuperiùs memorata, ac imprimis ea, quæ Blondellus loco ſuperiùs citato fusè adducit. 3. Canones illi conſenſum populi ab electione Paſtorum ſimpliciter non excludunt, ſed hoc tantùm cavent, ne vel populus jure ſuo abutatur; vel ſibi ſoli excluſo Presbyterio poteſtatem eligendi rapiat; vel modum agendi Presbyterio inſolenter præſcribat; vel turbulenter & confusè in Sancto hoc negotio procedat. Quem in finem ſancitum etiam Canonibus eſt, ut primores Eccleſiæ viri honeſti & prudentes reliquorum nomine negotium hoc maturè expediant.

EXCIP. REDING: 1. *Decretis illis Conciliorum non aliud opponere potes quàm ementitam cum verbo Dei aliiſque Conciliis pugnam. 2. Quomodo penes populum jure Divino erit electio Miniſtrorum; ſi canonibus ſancitum eſt, ut primores Eccleſiæ reliquorum, facultati ſibi Divinitus, uti pertendis, collatæ non renuntiantium nomine id negotium expediant?* Ibid. pag. 272. Reſp. 1. Conciliis illis me verbum Dei & Concilia alia, vel eorundem cum his pugnam ementitam oppoſuiſſe, ſtrenuè mentiris ipſe. Priores enim duæ reſponſiones meæ accommodatæ ſunt veſtræ de Conciliis iis ſententiæ; quam falſiſſimam eſſe, tertia reſponſione docui, qua verum Conciliorum objectorum ſenſum noſtræ hypotheſi haud quaquam repugnantem, veriſſimè atque ita ſolidè expoſui, ut nihil reponere potueris; vel auſus fueris. Sic ſoles cavillatione eludere, quæ recto Marte oppugnare non audes. Sed age, convincam te Conciliorum ipſorum verbis, ut malam cauſam tuam conſpectiorem reddam omnibus. Laodiceni ergo Concilii Canon XIII. ſic ſonat: *περὶ τοῦ μὴ τοῖς ὄχλοις τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον. De eo, quòd turbis non permittatur, ut electiones in ſacrario conſtituendorum faciant.* Mitto varias Canonis verſiones. Senſus ſimplex eſt, plebi non licere eligere Paſtores abſque clero; quia ei non licet per ſe ſoli, ſine Clero & Præſulum Provincialium Synodo, collata Divinitus ſuffragiorum poteſtate uti, vel turbulentis motibus ſi non Synodum pervertere, at judicio ejus pervicaci contumacia obſiſtere. quod paſſim eo tempore obtigiſſe, ex hiſtoria liquet. Non ergo abſolutè, ſed ſecundum quid vetuit populares electiones. Tum enim τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπεται τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι *permiſſum eſt turbis electiones* facere, cùm

ejus

ejus poteſtati & arbitrio abſolutè electiones permittuntur, ut quomodocunque voluerit, agat. Id verò non licere, jure Synodus Laodicena decrevit. Hinc Gregorii Theologi pater Gregorius Nazianzenus ſenior, anno poſt conditum Laodicenum canonem ſexto, in eundem intento è vicina diœceſi digito, Cæſarienſes Euſebio rectore orbatos officii ſui *inter Epiſt. Nazianz.* 22. admonuit, ne κατὰ φρατρίας καὶ συγγενείας τὰ τοιαῦτα κρίνοιτο, καὶ ὀχλώδης χεὶρ παρατρέχοι τὸ ἀκριβὲς, *per ſodalitia & cognationes talia expendantur, turbulentáque rurſus* (ut in Euſebii Catechumeni electione) *manus quod accuratum eſt, tranſverſum trahat.* Idem Nazianzeno eſt ὀχλώδης χεὶρ *turbulenta manus*, quod Laodicenis τοῖς ὄχλοις ἐπιτετραμμένη ἐκλογὴ *turbis permiſſa electio.* Neq; qui turbulentam manum deteſtatus eſt, ſuffragii cum Clero ferendi jus ſublatum voluit, aut velle potuit. Quid quòd eadem Synodus Canone 5. περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀκροωμένων γίνεσθαι, *de eo quòd ordinationes non decet fieri in præſentia audientium* (puta catechumenorum vel pœnitentium) populares electiones, ſecluſis ἀκροωμένοις, haud obſcurè comprobat. Nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Martini Papæ capitulum (ſi modò fides haberi Martino Bracarenſi, authori non adeò fido & certo, poteſt) ex Laodicenis decimo tertio & duodecimo canonibus compactum eſt. De XIII. jam vidimus. Duodecimi hic contextus eſt: περὶ τοῦ τοὺς ἐπισκόπους κρίσει τῶν μητροπολιτῶν, καὶ τῶν περιξ τῶν ἐπισκόπων καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ὄντας ἐκ πολλοῦ δεδοκιμασμένους ἔν τε τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ τοῦ εὐθέος λόγου πολιτείᾳ. *De hoc, quòd Epiſcopi, qui à longo tempore tam in fidei verbo, quàm in rectæ rationis converſatione examinati ſunt, Metropolitanorum, eorúmque, qui circumcirca ſunt, Epiſcoporum judicio conſtituantur.* Hunc canonem ſic Latinè Martinus ille contractum reddidit: *In judicio Epiſcoporum ſit, ut ipſi eum, qui ordinandus eſt, probent, ſi in ſermone & fide & vita ſpirituali probè edoctus ſit.* De δοκιμασίᾳ ergo, ſeu exploratione eligendorum, non electione ipſa loquitur. Nam juxta S. Paulum 1. Tim. III. 10. illa præcedit, hæc ſequitur. Illa Epiſcoporum haud dubiè eſt: hæc & Epiſcoporum & populi. Si verum & germanum eſt Martini illud decretum, dubitari non poteſt, quin propterea ab ipſo & Occidentalibus Epiſcopis conditum ſit, quòd Heraclius Conſtans Imp. gratia populi & ſua auctoritate fretus auderet Epiſcopos deſtituere & inſtituere ex animi ſui ſententia. Hujuſmodi autem occaſiones Romani Pontifices venati ſunt diligentiſſimè, ut ſuum in Eccleſiam imperium ſpecioſè confirmarent. Sed Martinum obnitentem tandem Imperator opera Theodori Exarchi comprehenſum exilio mulctavit. Inde autem ab eo tempore, æſtuante factionibus Eccleſia, decreta ultro citróque facta ſunt, Imperatoribus & populo Eccleſiam prementibus, Eccleſiáque viciſſim reluctante, uſque ad Concilium Nicænum II. cujus Canone III, ejuſmodi decretum extat: πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν. *Omnem electionem Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, quæ fit à Magiſtratibus, irritam manere.* Imbelle autem eſt, uti omnes vident, argumentum: *Intruſorum à Principibus adverſus Canones irrita eſt ordinatio: Ergo à Clero, Rege, honoratis & plebe ſecundum canones perpetuúmque Eccleſiæ morem electorum irrita eſſe debet.* Sed de hoc quicquid ſit, ambarum partium πλεονεξίαν ſublaturi mox Carolus M. & Ludovicus filius ad primitivam electionum formam in capitularibus ſuis omnia revocarunt, ut habetur *Diſt. 63. c. Sacr. Can.* Ajunt enim: *Sacrorum Canonum non ignari, ut Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum ordini eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri*

ſcopos. Provinciales heic ἐγχειρήσαντας eſſe uſſit, in Epiſtola Synodica, uti ſupra oſtendimus, populo liberam *αἵρεσιν electionem* vindicat.

OBIECT. VI. *Olim quidem fideli populo conceſſum fuit, ut unà cum Clero ſibi Paſtorem deligeret, quia videlicet erat moderatus, gravis & publicæ utilitatis ſtudioſiſſimus. At nunc plebs eſt Beſtia multorum capitum, ſeditionibus ſemper intenta. Non igitur idem illi hodiéque indulgeri poteſt.* Reſp. 1. Cùm conceſſio illa non humana, ſed Divina, adeóque reſpectu hominum non precaria, ſed juſta ac debita fuerit, perperam temporum aliquod diſcrimen fingitur. 2. Neque nos cum fanaticis poteſtatem eligendi imperitæ plebi, excluſo Magiſtratu ac Miniſterio vindicamus, ſed omnia κατὰ τάξιν καὶ εὐσχημόνως agenda eſſe dicimus, cuique Eccleſiæ ordini ſuas partes aſſignamus, & ad extremum ſatis habemus, ſi populo etiam rudi jus conſentiendi vel diſſentiendi, juſtis rationibus allatis relinquatur. 3. Plebs Chriſtiana, cœtus fidelium & ovium Chriſti petulanti convitio inſignitur *Beſtia multorum capitum.* Quin ſi hodiéque fideli populo præſint Paſtores & Epiſcopi ejuſmodi, quales olim eccleſiam rexerunt, plebem moderatam, gravem & publicæ utilitatis ſtudioſam evadere, experientia docet. Quòd ſi in Papatu plebs degeneravit, éſtque beſtia multorum capitum, cauſa non alia eſt, quàm quia Epiſcopi quoque & Paſtores veteribus illis ſunt diſſimillimi. Atque ita *duces gregis capros armenta ſequuntur.*

EXCIP. REDINO: 1. *Conceſſio poteſtatis illius pendet ex authoritate Eccleſiæ gubernandæ Divinitus collata ei, cui collata eſt poteſtas clavium, hoc eſt, Petro & ſucceſſori. 2. Apud vos potiùs enormes toti orbi conſpicuæ ſeditiones & turbæ Paſtoribus veſtris imputantur. Nos verò cavimus, ne populus ſibi nimiùm arroget in eligendo Paſtore. Sanè Chryſoſtomus de Sacerd. lib. III. experientia comprobatum teſtatur, peſſimos electos, & optimos neglectos eſſe, ſi quando Epiſcoporum electiones fuerunt in manu populi, qui nonniſi de temporalibus judicare noverat. Sed & Auguſtinus Epiſt. 110. & 225. hiſtoriam turbulentiſſimæ commotionis popularis in electione Piniani; aliique etiam ſimilia referunt.* Ibid. pag. 272. 273. Reſp 1. Non ſolum Petrum κλειδοῦχον *clavigerum* eſſe; ſed poteſtatem clavium toti Eccleſiæ collatam eſſe, adeóque ad eandem, & in eadem ad populum jure Divino eligendi hanc poteſtatem pertinere, evicimus. 2. Solent homines incendiarii crimen incendii perfidiæque ſuæ in alios intorquere culpa vacuos. Sic planè tu veſtra crimina noſtris imputas. Etenim *Turbas & ſeditiones enormes toti orbi conſpicuas* unquam apud nos motas eſſe ob electionem Paſtorum ab Eccleſia, & ſalvo in eadem populi jure ſuſceptas, ne ipſe quidem livor & rupta momorum ilia aſſerere auſint. Dei enim gratia eo apud nos ordine negotium iſthoc procedit, ut ſeditiones vel turbæ, quales ſcandalis pleniſſimas in electionibus ipſorummet Pontificum veſtrorum, (nam vel horrenda illa duo ſchiſmata ob electionem Papalem, quæ poſt A. 1370. Roma paſſa eſt, Occidentem totum per multos annos concutientia, alterum ſub Urbano VI. ſub Eugenio IV. alterum, quis ſine horrore vel cogitare poteſt?) aliorúmque Epiſcoporum non ſatis hiſtoriæ veſtræ deplorare, & Conclavia Cardinalium in vulgus prodita clamare poſſunt, ne fando quidem auditæ ſint. Ubi ergo culpa nulla eſt, ibi culpa in Paſtores rejici nequit. Neque ita

Paſtores

Paſtores noſtri jugum excutiunt Magiſtratus Divinitus conſtituti, uti vos Monachi & ſacrificuli, in perpetua ſeditione adverſus Magiſtratum legitimum viventes, & illegitimæ ac tyrannicæ poteſtati Papali colla veſtra ſubjicientes, atque ſic turbis & ſeditionibus cunctæ implentes, jam pridem conſueviſtis. Neque caviſtis, *ne populus ſibi nimiùm in eligendo Paſtore arroget*; ſed ne aliquid, juri Divino conveniens, ſibi ſumere poſſet, tyrannide veſtra, qua pridem religionis prætextu in populum ſævire religio nulla vobis fuit, effeciſtis. Laici vobis non aliud quàm ſordida purgamenta, ſi non pecora ſunt. Chryſoſtomus *loc. cit.* non queritur de popularibus electionibus, ſed de electionibus Epiſcoporum ſimpliciter, & Epiſcopos ipſos atque *προεστῶτας* magis quàm populum, electionis ſuæ, quæ legitimè facta fuerat, argumento inſimulat. Nam *ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τίκτεσθαι ταραχάς, οὐδὲ ἀλλόθεν ποθὲν ἢ ἐκ τοῦ τὰς προεστώτων αἱρέσεις καὶ ἐκλογὰς ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι*, *non aliunde in Eccleſia turbas naſci, quàm ex temerè & caſu factis præpoſitorum electionibus*, poſtquam *cap.* 10. queſtus eſt, multáque alia non populum, ſed Presbyterium ſpectantia præmiſit, *cap.* 14. infert: *Quid mirum, victui intentos homines, & gloriæ, quæ à multis promanat, amantes, univerſáque pecuniarum cauſa agentes talia peccata admittere, ubi qui ſe ab his omnibus alienos ſimulant, illis nihil meliùs affecti ſunt, ſed ſuper cœleſtibus certamen habentes, non ſecus ac ſi de terræ jugeribus, aut tali quacunque alia re conſilium capiant, gregarios, quos aſſumpſerunt, homines, talibus rebus temerè præficiunt &c. nec ſolùm indignos adlegunt, ſed idoneos rejiciunt?* Quibus verbis Chryſoſtomus indigniſſima Cleri degeneris facinora cum corrupriſſimis peſſimorum laicorum moribus comparans, omnimodam turbatarum electionum culpam in Clerum, non in populum conjicit, neque uſpiam, quòd ſuo tempore Epiſcoporum electiones in manibus populi eſſent, queritur. Si ergo populus propter excitatas ſubinde turbas electionis jure excidit, quantò magis Clericos, quos laicorum exemplar eſſe decuerat ſuo in æternum ſpoliari æquum erat? An præterea, Redingi, quisquis cum pia antiquitate Cleri & plebis in eligendis Paſtoribus jura una nobiſcum tuetur, *electiones in populi manu eſſe, optimos negligi, peſſimos eligi*, aſſerit? Næ alieniſſima & indigniſſima nobis affingis, & ſpectra mera, quæ faciliùs debelles, pingis. Auguſtinus *In Pſal.* 133. à clero malè affecto abripi ſolitam plebem, corruptáque electionum conſilia non obſcurè ſignificat. *Mortua in ſe fide, doctos trahere poſt ſe turbas indoctas, diviſis ducibus diviſas plebes, ut cæcus cæcum ſequatur*, aſſerit. Idem laudata à te *Epiſtola* 110. *poſt obitus Epiſcoporum per ambitioſos aut contentioſos ſolere Eccleſias perturbari, expertum ſe & doluiſſe*, Piniani electionis hiſtoriam commemorans, *Epiſt.* 225. refert. Hæc verò non minùs Clerum, ex quo ambitus rei & contentionum flabella ferè ſemper prodierunt, quàm populum ambitioſorum libidini ſervire ſuetum feriunt. Et quantacunque fuerit *turbulentior & popularis commotiò* illa, in Pinianum tamen, quem flagrantiſſimo affectu deſiderabant omnes, nihil *à quoquam dictum vel molitum* teſtatur idem, ſimul ac *præſentiam ſuam per Dei ſervum* Hipponenſibus Pinianus promiſit; potentibúſque, *ut ſi quando illi ad ſuſcipiendum clericatum conſentire placuiſſet, nonniſi in ipſa Hipponenſi Eccleſia conſentiret, ſine dubitatione annuit, lætati ſunt, iis omnia placuerunt*; eodémque ore proprio confirmanti Piniano reſponſum eſt, *Deo gratias.* Cùm igitur ſumma animorum conſenſione, optimo zelo Pinianum adorti eſſent, nulla factionum ſciſſura diſtracti Hipponenſes; eorum ut *turbulentiſſima commotio* longè ſanctior & moderatior haud dubiè fuit ea, quæ A. M D C V. 16. Maij in electione Pauli V. Gallos Cardinales ipſos, Conclavis arcana poſt prodentes, attonitos reddidit, totúmque Cardinalium in ſe invicem commiſſorum

Collegium,

Collegium, cujus pars Bellarminus & Baronius fuere, horrendo clamorum fremitu per octo horas complevit, quam tragœdiam, ſeu potiùs procellam *Hiſtor. Pap. ʃʃ.* 219. perſtrinximus. Denique vix ullam reperias in electionibus veterum contentionem, cujus non authores incentoréſque fuerint Clerici, populum in alterutram partem trahentes. Vel ergo inde ipſius etiam Cleri in eligendis Paſtoribus jus vacillabit: vel populo ſimilia & forte minora patranti, ſalvum nihilominus & illibatum jus ſuum perſtare debuit.

QUÆSTIO VIII.

An Epiſcopi Titulares, authoritate Romani Pontificis aſſumpti, ſint veri & legitimi Epiſcopi?

AFfirmat Canon VIII. ubi per Epiſcopos rectè intelligi debent etiam titulares. Sunt autem titulares Epiſcopi, qui ordinantur à Papa ad Epiſcopatum cum titulo, nec tamen proprium Epiſcopatum habent, quem actu moderentur. Titulum vocant, ipſum reditum, qui Epiſcopo poſt ordinationem aſſignatur. Porro ne videantur omni munere vacui, traditur eis Eccleſia remota, quam nôrunt adiri non poſſe, vel cæterorum Epiſcoporum munia Eccleſiaſtica obeunt, dum ipſi in temporalibus occupantur. Nos ejuſmodi titulares; negamus veros & legitimos Epiſcopos eſſe. Rationes.

ARG. I. Epiſcopus eſt nomen actualis officii, inſpectionis & moderationis. Sicut & omnes Miniſtri Eccleſiæ ſunt operarii, Oeconomi, Paſtores, duces, vigiles. At qui ordinantur ad Epiſcopatum cum titulo, actuale & proprium officium non habent, actu non moderantur, non ducunt, non vigilant.

Resp. Reding: *Pudeat Theologum ex Grammaticali vocis Epiſcopi notione jus Divinum ſuſpendere. An quia Miniſtri Eccleſiaſtici nomen ſonat operarium, œconomum, vigilem, paſtorem; ideo officium Miniſtri is Divino jure non obtinet, quando actu non operatur, vigilat, paſcit? An Epiſcopi à Spiritu S. conſtituti, priuſquam actu munere eo defungerentur, Epiſcopi non fuerunt? Sic in Spiritum S. tuæ blaſphemiæ redundant. Diſtinguendum ergo inter actuale regimen & jus regendi. In hoc, non in illo Epiſcopatus ratio conſiſtit; quod integrum Epiſcopi titulares habent. Nec obſtat, quòd ſubditos non habent, in quos, ceu materiam & ſubjectum juriſdictionem exerceant. Sicut enim ignis potentiam calefactivam non amittit, ſubtracta materia: ſic Epiſcopus non deſinit eſſe Epiſcopus, quia ſubditis deſtituitur.* Tomo IV. Tract. X. §. 2. pag. 273. 274. Reſp. Parciùs iſthæc mihi, Redingi. Sicut ex vocum uſu in rerum ipſarum perceptionem provehimur, neque ſine eo provehimur: ita in

Juris etiam Divini cognitionem *Grammaticalis vocum notio* perducit. Te ergo pudeat ſic oggannire,& inſanire,ut otioſos ventres veſtros exornes, & Epiſcopus verus ſit,qui nunquam gregi attendit, adeóque nominis menſuram nec implet, nec implere cogitat. Sed ampliùs ego. Non ſolùm *ἐπισκόπου Epiſcopi* nomen actuale inſpectionis officium ſignificat,ſed etiam à S. Paulo 1.Tim.III.2.*ἔργον opus*,non potentia duntaxat, vel facultas operandi inſignitur, ut Epiſcopus ille ſit,qui opus illud,quod ab Epiſcopo requiritur,actu exequitur. Qui ergo, qua talis, nunquam opus Epiſcopi exequitur; imò ordinatur non eo fine,ut quandiu talis eſt,neceſſe habeat exequi,ac ne exequi quidem,deficiente ſubjecto poſſit, quin ſatis habeat Eccleſiæ facultates devorare,& in pingui otio ac per voluptates tempus ſuum comburere; hunc ego veri nominis Epiſcopum,& non potiùs larvam Epiſcopi, dignam domino ſuo Papa creaturam, agnoſcam? Quis vigilem, Paſtorem, œconomum,ſervum dixerit illum,qui nunquam,imò qui non crebrò actu paſcit,vigilat,domum adminiſtrat,paſcit? Tametſi ergo nomina ejuſmodi ad continuum actum relationem non dicunt; at dicunt tamen ad crebrum, indefeſſum; & ſubjectum inſuper materiámque ſupponunt,abſque quo eſt,ne quidem operari poſſunt; adcóque non actu duntaxat,ſed etiam potentia deſtituuntur. Non enim *paſtor* eſt, qui oves non habet; non *vigil*,qui re,cui invigilet,deſtituitur: non *œconomus*,cui domus, cui adminiſtrandæ præſit, nulla committitur: non *ſervus*,qui dominum,cui ſubſit,nullum habet. Sed Redingius ſcilicet *Grammaticalem vocum notionem* ſpernit,& monſtroſas voces,quibus res nulla ſubeſt, excogitat,ut jam Epiſcopus ſit, qui grege omni deſtituitur, adeóque neque potentiam habet attendendi gregi,neque actu attendit: ignis ſit,qui pabulum non habet,adeóque, utpote ſine pabulo ne exiſtens quidem in rerum natura, neque potentiam habet urendi, (quomodo enim urere poteſt,quod non exiſtit,& ſine pabulo exiſtere nequit?) neque urit actu. Alii longè Epiſcopi ſunt,quos Spiritus S. conſtituit,ut *attenderent gregi,paſcerent Eccleſiam Dei*; qui proin & gregem habent,cui attendant,& Eccleſiam, quam paſcant; & quamprimum à Spiritu S. conſtituuntur,jam & poſſunt paſcere gregem,Eccleſiam Dei; & actu paſcunt ſtatim,*ἐπισύστασιν καθ' ἡμέραν, ἢ μέριμναν ἐκκλησιῶν, commotionem quotidianam & ſolicitudinem pro Eccleſia* ilico animo concipientes, & opere præſtantes, 2.Cor.XI.28. Nos ergo hæc pertendentes ſeriò blaſphemamus Spiritum S. an potiùs Epiſcoporum titularium veſtrorum *κατὰ ἀξίωμα* Spiritui S. imponunt,ſimiles illis *Pſeudapoſtolis, operariis doloſis, ſumentibus perſonam, Apoſtolorum Chriſti*, 2.Cor. XI.13? Quod mirum videri debere ibidem v.14. Apoſtolus negat, *quia ipſe Sathanas ſe transfigurat in Angelum lucis. Non magnum eſt igitur,ſi & miniſtri illius perſonam in ſe transferant,quaſi ſint miniſtri juſtitiæ.quorum finis erit juxta opera ipſorum.*

ARG. II. Non Scripturæ tantùm vox eſt,panem lucrandum eſſe μεθ' ἡσυχίας operando, 2.Theſſ.III.12.ſed Canoniſtarum etiam regula: *Beneficium omne dari propter officium.* Titulares autem Epiſcopi beneficio oblectantur ſine officio. Ne dicam,id juſtitiæ commutativæ,quæ meritum & mercedem ad æqualitatem reducit,planè adverſari.

RESP. REDING: *1. Nugaris. Num enim beneficium ejus,ad cujus titulum ſunt ordinati, titulares Epiſcopi obtinent? Si verò ad alias Eccleſiarum functiones adhibeantur,num operarius mercede dignus non eſt? 2. Epiſcopi hi priùs Epiſcopi creantur,quàm ad beneficia admittantur. ſunt ergo veri Epiſcopi etiam ſine reſpectu ad beneficia,qui merè accidentarius*

rius eſt. Ibid. pag.274. Reſp. I. Non obtinent,mi nugigerule,ab *iis locis*,quorum ſe Epiſcopos mentiuntur,& titulos ſuperbè præ ſe ferunt. Neque ut obtineant,digni ſunt, quia nullam ibi locorum animam viderunt,nedum curarunt, ſed cuticulam potiùs ſuam, quàm animas ſibi commiſſas curant. Obtinent tamen ex patrimonio Eccleſiæ; obtinent ex ſudore & ſanguine pauperum, quibus per totam vitam nihil profuerunt,vel proſunt. Neque etiam vel jure aliorum Epiſcoporum, temporalibus interea curis diſtrictorum,vicaria opera defungi poſſunt,quia illorum greges iis in ordinatione commiſſi non ſunt; adeóque ibi meri *ἀλλοτριοεπίσκοποι*, non veri Epiſcopi ſunt: vel mercedem omnem mercenarii illi accipiunt ab Epiſcopis,quorum vicibus defunguntur,quia non ordinantur *ſine titulo*,hoc eſt,titulo ſeu reditu,qui iis ex patrimonio Eccleſiæ,non reditibus ad Epiſcopos,quorum vicariam ſubinde operam ſubeunt,pertinentibus decernuntur. An enim ignorare nos putas decretum Alexandri III.in Lateranenſi Concilio, *ne quis ordinaretur ſine titulo,ex quo tantum poſſet capere quantum ad vitam alendam neceſſarium eſſet?* 2. Non ergo Epiſcopi creantur ſine neceſſario,non accidentario,ad beneficium reſpectu; imò *titulus*,cum quo illi ordinantur,revera non aliud ipſis eſt quàm beneficium. Præcipua ordinationis intentio eſt beneficium; absque quo eſſet,ne quidem ordinari ſe paterentur. veri adeò non paſtores,ſed *μισθωτοὶ mercenarii*,qui propter mercedem,non ſalutem animarum,utpote quæ nullæ iis committuntur ſeriò,Epiſcopatum deſiderant.

ARG. III. Ordinatio ad munus eſt actualis miſſio ad exercitium poteſtatis acceptæ. Proinde qui ordinantur,ſimul actu mittuntur,uti patet exemplo filiorum Aaronis, Pauli, aliorum. Hinc ordinatio, vocatio,miſſio in Scripturis pro iiſdem capiuntur. Accedit,quòd qui degradantur, amittunt uſum poteſtatis. Proinde,qui ordinantur,uſum poteſtatis accipiunt. At titulares ita ordinantur, ut non mittantur tamen. Quippe tum mittuntur Epiſcopi,cùm eis aſſignantur Diœceſani,quibus præſint. Quos igitur Diœceſanos habet Epiſcopus Dardaniæ? Si ad eos miſſus,cur non ſuſcipit curam aſſignati populi?

Resp. Reding: 1. *Qui ordinatur,ſimul actu mittitur quoad poteſtatem ordinis,ſeu characterem miſſionis,non quoad actuale exercitium,quod conſequens eſt ad characterem, ſub quo perfecta Epiſcopatus miſſio ſeu ordinatio ſtat. Qui character ita immobiliter ordinato inhæret, ut ne per degradationem quidem tolli poſſit,ſed per hanc duntaxat eccleſiaſticum ponatur impedimentum,ne ejus characteris exercitium licitè fiat. 2. Non ergo tum mittuntur Epiſcopi,cùm iis aſſignantur Diœceſani. Nam primitus in Eccleſia ne quidem Diœceſani erant. Et tamen veros tum Epiſcopos fuiſſe,negare non auſis.* Ibid. pag. 274.275. Reſp. 1. Fallis amphibologia. Aliud enim eſt ordinatio ſine titulo: aliud cum titulo. Initio naſcentis Eccleſiæ Epiſcopi ordinabantur ſine certa Eccleſia,& Eccleſiæ univerſali in communi deputabantur. Poſt diviſa in certos particulares cœtus vel diœceſes Eccleſia,vetitum eſt ordinari quenquam ſine titulo,hoc eſt,ſine deputatione ordinati ad miniſterium certæ diœceſeos vel cœtus,in quo Epiſcopus reſideret, & miniſterium exerceret. Ordinatio ergo non ſolam poteſtatem ordinis ſeu characterem confert; ſed miſſionem actualem ad hanc vel illam diœceſin neceſſariò includit,quia ipſa poteſtas in ordinatione confertur eo fine,ut Eccleſia,grex Domini paſcatur actu. quod ſine actuali miſſione fieri ne-

 quit,

quit. Hinc adeò Epiſcopis etiam titularibus Eccleſiæ ſeu Diœceſeos particularis paſcendæ munus injungi debuit, ne ſine deputatione Eccleſiæ, adeóque miſſionis ad eandem ordinatio facta illegitima videri poſſit. Sed dicis profectò, & fuci faciendi gratia. Eccleſiæ enim, quarum procuratio iis committitur, olim fuerunt, & jam non ſunt. Ubi fideles non ſunt, ibi Eccleſia non eſt. Aut ſi ſunt, pauci ſunt. Aut ſi multi ſunt, Epiſcopum tamen habere, alere vel retinere non poſſunt. Et is qui eis ordinatur Epiſcopus, ita ordinatur, ut nunquam tamen vel putetur eos aditurus, adeóque adire etiam nolit. Fit ergo Epiſcopus nomine tenus, revera Uthopicus, *Nullatenenſis*, uti vulgus in Papatu eos appellat. Nam Eccleſiam particularem nullam habet, & ſic ſponſus non eſt, quia ſponſam non habet, cum qua matrimonium ſpirituale ineat. Neque dicas, illos matrimonium contrahere cum Eccleſia univerſali; quia in tota Eccleſia univerſali, cujus particulares diœceſes jam occupatæ ſunt, locum nullum habeant; & ſi quæ vacarent, ad illas tamen ordinati non ſunt. Paſtor itaque nullum habens vel habiturus gregem, paſtor non eſt; ſicut nauta ſine navi nauta non eſt; maritus ſine uxore maritus non eſt. Valeant ideæ; mera enim teretiſmata ſunt. Hos Epiſcopos ne ordinem quidem Epiſcopalem ullum accipere pronuntio, quia ordo Epiſcopalis intrinſecè dicit officium, opus, miniſterium. Hi verò nullum officium, nullum opus, nullum miniſterium accipiunt; imò ea conditione titulum accipiunt, ut tamen miniſterium, opus nullum, vi ordinationis exercere teneantur. Quæ conditio tollit totam ordinationis Epiſcopalis eſſentiam, quæ miſſionem veram ad gregem ſeu eccleſiam includit, quod Aharonis, Sacerdotum, Pauli, aliorum exemplis, quæ non attingis, docui. Ideo enim etiam Sacerdos olim dictus eſt מַלְאָךְ *Angelus*, hoc eſt, *miſſus* Mala. II. 7. uti notionem illam ex veſtigiis radicis Arabicæ & Æthiopicæ Lud. de Dieu *ad l. cit.* demonſtrat; & Angelum ibi voce [illegible] *miniſtri miniſtrantis*, Chaldæus exprimit. Hoc ipſum definitio Ordinis apud vos recepta docet. Lombardus enim, *lib. V. Diſt.* 24. aliique ordinem definiunt *ſignaculum quoddam ſacrum, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato & officium.* Non tantùm ergo ordo confert poteſtatem, ſed etiam officium, ad cujus executionem obligat. Saltem id confert ordinatio, quod aufert degradatio. At hæc præter poteſtatem ipſam (quam amitti poſſe ſuprà, ubi de charactere indelebili diſputatum, probavimus) aufert miniſterii uſum, ſeu actuale miniſterium. Ergo ordinatio non ſolam poteſtatem, ſed inſuper etiam miniſterii uſum, ſeu actuale miniſterium confert. Alias ordinatus in Eccleſia miniſtrando, aut aliquid, abſque miſſione ſcilicet, agendo, fieri poſſet uſurpator: neque Eccleſiaſtica ordinatio miniſterium & poteſtatem Eccleſiaſticam conferet magis, quàm promotio Scholaſtica ad gradum Magiſterii aut Licentiæ perſonam diſponens; vel expectativa ſive Principis, ſive Curiæ Romanæ, beneficium atque officium confert: & nutabit non parùm ſucceſſio adeò jactata ab adverſariis, quia nulla erit doctrinæ & miniſterii de manu in manum traditio.

2. Mitti Epiſcopos, *cùm eis aſſignantur Diœceſani*, dixi, ſuppoſita Eccleſiæ in diœceſes diſtinctione. Priuſquam autem in diœceſes diſtincta eſt, ordinatio nihilominus cum miſſione ad Eccleſiam in communi & *ſine titulo*, conjunctiſſima fuit. Hinc adeò Albertus Pighius *de Hierarch. lib. III.* 8. ex Ambroſio notat, *omnibus de clero inter initia conceſſum fuiſſe baptizare. & Scripturas in Eccleſia exponere; omnes docuiſſe, omnes baptizaſſe quibuſcunque diebus & locis,* &c. Non ergo eo etiam tempore poteſtas prædicandi à miſſione actuali disjuncta fuit. Vel ergo titulares, cùm ordinantur, mittuntur, vel non. Si non, ne quidem legitimè ordinantur, & inſuper currunt. Si mittuntur, perjuri ſunt, quia populi ſibi aſſignati curam non ſuſcipiunt.

ARG. IV.

ARG. IV. Divini juris eſt, ut Epiſcopus ea in Eccleſia reſideat, cui Epiſcopus datus eſt. Etenim munus Epiſcopi eſt miniſterium & opus, adeóque perſonalem actionem requirit, quam abſens præſtare non poteſt. Tum Chriſtus boni Paſtoris qualitates deſcribens dicit, eum ponere vitam pro grege, ovium nomina cognita habere, & gregi ſuo præire; quæ non reſidens præſtare non poteſt. At titulares Epiſcopos non reſidere, manifeſtum eſt. Argumentum hoc etiam Guadicenſis in Concilio Epiſcopus *lib. VIII. pag.* 683. urſit, ajens, dignitati Epiſcopali tanquam rem eſſentialem annexam eſſe, *habere locum & Diœceſin.* Epiſcopum igitur & Diœceſin non minùs relativa eſſe, quàm maritum & uxorem. Adeóque naturam contradictionis non pati, ut ulla cauſa creandi Epiſcopos Titulares legitima dicatur.

RESP. REDING: 1. *Reſidendi jus Divinum ſupponit Epiſcopatum jam in ſua eſſentia conſtitutum; neque obligat, quando reſidentia impeditur, vel poſſibilis non eſt. Neque poteſt Paſtor pro ovibus animam ponere, quando ei oves citra culpam ſuam ſubducuntur. 2. Sicut conjugale vinculum mutuæ cohabitationis defectu non tollitur: ſic nec relatio & ſpirituale vinculum Epiſcopum inter & Diœceſin ceſſat, quando reſidentiæ impoſſibilitas vel phyſica vel moralis objicitur. Neque Rex deſinit eſſe Rex, cùm vi Regno ſuo pellitur.* Ibid. pag. 275. Reſp. 1. Titulares, Epiſcopos tuos pingis equidem, ut potes, non coloribus nativis, ſed ceruſſa, fuco mero utens. Etenim 1. Reſidendi jus Epiſcopatum jam in ſua eſſentia conſtitutum non ſupponit ſine neceſſario ejuſdem reſpectu & obligatione ad reſidentiam. Epiſcopus enim ordinatur, qui attendat gregi & paſcat Eccleſiam. Qui apud gregem & Eccleſiam non reſidet, eidem attendere, eandem paſcere nequit. Ubi verò reſidentia impoſſibilis eſt, eáque impoſſibilitas etiam ante ordinationem conſpicua omnibus eſt, ibi ordinare Epiſcopum nunquam gregem & Eccleſiam viſurum, aditurum, vel fraus manifeſta, ordinationem ejuſmodi ad alium finem referentium, vel inane ludibrium eſt. Neque Paſtorem quiſquam dixerit eum, qui gregem nunquam vidit, nunquam viſurus eſt. Cui proin oves nullæ vel ſua vel aliena culpa ſubduci poſſunt. Relata ſe mutuò ponunt & tollunt. 2. Cohabitationis impoſſibilitas ipſum matrimonium præcedens matrimonium dirimit, vel potiùs matrimonium jure nullum fuiſſe arguit, quia error contrahentium fuit in rei ſubſtantia; qui matrimonium ratum & legitimum conglutinare non potuit. Et tamen in tali matrimonio cohabitatio quidem procedit, & latens demum error detegitur. Quantò magis irritum erit Epiſcopum inter & Diœceſin vinculum, adeóque nec Epiſcopus nec Diœceſis ei ſubjecta, & inter utrumque relatio conſtitui poteſt, quando ante ordinationem reſidentiæ & cohabitationis ad paſcendum & curandum gregem impoſſibilitas omnibus manifeſta eſt, & cohabitatio neque ſucceſſit, neque ſuccedere poteſt? Tale negotium titularium Epiſcoporum eſt. Non deſinit eſſe Rex, legitimus quoad imperii jus & poteſtatem, qui ſine culpa ſua, ſola vi, Regno pellitur. Sed qui ſic pellitur, priùs cum Regno conjunctus fuit, atque in illud imperii ſui vim exercuit. At titulares illæ ſtatuæ cum diœceſi ſua nunquam conjunctæ fuerunt. Tametſi aliud etiam eſt proprietas rei, cujus jus vis nulla tollere poteſt: aliud miniſterium, œconomia, ſervitus, quæ ſine operatione in rem commiſſam omni miniſte-

rium, œconomia, ſervitus eſſe deſinit. Tale Epiſcopatus genuinus eſt: qui actu miniſtrando non proprio gregi, ſed alieno, ad Chriſtum dominum pertinenti, attendit.

ARG. V. Concilii Chalcedonenſis Canon 6. vetat quenquam ordinari *abſolutè*, hoc eſt, interprete Urbano II. in Concilio Placentino, *ſine titulo*, ubi per titulum munus & officium intelligitur, non reditus, quomodo ſequioribus temporibus, & nominatim in Lateranenſi Concilio pravè vocem *titulus* interpretati ſunt. Quaſi videlicet ſancitum eſſet, ne quis egenus, non negotioſus eſſet.

RESP. REDINO: *Utriuſque & Placentini & Lateranenſis Concilii ſententia, quæ Chalcedonenſis Canonis ſenſum reddunt, probè conſiſtere poteſt. Illud enim in Epiſcopatus titulo ſpectat ejus eſſentiam, collationem muneris: hoc ejuſdem conſequens accidens, collationem beneficii. Licet autem poſterior hæc Tituli ratio in titularibus Epiſcopis non tam de jure, quàm de facto extincta ſit, manet tamen in habitu integra primarii tituli ſubſtantia, licet per accidens impediatur, ne in actum exire valeat.* Ibid. pag. 275. Reſp. Diſtinctiones illæ tuæ ficulneæ *ſubſtantiæ, accidentis* in titulo; tituli *primarii, ſecundarii; habitus, actus; juris, facti* &c. veteribus, præciſionibus tuis non aſſuetis, in mentem nunquam venerunt. Age igitur, miſſis nugis hiſce rem ipſam intueamur. Concilii Chalcedonenſis canon VI. ſic habet: *Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Nullum abſolutè ordinari, (oportere) nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui ſunt in ordine eccleſiaſtico: niſi ſpecialiter in Eccleſia civitatis vel pagi, vel martyrio, vel monaſterio, is qui ordinatur, deſignetur.* Qui ergo ſint *ἀπολελυμένως abſolutè* ordinati, ex ipſo canone conſtat. Ii enim eſſe dicuntur, qui, cùm ordinantur, certum non habent locum, quo munus ſibi mandatum, & à ſe ſuſceptum obeant. Sic præter Balſamonem & Zonaram etiam Moſes Ægyptius Canonis hanc partem explicans, *Nemo*, inquit, *ordinationem accipiat, niſi declaretur ei locus & ſedes, in qua reſideat: non Presbyter, non Diaconus, nec alius ab iis, nec qui iſtis inferior eſt; ſed locus ei declaretur & in eo conſtans maneat.* Hoc poſterioribus eſt *ſine titulo* neminem ordinari; hoc eſt, ſine miniſterio, munere, in certo & deſignato loco obeundo, quomodo Urbanus II. in Concilio Placentino id ipſum expoſuit. Hi ergo veri Epiſcopi titulares ſunt, quibus ordinatis locus vel diœceſis, quam ilico adire, & in qua munus ſuum exercere poſſint; non quam adiri, & in qua officium obiri non poſſe, omnibus conſtet, aſſignatur. Veſtri autem, titulo non re *titulares*, vel potiùs *vitulares* ſunt, quia vero titulo deſtituti, vix alius rei gratia, quàm *vitulorum*, hoc eſt, redituum percipiendorum gratia ordinantur. Unde poſteriora Concilia *titulum* in *reditum* converterunt, & ſine titulo, hoc eſt, reditu neminem ordinari poſſe, definiverunt. Concilium enim Lateranenſe *cap.* 5. ſic ſtatuit: *Epiſcopus, qui aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei adminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet.* Quod ergo prioribus tituli ſubſtantia erat, ordinatio videlicet ad munus in certo loco actu obeundum: id poſterioribus accidens eſt, ordinatio non ad munus in certo loco actu adminiſtrandum, ſed ad reditum percipiendum.

dum. *Manere tamen in poſteriori hac tituli ratione in Titularibus Epiſcopis de facto extincta*, (cùm tamen Lateranenſes eum aliunde ſupplendum definiverint) *integram primarii tituli ſubſtantiam in habitu, licet per accidens impediatur, ne in actum exire poſſit*, regeris. Frigidè profectò. Num quæ Eccleſia iis aſſignatur, Eccleſia non eſt? & ſi Eccleſia eſſet, omnes illam adiri non poſſe, priuſquam Titularis ordinaretur, nôrunt. Nulla ergo hic primarii tituli, imò apud veteres tituli unici, ſubſtantia in habitu remanet. Quin hoc ipſum eſt, quod Chalcedones Patres vocarunt & vetuerunt *ἀπολελυμένως χειροτονεῖν ordinare abſolutè*, hoc eſt, ſine certo loco, Eccleſia, diœceſi, quæ adiri & actu paſci poſſit.

ARG. VI. Titulares Epiſcopi Eccleſiæ primitivæ fuerunt incogniti, donec corruptelis Eccleſiæ invaleſcentibus Seculo VIII. conſiderata perſonæ qualitate, vel dignitate ordinari cœperunt ij, qui officium non habuerunt. Quæ origo fuit magnorum malorum, Epiſcopis curam gregis abjicientibus, & alios jam ordinatos ſubſtituentibus. Hinc enim περιστυλαὶ Miniſtrorum Eccleſiæ cœperunt, quæ tandem, uti docet Hiſtoricus lib. VI. pag. 445. metamorphoſin Miniſtrorum fœdam perperére.

RESP. REDINGI: 1. *Contradicis tibi ipſe. Nam infra ad Obj. III. agnoſcis Epiſcopos vacantes tempore jam Antiocheni Concilii Seculo VIII. longè anterioris.* 2. *Nulla ratio fuit, ut Epiſcopi curam gregis abjicerent, cùm in ſubſidium illorum à Papa titulares vocati ſunt. Manſerunt enim illis oves propriæ.* Ibid. pag. 276. Reſp. 1. De vacantibus Epiſcopis infra loquor, & eoſdem à titularibus disjungo manifeſto charactere, quia vacantes Eccleſias proprias jam habuerunt, illis præfuerunt, adeóque ad munus illud legitimè ordinari potuerunt: Titulares contra nullas unquam habuerunt, nullis præfuerunt, nec præfuturi, cùm ordinarentur, credi potuerunt, quorum proin vitioſa ordinatio eſt. 2. Abjecerunt tamen. Neque aliter fieri potuit, peregrinis & παρεισάκτοις Epiſcopis obrepentibus. Nam *ſublimiores* illæ *functiones*, ad quas *veros* (ita titulares à veris ipſem e diſtinguis) *Epiſcopos* à Papa deputatos eſſe ais, offecerunt utique, ut gregem negligentiùs vel planè non curarent, & ſecularibus interea negotiis Papæ implicarentur. Quid verò multis? Titulares illæ larvæ Epiſcoporum ordinariorum munus etiam invadere paulatim non erubuerunt. Id Tridentini ipſi *Seſſ. VI. Decr. Ref. cap. 6.* his verbis perſtrinxerunt: *Nulli Epiſcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de ordinarii loci expreſſa licentia & in perſona res eidem ordinario ſubjectas tantùm.* Decreto huic fraudem facturi titulares ad loca exempta, nullius Diœceſi ſubjecta ſe receperunt, & ad ſacros ibi ordines admiſerunt eos, qui à ſuo Epiſcopo rejecti eſſent tanquam inhabiles, vigore privilegii ſibi de promovendis quibuſcunque ad ſe venientibus conceſſi. Hoc etiam ulcus Tridentini *Seſſ. XIV. de Ref. cap. 2.* tangunt his verbis: *Quoniam nonnulli Epiſcopi Eccleſiarum, quæ in partibus infidelium conſiſtunt, clero carentes & populo Chriſtiano, cùm ferè vagabundi ſint, & permanentem ſedem non habeant, non quæ Jeſu Chriſti, ſed alienas oves, inſcio proprio paſtore quærentes, dum per hanc S. Synodum ſe Pontificalia officia in alterius diœceſi, niſi de loci ordinarii expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantùm, exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptum, quaſi Epiſcopalem Cathedram in loco nullius diœce-*

ſis ſua temeritate eligunt, & quoſcunque ad ſe venientes, etiamſi ſuorum Epiſcoporum ſeu Prælatorum literas commendatitias non habeant, clericali charactere inſignire, & ad ſacros etiam Presbyteratus Ordines promovere præſumunt: quo plerunque fit, ut minùs idonei & rudes ac ignari, & qui à ſuo Epiſcopo tanquam inhabiles rejecti fuerint, ordinati, nec Divina officia peragere, nec Eccleſiaſtica Sacramenta rectè valeant adminiſtrare &c. Hanc Hydram univerſam, cujus uno capite reſecto aliud ita ſubnaſcebatur, non reformare, ſed penitus profligare Tridentini debuerant.

ARG. VII. Hinc adeò etiam Galli capite III. Reformationis in Concilio propoſitæ petierunt, ne quiſquam Presbyter ordinetur, cui non continuò ſecundum Concilium Chalcedonenſe detur miniſterium. Et Quinqueccleſienſis Epiſcopus graviter in Concilio monuit, maximum inde offendiculum naſci, quòd multi ordinentur ſine officio, qui proinde Sacerdotium capeſſant, non ut Deo & Eccleſiæ ſerviant, ſed ut otio luxùque diffluentes amplis facultatibus gaudeant. Poſt eum Epiſcopus Guadicenſis fusè in Titularium ordinationem invectus, eam *inventum humanum*, quo Chriſti & Apoſtolorum inſtitutio immutetur, vocavit. Et jam olim Gerſon *de ſtat. Prælat. Conſid.* 8. ita de titularibus judicavit: *Status Epiſcopalis licet eſſe poſſit in aliquo ſine plebe, & ſine uſu vel exercitio hoc fieri non convenit, quia vanum & monſtroſum in Eccleſia videretur, quoniam fruſtra eſt poteſtas, cui non ſubeſt operatio.*

RESP. REDING: 1. *Quæ Galli & Quinqueccleſienſis urgebant inter reliqua reformationis capita, ne abſque miniſterio quiſquam ordinetur, hodièque in Eccleſia obtinent. 2. Guadicenſem qua ratione toti Concilio præfers? 3. Etiam titulares Epiſcopi, juxta Gerſonem, ad operationem aliquam Eccleſiaſticam applicantur.* Ibid. pag. 276. Reſp. 1. Id petierunt Galli, quod nec ante, nec poſt Concilium obtinuit, haud petituri adeò flagranter, ſi jam obtinuiſſet. Neque Concilium voto eorum annuit. Si ordinantur Titulares ad miniſterium Eccleſiæ certæ, cur miniſterium illud non exequuntur? Annon ſic perjuri fiunt, cùm, quod ſanctè promittunt, non præſtant? Neque impedimenta obſtant, quippe proviſa, adeòque non contingentia. Vel igitur ordinatio omittenda, vel obſtacula perrumpenda erant. 2. Cum ratione loquens Guadicenſis ſolus non eſt, ſed Concilium omnium cum ratione loquentium conjunctum habet, cum quo comparatum Tridentinum ſine ratione definiens nullam omnino fidem meretur. 2. Denique ad operationem propriam Titulares nullam omnino applicantur; & ſicubi operantur, ἀλλοτριοεπισκοποῦσι. Gerſon autem operationem propriam in plebem propriam requirit, & & ſine ea Epiſcopalem ſtatum vanum & monſtroſum eſſe pronuntiat.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Concilium Chalcedonenſe Canone 6. vetat quenquam ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, ordinari abſolutè, hoc eſt, ſine titulis, irritámque declarat cujuſcunque abſolutè & ſine certo titulo factam ordinationem. Nemo igitur ſine titulo ordinari debet.* Reſp. 1. Imò canon ille Conciliaris validè repugnat praxi Pontificiæ, ju-

xta

xta quam videas plures ordinari *abſolutè*, ſine miniſterij aſſignatione, qui finguntur habere Ordinem, at non Juriſdictionem; honorem & reditus, non onus & officium. 2. Abſurda verò eſt παρερμηνεία recentiorum, quibus abſoluta ordinatio idem eſt, quod ordinatio ſine titulo, hoc eſt, beneficio & reditu. Veteribus quippe *titulus* non reditum vel beneficium, ſed curam eccleſiæ notat.

Excip. Reding: *Tituli illi, ad quos Titulares ordinantur, jus Epiſcopatum à Paganis violenter oppreſſorum conſervant, & varias Eccleſiæ, cui illæ applicantur, utilitates conferunt, adeóque efficiunt, ut ordinationes ejuſmodi non fiant abſolutè.* Ibid. pag. 276. Reſp. Quicquid utilitatis Eccleſiæ conferre tituli putentur, manet tamen eorum *χειροτονία ἀπολελυμένη ordinatio abſoluta*, quia ordinantur ſine Eccleſia, quæ adiri poſſit; & cum Eccleſia, quam adiri non poſſe omnes ante ordinationem exactè nôrunt. Perinde ergo eſt, ac ſi nulla iis Eccleſia deſponderetur. Neque utilitates illæ, quas prætexis, defectum ſupplent, quia qualecunque Eccleſiæ emolumentum titulus præſtat, ſemper tamen ab Eccleſia propria, quæ paſcitur, ſejunctus manet. Tum utilitates illæ fictitiæ ſunt. Nam juris Eccleſiarum extinctarum conſervatio prætenditur ad jus abſolutum Papæ in univerſas Orbis Eccleſias, quæ & fuerunt & ſunt, aſſerendum. quod nullum unquam habuit. Ita phreneticus ille omnes naves in mari viſas ſuas eſſe jactavit, nullo licet jure vel unius navis dominus. Si quod tamen jus Papa habuit, ſubjecto pereunte, adeóque Eccleſia ibi nulla exiſtente, ipſum quoque jus periiſſe cenſendum eſt. ſicut extincto populo jus & poteſtas in populum omnis extinguitur. Utilitates porro Titulares Eccleſiæ nullas, ſaltem ab ordinatione dependentes præſtare poterunt, ſi ordinarii munere ſuo defungantur, uti defungi vi ordinationis tenentur. Reliquæ verò utilitates nihil ad ordinationem cum titulo; ſed totæ libidini Papæ, domini Titularium unici, inſerviunt.

OBIECT. II. *In veteri eccleſia multi initiabantur Sacris abſque ulla certa procuratione animarum. Exemplum eſt in S. Paulino Nolano, qui Presbyter ordinatus fuit, ut ipſe ſcribit epiſtola 6. ad Severum, in Sacerdotium Domini, ſed nulli certa eccleſia alligatus* Reſp. 1. Ita factum humanum ad extremum, non Jus Divinum probaretur. 2. Mos ille initiandi aliquem Clero abſque certa procuratione animarum nec communis ſeu vulgaris fuit, cùm Bellarminus non aliud, quàm Paulini exemplum allegare potuerit: & non ſemel in antiquis Canonibus diſertè vetitus eſt.

Excip. Reding: *Cur ordinatio ſine titulo in antiquis canonibus vetita ſit, ratio ex cap. Epiſc. Cùm ſecundum Apoſt. de præb. hæc redditur, quia Epiſcopo abſque titulo beneficii ordinanti incumbit ordinato providere de neceſſaria ſuſtentatione. Si ergo aliunde provideatur, nihil hic vetuſtis canonibus repugnabit.* Ibid. pag. 277. Reſp. Hæc quidem ratio in poſterioribus Conciliis, Lateranenſi, Londonenſi &c. redditur: in prioribus & ſanioribus illis, Chalcedonenſi inprimis, non item. uti ſupra vidimus. Illa enim ordinari non alios permiſerunt, quàm qui in Eccleſia reſiderent, eámque paſcere actu

poſſent. Qualis ordinatio à ſuſtentationis neceſſariæ, ab Eccleſia tali conferendæ debito ſeparari non potuit. Nam collatio muneris ſimul erat collatio beneficii. Poſterioribus autem temporibus alia omnia ſucceſſiſſe, ſupra vidimus, quia Papæ viſum eſt utile, talibus mancipiis, honore etiam & dignitate auctis, ad Regni ſui negotia curanda non deſtitui. Quod in ipſo Tridentino Concilio præprimis apparuit, in quo ut vinceret ſuffragiis Pontificia factio, plures eum in finem titulares Papa creavit, Tridentum ablegavit, ubi ſatis erat pecora numerari, non ponderari.

OBIECT. III. *Epiſcopos vacantes ac titulares ſemper fuiſſe in Eccleſia, conſtat ex Concilio Antiocheno; in quo ponitur Canon 16. diſt. 92. Cap. ſi quis: Ne hujuſmodi vacantes Epiſcopi in vacantes eccleſias proſilire valeant.* Reſp. Vacantes illi Epiſcopi erant non titulares meri, ſed qui perſecutione gentilium proprias eccleſias amiſerant; ſive amplius ad illas aditum non habuerunt, ſive eccleſiæ ipſæ extinctæ fuerunt.

EXCIP. REDING: *Manum jam das. Quid enim aliud ſunt Titulares, quàm Epoſcopi ea de cauſa vacantes, quòd Eccleſiæ illorum non de jure, ſed de facto à Paganis extinctæ ſunt.* Ibid. p. 277. Reſp. Planè ſcilicet do, ſed veritati, non tibi, non errori. Toto cœlo Titulares à veteribus diſtinguuntur. Hi veri Epiſcopi erant, ordinati & deputati ad certam Eccleſiam, quam ſine mora adiverunt, paverunt actu, donec tempeſtas eos expelleret: & non rarò etiam expulſi poſtliminio ad Eccleſias ſuas redierunt, eáſque paſcere perrexerunt. Illi ordinantur aſſignata Eccleſia, quam extinctam eſſe, adeóque adiri non poſſe, nôrunt omnes: ordinantur proin per ludibrium, non ut paſcant Eccleſiam certam ſibi deputatam, ſed ut Eccleſiæ patrimonium arrodant, & titulorum typho elati, Papali Regno inſerviant.

SESSIO XXIV.

Quæ eſt Octava Sub Pio IV.

Celebrata die 11. Novembris 1563.

DOCTRINA DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonii perpetuum indiſſolubilémque nexum, primus humani generis parens divini ſpiritus inſtinctu pronuntiavit, cùm dixit, Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una.

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & conjungi Chriſtus Dominus apertiùs

tiùs docuit, cùm poſtrema illa verba, tanquam à Deo prolata referens, dixit: Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro: ſtatímque ejuſdem nexûs firmitatem, ab Adamo tantùm ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: Quod ergò Deus conjunxit, homo non ſeparet.

Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugéſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus venerabilium ſacramentorum inſtitutor atque perfector, ſua nobis paſſione promeruit. Quod Paulus Apoſtolus innuit dicens: Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea: mox ſubjungens, Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.

Cùm igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratiam præſtet, meritò inter novæ legis Sacramenta annumerandum ſancti Patres noſtri, Concilia & univerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt. Adverſus quam impii homines hujus ſeculi inſanientes, non ſolùm perperam de hoc venerabili Sacramento ſenſerunt, ſed de more ſuo, prætextu Evangelii, libertatem carnis introducentes, multa ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, & ab Apoſtolicis temporibus probata conſuetudine aliena, ſcripto & verbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſti fidelium jactura. Quorum temeritati ſancta & univerſalis Synodus cupiens occurrere, inſigniores præfatorum ſchiſmaticorum hæreſes & errores, ne plures ad ſe trahat pernicioſa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipſos hæreticos, eorúmque errores decernens Anathematiſmos.

Canones de Sacramento Matrimonii.

1. Si quis dixerit, Matrimonium non eſſe verè & propriè unum ex ſeptem legis Evangelicæ Sacramentis, à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſiam invectum, neque gratiam conferre, Anathema ſit.

2. Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, Anathema ſit.

3. Si quis dixerit, eos tantùm conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant & dirimant, Anathema ſit.

4. Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erráſſe, Anathema ſit.

5. Si quis dixerit, propter hæreſin aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum, Anathema ſit.

6. Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, Anathema ſit.

7. Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm docuit & docet (juxta Evangelicam &

Apoſtolicam doctrinam) propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi,& utrumque,vel etiam innocentem,qui cauſam adulterio non dedit,non poſſe altero conjuge vivente aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit,& eam,quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, Anathema ſit.

8. *Si quis dixerit,Eccleſiam errare, cùm ob multas cauſas ſeparationem inter conjuges,quo ad thorum,ſeu quo ad cohabitationem,ad certum incertúmve tempus fieri poſſe decernit, Anathema ſit.*

9. *Si quis dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractúmque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, & oppoſitum nihil aliud eſſe, quàm damnare matrimonium,poſſéque omnes contrahere matrimonium,qui non ſentiunt ſe caſtitatis (etiamſi eam voverint) habere donum, Anathema ſit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget,nec patiatur nos ſupra id,quod poſſumus,tentari.*

10. *Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate aut cœlibatu, quàm jungi matrimonio, Anathema ſit.*

11. *Si quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones & alias ceremonias,quibus Eccleſia in illis utitur,damnaverit, Anathema ſit.*

12. *Si quis dixerit, cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, Anathema ſit.*

Decretum de Reformatione Matrimonii.

Cap. I.

Dubitandum non eſt,clandeſtina matrimonia libero conſenſu facta,rata & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit: & proinde jure ſunt damnandi,& Anathemate eos damnat ſancta Synodus, qui ea vera eſſe negant, quique affirmant matrimonia filiorum ſine conſenſu parentum facta,irrita eſſe,& parentes ea rata vel irrita facere poſſe. Illa tamen matrimonia ſemper ſancta Eccleſia deteſtata eſt & prohibuit: animadverténſque nunc ſancta Synodus gravia peccata, quæ ex eiſdem ortum habent, quibus ſuccurri non poteſt, niſi efficacius remedium adhibeatur,præcipit,ut antequam matrimonium contrahatur, publicè in Eccleſia tribus continuis feſtivis diebus à Parocho denuntietur, & tunc nullo impedimento remorante,ad matrimonium in facie Eccleſiæ procedatur. Quòd ſi meritò timeatur malitioſè impediri poſſe, ſi toties denuntietur, fiat una tunc denuntiatio, vel ſaltem Parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur,

& ante conſummationem denuntiationes fiant, niſi Ordinario ſuperſedendum videatur. Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius ſeu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit præſenti decreto. Inſuper ſacerdotes & teſtes, & eos qui contrahent, ſi ſecus fecerint, puniendos ab Ordinario decernit. Conjuges hortatur ne in eadem domo cohabitent ante ſacerdotis in Eccleſia benedictionem, quam ſolus Parochus, aut qui ab eo vel ab Ordinario licentiam habent, dare poterit ei. Qui ſecus fecerit, & alienæ Parochiæ ſponſos conjungere vel benedicere auſus fuerit, pœna ſuſpenſionis additur, non obſtantibus privilegiis &c.

Hortatur etiam ſancta Synodus conjuges, ut antequam contrahant, vel triduo ante conſummationem, ad confeſſionem & communionem accedant: & laudabiles conſuetudines & cæremonias Provinciarum in nuptiarum Sacramento omnino retineri optat. Et hoc decretum omnes Ordinarii quàm primum populo publicari & explicari faciant in omnibus Parochiis: idque ſæpiſſime primo anno: deinde quoties expedire judicaverint.

Decernit inſuper, ut hujusmodi decretum, in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die prima publicationis, in eadem Parochia facta, numerandos.

Cap. 2.

Unus tantùm (ſive vir, ſive mulier) vel ad ſummum unus & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant: inter quos & baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus eum, vel eos, quos electos ad hoc cognoverit, tantùm ad ſuſcipiendum baptizatum admittat: & in libro nomina eorum ſcribens, doceat quam cognationem contraxerint. Si qui alii baptizatum tetigerint, nulla inde eſto cognatio ſpiritualis, non obſtantibus conſtitutionibus contra decernentibus. Ea quoque cognatio, quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiúſque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur.

Cap. 3.

Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia valida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedat.

Cap. 4.

Impedimentum affinitatis ex fornicatione contractum, quod matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantùm, qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: in ulterioribus gradibus talis affinitas non dirimet matrimonium poſtea contractum.

Cap. 5.

Si quis ſciens intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, &

& ſpe diſpenſationis conſequendæ careat: idque magis in eo ſervetur, qui conſummare matrimonium auſus fuerit. Si ignoranter id fecerit, & ſolemnitates requiſitas neglexit, eiſdem ſubjiciatur pœnis. Si verò ſolemnitatibus adhibitis, poſtea impedimentum cognoſcatur, cujus habuit ille probabilem ignorantiam, tunc faciliùs cum eo & gratis diſpenſari poterit. In contrahendis matrimoniis, aut nulla omnino, aut rarò detur diſpenſatio, idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.

Cap. 6.

Quamdiu rapta mulier in poteſtate raptoris fuerit, nullum poſſe fieri matrimonium decernit ſancta Synodus. Si autem in libertate conſtituta, eum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat: Jure tamen ipſo ſint excommunicati, perpetuò infames, & omnium dignitatum incapaces, tam raptor, quàm omnes conſilium, auxilium & favorem illi præbentes. Si clerici ſint, de gradu ſuo cadant: dotare autem raptam arbitrio judicis raptor teneatur, ſive illam duxerit, ſive non duxerit.

Cap. 7.

Paternè monet ſancta Synodus eos, ad quos ſpectat, ne genus hominum vagantium, & incertas ſedes habentium ad matrimonium facilè recipiant. Magiſtratus hortatur, ut eos ſeverè coërceat. Parochis præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi diligenti ſacta inquiſitione, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Cap. 8.

Statuit ſancta Synodus concubinarios, tam ſolutos quàm conjugatos, cujuscumque ſint ſtatus, ſi ter admoniti ab Ordinario concubinas non ejecerint, ſéque ab earum conſuetudine non ſejunxerint, excommunicatione feriendos eſſe: à qua, donec re ipſa paruerint, non abſolvantur. Quòd ſi cenſuris neglectis per annum in concubinatu permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeverè procedatur. Mulieres, quæ cum adulteris ſeu concubinariis publicè vivunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum graviter puniantur, invocato ſi opus ſit, auxilio ſeculari.

Cap. 9.

Præcipit ſancta Synodus omnibus cujuscumque gradus, conditionis & dignitatis exiſtant, ſub Anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo directè, vel indirectè, ſubditos ſuos, vel quoscumque alios cogant, quò minùs liberè matrimonium contrahant.

Cap. 10.

Ab adventu Domini uſque ad diem Epiphaniæ, & à feria 4. cinerum uſque in octavam Paſchatis incluſivè, antiquæ nuptiarum prohibitiones obſerventur: In aliis temporibus ſolenni-

ſolenniter celebrari permittantur: ut autem ea modeſtia & honeſtate, qua decet, fiant, Epiſcopi curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium & ſanctè tractandum.

Decretum de reformatione generali in eadem 8. Seſſione.

Cap. 1.

Cum primùm Eccleſia vacaverit, ſupplicationes ac preces publicè privatimque fiant, quibus Clerus & populus bonum à Deo paſtorem valeant impetrare. Hortatúrque ſancta Synodus omnes, qui jus habent ad promotionem præficiendorum, aut aliquam operam præſtant, ut meminerint nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quàm ſi bonos paſtores promoveri ſtudeant: eóſque mortaliter peccare, niſi quos digniores & Eccleſiæ utiliores judicaverint, præfici diligenter curaverint: & quos ex legitimo matrimonio natos, vita, ætate, doctrina, aliiſque dotibus præditos ſciant, quæ juxta ſacros Canones & hujus Synodi decreta requiruntur. Additur hic de forma inſtructionis & teſtimonii in Synodis Metropolitanis facienda, & à ſummo Pontifice approbanda ad promotionem Epiſcoporum. Et Summus Pontifex admonetur officii ſui in eligendis præſtantiſſimis quibuſque viris ad Cardinalitiam dignitatem.

Cap. 2.

Provincialia Concilia ſicubi intermiſſa ſunt, revocentur. Metropolitani, ipſi intra annum à fine præſentis Concilii, & deinde quolibet triennio poſt octavam Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ, ſeu alio commodiori tempore, non prætermittant Synodum in provincia ſua cogere, quo Epiſcopi & alii qui intereſſe debent, convenire teneantur. Neque Epiſcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Eccleſiam deinceps accedere inviti compellantur. Epiſcopi nulli Archiepiſcopo ſubjecti, vicinum aliquem Metropolitanum ſemel eligant, cujus Synodo Provinciali interſint, & ibi ordinata obſervent, cæteris in rebus eorum integra maneant privilegia. Synodi diœceſanæ quotannis celebrentur, ad quas omnes accedere teneantur, etiam exempti illi, qui niſi exempti eſſent, intereſſe deberent. Qui Eccleſiarum curam gerunt, etiam annexarum, quicumque illi ſint, Synodo interſint.

Cap. 3.

Patriarchæ, Primates, Metropolitani & Epiſcopi propriam diœceſim per ſe ipſos, aut ſi legitimè impediti ſint, per ſuum generalem vicarium aut viſitatorem viſitent. Si quotannis totam viſitare non poterint, ſaltem majorem ejus partem, ita ut biennio tota compleatur. Metropolitani, diœceſes ſuorum Comprovincialium ne viſitent, niſi cauſa cognita & probata in Concilio Provinciali. Archidiaconi, Decani & alii inferiores, quas Eccleſias legitimè conſueverunt, viſitent aſſumpto Notario, de conſenſu Epiſcopi & per ſeipſos tantùm. Epiſcopus & ejus Viſitator poſſit viſitare illas Eccleſias, quas viſitator Capituli (qui non niſi approbatus ab Epi-

Epiſcopo id faciet) jam viſitavit. Archidiaconi & alii inferiores cuncta viſitationis ſuæ acta exhibebunt intra menſem Epiſcopo, non obſtante quacumque conſuetudine, &c. Viſitationum ſcopus primus ſit orthodoxam fidem extirpatis hæreſibus, inducere: bonos mores tueri, pravos corrigere, populum exhortari ad religionem, pacem, innocentiam, &c. Quæ ut ſuccedant feliciùs, ii omnes qui hoc munere funguntur, ſtudeant charitate omnes amplecti, & modeſto comitatu contenti celeriter viſitationem abſolvant: nulli graves inutilibus ſumptibus ſint, nec quicquam accipiant, exceptis victualibus, quæ ſibi ac ſuis nihil niſi neceſſarium exigentibus ſufficiant. Eligant ii qui viſitantur, malintne conſuetam pecuniam numerare, an victualia prædicta miniſtrare. Jus tamen conventionum cum Eccleſiis non pariochialibus illæſum ſervetur. Ubi nihil à viſitatoribus accipiebatur, gratis etiam nunc viſitent: eis qui plus cœperint, pœna ſtatuitur Patroni: neque in iis, quæ Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, ſe ingerant, neque viſitationi bonorum Eccleſiæ, niſi quatenus eis id ex inſtitutione competat. Epiſcoporum id munus eſto, qui & fabricæ proventus in Eccleſiæ uſum expendi curabunt.

Cap. 4.

Canones ſub Paulo tertio de Prædicatione verbi Dei, præſentis temporis neceſſitati ſancta Synodus aptiùs accommodans, mandat, ut Epiſcopi ipſi (quorum hoc præcipuum munus eſt) in Eccleſia ſua, aut eis impeditis, illi quos ad hoc aſſument, in aliis autem Eccleſiis Parochi, aut eorum impenſis ii, quos conſtituet Epiſcopus, prædicent, ſaltem Dominicis diebus & ſolennibus feſtis: tempore autem jejuniorum, Quadrageſimæ & Adventus quotidie, vel ſaltem tribus in hebdomada diebus, ſi ita oportere duxerint, & ſi quando aliâs id opportunum judicârint. Moneatur populus audire verbum Dei, ubi id commodè poſſit, in ſua Parochia. Nullus, neque ipſi Regulares etiam in Eccleſiis ſuorum ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat. Epiſcopi pueros in ſingulis Parochiis diligenter doceri faciant fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, ſaltem Dominicis & feſtivis diebus. Et ſi neceſſe ſit, per cenſuras ad id compellant eos, ad quos hoc munus ſpectat: non obſtantibus privilegiis, &c.

Cap. 5.

Cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quæ depoſitione aut privatione dignæ ſint, à Romano tantùm Pontifice cognoſcantur & terminentur. Si cauſa neceſſariò extra Romanam curiam ſit committenda, nemini niſi Metropolitanis aut Epiſcopis à ſummo Pontifice eligendis committatur, idque manu ipſius ſummi Pontificis ſignetur, ne his plus tribuatur, quàm ut proceſſum cauſæ conficiant, & ad Roman. Pontificem tranſmittant, cui ſemper ſententia diffinitiva reſervabitur. Cætera ſub Julio tertio ſuperiùs decreta, & conſtitutio ſub Innocentio tertio, in Concilio generali, quæ incipit, Qualiter & quando: ab omnibus obſerventur. Minores cauſæ Epiſcoporum in Concilio tantùm Provinciali, aut à deputandis per ipſum cognoſcantur & terminentur.

Cap. 6.

Cap. 6.

Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus,ex delicto occulto provenientibus,excepta ea,quæ oritur ex homicidio voluntario,& exceptis aliis deductis ad forum contentioſum,diſpenſare,& in quibuscumque caſibus occultis,etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis,delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos,aut Vicarium ad id ſpecialiter deputandum,in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita Pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantùm,non eorum vicariis ſit permiſſum.

Cap. 7.

Cùm Sacramenta adminiſtrabuntur, illorum vis & uſus pro ſuſcipientium captu explicetur,juxta formam à ſancta Synodo præſcribendam in Catecheſi,quam in vulgarem linguam fideliter verſam populo Parochi exponent. Eadémque lingua,ſacra eloquia & ſalutis monita ſingulis diebus feſtis explanent,& in lege Domini erudiant,rejectis inutilibus quæſtionibus.

Cap. 8.

Crimen publicè & cum multorum ſcandalo perpetranti,publica pœnitentia injungatur: hanc tamen Epiſcopus commutabit in privatam,cùm id magis utile judicaverit. In Cathedralibus Eccleſiis,ubi id commodè poſſit,Pœnitentiarius cum unione Præbendæ proximè vacaturæ inſtituatur Doctor aut Licentiatus in Theologia vel jure Canonico & Quadragenarius,aut alius,qui pro ratione loci aptior reperiatur. Cenſeatur hic præſens in choro,quamdiu Confeſſiones in Eccleſia audiet.

Cap. 9.

Quæ in hoc Concilio toto de viſitatione beneficiorum exemptorum conſtituta ſunt, eadem ſerventur in iis Eccleſiis ſecularibus,quæ in nullius diœceſi eſſe dicuntur,ut ab Epiſcopo proximo,aut ab electo ab eo,ſemel in Concilio Provinciali,viſitentur: non obſtantibus &c.

Cap. 10.

Epiſcopi jus & poteſtatem habeant ea ordinandi,puniendi & exequendi juxta Canonum ſanctiones,quæ neceſſaria videbuntur viſitationi & morum correctioni ſuorum ſubditorum. Neque executionem impediat exemptio,inhibitio,appellatio,&c.

Cap. 11.

Decernit ſancta Synodus,ut ſi quando exigentibus cauſis graviſſimis,aliqui decorabuntur titulis honorariis,Protonotariatus,Acolytatus,Comitis Palatini,Capellani Regii,aut ſimilibus

libus: & ſi qui alii eximentur ſub nomine ſervientium militiis ſeu monaſteriis, hoſpitalibus aut Collegiis, aut quovis alio titulo, nihil ex his privilegiis detractum iri Ordinariis intelligatur, quò minùs exiſtant ii ſubjecti plenè Ordinariis, & quo ad Capellanos Regios, juxta conſtitutionem Innocentii tertii, quæ incipit, Cùm Capella, Exceptis iis, qui exemptis locis militiiſque actu ſerviunt, intra eorum ſepta, & in eorum obedientia viventes: & iis qui legitimè ſecundum regulam earundem militiarum profeſſionem fecerint, de qua conſtet Ordinario: Quæ verò privilegia reſidentibus in curia Romana, aut familiaribus Cardinalium, ex Eugenii conſtitutione competent, ea in iis qui beneficia obtinent, ratione Beneficiorum non intelligantur, ſed ordinariis ſubjecti permaneant, non obſtantibus privilegiis, &c.

Cap. 12.

Nemo deinceps ad unam dignitatem cui animarum cura ſubeſt, promoveatur, niſi qui 25. annum ætatis attigerit, & in Clericali ordine verſatus, doctrina ad id muneris neceſſaria, & morum integritate commendetur. Archidiaconi, ubicumque fieri poterit, ſint magiſtri ſeu Doctores aut Licentiati in Theologia aut Jure Canonico: ad cæteras dignitates, quibus ea cura non eſt annexa animarum, Clerici aſſumantur idonei, non minores 22. annis. Patroni beneficiorum curam animarum habentium, intra duos à poſſeſſione adepta menſes, in manibus, aut Epiſcopi coram generali ejus Vicario publicam faciant Orthodoxæ ſuæ fidei profeſſionem, & in Sancta Romana Eccleſia perpetuam obedientiam jurent. Aſſumpti ad Canonicatus & dignitates in Cathedrali Eccleſia, id ipſum non ſolùm coram Epiſcopo, ſed etiam in Capitulo: alioqui neque fructus faciant, neque eis poſſeſſio ſuffragetur. Multa præterea ſtatuuntur de ætate, Ordinibus, titulis, reſidentia, cultu, exercitiis & moribus eorum, qui ad Canonicatus & portiones aſſumentur.

Cap. 13.

Concilio provinciali committitur, ut diligenter inquirat, qua ratione quibúſve modis tenues aliqui Epiſcopatus augeantur, ut & dignitati Epiſcopali reſpondeant, & Eccleſiarum neceſſitati ſatisfiat, & confecta ſuper hoc inſtrumenta ad Summum Pontificem mittat, qui prout expedire judicaverit, tales Eccleſias, aut uniendo, aut fructuum acceſſione, augebit. Idem etiam in Parochialibus Eccleſiis pauperibus providendum Epiſcopo permittitur. Eccleſiæ Parochiales nullo modo uniantur monaſteriis, Abbatiis, Præbendis, vel aliis quibuscumque beneficiis, vel Hoſpitalibus, vel militiis: & in eis omnibus, quæ ſunt jam unitæ, decretum hujus Synodi ſub Paulo tertio obſervetur. Epiſcopatus, qui ſummam ducatorum mille, & Parochiæ, quæ ſummam centum, annuis proventibus ſecundùm verum valorem non excedunt, nullis penſionibus aut reſervationibus fructuum graventur. Ubi Pariochiales Eccleſiæ non ſunt diſtinctæ, ſed rectores earum promiſcuè petentibus miniſtrant Sacramenta, Epiſcopus populo diſtincto, certas Parochias faciat, & ſuum perpetuum populum ac peculiarem Parocho aſſignet. Et ubi nullæ ſunt Parochiales, quàm primum fieri curet; non obſtantibus privilegiis, &c.

Cap. 14.

Cap. 14.

Mandat Sancta Synodus Epiſcopis, ut eas ſolutiones ſeu promiſſiones ſeu turnorum literas, quæ prava conſuetudine alicubi exiguntur in electione, præſentatione, vel alia proviſione ſeu admiſſione ad poſſeſſionem, penitus aboleant & extirpent: illis duntaxat exceptis, quas pias & laudabiles invenerint: ii verò, qui contra comprehenſa in hoc decreto committent, pœnis in Simoniacos latis mulctentur: non obſtantibus, &c.

Cap. 15.

Liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli, aliquot beneficia ſimplicia unire Canonicatibus Eccleſiæ Cathedralis & Collegiatæ, ubi tam tenues ſunt ut gradui Canonicorum pro loco & perſonis non ſufficiant: aut aliquas ſupprimant præbendas cum Patronorum conſenſu, ut earum proventus in diſtributionibus quotidianis aliarum applicentur: ita tamen ut tot ſuperſint, quæ divino cultui ac dignitati Eccleſiæ reſpondeant.

Cap. 16.

Jubetur Capitulum, cui ſede vacante munus incumbit fructuum percipiendorum, œconomum decernere, qui rerum Eccleſiaſticarum & proventuum curam gerat: item vicarium conſtituet idoneum infra octo dies, vel exiſtentem confirmabit. Ceſſante Capitulo Metropolitani cura hæc ſit. Epiſcopus vero ad talem Eccleſiam promotus, ab his Officialibus & ab ipſo Capitulo rationem exigat officiorum & adminiſtrationis, poſſitque eos punire qui deliquerint. Et de ſcripturis ad Eccleſiam pertinentibus, Capitulum Epiſcopo reddat rationem, ſi quæ ſcripturæ ad illud pervenerunt.

Cap. 17.

Sancta Synodus ſtatuit, ut in poſterum unum tantùm beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur: quòd ſi ad vitam honeſtè ſuſtentandam ejus cui confertur, non ſufficiat, licebit aliud ſimplex ſufficiens eidem conferri: modò utrumque perſonalem reſidentiam non requirat. Et hæc ad omnes Cathedrales Eccleſias, & ad omnia beneficia ſecularia & regularia vel commendata pertineant. Illi verò, qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut unam Cathedralem & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino una tantùm retenta, alias infra ſex menſes dimittere: alioqui beneficia omnia, quæ obtinent, vacare cenſeantur, & ut vacantia aliis conferantur: nec illi tuta conſcientia fructus poſt dictum tempus retineant. Optat tamen ſancta Synodus Summum Pontificem aliqua ratione neceſſitatibus reſignantium providere.

Cap. 18.

Cùm Eccleſia Parochialis, quæcumque ea ſit, per obitum vel reſignationem vacaverit, Epiſcopus ſtatim idoneum in ea vicarium, ſi opus ſit, cum congrua ſuſtentatione fructuum conſtituat,

conſtituet, donec ei de rectore provideatur. Porro Epiſcopus & Patroni, intra breve tempus, quod ipſe Epiſcopus praſcribet, idoneos clericos coram deputandis examinatoribus nominent, & deferant qui volent aliorum nomina, ut de omnibus diligens fiat, inquiſitio. Et ſi Epiſcopo & Synodo Provinciali videatur, per edictum publicum vocentur qui volent examinari. Examinentur ab Epiſcopo omnes, aut ab ejus generali vicario, cum aliis ſaltem tribus examinatoribus: horum votis, ſi pares aut ſingulares fuerint, accedere poſſit Epiſcopus, vel vicarius, quibus magis videbitur. Examinatorum eligendorum latè percipitur modus, qualitates, &c. & quid fiet quando Jus Patronatus vel ad Eccleſiaſticum pertinebit vel ad Laicos. Nec aliter facta proviſio ullius ſit valoris vel momenti, non obſtantibus indultis, privilegiis, &c.

Cap. 19.

Mandata de providendo, & gratiæ quæ dicuntur Expectativa, nec concedantur deinceps, nec conceſſis uti liceat, nec reſervationes mentales, nec alia quacumque gratia ad vacatura alicui etiam Cardinali dentur, & conceſſa antea abrogata eſſe cenſeantur.

Cap. 20.

Cauſæ omnes ad forum Eccleſiaſticum pertinentes, in prima inſtantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoſcantur & infra biennium ſaltem à die mota litis terminentur: alioqui litigantes ſuperiores judices competentes adeant, qui cauſam terminent. Hic latè decernitur, quæ apud quos judices cauſæ ſint peragendæ: & ne Nuntii ſeu Legati procedant contra Clericos & alios Eccleſiaſticos, niſi Epiſcopo requiſito & negligente. Et ut Notarius actorum copiam appellanti congrua mercede intra menſem exhibeat: Si fraudem fecerit aut ipſe Notarius aut Judex, ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit teneatur: non obſtantibus privilegiis, &c.

HISTORIA SESSIONIS XXIV.

ANte omnia Legati ad Concilii finem feſtinantes reliqua *de Indulgentiis, Invocatione Sanctorum & Purgatorio &c.* Capita decem Theologis diſcutienda & confutanda offerunt, ſimulque immutata tractationis forma ſtatuunt, ut ſententiæ illorum poſtea in generali Congregatione proponantur, ſuper iis eodem tempore, quo de matrimonio agendum ſit, Canones formentur, & omiſſis Theologorum diſputationibus res ad celerem Concilii exitum deducantur. Mentionem etiam Reformationis Principum iidem injiciunt. Contra Hiſpanus Orator proponit, longiorem moram ad conficienda, quæ ſuperſunt, negotia requiri, ut Proteſtantes ad Concilium veniant, & ad amplectenda Concilii decreta invitentur, reliquæ etiam controverſiæ, inprimis illa de Indulgentiis, non perfunctoriè, ſed seriò venti-

ventilentur. Quæ Oratoris Comitis Lunenſis ſententia Romam perſcripta adeò Pontifici diſplicuit, ut prolixam de ea non tantùm apud Hiſpanos Oratores Romæ commorantes, Ludovicum Avila & Vargam, ſed ipſum etiam Regem per Nuntium ſuum querelam moverit. Die 22. Julii anathemata in Congregatione propoſita ſunt, deliberatúmque inprimis de Canone V. quo damnabantur divortia in Codice Juſtiniani conceſſa, nec non de eo Canone, quo de divortio per cauſam adulterii actum, quem ſub anathemate ſanciendum alii affirmabant, alii, ne Ambroſius multique Eccleſiæ Græcæ Patres eodem anathemate involverentur, negabant. Die 24. Julii Orator Ducis Florentiæ in Congregatione admiſſus eſt. Diſceptatum in eodem eſt de Cœlibatu Sacerdotum, & clandeſtinis matrimoniis. Quoad prius, magno conſenſu omnes, Pragenſi Archiepiſcopo, & Quinqueccleſienſi Epiſcopo exceptis, conjugatos à Sacris Ordinibus removent. Quoad poſterius, pro nullis habenda ejuſmodi matrimonia decernitur, oborta tamen inter Patres, quin & ipſos Legatos diſputatione, quæ in illis reddendis irritis eccleſiæ poteſtas competat. Actum quoque de variis matrimonii abuſibus, veluti de cognatione Spirituali, & affinitate per fornicationem contracta, an ſit matrimonii contrahendi legitimum impedimentum: de impedimento conſanguinitatis & affinitatis, an ultra tertium gradum extendi debeat, quod à quibuſdam negatum: de facultate diſpenſandi in gradibus prohibitis, Epiſcopisne ſingulis, an Romanæ Curiæ ea permitti debeat: de poteſtate Regum ac Principum in cogendis ſubditis ad matrimonia, quam iis aſſerebat Epiſcopus Barcinonenſis, uſus ad id exemplo Pauli IV. Pontificis, qui An. 1556. Johannæ Arragoniæ uxori Aſcanii Columnæ denuntiaverat, ne quam è filiabus ſuis ſine licentia ſua nuptum daret; at negabant alii, eò quòd in matrimonium tanquam rem ſacram nihil juris Seculares habeant: de ſuperiorum domeſticorum, Patris, matris & avi ad cogenda filiorum matrimonia poteſtate. Poſt hæc Legati 38. Reformationis Capita Oratoribus exhibent eum in finem, ut de iis, quid ſibi videretur, proponerent, antequam Patribus executienda traderentur. Ea Capita à deputatis per ſingulas Nationes eligendis examinari Lunenſis Comes petiit, ſed Lotharingo aliiſque refragantibus. Cúmque teporem illum in Lotharingo antehac ſingulare Reformationis ſtudium præ ſeferente Warmienſis aliique admirabundi notarent, is ingenuè faſſus eſt animi ſui in deterius mutationem, allegata cauſa, *quòd experientia doctus non ſolùm in Concilio peragi non poſſe quicquam aut perfectum, aut mediocre, ſed etiam quicquid in eo genere tentabitur, in deterius verſurum.* Articulis de Reformatione à Legatis exhibitis alios octo addiderant Oratores Cæſaris, unà cum quinque in Legatorum articulos annotationibus; Galli quoque ſuper iiſdem articulis varias obſerva-

ſervationes obtulerunt. Sed & Hiſpanus Orator Comes Lunenſis die 7. Auguſti ſuper eiſdem Capitibus poſtulata ſua exhibuit, eò pertinentia, ut Epiſcoporum poteſtas reſtringeretur potiùs, quàm amplificaretur. Sed & ſcripto exhibito petiit, ut Patres aliquot Nationatim deputarentur, qui capita Reformationis cuilibet regioni neceſſaria colligerent. Reſpondit Moronus omnium nomine, *non poſſe alium modum procedendi inſtitui, quàm qui hactenus uſurpatus fuit.* Orator regeſſit inter alia, *Concilium ſervum eſſe; præcedentibus diebus privatas Congregationes Italorum habitas eſſe ad captanda ſuffragia.* Poſtridie conſultatio habita eſt inter Legatos & duos Cardinales de Oratorum animadverſionibus. Lotharingus acceptis è Gallia literis, cum mandato, ut ipſe & Præſules Galli rebus Papæ faverent, totus in id intentus fuit, quemadmodum Legatis ſatisfaceret, authorque Legatis fuit, ne de tot ſimul capitibus Patres in ſuffragia mitterentur, ſed iis in certas partes diſtributis, una poſt alteram finitam proponeretur. Die 11. Auguſt. cœperunt Congregationes pro conſtituendis Decretis & anathematibus de Matrimonio. Denuo igitur diſputatum de matrimoniis clandeſtinis, quæ irrita declaranda eſſe Cardinalis Lotharingus cenſuit, contrariam opinionem ſuſtinente Archiepiſcopo Hydruntino, qui opponebat, *id eſſe authoritatem dare laicis ſuper Sacramenta, & facere, ut credant, authoritatem irrita faciendi matrimonia pendere à patria, & non ab eccleſiaſtica poteſtate.* In fine Congregationis Oratores Veneti in anathemate de divortiis rationem haberi poſtulant Græcorum Reipublicæ ſuæ ſubditorum, quibus mos ſit uxorem adulteram repudiare, aliámque ducere. Dicebant multi, *æquum haud eſſe, ut Græci nec auditi nec citati damnentur.* Unde diſceptatum, quo ſenſu Græci dici poſſint ad Concilium vocati? Tandem ne in Proteſtantibus ipſe Ambroſius & Orientales eccleſiæ damnentur, inventum eſt ſubtile temperamentum, ut videlicet ii duntaxat anathemate feriantur, qui dicunt eccleſiam errare, cùm docet, propter adulterium matrimonii vinculum diſſolvi non poſſe. Diſputatum deinceps, *an eccleſia matrimonia clandeſtina irrita reddere poſſit?* Ea de re cùm diu anxiè Patres litigâſſent, & vix formula reperiri poſſet, quæ omnibus ſatisfaceret, tandem Metenſis Epiſcopus eam decreto, quod in 1. Reformationis Capite extat, formam, quæ hodie conſpicitur, indidit, Patribus tamen numero 56 apertè refragantibus. Eodem tempore Sforza Brivius Tridentum venit, ſolicitaturus apud Patres, ut intercedant Regi Hiſpaniæ, authoritate Pontificia Mediolani Inquiſitionis tribunal introducere molienti. Querebatur ille Mediolanenſium nomine, *patriam ſuam intolerandis angariis prope ad incitas redactam, huic, quæ alias omnes ſuperaret, ſuccubituram eſſe. Conſtare, quòd tribunal in Hiſpania, quod in oculis ipſius Regis eſt, non ſemper ad medicandam conſcientiam, ſed perſæpe etiam ad loculos exhauriendos, alióſque fines Seculares reſpiciat.* *Quid*

igitur

igitur futurum Mediolani, in loco adeò ab oculis Regis remoto? Audito hoc nuntio non minùs ipſi Epiſcopi metu perculſi ſunt. Unde Epiſcopi Inſubres non tantùm conſtituunt ad Pontificem dare literas, eúmque de periculo ipſi Sedi Apoſtolicæ ab hoc tribunali imminente admonere: Sed etiam in ipſa Synodo Patres obſecrant, ut Concilii decretis inſeratur verbulum aliquod, in favorem Epiſcoporum, quod eos aut Juriſdictione ea eximat, aut idoneè illis caveat. Sed Ducis Sueſſani Inſubrum Præfecti operâ apud Philippum navatâ factum eſt, ut conſilium illud ſtatim omitteretur. Deinceps omnia ad maturandum Concilii exitum comparata ſunt. Nam & Pontifex per Nuntios ſuos & Oratores apud ſe reſidentes, quibus dicebat, *ſe plus debiturum iis, qui ad finiendum Concilium operam conferrent, quàm ſi armorum auxilia in gravi aliqua neceſſitate contuliſſent*; Principum ad id aſſenſum aucupabatur: & Legati idem unicè commendabant: & Galli Lotharingo auctore aliíque Præſules Legatorum rogatu privatas in ædibus ſuis Congregationes rebus maturandis inſtituebant. Die 7. Septembris prolata ſunt Capita XXI Reformationis, in quibus ita concinnandis, ut neminem offenderent, præcipuam Cardinalis Simoneta operam navaverat. Eadem die in Congregatione acceptus eſt Orator Magiſtri & Ordinis Equitum Johannitarum, qui Oratione habita inter alia oravit, *ut poſſeſſiones & commendæ per vim & injuriam ereptæ iis reſtituerentur, utque Concilium decerneret, ne in poſterum aliis ab eo Ordine alienis conferret.* Reſponſum à Promotore inter alia, *Synodum de conſervandis Commendis & privilegiis illius Ordinis fidelem operam promittere.* Neque tamen, quamvis ſæpius inſtarent, quidquam vel à Synodo vel à Pontifice impetrârunt. In eadem ut & ſequentibus Congregationibus ſuffragia ſuper XX. Capitibus Reformationis rogata ſunt. Die 11. Septembris Oratores Galli à Rege ſuo literas acceperunt, quibus graviter ille queſtus eſt de Concilii reformationem Principum meditantis inſtituto. Inter alia ob attentatam Regum reformationem Patribus inſinuari petiit, *in Concilio Regibus ungues præcidi & Eccleſiaſticis creſcere. Patres vulnus occultare, quod præſentibus malis cauſam præbet, & Regibus gravius infligere. Eccleſiaſticorum reformatione eos leviter defunctos, in eo eſſe, ut Regibus prærogativas & Jura auferant, Conſtitutiones Regias & conſuetudines immemoriali præſcriptione nixas reſcindant, Reges & Principes anathemate feriant, & ſubditos adverſus Principes inflamment, &c.* Acres Regis literæ Concilii Patres à propoſito adeò non deterrent, ut obſtinatiores etiam reddiderint, eóque factio proceſſerit, ut centum Præſules pactione chirographo ſancita & inita Legatos convenerint, eóſque ad proſequendam Principum reformationem, etiam proteſtationis forma interpoſita, ſolicitaverint. Die 15. Septembris Seſſio in diem 11. Novembris prorogata eſt. Cúmque ſpes certa finiendi Concilii haud appareret, Pontifex

ſex Legatis facultatem miſit ejus vel ſuſpendendi vel transferendi. Eodem tempore Lotharingus totus jam Pontificiarum partium, ut familiæ ſuæ dignitatem tueretur, factus, Romam ad Pontificem conceſſit, ibique perquam honorificè habitus, cum Pontifice de finiendo propediem Concilio arcana conſilia inivit. Tridenti interim Reformationis Principum Articuli tredecim arrogantiſſimi vulgantur, quorum Epilogus erat; *ut Principes ea, quæ Juris Eccleſiaſtici ſunt, haberent in veneratione tanquam Deo peculiaria, utque ſub anathematis pœna nec directè nec indirectè ſub quocumque prætextu aliquid contra perſonas, bona eccleſiaſtica, eorúmque libertatem, non obſtantibus quibuscunque privilegiis, ſtatuant aut executioni mandent.* Die igitur 22. Septembris, poſtquam unus è Patribus fusè diſſeruiſſet, cauſam omnis deformitatis procedere à Principibus, adeóque illis reformatione opus eſſe, & capita jam de eo formata in medium proponi debere; Orator Gallus Ferrerius ad Patres à Reformatione ea dehortandos aculeatam admodum Orationem habuit, proteſtationem etiam minatus, ſi inſtitutum illi proſequerentur. Cui Anonymus quidam Synodi nomine reſpondit, cauſam deformationis Eccleſiaſticæ in Regem Galliæ rejiciens & inter alia ejuſdem Oratoris dictum, *quòd Principes à Deo dati ſint*, arguens tanquam hæreticum, & damnatum ab Extravagante Bonifacii VIII *Unam Sanctam*, niſi ita diſtinguatur, ut dicatur, eſſe à Deo, ſed mediante ſuo vicario. Ferrerius edita apologia cauſam ſuam ſtrenuè agit, & non tam Anonymo quàm ipſis Concilii Patribus vicem animosè rependit. In extrema apologia narrat, quoſdam ex Epiſcopis, qui aderant, cùm non intelligerent, quid verbo *intercedendi* ſignificaretur, à proximè ſedentibus quæſiviſſe, pro quo oraret Rex Chriſtianiſmus. Ad quæ Ferrerius reſpondit, *exauctorandos eos fuiſſe, ſicut ab Honorio III. factum, qui Epiſcopum Calvinienſem dignitate privavit eo tantùm nomine, quòd fateretur, Grammaticam ſe non didiciſſe.* Dum hæ diſſenſiones Concilium exercent, etiam Comes Lunenſis occaſionem arripuit denuo inſtanter flagitandi abrogationem decreti, quo proponendi facultas ſolis legatis conceſſa eſt. Legati ſe liberum facere Concilio ajunt, ut declarationem, quando commodum videbitur, edat. Interim ſtrenuè cum Prælatis conjunctioribus machinantur, quemadmodum in longum res extrahi, adeóque Comes deludi poſſit. Sed Comes detectis machinationibus proteſtationem adornat, quam tamen recitare omiſit, interpoſita fide Legatis, fore ut proxima Seſſione id declaretur. Pontifex lecta Ferrerii proteſtatione mirificè commotus eſt, nec minùs Lotharingus, qui adhuc cum Pontifice erat, & ei operam in medicando hoc malo pollicitus fuerat. quod etiam præſtitit, datis ex condicto ad Oratores Gallos & Regem ipſum literis, quibus Pontificem miris præconiis extulit, & ut violentis deinceps conſiliis parceretur, rogavit. Sed & Ponti-

fex

ſex Legatis ſcripſit,& quid facto opus ſit,ſignificavit,nimirum: *Si Gallis animus eſſet abeundi,ne diſceſſum eorum impediant. Solicitè dent operam,ut Seſſio conſtituto die celebretur; & Concilium alia Seſſione unica,intra duas aut tres ſeptimanas habita claudatur: atque præſcriptum hoc clam habeant,nec cuiquam niſi Lotharingo propediem reverſuro oſtendant.* Die 7.Octobris habita eſt Congregatio,ut conſtitueretur,quid de cæteris Reformationis Capitibus præter illa unum & viginti agendum eſſet,præſertim de illo, quod ad Principes pertinet. Poſt multam diſceptationem concluſum eſt,ut Seſſio celebretur de matrimonio, & Capp.XXI.Reformationis,illud verò de Principum reformatione differatur. Poſtridie Oratores Galli Regis mandatum ſecuti Tridento Venetias conceſſerunt. Dum verò tempus Seſſionis expectatur,Legati materiam proximè excutiendam de Indulgentiis, Purgatorio, &c. proponunt, & tractationis modum Theologis,ut & Patribus præſcribunt,nempe illis *ut ſententiam ſuam exhibeant ſcripto,nec ſermonem ad alia capita extendant*; his verò,*ut ſuper iiſdem ſententiam breviter dicant*,addita proteſtatione,*fore aliàs ut interpellentur.* A Theologis igitur ſcripta longiſſima exhibita ſunt,eáque adeò variantia,ut Patribus quid conſtituendum eſſet,vix appareret. Præſules etiam Hiſpani de nonnullis Capitibus,quæ jam à Præſulibus definita mutabantur, querelas movent. Sed & Comes Lunenſis contra Caput V. & VI excipit,ac inprimis declarationem abrogandi Decreti *de ſolis Legatis proponentibus* urget. Cui quidem difficultati adeò vexatæ Cardinalis Lotharingus Tridentum reverſus finem impoſuit, propoſita & approbata ea declaratione,quæ extat Capite XXI. Reformationis. Tandem Pontifex Legatos per literas admonuit, ut ſuſque deque habita quorumcunque offenſione extremam Concilio manum imponant; ſimul etiam formulam finiendi Concilii transmiſit,cujus hæc ſumma,*ut confirmentur omnia ſub Paulo & Julio decreta: declaretur,omnia unius & ejuſdem eſſe Concilii,idque ſalva in omnibus authoritate Sedis Apoſtolicæ: confirmatio Decretorum à Pontifice poſtuletur: ſubſcriberent omnes Patres & Oratores quoque,ut intelligant Principes, ſe obligari ad obſervationem decretorum & hæreticos armis proſequendos.* Succeſſit denique die 11.Novemb. ipſa Seſſio XXIV.cui Cardinalis Warmienſis intereſſe recuſavit ob articulum de Matrimonio clandeſtino,in quod eccleſiæ ullam authoritatem conſtare negabat. Sed & Decretum illud ſibi haud placere,Patres numero LVI. profeſſi ſunt. Lotharingus quoque proteſtatus eſt, ſe Reformationem accipere,ſed ut imperfectam,idque ut omnium Gallorum Epiſcoporum nomine inter acta Concilii referretur,poſtulavit.

NOTÆ
Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXIV.

PRimò Patres ad Concilii finem non gradu,ſed ſaltu properant ac præcipitant,Pontifice ipſo omnem lapidem movente & cum Lotharingo Cardinale ac Legatis omnia ita inſtruente,ut quantocyus fieri poſſet, Concilio finis imponeretur. Atque eundem in finem Legatis placuit tractationis formam ita mutare,ut Theologorum diſputationes omittantur,& ſententiæ ſcripto mandatæ exhibeantur,ac denique præcidatur & inhibeatur id omne,quod celerem Concilii exitum retardare poſſet. Quòd ſi finis Concilio commodè imponi nequeat, in mandatis datum,ut ſuſpendi illud vel transferri Legati curent. Cúmque acceleratio illa Comiti Lunenſi Hiſpano Oratori improbaretur,eò quòd multa ſuperſint,ac Proteſtantes ipſi nondum intervenerint; eidemque valde diſpliceret,quòd Theologi publicè non amplius verba facerent,poſceréṫque adeò,ut de præcipuis, quæ ſupererant capitibus,non perfunctoriè, ſed feriò ageretur; factum eſt,ut gravem in offenſam Pontificis,etiam apud ipſum Hiſpaniæ Regem ea de re per Nuntium ſuum quiritantis,incurreret. Vera cauſa feſtinationis hujus in promptu eſt,metus nimirum Pontificis ob Reformationem Cleri & ipſius Pontificis tandiu expetitam, ſeriò meditatam & intentatam. Huic ut præverteret, filum Concilii ocyùs abrumpendum ſtatuit. Neque multum renuerunt Patres,etiam ii,qui negotium Reformationis fervere optârunt,eò quòd ſucceſſum votorum ſuorum deſperatum eſſe facilè cernerent. Et Cardinalis Lotharingus Romæ ad obvios quoſque dixit: *Oportet Concilium obſerare,& pecuniam parare. Poſt fiat,quod Deo viſum.* Denique & Pontifex Legatis Romam miſit præſcriptam finiendi Concilii formulam,cujus ſuperiùs tenorem recitavimus. Colligitur hinc,quàm deplorata Concilii libertas,quámque vanum promiſſæ reformationis ſtudium fuerit. *Secundò* Pontifex Lunenſis Comitis poſtulatum,ut Proteſtantes ad ſubſcribendum decretis Concilii invitentur,apud Ludovicum Avilam & Vargam,Hiſpanos Oratores Romæ eluſit hoc argumento,*quòd induratio eorum ſit voluntaria,meditata & obſtinata; extinctâ omni ſpe neceſſarium eſſe ad bonos conſervandos diviſionem confirmare,& partes inter ſe irreconciliabiles reddere.* An Proteſtantibus induratio objici poſſit, dicere hìc nihil attinet. Id certum eſt,illos legitimè auditos non eſſe,nec Papam ab illis accuſatum aliam quàm judicis perſonam unquam gerere voluiſſe. Proinde ſpem reconciliationis obſtinatione ſua extinxit Papa,atque idem,author

fuit

fuit, *diviſionem confirmandi & partes irreconciliabiles reddendi*, uti ipſiſſima ejus verba ſonant. Ex quo manifeſtè ſequitur, authorem ſchiſmatis fuiſſe Papam, utpote qui accuſatus, adeóque reus, nec legitimo judicio ſe ſubmiſit, & diviſionem confirmavit, ac partes irreconciliabiles reddidit. *Tertiò* methodi hactenus conſuetæ mutatio, juxta quam Theologi de controverſis capitibus verba ampliùs facere prohibiti ſunt, meritò ſuſpecta fuit non Comiti tantùm Lunenſi, ſed permultis etiam aliis, qui mirabantur, controverſa illa de Indulgentiis, Purgatorio &c. Capita, hactenus non ita, ut reliqua, quæ huc uſque ventilata erant, à Conciliis vel Pontificibus deciſa, adeóque non in clara luce, ſed in obſcuro poſita, adeò deſultoriè tractari, verebanturque, *ne dicatur Concilium rebus neceſſariis defuiſſe*. Sed genuinam hujus rei cauſam nullo negotio indagârunt alii, dicentes videlicet, *ſi in rebus jam deciſis tot difficultates & contentiones inciderint, magis metuendum eſſe, ne in his capitibus obſcuritatis plenis, ubi Doctores ad veritatem eruendam facem alluxerint nullam, eatur in infinitum; præſertim cùm in hoc argumento campus pateat latiſſimus, ob multos abuſus ad quæſtum ex iſtis faciendum importatos, tum & difficultates, quæ in Bullarum interpretatione naſcuntur, & in modo, quo indulgentiæ mortuis applicari poſſunt*. Liquet igitur, quàm minimè matura fuerint poſtrema illa, quæ ſequenti Seſſione promulgata ſunt, fidei Capita. *Quartò* notari debet Cardinalis Lotharingi cum Pontificiis arcta neceſſitudo & conſpiratio. Cùm is Tridentum veniret, Papa eum non minùs quàm hoſtem reformidavit. Vulnera etiam Papatui graviſſima minatus eſt. Cum Cæſare & Hiſpanis diu intimam familiaritatem coluit. At ad extremum, & in puncto rerum rectè gerendarum eos turpiter deſeruit, & variis illecebris captus, inprimis, quòd poſt Fratrum ſuorum mortem non alia ratione familiæ ſuæ collapſæ dignitati conſuli, quàm Pontificis ſubſidio poſſe arbitraretur, Romam petiit, ſuam cum Pontifice conjunctionem teſtatus eſt, & cum eodem arcana de finienda Synodo conſilia inivit. Animi in deterius mutati cauſam Cardinali Warmienſi ſciſcitanti hanc perhibuit, *quòd experientia edoctus ſit, non ſolùm in Concilio peragi non poſſe quicquam perfectum aut mediocre, ſed etiam quicquid in eo genere tentabitur, in deterius verſurum*. Ita verſutus ille & ἀλλοπρόσαλλος ſcenæ inſerviens effecit, ut Epiſcoporum plerorumque Papæ in ordinem redigendi grandia molimina in nihilum reciderent. *Quintò* variæ Lunenſis Comitis cum Legatis velitationes obſervatu dignæ ſunt. Ut reformatio ritè procederet, Patres aliquot nationatim deputari petiit, qui capita colligerent, & neceſſariam cujuſque regionis reformationem ſuſciperent. Diſplicuit Legatis conſilium. Unde ille in æſtu diſputationis queſtus eſt, *Concilium ſervum eſſe, & ad captanda ſuffragia privatas Congregationes haberi, ad quas ſoli fere Itali, & pauciſſimi Hiſpani ac Galli vocentur*. Ad hoc lepidè Legati reſpondent,

Præſules juſta proportione ad eas Congregationes vocatos eſſe, quia in Concilio ſint Itali 150. at ex reliquis omnibus Nationibus haud plures quàm 60. Unde Comes eleganti ironia concluſit, *licet Legati exorſi ſermonem ſint, ut oſtenderent, nullam nationis rationem habendam eſſe, cum tamen ita concluſiſſ., ut declararerint, ſummam ſe nationis rationem ſemper tenuiſſe.* Ex ingenua igitur Legatorum confeſſione patet, Italos tres partes Concilii, reliquos verò in unum conjunctos vix quartam impleviſſe. Taceo nunc ejuſdem cum Legatis concertationem de abrogando decreto, quo ſolis ipſis proponendi facultas vindicata eſt, quóque Legati declarationem illam liberam ſe facere Synodo ajebant, ac interea cum conjunctioribus Prælatis machinabantur, ut moræ ac temporis beneficio evadere poſſent. Quo pacto clarum eſt, eos nomine libertatis in Concilio uſos eſſe pro mantelo ei tegendo, quod ab aliis proficiſcebatur. *Sextò* oborta eſt in Concilio occaſione anathematis de divortiis contentio, anne Græci ad Concilium vocati eſſent nec ne? Eos enim non citatos & inauditos eo anathemate damnari Patres nonnulli querebantur. Cardinalis Warmienſis & Pragenſis Archiepiſcopus ita reſpondent, ut ſpeciali citatione illos vocatos eſſe liquidò profiteri auſi non fuerint, ſoliſque conjecturis pugnaverint. Quomodo igitur Legati reliquíque Patres hactenus Synodum pro Oecumenica venditare ſuſtinuerunt? *Septimò* gravem animadverſionem meretur attentata in Concilio Reformatio Principum. Ejus Reformationis tredecim Capita jam formata per ora hominum volârunt, quorum ſumma huc redit: *ne judices fori Secularis de perſonis Eccleſiaſticis quacunque de cauſa, vel quocunque prætextu judicare, & ne quidem in cauſis Aſſaſſinii ſive Sicariatus, niſi notoriè id conſtet, & Ordinarii declaratio præceſſerit, procedere poſſint: ne in cauſis ſpiritualibus, matrimonialibus, hæreſeos, decimarum, juris patronatus &c. quocunque modo ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, vel etiam Juriſdictione eccleſiarum temporali ſe &c. judices temporales immiſceant, nec in petitorio, nec in poſſeſſorio, ſublata appellatione ſive ob prætextum derogatæ juſtitiæ, ſive tanquam ab abuſu, ſive quia impetratis renuntiatum ſit: ne Seculares judices in Eccleſiaſticis conſtituere poſſint: ne Imperator, Rex aut quivis Princeps edicta ſancire poſſit ad perſonas aut cauſas eccleſiaſticas quovis modo pertinentia: ne temporalis Juriſdictio Eccleſiaſticorum ulla ratione turbetur: ne manum immittant in fructus beneficiorum vacantium, prætextu cuſtodiæ, Juris patronatus aut protectionis: ne Eccleſiaſticos adſtringant ad ſolvenda vectigalia, cenſus, decimas, portoria, ſubſidia &c. in bona Eccleſiaſtica mobilia aut ſoli &c. ut literæ, ſententiæ, citationes Judicum Eccleſiaſticorum, præcipuè Curiæ Romanæ, ſimul atque exhibitæ fuerint, ſine exceptione intimentur, publicentur & executioni mandentur*, aliáque, quæ *Seſſ. XXV. cap. 20. Reformat.* occurrunt. Ita igitur Principum Reformatio à Patribus bonis ædilitatem ſine ſuffragiis gerentibus meditata non in eo conſiſtebat, qua ratione ipſi ſe gerere, rempublicam piè ac legitime adminiſtrare, ac Dei cultum & honorem promovere debeant,

quod

quod utique ex Dei verbo illis cum omni reverentia & ſubjectione ad animum revocare poterant: ſed in eo duntaxat, ut eccleſiaſtica jura cum maximo ſupereminentis poteſtatis præjudicio iniquè hactenus rapta & uſurpata, nec non dominationem tyrannicam cleri non approbare duntaxat, ſed tueri debeant, nec debeant tantùm, ſed ad id etiam ſub eccleſiaſticis pœnis cogantur. Meritò igitur Rex Galliæ de eo ad Oratores ſuos die 28. Auguſti literas dederat, & in iis queſtus fuerat, *in Concilio Regibus ungues precidi, & Eccleſiaſticis creſcere; Præſules vultus occultare, quod præſentibus malis cauſam præbuit, & cum præjudicio Regum gravius infligere: Tendere talia ad ſubditorum adverſus Principes ſuos contumaciam ac rebellionem concitandam. Poteſtatem Patrum & Concilii nonniſi ad reformationem Ordinis Clericalis pertinere, nec pertingere ad ſtatum, poteſtatem & Juriſdictionem Secularem. Moliminibus ejuſmodi ſemper Reges obſtitiſſe, ac inde ſeditiones & bella exorta eſſe. Proinde ſi conatus illi Patrum procedant, Oratores iis ſe viriliter opponant, & ubi id præſtiterint, Concilium illico deſerant &c.* Sed & Ferrerius Gallus Orator die 22. Decembris, oblata occaſione, prolixa oratione in ipſo Concilio habita, in illud Patrum inſtitutum graviſſimè invectus eſt. Inter alia iis objecit, *reformationem eccleſiaſticam inde ab annis 150. à Regibus Galliarum cùm paſſim, tum Tridenti etiam ſeriò flagitatam eſſe. Et tamen adhuc jejunandum & plangendum eſſe non 70. annis, ſicut à Judæis factum, ſed 200. continuis, & Faxit Deus, ne 300. aut pluribus. In reformatione hactenus tentata in Concilio nihil antiquæ diſciplinæ congruere, imò multa adverſari. Non eſſe illud cataplaſma Eſajæ ad ſanandum, ſed operimentum Ezechielis, quo vulnera quantumvis ſanata recrudeſcunt. Additamenta illa de anathematizandis Principibus eſſe ſine exemplo veteris eccleſiæ, latámque portam aperire rebellioni, totúmque illud caput de Reformatione Principum non aliò reſpicere, quàm ad libertatem Eccleſiæ Gallicanæ tollendam, & imminuendam Majeſtatem Regum Chriſtianorum. Carolum M. & Ludovicum IX. Eccleſiaſticas leges tuliſſe, quibus Epiſcopi Gallicanam eccleſiam adminiſtraverint non ſolùm poſt tempora Pragmaticæ aut Concordati, ſed quadringentis & amplius annis ante librum Decretalium. Patres congregatos tantùm, ut diſciplinam eccleſiaſticam reſtituant, hoc neglecto ad eos reformandos ſe convertere, quibus etiam dyſcolis obediendum ſit. Michaelem Archangelum non auſum eſſe maledicere Diabolo, nec Micheam & Danielem Regibus impiiſſimis. Hos tamen Patres omnes maledictiones in Reges & Principes effundere. Attendendum eſſe Patribus non ad proximos prædeceſſores tametſi doctiſſimos; ſed aſcendendum iis eſſe ad Ambroſium, Auguſtinum, Chryſoſtomum, qui hæreticos debellârunt, non armandis ad bella Principibus, interea ipſi purgandis ſibi unguibus intenti, ſed oratione, vitæ probitate & pura prædicatione. Si igitur ipſi priùs ſe in Ambroſios, Auguſtinos, & Chryſoſtomos formaverint, & eccleſiam purgaverint, effecturos, ut Principes etiam evadant Theodoſii, Honorii, Arcadii, Valentiniani & Gratiani.* Hactenus Ferrerius, cordatè non minùs quàm verè & graviter, cujus proinde verbis improbam illam Patrum machina-

chinationem, quàm meis perſtringere malui. *Octavò* Decreta fidei quod attinet, inferiús in quæſtionibus Theologicis illa ventilabimus. Nunc συντόμως etiam Reformationis Decreta expendenda veniunt. Sunt autem illa duûm generum. Alia enim numero decem, Sacramentum matrimonii; alia verò viginti & unum numero Epiſcoporum ordinem ac Jurisdictionem concernunt. Quoad decretum de Reformatione matrimonii, *primo* Capite agitur de matrimoniis clandeſtinis, de quibus inferiùs tractabimus fuſiùs. Eodem Capite trina denuntiatio eorum, qui matrimonium contraxére, tanquam remedium clandeſtinis matrimoniis opponendum juxta Concilii Lateranenſis præſcriptum ſancitur. Additur tamen, *ſi probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot denuntiationes præceſſerint, tum vel unam duntaxat denuntiationem faciendam, vel ſaltem Parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebrandum eſſe, hac lege, ut ante conſummationem, ſi ordinaria videbitur, denuntiationes tamen in Eccleſia fiant.* Qua exceptione latiſſima via ad clandeſtina matrimonia panditur. Nullum enim unquam matrimonium tam clandeſtinum fuit, quin ei celebrando unus aliquis Presbyter & duo vel tres minimùm teſtes interfuerint. Nec ſequentes denuntiationes huncce abuſum ſarcire poſſunt, quia ſive poſt illas matrimonium jam ſolenniter celebratum fas eſt diſſolvere, perinde erit, ante an poſt conſummationem præconia illa & denuntiationes fiant: ſive id non liceat, poſteriora illa præconia fruſtra erunt. Hinc eſt videlicet, quòd Epiſcopo ab iis ſolvendi poteſtas conceditur, quaſi error errore corrigi debeat. Eodem Capite, *ne quis niſi præſente Parocho, vel alio Sacerdote, & duobus tribusve aliis teſtibus matrimonium validè contrahere poſſit*, ſtatuitur. Ut teſtes adſint matrimoniali contractui, meritò exigitur. Aſt verò ut Sacerdos aliquis præſens ſit, neque aliter matrimonium ratum validúmque eſſe poſſit, id verò nullo nec Divino, nec naturali, nec civili jure exigitur, neque alium in finem conſtitutum eſt, quàm ad amplificandam Ordinis eccleſiaſtici dignitatem, dum actio tanti in Politica & Oeconomica adminiſtratione momenti uſque ad id tempus in eorum tantùm, quorum intererat, poteſtate poſita, nunc tota Clero permittitur: nulla deinceps via aut ratione ineundi matrimonii remanente, ſi duo Sacerdotes, nempe Parochus & Epiſcopus, licet privatis forte utilitatibus intenti, aſſenſum præſtare recuſaverint. Denique totum illud Caput à Franciſco Belcaro Metenſi Epiſcopo ex variantibus ſententiis ita in formam redactum eſt, ut ob verborum ambiguitatem variis interpretationibus obnoxium ſit, uti etiam Cardinalium variæ Declarationes ſecutæ id comprobant. *Secundo* Capite determinantur perſonæ, inter quas ſolas cognatio ſpiritualis contrahitur. De quo inferiùs quæſtione II. agimus. Capite *tertio* publicæ hone-

honeſtatis impedimentum certis limitibus coarctatur. De quo etiam inferiùs,ut & de affinitate ex fornicatione,quam dirimere matrimonium in primo & ſecundo gradu Capite *quarto* definitur. Capite *quinto* ſancitur, ne quis intra gradus prohibitos nubat,nubentiúmque pœnæ decernuntur. Additur,*in contrahendis matrimoniis vel nullam omnino dandam diſpenſationem,vel rarò, idque ex cauſa & gratis: in ſecundo verò gradu nunquam diſpenſandum niſi inter magnos Principes,& ob publicam cauſam.* Quoad gradus Divino Jure prohibitos,ad quos omnino referendus eſt ſecundus juxta Canonicam ſupputationem,nullam omnino in iis diſpenſationem admittendam eſſe,infra probabimus.In humanas prohibitiones cadens diſpenſatio non eccleſiæ,ſed ſupremæ civili poteſtati convenit.Capite *Sexto* in raptorem pœna excommunicationis & raptæ dotatio edicitur,ſimúlque matrimonium raptorem inter & raptam tanquam ratum approbatur *ſi rapta à raptore ſeparata,& in loco tuto ac libero conſtituta,illum in virum habere conſenſerit.* Addunt alii,fieri id poſſe,etiamſi parentes reclamaverint. At vetuſti Canones matrimonium raptorem inter & raptam prorſus improbant,nominatim etiam Aquiſgranenſe Concilium,cujus Canon extat *c. ult. 36.q.2.* Et quis non videt,aditum hoc patefacere audacioribus ad perpetrandos raptus? Poſtquam enim raptor vi matrimonium cum virgine aut muliere rapta contraxit,thorique ſecuta eſt copula, facile inducetur rapta, ut conſentiat matrimonio raptoris,& hac ratione honori ac pudicitiæ conſulat. Deinde multò rectiùs æquiúſque leges civiles raptori pœnam capitis decernunt,uti ex Juſtiniani ſententia *l. Raptores. C. de rapt. Virg. liquet.* Sed & Galli decretum illud Patrum de dotanda rapta reprehendebant,ajebántque,rationem ita callidè excogitatam eſſe ad adimendam poteſtati ſeculari delicti illius cognitionem. Capite *octavo* concubinarii,cujuſcunque ſint conditionis, ſi ter moniti non abſtineant, excommunicatione feriuntur: Concubinas verò, ſi ter monitæ non abſtineant, extra Diœceſin trudendas eſſe conſtituitur. Ita igitur concubinatum prohibendo videtur Concilium canones illos Juris Pontificii,quibus ille permittitur, improbare & abrogare, adeóque occurrere Sacro illi morbo hactenus in Papatu graſſanti,de quo lubet audire Cornelium Agrippam de Vanit. Scient cap.64. *Jam lenones,*inquit, *ſunt Epiſcopi & officiales,qui cenſum à concubinatu pro Sacerdotibus quotannis extorquent, idque tam palam,ut apud plebem ipſam in proverbium abierit illa eorum concubinaria exactio, quâ dicunt: Habeat ſi velit.* Confer querelam ſimilem Claudii Eſpenſæi *lib. II. de Contin. Cap. 7.* & ingenuam confeſſionem Campegii in Comitiis Auguſtanis apud Sleidanum lib. 4. Sed objici poteſt Patribus Concilii illud Chriſti Matth. XXIII.3. *Dicunt, at non faciunt.* Experientia nempe teſtatur, etiam poſt ſeveram illam prohibitionem concubinas frequentiſſimas eſſe non

non tantùm apud Sacrificulos in minoribus ordinibus conſtitutos,ſed etiam ipſos Præſules,Canonicos,Abbates, Epiſcopos & Cardinales. In hos igitur Tridentina fulmina vibranda fuerunt. In eo capite etiam illud notatum eſt, quòd ſtatuitur,ut contra concubinarios cenſuras negligentes ab Ordinario ſeverè pro qualitate criminis procedatur,& concubinæ extra oppidum vel diœceſin, ſi Ordinariis videbitur, invocato, ſi opus fuerit,Seculari brachio, ejiciantur. Atqui eccleſiaſticarum pœnarum ultima,extrema & maxima eſt excommunicatio. Illam igitur cùm hic transgrediantur, manifeſtè Secularem poteſtatem invadunt; imò eam ludum faciunt illâ clauſulâ,*invocato,ſi opus fuerit,brachio Seculari.* quod perinde eſt,ac ſi affirmetur,Eccleſiaſticos via ordinaria iſtud exterminium exequi poſſe. Capite *nono* Domini & Magiſtratus directè vel indirectè,minis & pœnis ſubditos ſuos matrimonia cogentes excommunicantur. Sed oportebat ipſum etiam Pontificem nominatim ſub hoc edicto comprehendere. Conſtat enim, & in ipſa Synodo Guilelmus Caſſodorus Epiſcopus Barcinonenſis monuit, Paulum IV. Johannam Arragoniam,ne ſine licentia ſua filios elocaret,coegiſſe. Dicendum igitur fuerat hoc capite,non temporales dominos tantùm,ſed ipſum etiam Pontificem *terrenos affectus & cupiditates excæcaſſe.* Capite *decimo* tempora deſignantur, quibus nuptiarum ſolennitates celebrari conveniat,prohibetúrque,*ne ab adventu Domini usque in diem Ephiphaniæ & à feria quarta Cinerum usque in octavam paſchalis incluſivè* celebrentur. Non improbamus ſimpliciter, ut certis temporibus prohibeantur nuptiæ, dummodo prohibitio à legitima poteſtate proficiſcatur, nec ſub opinione neceſſitatis & cultus eccleſiæ obtrudatur. Olim ejuſmodi prohibitiones interceſſerunt, ne paulò ante feſta celebrentur nuptiæ, quò fideles ad communionem ſe præparare rectiùs valeant. Hanc finalem cauſam in Papatu negligi palam eſt,quando conſtat, ſemel tantùm in anno, videlicet in feſto Paſchatis communionem frequentem eſſe, etiam ex Concilij hujus decreto, debere. Unde Bellarminus aliam prohibitionis cauſam comminiſcitur, nimirum *celebritatem principalium feſtorum, ad quæ eccleſia per jejunia & orationes filios ſuos præparare ſatagat.* Id ſi verum eſt, cur igitur Tridentini in feſto Pentecoſtes nuptias fieri permiſere? Præterea nulla omnino ratio eſt, cur tanti temporis intervallo nuptias celebrare neſas ſit. Hactenus de Capitibus matrimonij reformationem concernentibus. Succedunt Capita XXI. reliqua, quæ Epiſcopi Jurisdictionem, aliáque eccleſiaſtica ſpectant. Igitur Capite 1. de Epiſcoporum & Cardinalium electione agitur, ac inter alia ſtatuitur,*ut boni Paſtores & eccleſiæ gubernandæ idonei promoveantur.* Additúrque, eligentes *alienis peccatis communicantes mortaliter peccaturos,niſi, quos digniores & eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non precibus vel humano affectu, aut ambientium*

ſugge-

ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curaverint. Callidè ita concinnata ſunt verba, ne Pontifici aliiſque, quibus nominandi in Papatu jus eſt, manus alligarentur, ſi ad optimum & digniſſimum illis reſpiciendum foret. Poſſunt nempe verba illa Concilii commodè ita explicari, ut eligendi dicantur *digniores* & *magis utiles*, reſpectu aliorum multorum, qui minùs digni & utiles ſunt. Intra quem ambitum promoventis arbitrium ſatis latum campum habere poteſt. Unde paulò inferiùs etiam comparativo ſublato jubetur Pontifex *bonos & idoneos Paſtores* eccleſiæ præficere. Eandem curam *in creatione Sanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium, etiam ſi Diaconi ſint, exigendam*, Synodus monet. Sed rectiùs factura eadem fuiſſet, ſi Cardinales eligendos docuiſſet, quales veteres fuerunt, iiſdem dotibus & eodem munere præditos. Hodie enim Cardinales ſunt *ſub appellatione eccleſiaſtica Principes Seculares, à Papa conſtituti, & hunc ſolum bona fide agnoſcentes.* uti eos rectiſſimè Cl. Freinshemius *de S.R.I. Elect, & Eccl. Cardinalium præcedentia, diatriba* 1. *Sect.* 33. definit. Et veros Cardinales eos non eſſe, nec omnino tales, quales olim fuerunt, fuſè demonſtratum eſt à M. Anthonio de Dominis *de Rep. Eccl. lib. IV.* 6.32. Convenientiùs igitur officio ſuo Patres facturi fuerant, ſi Politicos illos Principes eccleſiaſticum ordinem mentitos, & nuſpiam à Deo inſtitutos, in ordinem redegiſſent. Denique cùm in eodem Capite ajunt Patres, *ſe commemorare, nihil magis eccleſiæ Dei eſſe neceſſarium, quàm ut Beatiſſ. R. Pontifex, quam ſolicitudinem univerſæ eccleſiæ ex muneris ſui officio debet, eam hic potiſſimùm impendat, ut lectiſſimos tantùm ſibi Cardinales aſciſcat*, cordati & prudentes in byſſinis illis verbis vel ſingularem δειλίαν & neglectum officii, vel arrogantiam notabant. Sive enim Synodus authoritatem habuit Pontifici leges præſcribendi, uti factum conſtat in Concilio Baſileenſi, nominatim Seſſione XXIII. utique timidè & ſupinè nimis factum, quòd eum officii admonuit in forma narrationis & obliquis verbis: ſive authoritatem eam non habuit, excuſari non poteſt, quòd quamvis obliquè, acriter tamen cùm hujus, tum aliorum etiam Pontificum præteritas actiones perſtrinxerit. Capite IV. prædicationis munus tanquam præcipuum injungitur Epiſcopis, atque ita quidem, *ut in Eccleſia ſua vel ipſi per ſe, aut ſi legitimè impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus aſſumit, ſaltem omnibus Dominicis & ſolemnibus diebus feſtis, tempore autem jejuniorum quadrageſimæ quotidie, Sacras Scripturas & Divinam legem annuntient.* Bene eſt, quòd Epiſcoporum præcipuum facit *prædicandi* munus. Cùm igitur nihil negligentiùs Epiſcopi Pontificii plerique obeant, quid de iis judicandum ſit, facilè cognoſcitur. Atque negligentiæ etiam illi januam aperuit, cùm iis conceſſit, *ut, ſi legitimè impediti fuerint, per alios munus illud exequantur.* Declarandum fuerat, quæ illa legitima impedimenta ſint. Nuncubi id non factum, facile eſt Epi-

ſcopis quodvis impedimentum, tanquam *legitimum*, cauſari. Experientia teſtatur, illos in gerendis bellis, venationibus, conteſtandis litibus, exercendo foro, aliiſque temporalibus longè quàm in prædicando occupatiores eſſe. Et tamen cùm prædicandi munus Epiſcopi præcipuum eſſe fateatur Synodus, nullum *legitimum* impedimentum cenſeri, niſi Divina vis debuerat. Capite V. cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos ſolius Pontificis, non Concilii Provincialis cognitioni ſubjiciuntur. Hæc quoque nova techna erat ad curiæ commoda magis magiſque augenda: cùm omnia antiquitatis exempla, & Canones Conciliorum temporis illius oſtendant, cauſas Epiſcoporum omnes in ſua cujuſque regione tractatas eſſe. Capite VIII. publicè peccantibus publica pœnitentia injungenda ſtatuitur, *niſi Epiſcopi arbitrio aliter viſum fuerit*. Huic nempe relinquitur, ut publicæ pœnitentiæ genus in ſecretum commutare poſſit. Quæ exceptio ipſum publicæ pœnitentiæ, cujus nullus fere in Papatu uſus eſt, canonem irritum reddit. Talia videlicet ſunt Tridentina illa Reformationis decreta. Si quid ſalutare alicubi ſtatuitur, ſtatim fraudulentis exceptionibus enervatur, ac ita toti orbi illuditur. Capite XIII. unio beneficiorum & penſionum erogatio certis limitibus circumſcribitur. Sed Romæ decreta hæc ludibrio habentur, & unica exili particula, *Non obſtantibus*, corruunt & abolentur. Reſonant enim ibi & libentiſſimè audiuntur gnathonum potiùs illæ voces, *quòd Papa dominus beneficiorum omnium, aſſignare poſſit penſiones quaſcunque placuerit, etiam ſine cauſa*, uti verba habent Gygantis *de penſ. q. 1. n. 4.* Capite XIV. vetatur, *ne in ulla proviſione ſeu admiſſione ad poſſeſſionem cujuſcumque beneficii ante diſtributionem fiant ullæ fructuum deductiones, quæ in uſus non pios convertantur.* Hoc igitur capite Annatas, Simoniacum illud curiæ Romanæ inventum, de quo fusè agentem videſis de Dominis *de Rep. Eccl. l. IX. cap. 9.* damnari Galli, aliique confidebant, atque id ipſum verba præ ſe ferunt. Sed eventus oſtendit, longè aliter illud Romæ intellectum eſſe, annatis adhuc integris pedibus conſiſtentibus, neque quoquam de iis vel tollendis vel moderandis cogitante. Capite XV. ſancitur, *ut in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis tenues prabendæ unitione aliorum beneficiorum creſcant, aut patronorum conſenſu prabendæ quadam ſupprimantur.* Rectiùs facturi erant haud dubiè Patres, ſi Collegia illa ſuſtuliſſent, & ubique locorum eum miniſtrantium numerum induci paſſi eſſent, qui celebrando Divino cultui ſufficere poſſet. quod olim factum eſſe Conſtantinopoli, ex *Novell. 3 cap. 1.* liquere poteſt. Quorſum enim tot ſupervacua Templa, tot conductitii precatores, niſi ad alendos ignaviæ ſectatores? Præſtaret utique exceptis iis, quorum opera ad prædicandum Dei verbum & Sacramenta adminiſtranda eccleſia carere poteſt, reliquos ad laborandum ſimul & orandum, æquè ac populum compellere, ne publico, cujus

jus ſumptibus ignavia eorum ſuſtentari debet, moleſti nimis exiſtant. Efficaciores enim eſſe preces occupatorum, & ex Dei inſtituto manu ſua panem comparantium, quàm exiguam temporis partem in precibus, potiſſimam vero in pinguiſſimo otio conterentium, nemo pius dubitare poteſt. Præterea Patres hi Cleri ſui divitiis & regalibus opibus affluentis ubique maximam rationem, nullam verò, vel exiguam certe pauperum, quos Chriſtus eccleſiæ commendavit, habent. Capite XVII. ſtatuitur, *ut ſingula ſingulis perſonis beneficia eccleſiaſtica: obtinenti verò inſufficiens, aliud ſimplex conferatur.* In ipſa Synodo requirebant multi hanc additionem, ut duo illa beneficia non ampliùs quàm unius diei itinere diſtarent, quò is, cui proviſum erat, in utroque eorum reſidere poſſet. Sed cùm id obtineri non poſſet, ingenuè prædixerunt, fore nimirum, ut Decretum illud nuſquam niſi contra tenuiores & miſellos nonnullos executionem habiturum ſit. Capite XVIII. ſtatuitur, *ut eccleſia parochiali vacante, deputetur ab Epiſcopo vicarius, donec illi provideatur de parocho; ſimúlque nominati ad parochiales qua forma & à quibus examinari debeant.* Sed Romæ mox ſiniſtra interpretatione Decreto illi fucus factus eſt. Ibi enim declaratum eſt, *non eſſe obſervandam competitionem in caſu reſignationis, ſed examinandum tantùm reſignatarium.* Quæ declaratio Decretum ipſum magna ſui parte irritum reddidit, cùm reſignatione meliores excludantur, & is præferatur, qui reſignanti plus placuerit. Capite XIX. *mandata de providendo & Expectativæ gratiæ*, nec non *reſervationes mentales* tolluntur. Quas in eccleſiam turbas *expectativæ*, cùm videlicet munera nondum vacantia Pontifex, Patroni aliique aſſignârunt expectanda, quibus placuit, etiam infantibus & pueris in arundine longa equitantibus; nec non *reſervationes mentales*, cùm Papa reſervabat beneficium vel in ſpecie, vel in genere per Bullam, vel per Breve, ut perſonæ gratæ, non nominatæ, ſed in mente retentæ, provideret; invexerint, oſtendit de Dominis *de Rep. Eccl. lib. IX.* 8. 24. &c. In ipſo Concilio Conimbricenſis Epiſcopus mentales reſervationes dixit eſſe *fraudes, mera latrocinia, & indigna Papæ artificia*, cùm vis dabatur cogitationi, quam nulla collatio, nulla publica ſignificatio ſecuta; quæque ſuſpicioni locum relinqueret, nihil tale in animo fuiſſe, ſed poſt rem factam adinventum eſſe. Hæ igitur Expectativæ nominetenus tantùm in Concilio ſublatæ ſunt. Succeſſerunt enim iis Coadjutoriæ ſine cauſa cum futura ſucceſſione, quæ ſunt ipiſſimæ Expectativarum gratiæ. Capite XX. cognitio cauſarum ad forum Eccleſiaſticum pertinentium in prima inſtantia Epiſcopis vindicatur. Sed cum appoſita exceptione decretum ipſum tollente, *exceptis iis, quas Papa committere, aut avocare voluerit.* Nunquam enim cauſæ à legitimis tribunalibus abſtractæ fue-

Uuu 3 runt,

ſunt, niſi per commiſſiones & avocationes Pontificias. Denique Capite XXI. declaratur, Synodum verbis illis, *Proponentibus Legatis*, quæ libertatis Concilii vitalia feriebant, non hoc intendiſſe, *ut ſolita ratio tractandi negotia in generalibus Conciliis ulla ex parte immutaretur &c.* Sed declaratio illa facto contraria eſt. Non enim ſicut in Tridentino, ita in veteribus etiam Conciliis prohibitum fuit, ne aliis quàm Pontificiis Legatis quidquam proponere fas eſſet. Meritò igitur declaratio illa irriſa fuit à multis, dicentibus, *perinde hoc eſſe, ac ſi quis maritum illum, cujus uxor cum alio conſuêſſet, ſolari cupiens, diceret, id in ipſius injuriam minimè factum eſſe.* Præterea declaratio illa nunc demum, cùm amplius prodeſſe non potuit, publicata ſimilis eſt pharmaco, quod mortuo jam applicatur.

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ

Ad Decreta Fidei Seſſionis XXIV.

DE

SACRAMENTO MATRIMONII.

QUÆSTIO I.

An Matrimonium ſit verè & propriè dictum N. T. Sacramentum, à Chriſto Domino inſtitutum?

ASSerit Canon I. Non vetamus quidem, quò minùs latè Sacramentum dicatur matrimonium, quatenus eſt à Deo inſtitutum rei Sacræ ſignum, & auguſtius ac ſanctius quid eſt in Eccleſia quàm apud Gentiles, alióſque profanos. Propriè autem & ſtrictè eſſe Sacramentum eo modo, quo Baptiſmus & Cæna Sacramenta vocantur, negamus. Etenim.

ARG. I. Sacramenta N. T. à Chriſto ſunt inſtituta eo tempore, quo in carne verſabatur, ut ſint Sacramenta. At matrimonium à Chriſto nuſpiam legitur inſtitutum, ut ſit Sacramentum.

RESP.

RESP. REDINGI: 1. *Inſtitutionem Sacramenti hujus S. Paulus Epheſ. V. 32. docet. Et S. Patres paſſim Sacramentum appellant.* Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 365. Reſp. Nullum in eo textu, vel teſtimoniis Patrum præſidium vobis eſſe, infra ubi Objectiones veſtras diluimus, oſtendimus. Fatetur Bellarminus, *matrimonium eſſe à Deo inſtitutum ut ſignum rei ſacræ, nonnullos laborioſè probare niti ex obſcuris quibuſdam Scripturæ locis, &c. Sed non eſt opus*, inquit, *hac in re laborare. Nam ſi probemus, matrimonium eſſe ſignum rei ſacræ, cui ſit annexa certa promiſſio gratiæ, ſequetur inde neceſſariò à Deo eſſe inſtitutum.* Sed an ut Sacramentum? Falleris. Nam matrimonium fuit ſignum Sacræ rei, & eidem fuit addita gratiæ promiſſio, cùm nondum inſtitutum eſſet Sacramentum novæ legis, ſi modò inſtitutum eſt.

ARG. II. Sacramentum propriè dictum habet externum aliquod, materiale, ſeu corporale ſignum. At matrimonium ejuſmodi ſignum non habet. Nam perſonæ quidem contrahentes eorúmque corpora Sacramentale ſignum eſſe non poſſunt, cùm ipſæ ſint ſubjectum recipiens Sacramenti. Neque etiam copula carnalis ſignum eſſe hujus Sacramenti poteſt, tum quia eam neceſſariam eſſe, plures adverſarii negant: tum quia Lombardus 4. *Sent. diſt.* 26. *ait*, inter Mariam & Joſephum tantò fuiſſe ſanctius conjugium, quantò à carnali copula immunius.

RESP. REDINGI: *Contractus matrimonialis ſuper conjugum corpora verbis ſeu nutibus externis ac ſenſibilibus initus corporale ſeu materiale quidpiam eſt. Huic autem Chriſtus Sacramenti myſticam ſignificationem ſuperinduxit.* Ibid. pag. 365. Reſp. Contractus ipſe nihil corporale eſt. Fit enim conſenſu, qui ſenſibilis per ſe non eſt, ſed ſpiritualis. Verba, quibus contractus initur, ſenſibilia equidem ſunt, at permanentia non ſunt, neque adeò elementum aliquod ſenſibile, quale veri nominis Sacramenta poſtulant. Præterea verba & nutus nihil conferunt ad rationem illius ſignificationis, qua gratia repræſentatur. Signa oportet, ſint de eſſentia Sacramenti, utpote materia. At nec verba, nec nutus ſunt de eſſentia matrimonii, quia verba poſſunt abeſſe à conjugio muto; nutus à loquaci, ne quid dicam de conjugiis, quæ inter abſentes per Procuratores contrahi ſolent. Sed & tum verba, tum nutus jam occupatas habent operas. Nam conſenſus verbis vel nutibus expreſſus nihil aliud eſt, quàm ſignificatio conſenſus per verborum & nutuum ſigna. Novo ergo anfractu in hoc Sacramento inſtituta eſſent ſigna ſignorum, quod nemini ſano in mentem venire poteſt. Denique cùm materia externa cum interna ſimilitudinem habere debeat, verba & nutus quam anologiam cum gratia juſtificante habent? Superſunt perſonæ contrahentes, quæ corporales, fateor, ſubſtantiæ ſunt; ſed Sacramenti, quod ſtatuitis, ſubjectum recipiens, non Sacramentale ſignum ſunt.

ARG. III. Omne Sacramentum efficaciter ſignificat & applicat gratiam juſtificantem. At matrimonium hoc non facit. Fatentur multi, nominatim Gauſtidus, Hoſtienſis, Bernardinus, Durandus. Eckius dicit, matrimonium dare gratiam *avariter minimam & exiguam.*

RESP. REDING: 1. *Cùm fateare, Sacramenta gratiam juſtificantem efficaciter ſignificare & applicare, in caſtra noſtra concedens, conſentis jam nobiſcum, Sacramentis ineſſe vim gratiæ infallibiliter effectricem. 2. An gratia minima & exigua non eſt gratia? 3. Durandus aliique ſic ſenſerunt, veritate nondum à Conciliis definita.* Ibid. pag. 366. Reſp. Aliud eſt gratiam efficaciter ſignificare, & obſignando applicare: aliud inhærente vi efficere. Hæc δὶς διὰ πασῶν differre, noſſe poteras, niſi cœco ubique impetu ferri te patereris. 2. Certè gratia *exigua* & *minima* gratia eſt, ſed non Sacramentalis, non juſtificans, quæ in Sacramentis ſola efficaciter ſignificatur & obſignatur. Dantur non gradus duntaxat, ſed ſpecies etiam gratiæ. Sic ſenſerunt Durandus & Lombardus, veritate hac à Chriſto, Apoſtolis, veteribus accepta adhuc ſalva & illibata, nondum Tridentinorum definitione adulterata.

ARG. IV. Sacramenta N. T. ſunt bona Eccleſiæ N. T. At matrimonium etiam in V. T. fuit æquè Sacrum, & poſtquam Chriſtus ſponſus Eccleſiæ dici voluit, æquè typus unionis cum Chriſto, nec quidquam ei in novo fœdere ſuperadditum, quo majorem ejus excellentiam argueret. Quin & fatetur Synodus, *Dominum firmitatem perpetuam indiſſolubilis nexus matrimonii, ab Adamo inſtinctu Divini Spiritus olim pronunciatam confirmâſſe his verbis: Quod ergo Deus conjunxit, homo ne ſeparet, Matth. XIX. 6.* Agnoſcit igitur, non novum aliquod inſtitui Sacramentum, ſed ad antiquam matrimonij, atque adeò primigeniam inſtitutionem homines à Chriſto revocari: neque aliam nunc matrimonij vim eſſe, quàm quæ ei in originali inſtitutione indita eſt. Imò extra ipſam Eccleſiam matrimonium verum obtinet.

RESP. REDING: *Matrimonium ex primæva inſtitutione indiſſolubile fuit, juxta verba:* Erunt duo in unam carnem. *Hinc niſi indulgente Deo diſſolvi quoad vinculum non poterat. Illam verò indiſſolubilitatem Chriſtus in N. T. ſic reſtituit, ut in matrimonio conſummato abſolutam quoad vinculum indiſſolubilitatem ſanxerit his verbis:* Quæ Deus conjunxit, homo ne ſeparet. *Hujus indiſſolubilitatis myſtica ratio Epheſ. V 32. ſtatuitur in Sacramento magno, unionis Chriſtum & Eccleſiam inter repræſentativo. Unde S. Paulus neceſſitatem dilectionis conjugum arceſſit.* Ibid. pag. 366. 367. Reſp. Indiſſolubilitatis Matrimonii quoad vinculum, re adhuc integra (nam eo per adulterium violato vinculum actu rumpitur ſemper, nec niſi novo conſenſu reſtituitur) cauſa eadem in V. & N. T. fuit, Divina ſcilicet inſtitutio, ut duo ſint una caro. Neque aliam rationem indiſſolubilitatis etiam in N. T. ipſe Chriſtus Matth. XIX. 4. 5. 6. adduxit, ubi ex verbis Adami, *Erunt duo in unam carnem,* v. 6. conſectarium iſthoc elicit: *Quod igitur, Deus conjungit, homo ne ſeparet.* Objicientibus permiſſionem Moſis v. 8. reſpondet: *Ab initio non erat ſic.* Cuncta igitur Chriſtus ad primam originem ſuam revocat, neque uſpiam quicquam circa matrimonium novi inſtituit, nedum illud Sacramentum in N. T. eſſe declarat. Et ſanè cùm in utroque Fœdere eadem matrimonii eſſentia, eadémque accidentia fuerint, non poteſt in N. T. Sacramentum eſſe, quod idem quoad omnia in V. T. fuit. Unde Leo Papa *Epiſt. 92. ad Ruſtic. Narb.* ſic ſcribit: *Societas nuptiarum ab initio* (paulò

lò ante dixerat: *multò priùs quàm initium Romani juris extiterat.* adeóque ante Chriſtum) *ita conſtituta fuit, ut præter ſexuum conjunctionem haberet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum,* hoc eſt *,myſterium.* Quin & Alphonſus à Caſtro *contra hæreſ. lib.XI. verbo Nuptiæ hær. 3.* Petrus à Soto *lect. de matrim.* aliique in eam abire ſententiam compulſi ſunt, quòd matrimonium non in Novo demum Teſtamento Sacramentum eſſe cœperit,ſed jam inde à primæva inſtitutione tale fuerit. quibus frivolas ratiunculas quaſdam non ex Scripturæ,ſed Concilii Florentini & Tridentini authoritate petitas Bellarminus opponit. Et ſanè qualecunque matrimonium myſterium in Chriſtum & Eccleſiam continet, illud ſtatim à lapſu continuit, quia ilico ſe Chriſtus cum Eccleſia deſponſavit, & deſponſationis illius typus matrimonium extitit.

ARG. V. Sacramentum verum non eſt *ἀσύςατον* cum alio Sacramento. At Matrimonium eſt *ἀσύςατον* cum Ordine. Si matrimonium applicat remedium contra concupiſcentiam, & hanc gratiam ſibi eximiam habet, nihil cauſæ eſt, cur incompatibile faciant cum Ordine. Nam ordinati æquè ac cæteri eâ gratiâ indigent.

Resp. Reding: 1. *Neque baptizati ilico Euchariſtiam participare: neque Euchariſtiam participantes eodem tempore rebaptizari poſſunt. Hactenus ergo & illa Sacramenta ſunt ἀσύςατα. Cur non eadem ratione matrimonium & ordo? Inprimis cùm lex Eccleſiaſtica ordinatos ad matrimonium juſtiſſimis rationibus inhabiles reddat. 2. Neque matrimonio duntaxat annexa eſt gratia concupiſcentiæ reſiſtendi, ſed etiam Ordinis Sacramento.* Ibid.pag 367. Reſp.1. Et baptizatos Euchariſtiam participare;& hos baptizatos eſſe,nihil vetat, ſuo ordine & tempore,juxta inſtitutionem Chriſti. At ſemel ordinati à matrimonio arcentur: idque non Divina,ſed Eccleſiaſtica lege,ne violentiam Papæ ignoremus. Is enim ſicut à Sacramento calicis Euchariſtiæ Divinitus inſtituto populum: ita à Sacramento Matrimonii Divinitus inſtituto (tale enim venditat) ſacerdotes arcet,adeóque ſe Sacramentorum dominum & arbitrum ipſo Chriſto majorem(nam ejus inſtituta mutandi poteſtatem nefariè uſurpat)facit. 2.Ubi verò gratiam reſiſtendi concupiſcentiæ etiam extra matrimonium ordinatio promittit? Cedo tabulas. Etenim S. Paulus 1. Cor. VII. 2. ſcribit: *Propter fornicationem unuſque habeat uxorem ſuam, & unaquæque virum ſuum* Hoc ille remedium præſcribit: ordinationem ceu ſimile remedium nuſpiam præſcribit. Et quàm nullum ordinatio remedium ſit, ordinatorum matrimonio abſtinentium experientia teſtatur.

ARG. VI. Matrimonium adverſarij paſſim denigrant. Siricius Papa,laudante Innocentio III. apud Gratianum diſt. 28. C. *Propoſuiſti*, negat exaudiri, qui in matrimonio ſunt, iiſdem applicans illud Pauli, *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.* Matrimonio præferunt concubinatum & ſcortationem. Votum matrimonii rati ſolvunt per votum phantaſticæ religionis. Diſpenſant in Divinis de matrimonio legibus. Et faciunt Sacramentum,quod tam pulchris floſculis coronant? Quin ipſe Bellarminus in matrimonio notat ac defendit turpitudinem ratione concupiſcentiæ.

Resp.

RESP. REDING: 1. *Impoſtorem agis falſis interpretationibus. An enim Chriſtus Matth. XIII. 8. de verbi Divini ſemine pronuntians, aliud proferre fructum centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum, hoc poſtremum, quod minoris efficaciæ fuit, denigravit? Licet ergo cœlibatum matrimonio perfectiorem ſtatuamus, non ideo hoc denigramus.* 2. *Siricius ea, quæ allegas, protulit contra Sacerdotes à conjugii vinculo arcendos, carnalibus concupiſcentiis ſe maculantes.* 3. *A nobis concubinatum & ſcortationem præferri matrimonio, apertum mendacium eſt. Sacerdotis matrimonio, quod nullum eſt, præferimus.* 4. *Quid impedit, quò minùs matrimonium ita Sacramentalis efficaciæ gradum habeat, ut tamen materialem ſaltem ex concupiſcentia ſubeat maculam, qua mentis ad Divina intentio aliquo modo, juxta Apoſtolum 1. Cor. VII. 34. præpeditur.* Ibid. pag. 367. Reſp. 1. Quæ falſa allegatio mea eſt? Oſtende, vel vomitum tuum reſorbe. Nam de cœlibatu conjugio à vobis prælato ne verbum quidem ratio mea habet. Lege, relege. Quò ergo facit tua de diſpari verbi efficacia argutatio? Vigilans an ſomnians hoc ſcripſeris, neſcio. 2. Utique Siricius, dæmoniacæ doctrinæ author, cum Sacerdotibus conjugatis agit. Sed illos refellere conatur quinque argumentis; primò, *quia Sacerdotes debent eſſe continentes*; Secundò, *quia, qui ſerviunt oblationibus, puri & ab omni labe purgati eſſe debent*; Tertiò, *quia Sacerdotes debent eſſe Sancti, ſicut ſcriptum eſt: Sancti eſtote*; Quartò, *quia ſi contaminatus fuerit Sacerdos carnali concupiſcentia, quo merito ſe exaudiri poſſe credit, cùm dictum ſit; Omnia munda mundis, &c.* Quintò, *quia Apoſtolus dicit: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.* Ex his mediis terminis ſyllogiſmus legitimus conflari non poterit, niſi de conjugio id negetur, quod de Sacerdotibus affirmatur; & viciſſim de Sacerdotibus negetur, quod de conjugio affirmatur. Niſi ergo de conjugio Siricius affirmavit, illud carnalem ſtatum eſſe, hoc eſt, conjuges in carne vivere; de Sacerdotibus negare non potuit, quòd in conjugio vivere poſſint. Imò eos in conjugio vivere non poſſe, eo argumento probat, *quia Apoſtolus dicit: Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.* Quid hoc ad rem, ſi in carne eſſe non idem Siricio fuit ac in conjugio vivere? Rectiùs autem hæc verba ſcortatoribus, quàm conjugibus opponuntur. Nam illi in carne ſunt. Hi, qua tales, in carne non ſunt. 3. Sacerdotis matrimonium nullum eſt jure non Divino & Chriſtiano, quod conjugium, quale juxta Divinas leges contrahi poteſt apud omnes, honeſtum pronuntiat, ſed Pontificio & Antichriſtiano, cuius myſterio iniquitatis Sacerdotum cœlibatus inſervit. Coſterus veſter Jeſuita *Enchirid. cap. 19.* aſſa voce ſic pronuntiat: *Sacerdos ſi fornicetur, aut concubinam domi foveat, tametſi gravi ſacrilegio ſe obſtringat, graviùs tamen peccat, ſi matrimonium contrahat.* Scilicet graviùs peccat, qui legem Papæ, quàm qui Divinam violat. Neque expectabam à Redingio, ut Jeſuiticum huncce ructum exciperet, nedum ut laudaret vel defenderet. Caſtior adhuc Gratianus *Diſt.* 28. *cap* 9. ſic ex Concilio Neocæſarienſi ſcribit: *Presbyter ſi uxorem duxerit, ab ordine illum debere deponi. Quòd ſi fornicatus fuerit, extra Eccleſiam abjici, & inter laicos ad pœnitentiam redigi oportet.* AB ORDINE, ait hic gloſſa, *id eſt, ab officio, & non beneficio. Et ſecundum hoc magis punitur Sacerdos, qui fornicatur, quàm qui legitimè contrahit: & hoc ideo, quia facit contra ſacrum ordinem, & etiam contra legem, & ideo minùs peccat ducendo uxorem, quia credit hoc ſibi licere.* Ubi verò Apoſtolus dixit, matrimonium præpedire mentis ad Divina intentionem, *quia materialem ſaltem ex concupiſcentia maculam ſubeat?* Non ſic Apoſtolus blaſphemat, qui alibi γάμον ἐν πᾶσι τίμιον, καὶ κοίτην ἀμίαντον *matrimonium apud omnes honeſtum, & thorum immaculatum* pronuntiavit. Unde Paphnutius in Concilio Nicæno rectè conclu-

ſit,

ſit, *conſuetudinem cum propria uxore in conjugio eſſe caſtitatem.* Nos verò non Redingio & complicibus matrimonium primò criminantibus, at mox ad Sacramentalem etiam dignitatem provehentibus aſtipulamur, ſed Bernhardo, ſic *Serm.66. ſuper Cant.* pronuntianti: *Tolle de Eccleſia honorabile conjugium, & thorum immaculatum, nonne replebis eam concubinariis, inceſtuoſis, ſeminifluis, mollibus, maſculorum concubitoribus, & omni denique genere immundorum.* Suſtulerunt Pontifices, & illorum *ἀθέσμων concupiſcentiæ maculam* non in conjugio, ſed in cœlibatu ſuo impuro repererunt reperiúntque adhuc.

ARG. VII. Sacramentum eſſe novæ Legis matrimonium diſertè negat prægnantibus adductis rationibus Durandus, ac eum ſecuti Hoſtienſis, Goffredus, Alph. à Caſtro, Petrus Soto, alij. Imò ſtrictè dictum Sacramentum eſſe negant omnes Canoniſtæ. Ne jam dicam de atroci diſſenſu adverſariorum circa inſtitutionem, materiam, formam, Miniſtrum, effectum hujus Sacramenti. Matrimonium etiam in lege veteri *inſtitutum* eſſe Sacramentum, aſſerunt Lombardus, Alphonſus à Caſtro, Petrus à Soto: negant Alenſis, Thomas, Scotus, Concilia Florentinum & Tridentinum. Copulam carnalem Sacramento matrimonij eſſe eſſentialem ajunt Gratianus, Gandulphus, alii: negant Lombardus, Bonaventura, Thomas, Canus, hoc argumento fretus, *quòd Spiritus S. & Sacramenti gratia per coitum non detur,* Loc. Theol. lib. 8. cap. 5. Verba conſenſum teſtantia eſſe *formam*, & actus ſenſui ſubjectos illius qui Sacramento utitur *materiam* eſſe hujus Sacramenti, ait Thomas. At conſenſum ad matrimonium requiri negat Major, ajens, Sacramenti matrimonii, quod accidens ſit, formam & materiam quærendam non eſſe. Eugenius verò Papa conſenſum eſſe ait matrimonii cauſam efficientem. Benedictionem Sacerdotalem eſſe de eſſentia Sacramenti hujus affirmat Guilielmus Pariſienſis, Canus & Canoniſtæ plerique: at negant Major, Bellarminus, Scholaſtici plerique, docentes, Miniſtros hujus Sacramenti eſſe marem & fœminam, non Sacerdotem benedicentem. Lombardus & Canoniſtæ ſtatuunt, Sacramentum hoc gratiam adjutricem non conferre. At conferre pertendit Bonaventura & Thomas, quibus Tridentini aſtipulantur. Qui Cadmeorum fratrum pugnam penitius cognoſcere avet, doctiſſimum Forbeſium *Hiſtorico-Theolog. lib. IX. cap.* 81. conſulere poterit. Argumenta porro, quibus Durandus negat, matrimonium eſſe Sacramentum, ſunt, quòd id, quod in matrimonio exteriùs agitur, naturalem cauſam habeat, cùm ſecus res habeat in Sacramentis: quòd Sacramenta cætera conſiſtant in re ſacra, quæ extrinſecus à Miniſtro ſuſcipienti applicatur, cùm in matrimonio nihil tale appareat: quòd ſi matrimonium Sacramentum eſſet gratiam conferens, majoris foret gratiæ quàm continentia: quòd matrimonii non baptizatus haud capax ſit, &c.

RESP REDING : *Execrabile mendaciorum chaos hic profers. Etenim* 1. *Durando, Soto, aliiſque imponis, quòd negaverint, matrimonium eſſe Sacramentum ſtrictè dictum. Durandus enim, Florentino Concilio antiquior licet, in* 4. *diſt.* 26. *q.* 3. *n.* 5. *vel invitus faſſus eſt, Matrimonium eſſe Sacramentum, tum propter authoritatem Lucii, tum propter locum Epheſ. V. Propter quæ argumenta, Capreolo teſte, in* 4. *poſterioris editionis coactus eſt revocare; negans hoc ſolum, Sacramentum illud eſſe univocè tale & conferre gratiam. Neque ejus rationes, quas ante revocatam ſententiam adduxit, alicujus ponderis ſunt. Paris falſitatis reus es, cùm omnibus Canoniſtis ſententiam tribuis, quæ paucorum eſt.* 2. *Petrus de Soto & Alphonſus de Caſtro hoc ſolum affirmant, matrimonium etiam in V. T. Sacramentum fuiſſe. Et Doctores illi ad Eccleſiæ obedientiam prompti ſententiam mutaſſent, ſi Concilii Florentini definitionem vidiſſent.* 3. *Neque quidquam contra Sacramenti hujus ſubſtantiam facit, quòd Theologi nonnulli matrimonium conſiderantes in facto eſſe quoad omnimodæ indiſſolubilitatis vinculum, requirunt eſſentialiter copulam; alii verò penſantes illud in fieri, in quo ſtatu formalem Sacramenti propriè dicti rationem ſubit, negant per coitum ex opere operato dari Spiritum S.* 4. *Major in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. *internum conjugum conſenſum disertè matrimonii formam ſtatuit.* 5. *Matrimonii Miniſter perficiens ſeu contrahens eſt uterque conjunx; aſſiſtens ſeu teſtificans Sacerdos.* 6. *Denique controverſia, an Sacramentum hoc gratiam adjutricem conferat, per definitionem Oecumenicorum Conciliorum jam ſublata eſt.* Ibid. pag. 368. 369. Reſp. Non libet ἀντιλοιδορεῖν, quamvis juſtè graviterque & ſine convitio te accuſare poſſem. Hoc unum dico, planè vel frontem te pertricuiſſe, vel vertiginis ſpiritu agi, cùm *execrabile commentorum chaos* mihi objicis, & pleraque à me dicta confirmas. Etenim 1. dixi, *Durandum, Hoſtienſem, Goffredum, à Caſtro, Soto, alios negare, quòd matrimonium ſit Sacramentum novæ Legis.* An contradicere potuiſti? Imò de Durando plura concedis, non tantùm negaſſe illum, matrimonium eſſe Sacramentum novæ Legis, ſed etiam, Sacramentum eſſe, cujus etiam rationes allatas perſtringis. Capreolum tamen teſtem inducis, quòd dictum mutaverit, negans hoc ſolum, *quòd ſit Sacramentum univocè dictum, & quòd conferat gratiam.* Magnificè profectò, & pulmonibus tuis dignum! An hoc revocare eſt, ac non potiùs ſententiam ſic confirmare, ut etiam nos ei ſubſcribere poſſimus. Eſto enim per nos Sacramentum non univocè tale, quod gratiam non confert, quàm omnia Sacramenta propriè dicta conferre, Tridentini ſtatuunt. Non ergo Durandus inconſtans fuit, ſed tu vix compos mentis, cùm hæc ſcriberes. Inſpice Durandum ipſum *in* 4. *Sent. diſt.* 26. *q.* 3. Ad quæſtionem, *an Matrimonium perfectum habeat univocationem cum aliis Sacramentis*, ait aut negat, pro variis definitionibus. Ait *ſi definiatur ſacræ rei ſignum.* Negat, *ſi definiatur, ſignum aliquod corporale vel ſenſibile extrinſecus homini appoſitum ad effectum ſignificationis ſpiritualis.* Nihil hic deſideramus planè. Canoniſtas idem ſentire, Matrimonium videlicet Sacramentum eſſe latiore, non ſtrictiore & propria notione; Paludanus & Almain teſtes ſunt. Id ſi falſum eſt, falſitatis rei teſtes hi ſunto. Noſtra enim parum refert. 2. Alphonſo à Caſtro & Soto non aliud tribuit ratio mea, quàm quòd matrimonium etiam in vetere lege Sacramentum inſtitutum fuerit. Id tu ipſe fateris. Ubi ergo *execrabile commentum* meum? Illi verò Florentino Concilio poſteriores licet non mutarunt, quod temerè fingis, ſententiam. 3 Copulam carnalem Sacramento matrimonii eſſe eſſentialem, Gratianum, Gandulphum alios, aſſerere: negare id ipſum Lombardum, Bonaventuram, Thomam, Canum &c. dixi. Negare non potuiſti. Ubi ergo *execrabile commentum* meum? Neque diſſenſum illum per *factum eſſe* & *fieri* concilias. Nam Gratianus

tianus *C.27.q.2.can. Inſtit.ſſ.Juxta hanc* ſimpliciter negat in eo matrimonio Sacramentum eſſe, *quod non eſt ſexuum commixtione perfectum.* idque verbis Auguſtini & Leonis Papæ confirmat. Contra Thomas, Bonaventura Lombardus &c. copulam carnalem pertendunt *eſſe de integritate Sacramenti matrimonii, quantum ad eſſe plenitudinis, at non quantum ad eſſe neceſſitatis.* En alii neceſſariam non neceſſariam alii ſimpliciter ſtatuunt. Neque veteres illi inter *factum eſſe* & *fieri* diſtinxerunt; ſed novitia hæc Bellarmini diſtinctio eſt; ſubtilior quàm verior. *Nullum* enim *Sacramentum Evangelicum*, ſic de Rubione, *conſiſtit in facto eſſe, ſed præcisè in fieri; excepto Euchariſtiæ Sacramento.* 4. Verba conſenſum teſtificantia eſſe *formam*, & actus ſenſui ſubjectos illius, qui Sacramento utitur, *materiam* hujus Sacramenti eſſe, Thomam aſſerere: contra conſenſum ad matrimonium requiri, Majorem negare, dixi. Johannes Major *in 4. Sent. diſt. 26.q.1.* disertè ſcribit, *matrimonium eſſe ſenſibile ſignum. Alioquin non fore Sacramentum.* Atque inde infert, *conſenſum etiamſi ad matrimonium requiratur, non tamen eſſe Sacramentum, cùm non ſit ſignum ſenſibile.* Addit, *non eſſe hic quærendam formam nec materiam propriè dictam hujus Sacramenti, cùm accidens nullam talem habeat. Poſſe autem dici, quòd conſenſus ob ſpiritualem rationem formæ participet, & ſignum ſenſibile*, de quo locutus eſt, *ſit materia metaphoricè dicta.* En Redingi, conſenſum negat eſſe Sacramentum negat eſſe formam propriè dictam, de qua ſola quæritur; & (non, *eſſe formam matrimonii*, uti ei impudenter affingis; ſed) *formæ participare, ob ſpiritualem rationem.* Ubi iterum *execrabile commentum* tuum! Addo ad confundendum te magis, Eugenium in Concilio Florentino dicere, *conſenſum mutuum per verba de præſenti expreſſum, eſſe regulariter cauſam efficientem matrimonii.* Et Canum *Loc. Theol. lib VIII 5.* ſic ſcribere: *In materia & forma hujus ſacramenti* (matrimonii) *ſtatuenda adeò ſunt inconſtantes & varii Theologi, adeò incerti & ambigui, ut ineptus futurus ſit, qui in tanta varietate ac diſcrepantia rem aliquam certam, conſtantem, exploratam conetur efficere. Concilium certè Florentinum de materia, forma, miniſtro Sacramenti matrimonii præſtitit nihil, id quod ſine dubio faceret, ſi de eis rebus videret quippiam eſſe à Theologis in Schola definitum.* Habes Babyloniæ veſtræ in hoc argumento confuſionis teſtem è ſinu. 5. Benedictionem Sacerdotalem eſſe de eſſentia hujus Sacramenti, affirmantem Guilielmum Pariſienſem, Canoniſtas, &c negantes Majorem, Bellarminum, Scholaſticos docentes, quòd Miniſter hujus Sacramenti ſit mas & fœmina, non Sacerdos benedicens, dixi. Guilh. Pariſienſis & conſentientium Canoniſtarum, Patrum & Conciliorum ſuffragia Canus *loc. cit.* recitat. Contra Johannes Major *in 4. Sent. Diſt. 26. q. 1.* disertis verbis *benedictionem Sacerdotalem eſſe ex ſola hominum inſtitutione* affirmat. Explicátque ſententiam Franciſcus de Sylveſtris *Comment. in Thom. contra Sent. lib. IV. 78.* his verbis: *Advertendum eſt, quòd matrimonium dicitur per Miniſtros Eccleſiæ diſpenſari, non quidem quantum ad aliquid, quod ſit de eſſentia Sacramenti, ſed tantùm ad aliquid accidentale, quod eſt complementum & perfectivum ejus, ut eſt nubentium benedictio. Nullus enim actus Miniſtri eſt de ejus eſſentia.* Bellarminus *de Matrim. cap. 6.* ſic habet: *Cùm ad Miniſtrum propriè pertineat, verba formæ pronuntiare, & per ea Sacramentum conficere: & in hoc Sacramento verba formæ à conjugibus proferantur, neceſſe eſt conjuges ipſos eſſe (NB) proprios hujus Sacramenti Miniſtros.* Ubi ergo de *proprio* hujus Sacramenti Miniſtro quæritur, non hi eum diſtinguunt, ſed Sacerdotem eſſe, rotundè negant, & conjuges eſſe, affirmant. Egregium Sacramentum, à nullo proprio Eccleſiæ miniſtro diſpenſandum!

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Matrimonium eſſe Sacramentum propriè dictum, innuit Paulus Epheſ. V. 32. ubi conjunctionem viri & uxoris Sacramentum nuncupat, hoc eſt Sacrum & viſibile ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia tanquam rei ſignatæ.* Reſp. 1. Verbis illis Apoſtoli deſcribi Sacramentum propriè dictum N.T. diſertè negant Scotus 4. *ſent. diſt.* 26. *q.* 1. *n.* 12 Durandus ibidem *quæſt.* 3. Cajetanus *Comment. ad h.l.* aliique. 2. Matrimonium eſſe ſignum rei ſacræ, conjunctionis Chriſti cum eccleſia, fatemur. At Sacramentale ſignum non eſt, uti rationes ſupra allatæ evincunt. 3. Paulus non *Sacramentum* vocat, ſed μυϛήριον, *myſterium*, rem arcanam, ſeu ſecretam. *Verè autem*, inquit Cajetanus, *myſterium horum verborum magnum eſt. Continent enim indiviſibilitatem conjugii, jus naturæ, officium debitum &c.* 4. Imò Paulus ne quidem conjugium, ſed arcanam conjunctionem Chriſti cum eccleſia *myſterium* nuncupat. Sequitur enim diſertè: *Ego autem dico* εἰς χριϛὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, *in Chriſtum & eccleſiam.* Hujus conjunctionis conjugium eſt ſignum ſimilitudine quadam illud repræſentans, ſed non in illum finem ſanctificatum ac inſtitutum, nec efficax ejuſdem ſigillum. Non enim per ſe conjunctio viri cum muliere id ſignificat: ſed, quia Chriſtus ſponſus eccleſiæ dictus eſt, iccirco verba illa ad myſterium hoc transferre convenit.

EXCIP. REDING: 1. *Falſitatem committis, Scoto id imputans; qui objicienti, quòd S. Pauli ad Epheſ. V. 32. verba intelligenda ſint de Sacramento extensè accepto pro ſigno rei ſacræ, reſpondet, quia communiter tenet Eccleſia, Sacramentum matrimonii eſſe ſeptimum inter novæ legis Sacramenta, oportere dicere, quòd inſtitutum fuit à Chriſto. Ubi autem, inquit, non invenitur pleniùs quàm Matth.* 19. *&c. Sed quicquid ſit, illi ſententiam ſuam Conciliorum definitionibus ſubjecerunt.* 2. *Ex ipſo verò textu illo ſatis evincitur, matrimonium Sacramentum eſſe. Jubet enim S. Paulus viros diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, quod ſine gratia ex meritis Chriſti fluente illi facere nequeunt. Cùm igitur addatur, Sacramentum hoc magnum eſſe in Chriſto & Eccleſia, efficaciam illam gratiæ à Sacramento illo proficiſci innuitur.* 3. *Verba illa, magnum Sacramentum, non cadunt immediatè ſupra conjunctionem Chriſti & Eccleſiæ, quia cohærent cum verbis illis: Propter hoc relinquet homo Patrem, &c. Et Pronomen illud* Hoc *demonſtrat,* id, *quod præceſſit, non quod ſequitur.* Ibid. pag. 370. 371. Reſp. 1. Falſitatis iterum reum me pronuntias, citantem eam Scoti ſententiam, quam tu, verba Scoti allegans, confirmas. Adeò oculatus diſputator & juſtus accuſator es! Annon enim Scotus in verbis à te allegatis diſertè fatetur, ſe non propter locum illum Apoſtoli, ſed propter reverentiam Eccleſiæ Matrimonium agnoſcere Sacramentum novæ legis; & *tunc*, inquit, *oportet dicere, quòd inſtitutum fuit à Chriſto; ubi autem, non invenitur planiùs, quàm Matth.* 19. neglecto planè loco Epheſ. V? De Durando & Cajetano taces. niſi quòd muſſas, illos ſententiam ſuam Conciliis (Tridentino ſcilicet. de quo nil fando audiverunt, &, cui an faſces ſuos ſubmiſſuri fuerint, tu & ego juxta ignoramus) ſubjicere paratos fuiſſe. Ita ſcilicet omnes Tridentino Con-

cilio antiquiores ſenſerunt, non quod animo ſuo quacunque ratione conceperunt, ſed quod futuri illi Areopagitæ divinaturi erant. 2. Jubet v. 29. viros Paulus diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Et adnectit v. 30. quòd cum Chriſto unum corpus ſimus. Unde conſequens eſt, virum & uxorem tantò majus amoris incentivum habere, quia etiam unum in Chriſto corpus ſunt; & Chriſtus corpus illud ſuum tenerimè dilexit. Inde concludit v. 31. *Propterea derelinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori* &c. Ergo unitas ac mutua dilectio Chriſti & Eccleſiæ ſignum eſt unitatis & dilectionis mutuæ viri & mulieris, non contra. Hæc enim ab illa ſignificatur, id eſt, concluditur; ſicut ab eſu & potu panis & vini concluditur incorporatio noſtri cum Chriſto; non contra, ab incorporatione noſtri cum Chriſto ſignificatur aut concluditur eſus potuſve panis & vini. Sed & ratio magna id ipſum ſuadet. Nihil enim demonſtrandum per obſcurius. Signa autem oportet eſſe clariora rebus ſignificatis; & hæc maximè, de quibus agimus, quandoquidem ſenſibilia ſunt. Porro non erat Paulo propoſitum demonſtrare unitatem Chriſti & Eccleſiæ, per unionem viri & uxoris; ſed unitatem viri & uxoris per unitatem Chriſti & Eccleſiæ. Sed ſine gratia, inquis, ex meritis Chriſti fluente vir uxorem diligere non poteſt; proin illa gratiæ efficacia à Sacramento eſt. Quid ineptius? Gratia enim quævis non à Sacramento, ſed à Deo eſt. Et gratia Sacramentalis viſibili ſigno obſignatur. Hic autem nullum ſignum viſibile. Unitas enim Chriſti & Eccleſiæ ſpiritualis ſignum ſpirituale eſt unitatis viri & mulieris, quæ animorum, non corporum duntaxat eſt. Proin matrimonium ut ſignum viſibile à S. Paulo non conſideratur. Et charitas fidelis conjugum eſt equidem à gratia Dei; ſed non gratia per Sacramentum, tanquam inſtrumentum proprium collata. 3. Quid verò multis? In verbis Apoſtoli v. 32. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. Ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. *Myſterium* (quot verò *myſteria* Sacramenta non ſunt?) *hoc magnum eſt. Ego verò dico in Chriſtum & Eccleſiam*; manifeſta eſt correctio Rhetorica, quæ omnem ambiguitatem tollit. Revera enim ſi nihil dictum eſſet, quàm, *Myſterium hoc magnum eſt*, cogitari poſſet, ipſam illam unitatem viri & uxoris eſſe *myſterium* illud *magnum*. Quanquam hæreret cogitatio, quòd non *myſterium* duntaxat, ſed μέγα *magnum myſterium dicitur*. quomodo manifeſtatio Dei in carne *magnum* myſterium 1. Tim. III. 6. dicitur; cum quo an matrimonium comparari poſſit, dubitaret cogitatio multùm. Cœterùm quia duas unitates propoſuit Apoſtolus, unam viri & uxoris, alteram Chriſti & Eccleſiæ; ne anceps relatio, imò ne Papiſtarum ab hac ambiguitate fallacia cuiquam imponeret, declaravit iis verbis Paulus, quid haberet in animo; magnum ſe ergo myſterium dicere, unitatem illam alteram, Chriſti & Eccleſiæ. Et eodem reſpexit verſu ſequente 33. *Tamen*, inquiens *& vos ſinguli quiſque ſuam uxorem ſic diligito, ut ſemet ipſum.* quaſi diceret: Tametſi ego myſterium illud magnum Chriſtum & Eccleſiam, non virum & uxorem dico; vos tamen inde quoque diſcere poteſtis, quòd unuſquiſque conjugem ſuam amare debeat, ut ſemet ipſum. Sic planè S. Auguſtinus *de Nupt. & Concup lib. I. 21.* explicat; *Et ne quis*, inquiens, *iſtam magnitudinem Sacramenti in ſingulis quibuſque hominibus uxores habentibus intelligeret; Ego autem, inquit, dico in Chriſto & in Eccleſia, quod eſt hoc Sacramentum magnum, erunt duo in unam carnem.* Sive ergo Pronomen τοῦτο *Hoc* ad verba antecedentia, ſive ad conſequentia referatur, res eodem redit. Si ad antecedentia, uti tu contendis, præceſſit mentio dilectionis Chriſti & Eccleſiæ, nec non nobile illud ἀπόφθεγμα; *Erunt duo in*

unam

unam carnem; quod dici poteſt myſterium, ſed ita demum, ſi intelligatur de Chriſto & Eccleſia. Sic Auguſtinus ſupra. Sic Chryſoſtomus ad h. l. *Ὅτι καὶ αὐτὸς τὸν πατέρα ἀφεὶς κατῆλθε, καὶ ἦλθε πρὸς τὴν νύμφην, καὶ ἐγένοντο εἰς πνεῦμα ἕν. Quoniam & ipſe relicto Patre deſcendit, & venit ad Sponſam, & facti ſunt in unum ſpiritum.* Si ad conſequentia (quod equidem Paulus ipſe aſſerit) res confecta eſt. Cœterùm etiam humanum conjugium Chriſti & Eccleſiæ conjugium, quod illud *magnum myſterium* eſt, repræſentare fatemur. Sed non quicquid magnum aliquod myſterium repræſentat, ipſum quoque magnum myſterium eſt.

OBIECT. II. *Matrimonium habet promiſſionem gratiæ juſtificantis. Eſt enim ſacrum ſignum conjunctionis Chriſti cum eccleſia ſpiritualis. Non poteſt autem ſpiritualem conjunctionem ſignificare, niſi virum inter & uxorem ſpiritualis ſit conjunctio animorum, quæ ſine gratia ſalvifica haberi nequit. Tum Paulus docet 1. Tim. II. 15. ſalvari uxorem per filiorum generationem, ſi permanſerit in fide, dilectione, ſanctificatione, tanquam videlicet in ipſo matrimonio acceptis.* Reſp. 1. Falsò ſupponitur, matrimonium eſſe ſignum ſacrum à Deo in Novo demum Teſtamento inſtitutum; ac præterea nihil poſſe ſpirituale quidpiam ſignificare, niſi id ipſum ſit ſpirituale & in animo ſitum. Quot in V. T. ſigna erant futuri Chriſti, quæ neque ipſa ſpiritualia, neque in animo ſita erant? 2. Quòd ſi Deus gratiam largitur, ut ſpiritualiter uniantur animi conjugum, & Divinam benedictionem experiantur, non tamen iccirco ſpiritualis illa unio eſt Sacramentum. Deus enim ſuis etiam largitur gratiam ad virginitatis, ſervitutis, & ſimiles conditiones ornandas, quæ non propterea Sacramenta ſunt. 3. Salvatur mulier per τεκνογονίαν, non virtute ipſius liberorum generationis, quæ communis eſſe poteſt etiam infidelibus; ſed fidei, orationis & ſanctificationis, quæ non per conjugium, ſed ſolam Dei gratiam donantur, & in veris Sacramentis obſignantur. Aliâs etiam per afflictiones ſalvamur. Neque tamen illa Sacramentis annumerantur.

EXCIP. REDING: 1. *Matrimonium à S. Paulo ſic ſtatuitur ſignum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia ſpiritualis, ut per eam obligetur vir ad diligendam uxorem, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. quæ ſignificatio ſine gratia ſalvifica ſtare nequit. 2. Cùm idem Apoſtolus 1. Tim. II. 15. ſingulares uxoris virtutes, fidem adulterio; dilectionem rixis & odio; ſanctificationem immunditiæ; & ſobrietatem intemperantiæ oppoſitam exigat, oportet virtute matrimonii vires pro iis conſervandis in matrimonii celebratione acceptas eſſe, unde in iis permanendum eſſe Apoſtolus docet. Illæ porro vires ſunt gratiæ in forma ſanctificante radicatæ.* Ibid. pag. 371. Reſp. 1. Frivolè planè reſponſiones meas excipis, præcipuis omiſſis, & crambe recocta. Conjunctionem equidem Chriſti & Eccleſiæ in matrimonio per ſpiritualem animorum conjunctionem ſignificari, & propter eandem ſignificationem virum obligari ad dilectionem majorem uxoris, neque ſine gratia dilectionem ejuſmodi exerceri, verum eſt. Sed conferri eam gratiam per matrimonium, ceu Sacramentum

118. *ad Jan.* Videſis Patrum de eo ſententiam fuſiùs exponentem Forbeſium *Inſtruct. Hiſt. Theol. lib. IX. cap.* 8.

EXCIP. REDING: 1. *Licet Sacramentorum numerus ſeptenarius ſignatus Lombardo antiquior non eſſet, res ipſa tamen numero comprehenſa in primitiva Eccleſia ſemper extitit.* 2. *S. Patres de Sacramentis propriè dictis loqui, ipſorum teſtimonia comprobant. nominatim Cyrilli, Tertulliani, Ambroſii, Siricii, Hieronymi, Chryſoſtomi, Auguſtini maximè: qui paſſim Sacramentum hoc commendat, & propriè dictum ſe intelligere innuit, ubi expreſſè diſtinguit rationem Sacramenti à ratione vinculi, quod cum gentilibus commune eſt; aſſerens etiam, Sacramentum hoc Eccleſiæ commendatum eſſe, utique à Chriſto. In V.T. quidem Sacramentum etiam fuiſſe, idem largitur; ſed largiori, non ſpeciali modo.* Ibid. p. 372-374.
Reſp. 1. De numero Sacramentorum abunde ſupra. Mirum certè, adeò ſegnes veteres fuiſſe, ut Sacramenta numerare deſuper adeò habuerint; cùm in ſignato illo numero recentiores illi neſcio quod myſterium collocent, eúmque ſub anathemate definiendum putaverint. Sed actum non agimus. 2. S. Patres Sacramenti voce uti heic in propria & ſpeciali, non laxiori notione, nudè aſſeris. Ubi verò teſtimonia illorum exprimis, nil tale ex iis probare potuiſti. Cyrillus repetit verba Apoſtoli, & matrimonium eſſe *μυστήριον εἰς χριστὸν καὶ ἐκκλησίαν myſterium in Chriſtum & Eccleſiam* eſſe dicit. *Myſterium* ſimpliciter appellat, quæ vox, apud Græcos veteres vaſtiſſima notione uſurpatur. Chryſoſtomus *in Epheſ. V.* matrimonium *magnum myſterium* appellat, fateor, ſed myſterium non aliud intelligens quàm *ἀλληγορίαν*. Sic enim loquitur: *Καὶ καλῶς εἶπε, μέγα μυστήριόν ἐστιν. ὡς ἂν εἰ ἔλεγε πλὴν ἀλλ᾽ οὐχ ἡ ἀλληγορία ἀνατρέπει τὴν ἀγάπην.* Gentianus ſic reddidit: *Et bene dixit, magnum eſt myſterium. Perinde ac ſi diceret; eſt allegoria. Cæterùm allegoria non evertit dilectionem.* Haud equidem κατὰ πόδα; rectè tamen, quia oppoſitio eum ſenſum exigit. Nempe nuptiæ illæ ſingulares primitus inſtitutæ; ſicut etiam nuptiæ illæ plurales Abrahami cum Sara & Hagar, monente eodem Apoſtolo Gal. IV. 24. allegoricè magna myſteria ſpiritualia figurabant. Pro eo, quod dixit Chryſoſtomus, *allegoriam non evertere dilectionem*; Oecumenius eodem ſenſu *in Epheſ. V.* ſcribit, *anagogen & ſpiritualem expoſitionem non evertere τὸ ἴδιον*, id eſt, *proprium ſenſum*, quo dilectionis officium inter conjuges præcipitur. Quis verò ex allegoria, ænigmate vel anagogo Sacramentum propriè dictum concluſerit? Tertullianus *de Reſcript. cap.* 44. Diabolum ipſas res Divinorum Sacramentorum in idolorum myſteriis æmulari præfatus, ſubjicit, cum *Summum Pontificem in unius nuptiis ſtatuere.* Ergo, concludit Redingius, nuptias pro Sacramento agnoſcit. Bellè ſcilicet, Nam de Pontificis V. T. monogamia Tertullianus diſertè loquitur, quam Sacramentum fuiſſe propriè dictum, nunquam conceſſerit idem. Præterea mala fide omittuntur verba illa ejuſdem: *imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redimit coronam. Habet & virgines; habet & continentes.* Scilicet ſubodorati ſunt Sophiſtæ, verbis hiſce illa de Pontificis nuptiis antecedentibus & conſequentibus nulla Sacramenta propriè dicta N. T. explicari; ac proinde nec intermediis illis verbis Sacramentum aliquod intelligi poſſe. Ambroſius *in Epheſ. V.* ponit equidem *myſterii ſacramentum grande* in ipſa unitate viri & fœminæ, ſed non illa tantùm unitate, quæ ſit inter Chriſtianos, verùm in illa ab Adamo olim pronuntiata, & quæ omnibus conjugibus communis eſt. Neque myſterium, vel myſterii Sacramentum accipit pro Sacramento propriè dicto, ſed pro occulto quodam naturæ ve-

luti miraculo, ſeu quotidiano ac admirabili Dei opere, quo efficit, ut conjuges relictis ſuis parentibus ſibi invicem adhæreant. Hieronymus *Comment. in Epheſ. V.* magnum hoc Sacramentum diſertè ad Chriſtum & Eccleſiam, non ad humanas nuptias refert. Præfiguratum verò idem ait in iis, quæ de Adamo & Eva in Geneſi ſcripta ſunt illis verbis; *Propter hoc relinquet homo*, &c. quem locum Gregorius Nazianzenus, ibidem referente Hieronymo, *plenum eſſe ineffabilibus Sacramentis* dicebat. Ne minimam tamen alteruter mentionem facit novæ inſtitutionis Sacramenti alicujus propriè dicti novæ legis: ſed Sacramentum ſeu myſterium ſumunt pro ipſa re ſacra; neque unum tantùm hujusmodi Sacramentum, ſed *plura ineffabilia Sacramenta* talia in Chriſto & in Eccleſia dicunt ſignificari myſticè illis verbis Adami, *Propterea relinquet homo* &c. *Primus enim homo*, inquit Hieronymus, *& primus vates Adam hoc de Chriſto & Eccleſia prophetavit: quòd reliquerit Dominus noſter atque Salvator patrem ſuum Deum, & matrem ſuam Cæleſtem Hieroſolymam, & venerit ad terras propter ſuum corpus Eccleſiam.* &c. Quæ ex Auguſtino citas diverſa, ex diverſis ejuſdem libris, loca, eundem ſenſum omnia habent. Sacramenti voce ubique latiore ſenſu, quo Sacramentum *rei ſacræ ſignum* definivit, uſurpat. Fateris ipſe, in loco *de Bono Conjug. cap.* 24. ubi Sacramentum matrimonii in ipſis nuptiis Adami & Evæ ponit, laxiore notione Sacramenti vocem adhibitam. In reliquis ergo locis ſtrictiore & propria notione adhibuiſſe, certis argumentis probandum vobis eſt.

OBIECT. IV. *Etiam ratio oſtendit matrimonium Sacramentum eſſe, tum quia matrimonium non aliam ob cauſam eſt indiſſolubile, quàm quia ex Divina inſtitutione ſignificat indiſſolubilem Chriſti cum eccleſia conjunctionem: tum quia conjugii finis proprius eſt liberorum educatio, & ſcortationis vitatio, quarum neutra ſine gratia Dei obtinetur: tum denique quia ab exordio eccleſiæ matrimonium inter Sacrorum ſolennia Sacerdotum miniſterio celebrari ſolitum eſt.* Reſp. 1. Conjugium παρεκτὸς λόγου πορνείας etiam in V.T. ex Dei inſtitutione fuit indiſſolubile Matth. XIX. 3. Imò apud ipſas etiam gentes naturæ ipſius Jure Divinitus impreſſo indiſſolubile fuiſſe arguit ratio Thomæ 4. *Sent. diſt.* 33. *q.* 2. *art.* 1. Neque tamen vel in V.T. vel apud gentiles Sacramentale fuiſſe conjugium concedunt. 2. Eadem eſt ratio finis conjugii, qui utique etiam in V.T. obtinuit, & ad quem æquè gentiles obſtringuntur. Non poteſt ille obtineri ſine gratia Dei: poteſt tamen ſine gratia Sacramentali, hoc eſt, gratia Evangelio propria de remiſſione peccatorum, externo ritui annexa. 3. Neque etiam ſufficit ad Sacramentum, ut res aliqua Sacra ſit. Plura requiri notorium eſt. 4. Quin communis eſt Scholaſticorum ſententia, à Bellarmino etiam defenſa, quòd benedictio Sacerdotalis non ſit de eſſentia hujus Sacramenti.

EXCIP. REDINO: 1. *Cùm ex primæva inſtitutione matrimonium fuiſſe indiſſolubile aſſeras, cur ergo Pſeudo-reformatio Calviniſtica conjugia diſſolvit? 2. In V.T. indiſſolubilitas illa fuit reſtricta, indulgente Deo, ut liceret dare libellum repudii. In N. T. autem* illa,

illa, Chriſto ad primævam inſtitutionem omnia revocante, abſoluta eſt, ac ne quidem ex cauſa adulterii mutabilis. Sic ſcilicet fieri oportebat, ut Chriſti & Eccleſiæ indiſſolubilis conjunctio repræſentari poſſet. 3. Proin nunc requiritur dilectio conjugum non naturalis, ſed ſupernaturalis, dilectioni illi, qua Chriſtus Eccleſiam dilexit, ſuppar; quæ ſine gratiæ ſalvificæ viribus non exercetur. Ibid. pag. 375. Reſp. 1. Conjugia integra, adulterii, quo ejuſdem eſſentia perimitur, & fœdus conjugale abrumpitur, perfidia non violata, juxta primævam inſtitutionem à Chriſto ipſo confirmatam, Reformatio noſtra, quæ Pſeudo-Catholiciſmo veſtro ſtragem intulit, indiſſolubilia ſtatuit, & Papalem licentiam contra indiſſolubilitatem illam quæſtus gratia diſpenſantem ex eadem primæva inſtitutione damnat. 2. Reſtrictam fuiſſe in V. T. conjugii indiſſolubilitatem, ſic ut Deo volente & lege permittente legitima conjugia legitimè diſſolvi potuerint, falsò aſſeris, & Chriſto ipſi contradicis. Is enim Matth. XIX. 8. & *σκληροκαρδίαν duritiem cordis* Judæorum, temerè matrimonia abrumpentium accuſat, & *ἀπ' ἀρχῆς ab initio* ſic fuiſſe negat. Non ergo Deus, non ulla lex matrimonia integra diſſolvendi licentiam dedit; ſed cor induratum contra omne fas rapuit. Neque Moſes *ἐπέτρεψεν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας permittens dimittere uxores*, lege data permiſit uxorum dimiſſionem, ceu licitam jam in foro conſcientiæ, ſed connivens ad *ἥττημα* & factum per ſe malum, & Divinæ legi contrarium, illud in foro externo impunitum dimiſit; ac ſuppoſito malo facto, à lege primæva & naturali damnato, juſtè præcepit dimittenti, nocentique adeò parti, velut in pœnam ejus, ut dimiſſæ libellum repudii daret, in quo & cauſas temerarii facti ſæpe leviſſimas non ſine infamia ſua detegere, & dimiſſam poſtliminio reducendi, ſi forte pœnitudo facti animum ſubiret, facultatem ejerare tenebatur. Quod præceptum tantum abeſt ut divortiorum licentiam ſtabiliverit, ut illam potiùs non parùm cohibuerit. Et de hoc quicquid ſit, Chriſtus omnia ad primævam inſtitutionem revocavit. Si ergo matrimonium in primæva inſtitutione ſua Sacramentum non fuit; neque in confirmata à Chriſto, in quo nullius rei novæ inſtitutio oſtendi poteſt, eſſe potuit. 3. Eadem dilectio, ejuſdémque dilectionis gratia in conjugio fidelium omnium ante Chriſtum requiſita eſt, quæ poſt Chriſtum. Non enim aliam diligendi proximi, in conjugali proin etiam ſocietate, legem Chriſtus tulit, quàm Moſes. Niſi quòd ſtatim poſt lapſum cœpit eſſe typus unionis Chriſti Sponſi cum Eccleſia ſponſa; adeóque per illud lex illa dilectionis adſtricta eſt. Dilectionis illius exercendæ neceſſitas parem utrobique gratiam Dei poſtulabat. Sed Sacramentalem nec hic, nec illic. Ratio in promptu eſt, quia gratia Sacramenti ad ejuſdem effectum pertinet. Unde inter alios Sacramenti matrimonii effectus etiam amoris conjugalis gratiam numerare ſoletis. Atqui gratia amoris conjugalis non eſt matrimonii effectus, nec ab eo ceu Sacramento ſignificari poteſt, quia ad ipſam conjugii naturam, id eſt, materiæ conſtitutionem, non autem ad rationem Sacramenti pertinet. Sic in Baptiſmo aqua corpus abluit: in Euchariſtia panis & vinum nutriunt. Sed ea lotio & nutritio non ſunt gratia vel effectum Sacramenti, ſed proprietates materiæ, ſuper quibus analogia Sacramentalis fundatur. Neque enim Sacramenta efficiunt materiæ ſuæ proprietates, ſed præſupponunt. Et ſi amor ille conjugalis Sacramentalis gratia, adeóque Sacramenti effectum eſſet, vel ab initio non fuiſſet in matrimonio; quod abſurdiſſimum eſt; vel matrimonium ab initio etiam Sacramentum fuiſſet. Effecta enim Sacramentorum ipſis Sacramentis priora eſſe non poſſunt.

QUÆSTIO II.

An præter eos gradus affinitatis & conſanguinitatis, qui in Levitico exprimuntur, etiam aliæ cauſæ & gradus, à Romano Pontifice prohibiti, poſſint impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum?

AFfirmat Canon III. IV. & V. Cùm Divina prohibitio ſe extendat uſque ad gradum ſecundum in linea inæquali, jam olim Pontifices, ſicut videre eſt apud Gratianum cauſa 35. q. 3. & 4. prohibitionem extenderunt ad gradum uſque ſeptimum. Quia tamen nimis latè vagabatur prohibitio, Innocentius III. in Lateranenſi Concilio A. 1215. prohibitionem carnalis copulæ uſque ad gradum quartum incluſivè reſtrinxit, tum in conſanguinitate, tum in affinitate. Præterea cauſas matrimonium impedientes faciunt ſpiritualem cognationem contractam in Sacramento Baptiſmi & confirmationis, ac ex definitione quidem noviſſima Tridentini Concilii, *de Reformat. Matrim. cap.* 2. inter duos ſuſceptores ac baptizatum ipſum & illius Patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique Patrem ac matrem. Impedientem cauſam faciunt etiam votum religionis, uti liquet ex Canone IX. Si votum ſimplex, ajunt impediri contrahendum; ſi ſolenne, dirimi contractum. Sed & cap. 10. *de Reformatione matrimonii* fit mentio juſtitiæ honeſtatis naturalis matrimonium impedientis, ubi præcipitur, ne prohibitio illa ob juſtitiam naturalis honeſtatis in ſponſalibus puta validis primum gradum excedat, quoniam in ulterioribus gradibus ejuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari non poſſit. Sequenti etiam capite inter impedimenta ejusmodi numeratur affinitas ex fornicatione, quod impedimentum ad eos, qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringitur. Denique diſparitatem religionis inter impedimenta numerant, ita quidem, ut matrimonia fidelium cum infidelibus nondum baptizatis non ſolùm illicita ſint, ſed etiam irrita, cum hæreticis autem baptizatis illicita ſint, non tamen irrita. Hæ ſunt potiſſimæ prohibitiones Pontificiæ. Nos prohibitiones graduum divinis additas, ſi fiant honeſto vel pio conſilio, ut ſint ſepimentum legis, pro-

ximis

ximis in gradibus, poſt divinas prohibitiones, ab illis ad quos iſta cura pertinet, pro ratione circumſtantiarum loci, perſonarum factas, non improbamus. Agnoſcimus etiam cauſas matrimonium impedientes, quarum intuitu Eccleſia declarat, non eſſe legitimam ſeu divinam conjunctionem; ut, ſi ſit impedimentum graduum ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis, quos Deus prohibuit; ſi conſenſus non ſit liber; ſi accedat error perſonæ; ſi natura non ſit idonea ad matrimonium, & quæ ſunt ſimilia. Prohibitiones verò Pontificias, de quibus dixi, improbamus, ſequentia ob argumenta.

ARG. I. Non ſunt ab authoritate legitima. Promulgatæ enim ſunt à Pontificibus ſecluſo Magiſtratu Politico, ad quem judicium de rebus matrimonialibus, ac cum primis poteſtas legum circa eas ferendarum, æquè pertinet, quod infra ex profeſſo probabitur.

Resp. Reding: *Cùm Politici Magiſtratus poteſtas limitibus jure naturali conſtitutis circumſcripta ſit, ad myſteria naturam excedentia, quale matrimonium Sacramentum eſt, ſe non extendit. Illa igitur poteſtas, quam ſancire poſſe ulteriores matrimonii prohibitiones, quàm quæ Divino jure expreſſæ ſunt, ipſemet fateris, non alia poteſt eſſe, quàm Eccleſiaſtica, à Petro ad Romanos Pontifices derivata.* Tomo IV. Tract. XI. ſ. 2. pag. 376. Reſp. Supponis matrimonium eſſe Sacramentum propriè dictum, hypotheſin à nobis debellatam. Ex quo Chriſtus ſe cum Eccleſia deſponſavit, unionis Chriſti & Eccleſiæ ſacrum ſignum eſſe cœpit. Sed illud totum matrimonio acceſſorium eſt; neque impedimentorum matrimonii ſanctio ab illo accidente pendet. Nam & impedimenta quædam Deus ipſe in V. T. conſtituit. Neque tamen ibi matrimonio myſterium conjunctum fuiſſe, vobis placet. Sed præterea Politica poteſtas utriuſque tabulæ cuſtos eſt, & ſola juriſdictione ea, ad quam jus ſanciendi pertinet, pollet: & prohibitiones legitimæ Divinis ſupperadditæ non aliò, quàm ad civilis ſocietatis, cui poteſtas civilis præeſt, commoda ſpectant. Nihil ergo illæ ad Eccleſiam; nedum Papam.

ARG. II. Prohibitiones Pontificiæ graduum nimis latè extenduntur, ad quartum videlicet gradum. Jus Divinum ſiſtit in ſecundi gradus linea inæquali. Poteſt igitur ad legis cuſtodiam ſecundus in linea æquali, ac ad extremum etiam tertius prohiberi. Sed quartus ut addatur, omni ratione deſtituitur. Nec vetera Concilia, nec mores gentium ultra gradum tertium procedunt. Neque in ipſo Concilio, teſte Hiſtorico *lib. VIII. pag.* 675. defuerunt, qui pertenderent, prohibitionem ad gradum tertium reſtringendam eſſe, cùm conſtet, quatuor illos ſine multis incommodis obſervari non poſſe.

Resp. Reding: *Ad quodnam jus Divinum provocas? Si ad Levit. XVIII. expreſſum, noveris, illud juris poſitivi eſſe, & morte Chriſti expiràſſe. Quæcunque ergo prohibitiones ibi expreſſæ hodièque obtinent, illæ jure duntaxat humano introductæ ſunt. Et eodem jure etiam plures gradus prohiberi potuerunt.* Ibid. pag. 376. Reſp. Perpetui & na-

turalis juris eſſe prohibitiones graduum inter ſecundum lineæ inæqualis gradum Levit. XVIII. definitas, infra ſolidis argumentis firmamus. Poſſe tamen legitimam poteſtatem, vel legis Divinæ ſepiendæ gratia, vel alias ob civiles cauſas ulteriores quoſdam gradus prohibere, ultro conceſſimus. Sed poteſtatem illegitimam arcemus, & modum ponendum putamus, ne latè nimis vagentur interdicta, & libertatem Chriſtianam ſine ulla neceſſitate nimiùm coarctent. Unum pervelim ſcire, qua ratione Pontifices veſtros hoc in argumento contraria adeò definientes purgare valeas. Nam Alexander II. apud Gratianum *C. 35. q. 5. copia.* prohibitionem extendit ad ſeptimum incluſivè gradum, definiens apertè *univerſali Eccleſiæ tenendum eſſe, ut nullam de propria conſanguinitate vel affinitate infra ſeptimam generationem aliquis ſibi audeat conjugio copulare.* Ibidem Julius Papa: *Nullum*, inquit, *in utroque ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis* vel uxoris, uſque ad ſeptimum generis gradum, uxorem ducere, vel inceſti macula copulari. Cùm *univerſalis* ſeu *catholica* Eccleſia, definiente Vincentio Lirinenſi, ſit etiam *omnium temporum*, adeóque non unius ætatis fidelium, ſed omnium Seculorum numerus; & quæ nuptiæ ſemel inceſtæ ſunt, ſemper inceſtæ haberi debeant: quomodo Lateranenſe Concilium, Innocentio III. annitente, vetus illud *univerſalis Eccleſiæ* decretum antiquare, prohibitionem intra quartum gradum coercere, & ex nuptiis inceſtis non inceſtas facere potuerit, equidem haud capio. Redingius viderit. Etenim nórunt omnes, rationem eſſe animam legis. Unde neceſſe eſt, tandiu vigere legem, quandiu ratio viget. Cur ergo, cùm vigeant nunc eædem rationes, quibus ſeptem gradus olim interdicebantur (vigent autem; quia ſi non vigerent, ne quatuor gradus quidem interdicerentur) non etiam hodie ſeptem gradus interdicuntur?

ARG. III. Cognatio ſpiritualis nulla ratione ponitur inter cauſas matrimonium impedientes. Etenim ſpiritualiter cognati ſumus omnes fideles, qui habemus unum Patrem in Cœlis, & unam matrem in Terris. Neque tamen cognatio illa maximè ſpiritualis matrimonium impedit. Deinde par ratio eſt baptiſmi, quæ fuit circumciſionis olim. Circumciſio autem ſpiritualem cognationem matrimonium impedientem non induxit. Tum arctiorem conſanguinitatem facit Euchariſtia, quippe *unus panis, unum corpus ſumus multi.* Nec tamen illa unio matrimonio obſtat. Præterea compaternitas eſt ex humana inſtitutione, non ex Divino jure. Non poteſt igitur matrimonio Divino jure licito vinculum objicere. Denique ipſe Pontificiorum varius de hac re ſenſus prodit vanitatem hujus impedimenti. In Concilio planè tolli impedimentum illud petierunt plures Epiſcopi, allegatâ ratione, quòd ea cauſa, ob quam olim impedimentum illud inductum eſt, haud ampliùs vigeat. Olim enim ſuſceptores fuiſſe eorundem fidejuſſores apud Eccleſiam de eorum futura fide, qui proinde ſoliti ſint familiariter cum perſona baptizata, ejus Parentibus & reliquis ſponſoribus converſari. Inde natam eſſe cognationem, meritò habendam in reverentia. At ſequentibus temporibus abolito hoc uſu,

cùm

cùm vix ſuſceptor baptizatum unquam cerneret, ceſſante reverentiæ cauſa, cognationi huic nihil omnino relictum eſſe.

Resp. Reding: *Fatemur ultro, compaternitatem eſſe ex humana inſtitutione. Quæ autem humana poteſtas eam inſtituere potuit, eadem etiam facere illam impedimentum conjugii potuit.* Ibid. pag. 377. Reſp. Diſpar ratio eſt. Ritus enim compaternitatis indifferens, adhiberi potuit & poteſt utiliter, ſine detrimento Chriſtianæ libertatis. In confeſſo autem eſt, poſſe Eccleſiam ritus indifferentes inſtituere, ſalva libertate conſcientiæ. Alia ratio eſt impedimentorum matrimonii, quæ nec ab arbitrio Eccleſiæ pendent: nec fingi poſſunt, ſine cauſa ſontica, in præjudicium libertatis Eccleſiæ Chriſtianæ & conſcientiæ onus. Tale eſt impedimentum conſanguinitatis ſpiritualis, quæ & ficta eſt, & ſine ſontica cauſa impedimentum ſtatuitur, & Chriſtianæ libertati gravis eſt, & ex non peccato peccatum faciens conſcientiam onerat. Cœteras rationes meas ne attingis quidem.

ARG. IV. Impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, quod Becanus definit *propinquitatem quandam ortam ex ſponſalibus de futuro validis*, jus Canonicum extendebat, uſque ad illos gradus, ad quos perfecta affinitas pertingit, hoc eſt, uſque ad gradum quartum. At Tridentini in primo ſiſtunt. Neque improbamus, ſi de matrimonio contrahendo ſermo ſit. Alia ratio eſt jam contracti & conſummati, quod impedimento hoc dirimendum haud putamus, tum quia nuſpiam in Dei verbo matrimonium cum conſanguineis ſponſi vel ſponſæ initum diſſolvi jubetur: tum quia ex legis Divinæ Levit. XVIII. 8. ſententia affinitas, non inchoata, ſed conſummata per גלות ערוה *revelationem nuditatis*, matrimonium impedire ſtatuitur: tum denique quia ſponſus & ſponſa per conjugalem copulam nondum una caro facti ſunt.

Resp. Reding: *Ubi impedimentum publicæ honeſtatis, ſi agatur de matrimonio contrahendo, in verbo Dei continetur? Si humana authoritate invaluit, cur non eadem etiam contractum jam matrimonium dirimi poteſt?* Ibid. pag. 377. Reſp. Cur matrimonium contractum ob impedimentum honeſtatis publicæ dirimi non poſſit, rationes plures attuli, quas iterum alatus prætervolas. Contrahendi alia ratio eſt. Quia enim jure Divino Sponſa *uxor* eſt, Geneſ. XXIX. 2. Deut. XXII. 23. Matth. I. 20. propter fidem conjugalem Sponſæ datam, Sponſus proximis Sponſæ, conſanguineis, puta matri, ſorori, filiæ reverentiam quandam debet, propter quam ab eorum nuptiis ſibi meritò temperat, & tutiùs ſaltem temperare poteſt. Nam juxta Modeſtini *l. Non ſemper ff. de rit. nupt.* regulam *ſemper in conjunctionibus non ſolùm quod licet, ſed &, quod honeſtum eſt, ſpectandum.* Atque ita etiam jure Civili, & Hebræo ſancitum eſt: & apud Orientales, etiam Eccleſias obtinet. uti Cypræus *de Sponſal. cap. 12. ff.* 10. pluribus exponit. Quanquam etiam in contrahendo matrimonio legitimam poteſtatem certo caſu, & ſonticas ob cauſas diſpenſare poſſe, ultro fatemur.

ARG. V. Sed & affinitas honeſtum videlicet & laudabile humanæ ſocie-

tatis

tatis vinculum, ex fornicatione propriè contrahi non poteſt. Interim quia etiam ille, *qui adhæret ſcorto, unum cum illo corpus eſt* 1. Cor. VI. 16. illicitam eſſe conjunctionem cum ſcorti conſanguineis in iis gradibus omnibus, qui Divino jure prohibentur, nulli dubitamus. Huc verò ſecundus gradus in linea æquali, utpote verbo Dei non prohibitus, haud pertinet.

RESP. REDING: 1. *Si ex fornicatione conſanguinitas, cur non etiam affinitas contrahi poteſt? 2. Cùm ſupra faſſus ſis, poteſtate humana ultra gradus Divinitus prohibitos ulteriores prohiberi poſſe, poteris prohiberi in hac affinitate etiam ſecundus.* Ibid. pag. 377. Reſp. 1. De vocibus moroſè non contendimus. Saniùs nihilominus ſentire Juris civilis conſultos putamus, qui affinitatem & cognationem, quæ juris & honeſtatis eſt, ex ſolis legitimis nuptiis oriri aſſerunt. Neque profectò honeſtus vir ſororis ſuæ ſtupratorem affinem agnoſcet vel ſalutabit unquam. 2. De re ipſa verò diſſenſus nullus eſt, niſi quòd Papa & illegitima poteſtas eſt, & perperam in hoc caſu prohibet conjugium ultra gradus jure Divino, adeóque etiam naturali prohibitos. quaſi ſcortationis idem jus ſit, quod honeſti conjugii.

ARG. VI. Nec votum continentiæ ſimplex eſt impedimentum idoneum matrimonii contrahendi. Nam continentia cùm non ſit in poteſtate hominum, injuſtè vovetur. Deinde vota cœlibatus pertinent ad humanam conſtitutionem. Humana autem conſtitutio præcepto Divino, quod extat 1. Cor. VII. 2. 9. 35. non derogat. Quin olim Ancyranum, Neocæſarienſe & Aurelianenſe Concilia non prohibuerunt abſolutè matrimonium iis, qui continentiam profeſſi ſunt. Denique per diſpenſationem Papæ votariis licet contrahere matrimonium, uti liquet ex hiſtoriis, ac proinde vota illa abſolutè non obligant.

RESP. REDING: 1. *Par ratio eſt voti & juramenti. Sicut autem juſtè juratur id, quod non eſt in homine per naturæ, ſed per gratiæ vires; veluti cùm jurant Chriſtiani, ſe in religione vera conſtanter manſuros: ſic juſtè vovetur, quod non eſt in noſtra poteſtate per naturæ, ſed per gratiæ vires. Tale votum continentiæ eſt. 2. In eo autem vovetur ſtatus ad ea, quæ Dei ſunt, magis quàm matrimonium, proficuus. Cur ergo non provideat Eccleſia, ne qui ſic vovit, violet votum? Cùm Papæ authoritas Divinitus conſtituta ſit, is utique vota ejuſmodi jus Divinum ſuper ſpontaneæ promiſſionis actu humano fundatum inducentia, per diſpenſationem relaxare poteſt.* Ibid. pag. 377. 378. Reſp. 1. Diſtingue gratiam. Nam ejus vires valent vel ad ea, quæ cuivis ad ſalutem neceſſaria ſunt: vel quæ ad ſalutem utcunque conducunt, neque tamen omnibus, ſed ſingulari donatione & chariſmate paucis, juxta peculiare & ignotum Dei arbitrium, conferuntur. Quæ poſterioris conditionis ſunt, uti continentia eſt, juſtè & ſanctè voveri non poſſunt, quia nec per naturæ, nec gratiæ communis, quæ in fide petentibus datur, vires in noſtra poteſtate ſunt; adeóque non dantur cuivis etiam oranti & petenti, ſed ex ſingulari arbitrio vel dantur vel negantur, citra ſalutis periculum. Huc pertinet continentia. Qui igitur eam

vovet abſolutè & ſimpliciter, (nam de voto conditionato non loquimur) temerè & & ſtultè vovet, & à voto tali ſeria pœnitentia quantocyùs ſe exſolvere tenetur. *Tolerabilius enim eſt*, ſic Concilium Toletanum VIII. *c.2.* loquitur, *ſtultæ promiſſionis vota rejicere, quàm per inutilium promiſſorum cuſtodiam exhorrendam criminum menſuram implere.* Eſt enim continentia virginalis ἴδιον χάρισμα *ſingulare donum*, ſimpliciter ad ſalutem non neceſſarium, nec proin cuivis etiam ſeriò petenti datur. de quo inferiùs plura. 2. Licet ergo continentia eorum, qui ex ſingulari gratia eam illibatam obtinent, quandiu eam obtinent, ad ſalutem conducat magis ἀπερισπάστως *indivulsè* (1. Cor. VII. 35.) quàm conjugium, quod curis diſtrahentibus implicatur: non tamen vel ſimpliciter, nedum magis conducit iis, qui dono illo ſingulari deſtituuntur; vel voveri ſimpliciter poteſt. 3. Papæ authoritas tota falſa eſt. Si tamen Divina foret, hoc eſt, ex Deo, ſicut Magiſtratus civilis poteſtas Divina eſt, miniſterialis tamen tota foret, adeóque ſe ad ea, quæ Deo ipſi legitimè promiſſa, & apud eundem rata ſunt, per diſpenſationem relaxanda ſe non extenderet. Miniſter enim non eſt dominus, nedum ſupra dominum. Voti autem religio tota à Deo domino eſt. qui proin ſolus eam ſancire, vel circa eam diſpenſare poteſt. Sed eſto, poſſit Papa diſpenſare. uti & ſui commodi & Regni amplificandi gratia haud raró diſpenſat; & jure id ipſum facere, gnathones ejus palam tuentur. Quantò igitur magis ob ipſius Dei conſtitutionem, per Apoſtolum iis, qui uſtiones ſentiunt, & fornicationis periculum timent, conjugii remedium præſcribentis, matrimonium contrahere iis, qui temerario voto irretiti licet, continere nequeunt, fas piúmque erit? Si Papæ indulgentiæ ob ſolum temporale, & ſubinde injuſtum commodum a nuptiis votarii inceſtum tollit. definiente ſic Navarro *Man. cap.* 12. *n.* 75. cur inceſtos putabimus eos, qui longè graviori, ſalutis puta æternæ cauſa, concedente verbo Dei, & juxta illud legitima poteſtate diſpenſante, ſepoſito temerario voto, nubunt?

ARG. VII. Multò minùs votum ſolenne irrita facit matrimonia jam contracta. Nam quos Deus conjunxit, homo ſeparare non poteſt. Deus autem conjunxit eos, qui votum emiſerunt etiam, ſed quia temerè emiſſum retractârunt. Neque votum cœlibatus cuiquam poteſt eſſe laqueus, quo irretitus graviſſimis tentationibus Sathanæ obnoxius fiat. Et cùm votum ſimplex à ſolenni non diſtinguatur realiter, ſaltem non coram Deo, cur potiùs ſolenne reddat irritum matrimonium contractum, quàm ſimplex? Non dicam ipſos adverſarios vehementer diffidere, quo jure Eccleſiaſtico, an Divino votum illud ſolenne matrimonium contractum dirimat? Diſſenſum illum ipſe Bellarminus *de Monachis cap.* 34. turpiter prodit. Et voti ſolennis non majorem hîc vim eſſe, quàm ſimplicis, fusè M. Anth. de Dominis *de Rep. Eccl. lib. II. cap.* 12. *num.* 34. 35. *&c.* comprobat.

RESP. REDING: *Deus non conjunxit eos, qui contra jura Divina vel humana conjunguntur. Tales ſunt, qui poſt vota continentiæ ſolennia conjunguntur.* 2. *Votum ſimplex & ſolenne multum differunt. Illud enim ſimplici promiſſioni: hoc promiſſioni traditione reali, veſtitæ innititur.* 3. *Neque quicquam ad rem facit, an voti ſolennis efficacia tanta ſit, ut ex ſe ipſo impedimentum matrimonii inducat; an ad eum effectum Eccleſiæ conſti-*

tutio requiratur. Ibid. pag. 378. Reſp. 1. Nec jura Divina liquida, nec humana legitima obicem conjunctioni huic figunt. Recta igitur & legitima eſt conjunctio; injuſta & tyrannica disjunctio. Votum generaliter, & ex vi voti loquendo, *ſimplex* eſt id, quod eſt internum; *ſolenne* verò, quod præterea externè manifeſtatur, externíſque actibus & ceremoniis ſtabilitur. Hæc verò externa voto, qua votum eſt, & ſine ulla ejus differentia coram Deo obligativum, merè acceſſoria & accidentalia ſunt; adeóque reale, quod dixi, diſcrimen haud inducunt. In perſonali tamen & permanente voto agreſſio & vitæ ſuſceptio, per quam ex ſimplici ſolenne fit, huic voto eſſentiale eſt, quia per illam hoc votum votum eſt, & ſine eo merum propoſitum. Hoc verò votum ſic ſolenne, id eſt, votum completum vobis non ſolenne, ſed ſimplex cluet. Quid ergo? Solenne votum, ſic tu cum Neotericis tuis definis, eſt, in quo non ſola promiſſio, ſed datio ſeu traditio ſui fit, & ſimul ab Eccleſia acceptatio. Solenne igitur juxta vos fit, cùm in manibus Eccleſiæ, hoc eſt, miniſtri Eccleſiaſtici, vovetur id, quod ſimplici voto promiſeras; quódque tui traditione & conſignatione, actualíque applicatione ad talem vitam ſic exequaris, ut traditio illa nomine Eccleſiæ ſolenniter recipiatur. Sed traditio illa merum commentum veſtrum eſt, nihilque efficit, tum quia in profeſſione non fit ulla traditio, ſeu datio; ſed promiſſio duntaxat; (Profitens enim ſolenniter ſemper dicit: *Promitto converſionem: promitto ſtabilitatem loci: promitto obedientiam ſecundum regulam.* Tota denique profeſſio promiſſionibus abſolvitur; atque ita nihil differt à voto, quod iſti ſimplex appellant, differúntque ut internum & externum, conceptum & prolatum, cogitatum & explicatum &c.) tum quia promiſſiones iſtæ, adeóque etiam traditiones cum ſolennitatibus, juxta Juonem *Epiſt.* 41. nihil aliud ſunt, *quàm quædam religionis vincula, humanæ inſtabilitati proviſa. quoniam omnis traditio religionis novitate & raritate viget & floret; antiquitate verò & numeroſitate, niſi diſtrictè ligetur & ſervetur, frigeſcit & vileſcit*; ac proin *non ad faciendum Monachum introductæ ſunt; abſque quibus etiam primi Monachi modernis longè perfectiores in Monachatu vixerunt: tum quia in receptione Monachalium profeſſionum Eccleſia nihil negotii habet*, & Monachatus privata tantùm privatorum, puta Abbatum, qui non Eccleſiæ miniſtri, ſed Monachorum patres, ab ipſis Monachis facti, ficti, & ſibi præfecti ſunt: tum quia extra votum religionum ſolenne, poſſent homines etiam conjugati, & proprietatem bonorum ac divitias retinentes, tradere ſe cum externis ſolennitatibus Deo, ad ſerviendum perpetuò pauperibus, ægrotis; quas profeſſiones non poſſet non recipere Eccleſia; quæ vota ſolennia erunt cum datione & receptione plena, & tamen matrimonia non diriment (cur igitur vota ejuſmodi ſolennia religionum dirimunt?) tum quia ipſe Bonifacius VIII. *c. unico de voto in 6.* fatetur, ſolennitatem votorum in profeſſione religioſa ex ſola conſtitutione Eccleſiæ eſſe *inventam*, non regulatam aut modificatam, uti Soto interpretatur. Si ergo ſolennitas illa non eſt niſi humana inventio & conſtitutio, quomodo illa voto ſimplici, quod in utroque æqualiter Deo nuncupatur, addita Divinum conjugii ordinem, & conjunctionem Deo decernente, inſeparabilem non leviter turbare, ſed perturbare & evertere potis erit? 3. Neque parum refert, *an poſt ſolenne votum matrimonium nullum ſit jure Divino & naturali, an ſolùm jure Eccleſiaſtico*; quorum prius Albertus, Thomas, Bonaventura, Richardus, Durandus, Soto; poſterius Scotus, Cajetanus, Paludanus, *& omnis* (ſic ex Panormitano Bellarminus) *Schola Juriſconſultorum*, hoc eſt, Canoniſtarum, ſciſcunt. Quam quæſtionem Bellarminus definire non potuit; incertus

ſcilicet,

ſcilicet, qua in re eſſentia ſolennis voti conſiſteret. quod ipſum etiam definire, diligentiſſimus alias ſcriptor, ſuperſedit. Neque profectò levis illa quæſtio eſt. Si enim Deus in verbo ſuo matrimonia poſt ſolenne votum contracta irrita judicat, nullo Eccleſiæ decreto eorum ſtabilitas firmari poteſt, juxta *cap. Sunt quidam 25. q. 1.* ubi hæc verba extant: *Si Pontifex id, quod docuerunt Prophetæ & Apoſtoli deſtruere, quod abſit, niteretur, non ſententiam dare, ſed magis errare convinceretur.* Cur ergo Papa diſpenſando matrimonia ejuſmodi confirmat? Jus enim Divinum & naturale perpetuum ac immutabile eſt. Sin matrimonia ejuſmodi irrita ſunt jure non Divino, ſed Eccleſiaſtico; quomodo quod jure Divino, juxta ſententiam Chriſti, *Quod Deus conjunxit, homo ne ſeparet,* ratum eſt, Eccleſia irritum reddere poteſt? Debebas ergo hic non cum Bellarmino tuo παμφορίζειν, ſed alteri ſententiæ ſubſcribere, ut conſtaret, utrum latus tuum impetendum eſſet. Inprimis cùm Bonifacius VIII. *loc. cit.* diſertè declaraverit, *voti ſolennitatem ex ſola Eccleſiæ conſtitutione inventam eſſe.*

ARG. VIII. Non eſt etiam diſparitas cultus idonea cauſa contractum matrimonium dirimens, teſte Paulo 1. Cor. VII. 12. Si diſparitas cultus foret cauſa dirimens, Apoſtolus non permitteret Chriſtianos in tali conjunctione manere. Nec leguntur talia matrimonia vel in Veteri vel in N. T diſſoluta. Unde etiam Nicolaus Papa hac de re conſultus, negavit ullius religionis obtentu debere à conjuge dimitti conjugem. Et Canoniſtis his ſe opponit ipſe Bellarminus *de Matr. c. 23.* aſſerens, *conjugium inter fidelem & infidelem nec Divino, nec naturali, nec Eccleſiaſtico jure irritum eſſe.*

RESP. REDING: *Argumenta tua de matrimonio contracto, non contrahendo loquuntur. Fatemur autem, matrimonia inter religione diſpares contracta Divino & naturali, quin & Eccleſiaſtico jure irrita non eſſe, ſed conſuetudine, uſu & traditione, quæ ab Apoſtolis accepta creditur, potiùs quàm jure impedimentum eſſe conjugii dirimens. Tertullianus enim Apoſtolis proximus lib. 2 ad ux. ejus rei meminit, cauſas irritandi referens varias, puta periculum ſeductionis, difficultatem educationis, diſcordiarum occaſionem. &c.* Ibid. pag. 378-380. Reſp. Loquuntur de contracto, fateor. An ideo aera verberant? Imò & tu conjugia ejuſmodi irrita eſſe Eccleſiaſtica conſuetudine, ab Apoſtolis derivata, proclamas. Quaſi ad Apoſtolos conſuetudo ejuſmodi referri poſſit, quam improbaſſe ipſum S. Paulum 1. Cor. VII. 12. 13. ratio mea docet. Aliud ſcilicet Apoſtoli, ceu licitum, probarunt, præcipientibus etiam verbis, μὴ ἀφιέτω αὐτήν, *ne dimittat eam*: aliud contraria conſuetudine introduxerunt. Vertumni nunquam fuerunt, crede mihi. Ridicula inſuper tua ratio eſt, ab Apoſtolis derivandam eſſe conſuetudinem, quia Tertullianus, Apoſtolis proximus, ejuſdem meminerit. Sic multa nihil minùs quàm Apoſtolica, à Tertulliano, Montaniſtis favente & μονογαμία probata, Apoſtolica erunt. Caſtiùs adhuc mercatus eſt Bellarminus, qui matrimonium fidelem inter & infidelem non baptizatum irritum eſſe *ex more populi Chriſtiani, vim Legis obtinente,* pronuntians, ſic ſententiam ſuam probatum ivit, quòd *ab annis minimùm ſexcentis ſine ulla controverſia creditum ſit in Eccleſia, iſta matrimonia eſſe nulla. Cùm ergo,* inquit, *tot Seculis illud Eccleſia crediderit & ſervaverit, & tamen certa aliqua lex non inveniatur, neceſſum eſt, ut id paulatim ſit introductum, & conſuetudo vim Legis obtinuerit.* Ad Apoſtolos tamen con-

ſuetudinis authores aſcendere auſus non eſt. Sed profectò parum inſuper ſibi Bellarminus, parùm ex eodem ſapiens Redingius conſtat. Fatetur uterque *matrimonium fidelem & infidelem inter jure Divino, naturali, poſitivo. vel certa aliqua Lege Eccleſiæ irritum non eſſe.* Pertendit tamen uterque, *irritum eſſe ex more*, ſeu *conſuetudine populi Chriſtiani.* Scilicet quod *jure Divino, naturali, Eccleſiaſtico* ratum eſt; idem *more*, ſeu *conſuetudine* populi, nulli juri innixa irritum eſt. quaſi ſcilicet conſuetudo mandati Divini fundamento deſtituta, imò juri Divino repugnans, impedimentum eſſe poſſit matrimonii legitimè contracti dirimens. Non Chriſtianus ille, ſed Antichriſtianus populus eſt, qui conſuetudines ſuas juri Divino, naturali & Eccleſiaſtico præfert.

ARG. IX. Prohibitiones Pontificiæ pleræque non ſpectant niſi confirmationem Papalis primatus in Eccleſia, & ſunt pecuniarum aucupia, uti liquet ex hiſtoria diſpenſationum, quæ intercedente Regina pecunia fiunt. Statuitur equidem *cap. V. Reformat.* ne in contrahendis matrimoniis vel ulla detur diſpenſatio, vel rarò; eaque ex cauſa & gratis concedatur; in ſecundo autem gradu nunquam diſpenſetur niſi inter magnos Principes & ob publicam cauſam. Sed praxis oſtendit, plumbum Papalis diſpenſationis auro facilè impetrari.

RESP. REDING: *Quòd ex adductis prohibitionibus Pontificiis fateris firmari Papæ primatum, accipimus libentes. Quæ verò de pecuniariis diſpenſationibus deblateras, calumniam ſpirant, à Pallavicino abundè refutatam.* Ibid. pag. 380 381. Reſp. Egregium ſcilicet firmandi Papalis Regni argumentum prohibitiones Papales tyrannicas pleraſque, ſaltem tyrannico illi principio, *ſic volo, ſic jubeo*, innixas! Talia regna ſunt, quales ſunt artes quærendi regni; quales ſunt nervi jam quæſiti. Pallavicini diſſertationem ſine ſumma impudentia lectori tuo repræſentare non potuiſti. Nihil ea ſordidius magis: nihil ad probandum Babylonicam Simoniam efficacius. Refert ille, *dubitaſſe ipſummet Papam Alexandrum* VII. (Simoniſtarum illud alpha) *quonam pacto contra Tridentinum Concilium Pecuniariæ diſpenationes, eæque frequentes Romæ obtineant: conſuluiſſe peritos Dataria: reſpondiſſe illos, pecunias non Papæ & Cameræ ejus, ſed montibus pietatis, à quibus niſi mandante Pontifice & in uſus pios convertente, abſtrahi nequeant, cedere: Pium V. ſtatim poſt Concilium ab ejus definitione hac receſſiſſe, ejúſque exemplo ſucceſſores haud rarò diſpenſeſſe pro pecunia; idque propter experimentum facti, quia inter tot obſtacula matrimonii non diſpenſando maxima incommoda provenirent: Eos denique, quibus diſpenſationis gratia obtigit, malle relaxationem ſibi concedi, nulla expoſita cauſa, & largiori eleemoſyna perſoluta, quo animi quietem & ſecuritatem ſibi compararent.* Quid videtur, lector carioſe? De juſtitia diſpenſationum pecuniariarum, à Concilio Tridentino damnatarum dubitavit Alexander, jam Papa, infallibilis ſcilicet & ſupremus Eccleſiæ Papalis dictator & doctor, ac de cœtero magnus Cananæus, qui religioni non duxit Nepotes ſuos ex bonis Eccleſiæ locupletare immenſúm. Et non dubitemus nos, minorem ſcilicet gentium homunciones, ad quos nullum ex diſpenſationum illarum aucupio lucrum redundat. Conſulendos duxit Alexander, qui omne jus Divinum & humanum in ſcrinio pectoris ſui geſtare creditus eſt, non Thelogos, non Caſuiſtas, nedum alios extra lucri quæſtúique ſpem poſitos; ſed *Datarios*, Bulliſtas vetulos, hoc eſt,

eſt, Publicanos, Harpyas Romanas, plumbi & lini exiguam portionem pro auri maxima vi vendere ſolitos. Hos anxietati conſcientiæ ſuæ tranquillandæ doctores & magiſtros adhibuit. Quid illi? Pecunias ex diſpenſationibus redactas negant ilico ad Cameram devolvi, aſſerúntque aliò ſeponi ad tempus, donec mandante Pontifice inde abſtrahantur, & in uſus pios convertantur. An res in univerſum ita habeat, noverint Datarii. Nobis conſtat ex Theodorici à Nyem. *Tract. VI.* 36. Cameram Apoſtolicam eſſe *mare, in quod omnia flumina intrant, & non exundat.* Conſtat, prædarum omnium commune receptaculum eſſe. Voluerunt tamen illi à Papa amoliri querelam veterem Bernhardi, quærentis ex Papa: *Quomodo quos Eccleſia conjunxit, Camera disjunxit?* Non potuerunt tamen amoliri querelam ejusdem, cui jam olim ad Eugenium ſcribenti diſpenſationes ejuſmodi nomine *crudelium diſſipationum Divini & humani juris* jure meritóque venerunt. Sed pias cauſas Datarii prætexunt. planè ſicut Deaſter ille Criſpinus corium diripiens, calceos inde confectos in eleemoſynas convertit. Sed piæ cauſæ dictæ quàm impiæ aliquando ſint, novit orbis. Pium enim judicat Papa Nepotes ſuos proventu tali ditare, Cleri inſatiabilem voraginem utcunque obſtruere; piiſſimum verò pompam ac magnificentiam externi cultus, qualem Apoſtolica ſimplicitas abhorret penitus, inſtruere. De quæſtu Papæ ex montibus pietatis alibi dicta huc non ſevoco. Pium V. & ſucceſſores ejus poſt decretum Tridentinum diſpenſationibus pecuniariis oppoſitum, ilico à definitione Concilii ejuſdem receſſiſſe, Pallavicinus ingenuè fatetur. Tanta illis Concilii Oecumenici illius & Sacroſancti ſcilicet, à Papa confirmati religio fuit, & hodiéque eſt; imponentibus aliis onera importabilia, quæ illi ne digito quidem levant. Quid eſt Deo & hominibus illudere, ſic hoc non eſt? Sed urgebat *experimentum facti.* Quaſi ſcilicet ejuſdem experimenti ratione non ante Concilium ad ſimiles diſpenſationes ſe impulſos Pontifices præ ſe tulerint. Cur ergo impedimenta illa à Papis conficta non penitus in Concilio ſublata ſunt? In promptu cauſa eſt. Demetrii hi dicere poterant: *Viri, noſtis, quòd inde quæſtus nobis eſt,* Act. XIX. 25. Quis ergo non miretur, Simoniacas illas ſordes Pallavicinum prodere, & Redingium venditare propalam non erubuiſſe?

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Eccleſiæ à Chriſto commiſſa eſt adminiſtratio & diſpenſatio Sacramentorum, adeóque etiam matrimonii. Proinde de ejus cauſis & rationibus diſponere poteſt.* Reſp. 1. Matrimonium non eſſe Sacramentum, jam modò demonſtravimus. 2. Eccleſiæ competit adminiſtratio & diſpenſatio Sacramentorum, nempe particularis & circa exempla ſingularia, non addendo vel detrahendo inſtitutioni Divinæ, ſed eam applicando: non univerſalis circa ipſam Sacramentorum naturam. Eſto igitur matrimonium Sacramentum; non poteſt tamen eccleſia matrimonium inhibere cuiquam ſua ſola authoritate; non etiam permittere, ut non ſit verè matrimonium, ſi contractum legitimè, quantumvis contradicente eccleſia: non ſit adulterinum, ſi contractum illegitimè, quantumvis eccleſia permittente & diſpenſante. 3. In ipſo Concilio Johannes Verdunus, teſte Hiſtorico *lib.*

VII. pag. 611. 612. fusè oſtendit, avaritiam & adulationem perſuaſiſſe hominibus, quòd diſpenſare idem ſit, quod gratiam facere, ſicut facit Dominus ſervis, aut qui ſuum aliis donat.

EXCIP. REDING: 1. *Sacramenti materia, quatenus illa humanæ diſpoſitioni ſubeſſe poteſt, ſive particulariter, ſive univerſaliter ſpectata ejuſdem naturæ eſt. Si ergo particulariter ſumpta Eccleſiæ diſpenſationi ſubeſt, cur non etiam univerſaliter ſumpta? Inprimis enim faſſus ipſemet ſit, poteſtatem legum circa res matrimoniales eſſe penes Magiſtratum Politicum. Quia verò matrimonium Sacramentum eſt, penes Eccleſiam ejus diſpenſatio neceſſariò ſtat. 2. Neque ſic inſtitutioni Divinæ detrahitur, vel additur, ſed tantùm inſtitutio ſic applicatur, ut dum in Eccleſiaſtica poteſtate ſitum eſt impedire, ne conjugum conſenſus ad jus illud ritè transferendum prævalere poſſit, impedimento ejuſmodi interveniente, Sacramento authoritate legitima ſubtrahatur materia quoad formalitatem illam, quam Divina inſtitutio ſtatuit. 3. Si vera eſſent, quæ Verduno tribuis, quid ad rem? Nam per diſpenſationem fit gratia, ſicut illa proportionaliter à domino ſervi fit, non quòd fideles erga Papam ſervitutis deſpoticæ, ſed ſuavis, ad ſalutem eorum directæ conditionem ſubeant.* Ibid. pag. 381. 382. Reſp. 1. Eadem ſemper eſt Sacramentorum materia, & ejuſdem naturæ, quocunque illa modo ſpectentur. Sed diſpenſatio ejus, de qua argumentum veſtrum loquitur, variare poteſt. Particularis enim eſt circa exempla ſingularia: univerſalis circa ipſam Sacramentorum naturam. Prior eſt penes Eccleſiam, quæ judicare poteſt, utrum v. g. Titius ad communionem Euchariſtiæ vel baptiſmum admittendus, an repellendus: Euchariſtia matutino an veſpertino tempore adminiſtranda ſit. Eodem modo Eccleſia dijudicare poteſt, utrum legitimum ſit futurum matrimonium inter hunc & illum, an verò illicitum, prout cognatio, ætas, vel aliud ejuſmodi obſtabit vel non obſtabit. Alia ratio eſt diſpenſationis univerſalis circa ipſam Sacramentorum naturam, quæ non tam diſpenſatio quàm inſtitutio eſt. Solus autem Deus, creatura nulla inſtituere poteſt. Ita in Baptiſmo & Euchariſtia nihil ſubſtantiale Eccleſia mutare, imò ne quidem diſpenſationem negare ei, cui debetur, poteſt, Act. X. 47. Similiter Eccleſia legitimè matrimonium, ſi Sacramentum eſt, inhibere cuiquam ſua ſola authoritate; vel novis legibus illud conſtringere non poterit. Alia verò ratio eſt Magiſtratus civilis, qui matrimonium pro Sacramento non habet, ſed pro civili contracto, quem juxta leges naturæ Divino jure confirmatas & arbitrium ſuum pro bono ſocietatis externæ regit. 2. Fruſtra ergo Eccleſiæ arrogas poteſtatem matrimonio legitimè, juxta leges naturæ & civiles contracto, impedimenta objicendi, & materiam ſubtrahendi quod ne in Sacramento quidem, ubi ſubjectum idoneum eſt, licere, ex Act. X. 47. ubi S. Petrus de Cornelio: *An aqua prohibere poteſt, ne baptizetur?* liquet. 3. Johannis Verduni Sorboniſtæ diſſertatio de diſpenſationibus Papæ in Concilio adverſus Adrianum Dominicanum habita demorſos planè ungues ſapuit. Diſtinxit ille ante omnia humanas inter & Divinas leges. In humanis, quarum authores non omnes caſus proſpicere poſſint, diſpenſationem quandoque neceſſariam eſſe: in Divinis non item. *Cùm petitur diſpenſatio,* ſic arguebat ille, *aut in eo caſu ſumus, qui ſi prævîſus eſſet, cùm facta eſſet lex, fuiſſet exceptus; & hic, etſi nolis, diſpenſandi obligatio eſt: aut ſumus in caſu, qui etſi prævîſus, lege fuiſſet comprehenſus, & huc diſpenſatoria poteſtas non pertingit.* Subjunxit, *adulationem, ambitionem & avaritiam perſuaſiſſe hominibus, diſpenſare eſſe gratiam facere,*

quem-

quemadmodum dominus faceret ſervis, qui quod ſuum eſt, donat. Non eſſe Papam dominum, & Eccleſiam ſervam, ſed illum ejus ſervum, qui ſponſus eſt Eccleſiæ, & ab ipſo præpoſitum familiæ Chriſtianæ, ut det, ſicut loquitur Evangelium, unicuique propriam menſuram, hoc eſt, quod ipſi debetur. Neque Verduno ſatisfaceret tua deſpoticam inter & ſuavem ad ſalutem directam ſervitutem diſtinctio. Facilè enim regereret, diſpenſare nunquam eſſe gratiam facere, ſed juſtitiam legum ἐπιεικείᾳ convenientem adminiſtrare: ſervitutem ſuavem ſervitutem tamen eſſe: Papæ diſpenſantis dominium merè deſpoticum eſſe: denique in diſpenſatione, hoc eſt, relaxatione à legibus Papam ad commodum & quæſtum ſuum, non ad ſalutem ſubditorum, quæ in obedientia potiùs legum honeſtarum, quàm relaxatione ab iis vertitur, reſpicere.

OBIECT. II. *Deus in lege Moſaica de hujuſmodi gradibus decrevit. Abrogatâ nunc per Evangelium lege, Chriſtus mancam reliquiſſet eccleſiam ſuam, niſi facultatem ei dediſſet ejusmodi gradus ſecundum naturalem decentiam definiendi & taxandi.* Reſp. Lex Moſis abrogata eſt quoad umbras futurorum, & præcepta politica politiam Iſraelis concernentia; non quoad præcepta vel politica, communi æquitati innixa, vel moralia. At præcepta Moſis gradus matrimonii liciti definientia poſterioris ſunt generis. Proinde in vigore ſuo manent, ut Pontificia nova Legislatione minimè ſit opus.

Excip. Reding: *Veteris legis præcepta judicialia erant politica, communi æquitati innixa. Et tamen una cum lege Moſis abrogata ſunt.* Ibid. pag. 382. Reſp. Politica erant, non tamen communi æquitati innixa omnia, ſed ſingulari Dei beneplacito quædam. His abrogatis, illa manent, & vigorem ſuum Divina & naturali inſpiratione conſtanter retinent. Tyronum erat, hæc non ignorare. Si tamen abrogata univerſa eſſent, cùm Deus Leges matrimoniales tulerit, quâ dominus Iſraeliticæ politiæ; Legislativa igitur circa eaſdem poteſtas in N. T. non ad Eccleſiam, ſed ad civilem poteſtatem rediiſſet.

OBIECT. III. *Cognati ad quartum uſque gradum ſibi mutuò reverentiam debent. Ergo eò uſque non debent invicem matrimonium contrahere. Peculiari enim reverentiæ nuptiæ contrariantur.* Reſp. 1. Si ad quartum uſque gradum cognatis reverentia debetur, cur igitur Alexander Papa non quatuor, ſed integros ſeptem gradus prohibuit? 2. Neque etiam omnis reverentia conjugio contrariatur. Ita enim etiam famulæ heris ſuis reverentiam debent. Neque tamen iccirco ancillæ cum hero conjunctionem inceſtam eſſe, Abrahami cum Hagare, Jacobi cum Zelpha & Bala conjunctio oſtendit. 3. Ita omnes planè gradus prohibendi forent. Omnibus quippe cognatis debetur & reverentia & peculiaris reverentia, ſingulis nimirum pro dignitate graduum. 4. Quis credat, voluiſſe Deum abolitam omnem reverentiam ultra ſecundum gradum in linea inæquali? Et tamen non ultra Divina prohibitio proceſſit.

Excip. Reding: *Duo principia ſupponi debent. Primo reverentiam ſanguinis eſſe cauſam*

cauſam juſtam prohibitionis de matrimonio intra certos gradus contrahendo. Poſterius iſtam ſanguinis reverentiam de jure Divino præſertim naturali ultra gradum ſecundum lineæ inæqualis extendi. His ſuppoſitis manifeſtum eſt, cauſam legitimam matrimonii poſſe ad quartum gradum, & ſi rationes & circumſtantiæ poſtulent, ad ulteriores etiam extendi, Ibid. pag. 383. Reſp. Supponis prius, non probas; ſi de qualibet ſanguinis reverentia tibi ſermo ſit. Reverentia ſanguinis proximi, hoc eſt, reliquiarum carnis, non cujusvis, matrimonii prohibendi legitima cauſa eſt, ſic legiſlatore ipſo Levit. XVIII. 6. definiente. Poſterius verum eſt, ſed tibi contrariatur aperté. Si enim non obſtante reverentia ulteriorum graduum Deus matrimonium permiſit in gradu ſecundo & ſequentibus, ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis; poſſunt ergo, ſi alia non obſtant, in iiſdem gradibus à Poteſtate civili matrimonia permitti; neque prohibitio tam latè vagari debet. Hoc tibi expediendum, ſimulque rationum & circumſtantiarum, quibus moti alii Pontifices veſtri prohibitiones ad quartum, alii ad ſeptimum gradum extenderunt, diverſitas determinanda fuerat.

OBIECT. IV. *Nemo conjugem ducere eam debet, qua cum licet familiariter verſari. Alioquin facilè pravis ſuſpicionibus locus daretur. At cognatis ad quartum uſque gradum familiariter converſari licet. Ergo.* Reſp. 1. Fas eſſet legitimæ poteſtati hac forte aliiſque rationibus concurrentibus ſecundum, & ad extremum etiam tertium gradum prohibere. 2. Neque tamen hæc ſola ratio evincit juſtam prohibitionem uſque ad quartum gradum, tum quia etiam ancillæ cum heris, & diſcipuli cum magiſtris omne genus artium familiariter converſari poſſunt, quos quaſve inter tamen conjunctio minimè inceſta eſt: tum quia Deus ultra ſecundum gradum in linea inæquali omnes eſſe voluit liberos, qui tamen, quod jus familiaritatis eſſe debeat, haud ignoravit. 3. Vera ratio ſuſpicionum tollendarum hæc erit, ſi tollentur ipſa interdicta.

EXCIP. REDING: *Jus illud familiaritatis non ſolitarium, ſed cum ſanguinis reverentia junctum, una cum honeſtatis tutamento magis ſtabiliendo, cauſa adæquata eſt matrimonii ultra gradus à Deo definitos prohibendi.* Ibid pag. 383. Reſp. De ſanguinis remotioris reverentia jam diximus. Cùm ſingulis hiſce cauſis momentum nullum, ratio nulla inſit, nec junctis ineſſe poteſt. Ita pauperes & inopes plures juncti marſupium non implent.

OBIECT. V. *Per matrimonia homines conjunguntur vinculo neceſſitudinis. At ſi inter propinquos contrahantur, perit hic fructus propagandæ neceſſitudinis, quia ad unam perſonam multa vincula inutiliter reſtringuntur, quæ in multos utiliſſimè ſpargi potuiſſent.* Reſp. 1. Amicitiæ ſparſæ pertinent non ad eſſe generis humani, ſed ad bene eſſe. At quæ ad bene eſſe pertinent, non coguntur neceſſitate legis, ſed liberæ voluntati permittuntur. 2. In populo Iſraelitico amicitiæ & neceſſitudinis defectus nunquam obſervatus eſt, quamvis liberum iis fuerit nubere in ſecundo gradu æqualis lineæ & ſequentibus. 3. Neque etiam tantùm

tùm in eos ſpargenda neceſſitudo, qui ſunt alieni à cognatione: Sed etiam renovanda eſt inter eos, in quibus cognationis vinculum paulatim extinguitur.

Excip. Redino: *Argumenti hujus noſtri ratio non convincens, ſed juncta aliis cauſis, decentiæ congruitatem habet.* Ibid. pag. 383. Reſp. Etiam *decentiæ* illius *congruentiam* reſponſiones meæ evertunt. Cur illa ad incudem revocare non ſuſtines? Evidentes nimis ſunt. Bellarmino tamen argumentum iſthoc *convincens* haud dubiè viſum eſt, qui illud pompoſè jactat.

OBIECT. VI. *Neceſſitudo ſpiritualis major eſt conjunctione corporum. Ergo illa magis quàm propinquitas corporum matrimonium impedit.* Reſp. Inter omnes Chriſtianos eſt ſpiritualis conjunctio, cùm omnes ſint unum in Chriſto & membra ejusdem corporis; adeóque in Chriſto fratres. Neque tamen hæc tam arcta neceſſitudo eorum matrimonium impedit.

Excip. Redino: *Sicut in cognatione carnali potior eſt linea aſcendentium ac deſcendentium, quàm collateraliter conjunctorum: ſic in ſpirituali conjunctione potior habenda ratio eſt paternitatis & filiationis, quàm fraternitatis, per quam in Chriſto unum ſumus corpus, & alter alterius membrum. Hinc Eccleſia, arbitrio ſuo uſa, rationabilem cauſam prompſit prohibens; nuptias non quorumvis ſpiritualiter cognatorum, ſed eorum duntaxat, qui parentum & filiorum rationem habent.* Ibid. pag. 383. Reſp. Trullenſis canon 53. ex quo ratio adverſariorum petita eſt, de qualibet οἰκειότητι κατὰ τὸ πνεῦμα *cognatione ſpirituali* loquitur: & ab hoc genere ad ſpeciem ſolam ſuſceptorum in Baptiſmo deſcendit. Quàm rectè, viderint alii. Etenim ſi à ſpirituali cognatione argumentum ducitur; ſicut igitur in cognatione carnáli æquè fratrum & ſororum, atque parentum & liberorum matrimonia inceſta ſunt: ita in ſpirituali par ratio obtinebit. Neque hic *Eccleſiæ arbitrium* obſtabit, quia inceſtus conſtitutio à jure naturæ eſt, non ab arbitrio quorumcunque hominum. Alias, ſicut olim illi, ſi lagena non defeciſſet, calumniis in Imperatorem finem non erant facturi: ſic ſi Romana Eccleſia ſuo velit quandoque indulgere genio, ſuóque arbitrio uti, nihil propiùs fiet, quàm ut de medio Chriſtianitatis omnis conjugiorum uſus pereat, & ad Turcas, apud quos nullum ſpirituale vinculum eſt, relegentur. Denique nec ſuſcipientes ſuſceptorum patres, nec ſuſcepti ſuſcipientium filii propriè ſunt. Carnaliter enim generant ſoli parentes carnales: ſpiritualiter verò generat, vel potiùs regenerat ſolus Deus, inſervientibus Eccleſiæ Paſtoribus, qui fideles γεννᾷν *generare* in *Jeſu Chriſto per Evangelium* 1. Cor. IV. 15. & ὠδίνειν *parturire* Gal. IV. 19. dicuntur.

OBIECT. VII. *Suſceptus à ſuſcipiente recipit eſſe ſpirituale, ac proinde ei peculiarem reverentiam, quæ matrimonio obſtat, debet.* Reſp. 1. Quid hoc ad ſuſcipientes, nec non hos & ſuſcepti parentes? 2. Etiam catechumena catechiſtæ peculiarem reverentiam debet. Neque tamen inter illos hactenus conjugium prohibitum eſt. Quid quòd etiam Cardinalis de Turrecremata agnoſcit, eum, qui baptizavit filium in caſu neceſſitatis, poſſe ejus matri nu-

bere; necnon eum, qui imprudenter ſuſcepit. 4. Eſſe ſpirituale eſt Dei gratia. At hanc non dat ſuſcipiens, ſed ſolus Deus.

EXCIP. REDING: *Deus hominum miniſterio utens ad gratiam mediante Sacramento conferendam, facit, ut homo inſtrumentalis ſaltem moralis gratiæ cauſa exiſtat. Licet etiam patrinus aſſiſtens baptiſmati per ſe immediatè, ne quidem in vi inſtrumenti, influat in gratiam, repræſentat tamen patrem ſpiritualem, quatenus baptizandum ad regenerationis lavacrum affert, & baptizandum in ſuam tutelam ſuſcipit, atque pro eo Eccleſiæ ſpondet.* Ibid. pag. 344. Reſp. Denuo quæro, quid hæc omnia ad ſuſcipientes & ſuſcepti parentes? Cur hic piſce magis mutus es? Utitur ſanè Deus in regeneratione, & ſalute hominum promovenda ſuis inſtrumentis. Neque tamen illis vel regeneratio vel ſalus noſtra accepta refertur, nedum ut ſpirituales parentes proprè dici poſſint illi, qui nec gratiam, nec Sacramentum gratiæ tradunt. Et ſi Sacramentum maximè traderent, non tamen Sacramentum traderent, juxta illa Johannis Baptiſtæ: *Ego baptizo vos aqua in pœnitentiam. Qui autem poſt me venturus eſt, iſte vos baptizabit Spiritu S. & igne*, Matth. III. 11. Idque non diffiteris ipſe, ſuſceptoribus nec inſtrumentalem nec moralem efficientiam gratiæ, ſed ſolam ejus repræſentationem concedens. Ita jam qui quocunque modo generationem ſpiritualem repræſentat, ſpiritualis pater erit, & eſſe ſpirituale conferet: & qui baptizandum Deo offert, ac pro eo ſpondet, repræſentabit ſpiritualem patrem, cui baptizandus offertur, & cui pro baptizando ſpondetur. Quid nugis veſtris nugacius?

OBIECT. VIII. *Eccleſia non ſine ratione conſtituit, ut votum ſolenne matrimonium jam contractum dirimat, tum quia votum ſolenne emittentes vitæ ſtatum mutant, & ad perfectius vitæ genus tranſeunt; quibus proinde fas non eſt ad imperfectum redire: tum quia vota ſolennia regulariter, publicè & toto populo teſte fiunt, ac proinde ſine ſcandalo mutari nequeunt: tum quia votum illud nuncupantes ſe Deo & eccleſiæ, à qua proinde cogi poſſunt, ſubjiciunt.* Reſp. 1. Nulla juſta ratio eſt ſolvendi conjugium juxta leges Divinas ſancitum. Aliâs eccleſiæ poteſtas ſupra ipſius Dei verbum ſe efferret. 2. Votum ſolenne Deo gratum & ſtrictè ſervandum, nec non perfectionis ſtatus eſſe, perperam ſupponitur. 3. Melius eſt κρῖμα *judicium* hominum; quàm κατάκριμα *condemnatio* in judicio Dei, inquit Epiph. *hær.61*. Si igitur maximè cum ſcandalo conjunctum videatur poſt ſolenne votum matrimonium inire, tamen coram Dei judicio longè gravius malum eſt uſtionibus, pollutionibus, ſcortationibus ſi non externis, ſaltem internis ſubjectum eſſe. 4. Ipſi Tridentini matrimonia clandeſtina *ſcandalis plena* eſſe aſſerunt; neque tamen eadem irrita pronunciant.

EXCIP. REDING: *1. Itáne nulla eſt ratio ſolvendi conjugium legitimè contractum & conſummatum? Qua ergo præſumptione Pſeudo-Reformatio veſtra ex tot & arbitrariis cauſis matrimonia diſſolvit? 2. Qua etiam fronte S. Paulo contradicis, negando cœlibatus perfectiorem eſſe ſtatum quàm conjugii? 3. Cùm Eccleſia facultatem habeat prohibitiones conjugii contrahendi extendere ultra gradus Divinitus prohibitos, vel maximè eam exercere ibi poteſt,*

poteſt, ubi votum interceſſit, quod jure Divino ratum eſt. Ibid. pag 384. Reſp. Et cavillaris & calumniaris pro more tuo. Matrimonia enim legitimè contracta integra, adeóque interveniente adulterio vel deſertione malitioſa, quam utramque diſſolvendi ejus legitimam cauſam Chriſtus & Paulus ſanxere, non violata, nullis aliis, nedum arbitrariis cauſis Reformatio noſtra, quæ tibi Babylonio flamini meritò ſudes in oculis eſt, & ringendi materies; diſſolvit. Papa verò veſter innumera, quæſtus ſui gratia, diſſolvit, atque diſſolutos, ac nubere prohibitos, interdicto ſuo verè diſſolutos, hoc eſt, ſcortatores reddit. 2. De cœlibatus perfectione infra. 3. Et de voti cœlibatus religione pariter infra.

OBIECT. IX. *Deus in V.T. conjugia Iſraelitarum cum Cananæis prohibuit, Deut. VII. 3. Eámque prohibitionem Eſdras ita expoſuit, Eſdr. IX. 10. ut ſtatuat, matrimonia etiam inita jam cum infidelibus reſcindenda eſſe.* Reſp. Ipſe Bellarminus Canoniſtis hic reſpondet, *præceptum illud, quatenus irritum pronuntiavit ejuſmodi matrimonium, fuiſſe judiciale, ad Judæos, non Chriſtianos N.T. pertinens.* Idque liquet tum ex eo, quia cum Cananæis, Ammonitis & Moabitis, non autem cum cæteris gentibus talia matrimonia ſunt prohibita: tum quia captiva mulier ex alia gente infideli duci in matrimonium potuit, Deut. XXI. 11. tum denique & quia Chriſtus ipſe & Paulus aliter, uti ex Matth. XIX. 7. &c. 1. Cor. VII. 12. &c. ligitur, diſpoſuerunt.

Ex[illegible] R[illegible]: 1. *Eſto, diſparitas religionis non ex jure Divino matrimonii impedimentum inducat, inducit tamen ex periculo ſeductionis. 2. Neque vel Chriſtus Matth. XIX. 7. &c. vel Apoſtolus 1. Cor. VII. 12. &c. de matrimonio contrahendo, ſed contracto loquuntur.* Ibid. pag. 385. Reſp. 1. Quid ſic ergo attinebat leges Iſraelitis latas prætexere? Neque tam de contrahendo, quàm de contracto matrimonio diſputamus. 2. De contracto utique Chriſtus & Apoſtolus loquuntur. Et de eodem præcipuus controverſiæ ſtatus eſt. Canoniſtæ enim veſtri dirimi poſſe ajunt; & pertendit idem Bellarminus, pertendebas tu quoque ſupra; non quidem ex jure Divino, naturali vel Eccleſiaſtico, ſed ex conſuetudine vim legis obtinente.

QUÆSTIO. III.

An prohibitiones graduum in Levitico ſint à naturali æquitate, an verò à jure poſitivo per Pontificem Romanum diſpenſabili?

Affirmat poſterius Canon III. qui Eccleſiæ jus *in nonnullis eorum diſpenſandi* vindicat. Bellarminus hanc Concilii ſententiam expoſiturus *de matrim. c.* 27. format hanc propoſitionem: *Non obligant jure Divino Chriſtianos omnia præcepta, quæ de gradibus habentur in Levitico.* Excipiunt,

cipiunt verò Adverſarii paucos gradus, quos jure naturali interdictos adeóque indiſpenſabiles ſtatuunt. Tale faciunt conjugium filii cum matre, patris cum filia, fratris cum ſorore vel germana, vel ex altero tantùm parente, privigni cum noverca, & vitrici cum privigna. In reliquis diſpenſare ſolet Papa; ut ex hiſtoriis manifeſtum. Nos affirmamus prius, & contendimus, præcepta in Levitico expreſſa circa gradus cognationis naturalem juſtitiæ normam continere, & per hoc etiam apud Chriſtianos vim habere, ut mutari & diſpenſari non poſſint. Etenim

ARG. I. Leges illæ ipſos etiam Gentiles obligârunt, qui quòd eas violâſſent, à Deo ſolenniter exitio ſunt devoti Levit. XVIII. 24. 25. 26. &c. Ergo continent naturalem juſtitiæ normam. Quæ enim omnes homines obligant, etiam eos, qui jus ſcriptum non habent, haud dubiè à naturali æquitate manant.

Resp. Reding: *Juris naturalis eſt pronuntiatum Levit. XVIII. 6.* Ad proximam ſanguinis ſui nemo accedat. *Id verò ſi extendatur ad lineam transverſam, Jacobus duas ſorores ducens, aliique viri ſancti inceſtuoſi fuerint.* Tomo IV. Tract. XI. ſ. 2. pag. 385. 386. Reſp. Non ſatisfacis argumento. Omnia enim interdicta, quæ Levit. XVIII. 6. -f. extant, naturalis, non municipalis Judæorum juris eſſe, inde collegi, quia cunctis illis etiam gentiles, qui niſi naturalem legem nullam habuerunt, obſtricti fuerunt: & violantes illa puniti à Deo ſunt. Nam poſt enumeratos omnes gradus iſthæc v. 26. 27. ſubjiciuntur. *Vos igitur cuſtodietis ſtatuta mea & judicia mea, & ex omnibus iſtis abominandis rebus nullam deſignabitis, ſive indigena aliquis fuerit, ſive incola, qui inter vos habitat. Quoniam omnes abominationes iſtas fecerant homines terræ illius, qui fuerunt ante vos, ut polluta ſit terra.* Omnia ergo, quæ Iſraelitis Deus ibi prohibuit, fecerunt gentiles, non quædam: & propter *omnes* illas *abominationes* à gentilibus patratas, terra polluta eſt. Proin omnes illi gradus etiam gentilibus probibiti fuerunt; quia nulla ſine prohibitione vel obligatio, vel pœna obtinet. Quo verò alio, quàm naturali jure, gentilibus gradus illi prohibiti ſunt? Et ſanè *proxima ſanguinis*, ſeu potiùs (שאר בשר) *reliquiæ carnis*, ad quas accedere v. 6. Moſes vetuit, quod juris naturalis fuiſſe agnoſcis, in linea etiam transverſa ſunt, adeóque gradum ſecundum lineæ inæqualis in conſanguinitate & affinitate includunt. Quod vel inde manifeſtè probatur, quia omnes illi gradus proximi ſanguinis reliquiæ ſunt. quod alibi fuſiùs explicatum dedimus. Ridiculè Bellarminus inter conſanguinitatis gradus nudè & cum circumſtantiis conſideratos diſtinguit; atque nudè conſideratos juris naturalis eſſe concedit, cum circumſtantiis negat. quaſi ulla lex ſit, quæ non imponatur actionibus; vel ulla actio nudè, ſolitariè & abſque circumſtantiis conſiderari poſſit. Adeò perplexi hic adverſarii ſunt, ut quid dicant, neſciant. De exemplis Patriarcharum infra.

ARG. II. Tranſgreſſoribus illarum legum injunctæ ſunt à Deo pœnæ capitales. Ergo pertinent ad legem moralem. Quamvis enim ſubinde ceremonialibus ſtatutis capitales pœnæ addantur, hoc tamen fit non tam

propter

propter materiam illorum præceptorum, quàm propter Majeſtatem præcipientis. In his autem legibus de gradibus manifeſtum eſt, pœnas capitales addi ob præceptorum ipſorum materiam.

RESP. REDING: *Hoc ipſum in quæſtione eſt, an graduum prohibitio adjunctam habeat comminationem pœnæ ob materiam illorum, an ob Majeſtatem præcipientis. Unde enim prius illud probas? Obſtant matrimonia Patriarcharum.* Ibid. pag. 386. Reſp. Prius illud tum ex reliquis argumentis noſtris: tum inde etiam colligitur, quia leges ceremoniales, pœnarum capitalium comminatione ſancitæ, in N. T. diſertè abrogantur; leges verò de inceſtu Matth. XIV. 4. 1. Cor. V. 1. (parium & conjunctorum pari & conjuncta ratione habita) confirmantur.

ARG. III. Interdictorum illorum rationes de legum ipſarum perpetuitate teſtantur. Nituntur enim partim reverentia ſanguinis, partim dilectionis inter homines propagatione. Quorum utrumque officium reducitur ad præceptum illud magnum de dilectione proximi.

RESP. REDING: *Hac ratio tua evincit, plures etiam gradus legitimè ab Eccleſia prohibitos eſſe; adeóque reverentiam ſanguinis & dilectionis propagationem non eſſe indices ejuſmodi perpetuitatis legum.* Ibid. pag. 386. Reſp. De ulterioribus illis gradibus ſupra tibi ſatisfeci. Aliud eſt reverentia ſanguinis proximi, de quo Levit. XVIII. 6. ſermo eſt: aliud cujuſcumque. De illa, non hac, nec non de neceſſitate ſpargendæ dilectionis extra proximum ſanguinem argumentum loquitur.

ARG. IV. Nomina quoque inceſtui in illis gradibus à Spiritu S. tributa moralem turpitudinem arguunt. Vocantur enim זמה *ſcelus* Levit. XVIII. 17. התועבה *abominatio* v. 26. 27. תבל *confuſio* Cap. XX. 12. חסד *ὄνειδος probrum* v. 17. נדה *ſcelus fugiendum* verſ. 21. Ipſæ igitur etiam leges morales ſunt.

RESP. REDING: *Conjugia in gradibus illis prohibita non ſimpliciter his nominibus veniunt, ſed quatenus illa abſque ullo rationis per authoritatem Divinitus conſtitutam dignoſcendæ delectu promiſcuè contrahuntur.* Ibid. pag. 386. Reſp. Explicabo mentem tuam clariùs. Conjugia in gradibus illis contracta *ſcelus, abominatio, probrum, confuſio* ſunt, ſi Papa veſter illa non permiſerit, & diſpenſatione ſua in contrarium non verterit. At *ſcelus, abominatio, probrum, confuſio* eſſe deſinunt, Papa, quæſtus ſui gratia, permittente & diſpenſante. Credemus tum, cùm probatum nobis ſolidè dederis, Papam ex *ſcelere, abominatione, probro, confuſione*, non *ſcelus, abominationem, probrum, confuſionem* facere poſſe; & in cujuſquam hominis, vel cœtus hominum arbitrio eſſe jus Divinum figere & refigere. Hoc ſcilicet ille facit, qui *ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν, ὅτι ἐςὶ Θεὸς, demonſtrat ſe ipſum, quòd Deus ſit*, 2. Theſſ. II. 4.

ARG. V. Leges illæ de gradibus ita ſunt comparatæ, ut qui eas impleverit, vivat, Levit. XVIII. 5. At per ſtatuta ceremonalia vel judicialia obſervata nunquam vivere dicimur, imò diſertè negatur, per ea Iſraelitas vivere Ezech. XX. 25. Et manifeſta eſt in Legibus moralibus formula: *Fac hoc*

& vives. Prophetæ ita has leges explicant,ut non obſcurè arguant,petitas eſſe illas ex fontibus legis moralis Ezech.XX.10.11. Amos.II.7.ubi qui contra fecerunt,abominatio dicuntur.

RESP. REDING : *Atqui Deut.V.31.&c. Deus Judæis promittit, fore, ut ſervantes omnia mandata,ceremonias & judicia ſua,vivant. Et Ezech.XX.11.de præceptis iisdem cerimonialibus loquens,hominem in iis vivere declarat. Præcepta verò illa non bona,per quæ homo non vivit, quorum v.25.mentio eſt,non Divina,ſed ſuperſtitioſa & idololatrica intelliguntur.* Ibid. pag.388. Reſp. Fœdè hallucinaris & Scripturæ ſtylum ignoras. Aliud enim eſt,præcepta facientem vivere,aliud eſt,in præceptis,ſeu per præcepta,hoc eſt,præceptorum obedientiam ceu cauſam vivere. Prius illud de quibuslibet Divinis præceptis, adeóque etiam iis, quæ ſunt *ἐν δόγμασιν in placitis*: poſterius de ſolis moralibus, etiam in lege operum præſcriptis, quorum obedientia per ſe cauſa vitæ eſt, dicitur. uti ipſe Apoſtolus Rom. X. 5. & Gal. III. 12. oſtendit. Illud Deut. V. 33. hoc Levit. XVIII. 5. occurrit. Tum חקים *definitiones* (quæ vox Deut. V. 31. habetur) non ſemper ceremonias, ſeu, ut Scripturæ ſtylo utamur, *δόγματα placita*; ſed in genere quævis *ſtatuta*, quaſvis *definitiones* ſignificant. Quid enim? Annon præcepta iſta,quæ vulgò *moralia* vocamus, etiam ſunt חקים *ὁρισμοὶ definitiones*, quibus nihil addendum, nihil detrahendum? Alia ratio eſt loci Ezech.XX.25. ubi memorantur חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם *Præcepta* ſeu *definitiones non bonæ, & judicia, in quibus non viverent.* Neque enim ibi præcepta ad ſanctitatem & imaginem Dei pertinentia,utpote *bona*, adeóque perpetua; ſed *δόγματα, placita*, hoc eſt, ceremoniæ per ſe non bonæ, nec cauſa vitæ ſignificantur. Ineptè verò præcepta illa *ſuperſtitioſa & idololatrica* eſſe ſtatuis. Nam de iis ſic Deus ipſe loquitur: אני נתתי להם *Ego dedi iis præcepta non bona* &c. An Deus Iſraelitis dedit præcepta *ſuperſtitioſa, idololatrica*? Apageſis blaſphemiam! Imò dedit Iſraelitis in deſerto ceremonias ſeu dogmata per ſe *non bona*, & *per quæ homo non viveret*; oppoſitè ad *præcepta* ſeu *ſtatuta* & *judicia illa, in quibus homo, ſi ea fecerit, vivet*, v. 11. hoc eſt, præcepta & ſtatuta bona,quæ facienti,& perfectè obedienti cauſa vitæ eſſe poſſint.

ARG. VI. Ex legibus illis etiam in N.T. peccata arguuntur, Matth. XIV. 4. 1.Cor.V.1. At quæ juris poſitivi in V.T. fuerunt, in novo non ampliùs conſcientiam obligare, confeſſum eſt.

RESP. REDING : 1. *S. Johannes reprehendit Herodem, copulantem ſibi uxorem fratris Philippi. Quis hoc jure naturæ vetitum negat? 2. S. Paulus loquitur de conjugio privigni cum noverca. At Synodus Tridentina definiens, poſſe Eccleſiam in nonnullis conſanguinitatis & affinitatis gradibus in Levitico expreſſis diſpenſare, illum affinitatis gradum primum non complectitur.* Ibid. pag. 387. Reſp. 1. Verba Johannis Baptiſtæ Herodis *ἐπιπληκτικὰ* oſtendunt, adulterium duntaxat, an etiam inceſtum Herodis reprehenderit. Dicit enim v. 4. Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. *Non licet tibi eam habere* in uxorem, hoc eſt; per Divinam Legem levit. XVIII. 16. expreſſam nefas tibi eſt ducere fratriam, ſeu uxorem, quæ fratris tui uxor fuerat. Licet ergo alia in eodem matrimonio ſcelera conjuncta fuerint, non tamen non etiam inceſtum fuit; imò propter inceſtum potiſſimùm illud à Baptiſta reprehenſum eſt. Unde Bellarminus ipſe *inceſtum* ma-

matrimonium vocat; & veteres paſſim. 2. Bene eſt, quòd conjugium novercam inter & privignum jure naturæ vetitum agnoſcis. Atqui cohæret illa Lex Levit. XVIII. cum aliis gradus propinquiores prohibentibus. quorum omnium par ratio eſt. Omnes enim illi gradus in ratione generalis interdicti Levit. XVIII. 6. expreſſa, ne videlicet quis approximet ad שאר בשר *reliquias carnis* conveniunt. Præterea Tridentina Synodus decernens, poſſe Eccleſiam *in nonnullis conſanguinitatis & affinitatis gradibus Levit. XVIII. expreſſis diſpenſare*, cur non diſtinxit, & quibus in gradibus diſpenſare queat, quibus nequeat, non definivit? Scilicet hoc in arbitrio Papæ reliquit, cui diſpenſaturo in quocunque Divinitus prohibito gradu, quis dicet: cur ita facis? Revera enim nutu ejus cuncta hic ſtant, quia abrogata lege judiciali Eccleſiæ, hoc eſt, Papæ eſſe ajunt, novas de incundis matrimoniis Leges condere. Qui autem legem condit, eandem abrogare, vel in eadem diſpenſare poteſt.

ARG. VII. Gentes moratiores in pleriſque illis legibus Levit. XVIII. ſancitis conveniunt. Apud illas prohibita fuere conjugia Parentum & liberorum, fratrum & ſororum, Patruorum & avunculorum in ſecundo lineæ collateralis gradu.

Resp. Reding: *In gradibus à te hic expreſſis formaliſſimè ſubſiſtit jus naturalis honeſtatis, ut proin mirum non ſit, moratiores in iis matrimonia non contraxiſſe. Non tamen inde ſequitur, non poſſe ex cauſa rationabili per legitimam authoritatem decidenda in aliquibus transverſa lineæ gradibus Levit. 18. expreſſis diſpenſari.* Ibid. pag. 387. 388. Reſp. Quæ verò rationabilis cauſa adverſus jus naturalis honeſtatis, gentilibus ipſis natura notum, valere poteſt? Abhorruerunt gentiles à matrimoniis fratrum & ſororum. Diſpenſaſſe tamen Martinum V. *cum quodam, qui acceperat germanam ſuam in uxorem*, Angelus de Clavaſio *Summ. fol.* 307. teſtis eſt. Neque inter gnathones Papæ convenit, juri Divino, naturali an poſitivo fratrum & ſororum nuptiæ contrarientur; Thoma Aquinate, Bonaventura, Scoto, Alenſi, Durando, Cajetano, aliis ſoli poſitivo contrariari aſſerentibus. Sic ergo in nuptiis his Papæ diſpenſare fas erit. Ita Gregorius III. permiſit cuidam, ut avunculi defuncti uxorem duceret; & Johannis VIII. permiſſione Ethelbaldus Rex Angliæ novercam duxit. Annon contra Pontifices illos, *irrationabilibus* ſuis cauſis ita diſpenſantes, honeſtiores ex gentilibus, imò etiam deteriores, nondum eò licentiæ progreſſi, in die judicii ſurgent? Næ ſurgent, & accuſabunt graviter.

ARG. VIII. Innocentius III. in C. *Literas* Extr. de *Reſtit. Spoliat.* negat, diſpenſari poſſe in gradibus conſanguinitatis lege Divina prohibitis. Cornelius à Lapide in Levit. XVIII. refert, tempore Henrici VIII. multos Theologos & Juriſconſultos ſtatuiſſe, quòd gradus illi jure naturæ abſolutè ſint prohibiti. In ipſo Concilio Johannes Verdunus efficacibus argumentis negavit, Divinam legem exceptioni vel diſpenſationi ullo modo obnoxiam eſſe, fuséque invectus eſt in perverſam opinionem, quòd diſpenſatio eccleſiæ miniſtris conceſſa talis ſit, qualis eſt dominorum, qui ſervis gratiam, quam volunt, faciunt, & quod ſuum eſt donant, quam opinionem adulationi, ambitioni & avaritiæ tribuit. Vide eam in

tem

rem plura apud Hiſtoricum *lib. VIII. pag.* 611. & 612. Præterea gravis in Concilio pugna oborta eſt, Epiſcopiſne an Pontifici ea diſpenſandi facultas concedi debeat, apud eundem S. Polanum *lib. VIII. pag.* 675. Urgebant Epiſcopi, *Romanam Curiam Diſpenſationes dare etiam ignotis, ſæpe etiam per fraudem eas impetrantibus, merita perſonarum & cauſarum de facto certò non cognoſcere.* Quin & Galli Reformationis ſuæ Concilio exhibitæ *Capite* 28. petierunt, ut diſpenſationibus iis modus imponeretur.

RESP. REDINO: 1. *Innocentius III. loc. cit. non agit de diſpenſatione, ſed de reſtitutione ſpoliatorum.* 2. *Neque Cornelius à Lapide abſolutè, ſed cum reſtrictione aſſeverat, tempore Henrici VIII. quoſdam affirmaſſe, ſic eſſe gradus illos prohibitos juris naturalis, ut Papa diſpenſare nequeat.* 3. *Nunquam ſibi Eccleſia vendicavit jus diſpenſandi in legibus Divinis, quæ naturalis juris ſunt. In aliis cùm diſpenſat, nonniſi ex cauſa gratis concedendam diſpenſationem Synodus Seſſ. XXIV. de Reformat. cap. 8 ſanxit.* Ibid. pag. 388. Reſp. 1. Verba Innocentii III. *loc. cit.* diſerta hæc ſunt; *In gradibus conſanguinitatis Divina Lege prohibitis diſpenſari* nequit. 2. Neque ulla hæc aſſertionis Theologorum Anglorum reſtrictio, cùm ſimpliciter aſſerentes, gradus in Levitico prohibitos juris naturalis eſſe, concluſerunt inde, Papam in iiſdem diſpenſare non poſſe. 3. Ignorare nos putas, Innocentium III. *Cap. Prop. de conceſſ. præb.* definiviſſe, quod Papa *ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure ſupra jus diſpenſare poſſit.* Nil dicam de effatis aliis paraſitorum Papæ, alibi productis. Sed negas, Papam diſpenſare in iis, quæ ſunt juris Divini naturalis. Falſiſſimum equidem. Sed fucum facitis, ne id committere Papa videatur, ea quæ juris Divini naturalis liquidiſſimi ſunt, ad jus Divinum poſitivum mutabile referentes. Sic quadrata rotundis mutare mos veſter habet, ut Papalis poteſtatis fimbrias modò amplificetis. In eo etiam Synodus mundo impoſuit, quòd Seſſ. XXIV. *de Reformat. matr. cap.* (non 8. ſed) 5. definivit, *diſpenſationem gratis concedendam eſſe.* Non ignoramus artes veſtras, jam pridem ab Alvaro Pelagio *de Planct. Eccl. lib. II. art.* 20. in alio licet argumento, ſic detectas: *Sed dicunt iſti ficti Prælati: Sacramenta non vendimus. Sed dicendum eſt: Etſi ipſa Sacramenta invendibilia non vendunt, contra ſacros canones vendunt vocem, ſigillum & calamum. Et canoni fraudem faciunt, de perſona ad perſonam, quia accipit Notarius pro literis ordinatorum, totum, vel quaſi totum tollit Epiſcopus.* Et *art.* 5. iis applicat dictum Prophetæ: *Principes ſunt ſocii furum*; id eſt, inquit ille, *Notariorum ſuorum & tenentium ſua ſigilla, cum quibus participant lucra Simoniaca.*

ARG. IX. Denique totum illud dogma non aliò revera pertinet, quàm ad ſtabiliendam Romani Pontificis potentiam & quæſtum. Unde in ipſo Concilio Epiſcopi, qui poteſtatem diſpenſandi Papæ concedendam eſſe negârunt, hoc inter alia urſerunt, *diſpenſationes apud omnes malè audire, ob opinionem hominum mentibus impreſſam, quòd nonniſi pecunioſis dentur*, apud S. Pol. pag. 675. Idem *lib. I. pag.* 61. oſtendit, Pontifices olim diſpenſationibus & repudiorum ſententiis, tam conceſſis quàm negatis, magnam rebus ſuis acceſſionem feciſſe, nomine Vicarii Chriſti obtegentes eos Principes, qui vel inceſtum connubium contrahere, vel uxorem jam ductam repudiare

avebant,

avebant, qui proinde eam ob cauſam authoritatem Pontificum defendere coacti fuerint. In Taxa pœnitentiaria inter alia habetur: *Nota diligenter, quòd hujusmodi gratiæ & diſpenſationes non conceduntur pauperibus.*

Resp. Reding: 1. *Pontifex poteſtate hac utitur non ad quæſtum, ſed ob reverentiam ſanguinis naturæ jure conſtitutam, quam ſic temperat, ut cohibeat ejus reverentiæ abſque rationabili cauſa violationem; permittat, ſi rationabilis cauſa ſubſit.* 2. *Quid Pio V. Concilii definitionem de relaxationibus cohibendis executuro contigerit, ſupra vidimus.* 3. *Reges & Principes ob reverentiam per religionis virtutem erga Pontificiam ſedem excitatam, non ullam aliam cauſam, Papæ hiſce in rebus ſanctionibus ſe ſubjecerunt.* Ibid. 389. Reſp. 1. Experientia clamat. Si *ob reverentiam ſanguinis naturæ jure conſtitutam*, quo jure per diſpenſationes mutat Papa, quod natura ſanxit; & reverentiam *naturæ jure* debitam relaxat? Eo videlicet, quo ex peccatis non peccata facere ſolet. quod jus in rebus naturali ſanctitati innixis ne ipſe quidem Deus ſibi arrogat. 2. De Pio V. & Datariis ejus fœneratoribus ſupra nos quoque diximus. 3. Non ulla religionis virtus, ſed vel ſuperſtitio, vel aliena ſive fraus, ſive violentia, ſive utraque Reges & Principes iniquis Paparum ſanctionibus audientes obſequentésque reddidit. Religionis enim virtus neminem ad falſæ poteſtatis religioſum obſequium in rebus Divino & naturali juri repugnantibus adigit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Si præcepta illa omnia eſſent naturalia ac proinde indiſpenſabilia, etiam ante legem latam obligâſſent. Atqui ante legem non obligâſſe, docent exempla primorum fratrum, qui ſorores; Abrahami, qui ſororem Saram; Jacobi, qui duas ſorores; Amrami, qui Jochebedam amitam duxerunt. Quòd ſi conjugia illa inceſta fuiſſent, ſequeretur, Sanctos illos ſemper manſiſſe in peccato.* Reſp. 1. In Civitate Dei non exemplis, ſed legibus ſtandum. Ex legibus de exemplis, non ex his de illis judicandum. 2. De conjugio primorum fratrum & Abrahami, Diſſertatione peculiari *th.* 21. 22. nec non *Hiſt. Patr. Tom. I. Exerc. V.* 41. 42. fusè egimus. Res eo redit, ut dicamus, fratrum & ſororum matrimonia non abſolutè, ſed in certo rerum ſtatu naturæ adverſari. In quo ſtatu cùm non fuerint primi homines, nihil ad eos interdictum attinebat. 3. Etiam amicos Dei in peccato, maximè per ignorantiam commiſſo, ſubinde manere, probant exempla Aſæ, qui rectum fecit in conſpectu Domini, ſicut David, neque tamen excelſa abſtulit, 1. Reg. XV. Joſaphati, ibid. cap. XXII. Patriarcharum Polygamorum &c.

Excip. Reding: 1. *Si conjugia fratrum in certo rerum ſtatu, non abſolutè juri naturæ adverſantur, multo minùs abſolutè illicita erunt conjugia ultra primum gradum conſanguinitatis.* 2. *Abrahamum & Jacobum ſub eo etiam ſtatu, in quo Deo comprobati ſunt amici, arguere de inceſtis nuptiis, & polygamia juri naturali repugnante, nefanda in Sanctos viros injuria & nequitia eſt.* 3. *Neque prætexi poteſt ignorantia invincibilis*

cibilis in iis, quæ juri naturali, omnibus cognito, repugnant. 4. Nihil ad rem faciunt exempla Aſæ & Joſaphati, qui excelſa, hoc eſt, Templa in montibus vero Deo dicata, vetita licet, prudenter tamen permiſerunt, ne populi conſuetudo immolandi in excelſis ad idololatriam eum abriperet. Ibid. pag. 389. 390. Reſp. 1. Diſpar ratio eſt, quia diverſus ille rerum ſtatus non æquè in omnibus gradibus intra conſanguinitatis, & affinitatis ſecundum obtinet. Præterea in eo rerum ſtatu, quo fratrum & ſororum conjugia illicita ſunt, ſimpliciter & abſolutè illicita ſunt; neque ulla diſpenſatio valet. Par ratio reliquorum graduum jure Divino prohibitorum eſt. 2. Neque injuria in viros ſanctos, neque nequitia eſt, dicere quod res eſt; illicitos jure naturæ fuiſſe gradus, in quibus illi matrimonia contraxerunt. Sed quod ſic illicitum erat, illi nec ſcientes, nec opinantes; & non tam ex luxuria carnis, quàm aliis cauſis admiſerunt. Quo non obſtante, manſerunt amici Dei, non propter nævos illos, quos Deus *τροποφορήσας tolerans* iſtos Sanctorum *mores* (Act. XIII. 18.) indulſit propter Chriſtum advocatum apud ſe: ſed propter fidem & obedientiam in reliquis. Abrahamus enim *ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον φίλος Θεοῦ ἐκλήθη offerens filium ſuum ſupra altare, amicus Dei vocatus eſt*, Jac. II. 21. 23. non propter matrimonium. 3. Jus naturæ, non accedente revelationis Divinæ lumine, haud omnibus, & in omnibus perinde notum eſt. Aliud enim ſunt ejus principia omnibus æquè nota, vel ſaltem noſcibilia: aliud concluſiones, quæ non advertentes, non ratiocinantes, lumine verbi Dei non adjutos, ſed communi conſuetudine abreptos quandoque latere poſſunt. Ita S. Paulus de concupiſcentia, juri naturæ haud dubiè adverſante, dicit Rom. VI. 7. *Concupiſcentiam non noſſem* (eſſe peccatum) *niſi lex dixiſſet:* Non concupiſces. 4. Quomodo Aſa & Joſaphatus *prudenter* permiſerunt, quod lex Divina vetuit, & Deus ipſe iis vitio dedit? Carnalis etenim, non ſpiritualis ejuſmodi prudentia eſt.

OBIECT. II. *Quæ probibentur jure naturæ, æqualiter puniuntur. At conjugia horum graduum non æqualiter puniuntur. Alia enim puniuntur pœna mortis, alia privatione liberorum, uti ex Levit. XX. liquet.* Reſp. 1. Diverſitas pœnarum arguit diverſitatem gradus peccatorum, non diverſam juris ſpeciem. Ita aliter punitur blaſphemia, aliter mendacium, aliter adulterium, aliter fornicatio, aliter parricidium, aliter furtum. Et tamen hæc omnia naturali jure prohibentur. 2. Levitici XX. agitur de pœnis politicis à Magiſtratu infligendis; non de propriis peccati pœnis, quæ ad Divinum judicium pertinent. 3. Pœnas inceſtus omnes capitales eſſe, ſuperiùs allegata diſſertatione probavimus.

EXCIP. REDINO: *Argumentum iſthoc non caret fuco, nec pro noſtrate agnoſcitur. Fruſtranea proin eſt exceptio.* Ibid. pag. 390. Reſp. Fucum ergo fecerit Bellarminus, oraculum tuum, qui *de Matrim. cap.* 27. in prima acie argumentum iſthoc collocavit. Tam imbelle ſcilicet illud eſt, ut te ejus puduerit. Sed ita in pice Cardinalem tuum relinquis, & nobis palmam cedis.

OBIECT. III. *Sub ipſa lege conjugium iniri potuit & debuit cum uxore fratris defuncti Deut. XXV. 5. idque juris Leviratus nomine venit. Id tamen Levit. XVIII. 18. diſertè*

diſertè prohibetur. Proinde prohibitio illa aliæq; ſunt juris non naturalis, ſed poſitivi. Reſp. 1. Non ſi Deo fas integrúmque fuit diſpenſare circa legem à ſe latam, id ipſum quoque licet hominibus legi Divinæ ſubjectis. 2. Varias juris Leviratus interpretationes enodavimus eadem Diſſertat. th. 25. ubi oſtendimus, legem de non ducenda fratria eſſe quidem juris naturalis, ſed ſecundarii & in certo rerum ſtatu: & jus Leviratus addere jus gratiæ ad jus naturale, ſecundum modum eccleſiæ illorum temporum. Quanquam & hic valet illud Chryſoſtomi ſecundo contra Judæos: Θεοῦ προστάττοντος οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τὴν φύσιν τῶν γινομένων, ἀλλὰ πείθεσθαι μόνον. *Deo jubente non licet curioſè inquirere in naturam eorum quæ fiunt, ſed duntaxat obtemperare.*

Excip. Reding: *Fatemur jus illud de ducenda fratrià reſtrictum eſſe ad certum rerum ſtatum, quem jus naturæ non complectitur. Hic verò ſtatus conſiſtit in periſtaſi moralis rationis, cujus dijudicationem Deus permiſit judicio Virorum Sanctorum, velut Abrahami, Jacobi, &c. Cúmque illa moralis rationis arbitratio fluat ex lumine naturali etiam in N. T. vigente, ſequitur eandem in N. T. habere locum penes authoritatem legitimam à Chriſto inſtitutam.* Ibid. pag. 390. 391. Reſp. Non in periſtaſi rationis naturalis, nedum illius, quam dijudicandam Deus reliquerit Patriarchis polygamis, vel ulli poteſtati humanæ ſive legitimæ, qualis civilis & œconomica; ſive falſæ, qualis Papalis eſt; ſed voluntatis ſolius Divinæ, clara revelatione teſtificatæ, ſtatus ille à naturali jure exceptus conſiſtit. Neque Divina illa exceptio legem ipſam de non ducenda fratria liberos habente, non eſſe naturalem, evincit. Nam vel violenta, vel fraudulenta uſurpatio rei alienæ; cœdes item filii prohibetur jure naturæ. Et tamen juſſit Deus Abrahamum occidere filium, Iſraelitas auferre Ægyptiorum bona. Naturæ jus fuit polygamiam interdici. Et tamen eadem permiſſa fuit patribus. Non igitur Divina ejuſmodi exceptio, legem eſſe juris naturalis negat. Sed quod Deo licet, non perinde hominibus, & legitimæ etiam poteſtati humanæ licet. Si enim in gradibus controverſis diſpenſare poſſet humana authoritas, ergo vel abrogando, vel excipiendo. Atqui neutro modo licet. Non *abrogando*, quia ſic irritæ fierent leges Divinæ, & authoritas humana Divinæ æquaretur. Eſt enim abrogatio, cùm lex ita antiquatur, ut inpoſterum vim legis nullam habeat. Quod in nulla unquam Republica cuiquam licuit, cui non eſſet par authoritas, aut major ea authoritate, qua lex ſancita fuit. Non *excipiendo*, quia ſic vel generaliter, vel particulariter diſpenſare poſſet. Atqui non poteſt *generaliter*, puta exceptionem proponendo in formam legis, quia hæc eſſet abrogatio legis, ſaltem partialis. Neque etiam *particulariter*, tum quia manifeſta eſt προσωποληψία, cùm paucis permittitur, quod omnibus prohibetur, cùm tamen ſeriò S. Paulus 1. Tim. v. 21. ſic præcepérit: *Obteſtor in conſpectu Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, & electorum Angelorum*, ut hoc ſerves χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν, *abſque eo ut unum alteri præferas, nihil faciens in alteram partem inclinando:* tum quia ejuſmodi diſpenſationis genus utramque & univerſalem negantem, & particularem affirmantem, adeóque duas contradictorias ponit veras: tum quia hæc manifeſta illuſio eſt eccleſiaſticæ indulgentiæ. Etiamſi enim frequentiſſimum ſit Eccleſiæ condonare peccata; alienum tamen eſt ei condonare, qui perſeverat in eo peccato, quod condonatur. Eaque eſt prædica-

tionis

tionis Evangelicæ natura, ut remiſſionem peccatorum denuntiet non omnibus, ſed duntaxat pœnitentibus. At monſtroſa hæc diſpenſatio remittit peccatum non recedentibus à peccato; imò remittit peccatum, ut remaneant in peccato.

QUÆSTIO IV.

An matrimonii contracti & conſummati vinculum adeò ſit indiſſolubile, ut ne quidem propter adulterium alterius conjugis diſſolvi, & alia duci poſſit?

AFfirmat Canon. VII. qui anathemate ferit eum, qui dixerit, *eccleſiam errare, cùm docuit & docet, propter adulterium alterius conjugum juxta Evangelicam doctrinam conjugii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, aliud matrimonium contrahere non poſſe.* Cur ita formatus ſit hic Canon, inferiùs dicam. Nos negamus & contendimus, in divortio propriè dicto, facto vel propter adulterium, vel propter malitioſam deſertionem alterius conjugum, ipſum etiam vinculum diſſolvi. Rationes.

ARG. I. Chriſtus negat, uxorem dimitti poſſe, & aliam duci, παρεκτὸς λόγου πορνείας, excepto caſu adulterii, Matth. V.32. XIX.9. Ubi igitnr eſt caſus adulterii, ibi & uxor dimitti poteſt, & alia duci, ſine periculo μοιχείας, adeóque vinculum diſſolvi. Sicut igitur peccat, qui extra caſum adulterii uxorem dimittit & aliam ducit, ita qui poſito eo caſu uxorem dimittit, & aliam ducit, non tantùm non ita graviter peccat, & mœchatur, uti Bellarminus nugatur, ſed prorſus non peccat. Phariſæi enim v.3. interrogârunt, non, an grave, vel minùs grave peccatum ſit dimiſſio, ſed εἰ ἔξεστι, *an liceat* jure, adeóque citra peccatum & dimittere, &, quod illi ſoliti erant, aliam uxorem ducere. Tum contrariorum immediatorum ea natura eſt, ut, quod de uno affirmatur, ſit negandum de altero, & vice verſa.

RESP. REDING: *In verbis Chriſti Matth. V. 32. quæ ita ſonant:* Quiſquis dimiſerit uxorem, præter cauſam adulterii, facit eam mœchari; & quicunque dimiſſam duxerit, committit adulterium; *nec non Matth. XIX.9.* Qui dimiſerit uxorem niſi ob fornicationem, & alteram duxerit, mœchatur &c. *exceptio illa παρεκτὸς λόγου πορνείας præter cauſam adulterii ad priorem propoſitionis partem, non poſteriorem referenda eſt; quia aliàs*

melior

melior eſſet conditio uxoris propter fornicationem dimiſſæ, utpote à vinculo liberæ, quàm uxoris innocentis à viro per injuriam ejectæ, quæ marito alligata citra adulterii crimen alteri nubere nequit. Duplex nempe erat quæſtio; una: An liceat dare libellum repudii, uxorémque dimittere? altera: An dimiſſa uxore liceat aliam ducere? Ad priorem quæſtionem reſpondet Chriſtus cum ea exceptione, ut quisquis excepta fornicationis cauſa uxorem dimitteret, eam faceret mœchari. Ad poſteriorem ſimpliciter & univerſaliter ſine exceptione negando. Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 391. 392. Reſp. Quid, Redingi, eſt ludere in torquendis Scripturis, ſi hoc non eſt? Vix forte tam facilem te præberes in Ariſtotelis textu violando. In ſacris omnia audes, atque hoc loco plano à communi vocabulorum Scripturæ uſu recedis, in qua exceptio ad utrumque, antecedens & conſequens referri ſolet, niſi graviſſima in textu ipſo obſtet ratio, qualem nullam tu prodis. Nam quæ de potiori ratione adulteræ, quàm caſtæ matronæ, ſi vinculum fornicando diſſolvi poſſit, affers, infra *ad Obj. VI.* ſolidè diluimus. Figmentum porro de duplici quæſtione, & ad eandem directa in verbis Chriſti allegatis duplici reſponſione, ipſi textui manifeſtiſſimè reclamat, in quo uni eidémque quæſtioni v. 7. his verbis: *Cur igitur Moſes præcepit dare libellum repudii, & dimittere eam*, motæ, ſimpliciter Chriſtus v. 8. & 9. reſpondet, *ab initio non ſic fuiſſe*; &, *quisquis dimiſerit uxorem, niſi ob ſcortationem, & duxerit aliam* &c. Ubi, ediſſere, in verbis diſcipulorum duplex quæſtio: ubi duplex Chriſti reſponſio? Cerebri tui hæc commenta ſunt, non Spiritus S. effata. Inde ſcilicet diffiſi reſponſioni tuæ Sophiſtæ veſtri, Salmero, Turrianus, Bellarminus, aliíque, aliò ſe vertunt, & Chriſtum de ſeparatione tori, non ſolutione vinculi loqui pertendunt, eidem ſcilicet novitium & ſophiſticum diſtinctionis ſuæ inventum nulli Scripturæ teſtimonio innixum, nulla veterum Theologorum vel Juriſconſultorum authoritate fretum, affricantes. De illa utique ſeparatione reſpondet Chriſtus, de qua Judæi interrogârunt. Atqui de ſeparatione quoad torum, ſine ſolutione vinculi non interrogârunt illi, ſed potiſſimùm de ſolutione vinculi, poſt quam alii uxori nubere liceat, quod ipſum Bellarminus *Reſp. ad Obj.* ſeptem argumentis comprobat. Neque de alio divortio lex Moſaica Deut. XXIV. 1. loquitur. Rectè Eraſmus *Annot. in Matth. cap. XIX.* eam in rem: *Ambroſius*, inquiens, *exponens epiſtolam ad Corinthios priorem, tribuit marito jus repudiandi, neque ſecus ſentit Origenes. Unde coacti ſumus aliud quoddam divortii genus inducere, quod ita dirimat conſuetudinem domeſticam, ut nihilo ſeciùs maneat conjugii vinculum. Quod quidem divortii genus nomen duntaxat divortii habet, cùm à nobis ſit repertum. De hoc non percontatos Judæos per ſe liquet, quibus prorſus erat incognitum.*

ARG. II. Apoſtolus 1. Cor. VII. 13. 14. 15. ſciſcit, ſi uxor à viro diſcedit, non juſtam videlicet ob cauſam, manere debere innuptam; & ſi infidelis diſcedit à fideli, ſervituti non eſſe ſubjectum fratrem & ſororem in hujuſmodi. Si eo tantùm caſu uxor manere debet innupta, cùm ob aliam cauſam quàm adulterium diſcedit, ergo, cùm diſcedit ob adulterium alterius, non tenetur innupta manere, adeóque vinculum diſſolvitur. Deinde verba ſua οὐ δεδούλωται Paulus Rom. VII. 1. 2. &c. 1. Cor. VII. 39. interpretatur per ἐλευθερίαν γαμηθῆναι, & κατάργησιν ἀπὸ νόμου ἀνδρός. Proinde nulla lege

pars innocens nocenti manet devincta, & jus liberum habet nubendi alteri.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus loc. cit. indefinitè aſſeverat, ubi uxor à viro diſceſſerit, debere innuptam manere; & quidem, uti Rom. VII. 1. declarat, quandiu vir vivit. Per fide ergo ſacros illos contextus coarctare niteris.* Ibid. pag. 392. Reſp. Digna animadverſione eſt tua in citandis textibus oſcitantia, quæ arguit, te ne quidem Paulinos textus inſpexiſſe. Quæ 1. Cor. VII. extant, tu ex X & XI. citas. Quæ Rom. VII. 12. leguntur, tu ex 1. Cor. VII. 39. allegas. Præſtitiſſet tacere, quàm ita deſultoriè agere. Moneo ergo, Apoſtolum ipſum legas, diſcâtque ex 1. Cor. VII. 10. 11 ſimpliciter fas non eſſe, *γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς χωρισθῆναι, ut mulier à viro ſeparetur* (neque quoad torum, inquam, neque quoad vinculum, quia indefinitè omnis ſeparatio vetatur.) *Si verò ſeparetur* (ſine tonica cauſa, ſola animi refractarii libidine) *manere debere innuptam, vel viro reconciliari.* Hæc in genere, re adhuc integra, puta matrimonio per adulterium non violato. Nam ad *τοῦ κυρίου Domini*, Chriſti verba, quæ Matth. V. 32. & XIX. 6. 9. in quibus *λόγος πορνείας fornicationis ratio* vel caſus diſertè excipitur, provocat. Re ergo adhuc integra, verba S Pauli indefinitè intelligenda: matrimonio per adulterium violato coarctanda; quia Chriſtus ipſe coarctavit, vel potiùs regulam, exceptione poſita, in caſibus non exceptis firmavit, citra crimen perfidiæ, quod in te recidere poteſt, in Chriſtum non poteſt. Deinceps v. 11--16. caſum tractat de conjugio fidelem inter & infidelem inito, ſuámque, non Chriſti expreſſam ſententiam, promit. Diſtinguit autem inter infidelem *συνευδοκοῦντα*, cohabitationi cum fideli *conſentientem*; & *χωριζόμενον ſe ſeparantem.* Cum illo fideli cohabitandum aſſerit; cum hoc non item, quia *οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς, ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ſervituti obnoxius non eſt frater vel ſoror in talibus.* Quomodo *οὐ δεδούλωται ſervituti obnoxia non eſt*, quæ temerè ſic ſeparato marito quoad vinculum ita obſtringitur, ut ad vota alia tranſire non auſit; adeóque lege matrimonii adhuc ceu *ὕπανδρος viro ſubjecta* ligata manet? Hoc profectò tibi expediendum fuerat. Sanè etiam gloſſa Ordinaria *ad h. l.* ſic annotat: *Non eſt peccatum dimiſſio propter Deum, ſi alii copulatur.* Et Lyranus: *Diſcedat, q. d. liberatus eſt fidelis à conjunctione ejus, & poteſt cum altera contrahere.* Quin & Cornelius à Lap de *ad 1. Cor. VII.* 15. id ipſum adverſus Dominicum Soto contendit fruſtra tamen fideles inter & infideles diſtinguens, quaſi Chriſtus *in gratiam fidei* conceſſerit uxori fideli, ut ſeparante ſe infideli abſque alia cauſa, nubere poſſit; at nubere nequeat, ſi ſe ſeparans ſit fidelis. Neque enim *fidelis ſe ſeparans*, adeoque Legem Dei & naturæ violans ac proſcindens, hactenus infideli, ob ſolam fidei cauſam ſe ſeparanti, potior cenſeri poteſt.

ARG. III. Conjugii eſſentia in eo eſt, ut duo fiant una caro. At adulterium tollit eſſentiam hanc conjugii, quia ibi mulier adultera non manet ampliùs una caro cum marito, ſed cum adultero. Si conjugii eſſentia per adulterium tollitur, utique & vinculum per illud diſſolvitur, quia lex vinciens pertinet ad eſſentiam conjugii.

RESP. REDING: *Non actualis, ſed potentialis, in vinculo ac lege vinciente ſita unitas de eſſentia conjugii eſt.* Ibid. pag. 392. 393. Reſp. Atqui legiſlator ipſe conjugii formam ſic exprimit: *Duo erunt in unam carnem*, actualem unitatem innuens. Quin & vinculum

lum ipſum non ad aliud vincit, quàm ut conjuges mutuam corporis poteſtatem habeant, 1. Cor. VII. 4. Quomodo eum vincit, qui nullam in corpus ſeparatæ poteſtatem habet, imò poteſtatem illam, fracto per adulterium matrimonio, amiſit? Sed *ſic*, inquis, *innocente licet repugnante, poterit adulter matrimonii ſolutionem prætendere, utpote ſublata ejus eſſentia.* Imò adulter juxta legem Divinam capite plectendus, nihil prætendere poterit. Connivente verò judice ſola pars innocens vel prætendere, vel crimen remittere, atque ſic violatum matrimonium in integrum reſtituere poteſt.

ARG. IV. Tum vinculum ſolvitur, cùm quæ conjugatæ antehac perſonæ fuerunt, ita diſtrahuntur, ut nulla ampliùs vel tentari vel ſperari reconciliatio poſſit. Vinculum enim in eo eſt, ut conjugati ſibi invicem adhæreant, ſe ament mutuò, conveniant, ſibi ſint עזר *adjutorium*, cui diſtractio opponitur. Atqui diſtractio illa, adeóque etiam vinculi ſolutio, locum habet in divortio tori & cohabitationis, quod ipſi Adverſarii probare ſolent.

RESP. REDINO: *Sic ex alterius conjugis nequitia penderet tollere matrimonii legem, non adhærendo conjugi, non amando, deſerendo.* Ibid. pag. 393. Reſp. Quid non nequitia, perniciem ſibi accelerans, poteſt? Neque tamen ſic matrimonii legem diſſolvere poteſt, ut non ampliùs ſubſit legi & juri partis innocentis, quæ ſola nocentem repudiare, vel in gratiam recipere potis eſt. Ita qui fœdus (quale conjugium eſt) frangit, fœderato innocenti ſubeſt; vel plectendus per ſententiam judicis, vel in gratiam poſtliminio reſtituendus. Juxta Theologos veſtros pleroſque conjux infidelis pertinaciter reſiſtendo ſic dirimere matrimonium ejúsque vinculum poteſt, ut fideli fas ſit ad nova vota tranſire. Cur ergo idem non poſſit adulter? Sed poteſt ſuo malo, ſicut peccator quivis peccare, perfidus perfidè agere poteſt.

ARG. V. Sic pars innocens præter meritum & culpam privatur ſuo jure, & tenditur ei laqueus conſcientiæ, qui conjicit hominem in periculum uſtionis & fornicationis.

RESP. REDING: 1. *Ex tua ſententia pars innocens defraudatur, quia nocens jus matrimoniale extinguere poteſt.* 2. *Periculum uſtionis & fornicationis pars innocens vel precibus gratiam continentiæ implorando, vel nocentem poſtliminio revocando, avertere poteſt.* Ibid. pag. 393. Reſp. 1. Non ſic extinguere poſſe, ut legi innocentis non ſit obnoxius, jam oſtendimus. 2. Cùm lex Divina libertatem indulgeat nubendi alii, prætextus precum tentatio Dei aperta eſt, qua periculum non minuitur, ſed, uſtionibus continuis & durabilibus nova vota flagitantibus, augetur. Fruſtra verò eſt remedium partis nocentis in ſinum recipiendæ, quo pars innocens ſua libertate violenter defraudatur, & à perfidia nocentis partis pendere cogitur. Aliud eſt, ſi parti nocenti gratiam facere injuriæ illatæ liberè dignatur. Jure enim ſuo uti vel cedere poteſt.

ARG. VI. Concilium Neocæſarienſe Can. 7. Arelatenſe Can. 10. Elibertinum apud Gratianum C. *Quædam* 32. q. 7. Triburienſe apud Gratianum

num C. *Si quis* 32. q. 7. parti innocenti poteſtatem faciunt ad alia vota tranſeundi.

RESP. REDING : 1. *Idem Gratianus alios, Auguſtinum inprimis & Hieronymum nobis conſentientes allegat. Cur hos præteris ? 2. Concilia ex adverſo adducta apocrypha & ſpuria ſunt. Omniáque decreta contraria loquuntur de nuptiis per divortium ſeparatorum poſt obitum alterius partis.* Ibid. pag. 393. 394. Reſp. 1. Non hic locus erat teſtes à vobis inductos examinandi, ſed infra eſſe debuit. ubi etiam paucis multa diximus. Auguſtinum hac in re paulò ſcrupuloſiorem fuiſſe, fatemur. Alicubi tamen ſatis dubitanter loquitur, velut *de bono conjug. cap.* 7. ubi ſic ille : *Miror autem, ſi quemadmodum licet dimittere uxorem adulteram, ita ea dimiſſa alteram liceat ducere.* Quamvis enim in negativam propendeat, perperam intellecto. 1. Cor. VII. 11. textu, id facit tamen hæſitanter ſatis, ſcribens : *Puto, videtur, miror* &c. Pollentium quoque, quem hac in re à ſe diſſentientem habuit, & adverſus quem libris illis diſputavit, pro *fratre* habet, neque uſpiam hæreſeos inſimulat. Alibi etiam ſatis ſuam hac in re perplexitatem indicat. Nam *Retract. lib. II.* 57. ſic loquitur : *Scripſi duos libros de conjugiis adulterorum, quantum potui, ſecundum ſcripturas cupiens ſolvere difficilimam quæſtionem : quod utrum enodatiſſimè fecerim, neſcio ; imò verò non me perveniſſe ad hujus rei perfectionem, ſentio.* Alibi *de fide oper. cap.* 19 *Quisquis*, inquit, *uxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æquandus iis, qui excepta cauſa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipſis Divinis ſententiis ita obſcurum eſt, utrum & iſte, cui quidem ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut, quantum exiſtimo, venialiter ibi quisque fallatur.* Parum ergo vobis in Auguſtini, hac in re fluctuantis, authoritate præſidii ſuppetit. 2. Conciliorum allegatorum decreta tibi ſpuria ſunt, quia nobis favent. Non aliam rationem habes. Neocæſarienſe *can.* 7. contrahentibus ſecundas nuptias poſt divortium pœnitentiam aliquam injungit, ſed contractum matrimonium non dirimit. De nuptiis poſt mortem alterius partis loqui canonem, nullus apex teſtis eſt. Imò apertum eſt, de illis non loqui, quia pœnitentiam ſic nubentibus nunquam orthodoxa Eccleſia impoſuit. Arelatenſis Concilii canon 10. ſic habet : *De his, qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, in quantum poteſt, conſilium iis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant.* En tibi *conſilium*, non legem, non præceptum, non anathema, quali ubique Tridentini turgent. In Decretis Burchardi *lib. VI.* recitatur Canon Concilii Wormatienſis, qui ſic habet : *Si qua mulier cum aliis viris in mortem mariti conciliata eſt, & ipſe aliquem illorum ſe defendendo occiderit, poteſt, ut nobis videtur, ipſam uxorem dimittere, & , ſi voluerit, aliam uxorem accipere. Ipſa autem inſidiatrix pœnitentiæ ſubjecta abſque ſpe conjugii maneat.* Sic etiam decretum Reginon. legit. Sed Gratianus inſeruit verba, *poſt mortem uxoris*, manifeſta fraude. Cui enim bono canon conderetur de ducenda alia uxore, poſt mortem prioris; re adeò certa, ut nemo ſanus in dubium unquam vocaverit ? Et arguit fraudem adverſativa. *Ipſa autem inſidiatrix* &c. Quæ enim hæc connexio eſt : *Maritus, cujus vitæ ab uxore inſidiæ ſtructæ ſunt, poſt mortem uxoris aliam accipere poteſt. Sed ipſa inſidiatrix pœnitentia ſubjecta abſque ſpe conjugii maneat.* Imò verò ideo maritus aliam ducere poteſt, quia eſt pars læſa : uxor non poteſt, quia pars lædens. Idem Gratianus ex Concilio Triburienſi hunc canonem citat : *Si quis cum noverca ſua dormiverit, neuter ad*

conjugium

conjugium poteſt pervenire, ſed vir ejus poteſt, ſi vult, aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt. Ingenuè proin Sixtus Senenſis *Biblioth. S. Annot.* 81. fatetur, *Patres illorum Conciliorum ſeparationem quoad vinculum probaſſe.*

ARG. VII. Plerorumque Patrum eadem eſt ſententia. De Epiſcopis quibuſdam tempore Origenis, Tertulliano, Ambroſio, Zacharia Papa, Thoma Cajetano, Ambroſio Catharino largitur nobis Sixtus Senenſis Biblioth. lib. VI. Annot. 81. His addimus Hieronymum, Pollentium, Leonem, Lactantium, Chryſoſtomum, Euthymium, Theodoretum, In ipſo Concilio Oratores Veneti ob Græcos in Regnis Cypri, Cretæ, Corcyræ, Zacynthi, Cephaloniæ Venetis ſubjectos, quibus ab antiquo tempore in more poſitum fuerit, uxorem adulteram repudiare & aliam ducere, decreto huic interceſſerunt. Unde oborta querela, Græcos & inauditos & non citatos ita damnari, & ſententiam Ambroſij anathemate feriri. Diuque de eo certatum, donec temperamentum inventum eſt, ut videlicet diceretur, non eos damnari, qui dicunt, adulterio matrimonium ſolvi, & aliud contrahi poſſe, quod Ambroſius, Græci & Orientales ſemper tenuerint: ſed eos, qui dicunt, eccleſiam id ſtatuentem errare. Vide Hiſtoricum *lib. 8. pag.* 681. Meritò tamen multos angebat ſcrupulus, quomodo damnari poſſit, qui dicit eccleſiam errare, cùm articulum aliquem docet, cujus tamen contrarium non damnetur. Denique etiam Covarruvias plurimos enumerat ſententiam noſtram amplexos.

RESP. REDING: 1. *Imò ex omnibus Seculis Patrum pro nobis teſtimonia Bellarminus collegit.* 2. *Epiſcoporum illorum divortia majoris mali metu permittentium factum Origenes non laudavit, ſed reprehendit.* 3 *Ambroſii ſcripta eſſe corrupta, idem Senenſis ex Magiſtro Sententiarum probat.* 4. *Zacharias Papa uxori adulteræ permiſit nubere poſt mortem viri, vel eo vivente, ſi erat tantùm ſponſa de futuro, uti gloſſa exponit.* 5. *Cajetanum idem Senenſis ait propoſuiſſe illam de vinculi per adulterium ſolutione propoſitionem, non ut firmam determinationem, ſed ut opinionem doctorum diſputationibus excutiendam.* 6. *Neque Suavis illa de Venetis narratio fidem meretur, quia in talibus ſæpius mentitus eſt.* Ibid. pag. 394-396. Reſp. 1. Bellarminianam collectionem infra *ad Obj. IV.* diſcutimus. 2. In Origenis de Epiſcoporum illorum ſolutionem vinculi permittentium facto ſententia, quæ *tract. 7. in Matth cap.* 18. extat, id unum obſervamus, quòd permiſſionem illam comparavit cum permiſſione Apoſtolica, 1. Cor. VII. 8. qua viduis non continentibus nuptias permiſit, non ita comparaturus, ſi ſeparatorum nuptias tanti criminis reas exiſtimaſſet. 3. Ambroſii *in* 1. *Cor. VII.* verba ſic ſonant: *Non permittitur mulieri, ut nubat, ſi virum ſuum cauſa fornicationis dimiſerit, &c. Et vir uxorem non dimittat; ſubaudiatur autem exceptio fornicationis cauſa. Et ideo non ſubjecit, dicens, ſicut de muliere, quòd ſi diſceſſerit manere ſic, quia viro licet ducere uxorem, ſi dimiſerit uxorem peccantem, quia non ita lege conſtringitur vir, ſicut mulier.* Lombardi verò nudam aſſertionem, quòd Ambroſiana hæc corrupta ſint, nil moramur,

quia ratione nulla nititur. Stylus certè horum verborum cum reliqua orationis compage adamuſſim congruit. Et ſi à falſario addita dicitur, textui Apoſtolico commentarii vice nihil aſcriptum fuiſſe, conſequetur. 4. Zachariæ Papæ decretum Gratianus *c. Concubiniſti 32. q. 7.* in hæc verba refert: *Concubniſti cum ſorore uxoris tuæ? Si feciſti, neutram habeas, & ſi illa, quæ uxor tua fuerit, conſcia ſceleris non fuit, ſi ſe continere non vult, nubat in Domino, cui velit. Tu autem & adultera ſine ſpe conjugii permaneatis, & quandiu vixeritis, juxta præceptum Sacerdotis pœnitentiam agite.* Gloſſæ expoſitio de *uxore*, hoc eſt, *Sponſa de futuro*, non mentem Zachariæ, ſed gloſſatoris repræſentat. Quanquam etiam ſponſa jam vinculo obſtricta eſt marito. Illud ſi ſolvi poteſt, datur ergo divortium etiam quoad ſolutionem vinculi, ſuperſtite uxore. Hinc adeò Sixtus Senenſis *loc. cit.* victas manus dat, Zachariam accenſens iis, qui tale *repudium quoad vinculum permiſerunt, & interdum juſſerunt, promulgatis ſuper hac ſanctionibus & decretis, non quidem generalibus & perpetuis, ſed ad tempus, & certis nationibus, &c.* 5 Cajetani verba *Comm. in Matth. 19* ſic ſonant: *Intelligo ex hac Domini Jeſu Chriſti lege, licitum eſſe Chriſtiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipſius uxoris, & poſſe ducere aliam uxorem, ſalva ſemper Eccleſiæ definitione, quæ hactenus non apparet, &c. Nec ego ſum primus, qui ſic intellexi Evangelii textum, quoniam ante annos mille B. Ambroſius ſic intelligens idem docuit.* Salvam voluit Eccleſiæ definitionem; ſed illam & veram & veræ verbis Chriſti conſonam, non adverſam. 6 Denique nec Suavis de Venetis narrationem futili mendaciorum aliorum prætextu in dubium ritè revocare potes, cùm ne ipſe quidem Pallavicinus, Suaviana cuncta inimico judicio expendens, eam, quatenus à me relata eſt, in dubium revocare auſus fuerit: imò eam magis etiam *Hiſt. C. T. lib. XXII. S: 17.* &c. confirmaverit: & ſimili juſtiorique prætextu tum tuis, tum Pallavicini tui dictis omnibus fides detrahi poſſit.

ARG. VIII. Petrus Soto in Concilio acerrimè quidem propugnans indiſſolubilitatem quoad vinculum, coactus tamen eſt fateri, nonniſi per traditionem hunc articulum conſtare, nec verba Evangelii tam clara eſſe, ut ad Lutheranos convincendos ſufficiant. Vide Hiſtoricum *lib. VII. pag.* 607.

RESP. RHEDINO: *Fictitium eſt, quòd Petrus Soto tam crudè id effatus ſit.* Ibid. pag. 395. 396. Reſp. Mitiga ergo, ſi potes, dictum.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBJECT. I. *Chriſtus Marc. X. 12. Luc. XVI. 18. diſertè docet, adulterium committere eum, qui uxorem ſuam dimiſerit, & aliam duxérit.* Reſp. 1. Auguſtinus libro *de Conſenſu Evangel.* ſæpius hanc regulam inculcat, *quòd vera interpretatio & ſententia Evangeliſtarum quærenda ſit ex collatione deſcriptionum, quæ apud reliquos Evangeliſtas extant. Ita enim,* inquit, *mutuas operas tradiderunt, ut quod unus breviùs & obſcuriùs poſuit, illud alter ſuppleat, & clariùs explicet.* Conferenda igitur ad mentem Chriſti pernoſcendam eſt etiam deſcriptio Matthæi, in qua exceptio adulterii duobus locis ſupra allatis diſertè reperitur. 2. Atque

que hinc etiam eſt, quòd in Concilio Petrus Soto ingenuè faſſus eſt, *ſi quis verba Evangelii reſpiciat, non eſſe ea adeò clara, ut ad Lutheranos convincendos ſufficiant*, ac proinde ad traditionem Apoſtolicam confugiendum cenſuit, apud S. Pol. *lib.* VII. *p.* 607.

EXCIP. REDING: *Exceptionem adulterii priorem duntaxat, non poſteriorem propoſitionis Chriſti partem afficere, ſupra oſtendimus. Manet ergo poſterius, illud abſque omni exceptione pronuntiatum, mœchari ſcilicet, qui dimiſſam duxerit, adeóque vinculum nunquam diſſolvi. 2. Cùm Lutherani per ſuam pertinaciam potiùs, quàm ex ſacro textu firment, illam adulterii exceptionem ad utramque verborum Chriſti partem pertinere, atque ſic reliquorum Evangeliſtarum textus torqueant, impoſſibile profectò eſt, ipſos jam convinci ex Evangelio. Meritò ergo Petrus Soto ad traditionem hic provocavit.* Ibid. pag. 396. 397. Reſp. 1. Tuum de exceptionis illius, *extra fornicationem*, reſtrictione commentum ſupra eliſimus Fruſtra ergo commenta commentis ſuperſtruis. 2. Lutherani non ſumus, ſed à Chriſto, unico Eccleſiæ noſtræ capite, Chriſtiani. Exceptionem autem ad utrumque propoſitionis membrum referendam eſſe, non pertinaciter aſſerimus, ſed ipſa verborum Chriſti luce, quam ferre vos non poteſtis, firmavimus. Utroque ergo pollice probo, aſſertionem tuam Petro Soto ſuffragantem, *impoſſibile eſſe, ut ex Evangelio convincamur.* Ita profectò eſt. Extra Evangelium verò omnis probatio ſpuria eſt, neque ſanum quenquam convincere, ſed tantùm errantes in errore ſuo obfirmare idonea.

OBIECT. II. *Paulus Rom. VII. 2. 3. docet, nunquam vinculum conjugale ſolvi, niſi per mortem, qua demum uxor hactenus* ὕπανδρος, *& viventi marito lege devincta, liberatur ab ea lege.* Reſp. 1. Paulus ait, mulierem manere ὕπανδρον, *marito ſubjectam*, vel, uti Syrus reddit דאסירה הי בבעלה *vinctam, alligatam marito ſuo*, uſque ad mortem ejus. At ipſi Adverſarii concedunt ejuſmodi divortium, quo mulier ante mortem mariti non ampliùs ſit ὕπανδρος, marito alligata & ſubjecta, ſed ἄπανδρος & ἀπολελυμένη, ab eo *ſoluta*, adeóque dicatur non ampliùs *eſſe*, ſed antehac *fuiſſe* viri conjux. Reddenda igitur æquè illis ac nobis eſt ratio, quomodo ipſorum etiam doctrina cum verbis Apoſtoli conſiſtere valeat. 2. Dicimus nos proinde, Apoſtolum loqui de matrimonio *integro*, non *violato* per adulterium vel deſertionem: de eo in ſe accepto, quale eſt ex primæva inſtitutione, non quale eſt ob vitium ſuperveniens. Id nobiſcum etiam agnoſcit Cajetanus, dicens, *verba Chriſti accipienda eſſe regulariter, non in caſu.* Aliâs Apoſtolus & Chriſti exceptionem in caſu adulterii ſuſtuliſſet, & ſibi ipſe 1. Cor. VII. 12. contradiceret.

EXCIP. REDING: 1. *Subjectio, ſeu alligatio illa, qua ſeparata uxor marito nihilominus ſubjicitur, manet ſaltem in jure radicali vinculi, licet quoad effectum actualis cohabitationis ſolvatur. 2. Proin blaſphema impoſtura tua eſt, qua nobis imponis, quòd juxta nos S. Paulus exceptionem Chriſti ſuſtulerit, quàm tamen ipſe Chriſtus ad ſolum hunc effectum reſtrinxit, quòd ex cauſa fornicationis liceat uxorem dimittere, manente vinculo eſſentiali & radicali ad mortem uſque mariti.* Ibid. pag. 397. Reſp. 1. Ad quidnam ergo, Re-

dingi, *νόμος ἀνδρὸς lex* illa *mariti*, quæ uxorem *ὕπανδρον* reddit, hoc eſt, vinculum conjugale vincit? Annon præcipuè ad mutuam cohabitationem, auxilium, adhærentiam, juxta ipſius Legiſlatoris verba: *Non eſt commodum, ut homo ſolus ſit: faciam illi adjutorium, quod coram eo ſit*, Geneſ. II. 18. *Propterea deſeret vir patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, erúntque in unam carnem.* ibid. v. 24. Atqui vinculum iſthoc ſeu *jus eſſentiale & radicale* illud *vinculi*, uti tu appellas, divortium veſtrum quoad torum & cohabitationem, publica Eccleſiæ veſtræ authoritate inſtitutum manifeſtè ſolvit. Quomodo ergo vobis cum verbis Apoſtoli convenit? Nam legem mariti, ſuperſtite adhuc eodem, relaxatis, ſolvitis. Hic te, ſi potes, extrica, & ſententiam veſtram cum ſententia S. Pauli, non addita exceptione fornicationis, qua lex mariti adulteri extinguitur & velut occiditur, concilia. Noſtra verò conciliatio plana S. Paulum cum Chriſto nullo negotio conciliat. Nuſpiam ego vobis impoſui doctrinam, quòd S. Paulus Chriſti exceptionem ſuſtulerit. Hoc enim docere non audetis, licet nihil non audeatis. Sed ex hypotheſi veſtra id ſequi ajo iterum iterúmque. Si enim uxor legi mariti, quandiu hic ſuperſtes eſt, ſimpliciter obnoxia eſt; ergo obnoxia eſt, ſive maritus fornicatur, ſive non. Atqui hoc verbis Chriſti è diametro adverſatur.

OBIECT. III. *Idem Apoſtolus 1. Cor. VII. 10. mandat conjugibus, ut uxor à viro non diſcedat, quòd ſi diſceſſerit, maneat innupta, aut viro reconcilietur. Apoſtolum autem loqui non de qualibet diſceſſione uxoris, ſed de ea, quæ fit ob juſtam cauſam, qualis eſt adulterium, manifeſtum eſt, quia Paulus aliàs non diceret de tali fœmina: maneat innupta, aut reconcilietur; Sed, maneat innupta, donec reconcilietur, omnino ad virum ſuum redeat. Non enim injuſtum divortium Paulus permiſiſſet, utpote qui ne quidem permittere voluit, ut conjuges à carnali commercio ob orationem, & ad tempus, ſine mutuo conſenſu abſtineant.*

Reſp. 1. Ex verbis Apoſtoli contrarium ſequitur. Jubet enim diſcedentem manere *ἄγαμον*. Atqui *ἄγαμος* neque thoro neque vinculo cum marito conjuncta eſt. Vult enim *ἀγάμους* manere, ſicut ipſe *ἄγαμος* erat, v. 8. Ipſe autem nec thoro nec vinculo conjugatus erat. Et *ἀγάμοις* v. 9. jubet *γαμεῖν*. At qui vel thoro vel vinculo conjugati ſunt, *γαμεῖν* non poſſunt 2. Apoſtolus v. 10. monet, ſe repetere præceptum Domini. Ejus autem duæ partes erant, altera, propter quas cauſas non licitum ſit divortium: altera, propter quam cauſam licitum ſit. Hujus autem præcepti pars prior duntaxat, non poſterior repetitur. Proinde agit hic Apoſtolus de iis, quæ diſceſſerunt ob cauſam non juſtam, nec legitimam. 3. Neque inde inferri poteſt, Paulum injuſtum divortium approbâſſe. Quòd enim disjunctivè loquitur, *aut maneat innupta, aut reconcilietur*, intelligendum non de jure, ſed de facto, nec abſolutè, ſed comparatè, hoc videlicet ſenſu, ſi conjux diſcedat à marito, aliam quàm juſtam ob cauſam, puta ob contumaciam, ſævitiam mariti, vel aliam ejuſmodi, & nolit, vel non poſſit reconciliari, à novo conjugio abſtineat. Proinde verba *maneat innupta*, non vel approbationem vel permiſſionem, ſed monitionem cum abſterritione conjun-

ctam

ctam ſignificant. Jubet cogitare de reconciliatione, & interea ad novas nuptias non tranſire. Rectè igitur etiam doctiſſimus Tarnovius lib. III. de matrim. cap. 9. & 28. ex Suida, aliiſque Græcis Authoribus probat, particulam ἢ non ſemper eſſe διαζευκτικὴν, *disjunctivam*, ſed quandoque etiam διασαφητικὴν, præſertim in comparationibus.

EXCIP. REDINO: 1. *Contradicis tibi ipſi. Contendis enim ex 1. Cor. VII. 10. inferri, quòd mulier à viro diſcedens, innupta manere juſſa, eo ipſo debeat neque thoro, neque vinculo cum marito ampliùs conjuncta eſſe. Poſtea eniteris Apoſtolum jubentem ibi mulierem manere innuptam, loqui de diſcedente ob cauſam non juſtam; cujusmodi adeò mulier, utpote conjugali vinculo cum marito ſuo conſtricta, omnino debeat à novo conjugio abſtinere. 2. Si mulier à marito diſcedens priori marito nullo ampliùs vinculo obſtricta eſt, quid prohibet, quò minùs alii nubere poſſit? Atqui Apoſtolus id vetat. 3. Tuam nequitiam prodis, dum ex v. 8. ubi Paulus de non nuptis & viduis loquitur, arguis, etiam v. 10. ſermonem eſſe de muliere matrimonio ſoluta, cùm tamen ibi expreſſè ſermo ſit de conjugata. 4. Chriſtus Matth. XIX. 9. diſertè vetat dimittere uxorem niſi ob cauſam fornicationis. Apoſtolus verò non de ejecta ob adulterium loquitur, quia in arbitrio mulieris diſcedentis ponit, ut vel reconcilietur, vel innupta maneat.* Ibid. pag. 398. Reſp. 1. Contradictionem à te fictam mihi impingis. Ἄγαμον innuptam ajo neque thoro neque vinculo cum marito conjunctam eſſe; non, *eſſe debere*, quod malignè fingis. Aliud enim eſt factum, aliud jus. Si contradictionem oratio mea involvit, ex ea igitur demonſtres oportet, innuptam & thoro & vinculo cum marito conjunctam eſſe. Ubi hoc in verbis meis apparet? Cerebri tui proles eſt. Nam quòd infra pertendi, Apoſtolum agere de innupta, quæ ob cauſam non juſtam diſceſſit; qua ratione inde contradictionem cudis? Etenim quæ ob cauſam non juſtam diſceſſit, adeóque malitioſè virum deſeruit, ſeparatione illa & deſertione tum à thoro ſe ſeparat, tum vinculum diſrumpit, adeò quidem, ut innocenti parti, judice ipſo Apoſtolo v. 15. à ſervitute vinculi ſolutæ ad alia vota concedere haud nefas ſit. Alia ratio partis nocentis eſt, quam manere innuptam Apoſtolus jub t, quia aliâs matrimonii nulla religio, ſtabilitas nulla foret, ſi ſine cauſa diſcedenti promiſcuè fas eſſet ad alia vota convolare. 2. Non igitur mulierem diſcedentem priori marito quoad jus vinculi non obſtrictam eſſe, aſſerui: ſed diſcedens, hoc eſt, malitioſè deſerens, nullo jure, ſed iniquo duntaxat facto ſicut à thoro ſe ſeparavit, ita, quantum in ſe eſt, vinculum abrupit. Neque ideo parti ſic nocenti fas eſt nubere, quia potiùs in pœnam nequitiæ innupta manere debet, ſaltem tandiu, donec pars innocens nubendo jus ſuum parti nocenti remiſerit. An deinceps permitti aliquid parti nocenti poſſit, heic non diſputo. Vim vocis ἄγαμος ſimpliciter expendi, & eam ſignificari, quæ nec thoro nec vinculo conjuncta eſt, collatis verſibus 8. & 11. aſſerui. Aliter accipi v. 8. aliter v. 11. tuum erat probare. Sed pro more tuo bacchari mavis. Ibi ἄγαμος notat ſolutam vinculo de jure: hic de facto, vinculo ſolutam utrobique. 4. Apoſtolum non de ejecta ob adulterium loqui, fateor. Ne quidem de ejecta loquitur, ſed de ea, quæ ſe ob cauſam non legitimam ſeparat; adeóque de ſententia Chriſti priori, qua is Matth. XIX. 9. prohibuit divortium ob cauſam illegitimam. Hoc diſertis verbis reſponſio mea continet. Quid ergo obſtrepis? Omitto fruſtrationem tuam quoad verba, *aut maneat innupta, aut reconcilietur*, à me expoſita, & à te, quia nihil reponere habuiſti, neglecta.

OBJECT. IV. *Conſtans hoc fuiſſe eccleſiæ dogma, perpetua traditione propagatum, conſtat ex Clemente Rom. Can.48. Juſtino & Athenagora in apologia, Clemente Alex. Tertulliano, Conciliis permultis ad Tridentinum uſque.* Reſp. 1. Unica doctrinæ cœleſtis regula eſt Dei verbum. Ritè Hieronymus in Gal. I. *Spiritus S. doctrina eſt, quæ Canonicis literis eſt prodita. Contra quam ſi quid ſtatuant Concilia, nefas duco.* 2. Multos ex Patribus, & Concilia quoque integra nobis ſuffragari, ſuperiùs Sixtum Senenſem confitentem audivimus. Imo in ipſo Concilio multi Patres non obſcurè agnoverunt, Ambroſium & Græcos omnes alia omnia ſentire. Idem largiuntur Alciatus, Cajetanus, Eraſmus, Covarruvias, Catharinus, qui & ipſe Concilii pars fuit. Imò Græcis id ipſum Bellarminus, Becanus & Poſſevinus vitio vertunt. 3. Patres ex adverſo citati plerique omnes vel dubitanter, vel de cauſa divortii non juſta & illegitima loquuntur, vel dubiæ fidei ſunt.

EXCIP. REDINO: *Patres indubitanter de quavis etiam cauſa adulterii juſta & legitima loquentes ſupra objeci. Cætera in objectione tua dilui.* Ibid. pag. 398. 399. Reſp. Corraſiſti quidvis ex Bellarmino ſine judicio. Recenſuit ille Patres per Secula ad uſque Concilium Tridentinum, majore pompa quàm uſu. Non eſt neceſſum omnes percurrere. Poſt Seculum ſextum quicunque ſunt, iis pro arbitrio fruatur Bellarminus. Non invidebimus. Intra ſex priora Secula quidam ambiguè locuti ſunt, & hæſitarunt potiùs, quàm pronuntiârunt, in quorum numero S. Auguſtinus eſt, de cujus ſententia ſupra. Alii, nominatim Canon Apoſtolicus 48. Athenagoras, Origenes, Concilium Milevitanum can. 17. Innocentius I. ab eodem producti diſertè loquuntur de repudio illegitimo, quod in uſu erat apud Judæos & gentes, ex quibuscunque cauſis. Inde autem nullum præjudicium fieri poteſt, ab ipſo Chriſto, non à nobis exceptæ fornicationi. Alii, præſertim Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Ambroſius, Chryſoſtomus noſtri ſunt. Tertullianus *contra Marc. lib. IV.* 34. ſic illi Chriſtum Moſi opponenti reſpondet: *Dico illum* (Chriſtum) *conditionaliter nunc feciſſe divortii prohibitionem, ſi ideo quis dimittat uxorem, ut aliam ducat. Qui dimiſerit, inquit, uxorem & aliam duxerit, adulterium commiſit: & qui à marito dimiſſam duxerit, æquè adulter eſt, ex eadem utique cauſa, qua non licet dimitti, ut alia ducatur. Illicitè enim dimiſſam pro indimiſſa ducens, adulter eſt. Manet enim matrimonium, quod non ritè diremptum eſt: manente matrimonio nubere, adulterium eſt.* En, *illicitè dimiſſam pro indimiſſa ducens, adulter eſt.* Non ergo adulter eſt, qui *licitè* dimiſſam ducit. Tum prohibitum divortium ait, *conditionaliter*, nempe ſi ideo, ut alia ducatur uxor, adeóque cauſa divortii ſit amor alterius uxoris. Quis hoc negat? Denique, *manet*, inquit, *matrimonium, quod non ritè diremptum eſt.* Quod ergo ritè diremptum eſt, non manet; ejuſque adeò vinculum ſolutum eſt. Hinc adeò Pammelius ad locum illum ſic annotavit: *Quidam putant, errorem eſſe in Tertulliano, quòd hic dicat, Chriſtum conditionaliter feciſſe divortii prohibitionem: Sed, ſalvo meliori judicio, non tam in illo videtur errare, quàm in eo, quod infra ſequitur, ubi videtur velle divortium ex cauſa adulterii ita licere, ut poſſit vir alteram uxorem ducere.* Tertulliani mentem probè ille perſpexit, ſed Papiſticè improbavit. Clemens Alexandrinus *Strom. lib. II.* Γαμεῖν, inquit, ἡ γραφὴ συμβουλεύει, οὐδὲ ἀφίστασθαι ποτὲ

τῆς

τῆς συζυγίας ἐπιτρέπει, ἄντικρυς νομοθετεῖ, ὡς ἀπολύειν γυναῖκα πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ λόγῳ πορνείας. Μοιχείαν δὲ ἡγεῖται τὸ ἐπιγαμίας ζῶντ⊕ θατέρου τῶν κεχωρισμένων. *Conjugium inire Scriptura conſulit, neque unquam à conjugio diſcedere permittit. Contra legem tulit: Non dimittes uxorem niſi cauſa fornicationis. Scortationem autem cenſet, ſuperinducere matrimonium vivo altero ſeparatorum.* Cenſet ille, non licere uxorem dimittere niſi propter fornicationem; & qui aliter ſeparati ſunt, iis non permitti novas nuptias; nimirum ſubauditis ex præcedenti ſententia, *εἰ μὴ ἐπὶ λόγῳ πορνείας.* De Ambroſio ſupra vidimus. Chryſoſtomus *homil. 17, in Matth.* voluit ſanè, rectéque voluit, uxorem illegitimè ſeparatam manere uxorem. Primò dehortatur à divortio, dein exceptionem addit his verbis: *οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ τρόπῳ, κοῦφον ἐποίησε τὸν νόμον· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καταλιμπάνει τρόπον ἕνα ἀφέσεως, εἰπὼν παρεκτὸς λόγου πορνείας· Neque hoc duntaxat, ſed alio etiam modo levem facit hanc legem, ſiquidem reliquit viro unum expulſionis modum, dicendo, excepta cauſa fornicationis.* Mens ejus eſt, non debere dimitti uxorem ſine crimine adulterii: quæ autem fuerit dimiſſa, manere conjugem. Sed poſt legitimum divortium manere conjugium, nuſquam dixit. Imò ſic oppoſitio hiaret.

OBIECT. V. *Matrimonium ſignum eſt conjunctionis Chriſti cum eccleſia. Sicut igitur Chriſti cum eccleſia conjunctio prorſus indiſſolubilis eſt: ita mariti cum uxore conjugium.* Reſp. 1. Si ſimilitudo illa ad quodvis tertium extendi debet, excludet igitur quodvis divortium, non quoad vinculum duntaxat, ſed etiam quoad thorum: Imò etiam poſt mortem alterutrius conjugis. Chriſti enim cum eccleſia unio ne ipſa quidem fidelium morte finitur. 2. Chriſti cum eccleſia conjunctio eo ſignificatur, quo vir & uxor ſunt unum in una carne. At Bellarminus agnoſcit, unum eſſe in una carne per carnalem copulam, quæ pertinet ad thorum. Proinde omnino etiam nullam thori ſolutionem eſſe oporteret.

EXCIP. REDING: *1. Similitudo illa in hoc conſiſtit, ut unio ejuſmodi utrinque conſiſtat, quandiu manent ejus unionis extrema. Eccleſia autem nunquam diſſolvitur, licet militare aliquando ceſſet. Tum enim triumphare incipit. Par ratio matrimonii. 2. Hæc conjunctio in ſuo effectu ſpectata non importat copulam carnalem, ſed vinculum permanens, in mutuo corporum jure conſiſtens, ex quo ſolo ſunt unum quid radicaliter & permanenter; non obſtante aliquando ſolutione thori.* Ibid. pag. 399. Reſp. 1 Fruſtra ſimilitudinem unionis urges. Unio enim Chriſti & Eccleſiæ ne quidem morte finitur: matrimonium verò morte finitur; &, pertendentibus vobis, etiam ante mortem quoad thorum, &, ubi pars altera infidelis eſt, etiam quoad vinculum, ſuperſtite conjuge infideli, finiri poteſt. 2. Chriſti & Eccleſiæ conjunctio eo ſignificatur, quo vir & uxor ſunt unum in carne una. Atqui unum ſunt in carne una non per aliud, quàm per carnalem copulam, quæ pertinet ad thorum. Non ergo per aliud Chriſti & Eccleſiæ unio figuratur quicquid de permanente vinculo garrias. Hanc porro unionem verè radicalem ſeparatio quoad thorum ſolvit, ſecus atque fit in unione Chriſti & Eccleſiæ. Diſſimilitudo ergo ingens intercedit.

OBIECT. VI. *Si ob fornicationem matrimonii vinculum diſſolvitur, melior igitur*

conditio

conditio efficietur fornicariæ, quàm innocentis & caſtæ. Illa enim ſcelere ſuo libertatem ſortiretur, quam hæc non habet. Præterea ita aditus aperitur infinitis repudiis, etiam injuſtis, imò & adulteriis. Reſp. 1. Si melior inde evadit conditio adulteræ quàm caſtæ, illud non ex lege Chriſti vel Moſis, quæ adulteram capitis ſupplicio plecti jubet, ſed ex Magiſtratus indulgentia oritur. 2. Etiam virgo ſolenni voto adſtricta juxta Adverſarios nubere non poteſt. An propterea deteriorem ejus conditionem, quàm illius, quæ non obſtante voto nubere poteſt, judicant? 3. An verò melior eſt conditio adulteræ, quæ nubere poteſt, ac de cætero juſta ignominia notatur, & conſcientiæ grave vulnus inflixit, quàm mulieris caſtæ, Deo & hominibus adamatæ? 4. Neque etiam adultera nubere poteſt ex regula ſtricti juris, ſed ex ſola *ἐπιεικείᾳ*, habita ratione conſcientiæ & periculorum. 5. Leges Dei pro libidine hominum utentium vel abutentium mutari non debent. Novit Dominus & tueri eos, qui juſtè vivunt, & de illis pœnas expoſcere, qui lege ſancta abutuntur in occaſionem peccati, & fomentum carnis.

EXCIP. REDING: *1. Saltem quo ad jus fortunatioris vel deſideratioris conjugii melior erit conditio adulteræ, quàm caſtæ conjugis. 2. Cùm per adulterium tolli vinculum doceas, quid obſtat, quò minùs adultera libertatem habeat nubendi & quidem ex ſtricto jure, non ἐπιεικείᾳ. 3. Mittimus cætera, meriſſimas nugas tuas, ad rem hanc nihil facientes.* Ibid. pag. 399. 400. Reſp. 1. Matronæ caſtæ fortunatum cenſetur conjugium, quod Divinitus ei proviſum eſt, non obſtantibus incommodis, quæ, Deo ſic volente, patienter fert. Fortunatius quæ deſiderat, non caſta matrona illa eſt, ſed animo jam fornicari incipit, & contra legem Divinam concupiſcit. Manet ergo, non eſſe deteriorem uxoris caſtæ quàm adulteræ conditionem, inprimis cùm jure ſtricto adultera non fortunatius conjugium, ſed pœnam adulterio dignam expectare debeat. Profectò iniquiſſimè fortunam hominum penſitas, dum adulteram Deo hominibúſque inviſam caſtæ matronæ præfers non aliam ob cauſam, quàm quia adulterando *fortunatius* & *deſideratius* conjugium, indulgente, qui punire debebat, judice, contecuta eſt. Valeat tua infelix fortuna, & vincat caſta matrona! 2. Non ſi adultera, quantum in ſe eſt, vinculum tollit, vel parti innocenti jus ſuum, & *νόμος ἀνδρὸς lex mariti*: vel judici pro arbitrio in adulteram ſtatuendi jus perit. 3. Reliqua mea pro *meriſſimis nugis*, hoc eſt, Redingianis, reputas, quia quod regereres ſolidiſſimæ reſponſioni, tibi non ſuccurrit.

QUÆ-

QUÆSTIO V.

An Eccleſia multas ob cauſas divortium, ad certum incertúmve tempus, permittere poßit?

AFfirmat Canon VIII. Et in Canonico jure plures cauſæ allegantur divortium producentes, hæreſis, votum ſolenne continentiæ, deportatio conjugis, impotentia, frigiditas, ſterilitas, diutina conjugis abſentia, ſententia judicis divortium pronuntiantis. Nos excepto adulterio & deſertione malitioſa, quorum illud *faciendi*, hæc parti deſertæ, poſt omnia tentata media juſta divortii *patiendi* unicáque cauſa eſt, nullam aliam juſtam propriè dicti divortii cauſam agnoſcimus. Cui tamen illud addimus, quod vulgò dici ſolet, aliud eſſe jus fori, aliud jus poli; aliud eſſe forum politicum, aliud forum conſcientiæ. Ita olim Chriſtiani Imperatores ſub vigilantiſſimis Epiſcopis addiderunt Conſtitutiones, in quibus plures concedunt cauſas ſeparationis, ſævitiam, veneficia, inſidias vitæ ſtructas. &c. Quando enim duo imminent mala, eligitur levius, & propter σκληροκαρδίαν ſeparatio quoad thorum inſtituitur, donec pia ſequatur reconciliatio. In foro tamen conſcientiæ partes ſeparatæ non abſolvuntur, nec omnino ante reconciliationem pacari poſſunt. Cæterùm licentiam divortiorum & quidem propriè, uti volunt, dictorum in Eccleſia Pontificia impugnamus his argumentis.

ARG. I. Deus conjuges conjunxit. Quos autem Deus conjunxit, homo ſeparare non poteſt; Matth. XIX. 6. In adulterio & malitioſa deſertione non homo ſeparat, ſed Deus ipſe.

RESP. REDING 1. *Cùm Chriſtus ſolum adulterium exceperit, quo jure vos malitioſam deſertionem excipitis? Etenim S. Paulus 1. Cor. VII. 15. de ſolo infideli malitioſè deſerente loquitur. 2. Chriſtus Matth. XIX. 29. amplam retributionem promittit ei, qui propter ſe reliquerit uxorem. Et Tit. III. 10. S. Paulus hæreticum hominem vitari juſſit. Religionis proin inæqualitas divortii cauſa à Spiritu S. ipſo ſtatuitur. 3. Ubi? ergo Chriſtus Matth. XIX. 11. ſolam fornicationem excipit? Loquitur non de dimiſſione uxoris temporanea duntaxat, ſed toto vitæ tempore durabili, qualis non eſt, quæ vel ex mutuo utriuſque conjugis conſenſu, vel ex cauſa duntaxat temporaria inſtituitur.* Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 401. 402. Reſp. 1. Non nos arbitrio noſtro, ſed S. Paulus Divino Spiritu 1. Cor. VII. 15. malitioſam deſertionem excipit. Qua id ratione cum ſententia Chriſti cohæreat, *ad Obj. II.* exponimus. Quamvis autem de conjugio fidelium & infidelium duntaxat S. Paulus agat, licet tamen hypotheſin ejus ad hanc theſin referre, ut conſtituatur, non

conſtringi quenquam ſervitute vinculi tum, cùm ſe conjux pertinaciter ſeparat, adeóque malitioſè conjugem deſerit. Cur enim libertas iſthæc ad conjugem fidelem redundet tum, cùm infidelis ſe ſeparat, & non, cùm fidelis ſe ſeparat? An majus licentiæ privilegium fideles, quàm infideles habent? An religio politiam vel œconomiam mutat, vel evertit? Libertatem innocenti parti non infidelitas adverſus religionem, ſed infidelitas adverſus matrimonii fœdus vindicat. 2. Non cuilibet uxorem relinquenti, ſed propter Chriſtum relinquenti tum, cùm vel Chriſtus, vel uxor deſeri debent, retributio Matth. XIX. 29. promittitur. Tum ergo relinqui uxor debet, cùm vel illa marito infideli cohabitare renuit, (qui ipſiſſimus malitioſæ deſertionis caſus eſt) vel cohabitatio, cùm ea ſequelam Chriſti impedit, quæ ſeparatio merè temporaria eſt, nec omnino vinculum conjugii tollit. Ita hæreticum hominem vitare S. Paulus Tit. III. 10. jubet, ſalvis vinculis, quibus ille in externa ſocietate Poteſtati ſupremæ, uxori, parentibus, liberis obſtringitur. Repeto enim, politiam & œconomiam naturali jure conſtitutam religione non everti. Diſtinctio proin inter divortium veri nominis perpetuum & temporarium ad placitum veſtrum ficta, non in Scripturis fundata eſt. Neque enim ullum veri nominis divortium temporarium, aliis, quàm adulterii cauſis innixum demonſtrari poteſt. Quod verò mutuo conſenſu inſtituitur, mutua potiùs perfidia, jure nullo nixa, quàm legitimum divortium eſt.

ARG. II. Regula eſt, quam dixi: *Quos Deus conjunxit, homo ne ſeparet.* Chriſtus tamen excepit caſum λόγυ πορνείας, Apoſtolus deſertionis. Jam vulgatum eſt axioma, quod exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis. Cùm igitur illi caſus, quos Canoniſtæ fingunt, á Chriſto non ſint excepti, firma manet regula, & caſus Pontificiorum non ſunt cauſæ divortii.

RESP. REDING: *Si exceptiones à Chriſto & Apoſtolo latæ regulam Divinitus conſtitutam non violant: cur violant exceptiones in jure naturæ fundatæ, vel aliis S. Literarum textibus comprehenſæ?* Ibid. pag. 401. Reſp. Exceptiones alias in jure naturæ, vel aliis Scripturæ teſtimoniis fundatas ſupponis, non probas.

ARG. III. In ſpecie nec ſolenne votum, nec diſparitatem cultus conjugum dirimendi matrimonij cauſam eſſe poſſe, ſupra probavimus. In crimine ſeu impietate conjugis conſulendum ſanè innocenti parti, ſed mediis licitis. Si non aliter conſuli poteſt, quàm ſeparatione, ea tamen perpetua eſſe non debet. In caſu ſterilitatis, impotentiæ ſupervenientis, morbis incurabilibus &c. utraque pars vocatur ad continentiam, neque Deus patietur eos ſupra vires tentari.

RESP. REDING: *1. Solenne votum alterius partis conſentiente altera, juſtam divortii cauſam eſſe, ex Matth. XIX. 29. ſupra probavimus. 2. In crimine, ſeu impietate conjugis ſi conſuli poteſt parti innocenti ſeparatione temporaria, cur igitur temporaria divortia ejuſmodi oppugnas? Cur ſterilitatem, morbos incurabiles inſuper cauſam divortii eſſe fateris, ſimúlque propugnas, non aliam divortii cauſam eſſe, quàm adulterium & malitioſam deſertionem? Quis hic contradictionis Spiritus?* Ibid. pag. 401. Reſp. 1. De loco Matth. XIX. 29. ſupra reſpondimus. Citiùs ex pumice aquam, quàm ſolenne votum relinquendi uxorem

rem inde extuderis. An enim Apoſtoli Chriſtum ſecuti ſolenni voto ad deſerendam domum, fratres,ſorores, patrem,matrem,uxorem & quidem,(ita enim jubetis,)conſentientem, liberos, agros, ſe obſtrinxerunt; ſive ſequelam Chriſti illa impedirent, ſive non impedirent? Certè *ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος propter nomen*, hoc eſt, gloriam Chriſti relinquenda hæc ſunt. An verò gloria Chriſti poſtulat, ut vel ſemper hæc relinquantur, vel relinquantur ſolenni voto, nulla neceſſitate glorificandi Chriſti ita poſtulante? Neque veſtri propter nomen Chriſti uxores relinquunt, adeóque juramentum Dei, quod ratum eſſe debebat, irritum reddunt; ſed vel malæ tœdio, vel lautioris & pacatioris vitæ ſpe, adeóque carnalibus conſiliis relictionem ejuſmodi dictantibus. 2. Nec quævis temporaria ſeparatio veri nominis divortium (de quo ſolo quæritur) eſt: nec impotentiam ſupervenientem divortii cauſam eſſe, fateor. Vocatio ſanè ad continentiam temporaria divortium non eſt; niſi divortium nominanda eſt ſeparatio ad tempus ob preces & jejunium, 1. Cor. VII. 5. Contradictiones ergo fingis, ut tuus vertiginis Spiritus delirandi campum habeat.

ARG. IV. Separatio perpetua ſine vinculi diſſolutione objicit periculo uſtionis, & vetat Divinum conſilium in hoc caſu amplecti. Non poteſt igitur ſalva conſcientia vel ſeparantis, vel ſeparandorum inſtitui.

Resp. Reding: *Cùm Deus non patiatur ſupra vires tentari fideles, ergo nec patitur ſic in perpetuum ſeparatos.* Ibid. pag. 401. Reſp. Separatio illegitima, Verbo Dei contraria promiſſionem gratiæ, pericula avertentis, & in adverſis ſuſtinentis, nullam habet. Manet ergo periculum. Atque experientia impuri cœlibatus veſtri illud manifeſtò arguit.

ARG. V. Solum adulterium cum eſſentia matrimonii directè pugnat, unitatem carnis, conjugalem fidem, denique matrimonii τὸ πᾶν καὶ ὅλον tollit. Per conjugium quippe duo *una caro* fiunt Geneſ. II. 24. Illam unitatem carnis adulterium rumpit, quia is, qui relicta conjuge ſcorto adhæret, non jam ampliùs cum conjuge, ſed cum ſcorto una caro fit, teſte Apoſtolo 1. Cor. VI. 16. Tale quippiam in reliquis caſibus & cauſis monſtrari nequit.

Resp. Reding: *Illa quidem adverſus actualem carnis unitatem oppoſitio liquidiorem diſſolutionis cauſam præbet. Jus tamen naturæ & S. literæ alias quoque divortii rationes oſtendunt.* Ibid. pag. 401. 402. Reſp. Eo ipſo, quòd rationes illæ liquidam adverſus carnis unitatem oppoſitionem non continent, non à jure naturæ, vel S. literis, ſed ab humano ingenio arceſſendæ ſunt. Nondum vos inter ipſos conſtat, matrimonium, quod poſt votum continentiæ ſolenne contrahitur, irritum ſit jure *Eccleſiaſtico* tantùm, an etiam *naturali & Divino*. Diſcordes veſtrorum calculos ipſe Bellarminus *lib. de Monach. cap. 34. ἐπαμφοτερίζων*, hoc eſt, utramque opinionem probabilem eſſe ſtatuens, prodidit. Si probabile eſt, jure Eccleſiaſtico irritum eſſe, (& verò voti ſolennitatem ex ſola Eccleſiæ conſtitutione inventum eſſe, ipſe Bonifacius VIII. ad Biterenſem Epiſcopum *c. unic. devot. voti red. in. 6.* definivit) non igitur jus naturale & Divinum neceſſariò poſtulat,

ut poſt ſolenne votum matrimonium irritum reddatur adeóque votum ſolenne divortii cauſa legitima conſtituatur.]

ARG. VI. Denique & veteris eccleſiæ Doctores ſolum adulterium divortii faciendi, & deſertionem malitioſam patiendi juſtam cauſam agnoſcunt, apud quos reliquæ illæ, quæ obtenduntur, ne quidem uſquam memorantur.

RESP. REDING: *Aliud ex veteribus conſtat.* Ibid. pag. 402. Reſp. Qui verò illi ſunt? Produc teſtes. Canoniſtas, Papales legulejos alia omnia definientes ſi produxeris, noveris, illos nobis ἐν οὐδενὶ ἀριθμῷ εἶναι.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Chriſtus Matth. V. 32. non ſimpliciter dicit, mœchari eum, qui dimiſerit uxorem, excepta fornicatione, ſed* παρεκτὸς λόγου πορνείας, *excepta cauſa fornicationis.* Λόγος *autem in genere ſignificat proportionem. Innuit igitur hac ratione, non adulterium duntaxat, ſed quicquid cum adulterio proportionem aliquam vel ſimilitudinem habet, ita ut vel æquale, vel gravius eo ſit, divortii cauſam eſſe poſſe.* Reſp. 1. At Matth. XIX. 9. ſimpliciter & abſolutè dicitur, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, *excepta fornicatione.* 2. Etſi alicubi λόγος proportionem ſignificat, hoc tamen loco nihil aliud quàm *rem* ſive *probationem rei*, uſitato Hebræis juxta atque Græcis pleonaſmo, denotat. Convenit enim cum ערות דבר Deut. XXIV. 1. ubi Græci habent, ἄσχημον πρᾶγμα. Hoc loco igitur πορνείας λόγος idem eſt quod πορνείας πρᾶγμα, *res fornicationis*, ſeu *ipſa fornicatio*. Plura ejuſmodi exempla ex Sacris collegit doctiſſimus Johannes Vorſtius *Phil. S. lib. I. cap.* 14. *pag.* 373 374. & ex Græcis ac exoticis Cl. Rittershuſius *ad lib. I. Halieut. Opiani ad v.* 105. qui conſuli poſſunt. 3. Chriſto propoſita quæſtio eſt, an liceat uxorem dimittere κατὰ πᾶσαν αἰτίαν *ob quamvis cauſam?* Chriſtus reſpondens, non dicit ex quavis cauſa licere, nec ex nulla licere, ſed fornicationis ſolius cauſam excipit, adeóque reliquas omnes conjugium diſſolvere negat. Si πορνείας nomine aliæ intelligerentur, utique nec ritè reſponſum eſſet à Chriſto, nec particula excluſiva rectè addita, nec ſcopum ſuum omnino Chriſtus aſſecutus eſſet. Quilibet enim fingere poſſet hanc vel illam cauſam adulterio æqualem. 4. Coram Deo etiam aſpectus alienæ mulieris, & fornicatio poſt alios Deos æquatúr adulterio Matth. V. 27. Deut. XXXI. 16. Si igitur à proprietate literæ heic diſcedatur, etiam illa & graviora coram Deo delicta divortii idonea cauſa erunt. 5. Sunt quidem plura delicta adulterio æqualia, imò & graviora, nempe reſpectu *legis Divinæ*, cum cujus regula & norma pugnant, non reſpectu *conjugii*, cujus nexum & vinculum non ſtatim infringunt,

EXCIP.

EXCIP. REDING : *1. Si textus ex literis Divinis ad rem præſentem ſpecificè facientibus, nec non ex ſua proprietate ponderetur, facilè apparebit, non adulterium duntaxat, ſed quicquid cum adulterio ſimilitudinem habet, verbis λόγυ πορνείας denotari. 2. Ea porro ſimilitudinis proportio in ordine ad divortium non eſt accipienda ex reſpectu legis Divinæ, ſed ex reſpectu conjugii,* vel *cohabitationis ex parte ſive corporis, ſive animæ. cujuſmodi eſt impietas ſcandaloſa, alterius conjugis pariter implicatoria. 3. Chriſti reſponſio reſtringitur ad cauſam, quæ altero conjuge etiam invito innocenti jus divortii præbet; non quæ ex mutuo conſenſu præbet.* Ibid. pag 402. 403. Reſp. 1. Pondera ex literis Divinis, ad rem præſentem facientibus : pondera ex proprietate literæ. Nunquam efficies, ut vox λόγυ propriè & primariò ſimilitudinem & proportionem notet ; nedum ut hoc loco notet. uti argumenta à me objecta, & à te neutiquam diſſoluta evincunt. Ita enim ſoles inanes logos fundere, ubi te ad incitas redactum ſentis. 2. Cùm notionem ſimilitudinis haud probaveris, fruſtra ſimiles adulterio cauſas conjugii ipſius reſpectu venaris, atque ſic quæſtionem ipſam turpiter mendicas. 3. Manifeſtè etiam Chriſto ipſi ad quæſtionem ſibi propoſitam reſpondenti illudis. Quærunt ex eo Phariſæi Matth. XIX. 3. *Anne licet homini dimittere uxorem ſuam κατὰ πᾶσαν αἰτίαν propter omnem cauſam?* De dimiſſionis cujusvis, ſive quæ mutuo conſenſu fit, ſive quæ invito altero conjuge fit, cauſa Phariſæi quærunt. Chriſtus verò, ſi Redingio fides eſt, de poſteriori, non priori dimiſſione reſpondit ; ejúſque cauſam ſub vocibus λόγυ πορνείας ſic expandit, ut unica licet adulterii cauſa nominata, plurimas tamen, & tot fere numero, quot Canoniſtæ finxerunt, intellexerit. Imò verò dimiſſionem per mutuum conſenſum Chriſtus ipſe diſertis verbis illis : *Quos Deus conjunxit, homo ne ſeparet*, excluſit. Quos Deus conjunxit, nec ipſi conjuges, homines utique, mutuo conſenſu ſeparare poſſunt. Conjux eſt *ſocia & uxor fœderis*, inter quam & maritum Deus ipſe teſtificatur. Malach. II. 14. Non igitur abſque violatione fœderis Deo teſte icti mutuo conſenſu, ſeu diſſenſu potiùs, matrimonia ſolvi poſſunt. Ne civiles quidem contractus perpetim mutuo diſſenſu reſcindi poſſunt. Quantò minùs matrimonium, quod Divina & indiſſolubilis unius maris & unius fœminæ in unam carnem conjunctio eſt.

OBIECT. II. *Apoſtolus 1. Cor. VII. 15. exceptioni Chriſti addidit aliam, nimirum malitioſam deſertionem. Chriſti igitur exceptio ſtrictè alias non excludit: ac proinde multò minùs exceptio Apoſtoli Chriſti verbis addita.* Reſp. 1. Non eadem ratio eſt eccleſiæ ad clauſum & obſignatum Scripturæ Canonem alligatæ, quæ fuit Pauli, qui eodem Capite V. 40. de ſe dicere potuit : Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα Θεῦ ἔχειν, *Exiſtimo & me Spiritum Dei,* adeóque infallibilitatis in præcipiendo ac ſcribendo, *habere.* 2. Aliter divortium Chriſtus, aliter Apoſtolus conſiderat. Chriſtus agit de divortio à parte innocente juſta ex cauſa *faciendo*: Paulus de divortio à parte nocente temerariè & injuſtè facto, ac ab innocente *patiendo.* Chriſtus cauſam divortii *activam* : Paulus *paſſivam* explicat. Non de una eadémque quæſtione, nec de uno eodémque caſu agunt. Phariſæi quærebant : *An ob quamlibet cauſam liceat uxorem repudiare?* Negat Chriſtus, & ſolum adulterium excipit. Corinthii quærebant : *An ob infidelitatem divortium faciendum ſit?* Negat Apoſtolus, atque ita Chriſti ſenten-

 tiam

tiam confirmat. Sed occupatione utitur, & reſpondet ad caſum, qui objici poterat: *Quid ergo ſi infidelis fidelem* deſerat? Reſpondet, partem injuſtè deſertam ſervituti non eſſe obnoxiam. Non ergo de eadem quæſtione, cauſis nimirum divortii agit Apoſtolus, ſed præſuppoſito illegitimo infidelis divortio, perſonæ innocentis & fidelis conſcientiæ conſuluit.

Excip. Reding: *Unus idémque Spiritus in S. Paulo fuit, & in Eccleſia eſt, diſpari menſura licet. Eccleſia igitur alias etiam cauſas, in ipſa S. Scriptura comprehenſas, eruere potuit.* 2. *Malitioſa deſertio non patiendi duntaxat, ſed etiam faciendi divortii cauſa eſt, & majori quidem cum efficacia, quàm adulterium; quia hoc vinculum non ſolvit: iſthæc, ſi deſerens infidelis fuerit, vinculum ſolvit.* Ibid. pag. 403. 404. Reſp. 1. Sed & in fidelibus ſingulis idem ſpiritus eſt, qui in S. Paulo fuit, diſpari menſura licet. An ideo ſingulis fidelibus licet, quod S. Paulo licuit? In S. Scriptura comprehenſas divortii cauſas cuivis ſanè eruere licet. Sed comprehenſas in iis eſſe, quas Canoniſtæ perhibent, temerè profectò aſſeris. Contrarium ex iiſdem nos eruimus. 2. Non faciendi, ſed patiendi divortii cauſa malitioſa deſertio eſt, quia per eam non volens ſe ſeparat conjux (uti quidem volens ab adultero ſe ſeparat) ſed ſeparationem iniquam & malignam patitur. Seperatur pars innocens; non ſe ſeparat; alioqui non innocens, ſed nocens futura. Diſparem porro eſſe quoad ſolutionem vinculi ſeparationem in adulterio & deſertione malitioſa, fingis, non probas. Contrarium ſupra demonſtravimus.

OBIECT. III. *Veteris eccleſiæ Epiſcopi non oppoſuerunt ſe Imperatoriis illis legibus, in quibus à Chriſtianis Imperatoribus propter cauſas alias, quàm fornicationem, conceſſa erant divortia. Ergo nec hodie eccleſia id facere debet.* Reſp. 1. Scilicet Romani Pontifices Imperatorum ſanctiones pro norma habent. 2. Non omnia veteris Eccleſiæ, Epiſcoporum & Doctorum dicta & facta fideles in tabulas relata ſunt. 3. Ambroſio non erat obſcurum, quas divortii cauſas fixerint Imperatores Valentinianus, Gratianus, Honorius, Theodoſius. Illas tamen in conſcientiæ foro ſatisfacere, negat *lib. 8. in cap. 16. Lucæ*, ubi ab hominum obſequio ad Dei legem revocat.

Excip. Reding: *In quantum Imperatoriæ leges, quibus præter fornicationem aliæ divortii cauſæ ſtatuuntur, ſacrorum canonum ſanctiones juvant, dummodo non tam Eccleſiaſticæ juriſdictionis uſurpationem ſibi arrogent, quàm brachii ſecularis manum adjutricem porrigant, ex iis ab Eccleſia approbatis, imò canonizatis validum argumentum deſumitur. Neque ad illos terminos redactas Leges Imperatorias Ambroſius improbavit.* Ibid. pag. 404. Reſp. Legum matrimonialium legitima ſanctio, & circa eaſdem juriſdictio civilis, non Eccleſiaſtici fori tota eſt. Papalis factio eandem, ut & infinita ejuſmodi alia, nequicquam rapit & uſurpat, terminóſque adeò Eccleſiæ veræ fixos transgreditur. Civilis porro poteſtatis eſt, ſanctiones ſuas Divinis conformare. Neque aliter ab Eccleſia approbari debent; vel à veteri etiam approbatæ ſunt. Non enim illi termini veſtri ultra Divina jura excedentes innotuerunt. Quin potiùs ab humanis legibus ad Divinas illa provocavit. quod vel ex ſolius Ambroſii verbis diſcere eſt. Ille enim *loc. cit.* humanas de divortiis leges ventilans, ſic inter alia ſcribit; *Dimittis uxorem quaſi jure: ſine crimine,*

crimine, & putas id tibi licere, quod lex humana non prohibet, ſed Divina prohibet. Qui hominibus obſequeris, Deum verere. Audi legem Domini, cui obſequuntur etiam, qui leges ferunt: Quæ Deus conjunxit, homo ne ſeparet.

QUÆSTIO VI.

An clandeſtina matrimonia, inprimis contra Parentum conſenſum contracta, ſint rata & vera matrimonia, quamdiu eccleſia ea irrita non fecerit?

AFfirmat Caput 1. Decreti de Reformatione, quo anathemate feriuntur, qui ejuſmodi matrimonia vera ac rata eſſe negant: additurque, vera etiam matrimonia eſſe, quæ præſente Sacerdote ac duobus vel tribus teſtibus, etiam non præcedentibus tribus in eccleſia proclamationibus celebrantur. Ut ita clandeſtina matrimonia à Synodo hac & ſancita & definita eſſe, nemo ambigere poſſit. Nos verò ejuſmodi matrimonia ut qui maximè improbamus, ac inprimis ad matrimonii validitatem parentum conſenſum neceſſariò requiri, ita tamen, ut de diſſenſus injuſtitia eminenti poteſtati ſalvum judicium maneat, pertendimus.

ARG. I. Etenim non tantùm in genere liberi parentibus jubentur in omnibus obedire Coloſſ. III. 20. Exod. XX. 12. Deut. V. 16. ſed etiam in ſpecie mandatur, ut parentes liberis ſuis nubant Deut. VIII. 3. Jerem. XXIX. 6. 1. Cor. VII. 38. Quin Num. XXX. 4. 5. Parenti ſit poteſtas reſcindendi votum à filia nuncupatum, proinde etiam promiſſionem conjugalem.

RESP. REDING: 1. *Alia ratio illiciti, alia invalidi matrimonii abſque Parentum conſenſu contracti eſt. Illicitum eſſe, loca à te producta docent. Invalida eſſe, non docent, quia nullus in ſubſtantia ejuſmodi contractus ex ſolo Parentum diſſenſu defectus, qui ſolus ex jure naturæ matrimonium invalidum reddit, intercedit. Quando corpora ad conjugium habilia ſunt, ſufficit contrahentium conſenſus cum ſufficiente rationis judicio præſtitus. 2. Num. XXX. 4. 5. agitur de voto filiæ in puellari adhuc ætate conſtitutæ, adeòque impuberis.* Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 404-405. Reſp. 1. Tam exiguo flexu tantum ex jure Divino petitum ictum non vitas. De *valido*, non *licito* duntaxat matrimonio quæſtio eſt. Quomodo verò valebit, quod contra Divinam inſtitutionem contrahitur? An quod Dei reſpectu non *licet*, apud homines *valebit*? Ut ſic homo ipſe ſibi Deus ſit. Nimiùm verò ſubſtantiam hujus contractus coarctas. Sic enim validum erit matrimonium in gradibus Divinitus prohibitis, vel nondum ſoluto prioris matrimonii vinculo, contractum.

Nam

Nam & ibi corpora ſunt ad conjugium habilia, contrahentium conſenſus, & rationis judicium. Plura Divino jure requiri ad matrimonii validitatem, res ipſa loquitur ; nec vos negare debuiſtis, matrimonium in numerum Sacramentorum, quæ non ex jure naturæ, ſed Divino definiuntur, referentes. Quòd ſi filiorum contrahentium conſenſus jure Divino ſufficeret, maximè conſentaneum fuerat, ut præceptum Divinum de matrimonio filiorum, filiis potiùs, quàm parentibus daretur. Atqui datum eſt parentibus potiùs quàm filiis. Ita Abrahamus mandata dedit ſervo de quærenda filio uxore: Rebecca poſtulata eſt à Bethuele patrè, ab eodémque deſponſata: Jacobo à parentibus de uxoris quærendæ locus deſignatus: eidem à Labane nuptum datæ ſunt filiæ: Parentibus optio data eſt vel confirmandi vel reſcindendi matrimonium filiæ corruptæ: Exod. XXII. 26. denique de parentibus dictum. 1. Cor. VII. 38. *Qui matrimonio jungit virginem ſuam bene facit.* 2. Num. XXX. 4. 5. filia equidem non quævis, ſed quæ in domo paterna habitet, intelligitur: & quæ ad annos diſcretionis pervenit, (vovere enim poterat) neque tamen maritata erat, adeóque ſimpliciter ſub cura patris conſtituta. *quales*, ſic Lyranus, *non poſſunt aliquid vovere, quod ſit ſtabile, ſeu obligatorium abſque conſenſu Patris expreſſo, vel tacito.* Talis erat Rebecca, quæ Geneſ. XXIV. 16. נערה appellatur, planè ſicut Moſes Num. XXX. 4. agit de voto mulieris, quæ eſt in domo patris בנעריה in *pueritia* ſua, ſeu puellari ætate. Notat autem נערה quamvis ætatem inde ab infantia uſque ad exitum vel *excuſſionem* è domo paterna. Unde Græci Interpretes reddunt νεότητα *juventutem*, quæ etiam annos pubertatis totámque adoleſcentiam complectitur. cui γῆρας opponitur. Thucydides *lib. VI.* Νομίσατε νεότητα μὲν καὶ γῆρας ἄνευ ἀλλήλων μηδὲν δύνασθαι· *Exiſtimate, juventutem & ſenectutem nihil abſque ſe invicem valere.* Et 1. Tim. IV. 12. Timotheo jam Epiſcopo νεότης *juventus* tribuitur. Denique Deus Num. XXX. vota ſexus fœminei diſtribuens in votum mulieris, *quæ eſt in domo patris ſui* בנעריה *in pueritia ſua*, v. 4. mulieris היו תהיה לאיש *quæ nupta eſt viro*, v. 7. & mulieris אלמנה וגרושה *viduæ & repudiatæ* v. 10. muliebrem ætatem univerſam complectitur. Quælibet ergo mulier ad unam è tribus his claſſibus refertur. Cùm ergo virgo pubertatis annos egreſſa nec ad ſecundam, nec ad tertiam referri poſſit, relinquitur, ut ſub prima comprehendatur, & quod de voti reſcindendi poteſtate ibi ſancitur, ad eam quoque pertineat.

ARG. II. Jure naturæ filii ſunt ſub poteſtate paterna, adeóque alieni juris. Qui alieni juris eſt, in re tanti momenti nihil poteſt diſponere ſine voluntate ejus, cui ſubeſt. Arguit etiam naturalem æquitatem quod pleræque gentes conſenſum hunc Parentum faciant neceſſarium, ut videre eſt apud Cujacium Obſervat. III. 5. In quo enim gentes conſentiunt, illud haud dubiè per naturam innotuit.

Resp. Reding: *Patria poteſtas jure naturæ conſtituta efficere nequit, ne filius ad rationis judicium ſufficiens pertingens actum reatui vel obligationi cuipiam obnoxium producere poſſit. Cur ergo non æquè validè matrimonium citra parentum conſenſum contrahere poſſit?* Ibid. pag. 405. Reſp. Filius familias tum Deo, tum parentibus ſubeſt, utrorumque imperiis ſuo ordine obnoxius. Et parere ergo Deo liberè tenetur, & non parens reatum contrahit, non obſtante conſenſu, vel diſſenſu parentum. Antiquior enim ſanctiórque eſt obligatio erga Deum, quàm erga homines. In iis verò, quæ & Divino

vino & naturali jure à conſenſu parentum pendent, eo non intercedente invalida erga homines alios obligatio omnis eſt, quia ita obligatio erga Deum ipſum, juris naturalis authorem, poſtulat.

ARG. III. Qui invitis Parentibus nubit, is de familia paterna diſponit pro ſuo arbitrio. Mas enim transfert conjugem in familiam Patris: fœmina ſeipſa transfert in familiam alienam. Hoc autem injuſtum, ac proinde irritum foret. Sic diſtrahendæ pecuniæ, agrorum vendendorum &c. nulla eſt liberis facultas.

Resp. Reding: *1. Etiam Jacobus & Tobias inſciis parentibus matrimonia contraxerunt. Illinc etiam juris paterni violati rei fuerunt? 2. Diſtinguendum ergo inter ſubſtantiam & accidentales eventus. Translatio autem mulieris in familiam paternam merum matrimonii accidens eſt: ſubſtantia verò in translatione mutua juris erga conjugum corpora conſiſtit, quæ, uti perſonalis eſt, conjugum perſonas non egreditur. Licet ergo accidentario mulieris in familiam paternam intromittendæ juri filius non conſultis parentibus nubens aliquo modo obnitatur, adeóque contra parentes injuſtitiæ reus fiat; id tamen ſubſtantiæ contractus matrimonialis non derogat.* Ibid. pag. 405. 406. Reſp. 1. Nihil ad rem præſentem Jacobi & Tobiæ exempla facere, infra *Reſp. ad Obj.* 1. oſtendimus. 2. Mulieris in familiam paternam tranſlatio matrimonii equidem accidens, at non contingens illud, ſed neceſſarium eſt. Particeps enim illa fit patrimonii, & ejuſdem hæredes progignit. Transferri autem ſic mulierem in familiam paternam maris, vel ſubducere fœminam paternæ ſuæ familiæ non conſentientibus parentibus, Te ipſo fatente, injuſtum eſt: & quia injuſtum, invalidum; neque uſpiam validum eſt, niſi ubi mores corrupti ſunt. Ita nubere intra gradus jure Divino & naturali prohibitos, matrimonii accidens eſt. Quis tamen ſanus abſque illo matrimonium legitimum conſtare dixerit?

ARG. IV. Divinis legibus & naturali juri conſona ſunt exempla ſanctorum, qui liberis ſuis nupſerunt, vel Parentis conſenſum requiſiverunt, ut Abrahami, Bethuelis, Iſaci, Labanis, Calebi, Samſonis. Ipſi Iſmaëli, homini utut fero & agreſti, nupſit tamen Hagar.

Resp. Reding: *Ni tenebras amares, Divina & naturalia jura non confunderes. Aliud jus naturale eſt penes parentes providendi filiis de congruente conjugio: aliud jus naturale penes eoſdem, ut ex debita erga ipſos reverentia teneantur filii nuptias contracturi requirere illorum conſilium, licet hoc de ſubſtantia conjugii non ſit, nec filios contra voluntatem ſuam obligare valeat. Hoc ergo ita obſervarunt viri ſancti, ut tamen paternorum jurium fines haud egrederentur, ſed filiorum jura illibata ſervarent.* Ibid. pag. 406. Reſp. Ubi ego confundo, gnarus utique, multa Divini juris eſſe, quæ non ſunt naturalis, & utrumque quandoque jus, uti hoc etiam loco, convenire; denique quicquid naturalis juris eſt, Divini etiam eſſe, quia Deus ipſe naturæ jura inſpirat. Exempla porro allata & Divino, & naturali juri congruere, ex iis, quæ dicta ſunt, liquet. Tu verò juris Divini & natu-lis quas hic differentias oſtendis? Nullas. An ſic Divino illi juri obſecuti ſunt viri ſancti, ut per jus naturale aliud iis licuerit? An, quod per utrumque jus nefas erat, factum ratum eſſe poteſt? Ais tu, *quia parentes tenentur filiorum jura illibata ſervare.* Quæ verò fi-

liorum jura? Ut liceat illis parentum, Dei, naturæ jura pro lubitu violare,& rata nihilominus ſint, quæ ſic violantes faciunt? Quid hoc aliud eſt, quàm liberos omnium Legum Divinarum & naturalium nexu exſolvere, eoſdémque ἀνυπευθύνους, ſuorúmque actuum plenos dominos reddere? Si enim rata ſunt, quæ contra jus & fas omne faciunt, non alia ratione, quàm proprii pleniſſimique dominii & juris αὐτοκρατορικῶ, rata eſſe queunt.

ARG. V. Leges civiles neceſſitatem conſenſus paterni clarè aſſerunt, uti in confeſſo eſt. Urgent autem tum patriam poteſtatem, propter quam liberi ſui juris non ſunt, tum hæreditatis ſucceſſionem, ne patri invito hæres agnoſcatur. Canoniſtæ quidem plerique omnes conſenſum paternum requirunt, ut *honeſtum*, non ut *neceſſarium*. Inſignes tamen habentur canones, qui requirunt ut neceſſarium. Vide decretum Evariſti C. *Aliter* 30. q. 5. Canonem Concilij Carthag. IV. C. *Sponſ.* 30 q. 5. Concilij Toletani III. cap. 10. C. *Hoc ſanctum* 32. q. 2. Epiſtolam Nicolai Papæ ad conſulta Bulgarorum C. *Noſtrates* 30. q. 5. ubi clandeſtinæ nuptiæ declarantur irritæ.

RESP. REDING: *1. Leges civiles connubia filiorum abſque parentum conſenſu contracta reſcindentes corrigendæ ſunt ex confeſſione Imperatoris in Auth. ut Clerici apud Epiſcopos §. penult. quòd videlicet leges haud dedignentur imitari ſacros canones, uti etiam Lucius Papa III. ſtatuit. Cùm ergo ſacri canones, & Tridentina Synodus definiverint, matrimonium Invitis Parentibus contractum, dummodo ſubſtantiales ab eo Concilio conſtituta ſolennitates obſerventur, ratum eſſe, civiles leges oppoſitum ſancientes abrogatæ cenſentur. 2. Canoniſtæ conſenſum parentum non tantùm honeſtum, ſed eorum conſilium, quoad licitam ſaltem ſtatus ejuſmodi electionem, non quoad ſubſtantialem contractus valorem, etiam neceſſarium judicant. Hoc ſibi volunt canones. Evariſti canon plures matrimonii celebrandi conſtitutiones, ac inter eas etiam parentum deſponſationem complectitur: quas tamen omnes v. g. triduanam continentiam, paranymphi cuſtodiam, &c. ſimpliciter neceſſarias eſſe, ipſimet non conceſſeritis. Concilium Carthaginenſe cavet, ut neogami à parentibus Eccleſiæ benedicendi offerantur: Toletanum III. ut nulla virgo extra voluntatem parentum cogatur nubere: Nicolaus Papa, ut ineatur cum conſenſu parentum. Sed id ad eſſentiam conjugii pertinere, nemo horum ſtatuit.* Ibid. pag. 406. 407. Reſp. 1. Quia leges civiles de neceſſitate conſenſus paterni notiores ſunt, quàm ut ignorari, clariores quàm ut obſcurari, ſanctiores quàm ut aboleri poſſint; non aliud iis quàm Eccleſiæ, hoc eſt, Papæ veſtri, & S. Paulo & Papiniano hîc reclamantis, ſcutum opponere potuiſti. Aliter placet Papæ, Divina, naturalia & humana jura calcanti. Cedat nunc ratio omnis, cedat Imperator, cedat Chriſtus ipſe. Quantò rectiùs Hervetus dixit, *Leges & Canones eſſe fratres ac ſorores propter mutuam concordiam?* Non ergo confligere, ſed amicè conſpirare, & verbo Dei ac ſanæ rationi pariter congruere debent. Sed aliter, inquis, viſum eſt Imperatori in authentica, *leges* videlicet *non dedignari canones imitari.* An hoc eſt, leges & quidem ſanctas, verbo Dei innixas, canonibus aboleri? Sed detorques nefariè Imperatoris mentem. Is enim loquitur de Eccleſiaſticis delictis clericorum per Eccleſiaſticam mulctam corrigendis, de quibus nihil vult Provinciarum Præſidibus communicari, ſecundum ſa-

cras

erat & Divinas regulas, *quas etiam* Imperatoriæ *leges non dedignentur ſequi*. Quæ poſteriora verba ad regulas de Eccleſiaſtica diſciplina reſpicientia ſic generaliter Papæ mancipia accipiunt, quaſi per ea in ſublime authenticæ authoritatis faſtigium evehatur, quicquid ex Papalis pectoris ſcrinio quoquo modo prodierit. 2. Meritò autem Eccleſiæ Papalis Tridentinæ, adeóque recentioris canonibus vetuſtos melioréſque opponimus. Quoad Evariſtum, non nobis ille, (perſonatum enim eſſe non dubitamus) ſed vobis curæ eſſe debet, qui hoc vobis decretalium Epiſtolarum piſtrinum delegiſtis. Ille *aliter* (hoc eſt, ſine conditionibus ab eo præſcriptis, quas inter etiam *petitio fœminæ ab iis, qui ſuper ipſam dominationem habere videntur, & parentum deſponſatio* eſt) *præſumpta non conjugia, ſed aut adulteria, aut contubernia, aut ſtupra, vel fornicationes potiùs quàm legitima conjugia eſſe*, definivit. Abeſſe tamen quædam requiſita poſſe, ceu minùs neceſſaria, & ſalva matrimonii eſſentia, ex Bellarmino tuo regeris. Atqui Evariſtus ſimpliciter *aliter præſumpta* nullo conditionum habito delectu, diſtinctione nulla, *adulteria* eſſe pertendit. Tu ergo hic honori cathedræ Papalis Evariſti conſulueris. Si tamen excipi conditiones quædam poſſunt, non illæ excipi debent, quæ jure Divino, ſed quæ humano & merè Eccleſiaſtico nituntur. Parentum autem conſenſus jure Divino: reliqua ab Evariſto relata, *ut paranymphi cuſtodiant, ut propinqui comitentur, ut dotetur, ut ſacerdotaliter benedicatur*, humano & Eccleſiaſtico nituntur. Solus ergo parentum diſſenſus conjugium adulterinum, ſi Pſeud-Evariſto, & veſtræ ejuſdem explicationi fides eſt, efficiet. Tua denique de *neceſſariis ad eſſentiam* conjugii, & *accidentalibus* diſtinctio, & conſenſus paterni ad poſteriora relegatio Patribus Conciliorum Carthaginenſis & & Toletani in mentem non venit. Saltem ex Canonum illorum Conciliarium verbis probare non poteris, conſenſum parentum neceſſarium non eſſe ſic, ut abſque eo matrimonium ratum haberi poſſit. Aliud canon ab ipſo Gratiano *C. 37. q. 1 cap. 3* recenſitus teſtatur. Verba ſic habent: *Si quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur.* Et *quæſt.* 2. Gratianus ex Gregorio: *Cùm illa* (rapta) *patriæ poteſtati reſtituta fuerit, & raptor ſuæ rapinæ pænitentiam egerit, cùm voluntas parentum utriuſque in unum convenerit, non prohibentur ad invicem copulari.* Admittitur autem raptus, eodem Gratiano *C. 36. q. 1. c. 2.* nec non Lombardo *lib. 4. diſt. 41.* definiente, *cùm puella violenter à domo patris abducitur, ut corrupta in uxorem habeatur, ſive puellæ ſolummodo, ſive parentibus tantùm, ſive utriſque vis illata conſtiterit.* Et *cap. 3.* Gratianus: *Ex hac authoritate liquet, quòd aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ.* Raptus igitur etiam tum admittitur, cùm conſentiens puella parentibus inſciis vel invitis ſubducitur. Nunquam autem raptus ratum conjugium facit, neque aliter, juxta canones, convaleſcere poteſt, quàm ſi rapta *patriæ poteſtati reſtituatur*, & *raptore ſuæ rapinæ pænitentiam agente, voluntas parentum utriuſque in unum convenerit.*

ARG. VI. Ipſum Concilium Trid. C. 1 *de Reformat. Matrim.* clandeſtina matrimonia vocat deteſtanda. An deteſtanda matrimonia non ſunt irrita? An etiam ſacramenta? De clandeſtinis nuptiis graviter olim conqueſti B. Rhenanus ad Tertull. lib. 1. ad uxor. Caſſander, ſcribens, *Mundum & Cœlum & totam machinam literatorum contra nuptias clandeſtinas clamare.* Gratianus Can. *Non omnis* 3. q. 2. paternum conſenſum adeò deſiderari ait, ut

ut ſine eo legitimæ nuptiæ haud habeantur. Addo, leges Hiſpaniæ non tantùm pro irritis habere ejuſmodi matrimonia, ſed etiam graviſſimas pœnas contrahentibus imponere; & Gallos Tridentinæ Synodi decretum rejicere conſtanter: Pariſienſem quoque & Tholoſanam Curiam graviſſimam pœnam ſine parentum conſenſu nubentibus definiviſſe, uti ex Coraſio Arniſæus *de jure connub. cap.* 3. *ſect.* 10. *num.* 44. docet. Camus quoque *adulterina contubernia* vocare non veretur. Sed & Claudius Eſpenſæus conſilio ad Michaëlem Hoſpitalium Franciæ Cancellarium edito, ejuſmodi matrimonia nulla, invalida & irrita, & jure Divino ac humano prohibita multis rationibus & teſtimoniis evicit.

RESP. REDING: *Confundis duplicem matrimonii clandeſtinitatem, unam Parochi ac teſtium præſentia deſtitutam, eámque ſubſtantiali ſolennitati oppoſitam; alteram ex defectu denunciationum & paterni conſenſus, pugnantem cum accidentali duntaxat matrimonii ſolennitate. De priori loquitur Concilium. Etiam poſterior deteſtabilem erga parentes impietatem arguit; neque tamen matrimonium ipſum irritum reddit. Ita communio Euchariſtiæ indigna ex parte ſuſcipientis deteſtanda eſt, neque tamen in ratione Sacramenti irrita.* 2. *Quæ de Hiſpanorum & Gallorum moliminibus refers, alibi excutimus.* 3 *Clandeſtina matrimonia prioris ordinis, à Concilio Tridentino irrita declarantur; adeóque ſic contracta adulterina ſunt. Ante promulgationem hujus decreti licet valida fuerint, adulteriis tamen obnoxia fuerunt.* Ibid. pag. 407. Reſp. 1. Duplex illud *clandeſtinitatis* (liceat tecum βαρβαρίζειν) reſpectu matrimonii genus fingis, non probas. Prius enim illud genus non matrimonium, adeóque nec publicum & ſolenne, nec clandeſtinum efficit; ſed merus concubinatus eſt. Neque quiſquam matrimonium ratum & conſummatum dixit, quod à nullo Parocho vel publica poteſtate copulatum nunquam eſt. Concilium Tridentinum *Decr. de Reform. matr. cap.* 1. clandeſtina ea duntaxat vocat, *quæ libero conſenſu fiunt, ſine parentum conſenſu, & denuntiationibus ſolennibus*, eadémque & *rata*, & *deteſtanda* facit. Sic ergo Tridentini *deteſtanda* ſimul *rata* definiunt. Et tu matrimonium ſine parentum conſenſu contractum ſimul *deteſtabilem impietatem*, ſimul *ratum* facis, ut jam deteſtabilis impietas tibi rata ſit. Et, quod plus eſt, ejuſmodi matrimonia *deteſtanda* non tantùm *rata*, ſed etiam *Sacramenta* vobis ſunt. Proh ſcelus! Proh pudor! Purga tu crimen, ſi potes. Nimis enim dilutum eſt, quod de indigna communione Sacramenti ingeris. Qui comedit & bibit indignè, is non Sacramentum, ſed *judicium* comedit & bibit, non diſcernens corpus Domini, 1. Cor. XI. 29. Indigna ergo manducatio non Sacramenti vitæ, ſed auctoramenti mortis & judicii participatio eſt. Præterea quàm hoc abſurdum dictu eſt, ſine ſolennitate parochi benedicentis (benedicit autem ille quandoque matrimoniis juxta vos *deteſtandis, ſacrilegis*, contra Legem Dei, nominatim præceptum Decalogi quintum contractis, & ſic benedicendo matrimonium ratum facit) ac teſtium præſentium, quæ juris merè humani eſt, matrimonium ratum non eſſe: at ratum eſſe ſine conſenſu parentum, qui jure Divino & naturali neceſſarius eſt. 2. Hiſpanorum, & Gallorum contraria praxis ita nota eſt, ut quicquid contradixeris, ſponte ſua in fumum abeat. 3. Siccine verò Patres Tridentini decreto ſuo *adulterina* & *irrita* reddiderunt, quæ ante decreti illius promulgationem *rata, valida*, adeóque non adulterina fuerunt. Idem ergo actus adulteri-

nus

nus eſſe poteſt : & ex non adulterio, peccato, adulterium, peccatum Tridentini reddere potuerunt. Pudet Antichriſtiana hæcce τερατολογήματα referre.

ARG VII. In Concilio gravibus rationibus in noſtram itum ſententiam à Cardinalibus Lotharingo & Madrucio, Epiſcopis Segovienſi, Mutinenſi, aliiſque. Imò non aliam ob cauſam decretum illud inter Capita Reformationis relatum eſt, quàm quia plures clandeſtinis matrimoniis refragabantur. Et primò quidem plerique omnes, propoſitis efficaciſſimis pro patrio jure & conſenſus neceſſitate, argumentis eam in ſententiam manibus pedibúſque iverunt, adeò ut jam eam in rem decretum formatum fuerit. Poſtea duas in partes ſciſſa ſunt ſuffragia. Alii enim irrita pronuntiari voluerunt, ſi eccleſiæ ita videretur. Alii verò nulla habita ratione ſententiæ eccleſiæ irrita pronuntiari petierunt. Priores ita vicerunt, ut tamen LVI. Præſules conſtanter & ad extremum uſque reclamârint. Varia de eo certamina Hiſtoricus, in primis *lib. VII. p. 604. 605. 606. lib. VIII. p. 673. 674. 680. 682. 705. 706. &c.* refert.

RESP. REDING : *Neque Lotharingus, neque quiſquam alius ſe definitioni jam factæ oppoſuit.* Ibid. pag. 407. 408. Reſp. Reclamaſſe dico iterum iterúmque. Teſtatur hiſtoria, quam falſi convincere non potes. Quid ultra ſuffragiorum numero victi facerent apud eos, quorum mos erat pecora ſua numerare, non ponderare? Cùm porro Suavi fidem omnem iniquè deroges, eſto ergo fides penes Pallavicinum, cujus te rapſodum geris. Is *Hiſtor. Concil. Trid. lib. XXIII. 9 : 5.* ſic ſcribit : *Collectis ſuffragiis princeps Legatorum clara voce pronuntiavit : Decretum de clandeſtinis* (nuptiis) *placuit majori parti Patrum ; diſplicuit plus quàm quinquaginta Patribus, inter quos Illuſtriſſimus Cardinalis Simoneta, Apoſtolicæ Sedis Legatus decretum non approbat, ſe tamen remittens Sanctiſſimo Domino noſtro. Ego etiam Sedis Apoſtolicæ Legatus decretum approbo, ſi à Sanctiſſimo Domino noſtro comprobabitur.* Quantum Redingi, *plus quàm quinquaginta Patres* diſſentientes à Pallavicino ipſius Legati verbis memorati, à *quinquaginta ſex* quos Suavis numeravit, diſtant? Illi nondum ita frontem perfricuerant, ut matrimonia *deteſtanda* agnoſcerent *rata*, adeóque legitima, & Divinæ ordinationi conformia. Nam ratum conjugium eſt, quod Divinæ conſtitutioni congruit. In eorum tamen numero Pallavicinus comprehendi ait etiam eos, qui *ſimpliciter ſe Pontifici remiſerunt.* Vel probarunt illi decretum, vel improbarunt. Atqui non probarunt, haud remiſſuri alias ad Papam. Ergo improbarunt, vel ſaltem de veritate decreti dubitarunt.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Plura in Sacris occurrunt exempla ſine paterno conſenſu nubentium ; veluti Eſavi Geneſ. XXVI. Jacobi, qui tres uxores duxit inſciis & minimè ſuadentibus parentibus, Geneſ. XXIX. XXX. Tobiæ, qui in peregrina regione, inſciis parentibus nupſit. Neque tamen horum parentes, vel alii matrimonia irrita reddiderunt.* Reſp. 1. Eſavi & Tobiæ exempla nihil efficiunt. Ille enim fuit βέβηλος *profanus, nequam,*

Hebr. XII. 16. Neque inſciis vel invitis parentibus illum nupſiſſe, Scriptura habet, ſed tantùm immorigeras fuiſſe ejus uxores poſt nuptias. Agnoſcit Pererius, *offenſioni fuiſſe illas Iſaco & Rebeccæ ob impietatem, quòd more illius gentis deditæ eſſent idololatriæ.* Quòd ſi invito parente nupſit, indulgentiæ ejus tribuendum, quòd irritum matrimonium non reddidit. Tobiæ exemplum eſt ex libro apocrypho & fabuloſo. 2. Jacobo parentes poteſtatem dederunt eligendi ſibi uxorem quam vellet, ſed ex Meſopotamia, Geneſ. XXVIII. 1. 2. Non verò determinatus eſt uxorum numerus. Certus igitur fuit Jacobus de voluntate Patris, etſi peculiariter actualem conſenſionem non habuerit ſuper hac vel illa uxore. 3. Argumentum hoc merè negativum eſt, nempe ab ἀγράφῳ, quale ne in dogmaticis quidem Adverſarii admittunt.

Excip. Reding: *1. Tobiæ librum Canonicum eſſe, ſupra probavimus. Stringis ergo argumentum. 2. Eſavi profani licet matrimonium ſine conſenſu parentum contractum ratum fuiſſe, inde liquet, quia Scriptura conjuges ejus initio ſtatim contractus initi uxores vocat. Etiam Iſacus nullibi matrimonio Eſavi cum tertia conjuge Iſmaelitide conſenſiſſe legitur. 3. Quoad Jacobum, ex Geneſ XXVIII. 2. liquet, Parentum ejus conſenſum ad unam de filiabus Laban uxorem, non ad quaslibet Meſopotamiæ filias, nedum ad ancillas ducendas determinatum fuiſſe.* Ibid. pag. 408. Reſp. 1. Repeto, exemplum Tobiæ petitum eſſe ex libro apocrypho, id eſt, à fabula, cujus authoritas ad probandos fidei articulos idonea non eſt. Sed fac idoneam eſſe. Conſtat ex cap. VI. 11. Tobiam ſecutum eſſe conſilium Angeli, Divinam ei conſtitutionem Num. XXVII. 8. & XXXVI. 8. proponentis. Planè igitur ſpeciale hoc exemplum eſt, in quo, ſi vera narratio eſt, Angelicum conſilium & Divinum mandatum Parentum conſenſum facilè ſupplevit. Et cap. VII. 15. Sara à Patre Raguele Tobiæ deſponſata dicitur. Præterea pater Tobiæ nuptiarum illarum certior redditus contradixiſſe nullibi memoratur. *Si autem,* ſic *l. ſicut proponis Cap. de nupt.* rectè ſancitur, *pater poſtea reſciſcens non contradixerit, valent nuptiæ.* Quid verò multis? Cap. IV. 13. Tobias pater filium, juxta Græcum textum, ſic alloquitur: *Uxorem accipe de ſemine patrum tuorum, & ne accipias uxorem extraneam, quæ non eſt de tribu patris tui, quoniam filii Prophetarum ſumus, Noæ, Abrahami, Iſaci & Jacobi &c. Omnes iſti acceperunt uxores de fratribus ſuis.* Atque hoc ipſum Angelus cap. VI. 17. Tobiæ ſic ad animum revocat: *Non es memor ſermonum, quos præcepit tibi pater tuus ſuper accipienda tibi uxore de genere.* En conſenſum ſi non individualem (qualem circa abſentes ignotas edere non potuit) ſaltem ſpecialem! 2. De Eſavo denuo ex te quæro teſtimonium, ex quo probari poſſit, illum parentibus inſciis & invitis nupſiſſe: vel ſaltem parentes matrimonium contractum ratum haud habuiſſe. In hoc ſanè rei cardo conſiſtit. Saltem connivendo matrimonium tolerare potuerunt. Neque enim ſi de facto Iſacus matrimonium irritum haud pronuntiavit, de jure non potuit. Contraxerit ergo ille parentibus planè anxiis & invitis. Non ideo matrimonium legitimum fuiſſet, licet Scriptura נשים *uxores* appellet. *Scriptura* enim, uti ſcitè S. Auguſtinus *de Mirab. Script. lib. II. 9.* loquitur, *veratum rerum nomina aliquando tribuit rerum ſimilitudinibus.* Sunt ergo uxores veræ: ſunt λεγομένας, nimirum καθ' ὑπόληψιν ἀνθρώπων, quia pro talibus habentur ab iis, quos inter habitant. Ita inceſtæ nuptiæ dicuntur nuptiæ, licet nihil minùs

ſint

ſunt quàm legitimæ nuptiæ: & Scriptura inceſtuoſam novercam *γυναῖκα uxorem* patris 1. Cor. V. 1. appellat, cùm nil minùs quàm legitima uxor ſit. Quantopere ergo, Redingi, deliras. 3. Jacobum habuiſſe à parentibus conſenſum non generalem duntaxat, ſed etiam ſpecialem, ex Geneſ. XXVIII. 1. clariſſimè liquet. Cùm ergo à fide matrimonii Racheli data recedere nollet, nec Leam, cui à Patre Labane ſibi obtruſæ per ignorantiam cohabitaverat, honeſtè dimittere poſſet, præter omnem opinionem ſuam duarum ſororum nuptiis implicitus fuit. Hactenus ergo exemplum iſthoc planè ſingulare eſt, neque ullo modo ad imitationem trahendum. Ancillæ porro, quas impellentibus Rachele & Lea jam caput propriæ familiæ factus, & à Patria poteſtate exemptus, ſibi ſociaverat, ſecundariæ uxores fuerunt, non tam *uxores* propriè, quàm פלגשות *concubinæ*, uti Geneſ. XXX. 22. vocantur, quarum proin conjunctio ipſa vitio non caruit.

OBIECT. II. *Conjugia ejuſmodi in Jure Canonico probantur. Ibi enim Clemens III. de puella nubili ait, quia liberum arbitrium ſit in electione propoſiti, parentum voluntatem eam ſequi non cogi. Et Ambroſius lib. 1. de Virginibus ait:* Cui licet maritum eligere, non licet Deum præferre? *Innuit, integram virginibus mariti electionem eſſe debere?* Reſp. 1. Juris Cononici authoritate nos premi haud patimur. Divina tantùm authoritate conſcientia tenetur. 2. Clemens III. negat cogi puellam debere, ut parentum voluntatem ſequatur. Id ipſum & nos agnoſcimus. Interim nec liberorum eſt, voluntatem parentum cogere, & paternum jus violare. 3. Ambroſius quoque electionem mariti filiæ integram relinquens, id intelligit de libertate cum limitibus in Dei verbo præſcriptis congruente.

EXCIP. REDINGI: 1. *S. Paulus Rom. XIII. 7. pronunciat, humanæ poteſtati ſubeſſe oportere non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ergo etiam humana authoritate conſcientia tenetur. 2. Libertas liberorum quoad matrimonium, & in eo contrahendo conſenſum parentum, non aliis limitibus in verbo Dei conſtringitur, quàm ne liceat inſciis parentibus nubere: non, ne ratum ſit matrimonium abſque illo conſenſu. Alias liberi cogerentur ad eligendos conjuges, quos parentes vellent. Quæ iſthæc electio, quæ libertas?* Ibid. pag. 408. 409. Reſp. 1. Poteſtati ſupereminenti, ceu vicariæ Dei ſubſumus etiam propter conſcientiam, vi non humanæ, ſed Divinæ authoritatis, quæ eidem nos ſubjecit. Quid hoc ad Canoniſtas Leguleios, non Dei in terris vicarios, ſed Papæ vaſallos, & iniquæ dominationis ejuſdem inſtrumenta? 2. Et ne licitum, & ne ratum ſit clandeſtinum ejuſmodi conjugium, verbo Dei ſancitum eſſe oſtendimus. Neque ſic liberi coguntur ad eligendos, quos parentes velint optentque iis conjuges, ſed tantùm libertas eorum quoad ſtatum vitæ paterna authoritate dirigitur. Eſt igitur electio, eſt libertas, ſed jure Divino & naturali, ne in profanam licentiam degeneret & paterno juri ſummam per injuriam deroget, limitata. Ita nec parentum erga liberos poteſtas ſic abſoluta eſt, ut eos ad hoc vel illud matrimonium cogere poſſint. Utrique ergo libertas competit, ſed legibus & rationi parens. Neque ſic liberos donare libertate oportet, ut parentes in ſervitutem redigantur.

OBIECT. III. *In matrimoniis ejuſmodi nihil deeſt eorum, quæ ad eſſentiam matrimonii*

Hebr. XII. 16. Neque inſciis vel invitis parentibus illum nupſiſſe, Scriptura habet, ſed tantùm immorigeras fuiſſe ejus uxores poſt nuptias. Agnoſcit Pererius, *offenſioni fuiſſe illas Iſaco & Rebeccæ ob impietatem, quòd more illius gentis deditæ eſſent idololatriæ.* Quòd ſi invito parente nupſit, indulgentiæ ejus tribuendum, quòd irritum matrimonium non reddidit. Tobiæ exemplum eſt ex libro apocrypho & fabuloſo. 2. Jacobo parentes poteſtatem dederunt eligendi ſibi uxorem quam vellet, ſed ex Meſopotamia, Geneſ. XXVIII. 1. 2. Non verò determinatus eſt uxorum numerus. Certus igitur fuit Jacobus de voluntate Patris, etſi peculiariter actualem conſenſionem non habuerit ſuper hac vel illa uxore. 3. Argumentum hoc merè negativum eſt, nempe ab ἀγράφῳ, quale ne in dogmaticis quidem Adverſarii admittunt.

EXCIP. REDING: 1. *Tobiæ librum Canonicum eſſe, ſupra probavimus. Stringit ergo argumentum. 2. Eſavi profani licet matrimonium ſine conſenſu parentum contractum ratum fuiſſe, inde liquet, quia Scriptura conjuges ejus initio ſtatim contractus initi uxores vocat. Etiam Iſacus nullibi matrimonio Eſavi cum tertia conjuge Iſmaelitide conſenſiſſe legitur. 3. Quoad Jacobum, ex Geneſ XXVIII. 2. liquet, Parentum ejus conſenſum ad unam de filiabus Laban uxorem, non ad quaslibet Meſopotamiæ filias, nedum ad ancillas ducendas determinatum fuiſſe.* Ibid. pag. 408. Reſp. 1. Repeto, exemplum Tobiæ petitum eſſe ex libro apocrypho, id eſt, à fabula, cujus authoritas ad probandos fidei articulos idonea non eſt. Sed fac idoneam eſſe. Conſtat ex cap. VI. 11. Tobiam ſecutum eſſe conſilium Angeli, Divinam ei conſtitutionem Num. XXVII. 8. & XXXVI. 8. proponentis. Planè igitur ſpeciale hoc exemplum eſt, in quo, ſi vera narratio eſt, Angelicum conſilium & Divinum mandatum Parentum conſenſum facilè ſupplevit. Et cap. VII. 15. Sara à Patre Raguele Tobiæ deſponſata dicitur. Præterea pater Tobiæ nuptiarum illarum certior redditus contradixiſſe nullibi memoratur. *Si autem, ſic l. ficus proponis Cap. de nupt.* rectè ſancitur, *pater poſtea reſciſcens non contradixerit, valent nuptiæ.* Quid verò multis? Cap. IV. 13. Tobias pater filium, juxta Græcum textum, ſic alloquitur: *Uxorem accipe de ſemine patrum tuorum, & ne accipias uxorem extraneam, quæ non eſt de tribu patris tui, quoniam filii Prophetarum ſumus, Noæ, Abrahami, Iſaci & Jacobi &c. Omnes iſti acceperunt uxores de fratribus ſuis.* Atque hoc ipſum Angelus cap. VI. 17. Tobiæ ſic ad animum revocat: *Non es memor ſermonum, quos præcepit tibi pater tuus ſuper accipienda tibi uxore de genere.* En conſenſum ſi non individualem (qualem circa abſentes ignotas edere non potuit) ſaltem ſpecialem! 2. De Eſavo denuo ex te quæro teſtimonium, ex quo probari poſſit, illum parentibus inſciis & invitis nupſiſſe: vel ſaltem parentes matrimonium contractum ratum haud habuiſſe. In hoc ſanè rei cardo conſiſtit. Saltem connivendo matrimonium tolerare potuerunt. Neque enim ſi de facto Iſacus matrimonium irritum haud pronuntiavit, de jure non potuit. Contraxerit ergo ille parentibus planè anxiis & invitis. Non ideo matrimonium legitimum fuiſſet, licet Scriptura נשים *uxores* appellet. *Scriptura* enim, uti ſcitè S. Auguſtinus *de Mirab. Script. lib. II. 9.* loquitur, *verarum rerum nomina aliquando tribuit rerum ſimilitudinibus.* Sunt ergo uxores veræ: ſunt λεγομένας, nimirum καθ' ὑπόληψιν ἀνθρώπων, quia pro talibus habentur ab iis, quos inter habitant. Ita inceſtæ nuptiæ dicuntur nuptiæ, licet nihil minùs

ſint

ſint quàm legitimæ nuptiæ: & Scriptura inceſtuoſam novercam γυναῖκα *uxorem* patris 1. Cor. V. 1. appellat, cùm nil minùs quàm legitima uxor ſit. Quantopere ergo, Redingi, deliras. 3. Jacobum habuiſſe à parentibus conſenſum non generalem duntaxat, ſed etiam ſpecialem, ex Geneſ. XXVIII. 1. clariſſimè liquet. Cùm ergo à fide matrimonii Racheli data recedere nollet, nec Leam, cui à Patre Labane ſibi obtruſæ per ignorantiam cohabitaverat, honeſtè dimittere poſſet, præter omnem opinionem ſuam duarum ſororum nuptiis implicitus fuit. Hactenus ergo exemplum iſthoc planè ſingulare eſt, neque ullo modo ad imitationem trahendum. Ancillæ porro, quas impellentibus Rachele & Lea jam caput propriæ familiæ factus, & à Patria poteſtate exemptus, ſibi ſociaverat, ſecundariæ uxores fuerunt, non tam *uxores* propriè, quàm פלגשות *concubinæ*, uti Geneſ. XXX. 22. vocantur, quarum proin conjunctio ipſa vitio non caruit.

OBJECT. II. *Conjugia ejuſmodi in Jure Canonico probantur. Ibi enim Clemens III. de puella nubili ait, quia liberum arbitrium ſit in electione propoſiti, parentum voluntatem eam ſequi non cogi. Et Ambroſius lib. 1. de Virginibus ait:* Cui licet maritum eligere, non licet Deum præferre? *Innuit, integram virginibus mariti electionem eſſe debere?* Reſp. 1. Juris Cononici anthoritate nos premi haud patimur. Divina tantùm authoritate conſcientia tenetur. 2. Clemens III. negat cogi puellam debere, ut parentum voluntatem ſequatur. Id ipſum & nos agnoſcimus. Interim nec liberorum eſt, voluntatem parentum cogere, & paternum jus violare. 3. Ambroſius quoque electionem mariti filiæ integram relinquens, id intelligit de libertate cum limitibus in Dei verbo præſcriptis congruente.

EXCIP. REDING: *1. S. Paulus Rom. XIII. 7. pronunciat, humanæ poteſtati ſubeſſe oportere non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ergo etiam humana authoritate conſcientia tenetur. 2. Libertas liberorum quoad matrimonium, & in eo contrahendo conſenſum parentum, non aliis limitibus in verbo Dei conſtringitur, quàm ne liceat inſciis parentibus nubere: non, ne ratum ſit matrimonium abſque illo conſenſu. Alias liberi cogerentur ad eligendos conjuges, quos parentes vellent. Quæ iſthæc electio, quæ libertas?* Ibid. pag. 408. 409. Reſp. 1. Poteſtati ſupereminenti, ceu vicariæ Dei ſubſumus etiam propter conſcientiam, vi non humanæ, ſed Divinæ authoritatis, quæ eidem nos ſubjecit. Quid hoc ad Canoniſtas Legulejos, non Dei in terris vicarios, ſed Papæ vaſallos, & iniquæ dominationis ejuſdem inſtrumenta? 2. Et ne licitum, & ne ratum ſit clandeſtinum ejuſmodi conjugium, verbo Dei ſancitum eſſe oſtendimus. Neque ſic liberi coguntur ad eligendos, quos parentes velint optentque iis conjuges, ſed tantùm libertas eorum quoad ſtatum vitæ paterna authoritate dirigitur. Eſt igitur electio, eſt libertas, ſed jure Divino & naturali, ne in profanam licentiam degeneret & paterno juri ſummam per injuriam deroget, limitata. Ita nec parentum erga liberos poteſtas ſic abſoluta eſt, ut eos ad hoc vel illud matrimonium cogere poſſint. Utrique ergo libertas competit, ſed legibus & rationi parens. Neque ſic liberos donare libertate oportet, ut parentes in ſervitutem redigantur.

OBJECT. III. *In matrimoniis ejuſmodi nihil deeſt eorum, quæ ad eſſentiam matrimonii*

trimonij requiruntur. Adeſt enim conſenſus contrahentium; intentio miniſtri; materia ſeu perſonæ ad matrimonium idoneæ; forma, puta verba ſeu ſigna mutui conſenſus. Parentum verò conſenſus haud requiritur, quia filius in his, quæ ad vitæ hujus ſtatum pertinent, æquè ac pater ſui juris eſt, adeóque de re propriè ſua diſponere poteſt. Reſp. 1. Nec conſenſus talis legitimus eſt, nec materia idonea, utpote quæ non habet conſenſum eorum, in quorum eſt poteſtate. 2. Filium in diſponendo vitæ ſuæ ſtatu eſſe αὐτεξούσιον & ſui juris, falſum eſt. Alioquin quomodo pater potuiſſet vendere filium, Exod. XXI. Quomodo pater filiæ, maritus uxoris votum irritum facere potuiſſet, Num. XXX? Ne quidem bona parentum alienare filius poteſt, nedum ſeipſum. Et in Senatusconſulto Macedoniano ſalubriter conſtitutum eſt, ut ſi quis filio familiâs mutuam pecuniam dederit, ejus reſtitutionem in judicio repetere nequeat. Quanto minùs rata erit filii promiſſio de ſtatu vitæ ac perſonæ ſuæ alteri facta?

EXCIP. REDING: *1. Si in eligendo vitæ ſtatu liberi ſui juris non ſunt, ſed à nutu parentum pendent, ne quidem legitimè poterunt abſque parentum conſenſu à falſa ad veram religionem tranſire, baptiſmum recipere &c. 2. Lex Exod. XXI. 7. de jure vendendi filium in N. T. abrogata eſt. 3. Legem Num. XXX. de voto puellæ impuberis loqui, ſupra probavimus. 4. Bona parentum filius alienare non poteſt, quia eorum dominus non eſt. At ſtatum vitæ eligendi jus habet. 5. Senatusconſultum Macedonianum juri poſitivo civili, non naturali innititur.* Ibid. pag. 409. 410. Reſp. 1. Diſtingue ſtatum vitæ ſpiritualis, à Deo immediatè pendentem, à ſtatu vitæ temporalis, jure Divino & naturali à diſpoſitione paterna ſuſpenſo. Ibi electio à directione, non tamen poteſtate paterna pendet, quia religio Deo ἀμέσως ſubjicitur, & ne quidem propriè electioni humanæ ſubeſt, ſi electio intelligatur plurium. Non enim vel hanc, vel illam religionem eligere licet, ſed ea amplectenda eſt, quam Deus præcipit. Hic verò electionem & à directione, & à poteſtate paterna pendere probavimus. 2. Lex Exod. XXI. 7. loquitur de caſu extremæ neceſſitatis, quæ quatenus abrogata ſit, heic non diſputamus. Saltem inde colligitur, jure naturæ filium familias non eſſe ſui juris, quia Divino jure, quod naturali nunquam repugnat, à parentibus etiam vendi potuit. 3. De Lege Num. XXX. ſupra. 4. Sicut bona parentum liberi alienare non poſſunt, ita nec ſe ipſos, inſciis illis vel invitis. Æquè enim ac bona poteſtati patriæ ſubjiciuntur. ſalva libertate eligendi conjuges, ad paternum conſenſum, æquè ac leges alias Divinas & naturales adſtricta. 5. Imò & naturali æquitati SCtum Macedonianum quàm maximè convenit. Cur enim pecunias filiofamilias inſciis parentibus mutuatus eaſdem in judicio repetere nequit, niſi quia bonorum paternorum dominus non eſt, adeóque nec ſui, ſed alieni, patrii videlicet juris? Unius tamen rei plures cauſæ eſſe poſſunt, nec contemnenda Senatusconſulti illius ratio eſt, quam Juſtinianus affert.

OBIECT. IV. *Conjugium ſervorum invitis dominis initum, eſt ratum firmúmque. Ergo multò magis conjugium tale filiorum familiâs. Major enim eſt ſubjectio ſervorum erga Dominum, quàm filiorum erga parentes.* Reſp. 1. Servi, ſi mancipia ſint, nec Divinis nec civilibus legibus ſine voluntate Domini nubere poſſunt.

Ita

Digitized by Google

Ita Exodi XXI. 4. Levit. XXV. 44. Domino datur poteſtas ſervo uxorem dandi. 2. Servorum verò ſimpliciter talium & liberorum diſpar ratio eſt, quia inter herum & ſervum ejuſmodi obligatio eſt merè civilis: at inter parentes & liberos naturalis. Nec quæ pro neceſſitate paterni conſenſus attulimus, pro neceſſitate conſenſus herilis in ſervorum nuptiis pugnant.

Excip. Reding: 1. *Leges Divinæ Exod. XXI. & Levit. XXV. de ſervorum conjugiis latæ non ampliùs vigent. 2. Etiam conjugum obligatio mutua juris non naturalis, ſed arbitrarii eſt, quo non obſtante maritus conjugis votum irritum reddere poteſt. Pari ergo ratione poſſet dominus ſervi ſimpliciter talis matrimonium irritum reddere, niſi ea in eligendo conjugii ſtatu libertas ex naturali jure in ſervitutis ſubeundæ conventione excepta intelligeretur. Quanto ergo minùs paternum jus eò uſque prævalet, ut matrimonium non conſentientibus parentibus initum reddere irritum poſſit?* Ibid. pag. 410. Reſp. 1. Ubi mancipiorum ſervitus obtinet, quidni Lex Divina de iiſdem obliget? Neque enim Evangelium ſervitutem illam ſimpliciter ſuſtulit, teſte S. Paulo 1. Cor. VII. 21. *Servus vocatus es?* (uti ſanè ſervi ſeu mancipia Romanorum vocari ad Chriſtianam fidem, eandémque amplecti poterant,) *ne tibi ſit curæ.* Atque id etiam legibus civilibus congruit, quibus dominus nuptias ſervorum, ſuo conſenſu non initas, pro arbitrio diſturbare potuit. Unde Lombardus 4. *Sent. diſt.* 36. Concilii Cabilonenſis adducto canone ſola illorum ſervorum, quorum *legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum*, matrimonia irrita reddi non poſſe, arguit, innuens, conjugia ſervorum, mancipiorum videlicet, non niſi *per voluntatem dominorum* rata eſſe. 2. In viri arbitrio eſt, hanc vel illam conjugem, ſalva ſuperiorum authoritate, eligere. Ubi verò electa eſt, obligatio amoris & officiorum mutuorum in perpetuum jam non arbitraria, ſed ex Divino & naturali jure neceſſaria eſt. Diſpar planè ratio eſt ſervorum non mancipiorum, ſed ſimpliciter talium, quorum obligatio qualiſcunque eſt, neque à natura tamen, ſed à mutuo conſenſu illa provenit, & perpetua non eſt, neque adeò libertatem nubendi, etiam invito domino, tollere poteſt. Quis liberorum erga parentes ſimilem, & non longè majorem, ab ipſa natura conſtitutam obligationem, imò & naturæ unionem ac conjunctionem dixerit?

QUÆSTIO VII.

An cœlibatus ſuâ naturâ & intrinſeca ratione, non tantùm reſpectu finis, commodi & utilitatis, ſit excellentior & melior conjugio?

Canon X. ſimpliciter negat, conjugium eſſe melius cœlibatu. Hoc autem noſtrûm nemo unquam ſimpliciter aſſeveravit. Quin meliorem docemus eſſe cœlibatum conjugio in iis, quibus datum eſt ſe continere, ratione συμφέροντος, commodi multiplicis & utilitatis. Cæterùm in

in hac quæſtione Pontificii ita præferunt cœlibatum conjugio, ut eum faciant opus ſuâ naturâ melius & ſanctius conjugio, ſatisfactorium pro peccatis, meritorium remiſſionis peccatorum tum propriorum tum alienorum, uti liquet ex forma abſolutionis Monaſticæ, Roſario Bernhardini, nec non ſcriptis Theologorum. Per cœlibatum docent ſupererogari. Ipſa opera in cœlibatu facta minima, qualia ſunt ſedere, ſtare &c. præferunt maximis in conjugio factis ex præſcripto primæ, vel ſecundæ tabulæ, uti affirmat idem illud Roſarium. Hoc igitur ſenſu negamus quæſtionem. Etenim

ARG. I. Cœlibatus eſt ex eo rerum genere, quibus bene vel malè utuntur homines, pro ratione intentionis & affectus diverſi. Et pretium ejus æſtimatur non ex intrinſeca natura, ſed ex adjuncta conditione obſervationis ſabbathorum, beneplaciti & fœderis Dei Eſaj. LVI. 4. Ergo ſuâ naturâ non eſt moraliter bonus, adeóque nec melior conjugio.

RESP. REDINO: *Atqui eodem capite Eſajas Eunuchis promittit ſe daturum iis melius nomen, & locum in domo ſua. Si cœlibatus ſua natura indifferens eſſet, non promitteretur iis melius nomen præ aliis non Eunuchis, æquè ad obſervantiam ſabbathi & fœderis obſtrictis. quales ſunt filii & filiæ, actus conjugalis fructus.* Tomo IV. Tract. XI. ſ. 2. pag. 410. 411. Reſp. Poſſem equidem in defendenda trium ſequentium quæſtionum orthodoxa ſententia parcere labori, cùm ante annos plus decem eam adverſus ſacrificulum vicinum, Jeſuitæ cujuſdam vitula arantem ita aſſeruerim, ut ne hiſcere quidem ampliùs parum glorioſus ille miles, vel potiùs famoſus plagiarius auſus fuerit; neque tu quicquam argumentis meis opponas, quod non ſcripto eo luculenter diſſolverim. Quia tamen ſcriptum illud vernaculo idiomate conſignatum eſt, ne non ſatis plenum ſit, quod heic repræſentamus, Tridentini Papatus ſyſtema, hanc etiamnum repetendarum ſolutionum moleſtiam devorabo patiens. Ad argumentum ergo primum nil ſolidi reſpondes. Si cœlibatus per ſe res indifferens non eſt, cur ei Eſaj. LVI. 5. juxta te cum conjugio comparato non ſimpliciter, ſine conditione adjuncta obſervatorum Sabbathorum & fœderis, melius nomen promittitur? Nomen melius promittitur ſimpliciter (v. 5.): *præ filiis & præ filiabus*, nulla hic conditione addita: Quis dubitat Eunuchos obſervantes ſabbatha & fœdus Dei meliori ſorte mactandos, quàm ſimpliciter fœcundos liberorum parentes? Si tamen ſua natura cœlibatus conjugio præſtaret, ſimpliciter, ſine conditione alterutri adjecta comparari debuiſſent. Sed, verbo dicam, quod res eſt, לסריס *Eunucho* (non cœlibatum voto profitenti, ſed propriè dicto Eunucho, cui in V. T. cœtum ingredi nefas erat, in Novo ſublato hominum diſcrimine fas eſt,) promittitur melius nomen, non quâ Eunucho, caſtrato, cœlibi, ad matrimonium inepto (quid enim ille naturæ defectus apud Deum mereatur?) ſed quæ religioſè tenaci ſabbathorum & fœderis Divini; idque מבנים ומבנות *præ filiis & filiabus*, hoc eſt, nomen melius, quàm ſi filios & filias haberet. Non ergo cœlibatus ibi cum conjugio, quod tu temerè, nulla ratione fretus, ut cauſæ tuæ modò inſervias, aſſeris, ſed nomen melius in Eccleſia, cum eo nomine, quod prole beati in mundo haberent, comparatur. Rectè igitur LXX. Interpretes שם טוב מבנים ומבנות reddunt *ὄνομα κρεῖττον υἱῶν καὶ θυγατέρων*, *nomen melius filiis & filiabus*, hoc eſt, Cyrillo (ut habeas, quos Auguſtino abs te in *Corollario* im-

potcatur

potenter jactato opponas ipſe) interprete, *melius fœcunditate*; vel Procopio: Ἀντὶ τῆς πολυτεκνίας δώσειν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτοῦ τόπον ὀνομαστόν. *Pollicetur ſe illis pro liberorum multitudine in ſua domo ſuiſque manibus locum celebrem eſſe daturum.* Id ſanè phraſis Hebraica poſtulat, quæ eo modo comparativorum, apud Græcos & Latinos, vim exprimit, nempe cùm præfertur res rei. Propheta ergo Eunuchis promittit, aliquid iis melius datum iri, quàm ſi iis darentur liberi carnales, quale quid eſt, ingredi in congregationem Jehovæ, quod in V.T. Deut. XXIII. 1. prohibitum erat; per ſemen ſpirituale, verbum Dei, generare filios promiſſionis Dei, eorúmque parentes æquè ac Abrahamus, nominari, celebrari. Id verò omne non tantùm continentibus, ſed etiam conjugatis ἀτέκνοις dici potuit. Neque etiam negat Propheta, illud ipſum *melius* datum iri conjugatis etiam patribus, quibuſcum comparationem nullam inſtituit.

ARG. II. Apoſtolus 1. Cor. VII. hanc tractans quæſtionem, cœlibatum non facit ſuâ naturâ meliorem & ſanctiorem conjugio, nec aliter eum commendat, quàm quia συμφέρει conducit, tum ob inſtantem neceſſitatem carnis, quæ eſt in moleſtiis conjugii, tum denique ob exercitia pietatis, quibus cœlibes tutiùs vacant.

RESP. REDING: *S. Paulus loc. cit. v. 34. apertè docet, virginitatem eſſe ſanctitatem corporis & ſpiritus, & per eam nos placere Deo. Si virginitas eſt ſanctitas, utique veri cultus Divini pars eſt. Sed & v. 35. S. Paulus virginitatem commendat tum ratione honeſtatis, tum ratione commoditatis. Atqui ratio honeſtatis formaliter virtutem & bonitatem moralem importat. Eſt enim virginitas cœlibatus per ſe pars temperantiæ, actúſque ejus heroicus, à ſumma caſtitate, fortitudine & lucta elicitus; refrænatio concupiſcentiæ, & ſæpe à charitate, religione, voto imperatur. Sicut ergo concupiſcentia, libido in ſe mala eſt: ſic cœlibatus bonus. Unde virginitatem Fulgentius virtutem; Hieronymus hoſtiam Chriſti vocat. Neque aliter S. Patres, inprimis Aldhelmus, qui lib. de laudibus virg. cap. 6. ratione meritorum hunc conſtituit ordinem, ut virginitas ſit aurum, cœlibatus argentum, conjugium æramentum, &c.* Ibid. pag. 411. 412. Reſp. Negare non potuiſti, S. Paulum virginitatem commendare ratione commodorum. Res ipſa aperta nimis eſt. Oppoſitiones verò tuæ de *ſanctitate* & *honeſtate* virginitatis caſſa nuce dignæ non ſunt Dicit enim S. Paulus 1. Cor. VII. v. 34. *Mulier innupta & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Hoccine eſt virginitatem appellare *ſanctitatem corporis & ſpiritus?* Atqui S. Paulus diſertè diſcrevit virginem & modum ſic placendi Deo, ut virgo ſit ſancta corpore & ſpiritu. Sicut aliud eſt maritum eſſe, aliud placere uxori; unde oportet eum, qui maritus eſt, cogitare, quomodo placeat uxori: ſic aliud eſt, virginem eſſe, aliud placere Deo; & idcirco debet, quæ virgo eſt, cogitare, quomodo placeat Deo, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. An verò quævis virgo id cogitat, ut idem ſit per ſe virginitas, quod ſanctitas corporis & ſpiritus, ſtudiúmque placendi Deo? Falli te, innumeri cœlibes & virgines ordinum veſtrorum clariſſimè demonſtrant. Loquitur Apoſtolus de facultate, non de actu; innuens etiam, poſito eodem animo, fide, charitate, virginem ab omni alia cura vacuam hoc ſolum curare poſſe, ut placeat Deo, & ſancta ſit corpore ac ſpiritu; mulierem autem non planè ſic liberam eſſe, quin aliquatenus in ſtudio illo impediatur, dum ſic Domino placere ſtudet, ut ſimul curare debeat, quò marito pla-

erat. Inter nuptam ergo & innuptam, uti etiam Lombardus obſervat, hoc quidem capite, differentia eſt *ſecundum plus & minus*; ac proin non ſecundum cœlibatum. *Nam*, inquit, *hoc quidem diſcrimen eſſet potiùs totius generis.* Vana autem eſt virginitatis jactantia, neque ulla ejus ſanctitas per ſe eſt, ſi non operam det virgo, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu: vanúmque virginitatis conſervandæ ſtudium, ubi non eſt integrum & ſolitarium ſtudium ſanctitatis. Sed Apoſtolus, inquis, cœlibatum etiam commendat ratione *honeſtatis*. Quod de virginitate dixerat, ait v. 35. ſe locutum *πρὸς τὸ εὔσχημον ϗ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως, ut Domino vacent decenter & aptè ſine diſtractione.* Decentem, decorum in caſu ſcilicet aliquo, cœlibatum eſſe ait: per ſe honeſtum, ſanctum eſſe, non ait. Tò *εὔσχημον* autem illud in eo conſiſtit, quòd homo non ſit ridiculus, abominabilis, & ſe indecenter non cogitur gerere. Poſſunt ſcilicet incidere tempora, ubi familiam habere occaſionem mendicitati vel turpi quæſtui præbet; & cœlebs faciliùs corpori ſuo laborando, quàm familiæ proſpicere, adeóque alios non onerare poteſt. Id quidem Monachi veſtri exactè obſervant, ne plus laborent quàm alii, imò ut minùs: an verò & hoc obſervent, ne graves ſint iis, qui familias alunt; & ut ſint *εὐσχήμονες ϗ προσεδρεύοντες τῷ κυρίῳ*, totus mundus novit. Adeò non cœlibatus per ſe *εὔσχημος* eſt, nedum intrinſeca honeſtate & ſanctitate pollet. Certè quicquid *τίμιον honorabile* eſt, idem quoque *εὔσχημον decens*, decorum puto. Atqui *τίμιος ὁ γάμος, honorabile eſt conjugium*, inquit S. Paulus Hebr. XIII. 4. Ergóne etiam matrimonium intrinſeca ſanctitate & honeſtate pollet? Vobis certè ita non videtur. Denique non virginitas, cœlibatus, hoc eſt, ſtatus matrimonii expers, per ſe actus temperantiæ, vel virtus heroica eſt; ſed caſtitas, continentia à libidinibus & illicitis cupiditatibus, quam cœlebs ſervat, talis eſt. Atque ſimilis temperantia etiam in conjugio locum habet. quod tamen temperantiæ actum per ſe eſſe, ipſimet non dixeritis. Turpiſſimè ergo ſtatum virginitatis, cœlibatus, cum ſtatu conjugii comparatum, cum virtute, quæ ei ineſſe poteſt, vel ineſt, confundis. Neque ita ullus Patrum à te allegatorum ſentit. Aldhelmi enim illa comparatio crudè accepta prorſus *ἄγραφος* eſt.

ARG. III. Quæ intrinſecè bona, ſancta & meritoria gratiæ ſunt, ea conducunt omnibus regeneratis. At cœlibatus non omnibus conducit, ſed tantùm iis, qui ſpeciale donum habent 1. Cor. VII. 2. 7. 9. 20. 36. Proinde ſuâ naturâ non eſt conjugio ſanctior.

RESP. REDINO: *Supernaturales fidei, ſpei & charitatis actus non ideo non intrinſecè boni & ſancti ſunt, quia non omnibus, ſed iis duntaxat, qui ſpeciale donum habent, competunt. Neque etiam dona illa omnibus regeneratis inſunt æquali menſura. Abundantior ergo menſura, quia non omnibus regeneratis ineſt, iccirco intrinſecè bona non eſt.* pag. 412. Reſp. Pudet luſus tuos repetere. *Speciale donum* vel reſpectu omnium hominum, vel reſpectu ſolorum fidelium dicitur. Reſpectu hominum omnium *ſpecialia dona* ſunt, quæ non omnibus hominibus, ſed ſolis fidelibus & omnibus competunt. Reſpectu ſolorum fidelium illa, quæ quoad ſpeciem non omnibus fidelibus, ſed quibuſdam Deus largitur. De poſterioribus, non prioribus ratio mea loquitur. Cœlibatus donum non commune omnium fidelium, ſpeciale quorundam eſt, *ἴδιον χάρισμα ſingulare*, ſpeciale *donum*, 1. Cor. VII. 7. Si cœlibatus intrinſecè bonus eſſet, Deus regeneratis omnibus eum donaret, quia omnium quoad ſpeciem æqualis ſanctitas eſſe debet. Quid ergo mihi actus ſuper-

naturales

naturales fidei, ſpei & charitatis memoras, communia, non ſpecialia regenitorum omnium dona? Quid abundantiorem illorum menſuram, cùm gradus ſpeciem non mutet, & idem ſpiritus ſit omnium licet diſpare menſura? Vel igitur ludis dedita opera: vel argumentum meum non percipis.

ARG. IV. Si ſuâ naturâ cœlibatus ſanctior eſſet conjugio, Apoſtolus non juberet virginem ſuam dare nuptui eum, qui exiſtimat ſuper ea ſe *ἀσχημονεῖν turpem videri*, videlicet judicio ſequiori hominum, 1. Cor. VII. 36. Quæ enim intrinſecè bona ſanctáque ſunt, ob iniqua judicia hominum impediri non debent.

RESP. REDINO: 1. *Apoſtolus non jubet, ſed permittis virginem elocare, ſi non elocans malè audiat. Nam meliùs facere eum, qui non elocat, aſſeris. Quòd verò ſpiritus S. conſulit, non poteſt non eſſe moraliter bonum.* 2. *Quod intrinſecè bonum eſt, ob ſequiora hominum judicia omittere licet, ſi tantùm conſulatur, non ſi etiam jubeatur.* Ibid. pag. 412. Reſp. 1. Præcepti & conſilii differentiam nullam ex Apoſtolo oſtendere potes. Simpliciter is dicit v. 36. *Si ita fieri debet. Quod vult faciat. Γαμείτωσαν nubant.* Hæc non ſunt conſulentis, inprimis cùm dicantur de eo caſu, in quo *ita fieri debet*, hoc eſt, in quo parens filiam *ὑπέρακμον* elocare debet, quia ita ejus conditio & Divina ad conjugium vocatio exigere videtur. Quæ ſic fieri oportet, illa non conſilio, ſed præcepto ſubſunt. Neque, quod tu fingis, in eodem caſu ait Apoſtolus v. 38. meliùs facere, qui non elocat, non dat nuptum filiam. Nam ubi *οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι ſic oportet fieri*, ibi non meliùs facit pater non elocans, hoc eſt, non faciens, quod ſic oportet fieri. Meliùs ergo facit in alio caſu, in quo *ἀνάγκη neceſſitas* & *ἀσχημοσύνη* elocationem non poſtulat, qui caſus v. 37. non 36. exprimitur. Meliùs autem facit, quia extra neceſſitatis caſum minus oneris filiæ ſuæ imponit; dat ei occaſionem, ut eo faciliùs curare poſſit, quæ ſunt Domini, ut ſancta ſit corpore & ſpiritu. 2. Conſilia univerſa cum authoritate conjunctà, Divina inprimis, præceptis æquipollent, uti ex Apoc. III. 18. colligitur. Sunt enim præcepta ſi non communia, ſaltem perſonalia. Quanquam verba Apoſtoli non conſulentis, ſed præcipientis eſſe, jam oſtendimus. Quomodo verò Apoſtolus ei, quod per ſe & intrinſecè bonum, ſanctum eſt, ob ſequiora hominum judicia, & quia *putat, ſe de virgine ſua non ex decoro conſulere*, contrarium ſuadere, nedum præcipere potuit? Conſilium, præceptum ſanctitati intrinſecæ contrarium non Divinum, Apoſtolicum, ſed Antichriſtianum eſt. Annon potiùs ſuaſiſſet, juſſiſſet nulla ratione habita judicii humani, virginem cuſtodire, non elocare, ſicut 1. Cor. IV. 3. dicit: *Mihi pro minimo eſt, ut à vobis judicer, aut ab humano judicio.*

ARG. V. Conjugium æquè eſſe poteſt inſtrumentum virtutum, ac cœlibatus. Cùm enim ſit ſchola crucis, plures occaſiones præbet exercendæ fidei, ſpei, invocationis, dilectionis. In educatione liberorum conjuges eam præſtant charitatem, quam non cœlibes. Conjuges per Dei benedictionem generant Eccleſiæ cives. Quin caſtitas tutior eſt in conjugio, quàm in cœlibatu. Denique nihil eſt, quo fideles conjuges ſuum ſtatum commutare debeant cum ſuperbo, Phariſaico & impuro cœlibatu aliorum.

RESP. REDING: *Atqui ſupra ingenuè faſſus es, cœlibatum ratione commoditatis & utilitatis multiplicis conjugio meliorem eſſe. Nunc conjugium ei anteponis; contra Apoſtolum 1. Cor. VII. 34. 40. & S. Patres.* Ibid. pag. 412. 413. Reſp. Detorques argumentum. Nam illud *æquè* ad rem, non ad gradum rei refero; neque adeò nego, cœlibatum in iis, qui donum continentiæ habent, commodius virtutum inſtrumentum eſſe, quàm conjugium, ſed tantùm, abſolutè conjugium cœlibatui præferendum eſſe. In quibuſdam enim etiam conjugium prævalere cœlibatui demonſtro. nec tu contrarium aſſerere audes, vel probare potes. Saltem ratio mea ſtringit adverſus luxuriantia cœlibatus encomia, quibus cum immodicis laudibus peſſimo licet fine, & præter ac contra Scripturam ferre ſoletis. In quibuſdam etiam conjugium non cœlibatui in univerſum, ſed hypocritico, qualis ferè veſter merè aridum lignum, ac de cœtero ad delicias carnis relatus eſt, oppoſui. Cœterùm cum argumento hoc meo propiùs pedem contulit Adverſarius alter ſacrificulus, ſed ita turpiter pugnavit, ut putem, Redingium aſſertionum ejus puduiſſe. Fatetur ille, conjugium eſſe Scholam crucis; ſed *coactam* ait, quam nemo ſubiturus ſit, ſi tam grave eſſet liberos concipere, quàm moleſtum eſt, eos parere & educare. Annon tibi, Redingi viſa eſt aſſertio iſthæc hircum olere? Revera olere *Parthenog. pag. 262. &c.* oſtendimus.

ARG. VI. Veteribus, qui cœlibatum nimis ἀφειδῶς laudârunt, occaſionem dediſſe videntur Ethnicorum impuritas, perſecutionum atrocitas, conjugiorum multorum impuritas, denique impudentia adverſariorum cœlibatum deprimentium, quales fuêre Jovinianus, Gnoſtici, Nicolaitæ, &c.

RESP. REDING: 1. *Cur hæreticis illis non accenſes Lutherum, Zwinglium clauſtra virginum temerantes, & virginitatem impudentiùs impugnantes, conjugiorùmque notoria impuritate ſuam Pſeudo-Reformationem contaminantes.* 2. *Patres etiam ab intrinſeca ſanctitate cœlibatum commendarunt, nominatim Ignatius, Theophilus Alex. Clemens Alex. Cyprianus, Athanaſius, Baſilius, Gregorius Nazianzenus & Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Gaudentius, Auguſtinus.* Ibid. pag. 413-415. Reſp. 1. Nil ſanctis illis viris, Antichriſti ſtabulum purgantibus cum veteribus illis hæreticis commercii fuit. Cœlibatum illi & conjugium ſuo quemque pretio, juxta ſiclos ſanctuarii, æſtimarunt, ac de cœtero libertate Chriſtiana, à Deo ipſo conceſſa, gaviſi maluerunt conjugia in Domino contrahere, quàm eſſe clerici concubinarii, fornicatores, adulteri, Sodomitæ, adeò in clero Pontificio frequentes, ut Pius V. neceſſe habuerit bullam edere *contra clericos Sodomitas*, quam ipſam tamen enervaturus Eſcobarius veſter Lojolita in foro conſcientiæ obligare negavit. Maluerunt illi eſſe fideles conjuges, quàm *fideles fornicarii, adulteri, molles, maſculorum concubitores* &c. cujusmodi creaturas *fidelium* novas Babylonicas Tridentini tui *Seſſ. VI. cap. 15.* in medium Eccleſiæ theatrum evomuerunt. 2. Patres à te ex Bellarmino & Coccio ſine judicio compilati, parùm cauſam tuam adjuvant. Nonnulla enim nonnullorum verba ſententiæ noſtræ conſentanea utroque pollice probamus, & ex iiſdem, ceu cynoſura quadam ambigua eorundem & aliorum dicta explicamus. Ita Hieronymus alias cœlibatui nimium lenocinari viſus, *adv. Jovin. lib. 1. cap. 6.* ſic orthodoxam ſententiam explicat: *Ut circumciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt, ſed obſervatio mandatorum Dei: ſic nihil prodeſt abſque operibus cœlibatus & nuptiæ, cùm etiam fides, quæ propriè Chriſtianorum eſt, ſi opera non habuerit, mortua eſſe dicatur: & hac*

lege

lege virgines quoque Veſtæ & Junonis univiræ in Sanctorum queant ordine numerari. Gregorius Nazianzenus *Orat. in funere Sororis* aſtruit, *nec nuptias propter* (NB) *naturam propriam eſſe fugiendas, nec virginitatem propter* (NB) *naturam propriam eſſe extollendam, ſed mentem eſſe, quæ nuptiis & virginitate* (NB) *bene vel malè utitur.* Auguſtinus *de Civit. D. lib. VI. 36. Conſtituamus*, inquit, *ambos* (conjugatum & continentem) *profectò melior eſt conjugatus fideliſſimus & obedientiſſimus, quàm continens minoris fidei, minorisque obedientiæ.* En ſtatus utriusque rationem non ex intrinſeca bonitate, ſed acceſſoria utriusque fide & obedientia æſtimat. planè ex mente noſtra, & magis etiam Spiritus S. Hoc filum Ariadneum ſi aliis Patrum dictis ambiguis & hyperbolicis applicetur, nullo negotio illa vel explicari, vel corrigi poterunt. Scripta modò removeantur ψευδεπίγραφα, veluti *Epiſtola ad Demetriadem* ſub nomine Ambroſii & Hieronymi; liber *de diſciplina & bono pudicitiæ* ſub nomine Cypriani; & *de Virginitate* ſub nomine Athanaſii. De cætero fatemur ultro, quosdam incautè, & parùm verbo Dei convenientia locutos, ita jeciſſe errorum ſemina, ut tamen alibi vera principia ponant, quibus errores iſti refutari poſſunt. Vos contra veris illis principiis neglectis eosdem illos errores retinetis, excolitis, augetis. Contra Jovinianum nonnulla ſe in hoc argumento ſcripſiſſe γυμναστικῶς, non δογματικῶς, Hieronymus *Apolog. cap.* 4. fatetur. Singula hæc *Parthenog. cap.* 15. &c. fuſiùs, allegatis & expenſis Patrum teſtimoniis, accuratè diſcuſſimus. neque ea heic repetenda ducimus. Tuum fuiſſet reſponſiones meas ibi perhibitas ad incudem, ſi potuiſſes, revocare, non nuda Patrum teſtimonia *per extenſum* duntaxat, uti loqui amas, *reproducere.*

ARG. VII. Si Adverſariis credimus, matrimonium eſt Sacramentum propriè dictum N. T. gratiam æquè ac cætera ſacramenta conferens ex opere operato. Quomodo igitur nunc illi ipſi infra cœlibatum illud detrudunt? Argumento hoc motus Durandus, matrimonium ſacramentum eſſe negavit.

Resp. Reding: *In Sacramentis alia ratio eſt intrinſeca entitatis, alia entitatis, qua ad eſſe Sacramenti elevari poteſt. Sic in Baptiſmo aqua quoad intrinſecam entitatem multis aliis rebus cedit; & tamen ad Sacramenti dignitatem elevari potuit. Pari ratione matrimonium ad eſſe Sacramenti elevatum habet virtutem ex opere operato conferendi gratiam; licet à cœlibatu quoad intrinſecam honeſtatem ſuperetur.* Ibid. pag. 415. Reſp. Matrimonium ergo ad eſſe Sacramenti elevatum cœlibatu præſtat. Atqui in N. T. ad eſſe Sacramenti elevatum eſſe pertenditis. Neque puto vos matrimonium aliud quàm Chriſtianum, & Chriſtianorum, adeóque opinione veſtra Sacramentale cum cœlibatu itidem Chriſtiano contendere. Abſque hoc eſt, non diſputatis, ſed luditis.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Paulus 1 Cor. VII. 1. dicens, bonum eſſe homini, ut mulierem non attingat, neq; aliter habendam eſſe uxorē, quàm propter fornicationes; ſatis innuit, cœlibatum ſuâ naturâ bonum eſſe; conjugium nonniſi accidens, ad vitandam fornicationem.* Reſp. 1. Paulus καλὸν *bonum* vocat id, quod eſt commodum & expediens, propter aliud. Ita abſtinere à vino bonum eſt. Neque tamen abſtinentia illa moderata

derata vini uſui præferenda eſt. Quòd autem *καλὸν bonum* hîc non moralem bonitatem ſignificet, ipſa matrimonii iuſtitutio, quæ benedictionem conjunctam habuit, ſignificat. 2. Etiam hominem ſolum, adeóque cœlibem eſſe, לא טוב *non bonum* eſſe pronuntiat ipſe Creator Gen. II.18. Vel ergo verè *ἀσύστατα* hæc erunt, vel *bonum* erit id, quod per ſe indifferens, propter aliud efficitur vel bonum vel malũ. Quo ſenſu & matrimoniũ & cœlibatus diverſo reſpectu & propter aliud bonum & non bonum dici poteſt. 3. Ipſe Paulus innuit, bonum eſſe cœlibatum non per ſe & moraliter, ſed *συμφέρον commodum & conducibile* v. 35. & *διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην propter inſtantem neceſſitatem*, v. 26. qua videlicet ingruente dici poterit: *Beatæ ſteriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera quæ non lactârunt*, Luc. XXIII. 29.

EXCIP. REDING: 1. *Supra probavimus, duplicem cœlibatui bonitatem Apoſtolum tribuere, unam utilitatis, honeſtatis alteram.* 2. *Nil obſtat, quò minùs boni moralis oppoſitum etiam ſit bonum. Ita piſcibus veſci propter Divinam benedictionem bonum eſt. Neque iccirco non veſci in jejunio malum eſt.* 3. *Alia ratio eſt matrimonii in primævæ inſtitutionis ſtatu: alia in ſtatu Chriſtianæ perfectionis. In priori non erat bonum, Adamum eſſe ſolum, quia ſic ſpecies humana in eo periiſſet. At propagato genere humano, mundóque jam incolis referto homini bonum eſſe cœpit non tangere mulierem. Unde Cyprianus lib. de habitu virginum:* Prima Dei ſententia creſcere & generare præcepit: ſecunda continentiam ſuaſit. &c. 4. *S. Scriptura non tangere uxorem abſolutè bonum vocat. Cur tu vocas indifferens? Nam etiamnum matrimonium inſerviens propagationi Divinitus intentæ moraliter bonum eſt, non indifferens.* Ibid. pag. 415--417. Reſp. 1. Nihil te probaſſe, nos ſupra oſtendimus 2. Boni moralis oppoſitum dicere bonum morale, eſt oppoſitum dicere idem. Neque inſulſam ſententiam niſi inſulſa ratione probas. Quis enim unquam piſcibus veſci moraliter bonum dixit? Revera ſi tale eſt, non veſci in jejunio malum erit. Phariſæorum, non Chriſtianorum eſt, ex actibus mediis per ſe bonos, & moraliter bonos cudere. quod vos ſtrenuè facitis. Diſce ergo, bonum dupliciter dici, alias oppoſitum vitio, veluti Matth. V.16. *ut videant veſtra καλὰ ἔργα bona opera*; Rom. VII. 18. *τὸ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω, perficere bonum non invenio*, &c. alias oppoſitum incommodo, veluti Matth. XVIII. 4. *κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι Domine, bonum eſt, nos hic eſſe.* Marc. IX. 50. *καλὸν τὸ ἅλας· Bonum eſt ſal.* Bonum priori notione vel abſolutè tale eſt, vel *κατά τι*; illud in elicitis virtutum actibus, puta amore Dei, proximi &c. qui ſemper boni ſunt, adeóque iis oppoſiti ſemper mali; quæ ſunt extra hominem, quorum uſus aliquando bonus eſt, prout eſt actus imperatus alicujus virtutis; veluti, dare panem famelico, ex vera charitate, abſtinere cibis, propter pietatem, &c. aliquando malus, quatenus eſt ab aliquo vitio, veluti, dare eleemoſynam, oſtentationis gratia; abſtinere cibis, propter hæreſin. Bonum poſteriori notione nullum dicitur abſolutè, ſed tantùm *κατά τι*, quia non omnia in eundem finem, aut eodem modo commoda ſunt. Priori notione bona *abſolutè* talia moraliter bona ſunt; quorum adeò oppoſitum nunquam non malum eſt, & in foro conſcientiæ illicitum. *Κατά τι ſecundum quid* talia bona moraliter ſunt, ſecundum id, quo à virtute imperantur, non ſimpliciter. Poſteriori notione bona moraliter bona non ſunt, quia propriè ea religio non præcipit; ſed tantùm per accidens,

cidens, quatenus pietati & charitati ſerviunt. Ita piſcibus veſci bonum eſſe poteſt, quia valetudini conducere poteſt. Non tamen moraliter bonum, quia id religio non præcipit. Hoc planè ſenſu Apoſtolus καλὸν *bonum* eſſe dixit, non tangere mulierem, quia commodum eſt iis, qui donum continentiæ habent, abſtinere conjugio, teſte experientia, quæ conjugatorum ſtatum multis incommodis, quibus cœlibum ſtatus caret, expoſitum eſſe, docet. Paulus ipſe omni exceptione major interpres, ſic explicat v. 26. Νομίζω δὲ τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. *Puto autem hoc eſſe bonum, propter inſtantem neceſſitatem, bonum hoc, inquam, eſſe homini ita eſſe.* Confer v. 28. 29. Rectè igitur Bened. Juſtinianus in Commentario: *Hieronymus,* inquit, *ſic interpretatur, perinde quaſi in eorum bonorum genere collocetur, quæ nonniſi vitio opponuntur. Atqui id cùm acerbiùs dicitur, tum non omnino verè. niſi forte interpretetur bonum quidem commodum atque utile, malum autem incommodum.* 3. Chriſtianæ perfectionis ſtatus nullus eſt niſi in Cœlo, ubi matrimonio locus nullus. Perperam ergo ſtatum integritatis & Chriſtianæ perfectionis diſtinguis. Si qua in mundo perfectio obtinuit, illa in ſtatu integritatis potiùs, quàm procedente tempore ullo obtinuit. Chriſtus porro ipſe conjugium ad primævum ſtatum Matth. XIX. 4. 5. 8. revocavit. Quod igitur homini creato & integro bonum erat, id homini quoque per Chriſtum renato & reſtaurato bonum eſt, ut videlicet non ſit ſolus, ſed habeat adjutorium coram ſe. Sed & bonum, imò melius eſt, non tangere uxorem; non ſimpliciter, ſed in particulari quodam ſtatu hominum dono continentiæ præditorum, & ad Cœlibatum peculiari ratione, quæ ex circumſtantiis variis colligitur, vocatorum. Exceptio à regula eandem non tollit, ſed potiùs in caſibus non exceptis confirmat. Neq; etiam multiplicatio humani generis bonum continuandæ propagationis ad finem uſque mundi, & adjutorii tollit. Natura enim hominum formatur illo verbo Dei, *Creſcite & multiplicamini*, ut ſit fœcunda non tantùm initio creationis, ſed tantiſper, dum hæc corporum natura exiſtet; ſicut eodem verbo hodiéque terra fœcundatur, & herbam virentem germinat. Propter hanc ordinationem non tantùm initiò cœpit terra producere gramina, ſed quotannis veſtiuntur agri, donec natura rerum exiſtet. Quod ergo verba Dei, quibus tum benedixit homini, tum declaravit, non eſſe bonum, ut homo ſolus ſit, reſtringere ad tempus illud, quo genus humanum multiplicatum nondum eſt, conaris, perinde eſt ac ſi diceres, olim naſcentes homines ſecum attuliſſe ſexum, nunc non afferre. Verba proin Cypriani cum grano ſalis intelligenda ſunt. 4. *Abſolutè* bonum eſſe, non tangere uxorem, ubi Apoſtolus dixit? Sic quicquid ſcriptura bonum dicit, abſolutè, adeóque etiam moraliter bonum erit. Abſolutè bona erit *arbor bona:* abſolutè boni *fructus* ejus *boni:* abſolutè *bonum ſal.* & quid non? Valeat interpretatio ipſius S. Pauli, qui v. 26. *bonum* eſſe homini *ſic eſſe* (ut ipſe erat) ait non abſolutè, ſimpliciter, ſed *propter neceſſitatem;* & quia id (v. 38.) συμφέρει conducit, habentibus ſcilicet continentiæ donum, ad curandum ea, quæ ſunt Domini. Mirum verò, tibi jam etiam matrimonium, quod ſua natura ſtatus & contractus civilis eſt, *moraliter* & *abſolutè* bonum cenſeri, ut oppoſita ſimul moraliter bona ſint. Frigidiſſima ſomnia hæc ſunt, quidvis ſine ratione effutientis.

OBIECT. II. *Idem Apoſtolus* 1. *Cor. VII.* 31. 32. *&c. docet, cœlibem curare ea, quæ ſunt Domini: conjugatum verò ea, quæ ſunt mundi. Ergo cœlibatus conjugio præſtat.*

Reſp. 1. Certum eſt, nec omnes matrimonio junctos ea tantùm curare,

quæ mundi ſunt, uti liquet exemplo Abrahami, Iſaci, Jacobi, Zachariæ, Apoſtolorum plerorumque, aliorúmque plurimorum: nec omnes cœlibes ea tantùm curare, quæ ſunt Domini, uti manifeſtum faciunt exempla Pontificum, Cardinalium, Epiſcoporum, Sacrificulorum, qui plerique alia omnia, quàm quæ Domini ſunt, curant. niſi forte ad ea, *quæ Domini ſunt*, pertinent bona, cenſus, reditus eccleſiæ propriam in rem verſi, dominatio temporalis, *πραγματείαι τοῦ βίου*, &c 2. Non igitur cœlibatus quilibet & per ſe id præſtat, ut magis curentur, quæ ſunt Domini, quàm alia omnia: ſed in certo ſubjecto, eo nimirum, quod & dono continentiæ & Spiritu Dei præditum eſt, adeóque ſe propter regnum cœleſte eunuchizat. Neque etiam matrimonium quodlibet & per ſe id præſtat, ut vel non curentur, quæ ſunt Domini, vel magis curentur; ſed matrimonium mundanorum, & forte etiam fidelium infirmorum, qui cum Martha *τυρβάζονται περὶ πολλά*, Luc. X. 41. Totus autem ſermo Apoſtoli accipiendus eſt non abſolutè, ſed comparativè; ſecundum facultatem, non ſecundum actum, non *κατ' ἐναντιότητα*. Comparentur inter ſe fidelis liber & uxoratus, uterque eadem fide & charitate præditus. Uterque curare poterit ea, quæ ſunt Domini; ſed ille magis, hic minùs.

EXCIP. REDING: 1. *Attenta ea puritate, quæ mentis & corporis à carnalibus deſideriis abſtractionem importat, in virginitate utique ſpecialis mentis & corporis ſanctitas, moraliſque virtutis, nempe caſtitatis honeſtas abundantior, quàm in matrimonio reperitur. Idque ipſe tu nolens volens fateris, aſſeverans, cœlibatum præſtare in ſubjecto dono continentiæ & ſpiritu Dei prædito majorem ſolicitudinem curandi ea, quæ ſunt Domini. 2. Cúmque illud continentiæ donum tam à vobis remotum ſit, ut pauci in cœlibatu apud vos vivant, qui fieri poteſt, ut non ſitis alieni à ſpiritu Dei? Veteres certè illud in Eccleſia non rarum, ſed frequens eſſe, paſſim docent.* Ibid. pag. 417. 418. Reſp. 1. Imò verò attenta puritate, caſtitate & ſanctitate corporis & ſpiritus, in utroque ſtatu par illa eſſe poterit. Neque enim virginalis caſtitas & ſanctitas major per ſe caſtitas & ſanctitas eſt, quàm conjugalis, niſi conjugio per ſe impuritatis aliquid ineſſe, cum veteribus hæreticis aſſeras. Puritas enim & caſtitas non conjugio, ſed impuris libidinibus, in virginitate & matrimonio æqualiter opponitur. Neque quidquam aliud faſſus ſum. Aliud enim eſt cœlibatus, ejúſque ſtatus ſimpliciter: aliud cœlebs dono continentiæ & ſpiritu Dei præditus. Ille nullam præ matrimonio eminentem ſanctitatem vel caſtitatem habet. Hic cœlibatus commoditate uſus, cœteris paribus, & mundi curis non diſtrictus, præ uxorato, quæ Domini ſunt, curare poteſt. Nihil hic cœlibatus *ἐξαίρετον* habet: nil ſanctitatis, nedum meriti eximii. Poſito, repetam ſuperiùs dicta, eodem animo, fide, charitate virgo libera eſt ab omni alia cura, ut hoc ſolum agere poſſit; mulier autem non eſt libera ab omni alia cura, ſed tenetur ea curare, quæ ſunt mundi, ut placeat viro, hoc eſt, ei obediat in omnibus licitis, Epheſ. IV. 22. 24. Ita (ſimilitudine ab Apoſtolo eodem capite v. 22. adhibita uti liceat) homo eſt ſervus Chriſti: ſervus autem tenetur etiam ea facere, quæ ipſi herus in carne imperat. Quemadmodum autem libertas non propterea per ſe ſancta, meritoria, vel ma-

gis

gis ſancta, meritoria eſt quàm ſervitus: ita nec virginitas vel per ſe ſancta & meritoria, vel magis ſancta & meritoria eſt, quàm matrimonium. 2. A noſtris in univerſum remotum eſſe continentiæ donum, qua veri ſpecie aſſeris? Si enim loquaris de continentia ab illicitis voluptatibus & libidinibus, noli dubitare, quin conjuges noſtri innumeri illo polleant magis, quàm plerique λεγόμενοι religioſi cœlibes veſtri, qui ſi non fornicantur, ſaltem uruntur. Præſtat autem ſtatus matrimonii ſtatu uſtionis. Si de continentia à matrimonio, nec illa ad ſalutem neceſſaria eſt; nec deſunt, qui ejus dono præditi religioſiùs longè Deum colant, & caſtitatem ſervent, quàm veſtri. Neque obſtat, quòd non eo numero inveniantur hodie, quo temporibus primis inventi ſunt; quia & ſingularia ejuſmodi dona paulatim in Eccleſia expirarunt; & eædem frequentioris cœlibatus cauſæ non æquè ſemper obtinent. Accedit quòd qui habentes uxores tales ſe gerunt, ac ſi non haberent, juxta Apoſtoli 1. Cor. VII. 29. non minorem, quàm cœlibes laudem merentur. Tales autem apud nos innumeros eſſe, perſecutionum & præteritarum, & præſentium immaniſſimarum, nec non martyriorum, iiſdem durantibus ſubitorum hiſtoria luculenter teſtatur. Sine numero ſunt, qui propter Chriſtum uxores reliquerunt, & jactura uxorum omniúmque charitatum facta pro Chriſto diriſſimam mortem ſuſtinuerunt. Cum quibus cœlibes veſtri etiam optimi nullo modo comparari poſſunt. Neque poſtrema, crede Redingi, cauſa eſt impuri cœlibatus veſtri funeſta experientia, qua territi planiorem magiſque expoſitam ad Cœlum viam, quàm præruptam & ancipitem ſectari malumus. Præſtat manere in humili exiguóque oppidulo Zoar, quàm cum Lotho conſcenſo monte ingentis periculi aleam ſubire. Nôſti forte vocem verè ἐνδόξως, memorabilemq; adeò cujuſpiam veſtrûm: *Multi potuiſſent ſalvari in conjugio, qui damnantur in cœlibatu.* Neque plura. Sapienti, & conſcientiæ ſuæ ſinus excutienti ſatis.

QUÆSTIO VIII.

An Chriſtianis cœlibatum ſolenni voto profiteri liceat?

AFfirmat Canon IX. Nos negamus. Rationes.

ARG. I. Cultus Dei eſt ex fide. Fides nititur verbo mandati & promiſſionis. Quæ igitur res nec mandati, nec promiſſionis verbum habet, non poteſt eſſe pars cultus Dei, ſed ἐθελοθρησκεία eſt. Tale autem eſt votum cœlibatus.

Resp. Reding: *Ex Pſal. XXV. 12. & Eſaj. XIX. 21. liquet, licitum eſſe vovere res, quæ ad cultum Dei conducunt. Atqui cœlibatum conducere, & caſtitatem Deo gratam eſſe, vos ipſi negare non poteſtis.* Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 419. 420. Reſp. Non Pſal. XXV. 12. (ita bis citas, & infra etiam Pſal. XV 12. allegas) Sed LXXVI. 12. vota nuncupata Deo perſolvi Hieropſaltes jubet. Neque hoc cuiquam dubium. Sed & caſtitatem vovere licet. At vel cœlibatum, vel caſtitatem virginalem in perpetuum, & ſine

ulla exceptione cuſtodiendam vovere, id verò nuſpiam Deus in verbo ſuo vel ſuaſit vel juſſit. Textus à te rei huic probandæ allegatos in objectionibus diluimus.

ARG. II. Cœlibatus eſt donum & chariſma Dei, gratis datum, non gratum faciens, pendens unicè à gratia Dei Matth. XIX. 11. 1. Cor. VII.7. 17. Ergo ab hominibus non poteſt voveri. Votum enim earum eſt rerum, quæ noſtræ ſunt optionis & arbitrii. Perinde igitur facit vovens cœlibatum, ac qui vovet, ſe locuturum linguis, vaticinaturum, miracula editurum.

RESP. REDING: 1. *Cœlibatus utique in poteſtate noſtra eſt, accedente gratia Dei. Neque enim vota perſolvere niſi gratia Dei adjuti poſſumus. Et tamen vota perſolvere jubemur. Par voti & juramenti ratio eſt. At nec juramentum exſolvere arbitrio noſtro, non accedente gratia Dei, poſſumus. 2. S. Paulus 1. Cor. VII. 7. continentiam ita eſſe ſingulare Dei donum dixit, ut tamen v. 37. ſubjungat, amplecti donum illud ejus eſſe, qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, habens autem poteſtatem ſuæ voluntatis. Continentia ergo libero hominis arbitrio ſubeſt.* Ibid. pag. 420. 421. Reſp. 1. Ratum eſto, nullum votum ſine gratiæ Divinæ auxilio perſolvi poſſe. Sed quæ voventur, cùm ſint dona Dei, diſtinguenda ſunt. Alia nempe neceſſaria ſunt, quorum privatio opponitur gratiæ in Chriſto, ut infidelitas omniáque peccatorum genera; quæ gratia Dei eum in finem à Deo data paulatim deſtruere debet. Alia ſunt ἀδιάφορα, quæ etſi ſunt effecta gratiæ, tamen in neutram partem oppoſitionis gratiæ officiunt. qualia ſunt prophetiæ, linguæ, miracula. Nam & qui miracula patrat, gratiam habet; & qui non patrat, gratia Dei non deſtituitur, ſed tantùm hoc dono gratiæ. Scholæ veſtræ doctores illa à gratia gratum faciente, hæc à gratia gratis data arceſſunt. Illa omnibus fidelibus dantur: hæc non itidem. In poſteriorum cenſu eſt continentia à conjugio. Non enim aut continentia, aut ei oppoſitum conjugium opponitur gratiæ, teſte S. Paulo, qui utrumque pronuntiat bene facere, & qui nuptui dat virginem, & qui non dat, 1. Cor. VII 38. Imò quicunque conjugium in peccatis poſuerunt, eos & Scriptura, & inde Eccleſia in hæreticis numerant. Ad hanc porro continentiam ſervandam gratiam dari vel hominibus omnibus, vel fidelibus, negamus, tum quia non omnes capiunt ſermonem illum continentiæ, adeóque nec omnes ejus donum habent, Matth. XIX. 11. tum quia S. Paulus eos ipſos, quos vellet eſſe, ſicut ſemet ipſum, pronuntiat habere donum, *alium ita, alium ita* (1. Cor. VII. 7.) hoc eſt, diverſa, ut unus poſſit continere, alius non poſſit. Qui ergo non habet donum, ut poſſit continere, qua ille audacia voveat continentiam, & quidem perpetuam; cujus dono inpræſentiarum deſtituitur, vel quod perpetim ſe obtenturum, certus eſſe nequit? Quomodo perſolvet gratia Dei votum ejus rei, quam per gratiam & donationem Dei non habet vel ſaltem perpetim ſe habiturum, incertus eſt? Ita qui jurat rem impoſſibilem, vel ſaltem ejuſmodi, ut incertus ſit, an à quacunque gratia obtenturus ſit, nec ne, is profectò temerè jurat. 2. Peſſimè Apoſtoli dicta pervertis, & ſubjectum ſermonis ejus mutas. Is enim 1. Cor. VII. 7. dicens, *Quisque proprium chariſma habet à Deo, alius ita & alius ita*, de continentibus vel non continentibus: at v. 37. dicens: *Qui ſtat firmus in corde ſuo, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens propriæ voluntatis*; nec de continente, nec de non continente, ſed de elocante loquitur. An verò ſi elocans non urgetur neceſſitate elocandi, adeóque in elocando vel non elocando poteſtatem propriæ voluntatis habet, quilibet

quilibet vel homo vel fidelis poteſtatem voluntatis propriæ habet, ut vel continere, vel non continere poſſit? Non ſic Apoſtolo v. 7. viſum.

ARG. III. Votum cœlibatus pugnat cum chriſtiana libertate, in qua perſtare jubemur. Cùm enim auferat poteſtatem matrimonii in caſu neceſſitatis contrahendi, apparet ſanè laqueum conſcientiis injici, contra voluntatem Pauli 1. Cor. VII. 35. Impedit etiam uſum conſilii Apoſtolici: *Si ſe non continent, nubant,* 1. Cor. VII. 9. &c.

Resp. Reding: *An Chriſtiana libertas ſapit ea, quæ carnis ſunt? Quomodo ſic providebitur iis, quos ſupra ob morbos incurabiles &c. ad continentiam vocari ajebas? Libertati porro Chriſtianæ per vires gratiæ, teſte S. Paulo 2. Cor. XII. 7. ita conſulitur, ut ſpiritus luxuriæ ei haud prævaleat, neque matrimonii contrahendi libertatem in omni Chriſtianæ religionis ſtatu requirat.* Ibid. pag. 421. Reſp. Intoleranda hæc ſunt adverſus Chriſtianum matrimonium ſcommata. Non Chriſtiani conjuges, Redingi, ſed clerici ſcortatores, concubinarii, adulteri, Gomorrhæi ſapiunt, quæ carnis ſunt, & ſpiritu luxuriæ transverſi abripiuntur. Denuo igitur pertendo, quoſvis homines & per naturam, & per gratiam ſic liberos eſſe, ut matrimonium in Domino contrahere poſſint, & quandoque, deſtituti continentiæ dono, teneantur ea libertate uti. Hanc verò libertatem temeraria vota ſic conſtringunt & intervertunt, ut ejus, tempore imprimis neceſſitatis, uſus nullus ſit. Alia ratio illorum eſt, quos neceſſitas, in ipſo etiam matrimonio ob alterius partis morbum, impotentiam &c. ad continentiam vocat. Cùm enim neceſſitatis illius author ipſe Deus ſit, certa ſpes eſt, non defore ejus gratiam, quia neminem ſupra vires tentari ſinit. At neceſſitatis abſtinendi à matrimonio, ejúſque uſu author non Deus, ſed homo, laqueo ſe ipſum contra Apoſtoli 1 Cor. VII. 35, monitum conſtringens, & temerarium maximè votum emittens, ſpem gratiæ continendi ſanctè nullam habet. Neque enim gratia Dei humanam temeritatem & audaciam nutrit. Præterea licet forte ad tempus uſu conjugii quodammodo priventur conjuges ob morbos, non tamen privantur libertate ipſius matrimonii, ejúſque quolibet uſu. Varii enim matrimonii fines & uſus ſunt, quorum uno ſublato cœteri non tolluntur. At votarii ſe ipſos & matrimonii, & cujusvis uſus matrimonii libertate privant. Fruſtra exemplum S. Pauli 2. Cor. XII. 7. urges. Non enim vel ille votarius fuit; vel σκόλοψ σαρκὸς *ſtimulus carnis, Angelus Sathan eum colaphizans,* adverſus quem Deus eum gratia ſua munivit, venereus cœlibis ejus, qualis pleroſque votarios veſtros agitat, ſtimulus, vel carnalis ad ſcortationem tentatio, animíque & libidinis efferveſcentis æſtus fuit. Authores quoſdam recentiores ſic explicantes Bened. Juſtinianus Jeſuita ipſe *temerè ita locutos eſſe*, idque *parùm cordatè ſcripſiſſe, quod vix ulli Theologo docto probare poſſent,* ait, meritóque. Non enim Deus venereum & carnalem tentationem dat, donat. At *ſtimulus* ille S. Paulo ἐδόθη *datus* eſt, à Deo ſcilicet, eum humiliante & exultare, ac revelationes ſuas inſolenter jactare non ſinente. Dat tamen ille ſtimulum carni, Angelum Sathanam colaphizantem, hoc eſt, eundem refrœnantem, caſtigantem adverſis, uti Jobum idem caſtigaverat. Hos verò ſtimulos colaphóſque Sathanæ, hoc eſt, frequentes & quotidianos adverſitatum aculeos ipſemet S. Paulus 2. Cor. XI. 23--30. apertè ſatis deſcribit, nullum inter eos locum veneris ſtimulis & uſtionibus relinquens. His enim alibi 1. Cor. VII. 9. non gratiam tolerandi (nam ne

ne tolerari quidem decet) ſed conjugium opponit, ajens: *Præſtat nubere, quàm uri.* Suomet ergo ille conſilio uſus matrimonium uſtionibus, ſeu ſtimulis venereis oppoſuiſſet, non uſtiones durabiles, peccaminoſas paſſus eſſet.

ARG. IV. Periculum ingens voti manifeſtè arguit experientia. Quibus enim malis ac flagitiis occaſionem dederint ejuſmodi vota, cùm querelæ horrendæ adverſariorum, Gerſonis, Alvari Pelagii, Nicolai de Clemangis, Petri de Aliaco, aliorum, quorum querulas voces Wolphius in *Lectionibus Memorabilibus* collegit, patefaciunt, tum dies Domini pleniùs olim manifeſtabit.

EXCIP. REDING: 1. *Dies Domini Pſeudo-Reformationis tuæ abominationes tandem revelabit.* 2. *Quæ de flagitiorum ex votis occaſione deblateras, tam nihil voto continentiæ officiunt, quàm nihil Sacramento Euchariſtiæ malorum & hæreſium occaſiones officiunt. Ipſum etiam crucis myſterium Judæis ſcandali, gentilibus ſtultitiæ occaſio fuit.* Ibid. pag. 421. Reſp. 1. Nullam Reformatio, hoc eſt, Reformata doctrina abominationi ulli occaſionem præbet. Præbet præbuitque impia & Antichriſtiana doctrina veſtra, nominatim de votorum continentiæ abſolutorum religione, quam Reformatio noſtra feliciter, laus Deo, proſtravit. Si quas igitur maleferiatorum abominationes dies Domini deteget, nihil hoc ad religionis noſtræ puræ ſanctæq; doctrinam. Non deſunt etenim Chriſtum labiis nominantes, Antichriſtianis moribus præditi. Veſtra autem doctrina ejuſmodi eſt, ut abominationibus infinitis decumanam portam aperuerit, aperiátq; adhuc. quod et dies anteactit, eſtibus è veſtro ſinu innumeris, à nobis alibi productis, probarunt, & ſupremus maximè probabit. 2. Temeraria & impia vota veſtra cum Euchariſtiæ Sacramento & crucis Chriſti myſterio peſſimè comparas. Neque Euchariſtiæ Sacramentum, neque crux Chriſti occaſionem, hæreſibus, ſcandalis, ſtultitiæ præbent. Impius eſt, qui ita loquitur, vel ſentit. At vota continentiæ abſoluta & lex Cœlibatus, humana tyrannidis Pontificiæ fulcra, impuritatibus verè occaſionem præbent, quia dono continentiæ deſtitutis remedium impuritatis à natura, à Deo conceſſum ſacrilegè eripiunt. Si peſtilentiæ graſſantis tempore adverſus eandem panacea præſens & parabilis eſſet, annon qui eam ſurriperet, mortis cauſa eſſet? Ita qui graſſanti libidinis & uſtionis peſtilentiæ panaceam, à natura & gratia ordinatam, ſubtrahit, interitus ejuſdem cauſa eſt. Hoc, qui voto vel lege matrimonii uſum tollunt, faciunt, adeóque S. Paulo diſertè monenti 1. Cor. VII. 2. *Propter fornicationem* (id eſt, ſi quis non contineat, vel continere non poſſit, v. 9.) *quiſque propriam uxorem, & quæque proprium virum habeat*; in os reclamant. Qui cœlibatum vel voto, vel lege ſuſcipiunt, vel pii animo & mortificati: vel hypocritæ, profani ſunt. Utrique certiſſimo periculo ſeſe objiciunt. Priores, quia, utut inpræſentiarum dono continentiæ præditi ſint, certi tamen de eodem perſeveraturo non ſunt. Qui enim nunc per Dei gratiam continere poteſt, ille mox, Deo gratiam illam ſingularem utpote ad ſalutem non neceſſariam, nec cuiquam debitam ſubtrahente, in tentationes incidunt, & iiſdem, voto nuncupato, vel lege ſuſcepta Deum tentantes, ſuccumbunt. Poſteriores, quos nullum pietatis frœnum cohibet, lege & voto conſtrictos, quò minùs nubant potiùs, quàm urantur & fornicentur, in omne genus impuritatum vagarúmque libidinum ſuapte indole, & inevitabili illa peccati tyrannide, proclives præcipitéſque ferri, & porcorum inſtar in cœno

ſuo

ſuo volutari neceſſum eſt. Fruſtra hic ad preces & afflictationem, ceu præſens remedium conclamatis. Etenim illæ vel matrimonio, vel ſcortationi opponuntur. Si matrimonio, jam illud malum erit, quia nullum niſi mali remedium eſt. Si fornicationi, optima, fateor illa remedia ſunt; ſed iiſdem jungimus ab Apoſtolo indigetatum 1. Cor. VII. 2. 9. quibusvis periculum fornicationis reformidantibus oblatum remedium, ceu morbo ei maximè proprium & naturale. Quid quòd, præpoſtero planè ordine, priùs alto mari, præſentiſſimóque periculo abſque velis & remis vos committitis, ac poſt demum remedia circumſpicitis. Quid Deum tentare eſt, ſi hoc non eſt? Atqui priùs orare, jejunare, vires impetrare oportuit. Impetratis illis à conjugio abſtinere tantiſper, non tamen continentiam vovere fas erat, quia duraturarum ejuſmodi virium nulla Divina promiſſio extat.

ARG. V. In ſpecie multis modis vitioſa ſunt Papalia vota. Etenim patiuntur ea nuncupari ab impotenti ætate, quam judicii raró comitatur maturitas. Qua in re & Paulus iis refragatur 1. Tim. V. 9. 11. 14. & vetera Concilia, Romanum, Cæſarauguſtanum, Agathenſe. Eſtque id cum manifeſta Dei tentatione conjunctum. Vovere ſolent illi, qui in Patria ſunt poteſtate, & votum illud vel invitis Parentibus ratum habetur, contra legem Dei Num. XXX. 4. vocem Pauli 1. Cor. VII. 37. & veteres Canones. Vovent prava perſuaſione meriti, ſatisfactionis, ipſis etiam ſanctis. Denique per votum cœlibatus in eo ſtatu ſe collocant, in quo eſt iners otium, abundantia, ſaturitas panis, ex quibus radicibus qui fructus oriantur, docet Ezechiel.

Resp. Reding: 1. *Bonum eſt portare jugum in adoleſcentia. Ergo etiam vovere. Interim ſufficiens judicii ex gratia illuſtratione ſubſiſtens maturitas, Divina vocatio ſe offerens iis, qui religiosè petunt, &c. expenduntur.* 2. *Nil te juvare textus ex 1. Tim. V. 9. 11. 14. allegatos Cornelius à Lapide in Commentario fusè oſtendit.* 3. *Neque ulla Dei tentatio ſtatui ei, quem Chriſtus jubens capere eum qui poteſt, comprobavit, ſubeſſe poteſt. Et Conciliorum veterum hac in re ſententiam Tridentinum renovavit.* 4. *De lege Num. XXX. 4. ſupra vidimus. In loco verò 1. Cor. VII. 37. poteſtas firmandæ virginitatis, ceu rei conjugio magis Deo gratæ, aſſeritur.* 5. *Meritum voti cœlibatus ex Matth XIX. 11. conſtat, ubi iis, qui ſe propter Regnum Cœlorum eunuchizant, præmium, utique Regnum Cœlorum decernitur. Unde mercedem virginitatis Cyprianus de hab. virg. appellat. Et Auguſtinus lib. de virg. cap. 17. virginibus Angelicam portionem deputat; refellens ſimul ſententiam veſtram, quòd cœlibatus propter ſolam neceſſitatem colatur. Ille verò coli etiam propter æternitatem aſtruit.* 6. *Convitium tuum de cœlibatus otio, abundantia &c. in ipſius Chriſti benedictionem, qua ei, qui uxorem reliquerit, centupli compenſationem in hac vita Matth. XIX. 27. promiſit, redundat.* Ibid. pag. 421--427. Reſp. 1. Siccine votum jugum eſt? At vovere res libera, voluntaria: jugum ferre neceſſaria eſt. Illud ab arbitrio eligentis, hoc à judicio imponentis provenit. Neque quiſquam ſanus ſibi jugum imponit, & qui imponit, non laudem, ſed vituperium & pœnam meretur. Verbo, Propheta *jugi* nomine crucem & adverſa quæque θλίμματα, quibus à teneris aſſueſcere multum eſt, indigetat. Ad votum porro nuncupandum maturo judicio opus eſt. Annon verò puellæ & adoleſcentes, priusquam judicare poſſunt, à vobis ut voveant, per fiſtulam dulce canentem perſuadentur,

atque

atque interdum coguntur etiam, atque ſic tantùm non Molocho immolantur? Fruſtra cautelas ingeris, gratiam Divinam judicium maturantem, vocationem &c. Hæc enim prætexuntur, non fiunt. Intereſt veſtra, judicii maturitatem non expectari, ut Monaſteria dotentur, & Papa Creaturis propriis ne deſtituatur; denique ut laicis, quorum ſic familiis conſulitur, obſequentioribus utamini. Sic ergo nefandis aliorum peccatis communicatis, dum votum cœlibatus in juvenili lubrica ætate conſcientiis vel imponitis, vel voluntariè oblatum non tantùm recipitis, ſed fieri conſulitis, fuco omni adhibito ſuadetis, hortamini. & hoc laqueo innumera animarum millia in barathrum æternæ damnationis præcipitatis. 2. Apoſtolus certè 1. Tim. V. 9. in Collegium earum fœminarum, quas à curis œconomicis & conjugio liberos honorari jubet, non viduas juvenculas, (quarum tamen quaſdam, ceu *χήρας ὄντως χήρας viduas reverâ viduas* v. 3..7. honorare jubet) ſed ſexagenarias cooptari jubet; non aliam haud dubiè ob cauſam, quàm quia ſperari poteſt, illas extra conjugium innocenter vivere poſſe. Sed & v. 11. juvenes viduas diſertè *παραιτοῦ recuſari*, hoc eſt, in Collegium alumnarum non recipi, jubet. Imò v. 14. *βούλομαι volo*, inquit, *juniores* (viduas, & quidem ſine diſcrimine) *nubere, liberos parere, domum adminiſtrare, nullam occaſionem dare adverſario convitii causâ.* hoc eſt, ne ſi multæ ſint innuptæ, & illæ in eo ſibi placeant, laudentur, & nuptis præferantur, Adverſarius (ita Antichriſtus inſignitur) occaſionem habeat matrimonio convitium faciendi. Et vos juvenculas, & ſimiles iis adoleſcentes votis, matrimonium in perpetuum ejurantibus, conſtringi patimini, quin & conſtringitis ipſi. procul maximè Apoſtolico conſilio & ſpiritu. Multa hic ex Cornelio à Lapide ſine delectu & judicio conſarcinaſti, ut alienis plumis inauſpicatam avim tuam exornes. Singula retexere nil attinet. Quæ ad rem faciunt, paucis perſtringam. Primò nugatur ille, *S. Paulum v. 9. non de viduis privatis & quibuslibet, ſed de collegio & quaſi monaſterio viduarum, quod inſtitutum erat ad Eccleſiam adjuvandam, præſertim in cura, inſtitutione & diſciplina aliarum, ſive virginum, ſive mulierum, loqui. Has verò viduas junioribus præfectas, niſi ſexagenarias admitti non debuiſſe, ut matrum loco cenſeri poſſent, & quia ea demum ætate explorata ſit illarum charitas & hoſpitalitas, quam ab iis Apoſtolus requirat.* Mirum, calidum callidúmque illud *εὕρημα* Bellarmino, aliiſque Papatus hyperaſpiſtis in mentem non veniſſe! Sed forte apud illos aſſenſum nullum impetravit, quia viderunt totum fictitium eſſe, non verbo Dei, ſed propriæ hypotheſi ſuperſtructum. Non enim quicquam tale vel ex Apoſtolo, ullóve authore canonico, vel ex antiquitate conſtat. Neque Baronius *ad A. C. 34. ſſ.* 288. de Diaconiſſarum munere agens auſus eſt ejuſmodi viduarum monaſterium, eique præfectas Seniores Diaconiſſas obtrudere, nullum ſcilicet in omni antiquitate præſidium inveniens. Falſam ergo & commentitiam rationem à Lapide reddidit, ut veram ſuppimeret. Quæ *ad v.* 11. ejuſdem à Lapide gloſſemata oſtentas, infra *ad Obj.* 4. diſcutimus. Quòd denique v. 14. Apoſtolus viduas juniores *vult nubere*, idem à Lapide de nuda indulgentia interpretatur. Quaſi ſcilicet nuptiæ indulgentia indigerent, à Deo ipſo inſtitutæ, laudatæ, benedictæ. Plus ſibi vult verbum *βούλομαι volo*, quàm *indulgeo.* Perinde eſt ac ſi dixiſſet: *Cupio, opto, ſuadeo.* ſi nempe aptam inveniant conditionem, ut in Domino nubere poſſint. Veniant ſic in manum mariti. Rationem voti & conſilii ipſemet perhibet, *ne anſam Adverſario convitii cauſa præbeat.* Crede, Redingi, jugulum veſtrum ratio iſthæc petit. Si enim non nubant (exceptis forte nonnullis, quibus peculiares ob cauſas, peculiaria ob dona inuptis eſſe præſtat) contingere poterit, ut matrimonium ob innuptarum numerum malè audiat, atque ſic *Ἀντικείμενος Adverſarius*,

An-

Antichriſtus anſam habet matrimonium ſugillandi, ei honorem debitum detrahendi, denique illud quibuſdam prohibendi. Id quomodo evenerit, in aprico eſt. 3. Quomodo verò tentatio ſubeſſe non poteſt, ſi juxta effatum Chriſti Matth. XIX. 12. non omnes ſermonem illum continentiæ capere poſſint, hoc eſt, continentiæ donum non habeant omnes: & tamen promiſcuè quivis putet ſe idoneum ad capiendum; neque rarò ſibi credant homines, ſe ipſos nondum accuratè noſcentes, & præſenti ac futuro modulo ſuo ſe metiri neſcii. quales ut plurimum juvenes, adoleſcentes, & ſœpe etiam provectiores ſunt? Quis enim iis, quid impoſterum vires valituræ ſint, revelavit? De Conciliis à me allegatis ſic habe. Romanum ſub Sylveſtro habitum virginem ſacratam benedici ante annum ætatis 72. vetat, addita ratione, *quia poſt eam ætatem nullum eſt periculum, ne earum pudicitia violetur*. Fruſtra id Bellarminus ad virgines, *quæ antequam velarentur, viros petierunt, & propterea diuturniore probatione opus habuerunt*, reſtringit. Concilium enim non de illis, quæ viros petierunt, ſed *quæ ad Chriſti nuptias per votum virginitatis aſpirant*, loquitur. Concilia Cæſaraugustanum *can. ult.* & Agathenſe *can.* 13. virgines ante quadrageſimum ætatis annum velari prohibuerunt. Ambroſius *Comment. in 1. Tim. V. Paulus*, inquit, *prohibet juniores in hac ſuſcipi profeſſione. Lubrica enim ætati fides facilè adhiberi non debet.* Item: *Oſtendit damnationem tales manere, ne facilè audeant, quod implere difficile eſt, aut ſi animus eſt huic devotioni deditus, apud ſe interim teneat, quia temerarium dicit eſſe profiteri, quod adhuc juvenili ætati credi non debet.* Præpoſitus *in c. cùm haberet de eo, qui duxit in matrim. quam per adult.* ſcribit, *non eſſe de facili inducendam pœnitentiam perpetuæ continentiæ, niſi ei, qui jam tranſierit dies ſuos*, in *quem non facilè cadet præſumptio fornicationis.* Unde Caſſander *Conſult. art.* 23. queritur: *Fatendum* eſt, *graviter à poſteris eſſe peccatum, qui hanc utilem pro tempore conſtitutionem cœlibatus multis in laqueum verterunt, dum juvenes nondum ſibi cognitos & exploratos temerè ad Eccleſiaſticum miniſterium admiſerunt, & cùm illi caſtitatis onus ſibi impar eſſe ſentirent, impuros potiùs concubitus diſſimularunt*, &c. Cum Conciliorum veterum decretis quomodo convenit decreto illi Tridentino, quo *Seſſ. XXV. cap.* 15. ſancitur, *ne profeſſio fiat ante annum decimum ſextum expletum?* Qua fronte pronuntiare auſus es, veterum Conciliorum ſententiam à Tridentino renovatam eſſe? 4. De lege Num. XXX. 4. nos quoque ſupra. Neque 1. Cor. VII. 37. ſimpliciter poteſtas firmandæ virginitatis parentibus aſſeritur, ſed, ſi nulla obſtet non elocaturo virginem neceſſitas, & voluntatis ſuæ poteſtatem non elocans habeat. At non elocaturo obſtare poteſt neceſſitas: & ſtatum virginitatis firmaturo ætatis teneræ conditio neceſſitatem injungit. 5. De merito voti cœlibatus ſupra, ubi de *Aureolis*, pluſcula diximus. Sanè opinio meriti, ceu fomentum quoddam ſuperbiæ, coinquinat & contaminat, quicquid alioqui in caſtiſſimo cœlibatu bonum & laudabile eſſe poſſet. Nam & in Chriſti, qui ſolus pro nobis meruit, & propter ſeipſum peccata delevit, honorem injuria eſt: & gratuitæ juſtificationi per Chriſtum quàm maximè adverſatur: & naturæ cœlibatus, qui ſpeciale Dei donum eſt, & *gratia*, uti Scholaſtici loquuntur, *gratis data*, opponitur: & ſuperbiæ nutricula eſt: & ἀσύστατος. Qui enim cœlebs eſt, is curat ea, quæ ſunt Domini, ut placeat Domino. At placere Domino, niſi in Chriſto, & fide meriti ejus, nemo poteſt. Sed mercedem cœlibatui promittit Cyprianus. Debitam, ex merito provenientem? Proba. An, quod ex Auguſtino urges, ſolis virginibus Angelica portio convenit? Non ergo omnes ἰσάγγελοι erimus? Neque propter ſolam neceſſitatem, ſed alias etiam cauſas, à

nobis æquè ac à S. Auguſtino (quem frivolè nobis opponis) expreſſas, cœlibatum apud quoſdam conducere profitemur. 6. Putáſne denique benedictionem, & centuplam compenſationem à Chriſto promiſſam ei, qui propter ipſum, ſeu animo glorificandi ipſum omnia reliquerint, vel vos Monachos, non propter Chriſtum, ſed propter mundum, & mandanum Papæ regnum Monaſteria ſubeuntes concernere: vel in otio inerte, & ſaturitate panis ex alieno ſudore & ſanguine comparati, quali cœlibes veſtri fruuntur, conſiſtere? Næ aberras multùm. Benedictio, qua cœlibes fruimini, ſimilior longè ei benedictioni eſt, qua in Evangelio notatus ſtultus ille inſignis ſibi ipſe in corde ſuo benedixit, dicens: *Anima mea, habes multa bona repoſita in annos multos: Requieſce, comede bibe, gaude,* Luc. XII. 19. Et ille quidem ſtulteſcebat paulò tolerabiliùs, quia frui voluit opibus ſuis. Vos autem luxuriatis ex agapis fidelium, ſudore, ſanguine, opibus alienis, ſuperſtitionis hamo captis, paſcimini, atque ſic paſti, ſaginati ſaburratíque affatim aureolas in Cœlo ſomniatis.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Etiam in V.T. votum cœlibatus in uſu fuiſſe arguit exemplum Jephta, qui filiam ſuam perpetuæ virginitati devovit, Jud. XI. 39.* Reſp. 1. Jephtam voviſſe non cœlibatum filiæ, ſed oblationem in holocauſtum, poſt Interpretes Græcos, Syrum, Jonathanem, Uzielidem, Joſephum, Thalmudicos, Patres pleroſque Græcos & Latinos, plures etiam Pontificii Theologi cenſent. Unde Bellarminus, Becanus, Baronius argumentum hoc urgere ſuperſederunt. 2. Si tamen, quod R. David Kimchi, Levi Gerſon, Lyranus, alii probabilius cenſent, filiam ſuam à mundo abſtractam Deo precibus & jejunio conſecravit, non tamen inde cœlibatus votum ſtabiliri poterit, tum quia non exemplis ſed legibus ſtandum: tum quia alioquin etiam concludi poſſet, parentibns fas eſſe, liberos inſcios & invitos perpetuæ virginitati conſecrare: tum quia Scriptura exemplum hoc recitat, at non laudat: tum quia certum eſt, Jephtam incautè egiſſe, qui non cogitaverit id, quod Levit. XXVII. 3. 4. habetur, ſi quis ſuam vel alterius perſonam ſub ſua poteſtate conſtitutam Deo voverit, eam certa pecuniæ ſumma redimi poſſe: tum denique quia, ut de lege nihil dicam, aliud ſimile exemplum in tota lege Moſaica nuſpiam occurrit.

EXCIP. REDING: *Neque nos argumentum illud, tanquam certo fundamento nixum, urgemus; ſed tanquam probabile, nil obſtantibus exceptionibus tuis. Jephte enim Divino exornatur teſtimonio, quòd ſit operatus juſtitiam, Hebr. XI. 32. Eam verò laudem S. Patres etiam ad votum cœlibatus extendunt. Cùmque filia ejus votum probaverit, invita utique conſecrata non eſt.* Ibid. pag. 427. Reſp. Nec certum, nec probabile argumentum eſſe, reſponſio mea evicit. Si enim filia Jephtæ mactata eſt, quod poſt Hebræos & Chriſtianos veteres pleroſque Viri doctiſſimi, atque inter eos Pontificii etiam haud poſtremi commatis hodie ſuſtinent, & argumentis plurimis Cl. Theolog. Lud. Capellus & Fridericus Spanhemius evincere nituntur, quid quæſo factum illud voto cœlibatus veſtro præſidii affert?

aſſert? Cur ad hoc non reſpondes? Sed eſto, incluſerit filiam pater, & incluſerit non invitam. At votum cœlibatus ubi filiam nuncupaſſe hiſtoria teſtis eſt? Potuit enim filia voto Patris conſentire ſine voto, inprimis abſoluto. qualia vos obtruditis. Neque etiam Apoſtolus Hebr. XI.32. laudans Jephtam ob patratam juſtitiam, ſingula ejus facta laudat; æquè ac non ibidem laudans Davidem, tanquam patrantem juſtitiam, cuncta ejus facinora laudat; certè non homicidium, non adulterium, non populi recenſionem. Quinimò Heroum illorum facinora, juſtitiæ eorum atteſtantia, ibidem v. 33 38. ſigillatim enumerans, nullam voti hujus nuncupati mentionem facit. Sed ſufficiat nobis confeſſio Redingii, quòd argumentum illud *certo fundamento* non nitatur. Incerto autem fundamento nullum fidei dogma ſuperſtruitur.

OBIECT. II *Chriſtus Matth.XIX. 12. docet, Eunuchos eſſe qui ſe caſtrant propter Regnum Cœlorum. Eunuchos innuit non tales vel natura, vel communi lege, ſed peculiari inſtituto, adeóque voto. Proinde in ea verba commentati Patres, nominatim Cyprianus, Chryſoſtomus, Auguſtinus mirifice efferunt virginitatis præmium in cœlis compenſandum. In eundem ſenſum Auguſtinus illud Eſaj. LVI.3. applicavit.* Ita poſt Bellarminum arguit A.Reding *Diſſ. XIII.pag.727.728.* Reſp.1. Ex hoc loco contrarium infertur. Chriſtus enim Apoſtolis quiritantibus, intutum eſſe nubere, ſi nupta repudiari non poſſit, reſpondet v. 11. *non omnes ſermonem eum capere, ſed quibus datum eſt*, innuens, cœlibatum eſſe δοτὸν *datum* quid, adeóq; chariſma. 2. Eunuchos ſe ipſos propter regnum cœlorum caſtrantes Chriſtus intelligit eos, qui ad conjugium apti, liberè tamen & ſponte ab eo abſtinent, ac deliberato animi propoſito, non voto, quandiu donum continentiæ habent & ſentiunt, à conjugio abſtinent, non minùs quàm ſi corpore eunuchi eſſent. Ita illud ἐυνούχισαν ἑαυτοὺς interpretatur Apoſtolus 1. Cor. VII. 37. Firmum verò illud propoſitum non pugnat cum propoſito nubendi, ſi caſus inciderit, quo prius propoſitum rectè pièque ſervari non poſſit, aut ſi ſervatum pugnet cum fine cœlibatus, quem Paulus præſcripſit. Non debet enim ejuſmodi propoſitum homini eſſe laqueus, uti Apoſtolus 1. Cor. VII. 39. monuit. Atq; ita ſine ullo voto multi S. Martyres, virgines, ipſe Paulus ſe eunuchizârunt. 3. De Clericis verò jure queritur Eraſmus: *Multos Clericos hodie eccleſiaſtici cenſus potiùs quàm pietas caſtrant.* Et Monachis propter regnum cœlorum ſe haud caſtrantibus, expediret eſſe eunuchis duobus primis modis à Chriſto citatis, ſiquidem tertium falsò ſimulantes, ſub ejus prætextu mille ſcelera operiunt. 4. Patres vel voti omnino non meminerunt, vel per votum impropriè dictum intelligunt ipſum firmum animi in ſervando cœlibatu propoſitum, ſine abjuratione conjugii in perpetuum, quicunque tandem caſus, & quæcunque neceſſitas inciderit.

EXCIP. REDING: 1. *Cœlibatus utique chariſma eſt. Sed Chriſtus ajens, quoſdam ſe ca-*

ſtraſſe propter Regnum Cœlorum, cœlibatus ſtatum ad totum vitæ tempus extendit, adeóque confirmat, quibuſdam dari donum toto vitæ tempore durabile, ita ut ſtatus ille perpetuus voveri, & per datas ſufficientes gratiæ vires ſervari poſſit. 2. Hinc adeò S. Patres voti, profeſſionis, conſecrationis meminerunt. Et Concilium Carthaginenſe IV. cap. 11. Sanctimonialem virginem ab Epiſcopo conſecrandam memorat. Ibid. pag. 428. 429. Reſp. 1. Eſt charisma ἴδιον *proprium* quibuſdam; non κοινὸν *commune* fidelibus omnibus. Talia autem quæ ſunt, voveri non poſſe, ſupra firmavimus. Si omnibus volentibus gratia concederetur, jam non proprium, ſed commune chariſma eſſet, quia illa communia ſunt, quorum gratiam volentibus, & mediis certis utentibus omnibus Deus facit. Sed Chriſtum innuere ais, eorum, qui ſe caſtrarunt propter Regnum Cœlorum, cœlibatum ad omne vitæ tempus ſe extendere. Ubi verò Chriſtus extendit; & quidem ita, ut illa extenſio à voti nuncupati religione pendeat? Alia enim caſtrationis naturalis, alia moralis & voluntariæ ratio eſt. Illa ſe ad univerſum vitæ tempus extendit: hæc ad illud uſque, ad quod à voluntate determinatur. Poteſt autem ſe voluntas determinare ad tempus illud, quo per gratiam Dei continere poteſt; non ad illud, quo continere ampliùs non poteſt. Neque enim tam infirma pronitas eſt naturæ in affectus ſuos, ut uno conatu voluntatis τὰ κύματα ſequentis univerſæ vitæ ſedari poſſint. Nullus ergo hic abſoluto voto; nullus extenſioni ad quodvis vitæ tempus locus eſt. Nec Eunuchizatio illa, quæ nil aliud eſt, quàm virginitas, non virginitatis votum, includit abjurationem conjugii in perpetuum. Uſitata enim apud veteres exceptio & formula, *in quantum humana fragilitas permiſerit*, conveniens monito Apoſtoli, ne quis jugulo ſuo laqueum injiciat, ſemper locum habere debet, ut ſi quis propoſitum habens abſtinendi à conjugio, etiam vovere illud velit, poſſit & debeat hoc modo: *Conſtitui, ſeu voveo, me in cœlibatu caſtè victurum, ſed hac conditione, exceptione & limitatione, ſi humana fragilitas hoc non permittat, ut liberum mihi ſit, remedio conjugii contra uſtionem & fornicationem Divinitus illis, qui continere non poſſunt, ordinato uti.* Ejuſmodi *votum* conditionale cœlibatus (de vocibus enim non litigamus, re ſalva) ſeu propoſitum, quod S. Paulus ſuis verbis deſcribit 1. Cor. VII. 37. Ὃς ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ. *Si quis firmus ſtat in corde*, non abnuimus. Quanquam ἀκριβῶς & propriè loquendo aliud eſt propoſitum cordis, quod quis apud ſe in corde ſuo ſtatuit & decrevit: aliud verò votum, quod voluntatis intentionem, rationis deliberationem, cordis promiſſionem, oris expreſſionem, promiſſionis teſtificationem ſeu confirmationem Deo factam, interpoſita obteſtatione nominis Divini, & addita explicitè vel implicitè execratione, ſi non ſervetur, requiri ajunt. Si quis alius, certè S. Paulus ſe eunuchizavit propter Regnum Cœlorum. Ille enim conſcius ſibi Divini doni propter expeditius Evangelii præconium, & ne oneraret Eccleſiam, conjugio abſtinuit. An verò illo cœlibatum vovit? Atqui teſtatur ipſe 1. Cor. IX. 5. ſe poteſtatem habere circumducendi ſororem uxorem. Votum autem, juxta vos, poteſtatem eam tollit; ſeu, uti tu loqueris, cœlibatum ad omne vitæ tempus extendit. 2. Quid verò, ubi de verbis Chriſti, eorúmque ſenſu quæritur, Patres nobis crepas, quorum tamen abs Te objectorum, ſi ab Epiphanio diſceſſeris, ne unus quidem verborum illorum Chriſti meminit, nedum illa explicat? Et tamen ne Epiphanius quidem *hæreſ.* 58. voti ullius meminit; quin & Apoſtolos omnes ſe caſtraviſſe propter Regnum Cœlorum aſſerit. quos tamen omnes votum cœlibatus nuncupaſſe, faciliùs dicitur, quàm probatur. Quid quòd ibidem virgines ab illis, qui Monaſticam vitam degunt, diſtinguit, ſignificans, virgines fuiſſe, qui ſe Monaſticæ vitæ per vota Monaſtica non addixerunt, de quibus nihilominus

dici

dici poſſit, quòd propter Regnum Cœlorum per virginitatis propoſitum ſeſe caſtraverint. Cœtera Patrum dicta, quibus voti, profeſſionis, conſecrationis mentio fit, nihil ad explicationem verborum Chriſti faciunt. Neque Patrum teſtimonia, quæ non tam numerare, quàm ponderare decuerat, utpote ab humana, non Divina authoritate profecta, pro regula fidei, ac ne morum quidem Eccleſia Chriſti unquam amplexa eſt. Semper enim id veriſſimum eſt, quod primum: id primum, quod ab initio: initium autem à Chriſto & Apoſtolis, non aliunde fuit. Sed de Patrum hoc de argumento ſententia alibi fuſiùs & dedita opera à nobis actum.

OBIECT. III. *Etiam B. Viriginem Mariam cœlibatum voviſſe, liquet ex Luc. I. 35. ubi audiens ex Angelo, ſe concepturam ac parituram Filium, admirabunda reſpondet:* Quomodo iſtud, quia virum non cognoſco? *Quibus verbis impedimentum aliquod matrimonii cauſatur, quod aliud eſſe, quàm votum cœlibatus non potuit. Verba enim illa,* virum non cognoſco, *haud aliud innuere poſſunt, quàm obſtante voto nubere ſibi non licere. Obſtabat enim illi aliqua lex. At non communis, uti in confeſſo eſt. Ergo particularis, adeóque votum.* Reſp. 1. Opinioni de voto B. Virginis Mariæ validè repugnat deſponſatio facta Joſepho Luc. 1. 27. propter quam Joſephus vocatur *ἀνὴρ Μαρίας vir Mariæ,* Matth. I. 16. & Maria *γύναιξ Ἰωσὴφ Mulier Joſephi,* Matth. I. 20. Luc. II. 5. Quæ deſponſari voluit, utique votum cœlibatus non emiſit. Quòd enim tricari ſolent, *datam eſſe Mariam Joſepho in cuſtodiam, non autem in matrimonium deſponſatam,* frigidum eſt. Repugnat enim proprietas verborum *μνηστεύεσθαι deſponſari, συνέρχεσθαι convenire,* uti propoſitum erat, *ἀνὴρ vir, γυνὴ mulier.* quæ omnia non tutori ac pupillæ, ſed ſponſo & ſponſæ, marito & uxori conveniunt Imó diu poſt deſponſationem, quando jam inventa eſt *ἔχειν ἐν γαστρὶ impragnata,* Angelus conjugium in tutelam ac patronatum mutavit, copulans Mariam Joſepho *non in fœdus ſolenne conjugij, ſed in conſortium communis habitaculi,* uti Chryſoſtomus loquitur. 2. Si B. Virgo votum ſolenne cœlibatus emiſiſſet, apertè utique & ſine circuitione reſpondiſſet Angelo, ob emiſſum votum non integrum ſibi eſſe nubere viro, adeóq; filium gignere. Jmò ſi vel maximè in corde votum nuncupâſſet, edocta per Angelũ voluntatem Dei, qua erat erga Deum pietate & reverentia, minimè votum hoc prætendiſſet. 3. Non igitur B. Virgo verbis illis, *virum non cognoſco,* ſignificavit ullam impotentiam moralem, ob votum aliquod interveniens; ſed negavit conjugalem cum viro copulam, quaſi diceret: *Quomodo id fiet, cùm deſponſata equidem ſim, at cum viro nondum conſueſcere ſoleam. Inuſitatum verò virginibus talia promittere, quæ actu conſueſcentibus promitti ſolent.* Proinde rei futuræ prorſus inſolitæ, & ordinem communem tranſgredientis modum rationémque ſciſcitatur.

Excip. Reding: 1. *Deſponſatio & conjugium non repugnant voto, quando per mutuum conſenſum carnis integritas ſervatur. 2. B. Virginem, antequam Angelus Dominicam in-*

carnationem ei annuntiaret, Deo perpetuam virginitatem voviſſe, omnino patet ex ejus verbis : Quomodo hoc fiat, quoniam virum non cognoſco? *Hæc enim verba non eſſe dubitantis, ſed credentis, liquet ex verbis Eliſabethæ :* Beata es, quæ credidiſti. *De modo ergo quærit, quo conceptura eſſet; non quæſitura, niſi impedimentum aliquod Deo notum adfuiſſet. quod aliud non fuit, quàm votum à Deo emiſſum. Abſque eo quærendi cauſa nulla fuiſſet. Cùm enim jam actu deſponſata fuerit : opus non fuit dicere :* Virum non cognoſco. *Licet enim actu tum non cognoverit, at cognoſcere potuit. Ita S Patres, Gregorius Nyſſenus, Auguſtinus, alii.* Ibid. pag. 429. 430. Reſp. 1. Quomodo mutuum illum conſenſum probas? Tantum abeſt, ut priuſquam Angelus B. Virgini apparuit, & conceptionem ac futuram ex ea nativitatem Chriſti revelavit, conſenſerint in continentiam, ut potiùs animum habuerint *συνελθεῖν conveniendi.* Matth I, 18 & Joſephus compertam in utero habere conſtituerit ἀπολῦσαι *repudiare,* v. 19. Hiccine mutuus ad continentiam conſenſus fuit? Finge cum Bellarmino, B. Virginem & voviſſe ante deſponſationem, & matrimonium iniviſſe cum Joſepho, quia revelationem ſingularem Divinam habuerit, fore ut Joſephus nunquam ab ea debitum conjugale poſcat. At Joſepho idem revelatum fuiſſe, eundémque ſic in continentiam conſenſiſſe, nondum, niſi fallor, fingere auſus is. Nam ut dixi, & animum habuit conveniendi, & repudiare uxorem jam gravidam voluit. Si poſt myſterium incarnationis utrique revelatum, voviſſe illos, atque ſic in continentiam conſenſiſſe dixeris, nihil ad rem faciet, quia de dono continentiæ poſt illam myſterii revelationem certi fuerunt. Quò minùs ergo tum conſcii ſibi perpetui doni voverent, nihil forte obſtitit. Attamen voviſſe actu & propriè, probari non poteſt. Sufficere *ἰδιότητα τῆς καρδίας* firmum & conſtans animi propoſitum potuit. Si tamen voverunt, ex peculiari & privata cauſa voverunt: quæ cùm in reliquis nullum locum habeat, argumentum vovendi nullum ſuppeditat. Vovit Chriſtus, ſe paſſurum ſub Pontio Pilato. An propterea cuilibet Chriſtiano, vel quibuſdam vovendum, ſe crucifixum iri? Atqui peculiaris Chriſto fuit cauſa, Mediatoris officium. Hoc ſi communicamus aliis, poterit votum communicari. aliàs minimè. 2. Non ante, ſed poſt revelatum incarnationis myſterium B. Virgo dixit : Πῶς ἔσαι τοῦτο? *Quomodo hoc erit, quia virum non cognoſco?* Revelavit enim myſterium v. 28—33. Demum v. 34. quæſtio illa ſequitur. Quærit autem τὸ πῶς, non τὸ ὅτι, modum rei, non rem. Atqui modus rem ſupponit. Dubitantis an credentis verba ſint, nihil refert. Credidit rem. Atque hoc verba Eliſabethæ teſtantur. De modo inquiſivit. Sed non quæſitura fuit, inquis, niſi aliquod impedimentum Deo notum adfuiſſet. Eſto. Ergo. infers, impedimentum illud eſt votum priùs nuncupatum, quia alias quærendi cauſa nulla fuiſſet. Imò verò ſine ullo voti impedimento erat quærendi cauſa gravis, uti ex antecedentibus liquet Nam Angelus illi promiſerat Cœleſtem illam prolem, (v. 31--34.) *Filium Altiſſimi, regnaturum ſuper domum Jacobi in æternum,* hoc eſt, Meſſiam, quem à Virgine proditurum noverat. Poſtulat ergo ab Angelo, qua ratione in ſe id futurum eſſet, quod non eſſet futurum opera viri; quaſi diceret : Quandoquidem Meſſiam ex Virgine naſci oportet, atque adeò ego Virum ad id nec cognoſco, nec cognoſcam; quomodo ergo id fiet? Sic planè Ambroſius locum hunc explicat : *Cùm dixit,* inquiens, *Quomodo fiet iſtud, non de effectu dubitavit, ſed qualitatem ipſius quæſivit effectus.* Poſt : *Denique accipe, inquit, ſignum tibi. Ecce virgo in utero accipiet & pariet filium. Legerat hoc Maria, ideo credidit futurum. Sed quomodo fieret, ante non legerat. Non enim quemadmodum fieret, vel Prophetæ tanto fuerat revelatum. Tanti enim inauditum myſterii non hominis fuit, ſed Angeli ore promendum*

dum. Hodie primùm auditur, Spiritus S. ſupervenies in te. Et auditur & creditur. Neque abludit Salmero veſtras, cujus hæc verba ſunt: *Alio modo fortaſſe non minùs probabili dici poſſet; Mariam virginem S. literarum non minùs peritam & ſcientem, intellexiſſe matrem Meſſiæ futuram virginem: ac propterea quæſiſſe ab Angelo modum, quo ſalva virginitate mater fieri poſſet.* Sic ergo, cùm verba iſthæc pronuntiaret Deipara, virum non cognovit, ut ne quidem, ad pariendum ſcilicet Meſſiam, cognoſcere potuerit. Patres à te obducti tantum fidei merentur, quantum ratione nituntur, vel certè ei non adverſantur. Non enim ejuſmodi res eſt, quam aut ipſi viderint, ſuáque adeò fide pronuntiare potuerint: aut teſtibus authenticis didicerint: Sed quam aut ipſi probabiliter inquiri putaverint, aut ab aliis, qui primi opinati ſint, acceperint. Neque ante Gregorium Nyſſenum quiſquam de voto explicavit. Ac ne ipſe quidem Nyſſenus votum nominat, & teſtatur, explicationem ſuam apocryphis ſcripturis, ſeu *hiſtoria incerti authoris* niti. Ratio vero, qua nititur, ea ipſa eſt, quam ſupra expendimus. Auguſtinus *de S.Virg. cap. 4.* voviſſe eam ait. Neque tamen votum externum & propriè dictum, cum conjugii abjuratione conjunctum; verùm internum continendi propoſitum intelligit. De quo quid ſentiendum ſit, ex ſupra dictis liquet.

OBIECT. IV. *Paulus I. Timoth. V. 11. docet, vitandas eſſe adoleſcentiores vidua, quia cùm luxuriatæ fuerint contra Chriſtum, nubere velint, damnationem habentes, utpote quæ πρώτην πίστιν primam fidem irritam fecerint. Ubi* prima fides *notat eam, quæ per nuptias violatur, adeóque continentiam. Non autem notat ſimplex propoſitum continentiæ, tum quia tale non habet relationem ad aliud, nec fides dici poteſt: tum quia propoſitum ſæpe ſine ulla culpa mutare licet. Ita locum illum intelligunt etiam S. Patres, Cyprianus, Baſilius, Epiphanius, Ambroſius, Chryſoſtomus, Auguſtinus &c. Concilium Carthaginenſe IV. & Toletanum IV.* Aug. Reding. *pag* 728. 729. Reſp. 1. Paulum per *πρώτην πίστιν primam fidem* nequaquam intelligere continentiæ votum, abundè conſtat, tum quia voti illius altum ubique eſt in Scriptura ſilentium: tum quia vocabulum *πίστεως fidei* nuſpiam pro voto propriè dicto ſumitur: tum quia vota ejuſmodi laqueum conſcientiæ injiciunt, quod ſua doctrina Paulus 1. Cor. VII. 35. effici noluit: tum quia hoc ipſo loco à profeſſione viduitatis rejicit juniores v. 14. ac minorem ſexaginta annis recipi in collegium vetat v. 9. quod cum Adverſariorum praxi pugnat: tum quia junioribus in Collegium illud fortè receptis, & cœlibatum facto profeſſis non interdicit conjugio, neque alia continentiæ remedia præſcribit, ſed vult eas nubere v. 14. ne occaſionem Diabolo præbeant: tum quia regula Apoſtolica 1 Cor. VII 9. *Si non continent ſe nubant,* perpetua eſt: tum quia non *primam, ſed ſecundam* fidem dixiſſet, cùm prima in ipſo Baptiſmo Deo data & obſtricta ſit: tum denique quia viduabus illis minimè tribui poteſt, quòd ſub opinione meriti ac supererogationis viduitatem elegerint, quia alebantur ſumptibus eccleſiæ, reliquis labores manuũ ſuarum manducantibus. At majoris meriti non eſt accipere quàm dare.

2. In-

2. Intelligit igitur Paulus per *πρώτην πίστιν primam fidem*, vel fidem Deo datam in ſuſceptione Baptiſmi & Chriſtianiſmi profeſſione, quam tales viduæ per apoſtaſiam à Chriſtiana religione, & per peccata contra conſcientiam irritam faciebant: vel fidem datam eccleſiæ de officio diaconiſſæ in perpetuum faciendo: vel, quod magis placet, eam fidem ſeu promiſſionem Chriſto & eccleſiæ datam, quod velint viduæ eſſe ad honorem Chriſti & eccleſiæ cum omni gravitate, honeſtate & modeſtia; quam violârunt, dum *κατεστρηνίων τοῦ Χριστοῦ, luxuriatæ fuerunt in Chriſtum*, hoc eſt, cum ignominia Chriſti leviter, ſtultè & inordinatè ſe geſſerunt, adeóque damnationem habent. qualis varia eſſe poteſt, inprimis verò infamia, quæ ipſis obſtat, quò minùs ſuo tempore, ſi ita res ferat, inter viduas honoratas ſine ſcrupulo & pudore cenſeri poſſint. Quòd ſi ad ætatem maturam pervenientes denuo fidem dare volunt, inter viduas honorentur, & recipi eas in catalogum honeſtarum viduarum contingat interpoſita fide, hæc erit *δευτέρα πίστις ſecunda fides* relatè ad primam. 3. Quòd verò *nubere volentes judicium incurrere* dicuntur, non ita intelligendum, quaſi nuptiæ ſint cauſa judicii, cùm ipſe Paulus v. 14. nuptias injungat; ſed quia laſcivia, quæ occaſio eſt nuptiarum, judicii cauſa exiſtit. In eo enim Apoſtolus incommodum ponit, quòd priùs quàm velint nubere, levitatem ſuam, ſtultitiam, moroſitatem & intractabilitatem cum Chriſti injuria oſtendant, & ad ſolvendum vinculum honeſtatis & redargutionis Epiſcoporum eccleſiæ ad nuptias confugiant. 4. Nec Patres, nec Concilia ulla per *primam fidem* intelligunt ſolenne cœlibatus votum, cum conjugii abjuratione conjunctum. Patres Concilii Carthaginenſis IV. *can.* 104. & Toletani IV. *can.* 55. non dirimunt nuptias earum, quæ virginitatem & viduitatem profeſſæ erant, ſed aliis pœnis levitatem ab illa promiſſione diſcedendi temerè coërcent. Cyprianus lib. 1. epiſt. 11. de Virginibus *Deo dicatis* ait, ſi perſeverare nolint aut non poſſint, melius eſſe *ut nubant quàm ut in ignem ſuis deliciis cadant.* Epiphanius *hær.* 25. traditionem profert, *peccatum eſſe poſt decretam virginitatem ad nuptias reverti, ac proin multi temporis pœnitentiam nubentibus imponendam.* Hoc vocat *πτῶμα*. Sed addit, *melius eſſe habere πτῶμα quàm κατάπτωμα, melius eſſe lapſum à curſu palàm ſibi uxorem accipere, quàm occultis jaculis ſauciari ab improbitate, quæ ipſi à Diabolo infertur.* Hoc ipſi eſt *κατάπτωμα*, quando malunt occultè ſcortari, quàm apertè confundi. Cogitent Sacrificuli & Monachi, annon & ipſi huic *καταπτώματι* juxta S. Epiphanium ſe obnoxios reddant?

EXCIP. REDING: 1. *Quam fidem S. Paulus intellexerit, oſtendit particula cauſalis, quia* Nubere volunt, *inquit Apoſtolus, habentes damnationem, quia primam fidem irritam reddiderunt.*

diderunt. Nequit autem intelligi fides Deo data reddi irrita, damnationiſque inde reatus incurri per nuptias, niſi mediante continentiæ voto, per quod nuptiarum abſtinentia per fidem Deo datam cohibita eſt. Fides ergo vel hic ſaltem notat votum propriè dictum. Unde votum non exſolvens fidei Deo datæ fractæ reus eſt. 2. Rationes à te allatæ inanes & falſæ omnes ſunt, uti ex ſupradictis liquet. Laqueúsne eſt, ad quod Chriſtus, ad quod Apoſtoli invitarunt? An Apoſtolus in junioribus viduis improbat, quod probavit in ſenioribus? Imò junioribus cœlibatum profeſſis eo ipſo interdicit conjugio, quòd à profeſſione ea reſilientes damnationis reas proclamat. An Apoſtolus ipſe caſtigans, contundens corpus ſuum, & ea non alia continentiæ remedia, quàm conjugium præſcribit? An juſſit, ut voto jam obſtrictæ virgines vel viduæ nubant? Prima fides non eſt abſolutè prima, in Baptiſmo data, uti fatuitas tua explicat, ſed illa, quam ante nuptias viduæ illæ dederunt. Proin ipſe agnoſcis, illam primam fidem intelligi, quæ data ſit Eccleſiæ de officio Diaconiſſæ in perpetuum ſubeundo, quod ſtatum cœlibatus perpetuum ſupponit. Illius verò promiſſionis fides non ex ſolius gravitatis & honeſtatis violatione, utpote quæ damnationis reum non feciſſet, ſed potiùs ex violatione continentiæ irrita reddita fuiſſet. 4. Conciliorum & Patrum verba diſertiſſima falſitatem tuam redarguunt. Ibid. pag. 431---435. Reſp. 1. Particula cauſalis cauſam reddit judicii, non damnationis. *Habentes judicium,* inquit Apoſtolus, *quia primam fidem irritam reddiderunt.* Non igitur cauſa illa primam fidem definit, uti imperitè aſſeris, ſed aliunde illa definienda eſt. Neque illa definiri poteſt per voluntatem non nubendi, ut cauſa judicii, ſeu primæ fidei violatio in voluntate nubendi conſtituatur. Non enim Apoſtolus dicit, eas nubere volendo judicium incurriſſe, & fidem primam irritam reddidiſſe, ſed ὅταν καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, *cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto*, vel *in Chriſtum,* nubere eas velle. Antiquior igitur & prior fides illa eſt, quæ luxuriationi in Chriſtum opponitur. Atqui illa non in continentia à conjugio conſiſtit. Non enim nubere, ſeu non continere à conjugio eſt καταστρηνιᾷν τοῦ Χριστοῦ, *luxuriari in Chriſtum,* ſeu in ignominiam Chriſti. Etenim & nubentes & non nubentes in Chriſtum luxuriari poſſunt. Nam & magnæ illi Meretrici Babylonicæ, quæ innuptos & innuptas innumeras in ſinu ſuo fovet, τὸ στρῆνος *luxuria,* Apoc. XVIII. 3. 7. 9. tribuitur. Quid quòd πρώτη πίστις *prima fides* appellatur ἀντονομαστικῶς. Id verò quomodo fieri potuit de voto continentiæ, ea videlicet promiſſione, quæ nunquam invenitur fides appellata, vel ipſo Bellarmino confitente? Non rationes meæ, quarum partem ne attingis quidem, inanes & falſæ; ſed reſponſiones tuæ meræ λήψεις ἐν ἀρχῇ ſunt, jam à nobis diſcuſſæ. Ad continentiam à conjugio Chriſtum, Apoſtolos invitaſſe ſine diſcrimine omnes, proba. Reclamant ipſi, diſtinguentes inter eos qui capere, continere poſſunt, & qui non poſſunt. Neque etiam vel in ſenioribus vel in junioribus viduabus Apoſtolus votum probat; quamvis in his faciliùs probare potuerit, quàm in illis; ſed juniores rejici, ſeniores ſexagenarias cooptari jubet. Ubi Apoſtolus à profeſſione votiva reſilientes damnationis reas proclamat? Volentes nubere non voventibus cœlibatum, ſed conjugium ad tempus contrahere nolentibus opponuntur. Quid iſthoc ad abſolutum votum? Caſtigare, contundere corpus ſuum, media ſunt non ſervandi continentiam à conjugio, ſed injunctum Divinitus agonem & miniſterium ſuſtinendi. Denique Apoſtolus nec vovere uſpiam juſſit virgines: nec voto temerario obſtrictas à conjugio arcet. Perſtant ergo inconcuſſæ rationes, quibus primam fidem & continentiæ votum δὶς διὰ πασῶν differre demonſtravi; ſolidiores, quàm ut ullam ratione valida laceſſere potueris. 3. Primam fidem illam eſſe, quæ

in Baptiſmo data eſt, categoricè non aſſero. Quanquam non ita fatua eſt ſic explicantium ſententia, uti pro ſupercilio tuo edicis. Saltem nulla ratione fatuam eſſe probas. Annon enim etiam ante nuptias viduæ illæ baptizatæ ſunt, & in Baptiſmo Chriſto fidem ſuam obſtrinxerunt? Annon illa fides ſimpliciter prima fuit? Annon luxuriando adverſus Chriſtum illam violarunt? Annon ob luxuriam adverſus Chriſtum judicii reatum incurrerunt? Ubi hic *fatuitas*, Monachalis ſapientiæ Templum? Neque etiam ſimpliciter aſſero, quòd prima fides ſit illa, quam Eccleſiæ de officio Diaconiſſæ in perpetuum faciendo dederunt. Quæ ipſa tamen fides votum abſolutum, de quo quæritur, non includeret, quia data eſſet cum conditione, quatenus fragilitas humana permittit. Eſto ergo, quod magis placere affirmo, fides prima illa promiſſio, quam Chriſto & Eccleſiæ dederunt, quòd velint eſſe viduæ ad honorem Chriſti & Eccleſiæ cum omni gravitate, honeſtate & modeſtia; adeóque dignæ honore & beneficentia Eccleſiæ, alumnarum veluti catalogo, uti etiam Bellarminus *cap.* 24. interpretatur, eas inſcribentis. Etenim S. Paulus v. 3. viduas verè viduas *τιμᾶν honorare* jubet. Honor ille eſt viduarum ſublevatio, quam eis ab Eccleſia præſtari Apoſtolus vult, uti ex v. 16. ubi ſuſtentari *ὄντως χήρας verè viduas* ab Eccleſia debere innuit, colligitur. Vocatur ea ſuſtentatio *τιμὴ honor*, quia iis non miſericordiæ duntaxat, ſed etiam honoris cauſa præſtatur. Viduæ enim inter perſonas ſunt, quæ Eccleſiæ in pretio eſſe debent. Quales verò eſſe debeant, quibus hic honor tribuatur, v. 9. & 10. oſtendit; *ſexagenaria non minor, quæ unius mariti uxor fuerit, bonorum operum teſtimonium habens*, &c. Juniores v. 11. rejicere jubet, quia (*ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* ut plurimum) *luxuriant in Chriſtum*, vel ſaltem periculum eſt, ne luxurient in Chriſtum, laſcivè, petulanter, diſſolutè ſe gerendo cum ignominia Chriſti & Eccleſiæ; & nubere velint, cùm priùs vidualis honeſtatis, quæ ad honorem ſuſtentationis requiritur, fidem dederint; non abſolutè vovendo, (tale enim votum Eccleſia nec exigere, nec excipere potuit) ſed eo, quo diximus, modo promittendo. Itaque hic diſtinguendum eſt *τὸ πρῶτον & τὸ δεύτερον*, ſive *τὰ ἔσχατα*. Juniores dum in catalogo alumnarum ſunt, omnem gravitatem, modeſtiam, honeſtatem promittunt. Ab ea per luxuriam recedentes primam fidem violant, adeóque judicium habent. Cùm ad ætatem juſtam pervenerint, rurſus fidem dare volunt, ut inter alumnas honorentur. Si id recipiatur, hæc erit fides ſecunda. Sed ad pollicitationem hanc afferunt judicium, quòd primam fidem violaverint. Plana ſatis hæc ſunt. Sed ſolius, inquis, gravitatis, honeſtatis violatio damationem non meretur. Poteſt tamen ejuſmodi eſſe luxuria adverſus Chriſtum, ut mereatur. Sed de hoc quicquid fiat, non *κατάκριμα*, quod propriè *condemnationem* notat, ſed *κρίμα judicium*, quale etiam in reprehenſione & infamia locum habet; (quippe etiam infamia, ignominia, reprehenſio judicium hominum, malè de fama aliorum ſentientium eſt) Apoſtolus appellat. Atque hæc duo graviter diſtinguentem infra Epiphanium videbimus. 4. Concilia Carthaginenſe & Toletanum ſic viduas juniores ad nuptias, cùm ſe Domino devoverunt, tranſeuntes damnationem incurrere ajunt (id autem eo ſenſu accipiendum, quo verba Apoſtoli à nobis explicata) ut tamen nuptias viduarum illarum dirimendas eſſe non dicant. Omnes verò audaciæ numeros imples, ajens, Cyprianum *loc. cit.* de virginibus liberis, nondum Deo devotis loqui; cùm diſertiſſimè *Deo dicatas* appellet. Sed conjunctionem illarum cum viris *adulteris, inceſtus* nomine eundem ibidem traducere, regeris. Atqui ibi non de legitimis connubiis poſt decretam virginitatem contractis, ſed de fornicariis & illegitimis commixtionibus clariſſimè loquitur. Cohabitabant enim, ac in uno lecto cubabant cum clericis, & tamen per ob-

ſtetricum

ſtetricum inſpectionem virginitatem ſuam probari pertendebant. Hanc ergo inceſtam conjunctionem ut tollat, legitimam & conjugalem permittit. Veſterne ergo, an noſter Cyprianus eſt? De Epiphanio quicquid muſſes, illud tamen diluere non potes, quòd categoricè pronuntias, *melius eſſe poſt votum nubere, quàm quotidie occultis jaculis ſauciari: melius eſſe habere κρίμα quàm κατάκριμα.* Adeò ad hæc verba, jugulum tuum ferientia, horruiſti, ut non aliud quàm ſolennis tibi audaciæ telum opponere potueris. *Neque hic doctor,* inquis, *quam ex ipſo profers ſententiam ibi complectitur, ut & hinc convitii & falſitatis apertæ venias redarguendus.* En igitur diſerta Epiphanii ſub finem *hæreſ.* 61. verba: Ἔχει μὲν ἁμαρτίαν καὶ κρίμα ὁ ἀθετήσας θεῷ τὴν παρθενίαν, καὶ καταισχύνας τὸν ἀγῶνα· Παραφθείρας γὰρ ἀγῶνα ὁ ἀθλητὴς, μαστιχθεὶς ἐκβάλλεται τοῦ ἀγῶνος· Καὶ παραφθείρας τις τὴν παρθενίαν, ἐκβάλλεται τοῦ τοιούτου δρόμου, καὶ στεφάνου καὶ βραβείου. Ἀλλὰ κρεῖττόν ἐστι κρίμα καὶ μὴ κατάκριμα· Οἱ γὰρ διὰ τὸ μὴ αἰσχυνθῆναι τοῖς ἀνθρώποις κρυφῆ πορνεύοντες ποιοῦσι πορνείας, ἢ μονότητος, ἢ ἐγκρατείας, οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἔχουσι τὴν ἀπολογίαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν θεὸν εἰδότα τὰ κρύφια, καὶ ἐξελέγχοντα πᾶσαν σάρκα ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, περὶ ὧν ἕκαστος ἥμαρτε· Κρεῖττον τοίνυν ἔχειν ἁμαρτίαν μίαν, καὶ μὴ πλειοτέρας· Κρεῖττον πεσόντα ἀπὸ δρόμου φανερῶς ἑαυτῷ λαβεῖν γυναῖκα κατὰ νόμον, καὶ ἀπὸ παρθενίας πολλῷ χρόνῳ μετανοήσαντα, εἰσαχθῆναι πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς κακῶς ἐργασάμενον, ὡς παραπεσόντα καὶ κλασθέντα, καὶ χρείαν ἔχοντα ἐπιδέσματος, καὶ μὴ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν βέλεσι κρυφίοις κατατιτρώσκεσθαι, καὶ πονηρίας ὑπὸ διαβόλου αὐτῷ ἐπιφερομένης· *Habet peccatum & judicium, quiquis Dei virginitatem irritam reddidit, & agonem confudit. Qui enim ex athletis certaminis leges violat, cum verberibus à certamine dejicitur. Ita qui virginitatem corruperit, ab eo ipſo curriculo, & corona, præmióque repellitur. Verùm melius utique judicium eſt quàm damnatio. Nam qui, ut ne apud homines in infamiam adducantur, clam ſtuprum perpetrant, ſolitudinis vel continentiæ pactum ineunt, non hominibus, ſed Deo pollicentur, qui novit occulta, & in adventu ſuo univerſam carnem redarguit, in quibus quiſque peccaverit. Quocirca ſatius eſt ſe uno, quàm pluribus peccatis obſtringere. Satius eſt, ubi à curriculo exciderit, palam ſibi uxorem legitimam nuptiis adjungere, ac poſt virginitatem longo intervallo ſuſcepta pœnitentia iterum Eccleſiæ conciliari, utpote qui & peccatum admiſerit, & prolapſus fuerit &* (NB) *infractus, & obligatione vulneris opus habeat, ne occultis indies à Diabolo immiſſæ nequitiæ jaculis ſaucietur.* En, Redingi, conſignatiſſima Epiphanii verba, tantum à placitis veſtris diſtantia, quantum Cœlum à terra! Jam ergo & *falſitatem apertam* redargue, ut tua vel inſcitia, vel malignitas magis in propatulo ſit. Quòd ſi huic Epiphanii ſententiæ non aſſurgitis, neque nos aliis ejuſdem placitis ἀγράφοις, & ex incerta traditione arceſſitis, quæ pomposè jactas, aſſurgimus. Baſilii, Hieronymi, Chryſoſtomi, Auguſtini de eodem argumento ſententiam in Parthenogamicis diſceptavimus.

OBIECT. V. *Quicquid gratum Deo eſt, voveri poteſt. At caſtitatem Deo gratam eſſe, docent tum S. literæ, 1. Cor. VII. ℥ 39. 40. tum S. Patres, qui caſtitatem vocant honorabilem, ſacrarium Dei fructuoſum, florem eccleſiaſtici germinis &c.* Aug. Reding *pag.* 726. 727. Reſp. 1. Non quicquid Deo gratum eſt, voveri poteſt, ſed quod ita Deo gratum eſt, ut ſimul ſit in poteſtate voventis. At cœlibatus eſt Dei ſingulare donum & χάρισμα, quod proinde voti materia idonea eſſe nequit. 2. Perperam caſtitas matrimonio opponitur, cùm & illi caſtitas

Deo grata, non minùs,quàm virginitati, ineſſe poſſit. 3. Patres cœlibatum acri tibia decantantes vel hyperbolicè locuti ſunt,vel odio hæreticorum & gentilium eum devoventium ,ſolitâ etiam optimis quibúſque ἀμετρία τῆς ἀνθολκῆς,eum nimis laudârunt. Votum certè peremptorium & irrevocabile,cum abjuratione matrimonii conjunctum, nuſpiam ſuaſerunt.

EXCIP. REDING : 1. *Reclamas Apoſtolo, negans virginitati majus ineſſe bonum, quàm conjugali caſtitati. 2. Voti idonea materia eſt, quod non ſecundum naturæ duntaxat, ſed etiam gratiæ vires in hominis poteſtate eſt. Tale eſt continentia.* Ibid. pag. 435. 436. Reſp. 1. Si de bono utili quæſtio ſit, ubi hoc nego? Cedo verba. 2. Continentiam à cupiditatibus illicitis ſecundum gratiæ vires eſſe in poteſtate fidelium , conſentio. Continentiam verò à conjugio ſimiliter eſſe; vel Deum ſingulis fidelibus vires gratiæ conferre actu, vel conferre decreviſſe, ut in cœlibatu continentes vivere poſſint, Chriſti & Apoſtolorum authoritate ſuperiùs expoſita fretus pernego. Valeat ergo & ſordeſcat perpetuò fœtidum corollarium tuum, quo Calvino & Eccleſiis noſtris vota veſtra oppugnantibus *fœtentem ſpiritum, ea quæ carnis, non quæ ſpiritus ſunt, redolentem* objicis. Non enim conjugium, ſed Antichriſtianus cœlibatus eſt, cujus *fœtens ſpiritus*, non minùs quàm Sodomæ & Gomorrhæ, pridem ſulphur & ignem ex alto Cœlo prococavit , & provocare non deſinit.

QUÆSTIO IX.

An Clericis, in Sacris ordinibus conſtitutis Eccleſia legem cœlibatus figere poſſit?

AFfirmat Canon IX. & per Sacros ordines intelligit ordines majores, puta Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum. Nos de miniſtris Eccleſiæ negamus. Rationes.

ARG. I. Voto non licere profiteri cœlibatum, probavimus. Ergo nec Eccleſia lege cœlibatum imperare poteſt. Eadem utrobique ratio. Ut enim propterea votum illegitimum eſt, quia cœlibatum facit neceſſarium, ſic iniqua ob eandem cauſam lex Eccleſiæ eſt.

RESP. REDING : *Falſo ſuppoſito niteris. Præterea nec Eccleſia abſolutè legem cœlibatus fert, ſed ex hypotheſi liberæ electionis, iis, qui ex Divinæ vocationis inſtinctu liberè expetierunt in ſtatum ſacri ordinis cooptari, abſtinentiam à conjugio præcipit. Sicut autem votum liberum eſt: ita etiam electio ſacri ordinis.* Tomo IV. Tract. XI. ſſ. 2. pag. 436. 437. Reſp. Veram eſſe ὑπόθεσιν, ex ſuperioribus liquet. Qui porro cum authoritate ſponte volentibus inſervire Eccleſiæ ob comperta Spiritus S. chariſmata, prohibet, ne matrimonio jungantur, is profectò legem cœlibatus fert. Quòd ſi initiandis illam non fert, at initiatis fert abſolutè, ſine ulla conditione. Annon hoc legem ferre cœlibatus eſt? de quo pluribus infra.

ARG. II.

ARG. II. Matrimonium ſine diſcrimine omnibus, qui donum continentiæ non habent, adeóque cœlibatus capaces non ſunt, & permittitur & imperatur, & in iis laudatur Matth. XIX. 12. 1. Cor. VII. 2. Hebr. XIII. 4. Atque eadem permiſſione uſi Apoſtoli quidam conjuges habuerunt, & qui non habuerunt, ſibi facultatem competere demonſtrârunt ἀδελφὴν γυναῖκα *ſororem uxorem* circumducendi 1. Cor. IX. 5. Ubi genuinas conjuges, non mulieres iis inſervientes, uti Redingius pertendit p. 718. 719. intelligi, liquet ex eo, tum quòd honeſtas non ferebat ejuſmodi mulieres circumducere, quas etiam in contubernio habere Synodus Nicena vetuit: tum quia περιάγειν *circumducere* dicitur, non qui ſecum mulierem habet, ſed qui cum authoritate & poteſtate ducit: tum quia non Apoſtoli poteſtatem habebant circumducendi mulieres non uxores; ſed illa poteſtas tota fuit fœminarum, quæ cùm ſui juris eſſent ſponte illos ſequi vel non ſequi poterant: tum quia ejuſmodi mulieribus Apoſtoli Eccleſiam non onerâſſent: tum quia de genuinis uxoribus interpretantur Clemens Alexandrinus, Tertullianus, aliique. Clementis Alexandrini locus exſtat *Strom. lib. III. pag.* 448. *edit. Pariſ.* quem ad verbum expreſſit Cl. Vedroſius *Man. pag.* 97. Ei tamen inſultat tanquam *perfido capiti*, & qui crimen falſi in citatione commiſerit, Redingius pag. 718. 719. Accuſat eum, quòd vocem *ſororem* omiſerit, & mulierem in τὸ *conjugem* tranſverterit. Sed verò, Redingi, inſignem hîc vel impudentiæ & audaciæ, vel cæcitatis notam mereris. Clementis verba ita habent: καὶ ὅ γε Παῦλος οὐκ ὀκνεῖ τινι ἐπιστολῇ τὴν αὑτοῦ προσαγορεύειν σύζυγον, ἣν οὐ περιεκόμιζεν διὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας εὐσταλές· λέγει οὖν ἔν τινι ἐπιστολῇ. Οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν &c. *Et Paulus quidem certè non veretur in quadam epiſtola ſuam appellare conjugem, quam non circumferebat, quod non magno ei opus eſſet miniſterio. Dicit itaque in quadam Epiſtola: Non habemus poteſtatem ſororem mulierem circumducendi? &c.* Planè igitur, ſicut Cl. Vedroſius bona fide citavit, συζύγου *conjugis* primò, ac deinde ἀδελφῆς γυναικὸς *ſororis uxoris* Clemens meminit, adeóque *ſororem uxorem* clarè interpretatur σύζυγον *conjugem.* Subjicitque tales circumductas à quibuſdam Apoſtolis, circumductas non ut γαμετὰς *uxores,* ſed ut ἀδελφὰς *ſorores, quæ unà miniſtraturæ eſſent apud mulieres, quæ domos cuſtodiebant &c.* Senſus ejus perſpicuus eſt, Apoſtolos quoſdam veras conjuges circumduxiſſe, ſed perinde ac ſi eſſent non conjuges, ſed ſorores, quarum operâ etiam in gynæceum abſque mala ſuſpitione doctrinæ Domini ingredi poſſent. Sed & Tertullianus *Exhort. ad Caſtit. cap.* 8. ex hoc loco Apoſtoli concludit: *Licebat & Apoſtolis nubere, & uxores circumducere.* Quòd ſi alibi, nempe *lib. de Monogamia* aliter ſenſit, non id arguit, Cl. Vedroſium *falſi criminis* in allegando priori

loco reum fuiſſe, uti denuo malignè infert Redingius; ſed Tertullianum ſententiam mutâſſe, & quidem in deterius, utpote qui à Catholicis ad Montaniſtas degeneravit. Sed nunc ex longiori digreſſione in viam redeamus.

RESP. REDING: 1. *Annon ii, qui ſe caſtrarunt propter Regnum Cælorum, per vires gratiæ ſunt cælibatus capaces? 2. Annon etiam Chriſtus circumduxit mulieres, non ut maritus uxores, ſed ut doctor diſcipulas vel famulas? Luc. VIII. 3. Annon alias ineptè diceretur ſoror uxor, & vox ſoror abundaret? Neque etiam in Græco eſt articulus τὴν, certam mulierem deſignans. Denique Auguſtinus, Ambroſius, alii diſertè matronam Chriſtianam pro alimentis inſervientem intelligunt. 3. Omnino Vedroſius Clementis textum mutilavit, omittens, quòd Apoſtoli conjuges non uxores, ſed ut ſorores circumduxerint; & in antecedente quidem ponens genuina Cyrilli Alex. verba; ſed prætermittens verba immediatè ſequentia, ex quibus intelligitur, Apoſtolos non habuiſſe uſum conjugum eos comitantium. Quomodo enim uterentur iis, quos habebant pro ſororibus? Denique Vedroſius vocem mulierum in vocem conjugum transmutavit. 4. Tertullianus diſtinguit tempora Apoſtolatum antecedentia, quibus ait, licuiſſe iis nubere, à connexis cum eodem, quibus ait, circumduxiſſe conjuges ut famulas.* Ibid. pag. 437--439. Reſp. 1. Non omnibus δοθὲν *datum* eſſe, collatis ſcilicet gratiæ viribus, ut capiant, adeóque ſe eunuchizent etiam propter Regnum Cœlorum, perſpicuè Chriſtus ipſe conteſtatus eſt. Cur ergo toties ei in os contradicis, non crepans niſi eunuchos, & contextum ſermonis Chriſti fœdè dilacerans? 2. Chriſti exemplum ἀπροσδιόνυσον eſt. Non enim ille unam mulierem ducebat, vel circumducebat, ſed à multis, quas ille curaverat, veluti trophæis quibuſdam virtutis ejus θαυματουργικῆς, colebatur. Multitudo autem obſtare poterat ſuſpicioni, quam ſolitudo excitat: & trophæa illa ſpecialem in Chriſto, quæ in Apoſtolis non fuit, cauſam arguit. Cur verò ineptè diceretur *ſoror uxor*? & non potiùs *ſoror mulier*? Annon enim uxor eſſe poteſt, quæ nullo ſenſu, hoc eſt, nec naturali, nec ſpirituali ſit ſoror? Et an mulieres ab Apoſtolis circumductæ miniſterii, uti fingis, gratia, ſine ταυτολογίᾳ *ſorores*, hoc eſt, ejuſdem fidei conſortes, Chriſtianæ, non gentiles mulieres dici non potuerunt? Tum demum inepta βαττολογία eſt, cùm conſequens eſt in antecedente neceſſario. Soror nulla eſt niſi fœmina, & omnis frater vir eſt. Itaque abſurdè ſoror mulier, frater vir. At non contra omnis ſoror eadem uxor: non omnis vir idem frater. Proin ordine & ſine ulla ταυτολογίᾳ *ſoror uxor*, ſicut vir frater dici poteſt: at ſine ταυτολογίᾳ *ſoror mulier*, uti vos exponitis dici non poteſt. Frigida porro tua de deficiente articulo τὴν criſis eſt. Niſi forte γυναῖκα vacante articulo uxorem nuſquam eſſe juſſeris, ὁ νέος τῆς ἰδέας νομοθέτης. Sed Paulus his novis legibus ſe ſubjici non patitur, multis aliis locis, veluti 1. Cor. V. 1. & VII. 1. 1. Tim. III. 11. uxorem ſine articulo dicere ſolitus. Quin & doctiſſimis Græcorum, quod facilè probari poteſt, uſitatiſſimum eſt, γυναῖκα ſine articulo uxorem interdum certam, & frequentiùs etiam incertam deſignare. Quæ circumſtantia in hoc S. Pauli loco manifeſta eſt, quia in eo ſermo non erat de conjuge certa, quam jam haberet conſtitutam, quomodo procliviùs dicere potuit τὴν γυναῖκα; ſed quam poſſet ſibi habere, ac proin adhuc incertam. Unde faciliùs ſine articulo γυναῖκα dicere potuit. Patres à Te objecti, Tertulliano & Clemente Alexandrino, qui Apoſtolicis temporibus propinquiores, uxores interpretantur, poſteriores noſtris ex ipſo contextu peti-

tis

tis argumentis non ſatisfaciunt. Cum bona ergo illorum venia diſſentientes nos Redingius ſuſtineat. maximè cùm illi ſuæ opinionis aut nullas, aut parùm probabiles rationes reddant. Qualis eſt illa Hieronymi libro primo adverſus Jovinianum : *Ubi de comedendo ac bibendo, ac de adminiſtratione ſumptuum præmittitur, & de mulieribus ſororibus infertur, perſpicuum eſt, non uxores debere intelligi, ſed eas, ut diximus, quæ de ſua ſubſtantia miniſtrabant.* Quæ verò lex, quæ Dialectica ſic inferre docuit? Cur non potiùs variarum rerum differentium coacervatas ſpecies concipimus : licere & bibere, & comedere, & laborare, & uxores ducere? An quia præmiſit Chriſtus Matth. XIX. 29. *Quiſquis reliquerit domos, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos* ; ac tum intulit, *& agros*, neceſſe eſt agros nullos intelligere, niſi qui nobis fratres, ſorores, patres, matres exhibeant? Imò quia non indicavit Paulus, mulieres ſe intelligere, quæ de ſuo miniſtrarent, & contra demum v. 6. de poteſtate onerandi Eccleſias ſui ſuſtentatione agit; ne nos quidem aliter debemus accipere, quàm ut ſolent ſimilia exempla congeri. 3. Quoad Clementis Alexandrini teſtimonium, non parum me tui, & oſcitantiæ tuæ miſeret. Semel Clementem, ter Cyrillum Alexandrinum nominas. Nec ipſum ergo Clementem Alexandrinum inſpexiſti : & ex tumultuante tantùm cerebro tuo, cuncta diſceptas. Cl. Vedroſio maledicebas; quòd in citandis Clementis verbis & vocem *Sororem* omiſiſſet, & vocem *Mulierem* in *conjugem* transvertiſſet. Oſtendi ego verborum Græcorum fide, planè Cl. Vedroſium Clementis verba citaſſe, uti apud ipſum extant. Nam σύζυγος, ne ignores ampliùs, non mulierem quamvis, ſed mulierem *uxorem* ſignificat. At omiſit, inquis, verba Tui illius Clementis--Cyrilli ſequentia : *Sed hi quidem, ut erat conſentaneum Miniſterio, quod divelli non poterat, prædicationi ſcilicet attendentes, non ut uxores, ſed ut ſorores circumduxerant mulieres, quæ una miniſtratura eſſent apud mulieres, quæ domos cuſtodiebant, per quas etiam in gynecæum abſque ulla reprehenſione & mala ſuſpicione ingredi poſſet doctrina Domini.* Quid hæc, Redingi, ad cauſam tuam? Annon potiùs ſententiam noſtram, quòd Clementi Alexandrino, Apoſtoli illa ἀδελφὴ γυνὴ eſt *ſoror uxor*, (quod ſolum in quæſtione eſt) confirmant? Non enim negat Clemens, aut uxores fuiſſe Apoſtolis, aut illos uxoribus uſos; ſed hoc tantùm affirmat, eas conjunctas ipſis, & peregrinantes cum ipſis fuiſſe magis in adminiſtratione ſancta Regni Cœlorum, quàm in privato uſu officióque adminiſtras. Quæ res Miniſtros verbi Divini docet, non ut uxores ne ducant, ſed ut pias & conſervas futuras in Regno Dei ducant. 4. Verba Tertulliani : *Licebat & Apoſtolis nubere, & uxores circumducere : licebat & de Evangeliis vivere* &c. fœdè detorques, & ad tempora Apoſtolatum præcedentia reſtringis. *Apoſtolis* ait ille licuiſſe, non *nondum Apoſtolis*. Nam nondum Apoſtolis licuiſſe, cui dubium erat? Iiſdem nubere licuit, quibus (NB) *uxores circumducere*, quibus de *Evangeliis vivere*. Atqui Apoſtolis, non nondum Apoſtolis licuit ſorores mulieres, quas *uxores* Tertullianus vocat, circumducere, de Evangeliis vivere. Si igitur, quod etiam Fronto Ducæus, Jeſuita veſter aſſerit, Tertullianus in libro de Monogamia, planè & magis quàm ille *de caſtitate* hæretico & contra Eccleſiam ſcripto, ſententiam mutavit, quid hoc ad nos? Certè capitum Tertulliani de caſtitate argumenta tolerari poſſe, Pammelius diſertè notat, niſi quòd ſubinde ſecundas nuptias damnet : at totum de Monogamia argumentum improbavit idem ſeriò.

ARG. III. Eccleſia Chriſti non figit legem, quæ à Paulo dæmoniorum doctrinis accenſetur. Talis autem omnino eſt lex de cœlibatu, 1. Tim. IV. 1.2.3.

1.2.3. Ubi Paulus notat & inſignit ſpiritum *κωλύοντα γαμεῖν, prohibentem nubere.* Et Daniel. XI.37. Spiritus S. Antichriſto tribuit, quòd על חמדת נשים *ad concupiſcentiam mulierum* non attendat, & hac etiam ratione ſe ſuper omnia magnificet.

RESP. REDING: *1. An igitur Spiritus Chriſti, quo ſuimet propter Regnum Cælorum caſtrationem ſpontaneam ex Divinæ gratiæ capacitate probavit, à Paulo dæmoniacus inſignitur? An Spiritus Apoſtolicus comprobans ſtatum cælibatus Antichriſtianus eſt? O blaſphemiam Chriſtianis auribus plus quàm horribilem! 2. S.Paulus dæmoniacis doctrinis accenſet eam, quæ indefinitè & abſolutè prohibet nubere, ob malitiam nuptiis inſitam. Nihil hoc ad nos. Non enim abſolutè prohibemus nuptias, ceu in ſe ipſis vitioſas & dæmoniacas; ſed eas liberæ omnium optioni permittimus, atque id unum præcavemus, ne qui in corde ſuo firmus voto vel formali & expreſſo, vel virtuali & implicito ſtatuit ſervare cælibatus puritatem, hujus fias transgreſſor. 3. Daniel XI. 37. juxta vulgatam lectionem Antichriſto tribuitur concupiſcentia fæminarum. Cùm qua lectione non pugnant aliæ, quæ Antichriſti ſuperbiam eo uſque extollunt, ut ſupra fæminarum concupiſcentias emineat ambitionis ſpiritus; ita ut ſimulet quidem Antichriſtus, ſe fæminarum concupiſcentiam abominari, hac tamen ſpurciſſimè abutatur, &, juxta textum Arabicum, ſecundum voluntatem ſuam cum mulieribus faciat. Ab hoc ſpiritu Apoſtolicus ſpiritus alieniſſimus eſt.* Ibid. pag. 439. 440. Reſp. 1. Certè Chriſti & Apoſtoli Spiritus veſtro ſimilis non eſt. Ille enim juſſit capere, qui capere poteſt: omnibus donum dari vel offerri, vel volentibus quibuſvis conferri negat: eos qui non continent, ſeu ſe continere extra matrimonium non poſſe ſentiunt, nubere jubet: laqueum conſcientiis injicere religioni ducit: doctrina ſua ad caſtitatem omnes ducit: denique matrimonii puritatem tuetur. Veſter omnia alia ſpirat; inducens ad cœlibatum quoſvis, etiam illos, quos capere poſſe, vel quibus datum eſſe, ut capiant, certus eſſe nequit: dona ſingularia in communia transmutans, & ſingularia dona precibus ſubjiciens: eos qui non continent, voti nuncupati prætextu, à matrimonio arcens, & in iiſdem ſcortationem, inceſtum, Sodomiam matrimonio præferens: junioribus aliiſque doni durabilis minimè ſibi conſciis, ſuaſionibus, conſiliis, hortationibus, immodicis, & falſiſſimis cœlibatus encomiis vota perſuadens, atque ſic conſcientiis eorum horribilem laqueum induens: doctrina iſthac ſua pluſquam infernalem impuritatem in Eccleſiam invehens: denique matrimonium innumeris conviciis proſcindens. Non ergo Chriſti, non S. Pauli Spiritus dæmoniacus, ſed Divinus, ſed ſanctiſſimus fuit: Veſter eidem è diametro oppoſitus. 2. Oſtende nobis in S. Pauli verbis voces illas tuas *abſolutè, indefinitè.* Tuæ illæ ſunt, adeóque adulterinæ, peregrinæ: non germanæ Apoſtoli. Ille enim notat doctrinas dæmoniorum, graſſaturas *ἐν ὑστέροις καιροῖς temporibus poſterioribus* (qualia illa fuerunt, quibus Papatus in Eccleſiam inductus, & lex impura cœlibatus ſancita eſt) eáſque tribuit *τοῖς ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγοις in hypocriſi mendacium loquentibus* (annon vos cœlibatum ſupra modum extollentes, initiatis eum præcipientes, prætextu utimini tum ſanctitatis intrinſecæ cœlibatus, tum poteſtatis Eccleſiæ veſtræ, quam illa ad ferendam legem Chriſtianæ libertati & verbo Dei adverſantem nullam habet; adeóque in hypocriſi mendacium loquimini.) nec non *τοῖς κεκαυτηριασμένοις τὴν ἰδίαν συνείδησιν propriam conſcientiam cauterio aduſtam habentibus* (nil dicam de impuritate paſſiva, quam lex cœlibatus poſt ſe trahens velut cauterio conſcientias cœlibum plerorumque, & cœlibatum jubentium amburit

burit

burit : dicam de prætextibus, exceptionibus Legi Divinæ, & verbis Spiritus S. oppoſitis, quibus velut cauteriis conſcientiam veſtram obſtupefacitis, qualis tua illa de verbis Apoſtoli eſt, uti jam videbimus) *τοῖς κωλύουσι γαμεῖν* illis *qui prohibent nubere*, nullo planè diſcrimine, ſive abſolutè, ſive ſecundum quid : ſive univerſis, ſive quibuſdam : ſive initiandis, ſive initiatis : ſive voto obſtrictis, ſive non obſtrictis : ſive hanc, ſive illam ob cauſam. Nam & qui abſolutè, & qui ſecundum quid : & qui univerſis, & qui quibuſdam : & qui initiandis, & qui initiatis : & qui voto obſtrictis, & qui voto non obſtrictis : & qui ob conjugii malitiam inſitam, & qui ob aliam cauſam nubere prohibet, is certè nubere prohibet. A ſpecie enim ad genus affirmativè ſemper argumentari licet. Neque lex juſta in uno, & injuſta in omnibus eſſe poteſt. Chriſtus enim & Apoſtoli omnes habere eundem ſpiritum, eandem puritatem & ſanctitatem volunt. Quin & S. Paulus infra v. 12. Presbyteros vult eſſe *τύπους τῶν πιστῶν ἐν ἁγνείᾳ typos fidelium in ſpiritu, in caſtitate.* Qui igitur illorum ſpiritus, quæ eorum caſtitas, eadem fidelium omnium eſſe debet. Quod prohibetur paucis, id toleratur quidem, ſed reprehenditur in omnibus, & eſſe res inhoneſta ac indecora oſtenditur. Præterea eadem ratio eſt prohibentium nubere, quæ eſt jubentium *ἀπέχεσθαι τῶν βρωμάτων abſtinere cibis.* An verò ſic notati illi ſunt, & non alii ſunt, quàm qui *abſolutè, indefinitè*, adeóque ſimpliciter jubent abſtinere cibis, ita ut nefas ſit cibis veſci? Apage ſtupidiſſimam gloſſam! Nemo talis repertus eſt : nemo reperietur unquam, atque ſic prædictio nullum eventum habens Divina eſſe deſinet. Quid quòd Manichæos in Prophetia taxari pertenditis. An verò illi *abſolutè, indefinitè* prohibebant nubere? Atqui illi matrimonium ſuis *Selectis* (quales vos *Clericos* vocatis) prohibuerunt : at tolerarunt in *Auditoribus*, Auguſtino teſte. Sed illi, ſic Bellarminus *de Cleric. lib. I. cap.* 20. in Auditoribus ſuis nuptias tolerabant, ut rem malam : nos autem etiam laudamus, ut bonam. Scilicet tantò eſtis iniquiores, quòd rem judicio veſtro laudandam, adeóque bonam quibuſdam prohibetis. Et Manichæi Eccleſiaſticis nuptias prohibuerunt : & Pontificii prohibent; ſed illi, ſi fas eſt credere, graviùs, ut rem malam, damnabilem : hi non item. Res una eſt, ſed gradus differens. Quanquam falſum eſt, matrimonium à vobis non damnari. Nam eos, qui ſunt in carne, damnatis utique, niſi doctrinam Apoſtoli negare velitis. Conjugati autem ſunt in carne, ſi credimus Siricio Papæ ad Himericum ſcribenti *cap.* 7. Ergo conjugatos damnatis. Eoſdem ergo, uti decet *ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, in hypocriſi mendaciloaquos*, & laudatis & damnatis : ex eodem ore calidum & frigidum, dulce & amarum funditis. Tum legitimas nuptias, & amorem conjugis dicitis eſſe contrarias puritati Sacerdotis, & quod verè dæmoniacum eſt, magis contrarias quàm ſcortationem, inceſtum, Sodomiam. Aut, ſi non ſunt contrariæ puritati Sacerdotis, quare prohibetis? Quod enim jus habetis prohibendi illud, quod malum & inhoneſtum non eſt? Sed de hoc quicquid ſit, vel inde tamen cauteriata conſcientia veſtra cognoſcitur, quòd ad verba Apoſtoli, *prohibentium nubere*, additis, *abſolutè, indefinitè* (quomodo nemo unquam prohibuit, nemo prohibebit) & *ut rem malam* Mittite aſcititias appendices veſtras, & veſtris vos nudos coloribus etiam ſimpliciſſimi quique dignoſcent. Nil ergo te juvat dicere : *Nos nemini abſolutè prohibemus nuptias, ſed liberæ omnium optioni eas permittimus : tantùm cavemus, ne qui voto cælibatus obſtrictus eſt, transgreſſor fiat.* Imò prohibetis, quia authores eſtis Legis prohibentis; ſicut Deus prohibere dicitur, quando Lex ab ipſo eſt : & prohibetis abſolutè initiatis omnibus, quibus licentiam nubendi Eccleſia veſtra ſimpliciter negat. An

hoc non eſt prohibere nuptias? An liberæ optioni omnium nuptias permittere? Relinquant Bæotica pecora, non ratione præditi homines. Nil obſtat voti prætextus, quia Sacerdotes initiandos vel initiatos cœlibatum vovere, falſiſſimum eſt. Et ſi vovent, tenentur vovere nolentes volentes, vel ſacerdotio abſtinere. Quale hoc votum? Periculum, ſi libet, facite, & initiatis optionem date nubendi, vel non nubendi. Res mox ad liquidum perducetur. Sed forte non prohibetis nubere, quia neminem ad ordines ſuſcipiendos cogitis; ſi quis tamen ſuſcipere ultro voluerit, hunc cœlibem vivere vultis, jubetis. Perinde illud eſt, ac ſi dicant latrones, neminem ſe vi ſpoliare, quia neminem cogant peregrinari; ſed eum demum, qui ſponte peregrinatur, invadunt. Imò verò cogitis eos in cœlibatu vivere, qui ordinari & Eccleſiæ inſervire volunt: quomodo latrones verè ſpoliant eos, qui ſponte ſe itineri committunt. Quanquam quid fit iis, qui inviti fiunt Presbyteri, & ſeducti illecebris ſubdolorum verborum, continentiam decepti, imprudentes, & non rarò pœnitudine ducti (qui nil ab invitis diſtant) Eccleſiæ promiſerunt? Hoſcine ad continentiam coactos inficiabere? An etiam illos, quos Hildebrandus uxores poſt ordinationem retentas, abjicere in Germania, Anglia, Gallia juſſit? 3. Locum Danielis XI. 37. nequicquam pervertere ſtudes. Ibi de Antichriſto prædicitur: *Non habebit rationem Deorum Patrum ſuorum.* ועל חמדת הנשים לא יבין *& non habebit rationem deſiderii mulierum.* Sic ad literam verba ſonant. Perperam enim & contrario ſenſu Vulgatus, illa לא יבין ἀπὸ κοινοῦ non repetens, habet; *& erit in concupiſcentiis fœminarum.* Licet enim ab his Antichriſtiani non abhorreant: tamen de caſto conjugali amore ſpreto Daniel loquitur. Nam חמדת נשים *deſiderium mulierum* eſt legitimus fœminarum, hoc eſt, uxorum amor. Ita Deus Ezech. XXIV. 15. uxorem Ezechielis vocat מחמד עיניך *deſiderium oculorum ejus.* Et David 2. Sam. I. 26. ſuum erga Jonathanem amorem cum אהבת נשים *dilectione uxorum* comparat. Rectè igitur Græci Interpretes convertunt; Ἐπὶ τὴν ἐπιθυμίαν γυναικῶν &c. οὐ συνήσει, *Ad concupiſcentiam uxorum &c. non attendet.* Neque aliter is, quem ignarus crepas, Arabs: עלי שהו אלנסא ועלי כל אלה לא יקום *Ad deſiderium fœminarum, & nullum Deum non attendet.* Syrus pariter: על רגת נשא ועל כל אלה לא יתחשב *Deſiderium mulierum, & omnem Deum nihili æſtimabit.* Veriſſimè tamen ſcribis, *ſimulare quidem Antichriſtum, ſe fœminarum concupiſcentiam abominari, hac tamen ſpurciſſimè abuti.* Quanquam id Daniel disertè non dicit; perbellè tamen iis quadrat, qui à matrimonio abhorrentes ſimulant ſe fœminarum nullo deſiderio teneri, at reapſe flagrantiſſimo tenentur, & non uxoribus legitimis, ſed fœdis proſtibulis, meretricibus, adulteris turpiſſimè abutuntur. Notiores ſunt hac nota inſignes, quàm ut notari eos neceſſe ſit.

ARG. IV. Paulus validè commendans cœlibatum, non ſuſtinuit tamen cuiquam legem cœlibatus figere, ſed diſcretione facta inter eos, qui continent, & qui non continent, iis *ſuadet*, non *præcipit* cœlibatum, his verò diſertè mandat conjugium, 1. Cor. VII. 9. 25. 26. 38. Non eſt autem laxior poteſtas Eccleſiæ, quàm Apoſtoli θεοπνεύστου.

RESP REDING: *S. Paulus eum, qui in corde ſuo firmus ſtatuit virginem ſuam ſervare, collaudat, & viduitatis fidem Deo datam adeò inviolabilem aſſeverat, ut qui eam irritam reddit, damnationis reum conſtituat. Cum tali ſtatu Lex cœlibatus conjuncta eſt. Non aliud Eccleſia noſtra in more habet,* Ibid. pag. 440. Reſp. S. Paulus nec promiſcuè

quemvis

quemvis virginem ſuam ſervare adeóque non elocare conſtituentem laudat, ſed eum demum, qui *neceſſitatem non habet, & voluntatis ſuæ poteſtatem habet:* nec fidem primam votum continentiæ intelligit, uti in loco probavimus. Fac tamen, utrobique votum inſinuari. Sicut votum ſoli Deo nuncupatur, ita is ſolus voventem lege ad exſolvendum votum obſtringere poteſt. Nihil ergo huc Eccleſiaſtica lex cœlibatus facit. Neque enim S. Paulus vel promiſcuè votum commendavit, ſed potiùs non continentibus conjugium præcepit: nec cuiquam Mortalium cœlibatum lege data mandavit. At vos & promiſcuè vota commendatis: & conjugium traducitis: & cœlibatum quibuſvis ſuadetis: & eandem initiatis, qui fatentibus ipſis Pontificiorum doctiſſimis, nullum unquam votum ore emiſerunt, ſeveriſſimè præcipitis. Non ergo idem Spiritus S. Paulum rexit, qui Eccleſiam veſtram agitat.

ARG. V. Poteſtas conjugii omnibus facta eſt tum jure Divino Geneſ. I. 28. nominatim etiam Epiſcopis Tit. I. 6. tum jure naturæ, uti patet ex inſito omnibus appetitu habendi adjutorium ſe dignum, videndi liberos, ſemen ſanctum, & progenitoribus gratias referens. Iniqua autem eſt lex, quæ poteſtatem tam ſolenniter factam infringit: nec valet ulla obligatio contra jus naturæ.

Resp. Reding: *Jus naturæ reſpectu conjugii permiſſivum, non præceptivum eſt. Quod verò natura permittit, illud propter melius bonum conſequendum omitti poteſt, uti ipſe S. Paulus docuit.* Ibid. pag. 440.441. Reſp. Cùm naturæ Lex ipſius Dei Lex ſit; atque illa conjugium ſi non præcipit, at permittat omnibus & ſingulis hominibus, conficitur inde, Deum ipſum conjugium omnibus & ſingulis hominibus permittere. Qui igitur quibuſdam illud non permittit, ſed prohibet, ille ſupra naturam & Deum ipſum ſe effert. Cujus Antichriſtiani faſtus Siricii, Hildebrandi, Tridentini veſtri rei ſunt. Aliud longè eſt id, quod natura permittit, propter majus bonum omittere (quod licet, imò, Apoſtolo docente, expedit omnibus dono & vocatione, cujus menſura conſcientia eſt, inſtructis) aliud ex præcepto humano Divinæ & naturali permiſſioni adverſante, nulla doni & vocationis ratione habita, omittere, & omiſſionem lege ſancire. Illud Chriſtianum, Apoſtolicum: hoc Antichriſtianum, apoſtaticum eſt.

ARG. VI. Lex Eccleſiaſtica prohibens conjugium cauſa eſt ingentium malorum, mundum impuritatibus, Eccleſiam ſcandalis replens. Teſtes habemus hujus rei graviſſimos, ipſos Romanos Pontifices; Pium II. teſte tum Platina in ejus vita, tum Sabellico, *Enneade* 10. *lib. VI. p.* 502. Paulum II. teſte Stanislao Orichovio apud Balæum; Salvianum, Paphnutium, Huldericum Auguſtanum, Gratianum, Bernhardum, Polydorum Vergilium, Agrippam, Caſſandrum, qui queritur, *vix centeſimum inveniri Sacerdotem, qui omni abſtineat commercio fœminarum*; Quinqueccleſienſem Epiſcopum, qui faſſus eſt, *ſacrificulos libidinibus & vitæ ſordibus contaminatos in ſumma impietate conſeneſcere.* Quin ipſos Epiſcopos & officiales ſacerdotibus concubinas pretio conductas permittere, Campegius olim faſſus eſt, & latè Eſpen-

 ſæus,

ſævus quiritatur. Et durante Concilio Maximilianus II. Pio IV. inter varia argumenta cœlibatum diſſuadentia, objecit, *vix inter multos unum reperiri, qui caſtum cœlibatum præſtet.* Orator Bavaricus oratione in ipſo etiam Concilio Anno 1561. habita, dixit, *Clerum gulæ libidinibúſque indulgere, & in contemptum Dei hominúmque omni genere vitiorum ſe cooperire, ob libidinem liberam & notoriam infamem haberi.* Sigiſmundus etiam ſub Baſileenſis Concilii tempus faſſus eſt, ex Calixti decreto multa in Eccleſiam mala exundâſſe. Fruſtra verò heic quærit Redingius, *An ob plurium transgreſſionem lex abroganda ſit?* pag. 709. Quidnî enim lex tyrannica, quæ injungit id, quod in hominum poteſtate non eſt, & ex qua venenati fructus apud eos, qui chariſmate deſtituuntur, neceſſariò pullulant, abrogari debeat? Alia ratio legum Divinarum, politicarum, eccleſiaſticarum, quæ tyrannidem ejuſmodi conjunctam non habent.

RESP. REDING: 1. *Pauli II. vox unius Orichovii pari cum Pſeudoreformatione Spiritu fatentis teſtimonio probatur. Reliqui teſtes tui plerique in librorum prohibitorum indicem relati ſunt. Eſpenſæi quoque mendax atteſtatio eſt, cùm diſciplinæ Eccleſiaſticæ leges probent, adverſus tantam nequitiam omni tempore magno Zelo laboratum eſſe. Rationes prægnantes ſunt, à Pallavicino memoratæ, ob quas Papa & Concilium Principibus Cleri impuritatem prætendentibus, gratificari non potuerunt. Hæc enim impuritas vitæ Clerum ad hæreſes impulit, unde ſatius fuit antiquam diſciplinam reſtituere, accedentibus præſertim utilitatibus ex Cleri cælibatu, & contrariis ex Sacerdotum matrimonio incommodis. Quòd verò hæc ad cælibatum obligatio materiam præbet ad multoties peccandum, cunctis prohibitionibus Divinis & humanis commune eſt. 3. Illi ipſi Imperatores & Principes, quos pro abroganda cælibatus lege contendiſſe ais, ſe Concilii judicio ſubmiſerunt, & definitioni ejus acquieverunt, in eo ſecuti exempla Imperatorum vetuſtiorum, Juſtini, Honorii, Theodoſii, qui Cælibatum Sacerdotum approbarunt. 4. Tyrannicam Legem quomodo appellas, quæ id injungit, quod ſecundum vires gratiæ in poteſtate hominis eſt? Ita omnes de fide, ſpe, charitate, juſtificatione, pænitentia Leges tyrannicæ, adeóque abrogandæ eſſent. Si Divinam opem implorare, quam nequitiæ & ſocordiæ indulgere Sacerdotes maluiſſent, carnis licet ſtimulis agitati cum Paulo audire meruiſſent: Sufficit tibi gratia mea.* Ibid. pag. 441. 442. 443. Reſp. 1. Pii II. teſtimonium cur omittis? An Platinæ æquè ac Orichovii ſpiritus naribus tuis fœtet? Cæterùm Orichovius qui fuerit, ignoras. Ruthenus ille fuit, adeò Papæ addictus, ut de Majeſtate ſedis Apoſtolicæ librum ad Jacobum Uchonicium Cujaviæ Epiſcopum ſcripſerit. Cur ergo è ſinu veſtro ſurgens teſtis adeò tibi fœtet? In promptu cauſa eſt. Corruptum habes & nauſeantem adverſus omnem veritatem ſtomachum. Eadem reliquorum teſtium veſtrorum, adeóque domeſticorum, abs te faſtiditorum ratio eſt. Sic ſolent homines malarum cauſarum patroni. Certè teſtes illi univerſi (plures alios addere poſſem; & omnium inſtar foret Damiani Cardinalis veſtri Gomorrhæus, quo, teſte Baronio *ad A.* 1049. quadripartita carnis vitia, quibus Eccleſia tum obruebatur, deſcripſit; niſi Leonis IX. fraude periiſſet) & Pontificii fuerunt, & longè te digniores fide. Nullius enim in teſtimoniis illis dicendis fraudis à quoquam convicti ſunt. Tu innumerorum vel à me convictus es. Sed omni tempore, adverſus impuritatem illam

illam magno Zelo laboratum eſſe, ex Eccleſiaſticis legibus probare, atque ſic Eſpenſæum veſtrum falſi teſtimonii convincere conaris. Si leges ipſæ teſtes eſſent puritatis eorum, quibus illæ datæ ſunt, idonea probatio foret. Sed nil probant leges, ſine earum ἀγωγῆς & ſevera executione, ſimiles campanis ſine piſtillo. Illi ipſi, quorum erat leges exercere, Pontifices, inter alios decem numero illi, continuo ferè ordine inde à Pio II. uſque ad Pium IV. intra unius Seculi decurſum ſibi ſuccedentes, (quorum infamiæ libidinum hiſtoriam alibi pertextuimus) Epiſcopi plerique, teſtibus veſtris, quos & plurimos & irrefragabiles alibi produximus, impuritati carnis ſeſe manciparunt. Teſte Clemangi *de corr. Eccl. ſtatu cap.* 15. Rectores Parochiarum pleriſque in diœceſibus ex certo & conducto cum ſuis Prælatis pretio concubinas alebant. Quid ergo ab illis expectaſſet mundus? Sed audi ſeveritatem legum veſtrarum. Quorſum illud Gloſſatoris ad Canonem. *Qui admiſit*, C. 15. q. 6. *Minùs punitur aliquis propter fornicationem, quàm propter aliud crimen, quia pauci ſine illo crimine inveniuntur?* Hinc canonum relaxatio. Nam *D.* 82. *ad Can. Presbyter*, profiteri non pudet: *Fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponendus.* Et *D.* 34. *Can. Fraternitatis tuæ*, ubi agitur de promovendo eo, qui nec caſtitatem ſervaret in priori conjugio, & uxore defuncta liberos ex ancilla ſuſceperat: *Nam*, dicitur, *quamvis multa ſint, quæ in hujuſmodi caſibus obſervari canonicæ jubeat ſolemnitatis authoritas: tamen, quia defectus noſtri temporis, quibus non ſolùm merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis illius non patitur manere cenſuram.* Eſcobarii de Bulla Papæ contra Clericos Sodomitas, ſatis laxa equidem, laxius adhuc judicium ſupra vidimus. Proh Dei & hominum fidem! Eò vos redactos videtis, ut neceſſe ſit ſanctam illam primævæ Eccleſiæ ſententiam antiquare: & promiſcuum cœlibatum eſſe jubetis. Et quod majus eſt, cœlibatus legem fatemini eſſe humanam, eccleſiaſticam; at Sacerdotis puritatem lege Divina, quæ jubeat Sacerdotem eſſe ἀνέγκλητον, ἀνεπίληπτον, ſancitam. Et mavultis tamen non ἀνεπίληπτον habere, quàm non cœlibem. Aperta hæc impietas eſt. Fornicatorem Lex deponi juſſit. Vos pœnam relaxatis. Satin' ſobriè? Nam ſi, ut cohibeantur crimina, pœnæ infliguntur, quis non videt, pœnis ſublatis crimina tolerari. 2. Pallavicini pro retinendo cœlibatu rationes fruſtra hic jactas, ubi de cleri impuritate querela movetur. Neq; id leges Divinæ & humanæ cum Eccleſiaſtica cœlibatus lege commune habent, quod obligatio ad illas multoties peccandi materiam præbet. Nulla enim lex Divina, vel etiam humana juſta ſic materiam ad peccandum præbet, ut remedium non peccandi eripiat. At veſtra id præſtat, quæ cœlibes dono continendi durabili non præditos medio Divinitus ordinato, conjugio legitimo, defraudat. Unde impuritas in tali caſu per ſe & neceſſariò ex lege illa conſequitur, & laqueus hominibus injicitur, quo conſtricti æternùm illi pereunt, & ſuæ temeritatis ac laſciviæ, & legis ipſius culpa. Nil tale de ulla lege Divina, vel humana juſta dici poteſt. Ineptiſſimè etiam Bellarminus *de Cler. lib.* I. 22. non uſum, ſed abuſum cœlibatus prodigioſas clericorum libidines parere cauſſatur. Abuſus enim ſupponit ſive includit uſum abſtractè loquendo, hoc eſt, rem, de qua agitur, applicari ad praxin ſive opus aliquod. Si rectè applicatur, bonus & legitimus eſt uſus: ſecus abuſus. Quis autem dixerit, cœlibes cùm fornicantur, cœlibatum ſuum ad praxin & opus transferre? Cœlibatus quidem eſt ſtatus vitæ extra matrimonium, quæ degitur vel continenter & abſque omni Venere; quomodo idem fuerit quod continentia ſtatúſve continentiæ: vel incontinenter, & non ſine Venere quamvis illicita; qualis cœlibatus impurus & profanus eſt, Chriſtiano nomine indignus; nec tam cœlibatus propriè, quàm ſtatus fornicationis, peccati mortalis, aut concubinatus, appellari merentur. Sed *hæc*, ſic ex Pallavi-

exemplo noviſſimi etiam Principes Ferdinandus inprimis & Maximilianus Imperatores Sacerdotes cœlibes optarunt, ſed caſtos illos & ſanctos. Sed optare poterant, ſperare præterita reputantes non poterant. Ideo curæ, ut lex illa abrogaretur, habuerunt. 4. Quod ſecundum vires gratiæ a Deo cuilibet volenti & petenti promiſſas in poteſtate hominis eſt, illud ſancire, tyrannicum non eſt, fateor. At ita promiſſam eſſe cuilibet extra matrimonium viventi continendi gratiam, nec probaſti hactenus, nec probare potes. Si talis Divina promiſſio extaret, Apoſtolus non dixiſſet : *Si non continent, nubant* ; ſed orent, jejunent, ſe macerent, flagellent : atque ſic orantibus, jejunantibus, ſe macerantibus, flagellantibus gratia continendi extra matrimonium dabitur. Contra planè Apoſtolus, adæquatum iis, qui non continent, uruntur, tentantur, remedium, nuptias commendans, imò præcipiens. Divino autem præcepto humana derogantia vel præcepta vel vota temeraria, impia, adeóque penitus irrita, & voluntati Dei ſubjicienda ſunt. Alia fidei, ſpei, charitatis &c. ratio eſt ; quarum dona ſalvandis omnibus & promiſſa ſunt, & conferuntur actu. De S. Pauli ſtimulo, nil omnino cum uſtionibus veſtris commune habente, ſupra.

ARG. VII. Etſi legem cœlibatus nunquam non ſuperſtitio Eccleſiæ propinavit, tamen diu in Eccleſia veteri non eſt recepta. Permiſere Clericis conjuges Apoſtolici Canones. Synodum Nicenam legem hanc ferre cogitantem graviter dehortatus eſt Paphnutius, Thebarum Epiſcopus, in cujus ſententiam itum à Patribus illius Concilii, & unanimiter improbatus cœlibatus, teſtibus Gelaſio Cyziceno in actis ejus Concilii, Socrate & Sozomeno, cujus Concilij tum canonem, tum hiſtoriam inferiùs vindicabimus. Paulò poſt Gangrenſe Concilium legem de cœlibatu, quam Euſtachius in Armenia, Paphlagonia, Ponto, aliiſque locis firmaverat, inſiſtens veſtigiis Nicenorum Patrum, abrogavit. Demum Siricius & Innocentius in Eccleſia Romana legem illam pertulerunt, quod ingenuè etiam fatetur Petrus de Marca, nuperus Pariſienſis Archiepiſcopus, *de Concord. Sacerd. & Imperij lib. I. cap.* 8. ubi ait, *quod in Concilio Niceno tentatum fuerit, ratione temporum ſuadente Siricium in neceſſitatem vertiſſe, conſuetudini vires leges addidiſſe, pœnis in contemptores inflictis, ſedis ſuæ authoritate.* Secuti Pontifices aliis Eccleſiis citiùs, aliis tardiùs, nec ſine magnorum Virorum contradictione, qualis Huldericus Auguſtanus, & alii, legem cœlibatus obtruſerunt. Græci nunquam ſe paſſi à Romanis eo jugo onerari. Germani demum poſt tempora Hildebrandi, & Pontificiis fulminibus, & temporali gladio Henrici V. parricidæ ſubacti, legem acceperunt. Magna nempe ſævitia & crudelitate ibi introductam eſſe legem, fusè teſtatur Sigonius de Regno Italiæ. Epiſcopi uxorati per convitium *Nicolaitarum* nomine venerunt. Obſervatu tamen digna eſt conſtitutio vetus, quâ *Presbyteris præpoſituræ Thuricenſis (* Tigurinæ *) ſanctorum Felicis & Regulæ uxores ducere fuit permiſſum, undequaque velint, modò eſſent legitimè natæ*, quam Othoni Conſtantienſi Epiſcopo, qui Hildebrandino interdicto graviter reſtitit, ſunt qui accepram

ptam ferant. In Anglia etiam, poſtquam diu Romanenſibus artificiis hæc acta fabula eſt, demum ſub tempora Dunſtani Cantuarienſis hæc lex obtinuit, gladio Regis Edgari introducta, teſte Baleo in Centuriis. Quin & notorium eſt, in veteri eccleſia conjugatos fuiſſe Polycratem, Spiridionem, Carterum, Gregorium Gregorii Nazianzeni Patrem, Gregorium Nyſſenum Fratrem Baſilii, Syneſium, alios, quorum exempla Chamierus *Panſtratiæ Tom.* III. *lib.* XVI. *cap.* 13. Molinæus *de Nov. Pap. lib.* VII. *p.* 4. *cap.* 8. proferunt & vindicant.

RESP. REDING: 1. *Siccine fateris, cœlibatus legem nunquam non ab Eccleſia latam? Tyrannica ne ergo eſt, quam ſemper Eccleſia tulit? 2. An Apoſtolicos canones contrariari putas doctrinæ vel S. Pauli Tit. I. 8. jubentis, ut Epiſcopus ſit continens: vel S. Petri,* Matth. XIX. 27. *dicentis:* Nos reliquimus omnia; *promittente Domino vitam æternam ei, qui reliquerit uxorem? Hoc ergo ſolum ſibi vult Canon Apoſtolicus quintus, ne Epiſcopi aut Presbyteri uxorum ante ſacri ordinis ſuſceptionem ductarum & poſt abdicatarum curam penitus abjiciant. Ita Leo IX. Papa Epiſt. 92. ejuſque Legatus Humbertus Cardinalis Reſp. ad libellum Nicetæ diſt. 31. cap. 11. interpretatur. 3. De Nicæno Canone infra. Ex Epiphanii hær. 59. diſcere potes, poſt Concilium Nicenum Sacerdotes conjugatos non fuiſſe. Ille enim docens, quòd Eccleſia non recipiat eos, qui ſe ab uxoribus non continent, ad canones Eccleſiaſticos provocat; & eos Diaconos, qui liberos gignunt, contra canones agere queritur. 4. Concilium Gangrenſe eos damnat, qui Presbyteros ante ordines conjugatos, ab ordinibus rejiciunt. 5. Juxta Marcam, cujus liber prohibitus eſt, cœlibatus conſuetudo antiquitus viguit; eique Siricius legis pœnalis neceſſitatem addidit. 6. Huldrici Auguſtani epiſtolam confictam eſſe, Bellarminus probavit. Græcorum etiam alia, quàm veſtra praxis eſt. Licet enim uxoribus ante ſacram ordinationem ductis utantur; poſt eam tamen ducere nulli licet. 7. Legem illam per injurias temporum in deſuetudinem abeuntem, at renovatam per Gregorium VII. Germani acceperunt non tyrannica vi, ſed ex ſtudio honeſtatis primævæ Eccleſiæ uſu probatæ. 8. Exempla conjugatorum Presbyterorum vetera quæ allegantur, id unum probant, ante ſuſceptos ordines illis conjugii uſum fuiſſe; & ab eo ordinatos abſtinuiſſe. uti Hieronymus Apol. ad Pammach. cap. 8. teſtis eſt. Unde in Concilio Carthaginenſi V. cap. 3. ſancitum eſt, ut Presbyteri, Epiſcopi &c. juxta priora ſtatuta etiam à prioribus uxoribus abſtineant.* Ibid. pap. 443. 444. Reſp. 1. Ego ne ſic fateor, an tu mendax, ſycophanta es? Legem hanc Eccleſiæ ſuperſtitionem propinaſſe, non Eccleſiam tuliſſe, dico. Neque enim quæ legem propinavit Eccleſiæ ſuperſtitio, Eccleſia eſt, ſed ab Eccleſia deficiens vel homo, vel cœtus ſuperſtitioni deditus. Niſi forte non mens, ſed calamus tuus Divinitus directus faſſus eſt, eam Eccleſiam, quæ cœlibatus legem propinavit, imò quandoque obtruſit, ſuperſtitionis matrem eſſe. quod utroque pollice probamus. 2. De loco S. Pauli Tit. I. 8. infra. Petrum verò uxorem ſuam reliquiſſe, ex verbis ejus Matth. XIX. 27. neutiquam probas. Agitur enim ibi de relinquendis omnibus ad ſequendum Chriſtum, prout Chriſtus ipſe dicit, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου *cauſa nominis mei.* Neque proin ſequitur ex mente Petri: *Reliquimus omnia ad ſequendum te. Ergo etiam uxores.* Non enim relinquimus ea, quæ nobiſcum ſequuntur Chriſtum, aut proſequuntur ad Chriſtum, ſed ea denium relinquimus, quæ nos abducunt à Chriſto, aut abductura eſſent. Hujuſmodi autem fuiſſe Petri uxorem, negamus; ſed contra *ſororem,* hoc eſt, fidelem, Chriſtianam, piam *uxorem* fuiſſe

fuiſſe, ex Matth. VIII. 14. 1 Cor. IX. 5. colligimus. Alioquin impius foret Chriſtianus ille, qui uxorem piam relinqueret, non alios pios. Sic Abram reliquit omnia Geneſ. XII. 1--4. quamvis uxorem & alia minimè reliquerit. Contingere tamen poteſt, ut etiam uxor relinquenda ſit, ſi Chriſtum ſequi illa dedignetur. Unde ſic relinquenti ampliſſima quæque Chriſtus pollicetur. At Apoſtolos neceſſe habuiſſe ſic relinquere, in æternum equidem non probabis. Sed de loco eo etiam ſupra diximus. Miſſis ergo ambagibus tuis, canon Apoſtolicus quintus (de cujus tamen γνησιότητι & authoritate hcic non diſputamus, cùm ſatis mihi ſit vobis, Canones illos Apoſtolis vindicantibus cum oppoſuiſſe) ſic ſonat : Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας· ἐὰν δὲ ἐκβάλλῃ, ἀφοριζέσθω. *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem ſuam prætextu religionis ne abjicito. Si abjecerit, ſegregator à communione: ſi perſeverat, deponitur.* Balſamon, & Zonaras canonem illum explicantes, diſertè notant, ante Synodum, quæ fuit habita in Trullo palatii, licuiſſe Epiſcopis & Presbyteris habere uxores, καὶ μετὰ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα *etiam poſt Epiſcopalem dignitatem*, uti Balſamon loquitur. Quoniam igitur ante CXVII. Juſtiniani novellam licuerit, cuilibet qualibet ex cauſa ſuæ uxori mittere libellum repudii, iccirco præſentem Canonem licentiæ illi occurriſſe, idem Balſamon notat. Valeat ergo, quam ex Leone IX. & Humberto de Sylva candida affers, gloſſa, quòd canon ille vetet uxorem ἐκβάλλειν *abjicere*, à *cura* ſcilicet & *proviſione*, non à thoro & contubernio. Mera enim ac futilis hæc impoſtura eſt. Iſto enim ſenſu nuſquam à Græcis ſcriptoribus vox ἐκβάλλειν uſurpatur : ſed ubicunque apud eos de mulieribus ſermo eſt, ἐκβάλλειν idem eſt, quod ἀπολύειν *dimittere*, vel ἀποστέλλειν τῇ γυναικὶ διαζύγιον *libellum repudii uxori mittere*, uti iidem gloſſatores, Balſamon & Zonaras hic interpretantur. Hoc ſenſu Chryſoſtomus verbo ἐκβάλλειν utitur, velut *in Matth. V. 31.* ubi inter alia dicit : νόμος ἦν παλαιὸς τὸν μισοῦντα τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας, μὴ κωλύεσθαι ἐκβάλλειν. *Lex antiqua erat, ne is, qui uxorem odiſſet quamcunque ob cauſam, eam abjicere prohiberetur.* Et mox : Ἀλλ᾽ ἐξῆν ἐκβάλλειν τε αὐτὴν, καὶ ἑτέραν λαμβάνειν. *Sed licebat abjicere eam, & aliam accipere.* Alibi ſæpiſſime eodem ſenſu hoc verbo utitur, paſſimque etiam ſic Origenes. Hinc Joſephus Ægyptius in Arabica canonum collectione hæc verba, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω, vertit : אל יכרך אכוראתה מנ:לה *ne uxorem ſuam domo ſua ejiciat.* Mulier enim dimiſſa ſive repudiata ſimul domo ejecta cenſetur, juxta Deut. XXIX. 1. ישלחה מביתו *& mittet eam è domo ſua.* Iccirco etiam Rabbini repudiatam גרושה & מגרושה *ejectam, expulſam*; & repudium גירוש *ejectionem* appellant. Sed & hoc ſenſu vocem ἐκβάλλειν in canone hoc accipiendam eſſe, etiam ſic Matthæus Monachus Blaſtar in Syntagmate Alphabetico *Lit. Γ. cap. 16.* confirmat : Ὁ ε τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν, ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα προφάσει εὐλαβείας ἐκβάλλοντα, ἀφορίζει, μέχρις ἂν αὖθις προσλάβηται, ἐπιμένοντα δὲ καθαιρεῖ· Τοῦτο γὰρ ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐθέσπιζε, μὴ ἐξεῖναί τινι τῷ παλαιῷ προσέχοντι νόμῳ, ὅτι βούλοιτο, τὴν ἰδίαν ἐκβάλλειν γυναῖκα, χωρὶς ἀπειρημένης αἰτίας· ἔοικε γὰρ τὸν γάμον διαβάλλειν, ὡς ἀκάθαρτον ὂν τὸ νομίμως μίγνυσθαι· Τίμιον δὲ ἡ γραφὴ τὸν γάμον ἀπέφηνατο· *Canon S. Apoſtolorum quintus Epiſcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum, qui uxorem ſuam prætextu religionis ejicit, tantiſper ſegregat, donec eam ad ſe receperit : perſeverantem verò deponit. Hoc enim etiam Dominus in Evangeliis ſancivit, non licere alicui priſcæ legi obtemperanti, ut pro lubitu ſuo uxorem ſuam ejiciat, abſque cauſa legis interdicto comprehenſa. Quippe matrimonium criminari videtur, quaſi coitus legitimus quæ-*

dam ſit impuritas. Honorabiles autem nuptias eſſe, Scriptura pronuntiat. Denique prohiberi ſeparationem thori, vel inde clariſſimè liquet, quia non ſimpliciter prohibitum, ejici uxorem, ſed ejici *προφάσει εὐλαβείας prætextu pietatis.* Atqui deſtituere omni auxilio & cura, quem habere prætextum pietatis poteſt? Sed diſtractionem thori manifeſtum eſt à multis hoc ipſo prætextu inductam. De thoro ergo Canonis Verba intelligenda ſunt. Neque obſtat Trullana, quam Bellarminus obducit, Synodus: quæ canonem Apoſtolicum non explicavit, ſed potiùs, nova ſanctione inducta, ſugillavit, imò delevit, quod ex verbis ejus liquidò conſtat. 3. Nicæni Concilii de Cœlibatu ſententiam fruſtra ex Epiphanio explicare contendis. Nam nec interpres ille Concilii Nicæni fuit, nec ejus ullo apice meminit: nec uſpiam, cœlibatui addictus licet, auſus eſt dicere, conjugatos presbyteros neutiquam tolerari poſſe. Scribit ille quidem *hæreſ. 59. adhuc viventem & liberos gignentem unius uxoris maritum non admittere Eccleſiam, ut ſit Diaconus, Epiſcopus, Presbyter; ſed eum, qui ſe ab una continuit, aut in viduitate vixit, μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ ἐκκλησιαστικοί, maximè ubi accurati ſunt Canones Eccleſiaſtici.* An ſic de Concilii Nicæni Oecumenici omnes Eccleſias, non has vel illas obligantis, canonibus loqui potuit? Et an Nicæni canones, qui conjugia clericorum non improbant, accurati non ſunt? Per *ἀκριβεῖς κανόνας* itaque *πολιτείαν* & diſciplinam inſigniter exquiſitam ſive curioſam, qualis in pleriſque Eccleſiis vix inveniri queat, denotare videtur: & ex hac, ubi obtineat, cœlibes ad miniſterium aptos ſolerter & anxiè conquiri vult, ut conjugatos adſumere vix unquam opus ſit. Concedit autem, ſi neceſſarii atque idonei miniſtri deſiderentur, & præſto non ſint, qui ſua ſponte cœlibatum velint amplecti, conjugatos adhiberi poſſe. Legem autem ab Apoſtolis vel univerſali aliquo Concilio profectam nullam agnoſcit: & cœlibatum non ut neceſſarium, ſed ut *πρεπωδέστερον decentiorum* urget. Hæc autem decentia nulla, niſi donum continentiæ aliæque ad miniſterium neceſſariæ dotes adſint, fuerit. Alias decentius erit presbyterum conjugatum eſſe, quàm uri, vel concubinam alere, vel pejora etiam committere: decentius etiam, maritum eſſe eruditum, ad docendum aptum, manſuetum, quàm cœlibem indoctum, ineptum, iracundum. Sed de Epiphanio ſatis. 4. Longè verò aptius ſententiæ Concilii Nicæni teſtimonium reddit inſecutum mox Concilium particulare Gangrenſe, quod Nicæno poſterius Balſamon, Zonaras & Dionyſius Exiguus diſertè ſtatuunt, & non ita pridem Doctiſſimus Beveregius *Annot. in Concil. Gangrenſis Can. pag.* 183. ſolidè adverſus Binium & Caranzam aſſeruit. Si enim Nicænum Concilium univerſale cœlibatus legem ſanxit: quis induci poſſit, ut credat, paulò poſt Concilii Gangrenſis Patres Sacerdotum matrimonia laudaſſe, & adverſus Euſtathium Sebaſtæ in Armenia Epiſcopum illa ſugillantem vindicaſſe? Sic autem Concilii illius Canon quartus habet: *Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαβεῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Si quis de Presbytero conjugato contendat, non oportere eo ſacra celebrante oblationi communicare, ſit anathema.* Perperam Redingius, & ante eum alii, ſecuti Dionyſii Exigui verſionem ad Romanam temporum ejus conſuetudinem accommodatam, *γεγαμηκότα* de eo, qui uxorem habuit, priuſquam ordinaretur, non habet ampliùs, interpretatur. Notat enim, uti etiam collectores canonum Gratianus & Burchardus *lib. III cap. 75. diſt. 28. can. 25.* nec non Iſidorus Mercator reddunt, *conjugatum.* Sic etiam Fulgentius Ferrandus in breviatione canonum *tit. 89. Ut de oblatione Presbyteri conjugati nullus audeat non communicare.* Illos ergo Concilium anathemare ferit, qui ſacra accipere nolunt à Sacerdotibus conjugatis, ſive, uti Balſamon interpretatur, *ἱερέων ἐχόντων γυναῖκας Sacerdotibus, qui habent.*

habent uxores; vel, uti Ariſtenus, reddit, πρεσβυτέρων ἐγγυναίων *Presbyterorum, qui matrimonio juncti ſunt.* Hanc porro genuinam canonis mentem eſſe, vel inde conſtat, quia Euſtathius, contra quem editus eſt, diſertè aſſeruit, non Presbyteri, qui habuit, ſed qui habet uxorem, quam ſibi laicus adhuc matrimonio copulavit, benedictionem & communionem vitandam eſſe. Ejus rei teſtis eſt Socrates *Hiſt. Eccleſ. lib. II. 43.* ubi ſic ille: Ἐν οἴκοις τε γεγαμηκότων εὐχὰς ἐκώλυε γίνεσθαι· Καὶ πρεσβυτέρου γυναῖκα ἔχοντος, ἣν νόμῳ λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς μύσος ἐκκλίνειν ἐκέλευε. quæ ſic Henricus Valeſius interpretatur: *In ædibus conjugatorum precationes fieri vetuit: & Presbyteri conjugem habentis, quam dum eſſet laicus, legitimo matrimonio ſibi copulaverat, benedictionem & communionem inſtar piaculi declinandam docebat.* Non ergo Euſtathius arcuit à communione Presbyterorum, qui conjuges habuerunt, ſed γυναῖκας ἐχόντων *conjuges habentium.* Hoc ex Epiſtola Synodica ulteriùs evincitur, ubi Euſtathius in ea opinione fuiſſe dicitur, quòd nemini τῶν ἐν γάμῳ ὄντων *eorum, qui in matrimonio ſunt*, ſpes ſit apud Deum, adeò ut multæ mulieres viros, & viri mulieres reliquerint. Non ergo ii, qui uxores habuerunt, ſed qui habent, ab Euſtathianis damnati ſunt. Quod verò hi aſſeruerunt, id ipſum Synodus Gangræ habita damnavit. Licet autem γεγαμηκὼς, ſi vocis origo & nativa vis ſpectetur, cum ſignificet, *qui uxorem duxit*, præſcindendo utrum ductam adhuc habeat nec ne: uſus tamen vocis fecit, ut conjugatum ſive in matrimonio viventem denotet, quomodo veteres Latini *nuptam* dixerunt. Vix aliter apud Scriptores Eccleſiaſticos & exoticos invenietur. In Scriptura ſemel occurrit. 1. Cor. VII. 10. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω &c. *Nuptis, ſive matrimonio junctis præcipio non ego, ſed Dominus,* &c. ubi palam eſt eos notari, qui conjuges tunc temporis habebant. Unde Syrus rectè vertit: לאילין דין דאית להון נשא *Iis verò, quibus ſunt uxores.* Neque enim vir ab uxore, vel uxor à viro, quem habuit ſolùm, & ampliùs non habet, ſeparari poteſt. Denique etiam Synodus Canone X. τοὺς παρθενεύοντας, *eos qui virginitatem ſervant*, & γεγαμηκότας *nuptos* quoſvis opponit. Quid hic dices, miſer novator Redingi? Fuit equidem Gangrenſis Synodus particularis, ſed authoritatem Oecumenicæ, quandoquidem ab univerſa tum Orientali tum Occidentali Eccleſia unanimiter approbata, & canones ejus inter Eccleſiaſticas regulas ſemper recepti ſunt, adepta eſt. Quin & Baronius *ad A. 361. ſſ. 44.* à verbis Symmachi Papæ *canones Gangrenſes Apoſtolica authoritate conditos eſſe*, affirmat; inter cœtera hunc quoque in modum diſſerens: *Authoritate Romani Pontificis Gangris congregata Synodo, quot hæreſes delirus Euſtathius ſtatuerat, tot adverſus eas ſtatutis canonibus Patres paribus ſuffragiis damnavere.* Hæreſis igitur eſt, ut de delirio, quod forte condonari poſſit, taceam, conjugium Presbyterorum improbare, & λειτουργίαν ſolorum cœlibum admittere, conjugatorum verò repudiare. 5. Marcæ Pariſienſis Archiepiſcopi libri Romæ prohibiti ſint nec ne, ciccum non interduim. Poterit modernus Pariſienſis Archiepiſcopus, ſi ita libuerit, æquè tuos *de jure Pontificis ſupra Reges* ſeditioſos centones condemnare, atque Pontificii Romæ Marcæ libros τῷ παμβασιλεῖ Papæ non parum derogantes proſcripſerunt. De cœtero Marca tentaſſe in Concilio Nicæno quoſdam legem cœlibatus rogare, innuit. At rogaſſe Synodum, negat. De conſuetudine quicquid ſiat, & particularis illa fuit, & vim legis non obtinuit, libertatémque adeò nubendi non ſuſtulit. Primus, ne ignores, Siricius Legem illam tulit. cujus *urbici Papæ ſuperbam diſcretionem* Paulinus veſter *Epiſt. 1.* & *ſimplicitatem* adeóque imperitiam rerum eccleſiaſticarum, Hieronymus *Epiſt. 16.* palam traduxere. Quin Hieronymus i-

 dem

dem, qui Damaſo Pontifice Romæ in dignitate & authoritate fuerat, mox ſub Siricio malevolentiæ cedere, & Roma migrare coactus eſt, ſic *Epiſt.* 99. ad Aſellam & Romam & & Siricium pungit: *Hæc mea Domina Aſella, cùm jam navim conſcenderem, raptim flens dolénsque ſcripſi, & gratias ago Deo meo, quòd dignus ſim, quem mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone* (Roma) *Hieroſolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonoſor.* Talis cùm eſſet Siricius, Epiſtola ſub initium Papatus ſui ad Himericum Tarraconenſem, qui de nonnullis dubiis Damaſum conſuluerat, ſub finem Seculi quarti ſcripta, & ambitionem ſuam dominandíq; cupiditatem non obſcurè prodidit, & jugum cœlibatus imò abſtinentiæ à propriis uxoribus præceptum, Hiſpanis, quin & cœteris Latinis Presbyteris, diaconíſque impoſuit; per craſſam etiam ignorantiam teſtimonia Scripturæ Levit. XX. 7. Epheſ. V. 27. & Rom. VIII. 8. contra conjugii ſanctitatem pro ejuſdem turpitudine nefariè detorquens. Hic jure meritóque Siricium verbis Hieronymi aliud agentis licet, *Epiſt.* 65. compellare licet: *Cur poſt quadringentos annos docere nos niteris, quod ante neſcivimus? cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Uſque in hunc diem ſine iſta doctrina mundus Chriſtianus fuit.* Imitari etiam liceat illa Paciani *Epiſt* 3. *ad Sympronianum: Siricius,* inquies, *hoc docuit. At vel quando, frater, quibuſve temporibus? ſub principatu Theodoſii. id eſt, poſt quadringentos prope annos Dominicæ nativitatis. Ergo à Chriſti adventu uſque ad Theodoſii principatum nullus intelligens?* Novitas legis manifeſta eſt: nec obſcura ejus, ut vidimus, iniquitas. Idem etiam, in eadem ad Himericum ſanctione, ut hominis errabundi ingenium cognoſcas, pœnitentes poſt impetratam abſolutionem matrimonium contrahere vetuit, evidente errore, quem ſecuti Pontifices & Concilia emendarunt. Longè tamen tolerabiliorem fuiſſe Siricii conſtitutionem, quàm hodiernæ Papales ſunt, nullus diffiteor; tum quia Subdiaconis ſaltem conjugii uſum ille conceſſit: tum quia ad Diaconatum, cui cælibatum annexuit, nonniſi viros maturæ ætatis & prudentiæ, ſuarúmque ſibi virium conſcios admiſit: tum quia juxta Synodi Nicænæ præſcriptum omnes ſuſpectas & *παρεισάκτους* mulieres domibus clericorum exegit: tum denique quia nuſpiam, quod horribile paradoxum poſt Tridentinum Concilium invaluit, declaravit, quòd præſtet eſſe clericum ſcortatorem, adulterum, Sodomitam, quàm conjugem. Siricio ſe oppoſuit Jovinianus, qui in alterum extremum delapſus virginitatem depreſſit. Cum quo congreſſus Hieronymus, plurimos Sacerdotes, non obſtante Siricii edicto, maritos eſſe fatetur. *Quaſi,* ſic *lib. I. cap.* 13. loquitur, *non hodie quoque* (quintus erat poſt Siricii edictum annus) *plurimi Sacerdotes habeant matrimonia.* Quin ibidem, Apoſtolos Miniſtris ſacris conjugium permiſiſſe agnoſcit. Paulinus quoque Presbyter, nil obſtante Siriciana lege, uxorem ſuam conſtanter retinuit; & cum eo plures alii, adeò ut ſequente ſeculo Innocentius Papa Siricii decretum à pluribus rejectum innovare neceſſe habuerit. 6. *Γνησιότητα* Epiſtolæ Huldrici Auguſtani *Parthenog. cap.* 18. *§§.* 15 *&c.* adverſus Bellarminum alióſque, teſtimonio Bertholdi ſeu Bernoldi, qui circa A. MLX. Conſtantiæ Sacerdotem egit, diſcuſſis etiam nebulis, quas offundere *ἐκ τῆς ἐναντίας* conati ſunt, ſic vindicatam dedi, ut metuere non habeam, ne quiſquam ampliùs cum ratione eam *νοθείας* poſtulare poſſit. Græcorum praxin à noſtra diſcrepare, non nego. Sed & à veſtra non parum diſcrepat, uti ex Canonibus Synodi Quini-ſextæ Seculo ſeptimo habitæ liquet. Iis enim Epiſcopis quidem nova in Græcia ſanctione uxores abjudicantur: at hypodiaconis, diaconis & Presbyteris ante ordines ductæ permittuntur: & canone inprimis decimo contra Romanorum praxis graviter perſtringitur & damnatur, hoc inter alia argumento, quòd uxores, ante ordines ductas eripere non aliud ſit, quàm

quàm τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ γάμον καθυβρίζειν, *conjugium à Deo inſtitutum, & ipſius præſentia benedictum contumelia afficere*; & adductis contra eandem praxin Matth. XIX. 6. Hebr. XIII. 4. 1. Cor. VII, 17. teſtimoniis. 7. Non credo equidem, Gregorium VII. Hildebrandum, parum vel honeſtum vel ſanctum, hæreſeos de omnipotentia Papæ & Regnis Imperiiſque jugo ejus ſubjiciendis authorem, & Mathildæ amaſium, communi tum Eccleſiæ, tum Imperii malo natum, *honeſtatis & ſanctitatis ſtudio*, legem cœlibatus nec ſanctam, nec honeſtam, Germanis, Anglis, aliis obtruſiſſe; atque ſic Euſtathianam hæreſin in Concilio Gangrenſi damnatam innovaſſe; decreto inter alia ſtatuto planè ſimili, *ne ullus Chriſtianus audiret Miſſam conjugati presbyteri*. Conſentiens hiſtoricorum vox eſt, illum orbis incendiarium reluctantes dignitate privaſſe, anathemate ſæviiſſe, ima ſummis miſcuiſſe, reſtitantes quoſdam morte mulctaſſe. Annon ergo tyrannica vi potiùs, quàm ulla ratione, imò contra rationem & verbum Dei, addo etiam, nullius Concilii univerſalis authoritate, legem illam obtruſit? Neque enim clericos ille convocavit, ut rem ipſam legitimè diſcuterent, rationum momenta penſarent; ſed ut volentes nolentes imperata facerent. Quæ, in religione inprimis, vis tyrannica eſt, ſi hæc non eſt? 8. Denique ἀνιστορησίαν tuam manifeſtè prodis, exempla Presbyterorum veterum conjugatorum de iis, qui ante ordines conjugati fuerunt, non poſt eos ſuſceptos, intelligi debere pertendens. An tales fuerunt Presbyteri Germani, Angli, &c. quibus fax illa orbis Gregorius, cúmque ſecuti Pontifices uxores vi eripuerunt? Sed ut de his nihil dicam, Gregorius Nazianzenus ſuo tempore non fuiſſe Presbyteros ἀγάμους omnes, innuit *Orat.* 40. delicias eorum improbans, qui petendo baptiſmo delectum Presbyterorum haberi volebant: Μὴ εἴπῃς, inquit, Ἐπίσκοπος βαπτισάτω με, καὶ οὗτος μητροπολίτης καὶ Ἱεροσολυμίτης, ἢ πρεσβύτερος μὲν, ἀλλὰ καὶ οὗτος τῶν ἀγάμων· *Ne dicito, baptizet me Epiſcopus, atque is Metropolitanus, aut Hieroſolymitanus, vel Presbyter, ſaltem qui cœlebs ſit.* Poterat ergo, eo judice, baptizare, qui non cœlebs ſit actu. Qui verò uxorem habuit, non habet adhuc, is cœlebs ſanè eſt. Quid quòd ipſe Gregorius Nazianzenus actu Sacerdos, forte etiam Epiſcopus, filium Gregorium, cui poſt Theologo nomen fuit, genuit, teſte filio ipſo, qui ſic patrem ſe compellantem *Carm. de vita ſua* inducit: Οὔπω τοσοῦτον ἐκμεμέτρηκας βίον, ὅσος διῆλθε θυσιῶν ἐμοὶ χρόνος. *Nondum tot anni vitæ totius tuæ, quot in ſacris mihi ſunt peracti victimis.* Et tamen etiam Gregorius ille filius fratrem minorem natu Cæſarium habuit, quem proin etiam patre Sacerdote natum eſſe, certiſſimum eſt. Claram lucem fuligine quadam infuſcare Baronius *ad A. 371. num.* 102. conatus eſt, hyperbolen in conſignatione numerorum ſtatuens, ubi æquè ei locus, ac cani in balneo. Quod enim hoc genus hyperbolæ eſt contra non tantùm veritatem rei, ſed etiam cognitam? Poteſt quidem per hyperbolen excedi veritatis exacta menſura, ſed tum demum, cùm ea rite explorata non eſt. Sic chiliades, infinitum pro numero incerto, immenſa quantitate. Sed in re exploratiſſima & certiſſima, cujuſmodi annorum numerus eſt patri liberorum, excedi ſine mendacio non poteſt. Eſt enim diſertum nimis: *Nondum es tantum vitæ emenſus, quot mihi in ſacrificiis anni tranſacti ſunt.* Supputationem porro annorum inſtituens idem Baronius, decipere eo conatur, quòd inter Baptiſmum & ordinationem Gregorii longum plurium annorum intervallum ſtatuit; cùm tamen filius Theologus in funebri patris teſtis ſit, eum baptizatum *pauco interjecto temporis ſpatio* Sacerdotium ſuſcepiſſe: atque inſuper alia plura, à veritate hiſtorica abludentia, audacter aſſerit, qua in-

re ei larvam viri doctiſſimi, Chamierus *Panſtrat. lib. XVI. 13.* & Georgius Calixtus *de Conjug. Cleric. pag. 218. &c.* detraxere. Gregorio Nazianzeno junge Gregorium Nyſſenum, illius filii æqualem, Baſilii M. fratrem, qui de virginitate ſcribens, *cap. 3.* ſe ejus exortem in conjugio vivere fatetur ipſe: & de eodem Nicephorus *lib. XI. 19.* & Nicetas *ad Orat. Nazianz. in laudem Baſilii Schol. 19.* teſtantur. ne dicam de Gregorio Nazianzeno, qui *Epiſt. 95.* Nyſſenum conſolatur ſuper morte uxoris, quam diſertè *ἱερέως σύζυγον Sacerdotis conjugem* appellat, ajens etiam, ipſum Nyſſenum *τῇ τοιαύτῃ συζυγίᾳ cum ea vixiſſe*, ſcilicet ad ejus uſque obitum. Ad compendium mitto exempla Spiridionis, Hieracis, Hilarii, Sidonii Apollinaris, Paulini, Apri &c. quorum conjugia etiam poſt ordinationem conſtantia authores fide digniſſimi confirmarunt, & ſupra laudati viri celeberrimi ſolidè vindicarunt. Neque contrarium planè teſtantur Hieronymi *ad Pamach. cap. 8.* verba à te citata: *Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt Sacerdotium in æternum pudici.* Non dicam etiam in matrimonio pudicitiam locum habere. Satis eſto, Hieronymum loqui non de omnibus, ſed de Romana & paucis aliis Eccleſiis, quas libro contra Vigilantium diſertiùs expreſſit: præcipuè de Romana, cujus & ipſe Presbyter erat, & Pammachius membrum, conſtitutionibus ſui Epiſcopi ad cœlibatum jam obnoxia. Denique neque Carthaginenſis Concilii V. (juxtà Baronium IV.) capitulum 3. cauſam tuam juvat. Ibi ſic ſancitum: *Præterea cùm de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur, placuit Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos ſecundum propria ſtatuta* (tu falsò citas ſecundum *priora.* Idem enim canon in Canonibus ſub titulo Concilii Africani collectis can. 37. repetitus *propria*; & in Codice Græco can. 72. *κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους ſecundum propria ſtatuta*, habet) *etiam ab uxoribus continere. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico officio removeantur.* Illa enim *propria ſtatuta*, illos *ἰδίους ὅρους* Balſamon, *omne tempus ſuæ vicis, ſcilicet quando ſacra tractant*, & Zonaras *τὸν καιρὸν τῆς ἱερουργίας tempus officii* interpretantur. De ejuſmodi vicibus Synodus Aurelianenſis II. *Clerici, qui officium ſuum implere deſpiciunt, aut vice ſua ad Eccleſiam venire detrectant, loci ſui dignitate priventur.* Quòd ſi omnino per *propria ſtatuta* proprias ſanctiones quis intelligere velit, in eum ſenſum accipiat, quòd, quantum attinet abſtinentiam ab uxoribus propriis, ſingulæ Eccleſiæ proprias ſuas conſtitutiones obſervare poſſint & debeant. nempe ubi conſtitutum eſt, ſicut in Romana, ut ſemper ſacrorum Miniſtri abſtineant, ibi ita fiat: ubi verò, ut nonniſi tempore vicis ſuæ, ibi id ipſum quoque obſervetur. Sed prior interpretatio accommodatior eſt.

ARG. VIII. Ante Concilium ferventibus votis conjugii libertatem reſtitùi optârunt plurimi, iique præſtantiſſimi Viri. Frizius in Apologia ſua laudat in hanc rem Innocentium IV. Virveſium, Polydorum Vergilium, Salvianum, Aquinatem, Panormitanum, alios. Æneas Sylvius Papa factus, Platina in ejus vita teſte, author eſt illius proverbii: *Sacerdotibus magna ratione ademptum conjugium, majori reſtituendum eſſe.* Idque Platina non quâ Æneæ Sylvio (uti Redingius *p. 710.* temerè fingit) ſed quâ Pio II. Papæ tribuit. Quanquam ſi Papa factus mutâſſet dictum, mirari non deberemus, cùm Papatus linguæ bovem intrudere facilè potuerit. Sigiſmundus

mundus quoq; in Baſileenſi Concilio matrimonia permitti juxta ritum occidentalis eccleſiæ petiit. Caſſander in Conſultatione totus in eo eſt, ut lex cœlibatus abrogetur, quia ſit occaſio vagæ & effrenatæ libidinis: quia jam alia Cleri diſciplina, quàm olim fuerit: quia ſine conceſſione conjugii nulli ſint futuri idonei Eccleſiæ Miniſtri, Viris bonis, cùm & infirmitatis ſuæ rationem habeant, & exemplis moveantur turpitudinum ac ſcelerum, hac lege ſeſe adſtringi nolentibus. Denique in ipſo Concilio Quinquecclesienſis Epiſcopus, nomine tum Imperatoris, tum Bavariæ Ducis, nec non Orator Ducis Bavariæ, Archiepiſcopus Pragenſis, Galli Oratores & Lotharingus, quibus injunctum erat, ut ſaltem diſpenſationem pro Cardinali Borbonio depoſcerent, Patres pro relaxatione hujus legis interpellârunt. Quamvis autem Patribus pleriſque eò jam animus inclinaverit, *diſpenſari ſaltem poſſe cum Presbytero, ut uxorem ducat*, teſte Hiſtorico *p.* 615. tamen intercedente mandatis ſuis Papa nihil impetrari potuit, *quòd manifeſtum eſſet, permiſſo Presbyterorum conjugio futurum, ut omnes affectum & amorem ſuum in uxorem & liberos, adeóque familiam & Patriam convertant. Inde teſſaturam arctam illam ordinis clericalis cum ſede Apoſtolica conjunctionem, ut matrimonium concedere Epiſcopis non ſit aliud, quàm Hierarchiam de Eccleſia tollere, & Pontificem redigere ad Romæ ſolius Epiſcopatum.* Ita in Concilio multos locutos eſſe, docet Hiſtoricus *lib.* VI. *p* 615. Et Cardinalis Carpenſis apud eundem *lib. V. p.* 417. ita ratiocinabatur: permiſſo cœlibatu ſecuturum, *ut familiam, uxores ac liberos alentes, ad Principis quiſque ſui obedientiam reſpiciens, pontificis obſequium detrectet: ut intra breve tempus Apoſtolica ſedes Vrbis Romanæ cancellos non egrediatur. Ante inſtitutum cœlibatum Sedem Romanam nullum ex aliis civitatibus ac regionibus fructum percepiſſe. Per hunc ademptum omnium dominatum Sacerdotiorum, quæ matrimonium exiguo tempore illi eriperet.* Tam egregiè illi nobis dogmatis hujus arcana produnt. Tot verò Imperatorum, Regum, Principum, aliorum ſerias ſolicitationes, uti lex illa cœlibatus abrogetur, callidè eludere conatur Redingius *pag.* 710. quòd *perſpectis incommodis Concilij & Pontificis voluntati acquieverint, nec Pſeudo-Reformationi, ſed puriori Spiritui in Clero reducendo, authoritatis ſuæ brachio intenti fuerint, ſecuti in eo exempla Juſtini, Honorii, Theodoſii Imperatorum.* Sed noverit ille, non victos incommodis inde ſecuturis. ſed nimiâ Curiæ Romanæ potentiâ, vel certè cæcâ obedientiâ ductos acquieviſſe; imò Reges Galliæ Concilio non acquieviſſe, & Ferdinandum Imperatorem poſt Concilium conſilia agitâſſe de reformando Papatu, decretis Concilii penſi non habitis.

Resp. Reding: 1. *Non eodem illi animo matrimonium reſtitui optarant. Alii, quos inter tamen Thomas Aquinas non fuit, ob injurias temporum, quibus Sacerdotes effrænatiores facti,*

facti, conceſſo matrimonio ad frugem reducendi, & ab hæreſi revocandi putabantur, qui tamen ſe Eccleſiæ judicio ſubjecerunt. Alii animo hæreticos veneno infecto. 2. Quomodo Pius II jam Pontifex Sacerdotibus matrimonium reſtituendum cenſuiſſet, quod nunquam tamen, cùm qua Papa poſſet, reſtituit? 3 Caſſandri rationes ſolidæ non ſunt. Clerus enim deficiens reduci potiùs ad diſciplinam debuit: & reductus hodie non tantùm idoneos, ſed etiam inſigniores Miniſtros exhibet. 4. Quomodo Curiæ Romanæ potentia Imperatoris ac Regum potentiæ prævaluiſſet, niſi ſancta religio ipſos obedire Sedi Apoſtolicæ edocuiſſet? Cùm inde ab ipſis Apoſtolorum temporibus cœlibatus Lex in Eccleſia viguerit, falſiſſima inde convincitur ratiocinatio, quàm Cardinali Carpenſi imputas. Ibid. pag. 445. 446. Reſp. 1. Qui prioribus, matrimonium reſtitui optantibus, animus fuit: idem poſterioribus haud dubiè fuit. Reputarunt utrique, conſtitutione illa mere humana, Eccleſiaſtica, dominationi Papali unice inſerviente; Divinam de caſtitate libertate ſervanda, nimiùm nimiúmque hactenus infractam eſſe: Divinisque adeò quam humanis legibus obedire, fas piúmque magis eſſe. Nullum hic hæreticos venenum hac quidem in re cujuſquam animum infecit: uti rationes noſtræ hactenus vindicatæ teſtantur, ſed odium adverſus cleri impuritatem paſſivam, ac perſpecta haud dubiè verbi Divini voluntas impulit: ac de cœtero omnes illi veſtri, non noſtri fuerunt, in Romana communione nati, in eadem denati. Thomæ Aquinatis in Summa, quæ incipit *commiſerationes, cap. 165.* hæc verba ſunt: *Si Acoluthus in ſacra confeſſione ad diſcretum Sacerdotem veniat, & ſe nullo modo poſſe continere dicat, non multum peccat Sacerdos dando ei conſilium, ut cum aliqua occultè matrimonium contrahat, & occultè Epiſcopi ſui oculos fallat. Si verò poſtea ſacros à Prælatis cogatur accipere, credimus minus periculum eſſe uxore uti, quàm cum alia fornicari, ſi ex toto noluerit continere.* Thomas alter de Vio Cajetanus Cardinalis *tom. I. Opuſc tract. 27.* ſatis emphaticè: *Nec ratione, nec authoritate probatur, quòd abſolutè loquendo Sacerdos peccet contrahendo matrimonium: nec ordo in quantum ordo ſacer, eſt impeditivus matrimonii.* Et paulò poſt concludit, *Sacerdotium non dirimere contractum matrimonii, ſive ante, ſive poſt, ſecluſis omnibus legibus ſtando tantùm in his, quæ à Chriſto & Apoſtolis habemus.* 2. Pium II. Papam jam creatum iſthoc dicterium fudiſſe, & Platina in ejus vita, & Sabellicus *lib. VI. Ennead. 10. pag. 502.* diſertè referunt. Potuerit jam quoque Papa matrimonium reſtituere, necne, neſcis equidem. Cùm mala omnia Papæ poſſint, parum tamen boni poſſunt, fato efficacis erroris ad hoc damnati, quam primum cathedram illi conſcenderunt. Novit jam orbis, moderno Papæ Innocentio XI. in votis eſſe, ut Jeſuitarum parricidalem ordinem abolere poſſet. Et tentaſſe aliquid viſus eſt. Sed impotentiam hic ſuam ob formidabilem latronum illorum potentiam, per quam vix ei Papalem dignitatem (eò res devenit) ſuſtinere licet; ipſemet ſentit. Sed de eo quicquid ſit, frivolis ejusmodi ratiunculis teſtatiſſimas voces infringere non licet. Alias innumerarum hiſtoriarum fides nutabit. 3. Reduci Clerus ad diſciplinam non Siricii, Hildebrandi, ſed Chriſti, Apoſtolorum, primitivæ Eccleſiæ debuit. De idoneis & inſignioribus inde à Concilio Tridentino Clericis veſtris, vana jactantia tua eſt. Non caſtiùs illi, ſed cautiùs fortè, ad hæreticorum, quos vocatis, oculos auréſque ad talia attentos fallendos, mercari didicerunt. Neque tamen ita cautè, quin creberrimè, in Italia cumprimis, impuritatis illa nativa regione, ſuo ſe indicio ſorices veſtri prodant. Nec pauca, nec levia illa ad notitiam noſtram pervenerunt, quæ neceſſitate poſtulante promere poſſumus. Experientia nimiùm nimiúmque comprobat, quod non ſolùm notorii cum pluribus concubinis ſcortatores, abſque ulla difficultate ad Epiſcopatus & Sacerdotia promoti ſint: ſed etiam in officio impiam

impiam iſtam vitam continuantes, ædéſque ſuas ſpuriis replentes permaneant. Præiverunt illis Jeſuitæ, cum Coſtero *Enchir. tract. de Cælib.* docentes, *quòd Sacerdos, ſi fornicetur, aut domi meretricem foveat, tametſi gravi ſacrilegio ſe obſtringat, graviùs tamen peccet, ſi contrahat matrimonium.* Cur adhuc, contra Niceni Concilii decretum, Clerici veſtri domi ſuæ mulieres *ἀπερυάκτους focarias* alunt, cur alere Eccleſia veſtra permittit? Cur Pius V. neceſſe habuit bullam ſcribere *contra Clericos Sodomitas?* qua præfatur, *horrendum illud ſcelus acerbiſſimum ſibi dolorem inurere, graviterque animum commovere, ut ad illud* (NB) *comprimendum, quantum fieri poteſt, ſtudia conferas?* Tametſi bullam verè bullam, quia eam laxam ſatis (nam eam Sodomitis pœnam dictat, quam veteres canones quibuſvis fornicatoribus dictarunt) laxiorem Jeſuitæ, Eſcobarius inprimis *Tract. 1. Exam. 8. n. 102.* reddiderunt, pertendentes, eam in foro conſcientiæ non obligare. *Colligo*, ſic Eſcobarius ille concludit, *Clericum exercentem Sodomiam, ſi ſit contritus, etiam retento beneficio, officio & dignitate, omnino eſſe abſolvendum.* Baunius itidem Jeſuita *Tract. X. pag. 457.* egregiam ſcilicet quæſtionem movet: *Si poſt habitam eo die copulam carnalem cum fœmina, aut pollutionem voluntariam Sacerdos ſit confeſſus, ei ne liberum erit ſine culpa veniali rei Divinæ incumbere?* Reſpondet: *Negat Villalobos &c. Diſſentit Sancius, cujus mihi opinio & tuta & ſequenda videtur in praxi.* Idem cum Baunio etiam Maſcarenhas *Tract. IV. Diſp. 5. n. 284.* docet; & ne quid ſceleratam ejus indulgentiam fugeret, aſſerit, id locum habere non in fornicatione duntaxat, ſed etiam *generatim in qualicunque pollutione mortaliter peccaminoſa, ſeu habita ſecum, vel cum complice; & hoc, ſive habeatur per fornicationem, ſive per adulterium, ſive per peccatum contra naturam, ſeu quocunque alio modo. Et quamvis*, inquit, *P. Vaſquez credat, antiquitus fuiſſe aliquam legem vel univerſalem, vel provincialem, qua per aliquot ſaltem horas poſt pollutionem prohibeatur communio, hoc tamen hodie communi & univerſali totius orbis conſuetudine eſt abrogatum.* Quid ergo de *idoneis illis & inſignioribus* inde à Concilio Tridentino *Clericis* veſtris, pleriſque ſaltem, ſana mente præditi cogitare debeant, cogitabis ipſe. 4. Non religio, quicquid obſtrepas, ſed alia omnia Principes ad decretorum Tridentinorum cœcam obedientiam projecerunt. Annon coronarum omnium & imponendarum & deponendarum jus ſibi Pontifices vindicant? Ignota ne tibi eſt bulla Pauli IV. in qua omnes hæreticos, ſchiſmaticos, corúmque fautores, (quos inter haud dubiè vobis forent, qui invito Papa cœlibatus legem tollere animum inducerent) cujuſcunque ſtatus ſint, *etiamſi Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regali & Imperiali authoritate ſeu excellentia præfulgeant*, ita excommunicationis pœnæ ſubjicit, ut ſimul declaret, *eos Regnis & Imperiis in totum & perpetuum privatos, & ad illa de cætero inhabiles & incapaces. Quinimò*, addit Væjupiter ille Capitolinus, *Seculares* (puta etiam Reges & Imperatores) *relinquantur arbitrio poteſtatis animadverſione debita puniendi, niſi adparentibus in iis veræ pœnitentiæ condignæ fructibus ex ipſius Sedis benignitate & clementia in aliquo monaſterio, aut alio regulari loco, ad peragendam perpetuam in pane doloris & aqua mœroris pœnitentiam retrudendi, omni humanitatis ſolio deſtituti, Regna, Ducatus, feuda, dominia, & bona hujuſmodi publicentur, & publicata ſint, efficiantúrque juris & proprietatis eorum, qui illa primò occupaverint, ſi in ſinceritate fidei, & unitate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ac ſub noſtro & Pontificum Romanorum Succeſſorum canonicè intrantium obedientia fuerint.* I jam, Redingi, & religio vera, an Papæ tyrannis Imperatoribus, Regibus &c. ſuadeat, ut quælibet ejus decreta *ἀβασανίστως* excipiant, dijudica. 5. Veriſſimam eſſe Cardinalis Car-

penſis ratiocinationem. vel inde conſtat, quia nec vel Chriſtus vel Apoſtoli legem illam, fatentibus etiam doctiſſimis veſtrûm, inſtituerunt: nec Pontifices, quorum plerique patrum & avorum, noſtráque etiam memoria, incontinentiſſimè vixerunt, amore caſtitatis cœlibatum à Clero tantopere exigunt. Ergo exigunt, quia dominationi Papæ conducere videtur. Etenim Romanos Pontifices orbis Chriſtiani, imò univerſi imperium affectare, nemini ampliùs ambiguum habetur. Dominari volunt ἀνυπευθύνως ſummóque jure Eccleſiæ: dominari volunt Regnis & Imperiis, atque à nutu ſuo cuncta ſuſpendere. Et quidem ſummam ſpiritualem poteſtatem plerique ſibi arrogant, ut ſub eo prætextu ſumma in temporalibus poteſtate potiantur. Quis enim Alexandrum VI. & ſimiles alios Deum eſſe, vel æternam vitam eſſe, in qua improbè factis pœnæ irrogentur, crediſſe exiſtimet? Jam viri Reipublicæ & Principum ſuorum amantes tantam ambitionem ægrè ferre, eíque ſe opponere ſolent: nec clerici cordati, quorum paulò erectior indoles, ingenitum erga patriam affectum exui non patitur, laicis eatenus cedunt. Id ergo gnaviter operam dant Pontifices, ut cùm laicorum ordinem non poſſint, ſaltem clerum totum à charitate patriæ, Reip. Principum abſtrahant, & ſibi ſolis nexu mancupióque devinciant. Nolunt itaque ſacris initiatos matrimonia contrahere, & liberos gignere, ne ſint, quorum gratia Reipublicæ aſtringantur arctiùs. Qui enim liberos gignit, Reipublicæ cives, Principi ſubditos futuros, non poteſt ille Rempublicam non amare, principem revereri, utrique felicitatem optare. Pontifices autem à ſe ſolis clerum pendere, & à Republica Principibúſque avelli cupiunt. Statuunt itaque, conſilio in rem, uti apparet, minimè vano, ſed calido callidóque matrimonium prohibendum eſſe, ne charitate ſuorum, legitimæ præſertim prolis, in quam affectus ſolet eſſe vehementiſſimus, à Principibus ad nutum Pontificum oppugnandis & Republica turbanda revocentur. Quo enim paucioribus & minoribus charitatibus tenetur, eò magis in poteſtate Pontificum fore, & in ipſorum gratiam alacriùs animoſiúſque adverſus patriam & Principes, ubi juſſus fuerit, inſurrecturum, haud temerè ſibi perſuadent. Hæc cœlibatus ab hominibus incontinentiſſimis pertinaciſſimè aſſerti intima cauſa eſt: hoc arcanum, quod in Concilio ipſo Cardinalis Carpenſis, aliíque emunctiorum narium, Cœli Pontificii Atlantes, liberaliter prodiderunt.

ARG. IX. Denique quo jure, Divinóne an eccleſiaſtico poſitivo cœlibatus nitatur, ipſi Adverſarii graviter diſſentiunt, nec Concilium diſſenſum illum ſuſtulit. Divino jure niti pertendunt Joh. Major, Torrenſis, Pereſius, Medina, alii. Contra eccleſiæ decreto niti docent Thomas, Cajetanus, Dominicus & Petrus uterque Soto, Valentia, Coſterus, Bellarminus, alii. Quin & poſteriores hi abeunt in partes. Alii enim, puta Dom. Sotus, Bellarminus arceſſunt legem eam ab ipſis Apoſtolis: alii, puta Clichtovæus, gloſſa juris Canonici à Siricio: alii ab alio principio.

RESP. REDING: *1. Ex Apoſtolo Tit. I. 8. conſtabat, eum, qui unius etiam uxoris vir erat, ſacris ordinibus initiatum, continentem eſſe debere. Non igitur ampliùs opus erat definire, quo jure, mediatè an immediatè Divino, lex illa niteretur. 2. Ipſe Siricius Papa legem hanc tulit, non quaſi à ſe profectam, ſed quia jam S. Paulus continentes Epiſcopos requiſivit, quod in Gloſſa Marginali ad Diſt. 28. poſt cap. 13. videre licet. Quæ omnia exactiùs Baronius ad A. 58. n. 17. diſcuſſit.* Ibid. pag. 446--448. Reſp. 1. Satis ergo fuit Concilio, legem

gem cœlibatus denuo ſancire, quemque illa authorem, ſive Chriſtum, ſive Apoſtolos, ſive Siricium habuerit. quaſi eorum una, æqualis eademque authoritas & poteſtas, unum tribunal fuerit. Sed profectò ad *πληροφορίαν* Eccleſiæ multum referebat, quis illorum, Chriſtus & Apoſtoli, an Siricius primus legem rogaverit. Idque Synodus facere negligens, dogmatis incertitudinem manifeſtè prodidit; minimùm pro more ſuo prævaricata eſt. Conſtabat, ais, ex Apoſtolo, Epiſcopum continentem eſſe debere. Sed continentiam illam tantùm extra conjugium, non etiam in conjugio locum habere. nec dixit Apoſtolus, imò alia omnia dixit v. 16. *Si quis ici eſt*; (non fuit,) *irreprehenſibilis, unius uxoris vir*: nec Synodus definire auſa eſt. Gratianus *C. 36. q. 2. Copula*, ait, *Sacerdotalis nec legali, nec Evangelica vel (NB) Apoſtolica authoritate prohibetur: Eccleſiaſtica tamen lege penitus interdicitur.* Et *C. 35. q. 1. Eccleſia poſt Apoſtolica inſtituta quædam conſilia perfectionis addidit, utpote de continentia miniſtrorum.* Thomas Aquinas 2.2. *q* 88. *art.* 11. *Non eſt eſſentialiter annexum debitum continentiæ ordini ſacro, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ.* Sed & Scholaſtici, qui in Magiſtrum & *Diſt. 37. quarti* ſcripſerunt, vetuſtiores omnes cœlibatum ad jus poſitivum Eccleſiaſticum referunt. Cajetanum conſentientem ſupra vidimus. Neque recentiores nonnulli, qui poſt mota certamina ſcripſerunt, Alphonſus à Caſtro *tit. Sacerdotal.* Albertus Pighius, aliíque diſſentiunt. Primus, niſi fallor, Dominicus Soto, quanquam timidè & ſuſpenſo gradu, quaſi per ignes ſuppoſitos cineri doloſo incederet, generalem ſive omnimodam cœlibatus prohibitionem ad Apoſtolos retulit. *Hoc eſt*, ſic ille *lib. VII. de juſt. & jure q. 6. art. 2.* ſcribit, *quò noſtra diſputatio feſtinat, utrum ilico ab Eccleſiæ ortu mos inoleverit, ut qui ex conjugio ad Sacerdotium recipiebantur, non priùs reciperentur, quàm annuentibus uxoribus perpetuam continentiam voverent. Et exiſtis utrimque pugnans argumentorum acies, quæ me ſemper tenuere perplexum. Affirmaverim autem hic ſub probabilitate, quæ mihi perquam maxima eſt, quòd circa Apoſtolorum tempora cunctis fuerit Sacerdotibus uxorius uſus interdictus: licet mox poſtea fuerit corruptus.* Quod timidè ſic Soto affirmavit, id temerè & intrepidè Bellarminus *de Cler. lib. 1. cap. 18.* aſſeveravit, nempe *decretum, quo votum eſt annexum ordinibus, non quidem propriè Divinum eſſe, ſed tamen eſſe Apoſtolicum, & in tota Eccleſia temporibus Apoſtolorum longo tempore ſervatum.* Hanc opinionem, etſi novam, quia tamen coelibatui caduco fulcrum ſupponit, Jeſuitæ fere hodie amplectuntur; addentes inſuper, voti obligationem intervenire. qua in re neque cum Durando, Scoto, & Scoti aſſeclis, nec cum re ipſa conveniunt. Hodie enim in Eccleſia Pontificia Sacerdotes nullum votum, cùm ordinantur, emittunt; nullum certè conceptis verbis, aut aliquo geſtu, quo ſe vovere teſtentur ac profiteantur. quod tamen omnino neceſſarium foret, ſiquidem voviſſe cenſeri debeant. Sed de hoc quicquid ſit, ſatis ex iis, quæ diximus, confuſum Romanenſium labium cognoſcitur; atque illud inprimis, quòd ſententia, quæ aſſerit, Apoſtolos interdixiſſe, ne Presbyteri uxoribus ſuis utantur, aut matrimonia contrahant, ne à Concilio quidem Tridentino, uti temerè Adverſarius aſſeruit, definita, ſed novo planè, & veteri Theologorum Scholæ prorſus incognita fuerit. Multum igitur abeſt, ut ei congruant notæ veræ & Catholicæ doctrinæ à Vincentio Lirinenſi præclarè traditæ: *Quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt.* 2. Fruſtra Siricium laudas ejus ſententiæ, quòd Apoſtoli jam coelibatum ſanxerint, authorem. Ille quidem pro craſſa ſua ignorantia quædam Scripturæ teſtimonia obtorto veluti collo ad novellam ſuam legem ſtabiliendam & matrimonium denigrandum rapuit: at Apoſtolos Legis authores nuſpiam.

ſpiam edere auſus eſt. Neque Gloſſa *ad Diſt.28. c.13.* à te citata tale quid vel verbo innuit; ſed alia omnia; notans videlicet ad Pelagii ad Cethegum patritium verba ibi recitata, hunc in modum: *Ecce hac authoritate electus in Epiſcopatum non prohibetur habere uxorem & filios.* Quæ denique ex Baronio compilaſti, non tam nobis, quàm Orientalibus oppoſita, ſigillatim ferè hinc inde jam diſcuſſimus, ut repræſentanda ejus longa oratione facilè ſuperſedere potueris.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Eccleſia poteſtatem habet ferendi leges ſtatui Clericorum congruas. Porro legem Cœlibatus Sacerdotum ſtatui illorum prorſus congruam eſſe, patet tum ex eo, quòd in V. T. quando res aliqua ſacra facienda vel tractanda erat, ab uxoribus abſtinere debuerunt Exod.* XIX 15. 1. *Sam.* XXI. 3. *tum ex eo, quòd V.T. Sacerdotes officium præſtituri à domo & uxoribus aberant* 1. *Paralipom.* XXIV. *Luc.* I. 8. *tum ex eo, quòd Paulus* 1. *Cor.* VII. 5. *de conjugatis dixit, ne ſe fraudent invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacent orationi. unde Origenes, Epiphanius, Hieronymus inferunt, multò magis decere, ut Sacerdotes Divinis rebus ex officio ſuo addicti ſemper uxoribus abſtineant: tum ex eo, quòd Paulus* 1. *Tim.* II. 4. *ait, neminem militantem Deo ſe ſecularibus negotiis implicare: tum denique ex eo, quòd lex ejusmodi de facto lata eſt in Eccleſia ab ipſis Apoſtolis Tit.* I. 7. 8. *ubi ab Epiſcopo requiritur, ut ſit ἐγκρατὴς continens, & σώφρων ſobrius, hoc eſt, temperans, cœlebs, ut Hieronymus exponit.* Aug. Reding. *Diſſert.* XIII. *pag.* 705. 706. Reſp. 1. Qualis ferendi leges poteſtas eccleſiæ competat, ſuperiùs vidimus. Ad eam verò poteſtatem minimè pertinere legem cœlibatus liquet, tum quia Chriſtus & Apoſtoli eccleſiæ vigilantiſſimè providentes, legem hanc minimè tulerunt: tum quia Chriſtus Matth. XIX. 12. dicens: *Qui poteſt capere, capiat*, non obſcurè innuit, ejuſmodi legem figi haud debere, jubens, ut ſtatuere cuique permittatur, quid capere poſſit: tum quia Paulus 1. Cor. VII. 37. à conſilio virginitatis retinendæ vult abeſſe *ἀνάγκην neceſſitatem*, qualem lex Cœlibatus imponit: tum quia idem 1. Tim. IV. 3. legem illam non ducendi uxorem apertè annumerat doctrinæ dæmoniorum: tum quia lex hæc Spiritum cohibet & chariſmata coërcet, cùm propter eam uxorati chariſma ſuum eccleſiæ per miniſterium impendere non audeant: tum denique quia legem ejuſmodi, *Ne tangas*, videlicet mulierem, Paulus Col. II. 21. refert inter illa, quæ non admittenda ſunt, quæque feruntur ab iis, qui caput Chriſtum non retinent. Eodem ſpectant omnia argumenta ſuperiùs allata. 2. In V. T. quam immunditiem conjugalis conſuetudo attulit, ea tota legalis & Levitica fuit, quæ cum tranſlato Sacerdotio expiravit non minùs, quàm impuritas ex contactu mortui. Tum ſi quid efficerent illa V. T. exempla, ſequeretur, legem abſtinendi ab uxoribus non extendendam eſſe niſi ad illud tempus, quo ſe ad

ad publicum cultum proximè parant, vel publico cultui vacant. Nam extra tempus illud toti populo & Sacerdotibus V. T. uxoratis eſſe utique licuit: tametſi æquè illis incumberet interdiu noctuq; legem meditari. Præterea ἐφημερίαι illæ ſeu vices Sacerdotum V. T. non inſtitutæ ſunt ideo, quòd conſuetudo conjugalis Sacerdotes ad miniſterium indignos redderet, cùm vices illæ quadringentis poſt Moſen annis inſtitutæ fuerint, & ipſe Pontifex, cujus erat ſingulis diebus manè ac veſperi Domino Sacrificium offerre Exod. XXIX. 38. conjugatus fuerit; neque lex ulla extiterit, quæ Sacerdotibus prohiberet conſuetudinem conjugalem, vel juberet abeſſe domo propria tempore ἐφημερίας ſuæ, vel ex domibus venientes ſe purificandi neceſſitatem illis imponeret. 3. Paulus 1. Cor. VII. 5. neutiquam innuit, Miniſtros V. D. cultui publico & precibus vacare non poſſe, ſi in matrimonio vivant. Quomodo enim matrimonium *mundum, ſanctum, honorabile in omnibus* hominibus 1. Cor. VII. 14. 1. Tim. II. v. ult. Tit. II. 4. Hebr. XIII. 4. obſtare poſſit pietatis exercitiis & precibus? Sicut Miniſtri eccleſiæ verbo præire, & Sacramenta diſpenſare debent: ita viciſſim fidelis populus Verbum Dei audire, Sacramenta percipere, precibus vacare debet. quibus officiis non obſtantibus, ſi plebeji uxorati eſſe poſſunt, nihil impediet quò minùs & Eccleſiæ miniſtri tales eſſe poſſint. Quid ſtultius eſt, quàm dicere: Sacerdotes propter corpus Chriſti, quod manibus tractant, debere eſſe cœlibes: & tamen illud ipſum corpus uxoratorum ori inſerere? Loquitur igitur Paulus non de quibuſvis precibus, ſed de *ſolennibus*, nimirum *oratione* ac *jejunio*, quæ vel ob inſignem aliquam publicam, vel domeſticam calamitatem, vel ob miniſtros eccleſiæ deligendos, vel ex alia neceſſitate ſuſcipiebantur, in quibus cum Propheta Joële cap. II. 16. monendum & ſuadendum, *ut ſponſus de thalamo ſuo, & Sponſa de cubili ſuo egrediatur.* Quæ orationes cùm ad dies aliquot producerentur, ſuaſit Paulus, mutuo conſenſu ut abſtineant invicem conjuges; non quòd conjugium per ſe preces impediat, ſed ut poſthabitis omnibus negotiis, etiam licitis voluptatibus, ſe totos dedere poſſint ſtudio pietatis, ardori precum & interiorum affectuum culturæ. Proinde non edixit hoc Paulus ex imperio, ſed ex conceſſione: non de abſtinentia perpetua, ſed de ea, quæ ad tempus: nec de precibus ordinariis, ſed de extraordinariis: nec clericis duntaxat, ſed etiam laicis; jubétque, ut iterum conveniant in unum, ne eos Sathanas tentet. 4. Paulus 2. Tim. II. 4. vetat ἐμπλέκεσθαι ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις *implicari negotiis hujus Seculi,* nempe immodicis, nimiis, à pietate, ſanctitate, obeundo munere avocantibus. qualia ſunt negotia Epiſcoporum, forenſibus litibus, Juriſdi-

 ctioni

ctioni temporali ſe implicantium, ſplendorem pluſquam Perſicum oſtentantium, bella conflantium, equos, canes alentium &c. Quid ad hoc matrimonium *mundum, ſanctum, honorabile?* Sanè etiam Paulus artem mechanicam σκηνοποιητικὴν exercens, curabat πραγματείαν ȣ βίȣ, modicam videlicet. neque tamen ad prædicandum Evangelium ineptus fuit. 5. Legem cœlibatus ab Apoſtolis latam eſſe non agnoſcunt Claudius Eſpenſæus, Clichtovæus, Polydorus Vergilius, Cuſanus, alii, ſupra memorati, qui diu poſt Apoſtolorum tempora invectum cœlibatum fatentur. Cúmque ii plerique uxorati fuerint, & cœlibes facultatem nubendi ſibi vindicaverint, an putabimus, eos Phariſæorum more onera aliis impoſituros, quæ ipſi non attingerent? Neque epitheta illa Epiſcoporum σώφρων & ἐγκρατὴς 1. Tim. III. 2. Tit. I. 8. tale quid evincunt. Nam σώφρων vel opponitur μαινομένῳ *furenti*, & tum ſignificat eum, qui mentis compos eſt, vel ἀκολάστῳ *diſſoluto*, & tum *temperantem* nempe eum, qui modum ſervat in cibo, potu, καὶ ἀφροδισίοις, ſignificat. qualis in matrimonio æquè ac in cœlibatu eſſe poteſt. Ἐγκρατὴς verò eſt non is duntaxat, qui à Venere prorſus temperat, ſed etiam is, qui ab illicitis voluptatibus, in quibus nemo pius legitimum conjugii uſum numerare poteſt, abſtinet. Et ſanè ſi his verbis cœlibatum eccleſiæ Miniſtris Apoſtolus indixit, cur *unius uxoris maritum* & *filios habentem* ad Epiſcopatum ibidem admiſit?

EXCIP. REDINGI: 1. *Per Apoſtolicam authoritatem, quæ in Eccleſia penes legitimum Petri ſucceſſorem, tum penes Oecumenicum Concilium etiamnum in vigore eſt, lex cœlibatus ita conſiſtit, ut tamen non imponatur niſi iis, qui ſponte ordines ſuſcipiunt, & per Divinæ vocationis gratiam continere poſſunt. Cujusmodi Lex blaſphemè dæmoniorum doctrinis accenſetur. Quomodo etiam Paulus Col. II. 21. damnat non cœlibatum noſtrum, ſed eorum, qui matrimonium, ceu rem malam, inſectantur. Neque uxoratis à Presbyteratu excluſis chariſmata ſic cohibentur, ſed cuivis ſtatui congruentia Divinorum chariſmatum munia præſcribuntur. 2. Licet conjugium ſit honeſtum & honorabile, adeóque mundum Hebr. XIII. 4. majorem tamen puritatem & munditiem ipſe S. Paulus 1. Cor. VII. Cœlibatui tribuit, utpote per quem virgo & corpore & ſpiritu ſancta fit. Hæc proin major vitæ cœlibis puritas non legalem duntaxat, ſed moralem profeſſioni Chriſtianæ accommodam munditiem affert, adeóque vel maximè decet illum ſtatum, qui Divinis officiis jugiter mancipatur. Qui cœlibatum diu poſt Apoſtolorum tempora invectum pertendunt, in librorum prohibitorum Indice notati ſunt. Sentiunt enim contra Paulum, qui continentem eſſe Epiſcopum jubet. 4. Idem S. Paulus jubens Tit. I. 6. conſtitui Presbyterum, qui ſit unius uxoris vir, non aliud ſibi vult, quàm ne conſtituantur digami, qui ante ordinationem in ſecundis nuptiis vixerunt: non, ut conſtituatur Presbyter, qui conſtitutus uxorem retineat, vel ducat. Ita S. Patres ferè unanimiter explicant.* Ibid. pag. 449--451. Reſp. Fatiſcere te, Redingi, ſub pondere argumentorum meorum, tum omiſſa à te pleraque reſponſionis meæ argumenta, tum ſtramineæ ratiunculæ tuæ clamant. 1. Jam enim tibi Apoſtolica authoritas, quæ legem cœlibatus fixit, illa ſcilicet eſt, quæ in Papa veſtro, & Concilio Oecumenico, hoc eſt, Tri-

dentino

dentino reſidet. Sed quibus Papa Pſeudapoſtolus eſt, iiſdem & authoritas & factio ejus Tridentina non poteſt non Pſeudapoſtolica cenſeri; hoc inprimis in argumento, in quo legem illam à Papa & factione ejus latam cum Chriſti & verorum Apoſtolorum doctrina hoſtiliter pugnare, probavi. Blaſphema ſit vox, quæ legem illam dæmoniorum doctrinis, vel characteribus doctrinarum dæmoniacarum accenſet; nec ne, ex iis, quæ ſupra diximus, diſcere tibi licet. Turpiter etiam imponis S. Paulo, cùm ab eo Col. II. 21. non alios tangi, quàm qui vetant *tangere* uxorem ob matrimonii impuritatem creditam, nugaris. Quanquam ſi ita res haberet, Siricium veſtrum Apoſtoli ſententia propriè feriret. Is enim matrimonium *carnalem* ſtatum dicere non erubuit. Ignotæ ne inſuper tibi ſunt voces ferales Theologorum veſtrorum, matrimonium ceu impurum populo nefariè differentium? Puta Staniſlai Hoſii, qui ſic *Confeſs. fid. c. 56.* ſcribit: *Copulatio conjugalis remotum ab arbitro cubile requirit. Certè non qui bene, ſed qui malè agit, odit lucem; ait Chriſtus. Omnia verò rectè facta in luce collocari volunt. Hæc igitur (NB) opera tenebrarum pugnant cum Sacerdotio maximè, cujus opera in luce collocari volunt*; Dominici Soto, cujus *de Juſtit. & jure lib. VII. q. 16. art. 1.* hæc verba ſunt: *Nullus carnis uſus ſpiritualium nitori ſic adverſatur, ac ſordidus iſte*; item: *Uſus uxoris non modò corpus conſpurcat, verùm & mentem deprimit & obnubilat*; denique Bellarmini, cujus *lib. I. de Cler. cap. 19.* hæc vox eſt: *In actu conjugii negari non poteſt, quin admixta ſit quadam impuritas & pollutio.* An horridas illas & verè impuras voces Eccleſia veſtra obelo notavit, expurgavit unquam? Cœterùm repeto, S. Paulus *loc. cit.* perſtringens, δόγματα *decreta*, ſeu leges: Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, *Ne tangas, neque guſtes, neque contrectes*; apertiſſimè digitum ad tria illa veſtra famoſiſſima decreta cœlibatus, delectus ciborum & voluntariæ paupertatis intendit, neque directiùs oculum Papatus impetere potuiſſet. Prohibetis enim quibuſdam *tangere* uxorem; omnibus *guſtare* carnes in jejunio; Monachis voto obſtrictis *contrectare* bona, ceu propria. Forte in τῷ δογματίζεσθαι κατὰ τὰ ἐντάλματα ἀνθρώπων *dogmatizare ſecundum præcepta hominum* cœcæ obedientiæ votum continetur. Atque hæc Apoſtolus perſtringit non eo nomine, quòd cibi, matrimonium &c. res ſua natura malæ cenſeantur; ſed quia δογματίζουσι ταῦτα, *decreta*, leges circa ea ferant, ſanciunt, ita ut hic locum habeant non leges, præcepta Dei, ſed ἐντάλματα ἀνθρώπων, *mandata hominum* (v. 22.) quales erant Siricius, Innocentius, Tridentini. quod apud vos fieri notiſſimum eſt. Et hæc ipſa illa decreta veſtra ſunt, quæ S. Paulus ſtatim v. 23. diſertè deſcribit, ceu λόγον ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ, καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν σαρκός, *rationem* (prætextum) *habentia ſapientiæ in cultu voluntario, & humilitate, & corporis vexatione, non in honore quoquam, in expletionem carnis.* Annon enim illa mandata, decreta veſtra, titulo ἐθελοθρησκείας, hoc eſt, exuberantioris, perfectioris, *voluntariæ religionis* (nam illa ceu perfectionis Evangelicæ conſilia venditatis, & abſtinere à matrimonio, non guſtare certos cibos ſive aliquo, ſive omni tempore, bona ſua abdicare, ſeu tradere in aliorum, puta Monaſterii, manus, *voluntariam religionem* vocatis) jactatis habere rationem tum σοφίας *ſapientiæ* ſingularis, quia in talibus ſit ἄσκησις *exercitium*, pio homini valde utile & conveniens, quia eos ſpontaneus ille cultus religioſiores, devotiores, ad pietatis officia paratiores reddat: tum ταπεινοφροσύνης *humilitatis*, quia hæc ſuadeat obedire præpoſitis legem ferentibus, præcipientibus, meliora ſuadentibus: tum ἀφειδίας τοῦ σώματος *vexationis corporis*, cujuſmodi ſunt nimia jejunia, vigiliæ immodicæ, ξηροφαγίαι, χαμευνίαι, nuditas, frigus, veſtis aſpera, flagellationes; &

quidem

quidem *οὐκ ἐν τιμῇ ſine honore*, etiam in vilitate & ſordibus, quia hoc ad ſuperbiam frangendam faciat. Hæc veſtra dogmata, decreta: hi decretorum fuci, colores ſunt; ſed ſcopus eorum unicus eſt *πλησμονὴ σαρκὸς expletio carnis*. Nam ad ſtabilimentum potentiæ Hierarchicæ, ad *τὸ ἐντρυφᾶν ἐν ταῖς ἀγάπαις τῶν πιστῶν*, *luxuriandum in agapis fidelium*; hoc eſt, opibus aliorum ſecurè paſcendum ventrem, & conſequenda carnalia deſideria, cuncta hæc, & Monaſteria, & Cœlibatus cleri, & leges de diſcrimine ciborum aurigantur. Sed quid hæc, inquias, ad Coloſſenſes? Certum equidem eſt, incognita iis fuiſſe Papalia illa vota, decreta, conſilia. Nihilominus potuit Paulus ad omnes Eccleſias de iis rebus ſcribere, quia jam tum erant Pſeudapoſtoli, qui Chriſtianos ex gentibus ad elementa mundi Judaica vocabant, & de iis agens, poterat agere de ſimilibus, quæ Spiritu Prophetico præditus introductum iri noverat, etiamſi tum dogmata illa nemo adhuc urgeret. Neque obſtat, quòd dicit, *δογματίζεσθε dogmatizatis*, vel *dogmata ſuſcipitis*. Spiritus S. enim de rebus futuris ut præſentibus loqui, & futuræ etiam ætatis homines, tanquam præſentes, alloqui ſolet. Scribi enim verba ad Eccleſias omnes futuri temporis curat. Et apud Hebræos etiam præſens pro paulò poſt futuro uſurpatur. Sed & jam Pauli tempore *quidam averſi ſunt poſt Sathanam*, 1. Tim. V. 15. & *myſterium iniquitatis operari* cœpit, 2. Theſſ. II. 7. Spirituſque Antichriſti *in mundo erat*, 1 Joh. IV. 3. Ita Deus Deut. XXXI. volens tradere canticum per Moſen, dicit, ſe videre jam tum cor Iſraelis averſum à Deo. Sed *hæc*, ſic à Lapide *Comm. ad h. l.* adverſus nos inſurgit, *non ſunt ſuperſtitio, ſed verus Dei cultus, quia tenent caput, & conſentanea ſunt Divinæ voluntati, qua Deus per Chriſtum in Scriptura præcipit vel conſulit ſui abnegationem, mortificationem, contemptum, paupertatem, abſtinentiam, eáque probat Eccleſia, quæ Scripturæ & voluntatis Dei eſt interpres, quaſi inſtituta ſecundum Evangelium, valdéque apta ad fovendam & augendam animi humilitatem, religionem, charitatem & pietatem.* Sic planè Sathanas excœcavit homines, ut eadem facientes, quæ damnavit Apoſtolus, & iiſdem rationibus, ſeu potiùs falſis prætextibus uſi, tamen ſibi dicta negare non dubitent. Atqui Apoſtolus in cultu Dei damnat præcepta ac mandata hominum ſine exceptione. Quomodo igitur ullis hominibus, nomen Eccleſiæ aſſumentibus, authoritatem tribuere poteſt, ut nova præcepta & doctrinas condant, & eos, qui timent aliud admittere, quàm quod in certo Dei verbo extat, hæreticos proclament; eos contra, qui homines *voluntatis Divinæ interpretes*, hoc eſt, novos Prophetas vocant, *Eccleſiam* inſigniant; eóſque audiant ſine certo & indubitabili Dei verbo, & ceu fideles, ac Apoſtolo *præcepta hominum* rejicienti obedientes commendent; quin & *tenere caput* aſſerant illos, qui illi vicarium, heterogeneum ſurrogant, vel potiùs opponunt? Ut ita ad pietatem facere videantur illa, quæ ſunt *εἰς φθορὰν ad corruptionem &c.* (v. 22.) & *στοιχεῖα τοῦ κόσμου elementa mundi* (v. 8. 20.) cùm tamen pietas in agnitione & amore Dei conſiſtat, & fides omnia Dei beneficia grato animo, utens iis & non abutens, amplectatur; ut ea videantur ad charitatem facere, in quibus eſt *ἄσκησις exercitium* immanitatis, ſeu *ἀφειδία σώματος οὐκ ἐν τιμῇ τινι vexatio corporis non in honore quoquam*: ut denique *θρησκεία τοῦ θελήματος* ſeu, *ἐθελοθρησκεία* concedatur eſſe ſuperſtitio, & nihilominus voluntaria electio rei non præceptæ, adeóque in præcepto amoris Dei & proximi non comprehenſæ *verus Dei cultus ſecundum Evangelium* dicatur. Quæ ſi ſanorum hominum, & non dementium, ſibique contradicentium ſcita ſunt, quid tandem adeò ſtultum abſurdúmque dici poterit, ut ſapiens & probabile non videatur? Sed de loco illo S. Pauli, jugulum veſtrum ferienᴛe, plus ſatis. De chariſmatum cohibitione ſic habe. Cùm Spiritus S. quò vult, ſpiret;

&

& chariſmata cognitionem inprimis rerum Divinarum ſua liberè impertiatur, cui vult: annon eorum uſus cohibetur apud eos, qui infirmitatis & fragilitatis ſuæ conſcientia cœlibatum ſuſcipere reformidant, adeóque chariſmata illa ad publici in Eccleſia fœnoris uſuram provehere non poſſunt? Neque enim vel Eccleſia chariſmata Spiritus S. huic vel illi ſtatui congruentia præſcribere poteſt, (quod tu ſtolidè ajebas) vel Spiritus S. ſe Eccleſiæ vel hominum veſtrorum legibus, conſiliis, votis accommodare tenetur. Obſtat ergo Lex cœlibatus, ne uxoratus ſuum chariſma Eccleſiæ per miniſterium impendere poſſit. Neque illa prohibere poteſt, quò minùs uxorati plures ſint digni curatione Eccleſiæ, & ſapientiam habeant ad docendam Eccleſiam, non minùs quàm cœlibes. Hoc ergo denique illa efficit, ut Spiritus S. dona inculta jaceant: & talenta Divinitus credita nolentes volentes multi defodere, imò Spiritum S. extinguere cogantur. 2. Majorem cœlibatus quàm matrimonii ſanctitatem vel munditiem nullam eſſe, ſupra oſtendimus; docuimúſque etiam, verba Apoſtoli 1. Cor. VII. 34. *Cœlebs curat ea, quæ ſunt Domini, ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu*, intelligenda non eſſe κατ' ἐναντιότητα, quaſi γυνὴ non curet ea, quæ ſunt Domini, ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu; ſed, quòd poſito eodem animo, fide & charitate virgo libera ſit ab omni alia cura, ut hoc ſolum curare poſſit, quò ſit *ſancta corpore & ſpiritu*; mulier autem non ſit libera ab omni alia cura, ſed præter curam illam, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu, ad ea etiam, quæ mundi ſunt, ut placeat marito, curanda obligetur. Nihil libertas illa majoris munditiei vel ſanctitatis cœlibatui addit, nihil matrimonio detrahit: ſed tantùm τὸ συμφέρον *utilitatem*, (uti v. 35. Apoſtolus loquitur, diſtinguit, ut cœteris paribus majus commodum cœlibatus ad eandem munditiem corporis & ſpiritus tuendam, quàm matrimonium præſtet. Alias, quod rectè Eſpencæus veſter *ad h. l.* monet, omnium fidelium corpora ſunt membra Chriſti, ejuſdem ſanguine mundata; & templa Spiritus S. ab eodem purificata. Audi Lombardum: *Hæc* (virgo) *de damnatione non timens, & de ſalute ſecura, cogitat tantùm quæ ſunt Domini, ſcilicet, ut ſit ſancta corpore, id eſt, actionibus, quæ geruntur miniſterio corporis: & ſpiritu, id eſt, voluntate. Hoc etiam & nupta fidelis & caſta facit, quæ non modò ſpiritu, ſed etiam corpore ſancta eſt. Non enim fieri poteſt, ut non ſit ſanctum corpus, quo ſanctificatus utitur ſpiritus: ſed ampliùs innupta hoc facit, quæ libera à neceſſitatibus mundanis, quibus conſtricta eſt nupta, intentiùs cœleſtibus præceptis vacat.* 3. Quid verò tum, ſi Harpyæ vel Romanæ vel Madriticæ ungulis ſuis authores optimos lacerarunt? An eorum idcirco rationes minoris ponderis erunt? Lacerent Thomam Aquinatem, lacerent ergo etiam Gratianum veſtrum, lacerent Cajetanum Cardinalem, Alphonſum à Caſtro; denique omnes illos, qui hac de re ante Dominicum Soto, qui primus timidè ſatis legem ad Apoſtolos retulit, ſcripſerunt. Per nos etiam, ſi ita furere libet, diſcerpant. Anathemate contra digniores vos eſtis, ad Apoſtolos referentes id, quod eorundem doctrinæ è diametro adverſatur. 4. Etenim S. Paulus non obſcurè matrimonium Miniſtrorum Eccleſiæ probat ac confirmat tum 1. Tim. III. 2. ajens: Δεῖ ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum*; & v. 11. 12. Diaconorum (quos Pontificii inter ordines referunt) *uxores ſimiliter* (ſint) *graves*, &c. *Diaconi ſint unius uxoris viri*, &c. tum Tit. I. 6. ubi Presbyteri eligendi hanc legem præſcribit: Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ. *Si quis inculpatus eſt, unius uxoris vir.* Deſcribit ibi S. Paulus eum, qui in Eccleſiæ Miniſtrum eligendus ſit: ideóque tum vitia, quibus eum cavere oporteat, tum virtutes, quibus præditum eſſe, notat.

In vitiis matrimonium nuſquam numerat: quod tamen curioſiſſimè Papiſtæ faciunt, adeo quidem, ut reliqua omnia quàm hoc unum omittant. Ubi neceſſe eſt aut S. Pauli fuiſſe inſignem ſocordiam, abſurdámque incogitantiam (quod locutus deſpuo) aut deinceps eſſe horum intolerabilem audaciam. Neque tantùm in vitiis non numerat; ſed numerat in virtutibus: *Si quis ſit inculpatus, unius uxoris vir* &c. Non hoc equidem Apoſtolus poſtulat, ut non ſit cœlebs; neque etiam, ut ſit uxoratus; utrumque enim liberum eſſe vult, juxta illa Chriſti Matth. XIX. 12. *Qui poteſt capere, capiat.* quaſi ad Apoſtolos Chriſtus dixiſſet: Vos de ea re nemini præceptum aut legem dicite; ſed ſinite quemvis ſe ipſum explorare, quid capere poſſit. Permittit igitur Apoſtolus Epiſcopo, ut ſit maritus, non imperat: ſed permittit eſſe unius uxoris virum, non polygamum, quia polygamia neminem fidelem, nedum Epiſcopum, gregis typum, decet, cùm ſit ruptio fœderis Dei cum prima conjuge, Malach. II. 14. 15. Erat autem tempore Apoſtoli tum Judæis tum gentibus non inuſitatum, ut vir duas uxores, vel uxorem & pellicem, vel uxorem, cum qua conſueſceret, & repudiatam temerè, adeóque quoad vinculum jure Divino non ſolutam in connubio haberet. Quomodo ergo vobis cum Apoſtolo convenit? Ille dicit, eum, qui unius uxoris maritus eſt, quoad hoc eſſe *ἀνεπίληπτον, ἀνέγκλητον, irreprehenſibilem, inculpatum,* hoc eſt, non poſſe jure propterea reprehendi, culpari. Papa contra dicit, Eum, qui unius uxoris vir ſeu maritus eſt, non eſſe ἀνεπίληπτον, hoc eſt, poſſe eum jure reprehendi, in jus vocari. Et, quod omneis impudentiæ numeros implet, apud Papiſtas Papa, Cardinalis, Patriarcha, Epiſcopus, Presbyter habens concubinam, aut ſcortator (olim ante tempora Pii V. etiam Sodomita) erat ἀνεπίληπτος, hoc eſt, non irregularis. Scortatores ergo Sacerdotes vobis quoad regulam ordinis ſunt irreprehenſibiles, conjuges damnabiles. Horrendum Dei judicium, quo *velut ſævi fluctus maris ſua ipſi probra deſpumant,* Judæ v. 13. & *peccatum* ſuum *indicant, non celant,* Eſaj. III. 9. Sed præſto tibi eſt emplaſtrum. *Apoſtolus*, inquis, *hoc ſolum ſibi vult, ne eligantur Epiſcopi digami, qui ante ordinationem in ſecundis nuptiis vixerunt: non qui electi uxores retineant vel ducant.* Epiſcopos eſſe *διγάμους*, hoc eſt, ſimul duas uxores in matrimonio habentes, æquè ac eſſe *πολυγάμους*, revera Apoſtolus vetat. At vetare, ne ſint vel fuerint δευτερόγαμοι, hoc eſt, ne in ſecundis nuptiis vixerint vel vivant, vel omnino poſt ordinationem in matrimonio vivant, abſurdiſſimum eſt. Cur enim ſic dixiſſet: Εἴ τις ἐστι &c. *μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, Si quis eſt unius uxoris vir*; & non potiùs *γεγονὼς μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, qui fuit unius uxoris vir*; ſicut 1. Tim. V. 9. de vidua dixit: *Eligatur vidua γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ* quæ *unius viri uxor fuit*, non, *quæ eſt*? Quantò rectiùs Syrus Interpres, in loco 1. Tim. III. 2. והוא בעלא דחדא דאנתא *qui habet unam uxorem.* Et ſimiliter in Tit. I. 6. Cui enim fiat veriſimile, in tanto articulorum, qui in textu ſunt, numero, hunc unum de præterito intelligendum? Aut quis non videt, *ἀπὸ τοῦ κοινοῦ à communi* per omnes repetendum τὸ εἶναι illud; *Oportet irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, vigilantem, ſobrium,* &c. Quis enim ſanus ſic hæc explicet, ut ſecundo loco ſuppleat *fuiſſe*, reliquis omnibus repetat *eſſe*. Quis tantam anomaliam ferat? Tum ſi *fuiſſe* virum voluit, non *eſſe*, cur v. 11. ſubjicit: *Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς* &c. *Conjuges ſimiliter modeſtas, non calumnioſas &c.* Quid enim nocere poſſunt, quæ olim fuerunt, nec ſunt ampliùs uxores? An legitima adverſus eligendum exceptio eſt, fuiſſe olim illi uxorem non bene moratam? In tanta ſuperſtitionis auſteritate quis ſimile quid apud vos obſervavit? Denique *δίγαμος*, ſeu potiùs *δευτερόγαμος*, hoc eſt, qui poſt prioris conjugis obitum ſecundas nuptias contraxit, ſive ante Epiſcopatum id fecerit, ſive

in Epiſcopatu id fecerit, nullum propterea *ἔγκλημα*, accuſationem, damnationem nullam meretur, neque culpæ ullius reus eſt, ut propterea vel ad Epiſcopatum admitti nequeat. vel in Epiſcopatu cum uxore etiam ſecunda, tertia &c. vivere nequeat. Mortua enim conjuge vir ſolutus eſt à lege uxoris; quemadmodum & mulier à lege mariti libera eſt, quando is mortuus eſt. dummodo honeſtæ ſint nuptiæ, & in Domino, Rom. VII. 1 2. &c. 1. Cor. VII. Ita etiam Apoſtolus 1. Tim. V. 9. jubens eligi viduam, *ἑνὸς ἀνδρὸς γυναῖκα γεγονυῖαν quæ unius viri uxor fuit*, non digamam, ſeu *δευτερόγαμον* intelligit. (quomodo enim repudiare poterat viduam, quæ junior in Domino nupſerit 1. Cor. VII. 39. & fecerit, quod ipſe ſuadet ibidem v. 14. & quidem propterea ſuadet, ne cui occaſio detur vituperandi nuptias, nimirum & ſecundas?) ſed quæ vel fuerit adultera, vel cum viro priori divortium fecerit, & alteri nupſerit. de quo caſu Chriſtus loquitur Matth. XIX. 9. Luc. XVI. 18. Ὁ *ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται. Qui repudiatam duxerit*, adulterium committit. Cum qua quis autem *μοιχᾶται*, ea ipſa quoque *μοιχαλὶς adultera* eſt. Secundas nuptias legitimè etiam contractas gentiles olim ſugillarunt. Sed Chriſtianorum non eſt illos imitari. Tametſi enim eæ *ἀπευκταῖοι*, minimè optandæ ſunt, quia id cum amore & fide conjugali pugnaret, tamen, ſi cui ea calamitas evenerit, etiam damnandæ non ſunt, dummodo & honeſtæ illæ ſint, & in Domino contrahantur. Sed Patres crepas, imò *ὅλῳ θυλάκῳ* oſtentas. Illi verò, ſiqui ſunt, Latini potiùs. quàm Græci verba Apoſtolica potiùs accommodant ad ſtatum Epiſcoporum, qui in Eccleſia tum ex Siriciana conſtitutione obtinebat, quàm interpretantur. Si tamen interpretantur, clariſſimum Apoſtoli textum ſibi adverſantem habent, uti ſupra demonſtravimus. Ex Juſtino, Scriptorum Eccleſiaſticorum antiquiſſimo, & Apoſtolicis temporibus proximo, quis non *μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ unius uxoris vir*, ſed digamus ſit, & ea ætate habitus fuerit, rectiſſimè diſcemus. Is enim *Apolog.* 2. in argumentum innocentiæ Chriſtianæ adductis verbis Salvatoris: *Quisquis aſpicit mulierem, ut eam concupiſcat, jam adulteravit eam in corde ſuo* &c. ſubjicit: *ὥσπερ καὶ οἱ νόμῳ ἀνθρωπίνῳ διγαμίας ποιούμενοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ διδασκάλῳ εἰσὶ, καὶ οἱ προσβλέποντες γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς· Sicut qui permiſſu legis humanæ duplex matrimonium contrahunt, apud magiſtrum noſtrum peccatores ſunt: ita etiam, qui adſpexerint mulierem ad concupiſcendam eam.* Secundum Juſtinum ergo qui ex præſcripto legum humanarum, id eſt, Romanarum civilium, repudio uxori renuntiato aliam ducit, *διγαμίαν ποιεῖ, digamus eſt.* Ejusmodi porro digamos haud dubiè etiam Apoſtolus ab Epiſcopatu removit. Sed invaluit contra ante plura ſecula, ut qui una uxore mortua alteram duxiſſent, *digami* dicerentur, & qua tales ad ſacros ordines non admitterentur. Videbatur enim digamia neſcio quid incontinentiæ & carnalis propenſionis redolere. Omnes verò vel minimas ſuſpiciones ab Epiſcopis illi remotas voluerunt. Hujuſmodi ergo ſententiæ ſuppoſitæ verba Apoſtoli, ut fieri ſolet. accommodarunt. Interim non deerant tempore Theodoreti, qui detorſioni huic aſſenſum non præberent, quibus ipſe Theodoretus præbere maluit. Sic enim ille *ad 1. Tim. III 2.* (totum locum ſententiam noſtram nervosè complexum repræſentare è re fuerit) Τὸ *δὲ μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα εὖ μοι δοκοῦσιν εἰρηκέναι τινές· πάλαι γὰρ ἀνέδην καὶ Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ καὶ πλείοσι γυναιξὶ νόμῳ γάμου κατὰ ταυτὸν συνῴκουν. Τινὲς δὲ καὶ νῦν, καίτοι τῶν βασιλικῶν νόμων δύο κατὰ ταυτὸν ἄγεσθαι κωλυόντων γυναῖκας, καὶ παλλακίσι μίγνυνται καὶ ἑταίραις· ἔφασαν τοίνυν τὸν θεῖον* Ἀπόστολον *εἰρηκέναι, τὸν μιᾷ μόνῃ γυναικὶ συνοικοῦντα σωφρόνως, τῆς ἐπισκοπῆς ἄξιον εἶναι χειροτονίας·* Οὐ *γὰρ τὸν δεύτερον, φη-*

σιν, ἐξέβαλε γάμον, ὅ γε πολλάκις τοῦτο γενέσθαι κελεύσας· Γυνὴ γὰρ, φησί, δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ· Καὶ πάλιν· λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις· Καὶ συνάψας ἑκάτερον τάγμα, ἕνα τέθεικε νόμον· τῷ ὄντι γὰρ ὑπερκειμένης τῆς ἐγκρατείας οὐ τῆς γνώμης ἡ διγαμία. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς τὴν προτέραν ἐκβαλὼν ἑτέρᾳ συνεζύγη, μέμψεως ἄξιος καὶ κατηγορίας ὑπεύθυνος· Εἰ δὲ τὸ βέλος τοῦ θανάτου διέζευξε τὴν προτέραν, ἡ δὲ φύσις ἐπικειμένη δευτέρᾳ ζευχθῆναι κατηνάγκασε γυναικὶ, οὐκ ἐκ γνώμης, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως ὁ δεύτερος γεγένηται γάμος· Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σκοπούμενος, ἀποδέχομαι τῶν οὕτω νενοηκότων τὴν ἑρμηνείαν· *Illud autem,* Unius uxoris virum, *mihi videntur quidam rectè dixiſſe. Olim enim conſueverant & Græci & Judæi cum duabus & tribus & pluribus etiam uxoribus ſimul jungi lege matrimonii. Quin nunc etiam nonnullis, tametſi leges Imperatoriæ prohibeant duas ſimul uxores ducere, rem habent cum concubinis & meretricibus. Dixerunt ergo, Divinum Apoſtolum dixiſſe, eum qui cum una ſola uxore pudicè cohabitat, dignum eſſe, qui ordinetur Epiſcopus. Neque enim ſecundum, inquiunt, rejecit matrimonium, qui illud ſæpiſſimè juſſit fieri.* Mulier enim, *inquit,* alligata eſt lege, quandiu vivit vir ejus: ſi autem vir mortuus fuerit, libera eſt, ut cui vult nubat, tantùm in Domino. *Et rurſus:* Dico autem innuptis & viduis; *& utroque ordine conjuncto, unam legem conſtituit. Revera enim incumbente continentia, non eſt in voluntatis poteſtate ſecundum matrimonium. Si enim ipſe, priore expulſa uxore, alteri fuerit conjunctus, dignus eſt reprehenſione, & accuſationi obnoxius. Sin autem vis mortis priorem disjunxerit, urgénſque natura ſecundæ uxori conjungi coegerit, non ex voluntate, ſed ex caſu proceſſit ſecundum matrimonium. Hæc & alia id genus conſiderans, admitto eorum interpretationem, qui ſic intellexerunt.* Quid clariùs, quid veriùs, quid ſententiæ noſtræ convenientiùs dici poterat? Sed non ſoli Theodoreto ita viſum. Viſum etiam Chryſoſtomo eſt, ſic *homil.* 2. *in Tit.* ſcribenti: Ἐπιστομίζει τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς τὸν γάμον διαβάλλοντας, δεικνὺς ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ἔστιν ἐναγὲς, ἀλλ' οὕτω τίμιον, ὡς μετ' αὐτοῦ δύνασθαι καὶ ἐπὶ τὸν ἅγιον ἀναβαίνειν θρόνον. *Obſtruere prorſus intendit hæreticorum ora, qui nuptias damnant: Oſtendens eam rem culpa carere, imò ita eſſe pretioſam, ut cum ipſa etiam poſſit quiſpiam ad ſanctum Epiſcopatus ſolium provehi. Caſtigat quoque hoc ipſo* τοὺς ἀσελγεῖς *laſcivos & impudicos, dum eos non permittit poſt ſecundas nuptias* (quas ſcilicet ille repudiata priori conjuge init) *ad Eccleſiæ regimen dignitatémque Paſtoris adſumi. Nam qui nullam benevolentiam* (πρὸς τὴν ἀπελθοῦσαν) *erga* uxorem *diſcedentem* (ſeu *repudiatam:* perperam enim Ambroſius Camaldulenſis reddidit *defunctam,* quod nec verbo ἀπελθούσης, nec rei, quam tractat, congruit) *ſervaſſe deprehenditur, quo pacto hic Eccleſiæ bonus magiſter eſſe poterit? imò quibus non criminibus indies ſubjicietur? Noſtis enim profectò omnes, etſi per leges ſecundæ nuptiæ* (poſt repudiatam uxorem priorem. ita enim leges & Moſaicæ & Imperatoriæ variis de cauſis, uti videre eſt ſub hoc titulo cùm in Digeſtis, tum in Codice, divortia permittunt) *permittantur, multis tamen eam rem accuſationibus obnoxiam eſſe.* Neque aliter Oecumenius. Diſſentire nihilominus veteres quoſdam, Latinos inprimis, ac inter hos etiam Auguſtinum, Innocentium &c. quorum verba Gratianus *Diſt.* 26. exſcripſit, nullus diſſimulo. Hi enim, quos recentiores Latini ſecuti ſunt, digamum eſſe volunt, qui unam ante, & alteram poſt ſuſceptum baptiſmum uxorem duxerit, ac proin Epiſcopatu arcendum. Tantis ergo Eccleſiarum doctoribus in contrarias ſententias euntibus, album nos calculum adjicimus prioribus, quia Apoſtoli mentem, uti rationes ſuperiùs allatæ evincunt, aſſecuti penitiùs, adeóque ἀκριβέστερον locuti ſunt. Quanquam nec poſterioribus ea mens fuit, quæ

Papiſtis

Papiſtis eſt, quòd digamia ſcilicet irregularem faciat: ſcortatio verò & vagæ libidines non item. Ubi notabilis eſt ad reſcriptum Pelagii Papæ, *C. Fraternit. diſt.* 34. concedentis fornicatorem, qui ex ancilla ſua, poſt obitum uxoris, filios ſuſceperat, ad diaconatum provehi, gloſſa: *Ecce caſus, ubi plus juris habet luxuria, quàm caſtitas, quia caſtus repelleretur, ſi contraxiſſet cum ſecunda: ſed fornicator non.*

OBIECT. II. *Apoſtoli poſtquam miniſterio Chriſti ſe addixerunt, uxores ſuas reliquerunt Luc. XVIII. 29. Matth. XIX, 29. teſte etiam Hieronymo contra Jovin. lib. I. Ergo univerſis etiam clericis, ut uxores relinquant incumbit.* Reſp. 1. Si Apoſtoli uxores reliquerunt, pro tempore præferentes religionis negotium, non iccirco eas dimiſerunt, vel repudiârunt. Separationem enim quoad tempus cum mutuo conſenſu Apoſtolus 1. Cor. VII. 5. non improbat. At dimiſſionem niſi ob fornicationem Matth. XIX. 9. prorſus vetat. 2. Apoſtolos, præſertim Petrum uxores circumduxiſſe, ex 1. Cor. IX. 5. conſtat 3. Neque aliter ſecundum Salvatorem relinquendæ ſunt uxores, quàm parentes ac liberi, idque ab omnibus æquè ac miniſtris. 4. Hieronymo opponimus Clementem Alexandrinum, & Tertullianum confitentem, quòd ἀδελφὴ γυνὴ apud Apoſtolum uxorem denotet.

Excip. Reding: 1. *Cùm fatearis, Apoſtolos uxores reliquiſſe pro tempore, ob religionis negotium: iſtud verò negotium Apoſtolos & ſucceſſores eorum Sacerdotes jugiter urgeat; qua fronte negas, Apoſtolos non pro omni tempore Apoſtolatus uxores reliquiſſe; inprimis cùm S. Petrus ad Chriſtum dixerit:* Nos omnia reliquimus; *& Chriſtus remunerationem promiſerit abſolutè uxores relinquentibus, non ad tempus duntaxat.* 2. *Alia ratio uxorum; alia parentum & liberorum eſt. Chriſtus enim Apoſtolos uxores relinquentes ſuæ benedictionis arrha firmavit; & præmunivit, non omnes hoc capere. ut diſpar ſit ratio Miniſtrorum Eccleſiæ, & aliorum.* Ibid. pag. 451. 452. Reſp. 1. Religionis negotium & Apoſtolos, & Eccleſiæ Miniſtros, & quoſvis fideles alios jugiter urſit, urgétque. Devincit enim omnes fideles Deo jugiter & cognoſcendo & amando. Si igitur ratio tua pondus habet, religio matrimonium, adeóque œconomiam in univerſum; non in clero duntaxat, ſed populo etiam fideli abolet. Sin religionis negotium tibi miniſterium publicum eſt, noveris, & Sacerdotes ac Prophetas, miniſterio huic jugiter addictos, nubendi libertate abundaſſe: & populum clero publicè miniſtranti adeſſe, ac cum eodem religionem ejúſque ſacra tractare: neque propterea libertate matrimonii excidere. Dixi ergo, Apoſtolos uxores reliquiſſe, *pro tempore præferentes religionis negotium*, hoc eſt, cùm illæ vel ſequelam Chriſti impediverunt, vel oneri fuerunt Eccleſiæ, vel domeſticis curis diſtractæ eoſdem à Chriſto miſſos proſequi non potuerunt, quanquam liberum iis fuit ſorores uxores conducere: neque hoc facere ulla lege prohibiti ſunt. Quid hoc ad Miniſtrorum Eccleſiæ communem ſortem; qui nec ordinariè, ſicut Apoſtoli, in mundum & diſſita maximè loca mittuntur; nec familias alentes Eccleſiam magis quàm ſacrificuli (imò minùs etiam) onerant? De verbis S. Petri, & reſponſione Chriſti Matth. XIX. 27. 29. fusè ſupra. 2. Uxorum & parentum ac liberorum cauſam perversè ſeparas, quam Chriſtus ipſe conjunxit Matth. XIX. 29. his verbis: *Omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut ſorores,*

rores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos &c. propter nomen meum, centuplum recipiet, &c. Ubi ergo tibi frons, ubi mens ſcribenti, *Chriſtum Apoſtolos uxores relinquentes ſuæ benedictionis arrha firmaſſe.* Ubi enim uxorum vel ſolatum, vel præ cœteris meminit? Et verba ſua: *Non omnes capiunt hunc ſermonem*, ad quos direxit? Ad diſcipulos interrogantes. Illis ergo dicta, non magis clero potentiam continendi, quàm populo promittunt: ac proin nec clerum præ populo obligant. Liquet planè, deſperationem reſpondendi ad argumenta mea ad eas te anguſtias redigere, ut nil penſi hábeas ineptiſſima & abſurdiſſima proloqui, dum ne ἄχρηστος videare.

OBIECT. III. *Cœlibatus Sacerdotum ſancitus eſt veteribus Conciliis, puta Neocæſarienſi Can. I. Niceno I. can. 3. Elibertino, Arelatenſi II. Carthaginenſi I. & V.* Aug. Reding *pag.* 770. Reſp. 1. Nulli Concilio poteſtas competit ejuſmodi legem tyrannicam, verbo Dei & naturali juri repugnantem figendi. 2. Quòd ſi cœlibatus Conciliorum decretis omnino ſancitus eſſet, non alia tamen quàm eccleſiaſtica lege niteretur. Cujus proinde legis incommoda cùm nunc manifeſta ſint, non immeritò ipſe Pius II. & in Concilio hoc Orator Bavariæ, Archiepiſcopus Pragenſis, Epiſcopus Quinqueccleſienſis, aliíque plures judicârunt, *ab eccleſia Occidentali olim ademptum Sacerdotibus conjugium, nunc meliori jure reſtituendum eſſe.* Sed & teſte Lindano Gerſon judicavit, *multa olim ſevero rigore ſtatuta eſſe, quæ nunc in pejora defluentibus moribus non modò inutilem, ſed etiam impoſſibilem executionem habent.* 3. Adverſarii non alia Concilia quàm Latina & Occidentalia, eáque non Oecumenica, ſed provincialia duntaxat objiciunt. De Niceno enim ſtatim dicemus. 3. Canon 1. Neocæſarienſis jubet τῆς τάξεως μετατίθεσθαι *ordine removeri* presbyterum, ἐὰν γάμῃ *ſi uxorem duxerit.* Prohibentur nuptiæ poſt initum ordinem contrahendæ, non ante contractarum uſus. Imò Ancyranus canon ne illas quidem præcisè, ſed tantùm ſi ordinandus promiſerit ſe non contracturum. 4. Miror verò, Adverſarium perfricuiſſe frontem, ut adhuc Nicæno Concilio inniti non dubitet. Quid enim manifeſtius eſt, quàm Concilii illius Canone III. non aliam eccleſiæ Miniſtris prohiberi mulierem, quàm συνείσακτον *ſubintroductam*, quam *Focariam* Synodus Veſt-monaſterienſis appellat, qualémque P. Samoſathenum habuiſſe narrat Euſebius *Hiſt. Eccl. lib. VII. cap.* 24. Veram autem mulierem conjugem non prohiberi eo canone liquet, tum quia vera mulier conjux non eſt συνείσακτος *ſubintroducta*: tum quia talem mulierem prohibet ὅλως ἑνὶ τῶν ἐν κλήρῳ *omnibus qui in clero ſunt*, cùm Pontificii minores Ordines à cœlibatus lege immunes eſſe dicant: tum quia etiam laicis interdicitur mulier συνείσακτος, uti probatur ex reſponſis Eliæ Metropolitani Cretæ, *lib. I. Reſponſorum*, quæ extant tomo primo Juris Græco-Romani. porro iis uxorem habere licet: tum quia Novellâ 123. uxor ſeparatur à συνεισάκτῳ: tum quia hoc genus mulierum συνεισά-

κτων à ſolis iis habebatur, qui profitebantur non vel voto, vel lege, ſed libera voluntate *ἀγαμίαν cœlibatum*, uti conſtare poteſt ex Concilii Carthag. I. can. 3. Balſamone in Baſilii Epiſtolam, Novella 123. Photio in Nomocanone *titulo* 8 *cap*.14. quæ etiam cauſa eſt, quòd Canon uxorem non excipit, ſed tantùm matrem, ſororem, reliquas. Quid vero multis? Gelaſius Cyzicenus in actis Concilii Nicæni Pariſiis impreſſis *Cap*.3.*pag*.170. teſtatur, Concilium illud *de quæſtione hac tacuiſſe, & eorum arbitrio reliquiſſe, qui volunt ex mutuo conſenſu à propriis uxoribus abſtinere; nec ut quidem Epiſcopi urgebant, hac de re legem ferre voluiſſe*. Idque factum eſſe tum ipſe Gelaſius, tum Socrates & Sozomenus narrant ea occaſione, quòd Epiſcopis quibuſdam ejuſmodi legem molientibus, inſurrexit Paphnutius, inclamavítque, *μὴ βαρὺν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τοῖς ἱερωμένοις ἀνδράσι, τίμιον εἶναι τὴν κοίτην, καὶ αὐτὸν ἀμίαντον τὸν γάμον λέγων, grave jugum ſacris viris caverent imponere, Honorabile eſſe etiam cubile, nuptiaſque impollutas &c.* Sicut igitur in Tridentino Concilio: ita etiam in Nicæno non deerant legis hujus & machinatores & oppugnatores. Sed Nicæni Patres Paphnutio verbum Dei prædicanti paruerunt. At Tridentini Oratorem Bavariæ, Archiepiſcopum Pragenſem & Quinqueccleſienſem Epiſcopum, legem illam ex Dei verbo oppugantes, vix æquo animo audiverunt, nedum verbo Dei victas manus dederunt. Quid verò ad hanc Concilii & Paphnucii hiſtoriam à Cl. Vedroſio objectam Redingius? In cæteris ſatis audax, hic tamen apertè negare hiſtoriæ veritatem non ſuſtinet. Noverat fortè, Stapletonum, Gabrielem Vaſquez, Medinam, Eſpencæum & nuperime Petrum de Marca *de Concord. Sacerdot. & Imper. lib*.1. *cap*.8. alióſque hiſtoriam agnoſcere & contra tribules ſuos defendere. Suſpectam tamen reddere conatur *p*. 712. Paphnutii, quem *bonum ſenem* malus Sophiſta vocat, hiſtoriam, & Concilii ſenſum genuinum oppugnat primò ex Epiphanio *hæreſ*.59. conquerente, quòd adhuc Epiſcopi generent, & quidem contra Canones eccleſiaſticos. Atqui contra Canones eſſe, ut Epiſcopi generent, non dixit Epiphanius, ſed *τὸν τεκνογονοῦντα οὐ δέχεσθαι, μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ ἐκκλησιαστικοὶ liberos gignentem non recipi, maximè ubi canones eccleſiaſtici ſeveri ſunt*. Indicat igitur, non ubiq; terrarum clericis *ἀγαμίαν* impoſitam eſſe, innuítque Canones non univerſales, ſed locis quibusdam particulares. Deinde inducit Baſilium *Epiſt*.17. allegato Concilii Nicæni Canone probantem, *non debere mulierculas cohabitare viris, cœlibatum nominetenus profeſſis*. Sed primò infeliciter Baſilii verba citantur. Non enim ad Paregorium ſuum ſcribit, *non debere mulieres cohabitare viris*, ſed, non debere cohabitare viris *Deo dicatis*. quod Adverſarius ſi Baſilium ipſum inſpexiſſet, in rem ſuam procliviùs vertere potuiſſet. Deinde vetat Baſilius *cœlibatum*

nominetenus profeſſos mulierculas habere, nempe, juxta Concilii Canonem, qui ſtatim citatur, συνεισάκτυς. Ubi Balſamon annotavit: *Eas autem introductitias appellavit tertius dicta Synodi Canon, quæ introducuntur in ædes ſacratorum hominum, qui uxores non duxerunt, & cum iis cohabitant.* Ergo quoſdam cœlibatum profeſſos non voto, non lege, ſed libera voluntate, vetat Baſilius alere domi ſuſpectas mulierculas & focarias. Quid quæſo hoc ad Sacerdotum cœlibatum? Tam purgatis naribus viro, & deſperatam cauſam tam ſuperbè, támque confidenter agenti ſtramineæ ejuſmodi & pueriles ratiunculæ ne in mentem quidem venire debuerant. Interim agnoſcet deinceps, Nicæni Concilii Canonem & Hiſtoriam Sacerdotum conjugio favere, cujus vel ſoli umbræ reliqua particularia & Provincialia, quæ oggeruntur, Concilia meritò concedunt. 5. Elibertinæ Synodi Canonem mala fide Adverſarius ita recitat: *Placuit prohibere Epiſcopis, Presbyteris, &c. in Monaſterio, abſtinere ſe à conjugibus &c.* At in Tomis Conciliorum ita legas: *Placuit prohibere Epiſcopis & poſitis in miniſterio*, id eſt, dum miniſtrant, dum funguntur officio. Pro *miniſterio* inſigni & craſſa fraude non erubuit ſcribere *monaſterio*. 6. Carthaginenſe II & V. jubent Epiſcopos abſtinere κατὰ τὺς ἰδίυς ὅρυς *ſecundum propria* (non *priora*, uti iterum peſſima fide allegat Redingius) *ſtatuta*, hoc eſt, *in præſtitutis unius cujuſque vicis diebus*, uti Balſamon, imò non obſcurè etiam ipſum Concilium Trullenſe Canone 13. interpretantur.

EXCIP. REDING: 1. *Neo-Cæſarienſis Concilii Canon 1. Ordine Presbyterum, qui uxorem duxerit, diſertè removet. Quomodo hinc infers, ante ordines ductam ab eodem permitti. 2. Sed & Ancyrani Concilii Canon 5. de Diaconis, non Presbyteris loquitur. Licet autem iis licuerit ita proteſtari, tamen tacita profeſſio iis & multò magis Presbyteris continentiæ neceſſitatem impoſuit. 3. Concilii Nicæni canon 3. quamlibet mulierem ſubintroductam, excepta matre, ſorore, amita, aliiſque à ſuſpicione remotis, uti particula* niſi *oſtendit, interdicit. Cùm ergo etiam mater, ſoror &c. inter ſubintroductas numerentur, palam eſt, ſubintroductam non eſſe Focariam; ſed quamcunque, ex qua ſuſpicio eſt incontinentiæ, adeóque etiam uxorem, utpote quæ non æquè ac mater, ſoror &c. excipitur; cùm ad rogationem Paphnutii inprimis excipienda fuiſſet. uti rectè Gloſſa Pariſienſis arguit. Eſt ergo vox Subintroductæ generalis, & quamcunque in domum propriam ſubintroductam à quovis ſignificare poteſt. Et favet etiam nobis, non tibi Balſamon à te citatus in Epiſt. Baſilii, ubi diſertè ſubintroductas vocari ait, quæ introducuntur in ædes ſacrorum hominum, qui uxores non duxerint. 4. Paphnutii hiſtoriam ex Epiphanii & Baſilii teſtimoniis falſam eſſe, planè conſtat. Epiphanius enim diſertè dicit, uxorem ducere, non eſſe juxta Canonem, ſed hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cùm non inveniretur miniſterium. Ergo Canonem univerſalem, adeóque Nicænum, non particularem intelligit. Baſilio verò viri Deo dicati, qui alii ſunt quàm ordinati, quos inter ipſe erat Paregorius? Idem citato Canone Nicæno probat, ordinatos ab uxoribus abſtinere debere,* quia, *inquit*, cœlibatus ſuam honeſtatem in eo habet, ſi quis à mulieris nexu ſeceſſerit; Si autem cœlibatum profeſſus

ſeſſus re ipſa faciat, quæ conjugati faciunt, licet is virginitatis honeſtatem nuncupatione illius præſtet, ab inconveniente tamen voluptate eum non deſiſtere. *Concludis ergo:* Ejice illam ex ædibus tuis, trade te in Monaſterium. Sit illa inter virgines, & tu inter viros miniſtra. *Hinc liquida Canonis Nicæni intelligentia petitur.* 5. *Canon* 33. *Elibertinæ Synodi utramque lectionem,* & in Monaſterio, & in miniſterio, *habet. Sed lege in* Miniſterio. *An igitur ſenſus erit, non licere conjuge uti ſuâ, cùm quis actu miniſtrat. Quàm hoc abſurdum erit? Intelligitur ergo officium, in quo à conjugibus abſtinere, vel ad communionem laicam redigi Miniſtri debebant.* 6. *In Canone* (non 3. ſed) 4. *Concilii Carthaginenſis V. Pariſienſis & Colonienſis editio legunt ſecundum priora ſtatuta. quæ lectio melior eſt, quia major eſt authoritas Latinæ editionis, quàm Græcæ translationis. Quæ autem ſint illa priora ſtatuta, ex Concilii Charthaginenſis II. cap. 2. liquet, ubi Epiſcoporum & Presbyterorum ab uxoribus abſtinentia ſancitur. Neque ex Concilii Trullani can. 13. aliud probari poteſt, quia Concilium Trullanum ſub Agathone habitum canones nullos habet: poſteriores autem canones nullius authoritatis ſunt. Balſamon etiam à te citatus ſchiſmaticus fuit. Quanquam Concilii etiam illius Trullani canones 6. & 13. vobis adverſantes habetis.* Ibid. pag. 453—455. Reſp. Nil hic præter *pergulam pictorum,* in qua *veri nil, omnia falſa.* Ita tibi ſudandum fuit, ne & tu falſus invidereris tuis, & cauſa tua à me humi proſtrata jacere putaretur. Sed age, omnem & tibi & cauſæ tuæ fucum ſic abſtergam, ut poſthac ne mutire quidem tibi liceat. 1. Concilii Neocæſarienſis A. 313. celebrati Canon I. ſic integer habet: *πρεσβύτερος ἐὰν γήμῃ, τῆς τάξεως αὐτοῦ μετατίθεσθαι. ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθεῖσθαι τέλεον, καὶ ἄγεσθαι εἰς μετάνοιαν.* Dionyſius Exiguus ſic vertit: *Presbyter ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.* Ἐξωθεῖσθαι αὐτὸν alia verſio reddidit, *extra Eccleſiam abjiciatur.* Gentianus Hervetus, *penitus extrudatur.* Legerunt videlicet *τελείως.* Vertendum ſine dubio fuerit, *myſteriis,* ſive *ſacra communione pellendum eſſe.* Clarum de cætero eſt, Canone illo non caveri, ne Presbyteri uxores ſuas ante ordinationem ductas haberent, ſed tantùm, ne poſt ordinationem ducant. Dicunt enim Patres illi; *Πρεσβύτερος ἐὰν γήμῃ· Presbyter ſi nupſerit,* jam videlicet Presbyter ordinatus; non, ſi nondum Presbyter nupſerit. Atque id ipſum etiam liquet ex Paphnutii in Concilio Nicæno ſermone; *ἀρκεῖσθαι δὲ τὸν φθάσαντα κλήρου τυχεῖν, μηκέτι ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι, κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀρχαίαν παράδοσιν· μήτε μὴν ἀποζεύγνυσθαι ταύτης, ἣν ἅπαξ ἤδη πρότερον λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο. Satis eſſe, ut qui in Clerum fuiſſent adſcripti, juxta veterem Eccleſiæ traditionem, jam non ampliùs uxores ducerent; non tamen quenquam ſejungendum eſſe ab ea, quam antehac, cùm eſſet laicus, legitimè duxiſſet;* Socrate *lib. I. cap.* 11. Sozomeno *lib. I. cap.* 23. & Gelaſio Cyziceno *Act. Concil. Nic. lib. II.* 23. teſtibus. Quod igitur ibi Paphnutius veteri traditioni adſcribit, in præſenti canone Neocæſarienſi conſtituitur, & nihil ampliùs. Neque enim vel in hoc, vel in alio quoquam antiquo canone decretum invenimus, quo Presbyteris, aliiſque Clericis legitimo uxorum ſuarum conſortio interdicatur. Primus hoc Siricius auſus eſt. Jam ergo res plana eſt. Neocæſarienſes vetantes jam Presbyterum, adeóque, uti diſertè Balſamon, *μετὰ τὴν χειροτονίαν poſt ordinationem* nubere, uxores nondum ordinatorum iiſdem jam ordinatis neutiquam interdicunt, ſed permittunt: nubentes ordine ſuo movent, at irritum conjugium non declarant: nec alia eoſdem pœna afficiunt: denique fornicantes, adulteros extrudunt, ad pœnitentiam damnant, adeóque etiam laica communione privant. Papiſtæ neminem ordinant, niſi

vel cœlibem, vel qui uxorem priùs ductam abdicaverit: nubentis Presbyteri conjugium irritum & ſcortatione ac adulterio ipſo deterius declarant: ſcortatores, adulteros nec ordine ſuo movent, nec ad communionem laicam, nedum ad pœnitentiam relegant. Quomodo ergo vobis, Redingi, cum Patribus Neocæſarienſibus, ad quos impudenter provocaveras, convenit? 2. Neque ab Ancyrano Concilio tutiores eſtis. Ejus eodem, quo Neocæſarienſe coaluit, anno Ancyræ, Galatiæ in Tectoſagibus Metropoli, habiti canon X. ſic habet: *Διάκονοι ὅσοι καθίστανται, παρ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν εἰ διεμαρτύραντο καὶ ἔφασαν χρῆναι γαμῆσαι, μὴ δυνάμενοι οὕτω μένειν· Οὗτοι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες ἔστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου· Τοῦτο δὲ εἴ τινες παρασιωπήσαντες, καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτως, μετὰ ταῦτα ἦλθον ἐπὶ γάμον, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς διακονίας·* Dionyſius Exiguus ante mille annos in hunc modum vertit Latinè: *Diaconi quicunque ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, & dixerunt, velle ſe conjugio copulari, quia ſic manere non poſſunt: hi ſi poſtmodum uxores duxerint, in matrimonio maneant, propterea quòd eis licentiam Epiſcopus dederit. Quicunque ſanè tacuerint, & ſuſceperint manus impoſitionem profeſſi continentiam, & poſtea nuptiis obligati ſunt, à miniſteriis ceſſare debebunt.* Senſus expeditus faciliſque. De Diaconis, fateor, non Presbyteris loquitur. Sed utriſque æquè vos matrimonium prohibetis: & iiſdem rationibus prohibetis. Contra Ancyrani conſentiunt, quòd conjugium etiam poſt ſuſceptos ſacros ordines contrahere, ſimpliciter illicitum vel nefas non ſit; neque adeò contraria aliqua Lex extet, vel extare debeat. Si enim illicitum fuiſſet, levis ante ordinationem proteſtatio illud licitum reddere non potuiſſet. Indigetarunt ergo, Clericorum conjugia in ſe quidem legitima eſſe; ſed nihilominus propter Eccleſiaſticam ejus loci & temporis oeconomiam non permitti, niſi quis ante ordinationem proteſtatus fuerit, conjugium ſe inire, vel nuptias contrahere velle. De iis, qui ſic proteſtati nupſerint, dicitur: *ἔστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ſint in miniſterio.* An cum diſciplina hac quidquam veſtra commune habet, qua nemini licet vel proteſtari, vel poſt proteſtationem nubere; imò nubentes ſcortatoribus & adulteris pejores habentur, & ab uxoribus ſeparantur: Qua ergo, non dicam, fronte, ſed conſcientia ad ejuſmodi canones provocas? *Tacita*, inquis, *profeſſio Diaconis, & multò magis Presbyteris continentiæ neceſſitatem impoſuit.* Tacita profeſſio, inquam ego, ſed eadem libera. Licebat enim profiteri, proteſtari, vel non. Hanc libertatem Eccleſiæ reſtituite. S. Apoſtolis ſancitam eſſe perpetui cœlibatus legem: ſi valida eſſe, quæ vos pro lege illa jactatis, argumenta iidem exiſtimaſſent: an profitendi, proteſtandi, vel non profitendi, proteſtandi libertatem ordinandis integram reliquiſſent? An Epiſcopi permiſſioni commiſiſſent, quod ab Apoſtolis vetitum, turpe, inhoneſtum, ſcortatione pejus judicaſſent ipſi? Quòd ergo non proteſtantibus vel continentiæ neceſſitatem, vel remotionem à Diaconatu injunxerunt (nulla tamen addita ulteriore pœna, vel declaratione matrimonii ſic contracti irriti, uti vos & additis & declaratis) non id factum opinione neceſſitatis ob jus Divinum, vel Apoſtolicum, vel inſitam turpitudinem; ſed alias planè ob cauſas, quas ſic politiæ Eccleſiæ congruere putarunt. de quibus infra. 3. Nunc ergo ad magnum illud Concilium Nicænum, cujus ſcuto quàm malè hactenus te texeris, manifeſtum faciam. Sic autem Concilii ejus *πολυθρυλλήτου* canon III. ſonat: *Ἀπηγόρευσεν ἡ μεγάλη σύνοδος καθόλου, μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὅλως τινὶ τῶν ἐν κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον ἔχειν, πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφήν, ἢ θεῖαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν.* Quæ idem, qui ſupra, Dionyſius Exiguus ſic vertit: *Interdixit per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnino, qui*

in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpicionem effugiunt. Non hic variam lectionem ſolicito. dum alii, velut Johannes Antiochenus. Juſtinianus, Simeon Logotheta, Alexius Ariſtenus *ἐπείσακτον*, hoc eſt, *ἀλλοτρίαν extraneam* legunt. Lectio enim *συνείσακτον* ſicut plurium Græcorum tam Manuſciptorum, quàm impreſſorum codicum conſenſu firmata eſt, ita *γνήσιος* haud dubiè eſt. Atque id vel inde etiam evincitur, quòd hujus Concilii temporibus, & ante etiam, nonnulli, hæretici inprimis, hujuſmodi mulieres *συνεισάκτους* dictas ſecum habitantes retinere conſueverunt. Ita Epiphanius de Origenianis loquens *hæreſ. 63.* *κατηγοροῦσι δῆθεν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰς ἀγαπητὰς, λεγομένας συνεισάκτους, γυναῖκας κεκτημένων. Accuſant interim* (clericos) *in Eccleſia, qui dilectas, quæ vocantur συνείσακτοι, aſciſcunt.* Paucis interjectis de quodam in Palæſtina Epiſcopo, quem ſe noviſſe è Confeſſorum fuiſſe numero ſcribit, *ἐσχηκότας δὲ τοιαύτας γυναῖκας, ἐξυπηρετουμένας αὐτῷ, φημὶ δὲ συνεισάκτους; qui habuerint mulieres ejuſmodi ſibi miniſtrantes, hoc eſt συνεισάκτους.* Similimúmque etiam *hær. 67. & 68.* meminit. Synodus Antiochena in Epiſtola Synodica ad Paulum Samoſathenum, quæ apud Euſebium *lib. VII. 24.* extat: *Τὰς δὲ συνεισάκτους αὐτοῦ γυναῖκας ὡς Ἀντιοχεῖς ὀνομάζουσι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων, οἷς καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα ἀνίατα ὄντα συγκρύπτει· Quid ſcribendum de aſcititiis vel ſubintroductis ejus mulierculis, quas συνεισάκτους Antiocheni appellant, & eorum, qui cum ipſo ſunt, Presbyterorum, & Diaconorum, quorum & hoc & alia inſanabilia delicta ſciens occultat,* &c. Unde liquet, nomen iſthoc ab Antiochenis mulieribus ejuſmodi impoſitum eſſe. Jam ergo quænam fuerit Nicænis Patribus *συνείσακτος*, Clericis interdicta, quæritur. Uxorem fuiſſe cum tuis aſſeris: ego nego. Neque ſimpliciter nego, ſed quinque rationibus prægnantibus probo, quas omnes alto ſilentio præteris, quia nihil tibi ſuppetebat, quo eaſdem refelleres Inprimis diſcrimen uxorem inter & *συνείσακτον* evidentiſſimum eſt ex Juſtiniani Novella CXXIII. cap. 29. *Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ ὑποδιακόνοις καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις, μὴ ἔχουσι γαμετὰς, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἀπαγορεύομεν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν, γυναῖκα τινα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐπείσακτον ἔχειν· δίχα μέντοιγε μητρὸς καὶ θυγατρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ τῶν ἄλλων προσώπων, ἅτινα πᾶσαν ὑποψίαν ἐκφεύγει. Presbyteris verò, & Diaconis, & Subdiaconis, & omnibus aliis in clero conſcriptis, non habentibus uxores, juxta Divinos Canones etiam nos interdicimus, ſecundum vim Sanctorum Canonum mulierem aliquam in domo ſua extraneam habere, præter matrem, & filiam, & ſororem & alias perſonas, quæ omnem ſuſpicionem effugiunt.* En diſcrimen inter *γαμετὴν uxorem* & *γυναῖκα ἐπείσακτον mulierem ſubintroductam*, maniſeſtiſſimum. Nec minùs evidenter diſcrimen ſtatuit Photius *Nomocan. tit. 8. cap. 14.* *Ἡ δὲ β. διάταξις τοῦ αὐτοῦ α. τίτλου τῶν νεαρῶν λέγει· Μηδεὶς κληρικὸς γυναῖκα μὴ ἔχων, ἐπείσακτον ἐχέτω ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, πλὴν μητρὸς, καὶ ἀδελφῆς, καὶ θυγατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀνυπόπτων. Conſtitutio autem II. ejuſdem tituli I. Novellarum dicit: Nullus Clericus, qui uxorem non habet, præter matrem, ſororem, filiam, & in quas alioqui ſuſpicio non cadit, in domo ſua aſcititiam* mulierem *habeto.* Sed & Chryſoſtomus pridem rem explicatam dedit. Ejus enim duæ leguntur orationes, una *πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους ad eos, qui domi tenent ſubintroductitias:* altera *ad eas, quæ domi habent viros ſubintroductitios.* Sunt XVII. & XVIII. ſexti tomi editionis Savilianæ. Priore ſic ſcribit: *Majoribus noſtris duæ tantùm cognitæ fuerunt cauſæ, propter quas mulieribus viri cohabitent.* Has cauſas explicans, unam conjugium, alteram ſtuprum eſſe dicit.

Poſt: *Atqui noſtra hac ætate tertius quidam novus & inſolitus mos prodiit, cujus cauſam non facilè inveſtigaveris; συνεισάκτων* ſcilicet, ad quarum dominos oratio dirigitur; Εἰσὶ γάρ τινες, οἳ γάμου καὶ συνουσίας χωρὶς, κόρας ἀπειρογάμους ἀγόμενοι καθίζουσιν οἴκοι διαπαντὸς· καὶ ὡς ἔσχατον γῆρας ἔνδον συγκατακλείουσιν, οὔτε ἐπὶ παιδοποιΐᾳ· οὐ γάρ φασιν αὐταῖς συγγίνεσθαι, οὔτε ἐξ ἀκολασίας· λέγουσι γὰρ αὐτὰς ἀκεραίους διατηρεῖν· *Sunt enim quidam, qui puellas innuptas ducunt, eáſque ſemper domi collocant, & in extremam uſque ſenectutem incluſas tenent, ſine nuptiis & coitu, neque liberorum procreandorum gratia. Negant enim, ſe cum illis rem habere: neque libidinis cauſa; dicunt enim, ſe illas integras, incorruptas habere.* Hos graviter deinceps perſtringit; atque etiam eos ridet, qui dicunt, *etiamſi videant* συνοικοῦντα παρθένοις, καὶ περιυβριζόμενον, καὶ τυφλούμενον, καὶ ψυχὴν ἀπολλύμενον μᾶλλον, ἢ τὴν σύνοικον, καὶ πάντα καὶ παθεῖν καὶ ποιῆσαι αἱρούμενον, ἢ χωρισθῆναι τῆς ποθουμένης, *cohabitantem, & animam potiùs perdere volentem, quàm cohabitatricem, paratúmque omnia & pati & facere potiùs, quàm à dilecta ſeparari,* ſe tamen μὴ πιστεύειν πονηρόν τι, μηδὲ ἐπιθυμίας εἶναι νομίζειν τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εὐλαβείας, *nihil mali ſuſpicari, nec putare hoc concupiſcentiæ, ſed pietatis potiùs opus eſſe.* Veriſſimè ad hæc Chryſoſtomus: Ἀλλ' οὐ περὶ τῶν σώματα ἐχόντων, ὦ θαυμάσιε, ἀλλ' ἢ περὶ τῶν λίθοις συνοικούντων οὕτω διακεῖσθαι χρή· *Admirande vir, is eſt affectus eorum, qui lapidibus cohabitant, non hominibus.* Addit, ſe hujus συνοικήσεως non aliam ſuſpicari cauſam poſſe, ἀλλ' ἢ πονηρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ ἡδονὴν ἐπονείδιστον, *quàm malam concupiſcentiam & ignominioſam voluptatem.* Altera oratione ſcripta ad virgines, quæ habent viros συνεισάκτους, ſic inter alia ſcribit: Εἰ ἄνδρας ἐπιθυμεῖς ἔχειν συνοικοῦντας, οὐκ ἔδει παρθενίαν ἑλέσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν γάμον ἐλθεῖν· πολλῷ γὰρ βέλτιον γαμεῖν ἐκείνως, ἢ παρθενεύειν οὕτως· Τὸν μὲν γὰρ τοιοῦτον γάμον οὔτε ὁ Θεὸς καταδικάζει, οὔτε οἱ ἄνθρωποι διαβάλλουσι· Τίμιον γὰρ ἐστι τὸ πρᾶγμα, οὐδένα ἀδικοῦν, οὐδὲ βλάπτον· ἡ δὲ παρθενία αὕτη, ἡ μετ' ἀνδρῶν, πορνείας χαλεπώτερον παρὰ πᾶσι διαβέβληται· *Si viros tecum habitantes cupis, non oportebat virginitatem eligere, ſed ad nuptias tranſire. Multò enim melius illo modo nubere, quàm hoc modo virginitatem profiteri. Tales enim nuptias neque Deus condemnat, neque homines reprehendunt. Honeſta enim res eſt; neminem offendit, neminem lædit. Virginitas autem cum viris ab omnibus magis reprehenditur, quàm ipſum ſtuprum.* Hactenus Chryſoſtomus. Liber *de ſingularitate Clericorum*, qui Cypriano authori perperam tribuitur, circa tempora Concilii Nicæni ſcriptus, totus in eo occupatus eſt, ut Clericos à conſortio συνεισάκτων abſterreat. Divinitus ſe admonitum, & propter iſtiuſmodi fœminarum cum clericis commorationem ſeverè correptum, ad ſcribendum animum appuliſſe, ait. Epiſcopus proin fuiſſe videtur, cui aliorum cura incubuerit. Sed & ante Concilium Nicænum ſcripſiſſe eum, inde colligitur, quia in ſuam rem authoritatem Synodi id ipſum, quod ille oppugnaverat, vetantis nuſpiam vertit. Eum verò non de conjugibus, ſed citra conjugium introductis ſive aſcitis mulierculis agere, harúmque conſortium prohibere, ipſiſſima ejus verba, quæ *num.* 6. extant, planum faciunt. *Quòd ſi*, inquit, *mulier de viro ſuo nata uſque hodie ipſum, cui jungitur, tentat, quantò magis illa, quæ copulatur, nulla lege conjuncta? Et ſi illi, qui duo ſunt in carne una concreti, tentationibus mutuis invicem pungunt, quid facient hi, qui in una carne nec nati, nec juncti ſunt? Quid eſt nunc, quod in hac conjunctione delectet, in qua ſunt ſolæ pugnæ? aut quæ utilitas favet, ubi non ſunt officia conjugalia, quando nec ipſa poſſunt eſſe ſecura? Ipſum quoque conjugium ſuas etiam difficultates & moleſtias habet: quas itaque non habeat converſatio cum fœmina citra conjugium?* &c. *Ut quid ſibi adhibuit mulierem, qui ducere contempſit uxorem?* &c. *Is, qui deſpexerit vinculum nuptiarum, & aliter vinculis fœmineis obligatur,*

obligatur, quamvis nullo concubitu miſceatur, deſiderio tamen, viſu, colloquio, conjunctione ſemper oblectatur. Nam ſi deſiderium fœminæ non haberet, nunquam fœminam ſuis oblectamentis aſſumeret. Mitto, quæ ſequuntur, eandem in ſententiam conſpirantia omnia, potentiſſimè convincentia, authorem non contra conjuges clericorum, ſed contra extraneas, & citra conjugii legem adſcitas ſuſpectáſq; mulierculas loqui. Putidiſſimum enim eſt, quod Bellarminus *lib. 1. de Cler. cap. 19.* ait, eum *de conjuge, quæ ſimul continentiam voverit*, loqui. Talem ſi intellexiſſet, expreſſiſſet utique. Talem verò cum marito in eadem domo familiariter verſari, abſurdum fuerit, & cum toto libro, ejúſque ſcopo pugnans. Addo reſcriptum Imperatorum Honorii & Theodoſii Junioris, quod ex Canone Nicæno derivatum in utroque Codice legitur ſub titulo *de Epiſcopis & Clericis*; & in Theodoſiano quidem legem XLIV. in Iuſtinianæo XIX. facit. *Eum*, ſic illud habet, *qui probabilem Seculo diſciplinam agit, decolorari conſortio ſororiæ appellationis* (fuiſſe hanc inter ἐρωτικὰς, ex Lipſio *Lect. Antiq. lib. III.* cognoſcere eſt) *non decet. Quicunque igitur cujuſcunque gradus ſacerdotio fulciuntur, vel clericatus honore cenſentur, extranearum ſibi mulierum interdicta conſortia cognoſcant; hac tantùm facultate conceſſa, ut matres, filias atque germanas intra domorum ſuarum ſepta contineant: in his enim nihil ſævi criminis exiſtimari fœdus naturale permittit. Illas etiam non relinqui caſtitatis hortatur affectio* (quia videlicet juxta Paphnutium congreſſus cum legitima uxore caſtitas eſt) *quæ ante Sacerdotium maritorum legitimum meruere conjugium. Neque enim clericis incompetenter adjunctæ ſunt, quæ dignos Sacerdotio viros ſua converſatione fecerunt.* Manifeſtè ſic inter legitimas uxores & illegitimas ſorores, ſive *extraneas* mulieres diſtinguitur; illarum conſortium, utpote caſtum, permittitur: hæ, uti merentur, penitus exploduntur. Stat ergo jam, ſtabítque ſemper fixa adamánte ſententia, συνείσακτον à Concilio Nicæno Clero prohibitam nil minùs eſſe quàm conjugem; ſed eſſe mulierem *extraneam*, quam Clerici, non utique conjugati (de his enim canon neutiquam agit) ſed cœlibes, ſeu in cœlibatu quàm in matrimonio libera voluntate vivere malentes, in contubernium aſciſcere vetantur, ne cœlibatum colentes ſuſpicionem ſcortationis cum talibus quocunque prætextu aſſumptis incurrant, miniſteriúmque adeò ſuum ἀδόκιμον reddant. Neque contra irrefragabilia illa argumenta & teſtimonia antiquitatis ficulneæ ratiunculæ tuæ quicquam proficiunt. *Focariam* mulierem (quomodo non ego appellavi, ſed Weſtmonaſterienſis Synodus, cujus Bzovius *Append. ad Spond. Epit. ad A.* 1200. meminit, inſignit) intelligi negas, quia in numero συνεισάκτων etiam mater, ſoror, amita, quæ fornicariæ non fuerint, numerentur. Quaſi ſcilicet Synodus illa *Focarias* appellaverit alias, quàm quæ Clero à Nicænis interdictæ ſunt. Potuerunt ergo συνείσακτοι dici mulieres & prohibitæ Clero, & non prohibitæ. Illæ, non hæ *focariæ* fuerunt; ſaltem tales in quas ſuſcipio ſcortationis cum Clericis cadere potuit, uti ex Chryſoſtomo oſtendimus. Præterea particulam πλὴν εἰ μὴ *niſi forte*, non ſemper excipere, ſed aliquando adverſari, vel mediocriter docti nôrunt; ut neceſſe non ſit matrem, ſororem, amitam, aliáſque ἀνυπόπτους in cenſu συνεισάκτων habere. Sed *uxor*, inquis, *non excipitur*. Cur verò exciperetur in eo canone, qui non Clericis conjugatis, ſed cœlibibus, & in ſtatu cœlibatus non ulla lege vel voto, ſed libera voluntate, quandiu liberet, aſſumpto, ſuſpectas mulieres in contubernium aſciſcentibus, opponitur? Etenim cœlibi, quâ & quandiu tali, quis conjugem prohibuit unquam? Quid ridiculum magis? Tum excipiuntur neceſſariò ea tantùm, quæ verborum eodem ambitu comprehendi poſſunt: at non ſolent, quæ ſunt extra eum ambitum.

ambitum. Conjuges enim in ambitu *συνεισάκτων* nemo ſanus unquam comprehenderit. Sunt enim vir & uxor una caro: non item mater, ſoror, amita, quæ ſicut deſeri, ita *συνεισάγεσθαι una introduci* in domum, ceu extraneæ domus, poſſunt. Conjux verò jam conjux nunquam extranea domus, vel *συνείσακτος* cenſetur, vel eſt. Ad rogationem porrò Paphnutii canonem hunc conditum eſſe, malè tibi Pariſienſis gloſſa perſuaſit. Rogante ipſo non cœlibibus præſcriptus modus eſt, quo extra ſuſpicionem viverent, ſed Omiſſa lex Cœlibatus, quæ ut ferretur, machinati nonnulli fuerant. Disertè id Socrates *Hiſt. lib. I. cap.* 12. teſtatur. Διὰ, inquit, καὶ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν διεσίγησαν. *Inde* (audita Paphnutii oratione) *ſilentio obruta quæſtio, permiſſumque cujuſque arbitrio abſtinere congreſſu uxoris.* Non ergo canon ullus rogante Paphnutio ſancitus eſt. Quomodo denique tibi, non mihi, Balſamon favet? Hoc etenim eo teſte probavi, *hoc genus mulierum συνεισάκτων à ſolis iis habitum eſſe, qui libera voluntate cælibatum profitebantur.* Annon hoc ipſum ſibi volunt verba à te ipſo poſita? Ubi tibi oculi, ubi mens? Verba ejus Græca *Schol. ad Epiſt. Baſilii ad Paregor.* ſic ſonant: *συνεισάκτους δὲ λέγει ὁ κανὼν, ὃς τρίτος ἐστι τῆς εἰρημένης συνόδου, τὰς εἰς κατοικίας ἱερωμένων ἀζύγων συνεισαγομένας, καὶ κατοικούσας σὺν αὐτοῖς. Canon tertius Synodi dicit συνεισάκτους illas, quæ in domos ſacratorum cælibum introducebantur, & cum illis habitabant.* Inde mihi natum argumentum grave, uxorem in canone non intelligi, quia ille non conjugatis, vel conjugium inire volentibus, ſed *ἀζύγοις cælibibus*, qua & quandiu tales ſunt, opponitur. Quid huc *conjugis* excludendæ mentio faceret? An ita ſtupes, ut argumenti vim non percipias; vel potiùs improbè diſſimulas? 4. Paphnutii (quem Rufinus *hominem Dei, Epiſcopum ex Ægypti partibus, confeſſorem ex illis, quos Maximinus dextris oculis effoſſis, & ſiniſtro poplite ſucciſo ad metalla damnaverat*, deſcribit, alia quoque in ejus laudem cumulans) teſtatiſſimam hiſtoriam ariolationibus vaniſſimis freti in dubium nulli vocaretis, niſi impudentiæ callum pridem obduxiſſetis. In ea narranda Socrates, Sozomenus, Gelaſius Cyzizenus, Nicephorus, Caſſiodorus, Gratianus, Antoninus conſentiunt. Et vos frivolis in contrarium conjecturis, lubricisque artibus veſtris nixi, fidem vos apud cordatum quenquam reperturos confiditis? Epiphanii locum ſupra excuſſimus. Non dixit ille, repeto, Presbyteros & Diaconos gignere liberos, eſſe contra Canones; ſed non admitti id, *μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ ἐκκλησιαστικοί*, *maximè ubi accurati ſunt canones Eccleſiaſtici.* Non ergo, teſte eo, ubique id non admittitur. At Nicæni Concilii, utpote Univerſalis, Canones ubique obtinebant. Non ergo hos Epiphanius indigetavit. Cur ad hoc non reſpondes? Ita ſi dixeris, ubique Monachis interdici veſtem ſecularem: ſed ubi auſterior diſciplina, etiam ſuper ſarmentis cubari; non tamen ſignificaveris, juberi omnes Monachos ſic cubare. Sic Epiphanius indicavit, non eſſe ubique terrarum impoſitum clericis *ἀγαμίαν*, ſed quibuſdam locis duntaxat; & uno verbo, alias Eccleſias aliis rigidiores eſſe. Alias enim Hieronymus *Epiſt.* 83. conjugatis clericis orbem plenum eſſe, ſcripſit. Imò rejici conjugatos non dixit niſi in Oriente & Ægypto; Sozomenus *lib. III.* 21. in Theſſalia, Macedonia, Hellade & Theſſalonica. Non ergo Epiphanii illi Canones erant univerſales, ſed locis quibuſdam peculiares, ac maximè Orienti, in quo ipſe erat. Sed *idem* Epiphanius, ſic inſtas, *uxorem ducere, non eſſe juxta canonem, ſed hominum mentem, quæ per tempus elanguit, ſcribit. Ergo univerſalem, ergo Nicænum intellexit.* Ergo, inquam ego, Epiphanius ſibi ſtatim contradixit, orſa retexuit? Atqui illum ipſum *κανόνα* intelligit, de quo jamjam locutus fuerat. Et quàm, amabo, conſequentia illa à te contexta fœdè titubat? Quòd in quibuſdam locis Presbyteri, Diaconi & Hypodiaconi liberos gignunt, τοῦ-

τὸ οὐ παρὰ τὸν κανόνα, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατὰ καιρὸν ῥαθυμήσασαν διάνοιαν, καὶ τοῦ πλήθους ἕνεκεν, μὴ εὑρισκομένης ὑπηρεσίας, illud non eſt juxta canonem, ſed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, non invento miniſterio. Ergo Canonem univerſalem, adeóque Nicænum intelligit. Imò, Redingi, contrarium inde ſequitur. Si enim univerſalem canonem intellexiſſet, dixiſſet haud dubiè, illud eſſe *κατὰ τοῦ κανόνος contra canonem*; ſicut vos dicitis, poſtquam Tridentinus Spiritus clerum veſtrum ad univerſalem cœlibatum obligavit. Propterea enim ampliùs conjugatos nullos, quamcunque illi cauſam prætexant, fertis. At Epiphanius conjugatos ad ſacros ordines ſuo tempore admitti clariſſimè docuit, & duas ejus rei cauſas allegavit; unam, *quòd elanguevit mens hominum*, adeóque ad continentiam ſeu cœlibatum non admodum proclivis ſit; (perinde ac ſi cum Apoſtolo dixiſſet: *Propter ſcortationem quiſque uxorem habeat: Si non continent nubant*, 1 Cor. VII. 2. 9. vel cum ipſo Chriſto: *Non omnes capiunt hunc ſermonem, ſed quibus datum eſt*, Matth. XIX. 11. Et ſi jam tum ſic mens hominum elanguit, an in fœce hac temporum languor ille deſiit?) Alteram, quòd nihilominus miniſtros, quot ſatis ſint, in Eccleſiis eſſe oporteat. Concedit ergo, licet canon ſeu *πολιτεία* accuratior intercedat, conjugatos adhiberi poſſe, ſi neceſſarii atque idonei miniſtri deſiderentur, & præſto non ſint, qui ſua ſponte cœlibatum amplecti velint; ac proin legem vel ab Apoſtolis, vel ab aliis profectam univerſalem nullam agnoſcit. Supereſt Baſilius, de cujus ad Paregorium ſententia multa dicere nihil attinet. Nam vel verba à te citata oſtendunt, eum, quod dixi, adverſus eorum Clericorum, qui in cœlibatu quàm conjugio vivere maluerunt, mulieres *συνεισάκτους* detonare; & detonare meritò, juxta Concilii etiam Nicæni decretum, quod cùm non uxorem, ſed focariam, ſeu ſuſpectam Clericorum cœlibum mulierem proſcripſerit; non aliam Baſilius, ejus authoritatem disertè allegans, præſcribere potuit. Legat, qui voluerit, totam illam ad Gregorium illum, ſeu, uti aliæ editiones legunt, Paregorium Presbyterum, qui ſeptuagenarius jam *συνείσακτον* ſecum in contubernio habuit (quam ut ejiceret, ei Baſilius perſuadere laboravit) epiſtolam. Nullam *γαμετῆς, συζύγου, ὁμεύνου, uxoris, conjugis* mentionem uſpiam reperiet. Reperiet *γυναικὸς, γυναίου, συνεισάκτου, mulieris, muliérculæ, extraneæ.* 5. De Concilio Eliberino multa dicere ſuperſedemus; poſtquam ejus, ceu *decem & novem Epiſcoporum conventum, in orbis angulo congregatum*, authoritatem Baronius ipſe *ad A. 57. n. 11. 119.* non leviter ſugillavit, ſed apertè oppugnavit. Canonis ejus XXXIII. hic tenor eſt: *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus ac Subdiaconibus, poſitis in miniſterio* (falſa, & optimis Codicibus, ac rei ipſi contraria eſt lectio *in Monaſterio*. An enim Clerici illi in Monaſterio erant? Niſi te vel fides bona, vel judicium vel *ἀκρίβεια* deſtituiſſet, lectionem genuinam non neglexiſſes) *abſtinere ſe à conjugibus, & non generare filios.* Poſſemus Baronii, ejuſdem Concilii Canonem XXXVI. imaginibus oppoſitum perſtringentis, verbis reſpondere, vel potiùs canonem eludere: *Anne potuit, vel debuit decem & novem Epiſcoporum conventus in orbis angulo congregatus aliud ſtatuiſſe, quàm ubique locorum univerſalis profiteretur Eccleſia. Ecquam tandem fidem meretur tam paucorum Epiſcoporum canon, quem totius Catholicæ Eccleſiæ uſus contrarius continuò abolevit, imò antequam naſceretur, extinxit?* Sed eò ut veniamus, neceſſitas nulla poſtulat, quia commoda verborum interpretatio adhiberi poteſt. Voces enim, *poſiti in miniſterio*, non de univerſo eorum officio, ſed de *temporibus vicis ſuæ*, hoc eſt, inſtante ſolenni Sanctiſſimæ Euchariſtiæ celebratione, (ſicut S. Paulus 1. Cor. VII. 5. quibuslibet Chriſtianis, cùm precibus & jejuniis ſolennibus vacandum eſt, *πρὸς καιρὸν ad tempus* ſeparatio-

nem

nem ſuadet) intelligi commodè poſſunt. præſertim cùm ex eodem Concilio Gratianus *de Conſecrat. diſt. 2. can. 21.* Canonem, quem tamen inter cœteros hodie non legimus, recitet hujuſmodi: *Omnis homo ante ſacram communionem à propria uxore abſtinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus.* 6. Denique Concilii Carthaginenſis V. Canonem III. (cum quo planè Concilii Carthaginenſis II. Canon II. à te citatus convenit, uti ex Canonum Africanorum in unum corpus redactorum vigeſimo quinto editionis Græcæ, ubi locupletiùs ille repetitur, conſtat) ſupra *Except. ad Arg. VII* ſolidè diſcuſſimus. Fruſtra lectionem *priora ſtatuta* ibidem à nobis authoritate Synodi Aurelianenſis II. Concilii Trullani, Balſamonis confoſſam, obtrudere denuo conaris. Licet enim non ignorem, Canonem illum Latinè, non Græcè primitus editum eſſe, tamen verſiones Græcæ, & Trullenſis inprimis Canon originalem & genuinam lectionem *ſecundum propria ſtatuta*, adverſus novellam illam, margini adſcriptam, & à Gratiano uſurpatam *ſecundum priora ſtatuta*, confirmant. Trullenſis enim Canon XIII. diſertè habet: Ἴσμεν δὲ ὥσπερ καὶ οἱ ἐν Καρθαγένῃ συνελθόντες, τῆς ἐν βίῳ σεμνότητος τῶν λειτυργῶν ποιέμενοι πρόνοιαν, ἔφησαν, ὥστε τοὺς ὑποδιακόνους, τοὺς τὰ ἱερὰ μυστήρια ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς διακόνους, καὶ πρεσβυτέρους κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι. *Scimus autem, ſicut & qui Carthagine convenerunt, miniſtrorum gravitatis honeſtatiſque curam gerentes dixerunt, ut Subdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & Diaconi & Presbyteri propriis terminis* (*ſeu ſtatutis*) *à conſortibus abſtineant.* Quicquid verò de Concilij illius authoritate fiat (quod ſe ipſum tamen, non minùs ac Tridentinum, ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον *Sanctam & Oecomenicam Synodum* non ſemel inſignit; & Papam per Legatos ejus præſentem habuit, quin & nomine Synodi Romanæ Baſilium Gortynæ Metropolitanum ſubſcribentem, & ſi non Sergium Papam, ſaltem procedente tempore Hadrianum I. in Epiſtola ad Tharaſium in Nicæno II. lecta, approbantem habuit. quibus ut & aliis argumentis Concilii ejus authoritatem Balſamon, quem ſchiſmaticum, quia Romæ vaſallus non fuit, criminaris, aliique firmarunt) Canon, tamen ille de genuina Carthaginenſis canonis lectione dubitare neminem ſanum ſinit. Nam ex eo Canone liquet, Græcam hanc iſtorum Canonum verſionem ante Trullanum Concilium elaboratam fuiſſe. Unde palam eſt, antiquiſſimam lectionem eſſe *ſecundum propria ſtatuta.* Aliter enim interpres, quicunque ille fuit, non vertiſſet κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους. Præterea Concilio illi interfuerunt Epiſcopi Africani, ipſéque Archiepiſcopus Petrus Alexandrinus, qui huic æquè ac reliquis Concilii Canonibus ſubſcripſit. Hos verò, quomodo canones ipſorum, juxta quos Eccleſias illi ſuas moderabantur, legantur, latere non potuit: neque proin, ſi lectio illa canonibus ſuis Africanis repugnaret, aſſenſum illi ſuum præbuiſſent. Quinimò Petrus ille Alexandrinus cum Epiſcopis ſuis Africanis non huic tantùm lectioni, ſed verborum etiam illorum expoſitioni à Synodo factæ ſubſcripſerunt, qua hæc verba, ipſúmque adeò etiam Canonem Carthaginenſem ita interpretati ſunt, ut eo Clerici *in propriis ſuis terminis*, ſive redeuntibus ad ſe vicibus, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως *eo tempore, quo ſacra tractanda erant*, uti ipſi Patres loquuntur, uxoribus ſuis abſtinere jubeantur. Quis autem exiſtimat, Epiſcopos Africanos ſuum ipſorum canonem ita exponere, vel expoſitioni Concilii ſubſcribere voluiſſe, niſi hanc veram Canonis Carthaginenſis mentem eſſe, exploratum illi habuiſſent. Reſtat tibi noviſſimus ictus, quòd Concilii ejuſdem Trullani canon VI. & XIII. nobis adverſetur. Sed quid tum, ſi Concilii illius, uti præfabaris, nulla authoritas fuit? Præterea in ſumma rei nobis favet, vobis verò quàm maximè contrariatur. Etenim Trullenſes illi *primò* Romanæ Eccleſiæ Cano-

num

hem revocant. *Quoniam*, ſic Canon XIII: habet, *Romanæ Eccleſiæ pro Canone traditum eſſe cognovimus, ut Diaconi vel Presbyteri, qui ut ordinentur, digni exiſtimandi ſunt, profiteantur, ſe non ampliùs ſuis uxoribus conjungendos.* Ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἐξακολουθοῦντες κανόνι τῆς Ἀποστολικῆς ἀκριβείας, *Nos antiquum Canonem Apoſtolicæ perfectionis ordiniſque ſervantes, hominum in ſacris ordinibus* κατὰ νόμους συνοικέσια *legitima conjugia deinceps ex hoc temporis momento firma & ſtabilia eſſe volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem diſſolventes, vel eos mutua tempore convenienti conſuetudine privantes.* En canonem Romanæ Eccleſiæ opponunt, & hujus canonem refigunt diſertè, haud levi cum Papatus Oecumenici præjudicio. *Secundò* confirmant conjugia ante ordinationem contracta, ut valeant poſt ordinationem æquè ac priùs. *Quamobrem*, inquiunt, *ſi quis dignus inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter, ordinetur,* οὗτος μηδαμῶς κωλυέσθω ἐπὶ τοιοῦτον βαθμὸν ἐμβιβάζεσθαι, γαμετῇ συνοικῶν νομίμῳ. *is ad talem gradum aſſumi nequaquam prohibeatur, ſi cum legitima uxore cohabitet. Sed neque ordinationis tempore ab eo poſtuletur, ut profiteatur ſe à legitima cum uxore conſuetudine abſtenturum.* Siricianus & Hildebrandinus Canon veſter omnia alia ſancit: uxores ante ordinationem ductas ordinatis prohibens, & vi etiam arcens. *Tertiò* hanc validitatem deſignant peculiariter quoad thorum, permittentes νομίμην πρὸς τὴν οἰκείαν γαμετὴν ὁμιλίαν, *legitimam cum uxore conſuetudinem* ne nobis ſophiſtica veſtra thori & curæ diſtinctione illudatis. *Quartò* prohibent, ne in ordinatione votum continentiæ exigatur. *Non poſtuletur ab eo ordinationis tempore*, ὁμολογεῖν *ut profiteatur* (nedum ut voveat) *ſe à legitima cum uxore conſuetudine abſtenturum.* Vos hodie ingeminatis votum ſive expreſſum, ſive implicitum. *Quintò* ſi ejuſmodi profeſſio exigatur, declarant Trullenſes, contumelia affici nuptias. Ἵνα μὴ, inquiunt, ἐντεῦθεν τὸν ἐκ Θεοῦ νομοθετηθέντα, καὶ εὐλογηθέντα τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ γάμον καθυβρίζειν ἐκβιασθῶμεν, *ne ex eo à Deo conſtitutas, & ſua præſentia benedictas nuptias contumelia afficere cogamur.* Vos lege perpetui cœlibatus lata nuptias contumelia affici negatis. *Sextò* eos, qui Romano more conjuges poſt ordinationem ducunt, contradicere Scripturis, iidem Trullenſes affirmant: *Evangelica*, inquientes, *voce exclamante, Quæ Deus conjunxit, homo ne ſeparet; Apoſtolo docente, Honorabiles nuptias & thorum immaculatum: &; Alligatus es uxori, ne quæras ſolutionem.* Quæ diſerta teſtimonia Cœlibatus legi veſtræ officere pernegatis. *Septimò* denique Trullenſes excipiunt modò, idque propter σεμνότητα *honeſtatem* miniſterii τοὺς ἰδίους ὅρους *proprios terminos*, ſeu tempora, quibus *ſacra myſteria contrectantur*, quibus abſtinendum conjugibus ſit. Vos nullum tempus excipitis, & in univerſum abſtinentiam ſeverè præcipitis. En & multiplex & capitale Concilii hujus πενθέκτου ſeu *Quiniſexti* & Romanorum Pontificum, Tridentini Conciliabuli divortium! Ut non immeritò Latini cùm aliis, tum hoc etiam Canone Trullenſi ſe καιρίως πεπληγμένους *lethaliter vulneratos*, uti Zonaras & Balſamon loquuntur, ſenſerint. Mirabitur tamen haud immeritò, cui ſanus intellectus eſt, quî factum fuerit, ut non viderint Trullenſes, hæc ipſa, quæ in Canone illo comprehenduntur, argumenta vim ſuam integram obtinere non ſolùm in Diaconis & Presbyteris, ſed etiam tum Epiſcopis (quibus uxores ante Epiſcopatum ductas canon XII. eripit) tum in conjugiis non ante ordinationem duntaxat, ſed etiam poſt eam contractis, quæ Canon VI. vetat. Videlicet mira vis eſt conſuetudinis, imò gliſcentis ſuperſtitionis, ut ne ſinat ſibi humanam ſubtilitatem conſtare. Effecit tum amor nimius cœlibatus, quem à laicis excultum frequentiùs clerum magis decere putarunt. Intelligebant autem mandari non poſſe, ne quis

uxorem haberet, vel conjugali commercio uteretur. Erat igitur ὁ δεύτερος πλοῦς, ut ſancirent, nemini fas eſſe, poſt initiationem ad nuptias tranſire, ſed ante eam, quicquid ejus rei foret, perfici oportere. Inde enim futurum, ut continentes in Clero eſſent, tum quotquot amiſſa poſt initiationem conjuge dignitatem retinere, quàm ad ſecunda vota tranſire mallent. Viſum inſuper illis eſt, amare, procari, ambire nuptias puellæ, feſtivitatem nuptialem & hymenæos agitare, minùs Sacerdotali dignitati conveniens eſſe. Hæ, non aliæ cauſæ ad ejuſmodi decreta ſtatuenda eos compulerunt. Cæterùm non tam nobis nocet nuptias ordinatorum novas prohiberi, quàm Papiſtis præcedentium uſum concedi. Si enim prohibendi conjugii cauſa legitima eſt, hanc ab ipſo uſu uxoris peti neceſſe eſt. Si in hoc nulla eſt, ſequitur omnino nullam eſſe. Quod vel ipſa diſputatio illorum arguit, in qua & impuritatem non aliunde petitam objiciunt & identidem perſuadere conantur, non ſolvi matrimonium, ſed duntaxat ſeparari torum. Si igitur obtinemus, in ipſo thoro nihil eſſe incommodi, quid obſtabit, quò minùs concludamus, ne in novis quidem poſt ordinationem contrahendis nuptiis quicquam eſſe abſurdi, quod rectæ rationi & Divinæ voluntati repugnet. Et nos ergo cauſa ſuperiores ſumus, & nihil Adverſariis exceptio prodeſt. Hæc, brevitatis concellos ſupergreſſi, uberiùs exponere libuit, tum ut vel luculento ſpecimine iſthoc Redingii ἀνιστορησίαν & antiquitatis Eccleſiaſticæ imperitiam apricarer, tum ut jubare meridiano clarius evaderet, legem cœlibatus, qualem Romana Eccleſia inde à tempore Siricii obtruſit, nullo vel Oecumenico vel particulari veteri Concilio ſanctam, approbatam vel confirmatam; ſolique adeò Papæ Regnó ſuo metuentis tyrannidi acceptam ferendam eſſe.

OBIECT. IV. *Patres quoque teſtantur, convenire Sacerdotibus, ut in cœlibatu vivant. nominatim Clemens Rom. Can. 25. qui ſolis lectoribus & Cantoribus conjugium permittit, qui canon allegatur in* Concilio *Trullano Can. 6. Hieronymus lib. I. contra Jovin. cap. 7. Origenes Homil. 23. in lib. Num. Euſebius lib. I. Dem. Evangel. cap. 9. Baſilius in Can. 6. ad Amphiloch. Cyrillus Catech. 4. Epiphanius contra hæreſ. Gregorius Nyſſenus de Virg. Cap. ult. Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus lib. II. de Adult. Conjugio cap. 20.* Aug. Reding. *pag. 707. 708. &c.* Reſp. 1. Si qui patrum in ea ſententia fuerunt, ii Chriſto & Apoſtolis, qui libertatem nubendi omnibus concedunt, totique adeò eccleſiæ præſcribere neutiquam poſſunt. 2. Neque verò diffitemur, Patres quoſdam ſeveritatis ſuæ exemplo præiviſſe Papiſtis. ac inprimis Hieronymum, de quo Eraſmus, eum fervido quodam affectu interdum ita raptum eſſe, *ut piis viris videatur lædere matrimonium.* Et Jeſuita Acoſta *lib. II. de Chriſto revelato cap. 20.* ait, eum in medio certamine poſitum, *ardore feriendi adverſarios, premere interdum etiam ſocios, conjugio iniquiorem.* Id tamen certum eſt, poſtremos quoſque fuiſſe duriſſimos, longiſſiméque à primis, Græcos maximè abiiſſe. 3. Clementis Romani locum mala fide Adverſarius citat. Extat lex *lib. VI. cap. 17.* ſatis, fateor, mirifica, quámque ne Redingius quidem, ſi inſpicere gravatus non eſſet, probaret, hunc videlicet in ſenſum, *ut* Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, *poſt ordinationem, ſi uxores non habent, ampliùs non ducant; ſi verò*

rò antea duxerant conjugem, ex ordinati contenti ſint. Miniſtri verò, cantores, lectores & janitores monogami ſint; ſi verò ante conjugium ad clerum acceſſerint, uxores ducant, ſi eis cordi eſt, ne cùm deliquerint, pœnas pendant. Ne etiam quiſquam ex clero in matrimonium accipiat ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ χήραν καὶ ἐκβεβλημένην *peregrinam, amicam, viduam vel repudiatam.* An hæc tuo, Redingi, palato ſapiunt? Præterea Conſtitutiones Clementis eſſe opus ſpurium & adulterinum, non noſtri duntaxat, imprimis Cl. Rivetus & Dalléus probàrunt, ſed etiam in Papatu agnoſcunt Bellarminus, Baronius, Perronius, Petavius, ne dicam de veteribus, Humberto, Gelaſio, aliis. Origenes l.c. allegorizat, & ſacrificium intelligit ſpiritualе precum purarum, quas negat rectè obiri, niſi ab iis, qui ſunt indeſinenter caſti. Loquitur de omnibus promiſcuè, & caſtitatem ejuſmodi commendat, cui etiam in conjugio locus eſſe poteſt. Euſebius Demonſtrat. Evang. lib.I.cap.9. ait, τοὺς ἱερωμένους, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν ἀσχολουμένους ἀνέχειν λοιπὸν σφᾶς αὐτοὺς προσήκειν τῆς γαμικῆς ὁμιλίας, *eos qui ſacrati ſunt, atque in Dei miniſterio, continere ſe deinceps debere à commercio uxoris.* Quibus verbis intelligit non clericos, ſed quodcunque genus Chriſtianorum, perfectionem pietatis peculiariter profitentium, uti ex præcedenti capite, ubi perfectiores Chriſtianos deſcribit, liquere poteſt. Cyrillus Hieroſolymitanus ex Jeſuitarum officina prodiit, qui ipſum pro lubitu loquentem introducunt. Epiphanii, Chryſoſtomi, Gregorii Nyſſeni, aliorum loca ſolidè diſcutientem M. Anthonium de Dominis Spalatenſem Archiepiſcopum *de Rep. Eccl. lib. II. cap. X. ſect. 79. 80. &c.* vide. Id duntaxat moneo, paucorum quorundam, nominatim Chryſoſtomi, Ambroſii, Hieronymi, aliorúmque ſequioris ævi tantum momentum haud eſſe, ut tantam tyrannidem fovere oporteat, maximè oppoſitis aliis multis, tum ex Dei verbo, tum ex purioris eccleſiæ conſenſu ac praxi, argumentis.

EXCIP. REDING: 1. *S. Patres ſacræ ordinationi annexam continentiæ profeſſionem impleri exigentes, non aliud equidem docuerunt, quàm Chriſtus & Apoſtoli.* 2. *Clemens R. Can. 25. ſolis in clero lectoribus & Cantoribus conjugium permittit. Neque adeò mirifica eſt ejuſdem, quæ Conſtit. lib. VI. 17. extat, Lex, quæ ſolum bigamum ordinari vetat. Sic tamen illud vetat, ut tamen minoribus ordinibus conjugium non prohibeat, quod majoribus interdixit. Et eſſe Clementis Conſtitutiones, ſeu Canones Apoſtolicos genuinos, inde liquet, quia Tomo 1. Conciliorum pag. 38. notatur, Canones illos Apoſtolorum authoritate conditos, & à Clemente R. Petri diſcipulo Græcè conſcriptos eſſe.* 3. *Origenes disertè dixit, illius ſolius eſſe offerre ſacrificium, qui indeſinenter & perpetuæ ſe devoverit caſtitati. An hoc omnes Chriſtianos attingit? Omnes ergo caſtitatem perpetuam voveant oportet.* 4. *Euſebium etiam torques, quia juxta explicationem tuam univerſi Chriſtiani à commercio uxorum abſtinere deberent.* 5. *Cyrilli* (non Clementis, uti oſcitanter ſcribis) *Hieroſolymitani ſuffragio*

gio nil cavillatio tua derogat. 6. Reliquos Patres attingere auſus non es: & quibuſdam Chryſoſtomo, Ambroſio, Hieronymo convitium facere non dubitas. Ibid.pag.456--458.Reſp. 1.Qualem S.Patres profeſſionem ab ordinandis factam impleri exegerunt? Liberam? Nihil hoc ad legem cœlibatus. Nam qui liberè cœlibatum profitetur, ei cœlibatus lege nulla imponitur. Neque vel liberam ejuſmodi profeſſionem, quam implicitum votum vocatis, vel olim, vel hodiéque, qui in Eccleſia Romana ordinati ſunt, vel adhuc dum ordinantur, nuncupare ſueverunt. Hic meras orationis veſtræ fucus, non res eſt. An neceſſariam, per legem impoſitam, coactam? Non ergo, quod libentes volentes ordinandi profeſſi ſunt, impleri illi exegerunt; ſed legis illius ab Eccleſia Siriciana impoſitæ obſervantiam urſerunt; ſi qui urſerunt. At nec Chriſtus nec Apoſtoli legem cœlibatus ordinandis impoſuerunt, fatentibus doctiſſimis veſtrûm. Sed eamus in rem præſentem. 2. Clementis R. locus à me citatus, *lib.VI.* 17. ſic Græcè ſonat: Ἐπίσκοπον, καὶ πρεσβύτερον, καὶ διάκονον εἴπομεν μονογάμους καθίστασθαι, κἂν ζῶσιν αὐτῶν αἱ γαμεταί, κἂν τεθνᾶσι· *Epiſcopum, & Presbyterum, & Diaconum diximus ſingulas expertos nuptias ordinari debere, ſive vivant eorum conjuges, ſive deceſſerint.* μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς μετὰ χειροτονίαν ἀγάμοις οὖσιν ἔτι ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι· ἢ γεγαμηκόσιν ἑτέραις συμπλέκεσθαι· ἀλλ' ἀρκεῖσθαι ᾗ ἔχοντες ἦλθον ἐπὶ χειροτονίαν· *Non licere autem poſt ordinationem, ſi ſint non conjugati, ad nuptias tranſire: vel ſi conjugati, aliis copulari mulieribus. Sed contenti ea, cum qua venerunt ad ordinationem.* Quæ verba manifeſtè concedunt uſum legitimæ uxoris poſt ordinationem. Neque contrarium probat Canon Apoſtolicus XXVI. (non XXV. uti malè citas) qui ſic habet: Τῶν εἰς κλῆρον προσελθόντων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν, ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους. *Ex iis, qui non ducta uxore ad Clerum promoti ſunt, jubemus, ſi velint, uxorem ducere Lectores & Cantores ſolos.* Quem Canonem Concilium Trullanum *can. VI.* titulo Ἀποστολικοῦ κανόνος *Apoſtolici Canonis* citat, atque ex eo conficit, non omnino Presbyteros conjugatos eſſe non poſſe, ſed duntaxat poſt ordinationem nubere non poſſe. Quam Canonum illorum ſententiam vobis magis quàm nobis officere, abundè ſupra demonſtravimus. De Clementis porro Conſtitutionum & Apoſtolicorum Canonum germanitate litem heic noſtram non facimus. Jure enim à te contendo, ut priùs cum Bellarmino, qui *de Script. Eccl. in Clem. p.* 53. & Conſtitutiones & Recognitiones Clementi tributas ὀβελίζει, nec non cum Baronio paria ſentiente, aliiſque præcipui apud vos nominis, denique quoad Apoſtolicos Canones cum Gelaſio Papa veſtro, Iſidoro Hiſp. aliis, univerſos illos ad apocryphorum ſubſellia relegantibus tranſigas, quàm mihi litem intendas. Saltem ratione tua ab authoritate eorum, qui Concilia collegerunt, petita nihil frigidius excogitari potuit. Si de genuina Clementis circa hoc argumentum mente certi quid cognoſcere libet, non aliunde magis illa depromi poterit, quàm ex genuina illa, doctorum omnium confeſſione, ejus Epiſtola, quam Euſebius *Hiſt. lib. III.* 12. μεγάλην τε καὶ θαυμασίαν *magnam & admirabilem* vocat, & cùm veterum, tum ſua memoria pluribus in Eccleſiis publicè legi affirmat. Ex ea Clemens Alexandrinus libris ſuis quarto & ſexto Stromatum, quædam inſeruit. In quarto compluſcula inveniuntur, è quibus ad rem noſtram faciunt iſta, hic legi præ aliis ejuſdem hypobolimæi næniis digna: Τὰς γυναῖκας ἡμῶν *Uxores noſtras ad bonum conformemus. Amabiles mores caſtitatis oſtendunto.* &c. Τὰ τέκνα ἡμῶν, *liberi noſtri diſciplinam Chriſti capeſſunto*, &c. Clementi igitur uxorem & liberos fuiſſe, inde confici poſſit. Si non ipſe Epiſcopus, tamen è Clero, cujus nomine epiſtolam ſcripſit, aliquos uxoratos fuiſſe, probabiliter colligitur. 3. Origenes *Homil.* 23. *in Num.* dicit: *Videtur mihi* (en opinionem ſuam, non

non univerſalem canonem vel legem allegat) *quòd illius ſolius eſt offerre ſacrificium in-*
deſinens, qui indeſinenti & perpetuæ ſe devoverit caſtitati. His verbis, quæ miſerè à reli-
quo textu revulſa deſcribis, ut inani tinnitu tuorum aures demulceres, Clericos ne no-
minat quidem, & in genere iſta præmittit: *Quisquis ille vult eſſe perfectus, & ſanctus:*
juſtus agere debet diem feſtum: Si ſacrificium indeſinens offeramus: ille qui indeſinen-
ter colit juſtitiam, & conſervat ſe ipſum à peccato: oratio juſti. &c. Quis tam effrons eſt,
ut de ſolis clericis illa intelligat? Et quis tandem *ſacrificium indeſinens*, &, uti ibidem
dicit, *in matutinis, & veſpertinis oblatum*; nec non verba ejuſdem ſequentia: *Qui pec-*
cat, & agit diem peccati, agere non poteſt diem feſtum: illis diebus, quibus peccat, offerre
non poteſt indeſinens ſacrificium Deo; de ſacrificio externo ab externis ſacerdotibus ob-
lato intelligat? Agit ergo Origenes more ſuo ἀλληγορίζων de juſtitia vitæ cujuſcun-
que fidelis. quomodo bona opera vocantur ſacrificium, quod Deo, quicunque ſanctè &
piè vivunt, offerunt; neque de Sacerdote hic magis, quàm de quoquam ex plebe cogita-
vit. Sed ſic omnes caſtitatem perpetuam vovebant, ais. Non hoc Origenes dicit; ſed
ſe caſtitati perpetuæ devovere, qui ſacrificium indeſinens offerunt. Quidni verò ſe de-
voveant omnes caſtitati? Sed noveris, caſtitatem etiam in conjugio obtinere, atque id
à Paphnutio aſſertum Nicænos olim Patres recepiſſe meritò. 4. Par ratio Euſebii. Is
enim *Demonſtrat. Evang. lib. I. 9.* de Clericis & Cœlibatus lege peculiariter nec gry nec
my habet. Nam, ut dixi, illi ἱερωμένοι καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν ἀσχολούμενοι *ſacrati*
& in Dei miniſterio occupati, quivis Chriſtiani, pietatis perfectionem peculiariter pro-
feſſi, ſive laici, ſive Monachi ſunt. quod ex præcedenti capite manifeſtum eſſe, innui. Ibi
enim diſtinguuntur Chriſtianorum ordines duo, quorum alii τῇ ἕξει διαβεβηκότες *ha-*
bitu provecti: alii ἔτι τὰς ψυχὰς ἐμπαθεῖς, καὶ θεραπείας δεόμενοι, *adhuc animas habent*
paſſionibus obnoxias & curationis indigentes. His ordinibus ab Apoſtolis ait relictam eſſe
κατάλληλον διδασκαλίαν *accommodatam utrique doctrinam: ut jam in ipſa etiam Chriſti Ec-*
cleſia duo ſint vitæ genera inſtituta; alterum ſupra naturam atque ultra promiſcuam
humanámque converſationem, neque nuptias admittens, neque prolem, neque poſſeſſionem
&c. Et hujuſmodi quidem eſt perfectus ille in Chriſtianitate vivendi modus. Aſt alter eſt
remiſſior, magis ad humanitatis rationem, temperatis nuptiis ſeſe accommodare, & ſobolis
familiæ curam gerere. Manifeſtum eſt, Euſebium de ἀσκηταῖς & Monachis illorum tem-
porum loqui, neque de clericis directè agere, niſi quatenus, qui in ἀσκήσει vivebant, in cle-
rum legebantur. Si de Clericis æquè ac de Monachis ageret, non modò his, ſed etiam
illis qua ratione γάμους, καὶ παιδοποιίας *nuptias & prolis generationem*, eadem quoque
κτῆσιν καὶ περιουσίας ὕπαρξιν *poſſeſſionem & opum facultates* adimeret. Quod an Clericis
Pontificiis placeat, ipſi viderint. Saltem inde conſtat, cœlibatus legem nullam poni. Nam
renuntiare familiæ, aut omnium rerum poſſeſſioni, nulla lex quenquam cogit. Vides
denique, Redingi, futilem eſſe tuam collectionem, quòd ſic univerſi Chriſtiani nuptias
abdicare deberent. Non enim hæc de poſteriori, ſed priore hominum, ad perfectionem
aſpirantium genere Euſebius dixit: adeóque nec ipſe de omnibus locutus eſt; neque ego
eum de omnibus interpretatus ſum, ſed de *univerſo genere Chriſtianorum, perfectionem*
pietatis peculiariter profitentium. 5. Eadem fide Cyrillum Hieroſolymitanum ad caſtra
tua pertrahere invitum conaris. Verba ejus Catecheſi XII. hæc ſunt: Εἰ γὰρ ὁ τῷ υἱῷ κα-
λῶς ἱερατεύων ἀπέχεται γυναικὸς, αὐτὸς ὁ υἱὸς πῶς ἤμελλεν ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἔρχεσθαι. *Si*
qui apud filium bene fungitur Sacerdotio, abſtinet à muliere: ipſe filius quomodo ex viro
&

& muliere proditurus eſſet? Aut ille loquitur de iis, qui in tempore vicis ſuæ ex priſcæ Eccleſiæ ritu (uti ſupra obſervavimus) ſacris operabantur: aut de more ſua ætate recepto, non de lege ulla. Utrumvis dicas, probatio tua nulla eſt. Quis ferat ſic argumentantem: *Qui bene funguntur ſacerdotio, abſtinent à muliere: Ergo quicunque bene funguntur, aut etiam quicunque funguntur, abſtinere tenentur.* Atqui notorium eſt, indefinitas propoſitiones univerſalibus non æquipollere: neque etiam quemvis actum lege præſcriptum cenſeri. Denique reliquorum Patrum teſtimonia à M. Antonio de Dominis (cui equidem mortuo leoni vellere barbam potuiſti, perfidiámque inurere; ne inſpectis quidem, ſat ſcio, ejus hac de re ſcriptis, quibus non parùm ille Babylonios parietes concuſſit, rumpantur ilia momis!) ſolidè loco à me citato diſcuſſa non ópus erat ad limam revocari. Sed revocavi tamen in Parthenogamicis, ad quæ te amando, ne actum agere cogar. Si quorum etiam ibi nævos notavi, ſola malivolentia, non ulla ratio convitium id interpretabitur. Homines fuerunt, pii equidem, in ſumma rei orthodoxi; attamen à myſterio iniquitatis clam operante non uſquequaque tuti, trepidaturi haud dubiè, ſi quæ bono animo approbaſſe viſi ſunt, in horrendam adeò tyrannidem, & apertam Eccleſiæ corruptionem, arcana fatorum diſpoſitione, degeneraſſe, hodie cernerent.

QUÆSTIO X.

An cauſæ matrimoniales pertineant ad ſolos judices Eccleſiaſticos, excluſo Magiſtratu Politico?

AFfirmat Canon XII. quem Canonem ita interpretatur Bellarminus *de matrim. cap.* 32. ut diſtinguat inter cauſas matrimoniales *politicas,* quales ſunt de dotibus, ſucceſſionibus, hæreditatibus &c. *Spirituales,* ut de partibus Sacramenti, benedictione &c. & *mixtas,* partim ſpirituales, partim politicas, ut de gradibus cognationis, divortiis, impedimentis &c. *Primi* generis cauſas ad politicum, *ſecundi* ad eccleſiaſticum, *tertii* ſimpliciter ad eccleſiaſticum, & ſubordinatè etiam ad politicum Magiſtratum pertinere dicit. Nos, benedictione excepta, reliqua ad ſummi Magiſtratus politici tribunal pertinere aſſerimus, ita tamen, ut ob conſcientiæ caſus crebro incidentes ad cauſarum conſultationem etiam eccleſiaſtici delegari debeant. Igitur ſupremum cauſarum matrimonialium judicium ad politicum Magiſtratum pertinere probamus. Etenim

ARG. I. Magiſtratus politicus eſt utriuſque tabulæ cuſtos Deut. XVII. 18. Joſ. I. 7. 2. Reg. XI. 12. Rom. XIII. 4. Ergo judex etiam rerum matrimonialium. Conjugium enim in lege Divina ſancitur, confirmatur, & violatio ejus graviter prohibetur.

Reſp.

RESP. REDING : *Etſi cauſæ judicii in V. T. quoad factum ad forum politicum pertinuerunt, quoad jus tamen ſeu legem judicialem pertinuerunt ad forum Eccleſiaſticum, uti ex Deut. XVII. 11.12. colligitur. Judicii enim circa rem quidem politicam verſantis, ſed ex lege Divina ſanciti, veritas Divinum quid erat. Proinde non à judice laico, ſed Eccleſiaſtico dijudicari debuit. Atque eadem etiam ratione cauſæ matrimonii, utpote ad eſſe Sacramenti evecti non ad judicium politicum, ſed Eccleſiaſticum referendæ ſunt.* Tomo IV. Tract. XI. §. 2. pag. 458. Reſp. Non respondes ad argumentum meum, ſed nodum duntaxat nectis, ἐυδιάλυτον illum. Quo, dic Redingi, ſine Deus ipſe Regi Iſraelitico hanc legem Deut. XVII. 18. dixit, ut curet pro ſe deſcribi exemplar legis, illud penes ſe habeat, cunctis diebus vitæ ſuæ in eo legat, ut diſcat timere Deum, & ſtatuta ejus ſervare : atque id ipſum etiam Jóſuæ Duci cap. I. 7. injunxit: denique Magiſtratum forenſem conſtituit miniſtrum ſuum εἰς τὸ ἀγαθὸν *ad bonum* Rom. XIII. 4. ſi legis Divinæ, utriuſque ejus tabulæ, ac in poſteriori illa legis adulterio oppoſitæ, omniúmque ad matrimonium ſpectantium legum cuſtos & vindex; ac in rebus etiam civilibus & œconomicis, ad quas matrimonium refertur, judex, juri Divino inſerviens, non eſt? Neque nodus tuus, quem ex v. 11. 12. nectis, Gordius eſt. Ibi enim, uti ex v. 9. & 12. liquet, כהן *Sacerdos* & שפט *Judex* diſtinguuntur, & cuique ſuæ partes aſſignantur; Sacerdoti inprimis dijudicatio נגע *plagæ*, qualis in lepra eſt, adeóque quæſtionum de ceremoniis & impuritatibus vendicatur. Nihil ad eam res civiles, quæ ibidem vocibus דם *ſanguinis* & דין *cauſæ* civilis deſcribuntur. Vel certè ſingula iſthæc dijudicando injunguntur Synedrio, cui & Sacerdotes & civiles judices præerant. In V. T. ſcilicet erat certus locus, in quo Deus cathedram habuit, à qua judicium certum & præcepta repetenda erant in rebus dubiis. Hodie nec cathedra talis in mundo eſt; & res, de quibus illi dubitabant, nempe quæſtiones de ceremoniis & impuritatibus, ſublatæ ſunt; neque ampliùs populus Dei ſubeſt Senioribus, ut Diis, facultatem quædam præcepta, directa ad legis cuſtodiam, & ad παιδείαν injungendi habentibus. Sed hac de re in loco plura diximus. Vaniſſimus prætextus eſt, quòd judicii etiam circa res civiles veritas *Divinum* quid habuerit, adeóque à Sacerdotibus dijudicari illud oporteat. Quæro enim ex Te, an hodiéque judicii circa res civiles veritas *Divinum* quid habeat; hoc eſt, an æquè civilia verbo *Divino* ſpeciali in N. T. determinata ſint, atque olim in V. T. determinata fuerunt? Nemo ſanus hoc dixerit. Si tamen verum eſſet, & ratio tua valeret, jam civilia cuncta Romani Archiflaminis judicio ſubeſſent. quod quidem illum reapſe affectare, uti Antichriſtum & Babylonicam Meretricem decebat, haud ignoramus. Sed quomodo ſic Bellarminiana diſtinctio ſubſiſtet, quæ non pauca circa matrimonium Eccleſiæ judicio ſubtracta forenſi vindicat? Meliùs Antichriſtiano ingenio quadrabit forte decretum Tridentinum, quo anathema dicitur illi, *qui* (ſine ulla diſtinctione vel exceptione) *cauſas matrimoniales ad judices Eccleſiaſticos ſpectare* negaverit.

ARG. II. Conjugium etſi quoad repræſentationem eſt res ſacra, ſuâ tamen naturâ eſt civilis contractus. At leges de rebus civilibus promulgandi, & de contractibus ejuſmodi judicandi poteſtatem Magiſtratus utique habet.

RESP. REDING : *Quod materialiter ſpectatum ex ſua natura eſt vel res merè naturalis, vel politica, illud quoad ſuam formalitatem, ſub qua judicandum venit, ad rei ſacræ & quodammodo Divinæ formalitatem elevatum, politici* Magiſtratus *poteſtatem excedit. Unde ipſe*

in

tu aſſeveras, cauſam etiam politicam circa contractus merè civiles, quatenus concernit conſcientiam, Eccleſiaſticis delegandam eſſe. Sic planè matrimonialis contractus, res ſua natura civilis, elevatus ad eſſe Sacrum, quod tu repræſentativum vocas, jam non ampliùs politici, ſed Eccleſiaſtici fori totus eſt. Ibid. pag. 459. Reſp. Figmentum illud veſtrum de contractu matrimoniali ad eſſe Sacramenti &c. voto, ſuo loco diſcuſſimus, atque infra etiam in Objectione II. diluimus. Si maximè matrimonium Sacramentum eſſet, alia tamen ratio eſſet dijudicandi contractum matrimonii, quatenus talis eſt: alia quatenus ille actu materia Sacramenti conſtitueretur. Sicut alia ratio eſt dijudicandi aquam, panem, vinum, qua talia ſunt: alia, qua materia Sacramentorum actu ſunt. Neque idem utriuſque judex neceſſariò eſſe debet. Ita an aqua vera aqua, panis verus panis, vinum verum vinum ſit, non Theologus, ſed Phyſicus dijudicat: vel certè Theologus non quâ Theologus. Suppoſito autem, veram aquam, panem, vinum eſſe, jam Theologus ex verbo Dei inquirit, an illa Deus voluerit eſſe ſigna repræſentantia, nec ne; & quid ac qua ratione repræſentent. Par ratio matrimonialis contractus eſt. Si enim is *materialiter*, uti tu loqueris, ſpectetur, adeóque quæratur, an verus & juri conſentaneus contractus ſit, judicium totum eſt penes civilem poteſtatem, quia ſic res civilis, non religioſa eſt. Atque hujus ſolius judicio ſtandum. Sin *formaliter*, uti ad eſſe ſacrum ſeu repræſentativum elevari poteſt, jam Theologi eſt diſpicere, an contractum illum Deus ad eſſe Sacramenti elevaverit, nec ne? Et negabunt Theologi ſaniores omnes. Sicut veram aquam Sacramentum Baptiſmi ſupponit, & catenus à ratione Sacramentali ſeparari poteſt: ita contractum matrimonialem Sacramentum matrimonii, ſi ſacramentum eſt. Nam ſola contrahentium voluntas, ſeu conſenſus matrimonium facit, priuſquam illud ſacra res evadat. Repræſentatio enim contractui accidit, non eum conſtituit. Atque ita etiam doctiſſimi Theologi veſtri judicant, quorum, uti mox videbimus, agmen adverſus Bellarminum ipſemet Johañes Launojus, Pariſienſis Theologus non ita pridem produxit. Dixi, ob conſcientiæ caſus crebrò incidentes ad cauſarum conſultationem etiam Eccleſiaſticos delegari debere. Nec dictum muto. Tu modò cavillari deſine. Ad *conſultationem* dixi, non ad judicium deciſivum: & *delegari*, ab ipſo ſcilicet civili judice: non authoritate propria provolare, nedum ſuam authoritatem civili præferre.

ARG. III. Chriſtus & Apoſtoli nuſpiam ejuſmodi judicium ſibi arrogârunt. Imò Chriſtus non obſcurè ejuſmodi cauſas Joh. VIII. 3. 4. à ſe rejecit.

RESP. REDING: *Confundis cauſas Politicas & ſpirituales. Chriſtus noluit eſſe judex pœnæ, quia judicium iſthoc ad forenſem poteſtatem pertinet. Sed ſi de hac ipſa lege quoad judicii veritatem incidiſſet quæſtio, juxta Deut. XVII, 9. &c. ad Sacerdotes illa referri debuiſſet.* Ibid. pag. 459. Reſp. Ejuſdem eſt pœnam infligere, cujus eſt legem pœnalem ſancire & de Legis ſuæ veritate judicare. Cùm ergo poſterius ad forenſem poteſtatem pertinere fatearis ipſe, etiam prius ad eandem pertinere ſequitur. Non ergo cauſas ego confudi, ſed tu dividendo imponere, & non ſpirituales cauſas ſpirituales facere conaris, ut matrimonia Sacerdotibus ſubjicias. Cur enim Chriſtus adulteram judicare renuit? Quia venit Salvator, non judex. Eadem ergo ratione legem illam de puniendis adulteris, quâ talis, judiciali authoritate nec tulit, nec interpretatus eſt; ſed civili poteſtati illibatum id omne reliquit. Potuit, ut Propheta, Legem Divinam explicare: at pro judice nihil agere, neque ſe immiſcere negotio voluit. Non enim ἀλλοτριοεπίσκοπος fuit, quales Pſeudepiſcopi veſtri ſunt.

ARG.

ARG. IV. Judicium cauſarum matrimonialium pertinet ad poteſtatem architectonicam leges ferendi, puniendi, cogendi. Hæc autem poteſtas propriè Magiſtratui politico competit.

Resp. Reding: *Sic domus Eccleſiæ ab Eccleſiaſtica authoritate quoad conſcientiam duntaxat; non quoad exterioris diſciplinæ formam conſtitui poterit. Etenim publicæ poteſtatis limites terminis luminis naturalis circumſcribuntur. At præterea in Eccleſia requiritur ſancta diſciplina in actionibus etiam exterioribus conſiſtens; quæ cùm politicæ poteſtatis forum ſupergrediatur, vel nulli architectonicæ poteſtati ſuberit, vel Eccleſiaſticæ ſuberit.* Ibid. pag. 459. Reſp. Eccleſia ordine externo & diſciplina carere nequit. Eorum verò legislatio & ſanctio legitima architectonicæ poteſtati tum generalis mandati Dei ordinem & decorum Eccleſiæ præcipientis: tum Magiſtratus non cujusvis, ſed Chriſtiani, Deo in externa Eccleſiæ gubernatione inſervientis: non ulli Sacerdotali architectonicæ poteſtati (pugnant enim *ἄρχειν dominari*, & evangelizando ac Sacramenta diſpenſando Eccleſiæ miniſtrare) competit. Sed de jurisdictione Eccleſiaſtica abunde ſupra.

ARG. V. Πρῶτον ψεῦδος eſt, quòd matrimonium Sacramentis accenſent. Hinc enim ejuſdem cauſas ad Sacerdotes Sacramentorum diſpenſatores pertinere colligunt. Ruente igitur falsâ hypotheſi, ipſum quod ei ſuperſtruitur, dogma evaneſcit.

Resp. Reding: *Ipſe Apoſtolus Epheſ. V. 32. Sacramentum vocat.* Ibid. pag. 459. Reſp. Nec Sacramenti meminit Apoſtolus, ſed *μυστηρίου myſterii*: & myſterium disertè proteſtatur ſe dicere non de matrimonio, ſed *εἰς Χριστὸν καὶ ἐκκλησίαν in Chriſtum & Eccleſiam*, hoc eſt, de conjunctione Chriſti & Eccleſiæ.

ARG. VI. Quondam multæ de matrimonio leges à Magiſtratu Politico ſunt conditæ, & judicia de matrimonio à Magiſtratu ſeculari ſunt exercita. Demonſtrat id ſola lectio Codicis Theodoſiani & Novellarum. Conſule de his Anthonium de Dominis de Rep. Eccleſ. lib. VI. 6. 30. Inter Caſſidori formulas reſtant memoriæ verborum, quibus uſi Reges Gothorum, cùm de gradibus prohibitis diſpenſarent. Et Concilium Milevitanum in quæſtione de cauſa divortii lege imperiali opus eſſe ſancivit. Paulatim verò ad ejuſmodi cauſas judicandas, partim per commiſſionem, partim per negligentiam Principum & Magiſtratuum, Clerum ſibi ſoli aditum feciſſe, ex hiſtoriis abundè conſtat.

Resp. Reding: *1. Leges de matrimonio ab Imperatoribus latæ vel attingebant ejus cauſas non tam ſubſtantiales ad rationem Sacramenti pertinentes; quàm accidentarias ſeu mixtas, ſeu politicas. Quatenus verò attingebant contractum conjugalem, ſubordinabantur approbationi Eccleſiæ. veluti cùm de conjugii impedimentis aliquid ſtatuerunt. Hinc Gregorius Papa Reſcripto ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum Honorii & Juſtiniani de nuptiis conſobrinorum Legem improbavit. 2. Concilium Milevitanum non tam petiit lege Imperiali ſanciri, ne divortio facto aliam uxorem ducere liceat, quàm ut hæc definitio ex jure*

Divino ſubſiſtens & à Concilio firmata cohibitio, etiam pœna externa per legem Imperialem muniretur. Ibid. pag. 460. Reſp. 1. Cauſa matrimonialis ſubſtantialis, ad rationem Sacramenti pertinens, juxta te eſt contractus matrimonii, à ratione Sacramenti, uti nobis dicebas, inſeparabilis. Qui ergo circa contractum matrimonii ejúſque impedimenta, validitatem, invaliditatem legem fert, is circa cauſam matrimonialem ſubſtantialem legem fert. Atqui Imperatores id fecerunt. Theodoſius enim Imperator, Auguſtino *de Civit. D. lib. XV. 16.* & Ambroſio *lib. VIII. Epiſt. 66.* teſtibus, legem tulit conſobrinorum conjugia impedientem. Neque paucæ hinc inde in Codice Theodoſiano, Juſtinianeo, Novellis de nuptiis, impedimentis, ſolutionibus matrimonii & repudiis leges occurrunt. Impedimenta autem, ſolutiones matrimonii, repudia ad contractum matrimonii pertinent. Præterea diſtinctio tua inter cauſas matrimonii ſubſtantiales, & accidentales, eaſque vel mixtas vel merè politicas, neſcio quo fundamento nitatur. Si enim ſubſtantiales cauſæ ſunt, quæ ad rationem Sacramenti pertinent, atque eæ ſolæ Sacerdotali tribunali veſtro ſubjiciendæ ſunt; jam igitur non aliud Eccleſiaſticum erit, quàm quod circa rationem Sacramenti, quatenus matrimonium aliquid repræſentat, verſatur. Accidentales mixtæ, ſeu partim ſpirituales, partim politicæ, juxta Bellarminum, ſunt gradus cognationis, divortia, impedimenta. *Quatenus enim*, ſic idem Bellarminus loquitur, *contractus matrimonii naturalis eſt, materia eſt Politica: quatenus idem contractus eſt fundamentum Sacramenti, & res conſcientiæ, ſpiritualis eſt.* Diſtinctionem illam non ita pridem excuſſit Theologus veſtras Pariſienſis, ſupra citatus, Johannes Launojus, tractatu *de Regia in matrimonium poteſtate* prima parte, *Art. 2. cap. 8.* Ex eo nonnulla, quia, Seneca teſte, fide dignior teſtis eſt, qui à reo ſurgit; (quanquam argumentis potiùs ejus quàm teſtimonio inſiſtemus) excerpere liceat. Diſtinctionem igitur illam perperam Catholicis tribui affirmat, cùm ſit nova, vix Bellarmino antiquior: & ipſa Synodus Tridentina indefinitè de hac re locuta ſit. Tum legitimam eam eſſe negat, quia cauſæ matrimoniales, quas *mixtas* Bellarminus, & ex eodem Redingius appellat, nonniſi ex accidenti ſint ſpirituales, puta quæ ad impedimenta jure humano ſancita pertinent, cùm hæc aliquando non fuerint, atque Matrimonium fuerit verum & legitimum in ratione contractus Politici & Sacramenti. Cúmque mixtas illas cauſas partim eſſe ſpirituales, partim politicas idem Bellarminus dixerit, concludendum ipſi fuiſſe meritò Launojus notat, eas partim ad Magiſtratum politicum, partim ad Eccleſiaſticum, pertinere; non, *uti parùm ſincerè & fraudulenter* (ſic ille) infert; *eas ad Magiſtratum Politicum poſſe pertinere, ſed cum ſubordinatione ad Eccleſiaſticum: ſimpliciter autem eas ad Eccleſiaſticum Principem pertinere.* Hæc enim, inquit, aſſertio nulla eſt, *cùm & propter peccata, quæ in dijudicandis cauſis merè politicis* (quales Bellarminus fecit cauſas de dotibus, hæreditatibus, ſucceſſionibus, &c. *poſſint admitti, & propter finis ultimi ſubordinationem illæ non minùs quàm mixtæ cum tali ſubordinatione ad Magiſtratum Sacerdotalem pertineant.* Quòd ſi per hanc ſubordinationem Bellarminus intelligat Eccleſiæ conceſſionem, vel, (uti Redingius diſertè loquitur) *approbationem*; repugnaturum ille regerit Petrum à Soto, Ambroſium Catharinum, qui ambo Concilio Tridentino interfuerint, & apertè affirment, *Principes poſſe circa Matrimonium, tanquam circa ſuam, & non alienam materiam ſuis legibus providere, quicquid non eſt contra legem Dei & naturæ.* Quòd *ſi*, ſic idem arguit, Bellarminus *legiſſet Canonem Africanum, qui in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ eſt numero & ordine poſt centeſimum ſecundus, ſic ille propoſitionem adornaſſet: Si Princeps Secularis poteſt Epiſcopis Africanis judicibus de matrimonio jam contracto non diſſolvendo legem ferre ſim-*

ſimpliciter, multò magis poteris de matrimonio adhuc contrahendo legem ſimpliciter & ſine ulla ſubordinatione ad Magiſtratum Eccleſiaſticum ferre. Hactenus Launojus. Cœterùm nihil Gregorii M. factum cauſam veſtram juvat. Aliud enim eſt legem politicam, quia verbo Dei repugnare videtur, *improbare:* aliud leges politicas ferendi, & juxta eas judicandi poteſtatem ſibi rapere. Poſterius Epiſcopi veſtri faciunt. Prius fecit Gregorius, & ejus exemplo facere non tantùm Epiſcopi, ſed Chriſtiani omnes circa quaſvis leges politicas poſſunt, imò quia ad nullam legem verbo Dei repugnantem obligantur, debent; citra juriſdictionem ullam. 2. De Concilio Milevitano quæ aſſeris, nec Concilio ipſo, nec ejus hiſtoria, ſed Bellarmini, oraculi tui ſolius, fide nituntur. Sufficit nobis, quòd Patres ejus Concilii legem matrimonialem à ſe latam ab Imperatore confirmandam, & pœnam transgreſſoribus ejus decernendam petunt. Inde enim manifeſtum eſt, veteres Eccleſias in matrimonialibus cauſis non ſibi Magiſtratum politicum; ſed ſe Magiſtratui Politico ſubordinaſſe. Hodie autem Harpyæ Romanæ, Epiſcopi & eorum officiales ad ſe cuncta rapuerunt. Qua in re conſiſtit pars *ἐπάρσεως elationis*, quam Antichriſto Prophetia tribuit.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Matrimonium eſt eccleſiæ Sacramentum. Nec apud Chriſtianos contractus legitimus matrimonii à Sacramento matrimonii diſtingui debet. Ergo judicare, an contractus aliquis matrimonii ſit legitimus, eſt judicare, an ille contractus ſit Sacramentum. Cùm igitur judicium de Sacramentis ad eccleſiam pertineat, ſequitur etiam de illo contractu judicium ad eccleſiam pertinere.* Reſp. 1. Argumentum totum falſis hypotheſibus ſuperiùs profligatis innititur. 2. Si is demum contractus matrimonii legitimus eſt, qui Sacramentum eſt: non igitur legitimè contraxerint olim Patriarchæ, Sancti homines; quorum contractum Sacramentalem eſſe ipſi Adverſarii plerique negant.

Excip. Reding: 1. *Hypotheſium noſtrarum firmitatem ſupra demonſtravimus. 2. In V. T. contractus matrimonialis nec dum ad rationem Sacramenti evectus fuit. Inſulſas ergo ineptias & cavillationes ſpiras.* Ibid. pag. 460. Reſp. 1. Nihil te demonſtraſſe, demonſtravimus. 2. Nec in Novo, nec in V. T. contractus conjugalis Sacramentum fuit, vel eſt. Oportet tamen vel in Veteri etiam fuiſſe, ſiquidem dicto veſtro, quòd *judicare, an contractus aliquis ſit legitimus, judicare ſit, an ille contractus ſit Sacramentum*, ratio conſtat: vel inſulſas eſſe argumenti veſtri nugas. Et ſunt omnino inſulſiſſimæ tum ineptiæ, tum cavillationes. Quomodo ipſemet veſter à Soto argumentum iſthoc veſtrum *cavillum* eſſe affirmat. Et Launojus itidem veſtras propoſitionem illam, *Apud Chriſtianos non ſeparatur contractus matrimonii legitimus à Sacramento matrimonii*, inter Theologos veſtros *dubiam*, & judicio omnium illorum, qui non contrahentes, ſed Presbyterum Sacramenti hujus Miniſtrum faciunt, nec exiguo illi numero, nec pretio; nominatim Guilelmi Pariſienſis, Jodoci Clichtovæi, Johannis Gropperi cum Patribus Synodi Colonienſis, Synodi Cameracenſis, Melchioris Cani, Edmundi Augerii, Johannis Benedicti, Guilhelmi Eſtii, Franciſci Sylvii, Johannis Scribonii, *falſam & commentitiam, à junioribus Theologis confictam* eſſe aſſeverat. Præterea aliud eſſe, judicare, an aliquis Matrimonii contractus

ſit legitimus; aliud, an aliquis contractus jam legitimè factus ſit Sacramentum, aut potiùs Sacramenti materia; neque adeò diverſa illa in unam propoſitionem conflari debuiſſe, idem pertendit. de quo ſupra etiam diximus. Addo hiſtoriam conflictus, in ipſo Concilio Tridentino, cùm de clandeſtinis nuptiis reſcindendis ageretur. Camillo Campegio Dominicano cum Antonio Soliſio intercedentis; à Suavi *Hiſt. lib. VIII. p.* 605. narratam, nec à Pallavicino in dubium revocatam. Pertenderat enim Campegius, non mutari Sacramentum, etiamſi quis efficiat, ut quod Sacramenti eſt materia, deſinat eſſe Sacramenti materia. Qui autem contractum matrimonii civilem ſuſtulerit, perſonas ad contrahendum inhabiles reddens, continuò cum effecturum, ut contractus matrimonii non poſſit ampliùs ſupereſſe materia Sacramenti; haud ſecus ac ſi qui efficeret, ut qui liquor vera eſt aqua, aqua eſſe deſinat, non mutaturus ſit Baptiſmi materiam, ſed id duntaxat effecturus, ut quæ nunc aqua ſufficit ad Baptiſmum, ad eundem poſtea non ſufficiat. Itaque non eſſe dicendum, *Eccleſiam poſſe reſcindere matrimonium clandeſtinum* (quod eſſet ipſi authoritatem dare ſupra Sacramenta) verùm, *Eccleſiam poſſe jubere, irritum eſſe contractum nuptialem clancularium; qui cum nullus ſit, formam Sacramenti recipere nequeat.* Reclamavit ei Soliſius hoc ſolo ferè argumento *quòd contractus ejuſmodi nullos & irritos facere, ſic ad Magiſtratus politicos pertineret.* Quo non obſtante, in Campegii potiùs quàm Soliſii ſententiam itum.

OBIECT. II. *Matrimonii cauſæ ex legibus Divinis dijudicandæ ſunt, & ad conſcientiam potiſſimùm ſpectant. Ergo earum judicium ad Paſtores animarum pertinet.* Reſp. 1. Quot leges civiles Divinis legibus innituntur, ex iis judicandæ ſunt, & ad conſcientiam referuntur? An idcirco judicium de iis, ut & circa eas factum hominum deciſivum ad eccleſiæ miniſtros pertinet? Ita totum tribunal politicum eccleſiaſtico ſubjici poſſet. 2. Neque aliud inde concludi poteſt, quàm reſponſa ad caſus conſcientiæ pendentia ex interpretatione Scripturæ, ab eccleſiæ miniſtris repetenda eſſe, ſupremo Magiſtratui cognitioni cauſæ, jure leges condendi, judicio ultimo & deciſivo ſalvis manentibus.

EXCIP. REDING: *Si deciſio caſuum conſcientiæ circa Matrimonium à Miniſtris Eccleſiæ repeti debet, adeóque Politici Magiſtratus authoritatem tranſcendit; utique ejus quæſtionis, qua in dubium vocatur legis à jure civili ſancitæ cum lege Divina convenientia, vel ab eadem diſcrepantia, judicium ab Eccleſiaſtica, non à civili poteſtate requirenda eſt.* Ibid. pag. 460. Reſp. De hoc quicquid ſit, manet, eandem rationem eſſe rerum omnium civilium, quæ eſt matrimonialium. Utræque ex legibus Divinis judicari, (ſaltem, an ei repugnent, nec ne) & ad conſcientiam referri poſſunt. Et tamen res merè civiles Eccleſiaſtico foro ſubjici, nemo ſanus dixerit. Cur ergo, non aliam ſaltem ob cauſam. res matrimoniales? Hæc enim adverſariorum ſecunda ratio vel rationem ad Sacramentum, uti ex Bellarmino videre eſt, diſertè removet. Ad hoc tibi reſpondendum fuerat. Sed hæſit tibi aqua. Tum alia eſt veritatis, alia poteſtatis deciſio; aliud ſunt reſponſa prudentum, aliud definitio rei. Illa in dubiis juris civilis, quoad ejus cum jure Divino convenientiam, vel ab eo diſcrepantiam, caſibus Eccleſiæ Miniſtris: hæc, ſaltem quoad externum forum, civili poteſtati competunt. Denique argumentum iſthoc, uti rectè idem

Lan-

Launojus Bellarmino objicit, à jure Poli ad jus fori migrat. Licet enim Sacerdotes vel Paſtores animarum judicent de peccatis, quæ in civilibus quibusvis contractibus committuntur; illorum tamen non eſt v. g. cambiorum, cenſuum, aut aliorum contractuum leges inſtituere, neque de illorum natura cognoſcere. Ipſe Bellarminus, uti quæſtionis initio vidimus, cauſas matrimoniales primi generis, quales ſunt de dotibus, ſucceſſionibus, hæreditatibus &c. ad Magiſtratum Secularem pertinere, ſimpliciter aſſerit, quamvis in iis fraudes & peccata latere poſſint, frequentérque lateant.

OBIECT. III. *Chriſtus Matth. V. & XIX. nec non Paulus 1. Cor. VII. de cauſa conjugii judicârunt. Plena etiam ſunt Concilia & Pontificum reſcripta legibus & ſententiis in cauſa matrimonii, uti ex Decretalibus conſtat.* Reſp. 1. Chriſtus Joh. VIII.6. ipſo facto oſtendit, ſe cauſarum matrimonialium judicium ſibi haud arrogare, adeóque veniſſe *non peccatorum damnatorem*, *ſed medicum & Salvatorem*, ut Auguſtinus loquitur. Hinc v. 11. adulteram in foro conſcientiæ inſtruit, at ſententiam in foro ſoli juxta legem Moſaicam haud fert. Neque etiam vel ipſe, vel Apoſtoli novas leges tulerunt, ſed primævam conjugii inſtitutionem urſerunt, & hominum ex eo conſcientias informârunt. Neque quicquid Chriſto Domino eccleſiæ licet, etiam Chriſti & eccleſiæ miniſtris, quibus ejuſmodi dominatio interdicta eſt, fas eſſe putandum. 2. Concilia & Paſtores veteris eccleſiæ, quo tempore Juriſdictio penes judices ac Dominos gentiles fuit, ex neceſſitate tales quandóque cauſas judicârunt, à litigantibus Chriſtianis ad judicium, ſeu mavis arbitrium ſuum, juxta Apoſtoli præſcriptum 1. Cor. VI. 4. delatas. Poſtea Chriſtiani Imperatores, quia præfecti, Senatores, judices tum Romæ, tum in Provinciis, non obſtante ipſorum Imperatorum erga fidem & eccleſiam Chriſtanam favore, plerique in gentiliſmo perſiſtebant, plura ejuſmodi ad Epiſcopalem audientiam abs ſe conſtitutam relegârunt. Secundum quam fidelium lites ſe judicâſſe teſtatur Auguſtinus *lib. de Op. Mon. cap.* 29. Ipſos verò Imperatores ſibi ultimum, deciſivum & coactivum judicium reſervâſſe, ſuperiùs oſtendimus. At ſequioribus Seculis, cùm neceſſitas illa non ampliùs urgeret, conſuetudini longæ eccleſiaſtici inhæſerunt, creſcente ſuperſtitione eccleſiæ & avaritia Sacerdotum, ex his cauſis lucrum captantium, donec tandem accedente figmento Sacramenti operi huic colophon impoſitus eſt.

Excip. Reding: *1. Fateris ergo longiſſimam in cauſis matrimonialibus dijudicandis Eccleſiæ poſſeſſionem inde à Pauli temporibus uſurpatam, ſub Imperatoribus fidelibus & infidelibus continuatam, & ipſius Auguſtini teſtimonio ac exemplo firmatam. 2. Neque verò Imperatores ſibi ultimum & deciſivum judicium reſervaſſe, Auguſtini exemplo conſtat, qui lib. de Opere Monach. cap. 2?. Epiſcopali ſuæ audientiæ cauſarum à Secularibus motarum judicium deciſivum tribuit, idque non ex Imperatorum, ſed Chriſti & Apoſtoli delegatione.*

3. *De Chriſti facto Joh. VIII. 6. ſupra vidimus. Ubi verò quæſtio juris, velut de repudiis, matrimonii indiſſolubilitate &c. incidebat, ipſemet deciſivam ſententiam tulit. neque aliter S. Paulus.* Ibid. pag. 461. Reſp. 1. Quid *νίκην κλέπτειν victoriam furari* eſt, ſi hoc non eſt? Ubi enim ſimpliciter ita faſſus ſum? In propatulo ſunt verba mea, Concilia & Paſtores veteris Eccleſiæ, quo tempore juriſdictio penes judices gentiles fuit, *ex neceſſitate* (quæ verò *neceſſitas* ſimilis Chriſtianum populum, Chriſtianis rectoribus hodie ſubditum urget?) tales quandoque cauſas, à litigantibus Chriſtianis ad judicium, ſeu mavis, (NB) *arbitrium* eorum *ex Apoſtoli præſcripto 1. Cor. VI. 4.* delatas judicaſſe; (an veſtri ſibi *arbitrium* ſimile, quod quorumvis bonorum & prudentum eſſe poteſt, neque ad pecuniarium aucupium dirigitur; cauſarum ad ſe ex conſenſu partium delatarum; annon potiùs judicium merè civile, coactivum, litigioſum, & quidem non ex conſenſu partium, ſed juris Divini à ſe conficti neceſſitate, arrogant?) poſtea Chriſtianos Imperatores, Præfectis Senatoribus, judicibus Romæ & in Provinciis pluribus in gentiliſmo perſiſtentibus, *plura* ejusmodi (non omnia, neque prætextu Sacramenti) *ad Epiſcopalem audientiam abs ſe conſtitutam* (an etiam audientia Epiſcoporum veſtrorum ab Imperatoribus conſtituitur?) *relegaſſe* (hoc eſt, Epiſcopis extra ordinem, ex temporum neceſſitate & injuria quadam delegaſſe.) Quid hæc quæſo ad Officiales, Promotores, Procuratores, totam denique illam Harpyarum, vel potiùs porcorum tribunalia publica invadentium colluviem, quæ Eccleſiam Dei jam pridem devaſtat? Quid ad illa non Eccleſiæ tantummodo Chriſtianæ, verùm etiam univerſi mundi dedecora? Quorum intolerabilis & Satanica vox, *matrimonia jam non jure fori, ſed jure poli*, (hoc eſt, ſic enim illi commutant, Sacerdotali, eóque non minùs litigioſo, quàm jus fori eſt) nil aliud, quàm amotis, quos Deus ipſe poſuit, terminis, confuſionem horrendam in domum Dei introduxit, quam Epiſcoporum ambitio & dominandi nefanda cupido extorſit, avaritia eorum & *αἰσχροκερδία* ſic confirmavit, ut eandem aboleri nulla ratione ſinat. Olim etiam privatos quoſdam in Eccleſia, ſine ullo judicio publico vel eccleſiaſtico vel civili, cauſas ſuas definiviſſe conſtat. Ita Chriſtianas quaſdam mulieres infidelibus maritis ſuis nuntium remiſiſſe, ex hiſtoria honeſtæ matronæ, quam Apologetici prioris initio refert Juſtinus, & ex eodem refert Euſebius *Hiſt. Eccl. lib. IV.* 17. liquet. Nec Fabiolæ factum, quæ flagitioſiſſimum maritum abſque judicio Eccleſiæ dimiſiſſe videtur, aliter quàm veræ pœnitentiæ teſtimonio Hieronymus in ejus Epitaphio excuſat. An etiam inde fas eſt concludere, privatim hodiéque cauſas matrimoniales definiri poſſe? Erit autem, ſi quævis facta, temporum neceſſitate & injuria extorta, ad imitationem rapere licet. Denique tuas, Redingi, ſegetes vaſtas. Fateris enim cum Bellarmino, (liceat nunc confeſſionem veram fictitiæ opponere) cauſas matrimoniales primi generis; veluti de dotibus, ſucceſſionibus, hæreditatibus &c. ſimpliciter ad Magiſtratum Eccleſiaſticum pertinere; neque, uti etiam Bellarminus rectè pertendit, *eandem poteſtatem ad tribunalia duo diverſa æquè immediatè & propriè ſpectare.* Atqui Conciliorum, Pontificum Reſponſa & Reſcripta plena ſunt legibus & ſententiis etiam circa primi generis, matrimoniales cauſas. Inde jure colligo, Concilia, Pontifices, Epiſcopos de cauſis matrimonialibus primi generis judicaſſe vel per liberam partium ſubjectionem & compromiſſum, vel per Principum ſive apertam ſive tacitam delegationem vel ceſſionem, vel per uſurpatam in eas cauſas juriſdictionem. Non per poſtremum illud, fatentibus vobis, Ergo per priora. Atque eadem collectio in cauſis tertii generis, quas mixtas Bellarminus appellavit, obtinet. 2. Auguſtinus *de Opere Mon. cap.* (non 10. ſed) 19. non de matrimonialibus cauſis in ſpecie, & quidem tanquam Eccleſiæ, vel ſibi *οἰκείαις* (de quibus

quibus tota quæſtio noſtra eſt) ſed de *tumultuoſiſſimis perplexitatibus cauſarum alienarum* & *negotiis Secularibus* in univerſum loquitur. Sic enim verba ſonant: *Dominum Jeſum, in cujus nomine ſecurus hæc dico, teſtem invoco ſuper animam meam, quoniam quantum attinet ad meum commodum, mallem multò per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de Divinis literis agendum liberas: quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum pati de negotiis Secularibus, vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis. Quibus nos moleſtiis idem affixit Apoſtolus &c. qui non dixit: Secularia igitur judicia ſi habueritis, ad nos deferte, aut nos conſtituite ad judicandum: ſed eos, qui contemptibiles ſunt in Eccleſia, hos, inquam, collocate,* &c. *Unde nunquam de illo ſcriptum eſt, quòd aliquando talibus vacaverit, à quibus nos excuſare non poſſumus, etiamſi contemptibiles ſimus, quia & hos collocari voluit, ſi ſapientes defuiſſent potiùs, quàm ut negotia Chriſtianorum deferantur in forum.* An, Redingi, Officiales veſtri cum Auguſtino ſic loqui, ſic Deum teſtem invocare poſſunt, quòd *mallent multò ſingulis diebus certis horis aliquid manibus operari* &c. *quàm tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum pati de negotiis Secularibus vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis* &c? An cauſas, quas pro tribunali ſuo agitant, pro *alienis* habent? An *ſecularia negotia* eſſe fatentur? An denique illa à ſe, ceu *contemptibilibus in Eccleſia, cùm ſapientes alii deſint*, tractari concedunt, & concedunt eum in finem, *ne negotia Chriſtianorum in forum* (non Chriſtianum, ſed gentile) *deferantur*? Imò ſi quis alius, Auguſtinus certè hic, contra vos locupletiſſimus teſtis eſt, quòd Epiſcopi veteres cauſas ſeculares, atque in his etiam matrimoniales, non ut proprias, ſed ut *alienas*, neque ut judices propriè, erecto litigioſo tribunali & foro, ſed ut arbitri, & poſtulante temporum, quibus judices Chriſtiani non fuerunt, neceſſitate agitaverint. Et tu pro innata audacia tua non vereris Auguſtinum ad partes veſtras pertrahere. 3. Nos quoque facti Chriſti Joh. VIII. 6. tuam detorſionem ſupra diſpulimus. Sed idem, inquis, & S. Paulus quæſtiones juris Divini dubias definiverunt. Utique. At qui Officiales veſtri ſunt, ut ſe cum Chriſto & Apoſtolis contendere auſint? Et an idcirco Chriſtus & Apoſtoli Leges Divinas de repudiis, matrimonii indiſſolubilitate, jure talionis &c. Divino & infallibili ſpiritu interpretantes, forum erexerunt, judicium ſibi ſeculare arrogarunt, vel ipſi vel per Officiales cauſas ſive matrimoniales ſive civiles alias litigioſas, temporalibus etiam pœnis, mulctis pecuniariis aliiſque inflictis, decidere curæ unquam habuerunt, hoc eſt, *πραγματείαις τοῦ βίου ἐμπλέκεσθαι, negotiis ſecularibus ſe implicari* unquam paſſi ſunt?

SESSIO XXV.

Quæ eſt nona ſub Pio IV.P.M.

Cœpta die 3. abſoluta die 4. Decembris 1563.

DECRETUM DE PURGATORIO.

Præcipit ſancta Synodus Epiſcopis, ut doctrinam de Purgatorio ubique prædicari ſtudeant, & difficiliores atque incertas quæſtiones evulgari non permittant.

Decretum de veneratione reliquiarum, invocatione Sanctorum & imaginibus.

Iiſdem mandat, ut doceant Sanctorum invocationem, reliquiarum honorem, & imaginum uſum, & eos qui aliter docent, impiè ſentire prædicent. Id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores, eſt ſancitum. Si quis autem his decretis contraria docuerit aut ſenſerit, Anathema ſit. In has autem ſanctas & ſalutares obſervationes, ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus cupit. Et ut hæc fidelius obſerventur, ſtatuit nemini licere ullo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit.

Nulla etiam admittenda eſſe nova miracula, vel novas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, vel approbante Epiſcopo.

De Regularibus.

Caput I.

Omnes regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant.

Caput 2.

Iis non licet bona immobilia vel mobilia tanquam propria poſſidere. Quod ſi quis aliter

quicqua

quicquam tenere deprehenſus aut convictus fuerit, is biennio activa & paſſiva voce privatus ſit, atque etiam juxta ſua regulæ & ordinis conſtitutiones puniatur.

Caput 3.

Concedit ſancta Synodus omnibus monaſteriis, exceptis S. Franciſci fratribus Capucinis, & Minoribus de obſervantia, ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat. Nec de cætero ſimilia loca erigantur, ſine Epiſcopi, in cujus diœceſi erigenda ſunt, licentia priùs obtenta.

Caput 4.

Ne quis regularis ſine ſui ſuperioris licentia, quovis prætextu ſe alicui ſubjiciat. Illi autem, qui ſtudiorum causâ ad univerſitates mittuntur, in conventibus tantùm habitent, alioquin ab ordinariis contra eos procedatur.

Caput 5.

Univerſi Epiſcopi clauſuram ſanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui & conſervari procurent, etiam cum invocatione ſecularis brachii, ſi opus fuerit. Nemini ſanctimonialium liceat ſine approbatione Epiſcopi à monaſterio diſcedere. Neminique liceat ſine Epiſcopi licentia intra ſepta monaſterii ingredi.

Caput 6.

In electione quorumcumque ſuperiorum fiat electio per vota ſecreta, ita ut ſingulorum eligentium nomina non publicentur.

Caput 7.

Omnis præpoſita eligatur non minor annis quadraginta, quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Nulla duobus monaſteriis præficiatur: ſi qua plura obtinet, cogatur intra ſex menſes, uno excepto, cætera reſignare.

Caput 8.

Monaſteria, quæ immediatè ad ſedis Apoſtolicæ protectionem diriguntur, infra annum ſeſe in congregationes redigere, & certas regulares perſonas deputare teneantur. Quod niſi fecerint, Metropolitanus ea convocet, in cujus defectum Epiſcopi ſubdantur.

Caput 9.

Monaſteria ſanctimonialium ſanctæ ſedis Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, ab Epiſcopis tanquam dictæ ſedis delegatis, gubernentur: Quæ verò à deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus reguntur, ſub eorum cura & cuſtodia relinquantur.

Caput 10.

Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri ſuperiores monaſteriorum ſanctimonialium, ut in conſtitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, ut ſaltem ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant, ut eo ſe ſalutari præſidio muniant, ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas.

Caput 11.

In monaſteriis ſeu domibus virorum ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſecularium, perſonæ tam regulares quàm ſeculares hujuſmodi curam exercentes, ſubſint immediatè jurisdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt, excepto monaſterio Cluniacenſi cum ſuis limitibus. Et exceptis etiam his monaſterijs, ſeu locis, in quibus Abbates generales, aut capita ordinum ſedem ordinariam principalem habent, atque alijs monaſterijs ſeu domibus, in quibus Abbates aut alij regularium ſuperiores jurisdictionem Epiſcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent.

Caput 12.

Cenſuræ, quà ſede Apoſtolica vel ab Epiſcopo mandantur, à regularibus in illorum Eccleſiis publicentur & ſerventur.

Caput 13.

Controverſias omnes de preacedentia tam inter regulares, quàm ſeculares, Epiſcopus amota appellatione, componat.

Caput 14.

Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui vel extra, vel intra clauſtra cum ſcandalo degit, ſeverè puniatur intra tempus ab Epiſcopo præfigendum. Sin minùs, ab Epiſcopo puniatur.

Caput 15.

In omni regione profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum. Profeſſio autem ante facta nulla ſit.

Caput 16.

Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus vicarii fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione. Finito tempore noviciatus, ſuperiores novicios, quos habiles invenerint ad profitendum, admittant, aut eo monaſterio eos ejiciant.

Cap. 17.

Caput 17.

Si puella, quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, quàm Epiſcopus, aut ejus vicarius de ejus voluntate diligenter cognoverit.

Caput 18.

Qui virginem, vel viduam monaſterium ingredi, aut habitum ſuſcipere, quomodocunque impediverit, Anathema ſit.

Caput 19.

Quicumque regularis prætenderit, ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, velitque habitum dimittere, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperioris, non audiatur: niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis, & tunc non aliter niſi cauſas quas prætenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo & ordinario. Nemo etiam regularis cujuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem: nec detur licentia cuiquam regulari, occultè ferendi habitum ſuæ religionis.

Caput 20.

Abbates, qui ſunt ordinum capita, Epiſcopis non ſubjecti, quibus eſt in alia inferiora monaſteria prioratúſve legitima juriſdictio, eadem illa ſibi ſubdita monaſteria & prioratus ſuo cuique loco & ordine, ex officio viſitent.

Caput 21.

Illi, qui in præſenti monaſteria, quæ capita ſunt ordinum, ſive Abbatiæ, ſive Prioratus, filiæ eorum nuncupatæ, in commendam obtinent, niſi ſit eis de regulari ſucceſſore proviſum, infra ſex menſes, religionem ſolemniter profiteri, aut iis cedere, teneantur.

Caput 22.

Omnia monaſteria, hæc quæ hactenus ſancita ſunt, obſervare teneantur. Et ſi quid executioni mandatum non ſit Epiſcoporum negligentia, Concilia provincialia ſuppleant. Regularium verò capitula provincialia & generalia, in defectum aliorum provideant. Quibus ut auxilium & authoritatem interponant, Reges & principe, hortatur ſancta Synodus.

Decreta reformationis generalis in eadem Seſſione publicata.

Cap. 1.

Epiſcopi, cœterique Eccleſiaſtici ex reditibus Eccleſiæ, conſanguineos familiareſve augere non ſtudeant.

Caput 2.

Omnes Eccleſiæ Primates in prima Synodo provinciali, quæ hic definita ſunt, palàm recipiant, & omnes hæreſes publicè deteſtentur. Idem faciant, qui in Synodo diœceſana convenire debent.

Caput 3.

Excommunicationes nemini prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur. Nefas autem ſit ſeculari magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico judici, ne quem excommunicet.

Caput 4.

Liceat Epiſcopis, & Abbatibus generalium ordinum pro ſua conſcientia Miſſarum magnum numerum, quibus celebrandis ſingulis diebus in una Eccleſia ſuffici non poteſt, quicquid magis ad honorem Dei viderint expedire, decernere & ſtatuere.

Caput 5.

Qualitatibus, quæ in beneficiorum electione requiruntur, ut oneribus illis injunctis non derogetur.

Caput 6.

Decretum Pauli 3. quod incipit, Capitula Cathedralium, obſervetur.

Caput 7.

Nemini impoſterum acceſſus aut regreſſus ad beneficium Eccleſiaſticum concedatur. Quod in coadjutoriis poſthac obſervetur.

Caput 8.

Omnes Eccleſiaſtici hoſpitalitatis officium pro beneficiorum proventu & fundationis præcepto, adminiſtrent. Adminiſtratio autem hoſpitalium uni & eidem perſonæ ultra triennium deinceps non committatur, niſi aliter in fundatione cautum reperiatur.

Caput 9.

Titulus juris patronatus ex authentico documento, & ſecundum juris diſpoſitionem oſtendatur. Item liceat Epiſcopo præſentatos à patronis, ſi idonei non ſint, repellere.

Caput 10.

In his locis, in quibus propter longinquitatem perſonarum notitia haberi non poteſt, perſonæ Eccleſiaſticæ committantur, quæ de eiſdem cognoſcant.

Cap. 11.

Caput 11.

Omnes beneficiorum locationes in ſucceſſorum præjudicium validæ non intelligantur, neque liceat jurisdictiones Eccleſiaſticas locare.

Caput 12.

Decimæ impoſterum ſub excommunicationis pœna integrè perſolvantur.

Caput 13.

Quarta, quæ funeralium dicitur, cathedrali parochiali Eccleſiæ ſolita perſolvi, in toto Jure perſolvatur, etiamſi fuerit aliis Eccleſiis conceſſa.

Caput 14.

Clerici ne concubinas, aut alias mulieres impoſterum habeant, alioquin puniantur.

Caput 15.

Non liceat filiis Clericorum in Eccleſiis, ubi eorum patres beneficium Eccleſiaſticum habent, beneficium obtinere.

Caput 16.

Beneficia ſecularia, quæ curam animarum habent, in ſimplex beneficium non convertantur.

Caput 17.

Epiſcopi, tam in Eccleſia, quàm in foris ſuum ordinem & gradum retineant, & principes paterno honore proſequantur.

Caput 18.

Canones exactè obſerventur, de quibus non niſi juſta ratione diſpenſetur.

Caput 19.

Quicunque duellum conceſſerit, excommunicetur.

Caput 20.

Omnia Concilia, & ſacri Canones diligenter obſerventur.

Caput 21.

Poſtremò ſancta Synodus omnia & ſingula, ſub quibuscunque clauſulis, quæ de morum

reformatione, atque Eccleſiaſtica diſciplina, tam ſub ſanctiſſimis Paulo 3. & Julio 3. quàm beatiſſimo Pio 4. maximis Pontificibus, in hoc ſacro Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe, ut in his ſalva ſemper authoritas ſedis Apoſtolicæ & ſit, & eſſe intelligatur.

Decreta publicata in eadem Seſſione die 4. Decembr.

Decretum primum.

INdulgentiarum uſus in Eccleſia retineatur. Et ſi quis abuſus irrepſerit, cohibeatur.

Decretum 2.

Ciborum delectus & jejunia, & dierum feſtorum religioſa celebratio, retineatur.

Decret. 3.

Catechiſmi, Miſſalis, & Breviarii negotium ad Romanum Pontificem remittatur.

Decret. 4.

Declarat ſancta Synodus, ex loco aſſignato oratoribus tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, in ſedendo, incedendo, aut quibuscunque aliis actibus, nullum cuiquam eorum factum fuiſſe præjudicium, ſed omnium illorum, ut Jmperatorum, Regum, Rerumpublicarum, ac Principum ſua jura ac prærogativas illæſas eſſe & in eodem ſtatu permanere, prout ante præſens Concilium reperiebantur.

Decret. 5.

Principes, quæ ab hac ſancta Synodo decreta ſunt, ab hæreticis depravari non ſinant.

Decret. 6.

Decreta, quæ ad dogmata & morum reformationem ſtatuta & definita ſunt temporibus Pauli 3. & Julii 3. Max. Pont. lecta & approbata fuere à ſancta Synodo.

HISTO-

HISTORIA SESSIONIS XXV.

Die 15. Novembris Cardinalis Moronus Congregationem domi ſuæ habuit, advocatis Legatis, duobus Cardinalibus, Epiſcopis XXV. ſelectis, Nationis cujuſque primariis. His propoſuit, *quid videretur de finienda Synodo, ejuſque finiendæ modo*, quandoquidem Imperator, Rex Romanorum, Lotharingus, omnéſq; Principes, ut finis ei imponatur, cupiant. Cardinalis Lotharingus reſpondit, *neceſſariò finiendam eſſe, ne diutius orbis ſuſpenſus teneatur, & ut formula Interim in Germania tandem tollatur. Quoad modum, abſolvi omnia unica Seſſione poſſe, tractato Reformationis reſiduo, expedito Catechiſmo & librorum prohibitorum Indice, reliquis verò ad Papam remiſſis; articulis etiam fidei reliquis generalibus verbis comprehenſis.* Secuti reliqui, excepto Granatenſi, qui dixit, eam rem ſe Oratori Regis ſui remittere. Diſceptatum, an & quo modo hæretici anathematizandi? Archiepiſcopus Hydruntinus eorum duces tam mortuos, Zuinglium, Lutherum, quàm viventes nominatim anathematizandos eſſe pertendit. Refragatus huic eſt Lotharingus, ſufficere ajens, ut cunctis hæreticis anathema dicatur. Conſilium de finienda Synodo mox Moronus Oratoribus aperiendum curat, quod uno excepto Lunenſi Comite diu repugnante, & ad extremum nonniſi certa conditione conſentiente, omnes approbant. Congregationes mox habitæ de Capitibus Reformationis, in quibus ſumma cum brevitate & conſenſione omnia pronuntiata ſunt. Die 20. Novemb. in Congregatione propoſitum, *anne petenda ſit à Pontifice confirmatio decretorum ſub Paulo, Julio & Pio conditorum?* Cúmque conveniſſet, omnino petendam eſſe, de modo etiam & tempore, quo petenda ſit, anxiè quæſitum, ut eadem Seſſione & confirmatio petatur, & Synodus dimittatur. Poſt conſtitutum Reformationis negotium Cardinali Warmienſi aliiſque octo Prælatis negotium datum eſt formandi decretum de Purgatorio, invocatione Sanctorum &c. Quamvis autem omnes id agerent, ne quidquam in medium, quod difficultatem pareret, proponeretur: tamen evitari non potuit, quin in pleriſque capitibus diſſenſus aliquis ſe proderet, de quo in quæſtionibus ipſis locus dicendi ſe offeret. Actum etiam in peculiaribus Congregationibus eſt de Indice librorum, Catechiſmo, Miſſali & Agendis. Quæ omnia, ne Concilium detineri debeat, ad Pontificem remittenda Legati contendebant, diſſuadente licet Epiſcopo Ilerdenſi, qui longa oratione demonſtrabat, *ſi quidquam proprium eſſet Concilii, catechiſmum id eſſe: ritualibus verò libris locum ſecundum deberi, in quorum proinde emendatione opus ſit exquiſita cognitione antiquitatis & conſuetudinis omnium regionum, quæ in Romana curia haud facilè, at in Concilio facilius*

cilius inveniatur. Sed effecit finiendi propoſitum, ut parùm æquis auribus talia exciperentur. Die 25. Novembris Comes Lunenſis apud Legatos queritur de nimia in finienda Synodo feſtinatione, ſimúlque minas jactat, & ad Vargam, ut idem apud Pontificem ipſum agat, ſcribit. Sed Vargas id ſupervacaneum duxit, eò quòd paucos ante dies idem apud Pontificem ſolicitans iniquè acceptus eſſet. Cùm enim Vargas dixiſſet, expedire ut Concilium apertum maneat, eo quòd univerſus mundus id expetat: Pontifex percunctatus erat, *quiſnam ille mundus eſſet?* Subjungente Varga: *Hiſpania id vult: Totus mundus id vult*; excepit Pontifex probroſis verbis: *Scribite in Hiſpaniam, ut Ptolomæum emant, eúmque perlegant. Invenient certè, Hiſpaniam non eſſe totum mundum.* Die 1. Decembris Tridentum Roma nuntium allatum eſt de gravi Pontificis morbo. Unde magis etiam Concilio finem imponere feſtinârunt Legati, ne durante Concilio novi Pontificis, quam Galli moliebantur, electio in ipſo Concilio attentaretur. Igitur poſtridie mane Congregatio habita, & in ea lecta ſunt decreta de Purgatorio & Sanctis, Reformatio fratrum, reliquáque Reformationis Capita. Propoſitúmque deinceps eſt de legendis in Seſſione omnibus Decretis ſub Paulo & Julio factis, quò videlicet approbarentur. Sed repugnabat Mutinenſis Epiſcopus, aſſerens, *eo pacto authoritati Concilii illorum temporum derogatum iri, ſi quæ tum decreta erant, nova Patrum confirmatione indigere ſtatuatur, ac præterea id arguere, Concilium hoc non eſſe idem cum illo, quandoquidem nemo res proprias confirmet.* Placuit igitur, ut Decreta ſolummodo prælegerentur, nec quicquam aliud diceretur. Ita apertè unitatem Concilii declarari, & difficultatem tolli, quam vox *confirmandi* adhibita adferre poterat. Poſtremò propoſitum eſt de anticipanda Seſſione, eáque poſtridie celebranda; & ſi tum expediri omnia non poſſent, de eadem Seſſione ſequenti die continuanda, perinde ac ſi unica eſſet; déque dimittendis Patribus; ac, ut die Dominico omnes actis Concilii ſubſcriberent. Reclamabant XIV. Epiſcopi Hiſpani & Comes Lunenſis, qui tamen ad extremum multis ultro citróque habitis verbis aſſenſus eſt, duabus conditionibus appoſitis; unâ, *ut decernatur, Papam iis, quæ reſtabant, proviſurum*: alterâ, *ut in tractatione de indulgentiis non adjiceretur, gratis dandas, aut aliud, quod Bullæ Cruciatæ in Hiſpania officere poſſet.* Ita igitur die 3. Decembris anticipato ſucceſſit Seſſio XXV. ſequenti die continuata poſtrema, in qua concionem habuit Hieronymus Ragazzonus Epiſcopus Nazianzenus, qua totum orbem habitabilem ad admirandum feliciſſimum diem, *quo templum Domini refectum, & navis in portu ex maximis turbinibus & fluctibus collocata ſit,* inclamavit, ſimúlque omnia Concilii decreta ſummatim recenſuit. Lecta deinceps decreta fidei & Reformationis, nec non de Indice librorum, Catechiſmo, Miſſali & Breviario, ut videlicet ea ſum-

mo

mo Pontifici exhibeantur, & ejus judicio ac authoritate terminentur. Poſtea Principes monentur, operam navent, ut decreta illa ab omnibus recipiantur & obſerventur. Decreta etiam ſub Paulo & Julio eo Concilio recitantur. Poſtremò Secretarius cùm in medium proceſſiſſet, rogavit, *an placeret Patribus, ut Synodo illi finis imponatur, & ejus nomine per Legatos & Præſidentes omnium, quæ ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV. decreta ſunt, confirmatio à R. Pontifice petatur.* Reſponſum eſt non ſigillatim, ſed ab omnibus una voce, *Placet.* Cardinalis Moronus omnibus, qui aderant, indulgentiam plenariam conceſſit, & benedicens Synodo, Patribus dixit, ut poſt gratias Deo actas irent in pace. Acclamationes à Cardinali Lotharingo compoſitas idem præcentor ex chartis præivit & intonuit, quibus inter alia fides Concilii Oecumenici Tridentini, tanquam fides S. Petri, Patrum & Orthodoxorum commendatur. Uno ſolo verbo anathema *omnibus hæreticis* dictum eſt. Poſtero etiam die habita quaſi congregatione, & appoſitis chirographis Patres CCLV. Concilio ſubſcripſerunt. Tametſi verò jam ante conſtitutum eſſet, ut poſt Patres etiam Oratores ſubſcriberent, placuit tamen deinceps, ne ad ſubſcriptionem invitentur, tum quia non aderat Gallus, tum quia Comes Lunenſis jam ante abſolutè ſe non ſubſcripturum ſignificaverat.

NOTÆ

Ad Hiſtoriam & Decretum Seſſionis XXV.

IN Hiſtoria Seſſionis hujus id potiſſimùm *primò* animadvertendum, quòd Legati & Lotharingus, ex præſcripto Pontificis, artificiosè omnia non tam ad finiendam, quàm præcipitandam Synodum componunt. Supererant præcipua capita, quorum διάσκεψις non exiguam moram, quod ipſi nonnulli Patres monebant, poſtulaverat. Hæc omnia ambiguis & generalibus verbis, qua fieri potuit, maxima brevitate Patres complectuntur, & pertæſi tum laboris tum periculorum, quibus non ſemel in Concilio Papatus laboravit, receptui canunt, indignante etiam Hiſpano Oratore Comite Lunenſi, qui in ſcripto Legatis exhibito graviter queſtus eſt, *quòd materiæ præcipuæ, ob quas Concilium congregatum erat, omitterentur: quòd in paucis illis, quas tractabant, præcipites ferrentur: quòd finis quæratur inſcio Rege.* Romæ etiam Vargas objiciens Pontifici *Hiſpaniam, totum mundum petere, ut Concilium apertum maneat,* deridiculo habitus, & probroſis verbis ad Ptolomæum amandatus eſt. *Secundò* indignũ & illud, imò ſupinitatis argumentum fuit, quòd emendandi Catechiſmi & Ritualium curam turpiter ab ſe neglectam, ad Pontificem Synodus remiſit, non aliam

ob rationem,quàm ut abrumpendi Concilii mora omnis præcideretur. Quod ipſum pluribus argumentis prudenter Epiſcopus Ilerdenſis diſſuaſerat, ajens, nullam Concilio digniorem curam eſſe,quàm conficiendi tum *Catechiſmi*,qui liber poſt Symbolum Apoſtolicum primum in Eccleſia locum tenere debeat: tum *Ritualis*, qui proximo poſt Catechiſmum loco cenſeatur. In horum emendatione opus eſſe exquiſita cognitione antiquitatis & conſuetudinum omnium regionum, quæ in Romana curia haud inveniantur. *Tertio* anathema pronunciatum eſt *cunctis hæreticis*, non ſigillatim his vel illis. Id in ipſo Concilio Archiepiſcopus Hydruntinus monuit adverſari veteri Conciliorum praxi & rationi, quia in eo Concilii opera conſiſtat, ut nomine tenus qui hæretici ſint,exprimantur. Proinde id ſi negligatur *fruſtra Concilium laboráſſe*. Lotharingus excepit, *hæreticorum capita eſſe Reginam Angliæ, Reginam Navarræ, Principem Condæum, Electorem Palatinum ad Rhenum, Electorem Saxoniæ &c. Hos nominandos, ſiquidem hæretici nominatim anathematizandi ſint. Atque id turbis occaſionem daturum.* Sed Paulus ἀπροσωπολήπτως etiam Angelis aliud Evangelium prædicantibus anathema dicturus erat, Gal.I.8. Agnoſcimus igitur Dei providentiam, qua refrenati ſunt homines illi, ne nominatim nobis anathema dicere ſuſtinerent. Quanquam verendum non fuerat,ne maledictione ſua Divinam nobis benedictionem interverterent illi, qui aliud quàm Paulus Evangelium prædicantes, ipſi anathemati ſubjacebant, & in quibus impleta eſt prophetia, אלה וכחש *Execrantur & abnegant*, Hoſ.IV.2. Quibus proinde occini potuiſſet Canon Felicis Papæ *c.* 24. *q.* 1. *Excommunicatus alios excommunicare non valet*. Noſtro verò ſolatio inſervit id, quod Valeriano Epiſcopo & Martyri dixit Alexander II. *Excommunicatus te excommunicare non potuit, & non poteſt dejicere quenquam jam proſtratus &c. Quartò* paucis Decreta Reformationis nonnulla excutiemus. Sunt autem ea duorum generum. Alia enim *Regulares & Moniales* concernunt, ſuntque numero XXII. alia denuo *Epiſcopos*, ejuſque generis alia,numero XXI Prioris generis decreta, ſubtracto fundamento, ſtatu Monachatus,quem inferiùs oppugnabimus,ſua mole ruunt. Capite *primo* præcipitur, *ut omnes Regulares tam viri quàm mulieres ad Regulæ,quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant,ac imprimis,quæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis & caſtitatis, nec non alia Ordinis peculiaria vota & præcepta, fideliter obſervent.* At mox Capite *tertio* omnibus monaſteriis & domibus tam virorum quàm mulierum,*exceptis domibus Fratrum S. Franciſci, Capucinorum, & eorum, qui Minorum de obſervantia vocantur*, conceditur, *ut deinceps bona immobilia iis poſſidere liceat*. Inſtabat primùm etiam Generalis Jeſuitarum Lainezius, ut excipiatur etiam Societas Jeſu, quoad domos profeſſas,in quibus propriè Societas conſiſtat, quæ niſi ex mendicato, & ſine cujuſcunque boni ſtabilis poſſeſſione vi-

vere

vere poſſit. Ei cùm aſſentirentur Patres, pœnitudine ductus poſtridie reverſus petiit, ut exceptio illa tolleretur, dicens, *Societatem ſuam in domibus profeſſis perpetuò in mendicitate ſe conſervaturam, non tamen id penſi habere, ut hoc nomine mundi applauſum conſequatur*, teſte Hiſtorico, *lib. VIII. pag.* 721. Monachorum igitur omnium paupertatis votum profitentium, Capucinis & Minoritis exceptis, domibus Synodus indulget, *ut bona immobilia poſſidere iis liceat.* Proinde paupertatis voto obſtricta, & bonorum immobilium poſſeſſio, hoc eſt, veriſſimæ & certiſſimæ divitiæ, ſi Patribus his fidem habemus, probè cohærere poſſunt. At conſtat ſatis, in veteri eccleſia Monachis nec mendicare licuiſſe, nec immobilia bona conceſſa eſſe, ſed quemque eorum labore manuum & ſudore vultus ſui vitam tolerare debuiſſe. Baſilius *de Inſtit. Monach. Serm.* I. mandatum & præceptum eſſe docet, ut Monachi ex manuum labore vivant. Alibique id ipſum graviter & ſeriò docet. Neque ipſe ſolus, ſed Auguſtinus etiam *de Opere Monach. cap.* 1.16. &c. fuſè probat, quòd ſicut reliqui Apoſtoli de Evangelio victitârunt, Paulus verò ex labore manuum ſuarum: ita Clerici quidem de bonis eccleſiæ meritò nutriantur, & Monachi contra Paulinum vivendi morem amplexi ſint. Et *cap.* 25. ejusdem libri ait, Chriſti documentum illud, *vade & vende*, nec non Pauli & præceptum & factum *ſufficere debuiſſe ad exemplum derelinquendi priſtinas facultates & manibus operandi.* Meritò igitur Camuſius Bellicenſis Epiſcopus libro *de paupertate Evangelica*, nec non alio *de Expropriatione ſive proprietatis abdicatione Clauſtrali*, docet, ſtatum Monachalem qualemcunq; nihil minùs eſſe quàm ſtatum paupertatis, cùm nemini vel ſecuriùs vel opulentiùs proſpectum ſit, quàm Monachis, ſive fundos & cenſus annuos, ut Benedictini & Jeſuitæ poſſideant, ſive ex mendicitate vivant, ſive fuerint mixti generis amphibii. Quantis divitiis opus ſit alendæ millioni Monachorum mendicantium, qui in 34. Ordines diſtincti ſunt, reputet qui voluerit cum Camuſio, demonſtrante, illam multitudinem quotannis inſumere centum milliones coronatorum aureorum, præter ſumptus, qui in ædificia, templa, aliáque ejusmodi inſumuntur. Nihil hîc dicam de mendicitate Jeſuitarum profeſſorum, de qua adeò glorioſè locutus eſt Lainezius. Meritò ſane Nobilis quidam Landspergius dixiſſe fertur: *Si mendicare vellem, cum Jeſuitis mendicarem. Illi enim non obolum unum vel alterum, ſed mille coronatos plerunque una vice à Principibus aſportant.* Regales eorum divitiæ notiores ſunt orbi, qui hactenus ſibi illudi paſſus eſt, quàm ut commemorari debeat. *Decimo ſexto* poſt ſancitum de Novitiis, ſi inventi fuerint habiles, vel ad profitendum adigendis, vel è Monaſterio ejiciendis, additur exceptio de Jeſuitis hæc in verba: *Per hæc tamen ſancta Synodus non intendit aliquid innovare aut prohibere, quin religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum inſtitutum à Sancta ſede Apoſtolica*

approbatum, Domino & ejus eccleſiæ inſervire poſſit. Quibus artibus exceptionem hanc, verbis pluralis Numeri, *Per hæc &c.* expreſſam, ut tum ad proximam, tum ad ſuperiores etiam leges extendi poſſet, Lainezius Jeſuitarum Generalis obtinuerit, narrat Hiſtoricus *lib.* VIII. *pag.* 722. Porro cùm novum Jeſuitarum ordinem approbant Patres, manifeſtè delinquunt contra Lugdunenſis Concilii, Pontifice Gregorio X. Anno 1273. habiti decretum, quo prohibetur, ne ulli deinceps novi religionis Ordines excogitentur & inſtituantur. Quo quidem Concilio ſuppreſſi fuerunt ii etiam Ordines, qui Romani Pontificis authoritate jam pridem invaluerant, exceptis Dominicanis & Franciſcanis, qui in eo tanquam utiles Romanæ eccleſiæ aſſeclæ approbati ſunt. De Jeſuitarum porrò thraſonico titulo, typho, vafritie, inſtitutis, ſtratagematibus, πολυπραγμοσύνῃ, periculoſis in Theologia tum Pontificia tum Morali dogmatibus, artibus Mercurialibus, praxi ſcilicet mendaciorum, æquivocationum, mentalium reſervationum, inſidiis adverſus Reges & Principes, formidabili etiam Regibus ipſis potentia, ſcripſerunt multa in ipſo Papatu Arnoldus celebris advocatus Pariſienſis, ipſa Academia Pariſienſis, Stephanus Paſchaſius, Lud. Montaltius, Thuanus, Grammondus, Canus, Arias Montanus, Alphonſus Vargas, Sciopius, alii. Súntque ejuſmodi ea omnia, ut meritò mirandum nobis eſſet, ſectam illam Concilii ſuffragio probatam eſſe, niſi etiam graviora ab eo admiſſa ac deſignata eſſent. Sequuntur reliqua XXI. Reformationis capita, ex quibus digniora notatu conſignabimus. Capite 1. Epiſcopis *modeſtia, frugalitas, continentia & Sancta humilitas* commendatur, præcipitúrque, *ne ex reditibus eccleſiæ* conſanguineos, fratres, nepotes *augere ſtudeant.* Cum demandata illa *ſancta humilitate* parum convenit id, quod Capite XVII. ſubjicitur, ubi queruntur Patres, *Epiſcopos aliquos ſui ſtatus oblitos, Pontificiam dignitatem non leviter dehoneſtare, qui cum Regum miniſtris, Regulis, & Baronibus in eccleſia, & extra indecente quadam demiſſione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indignè non ſolùm loco cedunt, ſed etiam perſonaliter illis inſerviunt.* Quæ omnia ita deteſtatur Synodus, ut graviter præcipiat tum Epiſcopis, *ut tam in eccleſia, quàm foris ſuum gradum & ordinem præ oculis habeant, ubique ſe Patres & Paſtores eſſe meminerint*; tum Principibus, reliquiſque omnibus, *ut eos paterno honore ac reverentia proſequantur.* Egregia ſcilicet humilitas, quâ miniſtri eccleſiæ extolluntur ſupra dominantes hujus mundi, dixerit licèt ipſe Chriſtus: VOS AUTEM NON SIC. quod dictum validius eſt, quàm ut ulla vi ſubverti, apertius, quàm ut ulla fraude obſcurari poſſit. Neque vel naturæ, vel gentium jura ejuſmodi προεδρίαν Epiſcopis & Sacerdotibus permittunt. Neque moror ſive rationes (ſi tamen λόγοι ſunt, qui ſunt ἄλογοι) quibus Caſſanæus *in Catal. Glor. Mundi Parte IV. Conſiderat.* 2. contendit, quòd *ſtatus eccle-*

ſiaſticum

ſiaſticus in omnibus ſtatui temporali ſit præferendus, ſive exorbitans illud dictum: *Aurum non tam pretioſius plumbo, quàm regia poteſtate ſit ordo Sacerdotalis altior*; Cap. duo ſunt 10. diſt. 96. Quæ comparatio ſi juſta eſt, nullus tam miſerabilis Sacerdos eſt, quin præcedere ipſum Imperatorem debeat. Sicut enim quælibet auri particula omni plumbo dignior eſt, ita ultimus quiſque paſtorculus præſtantiſſima ove ſuperior erit. Apageſis verè Phariſaicum hoc ſupercilium, quod Patres hujus Concilii planè inverecundè fovent. Non tali tumida gravitate veteres Epiſcopi ſe venerabiles reddiderunt, ſed ſincera munerum functione, & veræ pietatis exercitiis. Præterea quæ de immodica largitione bonorũ eccleſiæ vitanda Synodus ſciſcit, quàm parùm religioſè obſerventur, vel ſolum Pontificum, qui Epiſcopi Epiſcoporum haberi volunt, exemplum, ac libelli in *Nepotiſmum* illorum ab ipſis Pontificiis luſi & vulgati comprobant. Capite III. conſtituitur, tum *ne excommunicationis gladius temerè ſtringatur*: tum *ut ſolus Epiſcopus monitoria & excommunicationes decernat, pro rebus amiſſis aut ſubſtractis prodendis ac recuperandis*: tum denique, *ne Secularis quilibet Magiſtratus prohibeat Eccleſiaſtico judicio, ne quem excõmunicet aut mandet, ut latam excommunicationem revocet*. Rectè equidem monetur, ut excommunicationis gladius *ſobriè & magna circumſpectione* exerceatur, eò quòd experientia doceat, *ſi temerè aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni* quàm formidari, & perniciem *potiùs quàm ſalutem parere*. Bene eſt, quòd agnoſcunt & tantùm non fatentur, excommunicationis gladium antehac à Pontifice & Epiſcopis temerè & parùm ſobriè ac circumſpectè diſtrictum eſſe, quo videlicet uſi ſunt tanquam ſubſidio ſtabiliendæ ſuæ tyrannidis ac potentiæ, non ſalutari ſcandalorum & impietatis remedio. Memorare poſſem fulmina illa Romuleja in ſacra etiam, uncta & coronata capita ſine cauſa jactata, & ab iiſdem validè ſpreta. Et Majores etiam noſtri fortiſſimi Seculo XIII. brutos anathematiſmos Pontificis excipere, quàm datam Friderico II. fidem frangere maluerunt. Omitto maſculam Tigurinorum apologiam, qua Alexandri anathema in Regem Galliarum, ejúſque amicos evibratum, An. 1496. feliciter, fortitérque retorſerunt. Illud verò omnes tyrannidis numeros implet, quòd toties Pontifices ob Principum ſive verum, ſive fictitium delictum, innocentem etiam eorundem populum ſacris interdixerunt. Quomodo Petrus Damianus queritur *lib. I epiſt. 7.* omnes Anconitanos excommunicatos eſſe propter unius culpam, *cùm non debeat*, inquit, *ſævire gladius, niſi in paucos pro multitudine.* Quòd vero *ſolis Epiſcopis* Pontificiis monitoriorum & excommunicationum jus, à ſeculari Magiſtratu nullatenus inhibendum tribuitur, id ipſum quoque recipi non poteſt, tum quia Pontificiis Epiſcopis aliud quàm Pauli Evangelium prædicantibus, adeóque ipſo jure excommunicatis, alios excommunicandi poteſtas non eſt, juxta canonem

Felicis Papæ : *Excommunicatus alios excommunicare non valet :* tum quia excommunicandi jus toti eccleſiæ, non excluſo etiam ipſo ſupremo Magiſtratu, competit. Ita olim temerariis Pontificum cenſuris non ſolùm imperio & minis, ſed aperta etiam vi reſtiterunt Henrici, Friderici, Ludovici, Philippi, Veneti, aliique, quibus adſtipulatus eſt prudentiſſimus Gerſon *de auferibilit. Papæ ab eccleſia Conſid.* 14. ubi inter alia ita habet: *Jubebit, exempli gratiâ, ſummus Pontifex, quòd vaſtetur regnum Franciæ igne & gladio Dicimus, quòd Regis erit reſiſtere, & jubere, quòd ei non obediatur, ſed reſiſtatur. Hoc enim fas eſt agere cuicumque, in quem vim illicitam vellet inferre etiam verus Papa.* In Gallia quoque, non obſtante Tridentini Concilii ſanctione, ſuprema Curia appellantem *ab abuſu* ſuſcipit, & adverſario injungit, ut ſuis ſumptibus abſolutionem illi procuret: ni pareat, gravibus pœnis coërcetur. Capite XII. Synodus hortatur *omnes & ſingulos pro Chriſtiana charitate, debitóque erga paſtores ſuos munere, ut de bonis ſibi à Deo collatis Epiſcopis & Parochis, qui tenuioribus præſunt eccleſiis, largè ſubvenire ad Dei laudem & paſtorum ſuorum dignitatem non graventur.* Quantò verò æquius fuerat aurem vellicari Epiſcopis, quibus lautior fortuna affulget, ut illi ex abundantia ſua tenuiorum inopiæ ſuccurrant, quando jam ſatis emunctum eſſe populum abundè conſtitit. Adeò inſatiabilis eſt clericalis avaritiæ vorago, ut tantùm non Salomonis *quatuor inſaturabilibus* adjicienda videatur. Capite XVI. præcipitur, ne beneficia curata, quæ animarum curam annexam habent, in ſimplicia deinceps convertantur, útque vicario, in quem tranſlata animarum cura fuerit, aſſignetur congrua portio. Cæterùm beneficia curata in ſimplicia, meræ ignaviæ alimenta, jam converſa, Patres nec improbant, nec tollunt, ſed relinquunt, ne videlicet Romani Pontificis offenſam incurrant, & ipſi ſuam ſtultitiam Epiſcopi, qui mali hujus authores extiterunt, damnent. Capite XVIII. Epiſcopis aliiſque Præſulibus poteſtas fit, *cum aliquibus decretis diſpenſandi, ſi urgens juſtáque ratio & major quandoque utilitas poſtulaverint, & cognita cauſa ac ſummâ maturitate, atque gratis.* Ex hoc igitur canone contra quælibet, duriora inprimis Concilii hujus Decreta Pontificius clerus remedium petere, & triſti faſtidio ſuo occurrere poteſt. Integra enim relinquitur iis, ad quos diſpenſatio pertinet, diſpenſandi poteſtas. Neque unquam juſtæ & rationabilis cauſæ, quam *viri boni arbitrio* Canoniſtæ, uti hic Barboſæ *Remiſſio* docet, definiunt, artificioſa πρόφασις deerit. Capite XIX. ipſum Imperatorem, Reges ac Principes duella permittentes, anathemate feriunt, imò & dominiis ſuis ac feudis privant, adeóque temporalem poteſtatem, nullibi ſibi conceſſam, uſurpant. Et tamen ipſimet tenent, in quibuſdam caſibus licere duellum, meretricium, aliáque ejuſmodi delicta permittere, ut videlicet majora mala permittantur. Capite. XX. monentur Principes, *ut Canones ad immunitatem, favorem, libert* [illegible]

eccle-

eccleſiaſticas ſpectantes diligentiſſimè obſervari curent, atque Barones alióſque vaſallos, Canonum illorum violatores, ſeverè coërceant: adeoque hac ratione veros ſe eccleſiæ & fidei Catholicæ patronos & defenſores, ſuorúmque piorum majorum imitatores exhibeant, qui non modò eccleſiæ bona imminui paſſi non ſint, ſed & liberalitate ac munificentia ſua eadem ſemper amplificaverint. Ita Principibus Chriſtianis perſuadere conantur, hac demum ratione Eccleſiæ Catholicæ protectores & Patronos illos exiſtere, ſi Clericos in poſſeſſione bonorum, privilegiorum ac immunitatum ſuarum tueantur, eaſdémque etiam amplificare ſtudeant. Adeò nihil de immunitatibus & privilegiis injuſtè acquiſitis decidi patiuntur, ut ea etiam augeri & accumulari velint, ac tantùm non imperent. Cæterùm de eccleſiaſtica juriſdictione & κοσμικῆς illius ἐξουσίας typho ſuo loco fuſiùs egimus. Denique Capite XXI. declarat Synodus, *omnia & ſingula ſub quibuſcunque clauſulis & verbis, quæ de morum Reformatione atque eccleſiaſtica diſciplina ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV. in hoc Sacro Concilio ſtatuta ſunt, ita decreta eſſe, ut in his* SALVA SEMPER AUTHORITAS SEDIS APOSTOLICÆ *& ſit, & eſſe intelligatur.* De hoc decreto nulla in Congregatione verba facta eſſe, teſtatur Hiſtoricus *lib.* VIII. *p.* 731. Proinde clanculum intruſum fuerit, Patribus ob nimiam feſtinationem facilè acquieſcentibus, inprimis quia eadem Sedis Apoſtolicæ exceptio etiam Seſſ. VII. in Prologo Reformationis admiſſa fuit. Interim exceptio illa, *Salva ſemper authoritate Sedis Apoſtolicæ*, id omne convellit & labefactat, quod in Decretis Reformationis ſalubriter conſtitutum, curiam Romanam, in qua omnium malorum radicem fixam eſſe, palam Epiſcopi in Concilio dictitabant, tangere videbatur. Valent nempe decreta non aliter, quàm *ſalva authoritate Sedis Apoſtolicæ*, quæ ſi per illa detrimentum patitur, ut *ſalva* eſſe non poſſit, actum & conclamatum eſt de decretis, refiguntur & abolentur penitus. Verbi gratiâ. Statutum erat in Concilio, *ne quis plures eccleſias Cathedrales recipere poſſit, & ſimul retinere. Qui autem plures habent, unâ, quam mallent, retentâ reliquas miſſas facerent*, Seſſ. VII. cap. 2. At vi exceptionis illius, *Salva authoritate Sedis Apoſtolicæ*, Paulus III. decretum illud ita interpretatus eſt, ut manifeſtè illud eluderet, nimirum, *ut qui relicturus eſſet eccleſias, fructus omnes ſibi reſervare poſſet, aſſignans tantùm aliquid reſignatario pro ſua dignitate utcumque tuenda: poſſet etiam regreſſum retinere, ut ſi accideret reſignatarium cedere vel decedere, ad reſignantem eccleſia regrederetur, alteri ceſſura, cui reſignans conſentiret.* Quam fraudulentam interpretationem ſecutus Cardinalis quidam quinque Epiſcopatus & Abbatias totidem poſſidens, fructus recipiens, aſſignavit reſignatariis ſuis pro ſua cuique ſcilicet dignitate vix ac ne vix quidem tuenda, teſte Claudio Eſpenſæo, Doctore Sorbonico *in Cap. 1. ad Titum.* Sic igitur fraude facta Concilio beneficiorum ſacrilega pluralitas, palam obtinet. Unde Clero in Gallia A. 1614. Concilii

re

receptionem urgenti inter alia reſponſum eſt: *Si adeò illis Concilii decreta cordi ſint, ipſi primi illa obſervarent, ablegatis erroribus qui non ſine ſcandalo apparent, & potiſſimùm pluralitate beneficiorum.* Sed quotuſquiſque ea ablegavit? *ut ſic conſtet, non bono eccleſiæ, ſed ſuorum duntaxat commodorum cauſa de Concilii admiſſione illos anxios eſſe,* verba ſunt Michaelis Rouſſelii, *Hiſtor. Jurid. Pontif. lib. II. cap. 13. pag. 295.*

QUÆSTIONES THEOLOGICÆ
AD
Decreta Fidei Seſſionis XXV.
QUÆSTIO I.

An detur Purgatorium, ſeu locus, in quo fidelium animæ poſt mortem, antequam ad Regnum Cœlorum aditus pateat, detineantur, à reliquis ſive peccatis ipſis, ſive temporalibus peccatorum pœnis purgentur, & fidelium ſuffragiis, ac potiſſimùm altaris ſacrificio, adjuventur?

AFfirmat Synodus tum Seſſ. VI. can. 30. tum Seſſ. XXII. can. 3. tum denique fuſiùs hac Seſſione XXV. Decreto *de Purgatorio,* ubi præcipitur Epiſcopis, *ut hanc* (nuſpiam ab illis expreſſam) *de purgatorio doctrinam à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & ubique prædicari diligenter ſtudeant.* Et priores quidem Seſſionum canones anathematiſmos conjunctos habent: at poſtremæ Seſſionis decretum non item. De loco verò & foco ſeu igne Purgatorii, nec non de remiſſione culpæ, an pœnæ duntaxat, aliiſque permultis aliquid definire Patres non ſuſtinuerunt, *quòd res ea non careret difficultate, nec facilè verba inveniri poſſint, quæ omnibus ſatisfacerent,* uti S. Polanus teſtatur *lib. VIII. pag. 720.* Monuítque Archiepiſcopus Lancianenſis, cùm in Canonibus de Miſſa declaratum ſit, *ſacrificium illud pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis offerri,* nihil reſtare ampliùs, quàm ut Epiſcopis ejus doctrinæ prædicandæ, & ſanæ de eo doctrinæ à falſa diſcernendæ neceſ-

ſita-

:as imponatur, in cujus ſententiam decretum formatum eſt. Adeò timidè ſuſpenſo gradu Patres illi incedunt. Timebant enim, ne propalando ſa-am & inſanam de Purgatorio doctrinam populo (qui per falſa, ſuperſtitioſa : vana de Purgatorio dogmata inductus eſt, ut omnes ferè opes ſuas in otio-am clerum erogaret,) ſubolere poſſet gravibus erroribus huc uſque Eccle-æ in tanti momenti negotio illuſum eſſe, neque adeò eam infallibilem fuiſſe: ieve ſic reliquam omnem de Purgatorio doctrinam ſuſpectam haberet. Nos 'erò ejuſmodi purgatorium, qualecunque in illo ſupplicium ſtatuatur, juòd à Pontificiis nondum definitum eſt, refutamus ſequentibus argumen-is. Etenim

ARG. I. Purgatorium ejuſmodi revelatione & ſuffragio Scripturæ, quæ unicus eſt fidei ac morum canon, prorſus deſtituitur. Nec nomen, nec res nomine ſignificata uſpiam occurrit. De nomine palam eſt, quia Scripturæ non alium *καθαρισμὸν purgatorium* ſeu *purgationem* agnoſcunt, quàm Jeſu Chriſti pretioſum ſanguinem Hebr. I.3. & 1. Joh.I.7. De re ipſa fatentur Petrus à Soto, qui Concilio interfuit, *Lect.* 1. *de Purg.* Cæſar Bullengerus, Pereſius, Fiſcherus, Epiſcopus Roffenſis, qui diſertè art. 18. *contra Lutherum* ſcribit, *diligentiſſimos inquiſitores hactenus latuiſſe Scripturam aliquam* purgatorium probantem; quæ ejus verba Redingius vafrè diſſimulat pag. 575. affingens ei, quòd negaverit tantum in promptu eſſe locum, qui *protervientibus ingeniis* ſatisfacere poſſit. Unde Cotonus Jeſuita ex ipſo Diabolo percontari non erubuit, quis locus Scripturæ aptè purgatorium probet, locuplete teſte Thuano, ne *calumnioſum* id eſſe ſine ulla ratione Redingius ampliùs aſſerat. Tum purgatorium ἄγραφον eſſe, inde etiam liquet, quòd iis in locis, quibus purgatorii, ſi quod exiſteret, mentio propemodum neceſſaria videbatur, ne minimo quidem digito attingitur, veluti cùm deſcribuntur funera, mors ſanctorum, ſacrificiorum varia genera, ſtatus defunctorum. Denique ſi Purgatorium Scriptura comprehenderetur, utique claris & diſertis verbis, quæ ad credendum pios & cautos quoſque obligarent, res tanta revelari debuiſſet. Ubi verò clara illa revelatio continetur?

Resp. Redingi 1. *Roffenſis Art. 87. diſertè ſtatuit probationem Purgatorii ex Scripturis non deeſſe, quanquam fortaſſis non ſit in promptu adducere unam aliquam Scripturam, quæ protervientem adigat, uti rem, velit, nolit, confiteatur. Sed & Soto, Pereſius, alii in probando Purgatorio eatenus Apoſtolicis traditionibus nituntur, ut veritatem hanc ſaltem implicitè in Scripturis contineri, nulli diffiteantur.* 2. *Scripturæ à Roffenſi pro Purgatorio allatæ, dari locum, expiandis animabus deputatum, manifeſtè probant.* 3. *Si dogmata fidei claræ Scripturæ teſtimonia requirunt: ubi ergo claris verbis proceſſionem Spiritus S. à Filio, & Filii ὁμοουσίας cum Patre, voce Homouſios expreſſam, ſic teſtatam legimus, ut protervientes*

Adverſarios evincere inde pronum ſit? Tomo V. Tract. XII. ſſ. 2. pag. 25--27. **Reſp. 1.** Non multum adeò refert, quid Roffenſis ſcripſerit. Scripſit tamen ille diſertè & categoricè *art.* 18. *ex Scripturis non poſſe probari purgatorium.* Neque hoc, quod ſolum Cl. Vedroſius objecerat, negare potes. Et eo ipſo loco, quo fortaſſis *unam aliquam Scripturam, quæ protervientem* (ſic ille oculatum judicem, demonſtrationi ex Scriptura ſoli addictum appellat) *adigas, uti, velit nolit, confiteatur, in promptu non eſſe adducere* (quàm verò hoc ineptè?) ſcribit, ilico ſubjicit: *Poteſt nihilominus eſſe illic aliqua, tametſi diligentiſſimos inquiſitores hactenus illa latuerit.* Non tantùm ergo eo judice, Scriptura nulla erat, quæ protervienti ingenio ſatisfaceret: ſed etiam, *quæ potuit eſſe* (quàm hoc iterum dictu lubricum, imo futile!) illam *hactenus* (id eſt, ad Roffenſis tempora uſque) *diligentiſſimos inquiſitores latuiſſe*, ingenuè fatetur. An ſic fatenti, Redingi, ſubſcribis? Et ſi ſubſcribere detrectas, cur de contraria tibi Roffenſis ſententia controverſiam moves? Si ad tempus Roffenſis uſque Scriptura illa latuit inquiſitores diligentiſſimos, quis deinceps illam protulit? Cotoni ne, diligentiſſimi non apud ſuperos, ſed apud inferos, inquiſitoris genius, an alius? Nam hujus adhuc ætate, adeóque præſente Seculo, Scripturam illam latere, idem Cotonus judicavit, non commoturus alias Acharonta. Idem Roffenſis ſubjicit: *Contemplantes igitur aliquandiu Purgatorium incognitum fuiſſe, deinde quibuſdam pedetentim partim ex revelationibus partim ex Scriptura* (quomodo verò *ex Scriptura*, ſi ad tempus Roffenſis uſq; diligentiſſimos inquiſitores Scriptura purgatorium probans latuit?) *creditum fuiſſe, & tam ſerò cognitum & receptum Eccleſiæ univerſæ.* &c. Interrogare libet: Anne dogma *aliquandiu in Eccleſia incognitum, & ſerò ab Eccleſia univerſa receptum* (quanquam ne id quidem verum eſt) pro dogmate Catholico, & in Scripturis revelato haberi poſſit? Sed inſignis hæc in Eccleſiæ primitivæ doctores, non minùs *diligentes*, credo, Scripturarum *inquiſitores*, & dogmatum fidei probatores, quàm Papæ diſcipuli ſunt, injuria eſt. 2. Quàm parum igitur Roffenſis ſuis ex Scriptura ariolationibus potiùs quàm demonſtrationibus confiſus fuerit, ejus confeſſio à me recitata probat. 3. *Clara & diſerta* Scripturæ *verba* ea mihi ſunt, quæ rem exprimunt clarè & diſertè, quocunque nomine. Ita & proceſſionem Spiritus S. à Filio, & vocem *ὁμοούσιος* clarè & diſertè Eccleſia Catholica ex Scripturis probavit. Sinimus probatio Purgatorii ex Scripturis *adhuc lates*, uti Roffenſis nullus diſſimulaverat: & nos infra planum facimus.

ARG. II. Neque tantùm in ſcripturis revelatum non eſt, ſed etiam iiſdem vehementer repugnat, utpote quæ non agnoſcunt medium ſtatum, ſed duos tantùm faciunt hominum ordines, alios credentes, qui ſalvantur, alios incredulos, qui damnantur, Joh. III. 16. 17. duo duntaxat loca, vel conſolationis vel tormenti, quæ inter ingens chaſma eſt Luc. XVI. 25. 26. Uſitata quinetiam diſtinctio eſt inter mortem Sanctorum pretioſam & peſſimam, benedictionem & maledictionem, vitam & mortem, neque quidquam inter hæc extrema occurrit, quod purgatorii ſtatui convenire poſſit.

RESP. REDING: 1. *Purgatorium ex ipſis Scripturis V. & N. T. probamus. 2. Duplex ille hominum ordo in rei veritate ſubſiſtit, licet purgationis vel activæ per pœnitentiam, vel paſſivæ per ignem pœnalem ſubeundam ſtatus intermedius, quouſque ad finalem ſalutis ordinem*

finem perveniatur, locum habeat. 3. Quin & in medio illo purgationis ſtatu vel loco qui ſunt, benedictionis, vitæ, gloriæ certam ſpem habent. Ibid. pag. 27. Reſp. 1. Præcipitanter nimis agis. Scripturæ enim loca, quæ ad focum illum, in quo animæ urantur, torques, in objectionibus diluimus. 2. Cùm credentes, quorum ordo unus eſt, in judicium pervenire, Chriſtus ipſe Joh. V. 24. neget, fruſtra illis intermedium judicii locum deputas. Morte ad metam perveniunt, purgantur penitus, *ad finalem ſalutis ordinem pertingunt*, non demum purgantur, puniuntur, judicantur. 3. Non directè reſpondes. Medius enim ille locus vel conſolationis, quietis: vel tormenti locus eſt. An conſolationis? Conſolationem ergo ibi non ſperant, ſed actu percipiunt: ſicut Lazarus poſt mortem ſtatim in ſinu Abrahami particeps conſolationis redditus eſt, non eam duntaxat ſperavit. Tum Purgatorium benedictionis, an maledictionis locus eſt? Tertius enim non datur. Benedictionem ibi conferri, quis ſanus dixerit? Eſt enim benedictio optabilis, conſtans, in ſupercœleſtibus. Purgatorius autem ignis infernalis eſt, ſola duratione ab igne damnatorum diſtinctus. *Eſt* enim, Bellarmino *de Purg. lib. II. 6.* fuitore, *ſinus quidam inferni, ac in eadem omnino voragine cum inferno.*

ARG. III. Poſt hanc vitam nullus ſupereſt locus reſipiſcendi, bene operandi & merendi Eſaj. LV. 6. Eccleſ. IX. 5. 10. Matth. XXV. 10. Joh. IX. 4. Gal. VI. 8. 10. Ergo nec locus erit peccata purgandi, & pro iis ſatisfaciendi.

Resp. Reding: 1. *Ergo ſaltem in hac vita locus merendi eſt, te ipſo fatente. 2. Si merendi in altera vita locus non eſt, erit ſaltem ſatispatiendi. 3. Imò in Cœlo etiam charitatis perpetua operatio ſtabit. Ergo ibi etiam locus erit bene operandi.* Ibid. pag. 28. 29. Reſp. 1. Eſt in hac vita, non in altera. Inde enim Chriſtus viator, non comprehenſor meruit; ſaltem in hac vita, non in altera. Et hypocritæ juſtitiarii merentur in hac vita, damnationem ſcilicet, non vitam. 2. Erit omnino ſatispatiendi, in inferno, ubi damnati non merebuntur, ſed demeritorum pœnam dabunt. Fideles contra ex morte tranſeunt ad vitam, illam ſcilicet, quæ credentibus promiſſa eſt, adeóque æternam. 3. Non excidet ſanè in Cœlo charitas, nec charitatis operatio in univerſum: ſed excidet ut cauſa vitæ, & meritoria. Ibi enim vita, remuneratio redditur, non bene operando acquiritur. Futiles ergo reſponſiones tuæ ſunt.

ARG. IV. Juſtis & fidelibus peccata omnia remittuntur obedientiæ & mortis Chriſti merito Rom. III. 24. 25. 1. Joh. I. 7. II. 2. At quibus remiſſa ſunt peccata, eos nullum ampliùs manet κατάκριμα *condemnatio*, nullum ἔγκλημα *accuſatio* Rom. VIII. 1. 33. 34. eorum peccata ne quidem recordationem Dei ſubeunt Ezech. XVIII. 23 24. Quos autem nulla condemnatio manet, quorúmque peccati Deus ne quidem ampliùs recordatur, illi propter peccata oblivione ſepulta pœnas, & grave illud κατάκριμα *judicium* purgatorii ampliùs ſuſtinere non debent.

Resp. Reding: *Diſtingue peccatum lethiferum à veniali: pœnæ æternæ & temporalis reatum. Juſtus indies cadit ſepties. Pone ergo, eum cum venialis peccati labe è vivis excedere, non condemnabitur equidem, ſed per pœnam temporalem juſtitiæ Dei pro peccato veniali*

 ſatis-

ſatisfaciet. Neque ſic Deus recordatur peccati, ſed juſtitiæ ſuæ, per quam pœnam æternam in temporalem commutat. Ibid. pag. 29. Reſp. Diſtinguam, ſi ex verbo Dei ita diſtinguendum docueris. Contra *peccati* (cujuslibet, nam textus non diſtinguit) *ſtipendium mors eſt*, Rom. V I.23. Et pœnæ æternæ ac temporalis reatum perperam diſtingui, ſupra oſtendimus. Qui porro cum peccati cujuſcunque labe decedit, ille remiſſionis omnium peccatorum per ſolius Chriſti meritum certus, peccatum una cum corpore peccati deponit, (moritur enim homo, in quo Chriſtus eſt, *δι' ἁμαρτίαν propter peccatum* deponendum, non puniendum, eo ipſo, quòd in eo Chriſtus eſt, cum imputatione omnis meriti & juſtitiæ ſuæ, Rom. VIII. 10.) non pro pœna ejus temporali in loco quodam infernali juſtitiæ Dei ſatisfacit. Deus enim reconciliatis per Chriſtum, qui *καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, purgationem peccatorum noſtrorum* (nullo eorum diſcrimine) *δι' ἑαυτοῦ per ſemet ipſum fecit* (Hebr. I. 3.) ſic propitius eſt, ut כל פשעיו *omnium iniquitatum ejus* non ampliùs *recordetur*, Ezech. XVIII. 22. *Omnium*, nota Redingi, non quorundam. Nullum ergo iniquitatum diſcrimen ſtatuit, ſed perinde omnium obliviſcitur: omnes poſt tergum ſuum abjicit; neque juſtitiam erga peccatores ullo modo exercet, utpote quam in Chriſto, quem placamentum præſtituit, exercuit & demonſtravit pleniſſimè, Rom. III. 25. Qui in fide, in Chriſto mortuus eſt, *δεδικαίωται juſtificatus eſt à peccato*, nullo ejus diſcrimine, Rom. VI. 7. Ubi peccatum nullum eſt, ibi nec juſtitiæ locus eſt. Denique quod ſimpliciter dicitur, illud malè per circumſtantiam temporis reſtringitur. Atqui ſimpliciter dicitur, non recordaturum Deum iniquitatum omnium: nullam condemnationem in iis eſſe, qui in Chriſto ſunt. At ſi certo tempore, certo loco Deus recordatur, punit, certè & recordatur & punit, quod Scriptura ſimpliciter negat.

ARG. V. Fideles ilico poſt mortem recipi in Cœlum, Paradiſum, Sinum Abrahæ, locum beatitudinis & quietis, domum nonmanufactam, æternam in Cœlis, cœleſtem Hieroſolymam, teſtatur Scriptura Pſal. XXXI. 6. CXVI. 7. Luc. II. 29. XVI. 22. XXIII. 43. Act. VII. 59. 2. Cor. V. 1. 2. 8. Phil. I. 33. Hebr. XII. 23. Apoc. XIV. 13. Non igitur purgatorii piaculares flammas ſubeunt. Perſpicuè inprimis Paulus Rom. VIII. 10. loquitur: *Si Chriſtus in nobis, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum: Spiritus autem eſt vita propter juſtitiam.* Corpori imminet *mors* ad abolitionem peccati, non ſpiritui, qui *vita* eſt etiam tum, quando corpus moritur; quod & ipſum reſuſcitatur v. 11. non autem ſpiritus ex pœnis infernalibus eripitur. Sanè Spiritus in pœnas infernales deſcendens non eſt *ζωὴ vita*.

RESP. REDING: *Singulos textus expendamus. 1. Pſal. XXX. 6. dicit David, veſperi divertere fletum, ſub auroram redire lætitiam. Si aurora gloriam cæleſtem notat, veſpera totum expiandi peccati tempus uſque ad exitum ex Purgatorio notabit. 2. Requies illa Pſal. CXVI. 7. promiſſa poſt liberationem à morte, adeóque mora aliqua poſt mortem interpoſita, incipit, uti ex v. 8. liquet. 3. Quid ſi Simeon ille Luc. II. 27. petens ſe in pacem dimitti, ab omni peccati labe immunis fuit? 4. Par ratio eſt Lazari, Luc. XVI. 22. Is enim cum juſtitia hinc decedens in ſinum Abrahami ilico receptus eſt. 5. Nec non latronis illius Luc. XXIII. 43. qui ob cruciatuum patientem tolerantiam, & confeſſionem Chriſti, à Chriſto laudatus, adeóque à peccatis depuratus, in Paradiſo eodem die admiſſus eſt. 6. Quin & Stephanũ*

ephani Act. VII. 59. cujus Martyrium temporalis pœnæ reatum omnem abolevit. Sed &
Domino obdormire eſt in ſtatu gratiæ mori. Quod de iis etiam, qui in Purgatorium de-
endunt, dici poteſt. 7. Neque S. Paulus 2. Cor. V. 1. 2. poſt diſſolutionem hujus tabernacu-
domum Cœleſtem æternam abſolutè, & nulla interpoſita mora promittit. Nam v. 3. condi-
onem illam addit: Si tamen veſtiti non nudi inveniamur. Quæ nuditas charitatis defe-
us eſt. 8. Idem S. Paulus Phil. I. 23. optavit diſſolvi & cum Chriſto eſſe. Inde verò malè in-
rtur, univerſos Chriſtianos abſque ulteriori per pœnam temporalem peccati venialis elutio-
poſt mortem ſine mora cum Chriſto futuros. 9. Apoc. *XIV. 13. vox* A modo *denotat hominis*
ancti reſurgentis inſtans. Sermo ibi eſt de ultimo judicio. 10. Denique locus Rom. VIII. 10.
m purgatorio non pugnat, quia pœna ejus cum juſtificationis habitu ſanctificante conſiſte-
poteſt. Ibid. pag. 29--31. Reſp. Sic Scripturas petulanter detorquere non erubeſcis, quia
non aræ, at foci tui id poſtulant. Ibo in rem præſentem. 1. Pſal. XXXI. 6. (non *XXX.*
uti malè typotheta) *In manum tuam*, inquit David, *committo Spiritum meum. Rede-*
iſti me, o Domine, Deus verax. Hæc ſicut Chriſti Luc. XXIII. 43. emortualia verba fue-
nt, ſic ſunt & eſſe poſſunt fidelium omnium in Chriſto morientium. Sicut autem Chri-
us ſpiritum ſuum commendans Patri, poſt mortem ilico receptus in Paradiſum eſt: ita
deles omnes, Chriſti capitis membra, & juſtitiæ ejuſdem per fidem participes, ſuum Deo
atri Spiritum vera fide committentes, poſt mortem in Paradiſum recipiuntur. Neque
ui in manu Patris eſt, ſed qui in manu Diaboli, carnificis eſt, is infernali igni crema-
ır. Pater enim iraſcens virgis cœdit: non ignibus ſævit. Et diſcere hoc poteras ex Sap.
I. 1. *Juſtorum animæ ſunt in manu Dei, & non tangit illas tormentum.* Qui ergo in ma-
a Dei eſt, is à tormento nullo tangitur. 2. Sed & מנוחה *quies* illa, ad quam *reverti* Da-
id *animam ſuam* juſſit, & ejus exemplo fideles omnes jubent, Pſal. CXVI. 7. inde ori-
ır, quòd Deus גמל *benefecit ei, & animam ejus à morte redemit*, per Chriſtum. Chriſtus
go Redemptor *quietem* confert. An in Purgatorio quies eſt, & talis quidem, quam
hriſtus benefaciendo actu redimendo animam à morte præſtat? Hoc ne ipſe quidem
edingius aſſerere auſus eſt, qui, argumenti ictum declinaturus, quietem illam à libera-
one ex Purgatorio auſpicatur, ídque quia v. 8. David dicit, *quia liberaſti animam meam*
morte. Sic ergo anima in Purgatorio exiſtens *in morte* eſt; quam poſt mortem *vivere*,
nò veram vitam adire Scriptura teſtatur. Sed quomodo ſic David vivens, non ex me-
o poſt mortem loco liberatus dixit: *Revertere ad quietem tuam anima mea*; & , *quia*
beraſti (non liberabis) *animam meam à morte?* Nulla ne ergo eſt liberatio animæ à
orte, niſi poſt exitum animæ ex Purgatorio? Contrarium Chriſtus Joh. V. 25. teſta-
r. Imò plenaria ex morte liberatio non in fictitio ex Purgatorio egreſſu, ſed in mor-
orum reſurrectione continget, quando *ultimus hoſtis, mors, abolebitur*, 1. Cor. XV. 26.
d quies ſpiritualis & ceſſatio pœnæ omnis à juſtificatione & regeneratione hominis ini-
um ſumit. 3. Quid verò, ſi non ſolus Simeon, ſed fideles omnes ipſa morte veteris ho-
inis exuvias, & cum iis peccati labem deponunt, Rom. VI. 7. VIII. 10. ut luſtratione ul-
riori opus non ſit? Ita profectò ſenſit Cyprianus *de Mortal.* ubi prolato Simeonis ex-
nplo: Probans, inquit, *atque conteſtans tunc eſſe ſervis Dei pacem, tunc tranquillam quietem,*
ando de iſtius mundi turbinibus extracti, ſedis & ſecuritatis æternæ portum petimus,
c. 4. Et par omnino fidelium omnium, quæ Lazari ratio eſt. Illi enim moriuntur
duti juſtitia Chriſti, & morte ipſa peccatum inhærens reliquum exuunt, adeóque eò
omoventur, ubi Abrahamus eſt, ſive in ejus ſinu, ſive inferiore quopiam gloriæ gradu

 re-

recumbant. Alias enim Lazarum omnis peccati, & ipſius etiam *inhabitantis* expertem hinc migraſſe, non nudè aſſerere, ſed probare Adverſarius debuit. Quid enim aſſertionibus ejuſmodi, quibus nulla Scriptura fidem facit temerarium magis? Neque ſatis humanus vel benignus Redingius eſt, qui conditionem fidelium in Chriſto morientiũ quorumvis infra conditionem latronis in cruce morientis detrudit, idque, quia latro ille ſalvatus *patienter crucem toleravit, & Chriſtum confeſſus eſt.* Patiente enim illa crucis tolerantia nihil meruit, qui, fatente ipſomet, digna factis ſuis recipiebat. Fuit ergo crux ejus nec παιδεία, nec μαρτύριον (licet Jeſuitæ in Colloquio Ratisbonenſi *Seſſ. I p. 46* latronem *Chriſti Martyrem* appellare non erubuerint) ſed τιμωρία *pœna*, per quam temporali judici, non Deo Cœleſti, ſatisfecit. Paſſus eſt ὡς φονεὺς *ut latro*, non ὡς χριστιανὸς *ut Chriſtianus*. 1. Pet. IV. 15. *Confeſſio* verò Chriſti, qua cum rogavit, ut in Paradiſo ſui recordaretur, ſimilis eſt omnium fidelium confeſſioni, qua Chriſtum Salvatorem confitentur, & ab ipſo ſolo ſalutem expectant. Quod ſi tam ſeria contritio, tam admirabilis patientia, tam illuſtris confeſſio latroni huic perfectæ ſatisfactionis loco eſſe potuit, utique, proportione facta, minor patientia, & confeſſio non tam illuſtris, perfectæ ſatisfactionis (ſiquidem neceſſaria talis eſſet) menſuram æquare poſſet in illis, qui ſceleribus tantis ſe in vita ſua non obſtrinxerunt. 6. Non martyrium, ſed Chriſti ſanguis peccati reatum omnem expungit, & mors fidelium omnium reliquam maculam expurgat. Par igitur hic Protomartyris Stephani, & fidelium omnium ratio eſt. 7 Quam vero lubrica, quam fallacis ſpei nutricula fuiſſet S. Pauli oratio, ſi, dicens 2. Cor. V. 1 *Novimus, quòd* ἐὰν *quando terreſtris domus hujus tabernaculi diſſoluta fuerit, ædificium ex Deo habituri ſimus*; ſubintellexiſſet moram, eámq magis vel minùs durabilem, imò aliquando uſq; ad diem judicii (id enim ex viſionibus quibuſdam ſanctorum Bellarminus aſtruit) extractam ſubintellexiſſet? An hoc eſt ædificium ex Deo in Cœlo habere, ἐὰν *quando*, adeóque ſtatim atque, vel *ſi* (ita ut nulla alia conditio intermedia locum habere poſſit) terreſtris domus ſoluta fuerit? An in Purgatorium ire, eſt velle non ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι *non exui, ſed ſuperindui*, & quidem, *ut abſorbeatur corruptibile à vita*, ib. v. 4? Nam in Purgatorio, niſi fallor, *exuti* corpore non *ſuperinduimur*, neque ibi eſt *abſorptio corruptionis à vita*. Quin potiùs habet Purgatorium (ſi exiſtit) aliquid abſorbendum à vita, dolorem puta, concupiſcentiam, ad cujus deſtructionem faciet dolor: ſed vitam ipſam non habet. Cur denique idem Apoſtolus v. 8. exitum ex corpore immediatè connectit cum ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον, *domeſtica manſione apud dominum*, ſi ſtatus intermedius adeò memorabilis & momentoſus, in quo lucta longè gravior, quàm in tota vita obtinet, intercedit? Quaſi fideles morientes ſimiles eſſent illis Poetarum umbris, de quibus fabulata eſt antiquitas, *inops, inhumatáque turba* &c. *Æneid. 6.* Annon hoc eſſet lectorem fallere, & ſpem oſtendere, ubi horrendus metus oſtendi debuerat? Ineptum enim & plane inſcitum eſt, quòd verbis illis v. 3. *An etiam induti, non nudi reperiemur*, conditionem, ſi diſcedentes hinc non ſint nudi, id eſt, charitate privati, ſed perfectè juſti reperiantur, figi aſſerit. Non enim iis verbis conditio aliqua conſtituitur, ſub qua in fide exeuntes ex corpore habitaculum, quod in Cœlo eſt, ſine mora ſuperinduant, ſed cauſa gemitus, ſeu deſiderii ἐπενδύσεως *ſuperindumenti* indicatur, ſolicitudo nempe de communione cum cœleſtibus habenda in hac vita. Gemitus enim noſtri excitantur ea cogitatione, quæ nunquam nos deſerit, an & veſtiti, non nudi reperiemur? Nemo enim ſuperinduet, qui non induit Chriſtum, juſtitiam ejus Eſai. LXI. 10. Matth. 11. XXII. Gal. III. 26. & dum hoc cogitamus, ſuſpiramus. Non ergo nuditas eſt culpæ venialis, ſed Chriſti & juſtitiæ ejus carentia. Nemo autem in fide hinc migrans ſic *nudus* eſt, hoc eſt, Chriſto

&

& communione cum ipſo caret, licet nec peccata, nec fomes peccati, morte exuenda, deſint. 8. Sedet S. Pauli cupientis diſſolvi & cum Chriſto eſſe, conditionem iniquè à conditione omnium fidelium diſſocias. Non enim ſpes illa perſonale quorundam privilegium eſt, ſed commune fidelium omnium, juxta promiſſiones Divinas Joh. V. 24 XIV. 3. XVII. 24. Apoc. XIV. 13. Unde ſuam ſortem cum fidelium omnium ſorte conjungens, 2. Cor. V. 1. dixit: *Novimus* (non ego ſolus, vel pauci fideles, ſed ſine diſcrimine omnes) *quòd cùm terreſtris domus hujus tabernaculi diſſoluta fuerit, ædificium habebimus*, &c. Et coronam juſtitiæ non ſibi ſoli repoſitam eſſe, *ſed omnibus adventum Chriſti diligentibus*, 2. Tim IV. 8. promittit. 9. In loco illuſtri inprimis Apoc. XIV. 13. eludendo parum tibi conſtas. Supra enim *Tomo III. pag.* 312. pertendebas, opera, quæ beatum & in Domino morientem *ἀπάρτι à nunc* ſequuntur, pœnalia eſſe Purgatorii opera. Hic verò *ἀπάρτι à nunc* tibi idem eſt, quod inde *à judicio ultimo.* poſt quod nullus operibus pœnalibus locus eſt. Sed poſterior hæc explicatio tua æquè abſurda eſt, atque prior illa fuit. Nam de judicio ultimo nec in antecedentibus ſermo, nec forte etiam in conſequentibus eſt. Clarè autem *ἀπάρτι* notat vel illud ipſum temporis inſtans, quo *in Domino moriuntur* illi, & *beati* prædicantur, vel certè temporis illius, quo ob inſtantes graviſſimas perſecutiones, quibus patientiam Sanctorum conſpicuam fore v. 12. dixerat, ſatius erat mori quàm vivere; initium. Verba enim ſecundum ſubjectam materiam intelligenda ſunt. Eſt igitur *ἀπάρτι à nunc* vel idem, quod *ſtatim poſt mortem*; quomodo Luc. XVI. 22. Lazari anima poſt mortem ejus ab Angelis in ſinum Abrahæ deportata dicitur, id eſt, ſtatim poſt mortem ejus, & Apoc. VII. 14. &c. venientes ex magna tribulatione, lavantes ſtolas ſuas ſanguine Agni, *ideo* dicuntur *eſſe ante thronum Dei*, id eſt, ſtatim, poſtquam ex tribulatione venerunt, & ſtolas ſuas Agni ſanguine laverunt: vel idem, quod *à nunc* ſeu tempore illo, quo patientia Sanctorum per graſſaturas perſecutiones immaniſſimas, magis quàm unquam exerceri debuit. Interim qui inde ab eo tempore moriebantur, eos Spiritus Dei ipſe dicit *ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν requieſcere à laboribus ſuis.* Quomodo verò requieſcebant à laboribus ſuis, qui Purgatorium ſubituri tantos cruciatus ſuſtinere debuerunt, ut cruciatus & tormenta omnia, quæ in mundo à perſecutoribus etiam immaniſſimis tolerare debuiſſent, cum iis comparata ludus & jocus meritò videri poſſent. Unde reſponſioni, quam Redingius heic elegit, diffiſus Bellarminus, aliam quercum excutere voluit, ajens, *loqui S. Johannem de viris perfectis, præſertim de S. Martyribus, qui ſimpliciter moriuntur in Domino, neque aliquid purgandum ſecum ferunt.* Agnoſcit ergo, locum hunc Purgatorium excludere. Sed *κρησφύγετον* ejus alterum non plus roboris habet. Non enim Spiritus Dei de Martyribus loquitur, ſed de iis, quibus ob perſecutiones inſtantes vel præſentes præſtabat mori quàm vivere, & vivendo certaminum illorum aleam ambiguam ſubire. Nondum ergo hi, qui in Domino morientes beati prædicantur, Martyres erant, (quanquam & hi beati eſſe, & in Domino mori poterant) ſed vivendo, non moriendo inde ab eo tempore, exantlatis patienter cruciatibus à perſecutoribus infligendis, fieri poterant. Sed ſive Martyres, ſive alios fideles, ſive utroſque intelligit, de iis certè loquitur, qui *in Domino moriuntur*, hoc eſt, quos Chriſto, Domino ſalvandos Deus Pater dedit: qui in vita & morte omnem fiduciam ſuam in ſolo Chriſto collocant, eidemque animas ſuas vera fide commendant. quod fidelium omnium eſt, ſive Martyres illi ſint, ſive non. Taceo Pelagianum illud de ſimpliciter perfectis commentum. 10. Denique nec locum Rom. VIII. 10. nobis Sophiſtice tua eripere poteſt. Quomodo enim in Purgatorio Spiritus eſt *ζωὴ vita*, in quo nil niſi pœna, vindicta, ira Dei, mors eſt,

ſaltem

ſaltem uſque ad tempus liberationis ex eo? An in Purgatorio vivit *διὰ δικαιοσύνην propter juſtitiam*, ita ut juſtitia, non *habitus ſanctificans inhærens*, uti falsò explicas; ſed juſtitia Chriſti per fidem donata (dicit enim Apoſtolus: *Si Chriſtus in vobis eſt*, adeóque juſtitiæ ejus participes eſtis) vitæ illius cauſa ſit? Imò juxta vos Spiritus in Purgatorio punitur, moritur, idque propter injuſtitiam, ſeu juſtitiæ defectum. Non enim ibi juſtè agendo Spiritus meretur vitam, nedum vita eſt, & vivit: ſed patiendo, ſatisfaciendo, ſi credere fas eſt, malè, injuſtè facta expiat.

ARG. VI. Purgatorium tum præcipuos fidei articulos ſubruit, nominatim articulos de miſericordia & juſtitia Dei, ſufficientia meriti Chriſti, Evangelio, quod eſt lætum de plenaria peccatorum remiſſione nuntium, aliiſque: tum falſis innititur hypotheſibus, quales ſunt, quòd remittatur culpa non remiſsâ pœnâ; quòd Chriſti ſatisfactio non proſit fidelibus ad perfectam remiſſionem, ſed tantùm uſque ad Baptiſmum, poſt eum autem pœnas æternas in temporales convertat; quòd afflictiones fidelium ſint veræ pœnæ & ſatisfactiones; quòd per merita, ſatisfactiones, eleemoſynas, preces, ſacrificium miſſæ, aliaq; viventium ſuffragia pœnæ purgatorii leventur & finiantur, quæ ſuo loco ſolidè diſcuſſa ſunt: tum deniq; pugnat cum ipſis Pontificiorum hypotheſibus de indulgentiis, de remiſſione peccati per totalem ejuſdem ablationem, de juriſdictione illimitata Papæ in ipſum etiam Purgatorium, quam ſi Papa habet, tyrannum eſſe oportet, qui miſeras animas ex eo confeſtim non liberet.

RESP. REDING: 1. *Tantum abeſt, ut Purgatorium miſericordiam & juſtitiam Dei ſubruat, ut potiùs eas contemperet, dum pœnitentiæ remiſſiori Deus juſtificationem miſericorditer concedit, cum conditione defectum illum per pœnam temporalem eluendi.* 2. *Nec meriti Chriſti ſufficientia vel Evangelii valor infringitur, quando deficiente ex parte applicatione non omnes effectus ſuos producit, ſed culpa & pœnæ æternæ reatu remiſſo temporalem pœnam injungit.* 3. *Hypotheſes nobis imponis falſas, quia non abſolutè remitti culpam non remiſſa pœna, vel Chriſti ſatisfactionem non eſſe pleniſſimè ſufficientem, docemus: ſed culpam diſtinguimus, & ſatisfactionis perfectiſſimæ applicationem requirimus.* 4. *Imò Purgatorium indulgentiis aditum fecit, beneficio clavium S. Petro & ſucceſſoribus conceſſarum.* 5. *Neque Papæ in Purgatorium juriſdictionem illimitatam agnoſcimus. Poteſt ille quidem ex theſauro meritorum Chriſti decernere applicationem pro pœnis Purgatorii, ſed per modum ſuffragii, non imperii. Unde non ipſi liberum eſt, quas velit liberare animas; verùm id à libera acceptatione Divina ſuffragii oblati pendet.* Ibid. pag. 31. 32. Reſp. 1. Peccata remittere ſub conditione ſatisfactionis qualiſcunque propriè dictæ, gratiæ & miſericordiæ Dei planè repugnat. *Larga Dei pietas veniam non dimidiabit. Aut nihil aut totum, te lachrymante, dabit.* Ita ſervo debitori non ſolùm debitum remiſit Dominus, ſed etiam pœnam ſtatim omnem relaxavit, Matth. XVIII. 27. Et pari ratione Deus cui peccatum remittit, eidem pœnam omnem perfectè remittit. Neque etiam juſtitia permittit, ut remiſſa culpa irrogetur pœna: vel ſatisfactio qualiſcunque injungatur ei, pro quo aliunde ſatisfactum pleniſſimè eſt. Fruſtra ergo miſericordiæ & juſtitiæ craſin quandam ibi fingis, ubi utraque exulat.

emulat. 2. Neque etiam uſpiam Scriptura docet, meritum Chriſti perfectiſſimum per ſatisfactiones humanas applicari. Applicatio enim per id fieri non poteſt, quod cum re applicanda *ἀσύστατον* eſt. Alia applicandi meriti Chriſti media Scriptura docet. Si meritum Chriſti applicatur per pœnas temporales, ad tollendas pœnas temporales, cur non etiam applicabitur per culpam, ad tollendam culpam? Neque pœna talis relationem habere poteſt inſtrumenti ad merita Chriſti, quia provenit ſua natura non à gratia, ſed à juſtitia Dei, & tendit in perditionem creaturæ. Nulla hic vel minima ſpecies vel umbra virtutis applicantis. Unum addo. Si Evangelium ſatisfactionem, vel potiùs ſatispaſſionem noſtram in Purgatorio exigeret, &, ejus ſaltem reſpectu, commutationem duntaxat, non tranſlationem pœnæ in Sponſorem factam eſſe doceret, non ampliùs gratiæ & miſericordiæ, ſed potiùs ſupplicii ex juſtitia infligendi, & pœnæ vel in hac vita, vel in purgatorio ſuſtinendæ præconiatio foret. 3. Hypotheſes illas ſive abſolutè, ſive cum reſtrictionibus tuis acceptas falſas eſſe, in loco oſtendimus. 4. Per indulgentias plenariam relaxationem à pœnis peccatorum, pro quibus Deo vel in hac vita, vel in Purgatorio ſatisfaciendum erat, contingere, hypotheſis veſtra vulgaris eſt. Inde Johannes XXI. decem mille dierum indulgentias, Orationem, *Salve Sancta facies noſtri Redemptoris* &c. devotè coram Veronicæ linteo recitantibus, conceſſiſſe in *Antidotario animæ* dicitur. In horis etiam B. Virginis Mariæ in uſum Sarisbur. paulò minùs quàm annorum undecies mille millium indulgentia pro recitatione certarum precularum offertur. Apud Paduanos Auguſtiniani plenariam indulgentiam inde à Baptiſmo ad ultimam confeſſionem uſque, & ultra illam ad annos uſque 28000. promiſerunt. Alexander VI. Indulgentiam annorum 3000. promulgavit, concedendam Ave Maria coram certo altari Deiparæ fundenti. Venetiis apud ſepulchrum Chriſti oratio Auguſtini affixa eſt, promittens 80000. annorum indulgentiam. In Novena Antonii de Padua, eique annexis revelationibus Brigithæ, Romæ impreſſis, & à Capucino Dionyſio Werlenſi defenſis quinquaginta dies orantibus, & ſingulis illis diebus 7. Pater noſter, totidémque Ave Maria recitantibus Chriſtus præter innumera alia beneficia etiam immunitatem omnem à Purgatorio ſpondet. Si igitur per indulgentias liberantur vel liberari poſſunt homines à reatu pœnæ coram Deo, cur poſt acceptas & magno ære redemptas illas adhuc in Purgatorium relegantur? Non igitur purgatorium indulgentiis, ſed fœneratorius quæſtus & fraus publica utriſque aditum fecit. Cúmque indulgentia juxta Bellarminum *de Indulg. lib. I. I.3.* poſſit indulgere relaxationem pœnæ, non culpam ſolvere: quomodo ei Purgatorium, in quo per ſatisfactionem culpa venialis ſolvitur, aditum feciſſe dici poteſt? 5. Nulli ne ergo veſtrum Papæ juriſdictionem in Purgatorium illimitatam aſſeruerunt? Si tu in rebus veſtris adeò hoſpes es, non ego. Angelus de Clavaſio in *Summa Ang.* ſic ſcribit: *Animæ exiſtentes in Purgatorio ſunt de juriſdictione Papæ, & Papa, ſi vellet, poſſet totum Purgatorium evacuare.* Idem aſſerit Franciſcus Middenſis in Elucidatione Catholicæ veritatis. Quin Theodoricus Moronus, Canonicus Herbipolenſis, in dubium id revocans A. 1489. hæreticus declaratus eſt, uti ex Appendice Faſciculi temporum liquet. Eodem inclinat animus etiam Jeſuitis quibusdam; uti colligitur ex Diſputatione A. 600. de *Indulgentiis* habita, quam Petrus Stevartius in Cenſura *elegantem, doctum & orthodoxæ veritati conſentaneam* appellat. In ejus *Theſi 52.* ſic diſſeritur: *Etſi probabilis eſt ſententia aſſerentium, reſtrictam ſublatámque eſſe poteſtatem Epiſcoporum ad concedendas defunctis indulgentias, æquè tamen probabilis, ſi non probabilior eſt eorum ſententia, qui id negant. Credibile enim eſt, Pontifi-*

tem ſumma ſua poteſtate utentem tot tantáſque largiri indulgentias defunctis poſſe, ut evacuato Purgatorio omnes animæ ad Cœlum evolent. Id ergo ſi verum eſt (nam ex eorum hypotheſi argumentum inſtruxi, ignarus quid Redingius ſomniaturus eſſet) annon Papæ quadrant, quæ Ambroſius *lib. de Naboth*, de divite avaro, elocutus eſt verba: *Infelix, cujus in poteſtate eſt tot animas à morte defendere, & non eſt voluntas!* Sed quicquid fiat de poteſtate Papæ in animas jam in Purgatorio exiſtentes, id tamen Papa, ſi veræ ſunt receptæ de indulgentiis hypotheſes, efficere debuerat, ne in Purgatorium omnino deſcenderent. Qui enim cum Deo remittente remittit, is remittendo peccare non poteſt, ſed peccaret non remittendo fratribus, quibus Deus remitteret, ſi & ipſe remittere vellet. Cùm igitur, ſecundum Romanenſes in arbitrio Papæ ſit remittere, viventibus & morientibus, quibus vult, omnia peccata, quantum ad debitum pœnæ illius reſiduæ, & valeat iis ea remiſſio etiam in foro Cœleſti; crudelis profectò Papa cenſebitur, ſi non omnibus pleniſſimas indulgentias diſpenſaverit. Id verò ſi facere voluerit, in ejus jam poteſtate poſitum erit, Purgatorii flammas extinguere. Et extinxiſſet ille pridem, niſi dulcis lucri odor illum retardaſſet.

ARG. VII. Primitivæ eccleſiæ incognitum fuiſſe purgatorium Pontificium, argumentis irrefragabilibus conſtat. Qualia ſunt, quòd neque in ſymbolis, neque in Conciliis veterum dogmatis illius veſtigium ullum extat: quòd à Græcis aliiſque orientalibus nunquam agnitum fuit, uti de Græcis & Armenis nominatim Thomas in Opuſculo, quod contra eos ſcripſit, Guido Carmelita, Concilium Florentinum, Sebaſtianus Medices, Alphonſus à Caſtro, apologia Græcorum Baſileenſi Concilio oblata, aliaque, de quibus inferiùs, fidem faciunt: quòd purgatorii nullam veteres iis locis mentionem faciunt, quibus commemorandum omnino fuerat, ſi creditum fuiſſet: quòd quæ purgatorii hypotheſin neceſſariò vel comitantur vel ſequuntur, ea nunquam apud veteres patres occurrunt: quòd ea Scripturæ loca, quibus purgatorium ſuum probare nituntur, veteres diverſiſſimo ſenſu interpretati ſunt: quòd fidei, ſpei, charitatis operibus aut meritis nullum poſt fidelium mortem locum eſſe ſtatuunt: quòd pœnitentiæ vel remiſſioni peccatorum nullum hominibus poſt mortem relictum locum definiunt: quòd paſſim affirmant, homines ibi æternùm manſuros, quò morientes inciderint: quòd pios nulla manere poſt mortem tormenta vel ſupplicia crediderunt: quòd piorum animas poſt mortem purgari diſertè negant, nominatim Gregorius Nazianzenus *Orat. XV. tom. I. pag.* 229. Chryſoſtomus *homil. 8. de pœnit. quæ eſt* 56. Auguſtinus *de Civ. D. lib XXI.* 13. quòd paſſim amicos in fide Domini mortuos quieſcere & felicitate frui affirmant. Quæ omnia teſtimoniis diſertis ipſorum Patrum ſolidè corroborata vide apud Forbeſium *Inſtruct. Hiſt. Theolog. lib. XIII. cap.* 11. Dalléum *de Pœnis & Satisfact.* libro VI. alióſque. Non patitur enim in-

inſtitutæ brevitatis ratio teſtimonia, quæ ibi allegata inveniri poſſunt, repetere.

RESP. REDING: 1. *Georgius Rhætus, tui Pſeudo-Reformati Miniſterii præco, ad orthodoxam fidem noſtram converſus plures pro Purgatorio Patres adduxit: quin & Zvvinglium, Calvinum Bullingerum, Mollnæum fatentes reos, quòd veteres pro mortuis oraverint. Orationes autem pro mortuis Purgatorium ſupponunt. 2. In primitiva Eccleſia non tam neceſſaria fuit fides Purgatorii, charitate uſque adeò ardente, ut ſinguli parati fuerint pro Chriſto mortem oppetere; & criminibus inſuper raris, magnáque Canonum ſeveritate vindicatis. Nunc autem bona parte populi magis Chriſtianiſmum exuente, quàm canonum vigor permitteret, non ſine Spiritus S. diſpenſatione factum eſt, ut ſacris de Purgatorio textibus accuratiùs ponderatis, ejus fides, remediorum, quibus leniretur, uſus ab Orthodoxis generatim receptus ſit, præeuntibus Concilio Niceno, & S. Patribus pluribus. 3. Græci quoque veteres, & inter recentiores non pauci conſentiunt.* Ibid. pag. 32-34. Reſp. Pleraque argumenta mea ſicco pede præteris. Cur Purgatorii nulla in Symbolis, Conciliis (nam Nicænum I. fruſtra à te opponi, infra docuimus jam) mentio, veſtigium nullum? Cur Scripturæ dicta, quibus Purgatorium aſtruitis, de Purgatorio Patres non explicarunt; imò tractantes illa, Purgatorii mentionem nullam fecerunt? Cur poſt mortem pœnitentiæ, remiſſioni, ſatisfactioni, merito locum nullum relinquunt? Cur manſuros æternùm ibi, quò morientes inciderint, affirmant? Cur quieſcere mortuos in pace ajunt? Et ſimilia, quæ omnibus alis tuis prætervolaſti. Sed ad cavillationes tuas venio. 1. Quid imperitum & procacem apoſtatam nobis objicis? Ille noſtros inducit fatentes reos ſcilicet, quòd veteres pro mortuis oraverint. Sed probare ne ille potuit, probare tu potes, oraſſe illos pro mortuis Purgatorianis? Ad has enim decurrendum lineas fuerat. Nos verò diverſiſſimo fine pro mortuis oraſſe, ſupra *pag.* 200, 201. oſtendimus. Verbo: Orarunt illi pro omnibus, etiam damnatis, humano affectu, ut pœna illorùm mitigaretur. in quo eos erraſſe, ipſemet agnoſcis. Orarunt pro defunctis fidelibus, tum Deum in illis & victoria eorum glorificantes, eorum elogia decantantes: tum ut quiete ac refrigerio fruerentur, cùm perſœpe dubitarent, an ante ſupremi judicii diem Dei viſione gauderent: tum ut Regni Chriſti in terris millenarii (nam & hoc plerique omnes errore tenebantur) participes redderentur: tum ut in die ultimo miſericordiam conſequerentur, ultimique incendii flammas (hoc ipſorum Purgatorium erat, ſanctiſſimis etiam, Deiparæ, Apoſtolis, Martyribus deſtinatum) mitiores experirentur: tum denique vel ſolius affectus teſtificandi gratia. Hodiéque Græca Eccleſia pro defunctis orat, & purgatorium tamen ignorat. Veterum omnium inſtar eſto Dionyſius ille Areopagita, quem tanti facit Redingius, ut Apoſtolorum diſcipulum fuiſſe pertendat. Ille *de Hierarch. Eccl. lib. III.* 7. refert, *ante ſepulturam Pontificem ſemel preces ſuper mortuum facere, ut Divina bonitas cuncta dimittat peccata, quæ humana fragilitate defunctus admiſerit.* Tum duos ordines decedentium ex hac vita ponit, *ἱερῶν καὶ ἀνιέρων, Sanctorum & profanorum.* Hos nulla ſpe nixos hinc migrare ait. Illos dicit *firma & certa ſpe in Divina lætitia & hilaritate tendere ad mortis terminum, tanquam ad finem certaminum cùm animæ ibi non poſſint ad deteriora converti, & corpora beatam reſurrectionem expectent. Propter hæc,* inquit, *obdormitio Sanctorum eſt in lætitia & ſpe immobili, quia (NB) pervenerunt ad finem certaminum, agnorunt, ſe totos percepturos χριστοειδῆ λῆξιν Chriſtianam requiem, quando ad terminum*

hujus vitæ pervenerunt. Qui ergo ad terminum ſuorum certaminum pervenit, ſacra impletur lætitia, magnâque cum jucunditate ac voluptate viam feliciſſimæ regenerationis ingreditur. Propinqui verò defuncti μακαρίζει *beatum illum prædicant ſicut & eſt, ut qui* πρὸς τὸ νικηφόρον ἔσχατον ἀφικόμενοι τέλος *ad optatum victoriæ finem pervenerint, & auctori victoriæ perſolvunt hymnos* χαριστηρίους, *ſe ipſos quoque orantes ad ſimilem requiem admitti. Sumentes autem defunctum ad Pontificem ducunt quaſi ſacris donandum coronis. Is gratiarum actionem pro illa Dei pietate, qua deſtructum eſt injuſtum & tyrannicum illud contra nos imperium, quódque non tantùm, qui ad ſummum ſanctitatis pervenerunt, ſed & alii, qui ſummos illos gradus attingere non potuerunt, ad remunerationem admittuntur,* &c. Liquet ergo, credidiſſe authorem, defunctos ſanctos ilico lœtitia, quiete perfrui, utpote qui morte ad finem certaminum ſuorum pervenerint: & preces illorum gratia fuſas Euchariſticas potiùs, quàm propitiatorias fuiſſe. Idem porro Hierophantes *lib. VII. p.* 146. hanc dubitationem proponit: *Cur* Antiſtes *à Domino peccatorum remiſſionem pro mortuis petat* &c? Multa longiſſimè petita affert, quæ more ſuo inanibus grandium verborum ampullis diffundit. Purgatorii verò ne uno quidem apice meminit. Unde collectu proclive eſt, hujus ſcriptoris hypobolimæi ſera licet ætate nihil adhuc de Purgatorio Eccleſiæ conſtitiſſe; ac multò minùs ex precibus pro defunctis quicquam carceri huic ſeri vel meti poſſe. Sed teſtimonia eandem in rem plurima & clariſſima Cl. Dallæus *de Pœnis & Satisf. lib. V.* produxit & vindicavit. Nec ferenda videtur iniquitas Adverſariorum, qui veterum pro mortuis preces, erroneis opinionibus, ab ipſiſmet Adverſariis repudiatis, puta de animarum ſtatu ad ultimum uſque judicium, chiliaſmo & luſtratione per ignem incendii ultimi. (hos enim fontes præcipuos precum illarum fuiſſe, pridem noſtri, inprimis laudatus Cl. Dallæus *lib. V. cap.* 3. 4. *&c.* irrefragabiliter probarunt) innixas ad Purgatorii, cujus ne leviſſima quidem, in precibus illis mentio eſt, aſſertionem impudentiſſimè detorquent. 2. Inſignis porro trepidatio tua eſt, cauſam ſilentii veterum de Purgatorio falſam ex Roffenſi tuo comminiſcentis. Imò tacita hæc confeſſio eſt, quod figmentum iſthoc calidum & callidum recens admodum ſit, nec veteribus quicquam de Purgatorio conſtiterit. Silentii igitur eorundem genuinæ cauſæ non ſunt, quas affers, ſed quia Purgatorium *non Ens* eſt, & nullum Scripturæ teſtimonium habet: imò Verbo Dei planè repugnat. Neque tam bene actum de veteri Eccleſia fuit, ut non infirmi Zelo, fide, charitate modica præditi plures ei ſe immiſcerent: iis maximè temporibus, quibus inde à Conſtantino M. perſecutionum æſtus deferbuit. Sed, ſi Redingio credimus, quod fides & zelus piis veteribus non dictavit: illud fidei, charitatis, Zeli defectus recentioribus, qui quoad rerum Divinarum notitiam cum veteribus comparati vix talpæ ſunt, dictare potuit. idque *non ſine Spiritus S. diſpenſatione.* Apageſis profanum & audax commentum! De Conciliis & Patribus à te objectis infra reſpondemus. Tuum verò hic erat reſpondere ad teſtimonia Patrum à noſtris, à me indigetatis producta. Quid enim (non poſſum enim, quin pauca delibem) ſibi volunt illa Origenis *contra Celſum lib. VI.* ſcribentis, nos μετὰ τοὺς ἐνταῦθα πόνους καὶ ἀγῶνας *poſt exactos labores ac certamina hujus vitæ ſperare in ſummum Cœlum nos evaſuros*: illa Chryſoſtomi *in Matth. homil.* 33. Λιμὴν εὔδιος ὁ θάνατος. *Portus tutiſſimus mors eſt*; nec non ejuſdem *Homil. de Lazaro* illa; *Donec hic fuerimus, ſpes habemus præclaras: ſimul verò atque diſceſſerimus illinc, non eſt poſtea in nobis ſitum pœnitere, aut commiſſa diluere*; illa Epiphanii in Catharis: Οὔτε μὲν προκοπὴ εὐσεβείας, οὔτε μετανοίας μετὰ θάνατον. *Non eſt poſt mortem profectus pietatis vel pœnitentiæ. Impletum eſt tempus, certamen perfectum eſt, evacuatum eſt ſtadium, coronæ datæ ſunt.* Et

qui

qui certarunt, quieſcunt, &c. illa Juſtini, vel quiſquis author eſt *ad Orthod. q. 75. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον εὐθὺς γίνεται τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων ἡ διαστολή. Poſt exitum animarum ex corpore ilico juſti ab injuſtis ſegregantur. Abducuntur enim ab Angelis ad condigna ſe loca; ac juſtorum quidem animæ in Paradiſum, ubi conſuetudine & aſpectu fruuntur Angelorum ac Archangelorum*: illa Cypriani *de Mortal. Amplectamur diem, qui aſſignat (NB) ſingulos domicilio ſuo, qui nos iſthinc ereptos, & laqueis ſecularibus exſolutos Paradiſo reſtituit & Regno Cœleſti*: illa Ambroſii de Theodoſio: *Ille quidem abiit ſibi, Regnúmque non depoſuit, ſed mutavit, in tabernacula Chriſti, jure pietatis aſcitus in illam Hieruſalem ſupernam, ubi nunc poſitus dicit: Sicut audivimus, ita & videmus in Civitate Dei noſtri, quam Deus fundavit in æternum*: illa Hieronymi in Nepotiani Epitaphio: (NB) *Scimus, Nepotianum noſtrum eſſe cum Chriſto, & Sanctorum mixtum choris; quod hic nobiſcum eminus rimabatur in terris, & æſtimatione quærebat, ibidem videnſe cominus dicere: Sicut audivimus ſic & vidimus*: illa Auguſtini *in Joh. tract. 47. Moritur aliquis, dicimus, bonus homo, fidelis homo: in pace eſt cum Domino. Et continuò: Eamus ad exequias ipſius, & ſepeliamus illum. Eum ſepulturus es, quem jam dixeras in pace eſſe cum Deo.* Omitto innumera ejuſmodi, quæ fortiùs quàm aquarum fluenta & torrentes omnes Purgatorii ignem extinguunt. 3. De Græcorum ſententia infra fuſiùs.

ARG. VIII. Juvabit etiam originem purgatorii, ejus nimirum ſemina, conceptionem & nativitatem paucis eruere. Olim ex Sacris gentilium & Philoſophorum Scholis in ſeneſcentem jam & inclinatum Judaiſmum ejus *ſemina* invecta ſunt. Unde non Bellarminus duntaxat *lib. I. de Purgat. cap.* 11. ſed Redingius etiam *pag.* 578. Philoſophos Paganos Platonicos, Judæos, imò & Muhammedanos purgatorium agnoſcentes imprudenter ad partes advocat, quaſi videlicet dogmati ἀγεγράφῳ & ἀνεγγράφῳ excæcatorum Judæorum, blaſphemorum Muhammedanorum & idololatricorum gentilium, addi poterat, & Diabolorum, qui ſæpius de purgatorio teſtificati ſunt, conſenſus veritatis argumentum ſuppeditet. Pontificium & Platonicum purgatorium quàm bellè conveniant, fusè Forbeſius *loc. cit. cap.* 2. demonſtrat. Poſt Apoſtolorum deceſſum ex iiſdem Paganiſmi & Judaiſmi reliquils in eccleſia ſcripta apocrypha ſub nomine Jacobi, Andreæ & Hermæ ſpargi cœperunt, in quibus purgatorium tantùm non *conceptum* eſt. Ex iis aliiſque fabuloſis traditionibus Patribus nonnullis dicta minùs conſiderata exciderunt, qualia ſunt Clementis Alexandrini, *omnem locum, ſive hic ſive alibi pœnitentia agatur, miſericordia vacare*; Orgenis varias poſt hanc vitam purgationes fingentis; Lactantii, Ambroſii, Hieronymi, *quòd Sancti juxta ac impii omnes, nullis, ne quidem, B. Virgine, Martyribus & Apoſtolis exceptis, ejuſmodi ignem tranſituri ſint, quali olim omnes pii ardebunt*; Auguſtini dubitantis, non definientis, *an animabus de ſeculo exeuntibus ſuperſit aliquod rerum, quas impenſiùs in mundo dilexerant, deſiderium, arcanúſque doloris velut ignis.* His obſtetricantibus, accedente etiam uſu precum pro mortuis, alio longè fine primitus inſti-

tutis, Purgatorii Romani dogma tempore Gregorii I. R.P. ortum, à Beda, aliiſque fabularum avidioribus, incrementa habuit, diuque titubavit, donec accedentibus fictitiis revelationibus & apparitionibus purgatorianorum ſpectrorum, quibus aurea Legenda, quam Lombardicam appellant, Jacobi de Voragine, ſpeculum exemplorum, Brigittæ revelationes, &c. ſcatent; in eam, qua hodie eſt, formam ac modum, recentiorum Paparum authoritate redactum eſt.

RESP. REDING: 1. *Non à gentilibus vel Muhammedanis Purgatorium duxit originem, ſed à Scriptura, & viva informatione fidelium V.T. ex qua utraque cohabitantes cum Judæis, gentiles in Ægypto præſertim, & Muhammedani etiam illud hauſerunt. Qua autem fronte dogma à gentilibus omnibus, fidelibus & infidelibus receptum vos repudiatis? 2. Origenes, Clemens Alexandrinus, Lactantius, Hieronymus, Auguſtinus à te allegati non ex apocryphis & fabuloſis traditionibus, quæ tua calumnia & blaſphemia eſt, ſed ex S. literis ſuam de Purgatorio ſententiam firmarunt. 3. Quin & nequiſſimè allegato Sixto Senenſi, Eccleſiæ Romanæ eam impingis ſententiam, quòd Sancti ante finem mundi defuncti igne conflagrationis mundi purgandi ſint; Sixto Senenſi contrarium ex ipſo etiam Auguſtino docente. 4. Apparitiones animarum de Purgatorii pœnis teſtantium graviſſimorum virorum Gregorii M. Turonici, P. Damiani, Bedæ, Bernhardi, Anshelmi relatione nituntur, uti Bellarminus lib. I. cap. 11. de Purg. oſtendit.* Ibid. pag 34--36. Reſp. 1. Bene eſt, quòd agnoſcere pergis, dogma de Purgatorio eſſe Judaicum, Ethnicum, Turcicum. Conſenſum hunc vobis non invidemus. Magis miramur, gentiles, Judæos & Turcas illud id Scripturis (è quibus gentiles etiam Judæis aliquando cohabitantes, ſed alii ab aliorum ſacris abhorrentes maximè, vix tantum, quantum canis è Nilo, guſtarunt) reperiſſe, in quibus Roſſenſis veſter etiam *perſpicaciſſimos* ad ſuam uſque ætatem reperire non potuiſſe, ſupra faſſus eſt. Forte etiam campos Elyſios, à Virgilio *Æneid. lib VI.* decantatos, & *prato* illi *florentiſſimo, lucidiſſimo, odorato, amœno, in quo degunt animæ viſioni Divinæ nondum idoneæ*, quod Bellarminus *de Purg. lib. II. 7.* ſuaviter depinxit, quàm ſimilimos in Scripturis gentiles repererunt, quod tamen in iis perſpicaciſſimi hactenus non invenerunt. Neque dogma illud *à gentibus omnibus* fidelibus & infidelibus *receptum eſſe*, probare potes, quia Pagani, (neque tamen omnes. multi enim Philoſophi de eo ne ſomniarunt quidem) Judæi, Turcæ & Papiſtæ omnes gentes fideles & infideles non complectuntur. Sunt enim *gentes fideles* nulli eorum, ſed Chriſtiani veri, ſapientes, à quibus ſapientia diſcitur; & verè ſapientes in his rebus, quas Deus docuit, Matth. XI. 27. Æquè & multò fortaſſe magis communis eſt omnibus gentibus hæreſis Pelagiana, quam Pelagius ex S. literis non ideo didicit. Paulò verecundior, Bellarminus gentiles, Judæos & Muhammedanos Purgatorium haud equidem ex Scriptura, ſed à naturali lumine omnibus hominibus communi, ex quo etiam inferni & Paradiſi notitiam hauſerint, derivaſſe ſtatuit. rectiùs forte divinaturus, ſi non à lumine naturali, ſed à tenebris naturalibus, in ſupernaturalibus futuri ſeculi rebus, quas percipere homines, niſi naturam ſuam tranſcendant, & à Deo ipſo doceantur, nequeunt, errantibus, & in errore illo ſuo ludentibus, figmentum illud eos hauſiſſe dixiſſet. Neque enim hic par Purgatorii ratio eſt, quæ Inferni & Paradiſi. Hæc enim & natura & Scriptura docent: illud opinio ex tenebris involans in mentes hominum, aut ſibi in peccato indulgentium, aut lucrum ex aliena ſuperſtitione colligentium. 2. Non-

dum

dum tibi faſſus ſum, Patres à me hic citatos Purgatorium veſtrum agnoviſſe, licet hypotheſes quaſdam non certè ex Scriptura, ſed aliunde petitas, adoptaverint, ex quibus detortis etiam ſequiori ætate Purgatorium in flammam erupit. 3. Cur *nequiſſimè* à me hic citatum Sixtum Senenſem clamas, cujus ne uno quidem apice memini? Vigilaſti, an ſomniaſti, cùm hæc ſcriberes? Citarunt tamen eum alii, & à me pariter ſine ulla nequitia citari poterat. Is enim *Bibl. S. lib. V. Annot.* 171. Origenem, Ambroſium, Hilarium, Baſilium, Hieronymum, Lactantium inducit conſentientes, quòd *omnes, qui ſunt, qui fuerunt, quique futuri ſunt, homines, uno Chriſto excepto, examinandi, probandi, & aliquo modo urendi ſint igne conflagrationis mundanæ in die judicii.* Hunc veterum (quos tamen ubique crepatis) errorem idem Senenſis diſparat ab opinione Scholaſticorum de igne conflagrationis. Neque ego, quæ tua calumnia eſt, Eccleſiæ Romanæ errorem illum veterum uſpiam impegi. Ad lectorem provoco. Tantùm erroneè ſic dicta à veteribus obſtetricata eſſe, unà cum multis aliis, Purgatorii Romani dogmati à Gregorio I. primùm invecto dixi. Neque dictum muto, niſi ſolidi quid mihi obduxeris. Ubi hic *calumnia*, ubi *blaſphemia*, venales adeò tibi inſanè iraſcenti, vel iracundè inſanienti voces? 4. Virorum illorum, *graviſſimorum*, qui apparitiones iſtas animarum de Purgatorio teſtantium retulerunt, alii *graves* fuerunt ſomno: alii *graves* errore iſto, qui jam tum invaluit: alii denique dæmonum illuſionibus (qui huic ſcenæ libentiſſimè inſerviunt) imprudentes licet *prægravati*. Meritò enim Melchior Canus Epiſcopus Canarienſis, *lib. de locis Theolog. cap. 6.* Gregorium in Dialogis, & Bedam in hiſtoria Anglorum fatetur aliquando dormitaſſe, & quamvis viros alioqui *graviſſimos*, in deſcribendis tamen prodigiis & miraculis quibuſdam curam in eligendo non eam, quam oportuit, adhibuiſſe. Et hoc quidem magnis quandoque viris contigiſſe, ut in ſuis revelationibus plus indulſiſſe videantur vulgo fidelium, ſparſos rumores libenter excipienti, quàm proprio judicio tribuiſſe. Quòd ſi viſiones illæ & apparitiones miraculoſæ Divinæ fuerunt, quæ tandem proferuntur documenta veritatem miraculorum iſtorum teſtantia?

ARG. IX. Interim de Purgatorio, ejúſque accidentibus mirificè ipſi inter ſe Adverſarii digladiantur. Illud ex Scripturis probari poſſe negant Roffenſis, Petrus à Soto, Pereſius: affirmat Synodus noſtra decreto de Purgatorio, ubi *ex Sacris Literis* Eccleſiam purgatorium edoctam eſſe ſtatuit. Veteri eccleſiæ incognitum fuiſſe purgatorium, ait idem Roffenſis, negant alii. In purgatorio tam bonos quàm malos, ipſam B. Virginem, omnes denique, uno Chriſto excepto, purgari debere, ex Patribus probare conatur Franciſcus Middenſis *Elucid. verit. Cathol.* negant alii, inprimis Bellarminus *lib. 2. de Purg. cap. 1.* De miniſtro purgatorii variæ ſunt opiniones. Alii nempe putant, ſui duntaxat exilii vi & ignis vehementia affligi: alii ignem flatu omnipotentis excitari; alii animas purgatorii à dæmonibus torqueri: alii aliter ſtatuunt, & Bellarminus *Lib. de Purg. cap. 13.* ita ἀπιχειρεῖται: *Manet & hoc inter ſecreta, quæ ſuo tempore nobis aperientur.* Materiam purgatorii alii ignem eſſe dicunt: alii, & ipſum etiam Florentinum Concilium, negant; alii aquam eſſe volunt, cujus flumine animæ purgentur. Qui ignem eſſe

purgatorias decernere non valeat? Et quis juſtitiam Dei, diuturniorem pœnæ moram etiam intenſione doloris coæquare valentis, dimetiri auſit, ut certorum annorum vel dierum durationem pro animarum purgatione præſcribere auſit? Ibid. pag. 36. 37. Reſp. 1. Non tali emplaſtro contradictionum & colliſionum veſtrarum morbus curatur. Quid enim Synodus Tridentina definivit? *Ut prædicetur doctrina de Purgatorio.* Ubi hic Purgatorii ſuſtantia, ubi accidentariæ circumſtantiæ, ubi utrarumque diſcretio talis, ut illa definiatur, hæ diſputatorum libidini permittantur? Nam ſubſtantia non in *τῷ ὂν* & quæſtione *an ſit*, ſed in *τῷ ἰδέν* & quæſtione explicata *quid ſit* conſiſtit. Synodi autem definitio non aliud attigit quàm prius; & quidem ſtolidè. Quid enim eſt definire, rem eſſe, ſeu *exiſtere*, adeóque prædicandam eſſe: & omittere definitionem *quid res ſit*, quatenus quidem ex Dei verbo definiri poteſt? Jubent Tridentini *ſanam de Purgatorio doctrinam prædicare*; & *difficiliores ac ſubtiliores quæſtiones à popularibus concionibus ſecludere.* Quæ verò *ſana illa doctrina ſit*, non explicant; & ſi verba decreti ſpectes, ne quidem id, quod veras pœnas Purgatorias animæ perſentiſcant, definiunt. Ad definiendum aliâs promptiſſimi hic definire ſuperſederunt eam ob cauſam, quam ſupra perhibuimus: ne videlicet populo falſa doctrina de Purgatorio nimis hactenus emuncto, fraus & fallibilitas Eccleſiæ Romanæ ſuboleret. Non ergo Tridentini *ſubſtantiam* Purgatorii definiverunt; nec definire potuerunt, quia de ea certi & explorati, & unanimiter hactenus in Eccleſia traditi quid, iis non conſtiterat. Inde Andabatarum & Sophiſtarum in tenebris ſuis ſaltantium ille conflictus, quem retuli. 2. De Roffenſis, Pereſii &c. ſententia, nec non opinione veterum de animabus per ignem conflagrationis purgandis nos quoque ſupra. Neque diſſenſum illum Franciſcum Middenſem inter & Bellarminum de Purgatorii ignis objecto purgare potes. Middenſis enim ſic *loc. cit.* ſcribit: *Claret, quòd omnes poſt hujus ſeculi vitam tranſire habeant per illum ignem.* Addit tamen, *bonis nullam in eo injuriam illatum iri, cùm abſque læſione per illum tranſituri ſint.* Quò ſpectat Viſio B. Furſæi, quam Beda *Hiſtor. lib. III.* 19. recitat. Ille enim *vidit in via ad Cælum maximos ignes, per quos neceſſariò tranſeundum erat; ſed vidit ſimul eos, qui nihil haberent combuſtibile, hoc eſt, nullum culpæ aut pœnæ reatum, illæſos tranſire, alios verò magis minuſve exuri, prout plus minuſve materiæ combuſtibilis offerebant.* Hanc ſententiam nec improbare, nec approbare Bellarminus auſus eſt. 3. De Miniſtro Purgatorii diſſenſum veſtrum egregiè ſcilicet purgas, ut vel inde, cujus ſpiritus filius tu potiùs ſis, pateat. Si enim Miniſter Purgatorii revelatus non eſt, cur de eo ſic Andabatæ veſtri decertant? Rubeus veſter Miniſtrum negat Angelum vel bonum, quia ille in hac vita animabus auxilium ferebat: vel malum, utpote de quo animæ piorum jam triumpharint; aſſeritque *ſolam juſtitiam Divinam ignem Purgatorium ſicut inſtrumentum applicare ad puniendum animas.* Quæ verè Monachalis determinatio eſt. Quaſi ſcilicet non æquè Deus animabus in hac vita auxiliatus ſit, atque Angeli boni. Salmeron *Tomo XIV. p.*231. quoſdam aſſerere ait, *Dæmones aſſiſtere his, qui purgantur, partim ut pœnis illorum ſatientur, partim quia illis impellentibus quædam peccata admiſerunt, à quibus ibi expiantur, & ideo ut victores illis inſultent.* Torqueri illos non à dæmonibus, vel Angelis, ſed à ſolo Deo, Thomas *lib.* 4. *Sent. diſt.* 20. *art.* 5. ait. Sed à dæmonibus torqueri *docent*, ſic Bellarminus *de Purg. lib. II.* 13. ſcribit, *multæ revelationes, ut illa B. Furſæi apud Bedam lib. III.* 19. *& apud Dionyſium Carthuſianum lib. de quatuor noviſſimis*, & lib. I. vitæ *Bernh. cap.* 10. Eodem Thomas Morus inclinat. Sed *maneat hoc inter ſecreta*, inquit Bellarminus eſtaticus; & *Purgatorii Miniſter nobis non*

eſt revelatus, Redingius. Vel igitur illorum eſt *nequam ſpiritus*, qui ſine revelatione aliquid hic determinare auſi ſunt, velut Rubei, Thomæ Aquinatis, Theologorum apud Salmeronem, Mori; addo etiam, B. Furſæi, aliorúmque apud Bedam & Dionyſium Carthuſianum per *revelationes* edoctorum. quòd dæmones in Purgatorio tortores ſint: vel Bellarmini & Redingii, qui dictant, *Purgatorii Miniſtrum non eſſe revelatum, ſed manere in ſecreto*. vel omnium eorum ſimul, qui de Pygmæorum patria, hoc eſt, re falſa & lucri gratia conficta ſic falsò & otiosè diſputant. 4. In Purgatorio ignem eſſe, Concilia Florentinum & Tridentinum ſi non negarunt, certè nec affirmarunt, vel definiverunt. Per ea igitur Papiſtis licet non credere, quòd in eo ignis ſit. Et liberis opinionibus laſciviunt. *Sive id ignis ſit* (ſic Peltanus *cap. 6.*) *ut communiter creditur, ſive aqua, ſive aliud quodcunque elementum, aut ex elementis concretum.* Beda quoque fretus apparitionibus ſibi compertis vallem ponit, in qua animæ purgentur, cujus *unum latus* viderit *flammis ferventibus nimis terribile; alterum furenti grandine ac frigore nimiùm omnia perflante ac verrente non minùs intolerabile*. 5. Si in Purgatorio ignem eſſe conſtaret, vanum eſſet, diſputare de modo, quo animas ille urat. Et tamen diſputant veſtri. quos inter non deſunt, qui animas verubus affixas ad ignem aſſari, tortoribus adipem deſtillantem in eas refundentibus; vidiſſe ſe aſſeverent. veluti Presbyter ille, cujus in ſpeculo exemplorum *diſt. 3. ex 3.* viſio narratur; alii nugantur, vidiſſe ſe frixatas in ſartaginibus, & in flammantem picem ſulphúrque & liquefacta metalla immerſas; immanium ſerpentum venenatis dentibus admorſas; in equos nigellos transformatas; colliquefactos nummulos in guttura manium effuſos; eoſdemque mox vi facta revomitos, ut in guttura denuò à dæmonibus infundantur, &c. 6. Thomas Aquinas 4. *Diſt.* 21 *q.* 1 *art. 3. ad* 4. disertè aſſerit, *poſt hanc vitam non poſſe reperiri meritum reſpectu præmii eſſentialis, ſed tantùm reſpectu accidentalis*. Alii, Bellarmino ipſo citante, hoc confirmant tali argumento: *Animæ in Purgatorio omnia neceſſaria habent ad meritum. Nam habent gratiam, fidem, ſpem, charitatem, & liberum arbitrium. Cur igitur non mererentur? Deinde beati mereri poſſunt, uti patet de Chriſto. qui ſemper fuit beatus, & tamen merebatur. Ergo multò magis animæ Purgatorii mereri poterunt.* Antiſiodorenſis etiam in Summa *lib. IV.* refert quorundam ſententiam, ſtatuentium, *animas in Purgatorio mereri vel demereri poſſe*. Id tamen Bellarminus *de Purg. lib. II.* 13. disertè negat, & negantes Scotum, Durandum, Bonaventuram, quin & ipſum Thomam (quem ſententiam mutaſſe ait) inducit. Neque ſine cauſa hi *meritum* à Purgatorio removent, quia non parùm indulgentiarum pretium minueret, homines Miſſarum pro mortuis emendarum negligentiores redderet, omnémque illam ſumptuoſam pro amicis & cognatis defunctis ſolicitudinem tolleret, ſi ſupponerentur Purgatoriani eo in ſtatu eſſe, ut ſuis vivendi rationibus piiſque inſtitutis, ac diligenti rerum in altero mundo adminiſtratione, ſe ipſos à calamitatibus, ſic merendo, expedire poſſint. 7. Neque confligantes inter vos de certitudine ſalutis, quam Purgatoriani habeant, aptè concilias, adhibita diſtinctione, quum utraque pars, ajens & negans non agnoſcit. Ipſe enim Bellarminus *de Purg. lib. II.* 4. certitudinem eam ſimpliciter negantes Dionyſium Carthuſianum, ſuis viſionibus turbatum, Michaelem Bajum, Gerſonem inducit & refutat. Et Salmero *Tomò XIV. p.* 231. *Quidam*, inquit, *Catholici ſentiunt, aliquos defunctos ſuæ ſalutis ignoratione puniri, & illo vehementiſſimo dolore, qui inde exurgit, affligtari.* Michael Bajus *lib. II. de merit. op. c.* 8. ſic ſcribit: *Huic ſententiæ conſonum eſſe videtur, quòd pro defunctis, qui ſine criminibus exiverunt, orat Eccleſia, Ne abſorbeat eos Tartarus, ne cadant in obſcurum: quia abſurdum eſſe videtur apud juſtum judicem pro reo pœnam deprecari, quæ*

ſciunt

ſcitur illi, juſto Dei judicio, irrogari. Non ergo uni Carthuſiano, alterive Bajo, ſed univerſæ Eccleſiæ Papiſticæ perſuaſum fuit, non eſſe certiſſimam ſpem ſalutis animabus in Purgatorio. 8. Deniq; de *loco* Purgatorii inſana exclamatio tua diſſenſum circa eundem *συζητη-τῶν* veſtrorum non purgat. Nam nos quidem manum Dei adverſus peccatum damnatorum vindicem non ligamus: at ex Evangelio tamen novimus, ſoluta in Cœlo haberi omnium ſalvandorum peccata, ut nulla iis in quocunque demum *loco* damnatio incumbat. Vos autem & damnationem talem ſalvandorum aſſeritis, & manum Dei vindicem alii ad hunc, alii ad alium locum allegatis. Bellarminus *de Purg. lib II. 6.* de quæſtione illa, *ubi ſit Purgatorium,* Eccleſiam nihil definiviſſe ait. Dein octo ſententias veterum allegat, pleraſque ſubdolè. Nam quæ Patres nonnulli de animarum damnatarum poſt mortem loco aſſerunt: ille de Purgatorii, quod illi ne quidem agnoverant, loco dicta refert. Ad rem tamen facit prima & octava opinio. *Prima,* inquit, *quorundam* opinio, *qui putant ibi animas purgari, ubi peccaverunt, hoc eſt, variis in locis. Equidem quòd variis in locis animæ purgentur ſatis probabiliter colligitur ex Gregorio lib. 4. Dial cap. 40. & 55. qui refert, animam Paſchaſii & cujuſdam alterius in balneis fuiſſe purgatam; nec non ex Epiſt. P. Damiani de miraculis ſui temporis, ubi deſcribit viſionem de purgatione animæ S. Severini in quodam flumine. Octava eſt communis Scholaſticorum. Purgatorium eſſe intra terræ viſcera inferno ipſi vicinum. In Legendis & ſpeculo exemplorum memoratur, quòd aliæ animæ relegatæ fuerint in vepres, aliæ in montes, aliæ in convalles, aliæ in puteos, aliæ ſub umbras arborum, aliæ in aera, alia ſub ſtillicidia, aliæ in glaciem, aliæ in flumina, aliæ in antrum Patricii* &c. Diverſæ illius circumgyrationis rationem Bonaventura *lib. 4. Sent diſt. 4. ſſ. 34.* exponit. *Diverſis,* inquit, *diverſa loca ſunt conceſſa vel propter eorum celerem liberationem, ut aliis poſſint ſuam indigentiam revelare, vel propter noſtram inſtructionem, ut aliquando recogitemus, magnam poſt hanc vitam pœnam infligi peccatoribus; vel propter cujuſdam Sancti impetrationem,* &c. Majolus in *diebus Canicul. Colloq. 2 p. 61. Thomas,* inquit, *cum Bonaventura dicit, quòd Purgatorii peculiaria loca Deus in ſuperficie terræ ordinavit ſpecialiter.* Furſæus ille apud Bedam Purgatorii *αὐτόπτης* (ſi *ut miranda canunt, ſic & credenda Poetæ*) totos inferos expertus eſt in aere. quanquam huic opponi poteſt Patritii antrum famoſiſſimum in Hibernia: & ſpiracula illa tum Æthnæ montis in Sicilia, tum Veſuvii etiam (de quo fabuloſiſſimas narrationes Conradi Hildesheimenſis Epiſcopi Arnoldus Abbas Lubecenſis *Chron. Sclav lib IV. cap. 29.* & Petri Damiani Cardinalis ejuſdem ad Nicolaum II. epiſtola, quæ *lib I epiſt. 9* habetur, conſervarunt, à Celeb. Conringio *Diſcuſſ. &c. pag. 327.* repetitas) tum aliorum nonnullorum in Indiis Occidentalibus, quorum Hiſpanos teſtes habemus, nihil non dejerantes, veros eſſe Purgatorii caminos. Sed & de tempore, quo liberantur animæ ex incerto illo loco, *res eſt,* inquit Bellarminus, *incertiſſima, & nonniſi temerè definiri poteſt,* miro enthuſiaſmate, cujus vis omnem indulgentiarum materiam ex cerebro ejus excuſſit. Nam niſi aliquid certò definiatur, proculdubio omnes illæ indulgentiariæ annorum & dierum putationes joculares erunt. Hæ ſunt de Purgatorio perpetuæ contradictiones, extra quarum argumentum nihil ſubſtantiæ Purgatorii, quam à Concilio definitam Redingius nugatur, relinqui poteſt: hæc myſteria illa Purgatorii magna, quæ nos omnia uno flatu extinguimus & diſturbamus, negantes, in Theologia magis eſſe Purgatorium, quàm in orbe terrarum Pygmæorum patriam, aut Monophtalmorum, Sciopedum, Acephalorum, Cynocephalorumve; quæ monſtra à Poetis excogitata, in coſmographias quidam ſuas tranſtulerunt.

Digitized by Google

ARG. X. Denique dogma illud adeò à Scriptura & ratione alienum, in Papatu quæſtûs tantùm gratiâ foveri, arguit tum quòd ipſa Synodus non obſcurè fatetur, antehac illo dogmate ſacrificulos ad lucrũ uſos eſſe, prohibens ea, quæ in eo *lucrum ſapiunt*: tum quia Græci jam olim, uti refert Cardinalis Aureolus *in 4. d. 21. art. 1. pag. 151. d.* Latinos graviter accuſârunt, *quòd purgatorium propter lucrum invenerint*: tum quia indulgentiarum & magnæ miſſæ partis nundinatio Purgatorio tanquam baſi ſuæ ſuperſtructa eſt. *Suis prædicationibus decipiunt ſimplices, & aurum ſubtili vel fallaci potiùs ingenio ab iis extorquent, de Purgatorio mendaciter extrahendo animas, quæ ſunt Dei judicio reſervatæ*, uti de quæſtoribus illis jam olim queſtus eſt author *oneris Eccleſiæ*, qui Salisburgenſis & Chemenſis Epiſcopi ſuffraganeus fuit.

RESP. REDING:, 1. *Qua fronte ſcelerati quæſtus confeſſionem Synodo imputas, ſtatuenti, ut Epiſcopi tanquam ſcandala prohibeant, quæ turpe lucrum ſapiunt. 2. Græcorum ſchiſmaticorum exprobrationem nihil moramur. 3. An ex legis Moſaicæ à Phariſæis violatæ exprobratione Cathedram ipſam Moſis contemnere licuit? Par hic ratio exprobrationis ex auctore Oneris Eccleſiæ.* Ibid. pag. 37. Reſp. 1. Detorques mea. Nihil enim Synodo imputavi, ſed ejus confeſſione uſus ſum ad demonſtrandam horrendam Simoniam, cujus ſaltem ante Synodum rea Eccleſia veſtra, de cujus magnificentia, ſanctitate & infallibilitate adeò triumphare ſoletis, fuit. Negas? Atqui Tridentini Seſſ. XXV. inter alia Epiſcopis præcipiunt, ut quæ in materia hac de Purgatorio *ad curioſitatem quandam aut ſuperſtitionem ſpectant, vel* (NB) *turpe lucrum ſapiunt, tanquam ſcandala & fidelium offendicula prohibeant.* Agnoſcunt ergo, multa ante Concilium in Eccleſia obtinuiſſe, quæ *turpe lucrum* ſaperent. Cave verò credas, turpis lucri fibras omnes à Concilio reciſas eſſe. Statim enim ſubjiciunt: *Curent Epiſcopi, ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum orationes, eleemoſynæ* (hoc nomine iis lucroſæ collationes veniunt) *aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis defunctis fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta piè & devotè fiant; & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, ſed à Sacerdotibus & Eccleſiæ Miniſtris, & aliis, qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſolvantur.* En mercaturam genuinam, contractum videlicet ementes inter & vendentes, & *perſolventes, qui debitum, ſeu obligationem* perſolvendi ob datas ſcilicet *eleemoſynas, fundationes, aliáſque* ejuſmodi *rationes* inducit. Si tamen rectè putaveris, malæ fidei contractus hic eſt, quia *ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφυκε carbones pro theſauro dantur.* Carbones autem? Imò NIHIL, quia nullæ in Purgatorio ſunt animæ, adeóque nihil ſuffragia, Miſſarum ſacrificia, orationes, quæ *pro fundationibus & eleemoſynis perſolvi* dicuntur, iis proſunt. Sic æruſcatores illi ne illam quidem Diomedis in permutando munere ſolertiam imitantur,

Χρύσεα donanti χάλκεα qui dederat;

ſed hanc potiùs illudentium jocantiúmque parœmiam ſequuntur: *Λαβὲ μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς, Cape nihil, & ſerva bene.* Niſi forte aliquid videntur chartæ & plumbum, applicandarum indulgentiarum, inſtrumenta, quibus de igne Purgatorio magnopere metuendum eſt, ne & ipſa in NIHILUM redigantur, eò quòd Diaboli tam calentes habere manus dicuntur, ut & membranæ comburantur, & plumbum colliqueſcat inter eas, priùs

quàm

quàm legendo percurrerint. Sed præterea Purgatorii fides quæſtui faciendo inprimis idonea eſt. Si enim fidelium animæ poſt mortem rectà purgatorium ſubire, in eo cruciatus infernalibus æquipollentes ſuſtinere, non unam horam, diem, menſem, annum, ſed quandoque centum, mille, pluresque annos (ſaltem finem nemo ſuperſtitum novit) torqueri, & horribilem in modum uſtulari debent: ſi tum viventes adhuc ipſi, tum defunctorum eorum ſuperſtites cognati, neceſſarii, amici tormenta illa orationibus, ſuffragiis, indulgentiis pretio addictis mitigare, contrahere poſſunt, quotusquiſque eſt paulò ſalutis ſuæ & ſuorum ſtudioſior, qui non promptiſſimè Monachis, Sacrificulis, Papæ facultates ſuas, ſaltem quibus carere poteſt, erogare, eóſque unctiſſimos reddere velit? Quantum enim opum non libens profunderet vivicomburii, cujus cruciatus breviſſimus eſt, damnatus, ſi profuſione illa vivicomburium redimere poſſet? Hinc adeò Bernhardinus in Roſario, *valde utile eſſe, habere devotos hæredes*, non immeritò definivit. 2. Si Græci vobis ſchiſmatici ſunt, majore jure vos illis ſchiſmaticorum, quin & hoc in argumento Simoniacorum maximi auditis. Tales enim revera eſtis. 3. Cathedram equidem Moſis legis ejuſdem à Phariſæis violatio non tollit, fateor. Sed Papæ cathedram falſam, & dogmata ex eadem pronunciata falſa, & ad quæſtum comparata tota, veritas & pietas ipſa ſuccutit. Illi verò, de quibus author *Oneris Eccleſiæ* queritur, legem Papæ, jubentis prædicare doctrinam de Purgatorio (quam quæſtui unicè inſervire oſtendimus) non violant, ſed potiùs religioſè obſervant.

Objectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Animas fidelium juvari poſſe ſacrificiis & precibus vivorum, conſtat ex 2. Machab. XII. 34. ubi Judas legitur duodecim millia drachmarum miſiſſe Hieroſolymam, ut offerretur pro peccato ſacrificium. Ergo fidelium animæ poſt mortem non ſunt in ſtatu beatitudinis, utpote qui ſuffragiis ejuſmodi non indigent, ſed pœnali, qualis etiam eſt in purgatorio.* Aug. Reding *pag.* 569. Reſp. Abundè huic argumento ſatisfecimus ſuperiùs, pag. 788. 789. Unum addo, ſacrificium illud Judæ, ſi maximè pro mortuis oblatum eſſet, neutiquam purgatorio favere, tum quia mortui illi obiverunt in peccato mortali, ſacrilegio nimirum, utpote qui acceperant ἱερώματα idolis Jamnienſium conſecrata; at in purgatorio non alia quàm venialia purgari ipſi docent: tum quia Judas dicitur *conſideraſſe, his qui cum pietate obdormiunt*, κάλλιστον ἀποκείμενον χαριστήριον, *optimam repoſitam eſſe gratiam*, quale certè χαριστήριον neutiquam eſt in flammis purgatorii: tum quia milites illi temporali pœna à Deo affecti erant v. 42. ut alia pœna temporali opus non fuerit: tum denique, quia ſi maximè in V. T. locus ejuſmodi medius fuiſſet, non tamen ſequeretur, ſine nova revelatione etiam in N. T. talem locum eſſe debere.

Excip. Reding: 1. *Paritas rationis ex fidei principiis petitæ in utroque Teſtamento æquè pugnat. Licet ergo ex V. T. ad novum argumentari. Cùm ergo ſacer ille textus indefinitè pronuntiet, Sanctum eſſe pro iis defunctis orare, qui cum pietate dormitionem acceperant, id ipſum ad N. T. rectè trahitur. 2. Unde tibi certò conſtat, mortuos illos in peccato mortali*

obiiſſe? cùm culpa eorum potuerit eſſe inadvertentiæ & obreptionis, adeóque venialis, vel ſaltem pœnitentia, ſi mortalis fuiſſet, expiari, &. eos cum pietate obdormiviſſe, quippe pro ſide ac religione morientes Judas teſtetur? Eos tamen mox omni, etiam temporalis pœnæ reatu exſolvis. 3. Cùm purgatorium neminem, niſi qui in gratia ſanctificante hinc deceſſerit, & in hoc ſtatu jam firmatus eſt, urat, etiam in Purgatorii flammis gratia illa optima repoſita locum habere potuit. Ibid. pag. 38. 39. Reſp. 1. Ubi par ratio ex fidei principiis petita? Nam locum ſemper dari medium, in quo animæ degant cruciandæ, & per viventium ſuffragia adjuvandæ, nec fidei principium eſt, nec ex fidei principio ullo concluditur. Non Deus verus Iſraëlis, ſed Deus venter dogmatis hujus principium eſt. Pronuntiat equidem author libri v. 44 *Niſi eos qui occubuerant, revicturos ſperaſſet, vanum erat orare pro mortuis:* at nec *indefinitè* pronuntiat, vel ſemper fas eſſe pro mortuis orare: vel pro mortuis orari, ut liberentur ex pœnis loci tertii; ſed tum ut abſolverentur *à peccato*, non à pœna peccati (ſunt enim juxta vos etiam carceres ad cuſtodiam, ac non ad pœnam dati) tum ob *ſpem reſurrectionis*. Forte enim ſcriptor hic cum Phariſæis fecit, qui judicium extremum ſub terris futurum crediderunt, ſolis iis, qui per ſententiam abſoluti ſunt, reſurgentibus. quod Joſephus docuit. Ita preces illæ ad judicii Divini rigorem temperandum facerent, quò citiùs reſurrectio ſubſequi poſſit. Quid hoc ad Purgatorium? Sed quocunque ſenſu ſic author libri pronuntiavit, falsò pronuntiavit, unquam licuiſſe orare vel ſacrificare pro defunctis, quia religio talis pro defunctis nuſpiam inſtituta legitur. Neque hoc fine Judas Hieroſolymam pecunias miſerat. Quam in rem plura ſuperiùs *pag. 196. 197.* diximus. 2. Ariolationes tuas de ſacrilegis illis cum venialis culpæ reatu decedentibus ibidem etiam diſcuſſimus. Nil certè illos inadvertentia, obreptio, ignorantia legalis & publici juris adjuviſſet. Illi enim de anathematis ſuffurati erant, id eſt, de rebus, quæ ſacratæ fuerunt idolis Jamniæ, contra diſertam legem Deut. XIII. 17. Nec pœnitentiam egiſſe probari poteſt eos, qui ne morientes quidem anathemata à ſe, uti ex v. 40. colligitur, abjecerunt. Et ſi pro *fide ac religione* mortui ſunt, Martyres ergo fuerunt, quos Purgatorii ignis pabulum eſſe, ferè negant veſtri. Denique cùm temporali pœna defuncti ſint, violentam appetendo mortem, temporali alia in Purgatorio opus non erat. Sed non ideo morte illa peccatum eorum coram Deo expiatum, & pro eo planè ſatisfactum fuiſſe ſequitur. 3. Cogitavit Judas, ſi verum libri author narrat, eos, *qui cum pietate obiiſſent*, adeóque ilico poſt obitum cum pietate (cur enim alias initium non à vita eorum repeteret?) habere *χαριστήριον gratiam optimam repoſitam*. Ubi verò? In Purgatorio? At qualiſcunque ibi animarum ſtatus eſt (quanquam nec vobis planè conſtat, certos eſſe Purgatorianos de eorum, qui in gratia ſanctificante hinc deceſſerunt, gratioſo ſtatu) pœnalis certè eſt, ſine repoſito ullo *χαριστήριον*. In Cœlo? Quid ergo hoc ad Purgatorium? Et quid tandem eſt *μετ' εὐσεβείας κοιμᾶσθαι, cum pietate dormire?* An mori cum peccato qualicunque nondum punito in Chriſto? Hoc verò eſt non piè, ſed impiè mori. Impius enim eſt, cujus non omnia peccata piata ſunt.

OBIECT. II. *Deus Zachar. IX. 11. dicitur ſanguine Teſtamenti ſui eduxiſſe vinctos ſuos de lacu, in quo non eſt aqua. Ubi* בור *lacus ſive ciſterna illa commodè ſignificare poteſt purgatorium, in quo non eſt aqua conſolationis.* Reſp. 1. Ipſi adverſarii, ambigunt de limbo an purgatorio locus ille explicari debeat. 2. Purgatorium eo loco non indigetari liquet, quia nec de mortuis, nec de animabus, nec de peccatis le-

levioribus & venialibus ſermo eſt: & ſanguine teſtamenti, adeòque merito Chriſti, non propria purgatione, expiatione & ſatisfactione ex ciſterna liberari dicuntur. Ne dicam illos, quos Deus liberâſſe dicitur מבור *ex ciſterna*, dici in eodem אסירים *vinctos*, cùm animas purgatorianas vagari & frequenter nos inviſere, ex Gregorii Dialogis illi nugentur. 3. Vel igitur ſenſus eſt, Chriſti morte, ſeu teſtamenti ſanguine nos in peccato mortuos ex merita ciſterna æternæ mortis liberatos eſſe: vel morte Chriſti fideles N. T. liberatos eſſe, ex timore mortis, cui fideles V. T. toto vitæ ſuæ decurſu obnoxii erant, accuſante lege, ſacrificiis peccatorum quotidie memoriam refricantibus, elementis mundi captivos tenentibus &c. à quibus liberatis haud poſtremo Novi Teſtamenti bono potiuntur.

Excip. Reding: 1. *Textus ille ſimul de Patribus limbo concluſis, ſimul de animabus Purgatoriæ flammæ addictis, per Chriſtum ad inferos deſcendentem eductis intelligi poteſt.* 2. *Liberatio illa ex ciſterna per ſanguinem Chriſti, nihil obeſt purgationi per ſatisfactionem vel ſatispaſſionem peragendæ. Satisfactio enim quoad vires gratiæ & condignitatem acceptilationémque à Patre: & ſatispaſſio peccatorum remiſſionem ſupponens, & menſuram ſuam ex ſanguine Teſtamenti obtinens, merito Chriſti innititur.* 3. *Neque Dei manus ligata eſt, quò minùs vinctos extra carcerem mittere quandoque poſſit, ſicut quandoque Diabolus extra infernum oberrat.* Ibid. pag. 39. Reſp 1. Si ad inferos localiter Chriſtus deſcendiſſet, Purgatorio nil inde vel ſeri vel meti poſſet. Quippe animas ex eo ipſimet negatis liberari niſi ſatispatiendo, vel ſatisfaciendo poſſe. At hic nec ſatispaſſio, nec ſatisfactio locum habuiſſet. Non *ſatispaſſio*. Alioquin quid opus erat Chriſtum illuc deſcendere ad liberandas animas, quibus ſatispaſſis licebat ukro, ſine liberatione tali, exire. Non *ſatisfactio*. Vel enim animæ ſic liberatæ ſatisfecerunt per propria opera, vel per Sanctorum ſuffragia, vel per Chriſti merita. At non ſatisfecerunt *per propria opera*, quia hæc ſatisfactoria nulla eſſe poſſunt poſitis in Purgatorio. Non *per Sanctorum ſuffragia*, quia nulli adhuc erant ejuſmodi Sancti, qui apud Deum, quem non videbant, ſuffragari poſſent. Non denique *per Chriſti merita*, quippe non applicata (uti vos applicanda cenſetis) vel per Baptiſmum, vel per Pœnitentiam, vel per Jubilæum. In hoc ergo deſcenſu locali ſi fuit ullus, nullum Purgatorio præſidium omnino eſt. Sed dum tu ſic ſomnia veſtra concilias, ego pronuntio rectiùs, & deſcenſum talem eſſe fabuloſum; &, ſi poneretur eſſe aliquis, nil tamen Purgatorio prodeſſe, niſi priùs Purgatorium eſſe conſtituatur, id eſt, petatur τὸ ἐν ἀρχῇ. Sed quàm lubrici quæſo ſunt Sophiſtæ! Bellarminus enim ex hoc textu limbum Patrum priùs probaverat. Mox verò ſeu pœnitudine ductus, ſeu parùm ſibi conſtans, *de Purg. lib. I. 3.* ſic pronuntiat: *Etſi hunc locum adducunt paſſim* (& ipſe ſupra adduxerat) *pro liberatione Patrum ex limbo, tamen meliùs convenit liberationi animarum ex Purgatorio, quas Chriſtus eduxit, cùm eò deſcendit poſt mortem* Impudentior jam Redingius & ad limbum, & ad Purgatorium refert. Reperit enim cothurnum Herculis, quem utrique huic pedi aptaret. 2. Si ſatispaſſio & ſatisfactio illa in Purgatorio merito Chriſti innititur, ſatispaſſioni ergo & ſatisfactioni ejuſdem innitatur oportet. Hæc autem cùm perfecta & numeris omnibus conſummata fuerit, omnem aliam excludit. Quid enim perfecto addi poteſt? Et quomodo Chriſti meritum eo tempore, quo is ad inferos

loca-

localiter deſcendiſſe ſupponitur, ab animabus in Purgatorio exiſtentibus applicari potuit? 3. Dei manum abſit ut conſtringamus. *Poſſe* tamen *animas ex Purgatorio ad nos in terris adhuc viventes proficiſci*, Bellarminus *de Purg. lib. II.8.* ex Gregorio aſſeverat. Id quomodo *vinctis* conveniat, videritis. Alia Diaboli ratio eſt, qui & vinctus eſt, & ex vinculis ſubinde, volente Deo, judicia ejuſdem exequitur. Sed præterea quomodo Purgatorium בור *lacus* eſt, in quo *aqua* non eſt; cùm dictum illud Pſal. LXVI. 12. *Tranſivimus per aquam & ignem*, Bellarminus aliíque ad Purgatorium probandum applicent: & Purgatorium iidem negent eſſe ſine *aqua*, id eſt, conſolatione, ſeu certa ſpe liberationis & ſalutis? Certè locum hunc de Purgatorio ne unus quidem veterum interpretatus eſt. Hieronymus *in Zachar. fol.* 117. de iis, qui cum Chriſto reſurrexerunt, quóſque ex gehenna liberatos eſſe, Origenico errore captus, idem ſtatuit (nam etiam epulonem divitem inter eos numerat) explicat. Cyrillus Alex. *in Zachar. T. III. p. 378.* vel *infernum* damnatorum, vel *ψευδωνύμων θεῶν ἀπάτην falſorum Deorum fallaciam* intelligi putat. Theodoretus *in Zachar. T. II. p. 911.* *Τοῦτον τὸν λάκκον εἴτε τὸν αἰώνιον θάνατον, εἴτε τῶν εἰδώλων πλάνην βούλεταί τις νοεῖν, τῆς ἀληθείας οὐχ ἁμαρτήσεται· Sive hunc lacum de morte æterna, ſive de errore idolorum velit quis intelligere, à veritate non aberrabit.* Explicatio ergo illa de purgatorio toti Eccleſiæ veteri ignota, noviſſima eſt.

OBIECT. III. *Chriſtus Matth. XII. 32. docet, peccatum in Spiritum S. nec in hoc nec in futuro Seculo remitti. Inde ſequitur, in futuro etiam Seculo remiſſioni locum eſſe. At non in Cœlo, quia nemo, cui peccata remiſſa non ſunt, illuc admittitur: non in inferno, quia damnatis peccata non remittuntur. Ergo in purgatorio. Id quoque ex eo loco colligit S. Auguſtinus lib. 21. de Civ. D. aliíque Patres* Reſp. 1. Eſto, peccata quædam in futuro Seculo remittantur. Inde Purgatorium minimè conficeretur, tum quia in purgatorio peccata non *remitti*, ſed *purgari*, & puniri dicuntur, quod remiſſioni oppoſitum eſt, uti liquet ex Exod. XX. 6. tum quia in extremo etiam judicio, adeóque futuro Seculo locus poteſt eſſe remiſſioni, hoc eſt publicæ & glorioſæ teſtificationi, ac ſolenni, quòd credentibus propter Chriſtum peccata remiſſa ſint. Scripturæ enim tum extremum diem nomine futuri Seculi indigetant Luc. XX. 35. tum docent etiam, miſericordiæ, deletioni peccatorum tempore refrigerii locum eſſe poſt hanc vitam in die judicii, 2. Tim. I. 10. Act. III. 19. Sicut in Cœlo ratam habet ſententiam, quæ hîc pronuntiatur in terra, Matth. XVIII. 18. ita olim declaraturus eſt, ſe illam ratam habere, Rom. II. 16. Neque quidquam obſtat, quò minùs diverſo modo & reſpectu remiſſio iterari dicatur. 2. Futilis etiam eſt conſequentia: *Si peccatum in Spiritum S. nec in hoc nec in futuro Seculo remittitur: Ergo alterius peccati remiſſio fit vel in hoc, vel in futuro Seculo.* Quidni ita potiùs concludere liceat: *Ergo peccatum aliquod & in hac, & in altera vita remittitur.* Ea nempe eſt natura copulativarum negantium, ut geminam admittant contradictionem affirmativam, nempe conjunctivam ſeu copulativam unam, disjunctivam alteram; illam plenam, hanc dimidiatam. Nôrunt

ſunt hoc Dialectici omnes, quorum proinde tribunal hic declinans Bellarminus, provocat ad *regulam prudentiæ*. Sed prudentiam Jeſuiticam nimis irregularem nos penſi non habemus. 3. Genuinum phraſeos ſenſum nobis reddit Marcus cap. III. 29. *Qui blaſphemat Spiritum S. non habet remiſſionem in æternum.* Spem igitur omnem tam flagitioſæ nequitiæ præcidit. Proinde Matthæus uſitato Hebraiſmo, quo עולם הזה והבא *Seculum præſens & futurum* æternitatem ſignificat, docet, blaſphemiam in Spiritum S. in æternum haud remiſſum iri. 4. Auguſtini quæ citantur ex *lib. de Civit. D. XXI. 24.* verba, ſuſpicione νοθείας laborant, quia Lud. Vives in antiquis ea Codicibus haberi negat. Deinde per *futurum Seculum* alibi non purgatorium, ſed extremum judicium intelligit.

EXCIP. REDING: 1. *Diſtingue reatum culpæ & pœnæ; agnoſcéſque ſic, peccata etiam per pœnæ ſolutionem remitti. Ita Exod. XX. 5. iniquitas patris, quæ ratione culpæ ejus perſonam non egreditur, quoad pœnæ reatum tranſire poſſe ad quartam uſque generationem dicitur. ut vel hinc conſtet, pœnæ reatum ab offenſæ Divinæ culpa ſeparari poſſe. Non ergo peccati ex juſtitia vindicati punitio remiſſioni opponitur:* & *quæ quoad pœnæ reatum in Purgatorio eluuntur, in eodem remitti, quoad culpæ reatum rectè dicitur. 2. Cùm remiſſio peccati non ſit ſpeculativa duntaxat peccati remiſſi declaratio, ſed ejus extinctio, illa utique ante extremi judicii diem electis contingere debet. Hinc adeò remiſſa in terris peccata in Cœlo quoque remitti, ſeu eorum remiſſio rata habere, Matth. XVIII. 18. dicitur, ut ulteriori declaratione opus non ſit. 3. Quòd Marcus per compendium enuntiavit, id fuſiùs Matthæus expoſuit, peccatum ſimpliciter irremiſſibile contradiſtinguens alteri peccato, quod in hoc, & in altero ſeculo remiſſibile eſt. quam diſtinctionem licet non attigerit Marcus, non negavit tamen. 4. In loco Auguſtini apertam perfidiam prodis, aſſeverans, Ludovicum Vivem negare, ea verba in antiquis Codicibus extare.* Ibid. pag. 40. 41. Reſp. 1. Diſtinctionem hanc reatus priùs proba. Nos enim illam pridem confutavimus eo argumento, quòd reatus ſit meritum pœnæ ob peccatum, ſeu obligatio ad pœnam ob peccatum. Sequitur ergo peccatum ſeu culpam, & antecedit pœnam: adeóque diſtribui in reatum culpæ & pœnæ non poteſt. Nam totum ſub ſe continet partes: reatus autem culpam & pœnam juxta, ſeu præter ſe, non ſub ſe continet. Neque etiam probabis ullo argumento, reatum pœnæ ab offenſæ Divinæ culpa ſeparari poſſe. Hæc enim illius fundamentum, & cauſa, uti vocant, emanativa eſt. Punit Deus peccata parentum in liberis, juxta Exod. XX. 5. Sed an ſine peccato parentum? An in liberis planè innocentibus, & peccati expertibus? Falleris. Punivit Deus noſtra quoque peccata in Chriſto, cui ea imputavit: ſed non punivit Chriſtum ſine peccati, imputati licet, non inhærentis reſpectu. Sed miſſis his, conſtat vis argumenti mei. Nam Purgatorium eſt punitio peccatorum. At remiſſio peccatorum non eſt punitio peccatorum, ſed punitioni peccatorum opponitur. Quippe remittere peccata non eſt punire peccata, atque ſic poſt pœnam dimittere jam punitum (quomodo puniti in Purgatorio inde dimittuntur) ſed miſericordiam facere peccatori, eum propter ſponſorem non ſubjiciendō pœnæ. At miſericordiam facere & punire, ſeu exigere ſolutionem pœnæ, Deus ipſe opponit Exod XX. 5. *Ego enim Jehova Deus tuus, Deus Zelotes, viſitans iniquitatem Patrum ſuper filios, & faciens miſericordiam millibus*

tibus diligentibus me. Et Chriſtus quibus condonavit peccata, eoſdem liberavit à morbis, id eſt, à pœnis peccati. Idem juſſit concordare cum adverſario, ne is tradat judici, & judex in carcerem mittat. Unde prompta concluſio; Si concordia fiat cum adverſario, tum, neminem tradendum judici, aut detrudendum in carcerem. Cùm igitur Purgatorium, ſi adverſariis fides eſt, ſit carcer; certè ſi remittuntur, ſi condonantur peccata, Purgatorio locus non eſt. Denique ingenuè, Redingi, dic, quid in Purgatorio remittitur, quid condonatur? Peccatum, an ejus pœna; ſeu, uti tu *ἀκυρολόγως* loqueris, reatus culpæ, an pœnæ? Si peccatum, ſeu reatus culpæ, cur animæ ibidem puniuntur, uſtulantur, ſolvunt pro culpa? Pœna enim omnis propter culpam infligitur; & duo illa ſic ad ſe invicem referuntur, ut ubi peccatum non remiſſum eſt, ibidem pœna ex juſtitia vindicante infligatur, & viciſſim. An pœna, ſeu reatus pœnæ? Cur ergo animæ in Purgatorio pœnam ſubeunt? Nam quæ pœna remittitur, condonatur, illam tubiri, ſolvi tamen contradictorium, adeóq; inauditum eſt. Viden' Redingi, verbis illis Chriſti Purgatrium veſtrum non accendi, ſed extingui penitus! 2. Remiſſionem ſpeculativam eſſe peccati remiſſi declarationem, non dicimus. Practica eſt tota, quia, cui peccata eſſe remiſſa declaratur, eidem verè remiſſa ſunt, non imputantur ad pœnam. Sed remiſſione peccatum ipſum ſic extingui, non tantùm ut non imputetur, ſed etiam ut non imputatum non ſit, non exiſtat, recentiſſimum Sophiſtarum commentum eſt. Peccatum certè originale, id eſt, illa ipſa corruptio, quæ nos abducit à juſtitia, manet tota in fidelibus, abolenda quidem magis magiſque, ſed nunquam penitus, donec in Cœlos delati cum Chriſto regnemus. At remiſſio peccati illius non differtur eo uſque, ſed in præſenti datur. Sed eam in rem fuſiùs dicta Tomo priore *ad Seſſ. VI. Quæſt VIII. Arg. 7. pag. 360. 361.* repetere non libet. Interim in futuro etiam ſeculo peccata extingui, dictu abſurdum haud eſt. Nam peccatum penitus morte extinguitur. Mortis autem momentum communis nobis terminus eſt ſeculi utriuſque; hujus, à quo morientes abimus, & illius in quod tranſimus. Quæ autem per momentum illud dicitur fieri vel remiſſio, vel extinctio, non tam ſeculo huic pereunti, quàm illi permanenti, in quod morientes deveniunt, tribuitur. Extinguitur in morte, quod non fuerat extinctum in vita. Quod autem non extinguitur in vita, ſi in morte extinguitur, id rectè in ſeculo venturo potiùs, quàm in hoc extingui dicitur. Et par remiſſionis propriè dictæ, quæ tota imputativa eſt, in morte demum factæ ratio eſt, ne dicam de ſolenni illa, quæ in ſupremo judicio fiet. Quam veram remiſſionem, abſolutionem non eſſe, argumento nullo probare poteris. Nam quæ in Cœlo, durante præſente vita, rata habetur remiſſio: illa in ultimo judicio ratificata ſolenniter promulgabitur. 3. Cur verò de conſequentiæ veſtræ futilitate à me dicta ne ullo quidem apice attingis? Hic profectò tibi, in Logicis fallaciis nectendis argutiſſimo licet, planè aqua hæſit. Et tamen non nihili res eſt, ſed quæ vel ſola argumenti veſtri vim elidit. Quod porro per compendium Marcus enuntiavit, id fuſiùs Matthæum expoſuiſſe, non nego. Sed ſic, ut qui ſenſus verborum Marci eſt, idem Matthæi etiam ſit; nec in hoc, nec in futuro Seculo peccatum illud remitti, id eſt, in æternum non remitti. Inde ſequitur, aliquod peccatum in æternum remitti, conjunctim ſcilicet; & in hoc ſeculo, & in futuro; non diviſim, vel in hoc ſeculo, vel in altero; aliquando in hoc, aliquando in altero ſeculo tantùm. Simul ergo utrumque ponendum, ſimul utrumque negandum eſt. Quomodo ſi affirmes: *Deus verus & Cœlum & terram creavit*; alter dicit: *At falſi Dii neque Cœlum neque terram crearunt.* Ita Virgilius: *Nec ſibi diva parens generis, nec Dardanus author.* utrumque tollere volens, quod utrumque tamen in ſuo ſtemmate Æneas poſuit: *Et mihi Diva parens*

generis,

generis, *& Dardanus author.* Similia paſſim occurrunt. Cùm igitur verborum Chriſti: *Peccatum in Spiritum S. non remittetur nec in hoc, nec in altero ſeculo*, contrapoſitio vel conjunctiva, hoc ſenſu: *peccatum aliquod remittetur in hoc & in futuro ſeculo*, vel disjunctiva hoc ſenſu; *Remittetur vel in hoc vel in futuro ſeculo*, eſſe poſſit, conjunctivam ſubjecta materia, doctrina videlicet de remiſſione peccatorum, flagitat. Scriptura enim docet, nobis ita condonari à Deo, quæ condonantur peccata, ut in hoc ſeculo primùm condonentur, ſed in æternum, hoc eſt, in utrumque ſeculum. Sic Chriſtus dicit: *Quæ ſolvuntur in terra, ſoluta haberi in Cœlis.* Sic Paulus: *Nulla condemnatio iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu*, Rom. VIII. 1. Sic Petrus: *Ut deleantur peccata veſtra, poſtquam venerint tempora refrigerationis à conſpectu Domini*, Act. III. 19. Reperio autem, phraſin illam, *neque in hoc, neque in futuro ſeculo*, Hebraico idiotiſmo ſimpliciter æternitatem circumſcribere quod Paraphraſes Chaldaicæ vetuſtiſſimæ, & perpetuus Hebræorum uſus oſtendit. Inolevit autem hæc phraſis occaſione Sadducæorum, qui rationem alterius illius ſeculi totam expungebant. Expreſſa ergo hac diſtinctione & loquendi formula tetrum illorum errorem repercutere placuit. Atque eam Sacri Scriptores apud Judæos Marc. X. 30. Luc. XVIII. 30. & XX. 34. itemque apud gentiles, quorum non pauci etiam alterum Seculum negarunt, Epheſ. I. 21 imitati ſunt. 4. Lud. Vivem de Auguſtini loco citanti perfidiam non opponeres, niſi vel perfidus ipſe eſſes, vel ne quidem eum inſpexiſſes. Quæ Auguſtino verba tribuuntur, ſic *lib XXI. de Civ. D. cap. 24.* habent: *Neque hic veraciter de quibusdam diceretur, quòd non eis remittuntur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus etſi non in iſto, tamen remitterentur in futuro.* Ad eum locum, ejúſque tum antecedentia, tum conſequentia ſic Lud. Vives annotavit: *In antiquis libris Brugenſi & Colonienſi, non leguntur iſti decem, aut duodecim, qui ſequuntur* (quos inter verba illa allegata ſunt) *verſus. &c. ac neque in exemplaribus Friburgi excuſis.* Nullamne hæc *νοθείας* ſuſpicionem movere potuerunt? Inprimis cùm neque in noviſſimis Auguſtini editionibus, Lovanienſi & Pariſienſi, quæ emendatiſſimæ habentur, ea verba uſquam compareant. Sed ſunto ſanè Auguſtini illa verba *γνήσια*. Nihil Purgatorio proderunt, quia diſertiſſimè hoc quicquid eſt purgationis animarum, author ille in ultimum illum diem, & quidem conceptis verbis poſt reſurrectionem differt. Sic enim ille loquitur: *Sicut etiam facta reſurrectione mortuorum non deerunt, quibus poſt pœnas, quas patiuntur ſpiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, ut in ignem non mittantur æternum. Neque enim de quibuſdam veraciter diceretur, quòd non eis remittatur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus, etſi non in iſto, tamen remittetur in futuro.* Et alibi *contra Jul lib VI. 5.* clariſſimè: *Et peccata quidem nulla remittuntur in regno: ſed ſi nulla remitterentur in judicio illo noviſſimo, puto quòd Dominus non dixiſſet de quodam peccato: Non remittetur neque in hoc Seculo, neque in futuro.* Viſne jam Redingi, credamus Auguſtino? Periit ergo Purgatorium quod in reſurrectione nullum eſſe vultis. Reliqui Patres, noſtro ſenſu verba Chriſti explicant; Fulgentius inprimis, qui *lib. I. de remiſſ. pecc. cap. 24.* adverſariorum ſtropham ſic diluit: *Hoc verbo Dominus & Salvator noſter non aliqua peccata inſinuavit in futuro ſeculo dimittenda, quæ in hoc ſeculo dimiſſa non fuerint; ſed bene intelligentibus oſtendit non alia, ſed illa tantùm in futuro ſeculo dimittenda, quæ in hoc ſeculo in una vera Eccleſia Catholica unicuique fuerint dimiſſa. Soli enim illi Dominus ligandi ſolvendique tribuit poteſtatem dicens:* Tibi dabo claves Regni Cœlorum, &c. *Quod ergo Sancta Eccleſia in hoc ſeculo non ſolverit, ita inſolubile permanet, ut etiam in futuro ſeculo ſolvi nullatenus poſſit.*

OBIECT. IV. *Chriſtus idem Matth. V. 22. diſtinguit genera peccatorum, quorum aliud convitium ſtultitiæ alicui factum pœna gehennæ: alia verò nempe iram & convitium ῥακὰ judicii & Synedrii pœna digna facit. Dantur ergo peccata quædam non mortalia ſed venialia, adeóque cum ſtatu gratiæ compatibilia, quæ temporali pœna expiari poſſunt. Quod ſi ille temporalis pœnæ reatus hac in vita non diluitur, neceſſariò dilui debet in altera vita, adeóque in ſtatu aliquo medio, qualis eſt purgatorium.* Aug. Reding. 571. Reſp. 1. Eſto, dentur peccata venialia, temporali pœna digna, cur non æquè imò magis quàm mortalia Chriſti morte in ſolidum expiata dicamus? 2. Ipſe Suarezius *tom. 4. in Thom. diſp. 45. pag. 557.* ſcribit, hunc locum non pertinere ad controverſiam de purgatorio, *cùm probabile ſit omnia illa membra judicii, Concilii, gehennæ ſignificare æternam damnationem & pœnam majorem vel minorem pro qualitate delictorum.* Ita eſt. Chriſtus gradus ut peccatorum, ita etiam pœnarum, manente eadem ſpecie, ex comparatione civilium pœnarum inter Judæos uſitatarum, quales erant דין *judicium* quodvis, סנהדרין pœna à *Synedrio* ſeu ſupremo Senatu infligenda, & כרת *excidium*, quo devovebantur peccatores *gehennæ*, explicat, atque ita minimam charitatis eclipſin iram Dei & pœnam mortis mereri oſtendit. Secus quàm Judæi, perverſi legis gloſſatores, qui ne homicidas quidem omnes, ſed eos duntaxat, qui in propria perſona alios interficiebant, *Synedrio*, ſeu capitali ſupplicio in ſupremo Senatu infligendo dignos reputârunt, quorum pravam hac in re praxin ex Thalmudicis oſtendit doctiſſimus Ligtfootus *Hor. Thalmud. ad h. l.* 3. Quòd ſi judicium exercetur in purgatorio, ubi ergo Synedrium? Tertius ita pœnarum locus fingi debebit. 4. Neque etiam ira & convitia iræ ſigna peccatis venialibus accenſeri debent, cùm Paulo judice Gal. V. 20. excludat θυμὸς regno Cœlorum. 5. Denique credentes in Chriſtum οὐ κρίνονται *non judicantur* Joh. III. 18. εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχονται *in judicium non veniunt*, Joh. V. 24. Si igitur maximè *judicium* hoc loco purgatorium notaret, nihil tamen ad verè fideles attineret.

EXCIP. REDING: 1. *Hic locus cum v. 45. conjungi debet.* 2. Ubi *Chriſtus determinatè non pronunciavit gehennæ reatum, ſed Concilium & judicium, non equidem infertur ſtatim, ibi ex genere ſuo non poſſe peccatum mortale ſubeſſe. Quia tamen Chriſtus pro peccatis illis gehennæ reatum determinatè non indixit, intelligi poteſt, ſupereſſe ſtatum ejuſmodi culparum, ſub quo vel per levitatem materiæ, vel per ſubreptionem rationis, & plenæ deliberationis defectum exceptioni locus ſit: ſicut in foro politico locus eſt exceptioni, quando homicidium patratur non directè & poſitivè voluntarium, ſed ſui defendendi gratia. 3. Sicut qui non credit, jam judicatus dicitur Joh. III. 18. atque inde judicium extremum rectè concluditur: ita qui credit, ita tamen, ut in certo peccati genere, cui culpa mortalis ſubeſſe poteſt, ipſe quoque per ſubreptionem, vel deliberationis defectum, vel materiæ levitatem deficiat, is judicandus quoque alicubi eſt. Ubi verò niſi in Purgatorio?* Ibid. pag. 41. 42. Reſp. 1. Bellarminus

minus *de Purg. lib.1.8.* locum hunc ſeorſim urget. Neque combinatio cum v.25. efficaciorem reddit probationem, tum quia nec v. 25. ipſo judice Sonnio veſtro, Purgatorium probat: tumquia v.25. nihil eſt,quod verſui 22.ad Purgatorii demonſtrationem lucem majorem fœneretur. Merum ergo *κρησφύγετον* tuum eſt, quia textui meritò diffidebas. 2.Ludis in voce *gehennæ*, qua ſola *inferni* pœnam ſignificari innui. Nam æquè Synedrium & Concilium infernum ſignificant. *Gehenna* enim, *Synedrium & Concilium* ſupplicia capitalia in foro ſoli ſingula infligebant;& eatenus figuræ totidem inferni à Chriſto non conſtituuntur; ſed ſecundum diverſos gradus ſicut delictorum, ita etiam pœnarum. Quodcunque ergo peccatum Chriſtus Synedrio & judicio dignum declaravit, illud morte etiam æterna dignum, figura ad rem ſignificatam tranſlata, declaravit. Nullus quoad rem ſignificatam locus exceptioni à pœna æterna : ſoli exceptioni à gradu pœnæ æternæ locus eſt. Neque ad rem facit exceptio in foro ſoli; velut in homicidio caſuali, vel ſui defendendi cauſa patrato, quia hoc propriè peccatum vel homicidium non eſt, adeóque pœnam nullam meretur. Non tantùm autem vobis peccata venialia & propriè peccata ſunt, & pœnam in Purgatorio merentur : ſed inprimis Chriſtus de veris peccatis, & peccatorum verorum pœna æterna, gradibus ſuis diſtincta loquitur. Et ſicut ille gradum peccati non in ſubreptione, vel defectu deliberationis, ſed in peccato ipſo,eademque peccati,prout illud magis vel minùs in nervum erumpit, ſpecie ſtatuit: ita pariter pœnæ gradum non in diverſa ejus ſpecie, ſed una eademque collocat; & nominatim in pœna æterna. Loquitur enim Chriſtus de ipſa peccatorum culpa. Iraſci quippe, & probroſis verbis fratrem lœdere, peccati culpa eſt. At omnis peccati culpa non condonata æternam pœnam infert. uti ſuo loco probavimus. Tum Chriſtus intendit, vim legis adverſus peccata, longè ſupra traditionem Seniorum. Ideóque minimum gradum peccati eadem pœna dignum eſſe arguit, qua pœna dignum illi cenſebant maximum. *Audiſtis*, inquit, *dictum eſſe : Non occides. Quisquis autem occiderit, tenebitur judicio. Ego verò dico vobis, quicunque iraſcitur fratri ſuo temerè, tenebitur judicio.* Atqui,nullius hominis judicio, homicidium dignum eſt exiſtimatum minima aut levicula pœna; ſed mortali, in foro ſoli temporali, &, ſi in Chriſto condonatum non fuerit, etiam in foro poli æterna. Denique concludens Chriſtus jubet quemque reconciliari fratri, ne tradatur judici, indéque mittatur in carcerem,unde non ſit exiturus niſi perſoluto ultimo quadrante, id eſt,nunquam. Ubi manifeſtum eſt alludi ad primum gradum ante expreſſum, quem judicio dignum dixit. 3.Idem judicium eſt, à quo Chriſtus abſolvit credentes, & quod decernit infidelibus: neque aliud comminiſci licet. Atqui illud eſt judicium æternæ damnationis. Non aliud ergo judicium eſt ab eo diſtinctum. Quisquis ob peccatum non condonatum judicatur, is reus æternæ mortis pronuntiatur. Ergo qui æternæ mortis reus non pronuntiatur, is nec ob peccatum non condonatum judicatur: & ſi ob peccatum non condonatum non judicatur, in purgatorium non deſcendit, quia judicii locus vobis Purgatorium cenſetur: &, ſi quod exiſtit,verè talis eſt. Et ſi,denuo repeto, talis judicii locus eſt in Purgatorio: ubi Synedrii locum oſtendis?

OBIECT. V. *Eodem Capite Matth. V. 24.25. Chriſtus ſuadet reconciliationem cum fratre, ne irreconciliabilem judex tradat miniſtris, & hi in carcerem conjiciant, unde non datur egreſſus uſque ad ſolutum ἔσχατον κοδράντην ultimum quadrantem. Vbi φυλακῇ carcer notat purgatorium: extremus quadrans peccata venialia in eo luenda.* Re-

 ding.

ding. *p.* 571. Reſp. 1. Locum hunc perſe nihil probare agnoſcit Sonnius, *quia non loquatur claro ſermone de ſtatu animarum poſt hanc vitam, & aliam apud Patres interpretationem recipiat.* Etiam Stapletonus illum accenſet levioribus, quibus paulò alieniùs uſi ſint Patres. 2. Nihil cogit, ut à litera diſcedamus. Senſus igitur clarus eſt, eum qui adverſario ſuo ob debita pecuniaria obſtrictus eſt, cum illo maturè conciliari, & quemlibet proximo ſuo promptè ſatisfacere debere, ne in judicio experiri, & reus malè mulctari neceſſum habeat. quod & reo noxium erit, & debitum nimis exactè urgenti, utpote qui hac ratione fratris malè habiti adverſus ſe ſuſpiria excitabit. Ita Chryſoſtomus *ad h. l.* cúmque ſecuti Theophylactus, Euthymius, alii. 2. Sed allegoricè etiam, ſi lubet, explicemus. Sic autem Purgatorium notione φυλακῆς *carceris* indigetari heic, dilutum eſt, tum quia in purgatorio peccata venialia purgari aſſerunt, at in carcere illo irreconciliabilitas, quæ mortale peccatum eſt, expiari debuit: tum quia totius debiti exactionem Chriſtus urget, non ſolius extremi quadrantis, cùm totum debitum in gehenna expungi debere ſtatuant. Multò minùs ἔσχατος κοδράντης *extremus quadrans* peccata venialia notat, quia non cumulantur varia peccata, ſed unicum, pertinacia nempe in negligenda reconciliatione fratrum perſtringitur: neque peccatum illud unicum minutas in partes ſecatur, ſed agitur de pœna, cujus ridigiſſima exactio, & plenaria ſolutio urgetur.

EXCIP. REDING: 1. *Stapletonus hoc unum pertendit, textum illum ſolum, non ſuppoſito fidei illo dogmate jam recepto, non evincere Purgatorium. at ſuppoſito eo, non perperam de eodem exponi.* 2. *In peccato irreconciliabilitatis diverſi gradus obtinent: inter quos primo reconciliationem omnem reſpuenti æternæ pœnæ reatus reſpondet. Hoc verò per pœnitentiam extincto ſupereſſe poteſt ſcintilla levis, culpæ venialis reatum non ſupergrediens, cujus ultimus quadrans in carcere illo ſolvi debet* Ibid. pag. 42. 43. Reſp. 1. Disertè Stapletonus *Antidot. in Matth. cap.* 5. jubet Calvinum advertere, *pauciſſimos hodie eſſe, qui hunc locum eodem modo exponant.* Quin locis accenſet levioribus, quibus Patres paulò alieniùs uſi ſint. *Et veteres,* inquit, *Patres hunc locum ad Purgatorium accommodarunt, non quòd in eo vel ſolo, vel potiſſimùm Purgatorium fabricarent aut fundarent: ſed quòd ad dogma fidei receptiſſimum comprobandum hanc ſcripturam adferrent, tametſi vel obſcurior eſſet, quàm vel ſola certam fidem faceret, vel etiam alium ſenſum verum habere poterat, ſicuti multas alias Scripturas in hoc ipſo dogmate, aliiſque certæ fidei dogmatibus, Patres adferre ſolent.* Habemus hinc, ut pluſimùm laboris in hoc loco ad Purgatorium trahendo impendatis, tum verò nec dum manifeſtam vel certam demonſtrationem futuram. Unde parum in eo loco vindicando idem ſudavit: Maldonatus planè locum neglexit: Janſenius *Concord. Evang. cap.* 40. ex eo rectè urgeri Purgatorium, disertè negavit. 2. Cui in carcerem conjecto ultimi quadrantis, totiúſque adeò debiti ſolutio injungitur, illi ſimpliciter injungitur, quia διαλλάγηθι, εὐνοεῖν, *reconciliari, benevolentiam præſtare* detrectavit, adeoque

adeòque *iraſci* perrexit. Iram autem Chriſtus homicidio ipſi æquiparavit. Huic, non alii peccato pœna iſthæc decernitur. Nil de gradu peccati: nil de ſcintilla levi, ultimo quadranti reſpondente. Malè enim debitum ſecas: malè pœnam. cùm non aliud phraſis Chriſti quàm rigidam, exactam, plenariam ſolutionem notet. cùm aliás in magna pecunia quadrans pro nihilo habeatur, faciléque adeò condonetur. Aliud enim eſt ultimus quadrans, minimum debiti, aliud peccatum minutulum, veniale. Etenim quadrans ille dicitur ἀποδίδοσθαι *reddi*. Quid verò eſt peccatum, qualecunque illud, reddi? Pœna, non peccatum redditur. Neque tamen juvabit etiam. Si peccata minuta intelligi dixeris, hoc ſenſu, ut pro peccatis variis, & gravioribus & minutioribus pœna reddenda in eodem carcere dicatur, &, juxta illa Zachariæ Chryſopolitani, *in noviſſimo quadrante nihil dimiſſi impunitum intelligatur*. Auguſtinus *de Conſ. Evang. lib. I.* de pœna æterna, qualis non eſt Purgatoriana, manifeſtè explicat. *Donec ſolvas autem*, inquit, *quod dictum eſt, miror ſi non eam ſignificat pœnam, quæ vocatur æterna. Unde enim ſolvitur illud debitum, ubi jam non datur* (NB) *pœnitendi & correctionis locus? Ita enim fortaſſe hic poſitum eſt, Donec ſolvas: quomodo in illo, ubi dictum eſt. Sede ad dextram meam, donec ponam omnes inimicos ſub pedibus tuis.* Et paucis interpoſitis: *Quemadmodum ergo intelligitur, de quo dictum eſt, oportet eum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus ſuis, ſemper regnaturum, quoniam ſemper illi erunt ſub pedibus: ita hic accipi poteſt, de quo dictum eſt, Non exibis inde, donec ſolvas noviſſimum quadrantem, ſemper non exiturum eſſe, quia ſemper ſolvit noviſſimum quadrantem, dum ſempiternas pœnas terrenorum peccatorum luit.* Non vidit Auguſtinus, quod pueri hodierni in faba. Eandem cum eo viam recentiſſimi Papiſtæ non pauci, Janſenius *Concord, cap. 40.* Maldonatus *in 5. Matth.* Toletus *in 12. Luc.* Stella *in 12. Luc.* Salmero *Tomi V. tract. 37.* iniverunt. Etiam Hieronymus *ad h. l.* ſi allegoricè explicandus locus ſit, de gehenna accipit, & ea quidem, in qua *& anima & caro pariter recludenda ſunt.* Quæ verò Bellarminus affert Tertulliani, Cypriani, Origenis, Euſebii Emiſſeni, & Ambroſii teſtimonia, totidem ejus impoſturæ vel hallucinationes certè ſunt. Neque enim eorum quiſquam locum hunc de Romano Purgatorio interpretatus eſt. Tertullianus ad moram ejus reſurrectionis, quam mille ante judicium noviſſimum annis factum iri cum cœteris Chriſtianis ſomniavit: Origenes ad ſuum de gehennæ fine commentum: Ambroſius & Pſeudo-Emiſſenus ad luſtralem ultimi diei ignem detorſerunt. Ad Purgatorium nemo omnium.

OBIECT. VI. *Chriſtus Luc. XVI. 9. hortatur nos, ut faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula. Quem locum S. Patres, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, alii exponunt de Sanctis cum Chriſto regnantibus, quatenus iſti poſſint precibus juvare illos poſt mortem, qui in vita illis eleemoſynas præſtiterunt.* Aug. Reding *pag. 570. 571.* Reſp. 1. In Parabolis argumentum non licet petere niſi ex ſcopo. Porro parabolæ hujus ſcopus eſt, ut ex injuſto mammone largas eleemoſynas decidamus, ut pauperes nos diſpenſatione noſtra perfunctos in tabernacula æterna, hoc eſt, ut nos tum precibus ſuis in hac vita, tum ſuffragio & teſtimonio ſuo in die judicii ad æternam ſalutem noſtram promoveant. 2. Purgatorium verò ex his verbis neutiquam accendi poteſt, tum quia parabola illa dicta eſt ad μαθητὰς *diſcipulos* Chriſti:

v.1. proinde etiam ipſi Apoſtoli, quod adverſarii credere vetant, in purgatorium detruſi eſſent: tum quia pauperes precibus ſuis in hac vita, & ſuffragio in extremo judicio in æterna tabernacula nos recipere poſſunt, ſi maximè in purgatorium non deſcendamus: tum quia Sancti, quando deficimus, ſeu morimur, ſtatim in æterna tabernacula nos recipiunt: tum denique quia per *amicos*, non Sanctos cum Chriſto regnantes, ſed pauperes in terra adhuc viventes, imò in illis Deum, Chriſtum, qui propriè ad ſe benefactores recipit, intelligi, liquet ex ipſa parabola, quæ jubet amicos parare ex mammone iniquitatis. Nos verò erga Sanctos in Cœlo ex mammone iniquitatis benefici eſſe non poſſumus. 3. Neque etiam quiſquam Patrum de purgatorio locum hunc explicat. Auguſtinus *de Civ. D. lib. XXI. cap. 27.* nec purgatorii meminit, nec liberationem, quæ amicorum interceſſione conceditur, dicit eſſe liberationem ex pœna aliqua temporali, ſed exemptionem ex æterna damnatione.

EXCIP. REDINO: 1. *A ſcopo parabolæ explicatio de Purgatorio non abludit. Neque malè illud Suarez ex verbis Chriſti:* Cùm defeceritis, *colligit. Illud enim deficere eſt mori. Senſus ergo eſt, cùm defeceritis,* id eſt, *mortui fueritis, recipient vos, intercedendo pro liberatione veſtra ex Purgatorio, in æterna tabernacula. 2. Auguſtinus* de Civ. D. lib. XXI. 27. *diſtinguit peccatum mortale & veniale, & pro hoc ait ſupereſſe remedium, ita ut pro eo etiam permanente, nec profectu vitæ melioris abſumpto interceſſio inquirenda & ſperanda ſit.* Ibid. pag 43. 44. Reſp. 1. Scopum Parabolæ rectiùs Didacus Stella *ad h. l.* ſic eruit: *In literæ rigore ſi hæc verba perpendantur, nihil aliud Chriſtus hic nobis innuere voluit, niſi ut bona noſtra pauperibus impartiamur,* ut *cùm è vita exceſſerimus, in æternis tabernaculis recipiamur.* Si *nihil aliud*, quid ergo fruſtra ſubtilitatem ſuam Sophiſtæ experiuntur? Quid juvat Suarezii ratio? Cur illam nudè & crudè reponis, omiſſa reſponſione, quam textus meus jam perhibuit? Quis te ad incitas redactum non videt? Et ſanè hic locus adeò & difficilis, Salmerone veſtro judice, eſt, & in varias interpretationes à veſtris etiam, quorum ut alibi, ita hîc etiam turrim Babel ædificantium labia Dominus confudit, diſtractus, ut nemo ſanus dogma aliunde non probatum ei ſuperſtruere poſſit. Purgatorium verò ſuperſtrui penitus nequit, quia ex eo ſuffragia pro mortuis, qui in Purgatorio ſunt, extundi nequeunt. Suffragia enim illa ſunt vel viventium, vel mortuorum. Non *viventium*, quia dicuntur amici excepturi in tabernacula æterna. Non poteſt autem quiſquam quenquam *δέχεσθαι* ad ſe *recipere*, ubi ipſe non ſit. At vivi morientes ad ſe non recipiunt, ſed potiùs à ſe dimittunt. Non etiam *mortuorum*. Dicuntur enim excepturi morientes, cùm *defecerint*, à vita ſcilicet, uti ipſe Tu ex Suarezio explicas, non à Purgatorio; id eſt, cùm poſt aliquot annorum myriadas ab abitu ſuo ſatisfecerint pœnis, quarum debitores fuerint. Rem acu tetigerunt Salmero & Janſenius, veſtras uterque. Ille ſic ſcribit: *Quanquam ſolius Dei ſit diſtribuere regnum & cæleſtes manſiones: tamen & illud diſtribuere poſſe dicuntur pauperes, quia cùm potiſſimùm eleemoſyna propter Chriſtum conferantur ſive Judæis, ſive gentilibus, ſive fidelibus, illi dicuntur facere, quod Chriſtus maximè facit.* Hic eodem ſenſu: *Dicuntur illi recepturi ſuos benefactores, ſimpliciter quidem, quia propter illos Chriſtus eorum benefactores recepturus eſt, qui imputat ſibi factum, quod illis impenditur.* Sic amici plu-

pluraliter dicuntur ſynecdochicè pro amico; Deo, Chriſto. Nam qui gratiam Dei conſecutus eſt, is eadem opera Angelos & Sanctos omnes amicos habet. Et quem Chriſtus, cui ſoli jus eſt ingreſſum largiri in ſuam familiam, ad ſe recipit, eum & ſancti recipere dicuntur, cùm in numerum ſuum eum admittunt. 2. Auguſtinum inconſideratè nimis ad partes tuas vocas. Is enim *de Civit. D. lib. XXI.* 27. Purgatorii mentionem nullam facit; & liberationem ab amicis faciendam non à temporali, ſed ab æterna pœna, maniſeſte intelligit. *Verùm iſta*, inquit, *liberatio, quæ fit ſive ſuis quibuſque orationibus, ſive intercedentibus ſanctis, id agit, ut in ignem quiſque non mittatur æternum: non ut cùm fuerit miſſus, poſt quantumcunque tempus inde eruatur.* Hanc ergo *venialem iniquitatem*, uti paulò ante appellaverat, intelligit, cui *ſive propria oratione, ſive amicorum interceſſione* venia paratur, non ne in Purgatorio, ſed ne in inferno expianda ſit. Venialis illi iniquitas eſt, non quæ natura ſua veniam meretur (talem enim nullam ille agnoſcit) ſed quæ ita à Deò remittitur, ut nulla omnino pœna ſive temporali propriè dicta, ſive æterna afficiatur. Sic & Gregorius Nazianzenus *Orat.* 44 fructum beneficentiæ hoc loco promiſſum ait percipi in die judicii. *Amicos*, inquit, *nobis de Mammona iniquitatis comparemus, ut cùm defecerimus,* (ἀντιλάβωμεν ἐν καιρῷ κρίσεως) *in judicii tempore recipiamur.*

OBIECT. VII. *Paulus 1. Cor. III. 12. docet, eos, quorum opera malè inædificata comburuntur, & detrimentum patiuntur, ſalvos futuros, tamen, ὡς διὰ πυρὸς tanquam per ignem. Ubi ignem temporalem ſalvandorum, adeòque purgatorium intelligi, etiam Patres ſtatuunt.* Aug. Reding *pag.* 571. Reſp. Purgatorium ex hoc loco, qui eſt adverſariorum Ἀχιλλεὺς λεγόμενος, minimè ſtatuminari poſſe, argumento multa ſunt. Eſt enim 1. locus figuratus & metaphoricus. Ex talibus autem locis argumenta apodictica peti nequeunt, niſi ipſa Scriptura metaphoram alibi clarè explicet. 2. Omnis fidei articulus genuinam ſedem habet, in qua propriis, claris & perſpicuis verbis proponitur. Quippe omnibus notum eſt, principium ſciendi concluſione notius eſſe debere, nec fieri poſſe, ut fides certa, & ἀμετάπτωτος, quæ ab omnibus etiam ſimplicibus requiritur, principio aliquo δυσνοήτῳ nitatur. At hunc locum eſſe difficilimum, & multis obſcuritatibus ſeptum, fatentur Auguſtinus *lib. de fide & Operibus cap.* 15 ubi locum eum inter δυσνόητα Pauli numerat; Bellarminus, qui fatetur, *locum eum unum eſſe ex difficilimis,* de quo etiam diſcrepantes Patrum aliorúmque ſententias affert; Becanus *Manual. lib. I. cap.* 1. *n.* 18. alii. 3. Singula textus membra contra purgatorium clamant. Salvabuntur enim illo igne non quilibet fideles, ſed ἐποικοδομοῦντες *ſuperſtruentes*, v. 10. 12. hoc eſt, in ſpecie doctores eccleſiæ, uti ex v. 5. 6 9. 10. &c. liquet. Θεμέλιος, *fundamentum* v. 11. eſt Chriſtus, cui hi ſuperſtruunt. *Aurum, argentum, pretioſi lapides* notant ſinceram & ſolidam de fidei articulis doctrinam: *lignum, fœnum, ſtipula* opiniones humanas, incertas & falſas, præter fundamentum invectas. *Dies cujuſque opus manifeſtans* eſt tempus tribulationis, probationis

ſive in hac vita, per lucem ſeu ignem cœleſtis doctrinæ, qua per Spiritum Dei illuſtrati falſas opiniones convincunt: ſive in extremo judicio. Denique πῦρ *ignis* non poteſt purgatorium notare, tum quia, an ignis ſit in purgatorio, definitum illis non eſt: tum quia, teſte Bellarmino, nec Patres, nec Pontificii conſentiunt, ſitne ignis ille proprius, an metaphoricus: tum quia verſ. 13. πῦρ *ignem* ſpiritualem probationis notare ſtatuit etiam Bellarminus; at verſ. 15. metaphoricum ignem ſignificari, ipſa verba, ὡς διὰ πυρὸς *tanquam per ignem*, apertè indicant: tum quia aliâs omnibus hominibus, etiam Sanctiſſimis purgatorium tranſeundum eſſet, cùm Apoſtolus in genere pronunciet v. 13. *Vnius cujuſque opus manifeſtum erit*: tum quia purgatorii ignis ſtatuitur urere *operantes*, at Apoſtolicus hic ignis ἔργα *opera*: tum denique, quia reliqua omnia, *architectus, fundamentum, aurum, argentum &c.* metaphorico hîc ſenſu capiuntur. 4. Patrum varias loci hujus interpretationes diſcuſſas vide apud Forbeſium *Inſtruct. Hiſtor. Theolog. lib. XIII. cap.* 12. *Sect.* 22. 23. *&c.* De vero & materiali igni, quo animæ ante extremum judicium purgentur, nemo unus Apoſtoli verba explicavit.

EXCIP. REDING: 1. *Jam ergo fateris Scripturæ obſcuritatem. Simul ergo fatearis oportet, neceſſarium Eccleſiæ eſſe interpretem ejus, qui non alius eſt quàm Eccleſia Dei in Concilio Oecumenico aggregata. Illa autem per Patres Purgatorii dogma ex hoc loco declaravit, uti fusè Bellarminus de Purg. lib. I. 5. explicat, ſolutis difficultatibus, quæ occurrunt, omnibus. Eo ergo demonſtrante, 2. Architecti ſunt doctores Eccleſiæ. 3. Fundamentum eſt Chriſtus, ab Apoſtolis, primis præconibus, annunciatus illis populis, qui de eo nihil hactenus audiverunt. 4. Aurum, argentum, lapides pretioſi ſunt doctrinæ ſalutares aliorum prædicatorum, qui eos docent, qui jam ante fidem receperunt. Lignum, fœnum, ſtipulæ notant doctrinas non quidem hæreticas vel malas, ſed curioſas, inutiles, ſupervacaneas eorum prædicatorum, qui ad Catholicum populum catholicè concionantur, ſed non eo fructu, quo priores illi. 5. Dies Domini non notat tempus præſens, quia in Græco eſt articulus ἡ ἡμέρα, qui definitum aliquem diem, cùm tribulationis dies plures eſſe poſſint, ſignificat; neque dies Domini, ſed dies noſtra præſens tempus notat; neque tempore præſentis vitæ declaratur opus unius cujuſque, quale ſit, quia tribulationes bonis & malis communes ſunt. Veteres plerique diem ultimi judicii intelligunt. Ut ſenſus ſit, ſalvum fore in die judicii, ſi nempe prius tranſierit per ignem; velut ii, qui tranſiverunt per ignem. 6. Ignis ille, qui in die Domini opus cujusque probabit, non eſt ignis Purgatorii, ſed ſeveri & juſti judicii Dei, qui non eſt ignis purgans, vel affligens, ſed probans & examinans; & rectiſſimè vocatur ignis, quia puriſſimum, celerrimum & maximè penetrativum eſt. 7. Ignis verò ille, per quem ſalvandus is dicitur, cujus opus combuſtum eſt, neque tribulationes hujus vitæ notare poteſt, quia iis obnoxii ii etiam ſunt, qui aurum & argentum ſuperædificant: neque judicium Dei, quo vera doctrina probatur, falſa confutatur, tum quia judicium tale nec poſt mortem fieri juxta vos poteſt; neque etiam in morte, quia morte aliqui, habentes adhuc fœnum ſtipulas, præoccupari poſſunt ſine pœnitentia; qui ſic non ſalvantur quaſi per ignem iſtius judicii, & refutationis errorum ſuorum: tum quia ignis ille pœna afficiet verè & propriè; quod arguit vox ζημιωθήσεται mulctabitur*

tur, pœnas dabit. nec non, quòd verbis illis, Salvabitur quaſi per ignem ſimilitudo tranſeuntis per ignem pœnam ac dolorem ſignificatur: tum quia Apoſtolus tranſitum hunc per ignem opponit mercedi, quæ aliquid præter ipſum bonum opus, & lætitiam, quæ ex illo accipitur, amplius notat: tum quia illud judicium errores confutans non affert detrimentum, ſed lucrum, utpote quod illuſtratio quædam mentis eſt, & veritatis cognitio: tum deniq; quia ſic omnes, qui ſalvantur, per ignem ſalvari dici poſſent. Par enim ratio eſt peccatorum, quæ docendo committuntur, & reliquorum. Sicut Deus doctrinam: ita & reliquam vitam judicabit. Communis ergo Theologorum ſententia à Patribus etiam, Cypriano, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio comprobata eſt, Purgatorium intelligi. 8. Neque abſurdum eſt, ignis vocem diverſimode in eodem textu accipi, quia textus ipſe cogit; cùm idem ignis non poſſit probare opera, & operarios, eoſque non omnes: & Paulus ſoleat alias etiam, velut 2. Cor. V. 21. Rom. VIII. 3. in eadem ſententia variè uti eodem nomine. 9. Denique nec particula Quaſi *obſtat, quia ſimilitudinem ſignificat non ignis, quaſi ille verus non ſit, ſed tranſeuntis per ignem, ut ſenſus ſit, ad ſalutem perventurum eum, qui ædificavit fœnum, ſed eo modo, quo pervenit is, qui tranſit per ignem.* Ibid. pag. 44--51. Reſp. 1. Fruſtra Tibi & cauſæ tuæ ſic vindemiam te facere putas. Dogmata fidei claris, diſertis Scripturæ verbis inniti oportere, & dixi, & probavi. Neque repugnare auſus es. Figuratum, metaphoricum Apoſtoli ſermonem dixi. Nec hoc negare potuiſti. Metaphoram clarioribus in locis explicari debere: & niſi ſic explicetur, ei dogmata fidei ſuperſtrui poſſe, ſubmonui. Ne hoc quidem in dubium vocas. Quis ergo clarior locus metaphoram explicat? Oſtende, ſi potes. Imò locum hunc, quo tamen nullus alius majorem pro purgatorio ſpeciem habet, *difficilimum*, & multis difficultatibus ſeptum eſſe, aſſerentes Auguſtinum, Bellarminum, Becanum induxi. Neque hic fidem meam deſiderare potuiſti. Quid ergo? Cavillaris, me ſic Scripturæ obſcuritatem agnoſcere. Quid ineptius, quid frigidius? Quid Auguſtino, Bellarmino, Becano viſum ſit, ediſſerui: non quid mihi. Et ſi mihi quoque locus ille *difficilimus* videretur: an ideo totam Scripturam ubique, ac in iis etiam, quæ ad ſalutem ſcitu neceſſaria ſunt, adeò cuivis obſcura eſt, ut ex Scriptura ipſa explicari nequeat, & à ſolo Oedipo illo Capitolino, ceu infallibili interprete, extricari debeat? Quin, liceat vos verbis Auguſtini *de Unit. Eccl. c. 16.* alloqui, *proferte aliquid, quod non egeat interprete, nec unde convincamini, quod de alia re dictum ſit, & vos illud ad veſtrum ſenſum detorquere conemini.* Concilia Oecumenica fruſtra hic crepas. In quo enim illorum textus hic authenticè expoſitus eſt: in quo tota Scriptura? Diffidis ipſe, & Vertumnus inſignis ilico à Coniliis Oecumenicis ad Patres deflectis. Oſtende ergo communem Patrum omnium explicationem. abſque qua eſt, ſtultè Patres Conciliis Oecumenicis adæquas. Certè Bellarminus ipſe, cujus hic vitula piger arare, quàm mea diſcutere maluiſti; diſcordes Patrum in explicando textu eo calculos diſſimulavit nullus. Denique ſi Eccleſia ſive in Concilio, ſive per conſenſum Patrum locum hunc declaravit, cur olim Auguſtinus *planè ad intelligendum difficilem* vocavit? Cur de ejus obſcuritate hodiéque Bellarminus, Becanus illuminatiſſimi doctores veſtri queruntur? Cur in eo explicando tantus interpretum veſtrorum diſſenſus eſt, quem vel ſola Bellarmini diſſertatio a te deſcripta arguit. Sed ſolenne vobis eſt (prodam arcanum) planis facillimiſque abſtinere; in obſcurioribus difficilioribúſque ludere, ipſa ſibi difficultate opportunis; ut latronibus vix placent aperta camporum, ſed vel denſa ſylvarum, vel profunda vallium, vel prærupta rupium. 2. Apoſtolus *ἀρχιτέκτονα architectum* & *ἐποικοδομοῦντα ſuperſtruentem* diſtinguit. Se unum *architectum* vocat, quia ipſe ſolus funda-

mentum Eccleſiæ Corinthiacæ poſuit. *Superſtruentes* vocat doctores alios. Sed ἀναλόγως e-
tiam fideles quoſvis intelligi poſſe, non abnuerim. Quanquam ſi ſoli propriè intelligantur
doctores, quod etiam Bellarminus pertendit, ratio reddenda fuit, cur inde Purgatorium uni-
verſale pro purgandis fidelibus etiam non doctoribus colligant. 3. Fundamentum haud du-
biè Chriſtus eſt, prout ille, ceu unicus Salvator credentium, & ab Apoſtolis, & ex verbo Apo-
ſtolico ac Divino ab omnibus Eccleſiæ Doctoribus prædicatus ſemper eſt, & prædicabitur
ſemper. 4. Aurum proin, argentum, lapides pretioſi, ſi intra literæ cancellos commorari li-
bet, doctrinas ſalutares, pretioſas ab Apoſtolis pariter ac doctoribus aliis fundamento
illi ſuperſtructas: fœnum, ſtipulæ, ligna doctrinas inutiles, erroneas, cum fundamento
non pugnantes licet, ſignificabit. Neq; repugnabimus, ſi ad doctrinam & vitam omnium fi-
delium referre placuerit. Sed *ligna, fœnum, ſtipulas* peccata venialia, qualia ſola in Purgato-
rio purgari illi pertendunt, denotare, (quam explicationem ex Gregorio petitam ceu
bonam Bellarminus laudat) id verò falſum haud dubiè eſt, tum quia peccatum ſua natura
veniale nullum eſt: tum quia id Apoſtolicæ orationis ſeriei contrariatur. S. Paulus enim
ſervata ignis metaphora, extrema extremis comparat. Si ignis habeatur ratio, opponen-
tur jam aurum, argentum, lapides pretioſi ligno, fœno, ſtipulis, non tanquam quid ma-
gis & minus, ſed tanquam extrema oppoſita. In applicanda ergo ſimilitudine, ſi ignis ju-
dicii Divini ſeveritatem notat, actiones etiam humanæ ſimili ratione oppoſitæ conſidera-
ri debent. Illa autem oppoſitionis ratio non poteſt eſſe operum bonorum & peccatorum
venialium, quia hæc non extrema, ſed inter extrema ſunt. Extrema autem ſunt opera, ſeu
actiones perfectè bonæ, & peccata mortalia. Si igitur, fœni, ſtipularum nomine peccata
venialia intellexeris, ingens erit analogiæ defectus, & peccata mortalia inter opera bona
& peccata venialia media erunt. Proin peccata non venialia, ſed mortalia intelligi. Fran-
ciſcus Turrianus *Pro Epiſt. lib. IV.* 13. & aſſerit, & citatis etiam Cyrilli & Baſilii teſtimo-
niis, comprobat. 5. Non *diem Domini*, ſed ſimpliciter τὴν ἡμέραν *diem* opus ſuperædifi-
catum revelaturum, Apoſtolus dixit. Sive diem præſentis vitæ, ſive extremi judicii intel-
ligas, parum refert. Uterque enim intelligi poteſt, tum *præſentis vitæ*, quia afflictiones
hujus vitæ, & cordis ſœpe anguſtiæ, & Zeli & omnes amaritudines animæ, quæ in hac
vita ex nugis noſtris ſequi ſolent, & convictio errorum per demonſtrationem ſpiritus
præludia, vel etiam averſio illius ζημίας *damni*, quod experiri debent ſuperſtructores fœ-
ni & ſtipularum, ſunt; (quomodo S. Petrus 1. Ep. I. 6. dixit; ὀλίγον ἄρτι λυπηθέντες *ad
tempus breve nunc*, in hac vita, *triſtitia affecti*; & cap. IV. 18. ὁ δίκαιος μόλις σώζεται
Juſtus difficulter ſalvatur) tum *judicii extremi*, qui ut habet *ignem* omnia liquefacien-
tem; ita etiam erit ut *ignis* מצרף χωνευτοῦ *fuſoris* Malach. III. 2. adeóque opera illa ma-
nifeſtabit, non vindicando, ſed condonando, quamvis non ſine pudore. *Quod ſine illiciente
amore* homo *habuit, ſine urente dolore non perdet*, inquit Auguſtinus *de Civ. D. lib. XXI. 26.*
Neq; ſolida ſunt argumenta Bellarmini contra tempus præſentis vitæ, tum quia ἡμέρα cum
addito etiam articulo ſœpe ἀορίστως accipitur, veluti Rom. VIII. 36. XIV. 6. Eph. V. 16. neque
unquam certum & præſtitutum diem ſignificat, niſi præter articulum accedat peculiaris ali-
qua circumſtantia, quæ circumſcribendi vim habeat: tum quia Paulus non *diem Domini*, ſed
ſimpliciter ἡμέραν (ita Græci codices conſtantiſſimè) *diem* dixit; & *diem* illum, tum ex-
tremum judicium, tum particulare illud, quod fit de unoquoque in morte ipſius, tum præ-
ſentis vitæ, ipſe Thomas Aquinas *in h. l.* interpretatus eſt (confer etiam Eſaj. II. 12. Apoc.
I. 10.) tum quia, ſi in præſente vita non declararetur unquam, cujuſmodi opera cujuſ-
que ſint, nullum ſic foret bonos inter & malos diſcrimen; neque unquam doctrinæ (de

qua

qua hic potiſſimùm agitur) vera ab erronea & hæretica diſcerni poſſet, atque ſic perpetuò falſi doctores fallere & ſeducere poſſent. Licet autem tribulationes hujus vitæ bonis & malis communes eſſe poſſint, non eadem tamen effecta tribulationum ſunt, uti ex 1. Pet. I.6.7. colligitur. Unum addo, Bellarmini de ultimo judicio expoſitionem à Redingio adoptatam Purgatorium planè evertere. Talis enim foret verborum Apoſtoli intellectus; Si alicujus opus approbatum fuerit extremo Dei judicio, quæ conſentanea ſunt, prœmio donabuntur; ſi cujus opus & laborem rejecerit Divinum illud judicium, mulctabitur ille: homo ipſe tamen ſervabitur per verum ignem purgatorium. Hic profectò ſenſus ridiculus & vaniſſimus eſt. Qui enim jam ſalvus factus eſt vi ignis Purgatorii, adeóque ſic peccata ſua plenè purgavit, illius, juxta adverſarios etiam, opera in extremo judicio non poterunt ampliùs jure à Deo improbari, nec talis jure à Deo mulctari poterit. Quòd ſi mulctatur, non jam tum ſalvus factus fuerit per ignem Purgatorii. 6. Eſto ignis ille, per quem dies manifeſtabit uniuscujuſque opus, judicii Dei extremi; adeóque non materialis, ſed tropicus, eo, quo diximus, ſenſu. 7. Illam verò in verbis Apoſtolicis æquivocationem ferre non poſſum, ut v. 13. ubi dicitur, *uniuscujuſque opus manifeſtum fiet. dies enim manifeſtabit, quia per ignem manifeſtabitur; & uniuscujusque opus quale ſit, ignis manifeſtabit*, vox *ignis* bis metaphoricè de igne judicii extremi: at mox v. 15. in eadem verborum ſerie, ubi dicitur, *ſalvabitur, ſed tanquam per ignem*, eadem vox *ignis* materialem Purgatorii ignem ſignificet. Noviſſima hæc explicatio eſt, quæ veterum nemini in mentem venit; non ex textu deprompta, vel demonſtrata ullo argumento, ſed ab architectis Purgatorii in eum violenter illata. Prodigioſè ſtupidus ſit, qui non videt, de eodem perpetuò igne Paulum loqui. In his enim verbis, *Nam per ignem manifeſtabitur, & cujusque opus, quale ſit, ignis probabit*, idem ignis bis nominatur. Sequitur v. 14. *Si cujus opus manebit, quod ſuperædificaverit, mercedem accipiet.* Hoc membrum eò referendum utique eſt, ut explicetur, quomodo dies ille, ignis ille probaturus ſit aurum, argentum, lapides pretioſos. Proin verba illa, *Si cujus opus manebit*, neceſſariò intelligenda ſunt *in igne*: nimirum ſicut aurum, argentum, lapides in igne manent. Alterum ergo membrum v. 15. *Si cujus opus exuſtum fuerit, jacturam patietur*, ab antecedentibus illis diſtrahemus, an eodem potiùs referemus? Dictum enim eſt: *Cujuscunque opus manifeſtum fiet, dies enim declarabit: nam per ignem retegitur.* Atque ſi hoc de opere ardente non eodem pertineret, non ergo utriuſque, vel *cujuscunque*, ſed alterius duntaxat, prioris, opus manifeſtum fieret, id eſt, per ignem retegeretur. Atqui ejuſdem ſententiæ particula hæc eſt: *ipſe autem ſic tamen quaſi per ignem.* Tam deſultorium putamus fuiſſe Paulum, ut hic diſtracta ſententia non eundem ignem ἀπαραλλακτικὸν intelligat, qui manifeſtat cujuſcunque opus, tum illius, quod in igne manet, tum illius etiam, quod exuritur, & cujus jactura fit? Inter leges interpretandi haud poſtrema eſt, ut verba ejuſdem textus non æquivocè, ſed eodem ſenſu accipiantur, niſi manifeſta abſurditas, qualem commiſiſſe illum, qui ſive dixit, ſive ſcripſit aliquid, nequaquam veriſimile eſt, aliter accipienda eſſe arguat. Hic verò quæ abſurditas eſt, ſi eodem ſenſu vox *ignis* accipiatur? Imò eodem ſenſu accipienda eſſe, Bellarminus ipſe, mendax ſui immemor, oſtendit in paradigmate illo, quod diſputationi ſuæ ex hoc textu præſtruxit. quod ejus verbis repræſentare libet: *Utitur*, inquit, *Apoſtolus ſimilitudine duorum architectorum, quorum unus ſuper fundamentum lapideum & ſolidum erigit domum ex pretioſa materia, & quæ ignem non timet, qualia ſunt aurum, argentum, lapides pretioſi* &c. *Ex auro enim & ar-*

geneo fiunt laminæ & columnæ, ut de Templo Solomonis legimus : ex lapide Pario & Porphyretico etiam integri parietes erigi poſſunt. Alter verò ſuper ſimile fundamentum, id eſt, lapideum & ſolidum erigit domum mere pauperum & ruſticorum ex aſſeribus & ſtipitibus, eámque tegit fano & ſtipulis. Hac poſita ſimilitudine, fingamus utrique domui adhiberi ignem, videbimus, priorem nihil penitus lædi ; & ſi architectus fortaſſe intus ſit, ſimiliter nihil pati. At poſteriorem domum videbimus continuò ignem concipere, & brevi tempore totam conſumi ; & , ſi architectus intus ſit, & velit ſalvus egredi, videbimus eum exire non poſſe, niſi per ignem. In quo tranſitu non quidem morietur, ſed tamen barba & capilli non egredientur incolumes , niſi forte fiat miraculum trium puerorum, qui in fornace Babylonica non comburebantur. Hæc eſt ſimilitudo, qua B. Paulus utitur , cùm ait : Ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Non vacat ad vivum ſimilitudinem reſecare. In hoc tamen ſua vineta apertè cœdit, quòd non duplici, ſed uni eidémque igni utramque domum, adeóque etiam aurum, argentum, lapides pretioſos ; nec non ligna, fœnum, ſtipulas ſubjicit. Eodem utique igne amburitur architectus : & ſalvus fit tanquam per eundem ignem. Neque quicquam in contrarium roboris habent *ἰσχύες* Bellarmini allatæ, ut probet, *ignem* illum, per quem ſalvandi quidem dicuntur , non poſſe intelligi ignem metaphoricum , puta vel judicii Spiritus Dei verbo ſuo doctrinas hominum erroneas improbantis, vel tribulationum ; tum quia nihil obſtat, quò minùs judicium tale & *in hac vita*, & *in morte* ipſa, veluti cùm quis in hora mortis convertitur, illuſtratur ; & *poſt mortem* in extremo judicio eo, quo ſupra diximus, ſenſu peragi poſſit, & tribulationes inprimis in hac vita errorum ſcorias expurgent : tum quia ſubitò morientes, non dato ſic reſipiſcendi ſpatio, ut ſingula peccata recordationem ſubeuntia, adeóque cognita præſenti actu revocari poſſint, non omnino nullam ſpem ſalutis habent, juxta illa Davidis Pſal. XIX. 13. *Errores quis animadvertat? Ab occultis meis repurga me :* tum quia ignem illum pœna afficere verè & propriè, neutiquam vox Græca *ζημιωθήσεται detrimentum patietur*, arguit, cùm ignis ille non in operantem, ſed in opus agat ; & vox *ζημία* propriè pœnam, ſive in perſona, ſive in re & opere ; ſed latiùs patens quodvis detrimentum ſignificet, quando quis privatur iis, quæ habet, ſive poſſidet, uti ex Act. XXVII 10. 21. Phil. III. 7. 8. ubi *κέρδει lucro* opponitur ; liquet. detrimentum autem facere rerum malarum & inutilium pœnam propriè dictam nemo ſanus dixerit : tum quia ille *quaſi ignis* non eſt pœnalis in perſonam, ſed exploratorius in opus doctrinæ, uti paulò ante S. Paulus dixerat ; ubi homo non punitur, ſed dolet, non quòd ab igne torreatur, ſed quòd ſuum opus igne illo exuſtum videat, & ſe operam ſuam in Eccleſia perdidiſſe, nullo ſui ipſius aut Eccleſiæ commodo, ſentit : tum quia nec S. Paulus tranſitum per ignem mercedi opponit ; utriuſque operibus per ignem tranſeuntibus, ædificatoribus quidem auri mercedem promittit, reliquis negat ; nec ſi merces aliquid aliud eſt præter opus aureum, etiam detrimentum aliquid aliud erit præter jacturam operis lignei, ſed τὸ ἔλαττον jactura tantùm ejus, quod erat, cum confuſione ejus, qui ſic ædificavit : tum quia judicium illud errores confutans & lucrum, & damnum eſt , lucrum quoad ſalutem ædificantis, damnum quoad jacturam operis, & reſpectu ſtructorum aliorum , cùm melior ejus conditio ſit, cui omnia ſua manent integra, quàm cui aliquid amittendum eſt ; licet jacturam faciens ſibi comparatus melior evadat : tum denique, quia non omnes doctores, de quibus hic propriè agitur, ſuperædificant lignum, fœnum, ſtipulas, ſed aliqui aurum, argentum ; & ſi Apoſtoli ſententia de lignis, fœno, ſtipulis ad vitam & peccata fidelium omnium applicetur, abſurdum dictu non eſt, omnes fideles ſic quaſi per ignem ſalvari, quandoquidem

nemo

nemo vivit abſq; peccato. Communem porro Theologorum, locum hunc ad Purgatorium trahentium ſententiam Patrum teſtimoniis innixam, Bellarminus jactat potiùs, quàm probat. De Theologis Pontificiis non laboramus. Iverunt illi ad communem errorem. Patrum verò ante ſeculum VII. ne unus quidem de Purgatorio, quale Pontificii interpretantur, accepit. Chryſoſtomus *ad h. l.* de damnatis, poſt ultimum judicium in gehenna arſuris, intellexit. quos *Salvandos per ignem*, id eſt, permanſuros, non annihilandos, explicavit. Cum eodem Theophylactus, apud Photium Jobius, Græci in Concilio Florentino, uti fusè Marcus Epheſius *lib. de Purg.* probat, Nilus Theſſalonicenſis, fecerunt. Theodoretus, *ad h. l.* ignem intelligit vel judicii Divini, vel eum, quo omnes illo die luſtratum iri, plerique Patres cenſuere. E Latinis qui commentarios in Paulum Hieronymi nomine vulgatos ſcripſit, per *ignem* concedit, ut intelligamus *examinationem judicii, igni juxta ſcripturarum conſuetudinem comparatam.* Alii plerique Auguſtino *Enchirid. ad Laur. c.* 68. alibique paſſim, duce aliter locum acceperunt. Nimirum voluntillum admotum diverſi generis operibus *ignem* tribulationum eſſe, ſive res hujus vitæ adverſas, quibus ut igne metalla, ſic hominum ingenia probantur; illum verò alterum *ignem*, per quem ſervatur, qui ſolido fundamento inania ſuperſtruxit, eſſe vel arcanum animi dolorem, quo amiſſis, quæ præter modum dilexerant, neceſſariò uruntur, vel ignem conflagrationis mundi, utpote per quem & qui aurum, argentum: & qui fœnum, ſtipulas ſuperſtruunt, adeóque utroſque tranſituros *loc. cit.* Auguſtinus dixit. Gregorius, tametſi Purgatorii architectus, eandem *Dial. lib. IV.* 39 probat. Quæ Bellarminus vel ex ipſo Auguſtino, vel ex Cypriano, Ambroſio, Hieronymo, Origene, Baſilio, Theodoreto citat, ea vel falſa ſunt & fictitia, ut quæ Theodoreto tribuit; vel planè aliò quàm ad Romanum Purgatorium pertinent, ut quæ ex aliis laudat, luculenter & invictis rationibus à noſtris demonſtratum eſt. 7. Frigidè Bellarminus æquivocationem, quam ille S. Paulo in voce *ignis* tribuit, ea ratione defendit, *quòd textus ſic cogat, quia idem ignis non probare poſſit opera & operarios.* Neq; enim Paulus ſeorſim operarios examinandos dicit, ſeorſim opera: ſed tum, cùm opera probabuntur, eo ipſo operarios ſalvos futuros, quaſi per ignem, id eſt, detrimento accepto. nimirum quia igne illo exuſta fuerint opera, indéque futurum ſit, ut detrimento operum illorum accepto operarii evadant. Nulla ergo neceſſitas illam homonymiæ carnificinam exigit. Dixit S. Paulus 2 Cor. V. 21. Chriſtum *non noſcentum peccatum pro nobis factum eſſe peccatum.* Non erat autem neceſſe, ut Chriſtus eodem ſenſu fieret peccatum, quo non novit peccatum. At ſi non eundem ignem dicas, & qui manifeſtet, & qui probet, & per quem ſalventur, ineptam, uti ſupra oſtendimus, orationem facies, & nil niſi ſcopas diſſolutas Apoſtolo tribues. 8. Denique obſtat omnino Purgatorio Romanenſi particula ὡς *ſicut, tanquam, quaſi*; Salvabitur ὕτως ὡς διὰ πυρὸς, ita *tanquam, quaſi per ignem.* Quomodo ſupra v. 10. dixerat: *Fundamentum poſui* ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων *tanquam ſapiens architectus.* Utrobique ſimiliter metaphora ſeu ſimilitudo particula eadem indigetatur; ac proin ſicut in priori loco non verus, propriè dictus architectus intelligitur; ita nec in poſteriori materialis, propriè dictus ignis, ſed idem ille metaphoricus, qui v. 13. opus ſtructoris ἀποκαλύπτειν, δοκιμάζειν *manifeſtare, probare* dicebatur. Neque is ſenſus eſſe poteſt, quem Bellarminus fingit, *ad ſalutem perventurum eum, qui fænum, ſtipulas ædificavit, eo modo, quo pervenit is, qui tranſit per ignem*, materialem ſcilicet. Non enim dicit Apoſtolus, ἀλλ' ὡς ὁ διὰ πυρὸς διαβὰς, *ſed tanquam per ignem tranſiens*; verùm ſimpliciſſimè οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρὸς, *ſic autem tanquam per ignem.* Quæ verba ad membrum remotius pertinent, ζημιωθήσεται damnum vel *detrimentum patietur* operis ſui. perinde

rinde ac ſi diceret; eodem igne, quo opus factum eſt manifeſtum, revelatum & probatum (uti ſupra dicebat Apoſtolus) etiam conſumetur tanquam ſtorea aut matta imperiti & inepti artificis, qui operis jacturam facit. Illa verò verba, *αὐτὸς δὲ σωθήσεται ipſe autem ſalvabitur*, per anticipationem interjecta ſunt *παρενθέτως*, ne damnato & reprobato opere damnatus etiam reprobatúſque operarius eſſe videretur, aut ipſe forte animum abjiceret; ac ſi objiceretur: Quid ergo fiet miſero? Nonne pereunte opere etiam operarius peribit? De operario, inquit Paulus, hoc non dixerim. Imò, non obſtante illa conſumptione operis per ignem probantis Spiritus, ille ſalvabitur. Quam trajectionem eruditè notavit Theodoretus apud Oecumenium: Οὕτως δὲ, inquit, *ἀναγνόντες ἀκριβῶς εὑρήσομεν τὴν τῶν γραμμάτων διάνοιαν· Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται. οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρὸς, ἀντὶ τοῦ κατακαήσεται αὐτοῦ τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ πυρὸς, αὐτὸς δὲ σωθήσεται Sic autem legentes accuratam verborum ſententiam inveniemus: Si cujus opus comburetur, damnum faciet, ſic autem tanquam per ignem, hoc eſt, comburetur ipſius opus per ignem; ipſe verò ſalvabitur.* Quanquam etiam abſque parentheſi tali obvius ſenſus erit: *Detrimentum patietur* opus, *ipſe verò ſalvabitur*; *veruntamen* utrunque hoc *quaſi per ignem*; id eſt, eodem illo judicio & cognitione Spiritus Dei in Eccleſia, quod ſimilitudine quadam *ignis* appellatur.

OBIECT. VIII. *Purgatorium ex Scripturæ textibus haſtenus citatis etiam Patres agnoſcunt, nominatim Tertullianus de Anima cap. 35 ubi modicum quodque delictum mora reſurrectionis expendi docet: Cyprianus lib. 4. Ep. 2. ubi peccata quadam emendari & purgari igne ait; Origenes homil. 14. Baſilius ad Cap. 4. & 9. Iſaja, ubi peccati meminit, digni planè quod devoret purgatorius ignis; Gregorius Nyſſenus lib. de Anima & Reſurrect. Hilarius in Pſal. 118. Hieronymus lib. 1. contra Pelagium, clarè inprimis Auguſtinus lib. 1. de Geneſi contra Manich. cap. 20. de Civ. Dei lib. XXI. 13. 16. 24. Enchirid. ad Laur. cap. 110. Quæ omnia Patrum teſtimonia ita proferunt verum & Orthodoxum Scripturæ ſenſum, ut ſimul atteſtentur de viva circa dogma hoc fidelium fide.* Aug. Reding. *pag.* 572. 573. Reſp. 1. Patrum quorundam opiniones præter & contra Divini teſtimonii tabulas, articulum fidei condere non poſſunt. 2. Dubiis & incertis quorundam dictis opponimus argumenta plurima ex totius eccleſiæ veteris ſenſu ſuperiùs delibata. 3. Viva circa dogma aliquod fides principium ſuum in Chriſto, & Apoſtolis figere debet. Id verò quorundam opinio non facit. 4. Ex purioris ævi Patribus, Ignatio, Juſtino, Irenæo, Clemente Alexandrino, aliis ne umbram quidem teſtimonii afferunt. Primus Tertullianus allegatur, qui *loc. cit* diſertè fatetur, eam traditionem, *quòd modica delicta reſurrectionis mora expendantur,* (quibus tamen verbis ne quidem Pontificium purgatorium deſcribitur) ſe à Paracleto ſuo, Montano hæreſiarcha, hauſiſſe. Hoſce ſermones aliquo modo palliatos & fucatos paulatim alii receperunt, neque tamen eo ſenſu, ut Pontificio purgatorio patrocinentur. 5. Cyprianus *l. cit.* agit de lapſis, quos ait *ad veniam ſtare, ac velut in carcerem quendam miſſos pro peccatis*

longo

longo dolore cruciatuum emendari, ac diuturno quaſi igne purgari, antequam pacem eccleſiæ conſequantur. Canonicam ſatisfactionem in hac vita manifeſtè *purgatorii ignis* nomine inſignit. 6. Reliqui ignem tranſitorium & ultimæ conflagrationis, per quem Sanctis quibusque graſſandum putârunt, intelligunt. Exemplo ſit S. Auguſtinus, in cujus conſenſu ambitiosè nimis triumphant. Ejus verba ſunt *de Civ. D. lib. XXI. 13* ab Adverſario etiam citata: *Temporarias pœnas alii in hac vita tantùm, alii poſt mortem, alii & nunc & tunc, veruntamen ante judicium illud ſeveriſſimum noviſſimúmque patiuntur. Non autem omnes veniunt in ſempiternas pœnas, quæ poſt illud judicium his ſunt futuræ, qui poſt mortem temporales ſuſtinent. Nam quibuſdam quod in iſto non remittitur, remittitur in futuro Seculo, id eſt, ne futuri Seculi æterno ſupplicio puniantur.* Nihil hæc ad purgatorium Romanenſe, in quo eam tantùm culpam remitti vel pœnam pendi ajunt, cujus reatus æternum ſupplicium non erat allaturus. *Temporales* pœnas vocat, quas poſt mortem & ante diem judicii, & uſque in diem judicii patiuntur animæ, habentes reatum peccati mortalis & ſupplicii æterni. His ſolis poſt mortem pœnas temporales attribuit, eaſdémqne futuras dicit poſt judicium pœnas ſempiternas. Quamvis nonnullis remitti exiſtimet in futuro Seculo, id eſt, in die noviſſimi judicii, reatum aliquem peccati mortalis & ſupplicii æterni nondum ante illud tempus remiſſi. Clariùs id liquet ejuſdem Capitis verbis, cùm dicit, *purgatorias pœnas nullas futuras, niſi ante illud ultimum, tremendúmque judicium.* Sed ex reliquis locis quæ allegari ſolent, veluti *de Geneſ. contra Manich. lib II. 20.* & *in Pſal. 37.* cuilibet attento lectori apparebit, ejuſmodi purgatorium & fluvium igneum ab ipſo intelligi, per quem omnes in die judicii ultimi tranſituros eſſe veteres multi exiſtimârunt. Ne dicam, alibi, nominatim in Enchiridio, quod ſenex ſcripſit, *cap. 69.* dubitare de igne aliquo purgatorio poſt hanc vitam: & *de Civ. D. XXI. 2.* ἀποκρινόμενον *dicere: Non redarguo, quia forſitan verum eſt:* alibi verò talia effari, quæ cum Pontificio purgatorio directè pugnant. Loca multa collegit Forbeſius *Inſtruct. lib. XI. 1. 6.*

EXCIP. REDING: 1. *Superbia eſt, qua in Patres, quia ſententiæ tuæ adverſantes habes, inſurgis.* 2. *Tertullianus ſententiam ſuam non à Montano, ſed ex Matth. V. 26. didicit. Et meminit ille expiationis modici delicti in carcere infernali, è quo ſit dimiſſio.* 3. *Cyprianus peccatorum ad gratiam reconciliationis redeuntium differentiam pandens, ponit etiam ſtatum longi doloris & cruciatus per quem peccata purgentur igne in carcere, è quo niſi ſoluto ultimo quadrante exitus non ſit.* 4. *Auguſtinus de Civ. D. lib. XXI. 16 pueros baptizatos à pœnis Purgatorii liberat: adeóque aliquos iisdem deputat. Et apertè pœnas quaſdam in futuro ſeculo remittendas docet. Falsò verò ei imputas, quòd ſtatuerit, temporales pœnas, quarum in futuro ſeculo ſit remiſſio, eas afficere animas, quæ poſt mortem uſque ad judicii diem peccati mortalis & ſupplicii æterni reatum habeant; & nonnullis in noviſſimo*

die remitti reatum peccati mortalis ante illud tempus nondum remiſſi. Sic enim aliquam ex inferno redemptionem ſtatuerit. Et pœnam quandam in futuro ſeculo remiſſionis capacem ibidem agnoſcit. Idem lib. II. de Gen. cap. 20. diſertè affirmat, eum, qui agrum animæ ſuæ non coluerit, habiturum poſt hanc vitam vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. Non ergo communem ſortem tranſiturorum per fluvium igneum in die judicii ſignificat. Et Pſal. 37. duplicem ponit purgationem, alteram in hac vita, alteram per ignem emundatorium in altera, pro iis, qui fœnum & ſtipulam inædificantes ſalvabuntur tamen. quod ipſiſſimum Purgatorium noſtrum eſt, non ignis conflagrationis mundi, cùm ignis ille emundatorius ab eo per vitæ hujus purgationem ſtatuatur redimibilis, nec omnes affecturus. Denique Enchirid. cap. 68. ejuſmodi fidelium quorundam poſt hanc vitam ſtatum agnoſcit, qui à regno Dei non excluduntur, attamen ſalutis moram ſubeunt, & igne purgatorio uruntur, quantò magis minúſve bona pereuntia dilexerunt. Tantum dubitavit, an fortaſſe rerum cum amore poſſeſſarum, poſtmodum amiſſarum dolor, una cum mora temporaria, à regno Dei excludente, ſubire poſſit vicem ignis purgatorii. Ibid. pag. 51-54. Reſp. 1. In Patres inſurrexi nullus; vacuus proin ſuperbiæ, Papalis inprimis, qua illi omnem Patrum chorum uni Papæ dicto ſubjiciunt, crimine. Patres quoſdam ab omnibus, ipſáque Eccleſia, eorum dicta incerta à certioribus diſtinxi, & vivæ circa dogma aliquod fidei principium genuinum oſtendi. Non puto quenquam inſanum ita delirare, ut improbare hoc poſſit. inprimis cùm ipſimet in hoc argumento magna eos libertate vel repudietis, vel approbetis, uti Bellarminiana Diſputatio à Te allegata oſtendit. 2. Tertullianum planè omittere poteras. Ille enim *loc. cit. c.* 58. Paracletum ſuum diſertè ciet. *In ſumma,* inquit, *cùm carcerem illum, quem Evangeliũ demonſtrat, inferos intelligamus, & noviſſimum quadrantem, modicum quodq; delictum reſurrectionis mora illic luendum interpretemur; nemo dubitabit, animam aliquid penſare penes inferos ſalva reſurrectionis plenitudine, per carnem quoque. Hoc etiam Paracletus frequentiſſimè commendavit, ſi quis ſermones ejus ex agnitione promiſſorum chariſmatum admiſerit.* En, interprete Paracleto ſuo Montano, verba Chriſti de noviſſimo quadrante ſolvendo haud equidem de Purgatorio igne, ſed *de reſurrectionis mora ob modicum quodque delictum luenda* explicat. An Purgatorium reſurrectionis moram affert? An reſurrectionis mora Purgatorium eſt? An ſi ita Paracletus ſtatuit, idcirco is verus verborum Chriſti ſenſus eſt? Adeóne depuduiſtis, ut Paracletum Montani Scripturæ interpretem adſciſcatis? Cypriani verba *Epiſt. lib. IV.* 2. ſeu *Epiſt.* 52. *ad Anton.* ſic habent: *Aliud eſt ad veniam ſtare, aliud ad gloriam pervenire; aliud miſſum ad carcerem non exire inde, donec ſolvat noviſſimum quadrantem: aliud ſtatim fidei & virtutis accipere mercedem; aliud pro peccatis longo cruciatuum dolore emundari, & purgari diu igne: aliud peccata omnia paſſione purgaſſe; aliud denique pendere in die judicii ad ſententiam Domini; aliud ſtatim à Domino coronari.* Ne apex quidem eſt, qui Purgatorio faveat. *Carceris* tantum & *ignis* nomina, quæ ſolenni deliratione ad ſomnium veſtrum refertis, vobis impoſuere. Sepoſito hoc cauſæ ſtudio Cypriani ſententia facilis eſt. Purgat ille & defendit apud Antonianum recens Eccleſiæ ſuæ decretum, quo conſtitutum erat, ut libellatici ad pœnitentiam admitterentur, ſacrificatis in exitu ſubveniretur. Hanc enim Eccleſiæ lenitatem quidam aſperioris ingenii criminabantur, ceu impedituram, quò minùs renuerent ſacrificare multi, & martyria eligere. Ille negat *hinc aut virtutem, aut martyria deficere.* Idque probat tum ſimili exemplo; tum ratione à martyrum & pœnitentium diſparitate ducta, quòd etſi ſacrificio pollutis pœnitentia, & tandem pax in Eccleſia daretur, longè tamen potior, tutior & glorioſior ſit conditio Martyrum, quàm hujuſmodi pœnitentium. Utroſque ergo comparat, inſtituta per-

petua

petua antitheſi ejusmodi, ut prior pars lapſorum pœnitentium, poſterior martyrum ſtatum ac conditionem ſignificet. Quid quæſo ad hoc ejus conſilium facit eorum, qui in Purgatorio cruciari finguntur, miſerias enarrare? Quin verba ipſa, quibus utitur, neutiquam ſinunt, ut quæ de lapſis pœnitentibus dicit, ad eum ſtatum referantur, in quo Purgatorii cives degere fabulantur. Ait enim, eos, de quibus loquitur, *pendere in die judicii* ad ſententiam Domini. Atqui illos, quos Purgatorio concludunt, de ſententia Domini in ipſo Purgatorio certiſſimos eſſe, & ex ea liberatos Cœlo frui aſſerunt. Quin & de iis agitur, qui admittebantur ad pacem Eccleſiæ poſt lapſum, nec recipiebantur tamen, niſi jam ſatisfeciſſent. Sed antitheſes ipſas videamus. Martyr *ad gloriam pervenit:* Pœnitens *ad veniam ſtat.* (Hoc verò quàm abſurdè de iis, qui in Purgatorio eſſent, diceretur? Ibi enim nulli veniæ locus.) Martyr *ſtatim virtutis, ac fidei mercedem accipit:* Pœnitens *miſſus in carcerem inde non exit, donec ſolverit noviſſimum quadrantem.* (ita ſtatum pœnitentium in Eccleſia cum *carcere* comparat, ob varios antiquæ diſciplinæ anfractus, & quia per varios pœnitentiæ gradus, veluti per totidem diverſa custodiæ illius ſepta ſigillatim traducti, non ante exibant, & in communionem Eccleſiæ admittebantur, quàm dignam ſcelere pœnitentiam accuratiſſimè peregiſſent.) Martyr *omnia peccata paſſione purgavit*; (hoc eſt, pro fide fortiter moriendo delictorum veniam ſimul ac ſemel à Domino accepit:) Pœnitens *pro peccatis longo dolore cruciatus emundatur, & purgatur diu igne* (planctus, fletus, jejunia, cœteráque aſpera, quæ pœnitentes patiebantur, ut admiſſa crimina purgarent, ſic indigetat; & intenſiſſimum dolorem illum, qui verè pœnitentium pectus urit, *ignis* voce, inſignit; uti etiam metaphora hac Hieronymus *Epitaph. Fab. ad Ocean.* Siricius Ep. *ad Himmer. art. 6.* ajens, *Monachos pœnitentes retruſos ſuis ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio pœnitudinis igne decoqui, ut eis vel ad mortem ſaltem ſolius miſericordiæ intuitu per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire*; aliique utuntur) Martyr *ſtatim à Domino coronatur: Pœnitens pendet in die judicii ad ſententiam Domini.* quæ poſtrema Purgatorio neutiquam convenire, oſtendimus. Hoc ſibi velle videtur, pœnitentem præmium expectare ad ſententiam uſque Domini, quæ in die judicii feretur; adeóque non ante in Cœlum admitti. qui plerorumque Patrum error fuit. De Pœnitentium ergo ſtatu in hac vita Cypriano omnis ſermo eſt. quod etiam Rigaltius *ad h. l.* annotavit, & Albaſpinæus *Obſervat. lib. II. Obſ.* 12. obſervavit. 4. Auguſtinum primum non diffiteor ſingulare heic aliquid, & à reliquorum omnium ſenſu alienum habuiſſe; è quo ducta videri poſſint prima Purgatorii rudimenta, quæ paulatim variis multorum artibus aucta, atque amplificata, in hanc denique molem, quæ hodie in Eccleſia Romana viſitur, excreverunt. Illud inprimis conſtat, eum perinde ac pleroſque veteres hoc errore imbutum fuiſſe, quòd homines ultimi judicii die flamma neſcio qua luſtrandi ſint. Seorſim autem exiſtimavit, incredibile non eſſe, aliquo doloris velut igne affici animas fidelium mortuorum ob amiſſas res impenſiùs dilectas. Neque tamen vel ignem proprium elementarem, quo fidelium animæ torqueantur, agnovit: vel certi aliquid definivit. Expendam, quæ à me dicta objeciſti. *Auguſtinus*, inquis, *de Civ. Dei lib. XXI. 16. pueros baptizatos à pœnis Purgatorii liberat. Ergo aliquos iisdem deputat.* Verba Auguſtini ſunt: *Non ſolùm* (infans non baptizatus) *pœnis non præparatur æternis, ſed ne illa quidem poſt mortem purgatoria tormenta patietur.* Sic planè pueros & infantes ſuſcepto baptiſmo mortuos *purgatoriis tormentis* eximit, fateor. Sed iisdem *alios*, fideles puta, eum ſubjicere, ne-

go. *Tormenta purgatoria* ea intellexit, quæ non Catholici, ſed Origeniſtæ & Platoniſti ponebant. Contra hos enim, non alios diſputat : & ex eorum hypotheſi loquitur. Sed eſto, ex ſua mente locutus ſit. Intelligenda ſic fuerint *tormenta purgatoria* de illa fidelium purgatione, quam ipſe una cum aliis Patribus in noviſſimo judicio per ignem factum iri putavit. à qua ætatulam illam eximere poterat, quòd originali labe per baptiſmum purgata, neque ullis peccatorum actualium maculis inquinata eſſet. Neque abſurdum foret *purgatoria tormenta* referri ad illum doloris ignem, cui cùm adultos forſitan obnoxios fore negare non audeat, ætatulam illam à metu ejus liberam eſſe, certò tamen definit, quia non ſit eorum amorum capax, ex quibus arcanum illum doloris ignem exoriri ſciebat, quémque etiam ultra mortem in adultorum animis perſeverare, non omnino incredibile putavit. Locum alterum Auguſtini *de Civ. D. lib. XXI.* 13. textus noſter repræſentat, ſimúlque diluit eo argumento, quòd *temporales* pœnas vocet illas, quas poſt mortem & ante diem judicii, & uſque in diem judicii patiuntur animæ habentes reatum peccati mortalis & ſupplicii æterni; quódque quibuſdam reatum aliquem peccati mortalis & ſupplicii æterni in die noviſſimi judicii remitti putet. quorum nihil Purgatorio favet. *Falſum* hoc eſſe pronuntias, quia ſic Auguſtinus ſtatueret, *dari redemptionem ex inferno*. Egregia ratio contra verba Auguſtini diſputantis ex eo, quod ex verbis ejuſdem ſequi poſſet. Quanquam ne quidem id ſequitur. Animas enim, quibus in noviſſimo die remitti, quod in iſto non remittitur, non collocavit in inferno damnatorum : ne quidem in inferno; quomodo vobis Purgatorium inferni nomine venit. Neque ſimpliciter pœnam in futuro ſeculo remitti dixit; ſed *quibuſdam quoad* (peccatum) *in iſto ſeculo non remittitur, remitti in futuro; id eſt, ne futuri ſeculi æterno ſupplicio puniantur.* Hoc verò quis ſanus intellexerit de Purgatorio veſtro, in quo nec peccatum, nec pœna remittitur, ſed illud punitur, hæc redditur; ne dum futuri ſeculi *æternum ſupplicium* remittitur: & quicquid remittitur, ante diem noviſſimum remittitur. Auguſtino autem *futurum ſeculum* eſſe diem noviſſimum, ex ejuſdem verbis *cap.* 24. liquet. *Facta*, inquit ibi, *reſurrectione mortuorum non deerunt, quibus poſt pœnas, quas patiuntur ſpiritus mortuorum, impertiatur miſericordia, ut in ignem non mittantur æternum*. Hæc omnia hypotheſibus veſtris è diametro repugnant. Provocas dein ad verba ejuſdem Auguſtini, quæ *lib. II. de Gen. contra Manich. c.* 20. ſic habent: *Qui forte agrum coluerit, & ſpinis eum opprimi permiſerit, habet in hac vita maledictionem terræ ſuæ in omnibus operibus ſuis, & poſt hanc vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam.* Verùm *ignis* ille *purgationis*, ſi ex Auguſtini ſententia commemoratus modò eſt, vel noviſſimi judicii, vel certè *doloris* examiſſione temporalium *ignem* ſignificat. Cœterùm ex Auguſtini ſententia hæc dici, vehementer ambiguum eſt. Difficile enim explicatu eſt, qui cœleſtis gloriæ in futuro ſeculo compos futurus is ſit; qui in hoc ſeculo *maledictionem terræ* (id eſt, naturæ) *ſuæ in omnibus operibus habuerit*, neque *agrum coluerit, ſpinisque eum opprimi permiſerit*, cùm, S. Paulo Hebr. VI. 8. teſte, ea terra, *quæ tribulos* & ſpinas profert, reproba & maledictioni proxima ſit, ejuſque *conſummatio ſit in combuſtionem*. Saltem id cum peccatis venialibus, quæ ſola in Purgatorio puniri ſciſcunt, non congruit. Conſultius ergo eſt, ut hæc ab Auguſtino adhuc laico, minúſq; in Theologicis exercitato dicta, ex aliena potiùs, Origeniſtarum puta, cum quibus æquè ac cum Catholicis Manichæi depugnabant, quàm ſua hypotheſi cenſeantur. Excipit locus, quem ex *Comm. in Pſ.* 37. cum Purgatorii patronis objicis. *In hac vita*, ſic ibi loquitur, *purga me, & talem me reddas, cui jam emendatorio* (non *Emundatorio*, uti Redingius textum fallavit) *igne opus non ſit: propter illos qui ſalvi erunt,*

ſic

ſic tamen quaſi per ignem. Quare, *niſi quia hic ædificant ſupra fundamentum ligna, fœnum, ſtipulam?* &c. Atqui non intelligere his verbis Auguſtinum Purgatorium Romanum, in quod ingredi poſt mortem ſtatim eos, qui ædificant ſuper fundamentum fœnum *ſtipulas, ſtatuunt*; vel inde liquet, quia *Enchir. ad Laur. c.* 68. ignem Paulinum eum intelligendum contendit, *per* quem *ambo tranſeant, & qui ædificat ſuper hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretioſos; & qui ædificat ligna, fœnum, ſtipulas.* Et *de Civ. D. lib. XXI.* 26. de eodem igne dicit: *Illo quippe igne utrique probandi ſunt.* Non alium ergo ignem quàm conflagrationis mundi ſeu extremi judicii, nullatenus verò *Purgatorii ipſiſſimi*, uti Redingius confidenter nimis, at ſine ratione, pronuntiat; intelligit, de quo etiam *de Civ. D. lib. XX.* 25. nec non *homil.* 16. inter quinquaginta, loquitur. Denique ad ea, quæ idem S. Pater *Enchirid. ad Laur. cap.* 68. 69. habet, non majore ſucceſſu provocas. Diſputat ibi Auguſtinus contra eos, qui Origenis quidem de Dæmonum, Paganorum & hæreticorum ſalute delirium repudiabant, ſed tamen quoscunq; homines fidem Chriſti profeſſos, etiamſi ſine ſanctitate & pœnitentia vitam omnem traduxiſſent, tandem aliquando, poſt datas in *igne gehennæ* diuturnas ſcelerum pœnas, ſervatum iri aſſerebant. Cúmque ſententiam S. Pauli de quibuſdam *quaſi per ignem ſalvandis* ad erroris ſui patrocinium traherent, Auguſtinus primò *cap.* 67. eorum dementiam refellens, Paulinum etiam locum iis eripit; tum *cap.* 68. oſtendit, Scripturæ familiare eſſe, *ignis* nomine *tentationem tribulationis* ſignificare; ac demum *cap.* 69. ſubjungit: *Tale aliquid etiam poſt hanc vitam fieri incredibile non eſt: & utrum ita ſit, quæri poteſt; aut inveniri, aut latere, nonnullos fideles per ignem quendam Purgatorium, quantò magis minúsve bona pereuntia dilexerunt, tantò tardiùs citiúsve ſalvari.* Hæc totidem verbis libro, quem ad Dulcitium ſcripſit, *quæſt.* 1. repetit. Sed & libro *de fide & oper. cap.* 16. exponit initio locum Paulinum de igne quodam figurato, quo homines viventes torqueantur; tandem ſubjungens: *Sive ergo in hac vita tantùm homines iſta patiantur, ſive etiam poſt hanc vitam talia quædam judicia ſubſequantur, non abhorret, quantum arbitror, à ratione veritatis iſte intellectus hujus ſententiæ,* Paulinæ ſcilicet. Ex his ergo conſtat, Auguſtinum tum Paulinum *ignem*, quo fidelium opera probantur, de tribulatione, quo pii in hac vita exercentur, accepiſſe; tum *ignem*, per quem ſervantur *lignorum, fœni & ſtipulæ ædificatores*, dolorem intellexiſſe, quo iſti uruntur, cùm res caras & ſuaves ob Chriſtum amittere coguntur: tum, quod de tempore mortem ſequente ſubjicit, id eum non ex inſtituto, ſed ex occaſione duntaxat adjeciſſe, ut iis, quibuſcum diſputabat, gratificaretur, largiens, quod iſti pertendebant, iſta Pauli verba etiam de mortuis poſſe intelligi: tum ignem illum purgatorium, per quem ſalvari dicit eos, qui pereuntia, dum viverent, dilexerunt, non alium eum intelligere, quàm dolorem eum, quo iſti exuruntur ob amiſſas res illas ſeculares, quarum nonnullo amore tenebantur (dicit enim, *tale aliquid*, quale in hac vita accidere dixerat, *poſt hanc vitam fieri incredibile non eſt*) tum denique hoc ipſum, quaſecunque eſt, Purgatorium non conſtituere ipſum, vel definire, neque ut rem certam, vel dogma fidei figere, ſed tanquam quæſtionem dubiam, obſcuram, ambiguam proponere. *Non eſt incredibile*, inquit, *tale quid fieri: Quæri poteſt, utrum ſit: Inveniri, aut latere poteſt: Sive hoc ita ſit, ſive ſecus.* Neque aliter hac de re alibi etiam, puta *de Civ. D. lib. XXI.* 26. ubi contra eoſdem adverſarios diſputat, inter alia; *Poſt iſtius ſanè,* inquit, *corporis mortem, donec ad illum veniatur, qui poſt reſurrectionem corporum futurus eſt damnationis & remunerationis ultimus dies, ſi hoc temporis intervallo ſpiritus defunctorum ejuſmodi ignem*

 dicuntur

dicuntur perpeti, quem non ſentiant illi, qui non habuerunt tales mores & amores in hujus corporis vita, ut eorum lignum, & fœnum, & ſtipula conſumantur; alii verò ſentiant, qui ejuſmodi ſecum ædificia portaverunt, ſive ibi tantum, ſive & ibi & hic; ſive ideo hic, ut non ibi, ſecularia quamvis à damnatione venialia concremantem ignem tranſitoriæ tribulationis inveniant, non redarguo, forſitan verum eſt. Poteſt quippe ad iſtam tribulationem pertinere etiam ipſa mors corporis &c. Poſſunt & perſecutiones Eccleſiæ, quibus martyres coronati ſunt, & quos patiuntur quicunque Chriſtiani. &c. Erit etiam in fine ſeculi tribulatio tempore Antichriſti, qualis nunquam antea fuit. Quàm multa tunc erunt ædificia, ſive aurea, ſive fœnea ſuper optimum fundamentum, quod eſt Chriſtus Jeſus, ut ignis ille probet utraque, & de aliis gaudium, & de aliis inferat damnum: neutros tamen perdat, in quibus hæc inveniet propter ſtabile fundamentum. En, ut hic quoque hæreat, rémque incertam, dubiam, & ſub judice relinquat. *Forſitan verum eſt*, inquit. Et tamen quæ addit, id potiùs evertunt, quàm firmant. Huc enim referri poſſe ait & *mortem temporalem, & perſecutiones Eccleſiæ*, & *tribulationem Antichriſti temporibus futuram.* Quæ omnia cùm in hac vita contingant, quòd hic ea Auguſtinus commemorat, id ſatis oſtendit, nihil opus eſſe illum, per quem quidam ſervantur, ignem ad eos animi dolores referre, quibus nonnullos poſt mortem ob amiſſa hujus ſeculi dulcia exuſtum iri, aliquem *forſitan verè* ſuſpicari poſſe, dixerat. Inprimis cùm ſententia ejuſmodi non aliud ſit quàm fœnum & ſtipula, hoc eſt, opinio erronea, fundamento ſuperſtructa. Animæ enim fidelium poſt mortem nullo dolore ob amiſſa ſecularia exuri poſſunt. Hoc enim eſſet *triſtari ſecundum mundum*, non *ſecundum Deum*; adeóque peccata non purgare, ſed potiùs cumulare. Sed non de Purgatorii ſubſtantia dubitaſſe Auguſtinum, ait Redingius, verùm de eo duntaxat, *an fortaſſe rerum cum amore poſſeſſarum, poſtmodum amiſſarum dolor, una cum mora temporaria, à Regno Dei excludente, ſubire poſſit vicem ignis Purgatorii?* Sed ô bone! Subſtantiam Purgatorii veſtri, hoc eſt, elementarem ignem, gehennæ ſupparem, Auguſtinus prorſus ignoravit. Verum igitur eſt, de eo ne dubitaſſe quidem. Sui verò poſt mortem Purgatorii ignis ſubſtantiam in dolore ob amiſſa temporalia collocavit: & an talis ignis Purgatorius poſt mortem ſit, ambiguus hæſit. Liquidò ergo deliras, cùm de eo dubitare, *an dolor ille poſt mortem Purgatorius ſit*, concedis; & tamen de Purgatorii ſubſtantia dubitare, negas.

OBIECT. IX. *Orandum & offerendum eſſe pro defunctis, & viventium ſuffragiis eoſdem adjuvari, vetus eccleſia credidit, uti liquet ex Dionyſ. Areopag. de Hierarch. Eccl. cap. 7. Clemente Rom. Epiſt. 1. Concilio Niceno I. Can. 65. Carthaginenſi III. cap. 29. Tertulliano, Cypriano, Euſebio, Cyrillo, Gregorio Nazianzeno, Chryſoſtomo, Auguſtino, aliis. Ergo agnovit ſtatum medium Sanctorum, in quo illis viventium ſuffragia prodeſſent, qualis eſt in ipſo purgatorio.* Aug. Reding. *pag. 529. 532. & 570.* Reſp. 1. Suffragia pro mortuis ſublevandis Scripturarum ſuffragio deſtituuntur, imò & damnantur, utpote in quibus tum ſolus Chriſtus nobis proponitur paracletus & λυτρωτὴς τέλειος *redemptor perfectus*, tum animas defunctorum in fide cœleſti ſtatim beatitudine frui, adeóque ejuſmodi ſuffragiis haud indigere, aſſeritur. Quos Chriſtus non juvat, quis tandem juvare poterit? 2. De oblationibus pro defunctis ſuperiùs pag. 198. 199. &c. fusè

à

à nobis actum. Singula heic Patrum loca diſcutere nihil attinet. Fatemur oráſſe ſatis maturè fideles pro mortuis, ſed *pro omnibus*, non, ut Adverſarii, *pro quibuſdam*; & non, *ut mortuos ex purgatorio liberarent*, ſed alio prorſus animo, ut ſcilicet iis vel *in inferis & in ſinu Abrahæ ſolatium*, vel *in prima reſurrectione ſortem*, vel *ut adverſus ultimi diei flammas præſidium*, vel *in terris ad honeſtam famam*, vel *ad beatiſſimam & ultimam reſurrectionem jus*, vel denique *in judicio ſupremo miſericordiam atque Clementiam Divinam* (quæ totidem Patrum verba ſunt) quærerent, impetraréntque. De purgatorii civibus ne quidem cogitârunt, qui ante Gregorii Romani, & Bedæ Angli, poſterorúmque deliria ac viſiones orbi Chriſtiano non magis innotuerunt, quàm vel ante Mori literas *Utopia*, vel ante Galilæi teleſcopia & Keppleri ſomnia *Levaniæ*, hoc eſt, *Lunæ incolæ*, æquè fabuloſi omnes. Triplex autem fons fuit orationum pro defunctis. *Primus*, quòd animas ante ultimum judicium faciem Dei non videre; *Secundus*, quòd Martyres reſurrecturos, & per mille annos cum Chriſto in terra regnaturos; *Tertius*, quòd animas ultimo die igne luſtratum iri putârunt. Quos tres errores à Sibillis Diaboli vatibus hauſtos eſſe, Blondelli indicio ex ipſis Sibyllarum carminibus oſtendit Cl. Dalleus *de Pœnis & ſatisfact. lib. V. cap.* 7. quo toto etiam libro ſingula Patrum loca ſolidè ventilat. Conſule ſis etiam, quæ eandem in rem doctiſſimè ſcripſit Forbeſius *Inſtruct. lib. XIII. cap.* 9. 10.

Excip. Reding: 1. *Suffragia pro defunctis Scripturæ teſtimoniis niti, ſupra ex 2. Macchab. XII. 43. Tob. IV. 14. Luc. XVI. 9 oſtendimus. Et id ipſum locus 1. Cor. XV. 29. apertè teſtatur. Quomodo enim baptizari quis poteſt pro mortuis, qui cum ſpe glorioſæ reſurrectionis defuncti ſunt; niſi quatenus in illorum gratiam lachrymis, operibus pœnalibus & religioſa dolorum tolerantia veluti baptizantur. cujusmodi baptiſmi mentio Luc. XII. 15 extat. 2. Cúmque hæc fidelium ſuffragia tam quoad cauſam ſui moraliter ſeu meritoriè effectricem, quàm quoad eorundem valorem & acceptationem ex ipſius Chriſti merito ſubſiſtant, nihil redemptionis ejus perfectioni decedere poteſt. Imò magis conſpicua illa redditur, dum aliquam efficaciam merito ſuo ſubordinatam ſuffragiis ejusmodi impartitur. 3. Apoſtolicæ huic primævæ praxi Patres Orthodoxi Græci & Latini uniformaliter aſtipulantur.* Ibid. pag. 54-57.

Reſp. 1. Et nos loca à Te objecta in loco diluimus. Neque ruentem cauſam ſuſtentat locus S. Pauli 1. Cor. XV. 29. quem nunc demum urges. *Quid facient*, inquit, *οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, qui baptizantur pro mortuis?* Ubi *βαπτιζόμενοι*, noviſſima, & nulli veterum audita *παρερμηνεία* veſtra, ſunt illi, qui pro mortuis in Purgatorio laborantibus ſatisfaciunt orando, jejunando, ſacrificando, corpus caſtigando, &c. Uſque adeò certè interpretatio hæc caret veri ſpecie, ut Bellarminum, quem hic Redingius ſequitur, ipſa illa lumina ſocietatis, Cornelius à Lapide in Commentario. *ad h. l.* & Maldonatus *ad Luc. XII.* 49. deſeruerint; fatente etiam Salmerone: *locum hunc non adeò perſpicuum eſſe, ad quem morem & ritum Apoſtolus alludat.* Certè aliter longè verba illa à veteribus accepta eſſe, ex Hieronymo, Theodoreto, Epiphanio, aliis diſcere eſt. Et ut *baptiſmi* vox per metaphoram ſignificationem illam, quàm ei tribuitis, recipere poſſit (quanquam recipere

poſſe,

poſſe, neutiquam locus allegatus Luc. XII.15. probat, quia aliud eſt *baptizari*, affligi ab alio quopiam, & quaſi aliena violentia & per ſummam injuriam mergi; quomodo Chriſtus *baptizatus* afflictus eſt, & ſe violenter in profundum illud barathrum mergi paſſus eſt, aliud ſe ipſum affligere, ſponte animam ſuam affligere, quod non eſt *βαπτίζεσθαι baptizari*, ſed ſe ipſum *baptizare*. quo ſenſu nunquam Scriptura loquitur) at hoc loco hunc, & non alium ſenſum recipere, anile deliramentum eſt, quo & ſuffragia pro mortuis, & Purgatorii flammas non probatas aliunde utraſque ſupponitis. Quòd ſi ſuffragia pro mortuis, quæ perditis veſtris *de ſatisfactione pro mortuorum animabus ex carcere Utopico Purgatorii, per baptiſmum metaphoricum lacrymarum & pœnitentiæ*, hæreſibus cumulaſtis, ejus antiquitatis eſſent, ut dici poſſet, jam Apoſtolis viventibus pullulaſſe; non ideo inde arripuiſſe Apoſtolum argumentum, ſed contra homines imperitos & inſtabiles hunc Pauli locum ad opinionem ſuam detorſiſſe, cenſendum eſſet. Enimverò quomodo in iſto ſenſu reſurrectionem mortuorum probare potuit Apoſtolus? Neque enim ſequitur: *Chriſtiani orant, jejunant, affligunt ſe in gratiam animarum in Purgatorio: Ergo erit reſurrectio.* Poteſt enim anima beata eſſe diu ante reſurrectionem. Neque ea officia, quibus anima poſt mortem juvatur, reſurrectionem corporis probant. Falſiſſimum eſt, quod Bellarminus regerit, quæſtiones de reſurrectione corporum & immortalitate animarum ita fuiſſe inter ſe connexas tempore Apoſtolorum, ut pro una eademque ſemper haberentur. Soli enim apud Judæos Sadducæi & reſurrectionem pariter corporis, & animarum immortalitatem negabant. Contra quos Chriſtus Matth. XXII. 31. &c. reſurrectionem mortuorum, de qua ſola quæſtio erat, probavit ex verbis Dei: *Ego ſum Deus Abrahami, Iſaci & Jacobi*; hoc argumento: Quorum hominum Deus eſt Deus, illi, ſi ampliùs non ſint in vivis, reſurgent, quia Deus non eſt ἐνεργέτης mortuorum, hoc eſt, eorum hominum, qui nec actu, nec potentia vivunt. Non vivit autem potentia is, qui nunquam reſurget. Eſſæos contra, immortalitatem animæ agnoviſſe, corporum verò reſurrectionem negaſſe, ex iis, quæ Joſephus *de Bello Jud. c.7.* ſcribit, liquet. Sed S. Paulo res fuit cum Corinthiis, gentilibus antehac, quos immortalitatem animarum negaſſe, veriſimile non eſt. Quidam tamen illorum reſurrectionem non ampliùs expectandam opinati ſunt. Conſtat præterea, multos illius ævi hæreticos carnis reſurrectionem negaſſe: quorum nemo tamen negatæ animarum ſempiternitatis arguitur. Quin & Apoſtolorum tempore omnibus ferè gentibus animarum immortalitas perſuaſa fuit: & tamen omnibus illis doctrina de reſurrectione corporum viſa ridicula eſt. 2. Suffragia vivorum pro mortuis ex merito Chriſti habere *vim meritoriè effectricem*, & ſic à Deo acceptari, & Scripturæ refragatur, & Chriſto per ſpeciem honoris contumeliam extremam infert; quia ejus meritum redemptionem infiniti valoris, cui proin nihil addi poteſt, dividit, & honorem ejuſdem, qui ſoli Chriſto θεανθρώπῳ competit, creaturis communicat; ſalvandos, redimendos in Salvatores, redemptores convertit. Perinde ſic honor Mediatoris creſcit, ac ſi quis dixerit creſcere honorem Dei, cùm Divinam virtutem creaturis homines idololatræ communicant; vel honorem Regis, cùm Regiæ togæ veteramentum mendici inſanus quiſpiam aſſuit. Solius Chriſti ſatisfactionem Deus acceptat, utpote in quo ſolo ἀρκεῖ, humanas, utpote ſpurias, nullas acceptat. 3. Græcorum & Latinorum Patrum, preces pro defunctis aſſerentium, teſtimonia à te ex Bellarmino corradere quid juvabat? Non enim, an pro mortuis oráríne veteres; ſed an ſuffragati ſint pro mortuis in Purgatorio igne æſtuantibus, quæritur. Ego alio longè animo illos pro mortuis oraſſe, allegatis totidem Patrum ipſorum verbis oſtendi, & erroneis opinionibus, quas vos ipſimet

rejicitis,

reſcitis, ita oraſſe, probavi. Cur ad hoc verè κεχηνόρθωμ non reſpondes? Cur inter tot teſtimonia à te ad librorum molem cogendam compilata ne unus quidem de Purgatorio apex occurrit? Profectò convictus hic ne mutire quidem potuiſti.

OBIECT. X. *Orientales, ac inprimis Græcas eccleſias purgatorium credere, conſtat ex reſponſionibus ad Cardinalem Gniſium de A.1560. ex confeſſione fidei Æthiopicæ edita à Zagazabo; ex Gabrielis Alexandrini Patriarchæ Epiſtola ad Clementem VIII. de A.1595. & fidei profeſſione à Ruthenorum Legato edita A. 1595. prout latè docet VVetvveis in Speculo veræ eccleſiæ lib.* VIII. *cap.* 4. *Quin & Synodo Florentinæ, quæ purgatorium definivit, iidem Græci ſubſcripſerunt.* Aug. Reding.*pag.*576. 578. Reſp. 1. Veteres nec Occidentales, nec Orientales Purgatorium credidiſſe, ſupra manifeſtum fecimus. Quantum igitur proderit, ſi recentiores Græcos, inprimis *Latinizatos,* uti vocantur, ὁμοψήφους illi habent? 2. Quæ tamen recentiorum Græcorum de purgatorio mens fuerit, liquidò apparet ex Apologia Græcorum περὶ καθαρτηρίου πυρὸς *de purgatorio ignis* à Græcis, qui Florentino Concilio interfuerunt, profecta (uti ex hiſtoria Concilii Florentini à Sguropulo, qui ei interfuit, ſcripta, conjiciunt eruditi,) & Concilio etiam Baſileenſi per Marcum Epheſinum exhibita. Quam quidem apologiam ſuſpectam reddere, quaſi videlicet à Lutheranis compoſita eſſet, cùm conaretur Allatius, ita is nuper à Viro doctiſſimo Elia Vejelio *Defenſ. Exercit. p.* 164. 165. temeritatis convictus eſt, ut ſuperſtitem adhuc impudentiæ ſuæ pudere debuerit. Ita autem in apologia illa mentem ſuam exprimunt: Πῦρ καθαρτήριον καὶ κόλασιν διὰ πυρὸς πρόσκαιρον, καὶ τέλος ἕξουσαν ὅλως, ἡμεῖς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων οὐ παρειλήφαμεν διδασκάλων, οὐδὲ τὴν τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίαν ἴσμεν φρονοῦσαν. *Ignem purgatorium & punitionem per ignem temporarium, finémque omnino habiturum, nos à noſtris doctoribus traditum non accepimus, neque orientalem Eccleſiam ita ſentire ſcimus.* Deinde variis argumentis purgatorium oppugnatur. 3. A Concilii Florentini initio nonnullos Græcorum pronos in concordiam cum Latinis, præ metu imminentis internecionis reipublicæ ſuæ, ſenſim ſe ad Latinorum dogmata componere cœpiſſe, non ignoramus. Unde in Excerptis ex actis octavæ Synodi Græci ajunt, *ſe purgatoriū non ignem, ſed obſcurum quendam locum ac laborum plenum eſſe cenſere, in quo animæ lumine divino priventur, donec adjuvante eccleſia expientur.* Sed communem hanc & ex ipſa patria allatam, ac poſtea domi probatam fuiſſe Græcorum ſententiam, haud facilè oſtenderis. Súntque *Excerpta* illa à Latino quodam ſcripta, & quidem eo, qui ſtudium partium haud diſſimulare potuit. Ex Laonico Chalcondyla *lib. 6.* conſtat, omnem illam cum Latinis Florentiæ conflatam unionem reliquis Græcis diſplicuiſſe; & ſtatim reſciſſam eſſe. Quod ipſum etiam accidit unioni A. 1595. per Ruſſiæ Polonicæ nonnullos tenta-

tæ, & ab Adverſario laudatæ, quippe de quo Paulus Piaſecius Epiſcopus Præmislienſis in Chronicis pag. 164. ſcribit, eam Ruſſitis populis adeò exoſam fuiſſe, *ut querelæ perennes pro Unione & contra Unionem Remp. Polonicam perturbaverint*. 4. Si Græci, aliique, à Wetvveiſio, quem Allatius Græculus *ἐν οὐδενὶ ἀριθμῷ* ponit, citati preces pro defunctis admittunt, non iccirco purgatorii patronos facere licet, judice ipſo Allatio *Diſſert. 2. de libb. Eccl. p. 333.* ubi Græcos increpat, quòd admittentes ſuffragia pro mortuis, ne cogerentur purgatorium fateri, in pernicioſiorem ſententiam verſi ſint, ut dicerent, *illas animas illis operibus non à pœnis purgatorii, ſed inferni liberari*. Si prolixioribus eſſe liceret, ex Caleca, Gabriele Philadelphienſi, Coreſio, Bryennio, Goare, nec non decretis ipſis ſub Berrhoenſi & Parthenio An. 1639. editis, in quibus dogmata Cyrilli Lucaris proſcribuntur, aliiſque clarè demonſtrare poſſemus, Græcos etiam modernos juxta fidem πατροπαράδοτον Purgatorium nequaquam agnoſcere, imò & averſo ab eo animo eſſe.

Excip. Redinc: 1. *Græcorum Reſponſio A. 1560. Cardinali Guiſio perhibita ad q. 10. disertè habet, credi à Græcis, eorum animas, qui mortiferis in peccatis diem extremum non clauſerunt, nec tamen omnino culpæ experses fuerunt, ejusmodi delictorum ratione purgari; & his opitulari preces eorum nomine factas. Similia habet Zaga Zabo in Confeſſione Fidei Æthiopicæ, ubi ait, diebus Sabbathi & Dominicis animas piorum defunctorum in Purgatorio minimè cruciari. Reliquis ergo diebus juxta Æthiopes cruciantur. Addit, ad cruciatus tempus minuendum eleemoſynas pro iis factas prodeſſe iisdem, eos credere. Idem profitetur Gabriel Alexandrinus literis ad Clementem VIII. A. 1595. datis. 2. Quo censu habenda ſit Epheſii apologia Concilio Baſileenſi exhibita, vel inde liquet, quòd conſentientem adducit Chryſoſtomum, quem tamen Purgatorium agnoviſſe, ex variis ejus homiliis colligitur. Eidem Joſephus Epiſcopus Methonenſis Græcus, & Gregorius Protoſyncellus, ſcripta pro Purgatorio apologia, ſeſe oppoſuerunt. 3. Neque unio Græcos inter & Latinos in Concilio Florentino pacta, metu imminentis interitus Græcis extorta, ſed à Latinis Divina ratione & authoritate Græcis perſuaſa eſt. quod vel ſchedula quædam Ferrariæ, quam Latini Græcis exhibuerunt, demonſtrat.* Ibid. pag. 57-61. Reſp. 1. Ridiculus es, ex Græcis quibuſdam noviſſimis, & forte, quod jam dicere occupaveram, *Latinizatis* ſententiam Græcorum veterum & recentiorum eruere contendens. Negari enim nequit, inde à quatuor ſeculis de Purgatorio controverſiam Græcos & Latinos diſtraxiſſe. Quadringenti & ampliùs anni ſunt, cùm Thomas Aquinas Urbano Papæ miſit opuſculum, quod inter alia hodie primum eſt *de erroribus Græcorum*. Ibi ſub finem diſertis verbis impugnavit eos, *qui Purgatorium negant poſt mortem*. In ejuſdem Opuſculo ſecundo *contra errores Græcorum* ad Cantorem Antiochenum ſcripto *cap. 1.* ſic habetur: *Circa ſtatum verò animarum poſt mortem aſſeris, errare Græcos & Armenos dicentes, quòd animæ poſt mortem uſque ad diem judicii nec puniuntur, nec præmiantur, ſed ſunt quaſi in ſequeſtro, quia nec pœnam nec præmium debent habere ſine corpore: & in ſui erroris aſſertionem inducunt, quòd Dominus in Evangelio dicit: In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* Capite 9. hanc ſententiam multis Thomas refellit, & quidem ita, ut ſatis vel inde liqueat, Græcos ab omni omnino pœna Purgatoria animas à corpore ſeparatas vacuas tum pronun-

nuntiaſſe. Eodem tempore ſcriptus eſt Conſtantinopoli libellus *contra errores Græcorum*, qui *Biblioth. Patrum Tomo IV. parte edit. Pariſ.* 4. habetur, ubi inter errores Græcorum numeratur, quòd affirment, *defunctorum animas nec Paradiſi gaudio perfrui, nec infernorum ſuppliciis vel igni Purgatorii citra diem judicii, aut ante latam ſententiam extremam, poſſe ſubjacere.* Sequente ſeculo decimo quarto Guido Carmelita quintum Græcorum errorem numeravit, quòd dicant, *Purgatorium non eſſe, nec pœnas Purgatorii.* Seculo decimo quinto Conſtantinopoli Concilio ipſimet interfuit Antoninus Florentinus Archiepiſcopus. Is tamen ubi recitaſſet formulam Unionis ab Eugenio Papa promulgatam, ſtatim *parte III. Summ. Hiſt. tit 22. cap. 11.* ſubjungit: *Errabant Græci in tribus* COMMUNITER, *primò, quòd Spiritus S. procederet à Patre, & non à Filio: Secundò, quòd non erat Purgatorium: Tertiò quòd Eccleſia Conſtantinopolitana non eſſet ſub Eccleſia Romana, nec Patriarcha Conſtantinopolitanus eſſet inferior Romano Pontifice. In aliis ritibus, qui non important hæreſin, permiſſi fuerunt manere.* Manifeſtum inde eſt, ſaltem ante Unionem Florentiæ initam, nullas in univerſum Purgatorii pœnas à Græcis fuiſſe admiſſas. Sed & poſt Unionem illam fucatam, & poſt reditum Græcorum variè exagitatam, ac denique exoletam, perſtitiſſe in priſtina ſententia Græcos, communiter quidem, non deſunt inter Latinos qui confiteantur. Etenim ipſe Papa Pius IV. Bulla in Græcos promulgata, quam *Bullarii M. Tomo II. p.* 184. legere eſt, queritur, *quòd Græci in quàm plurimis Regnis Siciliæ citra & ultra Pharum, & aliis Chriſtiani nominis civitatibus & locis degentes, Eccleſiæ Græcæ mores & ritus obſervantes, inter alias blaſphemias dicant, nullum eſſe purgatorium.* Alphonſus de Caſtro *lib. XII. de hæreſ. Unus,* inquit, *ex notiſſimis erroribus Græcorum & Armenorum eſt, quòd docent, nullum eſſe Purgatorium locum, quo animæ ab hac luce migrantes purgentur à ſordibus, quas in corpore contraxerunt, antequam in æterna tabernacula recipi mereantur.* Roffenſis *contra Luth. ad art.* 18. id ipſum fatetur, *De Purgatorio*, inquiens, *apud priſcos illos nulla vel quàm rariſſima fiebat mentio. Sed & Græcis ad hanc uſque diem non eſt creditum Purgatorium.* Idem Jodocus Coccius, Guido de Perpiniano, Sebaſtianus Medices, Calecas, Gabriel Philadelphienſis, Caucus, Coreſius, Bryennius, Goar, Critopulus, Angelus, Cyrillus Berrhoenſis, Parthenius (quorum plerorúmque teſtimonia Vir Celeb. D. D. Elias Vejelius in Doctiſſima *de Eccleſia Græcanica hodierna* Exercitatione, ejúſque adverſus L. Allatium defenſione; & poſt eum Cl. Diecmannus *Exercit. Hiſtorico-Theol. de Eccleſiarum Orientalium & Latinæ in dogmate de Purgatorio, diſſenſione, L. Allatio & Abrahamo Ecchellenſi Maronitæ oppoſita,* qua omnia Allatii, mendacis Græculi, hoc in argumento tela feliciſſimè excutiuntur, produxerunt) nulli diſſimulant. Et ſanè Euchologia illorum publica Purgatoriæ cujuſdam pœnæ ne verbulo quidem meminerunt, ſed fructum precum pro defunctis in extremum judicium differunt. Jeremias Patriarcha preces illas *pro eluendis peccatorum maculis, dum adhuc judicium exercetur,* valere ait. Quin & Græci illi, quos allegare non erubuiſti, apud Cardinalem Guiſium diſertè confitentur, *eorum animas, qui mortiferis in peccatis diem extremum non clauſerunt, nec tamen omnino culpæ expertes fuerunt, purgari,* (ſed) *non per purgatorium ignem, vel determinata certo quodam loco ſupplicia; ſed nonnullas* (NB) *in ipſo diremptu à corpore per ſolum metum; nonnullas poſt diremptum à corpore, fortaſſis etiam apud orcum detentas, non quòd in igne ſupplicia eis ſint, ſed quòd velut in cuſtodia & vinculis coerceantur.* En Purgatorium ſine igne, ſine ſupplicio, ſine pœna, quæ de Purgatorii Romanenſis eſſentia eſt! Et tamen non communem illi Græcorum ſententiam expreſſerunt, ſed eorum forte, qui poſt Unionem

concordiæ cum Romanis ſarciendæ ſtudio, mediam illam ſententiam amplexi videntur. Æthiopes ſeu Habeſſinos Purgatorium nullum admittere Author *Tradit. Cath. q. 16.* ex Alvareſio ipſo probat. Et Thomas à Jeſu, Monachus Carmelitanus, veſtras: *Nullas,* inquit, *pro defunctis oblationes habent, nec ſacra faciunt pro vivis, forte, vel quia exiſtimant illis non prodeſſe, aut quia Purgatorium cum Græcis non agnoſcunt.* Sed & relatio Petri Jarricii *Theſ. rer. Ind. Tomo III. cap. 34.* narrantis, quid P. Paëzio in ipſa Abyſſinorum regia contigerit, id ipſum confirmat. *Tum*, ita ſcribit, *Monachus quidam è turba petiit, cur legem nos veterem, quam illi in plurimis ſequuntur, minimè obſervemus. Secularium dein quiſpiam, rogat, cur duas in Chriſto naturas & Purgatorium aſſeramus. Hæc enim ipſi negant. Tribus hiſce quæſtionibus doctiſſimè Paezius ſatisfecit, & eorum errores S. Scripturæ teſtimoniis confutando, & Catholicæ fidei veritatem confirmando.* Sed Habeſſinorum de Purgatorio fidem confirmant excerptæ à Godigno *lib. II. cap. 18. p. 316.* Monachi cujuſdam Habeſſini literæ, qui in Colloquio cum Gonzalo Roderico ſic *pag. 325.* Habeſſinorum ſententiam explicat: *Muhammedani & Ethnici poſt mortem detrudentur ad inferos, ut ibi perpetuò ſint. Chriſtianæ legis profeſſores, qui flagitioſè vivunt, tandiu igne gehennæ torquebuntur, donec peccata purgent. Omnes enim, qui baptiſmatis charactere ſignati ſunt, ad beatitudinem tandem rapientur. Atque illud apertè conſtat ex illis Chriſti verbis: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvabitur.* Hæc quomodo cum Confeſſione Zagæ Zabo, à Damiano à Goes, cui, ut & aliis *ſinceris & minimè malis* hominem illum impoſuiſſe in pluribus, ejuſdem Godigni teſtimonio conſtat, prodita conveniant, ipſe videris. 2. Imò authoritatem apologiæ Marci Epheſii, ejuſdem in hac doctrina cum Chryſoſtomo conſenſus luculenter confirmat. Is enim Purgatorium omnino nullum agnovit; & ignem illum, per quem Apoſtolus ſalvandos quoſdam ſtatuit, conſtanter de igne æterno damnatorum interpretatur. Quod ſupra jam oſtendimus. Neque enim aliter σώζεσθ *ſervari* talem dici putat, niſi quòd in gehenna æternùm manſurus ſit, non autem cum opere ipſo in nihilum abiturus. Ponam ejus verba *homil. 9. in 1. Cor.* Οὐχὶ καὶ αὐτὸς (inquit) οὕτως ἀπολεῖται, ὡς τὰ ἔργα, εἰς τὸ μηδὲν χωρῶν, ἀλλὰ μένει ἐν τῷ πυρί. σωτηρίαν γοῦν τὸ πρᾶγμα καλεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο προσέθηκεν, ὡς διὰ πυρός. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἔθος λέγειν, ἐν τῷ πυρὶ σώζεται, περὶ τῶν μὴ κατακαιομένων, καὶ τεφρουμένων εὐθέως ὑλῶν. μὴ γὰρ ἐπειδὴ πῦρ ἤκουσας, νομίσῃς ὡς ἀνυπαρξίαν χωρεῖν τοὺς καιομένους. *Non ipſe quoque ita peribit ut opera, redactus ad nihilum; ſed manebit in igne. Salutem itaque id vocat. Propterea adjecit,* quaſi per ignem. *Nam nos quoq; ſolemus dicere.* Salvum eſt in igne, *de iis materiis, quæ non comburuntur, nec ſtatim in cinerem rediguntur. Ne enim, quoniam ignem audiviſti, exiſtimes, eos, qui uruntur, eò redigi, ut non conſiſtant.* Planè ſic Marcus Epheſius, allegato etiam Chryſoſtomi ſuffragio. Qui etiam alibi, *homil. 5. in Gen.* diſertis verbis ait, fideles illuc ire καθαροὺς τῶν ἁμαρτημάτων *puros à peccatis.* In locis ejuſdem à te oſtentatis Purgatorii nullam mentionem facit; precum duntaxat pro mortuis facit, quas Purgatorii baſin neutiquam eſſe, abundè jam demonſtravimus. 3 Si hiſtoriam *Unionis* Florentinæ exploratam haberes, judicares haud dubiè rectiùs, niſi vento, quod ajunt, occlamare malles. Etenim ſicut provido Numine Tridentini Concilii hiſtoriam Paulus Servita: ita Florentini, & Unionis in eo cuſæ hiſtoriam integerrimo ſtudio Sylveſter Sguropulus, Græcus & ipſe, à Roberto Creygthono Anglo ex tenebris vindicatus, luci publicæ expoſuit. Si non aliunde, vel ex eo certè authore jam conſtat, quo ſtudio & inſtituto Græci pariter atque Latini Unionem illam & ἀργυρώνητον totam, & fraudulenter confectam, & paulò poſt domi omnium bonorum contentione maxima oppugnatam, neque unquam Orientalium conſenſu ſancitam, machinati fuerint

ſunt. Sed & de ea operæ pretium fuerit audire, quæ ſcribit Caramuel, Abbas doctus, ingenuus & moderatior longè, quàm ſunt plurimi Pontificiæ partis, *Prodr. Pacis pag.* 53. ubi ſic ille: *Nunquam in Ferrarienſem Synodum veniſſent Græci, niſi Romana Eccleſia impenſas omnes ſubminiſtraſſet: noluiſſent Ferraria tranſire Florentiam, niſi duplum Ferrariæ habuiſſent, quàm Florentiæ (ſubſidium menſium octo pro quatuor menſibus poſtularunt obtinuerúntque) imò nec conveniſſent cum Latinis, niſi ſummis favoribus obruti ſine ingratitudinis nota aliter non poſſent facere.*

QUÆSTIO II.

An bonum & utile ſit, Sanctos unà cum Chriſto regnantes ſuppliciter invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium ejus Jeſum Chriſtum, ad eorum orationem, opem auxiliúmque confugere?

AFfirmat Decretum de Invocatione Sanctorum, & addit, impiè ſentire illos, qui negant Sanctos invocandos eſſe. Rem ſanè magnam paucis, generalibus & jejunis verbis perſtringunt. præter ſolitam in reliquis capitibus diligentiam. Nihil de cultu Divorum, Angelorum in ſpecie, de duliæ & hyperduliæ ſubtilitatibus, de eximiis Divæ Virginis Mariæ honoribus. Nimiâ feſtinatione hæc omnia ſicco pede tranſeunt. Nos verò de propriè dicta invocatione, per quam religioſo cordis affectu Sancti in auxilium, imò in cor hominis vocentur, quomodo invocationem deſcribere amant Hieronymus & Auguſtinus, quæſtionem ſimpliciter negamus. Etenim

ARG. I. Sanctorum cum Chriſto regnantium invocatio nec mandatum, nec promiſſionem, nec exempla juſta & probata ſcripturarum habet, adeóque ad ἐντάλματα ἀνθρώπων, cultum Dei electitium, & ædificata excelſa Baalim pertinet. De mandato & promiſſione videtur largiri Bellarminus, docens, illa aliunde ſuppleri poſſe. Quin Bannes & Eccius *nec expreſsè nec involutè* id in ſcripturis haberi: A ſoto verò *non doceri, ſed innui* invocationem hanc in S. literis, fatentur. Quin ipſa Synodus non præceptum Divinum cauſatur, sed nudè dicit, Sanctos piè & utiliter invocari. Exempla quidem Sanctorum invocantium proferunt, ſed quæ minimè ad rhom-

bum faciunt. Præterquam quòd ad exercendum cultum Deo gratum claro & expreſſo mandato opus eſt.

RESP. REDINO : *In cultu Dei diſtinguere debebas formale & materiale. Id quod formale eſt, & ut ſic virtutis religionis ſpecificativum, in fide Divina radicatum importat rationem ſupremæ Dei Majeſtatis, ejuſque dominii ſupereminentis proteſtatricem, in quo Divini cultus ſplendor & gloria eſſentialiter conſiſtit. Materiale verò eſt qualibet res & actio, quæ in Deum, ceu ultimum finem, & primum principium referri poteſt. Duplex ille cultus Divini reſpectus eatenus differt, quòd circa priorem extat mandatum Divinum obligans, ut omnem actionem moralem etiam electitiam ad honorem Dei referamus : circa poſteriorem autem Divinitus definitæ ſunt certæ actiones & res, quæ ſub neceſſitate præcepti ſub religionis ſpecifica formalitate obligantis neceſſariò perfici debent ; ita ut in hominis arbitrio ſit, reliquas eo modo Divinitus non definitas, dummodo nulla ſuperſtitio, ſeu defectio à formali cultus Divini ratione interveniat, vel exercere, vel omittere. Licet ergo invocatio Sanctorum ſub materiali iſto reſpectu non ſubeſſet præcepto Divino ; non ideo tamen ſuperſtitioſa foret, quia nihil, quod cum Divinæ Majeſtatis, veritatis, perfectionis & dominii ſupremi ratione pugnet, intervenit, quin potiùs illa formalem mandati Divini normam illæſam obtinet. Paſſim enim S. Scriptura eam, ceu Divini cultus ſplendori conſentaneam, veluti Geneſ. 48. 16. Exod. 32. 13. Jerem. 15 : 1. Job. 5 : 1. comprobat. Potuerunt ergo Bannes & Eccius dicere, Invocationem Sanctorum in Scripturis non contineri, quatenus nullum præceptum extat, quo cultus Divini ratio ſub iſta Sanctorum invocatione exercenda præcipiatur. Satis eſt, quod cum religionis ſinceræ, & veræ fidei puritate non pugnat. Imò quia verbo Dei conſentanea eſt, ſecundum iſtam formalem religionis participationem dici poteſt contineri ſub Divini cultus mandato, ſaltem quoad ſpecificationem ut ſic, obligatorio, ne abſque violatione religionis veræ, imò ipſius fidei, contemni valeat.* Tomo V. Tract. XII. ſſ. 2. pag. 62--65. Reſp. Malè diſtinguis, pejus applicas, peſſimè concludis. Nos iſthæc rectiùs digeremus, & digeſtis iis fraudem tuam propalabimus. Cùm religio, ſeu cultus Dei non aliud ſit quàm obſervantia illa, qua ea animo & corpore præſtamus, quæ directè ad honorem Deo deferendum faciunt, ſeu, uti Apoſtolus Rom. I. 21. definit, *glorificatio Dei agniti* (*cùm Deum nôrint*, inquit ille, *tamen ut Deum non glorificarunt, nec ei gratias egerunt*) & ratio illa, ſub qua religio Deum reſpicit, ſit Divina illa excellentia, quæ ex ſufficientia & efficientia, adeóque Divina perfectione ex omnibus attributis ejus coaleſcente elucet ; ſatis inde liquet, *formam* ſeu eſſentiam cultus Divini in glorificatione ſolius Dei & perfectionum ejus conſiſtere ; adeóque immediatè fluere ex fide illa, qua in Deum, ceu ſufficientem & efficientem vitæ cauſam credimus. Oportet enim ut religio, ſeu cultus Dei bonum contineat, quo aliquo modo Deus afficiatur ; quia aliter non eſſet obſervatio erga ipſum. Boni autem intrinſeci nihil Deo adjici poteſt. Extrinſecum autem bonum eſt honor ſeu glorificatio, id eſt, teſtificatio virtutum & perfectionum ejus, ad gloriam vel æſtimationem ejus promovendam, quod ſolum Deo creatura præſtare poteſt. Sumus enim *genus electum, Regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλωμεν τοῦ ἐκ σκότους ἡμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, ut enuntiemus virtutes ejus, qui è tenebris nos vocavit ad lucem ſuam admirabilem.* 1. Pet. I. 9. Conveniens igitur vel digna æſtimatio de Deo, & actus alii, quibus æſtimatio ea manifeſtatur, materiam proximam religionis conſtituunt. Omniſque adeò actus humanus honeſtus, quatenus ad Dei honorem & gloriam referri poteſt, materia, vel materiale objectum religionis eſſe poteſt. Unus enim

idémque

idémque actus, qui ratione ſubjectionis ad præceptum *ὑπακοὴ obedientia* dicitur, ratione honoris, quem Deo tribuit, *θρησκεία religio, cultus* vocari poteſt. Cultus porro ille duplex eſt, vel naturalis, vel voluntarius, ſeu inſtitutus. *Naturalis*, qui ex ipſa natura Dei pendet, ita ut quamvis nullam legem Divinitus revelatam & præſcriptam haberemus, ex contemplatione tamen idonea naturæ Dei rectè perſpectæ cuncta percipere poſſemus, quæ hac in parte ad officium noſtrum ſpectant. Nemo enim naturæ Dei paulò intelligentior non neceſſariò cognoſcit, in Deum eſſe credendum & ſperandum, eum eſſe amandum, invocandum, in omnibus audiendum. Quia tamen natura cœci, corrupti, in peccato mortui, naturam Dei rectè & ſalutariter non cognoſcimus, neque adeò ei honorem, quem ejus natura exigit, deferre poſſumus, ideo Deus in verbo ſuo ſe ipſum nobis revelavit, & neceſſariam ſui glorificationem inſtituit. *Voluntarius*, ſeu *inſtitutus* cultus eſt medium ex Dei voluntate ordinatum, ad cultum naturalem exercendum & promovendum. Relationem enim habet ad cultum naturalem: aliter cultus Dei ne quidem eſſet, quia nulla alia ratione poteſt quis honorem Deo debitum, quoad eſſentiam actus, Deo tribuere, quàm fide, ſpe, charitate, quibus recipimus à Deo cum debita ſubjectione, quæ nobis recipienda proponit, & cum eadem ſubjectione ipſi, quæ ad honorem ejus offerri à nobis poſſunt, offerimus. Cúmque actus ſpeciali modo exerceantur in iis, quæ Deus ad ſuum honorem inſtituit, iccirco in iſtis etiam ſecundarius quidam Dei cultus, & prioris quædam participatio continetur. Habet porro cultus ille inſtitutus ad naturalem affectionem tum *effecti*, quod vi prioris exiſtit; tum *medii*, vel *inſtrumenti*, qua fides, ſpes, & charitas, quibus ille cultus continetur, ſuos actus exerunt; tum *cauſæ adjuvantis*, qua promoventur; tum denique etiam *adjuncti*, cui ſubjiciuntur. Cultus tamen maximè proprius dicitur, quatenus eſt medium & adjuvans cultus primarii. Et media ejuſmodi à Deo inſtituta alia quidem propriè & immediatè faciunt ad promovendam fidem, ſpem & charitatem; veluti *publica & ſolennis verbi Divini prædicatio, Baptiſmi & Cœnæ celebratio, precatio*: alia ſunt media ad priora illa rite præſtanda, velut *combinatio in certos cœtus, Miniſtrorum electio, ordinatio, miniſtratio, Eccleſiaſticæ diſciplinæ cura*. Facilè autem intelligitur, hujuſmodi generis cultum voluntarium ſeu inſtitutum à voluntate & inſtitutione immediatè Divina, non humana pendere; adeóque legitimum eſſe neutiquam poſſe, niſi Deum authorem, inſtitutorem, præceptorem habeat. *In omnibus, quæ edixero, continete vos*, Exod. XXIII. 13. *Ne addite ad verbum illud, quod ego præcipio vobis, neque detrahite de eo*, Deut. IV. 2. *Unamquamque rem, quam ego præcipio vobis, eam obſervantes facite: ne addito ei, neque detrahito ex eo*. ib. cap. XII. 32. Hinc Deus in præcepto Decalogi ſecundo: לא תעשה לך *Non facito tibi*. id eſt, ex tuo proprio cerebro, judicio. Licet enim particula iſthæc לך *tibi* aliquando redundet, vel alium ſenſum habeat; hic tamen & redundantiam excludit accuratiſſimum præceptorum compendium, & vanitatem humanarum cogitationum excludi, ex aliis Scripturæ locis eodem ſpectantibus manifeſtum eſt. velut Amos. VI. 26. *Quæ feciſtis vobis*. Num. XV. 39. *Ne ſequamini animum veſtrum, & oculos veſtros, quæ ſequentes ſcortamini*. Corripitur voluntarius ejuſmodi cultus Jer. XV. 9. *Ædificarunt excelſa Baalim, quæ ego non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum*; Eſaj. XXIX. 13. Matth. XV. 9. *Fruſtra me colunt, docentes doctrinas, quæ ſunt mandata hominum*; Col. II. 18 23. *Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων. Nemo vos ſubjiciat volens- ἐν ἐθελοθρησκείᾳ in voluntario cultu*, hoc eſt, religione à ſola voluntate hominis profecta, qualis erat cultus Jeroboami, אשר ברא מלבו *quem commentus erat ex corde ſuo*, 1. Reg. XII. 33. Quin & fundamentum *ἐθελοθρησκείας* hujus Col. II. 18. 19. &c. oſtenditur, quòd *οἱ θέλοντες* illi, qui *volentes*, voluntarium

tarium cultum inſtituentes, alios ſubjiciunt, *ea quæ non vident, invadant*; ſint *φυσιούμενοι ὑπὸ τῦ νοὸς τῆς σαρκὸς inflati temerè à mente carnis* ſuæ; & *non teneant caput* Chriſtum, Legislatorem unicum; quódque cum Chriſto mortui ab elementis mundi, vivere in mundo non debeamus *δογματιζόμενοι dogmatis*, decretis voluntariis *ſubjecti*. Nemo enim, præter Deum ipſum, vel intelligere poteſt, quid gratum acceptúmque ille habeat: vel virtutem illam cultui alicui impartiri poteſt, qua efficax ille & utilis nobis fiat: neque poteſt quicquam Deo honorificum & glorioſum eſſe, quod ab ipſomet tanquam authore ejus non procedat. Neque denique poteſtatem illum cultum ſuo arbitratu inſtituendi cuiquam Mortalium Deus contulit. His ita non ex humana ſpeculatione, ſed Dei verbo digeſtis, Redingii commenta ultro ruunt. Etenim *primò*, ſi veræ religionis & cultus Divini *forma* in glorificatione ſolius Dei & virtutum ejus conſiſtit, manifeſtum eſt, invocationem Sanctorum falſum cultum eſſe, quia religioſus ille Sanctorum cultus non in ſolum Deum fertur, ſed in creaturas. Omnis enim cultus ille, qui vel ex natura & conditione ſua, vel ex lege & conſuetudine communi, vel ex mente & inſtitutione deferentis religioſum honorem alii, præterquam ſoli vero Deo defert, is Deum novum, & falſum, eatenus ſaltem, ſibi fingit. *Secundò* religio & cultus verus Deum ſolum reſpicit, ut principium & ſupremum Dominum, ultimúmque finem. Falſa ergo eſt Redingii diſtinctio, qua is religionis actus illos, qui Deum reſpiciunt, tanquam primum principium & ultimum finem, Deo ſoli præſtandos eſſe fatetur, ſed alios religioſos actus etiam creaturis communicari poſſe contendit. Nullus enim religionis actus, nedum objectum, eſſe poteſt, quin Deum ſpectet tanquam primum principium & ultimum finem. Alias lata idololatriæ porta aperta foret; & idololatræ quivis impietatem ſuam hac diſtinctione tegere poſſent. *Tertiò* cultus *materia*, ſeu *materiale* eſt actus, quo æſtimatio digna de Deo manifeſtatur; adeóque in Dei honorem immediatè fertur. Contra cultus creaturarum, cujus ſpecies invocatio Sanctorum eſt, ejuſmodi actus non eſt, quia non in Deum immediatè glorificandum, ſed in creaturas fertur. Neque ſufficit dicere, Sanctorum invocationem etiam facere, aut referri ad gloriam Dei. Neceſſe enim eſt, id, quod fit ad gloriam Dei, tale eſſe, ut in eo Deus glorificetur, hoc eſt, ut in eo potentia ſpiritus, veritas, juſtitia, ſanctitas, charitas eluceſcat. Deus enim non eſt Deus, qui humano conſilio, voluntate, inſtituto acquieſcat. *Quartò* nullæ ſunt actiones religionis, cultus Divini capaces, niſi Divino præcepto & inſtitutione definitæ. uti demonſtravimus. Sanctorum verò invocatio Divino præcepto inſtituta non eſt, quia, uti Dominicus Bannes *in* 2. *q.* 1. *art.* 10. loquitur, *neque expreſſè, neque involutè Scripturæ docent, orationes ad Sanctos eſſe faciendas.* Etenim illa vel ad cultum Dei naturalem, vel ad inſtitutum pertinet. Non ad cultum *naturalem*, quia natura & ſanctitas Dei naturalis cultum Sanctorum, qui creaturæ Dei ſunt, religioſam non præcipit. Sicut cultum Dei, ob naturam ejus, qui colitur, præcipit, & neceſſariò infert. Neque enim in Sanctos credimus, ſperamus, neque eos ſupra omnia diligimus. Si ad *inſtitutum*, voluntarium, pendebit igitur ex inſtitutione, voluntate, præcepto non ullius creaturæ, ſed ſolius Dei. At inſtitutionem, voluntatem præcipientem Dei ipſimet adverſarii negant. Sed in ea nullam ſuperſtitionem, ſeu *defectionem à formali cultus Divini ratione* intervenire, Redingius clamat. Nos verò contrarium & probavimus jam, & probamus deinceps. Quanquam nec illud ad cultum Dei inſtitutum ſufficit, quòd non deficere à formali cultus Divini ratione prætexitur. quaſi in cultu Dei toleranda ſint additamenta tantùm *corrumpentia*, non verò *conſervantia*. uti loqui crebrò Adverſarii ſolent. Scriptura enim Deut. IV. 2. XII. 31. additionem quamvis

vis æquè ac detractionem obſervationi ſeu conſervationi mandatorum Dei, tanquam *corruptionem, declinationem* opponit. Cultus quippe Dei via ad Cœlum eſt, à Deo demonſtrata; à qua perinde eſt ad dextram, an ad ſiniſtram deflectas. Utraque deflexio *declinatio* à recta via, *corruptio* eſt. Sicut minima Dei mandata ad jota & apices uſque (Matth. V. 18.19.) religioſè obſervanda ſunt: ita etiam additiones, quæ videntur minimæ, eadem ratione rejiciendæ ſunt. Etiamſi igitur in θρησκείᾳ ἀληθινῇ laudandum eſt θέλημα πρόθυμον καὶ ἱλαρὸν *voluntas propenſa & hilaris*; tamen laudem nullam meretur ἐθελοθρησκεία, *voluntarius, electitius* quivis *cultus*; quæ, ſi verbum illud in ſuo vigore accipiamus, non aliam rationem habet, quam δόγμα & θέλημα ἀνθρώπινον, *decretum & voluntas humana*. Denique ne cultum quemvis Sanctorum non eſſe ἐθελοθρησκείαν *cultum voluntarium, electitium*, ab Apoſtolo damnatum putemus, ipſe S. Paulus Col. II. 18. *voluntarii cultus* ſpecimen producit θρησκείας τῶν Ἀγγέλων *cultum Angelorum*. Si quæ creaturæ religioſo cultu afficiendæ eſſent, Angeli eſſent, creaturæ omnium ſublimiſſimæ. Atqui Angelorum etiam cultum Apoſtolus titulo ἐθελοθρησκείας *voluntarii*, non inſtituti, præcepti Divinitus, *cultus* damnat. Notandum autem etiam atque etiam, S. Paulum ceu ἐθελοθρησκείαν damnare totum genus cultus religioſi Angelis exhibiti, ſive adoratio, ſive invocatio, ſive quicquid illud eſt: non in ſpecie duntaxat adorationum Angelorum malorum, quos adorarunt gentiles; aut cultum genii ſui, vel ſidera, quæ putantur ab intelligentiis regi. Non enim ſi hic cultus damnatur, cultus religioſus Angelorum non eſt θρησκεία τῶν Ἀγγέλων *cultus Angelorum*. Qui ſpeciem ponit, non ille removet genus. Sed verò Papiſtæ inſuper eodem modo colunt Angelos, quo gentiles genios; & ex illis idola faciunt, quia iis, quod Dei & Chriſti ſolius eſt, μεσιτείαν *mediationem*, ſcrutationem cordium, gratiam tribuunt. *Quintò* nihil in Sanctorum invocatione cum *Divinæ Majeſtatis, perfectionis, dominii ſupremi* ratione pugnare, imò potiùs illam ceu conſentaneam Divini cultus ſplendori paſſim in Scriptura commendari, Redingius ait. De locis Scripturæ ab eo allegatis infra. Sed plurimùm de honore virtutum Dei religioſum creaturarum cultum quemvis delibare, argumento eſt, quòd id, quod ſolius Dei eſt, in creaturam transfert, adeóque gloriam Dei tribuit לְאַחֵר *alii*, Eſaj. XLII. 8. *Sextò* denique quod in Dei verbo præceptum, inſtitutum non eſt, illud abſque violatione religionis veræ meritò contemnitur; imò non contemni, damnari non poteſt. tantum abeſt, ut vel *formalem religionis participationem* ullam habeat, vel *ſub Divini cultus mandato contineri* ullatenus poſſit. Hæc enim mera idololatriæ veſtræ pigmenta non verbi Divini effata ſunt.

ARG. II. Invocatio religioſa eſt honor ſoli Deo debitus, Deut. VI. 13. Matth. IV. 10. coll. cum 1. Sam. VII. 3. ubi לְבַדּוֹ *ſoli* exprimitur: nec non Pſal. L. 15. Eſaj. LV. 6. Unde idololatriæ poſtulantur, quotquot eum cultum aliò referunt; & aliò quàm ad Deum religioſum cultum referre vetantur omnes, Deut. XVII. 3. 2. Reg. XVII. 33. Rom. I. 25. Gal. IV. 8. Col. II. 18. Apoc. XXII. 19. 20. Et patet ex re ipſa, quia invocatio eſt ſpecies latriæ & ſacrificii, quam in ſolum Deum competere, in confeſſo eſt. Futilem verò diſtinctionem *latriæ* Deo, & *duliæ* ac *hyperduliæ* Sanctis, uti volunt, competentis, non moramur, tum quia Matth. IV. 10. non λατρείαν ſed προσκύνησιν quamcunque petenti Sathanæ, Chriſtus ſententiam illam legis oppoſuit:

tum quia apud profanos & ſacros ſcriptores promiſcua eſt λατρείας & δουλείας ſignificatio ; fatente etiam Bellarmino, quòd Gal. IV. 8. δουλεία pro cultu ſolius Dei accipiatur : tum quia δουλεύειν plus eſt quàm λατρεύειν, cùm illud non tremorem tantùm potentiæ, ſed etiam ſubjectionem ſignificet.

RESP. REDING : *1. Cùm religionis eſſentia in eo conſiſtat, ut hominem ordinet ad reverentiam & honorem latreuticum Deo tanquam primo rerum omnium principio reddendum ; ultro concedimus, cultum religioſum formaliter talem in ſolum Deum referri. Sanctorum verò invocatio religioſa cultus illius religioſi erga illos rationem neutiquam ſubit ; licet eos honorando ſub formalitate virtutis longè inferioris, religioni ſolum Deum formaliter reſpicienti ſubordinatæ, in honore illo Sanctis exhibito exiſtat ordo tranſcendentalis, ſub quo in Deum ipſum tanquam principium ſanctitatis omnis, imò & ſpecificæ honeſtatis hujus principium referri queat. Et ſub hac relatione Sanctorum invocatio formaliter religioſa eatenus conſtituitur, ut tamen ſub iſta formalitate in ſolum Deum reducatur ; ad quam honeſtas moralis invocationis Sanctorum propria ſe habet tantùm materialiter, per modum medii, quod in religioſum ſoli Deo debitum cultum reduci poteſt. Hæc honoris religioſi ſoli Deo, & inferioris Sanctis debiti differentia fundamentum eſt diſtinctionis latriæ & duliæ. Quia enim Deus nos perfectionis ſuæ facit participes, & pleraque nomina Dei etiam attribuuntur creaturis, ſaltem ſub accidentaria analogica Divinarum perfectionum participatione, juxta Pſal. LXXXII. 6. Joh. X. 34. 2. Pet. I. 4. inde factum, ut quia voces Dei & Sanctorum cultum ſignificantes promiſcuè uſurpantur, vitandæ confuſionis gratiâ, cultus Dei latria, Sanctorum dulia nuncuparetur. eadem ratione, qua Filius Dei adverſus hæreſin Arianorum, nomine ab Eccleſia introducto, homouſius dictus eſt. Sicut nempe creaturis intellectualibus, Divinæ naturæ participatione potientibus, eſt quædam in nominibus Divinis analogica communio : ita quoad cultum Dei tanta eſt nominum communicatio, ut nullum in S. literis reperiatur nomen Divini cultus expreſſum, quin in S. Scriptura quandoque ad cultum creaturæ intellectuali exhiberi ſolitum applicetur. uti loca 1. Tim. I. 17. cum Rom. II.* (non 19. ſed) *7. nec non Deut. VI. 13. cum 1. Paralip. XXIX. 20. comparantibus liquet. 2. In promptu ratio eſt, cur vox duliæ, non autem latriæ ad cultum etiam creaturarum extendatur ; quia licet dulia ſignificet non tantùm tremorem potentiæ, ſed etiam ſubjectionem; uti tamen potentiæ tremor ſubjectionem reſpiciens, creaturis intellectualibus communicabilis eſt ; ſic illius duliæ proprium ſignificatum ſub participatione quadam analogica competere poteſt ſanctis, quorum in Dei conſpectu præcellentiæ ſublimitatem cum propriæ noſtræ infirmitatis tremore agnoſcentes, ad hanc ſupplendam, Divinæ gratiæ opem, mediantibus illis imploramus. Alia latriæ ratio eſt, cujus nomen Divinæ eſſentiæ nulli creaturæ communicabilem eminentiam importans, ad cultum Sanctorum applicari nequit. 3. Sathanas Matth. IV. 3. 10. adorationem latreuticam à Chriſto petiit. quippe Deitatis ſimilitudinem ſibi ambitioſè arrogans. De eadem ergo Chriſti reſponſio intelligi debet.* Ibid. pag. 65.-67. Reſp. Haſce tenebras Redingianas invitus equidem lectori repræſento. Repræſento tamen, ne me ſpeculationes ſuas negligere quiritari poſſit : & quæ ille operosè in tenebris ſuæ Sophiſtices contexuit, retexo paucis. 1. Quantum ergo ad fundamenta illa diſtinctionis latriam inter & duliam, ea infra *Reſp. ad Obj. VII.* fusè & ſolidè diſcuſſi. Ibi etiam diſpiciemus, an reſponſiones meas convellere potuerit. Expectaveram equidem, & loca à me citata ex Deut. VI. 13. Matth. IV. 10. Deut. XVII, 3. 2. Reg. XVII. 33. Rom. I. 25. Gal. IV. 8.

IV. 8. Col. II. 18. Apoc. XXII. 19. 20. ſigillatim expenderet. In illis enim omnis & latria & dulia, cultus religioſus omnis, quocunque nomine veſtitus, uni ſolique Deo vindicatur; neque quicquam religionis creaturæ ulli impertiendum relinquitur. Fruſtra ergo Redingius inter *eſſentiam religionis*, in ſolum Deum, ceu primum principium tendentis; & *virtutem inferiorem* religionis eſſentiæ ſubordinatam diſtinguit. *Virtus* enim illa *inferior* quonam refertur? Ad religionem, an ad juſtitiam: ad amorem Dei, an ad amorem proximi? Si ad *religionem*, ad *amorem* Dei, jam ergo non inferior virtus erit, ſed ipſa religionis eſſentia in ea conſiſtet, quam tamen in ſolum Deum referri, ipſemet Adverſarius fatetur. Si ad *juſtitiam*, ad *amorem proximi*, non ergo virtus religioſa, ſed moralis erga proximum erit. Hæ verò virtutes juxta præcepta ſecundæ Decalogi tabulæ, vel ad honorem, vel ad vitam, vel ad pudicitiam, vel ad bona, vel ad famam, vel ad *αὐτάρκειαν* referri omnes debent. Ad quam harum *virtus* illa *inferior* religioſæ ſubordinata referri, Redingi, debet? Vel ad nullam, vel ad honorem proximi. Atqui ad *honorem proximi* nec adoratio, nec invocatio ejus pertinet. Alias etiam in hac vita proximus invocari deberet. Nam & qui militat in terra, & qui triumphat in Cœlo, homo, creatura, proximus eſt. Utriuſque honor idem ſpecie eſt, licet gradu differat: religioſus verò, non alii quàm Dei infinitæ excellentiæ debitus, neutrius, ſed civilis, ſocialis merè. Hic ergo ingenuè, Redingi, pugna: & vel *virtuti* huic *inferiori* ſuam in Decalogi alterutra tabula ſedem oſtende; vel, ſi potes, novam nobis legem, novum Decalogum, in quo medius inter amorem & honorem Dei & proximi amor vel honor locum obtinere poſſit, demonſtra. Fruſtra hic duliæ, latriæ nomina crepas. Voces enim illæ perinde ac *adoratio*, *προσκύνησις*, quæ voce השתחוה exprimitur, eodem loco 1. Paralip. p. XXIX. 20. à te citato & Deo & Regi; illi religioſè, huic civiliter adorando, tributa; mediæ ſunt, & ad honorem Dei religioſum, & proximi ſocialem utræque pariter referuntur. Nam & Deus latria, dulia, *religioſa* utraque, colitur, adeò quidem ut *latria* in utroque Teſtamento tricies, *dulia* tricies novies Deo tribuatur: & in proximum latria, dulia *ſocialis* utraque ferri poteſt. Sicut Geneſ. XXVII. 29. Iſacus ad Jacobum dixit: יעבדוך עמים *δουλευσάτωσάν σοι τὰ ἔθνη*: ita Deut. XXVIII. 48. Moſes ad populum Iſraeliticum dixit: עבדת את איביך *λατρεύσεις τοῖς ἐχθροῖς σου*. Vides, Redingi, & *λατρείαν latriam*, & *δουλείαν duliam* uſurpari de ſervitute, honore erga proximum; non erga Deum duntaxat. Cùm ergo voces mediæ ſint, ex re ipſa decernendum eſt, qualis honor Deo, vel Sanctis competat. quomodo ex re ipſa Eccleſia decrevit, Filium Dei *ὁμοούσιον* dici poſſe, quia ejuſdem cum Patre eſſentiæ eum eſſe, Scriptura docuit. Medium proin honorem, cùmque nec religioſum, ſoli Deo debitum, nec civilem vel ſocialem, niſi pariter ex Dei verbo ſolidè priùs demonſtraveris, veſter in vocibus latriæ & duliæ luſus præſtigiis, quàm ratiocinationi ſimilior erit. Neque enim illa *δόξα*, *τιμὴ gloria*, *honor*, qui Rom. II. 7. (huc à te ineptè detorto loco) tribuitur, ille cultus, illa gloria eſt, quam homines Divis tribuunt; ſed, explicante ſtatim S. Paulo, *vita æterna* glorioſa, quam Deus fidelibus promittit. Quòd ſi medium quoddam objectum, mediam excellentiam, adeóque etiam medium cultum conſtituere libuit, profectò ille civilis potiùs, quàm religioſus conſtituendus fuerat, quia duas excellentias, increatam & creatam, quas inter diſtantia infinita intercedit, longè abſurdius eſſet uno communi religioſo, quàm duas excellentias, puta Angelorum Sanctorúmque hominum, & hominum purorum, militantium adhuc, utramque finitam, adeóque ad ſe invicem infinitè propiùs accedentem, uno communíque *civilis* cultus complexu jun-

gere. Sicut infinita & finita excellentia miſceri nullo modo poſſunt: ita neque medius quidam cultus religioſus inſtitui poteſt. Vel enim ille de extremis participaret: vel utrumque negaret. Non prius, quia Deus honorem ſuum vel univerſum, vel partem ejus nemini alii dat. Non poſterius, quia ſicut nihil eſt, quod non vel finitum, vel infinitum ſit: ita medius cultus, neutra excellentia participans, excogitari nequit. Quinimò ſi media excellentia, mediúſque adeò cultus etiam daretur, is tum excellentiæ, tum cultus etiam civilis nomine longè & concinniùs & tutiùs veniret, quia Sancti glorificati & homines pii ſunt *σύνδουλοι* ϗ *συμπολῖται* ejuſdem Hieroſolymæ, quæ à Cœlo ad terram uſque pertingit, Epheſ. I. 10. Phil. III. 20. Col. I. 20. Hebr. XII. 22. 23. Et Cœlites ergo & pii in terra militantes una politia, una ſocietate gaudent, ejuſdem Civitatis cives ſunt, hi peregrinantes extra patriam, illi in patria habitantes. Aſt verò *συμπολῖται concives* ſibi mutuò non religioſum, qualis ſoli Deo competit, ſed civilem, ſocialem honorem cultúmque, qui mutuæ dilectionis eſt, debent. Atque id ipſum etiam bellula illa fundamenta, quæ diſtinctioni latriam inter & duliam ſubſtraviſti, confirmant. Nam *latriam* Deitatis eſſentia incommunicabili: *Duliam* analogica nominis & attributorum quorundam Dei, dominii inprimis, quod ad *δουλείαν* ſeu *ſubjectionem ſervilem* relationem habet, participatione niti, philoſopharis. Atqui analogica illa nominis & attributorum quorundam Dei participatio non in terra minùs quàm in Cœlo locum habet. imò participatio *nominis* & *dominii* Dei in terra magis, quàm in Cœlo. *Dii* enim quidam in terra dicuntur ob officium à Deo commiſſum erga inferiores: & dominium pariter communicatur quibuſdam, quia alii iis ſubjiciuntur. At qui in Cœlo ſunt, Sancti, nuſpiam reſpectu eorum, qui in terra ſunt, vel *Dii*, vel *Domini* dicuntur: neque uſpiam iis officium, poteſtas, dominium reſpectu eorum, qui in terris ſunt, commiſſum dicitur. Quinimò ne *Angelorum* quidem, qui & in Cœlo, & in terra ſubinde nobiſcum ſunt, *δοῦλοι ſervi*, ſed *σύνδουλοι conſervi* ſumus Apoc. XIX. 10. Si illorum ſervi non ſumus: nec illi domini noſtri ſunt. Et cur magis nos Sanctorum ſervi; & Sancti domini noſtri? Hæc ergo ratio ſi valet, potiùs illi, qui in terra ſunt, quàm qui in Cœlo ſunt; adeóque Imperatores, Reges, Principes, Dynaſtæ, patresfamilias, heri religioſè invocandi fuerint, quàm Sancti Cœlites. Hi enim, non illi, domini noſtri & ſunt & dicuntur. Viden' quàm ſtraminea ſint diſtinctionis tuæ fundamenta: & quàm potenter hagiolatriam veſtram feriant teſtimonia Scripturæ à me citata, veluti Deut. VI. 13. *Jehovam Deum tuum timebis*, ואתו תעבד *& illi ſervies* (& quidem, uti Chriſtus Matth. IV. 10. interpretatur, *μόνῳ ſoli*. ubi etiam עבד, quod *δουλεύειν* ſignificat, per *λατρεύειν*, uti aliis quoque in locis Scriptura octies ſidem fecit; reddit, diſtinctionem veſtram prævidens, & data velut opera jugulaturus) Rom. I. 26. *ἐσεβάσθησαν religioſè coluerunt* (an vos ſanctos non *σεβάζεσθε*) ϗ *ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα*, *& inſervierunt creaturæ præter creatorem* (planè ut vos Deiparæ, Angelis, Sanctis, hoſtiæ præter, imò contra & ſupra creatorem inſervitis) Gal. IV. 8. *ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς inſerviviſtis iis, qui natura Dii non ſunt* (planè uti vos *inſervitis* iis, quos vos non agnoſcere *natura Deos* & fatemini & proteſtamini) Col. II. 18. 21. *Nemo vos ſubjiciat volens ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν Ἀγγέλων in cultu Angelorum* (invocationem autem veſtram Sanctorum, ſive illa *dulia*, ſive *latria* ſit, ſaltem eſſe *θρησκείαν cultum*, & quidem opinione veſtra non civilem, ſed religioſum, ipſimet pertenditis.) *quæ rationem habent ſapientiæ in voluntario cultu & humilitate* (ſic enim & veſtra illa erga Sanctos religio *λόγον σοφίας rationem ſapientiæ* habet, ſophiſtica diſtinctione fucata, in *cultu electitio*, utpote præcepto Divino juxta vos deſtituta. &

hu-

humilitate, erga Deum ſcilicet, quem ob Majeſtatem ejus ſummam rectà adiri non poſſe, prætenditis) Et ſanè, quicquid diſtinctiunculis veſtris moliamini, omnis ſervitus veſtra in latriam reſolvitur. Nam per eam aliquid Divinum Angelis & Sanctis datur. Servimus civiliter, quando opibus, aut manu, aut motu membrorum corporis alii aliis commodi ſumus. Id verò in hoc cultu locum non habet. Vel, quando paremus iis, quos Deus nobis præfecit, agnoſcentes eorum poteſtatem in bona noſtra & in membra noſtra, ad imperandum actus licitos: vel etiam ad urgendum actus externos à Deo ad cultum ejus imperatos. qualia ſunt, quæ imperant & imponunt, qui *Dii* in verbo Dei vocantur, & in lege olim vocabantur. Neque hæc locum ullum hic habent. Sed quid eſt templa & altaria dedicare: invocare non viſos, ut viſos: vota nuncupare: ſuſpiria cordis offerre: meritis niti: poteſtatem & voluntatem aliquid ad ſalutem conferendi, & interceſſionem non ſine meritis attribuere? Hæc Divina non ſunt? Pluſne Chriſto, pluſne Deo tribuitis? Annon ſic Sanctis tribuitis, quod *ſummo & primo principio?* Quanquam illi nec invocandi ſunt ut *medium*, per quod Deus ſalvare velit: quia ſolus Deus is eſt, *ex quo & per quem* ſunt *omnia*, ut ei ſoli ſit *gloria*. Rom. XI. 36. Ideo & *ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας princeps ſalutis* non alius quàm Deus, Filius Dei, eſſe potuit, Hebr. II. 10. Hæc clara, diſerta, evidentia opponimus tenebris tuis, veritati offuſis, quas infra etiam prolixiùs diſcutimus. 2. Cùm & latria & dulia Deo & creaturis tribui ſoleat; & in Deo cultum religioſum, in creaturis civilem utraque notet, hoc tamen cum diſcrimine, quòd *latria* ſive Deo, ſive creaturis tributa, eum reſpiciat propriè, ad cujus tremimus potentiam, licet ejus dominio non ſubjiciamur; *dulia* verò, ſive Deo etiam, ſive creaturis tributa, alterius debitum obſequium & ſervitutem ſuggerat; fruſtra rationem reddere conaris, cur latria ſoli Deo, dulia creaturis etiam competat. Etenim ſi creaturis dulia, ſervitus debetur ob communicatum iis dominium & potentiam: iiſdem etiam latria debebitur, quia quibus ob potentiam eorum & in nos dominium ſervimus, ad eorum multò magis potentiam tremimus, qui latriæ honor eſt. Plus enim eſt alicui ob potentiam ſervire, quàm ad alicujus potentiam, ſine ſervitute tamen, tremere. Et ſi illud, quod majus eſt, ineſt: hoc etiam, quod minus eſt, inerit. Neque propterea non poteſt communicari *latria*, quia unus tantùm Deus eſt: at communicari poteſt *dulia*, quia plures ſunt Domini, quia religioſus cultus non in alium ferri poteſt, quàm in eum, qui & Dominus & Deus, adeóque Dominus omnipotens, id eſt, propriè Deus eſt. Non magis enim dominium Dei univocè communicabile eſt, quàm Deitas. Utrumque verò communicatur *ἀναλόγως*. Creaturæ enim ſicut Domini, ita etiam Dii nominantur. Sed *Sanctorum*, inquis, *in Dei conſpectu præcellentiæ ſublimitatem cum propriæ noſtræ infirmitatis tremore agnoſcentes, ad hanc ſupplendam, Divinæ gratiæ opem, mediantibus illis, imploramus.* Probandum verò tibi erat, *præcellentiæ Sanctorum ſublimitatem* religioſi cultus eorundem cauſam eſſe; & propter infirmitatem noſtram Sanctos apud Deum in vota vocandos eſſe. Hæc enim illa in cultu Sanctorum *ταπεινοφροσύνη humilitas* eſt, quam *ſapientiæ*, at non veræ, verùm idololatricæ *rationem* habere, Apoſtolus Col. II. 23. pronuntiavit. 3. Sathanæ à Chriſto ſtipulationem his verbis expreſſit Matthæus cap. IV. 9. *Hæc omnia tibi dabo, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι, ſi proſtratus adoraveris me.* *προσκυνεῖν* ergo, *adorationem* ſimpliciter, non *λατρείαν* petiit. Nec ſe pro ſummo Numine, principio & fine omnium à Chriſto agnoſci petiit, quia diſertè dicit Luc. IV. 6. *Tibi dabo poteſtatem hanc omnem, & gloriam eorum. ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, quia mihi tradita* eſt (à Deo ſcilicet)

natum Mediatorem, unde quæſo hauſiſti? Si è Scriptura, cedo locum, & cedimus. Nam quæ ex Tob. XII.12. & Apoc. VIII. 3.4. affers, nihil probant, cùm liber Tobiæ apocryphus perſonato illi Raphaeli hoc quidem tribuat, *quòd orationem Tobiæ Domino obtulerit* (rectè an ſecus, non diſputo) at Tobiam propterea Raphaelem, ceu Mediatorem ſuum, merita ſua meritis Chriſti conjungentem, non invocaverit: & Apoc. VIII. 3.4. non Angelus creatus, ſed Chriſtus intelligatur, de quo infra. Neque in tota Scriptura *μεσίτης Mediator*, propriè dictus (nam mediator merus internuntius, propriè dictus Mediator non eſt) præter Chriſtum quiſquam alius inſignitur. Sin eam hauſiſti à Scholaſticorum ſomniis, *ὡς* [illegible]. S. Paulus 1. Tim. II.5. diſertè: *Εἷς μεσίτης Unus Mediator*. itidem ut, *εἷς Θεὸς, unus Deus*. An verò unus natura Deus *abſolutè*: plures uni illi *ſubordinati*? Imò Deus ſic unus dicitur, ut excludantur omnes diſtinctionum quiſquiliæ: cur non & Mediator? S. Auguſtinus *contra Epiſt. Parmen. lib. II. 8.* ſcitè: *Si eſſet Mediator Paulus, eſſent utique & cæteri Apoſtoli: ac ſic multi Mediatores eſſent: nec ipſi Paulo conſtaret ratio, qua dixerat: Unus Deus, unus Mediator.* Et quis non videt, Paulum probare, orandum eſſe pro omnibus, quia omnes Deus ſalvari velit? Et rurſus, Deum omnes velle ſalvari, quia unus ſit Mediator? Mediatorem ergo intelligi, cujus beneficio perveniatur ad ſalutem. Itaque unicum eſſe Mediatorem, per quem ſalutem ſperemus. At Papiſtæ per Sanctos volunt ſperari poſtularíque ſalutem, & quæcunque ad eam conducunt. Tales ergo Mediatores inducunt, qualis is ipſe eſt, quem *ita unum* eſſe, Apoſtolus pronuntiat; & non alium eſſe poſſe, quàm qui idem (v.6.) *ſe ipſum dat ἀντίλυτρον pretium redemptionis pro omnibus*; hoc eſt, *Redemptorem*, declarat. At Sanctos, quos invocatis, ſic Redemptores eſſe, ut ſe ipſos dederint pro hominibus redemtionis pretium, equidem dici vetatis; licet reapſe tales conſtituatis, quod potentiſſimum contra diſtinctionem veſtram telum eſt. Nam æqualitatem illam Mediatorum Sanctorum & Chriſti arguit, partim quòd ſic Sanctos invocatis, ut per merita eorum exaudiri putetis; (v.g. in Feſto Ludovici Confeſſoris: *Deus qui beatum Ludovicum confeſſorem tuum, de terreno ac temporali Regno, ad Cæleſtis & æterni gloriam tranſtuliſti, ejus, quæſumus, meritis, & interceſſione Regis Regum Jeſu Chriſti Filii tui nos cohæredes efficias, & ejusdem Regni tribuas eſſe conſortes*) partim quod quicquid in Pſalmis vel Deo aſſignatur, vel Chriſto, id in Pſalterio Mariæ Virgini tribuere, Bonaventura veſtras, Sanctulus & ipſe, non erubuit: partim quòd, uti ex pictura in Sylvæducenſi Templo ab Epiſcopo Maſio conſtituta apparet, dubitare vos profitemini, utrum ad ubera Virginis Mariæ, an ad ſanguinem Chriſti recurrendum ſit: partim, quòd etiam Sanctos Chriſto & Patri interdum præfertis. veluti cùm in Cantico Eccleſiæ Romanæ dicitur: *O felix puerpera, Noſtra pians ſcelera, jure Matris impera Redemptori*: item, cùm dicitis, *Deum ſic diſtribuiſſe Regnum ſuum, ut Mariæ miſericordiam tribuerit, ſibi juſtitiam reſervaverit*; uti quidem Gabriel Biel in *Can. Miſſ. Lect.* 80. Bernhardinus de Buſtis in Mariali ſuo *Serm. III.* ſcribunt. Innumera ejuſmodi, auditu & lectu horrida, alibi producta, ad compendium pono. Præterea interceſſio & redemptio, quæ fit per Mediatorem *abſolutè* talem, duo ſunt actus ita uniti, ut neuter ſine altero exiſtere poſſit. Non enim ſunt iſti duo diſparati modi mediationis, ſed duæ partes unius & ejuſdem modi: ſicut ſolutio pretii, & ejuſdem continuata repræſentatio, ut redemptis applicetur, propriè ad unum modum pertinent. Ergo Mediator redimendo intercedit, & intercedendo redimit. Unde dein tibi conſtat, tales *ſubordinatos* Mediatores *valorem* habere *impetratorium ex meritis Chriſti*, & ut ſic à Deo Patre *acceptari*? Vix etenim Rex aliquis, niſi inſipiens, probabit vel acceptabit libellorum ſupplicum

Ma-

Magiſtrum, quem pro ſuo libitu alius ſubſtituit, & non ipſe deſignavit. Nec Chriſtus meruit, ut alii eſſent Mediatores, vel coadjutores, & merita ſua cum meritis Chriſti, ut partiales cauſæ ſalutis, conjungentes, munus ſuum Mediatorium unicum ſic contumelioſè perturbarent. Denique omnis Mediator verus medius eſſe Deum inter & homines debet; ac propterea Chriſtus, juxta illa Athanaſii *Dial. 5. de Trin.* εἰ μόνον ἦν ἄνθρωπος, ἢ εἰ μόνον Θεὸς, οὐκ ἂν ἦν μέσος Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, *ſi tantùm eſſet homo, vel ſi tantùm Deus, non eſſet medius inter Deum & homines:* & quicunque eſt Mediator inter Deum & homines, eum oportet pro hominibus mori, quia Mediatoris in negotio ſalutis eſt, conciliare partes inter ſe diſſidentes, non æquo jure, ſed Deum hominibus propitiando, ut peccata iis remittat, quod ſine ſanguinis effuſione fieri nequit. Ergo nemo Mediator verus eſt, niſi qui *abſolutè* talis eſt, & officio & natura medius, ſolus Chriſtus, utpote cui ſoli hæc competunt: *ſubordinati* verò qui ſuperinducuntur, Mediatores non ſunt, ſed finguntur eſſe, maxima cum Mediatoris Chriſti unici contumelia. Vana proin & ſophiſtica diſtinctio tua eſt, qua Chriſto Mediatori & nobis illudere conatus es.

ARG. IV. Sanctorum nulla ſunt merita, nec ſi quæ eſſent, ea ſuperſtitibus in hac vita communicari, & prodeſſe ullo pacto valerent, cùm juſtus per propriam fidem juſtificari debeat.

RESP. REDING: 1. *Saltem unus Sanctorum poteſt pro peccatore in hac vita conſtitutus interponere interceſſionem, cujus valore haud condignè meritorio, ſed de congruo impetratorio mediante Deus ad actum fidei contritione tandem formatæ excitandum, & hujus tanquam præviæ diſpoſitionis intuitu reconciliationis gratiam formaliter juſtificatricem infundendam moveantur. 2. Hoc ipſum Georgius Rhætus, ex Calviniſtica perfidia ad orthodoxam fidem noviſſimè converſus, Facis ſuæ Rat. 3. docum. 24. probavit.* Ibid. pag. 68. 69. Reſp. 1. Non feris argumentum meum, inde petitum, quòd Sanctorum nulla ſint merita, adeóque illi propter merita & vota ſua nobis ſuffragari, & à nobis invocari non poſſint. Hoc tamen invocationis Sanctorum fundamentum ſtatuitis. Merita quippe & vota, vobis interpretantibus, media quædam ſunt ad beatitudinem: & horum authores ſunt Sancti: eóque ipſo nomine à vobis invocantur. Neque interceſſio Sanctorum communis & precaria; ſed ob merita efficax & poteſtativa vobis ſtatuitur. Quanquam hujus aſſertionis te pudere videtur, cùm interceſſionis Sanctorum *valorem haud condignè meritorium, ſed de congruo impetratorium*, adeóque ne *meritorium* quidem agnoſcere videri vis. Reliqua nil ſunt niſi colluvies errorum & hæreſium de juſtificatione, quas ſupra confodimus. 2. *Hoc ipſum*, quod Georgium Rhætum, ex caſtris Chriſti ad Antichriſti caſtra transfugam, probaſſe ais, quidnam eſt? Illudne, quòd Sancti ob merita ſua in vota noſtra vocandi ſint? Atqui *meritorum*, ob quæ Sancti invocandi, ne uno quidem apice Patres ab ipſo neſcio unde compilati meminerunt. Cur ergo transfugam veſtrum huc advocas? Habeto tibi ejus σκύβαλα, malè olentia, quæ vobis nulli invidemus.

ARG. V. Qui invocantur religioſè pro impetratione beneficiorum, eos oportet tribus his facultatibus eſſe ornatos, ſcientia videlicet rerum noſtrarum, item eas curandi voluntate, ac viribus & potentia naturæ, quibus eas curare valeant. Abſque his qui ſunt, nec exaudient, nec beneficia conferent, nec conferre poterunt. At in Sanctis defunctis ſingula hæc deficiunt.

ciunt. Quippe ignorant, quid ſigillatim vel patiantur vel petant Sancti in terris Eſaj. LXIII.16. 1.Reg. VIII.39. 2.Reg. XXII.20. Et ſanè ſcientia actionum, eventuum vel poſtulatorũ noſtrorum non competit Sanctis, quia nec per naturam, nec per operationem ſunt præſentes, nec per revelationem quidquam earum rerum, quæ ad felicitatem eorum non pertinent, cognoſcunt. Multò minùs ſcientiæ iſtius fundamentum eſt ſpeculum S. S. Trinitatis, de quo tam multa impunè ἄπερ γραφῶν καὶ λόγου fabulantur, contradicentibus etiam in ipſo Papatu Lombardo, Altiſiodorenſi, Thoma, Bannes, Eſtio, aliis, eò quòd Sancti in Deo plura videre neceſſe non habeant, quàm quæ ad eorum beatitudinem pertinent. Voluntas etiam deeſt Sanctis nos juvandi. Quippe voluntas eorum eſt ex vocatione. Vocatio nonniſi ex mandato & promiſſione cognoſcitur. Ubi verò docetur, Sanctos res noſtras curare ex mandato Dei, & conſcientia promiſſionis? Denique nec eam poteſtatem Sanctorum habent animæ, ut ad tam varia, tam multa aliter, quàm ſucceſſivè poſſint attendere. Infinitæ virtutis eſt, uno intuitu tam diſſita, tam diſſidentia & capere & curare.

RESP. REDING: 1. *Angelos rerum noſtrarum ſcientiam habere, ex Pſal. XCI. 11.12. Zachar. I.11. liquet. At Sancti defuncti ſunt ἰσάγγελοι Matth. XXII.30. Ergo eandem & illi ſcientiam habent. 2. Locum Eſaj. LXIII.16. non facere ad rem, fatetur Calvinus. Verba ergo illa:* Abrahamus neſcivit nos, *&c. comparatè intelligenda ſunt, quatenus Abrahamus & Iſrael cum Deo comparati, nihil Iſraelitis præſtitiſſe videri poſſunt; hoc eſt, eos ex Ægypto non eduxerunt, uti Chaldæus Interpres habet; imò eo tempore, quo Eſajas locutus eſt, Iſraelitas odit. ut non in alio, quàm in Deo, ceu patre unico, ſpes iis ſupereſſet. 3. Solus quidem Deus cor hominum novit, 1. Reg. VIII.39. ex congenita puta & naturali ſcientia. Sancti verè nôrunt ex ſpeciali revelatione. 4. Falsò Thomæ, aliiſque tribuis, quòd ſpeculum S. Trinitatis negaverint. Nam ex S.Thomæ 2. 2 q.171. art. 2. contrarium colligitur. Agnoſcunt quidem Theologi illi, Sanctos in Deo plura videre neceſſum non habere, quàm quæ ad eorum batitudinem pertinent; nempe ſi beatitudo ſpectetur tantùm quoad quidditatis ſuæ ſtatum eſſentialem: non ſi ſpectetur quoad ſtatum etiam perfectionis integralis. Eatenus enim, ex mente etiam Thomæ, habent cognitionem etiam ultimi finis intelligibilis, ſeu viſionem eſſentiæ Divinæ fidei ſuccedentem, ſaltem quoad ſubſtantiam myſteriorum fidei, licet non quoad omnes circumſtantias; & quatenus appetitus naturalis tendit ad cognoſcenda omnia rerum genera, ſpecies, virtutes & totius univerſi ordinem; &c. 5. Fideles ſunt concives Sanctorum, Epheſ. II.19. Quomodo ergo Sancti cælites voluntatem non habent juvandi ſuos concives? Et numquid non charitas, qua his obligantur, vocationem ſupplet? Quomodo fidelibus aditus eſt ad cæleſtem Hieroſolymam, ſi cælites nulla cum iis charitate colligantur? Imò hæc illa in Symbolo Apoſtolico decantata Sanctorum communio eſt. 6. Quod naturæ vires, in tam diſſitis & diſſidentibus uno intuitu capiendis & curandis, ſuperat, id Divinæ virtutis gratia, naturæ limites tranſcendente, in Sanctis ad gloriæ & viſionis beatificæ ſtatum evectis, poſſibile eſt. Unde S. Auguſtinus de Civit. D. lib. XXII 2. aſſeverat, cognitionem creaturæ in ſe ipſa declaratiorem eſſe, quàm cùm in ſapientia Dei cognoſcitur, velut in arte per*

quam facta eſt. Poteſt ergo eſſe creaturæ proprium in Divina ſapientia, ſeu verbo videri. Ibid. pag. 69--73. Reſp. 1. Textus hic à te, ſtabiliendæ Angelorum & Sanctorum ſcientiæ, obductos infra *Reſp. ad Obj.* 1. à me jam diſcuſſos eſſe, noveras. E te tamen tua putas eadem ubique repetere, & piſtillum tuum circumvolvere, ſaltem ut augeſcat & terribilis evadat librorum tuorum moles. 2. Utinam propriis potiùs, quàm alienis oculis videre malles! Non ita ubique turpiter impingeres. Calvinus enim *ad Eſaj. LXIII. 16.* ex verbis illis *Tu es Pater noſter. Abrahamus non novit nos, & Iſrael non agnoſcit nos*; colligit: *Sanctos homines ita ſe offerre Deo ac precari, ut nullas aliorum interceſſiones ſpectent. Sic enim*, inquit, *orare jubentur, ut paternæ Dei clementiæ confiſi alias omnes fiducias valere jubeant. Quòdſi Judæos animum ad Abrahamum & Jacob, quibus tot tantæque promiſſiones datæ erant, convertere non docuit Propheta, ut exaudirentur à Deo, certè nos ad Petrum, Paulum & alios multò minùs confugere debemus. Nec enim hæc unius vel alterius hominis privata eſt oratio, ſed publica & univerſalis totius Eccleſiæ: ac ſi Propheta communem formam præſcriberet. Atque ſic debet eſſe fundata fiducia noſtra in paterno favore & clementia Dei, ut oculos noſtros ad omnia hominum aut viventium aut mortuorum patrocinia claudamus. In ſumma, profitentur fideles, ſe non circumſpicere huc aut illuc, ſed quieſcere in ſolo Deo.* Præfatur equidem, *ex hoc loco non elici, Sanctos defunctos noſtri curam non habere.* Neque nos id elicimus. Poſſunt enim curam habere militantis Eccleſiæ, licet ſingulos non noverint. Chaldæi Interpretis παραφράσεως non moramur. Populus enim Dei negat notitiam Abrahami & Jacobi præſentem, non præteritam, cùm ex Ægypto educeretur. Neque ſic comparat notitiam Dei cum notitia Abrahami & Jacobi, ut illi longè majorem, huic longè minorem tribuat; ſed ut illi ſui notitiam tribuat, huic verò notitiam ſui neget. Non licet verba Scripturæ ſic pro libitu fingere & refingere. Neque etiam hic לא ידע *non novit*, eſt, *non amat, odit, contemnit*; licet res noſtras non ignoret, quæ Bellarmini & tua gloſſa eſt. Loquitur enim Eccleſia pœnitens, converſa, peccata ſua feriò, uti etiam nomine populi Daniel cap. IX. 5. &c. deplorans, & ab hominibus omnibus ad unum ſolúmque Deum ſe convertens, quibuscum etiam Eſajas fidelis ſe conjungit. An quæſo populum ejusmodi ſibi cognitum non amaſſet, ſed odiſſet, contempſiſſet Abrahamus, qui ſuperſtes in mundo tam enixè pro impia Sodoma & Gomorrha interceſſit? Et quæ peccatorum erga Sanctos fiducia eſſe poteſt, ſi ſe cognitos licet ab iis *non cognoſci*, id eſt, odio haberi, non amari, adeóque non exaudiri etiam, nedum interceſſione eorum adjuvari, noverunt? Conſequens foret, poſſe graviſſimos peccatores ſine Mediatoribus rectà ad Deum accedere, ſicut orantes hoc loco faciunt. Et ſi graviſſimi peccatores, cur non etiam alii? Denique ſi Abrahamus & Iſrael noluerunt poſterorum ſuorum Iſraelitarum curam gerere, eorúmque miſeriis affici, id factum eſt propter conditionem aliquam vel in Sanctis ipſis, vel in Iſraelitis orantibus hærentem. Prior alia eſſe non poteſt, quàm ignorantia, quòd noluerint poſterorum curam habere, quia, quid in particulari illis obtigerit, ignorarunt. Poſterior alia eſſe non poteſt, quàm indignitas, quæ amore indignos reddere poteſt. Prius ſi dixeritis, vicit cauſa noſtra, & Sanctorum invocatio deſiit. Si poſterius, etiam Deus ipſe propter eandem indignitatem Iſraelitas orantes repuliſſet. Hoc ergo, non aliud, ſibi vult Eſajæ oratio, Eccleſiam non Abrahamum, Jacobum, ſed ſolum Deum in Chriſto propitium Patrem compellare; neque confidere Abrahami meritis, ſed gloriari in eo, qui major Abrahamo eſſet, eò quòd Abraham & Jacob eam non cognoſcant, hoc eſt, corda & renes fidelium in ea non cognoſcant, neque etiam eum apud Deum locum habeant, ut tanquam ſponſor & caput ſeminis eam curarent. Sic planè S. Augu-

ſtinus *de cura pro mort. cap.* 13. *Eſajas*, inquit, *dicit : Tu es Pater noſter. Abraham nos neſcivit, & Iſrael nos non cognovit. Si tanti Patriarchæ, quid erga populum ex his procreatum ageretur, ignorarunt, quibus Deo credentibus populus ipſe de illorum ſtirpe promiſſus eſt, quomodo mortui ſuorum rebus atque actibus cognoſcendis adjuvandiſque miſcentur?* Concludit : *Ibi ergo ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non vident, quæcunque aguntur, aut eveniunt in iſta vita hominibus.* 3. Haud diſſimilis eſt detorſio textus 1. Reg. VIII. 39. *Tu noſti* לבד *ſolus cor omnium filiorum hominum.* Excipis : *Naturaliter, & congenita virtute : ſolus Deus novit :, Sancti ſpeciali revelatione norunt.* Sophiſticè planè. Nam & qui ſpeciali revelatione cor hominum omnium novit, ille certè novit. Si igitur & Sancti norunt, quocunque modo, non jam ſolus Deus novit, ſed plures nórunt. Dicitur etiam Deus ſolus cognoſcere cor hominum, in ordine ad preces exaudiendas, & retributionem ככל דרכים congruenter ad vias cujuſque procurandam. Hoc autem Sanctis in ipſorum invocatione tribuitur. 4. Speculum Trinitatis, otioſæ ſpeculationis veſtræ fœtum, invocationis Sanctorum fundamentum eſſe, non agnovit Thomas veſter, quicquid de eo garrias. Sic enim ille *p.* 1. *q.* 12. *art.* 8. loquitur : *Aliqua videntur in Deo, ſecundum quod in ipſo ſunt. Omnia autem alia ſunt in Deo, ſicut effectus virtute ſunt in ſua cauſa. Ille intellectus poteſt in cauſa cognoſcere omnes cauſæ effectus, qui cauſam totaliter comprehendit. Nullus autem intellectus creatus totaliter Deum comprehendere poteſt. Videns ſpeculum non eſt neceſſarium, quòd omnia in ſpeculo videas, niſi ſpeculum viſu comprehendis.* Atqui Sancti defuncti Deum non comprehendunt. Ergo non vident in eo omnia, ut in ſpeculo. Conſentiunt Thomiſtæ, Divinam eſſentiam nec dici propriè ſpeculum, nec ei per metaphoram commodè accommodari rationem ſpeculi. Speculum autem ſi habeatur, *voluntarium* tantùm eſſe, uti Auguſtinum exponit Villoſellus *Advers. in Auguſt. Tom. II.* non *neceſſarium*, quia plus vel minùs oſtendit, non omnia, ſed ea tantùm, quæ repræſentare placuerit. De ejuſdem Auguſtini ſententia ſic Becanus *Theol. Schol. p.* 1. *cap.* 9. *q.* 13. ſcribit : *Auguſtinus lib. de cura pro mort. cap.* 15. *docet, tribus modis beatos cognoſcere, quæ circa nos fiunt. Primò ex relatione hominum, qui ex hac vita ad illos veniunt. Secundò ex relatione Angelorum. Tertiò ex peculiari Dei revelatione. Et certè ſi putaſſet eſſe aliam, nempe videndi creaturas in Deo, tanquam in objecto cognito, non utique diſſimulaſſet.* Sed Thomiſtas, aliòſque Redingius ait agnoſcere, quòd Sancti in ſpeculo Trinitatis non plura cognoſcant, quam quæ ad eorum beatitudinem pertinent, *ſi beatitudo ſpectetur quoad quidditatis ſuæ ſtatum eſſentialem :* non *ſi ſpectetur quoad ſtatum perfectionis integralis. Eatenus enim*, inquit, *ex mente Thomæ habent cognitionem etiam ultimi finis intelligibilis, ſeu viſionem eſſentiæ Divinæ, ſaltem quoad ſubſtantiam myſteriorum fidei, licet non quoad circumſtantias omnes ; & quatenus appetitus naturalis tendit ad cognoſcenda omnium rerum genera, ſpecies, virtutes, totius univerſi ordinem*, &c. Quid hic Thomæ viſum fuerit, non admodum nobis curæ eſt. Rem ipſam expendimus. Sanctos videre eſſentiam Dei, & hoc pertinere *ad perfectionem integralem* beatitudinis, uti inverecundè & ſuperbè aſſeris, nuſpiam Scriptura teſtis eſt. Neque infinitum objectum finitæ facultati videndum objici poteſt. Videbimus Deum à facie ad faciem, id eſt, non in ænigmate, ſpeculo, 1. Cor. XIII 12. (quomodo ergo eſſentia Dei *ſpeculum* ſanctis erit? cùm viſio in ſpeculo ſit hujus vitæ ; & quæ in ſpeculo videntur, ex parte, exteriùs, ſuperficialiter, obliquè, non totæ, interiùs, eſſentialiter, directè videantur?) quantum videri in gloria & Majeſtate ſua poterit. Quòd ſi tamen Sancti vident eſſentiam Dei *quoad ſubſtantiam*

myſteriorum fidei, non *quoad circumſtantias omnes*, quid iſthoc facit ad notitiam neceſſitatum humanarum, quæ nec ad myſteria fidei, nec ad circumſtantias eorum pertinent? Neque appetitus naturalis Sanctorum *ad cognoſcendum totius univerſi ordinem* tendet; ſed ad videndum Deum, faciem, gloriam ejus. *In juſtitia contemplabor faciem tuam. Satiabor ſpecie tua* (non contemplatione ordinis univerſi) Pſal. XVII. 15. Facilè enim inferiorum horum, & notitiæ eorum jacturam facient, quibus ſublimiora longè, glorioſiora & Divina omnia contemplanda objicientur. An illis omiſſis mens Sanctorum ad crepundia *ordinis univerſi* (ſub quo etiam neceſſitates mortalium cenſes) redibit? Sed præterea ſive repræſentationem hujus ſpeculi, ſive viſionem Sanctorum cogitamus, omnia difficultatum plena ſunt, quæ nunquam ſinunt hominem eſſe certum, quòd preces ejus à Sanctis audiantur. Si *repræſentationem*, quæ res repræſentantur? Omnes ne, an aliquæ? tantùm actu exiſtentes, an etiam futuræ, neceſſariæ & contingentes? naturaliſérne & neceſſariò, an liberé? Si omnes, an ut omnes cognoſcantur, an ut non omnes cognoſcantur? Si *illud*, beati etiam futura contingentia cognoſcent; velut diem judicii. quod Chriſtus Marc. XIII. 32. negat. *Si iſtud*, fruſtra erit repræſentatio. Si tantùm aliquæ, quomodo neceſſarió? Unde ſcis, res tuas repræſentari? Ubi promiſſio, revelatio? Præterea repræſentanturne res ſecundùm eſſe eminens, quod in Deo habent, an ſecundum formale? Si illud, non ergo ſecundum eſſe, quod in ſe habent. Si hoc, omnes ergo imperfectiones, paſſiones, peccata in eſſentia Divina repræſentabuntur. Si *viſionem* ſpectamus, non minores difficultates ſe pandunt. Aut omnia vident, aut quædam. Illud cum Marc. XIII. 32. 1. Cor. II. 11. pugnat. Hoc invocantes incertos reddit, efficítque, ne in fide invocare poſſint. Unde enim ſcis, quinam & quænam tua videant? Rurſus aut vident omnia ſecundum eſſe eminens, aut ſecundum formale in ſe ipſis. Illud invocantem non juvat. Hoc alienum eſt, quia res ſecundum eſſe formale ſeu proprium non ſunt in Deo. Si tamen & hoc vident, num viſione beatifica, qua Deum vident, an alia? Si illa, unde habes? Quomodo augetur ſcientia beatorum, cùm viſio beatifica non augeatur? Si alia, quis eam beatificæ annexuit? Has, ſimiléſque ob cauſas naſutiores Papiſtæ, miſſo Trinitatis ſpeculo, labyrinthum finxerunt, per cujus tortuoſos anfractus ſupplicantes ducunt & reducunt. Aſſerunt enim, Deum primò invocantes audire, deinde hoc Sanctis invocatis revelare, qui tandem ſic informati impetrant à revelante, quod ab illis inſciis antea erat petitum. Ventum ergo ἀγυιολατρεία refert, de quo Eccleſ. I. 6. סבב סבב הולך רוח *Circumeundo circumit ventus, & ad circuitus ſuos revertitur ſpiritus.* 5. S Paulus Epheſ. II. 19 Epheſios gentiles hactenus peregrinos factos ait *συμπολίτας concives Sanctorum*, id eſt, Civitatis Sanctæ, Sanctorum in hoc mundo. Sunt tamen etiam *συμπολίτας cives* Sanctorum in Cœlo, quia Chriſtus omnia, quæ in Cœlis & quæ in terra ſunt, univit, Epheſ. I. 10. Ergo & per charitatem viventes Sanctis cœlitibus, atque hi illis, conglutinati cohærent. Neque tamen charitas illa Sanctos vocat ad ſuffragandum illis, quia hunc eſſe actum charitatis illorum, vel id poſtulare charitatem eorum, non conſtat. Imò conſtat non poſtulare, quia rebus incognitis ſuffragari nemo vult vel poteſt. Neque etiam cognitis ſuffragari vult, quando id neceſſitas non poſtulat (hic autem neceſſitas nulla poſtulat, cùm Chriſtus ſuffragator & advocatus abundè ſufficiat, & alios excludat) & ſtatus ac muneris conditio id non patitur. Non patitur autem conditio Sanctorum, ut particularibus hujus mundi negotiis implicentur, & penſo tali vacent. Sicut non tanguntur ſenſu malorum ſingulari, ſed tantùm naturæ conſenſu communi: ita nec pro afflictione ſingulorum, ſed tantùm communiter Deum orare, charitate erga viventes obligantur. 6. Denique nunquam Divina virtus ſic defe-

ctus

ctus naturæ ſupplet, ut quod fnum eſt, illi largiatur, adeóque Divinam infinitam virtutem & potentiam, quæ ad attendendum tam variis, tam diſſicis, tam reconditis requiritur, creaturæ communicet. Hinc adeò omnipotentiam cum religioſa invocatione perpetuò Scriptura conjungit. uti ex Exod XV. 2. Pſal. XVIII. 2. 4. 49. LXII. 6. 7. 12. CXV. 3. 4. CXLVI. 2. liquet. Neque aliud Auguſtini verba à te obducta ſibi volunt, quàm quòd creaturæ ſe magis in Dei ſapientia, ceu in arte, per quam factæ ſunt, quàm in ſe ipſis cognoſcant. Quid hoc ad rhombum?

ARG. VI. Invocationis Sanctorum fundamentum habetur canonizatio ſeu apotheoſis Sanctorum, quâ Sancti ab eccleſia invocandi à R. Pontifice certis ceremoniis, per auream potiſſimùm ſcalam, in Cœlum illati declarantur tales, qui invocari debeant. Quod impium impiæ gentilitatis & Judaiſmi imitamentum nec in Scriptura, nec in pia antiquitate ullum fundamentum habet, & terreſtrem homuncionem, qui de ſua ipſe ſalute dubitare tenetur, cœleſtium bonorum debitorem facit. Agnoſcitque Bellarminus *de Sanct. Beatitud. lib. 1. cap.* 8. Sanctos Apoſtolos & Patres non per canonizationem Papalem, ſed *ſanctitate propria* in Cœlum conſcendiſſe, & in Calendario locum inveniſſe: & Sanctos veteres cœpiſſe coli non lege aliqua, ſed conſuetudine, adeò ut, teſte Sulpitio in vita Martini, conſuetudo obtruſerit damnatum quendam latronem, & ebrium, loco Sanctorum colendos. Primus Apollio per Nicolaum I. ſi fides eſt Troilo Malveſio, canonizatus eſt. Bellarminus verò primatum cum defert Suiberto per Leonem III. ἀποθεώσεως Revera tamen primatum tenet Bernhardus, quem ſequuntur Dominicus, Franciſcus, alii partim ſcelerati, & perduelles, ut Thomas Beket Regis ſui proditor &c. alii qui nunquam in rerum natura fuerunt. velut Georgii, Chriſtophori, Longini &c. Si Deos faciendi poteſtatem haberent Pontifices, priùs ſeipſos Deos facerent, quod olim homo naſutus non inſipidè Thaſiis, Ageſilaum Deum facientibus, dicebat. De impio hoc ritu vide ſis quæ ſcripta ſunt à Viris doctiſſimis, Hoſpiniano *de Orig. feſt. cap.* 6. & Johanne Prideaux *Oratione* 13. aliiſque paſſim.

Resp. Reding: *1. Canonizatio Sanctorum eſt authenticum judicium de perſeverantia in ſtatu ſanctitatis. ſolidis prudentiæ non humanæ, ſed ſupernaturalis argumentis firmatum. At juxta vos quilibet fidelis tenetur credere, ſe eſſe in ſtatu gratiæ. Quomodo ergo juxta vos non quilibet privatus ſententiam canonizationis de qualibet ſuæ religioni addicto feret? Cur ergo ſuccenſes Papæ, qnòd poteſtate clavium inſtructus, iſtud ſibi judicium reſervet? 2. Fundamentum canonizationis eſt, quòd hic vel ille fidelis ex hac vita in ſtatu gratiæ & ſanctitatis deceſſerit. Eo cognito, tutò pronunciatur, eum eſſe in ſtatu beatitudinis & ſanctitatis. Hunc porro vel illum fidelem in ſtatu gratiæ hinc diſceſſiſſe, prudentialia ſupernaturalis rationis argumenta demonſtrant. Ubi ad publicum cultum Sancto cuipiam deferendum neceſſarium eſt judicium ſanctitatis ejus authenticum, manans ex publica Eccleſiæ authorita-*

ſtinuerunt. Certè Cajetanus in tractatu *de Indulgentiis* apertè docet, Eccleſiam in canonizatione Sanctorum errare poſſe; atq; id ipſum ex Thoma etiam probat. Ille enim *quodlib. 2. art. 16.* errare hic poſſe Papam, & *impium in canonem Sanctorum referre*, nullus diffitetur. Idem *quodlib. 16. 9. art.* certiſſimis contra Papæ infallibilitatem argumentis non aliud opponere potuit, quàm *contrarium piè eſſe credendum*. Melchior autem Canus *lib. V. 5.* diſertè pronuntiat, *Eccleſiæ judicia, quæ ab incertis hominum teſtimoniis proficiſcuntur, infirma eſſe, ad certam & exploratam faciendam fidem, quale* (inquit) *illud eſt, quo Sanctum aliquem Divorum catalogo adſcribendum cenſet.* Idem confitetur Dom. Bannes 2. 2. *art. 16. dub. 4.* & præ aliis noviſſimè Fratres Walenburgii *de Unit. & Schiſm. Eccl. lib. XII. cap. 10. Controv. 2. num. 5.* docuerunt. Non auſus eſt Redingius *prudentialia illa ſupernaturalis rationis* Papæ *argumenta* promere. Auſus tamen eſt Bellarminus. *Non canonizantur*, inquit, *ordinariè, niſi claruerint magnis & certis miraculis*: talibus ſcilicet, qualibus Legendæ Pontificiorum redundant. Sed *maxime* etiam *authentica*, ſic Cajetanus loquitur, *cùm humano teſtimonio innituntur, non omnino certa ſunt, quia omnis homo eſt mendax.* Sed *Magna*, addit Bellarminus, *præparatio jejuniis, precibus & inquiſitione adhibetur, antequam Sancti canonizentur.* Verùm ex præparatione verbo promiſſionis deſtituta, non certa directio, ſed ſuperſtitio naſcitur. Sed Papam poteſtate clavium munitum hic aberrare poſſe, Redingius negat. Sic fraude clavibus facta non ſatis habent Papam transformare in Deum, Divina poteſtate eidem tradita. Etiam Deo majorem ſcilicet facere contendunt. Nam *ædificare* (hac voce Magiſter ſacrarum apotheoſeos ceremoniarum *lib. II.* utitur) hoc eſt, *Deum facere* ne ipſe quidem Deus ſine abnegatione ſui poteſt. Sed illi non ſatis habent ex cruſta Chriſtum conficere, in orbem habitabilem, & ſubterranea defunctorum receptacula imperium proferre, niſi Cœlum etiam impeterent ſua ſtultitia, ejus manſiones, ad nutum unius Mortalis diſpoſituri, imò *Deos* facturi. Quod Deus ipſe nunquam fecerit; quod factum nunquam eſt, quia ex parte rei fieri nequit, id pro authoritate & tumore ſuo aggreditur Papa, ut creatura fiat Deus, & colatur non ad Creatoris, ſed ad ejus arbitrium: & hæc potiùs quàm illa: & hæc ſolenniùs hic, quàm alibi; & hoc potiùs tempore, quàm alio. Qui hæc agit & audet Pontifex, cur forma Eccleſiaſtica non procedit? Cur Legatum non mittit à latere ad triumphantem Eccleſiam, ut hic canonizatus ab ipſo, rite illic inſtalletur, & hic præſentatus ac inſtitutus, illic pro more inducatur? 3. Canonizationum bullæ quàm quæſo certitudinem præſtant? Innumera enim bullata edicta à ſucceſſoribus reſciſſa novimus, & quidem per nova edicta bullata. Novimus etiam Papaliter canonizatos, paulò poſt Papaliter etiam excanonizatos & degradatos: qualis inprimis fuit famoſus ille Hermannus de Ferrara, quem viginti jam annos cultum Bonifacius VIII. hæreſeos damnavit. Tales bullæ ſunt, qualis Papa bullator eſt. Neque quiſquam bonus vel in Cœlo vel in terra *bullatus* Papæ *Divus* haberi velit. Quoad Thomam Bequetum fruſtra mihi indignaris. Ille in Anglia cæſus, quòd ingratiſſima proditione Regi ſuo optimè de ſe merito ſe oppoſuiſſet, eúmque Papæ prodere inſtituiſſet, clero procurante, ab Alexandro III. relatus eſt in numerum Sanctorum; quamvis quæſtione inter Sorboniſtas Pariſiis, *utrum damnatus, an ſalvatus eſſet*, ventilata non defuerint plures, qui damnatum eſſe aſſererent. De quo Cæſarium *Lib. VIII. Dial. cap. 69.* videre eſt. Et parum abfuit, quin in Anglia Pater ille non patratus, ſed atratus Garnetus, qui in gratiam Molochi ſui Romani non tantùm filios & filias, ſed Regem & Patriam per ignem ſulphureum tranſmittere conatus eſt, ſtraminea quadam impoſtura ad eandem ſupremam dignitatem, brabeuta Pontifice, eniteretur. De ſuppo-

ſititiis

ſititiis & chimæricis Divis veſtris; cujuſmodi ſunt tres Reges fictitii, Urſula illa cum undecies mille virginibus ſuis, Catharina, Chriſtophorus, Georgius, Longinus, Lazarus, Martialis, Petronella, Veronica, Margaretha, Hippolytus, ſeptem dormientes, imò etiam illi Ethnicorum & perſecutorum nominibus ſuperbi, Thais, quatuor filii Aimini, Viarius, S. Beatus Suetonius &c. aliiſque ejuſdem deſerti Faunis & Satyris nihil dicam. Cùm nunquam illi in rerum natura fuerint, (quod poſt alios de Georgio, Chriſtophoro, Catharina doctiſſ. Raynoldus *de Rom. Eccl. idolol. lib. V.* 20. 21. *&c.* & de ſingulis illis Celeb. Gilbertus Voetius *Sel. Diſp. P. III. pag.* 472—539. diffuſiſſimè probavit, non diſſimulantibus etiam Pontificiis illis, qui non hiſtoricas ſed ſymbolicas deceptiones quorumdam illorum verecundiùs interpretantur) eorum tamen plerorúmque nomina adhuc in canone Sanctorum comparent, coluntúrque publicè. Non major certè religio, vel pietas eſt, ficta & picta ejuſmodi entia, quàm vera & hypoſtatica, qualia Sol, Luna, Jupiter, ne dicam, allia, cœpæ, feles, boves ſunt, religiosè colentium.

ARG. VII. Nec Apoſtolicæ Eccleſiæ, nec vicinæ Apoſtolicæ conſuetudo fuit, ut ſanctos defunctos religiosè invocaret. Patet ex teſtimonio tum vetuſtiſſimorum Patrum, Ignatii, Juſtini, Athenagoræ, Tatiani, Irenæi, qui negant invocari oportere niſi ſolum Deum in Chriſto: tum Smirnenſium Fratrum, qui nomine ſuæ Eccleſiæ ad Eccleſias Ponti ſcribunt, neminem ſe venerari poſſe præter ſolum illum, qui paſſus pro omnibus toto orbe ſalvandis, apud Euſeb. Hiſt. Eccl. IV. 14. Primus Origenes, malus dogmatiſtes, ſe à ſeniore quodam didiciſſe ajebat, ſanctos *συνεύχεσθαι unà nobiſcum Deum precari.* Cyprianus Origenem ſecutus, ſuperſtites epiſtola 57. oravit, *ſi quis illorum prior Divinæ dignationis celeritate præceſſerit, ejus pro fratribus & ſororibus apud miſericordiam Patris ne ceſſet oratio.* Neuter tamen, nec quiſquam alius eo tempore vel invocavit ſanctos, vel invocandum eſſe tradidit. Et oſtendit hoc manifeſtè, quòd iis temporibus opinio invaluerit, ſanctos clara Dei viſione ante extremum judicium non perfruituros. Jam verò invocationis ſanctorum beatifica viſio Dei fundamentum eſt. Opinionem tamen Origenis & Cypriani adoptavêre Athanaſius, Hilarius. Cauſæ iis fingendi particularem interceſſionem videntur fuiſſe, tum Platonici dogmatis imitatio, tum ſomnium Judæ in Scriptura apocrypha narratum, tum miracula ad Martyrum memorias facta, tum denique falsò jactatæ animarum apparitiones, de particulari ſua interceſſione apud Deum fidem facientes. Neque tamen hactenus perſuaſio viguit, propter interceſſionem illam invocandos Sanctos eſſe. Demum circa annum Chriſti 370. ad invocationem Sanctorum præivêre, in Græca quidem Eccleſia Baſilius, Nyſſenus, Nazianzenus; in Latina verò Ambroſius Mediolanenſis. Cauſæ iis fuerunt tum eæ, quas jam narravi; tum zelus & imperitia miſcens cum cultu Chriſti Helleniſmi reliquias, Poëtarum Chriſtianorum licentia,

centia, Oratorum Eccleſiæ Rhetoricationes, hyperbolicæ laudationes & apoſtrophæ ad Sanctos, quas imperitum vulgus malè diſtinxit; imprudentia Epiſcoporum, qui Angelorum Sanctorúmque nomine obtento ſuperſtitionis gentilitiæ ſanctificabant officia. Poſt ea tempora etſi publicè nota fuit Sanctorum invocatio, tamen non defuerunt, qui errorem maſculè confutarent. Quippe damnatus eſt in Concilio Laodiceno capite 35. Carthagienenſi III. canone 23. à privatis etiam Doctoribus, Vigilantio Barcinonenſi Presbytero (qui quidem modum non cuſtodiit) Epiphanio, qui fatuiſſimam ſectam Collyridianorum Mariam invocantium, eíque κολλυρίδα, panis genus, offerentium, hæreſi 79. Scripturis & rationibus ſolidis perſtrinxit; Auguſtino, qui etſi interceſſionem Sanctorum agnoſceret, fundamenta tamen irrumpentis erroris maſculè evertit, unúmque Deum & invocandum & adorandum paſſim docuit, Sanctis verò non alium quàm ſocietatis & dilectionis cultum tribuit. Honorandos eſſe propter imitationem, non adorandos propter religionem *lib. de vera relig. c.* 55. graviter monuit. Singula hæc fusè Voſſius Polyhiſtor, in Theſ. Theol. Diſp. X. demonſtrat. Addi poſſunt, quæ ex pia antiquitate trium primorum ſeculorum contra invocationem Sanctorum argumenta irrefragabilia colligit Cl. Dalleus *De Relig. cultus objecto lib.* III. toto, qualia ſunt, *quòd in genuinis Patrum monumentis nulla mentio occurrat Templorum, altarium, ſimulachrorum, feſtorum, ſodalitiorum, donorum, thuris, incenſorum &c. Divis dicatorum: quòd B. Virginis cultus ante IV. Seculum nullum in eccleſia locum habuerit: quòd Paulus & vetuſtiſſimi Chriſtiani, non æquè ac Tridentini, Epiſcopos juſſerint populum diligenter docere de Divorum cultu: quòd in explicando primo præcepto & Oratione Dominica non æquè ac Latini precum ad Divos religioſarum meminerint, neque etiam iis locis, quibus de religioſa prece copiosè diſputant: quòd Ave Maria & preces ad Divos nuſpiam de ſuggeſtu fidelibus commendaverint: quòd in Euchariſtia Divos non invocaverint: quòd in publico eccleſiæ cultu uni ſolique Deo hymnos cecinerint: quòd litaniæ & hymni in miniſtrorum ordinationibus, altarium conſecrationibus, reliquiarum depoſitionibus, pœnitentiæ actibus &c. inſueti fuerint: quòd deploratis temporibus ad ſolum Deum, non etiam ad Divos confugerint: quòd in operibus ſuis Martyrum encomiaſticis, aliiſque ſolius Dei, non etiam Divorum invocandorum meminerint: quòd Divorum conſecratio & canonizatio, res ad invocationem Sanctorum neceſſaria, apud veteres inaudita prorſus & incognita fuerit: quòd plerique piorum & Sanctorum animas extra Cœlum uſq; ad reſurrectionem carnis degere putàrint: quòd Origenes inter obſcura & arcana Dei reliquerit, an ſancti Spiritus aliquid pro nobis agant: quòd vetuſtiſſimi de tertio, & forte etiam ſecundo, ſed extremo Seculo, Deum pro Sanctis, Martyribus, Apoſtolis, pro ipſa B. Virgine oraverint: quòd Paganis Deum ſummo, miniſtros ſecundo loco colentibus conſtanter ita reſponderint, ut præfractè negarent alium*

niſi Deum unum ſummum ſe adorare, neque cultum Dei à cultu miniſtorum uſpiam diſtinguerent: quòd Pagani Divorum cultum ante quartum Seculum Chriſtianis nuſpiam objecerint: quòd Chriſti ſolius cultum ipſis objecerint: quod ea Paganis Divos colentibus objecerint, quæ directè cum cultu Sanctorum militant, qualia ſunt, quòd homines naturâ eſſent, & quidem mortui, quibus hunc à Deo honorem datum eſſe non conſtet, hominum decreto canonizati &c. quod Smyrnenſes fideles teſtantur, ſe non alium, quàm Chriſtum σέβειν colere, eúmque quidem προσκυνεῖν adorare, at Martyres ἀγαπᾷν diligere &c. Læta argumentorum ſeges adverſus eos, qui ubique antiquitatem ad ravim uſque crepant. Quibus etiam opponimus argumenta communia, quæ lib. I. ex tribus prioribus Seculis vir ille doctiſſimus deprompſit.

RESP REDING: 1. *Apertæ falſitatis reum te peragunt teſtimonia antiquitatis quinque Seculorum, quæ Objectione IX. citantur.* 2. *Evidenti perfidia Juſtinum allegas.* 3. *Smirnenſis epiſtola Martyres, ceu diſcipulos & imitatores Domini ſe amare ob incredibilem ergà Regem & Dominum ſuum amorem, teſtatur. Ille verò Chriſti amor in S. Martyribus erga nos ſterilis non eſt, ut eorundem orationes pro nobis excludat.* 4. *In Concilio Chalcedonenſi extat Epiſtola Epiſcoporum Europæ ad Leonem Imp. ſcripta in hunc ſenſum:* Sanctiſſimum Proterium in choro, & ordine Sanctiſſimorum Martyrum ponimus, & ejus interceſſione miſericordem ac propitium Deum habere poſtulamus, &c. *Et in Concilii ipſius actis art. II. dicunt Patres:* Flavianus poſt mortem vivit, Martyr pro nobis oret. *Et Synodus Generalis VI. cap. 7. ſic monet:* Solo Deo adorato, invocet Chriſtianus Sanctos, ut pro ſe intercedere apud Divinam Majeſtatem dignentur. 5. *Ante Origenem & Cyprianum, Dionyſius Areopagita, Juſtinus Martyr docuerunt, Sanctos pro nobis intercedere, & Dei viſione frui. Reliquorum à te citatorum Patrum teſtimonia Bellarminus diluit.* 6. *Euſebius, Hiſtor. Eccl. lib. VI. 5. Martyram Potamienam Baſilidi, uni ex ſatellitibus, aliorum petulantiam cohibenti promiſit remunerationem tanti boni poſt obitum. Apparuit ergo ei, & teſtata eſt, ſe pro ipſo Dominum deprecatam impetraſſe, ut & ipſe Chriſtum profeſſus Martyrio coronaretur. Hæc tantæ authoritatis pater. Quid clarius de cura Sanctorum pro vivis dici poterat?* 7. *Ex mera calumniandi libidine Baſilio, Nazianzeno, Nyſſeno & Ambroſio Platonici dogmatis imputationem, Judæ ſomnium, Zelum & imperitiam Helleniſmi reliquias cum Chriſti cultu miſcentem, &c. impingis. Licet enim ceremoniæ invocationis Sanctorum potuerint eſſe materialiter ſimiles, ſecundum intentionem tamen orthodoxæ fidei congruentem, quæ in gentilibus idololatrica erat, apud Chriſtianos religioſa fieri potuit. Ita ceremonia Judaica, qua Judæi à ſanguine & ſuffocato abſtinuerunt, juxta decretum Apoſtolorum Act. XV. 29. Chriſtiana facta eſt.* 8. *Concilium Laodicenum can. 30. diſertè probat acceſſum ad veros Chriſti Martyres. Quomodo, niſi per invocatos illos? Canone verò ſequente 35. à veneratione non Sanctos, ſed apoſtatas Angelos excludit. Eos enim canon redarguit, qui ad Angelos idololatriæ abominandæ congregationes feciſſent. Apertæ ergo perfidiæ reus es. Neq; etiam in Concilio Carthaginenſi quidquam contra invocationem Sanctorum legere eſt.* 9. *Quo verò ſpiritu ducaris, vel inde liquet, quòd Vigilantium hæreticum ſanctis Patribus Sanctorum invocationem rum tuentibus opponere non dubitas* 10. *Epiphanius impugnat hæreſin Collyridianorum, qui Mariam cultu latreutico, ſuperſtitioſis eum in finem eidem oblatis ſacrificiis, venerabantur. Alibi enim, veluti Serm. de Deipara, ipſam Cœli & terræ Mediatricem*

appellat. Et in vita Eſajæ per ejuſdem interceſſiones fructus aquæ in conſummationem uſq; ſeculi impetrari, ait. 11. *Auguſtinus de vera relig. cap. 55. voce religionis utitur in proprio & ſtricto ſenſu, quatenus illa ſoli Deo omnipotenti religat. Ibidem tamen aſſerit, Sanctos propter imitationem, non quidem ſervitute, ſed charitate, tanquam à meriti ſui conſervis honorandos eſſe. Talem ergo eorum cum viatoribus communionem aſtruit, ut cujus etiam meriti ipſorum conſervi ſimus. Cujusmodi charitatis communionem in Sanctis Beatis ſuffragiorum participationem, in nobis autem viatoribus eorundem ſuffragiorum implorationem inferre, ex aliis ejusdem teſtimoniis colligi poteſt. Inprimis lib. de cura pro mortuis cap. 13.-19. diſceptat quæſtionem illam, an Sancti rerum noſtrarum curam habeant, ubi cap. 19. concludit, Martyres per Divinam potentiam vivorum rebus intereſſe.* Ibid. pag. 74—77. Reſp. Cur verò, Redingi, argumenta φερώνυμα, ex ſententia trium priorum Seculorum invocationi Sanctorum oppoſita, & à me ex Cl. Dalleo contractiùs repetita, ne quidem lectori tuo repræſentare (cùm mea aliâs repræſentare eidem ſoleas) nedum aggredi convellenda, auſus es? Jo vicit veritas! Victas manus dedit mendacium! Humi proſtratus, ejacet religioſus omnis Divorum cultus! Quando eum tribus ſeculis primis, ſimpliciſſimis, religionis Chriſtianæ tenaciſſimis, non ignoratum tantùm, ſed & à pientiſſimis Seculorum illorum doctoribus ingenti argumentorum phalange confixum eſſe ita manifeſtum eſt, ut Adverſarius ne hiſcere quidem auſus fuerit. Reliquas tuas λεπτολογίας nauci floccique pendendas eſſe, jam quoque manifeſtum ordine faciam. Etenim 1. nos etiam reſponſione *ad Obj. IX.* teſtimonia ex quinque ſeculis à te ex Bellarmino corraſa ad incudem ita revocavimus, ut nihil ſolidi reponere habueris. 2. Juſtinus Martyr *apologia altera* ad Imperatores Romanos de Chriſto verba faciens ita loquitur: *ὡς δὲ καὶ τὸν Θεὸν μόνον δεῖ προσκυνεῖν, οὕτως ἔπεισεν εἰπὼν, μεγίστη ἐντολή ἐστι, κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Deum porro ſolum adorandum eſſe, ita ſuaſit, dicens: Maximum mandatum eſt, Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies.* Cúmque paulò poſt illa attuliſſet: *Reddite, quæ Cæſaris ſunt, Cæſari, & quæ Dei, Deo,* ſubdit: *Ὅθεν Θεὸν μὲν μόνον προσκυνοῦμεν, ὑμῖν δὲ πρὸς τὰ ἄλλα χαίροντες ὑπηρετοῦμεν. Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis,* Imperatores, *in rebus aliis læti miniſtramus.* Eodem tempore Tatianus *Orat. contra gentes*, cùm dixiſſet de Deo: *Hunc (διὰ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ) ex operatione ejus novimus, & potentiam ejus inviſibilem ex operibus æſtimamus;* addit: *τὸ δημιούργημα Opificium ab ipſo noſtri gratia conditum adorare nolo. Sol & luna facta ſunt propter nos, & ego miniſtros meos adorarem?* Facit quidem ille diſertè mentionem ſiderum duntaxat; ſed ſimpliciter tamen negat, ſe *δημιούργημα opificium* Dei (quale etiam Sancti ſunt) adorare velle. 3. Adverſus ea, quæ Smyrnenſis Eccleſia, Polycarpo magiſtro hactenus uſa, de cultu ſolius Dei proteſtata eſt, quàm ſolenniter ineptis? Etenim cùm Pagani pariter & Judæi Smyrnenſibus corpus Sanctiſſimi Martyris Polycarpi ex rogo diripere deſiderantibus objeciſſent, velle illos relicto Chriſto Martyrem illum colere, ſic illi ſe inter alia, Euſebio *Hiſtor. Eccl. lib. IV.* 14. epiſtolam referente, purgarunt; *fieri non poſſe, ut Chriſtum pro noſtra ſalute paſſum derelinquant, ἢ ἕτερον τινὰ σέβειν, vel alium ullum colant. Illum enim,* inquiunt, *qui Dei Filius eſt, (προσκυνοῦμεν) adoramus: Martyres autem, ut diſcipulos & imitatores Domini (ἀξίως ἀγαπῶμεν) meritò diligimus, propter incredibilem eorum benevolentiam erga proprium Regem & Magiſtrum (ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς συγκοινωνὰς καὶ μαθητὰς γίνεσθαι) quorum utinam & nos conſortes & diſcipuli fiamus!* Quibus verbis omnis Martyribus adoratio denegata eſt, ſola iis *ἀγάπῃ dilectione* conceſſa. quomodo & *ſocietatis ac dilectionis* cultum iis Augu-

ſtinus tribuit. non *ſterilem*, fateor, ſed nec talem, in quo ſive *προσκύνησις adoratio*, ſive *σεβασμὸς cultus* (eſt autem haud dubiè invocatio Sanctorum *σεβασμὸς cultus*, & quidem *religioſus*) locum ullum invenire poſſit. Utrumque enim & *προσκύνησιν adorationem*, & *σεβασμὸν cultum* Smyrnenſes diſertè removent. Rectè enim Rufinus *σέβειν colere* ſimpliciter vertit. pro quo *colere ut Deum* Chriſtophorſonus, interpres & hic & alibi paſſim infidus, maluit. Quid verò multis? Ἀγάπη *amor*, non ſterilis licet, etiam erga inferiores locum habet, erga quos nec cultus religioſus ullus, nec invocatio locum habere poteſt. Cujuſmodi verò honorem Martyri ſuo Smyrnenſes habuerint, ipſimet infra declarant: *Poſtea*, inquientes, *oſſa ejus potiora lapillis pretioſis, auróque puriora collecta à nobis iſtic loci repoſuimus, ubi conſentaneum erat. Ubi ſanè nobis aliquando in unum coactis Dominus præſtabit, ut celebrem ejus Martyrii natalem cum exultatione & gaudio, quantum fieri poteſt, maximè recolamus*: (εἴς τε τῶν προηθληκότων μνήμην, καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησίν τε καὶ ἑτοιμασίαν) *idque cùm ad athletarum iſtorum memoriam, tum ad eorum exercitationem & præparationem, qui poſtea certamen hujuſmodi ſunt ſubituri*. Unde liquet, honorem illum, quem Apoſtolorum diſcipuli, vel qui hos audiviſſent, præſtare Martyribus ſolebant, in eo ſitum fuiſſe, quòd corpora illorum cineréſve terra conderent, ac natali, hoc eſt, mortuali illorum die, ibidem loci (cœmiteria enim præcipua veterum Chriſtianorum Templa erant) certamina ipſorum panegyri celebrarent: nempe, quò præſentes hac ratione oſſibus ac cineribus ipſis ad eorum imitationem vehementiùs inflammarentur. 4. In ullo Conciliorum primorum Oecumenicorum Sanctorum invocationem ſic definitam vel comendatam eſſe, uti quidem in Tridentino definita & commendata eſt, probabis profectò nunquam. Altum in iis de re tanti momenti ſilentium eſt. Epiſtola Epiſcoporum Europæ ad Leonem Imp. non eſt Concilii Chalcedonenſis, ac ne Epiſcorum Europæ omnium, ſed quatuor duntaxat Epiſcoporum in Europæ illa parte, quæ Orientali Imperio ſuberat, degentium, qui ipſi Concilio non interfuerunt, ſed ſuum ad Imperatorem de Concilii Chalcedonenſis definitionibus perſcripſerunt. An illos totius Concilii mentem retuliſſe, quiſquam ſanus dixerit? Neque illorum Epiſtola Sanctorum invocationem ſtabilit, ſed interceſſionis duntaxat mentionem facit. Generalem Proterii pro Eccleſia interceſſionem optant. de qua etiam *Act. XI.* non Concilium, ſed Epiſcopi & Clerici Conſtantinopolitani clamantes: *Flavianus poſt mortem vivit: Martyr pro nobis oret*; loquuntur. Synodi verò ſextæ Canon VII. adulterinus totus eſt. Græca editio in centum & duobus hujuſmodi canonibus nil tale habet: nil gloſſatores, Balſamon, Zonaras, Ariſtenus. Reperitur verò duntaxat inter novem quoſdam Canones huic Synodo ex vetuſto Codice Monaſterii S. Bavonis Gandavenſis Flandriæ attributos. Unde Surius ipſe, partium iniquo ſtudio totus corruptus licet, *Concil. Tom. II. p.* 1034. ingenuè fatetur, *ſeptimum illum canonem cum octo ſequentibus falsò adſcribi ſextæ Synodo*. Et Bellarminus *de Rom. Pontif. lib. II.* 18. *diſertè nullius* eos *roboris* eſſe, & *conventiculi cujuſdam, quod ſe falsò ſextam Synodum vocavit, eſſe*, profitetur; & rationibus inſuper probat. Siliquis talibus tuos, Redingi, paſcere poteras. Noſtro enim palato non ſapiunt. 5. De Dionyſio Areop. & Juſtino infra. Nec te Achilles tuus Bellarminus juvat, cujus Patres obtorto collo ad hagiolatriæ patrocinium rapientis tela pridem noſtri, ac noviſſimè inprimis Cl. Dallæus obtuſiora reddiderunt, quàm ut vim ullam adverſus nos reliquam habeant. 6. Ex Euſebio, *tanto patre* (an *tantus* etiam Jeſuitis veſtris videtur, qui Arianæ hæreſeos crimine eum palam arceſſunt, & ubique fidem ejus minuunt?) quid quæſo præſidii habes? An Baſilides Potamienam, quæ ei Martyrii coronam precibus ſuis impetraſſe dici-

tur, invocavit? Poterat defuncta Potamiena interceſſione ſua Deo commendare Baſilidem, cujus benevolentiam experta inter obeundum martyrium fuerat. An icirco jam defuncti quaſvis quorumvis ſuperſtitum neceſſitates particulares nôrunt, & ad ſuffragandum ac intercedendum exorari debent? Nec caſus regulam faciunt: nec diſſimilia cohærent. 7. Mirus verò ſtupor tuus eſt, cùm mihi aſſerenti, quoſdam veteres particularem interceſſionem Sanctorum ex Platonicorum imitatione hauſiſſe, *calumniandi libidinem* impingis; & tamen ipſe Chriſtianorum & Gentilium ceremoniarum *materialem* identitatem probare conaris. Tuam verò de *calumniandi libidine* calumniam res ipſa retundit. Nam ex Platone *de Rep. lib. V.* conſtat, Platonicæ philoſophiæ dogma fuiſſe, animas pias poſt exceſſum ex hac vita dæmones terreſtres, optimos, mali averruncos, & generis humani cuſtodes effici. Ab hoc fonte manaſſe Patrum quorundam de particulari defunctorum interceſſione dogma, indicio eſt, quòd illud ſequatur tum inter Judæos Philo Alexandrinus: tum inter Chriſtianos Platonicis impensè addictus Origenes, qui Chriſtianorum primus opinionem eam in Eccleſiam invexit: tum ille, quem jamjam laudabas *tantum Patrem*, Euſebius, qui ſeculo poſtmodum vixit, & *de Præparat. Ev. lib. XII. 1.* Platonicum eſſe dogma, ſed *σύμφωνον ἡμετέροις δόγμασι consentiens noſtris dogmatibus*, ſcribit: tum Theodoretus Cyrenſis, modò germanus is ſcriptor Ἑλληνικῶν θεραπευτικῆς παθημάτων; cujus operis libro VIII. ex Platonis undecimo *de legibus* oſtenditur, *ὡς ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων δύνανται πραγμάτων αἱ τῶν ὁσίων ψυχαὶ, καὶ τοῦ σώματος ἐκτὸς γενόμεναι· quòd Sanctorum animæ extra corpus exiſtentes humanas res curare poſſint.* Tuum porro de ceremoniarum Chriſtianarum & Gentilium materiali identitate coccyſmum infra jam dilutum à me cùm videris, omittere equidem heic & poteras & debueras. 8. De Concilio Laodiceno & Carthaginenſi res expedita eſt. Etenim Laodicenſis Canon XXXV. ſic habet: *Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς ἐκλείπειν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπιέναι, καὶ Ἀγγέλους ὀνομάζειν, ἢ συνάξεις ποιεῖν, ἅπερ ἀπηγόρευται· Εἴ τις οὖν εὑρεθῇ ταύτῃ τῇ κεκρυμμένῃ εἰδωλολατρείᾳ σχολάζων, ἔστω ἀνάθεμα· ὅτι ἐγκατέλειπε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσῆλθε· Quòd non oporteat Chriſtianos relicta Dei Eccleſia, abire, & Angelos nominare, vel congregationes facere, quæ ſunt prohibita. Si quis ergo inventus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, anathema ſit, quia reliquit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, & acceſſit ad idololatriam.* Tu id de Angelis *apoſtatis* accipiendum pertendis. At canon ſimpliciter *Ἀγγέλους Angelos* nominat. Si de bonis Angelis ſermo ſit, an ergo licet *relicta Dei Eccleſia, abire*, & bonos Angelos *nominare*? Siccine idololatria ceſſarit? Perſpicuum eſt *nominationem Angelorum* religioſam quamvis, hoc eſt, invocationem Angelorum prohiberi, idque eo argumento, quia ſic *nominans Angelos* (Mediatores puta apud Deum) *relinquit Dominum Jeſum Chriſtum* (ceu Mediatorem unicum) *& ad idololatriam accedit*. atque ſic *Eccleſiam Dei relinquit*. Scholiaſtes Harmenopuli ad verba Canonis illius obſervat, quòd antiqua quorundam hæreſis fuerit, dicentium, *ὡς οὐ δεῖ τὸν Χριστὸν εἰς βοήθειαν ἐπικαλεῖσθαι, ἢ εἰς προσαγωγὴν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν, ἀλλὰ τοὺς Ἀγγέλους· Τοῦτο δὲ τάχα δι' εὐλάβειαν ἔλεγον πεπλανημένοι· non Chriſtum ad opem nobis ferendam implorandum eſſe, vel ut nos ad Deum adducat, ſed Angelos. quod quidem illi fortaſſe tradebant ex religioſo humilitatis prætextu.* Annon & vos, relicto Chriſto, ad Angelos & Sanctos, pararios gratiæ Dei & Chriſti, ita convertimini, ut Sanctorum cultus utramque apud vos paginam faciat? Sanè quemlibet religioſum Angelorum cultum canone illo interdictum eſſe, doctiſſimus pater, Theodoretus, qui ſtatim poſt

 hunc

hane Synodum Laodiceæ celebratam claruit, & Canonem eum, ſecundum ad Coloſſenſes caput exponens, ſic interpretatus eſt: Οἱ τῷ νόμῳ συνηγορῦντες, καὶ τοὺς Ἀγγέλους σέβειν αὐτοῖς εἰσηγῦντο, διὰ τούτων λέγοντες δεδόσθαι τὸν νόμον. Ἔμεινε δὲ τοῦτο τὸ πάθος ἐν τῇ Φρυγίᾳ καὶ Πισιδίᾳ μέχρι πολλοῦ. οὗ δὴ χάριν καὶ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Φρυγίας νόμῳ κεκώλυκε καὶ τοῖς Ἀγγέλοις προσεύχεσθαι. καὶ μέχρι δὲ τοῦ νῦν εὐκτήρια τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ παρ' ἐκείνοις, καὶ τοῖς ὁμόροις ἐκείνων ἐστὶν ἰδεῖν. *Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes, legem per illos fuiſſe datam. Manſit autem perdiu hoc vitium in Phrygia & Piſidia. Proinde Synodus, quæ convenit apud Laodiceam Phrygiæ, lege vetuit,* (NB) *ne precarentur ad Angelos, & ad hodiernum uſque diem oratoria S. Michaelis apud illos, illorúmque finitimos videre eſt.* Eo ergo interprete ſimpliciter Concilium vetuit τοῖς Ἀγγέλοις προσεύχεσθαι *ad Angelos precari.* quod fit in Romana Eccleſia, etiam quando ſibi pulchrè ſobria videtur, hiſce inter alia verbis: *Angeli cuſtodes defendite nos in prælio, ut non pereamus in tremendo judicio.* Denique adverſari Angelico cultui veſtro Canonem hunc agnoverunt ejuſdem fœdi falſatores, Bartholomæus Caranza & Laur. Surius, qui argumentum evitaturi *Angeli* vocem in vocem *anguli* mutarunt. Quod illis licuit in verſione Latina; in Græca editione non item. Nil te juvat canon Concilii præcedens XXXIV. prohibens ἐγκαταλείπειν μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας *relinquere Martyrem Chriſti, & ad Pſeudomartyres abire.* An enim *non relinquere Martyres Chriſti*, eſt Martyres Chriſti invocare? An potiùs, interpretibus Balaſmone & Zonara, ἀπέρχεσθαι εἰς τὰ κοιμητήρια *proficiſci ad cœmiteria* Martyrum Chriſti, & Pſeudomartyrum cœmiteria deſerere? Concilii verò Carthaginenſis vulgò dicti tertii, (cui B. Auguſtinus interfuit: *Cùm ad altare aſſiſtitur, ſemper ad patrem dirigatur oratio. Et quaſcunque ſibi preces aliquis deſcribit, non eis utatur, niſi priùs eas cum inſtructioribus fratribus contulerit.* 9. Quòd à Vigilantio damnatum eſſe morem invocandi Sanctos dixi, non ullam inde ſpiritus meus, confido, labem contraxit. Addidi enim ingenuè, eum *modum non cuſtodiviſſe.* Hæreticus ille fuit non Eccleſiæ primitivæ, cujus in hæreticorum catalogis nuſpiam nomen ejus apparet, judicio, ſed hagiolatrarum, quos ille acriter ſatis pulſabat, opiniones. Bellarminus *de Eccl. Triumph. lib. I.* 11. ait, *antiquam hæreſin Vigilantii apud Hieronymum fuiſſe, Sanctos non eſſe colendos.* Atqui hæc hæreſis, ſi hæreſis nominanda eſt, antiqua, fateor, eſt, quia *Dei* (Deut. VI. 3.) qui *antiquus dierum* (Dan. VII. 22.) eſt; & *hæreſis* eo ſenſu, quo Conſtantinus apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib. X.* 5. Chriſtianam fidem αἵρεσιν καθολικὴν *hæreſin Catholicam*, & ἁγιωτάτην αἵρεσιν *ſanctiſſimam hæreſin* appellat. Cujuſmodi etiam hæreſin Hieronymus, Vigilantii adverſarius, non damnavit, ſed vehementer probavit *Epiſt.* 53. *ad Ripar.* ubi ſic ille: *Nos, non dico, Martyrum reliquias, ſed ne Solem quidem & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, & omne nomen, quod nominatur & in præſenti ſeculo, & in futuro, colimus & adoramus: ne ſerviamus creaturæ potiùs quàm creatori, qui eſt benedictus in ſecula.* Ad iſta porro verba Vigilantii: *Quid neceſſe eſt te tanto honore non ſolùm honorare, ſed etiam adorare illud neſcio quid, quod in modico vaſculo transferendo colis?* ſic Hieronymus *adv. Vigil. c.* 2. reſpondet: Quis, o inſanum caput, *aliquando Martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?* Ita Hieronymus non hoc in Vigilantio carpit, quòd Sanctos coli & adorare negaſſet oportere; alioqui ſe ipſum carperet, atque adeò Apoſtolos, quos idem confirmantes citat: ſed illud reprehendit, quód innuiſſet eſſe, qui Sanctos adorarent, & reliquias eorum colerent; quos ipſe nullos eſſe aſſerit. Divinum ergo cultum Martyribus delatum queritur Vigilantius: nec id

ea

faciendum defendit Hieronymus, ſed factum infiatur. Proinde Hieronymus colendos Sanctos negat, quemadmodum colendos negabat Vigilantius. Eo nomine ſi Vigilantius hæreſeos meruit notam, meruit etiam Hieronymus, neque cum utroque nos paria contra Papiſtas ſentientes detrectabimus. De cætero ſicut Vigilantius, ſi ex Adverſarii ejus ſcriptis judicium ferri debet, dum luxuriantem illum Sanctorum honorem intra modum coercere ſtudet, infra modum ipſe ſubſidens, non ubique ſatis honori Sanctorum conſuluit: aliqua etiam, quæ licet caput fidei non erant, probabiliter tamen credi poterant, vehementi nimis ſtudio impugnavit: ita Hieronymus etiam feſtinantiſſimè in chartam conjiciens, quicquid ei nocte una non ſemper Zelus ſecundum ſcientiam, ſed etiam ſplendida bilis dictaverat, (*ferreis planè conviciis cum verberaſſe Vigilantium*, ipſe Villavincentius *de rat. ſtud. Theol. lib. IV cap. 6. obſ. 7.* queritur) nunc quidem negavit fieri, quæ quanquam non omnibus, vulgò tamen fieri conſtitit: nunc etiameò uſque prolapſus eſt, ut ad reliquiarum cultum & Sanctorum interceſſionem defendendam dicere ſuſtinuerit, beatas animas tumulis ſuis adeſſe, & Angelorum in modum celerrimè per loca maximè diſſita vagari, eventúſque ac poſtulata hominum ibidem cognoſcere. quod ne Pontificii quidem tueri hodie ſuſtinent. Redingium enim his Hieronymi verbis: *Si Agnus ubique, ergo & hi, qui cum Agno ſunt, ubique eſſe credendi ſunt*; vix ſubſcripturum credo. Tam difficile eſt in æſtu diſputationis Regiam tenere viam. Sed eandem in rem infra plura. 10. Collyridianos *latreutico*, id eſt, non *duleutico* (juxta diſtinctionem veſtram) cultu Deiparam Mariam coluiſſe, nuſpiam certè Epiphanius docet. Infaniſſimam illorum hæreſin, à mulierculis inventam, ſic *Adv. hæreſ. 59. ſive 79.* deſcribit: *Mulieres quædam* (*κουρικὸν ἤτοι δίφρον τετράγωνον*) *currum quendam ſive ſellam quadratam adornantes, ac linteo deſuper extenſo, ſolenni tempore per aliquot dies panem proponunt, & in Mariæ nomen offerunt. Tum ad unum omnes illo veſcuntur.* Hæreſin hanc pluribus argumentis Epiphanius refellit, ex quibus de ejus circa cultum Sanctorum ſententia nullo negotio dijudicari poteſt. Inſtitutum eorum pertendit *cum idololatria conjunctum*, & *Diabolicum* eſſe, aſſeverat. Diabolum enim (*προφάσει δικαίου*) *ſub ſpecie juſtitiæ perpetuò hominum mentibus obrepſiſſe, ac mortalem naturam Divinis honoribus conſecrantem, humanas effigies artificiorum varietate perpolitas hominum oculis objeciſſe. Quare*, inquit, *cùm illi ipſi, qui adorantur, mortui ſint, eorum tamen ſimulachra, quæ vitæ nihil unquam habuerunt* (*neque enim mortua dici poſſunt illa, quæ nunquam vita prædita fuerint*) *adoranda proponunt: ſic ut animus hominum ab uno ſoléque Deo nefario quodam adulterio deſciſcat: velut meretrix, quæ corpore ſuo quæſtum faciens multiplicibus promiſcuæ veneris ſtimulis agitur; & unius ac legitimi matrimonii caſtitatem repudiat.* Quæ notabilis idololatriæ deſcriptio eſt non ad gentilium duntaxat, ſed eorum etiam, qui *prætextu pietatis* hominibus cultum religioſum deferunt, idololatriam accommodata. Cultum autem religioſum cum *unius legitimi matrimonii caſtitate* comparat. Quòd notandum contra eos eſt, qui tot Mariæ *ſponſos* donant, quot ejus cultores ſunt. Ubi etiam ſeverè *ἀνδρείκελα ἀγάλματα humanas effigies mortuos repræſentantes*, quatenus ad cultum exponuntur, arguit. Unde apparet, Collyridianos etiam imaginibus Deiparæ, ad ejus, dum viveret, ſimilitudinem efformatis eam perinde ut hodie Papiſtæ coluiſſe. Objicientibus mulierculis illis: *Nonne ſanctum fuit Mariæ corpus: nonne virgo honoranda fuit?* reſpondet: *Ναὶ μὲν ἅγιον ἦν τὸ σῶμα τῆς Μαρίας· οὐ μὴν Θεός· καὶ δὴ παρθένος ἦν ἡ παρθένος, καὶ τετιμημένη, ἀλλ᾽ οὐκ εἰς προσκύνησιν ἡμῖν δοθεῖσα, ἀλλὰ προσκυνοῦσα τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκὶ γεγεννημένον, ἀπὸ οὐρανῶν δὲ ἐκ κόλπων πατρῴων παραγενόμενον. Sanctum erat Mariæ corpus,*

corpus, fateor : non tamen Deus illa fuit (non quòd Collyridiani illam Deum eſſe crediderint, uti malè Baronius : ſed quòd eam planè quidem, uti Pontificii, Divino honore colentes, *ἑπομένως conſequenter*, Deam, quantum in ſe erat, fecerint. Eam, cui corpus tribuerunt, natura eſſe Deam, credere non potuerunt) *Eadem & Virgo extitit ; & honorata, minimè tamen nobis ad adorandum propoſita, ſed eum adorans ipſum, qui è ſua carne genitus è Cælo ac paterno ſinu deſcenderat.* Argumentum iſthoc generale haud clementiùs Pontificiorum, quàm Collyridianorum Mariolatriam ferit. Addit, *S. Evangelium nos præmunire voluiſſe, in quo ita Chriſtus loquitur : Quid mihi & tibi, Mulier? Nondum venit hora mea. Ubi iccirco Mulierem appellavit* , *ἵνα μή τινες νομίσωσι περισσότερόν τι εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον*, *ne qui S. Virginem plus aliquid eſſe putarent.* Subjicit : *Quanam in parte Scripturæ continetur? Quis Prophetarum unquam vel hominem* (*οὐ μὴν γυναῖκα*) *nedum Mulierem adorari permiſit? Quanquam enim ſelectum quoddam vas atque eximium ſit, nihilominus mulier eſt,* (*οὐδὲ τὴν φύσιν παρηλλαγμένη*) *nil quoad naturam immutata, licet animo atque ſenſu ampliſſimis honoribus affecta ſit; perinde ac reliquorum Sanctorum corpora, aut ſi quid ad gloriam & ſplendorem illuſtrius attulere.* Subjectis Eliæ, Johannis, Theclæ laudibus, infert : *Atqui nec Elias adorandus eſt, tametſi adhuc ſuperſtes ſit ; neque Johannes, licet precibus mortem ſuam admirabilem ac ſingularem effecerit, Sed nec Thecla, aut alius quiſquam è Sanctis adoratur.* Quis ex Pontificiis ejuſmodi comparationes cum Sanctis etiam V.T. pateretur? Quis ferret arguentem : Tales & tales honores non ſunt habiti Eliæ, Johanni, Theclæ. Ergo nec Mariæ habendi ſunt? Sic tamen Epiphanius argumentatur , & ſtatim rationem reddit : *οὐ κυριεύσει ἡμῶν ἡ ἀρχαία πλάνη, καταλιμπάνειν τὸν ζῶντα, καὶ προσκυνεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα. Ἐλάτρευσαν γὰρ καὶ ἐσεβάσθησαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ ἐμωράνθησαν. Εἰ γὰρ Ἀγγέλους προσκυνεῖσθαι οὐ θέλει, πόσῳ μᾶλλον τὴν ἀπὸ Ἄννης γεγεννημένην &c. Non enim vetus nobis ſuperſtitio dominabitur, ut vivo Deo derelicto, quæ ab eo fabricata ſunt, adorare velimus. Servierunt, inquit, & venerati ſunt creaturam potiùs quàm creatorem, & fatui redditi ſunt. Nam ſi ne Angelos quidem adorari permittit, quantò minùs id Annæ filiæ tribui poteſt?* Quis iterum Papiſta patienter hæc audiet? Quid ais, Epiphani? Quàm inſulsè argumentaris? An putas minùs honoris tribuendum eſſe Virgini, quàm Angelis, cùm illa ſit Regina Cœli, domina Angelorum, exaltata ſuper Cherubim & Seraphim? Concludit emphaticè : *Ἐν τιμῇ ἔστω Μαρία, ὁ δὲ πατὴρ, καὶ υἱὸς, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα προσκυνείσθω, τὴν Μαρίαν μηδεὶς προσκυνείτω. In honore eſto Maria. Pater verò, Filius & Spiritus S. adorentur. Mariam nemo adoret.* Contrarium planè ſuis placitis hodie Pontificii inferunt : *In nomine Mariæ*, inquiunt, *flectatur omne genu.* Addit : *Non dico mulieri, ſed ne viro quidem, ſed ſoli Deo* (*προστέτακται τὸ μυστήριον*) *myſterium illud religioſi cultus tribuitur. Neque Angeli χωροῦσι δοξολογίαν ταύτην, honoris talis capaces ſunt.* Nota, non Vir, non Angelus capax eſt, nedum Maria. Si graviſſimam illam Epiphanii diſputationem, & in ea argumenta generalia cuivis Deiparæ religioſo cultui oppoſita diligentiùs paulò Redingius expendiſſet, vel inde, quid diſcriminis ſit veterem inter & hodiernam doctrinam ſuam, ſatis intellexiſſet. Sed idem, inquit ille, Epiphanius *Serm. de Deip.* Mariam *Cœli & terræ Mediatricem* appellat. Utinam ingenuè, Redingi, ageres! Non enim illa oratio veri Epiphanii eſt. niſi forte *ἐκ αὐτοῦ σόματος τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐξήγαγεν, ex eodem ore calidum & frigidum* efflavit. Salva res eſt. Ipſe Dionyſius Petavius, Jeſuita veſtras, in editione ſua Epiphanii orationem illam cum aliis quibuſdam, quas in finem Tomi ſecundi rejecit, ingenuè agnoſcit *cuivis potiùs, quàm Epiphanio,* tribuendam eſſe. *Orationes,* inquit,

quit ille, *quæ Epiphanii nomine fucum jam dudum faciunt, ſatis cùm ſtylo ipſo, tum aliis quibuſdam indiciis, alterius vel Epiphanii, vel authoris eſſe, declarant.* Ejuſdem commatis eſt libellus ejuſdem, qui *de vita Prophetarum, Eſajæ,* &c. inſcribitur. quem ex falſo illo Dorotheo à nugatore quodam expreſſum eſſe, pridem Doctiſſ. Raynoldus *de libr. Apocr. Tomo II. Prælect.* 138. probatum dedit. nil diſſimulante eodem Petavio, qui eundem libellum inter *νοθεύματα* rejecit. *quem*, inquit, *ψευδεπίγραφον eſſe, ſexcentæ mendaciorum nugæ perſuadent, quibus ille refertus eſt.* Talibus fulcris ruentem cauſam ſuam Redingius, pudoris omnis expers, ſuſtinere conatur. II. S. Auguſtini quænam hoc de argumento mens ſit, ex ejuſdem verbis optimè cognoſcitur. Loco ergo à me citato *de vera relig. cap.* 55. ſic ille loquitur: *Non ſit nobis religio cultus hominum mortuorum. Quia ſi piè vixerunt, non ſic habentur, ut tales quærant honores, ſed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur, meriti ſui nos eſſe conſortes. Honorandi ergo ſunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.* Hic voce *religionis* in ſtricto ſenſu, quatenus ſoli Deo competit, cum uti, ultro tibi concedo. Neque aliam *religionem*, alium cultum *religioſum*, quàm ſoli Deo debitum, adeóque ſtrictè ſumptum, ille novit. Iccirco enim *honorandos* ait *propter imitationem*: nullo verò modo, propter quamcunque cauſam, invocandos. Neque enim ibi de honore ſoli Deo competente, ſed de honore Sanctis debito arbitratur. Si quocunque modo *religioſè adorandos, invocandos* putavit, *religionem, adorationem* in univerſum ab iis non removiſſet. Sed ibidem, inquis, aſſerit, *Sanctos propter imitationem non quidem ſervitute, ſed charitate, tanquam à meriti ſui conſervis honorandos eſſe. Talem ergo eorum cum viatoribus communionem aſtruit, ut cujus etiam meriti ipſorum conſervi ſimus, quod in illis ſuffragiorum participationem, in nobis eorundem implorationem importat.* Inanes hos eſſe logos ipſius Auguſtini verba arguunt. *Honoramus*, inquit, *eos* (bonos Angelos) *caritate, non ſervitute, nec eis templa conſtruimus. Nolunt enim ſe ſic honorari à nobis, quia nos ipſos cùm boni ſumus, templa ſummi Dei eſſe noverunt. Rectè igitur dicitur, hominem ab Angelo prohibitum, ne ſe adoraret, ſed unum Deum, ſub quo ei eſſet & ille conſervus.* Eo ergo judice *honor* ille *charitatis* non eò ſe extendit, quò honor religioſus, ad quem *adoratio, Templi conſtructio*, juxta eundem refert. Vos autem Angelis, Sanctis Templa conſtruitis, & eoſdem adoratis. Non ergo honor, quem Sanctis exhibetis, *charitatis* ille *honor* eſt, quem Auguſtinus intellexit. Charitas enim illa non erga Deum creatorem, ſed erga Sanctos, qui creaturæ Creatoris ſunt, fertur. ac proin *invocationem, adorationem, religionem* ſoli Deo Creatori debitam non infert. In voce *meriti* frivolè ludis. Dicit enim S. ille pater, nos eſſe *conſortes* Sanctorum *meriti*, hoc eſt, ejus, quod jam in Cœlo conſecuti ſunt, boni. Nam & nos ſpe ſalvati ſumus. Diſertiùs adhuc mentem ſuam *de Civ. D. lib. XXII.* 12. exprimit: *Ad Sacrificium* (martyres) *ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur*, NON TAMEN *à Sacerdote, qui ſacrificat*, INVOCANTUR. Quem locum ſupra vindicavimus. Apertè etiam irrepentem conſuetudinem improbat *de morb. Cath. Eccl. cap.* 34 ubi ait: *Nolite conſectari turbas imperitorum, qui vel in ipſa vera religione ſuperſtitioſi ſunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti ſint, quid promiſerint Deo. Novi multos eſſe ſepulchrorum & picturarum adoratores.* Alibi *de Civit. D. lib. X.* 4. *Multa denique*, inquit, *de cultu Divino uſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſive humilitate nimia, ſive adulatione peſtifera. ita tamen, ut quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi & venerandi: ſi autem eis multum additur, &*

adorandi. quod poſtremum de adoratione civili accipiendum; quia aliàs ſecum Auguſtinus pugnaret. Nempe ſuperſtitio vulgi ſenſim veram religionem in ſuam veluti poteſtatem redegit, non auſis rectiora ſentientibus juſta ſeveritate ſe torrenti illi opponere. Sanè memorabile eſt, quod eam in rem ad Januarium *Epiſt.* 119. his verbis ſcripſit: *Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris ſaluberrima præcepta ſunt, minùs curantur, & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut graviùs corripiatur, qui per octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentia ſepeliverit.* Inprimis memorabile, quod paulò ante dixerat: *Quod inſtituitur præter conſuetudinem, ut quaſi obſervatio Sacramenti ſit, approbare non poſſum. Etiamſi* MULTA *hujuſmodi propter nonnullarum vel Sanctarum, vel turbulentarum perſonarum ſcandala devitanda liberiùs improbare non audeo.* Si tantæ Vir authoritatis in negotio Dei liberè loqui auſus non eſt, quid mirum, ſi alii errore invaleſcente, tanquam torrente quodam ſe abripi paſſi ſunt? Denique quæſtio, quam S. Auguſtinus *lib. de cura pro mortuis cap.* 13. *ſ.* de cura mortuorum pro viventibus, nec non Martyrum præſentia inter viventes anxiè & perplexè diſceptavit, huc neutiquam facit. Neque enim ſi quam ſive generalem, ſive ſpecialem etiam rerum noſtrarum notitiam & curam Sancti Cœlites habent, iccirco religioſè colendi, invocandi ſunt; quia nec interceſſores & Mediatores apud Deum nobis dati ſunt, nec bonorum authores datoréſque ſunt, nec à Deo religioſi cultus objectum verbo ſive mandati, ſive promiſſionis conſtituti ſunt. Et tamen Auguſtinus titubat, palámque conjecturis ſuis indulget. Etenim *cap.* 13. ſic loquitur: *Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, ubi non vident, quæcunque aguntur, aut eveniunt in iſta vita hominibus. Quomodo ergo vident tumulos ſuos, aut corpora ſua, utrum abjecta jaceant an ſepulta?* Dubitationem illam tollere *cap.* 15. conatur his verbis: *Fatendum* eſt, neſcire quidem mortuos, quid *hic agatur, ſed (NB) dum hic agitur. Poſtea verò audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt; non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Poſſunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præſto ſunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta ſubjecta ſunt.* Notitiam ergo Sanctorum non ad ſpeculum aliquod Trinitatis, ſed ad relationem humanam, Angelicam & Divinam refert. Quàm verò id facit trepidè, parúmque confidenter! Dicit, *poſſe eos ab Angelis audire; poſſe, Deo revelante, cognoſcere.* Quòd audiant, cognoſcant, nec hîc aſſerit, nec probat. Poſſibilitatem, tanquam invocationis fundamentum, quæ mens afflicta, rerúmque ſuarum ſatagens tutò amplectatur? Sic enim illi ratiocinandum fuerit: *Fieri poteſt, ut meam neceſſitatem hinc diſcedentes aliquibus beatis renuntient, vel Deus revelet. Ergo S. Valentini, ergo S. Sebaſtiani, Petronellæ, Ottiliæ opem in his doloribus meis implorabo.* Sed quid, ſi non ſinantur hinc diſcedentes præſentem neceſſitatem nominatis indicare? quid, ſi non ſinantur meminiſſe? quid, ſi eos, quibus hæc indicari velles, non oportet iſta audire? Auguſtinus enim dicit, *quæ ſinuntur indicare; qui ſinuntur iſta meminiſſe, quæ illos, quibus hoc indicant, oportet audire.* Quid ſi nimis ſerò indicent? Quid ſi tu priùs expires, quàm ad illos nuntium neceſſitatis tuæ perferatur? Si autem tempeſtivè etiam perferatur, quis teſtis erit tui cordis, ſitne rectum in fide, ſpe & charitate? An internuntii viderunt, ut referre poſſint? Dices: *Deus poteſt illis revelare.* At Auguſtinus dicit: *Poſſunt etiam ſpiritus mortuorum aliqua, quæ hic aguntur, quæ neceſſarium eſt eos noſſe, & quæ neceſſarium non eſt, eos non noſſe, non ſolùm præterita, vel præſentia, ſed etiam futura, Spiritu Dei revelante, cognoſcere: ſicut non omnes homines, ſed Prophetæ, dum hic viverent, cognoſcebant, nec*

ipſi omnia, ſed quæ illis eſſe revelanda, Dei providentia cognoſcebat. Num verò beatis ſpiritibus neceſſarium eſt, nôſſe, quid cum unoquoque hic agatur, quodnam ejus votum, quæ mens? Non affirmat Auguſtinus. Quàm ergo lubricum invocationis Sanctorum fundamentum in ſententia & verbis Auguſtini ponatur, abundè jam liquet.

ARG. VIII. Negari nequit, invocationem Sanctorum Papiſticam idololatriæ Gentilium per eſſe ſimilem. Fatetur Ludovicus Vives. Et notum eſt Mantuani carmen: *Vt Martem Latii, ſic nos Te Dive Georgi.* Apotheoſis Gentilium eſt canonizatio Papiſtica Sanctorum invocandorum. Cùm Ethnici olim præter ſumum Deum coluerunt imos, medioxumos, Conſentes; cùm diverſis Provinciis, morbis, vitæ ſtatibus, ventis, montibus diverſos Deos præfecerunt, de quibus prolixè agit Lilius Gyraldus de *Diis Gentium*; cùm Divos ſuos invocârunt per battologias; cùm Templa iis, altaria, feſta ordinârunt, peculiaria munera obtulerunt, non viam eos Papiſticæ invocationi præiviſſe, quod & ipſe Salmero fatetur, putabimus? Videtur id ingenuè agnoſcere Aug. Reding. p. 776. 777. ubi maculam hanc abſtergere conatur diſtinctione ceremoniarum *materialiter* & *formaliter*, hoc eſt, cum intentione colendi veros vel falſos Deos, gentilitiis & Judaicis ſimilium, quarum illas non has rectè à ſe admitti probare conatur exemplo Apoſtolorum, legem Judaicam de ſanguine & ſuffocato etiam Chriſtianis præcipientium. Eadem nempe ratione etiam eccleſiam ceremonias gentilitiis *materialiter* ſimiles, *quatenus regulantur ſecundùm intentionem orthodoxæ fidei conformem* amplecti, Hac videlicet diſtinctione Iſraelitæ ſuum Jehovam in vitulo, more Ægyptiaco colentes, ſolidè ſe excuſare potuiſſent, modò tam beati fuiſſent, ut illis in mentem incideret: imò & eccleſia univerſas abominationes Paganorum & Judæorum, mutatâ tantùm intentione, poſtliminio reducere poſſet. Quin Apoſtoli in Gentilium & Judæorum converſione occupati, magno cum fructu ceremonias illorum, mutato tantùm fine ſeu intentione, probare potuiſſent. At illi 2. Cor. VI. 28. negant Chriſto cum Beliale conſortium aliquod, adeóque etiam in ceremoniis Dei colendi harmoniam intercedere. Lex de ſanguine & ſuffocato συγκαταβάσεως ἕνεκα, ad cavendum ſcandalum & συῤῥαξιν ad tempus ab Apoſtolis rogata eſt, in re videlicet ſuâ naturâ adiaphora, nec bona nec mala. At ſimilem rationem eſſe ceremoniarum ejuſmodi, inprimis cultus Sanctorum, quem nos ſuâ naturâ eſſe idololatricum ſcimus, probare ille, non nudè aſſerere debuiſſet.

RESP. REDING: 1. *S. Paulus Rom. I. 19. &c. Te docet, ipſos etiam gentiles ex lumine naturæ inviſibilia Dei ex iis, quæ facta ſunt, cognoſcendo, huic ſupremum latreuticum cultum exhibendum agnoviſſe; accuſans eos hoc duntaxat nomine, quòd Deum cognoſcentes non glorificaverint, & gloriam incorruptibilis Dei in imaginem corruptibilis hominis, volucrium*

crium &c. commutaverint. Quid ergo, ſi abjectis ejuſmodi ſimulachris ſuis ſacrificia ſua nullam in ſe materialiter conſiderata abominationem continentia, idolis hactenus exhibita, ad verum Deum colendum tranſtuliſſent? An ex materiali cum idololatricis ceremoniis ſimilitudine idololatriæ rei fuiſſent? Sic verò etiam Abrahamus idololatriæ reus fuiſſet, cùm id ipſum materialiter loquendo, victimæ genus, quod Chaldaicis ſimulachris immolabatur, ad Deum verum colendum tranſtulit. 2. Iſraelitarum verò vitulum adorantium alia ratio eſt. Ibi enim ipſa idololatrici cultus formalis abominatio ritibus materialiter ſimilibus iis, quos Ægyptii adhibebant, intervenit, quia vitulum habebant & colebant, ceu Deos illos, qui eos ex terra Ægypti eduxerunt. 3. Cùm Judæorum & Paganorum cultus non aliter abominabiles ſint, quàm ratione formalis ſui, hoc eſt, quatenus ad falſos Deos colendos referuntur. vel etiam moralis turpitudinis religioni oppoſitæ, non poſſent eorum ritus ad Deum verum colendum relati, & turpitudine nulla aſperſi abominationem in Eccleſiam inferre, ſi maximè in ea reciperentur. 4. Nulla ergo Belialis cum Chriſto ſocietas initur, cùm ceremoniæ peregrinæ materialiter ſimiles uſurpantur. Alias eodem crimine arceſſi debereut Apoſtoli, legem Judaicam de ſanguine & ſuffocato retinentes. Si enim ex ratione pietati & & charitati conſentanea illis legem de obſervandis ritibus Judaicæ materialiter ſimilem ferre licuit: cur ex pari pietatis & religioſi ſplendoris ratione non idem quoad ceremonias, Eccleſiæ à Chriſto relictas, liceat? Ita à Carolo M. & Ludovico Pio multa capitula ſtatuta ſunt, quibus ſancitur obſervatio rituum, Judæis & Saracenis in Germania, Gallia, Hiſpania receptorum, ut tantò faciliùs ad Chriſtianam religionem traducerentur. 5. In præceptis Judæorum ceremonialibus formalitas, ſub qua materia præcepta capax erat obligationis, fuit præfigurativa Chriſti venturi, ejúſque myſteriorum ſignificativa: in judicialibus verò primariò intendebatur ſtatus politici in bonum publicum ordinabilitas; præſignificatio verò Chriſti, ſecundariò ex parte ſubjecti, non materiæ præceptæ. Poſſunt ergo præcepta legis ceremonialia purè materialiter ſpectata inſtitui authoritate Principis politici vel Eccleſiaſtici: judicialia verò etiam formaliter, & quoad ſubſtantiam ſpectata humana legislativa poteſtate vim legis obtinere poſſunt. Ibid. pag. 77--79. Reſp. Bene eſt, quòd rem ipſam negare auſus non es, contentus excuſare, emollire, & diſtinctionum tuarum præſtigiis crimen tegere. Sed tibi cum oculatis res eſt, non cum cœcæ fidei & obedientiæ alumnis. Faſſus jam olim Polydorus Vergilius *de Rer. invent. lib. IV.* eſt, *Sylvam quandam gentilium ceremoniarum agrum Dominicum occupaſſe.* Jacobus de Voragine *Serm. 82 de Sanctis, Feſtum*, inquit, *illud in honorem matris luminis tranſtulerant, ut in ejus honorem deferamus lumina, quæ nobis genuit verum lumen, ut jam non fiat in honorem Proſerpinæ Sponſæ Dei infernalis, ſed ad honorem Sponſæ Dei cæleſtis.* Lud. Vives *Comm. in Auguſt. de Civit. D. lib VIII. 27* fatetur, multos Chriſtianos in re bona plerunq; peccare, *quòd Divos Diváſque non aliter venerantur quàm Deum; quódque nullum* ſit *diſcrimen inter eorum opinionem de Sanctis, & id quod gentiles putabant de Diis Sanctis.* Sed miſſis his, & apertè, & tacitè à vobis conceſſis, exceptionum tuarum fucos & pigmenta luſtremus. 1. Gentiles gloriam incorruptibilis Dei in imaginem rerum corruptibilium transmutaſſe, Apoſtolus Rom. I. 23 teſtis eſt. Quid verò, inquis, ſi abjectis ſimulachris, ſacrificia ad verum Deum colendum tranſtuliſſent? Fuiſſentne idololatriæ rei? Imò ſi non idololatriæ craſſæ, at ſuperſtitionis certè notoriæ rei fuiſſent, quia ſic verum Deum coluiſſent non ex inſtituto & voluntate patefacta veri Dei; ſed ex inſtituto Sathanæ, qui gentilibus ſacrificiorum ſuorum cultum dictavit, materiam formámque præſcripſit. Sacrificia autem Deo placentia *fide* offerri debuerunt. Hebr. XI. 4. Fides ni-

sitas

titur mandato & inſtitutione Dei, non hominum vel Sathanæ ipſius. Si ſacrificia illi quoad materialem ritum retinere potuerunt, etiam altaria ſua retinere potuerunt. Atqui Deus ipſe graviſſimè id vetuit Deut. XII. 2.3. *Vaſtabitis*, inquiens, *omnia loca, in quibus coluerunt gentes Deos ſuos, ſuper montes excelſos, ſuper colles, & ſub omni arbore frondoſa. Diruetis omnes aras, & ſtatuas eorum confringetis*, &c. Diſertè autem v. 4. לא תעשׂון כן ליהוה *Non* (NB) *ſic facietis Domino Deo veſtro*, quemadmodum ſcilicet illi Diis ſuis fecerunt. Quibus verbis apertè materialem etiam rituum ſimilitudinem prohibet. Imò æneum etiam ſerpentem Divino juſſu erectum, Deus confringi voluit, poſtquam idololatriæ inſtrumentum factus eſt: & confringentes 2. Chron. XXXIV. 2.3. impensè laudat. Abrahamum verò ſacrificia in Chaldæa falſis Numinibus oblata, eadem in terra Canaan vero Deo obtuliſſe, quo quæſo authore, quo teſte didiciſti? Temeraria & impia hæc aſſertio eſt. Sicut *fide*, adeóque ex mandato Dei obtulit filium, Geneſ. XXII. 2. &c. Hebr. XI. 17. *vocatus* Divinitus, adeóque *fide* (ib. v. 9.) habitavit in terra aliena: ita *fide* vera, verbo inſtitutionis & mandati Divini innixa, Deum coluit, imò mandante Deo obtulit *vitulam, capram, arietem triennem, turturem & pullum columbarum*, Geneſ. XV. 9. 10. &c. 2. Sed & Iſraelitas vitulum coluiſſe, ut Numen ipſum, adeóque falſum Deum, falſiſſimè equidem aſſeris. Diſputavit eam in rem Ballarminus *de Eccl. Triumph. lib. II. 3.* ubi Judæos Aharoni dicentes: *Fac nobis Deos*, non corporeum Dei ſignum aliquod, ſed corporeum Deum, quem adorarent, quæſiviſſe ſic pertendit; ut tamen ad extremum non improbabilem cenſeat ſententiam Abulenſis, Cajetani, aliorum aſſerentium, Judæos vitulum illum pro veri Dei imagine habuiſſe. Verba ejus ſunt: *Dicunt* (Abulenſis, Cajetanus *in cap. 17. Jud.*) *duo genera idolorum fuiſſe apud Hebræos. Unum ſine nomine certi Dei, quale fuit idolum Michæ, Jud. cap 17. & forte vitulus aureus, quem fecit Aharon Exod. 32. & renovavit Jeroboam 3. Reg. 12. Non enim Scriptura vocat vitulum Deum Moloch, vel Baal, &c. ſed ſemper ait: Hi ſunt Dii tui Iſrael. Alterum genus fuit cum certo nomine, ut Baal, Moloch, Aſtaroth, Chamos* &c. *ut videre eſt 2. Reg. 11. & alibi. Igitur dicunt, nec improbabiliter, poſſe de primo genere admitti, quòd Judæi in idolo putaverint, ſe colere verum Deum. In idolis autem ſecundi generis adeò certum eſt, Judæos nec coluiſſe, nec putaſſe ſe colere Deum Iſrael, ut id fateatur etiam P. Martyr Calviniſta in cap. 17. Jud.* Ita Bellarminus ipſe ex Cajetano, Abulenſi, aliiſque docet, probabile eſſe, Judæos imagine vituli verum Deum repræſentaſſe & coluiſſe. Et quonam argumento? Hoc videlicet, quia Scriptura non dicit: *Hic eſt Deus Moloch, vel Baal*, vel quicquam tale, ſed ſine nomine certi Dei: *Hic eſt Deus tuus.* Atque non probabile duntaxat, ſed veriſſimum id eſſe, *Diſſert. Tomo III. Diſſ. VIII. ſſ. 30--45.* accuratè demonſtravimus. Cùm igitur Iſraelitæ in vitulo (quod ſymbolum ab Ægyptiis eos mutuatos eſſe, Adverſarii non dubitant,) Deum verum colentes, idololatriæ crimen commiſerint; manifeſtum inde eſt, ritus materialiter ſimiles ritibus Judæorum abolitis, nec non gentilium, non ideo idololatricos eſſe deſinere, quia ad verum Deum colendum referuntur: imò vel ideo etiam *formaliter* idololatricos eſſe, quia non ex Divina inſtitutione & voluntate, ſed ex humana & Sathanica imitatione ad cultum veri Dei traducuntur. Non enim eo modo amari, coli Deus amat, quo Sathanas. Quis enim novit mentem Domini, ejuſque εὐδοκίαν, niſi eam ex revelatione ejuſdem compertam habeat? Neque quiſquam ex revelatione Dei compertam habet, niſi qui ex verbo Dei ſcripto, extra quod nulla indubitata revelatio eſt, compertam habet. 3. Jam ergo ritus Judæorum abolitos, & gentilium, quibus illi vero Deo, hi falſis

Numinibus litarunt, & ratione materiæ, & ratione formæ abominabiles, adeóque turpes eſſe, cognoſcere potes. Idque ampliùs etiam inde conſtat, quòd cultum exteriorem Judæorum fidelium veterem, & Chriſtianorum novum longè diverſum eſſe, Deus voluit. Ille enim ſic ſpiritualis fuit, ut ex parte etiam carnalis fuerit. Neque enim ſpiritualia, quæ obtulerunt Judæi, ſacrificia, verbi cauſa preces, eos immunes reddiderunt, quò minùs carnalia etiam offerrent; neque hæc ubique, ſed in eo loco, quem Deus delegerat. Hic verò ſic ſpiritualis eſt, ut nullo modo ampliùs carnalis eſſe poſſit. Ceremoniarum autem materia ad Chriſtianum cultum relata, eundem carnalem iterum efficit, prohibêtque què minùs in Spiritu & veritate duntaxat Deus adoretur. Verùm illa Judæos inter fideles & Chriſtianos diſcriminis ratio tibi forte intellectu difficilior eſt, quia cultus veſter Judaico ita affinis, imò carnalis magis eſt, tum quod ad templum attinet, tum quod ad ceremonias, ut jure credas, eorum cultum ſi non magis, æquè certè in ſpiritu & veritate eſſe, atque quidem veſter eſt. Demonſtravit verò id comparatione ceremoniarum Judaicarum & veſtrarum velut in compendio Cl. Rainoldus *Colloq. cum Harto pag. 334. &c.* Verùm id heic non agimus. Non enim à Judæis, ſed à gentibus hagiolatriam veſtram mutuatos vos eſſe dixi. Et æquè non tantùm *materialiter*, ſed etiam *formaliter* idololatricam illam eſſe & *abominabilem*, atque veſtra eſt, comparatio utriuſque oſtendit, tum ratione *objecti*, tum ratione *modi*. Quoad *objectum* Gentiles viros celebres & bene meritos retulerunt in numerum Divorum: præter unum ſummum Deum plurimos coluerunt Mediatores, utpote per quos acceſſus ad Deum parari debeat, quíque *ab hominibus auferrent deſiderata, & ad eos referrent impetrata*, uti S. Auguſtinus *de Civit. D. lib. VIII. 21.* loquitur; vel, uti idem poſt *cap. 22.* loquitur; *qui tanquam internuntii & interpretes hinc ferrent petitiones noſtras, inde referrent Deorum ſuppetias, quia meritis hominibus ſuperiores eſſent*; quibus uti debeamus advocatis & patronis; quíque cùm Dei ſummi amici ſint, *hominum cauſas apud ſupremum Numen adjuvent*, uti Celſus apud Origenem loquitur. Mediatores illos duplices conſtituerunt, tum *dæmones*, hoc eſt, ſpirituales eſſentias bonas; tum *heroas*, ſeu heroum animas à corporibus ſeparatas, poſt mortem mortalium rerum curam in ſe ſuſcipientes, Euſebio *de Præp. Evang. lib. XIII. 7.* narrante: diverſas provincias diverſis aſſignarunt patronis; diverſos morbos diverſis Divis commendarunt; diverſis vitæ ſtatibus auxiliatores diverſos decreverunt; dicente apud Auguſtinum *de Civit. D. lib. IV. 22.* Varrone, *ita utilem eſſe cognitionem Deorum, ſi ſciatur, quam quiſque Deus vim aut poteſtatem habeat cujuſque rei. Ex eo enim ſciri poſſe, quem cujuſque rei cauſa Deum advocare atque invocare debeamus, ne faciamus, ut mimi ſolent, & optemus à Libero* (vini Deo) *aquam, à Lymphis* (aquarum Deabus) *vinum*: denique ſuos Divos Diváſque à diverſis, in quibus colebantur, locis, & à diverſis, quæ petebant, beneficiis, diverſis appellationibus inſigniverunt. Jovem v. g. dicentes modò *Agamemnonium*, modò *Apomyum*, modò *Calvum*, modò *Vejovem*, modò *Latialem* &c. Quoad *modum* iidem gentiles Deaſtros ſuos coluerunt per battologias, altaria, Templa, feſta, vota nuncupata, dedicatas imagines, accenſas lampades, præfectos flamines, ſuffitus, odoramenta, donaria diverſa, &c. In utroque & *objecto* & *modo* hagiolatriam Pontificiorum & Gentilium tam ſimilem eſſe, quàm ovum ovo eſt, viva praxis, tacente me, teſtis omni exceptione major eſt. ut non Divos, ſed nomina Divorum gentilium ſola Pontificios commutaſſe, & non Divinæ, ſed gentilitiæ inſtitutioni hagiolatriam illorum acceptam referendam totam eſſe, jure meritóq; dicatur. An jam *materialiter* duntaxat ſimile, non etiam *formaliter* idololatricum & turpe eſt, cùm non ex voluntatis Divinæ arbitrio, ſed gentilium,

in mundo atheorum, & objectum & modus cultus religioſi conſtituitur? 4. Veriſſima ergo hæc eſt Belialis cum Chriſto communio. Neque ejuſdem crimine Apoſtolos arceſſi poſſe, demonſtravimus. Non enim hic de inſtitutione quarumvis ceremoniarum, ordini, decoro, loco, tempori convenientium: ſed de inſtitutione cultus religioſi & determinatione tum objecti colendi, tum modi cultus ejuſdem, ſermo eſt. Apoſtoli nec tale quicquam inſtituerunt: nec inſtitutionem gentilitiam idololatricam æmulati ſunt; quin potiùs fugere idololatriam, cavere ab idolis juſſerunt. Quoad ceremonias verò Judaicas, univerſas illas, qua tales, aboleverant, decernentes, *non eſſe onus imponendum diſcipulis*, Act. XV. 29. excepta ſola, & ad tempus, abſtinentia à ſanguine, ſuffocato &c. quam non ut legem ſanxerunt, ſed ut *δόξαν arbitrium* ſuum (v. 28.) commendarunt, & tempori accomodarunt. Vobis autem, quando & tempus illud & cauſa abiit, religio non eſt, univerſas ferè ceremonias Judaicas ſeveris legibus in Chriſtianum cultum transferre, &, quod Apoſtoli auſi non ſunt, onus fidelibus imponere; quin & ceremoniis Judaicis ethnicas, idololatriæ ethnicorum quondam ſervientes copulare; denique eas multiplicare magis, quàm arenas pelagi. Ut appareat, digitos veſtros graviores eſſe, quàm fuerunt lumbi Moſis, vel Apoſtolorum corpus ipſum. Quid Carolus M. aliíque Imperatores hic ſtatuerint, non quæritur; ſed quid Chriſtus & Apoſtoli. Quòd ſi tamen illi tempori inſervientes, *συγκαταβάσει* quadam retinuerunt ritus quoſdam gentilium & Saracenorum, quid hoc ad ea tempora & loca facit, quibus nec paganorum, nec Saracenorum convertendorum ſpes, vel occaſio ulla eſt? 5. Agnoſco tecum, formam ceremoniarum Judaicarum, ex parte ſaltem, *ἐν δηλώσει πνευματικῇ*, *in ſpirituali revelatione* & ſignificatione Chriſti venturi poſitam fuiſſe. Sed eaſdem inſtar materiæ primæ Ariſtotelicæ, ſucceſſivè variarum formarum capaces fuiſſe: & iiſdem poſt abolitam veterem Divinam novam formam, non ex Dei, ſed Papæ ineptientis arbitrio imponi potuiſſe, id verò tibi probandum fuerat. Quanquam id hoc loco ad rhombum non facit, quia totam hagiolatriæ veſtræ ſcenam non à Judæis, ſed à gentilibus idololatris mutuati eſtis; ei materiæ, cui Sathanas peſſimam formam indidit, haud meliorem ingenio haud diſſimili ſubſtituentes; adeóque idololatriam non profligantes, ſed novis fucis & cincinnis ſpecioſiùs adornantes.

ARG. IX. Eruditi in Papatu viri errores ſuæ ſectæ circa Sanctorum invocationem, quos ſanè Tridentini Patres non damnârunt, notant. Inter eos Caſſander ſequentes numerat vulgatos in Eccleſia Papiſtica errores; quòd paſſim impii homines Sanctorum meritis confidentes preces ad Deum non adjungunt: quòd homines non mali, certos ſibi Sanctos, tanquam tutores & patronos delegerunt, in quorum meritis & intercesſione plus quàm in Chriſti merito fiduciam ponunt: quòd meritis Sanctorum nonnulli vim tribuunt ſanctificandi & redimendi: quòd Divini honores Sanctis tribuuntur, ut cùm Templa, aræ, ſacrificia, Sacerdotia, vota, feſti dies non tantùm memoriæ, ſed cultui etiam & honori Sanctorum conſecrata putantur, &c. *Conſultat. pag.* 970. 971. Sed & durante Concilio in Provinciali Synodo Moguntia auſpiciis Sebaſtiani Electoris A. 1551. tertia à Paſchate hebdomada celebrata, cap. 45. ſancitum eſt, *Cælites eſſe quidem honorandos, ſed civili & dilectionis cultu, non ſecus atque Viros Sanctos in hac vita colimus,*

niſi

niſi quòd Sanctis beatitudinem adeptis cultum magis religioſum tribuimus, utpote in ſtatu magis tranquillo conſtitutis, teſte S. Polano *lib.* III. *pag.*267. Hinc forte eſt, quòd etiam Walenburgii Fratres, quorum alter Moguntiæ degit, *Meth. Aug. cap.* 32. aſſerunt, *Pontificios non aliter invocare Sanctos demortuos, quàm Reformati Sanctos viventes.* Denique ipſum Concilium nudè aſſerens, *bene & utiliter invocari Sanctos*, invocationem Sanctorum ex articulorum fidei ſerie eliminare videtur.

RESP. REDING: 1. *Calamus tuus totus, quantus eſt, falſificatorem agit. Concilium enim damnat eos, qui negant, Sanctos invocandos eſſe, aut qui aſſerunt, eos pro hominibus non orare; mandáſque Epiſcopis, ut fideles de Sanctorum interceſſione fideliter inſtruant, & c. Hoccine eſt, invocationem Sanctorum ex numero articulorum fidei eliminare? Par ratio eſt Concilii Moguntini, quod Sanctos colendos dicit cultu non civili, ſed ſocietatis & dilectionis. Quanquam etiam civilis appellari poteſt, eo ſenſu, quo Apoſtolus Epheſ. II.19. nos Sanctorum cives inſignit. Civilis enim ſocietas non ea ibi intelligitur, qua in uno Politico ſtatu homines colligantur, ſed qua in unitate fidei devinciuntur. 3. Nec Caſſander probatus Eccleſiæ noſtræ doctor eſt, nec errores ab eo notati in Eccleſia noſtra locum obtinent. Falſiſſimum eſt, quòd vel Sanctorum meritis confidentes non adjungamus preces ad Deum, cùm omnis ad Sanctos oratio vel formalibus, vel æquivalentibus verbis ad Deum referatur: vel plus in Sanctorum quàm Chriſti patrocinio fiduciæ collocemus, cùm ſtatuamus, nihil efficaciæ interceſſioni & meritis Sanctorum, niſi ex merito Chriſti, ineſſe: vel Sanctorum meritis vim ſanctificandi & redimendi tribuamus, niſi vis illa impetratoria intelligatur; vel Divinum honorem Sanctis tribuamus, cùm templa, altaria, ſacrificia, feſta &c. in eorum memoriam celebrata primariò ad cultum ſolius Dei; ſecundariò verò cum ſubordinatione ad Deum & Chriſtum ad cultum Sanctorum referantur. Ita & Moſes Mediator, Gal. III. 1.9. Ahod Salvator, Jud. III.15. & Martyres à Patribus Mediatores appellantur: non principales*, ſed *Miniſteriales & ſecundarii, Chriſto ſubordinati.* Ibid. pag. 79.-81. Reſp. 1. Scripſi, Concilium nudè ſtatuere, *piè & utiliter Sanctos invocari.* An id verum non eſt? Atqui tu ipſemet verba ea ex Concilio lectori tuo repræſentas. Clarè jubentur Epiſcopi docere fideles, *bonum atque utile eſſe Sanctos ſuppliciter invocare, ad eorum orationes, opem, auxilium confugere.* Sed *neceſſarium* id eſſe, & ſine damnationis periculo omitti non poſſe, definire auſa Synodus non eſt. Et tamen ad articulum fidei requiritur haud dubiè neceſſitas agendi id, quod præſcribitur. Saltem pudor aliquis inhibuit calamum, ne fortiùs aſſereret rem extremæ impietatis. *Sed*, inquis, *Concilium damnat eos, qui negant, Sanctos invocandos eſſe.* Quis dubitavit? Sed aliud eſt damnare eos, qui negant, *bene & utiliter Sanctos invocari:* aliud damnare negantes, quòd *neceſſariò* invocandi ſint. Illos, non hos conſcripti illi Patres damnarunt. Sed quos, & quomodo damnaverint, parum equidem moramur. Timiditatem duntaxat aſſertionis, ob impietatem rei notoriam, notavimus. Alias neminem noſtrûm fugit, Pontificios in religioſo creaturarum cultu religionis ſuæ proram & puppim collocare: adeóque neceſſitatem invocationis Sanctorum facto ipſo apertè nimis profiteri. quod viva eorum in officiis ſtatis, litaniis, fraternitatibus, ſodalitatibus, diebus feſtis & ſimilibus praxis nimis evidenter probat. Quin & Pius IV. in jurata *fidei Catholicæ, extra quam nemo ſalvus eſſe poſſit, profeſſione* inter alia hæc dici præſcribit: *Ego N. firma fide credo & profiteor, Sanctos, una cum Chriſto regnantes, venerandos*

atque

Atque invocandos eſſe, &c. Sic conjurant Papicolæ ad palmas extendendas ad Deum alium, recedendum à fœdere Dei, Pſal. XLIV. 18.21. de quibus dicere poſſumus, quod eſt Pſal. XIV. 4. *Annon cognoverunt qui tractant vanitatem? Qui vorant populum meum, comedunt panem, Deum non invocant?* Quid enim? Nonne ſic in falſam religionem & verba vana conjurant? Nonne perſequuntur eos, quos conſtat velle loqui & agere, quod in Scripturis præſcriptum eſt; hoc eſt, velle piè vivere, & eſſe populus Dei, qui ſolum Regem Deum agnoſcit, ei ſoli ſe ſubjicit? Annon doctores vanitatum harum fruuntur hujus vitæ commodis, ſive comedunt panem, quem Deus largitur Eccleſiæ, imò in charitatibus piorum luxuriant? At Deum non invocant. Alios enim invocant non Deos; abſque quibus ad Deum in Chriſto accedere nefas ducunt. 2. Moguntini in Concilio illo ſuo disertè definiunt, *Sanctos meritò à nobis honorari, ſed eo ſocietatis & dilectionis cultu, quo in hac vita ſancti homines rite coli poſſunt.* An verò Sancti homines in hac vita rite coluntur eo cultu, quo Cœlites hodie Pontificii colunt? An invocantur, Templis, altaribus, feſtis, ſacrificiis coluntur? Quis ſanus hoc dicere ſuſtinuerit? Qualiscunque ergo Sanctis cœlitibus cultus convenit, eum diſparatum eſſe à cultu Sanctorum ſuperſtitum, Moguntini negant, niſi quod aſſerunt, illos *devotiùs* (ſed non alio cultus genere) colendos eſſe. Neque tuus in voce cultus *civilis* luſus ad rem facit. Sufficit, cultum qui ſanctis viventibus exhibetur, religioſum non eſſe, quocunque jam tibi nomine veniat. Sic enim nec cultus cœlitibus debitus, Moguntinorum judicio religioſus erit. Eſto ergo *civilis*, quatenus eſt civium ejuſdem ſocietatis ſpiritualis, fidei veræ & charitatis vinculo colligatorum. Atqui cives, ſeu ſocii ejusmodi qualicunque honore juſto ſe afficiunt invicem, non tamen religiosè invicem invocant, colunt, adorant; ſed ſolum ſocietatis, civitatis hujus ſupremum Principem & Dominum religiosè colunt, invocant, adorant, niſi perduellionis crimine ſe alligari volunt. Vocabulis ergo quibuscunque hic utamini, perinde nobis eſt, dummodo cultus Sanctorum à religioſo diſtinguatur. 3. Caſſander, in communione veſtra mortuus, quia non omnem planè hic pudorem decoxit, iccirco minùs Eccleſiæ veſtræ, Babylonicæ matri, probatur. Probatus tamen fuit Imperatoribus Auguſtis, Ferdinando I. Maximiliano II. quorum juſſu Conſultationem ſcripſit; & in Epitaphio, quod Coloniæ in Templo S. Franciſci extat, *Theologus in perſcrutandis S. Bibliis, & expendendis S. Patrum monumentis atque ſententiis diligentiſſimus, pietate, animi moderatione clarus* &c. audit. Mirum verò auſum te negare, errores populares ab eo (qui ſui temporis Eccleſiæ faciem meliùs forte, quàm tu tui, cognovit) notatos in Eccleſia obtinuiſſe, vel obtinere adhuc; cùm tamen eoſdem non Eccleſiæ univerſæ, ſed populo ille imputaverit, corrigendóſque tantùm pertenderit; quin & Tu eoſdem amoliri ab Eccleſia veſtra, quocunque fuco obducto, vix potueris. *Primus*, inquit Caſſander, *error eſt, quòd impii homines & in peccatis perſeverantes, ac nullam vitæ emendationem meditantes, Sanctorum interceſſioni ac meritis temerè confidunt, nec ipſi pœnitentia ducti preces ſuas ad Deum adjungunt. Hæc autem falſa & pernicioſa*, inquit, *opinio, quantum in vulgus invaluerit, nimis compertum eſt. Exiſtimarunt enim homines improbi, & in ſceleribus ſuis perdurantes, ſola Sanctorum, quos ſibi patronos delegerunt, & frigidis, ne dicam, profanis ceremoniis coluerunt, interceſſione & patrocinio veniam ſibi & gratiam apud Deum paratam eſſe. Quæ pernicioſa opinio, quantum etiam fieri potuit, commentis miraculorum confirmabatur.* Excipis, omnem *ad Sanctos orationem vel formalibus, vel æquivalentibus verbis ad Deum referri.* Eſto. Non ideo error non eſt, confidere patrocinio Sanctorum, & impiè vivere, quod ſolum Caſſander hic reprehendit. Falſiſſimum verò eſt, omnem ad Sanctos orationem ad Deum

referri. An enim interpellatio Sancti, ut apud Deum pro peccatore intercedat, eſt oratio ad Deum? Sic planè Sanctorum invocatio ad latriam referenda fuerit, cùm omnis ad Deum oratio latriæ actus ſit. Sanctos invocando orare vos profitemini, ut apud Deum pro vobis intercedant. An id ipſum oratis Deum, ut pro vobis apud Deum intercedat? Apage nugas! *Alter error*, pergit Caſſander, *eſt, quòd homines etiam non mali certos ſibi Sanctos, tanquam patronos & tutores, delegerunt, in eorum meritis, atque interceſſione plus quàm in Chriſti merito fiduciæ poſuerunt, atque adeò unico illo advocationis Chriſti officio obſcurato Sanctos, atque inprimis Virginem Matrem, in ipſius locum ſubſtituerunt. Imò non defuerunt Viri celebres, qui aſſeruerunt, id quod Eſther Aſſuerus promiſit, ſe petenti dimidium regnum daturum, in Maria completum eſſe, in quam Deus Regni ſui, quod judicio & miſericordia conſtat, dimidium, hoc eſt, miſericordiam, tranſtulerit, altera Regni ſui parte ſibi retenta. Hinc illi tituli paſſim Virgini tributi, Regina Cæli, Regina & mater miſericordiæ, vita, ſpes noſtra, lux Eccleſiæ, Advocata & Mediatrix. Quæ etſi commodam interpretationem admittant, ea tamen non ſemper omnibus, præſertim rudibus & imperitis occurrit. Quid quod totum Pſalterium ſublato ubique Domini nomine in nomen Dominæ commutatum legitur? Quin & eò ventum eſt, ut etiam Chriſtus jam in Cælo regnans matri ſubjiciatur, quomodo in nonnullis Eccleſiis canitur: Ora matrem, jube Filio. Item: O felix puerpera, Jure matris impera Redemptori, &c.* Frivolum hic eſt Redingii χειρόφυγετον, *nihil Pontificios interceſſioni & meritis Sanctorum, niſi ex merito Chriſti tribuere.* An enim Chriſtus meruit, ut vel confidamus Sanctis (cùm tamen fiducia omnis in ſolo Deo & merito ejus collocanda ſit) vel plus illis, quàm ſibi confidamus? Hunc enim errorem popularem, ab Eccleſia Papali non correctum, Caſſander queritur. Vel illa, de quibus Caſſander querelam inſtituit, & quæ hodiernum in diem uſque publico Eccleſiæ Papalis judicio correcta non ſunt, probas, vel improbas. Si probas, in profundum idololatriæ gurgitem te ipſum haud dubiè immergis. Si improbas, cur tricaris adverſus ea, quæ Caſſander dixit? *Tertiò*, pergit Caſſander, *nonnunquam error accidit in meritis Sanctorum, quibus nonnulli ſanctificandi & redimendi vim tribuere videntur, quod ſoli Chriſto Deo & homini proprium eſt, de cujus plenitudine omnes accepimus, & cujus vibice ſanati ſumus. Quòd ſi in veteribus hujusmodi aliquid legatur, id ad exempla & preces referendum eſt, & ad eam communicationem meritorum, quæ per ſe ipſa non ſanctificant, ſed ſanctificationis beneficium ex unico Chriſti merito & fide in ipſum impetrant.* Huic etiam errori populari, nondum correcto, Redingius emplaſtrum invenit. Ait enim, *merita Sanctorum habere vim ſanctificandi & redimendi impetratoriam.* An plus habuit meritum & redemptio ipſius Chriſti? Quæ id à Patre *impetravit*, ut peccata nobis remitteret, & in communionem ſanctitatis & gloriæ ſuæ poſtliminio nos reciperet. Sed forte Sanctorum merita ſanctificant & redimunt, quatenus à Chriſto id *impetrant*, ut merito ſuo ſanctificet & redimat. Falſiſſimum etiam hoc eſt, quia non meritis Sanctorum, ſed libera *indemnia*, ſponſione, & pacto cum Deo Patre inito negotium nos ſanctificandi & redimendi ſuſcepit. Præterea qui merito ſuo ſanctificationem & redemptionem noſtram impetrat, is propriè Sanctificator & Redemptor eſt. Quomodo etiam Chriſtus propriè Sanctificator & Redemptor noſter eſt, quia ſuo merito id efficit, ut ſanctificaremur & redimeremur; nóſque adeo non aliter quàm merito ſuo ſanctificavit & redemit. *Eſt & hic error haud infrequens*, ſic Caſſander proſequitur, *quòd veteribus & compertis Sanctis propemodum neglectis novos & incognitos vulgus hominum ardentiùs colat, de quorum ſanctitate obſcuriùs conſtat, & nonnulli per revelationes tantùm innotuerunt, atque adeò de quibusdam, an unquam in rerum*

naturæ

natura fuerint, meritò dubitatur. quorum cultum figmenta hiſtoriarum & impoſturæ miraculorum mirificè auxerunt. Quæ figmenta etiam compertorum Sanctorum hiſtorias conſpurcarunt, quas quiſque pro ſuo affectu commentus eſt. An huic errori certiſſimo obviam Eccleſia veſtra ivit? An Sanctorum larvas illas ſuſtulit, & cum veris ac compertis Sanctis commutavit? An ceſſant apud vos miraculorum impoſturæ, oraculorum ludibria, legendarum fabulæ, Beſtiarum ſtabula; Chriſtophori, Longini, Georgii, Catharinæ, Brandonis, & ſimilium, à Monachorum deliriis genealogiam ducentes? Claudit Caſſander his verbis: *Huc etiam referri poteſt, quòd vulgi imperitia Divinos honores Sanctis attribuit, ut cùm templa, aræ, ſacrificia, ſacerdotia, vota, feſti dies, non tantùm memoriæ, ut veteres loquebantur, ſed honori & cultui Sanctorum conſecrata putantur. quem errorem ſubinde Auguſtinus refellit.* Sed honores hos *primariò* in Dei, & *ſecundariò* in Sanctorum honorem referri, Redingius regerit. Imò verò honores illi ſeu *primariò*, ſeu *ſecundariò* ad Sanctos relati, eoſdem in Deos transſubſtantiant, & verum unicúmque Deum de arce dominandi, quantum in honorantibus eſt, deturbant. Inania ergo hæc ſunt περιζώματα, quibus Babylonicæ meretricis nuditatem velare ſtudes. Divini enim honores, cujuſmodi ſunt cultus religioſus per Templa, feſta, aras, ſacerdotia, vota, invocationem, adorationem, aliáque ejuſmodi nemini *ſecundariò* tribui poſſunt magis, quàm ipſa Divinitas & Majeſtas Dei. Olim etiam gentiles inter cultum Dei Summi *primarium*, & Divorum medioxumorum, inferiorum, *ſecundarium, ſubordinatum* diſtinguentes: nec non Ariani, Chriſtum invocantes, adorantes, non ut ſummum, ſed ut creatum, inferiorem Deum, idololatriæ meritò accuſati damnatíque ſunt. Fruſtra *Mediatoris, Salvatoris* nomina objicis. Non enim de nomine, ſed de re, honore religioſo, Divino, aliis quàm ſoli Deo communicando, quæſtio eſt, Si Gal. III. 19. μεσίτου *Mediatoris* nomine venit Moſes (quod alii affirmant, negant alii) non propriè, ſed æquivocè ille Mediator fuerit, quatenus internuntius Deum inter & homines fuit. At Sancti in Cœlo non ſunt internuntii, quia nec à Deo ad nos, ſignificaturi nobis voluntatem & tenorem pactorum ejus: nec à nobis ad Deum mittuntur. Propriè dictus Mediator ſolus Chriſtus eſt, quia ſolus Deus & homo, *perfectè ſalvat eos, qui per ipſum accedunt ad Deum, & ſemper vivens pro iis interpellat,* Hebr. VII. 25. Illi igitur ſoli & propitiatio, redemptio, ſatisfactio, interceſſio & impetratio merito nixa tribuitur. Nam ex propitiatione fluit impetratio. Unde etiam Græca vox ἱλασμὸς, qua Scriptura hic utitur, & *propitiationem* & *impetrationem* ſignificat, quia Deus in eorum, propter quos placatus eſt, gratiam, etiam preces eorum, quibus reconciliatus eſt, exaudit. Vana ergo Mediatoris redemptionis & interceſſionis diſtinctio eſt. Hæc enim propoſitio: *Nullus venit ad patrem niſi per me,* Joh. XIV. 6: item: *Per eum habemus aditum ad Patrem per unum ſpiritum,* Epheſ. II. 18. *In eo habemus libertatem loquendi, & aditum cum fiducia, per fidem ipſius,* Epheſ. III. 12. generalis eſt, De quo alio hæc pronuntiare poſſumus? Sicut *unus Deus, ita unus Mediator* eſt, 1. Tim. II. 5. Utrobique unicus, excluſo alio omni. Pro illo nullus orat, & ipſe pro omnibus. quo argumento Auguſtinus *contra Epiſt. Parm. lib. II. 8.* Mediatoris unitatem probat. Sed quid multis? Sanctos veſtros propriè tales, adeóque etiam redemptionis *Mediatores* re ipſa facitis. Conjungitis enim hæc duo, *precibus & meritis* hujus vel illius Sancti vel Sanctæ. At merita unius alteri applicata ad redemptionem pertinent. Et qui merito ſuo Mediator, idem Sacerdos apud Deum eſt. Unde Bellarminus *de Indulg. lib. I. 4.* putat *non abſurdum eſſe, ſi Sancti viri* REDEMPTORES NOSTRI

 aliquo

aliquo modo dicantur. Sed id mirandum non eſt, cùm laborent etiam Adverſarii in libro Conformitatum Franciſci, uter ſit *Jeſus typicus*, Franciſcus an Chriſtus: neque inter eos aliud diſcrimen agnoſcant, præter illud, quod à colore & forma veſtis petitur. Sic enim Jeſuita Turſellinus apud Poſſevinum *Biblioth. Sel. lib. XVII.* eos inter ſe componit:

Exue Franciſcum tunica, laceróque cucullo,
Qui Franciſcus erat, jam tibi Chriſtus erit.
Franciſci exuviis (ſi qua licet) indue Chriſtum,
Jam Franciſcus erit, qui modò Chriſtus erat.

En par bene compoſitum! Et hoc patitur adhuc judex vivorum & mortuorum? Quamdiu Domine?

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Sanctis Cœlitibus Eccleſiæ militantis neceſſitates notas eſſe, & pro iiſdem eoſdem orare, adeóque conſequenter, ut pro nobis orent, invocandos eſſe, liquet tum ex Pſal. XCI. 11. ubi Angelis mandatum dicitur, ut cuſtodiant electos in viis ſuis: tum quia S. Angeli perambulant terram Zach. I. 11. tum quia Angelus Raphael pro Tobia oravit cap. XII. 12. tum quia par ratio eſt Sanctorum omnium, qua eſt Angelorum, cùm in altera vita ſint* ἰσάγγελοι *ſimiles Angelis Matth. XXII. 30. tum quia XXIV. Seniores coram Agno effuderunt phialas aureas plenas odoramenti, quæ ſunt Orationes Sanctorum, Apoc. V. 8. tum denique, quia 2. Machab. ult. Onias mortuus viſus eſt pro populo Judæorum orare.* Aug. Reding *pag.* 765. 766. 767. Reſp. 1. Res tanta, in qua agitur de adoratione alius quàm ſolius Dei, non talibus conſequentiarum trochleis, ſed claro & omnibus noſcibili præcepto confici debuerat. Notitia neceſſitatum noſtrarum neceſſarium quidem requiſitum, at non fundamentum eſt religioſæ adorationis. Nam & viventes amici viventium quandoque neceſſitates nôrunt, neque tamen propterea religiosè adorari poſſunt. Neque etiam Divorum pro nobis interceſſio eos invocandi neceſſitatem imponeret, tum quia præcepto & promiſſione deſtituimur: tum quia preces noſtras non exaudiunt: tum quia nec vivi pro nobis orantes invocari debent: tum denique quia interceſſio illa divos non convertit in Deum, qui ſolus adorandus eſt. 3. Confunduntur etiam S. Angeli cum beatis hominibus. Illis enim tanquam πνεύμασι λειτουργικοῖς *ſpiritibus miniſtrantibus emiſſis ad ſalutem electorum* Hebr. I. 14. neceſſitates quædam piorum, quando ad eos ex Dei mandato mittuntur, compertæ ſunt: his, qui miniſterio huic non adhibentur, adeóque in Cœlo beatitudine ſua fruuntur, nihil eorum, quæ ſub ſole contingunt, ſciunt, non item. Neque obſtat, quòd Sancti homines in Cœlo ſint ἰσάγγελοι *Angelis ſimiles*, quia ſimilitudo illa non in officiorum communione, ſed in immortalitatis talis, quæ conjugium, generationem, aliáque ejuſmodi conſervandæ ſpeciei ſubſidia non requirit, prærogativa con-

conſiſtit. Apoc. V. 8. viginti quatuor Seniores dicuntur coram Agno procidiſſe, habentes citharas & phialas aureas refertas ſuffitibus, *αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, quæ ſunt orationes ſanctorum*, non eorum, qui in terris degunt, ſed ipſorum Sanctorum Cœlitum & Seniorum, non *αἰτητικαὶ* & *ἱλαστικαὶ propitiatoriæ* pro aliis, ſed *eucharistica*, uti v. 9. innuit.

EXCIP. REDING. 1. *Sanctos Cœlites propriè adorandos eſſe, non dicimus. Quando enim adoratio, ut & invocatio, religio, ſtrictè accipitur, ſignificat cultum ſoli Deo, ceu Summo bono, Creatori & Domino debitum. Latiùs tamen acceptæ hæ voces, quatenus ſignificant cultum à civili & profano diſtinctum, uſurpari poſſunt ad denotandum cultum etiam Sanctis debitum. Ita Auguſtinus lib. contra Fauſt. cap. 21. dicit, populum Chriſtianum memorias Martyrum religioſa obſervantia concelebrare. Et obſervantia parentibus debita religioſa dici ſolet. Duplicem hanc ſignificationis latioris & ſtrictioris notionem confundis. 2. Sufficit ad expreſſum invocationis Sanctorum mandatum, quòd Scriptura docet, Sanctos pro nobis intercedere. Cur verò pro nobis intercedentes, & faciem Divinam conſpicientes, non liceat orare, ut pro nobis intercedant? 3. Quomodo neceſſitatum noſtrarum notitiam invocationis Sanctorum fundamentum eſſe negas, & tamen eandem ejuſdem requiſitum eſſe aſſeris? 4. Sancti, licet non præſentes nobis, tamen æquè ac Angeli, in viſione beatifica Divinitatis ſpeculum, & in eodem res noſtras, vident. Ergo hac etiam in re Angelis ſimiles ſunt. Unde à Chriſto ἰσάγγελοι Angelis ſimiles indefinitè dicuntur. Ex unius enim illati reſtincta concluſione principium univerſale ipſum arctari non debet. 5. In loco Apoc. V. malè verſum octavum cum nono confundis. In illo Cœlites aliorum Sanctorum in terra degentium: in hoc ſuas preces Eucharisticas Deo offerunt.* Ibid. pag. 81. 82. Reſp. 1. Olim quidem Colonienſes in cenſura ſua pag. 228. ſic proteſtati ſunt: *Nunquam vel fando auditum* eſt, *Sanctos eſſe adorandos.* Paſſim etiam Papiſtæ ſe Sanctos non *adorare*, ſed *invocare* profitentur. Redingius verò & *adorandos*, & *invocandos*, & *religiosè colendos* aſſerit, gnarus fortè, quòd nulla hæc inter realis diſtinctio, ſed in cauſis, objecto, & definitione ipſa convenientia ſumma obtineat. Tridentini quidem adorationis voce abſtinuerunt. Rem ipſam nihilominus tradiderunt, mandantes Epiſcopis, ut doceant, *Sanctos una cum Chriſto regnantes orationes ſuas pro hominibus Deo offerre; bonum proin atque utile eſſe ſuppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per Filium, ad eorum orationes, opem, auxiliúmque confugere & ſtultum non eſſe, in Cœlo regnantibus voce vel mente ſupplicare.* An aliter Chriſtum adoramus, quàm *ob beneficia à Deo impetranda, ad ejus orationes, opem, auxilium confugiendo*; an aliter Deum, quàm ei *voce & mente ſupplicando*? Qui ergo ſimiliter ad beneficia à Deo impetranda ad Sanctorum orationes, opem, auxiliumque confugiunt, illiſque *voce & mente ſupplicant*, illi utique Sanctos adorant. Quidni verò? Cùm adorare propriè ſit oratione ad aliquem certo cum geſtu corporis, vel ſolo animi motu interiori directa, voce & mente ei ſupplicando, eundem venerari, ſeu gloriam ei dando, ſeu bonum ab eo petendo: Atqui hoc ipſum illi, qui Sanctos invocant, faciunt. Sed & Catechiſmus Tridentinus, juſſu Concilii editus *Chriſtianos* dicit *Angelos adorare*, ſed *veneratione non Divina*, cùm tamen omnis religioſa adoratio Divina veneratio ſit. Extat etiam Jeſuitæ Leſſii diſſertatio *de Sanctis adorandis*, Libro II. *de juſt. & jure cap.* 38. Et in Pſalterio Mariæ à Sixto IV. & Innocentio VIII. confirmato, adoratio ſoli Deo à Davide tributa B. Mariæ itidem tribuitur. Denique confitentem reum habemus Redingium, licet diſtinctione

invocationis, adorationis & religioſi cultus latè & ſtrictè ac propriè dicti elabi conetur. Nos verò adorationem, invocationem, cultum *religioſum* (de hoc enim potiſſimùm quæritur) ſic diſpeſci poſſe, ut alius ſit *latè*, alius *ſtrictè* dictus, ille Creaturis, hic ſoli Creatori deferendus, conſtanter negamus. & religioſum non alium quàm ſtrictè dictum, ſolíque Deo debitum, pertendimus, atque initio etiam quæſtionis invictis rationibus præſtruximus. Religio enim ſoli Deo nos devincit. *Primum*, ſic Lactantius *de Relig. lib. VI.* 10. loquitur, *officium juſtitiæ eſt conjungi cum Deo: ſecundum cum homine. Sed illud primum Religio dicitur; hoc ſecundum miſericordia vel humanitas.* Eodem ſenſu S. Auguſtinus *de vera relig. cap.* 5. *Ad unum*, inquit, *Deum tendentes, & uni religantes animas noſtras, unde religio dicta creditur, omni ſuperſtitione careamus.* Et paulò poſt: *Religet nos religio uni omnipotenti Deo: quia inter mentem noſtram, qua illum intelligimus patrem & veritatem, id eſt, lucem interiorem & illum nulla interpoſita creatura eſt.* Idem *de Civit. D. lib. X.* 1. fatetur. *vocabulum Religio diſtinctiùs non quemlibet, ſed Dei cultum ſignificare. Unde*, inquit, *eo nomine noſtri interpretati ſunt eam, quæ Græcè* θρησκεία *dicitur; etſi Latinè loquendi conſuetudine etiam de rebus humanis accipi ſoleat.* Nempe populari communi conſuetudine vox *Religioſè*, priſco gentilium ſcriptorum abuſu. & æquivoca notione, longè aliam ſignificationem habet. Ita *religioſa* (id eſt, non vulgari) *obſervantia Martyrum memorias concelebrari* Auguſtinus dixit. Et *religioſè obſervandos* parentes dicimus. id eſt, exactè, præ cœteris. Nemo tamen ideo parentes *religioſè adorandos, invocandos* dixerit. Aliud enim eſt Theologicè, aliud populariter, & juxta communem uſum vulgi loqui. Neque etiam quilibet actus effectúſque religioſi noſtri affectus in Deum, circa res perſonáſque indicati, ſtatim cultus religioſus eſt; ſed ille demum, quo Divina eminentia per ſigna quædam eidem declarandæ appropriata devotè cognoſcitur. Quid verò multis? Non potuerunt Papiſtæ Sanctos ſuos *religioſè adorare, invocare, colere*, niſi Divinos honores iiſdem impertirentur. Faciunt enim *Mediatores, Redemptores* (quodam ſenſu, inquit Bellarminus) in eſſentia Dei *conſcios* rerum omnium; eóſque templis, aris, ſacrificiis, feſtis, votis, juramentis, fiducia, &c. colunt. Quæ Divina, & *propriè* ac *ſtrictè religioſa* cuncta ſunt. 2. Non ſufficere ad expreſſum invocationis mandatum interceſſionem, pluribus rationibus probavi. quas pleraſque ne attingis quidem. Quis enim, repeto, ex interceſſione viventis pro vivente mandatum expreſſum eundem religioſè invocandi, adorandi, Templis, aris, ſacrificiis colendi, concluſerit? Quis interceſſionem ſibi incognitam invocandi religioſè intercedentem ſibi incognitum neceſſitatem imponere dixerit? Quæ de Sanctis faciem Divinam aſpicientibus ingeris, temulenta cerebri veſtri ſomnia, nec huc quadrant, & ſupra diſcuſſa ſunt. 3. Quo verò pacto dixerim, *neceſſitatum notitiam invocationis fundamentum non eſſe, & tamen requiſitum eſſe*, pueriliter ignoras. *Fundamentum* invocationis non eſt, quia non quivis neceſſitatum noſtrarum conſcii religioſè invocandi ſunt. Nam & perditiſſimi quique, ac ipſe etiam Diabolus quaſdam hominum neceſſitates cognoſcere poſſunt. quos ideo nemo invocandos dixerit. *Requiſitum* verò eſt, quia nemo neceſſitatum noſtrarum ignarus invocari poteſt. *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* Rom. X. 15. Quem rerum noſtrarum ignarum, non omniſcium, omnipotentem, miſericordem reputarunt? 4. Speculum Trinitatis, & in eodem viſionem humanarum rerum, ſpeculationis Scholaſticæ abortivum fœtum, ſupra ſuſtulimus. Ne quidem Angeli in tali ſpeculo res noſtras intuentur. Ergo nec beati homines ἰσάγγελοι *Angelis ſimiles.* Sunto ergo beati homines per omnia Angelis ſimiles. Nihil hoc ad rem faceret, niſi proba-

to prius, quòd in facie Dei, tanquam in ſpeculo Angelis reluceant omnia, ut ex conſe quenti iis faciem Dei videntibus deſideria noſtra perſpecta ſint. Ita veſtri in umbris & tenebris ſuis nugantur, at nil probarunt hactenus, nec probare poterunt. Sed beatos homines Angelis *per omnia, indefinitè ſimiles eſſe*, craſſa tua hypotheſis, non Chriſti effatum eſt. Quæ ſimilia ſunt, in tertio conveniunt. At tertium illud Chriſtus, homines in reſurrectione ἰσαγγέλους prædicans, diſertè notavit: *In reſurrectione non nubent, non dabuntur nuptum, ſed erunt ſicut Angeli Dei*, Matth. XXII. 30. *Qui digni in altero ſeculo habebuntur reſurrectione mortuorum, nec nubunt, nec nuptum dantur, nec mori ampliùs poſſunt. Similes enim ſunt Angelis*, Luc. XX. 35. 36. Qui ad tertia alia, à Chriſto non expreſſa; extendere volent, illa aliunde probent oportet. At probare nequeunt. Non enim ſimilitudinem eſſe *univerſalem, indefinitam, per omnia*, vel id ſolum argumento eſt, quòd Angelorum & beatorum hominum diverſa ſunt officia. Illi enim miniſtratorii ſpiritus ſunt, qui in terram mittuntur ad ſalutem electorum, Hebr. I. 14. homines in terra viventes in viis ſuis cuſtodiunt, Pſal. XCI 11. caſtra metantur circa timentem Deum, Pſal. XXXIV. 8. defunctorum animas in ſinum Abrahæ transferunt, Luc. XVI. 22. in fine mundi colligent ex Regno Chriſti ſcandala, Matth. XIII. 41. &c. Nihil horum Scripturæ de Sanctis cœlitibus teſtantur. Addo, Sanctos cœlites ordinatos eſſe ad recipienda & induenda corpora ex mortuis reſuſcitanda. Neque hoc de Angelis dici poteſt. Non igitur illi indefinitè *Angelis ſimiles* ſunt. Omne ſimile etiam diſſimile eſt. Id ipſum Maldonatus veſtras, te hic oculatior, vidit. *Dominus*, ſic ad h. l. loquitur, *non comparat Beatos Angelis omnibus in rebus, ſed in ea tantùm, qua de agebatur, quòd nuptias inituri non eſſent*, &c. 5. Forte pejus longè tu in loco Apoc. V. verſum octavum à nono divellis. Satis enim apparet attentè legenti, illas προσευχὰς τῶν ἁγίων *preces Sanctorum*, quarum v. 8. mentio eſt, ſtatim verſu ſequente nono explicari de cantico novo dicentium: *Dignus es accipere librum, & aperire ſigilla ejus, quia mactatus es*, &c. quæ *preces* ſunt non ἱλαστικαὶ, virtute meritorum pro aliis *propitiatoriæ*, ſed εὐχαριστικαὶ, gratias Agno agentes, gloriámque eidem tribuentes. Ut manifeſtum omnino ſit, non alienas preces intelligi, ſed ipſorum viginti quatuor Seniorum, qui coram Agno ceciderunt, & *precati* canticum novum cecinerunt, hoc eſt; tales ei gratias egerunt, quales nunquam antehac, & tali cum lætitia, qualis nunquam antehac obtinuit, quia, ſcilicet tum primùm Agnus ad opus Regni ſui eximium exercendum accingebatur. Hinc autem liquere poterat, ipſos quoque viginti quatuor Seniores Deo ſervire; ſicut etiam poſtea (v. 11. 12.) *Angelos*, & (v. 13) *omnem creaturam, quæ in Cœlo eſt, & quæ ſupra terram, & ſub terra, & in mari*, & (v. 14.) *quatuor animalia*, & iterum denique *ipſos* Deo ſervire oſtenditur. Sanè veteres. Irenæus *lib. IV.* 33. Aretas in Scholiis Græcis, & Commentarius in Apocalypſin Ambroſio inſcriptus preces ne quidem Sanctorum Cœlitum, ſed eorum, qui in terra vivunt, interpretantur. Etiam Lyranus ad h. l. *Eccleſias per univerſum orbem diffuſas*: Alcaſar *viros Apoſtolicos & Doctores in Eccleſia militante*. Blaſius Viegas *Orationes Sanctorum, qui in hac vita ſunt, quæ*, inquit, *eo ferventiores ſunt, quò illi magis laboribus premuntur, & in ignem tribulationis, tanquam aromata conjiciuntur, aut, ſi mavis, quò ipſi magis ſeſe per carnis afflictionem premunt*, &c. intelligunt. Nihil tamen obſtat quò minùs Sanctorum in Cœlo & terra Agno ſe incurvantium, cúmque adorantium & glorificantium intelligantur preces, adeóque non alienæ, ſed propriæ, quæ ut incenſa, Deo illi offerebant. Sunt enim manifeſta teſtimonia, omnes Sanctos ſua preces Deo offerre. quo nomine omnes, & qui in Cœlo, & qui in terra ſunt, ſicut *Reges* ita

ita etiam *Sacerdotes* facti ſunt. Nullum verò manifeſtum datur teſtimonium, preces Sanctorum in terra viventium in Cœlis Deo offerri ab ullo alio, quàm à Chriſto Jeſu (Hebr. XIII. 15.) *Pontifice profeſſionis noſtræ* (ibid. cap. III. 1.) *Angelo fœderis* (Malach. III. 1.) *uno Mediatore Dei & hominum* (1Tim. II. 5.) *Angelo illo ſtante ante aram, habente thuribulum aureum, cui dati ſunt ſuffitus multi* (Apoc. VIII. 3.) de quo loco jamjam agendum fuerit.

OBIECT. II. *Deus dicit Jerem. XV. 1. Si ſteterit Moſes & Samuel coram me, non erit anima mea ad populum iſtum. Ergo Moſes & Samuel, adeóque Sancti omnes poſſunt orare pro viventibus, licèt propter eorum malitiam non ſemper exaudiantur. Similia habentur Apoc. VIII. 3.4. ubi Angelo dati dicuntur ſuffitus multi, ut det precibus Sanctorum omnium, &c. Id ipſum etiam poſtulat communio Sanctorum, quæ non tantùm in eccleſia militante, ſed inter militantem etiam & triumphantem obtinet, & hujus interceſſionem, illius verò implorationem poſtulat.* Aug. Reding. *pag. 767. 768.* Reſp. 1. Interceſſionem Sanctorum ſive generalem ſive ſpecialem pro fidelibus in terra militantibus, adorationis eorundem ſolidam baſin non eſſe, ſuperiùs oſtendimus. 2. Jerem. XV. 1. agitur de Sanctis, quos in limbo Patrum deſudantes beatifica viſione deſtitutos fuiſſe ipſi aſſerunt: quos etiam intercedere pro populo κατηγορικῶς & rotundè non dicitur, ſed exaudiendos, ſi vel maximè non mortui, ſed vivi adhuc intercederent, negatur: quóſque non interceſſiſſe tum pro populo, ipſa conditionalis locutio, אם יעמד *ſi ſteterit &c.* validè arguit, interceſſuros proculdubio, ſi ad munus Sanctorum & eorundem cum ſuperſtitibus communionem id pertineret. Non aliud inde concludi poteſt, quàm olim illos, ſuperſtites adhuc pro populo interceſſiſſe, uti conſtat ex Exod. XXXII. 10. 11. Pſal. CVI. 23. 1. Sam. XII. 13. at ſi nunc ſuperſtites adhuc eſſent, & eodem ardore intercederent, operam illos perdituros eſſe. 3. Apoc. VIII. 3.4. Angelo, facierum nempe, Chriſto *data ſunt thymiamata multa, ut daret orationibus Sanctorum omnium ſuper altare*, hoc eſt, datur ipſi, ut per merita ejus valeant precationes Sanctorum omnium, *ut det in altare aureum, quod eſt coram throno,* hoc eſt, ut per dignitatem Divinitatis, quæ *aureum altare* eſt, merita ad exauditionem precum ſint efficacia; Chriſtum per Angelum illum intelligi, ex ipſo textu probavi *Apologiæ* meæ *differt.* VII. *th.* 13. Sed Redingius ea attingere tutum non putavit, quia nimis clara ſunt. Et ipſe Primaſius de Chriſto locum explicat. Quòd ſi tamen de Angelo creato explicaremus, non aliud hinc colligi poſſet, quàm orationes noſtras ab Angelis offerri Deo, & ab iiſdem exauditionis nuntium interdum afferri, uti Dan. IX. 22. X. 12. Act. X. 4. factum legimus. 4. Nec communio Sanctorum invocationem Cœlitum poſtulat, tum quia Patriarchæ, Prophetæ,

Apo-

Apoſtoli communionis ejus tenaciſſimi nuſpiam Sanctos invocâſſe leguntur: tum quia Sancti viventes communionem arctè cuſtodire poſſunt, etiamſi ſe mutuò non invocent: tum quia Apoſtoli Eccleſiæ triumphantis, & militantis communionem accuratè deſcribentes, nuſpiam invocationis hujus meminerunt.

EXCIP. REDING: 1. *Haud alienum foret ſtatuere, Jeremiæ tempore quoſdam Sanctos, velut Moſen, beatifica viſione fruitos eſſe, ſaltem quoad ſubſtantiam; licet accidentaria ſtatus ejusmodi integritate nec dum perfectè fruerentur. Licet verò beatifica viſione illa fruiti non eſſent, potuiſſent tamen populi Iſraelitici ſtatum ex Divina vel Angelica revelatione cognoſcere.* 2. *Hypotheſis illa,* Si pro populo ſuo ſteterint &c. *ſupponit potentiam & facultatem ſe coram Deo ſic ſiſtendi, ut interceſſio eorum pondus aliquod haberet. Et verba illa,* ſi ſteterint, *apertè deſignant ſtatum, quo tunc Moſes & Samuel potiebantur, uti clarè liquet ex Hebraico verbo futuri temporis.* 3. *Quia locum Apoc. VIII. 3. 4. Catholici Doctores probabiliter de Chriſto intelligunt, iccirco eum adverſus te urgere nolui. Opponi tamen tibiglorianti poſſet, quòd S. Johannes Apoc. V. & ſeq. Chriſtum inducat non ut Angelum aſſiſtentem, ſed ut Agnum ſigilla reſerantem, ita ut Angelus ille tam Agno, quàm ſedenti in throno Orationum thymiama offerre intelligatur. Quis autem dubitaverit, quin ſic offerentes Angeli ſuæ interceſſionis pondus, incitante erga fideles charitatis fervore, addant? Unde etiam Calvinus Inſtit. lib. III. 20: 23. concedit, Angelos pro nobis orare & intercedere. Sed id de Sanctis defunctis negat.* 4. *Ex loco Hebr. XII. 23. conficitur, fideles in terra militantes accedere ad Eccleſiam Triumphantem; quod mutua communione tum fit, cùm Sancti pro nobis intercedunt, & nos eos invocamus.* 5. *Si propter communionem Sanctorum alii aliorum interceſſionem in hac vita implorare debemus: cur non propter eandem Sanctos in Cœlo, regnantes, ut pro nobis intercedant, invocabimus?* Ibid. pag. 83. 84. Reſp. 1. Ego quidem haud alienum puto ſtatuere, Sanctos V. T. omnes poſt mortem Cœlo receptos, Deum vidiſſe eo modo perfectiſſimo, quo ad gloriam ſuam videri poterat. Atque id firmiſſimè alibi ex teſtimoniis verbi Divini Act. XV. 11. Hebr. II. 10. XIII. 8. aliiſque probamus. Sed qui id cum fictitio limbo veſtro congruat, ipſe videris. Et ſi alii extra ordinem ad beatificam viſionem admiſſi ſunt, alii ab eadem excluſi; unde fidelibus V. T. conſtabat, qui admiſſi, qui excluſi eſſent, ut illos, non hos invocare poſſent? Neque etiam Divinam, vel Angelicam revelationem, ſine verbi Divini teſtimonio, fingere licet. Imò abſurdiſſimum dictu, vel Deum vel Angelos Sanctis Patribus in limbo, Senatorio ſuo carcere ſqualentibus revelaſſe preces viventium, ut ab illis ad Deum, deferri poſſent. Nemo piorum unquam auditus eſt orare Deum, ut ſuas preces revelet Sancto Cœliti, nedum limbi incolæ, qui deinceps ipſi eas offerat, ſuiſque meritis commendet. Angeli verò preces mentales non cognoſcentes, eaſdem revelare nemini poſſunt. 2. Hypotheſes ejuſmodi non ſemper quid fieri poſſit, vel ſoleat, ſupponunt. Exempla paſſim obvia. Ita S. Paulus Gal. I. 8. *Si vel Angelus è Cœlo evangelizet præter id, quod vobis evangelizatum eſt, anathema ſit.* Quis inde concludet, poſſe, vel ſolere Angelos evangelizare præter id, quod evangelizatum eſt? *Eſt hæc hypothetica locutio,* inquit ibi Salmeron, *& oratio conditionalis ac vera, quoniam poſito impoſſibili, quòd ipſe videlicet Angelus aliter evangelizaſſet, abſque dubio anathema fuiſſet. Eſt autem conditionalis enuntiatio vera, quamvis tam antecedens, quàm conſequens ſit impoſſibile, ut tradunt Dialectici.*

Sic idem Propheta Jeremias cap. XIII. 33. *Si Æthiops poteſt mutare pellem ſuam, aut pardus maculas, & vos poteritis benefacere.* Et cap. XXXIII. 20. *Si irritum facere poteſtis fœdus meum de die & de nocte, etiam fœdus meum cum Davide ſervo meo, irritum erit.* Quis inde concluſerit, vel Æthiopem pellem, vel pardum maculas mutare, vel Iſraëlitas fœdus Dei de die & nocte irritum reddere potuiſſe, vel ſolitos eſſe. Nimis igitur abſurdum eſt artificium tuum, ſic è quolibet quidlibet efficiens. Cœterùm conceditur, Moſen & Samuelem alias pro populo intercedere conſueviſſe, nempe dum eſſent in vivis. Hoc enim Scriptura Exod. XXXII. 10. 11. 1. Sam. XII. 19. 23. teſtatur. Sed conſueviſſe etiam poſt mortem, nuſpiam teſtatur. Neque id verba illa futuri temporis אם תעמד *Si ſteteris Samuel, Moſes* &c. arguunt. Hypotheſes enim ejuſmodi Hebraicè nonniſi per futurum concipi poſſunt, ſive res ſit poſſibilis, ſive non. Ita in locis à me citatis, ההפך *Numquid*, vel *ſi mutabit.* אם תפרו *Si irritum facietis.* Et verba S. Pauli Græca: Ἐὰν Ἄγγελος εὐαγγελίζηται, Syrus per futurum נסברכון reddidit. 3. *Catholici* ergo Doctores locum Apoc. VIII. 3. de Chriſto *probabiliter* interpretantur. Noti ſunt ex veteribus Auguſtinus, Ambroſius, Primaſius, Beda, Gloſſa Interlinearis; ex Scholæ doctoribus Anſhelmus Laudunenſis, Cantuarienſis, Richardus de S. Victore, Thomas, Hugo Cardinalis; ex recentioribus Blaſius Viegas, Claudius Eſpencæus &c. Illi telum tibi eripuerunt; & multò magis argumenta mea, quæ ex ipſo textu tibi *de Peregr. Relig. diſſ. VII.* oppoſui. Ille nempe *Angelus, ſtans ad aram, habens aureum thuribulum ad adolendum ſuffitum coram Deo*, deſcribitur eo munere functurus, quod in lege Exod. XXX. 7. Levit. XVI. 12. Pontifex adumbravit. Noſter verò Pontifex à veteri illo adumbratus non eſt in Angelorum creatorum numero, ſed Angelus יהוה *Jehova* Exod. XXI. 21. à quo creati ſunt Angeli, Col. I. 16. Chriſtus; cui nomen Angeli ſæpius in S. Scriptura tributum eſt, velut Geneſ. XLVIII. 16. Exod. XIV. 19. Eſaj. LXIII. 9. Malach. III. 1. quia verè Ἄγγελος *nuntius* eſt, à Deo Patre miſſus, ut voluntatem ejus ſervis ejus patefaceret, & ſalutem eorum per fœdus ejus procuraret. Et fieri poteſt, ut quemadmodum Deus de ipſo locutus Exod. XXIII. 20. *Ecce ego mitto Angelum*, addit v. 21. *Nomen meum eſt in eo*, unde eum *Jehovam* eſſe conſtaret: ita Johannes, ut illum à creatis Angelis diſtingueret, appellet illum Ἄγγελον ἄλλον *Angelum alium*, quippe qui à reliquis non numero tantùm, ſed etiam ſpecie, natura, authoritate, dignitate differat. S. Johannes ergo & ut Agnum, & ut Angelum Chriſtum inducit, quia & Agnus & Angelus eſt. Imò quæ idem ſcripſit de Angelo, qui *ſigillum habet Dei vivi*, Apoc. VII. 2. quo abjiciente ignem in terram *clanxerunt Angeli, plagáſque Dei effuderunt*, cap. VIII. 5. qui *deſcendens de Cœlo, amictus nube, in cujus capite erat iris, & facies ejus erat ut Sol, & pedes ejus, ut columnæ igneæ, habebat in manu ſua libellum apertum, & poſuit pedem ſuum dextrum ſupra mare, ſiniſtrum autem ſupra terram*, cap. X. 1. quæ nominatim ſcripta ſunt de *alio Angelo alio forti Angelo*; in Chriſtum maximè quadrant. Vides proin, Redingi, & *Agni*, & *Angeli alius* nomine Chriſtum S. Johanni venire. Agno verò offerre *Angelum* illum *alium, habentem thuribulum* &c. nuſpiam S. Johannes dixit; ſed hoc duntaxat, quòd (Apoc. VIII. 3. 4) *altare ejus ſit coram throno* (Dei, qui per ſacrificium Chriſti, ejúſque interceſſione propitiandus fuit) quódque *aſcenderit fumus ſuffituum ex orationibus Sanctorum ex manu Angeli coram Deo*; hoc eſt, precationes Sanctorum per Spiritum ſanctificationis excitatæ fuerint validæ apud Deum, ut recordaretur meritorum Chriſti, & poteſtatis ipſi datæ, ut ſingulis temporibus promiſſa ſua repræſentaret. Calvino porrò qua fronte impingis aſſertionem illam, *quòd Angeli orent & intercedant pro hominibus; at non homines demortui, quia id cederet in*

Chriſti

Chriſti injuriam? Etenim is loco à te citato *Inſtit. lib III.* 20: 23. ſic objectionem veſtram ab Angelorum interceſſione petitam diluit: *Angelorum, inquiunt, orationes leguntur ſæpius, neque id modò, ſed in Dei conſpectum per eorum manus perferri dicuntur fidelium preces. Verùm ſi Angelis Sanctos præſenti vita defunctos conferre libet, probandum eſſet, eſſe adminiſtratorios ſpiritus, quibus delegatum ſit miniſterium curandæ noſtræ ſalutis, quibus demandata ſit provincia cuſtodiendi nos in omnibus viis noſtris, qui nos circumeant, qui moneant & conſolentur, qui pro nobis excubias agant: quæ omnia illis deferuntur, his autem minimè. Quàm præpoſterè Angelis Sanctos mortuos involvant, ſatis ſuperque ex tot diverſis muneribus patet, quibus alios ab aliis Scriptura diſtinguit. Cauſſidici partibus apud terrenum judicem fungi nemo audebit niſi admiſſus. Unde ergo vermibus tanta licentia, ut Deo patronos obtrudant, quibus munus injunctum non legitur? Voluit Deus Angelos curandæ noſtræ ſaluti præficere: unde & ſacros cœtus frequentant, & Eccleſia illis theatrum eſt, in quo mirentur variam & multiplicem Dei ſapientiam. Quod illis peculiare eſt, ad alios qui transferunt, certè ordinem à Deo poſitum, qui inviolabilis eſſe debebat, confundunt ac pervertunt.* Hæc Calvini verba ſunt, cauſæ veſtræ jugulum ferientia. Ubi verò ille *Angelos, non item demortuos in Cœlo pro nobis orare, intercedere, preces noſtras Deo offerre: quia horum, non illorum interceſſio in Chriſti injuriam cedat*, ait? Diſtincta utrorúmque munera ſapientiſſimè urget: at interceſſionem, oblationem precum, qualem vos fingitis, Chriſto iniquiſſimam, ſive Angelis illa, ſive hominibus tribuatur, nec Angelis ille, nec hominibus concedit. En fidem Redingii in citandis Theologorum noſtrorum, quos vel nunquam inſpexit, vel ſtudio fallat, dictis! 4. Acceſſus ille fidelium N. T. ad *Sion montem, urbem Dei vivi, Hieroſolymam cœleſtem, Myriadas Angelorum, Panegyrin & Eccleſiam primogenitorum in Cœlis deſcriptorum, Deum judicem omnium, Spiritus conſummatorum, Novi Teſtamenti Mediatorem Jeſum, & ſanguinem aſperſionis præſtantiora loquentem, præ Abel*, à S. Paulo Hebr. XII. 22. 23. 24. deſcriptus, ſtatum credentium ultimi temporis oppoſitè ad ſtatum fidelium Hebræorum ante Chriſtum depingit. Sion ille mons, urbs Dei vivi, Hieroſolyma Cœleſtis, Panegyris & Eccleſia primogenitorum, &c. non Eccleſiam triumphantem, ſed militantem adhuc, Chriſto exhibito & conſummato ad perfectiorem, & lætiorem quàm ante Chriſtum fuit, ſtatum redactam ſignificat. Nihil ergo textus ille probat; niſi urgeas illum acceſſum fidelium ad πνεύματα τετελειωμένων *ſpiritus conſummatorum* in Cœlo, cum quibus fideles per Chriſtum conſummati communionem habent. Res verò ipſa, communio Eccleſiæ militantis cum triumphante, extra dubitationem eſt. Sed mutua officia interceſſionis & invocationis illam poſtulare, probandum tibi, non ſimpliciter edicendum fuerat. Accedunt fideles militantes non ad varios Mediatores, Interceſſores, Paracletos, Patronos, Advocatos (ubi enim hoc Scriptura teſtatur?) ſed tum *ad ſpiritus conſummatorum*, cum quibus & ipſi in hac vita conſummati, & communionem pacis, juſtitiæ, lætitiæ in Chriſto habentes ἀνακεφαλαιοῦνται *uniuntur & recapitulantur*: tum *ad N. T. Mediatorem* (unicum) *Jeſum, & ſanguinem aſperſionis ejus, meliora loquentem, quàm Abel*, v. 24. Ad hunc, non alium Mediatorem ullum acceſſimus, quia per eum ſolum habemus juſtitiam in libertate, aditum ad hæreditatem gloriæ; neque præter eum quiſquam alius, vel ad loquendum verba Dei, vel ad offerendum ſacrificium pro peccatis, vel ad intercedendum pro nobis, ſive poſtulandum nos, velut hæreditatem ſuam, nominatus eſt. Quis vel Angelus, vel dæmon ulli hominum de ejusmodi Mediatoribus, Interceſſoribus in Cœlo aliis ſyllabam unquam renuntiavit? In Scriptu-

ra enim nihil extat. Si conſcientia eorum omnium, qui communionem cum cœlitibus in illorum interceſſione oſtendunt, appelletur, reperiemus, non aliunde id evenire, niſi quia anxietate laborant, perinde ac ſi hic Chriſtus deficeret, aut nimis ſeverus eſſet. Qua perplexitate & Chriſtum inhonorant, & ſolius Mediatoris titulo ſpoliant, & gloriam nativitatis ejus obſcurant, crucem evacuant, quicquid denique aut fecit aut paſſus eſt, ſua laude defraudant; ſiquidem huc tendunt omnia, ut ſolus ſit & habeatur Mediator. 5. Mortuorum & viventium aliam rationem eſſe, infra *ad Obj. VIII.* oſtendimus. Hi pro ſe invicem, neceſſitatum mutuarum non ignari, ſed in carne utrique, intercedunt, mandato Divino & promiſſione freti, ſuas inter ſe neceſſitates veluti partientes, & mutuò ſuſcipientes. Neque tamen alii alios religioſè invocant, ut Mediatores, quodammodo Redemptores adorant, aris, ſacrificiis, Templis, feſtis, votis colunt. Quis enim tale quid faciens non ſtatim ut profeſſus idololatra damnaretur? At Sanctos Cœlites à noſtro contubernio Dominus ſubduxit, nullum nobiſcum iis commercium reliquit, ac ne illis quidem nobiſcum, quantum quidem conjecturis aſſequi licet. Saltem nec præſentes nobis ſunt, nec vel aures iis Deus dedit tam longas, ut ad voces noſtras porrigi poſſint, vel oculos tam perſpicaces, qui neceſſitatibus noſtris advigilent. Non ergo communio cum iis intercedens efficere poteſt, ut vel illi pro ſingulis intercedere poſſint, vel particularis eorum interceſſio à nobis flagitari, nedum religioſis precibus, & religioſo cultu iis impenſo, implorari debeat. Unum addo, ex hypotheſi Adverſariorum communionem viventium cum mortuis in Purgatorio laborantibus æquè intercedere. Neque tamen illos hos invocare poſſe concedunt: imò id Bellarminus *de Purg. lib. II.* 15. vetat. Non ergo communio Sanctorum invocationem religioſam infert.

OBIECT. III. *Chriſtus docet Matth. XVIII. 10. Angelos perpetim videre faciem Patris ſui in Cœlis, hoc eſt, per cognitionem, quam vocant matutinam, videndo Verbum cognoſcere eſſe rerum, non tantùm quod illa habent in Verbo, ſed etiam, quod habent in propria natura; adeóque quæ in Terris fiunt, omnia cognoſcere, meritóque proin, ut neceſſitates noſtras Deo commendent, invocari. Quæ autem Angelorum, eadem Cœlitum omnium ratio eſt.* Aug. Reding *pag.* 768. &c. Reſp. Ratiocinio huic Sophiſtico tanta res, invocatio Sanctorum, ſuperſtrui minimè poteſt, tum quia nec notitia neceſſitatum alienarum interceſſionem, nec interceſſio invocationem intercedentium neceſſariò arguit: tum quia Angeli ſemper videntes faciem Dei, non tamen vident diem extremi judicii, adeóque non omnia, quæ in Deo ſunt Marc. XIII. 32. tum quia qui Deum, ejúſque increatam Sapientiam vident, non per communicationem naturalem, velut in ſpeculo, res vident, ſed per communicationem voluntariam, tanquam in principio libero cuilibet gratiam admetiente, prout vult: tum quia ipſe Bellarminus fatetur, Sanctos non alia in Deo videre, quàm quæ aliquo modo ad ipſos pertinent: tum quia aliàs erunt omniſcij, omnipræſentes, & τὰ πάντα *omnia*: tum quia Thoma ipſo fatente, Sancti Deum quidem vident, at non comprehendunt: tum denique quia Becano teſte *Theol. Schol. p. I. cap. 9. q. 11.* Beati Deum videntes non tamen vident quæ-

libet & libera ejus conſilia & decreta, adeóque etiam non ea, quæ à libera Dei providentia dependent. Speculum hoc SS. Trinitatis, uti vocant, ſpeculationis Scholaſticæ abortivum fœtum, ipſe Occamus repudiavit, & judice eodem Becano, S. Auguſtinus, temerè proin à Redingio ad partes vocatus, cùm in loco ab ipſo laudato non aliud dicat, quàm Sanctos *legere in facie Dei ſine ſyllabis temporum, quid ejus voluntas velit*, non quid in univerſum velit, ſed quid velit pertinens ad eorum ſtatum & officium. Ait enim Becanus, Auguſtinum *lib. de cura pro mortuis cap.* 15. docere, quòd tribus modis beati, quae circa nos fiunt, cognoſcant, nempe ex relatione hominum decedentium, relatione Angelorum, & peculiari revelatione Dei. *Si putâſſet*, inquit Becanus, *eſſe alium, nempe videndi creaturas in Deo, tanquam in objecto cognito modum, non utique diſſimulâſſet.*

EXCIP. REDING: 1. *Sententia noſtra non eſt, Sanctos in facie Dei res creatas omnes videre, ſed eas duntaxat, quæ ad cujuslibet Sancti ſtatum pertinent.* 2. *Chriſtus Matth. XVIII. 10. ex eo, quòd Angeli faciem Patris ſui in Cœlo videant, intulit, quòd res terreſtres cognoſcant. Ergo Sancti pariter faciem Dei videntes, non minùs cognoſcunt, quæ in terra fiunt. Cognoſcentes porro ex charitatis pondere intercedunt; & ſic intercedentes rectè invocantur.* 3. *Concedimus, Sanctos Deum, ejusque increatam ſapientiam videre per communicationem voluntariam. Deus autem videndas neceſſitates noſtras communicare vult, quia id ad ſtatum eorum pertinet.* 4. *Alia ratio eſt decretorum Dei liberorum; alia formalitatum Divinæ ſubſtantiæ, quæ ei per neceſſitatem intrinſecam & eſſentialem inexiſtunt. Hæ videntur eo ipſo, quòd eſſentia Divina videtur, ut eſt in ſe. Illa verò quia non tantùm in ratione attingentiæ determinatæ libera ſunt, ſed nec in formalitate ſua aliquam à creaturis dependentiam habent, viſa eſſentia non videntur; ac proin nec creaturæ ex ipſis prodeuntes.* 5. *Occamus hoc unum quærit: An Beati in verbo videant creaturas non formaliter per ipſam beatificam viſionem, ſed cauſaliter per cognitionem ex hac promanantem atque diſtinctam? Poſterius ille affirmat: prius probabiliùs alii. Sed ad præſens argumentum de intercesſione & invocatione perinde eſt, quo modo videant, dummodo videant.* 6. *Auguſtinus de Civit. D. lib. XXII.* 2. *disertè affirmat creaturas in Sapientia Dei cognoſci velut in arte, per quam facta ſunt. Alibi Confeſſ. lib. XIII.* 5. *disertè ait, Beatum videndo Dei verbum, in facie Dei legere ſine ſyllabis temporum, quid velit voluntas Dei. Si videndo verbum Dei vident creaturas, & ſine ſyllabis temporum voluntatis Divinæ opera, utique increatum Dei verbum ſubit rationem ſpeculi creaturarum in ſemet expresſivi. Neque repugnat locus ejusdem lib. de cur. pro mort. cap.* 15. *cùm is ipſe modus, quem ex revelatione Dei S. Pater ponit, modum videndi creaturas in verbo non excludat. Id tantùm quærit Becanus, an Divina eſſentia Beatis ſit ratio videndi creaturas non per modum objecti, ſeu ſpeciei expreſſæ, ſed per modum ſpeciei impreſſæ ac intelligibilis; ſive per modum principii efficientis, non formaliter concurrentis.* Ibid. pag. 84--87. Reſp. Supra *Arg. V.* & multa & ponderoſa Speculationi veſtræ de Speculo Trinitatis oppoſui, quæ huic repetere nihil attinet. Audaciam tantùm veſtram noto intolerandam, qua, ſine perſpicuo Dei verbo, in abdita ejus judicia ſic penetrare, perrumpere & Scripturam conculcare non erubeſcitis. Cùm tamen Scriptura tam apertè carnis noſtræ prudentiam ſapientiæ Dei inimicam eſſe pro-

nuntiet, vanitatem ſenſus noſtri in univerſum damnet, & proſtrata omni ratione noſtra ſolam voluntatem Dei à nobis ſpectari velit. Sed tenebras tuas luci veritatis offuſas paucis diſcutiamus. 1. Sapis equidem in eo, quòd ab iis te ſejungis, qui Beatis in facie Dei omnia repræſentari ſtatuunt. Sic enim beati cognoſcerent res omnes, etiam futuras & contingentes. Quomodo multum periclitabitur ſignum Deitatis, idque eo magis, ſi repræſentatio illa naturalis & neceſſaria ſit. Deus enim hoc argumento ſe verum Deum eſſe demonſtrat, quòd futura contingentia cognoſcit. *Quædam* ergo repræſentari & videri ais, *ea ſcilicet, quæ ad cujuslibet Sancti ſtatum pertinent.* Conſentio facilè. Sed neceſſitates particulares viventium cognoſcere, pertinere ad hujus vel illius Sancti ſtatum, turpiter equidem ſupponis, non probas. Non agnovit id Thomas Aquinas, aſſerens, *beatos videre omnia, quæ pertinent ad perfectionem intellectus, cujusmodi ſint omnes ſpecies & genera rerum, quæ aliquando actu fiunt, quia ad hæc cognoſcenda quilibet naturale deſiderium habeat; ſed cognoſcere alia ſingularia, cogitata & facta eorum, non eſſe de perfectione intellectus creati, nec ad hoc naturale ejus deſiderium tendere.* At quæ geruntur in his terris, cogitationes, preces, deſideria viventium ſunt ſingularia. Non ergo ea cognoſcere ad perfectionem, adeòque etiam ſtatum intellectus beatorum pertinet. Proba ergo, pertinere ad ſtatum beatorum, cognoſcere res viventium particulares; nominatim Rocho & Sebaſtiano ulcera peſte laborantium, Apollonio dolores dentium, Claræ & Otiliæ morbos oculorum, Antonio ſpecies porcorum, Eulogio ſpeciem & notitiam equorum, pro quorum ſanitate invocatur, denique ſingulis Sanctis earum rerum ſpecies, quarum curam illis incumbere creditis. Proba, ad ſtatum hujus vel illius Sancti pertinere notitiam tuarum cogitationum, deſideriorum, actionum, paſſionum præ aliis. Et ſi quædam duntaxat Sancti in facie Dei vident, & videre ad ſtatum eorum pertinet, quis dixerit, quænam ex omnibus, ſive beati omnes, ſive hic, ille, iſte, videant? Abſque hoc eſt, nullum planè in viſione iſthac beatifica invocatio Sanctorum præſidium habere poteſt. 2. Angelos res terreſtres particulares non paucas cognoſcere, certum eſt. At vel omnes, vel illas ſaltem, quæ invocationis fundamentum eſſe debent, eos in facie Dei Patris videre, Chriſtus Matth. XVIII. 10. non dixit. Vetat contemnere parvulos eo argumento, *quia Angeli eorum in Cœlis ſemper vident faciem patris ſui cæleſtis.* hoc eſt, quia ceu apparitores & Miniſtri Dei, parati ad nutum Dei & imperata exequenda, mandante Deo prompti parvulorum adverſus eos, qui illos laceſſiverint, vindices ſunt. A Regum enim more ſumpta eſt ſimilitudo, qui prætorianos & ſatellites ſuos, præſentes adſtantéſque ſibi, & oculorum nutum, mandatáque univerſa religiosè obſervantes, promptiſſiméque exequentes, habent. Quid hoc ad Sanctos cœlites, quos nullis ad homines viventes mandatis Deus onerat; quíque licet videant faciem Dei, tamen nec eſſentiam Dei vident, nec in eſſentia Dei res hominum in hac vita, quarum cognitio nihil ad beatitudinem eorum facit. 3. Proba, iterum iterumque jure expeto, velle Deum Sanctis communicare neceſſitates hominum, & id ad ſtatum eorum pertinere. Hoc enim illud *μέγα λίαν αἴτημα* eſt. 4. Denuo ſupponis temerè, quòd Sancti videant eſſentiam Dei, ut eſt in ſe, adeóque *formalitates Divinæ ſubſtantiæ, quæ ei per neceſſitatem intrinſecam inexiſtunt.* Atqui eſſentia Dei infinita à finita facultate videri, comprehendi nequit. Eſt enim manebítque ſemper Deus פלא *admirabilis,* lucem habitans inacceſſam, quem nemo hominum vidit, *οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, nec videre poteſt*, 1. Tim. VI. 16. Decreta verò Dei libera in eſſentia ejuſdem videri non poſſe, ipſemet fateris & probas. Quomodo ergo Sancti neceſſitates noſtras, quæ non temere & forte, ſed ex æterno Dei decreto libero proveniunt, intuendo

eſſentiam Dei vident? 5. Neque nullius momenti quæſtio eſt, quæ in Scholæ veſtræ umbris agitatur: *An Sancti in Deo videant creaturas & earum actiones formaliter per ipſam viſionem beatificam, an cauſaliter per cognitionem ex hac promanantem & diſtinctam?* Priorem ſententiam veteres Scholaſtici plerique amplectuntur. Eò enim tendit ſpeculi nomen. Fr. Sonnius *Demonſtr. lib. III. tract.* 2. *cap* 15. dicit, *Divinitatem formam eſſe & exemplar omnium rerum, qualitatum, operum & effectuum.* Sed Valentianus improbat meritò, *quia Divina eſſentia à creaturis infinitè diſtat.* Poſteriorem ergo ſententiam amplectitur. Sed ita ceſſat ratio ſpeculi. Nam etiam lumen gloriæ facit cognoſcere, neque tamen per modum ſpeculi, quia non in ſe ipſo exhibet rerum imaginem. Atque ita probandum, quòd Sancti res humanas ſingulares in eſſentia Dei videant *cauſaliter*, per cognitionem ex hac promanantem. Neque enim eſſentia Dei viſa cauſa eſſe poteſt cognitionis rerum noſtrarum quarundam, & non omnium, niſi hæ ipſæ in eſſentia Dei reſplendeant. Sed de hoc quicquid ſit, Occamum tibi objeci. Ille ſecutus Lombardum verba illa Gregorii; *Qui creatoris ſui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod videre non poſſint*, ad ea, quæ ad beatitudinem eorum ſpectant, reſtringit. Sic planè ſpeculi ratio ceſſat; utpote quod neceſſariò ſpecies, quas recipit, omnes, non aliquas repræſentat. Et quis nos doceat, quænam omnes & ſinguli videant? Ex profeſſo etiam Vaſquez *Diſput.* 50. *cap.* 4. 5. ſpeculum iſthoc oppugnat. Quin & Bellarminus *de Beat. S. lib. I.* 20. fatetur, modum hunc ad convincendos nos non eſſe idoneum. 6. Neque ſpeculationi veſtræ Auguſtinus favet. De verborum ejus *de Civit. D. lib. XXII* 2. ſenſu ſupra *ad Arg. V.* vidimus. Quòd verò idem *Confeſſ. lib XIII.* 10. ſcribit, *Beatum videndo Dei verbum in facie Dei legere ſine ſyllabis temporum, quid velit voluntas Dei*; id alibi *in Pſal.* 116. ſic explicat: *Ibi omnes juſti & Sancti, qui fruuntur verbo Dei ſine lectione, ſine literis. Quod enim nobis per paginam ſcriptum eſt, per faciem Dei illi cernunt.* Agit de iis, quæ hac in vita in verbo Dei ſcripto legimus. An ad ea neceſſitates ſingulæ ſingulorum fidelium pertinent? Non ergo eaſdem in altera vita Sanctos in facie Dei legere, ſequitur. Neque facies Dei, ceu ſpeculum, lectionis illius principium eſt. Imò viſionem in facie, viſioni per ſpeculum Apoſtolus 1. Cor. XIII. 12. non fruſtra opponit. Denique ſi veſtrum illud ſpeculare ſomnium Auguſtino in mentem veniſſet, illud haud dubiè *lib. de cura pro mortuis cap.* 15. *&c.* ubi modos, quibus Sanctos res noſtras curare poſſe, inveſtigare conatur, inter alios memoraſſet. Atqui ne uno quidem apice, fatente etiam Becano, memoravit. Neque dici cum Redingio poteſt, Auguſtinum ſpeculum ſub modo Divinæ revelationis expreſſo intellexiſſe. Non enim idem eſt, in eſſentia Dei, velut ſpeculo, aliquid videre: & revelante Deo aliquid cognoſcere. Nam & in hac vita, ubi beatificæ viſioni locus non eſt, multa Deus Sanctis in verbo ſuo revelat. De quæſtione à Becano mota ſupra diximus.

OBIECT. IV. *Jacobus Patriarcha invocavit Angelum, qui ipſum eruit ab omnibus malis, ut benedicat pueris ſuis, Geneſ. XLVIII. 16. Intelligi autem Angelum creatum liquet, tum quia ille invocandi modus ſignificat Phyſicam Angeli actionem, cujuſmodi non erat per Chriſtum quà hominem: tum quia eodem capite v. 16. Jacobus etiam ſui ipſius & Patrum ſuorum poſt mortem invocandorum meminit, his verbis: Et invocetur ſuper eos nomen meum &c.* Aug. Reding. pag. 769 770. Reſp. 1. Stupidè & imprudenter ex V. Teſt. hæc aliáque ejuſmodi verba Adverſarii ob-

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

?

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

itatio Chriſti *in nobis* ceu domo, Templo ſuo, Levit XXVI.12 promiſſa eſt: *Ego pon*
tabernaculum in medio veſtri, & animus meus vos non faſtidiet. Ego ambulabo inter v
& ero vobis in Deum, vóſque eritis populus meus. Poſſúntque animalium formæ ſymb
conſtitui virtutum, quibus ſanctificati & fideles præditi eſſe debent, velut figura *homi*
ſapientiæ, *bovis* tolerantiæ, *leonis* fortitudinis, *aquilæ* contentionis in ſublime, & odora
atque appetitionis cadaveris. Eccleſiæ verò, non Angelorum iſthoc emblema fuiſſe, eti
ex Apoc. V. 8.9.10 colligitur. Quanquam autem non ſupra ſolam arcam, ſed ubique
Templo ejuſmodi figuræ viſæ ſunt, tamen homines, ſe verſus ſolam arcam, ubi gloria
reſidebat, incurvarunt; neque tamen ſic vel arcam adorarunt, vel Cherubinos. Non
cam, quia non illam, ſed coram illa adorarunt Jehovam. Ita qui ſe verſus Cœlum inc
vat, ut adoret Deum in Cœlo ſe manifeſtantem, is Cœlum non adorat, ſed Deum in C
lo ſe manifeſtantem. Non *Cherubinos*, quia illi non fuerunt gloria Dei in arca, ſed p
pitiatorii tegumenta. Honor etiam juxta vos æſtimari debet ex intellectu, cùm concipi
ejus, quod honoratur, excellentia. Itaque ubi nullus eſt ejus intellectus, aut captus, aut n
tus in rem aliquam, ibi nec honor ſeu adoratio. Unde verò, Redingi, Judæos accedente
arcam adorandi gratia, de ipſis Cherubinis adorandis cogitaſſe probas? Præterea nec
etiam eſt tranſigas cum Vaſquezio tuo, qui *in 3. Thomæ Diſp.* 104 *cap.* 6. adverſus Beda
Cherubinis probantem, quòd lege Moſis uſus imaginum non fuerit prohibitus, diſputa
diſertè aſſerit & probat, *quòd nec Cherubinis, nec aliis figuris in Templo factis cultus ali*
delatus fuerit. Si Judæi hodiéque fabricarentur Templum, omnéſque partes Templi,
olim fuerunt, ibique ita, uti in V.T. factum, adorarent, nihil aliud id foret, quàm cu
Molochi, Act. VIII.43. Quomodo igitur Pontificii ſe excuſare poſſunt, quando hoc a
in locis faciunt, quod Judæis illicitum eſt facere eo loco, quo ante factum fuit? Nequ
enim vel Papa vel Epiſcopi Deo ſolium ac Sedem, ad quam venire debeat, ut ibi adore
facere, vel Deo conſilium dare, eique præſcribere poſſunt. Quid hoc aliud eſſet, qu
Majeſtatem & ſapientiam Dei cogitationibus hominum aſſimilare, quod in gentil
idololatris Apoſtolus Act. XVII. 29. damnavit? 3. Cherubini & Serpens æneus imag
non erant, Redingi, non erant. Nihil enim repræſentabant ſua exteriori forma, ſui
lineamentis. Si ſerpens æneus imago fuit, naturalis ſerpentis imago fuit, cujus ſolius
mam habuit. Ergo Judæi adoraſſent ſerpentes. Nam unus idémque motus eſt in im
nem & archetypum. Neque verò quicquid ſignificat, & quocunque modo repræſe
imago eſt, quo nos nunc ſenſu diſputamus. Nam metaphoricas imagines nihil moror.
lias omnes figuræ & typi V.T. imagines fuiſſent; & omnes illæ, ſi Papæ & Nicæni Con
Theologia valet, adorandæ fuiſſent. Si imagines propriè dictas adorare lex Divina
tuit: quantò minùs adorandæ fuerunt impropriæ, metaphoricæ, puta figuræ, typi hi
glyphici, emblemata, ſymbola, ornamenta? Acutæ verò illæ, vel pædagogicæ potiùs
ſtiones tuæ quibus lectorem te faſcinare poſſe confidis, quò tandem exeunt? In ſum
Non aliud enim concludunt, quàm *quòd Serpens æneus habuerit relativam præemi*
tiam, quæ ſic terminare potuerit fidei & religionis ſub ejus reſpectu erga Chriſtum exhib
profeſſionem, ut hæc in ipſum Chriſtum reduceretur. An verò relationem habere ad C
ſtum, ducere ad profeſſionem Chriſti, inſtrumentum ſacrum eſſe fidei in Chriſtum,
eſt, ac eſſe imaginem religioſè colendam, adorandam? Si ita eſt, cur Iſraelitæ non o
typos adorarunt? Cur adorantes ſerpentem æneum idololatriæ reos ſe fecerunt, &
pterea ipſe ſerpens æneus confractus eſt? Ad hoc cur piſce ipſo magis mutus es?
tandem tibi fuerant illa Agobardi, Lugdunenſis Epiſcopi, qui decimo ſeculo floruit,

libro de *picturis & imaginibus* prodita. *Ex quibus*, ſic ille poſt adducta Auguſtini verba loquitur, *manifeſtè colligitur, quia, ſi ſerpentem æneum, quem Deus fieri præcepit, quoniam errans populus tanquam idolum colere cœpit, Ezechias religioſus Rex cum magna religionis laude contrivit, multò religioſiùs Sanctorum imagines omni genere conterendæ, & uſque ad pulverem ſunt eradendæ, præſertim cùm non illas Deus fieri juſſerit, ſed humanus ſenſus excitaverit.* 4. Fat fallacia eſt argumenti tui de converſione veterum adorantium ad Orientem. Quis enim ſanus vel Sanctus Orientem adoravit, quia converſio ejuſmodi cum repræſentatione quadam conjuncta fuit? 5. Aſpectus ſerpentis ænei non aliud fuit quàm aſpectus typi, Chriſtum ſcilicet crucifigendum præfigurantis. *Ex Scriptura ſolùm conſtat*, ſic ipſe Gabriel Vaſquez *Diſp. 94. cap. 5.* argutatur, *propoſitum fuiſſe populo aſpiciendum. Cùmque ſimplex ille aſpectus, etiam gratia recipiendi ſanitatem, non videatur eſſe aliqua ſubmiſſionis nota, non erit dicenda adoratio. Nullus verò alius cultus juſſu Dei ei exhibebatur. Signum ergo eſt, illum nunquam fuiſſe adoratum.* Licet ergo Iſraelitæ aſpectu ſerpentis, ceu ſymboli Divinitus ordinati, ſanati ſunt, non ideo tamen *religioſa veneratione*, hoc eſt, adoratione ſymbolum ipſum proſequendum fuit. Non enim omnia, quæ ſalutem corpoream quocunque modo adferunt, adorari debent.

OBIECT. III. *Nomini Dei debetur honor & reverentia Exod. XX. 7. Phil. II. 15. quia nimirum eo repræſentatur ipſe Deus. Ergo etiam in imaginibus Deum repræſentantibus.* Idem *p. 805.* Reſp. Frivola argumentatio! Vel enim nomen Dei de Syllabis & literis, vel de re ſignificata intelligis. Si priùs, ineptè loca allegata de literis & Syllabis interpretaris. Religioſum cultum iis tribuere, magiam saperet. Si de re ſignificata, quid hoc ad rem? Ita Levit. XXIV. 6. interficiendus dicitur נקב שם יהוה *exprimens, execrans nomen Jehovæ*, hoc eſt, Jehovam, ejuſque Majeſtatem & gloriam. Nomen Dei inter creaturas eſt id, quod de Deo cognoſcitur, vel Deo docente aut revelante creditur. Unde Hebræi ipſum Deum שם *Nomen* nuncupant.

EXCIP. REDING: *Literæ & ſyllabæ ſic ſubeunt vicem materiæ, ut formale ejuſdem ſit ſignificatio, ad quam res ſignificata ſeſe terminativè habet. Nomen ergo reſpectu formalis hujus, ſeu ſignificationis capax eſt relativi in ipſum Deum tranſeuntis religioſi cultus. Ita blaſphemum judicares eum, qui Biblia Tigurina contumelia afficeret.* Ibid. pag. 156. Reſp. Quid verò id omne ad Andromacham? An enim litera tetragrammati ob formam, ſeu ſignificationem Dei Altiſſimi, adoranda eo modo eſt, quo vos imagines adoratis? An quicquid contumelia affici ſine Dei contumelia nequit, adorandum eſt? Repeto ergo, aliud eſſe adorationem, aliud reverentem rei uſum. Veſtri proin, qui Biblia Tigurina flammis piacularibus aliquando furibundi uſtularunt, æquè ἔκδικον Dei ὄνομα experientur, atque qui adorant imagines ab hominibus inventas, quæ nullam ad Deum relationem niſi fictitiam habent.

OBIECT. IV, *Scriptura docet, creaturas quaſdam religioſè adorari propter ſolam relationem ad Deum. Ita Pſal. XCIX. 5. jubet adorare ſcabellum pedum ejus. Ergo propter ſimilem relationem ad Deum etiam imagines adorari debent.* Reſp. 1. Si religioſè colenda ſunt, quæ ad Deum relationem habent, non igitur imagines

Sancto-

Sanctorum, utpote quæ relationem ad creaturas, non ad Deum habent. 2. Imagines ad Deum habere ſimilem relationem, quam habet Cœlum, terra, arca, templum negamus. Haberent eam vel ex natura, vel ex inſtitutione Divina. Non ex *natura*, quia nullam naturalem cum Deo connexionem habent. Non ex *inſtitutione Divina*, quia Deus imagines nuſpiam inſtituit, ſed potiùs interdixit. 3. Dicit David Pſal. XCIX. 5. השתחוו להדום רגליו προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, *Incurvate vos ſcabello pedum ejus*, vel, rectiùs, *adorate ad ſcabellum pedum ejus*, hoc eſt, להר קדשו *ad montem ſanctitatis ejus*, v. 9. Templum videlicet, in quo Deus ſe revelabat, & in quo erat arca. Locus publicæ adorationis, non objectum deſignatur. Quomodo etiam Paraphraſtes Chaldæus reddit: *Adorate in domo Sanctuarii ejus.* Et Pſal. CXXXII. 7. Græci eadem verba reddunt: προσκυνήσομεν εἰς τὸν τόπον &c. *Adorabimus ad locum, in quo ſteterunt pedes ejus.* Regerit Adverſarius pag. 748 unum idémque eſſe, *proſternere ſe ad ſcabellum*, & *adorare ſcabellum.* Quo verò id argumento probat? Nullo. Αὐτὸς ἔφα. Ita igitur etiam Pſal. V. 8. David ſe incurvans Templo, Templum adoraverit. Deinde objicit, arcæ utique competiiſſe reverentiam. Fateor. Sed non propriè religioſam. Neque eadem ratio imaginum, quæ arcæ. Illæ ſunt ex inſtitutione & libidine hominum. Hæc ex Divina inſtitutione fuit. 3. Auguſtinus, Hieronymus, Lombardus, alii intelligunt per ſcabellum pedum Dei, humanitatem Chriſti. Rectè, ſi de ἀντιτύπῳ. Caro enim Chriſti Templo typico præfigurata fuit. Proin hodiéque adoramus ad ſcabellum pedum Dei, quando Chriſtum, in quo eſt plenitudo Deitatis corporaliter, in quo habitat & invenitur Deus, adoramus.

EXCIP. REDING: 1. *Sancti ſub formaliſſima cultus, participatæ eorum ſanctitati reſpondente ratione, ad Deum relationem habent. Ergo etiam imagines ad Sanctos relatæ. Atqui etiam rerum inanimatarum ejuſmodi relatio religioſi cultus fundamentum eſt.* 2. *Cum fatearis, Cœlum, terram, arcam, Templum ſive ex natura ſua, ſive ex inſtitutione Divina habere relationem ejuſmodi ad Deum, quæ fundamentum eſſe poſſit reverentiæ iiſdem impertiendæ: idem de imaginibus fatearis oportet. Licet enim imagines quoad materialem ſuam exarationem ex humana arte & inventione prodeant, tamen quoad repræſentationis formalitatem non humanæ duntaxat inſtitutionis, ſed Divinæ etiam exemplationis, ſua Deitatis myſteria ſub figuris corporeis ſubinde exhibentis, formam præferunt.* 3. *Pſal. XCIX. 5. conveniunt lectiones: Incurvate vos ſcabello, & ad ſcabellum. Prior autem lectio dilucidè infert incurvationem, adeóque venerationem ſcabello debitam. Illa verò incurvatio mediante ſcabello devolvi, tranſire & referri debuit in Deum. Redditur enim incurvationis ratio, quia ſcabellum iſthoc ſanctum ſit.* Ibid. pag. 156. 157. Reſp. 1. Sancti ad Deum relationem habent ob participatam ſanctitatem, cujus ille author eſt, & ad quam refertur. Hanc verò invocationis & religioſi cultus fundamentum nullum eſſe, ſupra fusè oſtendimus. Imagines porro, utpote prohibitæ, ad Deum & Sanctos non aliam relationem habent,

quàm

quàm quòd per illas blaſphemantur & contumelia afficiuntur. 2. Non idem de imaginibus Dei ac Sanctorum,& Cœlo,terra, arca,Templo judicium eſt. In Cœlo Deus habitat: terra ſcabellum pedum ejus eſt: in arca & Templo typicè etiam Deus olim habitavit, cuncta ſic volente,inſtituente Deo ipſo.In imaginibus nec Deus,nec Sancti habitant: neque vobis fas eſt,veſtro arbitrio Deum vel Sanctos ad eas adducere. Imò eas cultus & religiosæ repræſentationis ac adorationis gratia facere Deus prohibuit. Quomodo ergo eaſdem inſtituit? 3. Non conveniunt lectiones: *Incurvate vos ſcabello*, & *incurvate vos ad ſcabellum* Illa enim ambigua eſt,quia *ſe incurvare ſcabello* & objectum & locum incurvationis ſeu adorationis notare poteſt: hæc verò unum ſenſum habet,& locum,non objectum incurvationis definitè notat. Poſteriorem autem lectionem genuinam eſſe,probat tum analogia fidei,quæ vetat ſe religiosè incurvare ulli rei,quæ in Cœlo,terra & aquis eſt,Exod.XX. 5. 6. tum ſimilis locutio eodem Pſalmo v.9. השתחוו להר קדשו *Incurvate vos monti Sanctitatis ejus*,id eſt,*ad montem Sanctitatis ejus*.Nam mons Sanctitatis non erat objectum,ſed locus adorationis.Ideo LXX.reddunt: *προσκυνεῖτε εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ*; & Latinus: *Adorate in monte Sancto ejus*. Ita Pſal.CXXXII.7. pro נשתחוה להדום רגליו Græci habent: *προσκυνήσομεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ. Adoremus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus.* Cauſalem verò illam קדוש הוא *Sanctus Ille*,non ad ſcabellum pedum,ſed ad Jehovam ſolum referendam eſſe,ex v.9 planè colligitur, ubi ſic David: *Adorate ad montem Sanctitatis.* כי קדוש יהוה אלהינו *quia Sanctus Jehova Deus noſter*. Quid, Redingi, clarius? Cur ergo toties victus herbam non porrigis?

OBIECT. V. *In Sacra etiam Scriptura creaturæ quædam nuncupantur Sacræ & Sanctæ,propter relationem ad res Sacras. Ita locus,in quo Deus ſtabat, ſeu terra vocatur* אדמת קדש *terra Sancta Exod.III 5. Eodem modo Paſcha, veſtimenta Sacerdotum, Scriptura, &c. Sancta appellantur. Quod autem Sanctum eſt, venerabile eſt. Proinde etiam imagines propter relationem ad prototypon Sanctæ, venerabiles ſunt.* Reſp. 1. Quod Sanctum eſt, venerabile eſſe poteſt,at non religiosè colendum & adorandum. Nam & Aaron omnéſque Sacerdotes Sancti erant, non tamen religiosè colendi & adorandi. 2. Imagines verò nemo Sanctas dixerit,niſi vel manifeſtè idololatra, vel à ſinceritate Chriſtiana deflectens. Nuſpiam enim à Deo ad repræſentandum aliquid inſtitutæ ſunt.

EXCIP. REDING: 1. *Ludis in nomine adorationis & cultus religioſi. Quis enim noſtrum res inanimatas aliter venerandas dixit,quàm quatenus ſanctæ ſunt? Cùm verò ſanctitas illa relativa ſit,etiam veneratio relativa & tranſitiva ſit oportet. 2. Imagines repræſentant res ſacras eo modo, quo Scripturæ S characteres res Divinas. Blaſphemia igitur eſt dicere, quòd idololatra ſit, qui eas ſanctas appellaverit.* Ibid pag.157.158. Reſp. 1. Quid illudere lectori eſt,ſi hoc non eſt. Non negas venerandas, nec venerationis modum explicas,ſed cauſam,idque falſò. Dic ergo,veneratio illa non eſt adoratio? Atqui & Nicæni Patres,& Doctores veſtri paſſim adorationem appellant,& alii unam eandemque imagini & prototypo: alii imaginibus propriam quandam decernunt. Porro quod ob ſanctitatem quampiam relativam ſanctum dicitur, ſic venerandum, adorandum eſſe, uti vos imagines veneramini,adoratis,falſiſſimum eſt.Cur enim non magis hominem, ſanctitate non relativa duntaxat, ſed inhærente inſuper præditum quemvis eo modo veneramini,

adoratis? Sed homines verè Sanctos occidere,& res inanimatas adorare,vobis pridem religio nulla fuit. 2. A quo verò imagines inſtitutæ ſunt,ut repræſentent Deum & Sanctos? A Deo,an ab homine? Si à Deo,fatebor eſſe ſacras. Sed Deus illas in cultu prohibuit, non inſtituit. Sin ab hominibus,tum verò nego eas propterea eſſe ſacras,niſi eo ſenſu,quo res quædam execrandæ ſacræ dicuntur. Alias enim & tricipites ſive trifrontes imagines Bellarminus negat eſſe ſacras; quanquam ab hominibus ad repræſentandam Trinitatem, rem ſanè ſacram,inſtitutæ ſunt. Diverſa characterum, quibus verba à Deo revelata deſcribuntur, ratio eſt, quia illi nec imagines ſunt,ſed literæ ſignificantes, nec à ſano quoquam adorantur; & Divinitus præcepti ſunt. Juſſi enim ſunt authores ſcribere; & fideles omnes ſcriptos vel excuſos legere.

OBIECT. VI. *Imagines opportunè docent rudiores & plebejos. Nam teſte Gregorio,picturæ in eccleſiis habentur,ut qui literas neſciunt,ſaltem in picturis videnda legant, quæ in codicibus legere non valent: quia quod legentibus Scriptura,hoc idiotis præſtat pictura cernentibus.* Reſp. 1. Nullius utilitatis prætextu integrum eſt facere id,quod Divina lex prohibet. Etiam Ethnici crediderunt,idola ſua utilia eſſe. Sed commodi prætextus illos non purgavit. 2. Hiſtoricum imaginum ſuo loco collocatarum uſum agnoſcimus. Sed religioſum & cum religioſo cultu conjunctum non item. Scriptura non *laicorum doctores*,ſed *vanitatis magiſtros* appellat. Neque ex viſis imaginibus plebs niſi edocta priùs, quicquam diſcere poterit. 3. Quin hic idololatriæ color originem habet ab Ethnicis, quibus Athanaſius Oratione contra gentes teſtatur imagines fuiſſe ὡς γράμματα τῆς ἐπὶ θεὸν θεωρίας,*pro literis ad Divinitatem ſpeculandam.*

EXCIP. REDING: 1. *Si nullius utilitatis prætextu licet facere imagines, cur ipſe hiſtoricum imaginum uſum probas? 2. Iſthunc idololatriæ colorem ipſi Deo & imagines fieri olim præcipienti,& figuras corporeas rerum repræſentatrices exhibenti,appingis,omnium nefandiſſime pictor Heideggere. 3. Cùm imaginum uſum hiſtoricum probes, annon menti de Divinarum rerum myſteriis ex ejuſmodi imaginibus edoctæ licet per fidem ac religionem ſe elevare ad ipſum Deum,ac ſub tali objectiva repræſentatione religioſè adorare? 3. Ethnici verò non utentes imaginibus ad Divinitatem ſpeculandam, ſed mentem ſic edoctam non elevantes ad verum Deum colendum,idololatriæ rei fuerunt.* Ibid.pag.158.Reſp. 1. Negavi ego,*utilitatis prætextu licere facere id,quod Divina lex prohibet.* Hiſtoricum verò uſum lex Divina non prohibet. Detorques ergo verba,ne obmuteſcere cogaris. 2. Deus nec imagines,nec figuras corporeas repræſentatrices rerum fieri religioſi cultus & adorationis gratia uſpiam præcepit; imò prohibuit etiam. Non ergo ei idololatriæ colorem *nefandiſſimus ſcilicet pictor* appingere potui. Color hic non Deo,qui אל קנא *Deus Zelotypus* adverſus idololatriam eſt,ſed tibi;ſed religioni tuæ, quæ ex entibus pictis & fictis componitur tota,congruit. 3. Uſum imaginum *hiſtoricum* in Templis & cultu publico nullum agnoſco,quia etſi aliquem habere poſſint ad inſtructionis uſum, & pio quodam Zelo aliquando à viris quibuſdam ſanctis adhibitæ ſint, incauti tamen facilè offenſionis salebram immiſcere poſſunt,& immiſcuerunt. Rudis enim, & ad ſuperſtitionem præceps plebecula vix ſe continet,quin ad adorationem protinus devolvatur. Idque olim factum vehementer S. Auguſtinus *de Morib.Eccl.Cathol.cap.34.*deploravit,qui etiam *lib. de fide ac ſymb.*

ſymb. cap.7. externam collocationem imaginis Dei in Templo manufacto, etiamſi in corde non exiſtimes, talem eſſe Deum, meritò damnavit. Religioſum porro in cultu & extra cultum publicum uſum abominor etiam. Extra religionem damnaverit nemo, ſi qui tabulam poſſidet, in qua S Ignatii ultimum cum belluis certamen deſcribatur; aut Laurentius in crate; aut Petrus ad crucem inverſus: eaq; viſa excitetur ad mentem elevandam ad Cœleſtia contemplanda, & animum in veri Dei cultu obfirmandum. Qui verò ſic viſa tabella excitatur & elevatur, is tabellam ipſam religioſè non honorat, nedum adorat, eo modo, quo vos imagines. In religione verò nunquam, aut vix unquam accidit, ut rectè ab imaginibus imperiti docerentur. Ideo *lignum* מוסר הבלים *diſciplina vanitatum*, Jerem. cap.X.8. & idolum מורה שקר *doctor mendacii* Habac II.18. vocatur. Non enim docere poſſunt imagines ſive veri, ſive falſorum Numinum (utræque enim hac in re conveniunt) quis ſit verus Deus, quæ virtutes ejus, & quæ magnitudo, quæ gratioſa præſentia ſit. Imò falſum docent, nempe quòd Deus poſſit fingi aut formari, & materiali corpori alligari; & delectetur odore thymiamatum, & oblatione externa, quæ oblatio ſit expiatio peccati, & juſtitiæ acquiſitio. Qua opinione non ipſa abnegatio Dei generi humano peſtilentior eſt. Quid quòd in imaginibus ſpiritus non eſt. At Deus eſt ſpiritus, & in ſpiritu vult adorari; hoc eſt, poſtulat eos cultores, qui eum adorent & colant per id, quod Spiritus S. operatur in eis. qui operatur preces & ſuſpiria in fidelibus, Rom. VIII.26.27. Ita Chriſtus Joh IV. 24. cultui, qui Hieroſolymis exercebatur, opponit cultum *in ſpiritu & veritate*, opponens *veritatem* umbris, ſpiritum *elementis* mundi. Cultus ergo verus provenire debet à Spiritu Dei doctore, quem imagines dare non poſſunt, quia in illis non eſt ſpiritus. Evangelium ſigillis per id traditis munitum eſt *potentia Dei ad ſalutem*, Rom.I.16. Prædicationi igitur ejus, non imaginibus Deus vult benedicere. Liceat ergo Redingium alloqui verbis, quibus Adrianum Papam Carolus M. & Epiſcopi in Francofurtenſi Concilio coacti *Capitularis lib.II.30.* allocuti ſunt. Poſtquam enim Scripturas Sacras graphicè depinxerunt, & inſtitutioni per imagines oppoſuerunt, ſic in Adrianum, omnéſque iconolatras invehuntur: *Nihil igitur horum in imaginibus, ò imaginum adorator, ò rerum inſenſatarum cultor, invenire te poſſe conſtat. &c. Tu qui fidei ſuæ puritatem in imaginibus conſervare te dicis, ſupplex eis adſtare memento. cum thymiamatibus: nos præcepta Domini ſolerti indagatione perquiramus in legis Divinæ Codicibus. Tu luminaribus perluſtra picturas: nos frequentemus Divinas Scripturas. Tu fucatorum venerator eſto colorum: nos veneratores & capaces ſimus arcanorum. Tu depictis demulcere tabulis: nos Divinis mulceamur alloquiis. Tu figuris rerum inſta, in quibus nec viſus, nec auditus, nec guſtus, nec odoratus, nec tactus eſt: nos inſtemus Divinæ legi, quæ eſt irreprehenſibilis, in qua teſtimonium Domini, juſtitiæ, ſive præcepta, timor ſive judicia ejus inveniuntur.* Sed ad talia pridem vos obſurduiſtis, Scripturis neglectis & diffamatis imagines exornantes, & ſuſtinentes potiùs Scripturas, quàm imagines doctores vanitatum & mendaciorum dici. 3. Non id Athanaſius in gentilibus *loc. cit.* reprehendit, quòd viſis imaginibus mentem ad colendos falſos Deos elevent, ſed quòd imagines habeant pro literis *τῆς ἐπὶ Θεὸν θεωρίας ad Divinitatem* (non falſa Numina) *ſpeculandam*. planè uti vobis, rejecta ſaltem à communi & promiſcuo uſu Scriptura, Deum & Sanctos in imaginibus ſpeculari mos eſt.

OBIECT. VII. *Imaginis honor totus tranſit ad primitivum, uti habet axioma Synodi Nicenæ Act.6. Quòd ſi erectis ſtatuis homines vivos honoramus, quidni etiam Chriſtum, cui omnis honor debetur, & Sanctos Divos imaginibus honorare conveniet?* Reſp.

1. Axiomati Niceno opponimus axioma legis Divinæ, inter tonitrua & fulmina denuntiatæ, quo vetamur ſculptile & imaginem quamcunque facere, honorare, & adorare. Deinde eidem reſponſum Caroſi M. & Synodi Francofurtenſis opponimus, in opere Capitulari lib. III. 16: *Dicant igitur, quibus hoc tam peculiare eſt dicere, quòd imaginis honor in primam formam tranſit: dicant, ubi hoc legerint, aut quibus valeant teſtimoniis approbare. Dominus namque & Salvator noſter non ait: Quandiu feciſtis imaginibus, ſed quandiu feciſtis uni de minimis iſtis, mihi feciſtis. Nec ait, qui imagines, ſed, qui vos recipit, me recipit. Nec Apoſtolus ait, Diligamus imagines, ſed Diligamus nos invicem.* Addo illud Agobardi lib. de Picturis & Imag. *Summopere notandum eſt, quia ſi opera manuum Dei non ſunt adoranda & colenda, nec in honore Dei, quanto magis opera manuum hominis non ſunt adoranda, nec in honore eorum, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur.* Cùm igitur Divina Jeſi omnem imaginum cultum vetet, neque Chriſtus teſtatus ſit, gratum ſibi eſſe honorem per imagines ad ſe tranſeuntem, relinquitur, honorem & adorationem, quæ in prototypon tranſire putatur, in imaginibus manere, terminari, quieſcere, adeóque qui vel eas, vel coram iis adorant, etiam præter opinionem ſuam, ex rei nimirum veritate adorare opus manuum hominis, aurum, argentum, ligna, lapides, picturas. Quomodo etiam Iſraelitæ in vitulo, Micha in ſimulachro verum Jehovam colentes, cultu à ſimulachris, ad Deum tranſeunte, idololatriæ rei fuerunt. Addo, adorationem, quæ per imagines tranſire ad prototypon putatur, imagines ſaltem attingere, adeóque eas verè adorari, atque ſic honorem ſoli Chriſto debitum nefariè ſi non alienari, at certè communicari: ac præterea colorem hunc communem eſſe omnibus idololatris. Hoc probè expendat Redingius, qui tertio quoque verbo *tranſitivum* ſuum cultum crepat. 2. Neque etiam ex opinione colentium omnem cultum tranſire in prototypon, ſuperiùs ex ſententia Concilii Niceni II. Scholaſticis, inprimis Alexandro Alenſi *par. 3. q. 30. memb. 3.* Thoma *3. pag. q. art. 3.* Cajetano, Bonaventura, Marſilio, Carthuſiano, Capreolo, aliis, docentibus, quòd imago Chriſti, & crucis adoranda ſit cultu latriæ, eodem qui & Deo debetur: & publica praxi, oſtendi. Communis quinetiam ſententia eſt à Bellarmino expreſſa, imagines eſſe venerandas non tantùm per accidens, ut purpura Regis, in qua non eſt ratio venerationis, ſed per ſe, ut in iis ſit ratio venerationis. Venerandas eſſe non impropriè, id eſt, loco exemplaris, ſed propriè, id eſt, verè, ratione ſui. Terminare in ſe venerationem. Imbellis verò eſt defenſio Redingii, quòd qualemcunque cultum Thomas, Bellarminus, alii tribuant imaginibus, is ſemper tranſeat ad prototypon, *eò quòd cultus illis tribuatur non aliter quàm imaginibus: ut imaginis ſit totum quod eſt, ita referri in rem effigiatam,*

tam, ut proinde non adoretur propter ſe ipſam, ſed propter prototypon. Unde non veretur Cl. Vedroſio, Thomæ & Bellarmino abſolutam adorationem aſſerenti, impudentiæ & perfidiæ notam impingere *pag.* 810. Sed Bellarminus ipſe candidior Redingio, veteres Scholaſticos ita ſenſiſſe fatetur, *lib. de Imag. pag.* 22. eóſque non aliter excuſat, quàm quòd Synodum Nicenam II. & Adriani I. epiſtolam non viderint. Ipſe verò diſertè pertendit, imaginibus præter relativum, etiam *proprium* honorem competere. Id ipſum quoque in Concilio aſſeruit Lainezius, quem Synodus propterea minimè damnavit. Verum eſt, imagini cultum non aliter tribui, quàm quâ imagini. Sed ex mente Scholaſticorum & Bellarmini imagines aliquatenus ſunt *objectum* proprium cultus, *ratio* verò colendarum illarum ſeu *fundamentum* eſt, quòd ſunt imagines. Quæ Adverſarius diſtinguenda eſſe probè noverat. Sed amant ita lubrici Sophiſtæ prehenſi, ex manibus tenentium fugere & elabi: quanquam artificium prudentibus & cordatis ſemper pellucet.

EXCIP. REDING: 1. *Calvinus & Bullingerus veſter in loco Exod. XX. 4. per illa, quæ in Cœlo ſunt, non Deum & Sanctos, ſed Solem, lunam, aves &c. intelligunt. Sed & Genevenſis gloſſa in loco Deut. IV. per omnem militiam Cœli ſtellas fixas & errantes intelligendas eſſe, monet. Deus autem & Sancti Cœlites nec aſtra, nec aves, nec falſi Dii ſunt. Non ergo axioma Concilii Nicæni legi Divinæ opponitur.* 2. *Quo cenſu habendum ſit opus Carolo M. tributum, conſtat ex Præfatione Indicis librorum prohibitorum, Antonii à Sotomajor, Generalis Inquiſitoris juſſu editi, ubi fertur, Carolſtadii operi contra adorationem imaginum Pſeudo-Reformatores præfixiſſe titulum Caroli M. de cultu imaginum, ad VII Synodum in Oriente congregatam. Et quicquid in eo argumento momenti eſt, in vos, retorquere licet. Cur enim quod uni de minimis ſuis factum Chriſtus perinde habet, ac ſi ſibi fieret, niſi propter illorum ad ſe reſpectum? Propterea recipiens diſcipulus ipſum Chriſtum recipit. At ſimilis in imaginibus erga Chriſtum reſpectus eſt.* 3. *Ex Apoc. I. conſtat, Chriſtum ſe exhibuiſſe Divo Johanni ſimilem filio hominis, &c. Talem autem, qualis apparuit, adorare licuit, utpote primum & noviſſimum, mortuum & viventem. Unde Chriſtus Sanctis Senioribus ſe exhibens tanquam Agnum occiſum, ab iiſdem & Angelis adoratus legitur, Apoc. V. 6. 9. 12. Quibus coram iſthac imagine in ſpiritu ſe Johannes conjunxit. Planum igitur eſt, Chriſtum non renuere honorem ad ſe per imagines tranſeuntem.* 4. *Quamvis eodem materiali adorationis actu & Chriſtus & ipſius imago adoretur, intentio tamen adorationis per fidem directa non fertur in imaginem, in hac ſiſtendo, ſed tranſeundo in Chriſtum. Et quoad adorationem illam propriam, ad quam ſe imago terminativè habet, illa fundatur non in excellentia aliqua Divina imaginis, ſed in reſpectu ad ejuſmodi excellentiam, hoc eſt, in eſſe imaginis repræſentativo, quod formale ac ſpecificativum adorationis hujus motivum eſt.* 5. *Thomæ, Bellarmino, Lainezio pari, qua Vedroſius, perfidia impingis, quòd imaginibus abſolutam adorationem detulerint. Bellarminus enim hoc unum docet, Patribus etiam imagines haud adorandas dicentibus, haud abſque magno periculo contraire, qui imaginem Chriſti, vel crucem illo ipſo, quo Deus adoratur, latriæ cultu adorandam dicunt, ſubtiliſſimis tamen populi intellectui abſconditis diſtinctionibus adhibitis. Species ergo fuit latreuticæ adorationis, non abſoluta latreutica adoratio, quam veteribus Bellarminus tribuit.* Ibid. pag. 159--162. Reſp. 1. Si vel maximè,

mè, Redingi, te laveris nitro, & multiplicaveris tibi herbam Borith, maculatus tamet
& manes in impietate & idololatria tua coram Deo, Jer. II. 22. Nimis enim manif
lex Dei eſt. quæ imaginem, ſculptile, ſimilitudinem factam, ut adoretur, vetans, uno im
omnes diſtinctiones, ſubdiſtinctiones, præciſiones veſtras elidit. Omnis enim alius, n
Dei, adorabilis facti, vera ac religioſa veneratio, adoratio, ante, coram, ſupra, juxta, i
faciem Dei eſt idololatria, Atqui omnis cultus ſimulachri, Dei picti, Chriſti ſculpti,
brielis tornati, B. Virginis fuſi, Stephani ducti &c. eſt vera ac religioſa non-Dei, adora
facti, adoratio. Ergo idololatria eſt. Majorem Deus ipſe primo & ſecundo Decalogi
cepto; Minorem Concilium Nicænum II. eique conſentiens Tridentinum definiver
Qua in re Proteſtantes omnes maximo conſenſu conveniunt. De Calvino, Bullinger
pra *ad q.* 1 fuſiùs. Non enim illi, ut & Genevenſis, quia per ea, quæ in Cœlo ſunt,
leſtia corpora intelligunt, ſimulachra Dei, Chriſti & Sanctorum eodem præcepto non
tari ſentiunt. Imò contrarium & ſentiunt & probant vel eo argumento, quòd, om
imago, ſimilitudo referens ſive cœleſtia, ſive terreſtria, ſive aquatilia corpora, quæ ad
tionis gratia, & ut coram ea homines ſe incurvent, quamque religioſè colant, prohibe
Quod etiam Deus ipſe Deut. IV. 15. 16. &c. clariſſimè docet. Atqui veſtra ſimulachra,
non referant aſtra, aves, piſces, falſos Deos, ſed Deum verum, Chriſtum, Angelos, Sanc
qui aſtra, aves, piſces, falſi Dii, fateor, non ſunt: tamen referunt *cæleſtia* corpora, velut
lumba, ſeu avis Spiritum S. & *terreſtria*, veluti homo ſenex Deum Patrem, forma maris
fœminæ Deum, Chriſtum, Sanctos & Sanctas. Ergo ſunt imagines à Deo prohibitæ. St
git enim argumentum, ſive per ea quæ in Cœlis ſunt, non ſola corpora Cœleſtia, *ſed et*
Deus, Chriſtus, Angeli, Sancti intelligantur (quem ſenſum verbis legis magis congru
ſupra *ad Arg.* 1 demonſtravi) ſive formæ corporum Cœleſtium, Solis, lunæ, ſtellarum
vium ſignificentur. Si qualiſcunque hic diſſenſus ſummum in rei ſumma conſenſum
nium Proteſtantium labefactat, quid vobis, Redingi, fiet, in rei ipſius ſumma diſſidenti
Nam in lege Dei imagines nonniſi falſorum Deorum, Solis, lunæ, ſiderum, homi
Deificatorum &c. prohiberi, tecum magna Theologorum veſtrorum turba pertendit.
Dei etiam veri, & quamcunque imaginem religioſè cultam prohiberi, Gabriel Vaſq
eúmque ſecuti plurimi Theologi veſtri ſeverè ſtatuunt. Tranſigite priùs vobis invic
Cadmæi fratres, & lethalia vulnera veſtra curate. 2. Quo cenſu habenda ſit Præfatio
quiſitoris veſtri Soto-Majoris, non mendaciorum, ſed veritatis ipſius inſignitè imp
perſecutoris, magni ſcilicet Biblio-Maſtigis, veritatis interfectoris, hiſtoriæ adulteri,
gritatis exectoris, pietatis, charitatis, juris omnis expurgatoris; vel iſthoc de Caroli M
pitulari mendacium propalat. Teſtem advoco Johannem Tilium, Meldenſem Epiſco
veſtratem, qui Gallus, Romanæ ſedi addictiſſimus, noſtris infeſtiſſimus, Hiſpani Inq
toris mendacium convincet. Ille enim, non Oecolampadius, vel *Pſeudo-Reformator*
quis (quo nomine Redingio vero Deformatori veri Reformatores veniunt) hoc Ca
lare A. MDXLIX. ex Codice manu exarato vetuſtiſſimo, quem ipſe narrat *in Templo*
jore auguſtiſſimo ac totius Galliæ antiquiſſimo repertum, deſcriptum, Lutetiæ vulgavit.
to argumenta vetuſtatis plurima ab eodem, aliiſque ex Hincmari & ipſius Adriani I.
moniis petita, quibus victus ipſe Bellarminus *de Imag. c.* 14. libros eos tempore Caro
conſcriptos eſſe, fateri coactus eſt. Sed author ille, inquit Redingius, agnoſcit, Chri
ſibi imputare, quod minimis ejus factum eſt; nempe *propter horum ad illum reſpect*
At ſimilis, inquit, *imaginum erga Chriſtum reſpectus eſt.* Non reſpectum, ſed deſpectum
ctiùs dixiſſes. Quod ſi tibi ſuperſtitio cerebrum non excuſſiſſet, deſineres ex reſpectu

turæ ad Deum religioſam venerationem & adorationem concludere. Quid enim? An non viliſſimi etiam ſcarabæi ad Deum, ceu creaturæ ad Creatorem reſpectus eſt? Jam ergo ſcarabæum propterea, ſi vis, venerare, adora eo modo, quo imagines tuas, qualibet re animata viliores, veneraris & adoras. Ipſum verò teſtimonii Carolini argumentum per te quidem adhuc ſartum tectúmque perſtat. Addam autem Carolino teſtimonio aliud non minùs prægnans Claudii Taurinenſis Epiſcopi in ſuo reſcripto Apologetico adverſus Theodemirum Abbatem, *in 2. parte Tom. IV. Biblioth. Patr. p.* 147. ubi ſic ille tranſitivi cultus figmentum oppugnat: *Dicunt iſti, contra quos Dei Eccleſiam defendendam ſuſcepimus: Non putamus imagini, quam adoramus, aliquid ineſſe Divinum, ſed tantummodo pro honore ejus, cujus effigies eſt, tali eam veneratione adoramus. Cui reſpondemus: quia ſi Sanctorum imagines hi, qui dæmonum cultum reliquerunt, venerantur, non idola reliquerunt, ſed nomina mutaverunt. ſummopere penſandum eſt, quia ſi opera manuum Dei non ſunt adoranda, & colenda, quantò magis opera manuum hominū non ſunt adoranda & colenda? prorſus nec in honore eorum, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur, quia ſi imago, quam adorat, Deus non eſt, nequaquam veneranda eſt pro honore Sanctorum, qui nequaquam Divinos ſibi adrogant honores.* 3. Tam ne væcors es, ut putes, Filium hominis ſe Apoc. I. 13 S. Johanni videndum præbuiſſe in imagine artificiali ſeu manufacta; & eundem Johannem imaginem talem Chriſti adoraſſe? Atqui vidit ille non oculis corporis, ſed πνεύματι, *ſpiritu*, v. 10. & vidit ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου *ſimilem Filio hominis*. id eſt, verè filium hominis, ſtylo Scripturæ Daniel. VII. 13. Rom. VIII. 3. Phil. II. 7. 8. quia Chriſtus carnis & ſanguinis puerorum particeps factus eſt παραπλησίως *ſimiliter*, fratribus per omnia *ſimilis*, excepto peccato, Heb. II. 14. neque quiſquam ſimilior Filio hominis, qualis à Deo creatus eſt ſine peccato, quàm Chriſtus; denique omnia, quæ in viſione hac vidit Johannes, Filio hominis congruebant. Quid hoc ad imaginem manufactam, mendacii doctorem? Et quidnì Johanni adorare licuerit Filium hominis à ſe viſum in ſua Majeſtate? Sed non aliud ille adoravit, quàm quod in ſpiritu vidit. Vidit autem in Spiritu Filium hominis, non imaginem ejus corpoream: neque vidit Filium hominis, ut ejus viſi imaginem ſculperet vel adoraret, ſed (v. 19.) *ut ſcriberet, quæ vidit*; & revelationes à Chriſto ipſo ſibi factas diſceret. Ita idem Apoc. V. 6. &c. vidit in medio throni &c. *Agnum ſtantem, ut mactatum*, quem v. 9. 12. adorarunt animalia quatuor, Presbyteri, Angeli. Non vidit Agnum mactatum, ſed ὡς ἐσφαγμένον *ut mactatum*, adeóque ſtantem à mactatione inter thronum, animalia & Presbyteros; ceu Mediatorem videlicet, qui ſtat inter Deum & homines ei reconciliandos. Quid hoc iterum ad imaginem Chriſti manufactam, adorandam? Ubi Chriſtus viſus ſimilis Filio hominis, Agno quaſi mactato, vel præcepit ſibi fieri imaginem ſimilem; vel teſtatus eſt, ſibi placere religioſum imaginis ſui cultum? Manet ergo, repeto, cultus, adoratio in imagine, non tranſit ad Chriſtum ullo modo, niſi contumelioſo, quo contumelia infertur Chriſto, cujus honos in lignum, aurum, argentum &c. transfertur. 4. Nihil refert, intentio adorantis feratur in imaginem, in prototypon, an in utrumque, ſi adoratio ipſa in imagine ſiſtit, quieſcit, nec à prototypo recipitur, acceptatur. Ita Iſraelitarum intentio erat, in vitulo adorare Jehovam: Michæ in ſimulachro verum Deum Iſraelis. Sed Deus non intentionem, ſed actum reſpexit, & idololatriæ damnavit, adorationémque adeò non ſui, ſed ſigni ſui, hoc eſt שׁוֹר *bovis* Pſal. CVI. 20. interpretatus eſt. Sicut juramentum accipit Deus, non ſicut is intelligit, qui jurat, ſed ſicut is, cui juratur, juxta receptum illud Caſuiſtarum: ita hujuſmodi ad imagines proſphoneſis, earúmque adoratio accipitur, ſicut Chriſtus, non ſicut adorantes intelligunt & intendunt. Sed intentionem

tionem veſtram nullo modo ferri in imaginem, falſum eſt, tum quia juxta Thom
in nullo hactenus Concilio, à nullo Papa damnati ſunt, quibus mago & prototy
cultu adoratur: tum quia juxta Nicænum Concilium, imagines etiam ipſæ *vene-*
randæ ſunt (nam idem Concilium *act.*4. declarat. *hypocritas eſſe, & Sanctis con*
omnes, qui ſe ſacras imagines venerari confitentur, adorationem autem recuſa
dem *propriè, per ſe, non per accidens tantùm*, judice Bellarmino, aliiſque; tum qu
Bellarminus loquitur, *quod per accidens duntaxat & impropriè fit, & illud ſim*
gari poteſt: tum quia (ſic Jeſuita Tannerus *Tomo. III. pag.* 1388. argutatur) *ſi im*
priè tantùm honoratur, propriè autem loquendo non honoratur, ſequitur, meli
propriè locutos fuiſſe, ac etiamnum loqui Iconomachos, ſeu veteres, ſeu recentiore
non colendas eſſe, quàm Concilia & Patres, dicentes, colendas eſſe. Ergo, inquit Jeſ
honorantur ut purpura Regis concomitanter, ſed ut ſuppoſita, in quibus ineſt dign
virtus honorabilis. Neque te juvat ficulneum tuum folium, quòd qualiſcunqu
proprius ſit, *reſpectivus* tamen ſit, non fundatus in alia excellentia, quàm *τῦ eſ*
tativi. Non hic inquiro, an in ſola repræſentatione, & non virtute etiam alia I
ſtente, conjuncta, &c. imaginum excellentiam conſtituatis. Nimis manifeſt
opinione operationis nobilioris vos ad hæc, illa potiùs, quàm alia ſimulachra
Si prototypon, non imaginem hiatis, cui bono laſſatis pedes? Ubivis enim B
ter domi eſt: ubivis ejus ſimulachra extant. Cur ſic ardent foris, domi frigen
Quid ſibi volunt imaginum loquelæ, reſponſa? Quid affrictus ſphœrularum
rum ad imagines, ſi illis virtus nulla ineſt? Sed miſſo hoc, tantò certè horribil
tria eſt, *venerari, adorare* id, quod non aliam excellentiam habet, quàm quòc
habet ad aliud, & quidem non cauſæ ad effectum, efficiendo; ſed ſigni tantùm
tam repræſentando, imprimis cùm quædam ejuſmodi ſigna non repræſenter
turas, Angelos & Sanctos: quædam, Dei videlicet, Deus ipſe fieri prohibuer
qualiacunque illa ſint, & quicquid repræſentent, adorari idem ſeverè interd
quæcunque cauſa ſit religioſæ adorationis, adoratio tamen quædam religi
vos, per ſe & propriè & terminativè, adeóque eatenus intranſitivè (an enim
oſcula, ornamenta, oblationes iiſdem factæ tranſeunt ad prototypa?) compet
honor, omnis adoratio reſpectiva, relativa eſt, quia reſpectum habet non tan
jectum, ſed etiam ad cauſam adorationis. Denique ſi hæc exceptio ſufficeret,
ret Diabolum adorare, quia & ille reſpectum creaturæ ad Creatorem habet.
Gregorius de Valentia *de Adorat. lib. III. Diſp. I, cap.* 8. & *Diſp.* 4. c. 8 apertè co
dis hæc Chriſte, & non vindicas? Imò vindicabis, judex totius terræ! 5. Bellar
tiam non corrupit Vedroſius: non corrupi ego, ſed tu nefariè corrumpis. Il
ſupra ex ejus verbis mentem ipſius erui) diſertè imaginibus *venerationem*,
propriam, per ſe, non *per aliud, per accidens* deberi, mordicus contendit. An
adoratio abſoluta, id eſt, non tranſiens in prototypon, ſed in imaginibus termir
enim reſpectu finis ultimatè in Deo ſeu gloria ejus terminari; & ob reſpectur
tationis adorari dicatur: tamen actio ipſa formalis & ſpecifica abſoluta, id eſt
ſiens ad prototypon ſtatuitur. Negat equidem Bellarminus coram populo dic
quòd Dei, Chriſti, crucis imagines latria colendæ ſint. Latria tamen coli debere i
per accidens: & propriè & per ſe, adeóque abſolutè etiam, adorari debere, non n
tit, ſed ſuſè probare nititur. Neque vel Cl. Vedroſius, vel ego Bellarmino aſſert

nem latreuticam abſolutam impegimus. Lege noſtra, & vel oſcitantiam, vel perfidiam tuam, non noſtram, quam ex dictis noſtris nullam extundes, agnoſces.

OBJECT. VIII. *Imagines colendas eſſe, ſancitum eſt publicis Conciliis, Conſtantinopolitano VI. Romano ſub Gregorio* III. *& Stephano* III. *Niceno II. Cui poſtremo non obſtant libri contra imagines ſcripti, qui Caroli M. nomine veneunt. Etenim librorum illorum Carolum non eſſe authorem conſtat, tum quia ex Adriani Papæ libro iis oppoſito colligitur, eos ad Papam à Carolo miſſos eſſe, ut refutentur: tum quia in præfatione librorum author ſub nomine Eliphili probare conatur, Carolum eſſe authorem, qua re opus non fuiſſet, ſi à Carolo compoſiti fuiſſent: tum quia Romani Pontifices eo tempore ſe in tutelam Francorum contulerunt, & Imperium à Græcis ob iconomachiam ad Francos tranſtulerunt, minimè id facturi, ſi Carolus eadem, qua Græci, hæreſi laboráſſet.* Aug. Reding *pag.* 813. Reſp. 1. Concilia quæ allegantur, quia & à verbi Divini regula deflectunt, & remotiora ſunt, exiguum momentum habent. Conſtantinopolitanum VI. cui excepto unico hoc canone nullam authoritatem conſtare, Bellarminus pertendit, proximè ad Seculum VII. acceſſit: reliqua etiam exceſſerunt, & in corruptiſſima ac turbulentiſſima tempora inciderunt. Nicenæ verò Synodo coactæ à Conſtantino Imperatore vixdum ephebo, ejúſque matre Irene, muliere ſuperbiſſima, crudeliſſima, & paucos ante annos facta Chriſtiana, ut Imperatori nuberet, nullam authoritatem tribuit ipſe Carolus M. Imperator, ſcriptis contra eam (ſive ipſe manu exaraverit, ſive ſcribendi author fuerit, parum refert) Synodum 4. libris, & in Francofurtenſi Synodo, cui trecenti Epiſcopi interfuerunt, omni religioſo imaginum cultu damnato. Quòd vero Redingius frivolis conjecturis innixus libros illos νοθείας poſtulat, temeritatem ejus arguit. Editi ſunt illi libri Lutetiæ A. 1549. à Johanne Tilio Pontificio Meldenſi Epiſcopo, ex codice manu exarato vetuſtiſſimo, quem in Præfatione narrat *in Templo quodam majore auguſtiſſimo, ac totius Galliæ antiquiſſimo repertum.* A Carolo ſcriptos eſſe quoſdam contra imagines libros fatentur Eccius *Enchir. Loc. Comm. art.* 16. Bernhardus Lutzemburgus, Ordinis Prædicatorum frater *in Catal. hær. l. c.* 14. Auguſtinus Steuchus Eugubinus, Papalis Bibliothecarius *lit.* 2. *num.* 60. *de Donat. Conſt.* ac inprimis Hincmarus Rhemenſis *contra Hincm. Laud. c.* 20. Igitur Caroli nomen præferunt omnia exemplaria, inprimis duo MS. Vaticanum & Tilianum. Et perſonam Caroli librorum iſtorum author ubique gerit, neque aliter quàm Carolus ipſe loquitur. Quod etiam fieri potuit, ſi maximè non ipſemet eos ſcripſit, ſed aliis illos ſcribendi author fuit; quomodo eidem & Ludovico filio tribuuntur Capitula legum Eccleſiaſticarum, quæ tamen non compoſuerunt ipſi, ſed eorum authoritate Epiſcopi in Synodis. Quòd

verò Adrianus Papa, qui libros refutavit, Carolum eorum authorem eſſe nuſpiam memorat, parum obſtat, quia nemo non videt, interfuiſſe Adraini, ne Carolum læderet. Ad Carolum etiam à Græcis Imperatoribus defecerunt Pontifices, tum ob potentiam & compertam beneficentiam ejus: tum quia in reliquis nihil auxilii fuit contra hoſtes præſentes: tum quia cum Iconoclaſtis non fecit, ſed mediam inter illos & Iconolatras Nicenos viam inivit. Cujus proinde ſententia proclivius ab illis diſſimulari potuit.

EXCIP. REDING: 1. *Temeritas inſignis eſt, fingere, Concilia Oecumenica à verbi Divini regula deflectere. 2. Licet Canones Concilii Conſtantinopolitani VI. non ſint firmæ authoritatis, tamen canon ille 82. quo imagines definiuntur venerabiles, ſemper ab Eccleſia receptus eſt, & teſtatur ut minimum antiquum Eccleſiæ uſum. Nulla porro Concilii ejus authoritas eſt, non ex defectu ſubſtantiæ, ſed ex accidente, quia à Græcis corruptum videtur, uti idem Bellarminus de Rom. Pontif. lib. IV. cap. 11. probat. 3. Sed habemus inſuper aliam Synodum Romanam ſub Gregorio III. fere mille Epiſcoporum, A. 733. nec non Synodum habitam in villa Gentiliacenſi, in qua de imaginibus actum, admonitique Græci, ut cum aliis piis de imaginibus ſentiant. 4. Quin Concilium Nicenum II. legitimum fuerit, dubitari nequit. Habuit enim legatos Papæ, Patriarchas & 350. Epiſcopos, ipſumque Imperatorem Conſtantinum conſentientes. Diſputatum etiam eſt diu acriter, allatis in medium Scripturis, Conciliis & Patribus. 5. Si Concilia Conſtantinopolitana præcedentia & Francofurtenſe maximè legitima fuiſſent, tamen cedere deberent Nicæno, quia hoc generale, illa particularia fuerunt. In Conſtantinopolitano enim ſub Leone nulli adfuerunt Patriarchæ, excepto Germano Conſtantinopolitano, qui non conſentiens depoſitus eſt. In Conſtantinopolitano ſub Copronymo non adfuere Papa, vel Legati ejus, nec Patriarcha alius, excepto Conſtantinopolitano Pſeudepiſcopo. Francofurtenſe verò particulare fuiſſe, omnes conſentiunt. Si adfuerunt ei Legati Papæ, tamen aſſenſi non ſunt. Et tandem ſolum Nicænum obtinuit: imagines in Templis & honore permanſerunt. Solius etiam hujus acta extant; reliquorum acta evanuerunt. Habemus præterea Synodum VIII. Generalem & Tridentinam Nicænæ conſentientes. 6. Francofurtenſe Concilium Canone 2. rejicit adorationem & ſervitium imaginibus delatum, abſolutum ſcilicet, non relativum. Atqui etiam Nicænum Concilium cultum latriæ & abſolutam adorationem rejecit. Idem Concilium Francofurtenſe can. 42. decrevit, ne novi Sancti colantur & invocentur, vel memoriæ eorum per vias erigantur, ſed hi ſoli, qui ex authoritate paſſionum & vitæ merito electi ſunt. Non ergo prohibere voluit illas etiam imagines, per quas ipſorum memoria recolerentur. 7. Carolo M. tributos libros ſuppoſititios eſſe, argumenta mea alibi allata convincunt. Ipſe verò Carolus eos Hadriano refutandos tranſmiſit. Neque Meldenſis Epiſcopus, ſed Eliphilus quidam libros illos vulgavit. Lutzenburgus quidem loco à ſe citato, dicit, Carolum M. ante 700. annos contra hæreticos certum opus conſcripſiſſe, in 4. libros diviſum, quod habeatur Romæ in Vaticano. Sed an hi propterea illi ipſi ſunt, quos Eliphilus ille vulgavit? Etenim hic in Templo quodam innominato repertos: ille in Vaticano extare dicit. Et Eccius teſtis eſt, ſcriptos eſſe libros contra volentes tollere imagines. Accedunt adverſus Præfationem Eliphili conjecturæ Editoris Conciliorum Pariſienſium, quibus Hincmari teſtimonium elevatur. Author enim Eliphilus dicit, Synodum à Francofurtenſi damnatam, Conſtantinopoli celebratam eſſe. Non de Nicæna ergo hu-*

loquitur ; & Conſtantinopolin in Bithynia ſitam eſſe ſcribit. Unde colligitur, fuiſſe hominem imperitum, nulláque fide dignum. Dubitari etiam poteſt, an Eliphili Præfationem illam Hincmarus viderit. Imò teſtimonium illud Hincmari eſſe, non credit Alanus vel eo argumento, quòd liber Hincmari, unde illud depromitur, ad nos non pervenerit niſi ex relatione Illyrici hæretici. Sunt etiam in verbis ejus falſa & pugnantia. Dicit enim, in quadam VII. Synodo Græcorum quoſdam dixiſſe, imagines eſſe confringendas ; alios verò, eſſe adorandas. At hoc non in una illa, ſed in diverſis Synodis accidit. Ait etiam, Synodum Nicænam ſine authoritate Papæ fuiſſe habitam, & Romam miſſam, atque inde in Franconiam directam, ut ibi examinaretur : & libros illos Romam à Carolo miſſos eſſe per Epiſcopos ; cùm Hadrianus teſtetur, Carolum ad ſe miſiſſe per Engilbertum Abbatem. Denique, Synodum Francofurti damnatam Conſtantinopoli congregatam ſcribit. 8. *Quàm denique immeritò Eccium citaveris, liquet ex ejus verbis, quibus imaginum cultum probaturus ille, teſtatur, Carolum M. ſcripſiſſe contra volentes tollere imagines ; proin Thuricenſes fundatorem & patronum ſuum Carolum potiùs ſequi debere, quàm hæreticum Zwinglium.* Ibid. pag. 162--165. Reſp. 1. Concilia Pontificia vel œcumenica, vel legitima fuiſſe, ſupponis. Nos variis rationibus inducti pernegamus, & à regula verbi Divini, æquè ac Concilium illud, in quo Chriſtus condemnatus eſt, defeciſſe aſſerimus. De verorum autem legitimorúmque Conciliorum authoritate quid ſentiendum ſit, in loco demonſtravimus. Verbo, etiam Oecumenicis Conciliis anathema dicimus, ſi quid ſtatuunt contra verbum Dei ; firmitérque adeò tenemus, novis dogmatis in Eccleſia nullam in Conciliis ullis authoritatem conciliari poſſe. 2. Sic ergo pro arbitrio veſtro Concilio Conſtantinopolitano ſexto & datis momentum in unico canone LXXXII. quo imagines ſanciuntur *venerabiles*, quia videlicet ibi & ſapit, & vobiſcum facit, & Jove judicat æquo : & in reliquis, velut, ubi Honorium Papam hæreſeos damnavit, aufertis. Quis ferat indomitam licentiam ? Si tamen canon ille momentum aliquod habet, at Conciliare non habet, quia profectus à Concilio, cui ipſimet in cœteris omnibus fidem derogatis ; licet Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui Canonem illum in Concilio Nicæno II. citavit, multis de γνησιότητι ejus dubitantibus, patrocinium ejus ſuſcipiens, *σύνοδον Οἰκουμενικὴν Synodum Oecumenicam* diſertè appellaverit, nemine in Concilio contradicente, uti in Actis Concilii Nicæni II. *Act.* 4. legere eſt. Unde conficitur. Concilium illud eo tempore pro Oecumenico habitum eſſe, non à Taraſio duntaxat, ſed ipſo etiam Concilio Nicæno, quicquid ex Bellarmino tuo de corruptione Concilii ejus à Græcis facta, & authoritate inde ejus *ex accidente* labefactata muſſes. Gravior corruptionis ſuſpicio in ipſum canonem hunc LXXXII. cadit, quia in Concilio Nicæno non pauci de eo dubitarunt. Sed præterea imagines Synodus illa vocat *σεπτὰς venerabiles* ; quomodo etiam Concilium Nicænum *Act.* 6. *ναοὺς σεπτοὺς Templa venerabilia* : & ipſi Patres Conſtantinopolitani Concilii ſub Conſtantino V. contra imagines habiti Templum, in quo ſederunt, *σεβάσμιον venerabile*, imò Nicæni ſuum, in quo ſederunt, *Act.* 6. *πάνσεπτον omnimodo venerabile* appellant. Quis verò Templum, Concilii ſedem, adoravit ? Paparum Iconomanitarum Gregorii II. & III. in Concilio Romæ coacto adverſus Leonem III. quem illi per cauſam imaginum imperio exuerunt, *ſimul à Dei, ſimul ab Imperatoris obedientia deſciſcentes* (quod *notandum* hic Forbeſius *Inſtruct. lib. VII.* 10 : 5. ſapienter monet) furores notiores ſunt, quàm ut commemorari debeant. In Gentilliacenſi verò Synodo in Gallia tredecim poſt Conſtantinopolitanam VII. annis celebrata, Ado in Chronicis *A.* 367. teſtatur, *quæſtionem ventilatam inter Græ-*

cos & Romanos de Trinitate, & utrum Spiritus S. ſicut procedit à Patre, ita procedat à Fi-lio : & de Sanctorum imaginibus, utrumne fugiendæ an pingendæ eſſent in Eccleſiis. Se quæ Synodi illius definitio fuerit, nemo veterum Scriptorum diſertè prodidit. 4. Habui Concilium Nicænum II. Adriani iconolatræ legatos, uti Pontificia ſolent: habuit Con ſtantinum VI. ephebum, à matre Irene, quæ à gentiliſmo ad Chriſtum converſa, ut ma trimonio Imperatoris poteretur, idolorum amorem ſuperſtitionémque gentilem imi adhuc medullis hærentem aluerat, & penes ſe authoritatem imperii habuerat, corru pta: habuit Epiſcopos non paucos; poſtquam cauſa nondum cognita, ſolis præjudiciis omnes Epiſcopi, qui in Concilio ſedem habere voluerunt, damnare priùs Iconomachos & quidam etiam palinodiam canere, ſuúmque peccatum confiteri compulſi ſunt; ne-moque adeò admiſſus judex, quin cauſæ imaginum faveret: diſputatum denique ex Scripturis, Conciliis, Patribus malè ab iconolatris detortis: & fabulis etiam pluribus ob-truſis: denique cuſum decretum Legi Divinæ, & præcedenti Concilio Conſtantinopo-litano VII. ſub Conſtantino V. celebrato (cujus Epiſcopi trecenti undequadraginta ſe σύνοδον Οἰκουμενικὴν *Synodum Oecumenicam* haberi ſub anathemate definiverunt, & imagi-num uſum omnem in cultu Divino ſeveriſſimè interdixerunt,) è diametro contrarium. Unde *Pſeudo Synodum* & *falsò Septimam dictam* Concilii Francofurtenſis Epiſcopi, & λῃστρικὴν *latrocinalem* alii inſigniverunt: quin & Reges Galliæ, Germaniæ, Britanniæ cum ſuis Epiſcopis in Concilio Francofurtenſi, Pariſienſi Synodo, & ſcriptis aliis damna-runt, una cum εἰκονοδουλείᾳ etiam Ἀντιχριστιανοδουλείας ejerantes. 5. Neque adeò ulla cauſa eſt, ob quam vel Conſtantinopolitanum ſub Conſtantino Copronymo, vel Franco-furtenſe ſub Carolo M. Concilio Nicæno II. poſtponenda ſint. Illis enim cauſæ bonitas & pro lege Divina Deique ſolius cultu Zelus: huic ſolius Papæ iconolatriam invehen-tis authoritas & muliebris dominatio ac ſuperſtitio patrocinatur. Oecumenica, an parti-cularia illa fuerint, ſuſque deque habemus. Nam etiam in particularibus Conciliis non deſunt canones optimi ſanctiſſimíque. Ne Nicænum quidem ipſum Oecumenicum cen-ſeri poteſt, utpote à maxima orbis Chriſtiani parte abrogatum. Nam & Græci plurimi re-luctabantur; & totus ferè Occidens illud damnavit, ut Oecumenici nomen ſolum, non rem habuerit. Etiam Ariminenſi Concilio & Papa & Patriarchæ omnes conſenſerunt. Oe-cumenicum ergo fuit, neque orthodoxum tamen. Et decreto Chalcedonenſi, de ordine Patriarcharum, ſua in hunc uſque diem conſtat authoritas, etiamſi ei Legati Leonis Pa-pæ, & Leo ipſe, obſtinatè contradixerint. Robur etiam habuit decreti Synodi Oecume-nicæ illud, quod de tribus Capitulis in quinta Synodo factum eſt, licet edito in contrarium decreto Vigilius Papa reclamaverit. Derogaverit ergo Nicænum Conſtantinopolitano, Francofurtenſi, Pariſienſi Conciliis: at derogavit non ut orthodoxum, ſed ut heterodo-xum; non jure, ſed impio facto. Derogarunt viciſſim hæc Nicæno, ſed ut orthodoxa heterodoxo, jure & pio facto. Neque imagines ubique in Templis ſimul manſerunt & adoratæ ſunt: ſed in plurimis Orientis & Occidentis inprimis ſi manſerunt, certè diu adoratæ non ſunt, donec Paparum impietas & iniquitatis myſterium pervicit. Si Con-ſtantinopolitanum & Francofurtenſe Concilia legitima non ſunt, quia acta eorum non extant, quid fiet Tridentino, quod acta ſua dedita opera, quia lucem ferre non pote-rant, ſuppreſſit? Denique habetis Synodum Conſtantinopolitanam octavam generalem, ſub Baſilio Macedone A. DCCCLXIX. celebratam, quæ ex centum & duobus Epiſcopis conflata licet, *Oecumenica* tamen Latinis cluet; licet mox ab alio Concilio Conſtantinopo-litano, ab eodem Baſilio A. DCCCLXXIX. convocato, quod octavum Oecumenicum Græ-

ci

ci eſſe contra Latinos pertendunt, damnata fuerit. Qua ergo ratione *Oecumenicum* Concilium dici meretur, quod univerſi Græci, ceu Pſeudo-Synodum, rejecerunt? Ad Spiritum ergo Papæ cuncta redeunt. quo ſolo paucis vel multis aſpirante omnia jam Oecumenica, Orthodoxa, legitima ſcilicet evadunt. 6. Sic planè Canon II. Concilii Francofurtenſis, uti quidem ad finem operum Alcuini extat, habet: *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt: in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra Sanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt atque condemnarunt.* Fatentur autem, argumentis victi, Bellarminus contra Alanum Capum, Baronius, & poſt illos etiam Doctiſs. Sirmondus, qui poſt editores operum Alcuini, primus Canones Concilii illius ex vetuſtiſſimo Codice vulgavit, his verbis Nicænam Synodum II. damnatam eſſe. Et Bellarminus *de Concil.* lib. II. 8. id pluribus argumentis, teſtimoniis inprimis Hincmari, Aimonis, Reginonis, Adonis & aliorum, probat. *Conſtantinopolin* verò dixerunt Patres illi figuratè pro Imperio Orientis, cujus ſedes erat Conſtantinopoli: ut ſi quis Romam pro ditione Imperii Romani dixiſſet. Neque adorationem illi abſolutam & relativam diſtinguunt; ſed ſimpliciter *ſervitium, adorationem*, utpote Deificæ Trinitati ſoli competentem (dicunt equidem, non Nicænos imaginibus ſervitium & adorationem tribuere *æquè ac Trinitati*, quod paritatis eſt, ſed *ita ut Trinitati*, quod diſparitatis eſt; negant verò tacitè *τὸ ἄνισον* ſeu diſparitatem illam in religioſo cultu inſtitui poſſe; quia quiſquis imagines religioſè venerandas dicit, utcunque ille diſtinguat ſermone, opere tamen eum cultum iis impendere, qui ſoli Deificæ Trinitati debetur,) imaginibus derogant, & concludunt, ſe *omnimodis*, ſeu omnibus modis (adeóque etiam relativo) *adorationem & ſervitutem renuere, contemnere & condemnare.* Omnes igitur modos religioſi cultus erga imagines amoveri, non diſtinctiones admoveri volunt. Unde libros Carolinos etiam relativum cultum, quo imagines non adorantur ut Deus, (qua diſtinctione Nicænos uti *lib. I. 14. III. 16. 17. 18.* disertè memorant; ut id Francofurtenſes Patres ignorare, atque ſic *in facto*, ſeu *materialiter*, uti Bellarminus loquitur, errare non potuerint) oppugnare *ad Arg.* 8, ſupra vidimus. Nempe Patres Concilii Francofurtenſis latere non potuit, qualem adorationem Nicæni imaginibus tribuerint, cùm & præſentes Papæ legatos, & Synodi ipſius acta habuerint. Audi ipſum Capitulare Caroli *lib. I.* 14. ubi de Nicænis Patribus loquens; *Ajunt*, inquit, *benedixit Jacob Pharaonem, ſed non ut Deum benedixit: adoramus nos Deum, ſed non ut Deum adoramus.* Similiter *lib. III.* 17. & alibi paſſim. Eam verò inſaniam locis citatis, alibiq; Francofurtenſes hoc dilemmate confutant: *Qui adoras imaginem, aut eam cultu religionis adoras, aut eo charitatis & ſalutationis officio, quo homines civiliter & humaniter adoramus. At religionis cultu nefas eſt aliud adorare, quàm ſolum Deum: nec civili colendæ ſunt aut ſalutandæ imagines. Hoc enim ſuperſtitioſum & ſuperfluum eſt, eò quòd imagines rationis expertes & inſenſatæ ſint.* Clamantibus iconolatris, *ſe venerabiles & ſanctas imagines honoraria quadam adoratione religioſè colere, non adorare latria, ſeu cultu religioſo*, reſpondet Capitulare, iſtam religioſæ adorationis diſtinctionem abſurdam eſſe, *quia*, inquit, *qualibuſcunque ludere coneris verborum ambagibus, non mediocris error eſt, cùm aliquid adoratur religionis cultu, quàm is, qui dixit: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Proin neque obſtat, Bellarmini exceptio illa, cui Redingius ſuffragatur, quòd in Concilii Nicæni *Act.* 1. Baſilius Ancyranus, qui

antea fuerat hæreticus, cùm reſipiſceret, & confeſſionem Catholicam e
cilio audiente, dixerit, *ſe imagines quidem colere, non tamen latria, cùm*
tur. Diſtinguebant nempe Nicæni cultum religioſum, qui Deo debetur,
ab eo, qui exhibetur Sanctis, quem δουλείας appellant. Cùm igitur imagi
Sanctorum duntaxat approbarent, mirum non eſt, illos juxta diſtinctio
ptam latriam, utpote nec Sanctis, nec Sanctorum imaginibus debitam,
eſſe. Sed Francofurtenſes Patres, gnari utique, quòd omnis religioſa ado
latriæ ſit, diſtinctionem illam nihili eſſe arguentes, definiunt, ſe adoratio
tem etiam (quam relativam Sanctorum imaginibus hodie deputant) *om*
bus modis *renuere, contemnere, condemnare*. Nihil ergo illi diſtinctio
μορμολυκεῖα morabantur. Præterea in eadem Synodo Nicæna *Act.* 2. ha
denſis Epiſcopi verba legas: *Venerandas imagines ex toto corde, cum deb*
lutatoria adoratione ſuſcipis; & poſt; *perfectè eas adorans*. Hæc verò qu
vificæ Trinitati eximium? Deniq; Carolus M. in Capitularis ſui *lib. III.* 1
Conſtantiæ Cypri Epiſcopum in Concilio Nicæno ſic loquentem introduc
plector honorabiles, ſanctas & venerandas imagines ſecundum ſervitium
ſubſtantiali & vivificatrici Trinitati emitto. Quæ verba licet in hodiernis
Actis aliter longè leguntur; (quo argumento Carolinos libros in ſuſpici
Bellarminus laborat) extiterunt tamen, atque ita lecta haud dubiè ſunt
excerptis, quæ Roma ad Carolum miſſa ſunt, qua in urbe non eſt quod ſ
quam in fraudem imaginum fictum eſſe. Cúmque author excerptorum
rolum miſſorum, quiſquis ille fuerit, ea optima fide retulerit, quibus Nicæ
num cultum à Dei adoratione & ſervitio diſtinxerunt; finxiſſe eum iis pu
non poteſt. Et ſi hæc Conſtantino à Carolinis libris falsò affictа fuiſſent,
pa in reſponſione haud dubiè de calumnia adeò horrenda Carolum mon
argumento (uti nunc Bellarminus fecit) docuiſſet, quàm portentoſa ſit
Synodi Nicæni audacia. Atqui ille nihil hujuſmodi reponit; ſed deſcript
diéque in Carolino opere *lib. III.* 17. extat, reſpondet, Conſtantinum ali
revertentes hæreſi totis niſibus ſuis tentaviſſe Sanctæ Catholicæ & Apoſtolica
feſſione ſatis facere Eccleſiæ, & ideo talem adorationem confeſſos eſſe pro ſacris
dere, qualis in definitione Synodi conſtituta eſt. q. d. Epiſcopos illos Iconoc
ſin ejerantes, ut omnem ſuſpicionem audientium animis abſtergerent, i
efficaciter voluiſſe loqui; de cætero confeſſionem eorum ex definitione
pretandam eſſe. Quid opus fuiſſet ſic eos excuſare, ſi Conſtantini confeſſ
Caroli & Hadriani ſic lecta fuiſſet, uti hodie in Actis Nicænis legitur
tantùm Synodi Nicænæ acta multipliciter immutata & corrupta eſſe arg
quæ hodiéque in eorum exemplaribus occurrit, quámque Celeb. Dallæus
cap. 3. pag. 419. &c. ſpeciminibus nonnullis allatis demonſtrat: ſed etia
illius verba ſic in Actis Nicænis hodie recitantur, ut non obſcurè aliq
animadvertamus. Denique non eſt ut Confeſſionem hanc, uti in libris C
fertur, recentiores, qui imaginem & exemplar eodem cultu adorari deb
Bellarminus ipſe, adorari imagines Dei poſſe latria, ſed *per accidens*, ſtatuit.
Et eandem fuiſſe Concilii Nicæni ſententiam, quantumvis illam diſtincti
liare ſatagerent, ex Confeſſione illa Conſtantini his Carolus M. *lib. III.* r
cit: *Cùm Conſtantinus ſibi ſuiſque dignoſcatur in ſua perverſa profeſſio*

contrario, qui illorum nugis reniti cupimus, dignoſcitur prodeſſe : cùm videlicet errorem detegit infauſtum, quem illi videntur plebibus ingerere palliatum. Ajunt enim : Non adoramus imaginem ut Deum, nec illis Divini ſervitii cultum impendimus ; ſed dum illas aſpicimus & adoramus, illò mentis noſtræ acumen defigimus, ubi eos, quorum illæ ſunt, eſſe non ignoramus. At contra iſte illorum detegens errorem, ut ſuam pandens abſque ulla obumbratione cogitationem, fatetur, ſe quale Trinitati ſanctæ, tale illis exhibere ſervitium, tantùmque adorationem : ſicque abſurditatem, quam illi introrſus retinent latenter, hanc iſte egerit patenter. Nec latere quempiam poteſt illorum ignavia, cùm hanc pandat hujus profeſſionis ſententia. Sed objicit Redingius Canonem ejuſdem Francofurtenſis Concilii XLII. qui ſic habet: *Ut nulli novi Sancti colantur aut invocentur ; nec memoriæ eorum per vias erigantur : ſed hi ſoli in Eccleſia venerandi ſint, qui ex authoritate paſſionum & vitæ merito electi ſunt.* Quàm ſanctè canon hic obſervetur, dicere nihil attinet ; & arguit jam olim illa Beſſarionis vox *quòd novi Sancti veteres ſibi ſuſpectos reddant.* Sed miſſo hoc, quid Canon ille ad imagines, quibus authores iidem canonis jam ante Canone II. *omnes modos adorationis & ſervitutis* derogarunt? An *cultus, invocatio, memoriæ* (quas æque imaginibus ac Sanctis competere deliras) ad modos adorationis & ſervitutis non pertinent? Non ergo, quid tu in tenebris tuis ſomnies, quæritur : ſed quid verè Patres illi ſenſerint. Memorias Sanctorum novorum per vias erigi vetant ; non veterum *coli, adorari* permittunt. 7. Argumenta tua, quibus γνησιότητα librorum Carolinorum ſupra oppugnaſti, nos quoque ſupra ſtraminea eſſe, oſtendimus. Ede, ſi potes, vel unum ex libris illis, vel aliunde etiam, apicem, ex quo conſtet, Carolum Papæ libros hos refutandos tranſmiſiſſe. Imò verò ille una cum Epiſcopis plus trecentis juxta eoſdem libros Nicænorum & conſentientis iisdem, Papæ Hadriani de cultu imaginum ſententiam *renuit, contempſit, condemnavit.* uti verba Canonis ſupra adducti habent. Et tu tranſmiſiſſe *refutandos*, nugari pergis. Accedit ad nugarum cumulum, quòd non Tilium Meldenſem Epiſcopum, ſed Eliphilum libros illos vulgaſſe ſcribis. Nam Eliphilus non alius à Tilio Meldenſi Epiſcopo fuit. quod nemo jam paulò doctior & curioſior ignorat ; poſtquam vir Illuſtris, Paulus Petavius, Senator Pariſienſis, apud Andream du Cheſne, *tom. II. Francicarum rerum p. 352. in Nithardo,* his ferè verbis myſterium prodidit : *Caroli M. libros de imaginibus edidit A.* 1549. *Johannes Tilius* (Jean du Tillet) *Epiſcopus primò Briacenſes, deinde Meldenſis ; ſed diſſimulato nomine & alio vocabulo Elias Philyras* (Eli Philus) *quòd Elias fuerit Johannes Baptiſta, φιλύρα verò tilia* (Gallicè *Tillet.*) Premendi verò ſui nominis cauſas ille ſonticas habuit, in illius Eccleſiæ communione vivens, in qua periculoſum erat quidquam in lucem edere, quod publicè receptis ſententiis vel leviter repugnet. Paris inverecundiæ eſt negare, quòd libri hi ii ipſi ſint, quos à Carolo ſcriptos Bernhardus Lutzenburgus confeſſus eſt. Alios enim, ſi potes, ede. Et aliis teſtibus, ipſo inprimis magno teſte, Francofurtenſis Concilii, quod Carolus moderatus eſt, Canone II. qui librorum Carolinorum compendium eſt, nec non Hincmaro, quin & Hadriano Pontifice, qui in reſponſo ſuo ea ex libris ad ſe tranſmiſſis citat, quæ totidem verbis in Tiliana editione extant, id ipſum liquet. Sed *Eliphilus,* inquis, *prodiit non Lutetiæ, ſed ſuppreſſo nomine loci ; editúſque eſt in loco innominato : Lutzenburgus verò in Vaticano extare ſcribit.* Prima editio procurata eſt ſuppreſſo nomine loci & authoris: non item ſequentes. Neque pugnat, libri ejuſdem diverſos codices in diverſis locis repertos eſſe : unum in Galliæ *Templo quodam majore auguſtiſſimo ac antiquiſſimo,* alterum in Romæ *Vaticano.* Etenim Auguſtinus Steuchus, Papæ Bibliothecarius, qui ipſe quoque de *Donat. Conſt. lib. II. n. 60.* ſcribit,

ſcribit, *hunc codicem vetuſtiſſimum literis Longobardicis ſcriptum in Bib*
(id eſt Vaticana) extare, libri primi caput ſextum recitat totum or
peris hujus Tiliana editione legitur. Putidum eſt, quòd Eccio teſte p
libros contra volentes tollere imagines. Quid enim Eccius teſtaretur, qui
re quidem aliunde didicit, at ipſe vidit vel legit nunquam? Et ſi ſcrip
lentes tollere imagines, an etiam pro volentibus eas adorare? Quis ido
tales libros unquam vidit, legit? Mirum non eſt, ita cæcutiviſſe Eccium
qui rem rectiùs nôſſe poterant, Surius, Binius, Coriolanus, Pariſienſes i
coſurtenſi talem inſcriptionem præfixerint: *Concilium Francofurtenſe*
batum, quo CCC. circiter Epiſcopi Elipandum & Felicem, eorúmque hære
nominatur, condemnarunt, Actáque Concilii Nicani II. in cauſa imagin
Planè ac ſi alius Nicænæ Synodi prioris acta hoc titulo ederet: *Conci*
Univerſale, quò CCCXVIII. Epiſcopi Arii dogma contra Filii homouſion
de apparet, quæ ſit hominum iſtorum frons, qui tam claris, tam ido
parte confirmatis teſtimoniis occlamare nulli verentur. Quas porro e
liorum Pariſienſium, adverſus authoritatem teſtimonii Hincmari Rhem
jecturas, quovis illæ vento, fumóque evanidæ magis ſunt. Nam in ſuis il
verſus antiquitatem Præfationis Eliphili diſputans tum ſuo ſe indicio
nunquam Præfationem legerit (in illa enim inveniſſet longè certior
prompſit, novitatis indicia, veluti mentionem Auguſtini Steuchi, Lau
tum cum larvis luctatur. Nemo enim rerum peritus ignorat, Præfatio
li ſuperioris ſeculi factam eſſe, & nominatim Tilii Meldenſis Epiſcop
illam Hincmarus, fateor & ego, ne videre quidem potuit; utpote ſe
vetuſtior. Neque adeò ſatis famæ ſuæ Editor ille Conciliorum conſului
modi nugamenta Operi Regio inſerere nullus dubitavit. Sed operæ pre
Hincmari verba, quæ in Epiſtola ad Hincmarum nepotem, *Opuſculo* ej
inſerta, (quem librum, ne ex ſolius Illyrici relatione ad nos perveniſſe
te annos *LXVI.* ex MS. Codice Thuani, Cordeſius, Lemovicenſis Ca
Pariſiorum cum Regis Chriſtianiſſimi privilegio typis Chriſtiani Cr
continentur, lectori repræſentare, Sic autem ille: *Septima apud Græc*
ſalis Pſeudo Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam
dicebant, neutra autem pars intellectu ſano diffiniens, ſine authoritate
longè ante noſtra tempora Conſtantinopoli eſt à quàm plurimis Epiſcopis
miſſa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Unde tempore Ca
ris, juſſione Apoſtolicæ Sedis generalis eſt Synodus in Francia, convocante
re, celebrata, & ſecundum Scripturarum tramitem, traditionémque m
corum Pſeudo Synodus destructa & penitus abdicata. De cujus deſtructi
volumen, quod adoleſcentulus in palatio legi, ab eodem Imperatore Roman
Epiſcopos miſſum, in cujus voluminis quarto libro hæc de Univerſalis n
Quo loco deſcribit Hincmarus ex Opere Carolino libro IV. caput 28.
die in codicibus editis extat. Frigidiſſima verò ſunt, quæ teſtimonio hu
liorum Pariſienſium opponit. qualia ſunt, *quòd aſſerat, in quadam VII*
dixiſſe, imagines eſſe confringendas, alios, eſſe adorandas: Synodum Nicæn
te Papæ eſſe celebratam: Conſtantinopoli habitam eſſe illam Synodum:
miſſa eſſe per Epiſcopos, cùm alii dicant, per Engelbertum illuc miſſa eſſe.

digna iſthæc eſſe dixerit? Etenim erraverit in his omnibus Hincmarus. An propterea locus ille Hincmari non eſt? Atqui eum Hincmaro tribuit Baronius, tribuit Codex Thuanæus, tribuit Cordeſiana editio. Quid aliis argumentis in re clara opus? Sed nec erravit ille tamen in pleriſque. Etenim non dixit, *in Septima Synodo quoſdam dixiſſe, confringendas eſſe imagines, alios verò, adorandas eſſe*, ſed, *univerſalem Synodum vocatam eſſe de imaginibus, quas quidam* (non in Concilio Nicæno, Conſtantinopolitano VII.) *confringendas, quidam* (ante Concilium Nicænum) *adorandas* dixerint. Quòd Synodum Nicænam *ſine authoritate Papæ celebratam eſſe* innuit, paria ſentit cum libris Carolinis. Nempe perſuaderi illi non poterat, remque adeò illegitimam ab Hadriano I. factam, ut ſine cognitione, conſenſione & authoritate Eccleſiarum Occidentis mitteret, cognoſceret, ſtatueret, approbaret tantam cauſam in præjudicium Eccleſiarum Occidentalium, ad quas res æquè pertinebat. Ne plura, noluerunt credere, Hadrianum tam immodeſtum, tam audacem, præſidentem, ſuperbum eſſe, ut ſua authoritate & ordinem publicum, & Eccleſias Chriſti, & veritatem Dei uno impetu oppugnaret. Modeſtiores fuerunt in judiciis ferendis, quàm Hadrianus in præcipitandis; eúmque arbitrati ſunt veritati ac ſibi, re ampliùs cognita, crediturum. Errarunt ergo in quæſtione facti, quia Papam improbum fuiſſe non crediderunt, ut Eccleſiis Occidentalibus ne quidem citatis, auditis, in rem tanti momenti conſenſerit. Quòd & libri Carolini, & Patres Francofurtenſes ipſi, & Hincmarus, aliíque etiam veteres hiſtorici Synodum illam, quæ à Carolinis libris oppugnata, & à Francofurtenſi Concilio condemnata eſt, *Conſtantinopoli* celebratam ſcribunt, non errarunt equidem; neque aliam à Nicæno II. intellexerunt; ſed Conſtantinopolin figuratè dixerunt pro Imperio Conſtantinopolitano, quatenus illud Romano, ſeu Occidentali opponitur. Demonſtrant hoc librorum Carolinorum verba, quibus Synodum illam non nudè Conſtantinopoli, ſed *Conſtantinopoli in Bithynia* celebratam dicunt; Conſtantinopoleos nomen generale reſtringentes, voce *Bithyniæ* addita; Nicææ verò nomen tum honorificè, propter ſanctam illam Synodum primam, tum brevitatis cauſa diſſimulantes, quia ſemper vocem *ſecundæ* adhiberi opportuiſſet. Notavit id etiam Doctiſſimus Sirmondus, qui ad verba Concilii Francofurtenſis; *Allata eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt*, ſic adnotavit: *Hinc & Eginhartus in Chronico:* Synodus etiam, quæ ante paucos annos Conſtantinopoli ſub Irene & Conſtantino filio ejus congregata, & ab ipſis non ſolùm ſeptima, verùm etiam Univerſalis erat appellata, ab omnibus abdicata eſt. *Rectiùs autem in Præfatione librorum Carolinorum in Bithyniæ partibus habita dicitur. nam apud Nicæam Bithyniæ coacta eſt. Itaque Conſtantinopoli factam ſic intelligendum hoc loco, non quòd in ea urbe, ſed quòd ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis.* Denique libros Carolinos ad Hadrianum miſſos eſſe & *per Engelbertum Abbatem*, uti Hadrianus narrat. & *per Epiſcopos*, uti Hincmarus ſcripſit, quid credere vetat? Nam neque negat Hincmarus Engelberti, ex intima Caroli amicitia miniſtri comites fuiſſe iſtos, de quibus memorat, Epiſcopos; neque affirmat Hadrianus, ſolum ſine illis Epiſcopis veniſſe Engelbertum. Sed eſto, Hincmaro obiter & aliud agendo rem narranti per imprudentiam nomen *Epiſcoporum* pro *Abbatis* vocabulo exciderit, an id grave adeò crimen fuit, ut in Hincmarum cadere non potuiſſet? Quò etiam illud pertinet, quòd idem Hincmarus Synodum Nicænam *ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ* celebratam eſſe, ſcripſit, uti ſupra vidimus. Vides ergo, Redingi, quàm in ſuſpicionibus illis Editoris Conciliorum ſit ὐδὲν ὑγιὲς; quámque turpiter tibi imponi patiaris. Sperabam equidem, omnem de cauſa hac diſceptationem ſupervacaneam dein-

ceps futuram, poſtquam Sirmondus Jeſuita, Vir iſtius ordinis longè doctiſſimus, & ra in eodem ordine candoris, in altero Synodorum Gallicanarum tomo Francofurtenſ Concilii Canones LVI. exhibuit; & Operi admonitionem ad lectorem præfixit, in qu ſic ille pag. 291. loquitur: *Nunc verò & Synodi Canones, libróſque Caroli pro legitim omnes ferè agnoſcunt, & de Synodo Nicæna quæſtionem fuiſſe, quod ex libris ipſis patet, ſ militer conſentiunt. Ac de libris ſanè Caroli, ut Hincmarum omittam, qui hos à ſe lect teſtatur, inficiari nemo poteſt, niſi qui Hadriani Papæ ad eoſdem libros reſponſioni, ſeu co futationi, quæ in omnium manibus verſatur, fidem detractam velit. De Canonibus verò, q ſequuntur, quin ii quoque veri ſincerique ſint, nobis certè propter antiquiſſimi Codicis auth ritatem ambigere non licet: ut de multis ejus ſeculi ſcriptoribus nihil dicam, qui dum ſ ptimam Synodum à Francofordienſi rejectam tradunt, ſecundum hunc canonem, de quo ag mus, tacitè ſignificant.* Atque eandem ſententiam noviſſimè Sorbonæ doctor celeb adverſus Maimburgium, Ex-Jeſuitam publico ſcripto, Jeſuitarum fraudibus ſuppreſ (cujus tamen copia nobis eſt) fortiſſimè propugnavit. Sed quis præjudicia & obſtin tionem animi præfracti vincere, præter ſolum Deum, potis eſt? 8. Non ignoravera Eccii expoſtulationem, qua Tigurinæ Eccleſiæ olim inſultavit thraſo. Sed nec ignor quàm cordatè impetum hominis ὁ πάνυ Bullingerus noſter retuderit. Ejus verba, qu de Orig. Error. lib. I. 26. extant, ponam. *Carolus M.* ſic ille, *libros ſcripſit contra eos, q adorant vel venerantur imagines. Proinde Tigurini tollentes ſimulachra, quæ palam ad rabantur, nihil in Carolum Regem peccarunt, ſed obedientes potiùs legi Divinæ, quem ip Zwinglius prædicabat, exempla maximorum ſanctiſſimorúmque virorum imitati, in Ecc ſia jure fecerunt id, quod fecerunt. Adeóque Eccii & ſimilium Papæ adulatorum & Bil mitarum ſannas & convitia nihil morantur. Si Eccius legit Caroli Regis Francorum libr illos, quos citat, & nihilominus auſus eſt iſta infarcire ſuo Enchiridio, prodigioſa effren que in eo apparet mentiendi licentia. Si verò non legit, & tamen iſta ſic jactavit, non min abominabilis & impudica in ipſo cernitur quævis commentandi audacia & impudentia. S & Carolo Principi debitum impendunt honorem, ipſiúſque agnoſcunt beneficia, neque in ne meritum ingrati ſunt.*

OBIECT. IX. *Primitivæ eccleſiæ Patres imaginum cultum probârunt. Canon Ap ſtolorum in Synodo* VII. *relatus, jubet pingere Divinam humanámque manufactam impermixtam effigiem Dei vivi & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ipſiúſque Servoru Dionyſius Areopagita quæſt. ad Titum, jubet intra Sacra ſigna congruentem rebus tr tationem ſuſcipere, & ea quæ ſunt Divinarum formarum nota atque exempla, & p ſpicua arcanorum ſpectaculorum imagines, non contemnere. Tertullianus lib. 2. con Marcionem cap. 22. meminit Cherubinorum & Serpentis anei. Euſebius lib. V. De Evangel. ſcribit, locum quercus Mamre, apud quam Deus Abrahamo apparuit, tanqu Divinum celebrari, & hoſpites ab Abrahamo exceptos pictura ibi expreſſos eſſe. Ath naſius lib. Interrogat. & Reſp. ad Antioch. cap. 38. ait, Chriſtianos imagines colere ratione, qua filios noſtros & patres oſculamur, animi deſiderium indicantes. Baſilius contra Julian. fatetur, ſe hiſtorias & characteres imaginum honorare & adorare, id ab Apoſtolis traditum eſſe. Gregorius Nyſſenus Orat. de laudibus S. Theodoreti narra Templo depingi fortia facta martyris, & ſolere picturam tacentem in pariete loqui, m*

ximéq

Digitized by Google

ximéque prodeſſe. Chryſoſtomus in liturgiâ memorat, Sacerdotem converti ad Chriſti imaginem inter duo oſtia inflexo capite cum exclamatione. Ambroſius lib. de Dom. incarnat. Sacram. cap. 7. ait, in Chriſto nos imaginem crucémque Dei venerari. Hieronymus quoque refert, Helenam ſe proſtraviſſe coram cruce. Aug. Reding. *pag.* 806. 807. *&c.* Reſp. 1. In ipſo Papatu viri docti Eraſmus, Caſſander, Polydorus Vergilius, alii falſi ingenuè ſunt, *ad ætatem uſque Hieronymi fuiſſe probatæ religionis viros, qui in Templis nullam ferre voluerint imaginem, nec pictam nec ſculptam, nec textam, ne Chriſti quidem, propter Anthropomorphitas.* Plura etiam ex antiquitate adverſus imagines argumenta ſuperiùs attulimus. 2. Canonem Apoſtolicum ἀποβαλλιμαῖον eſſe, multis argumentis Viri docti, inprimis Cl. Dalleus *de Pſeudepig. Apoſt. lib.* III. 25. demonſtrârunt. Sufficiat monuiſſe, triplicem eſſe canonis diverſámque lectionem, & in Synodi VII. antiqua translatione Canonis hujus nullam omnino mentionem fieri imaginum. Tantùm ait, *certandum eſſe ante* στήλην *columnam Domini noſtri Jeſu Chriſti*, quæ verba difficilem & obſcurum ſenſum habentia, de imaginibus certè non loquuntur. Anaſtaſius verò Bibliothecarius imaginum fautor, canonis ſenſum ad imagines detorſit, & pro *certandum*, ille *imaginandum*, pro *columna Dei hominiſque Jeſu Chriſti* idem *Deivirilem Chriſti ſtatuam* ſuppoſuit. Dionyſii Areopagitæ librorum quæ fides ſit, ſæpius jam oſtendimus. Tertullianus *loc. cit.* docet, quæ differentia ſit inter Cherubinos & Serpentem æneum, ac imagines lege Dei prohibitas. Quas ille adeò non probavit, ut ἀμετρίᾳ τῆς ἀνθολκῆς omnes imagines damnaverit, uti liquet inſpicienti loca *de Spectac. cap.* 23. *de Idolol. cap* 3. 4. 5. *contra Marcion. lib.* 4. *cap.* 22. & ipſum locum ab Adverſario citatum. Euſebii verba *Demonſtrat. Evangel. lib.* V. 9. de Filio Dei apud quercum Mamreh Abrahamo apparente ita ſonant: Ὅθεν εἰσέτι καὶ νῦν παρὰ τοῖς πλησιοχώροις, ὡς ἂν θεῖος ὁ τόπος εἰς τιμὴν τῶν αὐτόθι τῷ Ἀβραὰμ ἐπιφανέντων θρησκεύεται, καὶ θεωρεῖταί γε εἰς δεῦρο διαμένουσα ἡ τερέβινθος. Οἱ γὰρ τῷ Ἀβραὰμ ἐπιξενωθέντες, ἐπὶ γραφῆς ἀνακείμενος, δύο μὲν ἑκατέρωθεν, μέσον δὲ ὁ κρεῖττον ὑπερέχων τῇ τιμῇ. Hæc Franciſcus Vigerus Jeſuita ita ad verbum tranſtulit: *Qua de cauſa hodie quoque à vicinis & in proximo habitantibus, quaſi Divinus colitur atque obſervatur is locus, honoris illorum gratia, qui Abrahæ in illo viſi ſunt: atque etiam nunc ibidem permanens terebinthus conſpicitur. Qui enim ab Abraham hoſpitio excepti ſunt, ut habet Scriptura, recumbentes erant duo quidem utrinque, medius autem excellentior, & qui reliquos anteiret.* Hæc poſtrema verba ita allegat Redingius: *Spectatur adhuc ibi firma terebinthus, & qui ab Abraham excepti ſunt hoſpitio,* PICTURA *ſic expreſſa* &c. Pro *Scriptura* ſuppoſuit majuſculis literis PICTURA, atque inde tres illos hoſpites in loco illo *pictura expreſſos* inſinuavit. Fateor

quidem, vocem γραφὴ, qua utitur Euſebius, & *Scripturam* & *picturam* n
tare poſſe. Sed hoc loco *picturam* intelligere vetat tum connexio, tu
hiſtoria ipſa. Nam & Hieronymus, & Nicephorus aliique hiſtoriam ter
binthi illius memorant, ſine ulla tamen mentione picturæ, quam, ſi ve
ibi extitiſſet, memoratu utique digniſſimam omiſſuri haud fuerant. Qu
ſtiones ad Antiochum Athanaſio tributas ſuppoſititias eſſe fusè prob
Poſſevinus, & agnoſcunt etiam Maldonatus *in Joh. cap.* IV. 23. & Bella
minus *lib. de Script. Eccleſ.* Eadem ratio eſt loci ex Baſilio citati, qui ab Adri
no Pontifice iconolatrarum Principe ſolo jactatus eſt. Gregorius Nyſ
nus *Orat. de laudibus Theodori* picturæ meminit, at religioſè cultæ & ador
tæ non item. Liturgia Chryſoſtomo attributa ſequioris ævi eſt. Habe
tur in ea preces pro Nicolao Pontifice, qui diu poſt Chryſoſtomum vix
Neque Epiſtola Hieronymi 27. quæ Helenam coram cruce ſe proſtravi
memorat, γνήσιος eſt. Quanquam crucem ab ipſa adoratam eſſe, nem
idoneus teſtis oſtendi poteſt.

EXCIP. REDING: 1. *Poſita lectione Canonis Apoſtolici, quam propugnas, dicunt Apoſt*
certandum eſſe ante στήλην ſeu columnam Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quid columna
aliud eſt, quàm imago Chriſtum repræſentans, religioſo certamine in Chriſti honorem col
da? 2. *Dionyſii Areop. libros genuinos eſſe, ſupra probavimus.* 3. *Tertullianus l. cit.*
ſertè ait, Deum ſimilitudines omnium rerum vetando, cauſas idololatriæ ſubſtantiam co
bentes oſtendentem, ſubjicere non adorandas, nec illis ſerviendum eſſe. Ergo non in ſe, ſe
ordine ad ſervitutis adorationem prohibitas docet; & in ejus rei argumentum ſerpentis
nei & Cherubinorum effigies allegat. 4. *Saltem Euſebius etiam juxta Vigneri translation*
ſcribit, locum illum, in quo tres viri Abrahamo apparuerunt, quaſi Divinum, coli, hon
ſcilicet illorum gratia. 5. *Quæſtiones ad Antiochum Athanaſio tributæ ſaltem antiqu*
probati Doctoris authoritatem obtinent. 6. *Locum illum Baſilii nec primus, nec ſolus*
drianus, ſed ſecunda etiam Epheſina Synodus aliquot ſeculis priùs citavit. Quin & Ep
24. *Baſilii diſertè ille refertur.* 7. *Ne quæſtionem de Chryſoſtomi liturgia denuo ver*
lem; ipſe certè Chryſoſtomus in encomio S. Meletii memorat hujus imaginem, quam ſacr
ubique auditores ejus expreſſerint, ut ubique figuram corporis ejus viderint. 8. *Gregori*
Nyſſenum picturæ Chriſti meminiſſe, negare auſus non es. Tantùm non adoratam
ſe, excipis. At nec nos imagines ſtrictè ſeu ſimpliciter religioſè adoramus. 9. *De Ambr*
& Auguſtino cur taces? 10. *Quòd Hieronymi Epiſtolam genuinam eſſe negas, ad tuum*
vitiandi pruritum pertinet. Sicut Ambroſius Orat. de obitu Theodoſii, hunc non lign
ſed Regem adoraſſe ſcribit: ita Helena non crucis lignum, ſed Chriſtum adoravit. Ibid. p
166. 167. Reſp. 1. Controverſus ille canon non eſt inter Canones Apoſtolicos LXXX
ſed inter novem illos, quos illis octoginta quinque Baronius & Binius non alia, qu
Jeſuitæ Turriani, hominis recentiſſimi & decoctoris fidei ſuæ, fide prodiderunt, octav
ob quem unum cœteri illi à Turriano conficti ſunt. In Synodo Nicæna Gregorius
nuntis Epiſcopus illum recitaſſe fertur. Antiqua verò ejus translatio *Act. 1. Conc. Nic.* La
ſic habet: *Servatos non debere ampliùs ad idola aberrare, ſed certandum eſſe ante column*

Dei hominiſque Jeſu Chriſti Domini noſtri. Anaſtaſius longè aliter legit : *Ne ultra errent hi qui ſalvi fiunt circa idola, ſed pro eis imaginentur Dei-virilem ſtatuam Domini noſtri Jeſu Chriſti.* In Turriani libro *pro Can. Apoſt. cap.* 25. ſic exprimitur : Τοῦ μὴ πλανᾶσθαι τοὺς σωζομένους εἰς τὰ εἴδωλα, ἀλλὰ ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἄχραντον χειροποίητον στήλην τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀντικρὺ τῶν εἰδώλων καὶ Ἰουδαίων, καὶ μηκέτι πλανᾶσθαι εἰς εἴδωλα, μηδὲ ὁμοιοῦσθαι τοῖς Ἰουδαίοις. *Ut ne errent ſalvati in idola, ſed pergant ex oppoſito Divinam humanámque manufactam impermixtam effigiem Dei veri ac Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ipſiúſque ſervorum, contra idola & Judæos. Neque errent in idolis, neque ſimiles fiant Judæis.* Prima illa verſio, eáque antiquiſſima, imaginum mentionem omnino nullam facit. *Certandum* ait ante *columnam Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Quæ verò hæc columna ? An *Eccleſia,* quam *columnam veritatis* Apoſtolus 1. Tim. III. 15. dixit ? Si imago Chriſti, vel crucis Chriſti, quomodo ante eam Chriſtiani certarunt ? Et ſi certarunt, & *religioſo* etiam, uti Redingius ingerit, certamine, an imagines adorando, venerando certarunt ? Nam aliud, niſi fallor eſt, ante imaginem certare, aliud imaginem ipſam *venerari, adorare*, ſive ſui, ſive prototypi gratia. Poſterius Nicæna Synodus præcepit. Anaſtaſii verſio pro *certandum* legit *imaginandum* ; & pro *columna Dei hominiſque Jeſu Chriſti* ſubſtituit *Dei-virilem ſtatuam Chriſti.* Immane utraſque inter verſiones diſcrimen eſt. Aliud enim eſt, *ante columnam Chriſti certare*, aliud *ſtatuam Chriſti imaginari.* Nempe Anaſtaſius pro ἀγωνίζεσθαι *certare* ſubſtituit ἀντεικονίζειν *in vicem* idolorum *imaginari.* & pro στήλην *columnam* θεανδρικὴν *Dei virilem* Corruptelas haſce Anaſtaſianas Turrianicus impoſtor ſecutus eſt, & aliis etiam auxit. Quid in his omnibus Apoſtolicum ? Imò quid non fictitium, Apoſtolicæ doctrinæ, legem Divinam nuſpiam abroganti, ſed ſtabilienti etiam, & Eccleſiæ Chriſtianæ ſubſequentis praxi è diametro contrarium ? Et cur Canonem ejuſmodi Apoſtolicum, ſiquidem ille iconolatriam confirmavit, Gregorius M. Sereno Maſſilienſi; Damaſcenus, Germanus, Nicephorus Iconoclaſtis ; Hadrianus Carolo ; Jonas Aurelianenſis Claudio Taurinenſi objecerunt, ut compendio tali adverſarios imaginum conſtringerent ? Unus ſcilicet ille Gregorius, Piſinuntis Epiſcopus, homo obſcurus, peregrinum illum canonem ex tenebris neſcio quibus eruens quam fidem meretur ? Quam interpolatores Anaſtaſius & Turrianus ? Non dicam, Canonem illum, uti à Gregorio citatur, adverſari ipſi Synodo Nicænæ II. utpote quæ non ullas ſtatuas vel columnas, ſed *Act.* 7. tantùm τὰς ἐκ χρωμάτων καὶ ψηφῖδος *ex coloribus & teſſellis*, id eſt, operis, uti vocant, *muſivi* imagines probat : & in qua *Act.* 4. Germanus ſimiliter *ſtatuas æneas faciendas* negat. 2. De Pſeud- Areopagiticis ſcriptis nos quoque ad nauſeam dicta repetere omittimus. 3. Tertulliani *contra Marc. lib. II.* 22. hæc verba ſunt : *Similitudines vetans omnium, quæ in Cœlo, & in terra, & in aqua, oſtendit & cauſas, idololatriæ ſcilicet ſubſtantiam cohibentes. Subjicit enim, Non adorabis ea, neque ſervietis illis.* Quorum verborum non his ſenſus eſt, quòd lex Dei imagines cultu Dei prohibeat tantùm *in ordine ad ſervitutis adorationem* (quanquam & vos ſervitutem, adorationem iiſdem reapſe impenditis) ſed alius planè, quòd videlicet cauſa, cur Deus omnem ſimilitudinem tam diſtrictè prohibeat, hæc ſit, ut omnem omnino idololatriam ex populo ſuo exterminet, cohibita & ſubducta ipſa idololatriæ ſubſtantia, hoc eſt, pingendi fingendíque artificio, à quo ſuæ impietatis objectum & materiam idololatræ mutuantur. Nam ipſum, uti ſupra oſtendimus, pingendi artificium propter ſolam hanc cauſam condemnavit. Quia verò objici poſſe ſerpentis ænei & Cherubino-

rum figuras proſpexit, ſic ſtatim occupat: *Serpentis autem ænei effigies poſtea præcepta*
ſi à Domino, non ad idololatriæ titulum pertinebat, ſed ad remediandos eos, qui à ſerpe
bus infeſtabantur (q. d. non fuit imago in cultu Dei, ſed ſymbolum ſanationis) *Et*
ceam de figura remedii (q. d. remedium illud etiam figura fuit Chriſti exaltandi) *Si*
Cherubim & Seraphim aurea in arcæ figuratum exemplum, certè (NB) *ſimplex ornam*
tum, accommodata ſuggeſtui, longè diverſas habendo cauſas ab idololatriæ conditione
quam ſimilitudo prohibetur, non videtur ſimilitudinum prohibitarum legi adverſari, no
eo ſimilitudinis ſtatu deprehenſa, ob quem ſimilitudo prohibetur. (q. d. ne quidem ſim
tudo, imago fuerunt) Hanc ſibi mentem fuiſſe, idem *lib. de idol cap. 3. 4.* eandem de C
rubinis objectionem diluens, fuſiùs oſtendit. Quin & ſenſiſſe eum ſimpliciter & abſ
lutè nefas eſſe, ullam omnino ſimilitudinem effingere, Cardinalis Perronius *Act. C*
Fontaineb. p. 93. palam profitetur. hoc unum cautatus, Montaniſtam fuiſſe, cum t
ſcriberet. 4. Nondum purgaſti fraudem in citandis Euſebii verbis. ubi pro *γραφὴ* ma
ſculis literis PICTURA ſuppoſuiſti; cùm reddendum eſſe *Scriptura*, demonſtraver
Sed an illam *γραφὴν* ſeu *picturam*, ſeu *ſcripturam* à quoquam religiosè adoratam
Euſebius dixit? Nihil certè minùs. Sed locum illum, in quo Abrahamo tres viri appar
runt, *ὡς ἂν θεῖον θρησκεύεσθαι* ceu *Divinum coli*, Euſebio teſte, ais. Sed *θρησκείαν* *cultum*
lum *religioſum* & ejuſmodi quidem, qualis veſter eſt, quem imaginibus defertis, n
credo, Euſebio in mentem veniſſe An enim putavit ille, locum, in quo apparitio illa fa
eſt, à quoquam adoratum eſſe? Cultum ergo reverentiæ, non religionis innuit. 5. U
verò tibi conſtat quæſtiones *ad Antiochum*, Athanaſio tributas eſſe *antiqui & prob*
doctoris? Imò Athanaſio ferè trecentis annis recentiorem hunc fœtum eſſe, viri do
veſtrarum etiam partium, probarunt. Et quæ ex authore eo citantur pro imaginibus v
ba, Græci cujuſdam idololatræ, ſecundi Concilii Nicæni fautoris ſtylum manifeſtè re
lent, multis abſurditatibus ac ineptiis conſperſum. 6. Cruda certè eſt illa, quam Hadr
nus Papa *Concil. Nic. II. Act. 2.* Baſilio tribuit, ſententia. Ait enim, illum *in Julian*
hæc verba dixiſſe: *Hiſtorias imaginum illarum honora, & palam adora. Hoc enim tra*
tum à S. Apoſtolis non eſt prohibendum. Hæc verba Lindanus *Panapl. lib. III. 28.* vo
nobiliſſimum fragmentum, aurea verba, Ajacis clypeum, pro imaginibus ſcilicet. Nec
magnificè ſatis iconolatræ ſententiam illam exornare & prædicare poſſunt. Sed fruſ
hæc verba apud Baſilium requiras. Nam nec in Julianum quidquam ille vel ſcripſit;
ſcripſiſſe ſive ab Hieronymo in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, ſive Photio in
bliotheca memoratur: nec Epiſtola 24. ad quam Redingius provocat, ulla extat, uti E
ſtolas ejus luſtranti liquet: (ſoli primique Pariſienſes in editione Operum Baſilii
1638. procurata ſpurium hunc fœtum & dubiis parentibus prognatum inter vera Ba
opera, nulla adjecta nota vel admonitione, recenſuerunt) nec in actis Epheſini II. Co
cilii quidquam tale apparet, nec Græcorum doctiſſimi, imaginum fautores maximi, D
maſcenus, Germanus, alii uſpiam hæc verba pro cauſa ſua allegarunt. Quid ergo? N
alia fide hæc conſtant, quàm Hadriani Papæ, qui prodigioſa fingendi *κακοήθειαν* om
depravans, hanc viro Sancto impiam ſententiam affinxit, & Nicænam Synodum, u
verſámque iconolatriam ſua authoritate promovit maximè. Sicut ergo Epiſcopi mu
in Synodo Nicæna II. *Act. 6.* ad teſtimonium ex Theodoro Ancyræ Epiſcopo con
imagines allatum reſponderunt: *Multi noſtrum diligenter quærentes & indagantes*
ſermonibus hujus Theodori, præſentem ſententiam nuſquam invenimus, ex quo convincitu
ementitum eſſe teſtimonium: ita nos ad teſtimonium ex Epiſtola Baſilii ad Julianum I

pe

peratorem pro imaginibus allatum reſpondemus : *Multi noſtrum diligenter quærentes & indagantes in ſcriptis hujus Baſilii, præſentem ſententiam nusquam invenimus, ex quo convincitur, ementitium eſſe teſtimonium.* 7. Bene equidem, quòd liturgiam Chryſoſtomi jactare deſinis. Cento enim eſt, diu poſt mortem Chryſoſtomi, diverſiſque temporibus conſutus. An Chryſoſtomus eſſet author ejus liturgiæ, in qua ipſe Chryſoſtomus inter Sanctos defunctos numeratur? In qua mentio fit multorum Sanctorum, qui Chryſoſtomo poſteriores ſunt. quales ſunt Sabas, Onuphrius, Arſenius, Athanaſius in Atho, aliique plurimi? Taceo argumenta ejus generis plurima. Conſultò igitur deſerta liturgia convolas ad ejuſdem Chryſoſtomi orationem in Meletium Antiochiæ Epiſcopum, quæ eſt 45. *ad populum*; ſed non tutò magis. *Quod ergo*, inquit ille ad populum, *in nominibus feciſtis, hoc & in illius imagine geſſiſtis. Etenim & in* (σφενδόναις) *annulorum circulis, & in calicibus, & phialis, & in thalamorum parietibus ubique imaginem ſanctam illam exaraverunt multi.* An verò vel Meletii, vel alterius cujuſquam ſimulachrum publicè in Eccleſia propoſitum, nedum adoratum, idem Chryſoſtomus dixit? Nam nos etiam, qui nullas in Templis imagines habemus, non ideo nefas putamus Paſtorum, vel aliorum etiam, quos impensè dileximus, ora ad vivum pingendo curare, iconéſque eorum in ædibus ſervare. 8. Gregorius Nyſſenus *Orat. de S. Theodoro* (non *Theodoreto*, uti imperitè Redingius) de ſepulchro Theodori illius inter alia : *Induxit autem etiam pictos flores artis in imagine depictos, fortia facta Martyris*, &c. Τοῦ ἀγωνοθέτου Χριστοῦ τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς τὸ ἐκτύπωμα, *certaminum præſidis Chriſti humanæ formæ effigiem* &c. Subjicit: *Solet enim etiam pictura tacens in pariete loqui.* Manifeſtum eſt, hiſtoricum uſum, ornatum, cultum nullum innui. Seculo enim quinto cœpiſſe hinc inde picturas in Templis etiam collocari, ad uſum merè hiſtoricum, hoc eſt, ad revocandum ſpectatoribus in memoriam res geſtas, eóſque ad virtutem extimulandos, ſupra diximus. Neque id diſceptamus hoc loco, ſed alia omnia, religioſum cultum, adorationem. quam nullam omnino ſive *ſimpliciter & ſtricte*, ſive *latè* talem (diſtinctio enim hæc adorationis religioſæ æquè veteribus nota fuit, ac Redingius ipſe) Gregorius memorat. Et cujuſmodi veſtra ſit, ſæpe diximus. 9. De Ambroſio & Auguſtino tacui meritò. Nimis enim aliena ſunt, quæ ex iis pro iconolatria veſtra muſſitatis, teſtimonia. Nam librum de Sacramentis, ad quem provocas, ſpurium eſſe, pluribus argumentis, Robertus Cocus *Cenſ. Patr.* ubi de operibus falsò Ambroſio adſcriptis agit, probavit. Bellarminus porro iſthæc Ambroſii *in Pſal.* 118. objecit : *Qui imaginem coronat Imperatoris, utique iſtum honorat, cujus imaginem coronavit: & qui ſtatuam contempſerit Imperatoris, Imperatori utique feciſſe videtur injuriam.* Sed hic nihil de fingenda vel pingenda imagine Dei: nihil de adoratione aut cultu imaginum, nihil, quod non nos quoque, hoſtes illi imaginum, quotidie uſurpemus; nimirum cùm homo ſit Dei opus & imago, Dei in homine majeſtatem vel honorari vel violari. Sed inanimatas illas & Divinitus prohibitas in cultu imagines Dei veras imagines eſſe, priùs probandum fuerat. Neque minorem S. Auguſtino facitis injuriam, cùm ejus de ſignis verba, quæ *de Trinit. lib. III.* 10. extant, obtorto collo huc trahitis. *Sed quia*, inquit, *hæc hominibus nota ſunt, quia per homines fiunt, honorem, tanquam religioſa, poſſunt habere, ſtuporem, tanquam mira, non poſſunt.* Nihil hæc ad Dei & Chriſti imagines. Neque honor, de quo ibi agit, poteſt eſſe cultus, qui imaginibus impenditur, quandoquidem literas ſic vult honorari. Hac ratione facilè ex pumice aquam, ex flamma victum expreſſeritis. 10. Ratum denique eſto, & Helenam & Theodoſium non crucem, ſed Chriſtum ado-

adoraſſe. Horum enim veſtigiis ubi inhæſeritis, facilè hactenus pax coaleſcet. Sed aliud Conciliorum veſtrorum decreta, & promiſcua praxis clamant.

QUÆSTIO V.

An memorias Chriſti & Sanctorum, impetrandæ eorundem opis cauſa, frequentare, & ad eas ex remotis locis peregrinari liceat?

AFfirmat Decretum *de Invocatione* &c. & eos, qui memorias eas fruſtra frequentari ſtatuunt, damnat. Poteram ſanè hac quæſtione, quam ſeorſim tractavi, & adverſus Bernhardum Baldingerum & Auguſtinum Reding vindicavi, ſuperſedere. Quia tamen Redingio viſum eſt contentionis ſerram reciprocare, & Baldingeri etiam patrocinium ſuſcipere, occaſione hac non invitante, ſed impellente, bonum factum putavi, denuo argumenta mea paucis repetere, & pulverem ab Adverſario iis offuſum diſcutere. In prologo queritur, *Tigurinum Profeſſorem non ex Sacris literis, ſeu Patrum Orthodoxorum allegationibus procedere*, quaſi videlicet *Sacræ literæ* & *Patrum allegationes* idem ſint & valeant. Sed injuriam mihi facere virum, cognoſcet, quiſquis vel mea legere dignabitur, vel Adverſarium ipſum, qui argumenta mea repetens, omnia tanquam ex Scripturis & antiquitate petita retulit *pag.* 117. 118. *&c.* Quòd verò alicubi ad Scholaſticum certamen deflexi, id ipſi Adverſario imputare debeo, qui me importunè provocans, invitum ægrúmque animi, huic Sacro minimè Sacro præter viam facere, & in piſtrino hoc molere coëgit. Sed nunc ad rem. Peregrinationes igitur ad memorias Sanctorum religioſas illicitas eſſe, denuo contendo. Etenim

ARG. I. Mandato & promiſſione Dei deſtituuntur, ſine quibus quicquid in religione præſtatur, non cultus, ſed ſuperſtitio eſt, Deut. XII. 8. 32. Eſaj. XXIX. 13. Matth. XV. 9. Col. II. 22. 23. Exceperat nonnulla adverſus hoc argumentum Baldingerus. Reſpondi *pag.* 138. 139. Succollat ei Redingius *pag.* 824. 825. *Primò* enim ex umbris Petri & ſudariis Pauli argumentum nectit, quod inferiùs ventilabimus. *Secundò* loca à me allegata eludere conatur. *Deut. XII.* inquit, *prohibetur cultus idolorum, indicitur tamen veri Dei cultus per religioſas peregrinationes exhibendus.* Ubi verò indicitur? In V. Teſt.? Fateor. Ibi enim mandatum occurrit. In N. Teſt? Nego. Ibi enim locorum diſcrimen disertè ſublatum eſt, & conſequenter etiam mandatum V. T. utpote ceremoniale & temporarium abrogatur.

Eſajæ

Eſajæ XXIX. & Matth. XV. ita pergit, *queritur Deus, cor Judæorum longè eſſe à ſe, ut non timeant ſe niſi mandato & doctrinis hominum. At Confeſſio Helvetica cap. 27. fatetur, eccleſiæ ſuæ fas eſſe inſtituere ceremonias circa Sacramentorum adminiſtrationem. Ergo etiam cor Miniſtrorum ſuæ reformationis longè erit à Deo.* At ego diſcrimen inter conſtitutiones eccleſiaſticas, quæ in Confeſſione noſtra probantur, generalique mandato Dei innituntur, & cultus religioſos commentitios fusè aſſerui *pag.* 344. 345. Adverſarii fuerat ad ea reſpondere, non cramben recoquere. *Coloſſ. II. 22. 23.* ita inſtat, *ille cultus voluntarius prohibetur, cujus ratio ſapientiæ ex pura humana inventione procedens adverſatur verbo Dei. Atqui peregrinationes non adverſantur verbo Dei, quia proteſtantur de excellentia Dei tum in ſe tum in Sanctis laudanda.* Imò verò damnatur ἐθελοθρησκεία *cultus voluntate propria, non Dei ſuſceptus.* Neque peregrinationes proteſtantur de excellentia Dei, tum quia is modus proteſtationis nuſpiam inſtitutus eſt: tum quia loco, reliquiis, Sanctis honorem ſoli Deo debitum tribuit.

RESP. REDING c. 1. *Fatente te ipſo ſufficit, cultum religioſum Dei mandato generali definitum eſſe. Neceſſe igitur non eſt, ipſum etiam in individuo quoad materialem actionem, in actu exercito eſſe Divinitus definitum, modò nihil habeat formalitatis moralis, quod cum honeſtate religionis virtutem ſpecificante pugnet. At pugnare quicquam, textus à te allegati non probant; ſed ex verbi Divini oraculis contrarium liquet. 2. In Peregrinationibus V. T. diſcernendum tibi fuerat, quod erat ceremonialis obſervantiæ, & quod erat virtutis moralis. Illud abrogatum eſt; hoc manet: uti vel ſolum quartum Decalogi præceptum oſtendit. Nam vi ejus dies Dominicus ſabbatho ſubſtitutus eſt citra ullum Dei præceptum, ex ſolo Eccleſiæ ſive Apoſtolorum mandato. 3. Quare ſub cultu voluntario Coloſſ. II. 23. reprobato non alius cultus intelligitur, quàm qui præ ſe fert aliquam ſignificationem veræ fidei ac religioni contrariam, uti ex v. 21. 22. colligitur. Licet ergo peregrinationes religioſæ in N. T. præceptæ non ſint, non ideo tamen illicitæ ſunt. Dantur enim in N. T. opera ſupererogatoria, quæ nulli præcepto ſubjacent. 4. Deut. XII 32. agitur de ceremoniis legi Divinæ directè adverſantibus, uti ex v. 30. 31. colligitur. Quomodo alias ſubſiſteret mandatum Moſis Deut. XVII. 10. jubentis ſub pœna mortis obedire decretis Sacerdotum? Quomodo edicta Magiſtratuum? Quomodo novi ritus à vobis introducti? 5. Matth. XV. 9. arguuntur Phariſæi & Scribæ, quòd ſibi arrogarent cultum Dei ſub tali hominum doctrina, qua propter traditionem Phariſaicam irritum Dei mandatum redderetur, uti ex v. 5. & 6. apparet. Atqui per peregrinationes Dei mandatum irritum non redditur.* Tomo V. Tract. XIII. §. 2. pag. 170. 171. Reſp. Meas de Religioſis Peregrinationibus Diſſertationes ante octodecim annos in lucem emiſſas ſic in Anatome vindicavi, ut præter barbaros & inanes logos, vel ληρολογίας potiùs, nil reponere potueris. Id verò reſponſiones tuæ, quæ perpetuas ἐν ἀρχῇ λήψεις mendicant, etiam me tacente, produnt. Etenim 1. ubi ego faſſus ſum, *cultum religioſum Dei mandato generali definitum eſſe?* Non de *religioſo Dei cultu*, ſed de *conſtitutionibus eccleſiaſticis*, illis, ſcilicet, quæ cultus religioſi circumſtantias, ordinem, locum, tempus, aliáſque verbo Dei non definitas, & natura ſua adiaphoras, definiunt, ex Confeſſione noſtra diſertè locutus ſum. Cur id nefariè ad *cultum religioſum* ipſum detorques?

Hunc enim *in individuo, & quoad materialem etiam actionem in actu exercito* (ita pro more tuo barbarizas) definiri Dei verbo debuiſſe, atque definitum actu eſſe, illa ipſa loca, quæ tibi objeci, oſtendunt. Cultus religioſi ſubſtantia in ſalutari cognitione veri Dei myſteriorúmque ſalutis, fide, ſpe, charitate conſiſtit. Si ad illam peregrinationes religioſæ pertinent, cedo tandem mandatum, legem, verbum Divinum! Iſraelitæ non ſine mandato Divino Hieroſolymam aſcenderunt: & qui ſine mandato Divino Bethelem & Danem, ibi in vitulis verum Deum adoraturi peregrinati ſunt, hanc ſolam ob cauſam à Deo ipſo idololatriæ rei habiti ſunt. Finxerunt Deum ſpecialiter in vitulis illis præſentem eſſe: planè ſicut vos ſpecialem Dei apud ſimulachra veſtra præſentiam fingitis; & figmento tali peregrinationes religioſas inædificatis. Non minus certè crimen eſt in tali ad memorias adorandas peregrinatione, quàm olim fuit in adoratione Dei in celſis, in quibus Deus declaravit, non ſe, ſed dæmones coli. Quicquid enim homo habet pro inſtrumento religionis, ſine Dei præcepto, id temerè ad religionem adhibetur; adeóque ex inſtinctu ejus, qui temeritatis & mendacii author eſt. 2. Quid in ceremoniali ſeu poſitivo Dei præcepto, quo populum ſuum certis temporibus Hieroſolymam aſcendere juſſit, *virtutis moralis* reperiatur, edocere nos debueras. Nam in quarto quidem Decalogi præcepto facile eſt morale à cæremoniali; ſanctificationem nominis Dei in publico cœtu à determinatione temporis, quo illa præſtari debuit, diſcernere. Mandatum verò peregrinandi Hieroſolymam, ibíque adorandi totum ceremoniale, typicum, poſitivum fuit. quod deſtructo Templo, & locorum diſcrimine ipſo expiravit penitus. Si quid morale & perpetuum in eo præcepto fuit, illud merè conditionale fuit, ejuſmodi, ut fideles præcepto Divino exciti ſe conferant ad ea loca, quæ ab eo ſacrata eſſe, indubitabiliter conſtat. Oſtende ergo loca à Deo ipſo indubitabiliter ſacrata: oſtende præceptum Dei eadem frequentanda; oſtende promiſſionem conferendæ per tale medium Chriſti & Sanctorum opis. Determinatio porro diei Solis ad cultum publicum ſpeciali præcepto opus non habuit, quia in temporis circumſtantia nulla ſanctitas eſt; eáque proin liberæ deſtinationi ſubeſt. Sufficiebat ergo generale mandatum nomen Dei certo tempore in publico cœtu ſanctificandi. Simile ergo generale mandatum quovis tempore certa quædam ab ipſo Deo ſacrata loca adeundi demonſtra. Demonſtrabis nunquam. 3. Imò ἐθελοθρησκεία *voluntarius cultus* Coloſſ. II. 23. damnatus diſertè opponitur ἐντάλμασι καὶ διδασκαλίαις ἀνθρώπων *mandatis & doctrinis hominum*, v. 22. adeóque cultui omni, à Deo non præcepto ſive is ſit præter, ſive contra religionem. Imò etiam ille cultus prohibetur, qui λόγον ἔχει σοφίας *rationem habet ſapientiæ*. Sed norma Divini cultus ſola Dei revelata voluntas, ſolum Dei præceptum, non ratio hominis corrupta, à Spiritu Dei per verbum ejuſdem non illuminata eſt. Hinc legisperitus ex lege Dei de norma bonorum operum ac cultus Divini reſpondens νουνεχῶς *rationabiliter* reſpondiſſe Marc. XII. 34. dicitur. Quid enim homo naturalis de iis, quæ ſpiritus ſunt, judicare vel decernere valeat? Atque eadem ratio opera veſtra ſupererogatoria, quæ Phariſaicæ venæ ſunt, jugulat. 4. Deut. XII. 32. Deus edicit: *Quicquid ego præcipio, id obſervabitis ut faciatis: ad hoc nihil addes: ab eo nihil detrahes.* Quæcunque ergo in cultu Deus non præcepit, ſive contraria legi, ſive ab ea diverſa, procul Legislator amandat. Diverſa adduntur: in contrariis legi detrahitur. Atqui & addere & detrahere Deus vetat. Neque aliud ex v. 30. 31. colligitur. Nam eadem ratione, qua gentilium idololatria damnatur, eò quòd à Deo idolorum cultus præceptus non ſit; ſimul damnatur cultus omnis, quem Deus non præcepit. Atque eo ipſo, quòd Deus cultum aliquem vel ſui, in modo aliquo illicito, vel falſorum Deorum non præcepit,

pit, contrarius evadit. Neque ſic vel mandatum Dei, ut decretis Sacerdotum populus obediat: vel Magiſtratuum edicta, vel ritus à nobis introducti nutant. Non illud, quia Deus populum ſubjecit edictis Sacerdotum, quæ illi ex lege Divina petierint. Non iſta, quia nihil illa faciunt ad religionem. de qualibus hic quæſtio eſt. Non hi, quia non introducti ſunt ut pars cultus, ſed ut circumſtantiæ ejus generali verbo liberæ determinationi relictæ. 5. Imò Matth. XIX. 9. omnis cultus Dei ab hominibus edoctus damnatur. *Fruſtra*, inquit Chriſtus, *colunt me, docentes doctrinas hominum, mandata hominum.* Duplici ergo nomine Chriſtus Phariſæorum traditiones damnat, tum quòd propter illas Divinis legibus præpoſitas Dei mandatum irritum reddant: tum quòd ſint mandata hominum. Nec illa ratio hanc, nec hæc illam tollit. Præterea Phariſæorum traditiones Divinas leges irritas reddiderunt, adeóque his contrariæ fuerunt, quo ſenſu? Sigillatimne, an ὅλως? *Sigillatim* ſic, ut illarum traditionum capita ſingula ſingulis Divinæ legis capitibus opponerentur ἀντιφατικῶς; adeóque cùm lex Divina v. 9. vetaret occidere, illæ permitterent occidere? Hoc enim demum eſt Divinæ legi contrariari. Atqui id falſiſſimum eſt. Nullæ enim ejuſmodi traditiones apud Iudæos in uſu fuerunt. Ita ſeniorum traditio vetabat panem comedere illotis manibus. At in tota Moſis lege quis mihi præceptum oſtendet, quo prohibitus quiſquam fuerit lavare manus? Traditio ergo illa Phariſæorum legi Divinæ non contraria, ſed ab ea diverſa, hoc eſt, Divinitus non præcepta fuit. An ὅλως, ut eo ipſo militare contra legem Dei cenſeantur, quia erant præter legem Moſis, quæ additiones vetuerat? Talis ſanè erat illa Phariſæorum de lavandis manibus traditio, quæ ab illis urgebatur, etſi Deus nunquam eam præcepiſſet. Et hic quidem dupliciter omnino peccatum, tum quòd ejuſmodi traditiones humanæ, non Divinitus præceptæ, adeóque ſuperſtitioſæ quædam rerum indifferentium obſervationes eſſent: tum quòd præponerentur legi Dei, hoc eſt, curioſiùs obſervandæ traderentur; aut certè æquè curioſè & ſub pœna mortis. Hoc planè in cenſu ſunt veſtræ traditiones, nominatim illa de peregrinationibus ſuſcipiendis. Etſi enim per ſe impiæ, & ſigillatim legi Divinæ contrariæ non eſſent (ſunt verò pleræque omnes) ſunt tamen præter legem Divinam ſcriptam invectæ, vanæ, ſuperſtitioſæ, multóque exactiùs, quàm Divinæ leges obſervantur.

ARG. II. Religioſæ ejuſmodi peregrinationes, quæ loci unius præ alio majori ſanctitati innituntur, conditionem eccleſiæ N. T. evertunt. In V. quidem Teſtamento locus unus ſacratior alio fuit. At in N. T. locorum diſcrimen ſublatum eſſe, docet Scriptura Joh. IV. 21 23. 1. Tim. II. 8. Adverſus hoc argumentum tricatus nonnihil fuerat Baldingerus, cui pag. 140.-143. reſpondi. Sed Baldingerum hic deſerit Redingius, & aliter ipſe excipit *pag.* 833 Exceptionis ſumma huc redit: *Deum etiam adorari apud Symbola euchariſtica, & ibi, adeóque in reliquis cultus Divini inſtrumentis, ſpecialiter etiam in N. T. præſentem eſſe: tum in V. T. Deum ubique fuiſſe, & tamen ſpecialiter præſentem fuiſſe quibuſdam locis.* Quæ de Dei in euchariſtia ſpeciali præſentia ad nauſeam uſque ingeminat, ſolidè à me diſcuſſa ſunt *Vindic. pag.* 255. *&c.* Cur cramben toties coctam denuo reponit, & reſponſum meum piſce mutus magis præterit, imò me negatæ Sacramentorum efficaciæ, imò & Sacrilegii

gii *pag.*829.improbè inſimulat? Quæ de ubiquitate Dei eadem in V.&N.T ſubjungit,minimè omnium ad rhombum faciunt. Non enim in N.T. De ubique locorum cultus publicus præſtari poteſt, quia is ubique eſt (nam & in V.T. ubique fuit) ſed quia in N.T.ubi nullus ampliùs locus ſpeci liter à Deo ſacratus eſt,ubique locorum ad ſe puras manus levari, & ſolen niter ſe invocari voluit: at in V.T. cultum publicum uni loco adſtrinxi Pendet hoc à ſolo puróque arbitrio εὐδοκίας Divinæ,non ab ubiquitatis d verſitate ulla.

RESP. REDING: 1. *Lex Divina quoad ceremonialia abrogata, viget hodiéque quoa moralia.* 2. *Non ita Joh IV.2.2.Tim.II.8.locorum in N.T.differentia ſublata ſtatuitur,qu Deus ſpecialiter magis uni,quàm alii loco præſens ſit Et in omni ergo loco poteſt Deus adora ri,& poteſt ſpecialiter magis in hoc quàm in alio,ob præſentiam ſpecialem ſub certis ſymboli Sic in N. T. Deus magis operabatur apud ſudaria Pauli & umbram Petri, quàm alib* 3. *Quomodo Sacramentum veſtrum Euchariſtiæ, in qua Chriſtum typicè,ſeu ſymbolicè præ ſentem facitis, lapide,vino in popina,pane in piſtrino ſacratius eſt, ſi in N.T.Chriſtus non i uno magis quàm alio loco habitat? Sanè typica, figurata & ſymbolica præſentia, ſub qu Chriſtus in ſpiritu & veritate adorari poſſit, conceſſa tuus adverſus peregrinationes Achi les planè ruit. Non enim obſtat,quod de Peregr. Relig.p.*257. *&c. regeris,aliud eſſe præſen tiam quamlibet, aliud habitationem localem permanentem, & talem quidem,per quam lo cus ipſe habitationis reliquis fiat ſanctior,& cultui Divino peculiariter deſtinatus.Nam juxta vos Deus ſua virtute Euchariſtiæ ad perpetuam fidelium utilitatem,adeóque permanenter aſ ſiſtit.*4.*Sicut Deus quoad res naturales aliter in India,aliter in Germania operatur:ita quoa gratiæ effectus certa ſibi delegit loca, quibus per ſuam Providentiã affixit ſpeciales meritori Chriſti influxus, mediantibus Sanctis ſuis,ceu ſupernaturaliũ virtutũ ſideribus concedendos Talia loca ſunt Sanctorum Baſilicæ.quas cultui Divino & impetrandæ interceſſioni Sanctorum mancipatas,pio affectu adeundas eſſe,tota antiquitas credidit.Neque etiam hic obſtat,quòd pag* 261. *&c.negas,Templa ea opinione primitus condita eſſe,quaſi peculiaris virtus & efficacia lo cis illis alligata eſſet.Nam apud Martyrum reliquias Deus ſpecialem ſuam præſentiam per mi raculoſas operationes evidenter teſtatus eſt non ſemel.Hilarius verò & Hieronymus verbis à te allegatis Templa hæreticorum, Arianorum &c. quibus Deus ſpeciali virtute ſua præſens non eſt,ſugillaverunt.* 5. *Denique impius es in Majores tuos,quorum votum, quo Tigurina civitas ad Divæ Virginis Eremitanum ſacellum tenebatur, impium, & à Divino jure reprobatum vocitare auſus es. Ibid.* pag. 171.-175. Reſp. 1. Cùm in peregrinationibus religioſis V.T.abſolutè nihil morale,ſed ceremonialia, poſitiva omnia fuerint, quid mihi hic diſtinctionem illam,ſeu cothurnum potiùs oggeris? 2. Si in N. T. & in omni loco, & ſpecialiter magis in hoc quàm in alio loco Deus in ſpiritu & veritate adorari,adeóque adorans magis hic quàm alibi exaudiri poteſt, atque eatenus nulla Vetus inter & Novum Teſtamentum differentia eſt, quomodo Chriſtus Joh. IV.21. 23. Samaritanæ mulieri de loco adorationis ſciſcitanti reſpondere potuit: *Veniet hora, quando nec in hoc monte, nec Hieroſolymis* (nec in alio,quia uti Cajetanus loquitur, *per hæc duo loca excluſa intelliguntur excluſa omnia alia loca*) *adorabunt Patrem: Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate;* id eſt,non ſic, ut vel monti Samaritano,vel Hieroſolymæ, vel ulli alii loco ob ſpecialem aliquam Numinis præſentiam & opera-

operationem adoratio alligetur, ſed ut promiſcua ſit deinceps, neque alia, quàm quæ *in ſpiritu*, adorationem veram, jam ſingulari quadam ratione in cordibus fidelium operante, *& veritate*, figuratæ & ſymbolicæ adorationi, qualis in V.T obtinuit, oppoſita peragitur; adeóque ἐν παντὶ τόπῳ *in omni loco* (oppoſitè ad *unum* illum in V. T. cultui Divino deſtinatum *locum*) 1.Tim.II.8, 2. Non enim ſermo erat de modo adorationis, ſed de loco, prout is modum adorationi adfert. Nunc verò id quod vos facitis, cum œconomia V. T. commune eſt, niſi quòd vos ſine Dei præcepto loca quædam non ſacrata, aliis præfertis; illi prævio Dei Præcepto loca quædam certò ſacrata, legitiméque adeò & ſine ſuperſtitione prætulerunt. Quid ergo juxta ſententiam veſtram, dic Redingi, Chriſtus & Apoſtoli in N.T. abrogarunt? Sudaria porro Pauli, Petri umbra nil ad rhombum faciunt, tum quia verè illa Deus ſacravit: tum quia ad illa fideles adorandorum eorum gratia, non confluxerunt. Quod vel ſolum adverſus peregrinationes veſtras potentiſſimum argumentum eſt. 3. Tuo de typica ſeu figurali Chriſti in Euchariſtia præſentia, quòd, illa, ſublato locorum diſcrimine, ſacratior futura non ſit, quàm præſentia ejuſdem apud lapidem, vinum in popina, panem in piſtrino, impio ſarcaſmo pridem accuratè reſpondi; nec merè typicam Chriſti in Euchariſtia præſentiam nos agnoſcere; & imperitiſſimè habitationem typicam loci permanentem, propter quam unus locus alio ſacratior ſit, & adorationi ac cultui Divino peculiariter deſtinari poſſit; cum qualibet præſentia typica & ſymbolica tranſeunte, à te confundi: quin & fideles quoſvis eſſe Templa Spiritus S. in quibus ille habitat; neque tamen ideo eorum corpora ita ſacrata, & in religioſo ſtatu collocata eſſe, ut cultus Divinus apud eos, haud ſecus atque in Templo Hieroſolymitano Divinitus ſacrato factum eſt, peragi debeat. Alia etiam addidi. Ad quæ omnia nunc leviter excipis, *quòd juxta nos Deus ſua virtute Euchariſtiæ ad perpetuam fidelium utilitatem, adeóque permanenter aſſiſtat.* Id verò & falſiſſimum eſt, quia qualemcunque Chriſti in Euchariſtia præſentiam ad perpetuam fidelium utilitatem ſtatuimus, illa non permanens, ſed tranſiens eſt: & planè ἀπροσδιόνυσον, quia Euchariſtia in actione conſiſtit, propter quam locus, in quo illa peragitur, alio extra uſum ſacratior non eſt, nec aſſiſtentem perpetuam vel inſitam ſanctitatem, qualem locis veſtris, ad quæ religionis gratia commeant, ullam habent. Fumi ergo & nugivendulum, non aliud, agis. 4. Certa Deum in N.T. ſacraſſe loca, in quibus ſpecialiter gratiæ effectus, & meritorum Chriſti influxus operari, vel etiam, uti Hieroſolymæ olim, præ aliis adorari velit, ſupponis, rem maximè dubiam, & inprimis controverſam, non probas. Neque talia loca Baſilicæ vel Templa ſunt, utpote quæ extra cultum nil ſanctitatis habent. Non poteſt enim ſanctitas ſive relativa, ſive alia prætendi ſine fundamento juris Divini, quale hic nullum eſt: neque homines jure poſſunt partem cultus religioſi conſtituere, aut rei cuipiam religioſam ſanctitatem conciliare. Si tamen ſingula Templa ejuſmodi ſanctitatem haberent, cur homines ab illis ad peregrina Templa, ſacella, cameras peregrinari vultis, jubetis? Nam ne in Veteri quidem Teſtamento licebat deſerere Templum Hieroſolymitanum, ob ſanctitatem illam, quam Divina ei inſtitutio conciliavit. Sed vobis ἀπροσδιόνυσα alia omnia dictavit. De miraculis apud Martyrum reliquias, alibique, vel verè vel falſa opinione veſtra patratis ſupra *Quæſt.III. ad Obj.8.* nec non *de Peregr. Relig. pag. 94. &c. & 129. &c.* fusé veréque dicta non repeto. Quod verò hæreticis objecit S. Hilarius, idem vobis in eodem hæreſeos luto hærentibus, juſtè objicimus. Sic enim ille contra Auxentium: *Malè vos parietum amor cepit: malè vos Eccleſiam Dei in tectis ædificiiſque veneramini. Anne ambiguum eſt, in his Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi, & ſylvæ, & carceres, & lacus, & voragines ſunt tutiores. In*

 his

his enim Prophetæ aut manentes, aut demerſi Dei ſpiritu prophetabant. A
vos, Templis ſanctitatem peculiarem extra cultum deputantes, parietum
rectiùs quàm illos? Similes habent labra lactucas. Imò Hieronymus
(ſic ille *in Pſal.* 133. loquitur) *hæretici omnes has Eccleſias poſſidebant.*
ra erat, ubi fides erat. Nullam ergo niſi in fide colentium ſanctitatem
cleſia enim, uti ibidem loquitur, *non in parietibus* (ſive orthodoxorum,
ſed in dogmatum veritate conſiſtit. 5. Denique mea de voto, quo Tigu
tandum Eremitanum ſacellum obſtrinxerunt, *de Peregr. Relig. p.* 263.264
Eccleſiam Tigurinam olim voto ſolenni ad peregrinationem religioſam Erem
iiſdem, quibus Hieronymus Epiſt. 48. *ad Ruſticum, qui peregrinationem*
voverant, verbis compellas: Redde, quod præſens Domino ſpopondiſti.

Hoc Ithacus velit, & magni mercetur Atridæ.

Hoc nimirum optas, non tam ut Deo, quod ipſi debemus, reddamus, quàm
populi noſtri ignorantia vobis vectigalis eſſe non deſinat. Huic tuo deſider
à majoribus noſtris nuncupatum. Sed voti rationem eandem eſſe, quæ e
ignoras. Sicut igitur quod malè juratur, pejùs præſtatur: ita quod mal
pletur. Juramenta & vota eſſe vincula improbitatis non debent. Rectè en
tiano C. 32.*q.*4.*citatus:* In malis promiſſis reſcinde fidem. In turpi vot
Quod incautè voviſti ne facias. Impia enim promiſſio eſt, quæ ſcelere a
de ſicut Majorum noſtrorum peregrinationem Eremitanam Deo promitten
verbo Dei repugnabat, jure nullum erat: ſic etiam de facto à ſumma po
formationis, legitimè reſciſſum eſt. Annon Scholaſticorum, nominatim Tho
de Valentia, aliorum dogma eſt, Papam in voto abſtinentiæ, ſi vergat in c
voventis, poſſe diſpenſare? Si igitur ob corporis periculum Papa à voto di
in præſentiſſimo animæ periculo ſumma & legitima poteſtas, duce Deo &
ſare non potuerit? Reſpondeat denique argumento Adverſarii Hildeber
chiepiſcopus, epiſtola ad Comitem, qui peregrinationem Hieroſolymitanam v
taſſis autem dicis: Votum vovi Domino: trangreſſionis arguar, ſi ir
Agnoſco, o Princeps, quia tu quidem alligaſti me voto, ſed Dominus
Dominus obedientiæ. *Ita igitur Majores noſtri ſe alligarunt voto, ſed*
Illi ſe viæ, nos Dominus obedientiæ alligat. Hæc mea verba ſunt, ob quæ
extra locum & anſam, me allatrans *impium* dixit *in Majores meos*, eò q
impium, & *à Divino jure reprobatum* dixi. Ubi verò diſertè *impium*
tianus hoc innuit, cur mihi impingis, atque ideo in Majores meos *impi*
Sic ſoles argumenta mea, quibus planè impar es, ſicco pede præterire, at
re, ut audaciùs criminari audeas!

ARG. III. Chriſtus ipſe Matth. XXIV. 23. munit nos adver
Pſeudoprophetarum: ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ ὧδε. *Ecce hîc eſt Chr*
rinde ac ſi clariſſima voce cavendas etiam nobis injunxiſſe
tium: *Ecce Romæ, Laureti, Compoſtellæ, Eremi!* Argumento hu
natus eſt Baldingerus. Reſpondi *Vind. pag.* 143.144. Occur
ipſe etiam Redingius. Reſpondi & illi *Vindic. pag.* 408.409.
tum ſuo, tum Baldingeri nomine Redingius? Reſponſa m

ſi non legiſſet, ſtrenuè diſſimulat. Stet igitur invictum argumenti robur.

RESP. REDING: 1. *Reſponderat tibi Baldingerus, Chriſtum verbis illis redarguere falſos Prophetas, falſa ſigna & miracula jactantes, atque his mediantibus, Chriſtum hic vel illic præſentem monſtrando, populum ſeducentes: à religioſis verò Peregrinationibus noſtris procul falſa miracula abeſſe; neque Pontificios Chriſtum in terris ſub converſationis humanæ ulla ſpecie perſonaliter exhibere, ſed ipſius duntaxat ſymbola & typos verorum miraculorum effectibus comprobato; adeòque ad verum Chriſtum in Cœlis ſedentem tum in ſe, tum in Sanctis ſuis adorandum fideles inducere; in Euchariſtia verò eundem ſub ipſiſſima reali præſentia populo oſtendere. Hæc nonniſi convitiando diluere potuiſti.* 2. *Neque meas rationes argumento tuo oppoſitas felicius excipis. Quæro enim, ſi Deus vel in Sacello Eremitano, vel in Templis quibuſvis efficacius adorari non poteſt, cur Apoſtolus Hebr. X. 25. congregationes non deſerendas eſſe dixerit; & quidem ob multiplices, ut ipſemet doces, fructus; à quibus loci ſanctitas excludi non debet. Quid enim loci ſanctitas à nobis aſſerta aliud importat, quàm precum Eccleſiæ, Templa præ cubilibus conſecrantis, cum precibus Sanctorum, quibus Templa illa dedicata ſunt conjunctarum efficaciam? Cujuſmodi ſanctitatem Templum Hieroſolymitanum ob dedicationem Salomonis habuit. Neque ſanctitatis illa differentia eſt ex loco materialiter ſpectato, ſed ex Dei, ejuſque gratiæ operatione, animam excitante ad ferventiores preces, in uno præ aliis loco exaudiri ſolitas, intuitu meritorum Chriſti, ex Divinæ Providentiæ ſpeciali ratione efficacius, operantium.* 3. *Olim quidem Samaritani cultum Dei Hieroſolymis ad montem Garizim transferentes damnati ſunt, quia tunc temporis Iſraelitæ omnes mandato obligati erant ad cultum Hieroſolymis obeundum. Illi ergo Hieroſolyma relicta aliò ſe conferentes præceptum Dei violarunt. At peregrinationes noſtræ nullum Dei præceptum violant. Etſi verò peregrinatio illa, utpote proteſtativa Chriſti Hieroſolymas venturi, extincta ſit; licuit tamen etiam ſub Evangelio poſt mortem Chriſti Hieroſolymæ Deum adorare, ex intentione proteſtandi fidem Chriſti jam paſſi, uti ex Act. XX. 16. & XXIV. II. colligitur. Et etiamnum Deum in Sacramentis, tanquam virtutis Divinæ ſymbolis, adorare licet.* 4. *Ex eo, quòd Deus non procul ab unoquoque noſtrum abſit, non licet arguere, quòd ad certa loca peregrinari nefas ſit. Hoc enim ineptum eſſe, S. Auguſtinus Epiſt. 137. ad Clerum populúmque Hipponenſem, diſertè docet.* Ibid. pag. 175 – 179 Reſp. I. Ut manifeſtum evadat, quàm malè Redingius Baldingero fatiſcenti ſuccollet, aſcribam totidem, quibus Baldingeri reſponſiones exceperam, verba, quæ *pag.* 143. 144. legere eſt: *Aſſerit Synodalis Diſſertatio, munire nos Chriſtum Matth. XXIV. 23. adverſus vocem Pſeudoprophetarum:* Ecce hic Chriſtus eſt, aut hic! *Quas voces comparat cum modernis:* Ecce Romæ: Ecce Laureti: Ecce Eremi Chriſtus eſt. *Similitudo apertiſſima eſt. Reſpondet Adverſarius, nihil diſſimilius excogitari poſſe, quàm illam Pſeudoprophetarum, & ſuam propoſitionem, quæ ita habeat:* Domus Lauretana, Sacellum Eremitanum, limina Apoſtolorum miraculis aliiſque donis & beneficiis à Deo celebrantur. *Atqui etiam Pſeudoprophetæ illi decantantes illa verba:* Ecce hic Chriſtus, aut hic, *inducuntur à Chriſto, tanquam edituri* ſigna magna & miracula, ita ut ſeducant etiam, ſi fieri poſſet, electos, *v.* 24. *Poterant igitur Pſeudoprophetæ ſimilem uſurpare vocem:* Ecce hic eſt Chriſtus, vel iſthic eſt: hic vel ille locus miraculis, aliiſque donis & beneficiis à Deo celebratur. *Perſpicuum eſt, Pſeudoprophetas illos Chriſtum nominaturos, eum & beneficia ejus certis locis alligaturos, in locis illis, tanquam in nomine Chriſti miracula edituros fuiſſe. Hæc planiſſimè competunt Sacrificulis loca ſua ſacrata decantantibus. Quòd verò Propoſitionem hanc:* Domus Lauretana, Eremitana miraculis à Deo celebratur;

tur; *comparas cum illa:* Chorazin illuſtratur præclaris miraculis; *in eo partim p*
partim verum dicit. Peccat, quia non iis miraculis illuſtrantur ſacra reliquiarum loca
bus Civitas Chorazin olim à Chriſto illuſtrata eſt, uti ex iis, quæ ſuperiùs diſputavim
quet. Verum dicit in eo, quòd Chorazinitas cum Papiſtis comparat. Sicut enim illi C
Evangelium prædicanti, & prædicationem ſuam miraculis obſignanti fidem non habue
ita nec hi Evangelio à Chriſto & Apoſtolis prædicato, & eorum miraculis obſignato fide
bent. Judicet jam lector, Redingius Baldingerum clientem ſuum defenderit, an deſ
rit. Aliam enim prorſus ei, pro temeritate ſua, reſponſionem affingit; ſed minùs p
ctò ſpecioſam, quàm illa Baldingeri fuit. Nam Chriſtus Pſeudo-Chriſtis & Pſeud
phetis dicentibus: *Ecce hic, ecce illic Chriſtus eſt*; ſigna certè & prodigia maxim
ſcribit, idonea quippe ad ſeducendum, ſi fieri poſſet, electos. Vera, an falſa illa mir
ſint, non dicit. Fieri enim potuit, ut Deus à Pſeudo-Chriſtis vera miracula edi perm
ret, quibus tentaret homines, judiciúmque adverſus incredulos exerceret. Saltem v
ex quibus ſpecialem Chriſti. Dei hoc vel illo in loco præſentiam probare conten
miracula majora, ſpecioſiora non ſunt illis, quæ Chriſtus Pſeudo-Chriſtis tribuit:
dam etiam leviora, minora longè; falſa verò, ſi non materiæ, at finis intuitu, pler
omnia ſunt. Neque obſtat, quòd *Chriſtum ſub converſationis humanæ in terris ulla*
perſonaliter vos exhibere, negas. Nam neque Chriſtus talis præſentiæ jactantiam Pſe
Chriſtis illis tribuit; ſed ſimpliciter vocem illam: *Ecce hic Chriſtus, illic eſt.* Hæc v
vox eſt tum in Miſſa, tum extra illam. Fingitis enim Chriſtum tum in Miſſa *perſon*
huic, illi loco ſpecialiter præſentem eſſe ſuo merito, virtute, operatione, cui tamen
præſentem futurum eſſe, nuſpiam promiſit; adeò ut loco verbi & promiſſionis Di
miracula ſubſtituere neceſſe habeatis, talia planè, qualia Pſeudo-Chriſtis Chriſtus tri
Imò Redingius fingere haud reformidat, Chriſtum etiam *perſonaliter & quoad cir*
ſcriptivam præſentiam in ſuo ſacello fuiſſe; adeò ut vox Chriſti illum præ cœteris om
feriat. 2. Congregationes deſerendas haud eſſe, Apoſtolus utique Hebr. X. 25. gra
monuit. Sed loca congregationum, hoc eſt, Templa, Baſilicas ejuſmodi ſanctitatem
caciam, dedicationis, reliquiarum, imaginum, & per eas præſentiæ Dei, Chriſti, Sancto
ſpecialis beneficia habere, ut acceptiores Deo ſint ejuſdem cœtus orationes in dedi
ejuſmodi Templis factæ, quàm quæ in locis non dedicatis pari cœtus fide & Zelo fun
tur; nec Apoſtolus dixit, nec tu probare potes. Paris & illud væcordiæ eſt, quòd loco
preces Eccleſiæ conſecrantis cum precibus Sanctorum, quibus illa dedicantur, ſociatas ſa
tatem & efficaciam accreſcere, ſine ulla ratione aſſeris. Quid te juvat multa otioſis v
aſſerere, probare nihil? Conſecratio legitima (qualis certè veſtra, in qua quædam ſun
daica, Ethnica: alia ridicula: omnia mimicæ præſumptiones, in ſufficientiam verb
vini, & inſtitutionum Divinarum perfectionem ac ſimplicitatem contumelioſæ; non
poteſt equidem ad uſum ſacrum illa, quæ Deus tali uſui deſtinavit, applicare: at extra u
quidquam in ſacrum & religioſum ſtatum transferre, niſi præeunte ſingulari Dei inſti
non poteſt. Neque Divina virtus ex actione & ordinatione humana in lapides & l
ullo modo derivari poteſt. Neque etiam tua de Templo Salomonis dedicato ἔνστασις p
dus habet, quia nulla Chriſtiani Templa habent, in quibus ſic Deus ſingulari inſti
nomen ſuum collocaverit, quemadmodum in Templo legali collocavit. Diſpar plan
tio eſt legis & Evangelii. Evangelii non defectus, ſed dignitas & eminentia eſt, c
omnibus fidelibus, ceu Templis ſuis, Deus præſens eſt ubique locorum. Neque deniqu
taria, cruces, imagines, reliquiæ devotionis excitandæ media ſunt, quia nuſpiam à C

ſto, vel Apoſtolis inſtituta ſunt. 3. Par veſtrum & Samaritanorum ratio eſt. Illi ſine præcepto Dei cultum monti ſuo alligantes violarunt præceptum Dei, quo is cultum Hieroſolymæ adſtrinxit. Vos ſine præcepto pariter Dei cultum publicum huic vel illi, ceu ſanctiori & efficaciori loco adſtringentes, violatis inſuper præceptum & inſtitutum Dei, quo is in N.T. locorum, ceu efficaciorum & ſanctiorum, diſcrimen ſuſtulit. Eodem ergo in luto hæretis: reatu eodem tenemini. De locis Act. XX.16. & XXIV.11. infra. 4. Auguſtinus *Epiſt.* 137. ſic, fateor, loquitur: *Ubique quidem Deus eſt, & nullo continetur, vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in ſpiritu & veritate oportet adorare, ut in occulto audiens, in occulto etiam juſtificet & coronet. Veruntamen ad iſta, quæ hominibus viſibiliter nota ſunt, quis poteſt ejus conſilium perſcrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notiſſima eſt ſanctitas loci, ubi B. Felicis Nolenſis corpus conditum eſt.* Potuit ille ſic ſcribere proximè illa tempora, quibus Deus miraculorum verorum gloria Eccleſiam colluſtravit. Nunc verò illud tempus vivimus, cui alia omnia Chriſtus Matth. XXIV.23.24. &c. & S. Paulus 2. Theſſ. II, 9 10. præſagivit. Cæterùm peregrinari ille ad talia loca Bonifacium Presbyterum juſſit non eum in finem, ut majorem precum efficaciam à loco expectaret; ſed ut innocentiam ſuam miraculo probatam redderet. Nihil hoc ad religioſas peregrinationes veſtras, quibus alia omnia intenditis. Ad vos potiùs pertinent, quæ idem Auguſtinus *de Unit. Eccl. cap.* 16 Donatiſtis objecit, his verbis: *Non dicat Donatiſta: Ideo verum eſt, quia illa & illa mirabilia fecit Donatus & Pontius, vel quilibet alius: aut quia homines ad memorias mortuorum noſtrorum orant & exaudiuntur: aut quia illa & illa obtingunt: aut quia ille frater noſter, & illa ſoror noſtra tale viſum vigilans vidit, vel tale viſum dormiens ſomniavit. Removeantur iſta vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium ſpirituum. Aut enim non ſunt vera, quæ dicuntur: aut ſi hæreticorum aliqua mira facta ſunt, magis cavere debemus: quòd cùm dixiſſet Dominus quoſdam eſſe fallaces, qui nonnulla ſigna faciendo, etiam electos, ſi fieri poſſet, fallerent; adjecit, vehementer commendans: Ecce prædixi vobis.*

ARG. IV. Locorum ſanctitas cum fide aſcenſionis Chriſti in Cœlum ut thronum ſuum conſiſtere nequit. In V.T. Deus Hieroſolymitano Templo cultum affixit, propter typicam Chriſti in ea habitationem. In N.T. Chriſtus Salvator in Cœlum aſcendit, & ad dextram magnificentiæ Dei conſedit. Proinde non ampliùs in terra vel *typicè*, hoc eſt, eo modo, quo in Templo Hieroſolymitano inter Cherubinos, vel *realiter* habitat. Unde conſequens eſt, ceſſante fundamento ſanctitatis locorum, ipſam etiam ſanctitatis differentiam ceſſare, adeóque nullum alio locum ſacratiorem ampliùs eſſe. Obſtrepuit huic argumento Baldingerus, maximè verò Redingius. Utriuſque exceptionibus ſatisfeci, illius quidem *Vindic. pag.* 144. 145. hujus verò *Vindic. pag.* 255. &c. nec non *pag.* 341. *&c.* Deſideràſſes haud dubiè reſponſum aliquod tanti viri, & Baldingeri patrocinium ex profeſſo ſuſcipientis, & diſſertationum ſuarum vindicias tam animosè ſpirantis. Fruſtra deſideras. Ne conatus quidem eſt, ne auſus quidem eſt contra reſponſiones meas hiſcere. Satis habuit eandem incudem tundere, & quæ antehac de

ſpeciali gratiæ Divinæ in Sacramentis operatione, Deique in iis pot
quàm *cubilibus* præſentia (ubi probè animadvertet lector, Adverſarium f
das Monachorum libidines & abominationes ex teſtimoniis Pii IV. & M
ximiliani II. aliáque à me *p* 407, per ϖελατεοπὴν τȣ̃ λόγȣ ipſi objectas, purg
auſum non eſſe) muſſitavit, quæque ſolidè diſcuſſi, denuo reponere.
igitur clariſſimè veritas triumphat.

RESP. REDING: 1. *Doloſæ tuæ technæ ſunt. Nam per ſtultam nequitiam typicam Ch*
ſti in V. T. Templo Hieroſolymitano habitationem, merè præfigurativam futuri Meſſiæ, e
typica Chriſti, qui ad Patris dextram ſedentis, ſuáque pro nobis merita Deo Patri exhib
tis, atque his mediantibus diverſos gratiarum effectus diverſimodè in hominibus operar
repræſentatione in una re corporali ſeu terreſtri loco magis, quàm in altero relucente, c
fundis. Alias enim Chriſtus non magis in Templis veſtris Tigurinis, quàm in popinis ve
Templis Turcicis habitaret. Neque liceret Chriſtum in ullo loco terreſtri quærere. Hoc
tem quid aliud eſſet, quàm omnem Chriſti in terris cultum abolere? 2. *Quæro ex te, an*
das, omnes gratiæ effectus in terris procedere ex Chriſti meritis, atque adeò hæc Chriſti me
virtualiter eſſe in hiſce gratiis, tanquam ſuis effectibus? An credas inſuper, hos gratiæ
ctus inæqualiter à Deo diſtribui inter homines? An propter iſtos gratiæ effectus ſic com
nicatos adores Chriſtum? Annon igitur adores Chriſtum propter virtualem meritorum
rum diverſis locis ac perſonis inæqualiter participatorum præſentiam? Annon illuc
Chriſtum non quidem ſecundum realem, ſed virtualem meritorum ſuorum præſentiam,
gis in uno loco terreſtri, quàm in alio quærere? 3. *Hebr. IX 1. 2. 8. 24. (quem locum*
citaſti) dicitur Chriſtus non in manufacta, verorum exemplaria, ſed in ipſum Cœlum
traſſe, ut vultui Dei pro nobis appareat. Perperam verò inde concludis, Chriſtum ſic in t
no magnificentiæ ſuæ conſidere non poſſe, ſi hodièque ratione efficaciæ meriti ſui magis
quàm alibi in terris habitare dicatur. Alias non magis habitabit in Templis veſtris Tig
nis, quàm in popinis vel Templis Turcicis. Quàm ſic inanis fides tua, quàm vana ſpes
erit? 4. *Veriſſimè quidem alibi ex eo, quòd Chriſtus in Sanctum Sanctorum intravit,*
cludis, nullum ampliùs in N. T. eſſe typum Chriſti ejuſdem in Cœlum ingreſſuri. Sed pe
ſubinfers, ita jam ſublatum eſſe locorum diſcrimen; ut nullus Chriſti in Cœlo ſedentis t
non quidem præfigurativus, ſed repræſentativus ſuperſit. Hunc enim Veteris à Novo T
mento diſcretivum ſtatum ſemper vel omittis, vel cum altero illo confundis; atque ea
ratione Sacramenta Chriſtum in Cœlo ſedentem repræſentantia ab Eccleſia eliminare
ris. Ibid. pag. 179..182. Reſp. Quæ de *Diabolico ad comminiſcendum genio, nequiſſimo*
ritu &c. præfaris, conſultò omiſi. Deſperatio cauſæ tuæ te ſubegit ad ructanda talia,
aliud. Generoſo contemptu calumnias haſce libens vindico, & te ad intemperias eju
di redactum, tui quidem cauſa, doleo. Cœtera meras cavillationes jam à me pro
ſpirant. 1. Typicam Chriſti futuri *præfigurativam*, & ſedentis jam in Cœlo, *repræſe*
tivam in terris habitationem & præſentiam non confudi, nedum *per ſtultam nequi*
confudi. Illam enim in V. T obtinuiſſe agnoſco; hanc in N. T. obtinere pernego.
ergo ſic confudi, ac ne quidem confundere potui. *Stulta nequitia* eſt repræſentati
Chriſti, regnantis & habitantis in Cœlo, habitationem in terris aſſerere ſine ulla ration
lo fœdiſſimi quæſtus affectu, quod tu facis; non negare cum ratione ſolida, quod eg
cio. Nam verbo Dei olim typica præfigurativa Chriſti venturi in Templo Hieroſol

tano habitatio definita, demonſtrata, teſtata eſt. Deus enim diſertè teſtatus eſt, ſe habitare inter Cherubinos: Hieroſolymæ nominis ſui memoriam ponere: ibi focum & ignem habere. Et propterea eódem homines cultus publici gratia vocavit; ſicque typica illa præſentia, futuram in Cœleſti throno realem Chriſti habitationem præumbrante, locum ſacravit. Si in N. T. datur typica ejuſdem Chriſti jam Cœlum ingreſſi, non præfigurativa, ſed *repræſentativa* hoc vel illo in loco præ aliis habitatio, ſimili verbo, revelatione, præcepto Deus haud dubiè eam definiviſſet, demonſtraviſſet. Cedo ergo, Redingi, verbum, revelationem, quòd Chriſtus Romæ, Compoſtellæ, Laureto, Montſerrato, Einſidlæ &c. habitationem ſui in Cœlum evecti repræſentativam alligaverit. Cedo præceptum Divinum omni exceptione majus, quòd ad loca illa, ceu Divinitus ſacrata, religionis gratia proficiſcendum, peregrinandum ſit. Si ad arbitrium humanum res illa redit, novimus ingenia hominum: novimus mendacii & Antichriſti ipſius ſpiritum in mundo eſſe. Nihil uſquam certi tutique. Neque tantùm verbum, revelatio, præceptum Dei deficit: ſed contrarium verbum Dei ſuppetit, ex quo in N. T. locorum, ſanctitatis & efficaciæ religioſæ reſpectu, diſcrimen penitus ſublatum eſſe probavimus. Neque ideo Chriſtum non magis in Templis noſtris, quàm in popinis, Templis Turcicis; addere poteras, etiam in Monachorum cellis, fucorum clauſtris habitare, ſupra oſtendimus. Habitat enim ille verbo & ſpiritu ſuo non in Templorum parietibus, lapidibus, altaribus, imaginibus, reliquiis, quæ hominum opera & figmenta ſunt; ſed in animis fidelium, ubicunque illi locorum, ſive ſegreges, ſive in cœtu conjuncti ſint. Si contigerit, ut fideles compingantur in popinas & Turcica Templa, infideles contra magnificas Baſilicas incolant; ibi certè Chriſtus in fidelibus ceu Templis ſuis; hic Diabolus in infidelium animis ceu ſpurciſſimis cloacis ſuis habitare non deſinet. Neque ſanè, quod ceu ἄτοπον immeritò exagitas, licet Chriſtum in terris, ſeu terreſtri loco alligatum, quærere. Ejus enim auguſtiſſima habitatio in Cœlo eſt: ibi latiſſimè regnat. Eò fidelium animos & ſtudia cuncta à terris abſtracta ipſemet ſevocavit. *Ubi cadaver*, inquit, *ibi aquilæ*. Matth. XXIV. 28 *Si reſurrexiſtis una cum Chriſto, ſuperna quærite, ubi Chriſtus ad dextram Dei ſedet. Superna curate, non terreſtria.* Coloſſ III. 1. 2. Neque ſic cultus Chriſti, quem in determinatione terreſtris loci conſiſtere, nondum probaſti, in terris aboletur, ſed à terra verſus Cœlum, ubi Chriſtus ſtabilem ſedem ſuam fixit, dirigitur. 2. Nihil quæſtionum tuarum verſutia efficit. Fateor enim longè ſinceriùs, quàm tu quærere vel fateri poſſis, omnes gratiæ Divinæ in hominibus effectus procedere ex meritis Chriſti: omnes gratiæ Divinæ effectus inæqualiter à Deo diſtribui: propter illos gratiæ effectus adorandum eſſe Chriſtum in Cœlo regnantem. Sed concluſio tua nimiùm nimiùmque claudicat, *quòd Chriſtus adorandus ſit propter virtualem meritorum ejus diverſis locis ac perſonis inæqualiter participatorum præſentiam.* Non enim ſi in fidelibus ſunt διαιρέσεις χαρισμάτων *diverſa chariſmata*, etiam *locis* (quorum nullam in quæſtionibus tuis mentionem feceras) inæquales gratiæ effectus Deus, juxta dedicationum & conſecrationum veſtrarum arbitrarias formulas, alligavit. Deus gratia & ſpiritu ſuo in omnibus fidelibus habitat. Sed non ideo gratiam ſuam ulli loco, vel alii magis quàm alii adſtrinxit, ut Chriſtus magis hic, quàm alibi quæri debeat; ſicut in V. T. magis Hieroſolymæ quàm alibi quæri debuit. Poteſtis vos certis locis lucrum veſtrum & Simoniam veſtram alligare. Gratiam Chriſti & Spiritum Dei alligare non poteſtis. 3. Ex loco igitur Hebr. IX. 1. 8. 12. 24. ubi Chriſtus non *in Sancta manufacta, verorum antitypa, ſed in Cœlum ipſum ingreſſus* dicitur, legitimè concluſi, Chriſtum in ſolo Cœlo habitare, non in ullo terræ loco, nedum in uno præ alio, ſicut olim in manufactis ſanctis, quæri, adorari debe-

debere : neque ſic fidem noſtram evacuari, ſpem evaneſcere, ſed potiùs confirmari,
quòd ſalutis noſtræ princeps Cœlum jam intravit, ibi in throno ſuo ſedet, cuncta gube
nat, & ceu Rex noſter ubique æqualiter, non in uno quàm alio loco vel climate efficaci
adoratur. Non enim *ἐπισυναγωγαὶ congregationes* propterea neceſſariæ ſunt, quòd gra
Dei uni magis quàm alii loco, qualiſcunque ille fuerit, alligata ſit; ſed ut Evangelium i
ter multos etiam in cœtum ex Dei inſtituto coaleſcentes prædicetur, ad mutuum πα-
ξυσμὸς fidei & charitatis & ſigna gratiæ Divinitus inſtituta ordine percipiantur. Ni
huc locus, quem humana conſecratione ſacratiorem nequicquam efficere ſtudetis: ni
altarium, imaginum, reliquiarum, cereorum &c. conſpectus confert. Quocunque loco
deles conveniunt, fidemque & charitatem erga Deum & Sanctos exercent, ſignis grat
ſiuuntur, is æquè nulloque diſcrimine ſacer eſt. Chriſtus enim duobus vel tribus in nor
ne ejus convenientibus, ſine ulla loci determinatione, gratiam promiſit, Matth. XVI
20. Neque locus orationem, ſed oratio locum ſanctificat. *Eccleſia eſt, ubi fides eſt*, H
ronymo *in Pſal. 133.* monitore. Tolle ergo ex popina turbam comeſſantium, ex Meſgida T
cica turbam infidelium, ex clauſtris veſtris turbam fucorum & hypocritarum, & ſubſti
ubique turbam fidelium, Deum in ſpiritu & veritate adorantium, qui ſoli propriè Tem
& habitacula Spiritus S. ſunt, æquè preces his in locis fuſæ placebunt, atque quæ in Te
plis conſecratiſſimis funduntur. A cœtu verò fidelium ſeparatus locus, ſive is Tem
manufacti, ſive alio nomine veniat, communis & promiſcuus eſt, nec quicquam vel ſa
ctitatis, vel majoris ſeu minoris ſanctitatis habet, niſi quod deinceps quoque applic
poteſt ad uſum cultumque ſacrum, quoties ille peragendus eſt. 4. Veteris & Novi Teſtame
ti ſtatum fictitia tua præſentiæ typicæ *præfigurativæ* Chriſti venturi, & *repræſentat*
ejuſdam jam præſtiti diſtinctio non diſcernit. Proin illam, utpote falſam, ex cerebro t
non verbi Divini tabulis, cuſam omiſi meritò. Non enim hæc ſana præſentiæ Chriſti
picæ diſtinctio, ſed ſtatus legalis & Evangelici fœda confuſio eſt.

ARG. V. Samaritani quondam ſine Dei mandato cultum ſuum profere
tes in montem Garizim, & locum cum ſuo arbitrio ſanctificantes, meri
idololatriæ damnati ſunt. Si idololatria fuit, ſtantibus adhuc ceremoni
Deum colere in loco ſuo arbitrio delecto & ſanctificato: quid non erit
dorare quaſi Deum & quaſi Chriſtum cum fictione habitationis in hoc m
gis quàm alio terreſtri loco, quando non ampliùs umbræ obtinent, ſed ip
veritas venit? Regeſſerat Baldingerus, *Samaritanos idololatriæ reos fuiſſe,*
quòd aureos vitulos velut Deos adoráſſent. Expendi exceptionem ad immot
Scripturæ calculos, oſtendique evidenter, quòd Samaritani in vitulis v
rum Deum coluerint. *pag.* 146. 147. *&c* Hic quoque Redingius Balding
rum deſerens, linum lino nectit, & exceptionem quidem Baldingeri rep
nit, at reſponſionem meam ſcapha magis mutus tranſit. Maneat ergo
hoc argumentum in immota veritatis arce.

RESP. REDING. : 1. *Annon Eccleſia Tigurina adorat quaſi Deum, & quaſi Chriſ*
in ſua Euchariſtia, cum fictione habitationis typicæ, ſive in figura, quando non ampliùs u
bra obtinent, ſed veritas venit? Quare ergo ſine mandato Dei veritatem in figuram trans
dit? Si Samaritani idololatræ fuerunt, eò quòd, vigentibus adhuc ceremoniis, adorar

q

quaſi Deum in fictione habitationis typicæ, ſive in figura, quam Deus in figuram non elegerat: an vos non magis idololatræ eſtis, adorantes quaſi Deum & quaſi Chriſtum cum fictione in ſacramento Euchariſtiæ, quando non ampliùs umbræ obtinent, ſed ipſa veritas venit, ac aſſertis verbis teſtata eſt, hoc eſſe corpus ſuum? 2. Samaritani neſciverunt, quid adorarent, tum quia habebant morem adorandi & ſacrificandi, quem neſciebant eſſe à Deo profectum: tum quia verum Deum unà cum idolis Aſſyriorum, quaſi idolorum ſocium, ac proin falſum fictúmque adorarunt. 3. Vos verò, quid adoretis, neſcitis. Veſtri enim Reformatores, Zvvinglius, Calvinus, Bullingerus faſſi ſunt, in veteri Eccleſia extitiſſe Miſſæ ſacrificium à Chriſti morte diſtinctum, faſſi inſimul, primis quinque ſeculis floruiſſe pium & orthodoxum de Cœnæ myſterio ſenſum. Quomodo ergo ſcitis, Tigurinæ Eccleſiæ veſtræ ritum colendi Deum in Euchariſtia à Deo profectum eſſe? 4. Samaritani cultum Dei publicum arcæ à Deo alligatum tranſtulerunt in montem Garizim, atque ſic ſibi arrogarunt jus Divinam inſtitutionem abolendi, expreſſúmque mandatum Dei violandi. Non tamen hanc ob cauſam idololatriæ rei fuerunt; ſed quia vitulos ceu Deos coluerunt. Tantum enim abeſt, ut (quod alibi conaris) ex 2. Reg. XVI. 30. 31. evincas, Jeroboamum in vitulis verum Deum coluiſſe, ut contrarium potiùs ibi ſcriptum reperiamus, nempe Achabum ambulaſſe in peccatis Jeroboami, uxorem duxiſſe filiam Regis Sidoniorum, adoraſſe Baalim, & poſuiſſe aram Baal in Templo Baal. Ibid. pag. 182.-185. Reſp. Ad nauſeam uſque pleraſque haſce battologias tuas alibi jam diſcuſſi. Repetam paucis. 1. Nihil Eccleſiæ Tigurinæ cum figuris à veritate ſeparatis rei eſt. Sic enim in Euchariſtia panem corporis Chriſti fracti figuram, ſacramentum, pignus eſſe credit, ut ſimul figura illa vera fide veſcentes communionem ſortiri cum ipſo corpore Chriſti, quod figuræ illius veritas eſt, firmiſſimè credat. Neque corporis abſentia obſtat, quia fides vera illud communicanti præſentiſſimum, adeóque quoad meritum & juſtitiam nobis acquiſitam conjunctiſſimum reddit. Poteſt enim præſentiæ corporis Chriſti veritas conſiſtere, licet modus præſentiæ, quem Sophiſtice veſtra invexit, non admittatur, imò quod ſupra fecimus, verbi Divini penetrantiſſimo gladio juguletur etiam. Non ergo figuras nudas retinemus: non veritatem in figuras convertimus: non veritatem abolevimus. Vos potiùs comica quadam licentia panem & corpus Chriſti ex Euchariſtia exterminaſtis, nuda pro pane accidentia ſubſtituiſtis, & ſub inani accidentium illorum larva non corpus Chriſti, ſed ſubſtantiam quandam indiviſibilem & *ἀόρατον*, corpus non corpus, id eſt, Nihilum ſub Nihilo jam dudum oſtentaſtis, & adorandum propoſuiſtis; ac proin non tam quod neſcitis, quàm quod nihil eſt, adoratis. Talis veſtra in Euchariſtia veritas: talis adoratio eſt. 2. Quid Samaritani neſcientes adoraverint, non opus eſt, ut nos doceas. Chriſtus ipſe Joh. IV. 21. &c. ubi non de objecto, ſed de loco cultus ſermo erat, optimè omnium nos docuit. Poſtquam enim illos reprehendit, quòd in monte adorarent, ſubjicit v. 22. *Vos* (Samaritani) *adoratis, quod neſcitis*. q. d. Temerè facitis, quòd in monte hoc adoratis, putantes, Deum velle in eo loco adorari & quæri: non fide. Ideoque neſcitis, utrum verum Deum adoretis, an Diabolum. Templum veſtrum eſt בבמה *celſum*. In celſis autem Deus declarat non adorari ſe, ſed vel figuras, quæ videbantur, vitulos Cherubinicos, vel שדים *dæmones*. Non enim Deus dixit, ſe velle in celſis habitare. Non ibi juſſit templa & altaria haberi pro memorialibus & ſignis rerum futurarum. Tum falſam opinionem alebant de Deo, quaſi delectaretur ſacrificiis in tali domo oblatis; cujuſmodi opinionem qui fovebant, ii Molochi tentorium portaſſe dicuntur, Amos. V. 26. Act. VIII. 43. Hinc ergo generalis regula conficitur: Qui non adorat in fide, is quod neſcit, adorat. Vos in certis locis, velut ob conſecrationem & ceremonias veſtras arbitrarias ſacra-

cratioribus, adorantes, non adoratis in fide; quia Deus nuſpiam teſtatus eſt, ſe velle habitare, eò venire, gratiam & meriti ſui virtutem locis alligare. Ergo quod neſcitis, ratis. 3. Quæ de Reformatoribus noſtris garris, putidiſſimæ nugæ ſunt. Per Miſſam à Chriſti morte diſtinctam, illos Euchariſtiam: per ſacrificium à ſacrificio crucis diſtinctum ſacrificii ἀναμνήσεως recordationem eos intellexiſſe; & utrunque hoc ſenſu vete- tribuiſſe, *Vindic. Theol Ref. ſſ.* 10. clariſſimè probavi. Niſi pudor omnis de fronte ani- que tuo migraſſet, non reponeres talia, quæ craſſiſſima mendacia tua eſſe probavi; vindicare quidem auſus es, mendaciorum tuorum conſcius. 4. Cauſam Samaritano- a Chriſto reprehenſorum veriſſimam jam expoſuimus. Tranſtulerunt illi cultum al- ne mandato Dei. Vos ſine mandato Dei non tam transfertis quàm inſtituitis novum- tum, eumque certis locis veſtro arbitrio alligatis. Samaritani transferentes cultum larunt mandatum Dei, quo is Iſraelitas Hieroſolymis publicè litare juſſit. Vos ſine ma- to Dei novos cultus inſtituentes, & certis locis aſtringentes, violatis mandatum Dei tu- lud, quo inſtituere novum cultum, & ſine mandato Dei locis certis alligare, vetuit D- modum inſtituendi cultus à ſuo, non hominum arbitrio ſuſpendens: tum illud, quo in- locorum diſcrimen ſuſtulit, promiſcuúmque, ratione loci, cultum eſſe juſſit. Et ſine m- dato ergo, & contra mandata Dei rem iſthanc totam geritis. Jeroboamum porro, a- que etiam Samaritanos ejus ſequaces vitulos ſuos coluiſſe ut Deos, & non potiùs i- tulis ſuis verum Iſraelis Deum, tantum abeſt (repeto verba tua) ut ex 1. Reg. XVI. 3- &c. evincas, ut contrarium potiùs ex loco illo planiſſimè demonſtretur. Nam de Ach- ſic v. 30. 31. &c. author libri ſcribit: *Fecit Achab filius Amri, quod diſplicuit oculis D- ni, ſuper omnes, qui ante eum fuerant.* יהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם *Nam leve cebat incedere in peccatis Jeroboam filii Nebat; accepit inſuper uxorem Jezabel fi- Ithbaal Regis Sidoniorum, ivitque & coluit Baal, & adoravit eum. Erexit etiam ipſ- al aram in fano Baal, quod extraxerat in Schomron. Fecit inſuper Achab lucos,* &c. En J- boami peccatum, vitulos erigentis Bethele & Danæ, atque in iis Deum adorantis, di- diſtinctum à ſpeciali peccato illo Achabi, quo is non acquieſcens in peccato & idol- tria Jeroboami, quaſi levis illa fuiſſet, addidit ei peccato, in gratiam ſoceri ſui Ithoba- Sidoniorum Regis, cultum Baalis phœnicii, hoc eſt, Jovis Thalaſſii ſeu marini Sido- rum. Non ergo Jeroboami, & ſectatorum ejus idololatria in cultu Baalis, vel cujuſq- alterius Gentilitii falſi Numinis; ſed in cultu veri Dei apud vitulos ſeu Cherubinos imitationem eorum, qui ſupra arcam erant, Bethele & Dane erectos, conſiſtebat. & Elias 1. Reg. XVIII 21. dicens Iſraelitis: *Quouſque claudicaturi eſtis in duabus cog- tionibus? Si Jehova eſt Deus, ſequimini eum; ſin autem Baal, ſequimini eum;* oſtend- pertè, Iſraelitas Jeroboami ſectatores in vitulis non falſum Deum, qualis Baal erat, verum, Jehovam videlicet, adoraſſe. Sed & Rex Jehu, cùm Baalis ſervos ſtatuaſque deret, *Vide*, inquit, 2. Reg X. 16. קנאתי ליהוה *Zelum meum pro Jehova*, qui tamen à- tulorum cultu non receſſiſſe ibid. v. 29, dicitur; quin etiam v. 23. עבדי יהוה *ſervos Jeh-* appellavit. Denique novi incolæ ex Aſſyria traducti Deum non colentes, uti ſolet- Iſraelitæ deportati. 2. Reg. XVII 25 pœnas dediſſe affirmantur ob omiſſum cultum Jeho- & v. 32. 33 *Jehovam* rurſum dicuntur coluiſſe, cùm Deum colerent priſtino regionis uti v. 24. ab Iſraelita Sacerdote edocti ſunt. Certiſſimis ergo Scripturæ teſtimoniis & do- mentis conſtat, Iſraelitas Jeroboamum ſecutos Deum verum in vitulis coluiſſe. tamen non obſtante, 2. Chron. XI. 15. Sacerdotes perinde pro dæmonibus

que vitulis ſtatuiſſe; & Iſraelitæ Hoſ.IV.11. ſpiritu ſcortationum acti, ut ſcortarentur averſi à Deo ſuo, dicuntur.

ARG. VI. Cùm Deus non procul abſit ab uno quoque noſtrûm Act.XVII 27. propinquuſque Jehova invocantibus eum Pſal.CXLV.18. & fideles ipſi Templa ſint viventis in iis ac ſpirantis Chriſti & Spiritus S. Gal.II.20. temeritati utique & inſaniæ proximum eſt, ſine ſontica cauſa, ſine ſpeciali vocatione, cum præſentiſſimo vitæ, valetudinis, pudicitiæ diſcrimine ad peregrina & procul diſſita loca curſitare. Leve quid regeſſerat Baldingerus, cui *Vindic. p.* 149. ſatisfeci. Sed & hic ab Hyperaſpiſte ſuo deſtituitur. *Quærant igitur alii* (liceat inſignis Theologi verbis uti) *veſtigia, pedum Chriſti, nos veſtigia voluntatis: illa impreſſa lapidibus, hæc inſculpta cordibus: illa ſuſpecta falſi & ſolatium inane oculorum, hæc indubitatæ veritatis & remedium præſens animarum. Vult Chriſtus inhabitare corda fidelium, imò ipſi ſumus Templum Chriſti. Quid tu ergo tantopere quæris oculis, quem corde circumfers? Túne cùm ſis Dei Templum ſpirituale, tam operosè quæris turbam, & vix apparentia Templi materialis veſtigia? En habes Chriſti membra in pauperibus! quicquid his præſtatur, Chriſtus ſibi imputat. Pecunia verò in imagines & ſepulchra impenſa non ſe facit debitorem.*

Resp. Reding: 1. *Dubium non eſt, quin ex Divinæ operationis præſentia Deum adorandi & invocandi titulus reſultet. Quia verò Deus ſpeciales, extraordinarios, miraculoſos effectus in locis quibuſdam operatur, ideo hinc ſpecialis titulus eundem Deum in certis locis præ aliis adorandi exſurgit; qui medium quoddam eſt ad religionis honeſtatem nos excitans, & ſpecialiter applicans. 2. Proin etiam non deeſt Divina vocatio, quæ ex ipſius Divinæ rationis & honeſtatis ſupernaturalis ſontica cauſa fideles ad ſuſcipiendas peregrinationes invitat. Impoſſibile enim eſt, abſque actualis gratiæ per Chriſtum auxilio, ex religionis virtuoſo motivo tantos labores ſubire. 3. Peregrinationes prudenter & utiliter inſtitutæ pericula illa, quæ exaggeras, ſuperant. 4. Theologus ille, quem inſignem appellas, ſub interioris excitationis, hominem ad Divinas intentiones evocantis, ac in animæ fundum, tanquam Dei Templum introverſionis, nobis aprime probatæ, prætextu religioſam ſacrarum peregrinationum honeſtatem everſam cupit.* Ibid. pag. 186. Reſp. 1. Extraordinarios, miraculoſos, ſpeciales gratiæ Divinæ effectus certis locis, præ aliis, alligas ſine ratione ſolida, ſine experientia indubitata. Liberè Deus operatur, nec ad certa loca operationes continuas aſtringit. Neque miraculoſas operationes religioſarum peregrinationum fundamentum eſſe poſſe, infra *ad Obj. II. & V.* oſtendimus. 2. Vocationem proin Divinam nudè aſſeris, non probas. Non enim vel *Divina ratio* ulla, vel *ſupernaturalis honeſtas*, ſed ſola ſuperſtitio & turpis lucri appetentia ſimplices & incautos ad capeſſenda religioſa itinera invitat. Nam ceu apes æris tinnitu, ita peregrini ad viſendas reliquias convocantur, eáſque prodigiosè confictas, quaſi ad riſum & delicias. Oſtenditur enim Chriſti præputium, manuum ejuſdem impreſſarum veſtigia, Johannis anhelitus ampullæ incluſus, altare Johannis Baptiſtæ in deſerto, Judæ laterna, Chriſti primulum nati faſciæ, educati camera: & quod fraudem mirè arguit, plura ejuſdem Sancti capita, & de ligno crucis, quantum decem plauſtra non ſint ferendo. Proferuntur hæc *κειμήλια* à myſtagogo in ſacelli angulo, ubi lux

dubia,

dubia, magno ſilentio & reverentia. Flectit ad hæc ſuperſtitioſus genu, perculſus ſacro horrore, biátque ſuſpenſus, dum ſcruta aut oſſa proferuntur. Merces exhibitionis aliquot nummi. Profectò ob hæc relinquere patriam, inſipientia eſt. Nam ſi quis vult falli, poteſt ille falli domi. Hoc unum remotas inter & domeſticas fraudes diſcrimen eſt, quod remota creduntur in majus, & error ex intervallo invaleſcit. 3. Quòd verò peregrinationes *prudenter* & *utiliter* inſtitutas fraudibus ejuſmodi & periculis obviam ire excipis, planè fruſtra es. Nullæ enim religioſæ, quales apud vos obtinent prudenter, rite, utiliter inſtitui poſſunt, quia vocatione & mandato, religione deſtituuntur omnes, adeóque ſunt mera *ἐθελοθρησκείᾳ ἐν ἀφειδίᾳ τοῦ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, cultus voluntarius nullius pretii, licet corpori non parcant*, Col. II. 23. Vincentius ille, qui circa A. 1459. floruit, *Serm. de Aſſ. Virg.* ſic pericula peregrinantium deſcribit: *Homines & mulieres peregrinando ſibi frangunt collum, & efficiuntur pejores, quia aliquando vadunt caſtæ, & redeunt meretrices. Ideo ſpiritualiter fiat peregrinatio, ſicut Paulus dicit: Si ſpiritu vivimus, & ſpiritu ambulemus. Hodie & quolibet die poteſtis ire Nazareth ad cameram, ubi filius Dei fuit educatus, & ſic de aliis locis.* Taceo alia itinerum comperta pericula; quódque tales *ἀπόδημοι* Pontificis, Cardinalium, Epiſcoporum, Sacrificulorum, Datariorum, Bulliſtarum &c. ludibrio ſe exponunt, ſi viderint illi, miſellos indulgentiarum fictitiarum gratia tot itinerum moleſtias devorare, & ad extremum pro theſauris carbones redimere. Jam hæc omnia toleranda utique eſſent, ſi Chriſtianos ſpecialis vocatio, ſi ſontica cauſa invitaret, ſi Chriſtus ejúſque gratia à fideli quoquam abeſſet. Id verò cùm non obtineat, impletur in illis dictum Siracidis cap. III. 26. *Qui periculum amat, peribit in eo*; nec non Dei querela Jerem. II. 13. *Derelicto ſalutis fonte quærunt ſibi ciſternas, quæ aquas non habent.* 4. Non ergo peregrinationum *honeſtatem*, quam in iis nullam agnoſcimus; ſed *περιεργίαν* ſententia Theologi à me citata ferit. Cui illuſtrandæ Ambroſii *de Sacram. lib. VI. 3.* verba addam: *Potes ubique orare, & in cubiculo tuo ſemper orare. Habes ubique cubiculum tuum. Etſi inter gentes, inter Judæos poſitus ſis, habes tamen tuum ubique ſecretum. Cubiculum tuum mens tua eſt. In populo licet poſitus, tamen in interiore homine arcanum ſecretúmque tuum conſervas.*

ARG. VII. Religioſæ peregrinationes inſtituuntur non ad adorandum verum Deum Iſraelis, ſed venerandos Sanctos, eorúmque reliquias. Sicut igitur religioſus Sanctorum & reliquiarum cultus idolola ricus eſt: ita peregrinationes ad illa loca ſuſceptæ idololatriæ crimine n n magis vacant. Accedunt perverſæ opiniones de merito, votis, ſatis actione peregrinantium, in ipſius Chriſti meritum injuriæ. Pluſcula uic argumento indignabundus obvertit Baldingerus, non probatione aſſ tionis, ſed nuda inficiatione defunctus. Reſpondi *ἀνὰ μέρος Vindic. pag.* 15 151. *&c.* Omnia alto ſilentio & ſaltu tranſvolat Redingius, uno excepto, ıòd cultum religioſum, qui Sanctis, imaginibus, reliquiis, locis impenditu , adeóque eorum adorationem, dixi ſiſtere & quieſcere in Sanctis, à Deo ceptam minimè haberi, atque proinde verè idololatricam eſſe. Hoc me ai *ſupponere.* At non ſuppoſui, ſed probavi certis argumentis. Cur argument nea ad verbi Divini libellam non exigit & explorat? Cauſatur *hoc adv ſtri doctrina Pontificia*

ficiæ. At proteſtationem eſſe contrariam facto, & confeſſam fidem erroneo dogmate ſubverti, neque adeò de ipſorum confeſſione, ſed de rei veritate heic agi, demonſtravi. Cur demonſtrationem meam prætervehitur?

RESP. REDING: 1. *Invocationem Sanctorum, imaginum, reliquiarum tranſitivam alibi probavimus. 2. Iſraelitæ non tantùm præter, ſed etiam contra Dei verbum locum cultui Divino deſtinatum rejecerunt, aliúmque adoptarunt, adorationem, Divinitatem in vitulos, dæmonia tranſtulerunt. Sanctos etiam, reliquias, imagines non abſoluto, intranſitivo, ſed tranſitivo cultu & adoratione proſequimur. 3 Quoad votum, confundis ejus eſſentiam univocam cum ejus analogicè participata ratione. Nos vota Sanctis non aliter, quàm ſub relatione ad Deum, in quo ultimatè terminantur, nuncupamus. 4. Quoad juſtitiam, quam peregrinantes acquirunt, diſtinguere debebas ejus ſubſtantiam ab accidentaria perfectione, pœnæ temporalis expiationem inferente.* Ibid. pag. 186--189. Reſp. Quæ adverſus hoc argumentum, & pro Baldingero, cujus contrarias *ἐνστάσεις* pridem diſcuſſi, affers, non aliud ſunt, quàm otioſæ, odioſæ & obſtreperæ inanium verborum ambages, & repetitiones eorum, quæ ſigillatim hactenus expendimus. Paucis ergo defungar. 1. Tua pro invocatione Sanctorum, reliquiis, imaginibus molimina jam ſatis retuſa vides. 2. Vos æquè atque Iſraelitas præter & contra Dei verbum ad imagines, reliquias adorandas huc illuc commeare; & Iſraelitas in vitulis ſeu Cherubinis verum Deum adoraſſe, atque ſe idololatriæ, in vitulos, quibus præſentiam ſuam nuſpiam Deus promiſerat, Divinitatem transferendo, & dæmonia potiùs, quàm verum Deum adorando, alligaſſe; atque eadem in re vos, in imaginibus, reliquiis non tantùm verum Deum, ſed Sanctos etiam adorando, cum iis paria, imò deteriora facere, non ſemel jam liquidò probavimus. 3. De votis, quæ Deo vel Sanctis peregrinantes nuncupant, ſic adverſus Baldingerum *pag.* 152. 153. cenſui: *Illud impium eſt, quod honorem ſoli Deo debitum alienat, & in creaturas transfert. At vota Sanctis nuncupata hoc faciunt, Ergo. Minor liquet, quia voti nuncupatio ſoli Deo debetur. Nam in Scripturis non refertur niſi ad ſolum Deum. Unde ipſe Bellarminus fatetur, in Scriptura nomen voti ſemper accipi pro promiſſione Deo facta. Sed cùm ſcriberentur Scripturæ, inquit, non cœperat uſus vovendi Sanctis. Imò nec propterea unquam poſtea ille introduci debuit. Sanè votum Thomas definit per actum latriæ. Et Lombardus, quòd ſit teſtificatio quædam promiſſionis, quæ Deo, & his, quæ Dei ſunt, propriè fieri debet, IV. Diſt. 38. Nodum hunc Cajetanus & Bellarminus non aliter ſolvere potuerunt, quàm dicendo. Sanctos eſſe Deos per participationem. Ita omnes honores Divini iis, tanquam Diis per participationem, conferri poterunt.* Cùm hæc argumenta mea, & inſtantiam tuam jam occupatam legeris, cur ad ea non reſpondes? Cur cramben bis coctam reponis? Addo nunc, quòd Bellarmino *de cultu Sanct. lib. III. 9.* ne quidem ſatisfaciat illa analogica participatio naturæ & gloriæ Dei, quia ſic votum non magis offerretur Sanctis, quàm ſacrificium. Nam etiam Deo ait offerri ſacrificium in honorem Sancti: ſecus autem habere in voto, quod propriè etiam Sanctis fiat, & in iis terminetur. Videns autem ſic idololatriæ manifeſtè ſe convinci, hoc utitur effugio: *Non eadem ratione fit votum Deo & Sanctis. Nam Deo promittitur in ſignum gratitudinis erga primum principium, & proinde illa promiſſio eſt cultus latriæ: at Sanctis promittitur aliquid in ſignum gratitudinis erga Mediatores & interceſſores, per quos à Deo beneficia accipimus, & proinde illa promiſſio non eſt cultus latriæ, ſed duliæ.* Contra verò Cajetanus *in Thom.* 2, 2. *q.* 88. *art.* 5. votum *eadem ratione Deo & Sanctis fieri* pertendit. Si tamen Jeſuitica illa diſtinctio locum in-

veniat, jam igitur idem cultus, ab eadem virtute religionis proficiſcens, eodem actu exercitus, ſi referatur ad unum objectum, erit latria: ſi ad aliud, erit dulia. Tale quid non poteſt in ullo affectu vel actu alio demonſtrari. Neque enim adultera dicere poteſt, ſe non eſſe adulteram, quia cum uno ut marito, cum altero ut amico conſuevit. Hac etiam ratione ſacrificium Sanctis *formaliter*, & tanquam proprio termino offerri poterit; & qui ita obtulerit, eodem effugio evadet, quòd Sancto ut Mediatori, non ut principali authori offerat. Neque ſic idololatria admitti poterit circa ullam creaturam, niſi habeatur creatura illa pro primo principio omnium bonorum. Certè qui tale quid ſomniarunt de æneo ſerpente, ſupra cœteros omnes Mortales plumbeos fuiſſe oportet. Et quis tandem ſic loquentium ſcopus alius eſſe poteſt, quam ut omnem idololatriæ cognitionem auferant, dum eam ſic definiunt, ut nullus unquam ejus convinci queat? Solus enim Deus judicare poteſt, an qui idolo ſuffitum, oſcula religioſa, genuflexiones, candelas, vota, imò etiam ſacrificia offert, id ipſi tanquam primo principio exhibeat. 4. In Synodali de Peregrinationibus Religioſis Diſſertatione dixi, fateor, peregrinantes nugis hiſce defunctos credere, *non vulgarem ſibi juſtitiam ſe comparaſſe*. Id vero neganti Baldingero, ſequentia pag 153. repoſui: *Quid ergo ſibi vult, quòd indulgentias ampliſſimas, & teſſeras peccatorum veniales juxta ac venales adeò liberaliter peregrinantibus promittitis? Annon enim cui tot peccata remittuntur, is juſtior evadit? Quid quòd peregrinationes facitis opera pænitentiæ & ſatisfactionis? An qui ſatisfacit pro peccatis, non evadit juſtior? Quin peregrinationes in re vel voto ad Sacellum Eremitanum ſuſceptas remittere peccata venialia ex opere operato, palam aſſeruit Redingius. An cui peccata ex opere operato remittuntur, non evadit juſtior?* Nil diſtinctio tua inter juſtitiæ *ſubſtantiam* & *accidentalem perfectionem* hypocriſi medetur, tum quia opera voluntaria & ſuperſtitioſa juſtitiæ perfectionem non addunt, ſed detrahunt potiùs: tum quia juſtitia Chriſti, vitæ & ſalutis cauſa, ſuam *πλείωσιν conſummationem* à Chriſto, fidei conſummatore, non ab humano opere ullo, nedum Divinitus non præcepto, probato ſortitur.

ARG. VIII. Conſentientem piam antiquitatem habemus. S. Auguſtinus *Serm. 3. de Martyr.* egregie. *Dominus non dixit*, inquit, *vade in Orientem, & quære Juſtitiam: naviga uſque ad Occidentem, ut accipias indulgentiam. Nihil à Te extra te quære.* Occurrit Redingius pag. 837. *Auguſtinum docere his verbis, ad remiſſionem peccatorum ita ſufficere actus interiores, ut exterioribus v. g. peregrinationibus non ſit opus. Alibi verò, veluti de Civ. D. XXII. ipſum probare peregrinationes miraculis probatas.* De locis aliis infra viderimus. Accipimus verò confeſſionem de Auguſtini ſententia. Si peregrinationibus non eſt opus ad remiſſionem peccatorum, poſſunt igitur ſine damno omitti, neque damnandi ſunt, qui eas fruſtra ſuſcipi aſſerunt. In cultu Dei omittendum eſt id, quo vera fides opus non habet. Quid dixiſſet Auguſtinus, ſi intellexiſſet, peregrinationibus etiam meritum, remiſſionem peccatorum, efficaciam ſatisfactionis tribui? Hieronymus Epiſt. ad Paulinum: *Non fuiſſe Hieroſolymis, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe laudandum eſt. Et de Hieroſolymis, & de Brittannia æqualiter patet aula cœleſtis.* Sed & Gregorius Nyſſenus Epiſtolâ *περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα de iis quis adeunt*

deunt Hieroſolymam ſcriptâ, efficaciſſimis argumentis peregrinationes oppugnat. De ſolis Monachis utrumque loqui regerit Adverſarius. At contrarium de Hieronymo oſtendi *Vindic. pag.* 85. *&c.* 155. 156. *&c.* De Gregorio Nyſſeno itidem tum pag. 158. 159. &c. tum in mea pro Epiſtola Gregorii adverſus Gretſerum, Baronium, Richeomum, Bellarminum prolixa Apologia, ipſi Epiſtolæ ejuſdem ſubnexa. Tanto heroi, qui tertio quoque verbo perfidiam, ſacrilegium, blaſphemiam, falſitatis reatum & quid non, mihi innocenti impingit, conveniebat vel ea omnia haud intacta prætermittere, vel veritati meridiano jubare clariori herbam porrigere. Quid enim ad rei ſummam juvat, eadem duntaxat chorda oberrare, & exoletam cantiunculam ſemper canere? Chryſoſtomi interiorem animi mentem expreſſam erui ex homilia I. in Epiſtolam ad Philemonem, ubi docet, ad ὁδὸν λύσεως ἁμαρτημάτων *viam remiſſionis peccatorum non opus eſſe in longinqua peregrinando tranſire, nec ad remotiſſimas ire nationes, &c.* Hinc verò non refutari religioſas peregrinationes, nudè aſſerit Adverſarius, nec aſſertionis ullam rationem edit. Alibi quidem Chryſoſtomus figuris Rhetoricis cordis, aliorúmque S. Pauli membrorum cineres extollendo, ſanctas eorum actiones, quarum hæc inſtrumenta fuerunt, celebrat, ſed peregrinationes ad ejuſmodi λείψανα nuſpiam commendat. Anthonius, Athanaſio in ejus vita teſte, negat *ullam transfretandi fluctus neceſſitatem imminere,* aitque *in omni ſede terrarum conſtituta eſſe Regna Cœlorum.* Quæ verba non de Græcorum ad terras alienas ſtudiorum cauſa ſuſceptis itineribus, uti Adverſarius contendit, ſed de religioſis peregrinationibus, quibus videlicet *Regna Cœlorum* aucupantur homines, Anthonium accepiſſe apertum eſt.

RESP. REDING: 1. *Licet juxta Auguſtinum peregrinationes in ordine ad remiſſionem peccatorum obtinendam nulli Divinæ legis neceſſitati ſubſint, non tamen ſine damno omitti poſſunt, neque non damnandi ſunt, qui eas fruſtra ſuſcipi aſſerunt. Ita ad verbi Divini auditum nemo obligatur, neque ille ad remiſſionem peccatorum neceſſarius eſt. An iccirco omitti debet? Par ratio Virginitatis; qua vera fides opus non habet, licet eam S. Paulus conſuluerit.* 2. *Hieronymus verbis à te citatis ita laudat Hilarionem Hieroſolymam ſemel inviſentem, ratione hac ductum, ne videretur contemnere loca Sancta propter viciniam; ut ſimul ſancti illius viri in cellula ſua ſe continentis ſolitudinem probet. Argumenta verò ejus ſtringunt contra peregrinationum neceſſitatem, aſſerúntque hoc ſolum, quòd ſpirituale emolumentum ex illis redundans piorum actuum exercitio religioſis mentibus in locis ſolitariis magis familiari compenſetur, vel etiam ſuperetur. Id quod Monachis ille appropriat, quia homines mundani à domeſticis negotiis abſtracti faciliùs ad Divina ſe recipiunt, ſacra loca obeuntes; contra Monachatus ſtatus ſua natura mentis interiorem ſolitudinem, & ad animæ fundum introverſione exercitium familiare ſibi concilians, exigit, ut Monaſticam vitam profeſſi operentur fidei ac religionis opera, quæ ubique æqualem coram Deo valorem obtinent. Non reprehendit ergo peregrinationem abſolutè, ſed reſpectu Monacho-*

rum & Monialium. Quæ hiſce oppoſuiſti, meriſſimæ nugæ ſunt. 3. *Eandem Gregorii Nyſſeni mentem eſſe, exordium Epiſtolæ ejus oſtendit, utpote quod ad Monachos & Moniales unicè dirigitur. Ingentem igitur fallaciam committis, dum ejus concluſionem ad univerſos Chriſti fideles extendis. Ille enim Divinæ legis, perfectioniſque Evangelicæ neceſſitatem à Religioſis peregrinationibus excludendo, theſin iſthanc mox ad ſubſumptionem, Monaſticæ ſeu perfectioris vitæ addictos unicè complectentem, contrahens, ex ea quidem univerſali quoſlibet Chriſtianos tangente prima propoſitione per eam ſubſumptionem ad Monachos contracta infert concluſionem pari modo reſtrictam, quam tu ad omnes Chriſtianos, inverſa bonæ conſequentiæ norma, extendis.* 4. *Chryſoſtomi mentem declarant loca alia, velut homil. 66. ad pop. Antioch. & homil. 20. in 2. Cor. Hoc tantùm ſibi vult, ſimpliciter neceſſarlas non eſſe.* 5. *Ex S. Antonii verbis ipſis liquet, illum non de Religioſis peregrinationibus, ſed Græcorum ad terras alienas ſtudiorum gratia ſuſceptis itineribus loqui.* Ibid. pag. 189--192.

Reſp. 1. Non quid vobis videatur, ſed quid Auguſtino in hac quæſtione viſum fuerit, hic quæritur. Ille *Serm. 3. de Martyr.* ſic ſcribit: *Dominus non dixit, vade in Orientem & quære juſtitiam, naviga uſque ad Occidentem, ut accipias indulgentiam. Nihil à te extra te quære.* Quod in cultu Dei ad conſequendam remiſſionem peccatorum Dominus non dixit, illud non tantùm non neceſſarium eſt, ſed ſine damno omitti poteſt. Saltem in eo plus ſanctitatis, quàm in obſervatione Divinorum præceptorum poni non poteſt, quod vos facere, res ipſa docet; Bulla inprimis illa Extravagans de caſibus reſervatis, quæ cùm Epiſcopis concedat facultatem abſolvendi à peccatis, quæ ſunt contra legem Dei, à furto, homicidio, adulterio; peccatorum tamen aliquot graviorum abſolutionem reſervat Romano Pontifici. Caſus reſervatos vocat, quorum hic unus eſt: *Si quis Romipetis impedimentum objecerit.* Tam grande facinus qui remittat, nemo eſt cis alpes, ſed ejus cognitio Papæ reſervatur. Cujus etiam ſolius eſt liberare homines neceſſitate exolvendi voti, & promiſſæ peregrinationis, indicta alia pœna ſeu corporea illa, ſeu pecuniaria. Tantine putas Auguſtinum peregrinationes feciſſe; quas ille vel eo argumento refellit, quòd Dominus eas non præceperit. Fruſtra autem colitur Deus præceptis hominum, Matth. XV. 9. Ain' verò Redingi, auditus verbi Divini neceſſitati præcepti Divini non ſubeſt? O impiam vocem! Hæc ne cauſa eſt, quòd verbi Divini auditus inter poſtremas curas veſtras eſt? Deo loquente non neceſſariò audiet homo? Obthurabit aures ſuas? *Audite, & auribus percipite, ne exaltetis vos. Nam Jehova locutus eſt*, Jerem. XIII. 15. Antichriſti character eſt, *non recipere amorem veritatis, ut ſalvus fias*; 2. Theſſ. II. 10. Virginitas cùm per ſe ad religionem non pertineat, Divino præcepto communi non indiget. Subeſt tamen præcepto conditionato & perſonali, quod ex Divina vocatione & doni continentiæ conſcientia colligitur. Auguſtini porro ſententiam apertiùs pandunt ejus, quæ *Serm. I. de verbis Ap. Petri ad Chriſtum* extant, verba: *Veni ad Chriſtum, noli longa itinera meditari. Ubi credis, ibi venis. Ad illum enim, qui ubique eſt, amando venitur, non navigando. Sed quoniam etiam tali in itinere abundant fluctus & tempeſtates tentationum, in crucifixum crede, ut poſſis fide tua lignum aſcendere. Non mergeris, ſed ligno portaberis.* 2. Hieronymi verba ubi lectori reptælentavero, Redingianæ gloſſæ vanitas ultro patebit. Sic autem ille *tomo I. Epiſt. 3. pag. 34.* ad Paulinum ſuum ſcribit: *Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt. Illa excipienda eſt civitas, non quæ occidit Prophetas, & Chriſti ſanguinem fudit, ſed quam fluminis impetus lætificat, quæ in monte ſita celari non poteſt, quam matrem Sanctorum Apoſtolus clamitat, in qua ſe municipatum cum juſtis lætatur habere. Neque verò hoc dicens memet inconſtantiæ arguo, damnóque quod facio,*

ſed

ut fruſtra videar ad exemplum Abrahami & meos & patriam reliquiſſe. Sed non audeo Dei omnipotentiam anguſto fine concludere, & coarctare parvo terræ loco, quem non capit Cælum. Singuli quique credentium non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur. Et veri adoratores neque Hieroſolymis, neque in monte Garizim adorant Patrem, quia Deus ſpiritus eſt, & adoratores ejus in ſpiritu & veritate adorare oportet: Spiritus autem ſpirat ubi vult, & Domini eſt terra, & plenitudo ejus. Poſtquam ſiccato vellere univerſus orbis cæleſti rore perfuſus eſt, & multi de Oriente & Occidente venientes recubuerunt in ſinu Abrahami, deſiit notus tantùm eſſe in Judæa Deus, & in Iſrael magnum nomen ejus, ſed in omnem terram exivit ſonus Apoſtolorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Salvator ad diſcipulos loquens, cùm eſſet in Templo; Surgite, inquit, abeamus hinc. Et ad Judæos: Relinquetur, vobis domus veſtra deſerta. Si Cælum & terra tranſibunt, utique tranſibunt omnia, quæ terrena ſunt. Et crucis igitur & reſurrectionis loca proſunt his, qui portant crucem ſuam, & cum Chriſto reſurgunt quotidie, qui dignos ſe tanto exhibent habitaculo. Cæterùm qui dicunt: Templum Domini, Templum Domini; audiant ab Apoſtolo: Vos eſtis Templum Domini & Spiritus S. habitat in vobis. Et de Hieroſolymis, & de Britannia æqualiter patet aula cæleſtis. Regnum enim Dei intra vos eſt. Antonius & cuncta Ægypti & Meſopotamiæ, Ponti, Cappadociæ & Armeniæ examina Monachorum non videre Hieroſolymam, & patet illis abſque urbe Paradiſi janua. B. Hilarion cùm Palæſtinus eſſet, & in Palæſtina viveret, una tantùm die vidit Hieroſolymam, ut nec contemnere loca ſancta propter viciniam, nec rurſus Deum loco claudere videretur. Ab Hadriani temporibus uſque ad imperium Conſtantini, per annos circiter centum octoginta, in loco reſurrectionis ſimulachrum Jovis, in crucis rupe ſtatua Veneris ex marmore à gentibus poſita colebatur, exiſtimantibus perſecutionis authoribus, quòd tollerent nobis fidem reſurrectionis & crucis, ſi loca ſancta per idola polluiſſent. Bethlehem nunc noſtrum & anguſtiſſimum orbis locum lucus inumbrabat Thamuzi, id eſt, Adonidis; & in ſpecu, ubi quondam Chriſtus parvulus vagiit, Veneris amaſius plangebatur. Quorſum, inquies, hæc tam longo repitita principio? Videlicet ne quidquam fidei loci deeſſe putes, quia Hieroſolymam non vidiſti, nec (NB) nos iccirco meliores exiſtimes, quòd hujus loci habitaculo fruimur: ſed ſive hic, ſive alibi, ÆQUALEM te pro operibus tuis apud Dominum habere mercedem. An, quæſo, vir tantus peregrinationum religionem efficacioribus verbis, & argumentis, iiſdem fere, quibus & nos uſi ſumus, minuere potuiſſet. Quid tamen ad hunc argumentorum *συναθροισμὸν* Redingius? *Laudat*, inquit, *Hilarionem, ſemel Hieroſolymam inviſentem, ac de cætero in cellula ſua ſe continentem.* Ille tamen Palæſtinus cùm eſſet, ſemel tantùm Hieroſolymam ivit, *ne loca ſancta propter viciniam contemnere videretur.* Quàm hoc exile, & contemtui viciniæ proximum? Certò eo argumento Hieronymus remotiores potiùs à terra Sancta avocavit, quam ad illam provocavit. Nec Hilarion ivit Hieroſolymam opinione meriti, ſatisfactionis, impetrandæ remiſſionis peccatorum, vel intentione adorandi reliquias, creaturas: ſed *ne contemnere videretur.* Quis in eodem ſtatu poſitus eum imitari detrectet? Sed argumenta Hieronymi militare contra peregrinationum neceſſitatem, & Monachos aliunde peregrinationum commoda reſarcientes, non plebejos tangere, idem Redingius tricatur. Contrarium ego *de Peregr.* 85. *&* 155. 156. *&c.* demonſtravi fuſiſſimè. Ille reprehenſus etiam à me ob ſilentium ad reſponſiones meas, ſecunda vice mecum congreſſus, denuo illas præterit. Annon deſperatiſſimæ cauſæ hoc argumentum eſt? Repetam paucis reſponſiones meas. Argumenta Hieronymi generalia eſſe, vel cœci vident. *Singuli quique credentium; veri adoratores; qui portant crucem; qui cum Chriſto reſurgunt*, &c. inquit.

An hæc ſolis Monachis dicta putamus? Quin ſe includit Hieronymus
quòd melior inde æſtimandus, quòd ejus loci habitaculo frueretur. Et tame
non fuit, ſed Presbyter. Sed vel illud tibi convincendo ſatis eſt, quòd ar
nymi contra peregrinationum neceſſitatem militare concedis. Id ſi veru
veſtræ, cui tum ob ſimplicitatem & ignorantiam rerum Divinarum, tum
ta plurima, difficilimam aliàs ſalutis viam calcare, adeóque ſepoſitis non
tem ſuam operari ſufficere debebat, non neceſſaria ad ſalutem, & quide
valetudinis, bonorum morum, pudicitiæ, ſumptuum periculis manifeſti
imponitis & ſuadetis, & non potiùs ſeriò diſſuadetis? Etenim in boni & f
ſu nunquam habuero eum, qui oves omnium ſimpliciſſimas, & reliquis
ambages & anfractus non neceſſarios, imò per ſenticeta & præcipitia
præciſis ejuſmodi ambagum flexibus, recto & facili tramite ad lœta paſcua
ſic nobis ſuſpicionem movetis, non aliam ob cauſam rudi & ſimplici
peregrinationes, rem ad ſalutem, uti fatemini, non neceſſariam, commen
ab ea non dehortari, quàm ut quæſtui habeatis captas ſuperſtitione mente
cionem auget, quòd Monachos, qui aliàs rebus ſacris, & devotioni, quan
nibus ad memorias Chriſti, Sanctorum, extraordinariis operationibus
nobilitatas inprimis excitari alique pertenditis, præ cœteris vacare debere
grinationis moleſtia excipitis. Nempe illi loculos cùm non geſtent, & acci
conſueverint, nec aras nec focos veſtros luculentiores reddere poſſent. C
nachi ab hoc onere ſe exemptos velint, annon iis peregrinationes plebi vel
vel ſuadentibus quodam jure exprobari poteſt id, quod Scribis & Phariſæis
bravit: Ligant φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, *onera gravia difficiliáque po*
nunt humeris hominum: digito autem ſuo ea movere nolunt, Matth. XXIII.
neque ad ſalutem, neque ad perfectionem peregrinationes faciunt,
præcepta, neque ad conſilia pertinent. Quo ergo tandem motivo homines
dum inducuntur? Cúmque peregrinationes faciatis opera *pœnitentiæ* &
jam ergo dabitur opus pœnitentiæ & ſatisfactionis nec ad ſalutem, nec ad
neceſſarium. Denique quod nec ad ſalutem, nec ad perfectionem cultus c
omitti poteſt, imò debet, cùm nullum tempus in eo, tanquam religioſo
debeat, quod nec ad ſalutem, nec ad perfectionem requiritur. An hæc pri
jecta *meriſſimæ nugæ*, Redingi, ſunt? Cur ergo cum iis, aliâs nugari ſatis ſue
auſus non es? 3. Eadem dicta velim adverſus ea, quibus Gregorii Nyſſe
pervertere conatus es. Etenim Epiſtolam Gregorii περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱερο
qui adeunt Hieroſolymam, Græco-Latinam integram Vindiciis meis ſubjec
illuſtratam adverſus Gretſeri ſtrophas vindicaveram, oſtenderámque adeò,
Bellarminum dubitantem Epiſtolæ γνησιότητι (*pag.* 158. 159.) tum adver
Gretſerum, Baldingerum, quòd ſententia & argumenta Gregorii ſingulos fi
los Monachos concernant (*ibid. pag.* 159. & *Apol. pro Gregorio* §. 3.) ſolutis
trarium Gretſeri argumentis (*ib.* §. 4-8.) Quid hic Redingius? Semel inc
cuncta hæc præteriiſſet, iterum præterit, altóque ſilentio premit, deſperata
mento certiſſimo. Repetam paucis argumenta. *Primò* Gregorius negat
peregrinationem Hieroſolymitanam profuiſſe. Ipſe autem Monachus non
provocat ad regulam, præceptum nimirum Dei. Hoc enim cùm nuſpiam e
peregrinantem αὐτὸν ἑαυτῷ τοῦ καλοῦ νόμον γινόμενον, *ipſum ſibi legem eſſe hon*

reſpectu ſolorum Monachorum dici potuit? An illis ſolis, non etiam plebeiis reſpicienda regula, præceptum Dei? An cuiquam hominum licet ſemetipſum ſibi facere honeſtatis, bonitatis legem? *Tertiò* addit, Chriſtum invitantem ad regnum Cœlorum, & beatitudines enumerantem, non meminiſſe peregrinationum. An ſoli Monachi ad regnum Cœlorum invitantur: ſolis illis beatitudines à Chriſto promiſſæ & officia ad conſequendas illas injuncta ſunt? *Quartò* Gregorius peregrinationum tum inutilitatem, tum pericula & damna exaggerat. An hæc ſolos Monachos, non quoſvis peregrinantes ſpectant? *Quintò*, quod rei caput eſt, negat ille, largiorem Hieroſolymis eſſe Spiritus S. gratiam, quàm alibi. Negat, ad Deum *μεταστάσει τοπικῇ locali mutatione* accedi. Aſſerit adeſſe unicuique gratiam Dei pro menſura fidei. Hæc ſolis Monachis, qui præ cœteris vagari aliâs & circumcurrere amant, minimè convenire, ſed omnibus Chriſtianis, apertiſſimum eſt. Ad hæc argumenta Gretſerus nonnulla exceperat. Dilui omnia. Licet autem cum Anachoretis potiſſimùm Gregorio in hac epiſtola res fuerit; argumenta tamen, quibus utitur, ex officio quippe Chriſtiani cujuſvis petita, non aſcetis propria, generalia ſunt, imò Monachos, qui altiora ſapere, ad altiora eniti volunt, minùs, quàm plebejos feriunt. Incipit ergo de Mònachis: deſinit in illis, quia cum iis res ei erat. Sed argumentis ejuſmodi pugnat, quæ peregrinationes magis plebejis, quàm Monachis diſſuadere apta nata ſunt. 4. Verborum Chryſoſtomi ſenſus apertus eſt. Negat ille, *ad viam remiſſionis peccatorum opus eſſe in longinqua peregrinando tranſire.* Sed & *homil.* 3. *ad Antioch.* negat quicquam ad promerendum Deum conferre, ſi quis peregrinationes ad diſſita loca ſuſcipiat. Hæc ergo perſpicuè dicta aliis potiùs dubiis ejuſdem dictis (quorum tamen idoneum ſenſum expreſſimus) lucem fœnerentur, non dubia perſpicuis. 5. Ex quibus denique Antonii verbis concludis, illum de literariis, non religioſis peregrinationibus loqui. Etenim ille antitheſi quidem peregrinationis literariæ Græcorum inſtituta, qua ſibi Græcos relinquit: Chriſtianis negat eorum exemplo neceſſitatem imminere transfretandi fluctus, quia, inquit, *in omni terrarum ſede conſtituta ſunt regna Cœlorum.* Qua ratione non literarias peregrinationes ſugillat (nam illæ omni ævo laudatæ ſunt) ſed religioſas utique, quæ adipiſcendi *Regni Cœlorum* gratia ſuſcipiuntur. Et quid de Religioſis ille peregrinationibus ſenſerit, ſuo exemplo docuit. Hieronymus enim in Epiſtola ad Paulinum negat, Antonium, quanquam in confinio Hieroſolymæ habitaret, Hieroſolymæ unquam fuiſſe.

ARG. IX. Denique peregrinationum religio làcinia eſt à Judæis, Paganis & Muhammedanis emendicata, & ab hypocritis texta, ac integræ Chriſti tunicæ aſſuta. Probavi liquidò *Vindic. pag.* 160. 161. *&c.* Neque hoc aſſerens orthodoxæ antiquitati, uti ὁ δεῖνα criminatur, injuriam facio. Si qui enim olim peregrinationes religioſas non omnino improbârunt, illi tamen Pontificias peregrinationes, toto ab illis cœlo diſtantes, ſuffragio ſuo neutiquam probârunt, uti tum in Diſſertatione Synodali, tum in ejuſdem Vindiciis manifeſtum feci.

RESP. REDINO: 1. *Peregrinando non imitamur Judæos, quoad id, quod in præcepto eo ceremoniale, ſed quod morale fuit.* 2. *Ethnici & Muhammedani peregrinati ſunt ad ſimulachra falſorum Deorum. Nos ad memorias Chriſti & Sanctorum, exemplo piæ antiquitatis.* Ibid. pag. 192. 191. Reſp. 1. In præcepto Divino, quo Iſraelitis olim profectio ad Templum Hieroſolymitanum injuncta eſt, quoad peregrinandi actum, ceremonialia, poſitiva

omnia

omnia fuiſſe, nihil morale, ſupra probavimus. 2. Muhammedanos ad ſimulachra falſorum Deorum peregrinari ſolere, unde didiciſti? Atqui illi juratiſſimi imaginum omnium hoſtes ſunt. Ad templum Meccanum viſitandi ſepulchri Muhammedis cauſa commeant. In eo autem vobis cum Ethnicis & Turcis convenit, quòd æquè ac hi, peregrinamini ſine mandato Dei: ex voluntario cultu meritum, peccatorum remiſſionem aucupamini: denique ibi ſpecialem Dei & gratiæ ejus præſentiam quæritis, quò ſe venturum cum gratia ſua nuſpiam promiſit. Id verò non minoris piaculi eſt, quàm ſi vos ad Templum Delphicum, Jovem Delium, oraculum Trophonium, ſepulchrum Muhammedis curſitare libido inceſſeret. Imò Ethnicorum & Muhammedanorum impietatem hactenus ſuperatis, quòd ſecus ac hi peregrinationes ad fœdiſſimum quæſtum & negotiationem refertis, atque ea in re ipſis Turcis anſam Chriſtianos expilandi & emungendi præbetis. Nam ad Chriſtiani nominis opprobrium & *ὑπώπιον* pertinet, quod Bellonius, homo Pontificius, in *obſervationibus* hac de re retulit, & eo teſte infra, ubi de Peregrinatione Hieroſolymitana, narramus.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *In V. T. peregrinationes religioſæ præcepta fuerunt Deut. XVI. 16. 2. Paralip. VI. 36. VII. 15. In quo quidem præcepto id quod ceremoniam ſapit, abrogatum eſt, moralis verò ratio & ſubſtantia ejus, nimirum religionis virtus, quæ peregrinando exercetur, inviolabilis & perpetua manet.* Aug. Reding. *pag.* 821. Reſp. 1. Baldingero argumentum hoc urgenti accuratè à me reſponſum eſt *pag.* 58. 59. *&c.* Summa huc redit, peregrinationes religioſas V. T. & Pontificias δὶς διὰ πασῶν differre, & præceptum Iſraelitis quondam Divinitus latum temporarium fuiſſe, neque ſublatâ per claram Salvatoris noſtri vocem locorum differentiâ, ampliùs vigere. Hîc igitur Adverſarius lacertos movere, & reſponſioni meæ facere ſatis, vel manus dare debuit. 2. Fruſtra verò præcepti Iſraelitis lati ſubſtantiam moralem eſſe, & ad exercitium virtutis Religionis pertinere pertendit. Non enim veræ religionis exercitium ex ſomniis & inſtitutis hominum, ſed ex Dei verbo dirigitur. At Scriptura non tantùm teſtis nuſpiam eſt, Deo probari peregrinationes ad reliquias Sanctorum venerandas, ſed etiam locorum differentiam, cui illæ ſubnituntur, penitus tollit. Eadem ratione Judæus aliquis conficeret, etiam Paſcha, circumciſionem, Sacrificia, utpote in quibus Dei quoque veneratio, & infinitæ præſtantiæ ac excellentiæ ejus proteſtatio, adeóque ipſius religionis exercitium vertebatur, abolito typo, quoad ſubſtantiam integra illibatáque vigere.

EXCIP. REDING: *Virtutis religionis perpetua & inviolabilis ſubſtantia in Divinæ Majeſtatis infinitæ proteſtatione, ſolidis fidei principiis nixa, conſiſtit. Hæc ſubſtantia in utriuſque Teſt. peregrinationibus reperitur. In V. T. peregrinationibus myſteria fidei præfigurabantur: in N. T. fidei veritas nos inducit, ut ſub ceremoniis ſeu actionibus ſenſibilibus Chriſti myſteria jam exhibita, gratiarumque ex Chriſti meritis promanantium effecta*

re-

repræſentemus. Ita Paſcha olim præfigurabat Chriſtum : nunc exhibitum repræſentat, ſubſtantia cultus & fide religionis eadem manente. Ibid pag. 193. 194. Reſp. Omiſſis reſponſionibus meis, tum iis, quas Baldingero *Vindic. pag.* 58--64. liberaliſſimè perhibui : tum iis, quas Anatome contractiores repræſentat, perinde ac ſi nunquam eas inſpexiſſes, tuis ſpeculationibus, ſeu potiùs crambi recoquendæ, indulges. Neque tamen *ſolida illa fidei principia*, quibus proteſtationem Majeſtatis Divinæ inniti vis, in peregrinationibus N. T. demonſtras. Fidei, religionis, cultus Divini ſubſtantia in utroque Teſtamento eadem eſt. *Credimus* enim *gratia Domini Jeſu Chriſti nos ſalvari, quemadmodum & illi*, Patres V. T. Act. XV. 11. Cultus illius adjuncta ſunt tempus & locus. Nam ſine tempore & loco cultus exerceri nequit. Hæc verò differentiam recipiunt, ex jure poſitivo & voluntario Dei, non morali aliquo vel perpetuo. In V. T. Deus & tempus & locum ſpeciali mandato ita determinavit, ut utrumque ſacraverit, & locum quidem ſpeciali ſua præſentia honeſtaverit. In N. T. *temporis* determinationem Eccleſiæ reliquit : *loci* verò præ aliis ſacratioris determinationem ita antiquaverit, ut nullus jam in mundo locus ſit, quin cultui Divino eadem efficacia, operatione, præſentia Dei apud fideles præſcripto cultu rite fungentes, conſecrari poſſit. In peregrinatione igitur ad loca Divinitus ſacrata nihil morale, perpetuum eſt, ſed à Divino arbitrio, voluntate, adeóque poſitivo jure cuncta pendent. Arbitrii enim Divini eſt, hunc vel illum locum ſpeciali præſentia ſua ſanctificare, & ad locum ſic ſanctificatum cultores expreſſo mandato excire. Id verò in V. T. factum eſſe novimus. Si in N. T. ad repræſentanda Chriſti exhibiti myſteria ſpecialia loca, aliis ob ſpecialem præſentiam & manifeſtationem gratiæ Chriſti ſacratiora, deputata ſunt, atque propterea illa conſequendæ remiſſionis peccatorum aliorúmque beneficiorum Divinorum gratia frequentanda ſunt, demonſtranda vobis eſt Divinæ voluntatis, Divini, quo ad hunc vel illum locum evocemur, arbitrii expreſſa teſtificatio : expreſſum ad illa peregrinandi mandatum: expreſſa gratiæ ſpecialis & extraordinariæ in hoc potiùs quàm alio loco exhibendæ promiſſio. At nihil demonſtraſtis hactenus, nec demonſtrare poteſtis, quia Deus locorum differentiam abolendo contrarium ſuum arbitrium diſertè revelavit, & peregrinationes inſuper veſtras voluntarias, arbitrarias, votivas eſſe, ipſimet confitemini. Fruſtra ergo in peregrinationibus ad loca ſacrata ſubſtantiam, moralitatem quandam perpetuam à ceremoniis ſenſibilibus & mutabilibus à te diſtingui, & inani hac diſtinctione à te lectori illudi, jubare meridiano clarius eſt. Ac de cœtero reſponſiones meæ, tum Baldingero, tum tibi oppoſitæ, quas ne tangere quidem auſus es, inconcuſſæ perſtant.

OBIECT. II. *Deus etiam in N. T. virtuali ſua præſentia in uno potiùs quàm alio loco exiſtit ſecundum ſpeciales gratiæ effectus, qui in una re vel loco ſecundum Divinam providentiam collati ſunt vel conferuntur. Ita Act. V. 15. & XIX. 12. legitur, ex umbra Petri & ſudariis Pauli, per virtutem Dei & Chriſti ad Patris dexteram ſedentis, dæmones ejectos & ægros ſanatos fuiſſe : & ad illa ægrotos catervatim curſitâſſe. Quòd ſi enim id eis facere licuit ad recuperandam valetudinem corporis : quantò magis licet ad reliquias Sanctorum venerandas commeare, atque ita Divinæ excellentiæ proteſtationem edere ? Major enim habenda ratio eſt cultus Divini, quàm amoris proprii.* Aug. Reding. *pag.* 822--826. Reſp. 1. Baldingero idem argu-

mentum acri tibia decantanti, prolixè & cum cura reſpondi *Vindic. pag.* 65.66. &c. Summa huc redit: Umbram Petri & ſemicinctia Pauli ſymbola fuiſſe miraculoſæ ſanationis: ea ſymbola à convaleſcentibus minimè adorata eſſe, nec ad ea ut religionis ergo quiſquam peregrè veniret, ab Apoſtolis vel deſideratum vel injunctum eſſe. Neque fas eſſe ab umbra Petri & ſemicinctiis Pauli viventis utriuſque, ad reliquias mortuorum argumentum nectere, tum quia mortui corruptionem ſentiunt, quæ ipſa teſtis eſt, nullam corporibus eorum virtutem θαυματοποιητικὴν inſidere; tum quia reliquiæ pleræque dubiæ & ſuſpectæ ſunt, neque quiſquam de iis πληροφορεῖσθαι poteſt. Eadem ratione abſolvendam fore omnem Paganorum in mundi elementa, per quæ Deus maxima homini beneficia impertitur, pietatem. Ex miraculo extraordinario religioſi cultus fundamentum peti non poſſe. Miraculorum donum fuiſſe temporarium, non perpetuum. Apoſtolos ipſos viventes non potuiſſe pro arbitratu miracula edere, quantò minùs ejuſmodi ordinariam & perpetuam vim ineſſe eorum reliquiis? Denique umbram Petri & ſemicinctia Pauli ſymbola fuiſſe non remiſſionis peccatorum, ſed miraculoſæ ſanationis, ad fidem extraordinario muneri in novo eccleſiæ ſtatu faciendam. Exconcatenatis hiſce reſponſionibus pauca non ſuo loco, ſed ſparſim (parùm nempe tutum ipſi viſum eſt ordinem in retexendis meis cuſtodire) Adverſarius vellicavit, quæ ſuperiùs à me ad partes vocata repetere nihil attinet. 2. Cùm Divina promiſſio extiterit, fore ut miraculorum donum initio eccleſiæ Chriſti plantandæ floreret, integrum utique & pium erat Chriſto & Apoſtolis dono miraculorum præditis accurrere. Diſpar ſequentium temporum, quibus non tantùm promiſſio exhibendorum miraculorum nulla ampliùs extat, ſed etiam gravis eorum ob pſeudopropheras & deceptores futuros aucupandorum prohibitio intercedit, ratio eſt. Nec valetudinis igitur ampliùs, nec remiſſionis peccatorum impetrandæ gratia loca & memoriæ Sanctorum, quantumvis prodigia prætendantur innumera, ſectanda ſunt. Quam in rem multa in Vindiciis noſtris ex Dei verbo & experientia copioſè diſſeruimus.

EXCIP. REDING: *Fateris, umbram Petri & ſemicinctia Pauli miraculoſæ ſanationis ſymbola fuiſſe. Atqui mentem reflectere in Divinam virtutem, miraculoſæ operationis inſtrumenta conſtituentem, licuit. At hæc Symbolorum, ceu Divinæ operationis inſtrumentorum conteſtatio reſpectivum religionis cultum importat. Licet verò hæc ſymbola adorata non ſint, tamen ex intentione adorationis in Deum abſolutè relata, à fidelibus frequentata, & vera fide, limpidáque religionis virtute culta ſunt. Atqui Deus paria Divinæ conteſtationis ſuæ argumenta per miraculoſos effectus Sanctorum reliquiis æquè exhibere ſolet. Proin devotus ad eas acceſſus non poteſt non moralem virtutis religionis bonitatem obtinere.* Ibid.

pag.

pag. 194. Reſp. Quàm quæſo frigidè reſponſiones meas excipis, capita eorum omittendo, & ad cavillationis meræ luſum te convertendo! Jaces, Redingi, jaces, nec ampliùs te movere potes. Reflexio in virtutem Dei θαυματουργικὴν an religioſus ſymbolorum ſeu inſtrumentorum, quibus Deus quandoque in miraculis utitur, cultus eſt? Imò religioſi cultus ſive is tibi tranſitivus, ſive intranſitivus eſt, à ſymbolis avocatio potiùs, & ad unum ſolúmque Deum converſio eſt. Præterea ad ſymbola ejuſmodi ceu perpetuæ operationis Divinæ inſtrumenta inſtitutam eſſe Divino mandato religioſam peregrinationem, & quidem impetrandæ remiſſionis peccatorum gratia, nunquam probabis. Et ſi genuina illa ſymbola religioſo cultu affecta non ſunt, neque ad ea religionis ergo concurſum eſt; quantò minùs honos ejuſmodi veſtris, irreligioſi quæſtus gratia confictis, competit?

OBIECT. III. *Peregrinari ad reliquias Sanctorum licet, quamvis mandatum nullum extaret. Ita ſine mandato David ſepties in die Deo laudes dixit; Deo Templum extruere ſtatuit; Salomon boum viginti duo millia, & arietum centum viginti millia in dedicatione Templi obtulit; Paulus Act. XX. 16. feſtinavit, ut ſi poſſibile eſſet, diem Pentecoſtes Hieroſolymis celebraret; Chriſtiani diem Dominicam celebrant; Confeſſio denique Helvetica ceremonias ab eccleſia citra Dei præceptum ſancitas obſervandas injungit.* Aug. Reding *pag.* 828. Reſp. Præpoſtera eſt tota argumentatio, quæ procedit ab externis circumſtantiis & accidentibus ad ipſam ſpeciem & ſubſtantiam cultus. Accidentia Divini cultus, veluti tempus, locus aliæque ceremoniæ liberæ & circumſtantiæ Sacrificiorum in V. T. precum & cultus Divini in utroque, non indigent niſi generali mandato & regula ordinis, honeſtatis & ædificationis. At peregrinatio ad reliquias conjuncta cum opinione meriti, ſatisfactionis, vota ſanctis nuncupata, invocatio Divorum, aliáque ejuſmodi habentur iis *gravis Dei cultus*, uti vocat Stapletonus, adeóque ſpecies cultus Divini, quæ ſine ſpeciali Dei mandato figi nulla poteſt. Cultus enim talis arbitrio humano, non Dei præcepto innixus, in Scriptura nomine ἐθελοθρησκείας damnatur.

Excip. Reding: *Cultus Divini ſub peregrinationibus ſacris exhiberi ſoliti ſpeciem cum ejuſdem accidentibus & circumſtantiis confundis. Species verbo Dei revelata ſit oportet. Accidentia verò ipſemet fateris non indigere niſi generali mandato & regula ordinis, honeſtatis & ædificationis. At ejuſmodi cultus accidens ſeu circumſtantia locum habet in peregrinationibus*, Ibid. pag. 195. Reſp. Non confundere me, ipſa reſponſio mea te docuit. Nec peregrinatio ad memorias Chriſti & Sanctorum circumſtantia cultus haberi poteſt, quia ad illa concurritur non ſimpliciter ut loca cultus, ſed ut ad loca Divinitus ſacrata, ſpeciali Dei præſentia nobilitata, quibus cultus ipſe efficacior reddatur & intendatur, cum opinione meriti, ſatisfactionis, peccatorum remiſſionis, ex opere operato. Alias Samaritanorum ad montem ſuum peregrinatio, & in eo non ullius creaturæ, ſed ſolius Dei Iſraelis adoratio, majori jure ad cultus accidentia referri, & ab omni ſic crimine abſolvi potuiſſet. Cultus in Dei verbo vetitus, vel certè non mandatus, liberum ejuſdem accidens haberi nequit.

OBIECT. IV. *Religioſas peregrinationes tum Paulus, tum Eccleſiæ veteris Doctores & exemplo & verbis confirmarunt. Paulus enim Act. XX. 16: legitur feſtinâſſe, ut Pentecoſten ageret Hieroſolymis. Ex hoc Pauli facto peregrinationes religioſas ad loca Sacra probat Hieronymus Epiſtola ad Marcellam, ubi docet, multos Epiſcopos, Martyres, eloquentes Viros veniſſe Hieroſolymam, putantes minùs ſe religionis, minùs habere ſcientiæ, niſi in illis Chriſtum adorâſſent locis, de quibus primùm Evangelium de patibulo conſecraverat. Concordat exemplum Alexandri Epiſcopi circa A.C. 200. Conſtantini M. Helenæ, Theodoſii. Eodem faciunt ſententiæ Baſilii in Reg. fuſ. diſput. Reſponſ. 40. Chryſoſtomus homil. 66 ad pop. Antioch. Auguſtinus de Civ. D. lib. XXII. 8. ubi miracula multa facta in reliquiis terræ Sanctæ & corporibus Martyrum Gervaſii & Protaſii recenſet.* Aug. Reding *pag.* 831. *&c.* Reſp. 1. De Paulo Hieroſolymas ad feſtum commeante reſpondi *Vindic. pag.* 62. 63. ipſum, alióſque etiam tum Hieroſolymas frequentâſſe ex præcepto legis, Synagogâ necdum honeſtè ſepultâ: aliúmque prorſus in finem, quàm quem Pontificii peregrinantes propoſitum habent. Cùm igitur & hîc reſponſionem meam ſilentio tranſmiſerit Adverſarius, robur ſuum in ſolidum obtinet. 2. De primævæ Eccleſiæ tum ſententia, tum uſu circa religioſas peregrinationes abundè ſatisfeci *Vindic. pag.* 73--90. Summa huc redit: In Civitate Dei vivendum eſſe legibus, non exemplis. Methodum eam probandi dogma aliquod ex longæ ætatis uſu, cum gentilium ſimili methodo convenire. Actiones finibus dijudicandas eſſe: diverſiſſimos autem Patrum & Pontificiorum peregrinantium fines fuiſſe. Id inde maximè conſpicuum eſſe, quòd tribus primis & purioribus Seculis ne quidem mentio ulla reperiatur cultus Divorum, reliquiarum & imaginum. Alexandrum Cappadocem Hieroſolymas profectum *κατὰ θεοπρόπιον ex Divina diſpenſatione & revelatione*, eáque Dei revelantis intentione, ut ibi Epiſcopatum capeſſeret, non reliquias vel imagines adoraret. Quarti & ſequentium Seculorum de peregrinatione ſenſum tolerabilem fuiſſe, donec ſuperſtitio invaleſceret. Ei verò invaleſcenti cordatè & maſculè ſeſe oppoſuiſſe celeberrimos quoſque Patres, quorum longum catalogum *p.* 83. *&c.* texui. His omnibus idoneis teſtimoniis & rationibus à me demonſtratis nihil, quod vel ſpeciem veri haberet ὁ δεῖνα, reponere potuit. De Alexandro tantùm cavillatur, fateri me; *aſcendiſſe ipſum Hieroſolymam, ſi non voti, ſaltem adorandi cauſâ.* An verò etiam faſſus ſum, aſcendiſſe ipſum gratiâ adorandi Sanctos, imagines, reliquias, cum opinione ſacratioris loci, meriti, ſatisfactionis? Imò ne hoc quidem faſſus ſum, aſcendiſſe ipſum adorandi gratiâ, ſed in dubio reliqui, utrùm Euſebius ita ſcripſerit ex more ſui Seculi, an ea fuerit genuina intentio & propoſitum Alexandri. Denique adeò copioſè ex viſceribus verbo-

rum

rum Euſebii, quàm parum illud exemplum Adverſariis velificetur, oſtendi, ut pudere Adverſarium cauſæ tam turpiter deſertæ debeat.

Excip. Reding: 1. *Matris Chriſti, Pauli, aliorum itinera Hieroſolymam ſuſcepta formaliter non ſpectarunt ad V. T. quia tempore S. Pauli illud jam abolitum fuit, & Chriſtus in Templo non ampliùs ut venturus præfigurabatur. Suſcepta igitur ſunt ſub formali virtutis religionis ſeu moralitatis hanc ſpecificantis ratione; ex intentione legi Evangelicæ conſentanea. Atq; ſub eadem ratione hodie peregrinationes inſtitui poſſunt. 2. Qui fuerint Patrū peregrinantium fines, ex ipſis Patrum, Hieronymi, Euſebii, Ambroſii, Chryſoſtomi, Socratis, Prudentii, Caſſiani, Sulpitii Severi, Gaudentii, Auguſtini teſtimoniis diſcere potes. 3. Quoad Euſebii de Alexandri facto verba; fateris ipſe, Rufini verſionem, quòd Alexander properaverit Hieroſolymam adorandi, & Sanctorum locorum videndorum gratia, majoris apud eruditos authoritatis eſſe. Ergo adoratio Dei ſpeciali titulo Hieroſolymæ facta eſt; atque adeò Alexandri illius exemplo licet adorandi cauſâ peregrinationes ſuſcipere. Neque vel Euſebii verba, vel Rufini interpretatio dubitare ſinunt, quin id factum ſit ſecundum morem illius ſeculi.* Ibid. pag. 195--198. Reſp. 1: Poſt Chriſti in Cœlum aſcenſionem abolitum fuit Vetus Teſtamentum jure: ſed facto nondum ſynagoga ſepulta fuit. Ideo Apoſtoli aliique Hieroſolymam aſcenderunt ad feſta, & orationum gratia, donec Leviticus cultus paulatim facto expiravit; non tam neceſſitate Divinæ legis urgente, quàm ſcandali vitandi gratia. Sicut autem eo argumento, quòd poſt Chriſti aſcenſionem in Cœlum circumciſio, etſi cum diſcrimine nonnullo, viguit, probari non poteſt, hodiéque circumciſionis uſum ſive ut neceſſarium, ſive ut liberum adhuc obtinere: ita nec argumentum ab Apoſtolorum aliorúmque, circa ea tempora, quibus Synagoga Judaica ſtetit, Divino mandato obſecundantium, praxi petitum, peregrinationibus Pontificiis hodiernis velificatur. Vel aſcenderunt illi Hieroſolymam ex mandato ſpeciali: vel ex generali, ut Deum ibi colerent & adorarent: vel ea opinione, quòd Templum ſpeciali Dei præſentia ſacratum putarent. Si *ex ſpeciali* mandato, nihil hoc ad peregrinationes Pontificias faceret, quia adverſarii fatentur, ſe ſpeciali mandato deſtitui; & res ipſa loquitur, Templo, arca deſtructis, ſpeciale mandatum Judæis latum penitus expiraſſe. Si ex *generali* mandato, nec illud peregrinationibus favet, quia generale mandatum non obligavit illos niſi ad cultum Evangelicum ordinarium certo loco, non loco aliis ſacratiore, obeundum: & obligat omnes, cùm peregrinationes liberæ, & plerumque votivæ ſint. Aſcendiſſe eos *ex opinione* Templi, ceu loci ſacratioris, falſum eſt, quia illud tempus jam venerat, quo juxta Chriſti vaticinium nec in monte Garizim, nec Hieroſolymis, ceu locis ſacratioribus, Deus adorari debuit. Supereſt ut dicamus, aſcendiſſe illos non propter legis ſpecialis adhuc vigentis neceſſitatem, nec propter formalem rationem virtutis religionis (quia hæc non requirebat, ut hoc magis, quàm alio in loco Deum adorarent) ſed ſcandali vitandi gratia eadem, qua etiam circumciſionem, quidam admiſerant. 2. Legi relegíque Patrum, quas ex Bellarmino potiſſimùm compilaſti, ſententias. Nullum ibi ex primis tribus, iiſque puriſſimis ſeculis teſtem reperi. Nullum, qui id confirmet, quod potiſſimùm in quæſtione eſt, nimirum fas piúmque eſſe, ad certa loca, aliis ſacratiora, peregrinari opinione cultus, fiducia ſatisfactionis & meriti, ſpe remiſſionis peccatorum ex opere operato impetrandæ, animo procumbendi coram reliquiis Chriſti & Sanctorum, coram inſtrumentis paſſionis Dominicæ, & ea adorandi, venerandi, proprio etiam quodam religioſo cultu, indulgentiáſque ſic impetrandi, ne dicam, præſente

pretio redimendi. Tales tibi teſtes producendi fuerunt, ſiquidem cauſæ tuæ ſervire cum fructu velles. Sed hac de re altum apud omnes à te allegatos ſilentium. Imò ſuperſtitione paulatim inceſſente, quaſi Peregrinationes ejuſmodi ad remiſſionem peccatorum, meritum, ſatisfactionem valerent, S. Patres errorem ſerpentem graviter *ἐκφαυλίζοντες* pulſarunt. uti ex Hieronymi, Gregorii Nyſſeni, Auguſtini, Antonii, Chryſoſtomi, aliorum teſtimoniis ſupra oſtendimus. Sed & invaleſcente idololatria non defuiſſe viros cordatos, qui peregrinationibus in abuſum vergentibus maſculè ſe opponerent; nominatim Patres Concilii Cabilonenſis, qui *cap.* 45. eos, qui Romam aut Turonum ſub prætextu orationis peragrant, putantes, frequentatione horum locorum ſe à peccatis purgari, & impune peccare, reprehendunt; Claudium Scotum, Taurinenſis Eccleſiæ Epiſcopum, ſcripto adverſus Theodomirum Abbatem adverſus peregrinationes Romanas libro; Bernhardum, Hildebertum Turonenſem, Henricum Tholoſanum, alióſque plures, *Vindic. adv. Bald. p.* 87. 88. 89. fuſiùs, teſtimoniis eorum productis, demonſtravi. Ex prima igitur & religioſiſſima antiquitate nemo irreligioſis circumcurſitationibus veſtris favet. Ex quarti verò ſequentiúmque ſeculorum vetuſtate ii ipſi, qui alicubi favere videbantur, alibi errore, qui gliſcebat, obſervato, quaſi mutantes dicta & pœnitudine ducti, vel certè ſibi parum conſtantes, adverſus peregrinationes judicium promunt, & degenerantes eaſdem à primo tolerabilique uſu, apertè damnant. Et Gregorius Nyſſenus multis hanc in rem dictis patheticè concludit: Ὅθεν οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, ἐν οἷς ἐστὲ τόποις, αἰνέσατε αὐτόν. Θεῷ γὰρ προσεγγισμὸν τοπικὴ μετάστασις οὐ κατεργάζεται. *Quapropter timentes Deum eum, in quibus agitis locis, laudate. Loci enim mutatione ad Deum non acceditur: ſed ubi locorum fueris, ad te veniet Dominus, ſi modò tale inveniatur animæ tuæ diverſorium, ut poſſis in te habitare dominus & inambulare.* Proſpexit Vir ille Divinus abuſus irrupturos; ac ideo peregrinationes religioſas univerſas ſapientiſſimè diſſuaſit.

3. Factum Alexandri primò Cappadociæ, poſt Hieroſolymæ Epiſcopi, *Vindic. p.* 78.-82. accuratè ventilavi. Summa dictorum huc redit; Alexandrum aſcendiſſe Hieroſolymam κατὰ θεοπρόπιον *Divina revelatione & diſpenſatione* excitum, quia Deus Hieroſolymæ Epiſcopum eum deſtinaverat: aſcendiſſe illum εὐχῆς καὶ τῶν τόπων ἱστορίας ἕνεκεν *orationis* (ſic rectè Rufinus, & noviſſimè H. Valeſius; non *voti*, uti callidè Chriſtophorſonus reddiderat) *& locorum viſendorum gratia*; incertum eſſe, an ita ſcripſerit Euſebius, morem ſui ſeculi ſecutus; propoſitum tamen Alexandri à Divino propoſito diverſum haud dubiè non fuiſſe; denique id certò liquere, Alexandrum non aſcendiſſe Hieroſolymam ſine mandato Divino, quod revelatione continebatur: non aſcendiſſe ex voto, vel eum in finem, ut ſepulchrum, ut crucem Chriſti, ut paſſionis Dominicæ inſtrumenta venerabundus adoraret; non ſatisfactionis, meriti, loci ſacratioris, operis operati (qui ſoli controverſi fines ſint) opinione; ſed ſimpliciter vocationi Divinæ ſatisfacturum, atque inſuper, (ſi modò intentionem Alexandri rectè Euſebius expreſſit) *orationis & locorum viſendorum gratia*, hoc eſt, ut ibi Chriſtum pura mente & in ſpiritu ac veritate adoraret. Pleraque hæc prætervectus Redingius hoc unum urget, juxta Rufini etiam verſionem igitur Alexandrum putaſſe, *Deum Hieroſolymæ ſpeciali titulo adorari poſſe.* An ita putaverit Alexander, an ita eum putaſſe ex more ſui ſeculi Euſebius conjectaverit, non conſtat, repeto. Sed fac ita putaſſe. Specialis ille titulus non ideo fuiſſet opinio loci per præſentiam Dei ſpecialem ſacratioris, ſed potiùs ea ratio, quòd aſpectus locorum, quæ Chriſtus humana ſua converſatione & paſſione celebriora reddidit, ad Deum ibi adorandum præprimis commovere idoneus ſit; quódque oculis ſuis ibi ad incrementum pietatis, non

la-

lapidum ulla, ſed Dei reverentia tactus, uti poſſit. *Non* enim *aliter* (ſic Paulinus ad Severum loquitur) *affectus homines ad Hieroſolyma rapit, niſi ut loca, in quibus corporaliter præſens fuit Chriſtus, videant atque contingant.* Et apud Euſebium *de Vita Conſt. lib. III.* 41. profitetur Helena, ſe ire Hieroſolymam, *ut adoraret in loco, ubi ſteterunt pedes Chriſti.* Non exprimitur vel ab his, vel ab aliis opinio meriti, ſatisfactionis, vel cultus oſſium & lignorum (nedum illorum, quæ fictitia ſunt) vel ſpes aucupii aliquot myriadum indulgentiarum.

OBIECT. V. *Religioſæ peregrinationes miraculis, veluti Divinis ſuffragiis probantur & confirmantur.* Reſp. Huic quoque argumento nervos omnes & poplites ſuccisos videſis *Vindic. pag.* 94--136. Tanta cum cura argumentum illud, in quo cauſæ ſuæ proram & puppim collocant, deſceptavi, ut mirari ſatis nequeam, ipſum tot verbi Divini, Patrum & Pontificiorum teſtimonia à me laudata, plenis velis prætervectum, tam ferociter adhuc mihi inſultare auſum eſſe. Dixeram inter alia multa, ſi veri nominis miracula forent omnia, quæ illi jactant, non magis propterea reliquias Sanctorum adorandas eſſe, quàm mandibulam aſini Samſonis, aquam Jordanis ſanantem Naaman, Eliſæi oſſa, Petri umbram, Pauli ſudaria. Punctim igitur ex me quærit: *An iſta omnia agnoſcam fuiſſe Divinæ virtutis ſymbolica repræſentativa?* Utique. *Annon igitur,* infert, *ſuæ Reformationis Spiritus ex Divinæ virtutis ſymbolis, affectu etiam miraculoſo exhibitis, ſe attollit in ipſam Dei virtutem colendam & venerandam, adeóque Deum ipſum in ſpiritu & veritate adorandum? Si affirmet,* inquit, *confecta res erit, quòd Sanctorum reliquiæ quâ Divinæ virtutis Symbola inſtrumentaliter ad Deum adorandum conducant.* Sed verò à ſtatu quæſtionis turpiter aberrat. Non enim id in quæſtione eſt, an miraculorum Divinorum Symbola mentem hominis ad Deum adorandum elevent? quanquam non tam ſymbola quàm miracula ipſa huncce effectum præſtant. Imò potiùs in eo quæſtionis cardo vertitur, an propter ſymbolicum illud rerum inanimatarum, ſi quæ tales adhuc verè extarent, officium fas piúmque eſſet, ad illa ſine prævio mandato & promiſſione ex remotiſſimis quandoque locis decurrere, coram iis procumbere, eas religiosè venerari, atque inde meriti, ſatisfactionis &c. ſpem concipere, Sanctis vota nuncupare, donaria offerre? Ad has vero lineas decurrendum fuerat. Demonſtret tale quid veris Divinorum miraculorum ſymbolis factum eſſe, & ejuſdem notæ γνήσια eſſe, quæ decantant illi, miracula, atque ita demum victas manus dabimus. Meritò poſtulavi, ut hodiéque verum ſuſcitati alicujus mortui miraculum nobis idoneis rerum documentis prodant. Ille primò S. Auguſtinum teſtem de Euchario Presbytero ex contactu reliquiarum S. Stephani vitæ reſtituto allegat. At de eo jam ex ipſo S. Auguſtino reſponderam *pag.* 130. Paucis verbis S. Pater, tempora nimirum diſtinguendo, hoc diluit: *Poſſem,*

ſem, inquit, *dicere neceſſaria fuiſſe, priuſquam crederet mundus. Quiſquis adhuc prodigia, ut credat, inquirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit.* Deinde *talia*, inquit, *miracula frequentiora, & quidem his ipſis temporibus à Thaumaturga Einſidlenſi patrata legitimis teſtimoniis in promptu eſt demonſtrare, nec Heideggerus ejusmodi dixiſſet conficta & Diabolica, niſi ex Spiritu Antichriſtiano locutus fuiſſet.* Quandoquidem in probatione idonea miraculi veri, quale eſt ſuſcitatio ex mortuis, non parum ſitum eſſe cognoverat, qui fit, quòd ſani vicini Pontifex, probationem miraculi alicujus non attentavit? Quòd ſe non purgavit ab impoſturis publicis tum in Synodali Diſſertatione, tum in Vindiciis meis *pag.* 391.392. jure meritò objectis? Miracula quædam (non omnia) conficta, quædam etiam maligni genii operâ edita ingenuè dixi. An iccirco ex Antichriſtiano Spiritu locutus ſum? Atqui non nudè dixi more tuo, ſed probavi *Vindic.pag.* 98.99. &c. nec non *pag.*111. 112. &c. Ubi etiam miracula nonnulla Pontificia ad Sathanæ præſtigias referentes Doctores Pontificios, Gabrielem Biel, Gerſonem, Franciſum de Victoria, Alexandrum Hales, Caſſandrum (cujus authoritatem quam paſſim Adverſarius elevat, nôſſe tamen debuerat, ejus Conſultationem, ex qua mea decerpſi, à Colonienſibus Theologis in Præfatione A. 1577. edita laudari his verbis, *quòd accuratè & ſepoſitis præjudiciis, ac amotis animi perturbationibus ſcripta ſit, eoq́ue nomine plurimi fieri debeat*) nonnulla etiam conficta eſſe fatentes Ludovicum Vivem, Melchiorem Canum, Caſſandrum, Lyranum, Vallam, Dantem Florentinum, Ordines Imperii Papiſticos induxi. An & hi omnes Antichriſtiano Spiritu, dic ſodes, incaluerunt?

EXCIP. REDING: 1. *Ambroſius lib. X. Epiſt. 85. & Serm. 91. Auguſt. Confeſſ. lib. IX. 7. & de Civit. D. lib. XXII. 8. & Chryſoſtomus teſtantur, venerationem Sanctorum & S. reliquiarum ſæpiùs fuiſſe probatam miraculis Divinitus factis. Non ergo veneratio ejusmodi à cultu Dei abducit, ſed eum potiùs promovet. 2. Reliquiarum adorationis non abſolutæ, ſed relativæ ratio in eo ſita eſt, quòd per ejusmodi ſymbolicæ repræſentationis inſtrumenta mens ad Deum adorandum elevatur, & propterea inſtrumentis illis cultus reſpectivus defertur. Atqui fateris ipſe, Eliſæi oſſa, adeóque S. reliquias eſſe Divinæ virtutis ſymbolicè repræſentativas. 3. Auguſtinus dixerit licet, prodigium eſſe, qui mundo credente non credit, adeóque miracula non ita neceſſaria, quin alia credibilitatis motiva vigeant; alibi tamen lib. contra Epiſt. fund. cap. 4. ingenuè fatetur, in Eccleſia ſe teneri vinculis miraculorum. Et Retract. lib. I. 13. ubi nonnulla primævæ Eccleſiæ miracula, donum præſertim linguarum in ſua uſque tempora durare negaſſet, ſubjicit, hoc non ita accipiendum, ut tunc in Chriſti nomine fieri miracula nulla credantur, cùm ipſemet noverit, ad Mediolanenſium Martyrum corpora in eadem civitate cæcum fuiſſe illuminatum. 4. Neque opus erat, ut veri alicujus miraculi Einſidlæ patrati probationem ſuſciperem. Allegavi enim libellos, quibus continentur ejusmodi miracula legitimis teſtimoniis comprobata. Mullerus enim, Beyſchartus, Hungerus noſtri omnis generis miracula deſcribunt. Oſtendi inſuper poſſunt plura*

plura antiquiſſima inſtrumenta à ſummis Pontificibus & perſonis publicis, Tigurina etiam & Bernenſi civitate authentizata, quibus perhibetur teſtimonium miraculis à Thaumaturga Einſidlenſi patratis; quæ certè nonniſi Divina virtute patrari potuerunt. 5. Neque dicere licet, vera miracula fieri potuiſſe Divina permiſſione in judicium eorum, qui veritati non credunt. Blaſphemum enim eſt dicere, Deum mendaciis & falſis dogmatibus comprobandis miraculoſæ quoque operationi teſtimonium perhibuiſſe. 6. Neque hic opponere potes exemplum Novatiani Judæum baptizantis, & miraculum edentis non in ſuæ, uti Bellarminus obſervat, Novatianæ hæreſeos, ſed in Catholici baptiſmi confirmationem. Ex Auguſtino enim conſtat, miracula olim edita eſſe in S. reliquiarum, earúmque cultus confirmationem ipſam. 7. Si inter Catholicos ipſos vel imprudentes, vel mali reperiuntur, qui vel nimis faciles ſint in credendis edendiſve miraculis, vel mali Spiritus virtute falſa miracula edant, quid inde? Audi Auguſtinum de Unit. Eccl. cap 18. Quicquid de peccatis hominum & verum & probatum objicitur, nec tamen ad frumenta, quæ inter paleam latent, ſed ad ipſam paleam, quæ in fine ſeparabitur, pertinet, non objiciatur. Hoc enim illi faciunt, qui robuſta veritate ſubnixa documenta, quibus cauſam ſuam tueantur, invenire non poſſunt. *Hanc S. Patris cenſuram vos incurritis, qui quorumdam paleas levitatis Eccleſiæ objicitis.* Ibid. pag. 199--202. Reſp. 1. Nil de cultu religioſo Sanctorum, vel reliquiarum Patres à te citati habent. Ambroſius honorandos beatos Martyres dicit, non aliud. Auguſtinus *de Civit. D. lib. X.* 20. diſertè: *Quæcunque miracula ſive per Angelos, ſive quocunque modo fiunt Dei unius, in quo ſolo vita beata eſt, cultum religionémque commendant.* Neque verò catalogum miraculorum, quem idem Auguſtinus *de Civit. D. lib. XXII.* 8. texit, peregrinationibus veſtris velificari, alibi *Vindic. pag.* 131 *&c.* probavi argumentis pluribus, qualia ſunt, quòd ipſe S. Auguſtinus miracula illa exiguo loco habeat, negans, *tanta claritate illuſtrari, tanta gloria diffamari ſui ævi miracula, quanta illuſtrabantur, diffamabantur illa Chriſti & Apoſtolorum*; ſtatuénſque *illa à paucis ſciri, non ſine difficultate vel dubitatione credi*: quòd commemoret ille miracula quædam in Africa, haud longè ab Hippona, ubi erat Epiſcopus, quæ proin ſcire potuit, cùm Pontificiis miraculis pleriſque nihil incertius, fallacius nihil ſit: quòd miracula illa facta narret non ad probandam adorationem Sanctorum, reliquiarum, imaginum &c. ſed ad faciendam apud gentiles Evangelicæ doctrinæ in verbo ejus ſcriptæ fidem: quòd ipſe miraculorum fidem minuens aſſerit, miracula vel nulla ampliùs ſuo tempore fieri, vel ſi quæ fiant, attendenda non eſſe, niſi quatenus Evangelicæ veritati inſerviunt. quam in rem loca diſerta *de vera Relig. cap.* 25. *lib.* 2. *contra literas Petil. cap.* 55. *contra Fauſtum lib. XIII.* 5. *de unitate Eccl. cap.* 16. adſcripſi. Ex quibus poſtremus locus inprimis memorabilis, ſic habet: *Non dicat Donatiſta: Ideo verum eſt, quia illa & illa mirabilia fecit Donatus, & Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias mortuorum noſtrorum orant & exaudiuntur: aut quia illa & illa obtingunt, aut quia ille frater noſter, aut illa ſoror noſtra tale viſum vigilans vidit, vel tale viſum dormiens ſomniavit. Removeantur iſta vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium ſpirituum. Aut enim non ſunt vera, quæ dicuntur, aut, ſi hæreticorum aliqua mira facta ſunt, magis cavere debemus, quòd, cùm dixiſſet Dominus, quoſdam eſſe fallaces, qui nonnulla ſigna faciendo, etiam electos, ſi fieri poſſet, fallerent; adjecit vehementer commendans, & ait: Ecce prædixi vobis.* Hæc pluribus vobis objecta ſtrenuè diſſimulas, perinde ac ſi nunquam oculos tuos ſubiviſſent. 2. Si per ſymbolicæ repræſentationis inſtrumenta mens ad adorandum ſolum Deum ele-

vatur, tum ab ipſis inſtrumentis adoratio & cultus omnis, ſive abſolutus, ſive relativus abſtrahitur. Nam quod relativè etiam adoratur, ad illud mens adorantis elevatur. Atqui ad Deum elevari contendis. Nullo ergo modo ad inſtrumenta ejuſmodi elevatur. Repeto dein, quod diluere omiſiſti, non inſtrumentis, ſymbolis miraculorum, ſed miraculis ipſis mentem ad Deum elevari. 3. Miracula *neceſſaria* fuiſſe, *priuſquam crederet mundus, ad hoc ut crederet.* Auguſtinus *de Civit. D. lib. XXII. 18.* dixit. *Quiſquis verò*, pergit, *adhuc prodigia, ut credat, requirit, magnum eſt ipſe prodigium, qui mundo credente non credit.* Vos autem adeò requiritis, ut notam Eccleſiæ conſtituatis. Alibi *contra Epiſt. Fund. cap.* 4. idem, *Tenet*, inquit, *me in Eccleſiæ gremio conſenſio populorum atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita*, &c. Manifeſtum eſt, loqui illum de miraculis Moſis, Chriſti & Apoſtolorum. Dicit enim, *authoritas miraculis inchoata.* Non ergo hoc ſibi vult, omnia, & omni tempore patrata miracula eſſe Divinæ authoritatis τεκμήρια. Alibi enim contra Fauſtum *lib. XIII. 5.* graviſſimè ſic loquitur: *Unde huc exiviſtis? Unde confiditis? Scripturas tanta authoritate firmatas commendataſque reſpuitis, miracula non facitis: quæ ſi faceretis, etiam ipſa in vobis caveremus per inſtruentem nos Dominum & dicentem: Exurgent multi Pſeudochriſti & Pſeudoprophetæ, & facient ſigna & prodigia multa, ut fallant, ſi fieri poteſt, etiam electos. ecce prædixi vobis. Uſque adeò nihil credi voluit adverſus confirmatam Scripturarum authoritatem, quæ fidem ſuam rebus ipſis probat, quæ per temporum ſucceſſiones hæc impleri & effici oſtendit, quæ tanto antequam fierent, prænuntiavit.* 4 Libellis ergo tuis, quibus Thaumaturgæ Einſidienſis miracula recenſentur, indubitatam fidem haberi oportere pertendis? Pertendere hoc poſſes apud veſtra cœcæ obedientiæ mancipia, apud aſſuetos ludibriis veſtris credere ἀβασανίστως. Apud cautos & cordatos fruſtra pertendis. Sed *legitimis teſtimoniis comprobata* ais. Qui verò illi teſtes, qui teſtium judices? Homines addicti partibus, teſtes judiceſque in propria cauſa, Papa, ſacrificuli, Monachi, obnoxius iiſdem populus, quorum intereſt, ut credatur mendaciis, ne mercenaria religio detrimentum patiatur. Chriſti miraculis teſtimonium perhibuerunt inimici, nolente volente animo. Veſtris nemo alius, niſi partium ſtudiis corruptiſſimus. Objeceram *Vindic. p* 120. 121. exemplum principis latronum, rotæ ſupplicium paſſi, nec non mulieris veneficæ, vivicumburio ſublatæ, quibus teſtibus juratis, irrefragabilibus ſcilicet Jeſuitæ miracula & plurima & ſtupenda Hagenoæ in fano S. Mariæ in valle patrata eſſe confirmaverant. Objeceram plura alia, quæ pudore ſuffuſus ſicco pede præteriſti. Miracula maximè authentica illa eſſe oportere, quæ ab Eccleſia in canonizatione Sanctorum ſuſcipiuntur, veſtri aſſerunt. Quid verò de illis Cajetanus? *Cùm humano teſtimonio innituntur*, inquit, *non omnino certa ſunt, quoniam ſcriptum eſt: Omnis homo mendax.* Idem Melchior Canus *lib V. cap.* 5 *p.* 279. Dominicus Bannes 2. 2. *art.* 16. *dub.* 4. aliiqué affirmant. Bellarminus etiam de ullo miraculo certitudine fidei conſtare negat niſi ex definitione Eccleſiæ. Et tamen Eccleſiam in iis, quæ facti ſunt, decipi & errare poſſe, plerique conſentiunt. Nonne Magdalenæ Cruciæ miracula tanto teſtimoniorum pondere probata videbantur, ut pœne univerſa Hiſpania iis fidem ſubſtringeret, & ipſe Rex Philippus II. cavere ſibi ab ea non potuerit, quin immanem illam claſſem, qua Angliam devorare conſtituerat, ab ea benedici juſſerit? Fuit tamen illa comperta ſortilega, quæ cum dæmone ipſo conſueverat. Hiſtoriam Caſſiodorus Reinius deſcripſit. Et noviſſimus ille celebris agyrta Capucinus Avianus à cœcæ obedientiæ clientibus adoratus, quàm immane noſtris ludibrium debuit, cernentibus claudos, cœcos, ſurdos, denique eoſdem ſemper, quos immane quantum mutatos miraculorum illorum

rum mangones jactaverant. Neque feliciore talo ſtare Einſidlenſem Thaumaturgam, exemplis probavi, quæ miſerè Redingius, cujus intereſt, ne titubet mendaciorum fides, defendit, quaſi ſemel liberati eundem poſtea morbum contraxerint. Si idem miraculis Chriſti & Apoſtolorum contigiſſet, quis propter miracula in Chriſtum credidiſſet? Innumeræ impoſtorum fraudes patefactæ, quid de non patefactis plerisque (ne videlicet non implerentur vaticinia, quibus hac ratione *ἐνέργειαν πλάνης efficaciam erroris* ali debere prædictum eſt) ſentiendum ſit, demonſtrant. Quoad inſtrumentum ſigillo Bernenſis etiam & Tigurinæ civitatis munitum, cavillationi tuæ ut & aliis ratiunculis tuis *Vindic. Diſſert. VIII.* ſatisfeci. 5. Deum mendaciis & falſis dogmatibus comprobandis miraculoſæ operationis teſtimonium perhibuiſſe, nuſpiam dixi. Craſſo hoc mendacio eludendum putaſti vim haud poſtremam argumenti mei, quod his verbis Baldingero *Vindic. pag.* 127. *&c.* oppoſueram. *Sed demus nunc, quod non concedimus tamen hactenus, adeóque finga mus, inter ea, quæ prædicatis, miracula, nonnulla eſſe, quæ non aliunde, quàm Deo authore, edi potuerint. An inde ſequetur, peregrinationes veſtras, & religioſum Sanctarum imaginum & reliquiarum cultum, ſuperſtitionéſque omnes peregrinationes illas comitantes ejusmodi miraculis ſtatuminari? Atqui primò ad animum revocamus nobis, quid ad miraculum Novatiani reſpondeat Bellarminus lib. IV. de Not. Eccl. cap.* 14. Novatianus cùm Judæum baptizabat, miraculum edidit; ſed non ad Novatianæ ſuæ hæreſis, ſed ad Catholici Baptiſmi confirmationem editum eſt. *Eodem modo veſtra miracula, ſi qua Deo authore, ſive inter gentiles, ſive inter Chriſtianos edita eſſe, demonſtrari poſſet, diceremus, inſervire confirmandæ fidei olim prædicatæ, & miraculis antiquis ſtabilitæ: inprimis verò articulis poſitivis, quos vobiſcum communes habemus. Ita Delrio Diſquiſ. Mag. lib. II q.* 7. Solet quidem, *inquit*, Deus hanc gratiam gratuitò etiam perperam de fide ſentientibus largiri. ſed in veræ fidei probationem, ut quando dedit prophetiam Bileamò & Cajaphæ. In falſæ fidei confirmationem nec dediſſe, nec magis dare Deus poſſit, quàm poteſt veritas mentiri. *Ita Valerianus Cappucinus de Cathol. reg. credendi lib. VIII.* 23. Haud incredibile duco Deum per peccatorem, imò per hæreticum patraſſe miracula in confirmationem fidei Chriſtianæ. *Sicut igitur Deum ſolere etiam perperam de fide ſentientibus peccatoribus & hæreticis largiri hanc gratiam, ſed in veræ fidei probationem, fatentur Delrio & Valerianus: ſic veſtra miracula, inprimis inter gentiles patrata, diceremus inſervire fideī à Chriſto & Apoſtolis prædicatæ, & miraculis eorum jam olim corroboratæ, adeóque eidem illi, quam Evangelici profitentur. Sicut Cajaphæ & Bileami prophani utriuſque prophetia veritati teſtimonium dedit: ita veſtra, ſi qua forent, vera miracula, contra animi veſtrī ſententiam veritati Evangelicæ teſtimonium perhiberent. Deinde præter confirmationem doctrinæ miracula Deo authore edita alios fines habere poſſent, nimirum tum demonſtrationem potentiæ Dei, tum tentationem. Ubi tamen diſtinguendus eſſet primò ſcopus miraculi reſpectu tum facientis Dei, tum illud petentis. Reſpectu petentis poteſt eſſe ſeductio, adeóque inſtinctus petendi vel promittendi miraculum à ſpiritu ſeductionis. Reſpectu Dei facientis partim demonſtratio ὑπάρξεως ac potentiæ ſuæ, partim tentatio, de qua Deut. XIII.* 1. Si ſurrexerit in medio tuī propheta, dederítque tibi ſignum ac portentum, evenerítque ſignum & portentum, quod prædixit tibi, atque is dixerit: Eamus poſt Deos alienos, & ſerviemus eis; non audies verba Prophetæ illius, quia tentat vos Dominus Deus veſter, num ſitis amantes Domini Dei veſtri in toto corde veſtro, & in tota anima veſtra. *De inde diſtinguenda eſſet ἐνέργεια τῦ Θεῦ operatio Dei, & ἐνέργεια τῦ Σατανᾶ operatio Satanæ; Dei opus facientis, & ſeductionem condignam in pœnam decernentis & permittentis:*

Sathanæ verò imprimentis & immittentis fiduciam promittendi miraculum. Neque enim indignius Deo eſſet tentare per proprium opus, quam per opus creaturæ, ſicut non indecorè facit hominem ex occaſione ſcortationis. aut permittit elementa moveri ad nutum Diaboli ſævientis. Sed hæc tentatio locum habere poteſt, quando regula veritatis, verbum Dei, edita, & præmonitio facta, ac Divina virtute comprobata eſt. Ad hæc ſolidè dicta, & Thaumaturgicæ machinationis veſtræ omnes nervos incidentia, cùm reſpondere nihil poſſes, verba aliena mihi ſuppoſuiſti, ut ex iis blaſphemiæ crimen intentare poſſes. Tam felix, tam pius, tam æquus diſputator es. *6.* Omnes falſitatis numeros implet, quòd, Auguſtino teſte, miracula olim edita ſint ad cultus reliquiarum, talis inprimis, quali hodie Adverſarii defunguntur, confirmationem. Recitat ille *Confeſſ lib. IX. 2.* miracula ad corpora Gervaſii & Protaſii patrata. Dicit autem, Deum ſancta illa corpora per tot annos incorrupta in theſauro ſecreti ſui recondidiſſe, *unde opportunè promeret ad coërcendam rabiem fœmineam, ſed Regiam.* Indigetat perſecutionem Arianam à Juſtina Imperatrice præcipuè excitatam, hánceque prodigiis ejusmodi ſufflaminare, non reliquiarum cultum idololatricum, qualis Pontificiorum eſt, confirmare voluiſſe, innuit. Unde ſubjicit: *Inde illius inimicæ animus etſi ad credendi ſanctitatem non applicitus, à perſequendi tamen furore compreſſus eſt* 7. Neque levi adeò brachio purgare potes, quæ *Vindic. pag. 90.-136.* circa miracula teſtibus authoribus veſtris, quos magno numero allegaveram, vel per præſtigias Sathanæ patrata, vel confićta, Baldingero oppoſui. Qui Sathana authore miracula patrarunt vel confinxerunt inter vos plurimi, fuerunt illi *paleæ levitatis.* Sed ubi *triticum*, quod *inter paleam latere* Auguſtinus dixerat? Ubi veri inter vos Thaumaturgi, qui Divina virtute miracula omni exceptione majora edant ad confirmationem Evangelii, ſeu illius doctrinæ, quæ à Moſe & Prophetis olim promiſſa, ſuo tempore prædicata eſt ab ipſo Chriſto, & à diſcipulis Chriſti, ipſo mittente, propagata, & ſecundum promiſſionem ipſius, quin & Moſis ac Prophetarum ſignis, prodigiis, virtutibus & diſtributione Spiritus S. inſignita eſt? Talis non eſt doctrina de reliquiarum cultu, etiamſi mirabilia omnia, quæ narrantur, vera eſſent. Imò miracula veſtra, quæ ſtrenui mirabiliarii jactatis omnia, ſunt *τέρατα ψεύδους miracula mendacii* & *mendaciloquorum*, quia poſt Evangelium promulgatùm & gentibus notificatum, poſtquam miracula cœperunt eſſe ſupervacanea, vel certè non neceſſaria, à talibus, qui prædicant doctrinas in Scripturis non fundatas, quales Chriſtus prænuntiavit venturos in nomine ſuo Pſeudoprophetas & Pſeudochriſtos, eóque tempore, quo illos venturos prædixit, cum hominum ſeductione & ſuperſtitione, non cum diſtributione Spiritus S. inter quæ licet nonnulla vera eſſe poſſint, plurima tamen, teſtibus ipſis Eccleſiæ ejuſdem membris, dubiæ fidei, à dæmone facta, confićta, ridicula, inepta, narrata ab hominibus ineptiſſimis, ſtupidiſſimis, ſacrarum literarum, earúmque linguarum & ſcientiarum, quæ ad earum intelligentiam neceſſariæ ſunt, ignariſſimis; tempore omnis pietatis ſteriliſſimo, malorum contra omnium feraciſſimo; non apud eos, qui doctrinis illis, quarum in gratiam patrata dicuntur, non credunt, ſed apud eos, qui doctrinis illis credunt, eáſque libenter recipiunt (cùm tamen miracula, quæ fiunt propter infideles, apud infideles potiùs fieri deberent) prædicantur & fiunt. Per ea enim, quatenus etiam, & quocunque authore fiant, Deus non atteſtatur certè illi doctrinæ, propter quam illa jactantur; ſed potiùs homines veritatem non amantes tentat. quanquam ſic atteſtatur veritati prophetiæ, & teſtimonium perhibet rectæ fidei illorum, qui Chriſto certóque ejus verbo adhæreſcentes, eò diligentiùs doctrinas ſpurias examinant, & cavent, quia ſine dubio eò peſtilentiores doctrinæ ſunt, quæ per ta-

lia

lia mirabilia non commendantur, ſed infamantur potiùs. Vides ergo, Redingi non triticum inter paleas latens, ſed paleas levitatis meras, vobis ſummo jure à nobis objectas!

OBIECT. VI. *Peregrinationes religioſæ non mediocres utilitates afferunt. Primò enim cedunt in honorem Dei & Sanctorum non mediocrem. Manifeſtum nempe ſignum eſt, eos magni à nobis fieri, cùm ad inviſendas eorum reliquias laborem & pericula itinerum ſponte ſuſcipimus. Augent etiam devotionem, quia præſentia loci Sancti vix dici poteſt quantam reverentiam excitet. Ipſa quoque novitas ad excitandam devotionem juvat &c.* Reſp. 1. Rite veteres dixerunt, quicquid de Chriſti perſona præter & extra Scripturam prædicatur, etſi honor videatur, injuriam eſſe. Ita & nos dicimus, quicquid opinione cultus præter & extra verbum Dei ſuſcipitur, etſi in honorem Dei & Sanctorum vergere creditur, injuriam tamen eſſe. Pontificias Peregrinationes non tantùm præter, ſed etiam contra Dei verbum militare, veritati liquidò dedimus. Eadem Dei oracula docent, quomodo Sancti honorandi ſint, non religioſa utique invocatione, quæ ſoli Deo debetur, nec ſuperſtitioſa ad eorum reliquias peregrinatione, quæ Dei mandato, promiſſo & exemplo probato deſtituitur, ſed *Dei in Sanctis glorificatione*, Gal. I. 23. 24. & *virtutum*, quæ in iis nobis proponuntur, *religioſa imitatione*, Hebr. XIII. 7. Hunc honorem ſolum Deus in Filio ſuo acceptum habet. 2. Aliud eſt verus & ſalutaris Dei timor, aliud δεισιδαιμονία & ſuperſtitio. Ad priorem nihil peregrinationes conferunt, ſed ad poſteriorem duntaxat. Augent illæ devotionem ſibi ſimilem, vagam, peregrinam, novam. Solida, ſpiritualis, antiqua devotio ex operum naturæ & gratiæ in verbo Dei teſtatæ contemplatione oritur, augetúrque. Quinimò Gregorius Nyſſenus probatum dedit, peregrinationes illas eſſe veræ pietati & timori Domini exterminando.

Excip. Reding.: *Sicut perſonâ Chriſti ex Dei verbo definitâ nefas foret, alienum quid de Chriſto ſentire: ita extra formalem cultus Divnii rationem, ut ſic virtutis religionis ſpecificativam, verbo Dei definitam, ſtatuendo aliam ab eo diverſam honoris Deo & Sanctis exhibendo formam, ad ſuperſtitionem & idololatriam deflecteretur. Sed hanc illibatam ſervamus.* Ibid. pag. 202. Reſp. Imò ſervatis delibatam plurimùm, uti diſputatio de invocatione Sanctorum, reliquiarum & imaginum, nec non de peregrinationibus ad memorias ipſas docuit.

QUÆSTIO VI.

An cultus Religioſus in peregrinationibus Hieroſolymitana, Lauretana & Eremitana, tanta certitudine nitatur, quanta ad cultum verè Divinum requiritur?

ID quidem Synodus haud definivit, quæ ut alia multa, ita etiam ſpecies peregrinationum præcipiti feſtinatione definire omiſit. Et tamen grande pretium operæ factura erat, ſi certi quid populo ſuo inter varias dubitationes, & tot hederas hinc inde ad reliquias, oſſa, pannos, imagines, ſuſpenſas, miſerè fluctuanti demonſtrâſſet. Poteramus & nos hanc quæſtionem intactam prætermittere, tum quia ex ipſo genere proclive eſt de ſpecie judicium: tum quia in Synodali Diſſertatione ejúſque Vindiciis cum has, tum Romanas etiam & Compoſtellenſes (quas poſteriores haud attigerunt Adverſarii) peregrinationes ita proſtravimus, ut Adverſarius celebris nil niſi repetitam crambem, & eodem revolutam argumentationem, nec non futile *Corollarium finale*, quo præter omnem diſputandi methodum, novo & callido argumenta non ſolvendi, ſed eludendi, lectorique imponendi artificio, abs me dicta partim ſequiorem in ſenſum detorquentur, partim ita ſophiſticè proponuntur, ut vis argumentationis meæ non appareat, partim denique velut ex tripode, ſine ulla ratione exſibilantur, reponere potuerit. Cui rei ut fidem faciam, è re viſum eſt, paucis argumenta mea peregrinationibus illis oppoſita comprehendere, & an ſolidi quicquam Adverſarius in medium afferre potuerit, diſpicere. Multa ille de habitu fidei & prudentiæ præfatur, non ex Dei verbo, ſed ex Ariſtotelis philoſophematis, perinde ac ſi prudentia carnis & ſapientia mundi, quam ſolam Philoſophi exploratam habuerunt, eadem eſſet cum prudentia ſpirituali, quæ in cultu Dei exercendo, tanquam potiſſima pars Divinæ imaginis, verſatur. Nos verò illa jam ſuperiùs diſcuſſimus, quæque certitudo fidei & prudentiæ ſpirituali appendeat, oſtendimus.

I. DE PEREGRINATIONE HIEROSOLYMITANA.

HIEROSOLYMITANAM igitur peregrinationem ſequentibus ſpecialibus argumentis oppugnatum iveram.

ARG.

ARG. I. Religioſæ peregrinationis fundamentum eſt ſanctitas, quæ exiſtimatur ineſſe loco. At terra Canaan & Civitas Hieruſalem olim Sancta erat, utpote ſuſtinens tot typos & ſymbola rerum futurarum & æternæ vitæ. At Chriſto crucifixo & ad dextram Dei, deſertâ terrâ, recepto, adeóque non ampliùs vel typicè, vel realiter terram incolente, ſimul omnis illa typica & ſymbolica ſanctitas terræ Canaan & Civitatis Hieroſolymæ expiravit, adeò ut Paulus Hebr. XIII. 13. 14. fidelibus exitum & fugam ex illa urbe ſuaſerit, & Deus ipſe Ezech. XXII. 5. non ampliùs *Sanctam* dici debere, ſed טמאת השם *impuram nomine* prædixerit. Baldingero adverſus argumentum hoc inſtanti reſpondi *Vindic. pag.* 173 &c. Reſponſiones meas expendere Hyperaſpiſtes ejus planè debuerat. Sed vadimonium deſerit, & fumum imperitis venditare annititur. *Annon*, inquit, pag. 857. *Symbolica Sanctitas ex operationum & paſſionum Chriſti, ac Divinorum myſteriorum ibi peractorum impreſſione, non minus adhuc moraliter ineſt terræ Sanctæ, Chriſti ſepulchro, ejúſque paſſionis inſtrumentis, quàm Aharonicæ virgæ ex Divinæ virtutis operatione impreſſa fuit ſanctitas ſymbolica?* Sanctitatem ſymbolis impreſſam fuiſſe quòd aſſerit, nimis crudum eſt. Ita enim interna illa & inhærens, non externa & relativa fuerit, quod planè ἄτοπον & ἀνακόλουθον eſt. Tum omnium inſtrumentorum, ſymbolorum & ſignorum dignitas, efficacia & ſanctitas in uſu, qui relationis ad internum Dei cultum unicum fundamentum cluet, conſiſtit. Tolle uſum, tollis virtutem & ſanctitatem. Sublato igitur uſu ſymbolico terræ Canaan & Civitatis Hieroſolymæ, ejuſdem dignitas & ſanctitas evaneſcit, eóque magis, ſi in locum uſus ſuccedat abuſus, uti ſerpentis ænei hiſtoria probat. *Hebr.* XIII. 13. 14. ita inſtat, *ſermo eſt de mentis à corporalibus abſtractione, & ad Divina ac cœleſtia elevatione. Vana ergo eſt illatio, quâ infertur, Hieroſolymitanam peregrinationem adeò execrabilem eſſe, ut Deus juſſerit ex Hieruſalem exire, non illuc peregrinari.* Hieroſolymitanam peregrinationem execrabilem eſſe, nuſpiam dixi. Si tamen de *Pontificia*, non qualibet, ita locutus eſſem, fortè rem acu tetigiſſem. Eſto, intelligantur verba Apoſtoli de mentis à corporalibus abſtractione, & ad cœleſtia elevatione. Inde utique manifeſtum evadit, animi intentionem non eſſe figendam in terreſtri Hieroſolyma, quaſi videlicet illa ſanctitatem quandam impreſſam haberet, & multùm reliquis terræ locis antiſtaret. Ubique locorum, ubi verbum Dei purè prædicatur, & Sacramenta legitimè adminiſtrantur, mentem ad Deum elevare licet. *Quod autem*, ita pergit, *intentionem tuam conatus fueris firmare ex Threnorum Jeremiæ cap. 4. v. 15. ideo convenio te, ut vel unum apicem in allegato Pauli capite alleges, ex quo probes Apoſtolum præadductum 13. & 14. capitis 13. verſum ex præinſinuatis Jeremiæ verbis depromſiſſe.* Quid verò ſibi volunt *præinſinuata illa* Jeremiæ verba? Non

ex

ex Threnis Jeremiæ,ſed ex Jeſajæ cap. LII. 11. &c. parallelum locum contuli,uti palam eſt inſpicienti ea, quæ ex illuſtri illo, quem ipſe etiam Judæus Abarbanel,Chriſtianis hiſce oculatior, de mandata ex Hieroſolyma egreſſione interpretatur, loco à me allegato, & cum verbis Apoſtoli comparato *Vindic. pag.* 186. &c. collegi. Fraudem hîc Adverſarii, qui imponere fortè iis,quibus mea legere integrum non eſt,conſtituit,an incuriam ſuſpectam habere debeam,neſcio. Denique Ezech. XXII 5 cauſatur,terram Canaan & inſtrumenta paſſionis Dominicæ טמאת השם *impuram nomine vocari,quatenus videlicet erant inſtrumenta malitiæ Judæorum,non quatenus inſtrumenta erant Dominicæ paſſionis.* At Baldingerus contenderat, urbem eam ita vocari non à Deo,ſed à gentibus eam irridentibus. Cum illo ergo priùs tranſigat. Sed mavult ille diſtinctionis ſcuto ſe protegere. At Deus apud Ezechielem loquitur de terra, quam abſolutè ipſum os veritatis *impuram* vocat. Ille verò puram & ſanctam haberi vult, quia Dominicæ paſſioni inſerviit. Id ſi verum eſt,ipſum Judam & Pilatum, viva & animata Dominicæ paſſionis inſtrumenta,*puros ſanctóſque* haberi conveniet.

RESP. REDING: 1. *An dum in rebus etiam Theologicis argumentando procedis ex forma Syllogiſtica, quæ Dialecticis & Philoſophicis principiis nititur, perinde agis, ac ſi prudentia carnalis & ſpiritualis eadem eſſet? Fides utique & prudentia ſemper diſtingui debent. Illa præter contemplationem myſteriorum etiam Moralium agibilium principia exhibet. Prudentia verò illa, ad operationes humanas, quæ in actu exercito rite obeundas, applicat. Ita olim adoratio arcæ religioſa licita fuit. Sed quis poſteriores inprimis Iſraelitas certiores reddidit,arcam Dei tot Hieroſolymæ excidiis,Templi ruinis, gentium profanationibus obnoxiam, & incorruptè conſervatam illam ipſam eſſe,quam Dei juſſu Moſes in tabernaculo,ibi adorandam,repoſuit? Prudentialis utique ratio ex continua legis Moſaicæ fidelium obſervantia, practicam moralem certitudinem,pro adoratione illa indubitabiliter cohoneſtanda fundavit. Quomodo Magiſtratus veſtri decreto, quo is vetat aliud quid docere, quàm quod Catecheſi veſtra continetur,prudenter vos conformare poteſtis, niſi perſuaſum habeatis, illud reduci in aliquod veræ fidei principium poſſe? 2. Expiravit terræ Canaan Symbolica ſanctitas præfigurativa futurorum,non reſpectiva & rememorativa præteritorum. 3. Licet Ezech. XXII. 5.prædictum ſit,Hieroſolymam propter cladem à Chaldæis inferendam non ampliùs Sanctam, ſed impuram dictum iri,tamen non ideo ex clade illa penitus interierunt tot typi & ſymbola myſteriorum futurorum, ex fœdere antiquo in Hieruſalem ſubſiſtentia, uſque ad mortem Chriſti, propter quæ ſemper ſancta fuit. Ita panis Euchariſticus Sanctus eſt propter carnem Chriſti vel præſentem vel ſignificatam, licet à ſcelerato piſtore, imo & Eccleſiaſtico nefandiſſimo Miniſtro confectus ſit: ita Palæſtina ſancta eſt non propter Judæos,ſed propter Chriſtum, qui ſua præſentia & paſſione illam ſanctificavit. Neque evadis dicens,Hieroſolymam propter Chriſtum in ea manifeſtatum non magis ſanctam eſſe, quam Ægyptum,vel aliam terram, in qua ſe Jehova Sanctis etiam manifeſtavit; & nos in N. T. non habere civitatem permanentem, quia memorialia illa paſſionis in nulla alia terra videre eſt; & ſic Eccleſia in mundo non ſubſiſteret uſque ad finem mundi, quæ nefanda hæreſis foret. Planè igitur ſicut in Euchariſtia perpetuum Chriſti ſymbolum eſt: ita in mundo dari poteſt ſymbolum perpetuum*

mortis

mortis Chriſti repræſentativum; cujus inſtitutionem Chriſti & ſanguinis ejus contactus, & manans inde ſanctitas ſupplet. 4. Tu ipſe dicebas peregrinationis religioſæ fundamentum eſſe ſanctitatem, quæ eſt in loco. Quomodo autem ſanctitas ab extrinſeco proveniens intelligi poteſt eſſe in loco niſi per impreſſionem moralem ſcilicet, qualis conveniebat umbræ Petri & ſudariis Pauli, nec non virgæ Aharonis, quæ ex miraculis præteritis coruſcans perſeverantem ſanctitatem retinuit, quod exemplum ne quidem tangere auſus es. 5. Eſaj. LII. 11. &c non aliud innuitur quàm Hieroſolyma fugiendum eſſe, quatenus blaſphemia & infidelitate referta. Quoad myſticam verò Chriſti Domini myſteriorum repræſentatricem rationem fugiendam etiam eſſe, non ſequitur. Sanè etiam S. Paulus Hieroſolymam ad feſtum Pentecoſtes aſcendit. 6. Alia ratio eſt ſymbolorum & inſtrumentorum paſſionis Dominicæ: alia Pilati & Judæ. Illa enim moralis impuritatis haud capacia ad ſanctam paſſionem Chriſti phyſicè duntaxat vel recipiendo, vel inſtrumentariè agendo concurrerunt, adeóque Sancta dici potuerunt. Hi verò in paſſione Chriſti non merè paſſivo, ſed activo & moralis principii munere fungebantur. Tomo V. Tract. XIII. ſſ. 2. pag. 204-210. Reſp. 1. Aliter ſe ratio ſana habet, quando ut inſtrumentum infert concluſionem ex præmiſſis, vel verba explicat ex originibus vel uſu; vel ex diſciplinis rectè traditis ea illuſtrat, quæ ex iis, & non aliunde illuſtrari debent: aliter quando in ipſa myſteria ſe judicem intrudit, & cauſas concluſionum fidei ſuppeditat. Illo ſenſu rationi ſuas in rebus ſacris partes concedimus: hoc, negamus. Vos contra rationi magiſterium decreviſtis pridem, fingentes prudentiam, non revelationi Divinæ, ſed rationi innixam, quæque adeò ſpiritualis nullo modo eſt, tantam gignere certitudinem poſſe, quanta ad objectum religioſi cultus conſtituendum ſufficit. Ita enim *fidei* vobis eſt, omnia Divinitatem quodammodo participantia religioſæ colenda eſſe: *prudentiæ* verò, hunc vel illum Divum, has vel illas reliquias, imagines &c. Divinitatem quodammodo participare, quod ex ſola ratione, non revelatione ulla deciditis. Sic planè prudentia non ſpiritualis, ſed carnalis apud vos religionis objectum conſtituit, qua re non ulla alia ſublimior in fide & religione eſſe poteſt. Hunc capitalem errorem damnamus, & damnabimus ſemper. Exemplum arcæ planè ἀπροσδιόνυσον eſt, quia illa à Deo religioſi cultus vel adorationis objectum nunquam conſtituta eſt. Neque dubitare licuit, arcam eſſe à Moſe olim in tabernaculo repoſitam, quæ tot cladibus & calamitatibus Philiſtæos, injuſtos ejus poſſeſſores, mactavit, & tantùm non Dei ipſius manu ducta ad juſtos poſſeſſores remeavit. De decreto verò docendi Catecheſin futiliter garris, quia in eo nec cultus ullus, nec objectum cultus religioſi conſtituitur, ſed id duntaxat injungitur, ut principia fidei ex Scripturis deprompta, & in compendium redacta juventuti inſtillentur, convenienter utique Dei verbo. Neque ibi ratio vel prudentia humana ullas partes habet, quia de Catecheſi illa; & obſequii Magiſtratui debiti limitibus non ex ratione, ſed ex verbo Dei judicamus. 2. Diſtinctionem ſanctitatis præfigurativæ & repræſentativæ non ſemel diſcuſſimus. Sicut illa ex Divina inſtitutione dijudicari debet: ita & hæc ſimilem inſtitutionem Divinam exigit. Nihil enim hominis arbitrio ſanctificari poteſt. Ideo Sacramenta ſymbola Chriſtum jam paſſum repræſentantia, à Chriſto inſtitui, non ullius hominis voluntate & arbitrio definiri debuerunt. Præterea typi & ſymbola Chriſtum præfigurantia aliquid Chriſto, ejúſque operationibus ſimile habuerunt; veluti circumciſio, Paſcha, ſacrificia. Quid verò Chriſto ſimile Hieroſolymæ eſt, poſtquam illa ſedes & domicilium Dei, typicè in ea habitantis, eſſe deſiit? 3. In loco Ezech. XXII. 5. ubi civitas Hieroſolyma ceu טמאת השם *impura nomine* traducitur, bene eſt, quòd Baldingerum deſeris. Clara nimis argumenta ſunt, quibus *pag.* 188. convici, ita illam vocari ab ipſo

Deo,non à gentibus illam irridentibus. Sed tua gloſſa multò ineptior eſt, quòd videlicet ita nuncupanda ſit *ob cladem à Chaldæis inferendam*; cùm de cœterò *Sancta* manſerit ob typos & ſymbola ibidem ad mortem Chriſti uſque perſeverantia. Etenim *impura* dicitur non propter clades Chaldæorum,ſed propter abominationes ipſius civitatis, utpote quæ (v. 3.) *fudit ſanguinem in medio ſui,*ut *veniat tempus ejus, & paravit ſtercora ſuper ſe, ut impura eſſet* Unde Deus ipſe v. 4. ſic eam compellat: *Propter ſanguinem, quem fudiſti rea facta es: & ſtercoribus tuis, quæ comparaſti,* טמאת *impura facta es.& feciſti appropinquare dies tuos & veniſti ad annos tuos. Iccirco dedi te opprobrium gentibus & ſubſannationem omnibus terris.* En *impura* fuit,priuſquam daretur *opprobrium gentibus, & ſubſannationem omnibus terris.* Atque hinc v. 5. infert Propheta: *Propinquæ & remotæ illudent tibi:* טמאת השם רבת המהומה *O impura nomine,ampla conturbatione!* Quæ ergo antehac nomen *Sanctæ*,poſthac nomen *impuræ*,ipſo Deo ſic decernente,habitura erat,quia nihil boni,ſancti,nihil præclari ampliùs de ea dici potuerit; nulla ſapientia,nulla pietas, nihil, quod & humanus intellectus approbat, & gentes ipſæ ad decus,honorem & laudem requirunt. Talis facta eſt poſt excidium à Romanis illatum,ſimpliciter *impura*. Si Sancta ob typos vel ſymbola Chriſti,poſt Chriſtum exaltatum manſiſſet, non *impuræ nomine* ſimpliciter veniſſet,ſed ſanctitas vel uno aliquo apice excepto, commendata eſſet. Certè qui κατ' ἐξοχὴν *impurus* vocatur, adeò ut *impurus nomen* ejus dicatur, cuique nulla ſanctitas alia relinquitur, is pro Sancto haberi nequit. Ita Hieroſolyma Chriſto in ea apparente עיר הקדשה *urbs Sancta* Eſaj. LII. 1. vocatur, licet quoad Judæos fuerit impuriſſima, & omnibus probris referta. Cur igitur deinceps *impura nomine* vocari debuit, niſi quia illam *ſanctitatem* quam à manifeſtatione Chriſti habuit,ſublato eo amiſit? Quando & impura erat ob abominationes,ſicut antehac,cùm *Sancta* diceretur ob manifeſtationem Dei; & Chriſtus in Cœlum evectus ſe in ea ſpecialiter non manifeſtavit ampliùs. Exemplum panis Euchariſtici planè alienum eſt. Id enim à quocunque piſtore, ſive bono,ſive ſcelerato, à quocunque *Miniſtro* Eccleſiaſtico, ſive pio,ſive *nefandiſſimo*; à quocunque clerico vel Monacho, ſive puro,ſive impuriſſimo & idololatra confectus juxta inſtitutionem Chriſti,nullo modo *impurus*, nedum *impurus nomine* appellari poteſt. Repeto hic argumentum meum Baldingero *pag.* 174. 175. oppoſitum. Sancta eſt terra Canaan poſt excidium urbis vel propter figuram,vel propter rem in ea extantem, vel propter rei olim extantis memoriam. Non propter *figuram*, quia re exhibita figura eſſe deſinit. Non propter rem *extantem*, quia Chriſtus in terra Canaan manifeſtatus, non ampliùs in ea habitat, ſed in ſublime raptus ad dextram magnificentiæ reſidet. Non propter manifeſtationis Chriſti *memoriam* Sancta dici poteſt magis, quàm vel Ægyptus, vel Arabia,vel Meſopotamia, in qua Jehova Sanctis ſe manifeſtavit. Licet enim *memorialia paſſionis* Chriſti, uti tu loqueris,in Ægypto,Arabia,non extent; tamen in iis Deus ſe ſpecialiter Sanctis manifeſtavit: in Ægypto Chriſtus habitavit, Deus Moſi apparuit: in Arabiæ monte Sinai magna cum gloria legem tulit: in Meſopotamia Abrahamo,Jacobo ſeſe videndum præbuit. Si manifeſtationis Chriſti ad patiendum memoria terram Canaan ſanctificavit: cur glorioſæ manifeſtationis Jehovæ, & habitationis Chriſti memoria non æquè Arabiam,Ægyptum ſanctificavit? Quis verò propter illam memoriam in Arabiam,quis in Ægyptum peregrinatur? Negat Apoſtolus Hebr. XIII. 14. nos habere hîc (in terra) μένουσαν πόλιν *urbem permanentem*, qualis erat terra Canaan, reſpectu veterum; & ideo v. 13. jubet Hieroſolyma exire ad Chriſtum extra caſtra,opprobriúmque ejus ferre. Licet enim Deus in mundo habeat Eccleſiam uſque ad finem mundi (ne hæreſin Eccleſiam abnegantis

tis mihi impingas amplius) non tamen Eccleſiæ in mundo militantis *πολίτευμα* eſt in terra, nedum in hac magis, quàm in alia, ſed in Cœlo, unde etiam Salvatorem (in Cœlo jam, non alibi habitantem) noſtrum expectamus Dominum Jeſum, Phil. II. 20. Durabit etiam Euchariſtia ad finem uſque mundi, ſed Symbolica non Chriſti in hoc mundi, quàm in alio loco ſacratiore habitantis, ſed in Cœlo duntaxat ad dextram Dei Patris conſidentis. Debuerunt olim exemplaria cœleſtium victimis purificari, ſanctificari: ipſa verò (nunc) *τὰ ἐπουράνια cœleſtia* melioribus victimis præ illis purificata, ſanctificata (Hebr. IX. 23 24.) typicam mundanorum locorum omnium purificationem, ſanctificationem aboleverunt. De calceis Chriſti, quibus ſolvendis indignum ſe S Johannes Matth III. 11. profitetur, quibúſque propterea ſimilem ſanctitatem Baldingerus tribuerat, *Vind. pag.* 185. 186. dixi, oſtendíque adeò, adagiali locutione illa Hebræis uſitata *calceos ſolvere* ſervitutis ei, qui calceos gerit, debitæ *τεκμήριον* eſſe; neque inde calceis, ſi quis ſolvendis illis indignus judicetur, propriè ullam ſanctitatem accreſcere. Contra quæ nihil Redingius dicere habuit. Suum ergo dictis pretium conſtat. 4. Religioſæ peregrinationis fundamentum eſſe ſanctitatem, quæ exiſtimatur (à vobis ſcilicet) ineſſe loco, dixi; non, quæ ineſt loco. Nam loco propriè nulla ſanctitas ineſt, ſed, ſi qua eſt, ei adeſt potiùs, quàm ineſt, propter relationem ad uſum Divinum, cui per Divinam inſtitutionem deſtinatus eſt. Denuo ergo horreo legere phraſin tuam, quòd ſanctitas terræ S. Chriſti ſepulchro, aliíſque paſſionis inſtrumentis *impreſſa* fuerit. Res enim inanimatæ, mente, ſpiritu, ratione, voluntate omni deſtitutæ inhærentis & impreſſæ ſanctitatis capaces non ſunt. Nec virga Aharonis magis impreſſam ſanctitatem habuit, quàm arca ipſa, & tabulæ legis, quas Divino ſpiritu exaratas ſine maximo crimine frangere Moſes non potuiſſet, ſi inſitæ ſanctitatis participes fuiſſet. Habuerunt ergo iſthæc ſanctitatem planè externam, typicam, ſymbolicam, quandiu typorum, ſymbolorum vicem geſſerunt, non ultra. Neque etiam virga Aharonis florens habebat ſanctitatem propter ſolam memoriam patrati in ea miraculi, ſed quia ceu ſignum Divinitus inſtitutum ſacerdotii notabat vitam indiſſolubilem & poteſtatem veri Sacerdotis, & fructum omnigenum (habebat enim ſimul *gemmam*, *florem*, *amygdala*, Num XVII. 8.) cúmque perpetuum, Sacerdotii in populo ſuo, qui eſt natura, ut lignum aridum; ſed valore ſacrificii per ſacerdotem, Divina ipſius potentia, vivificatur, ut germinet, floreſcat, & fructificet, Rom. VII. 4. Sed vero Sacerdote exhibito typi ceſſarunt, & ſi quam habuerunt ante ſanctitatem, amiſerunt. 5. Locum Heb. XIII. 13. 14 Eſaj. LII. 11. explicatum dedi. Ita ibi Jehova loquitur: *Recedite*, צאו משם *exite inde*, טמא *pollutum ne attingatis, exite de medio populi ejus, purificate vos qui fertis vaſa Jehovæ.* Loquitur de Hieroſolyma, ut ex v. 1. apparet. De ea conqueritur v. 5. ibi nomen ſuum omni die prophanari, & populum ſuum captum eſſe gratis, & principes ejus ejulare. Quod non intelligendum eſſe de Ægyptiis & Aſſyriis, verſus præcedens clarè indicat. Quapropter etiam promittit præſentiam ſuam, ejus ſcilicet, *qui loquitur*, qui eſt ſermo Dei, Chriſti. v 6. & prædicatum iri Evangelium ſalutis, pacis, Regni, v. 7. Quo facto jubet eos, qui portant arma Domini, inde exire, nempe Hieroſolyma tanquam טמא *immunda*, propter rebellionem habitantium eam; & propterea, quia figura, veritate extante, non poteſt ampliùs vel carnaliter purificare, ſed omnino coinquinat eum, qui ſervire vult. Quod propter *impuritatem* ſuam deſerendum, fugiendum eſt, ad illud religionis gratia *& ob myſteriorum Chriſti repræſentationem myſticam*, ut Redingius nugatur, commeandum, peregrinandum non eſt. Non poteſt enim idem ſanctum & pollutum, ſectandum & fugiendum dici. 6. Inſtrumenta paſſionis Chriſti, quæ tu ſymbola appellas, eo ipſo quòd mo-

ralis impuritatis capacia non fuerunt, citra peculiarem Dei inſtitutionem & conſecrationem *ſancta* eſſe non potuerunt. Imò inſtrumenta fuerunt Sathanæ & infidelium, quibus illi paſſionem Chriſti promoverunt, quæque adeò virtute cauſæ ſuæ principalis eguerunt.

ARG. II. Deus ipſe terram Canaan, ejuſque ſtabile dominium & imperium permittens infidelibus, ſuperſtitionem hanc refutavit reali, omníque exceptione majori argumento, perinde atque olim horribili excidio Templi & urbis Hieroſolymitanæ, totiúſque illius terræ alienatione, tanquam reali & irrefragabili argumento, cultum Leviticum & V. T. œconomiam contudit & abolevit. Regeſſerat heic nonnihil Baldingerus. Reſpondi ipſi *Vindic. pag.* 189. Hyperaſpiſtes ejus tacet.

RESP. REDING: 1. *Nihil ſolidi Baldingero reſponderas; indignus proin ulteriore reſponſo.* 2. *An eo tempore, quo Chaldæi ac Perſæ, imò & Græci ac Romani, vigente adhuc V.T. terram Canaan ſub jugum miſerunt, urbem & Templum devaſtarunt, Deus reali hoc Judicii ſui argumento Levitici cultus ſuperſtitionem redarguit? An cùm Arianiſmus toti orbi dominatus eſt, ideirco fides de Chriſti Divinitate falſa fuit? Superſtitioſus ergo es judiciorum Divinorum temerator.* Ibid. pag. 210. Reſp. 1. Te judice nil ſolidi in tota Anatome attuli. Cur ergo tanto ſudore, contentione tanta Anatomen refellendam ſuſcepiſti? Sed res ipſa docet, te Baldingeri rationibus diffiſum reſponſionem meam tacitè probaſſe, quia defectus illius rationibus alias comminiſceris, ſed æquè frigidas. 2. Etenim nec Perſæ, nec Græci, nec Romani ante Chriſtum Templum, & cultum Leviticum aboleverunt. Romani Veſpaſiano duce poſt Chriſtum aboleverunt, reali argumento, non quòd Deus cultum V.T. præteritum improbaverit, ſed quòd deinceps, ſublato cultu Divino, Palæſtina, quam ante habuerat ſanctitatem, amiſerit. Chaldæis ſimiliter urbem Templúmque vaſtantibus, & populum Babylonem abducentibus, Deus reali argumento conteſtatus eſt, terram Canaan eo tempore ſeptuaginta annorum, quo populus captivus erat, & ipſa *ſabbatha ſua* egiſſe Levit. XXVI. 34. 35. 1. Chron. XXXVI. 21. dicitur, peculiarem ſanctitatem nullam habuiſſe. Templo enim & cultu Levitico abolito locus nullus erat, quem Deus ſpeciali inhabitatione ſua ſanctificaret. Arianæ hæreſeos mundum univerſum, juſto Dei judicio pervagatæ, exemplum non quadrat, quia non à Judicio Dei qualicunque, ſed tali, quo cauſa ſanctitatis terræ, cultu Dei publico & ſpeciali ejuſdem manifeſtatione ſublata, quin terra poteſtati infidelium ſubjecta, ſanctitatem ipſam tolli neceſſe fuit, argumentum petii.

ARG. III. Poſt excidium & tot mutationes urbis Hieroſolymitanæ nemini pro certo conſtare poteſt de ſepulchro Chriſti, aliiſque paſſionis Dominicæ inſtrumentis, ob quæ Hieroſolymitana peregrinatio ſuſcipi ſolet. Longa demonſtratione argumentum hocce contexui, & in oſtendandis Dominicæ paſſionis inſtrumentis turpes impoſturas in aprico collocavi *Vindic. pag.* 164. 165. 166. &c. Juvabit & hic Adverſarii nonnulla ex mea illa demonſtratione vellicantis ſtrophas excutere. Impudentiæ ante omnia me inſimulat, *quòd tam audacter negem authenticam Sanctæ crucis tempore Conſtantini ab Helena inventæ hiſtoriam*, pag. 855. Fabuloſam eſſe inventionem crucis Helenæ tribu-

tributam, argui ex ſilentio tum Euſebii, qui omnia, quæ Conſtantinus & Helena Hieroſolymis geſſerunt, curatiſſimè deſcripſit, utpote utriuſque coætaneus, Cæſareæ inſuper vicinæ Epiſcopus; at inventæ ab Helena crucis ne uno quidem apice meminit: tum eorum omnium, qui Conſtantinum & Helenam noverunt, & iiſdem cum utroque temporibus vixerunt. Alia atque alia ejus rei argumenta attuli, & ad teſtimonia authorum ab Adverſario objectorum, nominatim etiam locum ψευδεπίγραφον Euſebii in Chronico, reſpondi. Hæc priùs expedire Adverſarius debuit, quàm mihi ferociter adeò inſultaret. Argumentorum enim notis, non convitiis cernendum. Falſum dicit, *quòd Cyrilli, Ambroſii, Nicephori de cruce per Helenam inventa ſaltem in ſubſtantialibus ſit diſcors narratio.* At diſcordem illam narrationem etiam in præcipuis ad oculum demonſtravi *pag.* 167. Calumniam vocat, *quòd* dubia *vel mendax ſit de inſtrumentis paſſionis Dominicæ aſſertio; quòdque pleraque fictitia ſint.* At id ipſum quoque clariſſimé probavi *Vindic. pag.* 168. 169. &c. Cur adeò evidenter probationes meas ubique alatus prætervolat? An putavit Pythagoricum αὐτὸς ἔφα, & nudas ac imbelles aſſertiones continuis convitiis aſperſas tantum negotium conficere? Næ nimium nimiúmque fallitur. Addo nunc, à Bellonio Chriſti, B. Virginis & Apoſtolorum veſtigia in terra Canaan talia oſtendi, de quibus nec Cyrillus, nec Johannes Hieroſolymitanus, nec Hieronymus, qui bonam ætatis partem illic exegit, οὐδὲ γρῦ, οὐδὲ μῦ habent. Sed *eſto,* inquit, *quòd aliquibus in locis vera Chriſti Domini paſſionis inſtrumenta, vel horum reliquiæ ac nudæ particulæ, alibi verò eorundem duntaxat imagines colantur, nihil evincis, cùm crucis* Chriſti, *ac inſtrumentorum paſſionis ipſius non tantùm originalia, ſed etiam imagines ſint reſpectivo in Chriſtum tranſitivo cultu venerandæ, ipſiſque etiam dæmonibus tremendæ.* Atqui longa inductione demonſtraveram, eaſdem inſtrumentorum Paſſionis Dominicæ reliquias, non reliquiarum utique imagines, à variis non ſine acri concertatione & mutua inſectatione oſtendi. Si crucis fragmentula in acervum redigerentur, vix unam navim onerariam ea vecturam, Eraſmus olim ſalsè dixit. Clavos tres crucis ab Helena inventos, veteres narrant. At quatuordecim hinc inde oſtenduntur. Neque aliter Baronius hoc ſoluere potuit, quàm occinendo illud Ambroſii, *fides purgat facinus.* Sed carbonariam Baronius intellexit. Taceo ea, quæ de cuſpide Sariſſæ, ſpinea corona, purpura Chriſti, tunica inconſutili, teſſeris militaribus, ſudario Chriſti, prorſus fictitia in aprico poſui. Sed quid audio? Etiam reliquiarum imagines tranſitivo cultu venerandæ ſunt. Imò juxta alios etiam imaginum imagines. O væſanam idolomoniam, cui vix par apud gentiles! Quo ſuperſtitio rapit homines verbi Divini negligentes! Sed velim ſcire, cùm imaginum illarum prototy-

non ſint ipſæ reliquiæ, res inanimatæ, & cultus illis decernatur non abſolutus, ſed tranſitivus, cultus porro tranſitivus ad exemplar tranſeat: annon inde efficiatur, imaginum illarum adorationem & cultum terminari in ipſo exemplari, reliquiis nimirum Sanctorum? Unum addo, cujus in diſſertatione Synodali obiter memini, nimirum Hieroſolymitanas peregrinationes admodum hodie frigere. Cùm enim ad ſtationes Romanas Pontifex contulerit infinitum indulgentiarum cumulum, erga loca tamen, quibus Chriſtus natus aut ſepultus eſt, mirè parcus fuit, nec ullas ejuſmodi indulgentias ibi locavit. Sciebat nempe, tantundem Romæ ſubtrahi, nec ex ſtipe in Syriam collata quidquam ad ſe redundare. Imò liber indulgentiarum Romæ excuſus citat hanc ſententiam ex quadam Bonifacii epiſtola: *Si ſcirent homines indulgentias eccleſiæ Lateranenſis, quòd tot eſſent, non iis opus eſſet, ut irent ad Sepulchrum Domini.* Intereſt enim Papæ, peregrinorum donaria Romam potiùs, quàm Hieroſolymam deferri. Neque omittenda etiam hic eſt horrenda cauponatio & religionis Chriſtianæ ὑπώπιον, quod Bellonius Vir Pontificius refert in Obſervationibus, Peregrinos videlicet Sanctum ſepulchrum ingreſſuros pendere in capita novem ducatos, & vectigalis ejus redemptorem Sultano quotannis aliquot eo nomine ducatorum millia numerare. Qui fructus etſi ad Turcam hodie redit, impoſitum tamen eſt hoc tributum à Chriſtianis Italis, antequam Turcæ in Palæſtina rerum potirentur. Secutus eſt veſtigia Imperator Turcarum, nec putavit habituros Chriſtianos, quod conquererentur, ſi vectigal, quod ipſi ſibi indixiſſent, ab iis exigeret. Liquet igitur in univerſum, quid de Hieroſolymitana illa peregrinatione ſentiendum ſit. Neque adeò ſine Numine factum putabimus, quod mulieres primò omnium Chriſti ſepulchrum inviſentes, nihil illic repererunt præter Angelum, qui illos reprehendit, quòd verborum Chriſti parum memores eſſent, & Chriſtum ibi quærere juſſit, quò iturum ſe ante promiſerat Marc. XVI. 1. 2. &c. Idem & nobis dictum putemus, ut nempe ipſum quæramus, ubi eſt, adeóque non aliò, quàm in Cœlum animos per fidem evehamus.

Resp. Reding.: 1. *Ex Euſebii ſilentio nihil concludere tibi licet, tum quia authoritas negativa eſt, tum quia eo loco unicè deſcribit, quæ Conſtantinus & Helena in ſanctis illis locis excolendis reliquerunt monumenta, non quæ illuc deportarunt: tum quia par ratio eſt crucis colendæ, quæ fuit ſepulchri Chriſti à Conſtantino M. culti: denique quia idem in Chronico ab Hieronymo verſo hiſtoriam illam memorat. Neque verò à Rufino intruſum dici poteſt, maximè cùm Rufinus ille longè propinquior fuerit primævæ Chronici Euſebiani deſcriptioni, quàm ea, quam allegas, Græca, vel etiam Manuſcripta editio. Tanto in crucem Chriſti odio flagras, ut etiam veteres hiſtoricos, Socratem, Sozomenum, Rufinum, Paulinum, imò ipſum etiam Imp. Juſtinianum M. figmenti propagatores criminari audeas. Gelaſius verò non hi-*

ſtoriam

ſtoriam inventæ crucis negavit, ſed libellum de hiſtoria ea circumſpectè legendum monuit. 2. Quoad inſtrumenta paſſionis Dominicæ, illa ex rationum, quibus innituntur, momentis ſunt ponderanda, nec aliter ponderanda, quàm quatenus ſubeſt probabilitas prudentiæ commenſurata. 3. Crucis Dominicæ non tantùm originariæ, ſed etiam exemplatæ, ſive imaginis adorationem olim in uſu fuiſſe, ex Tertulliano Apol. c. 16. Chryſoſtomi cap. 1. & 2. de adoratione crucis, aliiſque conſtat. 4. Pontifices liberaliſſimas indulgentias ſemper erogarunt illis, qui Hieroſolymam peregrinarentur. Licet autem Lateranenſi Eccleſiæ ſuperabundanter indulgentiæ collatæ ſint, tamen amor erga Chriſtum nullos vincit, ut non obſtantibus impedimentis ſe Hieroſolymam etiam conferant. 5. Sepulchri Chriſti tanto odio ardes, ut Turcæ tyrannidem purgare, ejuſque culpam in noſtros derivare nullus dubites Ibid. pag. 210--214. Reſp. 1. Non ſic Euſebii ſilentium ſolidè purgas. Etenim ille Helenam miris laudibus extollens, ejus in Judæam iter, in quo crucem ab ea repertam fuiſſe volunt, deſcribens; res in Judæa geſtas narrans, pias ejuſdem & in totas Eccleſias, & ſingulas per Orientem largitiones decantans, vel neſcivit hiſtoriam inventæ crucis, vel ſcivit. Neſciviſſe virum & doctiſſimum, & talium curioſiſſimum, quis niſi ſtultus induci poſſit ut credat? Sciviſſe, & laudes Helenæ aliáque longè minora ſtudioſiſſimè pertexentem diſſimulaſſe, ab ejus ingenio & erga Helenam ſtudio ac pietate alieniſſimum eſt. Non ergo authoritas merè negativa eſt. Neque monumenta duntaxat à Conſtantino & Helena Hieroſolymæ relicta, ſed itineris etiam Helenæ, in quo crucem inventam ajunt, cunctáque ad Auguſtæ illius laudes pertinentia Euſebius perſtrinxit. Ineptè verò hic non de cultu, ſed de *γνησιότητι* crucis diſputantibus ſepulchri Chriſti cultum occinis, quanquam vel à Conſtantino, qui illud reſtituit, vel à quoquam alio illud adoratum eſſe, Euſebius non ſcribit. In vulgatis equidem Hieronymianæ Chronici Euſebii interpretationis Codicibus ad Conſtantini A. XVI. hæc legere eſt: *Helena, Conſtantini mater, Divinis monita viſionibus, beatiſſimum crucis lignum, in quo mundi ſalus pependit, apud Hieroſolymam reperit.* Sed apud eruditos hodie extra controverſiam eſt, à mala manu intruſa eſſe, tum quia in Græco Originali deſunt: tum quia MS. Codicum antiquorum nullus in ipſa Hieronymi verſione illa retulit: A Rufino verò intruſa eſſe, Scaliger conjectat, quia in ejus hiſtoria Eccleſiaſtica *lib. I. cap. 7.* fere totidem verbis extant. Nam quod *Rufinum* ais *longè propinquiorem fuiſſe primævæ Chronici Euſebiani deſcriptioni, quàm Græcam editionem, vel MS. Codices*, profectò impensè nugaris. Græca enim editio Euſebii Originalis eſt: & Verſionis Hieronymianæ Codices MS. veteres locupletes lectionis Hieronymianæ genuinæ teſtes ſunt. Neque moveor, quòd ſemel obtruſæ fabulæ inexploratæ fidem habuerunt viri graves & eruditi Cyrillus, Chryſoſtomus, Ambroſius, Paulinus, alii; quia maximis etiam viris inſitum & familiare eſt, fidem habere iis, quæ vera eſſe cupiunt. Ita fabula de Conſtantini lepra & baptiſmo apud Romam à Sylveſtro ſuſcepto; Cyriaci Papæ profectione Coloniam deducentis Urſulam cum undecim mille virginum choro; ampulla Remenſi ad ungendum Clodovæum cœlitus demiſſa; aliáque ejuſmodi ſexcenta, à viris gravibus diu credita conſtat; nec ideo fabuloſa minùs. Rufinum verò, Socratem, Sozomenum erroris in pluribus arguere, vobis ſolenne eſt. Neque nullam ſuſpicionem narrationis tanta varietas. & fama, alma illa fabularum mater, vires acquirens eundò, ut aqua fluminis curſu, ciet. Si libellus ille de *inventione crucis*, à Gelaſio obelo notatus, ſupereſſet, plura is haud dubiè figmenti hujus argumenta ſufficeret. Certè *novellas* illas *relationes* à Catholicis legi ægrè ferebat idem Papa, jubens B. Apoſtoli ſententiam: *Omnia probate, quod bonum eſt, retinete*; præcedere. 2. Leve eſt, quòd ad elevandas de paſſionis Dominicæ inſtrumentis innumeras ferè fabulas obducis,

obducis, narrationes ejuſmodi *ex rationum, quibus nituntur, momentis ponderandas eſſe.* Cur enim Eccleſia veſtra non ponderat: cur vile à pretioſo non diſcernit: cur immanem circa illa ſuperſtitionem impune graſſari ſinit? Annon ſic participem ſaltem ſe reddit idololatriæ illius, quam ſimplices creduliquè in adorandis falſis inſtrumentis, qualia non pauca *Vindic. pag.* 168 *&c.* retuli (quibus ne quidem contradicere auſus es) committunt? 3. Tertullianus *Apol. cap.* 16. gentiles Chriſtianis impingentes, quòd ſint *crucis religioſi*, inducit. Quam eorum opinionem inter falſas abſurdáque numerans, ſatis teſtatur, verum eſſe, quod etiam Minutius Felix in Octavio de veteribus Chriſtianis ſcribit: *Cruces etiam nec colimus, nec optamus.* Sed ſtolidè Bellarminus *de imag lib.II* 12. inde, quòd pagani crucis cultum Chriſtianis objecerunt, conficit, illos omnino cruces coluiſſe. Sic enim etiam caput aſininum Deum ſuum eſſe, crediſſe eos, inde colligi poſſet, quia idem Pagani Chriſtianis, Minutio teſte, objectarunt. Chryſoſtomus multa de cruce diſſerit, quæ de re ſignificata, morte & paſſione Chriſti, intelligi debent. Nunquam verò ipſi excidit, quòd crux materialis ſit adoranda, & quidem *latria*, uti Thomas ſtatuit, aut incenſo ei thure honoranda. Neque ejus Rhetorica, quamvis hyperbolica, ad tantum ſacrilegium eum deduxit. Si hodieque viveret, & verborum ſuorum abuſum cerneret, mentem ſuam haud dubiè verbis Hieronymi, quæ *in Pſal.* 95. reliquit, explicaret: *Ergo crucem dico, non lignum, ſed paſſionem. Cæterùm crux iſta & in Britannia eſt, & in India eſt, & in univerſo terrarum orbe. Felix qui crucem, & reſurrectionem, & locum nativitatis Chriſti, & locum aſcenſionis portat in pectore ſuo.* 4. Non *nullas* indulgentias Pontificem promiſiſſe Terram ſanctam adeuntibus, ſed non *ejuſmodi*, quales Romipetis addixit, ſcripſi; & ſcripſi veriſſimè. Nam liber Indulgentiarum Romæ excuſus ex quadam Epiſtola Bonifacii citat hanc ſententiam: *Si ſcirent homines indulgentias Eccleſiæ Lateranenſis, quòd tot eſſent, non eis opus eſſet, ut irent ad ſepulchrum Domini.* Intereſt enim Papæ, peregrinorum ſymbolas & donaria Romam potiùs, quàm in Syriam deferri. Nec puto illam terram Canaan frequentantibus plenam, pleniorem, pleniſſimam peccatorum remiſſionem concedere. De Bonifacio IX. fœneratore callidiſſimo, ſic Cranzius *Metropol. lib. XI.* 10. ſcribit: *Bonifacius gratias & indulgentias* (Jubilæum Romæ obeuntibus) *fecit* (NB) *inauditas: & quàm facilè dedit, tam revocavit leviter, fabulas excitans in orbe Chriſtiano, quòd auro expleri non poſſet.* 5. Quæ de Turcico tributo in Pontificii locum ſuccedente, dixi, non mea fide dixi, ſed Petri Bellonii Cenomani, Pontificii, Franciſci Cardinalis à Turnone domeſtici clientis, qui iſthæc *Obſervat. lib II.* 84. commemorat, teſtis rerum αὐτόπτης. Adverſus hunc, ſi vis, ſtomachare, non adverſus me, ejus fide referentem.

OBIECTIO TRIDENTINORUM.

OBIECT. *De Chriſto, ejúſque ſepulchro ita vaticinatur Eſajas:* Ipſum gentes deprecabuntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum, *Cap. XI. v.* 10. *Quam prophetiam non tantùm intelligi de ſepulchro Domini pro triduo mortis, quo in illo Chriſti corpus jacebat, ſed pro tempore ſequenti, quo fideles ex Gentibus deſcendentes illud venerabantur, eruitur ex ipſo textu. Hinc etiam Hieronymus Epiſt. ad Marcellam cap.* 3. *ubi eam hortatus eſſet ad migrandum in Bethlehem, Chriſtique ſepulchrum venerandum, ita diſſeruit:* Venerabantur quondam Judæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim & Propitiatorium, & arca Teſtamenti, Manna, Virga Aaron, & altare

altare aureum; nonne tibi venerabilius videtur ſepulchrum Chriſti, quod quotieſcunque ingredimur, toties jacere in ſindone Salvatorem cernimus? *En igitur* ſepulchri Chriſti *cultum reſpectivum, ita ei delatum, ut ferretur in Chriſtum ipſum ultimatè adorandum.* Aug. Reding *pag.* 853. hoc argumento Hieroſolymitanam peregrinationem tuetur. Reſp. 1. Eſajæ verba authentica ita ſonant והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד *Et erit in die illa* egrediens de *radice Jeſſe, qui ſtabit in vexillum populorum.* Ἐπ' αὐτῷ (ita Græci reddunt) τὰ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. *In ipſo Gentes ſperabunt,* (ad verbum, *ipſum gentes requirent,*) *& erit requies ejus gloria.* Egrediens è radice Jeſſe Chriſtus eſt, ἡ ῥίζα τοῦ Δαβὶδ *radix Jeſſe* Apoc. V. 5. XXI. 16. Stetit in vexillum populis, quando populi ad ipſum tanquam vexillum Dei in N. T. confluxerunt, eique per fidem adhæſerunt. Eſtque ejus *requies gloria*, locus puta requiei Chriſti, quia poſt paſſionem in Cœlum aſcendens in gloriam intravit. Ibi enim vera, ſolida & glorioſiſſima ejus requies, ad dextram Dei Patris conſidentis locum habet. Ejuſque typus fuit requies in arca inter Cherubinos, de qua ſimilimam locutionem videſis Pſal. CXXXII. 8. Requies in ſepulchro ad ultimũ gradum exinanitionis, non ad ſtatum gloriæ & exaltationis pertinuit. Et qualis quæſo hodiéque gloria eſt ſepulchri Chriſti, quod ab infidelibus tantùm non captivum poſſidetur, ad quod proinde exiguus vel nullus confluxus eſt peregrinantium, qui Romam potiùs, propoſitis infinitis indulgentiis, quæ nullæ fere Hieroſolymas proficiſcentibus promittuntur, aliáque in loca invitantur & traducuntur? 2. Hieronymo Marcellam Hieroſolymas invitanti opponimus Hieronymum, Paulinum in Epiſtola ad ipſum ſcripta à peregrinatione illa Hieroſolymitana efficacibus argumentis dehortantem.

Excip. Reding: 1. *Num ergo contendis, Vulgatam verſionem contradicere Hebraicæ lectioni? Per requiem Chriſti & gloriam intelligitur, quicquid mortem Chriſti ſecutum eſt. Sepulchrum autem Chriſti fuit ejuſdem à labore & morte requies; utpote opprobrio crucis & mortis ſuccedens: adeóque glorioſa. Unde Chryſoſtomus in homilia, quòd Chriſtus ſit Deus, disertè perorat, quòd Chriſti paſſio, crux, ſepulchrum, omnéſque ignominiæ poſt requiem, nempe mortem, ſint verſæ in gloriam & triumphum. Gloria certè ſepulchri ſplendebat ex terræ motu, reſurrectione Sanctorum & ipſius Chriſti, ſtructura magnifica Helenæ, peregrinatione ad illud ſecuta, & miraculis, qualia S. Auguſtinus de Civit. D. lib XXII. 8 deſcribit* 2. *Rectè ergo Hieronymus ad viſitationem ſepulchri Marcellam invitavit; nec repugnare, quæ ad Paulinum ſcripſit, oſtendimus ſupra.* Ibid pag. 273. 374. Reſp. 1. Si Hebraicè ſcires, non adeò pueriliter interrogares. Sepulchri enim nulla in Hebræo mentio. Nec omnis quies ſepulchrum eſt. A vulgato Interprete receſſit Forerius veſtras, qui ſic reddidit: *Eritque manſio ejus gloria.* Receſſit Arias Montanus, ſic reddens ad verbum: *Et erit quies ejus gloria.* Hos etiam, ſi libet, Redingius interroget: *Num contendis vulgatam editionem*

contradicere Hebraicæ lectioni? Sed audi Ariæ Montani exegeſin: *Eſt hujus loci iſta explicatio, gloriam illam & amplitudinem, & imperium in omnes gentes non bellis & cædibus, & humanarum rerum perturbatione, ut aliis gentium Imperatoribus contigit, ſed pace, quiete, tranquillitate, & quodam lenitatis uſu conſtare. Cæteris enim ſummis ducibus gloria, rebus per vim & arma geſtis, & perturbatis confuſiſque aliorum hominum regnis ac ditionibus parari ſolet, eáque res triumphi cauſa expeti videtur. At verò Chriſtus, princeps & author pacis, paupertatis magiſter, ambitionis oſor, lenitatis & modeſtiæ princeps ſummus, nullis alienis rebus aut vitæ inſidiatur, ſed ſaluti, tranquillitati & quieti omnium conſulit: atque hac ratione omnium gentium animos ſibi conciliat, nullo bello indicto, ſed pace & miſericordia Dei omnibus nationibus, quæ Evangelio obedierint, propoſita.* Neque perfectò gloria Chriſti in ſepulchro emicuit; in quo ultimus exinanitionis ejus gradus impletus eſt; ſed emicuit in Cœlo. Ibi enim ad dextram Patris quieſcens glorioſè regnat, & Eccleſiam gloria implet, in hac vita regnans inter hoſtes, eóſque ſcabellum pedum ſuorum ponens, in altera eandem pleniſſimè glorificans; utrobique gloriæ & Majeſtatis ſuæ radios, plenúmque jubar oſtendens. Si, quod tu contendis, per gloriam intelligitur, quicquid mortem Chriſti ſecutum eſt, quies igitur Chriſti ſepulchrum non notabit. Nam ſepulchrum non id omne fuit, quod Chriſti mortem inſecutum eſt. Neque quicquid cruci & morti Chriſti ſucceſſit, glorioſum id omne fuit. Unde gloriam ejus viſuri ſemen Eſajas cap. VII. 9. 10. poſt ſepulchrum auſpicatur. Et Chryſoſtomus loco à te citato *Chriſti paſſionem, Crucem, ſepulchrum poſt requiem* (non, in requie) *converſa eſſe in gloriam & triumphum* docet. Quod convertitur in gloriam, non ipſa gloria eſt. Neque terræ motus, reſurrectio Sanctorum, Chriſti &c. ad ſepulchri, ſed ad Chriſti omnipotentis gloriam referri debet. Quæ verò de peregrinatione ad ſepulchrum, & ſtructura magnificæ apud illud Baſilicæ addis, in minima certè gloriæ Chriſti parte à verè fidelibus cenſentur, inprimis poſtquam ille ad ſpulchrum Chriſti confluxus in meram ſuperſtitionem & idololatriam degeneravit. Non enim inde glorioſus fit Chriſtus, unde dehoneſtatur maximè. De Auguſtini ſententia abundè ſupra. Satis conſtat, qualiacunque miracula Deus apud ſepulchrum Chriſti, vel ejus glebas in Africam aſportatas patravit, ea non ad augendum ſepulchri ipſius gloriam vel cultum, ſed potiùs ad creandam apud gentiles doctrinæ Chriſtianæ hactenus exortes, Evangelicæ doctrinæ fidem patrata eſſe. Valuit, Auguſtino teſte, terra Sancta Hieroſolymis allata contra vexationes ſpirituum malignorum, & contra morbos. Hoc quia tantæ pietatis vir non ut ex incertis rumoribus acceptum, ſed ut certò ſibi compertum narrat, verum equidem eſſe, nullus dubito; quin id inter alia Divinæ potentiæ argumenta, quam ille, quoties, & quomodo voluit, exeruit, refero. Neque etiam miror, Heſperium terram illam reverenter habuiſſe: paratus idem facere ſimili in re, de qua mihi liquidò conſtaret, per illam Deum miracula edere. Cœterùm hoc cum hodierna doctrina, quæ reliquias de quarum γνησιότητι parum conſtat, adorandas eſſe ſtatuit, nihil commune habet. Neque enim Heſperium terram eam adoraſſe, vel ad eam adorandam confluxiſſe alios, Auguſtinus ſcribit. 2. Si quando S. Hieronymus peregrinationes commendavit, non tamen id per ſe tanta commendatione dignum judicavit. Imò Epiſtola ad Hilarionem B. Hilarionem commendat, quòd Palæſtinus licet fuerit, & in Palæſtina vixerit, tamen uno ſolùm die Hieroſolymam viderit; addítque tantùm non mutans dictum: *Non Hieroſolymis vixiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt. Et de Hieroſolyma, & de Britannia æqualiter patet aula Cæleſtis.* Hæc nobis, ſententia ἰσχυρὰ μένει & immota.

II. DE

II. DE PEREGRINATIONE LAURETANA.

LAURETANA Peregrinatio ſuſcipitur Lauretum, ad domum B. Virginis Mariæ, ſi credere fas eſt, in qua illa nata, educata, ab Angelo ſalutata, à Luca depicta, & in qua ipſe Chriſtus ad annum uſque ætatis XII. enutritus fuerit. Eam Nazarethi ab Apoſtolis in Templum dedicatam, invaleſcente Muhammedana impietate per varios raptus tandem ab Angelis eò translatam, ubi nunc viſitur, affirmant. Pluſcula de ea dixi tum in Synodali Diſſertatione, tum in ejuſdem Vindiciis, quæ repetere hîc nihil attinet. Nam & Redingius hîc Baldingerum deſeruit, ut opus non ſit longiori ἐπεξεργασίᾳ. Tantum ait, *domum Lauretanam coli ex reſpectu Symbolico incarnationis Divinæ in B. Virgine intra domum illam peractæ. Sive autem Joſephus tranſierit in domum B. Virginis, ſive hæc in domum Joſephi, parum referre. Manere ſemper, illam domum eſſe ipſiſſimam, quam verbum Divinum incarnatum Virgineo Mariæ utero conceptum inhabitarit*, pag. 858. Imò verò multum refert, Joſephúſne tranſiverit in ædes B. Mariæ, an B. Maria in ædes Joſephi. Etenim ſi B. Virgo deſponſata tranſivit in ædes Joſephi Sponſi, Camera igitur Lauretana minimè ea erit, in qua Maria nata & educata eſt: neque eadem erit camera nativitatis & educationis ac ſalutationis B. Virginis Mariæ, & camera nativitatis & educationis Salvatoris. Et tamen eandem eſſe, diſertè narrat tabula Lauretana fano affixa, & à Rutilio Benzonio Romano, Epiſcopo Lauretano interpolata.

RESP. REDING: 1. Dicit equidem *Matth. I. 20. Angelus ad Joſephum: Noli timere accipere conjugem tuam. Sed nulla ibi mentio eſt ædium ſeu domus Joſephi, in quam ille Mariam traducere debuerit. Proinde mens Angeli hæc eſt, ne Mariam acceptam dimittat, ſed retineat, eique indivulsè cohabites. Hic enim ſenſus cohæret animo Joſephi, volentis (v. 19.) Mariam dimittere. Nullibi, Scriptura teſtis eſt, morem maritis perpetuum fuiſſe traducendi diſponſas in ſuas maritorum ædes. Certè Jacobus plures annos in domo Soceri ſui habitavit. Neque ex Syriaca, vel Græca etiam interpretatione, imò ipſiſſimo textu Græco aliud evinces. Eo vèrò tempore, quo Angelus iſthæc ad Joſephum dixit, incarnationis myſterium in utero B. Virginis jam peractum erat. 2. Inſigni verò fallacia in unum chaos commiſces id, quod à nobis certum, & quod probabile habetur. Probabile habetur, & à Rutilio Benzonio Lauretano Epiſcopo, ceu tale, affirmatur, Cameram Lauretanam eam eſſe, in qua Maria nata, educata, & ipſe quoque Chriſtus conceptus, educatus eſt. De hoc quicquid fiat, ex Evangelico textu clarum & certum id eſt, Virgini non priùs eſſe delatam annuntiationem Angelicam, quàm fuerit deſponſata, ut proinde in hac ipſiſſima camera, in qua Joſepho in matrimonium concredita habitabat, Verbum Divinum conceptum fuerit.* Ibid. pag. 214–225. Reſp. 1. Lauretanam fabulam eo inter alia argumento Vergerius confutaverat, quòd verbo Dei è diametro repugnet. Cùm enim Matth. I. 24. de Joſepho dicatur: παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ *ad ſe accepit uxorem ſuam*; narratio tamen illa fingit, Mariam in camera Lauretana, in

qua nata, educata, & poſtea ab Angelo Gabriele ſalutata fuerat, enutriviſſe filium ſuum Chriſtum, uſque ad ætatem 12 annorum. Unde conſequeretur, non Mariam in Joſephi domum adductam fuiſſe, uti mos eſt maritis, & Evangeliſtæ verba volunt: ſed contrà Joſephum à Maria Sponſa receptum fuiſſe, ut una cum ea in domo ſoceri ſocrúſque, Joachimi & Annæ habitaret. Protuleram & ego iſthoc argumentum in Synodali de Peregrinationibus Diſſertatione. Occurrit vero Baldingerns longè diverſa via, quàm qua jam olim Turrianus Vergerio: & Redingius poſt etiam diverſa via, quam ea, quam adverſus Vergerium Turrianus, & adverſum me Baldingerus iniverat. Quæ vel ſola reſpondentium, vel potiùs fluctuantium diverſitas conclamatæ cauſæ argumentum præbet. Baldingerus quidem reſponderat, *παραλαβεῖν nihil aliud apud Matthæum ſonare, quàm acceptam non dimittere, ſed retinere, eique deinceps indivulsè convivere. Hunc enim ſenſum cohærere animo Joſephi, qui dicitur occulte eam voluiſſe dimittere, v. 19. Neque verò etiam morem olim fuiſſe perpetuum, ut mariti ſponſas in ſuas proprias ædes traducerent, exemplo Jacobi conſtare, qui plures annos in domo Soceri habitavit.* Huic ego: *Non pugno, quin παραλαμβάνειν hic notet acceptam non dimittere, ſed acceptam, id eſt, ad ſe acceptam, aſſumptam, & in locum ſuæ habitationis translatam, ſeu domum deductam. In hac notione aſſumendi, accipiendi ad ſe, paſſim venit, ut Act XXI. 24. 26. 32. Nempe παρὰ in hac voce eandem vim habet, quam in παρακαλεῖν, quando ſignificat, vocare ad ſe. Si igitur aſſumpſit Joſephus Mariam, non ipſe in Mariæ ædes tranſivit, ſed potiùs Mariam ſuæ inhabitationis locum tranſtulit, morem ſecutus ſponſorum apud veteres receptum. Teſtem ejus rei accerſimus etiam Nicephorum Calliſtum, cui quantum tribuant Pontificii, neminem fugit. Is hiſtor. lib. I. cap. 8. ſcribit, quòd B. Virgo ab Archangelo lætum acceperit nuntium, σύνοικος γινομένη τῷ Ἰωσὴφ habitans (deinceps) unà cum Joſepho in ejus ædibus. Et cap. 12: Chriſtus in domo Joſephi circumciditur. Quin & Epiphanius hær. 78. domum illam, in qua Chriſtus educatus eſt, ait fuiſſe εἶναι τοῦ Ἰωσὴφ, domum Joſephi. Quin Gabriel Vaſquez in 3. p. Thomæ Tom. 2. q. 39. art. 2. diſp. 125. c. 9. multis argumentis probare conatur, B. Virginem tempore ipſo annuntiationis ex domo parentum, ſi quidem adhuc vixerint, in propriam ipſius Joſephi fuiſſe traductam, & ibi nuntium Angeli recepiſſe; & allatis veterum aliquot teſtimoniis, laudatáque ratione Authoris operis imperfecti ſub Chryſoſtomi nomine, quòd non ſatis conſultum eſſet bono nomini & famæ virginis, niſi in domo viri conciperet, &c. concludit. Ex quo etiam colligo, à principio, antequam B. Virgo conciperet, non ſolùm nuptam, ſed etiam in domum Sponſi traductam fuiſſe, quia alioquin partus conceptui non ſine ſuſpicione non reſponderet. De Jacobo Soceri ædes incolente non eſt cur reſpondeam, cùm nemo non videat, ipſum exulem & Socero ſervientem proprias ædes incolere non potuiſſe.* Quid ad hæc omnia Redingius, gigas ille, ſuo clienti, Baldingero ſuccollaturus? *Neque ex Syriaca*, inquit, *vel Græca etiam interpretatione, imò ipſiſſimo textu Græco aliud evinces.* Quid, miſer, eſt *Græca interpretatio* diſtincta ab *ipſiſſimo Græco textu*? Et Syrum Interpretem an legiſti? Ille enim verba Angeli Matth. I. 20. ſic reddit: לא תדחל למסב למרים *Ne metuas aſſumere Mariam uxorem tuam.* Cœtera omnia prætervectus nihil reſpondes, adeóque clientem tuum prodis potiùs quàm ſuſtines. 2. Neque tua ad argumentum Vergerii reſponſio ſolidior eſt. Nam quod tu probabile, non certum eſſe dicis, id tabula Laureti ſuſpenſa (ex qua fabulam Rutilius Benzonius Romanus, Epiſcopus Lauretanus. *Specul. Epiſcop. Diſp. q. 9.* incruſtavit) ceu æquè certum, ac reliqua omnia, narrat, quamvis in ea orationis ſordes cum fœce mendaciorum quaſi certare videantur. Ejus enim hoc initium eſt: *Eccleſia B. Mariæ de Loreto fuit camera domus B. Virginis Mariæ, matris D. noſtri Jeſu Chriſti, quæ domus fuit in* parti-

partibus Hieruſalem Judeæ, in civitate Galileæ, cui nomen Nazareth; & in dicta camera fuit B. Virgo Maria nata, & ibi educata, & poſtea ab Angelo Gabriele ſalutata: & demum in dicta camera nutrivit filium ſuum Jeſum Chriſtum, uſque ad ætatem duodecim annorum. Chriſtum igitur in camera ea nutritum fuiſſe uſque ad duodecimum ætatis annum, tabula illa, ceu potiùs hedera Lauretano idolo ſuſpenſa, extra dubitationem, æquè ac cœtera omnia, ponit. Neque certum habuit Gabriel Vaſquez, à me citatus, quòd in alia camera Chriſtus conceptus fuerit, quàm Joſephi; *quia*, ſic ex Chryſoſtomo arguit, *non ſatis conſultum eſſet nomini & famæ Virginis, niſi in domo viri conciperet*; adeóque *partus conceptui non ſine ſuſpicione non reſponderet.* Quæ deinceps, repetitis totidem Caniſii & Turſellini, qui veri Demetrii & infamis idoli præcones, fabulam illam cultioris orationis mangonio & phaleris exornare ſtuduerunt, verbis (ut libri moles excreſceret) rationibus meis in Synodali Diſſertatione hiſtoriæ translatæ ſœpius cameræ objectis reponis, tanti non ſunt, ut heic quidem ad limam revocari mereantur. Saltem Doctiſſimus Berneggerus collato cum Baronio, Caniſio, Turriano & Turſellino, qui hic tibi ad arculas ſederunt, ut iſta ſuggererent atque dictarent, gradu, omnia illa ſic contudit, ut concurrant licet in unum & capita conferant mille Redingii; imò ipſum, ſi volent, Diabolum in conſilium idoli illius cultores adhibeant, nunquam tamen tutæ mentis hominibus eam eſſe non fabulam, perſuaſuri ſint. Ubi verò de tuo aliquid confers, quàm quæſo turpiter te das? V.g. Bedam Venerabilem allegaverat Baronius teſtem, quòd Nazarethi ſuo tempore fuerit Camera B. Virginis. Ille autem *cap. 16. de locis S.* de domo, ubi conceptus eſt Jeſus, ita ſcribit. *Altera Eccleſia eſt, ubi domus erat, in qua Angelus ad B. Mariam venit.* Ego ſic inverteram argumentum: *Annon domum qui ait fuiſſe, clarè negat eſſe adhuc, quo illa tempore ſcribit? Ergo hanc, quam adverſarii diu poſtea translatam fuiſſe aſſerunt, neceſſe eſt jam ante Bedæ tempora in rerum natura eſſe deſiiſſe.* Quid ad hæc Redingius? *Calviniſticus*, inquit *pag. 217. iſte genius neſcit, vel non vult diſtinguere in ea domo rei ſubſtantiam, ab actualis inhabitationis circumſtantia. Beda hanc, non illam ſuo tempore extare negat. Ita aſſeverans, Tigurum fuiſſe olim Imperio ſubjectum, non negat civitatis præſentem ſubſiſtentiam, ſed ſtatus tantùm mutationem adſtruit.* Ineptiſſimè, inquam. Beda enim domum fuiſſe ait, in quam Angelus ad B. Virginem Mariam venit. Atqui venit ille ad ſubſtantiam domus. Quis veſtrum hodie ferat dicentem: *Laureti erat domus, in qua Angelus ad B. Virginem venit?* Nec ſimile allatum quadrat. Si enim Bedæ ſermoni aptare liberet, ſic aptandus ſermo eſſet: *In eo tractu Tigurum erat, Imperio olim ſubjectum.* Quis non inde concluderet, Tigurum non ampliùs eſſe? Et tamen, Deo ſit laus & gratia, eſt, & eſt Eccleſiæ liberale hoſpitium. Synodalis inſuper Diſſertatio *ſſ.12.* Vincentium allegaverat, amandantem *in Nazareth ad cameram, ubi filius Dei incarnatus fuerat.* Queritur Redingius *pag.* 223. nihil horum ſe in Vincentio reperire potuiſſe: En igitur diſertè ejus verba, quæ *Sermone de Aſſumptione Virginis* (ubi peregrinationes ad loca ſacra diſertè vituperat,) comprehenſa ſic ſonant: *Homines & mulieres peregrinando ſibi frangunt collum, & efficiuntur pejores, quia aliquando vadunt caſtæ, & redeunt meretrices. Ideo ſpiritualiter fiat peregrinatio. Sicut dicit Paulus: Spiritu vivimus, ſpiritu ambulemus. Hodie & qualibet die poteſtis ire in Nazareth* (non Lauretum) *ad cameram, ubi filius Dei fuit incarnatus: & ſic de aliis locis.* Fuit Vincentius ille Hiſpanus, Ordinis Dominicani Monachus, qui, Trithemio in Catalogo Scriptorum Eccleſ. teſte, A. 1418. Concilio Conſtantienſi interfuit, & A. 1455. obiit, per Calixtum III. Papam in Divorum numerum cooptatus. Unde teſtimonium ejus omni exceptione majus Papiſtis eſt, eſſe certè debet. Atqui ille ſuo etiam tem-

pore illam cameram, in qua Filius Dei noſtram carnem primùm induit, NAZARETHI, non LAURETI quærendam diſertè ſcribit.

OBIECTIO TRIDENTINORUM.

OBIECT. *Domus Lauretana tum aliis, tum fidelium obſervantiæ continuatæ argumentis creditur eſſe illa ipſa, in qua Divinæ incarnationis myſterium eſt peractum. Ergo non minùs veneranda eſt, quàm olim ipſa arca, cujus adorabilitas per prudentialem ſuper fidelium Iſraelitarum obſervantia fundatam rationem in fidei principium reducebatur, arcæ adorabilitatis demonſtrativum, ex contactu pedum Dei, id eſt, Divinæ operationis.* Aug. Reding. *pag.* 854. Reſp. 1. Arca fœderis ut adoraretur, nuſpiam præceptum eſt. Neque etiam à quoquam adorata ipſa eſt: ſed Jehova ſolus inter Cherubinos habitans. 2. Neque in Lauretana domo, tanquam ſacratiori loco Chriſtus, ſicut apud arcam Jehova, adorari debet, tum quia arca peculiari deputatione & mandato Dei conſtituta eſt ſolennis adorationis locus, Lauretana domus non item: tum quia Jehova non tantùm ad arcam ſe venturum, & in ea nominis ſui memoriam poſiturum promiſit, ſed etiam revera ad eam venit, & præſentiam ſuam irrefragibilibus argumentis omni tempore teſtificatus eſt, quorum neutrum in domo Lauretana factum. Imò potiùs illa locorum differentia in N. T. penitus ſublata eſt. Certè Apoſtolos, & fideles Dei in primitiva eccleſia adoratores eo modo ad domum incarnationis Chriſti confluxiſſe, quo modo ex Dei mandato fideles V. T. ad arcam ſe contulerunt, neminem idoneum teſtem habemus. 3. Lauretanam domum eam eſſe, in qua B. Virgo nata & educata, ac Chriſtus ipſe conceptus & educatus eſt, *credunt* equidem ſuperſtitioſi Sacrificulorum oraculis dementati. At hiſtoriæ illius domus, nec non translationi ejus fidem omnem derogârunt viri docti, & poſt eos Synodalis Diſſertatio *Sect.* 11. 12.

EXCIP. REDING: 1. *Arca propterea colebatur, quia Jehova revera ad eam venit, & nominis ſui memoriam in ea poſuit. Quis verò Evangelicæ veritatis ſtudioſus negare auſit, Chriſtum revera veniſſe ad illam domum, in qua Angelus Divinæ incarnationis nuntium Deiparæ attulit, & ſermo incarnatus eſt? 2. Sicut David Pſal. 110. eo quoque reſpectu, quòd Deus fecerit ſuorum mirabilium memoriam, confeſſionis & magnificentiæ laudem Divinæ Majeſtati detulit: ſic ex reſpectu Divinæ incarnationis intra domum illam peractæ, mirabiliſſimi operis rememorativo. fas eſt cameræ illi Divinæ adorationis cultum deferre; accedentibus inprimis miraculoſis effectibus, præſentiæ Divinæ teſtibus irrefragabilibus. 3. Sicut arcam tot mutationibus & hoſtium corruptionibus obnoxiam, eſſe tamen illam, quam Moſes Dei mandato conſtruxit, Iſraelitæ prudentiæ dono inſtructi cognoverunt, & eam adorarunt: ita ſimili prudentiæ dono inſtructi Chriſtiani norunt, domum Lauretanam illam ipſam eſſe, in qua incarnationis myſterium peractum eſt.* Ibid. pag. 274. 275. Reſp. 1. Nunquam quiſquam fidelium arcam adoravit, ſed in arca habitantem Jehovam. Ita planè in

domo

domo incarnationis Chriſti pium fuit adorare Dominum incarnatum; at domum ipſam incarnationis religioſè coluit fidelis nemo, etiam quandiu Jehova incarnatus in ea habitavit; nedum poſtquam in ea habitare deſiit. Ita nemo fidelis juſſus eſt peregrinari Hieroſolymam, niſi quandiu Jehova ibi inter Cherubinos typicè habitavit. Ubi verò deſertis Cherubinis Cœleſte ſacrarium intravit, omnes jam in mundo fideles, ubicunque terrarum degant, nullo locorum diſcrimine, Chriſtum non ampliùs inter Cherubinos, vel in domo incarnationis ſuæ hoſpitantem, ſed in Cœlo regnantem religioſè colunt & adorant. 2. David Pſal. CXI. 4. canit: זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום יהוה *Memoriam fecit mirabilibus ſuis, gratioſus & miſericors Dominus.* Deus enim tot & tanta fecit mirabilia, ut eorum fama interire non poſſit. Non tantùm Chriſtus fecit ingentia miracula in apparitione ſua, qua factus eſt homo; in reſurrectione ex mortuis, aſcenſione in Cœlos, effuſione Spiritus S. ſed etiam per Apoſtolos ſuos ubique potenter miracula operatus eſt, & eos rudes, debiles, infirmos dimiſit in totum mundum, poſtquam illos idoneos feciſſet ad prædicandum Evangelium, & narranda magnalia Dei. Imò etiam hoc teſtimonium & præconium curavit ſcribendum, & non ſine teſtibus Eccleſiis & præcipuis fidelibus. Unde evenit, ut lex Dei, quæ eſt lex fidei, in medio, ore & cogitatione omnium hominum poneretur, neque unquam deinceps mirabilia Dei cognoſci poſſent. Hæc eſt illa זכר *memoria* mirabilium Dei; non materialis domus; nedum fictitia camera, religioſo cultui inſuper expoſita, adeóque pudendum idolum. Omnis enim præter Deum res ſive vera, ſive fictitia, cultui religioſo expoſita, idolum eſt. 3. Arcam variis caſibus jactatam qua ratione illam ipſam eſſe, quam Moſes Divino juſſu conſtruxit, Iſraelitæ cognoverint, ſupra oſtendimus. Cameram verò veſtram νομιζομένην nec Divino juſſu faber conſtruxit: nec talis ea fuit, ut Chriſtus ad illam ſe perpetim venturum, & ſpeciali præſentia ſua ſemper ei affulſurum, & perpetuam nominis ſui memoriam in ea poſiturum promiſerit. Nullam ergo ejus ſemper conſervandæ fidem concipere poteſtis. Accedit quòd teſtes mutationum & tranſlationum ejus gravi ſuſpicione laborant. Primus enim narrationis author fuit ſacrificulus ille, trecentis abhinc annis Parochus ſive curio Lauretanus, nomine Teremanus. Hoc ipſemet in tabula Lauretana teſtatur, inquiens: *Duo boni viri hujus pagi* (teſtes, bone Deus! quàm locupletes, quàm ἐκ Διὸς διλτων! quos nec albos, nec nigros quiſquam novit) *dixerunt hæc mihi gubernatori dictæ Eccleſiæ.* Quantum autem hæc fabula profuerit aſſertoribus ſuis, inde perſpicitur, quòd non ille modò Curio Teremanus luculentum inde culinæ ſuæ focum inſtruxit: verùm etiam ex pago, vix unum antea ſacrificulum alente, frequens oppidum, cinctum mœnibus & propugnaculis munitiſſimis eſt effectum, ubi plurimi nunc Canonici & Capellani in deliciis, luxu, pinguique otio vivunt. Nec deſunt idonei teſtes, qui confirment, Papam, fabulæ aſſertorem confirmatoremque, ex iſto Europæ ſpoliario, fœdóque prædarum receptaculo quotannis ad centena millia nummorum aureorum collegiſſe. Accedunt νοθείας argumenta alia, & numero & pondere gravia, quæ ex tabula Lauretana ad vivum reſecta, Vergerius, & poſt eum Berneggerus *Idol. Lauret. demolit. cap. 7.* collegit, qualia ſunt, quòd domus illa non à principio Turciſmi, ſed demum ante trecentos annos Nazaretho avolaverit, adeóque in poteſtate infidelium, non vindicante eam Deipara, ultra ſeptem ſecula hæſiſſe putetur: quòd non obſtante incolarum infidelitate, quæ tranſlatæ cameræ cauſa allegatur, Deus ſepulchrum Chriſti, nativitatis & paſſionis ejuſdem locum in hunc uſque diem apud infideles morari paſſus fuerit: quòd omnes Scripturæ conſentiant, ea quæ ſunt mundi elementa externa & carnalia, inprimis ad cultum à Deo diſertè non inſtituta, reſpuenda, ac

Deum

Deum in ſpiritu & veritate adorandum eſſe, ac proin credibile non ſit, cameram Nazarethicam tantæ curæ Deo fuiſſe, ut eam toties quadam deſultoria levitate transferendam, & in hanc uſque diem ἄσηπτον, à putredine immunem, conſervandam duxerit: quòd cùm Diva Maria ſe ancillam Domini humillimamque ſervam profeſſa fuerit, abſurdum ſit, ideo illam, quod in tabula Lauretana dicitur, ex Illyrico in Italiam tranſtuliſſe domicilium ſuum, quòd videret, ſe non ita illic, uti deſiderabat, honorari: quòd cùm eadem ab idololatria vel maximè abhorruerit, ſuam ædiculam ob intermiſſum, uti eadem tabula refert, ejus cultum (merè idololatricum) eam aliò transmoviſſe, perquam abſurdum ſit: quòd cùm Mariam Cœli Reginam iidem proclament, orbique perſuadere conentur, illam habere omnia præſentia, ſicut Deus; tamen tabula & fabula Lauretana Mariam imprudentiſſimam faciat, utpote quæ non prævidérit fore, ut ſua camera in Illyrico non afficeretur honore debito, & poſtea in Italiæ quoque duobus locis, primo ob latrocinia, altero ob fratrum diſcordiam, minùs commodè hæreret, uſque dum Laureti fixam opportunámque denique ſedem reperiret. Nam ſi hæc omnia prævidiſſet, potuiſſet humeris Angelorum parcere, & facto itineris compendio ſtatim Lauretum Nazaretho migrare. Hæc aliaque adverſus Lojolitica Turriani φλυαρολογήματα à Cl. Berneggero accuratè defenſa, ad compendium pono.

III. DE EREMITANA, SEU EINSIDLENSI PEREGRINATIONE.

EREMITANAM igitur ad Sacellum Deiparæ, quòd ab ipſo Chriſto cum Angelorum & Divorum choro ex Cœlo illuc veniente ſolennibus ceremoniis conſecratum & dedicatum pertendunt, Peregrinationem pluribus tum hiſtoricis tum Theologicis argumentis oppugnavi. Potiſſima repetere, & ab exceptionibus iteratis Adverſarii, qui nunc fani illius Pontifex eſt, aſſerere operæ pretium fuerit.

ARG. I. Et quidem Petrus Act. III. 21. teſtatur, oportere Chriſtum δέξασθαι οὐρανὸν ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως *capi cœlo uſque ad tempus reſtitutionis omnium.* Quomodo igitur verum eſſe poteſt, quod dicunt illi, Chriſtum Dominum de Cœlo ad Sacellum Eremitanum corporaliter celebrandi Sacri officii ergò deſcendiſſe? Reſponderat Adverſarius, *Chriſtum poſt ſuam in Cœlum aſcenſionem non ſemel in terra viſum eſſe, adeóque ſecundum virtualem præſentiam manentem in throno ſuo, in terra identidem ſecundum quantitativam locationem apparuiſſe.* Reſponſioni huic ita ſatisfeci. *pag.* 327--336. ut adverſarius in putido ſuo Corollario finali *pag.* 870. 871. non tam recto Marte, ſolvendo videlicet ea, quæ ad ipſius argumentationem propoſueram, mecum ampliùs pugnare ſuſtinuerit, quàm fugitivi inſtar, & velut poſt tergum deploratas has voces emiſerit: *Poſito, ſed minimè dato* (perinde ac ſi Ariſtophanicum illud, *Non perſuaſeris nobis, etiam cùm perſuaſeris,* occineret) *Chriſti in Sacello Einſidlenſi præſentiam fuiſſe non tam quantitativam, quàm virtualem, hinc tamen minimè evacuatur Sacelli*

bujus

hujus reſpectiva Sanctitas, ſicut ex eo etiam, quòd Deus in Templo Salomonis, nec non in arca fœderis virtualem ſuam præſentiam ſpeciali ſigno comprobârit, oportebat exinde ſpeciali veneratione reſpectiva ea honorari. At in Templo Salomonis & arca fœderis Deus præſentiam ſuam ſpecialem ita teſtatus eſt, ut & in eo *Jehova* typicè *inter Cherubinos* habitaverit, & memoriale nominis ſui conſtituerit, & ad eum locum, quem delegerat, venturum ſe promiſerit, & eò etiam ex remotis locis fideles commeare juſſerit, & cultum denique publicum ei loco aſtrinxerit. Simile quid etiam in Sacello hoc locum habere, demonſtrari debuit. Tum Chriſtus duobus vel tribus in nomine ſuo congregatis *virtuali* ſua *præſentia* medius intervenit: in cordibus electorum habitat: cum fidelibus eſt uſque ad conſummationem Seculorum. An igitur *virtualis* ejuſmodi *præſentia* religioſi cultus fundamentum haberi poteſt? Denique Chriſtus Dominus *virtuali præſentia*, virtute nempe & gratia, præſentiſſimus eſt, quoties loca Divino cultui conſecrantur & dedicantur. An propterea ad omnia ejuſmodi loca religioſæ peregrinationes inſtitui debent? Id ſi verum eſt, nulla omnino Sacelli hujus prærogativa manebit. Inſtat, *falsò me ſupponere, quaſi Chriſto in terris poſt aſcenſionem ſuam corporaliter apparente, Pontificii non aliam virtualem ipſius in Cœlis præſentiam aſtruerent, quàm per meriti ſui efficaciam etiamnum exhibeat in terris. Contra illos ſentire, Chriſtum ibi manſiſſe non tantùm ſuæ operationis virtute, ſed throni etiam ſui ibidem fixi jure, uſque ad omnium reſtitutionem prorſus immobili.* Primò qui Pontificii ita ſentiant, explicari debuit. Hoc enim unius Redingii κρησφύγετον eſſe videtur. Tum explicari debet, an qui ex Cœlo corpore deſcendit, eodem tamen Cœlo tempore abſentiæ ſuæ δέχεσθαι *recipi*, & in eo, non alibi, veram παρουσίαν *præſentiam* ſuam habere dici poſſit, non aliam ob rationem, quàm quia in eodem cœlo virtute & jure throni ſui ibidem fixi immobilis manet? Hæc enim quàm inepta ſint & ἀσύστατα, quivis ſana mente præditus videt. Denique non præſentiæ duntaxat quoad *virtutem*, ſed etiam quoad *jus throni fixum* validè repugnant argumenta mea *pag. 333. 334. &c.* allata. Manet igitur invictum palmarium argumentum meum, recenſeóque illud jure in triumphis meis, quòd non tantùm à me contra *virtualem* in cœlo & *corporalem* in terra præſentiam dicta diſſolvere non potuit, ſed etiam iis paucas eáſque leves & jejunas ſpeculationes, nec Dei verbo, nec rationi ſobriæ innixas, ad incitas videlicet redactus, oppoſuit, non alium in finem, quàm ne planè obmuteſcere cogeretur.

RESP. REDING: 1. *Chriſtus Cœlo receptus licet, apparuit tamen Stephano Protomartyri, & Paulo Damaſcum proficiſcenti. Licet autem Stephano apparens quoad locationem corporalem perſtiterit in Cœlis, non obſtante tamen immenſa locorum diſtantia, B. Stephani oculis*

imprimere potuit ſpeciem ſui repræſentativam. Id enim requirit natura corporalis viſion
us corpus viſibile ad viſum emittens ſui ſpeciem, illius aciem informando, cum hac efficien
in ſui viſionem influat. Si ergo corpus Chriſti in Cœlis etiam perſiſtens per tantam locor
diſtantiam in terris operari potuit, quid obſtat, quo minùs Chriſtus ſi non ſecundum quan
titativam locationem, ſaltem ſecundum virtualem operationis ſuæ corporalis præſentiam,
cœlis deſcendens, univerſas in Sacello Einſidlenſi conſecrationis corporales actiones pereg
putetur, perinde ac ſi etiam quantitativè & circumſcriptivè ibi extitiſſet. Ita licet Pauli D
maſcum euntis viſio ſpiritualis ac mentalis fuiſſet, & ſimilis etiam fuiſſet viſio Conradi E
ſcopi: tamen quia vox coram univerſo populo reſonans Capellam Divinitus conſecratam
teſtata eſt, Divina hujuſmodi conſecratio tantò ſublimior & Divinior habenda eſſet, ſi qu
ſubſtantiam fuiſſet ſpiritualis, quanquam locutionis ejus proprietas importet actionem eti
materialem, à ſpirituali, ceu conſecrationis divinizante forma, actuatam. Denique coge
fateri, Dominum à Paulo corporalibus oculis viſum, cum iſto fuiſſe de Cœlo locutum, adeóq
Chriſti in Cœlo perſiſtentis operationem ad terram uſque realiter penetraſſe. Qua ratio
etiam ſubſiſtit corporalis à Chriſto in ſacello peractæ conſecrationis modus. 2. Diſceptant Sc
laſtici, an Chriſtus ſecundum quantitativam & circumſcriptivam locationem in Cœlo ſim
& in terra eſſe poſſit; aliis negantibus, ajentibus aliis. Ubi certa à probabilibus diſting
debent. Id certum eſt, Chriſtum poſt aſcenſionem aliquando in terra fuiſſe. An verò tum
mul in Cœlo fuerit quantitativè, incertum eſt. Ego Thomæ ſententiam amplexus, in Sac
Chriſtum fuiſſe præſentem circùmſcriptivè, & pro eo inſtanti in Cœlo virtualiter, ſtatuo. N
que rationes tuæ, quas aſſertioni huic Vindic. pag. 333.-336. opponis, ſolidæ ſunt. Cœli en
thronus, quo Chriſtus uſque ad reſtitutionem omnium capi debet, non ita materialis eſt,
non importet niſi eam Cœli partem, cui corporis Chriſti quantitas ſecundum localem exten
nem commenſurata extet. Hoc enim eſſet Chriſti thronum ad modiciſſimum Cœli angulum
digere. Verba igitur illa quòd Chriſtum Cœlo capi oporteat, non paſſivè, ſed activè accipien
ſunt, quatenus in Cœli throno ad Patris ſui dextram conſidens in omnes beatos Cœlites, n
per animæ duntaxat, ſed etiam corporis glorioſi potentiam operando, iiſdem dominatur,
Regni ſui Majeſtatem univerſis rebus præeminentem exhibet, non ex quantitativa illa lo
tione ad modicum Cœli ſpatium materialiter coarctata, ſed ex activa in Cœlo & in terra
minatrice operatione. Quod non obſcurè ex Apoc. V. 12. colligitur. Illa porro præſentia v
tualis Chriſti in Cœlo, interea dum in terra corpore ſuo exiſtit corporalis, (quatenus ip
quoque corpus intra Cœlum ſpiritúſque Cœlites operabatur effectus ex ipſius Divinitus
rata virtute promanantes) non ſpiritualis eſt; adeóque diverſa ab ea virtuali, quam c
pore ſuo in Cœlo exiſtens, in terra uſque ad finem mundi exercet. Sic ergo poſt aſcenſion
ſuam & Cœlo permanenter, & terra tranſeunter receptus dici poteſt. Neque inferre li
nihil ſic obſtiturum, quò minùs quotidie nobiſcum ſit ſecundum commenſurationem local
quia præſentia talis in Cœlo ordinaria, in terra extraordinaria eſt. Duos denique Ma
ſtatis Chriſti thronos diſtingui oportere, vel id argumento eſt, quòd de Cœlo deſcendens ad
ſtitutionem omnium alium habebit Majeſtatis thronum, quàm ante habuit pro ſtatu mi
tantis Eccleſiæ. 3. Si Chriſtus virtuali ſua præſentia in Sacello noſtro voce ſonora illud c
ſecravit, adeóque actio ejus non à ſolo ſpiritu, ſed etiam corpore proceſſit; an ſic carebit ef
ctu, ut nullum in Sacello hoc ejus memoriale & virtualis habitatio ſubſiſtat? Aliud doc
miraculoſi effectus, qui ibi obtinent. Neque tuæ rationes ſolidæ ſunt. Nam ubi duo vel t
conveniunt in nomine Chriſti & ejus vicarii: ubi verè Sancti ſunt, in quorum cordibus S
ritus S. habitat; ibi religioſi cultus fundamentum ob virtualem Chriſti præſentiam ſubſiſt

4. Cù

4. *Cùm Chriſti humanitas in Cœlo exiſtens phyſicè tamen concurrat ad effectus in terra patrari ſolitos; eadem in terra exiſtens corporaliter in Cœlo etiam operari poteſt per potentiam nimirum obedientialem, per quam virtus ejus elevatur.* Ibid pag. 225--239. Reſp. In tota illa de Peregrinatione Einſidlenſi, quæ Redingio noſtro, Peregrinationis illius centro, merum nectar & ambroſia eſt, οὐδὲν ὑγιὲς ineſt. Quanquam autem ad liquidum jam perductis omnibus, & nænia illa in aprico poſita, tœdium nugarum iſtarum pridem mihi obortum eſt; cogor tamen denuo in arenam deſcendere, & nova Redingii molimina contundere, ſed paucis. Nam etſi ille verba multa fundit, tamen corniculas citiùs in Africa, quàm res rationéſque ſolidas, aut operoſa confutatione dignas in ejus battologiis invenias, ut vetus ille verſus hic valeat: λόγος μὲν [illegible]. Operæ pretium tamen duco ante omnia repetere narrationem totius illius fabulæ, quam ex Chriſtophoro Hartmanno, Annalium Einſidlenſium ſcriptore, his verbis Diſputationi ſuæ Redingius præmiſit. *Meinradus*, ſic illa habet, *Comitis Sulgoviæ filius, in Divorum poſtea numerum adoptatus, eremum* (in Helvetiæ Cantone, Suitia ſitam) *inivit, & ſacello ſibi condito, ſingularis ſanctitatis opinione præluſtris, à latronibus in eodem ſacello cæſus, A. 863. obiit. Ejus ſacellum poſt 42. annos inſtauravit Benno eremita ſecundus; cui ſucceſſit tertius Eberhardus ex Comitibus Franconiæ, Haſſiæ & Veteraviæ Provincialibus oriundus. Is cùm prædives eſſet, illuſtris Monaſterii Baſilicæque in honorem Deiparæ matris, Divique Mauritii, Thebeæ legionis principis ſtructuram meditatus, authore Hermanno Duce conſuanguineo, eremum totam ſibi pretio vindicavit à Comitibus Raperſuilenſibus, & monaſterii ac Templi auguſtiſſimi, quo incluſum erat à Meinrado conditum, & à Bennone inſtauratum Deiparæ Virginis ſacellum, fundamenta jecit A. 935. Deerat ſacelli juxta atque Templi ſolennis dedicatio. Ad eam peragendam invitatus eſt Conradus Epiſcopus Conſtantienſis. Is comite S. Huldrico Auguſtano, aliiſque præcipuæ nobilitatis per ſuperiorem Germaniam viris, Idibus Sept. A. 948. Eremi appulit, & in novo Monaſterio divertit. Nocte concubia, cùm orationis cauſa, more ſolito ſurrexiſſet, melodiam audivit longè ſuaviſſimam. Cùmque attentiùs conſideraret, animadvertit, Angelos cantum eundem, & ordinem cerimoniáſque in Sacello Deiparæ peragere, quas in Templorum & Sacellorum dedicationibus obſervant Epiſcopi. Totum actum Conradus ipſe in libro, quem de Secretis Secretorum inſcripſit, his verbis depingit:* Deſcendit Dominus de Cœlis caſula violacea, ante altare ad ſacrum officium celebrandum, cui quatuor Evangeliſtæ aderant, infulam capiti ejus imponentes, & more conſueto deponentes. Angeli aurea thuribula deferebant, alis ſuis ut ramis arborum flabant. Juxta Dominum S. Gregorius flabellum in manu tenens, S. Petrus in manu tenens baculum Paſtoralem. S. verò Auguſtinus & Ambroſius ſtabant ante Dominum, Maria Virgo ante altare ſtabat ſplendida, ſicuti fulgur, S. Michael præcentor erat, S. Stephanus legit epiſtolam, B. Laurentius Evangelium. Sanctus cantabatur ſic: Sanctus Deus in aula glorioſæ Virginis, miſerere nobis. Benedictus Mariæ filius in æternum regnaturus qui venit. Agnus Dei ſic: Agnus Dei miſerere vivorum credentium, miſerere nobis. Agnus Dei miſerere mortuorum in te quieſcentium, miſerere nobis. Agnus Dei, da pacem vivis & defunctis in te piè regnantibus. Dominus vobiſcum. Reſponderunt Angeli, qui ſedet ſuper Cherubim, & intuetur abyſſos. *Cœpta luce diei 17. Septembris ſeu vigiliæ Exaltationis crucis, cùm omnes Conradum præſtolarentur, ipſe ſolus in Sacello, ignaris cæteris, attonitus ſtupere. Redux circa meridiem cùm narraret viſa & audita, deriſui eſt habitus, donec cœlitus delapſa vox inſonaret, & ab univerſo populo præſente audiretur talis.* CESSA, CESSA, FRATER, DIVINITUS CAPELLA EST CONSECRATA. *Ex eo certa fides, & Conradum vera dixiſſe, & Sacellum*

Deiparæ cœlitus dicatum & conſecratum nemo poſtea dubitavit. Quæ tum tantorum viro-
rum præſentia & teſtimonio comperta, & meritò credita, crebriora inde & huc uſque creve-
runt miracula. Hæc de Dedicatione Sacelli Einſidlenſis, peregrinationis ad illud illecebra
narratio eſt: in qua, quamcunque in partem te vertas, occurret tibi

Pergula pictorum, veri nil, omnia falſa.

Id quod tum maximè clarum eſt, cùm non ſpectatis illis verborum lenociniis, ad rem ip-
ſam animi mentem convertimus, & attentiùs examinamus argumenta contra peregrina-
tionem illam pridem deprompta, quæque contra Redingius regeſſit, & regerere non ceſ-
ſat, nec ceſſabit (quia ita foci ejus requirunt) ſine ictu tela, ad quæ nunc denuo repel-
lenda, bono cum Deo, accedimus. Etenim 1. narratio habet, *deſcendiſſe Dominum de Cœlis*
caſula violacea, ante altare, ad officium ſacrum celebrandum. Et tamen Chriſtus ex Cœlo in
terram deſcenſurus non eſt ante reſtitutionem omnium, teſte S. Petro Act. III. 21, quòd opor-
teat Chriſtum δέξασθαι οὐρανὸν ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, *capi Cœlo uſque ad reſtitutionem om-*
nium. Ut telum iſthoc retunderet Adverſarius, varia apparitionum Chriſti, Stephano Pro-
tomartyri inprimis & S. Paulo factarum, exempla obduxerat. Reſpondi pluribus, & ad
eas anguſtias Adverſarium redegi, ut & olim confiteri neceſſum habuerit, & denuo ha-
beat, Chriſtum Stephano & S. Paulo apparentem manſiſſe in Cœlo. Tricatur tamen, il-
lum Stephano apparentem *ejus oculis imprimere potuiſſe ſpeciem ſui repræſentativam.* Un-
de concludit: *Si corpus Chriſti in Cœlis etiam perſiſtens per tantam locorum diſtantiam in*
terris operari potuit, quid obſtat, quò minùs Chriſtus, ſi non ſecundum quantitativam loca-
tionem, ſaltem ſecundum virtualem operationis ſuæ corporalis præſentiam de Cœlis deſcendens
Sacellum conſecraverit? Sed profectò, Redingi, & vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſ-
ſas. Qualis enim hæc conſecutio eſt: *Chriſtus potuit in Cœlo manens Stephani oculis im-*
primere ſpeciem ſui repræſentativam: Ergo idem in Cœlo manens corpore ſuo potuit deſcen-
dere, ſtare ad altare, cum caſula violacea, comitibus Sanctis & Angelis inſulam pati ſibi im-
ponendam & deponendam, officium ſacrum celebrare, ſacellum dedicare, Sanctos ante ſe
ſtantes habere? Etenim Chriſtus in Cœlo corpore manens, & Stephani oculis ſpeciem
ſui ſimilem objiciens, non deſcendit de Cœlo in terram: nullum ibi habitum induit, nihil
corpore præſens in terris operatus eſt. Sed in fabula veſtra Chriſtus *de Cœlis deſcendit ca-*
ſula violacea, ſtetit ante altare ad ſacrum officium celebrandum, cui quatuor Evangeliſtæ
aderant, inſulam capiti ejus imponentes, & more conſueto deponentes. An qui in Cœlo
manens aliquid in terra corporis ſui abſentis virtute fecit, dici poteſt de Cœlis deſcendere,
in terra ſtare, habitum recipere, deponere? Credam equidem, ſi Sol cùm in Cœlo ma-
nens corporalibus radiis ſuis in terra aliquid operatur (quod de eo rectiùs longè, quàm
de homine in Cœlo exiſtente dici poteſt) de Cœlo ſimul deſcendere in terram, & in ea
ſtare dici poteſt. Par ratio eſt viſionis ſpiritualis, qua nonnulli S. Paulum vidiſſe Chriſtum
in Cœlo exiſtentem putant. Nam viſio Conradi non ſpiritualis fertur, qua is Chriſtum in
Cœlo exiſtentem viderit; ſed ſive ſpiritualis, ſive corporalis, talis certè, qua vidit Chriſtum
non in Cœlo manentem, ſed *deſcendentem de Cœlis caſula violacea, ante altare, ad ſacrum*
officium celebrandum, cui quatuor Evangeliſtæ aderant, inſulam capiti ejus imponentes, &
more conſueto deponentes. An virtus corporis Chriſti in Cœlo exiſtentis porrecta in terras
caſula violacea veſtitur, eique inſula imponitur ab Evangeliſtis, hunc in finem è Cœlo
in terram adductis? O Herma! & ego, ſi refutem ampliùs. 2. Chriſtum corpore ſuo ſi-
mul localiter & circumſcriptivè in Cœlo & terra fuiſſe, nec certum, nec probabile, ſed pa-
radoxum, falſum & contradictorium eſſe, *Vindic. pag. 331. &c.* contra Majorem, cúmque

ſecuto

ſecutos Scholaſticos demonſtravi. Eundem Sacellum conſecrantem, vel Sanctis apparentem fuiſſe ſimul in terra circumſcriptivè, ſimul in Cœlo ſecundum virtualem præſentiam, contra Thomam Aquinatem & Redingium, pariter falſum eſſe. *ibid. p.333. &c.* aſſerui argumentis pluribus. qualia ſunt, quòd id oportuerit in Cœlo eſſe uſque ad reſtitutionem omnium, adeóque perpetuò à terra abeſſe: quod poſt aſcenſionem oportebat *οὐρανὸν δέξασθαι* *Cœlo capi*, hoc eſt, Chriſtum, ſecundum præſentiam externam corporis, quod terra deſerta in Cœlum aſcenderat: quòd Chriſtus ſecundum virtualem præſentiam etiam humanæ naturæ ſuæ terram nunquam reliquerit; ac proin, ſi juxta Adverſarium terram inviſens, & in Cœlo tamen manens juxta virtualem præſentiam, dici adhuc potuit Cœlo receptus, eadem opera propter perpetuam virtutis & meriti ſui præſentiam dici poſſit *terra recipi uſque ad tempus reſtitutionis omnium*; atque ſic poſt aſcenſionem ſuam & Cœlo & terra receptus fuerit: quòd Chriſtum oportuerit *Cœlo capi*, id eſt, *Cœlo captum contineri* ex uſitato Hebraiſmo, quo ex antecedente colligitur conſequens; quòdque id de virtuali Chriſti in Cœlo præſentia dici nequeat, cùm virtus & meritum Chriſti non ita Cœlo alligetur, ut dici poſſit eo *δέξασθαι* *capi* vel *captum contineri*; inprimis cùm *δέχεσθαι* *recipi*, *contineri* propriè non virtus, ſed virtutem ſuſtinens ſubjectum, maximè corpus, dicatur: quòd eadem ratione perpetim in terra locatus nihilominus Cœlo immobiliter contineri, dici poſſit: quòd denique Scriptura duos Majeſtatis Chriſti thronos, alterum pro ſtatu reſtitutionis, alterum pro ſtatu Eccleſiæ militantis (ita enim Redingius diſtribuerat) nuſpiam diſtinguat. Quid verò ad argumenta iſthæc *φερόνικα* Redingius? *Primò*, Chriſtum Cœlo receptum dicit, *activè*, non *paſſivè*: non quòd thronum ſuum habeat in modiciſſimo quopiam Cœli angulo, ſed quòd in throno ſuo ſedens in Cœlo & terra activè dominetur. Id verò tum falſum eſt, tum ad rem præſentem nihil facit. *Falſum*, quia aliud eſt *Cœlo capi*, contineri, aliud in Cœlo & terra *regnare*. Nam etiamnum Enochus & Elias corpore & anima Cœlo continentur, neque tamen propterea in Cœlo & terra dominantur. Quin & ipſe Sathan unà cum filiis Dei Cœlum aliquando ingreſſus in eo fuit, neque tamen dominatus eſt. *Nil ad rem facit*, quia licet ſic Cœlo contineatur, ut Cœlo & terræ dominetur: tamen, juxta verba Petri, Cœlo certè continetur, & continetur quidem uſque ad tempus reſtitutionis omnium. Perinde igitur eſt, ſive præſentiam corporis Chriſti in Cœlo coarctes ad modiciſſimum Cœli angulum, ſive ad ampliſſimum ejuſdem ſpatium. Oportet enim Cœli Chriſti corpus contineant, vel corpus Chriſti Cœlo contineri, uſque dum reſtituantur omnia, hoc eſt, uſque dum rediturus eſt ad judicium. Quæ verba præſentiæ perpetuæ & non interruptæ neceſſitatem important, innuúntque, Chriſtum non ſemper Cœlo contentum iri, ut nunc eſt, ſed aliquando inde egreſſurum, & venturum eſſe ad reſtituenda omnia, judicandóſque vivos & mortuos. Cùm enim Scriptura doceat, Chriſtum ad momentum tantùm judicii cauſa Cœlos relicturum, ſtatimque illuc rediturum eſſe, Apoſtolus non innueret, Chriſtum tum temporis corpore ſuo Cœlo contentum non iri, niſi per illud *Cœlo contineri*, intelligeret, Cœlum ne ad momentum quidem corpore ſuo relinquere. Ergo ne tantillum quidem corpore ſuo à Cœlo aberit uſque ad tempus reſtitutionis omnium. *Dein* præſentiam Chriſti virtualem in Cœlo, dum corpore ſuo in terra circumſcriptivè in terra fuit, non ſpiritualem, ſed *corporalem* fuiſſe, Redingius nugatur. Quomodo verò corporalis fuit? An ſic, ut corpore ſuo etiam in Cœlo fuerit? an potiùs, ut corporis in terra exiſtentis effectus aliquis in Cœlum pertigerit? Si prius, Redingius ſecum ipſe pugnat, quia corpore localiter fuiſſe in terra, imò *deſcendiſſe ex Cœlis cum caſula violacea* ſtatuit. Si poſterius, pugnat cum S. Petro, qui eum Cœlo contineri dicit, quem demum

ſub tempus reſtitutionis omnium, non ante, à Cœlo deſcenſurum innuit. Atqui ad reſtituenda omnia non effectu quodam corporis in Cœlo manentis, ſed corpore ipſo è Cœlo progrediente veniet. Ergo corpore, non effectu non virtute quadam corporis Cœlo continetur. Præterquam quòd Cœlo, ut loco, continetur corpus, non virtus vel effectus quidam corporis. *Præterea* diſtinguit Redingius inter præſentiam corporis *permanentem & tranſeuntem*; nec non *ordinariam & extraordinariam*. ſed non irrito conatu minùs, quia non aliam corpus Chriſti poſt aſcenſionem in Cœlum ad reſtitutionem uſque omnium præſentiam habere, quàm permanentem & ordinariam in Cœlo, verbis Petri aſtruximus. Fruſtra ergo tranſeuntem & extraordinariam ille in terra corporis Chriſti in eo intervallo ponit, non ut veritati, ſed ut ſuæ hypotheſi velificetur. *Denique* thronum Majeſtatis duplicem, alterum pro ſtatu Eccleſiæ militantis, alterum pro ſtatu reſtitutionis, ſicut ille conjunctus eſſe potuerit cum abſentia ſubſtantiæ corporis, hic non item, perperam inde probas, quòd tempore ipſo reſtitutionis omnium corpore ſuo non in Cœlo, ſed in nubibus futurus, & deinceps alium ſtatum habiturus ſit, quem hactenus in Eccleſiæ militantis ſtatu habuit. Etenim à ſtatu illo, quem Chriſtus etiam corpore ſuo in Cœlo ad dextram Dei ſedens habet, & habiturus in æternum eſt, Scriptura non alium ſtatum excipit, quàm eum, quem Cœlo deſerto ad breviſſimum tempus habiturus eſt in nubibus, reſtituturus omnia, atque inde in Cœlo in æternum regnaturus. Exceptio autem firmat ſtatum, ſicut regulam, in caſibus non exceptis. 3. Si Chriſtus virtuali ſua præſentia Sacellum tuum conſecravit, & actio ejus non à ſolo ſpiritu, ſed à corpore ejus etiam proceſſit, fatebor, memoriam conſecrationis in eo ſic conſecrato, ſi quidem ſuperſtes eſt, recoli congruente ratione poſſe. Sed ideo vel virtualiter Chriſtum in ſacello tuo habitare, ſicut olim in templo typicè, & etiamnum in Cœlo realiter habitat; vel ad Sacellum, ceu virtuale & permanens habitaculum Chriſti, ſine ullo mandato vel promiſſione concurri poſſe, religionis, meriti, remiſſionis peccatorum gratia, non ideo fatebor. Nec miracula ſive vera, ſive ficta, utpote ad falſum cultum aurigantia, confeſſionem extorquebunt. Tuæ inſuper ad *ἐναντιας* meas reſponſiones principium petunt, ſæpe debellatum. Nam vel in nomine Papæ, vicarii Chriſti conveniri oportere: vel Papam, Sanctos etiam propter inhabitationem Spiritus S. vel præſentiam virtualem qualemcunque religiosè colendos eſſe, *μέγα λίαν αἴτημά ἐστι*. 4. Quomodo Chriſti humanitas in Cœlo exiſtens phyſicè concurrat ad patranda miracula, quæ in terris fiunt, docere nos debueras. Nulla enim creatura, qua talis, phyſicè ad miracula, omnipotentiæ Divinæ opera, concurrere potis eſt. Chriſtus homo in Cœlo exiſtens miracula in terris efficit; non humanitas ejus phyſicè concurrendo, & in diſtans agendo. Quomodo verò eadem in terris exiſtens corporaliter in Cœlo operetur, magis etiam docere debueras. An in Cœlo loquitur, movetur, ſentit, vel quid tandem ibi corporaliter agit, dum in terra degit? Sed de hoc quidquid fiat, ſaltem in terra degens Cœlo non continetur, quod princeps *ζητούμενον* erat, cui probando æquè nunc miſerè ſuccumbis, ac pridem jam ſuccubuiſti.

ARG. II. Scriptura damnat omnem ſuperſtitionem. At dedicationes Pontificiæ & ritus, quos Chriſtum & Sanctos Sacellum hoc dedicantes imitatos eſſe contendunt, meræ ſuperſtitioni deputari debent, cùm nec in Scriptura, nec in pia antiquitate ullum fundamentum habeant, uti *Vindic. pag.* 346. 347. *&c.* fusè oſtendi, & Adverſarius non obſcurè agnoſcit, utpote

qui

qui iis,quæ ex Dei verbo & antiquitate ibidem diſſerui,nihil reponere habuit. Objecerat,Chriſtum ritibus Pontificiarum dedicationum ſe ſubjeciſſe, *ut talem authoritativam ceremoniarum à ſponſa ſua eccleſia inſtitutarum approbationem faceret.* Σοφὸν hocce φάρμακον *pag.*349.350. ſolidè diſcuſſi. Quid verò hic regerit Adverſarius? *Supponit*, inquit, *quaſi Chriſtus triumphator utendo ceremoniis eccleſiæ, dicatur ſe ſubjeciſſe eccleſiæ legibus,cùm tamen ad illas ſe authoritativè habuerit.* At nec eccleſiæ legibus, iiſque ſuperſtitioſis ſe ſubjeciſſe, nec ad eas *authoritativè*,uti Redingius ex cerebro ſuo nugatur,ſe habuiſſe,certis argumentis probatum dedi. Vel igitur apertæ veritati lauream concedere, vel ad argumenta mea reſpondere,non crambem recoquere debuit.

RESP. REDING: 1. *Si doctrinas hominum Scriptura damnat,actum erit de Eccleſiæ & Reip. Tigurinæ conſtitutionibus humanis.Scriptura autem Col. II. 23. damnat ſuperſtitioſas obſervantias.* 2. *Eccleſia Divinitus accepit poteſtatem determinandi preces & cerimonias accidentarias. Ita variæ ceremoniæ in Baptiſmi adminiſtratione à veteribus inſtitutæ ſunt.* 3. *In V.T.Num VII. refertur celeberrima tabernaculi & altaris dedicatio. Et ſimilis etiam Templi dedicatio 2. Paralip. II. Eſdræ I. & 1.Machab. IV. legitur. Ipſe quoque Chriſtus interfuit encæniis,quibus memoria dedicationis Templi continebatur. Quod in his erat ceremoniale, abrogatum eſt: quod morale manſit. Nam dedicationes Templorum in Eccleſia Chriſtiana frequentatas eſſe,ex Euſebio, Athanaſio,Baſilio,Gregorio Nazianzeno,Ambroſio,Auguſtino, Gelaſio,aliis colligitur.* 4. *Ceremonias porro certas in dedicationibus conſuetas eſſe, ex ſtatu Naturæ,Legis & Evangelii demonſtrari poteſt.* 5 *Argumenta inprimis, quibus probare conaris, Chriſtum ne quidem authoritativè ſe habuiſſe ad leges Eccleſiaſticas dedicationum, eas uſurpando,nihili ſunt. Ais,Chriſtum ab Eccleſia militante abſentem ejus munia non implere. Atqui promiſit ille ſe nobiſcum futurum uſque ad finem mundi. Ais, Chriſti ſubjectionem ad implendam omnem juſtitiam legis pertinuiſſe ad ſtatum ſervitutis ejus & exinanitionis. Atqui non ſervitute, ſed authoritate uſus eſt ceremoniis,quas exemplo & uſu ſuo probavit. Cùm enim adhuc viator non tam ex neceſſitate,quàm authoritate ſe ſubjecerit ceremoniis Moſaicis: annon triumphator jam,ſecluſa omni ſubjectione, & ſervitutis conditione, utendo Eccleſiæ ritibus, authoritativè eoſdem probare potuit?* Ibid. pag. 239--243. Reſp. Nihil fere horum eſt,quod non pridem in Vindiciis accuratè diluerim. Et tamen ſecunda jam vice pleraque omnia conſultò præteris,imbellis diſputator. Paucis. 1. Doctrinas religioſas, in partem cultus acitas, vel ritus myſticos, ſignificativos nullos Eccleſia Tigurina,niſi ex Dei verbo,patitur. Vos innumeros ex cerebro veſtro cudiſtis,ad quos dedicationum veſtrarum ceremoniæ pertinent. 2. Poteſtatem determinandi precum formulas, ad quas etiam preces,quibus loca certa ad cultum deputantur,conſecratoriæ pertinent, nec non ritus accidentarios fruſtra urges. Determinatio enim illa,generali mandato nixa, non ex motu proprio, nedum plenitudine quadam poteſtatis facta,ſed ex neceſſitate exprimendorum precationis internæ conceptuum, ſtatuendique ordinis procedens, cultum Divinitus præſcriptum non mutat, ſive addendo ſive detrahendo,ſed ordine circumſtantiis neceſſariis in actum deducit. Differentiam veſtras inter & noſtras ceremonias non ſemel, & ad nauſeam,inculcavimus. 3. Conſecratio tabernaculi Moſaici tum à Deo ipſo ſpeciali mandato præſcripta eſt: tum ad ceremonias legales pertinuit, quarum uſus in Eccleſia

Chriſtia-

Chriſtiana nullus eſſe debet, neque alia illis ſimilis in earum locum, ſine manifeſto
Judaiſmo jam abolito ſyncretiſmo, & ſpiritualis cultus Evangelici in carnalem & cra
Judaicum commutatione, ſubſtitui debet. Templi verò Salomonis nulla omnino
juſmodi facta eſt conſecratio, ſed ſimplex tantum per preces à Rege conceptas fuſâ
dedicatio, ad uſum ſacrum deſtinatio, ac ipſum cultum Leviticum à Deo præſcriptum,
que peractum, inauguratio. quomodo non negamus fieri poſſe & debere ædium ſacra
primam dedicationem, abſque ullis ſuperſtitioſis & humanitus excogitatis ritibus
ſticis & ſignificativis. Eadem fuit repurgationis & dedicationis Hieroſolymitani T
pli à Juda Macchabæo factæ ratio. Cui etſi aliquid ampliùs ex ritibus & ceremoniis
libus acceſſiſſet, nihil id faceret ad vindicandam ſuperſtitioſam Templorum, quæ in
cleſia Romana fit, conſecrationem, quandoquidem ſimiles ritus & ceremoniæ craſſ
corporeæ minùs jam ſimplicem ſpiritualis in Eccleſia Chriſtiana cultus puritatem
cent. Chriſtum ais Encœniis etiam interfuiſſe. Atqui idem circumciſus etiam eſt. Præt
Encœnia Judaica, quibus agitata eſt memoria non tam dedicati Templi, quàm repur
& reſtituti cultus, dejectíque inde præſidii Antiochi; cujúſque adeò potiſſimùm pars
gratiarum actio pro accepto Divinæ liberationis beneficio; nihil commune habent
veſtris, quorum utramque paginam faciunt rerum venalium in ipſis etiam Templ
cœmiteriis nundinatio, comeſſationum, omniſque impietatis exercitatio, quæ aliáqu
juſmodi pridem Encœnia veſtra in Bacchi & Veneris feſta commutarunt. De morali d
cationis, quod in deputatione loci ad cultum ſacrum conſiſtit, nulla quæſtio eſt: de c
moniis tota eſt, & quidem veſtris, quas Chriſtum in ſacello obiiſſe, Conradus, ſi cre
fas eſt, ſomniavit. In dedicatione nempe veſtra, Bellarmino narrante, *pinguntur cr*
duodecim, appoſitis lampadibus totidem accenſis: oleum infunditur: aſpergitur aqua:
adoletur: cerei accenduntur: alphabethum Græcè & Latinè deſcribitur in pavimento
nere conſperſo: fit mixtio cineris, aquæ, ſalis & vini: pulſatur oſtium, & jubetur Diab
recedere: reliquiæ Sanctorum introducuntur: litaniæ, ſupplicationes ab omni clero, ſu
nenſe populo, recitatæ memorantur &c. Atque his ceremoniis effectus ſpirituales, myſ
tribuuntur; quin & totum vitæ Chriſtianæ progreſſum ex ceremoniis illis Bellarminus
ducit. Si hæc non eſt magia aut incantatio, immeritò certè magiæ inſimulantur, qui m
tò minùs talibus, omni verbo & promiſſione Dei deſtitutis, indulgent. Et tamen ceren
nias tales in Eccleſia Chriſtiana frequentatas eſſe, probare contendis magnis authorib
Euſebio, Athanaſio, Baſilio, Gregorio Nazianzeno, aliis, quos legi iterum, relegíque.
dedicatione illi loquuntur, de ceremoniis, Pontificiis imprimis, nec gry nec my habe
Idque tibi in Vindiciis jam pridem exprobraverim licet, denuo tamen ſtulta audacia
rundem Patrum teſtimonia, de ceremoniis veſtris altùm ſilentia reponis. Φεῦ τῆς ἀναιδ
tuæ! Non Chriſtum, non Apoſtolos, non S. Patres, ſed gentiles veſtris dedicationibus p
luſiſſe, *Vindic. p.* 348. Baronii etiam & tuo ſuffragio fretus oſtendi. Illi ſpatium temp
deſtinatum coronis & vittis cingere ſolebant: populus ramos adferebat: Veſtales amb
tum aqua luſtrali aſpergebant: dedicator poſtem Templi manu ſua tenebat, certác
vocabula ſolennia à Pontifice dictata proferebat: aer certis quibuſdam ſacrificiis luſtra
tur: animalium inteſtina in terram projiciebantur: primus angularis lapis ac funes c
circumdantes à conſecrante totóque populo tangebantur: in fundamentis aurum, arge
tum ſimiliáque ponebantur: Dei, cui Templum conſecrabatur, imago ſolenniter adfe
batur, ſœpius ab alio quoque loco tranſlata, ut Junonis, Veiis; tandemque unâ cum
tari uncta in Templum collocabatur, quas ſimiléſque ceremonias Guilhelmus Stuk
noſt

noſtras Polyhiſtor *lib. de Sacrif. Gentil. p. 61. 62.* ex Livii, Ciceronis, Taciti, aliorúmque ſcriptis collegit. His choragis veſtris, non Chriſto, Apoſtolis, Patribus gaudete. Non libenter enim gentilibus ceditis in ſimilibus. Superſtitioſarum etiam dedicationum originem ſeram & progreſſum Celeb. Hoſpinianus *de Templis p. 44. &c.* veriſſimè proſequitur. 4. Non quicquid ante legem, & ſub lege obtinuit, liberè & ſpeciáliter a Deo inſtitutum, ſub Evangelio, quo pædagogia vetus omnis antiquata eſt, obtineat neceſſe eſt. Ridiculum enim eſt, quod Bellarminus affert ex 1. Cor. XI.22. *Ubi, inquit, Corinthii ceu I°. eccleſiæ contemptores reprehenduntur. Nam jam tum ſacrata fuerint oportet.* Ridiculè, inquam, quia *Eccleſia* ibi non ædificium manufactum, ſed cœtum & congregationem fidelium notat. Neque etiam contemptus Templi conſecrationem myſticam ſupponit. Sufficit deputatio ſimplex, nullis ceremoniis, nedum myſticis, ſignificativis, comitata præceſſerit. 5. Chriſtus adeſt nobis uſque ad conſummationem Seculi, non corporali præſentia, qua cum in Sacello veſtro ceremonias veſtras obiviſſe fingis, ſed ſpiritu, gratia, merito. Neque authoritatem uſu & exemplo ſuo conciliavit mandatis hominum, utpote quæ à cultu ſuo penitus removit. Vel igitur legibus veſtris, quas Pontificum veſtrorum degenerum ſpiritus dictávit, ſe ſubjecit, qui in ſtatu innocentiæ non aliis, quàm Divinis ſe ſubjecit, quod ſtatum ejus immutaſſet penitus: vel, quod veriſſimum, iis nunquam uſus eſt. Si uſum eſſe, & uſu hoc iiſdem authoritatem conciliaſſe Eccleſia veſtra credit, mirarer equidem, heroas illos veſtros, qui ritus Eccleſiæ veſtræ acerrimè defenderunt hactenus, in aſſerendis Templorum dedicationibus, præteriiſſe argumentum iſthoc, quo Chriſtum ipſum ceremonias dedicationis Papales in Sacello tuo obeundo, iiſdem authoritatem Divinam contuliſſe pertendis. Huic enim argumento, ſi conſtaret viſioni Conradi veritas, plus certè, quàm innumerorum Pontificum veſtrorum recentiorum inſtitutis, deferremus ultrò. Sed ſimiles habent labra lactucas.

ARG. III. Chriſtus in conſecratione Sacelli dicitur ſolenne altaris officium, ſeu Miſſæ Sacrificium celebrâſſe, adeóque ſe ipſum in ſtatu gloriæ ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri denuo ſacrificâſſe & obtuliſſe. At nec miſſa, uti ſuperiùs apodictìcè probatum, vel Scripturæ vel antiquitatis teſtimonium habet ullum, & prorſus ἀσύστατον eſt, quòd Chriſtus & quidem in ſtatu gloriæ ſe ipſum obtuliſſe dicitur. Operæ pretium fuiſſet, quæ ex Scriptura & recta ratione monſtroſo huic dogmati ibidem oppoſui, ordine lectori proponere, & ea non Sophiſticè duntaxat explodere, ſed rationes cum rationibus, & cauſam cum cauſa, uti probum Theologum decebat, contendere. Nunc ſatis habuit potiſſima, in quibus cardo rei vertitur, tranſmittere, dum minutula quædam perſtringeret. Quæſiveram inter alia, *quomodo Chriſtus ſeipſum extra ſe vel producere, vel unire accidentibus panis & vini potuerit, cùm is, qui aliquid extra ſe producit vel unit, ab eo quod producit, ſeparatus adeóque realiter diſtinctus eſſe debeat.* Occurrit ille: *Quomodo igitur Chriſtus, quâ Deus, ſe ipſum hypoſtaticè unire humanitati potuit? pag 872,* In promptu ratio eſt, quia λόγος ante incarnationem ſeorſim exiſtebat, & poſt incarnationem unitus carni, ab eadem tamen realiter diſtinctus manſit. At Chriſtus idem à ſe

ſe ipſo nec ſeparatur unquam, nec diſtinguitur. Dixeram, manducationem veram & propriè dictam locum non habere ſine nutritione, tanquam ejus fine & effectu. *Quomodo igitur,* regerit, *Chriſtus jam impaſſibilis, nec adeò nutritionis capax dicitur Luc. XXIV. manducâſſe?* Locutus ego ſum de vera, propriè dicta, Sacramentali manducatione. Ille de impropria & οἰκονομικῇ excipit. Aberrat igitur à lineis. Tranſſubſtantiationis dogma impugnavi, refutatis omnibus modis, quibus panem in corpus mutari aſſerunt Scholaſtici. Ille reponit, *fallacia me accidentis uti, argumentando à modo ad ſubſtantiam.* At cùm omnes modi mutationis illius à Scholaſticis circa eos mirè diſſentientibus, efficti, ſint abſurdi, contradictioni obnoxii, & ſanæ rationi quàm maximè repugnantes; ipſi porro Scholaſtici omnes cognitionem hujus modi tanquam neceſſariam inquirant, quid de ipſa re ſentiendum ſit, facilè apparet. Si tranſſubſtantiationem inter myſteria numeratis, oſtendere ex Scriptura myſterium, & modum ejus ſeu τὸ διότι Deo relinquere, non vexatiſſimis diſputationibus inveſtigare vobis conveniebat. Dixeram, id quod verè manducatur, & quidem per modum ſacrificii, deſtrui oportere. Excìpis, *me cum Capernaitis non aliam manducationem agnoſcere, quàm immediatam, quâ Chriſti corpus laceratur dentibus. Agnoſcendam eſſe mediatam, Sacramentalem, & realem ſub ſpeciebus Euchariſticis Corporis Chriſti manducationem.* Sed mediata talis manducatio non ſupponi, ſed probari debuit. Non minùs in rei veritate Capernaitica eſt quàm prior & craſſa illa. Nec Chriſtus corrigens Capernaiticam opinionem, mediatam ejuſmodi manducationem inſinuavit, ſed toto VI. Capite Johannis non aliam corporis Chriſti manducationem commendat, quàm eam, qua Chriſtus tanquam ſpiritualis cibus fide recipitur, & in ſpiritualem ſuccum ſanguinémque convertitur. Alias ejuſmodi Redingii tricas Scholaſticas nudè aſſertas, & diſtinctione aliqua generali veſtitas ac in ſcenam productas, ut miſſas faciam, hoc unum addere libet. Dixeram *Vindic. pag.* 373. Chriſtum ſe ipſum manducantem utique dici debere factum ſui ipſius *ſecundum identitatem* participem; adeóque nugatoriam eſſe ejus diſtinctionem participationis ſecundum identitatem & accidentarium motum. Non nudè hoc dixi, ſed probavi. Ille neglecta probatione mea exclamat: *O ſtupidum Philoſophum, non volentem diſtinguere identitatem ab accidentaria motus ſeu manducationis participatione*, p. 873. Cur verò *ſtupidum Philoſophum* illuminatiſſimus alter Subtilitatum Apex meliora non docuit? Imo cur *ſtupidi* iſtius *Philoſophi* rationibus non reſpondit? Jam olim Paccuvius ævi ſui philoſophos moroſo dicterio ita traduxit: *Odi homines iſtos ignavâ operâ, philoſophâ ſententiâ.* Quid diceret, ſi hodie cerneret homines in myſteriis fidei philoſophicis terminorum præſtigiis tam nefariè ludentes,

tes,

tes, & in argutiis ſuis captos ac deprehenſos reſtitantes, non rerum notionibus, ſed terminorum inanium monſtris belligerantes, & ad extremum nil niſi convitia evomentes? Sed quid ego moror hanc diſtinctionum ſpeluncam? Probet, potuiſſe Chriſtum eodem tempore ſimul in Cœlo exiſtere, eóque contineri, ſimul in Sacell[illegible]ſeipſum, hoc eſt, ſuam ipſius eandem numero ſubſtantiam univerſam comedere, participem eſſe ſui corporis ſecum ipſo convenientis. Neque tantùm potuiſſe, ſed etiam voluiſſe. Hic enim rhodus, hic ſaltus!

RESP. REDINO: 1. *Objeciſti antehac, Chriſtum, ſi corporaliter in Sacello Miſſam celebravit, triplicem igitur eſſendi ſeu exiſtendi modum habuiſſe; unum virtualem in Cælo; alterum viſibilem in ſacello; tertium inviſibilem ſub hoſtia. Verùm cùm Chriſtus in Cælum aſcenſurus promiſerit, ſe uſque ad conſummationem ſeculi cum Eccleſia futurum, præter circumſcriptivam ergo, quam in Cælo obtinet, præſentiam, alteram virtualem habet in terris. Cùmque in Eucharistia verba ejus.* Hoc eſt corpus meum, *corporalem ſub ſpecie panis præſentiam exigant, tertium habes in Chriſto exiſtendi modum; adeóque virtualem, circumſcriptivum & ſacramentalem. 2. Neque idem per idem probo, cùm myſterium hoc Chriſti in Sacello ſe ipſum producentis demonſtro non tantùm ex prima Cœna, in qua panis in corpus ſuum converſionem effecit, ſed ex quotidiana Miſſa, in qua Chriſtus, utpote principaliter offerens, ſeipſum producit, & humanitas phyſicè ad converſionem concurrit. Chriſtus enim revera in prima Cœna realem corporis præſentiam effecit; & dicens:* Facite hoc ad mei recordationem; *eandem facere Sacerdotes juſſit, ita tamen ut Chriſtus ceu principalis cauſa in poteſtatis hujus exercitio concurrat. Inde ergo, ceu ex fidei principio inconcuſſo probatur, nullam eſſe difficultatem, quam moves ex Chriſto, qua panis & vini in corpus & ſanguinem ſuum per animam vivificata, & per Divinam verbi hypoſtaſin ſuppoſitata, Tranſſubſtantivam converſionem operante. 3. Duo illi modi, quibus effici poſſit, ut corpus Chriſti ſub accidentibus panis & vini exiſtat, quorum alter juxta Suarezium in iterata productione ſui ipſius: alter juxta Cardinalem de Lugo in actione ſpecierum Euchariſticarum cum corpore & ſanguine Chriſti in genere cauſæ efficientis unitiva conſiſtit, probabiles utrique ſunt; neque diſſenſus circa utrunque noſtrorum rei ipſius ſubſtantiæ per fidem definitæ derogat. 4. Nihil obſtat, quò minùs Chriſtus ſeipſum extra ſe vel produxerit, vel accidentibus panis & vini univerit, eò quòd is, qui aliquid extra ſe producit vel unit, ab eo, quod producit, ſeparatus & realiter diſtinctus eſſe debeat. Annon enim Chriſtus ſua paſſione & morte ſibi promeruit glorioſam reſurrectionem, cujus vi Chriſtus qua homo mortuus ad vitam reſuſcitatus, adeóque reproductus fuit? Annon Chriſtus Deus ſeipſum hypoſtaticè uniendo humanitati, iſtius unionis cauſa efficiens fuit? Neque ſemper principium ab eo, quod producit, ſeparatum eſſe debet. Nam & Deus Pater producit filium, à ſe realiter non diſtinctum. Potuit etiam Chriſtus in Cælis præexiſtens, in genere cauſæ efficientis corpus ſuum unire ſpeciebus Euchariſticis eadem ratione qua λόγος præexiſtens ſe carni univit. 5. Manducatio à Chriſto jam impaſſibili æquè vera & propria fuit, ac Euchariſtici corporis manducatio eſt. 6. Etiam prædeſtinationis & Trinitatis myſterium imperſcrutabile eſt. Et tamen ejus modum, hujus inprimis quoad hypoſtaſin, & proceſſionum modos diſcretivos inveſtigare conati ſunt. Impoſturæ porro apertæ reus es, cùm modos tranſſubſtantiationis per probabilem rationem aſſertos, vocas effictos, abſurdos contradictorios; cùm omnes circa illos difficultates motas per rationis contrariæ probabilitatem abſtergere li-*

ceat. 7. *Manducatio corporis Chriſti in Euchariſtia eo ipſo mediata eſt, quòd Chriſti corpus comeditur non in ſe, ſed ſub ſpeciebus Euchariſticis, ſub quibus edixit, eſſe corpus ſuum. Neque cum manducatur, ſimpliciter eſſe deſinit, ſed cum ſubſtantia, eſſentia, ac exiſtentia prorſus incorrupta ſubſiſtit, quando ſpeciebus Euchariſticis reſolutis, præciſum eſſe ſacramentale amittit. Cùmque corporis Chriſti in Euchariſtia manducatio immediatè iſtam ſubſtantiam non tangat, ſed ſpecies duntaxat* [illegible] *facilè concipi poteſt, qua ratione corpus Chriſti, incorruptibile licet, manducari ſine ulla ſubſtantiæ hujus corruptione, valeat.* Ibid. pag. 243.-250. Reſp. Paucis [illegible] tuas retundere licet. 1. Chriſtus in Cœlum aſcendens nobiſcum in terra ad conſummationem uſque ſeculi manet præſentia virtuali, ſpirituali, non corporali, qualem ſupra nobis obtrudere moliebare. In Euchariſtia quoque præſens eſt, præſentia non corporali, ſed ſpirituali itidem, & Sacramentali inſuper. Nil ergo veritati cum triplici tua corporali, quam Chriſto diverſis in locis tribuis, præſentia rei eſt. 2. Demonſtrationes illæ tuæ, quas jactas, veritatis detractiones ſunt. Chriſtum enim nec in prima Cœna, nec in Miſſa quotidiana panem in corpus ſuum convertiſſe, vel convertere, nos potiùs ex verbo Dei in loco demonſtravimus. Sic ergo non idem per idem, ſaltem falſum per æquè falſum demonſtrare contendis. Et falſa principia tibi inconcuſſa principia ſunt. 3 Nec modus Suarezii alteri de Lugo, nec modus hujus Suarezio probabilis viſus eſt, ſed apertè falſus, quod argumenta, *Vindic. p. 363-368.* à me expoſita, quibus ſe invicem Cadmæi illi fratres confoderunt, evincunt. Cur ergo nobis alteruter modus probabilis, & non uterque æquè falſus videretur, inprimis cùm rem ipſam falſiſſimam eſſe, ob rationes alibi allatas & adverſus te vindicatas, dubitare nefas ſit? 4. Quò minùs Chriſtus ſeipſum in Sacello veſtro extra ſe produxerit, vel accidentibus panis & vini univerit, multa graviaque argumenta obſtare, oſtendi. Cum illis ne quidem congredi auſus es. Hoc unum carpis, quòd dixi, *eum qui aliquid extra ſe vel producit, vel unit, ab eo, quod vel producit, vel unit, ſeparatum, vel realiter diſtinctum eſſe oportere.* Novam igitur [illegible] promis; poſtquam priorem ab eo motam de Chriſto hypoſtaticè ſe humanitati uniente in ordinem redegi. *Annon*, inquis, *Chriſtus ſua paſſione & morte ſibi promeruit glorioſam reſurrectionem cujus vi Chriſtus qua homo mortuus, ad vitam reſuſcitatus & reproductus fuit?* Quid verò iſthoc delirii? An *reſurrectionis vi* Chriſtus, qua homo, reſuſcitatus? Spiritu, id eſt, Divinitate eum vivificatum S. Petrus 1. Ep. III. 18. dixit. Annon Divinitas Chriſti vivificans à carne vivificata realiter diſtincta fuit? Neque ratiocinaris, ſed detorques, exemplo Patris filium à ſe realiter non diſtinctum generantis inferens, *non ſemper principium, ab eo, quod producit, ſeparatum eſſe debere.* Quis enim ita infans eſt, ut hoc in dubium revocet? Cauſa enim emanativa ab eo, quod cauſat, realiter diſtincta, vel ſeparata non eſt. Quanquam ne ſic quidem aliquid ſe ipſum producit, uti Deus Pater non Patrem, ſed Filium produxit. Sed miſſo hoc, ego disertè locutus ſum de eo, *qui aliquid extra ſe producit, vel unit.* Quomodo Chriſtus in Sacello corporaliter exiſtens ſeipſum extra ſe ſub ſpeciebus panis & vini produxiſſe, vel univiſſe ſupponitur. Atqui Deus Pater Filium non extra ſe, ſed intra ſe, in unitate eſſentiæ produxit. Nec etiam, ſi Chriſtus præexiſtens, in genere cauſæ efficientis, corpus ſuum ſpeciebus Euchariſticis univit, ipſe corporaliter viſibiliterque in Sacello exiſtere, & extra ſe ſic exiſtentem & efficientem ſub ſpeciebus euchariſticis quoad ſubſtantiam corporis ſui, ſive productus, ſive unitus, inviſibiliter exiſtere potuit. Hæc prodigioſa deliramenta illorum ſunt, qui à revelatione & ratione omni deſtituti, in tenebris ſuis ambulant. 5. Fateor & manducationem Chriſti poſt reſurrectionem, & eam, qua in Cœna manducatur corpus Chriſti, æquè vel propriam

Digitized by Google

priam vel impropriam eſſe. Atqui hæc impropria eſt, quia ore corporis non corpus Chriſti, ſed ſignum corporis Chriſti manducatur. Ergo & illa impropria fuerit. Et de hoc quicquid ſit, finis Euchariſticæ manducationis nutritio eſt. Nihil autem ſe ipſo nutritur, quia id quod nutrit, in corpus aliud agit; & corpus illud aliud nutrimentum ſeu cibum non à ſe, ſed aliunde venientem recipit. Idem autem in cauſis activis extra ſe agentibus eſſe agens & recipiens, contradictorium eſt. Præterea quod manducatur, poſt manducationem deſtruitur & diſſoluitur, inprimis ſi ſacrificium & hoſtia fieri debeat. At corpus Chriſti deſtrui & diſſolvi nec in prima cœna, nec in ſequentibus potuit. Eſto enim, quod identidem ingeminas, diſſolvantur ſpecies Sacramentales, & temperamentum qualitatum; corpus tamen manebit ſalvum, incorruptum, impoſſibilile, nec mutabit niſi ſitum, ut ſub ſpeciebus eſſe deſinat, quod ante ſub iis fuit. Cujuſmodi verò hoc quæſo nutritionis, cujuſmodi ſacrificii genus eſt? Æterna fame iis, qui ſic nutriri volunt, pereundum eſt. 6. Qui vel prædeſtinationis, vel S. Trinitatis modum non revelatum indagat, næ is temerarius eſt, & ὑπὲρ ὃ γέγραπται, φρονεῖ, *ſupra id, quod ſcriptum eſt, ſapit*, quiſquis etiam fuerit. Procul verò hoc crimine S. Patres fuerunt. Nam & hypoſtaſes, & characteres notionéſque perſonarum ex Dei verbo, in quo revelatæ extant, non ingenio proprio illi eruerunt. Modos verò tranſſubſtantiationis, rei confictæ & abſurdiſſimæ omnium, itidem confictos; abſurdos & contradictorios eſſe, non nudè aſſerui, ſed probavi; & probavi telis ex veſtra pharetra depromptis. Ex contrariis certè contrariarum ſententiarum rationibus vel utræque falſæ; vel alterutræ falſæ neceſſariò eſſe debent. 7. Denique manducationem corporis Chriſti propriam mediatam, qualem explicas, nullam eſſe, jam modò probavi, neque opus eſt ματαιολογίαις tuis inhæream amplius.

ARG. IV. Ipſa hiſtoria apparitionis & dedicationis Sacelli à me in dubium revocata eſt pluribus argumentis. *Primò*, quia ejuſmodi dedicationes quaſi ex Cœlo factæ, plures circa illa ipſa tempora effictæ ſunt. *Secundò*, quia miraculoſæ illius dedicationis nemo Seculi illius, quo contigiſſe dicitur, ſcriptor meminit etiam iis locis, quibus omitti non potuiſſet. Unde Adverſarii non alios facti hujus teſtes, quàm Hermannum Contractum, & Martinum Pœnitentiarum, quorum ille integro poſt dedicationem Seculo, hic verò plus quàm tribus vixit, allegare poſſunt. Et tamen Contracti teſtimonium planè adulterinum eſt. *Tertiò*, quia Otto I. Imperator in diplomate Anno 965. adeóque decimo ſeptimo poſt dedicationem ſcripto, quo Monaſterio Eremitano *immunitatem & authoritatis ſuæ privilegium* impartivit, miraculi hujus recenti omnium memoriæ, ſi verum fuit, inſculpti, non meminit, cujus tamen ad confirmandam æquitatem immunitatis donatæ mentionem fieri plurimùm referebat. *Quartò*, quia ipſa traditionis de dedicatione hac varietas falſitatis conjecturam ſuppeditabat, uti fusè Synodalis diſſertatio oſtendit. Alia etiam νοθείας argumenta in Vindiciis addidi, ubi etiam Adverſarii exceptiones eliſi. Ille tamen à me in Vindiciis dicta in lepido illo *Corollario finali* num. 16--28. non tam ſolvere, ut ingenuo diſputatori conveniebat, quàm exſibilare annititur, neque alia ferè profert, quàm quæ in

 ipſis

ipſis jam Vindiciis diſcuſſa ſunt, uti candidus lector Vindiciarum meatum & Corollarii illius ultro animadvertere poteſt. De Hermanni Contracti teſtimonio ſolide à me ventilato, & [illegible] convicto, conciſè reſpondet num. 17. *non concedit Ligurino illi doctori, ſuæ Bibliothecæ exemplaria eſſe puriora illo ex quo Hermannus teſtimonium illud depromſit.* Sed bone Vir! Quatuor ego Codices indicavi, qui de dedicatione Sacelli neque gry neque my habent, non à me utique fictos, ſed ex antiquiſſimis exemplaribus, nominatim etiam Cœnobii Sanctogallenſis, & Bibliothecæ S. Georgii Herciniæ Sylvæ erutos. Tu verò unum fide dignum Codicem in lucem prolatum, in quo verba illa extent, oſtende. An quatuor Codicibus ex antiquiſſimis exemplaribus deſcriptis publicatiſque nulla fides conſtabit: at conſtabit vobis nullum fide dignum Codicem proferentibus? Quæ cauſa fuiſſet vel Sanctogallenſi Cœnobio, vel S. Georgii Herciniæ Sylvæ Bibliothecariis, longè ante reformationis tempora, tale quid expungendi? Quòd Otto Imperator in Diplomate dedicationis hujus non meminerit, rationem hanc reddit Adverſarius num. 20. *quia hic Imperator rem non ſui, ſed Pontificii fori eſſe agnoverit, ac proinde nihil decernere in ſuo Diplomate voluerit.* At nuper aliam ſilentii hujus cauſam reddiderat, quam *Vindic. p.* 285. expendi. Nunc eo præſidio depulſus aliud [illegible] comminiſcitur, æquè infirmum, atque prius illud. Etenim conſtat Diploma Ottonis confirmatoriam Bullam Leonis duorum duntaxat menſium intervallo ſecutam eſſe. Non erat autem, cur quidquam Imperator poſt bullam illam decèrneret. At quæ pietas fuiſſet, non memorare ſaltem, prædicare, commendare tantum miraculum, occaſione non invitante duntaxat, ſed flagitante? Tandem nec inſignem pervicaciam in convitio mihi faciendo Adverſarii omittere poſſum. Criminatus fuerat, me dicentem, adulteros & fornicatores illos, quibus ex una peregrinatione Eremitana ſeptem ſpurii provenerant, perinde feciſſe, *ac ſi non tam Divam Virginem, quàm Mylittam Venerem imploratum iviſſent*, B. Virginem Mylittam Babyloniorum Venerem blaſphemè nuncupâſſe. Horribilem calumniam apertiſſime dilui *Vindic. p.* 270. 271. *&c.* Speravi bonis quibuſque me ſatisfeciſſe, & ipſi Adverſario eum candorem ſupereſſe, ut injuriam mihi factam agnoſceret. Quid verò ille? Ad juſtiſſimam defenſionem meam reſpondere equidem non ſuſtinuit, & tamen me blaſphemâſſe B. Virginem pertinaciter affirmat. Hic certè frontem & æquitatem Adverſarii deſiderare magnopere cogor, eúmque manifeſtæ & gravis quidem calumniæ reum pronuntio, donec vel reſpondeat defenſioni meæ, vel intentato crimine me ſolenniter exſolvat.

RESP. REBINO: 1. *Extraordinarias illas cœlitus factas, Templorum ſeu ſacellorum conſe-*

rationes fictas eſſe, nullo equidem argumento probaſti. Inde ergo potiùs Divinam Sacelli Einſidlenſis conſecrationem confirmare licet; eo modo, quo Archangelus Gabriel B. Virgini annuntiando myſterium incarnationis, ejuſdem fidem confirmavit exemplo fœtus ab Eliſabetha ſterili concepti. 2. Nondum oſtendiſtis, in aliqua Hermanni Contracti notoriè antiquiori editione verba illa: Capella in Cœnobio S. Meinradi cœlitus conſecrata eſt; *omiſſa eſſe. Et Conradus teſtis de viſu, nec non religioſi ejus fratres teſtimonium omni exceptione majus coram Papa, Imperatore, Imperatrice, Principibus plurimis depoſuerunt; & cœleſtis illa vox:* Ceſſa, ceſſa frater, Capella Divinitus conſecrata eſt, *ter ingeminata, & à frequente populo audita, auritum pariter teſtimonium omni exceptione majus eſt. Accedit publica inde judicio Principum tam Eccleſiaſticorum quàm ſecularium lata ſententia; quæ in rem judicatam tranſiens tantam confecuta eſt firmitatem, ut ante præcedens ſeculum nemo allegari poſſit, qui contradicere auſus fuerit. Et tu ipſe faſſus es, lippis & tonſoribus notum eſſe, quanta inde à tempore vulgatæ conſecrationis Divinæ in veneratione Sacellum Eremitanum fuerit. 3. Sed & fateris, ſaltem unum teſtem nos habere, cujus fide certò niti poſſimus, nempe Martinum Pœnitentiarium, qui haud dubiè vel Romæ ex Diplomate Pontificio, vel ex Conradi libro teſtimonium iſthoc depromſit. Hermanni verò Contracti exemplaria alia primæ, alia ſecundæ, alia tertiæ manus ſunt. In poſtremis mentio hujus dedicationis extat, uti tres Codices vetuſtiſſimi MS. & unus à Caniſio Ingolſtadii A. 1601 editus, teſtatur. 4. Quæ verò de ſilentio Windichini, Bernonis, Lamberti Schafnaburgenſis, Mariani Scoti, Sigeberti Gemblacenſis, & Abbatis Urſpergenſis alibi objeciſti, authoritate merè negativa nituntur. Certè alia etiam multa authores illi ſilentio prætereunt, quæ non idcirco in dubium vocare licet. 5. Nullius momenti eſt, quòd Othonem I. in diplomate A. 965. conſignato, conſecrationem ſacelli hujus tacuiſſe ſcribis. Illud enim confirmatorium erat Privilegii ab ipſomet Othone I. Thietlando II. Abbati A. 961. conceſſi, antequam conſecratio Divina dicto modo ſtabilita fuiſſet. Proin mutatis duntaxat Abbatum nominibus juxta Cancellariæ Imperatoriæ ſtylum, iiſdem, quibus & prius, verbis conceptum erat. 6. Neque varietas traditionis ulla reperitur. Nam Papa Leo VIII. in Bulla ſua allegat vocem publicè auditam;* Ceſſa frater, capella Divinitus conſecrata eſt. *Divinitus ergo, hoc eſt, ab Angelis quidem, ut cauſa miniſteriali, Deo verò ſeu Chriſto (quia conſecratio Sacelli Divinitus facta non poteſt non intelligi ordinata in Eccleſiæ militantis cum cœleſti coordinationem, & hominum in terris degentium ſalutem; cujuſmodi effectus principaliter in Chriſtum, non quà Deum duntaxat, ſed etiam quà hominem reducuntur) ut cauſa principali factam conſecrationem innuit. Et Conradus in Bulla Leonis dixiſſe fertur, Angelos talem cantum & ordinem habuiſſe in illius Capellæ, pro qua ipſe venerat, conſecratione, qualem adhuc Epiſcopi ſolent habere in Eccleſiarum dedicatione. Sicut autem non canentes, ſed Epiſcopus conſecrare ſolet: ita non Angeli ibi canentes, ſed ab iis diſtinctus quiſpiam Sacellum conſecravit, Chriſtus videlicet. Ita Moſaica lex dicitur accepta in diſpoſitione Angelorum, non quòd Angeli eam dederint, ſed quòd danti miniſtraverint. Neque obſtat, quòd Job. XXXVIII. 6. 7. Angeli cecinisse dicuntur, cùm Deus terram fundaſſet; neque ideo fundatio terræ Angelica dici poteſt, quia tecum illum allegans agis ex ſomniis tuis, nec Angeli fundationi terræ non præexiſtentes eidem cooperari potuerunt. Denique conſecratio etiam Angelica dici poteſt, quia Chriſtus ejus author magni conſilii Angelus eſt; ejus miniſtri Angeli creati. 7. Disertè dixeras in Diſſertatione tua §. 16.* Tigurinos aliquot ad Eremitanum ſacellum peregrinantes perinde feciſſe, ac ſi non tam Divam Virginem, quàm more veterum Babyloniorum Mylittam Venerem imploratum iviſſent. *Proximè autem dixeras,* notum extitiſſe, quanta flagitia inter commeantes

anteà ad Sacellum Eremitanum promiſcui ſexus homines admiſſa fuerint, adeò quidem ut ex unica proceſſione [illegible] ſpatio ſeptem ſpurii provenerint. *Quæ [illegible] ſcias, [illegible] & [illegible], ſed Reip. Tigurinæ cives indeterminatè tangens, [illegible]. [illegible] hoc unicè quærebam: An Divam Virginem [illegible], vel imaginem ejus cum idolo Milyttæ Veneris conferre intendas? N[illegible] erga B. Virginem, & Majores tuos blaſphemus es.* Ibid. pag. 25[illegible] R[illegible] Exempla Cœleſtium & miraculoſarum dedicationum, puta Templi Dionyſii à Dagoberto ædificati; Eccleſiæ Monaſterii in Anglia à B. Petro cœlitus veniente conſecratæ &c. talia ſunt, quale eſt Sacelli veſtri à Chriſto ſcilicet dedicati. Ejuſmodi mendacibus ſignis populum ſtupidum Monachi nihil non auſi dementarunt. Dedicatio Templi Dionyſii ſimiliſſima dedicationi Sacelli veſtri, quo teſte probata eſt? Unico ſcilicet homine leproſo, qui *ſe noctu vidiſſe Chriſtum & Apoſtolos, Petrum, Paulum, Dionyſium, Ruſticum & Eleutherium illud conſecrantes; & Chriſtum veſtigium manus parieti imprimentem*, teſtatus eſt. Utrobique, ſi credere fas eſt, conſecravit Chriſtus. Ibi teſtis *de viſu* (ſic Redingius dicere amat) Conradus Epiſcopus Conſtantienſis: hic leproſus anonymus. Lepidam inprimis Eccleſiæ in Anglia à B. Petro dedicatæ hiſtoriam Laurentius Surius, inſignis fabularum [illegible], *Tomo I. de Vitis Sanct.* ex Ealredo Anglo Monacho, Abbate in Rhievalle, qui circa A. 1164. floruit, ejuſmodi recitat: *Sebertus nepos Ethelberti Regis Cantiorum in honorem B. Petri Monaſterium inſigne fundavit, multiſque poſſeſſionibus ditavit. Nocte dedicationem ejuſdem Eccleſiæ præcedente, Piſcatori cuipiam Thameſis fluvii, ulteriori ripa in habitu peregrino B. Petrus apparens, promiſſa mercede, tranſportari ſe ab eodem & petiit & promeruit. Egreſſus autem de navicula Eccleſiam, piſcatore cernente, intravit: & ecce lux cœleſtis ſubitò emicuit, miróque ſplendore illuſtrans omnia, noctem in diem convertit. Adfuit autem cum Apoſtolo multitudo civium ſuperorum ingredientium, melodiáque cæleſtis inſonuit. Peractis verò omnibus, quæ ad Eccleſiæ dedicationem ſpectant, ſolenniis, rediit ad Piſcatorem, eique dixit: Nunquid pulmentarium non habes? Et ille reſpondit: Nihil cepi, ſed promiſſam à te mercedem ſecurus expectavi. Cui Apoſtolus: Laxa nunc retia in capturam. quo facto implevit rete piſcium maxima multitudine. Omnes fuerunt ejuſdem generis piſces, præter unum miræ magnitudinis. Quibus ad ripam extractis dixit Apoſtolus: Hunc qui præ cæteris magnitudine & pretio excellit, Mellito ex mea parte defer piſcem Epiſcopo: pro nautica verò mercede cætera tibi tolle. Hujus generis copia abundabis in vita tua, & longo tempore poſt te progenies tua: tantùm ne ultra piſcari audeatis in celebritate Dominica. Ego ſum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis concivibus conſtructam in meo nomine Baſilicam dedicavi, Epiſcopalémque benedictionem meæ ſanctificationis authoritate prævẽni. Dic ergo Pontifici, quæ audiſti & vidiſti: tuóque ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebunt. Superſedeat igitur dedicatione: ſuppleat, quod omiſimus, Dominici corporis & ſanguinis ſacroſancta myſteria: populúmque ſermone erudiens, notificet omnibus, hunc locum me crebrò viſitaturum, hic me fidelium votis & precibus affuturum: ſobriè verò, piè & juſtè in hoc ſeculo victuris Cœli januam reſeraturum. His dictis confeſtim ab oculis ejus diſparuit. Mane autem facto Epiſcopo Mellito ad dedicandam Eccleſiam procedenti cum piſce piſcator accurrit, & omnia ſibi mandata pandit. Stupuit Epiſcopus, reſeratiſque Eccleſiæ valvis, vidit pavimentum utriuſque alphabethi inſcriptione ſignatum, parietem bis ſenis in locis ſanctificationis oleo linitum, totidem cereorum reliquias duodecim crucibus inhærere, & quaſi recenti aſperſione adhuc cuncta madeſcere.* An adeò, Redingi, digerendis fabulis ſtomachus tibi occalluit, ut & hanc con-

coquere

coquere valeas? Forte tamen æquè vales, ac Eremitanam næniam valuiſti pridem, imò & concoquendam aliis propinare audes. Cœterùm ejuſmodi figmenta jam olim Eccleſiæ ſuſpecta fuiſſe, ex decreto Lugdunenſi *cap.62* probavi. Ibi enim ita ſancitur: *Prælati non permittant populum vanis figmentis, aut falſis documentis decipi, ſicut* OCCASIONE QUÆSTUS *fieri cœpit.* Et diu ante in Concilio Carthaginenſi V. can. 14. ita ſancitum eſt: *Altaria, quæ per ſomnia &* INANES REVELATIONES *conſtituuntur, omnino reprobari videntur.* Sed quid à Prælatis, qui ipſi fraudum architectos ſe geſſerunt, Eccleſia expectaſſet? Quòd ſi tamen Redingius ex Divina revelatione didicit, dedicationes illas à me memoratas, & falſis annumeratas, cœleſtes eſſe, ſicut ex Divina revelatione Archangelus Gabriel didicit conceptionem Elizabethæ, non intercedam, quò minùs Archangelum Gabrielem imitetur. 2. De Contracti teſtimonio infra. Conradum verò eique, præſentes, fuiſſe *teſtes de viſu* dedicationis factæ, necdum nobis perſuaſiſti; nec ex dubia illa Leonis Papæ bulla perſuadebis unquam. Nam aliter longè Conradus in apocrypho ſuo *de Secretis Secretorum* libro: aliter coram Papa Leone rem geſtam narravit. Ibi Domini de Cœlo cum caſula violacea deſcendentis, præſentium Evangeliſtarum, Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, Stephani, Laurentii &c. meminit. Hic Angelorum ſolorum; nulla vel Chriſti, vel Evangeliſtarum, vel S. Patrum mentione. Quis, niſi pepone inſulſior, non dicam in re ab ipſo Cœleſti exercitu geſta, ſed in re viliſſimi etiam momenti, varianti adeò teſti fidem habeat? Et mirabar inſuper, quibus notis teſtis ille *de viſu* dignoſcere Evangeliſtas, Apoſtolos, Patres nunquam antehac ſibi viſos, nec revelatos (nihil enim vel Conradi liber, vel Leonis bulla de revelatione illa habet) potuerit. Tam ſuſpecto teſte etiam vox illa, *Ceſſa, ceſſa frater* &c. velut à frequente populo audita, nititur. Publica porro, ſi qua de re minimè comperta lata ſententia eſt, non illa in rem legitimè judicatam, ſed illegitimè ad plebem excœcandam, ejúſque loculos expurgandos, præjudicatam tranſiens, nullam niſi in animis ſuperſtitione captis firmitatem obtinuit, obtinétque adhuc, donec ignorantia plebis vectigalis eſſe deſinet. quod ſolum ego ultro falſus ſum, & fatebor ſemper. 3. Martinus Pœnitentiarius quarto poſt rem, uti narratur, geſtam ſeculo, caput exerens, inſuper unus teſtis, nullus teſtis eſt. In Hermanni verò Contracti teſtimonio ad nutum fabulæ tuæ inflectendo feſtivè agis. Quatuor tibi authoris illius editiones oppoſueram, in quibus Capellæ veſtræ dedicatio nullo apice memoratur. Superiori ſeculo illæ prodierunt, accurantibus Sichardo, Urſtiſio, Piſtorio Nidano, qui duas admodum diſcrepantes è regione oppoſuit, & quidem ex vetuſtiſſimis Codicibus, Sanctogallenſi inprimis & Sylvæ Herciniæ. Author Monachus fuit Regalis Cœnobii Augiæ majoris, non procul Sanctogallo ſiti. Unde Sanctogallenſis Codex cœteris fere præfertur. Quid hic Redingius? Dinſtinguit inter exemplaria *primæ, ſecundæ, tertiæ manus.* Poterat etiam addere quartam, quintam, plures manus; ſed non omnes unius Hermanni, ſed diverſas diverſorum interpolatorum. Neque enim diverſitas exemplarium inde eſt, quòd Contractus ſœpius auxerit Chronicon ſuum, ſed quòd Monachi nonnulli in privum uſum complura adjecerint. Quis verò dubitaverit, quin Hermannus ille ab Einſidla veſtra non procul diſſitus primo ſuo concepto labori inſerturus fuiſſet narrationem conſecrationis Sacelli veſtri, ſi quidem paulò ante, uti pertendis, Conrado Epiſcopo, cui Augia major ſuberat, petente & teſtante Leo Papa miraculum tantum confirmaſſet, & mox populi confluxus peregrinationem illam inclytam reddidiſſet? Imò nullus planè Codex narratione illa deſtitutus prodiiſſet unquam? Sed Redingius tres Codices Manuſcriptos, & unum impreſſum jactat. Quis verò non miretur artificium hominis, ex una, eáque adulterina mo-

neta plures affabre cudentis? Unum enim eſt Einſidlenſe, quod diſcrepans ab optimis & vetuſtiſſimis Codicibus, partibúſque addictum in numerum haud pervenit. Alterum Fabarienſe, quod, niſi fallor, ex Einſidlenſi Redingius Tranſſumptum innuit. Tertium Auguſtanum vocat. Et quia illud à Caniſio impreſſum Ingolſtadii eſt A. 1602. idcirco illud, ceu Manuſcriptum ab impreſſo diſtinguit, ut quartum exemplar conficiat. Et hæc quatuor *tertiæ manus* exemplaria facit. Sed *tertiam* illam *manum* eſſe Hermanni Contracti, & non peregrinam quampiam, quo argumento probat? Nullo certè. Hermannus enim, cùi ceu, uti ſupra dixi, vicino, celebris adeò hiſtoria, ſi verè geſta eſſet, incognita eſſe non potuiſſet. *prima* certè *manu*, non tertia illam exaraſſet. Quid verò multis? Ipſa verborum diverſitas *veritat* propalat. Nam in Einſidlenſi quidem ſic legit Redingius ad A. 948. *Capella in Cœnobio S. Meinradi Divinitus conſecrata eſt.* Quem verò in Auguſtano S. Udalrici & Afræ Monaſterio repertum Codicem ait, ex illo aliter legit; ſic videlicet: *Eodem Anno 964. Rege Othone Romæ morante cum cæteris Principibus Papa Leo VIII. conſecrationem Capellæ cœlitus factam in Cœnobio S Meginradi, coram Principibus, ſcriptis confirmavit.* Einſidlenſis ergo codex narrationem ad A. 948. Auguſtanus ad A. 964. ponit. Ille paucis verbis conſecrationem, hic pluribus confirmationem texit. Quis non videt aliam manum? Sed *tertiam* illam potiùs eſſe, & Hermanni quidem, quàm viceſimam vel triceſimam etiam alterius interpolatoris cujuſdam, nunquam nos Redingius docuerit. Teſtes appello paſſim tot Monaſteriorum per Papatum Bibliothecas, in quarum quibuſdam viſi ſunt Monachi audacter admodum falſarias manus intuliſſe ſcriptoribus Eccleſiaſticis, addendo integras ſententias & paginas totas obliterando, imò integris ternionibus & libris exciſis authores indignè caſtrando. Ut meritò editi de novo à Romanis Bibliothecariis ex Vaticano, vel Monachorum clauſtris libri ſuſpecti pridem eſſe cœperint.

4. Neque profectò non poteſt non ſilentium pertinax ſcriptorum, atque eorum etiam, quæ de rebus Eremitanis agunt, plus quàm trium poſt rem, uti narratur, geſtam, Seculorum, falſitatis ſuſpicionem augere. Tot extant Imperatorum diplomata, quæ cellæ Meinradi *Deo conſecratæ*, at nuſpiam *à Deo* mentionem faciunt. Tot idonei memorandæ dedicationis authores extant, apud quos profundum ibi, ubi memorari debuiſſet, ſilentium non parùm hiſtoriæ illius fidem minuit. Etenim ſeculo X. Windichinus Cœnobii Corbejenſis Monachus Othonis I. qui confirmationem hujus miraculoſæ dedicationis à Leone VIII. impetraſſe, & Meinradi ſacellum viſitaſſe dicitur, vitam & geſta literis mandavit; & dedicationis illius nullo apice meminit. Cui teſtimonio, negativo licet, valido tamen, nihil Redingius opponere potuit. Seculo XI. Berno Augienſis Cœnobii, cujus Monachus erat Hermannus Contractus, Abbas. Lambertus Schafnaburgenſis, (qui Eccleſiarum dedicationes diligenter annotavit) Marianus Scotus: Seculo XII. Sigebertus Gemblacenſis, Abbas Urſpergenſis floruerunt, & res Seculi IX. memoratu digniores (quas inter, ne Redingius alia ab iiſdem ſilentio prætterita cauſſetur, haud dubiè Chriſti in terras deſcenſus & conſecratio Sacelli manu ejus facta fuiſſet, res tanta, ut univerſalis, & cultus Divini peculiaris fundamentum habeatur. qualia ne Evangeliſtæ quidem plura Chriſti ſigna tacentes licet, omiſiſſent) diligenter pertexuerunt. Altùm hic ubique ſilent. Seculo XIII. Wernerus Abbas, ſuffragante Collegio, Monachis leges tulit, quas in Annalibus Eremi Hartmannus *p.* 129. 230. repræſentat. In iis determinatur victus & amictus Monachorum, qui obtinere in primis ſolennioribus feſtis debeat. Quis non inter eas leges requireret præſcriptam in ſolennitate Angelicæ dedicationis diœtam? Cùm enim feſtum illud Einſidlenſibus eximium & peculiare fuerit, ſub ſolennioribus feſtis generatim memoratis, utpote communibus-

nibus, comprehendi perperam Redingius notavit. Applicet jam Redingius, repeto, ſuæ huic narrationi eas cautiones, quibus hiſtoriam de Johanna Papiſſa Baronius *ad A. 853. n. 65.* convellere conatur, inter alia, his verbis: *Silentium ipſum tanti temporis* (annorum nimirum 230. quibus poſterior Johanna Papiſſa Marianus Scotus fuit) *de re tanta, tot emergentibus tantum nefas declamandi occaſionibus, plus quàm mille dixeris teſtes juratos ad certam exploratámque fidem faciendam de fabulæ vanitate & falſitate.* Ego adverſus dedicationem Eremitanam ſic: *Silentium ipſum tanti temporis* (plus quàm 300. annorum) *de re tanta* (deſcenſu Chriſti & cœleſtis exercitus ex Cœlo) *tot emergentibus tantum miraculum declamandi occaſionibus, plusquàm mille dixeris juratos teſtes eſſe, ad certam exploratámque fidem faciendam de fabulæ Eremitanæ vanitate & falſitate.* Longè verò majore ſpecie Baronio pro Johannæ Papiſſæ hiſtoria teſtimonia Anaſtaſii Bibliothecarii, & Rhadulphi Flaviacenſis; nec non Michaelis Imp. apud Nicolaum Papam probra Eccleſiæ Romanæ declamantis, *Vindic. p.* 193. 194. 195. (adverſus quæ nihil Redingius dicere habuit) oppoſui: quàm mihi Redingius Conradi Epiſcopi. Leonis Papæ teſtimonia apocrypha, & falſi ſuſpicione quàm maximè laborantia (quod infra etiam manifeſtius facimus) oppoſuit. 5. Neque etiam, quicquid occlames, nullius momenti eſt diploma Othonis I. A. 965. adeóque decimo ſeptimo poſt dedicationem anno ſcriptum, & manu ejus ſigillóque munitum; in quo mentio licet fiat Meinradi cellæ, Eberhardi Eremitæ, nec non Gregorii: tamen cœleſtis hujus miraculi ne exiliſſimum quidem veſtigium apparet. Et tamen referebat plurimum tanti miraculi mentionem non omitti, cùm eo diplomate Imperator Monaſterio Eremitano *immunitatem & authoritatis ſuæ privilegium* impartiverit. cujus impartiendi efficaciſſimum argumentum fuiſſet miraculum recens ipſo Imperatore præſente confirmatum, ſi credere fas eſt. Objiciebas mihi ante annos XIX. diploma illud confirmatorium fuiſſe privilegii ab ipſo Imperatore Thiethlando II. Abbati conceſſi A. 961. priusquam conſecratio illa Divina confirmata eſſet. Reſpondi *Vind. p.* 285. ne quidem prius diploma miraculi mentionem feciſſe, quo tempore jam tanti miraculi fama percrebeſcere debuiſſet. Dein cùm inter bullæ Leonis, & diploma confirmatorium Imperatoris Othonis duo duntaxat menſes interceſſerint, cui dubium eſſe, quin Imperator pro ſua pietate decreturus fuerit, ut non tantùm novum diploma prioris confirmatorium ſcriberetur, ſed eidem etiam mentio miraculi maximi, cui paulò ante à Conrado narrato, & à Summo Pontifice comprobato ipſe præſens Romæ fuiſſe perhibetur, insereretur? Ad hæc ſurdus mutúſque, aliud ſequente anno telum arripuiſti, *agnoviſſe ſcilicet Imperatorem, rem hanc non ſui, ſed Pontificii fori eſſe.* Hoc etiam æquè imbelle telum repuli. Nunc ergo taces & jaces. 6. De varietate traditionis miror equidem, te ampliùs mutire auſum. Res apertiſſima eſt. Conradus enim *in Secretis Secretorum* deſcenſum Chriſti, Apoſtolorum, Patrum, Angelorum disertè memorat. Coram Leone Papa contra & Imperatore, cùm *ἀκριβέστερον* res ei narranda fuiſſet, hoc unum, ſi Leonis Bullæ fides eſt, confeſſus fuit, *ſe, cùm circa medium noctis, more ſolito, cauſa orationis, ſurrexiſſet, dulciſſimum canticum cum religioſis fratribus ejuſdem loci audiviſſe. Et cùm diligentiùs, quid hoc eſſet, perſcrutari voluiſſet, veraciter comprehendiſſe, talem cantum, & talem ordinem Angelos tum habuiſſe in illius capellæ, pro qua venerat ipſe, conſecratione, qualem adhuc Epiſcopi ſolent habere in Eccleſiarum dedicatione.* En, Redingi, non ſolum cantum, ſed etiam *ordinem, qualem adhuc Epiſcopi ſolent habere in Eccleſiarum dedicatione,* Angelis; & quidem non aliis, quàm Angelis, non Chriſto, non Apoſtolis, non S. Patribus tribuit. Et quod ſic fecerunt Angeli, *Divinitus* factum interpretatur, non utique per Chriſtum ex Cœlo deſcendentem, de quo in bulla Leonis ne hilum

quidem legere eſt; ſed per Angelos. Quod enim Deus per Angelos facit, illud *Divinitus* factum rectè dicitur. Neque valet ratiuncula tua, *quòd effectus talis ordinatus in Eccleſiæ militantis cum cœleſti coordinationem, & hominum in terris degentium ſalutem, reduci debeat in Chriſtum, non tantùm ut Deum, ſed etiam ut hominem.* Atqui Deum etiam per S. Petrum conſecraſſe fanum Eccleſiæ Rhievallenſis in Anglia, ſupra narrantem Surium vidimus. Sed reducatur in Chriſtum, etiam ut hominem. An iccirco ut hominem *è Cœlo cum caſula violacea deſcendentem?* Quaſi ſcilicet Chriſtus, etiam ut homo, nihil in Eccleſia operari poſſit, niſi humanitate ſua è Cœlo in terram deſcendat. Quo ergo jam pacto, Redingi, retibus tuis te exſolves? Nam quæ de Moſaica lege Angelorum etiam miniſterio lata in deſperatæ cauſæ tuæ ſubſidium vocaſti, diluta nimis eſſe, *Vindic.p.* 287. 288. probavi. Non enim ideo lex Moſis *Angelica*, vel *Angelorum* uſpiam dicitur, ſicut dedicatio veſtra *Angelica* nomine venit. Neque magis hæc *Angelica* dici poteſt, quia Chriſto dedicante & conſecrante ſacellum cecinerint Angeli, quàm fundatio terræ dici poteſt *Angelica*, quia cùm Deus baſes terræ defigeret, & lapidem ejus angularem, jaceret, filii ejus, hoc eſt, Angeli jubilaſſe & ceciniſſe dicuntur (non Prov. ſed Jobi XXXVIII. 4. 6. 7 *Ubi eras, cùm terræ fundamenta jacerem? Quis demiſit lapidem ejus angularem? Cùm ſimul jubilarent ſtellæ matutinæ & exultarent omnes filii Dei.* Quem locum in Bibliis extare ſi ſciviſſet Redingius, non ex meis ſomniis eum petitum ſomniaſſet, nedum ita petulanter contra eum diſputaſſet, objectans videlicet, *Angelos fundationi terræ non præexiſtentes, eidem cooperari non potuiſſe.* Non cooperati ſunt fundanti terram, Redingi, ſed Deo fundamenta terræ jaciente, *ſtellæ matutinæ, filii Dei*, hoc eſt, Angeli, jubilarunt, cecinerunt, hoc eſt, Dei bonitatem, Sapientiam & potentiam in Cœlo laudarunt ab initio uſque adhuc. Non opus erat, ut præexiſterent; dummodo coexiſterent. Quanquam omnino præextiterunt. Creati enim primò die ſunt. At terra fundata eſt ſecundo die, quando compactis terræ partibus craſſioribus ſimul facta eſt ἔκθλιψις & expreſſio aquæ, & ejus incluſio in ſua cava vel patentia vel ſubterranea; atque ſic aqua ab arida ſeparata, orbis facies, quæ nunc eſt, extare cœpit, Geneſ. I. 10. Indignum profectò eſt, hæc à Theologo ignorari: & contra Scripturam ipſam diſputare, impium. Quæ de nomenclatura dedicationis Angelicæ *ex denominatione adæquata, ex univerſo nimirum tam principalis* (puta Chriſti) *quàm miniſterialium dedicationi illi cooperantium cauſarum* (puta Angelorum & hominum) *genere* repetis, ſolidè *Vindic pag* 288..291. diſcuſſi. 7. Nec calumniam tuam, cujus reum te publicè peregi, purgas. Non enim, quid de majoribus meis, quibus occaſionem variorum ſcelerum Einſidlenſem peregrinationem Papali ſpiritu prædominante, præbuiſſe dixi, & ſpecimine allato probavi (manifeſtè nocentes, non innocentes arguens) ſed quid de S. Virgine Maria dixerim, quæritur. Hanc me contendiſſe cum Milytta Venere comparare, criminabare. Criminationem fusè *Vind. pag.* 270. *&c.* dilui; & in vos blaſphemiam retorſi; nominatim Cornelium à Lapide, architectos idoli Turonenſis, Johannem Baptiſtam Pozam, Bernhardinum de Buſtis. Hi enim B. Virginem, & Dianam, Venerem, Circen, Medæam, Helenam, Thaidem, Lesbiam, Cynthiam, Corinnam, Didonem, Laviniam, Creuſam, Proſerpinam, Lucretiam, ut *ſimiles*, compararunt: ego Divam Mariam Virginem & Venerem Milyttam ut *diſſimiles* contendi. Tui ergo domeſtici blaſphemiæ inexpiabilis, quam ne purgandam quidem ſuſcipere auſus es, rei ſunt manéntque: & tu calumniæ publicæ nec dum expiatæ reus manes, manebiſque ſemper.

Obiectio Tridentinorum.

OBIECT. *Sacellum Einſidlenſe Deiparæ Virginis Mariæ à S. Meinrado conditum, ab ipſo Chriſto ex Cœlo illuc deſcendente Idibus Septembris A. 948. conſecratum eſt, uti Romæ Conradus Epiſcopus Conſtantienſis teſtificatus eſt. Cujus adeò teſtimonium Leo VIII. R. P. de conſilio Antiſtitum Germanorum ac Italorum, aſiſtente Imperatore, Ottone I. ejúſque filio Ottone II. uxore Adelheide, Principibúſque tum Teutonicis tum Italis, ratum firmúmque habuit, & Bullá corroboravit. In cujus quidem Bulla authentico tranſſumpto A.* 1383. VII. *Kal. Jan. Indict. V. atteſtatur, ſibi plenariè conſtare de omnimoda veritate, nec non de ſuſpicionis carentia, & diuturna eorundem obſervantia. De hoc ipſo Conſtantienſis Epiſcopi tranſſumpto tanquam legitimo Eugenius* IV. *à Thuricenſi oppido, aliiſque Helvetiæ Oratoribus requiſitus, teſtatus eſt An.* 1433. *&c.* Aug. Reding. *pag.* 854. 855.

Reſp. Argumento huic pro Eremitana, ſeu Einſidlenſi peregrinatione decantato, ſatisfeci in Synodali Diſſertatione *Sect.* 15. 16. *&c.* ejuſque Vindiciis, ubi nec hiſtorica nec Theologica fide de conſecratione hujus Sacelli conſtare probavi, & Leonis VIII Bullam nec γνήσιον, nec, ſi vera & germana eſſet, validam, utpote à Leone Pontifice dubio profectam eſſe, aſſerui. Quæ omnia κατὰ πόδα in timore Domini expendere Adverſarius debuerat. Id verò non præſtitit, ſed hinc inde pauca vellicare & eludere duntaxat ſategit. Conradi Epiſcopi librum *de Secretis Secretorum* eſſe ſecretum & apocryphum, neque ejus, utpote fallacis hominis, authoritatem ad conſtituendam religionem ſufficere dixi, ejúſque viſiones & miracula haud eſſe omni exceptione majora, oſtendi. Regerit ille pag. 858. me non ſpirare *niſi ineptas conſequentias.* Quomodo verò? *Quis ſanæ mentis,* inquit, *dicat, omnes Scripturas in archivis conditas eſſe apocryphas? Quis ſanæ mentis à libris aliquibus ſuppoſititiis contra alium hactenus receptum & à nemine in controverſiam vocatum argumentatus eſt? Quis ſanæ mentis ab authoritate negativa argumentum nectit?* Non erat neceſſum, ut ita declamares, Redingi. Quin potiùs oſtende, quibus in archivis lateat hic liber, & quòd ab omni fraudis ſuſpicione ſit immunis. Id ſi feceris, primus ego conjecturas meas delebo. Nunc Tibi aliiſque, quorum intereſt, talem librum exiſtere, & authoritate idonea præditum eſſe, nudè aſſerenti quantum fidere debeam, probè ſcio. De miraculis etiam & viſionibus Conradi tam probabiles ſunt conjecturæ meæ, ex Huldrici Conſtantienſis epiſtola, & Calixti II. Bulla Canonizationis arceſſitæ, quàm tua earundem explicatio. Quid enim? Annon Huldricus potiùs, vel certè æquè miraculis & viſionibus Conradi, ac ejuſdem converſationi inniti debuit? Annon miracula ſunt Dei ipſius vox & ſuffragium? An igitur illa fas fuit floccipendere, vel poſteriore loco amandare, ſi vera fuerunt? Annon Calixtus Conradum in Divorum numerum adoptans ipſe priùs ſcire debuit,

debuit, vera eſſe Conradi miracula? Cur demum poſt Canonizationem miraculorum examen delegavit Epiſcopo? Vides ergo, me ita conjectantem non planè cucurbitas lippiviſſe. Dixi, *Leonis* VIII. *Ottonis Imp. aliorúmque, qui præſentes finguntur fuiſſe, teſtimonio non plus veritatis ineſſe potuiſſe, quàm ipſi relationi Conradi, cui proinde, ſi* ἀξιόπιστος *non fuit, nullam fidem illud conciliare queat. Neque conſtare, an Leo Papa, Otto, & alii in rebus conſiderandis maturum judicium adhibuerint, cùm ipſe Redingius fateatur, Conradum in relatione ſua confusè proceſſiſſe.* Reſpondet ille, *Conradum potuiſſe ſua Ordinaria Authoritate de Divina illa conſecratione facere deciſionem: attamen pro majori authoritate illi concilianda Pontificiam quoque authoritatem conſuluiſſe.* Concedo majorem authoritatem viſioni Conradi ab Imperatore & Principibus approbatæ conſtituram fuiſſe, nempe ſi illa per ſe ἀξιόπιστος & fide digna fuiſſet. At ἀξιόπιστον haud fuiſſe, idoneis argumentis comprobavi. Manet igitur, quod dixi, plus fidei alienæ relationis teſti, quàm ipſi alienæ relationi falſæ, vel *teſti* ipſi *de viſu* ineſſe non poſſe. Cúmque fateatur Adverſarius, non tam privatam viſionem Conradi, quàm cœleſte Oraculum illud, CESSA FRATER, &c. ter à populo auditum teſtimonium pro judiciali conſecrationis illius approbatione ſuffeciſſe, ipſe autem Leo Papa populum non audiverit, quomodo miraculum maturè expendiſſe dici poteſt? *At Conradus authoritate Ordinaria teſtimonium populi retulit*, inquit ille. Imò populi præſens teſtimonium neceſſarium fuit, quia in ore non unius, ſed duorum vel trium, adeóque plurium veritas conſiſtit. Calumniam vocat, *quòd Otto & Hugo Conſtantienſes Epiſcopi An.* 1430. *&* 1515. *Divinam Sacelli Einſidlenſis conſecrationem oppugnaverint.* Divinam Sacelli Einſidlenſis conſecrationem Epiſcopos hoſce oppugnâſſe, nuſpiam dixi. Temerè id ad conflandam mihi invidiam fingitur. De Bulla Leonis controverſiam ab Epiſcopis illis motam eſſe aſſerui pag. 224. Hoc verum eſſe, ex ipſis Einſidlenſium Manifeſtis nuper in publicum miſſis didici. Argumentum ab authoritate negativa petitum, quatenus videlicet validum ſit, in Vindiciis expoſui, neque hîc operam ludo. Neque vetuſtatem religionis Eremitanæ quidquam juvare, fusè *pag.* 228. 229. *&c.* demonſtravi. Excipit ille *pag.* 860. rationem prudentialem ex vetuſtate deductam cohærere cum verbo Dei & veritate fidei. At hoc eſt τὸ ζητούμενον, quod authorem Bullæ dubium fuiſſe Pontificem, imò *Pſeudo-Leonem, qualis eſt canis Leonis nomine inſignitus*, uti vocat Baronius, tum Synodalis Diſſertatio, tum ejuſdem Vindiciæ aſtruunt. Perſtat tamen Adverſarius, fuiſſe ipſum poſt mortem Johannis XIII. ſi non *formali*, ſaltem *virtuali* electione in Papam ſubrogatum, adeóque legitimum Pontificem. Sed rogo id mihi expediat, an ſi hodiéque Imperator hominem laicum, nunquam ordinatum, qualem Leo-

nem

nem fuiſſe teſtantur Hiſtoriæ, faceret Pontificem, eúmque Apoſtolicæ ſedi obtruderet, an Cardinales talem agnituri ſint pro legitimo ſucceſſore Petri? Non *virtualem*, credo, ejuſmodi electionem nuncuparent, ſed *vitioſam*, ſed *Simoniacam*, ſed *jure nullam*, uti Leonis electionem Baronius inſignivit. *Sed eſto,* inquit, *non fuiſſe verum Papam. At ratio prudentialis ex argumentis coram Conſiſtorio Pontificio deductis, & judicio tot Epiſcoporum probatis deprompta, & religionis ſufficienter directiva locum adhuc habere poteſt, accedente præſertim poſteriorum Pontificum confirmatione.* Inducatur igitur primùm Bulla Leonis, dubius dubii Pontificis fœtus. Dein & ipſa argumenta coram Conſiſtorio deducta qualia fuerint, & quod pondus *religionis directivum* iis inhæſerit, demonſtretur. Denique ſequentium Pontificum, qui relationem Conradi explorare haud potuerunt, confirmationem Leonis Bullæ, veluti fundamento ſuo, innixam, plus fidei mereri, quàm ipſam Leonis Bullam, apertæ veritati detur. Quæ *pag.* 861. ſubjiciuntur de errore materiali non obſtante actioni, cui ſubſint argumenta rationem prudentialem fundantia, verba ſunt aëra duntaxat verberantia. Hic enim quæſtionis noſtræ ſtatus eſt: An ſi ea in re, in qua ſubſtantia cultus verſatur, periculum erroris ſubeſſet, ipſe cultus ex fide certa procedere, adeóque Deo gratus & acceptus eſſe poſſit? An ſi dedicationem Sacelli Eremitani authore Chriſto factam eſſe, plenè ſolidéque non cognoſceretur, religioſus ejuſdem cultus legitimus foret? Non fore, neque eſſe omnino legitimum pertendo, quia certam fidem & πληροφορίαν ad actionem Deo placentem requiri, ubique Scriptura teſtificatur.

EXCIP. REDING: *1. Leonem Papam eo tempore, quo bullam iſthanc edidit, legitimum fuiſſe Papam, negare non potes, quia ipſemet fateris, eum tandem in Papam receptum eſſe: ac inſuper et Conradum audienti adſtiterunt præter Imperatorem, Imperatricem, Principes Teutonicos, alii etiam Archiepiſcopi, & Epiſcopi Germaniæ ac Italiæ plures: denique Benedictus V. Johanni ſurrogatus, in ſeditione creatus, adeóque verus Papa non fuit. 2. Leonis illa Bulla inter legitimorum ſummorum Pontificum decreta etiamnum in ſcrinio ſeu archivo Pontificio Romæ aſſervatur. cujus exemplar non multis abhinc annis inde extractum ſupra exhibuimus. 3. Diſſertationem meam de Morali, prudentiali, ac ſupernaturali certitudine excutere auſus non es. Quinimò ſimplicitatem tuam in talibus intelligendis & ventilandis falſius ultro es. 4. Omnino practicè loquendo, ſecundum prudentiam ac moralem certitudinem ſemper tutò creditur bullis Pontificiis, licet in facto particulari falſitas aliqua ſubeſſet. Quæ merè materialis honeſtatem, quæ moralem religionis virtutem formaliter objectivè ſpecificat, ad voluntatem applicare poteſt. Sicut enim figuræ artificialis expreſſio, ac effigies ſub ratione artefacti æquè æſtimatur in argento & in auro: ita Moralis religionis rectitudo per illam prudentialis rationis ideam voluntati repræſentata, & per Divinæ gratiæ impulſum à voluntate acceptata, ex materiali errore contaminari nequit. Falſum ergo eſt, Jacobo Patriarchæ errorem circa Leam obſtitiſſe, quò minùs actus ejus in genere præciſæ moralitatis formaliter honeſtus fuerit. Falſum, quòd judicium de Divina ſacelli noſtri conſecratione*

ſit

ſit, vel alienum, & non proprium, dum quis ex rationibus prudentialibus intra mentem propriam id format; vel cum practica dubitatione conjunctum. Licet enim ſpeculativè loquendo dubium alicui ſuboriri poſſit; ex rationibus tamen prudentialibus derivata plena certitudo dubium omne excludit. 5. Conradi librum de Secretis Secretorum originalem quidam S. R. I. ex Ducali familia oriundus Princeps in Theſauro & Archivo ſuo ſervat. Cujus miracula non ideo ſuſpecta ſunt, quia Huldricus Epiſcopus Conſtantienſis ad Calixtum II. ſolicitans Conradi canonizationem, ſcripſit, ſe hujus viri digniſſimam Deo converſationem potiùs quàm miracula ſpectare; & Calixtus in Bulla ſtatuit, miracula Conradi, ſi vera ſint, memoria deinceps recitanda eſſe. Non enim vel Huldricus, primas partes converſationi, ſecundas miraculis Conradi tribuens: vel Calixtus, de quibuſdam, non omnibus miraculis loquens, eorum fidem minuere voluerunt. 6. Ejuſdem Conradi viſioni non exiguum pondus addidit Imperatoris & Principum, nedum Papæ & Cleri approbatio, probationibus ad hanc impertiendam neceſſariis fulta. Accedit vox Dei à populo audita; cujus teſtimonium licet Leo & Imperator ipſe à populo ipſo non exceperint, Conradus tamen ſua ordinaria authoritate illud authenticum reddere, ac in ſcriptis tali modo receptum, ad Pontificem deferre; ac inſuper ipſe, tanquam teſtis de viſu una cum S. Huldrico Auguſtano Epiſcopo ſub publicæ quoque authoritatis charactere conteſtari potuit. Ibid. pag. 276-282. Reſp. 1. Fueritne unquam Leo VIII. Pontifex Eccleſiæ veſtræ legitimus, adhuc ſub judice, veſtro etiam, lis eſt. Non agnovit id Baronius, *ad A. 963. n. 31. 32.* & qui eum ſequuntur. In comitia ea, quibus Leo Papa electus eſt ab Imperatore, Archiepiſcopis, Cardinalibus, Epiſcopis compluribus, horrendum in modum, pro more ſuo, idem Baronius debacchatus eſt. Argumento à numeratione Pontificum Leonum petito ita reſpondet: *Nec numerata Leonum ita nominatorum ſeries eſſe faciet, quod non eſt. ſicut nec canem aliquem Leonis nomine inſignitum, verè eſſe Leonem ipſa nominatio vel numeratio tantùm facta conſtituit. Hæc, ut ſcias è numero Leonum Pontificem hunc PSEUDOLEONEM expungere.* Clementiùs paulò Leonem alii exceperunt. Bellarminus enim *Chronol. ad A. 964.* cúmque nuperimè ſecutus Lojolita Otho, (cujus *Romam Glorioſam, κατ' ἀντίφρασιν* ſic dictam, uti Cl. Reiſerus eruditiſſimo opere demonſtravit, liberali donatione Tua, quam grata recordatione commemoro, Bibliotheca mea poſſidet) ſic tempora diſtinguunt, ut negent, eum legitimum Papam eſſe, niſi poſt Johannis XIII. & (alii XII. vocant) & Benedicti V. mortem, cœpiſſe. Conſtat autem omnium calculo, Benedictum V. demum A. *965.* defunctum eſſe. Sive ergo Baronium, ſive Bellarminum, & utriuſque ſequaces probamus, Leo eo tempore, quo Bulla edita Conradi viſionem probavit, puta Novembri menſe A. *964.* nondum legitimus Papa fuit. Utriſque diſcors Redingius, ut hypotheſi ſuæ famuletur, Benedicto V. expuncto, & inter Antipapas relegato, Leonem Papam legitimum factum eſſe poſt mortem Johannis XIII. Pontificum omnium ſceleratiſſimi, hoc eſt, die 14. Maii A. *964.* ſemeſtri priùs, quàm bulla controverſa prodiit ait. Qua verò, juxta hypotheſes quidem Pontificias, veriſimilitudine Benedicto à Romanis electo præferat Leonem ab Imperatore electum, ipſe viderit. Palam certè eſt, vos miſerum illum Leonem exagitare pilæ adinſtar, & modò Pontificem affirmare, modò negare, prout novellæ hypotheſes veſtræ exigere videntur. Et perſtat firmiſſimo pede cornutum dilemma meum, pridem tibi oppoſitum, ejuſmodi: Vel Leo legitimus Papa unquam fuit, vel non fuit. *Si non fuit*, bulla, qua is Conradi viſionem confirmavit, nil niſi bulla fuit. Neque ſequentium Paparum confirmatio medebitur quicquam, quia ſola Leonis non Papæ, adeóque fallibilis, bulla nituntur. Tale autem quodque eſt, quale ejus principium eſt. Neque enim ſequentes Papæ rem denuo explorarunt: ſed rem ſemel à non Papa,

Papa, hoc eſt, homine incerto & fallibili haud certò nec infallibiliter exploratam repetierunt. Nihil etiam ad rem facit Imperatoris, Principum, Cleri præſentis authoritas & conſenſus, quia, juxta adverſariorum hypotheſes, ipſa etiam Concilia, præſentis Papæ authoritate & conſenſu deſtituta, nullius fidei & authoritatis habentur. Ne dicam, Othonem Imperatorem cum Concilio Romano Johannem Papam deponentem, & ſibi jus eligendi Papæ vindicantem ab adverſariis ipſis, Baronio cumprimis, horrendum in modum proſcindi. Si legitimus Papa Leo unquam *fuit*, ſequitur hominem laicum, qualis Leo, cùm eligeretur, fuit, Papam eligi poſſe: Concilium indici ſine authoritate Papæ legitimè poſſe, quia Concilium illud, in quo Otho Leonem eligi curavit, Papa reluctante coaluit: Imperatoris rogatione Papam eligi poſſe, quia, teſte Baronio, in Concilio Romano *rogatione Imperatoris* Leo *Johanni ſucceſſor datus eſt*: Imperatori fas eſſe deponere Papam, quia Otho Johannem XIII. depoſuit ſolenniter, eíque Leonem ſurrogavit: excommunicatos à Papa ipſum Papam excommunicare poſſe, quia Imperator Otho unà cum Concilio Romano Johannem diras adverſus ſe intonantem excommunicavit ipſe: denique omnes donationes, quas Eccleſiæ Romanæ factas à Carolo, Pipino, Ariperto, aliis contendunt, invalidas eſſe, quia Leo ille Papa electus, diplomate perpetuò valituro omnibus illis donationibus, Cardinalibus totóque Populo Romano præſentibus ſolenniter renuntiavit. Ubi verò faſſus ipſemet ſum, *Leonem tandem in Papam receptum eſſe?* Dixi equidem *Vindic. p.* 388. Romanos coactos ab Imperatore portas ei aperuiſſe, Benedictum dediidiſſe, *& Leonem recepiſſe*. At recepiſſe, ceu legitimum Papam, nuſpiam dixi. Neque enim violenta obtruſio, & receptio per vim extorta legitimum Papam, canonicè non electum facit. 2. An bulla illa Leoni tributa, quam ſupra exhibuiſti, hodiéque Romæ inter legitimorum Pontificum decreta extet, dubitare licet. Nam Angelus Maria Cherubinus veſtras, qui Papales Bullas in Bullario ſuo magno repræſentavit, Leoni VIII. numerato licet, & effigie expreſſo, bullam omnino nullam tribuit. 3. Neque ſemel jam tuas *de Morali prudentiali ac ſupernaturali certitudine* nugas excuſſi; & ad cultum, ſeu religioſi cultus objectum conſtituendum ſupernaturalem certitudinem requiri, demonſtravi. *Simplicitatem* porro profeſſus ſum innocentem, hoc eſt, *ἁπλότητα εἰς Χριστὸν ſimplicitatem in Chriſtum*, qualem S. Paulus τῇ πανουργίᾳ *aſtutiæ* Serpentis antiqui, ſtrophis & ſophiſmatis ſuis Evam ſeducentis, opponit, 2. Cor. XI. 3. Neque ejus me pudet, vel pudebit unquam. Serpentinam tu aſtutiam habe. 4. Cujus certè ſpecimen haud poſtremum eſt, quòd bullis Papæ, etiam religioſi cultus objectum ſancientibus, credendum pertendis, *licet in facto particulari* (& in eo quidem, in quo totius rei cardo vertitur; uti quidem in eo, *an viſio Conradi Divina fuerit*, totius cultus Einſidlenſis cardo vertitur) *falſitas ſubeſſet*. Etenim verum Deum colendum eſſe, etiam idololatræ profligatiſſimi conſenſerunt ſemper. Sed aberrantes in determinando cultus objecto legitimo, adeóque adorantes eum, qui verus Deus non erat, idololatriæ crimini ſe alligarunt. Ita vos conſentientes, adorandum eſſe verum Deum, idololatriæ crimine neutiquam vacatis, ſi *falſitas ſubſit* in eo, quòd loco Sacelli à Chriſto conſecrati religioſè colitis Sacellum à Chriſto non conſecratum; vel ſaltem ejus rei certitudo Divina, à revelatione Dei ipſius profecta, vobis nulla ſuppetit. Nil te figuræ artificialis ſimilitudo juvat. Non enim ſicut illa argento æquè atque auro ſic applicari & imprimi poteſt, ut ſimilitudinem non perdat, ſed exactè congruentérque retineat: ita cultus Dei cuilibet rei, Creatori & creaturæ æquè applicari & impendi ſic poteſt, ut ſemper Divinus cultus maneat, & aberrante judicio in dæmoniorum cultum non degeneret. Neque etiam Jacobi inceſtum cum Lea, materialiter ſaltem talem, *formaliter*

honeſtum fuiſſe, probabis unquam. Fuit enim *error in perſona*, qualis nec formaliter honeſtus eſſe, nec *formalem honeſtatem* in actum derivare poteſt. Neque judicium veſtrum de Sacelli Divina conſecratione *alienum* dixi; ſed *alieno*, eique fallibili, Papæ ſcilicet, in rebus facti errori obnoxii; imò Antipapæ, juxta vos & in juris & in facti rebus fallibilis, *judicio inniti*, dixi. Ejuſmodi verò judicium ad cultum ſufficere, nemo niſi idololatriæ favens, dixerit. 5. Parum ſtipulationi meæ, ut oſtendas, *quibus in archivis liber Conradi de Secretis Secretorum lateat, & quòd ab omni fraudis ſuſpicione immunis ſit*, ſatisfacis, ajens, *eum Originalem à quodam S. R. I. ex Ducali familia oriundo Principe in Archivo ſuo ſervari*. Quis enim ille *quidam* eſt? Cur non prodidiſti, ſi cauſæ tuæ confidis? Imò cur librum ipſum hactenus non edidiſtis, ut & adoratores Sacelli veſtri, quorum intererat rem penitus cognoſcere, extra dubitationis aleam ponerentur, & nos judicare poſſemus, ab omni fraudis ſuſpicione immunnis libellus ille ſit, nec ne? Nunc verò in tenebris ſuis deliteſcens ſtrenuè, & ad tineas ac blattas damnatus nullam fidem meretur niſi apud eos, quorum quæſtui inſervit. Neque ampliorem fidem ejuſdem miracula jactata merentur, utpote quæ tum Huldricus Conſtantienſis Epiſcopus Calixto II. pro canonizatione Conradi ſupplex factus negligenda putavit, cùm tamen in canonizationibus utramque paginam facere ſoleant; & quidem hoc argumento, *quòd miracula nonnunquam reprobis cum Sanctis communia ſint*; cùm vos veræ Eccleſiæ notam infallibilem eſſe pertendatis: tum Calixtus Papa pariter flocci pendit, ajens, *miracula, quæ per eum à Deo facta (NB) videntur*, (NB) *ſi vera ſunt, Scripturis & lectionibus deinceps memoriter tenenda eſſe*. Licet ergo miracula quædam ad ſe relata Calixtus commemoravit, non tamen illa *à Deo facta eſſe*, ſed *à Deo facta videri*, definivit, & de omnibus ejus miraculis promiſcuè hæſitans addidit, Si VERA SUNT. Quid miraculorum fidem minuere eſt, ſi hoc non eſt? 6. Si Imperatoris Othonis, Principum & Cleri approbatio viſionis Conradi, eidem pondus & authoritatem addit; eorundem ergo, approbatio decretis aliis Papæ ejuſdem pondus addet. Audi ergo verba Authoris Faſciculi temporum: *Leo communi voto eligitur, depoſito Johanne. Hic (in Concilio Romano, præſente & approbante, imo ſuſcipiente Othone, Principibus & Clero) ſtatuit, ut nullus Papa fieret ſine conſenſu Imperatoris, propter malitiam Romanorum, qui ſuos intrudebant. Hic omnes donationes Eccleſiæ à Juſtiniano, Carolo & aliis factas Othoni & ſuis Succeſſoribus conceſſit, ut Italiam ab invaſoribus defenderent.* Quid videtur, Redingi? An & hic conſenſus & approbatio Imperatoris, Principum, Cleri, pondus addidit decreto Leonis, ne non conſentiente Imperatore Papa fiat, & donationes Papæ factæ reſcindantur? Sed approbationem viſionis Conradi ab Imperatore, Principibus & Clero factam *probationibus ad hanc impertiendam neceſſariis fultum* fuiſſe, ais. Unde verò tibi conſtat? Nam bulla Leonis nil tale præ ſe fert. Contra approbatio decreti ejuſdem Leonis circa electionem Papæ & donationes eidem factas argumentis graviſſimis, ex ipſo Divino jure petitis ſuffulta licet, à vobis rejicitur. Potiori jure & ratione nos approbationem eorundem viſionis Conradi, nullis probationibus ſuffultam rejicimus. Nam populi vocem Dei audientis teſtimonium ne quidem illi audiverunt. Conradi verò Ordinarii licet, unius tamen, & fallibilis ejuſdem teſtis, teſtimonium tanti non eſt, ut ſolum illud ad probationem neceſſariam ſufficere potuerit. Licet enim ex Bulla Leonis (ſi genuina eſt) conſtet, præſentem fuiſſe etiam Huldricum Auguſtanum Epiſcopum: tamen eum à Papa ad dicendum teſtimonium citatum eſſe, non conſtat. Quin potiùs Huldrico æquè ac reliquo Clero præſente *conſulto*, non ad teſtimonium citato, decretum à Papa cuſum dicitur. Omnes ergo jam fortunæ Einſidlenſes (ſi modò genuina eſt, quam Adverſarius

ſarius jactat, bulla) in teſtimonio dubio unius Conradi teſtis fallibilis, eidemque ſuperſtructo decreto Papæ dubii, ſeu potiùs Antipapæ, qui Pſeudopropheta melior ab ipſis Adverſariis haberi nequit, vertuntur. Denuo proin coronidem noſtram exornamus fideliſſimo Chriſti celeuſmate, quod Matth. XXIV. 23. 27. extat: *Tum ſi quis vobis dixerit: Ecce hic Chriſtus, aut hic, ne credite. Excitabuntur enim Chriſti & Pſeudoprophetæ, & edent ſigna magna & miracula, ita ut ſeducant, ſi fieri poſſit, etiam electos. Ecce prædixi vobis. Itaque ſi dixerint vobis: Ecce IN EREMO eſt, ne egredimini. Ecce in conclavibus,* NE CREDITE.

QUÆSTIO VII.

An Monachatus ſit religioſus vitæ ſtatus, in quo per obſervantiam votorum paupertatis, cœlibatus & cæcæ obedientiæ, Evangelica perfectio, ſupererogatio meritorum, & ſatisfactio pro peccatis acquiri poßit?

SYnodus in fidei decretis Monachatus nullam omnino mentionem fecit. Ne tamen dubius eſſet ille ſtatus, inter Reformationis decreta multas de Regularibus & Monialibus conſtitutiones retulit. Solent autem paſſim Adverſarii diſtinguere quatuor perfectionis gradus. Primum videlicet, quo ſe Deus ipſe amet: Secundum, quo cœlites Deum: tertium, quo ii, qui inter Chriſtianos ſe totos Deo conſecrârunt: quartum denique, quo omnes promiſcuè Chriſtiani Deum timere teneantur. Tertii porro gradus homines faciunt duûm generum. Alios enim profiteri perfectionem amoris illius jam adeptam, puta *Epiſcopos*: alios verò adipiſcendam, ſcilicet *Religioſos*. Unde *Religio*, quam hi profitentur, definiri ab iis ſolet, quòd ſit *ſtatus hominum ad Chriſtianam perfectionem tendentium*. Sed ipſos Religioſos quoque pro diverſo vel contemplandi, vel agendi duntaxat, vel & contemplandi & agendi ſtudio diſtinguunt in tres ordines, quorum aliis votum eſt nil niſi contemplari, aliis tantùm agere, aliis utrumque. Vota quoque ipſa diſtinguunt in *ſubſtantialia & communia* omnibus, puta vota paupertatis, cœlibatus & obedientiæ: & *accidentalia*, quæ ſubſtantialibus addita, mira varietate multiplicant in religiones prope innumeras. Suntque poſterioris generis vota in veſtibus, tum forma tum colore curioſiſſimè diſtinctis: in diæta ſive victu: in exercitiis tum animæ, tum corporis, qua noctu qua interdiu. Ita in immenſum multi-

 pli-

plicatos ordines diſparant generali diſtinctione in *Eremitas* ſeu *Anachoretas*, quos Durandus vocat *girovagos*, *vagabundos & circumcelliones*; & in *Cœnobitas*. Illi in eremis & deſertis locis, procul ab humano & rationali commercio ſolitariam vitam agunt, & alii quidem ſub Priore degunt in remotis & abditis locis, ſinguli ſingulas cellas veluti ſepulchra inhabitantes; alii antris, ſpeluncis & parietibus ſe includunt; alii denique ſqualores ſolitudinum requirunt, in beſtiali ferarum conſortio herba paſcuntur, pelle carnis pro operimento utuntur, & algore noctis, ac calore ſolis in modum Æthiopum denigrati, velut tympanum obrigeſcunt. Hi verò inter ſe familias inſtituunt & communitatem alunt, & in locis quidem plerumque commodiſſimis & amœniſſimis, & magnificentiâ quandoque cum Regum palatiis certantibus. Atque hos omnes in religioſo illo vitæ ſuæ ſtatu docent & *ſupererogare*, hoc eſt, plus facere, quàm lex poſtulet, ita ut tum pro ſe eminentiorem in vita æterna gradum mereantur, tum merita etiam acquirant, quæ aliis applicari poſſint: & *ſatisfacere pro peccatis*, non quidem, ut Bellarminus loquitur, tollendo culpam, ſed ſolam pœnam. Aſſeruntque etiam Summiſtæ, teſte Azorio *pag. 1. lib. XII. cap. 5.* per profeſſionem *omnia vitæ priſtinæ peccata deleri: per habitum vitæ monaſticæ ſuſceptum reſtitui hominem in eum ſtatum, in quo eſt quiſpiam, cùm Sacro baptiſmate renaſcitur: nec Monachum rationem de peccatis ante profeſſionem admiſſis redditurum &c.* Hunc igitur Monaſticum, ſeu religioſum vitæ ſtatum in vera Eccleſia locum ullum habere, nos negamus.

ARG. I. Etenim nec vox Monachi, nec res ea voce denotata uſpiam in Scriptura occurrit. Nuſpiam reperire eſt vel præceptum, quod ipſi fatentur, vel conſilium, vel laudatum aliquod Monachatus exemplum. Eſt autem Scriptura perfecta regula & credendi & faciendi ſeu vivendi, uti Apoſtolus 2. Tim. III. 16. 17. nervosè oſtendit. Aliter Chriſtus & Apoſtoli quoad regulas credendi aut vivendi à Dominico, Franciſco, aut Ignatio Lojola corrigendi eſſent.

RESP. REDING: 1. *Argumentum authoritate negativa nititur.* 2. *Imò verò in S. Literis exempla occurrunt ſtatus perſonarum Deo conſecratarum, mediantibus obedientiæ, paupertatis religioſæ & caſtitatis perpetuæ votis, in unam quandam cultui Divino deputatam congregationem ſe coadunantium. At vita Monaſtica ſecundum ſubſtantiam talis ſtatus eſt.* Tomo V. Tract. 14. ſſ. 2. pag. 290. 291. Reſp. 1. In religione authoritas poſitiva & negativa ejuſdem momenti ſunt. Nititur enim illa voluntate Dei patefacta. Qui ergo ex voluntate Dei patefacta religioſum officium non probat, non religionem ille veram ſequitur, ſed deſerit, & deſertionis hujus reus authoritatis negativæ via rite & ordine peragitur. Quicquid in cultu & religione Dei non juſſit, mandavit Deus, illud à vera religione, vero Dei cultu alienum, adeóque non religio, ſed *ἐθελοθρησκεία ſuperſtitio* (*Matth. XVI. 13.*) & *planta, quam non plantavit Cœleſtis pater*, adeóque *eradicanda* eſt. 2. Definitio Monachatus à te

poſita

poſita inadæquata eſt, quia Monachatui Anachoretarum non quadrat, & fines Monachatus, qui illum variare poſſunt, omittit, denique nec Monachatui veterum congruit. Fruſtra tamen etiam Cœnobitici Monachatus exemplà in Scripturis, libro vitæ, vos venari, infra manifeſtum facimus. Nec Monachi ſolitarii nomen vel rem in S. literis oſtendere tibi proclive eſt, niſi forte in Exemplo Nebucadnezaris, ab hominibus depulſi, & in brutorum ſortem detruſi. Tales revera ſunt Monachi illi, quos Durandus *Ration. lib. II* 1. appellat *girovagos, vagabundos & circumcelliones.* Veri contra Chriſtiani, Eccleſiæ Catholicæ cives, amant civitatem, ſocietatem, congregationem, communionem Sanctorum, quos ſancta ἀναςροφῇ ſua ædificare & Deo lucrari contendunt.

ARG. II. Monachatus religionis ſpeciem mentitus, cum legis Divinæ præceptis pugnat. Etenim lex Divina vetat habere alios Deos, jubétque in ſolum Deum credere, à ſolo eo pendere, normam ac regulam fidei & vitæ mutuari, ei ſoli religionis gratia obedire. At Monachi alios ſibi, à quorum nutu & præſcripta regula pendent, quibúſque religionis gratiâ cæcam obedientiam jurant, faciunt Deos, puta Franciſcum, Dominicum, Lojolam, Claram &c. Lex Divina jubet omnem animam ſubeſſe ſupereminenti poteſtati. Monachi pietatis in ſeceſſu exercendæ prætextu ſe legitimæ poteſtati ſubducunt. Eadem Lex jubet liberos obedire parentibus, eoſdem amare, obſervare, colere officiis, & ſi caſus etiam poſtulet, beneficentiâ. At Monachi religionem profeſſi eximuntur ab omni parentum obſequio, quod Phariſaicum dogma à Chriſto Matth. XV. 4. & Marc. VII. 10. graviter reprehenſum redolet. Lex Dei commendat amorem proximi, eique connexam beneficentiam, hoſpitalitatem & virtutes homeleticas alias. At Monachi, inprimis Anachoretæ, ex inſtituto ſuo, abdicati mundi prætextum præ ſe ferentes, ſibi vivunt, ſagenæ tantùm ſuæ ſacrificant, neque ullam proximi fovendi, adjuvandi, promovendi, civilibus ſtudiis proſequendi curam ſuſcipiunt: Rempublicam deſerunt, civilia onera in alios derivant, denique nihil pro bono & honeſto cive faciunt. Lex vetat mendicum eſſe in Iſrael, & jubet quemque laborare, & in ſudore vultus ſui panem lucrari. At Monachi quidam mendicitatem profitentur, laborem verò tergiverſantur omnes, & in pingui otio ætatem conterunt. Lex jubet eos, qui continentiæ donum non habent, nubere. At Monachi, de permanente continentiæ dono incerti, etiam cœlibatum vovent, matrimonium ejurant, eique fornicationem præferunt.

Resp. Reding: 1. *Ergone qui Apoſtolos audit, alium ſibi Deum facit? Atqui Chriſtus aliter longè teſtatur, dicens:* Luc X. 16. *Qui vos audit, me audit; non alium ſibi Deum facit. Ita vos Magiſtratui veſtro obedientiam jurantes, aliumne vobis Deum facitis?* 2. *Falſum eſt, Monachos ſe legitimæ poteſtati ſubducere. Quin potiùs per hujus voluntariam conceſſionem ab ea exempti, legitimæ poteſtati Eccleſiaſtica ſubjiciuntur.* 3. *An etiam Chriſtus,*

jubens eos, qui ad ſe veniunt, odiſſe patrem, matrem, filium, imò animam ſuam, Phariſaiſmi fermento infectus fuit? Longè verò alia eſt religionum noſtrarum ratio, in quibus ſic jus naturæ votis præponderat, ut qui voto obſtrictus eſt, ad bona ſua Templo cedenda, teneatur potiùs ex iis parentes pauperes juvare: imò ordinem etiam deſerere, ſi ita extrema parentum inopia poſtulet. 4. An etiam vos Miniſtri civilia & militaria onera fertis? Amor proximi non in ſubſidio duntaxat temporario, ſed maximè in ſpirituali beneficentia conſiſtit. 5. Lex Divina Deut. XV. 4. vetans eſſe mendicum in Iſraele, hoc poſtulat, ut divitum beneficentia ſublevet inopiam pauperum. Id verò inprimis impletur in religioſis mendicantibus, qui omnibus relictis ſpe centuplæ compenſationis à fidelibus laicis juvantur etiam in temporalibus, dum ipſi Divinarum rerum exercitiis, imò etiam manuum laboribus, pro ingeniorum varietate & Superiorum ordinatione intenti ſunt. 6. De cœlibatus voto ſupra. Calumnia verò mera eſt, quòd Monachi fornicationem matrimonio præferant. Verum quidem eſt, graviùs peccare Monachos matrimonium contrahentes, quàm fornicantes, quia illi perpetuum ſacrilegium & inceſtum committunt; hi una duntaxat vel altera vice. Monachis tamen nec nubere, nec fornicari licet. Ibid. pag 291. 292. Reſp. 1. Abbates, Generales, Priores, Guardiani veſtri non ſunt, Redingi, Apoſtoli Chriſti. Papæ legem Chriſti abrogantis, & aliam inducentis Apoſtoli ſunt. Tum Apoſtoli audiendi erant non ſimpliciter, ſed quatenus verbum Divinum afferebant. Audiendi, recipiendi erant Prophetæ *εἰς ὄνομα προφητῶν in nomine Prophetarum*, Matth. X. 40 hoc eſt, quatenus prophetabant, ſive verbum Dei ad conſcientiam declarabant; non motu proprio, ſuo privilegio aliquid ex Scripturis indemonſtrabile, per *ἰδίαν ἐπίλυσιν privatam explicationem* loquebantur. Qui ergo Apoſtolos, Prophetas audiverunt, non illi Apoſtolos, Prophetas Deos ſuos fecerunt, ſed Chriſtum, Spiritum Dei, qui ceu verus Deus in iis immediata inſpiratione loquebatur. Contra Abbates, Generales, Priores veſtri verbum Papæ, ejus ſolius ſpiritu calentes, loquuntur; atque illud *ἄδηλον*, ad conſcientiam indemonſtrabile, motu proprio. Vindicant enim ſibi & dictis, imperiis ſuis cœcam obedientiam; *πληροφορίαν τοῦ νοὸς certitudinem propriæ mentis*, & *δοκιμασίαν τῶν καλῶν explorationem bonorum* ſeu *meliorum*, tollunt, & in religione ſervos hominum faciunt, contra Apoſtoli Rom. XIV. 5. 1. Cor. VII. 23. 1. Theſſ. V. 21. ſententiam. Verè ergo Monachatus in religione homines humanæ authoritati ſubjicit, & ſibi invicem Deos facit. Alia Magiſtratuum ratio eſt, quorum imperia non verſantur propriè circa religionem, niſi quatenus illam ex verbo Dei propagare, aſſerere, citra imperium tamen & tyrannidem in conſcientiam, poſſunt. Ubi verò leges civiles præſcribunt ex motu proprio & *αὐτοκρατορικῶς*, Scriptura eos *Deorum* nomine Pſal. LXXXII. 6. Joh. X. 34. inſignit. At *Deus* nuſpiam Monachos, Franciſcum, Dominicum, Lojolam, Abbates &c. *Deorum* nomine dignatus eſt. Regulos rectiùs *locuſtarum* ex Apocal. IX. 11. nuncupaveris. 2. Per voluntariam Regum & Principum ceſſionem ſolam Monachos à poteſtate civili exemptos eſſe, nec veſtri profitentur (Bellarminus enim ad jus Divinum, quod exemplis V. T. ſuperſtruit, provocat) nec certis documentis probari poteſt: nec verbo Dei conſentaneum eſt. Jubemur enim Regibus, Principibus & eminenti poteſtati ſubjici, Rom. XIII. 1. 1. Pet. II. 13. ubi Chryſoſtomus notat, hæc etiam Clericis Monachis & ipſis Apoſtolis ac Evangeliſtis dicta eſſe. Neque vel Reges ſe abdicare poteſtate, officio in quamvis animam Divinitus injuncto: vel quævis anima, adeóque etiam Monachi, obedientiam à Deo ipſo præceptam exuere poſſunt. Poteſtatem porro Eccleſiaſticam dominantem, cui Monachi ſe ſubjiciunt, non Chriſtianam, ſed Antichriſtianam eſſe, non ſemel probavimus. 3. Chriſtus certè Phariſæus non fuit, ſed Phariſæorum juratus hoſtis.

Proba-

Probavit ille non ſemel ſuam erga parentes *στοργήν*, quam voti prætextu Phariſæi (de quorum ſententia Celeb. Coccejus *Except. in Gemar. Sanhed. p. 273.* multa eruditè annotavit) eóſque ſecuti Monachi ejurant. Proin non ſimpliciter jubet odiſſe patrem, matrem, filios, ſed odiſſe, cùm impediunt ſequelam ſui; id eſt, non amare æquè ac Chriſtum, vel ſupra Chriſtum. At Monachi deſerentes patrem, matrem, filios, ab iiſdem non impediuntur, quò minùs liberè ſequantur Chriſtum, & ejus crucem ferant; quia profeſſione ſua nec Chriſtum, ſed Papæ potiùs & ſuam libidinem ſequuntur: nec Chriſti crucem in ſe ſuſcipiunt, ſed voluntarium cultum, cultui & cruci Chriſti oppoſitum, eligunt. Quàm bellè verò juri naturæ vota ſua poſtponant, experientia docet. Quis enim propter parentum inopiam ordinem deſerit, ut parentibus ſuſtentandis inſerviat? *Per calcatum patrem* jubetis *pergere ad Chriſtum.* licet nihil Chriſti vota veſtra habeant. *Ἀστοργίας* ejuſmodi Jeſuiticæ exemplum Cl. Hoſpinianus *Hiſtor. Jeſ. p. 75.* prodit in Novitio Landſpergenſi, qui patrem obvium non minùs quàm horrendum monſtrum fugiens, & ne aſpectu quidem dignatus, à Rectore Societatis ſupra modum laudatus eſt, his inter alia verbis: *Macte fili mi, qui patrem tibi elegiſti patres ſocietatis noſtræ, quos te magis quàm patrem tuum amare oportet, eò quòd hic ſecularis ſit, illi ſpirituales.* Addebat, parentibus, ſi eos à Societate Jeſuitarum abſtrahere conarentur, dicendum: *Vade poſt me Sathan, quia non parentibus naturalibus, ſed Societatis patribus* (NB) *abſolutam obedientiam vovi.* Sed & Jacobus Cruſius Jeſuita Novitium de Jeſuitiſmo deſerendo cogitantem his verbis compellavit: *Quid tibi curæ ſunt parentes? Audi Chriſtum & Ignatium.* Ille ipſe ad quem provocas, Thomas Aquinas. *Quodlib. 3 art. 16.* quæſtionem ponit: *Utrum religioſus, ſi videat parentem eſſe in neceſſitate, etiam abſque prælati licentia poſſit clauſtro exire ad ſubveniendum patri?* Concludit: *Poſtquam jam aliquis eſt in religione profeſſus, eſt mortuus mundo. Unde per ſpiritualem* (verè ſpiritualem) *mortem deobligatur à cura impendenda parentibus, ſicut etiam deobligaretur per mortem corporalem. Et ideo non peccat, nec contra præceptum Dei agit, ſi in clauſtro maneat ſub præcepto Prælati ſui, parentum miniſtratione prætermiſſa.* Hoccine plus quàm Phariſaicum dogma non eſt? Nam ad horribilem ejuſmodi *ἀπανθρωπίαν* vix Phariſæi ipſi pervenerunt, non opem ſuam, ſed Deo devota parentibus negantes. Concinit Thomæ Emmanuel Sa in verbo *Religio, Aph. 2.* ubi ſic ille: *Parentum grandi neceſſitati ſubveniendum ante ingreſſum: facta autem profeſſione faciendum quod poſſit, ſalva obedientia.* Si quid ergo filius Patri de ſuo dederit, ſacrilegium vocatur. Ac ne eleemoſynam quidem dare Monachus poteſt. Sed quid multis? *Monachos religionem profeſſos ab omni parentum obſequio eximi*, atque hoc *Phariſaicum dogma* eſſe dixi. An inficias ire auſis?

4. Eccleſiæ Miniſtri civitatis onera omnia, quæ cum miniſterio eorum conſiſtere poſſunt, libenter meritóque ferunt. Profitentur enim ſe civitatis membra, debitores eorum, quæ Cæſari debentur: &, quæ Cæſaris ſunt, Cæſari petenti dare nulli abnuunt; exemplo Chriſti ipſius, qui Matth. XVII 27 quatenus legi ſubjectus, penſitationibus illis ſe teneri teſtatus eſt, dicens: *ἵνα μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς ne ſcandalizemus eos, accipe denarium & da pro te & me.* Unde Cajetanus collegit, negationem cenſus futuram fuiſſe ſcandalum activum, quia *ne ſcandalizemus, dixit non, ne ſcandalizentur.* Peſſimè autem vobiſcum Monachis ageretur, ſi amor proximi *ſubſidium temporarium* non exigeret. Sic enim vel laborandum vobis, vel fame pereundum eſſet. At qui facultates & bonorum copiam ejurant, illi ſe ſponte eximunt debito amoris, quo quiſque pro viribus proximi etiam temporalem vitam conſervare tenetur, contra præceptum Apoſtoli Rom. XIII. 8. *Nemini quicquam debete, niſi amorem mutuum*, & Epheſ. IV. 28. *Qui furatus eſt, non furetur ampliùs, ſed potiùs laboret,*

laboret, operando manibus quod bonum eſt, ut poſſit impertiri cui opus fuerit. At cœnobitæ veſtri pleriqne clauſa omnibus aliis cœnobia habent: Mendicantes omnium in ſe beneficentiam experiuntur, ſuam in neminem exercent, fucorum inſtar, qui nil niſi apum mella conſumunt; imò nec ſibi utrique laborant, adeóque bis in præceptum hoc Apoſtoli peccant, nec ſibi laborantes, nec aliis. 5. De loco Deut. XV. 4. infra agimus. Debet equidem divitum beneficentia ſublevare inopiam pauperum, qui verè pauperes ſunt; non voluntariorum validorum, otioſorum, mendicantium. quales Monachi mendicantes ſunt, & in populo Dei tolerari ſeverè Deus vetuit; cùm vos contra mendicitati ſic provideatis, ut liberalitate aliorum ea foveatur; &, ut breviter clareque dicam, ut nunquam tanta ſit, imò tanta eſſe poſſit liberalitas, ut non mendicent ii ipſi, in quos ſuperſtitioſa liberalitas opes plus quàm Regias profuderit, quaſi dolium ſit Danaidum, vel numero quatuor inſatiabilium, quæ nunquam dicunt: *Sufficit*; mendicitas Monachalis quinto loco annumerari debeat. Sic ergo mendicantes veſtri omnia reliquerunt (imò ſæpe nihil, ſæpe parum) ut, laicis ſua in otioſos ventres profundentibus, omnibus illi abundent. Nec *ſpiritualia exercitia* prætexi poſſunt, quia pleraque Monachorum exercitia nil minùs quàm ſpiritualia ſunt, &, ſi verè ſpiritualia ſunt, à privatis, quales Monachi, quâ tales, ſunt, pro temporalibus vendi non debuerant; qui & orandum ſibi & laborandum (nempe ad lucrandum panem ſine mendicitate 1. Theſſ. IV, 11. V. 17.) meminiſſe debent. 6. De cœlibatus voto nos quoque plus ſatis ſupra. Calumnia ne ergo eſt, dicere, *Monachos fornicationem matrimonio præferre?* Atqui inter *κυρίας δόξας* veſtras hoc effatum eſt. *Sacerdos* (adeóque etiam Monachus, quia cùm utroſque voviſſe continentiam dicatis, parium par ratio eſſe debet) *aut domi concubinam foveat, tametſi gravi ſacrilegio ſe obſtringat, graviùs tamen peccat, ſi contrahat matrimonium,* inquit Coſterus *Enchirid. cap.* 19. libro a Theologis Moguntinis, Colonienſibus, Trevirenſibus & Lovanienſibus probato laudatóque. Quid multis? Per calumniam id vobis impingi quereris, & ſimul pulchrum adeò dogma defendis. Sed ſi de fornicatoribus, ſemel, bis terve fornicantibus verum eſt, quod dicis, an etiam de iis, qui *domi ſuæ concubinas fovent,* verum eſſe, dicere auſis? Annon enim cum illis continuata fornicatio committitur, æquè ac continuata conſuetudo in matrimonio obtinet? Et tamen etiam concubinatus à veſtris miſogamis matrimonio præfertur. Fingis etiam ſacrilegium & inceſtum, ubi nullus eſt, ut fornicatores, quos Deus judicabit, conjugibus præferre tibi liceat. Votum illicitum profanatio nominis Dei eſt: reſciſſio contra voti illiciti honeſta eſt, procul inceſtu & ſacrilegio omni. Sed ſolent ſic novitii abſurda abſurdis, turpia turpibus defendere. Veteres enim Canoniſtæ & Scholaſtici caſtiùs longè ſenſerunt. Gratianus ex Concilio Neocæſarienſi *diſt. 28. c. 9. Presbyter,* inquit, *ſi uxorem duxerit, ab ordine deponi debet. Quòd ſi fornicatus fuerit, extra Eccleſiam abjici, & inter laicos redigi oportet.* AB ORDINE, ait hic gloſſa, *id eſt, ab officio, & non beneficio. Et ſecundum hoc magis punitur Sacerdos, qui fornicatur, quàm qui legitimè contrahit: & hoc ideo, quia fecit contra ſacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minùs peccat ducendo uxorem, quia credit hoc ſibi licere.* Utri jam fidem merentur, Patres Neocæſarecenſes, & Gratianus: an Coſterus & Redingius? Certè adverſantur frontes.

ARG. III. Scriptura cultus electitios damnat Deut. XII. 32. Coloſſ. II. 23. At Monachi novum & fictitium cultum promerendi Dei cauſa inſtituunt; nullo vocationis Dei intuitu, nulláque ejus approbatione vivendi genus, quale liber, ſibi ipſi comminiſcuntur, & unâ cum cucullo mille ſuperſtitio-

num

num laqueos ſibi induunt. Eſtque obſervatu digniſſimum, quòd Paulus Coloſſ.II.21.22.23. voluntarium cultum perſtringens, ideam fictitiæ religionis Monachalis veluti digito demonſtrat. Damnat enim cultum eorum, qui vetant *tangere*, mulierem nempe conjugem; *contrectare*, rem puta dominii non ſui; *guſtare* certos cibos, ſive omnino, ſive certis diebus. Quibus adde votum obedientiæ in præcepta hominum καταβραβευόντων *præjudicium foventium*, πεισμονὴ οὐκ ἐκ καλοῦντος, *obſequii quod non eſt ex vocante*, ib. v. 18. cum Gal. V. 8. Divino igitur mandato & promiſſione deſtituti & voluntarium ejuſmodi cultum deligentes nihil hic faciunt ex fide, neque habet eorum conſcientia, quo ſe apud Deum ſuſtineat.

Resp. Reding: 1. *Atqui tota Monachatus ſubſtantia in tribus caſtitatis, paupertatis & obedientiæ votis conſtituta, in verbo Dei fundata eſt.* 2. *S. Paulus proin Col. II. 21.22. &c. agit adverſus illos, qui, vetere Teſtamento jam abolito, res hac lege olim prohibitas contendebant in Novo etiam Teſtamento neque tangendas, neque guſtandas, neque contrectandas, quod totum à præſente inſtituto remotiſſimum eſt. Idem ſenſus eſt loci Gal. V* 8. Ibid. pag. 282-295. Reſp. 1. De votis illis infra ex profeſſo agimus. 2. Sed & Coloſſ II. 21.22. &c. apertiſſimè vota cœlibatus, paupertatis & obedientiæ perſtringi, ſupra *Seſſ. XXIV. Quæſt. IX. ad Object. I.* clariſſimè demonſtravimus. Eò proin lectorem remittimus, ne ταυτολογεῖν cogamur. Damnat idem Apoſtolus Gal. V. 8. *πεισμονὴν οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος, obedientiam quæ non eſt ex vocante*, qualis erat Galatarum veritati non parentium, adeóque malè currentium. Quid votum obedientiæ religioſæ præceptis humanis præſtitæ aliud eſt? Nam obedientia religioſa ſoli vocanti Deo, non vocantibus hominibus, quorum nullum in religionem imperium eſt, debetur. Parium par ratio eſt.

ARG. IV. Monachi à Magiſtris hominibus vitæ ſuæ regulam ſortiti, deſertis fidelium cœtibus peculiaria inſtituta, quæ nec Chriſtus approbavit, nec eccleſia obit, ſectati, & ab hominibus denominati, non obſcurè ſe ipſos à Chriſto & univerſa eccleſia reliqua abſcindunt. Paulus ſanè Corinthios acriter tanquam σαρκικοὺς *carnales* carpit, quòd quidam eorum dicerent: *Ego ſum Pauli, alii ego ſum Apollo, alii ego ſum Cephæ*; 1. Cor. I. 12. Hieronymus dial. contra Lucifer. *Sicubi audieris eos, qui dicuntur Chriſtiani, non à Domino Jeſu Chriſto, ſed à quoque alio nuncupari, ut Marcionitas, Valentinianos, ſcito non eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe Synagogam.* Chryſoſtomus quoque homil. 33. in Act. Apoſt. *Nobis nullus Vir nomen dedit, ſed fides ipſa.* Viderint igitur, qui à Franciſco, Dominico, Benedicto &c. denominari amant, annon idem, quod olim Corinthii, Marcionitæ &c. crimen incurrant? Chriſti fides in unum nos corpus compegit. Et Baptiſmo in unum corpus baptizati ſumus, ut dicamur Chriſtiani. Si Paulus ne ab Apoſtolis quidem Chriſtianos denominari voluit, quantò minùs hodie ferret, alios dici Benedictinos, alios Franciſcanos, alios Dominicanos? Dixiſſet, ita Chriſtum dividi, unitatem corporis ejus lacerari,

rari, crucem & baptiſmum ejus profanari. Neque obeſt, quòd Monachorum nomina non à doctrinæ authore, ſed à ſeverioris diſciplinæ inſtitutore deſumpta cauſantur. Hoc enim non impedit, quò minùs ſint ſchiſmatici. Saltem in diſciplina vivendique modo diſcrepant, & pluris novi ſui inſtitutoris, quàm Chriſti nomen faciunt, dum nomini omnibus filiis Dei communi vel hominis, vel loci, vel novæ alicujus inventionis nomen præferunt. Et quis inficias ire poteſt, Monachatum eccleſiæ unitatem ſcindere, cùm Monachi Anachoretæ quidem ἀπανθρωποι cœtus exercendæ communi concurſu pietati, tum à Chriſto, tum ab Apoſtolis inſtitutos, & ab iiſdem frequentari ſolitos negligant: Cœnobitæ verò ſibi peculiares conventus inſtituant, & ſeorſim à reliquis, in quibus ſunt privati ritus, privata ſacra, privatæ ædes, in quibus illa omnia privatim peraguntur? Ne quidem Monachorum ordines inter ſe communicant. Accedit variarum ſectarum inſtitutio. Eccleſiæ quidem ea natura eſt, ut non ſit nomen generis ſub ſe continentis ſpecies differentiis diſtinctas: ſed potiùs ſpeciei continentis ſub ſe individua multa nonniſi numero diſparata, uti liquet inſpicienti loca Joh. XVII. 21. 2. Cor. XIII. 11. Phil. III. 15. 16. At Monachatus inſtituto factum ut diſtinguantur etiam propriis differentiis, planè ſicut in ſectis & hæreſibus factum. Monachiſmus enim genus eſt, cujus ſpecies ſunt Eremitæ, Cœnobitæ, & Cœnobitarum Baſiliani, Auguſtiniani, Benedictini, Franciſcani, & hi ipſi rurſus diſcreti in varia nomina. Quid eſt Chriſtum dividere, & inconſutilem ejuſdem tunicam lacerare, ſi hoc non eſt?

RESP. REDING: 1. *Annon Chriſtus Matth. XIX. 16. Marc. X. 17. Luc XVIII. 8. duplicem Chriſtiani hominis ſtatum expreſſit, alterum in præceptis, alterum in perfectione, poſtulante, ut quis omnibus bonis temporalibus ſe abdicet, Chriſtum ſequatur. &c. conſiſtentem; de quorum priore ſic Chriſtus pronuntiarit, quod ad vitam æternam ſufficiat, ut tamen ei aliquid ampliùs deeſſe, apud Marcum & Lucam dixerit. Ipſe Calvinus Inſtit. lib. IV. 13: 13. fatetur, Patres locum Matth. XIX. 16.* Si vis eſſe perfectus, *&c. ſic intellexiſſe, ut inde voluntariæ paupertatis affectatio nata ſit.* 2. *Paulus 1. Cor. I. 12. contra eos diſputat, qui fidei unitatem tollunt, & ſecundum dogmata fidei ab aliis denominationem ſuam accipiunt. Salva verò fidei unitate, Chriſtus ipſe ultra ſubſtantialem Chriſtianis omnibus communem ſtatum, alium inſuper perfectionis ſtatum peculiarem inſinuarit, à quo etiam peculiaris denominatio, communi ſuperaddita, derivari poteſt.* 3. *Quia verò religioſa obedientia ſervari non poteſt, niſi in certa virtutis materia ex Evangelii ſacris doctrinis per ordinum inſtitutores deprompta & præſcripta, hinc talis inſtitutionum religioſarum varietas reſultat, ut iſtam ſpecialibus denominationibus denotare. Eccleſiæ in univerſis fidei dogmatibus unitati nihil obſtet, neque adeò ſchiſma ullum inducat.* Ibid. pag 295 296. Reſp. 1. Cave Chriſtum authorem ſchiſmatici Monachatus dicas. Ille enim nuſpiam juſſit ſeparatos, imò & privatos cœtus, ſectas propriis differentiis, ritibus, obſervantiis, & authorum nominibus diſtinctas, mutuæ Chriſtianorum charitatis & fraternitatis devoratorias, inſtituere. Neque enim Matth. XIX. 21.

juvenem

juvenem illum, cujus propriæ juſtitiæ opinionem infringere voluit, monitum, venderet ſua & daret pauperibus, juſſit ſeorſim vivere, cœlibatum, paupertatem, obedientiam vovere, regulam novam ab hominibus dictatam ſubire, Eccleſiæ cœtum deſerere, humanitatem, charitatem, communionem Sanctorum exuere. Imò exploraturus ejus obedientiam ſibi & legi debitam, & magnificè adeò à juvene jactatam, juſſit (pugnat autem juſſum cum voto) *bona vendere, & dare pauperibus*, non divitibus illis, qui in clauſtris & ſeorſim extra cœtus Chriſtianos vitam omni bonorum terrenorum copia circumfluentem tranſigunt, nec otioſis & validis mendicantibus, ſed illis, qui verè pauperes beneficentia opulentiorum indigent. An Monachi bona ſua vendunt, & verè pauperibus impertiuntur? Annon potiùs ſuæ ſagenæ ſacrificantes, curam pauperum procul maximè habent? *Perfectionis* hic ſtatus veſter eſt, ſed carnalis, non ſpiritualis, de quo S. Paulus Gal. III. 3. *Adeò amentes eſtis? Incipientes ſpiritu, nunc carne perficimini?* Præterea Chriſtus dicens: *Si vis eſſe perfectus*, loquitur de *perfectione* poſt vendita bona *adepta*, qualem Epiſcopi veſtri venditant; non *adipiſcenda* demum in ſtatu novo, qualem Monachi, qui bona ſua ſtatum novum ingreſſi non vendunt, ſed vendiderunt, adeóque mandatum Chriſti implentes, jam perfectionem adepti ſunt. Denique nec *Religio*, qualem Monachatum facitis, uſpiam in S. literis notat ſtatum: nec ſtatus religionis alius poteſt eſſe à ſtatu gratiæ, qui omnibus fidelibus, Chriſto inſitis, & in Regnum Dei translatis, convenit: nec ullus datur Chriſtianorum ſtatus *in præceptis* legis (qualia Chriſtus Matth. XIX. 20. enumerat) à *perfectionis* extra præcepta legis poſitæ ſtatu diſtinctus; quia homo non ex operibus legis, ſed ex fide juſtificatur; & quod *deeſſe* Chriſtus dixit, non ſupererogatum quid ſupra præcepta legis, ſed *δοκιμὴν, experimentum* obedientiæ legalis jactatæ, notat: nec *perfectio* comparata, qualis ſola Chriſtianorum quorundam in fide & vita provectiorum eſt, & *imperfectio* minùs provectiorum diverſos religioſos ſtatus, ſeparatos cœtus, diſtincta inſtituta & obſervantias exigit, quia perfectio, & ſtudium tendentium ad perfectionem circa eandem fidem, pietatem & pietatis exercitia occupatur. Secundum fœdus operum perfectio eſt, *diligere Deum ex toto corde*, ſcilicet & ſincerè, & ſumma intentione, & conſtanter ſine omni defectu. Hæc perfectio in ſolo Chriſto homine omnis peccati experte fuit. Neque eam Monachi omnia vendentes licet, niſi vendant ex perfecto amore (qualis in nullo homine peccatore eſt) aſſequi queunt. Secundum fœdus autem gratiæ perfectio noſtra eſt, abnegare juſtitiam noſtram, ſperare in Deo, & ad ſanctificationis perfectionem contendere. Supra hanc nulla homini poſſibilis perfectio eſt. Ad hanc tendere omnium Chriſtianorum communis, non propria Monachorum religio eſt: & ad illam non contendere ſtudio, defectus eſt, qui fidelibus in voto eam habentibus propter Chriſtum remittitur. Neque etiam Patres ex hoc loco perfectionis ſtatum à præceptorum ſtatu diſtinctum elicere conati ſunt; ſed *nonnulli*, ita Calvinus *Inſt. lib. IV.* 13. 13. (non 3.) fatetur, (non omnes) *malè locum intellexerunt, ut hinc nata ſit voluntariæ paupertatis affectatio.* Aliud autem eſt voluntaria paupertas: aliud perfectionis ſtatus à communi Chriſtianorum ſtatu ſeparatus, de quo ne ſomniavit quidem Patrum ullus. 2. Satis equidem fidei unitatem tollunt, qui religionum diverſarum ſtatus à communi ſeparatos introducunt. Hoc ipſum enim fidei repugnat maximè, juxta quam fideles non tantùm ſunt membra Chriſti, ſed etiam alii aliorum membra, non plura, ſed unum corpus Chriſti, Rom. XII. 5. & nefas eſt inſtituere ſectas, propriis differentiis diſtinctas, cùm Eccleſiæ Chriſtianæ ea, uti diximus, natura ſit, ut non ſit nomen generis, ſub ſe continens ſpecies, quæ ſpecificis differentiis diſcrepant; ſed ſpeciei individua ſub ſe continentis, nonniſi numero differentia, locóque diſparata, uti

ex Joh. XVII. 21. Rom. XV. 5. 1. Cor. I. 10. Phil. II. 2. III. 15. 16. colligitur. ſecus planè quàm in hæreſi & Monachatu factum, ubi hæreſis, nomen generis, ſub ſe continet ſpecies Arianorum, Neſtorianorum, &c. & pariter Monachatus nomen generis, cujus ſpecies ſunt Cœnobitæ, Eremitæ; tum rurſus Cœnobitarum ſpecies infimæ, contra Apoſtoli 1. Cor. I. 12. præceptum, ab hominibus authoribus nuncupati, Baſiliani, Auguſtiniani, Benedictini, Franciſcani &c. & hi ipſi diſcreti in varia nomina, pœne in infinitum. Sive ergo innumeræ hæ Monachorum ſectæ in fide conſentiant, ſive diſſentiant (diſſentire autem hoſtiliter in plurimis, contraria Thomæ & Scoti caſtra teſtantur) id ſaltem fidei contrariatur, quòd ſic Eccleſiæ unitas ſcinditur, ſectæ, religiones, ritus, obſervantiæ multiplicantur, humana authoritas introducitur. Hæc tibi argumenta diluenda fuerant, quæ ſicco pede, quia diluere non potuiſti, tranſvectus es. 3 Religioſæ obedientiæ materia una eademque Chriſtianis omnibus communis eſt. Neque in hunc materiæ cenſum veniunt obſervantiæ ſpeciales, Monachatus *τὸ καθ' ὅλον*, puta *σωματικαὶ γυμνασίαι corporea exercitamenta*, ſuperſtitio veſtium, tonſuræ, calceorum, cingulorum, ciborum, in quibus ſingularem ſanctitatem, imò & perfectionem miſeri collocant; cùm *rationem* duntaxat vel *ſpeciem* (apud rerum Divinarum rudes) *ſapientiæ* habeant *in cultu voluntario, & ſummiſſione animi, & in eo, quòd corpori non parcant.* Col. II. 23.

ARG. V. Vota quoque ſubſtantialia Monachatus verbo Dei contrariantur. De voto cœlibatus ſuperiùs à nobis actum. Votum *paupertatis*, ſeu abdicatio dominii voluntaria pugnat tum cum Dei mandato, & jubentis in ſudore vultus veſci pane, Geneſ. III. 19. cum 2. Theſſ. III. 10. & vetantis, ne indigens & mendicus reperiatur in populo Dei, Deut. XV. 4. tum cum Sapientis voto, paupertatem deprecantis Prov. XXX. 8 tum cum Pauli ſententia, quòd beatius ſit dare, quàm accipere Act. XX. 35. quódque non laborantes ambulent *ἀτάκτως inordinatè* 2. Theſſ. III. 11 Impedit etiam hoc votum majus bonum, quia ſufflaminat officia charitatis in fratres, & proximos quoſque. Unde Chriſtus Marc. VII. 10. damnat Scribas & Phariſæos, qui prætextu religionis inhibebant ſibi ipſis officia charitatis in egenos. Et Sapiens Eccleſ. VII. 1. 2. docet, bonam eſſe Sapientiam cum hæreditate, hoc eſt, meliorem eſſe conditionem ejus, cui adeſt Sapientia, non diſtituta rerum proprietate. Votum *obedientiæ*, cumprimis cum ſubjectione judicii proprii, & voluntatis in judicium & voluntatem alterius, uti Bellarminus definit, & tali quidem, uti Lojola *in Epiſt. ad Fratr. in Luſit. de Obed. Sect. 9. & 12. necnon in fine regulæ ſocietatis p.* 142. definit, ſubjectione, *ut quiſque ſecum ſtatuat, quicquid ſuperior præcipit, ipſius Dei præceptum eſſe & voluntatem, atque ut ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo aſſenſúque ſtatim incumbit: ſic ad ea facienda, QUÆCUNQUE ſuperior dixerit, CÆCO quodam IMPETU voluntatis parendi cupidæ, ſine ULLA prorſus diſquiſitione, exemplo Abrahami Iſacum immolare juſſi, feratur*, tale, inquam, cæcæ obedientiæ votum pugnat non tantùm cum præcepto Apoſtoli, qui vult ſervos ſecundum carnem ſuæ in Chriſto libertatis eſſe memores

mores 1.Cor.VII.22.imò libertatem quærere,ſi poſſint v.25.& omnino cum Chriſtiana libertate Gal.V.1.& cum ſtatu Novi Teſtamenti,in quo non eſt δοῦλος καὶ ἐλεύθερος *ſervus & liber* Gal.III.28.hoc eſt, quoad religioſam ſervitutem,diſcrimen liberi & ſervi: ſed etiam cum ipſa obedientia,quæ ſoli Deo debetur Matth.IV.10.& cum bona conſcientia, quæ poſtulat τὰ διαφέροντα δοκιμάζεσθαι *probari ea, quæ meliora ſunt.* Rom.II.18. Phil.I.10. Paulus ſanè juſſit captivare intellectum noſtrum, ſed in obſequium Chriſti, non in obſequium hominis. Ne dicam,cæcam illam obedientiam fontem eſſe facinorum audacium ac deſperatorum, ab iis patrandorum, qui mandata Superiorum ἀβασανίστως exequi tenentur, adeóque de iis, bona an malæ ſint, judicare non audent. Irrideturque Deus apertè, cùm ei quis vovet, quòd hominem ipſius Dei loco habiturus ſit. Jam & votum cucullæ,habitus & tonſuræ certæ,inprimis verò mulieris,quem ſexum *cæſariem tonſam* decere jam olim Ambroſius in Hexaëmero negavit, contra bonos mores, modeſtiam & Chriſtianum pudorem apertè militat. Denique vota Monaſtica voto in S. Baptiſmo nuncupato derogare,ſuperiùs manifeſtum fecimus.

RESP. REDING: 1. *Religioſi in ſudore vultus per exercitationes varias tum inordinatarum corporis affectionum mortificatrices, tum ſpirituales Divinorum ſtudiorum & ſalutis proximorum curandæ labores reſcuntur pane Superiorum Providentia conceſſo; eademque ratione implent voluntatem Dei Deut.XV.4. ne ſit mendicus in Iſraele. Proprietate igitur divitiarum abjecta ſic de jure pauperes ſunt,ut quoad uſum facti,juxta illud 2.Cor.VI.10. ſint nihil habentes,& omnia poſſidentes; ex quibus plerunque ſupereſt,quod in pauperes laicos erogent. 2. Neque adeò paupertatis illud votum officia charitatis erga proximum ſufflaminat,quia aliis longè præſtantiores Divinorum chariſmatum theſauros impertiuntur,quàm ut cum iis terreſtres divitiæ comparari poſſint. Et inſpecta juris proprietate eatenus ſunt pauperes,ut ſapientiam præcipuè excolant, & una cum Chriſti hæreditate poſſideant. 3. In voto obedientiæ abdicatur judicium proprium, per lapſum Adami corruptum, & ſubjicitur Miniſtris Chriſti ex ejuſdem præcepto Luc.X.16. Qui vos audit,me audit. Obedientia igitur illa quoad dexterum in Divina præcepta intentum oculum maximè provida,cæca duntaxat eſt quoad oculum ſiniſtrum,in depravatæ naturæ affectione defixum.Qua proin ratione mandata Divinitus tradita eatenus probantur,quæ meliora ſunt,ut legitima conſcientiæ ſubſiſtat ratio, quæ in principia moralia ex Deo manantia reducitur. 4. Tantum ergo abeſt,ut ſic irrideatur Chriſtus, ut potiùs ejus ſequela ſubeatur,dum obeditur ſuperioribus ejus authoritate conſtitutis,quæ vera libertas eſt, ſervituti carnalium deſideriorum adverſans.* Ibid. pag.297.298.

Reſp. 1. Veſci pane aliorum beneficentia conceſſo: & veſci pane in ſudore vultus ſui ἀσύστατα ſunt. Perinde enim eſt ac ſi diceres,idem eſſe,veſci pane in ſudore vultus ſui; &,veſci pane in ſudore vultus alieni. Legem Deus ipſe ab initio poſt peccatum homini ejuſmodi poſuit Geneſ.III.19. בזעת אפיך תאכל לחם *In ſudore vultus tui veſceris pane*, nempe per ſudorem vultus,adeóque laborem corporis comparato,& ſic facto proprio. Unde Græci לחם reddunt *τὸν ἄρτον σου panem tuum.* Neque enim ſudore vultus ſui acquiſitus pa-

 nis

niſ dici poteſt ille, in quo nihil proprii acquirens habet. Voluit ergo Deus non manducari à quoquam panem non ſibi proprium. Qui ergo omnium rerum proprietati abrenuntiant, hos manifeſtum eſt religionis prætextu Divinam inſtitutionem in Novo etiam Teſtamento 2. Theſſ. III. 11, disertè repetitam violare, quaſi religionem ingreſſis religio jus daret leges à religione Divina & natura ipſa præſcriptas, violandi, & pro nihilo habendi. Sed Religioſi, ſic Redingius, *mortificant actiones corporis, & ſpiritualibus laboribus defunguntur*; adeóque *ſudore vultus ſui* non carent. Qualis ſudor Religioſorum ſit, novit orbis, decantans de fratribus clauſtralibus vulgatum illud: *Sudant, cùm vorant*. Sed miſſo hoc, ridiculus Redingius eſt, pro ſudore vultus, quo panis propius, id eſt, ſtylo Hebraico, quicquid ad vitam ſuſtentandam neceſſarium eſt, *mortificationes carnis propriæ, & ſpiritualia exercitia*, puta, orandi, cantandi officium, venditans. Etenim ſudor vultus labor corporis eſt, qui ad victum comparandum refertur. Comparatur autem victus vel ex *ſuo*, ab iis, qui dominium habent in res eas, à quibus homini victus eſt, quorum proin labor occupatur in proprio fundo, ut ex eo vivant, ſive labor ille aliis proſit, ſive non: vel *ex alieno*, ab iis, quibus fundi nihil eſt, ut neceſſe ſit aliis laborare, & labore ſuo ad acquirendam ſibi mercedem prodeſſe; quomodo Paulus ſe exercuit tentoria faciendo; quo labore ſibi victum providit, ut aliis prodeſſet, & tentoria utenda faceret. Monachi ergo in ſudore vultus ſui victum comparant vel ex ſuo, vel ex alieno. Atqui non *ex ſuo*, quia proprietatem ejurantes, ex ſuo vivere non poſſunt. Non *ex alieno*, quia quicquid laborent, ſibi ſolis proſunt, non aliis; (quomodo etiam fuci comedendo laborantes, ſibi, non aliis proſunt;) & tamen ex alienis vivere volunt. Eſto ergo, laborent mortificando carnem, orando, pſallendo (tenentur tamen & alii ſimul ad hæc omnia, ſimul ad laborem corporis, quo victum vel ex ſuo, vel ex alieno comparent) At ſic laborando ſibi carnem ſuam mortificant: ſibi orant: ſibi cantant. Quibus enim aliis carnem propriam mortificant, cantant, orant Eremitæ? Quibus Cartuſiani, Moniales, Nonnæ? Non enim inſtitutum Monachorum propriè eſt, ut publico proſint, ſed ut ſibi perfectionem acquirant. exceptis paucis, qui prædicandi munus in ſe ſuſceperunt, à ſtatu eorum, & voto Monachiſmi alienum, & ex deſidia eorum, ad quos hæc cura pertinebat, raptum potiùs, quàm ab Eccleſia delatum. At vivere ex alieno, & non prodeſſe aliis, non tantùm omnibus commune, ſed etiam profeſſioni eorum eſſentiale eſt, uti *mendicitas*, quam vovent, demonſtrat. Non ergo ex ſudore vultus ſui veſcuntur pane ſuo; ſed cùm otioſi vivant, ſaltem nemini alii proſint, omnibus ſunt oneri, & Divinam inſtitutionem, ipſiúſque naturæ inſtinctum violant manifeſtiſſimè. Neque adeò implent voluntatem Dei, Deut. XV. 4. apertè vetantis, ne in populo Dei ſit אֶבְיוֹן *mendicus*, id eſt, pauper vel validus & otioſus, qui fuci inſtar ex alieno vivat, & aliis non proſit: vel invalidus & infirmus, qui ab ejuſdem Reip. civibus non ſuſtentetur. Cùm autem Monachi aliorum beneficentia ſuſtentari liceat, invalidi plerunque & infirmi non ſint, & mendicitatem profiteantur ſemper, adeò ut nunquam tanta erga illos eſſe poſſit liberalitas, quin, ceu inſatiabiles voragines, mendicare uſque pergant; cùm, qua tales, nemini alii proſint, ſed ſuæ tantùm ſagenæ ſacrificent; liquet ſanè, ejuſmodi mendicos illos eſſe, quales in populo ſuo eſſe Deus vetuit. Neque erravit Redingius, iiſdem applicans verba Apoſtoli 2. Cor. VII. 10. *Nihil habentes, & omnia poſſidentes*. Revera enim nihil habent, ſudore vultus ſui partum: & tamen omnia poſſident, alieno ſudore & ſanguine parta, & ſuperſtitionis hamo ad ſe pertracta. Si quando ergo nonnulli (nam de mendicantibus fruſtra tale quid expectaveris) in *laicos pauperes* aliquid erogant, non ſua, ſed aliena erogant, cùm S. Paulus Epheſ. IV. 28. juſſerit *operari bonum manibus, ut habeamus, quod impertiamur indigis*. 2. Quos verò *chariſma-*

tum

tum Divinorum theſauros aliis Monachi impertiantur, exponendum Redingio fuerat. Nam qua tales, ſibi nati, ſibi vivunt, & ad perfectionem propriam, non alienam, ſe aſpirare profitentur. An ut ipſi perfici, ſapientiam excolere, Chriſti hæreditatem poſſidere, aureolas mereri poſſint, alii opes ſuas iis conferre tenentur? Sunt tamen illæ partes (excepto aureolarum merito) Chriſtianorum fidelium quorumvis, qui tamen eo ipſo ab officio laborandi, & in ſudore vultus ſui panem lucrandi, neutiquam liberantur. 3. Obedientia cæca, ſeu potiùs infinita, quæ nullis legibus & conditionibus coërcetur, & quæcunque tandem fuerit aliena voluntas, hanc ſibi *ἀνεξετάστως* exequendam promittit, ſoli Deo debetur, in cujus imperia, dummodo verè Divina eſſe conſtet, inquirere, iiſque rationem ullam, quacunque ſpecie blandiatur, objicere nemini fas eſt. Atque hic creatura judicium proprium, quo præcepta Dei examinet, nullum habet: quin totum illud, ſive corruptum, ſive ſanatum, judicio & voluntati Dei in ſolidum ſubjicit. Obedientia verò finita, Creaturis quibuſvis debita, qualis illa eſt, qua inferiores ſuperioribus, docendi doctoribus auſcultant ubicunque, obedientiæ certos limites circumſcriptos habet, quos ſi migrarit obediens, ſtultè, & ſi Deus limites conſtituerit, impiè facit. Nemo ergo obedientiam reddere debet, niſi certus ſit, legitimè ſe reddere poſſe. Atque hoc ipſum exigit uſum judicii proprii, non corrupti equidem per peccatum, ſed per gratiam ſanati, quo dicta & imperia ſuperiorum expendantur, an limites hominibus præſcriptos exeant, nec ne, ut obedientia cum *πληροφορίᾳ νοὸς certitudine animi* (Rom. XIV. 5.) præſtari poſſit. Hunc verò judicii proprii uſum obedientia cæca, quam Religioſi vovent, tollit. Licet enim videri nolint poſtulare ejuſmodi obedientiam, qua quis ſuperiori peccatum jubenti obedire teneatur: tàmen, cùm ad rem ipſam ventum eſt, ei, cujus ſunt obedientis partes, nullas eſſe volunt judicandi partes; atque id ipſum *perfectam ſui abrenuntiationem* appellant; qua ſcilicet obedientiam voventes ſe ſubjiciant non Deo, non hominibus verbum, legem Dei proferentibus & prædicantibus, cujuſmodi olim erant Prophetæ & Apoſtoli, atque hodiéque Paſtores & Doctores ſunt; ſed hominibus, non ea imperantibus, quæ à Deo acceperint, ſed ſuos varios animi motus expromentibus, interdum ſeriæ, interdum joco vel tentandi gratiâ; quibus imperandi jus nullum eſt, niſi ab eorum voluntate, qui ſe iis ſponte, non jubente Deo, ſubjiciunt; quíque adeò à Deo non impoſiti, ſed humano arbitrio conſtituti ſunt: atque ſic ſponte delectis ſuperioribus cum bruta ſtupiditate ſe ſubjiciunt, ut judicii proprii, ſani etiam, partes penitus ejurent, neque diſcretioni locum ullum relinquant; denique eodem modo homuncioni, nullam in Eccleſia, nullam in Rep. poteſtatem obinenti, neque imperia à Deo accepta proferenti obediant, quo uni ſolíque Deo obediendum eſt. Hoc quid aliud eſt, quàm hominem convertere in Deum: & pretiò Chriſti emptos ſervos hominum reddere? Alieniſſima ergo à Superioribus ejuſmodi ſunt Chriſti ad Apoſtolos dicta: *Qui vos audit, me audit*, Luc. X. 16. quia illi in Eccleſia ſuperiores à Chriſto conſtituti, non hominum arbitrio delecti erant; & audiendi non erant, niſi quatenus Chriſti verba loquerentur, & ſe loqui demonſtrarent, judicarique à prudentibus, diſcretionis judicio proprio utentibus poſſent. Fruſtra etiam obedientiæ huic *dextrum in præcepta Divina intentum oculum* deputas, quia obedientia ſaltem illa, quam vovetis, & de qua hic diſputamus, tota cæca, & utroque oculo capta, judicii nullas partes admittit, nec diſceptari patitur, an v. g. ſit jus fáſque ſe injicere in caminum ardentem, ſi juſſerit Abbas: an ſe quis debeat alto committere abſque remis & velis, ſi Papa juſſerit. *In religione* (ſic Ignatius apud Maffejum *lib III. 7.* & Ribadeneiram *lib. V. 4*) *duo ſunt obedientiæ genera, quorum alterum imperfectum eſt, alterum perfectum & omnibus abſolutum numeris, in quo vis obedientiæ eluceet, hominiſque*

Religioſi

Religioſi virtus maximè apparet. Imperfecta obedientia malè oculata eſt, perfecta ſapienter cæca. Illa judicium ſuum de imperatis rebus ſibi ſervat: hæc judicium proprium non habet. Illa in alteram propendet partem: hæc in neutram movetur. Illa mandatis paret, judicio repugnante: hæc judicium judicio: voluntatem ſuperiorum ſuorum ſubjicit voluntati. Paulò poſt: *Hæc obedientia rectiſſima eſt, & omnibus expleta numeris, maximèque excellens, qua veluti captivatus omnis intellectus in obſequium obedientiæ, & id rectum credimus, quodcunque ſit nobis à ſuperioribus præſcriptum: neque rationes præſcripti exquirimus, aut ſequimur, ſed obedientiam avidè arripimus, nulla alia de cauſa, quàm quia obedientia eſt.* Iterum: *Non debeo cogitare, qui me gubernat, ſummusne, an medius, an infimus ſit: ſed devotionem meam omnem in obedientia collocare, & illud magni pendere, quòd loco Domini noſtri* (Papæ) *præſidet. Nam perſonarum ſi diſtinguat gradus, perit obedientiæ vis.* Denique: *Ita me inſtituam, quaſi corpus mortuum, quod neque voluntatem, neque ſenſum habet: ſecundò non aliter, quàm parvulam quandam ſtatuam, quam quoquoverſum velis, haud repugnantem vertas: tertiò talem me fingam atque præſtabo, qualis baculus in manu ſenis eſt, ut me ad arbitrium ſuum utatur, ibique ponat, ubi eum adjuvare maximè poſſim. Sic ego paratus ad omnia ſim, ad quæ mea religio me uti velit, nihilque recuſem, quod ſit imperatum.* Exemplo præiens idem Ignatius, dixit: *Si ſummus Pontifex imperaret, ut oſtio Tiberino ſcapham, vel navigium quodcunque primum interveniſſet, clavo, malo, velis cæteriſque armamentis ſpoliatum conſcenderet, & ita abſque ullo commeatu mare trajiceret, ſe id non ſolùm æquo, ſed etiam lubente animo facturum. Cùm autem quidam ſummus vir, hunc illius animum admirans, Ignatio diceret, quæ iſthæc eſſet prudentia? Reſpondit Ignatius: Prudentia, Domine, non tam eſt parentis, quàm imperantis.* En, Redingi, Religioſæ obedientiæ utrumque, & dextrum & ſiniſtrum oculum effoſſum, nec quicquam ei judicii, providentiæ, prudentiæ, niſi in prompto obſequio præſtando, relictum! Talibus ſubditis, ſeu potiùs lignis *νευροσπάστοις*, alienis nervis mobilibus, gaudet Papa, Supremus ille Eccleſiæ ſuæ *Αὐτοκράτωρ* & Monarcha. Singulorum enim Ordinum Generales Romæ ſunt, velut apparitores Papæ ſtantes rigentéſque ad nutum ejus excipiendum, & inferioribus Dominis, Abbatibus, Rectoribus &c. atque ab his ſingulis in Papæ & Superioris ſui verba juratis impertiendum. Ita promptè expeditéque Papæ imperata capeſſunt faciúntque omnes, perinde ac ſi ſupremum is Numen eſſet, uti revera tale ipſum faciunt. Atque hoc illud *morale* obedientiæ Religioſæ *principium* eſt, in quod judicium, conſcientiámque obedientis Redingius devolvit. 4. Non ergo ſic Chriſti, ſed Papæ unius ſoliuſque ſequela ſubitur, quæ ſervitus indigniſſima eſt, qua carnalibus unius hominis deſideriis miſeri ſe devovent nexu, quod ajunt, mancupióque. Palámque adeò irridetur Chriſtus, cùm quis ei, quod hominem ipſius loco habiturus ſit, adeóque in Deum, Chriſtum ipſum converſurus ſit, vovet.

ARG. VI. Baſis Monachatus totius conſiſtit in conſiliis Evangelicæ perfectionis, hoc eſt, ut illi definiunt, *in operibus haud equidem in lege præceptis, at in Evangelio ad conſequendum ſupremum ejus gradum commendatis, quæ omittere peccatum non ſit, nec pœnam habeat; facere autem majoris ſit meriti, ſive præmium majus, aureolas videlicet habeat.* At conſilia ejuſmodi nihil aliud ſunt, quàm *præceptum hominum condocefactum* Eſaj. XXIX. 13. & revera עצה הרשע *conſilium improbi*, Pſal. I. 1. utpote quæ ſub ſpecie augendæ religionis homines à lege Dei, & conſequenter à Chriſto, in quo legis complementum eſt, & à vera reſipi-

ſcentia

ſcentia ad falſa merita, ad aliud *χάραγμα, ſignaturam aliam*, divinæ legis *παραχάραγμα adulterium*, ad alias ſatisfactiones, aliam denique viam, hoc eſt, *ἀποστασίαν defectionem* abducunt. Nemo poteſt implere legem Dei, ut inde juſtificetur, multò minùs excedere dilectionem eam, quam lex præcipit. Præterea conſilia ejuſmodi vel pertinent ad amorem Dei, vel non. Si poſterius, præpoſtera & prava ſunt. Si prius, præcepta ſunt. Lex enim præcipit amoris Divini omnes gradus, adeóque etiam eminentiſſimum, perfectiſſimum. Jubet enim Deum diligere ex toto corde, toto animo, totis viribus. Ad quam proinde amoris Divini perfectionem aſpirandum eſt omnibus ſine diſcrimine electis & fidelibus, quanquam ſummus amoris gradus in hac vita, obſtante concupiſcentia, quæ noviſſima exuitur, à nemine obtinetur, adeóque cæleſti vitæ proprius & eximius eſt.

RESP. REDINO: 1. *Chriſtus ipſe ſtatum perfectionis, qui de conſilio, non de præcepto ſit, inſtituit: & Eccleſia ſemper retinuit. Et vota ſub Evangelio etiam licita eſſe, ipſimet fatemini. 2. Cùm dilectioni Divina Chriſtus ipſe Joh. XIV. 21. promiſerit, fore, ut qui ſe diligit, à Patre diligatur, adeóque Chriſtus una cum Patre ad ipſum veniat; inſupérque contritioni charitate formatæ peccatorum remiſſio promiſſa ſit, qui verum eſſe poteſt, neminem ex viribus gratiæ Deum diligere, & dilectione tali, qua lex impletur, juſtificari poſſe? 3. Gradus equidem appretiativus dilectionis Dei ſummus obligat, ſic ut neminem ſupra Deum diligamus. At gradum ſummum amoris intenſivum, ſitum in actionis vehementia, per quam ex voluntate, ceu principio per gratiæ vires elevato effectivè procedit amor Dei, ſub perfectiſſima actuationis intra animæ animam radicatione: nec non extenſivum, in duratione, aut frequentiore Divinorum conſiliorum, quàm debeatur, reiteratione, vel in actus ſupererogatorios effluxu conſiſtentem, lex in mortali vita hac non requirit. Gradus ergo amoris intenſivè & extenſivè ſummus ſub conſilium, non ſub præceptum cadit.* Ibid. p. 298.299. Reſp. 1. Quæ pro inſtitutione Divina conſiliorum affers, infra *ad Obj. VI.* diluimus. 2. Dilectio Chriſti, nec non obſervatio mandatorum ejus, & dilectio à lege præcepta ex toto corde, non idem ſunt. Nam Chriſtum diligere, ejúſque præcepta ſervare etiam peccator poteſt. Nemo enim in hac vita mortali peccati exſors eſt: & ſaltem, vobis etiam confitentibus, multi peccati exſortes non ſunt, qui tamen Chriſtum diligunt, & ejus præcepta obſervant. Nam qui etiam *multùm* diligunt, iis multa peccata remitti poſſunt, Luc. VII. 47. Contra legem perfectè implere, & peccare, vel peccatorem eſſe, *ἀσύστατα* ſunt. Neque Chriſto Redemptore, & vice noſtra legem perfectè implente, homo peccator indigeret, ſi & peccator, non eſſe, & legem perfectè implere poſſet. Nihil enim ad vitam aliud, quàm perfecta legis impletio requiritur, ſive ea à nobis, ſive à Chriſto vice noſtra præſtetur. Cœterùm hac de re abundè ſupra, ubi de juſtificatione, & perfecta legis impletione. 3. Sed & diſtinctionis inter gradum amoris *appretiativè, extenſivè & intenſivè* ſummum figmentum ſupra *Seſſ. VI. quæſt. XIII. Arg. 5.* pluribus excuſſimus. Pugnat cum liquido verborum legis ſenſu, quæ à nobis omnem *cogitationem*, & מאד *ἰσχὺν vim* (qualis ſcilicet in creatione homini integro data eſt) exigit. Non ergo ſatis eſt neminem ſupra Deum, vel æquè ac Deum amare (quod *appretiativè* ſummum amoris gradum appellas, perinde ac ſi uxor adultera adulterum non æquè ac maritum vel ſupra maritum diligens, cum ſummo amoris gradu, adeóque ex toto

 corde,

corde, omni cogitatione & vi ſua amare dici poſſet) ſed inſuper ad perfectam legis impletionem, neceſſe eſt & tota vi ac cogitatione Deum amare, & ab amore illo nunquam deficere; (deficiens enim ilico *à cogitatione, vi, corde toto*, quo amandus Deus eſt, deficit, & concupiſcentiam amori Dei præfert) adeóque & *extenſivè* & *intenſivè* ſummo amoris gradu eum proſequi. Neque aliter charitas pullulat *ex bona conſcientia* 1. Tim. I 5. utpote quæ hoc requirit, ut teſtem habeamus animum noſtrum judicii certiſſimi, ſtudii enixiſſimi, explorationis diligentiſſimæ. Atque ideo rectè Scotus. 3. *diſt.* 27. definivit, diligendum eſſe Deum & extenſivè & intenſivè ſummè, pro quo dicit etiam *majori affectu*. Objicienti, *non eſſe præceptum, quòd teneamur implere omnes gradus charitatis, ſed quòd implebimus*, adeóque verba quidem ipſa ſignificare omnes gradus charitatis, quos humana natura capere poteſt; ſed non conſtituere prævaricatores, ſi non impleantur, reſpondet: *Quod additur de illo præcepto, non valet, quia pari ratione fuiſſet dandum præceptum de viſione Dei, non ut impleretur ſed ut ſciremus, quà eſſet tendendum, cujus oppoſitum ſatis patet.* Iccirco etiam Scholaſtici veteres negant præceptum de diligendo Deo ex toto corde &c. in hac vita impleri poſſe. Alexander Alenſis *p. II. q.* 109. *m.* 6. *Præceptum*, inquit, *de diligendo Deo, non poteſt impleri in via, ratione circumſtantiæ, quæ eſt ex totò corde.* Hanc porro circumſtantiam *p. IV. q.* 17. *m.* 7. explicat *diligere ita, ut nihil retrahas, aliquo modo, ad tempus, ab affectione in Deum.* Lombardus Sententiarum Magiſter *lib. III. d.* 27 pariter: *Hoc præceptum non penitus impletur ab homine in hac mortali vita; ſed ex parte, non ex toto.* Denique an perfecta dilectio & obedientia ibi eſt, ubi multiplex defectus, vel perfectionis privatio? Patet ergo, ſummum dilectionis gradum & cadere ſub præceptum, & impoſſibilem eſſe (ideo enim *extenſivè* & *intenſivè* ſummum amoris gradum in lege præcipi negatis, quia impoſſibilem eſſe ſentitis) & conſiliis locum nullum relinquere. Nam & quod præceptum eſt, conſilio ſubeſſe, negatis ipſi: & quod impoſſibile eſt, nec præceptum, nec conſultum fieri poteſt.

ARG. VII. Monaſtices profeſſio, ſtatus & exercitium totum eſt hypocriticum & Phariſaicum. Etenim *primò* profitentur ſupererogationem, & obſervantiam conſiliorum, mandatorum tenorem excedentium, illi, qui præcepta ipſa nec implent perfectè, neque etiam implere poſſunt. Certè nemo repertus eſt, quem interior cordis ſenſus non peccati alicujus manifeſtum & conſtrictum tenuerit; juxta ſententiam etiam Apoſtoli 1. Joh. I. 8. Cur igitur tot homines, etiam impuri & ſcelerati majorem perfectionem, quàm quæ in lege requiritur, vovent? Ita nempe cum Phariſæis *omiſſo Dei mandato tenent traditionem hominum*, Marc. VII. 6. 7. Et loco pietatis inanis ceremoniarum larva deligitur, in iiſque veræ pietatis operibus neglectis, ſumma totius religionis conſtituitur, uti jam olim etiam Caſſander Colonienſis Canonicus faſſus eſt. *Secundò* vovent Monachi paupertatem. Sed revera nihil aliud agunt, quàm ut incerta ſtabiliant, dum privata bona relinquentes communionem divitiis affluentem ingrediuntur; ſtatim enim atque cucullus induitur, vera paupertas exuitur. Eóque res pervenit, ut etiam Monachi nonnulli paupertatis voto illigati *Principes S. R. I.* ſalutari ament.

Jeſui-

Jeſuitarum quoque Collegia ingreſſus, vel regulas Societatis Jeſu perlegens animadvertet, mirè his pauperibus curæ cordíque eſſe, ut bene habitent, delicatè ægri ſaníque habeantur, commodè ſint veſtiti, bene loti, ita ut magna iſta regularum pars, provincialium, præfectorum inſtructioni impendatur, ut quæcunque ad reditus augendos & confirmandos fieri poterunt, diligenter curent præfecti refectorii, ſimileſque miniſtri: omnia nitida, terſa, & abundanter parata habeant, & ut verbo dicam, ne quicquam iis deſit. Quòd ſi quidam mendicantes fiunt, præterquam quòd ferè omnes hodie reditibus fruuntur, ita ſe componunt, ut quandiu ignis purgatorius non extinguitur, ollam perpetuò ebullientem habeant. Et nihil minùs quàm pauperes eſſe Monachos, validè arguit iners eorundem, in quo pingueſcunt, incraſſantur, & computreſcunt, otium, quod illis colere haud liceret, niſi de omnibus rebus abundè jam iis proviſum eſſet. *Tertiò* etiam caſtitatem Monachi vovent. Quàm verò parùm voto impura eorundem vita reſpondeat, & mille Pontificiorum querelæ, & experientia clamat.

Myſtæ vafrique cuculli
Quos caſtos decet eſſe, palam cum pellicibus, vel
Furtim cum pueris, matronis virginibúſque
Nocte dieque cubant.

Ita olim queſtus eſt Palingenius ad Ducem Ferrariæ, Zodiaci vitæ *lib. 9.* Petrus de Alliaco lib. de *Reform. Eccl.* queritur, *Monachos ſuis immunditiis eccleſiam commaculâſſe.* Gerſon clauſtra Monialium *proſtibula meretricum* vocat *in tract. declar. defect. Eccl.* Quòd ſi qui corpore caſtos ſe gerunt, ſi recluderentur eorum mentes, libidinum faces, & animus malis cupidinibus æſtuans ac dilaceratus apertè conſpiceretur. Hoc nempe accidere neceſſum eſt iis, qui remedium concupiſcentiæ ab ipſo Deo conſtitutum ejurare & devovere non erubeſcunt. *Quartò* obedientiam cæcam vovent homini aſcititio. At Deo, Magiſtratui, Parentibus, quos natura iis præfecit, obſequi detrectant. *Quintò*, inſignem quoque hypocriſin produnt, quòd in externo habitu, veſtitu, & certæ formæ ac coloris affectatione ſingularem ſanctitatem collocant, & hiſtrionicis ſuis veſtibus vim ineſſe jactant benedictionis, imò & infallibilitatis in fide (uti id jactantes Alph. de Caſtro *adv. hær. lib. I. cap. 9.* inducit) non ſuæ duntaxat profeſſionis hominibus, ſed aliis etiam ægris ſaniſve eaſdem induentibus conciliandæ. Jam olim Hieronymus Euſtachio ſcribens, ita affectatas ejuſmodi veſtes traduxit: *Sunt quæ ciliciis veſtiuntur, & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Sed ne videar tantùm diſputare de fœminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apoſtolum crines: hircorum barba, nigrum pallium, & nudi patientia*

 frigoris

ſrigoris pedes. Hæc omnia argumenta ſunt Diaboli. Et paulò poſt: *Apud hos affectata ſunt omnia, laxæ manicæ, caligæ focillantes, veſtis craſſior, crebra ſuſpiria, viſitatio virginum, detractio clericorum.* Meſſalianos quoque ſacco conſpicuo indutos Epiphanius hær. 80. perſtringit. *Oportebat*, inquit, *colere Deum occultè videntem occulta, & retribuentem in conſpicuo, atque hoc honeſto habitu, propter externos.* Ἀλλότριον γάρ ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σάκκος περιφανής. *Alienus eſt ab eccleſia Dei ſaccus conſpicuus.* Quid dicturos exiſtimemus, ſi hodie ſub acuminato cucullo ſuperbiſſimum caput, cum caprina barba, tunica neglecta, nudis pedibus incedentes, & habitui tali miram ſanctitatem affingentes cernerent? Imò ſi vidiſſent tres Papas, Nicolaum III. Clementem V. & Johannem XXIII. in regula Franciſci, de Monachorum habitu, interpretanda anxiè laborantes, nec tamen controverſiam ita decidentes, quin colorum & manicarum varietas remanſerit? *Sextò* denique & in eo hypocriſis Monachatus manifeſtò conſpicitur, quòd homines ſtatui vitæ ab ſe invento vim merendi, ſatisfaciendi, peccata abolendi tribuere non dubitant: cùm tamen ejuſmodi vim ne ipſa quidem opera Divinitus præcepta obtineant.

RESP. REDING: 1. *Concupiſcentiæ in carne ac ſenſibus adverſus Spiritum ſævienti per gratiæ Divinæ vires euſque homo prævalere poteſt, ne in peccati reatum abeat. Et licet ſepties indies juſtus cadat, non tamen mortiferè cadit, & per dilectionis, contritionis, aliarúmque virtutum actus mox reſurgit. Qui ergo in tali ſtatu ſe perfectioni Evangelicæ devovet, non niſi per apertam in Chriſtum blaſphemiam hypocriſeos arguitur. Ceremoniæ etiam in eo ſtatu ornatus in cultu & ordinis gratia receptæ, & ex ſanctæ obedientiæ ac religionis motivis promanantes inanem larvam proclamare, impium eſt. Auguſtinus certè de adult. Conjug. lib. I. 14. multa facienda dixit, non jubente lege, ſed libera charitate, & ea eſſe in noſtris officiis gratiora, quæ, cùm liceret nobis non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus. 2. Exemplo Apoſtolorum Act. IV. 32. edocti ſumus privata bona relinquere, & communionem divitiis affluentem ingredi. Unde Hieronymus Epiſt. 26. c. 2.* Parva dimiſimus, & grandia poſſidemus; centuplicato fœnore Chriſti promiſſa redduntur. *Ubi ergo ea norma tenetur, ut poſſeſſionum proprietas non ambiatur, ſed jura temporalium rerum ſub communionis jure teneantur, hypocriſis nulla eſt, in S. R. I. Principes evehi, & rerum temporalium uſum providere, primariò communionis, & ſecundariò ſingulorum gratia. 3. Quorundam ſacrilegorum à caſtitatis Deo promiſſæ puritate turpiſſimè deviantium exempla continentiæ perpetuæ votum è Chriſto probatum non tollunt. inprimis cùm piorum & caſtorum immenſus ferè numerus reliquos facilè ſuperet. Precibus impetrari poteſt remedium adverſus carnem, exemplo Pauli, qui ſtimulis ejuſmodi exagitatus audire meruit: Sufficit tibi gratia mea. 4. Nec per votum religioſæ obedientiæ quicquam detrahitur obſequio jure naturali Magiſtratui & parentibus debito, quia his in tantum Religioſi ſe abdicant, in quantum ad eos relinquendos ſub vita æternæ ac centupli præmio Chriſtus invitavit. 5. Ex primæva Eccleſiæ uſu id habemus, ut, qui mundi contemptum & pœnitentiam profitebantur, ſingulari habitu induerentur. uti ex Dionyſio Areop. & Egeſippo apud Euſebium Hiſt. Eccl. lib. II. 24. liquet. Et Chryſoſtomus homil. 69. in Matth. dicit, Monachos in habitu imitari Eliam & Johannem. Hieronymus illos objur-*

abjurgat, qui ſub affectata hypocriſi, & pravæ intentionis fermento veſtem horridam induerunt. Quid hoc ad religioſas veſtes ſancta intentione inſtitutas & uſurpatas? Ipſe Chriſtus Matth. VII. prædixit, falſos Prophetas venturos in veſtimentis ovium. An iccirco nefas eſt ovium veſtimentis uti? Licet verò circa formam habitus Religioſi S. Franciſci aliquando lis oborta, & ad ſummos Pontifices delata ſit, his tamen ſufficiebat animos, cujuſque familiæ arbitrio moderato relicta, juxta præſcriptum morem ſuum, determinatione, in concordiam redigere. 6. De virtute ſatisfactoria & meritoria ſanctis operibus, & religioſorum votorum obſervantiis attributa alibi. Ibid p. 300. 301. 302. Reſp. 1. An ille, in quo concupiſcentia *ſævit*, & per gratiam Dei ſic coërcetur, ut in peccati actualis reatum non abeat, legem Dei perfectè implet? Atqui lex Divina non tantùm concupiſcentiam actu implere, ſed etiam *concupiſcere* vetat. Qui ergo nunquam ſic legem Divinam implere poteſt, quin concupiſcentia vetita torqueatur, adeóque concupiſcendo legem Divinam violet, quomodo ille animum inducere poteſt ſupererogare, hoc eſt, plus præſtare, quàm lex Divina præcipit? Annon vel hinc manifeſta hypocriſis veſtra redditur? Neque ſatis eſt à peccato reſurgere, ſi indies ſepties cecideris. Nam *cadere*, peccare, legem tranſgredi eſt. Qui ergo indies ſepties peccat, an ille legem impleviſſe, adeóque ſuppererogare, quinimò ſupererogationem vovere etiam poſſe, dici poteſt? Profeſſa hæc hypocriſis, non ſupererogatio ulla eſt, plus velle ſolvere, quàm debendi reus ſis; & debitum tamen ipſum nunquam penitus expungere, quin indies augere etiam. An terreſtris creditor à debitore tali ſibi illudi non quereretur? Et cœleſtis in tali μυκτηρισμῷ acquieſceret? Neque ſanè illuſioni tali Auguſtinus favet. Ille enim *de adult. Conjug. lib. I.* 14. ſic ſcribit: *Multa ſunt facienda, non jubente lege, ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis gratiora, quæ cùm liceret nobis etiam non impendere, tamen cauſa dilectionis impendimus.* Loquitur de rebus adiaphoris, quæ ratione externi actus à lege non præcepta, charitate tamen libera fiunt, veluti, cùm ceremonias liberas obimus, abſtinemus rebus licitis, ne infirmis offendiculo ſimus; ſtipendia, quæ accipere poteramus, non accipimus, adeóque evangelizando ſine ſumptu evangelium ponimus, &c. quibus exemplis ipſe Auguſtinus ſtatim verba ſua illuſtrat. Quid hoc ad ſupererogationis commentum? Etenim qui ſic charitatem exercet circa actus lege non præceptos, is non propterea legi charitatem præcipienti non obedit: nec ſe ſupererogare putat, hoc eſt, plus ſolvere, quàm debuerit, cùm debitum ipſum tamen non ſolverit, nec plus meretur, quàm lex obſervata promittit: in quibus Phariſaicæ ſupererogationis ὑπερηφανία conſiſtit. Qui à Deo ſingulis diebus petunt, ut ſibi Deus remittat debita contracta, nunquam Deum ſibi debitorem conſtituere præſument erogantes de ſuo ſupra id, quod à Deo acceperunt, niſi fortè Phariſæi illi novi clauſulam Orationis Dominicæ mutare, & ſic orare inſtituerint: *Panem tuum quotidianum dedimus tibi, ſolve nobis debita tua.* Quantò rectiùs Anshelmus *de concept. Virg. c.* 11. dixit: *Nullus poteſt reddere, quantum debet. Solus Chriſtus reddidit pro omnibus, qui ſalvantur, plus quàm debetur.* Ceremoniarum porro in Monachatu *inanem larvam* dixi, quia in iis, neglectis veræ pietatis operibus, ſumma religionis conſtituitur. Quas laceras illas viliſſimáſque fruſtra Redingius *ornatus* & *ordinis* fuco commendat, quia turpitudinis potiùs ſchiſmaticæ & ἀταξίας certiſſimi teſtes ſunt: & in iis ſanctitas & cultus ſpecies collocatur. Quis quæſo *ornatus*, quis *ordo* eſt, geſtare calceos feneſtratos, cucullum faſtigiatum, in orbem tonderi; abſtinere carnibus in perpetuum, cingi fune nodoſo ex canabe, ut taceam tricas & obſervatiunculas innumeras: quibus Prior aut Guardianus aliquis cruciat bardum hominum, & ſtupori fatui adoleſcentis illudit? 2. De loco Act. IV. 32. infra. Neque puto Apoſtolos authores fuiſſe, *ut privata bona relinquamus,*

tales curati ſunt, ſed per accidens, & aliena vi, qua ordinati Sacerdotes & electi paſtores, reſpectu populi non Monachorum ſubjectorum fieri poſſunt. Cùm ergo poteſtatem legitimam habeant nullam, tyrannis eſt, quam uſurpant, poteſtas erga eos, qui faltò perſuaſi ſeductíque volentes obediunt. 5. Pſeudo-Dionyſius *de Hierarch. Eccl. cap. 6.* ait, Monachum veſte priori detracta, alia indui, pro more Seculi ſui; hoc eſt, quinti, quo vixit ille, quiſquis fuit. Et *alia indui* ait, in ſignum pœnitentiæ, non monſtroſa, inuſitata, pro diverſitate ordinis diverſa, idque ſanctitatis ſingularis opinione. Hegeſippi apud Euſebium *Hiſt. Eccl. lib. II.* (non cap. 14. ſed) 23. de Jacobo Apoſtolo uno ſolóque in Sancta admiſſo, quia *οὐκ ἐρεοῦν ἐφόρει, ἀλλὰ σινδόνας non lanicio, ſed linea tantùm veſte utebatur*, teſtimonium, non tantùm ad rem nihil facit, quia Jacobus nec Monachus fuit, nec ut Monachus Sancta vel Templum ingreſſus dicitur, nec in linea veſte ſanctitatis pretium ullum ſtatuit: ſed inſuper etiam fidem exiguam meretur, quod pluribus gravibúſque argumentis Joſephus Scaliger *Animadv. Euſeb. ad A. MMLXXVII.* demonſtravit. nil diſſimulante etiam Petavio (cui nunquam aliás, & ne hic quidem adverſus Scaligerum ſuccus loliginis & ærugo defuit) *Animadv. ad Epiph. hæreſ. 77. nonnulla vel ab Hegeſippo prodita, vel ab aliis inſerta eſſe, quæ parùm probabilia videantur.* Neque Chryſoſtomo faventiore utimini. Is enim *homil. 69. in Matth.* Monachos dicit habitu imitari non tantùm Eliam, Eliſæum, & Johannem, ſed etiam univerſos Apoſtolos. quorum nullus Monachus, vel Monachali cucullo turgidus fuit. Communi humilique veſtitu tegebantur omnes. Hieronymus in verbis à me citatis intentionem non diſtinguit, ſed ſimpliciter eos, *qui ciliciis veſtiuntur, & cucullis fabrefactis, ad infantiam redire, noctuas & bubones imitari*, dicit: *viros catenatos, quibus ſunt hircorum barba, nigrum pallium, & nudi patientia frigoris pedes*, fugiendos monet. & hæc omnia eſſe *argumenta Diaboli*, notat. aliáque ejuſmodi, nullo planè intentionis diſcrimine. Quanquam & Monachorum hodiernorum habitu ſingulari diſcretorum, eáque re inanis ſanctitatis & meriti gloriolæ *χαμαιζηλίαν* captantium intentio parum pia eſt. Mentem ſuam Hieronymus eadem ad Euſtochium epiſtola clariùs ſic explicat: *Veſtis ſit nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diverſitate notabilis: ne ad te obviam prætereuntium turba conſiſtat, & digito monſtreris.* An tot ordinum veſtrorum habitus myſticus nulla diverſitate notabilis, *δακτυλόδεικτος* non eſt? Non talia ergo *veſtimenta ovium*, ſed, Hieronymo judice, *argumenta Diaboli* ſunt. *Vix* enim (ſic Cardinalis Cuſanus *Exercit. ex Serm. qui facis*, queritur) *fallacia eorum, qui ſub habitu Chriſti apparent, poteſt ſciri, ob ſuam varietatem. Nam alius quidem ſub hac veſte, alius ſub alia, alius ſub caputio, alius ſub hoc religionis ſigno, alius ſub alio, Chriſto militare ſe aſſerit, licet pæne omnes, non quæ Chriſti, ſed quæ ſua ſunt, quærant.* Rem profectò acu Cardinalis tetigit. Sordida veſtimenta geſtare, eorum eſt, quorum Apoſtolus, in Monachos digitum intendens, Col. II, 23. *ἀφειδίᾳ σώματος οὐκ ἐν τιμῇ τινι*, hoc eſt, quòd corpori non parcant, in nullo honore illud habentes, prædixit. Non decent enim ſordes Chriſtianum. Sed & corpus, quod Templum Spiritus S. eſt, debet eſſe *ἐν τιμῇ, in honore.* Aliud quippe eſt *φιλοκαλία*, aliud *καλλωπισμός.* Hic meretricum & mœchorum eſt. Illa eorum, qui cum pudore inter homines verſari volunt, & eos, quibus cum verſantur, non contemnunt. Commendat Apoſtolus *τὸ εὔσχημον honeſtatem* 1. Cor. VII. 35. *τὸ σεμνὸν gravitatem*, 1. Tim. II. 2. *καταστολὴν κοσμίον μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης veſtitum decorum cum pudore & temperantia*, 1. Tim. II. 9. *ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς ſanctam in ſtatu decentiam*, Tit. II. 3. Æquè magna ſuperbia eſt, cum honeſtè ornatis non velle ornari, ac inter pauperes ſplendidè veſtitum faſtidioſè incedere. Chriſtus ipſe ambulavit in veſte communi, eáque non *ἀτίμῳ*, ſed alicujus pretii. Johannes

Baptiſta,

Baptiſta ſingulari veſtitu, procul molli aulico, inceſſerat. Similis debuit eſſe Eliæ. Sed ad vivendi talem modum ſingularem non vocantur omnes. Non omnes ſunt אנשי מופת *viri prodigii.* Quod ſpectat interpretationem regulæ Franciſci, de Monachorum ordinis ejus, hoc eſt, Minoritarum, habitu, colore tunicæ, menſura & forma veſtitus, neſcio quomodo in concordiam eos à Papis redactos dicas. Ipſa controverſia verè delana caprina, tantis motibus, contentionibus, odiis agitata ſatis ingenium Phariſaicum ordinis illius, hominum in rebus externis & nullius prorſus momenti ſtupentium, & neſcio quod ſanctitatis pondus collocantium, propalat. Certè Eccleſia vetus, pro ſolida pietate ſua ejuſmodi veſtiariam controverſiam procul amandaſſet, & ad Chriſtianam ſimplicitatem facilè omnia revocaſſet. Sed recentiores in rebus externis pietatem fingentes, & Phariſaiſmum incruſtantes, non potuerunt non ita collidi, & Chriſtiano nomini ludibrium maximum ſic contrahere. Dixi, tres Pontifices non ita controverſiam illam plus quàm anilem decidere potuiſſe, quin colorum & manicarum varietas remanſerit. Veriſſimum id eſſe, hiſtoria teſtis omni exceptione major eſt. Nam Papa Nicolaus III. & Clemens V. Conſtitutiones hac de re fecerunt. Illa *Sexti Decretal. lib. V. tit. 11. cap. 3. Exiit*: hæc *Clement. lib. V. tit. 11. c. 1. Exivi de Parad.* extat. Nihil apud partes promotum, nec ullo modo extinctum diſſidium eſt. *Nec ab hoc,* Nicolai videlicet & Clementis Conſtitutiones (audi Redingi Johannis XXII. *Extrav. Joh. 22. lib. 14. cap. 1. quorundam* verba) *in quibuſdam fratribus antedicti ordinis, volentibus plus ſapere, quàm oportet, novarum adinventiones ambiguitatum ceſſavere plurimæ; vel non omnino non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quàm groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimentorum ipſorum: quinimò* (NB) *adeò hujuſmodi quæſtiones & adinventiones propria excrevere licentia, ut ex eiſdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inuſitatos & ſqualidos, novitate plenos, ac diſſidii non ignaros &c. aſſumerent.* Digna profectò Papali Majeſtate bulla illa eſt, in qua Papa Johannes ad definiendam controverſiam *diem diei eructare verbum, & noctem nocti ſcientiam manifeſtare*, præfatur: & tamen, in tanti licet momenti cauſa, definire nihil auſus eſt. Manſitque deinceps, & in hodiernum uſque diem colorum & manicarum varietas. Si Monachi ejuſdem ordinis de habitu irreligioſè adeò diſceptarunt, quid de diverſorum ordinum adverſus ſe invicem implacabilibus odiis æſtuantium diſſidiis cogitandum erit? 6. Denique & nos de meritis, ſatisfactionibus & votis ſuperiùs diſputata ad compendium ponimus. Neque hic de meritis & ſatisfactionibus in univerſum agimus, ſed de Monachatus meritis & ſatisfactionibus, horrendo inprimis illo *Anabaptiſmi Monachalis* (ſic Lutherus olim appellavit blaſphemiam illam, qua Monachatus S Baptiſmo jam pridem æquiparari cœpit) monſtro, quod in Græcis modernis Monachatum *δεύτερον βάπτισμα ſecundum baptiſmum* inſignientibus, & eandem Monachico habitui & Baptiſmo vim tribuentibus, nominatim Theodoro ſtudita, Nilo Juniore, Simeone Theſſalonicenſe, quin ipſo etiam Dionyſio Areopagita, aliiſque recentioribus Monaſticam conſecrationem inter *μυστήρια Sacramenta* numerantibus, non immeritò Leo Allatius *de Eccleſ. Orient. & Occid. conſenſu lib. III. 16. 10. &c.* exagitavit. Exagitare verò ſimilem blaſphemiam in Latinis recentioribus & potuit idem, & debuit. Neque enim immeritò jam olim Auguſtana Confeſſio *Art. 27.* hanc de Monachis querelam conſignavit: *Docebant vota paria eſſe Baptiſmo; docebant, ſe hoc vitæ genere mereri remiſſionem peccatorum & juſtificationem coram Deo. Imò addebant, vitam Monaſticam non tantùm juſtitiam mereri coram Deo, ſed amplius etiam, quia ſervaret non modò præcepta, ſed etiam conſilia. Ita perſuadebant, Monaſticam profeſſionem longè meliorem eſſe Baptiſmo, vitam Monaſticam*

naſtitam plus mereri, quàm vitam Magiſtratuum, Paſtorum & ſimilium, qui in mandatis Dei ſine factitiis religionibus ſuæ vocationi ſerviunt. Nihil horum negari poteſt. Extant enim in libris ipſorum. Quæ omnia architecti confutationis Confeſſionis illius ſimpliciter probarunt, & quæ Confeſſio contra craſſos illos errores attulit, *impia eſſe*, pronunciavit. *Si hæc*, ita Johannes à Daventria, præcipuus confutationis faber, *Exgeſ. abſolut. &c. p. 285.* arguit, *docuerunt Monachi, certè nihil falſi, ſi adſit ſanum judicium, nihil pertinaciter docuerunt.* In Monaſticæ abſolutionis formula inter cœtera hæc verba extant: *Rigor religionis, meritum ordinis, cedant tibi in remiſſionem peccatorum, & in præmium vitæ æternæ.* Et in Roſario hæc Thomæ ſententia legitur: *Religioſus tantum facit donum Deo in ſua profeſſione, quod conſequitur indulgentiam plenariam omnium ſuorum peccatorum à pœna & à culpa. Ideo in vitis Patrum dicit, quòd profeſſio religionis habeat vim Baptiſmi.* Similia ex Alberto Pighio, Petro à Soto (qui in Confeſſione ſua Catholica cœlibatum & virginitatem *ſatisfactionem* (NB) *maximam, & meritum vitæ æternæ* appellat) Antonino, Ludovico de Ponte, Jeſuita Valliſoletano, Hieronymo Plato, Jeſuita Mediolanenſi, Thoma Waldenſi, Baronio, Spondano Celebrimus Vir, Fautor noſter eximius, D. D. Elias Vejelius, Doctiſſima *de Anabaptiſmo Monachali* diſſertatione, *pag. 18--31.* eruit. Auſus tamen eſt Bellarminus *de Monach. cap.* ſcribere, *hæc meram calumniam eſſe. Nulli enim*, inquit, *Catholici ita docuerunt unquam.* Sed Catholicos fuiſſe, quos Apologia Confeſſionis, aliique jam citati induxerunt, vix Bellarminus inficias iverit. Cœterùm quod una manu Bellarmins ſuſtulit, altera reddit. *Baptiſmus*, ſic mox ſcribit, & ex eodem Redingius *pag.* 226. cornicatur, *non ſolam pœnam, ſed etiam culpam tollit; idque certò ſcimus. Profeſſio autem Monaſtica non tollit culpam, ſed ſolam pœnam; & hoc ipſum non certò aſſerimus, ſed piè credimus. Nam inprimis teſtatur Athanaſius in vita Antonii, B. Antonium in viſione audiviſſe S. Angelos dicentes, omnia peccata ſibi remiſſa eſſe, quando Monaſticam vitam ſuſcepit.* En, probat verba hujus viſionis, quibus Angeli dixiſſe perhibentur, Antonio per ſuſceptionem vitæ Monaſticæ omnia peccata remiſſa eſſe, & ſimul id ipſum adverſariis objicientes *calumniari* dicit. Idem nobis Bernhardum & Thomam objicit, aitque: *B. Bernhardus laborem Monaſticum martyrii genus eſſe dicit. Nemo autem ignorat, martyrium eſſe genus Baptiſmi. Denique etiam B. Thomas 2. 2. q. ult. art. 3. docet, rectè credi per Monaſticam profeſſionem ſatisfieri pro omnibus peccatis, & eſſe hanc profeſſionem alterum baptiſma.* Annon hic diſertè confirmat, Monachiſmum eſſe alterum baptiſma? Quod verò idem, & veſtigia ejus legens Redingius, in eo Monachatum & baptiſmum diſparant, quòd ille ſolam pœnam, hic & culpam & pœnam aboleat, ne quidem ſecundum adverſariorum principia verum eſt. Nam ſi per pœnitentiam homo meretur omnium peccatorum remiſſionem, uti *diſt. 7. de Pœnit. in fine* dicitur; pœnitentia verò, ut illi volunt, meretur quoad culpam & pœnam ſimul, ergo multò magis vita Monaſtica, cùm excedat omne genus ſatisfactionis & publicæ pœnitentiæ, uti *33. q. 2. c. admonere, &c.* aſſeritur. Hæc argumentatio in Summa etiam Angelica habetur; ubi etiam ſecundum Canoniſtas Juſtiniani *auth. de Monach.* verba, quòd *converſationis Monachalis vita omnem humanam ejus maculam detergat*, adducuntur. Sic Bellarminum & Redingium communis ſuæ doctrinæ puduit. Sicut porro Græci recentiores μοναχοσχημονοῦντες ita habitus Monaſtici ſanctitatem efferunt, ut in illo ſepeliri velint, quò habitu tali induti imperterritè magis coram tribunali Dei ſe ſiſtere valeant, atque ideo habitum illum σχῆμα θεῖον καὶ Ἀγγελικὸν, χιτῶνα δικαιοσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως, *habitum Divinum & Angelicum, tunicam juſtitiæ & lætitiæ* &c. frequenter appellant: ita Monachi Latini, ſimili furore perciti, eximiam quandam ſan-

ſtitatem cucullo tribuunt; adeò ut in Pontificali Romano de *Benedictione & conſecratione Virginum* in precatiuncula quadam hæc verba legantur: *Præſta, Clementiſſime Pater, ut ſupra dictis famulabus tuis ſint hæ veſtes ſalutis protectio, hæ cognitio religionis, hæ initium ſanctitatis, hæ contra omnia tela inimici robuſta defenſio.* Non mirum adeò Imperatores, Principes viros & fœminas inani perſuaſione deceptas cucullo habitúque reliquo, Franciſcanorum, Capucinorum inprimis, indutas ſepeliri voluiſſe; una cum Monachis ipſi ſtolæ ſanguine Chriſti dealbatæ in Baptiſmo circumdatæ cucullum ſubſtituentes miſerè impiéque. Accedit, quòd Monachi cucullum ſumentes nomen ſibi in Baptiſmo impoſitum cum alio commutant. Quo argumento etiam Leo Allatius Græcos Monachos Monachatus Baptiſmo exæquati, imò hujus aboliti convincit meritò; & convincere Latinos ſimiliter debuit. *Sunt enim*, uti ſcitè Richardus Montacutius *Orig. Eccl. Tomo I pag.* 108. ſcribit, *nomina, ſigna, characteres, notæ* καὶ ὑπομνήματα, *ſigna dominii & clientelæ, ab eo ſemper impoſita, qui jus & titulum in rem nominatim acquiſierat, &c. Nomine ergo amiſſo, rem nomini ſubjectam deperdimus. Ita planè ſi quis nomen baptiſmale, ſignum fœderis, characterem imaginis tunc impreſſæ, notam profeſſionis &* ὑπόμνημα *multorum beneficiorum abjiciat, quantum in ipſo eſt, baptiſma irritum feciſſe, eidem abrenuntiaſſe videri poteſt, &c.* Nequicquam verò ad Athanaſium *in vita Antonii*, libello ſpurio, & Hieronymum Bellarminus provocat; & poſt illum Nebridius à Mundelheim, Canonicus Regularis S. Auguſtini, qui in Antiquario Monaſtico ſic ſcribit: *D. Hieronymus flamma Apoſtolica ſuccenſus, docet imperterritè, Baptiſmum à profeſſione religioſa in hoc uno differre, quòd is præcedat tempore.* Nil tamen minùs Hieronymus, qui alluſione quadam & figurato dicendi genere Monachatum in uno quidem loco *ſecundum quoddam Baptiſmi propoſitum*, in altero *ſecundum poſt Baptiſmum gradum* appellat; at nuſpiam *Monachatum Baptiſmo æquivalere*, quæ Nebridii ejuſdem propoſitio eſt, ſcribit. Hæc enim doctrina impia tum raptus quidam eſt juris & authoritatis Divinæ, dum ſpiritualem gratiam externis ſymbolis ab hominibus inſtitutis promittit: tum opera humana Divinis æquiparat: tum Monachos auſu giganteo Chriſto pares facit, aſſerens videlicet, ingreſſum in religionem à culpa & pœna liberare; quæ aliáque ejuſmodi idololatriæ & horrendi faſtus extremum crimen conjunctum habent. Cui ſupremum faſtigium impoſuerunt Jeſuitæ Moguntini in *Theſauro precum &c. Mag. A.* 1612. *excuſo*, ubi *cap* 5. ſic loquuntur: *Conſidera ſi Religioſus ſis, aut deſiderio ingrediendi religionem tenearis, hoc beneficium quoque eſſe peculiare &* POST DIVINAM PRÆDESTINATIONEM OMNIUM MAXIMUM, *pauciſque conceſſum. Hæc eſt, dempto Martyrio,* AUGUSTISSIMA PORTA, *& arctiſſima via, quæ ducit ad vitam æternam, & pauci ſunt, qui inveniunt eam.* Ex quo ſequitur, citra Monachatum neminem ſalvari poſſe, cúmque poſt Prædeſtinationem ſummum beneficium, beneficiis reliquis à S. Paulo Prædeſtinationi ſubordinatis, excellentius eſſe. Frigidus horror talia vel cogitantis artus occupat. Putavi tamen fuſiùs hæc ediſſerenda, ut ſacerrima Monachatus Myſteria in propatulum ſic adducta, conſpectiora pateſcant.

ARG. VIII. Monachatus qualis à multis jam Seculis in eccleſia P. viget, primitivæ Eccleſiæ laudato exemplo & praxi prorſus deſtituitur. Ante omnia ſatis conſtat, Chriſtum ad Monachatum neminem vocâſſe, Apoſtolos Monachos nec fuiſſe, nec alios inſtituiſſe, Epiſcopos quoque, & eccleſiam veterem Monachalem vitam nemini unquam præſcripſiſſe. Paulatim tamen

men Monachatum privato ſtudio & arbitrio, vel ſecedendi ob flagrantes perſecutiones neceſſitate, in eccleſiam invectum eſſe, non diffitemur. Conſtátque, primum Paulum Thebæum circa A. C. 260. in eremum ſeceſſiſſe, ſecutúmque eſſe in Ægypto Anthonium, & utrumque illum plures ſanctos & præſtantes viros, alios verò etiam minùs laudatos. Mox etiam cœnobia erigi cœperunt, quibus certam formam primus præſcripſit Baſilius, qui ob novum inſtitutum tum Euſebii, tum Eccleſiæ Neocæſarienſis reprehenſionem incurrit. Caſſianus *Collat.* 18. *cap.* 4. tria in Ægypto numerat Monachorum genera, quorum duo facit optima, tertium verò, cum quo hodierni Monachi apprime conveniunt, tepidum & planè evitandum. Primum ipſi eſt *Cœnobitarum*, qui in congregatione pariter conſiſtentes unius Senioris arbitrio regebantur. Secundum *Anachoretarum*, qui priùs in cœnobiis inſtituti, poſtea ſolitudinis ſecreta elegerint. Tertium reprehenſibile *Sarabaitarum*, Monachalis & anachoreticæ vitæ dedecus, qui Ægyptiaca lingua ita nuncupati ſunt, quòd à cœnobiis ſegreges terrenis & propriis neceſſitatibus inhiarent, & nomine Monachorum ceſerentur abſque ulla ſtudiorum æmulatione. quos fusè apud Caſſianum Piammon Abbas deſcribit. Quanto autem intervallo hodierni Monachi à veteribus tum Cœnobitis, tum Anachoretis diſtent, ſequentia indicant. *Primò*, veterum Monachorum vita erat privata ſeceſſio in pœnitentiam; neque illi de cætero à laicis diſtabant. Hieronymus adverſus Vigilantium: *Monachatus non Doctoris, ſed plangentis habet officium: qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pavidus præſtoletur adventum.* Unde olim lapſos clericos, cujuſcunque gradus, & incorrigibiles, Eccleſiaſtici canones in Monaſteria Monachorum, ad agendam cum illis pœnitentiam detruſerunt. Et Chryſoſtomus *homil.* 7. *in Epiſt. ad Hebr.* negat, Monachos à Secularibus diſcrepare aliter, quàm quòd hi matrimonii vinculis ſe conſtringunt, illi verò his liberi perdurent. Imò *homil.* 2. *in Pſal.* 50. docet, quoſcunque fideles, etiam uxoratos, Monachos eſſe poſſe. *Omnes vos*, inquit, *fieri volo Monachos, non ut conjuges non habeatis, ſed ut cæteras virtutes provideatis. Monachus enim non tantùm propterea dicitur, quia uxorem non habet: ſed quia religioni Dei & ſervitio ipſius mancipatus eſt.* Cenſet igitur Monachos in ordine privatorum, ſecularium, laicorum. *Secundò*, Monachi olim completi & perfecti cenſebantur, antequam ulla ſe externa profeſſione ulli manciparent: ſola mentis & ſuæ voluntatis facta ad mundi voluptates contemnendas mutatione. Id cùm ex aliis, tum ex Ivonis *Epiſt.* 41. liquet. Profeſſio publica & votorum ſolennitas haud requirebatur. *Tertiò*, nulli olim Ordines vel à Papa, vel à quoquam alio confirmabantur. Quam enim putas confirmationem habuiſſe olim Cœnobia Monachorum in Ægypto

ſub Anthonio,Pachomio,Macario,Hilarione,aliis? In Occidente quoque Benedicti inſtitutum per tot ordines Nigrorum,Cluniacenſium,Ciſtercienſium,& aliorum diu floruit & viguit ſine ulla Sedis Apoſtolicæ confirmatione. *Quartò*,Monachi nihil olim cum Clericis conſtitutum habebant, neque Sacris etiam ordinibus initiabantur. Baſilius *Conſtit.Monaſt.cap.9.* Clericatum à Monachatu alieniſſimum eſſe oſtendit. Unde etiam prædicatio ſpeciali inhibitione Monachis vetita eſt. Demum Monachos ad Clericatum aſſumi moris erat. Quo facto Monachi eſſe deſierunt, neque ampliùs in monaſterio,tanquam ſepulchro ſuo,delituerunt. *Quintò* neque proprias, neque communes facultates, divitias & latifundia poſſidebant: Sed ſinguli manuum ſuarum labore ſibi victum & amictum parabant. Hieronymi enim inſtitutio,quam ad Ruſticum Monachum ſcripſit,quæque pro lege ſervanda Monachis in Jure Canonico *de Conſecr. diſt.5.cap.nunquam* poſita eſt,ita habet: *Facito aliquid operis, ut te ſemper Diabolus occupatum inveniat. Si Apoſtoli habentes poteſtatem de Evangelio vivere, laborârunt manibus ſuis, ne quem gravarent, & aliis tribuebant refrigeria,quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia; cur tu in uſus tuos ceſſura non præpares?* Varia ibidem opera, quæ à Monachis exerceri poſſint, commemorat. Opponebat Ruſticus, *in urbibus eſſe viros eccleſiaſticos,qui bonis fruantur eccleſiæ.* Reſpondet ille breviter, *ſe in præſenti opuſculo non de Clericis diſputare, ſed Monachum inſtituere.* Et Heliodoro ita reſpondet Epiſtola 1. *Alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves: Ego paſcor. Illi de altari vivunt. Mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero.* Et Epiſtol. 77. *Manu quotidie & proprio ſudore quærimus cibum, ſcientes ab Apoſtolis ſcriptum eſſe, qui autem non operatur, nec manducet.* Baſilius in Monachorum inſtitutione idem diſertè & multis verbis inculcat, & Divino mandato injunctum eſſe Monachis, ut ex labore manuum vivant, pertendit. Neque aliter Auguſtinus *de Opere Monach.cap.16.* Ubi planè poſtulat, ut Monachi, ſecluſo gravi & legitimo impedimento, omnes ad opera manuum tenerentur, omnéſque prætextus ipſis adimit, tandémque docet,orationem & pſalmodiam manuali opere non impediri, cùm inter laborandum facilè quiſque & orare, & pſallere poſſit. Imò *cap.30.* deterret fideles pios & liberales, ne Monachis abſque gravi neceſſitate temporalia ſubminiſtrent, vocátque liberalitatem erga Monachos, otioſos videlicet & non laborantes, *perverſam miſericordiam,quæ vita eorum futura magis noceat, quàm præſenti ſubveniat.* Paucis multa *in Pſal.99.* complectitur de Monachis: *Cum lectione*, inquit, *illis res eſt; laborant manibus ſuis, inde ſe tranſigunt,non avarè aliquid petunt,* Si reviviſceret S. Auguſtinus,non ampliùs *de Monachorum Opere* ſeu labore,ſed de eorum *otio* ſcribendum ipſi foret. Ne-

que

que verò regulam illam nihil poſſidendi in commune, & manuum labore victum & amictum comparandi ex neceſſitate. uti Bellarminus aliique tricantur, ſed ex libera voluntate natam eſſe, indicio eſt, quòd inter tot millia Monachorum proculdubio plurimi fuerunt divites, qui æquè bona ſua in commune conferre potuiſſent, atque hodie conferri ſolent. *Sextò* idem Auguſtinus docet, à vero Monachiſmo abeſſe debere omnem rigidam exactionem earum rerum, quæ nobis in verbo Domini liberæ relinquuntur. Nihil omnino in veſtitu, victu, aliiſque ejuſmodi ſuâ naturâ adiaphoris rebus veteres Monachi affectârunt. *Septimò* Auguſtinus talem Monachatum requirit, qui nihil aliud ſit, quàm exercitium & adjumentum ad pietatis officia, quæ Chriſtianis in univerſum omnibus commendantur. Cúmque ſummam & prope unicam ejus regulam faciat charitatem, minimè laudat eam conſpirationem, quâ pauci homines inter ſe devincti ab univerſo eccleſiæ corpore ſeparantur. *Octavò* Epiſcopis etiam Monachi ſuberant. *Nonò* Monaſteria ſeminaria etiam erant eccleſiaſtici ordinis. Ex Auguſtini enim exhortation, facta tum ad Monachos Caprariæ Epiſt. 81. tum ad Aurelium epiſt. 76. liquet, Cœnobia eccleſiæ Clericos miniſtrâſſe. *Decimò*, mores plerorúmque erant inculpati, vita exemplorum bonorum feraciſſima, Monaſteria eorum *gymnaſia pietatis & virtutis cultorum*, uti loquitur Ruffinus *lib. II.* 9. *Undecimò* vitam Monaſticam, quando ita neceſſitas poſtulabat, relinquere poterant, uti liquet ex Hieronymo in vita Malci. & in Epiſtola ad Euſtochium; ex Epiſtola Athanaſii ad Dracontium, aliiſque S. Patrum Scriptis & Epiſtolis, quibus eos, qui Monachatum deſeruerunt, redire jubent, at nullibi cogunt. In his omnibus & ſingulis (ut alia prætereαm) moderni Monachi à veteribus immane quantum diſcrepant, uti res ipſa omnium oculis ſubjecta non loquitur, ſed clamat. Neque minùs nunc cucullati à veteribus illis Monachis, tum quoad profeſſionem ipſam, tum quoad mores differunt, quàm ſimiæ ab hominibus. Meritóque M Anthonius de Dom. de hodiernis Monachis pronuntiavit, eos nec cum Cœnobitis, nec cum Anachoretis veteribus, ſed cum tertio genere veterum Monachorum, quos Caſſianus aliique vocant *Sarabaitas*, quoſq; apud eundem Caſſianum Piammon Abbas fusè deſcribit convenire. *Si noſtri Minoritæ*, inquit de Rep. Eccl. lib. 11. cap. 12. Sect. 77. *Dominicani, Carmelitæ, Servitæ, Minimitæ ac ſimiles, non ſunt ipſiſſimi Sarabaitæ (bonos, ſi quis eſt inter ipſos verus cœnobita, excipio) quinam erunt, aut jam diu fuerunt? Etiam Benedictinos quiſnam non videt fermè pleniſſimè jam diu in veros Sarabaitas degenerâſſe? Ubi ſumma paupertas eorum etiam in communi? Ubi labores manuum? Ubi auſteritas victus & amictus? Quid Monachis cum clericatu? Quid cum tot deliciis? Hi in curribus & equis: priſci verò in nomine Domini Dei noſtri invocârunt.*

Et *lib. IX. cap. V. Sect. 72.* hodiernos Monachos cum veteribus comparatos vocat *Hermaphroditas Religioſos Mendicantes, hoc eſt, neque veros Clericos, neque veros Monachos, ſed utrumque imperfectè, ac perfectè Pſeudoclericos & Pſeudomonachos.* Eſſétque proclivius hodiernos Monachos vel cum Phariſæis veteribus, quorum cum illis in nominibus, cognominibus, dogmatibus & habitu convenientiam poſt alios Cl. Hottingerus *Theſ. Philolog. lib. 1. c. 1. pag. 27.* demonſtravit: vel cum Monachis Muſlimicis, quorum inſtituta haud diſſimilia apud Arabicarum rerum ſcriptores, & Hoſpinianum videre eſt: vel cum Gentilium Cynicis, Gymnoſophiſtis, Dactylo-Idæis, Fratribus Arvalibus,, Curetibus &c. contendere. Caſſander etiam Conſult. 25. *Quàm longè,* inquit, *Monachatus hodie à prima ſui origine degeneraverit, & quantis abuſibus contaminatus & deformatus ſit, ſatis per ſe manifeſtum eſt. Nam paulatim religio vera & ſolida in ſuperſtitionem & religionis ſpeciem converſa eſt, & accreſcentibus opibus decrevit pietas, & in ejus locum larvæ ceremoniarum ſucceſſerunt, in quibus vera pietatis operibus penè neglectis ſumma totius religionis conſtituta eſt, quarum ceremoniarum inanis obſervatio adeò veràm apud pleroſque Monachos religionem imminuit, ut nuſquam ferè licentior & profanior vita, quàm in nonnullis monaſteriis reperiatur.* Meritò igitur Johannes Ferus monuit, Monaſteriis idem, quod Gedeonis Ephod accidiſſe. Quæ enim à bonis bona intentione inſtituta ſunt, in abuſum & ſuperſtitionem vertiſſe.

RESP. REDING: *1. Fateris ergo, Paulum Thebæum, Antonium, aliòſque ſanctos & præſtantes viros Monachos fuiſſe. Quomodo ex ſtatu religioſo Divinitus non inſtituto viri ſanctitate conſpicui prodire potuerunt? Neque illos in eremum perſecutione urgente, ſed perfectione invitante, ſeceſſiſſe, Athanaſius in vita eorum teſtis eſt. 2. Sarabaitæ ſegreges Monachi fuerunt, proprietatibus inhiarunt, abſque ulla ſtudiorum æmulatione vixerunt. At Religioſi noſtri & profeſſione ſua ſub uno diſciplinæ regularis præfecto ex ſacra obedientiæ voto in communitate degunt: nihil proprii poſſident, virtuti, bonis literis, laboribus per ſacram obedientiam impoſitis incumbunt. 3. Religioſæ vitæ eſſentia in votis conſiſtens, perfectionem in charitate Dei ſitam, ceu finem, eatenus reſpicit, ut proximum ad hoc medium ſit mentis in pœnitentiam ſeceſſio, ad quam externa corporis ſeceſſio à ſacra obedientia præſcripta, ſe tantùm inſtrumentariè habet, quatenus removet impedimentum, quo mens perturbatur. Veriſſimum ergo eſt, Monachi non eſſe docere, ſed plangere. Nihilominus plangendi officium cum munere docendi non pugnat. Neque Chryſoſtomus ſenſit, uxoratos poſſe eſſe Monachos, niſi ſecundum quid, quatenus per ſtudium religionis Deo ſerviunt, non mediantibus votis, ſed mediante obſervantia mandatorum Dei. Alias religioſi à laico differentiam ex matrimonio idem Chryſoſtomus arceſſit. 4. Monachos olim ſine profeſſione completos eſſe, nudè aſſeris. Ex vita enim Antonii ab Athanaſio deſcripta liquet, illum, cùm Monachus fieri vellet, ad ſenem quendam acceſſiſſe, qui ab ineunte ætate Monaſticen exercuit. Ex Hieronymi etiam Chronico conſtat, eodem Antonio adhuc adoleſcente multos Monachos ſenes extitiſſe. An putas, Antonium novellum nemini voto ſe obſtrinxiſſe? Subſiſtente autem ſubſtantiali ſolennitate in votorum religioſa efficacia, accidentaria quadam publicitate opus non fuit. 5. Felinus Sandeus in rubrica*

brica de Majorit. & obed. cap. Quorundam, diſertè refert Benedictini ordinis approbationem, cui XXII. Epiſcopi & XXXIV. Cardinales ſubſcripſerunt. Extat etiam Ordinis ejus approbatio per Zachariam Papam. Quanquam ſtatus ille à Chriſto inſtitutus ſine ulteriori confirmatione ſubſiſtere poſſet. Ad confuſionem tamen vitandam Innocentius III. in Concilio Lateranenſi ſtatuit, ne ullus deinceps Ordo ſine approbatione Papæ inſtitueretur. 6. Baſilius quidem Conſtit. Mon. cap. 10. graviter invehitur adverſus eos, qui ex ambitione clericatum affectant, ſi tamen abſit ambitio, Monachatui clericatum non repugnare, docet. Epiphanius etiam Epiſt. ad Johannem Hieroſolymitanum teſtis eſt, ſe in Monaſterio S. Hieronymi ordinaſſe Paulinianum. Quin & Caſſianus Collat. 18. cap. 15. narrat, in ipſa Eremo Monachos habuiſſe Presbyteros etiam Monachos. Auguſtinus inſuper de Morib. Eccl. lib. I. 31. tradit, non in ſolitudine duntaxat, ſed in urbibus etiam Mediolani & Romæ Monachos in cœnobiis habuiſſe præpoſitum Presbyterum. Johannes Damaſcenus quoque in hiſtoria de Barlaam & Joſaphat ſcribit, Barlaam Eremitam in ſua cella ſacrificium Miſſæ celebraſſe. Denique Benedictinos in pleriſque mundi regionibus Apoſtolos, Presbyterali Ordine inſignitos extitiſſe, conſtat. 7. Monachos olim facultates, divitias, latifundia poſſediſſe, ex Act. IV. Auguſtino Epiſt. 109. Serm. 2. de communi vita Cler. nec non cap. 25. de opere Mon. in Pſal. 103. nec non Hieronymo Epiſt. 27. & Johanne Diacono in vita Gregorii Papæ lib. I. cap. 5. Caroli magni donationibus &c. colligitur. 8. Quoad opera manualia, Hieronymus Epiſt. 3. ad Ruſt. teſtatur, in Ægypto nullum abſque operis labore ſuſceptum eſſe, non tamen propter victus neceſſitatem, ſed propter animæ ſalutem, ne mens perniciosis cogitationibus vagaretur. Objicienti: Quid ergo? Omnes peribunt, qui in urbibus habitant? *&c. reſpondet: ſe non de Clericis diſputare, ſed Monachum inſtituere. An inde ſequitur, Clericis duntaxat licere frui bonis Eccleſiæ? Idem Epiſt. I. ad Heliod. id unum demonſtrat, quòd alia clericorum, alia Monachorum ſit ratio. Quid hoc iterum ad rem? Epiſtola verò 77. ne quidem extat: & ſi extaret, ſenſus ejuſdem eſſet, quem ſupra retulimus. Neque ex Baſilio probabis, Monachorum ſic eſſe laborare, ut excludatur poſſeſſionum communio, & donationum recipiendarum facultas. Auguſtinus quoque de Op. Monach. c. 21. à manuum labore excipit Religioſos, qui Eccleſiaſtica munia exercent, & alios etiam. Et cap. 22. eos laborare debere, qui ſacris ſtudiis vacare non poſſunt, pertendit. Alibi cap. 17. hoc unum docet, præceptum Apoſtolicum laborandi manibus indefinitè pro Chriſtianis, non definitè pro Monachis ſcriptum eſſe; neque abſolutè illud mandatum obligare, ſed reſpectivè ad evitandum furtum, ſcandalum, otium. & cap. 31. monet, ne perverſa miſericordia alantur corrupti licentia vocationis, & falſo nomine ſanctitatis. Sed & Religionum præfecti ſtudioſiſſimè curant, ut juxta Auguſtinum in Pſal. 99. Monachi in laudibus Dei vivant, legant, laborent; non avarè aliquid petant. 9. Monachatus adjumentum eſt ad pietatis officia, ſui abnegationem, Chriſti ſequelam, facultatum abdicationem, caſtitatem &c. Harum rerum exactionem rigidam ab eo abeſſe debere, nuſpiam Auguſtinus docet. 10. Etſi Monachi inſpecto jure communi ſubſint Epiſcopis, Papa tamen pro ſupereminente juriſdictione ſua certas ob cauſas ob ea eximere poteſt. 11. Cùm Monaſteria olim Eccleſiæ ſeminaria fuerint, ex fructu hoc cognoſce, piè inſtituta fuiſſe. Unde Scholas in Monaſteriis ſuis inprimis Benedictini habent. Præter illum fructum alter erat pietatis & virtutis, qui in ſimplicioribus per ſpiritualia exercitia abſque Scholarum inſtitutione obtinere potuit. Et hæc pietatis exercitatio primariò & eſſentialiter in Monachatu intenditur. 12. Si liberè Monaſteria deſeri olim potuerunt, quomodo fas fuit Patribus inde digreſſos revocare? Inprimis conjugium iis can. 15. Concilii Chalcedonenſis interdicit, ſub pœna excommunicationis. Cyprianus Epiſt. 11. graviter contra virgines Chriſto dicatas, & cum altero jacentes*

entes:

centes invehitur, inceſtam conjunctionem vocat, & in Eccleſiam admitti poſſe negat. Concedit quidem conjugium iis, qui ſe voto impares ſentiunt, ſed ante votum emiſſum. 13. *M. Antonius de Dominis notorius apoſtata fuit; Caſſander perfidus.* 14. *Licet denique etiam Turcæ quædam religioſi ſtatus ſimulachra habeant, idololatricæ & ſuperſtitioſæ abominationi ſuæ accommodata; prout etiam naturæ lumen gentiles in exercitio & praxi extra rationis congenitæ metas traxit: ſtatus tamen Religioſus Chriſtianorum, Divino cultui ſpecialiter mancipatus, & altiori lumine fidei illuſtratus, ab abominationibus illis diverſiſſimus eſt.* 15. *Si qui, ſtatus religioſi ſubſtantia integra, ab accuratiori ejus obſervantia, juxta Caſſandri querelam, defecerunt, ipſe tamen ſtatus in ſua eſſentia ſemper arbor bona permanet. purganda quidem ſubinde, ſed non eradicanda.* Ibid. pag. 303-311. Reſp. 1. Monachos olim fuiſſe viros quoſdam Sanctos, faſſus certè ſum, nec dum diffiteor. Sed ſanctitatem eorum à Monachatu, & tali quidem, qualis hodie, in fœce hac mundi, multum à veteri degener, colitur, profeſſione trium votorum cum opinione perfectionis, multiplicique circa hæc & alia hypocriſi conſtans, fluxiſſe, faſſus nunquam ſum, neque fatebor unquam. Poterant ſimili, vel majori etiam ſanctitate excellere non Monachi. Neque omnia veterum facta vel inſtituta inſtitutionis à Deo, Chriſto vel Apoſtolis factæ argumenta ſunt. Habuerunt & Eſſeni, Semi-Judæi, inſtituta ſua ἀσκητικὰ in quibuſdam Monaſticis congruentia. quæ tamen nuſpiam Deus inſtituit. 2. Monachos verò modernos non cum veteribus Cœnobitis, vel Eremitis, ſed potiùs Sarabaitis paria facere, M. Antonius de Dominis *de Rep. Eccl. lib.* 1. *cap.* 12. 76. 77. aſſeveravit meritò. Sed *illi*, inquis, *ſegreges vixerunt*. An verò inter Monachos nulli ſunt *girovagi, vagabundi, circumcelliones?* Certè jam pridem Durandus *Ration. lib. II.* 1. affirmavit: & experientia teſtis omni exceptione major eſt. Nulline vagantur in aulis Principum, gynecæis, etiam voto miſſionis obſtricti? Nulline, annon potiùs omnes *ſegreges* ſunt à communione civitatis, imò & Eccleſiæ, à cura & obedientia Magiſtratuum, Epiſcoporum, per privilegia vaniſſima? Nihil ergo obſtat, *quòd ſub uno diſciplinæ regularis præfecto ex ſacra obedientiæ voto in communitate degunt.* Nam & *diſciplina illa regularis* nititur regulis merè humanis, ſuperſtitione non una pallentibus, multúmque à veterum Cœnobitarum regulis diſparatis: & præfectum ſibi eligere, certiſque ejus legibus ſe ſubjicere ii etiam poſſunt, qui extra communionem Reipublicæ, vel Eccleſiæ ſociati vel conjurati errant, quales veſtri ſunt, perinde agentes, ac ſi eos religio à jure naturæ & civili ordine ſolvere poſſet. Præterea nec ſibi præfectum elegiſſe, vel ei obedientiam voviſſe veteres Cœnobitas, infra oſtendimus. Sed *proprietatibus*, inſtat Redingius, *Sarabaitæ inhiarunt.* Vos ſimiliter inſatiabilis opum cupido, inextinguibilis divitiarum ſitis, ſaltem in communi, ut tutiori loco ſint, torquet. Et cumulatis eaſdem ſine ſudore vultus veſtri, alieno labore, ſtudio, ſanguine. Annon ſic pejores Sarabaitis eſtis? Sed falsò ais, nihil proprii retinere Monachos. Nam & ſinguli ipſorum quoque mendicantium habent aliquid proprii, teſte Johanne XXII. *in Extravag. ad conditorem de verborum ſignificat.* & quæ ſingulorum non ſunt propria, tamen propria ſunt cœnobii, corporis, collegii; & quæ non ſunt propria cœnobii, ſunt propria ordinis; denique ſi qua ordinis propria non videntur eſſe, lites ordinum inter ſe demonſtrant evidentiſſimè, in id eos maximè contendere, ut quæcunque verti in rem ipſorum poſſunt, efficiantur ipſorum propria. Alioquin univerſalis communitas rerum legem ſocietatis humanæ convelleret. *Sarabaitæ*, inſtas, *abſque ulla ſtudiorum æmulatione vixerunt: Monachi bonis literis, virtuti, laboribus per ſacram obedientiam impoſitis, incumbunt.* Quot verò, inquam ego, in Monaſteriis malæ belluæ, & pigri ventres ſtabulantur? Si quibus ex meliore luto præcordia Titan finxit, eorum certè

virtuti laus nulla ex Monaſtico.um regularum, ſimulatam ſanctitatem præſcribentium, ſed ex communis Chriſtianiſmi obſervantia conſtat. Quàm pauci Divinis literis delectantur, eáſque caſto amore proſequuntur? Contaminare eas, falsiſque gloſſis, quantum in iis eſt, occidere earum tractatores plerique ſtudioſiſſimè laborant. Benedictus Regulæ ſuæ *cap.* 1. ſic Sarabaitas deſcribit: *Tertium Monachorum teterrimum genus eſt Sarabaitarum, qui nulla regula approbati experientia Magiſtri, ſicut aurum fornacis, ſed in plumbi natura molliti, adhuc operibus ſervantes ſeculo fidem, mentiri Deo per tonſuram noſcuntur. Qui bini, aut terni, aut certè ſinguli ſine Paſtore, non Dominicis, ſed ſuis incluſi ovilibus, pro lege eis eſt deſideriorum voluptas: cum quicquid putaverint vel elegerint, hoc dicunt ſanctum: & quicquid: & quod noluerint, hoc putant non licere.* Si cum his cum judicio Cœnobitæ moderni plerique comparentur, nullo negotio utroſque inter harmonia conſtitui poterit. 3. Plangendi, pœnitendi officium cum officio Doctoris non pugnat ſanè. Sed veteres tamen, qui plangendi, pœnitendi gratia in Monaſteria ſeceſſerunt, officia hæc in ſeceſſu illo ſuo nulli conjunxerunt. quod ex Hieronymo, aliiſque argumentis probatum dederam. Chryſoſtomus *in Epiſt. ad Hebr. homil.* 7. diſertè negat, *ſecularem hominem aliquid Monacho ampliùs habere debere, quàm cum uxore habitare tantùm. Omnia*, inquit, *æqualiter ſicut Monachi, agere debet.* Clariùs alibi *adv. vitup. vitæ Monaſt lib. III.* negans, ejuſdem non eſſe criminis, eum, qui ſeculo addictus ſit, peccare, & eum, qui ſemel penitus ſe Deo devoverit, religionis propoſito excidere. *Fallis*, inquit, *te ipſum prorſus ac decipis, ſi putas aliud à ſecularibus viris, aliud à Monachis requiri. Hæc enim ferè ſola eſt in utroque vitæ genere differentia, quòd illi quidem matrimonii vinculis ſe conſtringunt, hi verò his liberi perdurant. In reliquis verò communis atque eadem ab utriſque vitæ totius ratio requiritur, &c.* Annon his verbis Chryſoſtomus, Monachos & laicos, uno matrimonio excepto, æquiparat? Neque ille, quod Redingius finxit, differentiam ullam in eo ponit, quòd Monachi mediantibus votis, laici ſola mediante obſervantia mandatorum Dei Deo ſerviant. Da mihi ergo laicum domi ſuæ, ſed à curis domeſticis liberum, habitantem, caſtè & piè viventem, pœnitentem, precibus inſtantem, & ſic Deo ſervientem: hic erit ipſiſſimus Chryſoſtomi Monachus. An hodiéque ſimilis Monachorum ratio eſt? Atqui illi & clero deputantur, & à laicis per innumeras votorum, aliarúmque rerum obſervantias, ipſiúſq; perfectionis non præceptæ, ſed conſilio ſubjacentis affectationem, aliáque plurimùm diſparantur. 4. Monachos olim ſine profeſſione perfectos completóſque eſſe, non nudè aſſerui, ſed authoritate Jvonis Carnutenſis, Eccleſiaſticorum inſtitutorum peritiſſimi. Cùm enim ex eo Abbas quidam quæſiviſſet, *utrum Monachus, qui tantùm à Monacho, & non ab Abbate benedictus eſt, ſit iterum benedicendus*, ſic ille *Epiſt.* 41. reſpondit: *Id fieri & dimitti poſſe arbitror, abſque ullo benedicti vel benedicentis incommodo. Monachi enim benedictio non eſt manus impoſitio, vel alicujus Sacramenti ex Apoſtolica traditione celebratio. Nec aliam vim mihi habere videtur, quàm ſuper pænitentem abſolutio: vel ſuper populum Sacerdotis oratio. Dicit enim B. Hieronymus: Monachus non habet officium docentis, ſed plangentis, qui ſe & mundum lugeat. Sicut ergo Monachus in hoc officio ſibi ſoli prodeſt, ita ex gratia vocantis ſolus ad hoc officium accedere poteſt. Nec præjudicat ad ſalutem, utrum à ſimpliciter Monacho vel Abbate ſuſcipiat benedictionem, quia* (NB) *verum Monachum nulla facit exterior adjectio, niſi mundi contemptus, & plena Dei dilectio. Quod in principibus hujus ordinis, Paulo videlicet, & Antonio, & multis aliis Monachis Ægyptiis facilè apparet, qui nullam à præcedente Monacho vel Abbate ſuſcipientes benedictionem, perfectam ab eo, qui habitare facit Monachos in domo, ſui laboris conſecuti ſunt retributio-*

 nem,

nem. En Monachum perfectum & completum, antea quàm ulla ſe externa profeſſione ulli Mortalium mancipet: ſola mentis & voluntatis ſuæ ad mundi voluptates contemnendas mutatione, & ſuſcipiendi Monachatus inſtituto. Ubi porro Athanaſius Antonium ſenem, eúmque Abbatem, vel Præpoſitum adiviſſe, Monachatum per vota ſolennia apud eum profeſſum eſſe, obedientiam ei cœcam juraſſe, teſtatur? Nihil horum ille, ſed ſimpliciter in vita Antonii (ſi modò illa, uti hodie extat, Athanaſio authore ſcripta eſt. quod doctiſſimi quique negant) narrat, eum, poſtquam jam vitæ aſceticæ ſe addixit, æmulatum eſſe ſenem in vicino pago, (ἐκ νεότητος μονήρη βίον ἀσκήσαντα) *ab adoleſcentia ſua vitam ſolitariam agentem*; ejus proin exemplo in locis à villa remotioribus habitare cœpiſſe. Hoccine profiteri, obedientiam jurare, vota perpetua nuncupare eſt? Quid verò tum poſtea, ſi Antonio adoleſcente, Monachi multi extiterunt? Proba ex certis hiſtoriarum monumentis, cuiquam horum illum voviſſe; vel apud quempiam profeſſum eſſe. Id enim nec Hieronymus, nec Athanaſius, nec quiſquam alius teſtatur. Veſtris moribus veterum mores malè metiris. 5. Bellarminus *de Monach. lib. II. 4.* diſceptans, an religionum inſtitutio Papæ confirmatione indigeat, diſtinguit eſſentiam ipſam religionis, in tribus votis ſitam, & determinationem illius eſſentiæ ad certum vivendi modum. Illam in Evangelio fundatam negat Papæ confirmatione indigere. Hanc, utpote non ita perſpicuè ex Evangelio elucentem, proin ex directione humana pendentem, Papæ confirmatione indigere poſſe, & (NB) *nunc propter jus poſitivum, novas religiones prohibens, omnino indigere.* Subjicit: *Itaque Antonius, Baſilius, Auguſtinus, Benedictus authores religionum fuerunt, nec ullam leguntur à Pontifice approbationem quæſiviſſe, propterea quòd nondum extaret jus Eccleſiaſticum id præcipiens.* Occaſionem autem juris arceſſit à Waldenſibus, qui cùm ordinem quendam religioſum inſtituiſſent, ſed multis ſuperſtitionibus & hæreſibus admixtis, à Lucio III. damnati, poſt ab Innocentio III. reconciliationem & ordinis ſui approbationem quæſiverint, nec obtinuerint tamen, Innocentio III. poſt in Concilio Lateranenſi prohibente, *ne deinceps alius ordo novus ſine approbatione Sedis Apoſtolicæ inſtitueretur.* Annon hoc ipſum eſt, quod ſcripſi? Annon hinc Monachorum veterum & recentiorum praxis diverſa eluceſcit? Annon vel inde conſtat, Papam olim non ita dominatum fuiſſe in Eccleſia, ne quidem ſeculis iſtis Monaſticis & corruptis, ſicut nunc inter ſuos, ceu devotos ſibi milites, dominatur? Sera ſi qua ſucceſſit regulæ Benedictinorum approbatio (de qua penes Felinum fides eſto) nihil illa aſſertioni noſtræ derogat. 6. Baſilius *Conſtit. Mon. cap. 9.* (non 10.) diſertè ſic loquitur: κλῆρον μέντοι ἢ προστασίας ἀδελφῶν ἐφίεσθαι τὸν ἀσκητὴν οὐδαμῶς προσήκει. *Cæterùm clerum aut inter fratres principatum nullo modo Monachus appetere debet.* En οὐδαμῶς *nullo modo*, non tantùm non per ambitionem. Apud Caſſianum *Collat. I.* cap. 20. nec non Cæſarium Arelatenſem *homil. 25.* Moyſes Abbas, varias illuſiones, quibus Diabolus illudit Monachis, hanc quoque recenſet: *cùm deſiderare ſanctum clericatus officium, ſub prætextu ædificationis multorum, & amore lucri ſpiritualis, inſtigat; per quod nos,* inquit, *ab humilitate propoſiti hujus ac diſtrictione avellat.* Clericatus ergo officium ab *humilitate propoſiti Monaſtici, & diſtrictione avellere* veteres cenſuerunt. Neque obſtat, quòd idem Caſſianus *Collat. 18. c. 15.* ſcribit, *Monachos in eremo ſuos etiam habuiſſe Presbyteros.* Nam illi Monachorum erant Presbyteri, qualibus ipſi, ceu laici, carere non poterant, non Eccleſiæ Clerici. *Hortamur* (ſic Gregorius M. *lib. VI. Ind. 15. ep. 40.*) *ut omni mora, omni excuſatione ſubmota, ita Monaſteria ipſa ab hujuſmodi ſtudeatis gravamine relevare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel hi, qui in ſacro ordine ſunt conſtituti, ob aliud habeant, niſi orandi tantummodo cauſa accedendi licentiam:*

centiam: aut ſi forte ad peragenda ſacra miſſarum fuerint invitati myſteria. Omnino verò repugnare, ut qui Monachi ſunt, etiam clerici ſint, idem Gregorius 16. *q.* 1. *c.* 2. ſic tradit: *Nemo poteſt & Eccleſiaſticis obſequiis deſervire, & in Monachica regula ordinatè perſiſtere: ut ipſe Monaſterii diſtrictionem teneat, qui quotidie in miniſterio Eccleſiaſtico cogitur permanere.* Rurſus ad Maximinianum Syraculanum, *lib. c.* 38: *Presbyteros*, inquit, *Diaconos, cæteróſque cujuſlibet ordinis clericos, qui Eccleſiis quoquo modo militant, Abbates per Monaſteria eſſe non permittas: ſed aut admiſſa clericatus militia, Monaſticis non provehantur ordinibus: aut ſi in Abbatis loco permanere decreverint, Clericatus* (NB) *nullatenus permittatur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cùm unum ex his, præ ſui magnitudine, diligenter quis non poſſit explere, ad utrumque judicetur idoneus.* Pluribus id ipſum veterum teſtimoniis confirmari poteſt ipſius etiam Bernhardi, ſerò viventis licet, qui *Epiſt.* 323. Hieronymum imitatus, aſſerit, *Monachum non habere docentis, ſed plangentis officium; quippe cui*, inquit, *oppidum carcer eſſe debet, & ſolitudo Paradiſus.* Idcirco etiam vitam & ſtatum clericalem multis paraſangis Monachatum antecellere paſſim veteres contendunt, illum ceu *perfectum* laudibus extollentes, hunc ceu *imperfectum* deprimentes, contra planè, quàm Monachatus ſtatus *perfectionis* ſtatus hodie fingitur. uti ex Ambroſio *Epiſt* 82. Chryſoſtomo *de Sacerd. lib. VI.* aliiſque liquet. Idem verò Ambroſius *lib X. Epiſt.* 82. *ad Vercell.* notat, *primum in Occidentis partibus diverſa inter ſe Euſebium ſanctæ memoriæ conjunxiſſe, ut & in civitate poſitus inſtituta Monachorum teneret, & Eccleſiam jejunii ſobrietate regeret.* Primus verò Siricius Papa ineptiſſimus Monachos lege canonizavit, hoc eſt, in clericorum tribum cooptavit. Ita enim ille *Epiſt. decret.* 1. *Monachos, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, clericorum officiis aggregare & optamus & volumus: ita ut qui intra triceſimum ætatis annum ſunt digni, in minoribus per gradus ſingulos, creſcente tempore, promoveantur ordinibus: & ſic ad Diaconatus vel Presbyterii inſignia maturæ ætatis conſecratione perveniant. Nec ſtatim ſaltu ad Epiſcopatus culmen aſcendant, niſi in his eadem, quæ ſingulis dignitatibus præfiximus, tempora fuerint cuſtodita.* Sed impugnavit Siricii hanc conſtitutionem Papa alter Leo I. *Epiſt.* 61. *ad Theod. Epiſc. Cyri.* ubi graviter ſanxit, ut præter Domini Sacerdotes nullus, ne Monachus quidem, audeat prædicare cujuſcunque ſcientiæ nomine glorietur. uti etiam legitur 16. *q.* 1. *c. Adjicimus.* ubi Gratianus: *Ecce*, inquit, *in hoc canone vitium eſt expreſſum, & generali conſtitutione evacuatum.* In univerſum autem conſtat, Monachorum illam gentem, locuſtarum inſtar, è ſuis paludibus paulatim ſic emerſiſſe, ut primò quidem ex diſpenſatione, dein ex conſtitutione, demum ex ſpeciali privilegio ex plangentibus, pœnitentibus, ſibi viventibus, facti ſint Sacerdotes, Epiſcopi, Doctores, Prædicatores, ex conſenſu Abbatis & Epiſcopi tandemque, uti genus hominum audax & ſuperbum eſt, in maximas Eccleſiæ dignitates, Archiepiſcopatus, Cardinalatus, Papatum ipſum involaverint, & hodiéque, plorantibus ſua culpa & ſocordia ſacerdotibus, quos ſeculares vocant, Papatus columnæ emineant. 7. De communione bonorum apud Chriſtianos primos infra. Nec poſſederunt illi latifundia, agros, divitias abundantes: nec communia omnia habentes paupertatem profeſſi ſunt: ſed potiùs ea ratione paupertati mederi ſtuduerunt: nec ex communibus bonos validos mendicantes, vel eos, qui fodere, hoc eſt, labore manuum ſuarum lucrari panem recuſarunt, ſuſtentare iis curæ fuit. Nec Patres, quorum teſtimonia ex Bellarmino corraſiſti, Monachos poſſeſſiones & latifundia habuiſſe, docent. Auguſtinus *Epiſt.* 109. loquitur de Sanctimonialibus. Diſpar autem Sanctimonialium & Monachorum ratio eſt. Fœminæ enim ſexu & natura debiliores, non æquè ac viri, ad la-

 bores

bores manuum, ſuſtentationi ſufficientes, idoneæ ſunt. Idem Auguſtinus *de vita Cleric. ſerm.* 2. de clericis, non de Monachis loquitur. Clericis autem poſſeſſionem & uſum prædiorum, ſaltem in communi, veteres non negarunt. Neque ad rem faciunt, quæ ex eodem Auguſtino *de Opere Monach.* profers: ubi, inquis, dicit, *divites non teneri ad opus manuum, quia Monaſterio bona ſua contulerant.* Imò verò docet ille, multos Monachos ſua bona in pauperes diſtribuiſſe, ſive etiam Eccleſiis Collegiiſq; clericorum donaſſe. At bona immobilia ac prædia Collegiis vel Monaſteriis, in quibus converſi ſunt, tradidiſſe Monachos divites, ut inde vel ipſi, vel alii non laborantes alerentur, nuſpiam ille docet. Imò ne abſolutè quidem Monaſteria Monachorum poſſediſſe bona converſorum immobilia, docet. Denique nec *in Pſal.* 103. quicquam horum aſſerit. Loquitur enim de divitibus (quos cum cedris comparat) qui *ſuperfluas copias ſuas præbent ſervis Dei, dant hortos, ædificant Eccleſias, Monaſteria, colligunt paſſeres, ut in cedris Libani nidificent.* Nec Monaſteria ædificare eſt eadem latifundiis, divitiis locupletare, ne, qui ea incolunt, neceſſe habeant labore manuum vitam tolerare, nec Monaſteria ſolorum Monachorum, ſed etiam Clericorum olim ſedes erant; ut quæ Monaſteriis conceduntur, non ideò Monachis conceſſa intelligi neceſſariò debeant. Imò per *ſervos Dei* maximè clericos, adeóque per Monaſteria non Monachorum, ſed clericorum collegia intelligit. Hieronymus *Epiſt.* 27. Paulam ſcribit *poſt virorum Monaſterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines in tres turmas Monaſteriáque diviſiſſe.* Innuitque eam Monaſteria hæc quatuor ædificaſſe. Quoad ſuſtentationem verò disertè ait Hieronymus, ita illas virgines diviſiſſe, ut in opere & cibo ſeparatæ, pſalmodiis & orationibus jungerentur: & eas pudore & exemplo ad laborem provocaſſe, non terrore. *Et illæ,* inquit, *certis horis inſtabant operi diſtributo, & vel ſibi, vel cæteris indumenta faciebant, ſi quæ erat in opere pigrior, variis eam modis aggrediebatur.* Hæc Hieronymus de mulieribus, non viris, quorum diverſam inſuper rationem hac quidem in re ſupra oſtendimus. Idem verò *Epiſt.* 13. irridet Monachos cum certa bonorum poſſeſſione Deo ſervientes. Fruſtra deinceps ex ſeriore ætate, qua veterum inſtituta obſoleſcere & degenerare cœperunt, mihi vel Gregorium M. Paulo Diacono teſte, Monaſteria ditantem: vel Carolum M. alióſque eadem dotantes objicis. Donarunt illi non pauca in pauperes, in ſtudioſos, in eccleſiaſticas neceſſitates, in Monaſteria, clericorum inprimis. Quid verò cum his commune Monaſteriis hodiernis Monachorum: ubi divites, otioſi, copioſi depaſcunt omnia, quæ fideles jam diu in ſacros uſus tranſtulerunt? Ipſe Benedictus veſtras, quamvis, ſeriùs natus, non parùm tamen ab inſtituto ſuo diſceſſiſſet, neque vel Chriſti conſilium, vel Pauli exemplum, quod præ ſe tulerat, amplexus eſſet, ſi Monachorum ſuorum prædia retinere voluiſſet. Si quid ille retinebat, non prædia, ſed Chriſtianorum primorum exemplò, pretia, ad ſublevandam Monachorum in neceſſariis egeſtatem, & ad Monaſteria ædificanda retinebat. Unde Bernhardus Benedicti regulam & inſtitutum reformans, prœdia certa nulla tenuit, niſi quæ ex incultis ſylvis ipſimet Monachi propriis manibus laborantes excoluerunt, ut indè proprio ſudore victum quærerent. ubi ex ejuſdem ad Guilielmum Abbatem apologia, & Epiſtola 1. ad Robertum nepotem ex Ciſtertienſi familia dolo & blanditiis ad Cluniacenſes ipſi inſuſurrantes, *quòd labor manuum ſit inſania, & religiò non ſit fodere terram, ſylvam excidere, ſtercora comportare;* illectum colligitur. Poſtquam autem procedente tempore ex Monachatu & Clericatu facta quædam mixtura eſt, diſrupto vero veterum proprióque Monachiſmo, Monaſteria in immenſum ſanè ditata & dotata ſunt. 8. De manualibus Monachorum veterum operibus conſentientem antiquitatem totam habemus: cui nebulas offundere nequicquam conaris.

conaris: Hieronymi *Epiſt.3.ad Ruſt.* diſerta verba ſunt, quæ retuli. Addit, fateor, iſthæc: *Ægyptiorum Monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quam propter animæ ſalutem, ne vagetur pernicioſis cogitationibus mens*; &c. Non negat ille, laborandum eſſe propter victus etiam neceſſitatem (quam paulò ante hunc laborandi finem diſertè poſuit) ſed utrumque finem urget, & victus neceſſitatem, & fugam otii: ac poſteriorem priori præponit. Et diſertè verbis à me citatis clericos & Monachos hactenus diſparat, quòd clerici, utpote paſcentes, poſſint de altari vivere, ſine labore manuum; Monachi contra ſibi labore manuum victum comparare, & potiùs penu Eccleſiæ ſuorum laborum fructibus augere, quàm ab ipſo aliquid, ut ſibi jure debitum, accipere debeant. An hoc nihil ad rem, Redingi? Clariſſimè idem *Epiſt.77.* (quam, imò & plures poſt eam extare, non ignorares, niſi in Hieronymi operibus hoſpes) *Manu*, inquit, *quotidie & proprio ſudore quærimus cibum, ſcientes ab Apoſtolis ſcriptum eſſe; qui autem non operatur, nec manducet.* En laboris manualis neceſſitatem ex jure Divino arceſſitam, & arceſſitam non tantùm propter otii fugam, ſed victus etiam neceſſitatem! Nihil quicquam, quod his opponeres, habuiſti. Ex Baſilio proba, ſi potes, Monachos ejus tempore poſſediſſe dominia, latifundia, vel aliunde donata, oblata illa recepiſſe. Ego verò tibi diſertiſſima ejus verba, quibus ad manuales labores Monachos ille obſtrinxit, obducam. Sic nempe ille de *Inſtit. Monach. Serm. 1.* ſcribit: Ἐπειδὴ τροφῆς τοῖς ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ διάγουσι, καὶ ὁ Ἀπόστολος ὑπέδειξεν, ἵνα ἐργαζόμενος ταῖς χερσίν, εὐσχημόνως τὸν ἑαυτοῦ ἄρτον ἐσθίῃ. Διατίθεσθαι δὲ προσήκει τὴν ἐργασίαν ἐπί τινος πρεσβύτου, ἐπὶ σεμνότητι βίου μεμαρτυρημένου, ὃς καταλέξει τὰ ἐργαστὰ χειρῶν αὐτῶν πρὸς τὰς ἐπιζητουμένας χρείας, ὥστε καὶ τὴν ἐντολὴν πεπληρῶσθαι τὴν κελεύουσαν ἐν ἱδρῶτι καὶ πόνῳ τὴν τροφὴν πορίζειν, καὶ εὐσχημοσύνην ἀνεπίληπτον καὶ ἄμεμπτον μένειν, ἐν τῷ μηδεμίαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐγγίνεσθαι, διὰ τὴν τοῦ βίου χρείαν δημοσιεύεσθαι. *Ratio quærendi victus his, qui in ejuſcemodi* (Monachorum) *vitæ genere degunt, ea maximè conveniens judicanda eſt, quæ ab Apoſtolo præſcribitur, nimirum, ut manibus laborantes, honeſtè ſuum quiſque panem manducet. Quid porro quilibet conficere debeat operis, penes unum aliquem ut ætate gravem, ita & vitæ rectæ, ac teſtimonio commendabilem, arbitrium erit, qui manuaria iſthæc opera ad numerum diſpertietur, prout viderit in rem eſſe uſus neceſſarii unicuilibet, ut mandatum impleatur ejus, qui jubet in ſudore & labore nobis victum ut acquiramus, & honeſtatis decor reprehenſione ac nota omni vacuus teneatur, cùm nulla eos quotidiani victus neceſſitas adigat in publicum prodire.* Mandatum ergo urget Baſilius Apoſtolicum, quod ipſam regulam Monachorum, Pauli exemplo & lege nixam facit. Idem *Conſtit. Monaſt. cap 4.* Ἐκ πλειόνων μαρτυριῶν τῆς θείας γραφῆς ἔχομεν ἂν συστῆσαι τὸν λόγον. ἡ γὰρ θεία γραφὴ ἐργάζεσθαι μὲν κελεύει καὶ κοπιᾶσθαι τῷ σώματι, καὶ μᾶλλον ἑτέρων ὑστερουμένων ἀντιλαμβάνεσθαι, ἢ τοῦ παρ' ἑτέρων δεῖσθαι χρείας. *Pluribus hoc, quod dicimus, S. literarum oraculis poſſumus confirmare. Siquidem præcipiunt Divina oracula, ut laboremus, & corpus actuoſum motionique expoſitum habeamus, potiùſque aliorum indigentiis ſubveniamus, quàm* (NB) *aliunde ipſi opem expectemus.* Laborandúm Monacho contendit corpore, ne aliunde opem expectare debeat. Quid clarius, conſignatius quid? Deinceps Scripturæ teſtimoniis pluribus id confirmat. Atque hæc cauſa eſt, quòd hodiéque Monachi Græci, non aliam quàm Baſilii hujus regulam agnoſcentes, illi inprimis, quos Μοναστηριακοὺς *Monaſteriacos* appellant, manuum labore victum quæſitant. Quod fuſiùs expoſuit Chriſtophorus Angelus Græcus in Enchiridio de *ſtatu hod. Græc.* à Doctiſſimo Fehlavio Latinè reddito, & notis illuſtrato *cap. 28.* ubi ſic inter alia ille: Ζῶσιν οἱ πλείονες ἐκ τῶν ἐργοχείρων αὐτῶν, μόνοι οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ ἱεροδιάκονοι οὐκ ἐργάζονται, μό-

ται ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι σχολάζουσι, τουτέστιν ἐν τῇ ἀναγνώσει· οἱ δὲ λοιποὶ ἔχουσιν ἐργόχειρον. Maxima illorum pars opera manuaria victum ſibi acquirit, ſolis Sacerdotibus & Hierodiaconis, eccleſiaſticis ſcilicet ſolùm negotiis, hoc eſt, lectione occupatis. Reliqui quod labore manuum perficiant, omnes ſuum penſum habent. Varios dein illorum labores fusè ediſſerit. Sed diſertior præ cœteris Auguſtinus, ſcripto eam in rem *de opere Monachorum* libro. Quæſiverat ex eo Aurelius Epiſcopus Carthaginenſis *cap.* 1. *Utrum filiis & fratribus noſtris Monachis, qui B. Paulo obedire negligunt, dicenti: Qui non vult operari, non manducet; permittenda ſit iſta licentia?* Ad quæſtionis hujus ſolutionem inprimis verum Pauli ſenſum explicat, pluribúſque probat, Paulum intelligendum eſſe de vero opere actuali externo & manuali, non de opere ſpirituali plantandi, rigandi, ædificandi &c. per verbum prædicationis, orandi, canendi, &c. uti nonnulli locum detorſerant, & ipſe Redingius ſatis eſſe putavit, ſi Monachi aliquid *orando, pſallendo, in laudibus Dei vivendo laborent.* Inde *cap.* 16. infert: *Sicut non ceſſavit Apoſtolus, imò Spiritus Dei poſſidens & implens, & agens cor ejus, exhortari fideles, qui haberent hujuſmodi ſubſtantiam, ut nihil deeſſet neceſſitatibus ſervorum Dei, qui celſiorem ſanctitatis gradum in Eccleſia tenere voluerunt, ut ſpei ſecularis vincula cuncta præciderent, & animum liberum Divinæ militiæ dedicarent: ſic debent & ipſi præceptis ejus obedire, ut compatiantur infirmis, & amore privatæ rei non illigati, manibus ſuis in communi labore præpoſitis ſuis ſine murmure obtemperare: ut hoc ſuppleatur ex oblationibus bonorum fidelium, quod laborantibus, & aliquid, unde victum tranſigant, operantibus, propter infirmitates tamen corporalis aliquorum, & propter Eccleſiaſticas occupationes, vel eruditionem doctrinæ ſalutaris, deeſſe putaverint.* Hæc Monachis Auguſtinus dixit, quos in numero pauperum Chriſti reponit, dum fidelium oblationes, ex Pauli admonitionibus, ad hos etiam aliquatenus ſuſtentandos pertinere vult. Clericis equidem totus victus, omniáque neceſſaria ex oblationibus ſuppeditanda erant. Monachos contra contendit ex propriis laboribus victitare oportere, ne laicos infirmos; hoc eſt, non adeò in erogando promptos, gravarent, quod refugiebat Paulus: & oblationes fidelium ad ſolum ſupplementum Monachis etiam, tanquam pauperibus ſcilicet, non tanquam Miniſtris ut inſervirent, ſi qui forte ob invaletudinem, infirmitatem, complexionem corporis, aliámque ſonticam cauſam laboris impatientes alienæ opis indigerent. Quomodo ipſe Paulus, ſi quando manibus laborare ob Eccleſiaſticas curas non potuit, oblationes fidelium Macedonum (2. Cor. XI. 9.) admiſit. In univerſum ergo Auguſtinus pertendit, Monachos omnes, ſecluſo gravi impedimento, ad labores manuum teneri. *Quando,* ſic *cap.* 18. arguit, *non omnes poſſunt, cur ſub hoc obtentu omnes vacare volunt?* Magnum porro Clericos inter & Monachos circa uſum oblationum & eleemoſynarum, quæ in Eccleſiaſticos erogantur, eſſe diſcrimen, idem Auguſtinus *cap.* 21. oſtendit. Objicientibus enim, Apoſtolos reliquos, excepto ſingularem ob cauſam Paulo, de Eccleſia vixiſſe ſine opere manuali, neque ea in re peccaſſe; reſpondet: *Iſti fratres noſtri* (Monachi) *temerè ſibi arrogant, quantum exiſtimo, quòd ejuſmodi habeant poteſtatem. Si enim Evangeliſtæ ſunt, fateor, habent: ſi miniſtri altaris, diſpenſatores Sacramentorum bene iſtam ſibi non arrogant, ſed planè vendicant poteſtatem.* Excipit ergo, quod Redingius muſſitat, Monachos quoſdam *Evangeliſtas* (non alios) ſed ſimul Monachos Evangeliſtarum poteſtatem ſibi *bene arrogare* negat; adeóque ex inſtituto proprio omnes laboribus propriis ordinariè ſuſtentari debere, aſtruit. Indulget tamen aliquid etiam Monachis divitibus, qui ex propriis bonis in ſeculo ſine opificiis victitarunt. *Solent enim tales,* ita *cap.* 21. loquitur, *non meliùs, ſicut multi putant, ſed, quod verum eſt, languidiùs educari, laborem operum corpo-*

ralium

ralium ſuſtinere non poſſunt. Neque tamen ſic divitibus illis indulget,ut eos ab obligatione laborandi planè excipiat. Aliud ſcilicet eſt obligatio ſimplex & abſoluta : aliud κατά τι. Nam ſecundum Deum,naturam & charitatem in proximum communis omnium obligatio eſt,adeóque non ſolùm *ad evitandum furtum , ſcandalum vel otium* , uti Redingius prætendit : quia S. Paulus laborem imperat non ſolùm ad depulſionem mali , puta furti, ſcandali,otii : ſed etiam ad conſtitutionem & incrementum boni, ut videlicet *ſuppetat, unde impertiamur ei,cui opus fuerit*,Epheſ.IV.28. *ut ambulemus decenter erga eos,qui foris ſunt, & nullius indigeamus* , 1. Theſſ. IV. 12. *ut ipſum imitemur* , laborantem quippe manibus propriis , 2. Theſſ. III. 8. ut Monachos non laborantes à chriſtianitate & imitatione Pauli excipiendos eſſe,ſatis inde pateſcat. Secundum ordinem tamen humanum & reſpectu antegreſſæ liberioris ſeu commodioris vitæ, collatarúmque in commune facultatum, liberiorem laxiorémque eſſe divitum obligationem, Auguſtinus ſentit. Hoc ſibi,non aliud , velle Auguſtinum,ex *cap.*25,liquet. *Quamobrem,*ſic ibi loquitur,*etiam illi, qui relicta vel diſtributa ſive ampla , ſive qualicunque opulenta facultate , inter pauperes Chriſti pia & ſalubri humilitate numerare voluerint , ſi corpore ita valent,& ab Eccleſiaſticis occupationibus vacant ; quanquam eis tum magnum animi ſui documentum afferentibus, & ejuſdem ſocietatis indigentiæ de his rebus , quas habebant , vel plurimùm , vel non parum conferentibus , vices ſuſtentandæ vitæ eorum res ipſa communis , & fraterna charitas debeat : tamen ſi & ipſi aliquid manibus operentur,ut pigris ex vita humiliore,& ob hoc exercitatiore venientibus auferant excuſationem , multò miſericordiùs agunt,quàm cum omnia ſua indigentibus diviſerunt. Quod quidem ſi nolunt, quis audeat cogere? Quibus tamen invenienda ſunt opera in Monaſterio,etiamſi à corporali functione liberiora , ſed vigilanti adminiſtratione curanda,ut nec ipſi panem ſuum,quoniam jam communis factus eſt , gratis manducent.* Et paulò poſt : *Illi autem,*inquit,*qui etiam præter iſtam ſanctam ſocietatem vitam labore corporis tranſigebant , ex quorum numero plures ad Monaſteria veniunt , quia & in ipſo humano genere plures ſunt , ſi nolunt operari,non manducent. Neque enim* (NB) *propterea in militia Chriſtiana ad pietatem divites humiliantur,ut per ſuperbiam extollantur. Nullo enim modo decet,ut in ea vita , ubi ſunt Senatores laborioſi , ibi fiant opifices otioſi , & quò veniunt relictis deliciis ſuis , qui fuerant prædiorum domini , ibi ſint ruſtici delicati.* Obligantur ergo ex Auguſtini ſententia etiam divites , ſed ex liberiore nonnihil obligationis lege. Adeò verò curæ Auguſtino fuit,quò Monachi ex propriis laboribus vitam tolerent,ut *cap.* 30. vel ipſos fideles pios & liberales deterrere conetur , ne Monachis abſque gravi neceſſitate temporalia miniſtrent. *Sciant ergo* , inquit , *etiam cæteri fratres & filii noſtri,qui favere talibus* (otioſis) *& hujuſmodi præſumptionem per ignorantiam defendere conſueverunt , ſe potiſſimè corrigendos , ut illi corrigi poſſint : non ut infirmentur bene facere. Sanè in eo,quod ſervis Dei promptè atque alacriter neceſſaria ſubminiſtrant , non ſolùm non reprehendimus,ſed etiam ſuaviſſimè amplectimur : ſed ne perverſa miſericordia magis eorum futuræ vitæ noceant , quam præſenti ſubveniant.* Perverſam miſericordiam vocat victum tribuere Monachis otioſis : & Monachos laborare detrectantes futuræ vitæ detrimentum pati pronuntiat. Væ ergo divitibus multis,Monachorum otium alentibus : væ Monachis otioſis , ex Auguſtini mente ! Quid verò multis? Bellarminus ipſe , poſtquam diu Hieronymi & Auguſtini mentem hac de re pervertere ſtuduit, tandem *de Cler. lib.II.cap.*42.fatetur,*Monachos veteres fuiſſe obligatos operari manibus ex propriis regulis.* Bene eſt. Cur ergo à regulis priſcis poſteri diſceſſerunt , qui abjectis illorum regulis de majoribus gloriantur,quorum vim & imitationem negligunt ; at nomina plenis buccis oſten-

oſtentant? 9. Inter res eas, quæ nobis in verbo Domini liberæ relinquuntur, fruſtra ſui abnegationem, Chriſti ſequelam numeras. Hæc enim Chriſti diſcipulis omnibus neceſſaria eſſe, non Monachis propria, Chriſtus ipſe Matth. X. 38. XVI. 24 Luc. XIV. 27. demonſtrat. Alia longè innui, *in veſtitu, victu, aliiſque rebus adiaphoris* veteribus inſueta, at recentioribus tanto in pretio habita, ut rigidiſſimè exigantur. Perfectionis & ſanctitatis documentum hodie cenſetur v. g. *hircorum barbam, nigrum pallium geſtare, nudos patientia frigoris pedes habere, ſublatis in altum humeris neſcio quid intra ſe cornicari, ſtupentibus in terram oculis tumentia verba trutinare.* qualia olim Hieronymus *Epiſt. ad Heliod. & Euſtoch.* in Monachis otioſis & *ἰναχυμένοις* atro carbone notavit. Scelus habetur inexpiabile, ſi quis in genere coloris, veſtis, cibi aliiſque frivolis & frigidis ejuſmodi ceremoniis vel minimùm à præſcripto deflexerit. Quanta quæſo nugamentorum ejuſmodi ſeges in Monachis hodiernis ſe offert: & quàm diverſa in diverſis ordinibus; adeò ut religiones etiam diſtinguant? 10. Quid verò non omnipotens ille Papa veſter poteſt? Sed de eo hic non quæritur: verùm quæ veterum Monachorum conditio fuerit. Veteres, repeto, Monachi Epiſcopis diœceſanis ſubfuerunt, uti ex Concilii Chalcedonenſis *capite* 4. colligere eſt: hodierni eorum jugum excuſſerunt, ut Papæ, ceu devoti ejus milites, addictiùs inſervire poſſint. Olim ergo Paſtorum ſuorum oves, æquè ac reliqui laici, fuerunt: hodie clitellaria Papæ mancipia. 11. Laudo equidem hactenus Monaſteria vetera, quatenus illa pietatis & bonarum literarum Scholæ, nec aliud, fuere, de quo Baſilium in Aſceticis *cap.* 15. Caſſianum *lib. II.* 12. Nazianzenum in *Monodia in Baſilium*, Hieronymum & Auguſtinum locis quàm plurimis videre eſt. Inprimis bonæ literæ in cœnobia & Monaſteria migrarunt circa ea ſeculi V. tempora, quibus ſcholæ publicæ per Gothos & Vandalos, mox per Hunnos, Francos, Alemannos diſſipatæ fuerunt. Conſentio etiam tibi, laudem hanc eximiam Benedictinorum fuiſſe, de quorum Monaſteriis & Monachis ſic Trithemius Abbas *de Viris illuſtr. lib. I. 6.* ſcribit: *Qui ſe in S. Scripturis ampliùs exercitaſſent, vacantibus horis ſtudio & expoſitionibus earundem intendebant: libros conficientes & varios tractatus, quibus ſtudia fratrum ſuorum quotidie ad Deum provocabant. Cæteri autem fratres, juxta quod regula vetat, otio non vacabant: ſed poſt orationes operi manuum devotè inſiſtebant. Libros ſcribebant, qui ad hoc erant idonei, & à doctioribus edita, ex ſchedis ad mundum redigebant. Alii ſcriptos codices artificioſè conglutinabant, corrigebant alii, rubro minio cæteri exornabant. Nullius manus huic ſancto deerat officio: gaudebant ſe omnes participes haberi ſtudiorum, quæ in expoſitionibus ſcripturarum gerebantur. Juniores etiam fratres diſciplinis inſtituebantur eccleſiaſticis, prout unicuique eorum conveniebat: alii in Grammaticis, alii in Orthographia: in Rhetorica nonnulli vel Dialectica: quidam in Muſica, arithmetica & arte Computiſtica: alii in Philoſophia: atque alii in his jam fundati, ad ſcripturas introducebantur theoreticas. Nullus in cœnobiis locus dabatur otio, ſed ſuis ſtudiis atque laboribus ſinguli inſiſtebant. Unde etiam multi ſanctiſſimi doctiſſimique in omni ſcientia Scripturarum viri, cum magna laude nominis ſui & ordinis evaſerunt. Nil Monachis olim jucundius erat, quàm in ſacratiſſimis ſcripturis immorari, illas legere & exponere, & novos ſemper ad Dei laudem libros compilare.* Cúmque idem Bonifacii, Rabani, Bedæ mentionem feciſſet, hæc adjicit: *Hi ſanctiſſimi viri atque in ſcripturis peritiſſimi doctores, quicquid de ſententia Scripturarum nôrant, in Monaſteriis ſub regula ordinis didicerunt. Non mittebantur cauſa diſcendi ad exteras nationes, cùm in cœnobiis ſemper haberent bonarum artium præceptores.* Non pigrabor ejuſdem è Chronico Hirſaugienſi verba excerpere, ex quibus, quæ olim Monachorum Benedictinorum ſtudia fuerint, liquidò conſtabit.

ſtabit. *His, inquit, temporibus* (circa A.840.) *& diu poſt, erat hæc conſuetudo Monachorum Benedictinorum celeberrima, ut ſcholæ, in ſingulis pæne cœnobiis haberentur, quibus non ſeculares homines, ſed Monachi moribus & eruditione præficiebantur ornatiſſimi: qui non ſolùm in Divinis ſcripturis docti eſſent, verùm etiam in Mathematica, Aſtronomia, Arithmetica, Geometria, Muſica, Rhetorica, Poëſi, & in cæteris omnibus ſecularis literaturæ ſcientiis eruditiſſimi haberentur. Ex his multi non ſolùm in Romana lingua docti erant, ſed etiam in Græca, Hebraia & Arabica peritiſſimi. quod ex eorum opuſculis facilè dignoſcitur. quanquam vitio ſcriptorum, qui à primæva inſtitutione præceptorum paulatim degenerare cœperunt, pauca exemplaria noſtris temporibus emendata reperiantur. Quoties autem idoneum ad hanc ſubeundam provinciam in ſuo cœnobio monachum Abbas minimè habuiſſet, de aliquo alio Monaſterio petere aptum, non erat verecundum. Maximum enim dedecus judicabant, dociles animos Monachorum negligere, quos ut moribus & literis bene inſtituere poſſent, nullis laboribus, nullis parcebant impenſis. Sic namque doctiſſimus ille Monachus Gemblacenſis, Sigebertus, multo tempore in cœnobio S. Vincentii Metenſi Monachorum præceptor, quanquam de alio Monaſterio, fuit. Ita Strabo Monachus Fuldenſis in Hirsfeldia: Notgerus S. Galli, in Stabulenſi Albinus Monachus, Anglicus in Fulda, Milo S. Amandi in Corbeja, atque alii complures in Monaſteriis aliis docendi ad tempus tenuerunt officium, ubi converſionis primordia cœperunt. Hæc autem conſuetudo ſanctiſſima primùm in Anglia cœpit, ubi Venerabilis ille Monachus & Presbyter Beda Monachorum inſtitutor factus, poſt ſe multos doctiſſimos reliquit diſcipulos. Quantum verò hæc Monachorum inſtitutio ordini noſtro* (Benedictino) *profuerit, nemo ignorat, qui veterum hiſtorias ſtudioſiùs revolvit. Multi enim ex Monachis propter ſcientiam literarum incomparabilem ad Epiſcopatus honorem promoti ſunt, qui ordinem noſtrum vita & doctrina mirabiliter illuſtrarunt. Nam etiamſi ſtudium literarum nihil conferret ordini quàm utilem occupationem Monachorum, eſſet nihilominus maxima veneratione à nobis promovendum; quia niſi mens hominis clauſtralis aliquo exercitio occupetur delectabili, in multas & varias miſerias delabitur. Quod Sancti patres probè intelligentes, lectionem Scripturarum Monachis omnino voluerunt eſſe familiarem.* Inter Monaſteria hunc ſtudiorum morem habentia, præcipua Fuldenſe, Hirsfeldienſe, Mediolanenſe, Remenſe, Stabulenſe, S. Galli, Hirſaugienſe, S. Dionyſii Pariſienſe, Altiſidorienſe, Wiſſenburgenſe, Augienſe, Prumienſe, S. Maximi Trevirenſe, Turonenſe enumerat. Tales nobis, Redingi, Monachos, talia Monaſteria, aliis inſuper ſuperſtitionibus nullis infecta, & S. literas caſtè ſanctéque tractantia, reſtitue; & ex fructu tali arborem laudibus pluribus feram. Sed pridem aliis moribus vivi cœptum. Ipſe enim, qui ſupra, Trithemius, harum rerum maximè gnarus, ſubjicit: *Utinam tale ſtudium hodie in noſtris haberetur Monaſteriis, quàm multa bona fierent, & infinita mala prohiberentur. Sed non omnibus ineſt amor Scripturarum. Propterea noſter ordo ſacratiſſimus quaſi* (NB) *ſine honore jacet ſepultus.* Duravit nempe illa in Benedictinorum ſodalitiis ratio aliquantulum ultra Hermanni Contracti & Mariani Scoti tempora. Deinceps barbaries & literarum inſcitia apud Monachos inceſſit, de qua teſtes idoneos habemus Ludovicum Vivem Præfatione in Auguſtinum *de Civit. Dei*: Eraſmum Roterodamum in Encomio Moriæ, ejúſque apologia ad Dorpium Theologum ſcripta; nec non in Adagiis, *Monacho indoctior. Sileni Alcibiadis.* ubi Monachos *ſtoicas ſimias, cucullata monſtra, inſcitiæ & cacologiæ doctores* appellat. Et quicquid de Benedictinorum Scholis & ſtudiis, nimiùm proh dolor! hodie degenerantibus, & à Scripturarum pia meditatione ad alia omnia converſis, fiat: ſaltem Monachi Mendicantes, aliique innumeri pridem caſtas Mu-

fas è contubernio ſuo expulerunt. An verò eruditionis fructum cum fructu pietatis, cujus *exercitationem primariò & eſſentialiter in Monachis intendi*, Redingius aſſerit, Mendicantes, aliique etiam, ut idem gloriatur, commutaverint, res ipſa, & querelæ teſtatiſſimæ Bernhardi, *Epiſtola ad Guilh. Abbatem*, Nicolai Clemangis, aliorúmque, aſſa voce confirmantium, quod Monaſteria ex Muſarum domiciliis, pietatis phrontiſteriis, honeſtatis gymnaſiis, in carceres ſqualidos, & non inſcitiæ duntaxat, ſed etiam improbitatis omnis (nos addimus, horrendæ idololatriæ) deteſtanda receptacula converſa fuerint; loquantur. Et hi Redingi, fructus, qualis arbor Monachatus hodiernus ſit, docent. 12. Deſertuτos Monaſterium revocarunt veteres, at redire nullos coëgerunt. Neque ſanè, uti hodie fit, contra eos uſi ſunt actione juris, perſonali, vel reali: non loris, vinculis, carceribus eos attinuerunt. Vel unum, ſi potes, violentiæ talis teſtem ede. Sola morali perſuaſione voluntatem deſertorum flectere, ut ſponte redire animum inducerent, conati ſunt: ſed ignari ſcilicet doni & vocationis internæ, coëgerunt neminem. ſecus quàm hodierni tyranni, & Dracones, nulla habita doni, vocationis & humanæ fragilitatis ratione, ſanguine leges novas ſcribentes, faciunt. In hoc ergo immane veterem inter & recentiorem Monachatum diſcrimen poſuimus. Baſilius *Epiſt.* 183. 184. 185. Monachis ſuis elapſis non aliud quàm preces, hortationes pias ad redeundum admovet. Concilium Arelatenſe II. *cap.* 25. Monachis deſertoribus ſolam pro peccato pœnitentiam injungit: vim fieri nullam jubet. Similiter Leo *Epiſt.* 45. *ad Ruſt. Narb.* & Gregorius *M. lib.* 1. *Epiſt.* 33. cum *λειποτάκταις* ſuis non vi ulla, ſed precibus conſiliiſque decernunt. Quo enim jure Monachos deſertores vi adhibita revocarent illi, qui ne Clericos quidem deſertores clericatum recipere coëgerunt. quod nec vos hodiéque facere ſoletis. Longè enim majus vinculum eſt Clerici, præſertim Presbyteri, quàm Monachi, quantumcunque profeſſi: longéque arctior clerici, quàm Monachi profeſſio eſt, quia fit publicè, per publicam vocationem Eccleſiæ, fit in Eccleſia, contrahitur non cum Deo tantùm, cui ſe Clericus devovet, ſed etiam cum Eccleſia, cujus publicus per ſolennem ordinationem Miniſter conſtituitur, In Monacho contra omnia privata ſunt, neque is ullo vinculo officii publici Eccleſiæ alligatus eſt. Neque obſtat Concilii Chalcedonenſis Canon VII. qui ſic habet: *τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους καὶ Μοναστὰς, ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι. ἢ τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελομένους, ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο, ὃ διὰ Θεὸν πρότερον εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι. Eos, qui in clero ſemel ordinati ſunt, & itidem Monachos ſtatuimus, nec ad militarem expeditionem, nec ad ſecularem dignitatem poſſe venire. Qui autem hoc audent, & non pœnitentia ducti ad id revertuntur, quod propter Deum priùs elegerant, anathematizari.* Manifeſtum enim eſt, Canonem loqui non de Clericis vel Monachis, clericatus vel ordinis deſertoribus (cur alias ſimpliciter reditum ad ſeculum non exprimerent, & venientes ad militiam vel ſecularem dignitatem ſolam; non venientes ad ſeculum promiſcuè, vel quemvis alium etiam ſeculi ſtatum, feriret?) ſed de Clericis & Monachis, Clericatu vel Monachatu non abdicato, caſtra ſequentibus, vel politica dignitate fungentibus, quales innumeri ferè Papæ, Cardinales, Epiſcopi, Monachi veſtri fuerunt. Ne dicam, canone hoc, ſi maximè de clericatus & Monachatus deſertoribus intelligendus foret; non obſtante, multos apud vos Clericos & Monachos, Papa gratiam faciente, impune ad militarem vel politicam, Regiam etiam dignitatem, Clericatu vel Monachatu, votivo etiam, deſerto tranſiviſſe. De Cypriani verbis infra. Diſtinctio verò deſerentium ante & poſt votum emiſſum, ficulnea eſt, nec ex veteribus, quos ſupra induxi, vel aliis etiam probari poteſt. Nam ſolennia & irrevocabilia vota ne cognita quidem veteribus fuerunt. 13. Et de Dominis, & Caſſander

ſter in communione veſtra mortui ſunt. Et qualeſcunque ii fuerunt, apud nos ſi non teſtium, ſaltem teſtimonii graviſſimi veritas valet. Quàm enim rectè de Dominis hodiernos Cœnobitas cum Sarabaitis veteribus contenderit, ſupra oſtendimus. Et Mendicantes Monachos *hermaphroditas, imperfectè clericos & Monachos, & perfectè Pſeudoclericos & Pſeudomonachos*, ſine ullo convitio appellare potuit. Cùm enim Monachi ex prima inſtitutione, & votorum ſuorum tenore, non clerici, ſeu publici Eccleſiæ Miniſtri, ſed meri laici ſint, illi tamen & ſtatum Monachatus veterem ſe retinere jactant, & ſimul clero adſcribi volunt. Nec perfectè Monachi ſunt, quales ex prima inſtitutione eſſe debuerant, uti jam demonſtravimus; nec perfectè clerici, quia quà tales Eccleſiæ non miniſtrant, ſed merè per accidens, & aliena vi. Sunt ergo, quod eos eſſe de Dominis dixit. 14. Qua ratione Monachos Turcas idololatriæ crimine à veſtris diſtinguas, ipſe videris. Certè idololatriæ labe fœdiùs Monachi Papiſtæ, quàm Turcæ, ab imaginibus religioſis & idolis abhorrentes, polluti ſunt. Sed & Monachatum, ſiquidem in eo perfectionis Evangelicæ cardo vertitur, naturæ lumine hominibus gentilibus & Turcis etiam innoteſcere potuiſſe, falſiſſimum eſt. Potiùs inde rationis corruptæ & carnalis fœtum eſſe, colligere debueras. Caro enim & ſanguis religionem & cultum Deo placentem dictare nequit. Forte etiam Turcæ Monachatum à Sergio Monacho Neſtoriano, cujus ope Muhammed in cudendo Alcorano ſuo uſus eſt, mutuati ſunt. Sed undecunque Pagani, Indi, Japonii, Turcæ &c. Monachatum habeant, certè nec à recto naturæ lumine, nec ex Divina revelatione, ſed ex Diaboli inſtinctu eum totum habent. Pudendum igitur eſt, quòd veſtrûm nonnulli ex Turcarum Monachatu ſuum incruſtare non verecundantur. Quos inter Abbas Ecchellenſis, Lutetiæ Orientalium linguarum Profeſſor, *Præfat. in Anton. M. Epiſt. ex Arabico, Latinè converſas* ab ipſis Muhammedanis adverſus Mornæum & Lutherum pro Monachatu ſuffragium mendicavit his verbis: *Ipſi Chriſtiani nominis hoſtes nobis in hoc ſuffragantur. Gelalledinus Sajuti Muhammedanus, in ſua Ægyptiaca hiſtoria ex variis autoribus, quos ibidem citat, ſequentia allegat de Monaſtici inſtituti exordio: Facultatem petierunt, qui crediderunt ex Magis, à Moyſe, ut redirent ad ſuos, & ea quæ habebant in Ægypto; & impertitus eſt eis Moſes facultatem, atque deprecatus eſt pro illis. Quamobrem profeſſi ſunt Monaſticam vitam in ſummitatibus montium. Et ſanè primi fuerunt, qui Monaſticam vitam profeſſi ſunt: & appellabantur cœtus. Remanſerunt verò quidam eorum cum Moyſe, donec fato conceſſit, Deo jubente: & interruptus eſt Monachatus poſt illos, donec reſtituerunt illum Chriſti Apoſtoli, ſuper quos pax. Imò ipſe Pſeudopropheta Muhammetus inſtituti veneratione motus conceptis verbis Monachos ſuis commendavit ac Monachorum & Monaſteriorum bona à tributorum gravamine exemit.* Sic Pontificii Profeſſores à Muhammedanis Pſeudoprophetis Monachatui ſuo præſidium ambientes, Acheronta movent, cùm ſuperos flectere nequeant. 15. Tandem ergo eò devolveris, ut pertendas, Monachos hodiernos, ſi qui ab accuratiore Monachatus veteris obſervantia deflexerant (at deflexiſſe omnes, degenerantibus inſtitutis, jam probavimus) *ſubſtantiam* tamen ejus *integram* illibatámque retinere. Parum equidem liberale eſt aurum aſcititio ſtercore fœdare. Sed nec aurum profectò cum veteribus commune habetis; ac vix aurichalcum. Subſtantiam enim Monachatus veſtri in votis religioſæ paupertatis, continentiæ & obedientiæ, perfectionis Evangelicæ ſtatum poſt ſe trahentibus, collocatis. Atqui nec Evangelicæ perfectionis ſtatum, à fidelium omnium ſtatu diſparatum, Monachos veteres ſomniaſſe, quin Clericos Monachis perfectiores ſemper habitos eſſe, ſupra obiter probavimus, non obſtantibus Patrum quorundam teſtimoniis, à Bellarmino *de Cler. lib. II.* 11. in pravum ſenſum detortis,

& à Doctiſſimo Fr. Junio *Animadv. in Bellarm. Controv. V. lib. II.* 11. ſolidè diſcuſſis, & cum votorum ſolennium & abſolutorum religione veſtra nihil antiquioribus Monachis commercii fuit. quod alibi fuſiùs probatum nos dedimus. Illud verò omnes falſitatis numeros implet, quòd Patres ſubſtantiam Monachatus in tribus votis ſolennibus & abſolutis, puta paupertatis, & quidem conjunctæ cum poſſeſſionibus communibus, vel huic aut illi ordini propriis: continentiæ à cœlibatu, & quidem talis, ut plus etiam conjugium, quàm ſcortatio adverſetur: & obedientiæ cœcæ, qualem ſupra deſcripſimus, conſtituerint. Unum, ſi potes, Redingi, teſtem ede, cur tale quid vel in mentem venerit. Subſtantiam Monachatus in ſeceſſu ad agendam ſive in ſolitudine, ſive in communitate pœnitentiam, frequentanda pietatis veræ ſolidæque exercitia, & laborem manuum collocarunt. quomodo Pelagius Papa 16. *q.* 1. *c. de præſentiva* emphaticè ſatis *tria propria* Monachis attribuit, *quietem, orationem & manuum laborem.* Hic equidem ſeceſſus cœlibatum caſtum & paupertatem veram, cum labore manuum conjunctam, comitem habuit; ſed neutram vel ſubſtantiam Monachatus, vel ſic devotam, ut nulla ratione vel conditione humanæ fragilitatis inſtitutum ſuum mutari poſſe putaverint. En ex multis Athanaſii ad Dracontium, Alexandriæ Epiſcopatum, ne ſe forte ab auſtera vita revocaret, fugientem verba: *Multi quoque ex Epiſcopis matrimonia non inierunt, Monachi contra parentes liberorum facti ſunt: quemadmodum viciſſim Epiſcopos liberorum patres, & Monachos generis poteſtatem quæſiviſſe animadvertes; & Clericos bibiſſe, & Monachos jejunaſſe.* ἔξεϛι γὰρ καὶ οὕτως καὶ ἐκείνως οὐκ ἐκώλυται. *Sic enim licet, & ad eum modum non prohibetur.* ut ex poſterioribus his verbis manifeſtum ſit, non eum, uti Bellarminus detorquet, de Monachis exorbitantibus loqui; quia de eo, quod licet, & prohibitum non eſt, loquitur. Neque etiam, quod alii oggerunt, de tempore Epiſcopatum vel Monachatum antecedente loquitur; quia ſic ejus ratio ridicula foret. Qua enim ſpecie id Dracontio proponere potuiſſet, ut ipſi Monachalem vitam eum non auſteriorem, nec Epiſcopalem liberiorem redditurum eſſe, perſuaderet? Num de his profeſſionibus ſuſcipiendis, an de eorum, qui eos ſuſceperant, ſtatu ac conditione loquebatur? Verba ejus perſpicua ſunt: Ἔξεϛι γὰρ καὶ ἐπίσκοπον ὄντα εἰ πεινῶν &c. Itaque de eo, quod Epiſcopatu durante fieri poteſt, agit: ſive id ſit à cibis vel conjugio abſtinere, ſive iis uti: oſtendenſq; Dracontio, quòd nec Monachi conditio conjugium injuriis obſtet, nec Epiſcopi ſtatus cœlibatum impediat: quòd in utroque genere, utrumque pro cujuſvis libertate inveniatur: adeóque nec Epiſcopatum aſſumens vitæ liberiori, nec Monachatum retinens auſteriori ſe aſtringat, ſed quòd utrumvis in ſtatu utroque in ejus arbitrio futurum ſit. Sic Athanaſius, ſic Patres alii. Sed novæ Cabalæ Magiſtri Monachatus ſubſtantiam in votis ſolennibus & abſolutis illis tribus, puta cœlibatus, paupertatis, obedientiæ collocantes, veros quoad ſubſtantiam Monachos eſſe jactant, quotquot voto ſolenni inter manus Præpoſiti nuncupantes, ſe non tam ad continentiam veram, quàm conjugii abdicationem perpetuam, qua fibula caſtitati impoſita ſuos docent caſtitatem perrumpere, poſtquam ex libero officio jugum neceſſarium fecerunt: non tam ad veram paupertatem, hoc eſt, divitiarum & poſſeſſionum, ſive privatarum, ſive communium inopiam, quàm ad poſſeſſionum privatarum, & perſonis propriarum carentiam, cum divitiis adeò non pugnantem, ut etiam, qui Mendicantes appellantur, iis diffluant, & novitius Jeſuitarum chorus montes auri & argenti, tum ſimulatione pietatis, tum condicta per Indias & novum orbem negotiatione accumulent: non tam ad veram obedientiam Deo, & præfectis ſecundum Deum ex verbo ejus præſtandam, quàm ad obedientiam cœcam, in hominis καταβραβεύοντος, & humanis ſuis traditionibus, regulis alienis, ineptis, impiis,

impiis,ſuperſtitioſis obedientiam illam, quæ ſoli Deo præſtari debet, πανεγυκανίσκιτ@ ac velut cubito in extremas oras pellentis, verba & imperata quævis juratam,obſtrinxerint. ita ut jam quoad ſubſtantiam Monachi regulares ſint & maneant, qui non nubunt, ſive de cœtero ſcortentur,ſive non: qui nihil proprii poſſident, licet in commune immenſas opes poſſideant,taltem lautè & opiparè, ſine labore manuum victitent: qui in verba hominis jurant, ſive [illegible] ejuſque legibus morem gerant,ſive non. Tales ſubſtantiales Monachos apud Sarabaitas veteres reperias: in vera Eccleſia Chriſtiana veteri reperias nullos. Jam ergo,Redingi, vides,Monachatui veteri cum novitia illa Monachatus umbra & larva nihil,ſive in ſubſtantia, ſive in accidentibus commune eſſe.ſi nomen excipias. Cucullum apud vos & ſaginaria videmus,veterem Monachum & gymnaſia veræ fidei & pietatis non videmus.

ARG. IX. Neque adeò in ipſo Papatu defuerunt, quibus Monachatus inſtitutio deſpliceret. Gerſon Pariſienſis Cancellarius *part. 1.contra Prop.Mat. Grabo. propoſ. 4.* diſertè aſſerit, *quòd religio Chriſtiana non requirit ad perfectiorem ſui obſervationem tam in præceptis quàm in conſiliis, quòd ſuperaddatur alia religio, quales dicuntur obſervationes inſtituta per S. Baſilium, Auguſtinum, &c. quales Anshelmus vocat RELIGIONES FACTITIAS.* Author Opuſculi Tripartiti,quod ſecundo tomo Conciliorum añexum eſt,in Concilio,Lateranenſi ſub Innocentio III.celebrato,dicebat: *Totus ferè mundus obloquitur & ſcandalizatur de tanta multitudine religioſorum pauperum,qui introierunt in mundumqui jam non religioſi, ſed trutannii vocantur,quod cedit in maximam vilipenſionem religionis ſacræ.* Caſſandri de hodierno Monachatu ſententiam jam modò laudavimus. Ipſe Mantuanus Monachus in eos invehitur, *qui nomen de religione ſuperbum uſurpant.* Conventuales Ordines abolendos eſſe, Cardinales à Paulo III. Pontifice ad reformationem eccleſiæ delegati ſtatuerunt. Johannes Petrus Camuſius Bellicenſis Epiſcopus, Vir multis ſcriptis clarus, contra Monachos multa, quæ inter ejus in Auguſtini tractatum de Monachis obſervationes, & liber, cui *Directoris* titulum indidit, eminent, emiſit, & bellum cum iis ἄσπονδον diu geſſit. Cardinalis quoque Toſſatus quàm contemptim de Monachatu non ita pridem judicaverit, ex ejus Epiſtolis luci publicæ donatis liquet.

Resp. Reding: *1. Gerſon agnoſcit perfectionem non ex præceptis duntaxat, ſed etiam ex conſiliis conſiſtentem,atque Baſilii, Auguſtini &c. obſervationes tales eſſe,quales ad religionem ſufficiant. 2. Ipſa illa ordinum Mendicantium exceſſiva copia excitavit Innocentii IV. providentiam, ut in Concilio Lateranenſi conſtituerit, novos ordines à Papa non probatos inſtitui non debere. 3. Si qui Catholici quocunque animo Monachos carpunt, nihil id Monachatus ſubſtantiæ officit; qui ex Chriſti inſtituto deſcendens ex perverſorum quorundam malitia æquè non contaminatur, ac cathedra Moſis ex pravitate Phariſæorum contaminari non potuit. 4. Neque etiam ſubſtantiæ Monachatus obſtat, quòd Pontifices quidam conſilium aliquando ceperunt, ordines quoſdam ſupprimendi, quia longè plures illum vel collaudarunt.*

darunt, vel obſirmarunt, vel privilegiis auxerunt. Illi præterea authoritate legitima id fecerunt, in finem melioris boni, & ea cautela, ut votorum obſervantia redintegraretur. Secus quàm Pſeudo-Reformator ſpiritus perſonas Deo conſecratas profanare, vota violare, bona Monaſteriorum Divino cultui mancipata ad uſus profanos trahere attentarunt. Ibid. pag. 311. Reſp. 1. Neſcio quomodo ex verbis Gerſonis conſilia extundere velis. Ille enim in Concilio Conſtantienſi ad Cardinalem Veronenſem conſcribens ſex propoſitiones adverſus errores Fratris Matthæi Grabon, Ordinis Prædicatorum, *Propoſ. IV.* negat Religionem Chriſtianam ad perfectionem ſui requirere *obſervationem tam in præceptis quàm in conſiliis.* quæ Grabonis, non Gerſonis aſſertio fuit. Sed de conſiliis quicquid ſit, (neque enim de iis nunc quæſtio eſt; & fatemur illa ultro Gerſonem agnoviſſe) ille tamen Chriſtianæ religionis perfectionem in iis conſiſtere negat; vos affirmatis: Ille obſervationes inſtitutas per Baſilium, Auguſtinum &c. una cum Anshelmo *religiones factitias* appellat: Vos Divinas, Spiritu Dei authore procuſas pertenditis. Addit Gerſon *Propoſ. V. Religiones hujuſmodi factitiæ ſatis impropriè, & abuſivè, &* (NB) *forte arroganter dictæ ſunt ſtatus perfectionis. Patet, quia conſtat,* (NB) *homines imperfectiſſimos tales religiones profiteri: & ſecundum illos, qui noviter uſi ſunt tali vocabulo ſtatus perfectionis; ille ſtatus non dicit apud religioſos perfectionem habitam vel acquiſitam, ſicut eſt de ſtatu Prælatorum, ſed tantummodo dicit perfectionem acquirendam.* Ibidem Grabonis illam Propoſitionem: *quòd religio, prout* per eam *homo ſe obligat ad ea, quæ eſſentialiter pertinent ad ſtatum perfectionis, antonomaſticè dicantur tantùm de illis, qui ſunt in aliqua de approbatis regulis propriè dictis profeſſi. cujuſmodi ſunt Auguſtini, Baſilii, Benedicti, Franciſci,* &c. ait eſſe *ſtultam, inſanam, hæreticalem & blaſphemam.* Sed & ſecundum corollarium ejuſmodi ponit: *Sequitur ſecundò, quòd extra religiones factitias poteſt aliquis cum voto ſimplici vel ſine voto Chriſtianam religionem in ſuis præceptis & conſiliis perfectè obſervare.* Damnat quinetiam propoſitionem ejuſdem Grabonis: *quòd implicet contradictionem, aliquem de ſeculo ſervare conſilium paupertatis, caſtitatis & obedientiæ.* Quid Monachatum, qualis hodie defenditur, deſtruere eſt, ſi hoc non eſt? Et tamen Gerſonis Propoſitionibus tredecim doctores majores, *quos pro tunc mundus habuit, in Theologia de diverſis univerſitatibus,* contra Grabonis aſſertiones adhæſiſſe, ibidem ſcribitur. Quin & Cardinalis Henricus Cameracenſis Grabonis librum, propoſitiones illas complexum, *damnandum eſſe, ut erroneum, temerarium, ſcandaloſum, & per conſequens ut hæreticalem igni tradendum eſſe*, definivit. 2. Nihil equidem ſanctius longo tempore Pontifices inſtituerunt, quàm quod in Concilio Lateranenſi IV. ſub Innocentio III. habito *cap.* 13. ſancitum eſt his verbis: *Ne nimia religionum diverſitas gravem in Eccleſia Dei offenſionem inducat.* (NB) *firmiter prohibemus, ne quis de cætero novam religionem inveniat. Sed quicunque voluerit ad religionem converti, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religionis domum fundare de novo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis.* Nihil hic Pontificiæ approbationi, vel poteſtati, cujus ne verbo quidem decretum meminit, relinquitur. Nihil, inquam, ſanctius Pontifices ſanxerunt, ſi modò ſervarent: facturi tamen longè ſanctiùs, ſi ſimplicitatem religionis Chriſtianæ & veritate doctrinæ, & exemplo vitæ cum fratribus ſuis conſtabiliviſſent. Nunc verò & hoc neglexerunt negligúntque ſtrenuè: & illud impudenter violat Papa, ordines etiam peſſimos, quales Capucinorum & Jeſuitarum ſunt, inſtituens, eóſque decretis ſuis contra diſertum tenorem Concilii Lateranenſis (quo ſancitur, non ut novos ordines approbandi poteſtas Papæ concedatur, quomodo Papæ Conciliorum correctores deinceps illud

in-

interpretati ſunt ; Sed *ne quis de cætero novam religionem inveniat.* quid autem Papa approbabit, ſi nemini *novam invenire religionem* fas ſit !) multiplicans pro lubitu. Nempe, juxta Tirini *ad* 1. *Cor. I.* 16. illa ; *Varietas ordinum Religioſorum facit ad majorem Eccleſiæ ſplendorem, robur & commodum. Sicut in una urbe varietas opificum, in una aula varietas Miniſtrorum, in una acie varietas cohortium & legionum.* Sed hos opifices non conduxit Chriſtus: hos miniſtros non inſtituit : has legiones non armavit. Sunt robur Babylonis, non Sionis ; non Chriſti, ſed Antichriſti, qui ex puteo abyſſi novas ſubinde ejusmodi cohortes, novos tyrannidis ſuæ miniſtros, novos novarum ſuperſtitionum fabros, quibus & plebeculæ mentes captivantur, & populorum emunguntur crumenæ, & authoritas Papæ viléſcens labaſcénſque ſuffulcitur, emittit. Digniſſima lectu ſunt, quæ eam in rem Melchior Canus, in Salmanticenſi Academia Theol. Profeſſor, qui & ipſe Concilio Tridentino interfuit, *Loc. Comm. lib. V. cap.* 6. habet, quæ huc ſevocare alienum haud fuerit. *Ordines, ſic ille, vel probare, vel refellere, quoniam non à ſcientia id ſolùm, ſed etiam à prudentia pendet, non ad ea pertinet, in quibus ſummus Pontifex errare nequit. Atque jam vel in Concilio Lateranenſi advertebatur, religionum nimiam multitudinem, quam nunc eſſe videmus, valde Eccleſiæ Chriſti incommodare. Concilium quoque Lugdunenſe fatetur, quòd importuna potentium inhiatio contra Synodi decretum aliquarum religionum confirmationem extorſit. Unde quoſdam ordines per Sedem etiam Apoſtolicam approbatos, tanquam Eccleſiæ vel noxios vel inutiles, abolendos eſſe decrevit, ut nullum deinceps ad eorum profeſſionem admitterent. Et Cæleſtinus ſtatum vitámque Fraticellorum ſuo privilegio confirmavit, quod tamen confirmationis privilegium Johannes XXII apertè infirmum eſſe dixit, quod Bonifacius ex certis rationalibus cauſis ea, quæ Cæleſtinus conceſſerat, viribus penitus enervaſſet. Paulus item tertius Ordinem, quem in Italia frater Baptiſta Cremenſis inſtituit, literis ſuis probaſſe dicitur ; at nuper & Ordo ille à Venetis eſt edicto publico exploſus, & Baptiſtæ doctrina, cui illius Ordinis homines inhærebant, Romæ eſt condemnata. Imbecillum itaque eorum argumentum eſt, qui ex hujusmodi privilegiis, quæ his facilè temporibus conceduntur, vel potiùs extorquentur, novas religiones non aliter ac de Cælo lapſas excipiendas eſſe confirmant, eas quoque, quæ nullam regulam ex approbatis habent, nullam vel à ſuis editam profitentur. Nec ejus generis privilegia certa ſunt ſedis Apoſtolicæ judicia, quibus ſcilicet omnes fideles adſtringantur. Satis fuerit, ſi eam habeant authoritatem, quam Epiſtolæ decretales, quarum nonnullas conſtat à poſterioribus meliore conſilio refutatas ; quoniam non ex firmo decreto, ſed ex Pontificum opinione prodierunt. Et quidem ante D. Thomæ tempora adeò reſtrictè & graviter novi ordines admittebantur, ut ex tam gravi anguſtóque judicio probabile argumentum prudentis conſilii ſumeretur. Noſtro verò ſeculo tam multæ ſunt religiones à Pontificibus confirmatæ, ut qui eos omnes tueri voluerit, tanquam Eccleſiæ vel utiles vel neceſſarias, hic imprudentiæ, ne dicam (NB) ſtultitiæ nomine jure optimo ſummiſque rationibus arguatur.* Hæc ille. Quibus addo Cardinalis Petri de Aliaco memorabilem in libro *de Eccleſiæ Reformatione* ſententiam. *Primò*, inquit, *videtur, quòd tanta religioſorum numeroſitas & varietas non expediat, quæ inducit ad varietatem morum, & quandoque ad varietatem & repugnantiam obſervationum & ſæpe ad ſingularitatem, & ſuperbiam, & vanam extollentiam unius ſtatus ſuper alium. Et valde videtur neceſſarium, quòd damnentur religiones mendicantium, quia tot ſunt & numero conventuum, & in numero ſuppoſitorum, ut eorum ſtatus ſit oneroſus hominibus, damnoſus leproſariis & hoſpitalibus, & aliis verè pauperibus & miſerabilibus, indigentibus, & ſi bene conſideretur, præjudicialis etiam omnibus Eccleſiæ ſtatibus.* Sed

surdis

ſurdis fabulam cecinerunt illi. 3. Ex Chriſti inſtituto Monachatum, qualis hodie inprimis eſt, degener planè; deſcendere, non probaſti, non probabis unquam. Papæ, non Cœleſtis Patris, vel Chriſti plantatio eſt. Quod vel ipſi ejus fructus, à veſtris Camuſio, Toſſato, Caſſandro, innumeris aliis liberè propalati, arguunt. Alia cathedræ Moſis, à Deo ipſo inſtitutæ, & a ſpiritu ejus propagatæ ratio eſt. Quanquam & hæc tolli debuit, & ſublata eſt. 4. Conventuales Ordines univerſos, adeóque plurimos à Pontificibus inſtitutos abolendos eſſe, Cardinales à Paulo III. delegati cenſuerunt meritò. Poterant ergo aboleri etiam Ordines reliqui Pontificibus collaudati, *obſirmati* (ſic loquitur Redingius commodè, quia ſiniſtrè confirmata rectè *obſirmata* dicuntur) & privilegiis aucti, imò debuerant omnes. Quo verò fine tot illi Ordines *obſirmaverint*, ex ſupra dictis abundè conſtat. Neque ullas perſonas Deo conſecratas noſtri profanarunt, vel vota violarunt; ſed profanatas temerariis votis perſonas juxta Dei verbum ſanctificarunt, bona ſuperſtitionis hamo fraudulenter capta ad uſus verè ſacros tranſtulerunt; quin plurima exteris reformationem reſpuentibus reliquerunt, quæ jure & eminentia poteſtatis iiſdem negare potuiſſent. Cujus rei teſtem te ipſum cito. Quantas enim ex territorio Tigurino opes ſuperſtitionis hamo primitus raptas Monaſterium Tuum inde à Reformationis etiam tempore occupaverit & conſumpſerit, non alia quàm malevolentiæ & odii erga cives noſtros mercede, lippis & tonſoribus notum eſt. Et noſter videlicet ſpiritus tunicam repetenti, alteram etiam concedens, *Pſeudo-reformator*: at veſter improbo ſudore aliena parta abliguriens egregiè catholicus eſt. Id unum vos urit, quod non omnia noſtra otioſorum Monachorum voragini cedunt, & pridem orbis, patefactis Monachorum fraudibus, ſapere cœpit.

ARG. X. Denique hodie Monachatus religionis & pietatis ſpeciem mentitus, politicum potiùs vaframentum, quàm religioſum inſtitutum eſt. Exceptis enim paucis bonis viris, quos ſuperſtitio dementavit, ut animarum ſaluti ita conſuli poſſe perperam confidant: pleroſque alia omnia quàm religionis cura Monachos facit. Alii enim vi in monaſteria detruduntur, vel ſponte etiam ad ea concedunt, ut vel familiarum dignitas conſervetur, & patrimonia ac hæreditates inter paucos diſtributæ lautiores & opimiores exiſtant: vel facultas ſit otio liberiùs indulgendi, & fucorum ad inſtar paratum & quæſitum mel abſumendi. Unde Imperator Juſtinianus Novella 133. meritò inter alia Monaſticam vitam *Imperio utilem* eſſe, ad priorem ſcilicet finem illum reſpiciens, ait. Alios deſperatio eodem compellit, ſive ſcelerum admiſſorum juſtam pœnam reveritos, ſive honorum, divitiarum, fortunæ ſpe, magniſque auſis fruſtratos. Arcanum Monachatus nobis quoque reſerat Gallorum poſt finitum Concilium querela: *Hoc eſſe perpetuum artificium curiæ Romanæ, bona ſecularibus erepta, ad Clerum primò, dein etiam Romam pertrahere. Id ſcilicet principiò ſatagere, ut prætextu voti paupertatis Monachi exiſtimationem acquirant, quaſi nullam rem temporalem intueantur, ſed omnia charitatis causâ faciant in populi ſervitutem: poſt exiſtimatione parta, curiam cum ipſis de voto diſpenſare, unde facile diteſcant: cùmque bene opulen-*

ta facta ſunt Monaſteria, demandari in commendam, & id omne denique in curiam affluere, apud Suavem Pol. lib. VIII. pag. 740.

RESP. REDING: 1. *Mendaciſſimus ſpiritus tuus in ipſum Chriſtum, Monachatus authorem, incurrit. Et quæ de intentione Monachatus, vi hominibus ad eum amplectendum facta, aliiſque ſcribis, calumniam meram ſpirant.* 2. *Gallorum adverſus Curiam Romanam querela à te allata eos duntaxat Gallos authores habuit, qui nequitiæ Calviniſticæ vel veterum etiam Donatiſtarum, Arianorum, Monachos damnantium, fermento infecti fuerunt.* 3. *Ipſe Calvinus Inſtit. lib. IV. 12: 15. de vita Monaſtica æquiùs judicare videtur.* Ibid. pag. 311-313. Reſp. 1. Non in Chriſtum, cui cum Monachis commercii nihil fuit, ſed in Antichriſtum, Monachatus Sarabaitici authorem, oratio mea incurrit: & incurrit jure meritóque, pro honore & gloria Chriſti, cui dedecus ſummum Monachatus, qualis à longo jam tempore fuit, attulit. Neque quicquam à me per calumniam dictum eſſe, ſed ſcapham me appellaſſe ſcapham, ipſe forte, ſi Monachus non eſſes, & veritati quàm gratiæ litare malles, mecum diſſimulares nullus. Sed experientiam magiſtram cito; (quotusquiſque enim veſtiûm bona intentione nudus nudum Chriſtum ſequitur, quotusquiſque ἀληθείᾳ *veritate*, & non προφάσει *prætextu*?) & tuam conſcientiam, & querelas veſtrorum, Monachorum etiam, ſed candidiorum, qualis inprimis Bernhardus fuit, qui Apologia ad Abbatem Guilhelmum ſcripta, à me dicta confirmat, & Monachos, *opulentia, intemperantia, comeſſationibus, potationibus, lectiſterniis, equitationibus* &c. eorum graphicè deſcriptis, vivis coloribus depingit. Horret animus legere. Commemoratis & deploratis acerbiſſimè tot Monachorum ſive ingredientium ordines intentionibus abſurdis, ſive ingreſſorum fœdis abuſibus; *Sic*, inquit, *Maccarius vixit? ſic Baſilius docuit? Sic Antonius inſtituit? Sic Patres in Ægypto converſati ſunt? Sic denique S. Odo, Majolus, Odilo, Hugo, quos ſe ſui utique ordinis principes & præceptores habere gloriantur; aut tenuerunt, aut teneri cenſuerunt?* Paulò ſupra dixerat: *O quantum diſtamus ab iis, qui in diebus Antonii extitere Monachi! Siquidem illi cùm ſe invicem per tempus ex charitate reviſerent, tanta ab invicem aviditate panem animarum percipiebant, ut corporis cibum penitus obliti, diem plerunque totum jejunis ventribus, ſed non mentibus, tranſigerent. Et hic erat rectus ordo, quando digniori parti priùs inſerviebatur. Hæc ſumma diſcretio, cùm ampliùs ſumebat, quæ major erat. Hæc denique vera charitas, ubi animæ, quarum charitate Chriſtus mortuus eſt, tanta ſolicitudine refocillabantur. Nobis autem convenientibus in unum, ut verbis Apoſtoli utar, jam non eſt Dominicam cænam manducare. Panem quippe cæleſtem nemo eſt qui requirat, nemo qui tribuat. Nihil de Scripturis, nihil de ſalute agitur animarum, ſed nugæ, & riſus, & verba proferuntur in ventum*, &c. Ad compendium pono alia Bernhardi, & aliorum etiam graviora. 2. Galli illi in Concilio arcanum Monachatus reſerantes, dum verum dixerint, parum refert, à Donatiſtis, Arianis, an Calvino hauſerint. Quanquam quæ de Donatiſtis & Arianis, Monachos deteſtantibus, muſſas, parùm ad rem illa faciunt. Nos enim Monachatum, qualis olim fuit, haud ſimpliciter damnamus. Nævus ille fuerit Eccleſiæ tolerabilis, bona intentione ſuſceptus, pio ſtudio excultus: at hodiernus carcinoma eſt. De cœtero & hæretici exagitarunt Monachos immeritò: & multi Monachi, Sergius ipſe, Muhammedis fidus Achates, hæretici fuerunt. Sic ergo & hæretici Chriſtianos Monachos, & Chriſtiani Monachi hæreticos arguerunt. Sed de eo quicquid fiat, non qui dixerint, quod Gallis, Pontificiis certè, non Calviniſtis, Suavis tribuit; ſed quid dixerint, videndum. Certè Pallavicinus *Hiſt. C. T. lib. XXIV.* 10: 10-14. negare

auſus non eſt, ex *Ordinum quorundam*, eorum videlicet, *qui ſe voto nunquam obſtrinxerunt non poſſidendi bona ſtabilia, bonis fundatas eſſe Commendas.* Jam etiam à Tridentinis bonorum ſtabilium poſſeſſionem Ordinibus Mendicantibus conceſſam eſſe, conſtat. Iidem Tridentini *Seſſ. IV. c.10.* legem ſanxerunt circa Monaſteria nondum commendari ſolita, *ut in vacationibus, Religioſis ipſis eorum ordinem profeſſis in titulum, & non aliis, ne veſtem,* inquiunt, *lino lanâque contextam inducant, conferant.* Profitentur tamen iidem *Seſſ. XXV. de Relig. c. 21.* ſe Summo Pontifici, in cujus Curia radicem omnium malorum altiſſimè fixam eſſe, non ignoraverant, legem imponere non poſſe, ajuntque, *ſe confidere, Sanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre viderit, ut iis, quæ nunc commendatæ reperiuntur, & quæ ſuos Conventus habent, Regulares perſonæ ejuſdem Ordinis expreſsè profeſſæ, & quæ gregi præire & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ verò impoſterum vacabunt, nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur.* Sic totum remedium in libertate ejus, à quo malum jam diu profectum erat, reliquerunt, ſurdo canentes fabulam. Irrident enim Pontifices hæc monita, quia ſic Bullarum, Annatarum, aliorúmque majorum munerum diſpendium facerent, nec tot amicos de Mammona iniquitatis ſibi comparare poſſent. Aliud etiam Cœlibatui Monachorum arcanum Politicum, Monarchiæ Papæ unicè inſerviens, ſubeſt, illud ipſum videlicet, quod etiam Cœlibatui Sacerdotum ſupra *ad Seſſ. XXIV. Quæſt. IX. Arg. 8. pag. 639. &c.* ſubeſſe, ipſius etiam Cardinalis Carpenſis verbis in Concilio editis oſtendimus. 3. Mirum à Calvino te malæ cauſæ tuæ præſidium petere, cui Bellarminus *Præfat. in lib. de Monachis* crimini dedit, quòd *Inſtit. lib. IV. 13.* rem totam de Monachis breviter ita definiverit, *ut eſſe velit Monaſteria lupanaria: vota Monaſtica retia Sathanæ: Monachos omnes Sophiſtas cucullatos, qui ab Eccleſia diſceſſionem fecerint, & ſe totos Diabolo conſecraverint.* Poterat autem alia ex eodem plura citare, veluti cùm *ibid. §. 15.* recenſitis veteres inter & novos Monachos in ipſa profeſſione diſcriminibus, ſubjicit: *In moribus quanta ſit diſcrepantia quid attinet ſigillatim exponere? Hoc conſtat, nullum eſſe hominum ordinem magis omni vitiorum turpitudine inquinatum. Nuſquam magis fervent factiones, odia, ſtudia partium, ambitus. In paucis quidem cœnobiis pudicè vivitur: ſi pudicitia vocanda eſt, ubi eatenus reprimitur libido, ne palam ſit infamis; decimum tamen quodque vix reperias, quod non lupanar potiùs, quàm caſtitatis ſacrarium ſit. At in victu qualis frugalitas? Non aliter porci in haris ſaginantur.* Neque ſibi, uti Redingius interpretatur, contradicit, ſed potiùs *ἐπιείκειαν* ſummam teſtatur idem, cùm mox ſubjicit: *Neque tamen ad omnes ſine ulla prorſus exceptione pertinet hæc vituperatio. Quemadmodum enim nunquam adeò benè conſtituta fuit in Monaſteriis ſanctè vivendi regula & diſciplina, quin extarent aliqui fuci longè aliis diſſimiles: ita non ſic hodie à ſancta illa antiquitate Monachos degeneraſſe dico, quin aliquos in ſuo grege bonos adhuc habeant: ſed hi pauci & diſperſi in illa ingenti malorum & improborum multitudine deliteſcunt: nec contemnuntur modò, ſed etiam petulanter inceſſuntur, interdum etiam crudeliter tractantur ab aliis, qui, ut eſt in Mileſiorum proverbio, nemini apud ſe bono locum eſſe debere credunt.* Neque exceptio regulam tollit; neque Lothus unus Sodomam infamia liberavit: neque una hirundo ver facit. Non ergo ſibi Calvinus contradixit, ſed ſummum candorem teſtatus eſt, quem vel in hoſte laudaſſes, non ſugillaſſes, ſi ſimili candore polleres.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Vita Monaſtica adeò antiqua eſt, ut ante diluvium ea adumbrata ſit in* Eno-

Enoſcho, *qui cœpit invocare nomen Domini, Geneſ. IV. 26. in lege verò Moſis expreſſa ſit in* Nazaræis, *ſe ipſos Domino conſecrantibus Num.VI.2. Elia, Eliſae & filiis Prophetarum* 1.*Reg. XVII.* 1.*&c.* Rechabitis, *qui prohibiti ſunt domos ædificare, agros ſerere, vineas plantare, vinum bibere, Jerem. XXXV.* 18. Machabæis 2. *Machab.V. v.ult. ubi Judas seceſſiſſe dicitur in deſertum locum, ibique inter feras vitam degiſſe;* Eſſenis *denique, ſive Judæi illi, ſive Chriſtiani fuerint.* Reſp. 1. In Enoſcho uxorato & liberis abundante, quemadmodum Monachatus adumbrari potuit? Geneſ. IV.26. nihil tale proditum legimus. Tantùm Enoſchi tempore cœptum dicitur invocari nomen Domini, nempe in ſolenni cœtu, qui hominibus jam multiplicatis, & Cainitis ſecedentibus, colligi occœpit. Eum locum fusè *Hiſt. Patr. tom. I. Ex. III.* 7.34. expoſuimus. 2. Nazaræis nihil cum Monaſticis votis commune fuit. Nam & bona poſſederunt, & in matrimonio vixerunt, & homini nulli ſe mancipâſſe leguntur. Ritibus quidem nonnullis ex Dei inſtitutione ſe voto obligabant. An verò placet nulla eſſe vota, quin totidem ſint peculiares religiones? Certè Nazaræi communem fidelium cœtum haud deſeruerunt, neque proprios fecerunt. Pertinuítque eorum inſtitutio ad ceremonias Moſaicas, & pædagogiam veteris populi, quæ tota in N.T. evanuit. 3. Neque in Elia, Eliſæo & Prophetarum filiis vel umbra eſt Monachatus, etſi eos principes, & duces Monachorum etiam Hieronymus olim fecerit. Quæ ſcriptura de illis memorat, non perpetua inſtituta fuerunt, ſed peculiaria facta & extra ordinem, ob peculiarem & extraordinariam vocationem ſuſcepta. Non magis poſteris ſimile exemplum reliquerunt, quàm vel Samſon incendens ſegetes, vel Gedeon lagenas complodens. Herbis agreſtibus uſi ſunt, compellente magna fame. Caſulas ædificârunt Elias & Eliſæus, non tamen filii prophetarum, habitantes in urbibus, & quidem peculiares ob cauſas, non ex ullo voto. Sine uxoribus etiam & ſine divitiis, omníque proprietate & rerum dominio, eos vixiſſe in mundo, nuſpiam dicitur, quanquam de filiis Prophetarum, utpote Scholaſticis תלמידי נביא *diſcipulis Prophetæ*, uti vocat Chaldæus, probabile ſit, ſed haud mirum. 4. Rechabitæ verò quorum figuram geſſerunt? An Eremitarum? At illi in eremo non errârunt. An Cœnobitarum? Atqui familias habuerunt, & genus propagârunt. Neque agros ſeverunt, neque vineas plantârunt, neque vinum biberunt. At Monahi plerique & agros conſerunt, & vineas plantant, & vinum cyathis, genialitérque bibere amant. Deinde Rechabitæ domeſtica & politica (nam ſerere, plantare, ædificare, poſſidere actus utique ſunt politici, non religioſi) inſtituta ſua ita cuſtodierunt, ut tamen religionem nullam peculiarem, vel ſeorſim à Judæis habuerint. 5. Judæ Machabæi

ſeceſſus in deſertum ob perſecutionem flagrantem tam feliciter Monachatum fulcit, quàm exemplum Davidis cum armata manu per deſertum errantis. 6. Eſſeni quales fuerint, parum refert. Judæos tamen & Hemerobaptiſtas, variiſque erroribus implicitos fuiſſe, probârunt multi, inprimis Scaliger in Elencho Trihæreſii, & Chamierus *Panſtrat. lib. XX.* 20 : 67. *&c.* Unde Joſephus *Antiq. III.* 9. eos Judæorum ſectariis annumerat, & eoſdem Becanus *Sectarios Synagogæ* nuncupat. Talibus Patriarchis Monachi, quantum voluerint, glorientur licet.

EXCIP. REDING : 1. *Patriarchæ etiam ante Enoſchum* (non *Enochum*, quem cum illo Redingius confundit) *in familiis Sethitarum, te ipſo alibi ita docente, in veram Dei Eccleſiam coadunati, nomen Dei per ſacrificia, ceu ſolennem & publicum Dei cultum, invocarunt. Cùm ergo Moſes Geneſ. IV. 26. dicat, Enoſchi tempore cœpiſſe invocari nomen Domini, inſtituerit ille oportet peculiarem ac ſublimiorem Dei cultum, quàm eſſet vulgi fide inſtructi religio. Inde ergo hoc ſaltem colligimus, peculiarem ac ſublimiorem Divini cultus modum ex Divino inſtinctu cœptum Deo non diſplicere. Par ratio Nazaræorum per certos ritus Divinitus comprobatos ſe Deo conſecrantium. Quis ergo dubitet, quin pariter Deo conſiliorum Evangelicæ perfectionis, in paupertate, obedientia, caſtitate conſiſtentis ſtatus à Chriſto inſtitutus placeat ? Origenes certè homil. 2. in Levit. ſcribit, quod in Nazaræis ex parte adumbratum eſt, in Evangelico ſtatu jam perfectum exhiberi. 2. Ad hunc ſtatum propiùs Elias, Eliſæus, filii Prophetarum, ſine divitiis & uxoribus in mundo degentes, (quod de filiis Prophetarum inprimis certum) acceſſerunt. Unde Monachos Veteris Teſtamenti & Eliam principem Monachorum Hieronymus vocat. Si Prophetarum illorum facta ex vocatione extraordinaria fluxerunt, an negare potes Divinam vocationem in illis, qui paupertatem, caſtitatem, obedientiam Chriſti gratia Deo devovent ? 3. Ex Rechabitarum facto illud ſaltem principium cum Hieronymo colligimus, quòd ſtatus in obſervantiis corporis, congenitique ſenſitivi appetitus mortificationem, conſiliorum inprimis Evangelicorum à Chriſto inſtitutorum perfectionem inferentibus, conſiſtens Deo probetur. Unde integer Religioſi ſtatus character ſubſiſtit. 4. Judas Macchabæus 2. Macch. V. v. ult. Divinæ laudis teſtimonio condecoratur, quòd in deſertum ſecedens ex religionis motivo duriſſimam vitam egit, qua in re Monachis Eremitis facem prætulit. 5. Licet Eſſeni, antequam ad Chriſtum acceſſiſſent, Judæis à Becano rectè accenſeantur, poſt fidem tamen Chriſti receptam perperam à Joſepho inter Synagogæ ſectarios numerantur. Et poſtquam Chriſtiani facti ſunt, à Marco Evangeliſta in Monachorum numerum aſcitos eſſe, Cornelius à Lapide in Act. V. 2. probavit.* Ibid. pag. 314--316. Reſp. 1. Nomen Domini ante Enoſchum & poſt eum invocatum eſſe, quis dubitaverit ſanus ? Nam Adamus, Eva, Sethus fideles invocarunt; neque abſque invocatione fideles fuiſſent. Sed diverſus fuit invocantium locus : invocantes diverſi, & nomen invocantium diverſum. Ibi in una familia Adami, à paucis privatim invocatum eſt : hic multiplicatis familiis ſolenniter, publicè, à pluribus in unam Eccleſiam coaleſcentibus invocari cœpit, congregantibus ſe pluribus ad colloquium de pietate & juſtitia, qui *de nomine* etiam Jehovæ filios *Jehovæ* ſe nuncuparunt; cùm Caini imitatores religionem & doctrinam veritatis ac promiſſionis jam negligere & obſcurare, & בני אדם *filii hominum* cognominari cœpiſſent. Fruſtra ergo *invocationem* illam de ſublimiore religionis inſtituto, quale Monaſticum fingitis, interpretare. qua notione nunquam Scriptura *invocationem nominis*

Dei

Dei, omnibus fidelibus communem, accipit. Ita Abraham dicitur *invocaſſe nomen Jehovæ* Geneſ. XIII. 4. & *invocans nomen Domini liberandus* dicitur Joel. II. 31. quod de toto religionis exercitio, fidelibus omnibus communi, accipiendum eſt. Non monaſterium, mî homo, ſed Eccleſia collecta eſt cœtus invocantium nomen Domini. Sed eam in rem loco à te citato plura diximus. quæ convellere ne quidem aggreſſus es. Neque etiam Nazaræorum & Monachorum ingens diſcrimen à me notatum, negare audes. Merè typicum eorum inſtitutum fuit, Divinitus conſtitutum approbatúmque. Nullis uſi ſunt ſeceſſibus aut particularibus aut communibus. Libera fuerunt vota, à quibus quiſque ſe potuit abſolvere, cùm vellet, via legitima. Quid jam ad ceremonias legales, ad ordines nulla lege approbatos, quin verbo Dei reprobatos, ad ſegreges ab Eccleſia cœtus, ad jugum neceſſitatis revocamur? 2. Prophetas & filios Prophetarum ſine uxoribus, ſine proprietatibus vitam degiſſe, unde probas? Fac fidem aſſertioni. Nam & Samuel filios Prophetarum habuit, & docuit ut pater, Najothis, & alibi. Proba illorum ſtatum fuiſſe ordinarium, religionem peculiarem, voto ſuſceptam. Eccleſia priſca Judaica æquè ac Chriſtiana ſtatum religioſum habuit duplicem, communem & proprium. *Communis* fuit fidelium omnium, doctrinam Dei ſalutarem audientium, accipientiúmque. *Proprius* fuit doctrinam à Domino acceptam tradentium; iſque *Eccleſiaſticus*, Sacerdotum, Levitarum, in Eccleſia & Synagoga quoque populum Dei communiter informantium: partim *Scholaſticus* Prophetarum, Patrum, Doctorum, ſive Magiſtrorum Eccleſiæ ſeminarium colentium in Scholis, aſceteriis ſeu phrontiſteriis, quæ aut in Synagogis oppidorum & pagorum erat, aut ad Synagogas plurimum. Hæc autem loca ſive in oppidis, ſive rure, ſive in ſolitudinibus eſſent, vulgò גבהות & רמות *excelſa* vel *colles*, ut Ægyptiis atque Arabibus *Labaroth, labræ* ſeu *lavræ*, Latinis *Gabii*, à ſitu eorum, dicebantur, Dionyſio teſte, ortu Phœnicio. Sic Joſuæ XXIV. 33. *collis Phinees*, & Judic. VII. 1. *collis Moreh* ſive *Doctoris*, & 1. Sam. paſſim *collis Dei*, & Schola Samuelis *Ramah* dicitur. Hæc illorum monaſteria, aſceteria, phrontiſteria, ſcholæ pietatis & literaturæ fuerunt. In ejuſmodi loco fuit Eliſæus, Divinámque doctrinam percepit priùs, dein tradidit aliis, Scriptura teſte. Quid Elias? Fecit, dum licuit. Cùm verò in Regno Iſraelis fervente perſecutionum incendio pedem certo ampliùs in loco figere non poſſet, deſertum petiit extra ordinem, hoſtiúmque Dei furori ceſſit. Fiant jam ejuſmodi monaſteria, aut ſua religioſa loca & Monaſteria Pontificii ad hunc ordinem, ad hoc officium redigant, ut colant vera pietatis & humanitatis ſtudia ſecundum Deum, percipiant & tradant ea ratione juſta diſciplinæ ſacræ, omni impietate & ſuperſtitione abjecta; non ſumus adeò moroſi, quin factum ipſorum adjuvemus in Domino. Cœterùm quum ex ſeceſſibus ad fugam à perſecutione quæſitis extra ordinem, ſtationes pietatis & doctrinæ in otio, ignavia, inſcientia, libidine, ſuperſtitione, mendacio, impietate doctrinæ & vitæ occupant: quum votis impiis non Deo, ſed Papæ ſe mancipant; equidem nihil aliud dicere poſſum, quàm quod vulgò dici ſolet: Habitus non facit Monachum, nec Monachum facit locus. 3. Rechabitas Monachorum nullam effigiem expreſſiſſe, non obſcurè ergo fateris, argumentis meis victus. Neque ex eorum facto principium falſum, quòd ſtatus *in obſervantiis corporis, mortificationem & conſiliorum perfectionem inferentibus conſiſtens, Deo placeat*; tum quia Rechabitarum ſtatus non religioſus, à communi Judæorum ſeparatus, ſed œconomicus, figuram includens calamitatis Judæis ſuperventuræ, & extraordinarius planè fuit: tum quia in Rechabitarum inſtituto nulla conſpicua conſiliorum perfectio fuit, qualem novi oniropolæ confinxerunt: tum denique quia mortificatio corporis & concupiſcentiarum non in ſe-

fuiſſe illos Eſſenos (licet id etiam Junius, Scaliger, aliique noſtrates affirmaverint) ex ipſo Philone liquet. qui in toto de vita contemplativa libro nuſquam illos Eſſenos nominat. Imò ſtatim initio libri clarè ſcribit, ſe poſtquam de Eſſenis, qui vitam activam exercuerunt, diſſeruit, dicturum deinceps *περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασαμένων de iis, qui contemplationem amplectuntur*, quos non Eſſenos, ſed *Therapeutas* & *Therapeutrides* vocari, ilico notat. Tum Eſſenos in Judæa & Palæſtina: Therapeutas hoſce in Græcia, Barbaria, Ægypto, Alexandria inprimis, locat. Præterea Joſephus, ſcriptor aliâs diligentiſſimus, cùm de Eſſenorum ſecta duobus libris copiosè diſſeruerit, tamen de *θεωρητικοῖς* ſeu *Contemplativis* illis, ne verbum quidem dixit. Denique multa Therapeutis illis Philo, à ſecta Eſſenorum, quos & ipſe, & poſt eum Joſephus deſcripſit, longè abhorrentia, tribuit. cujuſmodi inprimis illud eſt, quod de mulieribus Therapeuticis ſcribit; cùm tamen idem disertè teſtentur, Eſſenos muliebrem ſexum omnem averſari. Jam & illud, quod ait Philo, Therapeutas patrimonium ſuum propinquis & amicis ſuis ſponte relinquere, manifeſtè cum eo pugnat, quod Joſephus affirmat, Eſſenos ſcilicet nihil propinquis ſuis donare, ſed in commune omnia conferre. Doctiſſimos viros, ipſúmque etiam Scaligerum feſellit, quòd Philo librum ſuum *de vita ſua contemplativa* his verbis exorſus eſt: Ἐσσαίων περὶ διαλεχθεὶς οἳ *τὸν πρακτικὸν ἐζήλωσαν καὶ διεπόνησαν βίον ἐν ἅπασιν ἢ τὸ γοῦν εὐφορεκτότερον εἰπεῖν τοῖς πλείοσι μέρεσι διενεγκόντες, αὐτίκα καὶ περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασαμένων ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος, τὰ προσήκοντα λέξω. Poſtquam de Eſſæis diſſeruimus, qui vitam activam exercent, omnibus; aut quod minùs invidioſum dictu eſt, pleriſque feliciùs: ordo poſtulat, ut deinceps dicamus, quæ dicenda ſunt de contemplationi deditis.* Qui Eſſenos & Therapeutas eoſdem faciunt, Viri cœtera doctiſſimi, illi Ἐσσαίων ſubaudiri putant; quaſi Philo Eſſenos in activos & contemplativos diſtinxerit. Sed nihil neceſſe eſt; & argumenta jam allata obſtant. Sanè etiam Photius in Bibliotheca *cap.103.* Eſſenos & Therapeutas diſtinguit. *Ἀνεγνώσθησαν,* inquit, *τῶν παρὰ Ἰουδαίοις φιλοσοφησάντων τήν τε θεωρητικὴν, καὶ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν βίοι. ὧν οἱ μὲν Ἐσσηνοὶ, οἱ δὲ θεραπευταὶ ἐκαλοῦντο. Philoſophantium Judæorum duo genera, contemplativæ & activæ philoſophiæ deditorum leguntur; quorum illi Eſſeni, hi Therapeutæ dicti ſunt.* Jam ergo liquet, nihil Monachorum cauſæ Eſſenos patrocinari, quia illi, quorum Philo meminit, & quorum inſtituta Euſebius laudat, non Eſſeni, ſed Therapeutæ fuerunt. Plures etiam tenebras hiſtoriæ Eſſenorum offuſas obſervatio iſthæc diſpellit. *Secundò* Therapeutas illos non Chriſtianos, ſed Judæos fuiſſe, ajo, licet Euſebius à Marco ad Chriſtum converſos putaverit, ejúſque opinionem Hieronymus, Epiphanius, aliique, recentiores inprimis, Matthæus Galenus, *de Orig. Monaſtices cap.5.* à Lapide, Bellarminus, &c. Monachis ſuis extruendis, ſecuti fuerint. Prægnantibus argumentis pluribus id ex Philone ipſo, cujus potiùs quàm Euſebii authoritate heic ſtandum, firmare poſſem. Acquieſcam tamen illis, quæ veſtrarum partium Vir doctiſſimus, Henricus Valeſius, etiam poſt viſum & expenſum Scaligeri & Serarii eâ de re conflictum, attulit. cujus potiùs, quàm meis Verbis, rem totam, ediſſeram. Sic autem ille *Annot. ad Euſebii Hiſt. Eccl. lib.II.17.p.35.* ſcribit: *Reſtat ut probemus, Philonis Therapeutas non fuiſſe Chriſtianos, ut ſibi aliiſque perſuaſit Euſebius. Unde nam verò id probare certiùs poſſumus, quàm ex Philonis loco, quem præ manibus habemus. Ait igitur Philo, habuiſſe Therapeutas ſcripta veterum quorundam ſuæ ſectæ auctorum, qui legem allegoricè expoſuiſſent. Quomodo hæc de Chriſtianis accipi poſſunt: qui tum novelli erant, & nudius tertius nati. Quænam, rogo, ſunt ſcripta illa, quinam vetuſti auctores & principes illius ſectæ? Non certè Prophetarum libri. Hos enim disertè ab illis ſeparat Philo.*

Re-

Reſpondebit Euſebius, eſſe forſitan Evangelia & Epiſtolas Apoſtolorum ; ſed hæc vix dum ſcripta erant Philonis ætate : nedum ut Apoſtoli & Evangeliſtæ pro vetuſtis authoribus haberi etiam tum poſſent, præſertim à Philone, qui & Apoſtolicorum temporum fuit æqualis, & cum Petro familiariter verſatus eſt, ſi Euſebio credimus. Annon ex his apertè colligitur, Philonem eo in libro de Chriſtianis non loqui ? Sunt & alia argumenta, ex quibus idem probari poteſt. Ut cùm dicit Philo, Therapeutas bis tantùm quotidie preces feciſſe, Oriente ſcilicet ſole & Occidente. Quaſi verò primi Chriſtiani non tertia, ſexta & nona hora, ut in Actibus legitur ; & ſingulis non diei modò, ſed & noctis horis Deum oraverint. Item quod ait, Therapeutas hymnos & cantica vario metrorum genere in honorem Dei compoſuiſſe, cadere non poteſt in primævos illos Chriſtianos. Seriùs enim novos hymnos contexere cœperunt, poſt Antoninorum ſcilicet tempora ; cùm viri docti ſeſe ad noſtram religionem applicuiſſent. Jam verò quod ſcribit Philo, Therapeutas per univerſum ferè orbem diffuſos fuiſſe, ſed potiſſimùm in Ægypto frequentes eſſe, & Mareoticam præfecturam fuiſſe illis inſtar patriæ, in quam præſtantiſſimi quique illorum relictis patriis ſedibus migrare ſoliti eſſent, quomodo de Chriſtianis dici poteſt, qui & pauciſſimi tunc erant, nec patriam ſibi ullam eſſe præter Cœleſtem Hieroſolymam exiſtimabant. Hactenus ille. Accedit, quòd Philo Judæus non Therapeutas non Chriſtianos, quorum hoſtis erat, initio inprimis Eccleſiæ Chriſtianæ cùm adverſus eos Judæorum furor maximè ferveret; ſed populares Judæos laudare voluit : quòd Philonis tempore, hoc eſt, Caji Caligulæ, ad quem legatione is functus eſt, Eccleſia Alexandrina nondum conſtituta fuit ; utpote quam à Marco, qui Alexandriam non ante annum tertium Claudii veniſſe putatur, plantatam ajunt : quòd Therapeutas Philo ait, *dum verſantur in Scripturis ſacris, patriam philoſophiam in allegorias vertere* ; cùm tamen Chriſtianis philoſophia patria aut nulla ſit, aut Evangelium ſit ; illud porro in allegorias convertiſſe Chriſtianus nemo compertus unquam ſit : quòd ritus Therapeutarum fuerunt, Sabbatha & Sabbathorum ſabbatha colere, cum Judæis utique, non Chriſtianis : quòd ritus alios adhibuerunt neque Judæis patrios, neque modeſtia Chriſtiana dignos ; cujusmodi inprimis erant vigiliæ ab utroque ſexu conjunctim celebratæ, primùm convivio, deinde choreis, in quibus erant ἐπιχειρονομοῦντες καὶ ἐπορχούμενοι *utentes variis manuum geſticulationibus & ſaltationibus* : quòd denique doctorum Alexandrinorum, quos inter celebres habemus Clementem, Origenem, Athanaſium, nemo tale quid prodidit. Tot argumentis φιλονίκοις una Euſebii, & ab eo deceptorum, à Philone ipſo diſcedentium authoritas neutiquam præſcribit. Præterquam enim quòd categoricè nihil pronuntiat, ſed verbis ejuſmodi utitur : *Φασὶ dicunt : λόγος ἔχει fama fert : οὐκ ἀπῳδὸς à veritate non abhorret*, &c. non temerè etiam jam olim homines docti in Euſebio plus judicii deſiderarunt, & legendis ſcriptis illius adhiberi à quovis jubent : ipsique Adverſarii eum, quoties ad palatum eorum non ſcribit, ceu Arianum deſpuunt. Certè Scaliger *de Emendat. temp. lib. VI. p.537.538. &c.* alibique etiam ſimilia ejus παροράματα non pauca notavit. Serarii contrarias frivoláſque ariolationes Scaliger, Junius, & poſt utroſque Chamierus doctiſſimè eliſerunt. Quod de Euſebio, idem de omnibus aliis Patribus, qui è ſinu ejus errorem prompſerunt, judicium eſto. Quanquam longiùs progreſſus Epiphanius, quia Euſebius ſine ullo auctore ait, Therapeutas illos in nomine Chriſti morbos depuliſſe, de ſuo *hær.29.* addidit, primos Chriſti diſcipulos, antea quàm Antiochiæ *Chriſtianorum* nomen ſumpſerunt, vocatos fuiſſe Ἰεσσαίους *Jeſſæos*, quaſi Ἰεσσαίους *Jeſæos*, ἤτοι τοῦ Ἰεσσαί, ἤτοι ἐκ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ, *aut à Jeſſe*, Davidis, patre, *aut à nomine Jeſu.* Ἰησοῦς γὰρ, inquit, κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν διάλεκτον θεραπευτὴς καλεῖται

ἤτοι

πῶτοι ἰατρὸς καὶ Σωτήρ. *Jeſus enim Hebraicè Therapeuten, curatorem, hoc eſt, medicum & Salvatorem ſignificat.* Atque de *Jeſſæis* illis Chriſtianis ait Philonem illa ſcripſiſſe, quæ de Therapeutis habet. *ubi*, inquit, *illorum vitæ diſciplinam ac præconia celebrans, eorúmque Monaſteria, quæ ad Marianam paludem circumquaque poſita ſunt, deſcribens, non de aliis ullis, quàm de Chriſtianis iſta narravit.* Sed hæc nullum in Philone fundamentum habere, liquidò jam probavimus. Et tanta videlicet eſt licentia τῦ λογοποιεῖν, ubi ſemel alea jacta. Neque enim Ἰησοῦς ab ἰάομαι deſcendit, ut θεραπευτὴν *curatorem*, ſanatorem ſignificet ſed Syriaca vox ישוע eſt, & Salvatorem à peccatis ſignificat. uti Angelus Mariæ expoſuit. Ita ergo Epiphanius multiplici metamorphoſi ex Therapeutis cudit *Eſſenos*: ex Eſſenis, præfixa litera unica, *Jeſſæos*: ex Jeſſæis *Jeſæos*; cùm tamen illud nomen (quod credentibus in Chriſtum ante attributum dicit, quàm Chriſtiani vocarentur) apud omnes alios authores ſemper fuerit inauditum, donec tandem Jeſuitarum natio extitit. Neque hac in re præeuntem vel Philonis, vel Euſebii authoritatem habuit; ſed luſit ex proprio ingenio. Sed fuerint etiam Therapeutæ illi Chriſtiani, adeóque integra fides Euſebii conjecturis conſtet; non ideo, quod *Tertiò* probandum, Monachi fuerunt. Neque enim vel Euſebius ipſe Monachos fuiſſe ſcribit, ſed ἀσκητὰς *aſcetas*. Βίον, inquit, τῶν παρ' ἡμῖν ἀσκητῶν ἱερῶν, *Aſcetarum noſtrorum vitam* Philo *deſcribit.* Muſculus quidem, Chriſtophorſonus, aliique Monachos verbis his ſignificari exiſtimarunt. Atqui veteribus ἀσκηταὶ illi fuerunt, qui inter Chriſtianos ſtrictius quoddam vitæ genus ſectati ſunt. voce à Philoſophis accepta, quibus exercitatio virtutis & abſtinentiæ ἀσκήσεως nomine venit. Ita apud Arrianum *libro III. Diſſertationum* caput eſt περὶ ἀσκήσεως; & apud Artemidorum *lib. IV.* 35. Alexander quidam Piloſophus ἀσκητὴς vocatur. Rectè ergo Rufinus hæc Euſebii verba tam de clericis, quàm de Monachis interpretatus eſt. *Sed &*, inquit, *abſtinentium vitas, eorum duntaxat, qui nunc in Eccleſiis vel Monaſteriis degunt, deſcribis ad liquidum.* Aſcetæ ergo à Monachis diſtant, ut genus à ſpecie. Et aſcetæ quidem in Eccleſia ſemper fuerunt: at Monachi cœperunt ſeriùs. Quàm parum ergo in Philonis ſive Eſſenis, ſive Therapeutis præſidii ſit Monachis hodiernis, abundè jam liquet. niſi forte amplum ſibi glorioſúmque ducunt, Patriarchas ſuos ciere Judæos, Synagogæ ſectarios, adeóque profeſſos crucis Chriſti hoſtes; à quorum tamen ipſorum inſtitutis & moribus, à Philone laudatis, adeò diverſi illi abeunt, ut in die judicii hi adverſus illos haud dubiè inſurrecturi ſint.

OBIECT. II. *Etiam Johannem Baptiſtam Monachum Anachoretam fuiſſe, arguit victus, amictus & habitatio, immenſæ auſteritatis omnes. Victus enim ei fuerunt locuſtæ & mel ſilveſtre: amictus indumentum è pilis camelorum, & Zona pellicea circa lumbos: habitatio eremus, Matth. III. 1. 4. Marc. IV. 1. 6. Unde principem Monachorum eum faciunt Nazianzenus Orat. in Baſilium: Chryſoſtomus homil. I. in Marcum: Hieronymus ad Euſtochium, Caſſianus, Sozomenus, alii.* Reſp. 1. Johannis Baptiſtæ vocatio ſingularis & extraordinaria notas quoque ſingulares & extraordinarias conjunctas habuit. Interim nec ad cœlibatum, nec ad paupertatem, nec ad cæcam obedientiam ſe voto obſtrinxit: nec in ſtatu ſuo Evangelicam perfectionem, meritum, ſupererogationem uſpiam aucupatus legitur. 2. Johannis *victus* erant tum ἀκρίδες, hoc eſt, vel herbarum & plan-

plantarum ſummitates, uti Iſidorus Peluſiota, Theophylactus, aliíque; vel locuſtæ, quibus fumo & ſale duratis in Oriente veſci ſuetum erat, ut alii explicant: tum *μέλι ἄγριον mel agreſte*, ab agreſtibus apibus confe-ctum, non domeſticum & humana diligentia percolatum, de cætero naturam mellis ſuavitatémque guſtus retinens. His tamen expreſſis non propterea negantur reliqua omnia eduliorum genera, ſed lautitiæ tantùm, quibus plerique hodie Monachi abundant, removentur. *Veſtitus* fuit è pilis camelorum, humilis & ruſticus, non ex pelle hiſpida, ſed ex pilis textus: non ſingularis & monſtroſus, ſed agreſtibus hominibus uſitatus: non cilicium, cùm cameli ſetas non habeant, & cilicium non in uſu ordinario, ſed extraordinariis luctibus locum habuerit. *Habitatio* fuit *deſertum*, non abſolutè, ſed comparatè ita dictum, hoc eſt, locus hominibus quidem cultus, ſed minùs, uti ſolent montana. Fuit enim in eo deſerto, ſeu ὀρεινῇ patria urbs Judæ, uti ex Luc. I. 39. 40. liquet. Neque etiam in eo deſerto, patria videlicet, ſemper manſit, ſed tantùm *ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ, uſque ad dies demonſtrationis ejus Iſraeli* factæ, quo tempore etiam in aulis viſus eſt. 3. Eſto tamen, vixerit Johannes ſibi uni viſus & cognitus. An iccirco ex uno homine tot populos, & populorum examina derivabimus? Ab ipſo vitam eremiticam inſtitutam affirmabimus? Atqui vitam Johannis nemo unquam imitatus eſt: cùm teneantur Monachi fundatorum ſuorum inſtituta ad unguem ſervare. Circumſtantiæ quoque evincunt, fuiſſe inſtitutum hocce uni Johanni proprium. Cauſæ peculiares & privatæ non poſſunt communia effecta gignere. 4. Hieronymus quidem Johannem Eremitarum principem facit, ejúſque exemplo ex poſterioribus aliquot. Inſtituiſſe tamen ipſum Eremitarum ordinem, nec Chryſoſtomus, nec Nazianzenus, nec Caſſianus habent. Mirum non eſt, homines rei à ſe inventæ, in qua mirè ſibi placebant, undecunque colorem quæſiviſſe.

EXCIP. REDING: 1. *Si Johannis vocationem ſingularem & extraordinariam vitæ auſterioris nota decuerunt: cur ſimilibus notis Pſeudo-Reformatores veſtri extraordinariam vocationem ſuam non etiam inſigniverunt? Cur vitæ auſterioris genus omne execrati ſunt eliminarúntque? Vel inde liquet, Pſeudo-Evangelii ſpiritum tuum non eſſe B. Johannis ſpiritum. 2. Si eduliis lautis Johannes veſci debuit, quid de ejus potu dices? Nam vinum & ſiceram bibere non debuit. Quid de pane? Nam & illum manducaſſe Luc. VII. 33. negatur. Neque obſtat quicquam, quò minùs ad vitia redarguenda aulas quandoque frequentaverit. Quis non alias ejus vitam abſtractivam à voluptatibus corporeis, ſub qua integra perfectio Evangelica per Chriſtum deſcripta ſubſiſtit, videt?* Ibid. pag. 317. Reſp. 1. Ergone *Pſeudo Reformatores*, Pſeudo-prophetæ vocationem ſuam auſterioris vitæ nota commendant? Ubi ergo auſterior vita, qualem Monachatus affectat, ibine Pſeudo-Propheta? Sic tuo te mucrone jugulas. Sed verò nec quamlibet vocationem ſingularem quælibet nota decet:

decet (aliàs omnes Prophetæ extra ordinem producti ſimilem præ ſe auſteritatem vitæ ferre debuiſſent) nec vocationis Johannis Baptiſtæ eadem , quæ Reformatorum, ſingularis ratio fuit, quia illa ad novum Eccleſiæ ſtatum homines præparavit, hæc ſtatum à Chriſto & Apoſtolis jam inſtitutum renovavit, & ab acceſſoriis fœcibus purgavit: nec vocatio Reformatorum , ſaltem noſtræ Eccleſiæ, extraordinaria fuit, quia vocati ad præconium Evangelii, eo munere ſtrenuè defuncti id ipſum, ad quod vocati ſunt , obiverunt, non aliud. Qui enim Evangelium prædicat *ἐν ἀφθαρσίᾳ*, is pariter Evangelio oppoſitam corruptionem, ejuſdem vocationis vi, removet. Quanquam ad purgandum Augiæ ſtabulum vel ſolum Herculis robur ſufficit; & lupo graſſante, veneno ſerpente, feliciter abacto, incendio oboriente extincto, de vocatione ad abigendum lupum, venenum, & extinguendum incendium controverſiam movere illi, qui Deo juvante feliciter abegit, extinxit, illius duntaxat eſt, qui lupus fuit, qui venenum propinavit, qui incendium intulit. Cœterùm Johannis B. *σκληραγωγία* cum ejuſdem miniſterio expiravit. Vobis verò aprime quadrant illa puerorum in foro ſedentium & ſodalibus ſuis acclamantium celeuſmata: *Tibia cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lugubria cecinimus vobis, & non luxiſtis. Venit enim Johannes nec edens , nec bibens, & ajunt, dæmonium habet. Venit filius hominis edens & bibens, & dicunt : En hominem comedonem & vini potorem, publicanis ac potatoribus amicum,* Matth. XI. 15. &c. Neque enim vel auſteritas Johannis ad veram pœnitentiam: vel Chriſti *ἀγωγὴ* minùs auſtera ad Evangelium amplectendum movet. Imò vita omnium laxiſſima, cujuſmodi Monachorum eſt, vobis auſteriſſimæ nomine venit. 2. Lautis eduliis Johannem veſci ſolitum, nuſpiam dixi. Non enim veſtri ſimilis Monachus fuit. Abſtinuit à potu inebriante, Luc. I. 15. à quo certè Monachi non abſtinent. *Non edit panem* Luc. VII. 33. eo ſenſu, quo Matth. XI. 16. nec *ediſſe*, nec *bibiſſe* dicitur, non quod vel panem planè non comederit, vel nihil comederit nihil biberit (nam comedit certè locuſtas & mel) ſed quòd panem abundantem non comederit; & deliciis aliorum ciborum abſtinuerit. Familiaris hæc eſt ſacris Scriptoribus hyperbole, quam ad unguem exigere & *κατὰ τὸ ῥητὸν* interpretari, hominis ſani non eſt. Optimè Lyranus ad Matth. XI. 16. *Id eſt, in abſtinentia maxima. Ille enim, qui parùm comedit, dicitur non comedere, ſecundum communem modum loquendi; ſicut qui malè videt, dicitur non videns.* Et Carthuſianus ad Luc. VII. 33. *Hoc loco per panem & vinum conſueta ac delicata hominum fercula poculáque ſignificantur.* Quæ de Johannis deſerto diximus, diluere non potuiſti. Repeto, fuiſſe eum in deſerto, in quo fuit patria urbs Judeæ & domus paterna, non *λυκανθρώπων* more in ſpeluncis & cavernis ferarum: neque ſemper in deſerto hoc manſiſſe, ſed ad tempus oſtenſionis uſque. Quid hoc , dic Redingi , ad Anachoretas, Eremitas? Nam hi non ibi ſunt, ubi patria eſt, nec cibis, veſtimentis patriis utuntur; ſed è patria in minùs culta, imò ſimpliciter deſerta loca *ἀναχωροῦσι ſecedunt*, & aſcititium vitæ genus amplectuntur. Vita Johannis fuit *abſtractiva* non ſimpliciter, ſed comparatè ad loca à patria ſua remota; & ob cauſas ſingulares, privatas, quæ effecta communia producere, adeóque ſub imitationem cadere nequeunt.

OBIECT. III. *Apoſtoli & primi Chriſtiani coluerunt vitam cœnobiticam, hoc eſt fidelium coadunationem ſub voto paupertatis fidelium, uti liquet ex Act. IV. 32. ubi multitudinis credentium cor fuiſſe unum , & anima una, nec quemquam eorum, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dixiſſe, ſed communia illis omnia fuiſſe ſcribitur. Atque id ipſum*

mediante voto factum eſſe, teſtatur Auguſtinus in Pſal. 132. Aug. Reding. *pag.* 726. *&* 730. Reſp.1. Cœnobiticæ vitæ *ἀφορμὴν occaſionem* fortè hæc primorum Chriſtianorum communio, accedente, uti ſolet, cacozelia, præbuit. At in ea inſtitutam eſſe negamus, tum quia communionis illius finis erat, ne vel miniſterium Evangelii deſtitueretur, vel pauperes fideles contumeliæ Judæorum propinarentur, Act. IV. 32. 34. 36. VI, 1. vitæ autem cœnobiticæ finis longè diverſus: tum quia cœnobitica vita nullas patitur familias, unáque in ea familia & vita eſt omnium; at in prima illa communione fuiſſe familias inde liquet, quia Ananias Saphiram uxorem habuit: tum quia primi illi Chriſtiani nullos habuerunt ſive Abbates, ſive Archimandritas, ſive alios, quibus cæcam obedientiam voverent: tum quia vita cœnobitica non habet omnia communia omnibus Chriſtianis, ſed propria ſingulis ordinibus; at prima illa communio talis fuit, ut omnia omnibus communia fuerint: tum quia veteres Chriſtiani ad communionem illam, vel cœlibatum etiam nullo ſe voto obſtrinxerunt: tum quia vita cœnobitica non eſt una & eadem omnium Chriſtianorum, ſed Chriſtianos in varios ordines ſive ſectas dividit; & prima illa Chriſtianorum vita eadem fuit omnium, nec diſtinguebat Chriſtianos à Chriſtianis, teſte Luca cap. IV. 32. ubi negat, quenquam eorum, quæ habebat, ſuum aliquid dixiſſe: tum denique quia prima illa communio non tam erat *κτήσεως poſſeſſionis*, quàm *χρήσεως uſus*, cùm & pauperum curam diaconi gerere debuerint, & *κατ' οἶκον domatim*, modò apud hunc, modò apud illum ſobriè epulari conſueverint, Act. II. 41. & communio illa eò uſque proceſſerit, non ut nemo eorum quæ poſſidebat, abſolutè quidquam poſſideret, & dominia prorſus extinguerentur, ſed ut nemo eorum, quæ poſſidebat, quicquam ſuum ſimpliciter reputaret, uti liquet ex Act. IV. 22. & cap. V. 4. Quòd enim dicitur cap. IV. 34. poſſeſſores agrorum & ædium eas vendidiſſe, id non de omnibus, ſed de pleriſque & ditioribus, nec de omnibus poſſeſſionibus, ſed iis, quibus in frugali vita carere poterant, intelligi debere, Petrus Lintrenſis, aliique agnoſcunt, & multa ſunt, quæ arguunt. 3. Vitam Cœnobiticam ex prima illa Chriſtianorum communione fluxiſſe, veteres nonnulli aſſerunt, imitatione puta, non inſtitutione, non quòd inſtitutam putaverint ab Apoſtolis, ut eſſent ordines Chriſtianorum diſtincti, aut ab aliis, aut inter ſe: ſed quòd inde poſteri nonnulli occaſionem ſumpſerint. 4. Votum, ſi quod interceſſit apud illos, qui vendiderunt ſive multa ſive pauca, non illud paupertatis votum fuit, ſed liberalitatis, quòd proin cum Monaſticis votis commune nihil habet.

EXCIP. REDING: 1. *Religioſa paupertas eſt abdicatio rerum temporalium. Matth. XIX.*

omn-

conſulta, imò renuntiatio omnis dominii agrorum ibidem collaudata; ita ut poſſeſſionum ejuſmodi dominium non in particulari facultate ejus, qui talem ſtatum profitetur, ſed in communitate religionis ſtet; in quam, dum quis eidem incorporatur, ſua bona conferre poteſt, juxta conſilium Chriſti. Pauperibus enim dat, qui iis dat, qui jus proprietatis ſibi adimunt. At talis religioſæ communionis ſtatus is ipſe eſt, qui Act. IV. & V. deſcribitur. ubi nemo ſuum quidquam dixit: ſed venditis poſſeſſionibus pretium ad pedes Apoſtolorum depoſuit, ſeque dominio ſic privavit. Sive igitur finem, ſive modum illius communionis intuemur, illa non occaſionem duntaxat, ſed ipſiſſimam religioſæ communitatis normam continet. 2. In Anania & Saphira jus familiæ extitit ante profeſſionem communis ſtatus, ſed non poſt eam. Quomodo enim defraudare potuiſſent Spiritum S. ſi dominium pretii ex agro vendito in jure familiæ illius manſiſſet? 3. Falſum eſt, omnibus Chriſtianis, iis etiam, qui communionis illius profeſſionem non ſubibant, omnia communia fuiſſe. Poterat enim quiſque ſua retinere propria, niſi liberè devoviſſet. Et Apoſtolis nondum diſperſis communionem ejuſmodi multiplicari neceſſe non fuit. Poſt diſperſionem verò ſervata unitate formali communionis, in diverſis mundi partibus materialiter eadem multiplicari debuit. Et communionis ejuſmodi princeps in Ægypto fuit Marcus. Matthæus in Æthiopia, ubi Iphigeniam Regis filiam cum Sociabus in Monaſterio Deo conſecravit: S. Paulus in Græcia, ubi Theclam; Clemens Romæ, ubi Flavillam Domitillam; S. Martha in Gallia, ubi ſe & alias erecto cœnobio religioſo ſervitio mancipavit. 4. Votum primorum Chriſtianorum non paupertatis, ſed liberalitatis nominans, rem negare non audes, nomen tantùm paupertatis ex ipſa ſua claritate eluceſcentis pertinaciter eliminare contendis. Ibid. pag. 318. 319. Reſp. 1. Irreligioſæ veſtræ non paupertati, ſed opulentiæ nullum in loco Matth. XIX. 21. præſidium eſſe, ilico oſtendimus: pluribúſque etiam argumentis immanem illam inter & decantatam illam primorum Chriſtianorum communionem differentiam demonſtravimus. Certè illos & in eorum cenſu etiam Apoſtolos (quibus ſucceſſiſſe Epiſcopos, non Monachos utique, quippe juxta vos perfectionem adeptos, non Monachorum ritu, ad eam contendentes; adeóque utroſque, juxta vos etiam, nil minùs quàm Monachos) voto abdicaſſe proprietates omnes, illas vel negléxiſſe, ſuiſque conſanguineis ceſſiſſe, vel Monaſterio, cujus & ipſi pars eſſent, adeóque ſibi non pauperibus aliis, donaſſe, quin &, quod Monachi faciunt, in bona veris pauperibus debita involaſſe; & κοινὸν ſic βίον *communem vitam* in communitate uno quopiam loco & extinctis familiis ac privatis proprietatibus in univerſum omnibus tranſegiſſe, & tranſegiſſe perfectionis aucupandæ, meriti, ſatisfactionis pro ſe & aliis præſtandæ gratia, & in otio pingui aliorum facultates collatas dilapidaſſe, & cœlibem vitam traduxiſſe & cœcæ obedientiæ nexu ſe homini cuipiam ſuperiori mancipaſſe, in æternum probabis nunquam. Qualis eorum communio fuerit, Lucas Act. II. 44. 45. 46. commemorat. *Omnes credentes erant* ἐπὶ τὸ αὐτὸ *ſimul* (ſic congregati ad cultum publicum, ἐν ἱερῷ *in Templo*, ut panem etiam fregerint κατ' οἶκον *domatim*, de domo in domum, adeóque privatis familiis non caruerint, uti ipſe mox Lucas v. 46. explicat) *& habuerunt omnia communia* (quomodo ſcilicet jam pridem inter amicos dicta ſunt omnia communia, χρήσει non κτήσει; quia nemo ita ſe componebat, ut quicquam ſe habere cenſeret, quod publico uſui, neceſſitate flagitante, non inſerviret. quomodo ſcimus charitatem non quærere, quæ ſua ſunt duntaxat, ſed etiam quæ alterius; & S. Paulus præſcripſit, ut quiſque laboret; quò habeat, unde indigentibus largiatur, ne dicam, peculiarem communionis illius rationem fuiſſe, tempori illi accommodatam, ne imminente excidio terræ prædiis ſuis adhæreſcerent, vel ſpargendi peregréque mittendi rebus ſuis intentiores eſſent.)

Et poſſeſſiones ac facultates vendiderunt (nec omnia vendidiſſe dicuntur, certè non domus, nec facultates & poſſeſſiones omnes, quia locutio indefinita eſt ; ſed ex iis tantum, quantum neceſſitas ſive pauperum, ſive cognatorum, quorum bona Judæi æmuli infeſtabant, ſive eorum, qui Eccleſiæ inſerviebant, poſtulaverat) *& diviſerunt illa omnibus, prout cuique opus erat* (non ergo in commune conferebant, ut ex collatis ipſi quoque vitam tolerarent, uti in cœnobiis fit ; ſed diſtribuebant privatim, & indigentiam aliorum ſuarum facultatum abundantia ſupplebant.) Conſentiunt, quæ eandem in rem Act. IV. 32. 34. 35. narrantur. *Multitudinis fidelium unum erat cor, & una erat anima, & ne unus quidem* (en, veterum Chriſtianorum, fidelium omnium par ratio fuit, non alia religioſorum, alia ſecularium) *ἢ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ aliquid eorum, quæ habebat, poſſidebat, dicebat proprium eſſe* (en iterum, quæ *habebant, poſſidebant*, non negabant, ſed, ex charitate, non *dicebant propria* eſſe, hoc eſt, talia, ut publicis uſibus pauperum, & in verbo laborantium, ſicubi neceſſitas exigeret, deſtinata non eſſent. Quia enim uſus proprietatem ſequitur, & quæ poſſidemus, iis neminem præter nos, & quos volumus, uti patimur ; hinc fit, ut quorum uſum aliis permittimus, ea per tropum non *ἴδια propria*, noſtra, imò aliena eſſe dicamus. Aliud longè eſt, negare aliquid proprium eſſe : aliud, non *dicere*, proprium eſſe. Non negabant proprium eſſe, ſed non dicebant, ne viderentur ab uſu eorum pauperes repellere, vel in vendendis etiam quibuſdam, neceſſitate poſtulante, difficiles ſe gerere. Certè *ὑπάρχοντα quæ habebant, poſſidebant*, non abdicabant, ſed uſibus aliorum deſtinabant, ſic tamen ut parati eſſent, ubi & quantum neceſſitas urgeret, abdicare, vendere ; non tamen omnia, ſed quibus carere poterant, juxta regulam S. Pauli 2. Cor. VIII. 13. 14.) *ſed erant illis omnia communia* (eo, quo diximus, ſenſu) Hujus communionis is fructus erat, ut (v. 34) *nemo* fidelium *indigus* eſſet, non ut votis adſtricti omnes omnia propria abdicarent, neceſſariis ſuis relinquerent, vel communitati donarent, & ex ſic donatis, aliiſque non ſibi, ſed pauperibus debitis ipſi quoque in commune viverent. *Quotquot enim*, inquit Lucas, *erant poſſeſſores agrorum, aut domorum, vendentes adferebant pretia eorum, quæ vendita erant* (en, non omnium, ſed eorum, quæ vendita erant. non vendidiſſe autem eos omnia, liquet tum ex Act. II. 46. tum ex Act. XXI. 8. ubi illi ipſi Philippo, qui erat de numero diſcipulorum primorum, & Diaconus, tribuitur domus.) *Et ponebant, ad pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem hoc ſingulis, prout cuique opus erat* (non ergo in commune conferebatur ; ſed inter ſingulos, & quidem non æqualiter, uti in communitate fit, ſed inæqualiter, *prout cuique opus erat*, diſtribuebatur.) Nihil ergo penitus cum Chriſtianorum primorum communione cœnobitica vita, hodierna inprimis, commune habet. Quod ipſum etiam notavit adverſus Matthæum Grabonem Cardinalis Cameracenſis, qui Operum Gerſonis *Parte* 1. *Propoſit. Gerſ. ſuper aſſertionibus fratris Matthæi Grabon*, ſic loquitur : *Conſtat, quòd in illa congregatione primitiva fuerunt multi uxorati, & alii diverſarum conditionum ſeculares, qui ſcilicet non erant aſtricti per votum ad tria conſilia Evangelica, caſtitatis, obedientiæ & paupertatis, quemadmodum ſunt profeſſi religionum per B. Baſilium, Benedictum & Auguſtinum, ac ſimiles introductarum.* Ne in ipſa ergo eſſentia ſeu ſubſtantia quidem comunio illa Monachatus conveniunt. Diſcrepant autem in plurimis aliis, fine inprimis. Communionis enim primæ finis erat amovere corporalem defectum & paupertatem, ne quis inter fideles *ἐνδεὴς indigus*, pauper eſſet. Monachatus verò finis eſt profeſſio paupertatis, & ſpiritualis perfectionis acquiſitio. Quæ duo è diametro oppoſita ſunt, quicquid inanium logorum profundas.

2. Ineptiſſimè ex eo, quòd Ananias & Saphira Act. V. 1. vendidiſſe *τὸ κτῆμα poſſeſſionem*, hoc

hoc eſt, *χωρίον agrum*, uti v. 3. explicatur, & v. 2. *ex pretio* agri hujus venditi ſibi *reſervaſſe* aliquid dicuntur, colligis, poſt venditionem illam familiam eorum extinctam eſſe. Etenim nec domum, nec poſſeſſiones omnes vendiderunt, ſed agrum duntaxat. An agri venditio, ſalva domo & facultatibus reliquis familiam extinguit? Quid ſtultius? Dominium partis tranſtulit venditio, non totius, nedum conjugii ſtatum cum Monachatu [illegible] 3. In os Lucæ reclamas. Ille enim Act. IV. 32. diſertè ſcribit, multitudinis credentium fuiſſe unum cor, & *ne unum quidem aliquid eorum, quæ poſſidebat, ſibi proprium dixiſſe, ſed iis*, id eſt, *multitudini credentium, omnia communia*, fuiſſe. Tu contra, falſus teſtis, quoſdam duntaxat communionem illam profeſſos eſſe, fingis. Neque id probant verba Petri ad Ananiam cap. V. 4. *Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua poteſtate erat?* Diſertiora enim ſunt Lucæ verba, quam ut ſic eludi ſe patiantur. Scilicet Petrus de venditione loquitur, non de uſu. Communis uſus omnium fuit, non proprietas, quæ quorundam vendita tranſiit ad emptores. Tum non diſtinguunt ea verba ordines, ſed capita, adeóque ſignificant, non cogi ſingulos ad vendenda ſua, quod multi faciebant; ſed non inde varias religiones diſtinguunt, quod vita Cœnobitica facit. Sicut in ipſis Monaſteriis non omnium eædem functiones, diſpoſitiones, effecta ſunt, etſi idem ordo: ita in prima illa veterum Chriſtianorum omnium communione poterant eſſe, & qui venderent, & qui non venderent, ſalva omnium bonorum communione quoad uſum. Sed poſt diſperſionem Apoſtolorum multiplicatas eſſe communiones, objicis. Quomodo verò, Redingi? An ſic, ut communiones particulares omnia invicem communnia haberent: an ut ſingulæ communiones proprias facultates haberent, quas aliis non impertirentur? Si *prius*, nihil id ad vitam cœnobiticam, in qua ordines diverſi nec inter ſe communes facultates habent, nec communes cum reliquis Chriſtianis habent. Neque enim vel ordines particulares, puta Carthuſiani, Benedictini, Franciſcani, Jeſuitæ ſua bona univerſis Chriſtianis: vel Carthuſiani Benedictinis &c. utenda permittunt; ſed tantùm Franciſcani Franciſcanis, Benedictini Benedictinis, &c. & quidem iis, qui in eodem Franciſcanorum, Benedictinorum &c. cœnobio ſunt, non qui in diverſis ejuſdem ordinis ſunt. At primi Chriſtiani longè aliter. *Nemo*, inquit Lucas, Act. IV. 34. *erat egens inter eos. Quotquot enim erant poſſeſſores agrorum, aut domorum, vendentes adferebant pretia eorum, quæ vendita fuerunt, & deponebant ad pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat.* Si *poſterius*, nihil multiplicatæ illæ communiones cum prima Chriſtianorum communione, in qua omnia omnibus communia erant, commune habuerunt. Sed præterea illa communionum multiplicatio merum figmentum eſt, neque certum Antiquitatis canæ teſtimonium habet. Maximi Monachatus admiratores Paulo & Antonio antiquiorem Chriſtiani nominis Monachum nullum repererunt. Adhuc Marcellæ tempore, uti Hieronymus in ejus Epitaphio ſcribit, *Monachorum nomen propter rei novitatem ignominioſum & vile erat in populis.* Quod de Therapeutis à Marco in Ægypto inſtitutis Euſebius ſcribit, neque ad Eſſenos, neque ad Monachos quicquam attinere, ſupra oſtendimus. Pari incertitudine narratio de Monachatu à S. Matthæo in Æthiopiam, à S. Paulo in Græciam; à Petro & Clemente in Italiam; à S. Martha in Galliam introducto laborat. Nullos enim ejus rei idoneos teſtes producere potuiſti, quia mera de Monachis Monachalium Legendarum fide iſthæc niti probè noveras. In Matthæi certè, Pauli, Petri ſcriptis, Actibus inprimis Apoſtolicis ejus rei nec vola nec veſtigium extat. Si ex Pſeudo-Clemente Monachatus arceſſatur, in illo non ſola bona, ſed etiam mulieres communes fuerunt, juxta Canonem *Dilectiſſimus*, *Cauſa* 12. *q.* 1. qui à Gro-

tiano

tiano Clementi falſò tribuitur. 4. Votum interceſſiſſe in prima illa communione, categoricè non aſſerui. Certè voti ne minima quidem mentio eſt. Ita Ananias & Saphira prædium ſuum Eccleſiæ donarunt facto, non voto ullo ſe donaturos promiſerunt; ſacrilegii poſt facti rei, quòd de pretio rei non ampliùs ſuæ, ſed Eccleſiæ & Spiritui S. jam donatæ, non ullo voto promiſſæ, adeóque non voto, ſed dono ſanctificatæ intervertiſſent. Sed emiſerint etiam votum; nego adhuc, Monaſticæ paupertatis votum futurum fuiſſe. Imò paupertati oppoſitum votum fuiſſet; quia voviſſent, operam ſe daturos, ne ullus pauper & indigus in Eccleſia eſſet. Si prædium Ananias vovit, non vovit vitam Monaſticam, vel ſeparationem ab uxore, quod regulæ clericales Pontificum, & monaſticæ λῦμαι præcipiunt. Nil ergo vel ſic vobis ſeritur, nil metitur.

OBIECT. IV. *Deo gratam eſſe paupertatem votivam, ſeu abdicationem proprietatum, liquet tum ex Matth. cap. V. 3. ubi beati prædicantur pauperes ſpiritu, hoc eſt, propriè pauperes & actu & affectu, uti liquet ex Luc. VI. 20. 24. ubi Chriſtus juveni oſtendit, ad perfectionem requiri, ut vendat omnia quæ habet, & det pauperibus.* Reſp. 1. Nullius voti uſpiam mentio. Neque enim ſtatim vovendum eſt id, quod Deo gratum eſt, ita videlicet, ut actu ſit perpetuum. Ita grati Deo ſunt lugentes, perſecutionem patientes &c. Neque tamen propterea luctus actu perpetuus, perſecutio nunquam actu ceſſans voveri poteſt. Sufficit talis *affectu* continua, *actu* autem, quoties Deo viſum fuerit. 2. Paupertas Deo grata eſt, non arbitraria videlicet, ſed divinitus immiſſa. Quomodo luctus & perſecutionis patientia Deo grata eſt, nempe neceſſitate impoſita, non arbitrio vel jumento ſuo arceſſita. 3. Neque etiam Chriſtus Matth. V. 3. paupertatis Monaſticæ ſtatum perpetuum indigetat. Nuſpiam enim ſcriptura voce πτωχοῦ *pauperis* eum indigerat, qui ipſe ſibi rerum dominio aut uſu interdicit. Pauperes igitur intelliguntur non χρήμασι *facultatibus*, ſed πνεύματι *ſpiritu*, non propriè, ſed impropriè tales, contriti & ob peccatorum ſenſum humiles, quos עני רוח *pauperes Spiritu* Deus Eſaj. LXVI. 2. inſignit. Idque etiam inde liquet, quia Luc. VI. 24. pauperibus illis opponuntur *divites*, tales, quibus væ denuntiatur, adeóque non propriè dicti. Aliàs nemini Chriſtiano eſſe diviti liceret. 4. Præceptum Chriſti Matth. XIX. 21. pertinet non ad ſtatum paupertatis votivæ, ſed ad actum, erátque *perſonale* ad hominem, & διελεγκτικὸν ad detegendam interrogantis latentem avaritiam & fucum, non *generale*, quoſvis abſolutè obligans, niſi in tali caſu, ubi aut omnia ſunt deſerenda, aut Chriſtus relinquendus.

EXCIP. REDING: *1. Cur non erubeſcis dilucidè contra verbum Chriſti aſſeverare, quòd non arbitraria, ſed duntaxat Divinitus immiſſa paupertas Deo grata ſit; cùm tamen Chriſtus Matth. XIX. 21. tam diſertè perfectionis Evangelicæ ſtatum à præceptorum Divinorum obligatione ſic diſtinxeris, ut hanc ſolam in ordine ad vitam æternam neceſſariam dixerit;*

illam

illum verò in voluntaria omnium abdicatione conſiſtentem ab iſta neceſſitate exemeris? Et inſuper ibidem v. 29. domus agrorum, uxoris libero deſertori centuplam remunerationem promiſerit? Cùmque Chriſtus ibidem præceperit ſui ſequelam, utique ſub ea omnium bonorum proprietatis renunciatione ſpiritus quoque paupertatem, in humilitate, ſui abnegatione, obedientia voluntatem propriam abdicante, & paupertate jurium temporalium proprietatem abjiciente conſiſtentem ſubintellexis. 2. Licet Chriſtianis promiſcuè divitibus eſſe liceat, tamen perfectionis ſtatum profitentibus non licet. 3. Quomodo in verbis Chriſti: Vende facultate tuas &c. *præceptum perſonale & [illegible] contineri, dici poteſt, cùm tamen ibidem Chriſtus præceptorum obſervantiam vitæ æternæ conſequendæ pernéceſſariam priùs illimitatè definiverit, & ei perfectionis ſtatum ſubjunxerit. Ergo Chriſtus ultra præceptorum ſemitam progreſſus conſilii Evangelici arbitrarii conditionem fidelibus præſcribit. 4. Neque illam præſcripſit, ut juvenis latentem avaritiam detegeret, quia ſtatim Petrus ſe una cum Apoſtolis omnia reliquiſſe exponens, & de mercede interrogans, à Chriſto reſponſum tulit, quòd omnis, qui reliquerit domum, &c. centuplum & vitam æternam recepturus ſit.* Ibid. pag. 319. 320. Reſp. 1. Cur verò tu non erubeſcis, *arbitrariam* vocando paupertatem, quam Chriſtus diſertis verbis præcepit juveni, dicens: *Abi, vende facultates tuas &c.* Arbitrariumne ergo tibi eſt, quod Chriſtus clariſſimè præcepit? Si frontem, quæ erubeſcere poſſit, haberes, præceptorum Chriſti non ita nullam religionem haberes pariter. Fruſtra ergo præceptum Chriſti convertis in conſilium, Papiſticum inprimis. Nullum enim præmium majus, quale conſilium Papiſticum poſtulat, promittitur vendenti, quàm præcepta legis ſervanti. Tantùm ei dicitur: *Habebis theſaurum in Cœlo*; non, habebis theſaurum majorem, vendens bona. Phraſis enim illa communis eſt omnibus, quibus ſpes vitæ æternæ promittitur. Imò non parens juvenis ille præcepto Chriſti de vendendis bonis ſuis, excluditur Regno Cœlorum. Chriſtus enim dicit Matth. XIX. 23. *Amen dico vobis, quòd difficulter dives intrabit Regnum Cœlorum.* At conſilia neglecta juxta Pontificios pœnam nullam habent. Neque, quod fingis pariter, vel duplicem ſtatum eorum, qui per mandata legis vivunt, & eorum, qui perfecti eſſe volunt; vel duplex medium, alterum ad vitam, alterum ad perfectionem Chriſtus diſtinxit, tum quia in verbis ejus perfectio non concipitur niſi ſubordinatè ad vitam; quaſi diceret: Si vis in vitam ingredi, oportet te in obſervatione legis perfectum eſſe: tum quia prius reſponſum Chriſti erat ad rem, de qua primò quærebatur, alterum ad perſonam, quæ ſuo reſponſo quæſtionem mutaverat. Cùm enim juvenis jactaret, ſe omnia perfeciſſe, Chriſtus eum experiri, & in ſui notitiam perducere voluit, ut non omnia ſe perfeciſſe, multúmque adeò ad perfectionem jactatam deeſſe agnoſceret. Turpiter ergo conjuncta divellis, quò ſic duplicem ſtatum à vobis confictum ex detortis Chriſti verbis extundas. Cùm enim Chriſtus juvenem iſtum operarium, qui bonis factis ſuis, uti Papiſtæ ſimiliter contendunt, lucrari æternam vitam volebat, ad legis opera revocaſſet, ita ille reſponderat, ut ſe legis pariter ac ſui ignorantem eſſe, palam oſtenderet. Dixit enim Chriſto: *Omnia hæc obſervavi à juventute mea. quo adhuc deficior?* (quid mihi ad perfectionem, quæ ad vitæ æternæ conſecutionem requiritur, deeſt?) Matth. XIX. 20. Tum *Jeſus* (uti Marc. X. 21. dicitur) *intuitus eum ἠγάπησεν αὐτὸν excepit eum amanter* (hoc enim ſenſu hic vox *ἀγαπᾷν* accipitur, uti ſæpe apud LXX. Interpretes, veluti 2. Paralip. XVIII. 2. Pſal. LXXVIII. 37. CXVI. 1. &c. Quomodo etiam Lyranus prudenter explicavit: *Oſtendit ei vultum amicabilem.* Ita Varinus. *ἀγαπᾷν, ἀποδέχεσθαι amare, excipere.* Nempe juvenem ſeriò quærentem, ſeriò reſpondentem dignum judicavit Chriſtus, quem amanter compellaret, & benignè inſtrueret,

exoſcularetur, eo modo, quo Magiſtri Hebræorum caput ejus, qui non indoctè reſpondiſſet, demulcere, exoſculari ſolebant; uti ad h.l. Doctiſſ. Ligtfootus explicat) *& dixit: Unum tibi deeſt.* q.d. De juſtitia operum, quæ legalis eſt, petiviſti. Reſpondi quod res eſt, & annui tuo ipſius ſermoni. Convenit ergo de hoc, quòd ingreſſurus vitam debeat ſervare mandata. Te verò quod attinet, teſtaris, te ſervaſſe mandata legis inde à juventute tua; & ex hac hypotheſi rogas, *τί ἔτι ὑστερῶ quo adhuc deficior?* Amo ſimplicitatem tuam, & blanda prenſatione profiteor bonum meum erga te animum. Non examinabo vitam tuam ante actam. Quia verò ſuppoſita legis obſervatione rogas, quo adhuc deficiaris, ego ſuppoſitioni tuæ obſequens hoc tibi reſpondeo, unum tibi deeſſe, quod ad caput illud, quod poſtremo loco enunciaveram, nempe, *Diliges proximum tuum, ut te ipſum*, pertinet. Hoc autem illud eſt: *Si vis perfectus eſſe* (haberi talis, qui perfectè legem de diligendo proximo obſervaverit) *abi, vende quæ habes, & da pauperibus* (q.d. cùm videam divitias tuas, quibus confidis, & à quibus haberis, non quas habes, impedimento tibi eſſe, quò minùs pietatis in Deum, & charitatis erga proximum officia rite præſtes; neque adeò paratum ad juvandum proximum, neceſſe tibi eſt, ut expedias te his vinculis, vendas omnia, quæ habes, vel potiùs, à quibus haberis, impediris, & des pauperibus, non omnia (neque enim hoc Chriſtus dicit) ſed de omnibus tantum, quantum ſine tua inopia erogare poteris.) Neque hoc ad perfectionem ſufficiet, & ulteriùs *veni & ſequere me*. Hoc ubi feceris, agnoſcam ego, & verè agnoſces ipſe, te diligere proximum, ſicut te ipſum, adeóque legem illam perfectè obſervare. Hæc enim legis de Deo diligendo & proximo vera διάνοια eſt, ut, Deo vocante, & neceſſitate ita jubente, propter proximum jactemus noſtra, quibus carere poſſumus; & propter Deum abdicemus omnia, quæcunque ſequelam ejus impediunt, vel quovis modo ab amore ejus nos diſtrahunt. Non ergo Chriſtus geminum ſtatum, ſed unum eundémque in perfectione legali conſiſtentem, neq; tam ſupra legalis vitæ modum, quàm ſupra imaginariam illam perfectionem juvenis, quam blandiſſimè Chriſtus refellebat, gradientem deſcribit. Hæc quidem planiſſima ſunt, & à nemine niſi pertinace negari poſſunt. Certè non aliter etiam Baſilius, ſingularis Monachorum patronus, explicavit homilia *in divites*, ubi inter alia ſic ille: Ἔοικας μὲν γὰρ δῆλος ὢν τῆς ἐντολῆς μακρὰν ὑπάρχειν, καὶ ψευδῶς σεαυτῷ προσμαρτυρήσας αὐτὴν, οὐκ ἠγάπησας τὸν πλησίον ὡς σεαυτόν. Ἰδοὺ γὰρ, τὸ παρὰ Κυρίου προστεταχθὲν, ἐλέγχει σε παμπληθὲς τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης ἀπολειπόμενον. *Enimverò manifeſtum, te procul abeſſe ab eo præcepto, atque mendaciter tibi te vendicaſſe, te amaſſe proximum tuum, ſicut temet ipſum. Ecce enim id ipſum, quod tibi à Domino imperatur, evincit, te longo intervallo abeſſe à vera charitate.* Plane ex mente noſtra, & contra mentem Monachizantium. Addo, in Evangelio ſecundum Hebræos Thoma in Catena, Bredenbachio aliiſque ex Thoma referentibus, ita hanc pericopam legi: *Dixit ad eum alter divitum, Magiſter, quid bonum faciens vivam? Dixit ei, homo, legem & Prophetas fac. Reſpondit ad eum: Feci. Dixit ei, vade vende omnia quæ poſſides, & pauperibus divide, & veni, ſequere me. Cœpit autem dives ſcalpere caput ſuum, & non placere ei, & dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, Legem feci & Prophetas, cùm ſcriptum ſit in lege; Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Et ecce multi fratres tui, filii Abrahæ, amicti ſunt ſtercore, morientes præ fame, & domus tua plena eſt bonis multis, & non egreditur omnino aliquid ex ea ad eos.* Unde Origenes apud Thomam: *Volens ergo Dominus arguere divitem illum, dicit: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Sic enim apparebis. Si diligis proximum tuum, ſicut te ipſum.* Neque aliud poſtulant ſequentia ỹ. 27. 30. ubi Petro dicenti: *Ecce nos reliquimus omnia, & te ſecuti ſumus, quid*

igitur

igitur nobis fiet? Chriſtus reſpondet: *Amen dico vobis, quòd vos, qui me ſecuti eſtis, in regeneratione, cùm ſederit filius hominis in ſede Majeſtatis ſuæ, ſedebitis, & vos ſuper ſedes duodecim, &c. Et omnis, qui reliquerit domos, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitæ æternæ hæreditatem.* Non enim his verbis ſtatus quidam conſilii arbitrarius, & votivus à ſtatu præceptorum neceſſario diſtinguitur, quia propter Deum, Chriſtum, neceſſitate ſeu vocatione Divina poſtulante, omnia relinquere, ipſa lex amoris Dei ſuper omnia præcipit; neque id in arbitrio cujuſquam Mortalium eſt. Etiam corpus noſtrum deſerere debemus propter Evangelium. Quàm verò hic ridiculum fuerit ſentire, quòd cultus Dei ſit, ſe ipſum occidere & corpus relinquere ſine mandato Dei: tam ridiculum eſt, ſentire, quòd cultus Dei ſit deſerere poſſeſſiones, amicos, conjuges, liberos, non mandante, vocante Domino. Ubi verò mandatum, vocatio Dei obtinet, ibi conſilium, votum Papiſticum obtinere nequit. Si ergo, in contentionem veniant amor Dei, & amor noſtri ac creaturarum qualiumcunque, & abdicandus alteruter ſit, ille huic infinitis paralangis prævalet, & hic, volente Deo, abdicari debet. Neque ſolis Apoſtolis vel ſtatui cuipiam peculiari, ſed omnibus hominibus incumbit, vocante Deo, omnia relinquere, quæ obſequium quovis modo impediunt. Centuplæ porro remunerationis & hæreditatis cœleſtis promiſſio qualiſcunque ſit (non eſt autem diverſa, à promiſſione benedictionis temporalis & æternæ omnibus Dei timentibus promiſſæ, neque ea eſt, quam expectant & conſequuntur Monachi, qui ſtatum eum amplectuntur, non propter Evangelium, ſed propter culinam & otium, pro exiguis patrimoniis, quæ non pauperibus, ſed vel ſuis, vel Monaſteriis relinquunt, ampliſſimas opes venantes) non peculiarem hominum ſtatum, ſed in quovis hominum ſtatu quoſvis ſua propter Chriſtum relinquentes concernit. Sed de loco hoc fuſiùs ſupra. 2. Si Matth. V. 3. per πτωχοὶ πνεύματι *pauperes ſpiritu* intelliguntur pauperes votivi: quomodo iis oppoſitis divitibus, Chriſtus Luc. VI. 24. οὐαὶ *væ* denunciat, eo argumento, quòd conſolationem ſuam receperint? Vos enim non amplectentes conſilia pœnam manere, negatis. Hæc argumenti mei vis erat: hoc tibi expediendum fuerat. 3. Falſum eſt, Chriſtum præceptorum Divinorum obſervantiæ ſtatum à perfectionis ſtatu diſtinxiſſe. Lex enim perfectam obedientiam requirit. Et talem jactaverat juvenis: aſt ab eo longiſſimè eum abeſſe, Chriſtus demonſtravit, uti jam explicavimus. 4. Argumentationem tuam à ſubſecuta Petri quæſtione, & Chriſti reſponſione ἀσυμμίγιστον eſſe, pariter jam oſtendimus. Quàm verò frivolum illud eſt, à Chriſto non eſſe juveni avaro detectam larvam, quia Chriſtus relinquentibus omnia remunerationem amplam recepit? Etenim juvenis noluit vendere ſua, triſtis abiit, avaritiæ notam reliquit, adeóque Legi Dei non obediens hypocrita fuit: Apoſtoli verò Chriſti gratia reliquerunt, quidquid reliquerunt. Paria ergo ſunt peſſimè compoſita.

OBIECT. V. *Obedientia religioſa Deo placet, tum quia illa mediante ſequimur Chriſtum, utpote qui factus Deo eſt obediens uſque ad mortem Phil. II. 8. tum quia Chriſtus ſuæ obedientiæ imitationem commendavit Matth. XIX. 25. his verbis:* Si vis perfectus eſſe &c. veni, ſequere me, *& ſui ſequelam ſtatuit in abnegatione ſui Matth. XVI. 24. tum quia Paulus 2. Cor. VIII. 5. laudat eos, qui ſe primò dederunt Domino, deinde propter voluntatem Dei etiam Apoſtolis; & Hebr. XIII. 1. jubet obedire Præpoſitis ſuis. Ex quibus textibus S. Patres, Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Am-*

broſius, Auguſtinus, alii obedientiam Superioribus præſtitam vocant veram obedientiæ Chriſti imitationem, eámque, ceu ſingulare virtutis bonum, ſeriò urgent. Meritò igitur obedientia religioſa, tanquam Deo grata, vovetur. Auguſt. Reding *pag. 729. 730.*

Reſp. 1. Obedientiæ rationalis erga Superiores, legitima poteſtate ſive in eccleſia, ſive in Republica præditos, neceſſitas rectè his argumentis probatur: at cæcæ erga homines, quorum nulla eſt in eccleſia vel republica authoritas legitima, non item. Sequendus eſt Chriſtus, Deus abſolutè, & qui ejus loco præſunt, non cæco, ſed oculato ſtudio: & quidem non à paucis, ſed ab omnibus æquè Chriſtianis. Quippe ſine abnegatione ſui & imitatione Chriſti Chriſtianus nemo eſſe poteſt. Et obedientia erga præpoſitos non libera eſt, ſed præcepta, adeóque non conſilii, ſed mandati. Primi Chriſtiani ſicut vitam nullam noverant ſeorſim à communi fidelium, ſic nec obedientiam promittebant niſi Prælatis eccleſiæ. Poſt Monachatum verò inſtitutum multa facta & dicta ſunt aliter quàm priùs. Quia igitur in eccleſia optima ſunt quæ prima, dubium eſſe non poteſt, quin hæc mutatio fuerit corruptio. Interim nec Patres obedientiam commendantes, de cæca loquuntur. Baſilius enim *Conſtit. 22.* obedire jubet ductorum mandatis, ὅταν ἁμαρτίας ᾖ καθαρά, *cùm erunt abſque peccato.* Atque ea lege parendum eſſe legitimis Præpoſitis, ipſi quoque pertendimus.

EXCIP. REDING: 1. *Obedientiæ rationalis erga ſuperiores legitima poteſtate præditos honeſtatem cùm fatearis ipſe, neceſſe eſt eandem in Monaſtica vita agnoſcas. In ea enim æquè ac in communione primitiva, in qua Apoſtoli reliquis præerant, alios aliis præſidere neceſſe eſt. 2. Alia eſt ſubjectio erga Apoſtolos Corinthiorum, qui ſe ipſos primùm Domino, dein Apoſtolis ſubjecerunt, 2. Cor. VIII. 5. alia Chriſtianorum quorumvis erga rectores ſuos, ad quam ex charactere Baptiſmi abſtricti ſunt. Illa eſt erga Præpoſitos religionum, à Petri ſucceſſoribus, pro poteſtate ipſis à Chriſto data conſtitutis. 3. Neque ſimpliciter ſtudium erga ſuperiores hoſce cæcum requirimus; ſed dextrum mentis oculum mandatis Divinis intentum, ne quicquam quod iis contrarium eſſe cognoverint, committant: ſiniſtrum verò cæcum, ne noſtris commodis, voluntati indulgeamus, & erga ſuperiores efferamur. Cujuſmodi ſiniſtri oculi cæcitas eo uſque in nobis prævalere debet, ut dum oculus dexter in ſuperiorum mandatis repugnantiam cum verbo Dei non dilucidè oſtendit, præceptis eorum curioſè diſcutiendis abſtinere, & cæcam obedientiam præſtare teneamur. uti Baſilius Regul. Interrog. 41. necnon Conſtit. Mon. cap. 22. Ephrem de Virt. cap. de Obed. Gregorius Naz. Orat. 9. Ambroſius tomo III. ſerm. 65. Chryſoſtomus in cap. 1. ad Gal. Hieronymus Epiſt. ad Ruſt. & Euſtach. Auguſtinus lib. III. contra Petil. & de Opere Mon. cap. 17. Sulpitius Severus in vita S. Martini cap. 12. docent. 4. Supra Obj. III. 2. contenderas, communionem poſſeſſionum veterem non intelligendam eſſe de omnibus Chriſtianis. Hic agnoſcis, primos Chriſtianos vitam nullam noviſſe ſeorſim à communi fidelium. Annon hæc turpis contradictio eſt? 5. Falsò ſupponis, Eccleſiæ Prælatos non eſſe niſi pro communi Chriſtianorum vita; non etiam pro Apoſtolico Regularium inſtituto, ex Evangelicis conſiliis liberè ſuſcepto.* Ibid. pag. 321--323.

Reſp. Cur non reſpondes ad palmarium argumentum meum, quòd obedientia Chriſto

præ-

præpoſitis, vi locorum à vobis allegatorum, debita, ſit præcepta, non conſulta, votiva, vel liberè ſuſcipienda, & in eodem cœtu communi, omnium, non quorundam ab aliis ſe ſeparantium? Hic verò tibi aqua hæret, & hærebit ſemper. Cœtera quoque nullius ponderis ſunt. Etenim 1. nec obedientia Monaſtica rationalis: nec Monachorum duces legitimi ſuperiores ſunt, quia poteſtatem non à Divina, ſed merè humana voluntate & arbitrio acceperunt. Nuſpiam certè in verbo Dei Monachorum duces *Præpoſitorum, Superiorum* nomine veniunt. Cúmque, ut hoc obiter animadvertam, Monachi omnes obedientiam ſuperiori ſuo jurent, ipſi tamen Superiores non obediunt cuiquam ſponte & ex tenore voti, ſed imperant. Ubi ſi, ut, Bellarminus *de Monach. cap.* 21. regerit, materia deeſt, etiam votum deſinat oportet, quia materia eſt eſſentialis pars rei. Tum votum obedientiæ eſt votum exercitii, quo ceſſante votum ipſum ceſſat. Quin etiam ſi obedientia proprium eſt voti Monaſtici, ſemper inſit voto neceſſe eſt. At non ſemper ineſt, ſi vel ſemel ceſſabit vel per ſe, vel per accidens, uti in ſuperioribus ceſſat. Non igitur obedientia proprium eſt voti Monaſtici. Juxta Ariſtotelem enim *Top. Lib. V.* 5. ſi proprium datum non ſemper ineſt ſpeciei, non eſt proprium. Communionis primitivæ exemplum *ἀνυπεύθυνον* eſſe, ſupra oſtendimus. Quanquam nec illi communioni Apoſtoli præfuerunt ut Superiores, Prælati, ſed ut diſpenſatores, quorum deinceps vicem Diaconi ſubiverunt. 2. Siccine ergo Apoſtoli, quibus ſe Corinthii ſubjecerunt, Religionum Præpoſiti, Corinthii eis obedientes Religioſi, Monachi? Piget ineptiarum. Quanquam ne Corinthii quidem ſe Apoſtolis dederunt ut dominis, ſed (v. 4.) *ad communicationem miniſterii in ſanctos.* 3. Obedientiam à Monachis Præpoſitis ſuis juratam utroque oculo cœcam & irrationalem eſſe, ſupra probavimus; & tu ipſe hoc loco, quicquid in contrarium moliare, non obſcurè confirmas. Sic enim oculum obedientiæ dextrum rationalem fingis, ut tamen aſſeras, & *oculi ſiniſtri cæcitatem prævalere*; & eundem non decere, ut *præcepta ſuperiorum diſcutias.* Id verò ſi oculo ſiniſtro nefas eſt, cui bono oculus dexter bonum, vel malum, æquum vel iniquum demonſtrans? Nam mandata ſuperiorum *ἀνυπεύθυνα, ἀδιάκριτα* eſſe vultis. Quid ergo tum poſtea, ſi meliora videns, deteriora ſequi cogitur? Fruſtra verò cœcitatem obedientiæ in eo collocas, quòd obediens proprio judicio non nititur, commodis, cupiditatibus ſuis non indulget; quia hoc omnium hominum eſt, etiam illorum, qui obedientiam hominibus nullam voverunt; atque inſuper obedientiam maximè oculatam, ex Verbo Dei, quæ Dei ſunt, & quæ carnis ſunt, diſcernentem poſtulat. Contra obedientia Monaſtica ordinem Divinitus conſtitutum, ut videlicet vivant omnes per ſingulas Eccleſias Chriſtiani vitam communem ſub certis rectoribus, pervertit, & ſibi ipſi novas regulas formáſque excogitavit, & quotidie alias excogitat, ut nunquam finis futurus eſſe videatur. De Patrum teſtimoniis à te citatis in genere jam reſpondi, & de Baſilio ſeorſim, quæ refellere tibi curæ non fuit. Certè conditio Baſilii *ὅταν ἁμαρτίας ᾖ καθαρά, cùm erunt mandata abſque peccato*, libertatem integram permittit, ut quiſque, cùm jubetur, inquirat, quale ſit, quod imperatum eſt, alioquin non tantùm inutilis, ſed etiam ridicula eſſet. Idem reliquorum ſenſus eſt. Nemo obedientiam cœcam nominat: nemo obedientiæ propriè dictum votum. Quæcunque eam in rem dicunt, ad Monaſteria illa & aſceteria vetera pertinent, in quibus exercebatur pietas, & juventus ad opus fidei & miniſterii in Eccleſia parabatur. Nam ubi cœtus juſtus ſine aliorum præfectura, & aliorum obedientia contineri poteſt? Sed quia Monaſteria prima in ſimplicitate collecta ſunt, poſt ſuperſtitione inquinata labaſcere cœperunt, nunc in ſuperſtitionis atque erroris ſentinam abiverunt, nos quæ de ſuis veteres Monaſteriis dixerunt, ad recentiora illa perti-

nere negamus. 4. Si à me dicta attentè, non deſultoriè legiſſes, non veniſſet tibi in mentem contradictionem in iis ullam notare. Etenim *ad Obj. III. 2.* ſcripſeram, *non omnes agrorum & ædium poſſeſſores eas vendidiſſe, ſed ditiores.* Hic Chriſtianos veteres *ullam noviſſe vitam ſeorſim à communi fidelium*, ajo. Hæccine *turpis* illa *contradictio*, Sophiſta turpis? An ergo ſi in eadem Eccleſia non omnes, ſed aliqui ſua quædam vendant, & pauperibus erogent, una Eccleſia eſſe deſinet, & vitam religioſam ſeorſim aliqui traducere cogentur? Tum id valebit, cùm ex Eccleſia vel divites ſua erogantes, vel pauperes excludentur. Mos tibi eſt fingere ſpectra, quæ faciliùs debelles. 5. Et Prælatos, ſeparatæ à communi Chriſtianorum vita religionis duces, & Apoſtolicum Regularium inſtitutum ſupponis, non probas. Neque profectò magna diſputationis tuæ pars aliud quàm fœda ſuppoſitio errorum eſt.

OBIECT. VI. *Conſilia Evangelica & ſupererogationis opera non præcepta, ſed libera, majoriſque meriti dari, liquet ex Matth. XVI. 24. & cap. XIX. 16. 20. necnon ex 1. Cor. VII. 25. ubi negat Paulus, ſe de virginibus præceptum dare, & conſilium dare aſſerit; & 1. Cor. IX. 12. ubi Paulus prædicans plus præſtitiſſe innuitur, quàm præceptum erat. Atqui conſiliis illis vita Monaſtica ſuperſtruitur.* Reſp. 1. Abnegatio ſui & Chriſti ſequela ac patientia crucis à Chriſto Matth. XVI. 24. demandata non libera, ſed neceſſaria, adeóque præcepta eſt, quia ſine ea nemo vel Chriſto dignus, vel ejus diſcipulus eſſe poteſt Matth. X. 38. & Luc. XIV. 27. De loco Matth. XIX 16. ſupra vidimus. Conſilia quoque, quorum 1. Cor. VII. 25. mentio eſt, ſunt propriè dicta præcepta, non quidem communia & abſo[illegible], ſed perſonalia & conditionata, quæ non omnibus competunt, ſed *χωρῦσι capacibus* Matth. XIX. 11. nec ſunt ultra præceptum generale, ſed intra, tanquam media ad impletionem præcepti ducentia. 2. Neque etiam Paulus 1. Cor. IX. 12 oſtendit, ſe ſtipendium non accipientem plus feciſſe, quàm præceptum erat, adeóque ſupererogâſſe. Quamvis enim ei liberum & ſolutum fuerit ſtipendia ab eccleſiis accipere, ſi res in ſe abſtractè conſideretur: tamen ratione ſcandali & propter propagandum Evangelium hoc illi liberum non fuit, imò abſtinere debuit certis in locis, & ratione certarum perſonarum, ne gloriæ Dei & propagationi Evangelii officeret. Aliter ſi feciſſet, certè peccaſſet, & Domini ſui gloriam haud procurâſſet. Nempe res per ſe adiaphoræ ratione loci, temporis, perſonarum, aliarúmque circumſtantiarum neceſſariæ, vel illicitæ fieri poſſunt.

EXCIP. REDING: 1. *Abnegatio ſui, Chriſti ſequela &c. quoad impletionem fidei, charitatis, religionis debitam neceſſaria, præcepto Divino ſubeſt ſanè. Sed ultra hujus limites datur ſtatus perfectior in Chriſti ſequela & temporalium abdicatione conſiſtens. Juvenis enim ille Matth. XIX. 16. 20. præcepta Divina omnia impleverat quod vel inde conſtat, quia Marc. XI. 21. eum intuitus dilexiſſe dicitur. Neque tamen ſic perfectus fuit, quin ulterior perfectionis ſtatus ei à Chriſto demonſtrari debuerit. 2. S. Paulus 1. Cor. VII. 25. indefinitè vocat conſilium; adeóque nec perſonale, nec ita commune, quin in arbitrio cujuſque ſit, illud amplecti,*

vel

vel non amplecti. Inde etiam Matth. XIX. 11. *indefinitè invitantur fideles, ut, qui capere poteſt, capiat.* 3. *Licet conſilia ſint media ad præcepti charitatis impletionem conducibilia, cum illo tamen non ita neceſſariam connexionem habent, quin ſine iis præceptorum Divinorum impletio ad ſalutem neceſſaria ſtare poſſit. Cùmque fatearis ipſe, conſilia illa eſſe media ad præcepti Divini impletionem conducentia, & vita Monaſtica iis ſuperſtruatur, volens nolens, hanc in verbo Dei fundari, concedere debes.* 4. *Licet S. Paulus* 1. *Cor. IX.* 12. *dicat, ſe non uſum eſſe facultate accipiendi ſtipendium, ne Evangelio Chriſti offendiculum daret, tamen ſcandalum, ſi quod inde emergere potuiſſet, non datum, ſed ab indiſcretis hominibus acceptum fuiſſet. Nulla ergo ex jure non accipiendi ſtipendium neceſſitas premebat, ſed liberè Apoſtolus ſupererogare voluit.* Ibid. pag. 323. 324. Reſp. 1. Dari ſtatum perfectiorem eo, quo ſervantur præcepta ſive legis, ſive Evangelii, & quidem conſiſtentem in paupertatis ſtatu, cœlibatu & obedientia cœca, falsò iterum ſupponis. Matth. XIX. 2. Chriſtus diſertè non conſulit, ſed jubet, præcipit: *Vende, da pauperibus.* An quod ſic ille juſſit, liberum erat juveni, qui explorandus erat, facere vel non facere? Certè non ita viſum Chriſto, qui occaſione juvenis non facientis imperata, ſed triſti animo faceſſentis, diſcipulis v. 23. dixit: *Amen dico vobis, quòd difficulter juvenis ingredietur Regnum Cælorum.* Atqui conſilia negligere, cum periculo ſalutis conjunctum eſſe, ipſimet negatis. Quomodo præterea Deum ex toto corde diligere dici poteſt, qui auditis ejus ſive conſiliis, ſive præceptis λυπέμενος *triſtis* abit, & quid Deus ſive conſulat, ſive præcipiat (nam Dei conſilia præceptis æquipollere, ex Apoc. III. 18. liquet) penſi non habet, adeóque mundum Deo & gloriæ ejus præfert? Qui Deum ex toto corde diligit, paratus eſt propter ipſum omnia relinquere; & vocatus relinquit lubens. Id ultro fecerant Apoſtoli, neglexit juvenis. Quo ſenſu juvenem illum *dilexiſſe* Chriſtus dicatur, ſupra explicavimus. 2. Apoſtolus 1. Cor. VII. 25. dicit: Γνώμην δίδωμι, *ſententiam* meam *do.* At propriè *ſententia* non eſt conſilium. Ita S. Paulus 2. Cor. VIII. 10. Γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. *Sententiam in hoc do.* Ea autem erat de eleemoſynis Hieroſolymam mittendis. At nemo Papiſtarum eleemoſynas in conſiliis Evangelicis numeravit. Hoc ergo loco γνώμη *ſententia* præceptum eſt *conditionatum & perſonale*, hoc eſt, non commune ad omnes & ſingulos pertinens, (quale Apoſtolus ἐπιταγὴν κυρίου *madatum Domini* vocat) ſed ad eos demum, quibus (v. 17.) ὁ Θεὸς ἐμέρισε *Deus admenſus* eſt donum continentiæ; & quos κέκληκεν ὁ κύριος *vocavit* ad continentiam *Dominus.* Non ergo *ſententia* ea *indefinita* eſt reſpectu omnium, ita ut in arbitrio omnium & ſingulorum ſit eam amplecti, vel repudiare. Sicut nec indefinita ſimpliciter eſt ſententia Chriſti Matth. XIX. 13. *Qui poteſt capere, capiat.* Non enim omnibus conſulitur, ut capiant, cùm Chriſtus diſertè dixerit v. 11. Οὐ πάντες χωροῦσι, *non omnes capiunt ſermonem iſtum*, ſed præcipitur ſolis δυναμένοις *iis qui poſſunt*, & οἷς δέδοται *quibus datum eſt.* An hæc vel *communia, idefinita*, & non potiùs *conditionata, perſonalia* ſunt? Sed de eo etiam pluribus ſupra egimus. 3. Si conſilia media ſunt ad impletionem præceptorum neceſſaria, non igitur ſupra præcepta aſcendunt, nec præter ea gradiuntur, uti Papiſtis placet. Et quod medium eſt ad finem, cum fine neceſſariam connexionem habet, quia media à fine menſuram habent. Neque ideo vitam Monaſticam vel volens, vel nolens agnoſco, quia illa non mediis ad præcepta legis implenda conducibilibus, ſed conſiliis præceptorum impletionem egredientibus ſuperſtruitur. 4. S. Pauli 1. Cor. IX. 12. &c. malignè interpretaris. Etenim ille jus & poteſtatem eandem, quam reliqui Apoſtoli, habens accipiendi ſtipendium, negat ſibi citra peccatum licuiſſe in eo quidem ſtatu jure ſuo uti, ne, ſic loquitur, ἐγκοπήν, *impedimentum aliquod det Evangelio Chriſti. An impedimentum dare*

Evan-

Evangelio Chriſti peccare non eſt? Et ſi peccare eſt, an qui ſic peccat, ſcandali dati reus non eſt? Tam fuit contra officium Apoſtoli, ſufflaminare curſum Evangelii, *ἐγκόπτειν remorari, interrumpere* Evangelium, quàm dare offendiculum. Neque quod ab *indiſcretis* accipitur ſcandalum, ideo reſpectu dantis ſemper vitio caret; quia cùm de uſu indifferentium agitur, jubet S. Paulus nos attendere conſcientiam non noſtram, ſed infirmorum, quales *indiſcreti* eſſe poſſunt. Tenemur nempe ex lege charitatis infirmis quibuſvis conſulere. Præterea v. 15. tam neceſſarium fuiſſe teſtatur, quod fecit, ut mori ſe maluiſſe dicat, quàm illud omittere: & v. 18. ſi ſtipendium accepiſſet, ſe *poteſtate ſua in Evangelio abuſurum* declarat. Eſt autem *καταχρῆσις ἐξουσίας abuſus poteſtatis* Evangelicæ veriſſimum peccatum. Non enim illa *καταχρῆσις* erat *uſus*, vel *intentior uſus*. uti nonnulli explicant, quia conſtat, Apoſtolum de facultate ſua remiſiſſe: ſed *abuſus* poteſtatis cum detrimento Evangelii. Rectè Juſtinianus in Commentario: *Quocirca rectè dixit, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio. Quis autem nulla eum neceſſitate præcepti compulſum hunc poteſtatis abuſum vitaſſe dicat?* Licet ergo ratione propria officii abſolutè non debuerit abſtinere ſtipendiis accipiendis: at debet ratione finis & circumſtantiarum. Nempe præcipiuntur alia per ſe ratione propria & eſſentiali officii: alia ſecundum quid, propter finem aut circumſtantias. Illa, de quibus Apoſtolus agit, non erant præcepta *ratione propria* officii Apoſtolici: alioquin & ſemper idem feciſſet Apoſtolus, & alii feciſſent idem, & poteſtatem contra id veniendi nunquam habuiſſent; ſed *ſecundum quid*, propter finem ædificationis, & propter circumſtantias, ex quibus non quicquid licet per ſe, ubique facere expedit, & propter quas non parum miniſterium S. Pauli & reliquorum Apoſtolorum differebat. Illius enim, non horum, miniſterium in dubium vocabant Pſeudapoſtoli, tum quòd non fuiſſet de comitatu Chriſti, nec à Chriſto in terris verſante ita inſtitutus, ut alii: tum quòd doctrinæ ipſius cum aliorum Apoſtolorum doctrina convenire negarent. Confer. 2. Cor. XI 7. &c. cum 1. Theſſ. II. 6. 9 & 2. Theſſ. III 8. &c.

OBJECT. VII. *Poſt Apoſtolorum tempora Monachatum commendârunt Dionyſius Areopagita Hierarch. Eccl. cap. 6. Tertullianus libro de velandis virginibus; Cyprianus de habitu Virginum; Athanaſius in vita Anthonii, aliique plures* Reſp. 1. Tempore Chriſti & Apoſtolorum Monaſticam vitam nullam obtinuiſſe, vel commendatam etiam Chriſtianis eſſe, certum eſt. Chriſto & Apoſtolis ſapientiores videri, & oculos configere velle nemo debuit. Neque etiam proximis temporibus Anthonium Eremitam præcedentibus Monachos ullos fuiſſe à reliqua eccleſia vitæ inſtituto ſeparatos probari poteſt. Dionyſium Areopagitam remotioris ævi ſcriptorem ſuppoſititium fuiſſe, ſæpius probavimus. Tertullianus & Cyprianus virgines memorant: at Moniales non item. Tertullianus enim velari jubet omnes virgines Chriſtianas, non aliquas tantùm: & initium velandi vult eſſe ab ingreſſu non clauſtri, ſed pubertatis, *cap.* 1. & 11. denique velari jubet omnem mulierem, adeóque etiam omnem virginem *cap.* 7. & 8. Diſtinguit quidem *virgines mundi* & *virgines Dei*, & per illas non virgines quaſcumque *ſeculares*, ſed omnes non Chriſtianas; per has verò non *ſanctimoniales*, uti Pamelius perperam explicat,

plicat, ſed quaſcunque Chriſtianas intelligit. Cypriano idem virginum genus propoſitum fuit, ſed diverſus finis. Agit enim de diverſo corporis ornatu, nec tamen quicquam vel imperat, vel conſulit, quod non omnibus Chriſtianis non conſuli tantùm, ſed etiam imperari poſſit. Quòd verò *cap.* 3. meminit virginum, *quæ ſe Deo dicaverint, & à carnali concupiſcentia recedentes tam carne quàm mente ſe Deo voverint*, id quoque eundem, quem Tertulliani verba, ſenſum habet. Omnes enim Chriſtiani ſe Deo vovere & dicare debent. Quòd ſi tamen vel Tertullianus, vel Cyprianus votam à nonnullis virginitatem diceret, non tamen inde ordo religionis ſeparatæ, ſed privatæ tantùm vitæ inſtituendæ ratio probaretur. Quæ porro Cyprianus habet *Epiſt.* 11. quæque etiam Redingius *pag.* 736 737. in rem ſuam vertere conatur, firmum propoſitum virginum, non per honeſtum matrimonium accedente tentatione interruptum, ſed per ſcortationem clanculum violatum, redarguunt, uti totam epiſtolam legenti evidenter liquere poteſt. 2. Immane porro diſcrimen inter Monachatum tertio Seculo exortum & à Patribus laudatum, & ſequiorum temporum Monachatum Sarabaiticum ſuperiùs ὀφθαλμοφανερῶς oſtendimus. Conſtátque ex iis, longè aliter catulos, aliter ſues olere. Si qui longiùs progreſſi ſunt, illi communi temporis errore, velut tyrannico edicto, decepti, & ſe & alios fefellerunt. De quibus uſurpari poteſt triviale illud Ictorum: *Qui errat, non conſentit.* Et ſanè interim quid potuerit hypocriſis, ambitio ac avaritia, voluptas & otium, & quò tandem reciderint omnia, ſatis quoque conſtat. Piè igitur prudentérque factum ab Eccleſia, quæ humanum inſtitutum in hac cumprimis mundi fœce, & extremo Seculi fine, in quo Draco ille abyſſi hominum impietate mirificas vires omnia corrumpendi acquiſivit, non tam reformavit, quàm penitus abolevit.

Excip. Redin.: 1. *Authoritatem librorum, qui Dionyſio Areopagitæ accepti referuntur, ante Vallam & Eraſmum nemo vellicavit. Certè Gregorius M. authorem eum citans vocat antiquum; proin ejus ætati proximus non fuit. Neque Hieronymo coævus fuit, quia alias ab eodem inter ſcriptores ſacros relatus; aliis etiam, Ambroſio, Auguſtino, Hieronymo notus fuiſſet. Fuit ergo author antiquiſſimus, ſed ab hæreticis ſuppreſſus, & demum tempore B. Gregorii repertus.* 2. *Tertullianus de Virg. Vel. cap. 3. ſacrilegas manus vocat, quæ dicatum Deo habitum detrahere voluerunt. At ſacrilegio locus non eſt, niſi ex rei, aut perſonæ ſacræ violatione. Proin ſermo ibi eſt de Virgine per votum Deo ſacrata. Cujus voti rationem ibidem cap. 16. deſcribit, ſic compellans Dei Virginem:* Nupſiſti enim Chriſto, illi tradidiſti carnem tuam, illi ſponſaſti maturitatem tuam &c. 3. *Verum eſt, ex verbis Cypriani non evinci ſeparatam religionem, ab Eccleſia videlicet Oecumenica, cujus integram fidem Religioſi ordines retinent. Huic enim Monachatus duntaxat ſtatum perfectionis ab ipſo Chriſto inſtitutæ ſuperaddit. Solo ergo eo nomine à communi Chriſtianorum vita diſcernitur.* 4. *Neque Cyprianus idem Epiſt. 11. de ſolo propoſito firmo Virginum, per ſcortationem: ſed de voto per*

 matri-

matrimonium interrupto loquitur. Simplex enim ſcortatio inceſtæ conjunctionis ex Virgine Chriſto dicata contractæ cenſura non venit. Si matrimonium tali Virgini contrahere licuiſſet, in eadem utique domo cum marito habitare pariter licuiſſet. Neque etiam propoſitum tale per matrimonium interrumpens, adultera Chriſti, ſine voto præeunte, decerni potuiſſet. 5. Pſeudo-Reformatores tui vitam Monaſticam abolentes fidei ſanæ oculos confixerunt, ſuffulti ſcilicet mirificis illis omnia corrumpendi viribus, quas Draco abyſſi hoc extremo ſeculi fine ex hypocriſi, vitium virtutis loco faciante, ambitione proprii judicii ſenſum ex libidinoſo carnalis inſtinctus prurit ſupra Eccleſiæ, imò Dei ipſius judicium efferente, avaritia Monaſteriorum & Eccleſiæ bona profanante, & in obſcœnos uſus convertente, mortificationem carnis talis viribus è medio tollere nitente, & otio ac carnalibus oblectamentis tempus conſumente, acquiſivit. Ibid. pag. 324. 325. Reſp. 1. Scriptorem librorum de Hierarchia non fuiſſe Dionyſium Areopagitam, non aliunde magis colligitur, quàm ex dictis tuis. Fateris enim, illum veteribus omnibus ante Gregorium M. hoc eſt, ante Seculum ſextum extremum ignotum fuiſſe. Sed vocat illum, inquis, *antiquum & venerabilem patrem: neque paulò ante Hieronymum vixit, quia hic illius ſcripta noviſſet, & in album ſcriptorum Eccleſiaſticorum retuliſſet. Ergo,* concludis, *author antiquiſſimus fuit.* Sed quis Gregorio, authorem eſſe *antiquum & venerabilem patrem*, dictavit? Ipſe ſcilicet author planus, qui, ut hominibus imponeret, ſe Apoſtolorum temporibus inſeruit. Nemo ne ergo credat, potuiſſe imponi Gregorio, ut eum, qui ſe Apoſtolorum ævo inſeruit, inconſideratè Apoſtolicum fuiſſe, crediderit? Reliqua feſtiva ſunt. Ideo potiùs antiquum vel antiquiſſimum fuiſſe negamus, quia nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec vetuſtior aliquis eum novit. Nam ſuppreſſum fuiſſe ab hæreticis, facilius fuit divinare, quàm probare. 2. Tertullianum loqui de omnibus virginibus, dixi. An omnes ejus ætate Moniales, vocatæ fuerunt? Cur hoc diluere ſuperſediſti? Imò initium velandi eſſe ab ingreſſu, non clauſtri, non monaſterii, ſed pubertatis innuit. Sic enim *de vel. virg. cap.* 11. loquitur: *Ubi gradum fiximus de Apoſtoli abſoluta definitione: omnem mulierem etiam omnis ætatis intelligendum: reſponderi ex diverſo habebat, ergo à nativitate, & à primo nomine ætatis, virginem operiri oportere. Non ita eſt autem; ſed ex quo ſe intelligere caperit, & ſenſum naturæ ſuæ intrare, & virginis exire, & pati novum illud, quod alterius ætatis eſt.* Cur & hæc alatus prætervolas? Quæ objicis, nullius momenti ſunt. Enimverò quivis fideles Deo conſecrati operam dare debent, ut ſic in ſuo ſtatu verſentur, ut ſuam Deo ſinceritatem probent. Sic qui in conjugio ſunt, conjugalem, qui in cœlibatu, virginalem caſtitatem conſervare debent. Qui per adulterium vel ſcortationem violant, ſacrilegè id faciunt, quia Deo ſacram pudicitiam Diabolo proſtituunt. Sed nihil hoc ad votum cœlibatus matrimonium ejurans. Neque aliter virgines nupſiſſe Chriſto, eique tradidiſſe carnem ſuam, Tertullianus dixit. 3. Monachatus religionem à communi Chriſtianorum religione ſeparatam eſſe, ſupra *Arg. IV.* oſtendimus: & tua ratio evincit. Illum enim huic perfectionis Evangelicæ ſtatum ſuperaddere pertendis. quo pacto plurimùm hanc mutari neceſſe eſt. Et de eo quicquid fiat, ſtatus talis differentiam Tertullianus & Cyprianus ne ſomniarunt quidem. 4. Cujuſmodi porro *virginum cum viris dormitionem* idem Cyprianus *Epiſt.* 11. nomine *inceſtus* damnaverit, idem locupletiſſimus teſtis eſt. Inter alia ſic ille: *Quòd ſi ex fide ſe Chriſto dicaverunt, pudicè & caſtè ſine ulla fabula perſeverent, ita fortes & ſtabiles præmium virginitatis expectent. Si autem perſeverare nolunt, vel non poſſunt, melius eſt nubant, quàm in ignem delictis ſuis cadant.* An quod ipſe, ceu *melius* probavit, *inceſtus* nomine perſtrinxiſſet? An nefas duxit virginem perſeverare nolentem, vel non valentem in-

in eadem cum marito domo habitare? Imò nefarium duxit contubernium virginũ, hoc eſt, non maritatæ, cum maſculis, quibus non nupſit. quale contubernium inceſtum vos matrimonio virginum imprudentibus votis implicitarum præfertis, planè contra mentem Cypriani, judicantis, *melius* eſſe talibus nubere, quàm ſcortari. Cui proin etiam *adultera Chriſti* eſt, non quæ firmiter propoſuerat manere virgo, & mutata mente nubit; (hoc enim ille jam ante conceſſerat, nunquam profectò conceſſurus adulterium Chriſti; prudenterque adeò virgines illas ad privatum doni & vocationis Dei ſenſum revocans, ſine ulla promiſſionis, dicationis, conſcientiæ injuria, quam hoc ſeculo Pontificia tyrannis facit) ſed quæ veſtro more, cœlebs manens propter votum, ſcortatur tamen, vel certè impudicè vivit. Sed de loco eo ſupra *pag.* 618. 619. pluribus. Certè Rigaltius *ad h. l* ſcribit, *quàm proximè Cypriani verba illa, quòd virgines continentiam firmiter tenere decreverint, accedere ad votum continentiæ. unde aliquot*, inquit, *poſtea ſeculis cœnobia & clauſtra & diſciplinæ auſteriores fluxerunt.* Nondum ergo, eo judice, Cypriani ætate vota, cœnobia, clauſtra, diſciplinæ auſteriores invaluerunt. 5. Quæ denique contra heroas Reformatores noſtros debaccharis, tum animum tuum quodam Monachatus ſacro igne æſtuantem: tum blaſphemias Antichriſtianas, quas adverſus matrimonium legitimum quorumvis Eunuchi veſtri eructare pridem ſueverunt, ſpirant. Geminum tibi ſcutum opponimus, alterum comprehenſum verbis Chriſti, Monachatum, ceu humanum inventum, jugulantis: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis, eradicabitur*, Matth. XV. 13. alterum verbis S. Pauli, matrimonium quorumvis ſine diſcrimine ullo ſic comprobantis: *Honeſtum eſt matrimonium apud omnes, & impollutus thalamus: Scortatores verò & adulteros* (eos maximè, qui ejurato matrimonio in ignem delictis ſuis cadunt) *judicabit Deus* Hebr. XIII. 4.

OBJECTIONES reliquæ ſuperiùs, *ubi de voto cœlibatus*, diſcuſſæ ſunt.

QUÆSTIO VIII.

An à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit poteſtas indulgentias diſpenſandi?

AFfirmat decretum de indulgentiis, & iis, qui inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in eccleſia poteſtatem eſſe negant, anathema dicit. Deinde abuſus corrigi jubet. Ita ſtrictim & ex conſilio Mutinenſis Epiſcopi, omiſſis, quæ in hoc argumento incidere potuiſſent, difficultatibus, rem magni momenti Patres tranſigunt. De quo videſis Hiſtoricum *lib.* VIII. *pag.* 722. Nos quidem faciles permittimus Eccleſiæ facultatem indulgentiarum, quales olim uſitatæ fuerunt, videlicet remiſſionem Canonicarum ſatisfactionum, quas Eccleſia pro ſcandalo peccatori injungit, quatenus animadverſa pœnitentis diligentia vel infirmitate, Eccleſiæ con-

ducere videtur, de rigore Eccleſiaſticarum pœnarum aliquid detrahere, & imminuere. Improbamus verò omnibus modis Papales indulgentias, quas dicunt interpoſito pretio vel opere aliquo, relaxare peccatorum etiam graviſſimorum, (*ut ſi quis per impoſſibile matrem Dei violaſſet*, uti Tezelius æruſcator Pontificius apud Sleidanum lib 1. blaſphemè dictitabat) pœnas Deo debitas, & in Sacramentali abſolutione nondum remiſſas, ſive totas, ſive earum partem, & vel hìc viventibus, vel in purgatorio degentibus; ídque per ſupererogata merita Chriſti, & Sanctorum in theſauro Eccleſiæ, uti vocant, aſſervata. Dantúrque ejuſmodi indulgentiæ varias ob cauſas, puta viſitantibus loca ſacra; certas preces certo numero dicentibus; præſentibus, quando monſtratur Veronica, aut aliæ ſacræ reliquiæ; militantibus in bello ſacro; ad pios uſus pecunias conferentibus, ſeu, uti loquitur Sixtus IV. in bulla, extante in Extravag. com. lib. 5. tit. 9. *manus adjutrices porrigentibus, &c.* Ejuſmodi igitur indulgentiarum diſpenſandarum poteſtatem Eccleſiæ conceſſam eſſe, negamus. Rationes.

ARG. I. Peccata, eorundemque pœnæ tum æternæ, tum temporales remittuntur gratis, gratiâ Dei, per ſanguinem Chriſti, tanquam placamentum & λύτρον, uti ſupra, ubi de juſtificationis cauſis egimus, abundè probatum eſt. Nullæ ergo ſunt Papales indulgentiæ. Ne quidem applicatur gratia Dei & meritum Chriſti per indulgentias, ſed à parte Dei applicat nobis Spiritus S. à parte noſtra acceptat fides.

RESP. REDING: 1. *Licet nonniſi ex gratia Dei, per ſanguinem & merita Chriſti remittantur pœnæ etiam temporales pro peccatis in foro Dei debitæ; non ideo tamen nullus indulgentiis locus eſt. Nam per illas meritum Chriſti ad Divinam gratiam conciliandam applicatur.* Tomo V. Tract. XIV. ſſ. 2. Pag. 309. Reſp. Ubi verò Scriptura Divinam indulgentiam per humanam, & quidem ſatisfactionibus alienis innixam, applicari docuit? Cedo vel umbram probationis! Gratia Dei, & remiſſio peccatorum ac pœnarum ſine diſcrimine omnium uno modo apprehenditur, eo videlicet, quo Chriſti juſtitia & beneficia univerſa apprehenduntur. qui fides ſalvifica & juſtificans, non alius, in S. literis prædicatur. de quo fusè in loco. Vobis contra ſi fides eſt, Chriſti meritum & ſatisfactio modò per merita & ſatisfactiones proprias: modò per ſatisfactiones alienas: modò per indulgentias humanas, gratiam pœnarum temporalium facientes, imò de ipſo jure Dei pro humano arbitrio remittentes, applicatur. Sic vobis ludere, vel potiùs Chriſto & gratiæ Dei, ne illi ſoli ſine opere noſtro, vel humana gratia ſalus hominum accepta feratur, & humana ex alienis indulgentia lucro ſuo defraudetur, illudere, merus ludus eſt. Merus inquam ludus eſt, quia indulgentiæ, ſi quæ ſunt, non illæ applicare poſſunt gratiam Dei & ſatisfactionem Chriſti, ſed potiùs impediunt, ne per ſatisfactiones & pœnas temporales proprias (quomodo applicandam eſſe alias ſciſcitis) applicari poſſit. Tollunt enim applicationis modum à vobis conſtitutum. Proin per illud juxta te applicatur gratia & ſatisfactio Chriſti, per quòd ejus applicatio tollitur. Sic porro argumentor. Vel juſtitia

Dei

Dei exigit, ut ſatisfaciamus ipſi, quò nobis gratia Dei, & meritum Chriſti applicetur; vel non exigit. Si exigit, quomodo eandem applicari per indulgentias, ſatisfactionis propriæ neceſſitatem deſtruentes, dicitis? Si non exigit, contenta igitur eſt ſatisfactione Chriſti, ſine ſatisfactione noſtra ulla; imò actum agimus, ſi, cui jam ſatisfactum eſt, ultra ſatisfacere contendimus, nóſque ludibrio exponimus, ſi non exigente juſtitia ultro puniri volumus.

ARG. II. Papalium indulgentiarum totum negotium nititur falſis, abſurdis & impiis hypotheſibus. Tales ſunt; remiſſâ culpâ remanere pœnam temporalem: Eccleſiam habere poteſtatem remittendi peccata per judicialem actum: Sacerdotem in confeſſione, injunctis ſatisfactionibus peccata redimentibus, abſolvere; quæ efficaciter jam ſunt refutata. Accedit hypotheſis de theſauro Eccleſiæ, cùm tamen ſancti nec pro aliis ſatisfacere poſſint, nec præſtent plus quàm debeant, nec ipſius Chriſti dentur ſatisfactiones nondum applicatæ in conſilio, pacto & acceptatione Dei Patris. Sanè etiam Durandus Sanctorum paſſiones excludit è theſauro duobus argumentis, 1. *quia hæc non fuerit ipſorum intentio.* 2. *quia quicquid pœnæ ſuſtinuerint ſancti martyres ultra, quàm peccata ipſorum meruerunt, eis vel planè remuneratum, vel reſumpto corpore remunerandum ſit*, in 4. Sent. Diſt. 20. q. 3. 5. 7. Cúmque reatus peccati infinitus ſit, neceſſaria fuit infinita ſatisfactio Chriſti. Supra autem & præter infinitum debitum nihil erogari poteſt. Meritò igitur S. Scriptura per μυκτηρισμὸν Apoc. IX. 2. theſaurum ejuſmodi vocat *clavim putei abyſſi.* Denique implicatur etiam hypotheſis de plenitudine poteſtatis Papæ, per indulgentias Eccleſiæ theſaurum applicantis. Sanè cordati viri in Papatu jam olim conqueſti ſunt, quòd plenum indulgentiarum tribuendarum jus ab Epiſcopis ad ſolum Pontificem delatum ſit.

Resp. Reding: 1. *Tua potiùs argumentatio falſis hypotheſibus nititur.* 2. *Ipſiſſimæ Chriſti ſatisfactiones & merita, quæ virtute Sacramentorum applicantur, jam in conſilio, pacto & acceptatione Patris acceptata ſunt. An ergo ſic ipſa Sacramenta è medio tollere fas eſt? Quin nefandiſſima ſic prodiret illatio, quòd ne ipſa Chriſti humanitas in terra exiſtens, vel in Cœlis jam triumphans potuerit ullam meritorum ſuorum applicationem, utpote jam in Divino decreto præcisè ſubſiſtentem, in tempore facere.* 3. *Eo ipſo, quòd, te fatente, Chriſti ſatisfactio infinita eſt, exhauriri ita nequit, quò minùs ſemper ex ea aliquid abundet, quòd in Eccleſiæ theſauro diſpenſandum reponatur. Cúmque iſtam meritorum Chriſti applicationis authoritatem veſtro tribuatis miniſterio, quo pacto eam negare audetis Petri in terris legitimo ſucceſſori?* 4. *Difficultatem illam, num theſaurus Eccleſiæ non ex Chriſti Domini duntaxat ſuperabundante pretio, ſed etiam Sanctorum ſuperfluis meritis & ſatisfactionibus locupletetur, à Pallavicino Hiſtor. Conc. Trid. lib. II. 9. diſcuſſam videſis.* Ibid. pag. 327-329. Reſp. 1. Jam ſupra hypotheſes iſtas indulgentiarum tibicines, accuratè diſcuſſimus. 2. Denuo nego, dari ſatisfactiones Chriſti in conſilio, pacto & acceptatione Patris non applicatas. Deus enim Chriſto fideles redimendos dedit, & quicquid horum gratia Chriſtus præſtitit, illud omne iis redimendis applicavit. Non ſanguis, non ſudor, non

 gutta,

gutta, non guttula, non profluvium, quocunque aut modo, aut ſenſu intelligatur, non applicatum eſt vel uni homini redempto, nedum univerſis redemptis. Nam vel unus homo redimendus, nedum univerſi, morte infiniti pretii redimi debuit, juxta illud S. Pauli Hebr. II. 2. *Gratia Dei Chriſtus guſtavit mortem ὑπὲρ παντὸς pro unoquoque*, adeóque pro ſingulis. Quid ſupra mortem infiniti pretii à Deò jam applicatum vel uni homini, abundare poteſt, non applicatum à Deo adeóque ab hominibus applicandum? Neque ſanè Chriſtus mortem guſtavit *ὑπὲρ παντὸς pro uno quoque*, vel pro omnibus *collectivè*, quo modo, donativum Imperator dat militibus, multi æris omnibus, exigui verò ſingulis: ſed *diſtributivè*, eo modo, quo Sol lucem eandem ſingulis pro omnibus præbet; ſic quidem, ut etſi non utantur cæci, tamen nihil ſuperſit, unde ullus theſaurus cumulari queat. Nempe quibus Chriſti mors & ſatisfactio applicatur, iis applicatur tota, non ejus ſua cuique pars. Nam neque mors Chriſti diſtrahi in partes poteſt; neque Evangelio & Sacramentis huic pars una ſatisfactionis Chriſti, alii pars alia, ſed tota ſingulis, tota omnibus offertur & applicatur: totus Chriſtus ab uno quoque fideli editur & bibitur, nihil in theſauro condendum ſupereſt. Cujus rei typus agnus Paſchalis ita totus in unaquaque domo edi debuit, ut ſi quid ſupereſſet, non illud in theſauro recondi, ſed igne concremari debuerit. Sed ſunto etiam non omnes guttulæ, non totus ſanguis in pacto, & acceptatione Patris applicatæ. Conſequens erit, ut indulgentiarum theſaurus non ſolarum pœnarum temporalium, ſed etiam culparum, adeóque etiam pœnarum æternarum remiſſioni, quod vos negatis, ſerviat. Nam juxta vos ſanguinis illæ guttulæ pretii fuere infiniti ad redimendas à culpa ſimul & pœna mille mundorum animas. Et tamen conſtat, non omnibus vel hujus unius mundi animabus, ſed hujus unius mundi paucis prorſus animabus æternam pœnam remitti. Superabundantes ergo oportet eſſe ſatisfactiones Chriſti pro culpa & pœna æterna pariter. Hæ ne ergo non applicatæ in aëra diſſipantur, evaneſcunt, abjiciuntur? Cur huic, Sophiſtæ, incommodo proviſum non ivitis? Quæ de applicatione meriti Chriſti per ſacramenta & meritorum ejuſdem in terra vel Cœlo garris, nil ad rhombum faciunt. Non enim argumentum noſtrum de inſtrumento vel medio, quo meritum Chriſti applicatur, ſed de re applicata, an videlicet tota Chriſti ſatisfactio in conſilio & acceptatione Patris applicetur, an ſupra id, quod à Deo applicatum eſt, abundet aliquid ab hominibus pro pœna temporali applicandum; loquitur. Hoc vel non intellexiſti, vel ad alia conſultò detorſiſti. 3. Eſt ſatisfactio Chriſti infiniti pretii, fateor ultro. Sed nil abundare in ea ex voluntate & conſilio Dei non applicatum, adeóque ab hominibus applicandum, ex iis, quæ modò diximus, & *ad Obj. II.* porro dicturi ſumus, liquet. Lepidum eſt, quod de Miniſterio noſtro nugaris. Non enim illud vel applicat meritum aliquod Chriſti abundans, & à Chriſto ipſo non applicatum: vel valorem meriti diſcerpit, ſed per Evangelii præconium legatione fungens pro Chriſto (2. Cor. V. 20.) totum Chriſtum ſingulis fidelibus, pro culpis juxta atque pœnis eorundem omnibus, offert. Nil ergo cum impietate Clavigeri, qui ſe Petri ſucceſſorem mentitur, commercii habet. 4. Nec Durandi ſententiam inficiari: nec argumenta ejus refellere auſus es. Parum etiam tibi Pallavicinus ſuccollare potuit. Ille enim *loc. cit.* ultro fatetur, Franciſcum Mayronium & Durandum à communi doctrina diſcrepaſſe; illum *in 4. Sent. diſt. 1. q. 2.* opinantem, *quòd operibus Chriſti et Sanctorum à Deo ſatis abundè repenſum ſit remuneratione gloriæ ſeu primariæ, ſeu ſecundariæ; adeóque Pontificis in largiendis indulgentiis authoritas aliunde, nempe ab eo, quòd S. Petro dictum eſt:* Quodcunque ſolveris &c. *pendeat*: hunc verò *in 4. Sent. diſt. 30. q. 3.* negantem, *quòd in hoc theſauro redundans Sanctorum ſatisfactio includatur, quia viſionem*

beatam

beatam pro præmio obtinuerint; ſecus quàm Chriſtus, cui ea debita fuerit ex natura, & data fuerit in primo ejus conceptu; quique adeò non aliam in ſe ipſo mercedem acceperit, quàm gloriam corporis, quæ infra ipſius merita fuerit, ut ſic per ea humanum genus redimere ei licuerit. Non tantùm ergo Durandum, ſed longiùs etiam progredientem Mayronium nobis cedit. In refellendo verò utroque ratiunculas jam protritas affert, atque inſuper in laborioſa Sanctorum actione præmio digna duplex ineſſe jus, alterum ab altero ſeparabile, nugatur. *Unum,* inquit, *prout ſolum meritum obtinet: & hujus ampla remuneratio eſt gloria cœleſtis: alterum, prout actio laborioſa eſt; & hujus compenſatio eſt remiſſio pœnæ aliunde debitæ. Quapropter quicunque ex Sanctis plus pœnæ paſſi ſunt, quàm meruiſſent, adhuc eo nomine creditores exiſtunt.* Ita Pſeudo-Theologus ille, ſeu mavis Romanæ Pſeudo-Politices conſultus. Quaſi ſcilicet vel actio laborioſa, ſi quid meretur, alia re quàm *labore* mereatur: vel omnino aliquid mereatur, cùm, S. Paulo Rom. VIII. 18. teſte, *minimè paria ſint, quæ præſenti tempore perpetimur, futuræ gloriæ in nobis revelandæ:* vel debita non ſit eo ipſo, quòd omnis labor, crux, adverſitas, mors ipſa temporalis fidelium à Deo ipſis imponitur, non ut pœna propriè dicta (qualis fidelibus nulla ampliùs incumbit Rom. VIII. 1.) ſed ut paterna caſtigatio, & *δοκιμασία* fidei, per quam Chriſto conformes fieri debent.

ARG. III. Indulgentiarum Papalium nullum eſt in S. literis fundamentum. Patet tum ex re ipſa, tum ex confeſſione Durandi de S. Portiano, Antonini, Roffenſis, Silveſtri Prieriæ, Alphonſi de Caſtro, Cajetani, qui poſtremus *Opuſc.* 15. *cap.* 1. disertè ait, *nullas Scripturas S. nullam priſcorum Doctorum Græcorum aut Latinorum authoritatem ſcriptam indulgentiarum ortum ad noſtram notitiam deduxiſſe. Sed à trecentis tantùm annis hoc ſcripturæ commendatum eſſe de vetuſtis Patribus, quòd B. Gregorius indulgentias ſtationum inſtituit.*

RESP. REDING: 1. *Cajetanus diſcernit id, quod juris, & quod facti eſt. Ad jus indulgentiarum firmandum Scripturæ authoritate nititur. Factum tantùm de indulgentiis per Summos Pontifices actualiter conceſſis Scripturæ authoritate conſtare negat.* 2. *Argumentum tuum ab authoritate negativa petitum nullius momenti eſt; maximè cum extent monumenta fide digniſſima, à S. Gregorio mille ante annos conceſſas eſſe indulgentias iis, qui deſtinata quædam urbis templa adiiſſent; & à Leone III. octingentis abhinc annis plura Germaniæ Templa iiſdem nobilitata, S. Lugdonus in Epiſtola quadam à Surio relata teſtetur; denique vetuſtatem earundem teſtetur lapis inſcriptus Sergio Pontifice circa A. 844. qui Romæ in Templo S. Martini de Montibus, ubi largitur Pontifex indulgentiam Templum illud eo die, qui S. Martino ſacer eſt, frequentantibus, viſitur. Meritò hinc Pallavicinus ſic argumentatur: Niſi uſque ab Apoſtolis hic mos aliquo modo in poſteros dimanaſſet, quo pacto cuiquam Pontifici licuiſſet rem adeò novam ex improviſo in Chriſtianum genus inducere, à cunctis exceptam, ac nullius calamo reprehenſam eo tempore, quo tam liberè rebus Pontificum in paginis obtrectabatur?* 3. *Roffenſis à te perperam citatus Aſſert. contra Luth. a.* 17. *puncto* 3. *indulgentias tribus principiis ſtabilivit; primò, quòd eodem actu quis pro ſe ipſo mereri præmium & nihilominus pro quovis altero ſatisfacere poſſit, uti Moſis, Stephani, aliorum exempla probant: Secundò, quòd innumeri ſint, qui longè graviores ærumnas pertulerunt, quàm ad ſuorum delictorum expiationem ſuffecerit: Tertiò, quòd hujus theſauri diſpenſatores Prælati ſint.* Ibid. pag. 329-331. Reſp. 1. Gajetanus, nulla diſtinctione uſus, ſimpliciter negat,

negat, *ullas Scripturas S. indulgentiarum ortum ad noſtram notitiam deduxiſſe.* Quid tu ei diſtinctionem jus inter & factum obtrudis? Ne in mentem quidem ei venit, locuto ſimpliciter de indulgentiis, adeóque de jure, quo illæ à Pontifice diſpenſari ſuo tempore ſolebant. Antoninus Sanctolus veſter, *P. 1. Tit. 10. c. 3. De indulgentiis*, inquit, *nihil expreſſè extat in S. Scripturis, nec etiam in dictis antiquorum, ſed modernorum.* Alphonſus de Caſtro *adv. Hæreſ. lib. VIII. Voc. Indulgentia*, ingenuè id ipſum fatetur, ſcribens: *Adverſus hunc errorem paucis contendam, quoniam inter omnes res, de quibus in hoc opere diſputamus, nulla eſt, quam minùs apertè S. literæ prodiderint, & de qua minùs vetuſti Scriptores dixerint. Neque tamen hac occaſione ſunt contemnendæ, quòd earum uſus in Eccleſia videatur ſerò receptus; quoniam multa ſunt poſterioribus nota, quæ vetuſti illi Scriptores prorſus ignoraverunt. Nam de Tranſſubſtantiatione panis in corpus Chriſti rara eſt in Scriptoribus antiquis mentio: de Purgatorio ferè nulla, potiſſimùm apud Græcos Scriptores.* Similes ergo, teſte à Caſtro, labra veſtra lactucas habent. Et à tempore Gregorii M. Thomas Aquinas, Gabriel Biel, aliique veſtrates originem Indulgentiarum diverſis verbis arceſſunt. Si Scripturæ eas præcipiunt, commendant, à Sanctiſſimis ne Apoſtolis, Patribus vetuſtioribus neglectum tantum ſcilicet Eccleſiæ theſaurum putabimus? 2. Non igitur, judicibus veſtris, authoritas hæc negativa eſt. Nam Gregorio M. authori acceptas referentes indulgentias, Scripturæ teſtimonio prorſus deſtitui, non obſcurè fatentur. *Non eſt* autem (ſic Bellarmini *de Amiſſ. Gratiæ lib. VII. 3.* verbis arguimus) *de rebus, quæ pendent à Divina voluntate, aliquid aſſerendum, niſi Deus ipſe in Scripturis Sanctis tale aliquid revelaverit.* Hic autem agitur de rebus, quæ pendent à Divina voluntate, num Deus talem theſaurum colligi voluerit, tali conſilio, tali fine? num remiſſis culpis & pœnis æternis ſibi ſatisfieri velit talibus pœnis temporalibus? num denique tales pœnas temporales remitti velit, & quidem tali modo? Hic, Indulgentiarii, Scripturas edite, vel plorate! Nam Pallavicini certè collectio, qua ab uſu ſexcentis poſt Chriſtum annis frequentato Apoſtolicum inſtitutum demonſtrare eo argumento, *quòd nemo Pontifex rem adeò novam ex improviſo in Chriſtianum genus inducere, à cunctis exceptam, ac nullius calamo reprehenſam, eo tempore, quo tam liberè rebus Pontificum in paginis obtrectabatur, potuerit,* ſatagit, nimis profectò deſultoria eſt. Nos enim de indulgentiis non quibuſvis, ſed de Papalibus diſputamus. Eſt autem Papalis indulgentia, Bellarmino *de Indulg. lib. I. 8.* finitore, *abſolutio judicialis à reatu pœnæ Deo debitæ in foro Pœnitentiario, extra Sacramentum data per applicationem ſatisfactionum, quæ theſauro Eccleſiæ continentur.* Tales indulgentias vel Gregorii M. vel Leonis III. vel Sergii Pontificum ætate obtinuiſſe, nunquam Pallavicinus probaverit. Nam remiſſa culpa Deo deberi pœnas ullas, vel ſi quæ deberentur, eas compenſari alienis ſatisfactionibus in theſaurum Papæ creditum comportatis, & ab eodem imputatis; non tantùm non prima, ſed ne ſera quidem Antiquitas credidit, ante Seculum XIII. quo tempore promercales indulgentiæ, ſub conditione tinnientis æris, dari cœperunt. Quin primus Clemens VI. Seculi XIV. homo theſaurum ſuperefflüentium meritorum Chriſti in bullis ſuis expreſſum voluit. Ex eo demum tempore theſaurum ſuum Papa aperire carbonéſque ſuos pro auro vendere, Jubilæis etiam inſtitutis, non paucis Occidentalibus inſtitutum palam oppugnantibus; & Orientali Eccleſia nunquam, ac ne hodie quidem conſentiente; occœpit: de qua re infra *Arg. VII.* fuſiùs. An ergo ab Apoſtolis inſtitutum cenſebimus, quicquid noviſſimorum Seculorum Pſeudo-Pontifices, non Dei Spiritu, ſed auri ſacra fame compulſi, Eccleſiæ, falſa priùs doctrina per inſervientes iiſdem Sophiſtas Scholaſticos corruptæ, obtruſerunt? 3. Fiſcherus, Roffenſis Epiſcopus, Papæ Martyr, *Art.*

13.

n 3 contra Luth. ſic de indulgentiis ſcribit: *Multos fortaſſe movet, Indulgentiis non mul. tùm fidere, quòd earum uſus in Eccleſia fuiſſe videatur recentior, & admodum ſerò repertus apud Chriſtianos. Quibus ego reſpondeo, non certò conſtare, à quo primùm tradi coperint. De Purgatorio apud priſcos nulla, vel rariſſima fiebat mentio. Sed & Græcis ad hunc uſque diem non eſt creditum, Purgatorium eſſe. Nec tam neceſſaria fuit ſive Purgatorii, ſive Indulgentiarum fides in primitiva Eccleſia, atque nunc eſt. Quandiu nulla fuerat de Purgatorio cura, nemo quæſivit indulgentias. Nam ex illo pendet omnis indulgentiarum exiſtimatio. Si tollas Purgatorium, quorſum indulgentiis opus erit? Cùm itaque Purgatorium ſerò cognitum ac receptum fuerit univerſæ Eccleſiæ, quis jam de indulgentiis mirari poteſt, quòd in principio naſcentis Eccleſiæ nullus earum fuit uſus?* An cauſam & Purgatorii matris, & indulgentiarum filiæ, prodere certiùs potuiſſet? Quæ verò extra Scripturam idem indulgentiis principia, abs Te memorata, ſubſtravit, eo ipſo caduca magis ſunt, quòd rem in Scriptura, judice Roffenſi eodem, non revelatam ſuffulcire conantur; atque inſuper humanis meritis & ſatisfactionibus, ſupra à nobis debellatis, ſuperſtruuntur.

ARG. IV. Indulgentiæ Papales fœdè corrumpunt & adulterant claves Regni Cœlorum. Cùm enim per eas peccata declarentur remiſſa, eam declarationem irritam faciunt indulgentiæ, & de integro remiſſionem vel vendunt, vel alia ratione applicant.

RESP. REDINO. : *Licet per indulgentias pœnæ temporalis reatus, ad reatum culpæ ſe habens accidentaliter, adeóque poſt remiſſum illum ſuperſtes, nec gratiæ ſanctificanti ullatenus repugnans, relaxatur; non ideo tamen poteſtas clavium minuitur, quia illa ſemper valet ad remittendum culpæ & pœnæ æternæ reatum.* Ibid. pag. 332. 333. Reſp. Rancida hypotheſi tua ſuppoſita, ne ſic tamen argumentum ſolvis. Qui enim clavium miniſterio reatum pœnæ temporalis ſubducit, annon is poteſtatem clavium apertè minuit? Etenim Chriſtus Petro, & in ejus perſona Eccleſiæ poteſtatem dedit clavium Regni Cœlorum, hoc eſt, ligandi & ſolvendi, peccata remittendi & retinendi, Matth XVI. 19 XVIII. 18. Joh. XXI. 23. Peccata remittere quid aliud eſt, quàm pœnas peccato debitas condonare? Pœnæ ergo temporales peccato vel debentur, vel non debentur. Si debentur, ergo miniſterio clavium tum remittuntur, cùm peccata remittuntur: & qui remitti negat, is clavibus partem ſolvendam, remittendam ſubducit. Si non debentur, ne quidem pœnæ ſunt. Pœnæ enim cùm in univerſum non aliud ſint, quàm paſſio à Deo ex ordine juſtitiæ inflicta peccatori propter peccatum, neceſſariam ad peccatum relationem habent, ita ut ſuperſtites eſſe ſine peccato, vel condonari non condonato ſimul peccato nequeant. Tum remittitur culpa, cùm debitum culpa contractum remittitur, juxta illud: *Remitte nobis debita noſtra.* Quod autem poteſt eſſe illud debitum? Culpa? Atqui ea eſt debendi cauſa, non id, quod debetur. Reſipiſcentia? Atqui ea remitti nec poteſt, nec debet. Quid igitur debemus ob peccata noſtra? Profectò nihil niſi dare pœnas. Sola igitur pœna propriè & per ſe, culpa nonniſi ratione pœnæ remittitur. Nihil enim poteſt remitti, niſi quod ob admiſſum peccatum exigi poteſt. Quid autem poteſt exigi? Peccatum? Culpa? Vel, in quibus culpam collocant, macula, injuria, offenſa? Nihil certè minùs. An, ne culpa fuerit admiſſa? Contradictionem implicat. Ne admittatur in poſterum? Id verò etiam ab innocente & debetur & exigitur. Certè nihil poteſt præter pœnam exigi: ac proin nihil propriè præter pœnam remitti; ac tum demum peccatum remittitur, cùm pœna remittitur. Atque id ipſum etiam

ex ſatisfactione Chriſti colligitur. Fatemini ipſi, eum pro omnibus culpis ſatisfeciſſe pleniſſimè. Quomodo verò? Solvendo utique, quod debebamus. Quid ergo ſolvit? Culpas? abſit. Nihil certè præter pœnas. Non igitur pro culpis ſatisfecit, niſi quia ſatisfecit pro pœnis: nec per ejus ſatisfactionem culpa nobis remittitur, niſi quia ſatisfactionis ejus applicatione noſtra fit, quam noſtro loco ſubiit, pœna. Appello hic tuam, Redingi, conſcientiam. Quid tibi præcisè optas, cùm tuas tibi condonari culpas ſupplex petis? Non aliud, credo, quàm liberationem à reatu pœnæ, quem culpis tuis contraxiſti. Optas fortè, ut etiam gratia ſanctificans tibi à Deo infundatur. Sed videlicet, ne pecces in poſterum, & in peccati condonati ſignum. Nam qui per remiſſionem culpæ nihil aliud formaliter intelligit, quàm infuſionem gratiæ habitualis, næ ille remittendi vocabulo præter ſacrarum literarum, imò hominum omnium conſuetudinem turpiter abutitur. Deinde Deus, juxta vos, & Adamo, cùm crearetur, & Angelis gratiam infudit abſque peccati remiſſione. Rurſus remittunt culpas & Reges reis, & privati privatis abſque infuſione gratiæ. Ipſimet etiam vos docetis, veniales culpas nulla infuſa gratia remitti. Enim verò hoc ipſo, quòd legem tranſgreſſus es, ſive ea tranſgreſſio aliquid relinquat in anima tua permanens, ſive nihil, reus es, pœna dignus es, remiſſione indiges. Jam ergo liquidò conſtat, non tantùm pœnæ temporalis reatum, ſed ipſa etiam peccata, pœnæ cauſas, per indulgentias relaxari, adeóque claviubus Regni Cœlorum ſubtrahi & peccata & pœnas temporales peccatis debitas, quotquot, & quandocumque per indulgentias relaxantur. Hæc certè clavium non exigua clades eſt. Cui & hoc accedit, quòd, licet Doctorum Scholæ receptior ſententia ſit, indulgentia relaxari pœnam nonniſi temporalem, & Paparum tamen diplomata *omnium peccatorum remiſſionem* ſpondeant, & vulgi pervagata ea opinio ſit, æternas etiam pœnas eadem condonari. Perſuaſum enim ei eſt, ſatisfactionibus æternas pœnas redimi. Doctores tradunt, redimi pœnas temporales, ſed in quas æternæ ſint mutatæ poteſtate clavium. Dum igitur temporales redimuntur immediatè, utique mediatè etiam æternæ redimuntur. Nec inter doctores ipſos deſunt, qui dicant, hominem poſſe ſatisfacere pro culpa & pœna æterna. Sic Ruardus Tapperus *Oper. Tomo. I. art. 16. Lovan.* Jam indulgentiæ immunitatem à ſatisfactionibus præſtare credebantur. Credebantur ergo pariter à pœna æterna liberare. Annon ſic clavium miniſterio derogatum plurimùm eſt?

ARG. V. Papales indulgentiæ enervant ſtudium reſipiſcentiæ, veræ ac ſolidæ pietatis, & hominibus ſecuritatis pulvillos ſub axillis conſuunt. Indulgentiæ enim dicuntur relaxare ſatisfactiones. Satisfactiones iis ſunt inter alia etiam opera laborioſa, eleemoſynæ, jejunium, preces, quæ Synodus Seſſ. VI. 14. vocavit *fructus dignos Pœnitentiæ*. Proinde indulgentiæ relaxant ſtudium eleemoſynarum, precum, jejunii, ſeu *fructus dignos pœnitentiæ*, quos tamen Johannes Baptiſta tanquam neceſſarios & prædicavit & imperavit Luc. III. 8. Atqui quod Deus præcepit, Papa relaxare non poteſt, quia nulli hominum poteſtas diſpenſandi contra legem Dei competit.

RESP. REDING: I. *In ſatisfactionibus ad pœnæ temporalis poſt dimiſſum culpæ reatum ſuperſtitis, expiationem neceſſariis duo conſideranda ſunt, juſtitiæ rigoris, & humanæ imbecillitatis ſtatus. Utrique temperamentum accedit ex indulgentiis, quæ non conceduntur ſine aliquo eleemoſynarum, jejunii vel precum, alióque virtutis cujuſpiam laborioſo opere.*

Proin-

Proin & ſatisfactionis, & pœnitentiæ fructibus adhuc locus eſt; & quod de rigore juſtitiæ ſuperexcedit, per Chriſti ſuperabundantis ſatisfactionis applicationem, mediante indulgentia, ſuppletur. Ex quo temperamento eatenus fit moderata, & imbecillitati humanæ commenſurata de pœnitentiæ rigore relaxatio, ut hujus præcepto ejúſque fini ex integro tum per inadæquatam ſatisfactionem à pœnitente perſolvendam; tum per Chriſti ſatisfactionem ſuperabundantem ex authoritate Divinitus conſtituta applicatam ſatisfiat. Non ergo indulgentia ſatisfactionem formaliter ut ſic, ſed materialiter duntaxat, quoad opera pœnalia ſpectatam relaxat. Ibid. pag. 331. 332. Reſp. Operæ pretium fuerit paucis repetere, quænam juxta receptiorem Papatus doctrinam indulgentiarum beneficio relaxentur. Diſputavit eam in rem Bellarminus *de Indulg. lib. II. 1. &c.* Negat ergo, per indulgentias relaxari vel *culpam*, vel *maculam*, quæ animam inficit: negat remitti *pœnam æternam* peccatis debitam: negat condonari *pœnas naturales*, quales ſunt morbi, mors, & ſimiles: negat remitti eas pœnas, quas Deus hominibus, *caſtigationis* loco, poſt peccatum immittit, quales ſunt, de quibus Apoſtolus Hebr. XII. 6. loquitur: negat remitti pœnas, quæ à *juriſdictione Eccleſiaſtica* & *ſeculari* externa & forenſi inflictæ ſunt, quas inter Excommunicatio eſt. Quam ergo denique pœnam remittit? *Illam*, inquit Bellarminus, *quæ in foro pœnitentiæ infligitur, quæ voluntariè adimpletur, ad quam implendam non cogimur, niſi timore Dei, & ſtimulo conſcientiæ. Hæc eſt enim*, inquit, *per quam Domino ſatisfacimus, & cui ſuccedit, niſi in præſenti Domino ſatisfiat, pœna Purgatorii.* Id eſt, Indulgentiæ remittunt orationes, jejunia, eleemoſynas & ſimiles ſatisfactiones; liberantque, juxta Bellarminum (*cap. 13.*) hominem ab obſervatione præcepti illius: *Facite fructus dignos pœnitentia.* Denique per indulgentias obtinere remiſſionem peccatorum juxta eundem *loc. cit.* eſt obtinere, nequis teneatur *Domino, quem ſuperbia, cupiditate, atque illicita delectatione offendit, humilitate, largitione & compunctione & afflictione voluntaria ſatisfacere.* Atque indulgentiæ juxta Papiſtas, nihil aliud ſunt, quàm relaxationes à bonis & meritoriis operibus: & largiri indulgentias, eſt cohibere à bonis operibus & ſatisfactionibus, ad quas implendas *timore Dei & ſtimulo conſcientiæ cogimur.* Egregiam verò Eccleſiam, cui preces, eleemoſynæ, jejunia pœnæ ſunt, & quidem tam graves, ut graviſſimis & longiſſimis Purgatorii ignis pœnis & cruciatibus æquipolleant! Præclaram theſauri & indulgentiarum Eccleſiæ Romanæ utilitatem, ut nimirum tollantur graves illæ pœnæ & eleemoſynæ, quibus homini verè Chriſtiano putabamus nos nihil eſſe poſſe vel ſuavius vel utilius! Scilicet Dei filius paſſus eſt mortem, paſſi ſunt etiam ejus Sancti, ut ne impellente Dei timore & ſtimulo conſcientiæ oraremus, jejunaremus, eleemoſynas pauperibus erogaremus! Certè Chriſtus non ſatisfecit niſi pro pœnis peccato debitis. Sunt ne in eo numero cenſendæ preces & eleemoſynæ? Valent, inquiunt, theſaurus & indulgentiæ ad remittendas pœnas temporales, quas Deus culpis remiſſis retinet. An igitur culpis remiſſis ex pœnis, quas homines erant commeriti, retinet iſtas, ſcilicet preces & eleemoſynas? Erat ne lex, quæ pœnas ejuſmodi peccatoribus comminaretur? aut qui damnantur impii & reprobi, ad ejuſmodi pœnas damnantur? Etenim applicatione ſatisfactionum è theſauro depromptarum immediatè & principaliter liberamur ab iis pœnis, pro quibus ſatisfactiones illæ ſunt præſtitæ, & quas eramus peccando maximè commeriti. Liberamur autem, ſi credimus Bellarmino, *immediatè & principaliter* ab illis ſcilicet pœnis, precibus, eleemoſynis &c. à pœnis verò Purgatorii *mediatè, conſequenter & ſecundariò.* Doctrinæ adeò fœdæ fœdiſſimos fructus ſic Epiſcopus Chemenſis *On. Eccl. c. 14. ſſ. 22.* deplorat: *Modernæ indulgentiæ tollunt hujuſmodi frugalium pœnitentiarum operationem, & tantùm pigris & rebellibus hominibus ſunt frugi, ſicut cœteræ faci-*

les promiſſiones ne ipſi pigri & rebelles graviùs peccent, ſi careant tali licentia, quæ eſt quoddam ſolatium infirmorum, incolumibus autem inutilis ad profectum ſalutis, quoniam tales indulgentiæ non perfectionem, ſed omiſſionem & triſtitiam pœnitendi inducunt. Sic planè acu ulcus tetigit. Porrigat ilicet ſiliquas has porcis ſuis Romana Circe. Non invidemus. Sed Gordios hoſce nodos feliciter Redingius, ſi credere fas eſt, ſolvit. Negat enim, quod Bellarminus aſſâ voce affirmaverat, quòd indulgentiæ relaxent pœnas in foro Pœnitentiæ inflictas, hoc eſt, ſatisfactiones voluntarias, quæ non aliud ei ſunt, quàm preces, eleemoſynæ, jejunia. Quid ergo juxta Redingium relaxant? Scilicet non ipſas pœnas, ſed quod in iis exigit *rigor juſtitiæ*, & quod homo *per imbecillitatem ſuam* in ſolidum explere nequit: adeóque non remiſſionem pœnæ, ſed *temperamentum* duntaxat aliquod circa ſolutionem pœnæ, ne tantam ſolvere cogatur, quantam juſtitiæ rigor exigit, affert. Hæc nova Redingii Theologia eſt, quæ indulgentias, improbas illas merces, tantùm non ad incitas redigit. Quem verò Tu mihi juſtitiæ Divinæ rigorem in pœnis non æternis, non temporalibus, naturalibus, vel Divinitus impoſitis, ſed merè arbitrariis & voluntariis (tales enim ſatisfactiones in foro Pœnitentiæ impoſitas facitis) conſtituis? Præterea ſi ad temperandum juſtitiæ Divinæ rigorem per indulgentiam applicanda eſt ſatisfactio Chriſti, quis id meliùs faciliúſque facere poteſt, quàm ipſe Chriſtus, qui pro fidelibus omnibus ſatisfecit, & cujus judicio ſiſti illi debent? Uter ejuſmodi animam impenſiùs amat, Chriſtus, qui pro ea mortem paſſus eſt, an Pontifex Romanus, qui eam forte ne novit quidem? Si igitur Chriſtus magis & poteſt & vult illi ſuam ſatisfactionem, ut rigori juſtitiæ Divinæ ſatisfiat, applicare, quis eum mallet id Pontificis Romani, quàm ſua indulgentia fieri credit?

ARG. VI. Indulgentiæ Papales vanis promiſſis lactant peccatores. Promittunt remiſſionem pœnarum temporalium. At pœnarum, quæ in hac vita infliguntur, nemo unquam exſors fuit, ſi vel maximè in indulgentias impetrandas omnes ſuas facultates erogâſſet. Pœnæ poſt hanc vitam in purgatorio nullæ ſunt. Et ſi quæ eſſent, cur ſeipſum Papa ab iis non liberat? Imò cur non omnes fideles interpoſito ex theſauro illo pretio? Barbarus & crudelis ſit oportet, qui quidquam reliqui faciat ad liberandum miſeros ex infernalibus illis Purgatorii tormentis.

RESP. REDING: 1. *Si nemo pœnarum in hac vita exſors eſſe poteſt, dantur ergo poſt remiſſam culpam temporales pœnæ, quod hactenus oppugnaſti.* 2. *Neque convenit, ut Papa ſatisfactionem Chriſti ad tollendas pœnas temporales omnes applicet, tum quia pœnæ reatus haud tollitur, dum affectus actualiter fertur in objectum etiam venialiter tantùm peccaminoſum; neque in ullo homine ſpiritus ita à ſenſualitate depuratus eſt, quin ex hac omni ferè momento trahat affectionem venialiter malam: tum quia indulgentiarum diſpenſatio reſpectu animarum in Purgatorio exiſtentium præcisè fit per modum ſolutionis, non, uti in Sacramento Pœnitentiæ, per modum abſolutionis: reſpectu verò vivorum fit per modum abſolutionis. Solutionis, quidem in actu primo ſufficientis infallibilitas ſemper ſubſiſtit: ſed an quoad efficaciam in actu ſecundo Divinæ acceptationis promiſſio, ejúſque infallibilitas verbis illis,* Quicquid ſolveris in terra, ſolutum erit in Cœlo; *æquè ac in Sacramentali peccatorum remiſſione, firmata ſit, edoceri cupio per S. Eccleſiam, hoc eſt, Summum Pontificem, cujus eſt ex cathedra proferre genuinum S. literarum ſenſum. Acceptatio pretii pœnæ temporalis reatui ex-*

piando

piando condigni, non æquè ac in Sacramentali abſolutione habetur Divinitus promiſſa, ſed intra Divini conſilii abſcondita myſteria latet. Ibid. pag. 332-334. Reſp. 1. Pœnæ intelliguntur reſpectu vel ſalvandorum, vel damnandorum. Salvandorum pœnas agnoſcimus, ſed impropriè tales, mala utique ratione materiæ, ſed non ratione formæ, vel finis, quia non infliguntur, ut ſatisfactiones & vindictæ, ſed ut remedia & medicinæ, uti in loco explicavimus. Damnandorum pœnæ propriè tales ſunt. Jam ergo, Redingi, doce nos, quenquam fidelium exſortem eſſe pœnarum temporalium, eo, quo diximus, ſenſu; ſi vel maximè facultates ſuas univerſas in indulgentias erogaret. Hic rhodus, hic ſaltus. 2. Si tales eſſent indulgentiæ, quæ pœnas tollere queant, cur ſibi ipſi indulgendo Papa pœnas ſuas non redimit? Nihil ad hoc reſpondes. Thomas certè *Supplem. 3. p. q. 27. a. 3.* apertè dicit, illum, *qui aliis diſpenſat indulgentias, poſſe iiſdem indulgentiis uti, & eas accipere ſibi ipſi, ſicut Sacerdos ſibi Euchariſtiam accipit, quam aliis dat.* Quid igitur opus ſuffragiis pro animabus defunctorum Pontificum? Et quis ferat, repeto, ut cùm penes Papam ſit profuſo theſauro pœnas omnium tollere, & miſeras animulas ab igne cruciatorio (quem ſola æternitate ſuperare infernus dicitur) evocare, ſinat tamen eas uſque ejulare ac torreri crudeliſſimè, nec omnes tamen theſauri ſui cumulos liberali manu profundat. *Infelix eſt,* ita de divite Ambroſius *de Nabotho* ſcribit, *cujus in poteſtate eſt tantorum animas à morte defendere, & non eſt voluntas.* Quorſum Deus illi hanc indulgentiarum poteſtatem induliſſet, niſi erga alios beneficum eſſe voluiſſet: & ubi paterfamiliâs largus eſt, diſpenſator tenax eſſe non debet. Inprimis cùm juxta gloſſam *Extra. de Pœnit. & remiſſ. cap. 12.* in omnem eventum *tutius ſit reddere Deo rationem de miſericordia, quàm de crudelitate.* Sed non convenire ita, Redingius oggerit, *quia* ſcilicet *nunquam reatus venialis maculæ ceſſat.* Atqui indulgentiæ maculæ cujuſcunque, adeóque venialis etiam, remiſſionem à remiſſione pœnæ temporalis, juxta vos, diſparant, & remiſſionem culpæ jam factam ſupponunt. Quidnî etiam, quoties ſe macula venialis exerit, toties, adeóque ſemper, Papalis indulgentia pœnam relaxet, ſiquidem relaxandi poteſtatem habet. Quæ porro de *ſolutionis* reſpectu defunctorum, in Purgatorio ſudantium, & *abſolutionis* reſpectu viventium differentia garris, ut ſic Papam tuum Redemptorem, Mediatorem vivorum & mortuorum facias; nec communi veſtrorum conſenſu recipiuntur, & falſa ſimul atque ἀπροσδιόνυσα ſunt. Neque enim planè inter vos convenit, indulgentia in ſolutione, an in abſolutione, an in utroque conſiſtat. Meram eſſe *ſolutionem* pœnæ peccato debitæ ex theſauro, Durandus, Antoninus, Adrianus VI. Silveſter, Paludanus, alii: *abſolutionem* judiciariam, ſine ſolutione ex theſauro, Franciſcus Maironis, Cajetanus: & *ſolutionem* & *abſolutionem* in indulgentiis reperiri, Bellarminus & recentiores nonnulli Theologi, quibus indulgentia *abſolutio judiciaria, annexam habens ſolutionem ex theſauris*, definitur, pertendunt. Cajetanus tamen notavit, multum intereſſe, utrum propriè ſolutio, an propriè abſolutio dicatur. *Nam, inquit, ſi indulgentia primò conſiſtat in abſolutione, diſpenſatio theſauri acceſſoriè concurrit ad indulgentiam: ut quia Eccleſia non poteſt liberè relaxare debitam Deo pœnam pro peccato in illum commiſſo, ad hoc, ut remiſſio ſua ſit efficax, jungit abſolutioni diſpenſationem pœnarum ſolutarum à Chriſto & Sanctis, applicando aliquid earum huic, & aliquid illi: ut ſic & remiſſio ſit efficax ex adjuncta ſatisfactione Chriſti & Sanctorum pro iſtis, quibus indulgentia datur, & Deo debita pro peccato pœna exſoluta inveniatur. Si autem primùm indulgentia ſit diſpenſatio prædicti theſauri, abſolutio ab injuncta pœnitentia acceſſoriè concurrit ad indulgentiam. Ex eo namque quod applicatur mihi tantùm de pœna recondita in theſauro, ſequitur, quòd ſim abſolutus ab æquivalente pœna, quam debebam Deo pro peccatis*

meis exſolvere. Sic ergo non componuntur ſententiæ, ſed pronuntiatur ſecundum alteram partem, & præfertur abſolutio theſauro, ut illa ſit indulgentiæ operæ pretium, theſaurus verò acceſſorium quid. Sed diſtinctam ab his omnibus noviſſimámque ſententiam ſectatus Redingius, abſolutionem & ſolutionem in indulgentia ſic diſtinguit, ut illa in viventibus, hæc in defunctis locum habeat. Viden' confuſionem Babylonicam labii! Sed falſitas inſuper Redingianæ ſententiæ ultro patet. Præterquam enim, quòd re nondum probata, de modo diſputare ſupervacaneum eſt: quodque ſi deeſſent, qui ſolverent, tam ſolutio, quàm abſolutio ilico ceſſaret; difficile etiam erit Redingio, abſolutionem judicialem in ullis indulgentiis ſive vivis, ſive mortuis applicatis demonſtrare, tum quia juxta Adverſarios ad abſolutionem judicialem, vi verborum Chriſti Joh. XX. 23. *Quorum remiſeritis peccata*, &c. cauſæ cognitio per confeſſionem requiritur; cùm tamen indulgentiæ generatim omnibus, citra ullam cognitionem cauſæ in ſingulis, concedantur: tum quia in abſolutione non ſolæ pœnæ, ſed peccata etiam remittuntur: tum denique, quia poteſtas ligandi, ſolvendi, remittendi peccata à Chriſto Apoſtolis conceſſa, ab Adverſariis ad poteſtatem ordinis, non juriſdictionis: poteſtas verò indulgentias diſpenſandi ad poteſtatem juriſdictionis refertur. *Abbates* enim, *Parochi & alii Sacerdotes Epiſcopis inferiores jure communi non poſſe concedere indulgentias*, Becanus *de Sacr. cap.* 28. *q.* 6 *§.* 2. aliique aſſerunt. Unde patet, eam poteſtatem non contineri ſub poteſtate ligandi & ſolvendi, utpote quæ jure communi his omnibus tribuenda eſt. Præterea nec concipi poteſt, quomodo eædem numero indulgentiæ ab eadem Pontificia poteſtate manantes ſint & non ſint actus juriſdictionis Eccleſiaſticæ, duóſque habeant reſpectus diſtinctos, *Abſolutionis* erga viventes, & *Solutionis*, erga mortuos. Quòd ſi tamen Indulgentiæ defunctos juvant per modum *Solutionis*, ſive oblationis pretii Redemptionis, habebunt vim ſacrificii propitiatorii, majoris etiam quàm Miſſa ſit, in qua novum ſacrificium vel λύτρον pro peccatis offerri, negant. Divinandum quinetiam eſſet, tum cui per indulgentias hæc pretii oblatio fiat, Deo an defunctis: tum quo jure Eccleſia in hos non ſuos theſaurum ſuum profundat, rectiùs profuſura in homines juriſdictioni ſuæ obnoxios: tum denique, cur theſauri hujus infinito pretio non ſimul ſemélque defunctos à piacularibus Purgatorii flammis liberet. Sed *non conſtare, Divinæ acceptationis promiſſionem in actu ſecundo*, titubanter Redingius aſſerit, & ſe de eo à Summo Pontifice edoceri cupit, inani & fallace voto. Nunquam enim id Papa dòcuit: nunquam docebit Redingium. Talis veſter doctor, talis judex eſt. Quòd ſi pro certo id aſſerere non audes, planè te ratio deſtituit, qua nodum ſolvas, cur non ſemel ſimúlq; profuſo omni theſauro ſuo Papa & viventes & defunctos à pœnis temporalibus liberet? Si enim id ab incertitudine acceptationis Divinæ in actu ſecundo pendet, jam periit vis omnis indulgentiarum. Nemo unquam certus eſſe poterit, indulgentias in Cajum, an in Sejum profuſas Deus acceptet. *Hæc*, utar verbis Redingii, *inter Divini conſilii abſcondita myſteria latent.* Vobis verò in re incerta certum lucrum ſufficit.

ARG. VII. Univerſæ Eccleſiæ primitivæ conſenſu deſtitui indulgentias, fatentur Durandus, Antoninus, Magiſter Angularis, Cajetanus, alii. Altum etiam de indulgentiis ſilentium apud poſteriores, qui ante Seculum XIII. ſcripſerunt, Bernhardum, Rupertum Tuitienſem, Lombardum, Gratianum ipſum. Etſi verò quondam ſolita eſt Eccleſia dare relaxationes à Canonicis ſatisfactionibus, tamen ejuſmodi relaxationes & remiſſiones à Pa-

palibus

palibus indulgentiis alieniſſimæ erant. Quippe non dabantur ex theſauro Eccleſiæ, nec compenſabantur largitionibus vel operibus pœnitentium, nec peccata coram Deo redimere, vel temporales pœnas exſolvere credebantur, nec à Papa ſolo diſpenſabantur, nec erant denique fœdarum nundinationum, ſicuti poſtea factæ ſunt, materies. Tale enim indulgentiarum Eccleſiæ primitivæ incognitarum genus cœpit demum ſub annum 1200. quo tempore dari cœperunt, ſub conditione eleemoſynarum ad dedicationes Templorum vel Hoſpitaliū, peregrinationum, & in genere, tinnitus munerum. Ab eo igitur tempore Pontifices hunc theſaurum aperuerunt, quo ipſis theſauros colligere decretum fuit, eóſque puduit dicti Petri, *Aurum & argentum non habeo*, Act. III. 6. Arduæ autem fuerunt inter Scholaſticos diſputationes, aliis indulgentias oppugnantibus, aliis eas tolerantibus, ut *pias fraudes, quò plebs officioſo errore trahatur ad pietatem*, aliis defendentibus, & aſſerentibus in univerſum, per indulgentias remitti vel pœnas vel ſatisfactiones pro peccatis debitas, pro pœnis injunctis vel injungendis, ſive ex arbitrio Sacerdotis, ſive à Divina juſtitia, vel in hac vita, vel in Purgatorio; ſi videlicet pœnitens viſitaret Baſilicas vel reliquias certas, celebraret feſta, audiret miſſas & prædicationes, defenderet terram Sanctam, erogaret eelemoſynas ad Hoſpitalia, Templa &c. Ac eò proceſſere eæ nundinationes, ut Synodus Viennenſis eas graviſſimè notare cogeretur. Sed fovere perrexerunt Pontifices, per inſtitutionem Jubilæorum, quæ nihil aliud quàm indulgentiarum nundinæ ſunt, quæque primò Bonifacius VIII. in ſingula Secula inſtituit, mox Clemens VI. à centeſimo ad quinquageſimum, tandem Paulus II. & Sixtus IV. à quinquageſimo ad viceſimum quintum reduxit. his enim temporibus dari cœperunt pleniſſimæ indulgentiæ à ſolis Pontificibus viſitantibus Romæ baſilicam Petri & Pauli, Eccleſiam Lateranenſem, & Mariæ majoris. Quin ea facultas diſpenſandi indulgentias plenarias vendita eſt certis Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Conventibus, Hoſpitalibus, Confraternitatibus, & Univerſitatibus. Denique eâ impudentiâ fœdiſſimæ illæ nundinationes indulgentiarum, ſeu potiùs emulgentiarum, exercitæ ſunt, ut non aliunde Deo viſum fuerit judicium ſuum in Eccleſiam Romanam auſpicari, quàm à deſtruendis illis, òperâ ſelectorum Dei organorum, Huldrici Zvvinglii, & Martini Lutheri, trapezitarum menſis. Nam immenſis illis quæſtorum Pontificiorum cupiditatibus noſtris juſtam reformandi anſam datam eſſe, non diffitetur illuſtris Thuanus, Guicciardinus, Jovius, aliique. Quin ferrei aliâs oris Monachus Carthuſianus Surius, non auſus diſſimulare, *importunos indulgentiarum Prædicatores turpis quæſtus causâ pro concione temerè multa dixiſſe*. Denique ipſum Concilium

lium decreto de *indulgentiis* fatetur, *abuſus irrepſiſſe emendandos & corrigendos,* ſtatuitque, *pravos quæſtus omnes pro indulgentiis conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omnino abolendos eſſe: reliquos verò abuſus colligendos & ad Pontificem deferendos eſſe.* Quàm verò ſegniter correcti illi abuſus ſint, etiam poſt Concilium, Cl. Hottingerus *Hiſtor. Eccleſ. tom. VII. pag. 370. &c.* fuſè oſtendit.

RESP. REDINO: 1. *Silentium in iis, quæ facti ſunt, nihil derogat juri Papæ, quod habet ex conceſſa ipſi à Chriſto ipſo poteſtate clavium. Quin ex Cypriano Epiſt. lib. III. 15. conſtat, ſatisfactiones Martyrum in carceribus adhuc detentorum potuiſſe ab his applicari pœnitentibus ad pœnarum remiſſionem. Bernhardus quoque, cujus ſilentium falsò allegas, promulgavit indulgentias, quas Eugenius III. pro Paleſtinæ bello indulſit. 2. Cùm negare non audeas, olim in Eccleſiæ uſu fuiſſe relaxationes à canonicis ſatisfactionibus, noſtras indulgentias improbare nequis. Veteres enim illæ à ſacris canonibus ſancitæ criminum pœnæ non ſolo extrinſeco fidelium in paria delicta, ut acriùs coërcerentur, faciliùs prolabentium ſcandalo nitebantur: ſed in intrinſeco etiam reatu ex talibus delictis in Dei conſpectu contracto, æquitatis fundamentum habebant. Cúmque injunctæ fuerint jam contritis, abſolutis & juſtificatis, non poterant injunctæ eſſe ad æternæ, ſed tantùm ad temporalis pœnæ reatum ſolvendum. Ne ergo talium ſatisfactionum relaxatio vacua exiſteret, prædita fuerit oportet, illa ipſa ad reatum eum temporalem extinguendum virtute, quæ ſatisfactionibus illis competiit. 3. Tantus ille veteris Eccleſiæ rigor æquitati & juſtitiæ conſentaneus non fuiſſet, ſi nullum in conſpectu Dei pœnarum temporalium reatumipereſſe judicaſſet. 4. Quæ de indulgentiarum noſtrarum nundinatione, ut diverſam veteris & noſtræ Eccleſiæ praxin evincas, objicis, meriſſima calumnia ſunt. Si quando ſub moderata vel in Eccleſiam, vel in alias cauſas pias largitione indulgentiæ quædam conceſſæ ſunt, illæ non aurum vel argentum ex ſe ipſo menſuratum, ſed ex religionis cauſæque piæ neceſſitate & utilitate penſatum ſpectarunt. 5. Falſum quinetiam, quòd indulgentiæ à nonnullis piæ fraudes nuncupatæ ſint. Thomas enim & Bonaventura, ſententiis aliàs diſcordes, in propugnanda indulgentia & theſauro Eccleſiæ, quam duo præcipua Scholaſticæ Theologiæ lumina tradiderunt, conſentiunt. 6. Si qui abuſus paulatim irrepſerunt, tam non illæ cathedram Petri contaminant, quàm non Phariſæorum nequitia cathedram Moſis contaminare potuit, maximè cùm iis præcavendis, vel præſcindendis ſemper Pontifices & Concilia invigilaverint. Proin ſi Zwinglius & Lutherus ex doctrina de indulgentiis anſam ceperunt hæreſes ſuas procudendi, eodem jure ceperunt, quo Capernaitæ ex verbis Chriſti hæreſin ſuam procudendi anſam arripuerunt. 7. Tua denique de abuſibus illis per Concilium Tridentinum non correctis querela probat veritatem ſententiæ Cardinalis Soderini, quòd Curiæ Romanæ emendatio hæreticorum converſioni nil inſerviat, quia hoc unum ſpectant, non ut Eccleſia reformetur, ſed ut Pontifex in ordinem redigatur. Ita moderatis conceſſionibus iratum populum quandoque placari, ſed perduellem irritari. Perduellionis autem incendium nonniſi vel terroris gelu, vel ſanguinis pluvia extingui.* Ibid. pag. 334-336. Reſp. 1. Cùm facti ſilentium fatearis, in Democriti ne ergo puteo *jus* abſconditum fuit, quò minùs per tot ſecula exerceri poſſet? Liberaliores noviſſimorum Seculorum Papæ, Eccleſiæ Catholicæ Mitiones, facti ſunt, quàm fuerunt Apoſtoli Optimi, & tot ex cana ſanáque Antiquitate Præſtites? De Cypriano infra. Bernhardi verò ſilentium veriſſimè allegavi. In diffuſis ejus operibus ne apicem quidem de iis

reperi.

reperire eſt. Neque verum eſt, eum prædicaſſe indulgentias. Gotfridus ille, author vitæ Bernhardi, tantùm dixit: *Cujus epiſtolæ*, quam ſcilicet Eugenius III. ſcribebat, *tenor fuit, ut in pœnitentiam & remiſſionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut ſuas pro iis animas poſituri.* Ubi *pœnitentiam*, *remiſſionem peccatorum* video; indulgentias nec video, nec audio. Nam etiam Sacerdotes quique in remiſſionem peccatorum ſemper aliquid pœnarum imponunt ſuis confeſſis; neque tamen indulgentias conferunt. Et cur non potuit Eugenius perſuadere id ipſum opus militiæ, quam ſacram putabat, ceſſurum illis in remiſſionem, tanquam ſatisfactionem propriam? 2. Veteris Eccleſiæ ſatisfactiones canonicæ quales fuerint, & an pro *extrinſeco duntaxat* ſcandalo Eccleſiæ illato, an pro *intrinſeco* etiam reatu ex delictis in Dei conſpectu contracto, & quo ſenſu ſic præſtitæ fuerint, non ex nuda aſſertione tua, ſed ex intima veterum ipſorum ſententia dijudicari debet. Hanc verò ſupra *Tomo I. ad Seſſ. XIV. q. 8. pag.* 1026. 1027. excuſſis ipſis veterum dictis explicavimus. Sed de hoc quicquid ſit, probandum tibi fuerat, veteres indulgentias impertitos eſſe *ex theſauro* quodam *Eccleſiæ* ex ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorum conflato: & impertitos eſſe conditione largitionum, vel operum ejuſmodi, qualia hodie exiguntur: & ea quidem opinione, quòd alienæ ſatisfactiones imputatæ redimant non à peccatis ipſis, non à pœnis quibuſvis, ſed ſolis temporalibus, divulſis ab æternis & peccatis ipſis, utpote jam condonatis: & impertitos eſſe ſolius Papæ, ſupremi Indulgentiarii, vi juriſdictionis ſupremæ ſibi collatæ, nutu, aurique ſacerrima fame. Hæc enim Papalium indulgentiarum paginam utramque faciunt, & tam veteribus ignota fuerunt, quàm Papatus Apoſtaticus & Simoniacus ipſe. 3. Extremus Eccleſiæ veteris rigor in eo ſitus erat, quòd non obſequentes Eccleſiæ Publicanos & Ethnicos eſſe voluerunt, juſſerunt, donec pœnitentiam ſufficientem teſtarentur. Sed pœnitentiæ ipſius rigorem per indulgentias temperare viſum eſt apud infirmos inprimis mortique approximantes, & periclitantes aliâs, nec non perſecutionis tempore. Qualiſcunque ergo rigor ille fuit, neque iniquus ille fuit, utpote in ſola ἀποσυναγωγίᾳ illorum, qui Eccleſiam offenderunt, conſtitutus; & ſubinde per indulgentias temperari ſolitus. 4. Indulgentiarum fœdiſſimum mercimonium veſtrum, quod aliquot ſeculis impune, & impudentiſſimè exercuiſtis, tam apertum eſt, ut, niſi deſperata impudentia circumtectus, negare auſurus non fueris. Inter alias indulgentiæ dandæ cauſas non poſtrema, veteri Eccleſiæ omni incognita, *indigentia Eccleſiæ* excogitata eſt. Triumphus *art. 3. q. 30. Indulgentiæ*, inquit, *ſunt ad relevandam indigentiam Eccleſiæ.* hoc eſt, Papæ, & Cleri ei ſervientis. Hæc latiſſima & frequentiſſima erat, quoties videlicet pecuniis opus eſſet. Ecquando verò non opus erat iis, quorum ingluvies inſatiabilis? Modò ſtructuræ, modò reparationis Eccleſiæ, id eſt, Baſilicæ alicujus, modò ornamentorum, utenſilium comparandorum: modò alimentorum, iis, qui Eccleſiæ inſervirent, neceſſariorum: & mille ejuſmodi rerum prætextus ſumebantur, dum interim non rarò aliò pecuniæ corraſæ migrarunt, veluti à Leonis X. Quæſtoribus compilatæ pecuniæ Sorori ejus Magdalenæ ceſſiſſe, alibi ex Guicciardino, Jovio, Langio probavimus. Aliquando adhibebatur indulgentiis taxa erogandæ pecuniæ: alias nulla; ſed eleemoſynæ collatio cujuſque devotioni permiſſa eſt. His pecuniis colligendis adhibere placuit *Quæſtores*, qui in varias digreſſi provincias huic curæ vacarent, ut quàm maximas referrent. De iis Operis Tripartiti author *p. III. c. 8.* ſic queritur: *Circa quæſtuarios prædicatores, qui fere totam Dei Eccleſiam ubique terrarum inficiunt, & ſunt ſcandalo toti mundo, ſunt tot reprehenſibilia, quod non facilè poteſt dici, ſunt etiam pro maxima parte perſonæ inhoneſtæ; & infames. Habent tot Brevia, quæ relinquunt in ſingulis Parochiis, in quibus continentur, tot*

indulgentiæ, quòd mirantur boni viri (NB) *ſi unquam de conſcien*
cujus boni viri potuerunt illæ procedere. Item multa mendacia c
reliquiis, & de indulgentiis, &, quod ſupremum malum eſt, iſta &
ita verſa ſunt in luſum & riſum, quòd vix eſt aliquis, qui ſuper hoc
compendium hic pono, quæ alibi *Myſt. Babyl. M. Diſſ. XVI. 55. &c.*
rum nundinationi per diſputationes Scholaſticorum aperta: de
tia, decreto Viennenſis Concilii nequicquam repreſſa: de indulge
extenſis: de Jubilæis, publicis indulgentiarum nundinis: de indulg
cariſſimo omnium pretio conceſſis, non ſine novis impoſturis &
ticulo mortis vero & præſumpto: de Confeſſionalibus & ſtationib
indulgentiis pecuniis præſentibus per Quæſtores venditis, inſervi
rum menſis ſub Leone X everſis, de querelis eam ob rem plurium
primis: de Reformatione Concilii Tridentini tentata, ſed merè
pertinentibus, fusè ediſſeruimus. Neque aliud hic addimus, quàm
Hiſpani & ſcriptis clariſſimi, Alphonſi de Caſtro Franciſcani, quod
nit. c. 3. p. 309. edit. Antuerp. ſic ille concepit: *Ad hoc hominum gen*
quæſtuarii indulgentiarum prædicatores, ex quibus vix unum aut
doctum, qui ſciat de re, quam prædicat, vel mediocrem reddere ra
fidem aut mores ſua prædicatione docere intendunt, ſed is ſolus pr
plures ab auditoribus non ſolùm haurire, ſed extorquere pecunias.
quas populo prædicant plus debito exaggerant, quaquaverſum ſe ve
tantur, minantur, rident, nihil denique pro pecuniis extorquendis
etiamſi (NB) *cum fidei periculo id faciant. Nam ſæpe indulgentia*
extollere cupiunt, ut pro earum laude (NB) *execrandas hæreſe*
Quantum autem nocumentum ex hoc genere hominum fuerit Chri
Germania poteſt eſſe teſtis: quoniam hæc prima radix fuit, unde tota
ſtis orta fuit. Nam cùm rabulas quoſdam indulgentiarum prædica
qui plura, quàm par erat, de indulgentiis dixerunt, adeò horrenda
iniquúmque exiſtimaverit tacere, & illis non obviare. Idem paulò p
ſtuariis indulgentiarum prædicatoribus primam anſam hæreſis ſuæ
nomen in tantam jam abiit infamiam apud probos & cordatos viros
vir bonus & doctus, qui indulgentias prædicare dignetur. Item: *Eg*
ſi rectè diſpenſentur, ſanctas & valdè æſtimandas eſſe cenſeo, illarum
quædam Reipublicæ Chriſtianæ monſtra abominor. Hæc omnia
ſuperſtitibus hodiéque indulgentiariis ad populum olim habitis
mari poſſunt. Sed quis candor neganti id Redingio? Quámque
ille olim ajebat, ferulam neſcit! Fateri enim nonnihil coactus, ilico
quaſdam moderatiore largitione conceſſas, *aurum & argentum*
menſuratum, ſed ex religionis cauſæque piæ neceſſitate & utilitate
aliter ſpectaſſe Simonem Magum, nec auri & argenti ac Spiritus S
animo ſuo finxiſſe magis, quàm vos indulgentias auro ementes ve
cut enim ille pro pecunia Spiritus S. dona emere pariter & vendere
tifices veſtri pro pecunia peccatorum remiſſionem vendunt. Nequ
ſiæ *neceſſitatis* & *utilitatis* Simoniaci quæſtus labem ab iis abſterg
ſpirituali, ſive ad unum, ſive ad plures, ſive ad ipſam communitatem

haud rarò ad ſolum Papam ejúſque neceſſarios redundavit, criminis Simoniæ ſpeciem non mutat, imò auget etiam, eò quòd quæſtus ille Eccleſiæ impenſus eandem polluit & profanat, neque magis quàm meretricia olim merces in Sanctuarium Domini inferri poteſt. Quòd ſi neceſſitas & utilitas Eccleſiæ operam & collationem fidelium flagitat, non illa turpi illa rerum ſpiritualium, quæ in commercio eſſe nequeunt, nundinatione provocari, ſed liberali prece ſolicitari, vel Papali imperio, cui omnia ſubeſſe illi ſciſcunt, extorqueri deberet. Denique ſive ſpiritualia ut prœmium pecuniæ Deo oblatæ, ſive ut merces rependantur, rependuntur certè, & rependuntur ex pacto, quod obligationem inducit, qua indulgentiam conceſſurus *cauſas juſtas, manum adjutricem* &c. paciſcitur. Sed eandem in rem adverſus Pallavicinum *Myſt. Babyl. Diſſ. XVI.* 70. 71. 72. plura diximus. 5. Cenſuiſſe nonnullos, quòd indulgentiæ ſint *piæ fraudes*, legere poteras apud Thomam veſtrum, qui *Suppl. 3. P. q. 25. art. 2.* ſic ſcribit: *Quidam dicunt, quòd hujuſmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur, ſed unicuique tantum valent, quantum fides & devotio ſua exigit. Sed dicunt, quòd Eccleſia ad hoc ita pronuntiat, ut quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat: ſicut mater, quæ promittens filio pomum, ipſum ad ambulandum provocat.* Gregorius de Valentia *de Indulg. cap. 2.* ex eodem Thoma *Suppl. 3. p. q. 25. art. 3.* ſequentia verba, quæ in Thomæ editis operibus non extant, ſed, poſt verba illa, *Ad Primum*, omiſſa ſunt, citat. *Dixerunt nonnulli, Indulgentiam Eccleſiaſticam nullam pœnam remittere per ſe, neque in foro Eccleſiæ, neque in foro Dei, ſed eſſe piam quandam fraudem, qua Eccleſia per illam remiſſionis pollicitationem homines alliciat ad exequendum devotè ea opera pia, quæ in indulgentiæ forma exiguntur: ut pro ratione ejus devotionis & valore operum Deo ſatisfiat, non autem per vim ipſius indulgentiæ: quemadmodum ſi mater parvulum ad currendum alliciat, promittendo illi pomum, quod poſtea tamen non dat.* Sed hæc opinio Thomæ probata non fuit, & multò minùs hodiernis indulgentiarum inſtitoribus probatur, quia omnem eorum negotiationem evertit. *Indulgentiæ enim fiunt* (ſic illi apud Auguſtinum de Ancona *de Pot. Papæ q. 30. art. 3.* ſciſcunt) *ad relevandam indigentiam Eccleſiæ. Sed indigentia Eccleſiæ non relevatur per ſolam voluntatem dandi, ſed per datum.* 6. *Si qui*, inquis, *abuſus irrepſerunt.* reſtitantium & pertinacium reorum inſtar. Dixiſſes potiùs categoricè, horrendos & enormes irrepſiſſe. quod candidiores inter vos quique agnoſcunt; & Tridentini ipſi agnoverunt *Seſſ. XXV.* ſic loquentes: *Abuſus, qui in his irrepſerunt, emendatos & correctos cupiens* Concilium, *præſenti decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in Chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omnino abolendos eſſe.* Sed negat Redingius ejuſmodi abuſibus Papæ cathedram contaminatam eſſe; ſicut nec Phariſæorum nequitia Moſis cathedram contaminare potuerit. Bellula comparatio! Quid enim Phariſæorum nequitia ad Moſen, ejúſque cathedram? Sed Papæ ipſius, quo authore, incentore, lucripeta quæſturam hanc Romani nebulones diutiſſimè exercuerunt, nequitia an pariter nihil ad Papam, nihil ad ejus cathedram? Saltem nullum per aliquot Secula Papam mihi demonſtrabis, qui quæſturas & impoſturas illas Italicas in re tanti momenti ſeveritate diſciplinæ caſtigaverit. Hic diutiſſimè ſiluere leges, atque ſemel fixæ citò refixæ ſunt. Juſtè ergo impietati huic indignati, offenſionem ſummam, Simoniacæ nequitiæ acerrimi hoſtes, Zvvinglius & Lutherus, conceperunt; nec ea in re cum Capernaitis paria fecerunt. Hi enim ſanctiſſimo Chriſti ſermone impiè: illi fœdiſſima & teſtatiſſima trapezitarum Romanorum cauponatione piè, & ſancto cum Zelo commoti indignationem offenſionémque teſtati ſunt, & Evangelii doctrinam Simoniacæ impietatis fermento corruptam in integrum reſtituerunt. Hæc Zvvinglii, hæc Lu-

theri hæreſis fuit. 7. Quæſtuarias indulgentias aboleri in ſpeciem Tridentini juſſerunt. Sed decretum variis limitationibus, quas venter, ingenii, uti vulgò ajunt, largitor, dictavit, eluſiſſe Papæ gnathones, *Myſt. Bab. Diſſ. XVI.* 75. ex Barboſa, Cardinalium declaratione, Hieronymo Roderico, aliiſque demonſtravimus. Sed Redingius Tridentinis, reformationis ſpeciem nonnullam præ ſe ferentibus, ſuccenſere videtur. Mallet ergo paruiſſent illi Cardinalis Soderini conſiliis ſanguinariis, & in hæreticos, ceu perduelles, omiſſa Reformatione omni, *terroris gelu*, vel *ſanguinis pluviam* depluiſſent. Sic enim perduellionis incendium extincturos rectiùs fuiſſe, ille Dei perduellis, & Babylonicæ meretricis vaſallus, ominatur. Condonet ipſi DEUS hanc truculentiam, faxítque, ut miſſa tandem Sapientia *terreſtri, animali, Diabolica*, hoc eſt, Papali, Sapientiam, *quæ è ſupernis eſt*, & *primùm quidem caſta, deinde pacifica, æqua, tractabilis, plena miſericordiæ & fructibus bonis eſt*, diſcat, ne cum Soderino ſuo in Sanctos ſanguinis pluviam depluturus, ipſe plagarum Babylonis in ſtagno, quod ſulphure & igne ardet, particeps reddatur! Hæc votorum, hæc dirarum noſtrarum ἀμοιβαίων ſumma eſto.

ARG. VIII. Omnibus temporibus fuerunt, qui contradicerent indulgentiarum impoſturis. Nam & Lateranenſe, & authore Durando Speculatore, Viennenſe Concilium modum licentiæ illi præſcripſerunt. Notæ querelæ Waldenſium, Wicleſi, Ruthenorum, Huſſi & Hieronymi Pragenſis. Quin Bohemi impudentes nundinatores in carcerem compegerunt. Tota Schola Pariſienſis Clementi VI. contradixit, &, teſte Aventino, Indulgentiarias ejus Bullas ſolenniter, adhibitis tubis & campanis, damnavit. Et notus eſt Weſſelus Groninganus, qui ob ſuas contra indulgentias diſputationes, dictus eſt *Magiſter contradictionis*. Recitat is Monachorũ ſui temporis opinionem, *quòd indulgentiæ ſint piæ fraudes, & dolus non malus, quo plebs officioſo errore ad pietatem trahatur.* Poſt Weſſelum Johannes Veſalienſis, Profeſſor Erfordienſis, propter acrem indulgentiarum reprehenſionem ad ignem damnatus eſt. Quomodo & Savanarola ob eandem inter alias cauſam flammis confutatus eſt. Johannes Sariſburienſis in Policratico paſſim queritur, *quòd Romæ menſas auro & argento ornent, & exultent in rebus peſſimis, quòd peccata populi comedant, eis veſtiantur &c.* Abbas Urſpergenſis pridem applauſit Romæ: *Gaude mater noſtra Roma, quoniam aperiuntur cataractæ theſaurorum in terra, ut ad Te confluant rivi & aggeres nummorum in magna copia. Lætare ſuper iniquitate filiorum hominum, quoniam in recompenſationem tantorum malorum datur tibi pretium.* Et apud Thomam Aquinatem *in Suppl. 2. p. q. 25. art. 3.* fuerunt, qui dicerent, *indulgentiam eccleſiaſticam nullam pœnam remittere per ſe, nec in foro Eccleſiæ, nec in foro Dei: ſed eſſe piam quandam fraudem &c.* Tandem tota natio Germanica A. 1510. apud Imperatorem Maximilianum, inter cætera gravamina de Indulgentiis eſt conqueſta.

Resp. Reding: *1. Citatorum à te alii ſolos abuſus perſtrinxerunt: alii aperti hæretici fuerunt. Nos contra multos Sanctos viros indulgentiarum præcones laudare poſſumus,* *velut*

velut S. Berhardinum, Antoninum, Vincentium, Bonaventuram, Thomam, P. Martinum, Antonium Paduanum, Franciſcum, Dominicum, Bernhardum. 2. *De Schola Pariſienſi Clementis VI. Indulgentiarum bullas damnante non alio teſte, quàm Aventino hæretico ſiniſteris.* 3. *Catholicorum quorundam malè informatorum, & ipſorum etiam Germaniæ ſtatuum querelas Pallavicinus Hiſt. C. T. lib, I. c. 7. 8. 9. diſcutit; oſtendens videlicet, pecuniam eſſe neceſſarium inſtrumentum ad obtinendum, quicquid in aliorum poteſtate eſt; hominem nil eſſe niſi terram, proin ad Cœlum emendum nil de ſuo conferre niſi terram poſſe; Deum hac terra contentum pro ea ſolvere, non quanti ea, ſed quanti à nobis æſtimatur; ſacrilegum eſſe, qui Cœli theſauros argento in propria lucra converſo commutat, non qui eos ſpondet in præmium oblatæ Deo pecuniæ; oportere, ut alicujus rei ſanctio bona ſit, haud reſpicere ad ea, quæ fert in ſingulis peculiaribus eventis, ſed in eorum omnium collectione confert. quomodo præſtantiſſimæ indulgentiæ, quæ cruce ſignatis attributæ ſunt, rectè concedi videntur binos denarios conferentibus, quia ex innumerabili multitudine exiguarum collationum Rex Hiſpaniæ maxima ſubſidia ſuaviter conflat, quibus ingentes claſſes ad Chriſtianorum tutelam inſtruere poſſit.* 4. *Thomas Aquinas ibidem loci contrariam opinionem confirmat.* Ibid. p. 336--338. Reſp. 1. Qui indulgentiarum Papalium abuſus taxarunt, nobiſcum illi hac quidem in re fecerunt. Nam nec nos de indulgentiis ſimpliciter, ſed de iis, quæ per Papales Simoniacæ & hæreticæ evaſerunt, diſputamus. Neque, qui eos oppugnarunt unquam, eam ob cauſam veri hæretici vel apud Deum, vel apud Sanctos ullos, ſed apud ſolum Papam, ejúſque juratos ventres, non quæ Dei, ſed quæ ſua ſunt, quærentes inſatiabiliter, audiverunt. Vel unum audi Wilhelmum Durandum, Speculatorem inſignitum, qui conſilio juſſu Clementis V. de Concilio celebrando, ſcripto, ſic *parte* 3. *tit.* 15. de indulgentiis ſcribit: *Cùm in univerſali Eccleſia quæſtores indulgentiarum multos errores diſſeminent, multóſque ſeducant ſimplices, & multas abuſiones procurent, & vitam gerant enormiter diſſolutam, &c. poteſtáſque clavium contemnatur, cùm pro uno obolo, vel nihilo indulgentia conceditur, nec proficiat Concilii Lateranenſis proviſio; unde populi contemnunt pœnitentias à Sacerdotibus impoſitas adimplere, &c. videretur ſuper hoc de competenti remedio providendum: & inſuper ut ceſſarent quæſtus curſorum & nuntiorum Romanæ curiæ.* Vel ergo Sanctus non fuit hic Durandus, indulgentiarum apertus ſugillator: vel Sancti non fuerunt tui illi noviſſimi Divi, Bernhardinus de Buſtis, Dominicus, Franciſcus, Antonius Paduanus, aliíque hujus furfuris indulgentiarum inſtitores, Deo & Sanctis veris non uno nomine inviſi. Bernhardum tamen excipio, quem nunquam indulgentias prædicaſſe, ſupra oſtendimus. 2. Scholæ Pariſienſis, ſolenniter adhibitis tubis & campanis, ab Urbano VI. & Clemente VII. promulgatas indulgentias damnantis, factum non ideo explodere potes, quia ab Aventino proditum eſt. Præterquam enim quòd Aventinus verus adeóque idoneus teſtis eſt, nec ideo rejiciendus, quia clero paraſitari edoctus non eſt: ſatis etiam conſtat, Gerſonem, Pariſienſis Scholæ, Cancellarium celebrem, indulgentias Papales floccipendiſſe. Multa ex eo Weſſelus *Epiſt. ad Jac. Hoek. cap.* 3. prodidit. veluti *quòd indulgentias magis ad poteſtatem ordinis, quàm juriſdictionis retulerit, quòd aſſeruerit, de indulgentiis nihil unum & inconfuſum ab Eccleſia tradi; confuſam verò credulitatem non eſſe catholicam, ſed ſeditioſam magis, quia ſingula ſingulorum: quòd in juſtificatione impii naturaliter priùs gratia infundatur, quàm culpa dimittatur, & quòd priùs reatus dimittatur, quàm culpa; adeóque poſt dimiſſam culpam nullus reatus reſtet: quòd illæ tantorum annorum indulgentiæ ſint enormitas, & donatio irrita ſit, quæ ſe extendit ultra menſuram obligationis: quòd Papa in ſuis indulgentiis Divinæ juſtitiæ, & Divinæ miſeri-*

ſericordiæ derogare poſſit, per propriam ſtultitiam errorem, ſcandalum ſic præbens puſillis: quòd certiſſimum ſignum ſalutaris indulgentiæ ſit bona facere & mala pati, & contritum habere cor, quale nullis Papalibus Bullis indigeat; & ſi imperfectè contritum ſit, per Papam perfici non poſſit. Quæ omnia cum Bullatis Papæ Indulgentiis, ſi potes Redingi, concilia. De cœtero Thomas Jameſius *Manud. ad Theol. art. 22.* contra uſum indulgentiarum ex medio Papatu ante Lutherum teſtes *Vincentium Belluv. Bonaventuram, Durandum, Petrarcham, Gerſonem, Fortalitium fidei, Johannem de Veſalia, Vincentium Ferrarium, Reginaldum Peacok, Thomam Gaſcoigne. Dominicum de Dominicis, Gabrielem Biel, Savanarolam, Johannem Langium, Wernerum de Rollvvink, Nic. Kus, Joh. Keyſerberg, Flechem, Vallam, Conr. à Lichtenau,* induxit. 3. Quàm mala & impia ſit informatio Cardinalis Pallavicini, qua ille ſtatibus Imperii, aliiſque de fœdo indulgentiarum mercimonio quiritantibus, *malè*, ſcilicet, uti Pſeudo-Politicus ille objicit, *informatis* imponere, eóſque in Simonis Magi, cum quo commune principium ille habuit, *quòd pecunia ſit neceſſarium inſtrumentum ad obtinendum, quicquid in aliorum poteſtate eſt*; non Simonis Petri, profeſſi, *ſe aurum & argentum non habere*, caſtra ſeducere conatus eſt, alibi *Myſt. Babyl. Diſſ. XVI 70. 71. &c.* demonſtravimus, quò pium lectorem amandamus. 3. Neque nos Thomæ Aquinati authori, ſed teſti acceptam retulimus, quòd ejus ætate dixerint nonnulli, indulgentias pias fraudes eſſe. Eidem alterum teſtem (ut in ore duorum veritas magis conſtet) Sanctulum Romæ, Bonaventuram jungimus. *Aliqui,* ſic ille *in 4. diſt. 21.* ſcribit, *dixerunt, hujusmodi indulgentias aliquid valere, ſed nunquam tantum, quantum promittitur, ſed aliquid valent modicum, ſecundum quod meretur fides & devotio. Prædicat tamen hoc Eccleſia, ut filios ſuos bona quadam deceptione ad bonum alliciat: ſicut mulier filio pomum promittit, quod poſtea non donat.* Si ita libet, tertium his junge, nominatim Albertum M. *in 4. diſt. 20. art. 17.* Horum certè judicio non alia indulgentiæ Papalis utilitas eſt, quàm piæ cujuſdam fraudis, & officioſi mendacii. Et quid aliud ſibi volunt Papales bullæ promittentes remiſſionem *culpæ* & *pœnæ*, ſine diſcrimine, & quidem ſubinde innumeros in annos; qualem nec præſtant, nec præſtare poſſunt.

ARG. IX. Incertitudo doctrinæ de indulgentiis ex ipſorum Pontificiorum circa eam magno diſſenſu cognoſci poteſt. Sutlivius quinquaginta quatuor contradictiones annotavit. Solus Bellarminus *de Indulg. ab initio uſque ad pag. 58.* plus quàm triginta ſuggerit. Joſeph Angles *in 4. Sent. quæſt. de Indulg.* quinque narrat opiniones contrarias de indulgentiarum valore, duas de theſauro, duas de diſpoſitione recipientis, duas de tempore, quo incipit eſſe ſub gratia, duas de ſufficientia eleemoſynæ pro bello ſacro datæ.

RESP. REDING: 1. *Nequiſſimè confundis opiniones Scholaſtico certamini expoſitas, probabilitatis metam ex neutra parte tranſcendentes cum dogmaticis ab Eccleſia definitis ſanctionibus. Satis eſt, ſi de indulgentiis illibata fide teneantur articuli, per Oecumenicum Concilium definiti. In reliquis diſſenſus nihil obeſt.* Ibid. pag. 338. 339. Reſp. Qui verò, Redingi, ſunt articuli illi dogmatici, ab Eccleſia definiti? Etenim Tridentina Synodus *Seſſ. XXV. decr. de Indulg.* haud ignara certaminum Scholæ circa omnes indulgentiarum cauſas innumerorum, hoc unum definivit, *indulgentiarum uſum, Chriſtiano populo maximè ſalutarem, & S. Conciliorum authoritate probatum, in Eccleſia retinendum, & pravos quæ-*

ſtus

ſint pro his conſequendis abolendos eſſe. Quàm pudenda hæc definitio? *Indulgentiarum uſum retinendum eſſe*, cùm tamen quid ſit indulgentia, quæ ejus *efficiens*, Papa ſolus, an alii etiam: quæ *materia*, theſaurus ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum, an alterutrorum, an aliud quid; quæ *forma* ſolutio, an abſolutio: quis *finis*, relaxatio culpæ, an pœnæ, & cujus pœnæ; aliáque ejuſmodi, indulgentiarum quidditatem concernentia in commune non conſtiterint, neque quidquam eorum vel à præcedentibus Conciliis definitum, vel communi conſenſu receptum fuerit. Cùm tamen non defuerint in Concilio ipſo, qui certi quidpiam de hiſce definiri percuperent. Sed omittendi definitionem rei author aſtutus Concilio fuit Epiſcopus Mutinenſis, ad animum revocans, rem difficilimam futuram, ſi de indulgentiis tractationem inſtituere vellent eo modo, quo de juſtificatione inſtituerant, conſideratis cauſis, & quæſtionibus excuſſis. *Neque enim*, inquiebat, *caput illud ſatis dilucidè explicari poſſe, niſi priùs illud conſtitutum ſit, an ſint abſolutiones, an verò compenſationes & ſuffragia: & utrum pœnas duntaxat à Confeſſore impoſitas remittant, an quaſcunque debitas: itidem, an theſaurus, qui (NB) fundamenti loco ſubſternitur, ex ſolis Chriſti meritis conſtet, an verò opus inſuper ſit meritis Sanctorum: An dari poſſint ſine ulla accipientis opera, an ad mortuos etiam ſe extendant, & alia non minoris difficultatis.* Omiſerunt ergo præter alia etiam definitionem ipſius *fundamenti* indulgentiarum. Quid ergo definivit Synodus? Non qua in re indulgentiæ conſiſtant, ſed earum uſum retinendum eſſe, hoc eſt, nihil omnino. Nam dicere retinendum eſſe, quod quale ſit, liquidò non conſtat, impudenter nugari, & hominibus illudere eſt. Et auſus eſt Redingius, ex audacia & ſtoliditate conſutus, mihi incertitudinem meritò exprobranti, *nequiſſimum ſpiritum* impingere.

ARG. X. Denique indulgentiarii vineta ſua cædunt, & hypotheſes proprias convellunt. Etenim ſi, uti Papa loquitur, in Bulla Jubilæi An. 1600. edita, *ſuper indulgentias contingit pleniſſima omnium peccatorum indulgentia, remiſſio pœnæ*, cur, qui eas conſecuti ſunt, jubentur adhuc de remiſſione ſua & ſalute dubitare? Si Papa abſolutam poteſtatem habet per indulgentias è purgatorio, quas velit, animas liberandi, cur tam durus eſt, ut non confeſtim omnes liberet, & purgatorium evacuet? Si paſſiones Sanctorum aliis imputari poſſunt, cur non etiam, quod illi negant, juſtitia Chriſti credentibus? Si ſatisfactio à confeſſario impoſita eſt utiliſſima, quia, ut Bellarminus loquitur, *coërcet à peccato, conducit ad habitus vitiorum eradicandos, ad iram Dei placandam*; næ indulgentias oportet eſſe pernicioſas, utpote quæ ſatisfactiones illas remorantur.

RESP. REDING: *1. Ex indubitatæ fidei noſtræ circa indulgentias principiis indubitata manet hypotheſis, per quam in actu ſignato ſub virtuali ſatisfactionis Chriſti legitimè applicata ſtet certitudo pleniſſimæ peccatorum indulgentiæ, pœnæque remiſſionis. Cùm verò certitudo hæc exigat conditiones ab hominis indulgentias ſibimet procurantis fallibili cooperatione pendentibus, mirum non eſt, in actu exercito ac in individuo reddi dubium indulgentiæ lucrum, utpote in executione pendens à conditionibus fallibilitatis humanæ exercitio ſubjectis. Inſuper de remiſſionis perceptæ perſeverantia homini nulla Divinitus facta eſt certitudo,*

gra-

gratiámque juſtificantis amiſſibilitas ſubeſt. 2. Papa indulgentiis ſuis Purgatorium evacuare non poteſt, tum quia Deus Purgatorium non vult eſſe vacuum: tum quia Papa non Dominus ſed adminiſtrator eſt: tum quia defunctis indulgentias largitur, non per modum abſolutionis, ſed ſuffragii. qualis conceſſio indulgentiarum non ſignificat infallibilitatem effectus, inprimis cùm defuncti extra ſphæram juriſdictionis Papæ conſtituti ſint. 3. Nemo noſtrum negat, juſtitiam Chriſti peccatori juſtificando eatenus imputari, ut ſit cauſa meritoria & ſatisfactoria remiſſionis peccatorum & juſtitiæ formaliter ſanctificatricis. 4. Licet ſatisfactio à Confeſſario impoſita utiliſſima ſit; tamen illa ex ſatisfactione Chriſti infinita, ad pænarum temporalium expiationem rite applicata, quoad effectus ejuſmodi ſuppleri poteſt. Quia ergo pietatis opera pro acquirendis indulgentiis injuncta compenſant, quod ex ſatisfactione à confeſſario impoſita exigebatur, ad coercendum à peccatis, & vitiorum habitus eradicandos, quis non intelligit, utrumque hoc emolumentum ex illis quoque obtineri? Ibid. pag. 339-341.

Reſp. 1. Indubitata fidei circa indulgentias principia ab Eccleſia veſtra definita nulla vos habere, jam oſtendimus. Et quæcunque quodlibetariis diſputationibus veſtris ſubſternitis, falſa illa eſſe, & verbo Dei è diametro adverſari, pariter demonſtravimus. Ergo ne quidem actus ſignati certitudo ulla vobis ſuppetit. Et tamen tum ſignati, tum exerciti actus certitudinem indulgentiæ veſtræ promittunt. Qui enim olim indulgentias prædicarunt, illi adjutrices manus porrigentibus ſimpliciter Cœlum promiſerunt. Si de eo *in actu exercito* certi eſſe non potuerunt, indulgentiæ ergo *in actu exercito* eos fefellerunt, dum concedentes indulgentias *actus ſignati* æris, auri vel argenti certitudinem interea ſummam habuerunt. Biturigibus in Templo Cathedrali D. Stephani, ad altare Cardinalis, antiquo lapidi inſcripti hi verſus reperti ſunt:

Hic des devotè, Cæleſtibus aſſocio Te,
Mentes ægrotæ per munera ſunt tibi lotæ.
Ergo venitote, gentes à ſede remotæ,
Qui datis, eſtote (NB) certi de divite dote.
Te precor, accelera, ſpargas hic dum potes, (NB) certa
Et ſic revera (NB) ſecurè cœlica ſpera.
O tu ſi ſcires, quantum data proſit ibi res,
Tu juxta vires donares, quod dare quires.
Te miſer à pæna, dum tempus habes, aliena,
Ut tibi ſit pænæ venia, ſit aperta crumena:
Conſors Cæleſtis fabricæ, qui porrigit, eſt is,
Crede mihi, crede, Cœli donaberis æde.
Nam pro mercede Chriſto dices, mihi cede.
Hic datur exponi Paradiſus venditioni,
Currant ergo boni rapientes culmina throni.
Vis retinere forum, mihi tendas pauca obolorum
Pro ſuma quorum reſerabitur aula Polorum.
Hic ſi largè des, in Cœlo ſit tua Sedes:
Qui ſerit hic parcè, parcè comprendit in arce
Cur tardas? Tantum nummi mihi des aliquantum,
Pro ſolo nummo gaudebis in æthere ſummo.

Hæc ergo plus quàm aureorum montium pollicitatio ſi nullam *in actu exercito* certitudinem præſtitit, quid aliud indulgentiæ quàm *impiæ fraudes* fuerunt? Quid præterea ſibi voluerunt indulgentiæ peccatorum omnium *plenæ, pleniores, pleniſſimæ*, quales bullæ Pontificum promittere conſueverant? Quid indulgentiæ in articulo mortis concedi, & chariſſimo pretio olim emi ſolitæ? Quid *confeſſionalia*, non minùs magno pretio redempta hunc in finem, ut cùm poſt conceſſam indulgentiam crimen aliquis patraſſet, poteſtatem haberet, quem vellet eligendi confeſſorem, qui & ipſe vigore Bullæ coemptæ haberet poteſtatem ſibi hac in parte commiſſam, ut vel in certis, vel in quibuſcunque caſibus poſſet abſolvere confitentem, & plenariam ipſi indulgentiam conferre vel ſemel in vita, vel bis in anno, vel toties, quoties prout cariùs bullas quis licitatus fuiſſet. Ejuſmodi Confeſſionalium formulas quaſdam Celeb. Hottingerus *Hiſt. Eccl. Tomo VIII p. 113. 114. &c.* re-

repræſentat. Hæc omnia nihil, Redingi, ad certitudinem ſalutis *in concreto*? Inprimis cùm conditiones iis, qui indulgentias acceperunt, præſcriptæ, ſaltem iis, qui divitiis affluebant, præſtitu faciles fuerint, & præſtantes obſequii ſui conſcientiam habere potuerint; neque apud tam bene munitos gratiæ juſtificantis amittendæ periculum ſubeſſe potuerit. 2. In Deo voluntas conſervandi Purgatorium, & Papæ illimitatam poteſtatem, quas velit, animas ex Purgatorio per indulgentias liberandi pugnat. Vel enim omnes liberare poteſt, vel nonnullas. Si *omnes*, tenetur id facere ex charitate, & ſic Purgatorium evacuare debet. Si *nonnullas*, quo indicio ipſi conſtat, quas liberare, quas in Purgatorio relinquere debeat? An, & ubi diſcrimen aliquod per revelationem Divinam conſtitutum eſt? Sed forte, ita Turrecremata, ita alii, hic vel ille Purgatorianus non habet amicos ſuperſtites, qui impetrent. Qui verò ſcis? niſi fungos deſcribas ſine patre, ſine matre, ſine genealogia. Et da tamen aliquos hujusmodi eſſe; quid? Nullàne illi ſunt in communione Eccleſiæ? Quòd ſi ſunt, ergo etiam in charitate; & ſi hoc, habent ergo univerſos Chriſtianos amicos: & non poterunt omnes Chriſtiani implere conditionem? Maximè ſi in Chriſtianis ſit Papa, ſint Cardinales, ſint Prælati omnes. Nam hoc conſtitutum eſt, poſſe lucrari indulgentias quas dant: ſi pro ſe, cur non pro aliis? Nulla poteſt eſſe cauſa rationabilis. Et ſanè præſtaret totum theſaurum profundere, quàm vel unam animam in Purgatorio relinquere. Sed *Papa*, inquis, *non liberat animas è Purgatorio niſi per modum ſuffragii; qualis indulgentiarum conceſſio non ſignificet effectus infallibilitatem.* An verò hoc pro certo Eccleſia veſtra recipit? Ubi ergo id definivit? Certè aliter viſum Michaeli Medinæ, qui, teſte Bellarmino ipſo, contendit, *animas defunctorum, quæ ſunt in Purgatorio, pertinere ad juriſdictionem ſummi Pontificis, & poſſe ab eo indulgentias percipere per modum abſolutionis.* Neque aliter Triumphus, eò etiam progreſſus, ut *quæſt. 32. art. 3.* auſus ſit aſſerere, *Papam, quantum ad abſolutam ejus juriſdictionem, totum purgatorium evacuare poſſe.* Neque in eo conſentitis, quid ſit *per modum ſuffragii* indulgentias concedere. Alii enim exiſtimant, ita intelligendum, quia proſint animabus Miſſæ, preces, aliáque pia opera, quæ Papa indulgentias concedens injungit. Alii, quia Papa applicet ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum ex theſauro tam viventibus, quàm defunctis: ſed viventibus per opera ipſis viventibus injuncta, defunctis per opera iisdem viventibus imperata. quæ cùm fiant nomine defunctorum, ſuffragia quædam defunctorum dici poſſint. Utramque ſententiam inducit, *quòd indulgentiæ valeant per modum ſuffragii, quia non proſunt per modum abſolutionis juridicæ, ſed per modum ſolutionis. quomodo proſint ſuffragia, quæ vel publicè vel privatim pro defunctis fieri ſolent.* Eandem in ſententiam Redingius deſcendit. Si igitur indulgentiæ defunctis proſunt *per modum ſolutionis*, atque ita, *ut in iis Papa offerat, quicquid ad plenam ſatisfactionem ſatis eſt*, uti Bellarminus loquitur, quid ultra *ad infallibilitatem effectus* deeſt? Hinc adeò Cunerus aliique diſertè affirmant, *poſſe Papam efficaciter indulgentias ad defunctos tranſmittere: ita nimirum, ut quam viventibus pro iiſdem operibus poſſet indulgentiam concedere, eam in defunctos transferat, pro quibus hac intentione viventes laborant.* idque hoc fundamento, *quia Petro ſimpliciter, & ſine ulla perſonarum, quæ foris ſunt, diſtinctione claves Regni datæ ſunt. Unde optimè*, inquit Cunerus, *Sedes Apoſtolica intelligit datam ſibi poteſtatem, quibusvis Chriſti fidelibus tollendi reatum temporalem, qui eos ab ingreſſu in Regnum Cœlorum impedit. Claves enim civibus univerſis ad portas aperiendas ſerviunt.* Neque defuiſſe inter vos, qui Papæ in Purgatorium juriſdictionem illimitatam aſſererent, ſupra *pag. 705. 706.* demonſtravimus. 3. Horrendum ſanè eſt, nec à quoquam, niſi philtris meretricis Babylonicæ cor-

corrupto, ferri poteſt, quòd cùm imputatio meritorum Chriſti ad juſtitiam peccatoris nobis à Deo facta paſſim inter vos deridiculo ſit, merita tamen & paſſiones hominum Sanctorum è communi quodam theſauro ad levandas animarum pœnas ab hominibus imputentur. Poteſt ergo alienam ſatisfactionem efficaciter imputare homo. At Chriſti ſatisfactionem imputare Deus peccatori nequit: niſi forte, uti Redingius largitur, *meritoriè* quodammodo, hoc eſt, ita ut imputetur Chriſti meritum & obedientia, ſed non ut per eam coram tribunali Dei abſolvamur à peccato & pœnis, verùm ut cauſa duntaxat ſit perficiendæ à nobis & ſiſtendæ Deo juſtitiæ propriæ. Cùm tamen ſatisfactiones humanæ per indulgentias imputatæ cenſeantur ſufficere ad abſolutionem à pœna ſine ſatisfactione propria, adeóque juxta vos imputentur non ut cauſa ſatisfactionis & juſtitiæ propriæ, ſed ut ſatisfactio & juſtitia ipſa ſola, unica. An hæc blaſphema non ſunt? 4. Si pietatis opera ab eo, qui indulgentiis diſpenſat, injuncta ſupplent & compenſant ſatisfactionem à Confeſſario impoſitam, quid ergo indulgentiæ aliud ſunt, quàm putidæ merces & impiæ fraudes? Nam pretio addicunt indulgentiam, & tamen ſatisfactionem propriam, ſaltem pietatis propriæ opera ſatisfactionem compenſantia, adeóque ſatisfactionum ἀπαλλαγὴν injungunt.

OBJECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Paulus Coloſſ. I.24. teſtatur, ſe pati pro Coloſſenſibus, & adimplere ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne ſua, pro corpore ejus, quod eſt eccleſia. Ergo ſancti paſſionibus ſuis proſunt aliis ad ſatisfactionem, ita ut per indulgentiarum diſpenſationem aliis applicari poſſint.* Reſp. 1. Bellarminus *lib.1. de Indulg. cap.3.* fatetur, verba illa Pauli ita exponi poſſe, ut ſignificent, Apoſtolum multa paſſum eſſe propter electos & propter eccleſiam, quia non potuit Evangelium prædicare, niſi ſe multis periculis exponeret: & rurſum, paſſum eſſe propter electos & propter eccleſiam, ut exemplo ſuo infirmos confirmaret, & ad brabeum ſupernæ vocationis accenderet. Quod verò ſubjungit, rectè etiam exponi de communicatione ſatisfactionum, id nos negamus, quia nemo merus homo vel pro ſe ipſo, vel pro aliis ſatisfacere juſtitiæ Dei, & ſolutione ſufficientis pretii vel ſe, vel alios debitis pœnis eximere poteſt. 2. Paulus igitur ſignificat, ſe tanquam unum aliquod corporis myſtici ſub Chriſto membrum implere ὑϛερήματα τῶν παθημάτων *reliquias paſſionum Chriſti*, hoc eſt, myſtici corporis Chriſti, cui, ac inprimis Paulo, uti Act. IX. 16. liquet, ſuum etiam crucis demenſum Deus deſignavit. Idque fecit non ad ἱλασμὸν *ſatisfactionem*, quia ad plenam ſatisfactionem nihil Chriſti paſſionibus defuit, Joh. XIX. 30. & infinito illarum valori addi nihil potuit; ſed ut myſtico corpori prodeſſet ad ædificationem in fide & verbo Evangelii, ut fideles perſecutionibus illis Apoſtoli in ſuſcepta Chriſti religione confirmarentur, uti ipſe ſe Paulus explicat 2. Cor. I. 6. Phil. I. 12. Neque etiam pro aliis patiendo meruit, quia, ut Cyprianus loquitur,

Chriſtus

Chriſtus in nobis & luctatur & coronatur. Unde Paulus dicit, ἀνταναπληρῶ hoc eſt, *viciſſim* & gratitudinis lege *impleo*.

EXCIP. REDING: 1. *Bellarminus ſatisfactionum communicationem loc. cit. ſolidè probavit ex articulo Symboli Apoſtolici, in quo communionem Sanctorum profitemur. 2. Alibi oſtendimus, quòd ſicut infinitæ Dei potentiæ addi poteſt virtus cauſæ ſecundæ tam in eſſendo, quàm in cauſando ab illa dependens: ſic infinito ſatisfactionum Chriſti valori ſuperaddi poſſe hominis juſti ſatisfactorium valorem ex illa pendentem, eidémque omnimodè ſubordinatum, qui quidem non adaugeat intenſivum Chriſti ſatisfactorium valorem, ſed faciat tamen cum illo extenſivum quoddam incrementum.* Ibid. pag. 341. 342. Reſp. 1. Nos quoque Bellarmini ratiunculam à communione Sanctorum petitam infra *ad Obj. VI.* diſcuſſimus. 2. Sed & tuam de ſubordinatione cauſæ primæ & ſecundarum; & cum eadem comparata ſatisfactionis Chriſti infinitæ & humanarum ſatisfactionum ſubordinatione ratiocinationem *Tomo 1. pag.* 1012. 1013. abundè diluimus. Manifeſtum deſperatæ cauſæ tuæ indicium eſt, quòd reſponſionibus meis nil niſi coccyſmos ejuſmodi opponere habuiſti.

OBIECT. II. *Satisfactio Chriſti fuit infiniti pretii, & pro omnibus hominibus ſubita. Cùm igitur non omnes ſalventur, & una ſanguinis guttula toti mundo redimendo ſufficere poſſit, ſequitur non totam ſatisfactionem applicari, ac proinde ſatisfactiones non applicatas vel reſervari in theſauro eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur, vel, quod abſurdum, in ventos diſſipari.* Reſp. 1. Cùm theſaurus eccleſiæ nec in Scripturis nominatus, nec à Patribus agnitus, & poſtremorum Seculorum putidum commentum ſit, nihil vel in eo aſſervari, vel ex eo diſpenſari poteſt. 2. Impium eſt dicere, Satisfactiones Chriſti ab hominibus iis applicari, quibus ipſe Deus & Chriſtus eas applicare non dignatur. An igitur hominibus, qui ipſi peccatores & mortis rei ſunt, plus poteſtatis eſt in ſanguinem Chriſti, quàm ipſi Deo & Chriſto? 3. Sanguis Chriſti, utpote infiniti pretii κειμήλιον, per ſe non uni tantùm, ſed mille mundis, ſi Deus eos creare voluiſſet, ſufficeret. An igitur magna pars ſatisfactionis, quia non exiſtentibus aliis mundis applicari non poteſt, propterea in ventos diſſipatur? Apage impietatem! 4. Sanguis Chriſti infiniti pretii eſt ad redimendos homines non à pœna tantùm, ſed etiam à culpa. Conſequens igitur foret, partem ejus non applicatam à Chriſto, & in theſauro reſervatam valere ad diſpungendam non pœnam duntaxat, ſed etiam culpam. At ipſis Sophiſtis hoc neutiquam placet. 5. Nulla pars ſanguinis Chriſti reſtat, quæ ex intentione & pacto Dei & Salvatoris noſtri applicata non ſit. Unicuique enim totus Chriſti ſanguis, qui infiniti pretii eſt, applicatur. Non enim guttatim nos redemit Chriſtus, ſed totius ſanguinis profluvio, ita ut unuſquiſque rectè dicat: *Sanguis Jeſu Chriſti me purgat ab omni peccato.* Idque liquet à conſideratione tum *mortis*, quæ ſingulis tota applicatur, Rom. V. 10. tum *Sacramenti*, partim *Baptiſmi*, in quo ſinguli perfunduntur non gut-

tâ, ſed toto ſanguine Chriſti; partim *Euchariſtia*, in qua quiſque non guttam ſed totum Chriſti ſanguinem bibit; non particulam, ſed totum Chriſti corpus comedit. Ut quiſque totum edit & bibit, ſic & pro unoquoque totum corpus datum, totus ſanguis effuſus eſt. Ita uno eodémque ſolido ſolis lumine tum univerſus orbis, tum unuſquiſque hominum illuſtratur. Temerarium igitur & audax facinus eſt, diſſecare redemptionis noſtræ pretium, quod Deus ſolidum & indiviſum eſſe voluit. 6. Denique Chriſtum pro omnibus & ſingulis mortuum haud eſſe, ſupra oſtendimus. Clementis verò Papæ ratio, quòd unica gutta ſuffecerit toti mundo redimendo, prorſus impia & blaſphema eſt. Scriptura enim redemptionem noſtram non effuſæ guttulæ, ſed morti noſtro loco ſubitæ ubique adſcribit. Et modica illa guttula annon etiam pro expiatione reatus pœnarum temporalium, quas per indulgentias tolli dicunt, ſufficere potuiſſet? Etenim ſi modica illa guttula ſuffeciſſet pro redemptione totius generis humani, neque tamen illud totum redemptum eſt, annon quod ſuffeciſſet pro omnibus omnium culpis & æternis pœnis, ſufficit pro omnibus culpis & pœnis tum æternis, tum temporalibus minoris partis generis humani, electorum puta? Præterea ſi una gutta ſuffeciſſet pro omnibus omnium culpis & pœnis æternis; annon altera gutta ſuffeciſſet pro omnibus reſiduis pœnis temporalibus? Quid igitur de reliqua Chriſti paſſione fiet? Ergóne Chriſtus δωρεὰν *gratis* mortuus eſt?

EXCIP. REDING: 1. *Theſaurus Eccleſiæ ex Scripturæ principiis ſolidè probatur. Infinitum enim ſanguinis Chriſti pretium utique theſaurus pretioſiſſimus eſt; & virtutis ſuæ eminentia eſt in Eccleſia, quemadmodum Sol virtutis ſuæ efficacia eſt in toto mundo. En ex fidei principiis ſtabilitum theſaurum.* 2. *An Apoſtoli, eorúmque ſucceſſores non diſpenſarunt ex illo theſauro in Sacramentorum adminiſtratione, clavium miniſterio?* 3. *Impiè nobis imponis, quaſi dicamus, ſatisfactiones Chriſti applicari illis, quibus Deus & Chriſtus applicare non dignatur. Chriſtus enim Apoſtolis indefinitam poteſtatem dedit remittendi peccata, & remiſſionem illam in Cœlo ratam ſe habiturum declararit.* 4. *Verbi Divini hypoſtaſis infinitam dignitatem ſuam cuilibet ſanguinis Chriſti guttulæ, nec non cuivis Domini noſtri actioni meritoriæ & ſatisfactoriæ communicat; ac proin in omnibus & ſingulis eſt valor reſpectu omnium peccatorum, quoad univerſos tam culpæ, quàm pœnæ reatus ſuperabundans. Singulis ergo peccatoribus juſtificatis applicatus eſt infinitus ille valor juſtificatorius, ut ne unius quidem guttulæ ſanguinis Chriſti valor unquam exhauriri poſſit. Neque ideo non totus ſanguis Chriſti applicatur hominibus: ſed tantùm eo loquendi genere ſuperabundantia ſatisfactionis Chriſti explicatur.* 5. *Neque nos ullam ſanguinis Chriſti pro nobis effuſi particulam adſtruimus, quæ non ſit ſufficiens, imò infinitè ſuperabundans ad expiandum omnem & culpæ & pœnæ reatum. Attamen diverſa ſtatuimus Divinitus ordinata media ſanguinis illius applicatoria; alterum ex Joh. XX. ex peccatorum quoad culpæ adeò reatum remiſſione: alterum ex indefinita ſolvendi poteſtate Matth. XVI. deſcripta, ſe extendente ad pœnæ temporalis*

poſt culpam remiſſam ex Chriſti ſatisfactionibus condonationem. 6. *Nequiter ex nobis ſciſcitaris; An, ſi una gutta ſufficiat pro omnibus omnium culpis & pœnis æternis, eadem ſuffeciſſet pro omnibus reſiduis pœnis temporalibus? Nos enim ſanguinem Chriſti non diſſecamus, ſed dicimus nunquam exhauriri poſſe, ſed indiviſibiliter applicatum, non ex toto, ſed ex qualibet ſui parte in infinitum eatenus ſuperabundare, ut ad ulteriores ſemper redemptionis effectus per media Divinitus ordinata in infinitum applicabilis maneat.* Ibid. pag. 342-344. Reſp. 1. Sic eſt. Sanguis Chriſti & in Eccleſia diſpenſatur, & infiniti pretii theſaurus eſt. Sed in theſauro eo aliquid abundare à Deo non applicatum, ac demum ab hominibus applicandum, & quidem cum humanis ſatisfactionibus ſociatum, non ex ullius fidei Divinæ, ſed ſolius Papalis, cujus Deus venter eſt, principiis probare potes. Ita Sol, theſaurus ille inſignis mundi, ut ſimilitudinem tuam premam rectiùs, lucem eandem omnibus pro ſingulis præbet, & ſic quidem, ut etſi ea non utantur cœci, tamen nihil ſuperſit, unde theſaurus ullus cumulari valeat. 2. Diſpenſarunt ſanè Apoſtoli theſaurum illum pretioſiſſimum credentibus omnibus. Sed nec quicquam diſpenſarunt à Deo non diſpenſatum, non applicatum, quia in diſpenſando verbo Dei & voluntati alienæ miniſtrarunt, non theſauri Dominos ſe geſſerunt: & diſpenſarunt gratis, ſine pretio ullo, quin pretium offerentibus ſeverè obnuntiarunt: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quia donum Dei exiſtimaſti pecuniis parari*; Act. VIII. 20. Tales certè Apoſtoli Papæ veſtri non ſunt. 3. Siccine *indefinitam* poteſtatem peccata quævis & quibuſvis remittendi DEUS Eccleſiæ contulit? Cedo tabulas! Etenim Eccleſia remittens Deum remittentem vel præcedit, vel ſequitur. Si præcedit, ipſa ergo remiſſionis domina eſt, & ſententiæ ſuæ alligatum obſtrictúmque Deum habet. Quòd profectò horrendum cogitatu eſt. Si ſequitur, ergo priùs quàm Eccleſia remittat, remittit Deus, & meritum Chriſti applicat. Quid ergo Eccleſiæ applicandum ſupereſt, non à Deo, non à Chriſto jam applicatum gratis? Annon ſic in fumum theſaurus veſter abit, & pro theſauro carbones venditare noſcimini? 4. Unde verò habes, quòd verbi Divini hypoſtaſis infinitam dignitatem cuilibet ſanguinis Chriſti guttulæ, cuilibet actioni ejuſdem meritoriæ impertiatur? Peregrinam hanc λεπτολογίαν Scholaſticorum & Papalium bullarum vanitas peperit. Nuſpiam ita Scriptura docuit, quæ ubique *δικαίωμα juſtitiæ perfectæ opus*, quo uno ſolóque redemptio noſtra procurata eſt, non guttæ ſanguinis, ſed perfectæ ejuſdem obedientiæ uſque ad mortem crucis aſſignavit. *Reconciliati ſumus Deo per mortem Filii ejus*, Rom. V. 10. *Reconciliavit nos in corpore carnis ſuæ per mortem*, Col. I. 21. 22. An guttas, guttulas etiam mortis comminiſci licet? An particula quapiam mortis quiſpiam redemptus: alia alii? Annon potiùs tota morte redemptus eſt univerſus mundus: & eadem morte tota Paulus? Cur abſurdius, toto ſanguine? *Gratia Dei* Chriſtus *mortem guſtavit ὑπὲρ παντὸς pro unoquoque*; non quomodo donativum militibus Imperator, multi æris omnibus, exigui ſingulis: ſed quomodo Sol lucem eandem omnibus pro ſingulis præbet. Si verbi Divini hypoſtaſis cuivis guttulæ infinitum valorem perhibuit, an conveniens fuit amori Dei erga filium unigenitum, ut neci maledictæ adeò eum exponeret, quem vel guttula profuſa totius mundi Redemptorem facere potuiſſet? Næ penſi non habetis Deum tyrannum facere, dummodo terreſtres theſauri veſtri inde locupletentur. 5. Media illa, per quæ ſanguis Chriſti & mors ejus infiniti pretii applicatur, id omne ſimul applicant, quod ſanguis & mors Chriſti præſtiterunt, adeóque ſimul remiſſionem culpæ, omníſque pœnæ, denique redemptionem Chriſti totam. Proba tu, ſecari in applicatione redemptionem: proba, per diſtincta media Divinitus ordinata diſtinctas redemptionis partes applicari: proba, applicari ab ho-

hominibus *περισσεῦον* i. *abundans aliquid*, quod non ſimul ſemélque à Deo priùs applicatum fuerit in ſolidum & omnibus, & ſingulis. Neque aliud remittunt Miniſtri Chriſti ex ejuſdem ſententia Joh. XX.23. quàm quod remittunt ſolvendo in terra miniſterio clavium Joh. XVI.19. Remittunt enim ſimul miniſterialiter & peccata, & peccatis debitas pœnas omnes. Neque aliud vel umbra rationis aliqua probare poteris, niſi teſtimonia Scripturæ hypotheſibus veſtris, non hypotheſes veſtras Scripturæ teſtimoniis aptando. quod eſt ὑποθέσει ſuæ δουλευόντων. Quomodo verò non diſſecatis ſanguinem Chriſti, ſi juxta vos alius effectus eſt ſanguinis, non ſuperabundantis, quatenus is à Deo applicatur ad diluendas culpas & pœnas æternas; alius ſanguinis ſuperabundantis, & in Eccleſiæ theſauro reconditi, quatenus is ad pœnas temporales expiandas refertur? Quid diſſecare ſanguinem eſt, ſi hoc non eſt? An *indiviſibiliter* applicatis ſanguinem Chriſti, non ſuperabundantem & ſuperabundantem dividentes, hunc, non illum, Eccleſiæ theſauro inferentes, huic, non illi temporalium pœnarum expiationem acceptam referentes? Repeto ergo, quod ſœpe dicendum, & nunquam ſatis dici poteſt, & vel unum commentitium theſaurum veſtrum ſuffodit, una eadémque ſolida Chriſti paſſione redemptos in ſolidum tum omnes, tum ſingulos. Quomodo uno eodemque ſolido Solis lumine tum unumquemque hominem illuſtratum, tum univerſum terrarum orbem: quomodo una eademque omnipotentia creavit hunc mundum, & mille mundos creare potuiſſet; ut tamen ne ſuperabundantis, aut ſupereffluentis, aut ſuperflui quicquam fuerit etiamſi unicum creavit: quomodo denique unicum idémque ſymbolum fidei non paucis tantùm ſervandis, ſed omnibus etiam hominibus, nec hujus tantùm orbis, ſed infinitorum, ſi infiniti eſſent, etſi nemo unquam ſymbolorum ſuperfluorum & ſuperabundantium theſaurum nominari audiverit. Vos contra ita agitis, ac ſi homines Chriſti abundanti ſanguine ita redemti eſſent, ut in particulas redemptio infinitas ſecta fuerit. quemadmodum formicis omnibus alendis ſufficiunt horrea Sicula, imò ſuperabundant; ita tamen, ut grano uno unam ſaturent, alio aliam, tertio aliam. Ita omnino Chriſtus, qui ſolet pingi cum infinitis guttis defluentitibus ex capitis vulneribus à ſpinea corona, alia quidem ejus ſanguinis particula hos redemerit, alia illos, tertia cœteros: & una ſibi gloriam, altera nobis remiſſionem culparum, tertia pœnæ æternæ condonationem, quarta etiam pœnæ temporalis minutionem impetraverit.

OBIECT. III. *David Pſal. CXIX.63. ait, ſe participem eſſe omnium, qui timent Deum, & mandata ejus cuſtodiunt. Innuit, ſe piis operibus timentium Dominum communicare, tanquam ſocium & membrum ejuſdem eccleſiæ. Ergo fidelibus aliena ſatisfactiones proſunt.* Reſp. 1. Davidem nullas ſive proprias, ſive alienas ſatisfactiones agnoviſſe, ex Pſal. CXXX.3. aliiſque locis conſtat. Certè theſaurum operum ſupervacaneorum in eccleſia depoſitum eſſe, nuſpiam teſtatur. 2. David ſe vocat חבר *ſocium* timentium Dominum. Societatem intelligit non ſatisfactionum, ſed pietatis, charitatis, ſalutis & quidem mutuam. Ipſe verò nec alienas ſatisfactiones ſibi, nec ſuas aliis applicari vel petiit, vel voluit.

EXCIP. REDING: 1. *Licet juxta Davidem, Deo iniquitates, obſervante, nemo per ſe ſuſtinere poſſit; tamen per gratiam Dei ex Chriſti merito in homine juſto ſupernaturalium virtu-*

tum

tum opera valor ſatisfactorius pro proprio & alieno ſuppoſito ſubſiſtit. 2. David Pſal. CXIX. 63. timentium Dominum participem ſe innuit ex operum Sanctorum ab iis elicitorum communicatione. Inter illa autem ſatisfactiones etiam eſſe, aliunde conſtat. Ibid. pag. 344. Reſp. 1. Davidis verba detorques. Illa enim Pſal. CXXX. 3. 4. &c. ſic habent: *Si iniquitates obſervare velis, Deus Domine, quis ſubſiſtet? Verùm apud te clementia eſt: & propterea timeris. Copioſa redemptio apud Deum eſt, qui redemit Iſraelem ab omnibus ſuis iniquitatibus.* Ubi hic valor ſatisfactorius? Etenim David gratiam remiſſionis peccatorum ſibi promiſit à ſola *clementia, redemptione Dei*, non ab ulla ſatisfactione hominis, ſive per gratiam Dei, ſive ſine ea præſtita. Nam qui ſatisfacit per gratiam etiamſi certè ſatisfacit. At à clementia, redemptione Divina, eáque ſola ſperare liberationem ab omnibus iniquitatibus, adeóque earundem etiam pœnis; & ſimul ſperare à ſatisfactionibus humanis propriis vel alienis, *ἀσύστατον* eſt, ſi quid aliud. Vel dimidiata Dei clementia, redemptio eſt, vel nulla humana ſatisfactio. 2. Socium ſe dixit David timentium Dominum. Ergo in timore Dei: non in ſatisfactione ulla. quam probare non poteſtis, quámque idem David Pſal. XLIX. 8. 9. ſic jugulavit: *Nemo fratrem ſuum ulla ratione redimere poteſt* (adeóque nec ulla ratione pro eo ſatisfacere) *neque Deo pretium redemptionis ejus perſolvere. Nam pretioſa nimis eſt redemptio animæ ipſorum. Deſinet in æternum.*

OBIECT. IV. *Chriſtus Petro & Succeſſoribus tradidit claves regni Cœlorum, hoc eſt, poteſtatem ſolvendi & ligandi, remittendi peccata Matth. XVI. 19. XVIII. 18. Joh. XX. 23. Cùm igitur modus unus remittendi peccata ſit, quo peccatorum pœnæ temporales propter ſatisfactiones alienas in theſauro reſervatas remittuntur, ſequitur, clavium poteſtate eundem remittendi modum Pontificibus à Chriſto conceſſum eſſe.* Reſp. 1. Textus hos non pertinere ad indulgentias, ſed ad forum pœnitentiæ, Durandus 4. *Sent. diſt.* 20. *q.* 3. fatetur. Et enim ligare & ſolvere, claudere & aperire clavibus nihil aliud eſt, quàm remittere & retinere peccata Joh. XX. 23. Id verò dicunt Papiſtæ pertinere ad poteſtatem *Ordinis*, non ad eam, quam vocant *Juriſdictionis*. At poteſtatem conferendi indulgentias referunt ad poſteriorem illam poteſtatem *Juriſdictionis*, adeò quidem, ut alienas ſatisfactiones diſpenſare poſſit etiam is, qui non habet ordinem, ſeu poteſtatem remittendi peccata in Sacramentis Baptiſmi & pœnitentiæ: etiam merus laicus per commiſſionem Pontificis, uti loquitur Cordubenſis. 2. Et ſanè verba Chriſti explicari non poſſe de poteſtate diſpenſandi indulgentias, liquet, tum quia Chriſtus ſuo & Scripturæ more loquitur de remiſſione peccati plenaria quoad culpam & pœnam omnem, non pœnam temporalem duntaxat: tum quia Chriſtus dat poteſtatem uno actu ab æterna & temporali pœna abſolvendi: tum quia Chriſtus loquitur de iis, qui ſunt in terris, cùm indulgentiæ diſpenſentur pro peccatis etiam mortuorum: tum quia Chriſtus non dat poteſtatem vendendi remiſſionem pœnæ temporalis vicariæ: tum denique quia Chriſtus omnibus Apoſtolis eorúmque Succeſſoribus parem remittendi peccata poteſtatem dat, non ſingula-

rem

rem Petro præ aliis ; Papa verò ſibi ſingularem poteſtatem vindicat. 3. Remittendi peccata poteſtatem habet eccleſia. At modus remittendi per indulgentias nec neceſſarius,nec utilis eſt, quia eccleſia aliunde habet plenariam peccatorum remiſſionem. Imò modus ille miſcens ſatisfactiones Chriſti & hominum,gloriam Dei obſcurat.

EXCIP. REDINGI : 1. *Licet facultas remittendi peccata Joh. XX. 23. deſcripta pertineat ad poteſtatem ordinis ; non ideo tamen poteſtas conferendi indulgentias non eſt ex authoritate clavium Apoſtolicarum Matth. XVI. 19. XVIII 18. deſcripta, utpote quæ non ordinis præcisè, ſed juriſdictionis poteſtatem importat. Nam ibi Petro ſingulariter, in ordine ad perpetuum Eccleſiæ ſtatum, adeòque etiam ſucceſſori ejus Papæ poteſtas clavium promittitur. Ea porrò ſolvendi & ligandi poteſtas, quæ Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum omnibus in Concilio congregatis Joh. XVIII. 18. conceſſa eſt, Papæ authoritati non derogat, quia ad Concilii authoritatem ejus poteſtas neceſſariò intervenire debet. 2. Ultro concedimus, Chriſti verba à te citata accipienda eſſe de plenaria peccatorum quoad culpam & pœnam omnem, etiam temporalem, remiſſione ; ſed eo diſcrimine, ut remiſſio peccati quoad culpam & pœnam æternam, utpote formæ ſanctificantis, lethalis peccati formaliter remiſſivæ cauſſatrix, non poſſit non eſſe Sacramentalis, efficaciam formæ iſtius, quâ culpam ac pœnam æternam formaliter remittentis, actualiter collatricem obtinens. Sed remiſſione illa jam obtenta, per diſpoſitionis in pœnitente defectum ſupereſſe poteſt pœnarum temporalium reatus, ad quem etiam diluendum authoritas illa prævalet. Neque enim Chriſtus poteſtatem dedit nonniſi uno actu abſolvendi & ab æterna & à temporali ſimul pœna ; inprimis ubi pœnitentis diſpoſitio perfecta non eſt.* Ibid. pag. 345. 346. Reſp. 1. Indulgentiarum diſpenſationem à poteſtate clavium arceſſi non poſſe, pluribus ego argumentis firmaveram, quæ ſicco pede tranſis, ſatis habens malè coctas & recoctas, totieſque jam à me diſſipatas hypotheſes veſtras de clavibus regni Cœlorum, & una cum iis poteſtate juriſdictionis ſoli Petro & Papæ conceſſis ; obtrudere. Falsò etiam aſſeris, Chriſtum Matth. XVIII. 18. Apoſtolis omnibus ſolvendi & ligandi poteſtatem impertientem, non ſingulis, ſed in Concilio à Papa directo & confirmato, junctis, impertitum eſſe. Nam & ſinguli, & juncti ſolvere æquè ac ligare potuerunt, quia ſine ea poteſtate ſinguli officio Apoſtolico & Paſtorali ſuo defungi neutiquam potuiſſent. Solvit ergo, ligavitque quiſque independenter à quovis alio. quod exemplo S. Pauli liquet, qui nemine conſulto, & forte ne conſcio quidem ullo alio, inceſtuoſum & ligavit & ſolvit. Singuli ergo parem clavium, parem ligandi & ſolvendi poteſtatem habuerunt. At poteſtatem diſpenſandi indulgentias ſolus ſibi Papa vendicat. Ergo poteſtas illa non eadem eſt cum poteſtate clavium, ſolvendi & ligandi. Cœterùm locos illos Matth. XVI. 19. XVIII. 18. XX. 23. ſimiles eſſe, & eandem omnibus Apoſtolis, Eccleſiæque Paſtoribus poteſtatem conferre, alibi oſtendimus, & fuſiùs, ſolutiſque etiam Adverſariorum exceptionibus cunctis, Celeb. Chamierus *Panſtrat. Tom. II lib. XI.* 9. ſolidiſſimè demonſtravit. Neque de nihilo eſt, quòd Gregorius de Valentia in hoc ipſo de indulgentiis argumento omnibus tribus locis iſtis, ſine ullo diſcrimine notato, uti voluit. 2. Remiſſionem peccatorum, cujus poteſtatem Apoſtolis Chriſtus Joh. XX. 23. contulit, vel Sacramentalem eſſe, vel cauſatricem formæ ſanctificantis, per quam lethalia peccata remittantur ; vel ſeparatam à remiſſione pœnæ temporalis, ob diſpoſitionis in pœnitente defectum (quaſi ſcilicet defectus ille, ſi quis eſt, ſolius pœnæ temporalis, non etiam culpæ & pœnæ æternæ remiſſionem

impe-

impediat) ſunt magna nimis *αἰτήματα*, quibus ſine Scripturâ & contra eam à Te ingeminatis ne *γρῦ* quidem concedimus. Et in loco ſingula hæc accuratè diſcuſſimus.

OBIECT. V. *Paulus quoque diſpenſavit indulgentiam inceſtuoſo pœnitenti 2. Cor. II.10. ubi ſe ei condonâſſe peccatum docet. Ergo idem facere licet eccleſiæ Prælatis.* Reſp. 1. In verbis Apoſtoli ne jota quidem de fictitiis emulgentiis occurrit, ſive eos qui condonant, ſive eum cui condonatur, ſive id quod condonatur, reſpicimus. Condonat enim non ſolus Apoſtolus, ſed etiam Corinthii. Condonat excommunicato; cùm tamen excommunicati non ſint in ſtatu gratiæ, vel in eccleſia, adeóque nec indulgentiarum capaces. Id quod condonatur, erat ſcandalum & triſtitia, quam peccato ſuo produxerat, nec non merita excommnnicatio; quam indulgentiæ materiam eſſe negant, eò quòd liberatio ab excommunicatione ad Juriſdictionem pœnitentialem exteriorem pertineat. 2. Indulgentia eſt remiſſio pœnitentiæ, quam Sacerdos in Sacramento confeſſionis poſt remiſſum peccatum injunxit. At Paulus inceſtuoſo nullam poſt remiſſum peccatum pœnam in Sacramento confeſſionis injunxit. Condonatio igitur illa Pauli indulgentia non fuit.

EXCIP. REDING : 1. *Falſam fingis indulgentiæ definitionem. Non enim formaliter eſt pœnæ in Confeſſionis Sacramento injunctæ remiſſio; ſed pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ relaxatio ex ſuperabundantis Chriſti ſatisfactionis theſauro petita, & per Eccleſiæ claves applicata. 2. Paulus ſicut 1. Cor. V.4.5. in nomine & virtute Jeſu inceſtuoſum excommunicavit: ſic 2. Cor. II.10. pœnitenti in perſona Chriſti condonat. Licet ergo vi pœnitentiæ reſtitutus fuerit in gratiæ ſtatum, ſuperfuit tamen, quod condonaret in perſona Chriſti. Ejuſmodi verò reatus poſt gratiam reſtitutam, culpámque remiſſam ſuperſtitis condonatio in perſona Chriſti, nonniſi ex hujus ſatisfactione infinita, per Apoſtolicam authoritatem ſubſecuta relevatio, ipſiſſima indulgentia eſt. 3. Corinthii mediante Eccleſiæ ſuæ præfecto, & cooperantibus votis ac deſideriis ſuis condonarunt. Supervenit autem ſpecialis condonatio Pauli in perſona Chriſti. 4. Idem S. Paulus auferendo illam excommunicationem, una cum reatu coram Deo ſuperſtite, & abſolutionem excommunicationis, & unâ indulgentiam impertitus eſt.* Ibid. pag. 346. Reſp. 1. Falſa ergo fuerit Cajetani definitio. Nam & is *Tract. XV.* 2. indulgentiam *abſolutionem à pœna in foro pœnitentiæ injunctæ* definit. Neque in rei ſumma tua diſcrepat, niſi quòd forum, in quo remiſſio fit, exprimit. Sed manifeſta hic vertigine laboratis, dum alii ſic, alii aliter indulgentiam definitis, & tam bene hujus definitio cum definitione alterius, quàm definitio hominis cum definitione equi congruit. Scilicet de indulgentiæ quidditate nihil certi & explorati habetis. Quicquid enim certitudinem fidei apud vos habet, juxta vos ab Eccleſia definitum ſit oportet. At Eccleſia Papalis nihil dum de indulgentiæ quidditate definivit. Hinc ille apud vos de indulgentiis labyrinthus pugnantium opinionum, quarum plus quàm triginta Bellarminus, Angles, Themeſvar, Suarez recenſent. Optima omnium Lutheri definitio eſt, quòd *indulgentiæ* non aliud ſint, quàm *adulatorum Romanorum nequitia*. 2. Condonavit S. Paulus inceſtuoſo excommunicato in perſona Chriſti. Sed quid condonavit? Pœnámne temporalem, poſt remiſſam culpam, in foro pœnitentiæ injunctam? Ita ex Bellarmino Tuo innuis, ajens,

 poſt

poſt reſtitutionem in ſtatum gratiæ vi pœnitentiæ factam ſuperfuiſſe aliquid inceſtuoſo in perſona Chriſti condonandum. Sic novellam hypotheſin veſtram, qua remiſſionem culpæ, pœnæ æternæ & temporalis ſecatis in partes, Apoſtolo impingitis, non illam ex Scriptura aſſerentes, uti decuerat, ſed in eam inferentes, ſine ulla vel tenuiſſima rationis mica. Etenim revera S. Paulus eam pœnam donavit, quæ inceſtuoſo huic ante ullam pœnitentiam impoſita fuit. Non enim vel confeſſo, vel pœnitenti ullam legitur impoſuiſſe pœnitentiam; ſed tantùm peccanti. *Illam pœnam,* ſic ipſe Gregorius de Valentia, *aut partem illius pœnæ remiſit tunc Apoſtolus, quam antea, prima ad Corinthios quinto, dixit ſe nomine ac loco Chriſti ei homini conſtituiſſe.* An verò illa remiſſionem culpæ alicujus ſecuta eſt? Nihil certè minùs. An alia pœna fuit, quàm excommunicationis? Atqui hæc in particulas comminui non potuit. Totam hauſit, qui vel unum diem excommunicatus manſit. Et ſola illam pœnitentia circumſcripſit, non Papiſtica, pœnarum nugis definita; ſed Chriſtiana, quæ deplorans peccata præterita, ad converſionem ad Deum, amorémque virtutis feſtinat. 3. An eadem indulgentiæ Paulinæ & veſtræ ratio fuit? Atqui illam Corinthiorum fidelium indulgentia præceſſit, atque ſic præceſſit, ut Paulinam moverit & poſt ſe traxerit. Veſtram autem nulla omnino fidelium indulgentia vel præcedit, vel commovet. Quid enim laicis cum indulgentia Papali negotii? Qui niſi nomine Papæ delegati (nam delegari à Papa poſſe laicos ad exercendam juriſdictionem illam, Cordubenſis apud Gregorium de Valentia *de Indulg. c. 5.* docet) procul ab omni negotio illo arceantur. 4. Ubi denique Scriptura teſtis eſt, S. Paulum ſeorſim excommunicationem, & reatum pœnæ temporalis coram Deo ſuperſtitem condonaſſe? Ne apex quidem illius diviſionis, in condonationis hiſtoria comparet. Imò omnia alia comparere oſtendimus.

OBIECT. VI. *Inter Sanctos eſt arcta communio ut aliarum rerum, ita etiam afflictionum & paſſionum. Ergo ſibi mutuò paſſiones & ſatisfactiones communicant, eáque communicatio in theſauro eccleſiæ aſſervata per indulgentias diſpenſatur* Reſp. 1. Communicatio bonorum, quæ inter fideles vigere debet, eſt bonorum communicabilium, non incommunicabilium. Talia autem ſunt opera à nobis juxta Dei mandatum edita, vel paſſiones voluntate ipſius immiſſæ, quas quiſque pro ſe, non pro aliis tolerare debet, Prov. IX. 12. Gal. VI. 5. Satisfacere verò nemo vel pro ſe, vel pro aliis poteſt. 2. Sanctorum *communio* à *communicatione* differt. Communio enim ſupponit rem communem, cujus omnes æqualiter participes fiant, uti liquet ex Epheſ. IV. 4. Communicatio non item, quia fit erga indigentem. Communio igitur Sanctorum hujus vel illius particularem ſatisfactionem evertit, nóſque ad unicam Chriſti ſatisfactionem manuducit. 3. Si Sanctorum communio, quæ mutua eſſe debet, in ſatisfactionum communicatione conſiſteret, ſequeretur, ſicut Sancti, B. Virgo, Apoſtoli &c. ſuas nobis ſatisfactiones communicarent: ita viciſſim nos quoque iis noſtras communicare debere. 4. Satisfactio non eſt bonum abſolutum, ſed ad eum, cui ſatisfit, refertur. Etſi igitur inter membra eſſet communicatio, non tamen ſequeretur, eſſe acceptationem à parte creditoris, abſque qua omnis hæc ſatisfactio inutilis foret.

EXCIP.

Excip. Reding: 1. *Qui ſapiens eſt, ſic ſibi ſapiens eſt* (Prov. IX. 12.) *ut ſapientiæ tamen ejus fructus etiam in alios redundare poſſit. Et ſic quiſque onus ſuum portabit* (Gal. VI. 5.) *ut tamen in Eccleſia ſit Sanctorum communio, per quam unus bonorum operum ſuorum ſuffragiis aliis prodeſſe poſſit. 2. Communio ſupponit rem communem non actualiter, ſed potentialiter. Nam ne Chriſti quidem ſatisfactiones ante ſui applicationem quoad efficaciam actu communicatæ ſunt; ſed earundem ſufficientia eatenus parata eſt, ut pro omnibus Divinitus ordinata ſint remedia, per quæ applicari poſſint. Si ergo in ordine ad iſtas Chriſti ſatisfactiones univerſorum ſanguine Chriſti redemptorum communio Sancta ſtat, cur non etiam Sanctorum ſatisfactiones fidelibus reciprocè communicabiles communione Sanctorum contineri queant? 3. Satisfactionum illa communio mutua eſt nonniſi ſecundum capacitatem ſtatus, in quo quiſque Sanctorum conſtitutus eſt; adeóque non requirit, ut fideles militantes Cælitibus ſatisfactiones ſuas communicent. 4. Valor operum noſtrorum ſatisfactorius, ex ſe actus primi duntaxat pro reatu pœnæ temporalis extinguendo ſufficientiam importans, nulla Divinæ veritatis lege infallibiliter à Deo acceptatus legitur. Ut ergo in actu ſecundo obtinere poſſit efficaciam, id pendet adhuc ex Dei acceptatione nobis haud cognita, ſed ejus inſcrutabili judicio relicta. Ita precibus mutuis vis ſua ineſt, quamvis ad illarum acceptationem pro re poſtulata in individuo Deus nulla lege obſtringatur.* Ibid pag. 347. 348. Reſp. 1. Sicut nec ſapientia unius imputatur alteri; nec onus unius conjicitur in alterum, ſed ſuum quiſque, non alterius portat: ita nec ſatisfactio unius, (ſi qua datur) imputari alteri poteſt. *Quiſque* enim *reportare debet, quæ in corpore ſuo fecerit, congruenter ad id quod fecerit, ſive bonum ſive malum.* non quod fecerit in corpore alterius, 2. Cor. V. 10. Ita Virgines prudentes ſtultis oleum ſuum denegant, Matth. XXV. 9. *Noe, Daniel, Job ne proprios quidem infantes rediment,* Ezech. XVI. 16. ſed *quemadmodum anima peccans morietur, ita anima juſtè agens vivet.* Scitè Tertulliauus *de pudic. c.* 22. dixit: *Quis alienam mortem ſua ſolvit, niſi ſolus filius Dei? Proinde qui illum æmularis donando delicta, ſi nihil ipſe deliquiſti, planè patere pro me. Si verò peccator es, quomodo oleum faculæ tuæ ſufficere & tibi & mihi poterit?* Fac ergo ex opere meo fructus redeat ad alium: non ideo tamen ſatisfactio unius, eáque ſuperflua, imputari alteri ſic poteſt, ut ipſe eatenus à ſatisfactione & pœna propria (ſi qua in fidelibus daretur) liberari poſſet. Si communio Sanctorum exigeret, ut quævis bona ſibi invicem communicarent, etiam unius fidelis fides & charitas alteri communicaretur. Id verò non admittet Bellarminus, utpote qui *de Indulg lib. I. 2.* fatetur, *opus bonum, qua parte meritorium eſt, alteri non communicari.* Si ergo propoſitio ſit univerſalis, æquè communicabitur opus *meritorium*, ac quod fingunt, *ſatisfactorium.* Sin particularis, ex puris particularibus nil concludere licet. 2. Communionem Sanctorum à communicatione diſtinxi meritò, neque tu diſtinctionem negare potuiſti. Communio, repeto, ſupponit rem communem, cujus omnes æqualiter participes fiant. Liquet id ex Apoſtolo Epheſ. IV. 4. *Unum eſt corpus & unus ſpiritus, ſicut & vocati eſtis in unam ſpem vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma. Unus Deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnes & per omnes, & in omnibus vobis.* Vides ſemper unam rem, cujus omnes, ad quos illa pertinet, participes ſunt non *potentia* duntaxat, uti nugaris, ſed *actu*; ita ut Sanctorum communio particularem ſatisfactionem prorſus, uti dixi, evertat, nóſque ad unicam Chriſti ſatisfactionem, rem omnibus ſoliſque fidelibus *actu* communem manuducat. Sicut enim habemus communionem cum Sanctis, non quia nobis Spiritum, fidem vel Baptiſma communicant, ſed quia eundem habemus ſpiritum, eandem fidem, eundem Baptiſmum cum iis communem: ita quoque hac in parte cum iis habebimus communionem, ſi poſſideamus

ſatisfactionem cum iis communem, quæ eſt ſatisfactio Jeſu Chriſti. Præterea vel omnes fidelium ſatisfactiones ſub communionem hanc cadunt, vel aliquæ. Non omnes, ex hypotheſi veſtra propria. Nam qui propriis pœnis ſatisfacit, eundem pro aliis ſatisfacere, ipſimet negatis. Si aliquæ, argumenti, quod ſatisfactionum, afflictionum, rerum omnium communioni innititur, vis perit. Cúmque communio Sanctorum certa ſit, ab ipſa quippe membrorum unione pendens, quicunque in ea unione eſſet, eo ipſo ſibi aliorum ſatisfactiones applicaret. Sicut cùm quis affligebatur, non expectabat Paulus intentionem afflicti, ſed eo ipſo affligebatur ipſe, quod membrum Eccleſiæ in eo ſtatu eſſe videret: ita ſi quis pro ſe ſatisfaceret, ſufficeret, ut alius quicunque peccator ſaltem in gratia conſtitutus, vellet ea ſatisfactione pœnis ſuis eſſe ſatisfactum: ne conſulto quidem Epiſcopo Romano, magno illo theſauri diribitore. Denique quæ bona maláve Chriſtianis communia ſunt, ea per accidens communia ſunt. Sic inceſtum ſolum per ſe excommunicatio puniebat, quia præter eum excommunicatus nemo eſt. Sed per accidens id pertinebat ad reliquos Corinthios, ob mœrorem inde conceptum; imò ad omnes omnium ætatum Chriſtianos, propter exemplum. quomodo ea, quæ in deſerto olim contigerunt, typos fuiſſe Corinthiorum, omniúmque etiam Chriſtianorum, Apoſtolus 1 Cor. X 6. docet. Vos verò contra planè inſtituitis. Quas enim ſatisfactiones alienas defenditis, eas negatis eſſe ſatisfactiones pro peccatis eorum, à quibus illæ ſuſtinentur, ſed eorum pro quibus ſuſceptæ ſunt, aut quibus applicantur. Proin in theſaurum Eccleſiæ non omnes pœnas, quas Sancti ſubiverunt, ſed ſuperfluas duntaxat, otioſas, & aliàs rubiginem contracturas, ſi ab Eccleſia peccatores vel indulgentiæ exularent. Longiſſimè ergo à natura communionis commentum iſthoc abit, cùm pœnas has utiles faciat iis, qui non patiuntur, & quidem ſolis. 3. Neque mutua dici poteſt communicatio, quæ talis eſt nonniſi *ſecundum capacitatem ſtatus, in quo Sancti ſunt*, ita ut una pars juvet alteram, non viciſſim ab altera juvetur. Si ergo Sancti ſuas nobis ſatisfactiones communicant, viciſſim, ut communio bonorum habere poſſit, nos Sanctos Cœlites aliqua re juvare tenemur. Sed qua juvare illos poſſumus, qui beati nullius rei indigent? 4. Nec valor ſatisfactorius operum quoad actum primum ſufficientiam ullam habet: nec acceptatur à Deo ſecundum actum ſatisfactorium ſive primum, ſive ſecundum, quia Deus non acceptat ullam ſatisfactionem, niſi illam, qua ipſi ſatisfit *pretioſo ſanguine Agni immaculati & incontaminati*. 1. Pet. I. 19. Et ſatis hic titubas ipſe, ajens, *acceptationem* hanc *Dei nobis incognitam eſſe*. Quæ ergo indulgentiarum certitudo? Sed vobis hic ſufficit permutatio Diomedis permutationi ſimilis; vel ea etiam deterior, qua bullas pro bulgis nummorum, & plumbum pro argento reddentes, nullius altioris pretii certitudinem ſpondere audetis. Precum pro aliis diſſimilis ratio eſt, quia incertiſſimus licet de earum fructu ad proximum, pro quo intercedimus, redundante; illas tamen ex Dei præcepto fundere tenemur. neque eas quiſquam bonus ære conductus fundit, ſed puro amore ſtudióque ſalutis proximi. Quid hoc ad indulgentiarum mercimonium?

OBIECT. VII. *Indulgentiarum diſpenſandarum antiquus eſt in eccleſia uſus. Etenim Gregorius M. ſtationibus adjunxit indulgentias, uti teſtantur Thomas & Guilielmus Antiſiodorenſis. Concilia etiam Generalia, Lugdunenſe, Viennenſe & Claromontanum, uſum & valorem earum approbant. Denique olim, Cypriano teſte, Prælati extra Sacramentum remiſerunt pœnitentias alioqui juſtas, quæ ut Deo ſatisfacerent, inſtituta erant; adeóque reapſe indulgentias conceſſerunt.* Reſp. 1. At indulgentiarum apud

priſcos

priſcos mentionem fieri, negant Cajetanus, Alphonſus à Caſtro, alii. Keiſersbergius dicere ſolitus eſt, Patres indulgentiis nullis uſos eſſe, *quia indulgentiis uti ſit propriis ſatisfactionibus neglectis impiè agere*. Roffenſis quoque cauſam incognitarum veteri eccleſiæ indulgentiarum hanc affert, *quòd ipſum quoque purgatorium, ſine quo nulla indulgentia, ſerò in eccleſia cognitum & receptum fuerit*. 2. Gregorium M. ſtationibus indulgentias addidiſſe, nec ex ejus operibus, nec ullo idoneo teſte conſtat. Thomas enim & Altiſiodorenſis Gregorio pluſquam ſexcentis annis recentiores, quique nulla vel revelatione Divina, vel antiquiore teſtimonio inſtructi hoc affirmant, pro legitimis teſtibus haberi nequeunt. 3. Concilia Viennenſe, Lugdunenſe, Claromontanum & ſera fuerunt, & particularia, quibus ex Orientalibus eccleſiis nemo interfuit, adeóque nihil aliud quàm Papalium in ſummo corruptionis & eccleſiaſticæ ignorantiæ vigore, mancipiorum conventicula. Certè duodecim Seculorum primorum Concilia de indulgentiis ejuſmodi ne gry quidem habent. 4. Cyprianus nuſpiam teſtatur, relaxatas eſſe juſtas pœnitentias. Si veram pœnitentiam agerent excommunicati, contrahebatur interdum tempus pœnæ eccleſiaſticæ, quâ eccleſiæ ſcandalo perculſæ ſatisfiebat, ut pœnitentes ante tempus definitum ad communionem admitterentur. At indulgentiæ nec excommunicatis hodie offeruntur, ſed iis qui ſunt in ſtatu gratiæ; & Deo, non eccleſiæ debitas ſatisfactiones relaxare ſtatuuntur.

EXCIP. REDING: 1. *Licet ſub formali indulgentiarum nuncupatione veteribus incognitæ indulgentiæ fuerint: res tamen ipſa veteri Eccleſiæ nota fuit.* 2. *Roffenſis non ita neceſſariam fuiſſe indulgentiarum in primitiva Eccleſia fidem fuiſſe ait, ob charitatis ardorem, martyriorum frequentiam, criminum raritatem, canonum ſeveritatem. Poſtquam autem bona pars populi magis Chriſtianiſmum exuerat, quàm rigorem Canonum pateretur, non ſine Spiritus S. diſpenſatione factum docet, quòd poſt tot annorum curricula Purgatorii fides, & indulgentiarum uſus ab Orthodoxis generatim ſit receptus &c.* 3. *Altiſiodorenſis & Thomæ, virorum tantorum, gravitas Gregorii teſtimonio pondus ſaltem rationabilis ac juſtæ præſumptionis addunt.* 4. *Si Concilia Viennenſe, Lugdunenſe & Claromontanum indulgentias probantia, induxiſſent morem à verbo Dei & Apoſtolica Eccleſia alienum, eorum decreta non eo usque prævaluiſſent, quin potiùs ab Eccleſiæ fidis doctoribus verbi Dei gladio oppugnata eſſent.* 5. *Antiquiora Oecumenica Concilia plurium etiam aliarum veritatum orthodoxarum mentionem nullam fecerunt. In illis nempe actum non eſt niſi de dogmatibus in quæſtionem vocatis. Eadem ratione de indulgentiis ſiluerunt, ſine ullo præjudicio cauſæ.* 6. *Impudenter negare videris, relaxatas juxta Cyprianum pœnitentias juſtas fuiſſe: vel ſcandali reatum coram Deo ſuſtuliſſe.* Ibid. pag. 348. 349. Reſp. 1. Nec nomen, nec omen Papalium indulgentiarum veteris Eccleſiæ conſenſu firmaveris unquam. Non venit illi in mentem ἀδιανοητόν, quòd Papa vi juriſdictionis ſibi ſoli collatæ poteſtatem habeat eximiam indulgendi, hoc eſt, diſpenſandi Theſaurum Eccleſiæ, in ſanguine Chriſti, Virginis Mariæ paſſionibus, Martyrum tormentis, Confeſſorum & Eremitarum &c. laboribus abſtru-

ſum,ut meritis illorum omnium adminiculatorum pœnæ temporales in hac vita, & poſt hanc vitam in Purgatorio remittantur iis, qui dederint fecerintque hoc vel illud in ſcheda Papali expreſſum. Tam ignotum veteri Eccleſiæ iſthoc plaſma fuit, quàm ignotus fuit Tridentinus Papatus ipſe. 2. Non negat ergo Roffenſis uſum indulgentiarum in primitiva Eccleſia, ſed frivolas duntaxat falſáſque cauſas, & ob quas ille in Eccleſia nonniſi ſerò receptus fuerit, compilat. *Cùm Purgatorium*, ſic ille diſertè loquitur, *tam ſerò cognitum ac receptum fuerit Eccleſiæ univerſæ, quis jam de indulgentiis mirari poteſt, quòd in principio naſcentis Eccleſiæ* (NB) *nullus earum fuerit uſus. Cœperunt igitur indulgentiæ, poſtquam ad Purgatorii cruciatus aliquandiu trepidatum erat.*&c. 3. Ne veſtris quidem tanti viſa eſt authoritas Thomæ & Guilhelmi Antiſiodorenſis, ut fidem haberent, Gregorium indulgentias in diebus ſtationum populo conceſſiſſe. Audi Cajetanum: *De ortu indulgentiarum ſi certitudo haberi poſſet, veritati indagandæ opem ferret. Verùm quia nulla S. Scripturæ, nulla priſcorum Doctorum Græcorum aut Latinorum authoritas ſcripta hanc ad noſtram deduxit notitiam: ſed hoc ſolùm à trecentis annis Scripturæ commendatum eſt de vetuſtis Patribus, quòd B. Gregorius indulgentias ſtationum inſtituit, ut in quartum Sententiarum Divi Thomæ habetur.*&c. En, non obſtante graviſſimorum teſtium, Thomæ & Antiſiodorenſis authoritate, negat ille, *ullam priſcorum Doctorum Græcorum aut Latinorum* (inter quos Gregorius M. numerandus utique) *authoritatem ſcriptam indulgentiarum uſum ad noſtram notitiam duxiſſe.* 4. S. Paulus 2. Tim. II. 19. errantium ſermonem *gangrenæ inſtar depaſci* ait. Gangræna ergo eſt, quæ non curata ſerpit vehementer, depaſcitúrque univerſum corpus. Deſine igitur, Redingi, mirari, quòd indulgentiæ à poſterioribus illis & corruptioribus Conciliis approbatæ, invaleſcere paulatim & radices agere cœperunt, non quidem in Eccleſia vera, ſed in factione Papali Eccleſiæ inſidente. Neque enim defuiſſe, qui errori invaleſcenti ſe ſtrenuè opponerent, ſupra vidimus; & vel ſola Eccleſiæ Reformatæ hiſtoria comprobat. 5. Oecumenici Concilii Nicæni I. teſtimonium ſibi vindicare Bellarminus conatur. Ancyranum & Laodicenum conatur idem. Tu eorum ſilentium excuſas. Utri fidés? Neutri equidem. In Nicæno Concilio *Can.* 12. conſtitutum eſt ut qui prævaricati eſſent in religione profitenda, ſeptem annis inter Pœnitentes eſſent, duobus tamen annis ſine oblatione, & ſola oratione populo participarent: Poſſe nihilominus Epiſcopum *φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι humanius aliquid de iis ſtatuere.* Hic ſanè de indulgentiis dicendi locus erat, ſi tales Nicæni ſtatuiſſent, quales Papiſtæ ſtatuunt. Sed multum profectò æra lupinis diſtant. Etenim indulgentiæ Papiſticæ ſatisfactiones alienas, non proprias: Nicænæ proprias ſupponunt; & proprias quidem, non quiſquilias Papales, ſed pœnitentiam, quam illi virtutem dicunt. *In his autem omnibus*, ſic Nicæni, *obſervare oportet propoſitum, & modum pœnitentiæ. Quicunque enim* (NB) *timore, & lachrymis, & patientia & bonis operibus converſionem abſque ſimulatione demonſtrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum orationibus communicabunt.* Tum Papales indulgentiæ liberant à pœnis Purgatorii. Contra veteres Eccleſiaſtici Canones non à pœnis liberarunt, ſed eas duntaxat relaxarunt; imò ne relaxarunt quidem, ſed pœnarum tempus contraxerunt; nimirum ut peccatores ſeriò pœnitentes ante tempus præfixum ad communionem Eccleſiæ, unde exulabant, admitterentur. Hinc in Canone Nicæno *εὐχῶν κοινωνεῖν orationibus communicare*, & *τὸν ἐπίσκοπον φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι, Epiſcopum humanius aliquid de iis ſtatuere*; & *ἐξ ἅπαντος πληροῦν τὸν χρόνον univerſum implere tempus.* Indulgentia igitur iis tota erat in menſura temporis, pro ratione diſciplinæ, qua pœnitentibus anni certi definiebantur. Quid hic Papiſticas indul-

indulgentias redolet? Ubi theſaurus Eccleſiæ? Ubi diſpenſator ejus Papa? Ubi culpæ & pœnæ diſtractio? Ubi definitio pretii? Annon contraria omnia? Ubi non tantùm non nominatæ indulgentiæ veſtræ (uti ſanè non omnia dogmata nominari neceſſe erat) ſed contraria etiam iiſdem aſſerta vidimus. Saltem indulgentias veſtras, ſi quas vetus Eccleſia habuiſſet, inter articulos fidei non retuliſſet; quia de iis in ullo veterum Concilio quicquam definitum legimus. 6. Ubi ergo juſtas pœnitentias, & quidem Deo, non Eccleſiæ debitas, relaxatas eſſe, Cyprianus dixit? Cedo verba! Non pœnitentias relaxatas, ſed tempus pœnitendi contractum, ut citiùs pace Eccleſiæ frui poſſent, quàm ſtatutum priùs fuerat, Cyprianus docet. Neque veterum illam φιλανθρωπίαν, à Nicæno etiam & Ancyrano Concilio probatam, cum Papalibus indulgentiis commercii quicquam habuiſſe, vel inde colligimus, quia indulgentiæ illæ veterum dederunt pacem Eccleſiæ, uti diſertè Tertullianus & Cyprianus. At Papales non dant pacem Eccleſiæ. Dare enim pacem Eccleſiæ eſt tollere pœnam impoſitam in foro Eccleſiæ externo, ubi puniuntur delinquentes. quod ad forum pœnitentiæ non pertinet. Atqui Papiſtæ concedunt, per indulgentias non tolli pœnas in externo Eccleſiæ foro impoſitas. Non ergo dant pacem Eccleſiæ.

QUÆSTIO IX.

An ad mortificandam carnem conducat jejunium, conſiſtens in delectu ciborum?

ASſerit decretum de *ciborum delectu.* Nos tale jejunium in delectu ciborum, nominatim piſcium, herbarum ac leguminum, non excluſo quantolibet potu, per prandium etiam & cœnas exactum, veri nominis jejunium eſſe, & ad mortificandam carnem idoneum, planiſſimè negamus. Rationes.

ARG. I. Jejunium veri nominis Eccleſiaſticum eſt omnimoda abſtinentia à quolibet cibi & potus genere. Quam definitionem multa ſuadent. Etenim ipſa vox νηστεύειν deſcendit ἀπὸ τοῦ νὴ ἐσθίειν, à non comedendo. Et apud Suidam νῆστις eſt ἄσιτος, impaſtus, qui nihil edit. Tum qui in Scripturis jejunârunt, abſtinuerunt ab omni cibo, uti colligitur ex 1. Sam. XIV. 24. 2. Sam. III. 35. Dan. X. 3. 4. Jon. III. 7. Luc. V. 33. VII. 33. Præterea tale eſſe jejunium oportere evincit, quòd finis ejus ſit afflictio, humiliatio, caſtigatio corporis, afflictio animæ, & deliciarum corporis, quibus caro ferocior redditur, & Spiritui impedimentum objicitur, abdicatio. Olim etiam jejunium ſolviſſe dictus eſt, quiſquis aliquid edit, ſive ex Terræ, ſive ex marium proventu. Denique & Bellarmini ea confeſſio eſt lib. 2. de Bonis operibus Cap. 1. *nomen jejunium abſtinentiam à cibo ſignificare.* Porro jejunium conſiſtens

in

in delectu ciborum, non eſt omnimoda abſtinentia ab omni genere cibi & potus, ne quidem ab iis cibis, qui carni fomenta miniſtrant. Non igitur eſt veri nominis jejunium, nec conducit ad mortificandam carnem.

RESP. REDING. : 1. *Agnoſcis jejunium Eccleſiaſticum. Oportet ergo abſtinentiam illam, in qua veri nominis jejunium conſiſtit, ex determinatione Eccleſiæ pendeat. Eccleſia porro in hac determinatione ſic reſpicit ad finem jejunii, concupiſcentiæ refrænationem, ut ſimul intenta ſit ad moderamen naturæ ſalvandæ. ad quod unica in die comeſtio ſufficit. Jejunium ergo Eccleſiaſticum non omnino indefinitè, ſed pro tempore per Eccleſiam definito eſt abſtinentia à quolibet cibi genere. Idque ſolum citata à te loca & argumenta tua evincunt. Quibus autem principiis & regulis in determinatione illa Eccleſia uſa ſit, eleganter Thomas Aquinas 2.2.q.147.docet.* Tomo V. Tract. XIV. ſſ.2. pag. 351.--353. Reſp. Jejunium *Eccleſiaſticum* dixi, ab Oeconomico vel Politico diſtinctum; non quòd in Eccleſiæ poteſtate ſitum ſit, definire jejunium, quod verbo Dei definiente tale non eſt. Ita enim vos jejunium definitis, non tam abſtinentiam à cibis in univerſum, quàm abſtinentiam à talibus cibis, puta carnibus, hoc eſt, ciborum delectum. quòd non veri nominis Eccleſiaſticum, ſed merè hypocriticum jejunium eſt. Merum enim, atque turpe illud ludibrium eſt, quòd aſſeris, *jejunium Eccleſiaſticum non omnino indefinitè, ſed pro tempore per Eccleſiam definito eſſe abſtinentiam à quolibet cibi genere.* Ergo ne jejunium veri nominis Eccleſiaſticum erit abſtinentia à quovis cibi genere, inde à manè ad prandium uſque, ſi ita Eccleſiæ determinare libuerit? Sed *ad moderamen naturæ ſalvandæ unicam in die comeſtionem ſufficere*, ais. Vel ita Eccleſia veſtra definivit, vel non. Si prius, cur jejunantes veſtri plerique & prandent & cœnant? Si poſterius, poterit ergo Eccleſia definire jejunium, gemino convivio, & prandio & cœna conſtans, hoc eſt, jejunium non jejunium. Nemo enim, cui ſanum ſinciput eſt, jejunare, hoc eſt, ab omni cibi genere abſtinere illum dixerit, qui genialiter & prandet & cœnat. Bellarminus equidem *lib. II. de Bonis Oper c.* 1. tria ſecundum regulam Eccleſiaſticam ad jejunium requiri aſſerit; *primum, ut qui jejunat, ſemel tantùm in die cibum ſumat. Secundo, ut illa refectio ſit cœna, non prandium. Tertiò, ut habeatur ciborum delectus, & præſertim à carnibus ſe abſtineat, qui Eccleſiaſtico more jejunat.* Sed quas trabalibus clavis figit jejunii Eccleſiaſtici leges, ne ſuis Catholicis moleſtus ſit, repentè eaſdem refigit totas, & quidem eo ipſo capite. Etſi enim dicat, *non deeſſe, qui unica omnino refectione contenti nihil omnino cibi deguſtent, niſi vel hora nona, vel ſub veſperam*, & edictum illud ſuum & Dei, & Patrum innumerabilibus teſtimoniis firmet; fatetur tamen ilico, *uſum jejunia ſolvendi circa meridiem, & cœnulam ſumendi ſub noctem ab Eccleſia ſua tolerari*. Hac quidem lege ex Catholicis, quos Romana *tolerat* Eccleſia, prandentibus & cœnantibus (quales plerique omnes ſunt, exceptis forte Monachis vel ſuperſtitioſulis nonnullis) nemo ſecundum regulam Eccleſiaſticam jejunat. Tolerat illos Eccleſia, ſed nec reprehendit, vel rectiora facere ſubigit. Imò eos, qui *morem in Eccleſia introductum, atque à Patribus vel probatum, vel certè permiſſum ſequi volunt*, reprehendi poſſe, ibidem Bellarminus negat. Tota quadrageſima apud vos prandetur, & à bene pranſis cœnula (ita vocatis) ſumitur. Feria verò ſexta & Sabbatho etiam liberiùs, quàm quadrageſimæ tempore, bis in die veſcimini, &, ſi libet, ſæpiùs etiam. Cœterorum jejuniorum par apud vos ratio eſt. Neque aliud inter dies jejuniis ſacros, & eos, qui ſunt à jejuniis immunes, diſcrimen apud vos apparet, niſi quòd carne illis abſtinent, his veſcuntur. Neque Paſtores Eccleſiæ Romanæ aliud vel exigunt, vel imperant, niſi ut ea lege jejunia colantur. Fateri igitur neceſſe eſt, Eccleſiam veſtram nemini,

ni,ſi verè loquendum eſt,jejunium imperare; quippe quæ neminem cogit à prandio,hora ſexta, cibis abſtinere; neminem ſexta pranſum à cœna, vel certè cœnula veſpere excludit. Nam cùm definiat, fidelem, ad hoc,ut Eccleſiaſticè jejunet, neque prandere, neque ante nonam veſci debere, quomodo dici poteſt ſuis legibus & determinationibus jejunium Eccleſiaſticum imperare, quæ ſuos nulla totius anni die prandere & cœnare vetat? Hoc ſcilicet jejunium veſtrum Eccleſiaſticum eſt, juxta definitiones & probatam praxin veſtram,jejunium non-jejunium. Fateris enim ipſe,argumento meo ſatisfacturus, *jejunium pro tempore ab Eccleſia definito eſſe abſtinentiam à quolibet cibi genere.* Quod verò illud tempus ab Eccleſia definitum eſt? Non utique prandium,non cœna. Egregium profectò jejunium,à mane ad prandium uſque abſtinere cibis. Quotuſquiſque non ita jejunat? Ite modò,tetri & moroſi jejuniorum laudatores, & jejuniorum religionem apud nos ſolutam clamate,quæ apud vos nulla unquam fuit,nulla eſt.

ARG. II. Jejunium præſcribens delectum ciborum tanquam rem neceſſariam & conſcientiam obligantem,eſt res mala,prohibita,dæmoniorum doctrina, Chriſtianæ libertati inimica, denique minimùm ἐθελοθρησκεία Matth. XV. 11. 1.Cor. X. 25. 26. 27. 1.Tim. IV.1.2.3.4. Coloſſ.II.21.22.&c. Non eſt igitur veri nominis jejunium.

Resp. Reding.: 1. *Eſus carnium per ſe non coinquinat hominem,uti Matth.15.11. innuitur: ſed coinquinat accedente inobedientia & trangreſſione Eccleſiaſtici mandati, quæ exit ex corde.* 2. *S. Paulus 1.Cor. X.25. 26. permittit quidem omnia,quæ in macello venduntur, comedere,neque quicquam interrogare propter conſcientiam. At v. 28 vetat comedere,ſi quis indicaverit,hunc vel illum cibum idolis immolatum eſſe. Ita fas quidem eſt omnia comedere. Sed quando Eccleſia, quæ poteſtatem habet,ſub diſcreta ad imbecillitatem humanam commenſuratione ſanciendi, quæ pietati conſentanea ſunt, abſtinentiam à carnibus ad moderatum aliquod tempus coarctat, non jam conſcientiæ libertas, ſed effrænis licentia eſt, ejuſmodi præcepto Eccleſiaſtico adverſari.* 3. *Idem S.Paulus 1. Tim. IV. 2.3.4. dæmoniorum doctrinam eſſe innuit,non ſi quis à cibo abſtineat propter ſacratam ſignificationem, vel corporis caſtigationem; ſed ſi quis abſtineat à cibis,quos Deus creavit, dicendo, quòd eos Deus non creaverit; uti S. Auguſtinus contra Fauſtum lib. 30. 6. explicat. Nos verò nec carnes,nec nuptias prohibemus ſub motivo per S.Paulum damnato, ſed ex motivo virtutis per ipſum S.Paulum approbato.* 4. *Coloſſ. II. 21. de illis ſermo eſt, qui ex ſuperſtitioſa Angelorum Chriſto à Cerintho & aliis ſeu Simonianis,ſeu Platonicis hæreticis antepoſitorum, cultu abſtinentiam à cibis Moſaica lege prohibitis inducebant. Nihil hoc facit ad abſtinentiam à carnibus ex cultu erga Chriſtum,ex ſancto Eccleſiæ præcepto ſacratioribus nonnullis temporibus præceptam.* Ibid.pag.353.354. Reſp. 1. Imò Chriſtus Matth.XV.11.non de cibis *per ſe* non inquinantibus, ſed de iiſdem ne quidem inquinantibus *ſecundum quid*, quatenus contra Eccleſiæ mandatum & traditionem veterum manducantur, manifeſtè loquitur. Nam etiam Phariſæi & Scribæ præcepti & traditionis non Divinæ (poterat enim Deus vetare,& vetuit ſæpius) ſed Eccleſiaſticæ,vetantis cibos comedere illotis manibus,prætextu eoſdem ſic manducatos inquinare docuerunt: Chriſtus contra id apertè negavit. Sic enim ille adverſus Phariſæos Papiſtas, ſive Papiſtas Phariſæos concludit: *Nihil quod os ingreditur, hominem inquinat. At cibi à Phariſæis prætextu traditionis humanæ vetiti os ingrediuntur. Ergo cibi à Phariſæis prætextu traditionis humanæ vetiti hominem non coinquinant.* Hæc

planè cauſa veſtra eſt. Nam prætextu traditionis merè humanæ vetatis certos cibos certo tempore manducare. 2. Vetat S. Paulus 1. Cor. X. 28. comedere carnes, ſi quis dixerit, idolis immolatas eſſe; idque (v. 29.) *propter conſcientiam non propriam, ſed alienam.* ne videlicet frater infirmus ſcandalizetur. Extra hunc caſum quorumvis ciborum in macello venalium manducationem permittit, vetátque adeò interrogare *propter conſcientiam*, puta propriam. Annon ſic clariſſimè ſignificat S. Paulus, nullas tum fuiſſe apud ſuos de carnium abſtinentia leges in duas cujuſque hebdomadæ ferias, totámque quadrageſimam latas. Alioquin ſanè fidelibus impiè conceſſiſſet iis omnibus frui, quæ in macello Corinthiaco vænibant. Cúm ergo S. Pauli tempore ejuſmodi leges, jubentes abſtinere carnibus quibuſdam propter conſcientiam propriam, latæ nullæ extiterint: quo jure Eccleſia non Apoſtolica leges ejuſmodi rogavit, & rogatis iiſdem libertatem Apoſtolicam emendi, quicquid in macello venditur, & nihil interrogandi propter conſcientiam, ſuſtulit? 3. Auguſtinus contra Fauſtum *lib. XXX. 6.* Manichæos ex 1. Tim. IV. 3. 4. dæmoniorum doctrinam alere probavit, quia prohibebant certos cibos, dicendo, *quòd* à Deo bono *creati non ſint.* Negat autem damnari Eccleſiam, quæ *abſtinet à cibis* (non certis illis, ſed omnibus, jejunii tempore) *propter ſacratam ſignificationem, vel corporis caſtigationem.* Sed perperam planè inde conficis, S. Paulum dæmoniorum doctrinis accenſentem eos, qui jubent abſtinere certis cibis, quos Deus condidit; non alios perſtringere quàm Manichæos, vel iis ſimiles, qui certos cibos prohibent, ceu à Deo non creatos, adeóque ſua natura malos. In genere enim damnantur jubentes abſtinere certis cibis, quamcunque videlicet ob cauſam: in ſpecie tum Manichæi, jubentes abſtinere certis cibis, utpote à Deo non conditis: tum Papiſtæ, jubentes abſtinere certis cibis, religionis gratia. Nam utrique ſanè jubent abſtinere certis cibis, diverſas ob cauſas licet. Annon æquè jubentes abſtinere à certis cibis Montaniſtæ atque Manichæi ab Apoſtolo damnantur? Atqui hi abſtinuerunt à cibis non ut natura malis, vel immundis, ſed temperantiæ ſolius cauſa. Tertullianus ſanè *lib. de jejun.* Pſychicis (ſic ille Catholicos appellavit) hunc locum ſibi & Montaniſtis objicientibus reſpondet, *prædamnari hæreticos perpetuam abſtinentiam præcepturos ad deſtruenda & deſpicienda opera creaturæ, quales inveniat apud Marcionem, Tatianum; at ſe tantùm uſum ſuſpendere.* An ideo Montaniſtas Apoſtolus non damnavit? Neque illud obſtat, quòd Apoſtolus damnat jubentes abſtinere à certis cibis, *quos Deus creavit, ut aſſumantur cum gratiarum actione,* quaſi non alii damnentur quàm jubentes abſtinere cibis, quos Deus non creavit. Non enim verba illa, *quos Deus creavit*, exprimunt ſententiam jubentium abſtinere certis cibis, quia à Deo conditi non ſint (aliàs dicendum fuerat, jubentium *abſtinere à certis cibis, eam ob cauſam, quòd Deus eos non condiderit*; vel, *affirmantium, quòd Deus eos non condiderit*) ſed potiùs argumentum ſeu demonſtrationem, quòd certis cibis ſive in jejunio, ſive extra illud, prohibendi non ſint: quia videlicet ita prohibentes præcepta dant de rebus bonis, licitis, à Deo conditis, ſanctificatis. Hic enim ſcopus, hæc integra Apoſtoli ἀπόδειξις eſt: *Quod Deus creavit ad uſum, cum gratiarum actione, fidelibus aſſumendum, id vetantes ullo tempore habent conſcientiam cauteriatam, & id vetantibus auſcultare eſt apoſtaſia à fide, & auſcultare ſpiritibus deceptoribus, doctrinis dæmoniorum. Atqui cibos quoſvis Deus creavit &c. Ergo cibos quoſdam vetantes conſcientiam cauteriatam &c.* Ratio conſequentiæ eſt, quia Deus de talibus nulla præcepta dedit, neque ulli poteſtatem dedit de talibus præcepta dandi, aut talia præcepta, tanquam nomine Dei urgendi & exigendi. Talia enim præcepta dare pugnaret cum fide veritatis, cujus pars eſt, quòd omnis creatura Dei bona, & non rejicienda, cum gratiarum actione ſumpta, ſan-

ctifi-

ctificetur per ſermonem Dei & interceſſionem. Quo ipſa etiam aſſumptio hujus epicherematis probatur. Si vetari poſſent cibi quidam, vel vetarentur ut non boni, & ſic in perpetuum vetarentur, non certo duntaxat tempore; vel vetarentur, ut non ſanctificati fidelibus, qui veritatem cognoverunt. Atqui juxta Apoſtolum neutrum dici poteſt. Non *prius*, quia *omnis creatura Dei eſt bona, cum gratiarum actione aſſumpta*; (v. 3.) neque adeò fœdare, inquinare fidelem ullo modo poteſt. Non *poſterius*, quia *omnis cibus à fidelibus, veritatem cognoſcentibus aſſumptus, per verbum* (quo homo novit, ſe utendo rebus creatis non peccare) & *interceſſionem* Chriſti Mediatoris, qui efficit, ut tanquam reconciliati & ſanctificati ſanguine ejuſdem, adeóque filii hæredes Dei, rebus Dei uti poſſimus) *ſanctificatur*, v. 3. 4. 5. Præterea cum Manichæis paria faciunt illi, qui carnes certo vel omni tempore vetant, ceu immundas. Atqui vetuit olim Papa Zacharias in Epiſtola Bonifacio Moguntino Epiſcopo inſcripta, graculorum, coturnicum, ciconiarum, magis autem leporum & equi ſylvatici eſum Chriſtianis cavendum eſſe declarans. Ejuſdem anteceſſor Gregorius II. caballi agreſtis, uti vocat, eſum omnibus modis prohibuit, hac addita ratione: *Immundum enim eſt atque execrabile.* Alexander Alenſis dicit, *ideo carnis eſum tempore quadrageſimæ prohibitum, quia terra propter peccatum Adæ maledicta, aqua verò non, ut quæ poſtea ſanctificata ſit Baptiſmo Chriſti.* Et Durandus *Rational. Div. offic. lib. VI.* ſic ſcribit: *Quòd Deus maledixit terræ in operibus humanis, non aquæ, inde eſt, quòd omne genus carnis, quod in terra verſatur, tam quadrupeda, quàm aves in jejunio non licet comedere.* An hi diverſum à Manichæis ſentiunt? An carnes non prohibent *ſub motivo* juxta Te. *per S. Paulum damnato*? 4. Illuſtris cumprimis locus, auro ſignandus eſt ejuſdem S. Pauli Col. II. 16. *Ne quis vos damnet ob cibum vel potum, aut reſpectu diei feſti, aut novilunii, aut Sabbathorum.* Et. v. 20. 21. *Si igitur mortui cum Chriſto, liberi eſtis ab elementis mundi, quid ut viventes in mundo decreta ſuſtinetis;* (qualia ſunt) *Ne tangas, ne guſtes, ne attrectes? Quæ omnia ipſo uſu pereunt, præſcripta ex mandatis & doctrinis hominum. Quæ rationem quidem habent ſapientiæ in cultu voluntario, & ſummiſſione animi, & in eo, quòd corpori non parcunt; non tamen ullius ſunt pretii, cùm ad ea ſpectent, quibus expletur caro.* Quid ampliùs deſideramus? Colligit enim Apoſtolus omnes cauſas, quibus ſuperſtitioſi homines ſuam ciborum quorundam abſtinentiam commendare & palliare ſolent; cujuſmodi ſunt, quòd præſcripta ſit ex mandatis & doctrinis hominum, hoc eſt, uti Papiſtæ loquuntur, authoritate Eccleſiæ: quòd rationem habeat ſapientiæ, quippe non ſine juſtis cauſis inſtituta: quòd ratio hæc ſapientiæ ſit in cultu voluntario, ſummiſſione animi, *ἀφειδίᾳ σώματος, in eo, quòd corpori non parcitur.* quæ ſingula & omnia perpetuò in ore Papiſtarum ſunt. Vetat Apoſtolus quenquam damnare ob cibum vel potum. Papiſtæ damnant, dicentes, peccare, & peccare mortaliter eum, qui à carnibus non abſtinet certis temporibus. Vetat idem eos qui mortui ſunt cum Chriſto, *δογματίζεσθαι decretis onerari.* quia *ἀσύγκλωστα* ſunt, mori cum Chriſto, & decretis ejuſmodi onerari, quæ libertatem à Chriſto partam evertunt, & veterem ſervitutem legalem revocant. Non potuiſſet Apoſtolus Papiſtarum oculum impetere & ferire rectiùs. Dilutum enim eſt, quòd Redingius excipit, *agi de Cerinthianis vel Platonicis, qui ex ſuperſtitioſo Angelorum cultu, abſtinentiam à cibis Moſaica lege prohibitis inducebant.* Eſto enim ita. An ideo Papiſtæ non æquè taxantur? Scilicet, ſi toto genere hi ab illis differant. Alias cur magis loquitur de Cerinthianis & Platonicis; ergo non de Papiſtis: quàm loquitur de Cerinthianis, ergo non de Platonicis? An qui eadem peccata peccant, non ſolent eadem lege contineri? Imò mœchiæ ſeptima Decalogi lege damnantur, & qui virginem ſtuprantur, & qui matronam adulterant, & qui pro-

pinquam inceſtant, & qui ſcortum publicum ſubagitant; quia etſi ſive ſpeciebus, ſive gradibus peccata hæc diſtinguuntur, tamen in genere eodem mœchiæ conveniunt. Quid verò multis? Apoſtolus ipſe oſtendit, non ſolos Judæos Cerinthianos, ſed Papiſtas etiam ſe comprehendere. Eos enim pulſat, qui judicant circa eſum & potum, & decretum iſthoc, ſeu mandatum humanum, *Ne guſtes*, ferunt, *habens legem ſapientiæ in cultu voluntario, & animi ſummiſſione, & in eo, quòd corpori non parcunt*, v. 23. Has abſtinentiæ cauſas nec Judæi Cerinthiani, nec Platonici habuerunt: habent Papiſtæ, quibus abſtinendi cauſæ ſunt cultus voluntarius & ἀφειδία σώματος. Has enim jactant: indéque Deum ipſum ſibi obæratum ſperant. Neque putandum, Apoſtolum ad Coloſſenſes ſcribentem non potuiſſe influere ſuperſtitionem Eccleſiæ Romanæ. Potuit enim ſcribere de iis rebus ad omnes Eccleſias, quia erant Pſeudapoſtoli, qui Chriſtianos ex gentibus vocabant ad elementa mundi Judaica: de iis agens potuit agere de ſimilibus, quæ noverat per ſpiritum Phopheticum introductum iri, etiamſi tum nemo illa dogmata urgeret. Neque illud etiam obſtat, quòd Apoſtolus dicit: Δογματίζεσθε *decretis oneramini*, ad præſentes velut loquens; quia Spiritus S. de rebus futuris, ut præſentibus, loqui, & futuræ etiam ætatis homines, tanquam præſentes, alloqui ſolet. Scribi enim curavit verba ſua ad Eccleſias omnes, adeóque etiam futuri temporis.

ARG. III. Ciborum quodlibet genus eſt pars univerſalis dominii dati Geneſ. I. 26. 27. & reſtituti Geneſ. IX. 3. 4. Quod quidem dominium Deus tum in Paradiſo per interdictum arboris, tum poſt diluvium per interdictum ſanguinis, tum in Moſaica lege, diſcrimen ſtatuens inter animantia munda & immunda, ad moralem impuritatem ceremoniali iſta ſignificandam, reſtrinxit. In N. autem T. illud & generali abrogatione Ceremoniarum, & exertis verbis ſuſtulit, Matth. XV. 11. Act. X. 11. 12. & c. XV. 18. 1. Tim. IV. 3. 4. Tit. I. 15. Col. II. 6. &c. Nec habet Eccleſia eam poteſtatem, ut libertatem hominibus conceſſam Divino jure, ſtricta lege abroget, & obſervationem delectus faciat actum obedientiæ & cultus Divini.

RESP. REDING: *Annon etiam Magiſtratus politicus libertatem cibariam in N. T. reſtringere poteſt? Quantò verò magis Eccleſia Apoſtolica, clavium authoritate munita? Quali poteſtate etiam Apoſtoli Act. XV. 20. uſi leguntur.* Ibid. pag. 355. Reſp. Poteſt utique, jure architectonicæ poteſtatis, à Deo conceſſæ, & ob finem merè civilem, non religionis, cultus, meriti gratia. Alia ratio Eccleſiæ, quæ poteſtate ejuſmodi architectonica deſtituitur, nec clavium prætextu eam involare ullatenus poteſt; & quicquid diſponit, non ob finem civilem, ſed ſupernaturalem & religioſum diſponit. Diſponere autem & conſtituere quicquam, quod libertati conſcientiæ à Chriſto & Apoſtolis conceſſæ & teſtatæ adverſetur, adeóque ex abſtinentia non religioſa religioſam, ex non peccato peccatum, & mortale quidem illud, facere neutiquam poteſt. In Evangelio enim generalis eſculentorum poculentorúmque libertas conceditur: adeò ut, religionis cauſa, nihil interſit, quid edas vel bibas: dum temperantiam ne deſeras. Jejunium autem ſua natura abſtinentiam ab omnibus cibis, dummodo illam naturæ conſtitutio patitur, poſtulat. De loco Act. XV. 20. &c. infra.

ARG. IV. Cibi qui in jejunio Papiſtico deliguntur, non conducunt ſanè ad morti-

mortificandam carnem. Nihil dicam de potu, in quo & experientia docet eſſe inflammationem concupiſcentiæ, & Scriptura ait eſſe ἀσωτίαν Epheſ. V.18. Nec diffitentur medici, ac Hippocrates præſertim, *faciliùs eſſe ſatiari potu quàm cibo*. Certè ichtyophagia & xerophagia non magis contundit corpus, quàm eſus carnium. In piſcibus major eſt delectatio, quàm in carne fumo durata; eorundémque condimenta plus provocant ad libidinem, quàm ſalſedo carnium ſalitarum, durus caſeus & putrida ova. Notúmque eſt, nequiſſimorum & perditiſſimorum adoleſcentum apud Comicos Poëtas convivia potiſſimùm ex ſalſamentis, conchis & aliis piſcibus inſtrui. Inde factum, ut heroes ſuos Homerus, quibus, ut ait Plutarchus, εὐτελῆ καὶ λιτὴν ὥσπερ ἀσκηταῖς δίαιταν *tanquam aſcetis vilem & ſimplicem victum* tribuit, nuſquam piſcibus, ſed ſemper carnibus veſcentes inducat. Legumina quoque propter ventoſitatem magis irritant libidinem, quàm carnes. Qui igitur potu generoſo, piſcibus Eois dapibus intonatis, leguminibus, herbis delicatè apparatis, ingluviem ſtomachúmve oblectat, eum quiſquam judicare poteſt *mortificare carnem, jejunare?* Accedit, quòd Alenſis diſertè ait: Exceſſum manifeſtum in quantitate cibi minuere quidem meritum jejunii, non tamen illud ſolvere, *quia*, inquit, *Eccleſia non determinavit quantum debeat ſumi in communi.*

RESP. REDING: 1. *Carnis concupiſcentia fovetur ex tribus, nempe calore, ſpiritu & humore ſeminis. Ad calorem maximè cooperatur vinum, & alia calefacientia: ad ſpiritus inflativa: ad humorem ſeminis eſus carnium. Inter hæc tria diſcrimen intercedit, quòd alteratio caloris, & multiplicatio ſpirituum citò tranſeat; ſubſtantia verò humoris ex carnibus naſcens diu maneat. Quæ ratio ſingularis eſt, quòd uſus carnium potiùs jejunantibus interdicatur. Præterea Eccleſia jejunium inſtituens intendit ad id, quod communiùs accidit. Eſus autem carnium communiter delectabilior eſt, quàm piſcium. Ita Thomas. 2. Juxta eundem jejunium Eccleſiæ non ſolvitur niſi per ea, quæ Eccleſia interdicere intendit. Non autem Eccleſia intendit interdicere abſtinentiam potus, qui magis ſumitur ad alterationem corporis, & digeſtionem ciborum aſſumptorum, quàm ad nutritionem, licet aliquo modo nutriat. Et ideo licet pluries jejunantibus bibere. Si verò quis immoderato potu vel cibo utatur, poteſt is peccare, & jejunii meritum perdere.* Ibid. pag. 353. & 356. Reſp. 1. Thomæ illæ λεπτολογίαι omni ratione deſtituuntur. Jejunium enim ad carnis mortificationem inſtitutum, omnem & cibi & potus abſtinentiam requirit, non delectum ciborum & potum quemvis. Tum jejunium vel unius diei, vel continuatum eſt. Quod unius diei eſt, tranſeuntis caloris ac inflationis & permanentis humoris differentiam non recipit. Satis enim eſt, eo tempore, quo jejunatur, calore & inflatione ex cibo & potu orta carni fomenta ſuppeditari. quod à jejunio alieniſſimum eſt. Jejunii continuati haud diſpar ratio eſt, quia in cujuslibet diei jejunio idem obtinet. Quid enim ſi humoris ſubſtantia maneat in poſterum uſque diem, quo jejunium ceſſat: vel calor & inflatio carnis non tranſeat niſi peracto jejunio; ſaltem inter jejunandum maneat? Hoccine jejunare erit? Sed plus forte jejunanti calor & inflatio carnis, quàm humor calore deſtitutus, vel moderato ſaltem præditus nocet. Vulgatum

illud eſt, ſine Cerere & Baccho frigere Venerem. Atqui etiam ſine carnium eſu Cereri & Baccho locus eſſe poteſt. Sed *delectabilior*, inquis, *carnium, quàm piſcium eſus eſt.* Atqui jejunium non delectabiliora, ſed חמדות *delectabilia* (Dan. X. 3.) quævis excludit. Nulla igitur hic optio danda. Tum aliis, & alio tempore, alia delectabiliora ſunt, ut regula hic conſtitui nequeat. 2. Quid Eccleſia Papalis interdicere intenderit, non quæritur; ſed quid intendere debuerit, verbo Dei & jejunii veri rationi congruens. Ex Ninevitarum & Eſtheræ jejunio triduano liquet, eos aquæ etiam potu abſtinuiſſe. Quantò magis abſtinendum à vini & ſiceræ potu, niſi forte levis delibatio ad animi deliquium, ex nimia corporis per jejunium debilitate, depellendum requiritur. Alias à vero jejunio abeſſe debent omnes deliciæ & lautitiæ; inter quas præcipua vini potus eſt. Sed ſic patrocinandum fuerat luxui & mollitiei delicatorum hujus ſeculi hominum, qui rite ſcilicet & *Eccleſiaſticè* jejunare dici poterunt, etſi generoſiſſimo Falerno ſeſe proluant, & ſtomachum communiant, & ventrem omne genus cibis, ſolis carnibus exceptis, farciant. quod Deum & homines ludos facere eſt. Non Chriſtiana, ſed *Epicuræa* ejuſmodi jejunia & ſunt, & dicuntur à Lindano veſtro, Ruræmundenſi Epiſcopo, qui *Panopl. Evang. lib. III.* 11. his jejunia veſtra coloribus depingit: *Jejunia noſtra, quæ & vini copia natant, abundantiáque redundant, & piſcium varietate carnium ſuperant delicias, adeóque, (quod & Hieronymus de ſuæ ætatis moribus conquerebatur) cum Deo ludere videntur, dum pro intercepto, qui ex ovis oritur, calore, olei flammas, vini æſtum, omniſque aromatum generis ignes helluoni infarciunt ſtomacho, veteribus Chriſtianis omnino fuiſſe non modò incognita, ſed & intolerabilia, atque adeò abominanda, piis omnibus vetera cogitantibus, arbitramur notius, quàm ut ea de re ulla ſint verba profundenda.*

ARG. V. Apud omnes Veteres jejunium plenariâ abſtinentiâ definitum eſſe, ingenuè fatetur Bellarminus, aſſerens, uſitatam illis fuiſſe unicam refectionem, eámque cœnam fuiſſe, non prandium. Et teſtatur univerſa antiquitas, non fuiſſe integrum ſolvere jejunium, niſi hora nona poſt ortum ſolis. Quem morem obtinuiſſe adhuc Thomæ Aquinatis ætate, adeóque Seculo XIII. ex ejus verbis; quæ extant 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. 7. Cajetanus colligit. Mutatus tamen eſt ante Seculum XVI. ut non cœnare tantùm, ſed etiam prandere licuerit. Bellarminus notoriam hanc mutationem purgat, *quòd rationabilem habeat ſui uſus cauſam.* Quam verò illam? *Quia veteres prandere ſoliti horâ ſextâ, hodie prandetur horâ tertiâ.* At hoc falſum eſt. Ubi horâ tertiâ prandetur, in Italia, Gallia, Germania, univerſo denique Europæo orbe? Sexta ferè prandent omnes, ſi eos excipias, qui duro & laborioſo opere vitam tolerant ſextámque anticipant. quales nec olim defuiſſe credibile eſt. Neque tantùm prandium admittit jejunium Papiſticum, ſed etiam liberale illud. Sanè Johannes Viringus, Atrebatenſis Presbyter in ſuo de jejunio & abſtinentia opere *lib. III. cap.* 3. *pag.* 52. teſtatur, cautum eſſe in Synodo Machlinienſi, *ne ultra duas horas ſaltem eccleſiaſtici prandium prorogarent.* An igitur qui duas horas epulatur, jejunare dici poteſt? Certè ejuſmodi jejunium

nium cum geniali prandio conjunctum, apud veteres chimæra, tragelaphus, aut merum prodigium habitum fuiſſet.

Resp. Reding: 1. *Verum quidem eſt, quòd vetus Eccleſia jejunaverit abſtinendo ab omnibus cibis, ad tempus nempe horæ pro refectione ab Eccleſia determinatæ. In qua ipſa tamen refectione à carnibus abſtinendum fuit. 2. Sed & illud non abnuo, veterem Eccleſiam refectionem non permiſiſſe ante horam nonam, quia, uti Thomas Aquinas 2 2. q. 147. arguit, aliquid ſupra communem conſuetudinem prandendi circa ſextam addendum fuit, quò ſic jejunans aliquam afflictionem pro culpæ ſatisfactione ſentiret; & quia hora nona myſterio paſſionis Chriſti, hora nona completæ, congruit, atque ſic jejunantes carnem ſuam affligendo paſſioni Chriſti conformantur. Antiqui verò moris illius mutati cauſa eſt, quia, juxta eundem Thomam, modicus defectus non multum nocere poteſt. Non eſt autem magnum temporis ſpatium ab hora ſexta, qua communiter homines prandere ſueverunt, uſque ad nonam jejunantibus determinatam. Ideo talis taxatio temporis non multum alicui nocere poteſt, cujuſcunque conditionis exiſtat; & diſpenſari facilè poteſt, ut horam aliquantulum prævenire liceat. Habenda enim ratio eſt infirmitatis ob decreſcentes per ſingula ferè ſecula vires. 3. Si quando abuſus, ſalva legis ſubſtantia, irrepunt, humani ingenii partus ſunt; quibus ſaltem ex parte providere, prudentis circumſpectionis eſt, qualis illa Synodi Machlinienſis fuit.* Ibid. pag. 356. 357. Reſp. 1. Verum genuinúmque veterum jejunium fuit, aliquot horas poſt ordinariam refectionem ab omni cibo abſtinentium. Sed aliis hodie apud vos vivitur moribus. Nam abſtinentiam à cibis non exigitis ultra tempus ordinariæ refectionis, hoc eſt, prandii. An hoc eſt jejunare abſtinendo ab omnibus cibis, uti quidem veteres jejunaſſe dixi, neque tu abnuere potuiſti? Scilicet ſi quoad abſtinentiam à cibis conſueto more vivere, hoc eſt, non jejunare, tibi jejunare eſt. 2. De rationibus, ob quas veteres ad horam uſque nonam abſtinentiam produxerunt, à Thoma allatis, moroſè non diſputo, tametſi frivolæ omnino videntur, atque ea potiùs ratio eos movit, quia ſacræ actiones vix ante illud tempus abſolvi potuerunt; neque ii putarunt, jejunare dici poſſe eum, qui non ſecus atque alias prandet cœnátque, vel hora conſueta vel certè paulò poſt eam exactam. Sed miſſo hoc, ſatis illud eſt, quòd nec Thomas Aquinas, nec Redingius in dubium vocare, quòd Eccleſia vetus una refectione, non ante horam nonam inſtituta, acquieverit, auſi ſunt. In hoc enim rei cardo vertitur. Inde planè liquet, vos à veteris Eccleſiæ jejunandi ratione planè defeciſſe. Unde & *mutatum* apud vos *morem* eum eſſe, fateris ipſe, & mutati illius moris ex Thoma Aquinate rationem reddere conaris; perinde ac ſi ejus jam tempore mos inoleviſſet diebus jejunii hora ſexta prandendi. Qua in re & veſtris credo, & noſtris turpiter imponere voluiſti. Nihil enim minùs Thomas profitetur; nec mutatum morem ille ait, nec mutati moris rationem ullam reddit. Provoco ad Thomam ipſum. Is enim 2. 1. *q.* 147. *art* 7. quæſtionem inſtituit: *Utrùm hora nona convenienter taxetur ad comedendum his, qui jejunant?* indicans ſcilicet, ejus adhuc ætate horam illam (non ſextam) taxatam eſſe; concludénſque his verbis: *Ut jejunantes circa horam nonam cibum ſumant, convenienter eſt conſtitutum:* allegato canone Concilii Chalcedonenſis, in quo tamen ipſo non hora nona, ſed *veſpertinum officium* nominat. Objicienti *num.* 3. quòd jejunium ſit actus virtutis abſtinentiæ: virtus porro moralis non eodem modo accipiat medium quoad omnes, quia quod eſt multum uni, alteri parvum eſt; adeóque non debeat jejunantibus taxari hora nona; ita reſpondet: *Ad tertium dicendum, quòd modicum augmentum, vel etiam modicus defectus non multum poteſt nocere. Non eſt autem magnum temporis*

poris

poris ſpatium, quod eſt ab hora ſexta, in qua communiter homines comedere conſueverunt, uſque ad horam nonam, quæ jejunantibus determinatur. Et ideo talis taxatio temporis non multum poteſt alicui nocere, cujuſcunque conditionis exiſtat; vel ſi forte propter infirmitatem, vel ætatem, aut aliquid hujuſmodi, hoc eis in magnum gravamen cederet, eſſet cum eis in jejunio diſpenſandum: vel ut aliquantulum prævenirent horam. Quibus fidiculis inde, Redingi, extorquebis, Thomæ Aquinatis ætate mutatum eſſe morem jejunandi, & ab hora nona ad ſextam reductum eſſe jejunium; atque mutationis illius rationem verbis illis Thomam reddere? Imò alia omnia ille loquitur: horam nonam ſua adhuc ætate taxatam eſſe ad comedendum in jejunio: neque obſtare, quòd virtus moralis, qualis abſtinentia eſt, non eodem modo quoad omnes medium accipiat, quia non ſit magnum ſpatium, quod eſt ab hora ſexta, in qua *communiter* (en, non in jejunio) homines comedere conſueverunt, uſque ad horam nonam, quæ jejunantibus determinatur. Atque ideo taxationem illam (horæ nonæ, non ſextæ) non multum poſſe alicui nocere, cujuſcunque conditionis exiſtat, &c. En Redingianæ in tractandis authoribus fidei ſpecimen? 3. Epulari die jejunii: & epulari hora ſexta: & epulari aliquando in prandio per duas horas: & epulari ſic non laicos, ſed *Eccleſiaſticos*, non abuſus eſt, cum ſubſtantia jejunii conſiſtens, ſed ſubſtantiæ jejunii everſio; neque apud veteres, repeto, jejunium, ſed tragelaphus, chimæra, prodigium habitum fuiſſet.

ARG. VI. Delectus ciborum primi authores fuerunt hæretici, Ebionitæ, Encratitæ, Euſtathiani, Manichæi, Priſcillianiſtæ, de quibus apud Epiphanium, Auguſtinum, Socratem, Tertullianum. Nec ovum ovo ſimilius, quàm Montaniſtarum & Papiſtarum jejunia. Præterea ex Tertulliano, ex Alcibiadis Hiſtoria apud Euſebium, qui aſceticâ ſuâ vitâ, oblectans ſe ſale, pane, aquâ, & cæteris admirationi fuit, & eam, cùm quoſdam offendi videret, commutavit; ex Auguſtino, Juliano, Pomerio, Iſidoro, Theodoreto oſtendit Dallæus, delectum ciborum in veterum jejuniis nullum fuiſſe. Et ſi quando veteres ante ſextum ſeptimúmve Seculum à certo ciborum genere abſtinuerunt, illi tamen nec nudam abſtinentiam à carnibus habebant pro vero jejunio, nec in more habuerunt hunc delectum niſi in quadrageſima, nec potum adhibebant, nec lautè victitabant in cæterorum ciborum apparatu, nec denique ullâ publicâ neceſſariáve lege certum ciborum genus delegerunt. Delectus verò hujus genuina origo hæc fuit. Primi cœlibes plures non à carne tantùm, ſed ab omni ſolidiorum ciborum uſu abſtinuerunt, quod moleſtam & ſuæ continentiæ incommodam materiam iſtis cibis in corpus ſuum invehi putarent. Mox à cœlibum exemplo latiùs aſceſis iſta ſerpſit, donec tandem ex voluntaria quorundam diſciplina lex publica hominum, aliorum libera voluntate, aliorum tyrannide, facta eſt.

RESP. REDING: 1. *Ebionitæ à carnibus, ceu immundis & inquinatis abſtinuerunt: Encratitæ animalia abominati ſunt non ob continentiam, ſed ob timorem, ne ob animatorum*

eſum

eſum condemnarentur : Tatianus ciborum à Deo creatorum uſum ſimpliciter interdixit: Manichæi non veſcebantur carnibus,eò quòd de mortuis & occiſis Divina ſubſtantia fugerit. Montaniſtæ tres quadrageſimas ſanxerunt, ac ſi tres Salvatores paſſi eſſent. Quid hæc omnia ad Catholicos? 2. *Bellarminus ſolidè probavit, conſuetudinem jejunandi abſtinendo à carnibus inde ab Apoſtolorum temporibus viguiſſe.* Ibid. pag. 357. 358. Reſp. 1. Eſto abſtinentiæ veterum Eccleſiaſticorum & Pontificiorum diverſa cauſa. Quanquam & veſtros nonnullos à carnibus,ceu immundis, abhorruiſſe, ſupra oſtendi; & res ipſa docet, tanta videlicet, & tam exquiſita cautio veſtra,ne vel guttula juſculi carnium in piſcium vel olerum diſcum aliquo caſu incidat: & ut quadrageſimæ initio omnia vaſa culinaria, ipſíque cultri probè detergantur,ne quid vel ſaporis,vel odoris carnis illis adhæreſcat. Unde illa cautio, niſi à tacita opinione de eduliorum vel per ſolum carnium contactum immunditia? Sed eſto, inquam,diverſa abſtinentiæ cauſa. At res ipſa eadem eſt. Nam & apud vos Carthuſiani,aliique ejuſdem hac in parte diſciplinæ Monachi,toto anno,& omnes dimidia pœne anni parte à carnibus ſic accuratè abſtinent, ut nulli olim vel Ebionitæ, vel Encratitæ, vel Manichæi, vel Montaniſtæ hujus inſtituti obſervantiores fuerint. Horum nemo legitur eos,qui carnem guſtaſſent,ad ignem damnaſſe,quod adverſarios ſæpe feciſſe liquet. Profectò Montaniſtæ non magis, quàm hodie adverſarii, carnes natura ſua immundas putabant. quos tamen Hieronymus *in Hagg cap.* 2. ſcribere non dubitavit, *de radice Tatiani creſcere*; quòd ſcilicet utrorumque ſimilis eſſet à carnibus abſtinentia, licet abſtinentiæ planè aliam Tatianus Encratitarum parens, aliam Montaniſtæ cauſam reddiderint. Ita etiam vos de Tatiani radice creviſſe, eadem Hieronymi ratione inducti, dicimus,quia diverſas ob cauſas licet eandem abſtinentiam fovetis. Neque ovum ovo ſimilius eſt, quàm ſunt Pontificii Montaniſtis. Montanus enim neque carnes natura ſua immundas,neque ab alio,quàm à Chriſti patre vero Creatore conditas docebat: neque in perpetuum ab iis abſtineri jubebat,ſed quibuſdam tantùm temporibus, humiliandæ & caſtigandæ carnis gratia. planè ut hodie Pontificii quæ omnia ex Tertulliano clariſſimè liquent. Is enim *lib. de jejun. cap.* 51. disertè negat, apud ſuos *perpetuam abſtinentiam præcipi ad deſtruenda & diſpicienda opera Creatoris; quales* (inquit) *inveniam apud Marcianum, apud Tatianum, apud Jovem hodiernum de Pythagora hæreticum, non Paracletum.* Et ſtatim initio operis *cap.* 1. invidiam declinans, negaverat, Montanum alium *Deum prædicare*, vel *Jeſum Chriſtum ſolvere*, vel *aliquam fidei aut ſpei regulam evertere.* Abſtinentiam verò illam à carnibus apud Montaniſtas adeò perpetuam non fuiſſe teſtatur,ut etiam anno toto non plures quàm decem xerophagiarum dies, ab iis obſervatos affirmet. *Quantula*, inquit *cap.* 5. *eſt apud nos interdictio ciborum? Duas in anno hebdomadas xerophagiarum nec totas, exceptis ſcilicet ſabbathis & dominicis, offerimus Deo, abſtinentes ab iis, quæ non rejicimus, ſed differimus.* Planè ſimilis apud Adverſarios abſtinentiæ à carnibus ratio eſt. Abſtinent enim & ad tempus,& ταπεινοφροσύνης, hoc eſt, domandæ & humiliandæ carnis gratia. Genuina ergo Montaniſtarum proles ſunt, niſi quòd in eo degenerarunt, quòd, cùm Montaniſtæ duas duntaxat xerophagiarum hebdomadas obſervarint, illi plures quàm quindecim toto anno obſervant; &, cùm illi à carnibus, & ab omni jurulentia, & à pomis etiam avidioribus, maximè à vino abſtinuerint, hi ſolas carnes exhorreſcunt; ac de cœtero piſces,poma,cibos quantumvis ſapidos, ac vina etiam generoſiſſima impune uſurpant; quos Tertullianus ſi viveret, (*cap.* 9.) *cibis* forte *ſobrios*, *potu certè ebrios* diceret, argueretque *velut non totam, ſed dimidiam tantùm gulam Deo immolantes.* Sed in pluribus aliis Pontificios cum Montaniſtis ex Tertulliano egregiè contendentem Celeb. Dallæum

de Jejun. & Quadrag. c. 3. videre licet. Res adeò manifeſta eſt, ut Pereſius Aiala, Guidixenſium Epiſcopus, animadvertens Pſychicorum, quos Tertullianus refutavit, placita cum noſtris, Tertulliani contra eum ſuis exactè congruere, apud ſe ſtatuerit, & iſtos Pſychicos revera hæreticos, & Tertullianum, ac quos ille propugnat, Montaniſtas veros & germanos illius ſeculi Catholicos fuiſſe. Sic enim ille *de Tradit. p. 3. de jejun. p. 263.* ſcribit: *Error fuit olim Pſychicorum, id eſt, animalium hominum, qui jejuniorum præſcriptiones damnabant, dicentes, ſuo arbitrio relinquendos eſſe homines in jejunio; quos Tertullianus damnat, & efficaciter convincit in tractatu, quem edidit contra eos, ſatis Eccleſiaſtico & erudito*; eorúmque errorem ait primum Aerianos, poſtea Lutheranos ſecutos eſſe; tandémque nos *ſuperbos Pſychicos*, hos autem veteres Tertulliani Pſychicos *progenitores noſtros* appellat. Ingenuè profectò, & ex tripode. Atque idem etiam opinatus eſt Turrianus *lib. I. pro Epiſt. c. 3.* ubi ſic noſtros compellat: *Qua in re meliùs ſaltem quàm vos, veſtri illi Pſychici ſentiebant.* Nos verò, Pereſi & Turriane, Pſychicos illos ultro amplectimur, Catholicos quippe illius ævi. Vos in tota hac cauſa Tertulliani, ab Eccleſia damnati, & iſtius, quem defendit, *Montani*, *Paracleti* proles ac fœtura eſtote. Hanc vobis gloriam nulli invidemus. 2. Teſtimonia ex Bellarmino à te compilata infra *ad Obj. VIII.* diluimus. Hoc autem loco ad ea quæ vobis ex antiquitate, illis inprimis, qui ante ſextum ſeptimúmve ſeculum à certo ciborum genere, diverſiſſimo à vobis fine, abſtinuerunt; nec non vera Eccleſiaſticæ de jejunio in ciborum delectu legis origine, objeci, reſpondendum fuerat. Sed hæſit tibi aqua, & mutum heic oraculum tuum reperiſti. Cur nihil ad Alcibiadis hiſtoriam reponis? Ille enim, Lugdunenſibus & Viennenſibus apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib. V. 3.* teſtibus, captivus pro Chriſto, vitam ſatis auſteram degebat, μηδενὸς ὅλως μεταλαμβάνων, ἀλλ' ἢ ἄρτῳ μόνῳ, καὶ ὕδατι χρώμενος *nihil cibi accipere volens, tantùm pane & aqua utebatur*; ſed offenſis ea abſtinentia aliis πάντων ἀνέδην μεταλαμβάνων, καὶ ηὐχαρίστει τῷ θεῷ *capit omnia cum gratiarum actione percipere.* Inde liquet *primò*, liberum fuiſſe cuivis ξηροφαγεῖν vel carnibus veſci: *ſecundò* paucos fuiſſe aſcetas xerophagos, eóſque aliis admirationi, aliis ſcandalo fuiſſe: *tertiò*, viros ſanctos non ita pertinaces fuiſſe, quin auſteritatem & xerophagiam in gratiam eorum, qui offendebantur, relinquerent. Quàm hæc à moribus hodiernorum xerophagorum aliena ſunt? Si, quod Bellarminus κρεοφύγειν hic commentus eſt, fratres de Alcibiade ſuſpicati eſſent, quòd à reliquis cibis ceu immundis abhorreret; quid opus fuiſſet ad tempus illud uſque martyrii ſui continuatas aſceſes ſubitò abrumpere? Satis enim erat crimen purgare ſolâ confeſſione opinionis de ciborum munditie, alióque abſtinentiæ fine, qualis eſſe potuit carnis coërcitio, temperantiæ ſtudium, terreſtrium abdicatio, præparatio ad martyrium, &c.

ARG. VII. Denique legem iſtam jejunii ipſi adverſarii tantùm non diſſolvunt. Negant enim eâ teneri pueros, ſenes, ægrotos, debiles, mulieres prægnantes, pauperes, concionatores, tutores, confeſſarios, fabros murarios, ferrarios, lignarios, & omnes qui ex officio laborioſis operibus intenti ſunt: item peregrinantes, & conjugatos, *qui non poſſunt reddere uxori debitum jejunando*, uti videre eſt apud Bellarminum lib. II. de Bonis operibus cap. 10. Toletum de inſtr. Sacerd. Cap. 1. 6. Cap. 4. 55. 7. Emmanuelem Sa, alios. Exceptis iis, quantula pars ſupererit ex lege jejunantium? Conqueritur Pereſius,

reſius,alios Ἀπεκείας, alios diſpenſationibus ſive diſſipationibus ſe excuſare,ut vix duo,vel nemo ſit,qui ſe ad jejunia obligatum putet. Camuſus Epiſcopus Bellicenſis refert de concionatore nobiliſſimi ordinis,eum quadrageſimæ tempore legem jejunii indicturum, dubium hæſiſſe, quibus ex frequentiſſima corona id oneris imponeret, quòd tot ſint,qui excipiantur ab ea lege,ut vix unum ei obnoxium cernere ſibi detur. Diceres,legem illam potiſſimùm Romæ adlubeſcere, ut diſpenſationum ſubſidio pecuniæ corradi faciliùs poſſent. Cui rei fidem facit Taxa Cancellariæ Romanæ, in qua diſpenſationes ejuſmodi certo pretio addicuntur.

Resp. Reding: 1. *Excipiendo nonnullos à lege jejunandi,lex ipſa non diſſolvitur,ſed juſto moderamine, per æquas ſeu relaxationes, ſeu exceptiones temperatur. Quas autem ob cauſas multi excipiantur,Thomas Aquinas 2. 2. q. 147. a.4.& Bellarminus docent. 2. Cancellaria Romana de iſta in jejuniis diſpenſandis taxa nihil novit, ſed Medicorum conſilio,prudentiſque Prælati judicio cauſæ æquitatem ponderandam relinquit.* Ibid. pag. 358. 359. Reſp. 1. Plurimos excipi, ratio mea loquitur, & Thomas Aquinas ac Bellarminus à te citati, manifeſtè confirmant. Hoc mihi ſufficit, quicquid de exceptionis cauſis, & legis temperamento juſtáque moderamine veſtri diſputent. Saltem lex tam ſevera, cujus tranſgreſſionem minimam mortale peccatum, piacularibus inferni flammis luſtrandum, faciunt,tot exceptiones pati non debuit: nec pateretur etiamnum,niſi decumanam diſpenſationibus aureis portam ſic aperiendam cenſuiſſetis. 2. Téne verò adeò in mundo hoſpitem, ut aſſerere auſis,*Cancellariam Romanam de iſta in jejuniis diſpenſandis taxa nihil noſſe?* An taxam Cancellariæ & Pœnitentiariam veterem ignoras? Si ignoras res veſtras,ego te eas docere poſſum. In Taxa Cancellariæ Romanæ titulo *de Licentiis & Indultis* (Pariſiis apud Touſſain Denis A. 1520. edita) ſic habetur: *Licentia comedendi carnes pro una perſona groſſis decem.* Item: *Quòd laicus non tenetur jejunare diebus, quibus per Eccleſiam aſtrictus exiſtit: & quòd poſſit uti caſeo, groſſis viginti. Quòd quidem comes propter infirmitatem diebus vetitis poſſit uti carnibus & ovis,groſſis duodecim. Et pro familiaribus ſibi ſervientibus,addatur pro quolibet unum.* In taxa Pœnitentiaria ſub titulo *de Licentiis & indultis* ſic lego: *Licentia utendi lacticiniis temporibus prohibitis pro una perſona tantùm,turon 6.2. Pro tota familia, turon. 12.3.6. Pro pluribus conjunctis, tur. 12.3. 6. Pro Capitulo,Collegio, Congregatione vel univerſitate, in perpetuum eſt taxa arbitraria. Pro oppido & illius diſtrictu, etiam pro clericis, fratribus & monialibus cujuſcunque ordinis,turon.200.50. Habenda eſt tamen ratio oppidorum. Si pro communitate ratione loci frigidi,& ob penuriam piſcium,& oleî olivarum, quæ quidem communitas talibus lacticiniis uti conſueverit à juvenili tempore,turon.* 100.25. Talibus olim, nondum refrœnato per Reformationem pudore Eccleſiæ Romanæ, moribus victitatum eſt. Gloſſa *in Can.Presbyter Diſt* 82.ſic habet: *Denarium poteſt dare,ut ſe redimat à jejunio. Ergo multò fortiùs per alterius jejunium poterit liberari.* Sic ſpecioſè carnis edomatio ad multos præclaros fines prætenditur,verùm Papæ potentia quæritur. Ille figendæ refigendæque legis,ille diſpenſandi authoritatem ſibi ſumit,ſponſore nummo, Regina pecuniâ. Liceat cum Eraſmo *Epiſt. ad. Epiſc. Baſil.* interrogare: *Si cauſa (relaxationis præcepti de vetitis cibis) juſta eſt,cur exigitur pecunia? Sin minùs,quid facit relaxatio!*

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Deus Protoplaſtis interdixit arbore vitæ & carnibus animalium, quas demum poſt diluvium indulſit, Geneſ. I. 29. 30. IX, 13. Ergo eccleſia quoque delectum ciborum ad jejunium rectiùs celebrandum inſtituere poteſt.* Reſp. 1. Non idem hominibus in homines, quod Deo in eoſdem jus eſt. Deus enim & hominum & eſcæ ipſius abſolutus Dominus eſt. Homines verò miniſtri & œconomi. 2. Deus in N. T. omnes promiſcuè cibos indulſit; & remoto repagulo res omnes uſibus noſtris liberaliter dedicavit. Qui igitur homines ſunt, qui optimi Domini liberalitatem, & hominum libertatem novis legibus circumſcribere audent? 3. Carnes animalium ante diluvium homini à Deo conceſſas eſſe, fusè Hiſt. Patr. tom. I. Exerc. XIV. probavimus.

EXCIP. REDING.: 1. *Deus quodlibet ciborum genus ita hominum juri conceſſit, ut non tantùm per ſe, ſed etiam per Miniſtros & Oeconomos ſuos cum authoritate hujuſmodi iiſdem conceſſa humanam libertatem legibus quibuſdam circumſcriberet. 2. Licet major in N. T. libertas ſucceſſerit, Eccleſia tamen Act. XV. 29. quoſdam cibos prohibere potuit.* Ibid. pag. 360. Reſp. 1. Ubi eandem Miniſtris & œconomis authoritatem reſtringendi dominium & libertatem à Deo conceſſam, quam ipſe Deus habet & uſurpavit, & reſtrictionem illam, ceu partem cultus, meriti, conſcientiis religioſa lege obtrudendi, atque ſic ex non peccato peccatum faciendi, conceſſit? Prome tabulas, Redingi. Non prætor es, cui edicenti ſine ulla ratione quidvis aſſurgere teneamur. Quid abſurdum, quid impium magis, quàm homini Miniſtro, œconomo competere eam poteſtatem, ut à Deo ipſo conceſſam libertatem, & dominium homini indultum abolere, & pro lubitu reſtringere valeat. Annon hoc eſt ex homine miniſtro Deum dominum, imò Dei ipſius dominum facere? Apageſis impietatem, blaſphemiam. 2. De loco Act. XV. 29. infra.

OBIECT. II. *Daniel jejunavit abſtinendo à pane deſiderabili, carne & vino, adeóque in delectu ciborum Dan. X. 2. 3. Ergo eccleſia quoque ciborum delectum præſcribere poteſt.* Reſp. 1. Danielis factum, uti par eſt, laudamus, neque vetamus, quin ſimilibus in cauſis pii imitentur. Attamen nulla lex, vel meriti opinio ipſum hoc facere compulit. Neque ipſe Daniel alios id ipſum facere juſſit, vel non facientes pro hominibus impiis, profanis & inteſtabilibus habuit. 2. Daniel à carne, aliiſque cibis delicatis & vino, non certis diebus, ſed perpetuò, non religioſi jejunii cauſa, ſed pollutionis in mediis aulæ deliciis metu abſtinuit, uti ex Dan. I. 7. liquet. Babylonii enim multis cibis veſcebantur lege interdictis, Levit. XI. Deut. XIV. Abſtinuit quoque, ne deliciis ejuſmodi ineſcaretur, & laqueis Diaboli irretitus fidei naufragium faceret: útque in ipſa menſa ſibi perpetuò gentem ſuam in memoriam revocaret. 3. Quoties autem jejunavit Daniel, non certis aliquibus, ſed omnibus cibis, etiam pane & vino abſtinuit, Dan. X. 3.

EXCIP. REDING: 1. *Laudabilem ergo, imitatu dignam Danielis abſtinentiam cenſes. Nitebatur*

tebatur ergo virtutis honeſtate, & in finem virtutis religionis reducebatur. Et quidni talem virtutis actum Eccleſia imperare poſſit? Nam etiam in V.T. Eccleſiæ præſides jejunia indixerunt. 2. Neque Daniel omnibus cibis, ſed ſuavibus duntaxat abſtinuiſſe dicitur. Quomodo enim per tres integras hebdomadas ab omni cibo abſtinere potuiſſet? Ibid. pag. 360. 361. Reſp. 1. Laudabilem cenſeo, cenſeo imitatu dignam, ſi pares inprimis circumſtantiæ ſint. Neque tamen abſtinentia illa ſpontanea, nulláque adeò lege imperata, pars erat honeſtatis, juſtitiæ, cultus, religionis; ſed ejus adminiculum quoddam, cujus adhibendi ipſe ſibi legem dixit, ſingulares ob cauſas, non ab aliis dictas ſuſcepit; & quidem extra jejunium, in quotidiano victu, in quo carnibus, vino abſtinens, ſolis leguminibus vitam toleravit, Dan. I. 7-17. Quid hoc ad delectum ciborum lege imperatum, ceu partem virtutis, religionis, & quidem in jejunio, non quotidiano victu? Nam jejunia quidem indici poſſe, ultro conſentimus; ſed indici poſſe ita, ut lege lata delectus ciborum in jejunio decernatur, & pro jejunio habeatur, id verò pernego. Neque unquam vel in Veteri, vel in Novo Teſtamento tale quid factum, demonſtrare potes. 2. Omni certè cibo per tres hebdomadas integras jejunans Daniel non abſtinuit; nec naturaliter abſtinere poterat, quia victu jejunia ſubinde ſolvi naturæ infirmitas coëgit. Aliud ergo erat Danielis jejunium, quo cibo utique omni abſtinuit, & ultra conſuetum haud dubiè veſcendi tempus: aliud refectio, quo jejunium ſolutum eſt. Neque enim jejunium ille in delectu ciborum conſtituit, ſed delectis ſponte, ſine ulla lege, cibis vilioribus (qualis forte erat leguminum & aquæ, Dan. I. 16.) jejunia illa ſua per integras tres hebdomadas ſolvit. Neque etiam aliis eandem legem impoſuit, vel comedentes carnes damnavit. Vos contra & in delectu ciborum jejunia conſtituitis: & jejunantes prandetis, cœnatis conſueto tempore: & cibos deſiderabiles quoſcunque, carnibus exceptis, ad ſatietatem uſque, & ultra, conſumitis, atque vina etiam generoſiſſima plenis cyathis hauritis: & aliis denique legem eandem imponitis, atque non parentes, ceu peccatores maximos, damnatis.

OBIECT. III. *Johannes Baptiſta locuſtas & mel ſilveſtre eſitavit, Matth. III. 4. Ergo eccleſia quoque delectum ciborum inſtituere poteſt.* Reſp. Non lege ulla, ſed libera voluntate, ad faciendam auſteræ vitæ exemplo extraordinariæ vocationi fidem; nec in jejunio, ſed ordinariè hoc cibo Johannes uſus eſt. Neque etiam aliud ipſum non ediſſe, Evangeliſta teſtatur. Ita Iſraelitæ manna, Sacerdotes res ſanctas comederunt. At aliud ipſos non comediſſe, inde non rectè colligitur. Denique ad ſimilem temperantiam neminem Johannes adegit; ſecus quàm faciunt mitrati, qui verè Saliaribus & Pontificalibus cœnis ſe ſaginantes, reliquis Chriſtianis, ſeu vulgo abſtinentiæ legem figunt.

EXCIP. REDING: 1. *Annon Johannis abſtinentia inſignis virtutis actus extitit? Quidni ergo eandem, quoad ejus ſaltem partem & tempus aliquod in jejunio imitari & eandem Eccleſiæ præſcribere fidelibus liceat? 2. Protervia eſt auſteram Baptiſtæ vitam ſic extenuare, ut quodvis aliud etiam ciborum genus, extra locuſtas & mel agreſte, admiſiſſe dicatur.* Ibid. pag. 361. Reſp. 1. Quicquid verò reclames, Baptiſtæ factum ad jejunium neutiquam pertinet, ſed ſingularis potiùs atque extraordinariæ auſteritatis vitæ exemplum, omnibus Chriſtianis neceſſariò minimè imitandum, eſt. Atque id ipſum tamen ſi vel in jejunio, vel

extra illud,tanquam regula omnibus ſequendum eſſet, non minùs utique à piſcibus & vino,quàm à carnibus abſtinendum eſſet. Non ergo Johannis illa auſteritas virtutis communis actus aliquis, ſed ſpecialis vocationis ſignum & adminiculum quoddam fuit; quod tam non neceſſariò vel in jejunio,vel extra illud imitandum eſt, quàm non vel Baptiſta in jejunio delectu illo ciborum ſive ſponte ſua, ſive lege lata,uſus legitur, (nam S.Matthæus emphaticè dicit *ἡ τροφὴ αὐτοῦ alimentum ejus*, quæ phraſis non rationem jejunandi, ſed veſcendi notat) vel omnes Chriſtiani quoad ſingularem vocationem Baptiſtæ, præcurſores Chriſti ſunt. 2. An verò extra ordinarium illum cibum alio extra ordinem uſum non eſſe,neque uti potuiſſe Baptiſtam,Evangeliſtæ teſtantur? An panem nullum,carnem nullam,ſaltem in paſchate, deguſtavit? An deguſtando extra ordinem, mortalis piaculi reum ſe ipſe feciſſet? Næ proterviæ potiùs notam meretur, qui tale quid aſſeruerit. Ita Levit.XXI.mundus redditus dicitur *veſci ſanctificatis quia cibus ejus eſt*.An quia nihil aliud?

OBIECT. IV. *Apoſtolum Petrum lupinis, Matthæum oleribus,& baccis veſci ſolitos: Jacobum vino& carne abſtinuiſſe veteres tradunt. Ergo fas eſt certos cibos deligere.* Reſp. 1. Si vera eſt traditio, delecti ab Apoſtolis fuerint cibi illi non jejunii religioſi vel meriti gratia, & ad tempus, ſed in omni vita. Proinde exempla ejuſmodi virorum Sanctorum frugalitatem & in victu modeſtiam commendarent; quorſum etiam ea attulit tum Gregorius Nazianzenus *Orat. de Paup. om.* tum Clemens Alexandrinus *Pædag. lib.II.* 1. non docerent, cuiquam homini licere talis victus vel abſtinentiæ legem univerſis Chriſtianis figere. 2. Eſt enim traditio illa incerta,falſæque ſimilis, utpote ex Ebionitarum & fabulatorum lacunis hauſta,uti ex Epiphanio in *hæreſ.*& Euſebio *Hiſt.Eccleſ.II.22.* liquet.

Excip. Reding: 1. *Quò non prolabitur nequitia tua, ut Apoſtolorum abſtinentiam à Gregorio Nazianzeno & Clemente Alexandrino commendatam, ex Ebionitarum & fabulatorum lacunis arceſſas? 2. Quæ non impudentia, Apoſtolorum illam abſtinentiam ſpoliare ſancta per religionis virtutem efformata intentione, per quam religioſi jejunii honeſtatem ſuperinduerit. 3. Qua abſtinentia Apoſtoli per univerſam vitam uſi ſunt, ejus moderatam partem certo tempore per legem injungere & imitari quidni liceat?* Ibid.pag.361. Reſp. 1. An verò nequitia eſt,candidè referre authorum ſenſus? Id ego præſtiti? nec tu refragari auſis. Dixi, Nazianzenum & Clementem Alexandrinum traditioni de victu Apoſtolorum ſuffragatos eſſe. Hoc ipſe quoque probas. Dixi,*traditionem illam incertam eſſe & fabulæ ſimilem,utpote ex Ebionitarum & fabulatorum lacunis hauſtam, uti ex Epiphanio & Euſebio conſtet.* Negas? Audi igitur Epiphanium hæreſi *de Ebionitis* ſic ſcribentem: *καταψευσάμενοι πέτρου κατὰ πολλοὺς τρόπους ὡς αὐτοῦ καθ᾽ ἡμέραν βαπτιζομένου ἁγνείας ἕνεκεν καθάπερ καὶ οὗτοι, ἐμψύχων τε τὸν αὐτὸν ἀπέχεσθαι, καὶ κρεῶν, ὡς καὶ οὗτοι καὶ πάσης ἄλλης ἐδωδῆς τῆς ἀπὸ σαρκῶν πεποιημένης λέγουσιν, ἐπειδήπερ καὶ αὐτὸς Ἐβίων καὶ Ἐβιωνῖται παντελῶς ἀπέχονται τούτων. De Paulo mentiuntur multis modis,quaſi quotidie lavaret puritatis cauſa,ſicut ipſi. Sed & animatis abſtinuiſſe dicunt, ac carnibus, ſicut ipſos cunctoque alio cibo ex carnibus: quia ſcilicet ipſe Ebion, Ebionitæque iiſdem abſtinerent.* De Jacobo Euſebius ex Egeſippo *Hiſt.Eccl lib.II.23.* recitat. *Jacobus*, inquit, *ab ipſo utero matris ſanctus fuit. Nec vinum unquam, οὐδὲ ἔμψυχον ἔφαγε, ab animantium carnibus penitus abſtinuit.* An traditionem illam

lam pro certa, Redingi, amplecteris? Quomodo igitur Jacobus cum Chriſto in noviſſimo convivio Paſcha comedit, & vinum bibit? Quis tam craſſa hæc niſi κακοήθης defenderit? Et quantum quæſo heic fidei Egeſippo tribuimus, in eadem narratione ſcribenti quòd *Jacobo illi uni licuerit ingredi Sancta Sanctorum?* Niſi forte oblitus ille eſt legis Divinæ, prohibentis quenquam eò penetrare, excepto uno ſummo Pontifice. Ubi ergo hic, Redingi, nequitia, niſi forte in ſinu tuo? 2. Quicquid autem garrire pergas, nunquam efficies, ut Apoſtoli credantur cibis illis abſtinuiſſe vel jejunii religioſi, vel meriti gratia, vel ad tempus duntaxat, vel lege ab Eccleſia lata. In hoc enim rei cardo vertitur. Neque victus creber, conſuetus, ordinarius, quotidianus religioſi jejunii honeſtatem inducit, quia ipſum jejunium crebrum, conſuetum, ordinarium, quotidianum nullum eſt. 3. Neque vero licet pro jejunio moderatam pro certo tempore partem abſtinentiæ Apoſtolicæ, ſi vera illa omnino fuiſſet, lege lata injungere. Abſtinentia enim illa quotidiana non ab omnibus, ſed quibuſdam delicatioribus cibis fuiſſet. At jejunium veri nominis ab omnibus cibis abſtinentiam exigit. Multò minùs equidem *abſtinentiæ talis pars pro certo tempore* veri nominis jejunium eſſet, quàm abſtinentia illa Apoſtolorum perpetua veri nominis jejunium fuiſſet. Aliud enim eſt deligere cibos viliores, ad quotidianum victum, aliud religioſè jejunare.

OBIECT. V. *Timotheus ordinariè vino abſtinere ſolitus eſt, uti ex verbis Apoſtoli 1. Tim. V. 23. colligitur.* Reſp. 1. At Sacrificuli certè, legis hujus authores, nec in jejunio, nec extra illud vino abſtinent, ſed Baccho ſtrenuè litant. 2. Neque verò Timotheus vel in jejunio duntaxat, vel religionis & merendi gratia vino abſtinuit: ſed ita fortè ab infantia inſtitutus morem longo inolitum uſu haud facilè depoſuit. 3. Denique quod ipſe fecit, ejus imitandi legem nemini mortalium impoſuit.

EXCIP. REDING: *Si abſtinentia à certo victus genere virtus eſt: ergo ſub diſcretione humanæ virtuti moderata, per authoritatem Eccleſiæ ab ipſo Chriſto conceſſa fidelibus præceptum abſtinentiæ à certo cibi genere imponi poteſt.* Ibid. pag. 361. 362. Reſp. Non poteſt, tum quia jejunium abſtinentia eſt ab omni cibo: tum quia nemo judicare nos poteſt in cibo & potu, adeóque neque legem de eo ferre: tum quia cibus nos Deo non commendat, neque Regnum Dei eſt eſca vel potus, Rom. XIV. 17. 1. Cor. VIII. 8. Col. II. 16. Religionis ergo cauſa & ex præſcripto religioſo hominum à certis cibis abſtinere, nefas eſt: ſponte à delicatioribus cibis abſtinere, frugalitatis & temperantiæ actus, qualis in jejunio locum nullum habet.

OBIECT. VI. *Apoſtoli Act. XV. 28. 29. præceperunt eccleſiæ abſtinentiam à ſanguine & ſuffocato. Ergo pari ratione eccleſia injungere abſtinentiam à certis cibis poteſt.* Reſp. Abſtinentiam à ſanguine & ſuffocato præceperunt ad tempus Apoſtoli, non ut carnis laſciviam domarent, vel animum ad orationem & rerum cæleſtium contemplationem componerent, qui proprii Pontificii ciborum delectus fines prætenduntur; ſed ut ſcandalo è Judæis antiquitatem legis ad animum revocantibus accepto remederentur. Sublato autem ſcandali

metu

metu ipſa quoque lex ceſſavit, neque proinde extra ſimilem cauſam eccleſia poteſtatem habet publica lege Chriſtianorum libertatem onerandi.

EXCIP. REDING: *Nimis arctis cancellis Eccleſiæ authoritatem, ad ſolvendum & ligandum indefinitè à Chriſto conſtitutam, circumſcribis, dum in unico ſcandali caſu eam legem ferre poſſe aſſeris.* Ibid. pag. 262. Reſp. Nec nullis limitibus poteſtas clavium circumſcripta eſt, quia in poteſtatem & verbum Dei, ac libertatem Eccleſiæ incurrere non debet, ſed iis inſervire potiùs: nec ei derogamus quicquam, aſſerentes, quòd libertatem cibariam N. T. in verbo Dei clariſſimè conceſſam, de quo ſolo hic quæſtio eſt, extra caſum ſcandali, reſtringere & minuere illa, lege lata, nec poſſit, nec debeat. niſi fas putamus eſſe Eccleſiæ id adimere, quod Deus dedit, adeóque Dei ipſius juriſdictionem impotenter involare. Utique quod Apoſtoli fecerunt, in ſimili caſu facere licet. At jejunii cauſa cibos certos prohibere, ſimilis caſus non eſt, tum quia jejunium abſtinentiam ab omnibus, non certis cibis requirit: tum quia extra ſcandali caſum unum præ alio cibum religionis gratia prohibere, verbo Dei, imò ipſis etiam Apoſtolis & Spiritui S. hoc ipſo loco decernentibus, *ne diſcipulis onus imponatur*, refragatur, & Manichæiſmum ſapit. Præterea nec interdictum aliquod in verbis Concilii apparet, ſed *δοξα ſententia* tum Spiritus S. reſpectu oneris diſcipulis non imponendi, tum Apoſtolorum, reſpectu abſtinentiæ à ſanguine & ſuffocato; quo id ſategerunt Apoſtoli ut tranquillæ converſationi Judæorum & gentilium providerent. Eadem nempe doctrina eſt, quam Apoſtolus etiam Rom. XIV. & 1 Cor. X. tractat, ſcilicet, non expedire, non ædificare, quæcunque licent. At abſtinentia, quæ fit ædificationis cauſa, longè ab ea differt, quæ fit propter interdictum; quia quæ interdicuntur, ne quidem licent. uti in Papatu jejunii tempore nemini vel micam carnis guſtare licet.

OBJECT. VII. *Finis jejunii eſt corporis concupiſcentias edomare, & in ſervitutem redigere, uti docet S. Auguſtinus. At non potuit certa regula circa quantitatem cibi ſumendi conſtitui: neque etiam circa lautitias & condimenta ciborum, quæ infinitis modis variantur. Debuit igitur conſtitui regula in qualitate penes abſtinentiam ab aliquo genere cibi, qui ex genere ſuo magis nutrit & magis delectat. qualem eſſe carnem pecorum & avium omnes concedunt.* Reſp. 1. Cùm jejunium verum conſiſtat in abſtinentia ab omni cibo, Pontifex in ferenda de jejunio lege de regula aliqua circa ciborum diſcrimen ſolicitus eſſe non debuit. Omnes cibi prohibendi, non ciborum diſcretio inducenda fuit. Verùm ita placuit, ut aliquod jejunium habere viderentur, qui vero jejunio prorſus deſtituuntur. 2. Regula circa quantitatem vel qualitatem cibi ſumendi, & lautitias, à Deo nulla conſtituta eſt. Proinde neque homines conſtituere debuerunt. Nec in V. T. nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis ulla jejunantibus circa cibi qualitatem regula præſcripta eſt. Satis eſt, quòd in genere omnis in victu immodeſtia & intemperantia vetita eſt. Unde quiſque ſibi facilè conſulere poteſt. Neque enim oves Chriſti pecudes ſunt ſui neſciæ, quarum paſtum omnem ac victum aliena manus regere debeat. 3. Ciborum delectus, ſeu qualitas lege aliqua eadem omnibus præfigi non poteſt, quia non eadem omnium com-

plexio,

plexio, nec eadem voluptas omnes capit. *Sunt*, inquit Eraſmus Epiſt. ad Baſil. Epiſc. de interd. eſ. carn. *corpora, quæ laſciviant, etiamſi fœno paſcantur. Sunt quæ vix vivant, etiamſi perdicibus & phaſianis avibus alantur. Nonnullis quilibet piſcis, quod aliis ſcorpius, aut lepus marinus, aut vipera. Opulentis mutatum cibi genus eſt voluptati & faſtidii remedium.* Superiùs quoque, quid ſentiendum ſit de ciborum invicem comparatorum qualitate, oſtendimus.

EXCIP. REDING: 1. *Licet jejunium pro certo diei ſpatio abſtinentiam ab omni cibo poſtulet; non tamen Eccleſia ciborum generis abſtinentiam toto ejus diei curriculo prohibere non poteſt. Quòd enim ultra omnimodam pro certis horis abſtinentiam Eccleſia pro integro die ſtatuit abſtinentiam à carnibus, hoc veri jejunii argumentum ex legitima poteſtate ſancitum eſt.* 2 *Neque ideo Chriſti oves pares habentur cum pecudibus, aliena manuductione ad paſtum indigis; quia quod in his naturæ rationalis deficientia eſt, in ovibus Chriſti virtutis eſt, moderatricem Eccleſiæ legem ſequi.* Ibid. pag. 362. 363. Reſp. 1. Non poſſe Eccleſiam pro integro die abſtinentiam à certo ciborum genere indicere, liquidò ſupra probavimus. Neque abſtinentia illa à certo ciborum genere *jejunii argumentum* ulla ratione cenſeri poteſt, quia jejunii rationem, te ipſo fatente, nullam habet. Quomodo jejunium augere dici poteſt, quod ipſum jejunium non eſt? 2. Non pares ſic oves Chriſti cum irrationalibus & quibuſvis pecoribus habentur, ſed infra ea ſubſidunt, quia pleraque etiam, feræ inprimis, citra ullam manuductionem victui ſuo conſulunt. At juxta vos Chriſti oves circa paſtum & victum aliena Eccleſiæ manu & lege regi debent. Cúmque Deus ipſe in Evangelio libertatem cibariam ſtabiliverit, & cuique facultatem, quibus velit, cibis utendi, non alia quàm ſobrietatis & temperantiæ lege ſancita, impertitus fuerit; homines hominibus jugum nullum imponere poſſunt, niſi liberos & liberatos à Chriſto in ſervitutem hominum redigere parent, qui non veræ Eccleſiæ, ſed tyrannicæ genius eſt.

OBIECT. VIII. *In veteris eccleſiæ jejunio delectum ciborum obtinuiſſe, liquere poteſt ex Philone apud Euſebium Hiſt. Eccl. II. 16. 17. teſtante, quòd Alexandrini carnibus & vino abſtinuerint; ex Conſtitutionibus Ap. lib. V. 17. ubi Clemens abſtineri diebus jejunii præcepit à carnibus & vino, ejúſque rei praxin in B. Petro oſtendit; ex Canone Apoſt. 51. Euſebio Hiſt. Eccl. V. 1. ubi Martyres Lugdunenſes ſe carnibus abſtinere ajunt; Tertulliano de cultu fœm. cap. 9. Epiphanio, Synodo Laodicena can. 50. Cyrillo Hieroſol. Baſilio, Theophilo Alexandrino, Chryſoſtomo, Hieronymo, Auguſtino &c.* Reſp. 1. In Alexandrinis, quorum Philo meminit, nullum omnino eſt xerophagias præſidium. Non enim Chriſtiani illi, ſed Eſſeni adeóque Judæi fuerunt. Tertullianus certè, qui nihil intentatum omiſit, in xerophagiarum ſuarum defenſione acerrima eorum ne quidem meminit. 2. Ex Conſtitutionibus & Canonibus Apoſtolicis conſtat, ea ætate, qua ſcripti ſunt, quoſdam Catholicos vino & carnibus propter aſceſin abſtinuiſſe. Sed eadem ſcripta eſſe ſuppoſititia, æquè conſtat. Et ſi qua hîc authoritate pollent, etiam vino, piſcibus & pomis jejunantes abſtineant, ſolóque pane, ſale & oleribus veſcantur oportet. 3. Martyres Lugdunenſes carnibus abſtinuiſſe, non Blan-

dina apud Euſebium, ſed Ruffinus malus hîc Euſebii interpres dicit. *ζώων αἷμα animalium ſanguinem*, non carnes ſe non comedere, Martyres aſſerunt. 4. Ex Tertulliano non aliud conſtat, quàm quoſdam aſcetas & publicè pœnitentes ſponte, non ulla lege coactos, non Chriſtianos quoſvis carnibus & vino, etiam extra jejunium, abſtinuiſſe. Nihil hoc ad xerophagiam vel Montaniſtarum, vel Pontificiorum, jejunium præ ſe ferentium. 5. Reliqui xerophagiam & ichthyophagiam paulatim liberè ſuſceptam, non ulla lege eccleſiæ injunctam arguunt, uſque ad Seculum VII. quo lex jejunandi in delectu ciborum invaleſcere cœpit.

EXCIP. REDING: 1. *Eſſenos ad fidem converſos abſtinentiæ exempla S. Marco ipſorum duce, præ ſe tuliſſe, ex Euſebio conſtat.* 2. *Conſtitutionum Apoſtolicarum γνησιότητα ex tomo I. Conciliorum editionis Pariſ. cognoſcas licet.* 3. *Annon primorum Chriſtianorum abſtinentiam vel ex parte imitari, laudabile: & ex Apoſtolica Eccleſiæ in perpetuum conceſſa præcipiendi poteſtate ſancitum, obſervatu prorſus neceſſarium eſt?* Ibid. pag. 263. Reſp. 1. De Eſſenis, vel potiùs Therapeutis Euſebii ſupra *Quæſt. VII. de Monach. Object. I* fusè & verè dicta repetere non libet. Nil minùs eos quàm Chriſtianos fuiſſe, ibi evicimus. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum νοθείαν Cl. Dallæus doctiſſimo de Pſeudapoſtolicis tractatu irrefragabilibus argumentis aſſeruit. Eò viciſſim te amando. Ibi tela Tomi I. Conciliorum Pariſienſium obtuſa & amentata videbis. Sed & demonſtratum ſolidè videbis, opus iſthoc univerſum demum poſt tempora Concilii Nicæni conſarcinatum editúmque eſſe. Recognitionum libros non eſſe Clementis, probat Sixtus Senenſis *Bibl. lib. II. Clemens.* Eoſdem *inſulſis fabulis* refertos Baronius *A. D. 102. ſſ. 22.* & *apocryphos cenſeri* Bellarminus *lib. II. de Pontif. c. 2. & de Script. Eccl. in Clemente*, ait. De conſtitutionibus & Canonibus Apoſtolorum idem ferè judicium Bellarmini, Baronii, Perronii, Albaſpinæi, Petavii, aliorúmque ex adverſariis primipilarium, eſſe, idem Cl. Dallæus oſtendit. Sed ſunto, inquam, germani Clementis, Apoſtolorum fœtus. Cur ergo, quæ ab Apoſtolis inſtituta pertenditis, ea neque ipſi ſervatis, neque Romanus Pontifex, neque univerſa Eccleſia veſtra? Jubent enim Apoſtoli *can. 51.* *τῶν κρεῶν καὶ οἴνου δι' ἄσκησιν ἀπέχειν, carnibus & vino, propter aſceſin, abſtinere.* An vino abſtinetis? Annon potiùs venas omnes eo impletis? Imò *Conſtit. Apoſt. lib. V. c. 17. 20.* Clemens de ſex antepaſchalibus diebus ita præcipit: *Νηστεύετε μόνῳ χρώμενοι ἄρτῳ καὶ ἁλί, λαχάνοις, καὶ ποτῷ ὕδατι. οἴνου δὲ καὶ κρεῶν ἀπέχεσθε ἐν ταύταις. Jejunate pane tantùm utentes, ſale, oleribus & aquæ potu. Abſtinete his diebus vino & carne. Dies quippe luctus & non feſti ſunt.* An hoc modo vos jejunatis, ſolo pane, ſale, oleribus, aqua veſcimini, potamini? An Apoſtolorum, quas jactatis, legibus obtemperatis? Ergo vel in ipſos Apoſtolos rebelles ac contumaces eſtis: vel certè, qui hæc ita apud Clementem decernunt, Apoſtoli non ſunt. 3. Chriſtianos primævos non quoſvis, ſed aſcetas & pœnitentes carnibus & vino, etiam extra jejunium abſtinuiſſe, dixi. Qui exemplum ſponte imitari voluerint, iis imitari haud dubiè licet. Sed Eccleſiæ neutiquam licet lege edicere, ut in jejunio idem fiat, quia jejunium omnimodam abſtinentiam, diverſúmque à communi & conſueto vivendi modo genus vitæ poſtulat. Jejunia veterum, quæ ſervabantur ſabbatho & proſabbatho, à Romanis etiam ſabbatho, erant, *non prandere*, uti Auguſtinus loquitur, & *μὴ ἐσθίειν, non edere* uti Epiphanius. Piſces autem & alia omnia præter carnes etiam ſexta diei hora, edere, certè *prandere, edere*, non jejunare eſt. An jejunium tale men-

dax,

dax vel jejunium non jejunium, lege ſanciendi poteſtatem, tanquam Apoſtolicam, Papa veſter accepit? Id verò pernegamus, & ultra aſſerimus, ſolum Deum & Chriſtum non ullum hominem habere poteſtatem præcepta Eccleſiæ hominúmque conſcientiis imponendi, & eoſdem decretis ſuis ſubjiciendi. Quemadmodum igitur ſi quis velit domino non ſuo ſervire, ea eſt violatio Domini ſui; & ſervus propter conſcientiam ſuam tenetur non obedire alieno, & dominium injuſtè uſurpanti, nedum hoſti domini: ita fideles propter conſcientiam tenentur non fieri ſervi hominum, non δογματίζεσθαι doctrinis & præceptis hominum, non ſuſcipere ſignaturam alienam; & tale imperium ſibi vindicanti, tanquam ἀντικειμένῳ & Antichriſtò reſiſtere.

QUÆSTIO X.

An ſtata, iiſdemq́ue quotannis diebus recurrentia jejunia ſub peccato mortali, lege unius Eccleſiæ Romanæ, Chriſtianis omnibus indici poſſint?

Synodus decreto *de jejuniis* hortatur paſtores, ut omni diligentia utantur apud populum, quò iis potiſſimùm ſe gerat obſequentem, quæ faciunt ad mortificandam carnem, *ut ciborum delectus & jejunia.* Per jejunia autem intelligi ſtata, qualia ſunt Quadrageſimæ, feriæ ſextæ & Sabbathi, vigiliarum ſingularum, quatuor temporum, adventus, Rogationum, quæ quotannis dies circiter centum & quinquaginta occupant, patet ex uſu & praxi publica. Nos ejuſmodi ſtata jejunia, cum opinione neceſſitatis & cultus Divini, omnes Chriſtianas Eccleſias ſimpliciter obligantis, in tanta etiam multitudine rejicimus. Etenim

ARG. I. Chriſtus non obſcurè declaravit, ſibi ſtata illa jejunia diſplicere. Quippe cùm diſcipuli Phariſæorum & Johannis Baptiſtæ cum Chriſto expoſtularent, quòd non iiſdem ſtatorum jejuniorum legibus diſcipulos ſuos aſtringeret, Chriſtus non tantùm non approbat ſtata illorum jejunia, ſed etiam legales ejuſmodi Pædagogias comparat cum veteri panno, qui non ſit aſſuendus novo, Matth. IX. 16. & innuit v. 15. crucem, calamitates ac perſecutiones, ablato ſponſo, præbituras cauſam, & monſtraturas jejunii tempus.

Resp. Reding: I. *Chriſtus diſertis verbis prædixit, diſcipulos ſuos, eo in Cœlum ſublato, jejunaturos. Quomodo ergo dici poteſt, eum jejunia diſcipulorum Johannis improbaſſe? Declaravit tamen idem, nolle ſe diſcipulis ſuis, quandiu cum illis eſſet, jejuniorum legem imponere, ne ex tali auſteritate ipſi in Spiritu S. nec dum confortati deterreantur. Ineptè ergo je-*

junii tempus ad ſola calamitatis tempora reſtringis. 2. Jejunium quoad ſubſtantiam in legis etiam Evangelicæ ſtatu præceptum, meritò obſervatur: licet quoad circumſtantias modi vel temporis pædagogia veteris legis circa illud expiraverit: ſalvo tamen manente jure Eccleſiæ, ut tempus ac modum jejuni, ipræſertim quadrageſimalis, determinet. Tomo V. Tract. XVI ſſ.2 pag. 364 365. Reſp. 1. Ineptè argumentaris. Si enim Chriſtus prædixit, diſcipulos ſuos tum jejunaturos, cùm ipſe, ceu ſponſus ablatus & in Cœlum ſublatus fuerit: quomodo igitur eatenus approbavit jejunia diſcipulorum Johannis & frequentia & ſtata, eo tempore obita, quo Sponſus aderat, nondum in Cœlum ſubblatus? Declaravit ergo Chriſtus, nolle ſe diſcipulis ſuis ſtatorum jejuniorum legem indicere, non eam, quam fingis, ob cauſam (nam jejuniorum auſteritas cùm Johannis diſcipulos æquè vel magis etiam in fide Chriſti infirmos non abſterruerit, nec Chriſti diſcipulos ab ejus diſciplina abſterritura fuiſſet) quia non decet jejunare præſente ſponſo. Hæc ratio apertè in textu redditur, non alia, *Non poſſunt*, inquit Chriſtus v. 15. *filii thalami lugere, quandiu ipſis ſponſus adeſt. Venient autem dies, quando Sponſus ab iis ablatus fuerit, & tum jejunabunt.* Ubi veſtri etiam Interpretes, Franciſcus Lucas, Janſenius, Toletus, Maldonatus notant, Chriſto idem eſſe *lugere*, quod *jejunare*. Cùm igitur Sponſo præſente & lœtitiæ materiem ſuppeditante, non conveniat luctus, neque jejunium convenire poteſt. Cùm igitur iiſdem recurrentibus temporibus non ſemper recurrat luctus, ſed gaudii aliquando occaſio ſe offerat, ſequitur manifeſtè, vel non jejunandum eſſe recurrentibus ſtatis diebus, vel aliquando jejunandum eſſe cum gaudio, & ſine luctu, quod abſurdum eſt. Nam & vos ipſi die Dominica, & quoties Natalis Domini in feriam ſextam incidit, jejunandum non eſſe, prætenditis, quia tum gaudendum, non lugendum ſit. Et veterum Judæorum jejunia omnia propter calamitatem aliquam, vel adverſos caſus inſtituta eſſe liquet. Longè ergo prudentiùs, & Chriſti præcepto convenientiùs illi agunt, qui jejunia non diebus aſſignant, ſed occaſionibus metiuntur, quia ſic nec legem unquam violare coguntur, nec jejuniorum naturam. quorum alterutrum vitare Papiſtæ non poſſunt. 2. Non de jejunii *ſubſtantia*, ſed *circumſtantia*, tempore videlicet ſtato quæſtio eſt. Cùm ergo circumſtantia ſtatorum jejuniorum una cum pædagogia legis expiraverit, cur eam vos reducitis? Nam Eccleſiæ quidem licere tempus jejunii definire, largimur ultro; ſed convenienter naturæ jejunii à Chriſto explicatæ.

ARG. II. Dierum diſcrimina diſertè notantur & abrogantur, Gal. IV. 10. Coloſſ. II. 16. Paſſim etiam antiquata veteris legis σκληραγωγία libertas Eccleſiæ Chriſtianæ commendatur. Major autem rigor eſt legis Pontificiæ de ſtatis jejuniis, tum quoad ſanctionem legis, tum quoad numerum dierum, quàm in Eccleſia Judaica unquam fuerit. Etenim dimidia ferè pars anni quadam, ut ita loquar, angaria & velut atro carbone funeſtatur, cùm in V.T. ubi corporales illæ exercitationes ex voluntate Divina vigebant, una tantùm dies lege Dei fuerit ad jejunium ſepoſita. Fruſtra hic eſt Redingius *pag 696.* ubi ait, ſe à certis cibis abſtinere, & ſtatos dies obſervare, non ex legis ceremonialis obſervantia ab Apoſtolo hîc vetita, ſed alio fine, aliáque intentione. Neque enim Apoſtolus Judaicam tantùm obſervantiam dierum, ſed promiſcuè quamlibet redarguit. Nam & Ethnici, & Turcæ

Turcæ & Genethliaci dies obſervant. An hos non tangit Apoſtolus? Si hos, cur non etiam Papiſtas? Univerſale igitur axioma eſt, prohibens dierum diſcrimen, quocunque fine conſtitutum. Aliæ pleræque Judaicæ ceremoniæ mutato tantùm fine retineri poſſent.

RESP. REDING: 1. *Si Gal. IV. 10. Col. II. 16. indiſcriminatim dierum diſcrimina abrogantur, qui dies Dominica, feſta in Eccleſia Dei locum habere poterunt? Non ergo dies, menſes &c. ab Apoſtolo nominati tempora, per virtutum moralium exercitationes & in fide radicatas obſervantias, diſcreta; ſed vel diſcrimina dierum, quatenus ex aſtrologia judiciaria fauſti vel infauſti judicantur, uti Auguſtinus cenſet; vel, uti meliùs Chryſoſtomus, Hieronymus & alii, dies Judaicos, ſabbatha, menſes, neomenias, Jubilæa &c. ſignificant. Unde S. Paulus Col. II. 6. neomeniam ſabbatha nominat. 2. Si vel maximè S. Paulus dierum obſervantias, Ethnicis, Turcis, Genethliacis conſuetas tangeret, non aliud inde evinceres, quàm quòd ſuperſtitioſæ obſervantiæ, non ex myſterii, ſeu beneficii Divini commemoratione religioſa, vel alius virtutis ac honeſtatis moralis motivo ſuſceptæ prohibeantur. 3. Effrænata carnis tuæ, & ab ea quæſitæ libertatis fructus eſt, quòd ſic legis Pontificiæ de jejuniis ſtatis rigorem veteris legis rigorem ſuperantem exagitas. Nam ſpiritus libertas in carnis mortificatione, & à terrenis voluptatibus ad Divina ſe elevans ſub tali rigore longè majorem conſolationem experitur, quàm ex quibuſcunque mundi deliciis.* Ibid. pag. 366. 367. Reſp. 1. In die Dominica quod *morale* eſt, ſanctificatio videlicet nominis Divini in cœtu publico, ex Dei præcepto; quod *ceremoniale*, puta determinatio temporis, per quam Eccleſia diem Solis cultui publico deputavit, ex libero Eccleſiæ arbitrio, cui tamen propter ordinem repugnare pius nemo poteſt, fluxit. Par feſtorum ratio. quæ ipſa tamen, quoad memoriam beneficiorum ſtatis temporibus recolendam, indifferentia per ſe reputamus, uti infra. Non militant ergo hæc contra præceptum Apoſtoli, vetantis *παρατηρεῖν ἡμέρας obſervare dies* Gal. IV. 10. quia non reducunt ſervitutem elementorum mundi. Hoc verò increpat Apoſtolus, illis diebus, quos Deus in V. T. ſecrevit, aut diebus præcepto humano diſtinctis, carnalia exercitia obire, tanquam ex præcepto, & propter tempus illicitum dicere, quod alias licitum eſt. Poteſt ſanè aliquo die aut tempore aliquid non rectè fieri, quod alio tempore rectè fit, non propter tempus, aut præceptum, quod Iſraelitis datum eſt, de tempore, ſed propter aliam cauſam. Omnia enim ſuum tempus habent. Vos contra verè *dies obſervatis*, aliud alio tempore ſacratius, non propter ordinem, ſed propter myſterium, hoc eſt, uti loqueris, *propter obſervantias in fide radicatas*, ſtatuentes. Eò ſtata jejunandi tempora pertinent. Ad Sathanæ dolos pertinet, quòd *obſervantiam dierum* Judaicam, vel ethnicam & aſtrologicam vetari, regeris. Ethnica juxta Auguſtinum vetatur: an propterea non juxta Chryſoſtomum, alióſque etiam Judaica? Judaica juxta Chryſoſtomum, alióſque vetatur, an propterea non juxta Auguſtinum etiam Ethnica? Utraque vetatur, an propterea non Papiſtica? Nimis profectò abſurdè luxas Apoſtolicæ doctrinæ vim, qui ex ea particulare de ritibus Judaicis non obſervandis enuntiatum elicis. Longè ſaniùs, qui univerſale axioma retinent, Chriſtianos non debere dies, menſes, annos obſervare, ceu ſanctiores & *μυστικωτέρας* aliis. At univerſale axioma non minùs vos, quàm Judæos, gentiles, genethliacos ſtringit niſi forte nova nos arte edoces, non obſervare dies, qui dicunt: Cras ſexta eſt feria; peccabit mortaliter, qui carnes comedet: aut; Dies eſt Dominica: Ergo nefas fuerit jejunare. Neque illud obſtat, quòd S. Paulus Col. II. 16. *neomenias, ſabbatha nominat*; quia idem

Gal. IV. 10. *dies* in genere, & Col. II. 16. etiam *ἑορτῆς feſta* nominavit; atque inſuper parium par ratio eſt. 2. Dierum, temporis omnis, ceu ſanctioris & myſtici magis obſervantia, obſervante Apoſtolo, ſuperſtitioſa eſt. Fruſtra ergo myſterii commemorationem religioſam, nulli tempori, ceu ſacratiori, alligatam: fruſtra virtutis, religionis, honeſtatis motivum ingeris. Quicquid enim cum religione, verbo Dei pugnat, religionis, honeſtatis motivum eſſe nequit. 3. Ergone ſpiritus libertas eſt, pædagogiæ legalis rigorem poſtliminio revocare? Effrœnata carnis libido, nolle ſuſcipere jugum, quod ipſe Spiritus Dei per Apoſtolos Act. XV. 29. ſuſtulit? Et ſtata veſtra jejunandi tempora ad mortificationem corporis nil quicquam facere, ex iis, quæ diximus ſupra, manifeſtum eſt. Si non pro diebus, ſed pro rebus & jejunaretis & pranderetis, tum & jejunii & libertatis ratio apud vos conſtaret. Appareret, verè eſſe liberos, qui ſibi tempora, non ſe temporibus ſubjicerent.

ARG. III. Publica jejunia inſtituenda ſunt, cùm mœror & luctus publicus Eccleſiam exercet. Etenim in ſcripturis ſunt æquipollentia, *jejunare, animam affligere, jejunium, afflictio*, Lev. XVI. 29. Pſal. XXXV. 12. Matth. IX. 15. Tum fatetur Bellarminus, *lætis temporibus minimè jejunium convenire*. Et jejunium per *actum lugentis* definiunt Toletus, Maldonatus, Janſenius, alii. Denique ritè obſervat Scaliger in Euſeb. pag. 124. *Veterum Judæorum jejunia* הצומות *omnia fuiſſe inſtituta aut propter νεομηνίαν, aut propter incendia, aut aliquam calamitatem, & caſus adverſos, cædéſque piorum hominum*. Cùm igitur non ſint ſtata tempora luctus & mœroris Eccleſiæ, relinquitur, nec ſtata tempora jejunii eſſe oportere. Frivola eſt exceptio Redingii *pag. 697.* ſemper Eccleſiam infeſtari, & lugendum ipſi eſſe *ob hæreſes & ſcandala eam invadentia*. Certè

Nunquam bella piis, nunquam certamina deſunt.

At jejunandi neceſſitatem non quælibet, ſed extraordinaria gravis calamitas imponit. Aliâs nullum non tempus jejunio tranſigendum foret.

RESP. REDING: 1. *Quid jejunio & afflictioni animæ cum publico Eccleſiæ luctu, niſi quatenus illa valet ad placandam juſtam Dei iram ac vindictam? 2. Cùm Divina ira in Eccleſiam non ſæviat niſi propter hæreſes & peccata, atque illa omni tempore intra Eccleſiam invaleſcant, convenit eam per jejunia & animi afflictiones ſic temperare, ut tamen horum attenta fragilitate, mœrore pœnitentiæ & jejuniorum luctu fideles non opprimantur. 3. Sed & jejunia definitis temporibus ob præteritorum etiam Dei beneficiorum memoriam celebranda ſunt. exemplo Judæorum, qui ob averſam Hammanis cladem annuum jejunium indixerunt.* Ibid. pag. 367. Reſp. 1. Cur jejunia publica cum publico Eccleſiæ luctu conjuncta eſſe debeant, argumenta plura attuli. Cùm illa ne quidem attingere ſuſtinueris, nil declamationem tuam moramur. 2. Neque verum illud eſt, quòd ira Dei propter peccata & hæreſes ſemper adverſus Eccleſiam ſæviat. Cùm enim illa Deum in Chriſto, qui peccata fidelium ſuper lignum portavit, placatum habeat, caſtigantem quidem Dei iram ſubinde experitur, at ſævientem nunquam. Non ſævit enim Deus niſi in eos, qui non credentes ſub ira Dei manent, & condemnationi ſubſunt. Caſtigationes porro Divinæ cùm temporibus non alligentur, nec jejunia alligari poſſunt. Dantur in Eccleſia καιροὶ

ἀνα-

ἀναψύξεως tempora refrigerii Act. III. 19. Deus vulnerat & ſanat, occidit & vivificat, Deut. XXXII. 39. Hoſ. VI 2 Eſt cùm Sponſus lœtam faciem præbet; eſt cùm occultat. 3. Non ergo jejunia ſtata ob recordationem beneficiorum Divinorum inſtituenda ſunt, ſed ob præſentem calamitatem, ad avertendam iram Dei jam accenſam. Jejunare, animam affligere non ob lœtas, ſed ob triſtes occaſiones convenit. Neque Judæorum feſtum Purim ſtatum jejunium, ſed lœtam feſtivitatem fuiſſe, infra oſtendimus.

ARG. IV. Primitiva Eccleſia nullas certas jejuniorum leges obſervavit. Teſtis Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum. Ubi *quibus diebus*, inquit, *non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini vel Apoſtolorum non invenio definitum.* Ubi de præcepto *ſcripto*, non *tradito* S. Patrem loqui, ineptè cùm Redingius *pag.* 698. tum alii tricantur. Etenim Auguſtinus inde concludit, liberam eſſe hanc jejunandi hoc vel illo die obſervationem, imò eorum dierum, de quibus interrogabatur, & ipſius Sabbathici jejunii relaxationem magis expedire. An ita concluderet, ſi præceptum Domini quodcunque tandem de hoc vel illo die extare arbitraretur? Quanquam quid de verbo tradito ſentiendum ſit, ſuperiùs quoque oſtendimus. Euſebius quoque Hiſt. Eccl. V. 17. ex Apollonio Montanum hæreſiarcham accuſat, tanquam νηστείας νομοθετήσαντα, *jejunia legibus ſancientem.* Irenæus ſcriptor vetuſtiſſimus obſervantiæ varietatem luculenter etiam adnotavit. Socrates quoque Hiſtoricus fatetur, *lectionem nullam de hoc inveniri antiquam*, adeò que *Apoſtolos hoc ſingulorum reliquiſſe ſententia, ut unusquisque operetur non timore & neceſſitate, quod bonum eſt.*

Resp. Reding: 1. *Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſul. disertè dicit, ſe in N. T. videre, quòd jejunium ſit præceptum. Idem ſerm. 62. ait, in quadrageſima non jejunare, peccatum eſſe. In priore ergo loco loquitur de libertate jejunandi Sabbathi die, non quadrageſima. 2. Montanus jejunia legibus ſanxit ab Eccleſiæ Romanæ præceptis longè diverſa. Tres enim, teſte Hieronymo, fecit quadrageſimas, quaſi tres Salvatores eſſent. 3. Irenæi verba hunc ſenſum habent, quòd in ſubſtantia jejunii quadrageſimalis non extiterit varietas, ſed in ejus duntaxat ſpecie ſeu modo, dum aliqui continuabant jejunium, nihil omnino comedentes, unum diem, alii duos, alii plures, alii verò quadraginta horis diurnis nocturniſque ſuum jejunii diem metiebantur, ita ut toto tempore impranſi manerent. 4. Socrates jejunia libera ſtatuens Novatiana & Aeriana hæreſi infectus fuit.* Ibid. pag. 368. 369. Reſp. 1. Jejunium præceptum eſſe in N. T. Auguſtinus dixit: at ſtatis diebus jejunandum eſſe, non dixit; imò contrarium disertè dixit, negans, *præcepto Domini, vel Apoſtolorum definitum eſſe, quibus diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat.* Neque quadrageſimam Dominica vel Apoſtolica lege invaluiſſe, alibi dicit, ſed *conſuetudine*, uti *Epiſt.* 119 *ad Januar. c. 16.* loquitur. De præcepto ſcripto, non tradito, Auguſtinum loqui, olim Redingius ex Bellarmino objecerat. Objectionem dilui. Deſerta ergo illa nunc aliam tentat, ajens, *non de quadrageſima, ſed de jejunio ſabbathi* Auguſtinum *loqui.* Atqui in univerſum negat, à Chriſto vel Apoſtolis definitum, *quibus diebus non oporteat, & quibus oporteat jejunare*; concludens inde, nec præceptum eſſe, ut Sabbatho jejunetur. Remoto genere ſpeciem removet

movet. Sic enim loquitur: *Ac per hoc* (id eſt, quia non eſt definitum, quibus diebus ſit jejunandum, quibus non) *ſentio, non quia ad obtinendam, quam fides obtinet, juſtitiam, in qua eſt pulchritudo filiæ Regis intrinſeca, ſed tamen ad ſignificandam requiem ſempiternam, ubi eſt verum ſabbathum, relaxationem, quàm conſtrictionem jejunii aptiùs convenire. Veruntamen in hujus ſabbathi jejunio ſive prandio, in his nihil videtur mihi tutius pacatiúſque ſervari, quàm ut qui manducat, manducantem non ſpernat, & qui non manducat, manducantem non judicet.* Videri primò, aptiùs non jejunari ſabbatho ſecus ac vobis videtur: deinde, jejunandum pro arbitrio, ut ne non jejunans damnetur. Ratio, quia nihil ea de re vel à Domino, vel ab Apoſtolis præceptum eſt. 2. De Montaniſtarum & Papiſtarum in doctrina de jejuniis ſyncretiſmo ſupra ſatis. Neque hoc in Montano Apollonius, & ex eo Euſebius notat, quòd tres quadrageſimas fecerit, ſed in genere, quòd auſus fuerit νομοθετεῖν νηστείας *leges circa jejunia ferre.* Verba Apollonii ſunt: οὗτός ἐστιν ὁ διδάξας λύσεις γάμων, ὁ νηστείας νομοθετήσας, &c. *Ille* (Montanus) *eſt, qui docuit ſolvere matrimonia, qui jejunia legibus ſancivit.* Ab eo ergo ſtatorum jejuniorum origo eſt. 3. Irenæi apud Euſebium *Hiſtor. Eccl. lib. V.* 26. hæc verba ſunt: *Non enim de die Paſchatis ſolùm, ſed etiam de jejunii ratione & modo eſt ita conſtituta controverſia. Quidam enim unum diem ſe jejunare oportere exiſtimant: alii duos: non pauci plures: multi quadraginta, diurnis nocturniſque horis numeratis, diem ſuum metiuntur ac ſtatuunt.* Καὶ τοιαύτη μὲν ποικιλία τῶν ἐπιτηρούντων, οὐ νῦν ἐφ' ἡμῶν γεγονυῖα, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον ἐπὶ τῶν πρὸ ἡμῶν τῶν παρὰ τὸ ἀκριβὲς, ὡς εἰκὸς, κρατούντων τὴν καθ' ἁπλότητα καὶ ἰδιωτισμὸν συνήθειαν εἰς τὸ μετέπειτα πεποιηκότων. *Atque ejuſmodi eorum, qui hæc obſervant jejunia, varietas ac diſcrepantia non jam noſtra ætate cœpta eſt, verùm etiam longè ante apud Majores noſtros, qui, ut conjectura aſſequi licet, non accuratè conſuetudinem eorum, qui vel ſimplicitate quadam, vel privata authoritate aliquid in poſterum tempus ſtatuiſſent, obſervarunt.* Fruſtra hic ex Bellarmino excipis, Irenæum non de inſtitutione jejunii quadrageſimalis, ſed de forma jejunandi, id eſt, quandiu, uno, duobus, an pluribus diebus jejunantes impaſtos eſſe oporteat, loqui. Licet enim de inſtitutione jejunii quadrageſimalis non agat, ex ea tamen, quam ille annotavit, ποικιλίᾳ *varietate* illud ſequitur, neque ab Apoſtolis ſancitum, neque ulla lege, ſed conſuetudine ſola invaluiſſe, ac proinde liberum fuiſſe unum, duos, plures dies jejunare; puta in jejunio Paſchatis, de quo diſertè Irenæus loquitur. Sed locum eum Celeb. Dallæus *de Jejun. & quadrag. lib. III.* 7. accuratè vindicavit; nebulis omnibus, quas Bellarminus aliique offuderunt, diſcuſſis. 4. Non fuiſſe Socratem Novatianæ hæreſi implicitum, Cl. Chamierus *Panſtrat. Tomo III. lib. XVI.* 2. fusè probavit. Sed fuerit ei implicitus. Nihil ad rem, quia cum Novatianis nulla Eccleſiæ de jejuniis ſtatis vel non ſtatis quæſtio fuit. Sed Aerianum fuiſſe, addis. Quo argumento, quo teſte? Finxit id primus Bellarminus, oraculum tuum. Vel vera Socrates ſcripſit, vel falſa. Si vera, quid tum poſtea, de cœtero Catholicus an hæreticus fuerit. Si falſa, miramur non immeritò, cur repetierint Nicephorus, Caſſiodorus, homo Latinus, cui Romana Eccleſia ignota eſſe non poterat.

ARG. V. *Quadrageſimæ* jejunium intra tria priora ſecula incognitum fuiſſe ex Tertulliani & Irenæi haud paucis locis liquet. Cœpit ante tempora Tertulliani *Antepaſchale* jejunium, ſolenne quidem & publicum jam factum ex *arbitrio*, non ex *imperio*. Et fuit hic primus gradus, ex quo ſenſim erumpens

erumpens hominum devotio ad *Quadrageſimam* tandem pervenit. Nam primò quidem unius paraſceves fuit jejunium, mox & Sabbathi; poſtea gliſcente hominum ſtudio etiam aliarum ejuſdem hebdomadæ feriarum, ac procedente tempore etiam quadraginta dierum ante Paſcha. Jejunii *Sabbathici* mentio primùm occurrit ſub ſeculi quarti annum quintum, & quidem in ſola Hiſpania. Sub finem ejus ſeculi jejunari cœpit Romæ & in paucis aliis Occidentis locis. Quin Græci A. 707. *Sabbatho* jejunantes ſolenniter excommunicârunt. Et conſtat planè ex Iſidoro & Rabano, *Sabbatharium* jejunium ne anno quidem 800. neceſſarium & legitimum habitum fuiſſe. *Quarta* & *ſexta* feria tempore quidem jam Auguſtini jejunatum legimus, non tamen vel neceſſariò, vel ex lege. Et quartam feriam exoleviſſe patet. *Rogationum* jejunium A. 500. à Mamerto Viennæ in Gallia Epiſcopo, inſtitutum eſſe narrat Gregorius Turonenſis. *Adventus* jejunium Bellarminus ait non tam ex præcepto, quàm ex conſilio, vel voto à multis ſervari. Noverat nempe, id jejunium apud veteres planè ignotum fuiſſe. Neque enim alium hujus jejunii teſtem & vindicem laudat, quàm Innocentium III. ſeculi XIII. hominem. Neque alia ratio jejunii *Vigiliarum*. Jejunii *quatuor temporum* quanta fuerit olim varietas, Sirmondus Jeſuita non diſſimulat, apud Dallæum, *de Jejuniis lib. IV. 7.* ubi etiam ex eadem varietate, nomine & inſtituti abſurditate, jejunium illud non eſſe ab Apoſtolis, fusè probatur.

Resp. Reding: 1. *Subſtantia jejunii ex jure Divino tradita, quoad circumſtantias temporis determinari poteſt per poteſtatem ambientem univerſa ſecula Eccleſiæ, omni tempore providæ ad obſervandos ſtatus & hominum & cauſarum, pro quarum varietate ex legitima authoritate abſque ullo præjudicio in jejuniis diverſitas aliqua intervenire potuit.* 2. *Tertullianus loquitur de ſuperſtitioſa Montaniſtarum quadrageſima, planè diverſa à jejunio quadraginta dierum ante paſcha ex Apoſtolica traditione celebrari ſolito.* 3 *Diſcrimen, quod Græcos & Latinos inter interceſſit, in eo unicè conſtitit, quòd Latini ſex, Græci ſeptem hebdomadas jejunarunt.* 4 *Juxta Canonem Apoſtolicum 68. feriæ quartæ & ſextæ jejunium inſtitutum eſt. Ea tamen lege cauta fuit ſola abſtinentia à carnibus, non duplex refectio. Poſt in feriæ quartæ locum in Eccleſia Occidentali ſucceſſit jejunium diei Sabbathi.* 5. *Reliquorum varietas nihil obſtat, ſalva ſemper manente ſubſtantia. quam vel arctare, vel extendere Eccleſia poteſt.* Ibid. pag. 369. 370. Reſp. 1. Quamcunque Eccleſia in determinando jejunii tempore poteſtatem habet, illa verbo Dei ſubordinata ſit oportet. At ſtata jejunia verbo Dei repugnare, ſupra probavimus. Nullam ergo ad determinanda illa poteſtatem Eccleſia habet. 2. Tertullianus *de Jejun. cap.* 2. ſcribit, Catholicos *differenter jejunandum putaſſe ex arbitrio, pro temporibus & cauſis uniuscujuſque.* Subjicit ex Catholicorum eorundem ſententia: *Sic & obſervaſſe Apoſtolos, nullum aliud imponentes jugum certorum & in commune omnibus obeundorum jejuniorum.* Quomodo ergo, eo teſte, quadrageſimam Catholici obſervarunt, vel aliis obſervandam injunxerunt? De nulla igitur quadrageſima, nedum ſuperſtitioſa loquitur. Idque magis etiam ex *cap.* 5.

liquet, ubi ſic ille: *Quantula eſt apud nos* (Montaniſtas) *interdictio ciborum? Duas in anno hebdomadas xerophagiarum, nec totas, exceptis ſcilicet Sabbathis & Dominicis, offerimus Deo.* In eo erat, ut invidiam, quam Catholici Montanicæ diſciplinæ auſteritati, velut nimiæ ac immodicæ, faciebant, amoliretur. Non ultra decem ergo dies anno eos jejunare profitetur. Infra ergo decem dies Catholici jejunabant. Fruſtra proin apud eos quadrageſimam requiras. Nam qui Montaniſtas accuſarunt, decem dierum jejunium toto anno agitantes, quomodo quadraginta continuos jejunaſſe cenſendi ſunt? 3. De diſcrimine jejunii à Græcis & Latinis celebrati dicere nihil attinet. Neque enim in Græcis magis quàm in Latinis probamus quadrageſimam quocunque modo celebratam. Quanquam non unum fuiſſe jejunandi morem & ritum à Græcis receptum, neque more Latinorum iiſdem cunctos legibus jejunandi adſtrictos fuiſſe, liquidò Gregorius Proto-Syncellus adverſus Marcum Epheſium probavit. Cæterùm de eo quicquid fiat, ex eo ſaltem, quòd octavo adhuc ſeculo Græci Sabbatho jejunantes excommunicarunt, Sabbatharii jejunii novitatem colligimus. nec tu contradicere auſis. 4. De Canone Apoſtolico 68. *ad Obj. VI.* reſpondemus. Jubet ille inter alia *τετράδα καὶ παρασκευὴν quartam feriam & paraſceven* jejunare. Ita etiam Apoſtolicarum Conſtitutionum author *lib. V. 14.* *τετράδα*, inquit, *καὶ παρασκευὴν προσέταξεν ἡμῖν νηστεύειν. Quarta feria & ſexta juſſit nos* Dominus *jejunare.* Si res ita habet, citò ſanè mandati Dominici oblivio Eccleſiam inceſſit. Planè enim ex Tertulliano conſtat, ſub tertii adhuc Seculi initium jejunia nullis legibus adſtricta fuiſſe. Inducit enim is *de jejun. cap. 2.* Catholicos profitentes, *ſtationes ſuos quidem dies habere, quartæ feriæ & ſextæ; paſſivè tamen currere, nec ſub lege præcepti.* Quomodo non *ſub Lege præcepti*, ſi Dominus, ſi Apoſtoli præceperunt? Vel hinc Canonum & Conſtitutionum illarum *νοθεία* cognoſcitur. Nulla denique Eccleſiæ libertas competit mutandi inſtituta Domini, atque ea definiendi, quæ naturæ & ſubſtantiæ jejunii contrariantur.

OBIECTIONES TRIDENTINORUM.

OBIECT. I. *Jonadab Rechabitarum parens olim filiis & nepotibus prohibere potuit vinum uſque in æternum. Placuitque Deo illud præceptum & filiorum obedientia Jerem. XXXV. 1. 2. &c. Quantò magis mater eccleſia poteſt filiis ſuis aliquos cibos pro tempore interdicere? ita ut & noſtra obedientia, & eccleſiæ præceptum Deo placeat.* Reſp. 1. Diſpar ratio eſt Jonadabi & Eccleſiæ N.T. Deus enim nuſquam prohibuit in V.T. ne vel Jonadab vel alius in V.T. familiæ ſuæ vini uſu interdiceret. At in Novo Teſtamento Deus per Apoſtolum interdixit, ne quis eccleſiam à certis cibis abſtinere jubeat. Mater eſt eccleſia. At Deus Pater, cujus in regenda familia potior ac præcipua eſſe authoritas debet. 2. Si valeret argumentum, poſſet ſimili ratione eccleſia certis cibis in perpetuum Chriſtianis interdicere, eoſdémque non ichtyophagos tantùm, ſed etiam perpetim hamaxabios & Nomades facere. Non enim Jonadab filiis vino, ædificatione ædium, ſatione, plantatione &c. in jejunio duntaxat, ſed perpetuò interdixit. At interdictum ejuſmodi perpetuum poſt ſublatum in Novo Teſtamento ciborum religioſum diſcrimen & reſtitutam

ſtitutam Eccleſiæ libertatem, impium foret. 3. Diſciplinam illam à Jonadabo Rechabitis præſcriptam non religioſam & opinione cultus ac meriti ſuſceptam, ſed merè œconomicam vel politicam fuiſſe, fatentur & Hebræi & Chriſtiani Interpretes plerique, etiam Pontificii nonnulli, inprimis Caſpar Sanctius *Comm. in Jerem, XXXV. num. 4. &c.* ubi docet, Rechabitas Cinæos fuiſſe à Jethrone Madianita propagatos, inſtituta Majorum ſuorum in tabernaculis degentium, & rem pecuariam ſequentium ſecutos eſſe, idque tantò impenſiùs, quòd nullum in terra Canaan agrum à Joſua accepiſſent, utpote ex Jacobi ſemine non prognati. Conſtat autem, non idem Eccleſiæ jus eſſe in fideles, quod eſt vel Principibus in ſubditos, vel parentibus in filios.

Excip. Reding: 1. *Quidni Eccleſia, cui poteſtas clavium à Chriſto tradita eſt, in materiis præſertim quoad ſubſtantiam Divinitus præceptis, ſed quoad circumſtantias prudenti ejus diſpoſitioni relictis, præceptum ferre poſſit? Ex præcepto autem à Jonadabo filiis lato liquet, abſtinentiam ejusmodi eſſe virtutis & religionis, eo ipſo, quòd Deus eam remuneratione dignatus eſt? 2. Tantum abeſt, ut Deus in N. T. à certis cibis abſtinere prohibuerit, ut potiùs per Apoſtolos Act. XV. 29. à quibuſdam abſtinere juſſerit. 3. Illa verò Eccleſiæ authoritas in iis maximè, quæ concilio ſubjecta ſunt, ultra prudentem moderationem ſe non extendit, neque adeò ad indicendum jejunium perpetuum valet. 4. Præmium & meritum ſunt relata. Cùm ergo jejunium præmium ſpiritualium & æternorum bonorum poſt ſe trahat, meritum præceſſeris oportet.* Ibid. pag. 370. 371. Reſp. 1. Clavium poteſtatem miniſterialem Eccleſiæ conceſſam cum poteſtate propriè legislativa conjunctam non eſſe, haud ſemel oſtendimus. Neque Deus Jonadabi abſtinentiam ut per ſe religioſam, ſed ut actum obedientiæ parentibus debitæ, remuneratus eſt. *Pro eo*, ſic disertè Jerem. XXXV. 18. Jehova loquitur, *quòd obedivistis præcepto Jonadabi Patris veſtri, & cuſtodiviſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis: propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael, non deficiet Vir de ſtirpe Jonadab ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* Ita in Lege multiplicatio dierum honoranti parentes promittitur. 2. De loco Act. XV. 29. ſupra non ſemel. 3. An ergo jejunia veſtra ſtata conſilio, non præcepto ſubjecta ais? Cave, ne à tuis vapules. Jonadabus porro abſtinentiam perpetuam imperavit, & extra jejunium. Si perpetuam Eccleſia veſtra, ob moderationis neceſſariam prudentiam, abſtinentiam imperare, vel omnes ad Nomadicum inſtitutum cogere nequit, jam ergo æqualem poteſtatem cum patria Jonadabi poteſtate non habet, quod unum ego pertendo. 4. Præmium debitum & meritum relata ſunt; non prœmium gratioſum & meritum. Neque jejunio per ſe, uti abſtinentia ab omnibus vel quibuſdam cibis eſt, ſed devotioni, reſipiſcentiæ, pietati prœmium à Deo addictum eſt. *Numquid tale eſt jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? numquid contorquere, quaſi circulum, caput ſuum, & ſaccum & cinerem ſternere? Numquid iſtud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino? Nonne hoc magis eſt jejunium, quod elegi? Diſſolve cogitationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus depone. Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagóſque induc in domum tuam. Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.* &c. Eſaj. LVIII. 5. 6. &c. Quis

credat, ſcelerum impunitatem, & Cœleſtis Regni hæreditatem ex condigno mereri eum, qui à carnibus prandens vel cœnans in jejunio abſtinuerit, vel bis terve, impranſus etiam, piſces cœnaverit, & lardo atque adipe abſtinuerit?

OBIECT. II. *Eccleſia Judaica ex conſtitutione Mardochæi ſuſcepit novum & ſtatum jejunium ac feſtum Purim dictum, in memoriam liberationis ab Hamane Agagita, Eſther. IX. 27. &c. Ergo eccleſia quoque Chriſtiana ſtata jejunia indicere poteſt.* Reſp. 1. Feſtum *Purim* inſtitutum eſt à Mardochæo & Eſthere Regina, neutro Sacerdotali genere ſato. Mulieris igitur & viri laici exemplum ad conſtituendam Epiſcoporum in jejuniis indicendis authoritatem nihil facit. Neque etiam à V.T. arguere licet ad Novum, quo dierum diſcrimen ſublatum eſſe conſtat. 2. Literæ Eſtheris & Mardochæi de jejunio conſtituendo nihil habent. Conſtituunt *obſervari dies Sortium, & ſuo tempore cum gaudio, epulis & conviviis celebrari*, v. 18. 21. 22. 31. Quid jejunio cum epulis, conviviis, feſtiva ſolennitate? Quòd verò verſ. 31. dicitur, Judæos ſuſcepiſſe dies Purim, כאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם *ſicut receperunt ſuper animam & ſuper ſemen ſuum jejunia & clamorem ſuum*, non aliud ſignificat, quàm iſtos dies Purim, quos ex Mardochæi literis ſe obſervaturos conſtituunt, monumento futuros ejus ſalutis, quam jejunio & clamoribus à Deo conſecuti fuerant. 3. Eſto tamen, etiam jejunium ſuſceperint die Purim Judæi, adeóque plus quàm illis à Mardochæo injunctum fuerat, quò ita & lætorum & triſtium memoriam agitarent; non aliud tamen inde concludi poſſet, quàm integrum eſſe populo alicui ad repræſentandam & recolendam extraordinariarum calamitatum memoriam jejunium ſuſcipere. Sed hoc quid ad jejunia Adverſariorum, quæ non una aliqua gens, non plures ultro & ſponte ſuſcipiunt: ſed quæ unus Eccleſiæ Monarcha tantùm non Regia authoritate imponit, non ad celebrandam rei extraordinariæ memoriam, ſed nulla peculiari cauſa, ex ſua potiùs libidine, quàm publico uſu?

EXCIP. REDING: 1. *Gratis ſupponis, religioſam ex jejunio rememorationem coarctari debere ad extraordinarias duntaxat calamitates.* 2. *Cùm poteſtas conſtituendi jejunium ſubſtiterit in fideli populo, utique Sacerdotium excludi nequit.* 3. *Sicut ex morali de ſanctificando ſabbatho ſub V.T. argumentari ad diei Dominicæ ſanctificandæ præceptum morale determinandum: ita ex jejunii publici ſanctione Eſtheræ tempore facta, & moralem religionis in Deum reflexæ remunerationis honeſtatem præferente, in N.T. argumentari licet ad ſtabiliendam ſanctionem jejunii quadrageſimalis & aliorum.* 4. *In feſto Purim confundis feſtivitatem in gaudio celebratam, & præviam in jejunio tranſactam. Nam v. 23. Judæi diſertis verbis ſucepiſſe dicuntur jejunia à ſe & ſemine ſuo obſervanda.* Ibid pag. 371. 372. Reſp. 1. Suppoſui id, quod jam ante ex Matth. IX. 15. probaveram, adeóque non *gratis*. 2. Saltem non Sacerdotes conſtituendi illius feſti authores commemorantur, ſed Mardochæus,

chæus, qui erat non ex tribu Juda, ſed Benjamin, Eſth. II. 5. in Aſſueri aula tum ſuis meritis, tum Eſtheræ Regi nuptæ favore potens, Judaiſque adeò ſuis carus & venerandus, Eſth. X. 3. Accedebat Eſtheræ Fœminæ authoritas, cujus, non Sacerdotis cujuſquam, ſcriptæ ſuper hoc negotio ad Judæos literæ nomen prætulerunt, ibid. cap. IX. 29. An apud vos mulier & vir laicus figendarum Eccleſiæ legum authoritatem obtinent? Imò tentantibus Uſiæ lepram, & neſcio quid Papa veſter βρωντόφων☉ comminaretur. 3. In V. T. & moralem Sabbathi rationem, & diem ſanctificandi ejusdem ſolus Deus determinavit. In N. T. tempus cultus publici celebrandi, & eadem etiam ratione jejunii conſtituendi Eccleſiæ reliquit. ſed circa jejunium non aliud, quàm naturæ jejunii & verbo Dei congruens. At jejuniorum ſtatorum tempora neutri congruunt. 4. Nil quicquam in hiſtoria Eſtheræ de feſto per jejunium præparando. Neque feſtivæ lœtitiæ per jejunia, niſi fallor, præparari ſolent. In Latino equidem textu cap. IX. 31. habetur: *Et illi obſervanda ſuſceperunt à ſe, & à ſemine ſuo jejunia, & clamores*, &c. Sed in Hebræo paulo aliter: *quemadmodum receperunt ſuper animam, & ſuper ſemen ſuum* דברי הצומות *verba*, hoc eſt, *documenta jejuniorum*, eo ſenſu, quem reddidimus. Sed eſto ſanè, etiam jejunia Eſtheræ Judæi recoluerint uti quidem in eorum Calendario dies XIII. Adar, qui feſtum Purim præcedebat, jejunio deſtinatus traditur. At nec Mardochæus ita conſtituit, ſed forte Judæi ultro & ſponte ſuſceperunt, adeóque ex Mardochæi exemplo nihil confici poteſt: nec Judæi ſuſceperunt tam ad affligendam animam, quàm ad repræſentanda & recolenda Eſtheris, Majorúmque ſuorum in ſummo periculo, ex quo feliciter emerſerunt, jejunia, quod per nos legitima poteſtate præditi modo conveniente imitentur licet.

OBIECT. III. *In Eccleſia Judaica Deo placuerunt jejunia menſis quarti, quinti, ſeptimi & decimi. etſi non ab ipſo præcepta, ſed ab iis, qui Remp. Judaicam regebant, introducta fuerint, Zach. VIII. 19. Ergo Chriſtiana quoque eccleſia licet ejuſmodi jejunia ſtata indicere.* Reſp. 1. Jejunia illa Judæorum non in perpetuum, ſed ad tempus, ex ipſarum populi rerum ſtatu & qualitate conſtituta fuerunt, hac videlicet lege, ut perſeverante eorum calamitate obſervarentur, deſinente verò, triſtibúſque in lœtiora mutatis abrogarentur, uti ex Zach. VII. 3. & VIII. 19. ipſe Sanctius, aliíque colligunt. Quæ quidem ipſiſſima eſt jejuniorum N. T. ex noſtra ſententia ratio. 2. Quin & jejunia illa non ab ordinariis eccleſiæ Miniſtris, ſed à Jeremia & Ezechiele Prophetis inſtituta videntur. Quorum cùm ſingularis & extraordinaria fuerit authoritas, eorum utique facta & inſtituta ad amplificandam poteſtatem eorum, quorum non eſt alia quàm communis & ordinaria vocatio, trahi minimè poſſunt.

Excip. Reding: *Si Prophetarum ſingularis vocatio ad indicenda jejunia valuit: quidni ordinaria vocationis, indefinita clavium ad ligandum poteſtate inſtructæ, authoritas valeat, ut & talia jejunia indicere, & ob rationum piarum in Eccleſia perpetuitatem, imò neceſſitatem continuam, ad perpetua anni tempora nonnulla prorogare poſſit.* Ibid. pag. 372. Reſp. Non puto equidem, clavium Eccleſiæ collatarum poteſtatem tam latè patere, quàm latè patet Divina poteſtas, per homines, quales Prophetæ fuerunt, liberimè operans. Qui

ex clavibus à Chriſto conceſſis infinitam, ſeu, uti Redingius loqui amat, *indefinitam*, *illimitatam* poteſtatem cudunt, caveant equidem, ne ex clavibus à Chriſto datis claves furtivas, quales noſtro idiomate Dietrich appellamus, cudere nefariè dicantur meritò. Sed miſſo hoc, clarum equidem eſt, jejunia illa à Zacharia commemorata omnia ad Hieroſolymorum excidium, graviſſimámque illam totius Reip. Judaicæ cladem pertinuiſſe. Nam decimo quidem menſe inſtitutam & cœptam Hieroſolymorum obſidionem; quarto perruptam civitatem; quinto everſum templum; ſeptimo denique interfectum Godoliam, disjectáque miſerabiliter populi in Judæa reliquias, ex Jerem. LII. 4.6.7. 12. & 2. Reg. XXV. 28. conſtat. Sapienter ergo afflictiſſimæ gentis Sacerdotes conſtituerunt, ut in acerbiſſima captivitate luctuoſiſſimi illi dies per jejunium tranſigerentur, quò renovata in omnium animis tantæ cladis memoria, recrudeſcens dolor preces ad Deum pro liberatione promiſſa, velut admotus ignis aſcenderet. Aſt ſoluta captivitate, cùm Judæi urbem ac Templum inſtaurari viderent, miſerunt ad domum Dei, *qui dicerent Sacerdotibus Domini exercituum & Prophetis, loquentes: Numquid flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctificare me debeo, ſicut jam feci multis annis?* Zachar. VII. 3. Quæ interrogatio planè abſurda foret, ſi jejunium illud quinti menſis, aliaque, quorum eadem erat ratio, in perpetuum obſervanda putaſſent. Et non in perpetuum obſervanda fuiſſe, confirmat reſponſio Zachariæ cap VIII 18. *Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit domui Judæ in gaudium, & lætitiam, & ſolennitates præclaras. Veritatem tantùm, & pacem diligite.* Perpetua ergo jejunia ejuſmodi ſtata conſtituendi poteſtas Judæorum exemplo neutiquam ſtabilitur. Unde Redingius deſerto Judæorum exemplo (ex quo tamen ſolo argumentum iſthoc conflabatur) ad *illimitatam* clavium poteſtatem confugit; ex aqua ſcilicet in ignem tranſiliens.

OBJECT. IV. *Chriſtus Matth. IX. 15. quærentibus diſcipulis Johannis, cur diſcipuli ejus non jejunent, reſpondet, tum demum illos jejunaturos, cùm ſponſus ab iis ablatus fuerit. Quærebant diſcipuli Johannis de jejuniis ſtatis. Proinde etiam Chriſtus de iiſdem reſpondens innuit, ſtatos jejunii dies in N.T. futuros eſſe.* Reſp. 1. Chriſtus minimè eadem jejunia confirmat poſt ablatum Sponſum, de quibus Johannis diſcipuli loquebantur. Loquebantur enim illi de jejuniis Phariſaicis, uti ex v. 14. liquet. Jejunabant illi bis in Sabbatho Luc. XVIII. 12. Et in jejunio illo præcipuam ſanctimoniam collocabant. Numquid igitur Phariſaica ejuſmodi jejunia confirmare in animo habuit? 2. Abſurdiſſimum verò eſt, reſponſionem Chriſti ad jejunia ſtata reſtringere, tum quia illa, quæ à Chriſto affertur, Sponſi præſentia omni omnino jejuniorum generi, non ſolis ſtatis & ex certa lege ſumptis jejuniis ex æquo repugnat: tum quia Chriſtus negat poſſe filios Sponſi præſente Sponſo πενθεῖν *lugere*, adeóque ejuſmodi jejunia innuit, quæ ſint cum luctu & mœrore conjuncta, qualia ſunt non tam jejunia ſtata, nullo dolore vel mœrore perfuſa, quàm extraordinaria ob præſentes afflictiones ſuſcepta: tum quia ſimilitudo v. 16. 17. propoſita de panno rudi inveteratæ veſti haud aſſuendo, & vino novo in veteres utres haud infundendo, non obſcurè arguit, aliam ſe jeju-

nii

nii diſciplinam à Judaica longè diverſam & rigidiorem (quid enim facilius fuit ſtatis Judæorum & Phariſæorum jejuniis, qualia etiam Eſſeni, Montaniſtæ, Manichæi obiverunt, obeúntque Muhammedani diligentiſſimè) inſtituere, puta Evangelicas ſub cruce diſciplinas ſalutaris mœroris pleniſſimas, quæ ſunt perpetui inſtar jejunii, ſub quo etiam extraordinariæ illæ afflictiones intelliguntur.

Excip. Reding: 1. *In jejuniis Phariſæorum & Johannis quod erat de illorum fermento, vel veteris legis ceremonialem umbram ferebat, à moralis ex jejunio eluceſcentis honeſtatis ſubſtantia diſtingui debet. Hæc à Chriſto confirmatur; non illud. Quis enim neget, Apoſtolicæ ad ligandum authoritati ad quodvis vinculum ſe extendenti, ſubjacere jejunium? 2. Verba Chriſti v. 16. 17. de panno rudi inveteratæ veſti non aſſuendo &c. non aliud innuunt, quàm novitiorum, nec dum Spiritus S. robore confirmatorum diſcipulorum imbecillitati ad tempus condeſcendendum eſſe. 3. Pugnas verò cum aperta verborum litera, contendens, Chriſtum ſub illis ſimilitudinibus jejunii propriè dicti diſciplinam non intellexiſſe.* Ibid. pag. 372. 373.

Reſp. 1. Si Chriſtus jejuniorum *ſubſtantiam* confirmavit, an ideo jejunia ſtata? Falleris equidem multùm, niſi probaveris priùs, jejunii ſubſtantiam ſtata tempora exigere. Imò non exigere, Chriſti reſponſio ſupra etiam vindicata, disertè arguit. Ecquodnam, Redingi, Phariſæorum circa jejunia fermentum erat? Annon illud: *Jejuno bis in ſabbatho*, Luc. XVIII. 12? hoc eſt: in ſtatis & frequentibus jejuniis cultum, religionem, pietatem colloco. An ovum ovo ſimilius, quàm Phariſæorum fermentum fermento Papatus? Neque Apoſtolica ad ligandum authoritas ſe extendit ad confirmandum, ſed ad deſtruendum potiùs ſive Phariſæorum, ſive Papatus fermentum. 2. De verbis Chriſti v. 16. 17. ſupra reſpondi. Eſto, ſicut nec veteri ac detritæ veſti panni novi aſſumentum, nec veteri utri novum vinum convenit: ita nec Apoſtolis, infirmis adhuc, fortem illam diſciplinam jejunandi ac lugendi convenire, Chriſtus innuerit. Illa ergo jejunandi vel lugendi diſciplina, quam Chriſtus ſuis poſt mortem & aſcenſionem in Cœlum incubituram intelligit, longè aliud fuerit, quàm ſtata illa Phariſæorum & Johannis diſcipulorum jejunia. Nam illi quidem diſciplinæ impares tum fuiſſe ſuos Apoſtolos, clariſſimè Chriſtus duplici hac parabola ſignificat. Jam Phariſæorum & Johannitarum jejuniis impares tum Domini Apoſtolos fuiſſe, quis ſanæ mentis dixerit? Scilicet infirmiores fuerunt Chriſti, quàm Johannis diſcipuli; & quod Phariſæus tulit, id Petrus vel Jacobus ferre non potuit: Chriſti, novi Adami diſcipuli, *veteres utres*; Phariſæi, veterrimi ac decocti hypocritæ, *utres novi*, novi ac cœleſtis vini capaces fuerunt! Quid in Chriſtum, Apoſtolos contumelioſius dici potuit? Sed & res ipſa oppido inepta & inſulſa eſt; ut vinum illud novum, hoc eſt, cœleſtis Chriſti diſciplina, quam non alii, quàm utres novi cœlitus innovati capiunt, nihil aliud ſit, quàm Johannis, immò quod indignandum magis eſt, Phariſæorum diſciplina. Expectanda ſcilicet fuit nova de Cœlo vis, ut Jacobus, Johannes & Petrus bis in hebdomada impranſi cœnare poſſent: nec Apoſtoli tum præſtare potuerunt, quod hodie viliſſimi homunciones, anus, pueri, virgines nullo negotio præſtant! Chriſtianæ diſciplinæ apex, faſtigium fuit una & altera in hebdomade feria à lardo & caſeo abſtinere, olere ac pane veſci, neque ante nonam cibum ſumere! Tulit iſta Phariſæus, & Eſſenus; tulit Tatianus & Montanus, & Manichæus, rarique fuere hæretici, qui de hoc muſtaceo laureolam non captarint. Ipſe Muhammed, carnis animal, impuriſſimum

lii-

Digitized by Google

libidinis mancipium, fortiſſime tamen jejunavit, & Ramedam, Romanæ quadrageſimæ, jejunatricis diſciplinæ acropoli, haud abſimilem ſuis Muſelmannis, perfectiſſimis ſcilicet & robuſtiſſimis ſpiritus athletis, indixit. Sed diſſimilem Phariſæorum ac Johannitarum, & Apoſtolorum jejunandi rationem hactenus fuiſſe, Bellarminus excipit, quòd illi *ex timore* jejunaverint, hi *ex amore* jejunaturi fuerint. Jam ergo non de iiſdem jejuniis Chriſtus reſpondit, de quibus Johannis diſcipuli interrogaverant, in quo tamen cardinem argumenti idem Bellarminus fixerat. Tum Apoſtoli eo tempore, quo Johannis diſcipuli Chriſtum interrogaverant, Dei utique vero amore præditi fuerunt. Ergo jam tum jejunare, lugere potuiſſent eo modo, quo in N.T. jejunandum Sophiſtæ pertendunt. 3. Sub jejunio & luctu extraordinaria etiam jejunia, non perpetua illa, ſed temporaria intelligi, nullus equidem negavi: imò diſertis verbis faſſus ſum. Quomodo ergo cum aperta verborum Chriſti litera pugno? Subordinata non pugnant. Cœteras reſponſiones meas Redingius ne quidem attingere auſus eſt.

OBIECT. V. *Veteres ſtata jejunia habuiſſe & probâſſe, illud argumento eſt, quòd eandem ob cauſam Aerius ab eccleſia ſeceſſit.* Reſp. 1. Fuiſſe apud eos ſtata quædam jejunia, haud negamus. Sed alieni fuerunt ab his erroribus, quibus Pontificii hodie implicati tenentur. 2. Etſi verò ſtata jejunia indicere & celebrare minùs decorum & ad res ipſas, uti oſtendimus, appoſitum ſit: tamen propterea veteres nulli damnamus, utpote qui nondum ipſius eventus experimento inſtitutionum hujuſmodi periculum cognoverunt. Imprudentes igitur, ſed innocentes tamen ejuſmodi nonnulla jejunia obiverunt.

EXCIP. REDING: 1. *Compelleris ergo fateri, jejunia ſtata pro ſe veteris orthodoxiæ teſtimonium habere. Errores verò nobis impacti commentitii ſunt.* 2. *Qua fronte eandem antiquitatem orthodoxam arguis impudentiæ, & ſimul innocentem proclamas?* 3. *Auguſtinus hær. 53. expreſſis verbis Aerium hæreſeos arguit, quòd quadrageſimale jejunium rejecerit, & dixerit, ſtatuta ſolenniter jejunia non eſſe celebranda, ſed, cùm quisque voluerit, jejunandum eſſe, ne videatur eſſe ſub lege.* Ibid. pag. 373. Reſp. 1 Stata jejunia fuiſſe apud veteres, faſſus ſum: apud omnes veteres, Apoſtolos, & proximos illis fideles fuiſſe; & ex lege univerſali Eccleſiæ non recepta conſuetudine fuiſſe, faſſus non ſum, nec fatebor unquam. Nedum faſſus ſum, erroribus veſtris reliquis hac in re implicitam fuiſſe veterem Eccleſiam, credidiſſéque adeò, quod Phariſaici hodie doctores credunt, per jejunia ſtata homines merita apud Deum conſequi quàm plurima, vel ut pro peccatis & offenſis à ſe admiſſis ſatisfaciant, quæ genuina jejunii ſtati peſtis, & veriſſimum virus eſt, quo quicquid in eo forte boni eſſet, planè inficitur, animíque & corda hominum ſuperſtitione, typho, ſuperbia, & damnabili φιλαυτίᾳ implentur. 2 Non *impudentiæ*, uti impudenter fingis, ſed *imprudentiæ* argui veteres, ſtata jejunia, conſuetudine paulatim obrepente, obeuntes. Innocentes tamen eoſdem, non ſimpliciter, ſed κατά τι, hoc eſt, immunes ab iis erroribus, quibus ſtata Papatus jejunia collutulantur, fuiſſe dixi. 3. De Auguſtini teſtimonio *hæreſ.* 53. tibi pridem ſatisfeci. Quadrageſimæ ne verbo quidem meminit. Aerio hoc unum impingit, quòd docuerit, *ſtatuta ſolenniter jejunia non eſſe celebranda, ſed cùm quisque voluerit, jejunandum eſſe, ne videatur eſſe ſub lege.* Cum hoc errore nil commune habemus. Docemus enim, *jejunia ſolenniter ſtatuta* (non ſtata illa, ſed convenienter

Dei

Dei Verbo & jejunii naturæ indicta) *celebranda eſſe*; neque fas eſſe cuiquam illa non celebrare. Auguſtini mentem penitiùs ſupra ex *Epiſt.* 86. *ad Caſul.* eruimus: & ex ejuſdem *Epiſt.* 118. *cap.* 2. ampliùs eruere licet. Ibi enim ſic ſcribit: *Alia, quæ per loca terrarum regioníſque variantur, ſicuti eſt, quòd alii jejunant Sabbatho, alii verò non,* &c. *totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes. Nec diſciplina ulla in his eſt melior gravi prudentíque Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcunque forte deveneris. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos vivunt, ſocietate ſervandum eſt. Credo te aliquando ex me audiviſſe, ſed tamen etiam nunc commemoro. Mater mea Mediolanum me conſecuta, invenit Eccleſiam ſabbatho non jejunantem, cœperat perturbari & fluctuare, quid ageret, cùm ego talia non curabam, ſed propter ipſam conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium. Reſpondit, ſe nihil poſſe docere me, niſi quod ipſe faceret, quia ſi meliùs noſſet, id potiùs obſervaret. Cúmque ego putaſſem, nulla reddita ratione, authoritate ſola ſua nos voluiſſe admonere, ne ſabbatho jejunaremus, ſubſecutus eſt, & ait: Cùm Romam venio, jejuno ſabbatho, cùm hic ſum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte Eccleſiam veneris, ejus morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quenquam tibi* Hoc cùm matri renuntiaſſem, libenter amplexa eſt. *Ego verò de hac ſententia etiam atque etiam cogitans, ſemper eam habui, tanquam eam cœleſti oraculo ſuſceperim.*

OBIECT. VI. *Quadrageſimale jejunium ſtatim poſt Apoſtolorum tempora in uſu fuiſſe, abundè conſtat ex Canone Apoſtol.* 60. *S. Ignatio* in Epiſt. ad Phil. *Origene* Homil. 20. ſuper Levit. *Athanaſio* Epiſt. ad Orthod. *Epiphanio* in comp. doctr. *Baſilio, Ambroſio, Chryſoſtomo, Hieronymo, Auguſtino &c. quibus addi poſſunt Concilia, Nicenum I. cap.* 5 *Aurelianenſe IV. cap.* 2. & 29. &c. Aug. Reding *pag.* 695. Reſp. 1. Quadrageſimam ab Apoſtolis inſtitutam non eſſe, tum ex variis teſtimoniis, puta Chryſoſtomi, Auguſtini, Caſſiani, Iſidori Hiſpalenſis, Rabani Mauri, Ruperti Tuitienſis, Socratis & Nicephori: tum ex rebus ipſis, quod videlicet ea non fuerit à Chriſtianis trium primorum Seculorum cognita, nedum obſervata; fusè Cl. Dalleus *de jejun. & Quadrag. lib. III. cap.* 1. 4. &c. probat. 2. Canonum & Conſtitutionum Apoſtolorum, nec non Ignatii teſtimonia ſunt ſuppoſititia. Origenis verò homilia, ex qua verba illa: *Habemus quadrageſima dies jejuniis conſecratos*; Græcè non extat, ſed Latinè ſive à Ruffino, ſive ab Hieronymo, ſive ab alio translata; adeò incerti authoris, ut Cyrilli nomine ab Adverſariis non ſemel & laudata & excuſa fuerit. Id certum eſt, opus illud ab Interprete interpolatum eſſe. 3. Nicenus Canon meminit τεσσαρακοστῆς *quadrageſima*. Sed indigetari eo nomine jejunium 40 dierum, non conſtat. Incommodum enim fuiſſet, cogi ante quadrageſimam Provinciales Synodos omnes, quod jubent Patres. Hieronymus certè in Epiſt. ad Marcellum, Montaniſtas ait *tres facere in anno quadrageſimas.* ubi quadrageſima notat jejunium quinque dierum. Unde Rigaltius *ad Tertull. de jejun.* omnia veterum Chriſtia-

norum jejunia *quadrageſima* nomine dicta fuiſſe obſervat. Demum poſt Concilium Nicenum circiter An. 340. aut 350. quadrageſima in plures hebdomadas excrevit, ut ex Synodo Laodicena conſtat, cujus poſtea multiplex nulláve lege adſtricta apud quarti & quinti Seculi Chriſtianos obſervatio fuit, uti loco citato *cap.* 10--15. Dalleus demonſtrat.

EXCII. REDING: 1. *Commentitias eſſe Patrum & authorum antiquiorum de Quadrageſima allegationes, ex antecedentibus liquet.* 2. *Qua fronte Hieronymo imponis, quòd quadrageſimæ nomine quinque duntaxat dierum jejunium intellexerit? Et Nicænum Canonem V. quadrageſimæ nomine quadraginta dierum jejunium intelligere negas.* 3. *Quocunque modo quadrageſimam detorqueas, ſemper manet, veteres ſtata jejunia habuiſſe.* Ibid. pag. 374. 375. Reſp. 1. Contrarium planè liquet; & vindicavit iſthæc accuratiſſimè Cl. Dallæus. cui nemo veſtrum contradicere cum ratione potuit. Nos paucis cum S. Cypriano *Epiſt.* 74. *contra Epiſt. Steph.* dicimus: *Unde venit iſta* (de jejunio quadrageſimæ) *traditio? Utrumne ex Evangelica authoritate deſcendens, an de Apoſtolorum mandatis atque Epiſtolis veniens? Ea enim facienda, quæ ſcripta Deus teſtatur.* Venire ab Apoſtolis, pertenditis. quanquam longè aliter Irenæum & Auguſtinum ſentientes ſupra induximus. Sed dicimus nos cum Cypriano: *Si ergo aut in Evangelio præcipitur, aut in Apoſtolorum epiſtolis aut actis continetur, &c. obſervetur Divina hæc & ſancta traditio.* Sed hic prorſus vobis aqua hæret. 2. Eadem fronte Hieronymo tale quid tribui, qua Rigaltius veſtras, longè te Antiquitatum ſacrarum conſultior, omnia veterum Chriſtianorum jejunia *quadrageſimæ* nomine veniſſe cenſuit. Sic enim ille *ad Tertull. de jejun* 118. ſcribit: *Etenim quicquid Chriſtiani jejunabant, quod Irenæus apud Euſebium hiſtor. V. tam variè ac differenter obſervatum fuiſſe tradidit, ut eſſent, qui unum diem ſibi jejunandum eſſe crederent, alii duos, alii plures, alii diem ſuum eſurialem per quadraginta diurnas nocturnasque horas ducerent, quicquid inquam, & quomodocunque jejunabant; quadrageſimam jejunare profitebantur.* Plura eandem in rem ex Socrate, Caſſiano, Amalario, Rabano, aliis Cl. Dallæus attulit. Sed, quicquid dicas, Hieronymus certè veſter non eſt. Ille enim *in Gal. lib. II.* disertè profeſſus eſt, *jejunia* non ab Apoſtolis, ſed *à viris prudentibus propter eos conſtituta fuiſſe, qui magis ſeculo vacant, quàm Deo.* Cùm ergo alibi *Epiſt.* 54. *ad Marcell.* dicit: *Nos unam quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruente jejunamus*; vel indignus eſt, qui, duo diverſa adeò & inter ſe pugnantia loquens, teſtimonium dicat: vel in poſteriori loco contra Montaniſtas, tres in anno quadrageſimas facientes, diſputans de quadrageſimæ non *jejunio*, ſed *unitate* loquitur. quod ex addita ejus ratione, *quaſi tres paſſi ſint Salvatores*, liquet. Præterea an Montaniſtas tres in anno quadrageſimas, Hieronymo teſte jejunantes, putamus tria quotannis jejunia celebraſſe, quæ ſingula quadraginta dies durarent? Non puto quenquam eò ſtultitiæ provehi, ut id aſſerat; inprimis cùm Tertullianus *de jejun. cap.* 15. teſtis ſit, eos *duas in toto anno hebdomadas xerophagiarum, nec totas, exceptis ſcilicet Dominicis & ſabbathis, obtuliſſe Deo.* Nicænos porro *Can.* 5. per τεσσαρακοστὴν non præcisè quadraginta dies, ſed antepaſchale jejunium intellexiſſe, tum idonea ratione, quam refellere non potuiſti, probavi: tum uſus vocis ex Rigaltio & veteribus illuſtratus confirmat. Voces veterum non ex recentiorum novitio, ſed veterum veteri ſenſu explicandas, memineris. 3. Manet certè, ſtata jejunia veteres habuiſſe, ſed non ex inſtitutione Chriſti vel Apoſtolorum, verùm con-

conſuetudine libera & paſſim variante. Saltem ex diverſitate veterum illa, qua, Irenæo teſte ſupra citato, *quidam unum diem, alii duos, non pauci plures, multi quadraginta* jejunarunt, argumentum evidens ſumimus, non eſſe Apoſtolicam inſtitutionem: non eſſe legem, ſed liberam conſuetudinem.

OBIECT. VII. *Chriſtus jejunavit quadraginta dies. Ergo idem Chriſtiani eo modo, quo poſſunt, imitentur oportet.* Reſp. 1. At Pontificii nullo modo imitantur, quia prorſus non jejunant. Neque enim abſtinent ab omnibus cibis, ſed tantùm à quibuſdam; & non cœnant tantùm quotidie, ſed etiam ad ſatietatem uſque prandent. 2. Chriſti jejunium miraculoſum fuit, & ex ratione ſingulari officii mediatorii ſuſceptum. Proinde nullo modo ſub imitationem cadit. 3. Chriſtus ſemel tantùm tota vita illud jejunium jejunavit. At Papiſtæ quotannis. Chriſtus dies noctéſve omni cibo abſtinuit. Papiſtæ nec noctu, nec interdiu abſtinent. Non igitur ex mandato, nedum perfectè Chriſtum imitantur. 4. Denique quod morale eſt in jejunio Chriſti, illud ſolum nobis imitandum eſt. Jejunavit Chriſtus. Jejunemus igitur & nos. Reſtitit tentationibus Sathanæ. Idem & nos faciamus oportet. Sed modum utriuſque imitari velle, non imitatio, ſed κακοζηλία foret. Ratio exempli, non individuus actus imitandus proponitur.

Excip. Reding: 1. *Nequiſſima fallacia negas nos jejunare, utpote à quibuſdam duntaxat cibis abſtinentes. Nos enim ad certum horarum diei ſpatium univerſis cibis nobis interdicimus. 2. Chriſti jejunium, utpote vires noſtras ſuperans, perfectè imitari non poſſumus: imitamur tamen pro virium noſtrarum modulo, jejunio quopiam moderato, ad quadraginta etiam dies extenſo. 3. In quadrageſimæ jejunio morale eſt non tantùm jejunium, ſed hujus in Chriſti, jejunium per 40. dies prorogantis, rememorativum honorem religioſa ordinatio.* Ibid. pag 375. Reſp. 1. Quantum verò horarum ſpatium eſt, per quod omni cibo abſtinetis? Annon à manè ad meridiem uſque? An aliter abſtinetis diebus jejunio non deſtinatis? Hoccine ergo jejunare, an Deo & hominibus fraudem moliri eſt? Et ad jejunium tale quadraginta dierum celebrandum ſatis pranſi parati acceditis. Teſtis eſt Stapletonus veſtras, alioquin vera dicere non aſſuetus, cujus *Prompt. Moral. Dom. quinquageſimæ in parte hyemali* hæc verba lego: *Quadrageſimale jejunium jam jam incepturi, nos interea totos ingurgitamus, ventrique & abdomini ſervimus, quaſi poſt biduum, non Chriſto, ſed veneri ſacra facturi.* Atque id planè apud vos in conſuetudinem abiit, nec cuiquam lis propterea movetur. 2. Nullo ergo modo jejunium Chriſti, nec perfectè, nec imperfectè imitamini, quia planè non jejunatis, eodem modo cibis omnibus abſtinentes ad prandium uſque in larvatis & hypocriticis illis jejuniis veſtris, quo reliquis diebus ſobrii quique abſtinent. Non tantùm igitur inſtar Sophiſtæ illius, qui cùm inducias in quadraginta dies pepigit, noctu agros populatus eſt, vos quoque jejunium quadraginta dierum profeſſi, noctu epulamini: ſed inſuper ne diebus quidem ſervatis fidem, quia non tantùm ſub veſperam aut nonam cœnatis, ſed etiam ſexta prandetis. Quomodo ergo *pro virium modulo* imitamini Chriſtum jejunantem, qui neque inchoatis opus Chriſti, abſtinentis ab omnibus cibis: & inchoatis opus planè alterius generis, non jejunando, ſed à carnibus duntaxat.

xat, non aliis cibis abſtinendo. Quomodo denique *morale* jejunii eſſe poteſt, jejunii recordatio religioſa? Etenim maximè diſparata ſunt recordatio religioſa rei, & res cujus recordamur. Nemo enim dixerit, pati & mereri pro Eccleſia eum, qui paſſionem & meritum Chriſti religioſa recordatione recoluerit. Morale rei eſt, quod rei definitionem ingreditur. Atqui abſtinentia ab omnibus cibis, non rei, quæ jejunium non eſt, *in Chriſti jejunium per 40. dies prorogantis, rememorativum honorem religioſa ordinatio*, jejunii veri definitionem ingreditur. Non ergo in re tali jejunii morale conſiſtit.

OBIECT. VIII. *Eccleſia jejunium quarta & ſexta feria ad proditionem Chriſti quarto hebdomadæ, & crucifixionem ejuſdem ſexto factam: Sabbathi verò jejunium ad ſepulturam Chriſti commemorandam inſtituit.* Reſp. 1. Quo verò jure nititur axioma illud, ut iiſdem diebus jejunetur, quibus Chriſtus proditus, paſſus & ſepultus eſt? Paſſio certè Chriſti non tantùm peculiaris triſtitiæ adeóque jejunii, ſed etiam lætitiæ propter redemptionis noſtræ perfectionem cauſa eſſe poteſt. Neque ſi Chriſtus ſemel proditus, crucifixus & ſepultus eſt, iccirco ſingularum hebdomadarum jejunio tripartito commemorari debet. 2. Addo non verum jejunium illud eſſe, ſed hypocriticum, utpote in quo non abſtinetur à cibis, ſed tantùm à certis, & prandetur pro lubitu.

EXCIP. REDING: 1. *Quia paſſio Chriſti, te ipſo fatente, & peculiaris triſtitiæ ſeu compaſſionis, adeòque jejunii, & lætitiæ propter perfectam redemptionem cauſa eſſe poteſt, prudens ergo Eccleſiæ noſtræ moderamen eſt, cùm alios dies triſtitiæ, alios lætitiæ deputamus. 2. Nec jejunium hypocriticum dici poteſt, quod ex ſola à carnibus abſtinentia ad rememorationem paſſionum Chriſti conſtituitur, ſed tu calumniator & hypocrita jure audis, dum religioſam ex jejunio ſeu totali ſeu partiali relucere natam paſſionis Chriſti rememorationem extirpare niteris.* Ibid. pag. 375. Reſp. 1. Tota Chriſti vita ad reſurrectionem uſque nil niſi paſſio, & humiliatio uſque ad mortem crucis fuit. Perpetuúmne ergo propterea jejunium propriè ſic dictum per omnem vitam noſtram, ad mortem uſque indici par eſt? Perſtat etiam firma & illibata ratio, quòd, ſi Chriſti proditio & crucifixio jejunium requireret, illud ſemel in anno anniverſariíque, non hebdomadariis diebus requireret, quia Chriſtus non ſingulis quartis & ſextis hebdomadæ diebus proditus & crucifixus eſt, ſed ſemel, idque non quarta, ſed ſexta hebdomadæ Paſchalis feria, & proditus à Juda, & crucifixus eſt. 2. Jejunium cum prandio & cœna nil niſi chimæra, tragelaphus, monſtrum eſt. quicquid, Redingi reclames. Neque adeò *paſſionis Chriſti rememorationem* extirpare conatus ſum, ſed jejunium veſtrum non-jejunium hypocriſeos damnavi juſtè, procul omni calumniæ & hypocriſeos crimine. Si *calumniator* & *hypocrita* eſt, qui jejunium quartæ & ſextæ diei improbat, an ergo ille etiam, qui ſeptimæ feriæ, hoc eſt, Sabbathi jejunium rejicit? Atqui etiam Ignatius Martyr rejecit, & rejecit graviſſimis verbis, ſcribens *Epiſt. ad Philipp.* Εἴ τις κυριακὴν ἢ σάββατον νηστεύει πλὴν ἑνὸς σαββάτου, οὗτος χριστοκτόνος ἐστί. *Si quis Dominicam diem aut Sabbathum, uno excepto ſabbatho, jejunat, hic Chriſti interfector eſt.* Et Canon Apoſtolicus LXVI. Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω· εἰ δὲ καὶ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. *Si quis clericus inveniatur jejunare die Dominico, aut ſabbatho, præter unum, deponatur:*

ſi verè laicus, ſeparetur. Non ergo ſabbathi ſaltem jejunium rejiciens calumniator, hypocrita: ſed ejus defenſor, qualem ſe Redingius gerit, Ignatii ſententia Χριστοκτόνος *Chriſti interfector:* & Apoſtolorum, ſi modò illi canonum authores fuerunt, judicio *deponendus, ſeparandus*, hoc eſt, excommunicandus eſt.

QUÆSTIO XI.

An de fide ſit, in Novo Teſtamento præter diem Dominicum, alios eſſe feſtos dies propriè dictos, quorum celebratio per ſe & ratione myſterii, non ratione ordinis vel politiæ Eccleſiaſticæ tantùm ſit neceſſaria?

DEcretum de jejuniis & feſtis mira verborum generalitate, de induſtria haud dubiè delecta, præcipit *devotam & religioſam dierum feſtorum celebrationem.* Patet autem tum ex praxi, tum ex doctrina publica Papatus, ejuſmodi feſtos dies intelligi, qui ſint, ut loquitur Bellarminus, verè & per ſe aliis ſacratiores, quique obligent ratione myſterii, & ſint pars neceſſaria Divini cultus. Ejuſmodi dies feſtos propriè dictos nos rejicimus. Cæterùm ſano ſenſu aſſerimus, libertati Eccleſiæ relictum eſſe, an velit anniverſarios dies deligere, quibus Chriſti vel nativitas, vel paſſio, vel aliud ejuſmodi beneficium commemoretur. Ac in eo etiam Proteſtantium Eccleſiæ variant, aliis dies quoſdam feſtivitati tali deputantibus, aliis pro ſua libertate ſolam Dominicam diem celebrantibus. Priores quidem non ex neceſſitate fidei, ſed ex imperio prudentiæ, & arbitrio charitatis Dei, generale mandatum de congregationibus ad ſolennes inter alia etiam & feſtos dies applicant. Quos nec poſteriores damnant, ſed ita utrique ſtatuunt, ſicut olim Auguſtinus de jejunio monuit, *ejuſmodi rerum diſſonantiam non tollere fidei conſonantiam.* Nec quidquam tamen ſimile habent cum Papiſtis. Non enim ejuſmodi dierum ad cultum Dei deputationes, ſi propriè loquamur, ſunt feſta; non obligantur ad eos homines ſub mortali peccato niſi in generali; non faciunt eos partem neceſſariam cultus Divini; non dies ſacratiores; non celebrant ſub ratione myſterii, ceu affectionis tempori inhærentis; ſed tantùm ordinis & politiæ Eccleſiaſticæ, non obruunt eorum multitudine libertatem Eccleſiæ; nulla in honorem ſanctorum celebrant; non adigunt homines ad ſtrictam nimis & ſcrupuloſam ab omni opere ſervili abſtinentiam, quaſi in

illa bonum aliquod morale, aut pars aliqua religionis poſita eſſet ; denique pravas ſuperſtitiones circa anniverſarios ejuſmodi dies, quales Pontificii fovent, procul amandant. Adverſariis igitur opponimus

ARG. I. Feſta propriè dicta, quæ ſint de neceſſitate fidei, obligantia per ſe & ſub ratione myſterii, oportet ſint verbo Dei mandata. Etenim in hoc negotio nefas eſt addere vel detrahere, & ignorant homines, quo Deus modo coli velit, & carent poteſtate cultum præſtandi, denique in univerſum vitanda ſunt mandata, ac imperia hominum. Feſta autem ſub N. T. nulla ſunt divinitus mandata. Fatetur Bellarminus, & in univerſum patet, quia ipſi Papiſtæ annotare ſolent, à qua Eccleſia, quóve authore ſingula feſta proceſſerint.

RESP. REDING : 1. *Quoad abſtractam religioni, ac Dei charitati conſentaneam Divinitus edoctam formalitatem, ex cujus motivo Eccleſia dies feſtos determinat, omnino ſubeſt fidei veritas in actu ſignato, per ſe & ratione myſterii per Dei verbum traditi, inducens obligationem neceſſitatis quoad ſpecificationem, ex ipſa fide determinatam ; non tamen quoad exercitium, utpote quod, te ipſo fatente, Eccleſiæ determinationi relinquitur. Nihil ergo hic verbo Dei additur vel detrahitur. 2. Hinc adeò Auguſtinus Epiſt.* 118. *illa, quæ non ſcripta, ſed tradita, cuſtodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obſervantur, ait intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis commendata atque ſtatuta retineri ; ſicuti, inquit, quòd Domini paſſio & reſurrectio, & Aſcenſio in Cœlum, & adventus de Cœlo Spiritus S. anniverſaria ſolennitate celebrantur. 3. Licet ergo in N. T. nulla feſta Divinitus ſint mandata, religioſa tamen eorum ratio in actu ſignato per fidei veritatem Eccleſiæ concredita eſt ; quæ in actu exercito ex prudentiæ imperio, religionis & charitatis generali mandato illa determinare debet.* Tomo V. Tract. XIV. ſſ. 2 pag. 376. 377. Reſp. 1. Quid nobis *abſtractam Divinitus edoctam formalitatem*; quid *fidei veritatem in actu ſignato inducentem obligationem neceſſitatis quoad ſpecificationem ex ipſa fide determinatam*, & ſimilia terminorum portenta objicis? Nil nos φοβητες iſthæc movent. Proba ex Dei verbo, in N. T. locum eſſe feriatis diebus, quorum celebratio *per ſe* & *ratione myſterii* neceſſaria ſit. Hoc enim agimus. Nam *religionem, fidem, pietatem, charitatem* id exigere, ut beneficiorum Dei erga nos, & myſteriorum Chriſti ad ſalutem nobis acquirendam patratorum memoriam conſervemus, jugitérque magno ſtudio zelóque recolamus, nulli equidem diſſimulamus. Atque cum in finem à Chriſto inſtitutum eſt verbi Miniſterium, & Evangelii prædicatio ; quæ nihil aliud eſt, quàm continua myſteriorum illorum, & Dei erga nos beneficiorum commemoratio, & ad veram ex ea pietatem & ſanctitatem concipiendam, fovendam, corroborandam adhortatio. Verùm ut ad ſingulorum illorum myſteriorum ac beneficiorum recordationem, ſolennémque commemorationem ſub N. T. certi quidem dies propriè feſti, Deo ſacri, annuatim recurrentes, à Chriſtianis fidelibus per ſe, ratione myſterii, & ſanctitatis uberioris opinione neceſſariò in univerſa Eccleſia Catholica uniformiter celebrandi conſtituerentur ; id verò à Chriſto, vel Apoſtolis conſtitutum, mandatum negamus. Nullus enim apex revelationis Divinæ uſpiam occurrit. Si verò id neceſſarium duxiſſent, pro ſua ſapientia, prudentia, Zelo præcipere non omiſiſſent : imò non ſolùm in *actu ſignato* rem definiviſſent, ſed etiam in *exercitio* tempus ejusmodi feriarum deſignaſſent ; planè ſicut in V. T.

Deus

Deus feſtorum dies ipſos ſpeciali mandato determinavit. Quæ per ſe, ratione myſterii, neceſſariò ad fidem pertinent, ſine ſpeciali revelatione & imperio ſuſcipi nequeunt. 2. Auguſtinus *Epiſt.* 118. non alia, quàm *Paſſionis Domini, reſurrectionis, in Cœlum aſcenſionis, adventus de Cœlo Spiritus S.* feſta commemorat. Nulla certè in honorem Sanctorum. Nec celebrari illa neceſſariò, *ubique*, & *ratione myſterii*, ceu affectionis tempori inhærentis, aſſerit. Nec tempora alia aliis ſacratiora eſſe, teſtatur. Nil tale in mentem ipſi venit. Si quid circa feſta à *Conciliis plenariis*, uti Auguſtinus vocat, conſtitutum eſt, illud omne non ad neceſſitatem myſterii, vel cultus temporum, ſed ad ordinem in cultu, non ex neceſſitate, ſed libertate Eccleſiæ obeundum referri debet. Rectè Socrates *Hiſt. Eccl. lib. V.* 22. negat, Apoſtolis propoſitum fuiſſe *περὶ ἡμερῶν ἑορταστικῶν νομοθετεῖν de feſtis diebus celebrandis leges ferre. Quia enim*, inquit, *homines feſta amant, quò ſe à laboribus relaxent, ideo illis diebus ſingulis quique locis, ὡς ἐβουλήθησαν, pro ſuo arbitratu memoriam ſalutaris paſſionis ἐξ ἔθους τινὸς conſuetudine quadam celebrarunt.* Subjicit idem: *Ac mihi quidem videtur, quòd ſicut alia multa per ſingula loca ex more quodam introducta ſunt, ita etiam ἡ τοῦ πάσχα ἑορτὴ παρ' ἑκάστοις ἐκ συνηθείας τινὸς ἰδιάζουσαν ἔσχε τὴν παρατήρησιν, Paſchatis feſtum ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos obſervationem privatam habuerit, διὰ τὸ μηδένα τῶν Ἀποστόλων οὐδενὶ νενομοθετηκέναι, propterea quòd nemo ex Apoſtolis legem de eo cuiquam tulerat.* Eadem Nicephorus Calliſtus *Hiſtor. Eccl. lib. XII.* 32. habet. 3. Liquet ergo, ad pietatem & vitæ ſanctimoniam ſeu *fidei veritatem Eccleſiæ concreditam*, uti tu loqueris, feſtorum dierum in Eccleſia inſtitutionem neceſſariam non eſſe. Si enim neceſſaria foret, & per ſe myſterii aliquid haberet, Chriſtus & Apoſtoli eam ſeriò ſedulóque inculcaſſent, & pro ſua authoritate conſtituiſſent.

ARG. II. Nec Chriſtus nec Apoſtoli feſta ejuſmodi propriè dicta unquam celebrâſſe leguntur. Non ſunt igitur de neceſſitate fidei.

RESP. REDING: 1. *Chriſtus V. T. feſta Hieroſolymis celebrans, non ad horum duntaxat ceremonialem cum fœdere antiquo extinctam, ſed præcipuè ad moralem rationem in ſtatu Evangelii etiamnum ſubſiſtentem reſpexit. 2. Feſta Nativitatis, Paſſionis &c. Chriſti Auguſtinum ab Apoſtolis arceſſentem ſupra vidimus.* Ibid pag. 377. Reſp. 1. Moralis feſtorum V. T. ratio erat recordatio beneficiorum, quam Deus ipſe ad certum tempus reſtrinxit. Proba ergo, Chriſtum pariter recordationem myſteriorum ſalutis in N. T. ad certum tempus reſtrinxiſſe: & reſtrinxiſſe tum, cùm feſta Judaica celebravit. Etenim recordatio nativitatis, paſſionis, aſcenſionis Chriſti certum & anniverſarium aliquod tempus, atque illud aliis ſacratius, efficacius, & *μυστικώτερον* neceſſariò non exigit; utpote qua nullum omnino tempus vacare debet. 2. Ab Apoſtolis commendata vel inſtituta eſſe feſta illa, Auguſtinus disertè non dixit: ſed *vel ab Apoſtolis, vel à plenariis Conciliis.*

ARG. III. Feſta propriè dicta, celebrata ſub ratione myſterii, diſerta voce Evangelii abrogantur, Rom. XIV. 5. 6. Gal. IV. 10. Coloſſ. II. 16. Nec uſpiam declaratur, Judaicis feſtis alia propriè dicta ſubſtituenda eſſe.

RESP. REDING: 1. *In locis citatis Judaica feſta intelligi, ipſemet fateri cogeris. Cùmque negare non poſſis, ſaltem Dominici diei feſtum Sabbatho ſubrogatum eſſe, fateri iterum cogeris Judaicis feſtis alia ſubſtituta eſſe. 2. Licet autem V. T. myſteria propria præfigurativa Chriſti morte abolita, feſtiva celebritate ampliùs recolere nefas ſit, tamen propria Evangelici*

gelici ſtatus ratio ex religionis virtute exigit rememorationem myſteriorum Chriſti, ex ejuſdem nativitate, paſſione relucentium. Hinc Auguſtinus de Civit. D. lib. XXII. 30. diem dominicam Chriſti reſurrectione ſacratam; & contra Fauſtum cap. 21. populum Chriſtianum memorias Martyrum religioſa Solennitate celebrare, dicit. *Hieronymus ſimiliter in Gal. IV. 10. oſtendit, non eoſdem Judaicæ obſervationis dies eſſe, qui noſtri ſunt; quia nos non Azymorum Paſcha celebramus, ſed Reſurrectionis & crucis &c.* Ibid. pag 377. 378. Reſp. 1. Feſta Judaica in locis citatis intelligi, nullus dubito. Sed ſola illa intelligi, nego. Similium ſimilis ratio eſt. Et S. Paulus ubique, cùm de temporibus diſcernendis loquitur, indiſtinctè & ſine exceptione loquitur. velut Rom. XIV 5. *Alius æſtimat diem præ die: alius verò æſtimat omnem diem*, hoc eſt: alius in eodem pretio omnes dies habet: alius dierum pretium diſtinguit. Poſteriores apertè reprehendit Gal. IV. 10. *Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos. Metuo, ne quâ fruſtra laboraverim in vobis.* Nulla exceptio, diſtinctio nulla. Damnantur, quotquot dies, tempora obſervant, ſeu Judæorum, ſeu Gentilium, ſeu Chriſtianorum nomine veniant. Et Col II. 16. *Ne quis vos judicet ἐν μέρει ἑορτῆς in parte feſti aut novilunii, aut Sabbathorum.* Notat autem μέρος ἑορτῆς *pars feſti*, quicquid in feſto aliquo, quà tali, obtinet. uti non malè Chryſoſtomus. Feſta igitur propriè dicta, quâ talia, in N. T. nulla ampliùs obtinent. Pertinent enim ad elementa mundi, & erant olim pars jugi Judæis impoſiti. Quale quid non eſt dies Dominica, ſtatum ad conveniendum, & cultum Dei publicè exercendum tempus, utpote quod nec ſacratius, nec μυστικώτερον eſt aliis omnibus temporibus, ſed ſimpliciter ab Eccleſia liberè ad cultum publicum deputatum, cùm & lex & Evangelium tempus aliquod cultui publico deſtinare juſſerint. de quo infra. 2. Evangelici quidem ſtatus propria ratio id exigit, ut beneficia & myſteria Chriſti commemorentur. Sed ut hoc potiùs tempore, quam alio, & die aliquo propter myſterium ſanctiore, neceſſariò commemorentur, neutiquam exigit. Neque probabis unquam exigere. Quinimò non exigere, loca citata evincunt, utpote in quibus dierum diſcretio ſive formaliter Judaica, ſive analogica & Judæorum imitatrix æquè prohibetur, ac diſcretio ciborum, quæ ob religionem & conſcientiam inſtituitur, etiamſi formaliter Judaica non ſit. Neq; opinioni veſtræ vel Auguſtinus vel Hieronymus favet. Ille enim *de Civ. D. lib. XXII. 30. Dominicus*, inquit *dies velut octavus æternus, qui Chriſti reſurrectione ſacratus eſt, æternam non ſolùm ſpiritus, verùm etiam corporis requiem præfigurans.* Octavum æternum Chriſti reſurrectione ſacratum ait. An ergo etiam in Cœlo locus erit Dominicæ, velut præ cœteris diebus hebdomadæ ſacratæ? Octavum diem Chriſtus reſurrectione ſua ſacravit ſanè; ſed non inſtituit, ut ſinguli dies Dominici, ceu reliquis ratione myſterii ſacratiores, in feſta propriè dicta deputentur. Potuit enim Eccleſia liberè & propter ordinem inſtituere, ut eo die cœtus ſolenniores cogantur: at ut ſacratiora & μυστικώτερα ac verè feſtiva tempora habeantur, ſolus Deus inſtituere potuit. Quem tamen ita inſtituiſſe non conſtat. Idem *populum Chriſtianum memorias Martyrum religioſa ſolennitate celebrare* dixit: ſed neceſſariò celebrari, & tempori celebrationis myſterium ſingulare, tempus ipſum ſanctificans ſubeſſe, non dixit. Nil dicam de memoriis Martyrum, uti hodie agitantur, merè idololatricis, quales Auguſtinus ſolenniter execraretur. Hieronymus *in cap. 4. Gal.* ſic hanc in rem diſſerit: *Ne inordinata populi congregatio fidem minueret in Chriſto, propterea dies aliqui conſtituti ſunt, ut in unum omnes veniremus. Non quòd celebrior ſit dies illa, qua convenimus, ſed quòd quocunque die conveniendum ſit, ex conſpectu mutuo lætitia major oriatur. Qui verò quæſtioni oppoſitæ acutiùs reſpondere conantur, illud affirmant, omnes dies æquales eſſe, nec per paraſceves tantùm Chriſtum crucifigi, & die Domini-*

ni ca

nica reſurgere, ſed ſemper ſanctum reſurrectionis eſſe diem, & ſemper carne eum veſci Dominica. Jejunia autem & congregationes inter dies, propter eos à viris prudentibus conſtitutos qui magis ſeculo vacant, quàm Deo, nec poſſunt, imò nolunt toto in Eccleſia vitæ ſuæ tempore congregari, & ante humanos cœtus Deo orationum ſuarum offerre ſacrificium. Quotusquisque enim eſt, qui ſaltem hæc PAUCA, quæ ſtatuta ſunt, vel jejunandi tempora, vel orandi ſaltem exerceat. Diſce ergo, Hieronymo doctore, Redingi, *unum diem altero ſanctiorem non eſſe; eos propter congregationis ordinem eſſe inſtitutos; tales fuiſſe Paucos; Martyrum dies, in diverſis locis, diverſos, non univerſales fuiſſe.* 'E diametro hæc feſtis veſtris adverſantur.

ARG. IV. Feſtum propriè dictum habet myſticam Divini beneficii in eum olim incidentis repræſentationem, & cum peculiari gaudio commemorationem, nec non ſingularem cultus & officii Divini modum ac ceremoniam. Hæc autem ſingula in feſtis, de quibus controvertitur, deficiunt. Etenim commemoratio nativitatis, paſſionis, reſurrectionis &c. Chriſti non eſt certæ alicui adſtricta diei, nec dies ſanctificari poteſt magis ad hujus quàm alterius myſterii ſignificationem. Tum ſi feſti dies ejuſmodi haberent repræſentationem, utique à cæteris diebus per relativam ſanctitatem diſtinguerentur, ſicut aqua baptiſmi diſtinguitur ab aqua profana. Tale autem diſcrimen ſine verbo mandati & promiſſionis non poteſt ſtatui. Et ſi ejuſmodi myſtica repræſentatio fundamentum eſſet feſti, & plura addi deberent, cùm in dies alios feſtivitate non characteriſatos myſteria etiam inciderint, & detrahi non pauca, in quæ videlicet grandia myſteria non inciderint. Cedo enim, quæ myſteria inciderunt in feſtum Trinitatis, corporis Chriſti, omnium Sanctorum, omnium fidelium defunctorum &c? Non eſt etiam ceremonia ſolennis cuiquam feſto in N. T. Divina authoritate addita. Denique cùm dubii & incerti ſint dies nativitatis, paſſionis, reſurrectionis, &c. Chriſti, quî poſſunt ii dies, qui feſtis conſecrati ſunt, myſteria præterita repræſentare?

RESP. REDING: 1. *Nativitatis, paſſionis, reſurrectionis Chriſti commemoratio vel abolenda, vel ad certum tempus adſtringenda eſt. Et ſi myſticæ illius commemorationis obſervantia privatim cujuſque fidelium electioni libera relicta eſt, cur non publica Eccleſiæ ſolennitate eam exhibere fas ſit; tempore per Apoſtolicam authoritatem conſtituto?* 2. *Rectè quidem ſanctitas relativa conſtituitur in ſigno Divini cujuſpiam myſterii. Hujus enim ſanctitatem non propriè, ſed tropicè & analogicè participat, quatenus ſub ratione ſigni obtinet relationem ſanctitatis tum Divinæ, tum ex Divinitate participatæ, & in animam hominis transfuſæ. Hæc verò relativa ſymboli ſanctitas alia eſt vi inſtitutionis Divinæ in Sacramento: alia Eccleſiaſticæ, ex imperio prudentiæ & arbitrio charitatis Dei generale religionis Divinæ mandatum ad rem quampiam materialem applicantis, atque hanc deputantis ad myſterii cujuſpiam Divini ſignificationem merè repræſentativam; ſic tamen ut non æquè ac ſigna Sacramentalia, efficaciam ex opere operato obtineat, ſed ſua duntaxat repræſentatione ad cultus Divini actus exercendos excitet.* 3. *In feſtis inſtituendis Eccleſia tum dignitatem myſteriorum, tum imbecilli-*

tatem humanarum virium ſpectare debet. Ea ergo utitur moderamine, ut certos duntaxat, non omnes dies feſtivos conſtituat, quia corporis neceſſitates illud non permitterent. 4. Malè ſupponis Myſterium non eſſe feſtivè celebrandum niſi eo die materiali, in quem incidit. Sic enim ne Dominico quidem die myſterium S.Trinitatis feſtivo cultu venerari & adorare liceret, quia myſterium illud ſua æternitate & immenſitate omnia tempora tranſcendit. 5. Ne quidem Dominicæ officium ulla ceremonia Divinitus conſtituta conſtat. An ideo illa abroganda eſt? 6. Licet Nativitatis, Paſſionis Reſurrectionis Chriſti dies materialiter ſpectati in dubium vocari poſſint, ſufficit tamen ad feſti ſubſtantiam, quòd eorundem feſtiva celebratio diebus illis exhibetur. Ibid. pag. 378. 379. Reſp. 1. Nec abolenda illa actionum Chriſti commemoratio, nec ad certum tempus, propter myſterium quoddam ſacratum, & peculiarem cultum, reſtringenda eſt. Nam & ſemper, privatim, & publicè, quoties occaſio explicandi & prædicandi Evangelii, nec non Sacramentorum uſus ita exigit, commemorari, grataque mente recoli beneficia & actiones Chriſti debent: & poſſunt etiam ſolenniùs certo tempore ab Eccleſia conſtituto, propter ordinem, non peculiare myſterium temporis; propter circumſtantiam temporis, quæ cultus adminiculum eſt, non propter ſubſtantiam cultus, utpote quæ tota in myſteriis ipſis commemoratis, non in tempore, quo commemorantur, conſiſtit. 2. Signa myſteriorum ſanctitatem ipſam myſteriorum analogicè participantia nulla ſunt, niſi à Deo immediatè inſtituta, uti ex ſignis & ſymbolis Sacramentalibus (à quibus *operis operati* opinionem & commentum ſupra removimus) nec non Sabbatho & diebus feſtivis in V. T. ab ipſo Deo inſtitutis liquet. Neque Eccleſia vel ullus homo tempori ſanctitatem ſive abſolutam, ſive relativam propter myſterium tempori competens conciliare poteſt; licet libera temporis ad cultum deputatione, propter εὐταξίαν in Eccleſia ſervandam, communi conſenſu definire poſſit, hoc vel illo tempore cultum obiri, vel actiones Chriſti ſolenniùs commemorari debere. Ejuſdem eſt ſanctitatem myſticam tempori appropriare, cujus eſt myſteria ipſa & cultum inſtituere. Atqui id ſolius Dei & Chriſti legiſlatoris eſt. Unde in V.T. nulla etiam feſta celebrata ſunt, niſi quæ lege Dei, aut directione extraordinarii Prophetæ præſcripta ſunt. Neque homo ullus vel dominus vel diſpenſator ſanctitatis eſſe, atque illam cui glebæ velit, affigere poteſt; vel poteſtatem habet in dies, ut eorum naturam commutare poſſit. 3. Si ſanctitatis relativæ temporis fundamentum in myſterio hoc vel illo tempore peracto conſiſtit, nulla virium humanarum imbecillitas impedire poteſt, quò minùs tempus illud ſanctum habeatur & ſanctificetur etiam. An enim quia vires humanæ deficiunt; ideo myſterium hoc vel illo tempore non peractum eſt? De cœtero humanarum virium imbecillitas meritò vos cohibere debuerat, ne feſta univerſalia vel particularia innumera conſtituendo jugum Eccleſiæ intolerabile, præ quo Judaicum vetus ludus fuit, imponeretis. 4. Myſterium non eſſe feſtivè celebrandum niſi eo die materiali, in quem incidit, non ego ſuppoſui, ſed vos ſupponere debetis, quia tempori ſanctitatem myſticam deputatis. Unde verò, dic ſodes, myſtica ſanctitas illa? An quia eo tempore myſteria commemorantur? Atqui repetitio & commemoratio myſterii humano arbitrio in hoc vel illud tempus rejecta, tempori ipſi nullam myſticam ſanctitatem, propter quam omnes actiones, illo potiùs quàm alio tempore obitæ, adeóque ipſa etiam quies, ceſſatio ab opere, &c. ſanctiores & μυστικώτεροι cenſeri debeant, conciliat. Poteſt ſanè feſtum celebrari ratione myſterii, ut occaſionis, vel cauſæ: at non ratione myſterii, ut affectionis inhærentis; ſed eo reſpectu tantùm ratione ordinis & politiæ. Atque eandem certè ob cauſam myſterium S.Trinitatis efficaciùs, ſanctiùs, μυστικώτερον hoc quàm alio tempore prædicari & commemorari non poteſt.

5. An

5. An prædicare verbum Dei, Sacramenta diſpenſare, Deum privatim & publicè laudare glorificare &c. ceremonia non eſt Divinitus inſtituta? Atqui hoc illud officium eſt, quod die Dominico Deo præſtari debet. 6. Suppoſitionem diei materialis feſto per ſe & propter myſterium ſanctioris decernendi, neceſſariam vobis eſſe, jam demonſtravi; & agnoſcunt veſtri. Baronius enim *A.58. n.* 85. ad objectum locum Rom. 14. defendit diſtinctionem dierum inter Chriſtianos, eo argumento, *quia Deus quoſdam dies reddidit celebriores, cùm grandia in iis inciderint Divina myſteria. ſicut*, inquit, *de campis accidit, qui omnes æquè ſunt terra; ille tamen nobilior habetur cæteris, in quo magis egregia ſunt ſata ſemina, vel plantatæ arbores. Quamobrem certi dies his muneribus Divinitus illuſtrati celebriori cultu peragi debuerunt.* Loquitur certè de diebus *materialiter* talibus, in quibus hoc vel illud geſtum eſt. Neque aliter Bellarminus, ajens, *Chriſtum conſecraſſe tempus*, id eſt, *dies illos, quibus natus, vel redditus nobis fuit devicta morte, eò quòd naſcens conſecravit præſepe, moriens crucem, reſurgens ſepulchrum. Conſecravit igitur & dies ipſos, quibus hæc egit Chriſtus.* En de conſecratis materialibus *diebus*, ſicut de conſecrato materiali *præſepi*, *cruce*, *ſepulchro* loquitur. Atqui in omnes alios dies nullo feſto characterizatos non minùs grandia, credo, myſteria inciderunt, quàm ex. gr. in dies Benedicto, Ivoni, Antonino, Bonaventuræ, Antonio de Padua, Ludovico Regi Franciæ, Petronellæ, Georgio, Catharinæ, ſeptem dormientibus &c. ſacros.

ARG. V. Si non alias ob cauſas, at certè ob pernicioſas ſuperſtitiones Papalia feſta vitium contrahunt. Faciunt feſtos dies per ſe ſanctiores cæteris; fovent opinionem operis operati; affingunt iis merita & peccatorum expiationes; conſecrant eos ſanctis; adeóque eoſdem latriæ cultu afficiunt, cùm judice Durando *lib.4. cap.* 11. 11. ad latriam etiam *feſtivitates* pertineant; tot feſtos dies faciunt, & tam difficilibus nugis, ſcrupulis & labyrintheis circulationibus diſtrahunt animos, ut magni Viri in Papatu tædio eorum victi graviſſimè queſti ſint; denique feſta inſtituerunt ex narrationibus apocryphis, dubiis, incertis, commentitiis, quæ ſingula retuliſſe, refutâſſe eſt.

RESP. REDING: 1. *Malignandi ſpiritu turges, dum feſtos dies non in ſe ipſis, ſecundum ſiderum ac elementorum coordinationem, phyſicámque eorum conſtitutionem, ſive vacuam quampiam ceremonialem rationem, aliámque ſuperſtitioſam conſiderationem, ſed ex myſteriorum Divinorum repræſentatione myſtica inſtitutos tam dirè exagitas. Unum enim diem altero ita ſacratiorem dicimus, ut tota hæc utpote relativa ſanctitas conſiſtat in feſtivi diei deputatione ad ſolennem Dei cultum publico fidelium cœtu celebrandum. 2. Opus operatum, quod eo die fovemus, vel eſt ex Sacramentis, vel de Eccleſiæ ſuffragiis, ultra devotionis cuique fidelium ſingularis meritum applicabilibus. 3. De reliquis, quæ ſuperſtitionis nomine traducis, ſupra. 4. Ea eſt humanæ mutabilitatis conditio, ut quæ feſtivæ ſolennitates ab initio religionis puræ fervidum excitabant Zelum, ſucceſſu temporis obrepente devotionis tepore graves videantur. Non ideo feſta carpenda, ſed ſubinde ſecundum circumſtantiarum ac temporum varietatem moderanda ſunt.* Ibid. pag. 380. Reſp. 1. Et tu, querulæ inſtar anus, multa ſine ratione deblateras. Quis enim noſtrûm vobis imputavit, quòd feſtos dies *in ſe ipſis, ſecundum ſiderum ac elementorum coordinationem, phyſicámque conſtitutionem*, ſacratiores

reliquis ſtatuatis? Relativam, non abſolutam ſanctitatem iis vos attribuere, novimus, neque aliud objecimus. Illud verò reprehendimus, quòd dies feſtos, quà tales, propter myſticam repræſentationem, adeóque, quâ feſtos, non quâ dies, *per ſe* aliis ſacratiores ſtatuitis, adeóque, contra Apoſtoli interdictum, dies diſcernitis, juxta Bellarmini ſecundam propoſitionem illam: *Feſta Chriſtianorum non ſolùm ratione ordinis, & politiæ, ſed etiam ratione myſterii celebrantur. ſúntque dies feſti verè aliis ſanctiores, ſacratiores & pars quædam Divini cultus.* Quæ propoſitio directè oppoſita eſt tuæ, *quòd relativa ſanctitas conſiſtat in deputatione ad ſolennem Dei cultum, publico fidelium cœtu celebrandum.* 2. Nec Sacramenta, nec Eccleſiæ ſuffragia ex opere operato quicquam, ſine devotione, fide & pietate operantis operari, alibi adſtruximus. 3. Et de reliquis, nos quoque ſupra, ubi ſtrophas tuas deſtruximus. 4. Non feſta ipſa carpimus, ſed *obrepentem* vobis *teporem*, acceſſoriam ſuperſtitionem, cacozeliam Judæorum, Gentilium, inconſtantiam, varietatem. Cúmque religionis & devotionis ardorem priſtinum per obrepentem devotionis teporem refrixiſſe, ipſemet quiriteris, cur procedente in pejus tempore multitudine feſtorum intoleranda Eccleſiam Pontifices veſtri inundarunt? Siccine imbecillitatis humanarum virium rationem habuerunt, uti habendam eſſe ſupra ipſemet pronuntiaſti?

ARG. VI. Antiquos homines nec ex Chriſti, nec Apoſtolorum inſtitutione, ſed pro arbitratu & conſuetudine, ob relaxationem à laboribus feſta quædam celebrâſſe, author eſt Socrates Hiſt. Eccl. V. 22. Paſchatis ſanè feſtum antiquum, ſed ex neceſſitate fidei non celebratum. Pentecoſte abſolvebatur 50. diebus poſt Paſcha, adeóque diverſa ab hodierno Pentecoſtes feſto, & tamen *ſolius conſuetudinis patrocinio recepta*, uti loquitur Tertullianus. Inter illos 50. dies erat etiam, teſte Hieronymo, aſcenſionis feſtum. Feſti Epiphaniæ ante Baſilium, Nazianzenum, Chryſoſtomum meminit nemo. Pro varietate tamen Regionum conſtitutæ variæ memoriæ Martyrum. Hactenus tamen nec ex neceſſitate fidei obtrudebantur, nec pravis illis ſuperſtitionibus contaminata fuêre. Conſtat enim ex illuſtri teſtimonio Hieronymi, quod extat *in cap. 4. ad Gal.* unum diem altero ſanctiorem minimè habitum, & feſtos eos dies *propter congregationis* ordinem eſſe inſtitutos, & tales fuiſſe *paucos*, & Martyrum dies in diverſis locis diverſos, non univerſales fuiſſe. Procedente tempore variis occaſionibus numerus eorum auctus eſt, uti liquet ex Can. 36. Concilii Moguntiaci, ac cumprimis ex Lugdunenſi Concilio celebrato A. 1240. Poſtremis demum temporibus introducta ſunt feſta Inventionis crucis, Corporis Chriſti, quatuor Doctorum Eccleſiæ, Viſitationis, Præſentationis, Conceptionis Mariæ, Anthonii, Nicolai, Catharinæ, aliorúmque, de quibus fuſè & accuratè actum à Polyhiſtore noſtro Hoſpiniano in doctiſſimo *de Feſtis Chriſtianorum* opere. Síque eo ardore perrexerint Pontifices, quandoque anni menſura mutanda & dilatanda fuerit.

Resp. Reding: 1. *Socrati imponis, ac ſi Paſchatis feſtum ex præciſa à laboribus relaxatione celebratum dixiſſet. Ille tamen diſertis verbis aſſerit, hanc celebritatem, alióſque dies feſtos*

ſtos etiam propter memoriam ſalutiferæ paſſionis inſtitutos eſſe. 2. *Diſcrepat utique Pentecoſte Chriſtiana à veteri Judaica. Illam, ut & feſtum Epiphaniæ celebrantes veteres ſe utique elevarunt ad religionis Myſticas rationes, myſterii iis repræſentati in ſuum principium, Deum & Chriſtum, reductrices. Cùmque memorias Martyrum veteres celebraverint, an ſat eſt dicere, eos feſtivitates ejuſmodi inſtituentes & celebrantes mentis ſuæ aciem non intendiſſe tum ad virtutem & ſanctitatem Martyrum cultu iiſdem congruo honorandam, tum ad hujus principium, Deum & Chriſtum ſub latreuticæ adorationis religione reducendam?* 3. *Hieronymus unum diem altero ſanctiorem eſſe negat, ex ritu ſcilicet Judæis conſtituto, utpote jam abolito; non ratione myſterii fœderi novo convenientis. Proin etiam Auguſtinus contra Adim. cap. 16. aſſerit, ideo Judæos tempora obſervantes reprehendi, quòd non intelligerent, ad quarum rerum ſignificationes & prænuntiationes pertinerent.* Nos quoque, *inquit*, & Dominicum diem & Paſcha ſolenniter celebramus, & quaslibet alias Chriſtianas dierum feſtivitates: ſed quia intelligimus, quò pertinent, non tempora obſervamus, ſed quæ illis ſignificantur temporibus. *Diſcrimen ergo ponit in obſervandis feſtis tum ſecundùm ſe ac materialiter ſpectatis, tum in eiſdem quoad myſticam ſignificationem ex Eccleſiæ determinatione annexam, ratione myſterii ſub iis repræſentati recolendis. Prius Judæis, poſterius Chriſtianis tribuit. Similiter Gregorius Nazianzenus Orat. in S. Pentec. Feſtos dies ait Judæorum agere, verùm ſecundum literam, quia legem corpoream conſectatur, ad ſpiritualem legem non pervenit: agere gentilem, verùm juxta corpus, luxu & comeſſatione: agere Chriſtianos, verùm ut ſpiritui gratum eſt.* Ibid. pag. 380. 381. Reſp. 1. Hoc unum Socrati authori tribui, *quòd antiqui homines nec ex Chriſti, nec ex Apoſtolorum inſtitutione, ſed pro arbitratu & conſuetudine ob relaxationem à laboribus feſta quædam celebraverint.* Hanc ejus ſententiam eſſe, verba ejuſdem *Hiſt. Eccl. V.* 22. ſuperiùs exſcripta docent. *Quoniam*, inquit, *homines feſta amant, quò ſe à laboribus relaxent, ideo illis diebus, ſingulis quique locis* (ὡς ἐβουλήθησαν) *pro ſuo arbitratu memoriam ſalutaris paſſionis* (ἐξ ἔθους τινὸς ἐπετέλεσαν) *ex conſuetudine quadam celebrarunt.* οὐ γὰρ, inquit, νόμῳ τοῦτο παραφυλάττειν ὁ Σωτὴρ, ἢ οἱ Ἀπόστολοι ἡμῖν παρήγγειλαν. *Nam neque Servator, neque Apoſtoli illud obſervandum lege aliqua præceperunt.* Supra dixerat: *Apoſtolus & Evangeliſtæ nuſquam ſervitutis jugum illis impoſuerunt, qui ad prædicationem fidei acceſſiſſent,* ἀλλὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα καὶ τὰς ἄλλας ἑορτὰς τιμᾶν, τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν εὐεργετηθέντων καταλελοίπασιν, *ſed Paſchæ diem, alióſque feſtos dies arbitrio æquitatique eorum, qui beneficia illis diebus acceperunt, colendos reliquerunt.* En, beneficia illis diebus accepta occaſionem feſtorum, & quidem arbitrariam, non neceſſariam, procul ulla ſanctitate myſtica, ob quam gratia Dei uberiori menſura iſtis quàm aliis diebus hominibus offeratur & diſpenſetur. Parum contra vos abeſtis à dementia Ethnicorum, qui dies quoſdam ut per ſe fauſtos obſervabant; quoſdam ut infauſtos, atros, ἀποφράδας abominabantur. 2. Pentecoſte veſtra, æquè ac Judaica, pars jugi eſt. Cùm ea hactenus convenit, quod feſtum propriè dictum, myſtica ſanctitate præditum conſtituitur, atque ſic tempora, contra Apoſtoli monitum diſtinguit. Et de eo quicquid ſit, eam *ſolius conſuetudinis patrocinio receptam* Tertullianus dixit. Elevarunt tamen ſe veteres feſta celebrantes ad myſteria in iis commemorata: ſed in tempore ipſo myſterium, ſanctitatem, ex eodem gratiorem Deo cultum illis potiùs, quàm aliis temporibus, nemo veterum aucupatus eſt. Neque aucupatum quenquam eſſe, probabis unquam. Aliud etiam eſt virtus & ſanctitas Martyrum, quam in memoriis eorundem haud dubiè veteres acri tibia decantarunt: aliud ſanctitas vel efficacia temporis cultum ipſum afficiens. Cùm de hac, non de illa quæſtio ſit, nil niſi extra oleas te, ad incitas redactum, vagari liquet. 3. Ubi ergo, & quibus ver-

bis Hieronymus declarat, *unum diem altero ſanctiorem eſſe ratione myſterii fœderi novo convenientis?* Prome verba. Ego enim nulla invenio. Imò in N. T. feſtos dies, eóſque paucos inſtitutos eſſe ait, *ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto*; hoc eſt, *propter congregationis ordinem*; additque eos, qui *acutiùs* loquuntur, affirmare, *omnes dies æquales eſſe: nec per paraſceven tantùm Chriſtum crucifigi, & die Dominica reſurgere, ſed ſemper ſanctum eſſe reſurrectionis diem, & ſemper carne eum veſci Dominica.* Hoccine eſt ita dies N.T. diſtinguere, ut unus altero *ſanctior* ſit *ratione myſterii fœderi novo convenientis?* Hæc tua ſuperſtitio eſt, quam Hieronymi verba jugulant. Neque propitium magis Auguſtinum habes. Ille enim *contra Adim. cap.16.* negat Chriſtianos feſta celebrantes *tempora*, Judæorum more, ſerviliter *obſervare, quia*, inquit, *intelligunt, quò pertineant, non tempora obſervantes, ſed quæ illis ſignificantur temporibus.* Si duntaxat illa, quæ temporibus illis ſignificantur, hoc eſt, myſteria in iis commemorata, vos obſervatis, & tempora ipſa non obſervatis, cur ergo diſtinctis temporibus myſticam ſanctitatem tribuitis; adeóque, quod ibidem ſtatim Auguſtinus damnat, *creaturæ potiùs* (qualis & tempus eſt) *quàm creatori*; neque tantùm creaturæ temporum, ſed creatoris inſuper hominum mortuorum, eas contra manifeſtum Dei verbum religioſè colendo & adorando, *ſervitis?* An hoc *ſpiritui gratum* eſſe poteſt, uti quidem Chriſtianos feſta celebrare Gregorius Nazianzenus dixit?

ARG. VII. In ipſo Papatu fuerunt, qui de feſtorum abuſu & ἀταξίᾳ graves querelas moverent. Nicolaus de Clemangis A. 1416. ſcripto & edito *de novis feſtivitatibus* libro, inter alia probat, *vetera potiùs feſta aliqua abolenda eſſe, propter ingentem abuſum, quàm nova inſtituenda.* Queritur etiam, *tam multa de ſanctis legi & dici in Templis, ut jam S. Literarum lectio planè omittatur. In antiqua eccleſia planè diverſum fuiſſe morem. Itaque Deum jam ſuo loco detruſum & deturbatum eſſe, & ſanctos pro eo in Templis regnare.* Petrus de Aliaco Cardinalis Cameracenſis *de Reformat. Eccleſiæ*, inter alia monet Primores Eccleſiaſticos Concilii Conſtantienſis, *providendum eſſe, ne tot nova feſta ſolennizentur: ut præterquam Dominicis & majoribus feſtis ab Eccleſia inſtitutis liceret operari poſt auditum officium, tum quia in feſtis ſæpe magis multiplicentur peccata in tabernis, choreis & aliis laſciviis, quas docet otium: tum quia dies operabiles vix ſufficiunt ad vitæ neceſſaria procuranda: item, ut in hujuſmodi feſtis ſcripturæ apocryphæ vel hymni novi non legerentur &c.* M. Felix Hemmerlin Jurium Doctor, & Cantor Thuricenſis, libro *de arbore torculari ducenda in die feſto*, inter alia queritur, *in veteri lege in anno ſervari debuiſſe 52 dies Sabbathorum, & ſuper hoc paucos. Sed diebus ſuis eſſe primò 52. Dominicos loco Sabbathorum, & ſuper hoc præſertim in loco Thuricenſi 56. dies feriandos.* Polydorus Vergilius *de Invent. Rer. lib. VI.8.* ſcribit, *quàm olim ex uſu fuerit feſta inſtituere, tam nunc præſtare videri eadem antiquari, cùm bona pars hominum otium iſtud feſtorum non ad orandum, ſed ad omnifariam bonorum morum corruptelam augendam indies magis magiſque impudenter conſumat.* Eraſmus quoque *Annot. in Matth. XI.* anxiè ea de re quiritatur, & ſtomachaturum S. Auguſtinum dicit, *ſi videret liberum Chriſti populum tot legibus, tot ceremoniis, tot laqueis impetitum. Feriarum nunc*

nec

nec finem nec modum eſſe, quæ cùm primitus ad pietatis vacationem pauca ſint inſtituta, nunc ad ſcelerum excluſionem tolli debeant, niſi ſacerdotum avaritia ſuis potiùs rebus, quàm veræ religioni conſuleret. Denique ipſe Urbanus VIII. Papa in ſua de obſervantia feſtorum Bulla A.1642.edita feſtorum *numeroſitatem*, uti vocat, reſtringere conatus, inter alia fatetur, *quæ feſta ad glorificandum Divinum Numen primitus inſtituta fuerint, ea temporis decurſu inimicum hominem corrupiſſe, & in magnam illius offenſionem, gravémque animarum jacturam convertiſſe.* Reformationem poſtea abuſuum, ſed imperfectam molitur, in qua pleraque in ſanctorum honorem inſtituta confirmat.

Resp. Reding: 1. *Hac ratio perverſa Pſeudo-Reformationis veſtræ in S. quoque Martyrum feſtis abrogandis molimina evertit. Negare enim non potes, feſta tum Chriſti, tum Sanctorum jam olim in uſu fuiſſe. Dum igitur horum numerum Conciliorum etiam authoritate auctum, poſterioribus temporibus creviſſe cauſſaris, eo ipſo fateris, ejuſmodi feſtivitates ab omni ſuperſtitionis labe depuratas veteri jam orthodoxiæ in more poſitas fuiſſe. Quo ſuppoſito, ubi ſincera & pura religionis ratio intervenit, in Eccleſiæ Apoſtolica authoritate ſitum erat, eas juxta diſcretam temporum moderationem vel reſtringere, vel augere.* 2. *Querelæ virorum doctorum de variis abuſibus nihil faciunt contra feſtivitatum ab Eccleſia Pontificia conſtitutarum ſubſtantiam, ſed circumſtantias ſolas tangunt provida reformatione emendandas, uti quidem Urbanus VIII. aliique, uti ex variis ſacrorum rituum congregationis decretis liquet, emendarunt. Vos verò prætextu abuſuum ſubſtantiam feſtorum à veteribus ſemper probatam ſuſtuliſtis.* Ibid. pag. 381.382. Reſp. 1. Cùm reformatio Eccleſiarum Proteſtantium circa feſta, deformationi veſtræ oppoſita, pro libertate in hoc argumento variaverit, ego, quæ Eccleſiæ Tigurinæ circa feſtorum Reformationem, corruptioni & idololatriæ veſtræ oppoſitam, molimina fuerint, his Bullingeri Reformatoris noſtri τῦ μακαρίτε verbis, quæ *Præfat. Serm. de feſtis diebus præmiſſa* extant, explicabo. *Eccleſia Tigurina*, ſic ille, *cujus per vocationem & gratiam Dei Miniſter ſum, cùm ante annos triginta intelligeret, querelam piorum conſtantem, jam ſeculis aliquot fruſtra ad aures Eccleſiæ Antiſtitum, quorum oculi auréſque velut obriguiſſe obſurduiſſéque videbantur, eſſe delatam, interim, contra ſinceram religionem verámque libertatem Chriſtianam, miſerum ubique populum cerneret oppreſſum, inter alia Reformationis capita, quæ ad regulam verbi Dei, in utroque Teſtamento contenti, repurgabat, etiam ferias, in Papatu celebrari ſolitas, pleraſque expunxit vel abrogavit, & quaſdam, quas ex iſtis ab initio ad certum uſque tempus retinuerat, tandem etiam multas graveſque ob cauſas omiſit, reſervata duntaxat die Dominica, & Feſti, Chriſti Domini & Salvatoris noſtri pauculis, quas anniverſaria ſolennitate religioſè concelebrat. Memorias verò Beatæ & ſemper Virginis Mariæ, Sanctorum item Apoſtolorum & Martyrum Chriſti, etſi ſolenniter feriando, (quod cultus genus ſoli Deo debitum credit) non celebret, frequens tamen horum (utpote præſtantiſſimorum fideliſſimorúmque Domini Dei ſervorum) mentio fit apud Eccleſiam, non ſine juſta ipſorum laude, atque exhortatione debita, ut ſinguli ipſorum fidem & pietatem imitando exprimant, quò ipſis aliquando conjungantur in æterna patria, ubi iſti jam læti cum Chriſto triumphant. At in feſtis Chriſto Domino & Servatori noſtro conſecratis, quibus ampliſſimi coeunt cœtus, recitatur coram Eccleſia ejus diei hiſtoria, & explicantur, quæ ad ipſam pertinere videntur, adductis in eam rem idoneis accommodiſque S. Scripturæ locis. Exponitur autem inprimis præſens Chriſti beneficium, cujus memoria ea die peragi-*

peragitur : inculcantur item aliæ quoque Chriſti nobis praſtitæ gratiæ : excitatur atque alitur fides Eccleſiæ in Chriſtum : requiruntur etiam à ſingulis officia pietatis : gratitudóque debita repoſcitur ab omnibus : reprehenduntur ſegnes, calcar additur currentibus. Eccleſia ergo noſtra vile à pretioſo diſtinxit : illud in Papatu demum ſubortum abolevit : hoc in veteri Eccleſia receptum liberè retinuit & auxit ; ab aliis verò Eccleſiis Reformatis, quæ aliam feriandi rationem, pari libertate, ſequuntur, animis ſuis minimè diſſidet. Rituum enim quædam diverſitas, modò charitati & prudentiæ Chriſtianæ locus detur, fidei conſanguinitati non adverſatur, & ſcandali nihil parit. Feſta verò Sanctorum quod attinet, non ita illa in Eccleſia celebrata ſunt, uti quidem ſequioribus temporibus in Papatu celebrari cœperunt. Primis enim Seculis *Memoriæ Martyrum* paſſim à Chriſtianis celebratæ ſunt. Quæ memoriæ initio non aliud erant, quàm ſepulchra condita in memoriam Martyrum, unde & nomen acceperunt ; & poſtea etiam σηκοὶ, id eſt, *Templa*. Illuc Chriſtianus populus catervatim confluxit ad orationes encomiaſticas, quibus eorum pro Chriſto certamina, fides, patientia, conſtantia, aliæque virtutes imitationis gratia collaudabantur, audiendum : quo peracto ad officii quiſque labores reverſus eſt. Tractu verò temporis ſenſim in Feſta Conventus illi verti cœperunt, Unde totidem Sanctorum feſtivitates ortæ ſunt : rem iſtam plurimùm adjuvante & promovente Conſtantino M. qui ſingularum gentium præſidibus legem dedit, ut Martyrum dies honorari curarent, & Feſtorum tempora Eccleſiis decernerent, Euſebio *de vita Conſt. M. lib. IV.* teſte. Et Ethnica imitatione anniverſarias illas ad ſepulchra Martyrum πανηγύρεις in Eccleſiam invectas eſſe, etiam Cyrillus *lib. VI contra Jul.* Gregorius Nyſſenus *Orat. de vita Gregor.* Theodoretus *Evangel. verit. lib. 8. de Mart.* fatentur. Quanquam hæc ipſa Martyrum feſta non ubique in omnibus Eccleſiis, ſed pro varietate Regionum, in illis tantùm Eccleſiis, ubi & Martyrium perpeſſi, & ſepulti erant, ſicut ex Hieronymo *Cap. 4 Epiſt. ad Gal.* liquet, celebrata ſunt. In quantos verò abuſus ſequioribus poſtea ſeculis feſtivitates illæ, irrepente inprimis Sanctorum invocatione, & imaginum adoratione, degenerarint, viderant pii noſtri Majores, & inter ipſos quoque Pontificios Viri magna authoritate præditi, rei indignitate moti, de iſta ἀταξίᾳ graves querelas, à nobis conſignatas, moverunt. Neque mirum, feſtivitates illas per ſe indifferentes & liberè ab Eccleſia inſtitutas, poſtquam tantos in abuſus degenerarunt, pari à noſtris libertate, conſultoribus etiam, quos adduxi, veſtris doctoribus, Nicol. Clemangis, Petro de Aliaco, Polydoro Vergilio, abolitas eſſe, edoctis temporum experientiâ, quàm facilè humana inſtituta in pejus corrumpantur ; & ne ampliùs, quod Clemangis factum queritur, *Deus ſuo loco detrudatur & deturbetur, & Sancti pro eo in Templis regnent.* Hac libertate uſi etiam vigilias vos ſuſtuliſtis. 2. Feſtorum quorundam abuſus nimis atroces ſubſtantiam eorundem illibatam relinquere non debuerunt, quia in rebus indifferentibus abuſus, & quoties ejuſdem periculum gliſcit, uſum ipſum tollit. Aliud enim eſt ſubſtantia rei in verbo Dei definitæ, quæ nunquam propter abuſum (quanquam ejus abuſus forte nullus eſſe poteſt) tollitur, aliud rei ab hominibus inventæ, vel liberè ſusceptæ, quæ eadem libertate omitti, qua ſuſcipi poteſt. Imò etiam Serpens æneus, ipſius Deo juſſu factus & aſſervatus, propter abuſum ſuperſtitionis confringi potuit. Ideo Clemangis & Polydorus Vergilius vetera quædam feſta non ab abuſibus repurganda, ſed antiquanda eſſe, rectè cenſuerunt. Et vigent, imò graſſantur magis, hodie abuſus à viris illis doctis notati in feſtis veſtris : tantum abeſt, ut *provida reformatione* ſublati ſint. Annon enim poſt Miſſam celebratam, & idolomaniam peractam, reliquum feſtorum tempus in pingui otio, procul ullis ſacris ſtudiis (nam per vacationem à ſervilibus operibus & auditionem Miſſæ feſta ſatis coli, Va-

lentia

lentia *diſp.* 3. *q.* 19. dixit) imò etiam in beſtialibus chorearum, comeſſationum, compotationum actibus ferè conſumitur; & gravius piaculum cenſetur, ſi poſt ſacra quis artificium ſuum exerceret ad honeſtè alendam familiam, quàm ſi in popinis & ganeis tempus miſerè combureret. Non ignota loquimur.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *In V. T. præter dies feſtos à Deo per Moſen inſtitutos fuerunt alii à Judæis ſponte conſtituti, puta dies Purim, Encænia in memoriam repurgati à Juda Machabæo Templi inſtituta, quorum etiam Joh. X. 22. mentio eſt. Ergo ſimiles ob cauſas eccleſia feſtivas ſolennitates inſtituere poteſt.* Reſp. 1. In eccleſia & cultu Dei conſtituendo legibus, non exemplis vivendum. 2. Non aliud hinc evinci poteſt, quàm certis diebus annuatim recurrentibus publicè & ſolenniter fieri poſſe commemorationem ſingularium Chriſti beneficiorum, modò abſint abuſus, opinio neceſſitatis myſterii & cultus, ſuperſtitio & idololatria. Certè quod Mardocheus & Eſther Regina conſtituerunt, communi conſenſu factum eſſe, liquet ex Eſther. IX. 25. 27. 31. Quod ſatis communem libertatem, non ullam neceſſitatem arguit.

Excip. Reding: 1. *In Eccleſia Dei ſic legibus Dei vivitur, ut Eccleſiæ tamen Oecumenicæ exempla Divinarum legum juſtam ac religioſam applicationem oſtendant.* 2. *Quod licuit Eccleſiæ Judaicæ, etiam Chriſtianæ, per Apoſtolicam illimitatam poteſtatem, licet, quia congrua utrobique Divinorum myſteriorum recognitio obtinet. Huic Apoſtolicæ authoritati, capitali conſenſui (perſonalis enim non requiritur) refragari non libertas, ſed licentia eſt.* Ibid. pag. 382. Reſp. 1. An Eccleſia Judaica, feſta Purim, Encœniorum &c. inſtituens, fuit *Oecumenica?* Quid iſthoc monſtri? Quas dein illa Divinas leges applicavit? Oſtende. An uſpiam lata Divina lex eſt, per quam liceat Eccleſiæ dies diſtinguere, ſanctificare, hoc eſt, myſticam iis ſanctitatem impertiri? 2. Illimitata poteſtas Apoſtolica Tibi Papæ authoritas audit. Nos eam apoſtaticam rectiùs dici arbitramur. Par ratio eſt *capitalis conſenſus*, qui non aliud eſt, quàm unius hominis, Papæ, libido, populo Chriſtiano imperitans. Requiritur *perſonalis*, hoc eſt, Eccleſiæ totius, ſeu ſingulorum fidelium conſenſus. Quam igitur poteſtatem Eccleſia Judaica tota habuit, ea Chriſtiana Eccleſia conſentiens defraudari non debet. Atqui illa poteſtatem tempora ratione myſterii, ſanctitatis diſtinguendi & ſanctificandi non habuit. Nam feſta Purim, Encœniorum &c. vel ad præcepta placitave politica, vel etiam ad licita vota (ſi ſpectes oblationem ſacrificiorum) non ad præcepta cultum, myſterium conſtituentia, pertinuerunt. Ergo eandem poteſtatem Eccleſia Chriſtiana non habet. Aliud denique eſt myſteria Divina congrua ratione recognoſcere: aliud recognitionem illam tempori, ceu ſanctiori, alligare.

OBIECT. II. *Si dies dominicus feſtus, Deo ſacer & dicatus, ut ſit perpetuum memoriale reſurrectionis Chriſti hebdomadatim recurrens: quidni alii quoque dies feſti Deo ſacri, quibus aliarum quoque rerum memorabilium eventus annuatim recolantur, ab eccleſia inſtitui poterunt?* Reſp. 1. Dies Dominicus Apoſtolico exemplo ſacratus eſt publico cultui, quia diem peculiarem ei deſtinari ſanctificandi

nominis Divini ratio poſtulabat. Quòd igitur ſimul factus eſt reſurrectionis Dominicæ memoriale, id verò factum eſt ſecundariò, & κατὰ συμβεβηκός, quia Chriſti reſurrectio eo die contigerat. Feſtum autem propriè dictum multò minùs eſt, quàm in V. T. fuit Sabbathum, quod nunquam inter מועדים *feſta* relatum videas. Confer. Deut. XVI. 3. 2. Chriſti beneficia, omniáque in Evangelio memoratu digna myſteria diligenter recoli debent. At ut id fiat ſpeciali temporis anniverſarii ad id deputatione, nulla neceſſitas poſtulat. Poteſt enim fieri, quoties ſacri cœtus habentur.

EXCIP. REDING : *Ex Apoſtolico illo exemplo duo liquent, quòd nempe Apoſtolica authoritas valuerit tum ad determinationem diei, quo Divini nominis ſanctificandi publicum cultum legis à Deo latæ ratio poſtulabat: tum ad determinandam memoriam reſurrectionis Dominicæ. At quæ in Apoſtolis vigebat authoritas, etiamnum in Eccleſia obtinet. Sicut ergo reſurrectionis Chriſti memoria ſpeciali temporis anniverſarii ad id deputatione ſolenniùs ex neceſſitate legis Eccleſiaſticæ recoli debuit: ita aliorum etiam Chriſti beneficiorum & Sanctorum memoria feſtivè celebrari debuit.* Ibid. pag. 382. 353. Reſp. Apoſtolos Dominica die, ſic dicta, quòd Dominus illa die ſeptimanæ reſurrexerit, conveniſſe ad cultum Divinum obeundum, largimur: at vel legem tuliſſe, ut eo die omnes convenirent: vel diem illum in feſtum propriè dictum convertiſſe, & aliis propter myſterium ſanctiorem effeciſſe (non enim dies ipſe Sanctus eſt, ſed in die eo ſe homines in publica congregatione ſanctificant) vel myſterium, ſanctitatem ſingularem cuivis alii tempori appropriaſſe: vel feſtorum multitudinem exemplo ſuo ſanxiſſe: vel denique feſta in Sanctorum honorem inſtituta vel inſtituenda probaſſe, falſiſſimum equidem eſt. Quo ergo jure Eccleſia non Apoſtolica (nam Apoſtolicam authoritatem in Papa tuo continuatam eſſe, ſuave delirium veſtrum eſt) hanc ſibi authoritatem & poteſtatem vindicat? Si Apoſtolica authoritate ſtatur, præter diem Dominicum aliud tempus ad ſolennem cultum non deputabitur; ac ne feſta quidem anniverſaria Chriſti obtinebunt. Nullum enim planè feſtum Chriſtianum ab iis inſtitutum, vel celebratum eſt. Liberæ tamen Eccleſiæ politiæ eſt, certo anni tempore convenire ad celebranda certa Dei beneficia, dummodo id fiat abſque jugo & ſuperſtitione, quaſi ſanctius & μυστικώτερον ſit hoc vel illo die beneficia commemorare; vel myſteriorum memoria certo externo ritu ſit celebranda; vel minùs homines obligentur aliis diebus, quàm iſtis congregationibus adeſſe, & Deum ac beneficiorum ejus memoriam recolere.

OBIECT. III. *Paulus Act. XX. 16. innuit, ſibi neceſſariò Pentecoſten Hieroſolymis celebrandam. Ergo illud aliáque ejuſmodi feſta ab Apoſtolis inſtituta, adeóque neceſſariò obſervanda ſunt.* Reſp. Paulus non innuit, neceſſariò ſibi Pentecoſtes feſtum celebrandum eſſe, ſed feſtinandum tantùm ſibi eſſe, ut die Pentecoſtes Hieroſolymis præſens ſit, non propter feſti celebrationem utique, ſed propter concurſum Judæorum, ut occaſionem & anſam eos convertendi haberet.

EXCIP. REDING : *Saltem hinc liquet, jam tum Apoſtolis in more fuiſſe Pentecoſten Chriſtiano*

ſtiano ritu celebrare. Ibid. pag. 383. Reſp. Nihil profectò minùs liquet. Vel micam rationis ex textu, ſi potes, prome. Feſtinabat Paulus verſus Hieroſolymas, ut intereſſet feſtivitati Pentecoſtes, *procul dubio Judæorum*, inquit Cajetanus; & circumſtantiæ omnes id oſtendunt.

OBIECT. IV. *Chriſtus ipſe ſanctificavit dies illos, quibus natus, paſſus eſt, aſcendit. Planè ſicut naſcens præſepe, moriens crucem, reſurgens ſepulchrum ſanctificavit.* Reſp. 1. Eſto ſanctificaverit dies, quibus natus, paſſus eſt, aſcendit. At cùm illi tranſiverint, quid hoc ad anniverſarios ejuſmodi dies? Imò quid ad dies Nativitatis, Paſchatis, quos conſtat non eſſe præcisè eoſdem, quibus myſteria illa peracta ſunt. 2. Mittimus illas de præſepi, cruce, ſepulchro ſanctificatis nugas. Eadem enim ratione dici poſſet etiam os Iudæ oſculantis Chriſtum, & ab eodem contactum, imò ſceleratas quoque militum eum prenſantium manus ſanctificatas eſſe.

EXCIP. REDING: 1. *Sanctificatio illa, qua Chriſtus affecit dies Nativitatis, paſſionis ſuæ &c. nonniſi fatuo Pſeudo-Reformationis ſpiritui eſt umbra merè tranſiens: in piis verò mentibus religioſam myſteriorum exigit commemorationem, cui excitandæ & publico cultu venerandæ Eccleſia tempus determinare debet. Nimis ergo materialis ſpiritus tuus eſt, dum obtutum tuum in materialibus duntaxat illis diebus, quibus ea myſteria peracta ſunt, defigis. 2. Sacrilegum Judæ os, & ſcelerata militum manus poſitivum poſuerunt obicem ſanctitati relativæ ex Chriſti contactu ſuſcipiendæ. In cruce contra, præſepi, ſepulchro Domini ex contactu Chriſti moraliter perſeverat Memoriale in religioſis mentibus, excitans piam ex fide myſteriorum tantorum commemorationem; perinde ac feſtis diebus ad eadem myſteria recolenda determinatis competit ſanctitas relativa per Apoſtolicam authoritatem moraliter impreſſa.* Ibid. pag. 383. Reſp. 1. Nondum tibi conceſſi, Chriſtum tempus illud, quo natus, paſſus eſt &c. ſanctificaſſe, ſic videlicet, ut facto ſuo, ceu mandato quodam tempus illud ad cultum ſegregaverit, & quidem ita, ut tempori myſterium, ſanctitas, efficacia, cultum ipſum Deo gratiorem, efficaciorem reddens, inſit. Unde enim rei huic fidem facies? Sed *eſto*, repeto. Annon tranſierunt illi dies? An *Deformatio* veſtra hoc inficias iverit? Si ergo vim ullam ratio tua habet, demonſtrandum vobis eſt, Chriſtum inſtituiſſe, ut vel *idem* ille dies anniverſarius, vel ejus loco *alius* anniverſarius feſtivus habeatur. *Eundem* diem inſtitutum eſſe, ne quidem aſſerere audes, quia ubique *materialem* diem (neſcio tamen quam tempus *materiam* habeat, vel quam novi philoſophi *materialis ſpiritus* in tempore, dic demonſtrare poſſit) removes. *Alium* verò à Chriſto inſtitutum eſſe, nondum probaſti. Imò contrarium non obſcurè doces, ubique ad *Apoſtolicam authoritatem* in Eccleſia continuatam, hoc eſt, judicio tuo, Papalem provocans. Ubi ergo *ſanctificatio* ſive illa *moralis*, ſive *phyſica*, ſive externa, ſive interna? Nam Eccleſia tempus nullum ſanctificare poteſt, quia, ſolus Deus ſanctitatis, myſterii, cultus dominus eſt. Neque licet cuiquam hominum feſtum inſtituere, quia, uti Bellarminus ipſe *de Eccl. Triumph. lib. III. cap.* 10. loquitur, *Eccleſia non præcipit actus internos.* Unde nulla lex eſſe poteſt de feſto obligans propriè conſcientiam, niſi lex ſervandi boni ordinis, & ſanctificandi ſe Deo. 2. Quomodo os Judæ, manus militum, ori, corpori Chriſti poſitivum obicem poſuerunt? Annon enim oris & corporis Chriſti contactum verè receperunt? Non ergo quicquid Chriſtus contigit ob conta-

ctum cum ſanctificatum eſt. Sed non poſuerunt, innuis ita, obicem præſepe, crux, ſepulchrum. Imò nec poſuerunt, nec non poſuerunt, quia ponere, vel non ponere, non eſt materiæ & rerum corporalium. Privatio & habitus circa idem ſubjectum ſunt.

OBIECT. V. *Si feſtis diebus nulla relinquitur ſanctificatio, ſignificatio & myſterium, tollendi in univerſum omnes erunt.* Reſp. 1. Tolli debent abuſus & pravæ opiniones. Ipſe verò uſus libertati eccleſiæ relinquendus. 2. Cùm non dies ſeu tempus, quo myſteria illa recoluntur, ſed verbum Dei, quod illo tempore prædicatur & applicatur, nos de nativitate, paſſione, aſcenſione Chriſti admoneat, omnis ſignificatio illa & myſterium non tempori, ſed verbo Dei inerit. Non tamen propterea tempus ipſum prædicationi illi deſtinatum tolli neceſſariò debet. Ita non quia præceptor, non tempus, diſcipulum erudit, iccirco nullum tempus, nullæ horæ conſtitutæ eſſe debent, quibus præceptorem diſcipulus adeat.

EXCIP. REDING. : 1. *Feſta ſub religioſis intentionibus ab Eccleſia inſtituta ita obligant ad ſanctificationem certorum temporum, ut hæc obligatio non auferat Eccleſiæ libertatem, ſed potiùs refractarios Eccleſiam non audientes Ethnicis & Publicanis accenſendos demonſtret. 2. Sicut verbo Dei ineſt ſanctificatio relativa, in myſtica ſignificatione ſubſiſtens: ita in V.T. ex inſtitutione Divina extitit præceptum de ſanctificando Sabbatho, non quoad præciſam verbi Divini in eo prædicandi ſanctificationem, ſed quia ipſum tempus habuit Divinæ deputationis characterem, ſub quo juxta expreſſum Decalogi præceptum ſanctificandum fuit. Huic verò in N.T. ſubſtitutus eſt dies Dominicus. Ergo & ipſe, & alia feſta parem ſanctitatem relativam ſeu myſticam ſignificationem, non ex ſolo Dei verbo, quod eo die prædicatur, ſed extra illud habent.* Ibid. pag. 384. Reſp. 1. Hominum irreligioſorum irreligioſa intentio eſt, ſanctificare tempora à Deo non ſanctificata: & Judaiſmi jugum eadem ratione Eccleſiæ imponitur, certiſſima cum libertate à Chriſto conceſſa clade. Et tantum abeſt, ut Publicani & Ethnici ſint, qui Eccleſiam ejuſmodi non audiunt, ut Ethnicorum potiùs & Judæorum Synagogæ nomen Eccleſia ejuſmodi jugum imponens, & tempora mutans, mereatur. 2. A Veteri Teſtamento ad Novum: à Sabbatho Judaico ad Chriſtianam Dominicam: à Dominica ad feſta quævis alia Papæ arbitrio Eccleſiæ impoſita: à verbi Divini, ex ore Dei prodeuntis ſanctitate, ad ſanctitatem temporis humano arbitrio definitam argumentari, eſt hominis omnia confundentis, & parum vel ſibi, vel veritati conſtantis. Ne quidem Sabbathi Judaici à Deo inſtituti ſanctificationem intelligis: quæ non in ſanctificatione temporis, qua tale, conſtitit, ſed in eo potiùs, quòd ceſſarent homines ab opere ſuo, & ab omni labore. Quæ ceſſatio ſanctificatio illius diei dicitur, non quòd tempus ipſum ſanctum eſſet, ſed quòd in tempore eo ſic ceſſarent Domino Deo ſuo. Erat enim ſabbathum *ſignum* inter Deum & populum, *ad cognoſcendum*, inquit Deus, *quòd ego Jehova ſanctificator veſter*, Exod. XXXI 13. Nempe ſi ceſſarent ab opere illo fine, cum illa cogitatione & commemoratione, quòd ita crederent in Jehovam tanquam Deum ſuum, ut qui eos ſanctificet, & in ſanctificatione juſtificet, & in juſtificatione quietem ſit præbiturus, ea erat futura ſanctificatio iſtius diei. Unde perſpicuum erat, ſanctificationem Dei illam fuiſſe, non qua tempus propter myſterium ſanctum æſtimaretur, ſed qua Deus ut ſanctificans & juſtificans per Chriſtum veram quietem aliquando allaturum ſanctificaretur & glorificare-

caretur. Fuit ergo Sabbathum inter ſigna & umbras rei futuræ, nempe illius quietis, quam adhuc Iſrael debuit expectare, ad quam intrat omnis, qui credit Evangelio, Pſal. XCV. 11. Hebr. IV. 9. 10. 11. Neque hoc ſenſu Sabbatho in N. T. Dominica ſucceſſit; utpote quæ ſine tali myſterio & cultu liberè ab Eccleſia deputata eſt in tempus illud, quo publicè Deus colendus eſt. Cui extra cultum publicum in eo peragendum tribuere ſanctitatem & myſterium, ſpecies quædam γοητείας & incantationis, non cultus Deo gratus eſt.

OBIECT. VI. *Patres quoque dies feſtos Sanctos, Sacros, Myſticos appellare ſolent.* Reſp. Solent, at non ratione temporis, ſed myſterii, quod in eo prædicatur: nec quòd eo tempore magis, quàm quolibet alio, efficaciùs myſteria illa doceri poſſe exſtiment. Pontificii verò non contenti actione ſancta, ob quam dies Sancti appellantur, ipſos per ſe ſanctiores reliquis faciunt, adeò ut inter obſervantiam dierum Judaicam & Chriſtianam modicum interſit. Unde Bellarminus aſſerit, *dies feſtos verè aliis ſanctiores eſſe, nec ſublatam in eccleſia Chriſti, ſed mutatam eſſe ſignificationem & diſcretionem dierum legalium.* Tale quid Patribus ne in mentem quidem unquam venit.

Excip. Reding: 1. *Fateris ergo, dies feſtos à Patribus dici ſacros & myſticos non ratione temporis materialiter ſpectati, ſed myſterii huic annexi & morali quodam, ad myſterium ejuſmodi publico & ſolenni cultu recolendum ab Eccleſia conſtitutæ deputationis, charactere inſigniti. Qui quidem character non reſtrictus eſt ad eam duntaxat moram, quo verbum Divinum prædicatur, ſed extenditur ad univerſum diem: neque in auditione duntaxat verbi Dei conſiſtit, ſed in hujus religioſa exercitatione, ſub reali officii ab Eccleſia præſcripti & ceſſationis ab operibus ſervilibus exhibitione. 2. Licet myſterium in feſtis recolendum aliis diebus æquè efficaciter doceri poſſit; certa tamen dierum feſtorum deputationi ſanctitas relativa ineſt, ſub qua illi dies ſanctificari debent, ſanctificatione non intra eos ſubſiſtente, ſed in ipſum Deum & Chriſtum tranſeunte.* Ibid. pag. 384. Reſp. 1. Quid faſſus ſim, verba mea oſtendunt. Sed quæritur hîs, non quid ego faſſus ſim, non quid tu fateare, ſed quid faſſi ſint Patres. Hos ergo tempori ſanctitatem, myſterium tribuiſſe, & tempori *myſterium*, uti tu loqueris *annexuiſſe*, tempori denique etiam, in quo myſterium non celebratur, commemoratur, adeóque ipſi ſervili ab operibus vacationi, eximium quid, cultum, ſanctitatem vendicaſſe (quæ tua ἀιτήματα protrita jam ſunt) probandum tibi fuerat. Circulatoris adinſtar multa declamas, nihil probas. 2. Sic ergo tempori etiam extra myſteriorum commemorationem, ſanctitatem quandam propriam, ſed in Deum, Chriſtum relatam, tribuis. Craſſa nimis hæc ſunt, indicia Antichriſtianæ Eccleſiæ, quæ tempora mutare, & creaturis præter Creatorem ſervire debuit. Quomodo etiam Bellarminus *lib. III. 6.* expreſſis verbis faſſus eſt, *honorem feſtorum dierum immediatè & terminativè pertinere etiam ad Sanctos.* qui tamen etiam *cap. 10.* dixerat, *dies feſtos eſſe partem quandam Divini cultus.* Ergo partem quandam Divini cultus *immediatè & terminativè* refertis ad Sanctos. Hæc verò craſſiſſima idololatria eſt, cum qua nil S. Patribus, crede Redingi, negotii fuit.

OBIECT. VII. *S. Clemens Conſtit. lib. VIII. cap. 39. vult, ut dies S. Stephani totius Martyrum purpurei exercitus ducis celebretur. S. Athanaſius in Orat. de matre Dei teſtatur, Annuntiationem Virginis tanquam unum ex primariis feſtis celebrandum eſſe. No-*

tæ ſunt Martyrum memoria & panegyres. Cyprianus Epiſt. lib. IV. 5. ſingulis annis mortem & feſta Martyrum celebrari monet. S. Gregorius Nicenus in Oratione S. Theodori, populum hujus Sancti feſtum celebrantem, ac templum turmatim, formicarum inſtar frequentantem, commendat. Reſp. 1. Memoriæ Martyrum veteribus uſitatæ nec feſta propriè dicta, ſed conventus ad ſepulchra in Martyrum memoriam condita fuerunt, nec inſtituta etiam, ut Sanctorum, ſed ut Dei virtus imploraretur: non ut ipſis, ſed ut huic gratiæ agerentur. Honor ipſis tributus nihil aliud erat, quàm certaminis illorum commemoratio, & ad imitationem exſtimulatio, uti Smyrnenſis eccleſiæ Epiſtola apud Euſebium *Hiſt. Eccl. lib. IV.* oſtendit. Eratque perſecutionum tempore utile, ut hac ratione ad martyrium quilibet animarentur. Tractu temporis ſenſim in Feſta Conventus illi verti cœperunt. Unde totidem Feſtivitates ortæ, multum juvante Conſtantino M. Erant tamen ejuſmodi feſta non univerſalia toti eccleſiæ, ſed particularia iis eccleſiis & locis, in quibus Martyres paſſi fuerunt. 2. Clementis Conſtitutiones apocryphæ, & interpolatæ ſunt, ipſis Adverſariis judicibus. Neque poteſt fictitia illa de Feſto S. Stephani conſtitutio cum obſervatione Socratis & Nicephori, negantium, Apoſtolos de feſtis quicquam conſtituiſſe, conſiſtere. 3. Feſtum Annuntiationis à S. Athanaſio commemoratum Chriſto, non Virgini dedicatum fuit. Etiam Oratio illa ſuppoſititia eſt. 4. Patrum Panegyrica in martyrum memoriam à S. Baſilio, Ambroſio, aliiſque ad Gentilium imitationem facta fuerunt, uti Cyrillus *contra Jul. lib. 6.* oſtendit. A præconio Divorum Gentilium ſuperſtitionibus vanis ad verum Deum, inſtitutis ejuſmodi Martyrum præconiis, fideles converti ſolitos, conſtat exemplo Gregorii Neocæſarienſis in vita ejus à Gregorio Nicæno deſcripta. Ejuſmodi verò mediis hodie, ut homines Chriſto lucremur, haud indigemus.

EXCIP. REDING: 1. *Sub tali conventu ad ſepulchra Martyrum annon Dei cultus, Martyrúmque veneratio ex ſincera religionis intentione peragebatur? At hæc ipſiſſima feſtorum norma eſt 2. Clementis Conſtitutiones alibi defendimus. 3. Feſtum Annuntiationis B. Virginis reſpectu etiam ad Deiparam ipſam habito celebratum eſſe, ex Athanaſii oratione liquet. 4. Gentiles ex lumine naturali ad falſos Divos applicato Panegyricos ſuos fundabant: nos ex lumine naturali, fidei infuſæ Divina luce ſublimato, ad Deum & verè Sanctos applicato. 5. Bellarminus lib. III. 15. ex ſingulis ſeculis S. Patrum teſtimonia contexuit, ex quibus conſtat, feſtorum ſolennitates ſemper in uſu fuiſſe.* Ibid. pag. 385. 386. Reſp. 1. Si qua Martyrum in eorundem memoriis veneratio olim obtinuit, illa certè religiosa eorundem invocatio, qualis hodie obtinet, non fuit, ſed pia commemoratio & prædicatio virtutum eorum, patientiæ inprimis, & ad eaſdem παρόρμησις. Quid hoc ad feſtum propriè dictum, cujus eſſentiam in die anniverſario & publico Eccleſiæ, feriatione ejuſdem, lætitia ſingulari, peculiari cultu, ſignificatione & repræſentatione myſteriorum, & hinc promanante ſanctitate illius diei præ aliis, qui pars ſit Divini cultus, & ratione myſterii celebrandus;

Bellar-

Bellarminus ipſe conſtituit? Nunquam probatum dabis, in primitiva Eccleſia hoc modo Martyrum memorias exactas eſſe, ut & feriatio, ſeu ceſſatio à ſervilibus operis, & lœtitia pancratica, & myſteriorum repræſentatio in iis locum habuerint, atque inſuper tempus ipſum myſtica ſanctitate donatum in partem Divini cultus venerit. Accidit autem memoriis illis, quod Gedeonis Ephod accidiſſe legimus, quod à Gedeone bono animo conſecratum, deinceps horrendæ idololatriæ occaſio extitit. Nec certè feſtiva feriatio ad meditationem & imitationem virtutum Martyrum multum confert, ſed ad idololatriam potiùs, otium, crapulam, graſſationes, & ſimilia illex eſt, uti fuſiùs *Myſter. Babyl. Diſſert. XIV.* 12.13. demonſtravimus. 2. Nec Clementis Conſtitutiones defendiſti, nec defendere potes. νοθείας nimiùm noſtri propalarunt. 3. Quid veteres in feſto Annuntiationis Deiparæ egerint, Athanaſii (vel potiùs, uti ipſe Baronius *Not. ad. Martyrol. R. p* 200 ariolatur, Cyrilli, Athanaſio recentioris) relatio oſtendit. Ait enim, *in eo de Filii à Cœlis deſcenſu agi.* non aliud. Nihil de veneratione religioſa Deiparæ. Neque id Eccius veſtras diſſimulavit, cujus *tomo* 3. *Homil* 6 hæc verba ſunt: *Quamvis hoc feſtum applicationem habeat à Virgine Maria ſumptam, tamen peculiariter feſtum totius naturæ Chriſti humanæ continet. Verbum enim Dei Patris æternum hodie caro factum eſt, & humana ejus natura ſupra omnes exaltatu eſt choros Angelorum, dum in unitate perſonæ unita eſt Filio Dei.* Proin in veteribus etiam Legendis & Sermonibus de hoc feſto non *Annuntiationis Mariæ*, ſed *Dominicæ* nomine venit. Denique & nuper Hartus veſter contra Rainoldum *Colloq. p.* 278. aſſeveravit, feſtum Annuntiationis & Purificationis non *Dominæ noſtræ* (Mariæ) ſed *Chriſti proprium* eſſe. 4. Feſta in honorem Dei vel Divorum ſub ratione myſterii agitanda eſſe, nec Gentilibus naturæ lumen, nec vobis idem illud naturæ lumen *fidei infuſæ Divinæ luce ſublimatum*, ſed ſuperſtitio æquè utriſque dictavit. Nec enim naturalis ratio, nec Divina revelatio eam in rem vobis ſuppetit. 5. Bellarmini ex prioribus ſeculis teſtimonia Polyhiſtor noſter Hoſpinianus *de Orig. Feſt. Chriſt. cap.* 4. ad partes vocavit. ad quem te remitto. Quæ ex ipſo corraſiſti teſtimonia, vel apocrypha, vel ἀπροσδιόνυσα omnia ſunt. quia temporis ſanctitate myſtica, & Sanctorum religioſo cultu in iis exercendo ne hiſcunt quidem. Theodoretus *lib. VIII de Martyr.* teſtis eſt, libuiſſe veteribus feſta Judæorum & Ethnicorum cum Chriſtianis commutare, *quia*, inquit, *in Tertull. lib. de Cor. Mil.* B. Rhenanus, *opus fuit olim multa indulgere Chriſtianis, quòd ſenes plerumque ad noſtram religionem converſi ſint, ut receptam conſuetudinem abjicerent.*

BUL-

BULLA PII IV.

Super Confirmatione Oecumenici Generalis Concilii Tridentini.

Pius Epiſcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

BEnedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui reſpicere dignatus Eccleſiam ſuam ſanctam, tot procellis & tempeſtatibus agitatam atque vexatam, & graviùs indies laborantem, apto tandem ei ſubvenit optatóque remedio. Ad plurimas & pernicioſiſſimas hæreſes extirpandas, ad corrigendos mores, & reſtituendam Eccleſiaſticam diſciplinam, ad pacem & concordiam Chriſtiani populi procurandam, indictum jam pridem in Civitate Tridentina Oecumenicum & generale Concilium à piæ memoriæ Paulo III. prædeceſſore noſtro, & ſeſſionibus aliquot habitis cœptum fuerat, ab ejus autem ſucceſſore Julio in eandem urbem revocatum, poſt alias ſeſſiones celebratas, variis impedimentis & difficultatibus objectis, ne tum quidem peragi potuerat, itaque diutiùs intermiſſum fuerat, non ſine maximo mœrore piorum omnium, cùm quotidie magis Eccleſia ejuſmodi remedium imploraret. Nos autem poſt ſuſceptum Sedis Apoſtolicæ regimen, tam neceſſarium, ac ſalutare opus, ſicut paſtoralis ſolicitudo monebat, divinæ miſericordiæ fiducia perficere aggreſſi, adjuti pio ſtudio chariſſimi in Chriſto filii noſtri Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Chriſtianorum Regum, Rerumpublicarum, ac Principum, tandem conſecuti ſumus, quod nec diurnis, nec nocturnis curis elaborare deſtitimus, quodque à Patre luminum aſſiduè precati ſumus. Cùm enim eam in urbem undique ex Chriſtiani nominis nationibus conveniſſet, noſtris convocata literis, & ſua etiam ipſorum pietate excitata, Epiſcoporum, & aliorum inſignium Prælatorum maxima & Oecumenico Concilio digna frequen-

quentia, præter plurimos alios pios, & ſacrarum literarum ſcientia, divinique & humani juris cognitione præſtantes viros, præſidentibus ipſi Synodo ſedis Apoſtolicæ legatis, nobis adeò Concilii libertati faventibus, ut etiam de rebus ſedi Apoſtolicæ propriè reſervatis liberum ipſi Concilio arbitrium per literas ad Legatos noſtros ſcriptas, ultrò permiſerimus, quæ de Sacramentis & aliis rebus, quæ quidem neceſſariæ viſæ ſint, tractanda, definienda & ſtatuenda reſtabant, ad confutandas hæreſes, ad tollendos abuſus & emendandos mores, à S.S. Synodo ſumma libertate, diligentiáque tractata, & accuratè ac maturè admodum definita, explicata, ſtatuta ſunt. Quibus rebus perfectis, Concilium tanta omnium, qui illi interfuerunt, concordia peractum fuit, ut conſenſum eum planè à Domino effectum fuiſſe conſtiterit. Idque in noſtris atque omnium oculis valde mirabile fuerit. Pro quo tam ſingulari Dei munere ſupplicationes ſtatim in alma hac Urbe indiximus, quæ magna cleri & populi pietate celebratæ fuerunt, laudéſque & gratias divinæ majeſtati meritò perſolvendas curavimus: cùm ejuſmodi Concilii exitus ſpem magnam & propè certam attulerit, fore, ut majores indies fructus ad Eccleſiam ex ipſius decretis conſtitutionibúſque perveniant. Cùm autem ipſa, ſancta Synodus, pro ſua erga ſedem Apoſtolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum veſtigiis inhærens, decretorum ſuorum omnium, quæ noſtro, & prædeceſſorum noſtrorum tempore facta ſunt, confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica Seſſione facto: Nos ex Legatorum literis priùs, deinde poſt reditum eorum, ex iis, quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, poſtulatione ipſius Synodi cognita, habita ſuper hac re cum Venerabilibus fratribus noſtris, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, deliberatione matura, ſanctíque Spiritûs inprimis auxilio invocato, cùm ea decreta omnia Catholica & populo Chriſtiano utilia ac ſalutaria eſſe cognoviſſemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorundem fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu in conſiſtorio noſtro ſecreto, illa omnia & ſingula auctoritate Apoſtolica hodie confirmavimus, & ab omnibus Chriſti fidelibus ſuſcipienda ac ſervanda eſſe decrevimus; ſicut harum quoque literarum tenore, ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & ſuſcipi obſervarique decernimus. Mandamus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis à ſacris Canonibus

conſtitutis, aliiſque gravioribus, etiam privationis, arbitrio noſtro infligendis, univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis & aliis quibuſvis Eccleſiarum Prælatis, cujuſcunque ſtatûs, gradûs, Ordinis & dignitatis ſint, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem decreta & ſtatuta in Eccleſiis ſuis, Civitatibus & diœceſibus, in judicio & extra judicium diligenter obſervent, & à ſubditis quiſque ſuis, ad quos quomodolibet pertinent, inviolabiliter faciant obſervari; Contradictores quoslibet & contumaces, per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas etiam in ipſis decretis contentas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: Invocato etiam, ſi opus fuerit, brachii ſecularis auxilio. Ipſum chariſſimum filium noſtrum Imperatorem electum, cæteróſque Reges, Reſpublicas, ac Principes Chriſtianos monemus, & per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti obteſtamur, ut qua pietate Concilio per oratores ſuos affuerunt, eadem pietate, ac pari ſtudio, Divini honoris & populorum ſuorum ſalutis cauſa, pro Sedis quoque Apoſtolicæ & Sacræ Synodi reverentia, ad ejuſdem Concilii exequenda & obſervanda decreta, Prælatis, cùm opus fuerit, auxilio & favore ſuo adſint, neque adverſantes ſanæ ac ſalutari Concilii doctrinæ opiniones à populis ditionis ſuæ recipi permittant, ſed eas penitus interdicant. Ad vitandum prætcrea perverſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilii commentarios & interpretationes ſuas edere, Apoſtolica authoritate inhibemus omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis, cujuſcunque ſint ordinis, conditionis & gradus, quàm Laicis, quocunque honore, ac poteſtate præditis; Prælatis quidem ſub interdicti ingreſsûs Eccleſiæ, aliis verò, quicunque fuerint, ſub excommunicationis latæ ſententia pœnis, ne quis ſine authoritate noſtra audeat ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullúmve omnino interpretationis genus ſuper ipſius Concilii decretis, quocunque modo edere, aut quidquam quocunque nomine, etiam ſub prætextu majoris decretorum corroborationis, aut executionis, alióve quæſito colore, ſtatuere. Si cui verò in eo aliquid obſcuriùs dictum & ſtatutum fuiſſe, eámque ob cauſam interpretatione aut deciſione aliqua egere, viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad ſedem videlicet Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram,

giſtram, cujus authoritatem etiam ipſa Sancta Synodus reverenter agnovit. Nos enim difficultates & controverſias, quæ ex iis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipſa quoque ſancta Synodus decrevit, reſervamus, parati, ſicut ea de nobis meritò confiſa eſt, omnium provinciarum neceſſitatibus ea ratione, quæ commodior nobis viſa fuerit, providere: Decernentes nihilominus irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quavis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Ut hæc autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excuſatione ignorationis uti poſſit: Volumus & mandamus, ut hæ literæ per aliquos Curiæ noſtræ Curſores in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi, tunc cùm in eis populus, ut miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palàm & clara voce recitentur, & poſtquam recitatæ fuerint, ad valvas earum Eccleſiarum, itémque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito campi Floræ affigantur, ibique, ut legi & omnibus innoteſcere poſſint, aliquantiſper relinquantur. Cùm autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in alma Urbe ad impreſſionem tradantur, quò commodiùs per Chriſtiani nominis provincias & regna divulgari poſſint. Tranſſumptis quoque earum, quæ manu alicujus publici notarii ſcripta, ſubſcriptáve, & ſigillo ac ſubſcriptione alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita fuerint, fidem ſine ulla dubitatione haberi, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ confirmationis, monitionis, inhibitionis, reſervationis, voluntatis, mandatorum & decretorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum; Anno incarnatinonis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo tertio. Septimo kalend. Februarii, Pontificatûs noſtri anno quinto.

HISTORIA CONFIRMATIONIS CONCILII.

POſtrema Seſſione recitatis Concilii decretis, Secretarius in medium procedens rogavit: *Anne placeret Patribus, ut Synodi nomine per Legatos & Præſidentes omnium, quæ ſub Paulo III. Julio. III. & Pio IV. decreta ſunt, confirmatio à R. Pontifice petatur?* Reſponſum eſt non ſigillatim per ſuffragia, ſed confusè & promiſcuè una voce: *Placet.* Factum id die 24. Decembris A. 1563. Paulò poſt ante Nativitatis feſtum Legati Moronus, & Simoneta Romam redierunt, actumque tum ſtrenuè fuit de confirmatione Concilii petenda & concedenda. Papæ, ac inprimis Curiæ Miniſtris ei obſtrepentibus ingens oborta eſt anxietas, expendentibus cum animo ſuo, Reformationis decreta, ſi à Pontifice confirmentur, non exiguo Curiæ damno ceſſura, Ad animum ſibi revocabant, *decreta verbis generalibus & abſque clauſulis concepta ſubtilem interpretationem admittere. Difficultate igitur oborta mundum aſſuetum jam oblatrare, ſenſum curiæ commodis perniciosum iis proculdubio affict urum: Idque tanquam rem ſpecioſam & reformationis titulo velatam cupidè ab omnibus acceptum iri.* Acceſſere ſupplices & memoriales libelli Pontifici oblati ab iis, qui officia mercati, & damnum hoc prævidentes compenſationem petebant. Pontifex de efficaci remedio ſolicitus, an, & quomodo Concilium confirmandum, & quod remedium obortis querelis opponendum eſſet, Cardinales in conſilium miſit. Suaſerunt nonnulli, decreta *Fidei* ilico confirmaret, in reliquis verò cum mora & maturitate quadam procederet. Quædam enim *Reformationis* capita ob exiguam utilitatem, magnámque, quam paritura eſſent, confuſionem, conſideratu digna eſſe: alia propter impoſſibilitatem & ſummam difficultatem crebras diſpenſationes flagitare, quas & indecoras futuras, & ſiniſtris ſermonibus anſam præbituras. Deliberandum etiam de modo executionis, providendúmque, ne cuiquam reformatio damnum aut præjudicium afferat. Conſilio huic audiens Papa, octo Cardinales delegit, iiſque, ut decreta recognoſcerent, injunxit. Eorum major pars eò inclinavit, *moderanda priùs quàm confirmanda eſſe decreta: nonnulla etiam emendanda & abroganda, ut ita omnibus conſtet, non Papam à Concilio, ſed potiùs Concilium à Papa leges accipere oportere.* Sed Papa tum ſua ſponte, tum à Morono & Simoneta inductus, ad confirmationem propenſiore animo fuit. Octo igitur Cardinalibus adjungit Cardinales Abuldiſſerium & Amulium, præcipuóſque Officiales Cameræ, Cancellariæ & Rotæ. Ex horum cenſu quatuor Cardinales cenſebant, *Concilium abſolutè confirmandum eſſe.* Et eam in rem argutè Cardinalis Amulius diſſe-

diſſeruit, abſolutam Confirmationem Concilii urgens hoc argumento, *quòd futurum ſit, ut Concilii decreta tanquam imperfecta traducantur, & per Concilia vel Nationalia vel Generale aliud ſtatim alia proviſio in publicum prodeat, ſi mox, ut finitum eſt Concilium, de illo emendando agatur, aut etiam non confirmatum, quaſi in ancipiti hæreat. Approbatis verò Concilii decretis, tanquam reformatione quadam perfecta, authoritatem ei conſtituram apud omnes, creditúmque iri, à Concilio reformationem quandam ſanctam, perfectam & neceſſariam inſtitutam eſſe. Interea diſpenſationum beneficio Papam miniſtris ſuis providere poſſe, ſine ulla violatione decretorum Concilii, utpote quæ edita ſint ſalva in omnibus Apoſtolica authoritate. Quin & decreta ipſa clypei inſtar futura ad propulſandas importunas eorum petitiones, quos gratiis indignos judicabit, atque ita res temporis progreſſu ſenſim ſine ſenſu priſtinum in ſtatum redituras.* Concluſit, *moderationem minimam, vel emendationem ſuſcipere, vel moram confirmandis interponere, non aliud eſſe quàm mortiferam plagam omnibus infligere.* Curiæ Officialibus damna metuentibus, multùmque refragantibus, etiam Hugo Boncampagnus, Epiſcopus Veſtanus, ei ſententiæ, quæ abſolutam confirmationem ſuaſit, acceſſit, ſimúlque qua via omnibus incommodis occurri poſſit, Pontificem monuit, nempe *ſi Pontifex ſtatuat & edicat, ne gloſſarum & interpretationum Concilii ullus ſit locus; imò ne judicibus quidem Decretorum expoſitio permittatur, ſed vel Sanctæ Sedi, vel certè Congregationi Cardinalium ad interpretanda Synodi decreta à Pontifice conſtituendæ reſervetur. Ita fore, ut nemini Concilio in Curia præjudicium uti liceat, illúdque uſu & declarationibus idoneis accommodetur ad id, quod ex eccleſiæ utilitate futurum ſit: imò non tantùm authoritas Sedis Apoſtolicæ, & jura ac prærogativæ eccleſiæ non imminuantur, ſed etiam majorem in modum augeantur & amplificentur.* Placuit Pontifici & Cardinalis Amulii, & Epiſcopi Veſtani, qui conſilio fido Cardinalitium galerum meruit, ſententia, in quam proin manibus pedibúſque ivit. Die 26. Januarii An. 1564. Moronus & Simoneta in Conſiſtorio Pontificem nomine Concilii, ut ejus decreta confirmare dignetur, ſolenniter orant. Pontifex Cardinalium ſuffragia rogat, qui exceptis duobus, ſc. Clemente & Alexandrino Cardinalibus, omnes confirmandum eſſe conſentiunt. Quod ipſum mox Bullâ eodem die edita, & promulgata, ac à Cardinalibus ſubſcripta præſtitit. poſtremò etiam Legatis, Cicadæ item Bononienſi & Vitellio Cardinalibus, ut earum rerum, quæ ad Concilii confirmationem & executionem pertinent, curam ſuſcipiant, negotium dedit.

Kkkkkk 3 NO-

NOTÆ

Ad Hiſtoriam confirmationis Concilii, &
Bullam Pii IV.

PRimò & Synodus confirmationem decretorum omnium Concilii ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV. conditorum, per Moronum & Simonetam petiit: & poſt longam deliberationem Papa eam editâ Bullâ promptè præſtitit. Eſt & hoc inter argumenta ſervientis Concilii. Etenim decreta illa à Papa confirmari petierunt Patres, & ipſe adeò confirmavit vel nudo *aſſenſu*, vel *edicto*. Si prius, hoc ipſi commune cum omnibus Epiſcopis, qui in Concilio acclamabant, *Placet*, fuiſſet. Quomodo olim omnes Epiſcopi aſſenſu ſuo Concilia firmabant. Quibus proinde & τὸ ἐπιψηφίζειν & τὸ ἐπικυροῦν paſſim tribuitur. Si poſterius, uti ſanè factum ex ipſo Bullato edicto liquet, dictaturam igitur in Concilium Papa exercuit. Imò ipſum Concilium ſupervacaneum fuit, vel certè Præſules nonniſi ad ornandam ſcenam vocati ſunt. Potuit enim Papa vel ex tripode oracula fundere, vel advocatis Theologis, & auditis eorum ſententiis, quam libuiſſet, ſimpliciter deligere & confirmare. Et ſanè Præſulum ſuffragia vel fuerunt à Spiritu S. & deciſiva, vel non. Si *poſterius*, non major uſus fuit Generalis Concilii, quàm conſultationis cujuslibet, & fruſtra Spiritus S. præſentiam & directionem Synodus jactavit. Neque Præſulum aliæ partes fuiſſent, quàm cognoſcentium & conſultantium, ſolius Papæ pronuntiantis. Quod ipſum totius Concilii eſſentiam tolleret. Si *prius*, decreta deciſiva & à Spiritu S. manantia confirmatione omninò nulla indiguerunt. Addo confirmationem illam cum arrogata Concilio infallibilitate pugnare. Si enim infallibilia fuerunt Concilii decreta, confirmatione Pontificis opus non habuerunt. Neque ſanè confirmatio Concilium reddere infallibile potuit, utpote quæ Concilio poſterior, eique acceſſoria fuit. Perinde hoc eſſet, ac ſi quis diceret, hominem mortuum mentiri non poſſe. Denique ex univerſa Antiquitate edictum ejuſmodi bullatum, quale Pii IV. fuit, depromi nequit. Imperatoribus potiùs Conciliorum confirmatio, ſeu potiùs obligatio obſequii in foro, non conſcientiæ, ſed externo, ad conſervationem pacis & tranquillitatis publicæ competebat. Ita Conſtantinus M. Nicenum Concilium ἐκράτυνε νόμῳ *lege confirmavit*, apud Theodoretum *Hiſt. Eccl. lib.. II.* 4. Concilium Conſtantinopolitanum I. Theodoſium rogavit, ut τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃ τὸ τέλος *decretorum finem ſigillo ſuo muniat*. Solebant omnino Principes Synodorum acta ἐπικυροῦν, ἐπισφραγίζειν, βεβαιοῦν, *roborare*, *ſigillo*

ſigillo munire, confirmare. Has quoque partes poſteriorum temporum Pontifices ſibi non pretio, ſed vi rapuerunt,& quam illi confirmationem ad exterius forum, hi ad conſcientiæ tribunal, perinde ac ſi conſcientia hominum decretis Synodi ob ſolam Pontificum confirmationem obligaretur, iniquè traxerunt. Non defuerunt tamen in Tridentino Concilio tres Epiſcopi, qui reſiſterent, contradicerèntque,ne confirmatio à Pontifice peteretur, quia Concilium per ſe ſufficeret ad decreta authoritate impertienda, ut eſt in Actis Antuerpiæ à Silvio excuſis, ſed à Binio, Caranza, aliiſque omiſſum. Quid quòd Concilium ipſum in decreto ſuſpenſionis Seſſ.XVI. non interveniente Pontificis authoritate omnes Chriſtianos Principes & Præſules exhortatur, ut *quatenus ad eos ſpectat, faciant obſervari in ſuis regnis dominiis & Eccleſiis omnia & ſingula, quæ per hoc ſacrum Oecumenicum Concilium fuerunt hactenus ſtatuta & decreta.* Cujus auſi quæſitiſſimus fuit apud Romanam curiam ſenſus, Nuntiiſque duobus Apoſtolicis pro magno imputatum,quòd quæ in Synodo adhuc definita eſſent, rata eſſe ſine Pontificis authoritate interveniente juſſiſſent. Factum tamen eſt, & facto color aliquis evanidus Romæ inductus eſt,uti ſuperiùs *Tom. I. p.* 1075. oſtendimus. Meritò igitur in poſtrema etiam Seſſione,ubi de petenda Confirmatione actum, Archiepiſcopus Granatenſis monuit, ſi nunc à Pontifice confirmatio petatur, damnatum iri eos Patres, qui Seſſ. XVI. judicârunt, decreta Concilii exequenda eſſe ſine ulla confirmatione. Nihil jam dicam de modo petendæ confirmationis, qui eadem congregatione decretus eſt, nimirum *ut Concilium confirmationem peteret, & non expectato reſponſo dimitteretur,* quod plerique monebant aucturum ſuſpicionem, *Papam & Concilium ex compacto agere.* Sed ut ſententia illa vinceret, Cardinalis Lotharingi artibus effectum eſt. *Secundò,*Pontificis cum Cardinalibus Curiæque Miniſtris de confirmando Concilio inſtituta deliberatio notabilis eſt. Ei anſam præbuére gnathonum Papæ de Reformatione in Concilio inſtituta, & commodis Romanæ Curiæ noxia graves querelæ. Commoda igitur ſua ante ſalutem & utilitatem eccleſiæ habuiſſe eos, ſatis etiam inde conſtat. Cauſantur, Reformationis decreta, *generalibus verbis & abſque clauſulis concepta, ſubtilem interpretationem admittere.* Teſtes igitur illi ipſi ſunt fraudis Concilii, decretorum cothurnis orbi Chriſtiano illudentis. In ancipiti & ſacrum inter ac ſaxum hærentibus Papæ & gnathonibus ejus callidis,Cardinalis Amulius & Epiſcopus Veſtanus ſubveniunt. Suadet Amulius abſolutam confirmationem, *ut ita opinio omnium & fama alatur,Concilium ſanctum & perfectam Reformationem adornâſſe.* Nempe ſicut opinionibus mundus, & famâ belligerantes reguntur & creſcunt; ita Concilii authoritati *famam, opinionem* alas daturam confiſus eſt, certus de cætero, exiguam vel nullam in Concilio reformationem & graviſſimorum abu-

abuſuum emendationem factam eſſe. Videri Concilium perfectum, quàm eſſe maluerunt. Ne verò Pontifici vel Curiæ Reformatio noxia eſſe poſſit, idem Amulius Papæ ſuggerit diſpenſationum facultatem, eidémque in memoriam revocat tutiſſimum illud aſylum, quòd videlicet Concilii decreta facta ſint *ſalva ubique authoritate ſedis Apoſtolicæ.* Proinde diſpenſationibus apertam januam à Concilio relictam eſſe, neque adeò metuenda eſſe decreta, quæ ſive Pontifici ſive Curiæ noxia videri poſſent. Ita igitur omnium decretorum illorum vim in unius Papæ arbitrio ſitam fuiſſe apparet. Addit Amulius, *decreta clypei inſtar futura ad repellendos gratiâ Pontificis indignos.* Gladio igitur Decreta ſimilia fuerunt, obtuſo, qua parte Pontifici obeſſe, acuto, qua prodeſſe potuerunt. Concludit Amulius, futurum hac ratione, *ut res temporis progreſſu ſenſim ſine ſenſu in priſtinum ſtatum redeant.* En decretorum Concilii, imò, ſi credere fas eſt, ipſius Spiritus Sancti, robur! En fraudem illorum, quorum erat tueri Concilium! En ſeriæ reformationis ſtudium! Jam & Epiſcopus Veſtanus vafro conſilio rationem Pontifici ſuggeſſit, qua decretorum Concilii vel Sedi & Curiæ Romanæ noxias, vel ſiniſtras aliorum interpretationes efficaciter eluderet, nimirum *ſi vel ſoli, vel Cardinalium congregationi ad id deligendæ interpretationem decretorum Concilii reſervet, reliquis verò omnibus, etiam judicibus, eam graviter interdicat.* Quod quidem conſilium, univerſa totius Concilii decreta unius hominis libidini mancipans, avidè Papa, uti ex ipſa Bulla conſtat, arripuit. *Tertiò*, ipſa quoque Pii IV. Bulla Confirmationis animadverſionem meretur. Non dicam, nullum ei jus competiiſſe confirmandi bullato ejuſmodi edicto Concilium, quod Oecumenicum haberi voluit, fruſtráque & falsò jactare Bullam, *quòd Synodis antiquorum Conciliorum veſtigiis inhærens, decretorum ſuorum confirmationem petierit,* ut ex iis, quæ ſupra diximus, cognoſci poteſt. Alia etiam ei inſunt mali commatis. Veluti quòd impudenter gloriatur Pius, *ſe adeò libertati Concilii ſaviſſe, ut etiam de rebus Sedi Apoſtolicæ propriè reſervatis liberum ipſi Concilio arbitrium per literas ad Legatos ſcriptas ultro permiſerit.* Subjicitque, *Concilium tanta omnium, qui illi interfuerunt, concordia peractum eſſe, ut conſenſum eum planè à Domino effectum fuiſſe conſtiterit.* Quibus omnibus, utpote inverecundè & thraſonicè dictis, quàm nulla fides conſtare debeat, abundè ex Hiſtoria Seſſionum ſub Pio hoc habitarum, Notiſque ei adjunctis conſtat. Hoc ſolum monere juvabit, Pontificem Epiſcopi Veſtani conſilio obſequentem, *ad vitandam,* uti Bulla præfert, *perverſionem & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret, prout ei liberet in decreta Concilii Commentarios & interpretationes ſuas edere,* Apoſtolica authoritate, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis edicere omnibus, *ne quis ſine authoritate Pontificia audeat ullos commentarios, annotationes, Scholia, ullumvé interpretationis genus ſuper Concilii decretis quocunque modo edere, aut quidquam quocunque no-*

mine

mine, etiam ſub prætextu majoris decretorum corroborationis, aut executionis, aliòve quæſito colore ſtatuere. Si verò in eis aliquid obſcuriùs dictum & ſtatutum ſit, eámque ob cauſam interpretatione aut deciſione egeat, *aſcendat*, inquit, *ad locum, quem Dominus elegit, ad ſedem Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram &c.* Quàm iniqua ſit hæc Lex, æqui rerum arbitri judicent. Pleraque Concilii decreta tum fidem tum Reformationem concernentia eſſe generalia, obſcura & ambigua, procedente tractatione noſtra demonſtravimus. Agnoverunt ipſi in Concilio Patres. Quin & ante hanc Bullam de ſenſu quorundam fidei capitum inter Theologos, veluti Vegam & Soto publicis ſcriptis certatum eſt. Faſſi denique ſunt in poſtrema de confirmando Concilio deliberatione Cardinales, *decretorum verba eſſe generalia, abſque clauſulis, parca, ſatis circumſpecta &c.* Quam verò expediendarum difficultatum viam demonſtrat Papa? An cujusquam judicio permittit ſenſus genuini intelligentiam? Neutiquam. An viros pios & doctos in conſilium adhiberi ſuadet? Ne hoc quidem. Imò eorum commentarios, gloſſas, declarationes coercet, & gravibus pœnis propoſitis prohibet. Quid ergo? *Ad locum*, inquit, *quem Dominus elegit, ad ſedem Apoſtolicam, omnium fidelium magiſtram aſcendat.* Tam facilis, tam expedita via eruendi genuinum decretorum Concilii ſenſum panditur! Ita igitur Scripturæ ſenſum ex interpretatione Concilii, at interpretationem Concilii nonniſi ex Pontificis ore vel pectoris ſcrinio ab iis, qui ad Sedem Apoſtolicam aſcendunt, perveſtigare datur. Exploratum enim eſt Papæ omniſcio, quem verborum ſenſum Patres, de induſtria λοξεύοντες, in cordis ſui intimis cubilibus abſtruſerint. Et quid ſi declaratio Pontificis vel Congregationis Cardinalium ipſa quoque obſcuritate laboret? Denuo utique revertendum ad Sedem Apoſtolicam fuerit, atque ſic in infinitum. Quid quæſo fide Papiſtica perplexius, quid intricatius? Quam adeò anceps labyrinthus, circumflexus error, cæca fides, & deſperatio aſſequendæ veritatis agit & exercet! Sed quid multis? Placuit Pontifici totum orbem à ſuo nutu ſuſpendere, & Concilii ipſius τὰ κεκριμένα δόγματα ſuæ unius libidini devovere. Hac demum ratione ipſi licuit eſſe ſecuro, & frui tacito ſuavique ſenſu Epinicii illius decantati: *Sedeo Regina, & vidua non ero, & luctum haud videbo!*

AD BULLAM
PAPÆ PII IV.
Super Confirmatione Concilii Tridentini,
QVÆSTIO VNICA.

An Decreta Concilii Tridentini, tanquam Catholica, & Populo Chriſtiano utilia ac ſalutaria, ab omnibus Chriſti fidelibus devotè ſuſcipienda ac ſervanda ſint?

AFfirmat & jubet Pius IV. in Bulla *ſuper Confirmatione Concilii.* Proteſtantes intrepidè negant. Prima illis ac ſumma ratio eſt, quia decreta Concilii, ſaltem ea, quorum hactenus elenchum dedimus, ad infallibilem verbi Divini normam haud exacta fuerunt. Id confido per Dei gratiam abundè jam demonſtratum. Altera, nec minùs contemnenda ratio eſt, quia Tridentinum Concilium non habuit dotes veri, legitimi, Chriſtiani Concilii, multáſque adeò ob cauſas vehementer improbari debet. Etenim

ARG. I. Et convocatum & directum fuit à Romano Pontifice. Id autem iniquum fuiſſe liquet, tum quia jus convocandi Concilium, & in eo præſidendi Pontifici R. haud competere, *pag.* 21. 22. &c. fusè demonſtravimus: tum quia ſi maximè jus aliquod ejuſmodi Pontifici conveniſſet, eo ob negligentiam in convocando pio & legitimo Concilio, & præfractam longámque contumaciam, de qua fusè in Notis ad Bullam Pauli III. alibíq; egimus, excidiſſet, juxta ſententiam ipſius etiam juris Pontificii, quo in tali caſu poteſtas convocandi Concilium ad Imperatorem devolvitur: tum quia Papa ejúſque aſſeclæ & accuſati pridem & convicti fuerunt apoſtaſiæ, idololatriæ, Simoniæ, graviſſimorum abuſuum, qui proinde poteſtatem convocandi & moderandi Chriſtianum Concilium minimè habuerunt, cùm idem Præſes, judex, actor & reus eſſe nullo jure poſſit.

Resp. Reding: 1. *Quæ de negligentia Pontificum in convocando Concilio, nec non de*

apo-

apoſtaſia, idololatria, Simonia eorundum habes, falſiſſimas criminationes: & quæ ſupponis à te jam probata, quòd Papæ jus convocandi Concilium haud competat, inaniſſimam jactantiam redolent. Jus illud Concilia convocandi, dirigendi & confirmandi Eccleſiæ R. Pontifici competens & Divinitus conſtitutum ex nulla negligentia vel ſcelere Papæ, quandiu authoritatis Chriſti vicariæ characterem tenet, tolli poteſt. Si tamen à vera fide, Catholicæ Eccleſiæ eſſentiali forma, deficeret, atque ſic Eccleſiæ membrum eſſe deſineret, & vicariam authoritatem amitteret; eámque ſibi pertinaciter arrogare non deſineret; ex legitimo defenſionis jure cuivis Eccleſiæ membro, Epiſcopis præſertim, nec non Imperatori advocato, cunctisque Chriſtianis baptizatis jus eſſet providere de Concilii convocatione, in quo legitimus Petri ſucceſſor ſubrogetur, in quo par jus Divinum ad Eccleſiam Vicaria Chriſti authoritas redeat. Id verò ad Concilii Tridentini convocationem neceſſarium non fuit. Tomo V. Tract. Epilog. pag. 435.

Reſp. 1. Nec criminationem, nec inanem jactantiam ſermo meus ſapit. Rem ipſam authorem dedi. Ceſſent ergo inania verba. Etiam Joh. Launojus veſtras, Sorbonæ doctor percelebris, non ita pridem *Epiſt. Tomo VI.* Papæ eximium eſſe jus convocandi Concilia, pernegavit, & Bellarmini ſtrophas omnes ſolidiſſimè diſcuſſit. Cum eo, ſi potes, tranſige. Inter alia tribus principiis utitur. *Primum* eſt fidei Tridentinæ formula, quæ jubet Scripturam S. juxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet S. mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum, admittere, nec eam unquam niſi juxta unanimem conſenſum Patrum interpretari. At nullus, inquit, eſt Scripturæ S. locus, qui juxta unanimem conſenſum Patrum acceptus Synodorum generalium convocationem uni Papæ attribuat. Imò contrarium ex omnium generalium Conciliorum hiſtoria *Epiſt.* 1.2.3. *&c.* apertè demonſtrat. Cujus etiam evidentes demonſtrationes ab exceptionibus Natalis Alexandri Pariſienſis ſolidiſſimè Celeb. Reiſerus in *Launoji Anti-Bellarm. p.*511. *&c.* vindicavit: *Secundum* eſt Sedis Apoſtolicæ Legatorum apud Synodum Tridentinam interlocutio, qua, ne Synodi actis formula, *Sacro-ſancta Synodus Tridentina univerſalem Eccleſiam repræſentans*, infertretur, obſtiterunt eam ob cauſam, quia formula hæc nec in Sacris Canonibus, nec in Conciliis veteribus habeatur, narrantibus unanimiter Suavi & Pallavicino. Atqui, inquit Launojus, nec Canones ſacri, nec Concilia veterum uni Romano Pontifici Conciliorum indictionem vindicant. Nullus enim eam in rem Canon, Concilium nullum oſtendi poteſt. *Tertium* eſt Synodi Florentinæ definitio de Sede Apoſtolica & Pontifice Romano, in qua provocatio facta eſt ad modum, qui in Actis Synodorum Oecumenicarum & Canonibus ſacris contineatur. Atqui, inquit, in Canonibus ſacris, & in actis Synodorum Oecumenicarum de convocandarum Synodorum generalium jure nihil traditur, vel legitur, quod ad Pontificem Romanum jure privato ſpectet. Quin & in Actis earum legitur, indictas & convocatas eas eſſe ab Imperatoribus, tantum abeſt, ut legatur, indictas & convocatas eſſe à Pontificibus Romanis. Objicienti Bellarmino, *nullum eſſe Concilium generale Catholicum à ſolo Imperatore convocatum, id eſt, ſine conſenſu & authoritate Pontificis Romani*, argutè reſpondet, eadem ratione Concilium Tridentinum ab Imperatore & Principibus Chriſtianis indictum & convocatum dici poſſe, quia Pontifex Romanus hoc Concilium abſque Imperatoris & Principum Chriſtianorum conſenſu nec indixit, nec convocavit, & Imperator ac Principes Chriſtiani hujus Concilii indictionem à Papa factam ratam habuerunt & confirmarunt. Idem Launojus *Tom. VIII. Epiſt.* 1. *&c.* fusè ſolidéque adverſus Bellarminum probat, nec Nicæno, nec Conſtantinopolitano, nec Epheſino, nec Chalcedonenſi Concilio Papam præſediſſe. En teſtem ex ſinu veſtro, in antiquitatibus Eccleſiaſticis verſatiſſimum, & ſententiæ & rationum noſtrarum

ſtrarum adverſus Bellarminum & aſſeclas ejus hyperaſpiſten eximium! 2. Nec proin jus ejuſmodi Papæ competit: nec Chriſti vicariam authoritatem Mortalium quiſquam obtinet; nedum ille, qui negligens & ſceleratus eſt; vel etiam à vera fide, Catholicæ Eccleſiæ eſſentiali forma, deficit. uti quidem à longo tempore Pontifices defeciſſe conſtat. Si quod igitur jus unquam habuiſſent, eo jure ipſo excidiſſent pridem. Unde, quod ultro largiris, cuivis fideli Eccleſiæ membro, iis maximè, quibus præ cæteris Eccleſiæ demandata cura eſt, in id eniti fas piúmque eſt, ut convocato Concilio falſa poteſtas deſtruatur, & religio vera reſtituatur; non Petri fictitius & larvatus aliquis ſucceſſor imaginaria denuo jura uſurpaturus, deligatur.

ARG. II. Concilii hujus judices fuerunt Papa, Epiſcopi, aliíque, quibus hoc privilegium Pontifex ex poteſtatis ſibi arrogatæ plenitudine indulſit. At hi competentes eſſe judices non potuerunt, tum quia ex verbo Dei hanc poteſtatem ſibi competere nunquam probârunt: tum quia prætoriam & deciſivam etiam in conſcientiæ foro poteſtatem ſibi arrogârunt, qualem nemini mortalium convenire *Tom.I.pag.* 56. *&c.* fusè probavimus: tum quia illi omnes accuſati, rei, idololatriæ, Simoniæ, contaminati cultus Dei convicti fuerunt, imò & αὐτοκατάκριτοι, uti alibi oſtendimus: tum quia in Concilio potiſſimùm poteſtas, quam illi ſibi arrogârunt, fides eorum & mores, eorúmque reformatio in controverſiam vocanda fuit: tum quia non conſtabat in ipſo Concilio, unde poteſtatem ſuam Epiſcopi habeant, & qui veri legitimíque Epiſcopi ſint. quo argumento etiam Segnenſis Epiſcopus Concilium in ſuſpicionem adduci poſſe, agnovit apud S. P. pag. 551. tum quia Proteſtantium, quorum cauſa diſceptabatur, hoſtes pluſquam Attici & ἄσπονδοι fuerunt, utpote quos jam ante anathemate percuſſerunt, cùm tamen juxta Canonem ex ipſo Nicolao Papa excerptum C. *quod ſuſpect.* 3. q. 5: ſuſpecti & inimici eſſe judices nullo modo debeant: tum quia Epiſcopi omnes unius Papæ jurata mancipia fuerunt: tum denique quia Epiſcopi multi erant titulares & abſque diœceſi, plerique omnes verò Sacrarum literarum & bonarum rerum rudes, & ob vitam malè tranſactam nonnulli etiam infames. Queritur enim Claudius Eſpencæus, qui Lotharingum comitabatur, *quòd eorum nemo durante Concilio concionari cognitus fuerit,* in 1. Tim. lib. II. cap 2. pag. 257. Et Didacus Stella *in Luc. VI. in hæc* verba, *Cæci duo,* ſcribit, Epiſcopos ſecum adduxiſſe doctos Theologos, qui illos illuminarent. Subjungit verò: *In hac quidem re non potui mihi à riſu temperare. Illi Epiſcopi meliùs feciſſent, ſi ſuos Epiſcopatus his Theologis tradidiſſent.* Tanquam Grammatices imperitos à Ferrerio ſalsè perſtrictos fuiſſe, conſtat ex Seſſ. XXIV. hiſtoria. Epiſcopos Gallos Nannetenſem & Claromontanum ne prima quidem Theologiæ rudimenta guſtâſſe, támque ridiculos fuiſſe, quàm moriones, idonei authores teſtantur. Et conſtat

conſtat planè, controverſias pleraſque bonos fraterculos, Epiſcoporum ſatellites, ex quorum oraculis ipſi pendebant, diremiſſe. *Nunc rudes*, inquit M. A. de Dominis de Rep. Eccl. lib. VII. 3. 29. *innumerabiles Romæ fiunt Epiſcopi, curiales homines, avaritiæ & ambitionis mancipia (ſalvo bonorum, qui pauci ſunt, honore) in arte lucrandi & dominandi, aſſentandíque plurimùm, in ſacris autem literis nihil exercitati, ad ſummum leguleji, in rebus ſacris prorſus peregrini.* Tales omnino fuiſſe Tridentinos, teſtatur etiam Andreas Dudithius, Cæſaris & Cleri Hungariæ in Concilio Orator in Epiſtola ad Maximil. II. *Videre erat*, inquit, *quotidie famelicos & egentes Epiſcopos, ex majori parte barbatulos, adoleſcentes, luxúque perditos, Tridentum volitare, conductos ad ſententiam ſecundum Papæ voluntatem dicendam, indoctos illos quidem & ſtolidos, ſed tamen impudentiâ & audaciâ utiles.* Et paulò poſt: *In ſumma, in eum ſtatum res eſt adducta iſtorum, qui illuc facti inſtitutique venerant, improbitate, non ut jam Epiſcoporum, ſed larvarum, non hominum, ſed ſimulachrorum, quæ nervis moventur alienis, ut Dædali ſtatuæ fuiſſe perhibentur conſeſſus fuerit. Erant Epiſcopi illi, conductitii plerique ut utres, ruſticorum Muſicum inſtrumentum, quos ut vocem mittant, inſlare neceſſe eſt.* Quàm deplorata fuerit vita trium Pontificum, Pauli III. Julii III. & Pii IV. qui per Legatos Concilium moderabantur, quanta Legatorum ipſorum calliditas & improbitas, in noſtris ad Bullas notis, variiſque occaſionibus oſtendimus. Et Clerum univerſum ac Paſtores *non corruptos, ſed corruptores fuiſſe*, ipſi in ſua admonitione Legati faſſi ſunt, apud S. P. *lib.* 1. pag. 114. Quis igitur ſibi perſuadeat, à Spiritu S. profecta eſſe, quæ vel innumera talium hominum multitudo effutiverit? Vel tales idoneos, competentéſque in cauſa Dei, quæ maxima omnium eſt, judices eſſe potuiſſe?

RESP. REDING: 1. *Papa, Epiſcopi, aliique ex Pontificiæ poteſtatis plenitudine jus hoc obtinentes in Chriſti nomine, ſeu vicaria ejus authoritate coadunati ad deciſivam ſuper fidei controverſiis ex Verbo Dei declarandis poteſtatem, in foro etiam conſcientiæ obligatoriam exercendam, legitimi utique judices fuerunt. adeò ut non audientes illos Ethnici & publicani meritò habeantur. Neque criminationes tuæ hanc Concilii Oecumenici normam tam dilucida Chriſti lege ſancitam evertunt.* 2 *Sicut civilis Magiſtratus à perduellibus per qualibet criminationum genera laceſſitus non propterea rei conditionem ſubire cogitur, quia ex corporis ejus Politiæ membris nonnulli veris criminum obtrectationibus obnoxii extant: ita Concilii Oecumenici Chriſti authoritate muniti cætus non propterea, ceu reus, in judicium vocari poteſt, ſi maximè Epiſcopi plerique moribus non ſatis emendatis fuerint. Idque Moſaicæ cathedræ ſimilis ferè ratio probat.* 3. *Controverſia in Concilio de origine poteſtatis Epiſcopalis agitata, & in medio relicta, veri & legitimi Epiſcopi ſtatum in dubium non vocavit.* 4. *Neque fas eſt hoſtis loco habere [illegible], ex legum ſanctionibus officio ſuo fungentem; niſi Politicum etiam Magiſtratum adverſus perduelles vel jura ſancientem, vel criminali proceſſu eos perſequentem inimici loco tenendum contendas.* 5. *Epiſcopi quoque Papæ jurejurando non alio, quàm quod Divinæ religionis fidei ratio exigit, vel Eccleſiaſticæ leges requirunt, ob-*

ſtricti ſunt. Perinde ergo eos, ceu Papæ mancipia, à judiciariæ adverſus perduelles poteſtatis jure; ac Politicos judices juramenti ſupremo Magiſtratui præſtiti prætextu à juris dicundi facultate excluſeris. 6. Eſpencæus non uſquequaque ſanus fuit. Neque tamen conciones in Concilio haberi neceſſe fuit, quia earum finis in docendis fidei dogmatis & informandis moribus per viam longè eminentiorem in Concilio promovebatur. 7. Neque etiam Ferrerii, de Dominis, Dudithii, malè affectorum, criminationes tanti ſunt. Et ſi veræ eſſent, à particulari ad univerſale, à ſenſu diſtributivo, in pauciſſimis individuis locum habente, ad collectivum, ſub quo Synodalis deciſio unicè conſiſtit, arguere licet. Concilium enim Oecumenicum non conſtat Eccleſiæ Paſtoribus diviſim, ſed collectim ſpectatis & in unum Eccleſiæ corpus ſub vicariæ Chriſti authoritatis charactere unitis. Ibid. pag. 436. 437. Reſp. 1. Papa, Epiſcopi, reliquique ejus vaſalli non à Chriſto collata, ſed rapta præſtigiatoriæ poteſtatis plenitudine inſtructi, non magis veri & legitimi judices noſtri fuerunt, quàm olim Baalitæ Micheæ, Cajaphas Chriſti, Judæi primores Apoſtolorum, Ariani Orthodoxorum. Fingis Concilii Oecumenici normam talem, quæ Papæ in Templo Dei ſedenti, & ſe inſtar Dei oſtentanti conducat. Nos verò Antichriſtianas ejusmodi hypotheſes ſupra jugulavimus. 2. Civilis Magiſtratus in ſubditos, & Papæ in Eccleſiam poteſtatem malè comparas. Illa legitima, hæc tyrannica tota eſt. Ille, qua talis, criminationibus perduellium impetitus, vel ejuſdem corporis membrorum quorundam morbo adhuc curabili laborans, rei conditionem ſubire non cogitur. Accuſari tamen aliquando legitimè, & coram coordinatis poteſtatibus rei conditionem ſubire poteſt, ſi certis legibus à populo conſtrictus præter jus & fas omne populi hoſtem ſe gerat, & quam cuſtodire & protegere ejus ſalutem debuit, non cuſtodis ovium, ſed lupi inſtar evertere ſatagat. At Papæ, & conjuratæ ejus factionis fictitia poteſtas tyrannica Antichriſtiana; & ad evertendam pietatem ac religionem Chriſtianam comparata tota eſt. Neque quidquam cum Moſis cathedra à Deo ipſo inſtituta commune habet. Miniſtrorum Eccleſiæ poteſtas legitima in prædicando Dei verbo, demonſtranda & docenda ex eodem veritate occupatur. Epiſcopi verò rudes, verbi Divini ignari, carnales ſtatuæ, non Miniſtri Chriſti vel Eccleſiæ ſunt; 2. Non judices proin, ſed judicandi ipſi. 3. Veriſſimè equidem in Concilio Tridentino Epiſcopus Segnienſis, audita diſceptatione acri, an Epiſcoporum poteſtas ex jure Divino arceſſenda ſit, quam controverſiam in Concilio non eſſe definitam, ipſe fateris, *loc. cit.* ſic arguit: *Si Epiſcopi à Deo O. M. poteſtatem non habent, ne quidem Concilium, quod ex Epiſcopis conſiſtit, eam habet. Neceſſarium enim eſt, ut cœtus omnis, quamvis numeroſiſſimus, ab eodem authoritatem habeat, unde ſinguli, è quibus conſtat. Si Epiſcopi non à Chriſto, ſed ab hominibus ſunt, authoritas omnium in unum congregatorum ipſa quoque humana eſt. Et cujus aures hoc perſonat, Epiſcopos non eſſe à Chriſto inſtitutos, abeſſe non poteſt, quin exiſtimet, hanc Synodum eſſe congregationem hominum (NB) profanorum, cui non præſideat Chriſtus, verùm poteſtas quædam precaria ab hominibus accepta; totque Patres fruſtra tantos ſumptus facere, & tot incommoda Tridenti perferre, quando majori cum authoritate eadem tractari poſſint ab eo, qui Epiſcopos & Concilium ad earum tractationem poteſtate munivit.* &c. Veriſſimè, inquam; & ex tripode. Eccur verò ſic legitimi Epiſcopi ſtatus in dubium haud vocatur? An cujus dubia, imò, plurimorum judicio, certò humana, non Divina poteſtas eſt, is veri & legitimi Epiſcopi, qui non niſi à Deo, Spiritu S. [illegible] præfici poteſt (Act. XX. 28.) axioma ſuſtinere poteſt? 4. Fruſtra Papam, Epiſcopos *judices, ex legum ſanctionibus officio ſuo fungentes* obducis, & cum legitimis judicibus civilibus contendis. Ede tabulas judiciariæ poteſtatis, Divinarum legum! Humanæ, canonicæ veſtræ nullius ponderis ſunt. 5. Epi-

ſcopos

ſcopos Papæ juratos, & homagio ſacratos nulla pia antiquitas novit. Veri ſolius Chriſti ſervi, miniſtri ſunt, cui proin uni ſolique ſacramento dixerunt. *Pretio empti eſtis, ne fiatis ſervi hominum*, 1. Cor. VII. 23. *Nemo glorietur in hominibus. Omnia enim veſtra ſunt. ſive Paulus, ſive Apollos, ſive (NB) Cephas, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura. Omnia veſtra ſunt. Vos autem Chriſti : Chriſtus autem Dei.* ibid. cap. IV. 21. 22. 23. Qui ergo homini religioſo ſacramento dicit, ei *fidelitatem*, in tuenda inprimis dominatione ſacra, jurat; à Chriſto is deficit, & Antichriſti caſtra ſequitur. Tantum abeſt, ut *Divina religionis fidei ratio* tale quid exigat. *6.* De Eſpencæi fide alibi. Si ſanus non eſt, qui veritati ἀπροσωπολήπτως litat, & ſcapham ſcapham appellat, ille certè non *uſque quaque ſanus* fuit. Sed inſanos ejuſmodi ſanis veſtris præferimus Stultitia enim Dei humana ſapientia longè ſanior eſt, 1. Cor. I. 25. Quale quæſo Concilium Epiſcoporum eſt, cujus nullum membrum, Epiſcopus nullus concionari potuit? Epiſcopi enim Paſtores ſunt. Paſtoris verò munus in docendo, concionando, prædicando Dei verbo verſatur. Qui docere non poteſt, ecqua eminentiore ille via veritati inſervire poteſt? Dominando, imperando, veritatem ſibi incognitam proſcribendo, cœdibus adverſus fideles graſſando, Epicuræum Hierarchiæ Regnum vi & dolo protegendo, proferendo? 7. Malè affectos erga Concilium fuiſſe Ferrerium, Dudithium, de Dominis, largior equidem, ſed affectu juſto, merito, ob Concilii & membrorum ejus notoriam improbitatem. Accuſatores quidem illi, fateor, pauci fuerunt, ſed tales, qui amoris & odii cauſas procul habuerunt : at accuſati ab iiſdem non *diviſim* quidem, ſed *collectim* omnes; ipſi inprimis Pontifices, Concilii anima & ſpiritus : & poſt eos Epiſcopi, utres illi ruſtici, quos ut vocem mitterent, inflari neceſſum fuit. Ut verò ſe ipſos accuſarent rei, tam non à Concilio expectandum fuit, quàm non à Synodo Hieroſolymitana, in qua S. Paulus diſcerptus vel interfectus fuiſſet, niſi Deus è præſenti illum diſcrimine eripuiſſet (Act. XXIII. 10. 15.) expectari potuit, ut ſuam ipſi rei perfidiam & crudelitatem agnoſcerent.

ARG. III. Chriſtiani & legitimi Concilii neceſſaria & unica regula ac norma eſt Scriptura Dei, & vox Spiritus S. ſupremi judicis in Scriptura loquentis. Liquet ex Concilio Hieroſolymitano Act. XV. in quo ipſi Apoſtoli non aliunde ſuum de jugo diſcipulis non imponendo decretum, quàm ex verbo Dei arceſſunt. Et ubique ad legem & teſtimonium nos Spiritus Dei vocat. Unde in veteribus etiam Conciliis in medio conſeſſus thronus fuit, unâ cum libro Evangelii, vice Chriſti, uti etiam Baronius ad An. 325. obſervat. Hanc verò normam Tridentini Patres adeò non adhibuerunt, ut magis ejuraverint. Etenim Seſſ. IV. ſtatuerunt normam fidei verbum Scriptum & traditum, pari cum illo pietatis affectu ſuſcipiendum & venerandum. Et traditum igitur ab hominibus, & Scriptum commendant, Scriptum verò ſtatim [illegible]ant, cùm ejus intelligentiam non à Spiritu S. ſed ab Eccleſia, Conciliis, ſeu potiùs Oraculo Pontificis ſuſpendunt. Unde in Concilio Proteſtantes, cùm ad Scripturam provocâſſent, reſponſum tulerunt : *Scripturam inanimem & mutam eſſe, adeóque animandam voce infallibilis judicis, puta Concilii.* Pro norma igitur habuerunt non Scripturam, ſed vocem

cem Concilii, cujus infallibilem interpretem ſe geſſit Pontifex, adeóque, verbo dicam, privatum Spiritum, voluntatem & motum Pontificis, quem *Scripturæ animam* protervè dictitârunt. Etiam Theologi, Itali cumprimis, ad diſputandum admiſſi, poſtquam intellexerant, ſibi præſcribi methodum diſputandi ex S. Scripturæ verbis, Apoſtolorum traditionibus, Conciliorum decretis, & Patrum teſtimoniis, negârunt, *tolerabilem eſſe methodum diſputandi ex Scripturis. In thematis diſcutiendis potiùs ſequendum eſſe D. Thomam, D. Bonaventuram, aliósque magni nominis Theologos. Rationem enim ex Scripturis diſputandi eſſe cum hæreticis communem. Doctrinam poſitivam, quæ verſatur in colligendis Scripturæ & Patrum dictis, eſſe memoriæ laudem duntaxat, imperfectam & pridem deſitam. Imò hac via futurum, ut Lutherani victoriam reportent, &c.* apud S. Pol. *lib. IV pag.* 291. Quin adeò abhorruerunt à methodo illa poſitiva, ut à ſpinoſis argumentorum aculeis identidem ad illam, tanquam ad carceres, revocari debuerint. Confer S. Pol. lib. IV. *p.* 311. Sed & Canoniſtæ in Concilio invecti ſunt in Theologiam Scholaſticam, quâ Theologi in Concilio uſi erant, eámque dicebant *in Philoſophicis & naturalibus quàm divinis lubentiùs verſari.* Quin & Richardus de Mans, Franciſcanus Monachus apertè profeſſus eſt *pag.* 80. fidei dogmata non ex Scriptura, ſed ex Scriptis Scholaſticorum addiſcenda eſſe.

Resp. Reding: 1. *Ediſſere, quibus Scripturæ S. tabulis Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano Act. XV. uſi fuerint. Certè S. Petrus in ſuffragio ſuo edendo nulla Scriptura uſus legitur. Imò Concilii ejus fundamentum nitebatur verbo non ſcripto ſed tradito, per Chriſti vivum teſtimonium ac Spiritus S. revelatione accepto.* 2. *Nec verbum ſcriptum tradito, nec traditum ſcripto adverſatur. Proin Scripturam non ejeravit Concilium, traditiones ſanciens.* 3. *Niſi cæcus eſſes, in S. literarum intelligentia diſcerneres ejus fontem primævum, in revelatione Divina conſiſtentem, ab ejusdem organicis ad ſenſum genuinum ex tali ſpeculo ænigmatico eruendum Divinitus conſtitutis mediis. quale Eccleſia, ſeu Concilium Oecumenicum eſt. In fidei enim controverſiis decidendis oportet non ſolùm reſpicere ad verbum Dei ſeu traditum, ſeu ſcriptum, ceu fundamentale Divinæ veritatis monumentum; ſed etiam ad prudentialem ejusdem applicationem, quam publica judicis cujuspiam Divinitus conſtituti authoritate præcellere decet; ut credendi in fidelibus obligationem inducere valeat. Hic verò Eccleſia eſt, quam Chriſtus audire juſſit.* 4. *Theologia Scholaſtica argumentorum ſuorum certam ſedem unicè figit in authoritate Divina, S. literis, & Apoſtolicis traditionibus contenta, & Eccleſiæ conſenſu, ac Conciliorum definitionibus expoſita. Tridentini ergo inde argumenta depromentes, in ipſum Dei verbum illa reducebant. Facilior tamen methodus fuit, digeſta in ordinem à Scholaſticis argumenta proferre, quàm Scripturæ textus, vel Patrum ſententias colligere.* Ibid. pag. 438-440. Reſp. 1. Tu contra ediſſere, quo verbo tradito Apoſtoli in Hieroſolymitano Concilio litem obortam deciderint. Nam verbum quidem ſcriptum, ſeu λόγυς τῶν προφητῶν *ſermones Prophetarum* ex Amos. IX. 11. 12. diſertè Jacobus in ſuffragio ſuo v. 15. 16. &c. producit; teſtatus etiam, quod S. Petrus retulerat, *quemadmodum Deus primùm viſitaverit, ut ſumeret populum ex gentibus in nomine ſuo, συμφωνῶσι conſonare* verbis Prophetiæ ſcriptæ, quam mox citat. S. Jacobus ergo prædictionem

nem Amoſi ſcriptam: S. Petrus prædictionis complementum, in virtute verborum prædictionis ipſius comprehenſum; neuter verbum traditum, à ſcripto in re tradita diſparatum, allegant. Spiritus S. ergo revelatio, de qua v. 28. dicitur: *Viſum eſt Spiritui S.* &c. non ullam traditionem, vel judicium Eccleſiæ vel *vivum teſtimonium Chriſti*, à Scriptura ſeparatum; ſed teſtimonia illa Spiritus S. quæ à Petro & Jacobo prolata ſunt, & quorum vi condudit Concilium ſuam de uſu legalium ſententiam, continet. 2. Cùm verbum Divinum traditum, à ſcripto diſcrepans, nullum ſit, ſcripto utique contrariari nequit. Traditiones verò veſtras, Divinarum nomine fucatas, pleraſque omnes Scripturæ contrariari, ſupra oſtendimus. 3. Eccleſiam organum eſſe quoddam intelligentiæ Scripturarum ultro largimur; non tamen, quatenus *authoritate judiciali* ſenſum earum definit, ſed quatenus miniſterio ſuo ſenſum earum per comparationem ſpiritualium ex ipſa Scriptura ad conſcientiam omnem manifeſtat, demonſtrat; Spiritu S. tum demonſtrationi, tum veritatis demonſtratæ receptioni cooperante. Aliam verbi Divini *applicationem prudentialem* nec ulla Divina revelatio tradit, nec vos hactenus probatam dediſtis. Taceo perpetuam illam fraudem & *μεθοδείαν* veſtram, qua Eccleſiæ nomine Romanam veſtram, qualis hodie eſt, audacter obtruditis. hoc eſt, pro virgine cervam, pro flore Floram; animadvertentes probè, primò ipſum nomen *Eccleſiæ* omnibus reverentiam ac terrorem incutere; ac dein, ita triticum paleæ immiſtum eſſe, ut non cuivis illa diſcernere datum ſit. 4. Principia Theologiæ Scholaſticæ, Helenæ illius veſtræ, quænam ſint, *Diſſert. Tom. I. Diſſ.* 1. fuſiùs explicavimus. Scripturam equidem non excludit, ſed aliis principiis, traditioni, Conciliis, philoſophiæ, atque iis plerunque malè corraſis & detortis, imò ſpuriis etiam, ſociatam, atque ex eorum arbitrio expoſitam, eorúmque tribunali ſubjectam. Quæ principia adulterina diſertè Apoſtolus Col. II. 8. 1. Tim. VI. 20. jugulat.

ARG. IV. Concilii legitimi palmarium ferè requiſitum eſt, ut ſit liberum. At Tridentinum hoc nihil minùs quàm liberum fuit. Etenim *primò* locus ipſe, in quo celebratum eſt, ſuſpectus & inſidioſus fuit. Concilium indictum fuerat in Germanorum potiſſimùm gratiam. In Germania igitur haberi debuit, juxta vetuſtos Canones, quibus cautum eſt, *ut accuſati in ſua provincia, non extra, lite pulſentur & audiantur.* At Tridentum civitas eſt, ſi ſitum & idioma ſpectes, Italica, Epiſcopo Tridentino, jurato Pontificis clienti obnoxia, Papæ ad vim adverſus Proteſtantes à ſe excommunicatos exercendam opportuna, in qua proinde nec Evangelium tutò defendi, nec præcones Evangelii tutò ſubſiſtere potuiſſent. *Secundò* ii proteſtantes, quorum potiſſimùm intererat, legitimè invitati & auditi nunquam ſunt. Conceſſi equidem iis ſunt *Salvi conductus*, uti vocant, ſed eo artificio, non ut illis liberum eſſet ſine periculo adeſſe Concilio, & rationes ſui diſſenſus proponere, ſed ut inſtituerentur duntaxat, ceu à dictatoribus & Magriſtris, ab iiſque humili obſequio leges acciperent. Deinde Synodi cautio Imperatoris precibus extorta, adeo ambigua fuit, ut nullo, vel certè niſi leviſſimo nexu adſtringeret. Scripſit ad Legatos Papa, *ut nominaret conductus in genere Germanos, & cautionem daret Synodus. Hoc ſic explicari poſſe, ut intelligantur Catho-*

lici Germani, non haretici: ut fidem ſervet Synodus, ſed Pontifici, qui fidem non dedit, liceat pro arbitrio in eos ſtatuere, apud S. P. *lib. IV. pag.* 295. Unde in formula Salvi conductus Seſſ. XIII. prælecta, inſerta eſt clauſula reſervativa, *quantum ad ipſam Synodum ſpectat,* quæ Pontificis machinationi apertam januam relinquit. Præterea Proteſtantes formam Salvi conductus ejuſmodi, qualis in Baſileenſi Concilio Bohemis conceſſa eſt, poſtulantes repulſam tulerunt, apud S. P. *lib. IV. pag.* 331. Etiam qui aderant Proteſtantium Legati, ut audirentur publicè, impetrare non potuerunt, adeóque re infecta diſcedere coacti ſunt. Johannes Brentius aliique Theologi ad Concilium profecti ne quidem obtinuerunt, ut Confeſſionem, quam paratam habuerunt, acciperent Legati, nedum ut cum Concilio de dogmatibus in eo comprehenſis agere ipſis integrum eſſet. *Tertiò* contra morem veterum Conciliorum, jura Magiſtratus, vota & proteſtationem Chriſtiani orbis, denique Divina & Gentium jura Concilio illi per Legatos ſuos præſedit Papa, ſimul reus & actor. Quis ei Concilio conſtare libertatem potuiſſe putet, quod ille ipſe, qui corruptus & corruptor, certè ut talis accuſatus, pro Præſidis & primarii judicis munere moderatus eſt? Confeſſi licet quondam Cardinales fuerint, *poſſe Concilium coire, in quo non præſideat Papa, ſed faſces ſubmittat, & villicationis ſuæ rationem reddat,* teſte Guicciardino libro IX. *Quartò* Papæ moderatori ſervierunt pro lubitu Epiſcopi plerique, ad aſſerendam ejus poteſtatem & authoritatem, juramento obſtricti. Quòd ſi qui eſſent animoſiores, præſens erat eos opprimendi per plura ſuffragia artificium. Inprimis Papæ cauſam ſuſtentârunt Itali, quos ſui beneficii Papa fecit. Evenítque adeò, quod poſterioribus Seculis accidiſſe in Concilio Baſileenſi querebatur Ludovicus Arelatenſis, *ut in Conciliis id demum & neceſſariò fieret, quod Nationi Italicæ placeret, utpote quo ſola omnes nationes reliquas ſuperet,* teſte Ænea Sylvio lib. I. de geſtis ejus Concilii. *Hæc eſt illa Helena, quæ nuper Tridenti obtinuit,* inquit Cl. Eſpencæus *in Epiſt. ad Tit. cap. I.* Erant autem in Concilio Itali centum & quinquaginta, ex reliquis verò Nationibus omnibus non plures quàm ſexaginta, fatentibus ipſis Legatis, apud S. P. *lib. VIII. pag.* 680. Periculo gliſcente ſolitus eſt Papa novos hinc inde Epiſcopos, etiam Titulares excire, & Romam numerum facturos amandare. Unde cùm de Reſidentia diſceptandum eſſet, ſubitò quadraginta Epiſcoporum auxiliareis copias ſummiſit. Multos ſumptibus ſuis aluit. Addictiores ſibi promiſſis ſplendidis lactavit, & muneribus ac ſportulis Romam miſſis cumulavit. Etiam arcanorum proditores & corycæos pretio conduxit. Epiſcopo Ventimiglienſi negotium dedit ſecretiſſima quæque ſine mora Romam perſcribendi. Neque deerant *muli clitellarii*, quo nomine

nomine Epiſcopum Leirenſem & Pacenſem feſtivè Archiepiſcopus Granatenſis perſtrinxit, apud S. P. *lib. VII. pag.* 631. Denique bene de ſe in Concilio meritos magnis dignitatibus Papa auxit & ornavit. Finito enim Concilio novendecim Cardinales in Collegium adoptavit, pleroſque in Concilio præclarè de Sede Apoſtolica meritos, quorum catalogo nullum eorum, qui Reſidentiam vel inſtitutionem Epiſcoporum Juris Divini eſſe defenderant, inſeruit. Utque noveris, unius Papæ arbitrio omnia ſerviiſſe, arrogavit is ſibi & confirmationem Concilii, & interpretationem ac declarationem omnium, uti proximè ſupra oſtendimus. *Quartò* Legati ſibi ſolis facultatem proponendi, callido, & ambiguo decreto ſubnixi, vindicabant, ita ut nemini integrum fuerit deliberationis cujuscunque materiam Concilio offerre. Quam inſignem eorum machinationem *libertatis Concilii vitalia ferire* meritò Hiſpani, Cæſarei, aliique quiritabantur. Hac enim ratione caveri potuit, ne controverſiæ de poteſtate Papæ, Concilii ſuperioritate, aliæque ejuſmodi Pontificis palato minùs gratæ in Concilio moverentur. Licuitque ita Legatis pro animi libidine articulos cudere & concipere, ut ſuffragiorum calculo pro ſuo arbitrio deciderentur. *Quintò* pleraque omnia, quæ momentum aliquod habebant, antequam in Concilio definirentur, Romæ non modò expendebantur, ſed etiam conſtituebantur. Ea de re toties queſti primùm Cæſarei & Hiſpani, poſtea etiam Galli, qui cùm eam ſervitutem liberis vocibus exagitâſſent, excepti ſunt frigido Italorum ſcommate, dictitantium, *ſe de ſcabie Hiſpanica incidiſſe in luem Gallicam.* Cardinalis Lotharingus graviter queſtus eſt, *Concilium minimè liberum eſſe, cùm neque tractari, neque decerni quicquam poſſit, niſi quod Legatis placeat, & Legati nihil niſi de voluntate Papæ faciant*, apud S. P. *lib. VII. pag.* 596. Notiſſimum etiam & teſtatiſſimum fuit infame illud eo tempore ab ipſis etiam Papiſtis jactatum proverbium: *Spiritum illum Sanctum, qui Tridentina conſilia gubernat, in mantica clauſum ſubinde Româ mitti.* Illinc nempe reſponſa, tanquam Delphis aut Dodonâ, expectabantur. Unde, teſte Dudithio in Epiſtola ad Maximil. II. ridiculum quiddam accidit, ut, quoties propter aquarum inundationes tabellarius Roma Tridentum expeditè reverti non poſſet, diceretur, *Spiritum non ſuper aquas, ut eſt in Geneſi, ſed ſecus aquas ferri.* Exempla plurima oraculorum Româ arceſſitorum & formulatum, quibus decreta concinnare oporteat, præſcriptarum, in Hiſtoria narravimus. Pendebat igitur Concilium totum à Spiritu Papæ, cujus etiam, ſeu Legatorum ejus *Sigillo* munitum fuiſſe ſupra oſtendimus. *Sextò* conſtat, Theologis & Præſulibus nonnullis liberiùs animi ſui ſenſa evolventibus, in Concilio & poſt illud vim factam eſſe. Marinarus contra traditiones libe-

rè differens, à Cardinali Polo acriter objurgatus eſt. Cúmque etiam poſthac libertatem retineret, palam Lutheraniſmi accuſatus, coactus eſt παῤῥησίαν ſuam deponere. Bracius Martellus Epiſcopus Feſulanus, ob orationem liberam Romæ accuſatus, morbi obtentu, ad declinandam tamen revera invidiam & imminens ſibi periculum, Tridento diſcedere coactus eſt. Perezius Segovienſis Epiſcopus contendens, Epiſcopatum jure Divino immediatè inſtitutum eſſe, adeò Papæ incurrit odium, ut cùm Romæ in Rota quædam ejus cauſa proponenda eſſent, eam ſuſcipi propterea Papa prohibuerit. Melchior Amoſvodianus Epiſcopus Guadicenſis aſſerens, eſſe quoſdam veros & legitimos Epiſcopos, qui à Papa nec vocati, nec confirmati ſint, audire coactus eſt voces Caſtelli Epiſcopi Cavenſis, Patriarchæ Veneti: *Ejiciendum eum eſſe tanquam ſchiſmaticum.* Taceo, quòd adverſantium Papæ ſuffragia literis conſignata Romam miſſa ſunt, uti factum in quæſtione de Reſidentia per Camillum Olivum, apud S.P. *lib. VI. pag.* 451. Hiſce ſimilia plura in Hiſtoria narravimus. *Septimè*, Papa toties Concilium conatus eſt ſuas in ditiones transferre, actúque Paulus III. ſibi addictos Bononiam ob Schiſma Tridentinos inter & Bononienſes tranſtulit. *Octavò*, Papæ prenſationes interceſſerunt. In quæſtione de Reſidentia Epiſcopi Mutinenſis, Nolanus & Brixienſis à Legatis Pontificiis inducti, Epiſcopos multos privatim ad mutandam ſententiam, quamvis irrito conatu, pellexerunt. Jeſuita Salmero Legatorum authoritate munitus, Epiſcoporum ſuffragia pro oblatione Chriſti in Cœna Domini facta, domatim emendicavit. Taceo privatas Congregationes Epiſcoporum Pontificiæ cauſæ addictorum, famoſum & factioſum Archiepiſcopi Hydruntini convivium, aliáque ejuſmodi. Omitto etiam fœdera Papæ cum Cæſare, & Rege Galliæ, durante etiam Concilio ad extinguendos Proteſtantes inita, & bellum cum iis geſtum, quæ ſanguinarium Papæ animum prodiderunt, aliáque ejuſmodi libertatis violatæ & penitus ſublatæ indicia. Silentio etiam involvam innumeras ferè & acerbas Cæſaris, Regis Galliæ, Epiſcoporum ipſorum, Hiſpanorum inprimis & Gallorum, de oppreſſa Concilii libertate, & cum fœda ſervitute commutata querelas, gravéſque proteſtationes, quas in ipſa Concilii Hiſtoria idoneis locis memoravimus: denique ipſius Pii IV. ingenuam Confeſſionem, de qua pag. 665. diximus.

RESP. REDING: 1. *De loco & Salvi conductus formula ampliſſima ſupra egimus. Neque Papa vim paravit ſed pararunt Lutherani, & Paſſavienſem pacem extorſerunt* 2. *Modò Proteſtantes accuſatos dicis: modò Papam reum peragis, & Concilio ſubjicis. Quidni ergo ſi Papa reus fuit, in Italia celebrari Concilium debuit?* 3 *Schiſmaticorum Cardinalium vox fuit, quòd Concilium coire poſſit, in quo non præſideat Papa, ſed faſces ſubmittat.* 4 *Omnes totius orbis Chriſtiani Epiſcopi ſub ſtricto mandato in virtute etiam S. obedientiæ ad Concilium*

lium vocati ſunt. Sed Itali frequentiores comparuerunt, & in ferendis ſuffragiis jure ſuo uſi ſunt. Quis ideo Papæ neminem cogenti ad ſuffragandum ſibi, ſuccenſeat? 5. Cardinales poſt Synodum creati quidam exiguam Papæ in Synodo operam navarunt. Et qui præ cæteris Pontificiam poteſtatem propugnarunt, Caſtaneus, Fachinetus, Archiepiſcopus Hydruntinus, præmium illud à Pio non acceperunt. Mutinenſem verò Epiſcopum adverſantis ſententiæ propugnatorem, adeò non Papa, cùm Romam veniſſet, torvis oculis aſpexit, ut eum præfecerit operi nobili in Synodo necdum perfecto, Catechiſmi, Breviarii & Miſſalis. Quin & Pius V. Vincentium Juſtinianum: Gregorius XIII. Nicolaum Sfondratum, aſſertorem utrumque quòd Reſidentia Divini juris ſit, Cardinalem fecere. 6. Facultas proponendi per Concilii decretum Legatis conceſſa nil de Concilii libertate delibavit. Jure enim proponere debuerunt ii, qui perſonam gerebant ſupremi Eccleſiæ capitis. Ipſo verò facto enituit ex decreti clauſula, nihil libertatis in proponendo, quæ cuique videbantur æqua, ademptum eſſe. 7. Neque etiam libertati derogaviſſe, quòd in arduis negotiis Roma conſilia arceſſebantur, Papæ ad Ferdinand. Imp. literas reſponſio ſupra citata docet. 8. Quæ de Marinaro, Segovienſi Epiſcopo, Amosvodiano, nec non prenſationibus Papæ &c. objicis, alibi exploſa ſunt Pallavicino ductore. Qui etiam fuſiùs probavit, illam libertatem, qua R. Pontificis authoritas contemnitur, vel rejicitur, Concilio nulli competere: & à Concilio Tridentino omnem violentiam, juſſiones, exhortationes promiſſis minisque permixtas, quibus ſolis libertas Concilii violatur, abfuiſſe; denique & fidei dogmata, & leges diſciplinæ in Concilio eo definitas Papæ commodis planè non inſerviviſſe, ut ne ſuſpicio quidem læſæ libertatis in eum cadere poſſit. Ibid. pag. 441-445. Reſp. 1. Ex Pallavicino Salviconductus formulam defendere moliebaris, ſed conatu irrito, uti Hiſtoriæ Pallavicini examen docebit. Neque priores Proteſtantes vim paraverant adverſus conjuratam Papæ factionem, ſed poſtquam Cæſar, Papæ addictus, & ejus conſiliis ad opprimendam Eccleſiam ſeductus, Proteſtantibus, quòd Papæ obſequi detrectarent, aliósque falſos ob prætextus, Majeſtatis læſæ crimine falsò impacto, magnos in Germania & Italia exercitus collegit. Licet autem belli initia infeliciter ceciderint, artibus Pontificiorum diſtractis Proteſtantibus, is tamen denique ejus exitus fuit, ut Pontifici, Ferdinando Imp. ſatagente, A. 1552. Paſſavii æquas Pacis Religioſæ conditiones admiſerint. De cœtero notiſſimæ ſunt innumeræ Pontificiorum machinæ, quibus reformationem gliſcentem, poſthabito legitimo Concilio, in herba opprimere nequicquam conati ſunt. 2. Proteſtantes Germanos Papa jam anathemate preſſerat; adeóque non ampliùs accuſaverat, ſed condemnaverat. Horum verò ad liberum Concilium provocantium cauſa in loco Papæ non obnoxio agitari ſanè debuit. Papa verò, reus licet, nunquam tamen, quæ ejus pervicacia fuit, rei conditionem ſubire voluit. Cur ergo in Italia, hoc eſt, Papæ faucibus Concilium celebraretur? 3. Non ſchiſmaticorum, ſed veræ & Chriſtianæ concordiæ ſtudentium hactenus vox fuit Cardinalium eorum, qui à Papa rationem villicationis exigi poſſe dictitarunt. Percrebuit ea vox in Concilio Piſano adverſus illum orbis Chriſtiani incendiarium Julium II. non Apoſtolicum, ſed Piſtolicum Papam. Quidni verò Papa cum omni falſa ſua & impiè uſurpata poteſtate Concilio Chriſtiano iniquos ſuos faſces ſubmittere teneatur? Quid æquius, quàm ut Nimrodi, tyranni, vaſtatores, oppreſſores Eccleſiæ inprimis, nullo legitimo titulo graſſantes, in jus vocentur? 4. Neque id vitio vertimus Epiſcopis Italis, quòd præ cœteris in Concilio frequentiores comparuerunt; ſed quod comparuerunt ſtudio protegendæ Papalis Monarchiæ, quam protegi multum Italiæ intererat. Neque alibi numeroſiores Epiſcopos Papa habet, quàm in Italia, ne unquam falſæ poteſtatis ejus ſtrenui defenſores deſint.

Et ut ſuppetiarum ſatis habeat Papa, etiam Titulares, Italos ferè omnes, creare ſolet. Hinc adeò numerus Italorum in Concilio Tridentino triplo plus major erat, quàm Nationum reliquarum omnium. Quippe Itali numero centum octoginta ſeptem: reliquarum Nationum ſimul omnium Patres nonniſi octoginta tres Concilio interfuerunt. Quis hic technam non odoretur? 5. An nullam Papæ in Concilio operam navarunt M. Antonius Columna, Archiepiſcopus Tarentinus, Aloiſius Piſanus, Epiſcopus Patavinus, M. Antonius Boba, Epiſcopus Auguſtæ Prætoriæ, Hugo Boncompagnus, Epiſcopus Veſtanus, Alexander Forza, Epiſcopus Parmenſis, Simon Paſqua, Epiſcopus Sarſanenſis, Carolus Vicecomes Epiſcopus Vintimiglienſis, Franciſcus Abundius, Epiſcopus Bobienſis, Guido Ferrerius Epiſcopus Vercellenſis, Joh Franciſcus Commendonus, Epiſcopus Zacynthi, Gabriel Paleotus, Auditor Rotæ? Næ hoſpes in hiſtoria Concilii fuerit, qui inficias iverit. Nullus horum Reſidentiæ, & aliorum Papæ inviſorum dogmatum ſe fautorem geſſit: Papæ cauſæ addictiſſimè ſerviverunt omnes. Caſtaneus verò, Faſchinetus purpuram cur non meruerint, in promptu forte cauſa eſt. Non ubique Papæ cauſæ addicti fuerunt. Archiepiſcopus verò Hydruntinus adeò impudens & petulans Papalis cauſæ hyperaſpiſta, factioni & prenſationi deditus fuit, ut eum Papa purpuriſſare auſus non fuerit, ne favere malignis adeò artibus videretur. Proditio grata, proditores inviſi eſſe ſolent. Forte etiam documentum præbuit, *adulationem corruptis moribus perinde ancipitem eſſe, ſi nulla, & ubi nimia eſt*, uti Tacitus *Annal. lib. IV.* 17:1. loquitur. Egregiam verò mercedem Mutinenſis retulit, quem Romam venientem Papa torvis oculis non aſpexit, & operibus quibusdam perficiendis præfecit! Cur durante Synodo eum purpura non donavit? Cur creationem Cardinalium pòſt Synodum diſtulit? Quis non fraudem manifeſtam palpat? Quid poſteriores Concilio Pontifices Vincentio Juſtiniano, & Nicolao Sfondrato fecerint, nihil moramur. Aliis illi erga Papam ſtudiis præteritam noxam expiare potuerunt. 6. Jus proponendi in Concilio per Legatos eodem, quo Suprematus Papæ ipſe, jure nititur. hoc eſt, nullo. Hocque jus, ſeu potiùs injuriam libertatis Concilii *vitalia* ferire, ipſimet Cæſarei & Hiſpani queſti ſunt; & revera facto ipſo enituit. Quicquid enim Papæ iniquam poteſtatem ferire poſſe viſum eſt, illud omne à Concilii cognitione & definitione ab iis, qui ſibi ſolis jus proponendi vindicarunt, ſummotum eſt. 7. Epiſtolæ Papæ ad Cæſarem ſumma eſt, *Concilii libertatem non tolli, ſi nihil in Concilio ſtatuatur, quod Romæ determinatum non fuerit, quia hoc ipſum vetera Concilia fecerint, quæ in ſuis decretis à Romanis Pontificibus inſtructionem acceperint; velut Epheſinum à Cœleſtino. Chalcedonenſe à Leone, Trullenſe ab Agathone, Nicænum II. ab Adriano I. Conſtantinopolitanum ab Adriano II.* Sed aliud ſcilicet eſt inſtructio, quam quælibet olim Eccleſia ſuis Epiſcopis Concilia adeuntibus vel celebrantibus impertiri poterat, ſine ullo libertatis Concilii damno: aliud mandatum à Papa Legatis ejus latum & allatum, quo univerſum deinceps Concilium, non unus Patriarcha, unus Epiſcopus aliquis obſtringeretur. Illa in Conciliis veteribus in uſu erat; hoc non erat. Neque ullum Concilium vetus eſt, quod unius Papæ Romæ in Capitolino ſuo oracula fundentis vox rexerit. 8. Ex Pallavicino contra Perezium Segovienſem, & Amosvodianum Guadicenſem, & pro Hydruntino Archiepiſcopo dicta alibi diſcutimus. Cujus etiam diſſertatio, qua læſæ libertatis ſuſpicionem à Concilio amoliri ille conatur, fuci multùm, veritatis nihil habet. Non enim libertatis, ſed ſervitutis erat, quòd authoritatem Papæ maximè dubiam in quæſtionem vocare Synodus auſa non eſt. Præterea violentiam ſæpe Papa, & ejus conjurati, adverſus Proteſtantes, nullo legitimo judicio convictos pararunt: & prœmia ac pœnæ manebant eos, qui Papæ falſam

ſam Majeſtatem coluerunt, vel violarunt. Denique nullum ferè dogma in Concilio definitum eſt, quod ad Papalis Hierarchiæ ſtabilimentum non pertinuerit. Certè etiam Jul. Clemens Scotus veſtras *Not ad Pallavic. pag* 100. 101. Pallavicini impudentiſſimam illam vocem, *quòd ne una quidem ſyllaba in toto hoc Concilio legatur, quæ Pontificis authoritatem augeat,* haud immeritò graviter perſtringit, plures ob rationes, quas *Arg. VI* contractas lectori ſiſtimus.

ARG. V. Charitatis unicè à Chriſto nobis commendatæ nullam curam Concilium hoc habuit. Teſtantur dira & perpetua illa anathemata, quibus in rebus etiam leviſſimis, & ad ſalutem parùm conducentibus luſerunt haud ſecus quàm pueri aſtragulis, & fœnum ac Scholæ ſtipulas in fundamenta, rixas in ritus, problemata in fidei articulos converterunt. V. G. Anathema triſte intonant iis, qui negant imprimi characterem per Sacramenta: qui negant baptiſmum Chriſti à baptiſmo Johannis diſtingui: qui negant matrimonium eſſe Sacramentum: qui negant, dari Ordines majores & minores; & ſi quæ his ſimilia multa ſunt, quæ vel ſimpliciter ſine anathematum fulminibus definienda, vel libertati opinandi relinquenda erant. Eſt autem ea res manifeſtiſſima in quæſtione *de uſu calicis,* quem Imperator, Reges, Principes, integræ gentes, piorum quorumque deſideria ardentiſſimis votis & precibus nequicquam expetierunt. Et tamen notorium erat, quàm recens & ſacrilega eſſet privatio calicis, contra Chriſti inſtitutionem, & tot Seculorum uſum in maxima eccleſiæ corruptione inducta.

Resp. Reding: 1. *Ergone Chriſtum ipſum violatæ charitatis reum blaſphemè pronuntiabis, eò quòd Ethnici inſtar & Publicani ab Eccleſiæ communione arceri juſſit eum, qui Eccleſiam non audiverit.* 2. *Si credendi neceſſitas quoad exercitium ſpectetur, in pautioribus equidem articulis omnimoda & præcepti & medii neceſſitas ac obligatio obtinet. Ubi verò motivum fidei ſpecificativum, in prima veritate revelante ſubſiſtens, inſpicitur, æqualiter ſe habet ad univerſos fidei Divinitus revelatos articulos. Quos proin negare, vel protervè in dubium vocare, eſt primam veritatem, & eſſentiale fidei fundamentum è medio tollere. Nulla ergo fidei dogmata fœni ac ſtipularum nomine venire poſſunt.* Ibid pag. 445-447.
Reſp. 1. Non pronuntiabo, Redingi. Ille enim nullo, nedum diro anathemate, imò anathematis concatenatis veritatem perculit. Ethnicum & publicanum haberi juſſit eum, qui monitus, correptus, poſt elenchum & demonſtrationem ordine & legitimè inſtitutam, Eccleſiam ipſam, fraternam reconciliationem, quæ ad ſalutem fidelium neceſſaria eſt, ſuadentem, audire detrectaverit. Neque veri nominis excommunicatio cum anathemate conjuncta hæc eſt: nec favet illis, qui doctrinam fidei ex verbo Dei non demonſtratam, cujuscunque etiam momenti illa fuerit, ſolo cœtus, qui ſe pro Eccleſia venditat, arbitrio firmatam, anathematis perpetuis ſanciunt. adeóque in Spiritu non Dei, ſed Sathanæ loquentes, *Jeſum,* ejus juſtitiam, doctrinam, meritum *anathema dicunt,* 1. Cor. XII, 3. Tales Tridentini fuerunt. Cùm enim in monte ipſo Ebal, maledictionibus, iisque meritiſſimis perſonante, non plura quàm duodecim anathemata Dei nomine proclamata ſint:

ſint: Væ jovest hi βροντόφωναι centum & triginta ſex anathemata, non in notorios, graves, ſalutis & fidei devoratorios errores, ſed in veritatem, nulla etiam momenti veritatis habita ratione, nulla prævia demonſtratione ex verbo Dei, vibrata, cuderunt. 2. Tyrannidem in fideles nimiam exerces. Sunt enim in Eccleſia infirmi, errantes non pauci, quorum infirmitates, errores, ſi in fidei fundamentum non incurrant, & à ſcientibus prudentibúſque non admittantur, tolerare, non diris anathematis configere, Scriptura Rom. XIV. 1. XV. 1. Gal. VI. 1. Phil. III. 12. 15. &c. jubet. Toleravit ipſe Chriſtus diſcipulos ſuos, diu terreſtris Regni ejus erronea opinione imbutos. An illi, aliíque errantes & infirmi *primam veritatem, & eſſentiale fidei fundamentum* ſuſtulerunt? Diſtingue ergo errantes ab obſtinatis: errantes non convictos à convictis: prudentes ſcientéſque ab ignorantibus. Qui in minima re ſciens, prudens, obſtinatus, convictus errat, is primam veritatem, Deum veritatis authorem ipſum, abnegat. Alia prorſus ratio eſt errantis in re levi, circa fidem, non in fide; ignorantis, infirmi. Neque ad ſcientiam & conſcientiam ſufficit Eccleſiæ definitio, quia & illa errori obnoxia eſſe, & à demonſtrandæ veritatis officio deficere poteſt.

ARG. VI. Finis, Concilii ſtatuitur Seſſione I. *incrementum & exaltatio fidei & religionis Chriſtianæ, extirpatio hæreſium, pax & unio eccleſiæ, Reformatio Cleri & populi Chriſtiani, extinctio hoſtium Chriſtiani nominis.* Quis ſcorpius ſub viridi hac herba lateat, abundè in Notis ad Decretum & Hiſtoriam Seſſionis I. dictum. Hoc unum nunc dicam, ſegniter Patres, quod intendiſſe videri volebant, executos eſſe. Etenim hæreſes adeò non extinxerunt, ut etiam ſeminaverint, & errores profligatos, ante Concilium formatos, tot anathematibus veritati ejúſque confeſſoribus dictis, firmaverint. Reformationem verò quod attinet, eam ſeriam totus Chriſtianus orbis *in capite & membris* expetiit, eámque etiam unicè neceſſariam eſſe, ipſe Adrianus VI. Cardinales conſilii de emendanda eccleſia authores, Legati Pontificii Concilii Præſides, quorum omnium voces *pag.* 59. 60. adſcripſimus, agnoverunt. Nunc verò Reformationem in Concilio attentatam totam ludicram, deſultoriam, hypocriticam, & in Papæ, qui author fuit corruptionis & abuſuum arbitrio poſitam fuiſſe, ipſa Concilii hiſtoria, noſtraque ad eam continuæ notæ manifeſtum faciunt. Omnium pœne malorum radicem in Papa & Curia Romana, & utriuſque tyrannide, avaritia, luxu, ambitione fixam non attingere, nedum tollere Patres auſi ſunt. Si qua ſalutaria decreta & Pontificem curiámque obliquè ferientia cudi viſa ſunt, iis nervos ſuccidit omnes tum ſecutum *Seſſ. XXV. cap.* 21. decretum, *ut in omnibus de morum Reformatione & eccleſiaſtica diſciplina decretis ſalva ſemper Sedis Apoſtolicæ authoritas & ſit & eſſe intelligatur:* tum jus interpretandi & declarandi ſingula Concilii decreta, quod Synodo indulgente ſibi Papa reſervavit; quæ duo efficere poſſe, ut omnia Papæ & Curiæ noxia decreta in nihilum recidant, & ſenſim ſine ſenſu in antiquum cuncta ſtatum redigantur, Pontifici de con-

confirmando Concilio anxio Cardinalis Amulius, & Epiſcopus Veſtanus ſuggeſſerunt. Si quid vel ab Imperatore, vel à Regibus & Principibus, vel ab Epiſcopis nonnullis Pontificis palato minùs ſapiens deliberandum offerebatur, tergiverſari ille haud ſecus quàm urſus palo alligandus, vim, bella, cædes ſpirare, Concilii translationem, imò & ſolutionem meditari, denique ne quid ſibi noxium proveniret, Cœlum terræ miſcere. Exhibuerunt tum Cæſarei, tum Galli varia Reformationis capita. Sed ea penſi non habuere Patres, inprimis verò Legati, qui ut reformandi Cleri neceſſitatem ſibi impoſitam amolirentur, eam ſolicitantibus Principibus, ipſorum Principum ſecularem reformationem comminari haud erubuerunt, atque ſic à poſtulanda reformatione Cleri eos abſterruerunt. Segovienſis Epiſcopus queſtus eſt, Synodum facere, quod imperiti medici ſolent, morbis lethalibus applicare medicamenta anodyna, & oleo inungere, quæ ferro pungenda, apud S.P. *lib.VI.pag.*516. Cardinalis Lotharingus, quamvis jam addictus Pontificiis partibus, tamen Gallorum nomine proteſtatus eſt, *ſe Reformationem accipere ut imperfectam:* apud S.P. *lib.VIII.pag.*706. Multorum abuſuum fontem *non Reſidentiam*, quàm mala fide abrogaverint, à nobis in loco dictum eſt. *Iſta Tridentini Concilii Reformatio,* inquit Julius Clemens pag. 93. *effecit, ut nunc non ea pecuniarum ſumma in urbem Romanam deveheretur, quæ priùs, ac Pontificii reditus ipſimet inde imminuti. An verò hæc imminutio compenſata deinde fuerit auctis ordinariis, ſeu conſuetis olim contributionibus, pro quibus nihil ſtatutum, aut non ſervatis quibusdam Tridentinis legibus, quæ ipſum Pontificem nullatenus obſtringunt, ut apertè declarârunt Tridentini Patres, aut novis officiis in curia conſtitutis, aut aliunde, nôrunt illi, qui illis colligendis præfecti ſunt.* Auctam etiam eſſe hoc Concilio Papæ poteſtatem, idem ille Author *pag.* 100. 101. probat, tum quia Patres illi Papæ decreta ſua ſubjecerunt Seſſ. VII. initio de Reformatione, & Seſſ. XXV. contra morem præcedentium Generalium Conciliorum: tum quia Seſſ. XXV. cap. 2. Patres illi præceperunt omnibus Patriarchis, Epiſcopis &c. *ut in ipſa prima Synodo poſt finem præſentis Concilii celebranda veram obedientiam ſummo Romano Pontifici ſponderent & profiterentur:* tum quia in fine Concilii R. Pontificis judicio committunt, *ſi inciderent etiam, quæ definitionem, nedum declarationem poſtulent, conſulere Provinciarum neceſſitatibus &c.* & plura etiam ad eum remittunt: tum quia Epiſcopi & Ordinarii in nonnullis authoritatem Delegatorum Apoſtolicæ Sedis acceperunt, in quibus frui authoritate videbantur: tum quia de quibuſdam obſequiosè & fraternè duntaxat monent Romanum Pontificem, ut in fine cap. I. Seſſ. XXIV. cùm in Baſileenſi Concilio multa Papæ imperata fuerint. Papalem igitur tyrannidem nutantem jam, & à Con-

cilio ſibi malè metuentem, confirmatam & ſtabilitam haud injuria dixeris. Hinc adeò ſublata pœne ex Scholis eſt quæſtio, *Supra Concilium necne ſit Papa?* nihilque magis Conciones, ſubſellia, pulpita perinde ac Papæ prærogativas, omnipotentiam & infallibilitatem crepant. Non immeritò igitur Papa in Conſiſtorio lœtitiam ſuam teſtificatus eſt, & Patribus illis gratias egit. Accedit denique, quòd inter cætera, antiquus Canonum Pœnitentialium uſus, qui magno eccleſiæ malo in deſuetudinem venit, quamvis flagitantibus multis, poſtliminio revocatus non eſt, & eorum loco indulgentiæ, ampliſſimæ, pœnitentiæ vera ſufflamina, ſurrogatæ ſunt. Qui plura de Reformationis hujus vanitate cognoſcere avet, volvat licet Cl. Conringii diſertiſſimam Epiſtolam, Wicelii viæ Regiæ præfixam, & inter Epiſtolas ejus pag. 183. &c. extantem.

RESP. REDING: 1. *Non veritas in hoc Concilio anathematibus profligata, non hæreſes obfirmatæ; ſed doctrina ex verbo Dei definita eſt, quod hactenus manifeſtum fecimus.* 2. *Reformationi in Concilio perfectæ nihil obſtare clauſulam de ſalva ſemper Sedis Apoſtolicæ authoritate, aliaque à te allegata, ex præcedentibus pariter conſtat.* 3. *Ex Julio Clemente proximè dixeras, Tridentini Concilii reformationem effeciſſe, ut nunc non ea pecuniarum ſumma in urbem Romanam inveheretur, quæ prius. Quomodo ergo Papæ poteſtatem in Concilio auctam, ex eodem aſſeris? An verò aliunde facta ea compenſatio ſit, ſe ignorare, idem Julius ſatis profitetur.* 4. *Cœtus vicaria Chriſti authoritate deſtitutus non Concilium, ſed Conciliabulum eſt, tantum abeſt, ut ſit ſupra Papam. Tale Baſileenſe fuit. Animatus verò Chriſti vicaria poteſtate legitimum Concilium eſt. Neque tum Papa ſuperius eſſe poteſt. Concurrit enim Papa, ut caput, anima & forma Concilii.* Ibid. pag. 447-450. Reſp. 1. Contrarium liquet. 2. Imò plurimùm obſtare, vel inde conſtat, quòd ipſa λεγομένη Apoſtolica, veriùs Apoſtatica, ſedes reformationis indiga fuit. Atqui clauſula illa Sedem eam à reformatione *ſalvam*, hoc eſt, quod ajunt, ἀνυθέτητον ἀξεχάπτωτον præſtitit. Pallavicini emplaſtra huic aliiſque Concilii ulceribus objucta alibi diſcutimus. 3. Julii Clementis verba clariſſima ſunt. Non ille dixit, ſe ignorare, an aliunde ea compenſatio facta ſit; ſed *noſſe illos, qui contributionibus colligendis præfecti ſunt.* Hæc verba quid ſibi velint, ultro conſtat. Teſtabantur contributionibus præfecti, & theſauri Papæ undique corraſi. Cur verò ad auctæ per Concilium Pontificiæ poteſtatis argumenta, ex eodem Julio Clemente à me repetita, non reſpondes? Res certior & notior eſt, quàm ut ab impudente etiam calamo negari queat. 4. Non ita Concilio Conſtantienſi viſum eſt. Nam *Seſſ. IV.* definit & declarat, quòd *ipſa Synodus* (à nullo tum Pontifice animata) *in Spiritu S. congregata, legitimè Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habeat: cui quilibet, cujuscunque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis, exiſtat, obedire teneatur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, ac reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & membris.* Eadem repetuntur *Seſſ. V.* ubi inſuper declaratur, quòd *quicunque cujuscunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiam Papalis, qui mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus aut præceptis hujus Synodi, vel cujuscunque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, con-*

dignæ

dignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia remedia juris, ſi opus fuerit, recurrendo. Quæ decreta Conſtantienſis Synodi ipſe Martinus V. Papa *Seſſ. XXIV. & ult.* ſolenniter & Papaliter confirmavit. Legi, quæ in noviſſimo opere tuo, cui *Inextinctæ S. Concilii Tridentini veritatis* Author (hoc enim ibi nomine parum glorioſo Tibi, uti jam melior orbis intelligit, alter velut Heroſtratus, te jactare non erubuiſti) *Oecumenicæ Cathedræ Apoſtolicæ Authoritatis* pompoſum titulum præfixiſti; ex Emmanuele Schelſtraten, Romano Bibliothecario, ad minuendam decretorum horum fidem *pag.* 564. *&c.* nec non *pag.* 318. *&c.* compilaſti. Sed nec Gallis illa ſatisfacient, nec cuiquam, cui aliquid in lœva ſalit. Celeb. Vir, D. Gilbertus Burnetus, maximo ſuo merito non ita pridem Sariſberienſis in Anglia Epiſcopus lectus, Romæ eam in rem cum ipſo Schelſtrateno contulit, & Vulgatæ lectionis *Seſſ. IV.* nec non Confirmationis Martinianæ γνησιότητα coram vindicavit, uti *Itenerarii* ejus *p. II. pag.* 186. *&c.* colloquium illud deſcriptum videre licet.

ARG. VII. Decreta Synodi multa ambigua & flexiloqua, ac talia planè ſunt, qualia Apollini potiùs λοξῶς μαντεύοντι, quàm Chriſtano Concilio conveniunt. Unde Tridentina illa decreta *Herculis cothurnos* nonnemo ex Papiſtis meritò appellavit. V. G. Canones de Natura & Gratia adeò ambiguè concepti ſunt, ut durante Concilio Dominicus Soto & Andreas Vega libros emittentes, in pleriſque è diametro contrariantes, utrique tamen ad Tridentinos Canones animosè provocaverint. Ubi neceſſum eſt, vel ſubtiliſſimos illos viros Concilii, cujus ipſi pars erant, mentem penetrare non potuiſſe, quod fidem ſuperat: vel Conciliaria decreta ſenſus alternantes habuiſſe. Miniſtri intentionem requiri ad Sacramenti integritatem, ſub anathemate Synodus definivit. Et tamen ſtante Concilio Minorenſis Epiſcopus contra intentionis neceſſitatem librum ſcripſit, in quo ipſius Concilii clypeo ſe defendit. Quis hodie feſtivos luſus Janſenitarum & Moliniſtarum in argumento de Natura & Gratia, Contritione & Attritione, in quo utrique totis quamvis diſſidentes caſtris, Tridentini Concilii pro ſe decreta allegant, ignorat? Notus quoque eſt Dionyſii Petavii & Abbatis de interpretandis ex Auguſtini doctrina Concilii decretis conflictus. Meritò igitur dixit Hiſtoricus, *Patres Tridentinos verborum unitatem, non rerum conſenſionem ſectatos eſſe.* Hinc nempe eſt, quòd modernis Sophiſtis, tam ampla litigandi ſedes relicta eſt: quódque infauſti nonnulli Henotici, Walenburgii inprimis, ac noviſſimè Benignus Boſſuetus, Epiſcopus Condomienſis, ea Tridentinorum decretorum generalitate innixi, ſimplicibus perſuadere laborant, nos in pleriſque ὁμοδογματεῖν, adeóque ferrum luto combinare conantur.

RESP. REDING: 1. *Patres equidem Concilii ſoliti ſunt ad dogmatis ſubſtantiam, quâ ex fide ſanciendam, eatenus attendere, ut una ſtuduerint tali verborum formulæ, per quam ſubtilitates ſcholaſticæ probabilitatis metam haud excedentes, ex neutra parte elevarentur. Hac*

cauſa eſt, quòd Theologi diverſa ſentientes quique pro ſe decreta Concilii quandoque allegant. 2. Janſeniſtarum & Moliniſtarum, ſimiléſque controverſiæ reducuntur ad ſubtilitatem Scholaſticam, à ſummis Pontificibus hactenus indeciſam. Ibid. pag. 450-453. Reſp. 1. In ipſa quoque dogmatum ſubſtantia definienda ambiguis terminis, & quidem conſultò uſos eſſe Tridentinos, paſſim, inprimis in quæſtionibus controverſis de efficacia Sacramentorum, de intentione Sacerdotis, de abſoluta neceſſitate Baptiſmi, de attritione, extrema unctione, Purgatorio, invocatione Sanctorum, cultu reliquiarum, imaginum, &c. oſtendimus. Ne in ſubtilitatibus quidem æquivocæ formulæ probantur, inprimis à Concilio, quod ſe veritatis magiſtram profitetur, cuſæ. Ubique enim veritati planis verbis litandum eſt. Quid porro monſtri alat ſubſtantiæ dogmatum, & Scholaſticarum ſubtilitatum diſtinctio, non ſemel alibi explicavimus. 2. Mirum ſanè, controverſias Janſeniſtas inter & Moliniſtas agitatas ad ſubtilitates Scholaſticas indeciſas à Te relegari. Non eſt equidem hujus loci, controverſiarum earum indolem & momentum expendere. Sufficit enim ad vim argumenti à me inſtructi, quòd utrique pro ſe Tridentinas definitiones allegant, quòd ipſemet negare auſus non es. Hinc de Tridentinis cothurnis judicare licet. Te verò, Redingi, pronuntiare auſum, quòd controverſiæ illæ ad *ſubtilitates Scholaſticas indeciſas* relegandæ ſint! Ne hoc audiant Jeſuitæ, in Gallia inprimis, ubi carcere crimen hoc tibi forte expiandum eſſet. Dicerent illi, & deciſas eſſe ab Innocentio X. *non Theologo* controverſias: & non minoris momenti eſſe, quàm eæ ſunt, quæ cum Calviniſtis intercedunt: & Janſeniſtas pœna haud immitiore dignos eſſe, quàm ſunt Calviniſtæ. Teſtantur id immaniſſimæ, quas in Gallia ſuſtinent, perſecutiones, quarum hiſtoriam Franciſcus Picto veſtras *Tract. de afflictione Eccleſiæ Gallicanæ* noviſſimè pertexuit.

ARG. VIII. Quo Spiritu Concilium hoc agitatum & tranſactum ſit, docent tot viæ carnis, tot artificiorum humanorum in cauſa Dei & re pietatis adhibitorum luculenta veſtigia, quæ Divino nutu excitatus ad omnem poſteritatem tranſmiſit Paulus Sarpius, Venetus, qui, ut formidandas, & plumbeas, imò igneas ſuorum iras effugeret, per χαμμαλεγμὸν Italica Phraſi obſervata, *Petrus Suavis Polanus audire* voluit. Cui ſanè fidem conſtare oportet, tum quia in communione Romana vixit & obiit: tum quia ex probatiſſimis Authoribus, puta Sleidano, Thuano, Joh. Baptiſta Adriano, Onuphrio, aliis; nec non fide digniſſimis documentis & Memoriis, Archivis, Grammatophylaciis eorum, qui Concilio interfuerunt, puta Oratorum Principum, Cardinalium, Epiſcoporum, inprimis Epiſcopi Fabrianenſis, Card. Montani & Amulii, ac inprimis Caroli de Vicecomitibus Epiſcopi Ventimiglienſis, Epiſtolis juſſu Pontificis de omnibus, quæ in Concilio agebantur, etiam Secretiſſimis pœne quotidie ad Cardinalem Borromeum exaratis, addo etiam Camilli Olivi Mantuano à Secretis, familiaritate, hiſtoriam eam compoſuit: tum quia in multis eccleſiæ Pontificiæ ipsique Concilio favet: tum quia odii & amoris cauſas procul habuit: tum quia fuit inter præcipuos Miniſtros Reipublicæ Venetæ, & Principis illius, qui a Tridentino Concilio, aliiſque Pontificiis, uti oſtendit

dit Author à Stanislao Felic vulgatus *Diſcuſſ. 4. Judic. pag 23. 24.* maximi habitus fuit: tum quia talia ne ab ingenioſiſſimo quidem fingi poſſent, & ficta eſſe nulla juſta ſuſpicio eſt: tum quia viri doctiſſimi poſt editam primùm hiſtoriam illam refutationem aggreſſi, victi veritate, vadimonium deſeruerunt, & octo annorum luſtris nemo repertus eſt, qui cum Hiſtoria ea aperto Marte confligere ſuſtineret, quamvis conſtet, vindices à Papa quæſitos eſſe, ipſéque Terentius Alciatus, Vir ingenioſiſſimus, triginta annorum ſpatio in Hiſtoria ea refutanda occupatus, non auſus tamen eſt refutationem ſuam luci credere: tum quia Nicolaus Riccardius, S. Palatii Apoſtolici Magiſter, *monſtrum eruditionis* dictus, rogatus provinciam refutandæ Hiſtoriæ hujus detrectavit, teſte eodem Authore à Stanislao Felic vulgato *Diſcuſſ. 4. judic. pag. 9* tum quia Scipio Henricus ex ipſo Suavi Hiſtoriam hujus Concilii confecit, in reliquis verò, in quibus eidem Suavi derogare conatus eſt, nil niſi nugatorem egit, uti ex meis vindiciis liquet: tum quia etiam Sforza Pallavicinus Suavis refutationem operoſis voluminibus aggreſſus, in multis tamen ei conſentit, in reliquis verò, quibus Suavi fidem detrahere conatus eſt, vanitatis, arrogantiæ, inſcitiæ, prævaricationis, ineptiarum & putidarum adverſus Suavem calumniarum, ab ipſis Pontificiis ſcriptoribus graviſſimis, inprimis Comite Julio Clemente Scoto, à Stanislao Felic vulgato, Cæſare Aquilinio convictus eſt: tum denique quia etiam poſt Hiſtoriam Pallavicini publici juris factam, apud cordatos in ipſo Papatu viros, Suavis & Pallavicini Hiſtoriam invicem contendentes, Suavis majori quàm antehac unquam in pretio haberi cœpit. Prætereo multa, quæ pro Suave dixit in Præfatione ejus Interpres Adam Neutonus, & in vita ejuſdem Pater Fulgentius, ac non ita pridem Amelotus de la Houſſaye, Galliæ apud Venetos Legati Secretarius. Ne jam dicam, ipſum Pallavicinum, uti teſtantur Pontificii Authores, non diſſimulare multas Patrum Concilii artes, machinationes, propenſiones in Papam, & propria commoda, odia, rixas, diſſenſiones, aliáque pravorum affectuum certiſſima indicia; & malarum ejuſmodi artium conſcientiâ, Papam, Legatos & Præſules, Concilii hujus acta publicæ luci credere auſos non fuiſſe. Jam ut Spiritus S. adſit & præſit Concilio Generali, debent Epiſcopi ad illud vocati *habere affectionem veritatis, ſine privatis commodis & affectionibus humanis, Orationibus communibus prævie diligenter inſiſtere, indagandæ veritati fidei & morum per Scripturas ſacras &c. Tunc enim & non aliter, ut Roffenſis contra Lutherum, & noſter Herantius ſecundum Hieronymum, Auguſtinum &c. ſentiunt, congregantur in nomine Chriſti & faciunt quod in ſe eſt, quibus ipſe ſuam aſſiſtentiam promiſit &c.* verba ſunt Cordubæ *lib. 4. Quæſt. Theol. q. 1. Propoſ. 9.* Subſumo: Patres Tridentini

Nnnnnnn 3 con-

congregati ſunt non cum affectione veritatis, ſed cum privatis commodis, affectionibus humanis, malis artibus, politicis technis & Sathanæ ſtratagematibus &c. uti hiſtoria omni exceptione major teſtatur. Non igitur in nomine Chriſti congregati ſunt, neque adeò aſſiſtentem Spiritum S. habuerunt.

RESP. REDINO: 1. *Quam fidem Suavis Polanus, ſeu Paulus Sarpius mereatur, liquet ex fide, quam authores, quibus hiſtoria ejus innititur, Sleidanus Camillus Olivus, Ferrerius, merentur. Sleidanus hæreticorum fautor, hiſtoriam ſuam à Jacobo Sturmio pariter hæretico, ſe deſumpſiſſe, fatetur. Mendaciorum idem convictus eſt à Surio, Fontano, Poſſevino. Camillus Olivus, priusquam cum eo amicitiam Sarpius contraxiſſet, diu carcere concluſus fuit à Sacro Fidei Quæſitorum Tribunali; dimiſſus quidem, ſed non recuperata Pontificum gratia. Ferrerius in ſuſpicionem adductus eſt, quòd Hugonotus, imò atheus eſſet. Certè ex mercatura religionis ingens lucrum aucupabatur, promiſſa Pontifici per Sebaſtianum Gualtherium, Epiſcopum Viterbienſem, Papæ in Gallia nuntium opera, quo non ſuccedente in rabiem converſus eſt. 2. Hiſtoriæ ejus apud multos gratiam peperit vituperatio in eos jacta, quibus circa nos jurisdictionem, vel obſequium deferimus: authoris conditio, qui ſub R. Pontificis obedientia natus & educatus; induſtria, animi firmitas circa id, quod affirmavit; mora reſponſionis, quaſi orta ex inſuperabili difficultate reſpondendi. Cujus tamen moræ ea ratio fuit, quòd liber ille nullas contra capita fidei Romanæ rationes attulit, ſed meras miniméque probatas narrationes, quibus reſpondere leviſſimi negotii fuit. Multæ etiam Satyræ nunquam refutatæ ſunt. Quin & præſumptio potiùs fuit pro tanto conſeſſu, in quo collectum fuerat, quicquid ſapientia, authoritate, prudentia in toto humano genere excellebat. Quia tamen charitas etiam illi offenſioni remedium afferre debet, quam Scholæ ſcandalum puſillorum appellant; ideo poſt aliquod tempus prodiit Terentius Alciatus, qui confutationem Suavis aggreſſus, veracem rerum in Concilio geſtarum hiſtoriam contexuit, à Pallavicino poſtea perfectam. 3. Synodus acta ſua non promulgavit, ob immenſam eorum prolixitatem, & decretorum ipſorum ubertatem. Vel ſola enim decreta æquant propemodum cuncta ſimul à reliquis Conciliis ſancita. Quantam ergo in molem acta excreviſſent? 4. Mirum non eſt, Pallavicini hiſtoriam non omnibus noſtris æquè arriſiſſe. In ipſo enim Papatu quandoque reperiuntur ingenia depravatæ politiæ principiorum perquam ſtudioſa. Ejuſmodi autem aſtutiæ & publicarum machinationum genus ex ipſo Suaviano opere haud difficulter addiſcere licet. 5. Alia ratio eſt ſingulorum Patrum in Concilio coëuntium: alia univerſi Concilii. Hujus in nomine Chriſti, ſeu vicaria ejus authoritate congregati in medio ſe futurum Chriſtus promiſit. Cui nihil derogare poteſt, licet plures Patrum in eo concurrentium privatis commodis, humanis affectionibus, Sathanæ ſtratagematis & Politicis artibus abrepti, indulgerent. Semper enim prævalebunt cœtus ejuſmodi definitiones ex ſuffragiorum pluralitate per vicariam Chriſti authoritatem comprobata æſtimandæ.* Ibid. pag. 454-459. Reſp. 1. De authoribus & documentis, quorum fidei Suavis hiſtoria innititur, infra *ad Object. VIII.* plura diximus: ubi non ſolis Sleidano, Olivo, Ferrerio, ſed aliis pluribus fide digniſſimis inniti diximus: & plura poſt me dixit ſupra citatus Amelotus veſtras, in Præfatione doctiſſima, quam Gallicæ Suavianæ hiſtoriæ translationi præfixit, ubi etiam Pallavicini de Sleidano, Olivo, Ferrerio objectionem, à Redingio deſcriptam diluit. Verbis ergo Ameloti hujus Latinum in idioma transfuſis Pallavicino, & compilatori ejus Redingio reſpondere juvabit. Sic autem de *Præfat.* pag. 8. &c. ſcribit: *Cardinalis Pallavicinus quarto Introductionis ſuæ capite perſuaſum cupit, Hiſto-*

Hiſtoriam Svavis ſeu Fratris Pauli ideo falſam eſſe & erroneam, quòd narrationes & inſtructiones ſuas cùm ex Sleidano, quem inſigniter mendacem, atque alibi, Svavis Evangeliſtam eſſe ait, tum ex relationibus Camilli Olivi, Cardinali Mantuano à ſecretis, denique etiam ex memorialibus atque literis Præſidis Ferrerii & de Pibrac, Galliæ in Concilio Trid. Oratorum, hauſta eſſet. Verùm enim verò fuerit prior ille fidei profeſſione Lutheranus, reliquique tres novæ religionis favore ſuſpecti fuerint, nil utique obſtat, quò minus ſæpius vera aſſeruerint, in rebus cumprimis facti, publicèque geſtis, quæ haud facilè diſſimulari immutarive queunt. Quod ad Præſidem Ferrerium & Pibracum attinet, veróne ſimile cuiquam fiat, eos vel famæ, vel cœterorum ſuorum commodorum eò uſque fuiſſe obliturus ut res ejuſmodi perſcribendo vel ſe aliis ludibrio exponerent, vel Regi ſuo, religioni Pontificiæ addictiſſimo, impoſituri viderentur, ea ipſi nunciando, de quorum falſitate ab ipſis Galliæ Epiſcopis, qui rebus in Concilio geſtis ipſi interfuerunt, convinci potuiſſent; cùm ex adverſo nil niſi conſciis ac conſentientibus Prælatis illis unquam fecerint, cumprimis verò pio illo atque docto Epiſcopo Vaurienſe, id quod alibi Ferrerius in ſua ad Card. Lotharingum de Proteſtatione contra Concilium facta, epiſtola diſertè teſtatur. Nolo, inquit, eſſe adeò iners Athleta, ut velim in extremo actu me contemnere. De Secretario Olivo ipſe Cardinalis ait; neſcire ſe, fueritne is calumniator, an qui calumniam ferret; vult ſcilicet, authorem noſtrum ea referre, quæ ex ipſómet nunquam audiverit. De hoc verò quicquid fiat, id ſaltem Cardinalis negare non auſit, Olivum rectè informatum fuiſſe, & conſequenter Svavem, ceu intimum ejus amicum (alter licet ideo de hoc ambigere videatur, quòd nonnulla ſiniſtrè de illo fuerunt nuntiata) meritò inſtructionibus ejus nixum fuiſſe. Sleidanus licèt ubique ferè infenſum in Catholicos gerat animum; Svavis tamen, Hiſtoriam ejus pluribus in locis citando, nec affectus ejus probavit, nec venenum hauſit, quod ipſum Cardinalis diffiteri non potuit, dum Sleidanum mendaciis & malitia Svavem ſuperare; Svavem verò exemplo ſuo, tritam illam regulam; qua imitatio ipſo malo deterior dicitur, falſitatis arguiſſe aſſerit. Quòd ſi Author meus Hiſtoriam ſuam nonniſi ex memorialibus & notis quatuor iſtorum modò memoratorum ſive ſuſpectorum ſive apertè inimicorum hominum hauſiſſet; haud equidem deffiteor, eam aliquo modo ſubleſtæ fidei videri poſſe; acproin Cardinalem eum haud abs re accuſare, quòd ſtudio & datâ operâ optimas poſthabuerit & neglexerit inſtructiones. Verùm mirari ſatis non poſſum, Cardinalem non fuiſſe veritum aſſerere, Svavem nonniſi ex turbido latice ſuas hauſiſſe aquas; cùm interim ipſe negare non auſit, eundem rerum per Marcum Antonium de Mula, Reipub. Venetæ Oratorem apud Papam Pium IV tractatarum optimè conſcium, adeóque faſſum fuiſſe, multum ſibi ex Oratoris illius literis affulſiſſe lucis. Quid quòd Mulanus ea in Curia Pontificia polluit & gratia & auctoritate, ut quamtumvis renitens ad Cardinalitium evectus fuerit faſtigium, quinto Papa ipſum dignatus eſt honore, ut in pleno Cardinalium conſeſſu eundem Vas ſuum Electionis compellarit; adeóque Cardinalis hoc nomine Svavem pipulo differendi, quòd ex Mulani literis nonniſi faces & ſedimentum in Hiſtoriam ſuam transfuderit, cauſam habuit nullam; ſed ſic Svavem vel ſano ſenſu vel fide deſtitui, orbi perſuadere voluit. Verùm ex Caroli de Vicecomitibus Epiſcopi Ventimiglienſis, & Pio IV. à ſecretis Conſiliis, literis alia omnia demonſtrari poſſent. Nihil enim Svavis in tribus poſterioribus Hiſtoriæ ſuæ libris de celebri illa multùmque ac diu agitata quæſtione de Reſidentia & Inſtitutione Epiſcoporum memorat, quod non ex Præſulis illius notis & memorialibus excerpſerit, quin auſim affirmare, quòd ſi literæ ipſæ integræ, ideſt, non caſtratæ, publicæ luci fuiſſent datæ, neminem non poſitis affectibus odiiſque, omnéſque æquos rerum æſtimatores deprehenſuros fuiſſe Svavem multò plura quàm attulit, aſſerere potuiſſe, ſi is ipſi animus fuiſſet; quin laudaturos potiùs moderatum ejus animum, quàm

Sa-

Satyricam ejus neſcio quam animoſitatem, cujus ipſum tantopere Cardinalis accuſat, exprobraturos. Quin bona ejus fides & exquiſitus agendi modus ex illis omnibus, quæ de negotiationibus Oratorum noſtrorum in Concilio refert, ſatis elucet. Ex Collatis enim narrationibus ipſius cum typis publicè editis D. D. du Puy memorialibus, (quibus inſtructiones & literæ ipſa iis ad Concilium miſſæ comprehenduntur) Suavem haud temerè ſic vel ſcripſiſſe, vel locutum eſſe, liquidiſſimè patebit. Quæ ipſa etiam cauſa eſt, quòd per totum fermè opus hoc id dederim operam, ut margini ipſa Scriptorum originalium verba apponerentur, quò lector æquus faciliùs ſe ex falſis illis, quibus nos rudes quidam, rerùmque ignari Monachi, ſuoque perverſo pro Curia Romana zelo in tranſverſum abrepti gnathones immeritò premunt, opinionibus, expedire poſſit. Quod ipſum pariter haud parum facit ad tuendos Ferrerium & Pibracium. Collatis enim inter ſe iis, quæ in Concilio & fecerunt & locuti ſunt, cum inſtructionibus iiſdem datis, eos nil præter ultráve Principis ſui mandata feciſſe patebit; uti colligere eſt ex approbatione fulminantis illius Ferrerii contra Concilium, ringente & amoliente licet Card. Lotharingo, factæ Proteſtationis à Rege Carolo IX. perhibita. Cæterùm non eſt quod quiſquam miretur, iſtos Galliæ Oratores curiæ Romanæ adeò fuiſſe ſuſpectos, quandoquidem tunc temporis non ſolùm in ea pervulgatum fuerit dicere, univerſum Galliæ Senatum, quin ipſum etiam Pariſienſe Parlamentum novæ Hugenottorum religionis labe conſperſum eſſe; ſed eadem etiam Curia Papæ ſuaſit, ut Hoſpitalium Cancellarium Regni, ipſúmque adeò Parlamentum, tanquam Corpus Hæreſi infectum ad tribunal ſuum citaret. Egregium ſcilicet conſilium excitandi ſchiſma. Nunc igitur cuivis proclive eſt judicare, ſitne Hiſtoria Cardinalis, ab inertibus Monachis, cæteriſque Rom. Curiæ aſſeclis tantopere jactata, majoris, quàm hæc Authoris noſtri facienda.

Hactenus ille, ex ſinu veſtro teſtis. 2. Veras & falſas cauſas ejus favoris, quo cordati plerique omnes veſtrarum etiam partium, in hiſtoriam Suavianam, ſtatim atque illa prodiit, ferebantur, commiſces. Vituperatum ab eo quenquam immeritò, nunquam probaveris. Teſtis eorum fuit, quæ dicta & geſta ſunt, integerimus. Teſtis autem nec laudat ipſe, nec vituperat, ſed laude & vituperio digna narrat. Induſtria, judicium, conſtantia in dictis hiſtoriarum ſcriptores quoſvis meritò, & apud cordatos omnes, commendant. Mora reſponſionis ad hiſtoriam Suavianam eorum, quorum reſpondere ſine mora plurimum intererat, ejuſdem fidem confirmat ſanè. Satyra enim reſponſione indigna, qualis jure merito Pallavicini hiſtoria in pleriſque voluminum paginis ipſimet Julio Clementi veſtro audit, neutiquam illa fuit. Qualis verò præſumptio de tanto conſeſſu fuit? Nam acta ſua illa vulgare ne quidem ſuſtinuit, ut judicium ex approbata ab eo hiſtoria alterutram in partem ferri poſſet. Quin & conſeſſus ille ex capite potiſſimùm ejus, hoc eſt, Papa & legatis ejus æſtimatur. Contra hos autem validior longè, quàm contra Suavem ipſum, præſumptio eſt; quia illi commodis ſuis unicè & ubique velificati ſunt: hic ex narratione ſua commodum nullum percepit, vel percipere potuit. Si denique charitas, quæ *ſcandalo puſillorum*, uti ex Pallavicino tuo loqueris, remedium affert, reſponſionem flagitavit, cur tandiu illa dilata eſt? Cur non infirmorum offenſioni ilico cautum eſt? Cavere quidem conatus eſt Terentius ille Alciatus, cujus meminiſti, Jeſuita ingenioſiſſimus, ſed infeliciter ſatis. Nam triginta annis in reſponſione conſumptis licet, eam tamen vulgare auſus non eſt, quia ætatem ferre, & plauſum mereri poſſe deſperavit. Ejus verò in labores ſucceſſit Pallavicinus audacior paulò, qui *niſi* (verbis Julii Clementis ipſius, quæ *pag.* 40. extant, utor) *materiam maxima è parte ab Alciato paratam reperiſſet (aliqui voluiſſent, ut in voluminum fronte aliqua mentio facta fuiſſet Alciati, in ſinceri, omnibúſque ilico patentis, ſi non grati ſaltem animi argumentum) quinque annorum decurſu non confeciſſet primum volu-*

men

men A. 1656. Romæ excuſum, cùm ipſe poſt Alciati obitum circa finem A. 1651. eam ſuſceperit provinciam, formam huic materiæ jam adornatæ impertiens, ut ipſe fatetur, quæ in ſtylo maximè apparet. An verò prudens fuerit in perpolienda omni materia, quam paraverat Alciatus, dubitari poteſt, ac meritò, ſi omnem perpolivit; quam forſan haud totam publicè feciſſet juris, homo ſanè prudentiſſimus. Quod de ſcandalo puſillorum evellendo Pallavicinus dixerat, ſic idem Julius Clemens refellit: *Quid ſi non evulſum, ſed mirificè illud auctum, quod Theologi vocant acceptum, ac etiam additum ex ipſamet Pallavicini hiſtoria, quod dicitur datum, eſtque in agente, non in paſſo! Puſilli etiam num igenio judicióque exiſtimantur à Pallavicino omnes illi, qui, exceptis dogmatibus, fidem illi hiſtoriæ adhibuerunt? Præterea triginta ſeptem annorum ſpatio permiſſum fuit hoc ſcandalum, & tam grave, fidelium animis ab hominibus de animarum ſalute valde ſolicitis; ac hæreticis non ſublata brevi occaſio nos ſubſannandi, quòd legitimum exiſtimaremus Concilium Tridentinum, quod illegitimum eſſe è noſtris etiam quidam in ſua oſtenderat hiſtoria, cujus confutatio non ſtatim edita fuerat? Etenim hiſtoriæ Suavis lectio Romæ interdicta haud illius falſitatem evincebat, cùm aliis etiam de cauſis & Politicis quoque, libri Romæ vetentur, ac notum eſſet, hiſtoriæ authorem eſſe pleriſque ſaltem Romanæ Curiæ ac Primoribus valde inviſum. Si, teſte Pallavicino lib. XX. 17. maledicentia eam vim habet ſuadendi, ut humanæ fidei domina evadat, niſi ſtatim contra maledicum teſtimonium excipiatur; cur tot annorum luſtris exceptiones non propoſitæ palam contra maledicam, ut ajunt, Suavis hiſtoriam? Ne humanæ fidei hæc domina evaderet, annon ſummæ charitatis in proximos, & pietatis in Eccleſiam fuit?* 3. Cauſas non vulgatorum à Tridentinis actorum alias Scipio Henricus: alias Pallavicinus, & ex eodem Redingius, perhibent. Parùm ſibi malarum cauſarum patroni conſtant. Henrici prætextus *Not. ad Hiſtor. & Decr. Seſſ. II.* inanes eſſe, convicimus. Nec ſolidiores Pallavicinus attulit, immenſam eorum prolixitatem cauſſatus. *Prolixitas actorum Concilii Tridentini* (malo rem denuo Julii Clementis totidem verbis exponere, quia & Pontificius is fuit, & liber, ſuppreſſus quippe, paucorum in manibus verſatur) *haud ſatis eſt ad excuſationem, quòd illa non fuerint celebrium inſtar præ aliis Generalium Conciliorum promulgata. Prolixè ſiquidem narrantur Actiones ſexdecim Concilii Chalcedonenſis ſub Leone I. A. 451. Actiones decem & octo VI. Synodi Conſtantinopolitanæ ſub Agathone A. 680. Et nonne in ſex tomos valde amplos Epheſini Concilii ſub Cæleſtino I. acta diſtribuit P. Theodorus Peltanus, Vir egregius, ex eadem cum Pallavicino Societate, ut videre eſt in Tomo I. Conciliorum? Illa quidem evulgare prudens jam conſilium fuit, ne præberetur hæreticis occaſio ſemet ſtabiliendi in ſuis ſenſibus, & ſubtraheretur Catholicis parùm ſapientibus occaſio minori in pretio, quàm priùs, habendi decreta Tridentini Concilii. Si autem illorum notitia non eſt neceſſaria, cur ipſemet Pallavicinus eam modò impertit, & plus quàm Suavis confutatio exigebat, & Italico etiam idiomate? Nec id tribuendum editionis incommoditati. Nam libri alii prolixiores, quàm liber Tridentini Concilii acta comprehendens, indies eduntur. Hæc ſiquidem non retraxit Pallavicinum à ſuorum editione voluminum cum characteribus quoque, paginiſque non conſuetis. Sumptus pro illis feciſſent enimverò Pontifices Summi, ſi illorum evulgationem Romanæ Eccleſiæ opportunam cenſuiſſent. Præterquam non defuiſſent alii non ſolùm è ſtudioſis Romanæ Eccleſiæ, verùm etiam è Bibliopolis ac librariis ipſiſmet lucri cupidis inde reportandi, qui pecuniam vel operam ad illorum impreſſionem impendiſſent, cùm à multis illa quærerentur, nedum curioſis, ſed & doctiſſimis viris. Ex his enim ſe poſſe putabant aſſequi ſenſum multorum hujus Concilii decretorum, quæ ambiguos admittunt ſenſus, ac non paucos ſcriptores in contrarias trahunt partes. Multò minùs obſtare potuit eorum promulgationi, quod*

 addit,

addit Pallavicinus, nec unam in iis lineam reperiri de Politicis materiis, ſed ſolùm ab illis comprehendi ceremonias ac diſputationes; tum quia nec alia Conciliorum Generalium acta Politicas exponere ſolent materias, & nihilominus multorum ex ipſis edita fuerunt acta: tum quia Diſputationum notitia utilis eſſe poterat ad complures decretorum ſenſus noſcendos: tum quia continent alia præter diſputationes ac ceremonias, ut patet non rarò in Pallavicini narrationibus. Certè non eſt diſputationum ac ceremoniarum narratio illa, quam exhibet ex Actis ipſis fusè illorum, quæ contigerunt inter Epiſcopos Cavenſem & Chironenſem, inter Cardinales Monte, Madrutium & Paciecum. 4. Cùm Papatus totus non ſit aliud quàm Politicum vaframentum, vel Monarchia temporalis nomine Spiritualis fucata, mirum equidem non eſt, te ipſo fatente, in Papatu reperiri ingenia depravatæ politiæ principiorum perquam ſtudioſa. Imò quotquot Papatum tuentur, non aliis quàm perverſæ Politices principiis eum tueri poſſunt. Hæc cauſa eſt, quòd Politices Papalis conſultis Pallavicini hiſtoria aſtutiſſima, principiis illis maximè abundans, arridet: contra Svaviana, ab illis remotiſſima, ſordet. Neque aliud diſcrimen eſt, quam quòd Pallavicinus profunditates illas Sathanæ docet, & à Tridentinis uſurpatas propugnat; contra Svavis eaſdem à Tridentinis adhibitas narrat, & non obſcurè deteſtatur. Hæc non poſtrema cauſa hiſtoriæ Svavis bonorum omnium favorem conciliavit. 5. Non eadem equidem ratio eſt membrorum cœtus, quæ cœtus ipſius eſt, uti vel ſolus cœtus Apoſtolorum probat. Sed Tridentinus cœtus in capite ſuo Papa, ejúſque legatis, & conſentientibus illis vaſallis, æſtimatus, ille ipſe videlicet eſt, qui Papatum malis artibus quæſitum, iiſdem ruentem ſuſtentavit. Non fuit in eorum medio, crede Redingi, Chriſti, ſed fuit Papæ ſolius Bulgaris, uti Lanſacus dixit, & Ferdinandus Imperator confirmavit, ſpiritus. In hujus enim, non illius, nomine congregati ſua quæſiverunt artibus ſuis, hoc eſt, humanis, carnalibus; non quæ Chriſti ſunt, Divinis rationibus artibus, ſtudiis. Cœtera mea pleraq; cur ſic ſicco pede, Redingi, præteris?

ARG. IX. Concilii illius in ipſo Papatu fructus nullus, vel certè exiguus emicuit, & ſi quæ ſalutariter conſtituta videri potuerunt, ea conniventibus Papa & Epiſcopis in nervum haud eruperunt; denique inde à Concilio res in pejus vergere viſæ ſunt. Id fusè demonſtratum à Scriptore Pontificio doctiſſimo aç integerrimo ſæpius laudato, nimirum Comite Julio Clemente Scoto, nomine *Stanislai Felic* vulgato, *Not. Moral. &c. pag.* 60. 61. 70. 71. Pauca ex eo excerpere, cùm ab Indice Romano, bonorum librorum jurato hoſte, proſcriptus & *ἄφαντος* factus ſit, non pigebit. *Ut omittatur*, inquit, *aliquot & non exigui ponderis Tridentini Concilii decreta non ſervari, ut de lectione Sacræ Scripturæ, cujus loco alia præcipuè apud Regulares repoſita; de admittendis ad Sacros inprimis Ordines, eccleſiaſticáſque dignitates, de munere ſuo explendo à conſtitutis in Minoribus, de Conciliis Provincialibus ac Diœceſanis, de Diſpenſationibus &c. Obſervant aliqui, poſt Tridentinum Concilium ingentem defectum.* 1. Venerationis eccleſiarum, *in qua Catholicis præſtant nedum Græci Schiſmatici, verùm & Hebræi ac Turcæ ipſimet.* 2. Humilitatis Chriſtianæ. *Nam plurimi mercantur etiam titulos, ut aliis ſint pares vel ſuperiores, quærunt nonnulla obſervantiæ & venerationis ſigna olim inſueta, vel non debita, quæ niſi exhibeantur, indignantur, & indignationis argumenta*

præ-

prabent &c. ferè toti ſunt in ſuis, vel ſua communitatis laudibus extollendis, ac interdum falſis; humanam duntaxat gloriam in actionibus cateroquin piis, ut in adificandis eccleſiis, donanda ſupellectile &c. propoſitam habent. 3. Dierum feſtorum obſervationis. *Nam cùm illi ſint indicti ad Dei cultum, plerique damonem potiùs colunt, indulgentes Veneri, gula, ludis; quamobrem multi exiſtimant, officinas diebus feſtis ex pracepto non debere eſſe clauſas, &c.* 4. Simplicitatis Chriſtianæ à Deo commendatæ Matth. X. 16. *non ſolùm in veſtitu & victu, in quibus negari non poteſt, quin modò ingens ſit exceſſus, ac indies amplificetur cum animarum & rei familiaris detrimento; verùm in verbis & factis, ita ut vix unus alteri fidem habere poſſit; quod à non paucis adſcribitur ſententia hoc Seculo propagata de reſtrictione mentali, cauſiſque ea utendi. Apud pleroſque inducta fuit hinc opinio, quòd liceret publicum & religioſum cultum exhibere idolo, eidem offerre incenſum, flores, &c. dummodo crucem vel in manu geſtaret, vel inter flores aut ſupra pectus repoſitam quis haberet. Quot ſimulationes in vultu, geſtu, aliiſque motibus corporis? & Calliditas & fallacia ſimplicitatis loco ſubrogata &c.* 5 Prudentiæ Chriſtianæ, *qua dictat, nunquam ſalutem aternam poſthabendam eſſe commodis temporalibus; cui ſubſtituta eſt à non paucis Politica quadam falſa ac Ethnica, dictans, dummodo quis temporalem, vel ſui ſtatus felicitatem aſſequatur, nullam juris Divini vel naturalis rationem habendam, ita ut illa ſit omnium prorſus ſuprema lex, quam amplectuntur inprimis illi (quorum hoc Seculo major numerus, quàm Lutheranorum, Calviniſtarum &c.) qui à quibusdam Politici appellantur, Atheiſmo infecti &c. Utinam non hoc nomine Eccleſiaſtica dignitates, etiam primaria, compluribus deferantur!* 6. Charitatis, *qua apparet tum in non erogandis pauperibus verè ſuperfluis, & qua à tineis vel muribus ſapiſſime corroduntur, inprimis apud eccleſiaſticos, quibus probatur haretica opinio, quòd ſola charitate, non ex juſtitia ad ſuperfluorum erogationem in pauperes teneantur: tum in bellis inter Principes: tum in inimicitiis perpetuis non rarò inter pracipuas in Civitatibus familias &c. tum in odiis complurium immortalibus, praſertim inter eccleſiaſticos & Regulares: tum in detractionis communiſſimo vitio, quod à nobiliſſima Societate in alios Clauſtrales manavit.* Hæc latè executus author ille, poſtea allegat judicia tum Franciſci Stadeni, *quòd poſt Tridentinum Concilium aucta fuerit pompa, calliditas & avaritia inter Catholicos*: tum Urbani VII. Conſtitutione Anno 1625. vulgata multum de ſimplicitatis & ſinceritatis defectu, nec non Alexandri VII. de morum & opinionum in Theologiam Moralem hoc Seculo inductarum licentia indies graſſante & cauterio cohibenda, acerbè quiritantium. Cùm igitur & agnoſcat ultro & probet Vir tantus, poſt Concilium Tridentinum in pejus omnia iviſſe, & ipſorum, ſi quæ fuerunt, ſalutarium Concilii decretorum repagula rupta eſſe, meritò à nobis Concilium illud habetur Lernæa hydra, cujus reſecto uno capite longè plura renaſcentia cernere fuit,

RESP. REDING: 1. *Hac ratione ipſam quoque Scripturam S. hydræ Lernææ comparare fas eſſet. Hæc enim quantumvis ſalutaria & doctrinæ & morum documenta efficaciſſimis verbis tradat, ejus tamen repagula paſſim rumpuntur, & in pejus omnia eunt.* 2. *Julius ille Clemens nimiùm omnia exaggerans ex paticularibus pravorum hominum factis, ad univerſam Eccleſiam Concilii Tridentini definitionibus adhærentem perperam argumentatur.* 3. *Veſtra verò qualis vita ſit, Eraſmus ad Vulturium Neocomum ſcripſit; proferri ſibi eum jubens, quem iſtud Evangelium ex comeſſatore ſobrium, ex feroci manſuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico verecundum reddiderit. Ego, inquit ille, tibi multos oſtendam, qui facti ſunt ſe ipſis deteriores.* 4. *Contra in Eccleſia Romana nequit ulla impuritas doctrinæ in ullo membrorum ſuorum habere locum, quin protinus è gremio ejus abjiciatur, qui veritati per Pontificiam in Concilio Oecumenico definitionem firmatæ reclamat. Ex qua radicali ſanctitate, ſeu fidei puritate unicè vitæ formalis ſanctitas reſultare poteſt.* Ibid. pag. 459. 460. Reſp. 1. Non licet, nec hac ratione licet. Scriptura enim eſt *ſermo vivus & efficax*, Hebr. IV. 12. *ſicut ignis, & ſicut malleus petram diſſipans*, Jerem. XXIII. 29. *Perinde atque imber & nix de Cælo deſcendit, & eò non redit, ſed irrigat terram, & parere atque germinare eam facit, ut & ferenti ſemen, & panem ad edendum: ita erit verbum meum, quod exit de ore meo. Non redibit ad me vacuum, ſed faciet, quæcunque volo,* Eſaj. LV. 10. 11. Denique ſalvandis omnibus eſt *potentia Dei ad ſalutem* Rom. I. 16. *odor vitæ ad vitam*, 2. Cor. II. 15. 16. Nunquam ergo Scriptura, & verbi Divini ex eadem prædicatio fructu ſuo deſtituitur. Et quotquot convertuntur, ſanctificantur, ſalvantur, non alio medio, quàm Verbi Divini, convertuntur, ſanctificantur, ſalvantur. At Tridentini Concilii nullus omnino ad veram pietatem & ſanctimoniam fructus unquam emicuit: ad impietatem, idolomaniam, impuritatem, ſuperbiam & emicuit & emicat ſemper plurimus; idque non tantùm vitio eorum, qui ei adhærent, ſed inprimis vitio Concilii ipſius, cujus decreta de Scripturæ ſenſu, traditionibus, concupiſcentia, natura & gratia, Sacerdotali abſolutione, attritione ſine charitate juſtificante, Miſſa, Cœlibatu Sacerdotum, cultu religioſo creaturarum, &c. non alios quàm pudendos fructus protrudere poſſunt. 2. Non ergo Julius Clemens peccavit ὑπερβολῇ, ſed potiùs *μειώσει*, omittens graviora longè ulcera: nec à particulari arguit. Saltem argumentum noſtrum Eccleſiam Tridentinam ipſam, definitionibus ſuis imprægnatam ferit. Quanquam ſi particularia etiam poſt Concilium Tridentinum corruptiora evaſerunt, non leve adverſus illud præjudicium inde exſurgit. 3. Invalida tua illa λόγου ἀντιστροφὴ eſt. Si qua enim profanitas apud profeſſos Evangelium Chriſti ſe prodit, (uti etiam Apoſtolorum tempore quoſdam ambulaſſe ut hoſtes crucis Chriſti, S. Paulus κλαίων *flens* queſtus eſt, Phil. III. 18.) illa non Evangelio ipſi, ſed malitiæ profitentium non ἀληθείᾳ *veritate*, ſed προφάσει *prætextu*, accepta referri debet. Et Eraſmi quidem tempore imputari debuit Papatui ipſi, cujus fermentum altè nimis in animos hominum penetravit, adeò quidem ut peccatum occaſione arrepta ex Evangelio ſiniſtrè intellecto, perinde uti ex lege, omnem concupiſcentiam operatum fuerit. Nituntur enim homines mali in vetitum, & libertatem in licentiam carnis convertunt. Poſſunt etiam illi, qui ab inquinamentis mundi liberati ſunt per cognitionem Domini & Salvatoris Jeſu Chriſti, & viam juſtitiæ cognoverunt, iiſdem denuo implicari, & ad vomitum redire, 2. Pet. II. 20. &c. Sed electi aſſequuntur, Rom. XI. 17. neque aliter aſſequuntur, quàm præconio Evangelii obedientes. Si Eraſmi judicio ſtandum, quid de vobis, Monachi, fiet? Non aliter eritis extra mundum, quàm renes extra corpus animantis: hoc eſt, homines merè animales, mundani, ſeculares, impii. Hoc præcipuo colore vos *Mich. Theol. p.* 189. depingit.

pingit. Idem tamen Lutherum à vitæ ſanctimonia non ſemel laudibus extulit. 4. E gremio Papalis Eccleſiæ extruditur, qui Papæ reclamat. Sed qui piè in hoc mundo vivere volunt, exeunt Roma. Jam pridem enim illa malè audivit.

ARG. X. Concilii hujus indictio, moderatio, norma, modus agendi, aliáque à veteribus Conciliis, Hieroſolymitano, Niceno, aliiſque probatis Oecumenicis δὶς διὰ πασῶν diſtat. Id tum ex ipſa Concilii hujus & veterum hiſtoria, ſi invicem conferatur, liquidò conſtare poteſt: tum demonſtratum etiam luculenter eſt à doctiſſimo, Viro Joh. Jacobo Myllero, in accurata συγκρίσει Concilii Niceni primi Oecumenici, & Tridentini ultimi, ſaltem quantum ad ſcopum utriuſque & authorem attinet.

Resp. Reding: *Objectionem hanc Suavianam Pallavicinus Introd. cap. 11. 12. 13. ſolidè diluit.* Ibid pag. 460-463. Reſp. Agit Pallavicinus capitibus à te indigetatis de Conciliis, eorum origine, Concilii Oecumenici definitione, eorundem numero, &c. Quæ à Julio Clemente Scoto *Not. Sex. qu. pag.* 102-136. ad partes vocata, egregiè perſtringuntur. Sed Concilium Tridentinum cum Nicæno nuſpiam ille contendit, nec contendere auſus eſt. At contendit Vir Cl. à me laudatu, & ex profeſſo demonſtravit, quantum æra lupinis diſtent.

ARG. XI. Neque etiam deſunt Divina Oracula & præſagia, quibus Concilium hoc δακτυλοδείκτως notatur & inſignitur. Sanè ut alia, inprimis Ezech. XXXIX. 11. &c. omittam; etiam Danielis XI. Capite, poſtquam Spiritus Dei hiſtoriam Antichriſti futuri prophetico penicillo inde à v. 36. delineavit, & ad vivum expreſſit, ſubjicitur verſ. 45. ויטע אהלי אפדנו בין ימים להר צבי קדש ובא עד קצו ואין עוזר לו: *Et plantabit tentoria cleri ſui inter maria ad montem Sanctum & inclytum. Sed venit ad finem ſuum, nec ei quiſquam opitulabitur.* Ubi vox אפדנו vel notat *clerum voluptarium* ab אפר & עדן, uti doctiſſimus Avenarius conjectavit: vel ſimpliciter *Clerum ſuum.* Radix enim אפד propriè de ornatu Sacro uſurpatur, quo Sacerdotes Sacrificaturi utebantur. Hinc אפד *Ephod* Sacerdotalis inveſtituræ Symbolum. Unde Rabbi Saadiah Comment. in Danielem docet, אהלי אפדנו *tentoria Appadna* nomen habere מאפידת אפוד *à religatione ſacri cinguli, quod genus eſt operimenti cujuſdam facti ad formam Ephod.* Eodem modo R. David Kimchi. Notatur voce hac faſtus ille in regulari veſtitu, puta infulis, galeris, palliis, pedis, crucibus, ſtolis, caſulis albis, diverſicoloribus cucullis, biretis, annulis, liripipiis, & univerſo perſonato Cleri in Concilio conſidentis habitu. Ipſa verò urbs Tridentina circumſcribitur verbis, quibus ipſi tribuitur ſitus בין ימים להר צבי קדש *inter Maria ad montem ſanctum & inclytum.* Notant *Maria* ſtylo Prophetico *populos*, interprete Spiritu S. Apoc. XVII. 1. coll. cum v. 15. *Mons* verò *Sanctus & inclytus*, locum, in quo eſt eccleſia, Europam puta, quæ alibi venit nomine *Inſularum maris*, *Inſularum gentium*, *Inſu-*

larum Chittim. Verè Tridentum eſt *inter maria*, populos, puta Italiam & Germaniam duas principes Europæ nationes; cujus utriuſque limitem conſtituit, & ab utroque latere hinc Galliam, illinc tractum Illyricum circumfuſas habet; Hiſpania ab occaſu, Polonia ab ortu, cum interjectis Arctois Regnis ferè æqualiter ab ea, tanquam centro ſuo diſtantibus. Unde Jeſuitæ in Præfatione Canonibus Concilii Antuerpiæ editis præfixa, Tridentum vocant *Germanorum ſentinam & Italorum perfugium.* Eſt etiam Tridentum locus *ad montem decorum & Sanctum*, ſitus in Europæ, eccleſiæ Evangelicæ Sedis, climate, ad latus meridionale orbis Chriſtiani, quâ Româ in Regiones Tranſalpinas tranſitur. His obſervatis manifeſtum eſt, Tridentinum Concilium hoc loco velut ſtigmate notari. In præcedenti verſu Antichriſtum rumores territuri dicuntur ab Oriente & Aquilone: *ab Oriente* videlicet de creſcente potentia Turcarum, qui debellata Ægypto in ipſam Hungariam irruerunt, magnámque ejus partem occupârunt: *ab Aquilone* de prædicatione Evangelii in Germania, aliiſque locis. Hinc exiturus dicitur *cum ira, ut perdat & interficiat multos.* Factum in bello Germanico cum Saxone Electore, & Landgravio Haſſiæ, Hiſpanico cum Belgis, Gallico ſeu Ligæ cum Evangelicis &c. Sequitur v. 45. *Et plantabit tabernacula Cleri ſui inter maria, ad montem decorum & ſanctum.* Hebræis אהלי non tam militum ſub dio degentium tuguria, quàm togatorum domicilia, Muſarum caſtra notant. Ita igitur ſive hiſtoriæ Antichriſti eo capite deſcriptæ ſeriem, ſive Prophetici ſtyli genium expendimus, hoc loco Tridentinum Concilium planè concinnè circumſcribitur, & notatur tanquam *plantatio tentoriorum Cleri inter maria, ad montem decorum & ſanctum.* Sed addit Propheta: ובא עד קצו ואין עוזר לו *Sed venit ad finem ſuum, nec quiſquam ei opitulabitur.* Senſus eſt, molitionum Concilii iſtius conatum in fumum abiturum, effectúque cariturum, quia fatalis periodus immineat, nec quiſquam Antichriſtum à judicio divinitus præſtituto & deſtinato tempore certiſſimè proventuro, liberaturus ſit. Ita conſtat, fruſtra hactenus tentatam executionem decretorum ſanguinariorum Concilii, & perfidiam in capita authorum ſuorum recidiſſe. Neque Oraculorum Divinorum ſumma certitudo ambigere ſinit, quin Antichriſtus ἐν ἰδίῳ καιρῷ in fatalem periodum ſuam impacturus ſit. Neque obſtabunt, ſi qui, Deo permittente, apparentes ſucceſſus ſequentur. Novimus enim ex indubitabili prophetia, Antichriſtum tum demum corruiturum, quando ex inſperato rerum ſucceſſu inſoleſcens, talia de ſe jactabit: *Sedeo Regina, vidua non ero, nec luctum videbo,* Apocal. XVIII. 7. Digniſſimum etiam notatu, quòd ipſi Pontificii, nominatim laudatus ſæpe Comes Julius Clemens, expenſis, quæ in Tridentino Concilio inciderunt, extremis diffi-

difficultatibus, ſagaciter conjectant, Tridentinum hocce ultimum fuiſſe, neque deinceps Generale aliquod Concilium habitum iri. Quod ipſum quoque argumentum eſt Antichriſti עד קצו *ad fatalem periodum ſuam* præcipitantis. Cæterùm prophetiam illam Danielis de Concilio hoc efficaciſſimè explicatam, apud pientiſſimum & doctiſſimum Conradum Graſerum, Francum, in *Hiſtoria Antichriſti Exercit. IV.* videre licet.

Resp. Reding: 1. *Ex Daniel. XI. 41. liquet, Antichriſtum à Daniele deſcriptum in terras alienas miſſurum manum ſuam, quam terra Ægypti haud effugiet, & dominaturum theſauris auri & argenti, omnibúſque pretioſis Ægypti, per Lybiam quoque & Æthiopiam tranſiturum. An quidquam horum ex Tridentino Concilio evenit? 2. Apoſtoli & veteris Eccleſiæ Antiſtites habitum myſticum vel inſtituerunt, vel uſurparunt ipſi. Inprimis uſurpavit Pontifex V. T. An & illi Antichriſti ſpiritu intumuerunt? 3. S. Patres ex 2. Theſſ. II. 4. probarunt, Antichriſtum non venturum niſi circa conſummationem hujus ſeculi poſt Romani Imperii excidium. Vel hinc falſitas tua de Antichriſto in Concilium Tridentinum perfidè intruſo liquet. Vos potiùs veteres hæreſes recoquentes, adeóque ſaltem imitativè & præparativè Antichriſti eſtis. 4. In veteribus quoque Conciliis difficultates humanitus inſuperabiles occurrerunt. Quibus non obſtantibus neceſſitate Eccleſiæ urgente, Concilia inſtituta & celebrata ſunt. Si ergo deinceps Eccleſiæ neceſſitas ita poſtulaverit, nova Concilia coaleſcere poterunt, quantæcunque difficultates obſtare videbuntur.* Ibid. pag. 463-465. Reſp. 1. Nihil equidem horum ex Tridentino Concilio evenit; ſed id omne, quod v. 42 43. prædictum eſt, uti ordo ipſe prædictionis poſtulaverat, Concilium Tridentinum, quod v 45. prænuntiatum eſt, prævenit. Idem tamen ille אלוה נכר *Deus peregrinus* (v. 39.) qui v. 45. plantaturus dicitur tentoria cleri ſui inter maria ad montem ſanctum & inclytum (quod in Tridentino Concilio factum oſtendimus) ante illud tempus v. 42. 43. *extenſurus manum ſuam in terras, ita ut Ægyptus effugitura non ſit, & poteſtatem obtenturus in recondita auri & argenti, & in omnia deſiderabilia Ægypti, ita ut & Libyes & Cuſchitæ in veſtigiis futuri ſint*, dicitur. Si Prophetias, & earum ſtylum calleres (ſed ſenex pſittacus vix diſces) facilè vaticinium iſthoc cum eventu comparares. Revera enim peregrinus ille Rex, ſeu Rex Regum, cum Regibus ſuis conſociatis, *extendit manum ſuam in terras alienas*, quando per ſervientes ſibi Reges ſtrages maximas in Oriente fecit, & terras illas Luſitanos inter & Caſtillianos diviſit, maximámque auri & argenti vim ex multis terris, puta *Ægypto* hoc eſt, extremis Ægypti, ſive ad mare rubrum, ſive ad Nili fontes, ſive in reliqua Libya: nec non *Cuſche*, Nigris, Africanis, Æthiopibus, Indis, Americanis &c. ſive vi oppreſſis, ſive terrore ad commercia adductis, ſive per negotiatores & colonos iis in partibus collocatos coacervavit. Poſt (v. 44.) *rumores ipſum ab Oriente & Aquilone conſternarunt*, creſcente ibi potentia Turcarum, hîc præconio Evangelii, quo factum, ut à Papatu integra Regna deficerent. Mox *exivit cum ardore magno*, bello adortus fœderatos in Germania, Proteſtantes in Gallia. Demum peregrinus ille Rex Tridentino Concilio inſtituto (v. 45.) *plantavit tentoria cleri ſui inter maria* &c. En prophetiæ & hiſtoriæ conſpicuam ſeriem! 2. Fruſtra habitus myſtici, infularum, palliorum, pedorum, ſtolarum, caſularum albarum &c. inſtitutionem ad Apoſtolos refers, uti ſupra oſtendimus. Nec Pontificis habitus à Deo inſtitutus, merè typicus, ſtigma tale meretur, ſed meretur turpis cacozelia & Babylonicus typhus veſter. 3. Nec veteres, nec recentiores ex 2. Theſſ. II. 4. vel aliunde unquam probarunt

Anti,

Antichriſtum non ante finem mundi venturum. Illud κατέχον impediens (v. 6.) diu antè finem mundi tolli debuit, & ſublatum revera pridem eſt. Romanus enim Papa pridem Romanum Imperium abſorpſit. Quod ad Veterum ea de re opinionem attinet, ſinamus in pace ſua quieſcere, humanæ infirmitatis memores, quæ non poteſt omnia ſcire: maximè autem futura ignorat, & in divinandis conjectura fallitur. Mitto de veteribus hæreſibus à nobis recoctis ſtultum improperium tuum, non ſemel diſcuſſum. 4. Vetera Concilia gliſcentem Papæ dominationem retuderunt. Tridentinum ægerrimè ſuſtentavit. Si novum, ex orbe inprimis Chriſtiano univerſo, adeóque meliore etiam ejus parte, coaleſceret, ruinam ejus quis non proſpicit? Nullum ergo Oecumenicum volente & indicente Papa coiturum unquam, rectè Julius Clemens divinavit, & Prophetia à nobis citata arguit. Atque hæc cauſa eſt, quòd inde à Concilio Tridentino Romani Pontifices omnia pro ſuo arbitrio & ἀυτοχειροτονικῶς geſſerunt, ſuppullulanteſque ipſas novas hæreſes, qualis noviſſima Quietiſtarum, ſeu aſſeclarum de Molinos fuit, nulla, uti conveniebat, Concilii ratione habita, damnarunt.

ARG. XII. Denique Concilium hoc à minima Chriſtiani orbis parte probatum, confirmatum, receptum & introductum eſt, adeóque non Oecumenicum, ſed particulare, non eccleſiæ Chriſtianæ, ſed conſpirantis adverſus eam factionis fuit. Etenim *primò* non modica Eccleſiæ Chriſtianæ pars ſunt Orientales eccleſiæ Græcorum, Armenorum, Abyſſinorum, &c. At conſtat, illas ad hoc Concilium nec legitimè vocatas eſſe, nec per delegatos comparuiſſe, ac proinde Concilium Eccleſias Orientales minimè repræſentâſſe. Cùm Seſſione XXIV. diſceptaretur de divortio ſeu diſſolutione vinculi, Oratores Veneti interceſſerunt pro Regnis Cypri, Cretæ, Corcyræ, Zacynthi, Cephaloniæ à Græcis inhabitatis, ne ii verum divortium licitum eſſe certo caſu aſſerentes damnarentur, quæſitum eſt, anne fas eſſet Græcos inauditos & non vocatos damnare? Ibi Cardinalis Varmienſis dicebat, *Papam Nuntium ad Ducem Moſcoviæ invitandum mandâſſe An cæteros Græcos invitaverit, incertum eſſe. Sufficere tamen generalem invitationem.* At certum eſt, generalem vocationem Papæ ſufficientem haud fuiſſe, & ſpecialem Orientales, utpote Papæ obſequio pridem ſolutos, ratam minimè habituros. Et quid quæſo ad Orientales eccleſias attinent Tridentinæ Synodi decreta, in quibus vulgatæ verſionis, Canonis, Miſſæ, & Latinæ, in Sacris Linguæ authentia, neceſſitas notitiæ Latini idiomatis Seſſ. XXIII. II. totque alia dogmata, à quibus illæ penitus abhorrent, ſtabilita ſunt? Chriſtiani igitur totius & Aſiæ & Africæ, nulla Concilii hujus pars fuerunt. *Secundò* in Europa Proteſtantes ad Concilium illud legitimè vocati non ſunt, neque adeò in eo, ſi paucos æquas habendi Concilii leges impetraturos excipias, comparuerunt, multò minùs illud firmum ratúmque habuerunt. Pertinent huc eccleſiæ ampliſſimæ, puta Anglicana, Scotica, Hybernica, Norvvegica, Suecica, Livonica, maxima pars eccleſiarum Germaniæ,

maniæ, Galliæ, Belgii, Bohemiæ, Hungariæ, Poloniæ, Lithuaniæ, Helvetiæ, Rhætiæ, Styriæ, Carinthiæ, Auſtriæ, Tranſſylvaniæ &c. quæ majorem Europæ partem conſtituunt. *Tertiò* inter eos ipſos, qui communioni Pontificiæ addicti ſunt, Concilium reſpuerunt multi, univerſa puta Gallia Pontificiis cæteroquin partibus addicta. Cardinali Lotharingo Tridento Lutetiam reverſo ſeriò gravitérque exprobratum eſt, quòd aſſenſum commodâſſet multis Capitibus Galliæ damnoſis. qualia ſint, quòd *Seſſ. XXIV. Cap.* 1. *de Reformat.* dicitur, *Papam gerere ſolicitudinem univerſæ eccleſiæ*, quæque verba præjudicare ſuperioritati Concilii ſupra Papam querebantur: quòd eidem Concilii ſuperioritati præjudicium factum ſit *Seſſ. XXV. Cap.* 21. reſervata in omnibus decretis authoritate Sedis Apoſtolicæ: quòd Concilium ſub Pio IV. unum idémque eſſe cum eo, quod ſub Paulo III. habitum eſt, decreverunt Patres; id quod præjudicet proteſtationi Henrici II. &c. Patres quoque Pariſienſis Curiæ in decretis Reformationis multa redarguebant Galliæ juri & libertatibus derogantia. qualia ſunt, quòd Epiſcopis poteſtas datur laicos pœnis pecuniariis mulctandi, & in eorum bona manus injiciendi: quòd in capite de duellis ſibi poteſtatem ſumunt, contra Reges, Imperatorem, alios Superiores procedendi, eóſque anathematis percutiendi, dominiis ſuis exuendi, alios Dominos feudis, & privatorum bona fiſco adjudicandi: quòd in Capite de jure Patronatus pronuntiatum ſit, omnia beneficia libera eſſe, niſi Patronatus. Notata denique alia etiam Capita conſuetudinibus & immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ repugnantia, qualia ſunt reſervatio gravium cauſarum criminalium contra Epiſcopos ad cognitionem ſolius Pontificis: beneficia penſionibus gravata, & reſervationes fructuum: Cauſarum in prima inſtantia extra Regnum ac Papam exportatio: permiſſio, ut mendicantes bona ſoli poſſidere poſſint: cura nimia augendi peculii eccleſiaſticorum; matrimoniorum clandeſtinorum ſanctio, aliáque ejuſmodi. Has aliáſque ob cauſas Gallia conſtanter Concilium hoc tanquam minimè à Spiritu S. profectum repudiavit, teſtibus etiam Auguſtino Barboſa in *Remiſſ. ad Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de Reformat. matr.* Carolo Molinæo, Juriſconſulto celebri, qui conſultatione edita demonſtravit, Concilium Tridentinum eſſe *vitio indictum, nullum, habitum & terminatum contra antiqua Patrum decreta*; Bochello, Thuano, Paſquiero, Juliano, Brodæo, celebri advocato Pariſienſi, in Annotationibus ad Arreſta Lovetii. Nuperus etiam doctiſſimus Archiepiſcopus Pariſienſis, Petrus de Marca, *de Concordia Sacerd. & Imp. lib.* II. 17. 6. teſtatur, frequentiſſimè totius Cleri Gallicani Conventum, Concilii Tridentini promulgationem à Regibus ſupplicibus libellis poſtulaviſſe, ea lege, ut imperio

ſuo ea capita exciperent, quæ moribus Regni, id eſt, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ adverſarentur. *Quorum deſideriis*, inquit, *Principes, toto hoc negotio ſæpe in conſilium prudentiſſimorum virorum relato, ſe accommodare non potuerunt.* Addit cauſam, *quòd libertas Eccleſiæ Gallicanæ in quàm plurimis Capitibus Concilii hujus Decretis peſſumdetur. Eam perniciem non admiſſis Synodi conſtitutis amoliri tutius eſſe duxiſſe, quàm receptæ ſemel authoritati, quæ pondere ſuo delicata ingenia premere poſſet, exceptionibus quibuſdam jura Gallici Imperii ſubducere.* Ita ſcripſit ille anno adhuc hujus Seculi quadrageſimo primo. Conſtat nempe ex Thuani Continuatione *lib. VII. pag.* 460. 461.*& VIII. pag.*577. 578. Epiſcopos Regi Ludovico XIII. publicationem Concilii anno Seculi hujus decimo quarto ſuaſiſſe, & Ordini quidem Equeſtri perſuaſiſſe, at tertium Ordinem plures ob rationes interceſſiſſe; Anno verò ſequente Eccleſiaſticos in altera ad Regem & Reginam matrem facta commonefactione, verba faciente Archiepiſcopo Auguſtopolitano, retuliſſe, *Galliæ Præſules in conventu Tridentinum Concilium ſigillo & jure jurando adhibito recepiſſe*; ſed offenſioni apud Senatum fuiſſe commonefactionem, & Senatum tum Lutetiæ, tum Rotomagi omnia exemplaria excuſa ſecundæ hujus commonefactionis ad ſe deferri juſſiſſe, & ne diſtraherentur, vetuiſſe. Non memorabo Theologorum, inprimis Cl. Sanctii, Lotharingi Cardinalis ſtudiorum & conſiliorum perpetui comitis, dicere ſoliti, *in Tridentina Synodo ſecus quàm in Apoſtolica Hieroſolymitana plus NOBIS quàm Spiritui S. tributum eſſe*; Gilberti Genebrardi, ac inprimis Claudii Eſpencæi, qui abinitio Bononiæ, & poſtea Tridenti celebrationi Concilii interfuerat, liberas contra Concilium hoc voces, quas quia Hiſtoria Thuani libro huic adiecta diſertè repræſentat, heic brevitatis ſtudio ductus omittam. *Quartò* Concilio, huic nec Imperator, nec Reges vel Principes, nec eorum in Concilio Oratores ſubſcripſerunt. Conſtitutum equidem in Concilio erat, ut poſt Patres etiam Oratores ſubſcriberent. Verùm quòd & Orator Gallus cum proteſtatione diſceſſiſſet, & Orator Hiſpanus Comes Lunenſis ſe abſolutè ſubſcripturum negâſſet, placuit Legatis, eos ne quidem ad ſubſcriptionem invitandos. Quæ porro Imperatoribus, Carolo V. & Ferdinando, de Concilio hoc animi mens fuerit, haud obſcurum eſt. Etenim poſt publicatas jam Tridentinas de verbo Dei, Peccato Originali, juſtificatione, Sacramentis ingenere, Baptiſmo, Confirmatione definitiones, Carolus V. in ſuo INTERIM, haud probatis illis, alia nec parum diverſa ſanciri paſſus eſt. Ejus verò Frater Ferdinandus Cæſar, hujúſque Filius Maximilianus Rex tum Bohemiæ, jam finita & concluſa Tridentina Synodo, de conciliandis religionis diſſidiis alia planè conſilia agitârunt; Georgii Caſſandri & Geor-

gii

gii Wicelii Virorum doctiſſimorum & moderationis quoque laude celebrium, exquiſitis ſententiis. quorum ille *Conſultationem*, hic *Viam Regiam*, utramque poſtea juris publici factam, Imperatori obtulit; quámque magno in pretio ille habuit, atque adeò reapſe oſtendit, ſe placita Tridentina neutiquam deperire. Neque etiam conſtat, illum edicto Imperatorio obſervantiam Tridentinorum decretorum unquam puæcepiſſe. Quin eum *de Concilii actionibus malè exiſtimare*, in ipſo Concilio referebat Commendonus apud S. Pol. *lib. VII. pag.* 608. Alias liberimas ejus de Concilio voces in ipſa Hiſtoria paſſim recitavimus. *Quintò* denique non paucos in ipſo Concilio Patres, Hiſpanos inprimis, liberis ſubinde ſermonibus ſuum de Concilio interiorem animi ſenſum prodentes, in ipſa quoque hiſtoria induximus. Confer dicta à nobis pag. 671. 672. Quin ipſe Papa Paulus IV. non obſcurè Tridentinum Concilium ſugillavit, apud S. Pol. *lib. V. pag.* 360. hæc in verba erumpens: *magnæ fuiſſe vacordia* (en, hominum væcordiæ Spiritum S. quo aſſiſtente Concilium habitum volunt, ſubjicere haud erubeſcit) *ſexaginta Epiſcopos, neque eos maximi nominis, & quadraginta doctores, non omnes de meliori nota, ad montes ablegâſſe, ſicut jam bis factum ſit: ſimul credere, Eccleſiæ doctrinam ab his rectiùs ad rationis normam deſignari poſſe, quàm* Romæ *ab ipſo Chriſti vicario &c.* Georgius Sincour, Segnienſis Epiſcopus, pro Epiſcoporum inſtitutione immediatè Divina uſus eſt hoc argumento: *Si Epiſcopi non ſint à Chriſto, ſed ab hominibus, authoritatem omnium in unum congregatorum eſſe quoque humanam: & cujus aures hoc perſonat*, Epiſcopos non eſſe à Chriſto inſtitutos, abeſſe non poſſe, *quin exiſtimet, hanc Synodum eſſe congregationem hominum profanorum, cui non præſideat Chriſtus, verùm poteſtas aliqua precaria ab hominibus accepta*, apud S. Pol. *lib. VII. pag.* 551. Nunc verò conſtat, Papam, ejus Legatos, iiſque addictos Præſules Italos mordicus in Concilio propugnâſſe eam ſententiam, *quòd Epiſcopi immediatè non à Chriſto, ſed Pontifice inſtituti ſint*: imò & Lainezium Jeſuitarum Generalem, in Concilio aſſeruiſſe, *poteſtatem Juriſdictionis talem integrámque Pontifice Romano datam, nec ejus ULLAM SCINTILLAM quenquam aliorum niſi ab ipſo habere.* Ex qua proinde præmiſſa, judice ipſo Segnienſi Epiſcopo, nec non argumentis irrefragabilibus hactenus in medium allatis, deduci poteſt hoc indubitabile συμπέρασμα, Concilium Tridentinum non fuiſſe *Synodum Oecumenicam in Spiritu S. legitimè congregatam*, uti Inſcriptio habet, ſed CONGREGATIONEM PROFANORUM, HOMINUM, adeòque ut paucis omnia complectar, CHRISTIANISMI ET CHRISTIANORUM PRINCIPUM SACRUM LUDIBRIUM, cui apud omnes bonos & ſalutis æternæ animarum cupidos nulla prorſus fides & authoritas conſtare debeat.

RESP. REDING : 1. *Chriſtus Matth. XVIII. promittens, ſe fore in medio eorum, qui in nomine ejus congregati ſunt, Oecumenici Concilii charactere non in multitudine hominum, ſed in conventu in nomine, hoc eſt, vicaria authoritate Chriſti. Materiale enim Concilii ſunt Epiſcopi in unum coadunati; quos omnes in toto Chriſtiano orbe à Papa vocatos eſſe ſufficit: formale verò character à Chriſto ſancitus, ut in nomine, ſeu authoritate ſua in terris vicaria coadunentur. Licet ergo Orientales aliique Præſules in Concilio non comparuiſſent, ſtante tamen illo per Chriſtum definito Oecumenicæ Synodi charactere, indubitatum manet, Concilium ipſum Oecumenicum fuiſſe. 2. Confluxerunt tamen ad Concilium tum Syriæ Orientalis Patriarcha, tum quidam etiam Græci Epiſcopi. 3. Impoſtor es, aſſerens, quòd Oratores Regum ac Principum Concilio non ſubſcripſerint. Aſſeveraverat quidem id Suavis. Sed contrarium Pallavicinus teſtatur. 4. Idem Pallavicinus lib. XXIV. 10. &c. fusè ea diluit, quæ de Concilio Tridentino à Gallis aliiſque non recepto Suavis adduxit.* Ibid. pag. 466--467.

Reſp. 1. Fictitius planè eſt, quem fingis, Concilii character, natus ex fœda *παρερμηνείᾳ* verborum Chriſti Matth. XVIII. 20. quòd in medio duorum vel trium, qui in nomine Chriſti congregantur, eſſe velit. Non enim ibi *in nomine Chriſti congregari*, ſignificare *vicaria authoritate Chriſti*, hoc eſt, uti vos interpretamini, Papæ authoritate, congregari, ſupra *Tomo I. p.* 21. probare occupavimus. Vel id de congregante, vel de congregationis forma accipitur. Si de *congregante*, multi utique cœtus congregant, qui authoritate Papæ non congregant. Ita particularia Concilia convocandi jus Bellarminus ipſe non Papæ, ſed Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis aſſerit. Imò, ne de Conciliis quidem ſermo eſt, fatente ipſo Salmerone *in hiſt. Evang. Tom. IV. p. 3. tract.* 10. ſed de quibuslibet etiam minimis cœtibus, puta duorum aut trium qui nullo etiam congregante, ſua ſponte coeunt. An ſic coëuntes Concilii Oecumenici characterem habent! Si de *congregationis forma*, uti quidem Origenem de concordia ac fidei unitate coeuntium; Chryſoſtomum de coeuntibus ob Chriſti gloriam & honorem, nec non amorem conventus; Hilarium de pace & charitate convenientium, interpretari Horantius veſtras *Loc. Cathol. lib. II.* 17. fatetur, ſubjiciens ipſe, quòd congregari in nomine Chriſti non aliud ſit, *quàm una fide, uno redemptore, unòque conſenſu, quæ ad vitam æternam pertinent, mutuò conferre*; quid omne id ad authoritatem Papæ in cogendo Concilio? Inprimis cùm is vicariam Chriſti in Eccleſia authoritatem ſibi vindicans, eo ipſo ſe eſſe in Eccleſia *ἀντὶ χριςοῦ vice Chriſti*, adeóque *Ἀντίχριςον*, genuinum Antichriſtum demonſtret. Quid verò multis? Ipſe Pallavicinus, cujus ubique ſpiritu cales, Oecumenici Concilii ejuſmodi definitionem promit, in qua nulla Papæ convocantis, vel vicariæ ejus in Eccleſia authoritatis mentio eſt. Definit enim *Introd. cap.* 13. Concilium Oecumenicum, quòd ſit *Conſeſſus omnium Chriſtianarum Provinciarum, ad quem aut Chriſtianæ omnes Provinciæ convenerint, aut legitimè fuerint convocatæ, aut illorum nomine omnium fuerit celebratus, ac deinde omnes illum approbaverint, ſeu ratum habuerint.* Nulla hic vicariæ authoritatis mentio. Et ſi definitione ea ſtandum, Concilium Tridentinum nil equidem minùs quàm Oecumenicum fuerit, utpote ad quod omnes Chriſtianæ Provinciæ legitimè vocatæ non ſunt: in quo non omnes comparuerunt: quod denique à plurimis Provinciis probatum non eſt. Quid Concilium Oecumenicum ſit, ne inter veſtros quidem conſtat, uti ex variantibus ejus definitionibus, quas Julius Clemens *Not. Moral. p.* 117-122. ad partes vocavit, colligitur. Quomodo ergo Tridentinum Oecumenicum fuiſſe, pronuntiare audes? 2. In catalogo Patrum ducentorum ſeptuaginta, qui Tridentino Concilio interfuerunt, ſex in univerſum Orientales comparent, quos inter Antonius Helius Juſtinopolitanus, Hieroſolymitanus Patriarcha, Pauli III. creatura fuit; reliqui quinque partem

Papæ

Papæ vaſalli. Alios enim innumeros, Papæ Monarchiam abnuentes, nec vocavit Papa; nec, ſi non vocati veniſſent, judices agniturus fuerat. 3. Si Suavis, teſtatus videlicet quòd Principum Oratores Concilio non ſubſcripſerint, impoſtor fuit; majori jure impoſtor dicetur, qui catalogum ſubſcribentium Concilio confecit, & publici juris fecit. Nam in eo Catalogo Principum Oratores locum planè nullum obtinent, quod Pallavicinus ipſe negare haud ſuſtinuit. Et Gallos ac Hiſpanos Oratores, qui præcipua Oratorum pars in Concilio fuerunt, non ſubſcripſiſſe, idem Pallavicinus ultro fatetur. Certè impoſtoris ſtigma Suavi hac in re ne ipſe quidem Pallavicinus, Redingio verecundior, inurere auſus eſt; ſic *lib. XXIV.* 8. concludens: *Nollem, ut quiſpiam hinc argueret, illum (Suavem) ex eo hominum genere fuiſſe, qui rerum omnium, quæ ſub ſenſum non cadunt, veritatem negant.* Confiſus ſcilicet eſt, non tergiverſaturum fuiſſe Suavem, ſi ſubſcriptiones Oratorum cum reliquis non impreſſas, in Romanis ſcriniis latentes vidiſſet. Latere quidem Pallavicinus ait. Sed ejus dicto an fidem habiturus fuiſſet Suavis, dubitare licet. Multa enim ab ipſo confictа eſſe, ne veſtrarum quidem partium homines negant. 4. Conatur, fateor, Pallavicinus diluere cauſas, ob quas Galliæ Reges Tridentinum Concilium hunc uſque in diem conſtanter repudiarunt, ac ne in dogmaticis quidem ejus authoritatem ut reciperent, unquam ſe adduci paſſi ſunt. At repudiaſſe illos Concilium, & quidem ob cauſas à me narratas, de quo ſolo hic quæſtio eſt, neutiquam ille negavit. Jam ergo pro ſe Galli, Concilium ob rationes à me repetitas reſpuentes, reſpondeant. Non enim luſciolæ cantio deerit, ſi è re videbitur.

Obiectiones Tridentinorum.

OBIECT. I. *Concilium à ſummo Pontifice indictum, gubernatum, & confirmatum ſummam authoritatem habet, ob infallibilitatem videlicet ipſius Pontificis indicentis, gubernantis, confirmantis. At tale fuiſſe Tridentinum, ipſa hiſtoria probat.* Reſp. Falſas & perverſas argumenti hujus hypotheſes in quæſtionibus ad Bullam Indictionis Pauli III. probè diſcuſſimus. Proinde heic operam ludere, pretium operæ nullum ducimus. Unum addo, etiam Mediolanenſe Concilium Liberio Romano Pontifice, Arianorum decretis ſubſcribente, invitante coactum, eique, ſi Papiſtis fides eſt, Luciferum Epiſcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Saronem, tanquam Romanæ ſedis Legatos præfuiſſe: Ariminenſi quoque Oſium Cordubenſem, Arelatenſi Vincentium Romanæ ſedis Legatum, Neocæſarienſi Leonem IV. ſubſcripſiſſe. An iccirco Mediolanenſe, Arelatenſe, Ariminenſe, Neocæſarienſe Concilia legitima fuére? Imò λῃστρικὰ fuerunt, iiſque ſimilima Nicenum II. Lateranenſe, Conſtantienſe, Tridentinum.

Excip Reding: 1. *Hypotheſium illarum veritatem alibi probavimus.* 2. *Ex Ruffini Hiſt. lib. I. 20 &c. colligitur, Liberium Mediolanenſi & Ariminenſi Concilio ſua ſubſcriptione authoritatem nullam conciliaſſe.* Ibid. pag. 474 475. Reſp. 1. Falſitatem illarum abundè nos deteximus. 2. Liberium ſubſcribendo damnationi Athanaſii, & eum Arianis palam communicando, conſenſiſſe in hæreſin Arianorum, ex Athanaſii epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, Hieronymo in Chronico, & catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum *cap* 107. apertè conſtat. Ea enim facere, quæ fecit Liberius, erat veritatem prodere, Chriſtianorum

perſecutionem approbare, hæreſi Arianæ ſubſcribere; teſtibus iiſdem Patribus. Neque aliud Rufinus *loc.cit.* prodidit. Ait enim, Liberium, ab Arianis ſcilicet, in exilium truſum, ejúſque loco Felicem Diaconum ab hæreticis ſubrogatum eſſe: ſed exilii impatientia mortíſque metu victum, Arianorum impietati eum ſubſcripſiſſe, ne ipſe quidem Bellarminus *de Rom. Pont. lib. IV. 9.* negare potuit, hoc unum prætexens, *quòd externis duntaxat operibus* (ſubſcriptione puta & damnatione Athanaſii) *fuerit hæreticus, non mente in hæreſin conſenſerit.* Scilicet Bellarminus *καρδιογνώστης*, quid animo volverit Liberius, ſcivit. Alibi verò objicientibus nobis Monotheliſmum Honorii, reſpondent Papiſtæ, erraſſe eum oculto & privato mentis errore, at non apertè & publicè errorem profeſſum eſſe. Exigere autem à nobis Chriſtianam charitatem, ut bene de cunctis exiſtimemus, & pro Catholicis omnes habeamus, quos nihil Catholicæ fidei contrarium profiteri videmus. Sic juſto Dei judicio, vertiginis ſpiritu abrepti, ſuam cauſam produnt. Actum enim eſt de cauſa Liberii, Arianorum decretis ſubſcribentis, ſi ei reſponſionem Papiſtarum pro Honorio applicemus.

OBIECT. II. *Concilium aliquod verum & legitimum eſſe Catholica fide tenetur, quia Concilium ipſum hoc definit. Atqui Tridentinum id definivit, cùm ſe in Spiritu S. congregatum innuit.* Reſp. Hoc argumento Vega uſus eſt, ſed reclamante ipſo Bellarmino *de Concil. lib. II. 9.* eó quòd vetera Concilia nequaquam ſolita fuerint initio teſtari ſuum conventum eſſe legitimè & in Spiritu S. congregatum; poſteriora verò, Conſtantienſe, Baſileenſe, Lateranenſe, Tridentinum id quidem teſtentur, ſed non tanquam decretum aliquod forment de fide. Nuſpiam enim inter Canones propriè dictos, alicujus Concilii Canonem reperiri, quo definiatur, illud ipſum Concilium legitimum eſſe, à quo tales Canones conditi ſunt. Deinde movet Bellarminus difficultatem inſuperabilem. *Aut*, inquit, *conſtat nobis aliunde, Concilium aliquod fuiſſe legitimum aut non conſtat. Si prius, fruſtra conditur tale decretum. Si poſterius, jam de ipſo decreto dubitare incipiemus, Si enim ambigo, an licitum fuerit Concilium, antequam definiret, ſe eſſe legitimum: ambigo etiam, annon erraverit in eo decreto, quo ſe legitimum eſſe pronuntiavit.* Et ſanè, ſi juſtum hoc legitimi Concilii argumentum foret, quivis cœtus ληστρικὸς & malignantium conventus ſe definitionis ejuſmodi ſcuto præmunire, & pro legitimo Concilio venditare poſſet.

EXCIP. REDING: *Indubitatum equidem fidei dogma eſt, Concilium illud Oecumenicum & infallibile eſſe, quod vicariæ Chriſti authoritatis charactere inſignitum eſt. Ad Concilii verò Oecumenici veritatem in particulari demonſtrandam, requiruntur argumenta prudentialem credibilitatis evidentiam præ ſe ferentia. Qualia, in præſenti cauſa ſtatu, debere anteriora eſſe, quàm ut Synodale de Concilii legitimitate decretum fidei authoritate potiri valeret, rectè Bellarminus aſſeruit. Parùm ergo ad rem facit illa Vegam inter & Bellarminum non tam juris, quàm facti quæſtio, an de Concilii Tridentini legitimitate extet decretum fidei dogmaticum, quod Vega ſentiebat, an nuda, fidei ſanctionem non intendens, aſſertio.* Ibid. pag. 475. 476. Reſp. Concilium nullum abſolutè infallibile, & vicariæ authoritatis Papalis characterem Antichriſtianum eſſe, ſupra demonſtravimus. Nec Oecumenici Concilii veritas in particulari aliunde rectiùs, quàm ex totius Eccleſiæ in nomine Chriſti congrega-

gregatæ actionibus & decretis Verbo Dei congruentibus cognoſcitur. Hic γνήσιος character eſt, quo Tridentinum planè deſtituitur. Manent interim argumenta à Bellarmino Vegæ oppoſita; & ſi non tua, at Vegæ referebat, decretum Concilii de Oecumenica ſua authoritate teſtantis extare, vel extans recipi.

OBIECT. III. *In Concilio Tridentino in unum convenerunt Epiſcopi, qui habiti ſunt ab omnibus veri Epiſcopi, convenerunt ex variis provinciis, & vocati ſunt ab eo, qui authoritatem vocandi habet. Credendum non eſt, permiſſurum Deum, ut in Concilio, quod ab eccleſia legitimum creditur, conveniant Epiſcopi aut omnes, aut pro majori parte non legitimi, aut minùs Catholici.* Reſp. 1 Quales fuerint Epiſcopi Tridentini, ſuperiùs abundè à nobis oſtenſum eſt. Quid igitur tum, ſi viſi ſunt veri Epiſcopi, at non fuerunt? Si fuerunt lupi rapaces, hæretici? Simiæ purpura indutæ homines videri poſſunt, etiamſi ſimiæ maneant. 2. Si Deus permittit, ut hæreſi inficiatur Pontifex, qui Concilium cogit, inſtruit, dirigit tanquam præſes, qui decreta ſuggerit: cur permittere non poſſit, ut omnes, aut pro majori parte Epiſcopi ad Papiſticum Concilium venientes, ſint hæreſi infecti, adeóque non boni Catholici? Si enim Princeps hæreſi infici poteſt, cur non etiam gregales? At Pontifices hæreſi infectos Concilia vocâſſe, direxiſſe, vel unius Honorii exemplo luculenter oſtendit Melchior Canus, Canarienſis Epiſcopus, lib. VI. Loc. Comm. cap. 8. pag. 415.416.

EXCIP. REDING: 1. *Intolerabilis fallacia eſt, ex ſingulorum Epiſcoporum fallibilitate univerſo cœtui Chriſti nominis characterem obtinenti fallibilitatem, imò etiam hæreſin impingere. 2. Poſito, Papam in ſua perſona poſſe aliquando hæreſi infici; at infici nequit, ubi Epiſcoporum Concilio authoritatem ſuam impendit. Sic enim petræ inædificata Eccleſia corrueret. 3. Honorium ab hæreſeos labe Bellarminus purgavit. Si tamen Concilii VII. à Græcis attentatæ depravationes, ex quibus ſuam Canus opinionem firmavit, obtineret, Honorius ob hæreſin exauthoratus à Concilio, nullam eidem authoritatem impertiri potuiſſet; ac proin verum Concilium eſſe non potuiſſet. 4. Epiſcopi Tridentini Sacramento Ordinis initiati, ſucceſſionem ab Apoſtolis, quoad Sacramentalis ordinis characterem, præferebant. Veri ergo & legitimi Epiſcopi fuerunt.* Ibid. pag. 476. Reſp. 1. Cùm Concilium ſit totum ex partibus ejuſdem naturæ, hoc eſt, Epiſcopis errori ſuapte natura obnoxiis aggregatum & conſtatum, utique quæ ſingularum partium, eadem totius natura eſt. Idque ipſemet ultro agnoſceres, niſi Papæ, ceu capitis, adeóque diverſæ indolis, cum Concilio concurrentis imaginaria infallibilitas te penitus excœcaſſet. 2. Quid verò ſi Papa erroris veneno jam infectus, nihilominus Concilio in errore conſpiranti authoritatem impertiatur? Nullum tamen vel ſic Eccleſiæ veræ Chriſti periculum imminet, quia tale Concilium capitis & membrorum à veritate deficientium, non Chriſti, ſed Antichriſti Eccleſia foret. Ejuſmodi planè Concilia fuerunt *Hieroſolymitanum* illud, in quo S. Paulus diſcerptus fuiſſet, niſi Deus è præſenti illum diſcrimine eripuiſſet, Act XXII. 10.15. *Cæſarienſe* Arianum, ad quod Athanaſius venire recuſavit, eò quòd fraudulentum Epiſcoporum judicium pertimeſceret, Sozomeno *lib II.24* teſte: *Antiochenum* itidem Arianum, ad quod Maximus Hieroſolymitanus Epiſcopus adire noluit, eodem Sozomeno *lib. III.5.* commemorante: Imperatoris *Valentiniani*, pro Auxentio hæretico faciens, cujus judicio Ambroſius Mediolanenſis (*Epiſt. 32.*) ſtare noluit.

noluit.ut ſimilia plura taceam. 3. Non purgavit Bellarminus, nec purgare potuit. Ejus, aliorúmque, nominatim Platinæ, Gretſeri, Schotti, Binii ſtrophas ſolidè & diligentiſſimè Celeb. Forbeſius à Corſe *Inſtruct. Hiſtor. Theolog. lib. V. toto* diſcuſſit. Meritò equidem Synodus VI. Oecumenica Honorium Papam, Sergio unam in Chriſto voluntatem aſſerenti conſentientem, damnavit, & anathemate percuſſit. *Quorum*, Sergii &c. (ſic Act. XIII. Synodus loquitur) *impia execramur dogmata, horum & nomina* (ἐκ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐκβληθῆναι) *ex Sancta Dei Eccleſia projici judicavimus. Cum his verò ſimul projici à ſancta Dei Eccleſia, ſimúlque & anathematizari providimus Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eò quòd invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit.* Quæ de Actis hujus Synodi à Græcis depravatis muſſas, nil niſi deſperatam cauſam redolent. uti idem Forbeſius *lib. V.* 11. 12. *&c.* invictis argumentis docuit. Sed Honorium à Synodo abdicatum, eidem authoritatem Conciliarem impertiri potuiſſe, negas. Bellè profectò. Si conſentienti in errore Conciliarem authoritatem conciliaſſet, jam legitimum, jam Oecumenicum ſcilicet Concilium fuiſſet. Cùm verò diſſentienti, imò ipſum condemnanti impertitus non fuerit, legitimum Concilium non fuit. Quid ergo ſi Papæ apoſtatæ omnibus Conciliis veritatem Cœleſtis doctrinæ contra ipſoſmet aſſerentibus Conciliarem authoritatem negarent, nullum ne in orbe Concilium legitimum unquam exiſteret? Apageſis illam Papolatriam immanem! 4 Annon Epiſcopos in Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi collectos æquè ordinatos, quoad ordinis characterem ſucceſſionem ab Apoſtolis habuiſſe, credis? Imò annon Pontifex & Sacerdotes, in Conciliis Hieroſolymitanis Chriſtum & Paulum damnantes, conſecrati legitimè ſucceſſionem ſuam ab Aharone habuerunt? Iccircone ab iis facta & definita cuncta pia, recta, Conciliaria fuerunt? *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,* &c. *Sed vos* (Hieroſolymitani, Tridentini) *receſſiſtis de via & multos in lege impingere feciſtis, & corrupiſtis fœdus Levi, Malach. II. 7. 8.*

OBIECT. IV. *Concilium Tridentinum Cæſare & Principibus Chriſtianis volentibus ac petentibus, Romano Pontifice jubente celebratum eſt. Adſtiterunt Tridenti optimatum fidelium Legati. Aderant Epiſcopi. Doctores in omni eruditionis genere præſtantes in utramqre partem diſſeruerunt. Partes citatæ ſunt. Sententia dicta. Anathemata promulgata. Ei ſubſcripſerunt Italia, Galliæ, Hiſpaniæ, America, Aſia, Africa, Pontifices, Prælati, Imperatores, Principes, civitates, populi. Fuit ergo Concilium legitimum, Generale, Oecumenicum.* Reſp. Inſigni faſtu argumentum hoc Moguntini Jeſuitæ Ven. Crocio τῷ μακαρίτῃ oppoſuerunt. Cæterùm quàm futile & deſultorium ſit, ex iis, quæ contra authoritatem Concilii, Ratione inprimis duodecima, diſſeruimus, ultro liquet. Cæſar, Reges, Principes, Reſpublicæ petierunt Concilium, ſed legitimum, liberum, Chriſtianum. Quo verò loco ad extremum Tridentinum hoc habuerint, oſtendimus. Romani Pontificis in cogendo & moderando Concilio jus nullum fuit. Partes legitimè non ſunt citatæ. Quæ comparuerunt, ne quidem auditæ ſunt. Epiſcopi quales fuerint, docuimus. Veri Epiſcopi tum Orientalis, tum Occidentalis eccleſiæ, legitimè vocati, auditi non ſunt. Denegatum iis jus ſuffragandi.

Theo-

Theologi plerique omnes, etſi inter eos quidam docti,orthodoxi tamen non fuerunt,nec in Verbo Dei,quod floccipenderunt, exercitatos ſenſus habuerunt, denique Sophiſticæ potiùs meretriculæ amaſii fuerunt. Nec Imperatores, nec Reges, nec Principes, nec Reſpublicæ ullæ Concilio ſubſcripſerunt,ſed ſoli infulati,illi qui ſacramento Papæ dixerant. Tot eccleſiæ Orientales & Occidentales etiam Pontificiæ ipſi repudium miſerunt, vel ſaltem illud non admiſerunt, ut,ſi calculus ritè ponatur, vix viceſima pars Chriſtianiſmi decretis Concilii hujus obnoxia computari poſſit. Non igitur *Oecmenicum Concilium* fuit, ſed factio Papalis & Italica, qualis fuit olim factio Dioſcori, Ariana, Ariminenſis,cui 600. Epiſcopi impliciti fuerunt, &c. cui proinde in tot reliquas eccleſias non ſubjectas, ſed collaterales, & à communione ejus pridem ſeparatas nulla prorſus poteſtas competiit.

EXCIP. REDING: 1. *Cæſarem, Reges, Principes &c. Concilium illud,ceu liberùm & legitimum probaſſe, inde liquet,quia Oratores illorum ſubſcripſerunt,& quoad dogmata illud acceptarunt, & in ditionibus ſuis promulgarunt.* 2. *Jus vocandi & moderandi Concilium omnino Papa habuit, acceptum ex poteſtate clavium.* Ibid. pag.477. Reſp. 1. Cæſarem & Reges Concilium liberum & legitimum petiiſſe, negare non potuiſti. Eoſdem verò de Concilii ſervitute graves crebráſque querelas moviſſe, ex hiſtoria notiſſimum eſt. Oratorum ſubſcriptiones nullæ in publicum prodierunt. Quòd verò nonnulli receperunt, temporum calamitati, fatorum iniquitati, & cœcæ inprimis eorum obedientiæ imputari debet. Cujus inprimis illuſtre exemplum in Republica Polonica Pallavicinus ipſe *lib. XXIV.* 23. prodere non erubuit. Miſſus à Pontifice ad Comitia Polonica Nuntius Commendonus Concilii receptionem omnibus eloquentiæ viribus ſuaſit. Ucangius Archiepiſcopus Geſnenſis,& Regni Primas hortatus eſt,ut ei generatim reſponderetur, expendenda priùs eſſe,quæ Volumen Concilii complectebatur,ac poſtea ſtatuendum. Cujus ſententia à majori parte cum fremitu excepta eſt, indignum reputante,ut Senatus ſupra Concilium judicem ſe conſtituat. Rex audita communi voluntate in placido,ſed univerſali ſuſurro, dixit,*in ea re majori deliberatione opus non eſſe,cùm ipſe teſtari poſſet, Nuntium eo die non adveniſſe parato animo ad orandum in Senatu; adeóque ubertatem illam & efficaciam tam copioſi ſermonis,tanquam Divinitus in ejus ore poſitam eſſe agnoſcendam.* Singulis ergo ſententiam ne quidem rogatis,affirmavit, videri ſibi rationi conſentaneum, volumen ſacrarum ſanctionum excipi atque obſervari. Cunctis ergo fere Senatoribus una voce Regis dicto plaudentibus, hoc reſponſum de more à Vicecancellario Nuntio redditum eſt. Credo equidem, S. Paulum apud Beroenſes Evangelium prædicaſſe non minori facundia, imò etiam demonſtratione ſpiritus. Beroenſium tamen *εὐγένεια nobilitas & ingenuitas* commendatur à Spiritu Dei,quòd ſic Pauli ſermonem exceperint,ut tamen quotidie Scripturas conſulerent, *εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως, an iſthæc ita haberent*, Act. XVII. 11. Ejuſmodi verò *εὐγένειαν* nec in Rege, nec in Senatoribus Poloniæ deprehendere licet. Receperunt ſanctiones non inſpectas,non lectas,non exploratas,adeóque *ἀβασανίστως*,ſolo orationis fuco, & ſedentaria aſſentiendi neceſſitate,ſeu carbonaria fide,commoti. 2. Nil Chriſtus S.Petro claves Regni Cœlorum impertiens ſingulare Papæ dedit: imò ei à Chriſti doctrina defi-

cienti nihil dedit. Data verò ipſi eſt *clavis putei abyſſi*, Apoc. IX. 1. qua non Cœlum, ſed inferos reſeraret.

OBIECT. V. *Divinum & ſacroſanctum fuiſſe hoc Concilium, liquere poteſt, ſi perpenſis ejus cauſis, rerum & temporum conditionibus, & difficultatibus inde emergentibus, cum aliis antiquioribus Conciliis comparetur. In his enim Epiſcopi ad Concilium convenientes illis locis praeerant, in quibus unus ferè Imperator dominabatur, neque Nationes erant religione, animis, ſive in Concilii celebratione diſcordes: & Principes præſentia ſua favere Concilio, aut adverſari non poterant. Convocabantur etiam Concilia contra unam vel alteram hæreſin, neque omnes S. Scripturæ fontes, omnia Theologiæ arcana aperienda erant. Neque tantùm adverſus Apoſtolicæ Sedis authoritatem quidquam cogitabatur: ſed etiam ejus mandata & decreta, tanquam Divina oracula excipiebantur. In Concilio Tridentino ſecus habuerunt omnia. Principes multi, & inter ſe diſſidentes erant. Hæreſis non una, ſed innumeræ damnandæ fuerunt, abſente Romano Pontifice, collatrantibus hinc inde hæreticorum turbis, & Apoſtolicæ Sedis authoritatem evertere cupientibus. Tam efficax tamen Divinæ miſericordiæ auxilium, & Spiritus Divini afflatus, & gratia fuit, ut non obſtantibus his difficultatibus, Apoſtolicæ Sedis authoritas magis ac magis firma permanſerit, hæreſes innumeræ damnatæ, & Eccleſiaſticus ordo ac Chriſtiani mores meliorem ad frugem redacti ſint.* Scipio Henricus *Cenſ. Hiſt. Theol. pag.* 176. 177. Reſp. 1. Tridentinum Concilium veteribus Oecumenicis infinitis paraſangis concedere, recta comparatio luculenter oſtendit, & celebrati hujus Concilii Hiſtoria abundè patefacit. In illis cauſa Dei, in hoc alia omnia acta ſunt. In illis veritas, gravitas, ſimplicitas, ſinceritas utramque paginam fecit. In hoc Machiavelliſtica & τὰ βάθη τοῦ Σατανᾶ dominabantur. Illa verè Chriſtiana fuerunt: hoc λῃστρικόν. Extremæ igitur impudentiæ nota eſt, hoc illis tanquam præſtantius anteponere. 2. Ridiculum eſt, quòd in veteribus Conciliis Pontificum mandata & decreta, tanquam Divina Oracula excepta, at in Tridentino in quæſtionem vocata dicuntur. Quæ enim Pontificum decreta, quæ Oracula in primis Oecumenicis inveniuntur? Canon VI. Nicenus Pontificem contra in ordinem redegit. Unde conjicere eſt, Sanctos Patres in illis Conciliis adverſus Pontificem non minùs quàm hæreticos fulminaturos fuiſſe, ſi talem jam tum ſe geſſiſſet, qualem ſe inde ab aliquot Seculis, nequitia ad ἀκμὴν perducta, geſſit. 3. Divinitas Concilii, & deciſionum veritas non ab incommodis & difficultatibus ſuperatis, ſed à conformitate earum cum Dei verbo, & pio juſtóq; procedendi modo tota pendet. At in Concilio Tridentinó neutrum obtinuiſſe, manifeſtum fecimus. Aliâs fieri poteſt, ut æquè mala atque bona cauſa magnas difficultates patiatur, quarum proinde profligatio ipſam cauſam diſcernere per ſe nequit. Nam & Antichriſto ἐνέργειαν πλάνης *efficaciam ſeductionis* Scripturæ tribuunt.

4. Tri-

4. Tridentinum Concilium non repreſſiſſe,ſed ſeminâſſe hæreſes in propatulo eſt. Obliquè ſtabilitam & confirmatam R. Pontificis authoritatem, fatemur. Sed perperam Divinæ miſericordiæ efficaci auxilio, & Spiritus S.gratioſo afflatui tribuit Scipio, quod juſto Dei judicio tribuere debuerat. Cavit enim Spiritus S.prædicens,fore, ut ad ultimum uſque excidii & πανωλεθρίας tempus Regibus terræ imperet myſticum illud ſepticolle ſcortum. Imperare autem non poterit Reginæ inſtar, felicia quæque ſibi pollicentis, & ſanguine Martyrum ebriæ,niſi ſalva Divinæ ſuæ poteſtatis & authoritatis exiſtimatione. Debet enim ante ipſum deliquii punctum ſedere ut Regina,quæ nec viduitatem ullam, nec luctum animo ſuo fingit. Non aliter,ſi Divina Oracula reſpectamus,res habere & procedere debuit.

Excip. Reding : 1. *Septicolle illud ſcortum, inſtar Reginæ, ſub præſumptuoſa juſtitiæ ſuæ prorſus inamiſſibilis ſecuritate apud vos ſedet, & omnis ſe viduitatis ac luctus expertem fingit. Hoc execrandiſſimum malum anathematizare voluit Tridentina Synodus. At excidere nondum valuit. Interim Apoſtolicæ Sedis authoritas pleniùs jam firmata exiſtit, & innumeræ hæreſes damnatæ plorant.Eccleſiaſticúſque ordo & Chriſtiani mores ad frugem meliorem redacti ſunt. 2. Cùm Tridentinum Concilium Oecumenici Concilii charactere indubitatè inſignitum fuerit, non poteſt non ex difficultatibus fere immenſis tam feliciter ſuperatis fortiſſimum credibilitatis evidentis prudentiale argumentum depromi.* Ibid. pag. 478. Reſp. 1. Tu verò nimiùm, Redingi, falleris. Septicolle enim ſcortum ibi eſt, ubi ſunt ſeptem colles: ubi eſt urbs ἑπταλόφος *Septimontia*,hoc eſt, Romæ. Ibi Hierarchia,Reginæ ad inſtar,ſe jactat,carnali ſecuritati indulget,ſibi infallibilitatem arrogat, omnipotentiæ & voluptuarii ſui Regni,ſpecie religionis fucati, perpetuitatem ſpondet, & ſpiritualis cum Deo pacis ſecura,omnes illos,qui piè in mundo vivere volunt.& gratiæ Dei confiſi ad tranquillitatem ſpiritus ſui aſpirant, in Deo, non in mundo & iis quæ in mundo ſunt,deliciantur; brutis ſuis fulminibus non è Cœlo,ſed è Capitolio vibratis,inſectatur,hoc eſt,uti Hoſ.IV.2. dicitur,אלה וכחש *maledicis & abnegat.* Hierarchiæ quidem hujus authoritas pleniùs roborata,& Mulier illa,Reginæ inſtar,ſedere Tibi videtur,non nobis. Nam verè jam Babylon cecidit,à tot Regnis & Provinciis Chriſtiani orbis deſerta, & Deo hominibúſque inviſa, & venient brevi in una hora plagæ Divinitus denuntiatæ, Apoc. XVIII. 2.4. 7. 8. &c. Cujuſmodi verò poſt priorem illum caſum Hierarchiæ & Concilii Tridentini anathemata Eccleſiæ veſtræ facies ſit, ex Apoc. XVIII.2. &c.liquet, & exitu ipſo patefactum eſt. Verè enim Eccleſia à Babylone ſeparata, Babylon *domicilium dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis avis immundæ & exoſæ* evaſit. 2. Legitimi Concilii characterem nullum Tridentinum habuiſſe,ſupra oſtendimus. Difficultates verò, quæ in eo ſe explicarunt,non à ſtudio veritatis,quæ ſimplex,clara,nullis difficultatibus, poſtquam jam verbum Dei in ore omnium eſt,ſepta,in Abderitæ puteo neutiquam deliteſcit; ſed protegendæ Monarchiæ Papalis & Epicuræi illius Regni emerſerunt. Nam patefacta veritate non defuerunt Viri cordati, qui ad deſtruendum illud lacertos ſuos commoverent. Sed nondum tempus illud affulſerat,quo,quod brevi continget,

Roma diu titubans,longis erroribus acta
Corruet,& mundi deſinet eſſe caput.

OBIECT. VI. *Libertas Concilii per reſponſa & mandata Pontificum, eorúmque præſidentiam in Concilio violata minimè fuit Judicium enim Concilii eſt de numero criminalium; in quo Princeps eſt Pontifex, crimen eſt hæreſis, hæretici rei, judices Epiſcopi in Concilio. At Principis eſt præſidere, mandata ferre &c. Libertatem igitur Concilii, hoc eſt, exemptionem à Pontificis authoritate petere audax, inſuetum & impium eſt. Non Arius, non Neſtorius, non Eutyches in Conciliis antiquis ejuſmodi libertatem poſtulârunt. Si hæc hæreticorum adverſus Pontificem & Epiſcopos valeret exceptio, etiam quilibet latro & parricida poſſet ſuſpectum vocare Principem illos inſequentem.* Scipio Henricus *Cenſ. pag.*179. 180.*&c.* Reſp. 1. Hic Lojolæ Socius in re gravi utitur ejuſmodi principio quod ne in ipſo quidem Papatu pro certo & confeſſo ac definito habetur, nempe Papam ejuſmodi Principem eſſe hæreſeos, qui Concilio tanquam ſibi ſubjecto leges ferre poſſit. Ubi enim eccleſia definivit, Papam ejuſmodi Principem & Concilio ſuperiorem eſſe? Ubi verbum Dei homini cuiquam *principatum fidei*, & ſupremum hæreſeon judicium defert? Si ejuſmodi Princeps eſt Papa, cur igitur non ſoli Proteſtantes ſed ipſi in Concilio Epiſcopi Hiſpani, Galli, alii toties de Oraculis illis & reſponſis Româ Tridentum commeantibus acerbiſſimè queſti ſunt? Cur Imperatores, Reges, eorum Oratores toties de ſervitute Concilii acres querimonias moverunt? Cur Concilia Papiſtica, Conſtantienſe & Baſileenſe, Concilium Papa ſuperius eſſe declarârunt? Cur dominationis & uſurpatæ poteſtatis argumenta & documenta Papa in ipſo Tridentino Concilio, vel ante illud non deprompſit, ut apparere poſſet, invaſor ne & uſurpator imperii fidei, an verus & cum legitimo titulo Princeps eſſet? Sanè in hanc uſq; diem de eo principatu & ſuperioritate Pontificis ſub judice lis manet. Comes Julius Clemens *Not.*64. *Moral.&c.pag.*97.98. ex diverſis Ordinibus, puta Prædicatorum, Minorum, Canonicorum Regularium, Heremitarum S. Auguſtini, Societatis Jeſu &c. producit magna in Papatu nomina, quæ Superioritatem Pontificis haud agnoſcunt: Apud Grammondum *lib. I. Hiſtor. Gall.* Pariſiis An. 1610. in Conciliis Ordinis Prædicatorum Generalibus Hiſpanus Theologus dixit: *Nullo caſu Concilium eſt ſupra Papam.* Propoſitionem eam Galli Doctores accusârunt ut hæreticam. Indignante Nuntio Cardinalis Perronius, molliendæ invidiæ, quæſtionem dixit eſſe problematicam: *Pro Summo Pontifice Italos omnes, & magnam partem Hiſpanorum; reliquam pro Concilio Europam ſtare.* Hanc ergo litem priùs componant, quàm Pontificem fidei Principem nobis obtrudant. 2. Hæreticos veteres non idem, quod Proteſtantes, feciſſe, agnoſco, & hinc colligo, veteribus hæreticis nos ſimiles non fuiſſe. Non erant tum Pontifices, qui Concilia ſervitute intoleranda premerent, & poteſtatem αὐτοκρατορικὴν ſibi arrogarent. Aliâs non hæretici, ſed ipſi Sancti Patres, & Epiſcopi primi adverſus tales inſurrexiſſent.

EXCIP.

EXCIP. REDING: 1. *S. Patres & Epiſcopi primi pro inconcuſſo fidei principio habebant, n Papa ex legitima Petri ſucceſſione perdurare Petram, ſuper quam Eccleſia ædificanda eſſet, cum indefinita ligandi & ſolvendi poteſtate etiam in Cæli foro vim obtinente, Paſtorali omnium Eccleſiæ ovium & Agnorum gubernandorum muneri Divinitus annexa, Chriſti ipſius nomen vicarium in terris eatenus præferente, ut ex hac Vicarii nominis authoritate charaEter Oecumenici Concilii ſubſiſtat. His principiis reſiſtens, ultra veterum hæreticorum arrogantiam progrederis. 2. Utique Petra illa, ſupra quam Eccleſia ædificata eſt, majus obtinet certitudinis ac infallibilis Spiritus S. aſſiſtentiæ firmamentum in Concilio, quàm extra illud. Neque hac de re ulla in Concilio Tridentino, vel etiam Conſtantienſi & Baſileenſi querela mota eſt. Quæſtio tantùm erat de perſona talem principatum gerente, qua Cathedra Apoſtolicæ jure deſtituta pertendebant Concilium ſuperius eſſe.* Ibid. pag. 479. 480. Reſp. 1. Principia iſthæc Patribus tam peregrina & incognita fuerunt, quàm quæ maximè. Idque in loco jam egimus & peregimus. Viciſſet ſic Ariana hæreſis, quando ſuffragatorem Liberium Papam illa habuit: & ploraſſet in exilio perpetuo Athanaſius, vel potiùs veritas τῦ ὁμοϑσίυ ab eo conſtantiſſimè propugnata. Viciſſet Monotheliſmus ab Honorio ſubſcriptione propria confirmatus. 2. Petra illa Chriſtus eſt. Ille ſolus verbo & Spiritu ſuo legitima Concilia in veritatem ducit. Poteſtatis hujus raptor Papa Concilio non firmamentum ullum præbet, ſed cladem machinatur. De cœtero neque hoc unanimi fide veſtrûm recipitur, quòd Papa in Concilio quàm extra illud majus certitudinis & infallibilis aſſiſtentiæ Spiritus S. firmamentum habeat. Imò infallibilitatem omnem plerique figitis in Papa, ut radice; Concilio à Papa diſtincto, ſolam conſultandi, vel potiùs aſſentiendi Papæ poteſtatem, hoc eſt, Papæ obnoxiam ſervitutem tribuitis. Hic enim, ſi verum amas, quæſtionis ſtatus eſt: An Papa (non dubius, vel in hac ſeu illa perſona, uti Redingius delirat, ſed *Papalem dignitatem obtinens*) Concilio ſubſit, ſic, ut ab eo in jus vocari, reformari, in ordinem redigi, & decretis Concilii obſtringi poſſit? Hoc Conſtantienſe, hoc Baſileenſe, hoc in Concilio Tridentino Galli pertenderant. Sed hodie major orbis Papalis pars repugnat, Jeſuitis annitentibus, qui Ordinis ſui carnalis confirmatorem & propugnatorem Papam (quandiu talis eſt & erit) nullis non Divinis encomiis & prærogativis mactant. Unde Pallavicinus, oraculum tuum, *lib. IX. 6. 4.* ait, *Romæ haberi ut erroneam & damnatam à communi Theologorum & Canoniſtarum ſenſu opinionem, quòd Papa Concilio ſubjaceat.* Ceſſent ergo æquivocationes tuæ, quibus quæſtionem iſthanc ad eas, qui de lana caprina & umbra ſuberis agitantur, relegare ubique contendis. Aliter longè videtur partibus veſtris, inexpiabili odio & contentione maxima quæſtionem hanc agitantibus.

OBJECT. VII. *Suavis Polanus, qui Hiſtoriam Concilii hujus ſcripſit, hæreticus an Atheus fuerit, dubitatur. Hiſtoriam compoſuit recentibus odiis, ob inflictum ei vulnus & ſtructas à Pontifice inſidias. Nulla ergo fides ei conſtare poteſt.* Scipio Henricus *Præfat. Cenſ.* & Pallavicinus. Reſp. 1. Moris eſt Pontificiis in hæreticorum & Atheorum tribum compingere, & tanquam καϑάρματα proſcindere, quotquot Pontificis & Curiæ ejus commodis obſunt, vel ſtrenuè non velificantur. quam noſtri & ſuperioris temporis Politicam perſtringit etiam Julius Clemens Author *Not. 64. Moral. pag. 49.* Apud tales igitur Suavis hæreticus & Atheus fuerit. Apud Deum & bonos omnes talem fuiſſe, non ſequitur. 2. Ab infami hæreſeos & gravi Atheiſmi nota Suavem vindicârunt ipſi Pontificii,

nominatim Cæſar Aquilinus *de Tribus Hiſtoricis pag.* 18.19. & Comes Julius Clemens à Stanislao Felic-vulgatus *Not.* 64. *Moral. pag.* 22.23. & *diſcuſſ.*4. *Judic.pagi* 23.24. Qui poſterior negat, eum hæreſeos crimen ſubiiſſe in exteriori, nedum in interiori & conſcientiæ foro, eò quòd ſe ſubjecerit eccleſiæ *definienti*, etſi ab eccleſia *opinante* in multis diſceſſerit. Attendendum etiam monet, Suavem integerrimam planè vitam duxiſſe, ac inſignia humilitatis & charitatis argumenta dediſſe: optimè de Apoſtolica ſede meruiſſe: ſæpe juribus eccleſiæ Romanæ patrocinatum eſſe: nullum unquam hortatum fuiſſe, ut à Catholica Romana fide recederet: fuiſſe eum inter præcipuos Miniſtros Principis Catholici, & Concilio huic faventis, cui in pretio atque deliciis fuerit, &c. Ex hiſtoria quoque vitæ ejus conſignata à Patre Fulgentio Servita, intimo & familiariſſimo ejus, liquet, fuiſſe ipſum hominem pium, modeſtum, temperantem, in omni genere literarum, puta Sacrarum, juris Civilis & Canonici, Medicinæ, Anatomiæ, ſcientiæ naturalis, Mathematum, Hiſtoriarum &c. ad ſtuporem & miraculum uſque doctum; maximis & Principibus viris, etiam Bellarmino, qui ipſum de inſidiis Romæ vitæ ejus ſtructis admonuerat, & coram Paulo V. tanquam patronus defenderat; Ferrerio, ipſi Urbano VII. Sixto V. familiarem. Addit in fine ejuſmodi Suavis elogium: *Hic exitus eſt viri, ſui Seculi dotibus ingenii ſtudiorúmque præclariſſimi; cujus dicta factáque laudanda omnia; qui vetus novúmque fœdus verbotenus tenebat; ſcriptáque copioſa Auguſtini omnia percallebat, cæteriſque antiquis Patribus perquam familiaris; juſtitiæ cultor ſummus; libertatis veritatiſque vindex cuſtóſque vel cum periculo vitæ; & ſi Papæ adulari adſentarique animum induxiſſet, miniſtrorum Pontificiæ dominationis facilè princeps.* Et Baptiſta Porta Neapolitanus eum *non tantùm Venetæ urbis aut Italiæ, ſed orbis terrarum ſplendorem atque ornamentum* vocat. Qui etiam quantúſque Vir fuerit, ejus Epitaphium ab Anthonio Venerio Patritio Veneto concinnatum, luculenter probat.

3 Conſtat ſanè, Suavem tum ob Epiſtolam ad Magiſtrum Gabrielem Coloſſonem ſcriptam, in qua inter alia familiariter ſcripſit, *Romæ ad magnos honores & dignitates niſi per malas artes perveniri non poſſe; séque illas ſummopere deteſtari, nec tanti eſſe, ut purum liberúmque animum iis commaculare velit:* tum ob defenſas contra Pontificios Venetæ Reipublicæ immunitates, & oppugnatum eccleſiaſticarum cenſurarum abuſum, adeò Aulæ & curiæ Romanæ odium incurriſſe, ut aulâ Pontificiâ inſidiarum architectâ ſicarii quinque ei adſultaverint, collo ejus duo vulnera inflixerint, tertium per aurem dextram & maxillam ſuperiorem juxta naſum adegerint, qui fuga elapſi in ædibus Nuntii Apoſtolici, & Romæ in aſylo Pontificio ſalutem invenerunt. Aliis etiam appetitus eſt inſidiis. Neque tamen propterea quaſi recenti

recenti odio compoſitæ hiſtoriæ ſuſpicione laborare debet. Etenim non fuiſſe ipſum μνησίκακον, imò injurias ſibi illatas facilè condonaſſe authoribus, & pro eorum impunitate interceſſiſſe, ipſi ejus hoſtes & æmuli non ignorârunt. *Non minùs etiam poſt, quàm ante lethale vulnus pro eorum legitimis juribus ſtetit, quibus ipſe cum pleriſque patratum facinus adſcribebat*, inquit Author *Not.* 64. *Moral. pag.* 43. ubi etiam ipſum Pallavicinum teſtem inducit, quòd ante inflictum vulnus ſcriptionem Hiſtoriæ Suavis meditatus fuerit, imò maximam vitæ ſuæ partem in ea impenderit.

EXCIP. REDING.: 1. *Quo animo in Sedem Apoſtolicam Suavis extiterit, inde liquet, quòd contra Pontificios Venetæ Reip. immunitates defenderit, ac Eccleſiaſticarum cenſurarum abuſum impugnaverit. In quo ſcriptionis genere eum dogmata fidei Divinæ religioniſque ſacræ rationi repugnantia ſeviſſe, luculenter Bellarminus in ſuis contra Paulum Venetum opuſculis oſtendit. Præterea commercium, quod ipſi cum Caſtrio Gallio, Mornæo, Cl. Sarravio & Salmaſio, Sommersdykio Batavorum Oratore, hæreticis omnibus, interceſſit: nec non operis ipſius Hiſtoriæ C. T. intrinſeca verba, apertè produnt, eum infenſiſſimo in Religionem Romanam & Papam animo fuiſſe; neque adeò ab Eccleſia duntaxat opinante, ſed etiam dogmaticas fidei ſanctiones tutante, diſceſſiſſe, cenſuiſſéque adeò, hominem piè vivere in quacunque ſectâ Chriſtianæ religionis poſſe, modò hujus fundamenta retineat.* 2. *Quandiu in fidei per Chriſtum circa Papæ authoritatem ſancitæ dogmata non impingitur, ex commodis qualibuſcunque erga Curiam Romanam prætermiſſis, vel etiam illatis detrimentis, Pontificiis in more haud eſt quenquam de hæreſeos crimine notare.* 3. *Mendacem tui memorem eſſe oportuerat. Dixeras priùs Suavem Aulâ Pontificia inſidiarum architectâ à ſicariis vulneratum. Poſt ex Julio Clemente refers, Suavem facinus adſcripſiſſe illis, pro quorum legitimis juribus poſt, & ante vulnus inflictum ſteterat. Sententia definitè priùs poſita, prolaberis ad judicium ex Suavis ſola opinione procedens. Si aula Romana architecta ſceleris fuiſſet, qui ſicarii illi in ædibus Nuntii aſylum à Magiſtratu ſeculari, cujus jura læſa tuebatur, ſecurum reperiſſent?* 4. *Nullo odii fomite à Suavi ſcriptum eſſe opus, Pallavicinus non dixit; ſed potiùs Appar. cap.* 3. 4. *disertè is dixit, eum imperare effrænato animo haud potuiſſe, quin prolaberetur in amentiam tam manifeſtam, tam efficacem ad abrogandam ſcriptori fidem, quanta fuit, ſe prodere hoſtem Pontificii, impium Deo.* Ibid. pag. 480. 481. Reſp. 1. Reipublicæ Venetæ cum Papa Paulo V. controverſia non religionem, ſed juriſdictionem circa bona temporalia Cleri, nec non cenſurarum abuſum concernebat tota. Inde ergo de religione Suavis judicium ferri non poteſt. Quòd ſi tamen propterea Pontificius Suavis non fuit, Rempublicam quoque Venetam, cujus cauſam ille tuebatur, & quæ cum Papæ pudore cauſam illam vicit, à Pontificia religione defeciſſe, & in defectione ea ad hodiernum uſque diem perſtare, ſequeretur. Neque perfectò tale quid Bellarminus probare potuit, cujus argumenta falſam poteſtatem Papæ, hoc eſt, ſupremam ejus in bona etiam temporalia Cleri, Regum & Principum poteſtatem, verbis indirectam, re directam, propugnant. Sed Suavis eam pro Republica Veneta doctrinam defendit, quam decem priùs annis Ludovicus Molina è S. J. *Tract.* 2 *de juſt. diſp.* 40 defendit, cum approbatione ſuæ Societatis & Superiorum & Theologorum Cenſorum, aliorúmque. Cùm enim ſecutus Clarum *lib.* 4. *Sent. §. Emphytenſis q.* 22. & communem ſententiam ſecutus ſcripſiſſet, *Emphyteuſin tam Eccleſiaſticam quàm ſecularem tranſire quidem ad Monaſterium, ſed cum hoc gravamine, ut Mona-*

ſterium

ſterium teneatur eam à ſe alienare vel venditione, vel Commutatione, vel quacunque alia ratione, &c. ſubjungit: *Quin de jure hujus Luſitaniæ Regni neque Eccleſiæ, neque Monaſteria emere poſſunt bona aliqua immobilia abſque Regis facultate. Quòd ſi ſucceſſione vel donatione aliqua illis adveniant, tenentur intra annum & diem ea alienare, niſi obtineant facultatem à Rege ut illa ſibi retineant: quod in feudo & emphyteuſi locum non habet, cùm inter immobilia bona computentur. Id verò in hoc Regno & ordinariè in aliis ſancitum eſt, ne paulò plus juſto accreſcant tum immobilia bona, tum etiam reditus Eccleſiarum & Monaſteriorum in laicorum detrimentum, præſertim cùm pleraque Monaſteria jure hæreditario quotidie loco ſuorum Religioſorum ſuccedant in bonis defunctorum.* An ergo etiam Molina & Jeſuitæ approbatores, addo Luſitani omnes hoſtilem ſic animum in Papam prodiderunt? Quæ ex Pallavicino tuo de commercio cum hæreticis, literis inprimis ad Caſtrium Gallum Hugonotum, & ſalutatione Sommerſdykii Oratoris Belgici à D. de Zulichem Marchioni de Lionne prodita, objicis, ſupra citatus Amelotus de la Houſſaye in præfatione ſua doctiſſima diluit; literarum inprimis ad Caſtrium datarum νοθείαν, Ubaldini malam fidem & mentem; atque colloquii cum Sommerſdykio inane figmentum apricatus. Ut tamen ingenuè, quod ſentio, dicam, Suavis non procul à Regno Cœlorum abfuit: imò ſpes eſt, illud ingreſſum eſſe. Oſtendit id *Confeſſio Fidei*, quam ille (ante, an poſt ſcriptam hiſtoriam, mihi incertum) conſignavit, edita à Doctiſſ. Andrea Colvio, qui eam Venetiis, ubi Legato Belgico Berckio à Concionibus domeſticis fuit, ſub nomine P. Pauli, ab ipſis Senatoribus Venetis & Prælatis cum fructu lectam & approbatam, ſe accepiſſe teſtatur. Qualem verò, agnita veritate, ſe in Communione Romana geſſerit, eorum fidelium, qui ante Reformationem Papatus externæ communioni permixti fuerunt, & hodiéque permixti plures pii ſunt, more, corpore, non animo Pontificiis conjunctus, & relicto veneno ſe alióſque ſalubri cibo paſcens; & cur eandem, cùm facilè licuiſſet, non deſeruerit, tum ex Epiſtolis ejus pluribus ad Viros doctiſſimos communionis noſtræ exaratis, & publici juris factis: tum ex hiſtoria Guilhelmi Bedelli Kilmorienſis in Hibernia Epiſcopi, Suavi, cùm Venetiis aliquandiu degeret, conjunctiſſimi, non ita pridem à Celeb. Gilberto Burneto, Sariſberienſi nunc Epiſcopo longè meritiſſimo, deſcripta (*pag. 18. 19. 20. Gall. edit.*) colligere eſt. Ex eadem porro Confeſſione liquet, non eam Suavi, quam Pallavicinus ei impingit, mentem fuiſſe, quòd in quavis religione ſalus contingere poſſit. Non enim, Pontificia licet in communione degens, ſalutem ex Pontificia, vel quavis alia religione, ſed ex orthodoxa, quam ſcripto eo confeſſus eſt, unicè quæſivit ſperavítque. Tantum verò abeſt, ut Orthodoxiæ ſtudium de integritate hiſtoriæ ejus quicquam delibaverit, ut eam potiùs multùm confirmet, quia compertæ Concilii fraudes haud dubiè veritatis notitiam & amorem illi inſtillarunt; & veritatis Divinæ ſtudium in humana etiam narranda fidem arguere poteſt. Neque etiam quis dixerit, ſed quid dictum ſit, æqui rerum æſtimatores penſitare ſolent. Ab ipſo Diabolo adjurata haud ſemel teſtimonia veſtri admiſerunt. Et Suavis ſaltem in Baptiſmo almæ uníque veritati ſacramento dixit. 2. Satis ne ergo jam erit ad effugienda Papæ anathemata, hæreſiúmque improperia Papæ omnipotentiam & Monarchiam temporalem, ſpiritualis nomine incruſtatam, agnoſcere, vel ſaltem non infringere? Dummodo proin hæc pupilla non attrectetur, ſalva res eſt. Experti ſunt Imperatores Chriſtiani, Henrici, Ludovici, Friderici, quibus Papæ temporalia commoda & Simoniam perſtringentibus, nova hæreſis, *Henriciana*, vel *Cæſarea* dicta, à Romano Væjove impacta eſt. Aliâs ad hæreſeos notam immerentibus inurendam proclives nimis Catones, vel potiùs Rhadamantos veſtros eſſe, non immeritò jam olim Ludovi-

cus Vives lib.I.*de Cauſ.Corrupt.art.* Alphonſus de Caſtro *adv. Hereſ.lib.I.9.* Vaſquez *Tom.II. in 3.diſp.*117.*n.*25.& noviſſimè Raynaudus *de Mal.ac Bon. lib.Part.3. Erotem.3.num.*304. queſti ſunt. 3. Contradictionem fingis, ut mutire adhuc poſſis. Cùm ſicarii Venetiis in ædibus Nuntii, & Romæ in Pontificio aſylo ſalutem quæſiverint & invenerint, aulam Pontificiam inſidiarum architectam fuiſſe, cui non ſtatim ſuboluit? Ne tamen *μονοίγε-κ@* Suavis iras immortales gerere videretur, pro eorum, qui authores infligendorum vulnerum fuerunt, Papæ videlicet & Aulicorum ejus, juribus *legitimis* (non quibuſvis. nam legitima quædam jura etiam iniquiſſimi habere poſſunt) ſtetit. Neque opinatus ita Suavis eſt, ſed & ipſe & alii patratum ſcelus authoribus, puta Pontificiis, diſertè & definitè *adſcripſit.* Ita enim Julius Clemens loquitur. Quæ hic, vocum putide venator, contradictionis ſpecies? Sed facilè ſecurum in ædibus Nuntii aſylum latrones repererunt, quia Veneta Reſp. in ſicariis ipſis Papam, vel Miniſtros ejus aggredi conſultum non duxit. inprimis cùm Suavi inflicta vulnera mortem non acceleraverint. 4. Pallavicinum teſtem Julius Clemens induxit, non quòd nullo odio hiſtoriam Suavis compoſuerit, ſed quòd ante inflictum vulnus hiſtoriæ ſcriptionem meditatus fuerit. Diſertè enim Pallavicinus *Introd. cap.* 2. ſcribit, *Suavem maximam vitæ ſuæ partem in ſcribenda ea hiſtoria impendiſſe.* Ergo jam diu ante inflictum vulnus & meditatus eſt, & ſcribere cœpit. Si porro hoſtem Pontifici ſe prodidit, at *impium Deo* neutiquam prodidit. Fraudes enim hominum Deo mentientium, & religioſum mimum in mundo peragentium, propalare, & veritati procul omni affectu litare, nec hoſtile, nec impium eſt. Cœterùm criminationes illæ Pallavicini, qui in componenda hiſtoria odiis hoſtilibus & impietate totus ardebat, Cæſari Aquilinio veſtro *de trib.Hiſt.p.*20. non immeritò in memoriam revocarunt id, quod de Platone & Ariſtippo fertur. Cùm enim Ariſtippus ſub pedibus tenens ornamenta domus Platonicæ diceret: *Calco faſtum Platonis,* reſpondit Plato; *Calcas, ſed majori faſtu.* Sic ille Suavis odia & impietatem, ſi quæ fuerunt, flagrantioribus longè odiis & impietate calcavit.

OBIECT. VIII. *Idem Suavis author Hiſtoriæ Concilii nonnulla fide Sleidani authoris heretici, alia Thuani, minùs Catholici, ſcripſit. Reliqua cùm in aliis Scriptoribus non inveniantur, Author iſte, qui neque actis interfuit, neque intereſſe potuit, neque illis temporibus vixit, explicare debuiſſet, unde hæc collegerit, & ex quibus Bibliothecis, vel Archivis hæc manuſcripta habuerit. Vel enim fuerunt ea, quæ in actis poni, & monumentis inſeri neceſſe fuit: vel fuerunt, quæ ſcribi quidem potuerunt, ſed ut ſcribantur, neceſſe non fuit: vel ea, quæ nullatenus ſcribi potuerunt. Primi generis ſunt Acta Concilii, quæ cùm apud Legatos remanſerint, quomodo & à quo ea Hiſtoricus accepit? Secundi generis vel ſunt contentiones inter Patres, vel inter Theologos, vel ſunt dicta vel facta in contemptum, aut in præjudicium Concilii, aut hæreſin & mores continentia, vel his ſimilia. Ita à nemine ſcripta ſunt, adeóque ab Hiſtorico ficta, vel ſcripta fuerunt ab his, qui veritatem Catholicam oderunt, & Papæ ac Concilio adverſati ſunt, quæ proinde ut plurimùm conficta ſunt. Diſputationes etiam ab Hiſtorico confictas eſſe, ſuadetur, tum quia ut plurimùm in his quaſi per ambages hæreſium, & falſæ doctrinæ ſemina immittuntur: tum quia in his diſputationibus aliquando falſa & dictu impoſſibilia, eo tempore inter Theologos temerè admixta ſunt. Tertii generis ſunt ſecretiſſima colloquia, de rebus maximis, inter*

ſummos Principes, quæ ad Hiſtorici notitiam pervenire non potuerunt, vel cogitationes hominum, quas ſolus Deus novit. Quæ tamen omnia paſſim ſumma temeritate ab Hiſtorico iſthoc ſcripta inveniuntur. Scipio Henricus *Cenſur. pag.* 131. 132. *&c.* Reſp. 1. Scipio ille Concilii hiſtoriam ex ipſo Suave concinnavit, ipſis ferè Hiſtoriæ verbis, & omiſſis duntaxat iis, quæ palato Jeſuitico minùs ſapiebant. Hiſtoria illa à Scipione concinnata vel vera fuit, vel falſa. Si poſterius, Jeſuita mendacem hiſtoriam pro vera venditavit. Siprius, an & quos authores, documenta, acta, quæ apud Legatos remanſiſſe ait, conſuluit? An Suavi incumbere eorum omnium demonſtrationem, ſibi non incumbere putavit? Scilicet ſoli Jeſuitæ ſunt αὐτόπισοι, reliqui omnes fidem decoxerunt. 2. Sleidani hiſtoriam optima fide compoſitam eſſe, æqui rerum arbitri fatentur omnes. Ipſe Carolus Imperator eâ perlectâ dixit: *Aut Cancellarii mei proditores fuerunt, aut Sleidanus Cancellarius fuit.* Hæreticus non fuit, ſed Orthodoxus. *Si* tamen, ita Jeſuita ratiocinantem Authorem *Notarum 64. Moral. pag.* 20. audi, *nulla prorſus fides adhibenda eſt narrationibus, quæ de nobis Catholicis leguntur, in hæreticorum libris, nec ab illis fides adhibenda ulla erit narrationibus, quæ de hæreticis leguntur in Catholicorum libris. Quare nec ullam adhibebunt iis, quæ de Proteſtantium vitiis, aliiſque eorum geſtis latiſſimè in ſuis voluminibus Pallavicinus ſcribit. Quæ ergo utilitas ex illis in hæreticos manabit?* Thuanus quoque *minùs Catholicus* audit Jeſuitis. Sed Thuano viciſſim & majori jure Jeſuitæ *minimè Catholici* audirent. Noverint tamen illi, Thuanum præſtantiſſimum & incomparabilem Hiſtoricum, in Gallia ſatis Catholicum habitum eſſe. In celebri enim Colloquio Fontanablenſi coram Henrico IV. Mornæum inter & Perronium, habito An. 1600. ex parte Pontificiorum Judex delectus eſt. Grammondus quoque in Hiſtoria ab exceſſu Henrici IV. lib. 8. teſtatur, *illum & viventem & morientem ſe Catholicum geſſiſſe.* 3. Neque tamen Sleidani & Thuani ſolius fide niti Suavem, ſuperiùs oſtendimus. Familiaris fuit Duci Mantuano, gratiſſimus ipſi Urbano VIII. & Venetæ Reipublicæ intimus. Quibus non ſubſidiis horum, addo & aliorum, Principum Oratorum, qui per Secretarios, uti vocant, talia conſignare ſolent, operâ & benevolentiâ potiri potuit? Præterea ipſemet dat Notores, paucos illos quidem, ſed omnium inſtar, & omni exceptione majores, puta Epiſcopum Fabrianenſem *pag.* 22. Cardinalem Montanum, Pauli III. principem Lagatum, *pag.* 241. Epiſcopum Ventimiglienſem *pag.* 469. & Cardinalem Amulium *pag.* 731. quorum Ephemeridum, literarum, librorum memorialium copia ipſi non ſine Numine facta eſt. In manum ipſi venerunt 34. ſuffragia ſuper ſola controverſia de Reſidentia *pag.* 441. raræ ſive induſtriæ, ſive felicitatis exemplo. Cum Camillo Olivo, Cardinalis Mantuani principis in hac

Synodo,

Synodo, Pio IV. Pontifice, Legati, Secretario familiaritatem coluit, uti ipſemet *pag.* 470. innuit. Et quis dubitet, quin aliorum etiam Præſulum amanuenſes operam rogati contulerint, viróque tantæ dignationis, & in orbe Chriſtiano exiſtimationis promptè gratificati fuerint? Addo vigente & florente Suave ſuperſtites fuiſſe nonnullos, qui ipſi Tridentino Concilio interfuerunt, à quibus multa oretenus excipere, & ſcripta quoque nullo negotio impetrare potuit. *Quòd ſi etiamnum*, liceat Adami Neutoni hiſtoriæ hujus interpretis verbis ſtringere Scipionem, *fucum tibi factum metuis, dic ſodes, quis ille inventionum tam felix, qui veri adeò ſimilia nobis ab ingenio confingat? aut quis tam imprudens, imò tam duræ frontis & impudens, qui pro veris ea obtrudat, quæ ſi ficta eſſent, ipſa Regum Principúmque literæ, quarum in medio eſt memoria, facilè vanitatis arguant? Non enim duntaxat conſilia, juſſa, facta, quæ Tridento, aut Romæ perſcripta, præſcriptáve, hic recenſet, ſed & quæ ex Germania, Gallia, Hiſpania, aliiſque Europæ provinciis miſſa: omnia tam diligenter, ut non res ſolas narret, ſed ipſa temporum momenta diſtinguat.* 4. Deſinat igitur ineptiarum Scipio, nec evaneſcentibus ſuis ratiociniis claræ rerum geſtarum & bona fide deſcriptarum luci ampliùs deroget. Cogitètque adeò, eadem ratione non ſuam duntaxat, ſed etiam Sfortiæ Pallavicini univerſam hiſtoriam, quæ & acta Concilii, & contentiones Patrum, & dicta factáque in præjudicium Pontificis, & ſecreta conſilia, aliáque ejuſmodi, uti teſtantur Cæſar Aquilinus, & Author *Notarum* 64. *Moralium*, longè plura, & Papatui etiam pernicioſiora compleſctitur, quæque multa à Suave dicta & à Scipione in tria genera tributa confirmat; alia verò leviter corrigit; adeò quidem, ut in ipſa urbe Roma Pallavicinus ille Suavis *commentator & Amplificator* à nonnullis dictus fuerit; convelli, & in falſitatis ſuſpicionem adduci poſſe. Neque ulla hiſtoria etiam maximè incorrupta & emendatiſſima ſecura eſſe poterit, ſi vanis ejuſmodi & levibus conjecturis locus dabitur.

EXCIP. REDING: 1. *Quæ Sleidani fides fuerit, ſupra oſtendimus. Convicerunt eum Surius, Fontanus, alii. Spondanus mendaciorum loquaciſſimum vocat.* 2. *Si authoris Notarum conſilium obtinet, ut neutris, vel Catholicis de hæreticis, vel hæreticis de Catholicis teſtantibus, fides habeatur, omni ergo ex parte rerum in religionis negotiis geſtarum ſilentium prævalebit.* 3. *Thuanum ipſe fateris hiſtoriam Concilii ſupprimendam duxiſſe. Parum ergo ſibi confiſus eſt.* 4. *Suavis ſemel ex Fabrianenſi, ſemel ex Cardinali Montano, ſemel ex Epiſcopo Ventimiglienſi, ſemel ex Cardinale Amulio, excepiſſe aliquid jactatur. In rebus tam paucis rationem reddere conatus eſt: in reliquis omnibus nullam reddidit. Quæ ergo ei fides?* 5. *Idem Suavis, ubi hiſtoricæ narrationis alicujus umbram reperit, facile fucos & colores apparentes fingere, & à ſe dictis veriſimilitudinem aliquam conciliare potuit* 6. *Suavis & Pallavicinus hactenus differunt, quòd ille iniquiora à nonnullis attentata, toti ſacro ordini: hic nequitiæ authoribus ſolis impegit.* Ibid. pag. 482 483. Reſp. 1. De Sleidani fide

& nos Ameloti veſtri verbis reſpondimus. Millies illa Pallavicini fidem ſuperat. Nec Surius Monachorum maledicentiſſimus illam minuit, ſed auxit magis, uti Celeb. Freinshemius Prælectionibus ad illum habitis, quarum bonam partem ex ore ejus excerptam poſſideo, demonſtravit. Apologia porro gemina, tum quam ipſe pro ſe ipſo Commentariis ſuis in repetita editione A. 1553. vulgatam præfixit: tum quam pro ipſo Fridericus Hortlederus, Conſiliarius quondam Vinarienſis, in Præfatione Operis ampliſſimi de bello Germanico, ſive Schmalcaldico texuit, hiſtoriæ ejus integritatem maſculè vindicat, & invidorum calumnias diſpellit. *Quid quæſo* (liceat Illuſtris Viri, Viti Ludovici à Seckendorf, verba, quæ in præloquio Operis ejus laudatiſſimi, cui nomen fecit *Commentarii Hiſtorici & Apologetici de Lutheraniſmo*, extant, mea facere) *mentiri Sleidanus potuit, qui maximam narrationum partem, de rebus ad religionem ſpectantibus, in adferendis prolixè actorum verbis, cum tœdio multorum, qui ad varietatem eventuum percipiendam properant, conſumit, & ad acta & ſcripta ubique provocat, quæ etiam pleraque adhuc extant, fidémque Viri indubitabilem faciunt? Nec ullum facilè hiſtoricum cenſuræ eorum, quæ refert, rarius indulſiſſe crediderim.* Rerum ergo ipſarum documenta loquantur, non Cochlæi, Surii, Fontani, Spondani, Maimburgii &c. quorum partibus inſanè addictorum teſtimonia nemo bonus æquúſque rerum arbiter admiſerit. 2. Author Notarum Julius Clemens conſilium iſthoc non perhibuit. Oſcitanter ejus verba legiſti. Si, inquit, *nulla fides adhibenda eſt narrationibus, quæ de nobis Catholicis, leguntur* &c. Non ergo vel Papiſtis de Orthodoxis, vel his de illis aliquid narrantibus fidem omnino nullam haberi conſulit; ſed contrarium planè ſuadet argumento ad abſurdum ducente. 3. Cum Illuſtri Thuano vel mille Pallavicini, ejúſque compilatores Redingii, paria non faciunt. Omiſſa verò ejus hiſtoria eſt in Operum ejus editione, ſive Authoris voluntate & dedita opera, non cauſæ ſuæ metuentis, ſed ob temporis iniquitatem, & cleri Romani invidiam non ſuſtinentis; (uti quidem in Republica minùs libera linguæ liberæ nullus uſus eſt) ſive mala aliorum fide. Inviſa nimis veritas eſt iis, quorum illa carnalibus conſiliis & ſtudiis obeſt, quocunque demum authore illa emanet. 4. Quid verò ſibi vult illud tuum *ſemel, ſemel, ſemel* &c? Nam Suavis ſemel licet allegans ſuum Fabrianenſem, Montanum, Ventimiglienſem, Amulium, &c. nuſpiam tamen dixit, ſemel duntaxat, ſeu unico in argumento illorum monumentis & Ephemeridibus ſe uſum eſſe. Hoc verò nos ex citatione ea conficimus, illum copiam habuiſſe Ephemeridum illarum, & iiſdem in contexenda hiſtoria uſum eſſe. Neque tamen neceſſitas ulla poſtulavit, ut ſingulis narrationibus authores, notores & documenta ſua apponeret, quia hiſtorici non eſt, proferre teſtes eorum, quæ narrat. Satis enim eſt, ad fidem illi conciliandam, ſi habeatur vir probus à viris verè probis, licet non planè omnibus; fidelis, prudens &c. & ab hominibus, quibus meritò fides habeatur, illa acceperit, vel in ſimilium hominum manuſcriptis illa legerit; ſi denique falſitatis convinci non poſſit. Alias fides neganda eſſet omnibus, qui geſta priſcis ſeculis, & à ſua ætate remotiſſimis; vel non in regionibus ac civitatibus, in quibus ipſi morabantur, vel etiam multa in locis, in quibus degebant, deſcripſerunt, hoc nomine, quòd ea non probaverint. Quot inde incommoda in Remp. tum civilem, tum eccleſiaſticam redundarent? Ipſe Pallavicinus Introd. *cap.* 2. 2. ſcribit, *Hiſtoricum non aliud eſſe, quàm teſtem; narrare, non probare; imò nec eſſe teſtem ex viſu, ſed ex conjecturis, cùm ille ut plurimùm haud narret quæ ante ſuos ſenſus obverſata ſunt, ſed quæ ex relationibus incertis, æquivocis, contrariis ſuo potuit colligere judicio.* Suavem non ſuo, ſed tuo & Pallavicini Tui metiris pede. Certè Cæſar Aquilinus veſter ſic *pag.* 13. Suavis & Pallavicini hiſtoriam comparat: *In omnibus Petri Suave hiſtoria eſt purior & ſimplicior, nullis*

nullis fucis, & ſolùm illa ornamenta referens, quæ ad veram & abſolutam hiſtoriam ſpectant. At Pallavicini hiſtoria in omnibus tota prorſus fucata apparet, illis quidem fucis ſcatens & affluens, quæ confictati ingenii indicia oſtendunt, & hiſtoriam non ornatam reddunt, ſed potiùs deformem ac riſu dignam &c. 6. Imponis denique Suavi impudentiſſimè, aſſerens, quòd iniquiora non nequitiæ authoribus, ſed Concilio imputaverit. Vel unum, ſi potes, exemplum prome. Legi hiſtoriam, relegíque. Fraudis hujus ne veſtigium quidem ullum deprehendi.

OBIECT. IX. *Multa ſunt in Hiſtoria Suavi Polano tributa, quorum tamen author ille non eſt, ſed potiùs M. Anthonius de Dominis, qui hiſtoriam hanc MS. ex Italia in Angliam detulit, & An.* 1619. *Londini imprimendam curavit, & interpolavit, additis potiſſimùm digreſſionibus, & pro Proteſtantium opinionibus argumentis. Ita enim ſolent hæretici bonos libros corrumpere & interpolare, uti etiam Londini accidiſſe Matthæi Paris hiſtoriæ teſtatur Poſſevinus. Et poſitis illis Proteſtantium argumentis & digreſſionibus, non bene reliqua, quæ Suave in Hiſtoria ſcripſit, cohærerent. Accedit, quòd in Londiniana impreſſione Hiſtoria hæc ſatis diverſam & Pontificibus odioſam retinet inſcriptionem, in aliis editionibus unà cum dedicatione expunctam. quâ de inſcriptione & dedicatione ipſe Suave Polanus adhuc ſuperſtes graviter queſtus eſt.* Reſp. 1. Urgent hoc titulo *probabilis ſuſpicionis* Cæſar Aquilinus, & Comes Julius Clemens. Noſtrâ tamen parùm refert, an digreſſiones & argumenta Proteſtantium authore Suave, an à M. Anthonio de Dominis conſignata ſint. Cùm enim Digreſſiones pleræque omnes abuſuum tantùm & errorum originem & incrementa pandant, quæ in iis dicuntur, aliunde etiam peti & cognoſci, ac rerum ipſarum documentis manifeſtari poterant. Satis eſt, quòd Hiſtoriam ipſam *planè incomparabilem,* uti meritò nuncupat Cl. Conringius, à Suave ſcriptam eſſe, nemo in dubium revocare potuit. 2. *Probabilem ſuſpicionem* certo argumento refellere licet. Suavis enim poſt editionem Londinenſem primam ſuperſtes fuit quatuor adhuc annos. Queſtus eſt de titulo invidioſo editioni illi præfixo, nec non de Epiſtola Dedicatoria ad Brittanniæ Regem, quæ in Genevenſi editione reſecari curavit. Si opus ipſum interpolatum, & Digreſſiones, aliáque ejuſmodi à mala manu intruſa fuiſſent, utique non tantùm, & magis quidem de ea perfidia conqueſtus & proteſtatus eſſet: ſed etiam hypobolimæa, ut ſe eccleſiæ Romanæ purgaret, nec tantam ſibi invidiam conflaret, & notâſſet, & reſecari juſſiſſet. Nam quòd Julius Clemens, inter alia levia ſatis, excipit, *Suavem, cùm prodiret primùm in lucem Hiſtoria, jam Septuagenarium, & graviſſimis negotiis ac curis detentum fuiſſe, cui proinde apologiam ejuſmodi condere moleſtum fuiſſet,* dilutum nimis eſt. Si apologiam edere ſeni jam moleſtum fuit, proteſtatio fraudis ſibi factæ ſufficere poterat. Præterea ea fuit promptitudine ingenii, ut nullo negotio tale quid exequi potuerit. Cùm Bellarminus Gerſonis de excommuni-

municatione libellum à Suavi in Italicum idioma tralatum, & prælimi-nari ab eodem epiſtola exornatum, refutâſſet, non ille Harpocratem vel Sigalionem Ægyptium egit, ſed confeſtim pro Gerſone apologiam ſtrin-xit. Quid non facturus, ſi venenata ova nido ſuo imponi, & tantam heic ſibi fraudem fieri intellexiſſet?

EXCIP. REDING: *Hic ergo te Julius Clemens & Cæſar Aquilinius deſtituunt. Hi enim Suavem vindicant, & digreſſiones hiſtoriæ ejus, in quibus triumphaveras, legitimo authori M. de Dominis, aperto Eccleſiæ Catholicæ hoſti, vindicant.* Ibid. pag. 483—485. Reſp. Non deſtituunt in quæſtione de veritate hiſtoriæ. quam illi veriùs, quàm tu optaveras, tutati ſunt. De digreſſionibus ea reſpondi, quæ poſt editam Anatomen noviſſimè etiam Amelotus veſtras probavit, & tu ne quidem attingere auſus es; ſatis habens ad farciendas chartas tuas Pallavicini de Suavis impietate, improbitate & fictitiis ad Caſtrium literis aniles querelas, à veſtris etiam, Ameloto inprimis, ſolidè diſcuſſas, recoctas dediſſe.

OBIECT. X. *Hiſtoriam Suavis Polani duobus grandibus voluminibus confutavit Sfortia Pallavicinus, qui Catalogum mendaciorum Suavis 360. texuit. Nullam igitur Hiſtoria illa Suavis fidem prorſus meretur.* Reſp 1. Pallavicini gigantea volumina peregrino idiomate ſcripta legere & intelligere integrum hactenus haud fuit. Interim ex indicio, & judicio virorum doctiſſimorum, Cæſaris Aquilinii & Julii Clementis veſtræ communionis authorum, tantóque ſuſpectorum minùs, in vulgus emiſſo, licet velut ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν. Cæſar Aquilinius *de Tribus Hiſt. C.T. pag.* 49. monet, *totam vim & pondus reſponſionis ad Hiſtoriam Petri Suave, quæ in Pallavicini voluminibus invenitur, in diluendis argumentis, & vanis illis digreſſionibus conſiſtere. Reliqua verò, quæ ſcribit, eſſe ſuperflua, inutilia & nonnunquam pernicioſa. Et iſta duo volumina ſatis magna rectè aſſimilari poſſe bubonibus, qui magna quidem aves apparent, non membrorum & carnis magnitudine, ſed inutilium pennarum ſuperfluitate. Pag.* 22. comparat Pallavicinum Suavi 360. errores impingentem, cum pueris in Schola, qui ut æmulis ſuis plures negligentiæ notas impingant, non Solœciſmos tantùm & barbariſmos, ſed etiam quodcunque malè exaratum ob atramenti, calami vel paginæ defectum, quaslibet etiam minimas non bene expreſſas interpunctiones, ſub Solœciſmi nomine traducere amant. Eadem ratione Pallavicinum collegiſſe ſub nomine errorum leviſſima quæque, & ad Concilii Tridentini cauſam nihil attinentia. Numerari ab eo inter errores, quæ ab aliis Hiſtoricis referuntur, ſed ab illo non probantur: Typographorum errata: omnia quæ manu ſcriptis & Notitiis ſuis non contineantur, &c. Plurima falsò, indecorè, ſcandaloſè & cum Pontificum ac Concilii injuria ab ipſo ſcripta recenſet. Julius Clemens verò etſi Pontificiis etiam partibus addictus, Notas LXIV. Morales, Cenſorias, Hiſtoricas ad Inſcriptionem, Epiſtolam ad

Lecto-

Lectorem, & tredecim Capita introductionis Pallavicini edidit, eruditione varia & ſingularis probitatis indiciis refertas. In iis inter multa alia aſſerit ac probat, Pallavicinum prima Theologiæ elementa ignorare *pag.* 12.52. fidem ſibi in multis adimere *pag* 39. inprimis in iis, quæ contra Suavem mero livore & malevolentia ſcripſit, *pag.* 3.4. favere Baſileenſibus Patribus, & tollere primatum Pontificis, *pag.* 11. maledicum & Principibus ac Pontificibus injurioſum eſſe. *pag.* 3.20.28.30.37.45. inſtar pædagogi errores quoſdam in Suavi notare, quoſdam leviſſimos & pueriles, quoſdam ab ipſo etiam Pall. erratos, quoſdam contra Authoris mentem deſcriptos, quoſdam nihil minùs quàm errores, *pag.* 50.51. calumniatorem eſſe, *pag.* 47. imprudentem *pag.* 20.49.76.77. hiſtoriam ejus ſcandaloſam eſſe, *pag.* 18. magis pernicioſam, quàm ipſius Suavis, *pag.* 41. aliáque ejuſmodi, quæ Hiſtoriam Concilii & refutationem Suavis à Pallavicino hoc planè ſublæſta fide exaratam, Poeticam, fabuloſam, ineptam, ſcandaloſam, & ipſi Papatui noxiam eſſe, clariſſimè arguunt. Neque dubito, quin giganteam illam molem enervaturus & penitus profligaturus fuiſſet, niſi primum illud ſpecimen Romæ, uti talia ſolent, peſſimè exceptum, proſcriptum, & in ipſa, quoad ajunt, herba ſuffocatum eſſet. Neque tamen deſpero, quin, ubi Latina verſio jam promiſſa prodierit in lucem, Viri docti & pii ſurrecturi, bubonem hunc, uti eum vocat Aquilinius, deplumaturi, & Hiſtoriæ Suavis decus apud infirmiores, nonnullorum vanis dicteriis & obtrectationibus, quos ira & furor ob inflictum ex ea Papatui ἀθεράπευτον vulnus dictavit, obſcuratum, in ſolidum vindicaturi ſint.

Atque ita Opus qualecunque, certè animo erga veritatem Evangelii, Deique gloriam ardente, compoſitum lucubratúmque, DEO T.O.M. gratiam & robur Spiritus clementer aſpirante, ad metam proveximus eo ipſo tempore, quo omnis vis & potentia mundi adverſus unctum Domini conſpirat, & denuo ſanguinarii Concilii hujus executionem horribili modo machinatur. Liceat igitur coronidis loco DEUM Salvatorem, clypeum unicum & gloriam noſtram compellare pia oratione, quam Petrus Martyr eo ipſo tempore, quo & Concilium Tridenti inchoatum fuit, & religionis cauſa grave & inteſtinum bellum in Germania exortum eſt, ad Pſalmi tertii imitationem pio ardore compoſuit: *Supra modum auctæ ſunt copiæ, DEUS Optime maxime, illorum, qui adoriuntur eccleſiam Tuam. Complures jam infeſtare audent, & in ipſam crudeliter inſurgunt; non ſanè alio freti conſilio, niſi quòd apud ſe ſtatuunt, non eſſe abs Te ſalutem nobis amplius ſperandam, quaſi tu omnino populum tuum deſerueris, ac omni præſidio & defenſione exarmaveris. Non profectò inficiamur, dum peccata, quibus te offendimus, intuemur, eſſe commeritos, ut auxilio tuo deſtituti, ludibrio, contumeliis hoſtium tui nominis*

nis exponamur. Sed nihilominus pro fide, quæ in nobis miſericordiâ tuâ ſupereſt, audemus te accedere, & precamur, quò in his adverſariorum exprobrationibus tantum Spiritus & conſtantiæ digneris nobis ſuppeditare, ut te unicum præſidium, decus & vindicem fore populo tuo non dubitemus: qua fiducia confirmatis ſi tuum auxilium invocationibus imploraverimus, è tuo cœleſti habitaculo nobis proculdubio annues, dum ſumus hac tua protectione ſecuri, tantum aberit pavor, etiamſi complures hoſtium myriades nos obſideant, ut ſolito more ſomnum capiamus & expergiſcamus, dum Tibi uni innitimur. Itaque juxta conceptam hanc fiduciam, O DEUS, exurgas, atque ut conſueviſti, eorum qui adverſum te ſe efferunt, dentes confringas, ne pro libidine eccleſiam tuam dilacerare valeant, oſtendáſque tuam eſſe ſalutem, atque tua bonitate poſſe adhuc his extremis caſibus juvari populum tuum, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, AMEN.

EXCIP. REDING: 1. Nec falſitatis, nec levitatis in recenſendis his erroribus inſimulari Pallavicinus potuit, quia ex Actis authenticis, in progreſſu operis ad marginem poſitis, eos notavit. 2. Licet quorundam in Concilio exorbitationes ſigillatim recenſendo, ſcandaloſæ obtrectationis anſam dediſſe videri idem poſſit, iis tamen ſuperſedere tam ei impoſſibile fuit, quàm neceſſum erat ex earum omiſſione hiſtoriæ non integra fide conſcriptæ ſuſpicionem, vel apertum judicium incurrere. Facilè tamen ſcandalum evaneſcit, reputando, quòd triticum ſemper paleis permixtum eſſe, imò frumentum unâ cum Zizaniis creſcere, neque ante meſſem depurari oporteat: quódque particularis actio toti corpori ſeu politico ſeu myſtico imputari non poſſit. 3. Licet errores quidem Suavis in linea morali non adeò graves videantur, in fidei tamen hiſtoricæ computatione authoritatem ſcriptoris plurimùm elevant. 4. Cùm eam ſemper cautelam Pallavicinus adhibuerit, ne imprudenter vel nequiter ſub Synodi decurſu geſta vel dicta Sacro cœtui imputarentur, néve Pontificum actiones ſeu commentitiæ ſeu veræ, ſeu prava interpretatione in peſſimam partem tractæ, aliorum mentibus ingeſtæ, in iis radices agerent, nullo jure ſcandaloſa ejus hiſtoria dici poteſt. Principia tum Theologiæ, tum Dialecticæ, tum Politicæ trebrò ab eodem inculcata facilè quaſcunque ſeu malignorum, ſeu ſimpliciorum ſiniſtras imputationes repellere poſſunt. 5. Julio Clementi Pallavicini Cenſori intrepidus ad enervandam hiſtoriæ ejus molem animus neutiquam defuiſſet, ni genuinis actorum monumentis accurrata trutina perpenſis, cedere coactus fuiſſet. Te verò intrepidè provoco, ut authentica monumenta ab ipſo citato diluas. 6. Pallaviciniana hiſtoriæ veritas liquet tum, quòd author nullis privatis odiis, uti quidem Suavem feciſſe conſtat, eam ſcripſit; ubi verò illa deſunt, publicæ inimicitiæ vim non habent, ut ſcriptor non vulgaris calumniæ indignitate ſe fœdari velit: tum quòd fidem profeſſus eſt, quæ non ſoli fidei beatitudinem ſpondet, qualis eorum fides eſt, qui Tridenti damnati ſunt; ſed præceptorum, inter quæ eſt lex non mentiendi, cuſtodiam etiam profitetur: tum quòd in his narrationibus noluit eam ſibi aſſumere authoritatem, quæ Hiſtoricis tribui ſolet; ſed ſe ipſum obſtrinxit, ut in margine adnotaret cujuſque rei quamvis minimam teſtificationem, vel ab impreſſis ſcriptorum operibus, vel è Manuſcriptis, quorum authores extitere Principes, Legati, Oratores, & hujuſmodi viri conſpicui. 7. Denique cum opus à te ex animo ad Dei gloriam ardente compoſitum, eo ipſo tempore ad finem provectum jactites, quo omnis vis & potentia mundi adverſus Unctum Domini conſpiret, & denuo ſanguinarii Concilii hujus executionem horribili modo machinetur, ex hoc revera fateri compulſus evinceris, inſuperabilem fidei veritatem ſuper Eccleſiæ petra funda-

tam

tam eo uſque jam vires ſuas exerere falſa Pſeudo-Reformationis tuæ dogmata ad portas inferorum, ex quibus prodierunt, retrudenda non immeritò vereare. Neque vel juſtitiam vel potentiam Dei erga te retardabunt blaſphemæ preces tuæ, quibus fidei lucem in Eccleſia tua conſervari à Deo petis, cùm tamen Pſeudo-Reformationis tuæ ſpiritus ad eas tenebras te redegerit, ut quoſcunque fidei articulos ſtipularum & feſtucarum inſtar habendos perſuadere nitaris, modò in Chriſtum fides retineatur, nemóque condemnetur, ac paratus quiſque ſit, quantum ex Scriptura intelligere poteſt, ad reliqua fidei dogmata amplectenda. Quod principium fidem ad unicum jam articulum coarctans, & ſacrorum dogmatum pernicioſiſſimam credendi libertatem inducens, non poteſt non preces tuas in conſpectu Dei reddere abominabiles & execrabiles. Ibid. pag. 486.-f. Reſp. 1. Quæ Aquilinius & Julius Clemens in errorum Suavi à Pallavicino impactorum catalogo puerilis levitatis & falſitatis accuſarunt, nec omnia authenticis actis (neque enim omnia Pallavicini acta authentica ſunt) nituntur; nec ſi niterentur, leviſſima quædam & nullius momenti, ad augendum errorum cumulum, exaggerari ſic debuerunt. Hoc enim pluſquam pædagogicum eſt. An enim ex aliis hiſtoricis narrata, & à Suavi non probata: Typographorum errata: data, ſeu tempora quibuſdam literis non appoſita: Manuſcriptis Pallavicini non comprehenſa, & ſimilia pluſquam ducenta, uti ipſe etiam Amelotus obſervavit, errorum Suavis numerum augere debuerunt? Niſi Pallavicinus *κυμινοπρίστης* fuiſſet, facilè amentia hac ſuperſediſſet. Ipſemet *Introd. cap.* 7. obſervat, *animo, affectione odii potiſſimùm perturbato modiciſſimum licet objectum grande ac immane apparere.* Non planè de nihilo eſt, quòd Aquilinius notavit *pag.* 25. omnes ferè inter errores illos 360. non inveniri illa, quæ à Scipione Henrico ex Petro Suave colliguntur. Diverſis igitur conſpicillis uſi videntur duo ejuſdem Societatis pulli licet. Neque etiam ſi levia quædam errata in Hiſtoria Suavis occurrunt, graviora eidem ineſſe, ex trito illo canone: *A minori ad majus valet argumentum,* rectè Pallavicinus arguit. Habet enim ille canon ſuas limitationes apud Theologos, Hiſtoricos, Juriſconſultos æquè ac Logicos, qui obſervant, debere rem, quæ arguitur, circa eundem terminum & ſubjectum verſari. Ita non ſi avis volare, etiam intelligere poteſt. Quot Patres doctiſſimi in levioribus quibuſdam errarunt, & in Scripturis interpretandis lapſi ſunt: qui in gravioribus tamen non errarunt? Feſtivè admodum Aquilinius ſuam Trium hiſtoricorum cenſuram claudit his verbis: *Reprehenditur à Pallavicino P. Suave, eò quòd erraverit in aſſignando die cujuſdam epiſtolæ, in forma Brevis ſcripti à Romano Pontifice ad Carolum Cæſarem, cùm alter eorum dixerit fuiſſe die vigeſimo quarto, & alter die vigeſimo quinto Auguſti. Et tamen meminiſſe deberet Pallavicinus, quòd & in Catholica Eccleſia hæc diverſitas inveniatur in Sancti Bartholomæi Apoſtoli feſtivitate aſſignanda.* 2. Si Pallavicino licuit, imò neceſſum fuit ad hiſtoriæ integritatem, non omittere ſcandala ex Patrum quorundam actionibus ſuborta: cur idem non licuit Suavi? Nam ſolo quidem eo nomine hiſtoria Suavis vobis ſudes in oculis eſt, quòd Patrum tot fraudes detexit. Eadem ergo medicina ſcandalis ex Suavis hiſtoria adhiberi poteſt, quam ſcandalis ex ſua hiſtoria ſuccreſcentibus Pallavicinus applicuit. Sed ſcandala à Pallavicino non accepta, ſed data, liceat verbis Julii Clementis *pag.* 18. perſtringere. *Oſtendere* ſic ille, *nunquam licebis Pallavicino, ſibi non licuiſſe ſine peccato mortali prætermittere plurima, quæ ad actiones Pontificum, Principum & Patrum quoque Tridentini Concilii ſpectabant. & alia plurima, quæ Tridentino Concilio non erant adnata. Oſtendi potiùs poterit, plurima obligatum fuiſſe eum ſilentio præterire, utpote non congrua reſponſioni hiſtoriæ Suavis, ſed potiùs mirificè illi faventia, ac illegitimum de Tridentino Concilio ſenſum apud Proteſtantes foventia. Non poterat forſan ſine ſcandalo*

omitti Reſponſio ad Suavem,ut ſcandalum in multorum mentibus ex illa ortum tolleretur. Verùm hæc Pallavicini non ad id opportuna,cùm potiùs illud idem confirmet,videtur ſapientiſſimis viris,qui ſingulari amore ac veneratione Romanam proſequuntur Eccleſiam, & ſectariorum ſenſus nollent à nobis ipſis carroborari. 3. Humanam eſt errare. Neque ullus ſcriptor adeò numeris omnibus conſummatus unquam extitit, quin in rebus maximè περιστατικαῖς, ſubſtantiam hiſtoriæ non concernentibus, non ſemel cæſpitaverit. *An propterea impoſtor,*ſic meritò Amelotus quærit, *vel rerum ignarus Suavis cenſeri poteſt, quia alicubi Arembaudum Genuenſem dixit,qui Mediolanenſis erat: à Leone X. condemnatas 42. propoſitiones ſcripſit, cùm is 41. duntaxat condemnaverit: Fabrianum pro Teramo; Groſſetum pro Lucera; d'Orenge pro d'Orenſe; Mirepoix pro Agde; de Torre pro Saſſari &c. poſuit. Talia animo fallendi non dicta ſcriptoris nullius exiſtimationem minuunt.* Sed profectò non ſi Suavis in quibuſdam non fuit aquila, Pallavicinus ipſe in pluribus non fuit talpa. 4. Qua in re ſcandalum lectori Pontificio præbere Pallavicini hiſtoria apta nata ſit, Julii Clementis verbis jam expoſuimus. Sequiùs geſta à Legatis potiſſimùm,qui à Papæ, qui anima Concilii fuit, nutu pendebant,cur Concilio ipſi imputanda non ſint, docere nos Pallavicinus debuit. Quomodo enim Concilium pium, legitimum, Chriſtianum cenſeri poteſt, cujus caput per legatos & mancipia ſua *νευρόσπαστα*, qui Concilii maximam partem impleverunt,impiis & Antichriſtianis artibus, horrendíſque fraudibus decreta pleraque, Monarchiæ inprimis Papali,& Eccleſiæ quæſtui velificantia, ſtabilivit, & melioris partis,per ſuffragia metúmque victæ,ſententias oppreſſum ivit, atque ſic Deo juxta & hominibus illuſit? Saltem,quod etiam Julius Clemens *pag* 30. notavit, *plurima Pallavicinus addit malè geſta à Pontificibus ipſis,nedum à Cardinalibus & Patribus, qui Tridentino Concilio interfuere,quæ tacet Suave; ac inprimis à Paulo IV. ut omittatur Hadrianus VI cujus laudes mirum ſanè in modum extenuat,dum ſummis eum laudibus Suavis effert. Et ab his quidem abſtinendum fuit Pallavicino,dum refellere voluit Suavem, ceu acriter in Summorum Pontificum actiones invehentem, ut ipſe non ſemel inquit. Quare modò Pallavicinus interpres & amplificator Suavis in hoc maximè,nec injuria dicit; illique tribuitur nota, quam ipſe lib. I. 1.5. inurit Guicciardino,appellans illum Magnum ſeu rigidum Cenſorem.* 5. Forte Julio Clementi arduum non fuiſſet totam Pallavicini hiſtoriam ad incudem revocare, eíque apud cordatos & rerum non ignaros fidem omnem detrahere. Nam in paucis foliis omnem jam telam explicaverat,quam, ſi liberiore in aere ſpiraſſet, pertextam dare publico facilè poterat. Imò pertexuiſſe etiam,ſed Jeſuitarum, qui ipſum flagrantiſſimis odiis perſecuti ſunt,metu luci exponere auſum non eſſe,non deſunt, qui aſſeverent. Fieri tamen poterit, ut poſt ejus fata,quibus jam defunctus eſt, in manus eorum, qui in lucem protrahere geſtient, Opus incidat. Me quòd attinet,homo proponit, ſed Deus diſponet. Si tuo more Pallavicinum refellere animum inducerem, haud equidem magnus gigas mihi ipſe viderer. Nam Suavem aliter refellere non potuiſti, quàm totum Pallavicinum ferè verbotim deſcribendo,& cœca fide (nam ne apicem quidem unquam immutaſti,ut eodem in pretio tibi Pallavicinum fuiſſe,quo oracula Divina omnibus eſſe debent,facile inde conſtet) omnia amplexando,ſimilibúſque talpis propinando. Et jam me *intrepidè* provocas, ut Pallavicini authentica acta diluam. Tu priùs ex tuo penu Suavis hiſtoriam dilue, & Pallavicini acta,quibus ille uſus eſt,anteferenda eſſe illis,quibus uſus eſt Suavis,demonſtra. Sed,ut paucis Tibi,*intrepido* provocatori vel hic jugulum incidam, Suavis hiſtoriam ſuſpicione carere,Pallavicini contra acta gravi ſuſpicione laborare,*intrepidè* viciſſim ajo. Nam Suavis hiſtoriam quod attinet,fidei & probitatis ejus ſpecimen omni exceptione majus ex iis,

quæ

quæ de rebus Gallicis narravit, peti poteſt. Quaſcunque enim literas, Inſtructiones Galliæ Legatis miſſas vel datas ille memorat, exactiſſimè illæ cum Memoriis & relationibus D. du Puy impreſſis conveniunt, adeò ut Amelotus ex iis verba literarum, & Inſtructionum, quin & dies ac annos, quibus datæ ſunt, cum Suavis relatione aprime conſonos, in noviſſimæ editionis Gallicæ margine repræſentare lectori potuerit. Vel ex hoc uno ſpecimine velut *ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν*, & de fide reliquorum omnium haud anceps judicium formare licebit. Contra Pallavicinus ejuſmodi actis uſus eſt, quorum fides meritò ſuſpecta omnibus eſſe debet. Uſus enim potiſſimùm eſt actis Pontificiis, quæ ubique jactat. Scribit autem *lib. XIII. 16. 6.* Paulum IV. duo habuiſſe Regiſtra, alterum ordinarium, quod remanſerit apud Sacri Palatii Secretarios, literas continens de primis publicíſque mandatis; alterum ſecretiſſimum, memoriæ minimè prodendum, quo ſecundi generis occulta juſſa claudebantur. Quæ porro Pallavicinus è Pontificiis commentariis retulit, ex publico illo Regiſtro excerpta fuiſſe, facilè cenſeri poteſt; atque inſuper quiſque ſibi perſuadebit, diverſas omnino tempore eodem, vel paulò poſt literas, ſeu etiam Inſtructiones fuiſſe conſcriptas, occultiſſimè habendas, ac in Pontificio palatio, aliòve publico loco nullo relinquendas, quin Vulcano etiam, poſt peractum Concilium, tradendas. Si diverſa ejuſmodi Regiſtra habuit Paulus IV. cur non etiam Paulus III. Julius III. Pius IV. eo tempore, quo agenda & decernenda in Concilio longè majoris ponderis fuerunt, utpote Pontificum ut plurimum authoritatem ſpectantia, quàm quæ Paulus IV. in ſecretiſſimo ſuo Regiſtro poſita celabat? Hæc duo Regiſtra quidnî pariter legati Cardinales habuerint? Qualis ergo jam actorum Pallavicini authentia ſit, quam ille pleno gutture ubique decantat, facilè quivis paulò emunctiorum narium divinabit. *6.* Neque Pallavicini fidem ſuſtentant ficulnea illa præſidia, quæ ex ipſo Pallavicino, fucatis rationibus ſibi fidem, quam titubaturam apud cordatos providit, conciliare moliente, pro more tuo hauſiſti. Fallimini enim vehementer utrique, ſi cuiquam prudenti vos perſuaſuros confiditis, quòd vel privata Pallavicini odia, vel publicæ inimicitiæ vim habituræ non fuerint, ut calumniæ indignitate ſe, ſcriptor ſcilicet non vulgaris (hoc enim elogio ſe ipſe, Jove ſcilicet æquo judicans, exornavit) fœdari vellet. Jeſuita enim fuit, cujus aræ & foci, & foci magis quàm aræ id exegerunt, ut Pontificia authoritas & poteſtas quovis modo ſarta tecta perſtaret. Præterea purpuram idem Jeſuita ambivit, & adulationis ac mendaciorum pretium obtinuit. Cui proin occinere liceat carmen, quod in Baronii Annales Eccleſiaſticos Hugo Grotius non immeritò ejuſmodi compoſuit:

Annales docti { nimiùm ſervile Baroni
{ ſervileis Pallavicini
Qui legis & Romæ, quale probatur opus,
Credere ne propera; multò vigilata labore
Pagina; ſed nutu ſub dominantis erat.
Auctoramentum non eſt lev, purpura: pridem
Pontifices verum non didicere pati.
O pietas ubi merſa lates? quis fortis & acer
Qui contra ſæclum commodet ora tibi?
Vivimus addicti ſtudiis; ſpes, ira, cupido,
Turba, metus, regnum religionis habent.

Religio porro, quam profeſſus Pallavicinus eſt, qualis fuerit, tum communis, tum ſingularis, tum propria nos equidem non fugit. *Communem* quod attinet, non ille ſoli fidei, hoc eſt fiduciæ filiali in ſolius Jeſu Chriſti merito, fructus lœtos ubereſque pietatis & ſanctitatis poſt ſe trahenti, beatitudinem ſpopondit, ſcio. Calamum enim venalem iis addixit, qui imputationem juſtitiæ Chriſti, hoc eſt, Chriſtum totum ſe nobis donantem & donatione ea ſalvantem, anathemate percuſſerunt, & meritorum propriorum ſtercoribus beatitudinem, miſerimi omnium, promiſerunt; operum, quæ non Deus, ſed ſuperſtitio dictavit,

 hiſtri-

hiſtrioniam exercentes, veræ ſolidæque pietatis & veritatis contra nucleum pedibus conculcantes. Procul à talibus eſt ſpiritus Dei, qui veritatis ſpiritus eſt. *Singularis* ejus religio fuit Jeſuitica, cujus arcem tenet tum amoris Dei nulla per totam etiam vitam ad ſalutem neceſſitas: tum æquivocationum in ipſis etiam juramentis & judiciis perfidia. Ita enim *Theol. Mor. Jeſuit. Tract. I. Ex. 3. cap. 4.* Jeſuitæ loquuntur: *Uti in juramento amphibologia, hoc eſt, verbis alio ſenſu, quàm alius accipiat, eſtne peccatum? Malum intrinſecè non eſt; ſæpe peccatum eſſe poteſt. Ex cauſa quidem honeſta perjurium dici non poteſt: etſi verba ſint æquivoca, ex honeſta cauſa amphibologia uti licitum eſt.* Exempla practica ex Sanchez & Leſſio ibidem adducuntur. Si jurati etiam lingua duplici more ſerpentum, loqui (quod iis Caſpar Sciopius Papiſta & ipſe in *Famiani Infamia pag. 161. &c.* exprobravit, citatis etiam Toleti, Sanchezii, Vaſquezii verbis probans, *jam Jeſuitas, eorúmque diſcipulos lingua nova loqui, & vel facta negare, vel nunquam affirmare edoctos, medium digitum Auguſtino, Thomæ, & veteribus doctoribus omnibus æquivocationes & mendacia in univerſum damnantibus oſtendere*) non verentur: quid non injurati audent? Et Jeſuitis fidem ſanæ mentis homo aliquis ſubſtrinxerit? Imò quis non ſanus Jeſuitam & veracem ac bonum hiſtoricum *æquum* dixerit, & à ſcribenda hiſtoria eos penitus ſummovendos judicaverit? *Propria* denique Pallavicini religio ea fuit, quòd regimen Eccleſiæ inſtitui debeat ad exemplum Regnorum mundi, politica etiam mundana & carnali, quæ pro ſcopo habeat incrementum divitiarum & gloriæ eóque reſpiciat, ut poſſideat perfectam felicitatem humanam; adeò ut, ſi Plato & Ariſtoteles viverent, faterentur, juxta regulas ſapientiæ ſuæ mundanæ, non poſſe præſtantiorem & nobiliorem Rempublicam formari, quàm Reſpublica Chriſtiana eſt. Hæc & ſimilia, novi ſui Evangelii arcana, alibi fuſiùs eruenda, *Introd. cap. 10. lib. I. 23. 25. VI. 3. VIII. 17. XII. 14 &c* prodidit. Religionem ergo carnalem, mundanam profeſſus eſt, cujuſmodi inprimis profeſſoribus aprimè verba Dei: *Omnis homo mendax eſt*, Pſal. CXVI. 11. Rom. III. 4. quadrant. De actorum, quibus in componenda ſua hiſtoria Pallavicinus uſus eſt, abundè jam diximus. 7. Inſuperabilem fidei veritatem ſuper Eccleſiæ Petra, ejúſque Cœleſti doctrina fundatam eſſe, fateor, firmitérque credo. Super Papa, Monarchiæ carnalis & traditionum ejus arena fundatam eſſe, nunquam bonus quiſquam faſſus eſt, vel fatebitur. Sed propterea *Religionis Reformatæ dogmata ad portas inferorum, unde prodierint, retrudenda eſſe*, me & fateri & vereri, quia Opus meum ad metam provectum ſcripſi eo ipſo tempore, *quo omnis vis & potentia mundi adverſus Unctum Domini conſpirat, & denuo ſanguinarii Concilii hujus executionem horribili modo machinatur*; quis niſi væcors & mente captus colligere poteſt? An enim vis & potentia mundi adverſus Unctum Dei conſpirans, ipſum Unctum Dei, Chriſtum ad portas inferorum relegat, retrudit? Et eadem ratione, an Eccleſiam Uncti, quæ eſt שגל Βασίλισσα *Regina, Auguſta* Uncti Domini, Pſal. XLV. 10? Si argumento tuo ſtamus, jam omnis illa religio ad portas inferorum detrudetur, adverſus quam vis & potentia mundi conſpirat, hoc eſt, Babylon ejúſque cornua, ſeu Reges cum Agno depugnantes, erunt Eccleſia Agni & Sanctorum: Eccleſia verò Agni & Sanctorum erit Babylon, Apoc. XVII. 12 &c. Ita demum vobis, vi & potentia mundi inſtructis, & contra Unctum Domini conſpirantibus ſecurè dormire, & Epinicion veſtrum; *Sedeo Regina, & luctum non videbo*, cantare hilariter licebit ſemper. Sed ἄνω ποταμῶν, inquiebat ille. Neque preces ardenter à me fuſæ *blaſphemæ* fuerunt. DEUS enim, Clementiſſimus noſter Ἀμύντωρ & Ἀλεξίκακος, qui *ſuper omnia, quæ petimus, ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ abundanter facere poteſt*, (Epheſ. III. 20.) & *peccatores* impios *non exaudit* (Joh. IX. 31.) clementer illas, ringentibus ſacrificulorum, eo tempore ad depaſcendas, & Papæ ſubjiciendas Eccle-

ſias

ſias florentiſſimas,ſecundo Rheno feſtinantiſſimè deſcendentium,agminibus, exaudivit: & exaudivit denuo preces noſtras ἐκτενεστάτας, quas pro incolumitate affliƈtiſſimæ Sionis fudimus,exaudiétque ſemper. Quod ergo reliquum eſt, ſpreto tuo de fidei articulis in ſtipularum & feſtucarum cenſum à nobis reductis,inſipiente ſtolidóque coccyſmo,non ſemel à nobis repreſſo(præſtabit verò ſemper religionem & Eccleſiam fidei in ſolum Chriſtum, Principem & conſummatorem ſalutis noſtræ ſuperſtruere, quàm ad Papæ unius, hominis Spiritum Dei non habentis,imò Domino Jeſu anathema dicentis,& in quo ſermo Dei non manet, ſervitutem cœcámque obedientiam abjicere) ſicut Anatomen eo tempore, quo vis & potentia mundi omnis adverſus Unctum Domini conſpiraverat, ardenti δεήσει ad Deum,Eccleſiæ Soſpitatorem unicum clauſimus: ita præſenti Operi noſtro,eo tempore, quo hoſtibus Eccleſiæ Deus,quem non creditum illi ſentiunt,θεήλατον & inſanabilem plagam infligère cœpit, ad metam producto; Eidem potentiſſimo Salvatori noſtro, juſta Soteria perſòluturi,pia & devota εὐχαριστίᾳ colophonem imponemus verbis ejuſdem Sanctiſſimi Hieropſaltis,Pſal.CXXIV. *Niſi Dominus,qui præſto nobis eſt, juviſſet, dicat nunc Iſrael: Niſi Dominus,qui præſto nobis eſt,juviſſet, inſurgentibus in nos hominibus; Vivos jam nos degluti viſſent, cùm ira in nos æſtuarunt. Jam ut aquæ nos inundaſſent, & torrens caput noſtrum ſuperaſſet. Jam aquæ tumida ſuperaſſent animam noſtram.* BENEDICTUS DOMINUS,*qui non tradidit nos prædam eorum dentibus. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt laqueo aucupum, & laqueo perrupto nos erepti ſumus. Auxilium noſtrum eſt (& fuit & erit ſemper)in nomine Jehovæ,Creatoris Cæli & Terræ!*

GLORIA SOLI DEO.
VICTORIA VERITATI.
PAX ECCLESIÆ.
BABYLONI CONFUSIO.

AMEN.

V. CL. HENRICI VAGEDES
De
SPIRITU BULLARI ET BULGARI CONCILII TRIDENTINI, DISSERTATIO;

Ob argumenti affinitatem, bona cum Cl. Authoris venia, Quæſtioni de Authoritate Concilii Tridentini ſuccenturiata.

Breviarium.

Concilium Trid. ſub quibus Pontificibus fuerit. Curia Romana triumphavit in hoc Concilio. An Spir. S. in eo præſens illud rexerit? quomodo ad facti hujus notitiam perveniendum? 1. Afferuntur præſumptiones pro: & expenduntur. 2. Afferuntur præſumptiones in contrarium. Tridenti vulgatum eſt, Spiritum S. in Mantica afferri Româ. Pontifex dubitavit, an ſynodus confirmanda eſſet. Curia Romana illudit legibus Tridentinis per diſpenſationes abſque cauſa. Quam fœdè interpretetur legem in cauſis Matrimonialibus. An gratis diſpenſet.? An rarò & ex cauſa. Illudit Deo & hominibus. 3. Quales fuerint Miniſtri in Concilio? An in his Spiritus S. fuerit? Perfidia ſecretariorum ob intereſſe cum Curia Rom. Quinam debuerint eſſe Legati? Non Tranſmontani, ſed Itali. An fuerint Theologiæ periti? Aulici magis exoptabantur. Legati debebant ex mente Pontificis omnes ſententias mutare, quas tamen ut veras ante judicabant. Nihil audebant proponere niſi à Curiâ præſcriptum. Qua arte ad ſe pertraxerint munus proponendi? Quæ ex eo commoda? Contraria ſententia duorum Legatorum poterat omnium vota in Concilio evertere. Qualis fuerit hic Spiritus Concilii?

cilii? Curia Romana fuit primum mobile in Concil. Trid. 4. Quales fuerint Patres in Concilio. Quibus jus ſuffragii competierit? An ſolis Epiſcopis? Monachis quoque conceditur ob intereſſe Curiæ Rom. Quæ ſit origo juris ſuffragium ferendi in Conciliis. Curia Rom. in ſuam utilitatem hæc aptavit. Cur Epiſcoporum Procuratoribus non permiſerint jus ſuffragii? Italorum multitudo in Concil. Trid fuit Helena triumphans. Quales fuerint plerique ex Italis illis? Transmontanos habuerunt, ut exteros. In Concilio fuit novum Concilium ex Italis conflatum. An Epiſcopi rudes poſſint definire ex afflatu Spir. S. arduas quæſtiones Theologicas? An loquantur velut Aſina Bileam? Quomodo alii excuſent. Rejicitur id. An in Conc. Trid. fuerit definitio dogmatum carbonaria? 5. Metus Curiæ Rom. ex Transmontanis. Duplex factio in Concilio, Curialium & Tranſmontanorum. Quomodo ſuam factionem firmarit Curia Rom. Italorum greges opponuntur Tranſmontanis. Monachi Epiſcopis. Opera Patrum Soc. J. laudatur. Lainii ambitio aliis inviſa. Legati dividunt Patres, ut imperent. Curia alebat proditores in negotiis Concilii in principum Aulis. Caniſius J. prodit Cæſaris conſilia; Hugonius Gallorum; Pacenſis Hiſpanorum; Gualterius Card. Lothar. 6. Legati ſibi vendicabant jus proponendi. Quam ob cauſam? In Conc. Trid. nihil propoſitum, ac deciſum, quod non prius Romæ expenſum fuit. Curſores apportabant Spiritum S. ab urbe Romà. Cur in his ordo mutatus? Pallavicinus excuſat hunc Spiritum. Item Pius IV. Excuſatio repellitur, variis ex cauſis. Fuerunt viri in Concilio Pontifice ſapientiores. An lumen illud fuerit liberè petitum? Quinam id petierint. Repellitur excuſatio ex dicto Pauli III. 7. Patribus injecta eſt opinio, quaſi non Romæ, ſed Tridenti firmarentur Decreta. Plures Patres erant ſtipendiarii Curiæ Rom. Etiam Judæ in Concilio. Principes etiam in ſuas partes allexit Curia. Italos præſertim. Patres Curiæ inviſi variè exagitati ſunt. Legati vota indebant ſuis auriculata. 8. An Patres intellexerint ſenſum Decretorum? Quid evenerit in quæſtione de certitudine gratiæ inter Catharinum & Sotum? Sciri non poteſt, cujuſmodi fuerit Concilium Trid. An in illo Concilio Spiritus S. reperiri poſſit? 9.

Ex

EX quo ad componendos motus, quos Curiæ Romanæ ambitio excitârat, atque avaritia, Caroli Cæſaris operâ ſynodus Tridenti conſedit, & poſt dubium, difficilemque partum, qui octodecim annorum morâ hominum expectationem per diverſas obſtetricum artes fatigabat, amplam decretorum molem effudit, non eodem animi ſenſu ab omnibus hic partus exceptus eſt. Alii enim, quibus Majeſtas Romana curæ eſt, velut ſacrum Spiritus ſancti germen, & enatam è Jovis cerebro Palladem adorârunt. Sprevère alii velut excluſum Vaticano in nido pullum, & frigido conatu incubanti ſynodo callidè ſuppoſitum, quò ſub alienæ matris nomine incautos ſimplicium oculos falleret. Nec defuere, qui velut noſtrorum Iliadem temporum, civilis Imperii peſtem, & obvolutum anguibus Meduſæ caput deteſtati ſunt. Et hanc quidem ſuſpicionem jam multò ante, quàm iſte patrum conventus Tridenti coaluit, præcurrenti in futura animo præceperant ii, quibus Curiæ Romanæ mores commercium interdixerant, (*Proteſtantium* accepere nomen) magnaſque ex eo cauſas evulgarunt, cur Tridentini Concilii legibus ſeſe ſubmittere nec vellent, nec poſſent. Metum namque & præteritorum recordatio, & imago præſentium injecerat, *ne ſpiritus ille*, quem ſuis præeſſe Conciliis Roma jactitat, *è Vaticano Tridentum in manticâ deferretur*, & unius Curiæ Papalis arbitrio libratis Patrum conſiliis publica etiam authoritas Romanam peccandi licentiam firmaret. Quæ partium ſtudia dum ſolicitâ mente expendo, ſubit animum noſcendi cupido, quis Tridentinos patres afflârit *ſpiritus*, fueritne in *Bulga* & *Bulla* ab urbe Romà ſubmiſſus, quibus miniſtris res in Concilio tranſactæ, quæ judicandi obſervata conditio, qui judices, pedaneine, & velut utricales tibiæ, quæ, niſi inflaris, flaccido ſilentio obmuteſcunt, callidiſne artibus oppreſſæ patrum voces, ne in libertatem erumperent, an verò integrâ ſanctitate tanta moles conſtiterit, proprióque motu librata ſit? quâ in re velut partium medius, & inquirenti propior nihil amori, nihil odio concedam, quæ veritatis examen ſemper deterunt, ut integrè dijudicari poſſit, quam reverentiam à mortalibus Concilii Tridentini decreta jure exigant.

I. COncilii Tridentini nomen tres Pontifices fatigavit, quorum duo *Paulus III.* & *Julius III.* his curis penè immortui Synodum aut morte, aut certè alto opreſſam ſomno reliquêre, donec poſt *Marcellum II.*

&

& *Paulum IV.* ſub *Pio IV.* vitæ reddita *An.* 1563. anxium finem præceps reperit. Etſi autem non diffitear, præcelſæ hoc in conventu calliditatis, an prudentiæ conſilia eminuiſſe, quibus *Curia Romana* in tuendâ, quam uſurpabat, authoritate adverſus omnium ferè Catholici etiam nominis Principum conatus triumphavit, adeò ut affirmare auſim, hujus Curiæ potentiam nunquam altioribus fixam, firmatamque radicibus, quàm hoc in Concilio, ad cujus tamen nomen, velut unicum moderandæ, quæ in immenſum excrevit, potentiæ remedium, ſemper inhorruerat, id tamen prudentiæ quidem opinionem conciliabit, nunquam autem *Spiritus ſancti* regimen huic cœtui ex eo affiget, niſi forte etiam civiles in Imperio ſeculari, ut vocant, conventus hanc Spiritus S. gratiam ſibi arrogent, quòd partium altera utilitatem, nominiſque exiſtimationem alteri conetur præripere. In eo itaque quæſtionis cardo vertitur: *An Spiritus Sanctus Concilio Tridentino præſens ejus actiones afflatu ſuo gubernarit?* Et quia id *facti* eſt, ſimulque diviſis eruditorum ſententiis diſtrahitur, prùdentis eſt, & non amore, non odio veritatem indagantis, hic pedem figere, nec temerè prolabi ad ferendum judicium, niſi priùs ſolerti examine partium medius ipſa hujus Synodi viſcera excuſſerit. Sicut autem in quæſtionibus *facti* melior plerumque conditio eſt dubitantis, negantis, & aſſenſum differentis, ita in Romanos, qui factum affirmant, Synodumque *Sacroſanctam* faciunt, probandi onus devolvitur, quod hoc in negotio ſatis grave eſt, cùm certa ſigna nondum definita ſint, è quibus *Spiritum ſanctum* Synodi patribus aſtitiſſe, probari poſſit.

II. Interim comperio, in Romanorum favorem ex Pontificum edictis, & in ſpecie ex *Pauli III.* ad Germanorum Antiſtites epiſtola apud *Pallav. lib.* 10. *cap.* 10. *n.* 2. & ex ipsâ denique famâ publica præſumptionem elici poſſe, quæ *Spiritus ſancti afflatu* omnia hoc in conventu peracta eſſe doceat. Neſcio tamen, an hæc præſumptio ſatis valida ſit, ut ſanctitatis opinionem conciliare poſſit. Neque enim hæc fama poterit hic dici *Publica*, quæ in *Proteſtantium* regnis obmuteſcit, & in paucis tantùm Catholici etiam nominis Imperiorum angulis liberè loquitur, neque, etſi communis foret, in aliter ſentientium præjudicium trahi poſſet, cùm & famæ illi principium *Curia Romana* dederit, altera hâc in causâ litigantium pars; & publico etiam omnium hominum conſenſu ſanctitatem, divinique ſpiritus afflatum certus aliquis cœtus conſequi non poſſit. *Pontificum* autem teſtimonia fortè minora videntur, quàm ut rem tantam conficiant, cùm dubium maneat, *quantum fidei mereatur unius partis, & quidem ſuſpecta aſſertio? unde Pontifices id ſciverint? quantum authoritatis in quæſtionibus facti tribuendum ſit Pontificibus?* Imò *an ex animo ita ſenſerint, ſcripſerintque?* quod poſtremum in *Paulo III.* ad Germanos ſcribente, *Concilium eò ſe tranſtuliſſe, quò Spiritus S. afflatus vocabat*, neque *Carolus V.* neque Hiſpani, Germanique præſules comperiebant,

neque & ego ob rationes *in Diſſert.de Translat.Concil.Trid.* allatas mihi ullo modo perſuadere poſſum.

III. Ex adverſo, ſi per præſumptiones agendum, vereor ne in alterius partis favorem aliquæ eruantur, quæ decantatum illum *Spiritus Tridentini* afflatum apud non temerè credulos in ſuſpicionem adducant. Etenim præter Hiſpanorum, Gallicorumque Patrum de præreptâ ſynodo per violentas *Curiæ Romanæ* artes libertate querelas, dictum ſub *Pio IV.* per ora hominum in Concilio vulgatum eſt, *Spiritum Sanctum è Vaticano Tridentum in mantica deferri*, ſcripſitque *An.* 1562 Romam *Lanſacus* Gallicus Tridenti Legatus, *ne Pontifex Spiritum Sanctum in tabellarii mantica mitteret*, quæ opinio in viro Catholico, rerumque Tridentinarum apprime gnaro concepta facilè etiam in aliorum animis non adeò benignam de *Spiritu Tridentino* ſuſpicionem alere poterit, præſertim cùm eadem mens *Ferdinando* Cæſari ſub ea quoque tempora inſederit, qui datis ad *Pium IV.* literis, habitiſque cum *Morono* Pontificis Legato ſermonibus disertè expreſſit, *haberi Concilium non Tridenti, ſed Romæ, nec ad Decreta Patrum opera, ſed tabellariorum devenſri.* Præter hæc illam de *Concilii authoritate* comperio Romanam ſententiam *omnem Synodi Tridentinæ legem eatenus vim legis obtinere, quatenus à voluntate, & confirmatione Pontificis illam accipit*, ſimulque video poſt finem hujus Concilii Romæ in Vaticano addubitatum eſſe, *An Synodus Tridentina à Pontifice confirmanda eſſet, nec ne*, cùm leges aliquas ſuetis Curiæ commodis in ſpeciem adverſas deprehenderent; quæ ſanè loquendi, agendique ratio *Spiritum Tridentinum* planè extinguit, cùm capere non poſſim, *quomodo Spiritus ille Concilio ſemper præſens dicatur, qui primùm ex ore, calamóque Pontificis per repetitas vices efflari debet, & velut volatilis in Alembico Vaticano figi, ac ſignari?* Vereor denique, ne *Spiritus* illius exiſtimatio adhuc magis decreſcat in iis, qui diſpenſationum Romanarum gnari latas in *Concilio* de moribus leges à *Curia Papali* prope ludibrio haberi intelligunt. Etenim ipsâ Synodo adhuc perdurante, & inſpectante ejus legibus illuſum eſt, etiam ab ipſo *Pio IV.* & ab hujus obitu ad noſtra uſque tempora in *Congregatione Cardinalium ſuper Concil. Trid. in Dataria*, aliiſque judiciis nihil aliud actum, quàm ut per ſubtiles, callidaſque interpretationes legum vim eluderent, Patrumque mentem perverterent. Et auſim affirmare, leges de *beneficiorum pluralitate, de commendis*, aliiſque, quæ ad *materiam beneficiariam* pertinent, hactenus planè contemptas eſſe, neque in ullo obſervatas, niſi fortè in miſero quodam, & pauperculo, cui defuit id, per quod omnia in *Curia Romana* obtinentur. Illud neſcio, quomodo à fœdâ malitiâ excuſari poſſit, quòd legem à Synodo in *cauſis matrimonialibus latam* (*In contrahendis matrimoniis*, verba ſunt, *vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa & gratis concedatur*) jam à tempore *Pii IV.* quo Patres vix è Concilio diſceſſerant, Romæ non conculca-

rint

rint modò,ſed & adjectis ludibriis deriſerint. Etenim ità explicant, *gratis*, id eſt, *abſque lucro concedentis, cùm ad pios uſus hæc pecunia referatur*, & quamquam in *Dataria* reliquæ pecuniæ illa alias mixta fuerit, *Innocentius X.* tamen primus illam ſeparavit,& ad *Romanos Pietatis montes* retulit: *ex cauſa*,id eſt *ob pinguem mulctam oblatam,quæ juſtam diſpenſandi cauſam præbet,cùm de cetero exprimendæ cauſæ neceſſitas in ſalutis æternæ detrimentum cedat*: *Rarò*,id eſt,*quoties lubet,quia hominum cupiditas id exigit*. Interim Deo,hominibuſque ità illudi,nemo negabit,cui vel mica pietatis ſupereſt,& mirari quis adhuc poterit, qua frònte hìc *lucrum concedentis* negent,cum *uſurarios illos impietatis montes* nemo non cernat,& *Pios* iſtos *uſus* adeò largis terminis definiant,ut nihil ferè Pontifici reſtet,quod non *Pii uſus* nomen accipiat.

IV. Ab his ipſa hujus *Synodi* viſcera inſpicienda jam ſunt, ut *Spiritus ille*, qui *Concilii* regebat artus,deprehendi poſſit. De ſynodi miniſtris *Secretario, Advocato,Promotore,Abbreviatore*,& quæ alia nomina rebus ibi conficiendis opportuna videbantur,ſi quis dixerit,eos ad *Curiæ Romanæ* nutum compoſitos fuiſſe, nimiumque forſan meminiſſe loci,unde in hæc munera intruſi ſtipendia colligebant, veniam fortè,non anathema merebitur. De eo quidem,qui Concilio à ſecretis, gravis oborta ſuſpicio, quæ in querelas etiam prorupit, quaſi nullius fidei homo, & verſipelle pecus calamum ex *Curiæ Romanæ* arbitrio libraret. Ex quo enata conſilia,ut venalis calami,fideique homini ſocius daretur,qui labentem alterius fidem retineret,quod ſub initium quidem *Curiæ* Legatis ſtomachum movit, qui tamen facilè reſedit, cum ſuo committi arbitrio audierunt,quem alteri ſocium adjungerent. Hac autem in agendi ratione an *Spiritus S.* reperiri poſſit,non tam audax ſum, ut aſſeram. De *Legatis*, quos velut *Synodi animam* ab urbe Româ mittebat Pontifex, unum quandoque, aut duos,imo & tres,quatuorque,prout utilitatis ratio exigebat, ſequentia comperio. *Primò*, Nemo ex *Tranſmontanis*,ſed *Itali* tantùm,& à *Curia Romana* unicè penduli *Legatorum* partes obire poterant, quia incommodum videbatur, *Si primus præſes, motorque Concilii, alterius,quàm Italicæ nationis proprius eſſet*. Raræ namque ſapientiæ fuit,quòd *Simonetta Cardinalis Legatus* ſub *Pio IV.* dixit: *Tranſmontanos omnes,præter quatuor ex Hiſpanis, conſpiraſſe adverſus Dominum, & Chriſtum ejus*, id eſt,*nolle in omnibus Curiæ Romanæ ambitionem,ac cupiditatem probare*. *Secundò*. Non Theologiæ,ac rerum divinarum,ſed juris Canonici,artiumque aulicarum periti,maximè autem utilitatis Romanæ gnari, ſtudioſique eligebantur, quòd Theologiæ ſtudium in ſynodi præſide inanius haberetur,quàm ut *Spiritus Romani* motum ſequi poſſet. Neque id ampliùs mirari jam licet,cùm de ipſo *Papatu* etiam palàm edicant,non ſimplicis,ac Theologicæ virtutis homines, ſed qui rerum civilium curis exerciti mundanis artibus oppleverunt animum,

terunt. *Primò* enim ſub initium *Concilii* in quæſtionem trahebatur, *An ſolis Epiſcopis, an verò Abbatibus quoque, & Ordinum Monaſticorum Generalibus jus ſuffragii concedendum eſſet?* & licet Epiſcopi, qui de cetero quoque ægrè ferebant, jura ſua in Abbates Pontificum artibus tranſiiſſe, ſibi ſolis judicandi poteſtatem arrogarent, *Imperii* tamen *Arcana* per hæc tentari exiſtimavit *Curia Romana*, quæ ad deprimendam Epiſcoporum authoritatem Monaſticos ordines velut *dominationis inſtrumentum* ſemper adhibuit: unde Legatis ab urbe Româ edictum, ut *Monaſticam* illam cauſam, quippe à quâ contra Epiſcopos, *Curiæ* triumphus hoc in Concilio dependeret, acriter propugnarent. Et lepidum quoque eſt, quòd *tribus* Abbatibus *unum* duntaxat votum conceſſerint, unde quandoque eveniebat, ut, ſi tres illi inter ſe diſſentirent, votum illud ad *ſemiſſes*, & *ſcrupulos* expenderetur. Mihi autem vel ex hoc ipſo dubium oritur, *an Patres illos Spiritus S. afflarit*, præſertim ſi aliquantò altiùs in *originem juris ſuffragium ferendi in Concilio* inquiratur. Nam cùm docente *Curiâ Romanâ* Spiritus S. aſſiſtentia in ſynodo generali ex Chriſti promiſſione dependeat, certum quoque eſt, jus ſuffragii, aut quibuſvis fidelium abſque diſcrimine relictum eſſe, aut certo ordini alligatum, nempe Eccleſiaſtico, & hic cùm in varios iterum ordines diſpeſcatur, aut ſoli Epiſcopi, aut alii quoque ſacerdotes, Monachorumque Præſides jure divino judicandi in Conciliis poteſtatem acceperunt. Si illud, ergo idem jus privilegio humano Abbatibus, aliiſque concedi non potuit; Sin hoc, ergo Abbates illi tres, non *unum*, ſed *tria* ſuffragia jure poterant prætendere, cùm poteſtas, quæ ex jure divino habetur, non primùm hominis privilegio acquiratur, quale tamen *Curia Romana* hâc in cauſa afferebat. Sed compertum eſt, hæc omnia, quæ tam *perſonas* in ſynodo ſuffragium ferentes, quàm ipſam judicandi ex *votorum quoad capita numerum* concernunt, à *Curiâ Romanâ* ſequioribus ſeculis ad propriam utilitatem adaptata eſſe. *Secundò* in quæſtionem pariter toto penè Concilii durantis tempore adductum eſt, *an etiam Epiſcoporum, qui legitimè abeſſent, procuratoribus jus ſuffragii concedendum?* & licèt *Paulus III.* ſub initium ſpeciali diplomate Germanis id conceſſerit, Legatis tamen è re *Curiæ* viſum eſt, id occultare, neque unquam permittere, ut procuratores hanc poteſtatem obtinerent, cujus cauſam nec puduit ipſos exprimere, *ne Germanorum procuratores adeò inundarent, ut Italicæ nationi ſuffragio antecellerent.* Nam quia ex *capitum pluralitate* dimetiebantur vota, & indies novi ex *Italia* Epiſcopi in *Curiæ Romanæ* ſubſidium conducti advolabant, numerumque *Tranſmontanorum* mirùm quantùm ſuperabant, periculoſæ plenum aleæ videbatur opus, illam procuratoribus portam aperire, per quam in *Curiæ* perniciem *Tranſmontani* prorupiſſent. An ergò & hic *Spiritum S.* quis reperiat, dicat, quicunque poterit. *Tertiò* ſi *Curia Romana* vel leviter meminiſſe velit, quem in finem tot *Italicorum*

Præſulum phalanges Tridentum ſubmiſerit, vereor, ne tantus ille de *Spiritu Tridentino* faſtus detumeſcat. Non enim id fiebat, ut ſapientiâ, atque ingenio ſynodum firmarent, cum id à pleriſque eorum, quippe qui erant Aulici, rerum Theologicarum planè rudes, barbatuli juvenes, & velut utres, muſicum ruſticorum inſtrumentum, quos, ut vocem emittant, priùs inflare oportet, expectari non potuerit, ſed ut in *Curia Romana* ſubſidium empti, conductique ſuffragiorum pro eâ numerum augerent. Hæc fuit illa *Helena*, quæ hoc in Concilio triumphavit, quæ *centum quinquaginta* & amplius ex *Italia* Prælatorum numero ferox, *Tranſmontanos*, quorum ægre *ſeptuaginta* erant, conculcavit, ſpretiſque etiam illuſit procaci dicterio: *dalla Scabbia Spagnuola ſiamo caduti nel mal Franceſe, ex Hiſpanicâ ſcabie decidimus in morbum Gallicum*: quæ reliquas nationes ſprevit velut exteras, neque ad *Synodi arcana* admittendas, ex quo factum eſt, ut ad privatos cœtus, in quibus de ſumma rerum tranſigebatur, *duo* quandoque Hiſpani, totidemque Galli, ſed *viginti Itali* acciti ſint, & in ipſo Concilio *novum Concilium* ex *Italis* erectum ſit. Sed de hac *Concilii Helenâ* Speciali opere aliâs contra *Pallavicinum* agam. Interim mirari quis poſſit, quâ fronte rudes illi rerum Theologicarum Epiſcopi ſe tot controverſiarum iſtâ in Synodo judices fecerint, Orbiſque Chriſtiani *Doctores*, qui vix *diſcipuli* fuerant, & in ſpecie quidem in graviſſimâ illâ quæſtione, *An editio Scripturæ vulgata cum textu originali conveniat*, quod tantâ confidentiâ ab Idiotis illis definitum eſt, ac ſi hebræas, græcaſque literas per ſeculum triviſſent. Hæc ſi quis urgeat, aveatque ſcire, quomodo *Spiritus S.* illos direxerit, qui nullam habuerunt earum rerum, quæ definiendæ erant, cognitionem, regerunt alii, *illos Patres inſtar aſinæ Bileam locutos eſſe*, quod tamen alii rident. cùm ipſius *Aulæ Romanæ* doctrina ſit, *Spiritum S. non operari in Conciliis modo extraordinario, ſed prærequirere induſtrium rerum examen.* *Et* vereor, ne fortè ſint, qui ex eo cauſam arripiant, peractas brutorum inſtar hoc in Concilio dogmatum definitiones, velut aſinorum vocem, ſpernendi. Alii cautiùs loquuntur, *nempe rudes illos voluiſſe ſequi doctrinam, mentemque Patrum doctiorum.* Sed hoc plura adhuc dubia ingerit. Primò enim vana eſt de hac voluntate præſumptio, cujus nulla indicia proſtant. Deinde doctiores ipſi inter ſe non rarò diſſentiebant, contrariiſque ſententiis ſuffragium ferebant, ex quo remanet difficultas, *in quam doctiorum partem hi rudes ſuum brutum Nihil reſolverint?* Ad hæc, cui bono alebatur Tridenti iſta ignorantium phalanx, cui unica gloria reſtabat, *quod per Carbonariam dogmatum deciſionem characterem Epiſcopalem exerceret.* quod Laicis ſolatio eſſe poterit, qui hactenus ex *Gregorio M. lib. 2. Moral. cap.* 25. ubi tractat illud *Jobi* 1. *Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos*, didicerunt, per *boves* intelligi *prælatos doctos*, per *aſinas* verò *ſimplices laicos*, cùm inter *Concilii Tridentini* Patres fuerint, qui ſe *aſinarum* ſocietati miſcuerint.

VI.

VI. Poſtquam ergo *Patrum Legatorumque* conditio *Synodalem illum Spiritum* dubium, ſuſpectumque reddidit, modus agendi, quem Legati ex *Curiæ Romanæ* præſcripto intrusêre, expendendus eſt, num ſaltem in eo *Spiritus S.* regimen comperiatur, an verò ad unius Romæ incrementum omnia directa fuerint. Obſervandum autem eſt, *Curiæ* hanc ſemper inſediſſe ſuſpicionem, *Tranſmontanos*, & pleroſque alios Epiſcopos hactenus ab ea oppreſſos opiniones utilitati Romanæ parum amicas ad Synodum allaturos eſſe, ex quo magnis ſibi artibus opus eſſe vidit, ut imminentem cladem diverteret. Ergo duas in Concilio, *Curialium* alteram, quæ *Aula Romana* nutum ſequebatur, alteram *Tranſmontanorum* deprehendo, quæ in libertatem intenta aliquam ejus recuperandæ ſpem ſibi pollicebatur. Unde Legati, cùm ex uno ſcirent, paucos è *Tranſmontanis* ad Synodum illam venturos, (Germanis non niſi duo ſub *Julio III.* adfuêre) ex altero *Italicorum* phalanges advolaturas, hoc ipſo læti factionem ſuam firmari, id unum tamen metuebant, ne *Tranſmontani* Procuratores ſuo nomine ſubmitterent; Sed placebat unico ictu hunc metum præcidere, jus ſuffragii, abſque quo omnia *Tranſmontanorum* conſilia vana erant, & nonniſi inanes flatus, procuratoribus adimendo. Et cùm ſcirent, *Epiſcopos* inter, & *Monaſticos ordines* vetus odium in flammas erupiſſe, horum, quippe à *curia* unicè dependentium cauſam, addito etiam *ſuffragii jure*, ſibi tutandam exiſtimarunt, ut eorum ſubſidio *Epiſcoporum* conſilia perfringerent. Et in hoc quidem Concilio *Societatis Jeſu Patres* ſtrenuos Athletas experta eſt *Curia*, quæ ſolertia *Sedis Apoſtolicæ* benevolentiam huic familiæ ita devinxit, ut jam tum in *Prætorianam ſancti Petri cohortem* electa ſit. Quanquam *Lainius* eorum *Generalis*, ne quid de aliorum petulantiâ dicam, modeſtiùs egiſſet, ſi aliis *Ordinibus*, qui antiquiores erant, præire non attentaſſet. Debilitatâ itaque his principiis *Tranſmontanorum Epiſcoporumque* factione Legati ad nova conſilia tranſiêre, & Synodi Patres in tres diſtinctos cœtus callidè ſepararunt, tum ne mutuo aſpectu ſeſe animarent, & ab aliquo omnes unam in ſententiam pertraherentur, tum etiam, ut multitudini ita diviſæ faciliùs imperarent, factionemque diſtraherent. Quoniam verò ad opprimendam adverſæ partis factionem magni intererat, noſſe ejus conſilia, ut per opportuna remedia iis obſiſti poſſet, Proditores ubique *Curia* aluit, qui *Principum*, *Patrumque* conſilia exquirerent. Præterquam enim, quòd Ordinarii in Principum Aulis *Sedis Apoſtolicæ Nuntii*, exploratores publici eſſent, & *Jeſuitarum Gener. Lainius* monente ex Aulâ Cæſareâ *Caniſio Societatis* illius Patre, *P. Natalem*, communicato cum *Cardin. Simonetta* conſilio, *Viennam* ſubmiſerit, ut à *Caniſio* in conſultationem Cæſaream de *Concilii negotio* introductus, *Curiæ Romanæ* Imperatoris conſilia aperire poſſet, quod & viam parante inſido iſto cane *Caniſio* factum eſt. Alii quoque ipsâ in *Synodo* ſub-

orna-

ornati ſunt, qui *Patrum* conſilia proderent. *Hugonius* enim *Sorboniſta, Franciſcanus* licèt, pecuniæ ex voto contemptor, ad *Gallicorum* conſiliorum proditionem auro pellectus eſt, & profunda *Hiſpanorum* conſilia, quæ maximè timebat *Curia, Epiſcopus Pacenſis* retexit, nec *Gualterium Curia* innexum Æruſcatorem puduit, per ſpeciem amicitiæ *Card. Lotharingium* Romanis in Concilio mirùm quantùm inviſum, ſuſpectumque callidè excutere. Ex his, quæ eveniſſe comperio, ſi quis *Spiritum* illum, qui *Tridentinos Patres* afflavit, abſque amore, & odio voluerit expendere, vereor, ne loco *Spiritus S. Spiritum profanæ calliditatis, proditioniſq;* reperiat, *quiq; ambitionis Romanæ memor, ad locum reſpexerit, unde efflatus erat.*

VII. Jactis his potentiæ fundamentis Legati in hoc ſummam rerum ſitam eſſe reputabant, ſi *Proponendi* in Concilio arbitrium ſibi ſolis poſſent vendicare, quod etiam toto Concilii tempore contra Regum, Principumque querelas & Epiſcoporum iras immoti per ſpeciem juſti ordinis retinuerunt. Vide quæ §. 4. jam attuli. Et hoc quidem *dominationis Arcano* muniti facilè præpediebant, nequid patribus diſcutiendum proponeretur, quod in *Curiæ Romanæ* damnum trahi poſſet, & ſi quæ *Principum* nomine poſtulata offerebantur, ea aut planè non exponebant ſynodi patribus, aut pauculis, quæ *Curiæ* gratiora erant, excerptis patrum oculos fallebant, Principeſque longâ morâ fatigatos deludebant. Interim ne fortè & ipſi Legati, aut imperitiâ, aut affectibus, aut conſcientiâ abrepti aliquid proponerent, & cum Patribus decernerent, quod in *Curiæ* detrimentum vergere poſſet, huic periculo id remedii proviſum, *ut nihil unquam in Concilio Tridenti proponeretur, definireturque, quod non prius Romæ ſedulò excuſſum, pravióque judicio decretum foret.* Et hæc agendi ratio toto Concilii tempore obſervata eſt, cumque in finem equi Curſorii deſtinati, qui per ſingulas hebdomadas duorum quidem dierum ſpatio, ſæpe etiam bis Româ Tridentum literas detulere; cumque hi magno ſemper ſtrepitu Tridentum ingreſſi ad Legatorum ædes appellerent, vulgatus ille *de Spiritu S. à Veredariis in Mantica allato* per eam occaſionem ſermo recrudeſcebat, cúmque grave patrum murmur ſuboriretur, Legati conſtituere, ut Curſores illi in itinere haud procul Tridento ſubſiſterent, & advectas ex Roma *bulgas bullaſque* cauto ſilentio afferrent. Quæ cum ita ſint, ingenuè fateri cogor, me ne umbram quidem *Spiritus Sancti Concilio Præſentis* deprehendere. Et quamquam videam *Cardin. Pallavicinum lib.* 16 *cap.* 10. *n.* 14. 15. 16. per hunc *in Mantica advolantem Spiritum* ita acriter cruciari, ut in omnem ſe partem anxius vertat, quô *decantato illi ſpiritui* rimam inveniat, dubitandi tamen ratio non eximitur. Huc tendunt omnia, quæ *Cardinalis* magnâ verborum pompâ fortè ad divertendos ſimplices exornat, *licuiſſe Legatis Pontificem dubiis de rebus conſulere, ut lumen aliquod externum, per Curiæ Romanæ literas allatum lumini Spiritus Sancti interno eò faciliorem in patrum ani-*

mis

mis viam panderet. Eodem modo *Pius IV.* in *literis ad Ferdin. Cæſarem* hunc *Spiritum* emolliit, niſi quòd per fraudem, verba *Interdum potuiſſe id fieri, ut in quibuſdam magis arduis Legati Conſilium ſuum exquiſiverint, neque id à ſe negari potuiſſe*, ad Cæſarem deludendum callidè inſeruerit apud *Pallav. lib.* 20. *cap.* 8. *n.* 7. quo facti veritatem ſupprimeret. Sed hæc ſuſpicionem magis augent. *Primò* quia ſi quis ab alio in re arduâ lumen externum poſtulat, is in eo aut majorem, aut certè parem ſapientiam, reique, quæ dubium movet, notitiam præſumit, ex quâ ſibi lumen illud polliceatur; id autem in noſtro caſu locum non habet, ut vel ex ipſo *Pallav. lib.* 6. *cap.* 17. *n.* 13. patet, ubi præſules Tridentinos ſub *Paulo III.* non tantùm vocat *virorum ex Italia, Sicilia, Sardinia, Gallia, Hiſpania, Græcia, Suecia, Scotia, & unde non? delectum*, ſed & Theologos ibidem *præcipuum Theologiæ compendium*, de quibus ſanè non præſumitur, quòd ab urbe Româ, à Pontifice minoris fortè ſcientiæ viro, lumen externum per modum *Conſilii* exquiſiverint. *Secundò*, Lumen externum qui petit, liberè petit, neque ad locum, perſonamque aſtringitur, liberè quoque lumen illud acceptatur. Mentiar autem, ſi vel umbra talis libertatis Tridenti in Legatis fuerit. *Tertiò*, Soli *Legati*, non verò reliqui *Patres Spiritum* illum in *Manticâ* accipiebant, ſed demum in hos per callidas artes diffundebatur ab illis, ergo in ſolos Legatos rectâ lumen illud incidebat, & ab his obliquo curſu in ceteros reflectebatur, qui tamen nihil ultra intelligebant, quàm quod antea, *niſi quòd Romam ita velle cognoſcerent*. *Quartò*, Optarem, *Pallavicinum* retinuiſſe memoriam eorum, quæ *Paulum III. Carolo V.* poſtulanti, *ut ſuper decreto Juſtificationis maximè Inſignium Academiarum ſententia audiretur*, regeſſiſſe refert *lib.* 9. *cap.* 3. *n.* 4. *ſi difertè Academiarum ſenſa exquirerentur, hoc ipſum Concilii dignitati derogaturum, cujus erat, cunctas Academias docere ex divini Spiritus* ſibi præſentis *afflatu*. Hæc ſi vera ſunt, quid erat neceſſe, tot equos fatigare & *Spiritu Romano* implere *bulgas*, qui Concilio jam præſens erat? Ergo patet, lumen illud *externum* ab urbe ſubmiſſum, non habuiſſe ſpeciem *luminis externi*, ſed potius *interni*, quod non per modum *Conſilii*, ſed *præcurrentis decreti* Tridentinos patres impulit, & in paria vota adegit.

VIII. Ut autem hoc *Imperii Arcanum* de *Spiritu Romano* in *bulgâ* ſubmiſſo à vulgi Synodalis intelligentiâ ſubducerent, opus erat, hanc in patribus opinionem alere, *quaſi non Romæ, ſed Tridenti ultroneo Patrum conſenſu decreta firmarentur. Et* lepidum eſt, quod *Pius IV.* quo tempore extrema erat Concilii ſervitus, ad Legatos ſcripſit, *ut clamarent, Concilium eſſe liberum*, ut dolor ex libertate oppreſſa conceptus, novis etiam ludibriis augeretur. Interim, ut Patres in eandem cum Legatis ſententiam irent, exquiſitas artes *Curia Romana* adhibebat. Quorum favorem prenſabat, eorum voces oblatis beneficiis ſopiebat, & menſtruis quoque ſtipendiis cöemebat ſuffragia: quæ res in *Curia* commodum

uſque adeò ceſſiſſe viſa eſt, ut etiam *Mantuano Cardinali Legato* ab urbe edictum ſit, *ut nullis praſcriptis finibus pecuniam largiretur*, & ut etiam *Judas* alerent, triginta aliis, aliis ſexaginta Coronatos per ſingulos menſes dedere, ut non ſimplici modò, ſed & geminato pretio ab his *Judis* proderetur veritas. Ipſi quoque Principes, quorum ſub Imperio Prælati vivebant, magnis promiſſis, atque oſtentatis opibus illecti ſunt, ut Patribus *Curiæ Romanæ* tutelam anxiè commendarent, quod ſingulatim probare, mihi in proclivi eſt. Et *Italicos* quidem Principes injectâ ſuſpicione ſolicitè concitabat *Pius IV.* quaſi *Tranſmontanorum* conſilia illuc vergerent, *ut Sedem Apoſtolicam ex Italiâ, quæ tamen hoc uno alias nationes ſuperat, aliò abducerent*. Illos verò ex Patribus, qui libertati tuendæ intenti ad *Curiæ* nutum circumagi non poterant, Roma acriter perſecuta eſt. Etenim *Epiſcopum Segovienſem*, qui fortè velut ſtatua lignea, *Italico illo Spiritu* moveri non poterat, Romæ *Hæreticum* denuntiarunt, & poſtquam *Epiſcopus Buduenſis* in hæc tantùm verba prorupiſſet: *Omnia Vanitas*, mox *Pius IV.* qui id à Legatis reſciverat, *Occultiores modos propoſuit, quibus à Concilio miſer amoveretur*. Si qui publico in cœtu ſententiam *Curiæ* minùs benignam expromerent, per ſubornatos à *Legato Simoneta* dicacibus facetiis exagitabantur, &, ut oppreſſis iis, qui velut partium ductores, ſuæ factionis patres moderabantur, reliquos ab his pendulos faciliùs ſternerent, *Madruccius* & *Lotharingius Cardinales, Aulæ Romanæ* multùm inviſi, per *Italorum* artes in conficiendo, neſcio, quo decreto, authoritatis jacturam patiebantur, ut his ſtratis, aliorum, qui eos ſequebantur, terga faciliùs calcarent. Ex quibus (nam plura piget referre) rem eò deduxêre Legati, ut plerumque ante *congregationem generalem*, ac *ſeſſionem* patrum ſuffragia jam in numerato habuerint, cùm eos quoque non puderet, *Curiæ* mentem ſuis afflare, ex quo evenit, ut *Lanſacus Galliæ Legatus* hæc Legatorum vota *auriculata* appellârit. Hanc agendi rationem ſi quis integrè expenderit, neſcio, an ei vitio verti poſſit, ſi *Tridentinum Spiritum, Spiritum ſervitutis, fraudis, & malitiæ* appellârit.

IX. Unum ſupereſt, quod animum adhuc detinet, *An Concilium Tridentinum etiam ſciverit, quid decreverit, & an veritatem illam quam ſe definiſſe ait, intellexerit?* Niſi enim id aſſeratur, ſynodus illa inſtar *Caiphæ* erit, qui, quod non capiebat, fatidico Spiritu effatus eſt. Dubitandi autem rationem *Ambroſius Catharinus*, & *Dominicus Sotus*, magna hâc in Synodo nomina, dederunt, dum etiam poſt *ſeſſionem ſextam*, in qua *cap. 9.* & *can. 13.* de *certitudine gratiæ Dei* actum erat, oppoſitas, ut antea, opiniones retinebant, imo uterque ſententiam ſuam eſſe *Synodi mentem* aſſeverabat. Et eò quidem lis illa pervenerat, ut Patrum nonnullis in hujus, aliis in illius favorem teſtantibus, in duas prope partes Concilium ſcinderetur, niſi quòd boni quidam Præſules neutris addicti candidè faſſi ſint, ſe controverſiam non ſatis intellexiſſe, aſſenſum tamen decreto illâ formâ, quâ

fuit

fuit promulgatum,commodaſſe, quod inter partes conveniſſe videretur. *Legatus S.Crucis* pro *Catharino* teſtimonium dicebat, *Montanus* inter tertios erat. Scire ergo hic pervelim,*quis fuerit ille Spiritus, qui Articulum illum conflavit,quaque illa ſynodus,ad quam hac in lite Catharinus,& Sotus provocarunt, cujus Patres alii huc,alii illuc rapiebantur:* Crediderim ſanè,illum rem acu tacturum ,qui dixerit, dum opiniones contrariæ in formando decreto excutiebantur, unam quamq; partem verba ea rejeciſſe,quæ ſenſum opinioni ſuæ repugnantem præ ſe ferebant, omnes verò iiſdem aſſenſos, quæ quiſque putabat cum ſenſu ſuo poſſe conſiſtere,atque inde fieri,ut verba Decretum exprimentia duplicem ſenſum, imò contrarias interpretationes admittant. Quæ ſi ita ſint, manet addubitatio, *cujuſmodi fuerit illud Concilium*, cui verborum quidem conſenſio, animorum verò pugna,& contrarietas tribuitur. Ubi ergo nunc decantatus ille *Spiritus*,qui Concilio præſens Patres afflaſſe,& in animorum unitatem compuliſſe, tantâ confidentiâ ſcribitur? Quamobrem,cum toto in Concilio nihil comperiam, quod mihi vel umbram *divini Spiritus* queat expingere,nemo prudens etiam mihi Anathema dicet, *ſi ſcapham ſcapham, ligonem ligonem, Spiritum bullarem, bullarem,bulgarem bulgarem* appellavero, neque venerari poſſim miſerum illum Spiritum,qui *Mantica* incluſus Tridentum delatus eſt, præſertim,cum veriora docturis me ex animo ſubjiciam, illa eâ mente,hoc eſt,partium mediâ, quam in expendendis rebus,quas ex probatis Concilii Tridentini documentis placuit deducere, attuli, lubens excepturus.

INDEX IV.

Locorum Scripturæ, qui citantur, explicantur, objiciuntur, vel vindicantur.

Cap.	Verſ.	Pag.
	GENESIS.	
I.	26.27.	1126
	28.	627
II.	18.	572.600
III.	19.	832.1020
IV.	26.	1059.1060
IX.	3.4.	1126
XII.	1-4.	733
XIV.	20.	152
XV.	9.10.	781
XVIII.	1.2.	895
XIX.	1.	895.
XXII.	2.	781
XXIV.	16.	584
XXVIII.	1.2.	590.591
XXIX.	2.	543
XLVIII.	16.	794
XLIX.	10.	803
L.	5.	846
	25.	846
	EXODUS.	
III.	2.3.	895
XII.	6.	161
XIII.	19.	846
XIV.	19.	794
XV.	2.	765
XIX.	15.	644
XX.	4.	866
	5.	721
	7.	903

Cap.	Verſ.	Pag.
	12.	583
XXI.	4.	593
	7.	592
XXII.	20.	868
	26.	584
XXIII.	13.	751
	18.	162
	20.	794
XXV.	18.	573.900
XXIX.	38.	645
XXX.	7.	794
XXXII.	4.	869
	10.11.	792.794.805
XXXIV.	25.	162
	LEVITICUS.	
IV.	12.	65
	13.14.	196
	21.	65
VI.	15-18.	65
VII.	1.6.	65
XIV.	9.	400
XVI.	12.	794
	29.	1144
XVII.	10-14.	66.
XVIII.	5.	557.558.
	6.	552.556.557
	8.	543
	16.	558
	17.	557
	18.	562

Cap.

Cap.	Verſ.	Pag.
	24-26.	556.557
XIX.	27.	400
XX.	12.	557
XXIV.	6.	903
XXV.	44.	593
XXVI.	12.	962
XXVII.	3.4.	610
XXVIII.	32.	152
	NUMERI.	
VII.	2.	1059
	9.	400
	25.	803
XV.	39.	751
XVII.	8.	971
XXI.	9.	900
XXX.	4.5.	583.592.609
XXXV.	12.	803
	DEUTERONOM.	
IV.	2.	751
	15.	866.867.877
	16.	868.895
V.	16.	583
	17.	868
	24.	868
	33.	558
VI.	13.	753
	25.	803
VII.	3.	535
	25.	196
VIII.	3.	583
XII.	2.3.	781
	21.	229
	32.	751.928.931.1133
XIV.	14.	1133
XV.	4.	1016.1020
XVI.	16.	952
XVII.	3.	753

Cap.	Verſ.	Pag.
	18.	670
XXI.	11.	555
XXII.	23.	543
XXIII.	1.	595
XXIV.	1.	565
XXV.	5.	562
XXIX.	1.	633
XXXI.	16.	580
XXXIV.	6.	830
	JOSUA.	
I.	7.	670
V.	15.	895
VI.	13.	196
VII.	6.	900
	JUDIC.	
II.	1.	462
XVII.	3.	869
	I. SAMUELIS.	
VI.	19.	900
VII.	3.	735
XII.	13.	792.794
XIV.	35.	1121
XVI.	7.	766
XXI.	3.	644
	II. SAMUELIS.	
I.	3.	626
III.	35.	1121
IX.	7.	900
	I. REGUM.	
VI.	23.	873
VII.	25.	873
VIII.	39.	761.763
X.	19.	873
XII.	33.	751
XVI.	30.31.	942
XVII.	1.	1059
XVIII.	21.	942

Cap.	Verſ.	Pag.
	II. REGUM.	
X.	16.	942
XI.	12.	670
XIII.	21.	847
XVII.	25.	942
	33.	753
XVIII.	4.	900
XXII.	20.	761
	ESTHER.	
IX.	27.31.	1150.1171
	I. CHRONIC.	
XXIV.	4.	644
XXXVIII.	2-5.	847
	II. CHRONIC.	
VII.	14.	804
	36.	952
	42.	804
VII.	2.	836
	15.	952
XI.	15.	942
XXXIV.	2.3.	781
	ESDRAS.	
IX.	10.	555
	NEHEMIAS.	
IX.	13.	873
	JOB.	
IV.	7.	806
V.	1.	806
XIX.	21.	806.808
XXXIII.	23.	806.
XXXVIII.	6.7.	999.1004
	PSALMI.	
XIV.	4.	785
XVII.	15.	764
XVIII.	2.4.	765
XIX.	13.	734
XXXI.	6.	700

Pſal.	Verſ.	Pag.
XXXIV.	8.	791
XXXV.	12.	1144
XLIV.	18.	785
XLIX.	8.9.	1113
L.	15.	753
LXII.	6.7.12.	765
LXXII.	14.	803
LXXXII.	6.	1014
XCI.	11.	791
XCVIII.	1.	847
XCIX.	5.	903
CVI.	23.	792
CXV.	3.4.	765.873
	12.	866
CXVI	7.	700
	15.	845
CXIX.	63.	1112
CXXX.	3.	1112
CXXXI.	10.	804
CXXXII.	1.	804.805
	7.	835.904
	8.	977
CXXXV.	15.18.	873
CXLI.	2.	163.165
CXLVI.	2.	765
	PROVERBIA.	
VI.	24.26.	281
XXX.	8.	1020
	ECCLESIASTES.	
VII.	1.2.	1020
IX.	5.10.	699
	ESAJAS.	
XI.	20.	976
XXVI.	20.	832
XXXIII.	11.12.	281
XXIX.	13.	751.928
XXXIII.	7.	462

Cap.	Verſ.	Pag.
XL.	17.22,25.	868
	18-20.	873
XLII.	1-17.	873
	8.	752
XLIII.	1.	803
XLIV.	10-20.	873
LII.	11.	971
LV.	6.	699.753
LVI.	4.5.	593
LVII.	2.	832
LVIII.	5.6.	1149
LIX.	2.	808
LXIII.	9.	494.803
	16.	762
	JEREMIAS.	
II.	13.	944
VII.	28.	400
XIII.	15.	948
	33.	794
XV.	1.	792
	9.	751
XXII.	13.	830
XXIX.	6.	583
XXXI.	31.	239
XXXIII.	20.	794
XXXV.	1.2.	1148.ſeq.
	18.	1059
LII.	4.6.7.	1152
	EZECHIEL.	
VIII.	3.	402
XVI.	16.	1117
XVIII.	23.24.	699
XX.	10.11.	558
	25.	557
XXII.	5.	969
XXIV.	15.	626
XXXIX.	11.	1215.

Cap.	Verſ.	Pag.
	DANIEL.	
I.	7.	1134
VII.	13.	911
IX.	22.	792
X.	3.	1121.1134
	4.	792.1121
	6.	895
XI.	37.	624.626.1215
	45.	1216
XII.	11.	160
	HOSEAS.	
II.	16.	869
	JOEL.	
II.	16.	645
	AMOS.	
II.	7.	559
	JONAS.	
III.	7.	1121
	HABACUC.	
II.	18.19.	893
	HAGGÆUS.	
I.	13.	462
II.	8.	164
	MALACHIAS.	
I.	11.	120.162.164
II.	7.	462.492
	14.	581.650
III.	1.	462.794
	ZACHARIAS.	
VII.	3.	1151.1152
VIII.	19.	1151
IX.	11.	718
	LIBRI APOCRYPHI.	
	TOBIAS.	
IV.	18.	792
XII.	12.	759

Cap.

Cap.	Verſ.	Pag.
	II. MACHAB.	
V.	ult.	1059
XII.	23.	194
	34.	717
	SAPIENTIA.	
III.	1.	701
	SIRACIDES.	
III.	26.	944
	MATTHÆUS.	
I.	16.	613
	18.	614
	20.	543.613
III.	1.	1067
	11.	554.580.651.931
IV.	9.	757
	10.	753.810.814.1020
V.	3.	1074
	22.	724
	24.25.	725
	27.	580
	32.	564.580
VII.	7.	392
	15.	468
VIII.	14.	633
IX.	15.	1152
	21.	831
X.	10.	483
	17.	289
	28.	1048.1080
XI.	15.	1069
XII.	32.	720
XIII.	41.	791
XIV.	4.	558
XV.	9.	751.928
	11.	1126
XVI.	9.	871
	19.	466

Cap.	Verſ.	Pag.
	24.	1048.1080
XVII.	27.	1015
XVIII.	4.	600
	16.	466.467.600
	18.	720
	20.	1222
XIX.	3.	538.581
	6.	626.577
	7.	555
	8.	539
	9.	564.580.931
	11.	604.663.1081
	12.	609.621.644.650
	13.	1081
	15.	1069
	16.	1018
	21.	1074
	23.	1075
	29.	653
XX.	25.	414
XXII.	30.	791
	31.	744
XXIII.	27.	837
XXIV.	23.	934
XXV.	9.	1117
	10.	699
XXVI.	26.27.28.	61.65.73.168.248
XXVII.	50.	300
	MARCUS.	
III.	29.	721
IV.	1.4.	1067
VII.	6.7.	1026
	10.	1020
IX.	50.	600
X.	12.	570
	17.	1018
	30.	723

Cap.

Cap.	Verſ.	Pag.
XII.	34.	930
XIII.	32.	764
XIV.	23.	61
	LUCAS.	
I.	8.	644
	15.	1069
	27.35.	613
	72.	800
II.	5.	613
	29.	700
IV.	6.	757.791
	32.	1070
V.	33.	1121
VII.	33.	1069.1121
X.	41.	602
XII.	15.	744
XIV.	27.	1048.1080
XVI.	9.	727
	18.	570.651
	22.	700
	25-26.	698
XVIII.	8.	1018
	29.	653
	30.	723
XX.	34.	723
	35.	720.791
	36.	791
XXII.	19.	61.741204.248
	20.	62.63
	25.26.	413414
	66.	442
XXIII.	29.	600
	43.	700
	46.	300
XXIV.	19.	73
	30.	75

Cap.	Verſ.	Pag.
	JOHANNES.	
III.	8.	392
	16.17.	698
	18.	724
IV.	20.	175
	23-24.	163.399
V.	24.	703.724
	43.	415
VI.	51-57.	66.74
VIII.	6.	677
	11.	672
IX.	4.	699
X.	3.4.	481
	27.	468
	34.	1014
XIV.	3.	703
	6.	787
XVII.	21.	1015.1020
	24.	914
XIX.	30.	1108
	36.	162
XX.	21.	480
	22.	352.361.390
	23.	1113.1114
XXI.	15.16.	681
	ACTA APOST.	
I.	23.	470
II.	41.	1070.1071
	42.	75
	46.	1072
III.	2.	242
	19.	720.723
	21.	984.988
IV.	32.	1929.1070
	34.	1070.1073
V.	4.	1070
	15.	953

Cap.	Verſ.	Pag.
	35.	242
VI.	1.	1070
	6.	470
	9.10.	380
VII.	59.	700
VIII.	15.16.	362.393
	26.	380
IX.	16.	394.1108.
X.	4.	792
	11.12.	1126
	44.46.	393
	47.	550
XI.	15.	393
XIII.	1.	459
	2.	174.459
	3.	394
	18.	562
	36.	853
XIV.	13.	460
	23.	459.470
XV.	18.	1126
	24	399
XVI.	2.3.	483
XVII.	25.	866
	29.	902
XIX.	6.	361.393.394
	11.&c.	854
	12.	953
XX.	7.	75
	16.	937.955.1172
	17.	437.461
	28.	437.481
XXI.	8.	380.1072
XXII.	5.	442
XXIV.	11.	937
XXVII.	10.21.	734

Cap.	Verſ.	Pag.
	AD ROMAN.	
I.	19.	368
	23.	812.874
	25.	753.873
	33.	866
II.	14.	368
	16.	720
III.	24.25.	699.700
V.	5.	385
VI.	23.	700
VII.	1.2.	565.651
	2.3.	571
	18.	600
VIII.	1.3.	699.911
	9.	392
	10.	700
	33.	699
X.	5.	558
XII.	4 5.6.	414.415
	8.	431
XIII.	1.	425.1014
	4.	670
	7.	591
	8.	1015
	16.	174
XIV.	5.	853.1138
	6.	1161
XV.	5.	1020
	16.	120
	27.	174
	I. AD CORINTH.	
I.	10.	1020
	25.	1193
II.	11.	766
III.	12.	729
IV.	7.9.	401
	15.	431.553

Cap.	Verſ.	Pag.
	21-23.	1193
V.	1.	558
	7.	162
	40.	581
VI.	4.	677
	16.	545
VII.	2.	527.545.621
	5.	645.653
	7-17.	604
	9.	605
	10.	572
	12.	547.555
	13.15.	565.577
	14.	645
	15.	565.577
	17.	604
	22.	1020
	23.	1193
	25.	1080
	31.32.	601
	34.	528.595.649
	35.	545
	36.	597
	37.	644
	38.	583.584.604
	39.	565.651
	40.	619
IX.	5.	621.633.653
	19.	470
X.	14.	899
	15.16.	251.290.362
	17.	63
	21.	172.173
	25-27.	1123
XI.	2.3.24.	62.204
	3.	467
	14.	402.406

Cap.	Verſ.	Pag.
	20.	252
	23.	352
	24.	62.204
	25.	362
	26.	65.290.362
	28.	490
	33.	234
	ult.	77
XII.	9.10.	393
	12.	197
	21.	470
	28.	413.430.441
XIV.	2.3.	270.298.
	8.	288
XV.	29.	743
	II. AD CORINTH.	
I.	6.	1108
	22.	776
II.	10.	1115
V.	1.2.8.	700.702
	21.	735
VI.	28.	779
VIII	10.	1081
IX.	12.	174
X.	13-15.	441
XI,	13.	490
XII.	7.	605
	20.	425
	23.	605
XIII.	5.	776
	11.	1018
	AD GALAT.	
I.	1.2.	459
	7.	399
	8.	468
II.	11.	399
III.	12.	558

Cap.	Verſ.	Pag.
	15.	63
	19.	787
	28.	425.1020
IV.	6.	392
	8.	753
	10.	1161
	19.	553
V.	8.	1017
	10.	1117
	20.	724

AD EPHES.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	8.	853
	21.	723
II.	18.	787
	19.	764
III.	12.	787
IV.	4.	1116.1117
	8.	362
	10-14.	271.413
	11.	118.120.413.441
	22.24.	602
	28.	1015.1047
V.	29.31.	534
	32.	525.534

AD PHILIP.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	1.	439
	10.	1020
	12.	1108
	19.	392
	33.	700.
II.	2.	1020
	4.	453
	7.8.	911
	15.	903
	20.	971
	29.30.	440
III.	7.8.	734

Cap.	Verſ.	Pag.
	15.16.	1018.1020
	21.	756

AD COLOSS.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	9.	853
	18.	467
	20.	756
	24.	1108
II.	2.	853
	6.	126
	10.15.	429
	16.	1142.1161
	18.	467.1017
	19.	751.753.756
	21.	644.1123
	22.	871.928.930.1016. (1123
	23.	647.757.871.930. (1016.1020
	24.	1108
III.	1.2.	939
	20.	583

I. AD THESSAL.

Cap.	Verſ.	Pag.
IV.	11.	1016
	12.	1047
V.	17.	1016

II. AD THESSAL.

Cap.	Verſ.	Pag.
II.	4.	1217.ſeq.
	7.	648
III.	8.	1047
	10.	1020
	12.	490

I. AD TIMOTH.

Cap.	Verſ.	Pag.
I.	7.	362
II.	2.3.4.	213.644
	5.	787
	8.	363.933
	15.	535

Ca.

Cap.	Verſ.	Pag.
III.	2.	646.649
	1.2.	392.490.650
	6.	534
	7.	468.471.483
	10.	392.483
	11.12.	649.
	17.	380
IV.	1-4.	623.1123.1126
	12.	584
	14.	362.393.471
V.	9.	650
	11.	615
	14.	615
	15.	648
	19.	445
	II. AD TIMOTH.	
I.	6.	362.393
	10.	720
II.	4.	645
	19.	1120
III.	16.17.	1012
	AD TIT.	
I.	5.6.7.	437.438
	6.	627.649.650
	8.	646
	15.	459.1126
II.	4.	645
	AD HEBR.	
I.	3.	697
	7-14.	174
	14.	791
II.	14.	803.911.
V.	1.	120
	4.	479
	6.7.8.	118
VI.	4.	385
VII.	23.24.	118.121.157

Cap.	Verſ.	Pag.
	27.	121
IX.	24.	212.971
	25.	121
X.	14.	120
	18.	178
	22.	853
	24.	154
	25.	936
XI.	32.	610
XII.	22.	756.795
	23.	700.795
XIII.	4.	596.621.645
	10.	173
	13.14.	967.971
	16.	118.120
	EPIST. JAC.	
II.	21.23.	562
	I. PETRI.	
II.	9.	402
	13.	1014
V.	1.	441
	1.2.	439
	3.	415.470
	I. JOH.	
I.	7.	697.699
	8.	1026
II.	2.	699
IV.	1.	468
	3.	648
V.	21.	869
	EPIST. JUDÆ.	
	23.	899
	APOCALYPSIS.	
I.	13.	911
IV.	10.11.	824
V.	5.	977
	8.	791

Cap.	Verſ.	Pag.	Cap.	Verſ.	Pag.
VIJ.	2.	794	XVII.	1.	414.1215
VIII.	3.4.	758.792.794		5.	281
	5.	794		15.	1215
IX.	11.	1014		18.	414
	21.	71	XIX.	10.	756.810
X.	1.	794	XXI.	16.	977
XIV.	11.	198	XXII.	19.20.	753
	13.	700.703			

INDEX V,

Authorum Eccleſiaſticorum, S. Conciliorum & Patrum, qui laudantur, vel vindicantur.

A

Ambroſius de S. Cœna, 87. quo ſenſu de S. Cœna tanquam ſacrificio loquatur? 123. De Melchiſedeco, 153.159. De Canone Miſſæ & Conſecratione, 217. De Vaſis ſacris, 237.241. De Linguæ peregrinæ uſu, 284. De populo *Amen* ſuccinente, 295. De dignitate ſacerdotali, 356. De Paulini ad Epiſcopatum Vocatione, 372. Epiſcopos à Preſbyteris non diſtinguit, 446. Vindicatur, 447. Matrimonium quo ſenſu dicat *myſterium*? 537. in diverſis cauſis vindicatur, 569.570. 582. De velandis Virginibus quid ſentiat? 609. De Conceptione B. Virginis, 614. De divite avaro, 706. Ubique eſſe orandum, 944.

Antoninus de Paphnutio teſtatur, 662.

Aretas preces Sanctorum Apoc. V. 8. non cœlitum, ſed viventium in Terra interpretatur, 791.

Arnobius reprehendit Gentiles ob Reliquiarum cultum, 841. Exprobrat Gentilibus imaginum cultum, 881.

Athanaſius, De uno Mediatore, 760. De Pallio S. Anthonii ſibi legato quid dicat? 857. De ipſomet Antonio ejus teſtimonium, 859. Deum nulla effingi poſſe imagine, 868. Idolorum inventionem à malo eſſe dicit, 884. Quæſtiones ad Antiochum perperam ipſi tribuuntur, 926. Non eſſe peregrinandum religionis ergo, 947. An ſit author libri de Vita Antonii? 1042. Quid de cœlibatu Epiſcoporum & Monachornm ſentiat? 1052.

Athenagoras de Sacrificiis Chriſtianorum, 185. De Divortii cauſis, 574.

Augu-

Auguſtinus de Euchariſtia infantibus porrigenda, 54.55. de calice ſacro. 62. de Cœna Emauntica, 75. de Cœnæ ſacræ ſumendæ tempore, 78. quomodo Chriſtus in Euchariſtia immoletur? 137. De ritu celebrandæ S. Cœnæ, 138. quo ſenſu Euchariſtiam Sacrificium appellârit? 140. 152. 180. De Melchiſedeco, 153. de loco Malach. I. 11. 163. 166. De altari Chriſti, 174. Ejus ſacrificii definitio, 182. De ſacrificio Chriſtianorum, 183. quo ſenſu Chriſtum in Euchariſtia offerri dixerit? 187. explicatur & vindicatur, 188. ejus de Signis axioma generale, 188. S. Cœna ipſi ſacramentum ſacrificii eſt, 194. De oblationibus & orationibus pro defunctis, 202. Non ſemper ſibi conſtat, 202. de Sacrificiis Chriſtianorum, 206. de honore Martyrum, 207. In celebratione Euchariſtiæ, 208. De oblatione munerum in Euchariſtia, 212. ejus regula, de Apoſtolica traditione, 222. Fallax eſt regula, ibid. De vernaculæ linguæ uſu, 275. De verſionibus S. Scripturæ in vernaculas linguas, 285. Non eſt author libri quæſtionum V. & N. Teſt. 352. de quatuor Apoſtolorum generibus, 356. De ordinatione Miniſtrorum ib. Quo ſenſu ordinationem dicat Sacramentum? 363. Pauciſſima agnoſcit ſacramenta, 364. Manu injecta Presbyter ordinatus fuit, 372. Pandit originem Tonſuræ Sacerdotum, 407. De Petri principatu 436. Epiſcopos, cum Presbyteris eoſdem facit. 446. De Aerio Hæretico, 363. Hieronymi de S. Petri damnatione ſententiam refutat, 465. De Petri primatu, 467. De electione Epiſcoporum per plebem, 488. de Sacramento inter Chriſtum & Eccleſiam, 534. De Matrimonio, item de numero Sacramentorum, 536. de divortii cauſis dubitanter loquitur, 568. Ejus regula de interpretatione Evangeliſtarum, 570. B. Virginem cœlibatum voviſſe ait, 614. 515. Ejus querula proteſtatio de negotiis ſecularibus ſibi judicandis, 679. Monachis ex manuum labore victitandum eſſe docet, 691. Animas poſt mortem purgari negat, 706. De piè defunctorum ſtatu, 709. Ultimum quadrantem ſolvere quid ei ſit? 726. 727. Ejus de loco Luc. XVI. 9. ſententia, 729. Item de ſenſu loci 1. Cor. III. 12. 629. 733. Ejuſdem de igne purgatorio ſententia, 737. examinatur, 739. 740. de uno Mediatore, 759. de loco illo Eſaj. LXIII. 16. Abraham nos neſcit, &c. 763. rejicit Sanctorum invocationem, 769. 777. de hominum mediatione, 782. Unum eſſe mediatorem probat, 787. De viſione beatorum cœlitum, 799. expoſitiones ſuas in Jobum ipſe rejicit, 806. Quomodo Deum, & quomodo homines colamus, 813. Templa ſoli Deo exſtruenda, 815. Primus δουλείας & λατρείας diſtinctionis author eſt, 817. examinatur

tur & explicatur fuſiùs, 818.ſeq. de animarum fidelium poſt obitum ſtatu, 827. Vindicatur & explicatur, ibid. de ſuppoſititiis Martyrum reliquiis queritur, 843. 859. de reliquiis liberiùs locutus eſt, 857. 858. Miracula ſciſcitantibus reſpondet, 861. Deum nulla imagine effingendum, 868. De Simulachris Gentilium, 891. De imaginum cultu vindicatur, 927. de locorum peculiarium ſanctitate, 937. de falſis miraculis, 937. Ubique orandum eſſe, 946. In hoc ipſo vindicatur, 948. Ad Chriſtum non per itinera longa veniendum eſſe, 948. Miracula exiguo loco habet, 961. De terræ Sanctæ miraculoſa virtute, 978. Ejus Monachi inſtitutio, 1036. vindicatur, 1043. ſeq. 1046. Laborandum eſſe monachis, 1044. 1046. De Dæmoniorum doctrina in interdicto certorum ciborum, 1124. Nullas certas jejuniorum leges fuiſſe in Eccleſia primitiva obſervatas, 1145. vindicatur ibid. de tempore jejunia celebrandi, 1155. Feſta ſolemnia Eccleſiæ commemorat, 1161. tempora non ſerviliter eſſe obſervanda, 1168.

Auguſtanæ Confeſſionis querela de Monachis, 1032.

B

Balſamon Concilii Chalcedonenſis Canonem VI. de non abſolutè ordinandis Epiſcopis, explicat, 494. de cœlibatu Eccleſiaſticorum agit, 633. 638. 655. 656. De συνεισάκτῳ muliere non habenda quid ſentiat? 662.

Baſilius de S. Cœna domi exhibita, 87. Quomodo imago & id cujus eſt imago idem ſit, 186. Ejus Liturgia de Canone Miſſæ, 215. Verba conſecrationis clara voce pronunciari præcipit, 301. Vindicatur de cœlibatu Sacerdotum, 655. De muliere συνεισάκτῳ quid tradat? 663. Monachis ex manuum labore vivendum eſſe docet, 691. De Angelorum & Sanctorum cœlitum notitia quid? 827. Imagines adorandas eſſe nuſpiam docuit, 926. Ejus inſtitutio Monachi, 1036. explicatur & vindicatur, 1042. 1045. De juvene Matth. XIX. 21. 1076.

Beda, de communione ſub utraque, 88. Presbyteros ſeptuaginta diſcipulorum typum geſſiſſe tradit, 458. De tonſura Petri quid ſentiat, 409. De Furſæi viſione ignis purgatorii, 713. De domo B. Mariæ, 981.

Bernhardus de matrimonio non prohibendo Eccleſiaſticis, 519. De Clericorum incontinentia conqueritur, 1030. Querela ejus de Monaſteriorum corruptela, 1050.

Bonifacius Martyr de Vaſis ſacris in Euchariſtia, 237.

C

Canones Apoſtolici de Cœlibatu Clericorum quid tradant? 633.

Carolus Magnus de Imaginibus quid? 886. Ejus de Epiphanii Epiſtola contra imagines teſtimonium,

nium, ibid. Liber ejus, *Capitulare* dictus, cultum imaginum impugnat, 887. Sorbona Pariſienſis eundem defendit, ibid. quomodo repertus & editus fuerit? 910. Vindicatur, 913. ſeq. peculiariter, 919. Ejus ad Papam Adrianum ſermo, 907. Synodum Francofurtenſem cogit, 908. Conſtantinum Cypri Epiſcopum erroris convincit, 919.

Caſſiodorus de Paphnutii hiſtoria in Concilio Niceno teſtatur, 662. Ejus formulæ, quibus reges Gothorum in gradibus prohibitis diſpenſabant, 673.

Chryſoſtomus quo ſenſu S. Cœnam appellaverit Sacrificium? 140. 180. de Melchiſedeco, 153. 159. de loco Malachiæ I. 11. item de myſtica menſa, 164. 165. de altari Chriſto, 174. de loco Act. XIII. 2. 174. de Sacrificio Euchariſtiæ, 182. De Sacrificiis Chriſtianorum, 186. explicatur & vindicatur, ibid. De memoriis Sanctorum in celebratione Euchariſtiæ, 222. De Vaſis ſacris, 237. De tunicis albis, 240. De iis qui in Euchariſtia non communicant, 253. 254. explicatur & vindicatur, ibid. De Eremitis veteribus, 262. De dono, quod Timotheus per impoſitionem manuum accepit, 393. de Corona Sacerdotum, 407. De Epiſcoporum poteſtate, 443. Epiſcopos à Presbyteris non diſtinguit, 446. De electione Matthiæ in Apoſtolum, 471. De Meletii relegatione, 482. De electionibus Epiſcoporum queritur, 488. De conjugio ſpirituali Chriſtum inter & Eccleſiam, 535. 537. De divortii cauſis, 569. 575. De verbo ἐκβάλλειν τὴν γυναῖκα, 633. ejus de nuptiis ſecundis ſententia, 652. De συνεισάκτῳ muliere, 659. 660. Animas poſt mortem purgari negat, 706. De piè defunctorum ſtatu, 708. ejus de loco 1. Cor. III. 12. ſententia, 735. de reliquiarum tranſlationibus, 857. Liturgia ejus nomine figmentum eſt, 927. Non eſſe religionis ergo peregrinandum, 947. vindicatur & explicatur, 971. contra illos qui ab alio quàm à Chriſto denominantur, 1017. De Monachorum veſtitu, 1031. Monachi in quibus à Secularibus diſcrepent, 1035. 1041.

Clemens Alexandrinus de S. Calicis uſu vindicatur, 70. 71. de Melchiſedeco, 153. 159. de veſtibus Sacerdot. 240. de cauſis divortii, 547. ejus de illo Pauli 1. Cor. VII. 2. ſententia, 621. Idem in conjugio vixit, 668. de pœnitentia poſt hanc vitam agenda, 709. Gentilibus buſtuariam & mortualem objicit religionem, 841. genios defunctorum coli, ibid. Deum nulla imagine effingi poſſe, 868. Pingendi artificium improbat, 882.

Clemens Rom. Quo ſenſu S. Cœnam ſacrificium appellârit? 140. de veſte Sacerdot. 243. Exorciſtarum ordinem nullum agnoſcit, 375. de conjugio Presbyterorum, 666. vindica-

dicatur & explicatur, 668. Canonum & Conſtitutionum ejus nomine proſtantium dubia eſt authoritas, 668. quòd Gentiles Deorum ſuorum imagines coluerint, 881.

CONCILIA ET SYNODI.

Concilium Africanum de cœlibatu definit, 638.

Agathenſe de tonſura Sacerdotum, 407. Virgines ante quadrageſimum ætatis annum velari prohibet, 638.

Ancyranum de Chorepiſcoporum inſtitutione agit, 458. Matrimonium non prohibet continentiam profeſſis, 544. 654. idem vindicatur & explicatur, 658.

Antiochenum de iis qui non communicant, 254. De Epiſcoporum ſupra Presbyteros & Diaconos poteſtate, 450. Chorepiſcopos veri nominis Epiſcopos fuiſſe, 458. De jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473. De Epiſcopis titularibus, 498. De uxore συνεισάκτῳ Pauli Samoſatheni, 659.

Arelatenſe II. de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473. De divortii cauſis, 567. 568. Deſertoribus Monachis vim nullam infert, 1050.

Avernenſe de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473.

Aurelianenſe de calice non miſcendo, 308. III. De jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473. Matrimonium non prohibet continentiam profeſſis, 544. II. De vicibus officii Clericorum.

Barcinonenſe de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473.

Baſileenſe Reſervationibus Papalibus ſe opponit, 476. 478. Papæ leges præſcribit, 521.

Cabilonenſe de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473. Servorum conjugia nonniſi per dominorum voluntatem rata eſſe ſtatuit, 593. Peregrinationibus religioſis ſe opponit, 958.

Cæſarauguſtanum Virgines ante quadrageſimum ætatis annum velari prohibet, 609.

Carthaginenſe II. de jure vocandi miniſtros, 473. De non ordinandis Epiſcopis abſolutè, 494.

III. De jure eligendi paſtores Eccleſiæ, 472. 473. Invocationem Sanctorum damnat, 769.

IV. De veſte alba Sacerdotis quid ſtatuat? 241. De conſenſu parentum in filiorum matrimoniis; 586. Nuptias earum non damnat, quæ Virginitatem jam profeſſæ erant, 616. Ψευδεπίγραφον eſt de ordinibus, 401. de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros quid ſtatuat? 473. de cœlibatu Sacerdotum, 656. Monachos Epiſcopis ſubjicit, 1048.

V. De cœlibatu Clericorum quid? 638. Contra falſas reliquias & ficta miracula decernit, 842. 843.

Chalcedonenſe de Diaconiſſarum functionibus, 371. Vetat quemquam ordinari abſolutè, 494. Vindicatur idem, 497. Clericos & Monachos militiam ſequi cur prohibeat? 1050.

Claro-

Claromontanum nonniſi Papalium mancipiorum conventiculum fuit, 1119.

Conſtantienſe Inſtitutionem S. Cœnæ ſub utraque,& Eccleſiæ praxin in S.Cœna celebranda agnoſcit,67. 68.71.A Luthero Non-obſtantienſe vocatur,71. Papam ſubjicit Concilio, 1204. Idem confirmatur à Martino Papa V.1205. Caput Joh. Baptiſtæ Romæ haberi dicit,843.

Conſtantinopolitanum III. De ordinibus Eccleſiæ miniſtrorum agit, 374. De libris Dionyſii Areopagitæ de Hierarchia Eccleſiæ quid? 432. De jure vocandi Eccleſiæ miniſtros,473.

IV. Seculares ab Epiſcoporum electione arcet,486.

VI. Cultum imaginum cur probârit? 913. Oecumenicum cur haberi debeat? 915.Quale fuerit deſcribitur, 916.

VII. Contra Imaginum cultum celebratum fuit,916.

VIII. Oecumenicum Latinis cluet, 916.

IX. Græcis octavum habetur contra Latinos,917.

Elibertinum De divortii cauſis agit, 567. De Cœlibatu Sacerdotum, 654. Prohibet uxores Epiſcopis in Miniſterio Eccleſiæ conſtitutis, 656.563. Ejus authoritas diſceptatur,663. Prohibet accenſionem cereorum in Cœmiteriis, 838. explicatur & vindicatur,839 De cultu Imaginum quid ſtatuat? 883.

Florentinum quid de miſtione S.Calicis ſtatuat? 307. De ordine ſacerdotali, 360. Papæ poteſtatem definit, 422. Conſenſum mutuum cauſam efficientem eſſe dicit matrimonii,531. Purgatorium aſtruit, 745.

Francofurtenſe Hiſtoriam imaginis Chriſti Edeſſanæ rejicit,888. Capitulare Caroli M. probat, 887. Adrianum Papam ob Imaginum cultum falsè perſtringit, 907.908. Imaginum cultum damnat,913. Ejus Canon II. citatur de Synodo Nicena II. 917. Ejus Titulus vindicatur,920.

Gangrenſe cœlibatum Clericorum abrogat,631. Niceno poſterius fuit, 634. Ejus authoritas vindicatur, 635.

Gentilliacenſis Synodus quid de imaginibus decernat? 915.

Laodicenſe populum arcet ab electione Epiſcopi,484. Sanctorum invocationem damnat, 769. Angelorum cultum rejicit,773.

Lateranenſe de linguæ vernaculæ uſu in cultus Divini celebratione quid? 277. Ne quis Epiſcopus ſine titulo ordinetur,491. Vocem *Titulus* pravè interpretatur, 494. Reliquias novas recipi vetat, 844. Itemque novas religiones ſeu ordines Monachorum,1054.

Londinenſe de Epiſcopis titularibus quid ſentiat? 497.

Lugdunenſe contra falſas reliquias & ficta miracula decernit,842. Papalium

palium mancipiorum Conventiculum fuit,1119.

Machlinienſe cavit, ne Eccleſiaſtici ultra duas horas prandium prorogarent,1128.

Mediolanenſe Sanctorum reliquias tangi vetat,830.

Milevitanum de divortii cauſis agit, 574. In cauſa divortii lege Imperiali opus eſſe ſancivit,673.

Moguntinum contra miſſas privatas decernit, 256. Sanctorum invocationem improbat, 783. Imagines adorandas eſſe negat,889.

Nannetenſe miſſis privatis ſe opponit, 256. 258. Sacerdotibus injungit, ut cooperatores habeant, 266. De jure eligendi Paſtores Eccleſiæ decernit,472.

Nicenum I. De ſacrificio corporis Chriſti quid ſentiat? 181. 184. de jure eligendi Paſtores Eccleſiæ,472. de cœlibatu Sacerdotum,655. vindicatur,657. Decernit pœnam eorum, qui in religione prævaricati fuerint,1120. Indulgentias ignoravit,1120. De Catharis ſancit χειροθετουμένους αὐτοὺς μένειν οὕτως ἐν κλήρῳ, 364. De Matrimonio caſto, 529. Presbyteris vetat uxores παρεισάκτους,654.

II. De jure vocandi Eccleſiæ miniſtros quid ſtatuat? 473. Electionem Epiſcopi per magiſtratum irritam reddit,485. Imagines venerari jubet, 889. Imagines Dei damnat, 899. Oecumenicumne fuerit? 916.

Neo-Cæſarienſe de Epiſcoporum à Presbyterorum differentia quid ſtatuat? 456. Matrimonium continentiam profeſſis non prohibet, 544. De divortii cauſis quid? 567. 568. Conjugium Presbyterorum admittit, 654. Vindicatur & explicatur.657.

Pariſienſe II. de jure vocandi Eccleſiæ Miniſtros quid ſtatuat? 473. Ejus de Epiphanii contra imagines Epiſtola teſtimonium,886.

Placentinum vetat quemquam ordinari ſine titulo,494.

Rhemenſe de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros,473.

Romanum Virginem ante 72. ætatis annum conſecrari vetat,609.

Sardicenſe de jure eligendi Eccleſiæ Miniſtros,472.

Toletanum III. Conſenſum Parentum in filiorum matrimoniis poſcit, 586. Miſſas privatas damnat, 267. de jure eligendi Miniſtros Eccleſiæ quid? 472.

IV. Quid de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros ſtatuat? 473. De Voto continentiæ, 545. De nuptiis earum, quæ virginitatem jam profeſſæ erant,616.

Triburienſe de cauſis divortii quid ſtatuat? 567.

Trullana Synodus Canonem Apoſtolicum de cœlibatu ſugillavit, 634. Canonem Concilii Carthagin. de cœlibatu Sacerdotum interpretatur,656. Abſtinentiam à conſortibus κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους Sacerdotibus

dotibus imperat, 662. Ejuſdem authoritas aſſeritur & vindicatur, ib.

Vaſenſis Synodus II. Papam in Oratione Miſſali nominandum ſancit, 226. quando illud Kyrie eleiſon invectum fuerit? 246 quando habita fuerit hæc Synodus? 247. 248.

Weſtmonaſterienſis Synodus focarias uxores clericis interdicit, 654. 661.

Wiennenſis Synodus indulgentiarum abuſum notat, 1097. Papalium mancipiorum Conventiculum fuit, 1119.

Wormatienſis Synodus de mixtione vini & aquæ in ſacro Calice quid ſtatuat? 308. Item de cauſis divortii, 568.

Cyprianus de Communione Calicis, 66. vindicatur, 70. 87. De immolatione Chriſti, 137. De ritu celebrandi S. Cœnam, 138. De loco Malach. I. 11. 164. 165. De ſportulis, 199. De oblationibus quid ſenſerit? 201. De Sacrificiis pro defunctis, 202. Ad originem Dominicæ traditionis revertendum eſſe, 234. De mixtura calicis, 309. De Sacerdotibus peccato contaminatis, 355. de Epiſcopo Schiſmatico, ibid. De Novati ordinatione, 444. De jure eligendi Eccleſiæ miniſtros, 747. De nuptiis earum, quæ Virginitatem jam profeſſæ erant, 616. explicatur & vindicatur, 618. Ei liber *de ſingularitate Clericorum* perperam tribuitur, 660. Dehortatur presbyteros ab aſcititiis mulierculis, ibid. de Simeonis cantico, 701. De piè defunctorum ſtatu, 709. Purgatorium Pontificiorum ignorat, 738. quid intelligat per ignem, 739. De pœnitentium ſtatu in hac vita, 739. Sanctorum interceſſionem ab Origene didicit, 768 de habitu Virginum, 1082. Pro indulgentiis gratis citatur, 1121. Ejus vox: *unde venit iſta traditio?* 1156.

Cyrillus Alexandrinus quid de loco Zach. IX. 11. ſentiat? 720.

Cyrillus Hieroſolymitanus de Catecheſi & Catechiſtis agit, 381. Quo ſenſu matrimonium dicat *Myſterium*, 537. De Sacerdotum à conjugio abſtinentia quid? 669. Hic idem Cyrillus ex Jeſuitarum officinis prodiit, 667.

D

Damaſcenus de Melchiſedeco, 155. Summæ inſipientiæ & impietatis eſſe dixit, Deum velle effingere, 897.

Dionyſius Alexandrinus de populo Amen Sacerdoti ſuccinente, 295.

Dionyſius Areopagita de Thymiamate, 245. de Communicantibus in Euchariſtia, 253. Νοθείας arguitur, 431. &c. De Oratione pro defunctis, 707. De precibus Sanctorum viventium pro viventibus agit, 825. Idem negat Ordinationem quicquam in homine imperito efficere, 355. De Ordinibus Hierarchicis quid ſentiat? 374. De tonſura Clericorum, 404. Primus Hierarchiæ in Eccleſia meminit,

minit, 411. Νοθεία ejus pluribus demonſtratur argumentis, 412. 432.& ſeq. 1031.

Dionyſius Exiguus Concilii Neocæſarienſis acta latinè convertit, 657. Itémque Ancyrani, 658. Nec non Niceni I. ibid. De Epiſcoporum poteſtate quid ſentiat? 458. De Concilio Grangrenſi, 634.

E

Egeſippus de Jacobi Apoſtoli in Epiſcopum Hieroſolymitanum ordinatione, 450.

Epiphanius de Melchiſedeco quid? 153.159. De more recitandi nomina defunctorum, 202. Feriarum quartæ & ſextæ Synaxin & jejunium ab Apoſtolica traditione falſò arceſſit, 222. Ordinandi jus etiam Presbyteris competere, 462. explicatur & vindicatur, 463. Aërium impugnat, 464. Apoſtolos omnes ſeſe caſtraſſe ait, 612. Virgines à Monaſticis diſtinguit, ibid. De nuptiis earum, quæ Virginitatem profeſſæ erant, 616. explicatur & vindicatur, 619. De Epiſcopo liberos gignente, 655. De συνεισάκτοις Presbyterorum uxoribus, 659. explicatur & vindicatur, 663. Collyridianorum Mariolatriam refellit, 575. ejus liber de Vita Prophetarum dubiæ fidei eſt, 857.860. Thalmudicis ſomniis & commentis ſcatet, 860. Carpocratianos ob cultum imaginum Jeſu accenſet Hæreticis, 877. Iconoclaſta fuit, 885. ſeq. ejus diſcipuli qui fuerint? 886. De Meſſalianorum hypocritico veſtitu, 1028.

Euſebius de Concilio Niceno I. in articulo de S. Cœna, 184. De Sacrificiis Chriſtianorum 185. quomodo imago, & id cujus imago eſt, idem ſit? 186. De Chriſto ſe Deo Patri offerente, 189. explicatur & vindicatur, ibid. Polycratis teſtimonium de Johanne Apoſtolo Sacerdotali veſte induto, 237. De populo Amen Sacerdoti ſuccinente, 295. De Origene prædicante ante manuum impoſitionem, 480. De Unctione Sacerdotali, 405. explicatur, ibid. De Pauli Samoſatheni focaria conjuge, 654. Presbyteris in miniſterio conſtitutis ab uxorum conſortio abſtinendum, 667. Ejus de Epiſtola Clementis Rom. elogium, 668. De duplici Chriſtianorum genere, 669. Ejus de Smirnenſis Eccleſiæ facto circa corpus Polycarpi, 771. à Jeſuitis Arianæ Hæreſeos arceſſitur, 772. De mediatoribus Gentilium apud deos ſuos, 782. De Baalis Phœnicum oſculo teſtimonium, 836. Epiſtola Smyrnenſium de Polycarpi oſſibus terræ conditis, 838. ejus fabula de Hæmorrhouſa muliere, 852. Deum nulla effingendum eſſe imagine, 868. Epiſtolæ Chriſti ad Abgarum meminit, 878. Imaginum uſum ab Ethnicis manaſſe ait, 883. De imagine Conſtantini M. Romæ locata, 884. De Filio Dei apud quercum Mamreh Abrahamo apparente, 923. De Helena Hieroſolymas eunte, 959. Crucis

cis per Helenam inventæ nuſpiam meminit,973. explicatur & vindicatur,975. Alcibiadis hiſtoriam refert,1132. Montanum νηστείας νομοθετήσαντα vocat,1145. ſeq. vindicatur,1146.

Euthymius quid de cauſis divortii ſentiat? 569.

F

Fulgentius peccata in ſeculo futuro nulla remitti docet,723.

G

Gelaſius negat Spiritum Cœleſtem ad conſecrationem myſterii venire,ubi ſceleſtus conſecrat,356.

Gelaſius Cyzicenus de actis Concilii Niceni quid? 531. 655. 657. de Paphnutio teſtatur,662.

Gregorius I.de celebratione S.Cœnæ, 138. Canonem Miſſæ non eſſe ab Apoſtolis traditum,209. fuit ejus conſarcinator, ibid. De communicantibus in Euchariſtia, 253. De Unctione Sacerdotali, 405. 406. Matrimonium quo ſenſu Sacramentum dicat? 537.

Gregorius M. de loco Job.V.1. quid ſentiat? 806. 807. Clericos in Monaſteriis eſſe vetuit,1042.

Gregorius Romanus de S. Cœnæ aſſervatione,87. de Communicantibus in Euchariſtia, 253. Purgatorii architectus fuit,735.

Gregorius Nazianzenus, de S. Cœna quid? 87. Baſilium M.unxit in Epiſcopum,406. ut & filium ſuum, ibid. De plebe Epiſcopum eligente,485. Quo ſenſu matrimonium myſterium dicat? 537. de Virginitate, 599. de Presbyteris uxoratis 637. Ipſe duxit uxorem,ibid. Gregor. Nyſſenum conſolatur ſuper morte uxoris, 638. animas poſt mortem purgari negat, 706. Ejus de loco Luc.XVI.9. ſententia, 729.

Gregorius Nyſſenus B.Virginem votum cœlibatus emiſiſſe ait,614.615. in conjugio ſe vivere ſcribit, 638. De Sepulchro Theodori,927.de iis, qui adeunt Hieroſolymam, 947. vindicatur,950. contra peregrinationes religioſas ſcripſit,958.

H

Hieronymus de adminiſtratione Euchariſtiæ, 120. de celebratione S. Cœnæ,158. de Melchiſedeco,152. de jugi ſacrificio, 161. Canonem Miſſæ non eſſe ab Apoſtolis traditum,209. de traditionibus Apoſtolicis,222. de Vaſis ſacris in Euchariſtia, 237. de albis veſtibus, 240. de Exuperio Epiſcopo Tholoſano, corpus D. in caniſtro vimineo & ſanguinem in vitro portante, 242. Epiſcopos & Presbyteros æquales eſſe ſtatuit, 343. promotos ad Sacerdotium modis illegitimis Sacerdotes eſſe negat,355. De Diaconorū munere,280. de tonſura,401. 403. conſuetudinem vocat, 408. de corona Sacerdotali,409. Petrum multis gratiæ donis excelluiſſe tradit,435.436. Epiſcopos & Preſbyteros eoſdem eſſe affirmat, 443. Epiſcopos à Presbyteris non diſtinguit,446. à Bellarmino inconſtantiæ

ſtantiæ arguitur,448. de S. Jacobo Epiſcopo Hieroſol.450. Epiſcopos Apoſtolis ſucceſſiſſe, 458. vindicatur in controverſia de Epiſcoporum ſupra Presbyteros eminentia, 464. quo ſenſu matrimonium ſacramentum dicat, 538. de cauſis divortii, 569. Virginitati nimiùm lenocinatur,598.ejus de mulieribus ſororibus ſententia, 623. de Siricio conqueritur, 636. orbem conjugatis Clericis plenum eſſe dixit, 662. ex nimio affectu matrimonio æquo infenſior fuit, 666. de piè defunctorum ſtatu,709.quid de loco 1. Cor. III.12. ſentiat? 735. Sanctorum ubiquitatem ſtatuit, 827. contra affectatum amictum, 1027. Ejus de invocatione Sanctorum ſententia,774. Ejuſdem error de ſanctis,775.ubi Agnus,ibi ſancti eum ſequuti,814. Martyrum reliquiis quem fieri honorem velit? 839. reſpondet,cur cerei accendantur? 863. Deum nulla imagine effingi poſſe,868.fuſiùs de peregrinatione Hieroſolymitana agit, 949. an peregrinationes commendârit? 978. contra eos,qui ab alio quàm à Chriſto nominantur? 1017. de Monachis divitibus, 1030. Monachorum veſtitum hypocriticum deſcribit,1031. Monachatus plangentis officium habet, 1035. ejus inſtitutio Monachi,1036. vindicatur, 1045. Jejunia à quo primùm inſtituta? 1156.Cur in Eccleſia dies cœtûs conſtituti fuerint? 1162. unum diem altero ſanctiorem non eſſe,1163. vindicatur,1168.

Hilarius quid de Presbyteris Ægyptiis teſtetur? 443. Locorum Venerationem explodit,933.

Hincmari contra cultum imaginum & Concil.Nicen.II.Epiſtola,920.

I

Ignatius ſeu Pſeudo-Ignatii Epiſtolæ de Communione ſub utraque, 70. de συνακολούθοις locutus non Acoluthos indigetat, 375. ejus Epiſtolæ νοθείας arguuntur, 411.412. quomodo paſſus ſit? 435. Quomodo Spiritus ejus Deum nactus Trallenſes ſalutârit? 825. Jejunium diei Dominicæ rejicit, 1158.

Innocentius I. Papa Rom. de ſecreta pronuntiatione Verborum conſecrationis decernit,303.

Joſephus Ægyptius τὸ ἐκβάλλειν τὴν γυναῖκα quomodo Arabicè reddat? 633.

Joſephi Judæi de Eſſæis animarum immortalitatem aſſerentibus teſtimonium 744.

Irenæus de loco Malach.I.11.163.164. 165. De Oblationibus munerum in Euchariſtiæ celebratione, 211. 212. Preces Sanctorum Apoc. V.8. de viventibus interpretatur, 791. Quo ſenſu Mariam vocârit Evæ παράκλητον conſolatricem? 822. Idem explicatur,826. Gnoſticos ob cultum imaginis Jeſu hæreticis acceſet, 877. Jejuniorum obſervationem liberam olim fuiſſe, 1145.

Iſidorus Acolutorum nullam facit men-

mentionem, 375. raſuram clericalem Apoſtolicæ inſtitutionis eſſe aſſerit; ſed non probat, 408. De corruptione Cleri, 421. duo Clericorum genera deſcribit, ibid.

Juſtinus Martyr de Communione ſub utraque vindicatur, 70. oblationum vel precum pro defunctis nuſpiam meminit, 195. explicatur & vindicatur, 201. De Angelorum & Sanctorum adoratione quid ſentiat? 206. De Canone Miſſæ, 212. De Euchariſtiæ celebratione, 243. De populo Amen ſuccinente, 295. Exorciſtarum Ordinem neſcit, 375. ejus ad locum Matth. XIX. 9. explicatio, 651. de piè defunctorum ſtatu, 672. Solum Deum adorandum eſſe, 769. 771. 822. non Angelos, ibid. Bethlehemiticos infantes in Cœlo Dei clementiam pro nobis implorare ſcribit, 825. Opus orthodoxarum quæſtionum ei falsò adſcribitur, 857.

L

Lactantius de divortii cauſis quid ſentiat? 569. De Simulachris Gentilium, quòd deos eſſe non crediderint, 881. Religionem nullam eſſe dixit, ubi ſimulachrum eſt, 883.

Leo I. quid de divortii cauſis? 569.

M

Minutius Felix in Octavio, de altari quid? 119. reliquias oppugnat, 841. Gentes Deum unum colere pertendit, 874. Crucem ipſe non coluit, 885. 976.

Moſes Ægyptius Concilii Chalcedonenſis Canonem VI. de non ordinandis abſolutè Epiſcopis, explicat, 494. Vindicatur, ibid.

N

Nicetas Choniates, de verbis Chriſti Joh. XX. 21. 480. Dei ſimilitudinem nullam dari, 868.

Nicephorus de Macedoniana muliere ſacrum panem accipiente teſtatur, 83. Scripta Ignatio tributa ſpuria eſſe aſſerit, 412. Ejus de Luciano Martyre teſtimonium, 267. Vindicatur, 268. Idem de Paphnutio teſtatur, 662. De Nazianzeni conjugio teſtatur, 638. Nullas Dei imagines eſſe faciendas pertendit, 868. Apoſtolos dies feſtos nullos inſtituiſſe aſſerit, 1161.

O

Oecumenius de loco Act. XIII 2. 174. de Diaconorum munere, 380. Epiſcopos à Presbyteris non differre ſcribit, 446. quo ſenſu matrimonium myſterium dicat? 537. ejus de nuptiis ſecundis ſententia, 652. ejus de loco 1. Cor. III. 12. ſenſus, 736.

Optatus Milevitanus contra raſuram Clericorum, 401.

Origenes de uſu Calicis ſacri, 720. quòd Chriſtiani aras habeant, 119. de Sportulis, 199. de Oblationibus in memoriis defunctorum, 202. de Diaconorum munere, 380. ejus teſtimonium de Ignatii ſcriptis, 435.

de jure eligendi Eccleſiæ miniſtros, 474. de Epiſcopis divortia concedentibus, 569. ſacrificium indeſinens offerentem perpetuæ caſtitati ſe devovere, quo ſenſu dixerit? 669. de piè defunctorum ſtatu, 708. primus Sanctorum interceſſionem docuit, 768. 822. bonus eſt interpres, ſed malus dogmatiſtes, ibid. explicatur & vindicatur, 826. Commentarius in Lamentationes & Jobum falsò illi inſcribitur, ibid. Judæis objicit reliquiarum cultum, 841. Deo nullam ſimilitudinem eſſe faciendam, 868.

P

Pacianus de Unctione Sacerdotali quid ſentiat? 405. De Siricio Papa cœlibatum obtrudente, 636.

Paphnutius de malis ex prohibitione conjugii ortis teſtatur, 627. Legem de Clericorum cœlibatu in Concilio Niceno repreſſit, 731. 655. 657. Vindicatur, 662.

Philoſtorgii teſtimonium de Luciano Martyre Euchariſtiam abſque menſa celebrante, 120. in carcere Euchariſtiam participante, 268. De Ulphilo Gothorum Epiſcopo teſtatur, 441. 444.

Photius Patriarcha Conſtantinopol. quid de libris Dionyſii Areopagitæ? 432. 433. De cœlibatu Sacerdotum in Nomocanone, 655. Diſtinguit inter uxorem & mulierem συνείσακτον, 659.

Pollentius de cauſis divortii, 569.

Pontificum Romanorum reſcripta de jure vocandi Eccleſiæ miniſtros, 473.

Primaſius Epiſcopi & Presbyteri æqualitatem aſſerit, 446.

Procopius de Eunuchis Eſaj. LVI. 5. quid ſentiat? 595. Edeſſenæ imaginis Chriſti nuſpiam meminit, 878.

Proſper de Apoſtolorum poteſtate teſtatur, 481.

Prudentius docet, quo tempore Martyrum imagines in templis pingi cœperint, 878.

R

Ruffinus quid de muliere prædicante prodat? 380. Ejus de Paphnutio teſtimonium, 662. De Therapeutis & Aſcetis. 1067.

S

Sedulius Epiſcopi ac Presbyteri ταυτότητα καὶ ἰσοτιμίαν aſtruit, 446.

Siricii Papæ de purgatorio igne pœnitentium ſententia, 739. Primus Monachos lege canonizavit, 1043.

Socrates Hiſtoricus docet, ad quid olim ſubdiaconi in Eccleſia adhibiti fuerint, 367. Quomodo Catechumeni ad munia externa adhibiti, 370. De ritibus Eccleſiæ agit, 398. Cœlibatum Clericorum improbatum in Concilio Niceno teſtatur, 631. De Euſtathio conjugium Clericorum impugnante, 635. De Paphnutio intercedente legi de Cœlibatu Clericorum, 662. Jejuniorum certas leges Eccleſiam nullas

las obſervaſſe dicit, 1145. Apoſtolos dies feſtos inſtituiſſe negat, 1161.

Sophronius de Paſtoribus verba conſecrationis pronuntiantibus, ideóque cœlitus delapſo igne abſumptis teſtatur, 302. De libris Dionyſii Areopagitæ, 433. De Ordinatione D. Jacobi in Epiſcopum Hieroſolymitanum, 450.

Sozomenus de Cœlibatu Clericorum in Concilio Niceno improbato teſtatur, 631. 655. 657. De Paphnutio quid doceat? 662. De Clericis conjugatis? 662.

T

Tatianus ſolum Deum adorandum eſſe pertendit, 771.

Tertullianus de Communione ſub utraque, vindicatur, 70. De menſa Dominica, 119. De Melchiſedeco, 153. De Oblationibus pro defunctis quid ſentiat? 198. explicatur & vindicatur, 201. De populo Amen ſuccinente, 295. De jure eligendi Epiſcopos, 474. Matrimonium non agnoſcit eſſe ſacramentum, 537. De cauſis divortii, 574. ejus de cœlibatu Clericorum ſententia, 621. vindicatur, 623. Ejus de noviſſimo quadrante ſolvendo ſententia non favet aſtruendo purgatorio Pontificio, 738. Spiritus defunctorum à gentibus coli ait, 841. De ſimulachris Gentilium, 879. Pictores fictoréſque imaginum damnat, 883. De differentia inter Cherubinos, ſerpentem æneum & imagines lege Dei vetitas, 923. De ſecundo Decalogi præcepto, 925. Gentes Chriſtianis crucis cultum impingentes inducit, 976. De ciborum delectu, 1124. De Montaniſtarum abſtinentia à carne, 1131. Non imponendum jugum jejuniorum, 1147.

Theodoreti teſtimonium de Luciano Martyre ſine menſa Euchariſtiam celebrante, 120. De jugi ſacrificio, 161. De verſione Scripturæ in linguas vernaculas, 285. Ejus teſtimonium de Edeſo & Frumentio Indorum præconibus, 380. De dono quod Timotheus per manuum impoſitionem accepit, 393. Epiſcopos à Presbyteris non diſtinguit, 446. De jure vocandi miniſtros Eccleſiæ ex Concil. Niceni Epiſtola Synodica, 472. de Lucio Ariano, 482. De divortii cauſis, 569. 570. ejus ad locum 1. Tim. III. 2. ſententia, 651. 652. Quid de loco Zach. IX. 11. ſentiat? 720. item de loco 1. Cor. III. 12? 735. Synodi Laodicenæ Canonem de Angelorum invocatione explicat, 774. Deum nulla ſimilitudine effingi poſſe, 868.

Theodoretus Cyrenſis docuit animas poſt exceſſum res curare humanas, 773.

Theophylactus de dono, quod Timotheus per manuum impoſitionem accepit, 393 Epiſcopos & Presbyteros æquales eſſe docet, 446. Ejus

de loco 1.Cor.III.12.ſententia,735.

Z

Zonaras Concilii Chalcedon. Can. VI. de non ordinandis Epiſcopis abſolutè explicat, 494. de Cœlibatu Clericorum,633.538.

INDEX VI.

Authorum Eccleſiaſticorum & profanorum, qui citantur, laudantur, notantur, vel explicantur.

A

Abacura Theodorus,432.

Abarbenel,968.

Abenezra,808.901.

Abulenſis,781.

Acoſta,666.

Ado,915.

Æneas Sylvius,67.276.638.1196.

Æſchylus,809.

Agobardus Lugdun. Epiſc. 256. 260. 902.908.

Agrippa Cornelius,519.

Ajala,1132.

Alanus,141.306.885.

Albaſpinæus , 84. 87. 88. 432. 739. 863. 1140.

Albertinus Edmundus,179.

Albertus Magnus,209.

Alcaſar,791.

Alciatus,574.

Alcuinus,224 294.301.

Alenſis, 81. 82. 529.307.867 885.1026. 1125.

Aleander Hieronymus,418.

De *Aliaco* Petrus,1055.1167.

Allatius Leo,68.87.745.1032.

Almain,530.

Alphonſus de Caſtro,464.643.1027.

Alvarez,87.

Alvarus Pelagius,144.560.

Amalarius,294.409.

Amans Servita Brixianus,80.

Ambroſius, Vide Ind. Patrum.

Amelot de la Houſſaye,1207.1208.1234.

Anaſtaſius Bibliothecarius,412.923.

De *Ancona* Auguſtinus,1101.

Andradius,73.152.

Angelus de Clavaſio,559.705.

Angelus Rocca,360.819.

Angles Joſephus,465.1104.

Anshelmus Cantuarienſis,794.

Anshelmus Laudunenſis,794.

Antiſiodorenſis,714.1119.1120.

Antoninus,209.663.712.1090.

Antoninus Florentinus,747.

De *Aquila* Petrus,357.

Aquilinius Cæſar,52.1232.1238.1240.

Aquinas, 69.120.173.291.306.371.406. 640. 643. 713. 798. 882. 1015.1129. Vide Thomas.

Aratus,874.

Aretas, Vide Ind. Pat.

Arboreus,69.

Arcudius,372.373.406.

Arias Montanus,21.801.804.977.

Ariſtenus,772.

Ariſto-

Ariſtoteles,813.893.1079.
Armachanus Richardus,465.
Arniſæus,588.
Arnobius,Vide Ind.Pat.
Arnoldus Abbas Lubecenſis,715.
Arrianus,1067.
Artemidorus,1067.
Athanaſius,Vide Ind.Pat.
Ataides Georgius,145.151.166.172.
Athenagoras,185.574.
Avenarius,1215.
Aventinus,274.308.1103.
Augerius Edmundus,675.
Auguſtinus,Vide Ind.Patrum.
Aureolus Cardin.716.
Azorius , 117.145.261.857.867.894.
1012.

B

Baijus,712.
Balæus,627.632.
Baldingerus,934.941.967.
Balſamon,772.774.Vide Ind.Pat.
Baluzius Stephanus,260.
Bannes,767.
Banoſius Theophilus,430.
Barboſa Auguſtinus,1219.
Baronius , 145.147.256.277.309.353.
401.434.435.438.608.667.844.
859.899.917.1140.
Baſilius,Vide Ind.Pat.
Baunius,641.
Becanus , 543.574.729.763.797.1060.
Beda,88.409.615.Vide Ind.Patrum.
Bellarminus , 88. 120. 121. 132.142.145.
174.179.220.272.285.306.354.389
367.389.438.467.468.525.545.
546.565.674.711.713.732.734.
744.765.805.714.815.857.882.
885.917.1093.1104.1215.1220.
Bellonius,973.974.976.
Benedictus Johannes,675.
Berengarius,139.142.
Bergamenſis,313.
Bernardinus 525.717.759.
Berneggerus,983.
Bernhardinus de Buſtis,759.
Bernhardus,Vide Ind.Patrum.
Berno,209.227.
Bertramus,294.
Beſſarion Cardinalis,210.233.838.
Beveregius,634.
Bibliander,160.
Bibliotheca Patrum,88.143.255.747.911.
Biel Gabriel, 143. 216. 264. 291. 306.
759.888.
Billet,Belthet Johannes,283.294.889.
Blaſtar Matthæus,633.
Bleſenſis Petrus , 367.
Blondellus , 22. 308.412. 442. 446.459.
462.473.476.743.
Bochartus Matthæus,358.
Bochellus,1219.
Bodinus,838.
Boethius Hector,444.
Bona Cardinalis,88.
Bonaventura , 82.307.359.396.529.715.
759.1104.
Bonifacius Martyr Vide Ind.Pat.
Boſſvetus Benignus , Meldenſis Epiſc.
63.89.891.1205.
Boutillerius,890.
Breviarium Romanum,119.374.
Brodæus,1219.
Brugenſis Lucas,62.
Bullengerus Cæſar,697.
Bullingerus Henricus,1169.

Bullarium magnum,747.
Burchardus,568.634.
Burnetus Gilbertus,1205.1234.
Bzovius,661.

C

Cabaſilas Nicolaus,84.88.301.
Cabrera,890.
Cæſarius,767.
Cæſarius Arelatenſis,1042.
Cæſar Aquilinius, Vide Aquilinius.
Cæſar Bullengerus, Vide Bullengerus.
Cajetanus, 152. 166.174.229.274.375. 408. 432. 533. 546. 569. 570. 640. 642.767.781.801.1015.1089.1095. 1115.1120.
Calixtus, Georgius, 51 68.76.84.638.
Calvinus,141.360.620.809.843.762.
Camaldulenſis Ambroſius,652.
Cameracenſis Cardinalis,1072.
Campegius,627.
Camuſius Petrus *Bellicenſis Epiſc.* 691. 1053.1133.
Caniſius,389.981.1257.
Canus Melchior,529.531.675.711.767. 1055.
Capellus Ludovicus,610.
Capiſucchi,890.
Capreolus,530.
Caramuel,748.
Caranza,774.
Caſaubonus,876.
Caſſanæus,692.
Caſſander Georgius, 68.84. 88. 209. 227. 253. 285. 294. 379. 432. 536. 587. 609. 783. 785. 842. 876. 879. 1038.1053.
Caſsiodorus, Vide Ind.Pat.
De *Caſtro* Alphonſus, 69. 464. 527. 643.649.747. 827.885.1027.1090. 1100.1235.
Caſsianus,1035.1037.1042.1048.
Catharinus Ambroſius, 453. 574. 892. 897.
*Catechiſmus Trident.*829.
Chalcondylas Laonicus,745.
Chamierus,76.430.632.638.1060.1114.
Chepmenſis,1093.
Chiſnæus,364.
Chriſtophorſonus,958.
Chriſtophorus Angelus, Græcus,104
Chryſoſtomus, Vide Ind.Pat.
Chytræus,543.
Cicero,70.403.817.831.
Circius Polonus,213.
Cirvelus,209.227.
à S.Clara Franciſcus,447.
Clarus,1233.
De *Clavaſio Angelus*.559.705.890.
Claudius Joh.108.
Clemens Alexand. Vide Ind.Pat.
Clemanges Nicolaus, 424. 629.1050. 1170.
Clemens Rom. Vide Ind.Pat.
Clichtovæus Jodocus,646.675.
Coccejus,1015.
Cocus Robertus,225.927.
Codex Juſtiniani,661.
Codex Theodoſii,661.672.
Cœleſtinus,242.
Cœlius Rhodiginus,403.432.
Corduba,1207.
Cornelius Agrippa,519.
Coſterus,641.642.1016.
Cotonus,698.891.
Covaruvias,574.
Cranzius,976.

Creyg-

Creygthonus Robertus,748.
Cujacius,584.
Cunerus,1107.
Cuſanus,256.408.646.1031.
Cyprianus Vide Ind.Patrum.
Cyrillus,Vide Ind.Pat.

D

Dallæus,62.67.84.87.181.209 237.246. 258.302.412.432. 667. 706. 708. 743. 769. 840. 858.885. 923. 1131. 1140.1155.1156.
Damaſcenus, Vide Ind.Pat.
Damianus à Goes,748.
Damianus Petrus,351.353.715.
à *Daventria* Johannes,1032.
Dedieu Ludovicus,492.
Delrio,963.
Diecmannus,747.
Dionyſius Alexandrinus,86.295.
Dionyſius Areopagita, 373. 431. Vide Indicem Patrum.
Dionyſius Carthuſianus,432.712.
Dionyſius Exiguus,657.
De *Dominis* M. Antonius,355.373.389. 417. 420. 430.476. 521.523. 545. 667.673.1040.1191.
Dominicus Soto, 642.643.647.712.890.
Duarenus,478.
Ducæus Fronto,623.
Ducheſius,224.
Dudithius Andreas.37.1191.
Durandus, 141.209.229 242.308.385. 360.376. 525. 530. 533. 889. 895. 1013.1040.1167.
Durantus,256.294.304.525.

E

Ecchellenſis,1051.
Eccius,140.525.820.915.
Edmundus Augerius,675.
Eduenſis Stephanus,209.227.
Elias Metropolit.Cretæ,654.
Emmanuel Sà,1015.1132.
Epiphanius,Vide Ind.Patrum.
Eraſmus Roterd. 174.256.348.432.532. 565.574.666.826.854.1049.1133. 1139.1168.
Eſcobarius,598.629.641.
Eſpencæus, 206. 266. 475. 519.588.646. 654.695.890.1190 1193.1196.
Eſtius Guilielmus,675.806.
Eurpides,809.
Euſebius,Vide Ind.Pat.
Euthymius,Vide Ind.Pat.

F

Fabius Incarnatus,377.
Faſciculus temporum,308.313.
Feblavius,1045.
Ferus Johannes,1036.
Filiuccius,894.
Fiſcherus,697.1090.
Fonſeca,804.
Fontidonius Petrus,107.
Forbeſius, 358. 529. 537. 706. 709.630. 737.743.865.879.915.1226.
Fordonus Johannes,444.
Forerius Franciſcus,20.977.
Franciſcus à.S.Clara,447.
Freherus Marquardus,22.
Freinshemius,424.521.1238.
Frizius,638.
Fronto Ducæus,623.
Fulgentius Ferrandus,634.
Fulgentius,Vide Ind.Pat.

G

Gabriel Patriarcha Alexandrinus,745.
Galatinus,153.160.

Galenus

Galenus Matthæus,145.1065.
Gallaſius Nicolaus,842.
Gandulphus,529.
Gaufridus,525.
Gaza Theodorus,432.
Gelaſius Papa, Vide Ind.Pat.
Genebrardus,153.259.826.
Gering,232.
Gerſon,66.496.712.888.1053.
Gerundenſis Moſes,800.
Goar,295.
Godignus,253.255.748.
Grammondus,1236.
Graſerus Conradus,1217.
Gratianus, 367.368.472.475.527.528. 531.542.567.568.587.643.652.664. 1016.1032.1043.
Gregorius Nazianzenus, Vide Ind.Pat.
Gregorius Nyſſenus, Vide Ind.Pat.
Gregorius M. Vide Ind.Pat.
Gregorius Turonenſis,843.
Gropperus,140.675.
Guagninus,71.
Guicciardinus,419.1097.1196.
Guilielmus Pariſienſis,531.675.
Gygas,353.522.
Gyraldus, Lilius,779.

H

Hardingius,73.287.291.295.
Hartus,1177.
Haymo Halberſtadienſis,186.
Hegeſippus, Vide Ind.Pat.
Heideggerus,152.159.440.561.670.781. 792.800.814.822,829.835.837.840. 846.848.861.871.878.942.1100.
Heinſius,400.
Herodotus,400.
Hervetus,5.86.557.
*Hieremias Patriarcha Conſtantinopolit.*71.
Hieronymus, Vide Ind.Patrum.
Hilarius, Vide Ind.Patrum.
Hincmarus Rhemenſis,913.
Hoffmeiſterus,256.
Holkot,889.
Honorius Auguſtodunenſis, 209.224.227. 294.304.
Horantius,1222.
Hoſius Cardin.306.647.816.
Hoſpinianus, 153.179.227.237.247.765. 993.1015.1038.1166.
Hoſtienſis,525.
Hottingerus,1038.1098.
Hugo Cardinalis,804.807.
Hugo Victorinus, vel *de Sancto Victore*,209. 227.294.304.
Huldricus Auguſtanus,627.
Humbertus,256.667.
Humbertus de Sylva candida,633.667.
Hungerus Albertus,892.
Hypatius,71.

I

Jameſius Thomas,1104.
Janſenius,62.145.147.726.728.1142.
Jarchius Solomon,808.
Jarricius Petrus,748.
à Jeſu Thomas,748.
Ignatius, Vide Ind.Patrum.
Index Expurgatorius Sandovalianus,152.
Innocentius III.Papa,261.
Innocentius IV.Papa,422.
Johannes VIII.274.
Johannes Benedictus,675.
*Joſephi Antiquit.Jud.*1060.
Joſephus Ægyptius,633.
Jovius,838.1097.
Irenæus, Vide Ind.Patrum.

Iſidorus,

Iſidorus Hiſpalenſis,421.668.
Iſidorus Mercator,634.
Julius Clemens Scotus,1201.1203.1210.1211.1212.1230.1235.
Junius Franciſcus, 22.202. 430.1052.1065.
Junius Hadrianus, 409.
Ivo,546.1035.1041.
Jus Canonicum, 212. 307.367.472.475.559.
Jus Græco-Romanum,654.
Juſtellus,381.
Juſtinianus Benedictus,601.605.
Juſtiniani Codex,661.
Juſtinianus,294.1082.
Juſtinus Martyr, Vide Indicem Patrum.

K

Kimchi R.David,610.867.901.
Kimedonzius,22.
Kircherius Athanaſius,285.

L

Lactantius, Vide Ind.Pat.
Landſpergius,691.
Landus Hortenſius,402.
A. *Lapide* Cornelius, 440. 559. 566.608.649.743.801.
Launojus,309.674.1189.
Leo I.569.
Lojola,1020.1024.
Lombardus, 358. 368. 373. 492. 525.536.587.649.799.1026.
Lorinus,407.408.
Leo Allatius,68.87.745.1032.
Leſsius,789.
Levi Ben-Gerſon,610.
Ligtfootus,724.1076.
Lindanus,654.926.
Linıenſis Petrus,1070.
Lipſius,661.
Lirinenſis, Vicentius,643.
Lubelczyck Andreas,285.
Lucas Franciſcus,1142.
Lucas Tudenſis,892.
Lucretius,433.
Lupus Chriſtianus,309.
Lutherus,71.1115.
Lutzenburgus Bernhardus,913.
Lyranus,69.174.153.274.192.566.791.1069.

M

Maffejus,262.1023.
Major, Johannes,358.531.444.642.
Malderus Johannes,116.
Maldonatus,55.480.743.924.1142.
Malveſius Troilus,765.
Mantuanus,779.
De *Marca* Petrus,309.631.655.1219.
Marcus Epheſius,735.748.
Mariana,806.
Martinus Bracarenſis,485.
Martinus Polonus,209.
Martyrologium Romanum,445.
Maſius Andreas,285.889.
Maſcarenhas,641.
Maſſonus,889.
Matthæus Paris,141.
Matthæus Weſtmonaſterienſis,141.
Maximus Turonenſis,823.
Maximus Tyrius,433.
Mayronius Franciſcus,1088.
Medina Michael, 446. 448. 465. 642.655.890.1107.
Melanchon,360.
Melchioris, Joh.67.
Meneſius Alexius,285.
Mercerus,160.

Meſſias Petrus,420.
Metaphraſtes,440.
Metrophanes Critopulus, *Patriarcha Alexandr.*71.260.
Meuriſſe,145.
Micrologus,253.255.256.
Middenſis Franciſcus,695.711.713.
Minutius Felix in Octav. Vide Ind.Pat.
Modeſtinus,543.
Moguntini Jeſuitæ,1034.
Molanus,889.890.
Molina Ludovicus,1233.
Molinæus,247.632.1219.
Monlucius,890.
Montacutius Richardus,1034.
Morinus,85.89.433.
Mornæus,153.163.179.247.307.
Morus Thomas,713.
Moſes Ægyptius.
à Mundelheim Nebridius, 1034.
Muſcus Johannes,304.

N

R.*Nachman*.808.
Natalis Alexander,309.
Navarrus,545.
Neutonus Adamus,1207.1237.
Nicetas Choniates,Vide Ind.Pat.
Nicephorus Calliſtus,83.Vide Ind.Pat.
Nilus Theſſalonicenſis,735.
Nonius,70.
Novella Juſtiniani,659.661.673.
à Nyem Theodoricus,549.

O

Oecumenius,Vide Ind.Patrum.
Occamus,797.
Odo Cameracenſis,356.
Onuphrius Panvinius,4.
Optatus Milevitanus,Vide Ind.Pat.
Ordinarium Hildesheimenſe,816.
Ordo Romanus,81.84.86.88.231.
Origenes,Vide Ind.Patrum.

P

Paccuvius,70.994.
Pacianus,Vide Ind.Pat.
Pagninus,804.
Palatinus Joh.Baptiſta,274.
Pallavicinus Sforzia, 167.168. 171.276. 277.415.589.1088.*& paſſim.*
Paludanus,530.546.890.
Pamelius,256.476.623.962.1082.
Panormitanus,638.
Panvinius Onuphrius,4.
Paphnutius,627.656.Vide Ind.Pat.
Paſchaſius Radbertus,294.
Paſquier.1219.
Paſſius Thomas,477.
Paulus Servita,450. Vide Pet.Suave.
Pelagius Alvarus,144.560.
Peltanus,714.
Pereſius Ajala, 642. 697.711.809.889. 892.1132.
Perronius,141.667.926.1140.
Petavius Dionyſius, 309.411.412.432. 667.776.885.1140.
Petrus Meſſias,420.
Petrus Siculus,83.
Philaſtrius Brixienſis,464.
Philo Judæus,1062.
Philoſtorgius,442.Vide Ind.Pat.
Photius, 432.433.655.655. 926. Vide Ind.Patrum.
Photii Bibliotheca,1065.
Piaſecius Paulus,746.
Picherellus,138.159.890.
Picto Franciſcus,1206.
Pierius Valerianus,401.

Pighius

Pighius Albertus,404.430.492.643.
Pintus Hector,801.804.
Pithœus,879.
Platina,209.308.313.638.
Plutarchus,258.
Polydorus Vergilius,638.780.
Pontificale Romanum,120.242.274.
Porta Baptiſta Neapolit.1232.
Poſſevinus, 433.574.826.856.857.924.
Prideaux,765.
Primaſius, Vide Ind.Pat.
Procopius, Vide Ind.Pat.
Protoſyncellus Gregorius,1148.
Proſper, Vide Ind Pat.
Prudentius,233.435.
Puteanus,307.

R

Rabanus Maurus,294.
Radulphus Tungrenſis,209.227.
Raynoldus,229.768.777.782.882.
Rebuff,353.
Reiſerus,1189.
Remigius,209.227.
Rhenanus Beatus, 209.227.256.432.
587.862.
Rhodiginus Balthaſſar,409.
Rhodiginus Cœlius,403.432.
Ribadineira,1023.
Ribera,801.804.
Richardus,546.890.
Richeomus,295.
Richerius Petrus,308.
Rigaltius Nicolaus,85.88.739.822.1085.
1155.
Rittershuſius,580.
Rivetus,179.667.
Rocca Angelus,360 819.
Roſſenſis,432.697.798.711.747.
1090.
Roſarium Mariæ,816.
Roſſelius Michaël,477.696.
Rubeus,713.
Rupertus Tuitenſis,209.227.

S

S à Samuel,1075.1132.
R.*Saadiah*,1215.
Sabellicus,627.640.889.
Saligniacus,890.
Salmaſius,254.412.417.419.420.
Salmero, 69.145.147.565.615.625.713.
714.728.779.793.1222.
Salvianus,627.638.
Sanctius Caſpar,1149.1151.
Sanderus Nicolaus,892.
Scaliger Joſephus, 1031. 1060. 1065.
1066.1144.
Schmith Thomas,87.
Scipio Henricus, 4.52.73.283.284.342.
344.346.839.1211.1228.1236.
Scotus, 306.307.358.359.533.546.1026.
Scribonius Joh.675.
à Seckendorf Vitus Ludovicus,1238.& *in Præfatione noviſſima.*
Seneca,674.
Senenſis Sixtus, 21.272.465.569.711.
826.857.1140.
Serarius,1065.
Sguropulus,745.748.
Siculus Petrus,83.
Sidonius,140.
Sigebertus,143.
Sigonius Carolus,217.631.
Sirmondus,309.432.917.921.
Sleidanus,519.1236.*ſeq.*
Socrates Hiſt. Vide Ind.Pat.

Sonnius,725.726.799.
Sophocles,809.
Sophronius,303.*&c.*433.
Soto Dominicus,890.
Soto Petrus, 69. 306. 357.359.361.367. 527.546.570.571.642.674.697.711.
Sozomenus,83. Vide Ind.Patrum.
Spanhemius Fridericus,610.
Stella,727.728.1190.
Stevartus Petrus,605.
Steuchus Eugubinus Auguſtinus,913.919.
Stobæus,403.
Stapletonus,655.726.1157.
Strabo Walafridus, 209. 210.221.227. 236.240.256.259.265.294.827.
Stuckius Guilhelmus,993.
Slave Polanus, 23. 54. 67.110.136.232. 371.376.414.417.419.426.541. 560.570. 571. 589.630.639.676. 696.864.888.*& paſſim.*
Suarez,116.142.724.728.
Suidas,809.
Sulpitius Severus,765.
Surius,772.774.1097.1238.
De *Sylva candida* Humbertus,633.667.
Sylvius Æneas, Vide Æneas.
Sylvius Franciſcus,676.

T

Tacitus,402.
Tannerus,810.912.
Tapperus Ruardus,1092.
Tarnovius,573.
Tarraſius,356.
Tertullianus, Vide Ind.Patrum.
Themaſvvar,1115.
Theodectus,809.
Theodoſianus Codex 661.673.
Theodoretus, Vide Ind.Pat.
Theodoricus à *Nyem*,671.
Thomas à Jeſu,748.
Thomas Aquinas,173.291.306.358.538. 643.713.746.763.890.1076.1095. 1101.
Thomas Waldenſis,834.
Thomas Morus,713.
Thuanus,308.34P.697.1097.1220.
Thucydides,584.
Tirinus,308.1055.
Toletanus Rodericus,219.
Toletus,729.1132.1142.
Toſtatus,801.1053.
Tripartiti Operis author,1099.
Trithemius Abbas, 433. 827. 981.1048.
Triumphus,1107.
Tuitienſis Rupertus,209.227.
De *Turre* Raphael,890.
Turrecremata,553.890.1107.
Turretinus Benedictus,21.
Turrianus,565.642.1132.

V

Vagedes Henricus,1246.*ſeqq.*
De Valentia Gregorius, 146.306.643. 892.1101.
Valerianus Pierius,401.
Valerianus Cappucinus,965.
Valeſius Henricus,958.1065.
Valla Laurentius,432.843.
De *Valtelina* Johannes,231.
Varro,874.
Vaſquez Gabriel, 116.145.655.799.833. 839.844.849. 869. 882.885.890. 893.903.981.
Vatablus,152.
Vedelius,70.
Verdroſius,621.655.810.*& paſſim.*
Veſelius Elias,745.747.1033.

Verge-

Vergerius,980.
Vergilius Polydorus,227.646.869.1168.1170.
Vicelius,140.256.
Victorinus, vel *Hugo de Sancto Victore*,209.227.294.304.
Vigerius Franciſcus,923.
Villagagnonus,308.
Villavincentius,775.
Vincentius Lirinenſis,542.643.944.
Virgilius,710.722.874.
Viringus Johannes,1128.
Virveſius,638.
Vives Ludovicus, 723. 779. 780. 809.1049.1235.
Voetius Gisbertus,768.
Volaterranus,308.
De *Voragine* Jacobus,409.710.780.
Vorſtius Johannes,580.
Voſsius Gerardus Joh.200.412.769.
Urſpergenſis Abbas,1102.
Uſſerius Armachanus,435.

W

Waldenſis Thomas,834.
Walenburgii fratres,767.784.820.
Waltramus Naumburgenſis,476.
Weſſelus Groninganus,1102.
Wetvveis,745.746.
Wicelius,1204.
Widefordus,75.
Widmanſtadius,285.
Wolphii Lect. Memorab.606.842.

X

De *Xaintes Claudius*,145.164.

Z

Zagazabo Æthiops,745.748.
Zonaras,772.774.
Zvvinglius,193.200.

INDEX VII.

RERUM, PERSONARUM, ET VOCUM.

A

Abbatibus in Concilio Trident. trinis nonniſi unum Votum conceſſum fuit.1255.
Abdiſſus, Patriarcha Aſſyrius Papæ fit obnoxius, 104. &c. Concilio & Papæ obedientiam vovet, ibid. ære conductum Papæ mancipium fuit, 107.
Abelis & Abrahami ſacrificia an in Veteribus Liturgiis cum ſacrificio Chriſti conferantur, 215.
Abrahamus cur ab Eliezere ſuper femur juramentum exegerit? 829. an cum Angelis illis tribus collocutus, Deum eſſentialiter viderit? 897.
Abrogare Legem quis poſſit? 563.
Abſtinentia ab aliquo cibi genere nullum eſt jejunii argumentum, 1139.
Abundii & Abundantii oſſa hinc inde per orbem diſperſa coluntur, 831.

 Abyſ-

Abyſſini & Æthiopes non credunt purgatorium,748.

Accidentalia Pontificii faciunt pleraque Euchariſtiæ,quæ ejuſdem ſubſtantialia ſunt,269.

Accidentis eſſe eſt ineſſe,169.

Actuum Sacerdotum miſſificantium varietas, 243. Non eſt Apoſtolicæ inſtitutionis, 244. Novem recenſentur variandi modi,ibid.

Acephali quales & qui fuerint? 260.

Adamantii protax de Helvetiis Reformatis in Concilio Trid. Oratio 27. eadem perſtringitur,31.

Adorare & invocare Sanctos an idem ſit? 789.

Adorare ad ſcabellum pedum Jehovæ quidſit? 835.

Adorare ad Orientem cur Veteres fuerint ſoliti? 903.

Adoratio aliquando totum cultum Divinum notat,175. Ejuſmodi cultu ſanctorum reliquiæ affici non debent,833.

Adrianus I. Papa Nicenum Concilium II.probat citra conſenſum occidentalis Eccleſiæ,921. Tanquam Iconolatra à Synodo Francofurtenſi ſalsè reprehenditur, 907. Baſilio falſa affingit,926.

Adſtare altari in Veteri Eccleſia quid fuerit? 382.

Adulteram cur Chriſtus Joh. VIII. judicare renuerit? 672.677.

Adulterium eſt cauſa divortii, 564. ſeq.179.

Ædificatio fidelium ex linguæ peregrinæ uſu nulla eſt,272.

Ægrotantibus Euchariſtia olim non ſub ſola panis ſpecie exhibebatur, 84.86.

Ægyptus tria Monachorum genera habebat,1035.

Æërii Hæreſis,462.463. Ejus de jejuniis opinio,1154.

Æthiopes quomodo Miſſam celebrârint, 253.255. Eorundem Liturgia in Latinum converſa,285.

Afris lingua Latina vulgaris fuit,276.

Ἄγαμος quis Apoſtolo I. Cor. VII.10. dicatur? 572.573.

Agapæ Synaxi præceſſerunt,251.

Agatho Papa cur Dionyſium Areopagitam laudet? 433.

Agnus Dei quando cantari in Miſſa cœperit? 221.224.

Agnus figura Chriſti paſſi erat,876.

Agnus Paſchalis non fuit ſacrificium, 162. quomodo figura fuerit Euchariſtiæ,ibid.

Aharonis vocatio Divina fuit, 479.

אהלי qualia tentoria notent? 1216.

Alani diſſertatio de diſpenſationibus in conjugio, & Conciliorum ſupra Papam authoritate,333.

Alexandri I. Decretalium νοθεία panditur,308.309.

Alexander VI. matrimonium in VII. gradu prohibuit,551.

Alexander VII.Simoniſtarum Alpha, 584.

Alliphienſis Epiſcopus,Epiſcoporum Inſtitutionem à Chriſto defendit, 328.

Altari adſtare quid in Veteri Eccleſia fuerit? 382.

Alta-

Altaria propriè dicta in N. T. nulla ſunt, 118. 119. ſeqq. 173. 174. 181. 189.
Ambroſianus Miſſæ Canon qualis fuerit? 217. 280. 281.
Amen linguæ incognitæ cultui non poteſt ſuccini, 272. quomodo olim populus ſacerdoti Amen ſuccinuerit? 294. 295. in Miſſa populus non poteſt Amen dicere, 295.
Amici Dei ſœpiùs nævis attaminati fuerunt, 562.
Amicos ſibi facere ex Mammone iniquitatis quid ſit? 727. 728.
Amoris variæ diſtinctiones Pontificiorum refelluntur, 1025.
Ἀμυήτοις Myſteria religionis non licuit olim prodere, 303.
Amulii Cardin. literæ de Abdiſſo & Orientalibus Papæ obnoxiis factis, 104. perſtringuntur, 107. Idem Concilium abſolutè confirmandum eſſe pertendit, 1183. 1185.
Anabaptiſmus Monachalis blaſphemus exploditur, 1032. 1033.
Anachoretæ quales monachi? 1012. 1013. ἀπάνθρωποι ſunt, 1018.
Analogicus imaginum cultus exploditur, 893. ſeq.
Anaſtaſius Bibliothecarius Rom. interpolator eſt Canonum Apoſtolicorum, 923. 925.
Anathematis reatus unius hominis toti aliquando populo imputatur, 196.
Anathema generale adverſus Hæreticos à Concilio Trident. vibratur, 687. 690. idque in innocuos, 1201. qualia 136. denuntiata fuerunt, 1202.
Anathematiſmi Papales ſœpiùs à Principibus eluduntur, 693. 694.
Angeli Eccleſiarum Aſiaticarum Apoc. II. III. an fuerint Epiſcopi? 460.
Angeli in Miſſa per blaſphemiam ſacrificium conſecratum Deo commendare rogantur, 215. Quomodo quaſdam fidelium neceſſitates noverint? 788. 798. eorum cum beatis cœlitibus ſimilitudo in quibus conſiſtat? 788. A Sanctis nunquam fuerunt invocati, 896. 899. Non enim ſunt fidelium domini, ſed σύνδουλοι, 756.
Angelus Gen. XLVIII. 16. increatus eſt, 800. fuit Goel, Angelus fœderis, 803.
Animæ ſeparatæ ſtatus qualis à priſcis Eccleſiæ Doctoribus fuerit creditus? 200.
Animalium figuræ ſymbola ſunt virtutum, 902.
Annatæ à Nemauſenſi Epiſcopo perſtringuntur, 337. Cur tolerentur, 422.
Annuntiatio mortis Chriſti non poteſt niſi in vernacula lingua fieri, 269.
Annuntiationis Mariæ feſtum quomodo in Veteri Eccleſia fuerit celebratum, 1177.
Antichriſtus non habet rationem mulierum deſiderii, 626.
Anthonius antiquiſſimus Monachus eſt, 1073. 1082.
Anthonius de Valtelina ceremoniarum Miſſaticarum libertatem tuetur, 98. 106.

Ἀπάρτι

Ἀπάρξη Apoc.XVI.13. quid ſignificet? 703.
Apoſtoli S. Cœnam celebrandi formulam habuiſſe creduntur Orationem Dominicam, 210.222. Eorum traditio fruſtra obtenditur Eccleſiæ Rom.ritibus, 222. Eorum munus Papæ non competit, ibid. Sacramentorum authores non fuerunt,353. Quomodo Spiritum S.acceperint? 395. Illis licebat nubere, 621.623. Eorum Princeps quis fuerit? 435. 436. Cœlibatum non inſtituerunt, 646. Uxores ſuas non repudiarunt,653.Quomodo Paſtores Eccleſiæ fuerint,441. Ciborum delectum non ſanxerunt,1140,Cur non jejunârint ut Phariſæorum diſcipuli? 1153. Eorum authoritas ad Epiſcopos non tranſiit,464.
Apoſtoli Chriſti & Apoſtoli Papæ quantum differant? 1014.
Apoſtolica authoritas an aliis communis? 464,
Apotheoſis Sanctorum examinatur, & exploditur,765.ſeq.
Applicatio ſanguinis & mortis Chriſti non fit ex parte tantùm, 1111. 1112.
Aqua Baptiſmi quomodo unionem Eccleſiæ cum Chriſto ſignificet?311.
Aquæ mixtura in calice euchariſtico diſceptatur & refutatur,305.ſeqq.
Aquæ in S.Scriptura populum, ſed non fidelem ſignificant,311.
Arabicâ Liturgiâ quinam ſint uſi? 285.
Arca fœderis non fuit adorata, 836. 900.901. ſeq. non fuit imago,902 nec adorationis objectum,969.982
Ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι quid ſint? 428.429.
Ἀρχιερεῖς olim etiam Epiſcopi dicti ſunt,412.
Arcudius Corcyræus Ordines minores in Concilio refellit,373.
Aris adgeniculari quid apud Tertullianum ſit? 862.
Armeni Euchariſtiam vino meraco celebrarunt,313. Eorum Liturgia in Linguam Latinam converſa eſt, 285.
Artes Curiæ Rom.quibus libertatem Concilii deluſit,1259.
Aſcetæ inter priſcos Chriſtianos quinam fuerint? 1067. Sponte carnibus & vino abſtinuerunt,1140.
Aſina Bileami quomodo in Concilio Trid.fuerit locuta? 1256.
Ἀστοργίας Jeſuiticæ exemplum,1015.
Ataides, Vide *Gregorius Ataides*.
Αὐτῶς offerre quid ſit? 188.
Avaritia Clericorum perſtringitur, 694. Avaritiæ Papalis prætextus, 549.
Auditus Verbi Divini præcipuum eſt ſalutis exterius adminiculum,291.
Auguſtanæ Confeſſionis querela de Monachis,1032.
Auguſtinus quo ſenſu Euchariſtiæ Communionem infantibus neceſſariam eſſe dixerit? 54.55. non eſt author libri Quæſtionum V.& N. Teſt.352.*Vide Ind.Patrum.*
Auguſtinianorum Paduanorum indulgentiæ,705.
Avilæ legatio ad Papam,334.

Autho-

Authoritas Apoſtolica an tranſierit ad Epiſcopos? 464.
Authoritatis Papalis appendix omnia Concilii Trid. decreta dubia reddit, 695.

B

Baal Phœnicum ſol fuit, 836. 942.
Babylon jam cecidit, 1229.
Baldingerus refellitur, 945. in cauſa peregrinationum religioſarum Vadimonium deſerit, 967.
Baptiſmus an ſit forma Hierarchiæ Pontificiæ? 416.
Baptiſmus & Monachatus in quibus conveniant vel diſcrepent, 1032. blaſphemus eſt Monachalis baptiſmus, 1033.
Baptizari pro mortuis quid ſit? 1. Cor. XV. 29. 743.
Barbam radere cur Veteribus prohibitum? 400. Gregorius VII. Papa raſuram barbæ præcipit, 401.
Baronius iniquè Hieronymum exagitat, 438. Falſationis arceſſitur, 637. *Vide Ind. Authorum.*
Bellarmini impoſtura in citando Auguſtino de Linguæ Latinæ in ſacris peragendis uſu, 275. Idem docet authoritatem Sacramenti conferendi non eſſe gratiam gratum facientem, ſed gratis datam, 390. Fruſtra ex Nazireatu V. T. tonſuram Clericalem probare conatur, 408. Epiſcopos & Presbyteros Apoſtolorum tempore communia Eccleſiæ miniſtrorum nomina fuiſſe agnoſcit, 412. 438. Idem cum Baronio Clementis Romani libros *Recognitionum* in dubium vocat, 668. Purgatorium à lumine naturali hominibus innatum eſſe docet, 710. dubias tamen & diſcordes producit opiniones, 714. 715. Eodem fatente idololatriæ rei ſunt imaginum adoratores, 892. 894.
Benedicti Regulæ ſerò demum à Papis fuerunt confirmatæ, 1036. 1042. Benedictinorum Veterum ſtudia laudantur, 1048. Hodiernorum verò in diverſum procul abeunt, ibid.
Bequetus Anglus Regis proditor à Papa canonizatur, 767.
Berengarius Miſſæ monſtro maſculè ſe opponit, 139. Ad Palinodiam cogitur, ibid. 142. quam tamen poſtea ejuravit, ibid.
Bernhardus in ſuis Operibus nullam indulgentiarum Papalium facit mentionem, 1099.
Bernoldus Conſtantienſis Ordinis Romani ſcriptor, 222.
Bertramus realem Corporis Chriſti in S. Cœna præſentiam oppugnavit, 139. 141. aliâs Ratramus idem dicebatur, ibid. Quo argumento Tranſſubſtantiationem refellat? 312.
Beſſarion Cardinalis de Reliquiarum fide oppidò ambigit, 838.
Bibliorum Tigurinorum picturæ excuſantur & vindicantur, 897.
Bileami aſina quomodo in Concilio Trid. fuerit locuta? 1216.
Biragus Concilio Pacificationem Gallicam excuſat, 357.

Bonifacii VIII. ad Philippum Galliæ Regem de beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione ſtolida Epiſtola, Regíſque reſponſum, 110.

במות ſunt templa idololatrica Pontificiorum, 941.

Bonorum communio apud Veteres qualis fuerit? 1043. Occaſio fuit vitæ cœnobiticæ, 1070. Apoſtolorum tempore qualis fuerit? 1071.

Bonum eſſe, quo ſenſu aliquid dicatur, 599.600. Morale quid? 601.

בור Zach. IX. 11. quid ſignificet? 719. 720.

Braccarenſis Archiepiſcopus contendit de Præcedentia, 12.

Bravo *Hieronymus* in Concilio contra Ordines minores diſputat, 373.375.

Breviarium Rom. Ordines Eccleſiaſticos recenſet, 374.

Bullingerus vidicatur, 910. idem contra Eccium de Caroli M. libris ſcribit, 922. Ejus de reformatione Eccleſiæ Tig. quoad dies feſtos narratio, 1169.

C

Cæſar Aquilinius laudatur, 1240. & paſſim.

Cæſareanorum Oratorum poſtulata in Concilio, 17. Reformationem urgent, 42. Calicis Euchariſtici uſum, 49.

Cajaphæ prophetandi donum quale fuerit? 391.394,

Cajetanus Judaizans, 408.

Calceos ſolvere alicui, locutio eſt adagialis, 971.

Calicis Euchariſtici uſus an concedendus ſit, in Concilio Trid. acriter diſceptatur, 46. ſeq. 101.102. urgetur ab Oratoribus Cæſareanis, 49. Blaſphema vox Jeſuitarum contra hoc petitum, 50. Fusè propugnatur, 60. ſeqq. probatur ex praxi Veteris Eccleſiæ, 67. Legati efficiunt, ut res ad Papam remittatur, 103.107. Cur? 111.

Calixtus Orationem Oratoris Bavarici pro Calicis conceſſione ſuppreſſam in lucem eruit, 51.68.

Calvinus vindicatur, 620.794.795. 861.910.1058.1018. & paſſim. Quatuordecim enumerat clavos crucis Chriſti, 843.

Canaan cur terra Sancta dicatur? 970. cur infidelium dominio permiſſa? 972.

Caniſius conſilia Cæſareana prodit, 1257.

Canonicæ ſatisfactiones Veteribus Purgatorii nomine venerunt, 737.

Canoniſtæ Tonſuram diſtinctum Ordinem faciunt, 375.376. iidem novem Ordines faciunt, 384.

Canonizatio Sanctorum exploditur, 765. ſeq.

Canon Miſſæ abrogandus eſt, 209. ſeq. à quo fuerit conſarcinatus? 210. à Papis variè corruptus eſt, 211. Errores ejus, 213. ſeq. blaſphemus eſt in Chriſtum, 216. continet ἀσύστατα, 217. Hodiernus à Gregoriano differt, 221. Non eſt antiquus, 224.

Cantores Eccleſiæ quomodo ordinentur? 371. An in Veteri Eccleſia diſtin-

diſtinctum Ordinem conſtitue-rint? 384.
Capitulare Caroli M. 887. quando repertum & editum fuerit? 910. Concilium Nicænum II. condemnat, 917. Diſtinctionem adorationis rejicit, ibid.
Caput Eccleſiæ unicum eſt Chriſtus, 467. Viſibili capite in terris nihil eſt opus, 429.
Caramuel præ cœteris Doctoribus Pontificiis laudatur, 749.
Caranza reſidentiam urget, 342.
Carcer, de quo Matth. V. 24. agitur, quid notet? 725. 726. qualem ſint interpretati Veteres? 738. 739.
Cardinales qui ſint? 416. Primi qui fuerint? 423. Eorum ortus, ibid. Eorum munia quæ fuerint olim? 423. Jam planè deſciverunt, 424. Quales ſint eligendi? 521.
Carnium eſus an vetitus? 1127. Caro in ſe immunda non eſt, 1127. A Papis tamen quibuſdam immunda habita fuit, 1125. 1131. Carnium eſus in taxa Cancellariæ Rom. certo pretio permittitur, 1133.
Caro quomodo mortificanda? 1022.
Carolus M. Epiſcoporum electionem per clerum & populum fieri præcipit, 486. Ejus libri contra Imaginum cultum ſcripti vindicantur, 887. 910. 911. Concilio Nicæno nullam tribuit authoritatem, 913. An ipſemet ſcripſerit libros contra imagines? 913. 914. Ad Papam Adrianum ſcribit de imaginibus, 907. Conſtantinum Cypri Epiſcopum erroris convincit, 919.
Carpocratiani ob cultum imaginis JESU à Patribus hæreticis accenſentur, 877. 884.
Caſſander legem cœlibatus abrogandam eſſe feriò pertendit, 639. Varios in Eccleſia Pontificia errores & abuſus notat, 783. 785. Vindicatur, 785. ſeq. Calvini inimicus fuit, 845. de reliquiis aliiſque multis rectè ſenſit, ibid.
Caſtitas perperam matrimonio opponitur, 619. Cùm æquè in matrimonio obtinere poſſit atque in cœlibatu, 643. 669. Monachorum examinatur, 1027. & exploditur, 1030. 1052.
Caſtrare ſe propter Regnum Cœlorum quid ſit? 612.
Caſuum reſervatorum abuſus. 948.
Catechiſmi conficiendi negotium ad Pontificem remittitur à Concilio, 687. 690.
Catechiſtarum quodnam olim in Eccleſia munus fuit? 381.
Catharina Medicæa literis ad Pium IV. datis arbitratur, quo uſque Proteſtantibus ſit indulgendum, 11. Patrocinium Reformatorum per Gallias ſuſcipit, 14. Imagines tolli jubet è Templis, 888. Vindicatur, 890.
Catharini *Ambroſii* querela de Epiſcopis, 453.
Cavillonio cavillatio ſophiſtica objicitur, 98. 105.
Celſa, loca fuerunt idolis ſacra, 941.
Ceremoniæ Eccleſiæ Romanæ ex Ju-

Judaiſmo & Ethniciſmo hauſtæ, 239. Novæ ſunt,240.248. Miſſaticæ oppugnantur, 227.&c. Impietatis incitamenta habent,228.Gentiles vel Judaicæ ſunt,ibid. corruptæ,229.ſuperſtitioſæ ſunt,230.

Cerinthiani an Coloſſ. II. 16. intelligantur, ac reprehendantur? 1125. ſeqq.

Certitudo moralis ad πληροφορίαν non ſufficit, 853. mutationis ſymbolorum in Miſſa nulla eſt, 293. Prudentialis & Papalis exploditur,1009.

Character indelebilis Sacerdotum merum eſt figmentum,355. Ordines nullum imprimunt,388.

Character ſubſiſtentiæ Dei Patris in Filio qualis ſit? 388.

Chariſma quod Timotheo 1. Epiſt. IV.14. collatum eſt, quale fuerit? 362.393.

Charitas an ſit forma Hierarchiæ Pontificiæ? 415.

Charitas erga Sanctos defunctos non poſtulat eorundem invocationem,813.

Χειροθεσία an ſit Sacramentum? 351. Apoſtolorum tempore quale fuerit ſignum? 459.

Χειροτονία in eligendis Eccleſiæ Miniſtris qualis fuerit actus? 472.

Cherubim an fuerint imagines adorandæ? 870. 902. quid repræſentaverint? 900. ſeq. Non fuerunt Angeli, 901. Ejus vocis etymologia, ibid. Non fuerunt imagines, 902.

Chorepiſcopi quinam olim fuerint? 457. Veri Epiſcopi fuerunt, 458. 463.

CHRISTUS ſe ipſum in cœna ultima non obtulit, 136.ſeqq. 166. *In* V.T.Mediatoris munere fungi potuit ante aſſumptam humanitatem,808.Poſt ſuam in Cœlos aſcenſionem an corporaliter in terris ſit futurus ante noviſſimum diem? 984.988.ſeq. Ejus 40.dies jejunantis exemplum jejunium quadrageſimale non probat, 1157. Nullo modo imitantur Pontificii,ibid.

Chriſti perſona & crux ante Concilium Generale VI. non exprimebantur imagine, ſed ſub ſymbolo Agni,876.

Chyckim חקים qualia ſtatuta notent? 558.

Ciborum delectus fusè oppugnatur, 1121.ſeqq. Primi ejus authores fuerunt Hæretici,1130. Ejus Origo oſtenditur, ibid. Manichæiſmum ſapit,1138.

Circumciſio an in Eccleſiam revocari poſſit? 408.

Clamor in precibus qualis requiratur? 299.300. Qualis fuerit Chriſti in cruce? 300.

Clavi crucis Chriſti ad XIV. multiplicati ſunt,943.973.

Clavium poteſtas an ſoli Petro data ſit? 466. Imo toti Eccleſiæ, ibid. Non eſt poteſtas indefinita, 1152. adulteratur per indulgentias Papales, 1091. ſeq. Non eſt poteſtas ſoli Papæ conceſſa ad diſpenſandas

das indulgentias,1113.1114. ſingulis Apoſtolis, imo toti Eccleſiæ data eſt,1114.
Clementis Rom. librorum Conſtitutionum νοθεία oſtenditur,245. ab ipſis Pontificiis Doctoribus in dubium vocantur,668.
Clerici Papales ſcelerati ſunt, 402. quomodo à Monachis olim fuerint diſtincti, 1042.ſeq. Clerici Monachis antecellebant,1043.
Cneph Thebarum Deus,875. quæ ejus fuerit forma? ibid.
Cœlibatus an conjugio præſtet? 593. ſeq. Non naturâ ſuâ ſanctior, 594. Eſt ſpeciale quorundam donum Dei,596.652. Cur à Veteribus tantis elogiis fuerit elatus? 598. Votum ejus fuſiùs impugnatur, 603. ſeqq. Idem fuſiùs diſceptatur,620. ſeqq. ab Eccleſia obtrudi nemini poteſt ſub ratione legis,644.
Cœlites & Sancti in terris ſunt συμπολῖται, 756. Neceſſitates noſtras ſingulares ignorant,796.
Cœlo capi & contineri Chriſtum oportuit,989. Cur? ibid.
Cœleſtia Exodi XX.4. quæ & qualia intelligenda? 910.
Cœna Domini quo ſenſu à Veteribus *Sacrificium* appellatur? 180.182.184.
Cœnobitæ quinam ſint? 1012. Eorum varia genera,ibid. Ab Anachoretis multùm diſcrepant,1018.
Cœnobiticæ vitæ occaſio,1070.
Cognatio Spiritualis impugnatur, 542.
Collectarum uſus in Miſſa quando cœperit? 246.
Collyridianorum Hæreſis in cultu B. Mariæ,775.
Colonia & Mediolanum de corporibus trium Regum contendunt,843.
Columna Chriſti, cujus Canones Apoſtolici meminerunt, an ſit ejus imago? 923.925.
Comam alere Clericis olim prohibitum fuit,407.
Comatæ gentes quæ? 407.
Commemoratio mortis Chriſti in S. Cœna fit, 204. Non eſt oblatio Chriſti,186. utriuſque ſymboli uſum requirit,65.
Commendonii relatio de Ferdinandi Imp. malo erga Concilium Trid. affectu,332.
Communio & communicatio quomodo differant? 1116.1117. Communio præſupponit communicantes,250.
Communio bonorum apud Veteres qualis fuerit? 1043.
Communio Sanctorum non jubet fieri preces pro defunctis, 197.198. Non conſiſtit in ſatisfactionum communicatione 1116.1118.
Communio ſub utraque fusè probatur,60.ſeqq.
Concilia contra & præter Verbum Dei nulla pollent authoritate,915. Quæ Oecumenica haberi debeant? 916. Antichriſtiana quæ fuerint, 1225. Generale ſeu Oecumenicum malè à Pallavicino definitur,1222. Unde tale cognoſcatur? 1223. Autho-

thoritatem à Papa non accipit. 1225. Ejuſmodi Generale Concilium ſub Papæ auſpiciis nullum deinceps habebitur, 1217. Concilia convocare non eſt Papæ, 1189. Eorum confirmatio à quo fieri debeat, 1184. ſeq.
Concilium Tridentinum neſcivit quid decreverit, 1260. quomodo & à quo confirmatum? 1184. *Vide Tridentinum Concil.*
Conciliorum Pariſienſium editor crimen falſi commiſit, 920.
Concilium Hieroſolymitanum an ciborum delectum ſanxerit? 1137. 1138.
Conclaviſtarum privilegium in Concilio Trid. oppugnatur, 100.
Concomitantia in S. Cœna Corporis & ſanguinis Chriſti qualis intelligatur? 78. 79. abſurditas inde oriunda, 79. 81. 82.
Concubinatus à Pontificio Clero ipſo præfertur matrimonio, 1016.
Concupiſcentia eſt tranſgreſſio legis, 1029.
Confeſſores & Virgines quando coli cœperint? 225.
Confirmatio Conciliorum à quo olim facta? 1184.
Congregari in nomine Chriſti quid ſit? 1222.
Conjugium eſt civilis contractus, 571. Ejus commoda & utilitates, 597. Non impedit Verbi Dei Miniſtros, quò minùs ſacra rite obire queant, 645.
Conſecratio Euchariſtiæ ab Apoſtolis ad Orationis Dominicæ recitationem fiebat, 210. 220. Non ſubmiſſa, ſed perceptibili voce fieri debet, 288. In Veteri Eccleſia clara voce fiebat, 301.
Conſecratio Agni Dei ex Ceremoniali Romano petenda, 865. Ut & imaginis Beatæ Mariæ, ibid.
Conſecratio Tabernaculi Moſaici ſpeciali Dei mandato nixa fuit, 991. ſimplex fuit, 992.
Conſenſus Parentum ad matrimonium filiorum neceſſarius eſt, 564. 585. ſeq. Non ſufficit contrahentium, 592.
Conſilia Evangelica Papiſtica confutantur & exploduntur, 1025. ſeq. 1075. 1080. ſeq. Apoſtolica præceptis non contradiſtinguuntur, 597.
Conſtantinus M. ſuam ipſius imaginem Romæ locavit, 884. Imagines non locavit in templis adorandas, ibid. Nec crucem ulli templo intulit adorandam, 885.
Conſtitutionum Apoſtolicarum νοθεία oſtenditur, 1140. 1148.
Contactus nihil ſanctificat, 1173.
Continentiæ votum non impedit matrimonium, 544. Nam in conjugio etiam locum habet, 643. Monaſticæ votum examinatur, 1027. pluribus argumentis refellitur, 1030. 1052.
Coptitæ hodierni in lingua Vernacula ſacra ſua peragunt, 285.
Corona Sacerdotum Papalium Coronæ Chriſti opponitur, 401. quo ſenſu olim per coronas adjurati? 407.

407. Quo ſenſu Hieronymus Sacerdotes, & S.Paulus Philippenſes ſuam coronam appellarit? 409.
Corpora piè defunctorum in V. & N. Teſt.terræ mandata fuerunt, 830. 832.
Corpus Chriſti myſticum quale ſit? 415. in S. Cœna exſangue intelligitur, 79. Corpus & ſanguis Chriſti in cruce ſeparata fuerunt, 81.
Cotonus ex Diabolo percontatur, quis Scripturæ locus aptè purgatorium probet, 697.
Crucifixum Florentinum ab Inquiſitione captivum detinetur, 882.
Crucis ſignum alloquitur Thomam Aquinatem, 882. 892. Ejus cultus & uſus demum poſt tertium ſeculum in Eccleſiam fuit invectus, 894. 885. Ejus inventio Helenæ tributa fabuloſa eſt, 972. 975. Ejus fragmenta infinita paſſim oſtenduntur, 975. Non eſt latreuticè colenda, 976.
Cucullo Monachali nulla ineſt ſanctitas, 1034.
Culdei Scoticæ Eccleſiæ Presbyteri fuerunt, 445.
Cultus externus Eccleſiæ Rom. ex Judaiſmo & Ethniciſmo conſarcinatus eſt, 239. Ejus ſplendor non convenit cum ſimplicitate Apoſtolica, 240.
Cultus Dei nullus datur intermedius, qui nec Divinus nec humanus ſit, 754. 755. A Scholaſticis variè diſtinguitur, 894. Ejus in abſolutum & reſpectivum, terminativum & tranſitivum diſtinctio exploditur, 834. ſeq. 868. 869. 894. 908. 917. 974.
Curare ea, quæ Domini ſunt, quid ſignificet? 602.
Curiales Romani reformationi Eccleſiaſticæ ſeſe opponunt, 1184. ſeq.

D

Dalmaticæ Veſtis Epiſcopalis inventum novum eſt, 241.
Dallæus laudatur & vindicatur, 314. 463. & paſſim. Idem multis ex antiquitate argumentis imaginum cultum impugnat, 878.
Damianus Papa Mediolanenſem Eccleſiam ad rejiciendam Ambroſianam Liturgiam cogit, 217.
Daniel cap. X. 2. non fecit delectum ciborum religionis aut meriti ergo, 1134. jejunando ab omni cibo abſtinuit, ibid.
Datarii Papales qui & quales ſint? 549.
Decalogus à Pontificiis mutilatur, 869.
Decreta Concilii Trid. cur duplicem plerumque ſenſum admittant? 1261.
Decretales Paparum aliquot νοθείας arceſſuntur, 308. 309.
Dedicatio templorum Pontificiorum ſuperſtitioſa eſt, 992. æmula Gentilium, ibid. Miraculoſæ dedicationes fabuloſæ, ibid.
Defunctis S. Cœna nihil prodeſt, 191.
Degradatio Clericorum quid ſit? 389.
Depoſitio Clericorum ab eorundem degradatione quomodo differat? 389.

Deſcen-

Deſcenſus Chriſti ad inferos nihil profuit Purgatorianis,719.

Deſertio malitioſa eſt cauſa legitima divortii, 577. aſt non faciendi, ſed patiendi,582.

Deſiderium mulierum quid Dan.XI. 37? 626.

Deſtructiva mutatio in Miſſa nulla fit, 116.&c.130.&c.132.&c.

DEUS. Dei nomina & attributa quædam cur creaturis & quomodo communicabilia ſint? 756.814. Ejus Eſſentia à Sanctis cœlitibus videri nequit,798. DEUS & S.S. Trinitas nulla imagine effingi poteſt, 867.868.897.899.

אלוה נכר Deus peregrinus Dan.XI. 39. quis ſit? 1217.

Diabolus tentans Chriſtum non λατρείας ſtipulatus eſt,757.

Diaconi quales primùm fuerint, qualéſque poſtea facti ſint? 367.378. Eorum officium in Euchariſtiæ celebratione,380.382. Eorum nomen quibus in Eccleſia tribuatur? 414. Eorum Electio ad totam Eccleſiam pertinet,471.

Diei Dominicæ ſeu ſolis determinatio an ſpeciali præcepto ad publici cultus exercitium opus habuerit? 930. Ejus morale & ceremoniale diſtinguenda, 1143. Ejuſdem celebratio quibus rebus perficiatur? 1165. Ad quid ab Apoſtolis inſtitutus,1171.1173.

Dierum diſtinctio in N. T. nulla eſt obſervanda,1142.1162.11.65.

Διγάμια an Epiſcopo eſſe liceat? 650. 651.

Dii Gentilium à locis vel beneficiis præſtitis denominabantur,782.

Diligere perfectè Deum & Proximum, eſt legem implere,1076.

Diœceſis à Parœcia quomodo differat? 460.

Dionyſiani in Gallia fani dedicatio, 1000.

Dionyſius Areopagita primus Hierarchiæ in Eccleſia meminit, 411. 431. Recentior quinti ſeculi ſcriptor eſt, 432. Νοθεία ejus oſtenditur,433. ſeqq. Non eſt author librorum de Hierarchia Eccleſiæ, ſed alius,1084. Ejus corpus & in Gallia prope Lutetias, & Ratisbonæ oſtenditur,844.854.

Diſcernere corpus Domini quid ſit? 290.

Diſparitas religionis an ſit idonea cauſa matrimonium contractum dirimendi? 457.578.

Diſpenſare contra jus naturæ ſolus Deus poteſt,563.

Diſpenſationes Papales perſtringuntur,337 circa Sacramenta vel univerſales vel particulares ſunt,550. ſunt pecuniæ aucupium, 548.560. Contra legem moralem & naturalem fiunt, 559. ab Apoſtolicis diſpenſationibus plurimum differunt,1111.

Diſſecare ſanguinem Chriſti non oportet,1112.

Diſſenſus Pontificiorum Doctorum maximus oſtenditur in determinan-

do

do Ordinum numero, 375. Circa Matrimonium, 529. &c. utrum lex cœlibatus Divino an Eccleſiaſtico jure nitatur? 642. in dogmate de Purgatorio, 711. &c. In doctrina de cultu imaginum, 888. 889. 890. 892. 910. De ortu & uſu indulgentiarum, 1090. De earundem effectu, 1091. 1095. ſeq. 1097. In tota indulgentiarum doctrina, 1104. Quid ſit per modum ſuffragii indulgentias concedere, 1107. In definitione Indulgentiæ &c. 1115.

Diſtinctiones Scholaſticorum variæ eluduntur, 894.

Diſtributiones quotidianæ in Eccleſia quid olim fuerint? 57. 58.

Divi fictitii & chimerici Pontificiorum, 765. 768. 843.

Divinum jus & ordinatio Divina an & quomodo diſtinguantur? 451.

Divitum erga pauperes officium, 1016.

Divortia cur & quomodo in V. T. conceſſa fuerint? 538. 539. Divortia in Codice Juſtinianæo conceſſa à Concilio Trid. damnantur, 509. Ob adulterii caſum licita eſſe fusè probatur, 564. ſeqq. An plures alias ob cauſas fieri poſſit, diſquiritur, 577. ſeqq.

Doctores Eccleſiæ, eorumque doctrinæ per ignem quomodo probentur? 732.

Doctrina Dæmoniorum explicatur, 624.

Dogmata à prædicatione ſeu doctrina diſtinguuntur, 302. 303. à Præceptis quomodo differant? 558. Papalia ſunt ἐθελοθρησκεία, 647. Hierarchiæ ſtabilimentum, 648. Eorum definitio in Concilio Trid. carbonaria fuit, 1256.

Δογματίζεσθαι juxta illud Col. II. 21. quid? 647. 1125. 1126.

Dominatione omni Eccleſiæ miniſtris interdictum eſt, 413. 414.

Dominium Dei & hominum quantum differt? 757. 813. Paparum perſtringitur, 414. 418.

Dona & chariſmata Dei varia ſunt, 604.

Dona, munera, ſacrificia in S. Cœnæ celebratione qualia in Veteri Eccleſia fuerint? 215.

Dormitio, ſeu ſacrificium pro dormitione olim quid fuerit? 201. 202.

Dudithii de concedendo calice Oratio, 102.

Duella ſub anathemate à Concilio Trid. prohibentur, 694.

Δουλεύειν per λατρεύειν octies in S. Scriptura redditur, 756.

Durandi Oratio ante Veronicæ imaginem, 833. 837. Idem Indulgentiarum abuſum reprehendit, 1103.

E

Eccleſia non habet poteſtatem mutandi ritus à Chriſto inſtitutos, 77. 78. Quæ Matth. XVIII. 16. intelligatur, 467. Eſt ſola poteſtatis clavium idoneum ſubjectum, ibid. Ejus judicium quale ſit? 469. Jus habet eligendi Paſtores, 470. 471. 476. An matrimonia clandeſtina diſſolvere poſſit? 510. Quales leges

ferre poſſit? 644. Quomodo Scripturæ ſenſum demonſtret? 1195. Nullum tempus ſanctum facere poteſt, 1173. Ejus indigentia indulgentiarum cauſa fuit, 1099.

Eccleſiæ Occidentales cur ſacra ſua latinè celebrârint? 285. cur & quando ab Orientalibus ſeceſſionem fecerint? 287. Orientales ſacra ſua vernacula lingua peragunt, 285. Canonem Rom. nunquam receperunt, 219.224. Nec ritus & ceremonias miſſales, 230.232. Earum regimen, 420.

Edeſſanæ Imaginis Chriſti nulla fit apud priſcos mentio, 878.

Edere corpus & libere ſanguinem Chriſti quomodo oporteat? 291. 292.

Einſidlenſis ſacelli ficta dedicatio cœleſtis arguitur, 987. &c. Thaumaturgæ ejus miracula arguuntur, 962. 963. Peregrinatio fusè oppugnatur, 984. &c.

Ἐκβάλλειν, Ejicere uxorem quid fuerit olim? 633.

Eleemoſynæ olim in S. Cœnæ celebratione offerebantur, 230.

Elias & Eliſæus non fuerunt Monachi, 1059. 1061.

Eliſæi corpus & oſſa vim vivificam & miraculoſam in ſe non habuit, 847. 853.855.

Emauntica Cœna non fuit Euchariſtiæ ſacramenti celebratio, 75.

Encænia Judaica feſtos dies N. Teſt. non probant, 1171.

Energumeni quomodo in primitiva Eccleſia fuerint liberati? 378.

Enoſchus an Monachatum adumbraverit? 1059.

Epaphroditus an Philippenſium fuerit Epiſcopus? 440.

Epheſinus Angelus Apoc. II. non fuit Epiſcopus Dioeceſanus, 461.

Epheſo Miletum accerſiti Presbyteri Act. XX. 17. an totius Aſiæ minoris fuerint? 461.

Epiſcoporum immediata à Chriſto inſtitutio urgetur in Concilio, 323. De ea verò Patres diſſident, 324. à Granatenſi efficaciter urgetur, 324. Interrumpitur à Warmienſi, 325. Ab Alliphienſi defenditur, 328. Et à Gallis, 329. Papa mandata edit contra eam, 330.331. Titulares Epiſcopi perſtringuntur, 337. Divina Epiſcoporum inſtitutio Papatui jugulum petit, 342.345. Epiſcopi & Presbyteri ſoli ſunt legitimè inſtituti Eccleſiæ Miniſtri, 371.412.

Epiſcopi ordinandis Spiritum S. conferre nequeunt, 391. An jure Divino ſuperiores ſint Presbyteris? 436. &c. 448. Nuſpiam ἱεράρχαι, potiùs ἀρχιερεῖς appellantur, 431. Veri nominis tales quinam ſint? 438. Olim nonniſi πρωτοκαθεδρίας jure à Presbyteris differebant, 443.449. Eorum prælatura ſupra Presbyteros non manat ab Apoſtolis, 463. Eorundem immediata inſtitutio à Chriſto quænam conſectaria habeat? 451. Epiſcopi Pontificii à Veteribus plurimùm differunt, 452. Eorum vitia perſtringuntur, 453.

Eorun-

Eorundem munus oſtenditur, 454.

Epiſcopi titulares fusè oppugnantur, 489. &c. Utopici, Nullatenenſes ſunt, 492. Munere Epiſcopali non defunguntur, 493. Diœceſi non attendunt, 493. Vitulares potiùs ſunt, 494. Eorum munus eſt Prædicatio, 521. In Veteri Eccleſia in conjugio vixerunt, Exempla, 638. Imo licet ipſis eſſe conjugatis, 649. 650. Pontificii ſeſupra poteſtatem ſecularem extollunt, 692. Alios excommunicandi jus non habent, 693. Papæ muli ſunt clitellarii, 1196.

Epiſcopi in Concilio Trid. Papæ fuerunt mancipia, 1190. 1192. Rudes plerique, infames & impii fuerunt, 1190. Judices eſſe non potuerunt, 1192. Eorum poteſtatem, Divináne an humana ſit, Concilium nunquam definivit, ibid. 1193. Cur in Curiales & Transmontanos, imò in tres factiones fuerint diviſi? 1257.

Epiſtolæ Chriſti ad Abgarum incertitudo panditur, 878.

Equi curſorii Spiritum S. Româ Tridentum deportant, 1258.

Eraſmi de vocatione Sacerdotum querela, 348.

Eremitæ girovagi, vagabundi olim appellabantur, 1012.

Eremitana Peregrinatio cur olim à Tigurinis frequentata fuerit? 934. eadem peregrinatio fusè impugnatur, 984. &c. *Vide Einſidlenſe Fanum.*

Erronei & infirmi tolerandi & corrigendi ſunt 1202.

Eſavus an ſine parentum conſenſu matrimonium contraxerit? 589. 590.

Eſpencæus laudatur & vindicatur, 1193. & paſſim.

Eſſeni an & quales fuerint Monachi? 1060. ex Philone dilucidatur, 1062.

Ἐθελοθρησκεία Pontificiorum varia demonſtratur, 647.

Ethnici cultum ſuum non in idolis, ſed in Numine terminari dixerunt, 875.

Evagrius primùm imaginem Chriſti prodidit, 878.

Evangelia aliter apud Veteres, aliter apud Pontificios hodie præleguntur, 229.

Euchariſtiam ſub utraque ſpecie pro ſolis Apoſtolis & Sacerdotibus à Chriſto fuiſſe inſtitutam, Jeſuitarum blaſphemia eſt, 51. 52. Quo eam Patres animo & fine infantibus porrexerint? 54. In primitiva Eccleſia infirmis & moribundis quomodo fuerit exhibita? 84. Non ſub ſola panis ſpecie, 86. Quo ſenſu *Sacrificium* dici poſſit, 114. &c. 138. 140. ſeq. 180. Non eſt ſacrificium propriè dictum, 114. ſeq. Quibus intervallis paulatim in Miſſam Papalem degeneraverit? 138. ſeq. Quando Miſſæ nomine appellari cœperit? 114. fuit Convivium à Chriſto Paſchali convivio ſuccenturiatum, 249. Inde à Paulo vocatur Δεῖπνον, 251. 252. Ejus variæ appel-

lationes apud Veteres, 255. Ejus conſecratio perceptibili voce fieri debet,288.ſeq.
Eunuchi Eſaj. LVI. 5. quales intelligantur? 594. Et Matth. XIX. 12. quales? 611.
Europa in Sacris nomine *Inſularum* venit,1215.
Euſtathius & Euſtathiani quinam fuerint? 635.
Excelſa V. Teſt. qualia fuerint loca? 941.
Excommunicandi jus cui competat, 690.693.
Exempla ad imitationem propoſita Divini præcepti vim includunt, 475.
Exorciſtæ veri in Eccleſia Romana nulli ſunt, 371. Quinam olim fuerint? 378. Ad tempus eorum ſtatus durabat,381. Degenerabant in magos,ibid.
Expurgatorius Index Rom.criminis falſi arguitur,884.
Exſpectativæ gratiæ in Concilio damnantur,523.

F

Faber, *Vide Guido Faber.*
Fabuloſis narrationibus cur aliquando etiam Viri graves fidem adhibeant? 975.
Facere non eſt ſacrificare,115.118.120. 170.
Facite hoc ad mei recordationem: verba hæc non ad ſolos Sacerdotes reſtringenda ſunt,73.74.115.
Felicis & Regulæ reliquiæ quomodo fuerint repertæ Reformationis tempore? 844.
Ferdinandus Imperator cur à Papa Pio IV. vocetur *Electus*? 6. Ejus de Concilio Trid. indicto ſententia, 10.11.14. Legatorum ejus poſtulata,17.18. Ejuſdem ſiniſtra de Concilio Trid.opinio,332. Querela ejus de Concilio,341. Ejus ad Papam literæ, 347. indignè acceptæ,ibid.
Ferrerius Orator Gallus pungentem in Concilio Orationem habet,327. Ejus proteſtatio contra præcedentiam Oratoris Hiſpani, 339. De Concilio querelæ,340. Reformationi Principum acriter ſe opponit,512. Epiſcopos illiteratos falsè perſtringit,512.517.
Feſta Hieroſolymitana cur Apoſtoli celebrârint? 956.ſeq.
Feſta Pontificia fusè diſceptantur, 1159.ſeqq. Nec à Chriſto,nec ab Apoſtolis inſtituta ſunt,1160.ſeq.Feſta propriè dicta in N. T. nulla obtinent,1162.Eorum deſcriptio,1163. Feſta Pontificia ſunt ſuperſtitioſa, 1165.Veteri Eccleſiæ ignota,1166. Noviter demum inſtituta,ibid. De eorundem multitudine,& abuſu in ipſo Papatu querelæ,1168.1170.
Feſtum Purim non probat jejunia ſtata Pontificiorum,1150.1171.
Fideles ſunt vera & viva Templa Dei, 939.940.943.
Fidem primam irritam facere 1.Tim. V.11. quid ſignificet? 615.616. Non intelligitur votum cœlibatus, 616. Neque fides in Baptiſmo data,618.

Fides informis an ſit Hierarchiæ Pontificiæ forma? 416.

Figuræ corporeæ, in quibus Deus in V. T. ſanctis apparuit, non ejus adumbrarunt eſſentiam, 898.

Figuræ in Templo Solomonis quid notârint? 902. Non religioſè colebantur, ibid.

Filii dum ſubſunt parentibus, non ſunt ſui juris, 584.

Filius hominis in ſacris quis intelligatur? 911. Filius Dei quomodo ſit character ſubſiſtentiæ Patris? 388.

Fines quomodo faciant actionum diſcrimina, 219.

Focaria mulier qualis fuerit? 654.661.

Fornicatio à Monachis matrimonio præfertur, 1016.

Fractio panis, & frangere panem, quid paſſim in ſacris notet? 76.

Franciſci conformitas blaſphema, 788.

Francofurtenſis Synodus imaginum cultum damnat, 908.917.

Fratriam ducere an repugnet juri naturali? 563.

Fratrum & ſororum nuptiæ naturali, an poſitivo juri repugnent? 559. 561.

Furſæi viſio purgatorii ignis, 713.715.

G

Galli quo loco Concilia Pontificia habeant? 37. Calicis Euchariſtici uſum omnibus permitti petunt, 47. multa de Concilii ſervitute & mala fide conqueruntur, 97.98.99.100. Papæ poteſtatem in Concilio coërcere conſtituunt, 101. 102. Plura queruntur de Concilio, 322. Ab Hugonio produntur, 328. Epiſcoporum Divinam Inſtitutionem propugnant, 329. Reformationis capita triginta quatuor exhibent, 330. Queruntur de prenſationibus Concilii, 331. Non admittunt theſin, quòd Papa curam habeat regendi Eccleſiam univerſalem, 332. Reformationem urgent, 335. Deſperant de fructu ex Concilio deportando, 336. Concilium Trident. rejecerunt, 1219.

Galliæ Rex Tridentum Concilio habendo deligi non vult, 9. Novum Concilium indici vult abolitis Tridentinis decretis, 10.14. Literis ad Oratorem ſuum datis de Concilio conqueritur, 340. Se reformationi Principum opponit. 511.517.

Gallicana vetus Eccleſia officia Divina aliter quàm Romana celebravit, 219. Primitùs à Presbyteris regebatur, 442.445.

Γὰρ particula conſecrationis canoni intruſa, 213.214.

Generales ordinum ſunt Papæ apparitores, 1024.

Genethliaci dies obſervant, 1143.

Gentiles ſacra ſua occultabant, 295. Eorum Sacerdotes in varios diſtinguebantur ordines, 398. Id non à Natura, ſed à ſuperſtitione habuerunt, 369. Reliquiarum cultores fuerunt, 841. Eorum ſacra & ritus in Eccleſiam Rom. invecti ſunt, 780.

Gentiliſmus in Miſſæ demurmuratione

tione incruſtatur,295. Purgatorium peperit,709.
Georgius Ataides Luſitanus Miſſam ex Verbo Dei probari poſſe negat, 98. ſeq. Reſpondet ad argumenta pro Miſſa ex Verbo Dei objecta, 151.156.172.
Germani Cœlibatus legem ſerò & inviti acceperunt,631.
Germanus ὑποβολιμαῖος, 406.408.
Gerſon perfectionem Chriſtianam in tribus illis votis monaſticis conſiſtere negat,1053.ſeq.
Gloriam Dei incorruptibilis mutare in ſimilitudinem hominis, &c. quid ſit? 874.
Gloria Chriſti poſt paſſionem qualis fuerit? 977.978.
Gnoſtici cur inter Hæreticos numerentur? 877.884.
Goel non eſt angelus creatus,803.
Gomorrhæus Damiani qualis fuerit liber? 628.641.
Gonzaga Cardinalis Concilii Trid. Præſes,10.
Gothi in Hiſpania Mozarabica liturgia uſi ſunt,285.
Gothicæ Eccleſiæ primus Epiſcopus Ulphilus fuit,442.444. Ante eum à Presbyteris regebatur,ibid.
Gradus quinam matrimonium impediant? 541.ſeq. Divinitùs prohibiti diſpenſari à nemine poſſunt, 556. &c. Papa tamen diſpenſat: Exempla,559.
Gradus pœnarum quales Chriſtus Matth.V. Judicium, Synedrium & Gehennam indigetet? 725.
Græci ad Concilium Trid. non vocantur,26.510.1218. Eorum mos ex præſanctificatis communicandi, 88. ſub utraque fiebat,ibid. Euchariſtiam clara voce conſecrabant, 294. Divortium admittunt, 510. Cœlibatum obtrudi ſibi paſſi ſunt, 631. Hodierni Purgatorium an credant? 745.746. Veteres Deum Hominis imagine coluerunt,874. Diverſum jejunandi morem obſervârunt, 1148. Recentiores μοναχομανοῦντες,1033. à Leone Allatio arguuntur,1032.1034.
Granatenſis Archiepiſcopus Verba Chriſti Joh. VI. de Sacramento agere negat,48. Urget Reformationem,324. Cumprimis Divinam Epiſcoporum inſtitutionem,325.
Gratia gratis data à gratum faciente diſtinguitur, 354. Hæc à ſolo Deo confertur,395. Illa etiam eſt donum Spiritus S.390.
Gratia Dei nulli loco etiam conſecrato alligatur,939.
Gregorius I. Purgatòrii architectus 735. inſignis fabulator fuit,858.
Gregorius VII. linguæ vernaculæ uſum in Euchariſtiæ celebratione prohibuit,276.
Guadicenſis Epiſcopus ob aſſertionem,quòd Epiſcopi legitimè dentur, à Papa non inſtituti, malè habetur, 328. In Epiſcopos titulares invehitur,337.
Gubernationes in Eccleſia quales Deus eſſe voluerit? 430.431.
Guidonis Fabri Oratoris Galli òratio

acris

acris in Concilio Trid. habita, 34. 35.36. Ex Concilio diſcedit, 100.
Gutta unica ſanguinis Chriſti an ſufficiat redimendis omnibus hominibus? 1109.1110. Fusè refellitur hæc ſententia, 1111.

H

Habeſſinorum Liturgia à Caſſandro latinè reddita, 285.
Habitare quomodo Deus dicatur in Templo, inter Cherubim, in Cœlo, &c. 901.905.
Habitare Chriſtum repræſentativè in locis conſecratis falſum eſt, 939.
Hadriani VI. de Pontificum miſeria vox, 8.14.
Hæmorrhouſa mulier miraculosè ſanata, 851.852.
Hæreſis olim in bonam partem ſumebatur, 774.
Hæreſes orthodoxis à Papa impinguntur, 1234.
Hagiolatria Pontificiorum cum Gentilium ſimili comparatur, 782.
Hartmannus *Chriſtophorus* annalium Einſidlenſium ſcriptor citatur, 987.
Hebdomadarium jejunium Pontificiorum impugnatur, 1158.
Helena Conſtant. M. uxor an genuinam Chriſti crucem invenerit? 973.975.
Helena Concilii Trident. qualis fuerit? 1256.
Hermanni Contracti teſtimonium de Einſidlenſis Sacelli dedicatione eſt adulterinum, 997.
Hierarchia Eccleſiæ Rom. qualis? 366.410. ſeqq. Perſtringitur fusè, 412. ſeqq. Ejus membra & gradus, 384. an ex Ordinibus conſtet? ibid. An ejus forma ſit fides informis? 416. fuſiùs diſceptatur, 410. ſeqq. Eam peperit non Chriſti, ſed Romuli genius, 420. Nullam habet formam, 414. ſeq. Unitas ejus nulla eſt, 415.416. Non eſt corpus Chriſti, 416. Ejus vera forma definitur, 417. Ejus origo & progreſſus, 417. Utrum ad Ordinem, an Juriſdictionem pertineat, diſſentiunt, 425. &c.
Hieroſolyma cur religionis ergò viſitari non debeat, vide Hieronymi rationes, 951. Cur verò Apoſtoli feſta ibi celebrârint? 956.957. Peregrinatio illuc pluribus impugnatur, 966. ſeqq. Templum Hieroſolymitanum quomodo Dei fuerit habitaculum? 939.
Hieroſolyma cur impura dicta fuerit? 970.971.
Hildefonſo veſtis ſacerdotalis cœlitus miſſa dicitur, 241.
Hiſpani de Papæ in Concilium Trid. tyrannide conqueruntur, 28.34. Non mereri hoc Concilium legitimum dici ajunt, 37. de Italis Pontifici nimiùm obnoxiis & Concilii ſervitute conqueruntur apud Regem, 99. Urgent Epiſcoporum Reſidentiam, ibid. Reformationis articulos ſcripto exhibent, 324. Urgent dogma de Divina Epiſcoporum inſtitutione, 325. Monentur à ſuo Rege, nequid in Papæ præjudicium tentent, 326. Cum Gallis de

Præce-

Præcedentia contendunt,336.439.
השתחוה quid ſignificat? 834.
Hoc facere dum Chriſtus juſſit, Ordinationem non inſtituit Sacramentum,360.
Honeſtas veſtitûs commendatur 1031.
Honor religioſus à Pontificiis Sanctis ſuis tributus ſoli Deo debetur,815.
Hortenſius Landus ſcripſit libellum de Barbarum perſecutione,402.
Hoſius *Stanislaus* Concilii Trid. præſes,11.
Hugonius Epiſcopos Gallos prodit, 328.1258. Corrumpitur ab Epiſcopo Ventimiglienſi,ibid.
Hydruntinus Epiſcopus impudens eſt cauſæ Papalis Hyperaſpiſtes, 1200.
Hymnus Angelicus quando in Miſſa cantari cœperit? 246.247.
Hypatius primus Areopagitæ ſcripta rejecit,432.434.
Hypotheſes vel Hypotheticæ locutiones non ſemper quid vel ſoleat, vel fieri poſſit,ſupponunt,793
Ὑστερήματα τῶν παθημάτων Chriſti adimplere quid ſit? 1108.

I

Jacobi, Andreæ, & Hermæ ſcripta apocrypha purgatorium conceperunt,709.
Jacobus Apoſtolus Epiſcopus Hieroſolymitanus ordinatur,450. Ejus Liturgia ſuppoſititia eſt,185.
Jacobi Patriarchæ matrimonium an legitimum fuerit? 590.591. Se poſt obitum invocari nuſpiam mandavit,803.
Jaſon ſcriptor libb. Macchab. quis fuerit? 196.
Iconomachi veteres,886.
Idola Paganorum qualia fuerint? 874.
Idololatria Gentilium cum Pontificia confertur, 782. Judæorum in vitulo qualis fuerit? 781.782.
Jejunium Eccleſiaſticum quid? 1121. Ejus abſurda Pontificiorum definitio, 1122. Ab ipſis Pontificiis Scriptoribus carpitur,1128.1157. Jejunandi apud veteres ritus,1128.ſeq. Pontificium veri jejunii ludibrium eſt,1129.ſeq.1157. Jejunii veri cauſæ,1144.
Jejunia ſtata impugnantur,1141.ſeqq. 1148.V.T. jejunia non ſtata & perpetua fuerunt, 1151. ſi ſtata fuerunt in Veteri N.T. Eccleſia,alio quàm in Eccleſia Rom. modo celebrata fuerunt,1155.ſeq.
Jephtæ votum examinatur, 610.611.
Jeſſæi qui fuerint? 1067.
Jeſuitarum Ordo Papæ ipſi formidabilis eſt,640. Privatas Miſſas abrogant,262. Profeſſi paupertatem ſimulant, 690. Opulentiſſimi ſunt, 691. Jeſuitarum artes ipſi Pontificii ſcriptores produnt,692. Iidem præ cæteris in Concilio Trid. ſtrenui Aulæ Papalis propugnatores fuerunt,1257.
Ignatii Epiſtolæ ſuppoſititiæ habentur,412.
Ignis tranſitorius veterum,737.
Ignis qualis 1. Cor. III.12. intelligendus? 729.ſeq. De eodem variantes Patrum opiniones,735.737.ſeq.

Igno-

Ignorantia mater eſt devotionis Pontificiæ, 287.
Ἱλάσκειν & propitiationem & impetrationem ſignificat, 787.
Illiterati Epiſcopi perſtringuntur, 355.
Imaginum cultus fusè impugnatur, 864. ſeqq. Eſt idololatria, 869. Superſtitio, 871. In S. Scriptura prohibetur, 866.
Imagines nec propter ſe, nec propter exemplar colendæ ſunt, 872. Vitam non habent, 873. quomodo cum prototypis idem ſint? 186. Imagines non eſſe religiosè colendas Syllogiſmo demonſtrativo evincitur, 894. Earum adoratores idololatræ ſunt, ibid. 876. An Laicorum ſint doctores? 906. Earum uſus hiſtoricus quis? 906. 907.
Imago Chriſti & crucis ante Concilium Generale VI. nulla fuit, 876. Quæ ad Abgarum miſſa dicitur, fictitia eſt, ibid. Hodiernæ Chriſti imagines diſſimiles ſunt, 877. Ejus imaginis Hiſtoria incerta eſt, 878. Eam colere olim hæreticum putabatur, 877. 884.
Imago Dei quæ & qualis ſit? 895. Solus homo Dei imago eſt, 897. Omnes aliæ Dei ſimilitudines in S. Scriptura prohibitæ ſunt, 898.
Immunda Hieroſolyma cur dicatur? 971. *V. Hieroſolyma.*
Impietatis documenta in Miſſæ ceremoniis, 228.
Impuritates ex Cœlibatu Clericorum, 606. pluribus perſtringuntur, 639. 640. ſeqq. *V. Sacrificuli.*
Impletio legis requirit perfectam Dei & proximi dilectionem, 1026.
Imputatio ſatisfactionum humanarum ad juſtificandum peccatorem blaſphema eſt, 1108.
Inceſtus nomina moralem turpitudinem notant, 557.
Inceſta matrimonia à Papis diſpenſantur, 559.
Index librorum prohibitorum fusè diſceptatur, 17. 19. 20. 21.
Indices Expurgatorii unde & quando orti ſunt? 21. Corruptorii ſunt, 22. 23.
Indulgentiæ Papales fusè impugnantur, 1085. ſeqq. Impiæ ſunt, quia peccata eorúmque pœnæ à Deo gratis remittuntur, 1086. Nituntur falſis & impiis hypotheſibus, 1087. Earum origo incerta eſt, 1089. 1090. Adulterant claves regni Cœlorum, 1091. Indulgentia Papalis definitur, 1090. Novum eſt Paparum inventum, ibid. 1097. ſeq. Enervant ſtudium pietatis & reſipiſcentiæ, homines ſecuros reddunt, 1092. Quænam earum beneficio relaxentur, 1093. De hoc ut & aliis earundem effectis ipſi Doctores diſſentiunt, 1090. ſeq. 1097. ſeq. Imò tota earum doctrina incerta eſt, 1104. Definire nequeunt quid propriè ſint, 1115. Eccleſiæ primitivæ conſenſu deſtituuntur, 1096. 1120. Reformationi anſam dederunt, 1097. Earum multi abuſus panduntur, 1100. ſeq. Sugillantur ab

ipſis Pontificiis ſcriptoribus, 1101. Diſſenſus denuo notatur, 1104. ſeq. Promittunt, quod præſtare non valent, 1106. Nihil dum de earum quidditate definitum eſt, 1115. Cur Romæ potiùs quàm Hieroſolymæ locatæ ſint? 974. Earum abſurditas, 705.

Infantibus cur olim Euchariſtia fuerit exhibita? 84. 87. Quid de hoc ſtatuerint Patres nonnulli? 54.

Initiandi ſacris quis fuerit Veterum mos, 266.

Initiatio vaſorum ſacrorum, 241. Pontificiorum hodierna nec à Chriſto, neque ab Apoſtolis tradita eſt, ibid.

Inquiſitio Hiſpanica Indices expurgatorios facit, 22. ſe ſupra Concilium effert, 31.

Inſufflatio Chriſti Joh. XX. 22. qualis fuerit actio? 352. Bellarmini de eadem ſententia, 354.

Interceſſio non importat adorationem ſeu invocationem religioſam, 790. Non Sanctorum, ſed ſola ſolius Chriſti interceſſione juvamur, 205. Sanctorum interceſſio non nititur eorum meritis, 805.

Intentio quomodo actionem diſcriminet? 229. non ſufficit ad cultum Dei, 845. 911.

Invocare nomen Domini quid? 1060. non notat ſublimius aliquod religionis inſtitutum, 1061.

Invocatio Sanctorum oppugnatur, 749. ſeqq. Ejus origo & progreſſus oſtenditur, 768. ſeq.

Jobus ſanctos non invocavit, 806.

Johannes Baptiſta non fuit anachoreta, 1067. ſeq. Ejus vivendi ratio non probat jejunia Pontificia, aut ciborum delectum, 1135.

Johannes Apoſtolus an mitra ſacerdotali indutus fuerit? 237. 242.

Johannes VIII. Papa Moravis ſacra ſua vernaculè peragere permittit, 274. 276.

Johannis XXII. Papæ Bulla manicarum monachalium controverſiam non potuit definire, 1032.

Jonadab Rechabita ſuis non interdixit vini potu ex Divino mandato, 1148. ſeq. Fuit inſtitutum politicum ſeu Oeconomicum, 1149.

Joſephi caligæ in reliquiis habentur, 855.

Irenæus Mariam Evæ advocatam quo ſenſu vocaverit? 825.

Irene cultu imaginum infamis, 886.

Ἰσάγγελοι quomodo cœlites ſint, 788. 790. in quibus hominum cum angelis ſimilitudo conſiſtat? ibid.

Iſidori Hiſpalenſis Liturgia Toleti aſſervatur, 219.

Itali in Concilio Trid. cauſam Papæ vehementer ſuſtentarunt, 1196. 1199 Triplo plures, quàm cœterarum Nationum Epiſcopi fuerunt, 1200. Epiſcoporum inſtitutionem non immediatè Divinam, ſed Papalem eſſe contenderunt, 1221. Erant mancipia Papæ, rudes, aulici, pecunia & muneribus ad ſuffragia augenda conducti, 1256. Novum Conciliabulum in Concilio inſtituerunt, ib.

Jubilæa Pontificia indulgentiarum nundi-

nundinæ ſunt, 1097. Quando & cur fuerint inſtituta? ibid.

Judæi Prophetarum reliquias coluerunt, 841. Primis Chriſtianis imaginum cultum nunquam objecerunt, 882. eorum דין & כרת quid fuerint? 724.

Judaiſmus & Gentiliſmus in Papiſmo incruſtantur, 339. 399. 408.

Judas Macchabæus an pro defunctis ſacrificari juſſerit? 194. 195. Negatur & vindicatur, 196. 197.

Judicia Judæorum דין & כרת qualia fuerint? 724.

Judicium Eccleſiæ in rebus fidei quale ſit? 469.

Jugum portare ab adoleſcentia ſua quid ſignificet? 607.

Julius III. Papa moritur, 8.

Juris Divini vox eſt Papæ ruina, 451. multa ſunt juris Divini, quæ naturalis non ſunt, 585.

Juſtinianus an Clericis nuptias prohibuerit? 630.

K

Κατακυριεύειν quid ſignificet? 414.

Κατεξουσιάζειν quid notet? 414.

Keiſersbergii vox de Indulgentiis, 1119.

Κομᾶν quid ſit? 402.

Κρῖμα & κατάκριμα quomodo differant? 616. 618.

L

Labor manualis Monachis etiam convenit, 1045. quinam labores ſint hodiernorum? 1046.

Lac B. Virginis multis in locis aſſervatur, 842. 855.

Laicorum Doctores an ſint imagines? 905.

Lainezius Jeſuitarum Generalis reliquis Ordinibus de præcedentia litem movet, 100. Epiſcoporum divinam impugnat inſtitutionem, 325. impudens ejus pro Papa Oratio, 338. 428. Chriſti & Papæ tribunal idem eſſe contendit, ibid.

Lancianenſis Archiepiſcopus à Legatis Romam mittitur conciliandi Papæ gratiâ, 43. 45. cum mandatis remittitur, 45.

Landſpergii de Jeſuitarum ſimulata paupertate vox, 691.

Lanſaci Gallici Legati literæ ad Concilium, 31. Idem comparet in eo, 34. Ei Papa ſuccenſet, 44. Vox ejus de Legatis Papæ & Concilio illudentibus, 100.

Latinæ linguæ in cultu divino uſus, 275. eadem lingua in Africa vernacula fuit, ibid. Ejus linguæ apud Orientales nullus eſt uſus hodie, 287. Ejus cognitio minoribus Ordinibus neceſſaria abſurdè ſtatuitur, 349.

Λατρεύειν & δουλεύειν pro uno eodémque ſumuntur, 757. 813.

Latriæ cultus non competit Sanctis, 204.

Latriæ & Duliæ diſtinctio exploditur, 754. ſeqq. Fuſiùs 809. ſeqq.

Latro in cruce patiendo non meruit Paradiſum, 702.

Launojus Dionyſium Areopagitam νοθείας arguit, 411. Papæ jus concilia convocandi competere negat,

1189. idque tribus argumentis probat, ibid.
Lauretana peregrinatio fusè oppugnatur, 979. ſeqq.
Lauretum quomodo ex vili vico in ſplendidum oppidum excreverit, 983.
Lazari in ſinum Abrahæ receptio evertit Purgatorium, 701. Corpus ejus pluribus in locis monſtratur, 843.
Lectorum quodnam in Eccleſia officium olim fuerit? 378.
Legati Papæ in Concilio Trid. ſoli proponendi facultatem ſibi arrogarunt, 1197. Quinam eſſe debuerint? 1253. Fuerunt Itali à Curia Papali penduli, rudes & ignari, 1254. Soli Spiritum S. in bulga acceperunt, 1259.
Legem Divinam in hac vita perfectè implere nullus homo poteſt, 1029.
Leges ferendi poteſtatem qualem habeat Eccleſia? 644.
Leges civiles conſenſum parentum in filiorum matrimoniis depoſcunt, 586. Naturales omnes obligant homines, 556. Pertinent ad legem moralem, ibid.
Legenda aurea à Jacobo de Voragine conſarcinata eſt, 710.
Λειτουργεῖν quid ſignificet? 174.175.
Λειψανολατρεία Patribus incognita fuit, 856. ſeqq.
Leo Tigurinus à Redingii cavillationibus vindicatur, 876.
Lerienſis Epiſcopus à Granatenſi Papæ mulus clitellarius inſignitur, 335.
Leviratus lex juriſne naturalis an poſitivi fuerit? 563.
Lex Dei quatenus ſit abrogata? 551.
Libertas Eccleſiæ non tollit Chriſti præceptum de Communione ſub utraque, 69.
Libertati Chriſtianæ repugnat Eccleſiæ Rom. dominium in obtrudendis ſuis dogmatibus & ritibus, 219.220.
Libertas cibaria in N. T. conceſſa eſt in Verbo Dei, 1138.
Libertas Chriſtiana votis conſtringitur, 605.
Liberatio ex Purgatorio per indulgentias abſurda eſt Papæ reſpectu, 1107.
Liberius Papa Arrianus fuit, 1223. 1131.
Libri prohibiti. *Vide Index libb. prohibit.*
Librorum prohibitionis occaſio, origo & varii gradus, 23.24. eorum cenſura quibus commiſſa fuerit? 17.
Limbus an Zach. IX. 11. & Patrum inde liberatio intelligatur? 719.720. pluribus refellitur, 793.801. ſeq.
Linguarum donum Apoſtolus Eph. IV. 10--14. commendat, 281.
Linguæ peregrinæ uſus in cultu Divino damnatur, 270. Ejus origo panditur, 276.283. In pœnam datus eſt, 281.
Linguæ vernaculæ uſus in cultu Divino ac in celebratione Eucharistiæ maximè neceſſarius eſt, 269. 270.

Linus,

Linus, Cletus & Clemens an primi Cardinales fuerint? 423.

Liturgiæ veteres vel ſuppoſititiæ vel miſerè interpolatæ ſunt, 179. 184. &c. Veteris Eccleſiæ ejuſdem libertatis documenta ſunt, 219. Apoſtolorum dictæ fictæ ſunt, 223. Ambroſianam Damianus Mediolanenſibus eripit, 217. Iſidori Hiſpalenſis Toleti ſervatur, 219. Chryſoſtomi fictitia eſt, 927.

Loca quædam δυσνόητα non totam Scripturam in rebus ad ſalutem neceſſariis obſcuram faciunt, 731.

Locorum diſcrimen in N. T. ſublatum eſt, 931. 953. 983. alius alio in ſe ſanctior non eſt, 930. ejuſmodi locorum ſanctitas cum fide aſcenſionis Chriſti in Cœlum conſiſtere nequit, 937.

Λόγος rem ſeu probationem rei per Hebraiſmum ſignificat, 580. 581.

Lojola conſumptis in bello facultatibus Ordinem architectatur, 1030.

Lombardus duos tantùm Ordines ſacros agnoſcit, 373. 375. ſibi ipſi opponitur, 377.

Loqui Deo qua lingua oporteat? 271. Myſteria Dei loqui juxta Apoſtolum quid ſit? 298.

Lotharingus Cardinalis Papatui Oecumenico infenſus eſt, 101. Cum Præſulibus Gallis in Concilium Trid. venit, 326. Guadicenſem Epiſcopum liberiùs locutum vindicat, 328. Romæ accuſatur, 329. Formulam decreti de Reſidentia format, ſed à legatis mutatur, 331. De Concilii prenſationibus queritur, 332. Ejuſdem variæ de Concilio querelæ, 334. Papæ ad eas indignabunda reſponſio, 374. Callidum Papæ conſilium ſuggerit, quo pacto ſe à Reformatione extricare poſſit, 335. De variis abuſibus diſſerit, 336. Poſt pacificationem Gallicam nutat, & Papæ partibus accedit, 337. Cum Hydruntino de ſuperioritate Concilii altercatur, 338. De Concilio conqueritur, 340. Animi ſui in deterius mutati cauſam reddit, 509. 515. Matrimonia clandeſtina impugnat, 510. Româ redit in Concilium, 512. Ejus cum Pontificiis arcta neceſſitudo, 515. De Concilii ſervitute graviter conqueritur, 1197.

Lucianus Martyr in carcere ſolus communicare noluit, 267. 268. Vindicatur, ibid.

Lugdunenſes Martyres ſanguine animalium abſtinuerunt, 1139.

Lugere & jejunare in ſacris ſœpe perinde eſt, 1144. 1153.

Lumen quale Româ ad Concilium Trid. tranſmiſſum fuerit? 1259.

Lunenſis Comes, Orator Hiſpanus ad Concilium venit, 335. Cum Gallis de præcedentia contendit, 336. Propoſito finiendi Concilii ſeſe opponit, 508. De ſervitute Concilii queritur, 510. 515. Abrogationem Decreti de ſolis legatis proponendi facultatem prætendentibus petit, 512. 513. Ejus cum legatis velitationes, 519.

Luſſi Helvetiorum Orator in Synodo comparet, 27. Ejus nomine Adamantius probroſam orationem habet, ibid. Eadem perſtringitur, 31.

Lutherus vindicatur, 861. & paſſim. Conſtantienſe Concilium Nonobſtantienſe appellat, 71. Ejus optima Indulgentiæ definitio, 1115.

Luxuriari in Chriſtum 1. Tim. V. 12. quid ſit? 616. 617.

M

Macedonianæ mulieris in percipiendo ſacro pane fraus detecta, 83. 86.

Maccabæi in deſertum ſecedentes Monachatum non præfiguraverunt, 1059. Idem examinatur & explicatur fuſiùs, 1062.

Madrucii de Concilio querelæ, 340.

Magi olim ſecreta ſua ſileri volebant, 296.

Magiſtratus tabulæ legis utriuſque cuſtos eſt, 670. Matrimonialium cauſarum competens judex, 670. &c. Leges de Matrimonio ferre poteſt, 673. Vocantur dii, 1017.

Mandata Domini qualia 1. Cor. XIV. 37. intelligantur, 273. Dei ſola ſunt norma cultus Divini, 930 Qualia Concilio Trid. à Papa miſſa? 345.

Manducatio Corporis Chriſti in Cœna qualis fiat? 191. Spiritualis & impropria eſt, 994. 997.

Manichæi an ſub una ſpecie in Euchariſtia communicaverint? 83. Quibus nuptias vetuerint? 625. Cur certos cibos prohibuerint? 1124. Cum iis paria faciunt Pontificii, 1124. 1125. 1131.

Mantuanus Card. Concilii Præſes à Papa delegatur, 11. Ei Curia Papalis ſuccenſet, 28. 44. 45. Cum Simoneta conciliatur, 97. Ejus liberæ de Concilio ante obitum voces, 333.

Manuum impoſitio an conſtituat Sacramentum? 351. Ea Apoſtoli ceu ſigno ſacramentali non ſunt uſi. 353. An Ordinis ſit eſſentialis? 359. Non eſt idoneum ſignum ſacramentale, 360. Nec à Chriſto inſtituta in Sacramentum, 361. Gratia ſanctificans per eam non confertur, ibid. Non eſt cauſa Chariſmatum Dei, 362. Variæ ejus diſtinctiones examinantur & exploduntur, 363. Non poteſt eſſe ſignum ullius Ordinis, ibid. Ejus uſus in Veteri Eccleſia, 363. Quid Apoſtolorum tempore effecerit, 393. 459.

Marcellus II. Curiæ Rom. reformationem curæ habuiſſe videri voluit, 13. Ejus de dubia Salute Pontificum vox, 14.

B. Maria an cœlibatum voverit? 613. quo cultu olim à Collyridianis affecta fuerit? 775. Eodem etiam hodie à Pontificiis, 776. Quo ſenſu eam Irenæus Evæ advocatam dixerit? 825. Ejus reliquiæ ridiculæ, 855. Ejuſdem imaginis conſecratio ex Ceremoniali Rom. depromenda, 865. memorabilis eſt, 865. Imagines ad libitum pictorum pinguntur, 877. Ejus domus Lauretana, 979. Fabuloſa eſt, ibid. In Joſephi ædes fuit adducta, 980. Μαριολατρεία, 759.

Maria

Maria in ſacris notant populos, 1215. 1216. ſed non fideles, ibid.

Marinari παῤῥησία per vim reprimitur, 1197. 1198.

Martyrum memoriæ quando celebrari cœperint? 205. 772. Olim in Euchariſtiæ celebratione commemorati, non invocati fuerunt, 207. Cur apud eorum ſepulchra aliquando miracula facta fuerint? 858. Eorum corpora non oſtentanda & adoranda, ſed ſepelienda ſunt, 860. Quomodo apud veteres eorum memoriæ celebratæ fuerint, 1166. 1170. Non feſta propriè dicta iis dicata fuerunt, 1176.

Martyres & pœnitentes in quibus apud veteres differant? 738. 739.

Matthæi ad Apoſtolatum electio per quos facta? 471.

Matrimonium. Deo eo variæ in Concilio moventur quæſtiones, 509. ſeq. 518. ſeq. Trina promulgatio ejus ſancitur, 518. Ejus teſtis non neceſſariò Sacerdos eſt, 518. An ſit ſacramentum? 524. De forma, cauſa efficiente &c. ejus inter Doctores Pontificios variè diſceptatur, 529. ſeqq. Quo ſenſu Myſterium ſit? 534. De ejus impedimentis fuſiùs, 540. ſeqq. Eccleſiæ Miniſtris non eſt impedimento in obeundo cultu Divino, 245. Clandeſtina & ſine parentum conſenſu inita fusè impugnantur, 583. ſeqq. An & quomodo preces impediat? 645. à Pontificiis Doctoribus ſugillatur, 647. In vitiis numeratur, 650. Ejus prohibitio ad Papæ tyrannidem ſtabiliendam excogitata eſt, 641. 642. Continentiæ remedium eſt, 621. 631.

Matrimonialium cauſarum quis competens ſit judex? 670. ſeqq.

Mediator inter Deum & homines unicus eſt, 759. ſolus Chriſtus, 787.

Mediatorium Chriſti officium per Sanctorum invocationem grandi afficitur injuria, 758.

Mediatores Gentilium apud Deos ſuos duplicis generis fuerunt, 782.

Mediolanenſis Eccleſia Ambroſianam conſecrandi formulam omittere jubetur, 217. De trium Regum corporibus cum Colonienſi contendit, 718.

Medioliani Inquiſitionis Hiſpanicæ tribunal Hiſpani introducunt, 510.

Medius inter vitam æternam & infernum locus nullus datur, 699.

Melchiſedecus non ſacrificavit panem & vinum, 151. 152. ſeq. Ejuſdem ſacrificii à Miſſa diſcrepantia, 158. Non habet ſucceſſores ſacrificulos, 170. ſeqq.

Membra Chriſti purgatoriis flammis non uſtulantur, 198.

Memoriæ Sanctorum defunctorum quomodo fiant? 199. 200. 202.

Mendicantes Monachi contra Apoſtoli præceptum de laborando manibus propriis peccant, 1016. Ipſis ſcriptoribus Pontificiis ludibrio habentur, 1038. 1051.

Menſa Domini veteribus altare, ſed non propriè dictum appellabatur,

labatur; 180. &c. 183. 189.
Merita Sanctorum aliis non poſſunt communicari vel prodeſſe,760.
Meritum & mereri ſolius Chriſti eſt, 824.
Metaphoræ S. Scripturæ clarioribus locis explicandæ ſunt,731.
Metaphraſtes vaniſſimus Græculus audit,405.
Metropolitani unde orti? 417. 421. 430.
מקטר Miktar quale ſacrificium notet? 164.165.
מנחה Minchah quale fuerit ſacrificium? 164.165.
Miniſterium, vel eſſe in miniſterio notat aliquando celebrationem Euchariſtiæ,663.
Miniſtri Eccleſiæ nonniſi jam apti ordinandi ſunt,392. In Scriptura Angeli vocantur,461.462. Eorum vocatio non à ſolis Epiſcopis pendet, 466. ſeq. Eorum miſſio à Deo eſſe debet,356.
Mirabilia Dei quomodo cognoſci poſſint? 983.
Miracula conficta Pontificiæ religionis carioſa fulcra ſunt,304.847. Apud reliquias Martyrum facta examinantur, 933. adorandi neceſſitatem nullam inferunt.860. Pontificiorum falſa & ficta pleraque ſunt, 959.960.964. Verorum finis quis? 963.
Miraculum apud Eliſæi oſſa cur factum ſit? 847.
Miraculorum donum temporarium fuit,954. idem explicatur fuſiùs, 959.960. Chriſti miracula varia recenſentur,983.
Miſſæ ſacrificium fusè diſceptatur, 114.&c. Vocis origo,114.145. Deſtituitur inſtitutione Divina, 115. Sacrificii definitio ei non competit, 116. quia incruentum ſacrificium eſt,123. nulli ejus actioni competit formalis ratio ſacrificii, 125.&c. Ejus origo & incrementa, 138. &c. Vera ejus cauſa panditur,143. quæſtui habetur,144.194. Abſurda hujus dogmatis, 145. &c. 149. Chriſtum operantem excludit, 147. Quomodo proſit Miſſa? 147. An & quorum peccatorum remiſſionem impetret? 138. pro beſtiis & rebus ſenſu carentibus celebratur, 146.148. Efficacia ejus ſugillatur, 149.193. pro defunctis oblata oppugnatur fusè, 190. &c. Miſſa in honorem Sanctorum an celebranda? 203. &c. Miſſæ privatæ fusè oppugnantur, 248.&c. peregrinæ in miſſa celebranda linguæ uſus diſcutitur, 268. &c. ſecreta ejus pronunciatio oppugnatur,288.&c.
Miſſa veteribus incognita fuit,185. Ejuſdem Ceremoniæ impietatis documenta præbent, 278. Miſſæ privatæ abſurdè fiunt, 218. 248. &c. Earum origo,256.
Miſſatici ritus non ſunt Apoſtolicæ originis & traditionis,234.
Miſſio Miniſtrorum Verbi Dei,356.
Mitra Pontificalis Apoſtolis incognita, 237. Talem Johannes Apoſtolus non geſtavit,242.

Mixtu-

Mixtura vini & aquæ in Euchariſtia refellitur, 306. 309. Exemplo & præcepto Chriſti deſtituitur, 310.

Moguntina Synodus Sanctorum Invocationem religioſam improbat, 784. 785.

Monachatus fusè oppugnatur, 1011. ſeqq. Cum lege Divina pugnat, 1013. Homines authoritati humanæ ſubjicit, 1014. Schiſmaticus eſt, 1018. Hypocriticus, 1026.

Monachis bona immobilia poſſidere permittitur, 691. A Peregrinationibus religioſis cur eximantur? 950. Eorum nec vox, nec res in S. Scriptura occurrit, 1012. Ἄνομοι ſunt & ἄστοργοι, 1015. Fornicationem Matrimonio præferunt, 1016. Eorum paupertas hypocritica refellitur, 1026. Caſtitas atque veſtitus hypocriticus examinatur, 1027. 1029. ſeq. Moderni ab antiquis in quibus differant? 1037. Similes ſunt Sarabaitis, 1037. Turcicis Monachis, 1038. 1051. Eſſenis ſemi-Judæis, 1040. Hodierni cum veteribus fuſiùs comparantur, 1040. ſeq. Girovagi ſunt, ibid. Veteribus fuit laborandum propriis manibus, 1044. Quid hodierni laborent? 1046. ſunt homines merè animales, 1214. Cur iis ſuffragii jus in Concilio Trid. conceſſum fuerit, 1225. 1227. Ab iis quomodo differant inſtitutis ſuis Moniales? 1044.

Monaſteria olim ſeminaria erant Eccleſiaſtici Ordinis, 1037. vetera quædam laudantur, 1048.

Montaniſtarum & Papiſtarum jejunia ſimilia ſunt, 1130. ſeq. 1146. quot diebus in anno jejunârint, 1148. 1156.

Morale bonum quid ſit? 600. 601.

Morientes in Domino ſalvantur ἀπάρτι, 703.

Moronus Card. finem Concilii urget, 687.

Mors Chriſti ad conſummandam redemptionem neceſſaria fuit, 137. Ejus recordatio & annuntiatio non in mimica externa repræſentatione conſiſtit, 297.

Mortificatio carnis Monachorum & Monialium qualis ſit? 1022.

Moſchelim מושלים in V. T. qui fuerint? 428.

Moſes cur libellum divortii Judæis conceſſerit? 539. Ejus corpus an poſt obitum ſplendorem ſervârit? 831.

Mozarabum Miſſa qualis? 231. 280. 281. Eorundem liturgia uſitata fuit etiam Gothis in Hiſpania, 285.

Muhammed jejunia inſtituit, 1153. Ejus ſequaces peregrinantur ad ſepulchrum ejus, 952.

Mulier συνείσακτος quænam fuerit dicta? 654. 659. Eam inter & uxorem quale ſit diſcrimen? 659.

Munia Eccleſiaſtica non fiunt ab ordinibus Pontificiis, 370.

Mutatio deſtructiva in Miſſa nulla fit, 116. ſeqq. 130. ſeq. 132. ſeq.

Myſteria Dei loqui juxta Apoſtolum quid ſit? 298. Non ſunt Papæ, vel Miſſæ, 279. Gentilium qualia fuerint?

rint? 295.296. Religionis cur olim occultata? 302. Eadem rebus aliis affingere facile eſt, 408. Non omnia ſunt ſacramenta, 534.

Myſteria nulla inciderunt in dies feſtos Pontificiorum, 1163. 1165. Eorum commemoratio non alligatur certo tempori, 1164. Non conciliant tempori ſanctitatem, ibid.

Myſterium cur in Babylonis fronte ſcriptum fuit? 302.

N

נערה Nagnarah quam notet ætatem? 584.

Nannetenſe Concilium Miſſas privatas damnat, 258.

Natalis Jeſuita Concilii proditor eſt, 333.

Natura humana extra ſuppoſitum nihil eſt, 169.

Nazaræi an à communione Calicis abſtinuerint propter votum non bibendi vinum? 76.

Naziræis cum votis monaſticis nihil eſt commune, 1019. Typicum fuit eorum inſtitutum, 1061.

Naziræus Paulus an raſuræ author fuerit, 406. 408. Cùm Naziræus eſſe deſineret, tondebatur, ibid.

Nemo aliquando pro paucis ponitur, 254.

Nicena Synodus II. cur nullius eſt authoritatis? 913. Imagines adorandas eſſe ſtatuit, 864.

Nicolaus I. Papa ſolo verbo Sacerdotem inſtituit, 351. 353.

Nimrodi Romani qui & quales? 419.

Nomina Sectarum & Ordinum apud Pontificios inviſa, 1017.

Nominationis & præſentationis jus populo olim conceſſum fuit, 473. 474.

Novella Juſtiniani apud Græcas Eccleſias in magna eſt authoritate, 294. probat conſecrationis Verba clara voce fuiſſe recitata.

Novum, Novitas quid? Item Novatores qui ſint? 239. 240.

Nuptiarum habendarum tempus à Concilio Trid. definitur, 520. Eas prohibere quorum & quid ſit? Eſt Dæmonum doctrina, 624. Antichriſti, 627. Ingentium malorum cauſa, 628. Secundæ ſintne licitæ? 563.

O

Obdormientes in Domino in purgatorium non detruduntur, 198.

Obedientiæ cæcæ votum refellitur, 1020. 1023. Ejus praxis examinatur, 1027. refellitur, 1030. 1052. 1078. ſeq.

Obedientia Chriſto & Præpoſitis debita non votiva, ſed præcepta eſt, 1079.

Oblationem ſui Chriſtus in prima Cœna non fecit, 100. 101. Chriſti in cruce facta unica & perfecta eſt, 121. 122, in Miſſa nulla fit, 125. 226. &c. Sine morte nulla eſt, 177.

Oblatio munda Malach. I. 11. ſacrificium propitiatorium non notat, 163. 164.

Oblationes V. T. & Chriſti in cruce in quibus conveniant? 187. Oblationes

nes priſcæ Eccleſiæ à Miſſaticis toto genere differunt, 198. 200. 201. Oblationum pro defunctis origo, 199.200.
Oblatio adſcripta in Canone Miſſæ quid ſit? 217.
Obſervantia Eccleſiæ non eſt regula Verbi Divini, 200.
Occidentales Eccleſiæ cur & quando ſacra ſua Latinè peragere cœperint? 285. Quando & cur ab Orientalibus fuerint ſciſſæ? 420.
Occultatio Chriſti in Miſſæ conſecratione nequaquam ſignificatur, 298.
Orari pro Epiſcopo Romano in Miſſa quando cœperit? 226.
Orare ſacerdotem ſecretò in publica cultus Divini functione, abſurdum eſt, 298.
Orare pro defunctis an liceat? 742. Veterum de hoc ſententia examinatur, 743. ſeqq. Non præſupponit purgatorium, 707. Ejuſmodi mos apud veteres unde invaluerit? 707. Quando ejuſmodi Orationes pro defunctis fieri cœperint? 200. &c.
Ordinandi facultas æquè Presbyteris, atque Epiſcopis communis eſt, 442.462.
Ordinationis ceremoniæ diſceptantur, 397. ſeqq. Ejus effectus proprius quis? 394. Non poteſtatem tantùm, ſed actuale exercitium includit, 491.492.
Ordinis Romani libellus quo authore conſcriptus? 224.
Ordinis varii abuſus perſtringuntur, 348. Ordines minòres quinam ſint? 349.
Ordo an ſit Sacramentum? 350. ſeq. Negatur, 351. Plures ejuſdem ſpecies recenſentur, 357. Amitti & iterari poteſt, 355.389. An ſint ſeptem in Eccleſia ordines? 365. ſeq. Lombardus duos tantùm ordines ſacros agnoſcit, 373.375. Sibi ipſi verò opponitur, 377. Gentiliſmum & Judaiſmum incruſtant, 368. Sunt tituli ſine re, 369. Minores non ſunt gradus ad Majores, 371. In Eccleſiæ miniſterio an, & in quem finem fuerint inſtituti? 378. Non ſunt neceſſarii ad Miſſæ ſacrificium conficiendum, 381.383. An conferant gratiam gratum facientem, & ſpiritualem poteſtatem beneficio characteris? 385. ſeqq. Minorum functiones hodie à non conſecratis fiunt, 383.
Ordines Mònachorum olim non confirmabantur à Papa, 1036. Idem vindicatur & demonſtratur, 1042. Novos fieri Concilium Lateranenſe vetuit, 1055.
Orichovius quis fuerit? 628.
Orientales Eccleſiæ Canonem Rom. nunquam receperunt, 219.224. Nec ceremonias Miſſales, 230.232. Sacra ſua in vernacula lingua peregerunt, 285. Earum regimen quale fuerit? 420.
Origenis error de damnatorum liberatione, 741. Primus invocationem Sanctorum in Eccleſiam invexit, 768.

768. 822. Malus dogmatiſtes ab Hieronymo vocatur, 826.
Ὡσαύτως quid in Euchariſtiæ inſtitutione ſignificet? 62.
Oſculum Baali fixum idololatricum cur fuerit? 833. 836.
Oſtiarii ad quid in Eccleſia olim fuerint conſtituti? 378.
Oves Chriſti paſcua ſua ipſæ nôrunt, 1139.

P

Pacenſis Epiſcopus Hiſpanorum conſilia prodit, 328. 1258. Mulus clitellarius Papæ audit, 335.
Paganorum idola qualia olim fuerint? 874.
Palladius primus Scoticæ Eccleſiæ Epiſcopus, 445.
Pallavicinus Cardin. Papalis tyrannidis proxeneta, 548. Ejus pro cœlibatu rationes refelluntur, 629. Indulgentias Papales fruſtra ab Apoſtolorum temporibus arceſſit, 1090. Ejus Hiſtoria Concilii Trid. à Julio Clemente Scoto, Ameloto de la Houſſaye, aliiſque arguitur, 108. 1211. 1212. Idem perſtringitur, 1238. & paſſim.
Panem & vinum ponere ſuper ſepulchro juſti, quid apud Tob. IV. 18. ſit? 192.
Pane ſuo veſci in ſudore vultus quid ſit? 1021.
Papa cultum Judaicum & Gentilium ceremonias Eccleſiæ obtruſit, 239. Ejus poteſtas in Concilio acriter diſceptatur, 330. 331. Idem Concilio mandata mittit, 345. Concilio libertatem variis artibus ſurripit, ibid. Ejus Poteſtas in Concilio diſceptatur, 346. Reformationem averſatur, 347. ſolo verbo Epiſcopum inſtituit, 351. Ordines ſacros non exercet, 377. Non eſt Apoſtolus Chriſti, 413. Tyrannus eſt, 414. ſupra Chriſtum ſeſe effert, 415. Bellis infeſtat orbem Chriſtianum, 418. Dei nomen ſibi tribui permittit, 423. Poteſtatis ejus incrementa, 419. Niceni Concilii tempore nondum invaluit, 420. Civilem poteſtatem invaſit, 422. in ſpiritualibus ſummam exercet tyrannidem, 422. Deum ſe facit, 423. 429. Eandem ſibi ſumit poteſtatem, qualem habet Chriſtus, 428. Tyrannidem gladio exercet, 429. Cum Cardinalibus plenitudinem poteſtatis Clavium non habet, 467. Sacramentorum Dominum ſe facit, 527. Ejus impuritas carnalis perſtringitur, 629. Ejus tyrannis Principes eò adegit, ut ſe Concilii Trid. placitis ſubmiſerint, 641. Dominari vult toti mundo, 642. Reliquias veras à ſuppoſititiis diſcernere nequit, 844. Ejus authoritas vel præſentia non facit, ut Concilium ſit vel Oecumenicum, vel Orthodoxum, 916. Ejus in Concilium Trid. tyrannis, 1202. 1203. Firmatur Concilii decretis, 1203. Princeps hæreſium judex non eſt, 1230. Ejus Superioritas ab ipſis Pontificiis pluribus non agnoſcitur, 1230.
Paphnutius in Synodo Nicena cœlibatum

batum Clericorum impugnat,631.
Παρακαλεῖν & παράκλησις quid Græcis Patribus ſignificent? 825.
Parentum partes quænam ſint in filiorum contrahendis matrimoniis? 584. iis στοργὴ & obedientia debetur,1015.
Parœcia à Diœceſi quomodo differat? 460.
Paſce oves meas, his verbis Papæ turpiter abutuntur,28,31.
Paſcendi munus eſt miniſteriale, 214.
Paſcere non eſt dominari,412.
Pæſel פסל & תמונה quid? 866.ſeqq. 877.
Paſſionis Chriſti inſtrumenta an in ſe ipſis ſancta ſint? 971.972.in illis oſtentandis variæ impoſturæ fiunt, 972.ſeq.
Paſſionum Chriſti reliquias adimplere quid ſit? 1108.
Paſtorum nomine quinam ſignentur? 120. In Eccleſia obeuntes ſacra peregrinâ linguâ uti non debent,273. quomodo ſint Eccleſiæ miniſtri? 470. Ab ovibus eligi aliquando poſſunt,482. Eorum munus quodnam ſit? 413. Malorum crimina non Ordini, ſed eorum perſonis imputanda ſunt,356.
Paſtorum verba conſecrationis ruri pronuntiantium, & inde cœleſti igne abſumptorum fabula in Miſſæ gratiam adinventa eſt,294.301.confutatur,304.
Patres utpote homines errare potuerunt, & de facto errarunt, 208. Trium priorum ſeculorum nihil de Purgatorio ſciverunt,736. Nonnunquam incautiùs locuti ſunt, 599.
Patriarchæ Eccleſiæ unde orti? 417. 421.430.
Patriarcharum V.T. oſſa cur in Terram Canaan fuerint translata? 846.847.
Paulinus ſubitò Epiſcopus factus eſt, 371.372. An Miſſam celebraverit? 267. Nolanus nullius certæ Eccleſiæ Presbyter fuit,497.
Paulus Apoſtolus Petro æqualis fuit, 436. Ejus ſemicinctia an mirifica virtute prædita fuerint? 954. Peregrinationes religioſas non probavit,956. Cur in feſto Hieroſolymæ eſſe contenderit,956.
Paulus Sarpius Venetus cur *Petrus Suavis Polanus* audire voluerit? 1206. Hiſtoria ejus Concilii Trid. vindicatur contra Pallavicini & Redingii obtrectationes, 1208.ſeqq.1211. Fuſiùs,1231.ſeqq.1236. A ſicariis Papalibus Venetiis vulneratur,1232. Hiſtoriæ illius errores 360. à Pallavicino pueriliter impinguntur, 1240.1241.
Paulus III. Papa Rom. Poteſtatem ſuam à Chriſto derivari non vult, 418.419.
Paulus IV. contra Ferdinandum Imp. inſurgit,6. Eligitur in Papam,8. Ejus vox de Concilio,9.13.14. Concilium Romæ haberi vult, 9. Ejus Index Expurgatorius, 19.20.21. Obliquè in Concilio perſtringitur, 19. Concilium Trid. ſugillat, 105.

Typhus ejus perſtringitur, 14.

Pauli V. Electio turbulenta, 488.

Pauperes Spiritu quinam? 1074. Explicatur fuſiùs & vindicatur locus Matth. V. 3. 1077.

Paupertas hypocritica Monachorum & Jeſuitarum perſtringitur, 691.

Paupertatis votum refellitur, 1020. 1021. fuſiùs, 1026. 1030. ſeq. item, 1074.

Payva *Jacobus* Ataidem in Concilio in articulo de Miſſa refutat, 98.

Peccatum unius aliquando toti alicui populo imputatur, 196.

Pentecoſte Judaica & Pontificia in quibus rebus conveniant? 1167. An Paulus eam Hieroſolymæ celebrârit? 1172.

Peregrinationes religioſæ fuſè refelluntur, 928. ſeqq. Mandato & promiſſione Dei deſtituuntur, ibid. Idololatricæ ſunt, 944. A Judæis, Paganis & Turcis mutuatæ, 951.

Perfectionis Chriſtianæ ſtatus nullus niſi in Cœlis eſt, 601. Qualis homini Chriſtiano conveniat? 1019. 1020. Malè à Pontificiis definitur, 1024. Confutantur, 1025. Grabonis propoſitiones de perfectione, 1054.

Πέταλον Hebræorum ציץ eſt, 237. Non mitra Epiſcoporum, 242.

Petavius Ignatii Epiſtolas νοθείας arguit, 412.

Petrus Apoſtolus nullam conſecrandi formam Eccleſiæ ſcripto reliquit, 221. A Gentilibus tonſus fuit, 406. An tonſuræ author fuerit? 409. Martyrium ſuſtinuit, ibid. Cur Princeps Apoſtolorum à veteribus dictus? 435. Nihil hoc ad Papam ibid. συμπρεσβύτερον ſe ipſe vocat, 442. Eligendi Paſtores Eccleſiæ jus ſibi non arrogavit, 470. 471. Non ſolus clavium poteſtatem accepit, 487. Sequendo Chriſtum non deſeruit uxorem, 632. Ejus corpus variis in locis oſtentatur, 854. hinc inde translatum fuit, 858. Ejus umbra an miracula effecerit? 954.

Petrus Fontidonius Hiſpani Oratoris præcedentiam Oratione habita propugnat, 336.

Phariſæorum circa jejunia fermentum, 1153.

Philo Veteris Eccleſiæ ritum jejunandi non docet, 1139.

Philoſophi Platonici pepererunt Purgatorium, 709. Quem honorem imaginibus exhibuerint? 884.

Piæ cauſæ Papalis avaritiæ prætextus ſunt, 549.

Pictorum in Sanctorum imaginibus depingendis levitas, 877.

Picturæ in Templis demum Seculo V. ornatus causâ collocari cœperunt, 927.

Pierius Valerianus pro barbis Sacerdotum ſcribit, 401.

Pighius Epiſcopos ſui temporis vivis coloribus depingit, 430.

Pingendi ars cur priſcis Patribus inviſa fuerit? 882.

Piſcium eſus non mortificat carnem, 1127.

Pii IV. Bulla celebrationis Concilii, 1.

&c.

&c. Notæ ad eandem, 5. &c. Qualis fuerit ante & poſt Papatum, 4. 5. Cauſæ ad Concilium celebrandum impellentes, 5. ad Concilium Cæſarem & Reges ſuperbè invitat, 6. Ejus electio, 9. Sententia de Concilio, 10. 13. 14. Ejus index librorum prohibitorum, 20. Præſules novos Tridentum amandat, 29. Bellum contra Proteſtantes meditatur, 30. Curiam ſuam reformare incipit, ſed per ludibrium, 30. Pœnitentibus veniam negat, 31. Deſperat de eventu Concilii, 43. Fœdus & bellum contra Proteſtantes meditatur, 44. 50. Queritur de Oratoribus, inprimis Lanſaco, 44. Singulari aſtu Concilium ſibi obligat, ib. Finem ejus urget, 45. 99. denuo bellum meditatur, 101. Epiſcopos Italos & Titulares Tridentum ſubmittit, ad deterrendum Lotharingum & Gallos, 322. &c. De Concilio tanquam hoſtili queritur, 329. Ferdinando acriter reſpondet, 334. A Cæſare & Gallo alienatus Hiſpanum conciliare ſtudet, 335. Imperatori denuo ſuadet translationem Concilii, ibid 336. facultatem Concilii finiendi vel ſuſpendendi mittit Legatis, 511. ægrotat, 688. Bullam confirmationis edit, 1178. Notæ ad eam, 1154.

Platonicæ Philoſophiæ dogma de animarum defunctarum ſtatu & functionibus, 773. Purgatorio anſam dedit, 709.

Plebs olim jus habuit eligendi Eccleſiæ miniſtros, 474. 475. 476. ſeq. At à Concilio Laodiceno arcetur, 484. Quomodo ſit beſtia multorum capitum? 487.

Pœnæ peccatorum quæ per indulgentias remittuntur? 1091. 1094. 1095. Temporales quænam à veteribus dictæ? 737.

Pœnitens & Martyr quomodo apud veteres differant? 738. 739.

Poloni Epiſcopi malè affecti è Concilio diſcedunt, 11. 15. Decreta Concilii recipiunt, 1227.

Polycrates quo ſenſu Johañem Apoſt. πέταλον geſtaſſe dixerit? 237. 242.

Polygamia Patriarcharum quomodo excuſetur, 561. Inter Judæos olim uſitata fuit, 650.

Pontificii cum Samaritanis contenduntur, 937. 941. Adorant quod neſciunt, 941. 942.

Πορνείας λόγος quid ſignificet? 580.

Poſtulatio & vocatio quomodo differant? 473.

Poteſtas Abbatum & Prælatorum nec naturalis, nec civilis, nec Eccleſiaſtica eſt, 1030.

Poteſtas clavium non ſoli Petro, ſed toti Eccleſiæ data eſt, 466.

Poteſtas civilis Magiſtratus & Papæ differt, 1192.

Poteſtas Eccleſiæ in inſtituendis ritibus quo uſque ſeſe extendat? 210. Vide *Ritus*.

Poteſtas Papæ illimitata & Purgatorium ſecum invicem pugnant, 1107.

Potus inebrians non pertinet ad jejunium, 112[illegible].

Præ-

Præcepta à dogmatibus quomodo differant? 553. A Conſiliis an diſcrepent? 597. Divina ſunt norma cultus & religionis.930.
Præceptum II.de non colendis faciendiſve imaginibus Doctores Pontificii variè torquent,882.
Præputium Chriſti aſſervari dicitur, 842.
Præſentia Chriſti virtualis ubi? 985. Explicatur,993. Vindicatur ſpiritualis, 996. Corporis Chriſti ſubſiſtere poteſt,licet de modo non conſtet,941.
Præſanctificata Symbola quæ fuerint,88.
Πραγματεία τῦ Ϛἰυ quid? 645.646.
Prandii tempus apud veteres varium fuit,1128.
Preces in Eccleſia alta voce fieri debent, 294. Sanctorum Apoc. V. 8. quales ſint? 791.à ſolo Chriſto Deo offeruntur,792.
Preces,eleemoſynæ,jejunia &c.à Pontificiis in pœnis numerantur,1093.
Presbyteri & Epiſcopi non ſunt diſtincti ordines, 378. Divino jure ſunt æquales,412.413.437. & 448. In Scotia & Gallia olim ab Epiſcopis nihil differebant,442.445.
Primates Eccleſiæ qui? 417.
Principatus in Eccleſia an & qualis ſit? 429. Petri qualis fuerit? 435. 436.
Procuratoribus Epiſcoporum abſentium voti jus non concedebatur in Concilio,1255. Cur? 1257.
Proditores in Concilio Trid. unde & qui fuerint? 1257. Pecuniâ ad proditionem conducti fuerunt,1260.
Prohibitiones Matrimonii Pontificiæ perſtringuntur,544.ſeqq.
Προηγιασμένα,præſanctificata Symbola quæ olim fuerint dicta? 88.
Pronuntiatio ſecreta verborum conſecrationis Euchariſtiæ fusè impugnatur,288.
Proprium poſſidere an Monachis liceat? 1071.ſeq.
Proponendi munus in Concilio Trid. ſolis Papæ legatis vendicatur, 1254. Cur? 1258.
Prophetare aliud eſt, aliud prophetias loqui,272.
Proteſtantes ab Imp. Ferdinando jubentur Concil. Trid. frequentare, 329. Conditiones poſtulant, ibid. Qualis cautio iis ad Concilium veniendi concedenda ſit,in Concilio deliberatur,25.26.Non fuerunt vocati nec auditi in Concilio, 514. 1195.1218 1226. Paſſavii æquas pacis conditiones obtinent,1199.
Prudentibus quomodo Apoſtolus 1. Cor.X.15.loquatur? 290.
Pſalterium Bonaventuræ Mariam Chriſto præfert,759.
Pſychici apud Tertullianum qui fuerint? 1132.
Purgationem animarum quale veteres intellexerint? 723.
Purgatoriani Sacramenta nulla participant,198.
Purgari igne pœnitentes quid Hieronymo ſit? 139. Quid Auguſtino? 739.740.

Purga-

Purgatorium fuſè impugnatur, 197. 198.696. ſeqq. Non poteſt probari ex Scriptura, 697. Eidem repugnat, 697. Præcipuos fidei articulos ſubruit, 704. Primæ Eccleſiæ incognitum fuit, 706. Ejus Origo, ſemen, conceptio & nativitas oſtenditur, 709.&c. multiplex Doctorum de eodem diſſenſus, 714. De loco item ejus & materia, 715.

Purim feſtum non probat jejunia ſtata, 1150.1171.

Q

Quadrantem ultimum ſolvere Matth. V.24. quid ſit? 725. Quid Patribus nonnullis veteris Eccleſiæ de hoc videatur, 738.

Quadrageſimale jejunium intra tria priora ſecula incognitum fuit, 1146. Idem fuſiùs probatur, 1155. Ejus origo & progreſſus, 1147.1156.

Quæſtus ex Miſſificatione, 144.194. Ex Purgatorio quæritur, 716.

Quies, in quam fideles poſt obitum ingrediuntur, qualis ſit? 701. cum Purgatorio non conſiſtit, 703.

R

Ragazoni Oratio Seſſ. XXV. habita, 688.

Raptorem inter & raptam an matrimonium legitimum fiat? 519.

Raſura in Scriptura damnata fuit, 400. Myſteria in ea Sacrificuli Pontificii quærunt, 401. Ejus origo & progreſſus, 407. Servilis & ridicula eſt, 409.

Rationi in rebus ſacris quæ partes ſint? 969.

Raziæ ἀυτοχειρία non poteſt excuſari, 196.

Reatus an rectè in culpæ & pœnæ diſtinguatur? 721.

Rechabitæ non præfiguraverunt Monachatum, 1059.1061. Idem fuſiùs oſtenditur, ibid. Non abſtinuerunt vino tanquam ex Dei mandato, 1148. ſeq. Eorum inſtitutum non religioſum, ſed Oeconomicum vel politicum fuit, 1149. Non fuerunt Iſraelitæ, ibid.

Redemptores Bellarmino etiam Sancti audiunt, 787.

Redingius in citandis Patribus oſcitantiæ arguitur, 623. Falſationis, 656.663. Ανιστορησίας, 667. Oſcitantiæ, 667. Mango eſt Papalium Canonizationum, 766. Perfidiæ in citandis authoribus arceſſitur, 827. Baldingero clienti ſuo malè ſuccollat, 935. ſeq. 980. Ejus cavillamenta retunduntur, 939. & paſſim. Abſurdus eſt, 1094. & paſſim.

Reformatio Curiæ Rom. ludicra à Pio IV. inſtituitur, 30. Ejus capita à Cæſareis exhibita, 42. ſeq. 49. A Concilio inſtituta deſultoria tota fuit, 56. 67.103.108.109.326.338.348. Urgetur denuo, 335. Ejus capita à Gallis exhibita morbos Papatus detegunt, 346. Ejus XXXVIII. Articuli Oratoribus exhibentur, 509. In eos Oratores animadvertunt, 510. Cur tam ſedulò à Papa fuerit declinata, 514. Principum reformatio fruſtra attentatur, 511.516. De ea Ferrerius Gallus graviter conque-

ritur,512.517.Reformationem Cleri Concilium declinat,1203.1204.

Relaxationes à Canonicis ſatisfactionibus apud veteres quales fuerint? 1119. Non erant indulgentiæ Papales,1096.

Religio ſeu cultus Dei quid ſit? 750. diſtinguitur in naturalem & voluntarium,ſeu inſtitutum,751.ſoli Deo debetur,790.

Reliquiarum cultus fusè impugnatur, 528.ſeqq. Earum incertitudo oſtenditur, 842. ſeq.855. Fraudes variæ,ibid.845.Fictitiæ & ridiculæ quædam ſunt, 847.849.854. Malè definiuntur,854. Patribus primitivæ Eccleſiæ incognitæ,856.ſeq.Earum translationes cur & quando cœperint? 357.858. Chriſti & Sanctorum plerorumque fictæ ſunt, 943.

Reliquiæ carnis שאר בשר quid? 556. 559.

Remiſſio peccatorum & propria ſatisfactio ſimul ſubſiſtere nequeunt, 704. Nulla fit in Purgatorio, 722. Nam remiſſo peccato ejus & culpa & pœna remittitur,1091.

Repræſentatio Chriſti & ejus Paſſionis in Miſſa mimica eſt,297.

Reſervationum Papalium origo,476. Maxima in Eccleſiam mala invexerunt,523.

Reſidentia Epiſcoporum in Concilio diſceptatur,28.29. Urgetur ab Hiſpanis,99. De ea ambiguum decretum fertur,326. Galli eam juris Divini eſſe aſſerunt, 329. Negant id Papæ legati, 330. Papa de eadem Concilio mandata mittit,ibid.

Reſpectivus creaturarum cultus refellitur, 848. Concedit ut quævis creatura,etiam Diabolus, adoretur, 912.

Reſurrectionem carnis olim etiam illi negabant, qui animæ immortalitatem credebant,744.

Reſervationes reliquiarum Sanctorum ante Ambroſium nullæ fuerunt,862.

Reverentia ſanguinis non eſt impedimentum legitimum matrimonii,551.

Richardus de Vercellis in mendoſorum tabulam à Concilio rejicitur, 102.106.

Ritus Eccleſiaſticos cur veteres ſæpius Apoſtolicæ traditioni acceptos ferant? 222. Quales Eccleſia inſtituere poſſit? 210.228.232. Novos an poſſit,228.238.239. In Eccleſia Rom.tanquam neceſſarii obtruduntur,398.

Romana Eccleſia primum ſuum Epiſcopum ipſa ignorat,441.

Romuli non Chriſti genius Hierarchiam Romanæ Eccleſiæ peperit,4.

Rutilius Benzonius tabulæ Lauretanæ interpolator fuit,979.980.

S

Sabbathi Judaici ſanctificatio in quo conſtiterit? 1174.

Sabbatho olim nonnullæ Eccleſiæ jejunare ſolebant,1155.

Sacerdos N. T. ſolus Chriſtus eſt.118. 120.Sacerdotum nomine ſancti Patres

tres

tres quoſvis Eccleſiæ Miniſtros inſigniunt, 120. Chriſtus ſacerdos eſt in perpetuum, 157. 160. 189.

Sacerdotes Levitici à Chriſtianis in quibus diſcrepent? 282.

Sacerdotum ſuperiorum Seculorum ſocordia & ignorantia, ib.

Sacerdotes cur in Sacris Angeli dicantur, 492. Eorum cœlibatus fusè diſceptatur, 620. ſeqq. Ejus cauſæ politicæ panduntur, 641. 642.

Sacerdotum conjugia ante Ordinationem contracta à Concilio Trullenſi firmantur, 665. Eorum in V. T. ἐφημερίαι ſeu vices quando & ad quid inſtitutæ fuerint? 645.

Sacerdotium V.T. typus fuit Chriſti, non Sacerdotum N.T. 354. Propriè dictum in N.T. nullum datur, 366.

Sacramentum & ſacrificium rem unam ſimul eſſe, ἀσύςατον eſt, 124. Eadem Purgatorianis nihil proſunt, 198.

Sacramenti propriè dicti materia qualis eſſe debeat? 352. Ejus Eſſentia ex Dei inſtitutione pendet, 368. De eorum eſſentialibus inter Pontificios nihil conſtat, 358. Non conferunt gratiam gratum facientem ex opere operato, 395. 396. Eadem determinatam materiam poſtulant, 400.

Sacrificare Chriſtum in memoriam ejus abſurdum eſt, 170. 172.

Sacrificii definitio, 116. Miſſæ non quadrat, ibid. 117. Expiatorium nullum datur abſque αἱματεκχυσίας, 123. 150. Quale miſſa eſſe perhibetur, 124. In nulla parte Miſſæ ſacrificii eſſentia deprehenditur, 125. ſeq. Sacrificium propitiatorium totalem victimæ deſtructionem poſtulat, 132. ſeq. Ejus definitio Miſſæ nullo modo applicari poteſt, 169.

Sacrificium Chriſti irreiterabile eſt, 177. Incruentum id vocare abſurdum eſt, 185.

Sacrificia Chriſtianorum malè in *Crucis* & *Miſſæ* diſtinguuntur, 177. Vera eorum ſacrificia quæ ſint? 185. Sanctis offeruntur in Eccleſia Romana, 817.

Sacrificium pro dormitione quid veteribus fuerit? 201. 202.

Sacrificuli Romani creatores eſſe volunt ſui Creatoris, 143. 144. Cujus ordinis ſacerdotes ſint? 171. Eorum antehac ignorantia, 283. 286. Eorundem blaſphema impietas perſtringitur, 388. 627. Scortatio & impuritas eorum, 627. Graves de iis in ipſo Concilio Trid. querelæ, 640. Sacrificulus ſolus communicans, vel miſſificans non repræſentat populum, 246. &c.

Salaria Eccleſiæ Miniſtris qualia & unde olim data fuerint? 57. 58.

Salmero Jeſuita prenſat ſuffragia in controverſia de Oblatione Chriſti in prima Cœna, 101. Quo aſtu & fine id fecerit? 170. Ejus inſignis perfidia, 1198.

Salus linguâ Punicâ *Tria* ſignificat, 275.

Samaritani cur idololatriæ rei fuerint? 940.941.ſeq.
Sancta terra, urbs &c. cur & quomodo dicatur? 970.971.
Sancti cœlites neceſſitates noſtras ſingulares ignorant, 762.
Sancti qui habeantur & quinam ſint? 846. quam habeant ad Deum relationem? 904. Sancti & B. Maria à Pontificiis Chriſto præferuntur, 759. In V. T. Dei viſione in Cœlo perfecta fruebantur, 793. Per ignem tranſituri credebantur à veteribus, 737. Eorum merita aliis communicari vel prodeſſe non poſſunt, 760. 1108. Apotheoſis eorum exploditur, 765. Sanctorum Communio non importat eorundem invocationem religioſam, 792. Non conſiſtit in ſatisfactionum communicatione, 1116. Eorum cultus religioſus idololatricus eſt, 944. Feſta eorum in Veteri Eccleſia cur & quomodo fuerint inſtituta? 1166.1170.
Sanctificatio Sabbathi in quo conſtiterit? 1174.
Sanctio Pragmatica Eccleſiæ Gallicanæ quid fuerit? 476.
Sanctitas nulla locis ineſt, 971. Nec relativa ulla tempori ineſt, 1164. Eccleſia nullam ei conciliare poteſt, 1172.
Sanctum cur aliquid ſit, aut dicatur? 905.
Sanguis Chriſti homines non tantùm à pœna peccatorum, ſed à culpa etiam liberare valet, 1109. Singulis redimendis totus applicatur, ibid. Ejus guttulam ſufficientem fuiſſe toti redimendo mundo abſurdè dicitur, ibid. 1110. Etſi eſt theſaurus infiniti pretii, nihil tamen inde in Eccleſiæ theſaurum recondendum redundat, 1111. Eum diſſecare quid ſit? 1112.
Sanguis beſtiarum in V. T. pro anima humana oblatus vicariam animæ Chriſti ſubſtitutionem repræſentavit, 66.
Sanguinis & ſuffocati prohibitio quare ſit facta? 779.783.
Sarabaitæ Monachi Ægyptiaci fuerunt, 1035. Moderni Monachi ſimiles iis ſunt, 1037. Imò iis deteriores, 1040. Eorum deſcriptio ex Benedicti regulis, 1041.
Satisfactiones Canonicæ veteribus ignis Purgatorius fuerunt, 737.
Quales fuerint? 1099.
Satisfactio Chriſti fidelibus totaliter applicata eſt, 1087. ſeq. Chriſtus pro omnibus diſtributivè morte ſua ſatisfecit, 1088. Nihil abundat non applicatum, ibid.
Satisfactiones humanæ meritum Chriſti tollunt, 705. Unius non poſſunt alteri imputari, 1112.1118. Sed ſola ſatisfactio Chriſti, 1118.
Satiſpaſſio in Purgatorio Chriſti merito non innititur, 719.
Saxonibus ſine vino Euchariſtiam celebrare olim ab Innocentio VIII. permiſſum fuit, 308.
Scabellum pedum Dei, & ad illud adorare quid ſit? 835. ſeq. 904.
Schiſma Corinthiorum an cauſa ſit diſtin-

diſtinctionis Epiſcopi & Presbyteri? 439.440.
Schiſmatis inter Chriſtianos author eſt Papa, 515.
Scholæ Prophetarum ubi habitæ fuerint? 1061.
Scholaſticis de cultu imaginum ac multis aliis dogmatis Eccleſiæ Rom. non convenit? 865.
Scholaſticus Canonis Miſſalis conſarcinator & corruptor fuit, 210.222. Non fuit Apoſtolus Petrus, 222.
Scipio Henricus, Jeſuita Meſſanenſis, Suavis Polani cenſor refellitur, defendens contra Suavem impia Salmeronis & Turriani in Concilio molimina, 52. 53. Patrum de Euchariſtia infantibus porrigenda ſenſum à Concilio Trid. iis affictum, 54. Fruſtra ac falsò Polanum mendacii arceſſit, 342.344.346. Hiſtoriam Concilii Tridentini ex ipſo Suavi Polano concinnavit, 1236.
Sclavi olim vernacula lingua uſi ſunt in peragendis ſacris, 276.277. Eorum Liturgiâ quinam ſint uſi? 285.
Scoticæ Eccleſiæ à Presbyteris olim regebantur, 442.444.
Scripturæ S. an & qualis ſit obſcuritas? 731. ſola eſt legitimi Concilii norma, 1193. Ejus vis & efficacia 1212.
Sculptile ad cultum non licet facere, 967.884.
Scurræ in Concilio Trid. conducti ad eludenda ſeria Patrum dicta, 50.
Secreta pronuntiatio verborum conſecrationis non nititur Chriſti exemplo, 296.
Secretarius Concilii Trid. Romanæ Curiæ mancipium fuit, 1253.
Seculum futurum quid in ſacris ſignificet, 721.
Segovienſis Epiſcopus Reformationis in capite & membris neceſſitatem urget, 45.103. Inde malè habetur, 333. Hæreticus etiam denuntiatur, 1260.
Sententia non eſt conſilium, 1081.
Σεπτὸν & Σεβαστὸν quid notent? 915.
Septicolle ſcortum Romæ eſt, 1229.
Sepulchri Chriſti locus incompertus eſt, 972. Ingens vectigal Turcis importat, 974.
Sepulchrum quomodo requies dicatur? 977.
Sepultura mortuorum à Deo mandata eſt, 832. Piis debetur, 845. Sanctis apud Pontificios negatur, 846.
Sequela Chriſti non libera, ſed omnibus Chriſtianis neceſſaria eſt, 1048. 1080.
Seripandus moritur, 335.
Servire quid ſit, & cui oporteat? 757.
Servis non liberum erat olim matrimonia inſciis dominis contrahere, 592.
Sergius Papa, *Agnum Dei* primus carmine cantandum inſtituit, 221.224. à Synodo VI. excommunicatur, 1226.
Serpens æneus in deſerto ad quid fuerit factus? 926. Ex Tertulliano declaratur, ibid. An fuerit ab Iſraelitis

tis adoratus? 900.ſeqq. Fuit Chriſti typus,903.
Severiani ex Pſeudo-Areopagita pugnantes ab Hypatio retunduntur, 432.434.
Sibyllarum errores quando in Eccleſiam introducti ſint? 743. Earum ſacra arcana erant,296.
Sigaleoni litant Miſſificantes,296.
Signis nulla ineſt virtus cauſativa gratiæ,245.
Silentii Deo litant ſacrificuli in Miſſa, 296. ejuſmodi ſilentium non nititur Chriſti exemplo,296.300.Quale in veteri Eccleſia in obeundo cultu divino obtinuerit? 302.
Similitudo Dei in quo conſiſtat? 895. 897. in S. Scriptura omnes Dei ſimilitudines prohibitæ ſunt, 898. impoſſibilis eſt, ibid. Nulla datur, 868.877.
Simoneta Concilii Trid. Præſes eſt,11. Eo Tridentum adventante prodigium obſervatur, ibid. Prenſat ſuffragia in argûmento inſtitutionis ſacramentorum,325.
Simonia Paparum perſtringitur, 56. 1100.
Simplicitas Eccleſiæ non eſt ejus paupertas,234.
Siricius Papa Clericis matrimonio primus interdixit,527.528.631.635. Ejus argumenta diluuntur,529. Ab Hieronymo perſtringitur,636. Ejus de Matrimonio ſententia, 625. 631. Primus Monachos lege canonizavit,1043.
Sirmondus Jeſuita laudatur,922.Dionyſium Areopagitam νοθείας arguit,411.
Siſoë quid fuerit? 400.
Σκόλοψ S.Pauli quid fuerit? 605.
Sleidani Hiſtoria vindicatur, 1236. 1237.ſeq.
Smyrnenſes quid de Polycarpi reliquiis fecerint? 772. Eorum Epiſtola Polycarpi oſſa terræ mandari vult,838. Explicatur & vindicatur, 839.
Sodomia Clericorum bulla edita à Pio IV. perſtringitur, 598.629.641.
Solutionem inter & abſolutionem quid interſit? 1095.ſeq.
Sorbona Pariſ. Caroli M. libros de Imaginum cultu contra Maymburgum defendit,922.
Sordes Chriſtianum non decent,ſed honeſtas,1031.
Soror uxor quomodo dicatur? 621. 622.
Soto *Petri* literæ emortuales ad Papam,335.
Speciem unam in Euchariſtia ſumere non ſatisfacit præcepto inſtituentis Chriſti,61.
Speculum Trinitatis oppugnatur, 763.790.796.797.
Spinarum Chriſti quinam maximè recordari debeant? 409.
Spiritus S. in mantica Româ Tridentum mittitur,28,32.1258. Idque ad ſolos Papæ legatos,1259.
Spiritus S. in ſacris literis ſœpe notat ejus dona,354. quomodo olim per manuum impoſitionem collatus fuerit, 362. Ordinatis quomodo confe-

conferatur? 385. 390. Apoſtolis datus quid effecerit, 391. Epiſcopi eum ordinandis conferre nequeunt, 391. A ſolo Filio Dei mittitur, 392.
Sportulæ veterum quid fuerint? 199. ſportulares fratres, 202.
Status integritatis ſacrificiis nihil habuit opus, 178.
Stimulus S. Pauli 2. Cor. XII. 7. quid fuerit? 605.
Stipendia Eccleſiæ Miniſtris à Conſtantino M. ordinata fuerunt, 158.
Stylus Pontificiorum Scriptorum inſolens, 172.
Suavis Polanus vindicatur paſſim adverſus Scipionem Henricum, referens Salmeronis & Turriani in Concilio molimina, 52. 343. 344. Vide *Scipio Henricus.* contra Redingium, 451. & paſſim.
Subdiaconatus Pontificius qualis ſit? 367. Non Ordo eſt jure Divino, ibid.
Subſtantia Sacramenti à Pontificiis in accidentia transmutatur, 269.
Succeſſio Eccleſiaſtica demum poſt Apoſtolorum tempora cœpit, 441. Succeſſio ordinationis emplaſtrum eſt illegitimæ poteſtatis in Eccleſia, 360.
Sudarium Veronicæ adoratur, 833. 837.
Sudor vultus non eſt votum monaſticum, 1022.
Suffragia pro mortuis ſublevandis nihili ſunt, 742. ſeqq. refutantur, 744. defunctorum quæ & qualia ſint? 1107.
Suffragia ferre in Concilio Trid. quibus licuerit? 1255. Juris ſuffragia ferendi origo oſtenditur, ibid. Habebantur ante factum decretum innumerato, 1260.
Superioritas Papæ ſupra Concilium, aut hujus ſupra illum nunquam definita eſt, 427.
Superſtitio alitur falſis reliquiis & fictis miraculis, 842. Damnatur, 871. ex Peregrinationibus religioſis oritur, 943. earundem pericula, 944.
Surdis auditûs defectus non obeſt in perceptione Sacramentorum, 292.
Surius mendaciorum architectus, 406. fabularum hamaxarius, 1000.
Surſum corda quando olim tollere populus jubebatur, 299. 300.
Suſceptor & ſuſcepta an matrimonio jungi queant? 553.
Symbolis nulla ineſt ſanctitas, 967. 969. ſacrarum rerum ſymbolis quis honor debeatur? 849. 850. Non ſunt adoranda, 850. Symbolis miraculorum non eadem ſunt tribuenda, quæ virtuti Divinæ, 959.
Symbolum Apoſt. quando in Miſſa cantari cœperit? 246. 248.
Synaxis, convivium, Cœnam notant, 257.
Syncretiſtæ hodierni nituntur cothurnis Concilii Trident, 1205.
Synedrium, Concilium & Gehenna in ſacra Scriptura infernum figurante, juſque pœnas, 725.
Syriaca lingua Chriſti tempore Judæis vernacula fuit, 287.
Syrorum Liturgia qualis fuit? 285.

Taber-

T

Tabernacula æterna, & in ea recipi quid ſit? 727.728. Moſaici Tabernaculi conſecratio ſpeciali Dei mandato nititur, 991.

Tactus rerum ſacrarum nihil juvat, 851.852.

Taxa Cancellariæ Rom. carnium eſum in jeiuniis certo pretio permittit, 1133.

Temperamentorum diverſitas ciborum delectum tollit, 1139.

Templa in ſe nullam habent Sanctitatem, 933. Chriſtianorum cum Templo Solomonis in quo conveniant? 936. Hoc quomodo Dei habitaculum fuerit? 939. Nullam in ſe ſanctitatem habent, 933. Soli Deo extruenda ſunt, 815.816. Solomonici templi figuræ quales? 902.

Templum Dei ſunt fideles, 939.940. 943.

Tempus unum alio in ſe ſanctius non eſt, 1162.1164. ſanctificari ab Eccleſia non poteſt, 1173.1174.

Τέρατα ψεύδους Pontificiorum, 964.

Terminorum Scholaſticorum monſtra Redingii exploduntur, 1160.

Teſtimonium negativum an alicujus ſit ponderis.

Thaumaturga Einſidlenſis arguitur, 962.

Theodoſius leges matrimoniales tulit, 674

Therapeutæ & Therapeutrides quale hominum genus fuerit, 1062. Idem fuſiùs panditur, 1065. ſeq.

Theſaurus indulgentiarum Eccleſiæ Pontificiæ exploditur, 1088.1090. Figmentum eſt, 1109.

Thuanus capita Reformationis Concilio Trident. exhibita commemorat, 347. Contra Scipionem Henricum vindicatur, 1236.1238.

Thymiamata quibus in Romana Eccleſia adhibeantur?

Tigurinæ Eccleſiæ conſuetudo celebrandi Euchariſtiam vindicatur, 260. Ejuſdem Præpoſituræ Presbyteris uxores ducere olim licitum erat, 631.

Tigurini cur ſacellum Eremitanum ſuperioribus temporibus frequentârint? 934.

Tigurinorum excommunicatorum Apologia, 693. cur dies feſtos reformârint, 1169.

Tilius *Johannes* Caroli M. libros contra Imagines edit & tuetur, 887. 910.913. ſeq. 919.

Timotheus per manuum impoſitionem qualia acceperit dona? 362. 393. Idemne cum Timotheo fuerit Epiſcopus? 459. Ejus circumcidendi ſpecialis ratio fuit, 406.408.

Titulares Epiſcopi fusè impugnantur, 489. ſeq. Uthopici, Nullatenenſes ſunt, 492. Munere Epiſcopali non defunguntur, 493. Diœceſi non attendunt, 493. Vitulares potiùs ſunt, 494.

Tobiæ conjugium fueritne legitimum? 589 590.

Tonſura prima à Canoniſtis ordo peculiaris conſtituitur, 375.376. Verbo Dei damnatur, 400. Olim pœna fuit

fuit flagitiorum, 403. Tonſuræ Clericalis origo oſtenditur, 407. 408. Non eſt Apoſtolicæ inſtitutionis, 408. Eam Bellarminus fruſtra ex Naziræatu V.T. probare conatur, 408.

Torrenſis Tractatum edit de Epiſcoporum Reſidentia, 342.

Tota Chriſti mors omnibus, & ſingulis redimendis hominibus applicatur, 1088. 1112. Totus Chriſtus non eſt ſub ſpecie panis, nec ſacramentaliter ibi præſens, 81.

Traditio Apoſtolica quoad ritus miſſales fruſtra à Tridentinis jactatur, 234. &c. 248. Fruſtra Eccleſiæ Rom. ritibus obtenditur, 222.

Traditiones non ſcriptæ, non poſſunt eſſe norma fidei, 1193. 1194. Phariſæorum cur irritam fecerint legem Divinam, 931.

Tranſmontanorum Epiſcoporum factio cur in Concilio Trid. ſuppreſſa fuerit? 1257.

Tranſitivi & abſoluti cultus diſtinctio abſurda exploditur, 834. ſeq. 868. 869. 908. 917. 974.

Tranſſubſtantiatio Pontificia ex mixtura Calicis impugnatur, 310. 311. 312. Sitne Myſterium? 994. Exploditur, 996. & ſeq.

Tridentinum Concilium elapſo biennali intervallo non inſtauratur, 7. 8. poſt decem annos de eo denuo celebrando conſultat Pius IV. 9. 13. Hiſpanus & Gallus nonnulla deſiderant, 9. Novum ſit Concilium, an continuatum, diſceptatur, 12. In eo Legati Papæ aſtutè decretum formant, quo proponendi facultatem ſibi ſolis vindicant, 12 13. 15. Decreta Concilii cur ex pluralitate ſuffragiorum facta ſint? 11. Univerſalem Eccleſiam repræſentare voluit, 18. de ejus Titulo, 18 19. Papæ dominanti obnoxium, adeóque non liberum eſt, 28. 32. Servitutis hujus Concilii teſtimonia, 50. De Concilio Papa & Curia Romana queruntur, 43. Patres anathemate ferit, 56. Concilio Papa illudit, 105. de remedio Lotharingo & Gallis adventantibus opponendo deliberat, 322. à Pio IV. tanq. hoſtile accuſatur, 329. de Reſidentia & Epiſcoporum inſtitutione nova methodo agit, 329. diſſolvere denuo Concilium nonnulli conantur, 331. queritur de calumniis, quibus Romæ laceretur, 334. prenſatione utitur, 338. 345. Contra illa Ferrerius proteſtatur, 339, Ejus perverſitas plurium querelis probata, 340. ambiguitatibus lectori illudit, 374. Clandeſtina Matrimonia & rata & deteſtanda ſimul facit, 587. 588. Imaginum debitam venerationem non definit, 864. Nihil certi decernit, 888. ſeq. Invocationem Sanctorum neceſſariam eſſe, non auſum eſt aſſerere, 784. Titularibus Epiſcopis ſacra in alterius Diœceſi involare vetat, 495. Ejus Patres diſſentiunt in definienda Hierarchia Papali, 426. &c. Concilium Acta ſua vulgare non ſuſtinet,

917,1215. ſeq. Finem Concilio eſſe imponendum decernit, 686. Nequicquam reclamante Comite Lunenſi,688. Modus finiendi Concilii præſcribitur,ibid. De anathematizandis Hæreticis agitur, 688. De petenda à Papa confirmatione Concilii, ibid. De legendis Decrecretis,ibid.Finis ei imponitur,689. Excommunicati excommunicare Proteſtantes non potuerunt, 690. Ordinem Jeſuitarum contra Concilium Lugdunenſe confirmat,692. Denuo agit de petenda Decretorum confirmatione, 1182. Confirmationis ejus hiſtoria pertexitur, 1182. Interpretandi ejus poteſtatem ſibi Papa arrogat, 1185. Papa & ejus aſſeclæ Epiſcopi competentes judices non fuerunt, 1190.1192. Concilium hoc S.Scripturam non agnovit pro norma fidei,1193.Confirmatur,à Papa Pio IV.1178.A Papa leges accipit,1182. Confirmatio ejus examinatur,1184.Non fuit illa opus,1185.Hoc Concilium authenticum non eſſe ſequentibus argumentis probatur. *a.* quia fuit convocatum & directum à Pontifice Rom. 1188. 1196. *b.* Ejus judices fuerunt Papa & ipſius jurata mancipia, 1190. *c.* Fidei normam non habuit Scripturam S.1193. *d.* Non fuit liberum,1195.ſeqq. *e.* Charitatis nullam curam habuit, 1201. *f.* Fini ſuo excidit,1202. *g.* Decreta ejus ambigua ſunt, ib.1209. *h.* Nullus fructus illius apparet, 1212. *i.* Res inde in deterius iverunt, 1213. ſeq. *k.* A Conciliis veteribus Oecumenicis plurimùm diſtat, 1215. *l.* Divinis Oraculis notatur, 1215. *m.* Non eſt Oecumenicum, 1221.1227. *n.* Ei Oratores Regum & Principum non ſubſcripſerunt, 1220.1223. *o.* Hæreſes non repreſſit,ſed ſeminavit,1229.Argumenta contraria refelluntur,1223.ſeqq. Ejus Secretarius homo nullius fidei fuit, ex Curiæ Rom. arbitrio pendens,1253. Neſcivit quid decreverit, 1260. Tridentinorum Patrum impietas in articulo de miſſa perſtringitur,291.

Tridentum urbem Concilio habendo deligi non vult Cæſar Ferdinandus,nec Rex Galliæ,10. Non fuit idoneus locus habendo Concilio generali,1217. Hanc Urbem brevi univerſale odium incurſuram,prædicitur in Concilio ipſo,336.

Trinitas S.S.nunquam tricorpor apparuit, 873. Impiè ergo talis depingitur,897. Ejus Picturæ in Papatu excuſari non poſſunt, 897.

Turcarum Monachatus quomodo & à quo fuerit inſtitutus? 1051.

Tyrannis Papalis deſcribitur, 414. 415 418.419.

Tzitzit ציצית Judæorum quid fuerit? 400.

V

De Valtelina, Dominicanus, Ceremonias Miſſæ in Concilio confutat,231.

Vargas Hiſpanus Romæ petens ut Conci-

Concilium apertum maneat, malè habetur, 688.
Vaſa in Euchariſtiæ celebratione qualia olim fuerint, 237. 241. Eorum initiatio, 241.
Vaſquez projecti pudoris Jeſuita, 844.
Vedroſius vindicatur, 170. 181. 621. 623. 655. & paſſim.
Vegljenſis Epiſcopus negat ſacrificium miſſaticum, 139. Reſidentiam probat, 329. ideo malè habitus ex Concilio diſcedit, ibid. 346.
Venetiis orantibus ad ſepulchrum Chriſti 80000. annnorum indulgentia promittitur, 705.
Verba debent aliquid ſignificare, 292. verba Miſſæ an ad communicantes pleraque dirigantur? 282. Eorum pronuntiatio in Miſſa fit incantatio, 269.
Verduni diſſertatio de diſpenſationibus Papalibus demorſos planè ungues ſapit, 333. 550. 559.
Veronicæ linteum adorantibus magnæ indulgentiæ promittuntur, 705.
Veſcendi verbum non eſcæ tantùm, ſed etiam potioni commune eſt apud authores, 70.
Veſtes ſacras Chriſtus & Apoſtoli in obeundo cultu Divino nullas habuerunt, 236 241. Miſſaticæ Apoſtolis incognitæ fuerunt, 236. Qualis veſtitus veterum fuerit? 240. Veſtium numerus non myſticus, ſed nugatorius eſt, 241.
Veſtitus Monaſticus hypocriticus, monſtroſus eſt, 1027. 1029. Ex antiquitate impugnatur, 1031.
Victima in ſacrificio deſtruenda erat, 132. ſeq.
Videre Deum de facie ad faciem quid ſit? 763. 796.
Viduæ ad Eleemoſynæ adminiſtrationem quales fuerint deligendæ, 608. Quales in Vet. Eccleſia ſuſtentatæ fuerint? 615. 616. 618.
Vigilantius Hæreticus non fuit, 774. Sanctorum invocationem impugnando, 775. Vindicatur contra Pontificios, 823. 827.
Vigiliæ unde ortæ fuerint? 862.
Vinculum conjugii quando ſolvatur? 566 567.
Vinum Euchariſticum an ſit aquâ miſcendum? 305. &c. Quale intelligendum ſit, Luc. XVIII. 16. 17? 1153.
Virga Aharonis an in ſe ſancta fuerit? 971.
Virgines & Confeſſores quando coli cœperint? 225.
Virgines velandi mos qualis apud veteres? 1082. Non Sanctimoniales intelliguntur, ibid. 1084. à Monialibus olim diſtinguebantur, 612. qua ætate olim votis fuerint obſtrictæ? 609.
Virginitas qualis 1. Cor. VII. 34. intelligatur? 595.
Viſibili capite Eccleſia in terris opus non habet, 429.
Viſiones non Dei eſſentiam, ſed opera & externam aliquam gloriam adumbrarunt, 895. 898.

Vitulorum in Dan & Bethel cultus idololatricus fuit,872. Eorum cultores Deum ibidem ſpecialiter præſentem putârunt,930.942. Eos quomodo Iſraelitæ coluerint? 779.781.

Vitulus in Deſerto cultus אלהים vocatur,873. In eodem tamen verum Deum coli putabatur,ibid.

Umbra Petri & ſemicinctia Pauli reliquiarum nomine venire non poſſunt,943. Virtute mirifica non fuerunt prædita? 954.

Unctio ſacra eſt κακοζηλία cultus Levitici, 398. Sacerdotalis an ſit Sacramentum? 398.404.&c. Apud Græcos non fuit in uſu,406.

Unio Chriſti cum Eccleſia qualis ſit? 575.

Unitas inter corpus Eccleſiæ Rom. & ejus membra nulla eſt, 415.416.

Ὕπανδρος mulier quæ ſit? 571.

Vocatio Miniſtrorum Eccleſiæ non à ſolis Epiſcopis pendet,466.ſeq.

De Voragine *Jacobus* Legendas aureas conſarcinavit.

Votum ſimplex & ſolenne quid? 546. An impediat matrimonium? 544. Non irritum facit jam contractum, 545.554.578. A cordis propoſito quomodo differat,612. Incautè factum reſcindendum eſt, 934. Sanctis nuncupatum idololatricum eſt,945. Cœlibatus pugnat cum libertate Chriſtiana,605. Continentiæ Monaſticæ examinatur, 1027. fuſiùs refellitur, 1030.1052.

Vota Pontificiorum in genere perſtringuntur, 1017. Monachatus in ſpecie Dei verbo contrariantur, 1020. Rejiciuntur, 1052.

Vota ſeu ſuffragia in Concilio Trident. auriculata fuerunt, 1260.

Vulgus imagines tanquam Divinitatis participes colit,866.

Uxor ab introductitia diſtinguenda eſt,659.661.662.

X

Xerophagi veteres qui & quales fuerint? 1132.

Z

Zacharias Papa certorum animalium carnes, tanquam impuras, vetat, 1125.

Zwinglius vindicatur, 193. 200. & paſſim. Idem cum Luthero indulgentiarum abuſu ad reformationem inſtituendam compellitur, 1099. Vindicantur,1101.& paſſim.

IN-

INDEX VIII.

Sphalmatum Typographicorum.

Pag.	*Lin.*	*Lege.*
1.	9.	cernentéſque
9.	1.	Chriſti vicarium
12.	20.	veteris continuatio- nem
14.	3.	inſita ei
28.	22.	itum fuerat,
36.	17.	arriperet
56.	33.	ſive ordinum
	34.	irregularitatem
58.	22.23.	Rectores
74.	17.	quidem
76.	8.	datum
83.	24.	omnes
86.	32.	Serapion è
	41.	*dele* dari.
106.	25.	debere,temerarii
110.	3.	ſui
122.	15.	confirmatur,V.
124.	20.	ſanguine fuſo
162.	5.	זבח
	10.	פסח
	32.	illaturus
165.	40.	purum
168.	44.	προσευχθεὶς
174.	12.	ſacrificium
175.	30.	ſacrificiorum
178.	30.	lagana
188.	37.	vitis
189.	46.	Sacerdotium com- parans
192.	34.	Cœcæ
21.	2.	hiſtrionica
240.	17.	ornatu
253.	17.	communicantes di mittit. Hodiéque á pud Æthiopes non alios quàm commu- nicantes Euchariſtiæ
	20.	Tom.IV.
269.	20.	ſacrificuli creaturam
272.	2.	& de eo
	45.	affectus,ubi nullus
273.	22.	boniſque promiſſis
274.	34.	vernaculam non fuiſſe
281.	34.	בלעג׳ שפה
285.	41.	diſſeminari potuerit,
297.	27.	hiſtrioniam ejuſmo- di
303.	4.5.	ἀμυήτῳ
312.	2.	Conſuluiſtis
329.	32.	reprehenſus
335.	35.	Epiſcopi
363.	22.	118.
364.	18.	Nicæni
374.	39.	& non
382.	29.	putida
400.	27.	זקנך
	38.	קצוצי
404.	21.	ſine quibus
412.	5.	inuſitato
417.	35.	Aleander
427.	18.	ſuperioritate
428.	28.	obfirmati
	38.	authoritate, conten- tione
443.	14.	perverſitati
449.	16.	Epiſcoporum & Preſ- byterorum
450.	6.7.	ab Apoſtolis Hiero- ſolymorum
465.	9.	pondere
481.	12.	gubernandam
487.	1.	ἱεροδιάκονος eſſe juſ- ſit
488.	4.	cuncta
	11.	ἢ ἐκ τῶ τοὺς προεστώτων
548.	39.	minorum
563.	37.	πρόσκλισιν
606.	21.	anteacti,teſtibus

INDEX OCTAVUS SCHALMATUM.

Pag.	Lin.	Lege.
608.	44.	innuptis
615.	17.	viduas
650.	30.	vivant
668.	7.	merus
683.	26.	principes
694.	37.	omittantur
705.	43.	1600.
714.	38.	quam
716.	38.	μηδὲν
718.	28	oppetendo
719.	10.	liberati
731.	44.	ἀρχιτέκτονα
735.	30.	noſcentem
745.	14.	igni
750.	41.	1.Pet.II.
758.	6.	תעבד
	36.	mediatores
763.	7.	לבד
	45.	tota
767.	20.	Nam Deificare
772.	26.	definitionibus judicium
774.	30.	opinione
791.	43.	ſuas
794.	1.	XIII.23.
798.	18.	Apolloniæ
800.	7.	Eſaj.LXIII.
	24.	benedictionem petit
804.	35.	Exod.XXXII.
814.	4.	quia Martyres,quorum memoriam veteres honorificentiſſimè celebrarunt , ab iiſdem
833	4.	adoretur.
842.	9.	Nicolao
	25.	ille formalem
859.	25.	cultum non conſtare
870.	13.	quin in ea
871.	39.	Matth XV.
908.	10.11.	adoranda
	13.	lex omnem
	14.	ſibi eſſe
915.	45.	A.767.
917.	33.	nos imaginem,ſed
925.	26.	non objecerunt
	37.	non hic
930.	30.	diſertè æquiparatur
934.	29.	alligaſti te
953.	14.	antiquavit
971.	8.	Phil.III.
978.	10.	neque profectò
	18.	cap.LIII.
983.	17.	cognoſci non poſſent
988.	16.	eas anguſtias
989.	41.	ſcriptivè fuit
997.	10.	impoſſibile
1001.	26.	ultro faſſus
1031.	9.	ſed linea
1045.	27.	vitæ rectè acta
1052.	8.	cui tale
1062.	40.	Philo Jam ergo
1073.	45.	Gratiano
1081.	16.	difficulter dives
	42.	S.Pauli verba
1106.	1.	gratiæque
	45.	Tomo VII.
1114.	35.	Joh.XX.23.
1118.	20.	ſubiverunt , repositis,
1121.	5.	in nullo.
1140.	31.	ὤνυ δὲ
1149.	18.	quæ conſilio
1196.	34.	Roma
1219.	26.	ad Papam
1231.	31.	ad eas quæ
1233.	41.	Cùm enim Clarum
1236.	11.	ἀυθένται
1244.	4.	humanum
1245.	38.	non eſt leve.

FINIS.

JACOBI AUGUSTI THUANI
HISTORIA
CONCILII
TRIDENTINI,

Pio IV. Pontifice Romano, inde à Seſſione XVII. ad finem uſque celebrati:

In Operum Thuani Editione prima, aliiſque ſequentibus planè, in Aurelianenſi etiam nonnullam ſui partem, omiſſa; nunc verò ex MS. pleniùs & accuratiùs eruta.

TIGURI.
Typis DAVIDIS GESSNERI.
M DC LXXXIV.

Digitized by Google

JOH. HENRICUS HEIDEGGERUS

Lectori Pio & Benevolo S. P. D.

EN Tibi, Pie & Benevole Lector, *Jacobi Auguſti Thuani, Hiſtorici non è multis, in quo veritas,* παῤῥησία *& cander ambiguâ palmâ decertant, Hiſtoriam Concilii Tridentini, Pio IV. Pontifice celebrati. Fruſtra eam in Pariſienſi, Francofurdienſi &c. Operum ejus Editionibus requiras. Omiſſa eſt ſive Autheris voluntate & deditâ operâ, Romani Cleri invidiam non ſuſtinentis, ſive mala aliorum fide. Demum Aurelianenſis Editio, extrema tamen ſui & potiſſima parte mancæ mutilæque copiam erudito orbi fecit. Ego in inſtructa Civium noſtrorum Bibliotheca aliud agens, incidi in Manuſcriptum ex ipſo Thuani, uti prima pagina præfert,* αὐτογράφῳ *exſculptum, & à Legato Gallicano pridem haſce in oras aſportatum. Contuli cum mantiſſa Aurelianenſi, & locupletius deprehendi, inprimis quoad varia, exactáque tum ipſius Thuani, tum doctorum per Galliam Theologorum, qui Concilii non ultima pars ipſi fuerunt, de Concilio hoc judicia. Neque dubitavi ad Anatomes meæ calcem Hiſtoriam hanc adjicere, ut tum inſtituto meo rectiùs ſervirem, tum bene quoque mererer de iis, qui Operum Thuani hanc adeò præclaram mantiſſam jure deſiderant. Tu verò,* Lector Optime, *opportuniſſimo hoc labore fruere, & Deo mecum gratias age, quòd & huncce malarum in cauſa Dei admiſſarum fraudum teſtem omni exceptione majorem, vindicemque, Eccleſiæ liberaliter gratificetur.*

JACOBI AUGUSTI THUANI

HISTORIA CONCILII TRIDENTINI.

Omiſſa initio Libri XXXII.

A. M D LXII.

COncilii Tridentum indicti negotium cùm caleret, Ferrarienſis Cardinalis Pontificis legatus, poſt abolitum Januarii edictum, rebus ex voto in Gallia conſtitutis, à Rege petito commeatu, in Italiam rediit, qui cum Carolus Cardinalis Lotharingus cum delecto Theologorum & præſulum numero profectus eſt, cùm priùs de pecunia in belli ſumptus & proximam Aureliani, quæ belli arx erat, obſidionem eroganda, cum Pariſienſibus egiſſet, ingenti etiam ſpe de Concilio agitatâ, quò ſcilicet Januarii edicti memoria omnino induceretur. ídque per clauſulam edicto adjunctam fieri poſſe demonſtrabat, quâ cautum fuerat, ut eo uſque valeret, donec ex Concilii univerſalis ſententia de re tota decerneretur. dum itinere eſſet, L. equites Aureliano egreſſi, ductore Dampetra, impedimenta, mulos, & equos Legati intercipiunt, & repoſcenti per Tubicinem Ferrarienſi à Condæo reſponſum eſt, apparatum magnificum hunc, ac planè militarem non paſtoribus ac Petri ſucceſſoribus, ſed potiùs viris belli ſtudiis innutritis, & qui pro religione arma ſumpſerunt, convenire: non recuſare tamen, ſi CC. aureorum M III. viris ad bellum ſibi inferendum commodata ab iis repeteret, & auxilia-

reis Italorum copias revocaret,quin omnia reſtituantur. cum hoc ri-
diculo reſponſo contumelioſè remiſſus Tubicen. Concilium ad ſu-
perioris anni Paſcha indictum, in principium hujus dilatum eſt, pro-
craſtinante ſemper Pontifice, qui non minùs ſibi ab Hiſpanis Epiſco-
pis, quàm à Concilio nationali Galliæ metuebat. Nam cùm poſt cla-
dem ad Serbenſeis inſulas acceptam, Philippus in Claſſis ſumptus, in ma-
ri Mediterraneo ad arcendas piratarum aſſiduas, & jam ex eo liberio-
res excurſiones inſtructæ, ex ſacro Hiſpanorum Eccleſiaſticorum pa-
trimonio quotannis CCCC. aureorum M. dependi, & fundorum cer-
tam portionem alienandi facultatem ſibi concedi poſceret, nec Pon-
tifex juſta Regis poſtulata in tanta neceſſitate rejicere, aut jure, aut ho-
neſtè poſſet, iiſque conceſſis prævideret fore, ut Hiſpanis præſulibus
minùs in Concilii negotio placatis uteretur, ſummopere animi diſcru-
ciabatur, quippe qui hoc unum omni ratione ſibi potiùs cavendum ſta-
tuerat, ne dignitas Pontificia imminueretur, quàm ut juſtis tot Natio-
num querelis ſatisfaceret. Tandem extrema neceſſitate victus miſſis è
fratrum gremio, qui ſuam vicem fungerentur, Hercule Gonzaga, Hie-
ronymo Seripando, & Staniſlao Hoſſio Epiſcopo Warmienſi Cardi-
nalibus, quibus paulò pòſt adjuncti, Jacobus Simoneta, & Marcus Si-
ticus Altempſius, Concilium inchoari paſſus eſt, & XV. Calend. Febr.
hujus anni M D LXII. factum eſt decretum, ut ſublata quacunque
ſuſpenſione, juxta formulam Pontificii diplomatis Concilium Triden-
ti celebraretur, & in illo, ſervato ordine, ea tractarentur, quæ propo-
nentibus Legatis, atque iis qui præerunt, ad horum temporum levan-
das calamitates, ſedandas de religione controverſias, linguas doloſas
coërcendas, depravatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ
veram & Chriſtianam pacem conciliandam conducere, ipſi ſanctæ
Synodo viderentur. Urgebant noſtri, ut in decreto Concilii gene-
ralis, ac liberi denuo indicendi mentio fieret. hoc enim pertine-
re ad Proteſtantium in Gallia querelas ſedandas, qui ſuperiorum
ſeſſionum decretis ſtare & acquieſcere recuſabant. contra petebant Hi-
ſpani, ut patres cœptum olim Concilium proſequuturos ſe profiteren-
tur. ea de cauſa medio verbo uſi ſunt, & celebrari Concilium decreve-
runt. Sed graviter admodum tulêre præſules Hiſpani, qui aderant, quòd

eo

eo decreto proponendi facultas ſolis Legatis tribui videretur, ademptâ eâ cæteris Epiſcopis poteſtate, déque illa re cùm apud Philippum expoſtulaſſent, & decretum illud mitigari peterent, rem dignam exiſtimavit ille, de qua per Oratorem ſuum cum Pontifice ageret. Cùm ergò Varga apud Pontificem inſtaret, quò Concilio libertas ſua conſtaret, ut quod abſolutè Legatis tribuebatur, id detorta locutione, & mutato caſu inflecteretur, Pontifex Vargæ petitionem eludens contemptim reſpondit, non vacare diſputatione de ablativis abſolutis, & vocum generibus tempus terere, aliúdque quod agatur inſtare. nec minore ludibrio de Galliæ periculis & calamitatibus intra parietes domeſticos, arbitris ſemotis, diſſerebat. cùm enim quidam Cardinales ex Galliæ periculo, quòd negligeretur, ſummum Romanæ ſedi periculum imminere præſagirent, eámque proinde ex animo ſe deplorare dicerent, quid tum? inquit, ſi, dum urbis Epiſcopatum tenebimus, nihil ad victûs lautitiam, & fabricarum magnificentiam deerit? cùm urgerent noſtri, ut ad morum emendationem, & corrigendam diſciplinam attenderetur, reſpondit, ea de re ſe plenè Galliæ regno, & ad faſtidium ſatisfacturum, támque prolixè id curaturum, ut emendationis poſtulatæ cunctos aliquando pœniteat. addebat inſuper prævidere ſe futurum, ut ob religionem regnum ſcinderetur, verùm ſe ejus jacturam non aſſis facere. Hæc ex Andreæ Gillarii Inſulani, qui Oratorem tunc temporis apud Pontificem agebat, & Joh. Eberhardi Sanſulpicii, qui eodem tempore in Hiſpania erat, ad Regem literis, quas penes nos habemus, ſumma fide excerpſimus. Miſſus poſtea Romam à Philippo Ludovicus Avila Alcantaræ ordinis princeps, qui ea de re & fundorum eccleſiaſticorum alienatione, cum Pontifice ageret. Secunda ſub Pio IV. Seſſio celebrata eſt IV. Cal. Mart. In qua decretum de librorum delectu, & omnibus ad Concilium fide publicâ invitandis factum eſt. Eo temporis ſpatio delegati IV. qui decreta Concilii conciperent, & ſcriptis mandarent, inſuper XVII. alii præſules, qui de cenſuris ac libris, quid opus facto eſſet, diſquirerent. Oratores Cæſarei jam advenerant, Ant. Muglitius Archiepiſcopus Pragenſis, Georgius Draſcovicius Quinqueccleſienſis Epiſcopus, Andreas Duditius Epiſcopus Tinnienſis, admirabili vir ingenio ac doctrina, Sigiſmundus item Tunnius: iique po-

ſtulata à Ferdinando habebant, quæ in tempus adventûs Legatorum cæterorum Regum ac Principum exhibere diſtulerunt. Interim impetratum, ut nihil decreto insereretur, quo Concilium potiùs continuari, quàm denuo inſtitui ſignificaretur, ne inde arreptâ occaſione proteſtantes non convenirent. Impetratum item, ut ſiquidem proxima ſeſſio differri non poſſet, tempus præfiniretur, intra quod comitia, quæ tunc temporis Francofurti celebrabantur, perfici poſſent, nec interea librorum prohibitorum breviculo libri Auguſtanæ confeſſionis comprehenderentur. Secundum hæc IV. Non. Mart. nomine ſanctæ Synodi confecto ea de re diplomate, omnibus qui ad illam venire volent, prolixè & idoneè cavetur. actum & magna contentione, ut inſtitutionem Epiſcoporum à Deo, ſine ullo medio, & eorum ad gregem ſibi commiſſum paſcendum aſſiduitatem ex jure divino pendere, decreto ſanciretur, ídque Hiſpani maximè omnium urgebant: quod cùm ad Epiſcoporum poteſtatem ſtabiliendam, & Pontificum contra imminuendam ſpectare videretur, Romæ in ſummis anguſtiis verſabatur Pontifex, qui re cum collegis ſæpiùs communicatâ, vota patrum qui Tridenti erant, protelationibus & ambiguis reſponſis diu ludificatus, ad extremum omnino fruſtratus eſt. Venerat jam Philippi nomine Ferdinandus Avalus Piſcariæ Marchio, próque eo Orationem habuit Galeatius Brugora patritius Mediolanenſis XVII. Cal. Apr. & quatriduo poſt Adamantius Auguſtinianus, eremita, Quinquepagicorum Helvetiorum, & Friburgenſium, ac Solodurenſium nomine, qui oratorem Tridentum Melchiorem Luſſium miſerunt. Is petebat ut ſibi locus in conſeſſu poſt Venetorum Senatûs oratores daretur, ut qui Reipublicæ Helvetiorum nomine veniſſet, & ſupra Bajoari oratorem ſederet. Idem etiam petierat adverſus Johannem Strazzium Coſmi Florentinorum Ducis Oratorem. Sed ſecundum Bajoarum tanquam Imperii principem pronunciatum eſt. ob ídque cùm conſeſſibus Helvetius non intereſſet, Florentinus locum ſemper poſt Bajoarum ſervavit. Seſſione tertia quæ II. Eid. ejuſdem menſis celebrata eſt, Seſſio in prid. Non. Junii prorogatur, & rurſus in XVII. Kal. Sextil. medio tempore venit à Rege Ludovicus Sangelaſius Lanſacus, Arnoldus Ferrerius, claſſium inquiſitoriarum præſes, & Vidus Faber Pibracius, vir ſummâ facundiâ & amœniſſimo

niſſimo ingenio, de quo plura poſtea dicenda erunt. Ii mandata ad doctrinam pariter & diſciplinam ſpectantia habebant, quæ premere juſſi ſunt, donec Cæſarei Oratores ſua protuliſſent. nam vero ſimile fiebat, ea in pleriſque cum illis conſentire, quæ ad levandam invidiam, quâ Gallia ob turbas nuper exortas apud Patres laborabat, ab illis proponi malebant. Ubi venit Lanſacus, ad Inſulanum dat literas XIV. Cal. Junias, quibus eum de adventu ſuo certiorem faciebat, & ſibi mandatum dicebat, ut cum omnium Principum Legatis conſilia ſociaret, ac præcipuè cum Cæſareis Oratoribus, propter cauſæ conjunctionem capita conferret. Sed inprimis neceſſarium videri, ne conceptam de Concilio ſpem, contrarius eventus fruſtretur, ut Pontifex Legatis mandet, patientiam in audiendo adhibeant, neque præcipitatione ulla in eo negotio utantur, & Epiſcoporum, qui propediem venturi ſunt, adventum præſtolentur: tum in votis emittendis, ac ſententiis dicendis libertatem ſine conditione aut modo, omnibus concedant, neque committant, ut qui conſilio præſunt, Spiritum S. in bulgam compactum Româ accerſere dicantur, ac poſtremò ſedulò caveant, ut quæ in conſeſſu patrum ad Dei gloriam decernentur, Romæ ab otioſis hominibus malignâ interpretatione non traducantur aut corrumpantur, quæ ut à Pontifice impetret, hortatur. Verùm Inſulanus minùs æquum ea in re Pontificem habuit, qui cùm à Gallicanis & aliis quibúſdam inaudiviſſet propalàm diſputari, Concilium ſupra Pontificem eſſe, & à noſtris de vectigalibus, quæ pro Cathedralitio exiguntur, tollendis conſultatum fuiſſe, ultra modum exaſperabatur, adeò ut bonorum Eccleſiaſticorum in belli contra Proteſtantes, tunc toto regno inflammati ſumptus alienandorum facultatem omninò denegaverit, aut ita duris conditionibus conceſſerit, ut eâ uti rex minimè conſultum duceret. Petebat Pontifex ut nullum præjudicium poteſtati ſuæ à noſtris Epiſcopis fieret, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac Curiæ R. emendatio ſibi uni reſervaretur. quod ut commodiùs facere poſſet, ac de rebus, quæ Tridenti agebantur, indies certior fieret, Bononiam uſque venire decreverat, quæſito rei colore, ut Cæſaris eò venturi inaugurationi intereſſet, ne videlicet plus de autoritate ſua, quàm de cura paſtorali ſollicitus videretur. Pridie Non. Jun. Vidus Faber Regis nomine Orationem ad

patres

patres habuit, in qua pari eloquentia ac libertate eos officii ſui admonuit, prædixítque, quid ſperandum aut timendum ex eorum rectè vel ſecùs in eo negotio factis eſſet: quæ monita, etſi Synodus, ut à tanto Rege profecta in bonam partem accepit, iis tamen obliquè ſe ſugillatam diſſimulare non potuit. Tandem XVII. Kal. Sextil. Seſſio V. ab hoc anno, ſi ad inchoatum à Paulo III. Concilium ſpectes, XXI. celebrari cœpit, in qua quæſtio de communione ſub utraque ſpecie, & parvulorum baptiſmo agitata ac deciſa eſt. id jam pridem Germanos malè habebat. Itaque Cæſarei Legati inter capita à ſe propoſita ea de re egerant, petebántque, ut Pontifex ſeipſum, & curiam R. emendationi ſubjici pateretur, Cardinalium numerum, ſi non ad duodenarium contrahi, uti àb antiquo erat, ſaltem duplicari cum contentus eſſet. Inſuper petitum, ne deinceps, quod cum publica offenſione nunc fiat, diſpenſationes, uti vocant, paſſim aut temerè concedantur, exemptiones omnes contra jura communia conceſſa revocentur, & monaſteria cuncta ſub ejus Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt, poteſtate conſtituantur: ne plura uno ſacerdotia cuiquam attribuantur, ſingula collegia, ſingulas ſcholas habeant, nec ſacerdotia conductitiis presbyteris dentur: Epiſcopi ad ſui gregis curam aſſidui ſint, nec niſi extremâ neceſſitate compulſi, munia ſua per alios, quàm per ſeipſos obeant, & totam diœceſis curam non uni ſed pluribus perſonis demandent, diœceſes ſuas ſedulò inviſant, & quotannis Synodos habeant: in Eccleſia cuncta gratis præſtentur, & quæ Sacerdotia ſint adeò tenuis reditûs, ut miniſteria obire, & onera abſque quotidianis emolumentis ſuſtinere non poſſint, aliorum pinguiorum, quæ curam animarum non habeant, adjectione augeantur: veteres canones contra pravitatem Simoniacam in uſum revocentur: excommunicatio niſi in cauſa peccati mortalis & notoriæ irregularitatis temerè non decernatur: preces publicæ modeſtè & graviter, non præcipitanter fundantur: Miſſalia & Breviaria purgentur, reſectis iis, quæ non ex ſacris literis deſumpta ſunt: de Clero ad vitam puriorem reducendo ratio ineatur, & monaſticus ordo ad primariam inſtitutionem inſtauretur, nec tantæ Cœnobiorum divitiæ tam flagitioſè prodigantur: maturè cogitet Synodus, annon res efflagitet ut quædam juris poſitivi, quod ajunt, olim decreta mutentur, & circa com-

communionem ſub utraque ſpecie exterarum Nationum deſiderio conſulatur: item in eſu carnis, jejuniiſque aliquid de priſtino jure remittatur, & conjugium Clericorum aliquibus nationibus concedatur: breves Evangeliorum explicationes, ex quibus plebani & curiones ad populum conciones habent, per peritos Theologos emendentur, plures Epiſcopatus in latè patentibus Provinciis inſtituantur, & opulenta Cœnobia in eum uſum vertantur: quod ad bona eccleſiaſtica in profanos uſus converſa & diſtracta pertinet, ut eæ injuriæ diſſimulentur. moniti prætereà perbenignè patres, viderent, an è re fuiſſet ad evellendum omnem è mentibus ſcrupulum, ſtatui, Præſulum conſtitutiones non habere neceſſitatem obligationis annexam, item, an expediat humanarum ſanctionum multitudinem nonnihil contrahi, ſuperfluis rejectis: nec non alicubi Latinis canticis etiam vernaculâ linguâ preces fideliter verſas admiſceri. Jam ante Auguſtinus Baumgartnerus Monacenſis, Alberti Bajoari Orator Tridenti V. Kal. ſextil. ad patres orationem habuerat, qua tria inprimis ad pacem Eccleſiæ in Germania conſtituendam urgebat, nimirum Eccleſiaſticorum mores emendentur, inſtitutis ſcholis, quibus & ſacerdotes inſtrui, & ad meliorem vitam reduci poſſent: concubinatus, qui impuro cœlibatu foveretur, & gravium offenſionum materiam pleriſque præberet, tolleretur, ſacris ordinibus & concionandi facultate caſtis maritis conceſsâ, & ad placandos irritati populi animos, utriuſque ſpeciei uſus permitteretur. ſic enim fore, ut qui harum rerum offenſione ab Eccleſia defecerunt, in viam redeant, & qui in obſequio remanſerunt, & nihilominus graviter iis rebus offendantur, in officio confirmentur, & ſuperiore quidem anno, cùm Inſulanus orator regius de utriuſque ſpeciei uſu cum Pontifice Reginæ juſſu ageret, hoc reſponſum ab eo tulerat, exiſtimâſſe ſe ſemper Cœnæ uſum, ut & ſacerdotum conjugium, aliter atque aliter uſurpatum olim fuiſſe, potiùſque à patrum decretis, quàm à jure divino pendere, ac proinde pro tempore mutari poſſe, & quia eam ſententiam tueretur, poſtremo conclavi ab imperitis hominibus pro Lutherano habitum fuiſſe, nihil tamen ea in re citra fratrum & collegarum conſenſum pronunciare velle. Addebat Pontifex, Ferdinandum Cæſarem à ſe petiiſſe, ut Maximiliano F. Boëmiæ

Regi integræ cœnæ uſus gratia fieret: nam quò minùs aliter quàm à Chriſto inſtitutum fuiſſet, Sacramentum illud perciperet, religione ipſum contineri: eandem poſtea gratiam omnium ſuorum ſubditorum nomine Cæſarem à ſe petiiſſe, quod hactenus illi Cardinales denegaverint. Id in ipſius Inſulani literis VIII. Eid. Novembr. ad Regem datis perſcriptum fuit, tunc verò in ea Seſſione quæſtione agitata, diverſæ ſententiæ fuerunt. Nam L. ex Patribus & ii doctrinâ inſigniores Cæſaris & Bajoari poſtulatis ſatisfaciendum cenſebant, nec Gonzaga, Concilii Præſes abnuebat, quamvis Cardinales Collegæ diſſiderent. Hiſpani contrariam ſententiam tuebantur. alii Legatos in Germaniam mittendos ſentiebant, qui viderent, an & quibus conditionibus expediret integrum Cœnæ uſum iis populis concedi? Id actum V. Cal. Octobr. Tandem ea ſententia vicit, quæ contra Gelaſii Canonem in Gratiani decretum relatum pronunciavit, anathema eſſe, ſi quis dixerit, ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis adjutam fuiſſe, ut Laicis, atque etiam Clericis non conficientibus ſub panis tantummodo ſpecie communionem permitteret. poſtea Seſſione XXII. XV. Cal. Octobr. celebrata, in qua de ſacrificio actum, cùm Germani peterent uſum Calicis in Cœna concedi, S. Synodus articulos duos propoſuit diſcutiendos, an ratione, quibus adducta Eccleſia ſub panis tantùm ſpecie communionem Laicis & non facientibus ſacerdotibus permittat, ita ſervandæ ſint, ut nulla ratione calicis uſus concedi debeat? Et ſiquidem honeſtis & Chriſtianæ charitati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno calicis uſus videatur, quibus conditionibus concedi debeat? quos articulos cùm in aliud tempus diſcutiendos ac definiendos ſervâſſet, tandem ut ſe Germanorum id enixè petentium importunâ moleſtiâ ſemel liberaret, totum negotium ad Pontificem retulit, qui pro ſua prudentia id efficiat, quod Reipubl. Chriſtianæ ea in re fore judicaverit. In ea Seſſione lecta eſt Syngrapha confeſſionis Abdiſii F. Johannis de domo Marcia, ex Civitate Gezira in Tigride flumine, Patriarchæ Civitatis Muzalæ in Aſſyria Orientali, quam per interpretem profeſſus erat Romæ Non. Martiis proximis, cùm ad Apoſtolorum limina Pontificem ſalutaturus veniſſet, ut ab eo confirmatus partem de corpore S. Petri acciperet. Is omnium Orientalium

talium trans Euphratem commorantium maximus Patriarcha, ut cujus juriſdictio uſque ad interiores Indos pertineat, vir doctus, & Chaldaicis, Arabicis & Aſſyriis literis expolitus. cùm interrogaretur de difficillimis quæſtionibus, ſcitè reſpondebat, eámque doctrinam ſuos à Thoma & Thaddæo, ipſóque diſcipulo Marco edoctos ad hanc diem ſervare dicebat, quod idem antea factitâſſe Simonem Salakam Julio III. Pont. pluribus in ipſius Julii vita memorat Onufrius Panvinus. Inde cùm proximæ ſeſſionis dies prid. eid. Novembr. indicta eſſet, ad Eid. VIIIleis inſequentis anni prorogata fuit. Rex verò his de rebus à Lanſaco certior factus, cùm Avarici Biturigum eſſet, ad eum VII. eid. Septembr. reſcripſit, & laudare ſe quidem, quæ hactenus Tridenti geſta ſunt, cæterùm quòd per omnium ora circumferatur, diſſimulare non poſſe. nimirum id in Concilio agi, ut dum lentè ac ſegniter in morum ac diſciplinæ emendatione pergitur, doctrinæ negotium affectatâ præcipitatione tranſigatur, & id conſilii eſſe, ut hoc leviter diſcuſſo, illo omnino omiſſo, finis Synodo imponatur. Atqui hoc non aptum & idoneum remedium eſſe malis & calamitatibus, quæ nunc ubique Orbem Chriſtianum & Galliam inprimis lacerant, in quibus ſanandis cum XXX. ab hinc annis fruſtra laboratum ſit, neque ferro & flammis quicquam profecerint, qui ſeveritatem adhibendam cenſuerant, ad Concilii univerſalis opem tanquam ad ſacram anchoram omnium vota confugiſſe: itaque optare ſe, ut nihil ſub hujus Concilii initium fiat, quo adverſariorum animi ab eo alienentur, ſed potiùs opera detur, ut ad illud conveniendum, quavis ratione & officio invitentur, ſiquidem ſui copiam fecerint, à Patribus tanquam filii benignè & perhumanè accipiantur. nam quorſum ſollicita illa & diligens eorum, quæ ad doctrinam ſpectant hactenus agitata diſputatio, cùm de iis nulla ſit inter Catholicos qui adſunt controverſia: ad illos verò nihil faciant, qui ſuas de eadem doctrina ſententias indictâ causâ damnari conqueruntur? Igitur conſultum videri, ut ad colloquium alliciantur, ne membrum illud jam à corpore divulſum cætera membra tractu temporis ſecum trahat. fruſtrà enim ſperari eos decretis, quibus minimè interfuerint, obtemperaturos. Itaque optimum ſibi videri, ut cæteris omiſſis in morum ac doctrinæ emendationem ſeriò incumbatur.

nam rem omnibus gratam fore, neminique offenſionem parituram. Mandatum inſuper Lanſaco, ut abſentium, propter motus domeſticos, Gallicanorum Epiſcoporum causâ Seſſionem proximam in extremum menſis Octobr. prorogari poſtulet, quo tempore illi adfuturi ſint: aut ſaltem decretorum publicationem in illum diem rejici. Quæ cum Lanſacus apud Patres expoſuiſſet, poſtremò Regis nomine petiit, ut quoniam nonnihil de antiqua libertate, in conſeſſibus jam celebratis detractum eſſet, in quibus ſemper Regibus, principibus, aut eorum oratoribus, quæ ex uſu & neceſſitate ſuorum regnorum erant, liberè exponere licuit, ea facultas ſalva illis in eo ſit. Cardinalis Lotharingus cum XL. circiter Epiſcopis & quibuſdam Theologis Tridentum venit Eid. Novembr. cui obviam Legati Pontificii iêre extra Urbem, cum præſulibus & principum Oratoribus. In itinere Lotharingus Oenipontem ad Cæſarem diverterat, antequam ille ad Comitia Francofurti indicta profectus eſſet. Ibi ad demerendam Cæſaris gratiam inſigne præjudicium Gallici nominis dignitati factum à Metenſis & Verodunenſis Epiſcopatuum fiduciariis adminiſtratoribus, qui autore, ut putatur, Card. Lotaringo, jusjurandum Ferdinando tanquam Imperii beneficiarii ritu ſolenni præſtiterunt, multum repugnante Joh. Morvillerio, qui tunc cum Lotaringo erat, & ſe ab eo conventu cautè ſubduxerat. Inde poſt ſecretos ſermones de religionis negotio cum Cæſare habitos, Tridentum verſus iter perſequitur Lotaringus, ad cujus famam, tanquam hoſte adventante, omnia Romæ diligenter à Pontifice neceſſaria comparata. nam de novis Legatis deligendis, & novo quaſi delectu Epiſcoporum, qui numero vincerent, Tridentum mittendo deliberatum eſt. ſcripſit & in eam rem ad Philippum Pontifex, ut Epiſcopos ditionum ſuarum moneret, conſilia ac vota ſua cum Italiæ Epiſcopis jungerent, nec ſe ab ultra-montanis, aut numero vinci paterentur. Familiaribus verò cum Inſulano ſermonibus Lotaringum prorſus ridicula comparatione perſtringebat, eum quaſi alterum Pontificem ſubinde appellans, qui ex pluribus Sacerdotiis ad CCC. aureorum M. annui reditûs corraderet, cùm ipſe unico ſacerdotio, quod in Urbis Epiſcopatu conſiſteret, contentus eſſet, ac facile ei eſſe ſaturo ventre jejunia laudare, & alios ut unico ſacerdotio contenti eſſent, admonere. Præmiſſus

miſſus fuerat à Rege Franc. Bollerius Manius, qui ſuſpiciones ob Lotaringi profectionem in anxio Pontificis animo excitatas dilueret ac removeret, & de conſilii ſui rationibus eum coràm edoceret. nam vulgò jactabatur, Lotaringum eò veniſſe, ut acta ſuperiore anno, in Poſſiaceno colloquio, per Synodum rata haberentur, integræ Cœnæ uſus Laicis reſtitueretur, Sacerdotibus uxores habendi libertas eſſet, preces publicæ vernaculâ linguâ conciperentur, Epiſcopi uno ſacerdotio contenti eſſent, nullíque eligerentur, qui non ad populum concionarentur. quod ad primum, Manius colloquium Poſſiacenum excuſabat, & illud ex Reginæ conſenſu à Lotaringo eſſe inſtitutum dicebat, ut extracto per illud tempore motus inteſtini retardarentur, ut ſi ratione vinci non poſſent, interea collectis copiis ad officium vi cogi poſſent. Cæterùm in eo nihil ferè conveniſſe, quod ad alia capita, nihil præter mandata, quæ regii Oratores habeant, Lotaringum attuliſſe, nec præjudicatas ullas opiniones in Concilium introducere decreviſſe, de vectigali, quod Sacerdotia Gallica pro Cathedralitio pendere conſueverunt, ſummè angebatur Pontifex, quod ne amplius penderetur à Patribus Regem poſtulaturum rumor erat. Id Pontifex contra fidem datam fieri querebatur, & regem appellabat: nam conveniſſe ut ea de re cum ipſo ſolo ageretur, & amicè tranſigeretur. ſed nihil æquè animum illius urebat, quàm quòd ſecretam cum Proteſtantibus pacem tractari inaudiverat, libertate ipſis concionandi conceſsâ, quo fieri prævidebat, ut pacata Gallia, res in Concilio, quod ille præcipitatum malebat, maturiùs agitarentur, & Proteſtantes in eo audirentur, atque adeò Angliæ regina, quod maximè omnium reformidabat. ſic enim exiſtimabant, eo conſilio Ferrarienſem Legatum & Cardinalem Lotaringum in Italiam ablegatos, ne præſentiâ ſuâ tam pernicioſos conatus turbarent. cæterùm quid eorum operâ opus eſſet ad Concilii celebrationem, cùm ea maximè utilis & neceſſaria eſſet in aula apud regem? Igitur tanquam in extremo periculo conſtitutus, quantum poterat, Epiſcoporum nulla excuſatione accepta cogebat vota, coadjutoribus etiam & iis, qui jam ſacerdotia ejeraverant non exceptis, ut major numerus votorum eſſet, etiam, quaſi ſui non ſatis eſſent, ab amicis mutuò ſumpti, & in iis M. Antonius Boba Caſalenſis Epiſcopus, Du-

cis Sabaudiæ apud eum Orator, impetratâ ab Hero ſuo veniâ, Tridentum proficiſci rogatus eſt, & Ludovicus Vaninus Theodulus Britonienſis Epiſcopus doctrinæ & eloquentiæ laude inſignis, qui propter adverſam valetudinem à profectione ſe excuſaverat, quaſi res ad triarios redacta eſſet, ipſe itidem eo ire juſſus. Is Pontificem de ſucceſſu anxium cùm ſolaretur, & bene ſperare juberet, hæc inſuper addidiſſe dicitur, certam eum victoriam de Concilio reportaturum. quibus verbis non mediocriter lætatus Pontifex, & abeuntem deoſculatus eſt, & ut victoriæ promiſſæ memor eſſet, rogavit. Poſtea cùm, neſcio qui rumuſculi de quæſtionibus, quæ in Concilio in Pontificiæ authoritatis præjudicium, ut putabat, ab Epiſcopis agitabantur, ad aures ſuas perveniſſent, ita commotus eſt, ut palam in conſiſtorio coram Cardinalibus, ſe rémque Romanam prodi exclamaverit, hoſtium ſe exercitum numeroſum magnis ſumptibus Tridenti alere dictitans, quo nomine Italiæ Epiſcopos agminatim illuc coactos intelligebat. impetum etiam eum tunc cepiſſe de Concilio inhibendo, ſcribit Joh. Baptiſta Hadrianius, ídque facturum fuiſſe, niſi eum ab hoc pudendo ac damnoſo conſilio Coſmus demoviſſet. Haud multò pòſt mota quæſtio de honoratiori in conſeſſu loco inter Galli & Hiſpani Oratores. Jam anteà Philippus ea de re apud Pontificem egerat, & ob regionum ac potentiæ amplitudinem principem locum ſibi tribui poſtulaverat. Contra Regem tuebatur antiquitatis prærogativa, cui & accedebat beneficiorum ac meritorum in Romanam ſedem luculenta memoria à vetere ævo repetita, quanquam eorum ratio parùm valuiſſet apud homines, qui ferè fortunam ſequuntur, niſi Regis cauſam adjuviſſet potentia & temporum conditio, quæ talis erat, ut ſi quid indignum Galli à Pontifice pati cogerentur, facilè ſe ab ejus obedientia omnino fuiſſent alienaturi. Tunc verò ex neceſſitate renovata eadem quæſtio, cùm Claudius Ferdinandus Quignonius Lunæ Comes, Philippi nomine ad Concilium venturus eſſet, & de loco ſibi tribuendo certus eſſe cuperet. Itaque cùm Pontifex hucúſque Philippi poſtulata Romæ fruſtratus eſſet, Hercules Gonzaga, qui Pontificis nomine cum collegis Concilio præerat, cùm minimè ignoraret, quanti momenti eſſet ad Pontificiam autoritatem tuendam, ut Philippi oratores intereſſent, neque propterea ut Hiſpanorum

rum deſiderio ſatisfaceret, regem injuriâ afficere vellet, diu re apud ſe volutata, tandem cum Lanſaco agit, & in hoc perplexo & invidiæ pleno negotio quid ſibi videatur, aperit, mediámque viam proponit, qua & Hiſpano conſulatur, nec regi præjudicium fiat, nimirum ut ipſe regis nomine principem locum ſecundum Imperatoris Legatos teneat, Hiſpano ſeorſim locus ex adverſo Legatorum aſſignetur, aut infra Oratores Eccleſiaſticos, ac ſi commodè videatur infra Oratores Laicos, ſed ſeorſim ſella ei tribuatur. Ad quæ Lanſacus reſpondet, eam eſſe inter potentiſſimos principes amicitiæ & conjunctionis neceſſitudinem, ut nulla re lædi eam debere exiſtimet. Sic autem res ſine utriúſque læſura tranſigi poſſe, ſi conſuetus dignitatis gradus à majoribus ſuis uſurpari ſolitus, eis in hoc Auguſtiſſimo conſeſſu tribuatur: nec verò putare, Philippum, qui tot ac recentibus officiis regem amicum demeruerit, in eum quidquam, quod ad dignitatis ſuæ imminutionem ſpectat, ſuſcepturum: quod ipſe ut in animum inducere non poſſit, ſic ſi contra accidat, ut Patres quidquam in Philippi gratiam ea in re decernant, quod in regis præjudicium vergat, conſtituiſſe apud ſe, quam primùm Tridento cum collegis & Epiſcopis Gallicis diſcedere, proteſtatione prius factâ regem decretis, quæ abſentibus Oratoribus regiis & Epiſcopis fient, non ſtaturum, neque regnum Franciæ iis obligatum iri: quod ad conditiones propoſitas ſpatium ad deliberandum poſcit. Dein re cum ſuis communicata ad Colloquium redit, & conditiones accipere ſe non poſſe demonſtrat: quippe non ſatis eſſe, ut locum priſtinum & antiquum tueatur, & proximè poſt eum ſedeat, quem nullo medio ſequi debeat, niſi is infra ſe ſedeat, quem præcedere debeat. Quòd ſi Hiſpanus ſeorſim ſedeat, in dubium vocari regiæ dignitatis prærogativam, quâ ſecundum Cæſarem univerſos orbis Chriſtiani Principes anteire ſolet. In ea ſententia cùm hæreret Lanſacus, tandem Cardinalis Lotharingus, qui Pontifici Tridentini Concilii finem urgenti gratificari vellet, & Hiſpani benevolentiam nollet amittere, mediæ viæ amplectendæ autor fuit, & cùm Epiſcopos non diſceſſuros oſtenderet, neceſſitate impoſita ad id Lanſacum adegit, ut conditiones à Gonzaga oblatas acciperet: quo nomine magnam apud nos invidiam poſtea ſuſtinuit: quod videlicet rege puero, nominis Gallici dignitati,

gnitati, quantumvis reclamantibus Oratoribus regiis, tam flagitioſo conſilio illudi paſſus eſſet.

Omiſſa initio Libri XXXV.
M D LXIII.

DUm hæc domi gerebantur, Tridenti pridie Non. Jan. legati noſtri, qui quòd ſcirent poſtulata ſua ferè cum mandatis Oratorum Cæſareorum convenire, de ſuis proponendis negotium huc uſque diſtulerant, exſpectantes, dum aliquid à Patribus ſuper iis decerneretur, poſtea literis regis moniti, cùm viderent Cæſaris petitionibus aut non ſatisfieri, aut negotium illud longiùs, quàm ſpes fuerat, prolatari, rem amplius differendam minimè putaverunt, & quanta fieri potuit ſimplicitate & brevitate verborum, quæ ad rem Chriſtianam neceſſaria ac opportuna viſa ſunt, juxta regis mandata XXXIV. capitibus complexi ſunt, præfati nihil ſibi à Chriſtianorum ſalute præcipuum eſſe, nihilque ſingulare: cupere quidem regem, ut petitionum ſuarum omnium ratio habeatur, ſed tamen ita à Chriſtiana diſciplina edoctum, & inſtitutum eſſe, ut Patribus omnia tribuat, rerúmque iſtarum omnium rationem, cognitionem ac judicium ad ipſos ſciat pertinere. Petitiones hæ erant. I. Ut Sacerdotes, quos caſtos eſſe oporteat, & ex quorum incontinentia in Eccleſia oriantur magnæ offenſiones, non alii in poſterum ordinentur, quàm qui ſeniores ſint & à populo bonum habeant teſtimonium, ut ex anteacta vita, quales poſtea ſint futuri, non levis fiat conjectura, & ſacerdotum libidines ac flagitia acerrimis Canonum pœnis coërceantur. II. Caveatur, ne eodem die aut tempore, omnes ſacri ordines uni conferantur. III. Nullus presbyter ordinetur, cui non continuò ſecundùm Concilium Chalcedonenſe detur unà cum ordine beneficium aut miniſterium: ſic enim fieri conſueviſſe ordinationes à priſcis illis Patribus, qui titulos multo poſt tempore inventos non agnoverint. IV. Diaconis & aliis ſacris Ordinibus reſtituantur ſua munia, ne antiquæ functiones amplius nuda & in Ceremoniis tantùm poſita nomina dicantur. V. Presbyteri & ſacris initiati, & cujuſvis Eccleſiæ miniſterio addicti, in ea vocatione, ad quam à Domino vocati

cati ſunt,permaneant, neq; in alio munere & officio, quàm quod Dei miniſterium deceat, verſentur. VI.Nullus eligatur Epiſcopus qui non & ætatis ſit legitimæ,iiſque moribus & doctrinâ præditus,ut & populum docere, & ei vitæ exemplar eſſe poſſit,& qui non ſit ſatis iis omnibus inſtructus,quæ ad tantum munus obeundum ſint neceſſaria.Is item creetur plebanus,qui probatæ ſit vitæ, qui ſacrificium ritè celebrare, & Sacramenta,ut par eſt,adminiſtrare, & eorum uſum & effectum eos, quibus ea adminiſtrat,rectè docere & inſtruere poſſit.VIII. Ad Cœnobium & Prioratum conventualem nemo admittatur, niſi prius in celebri aliquo gymnaſio ſacras literas publicè profeſſus & magiſterium,aut alium gradum adeptus fuerit.IX. Epiſcopus per ſe aut aut per eos,quos ad prædicationis munus aſſument,qui tot erunt (quot pro diœceſis amplitudine videbitur opus eſſe) omnibus dominicis,& feſtis diebus,tempore item quadrageſimæ,jejuniorúmque, & adventus Domini, quotidie Dei verbum annuntiet,& quotieſcúnque id opportunè fieri poſſe judicaverit. X.Idem faciat plebanus. XI.Abbas & Prior conventualis libros V. & Novi Teſtamenti interpretetur,Xenodochia & valitudinaria inſtituat, & ita monaſteriis antiquæ Scholæ reſtituantur. XII. Qui hodie ſunt Epiſcopi, Plebani,Abbates,aut alii Eccleſiaſtici,ſi ſuum munus obire non poſſint, accipiant adjutores,per quos illud præſtent,aut omnino ſacerdotia à ſe abdicent. XIII. De Catecheſi, ſumma doctrinæ Catholicæ,conſcribenda, & brevibus Evangeliorum explicationibus, quas vulgò poſtillas vocant,ea decernantur, quæ Cæſareæ Majeſtati viſum eſt ad hoc ſanctum referre Concilium. XIV. Unum beneficium uni tantùm conferatur,ſublata eorum,quæ ſimul teneri & non ſimul teneri poſſunt, perſonarúmque differentia,quæ diſtinctio,ut eſt nova & antiquis decretis incognita,ita tanquam Eccleſiæ damnoſa in poſterum tollatur: regularia item regularibus, ſecularia ſecularibus cedant. XV. Qui duo pluráve nunc poſſident aut illud tantùm retineant, quod optaverint, aut in Canonum pœnas incidant. XVI. A Sacerdotali ordine ſordes & omnis avaritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus divinis quicquam exigatur.Curet Epiſcopus per unionem beneficiorum aut per decimarum æſtimationem,&,ſi hoc commodè fieri non poſſit, per parochiarum Symbola, & collectas, ut plebani & cum illis duo

pluresve clerici habeant,unde vitam tolerent, & hoſpitibus viaticum præbeant. XVII. In ſacrificiis parœcialibus Evangelium apertè & dilucidè pro populi captu copiosè ex ſuggeſtu exponatur: quo in loco, quæ plebano præeunte fient,preces linguâ fiant vernaculâ: peracta autem re divina, latinè & myſticis precibus: linguâ etiam vernaculâ publicæ ad Deum preces fiant, & eo tempore ab aliis præſtitutis cantica pia aut Pſalmi Davidici cantentur, itidem populari ſermone, priùs ab Epiſcopo diligenter examinati. XVIII. Antiquum Leonis & Gelaſii decretum de communione ſub utraque ſpecie in uſum revocetur. XIX. Ut omnes præcipuè literarum imperiti,uſum & efficaciam Sacramentorum animo percipiant, præcedat ſemper lingua Vernacula, brevis ac dilucida explicatio, quæ Sacramenti,quod adminiſtratur, rationem reddat. XX. Beneficia ſecundùm antiquos canones non amplius exteris & per vicarios conferantur, ſed per ipſos ordinarios, quorum eſt in hoc maximè electa induſtria, & illis intra ſex menſes non conferentibus, poteſtas conferendi ad proximum ſuperiorem devolvatur, & per gradus ad Pontificem juxta Concilium Lateranenſe, neque aliter collatio valeat. XXI. Mandata de providendo, expectativæ, regreſſus,fiduciariæ reſignationes,commendæ revocentur, & tanquam S. decretis contrariæ ab Eccleſia omnino arceantur. XXII. Reſignationes in favorem eliminentur omnino à Curia Romana: quippe à ſacris Canonibus inſtitutum ſit,ne quiſquam ſibi officii quærat aut eligat ſucceſſorem. XXIII. Prioratus ſeculares,aut ut vulgo dicuntur ſimplices, quibus contra inſtitutionem cura animarum adempta eſt, & translata in vicarium perpetuum, parvâ tantùm quadam decimarum aut aliorum proventuum penſione ei aſſignatâ, cùm primùm vacaverint,curam animarum recipiant & in antiquum ſtatum reformentur. XXIV. Cùm beneficium ſine officio neque eſſe debeat, neque poſſit, Epiſcopus, ſi quâ ſint ejuſmodi,quæ nullo concionandi, Sacramenta adminiſtrandi, aut alio onere Eccleſiaſtico teneantur, iis ex capituli conſilio curam aliquam ſpiritualem imponat, aut ſi utilius videatur, ea vicinioribus parœcialibus Eccleſiis uniat. XXV. Penſiones ſuper beneficiis non conſtituantur, & quæ ſunt conſtituta tollantur. XXVI. Epiſcopis intra omnem diœceſin eccleſiaſticæ jurisdictiones reſtituantur,

tur,ſublatis exemptionibus, niſi certis caſibus. XXVII. Canonici Cathedralium Eccleſiarum ſint aſſidui in eccleſia Cathedrali, bonis moribus doctrináque præditi, & qui ſaltem 25. annum attigerint, ex quorum conſilio Epiſcopus jurisdictionis ſuæ munus exerceat. XXVIII. Retineantur antiqui, & novi conſtituantur conſanguinitatis, affinitatis, cognationis ſpiritualis gradus, intra quos non liceat obtentu cujusvis diſpenſationis matrimonium contrahere, exceptis ſolis regibus, aut principibus propter bonum publicum. XXIX. Doceatur populus, quid de imaginum cultu ſit ſentiendum, curétque Synodus, ut ſi quæ in iis colendis irrepſerunt ſuperſtitiones & abuſus, tollantur, quo Iconomachis nupe exortis tumultuandi cauſa præcidatur. quod idem dictum intelligatur de indulgentiis, peregrinationibus, reliquiis ſanctorum & ſodalitatibus, quas vulgò fratrias vocant. XXX. In eccleſia, propter graves & publicas offenſas, publica pœnitentia inſtituatur, & ad Dei iram placandam jejunia & luctus publici. XXXI. Excommunicatio, quæ ſupremus eſt Eccleſiæ gladius, non paſſim pro quovis delicto, aut contumacia decernatur, ſed pro graviſſimo tantùm peccato, ſi in eo poſt unam & alteram, & nonnunquam trinam monitionem, reus non reſipiſcat. XXXII. Ad forenſes controverſias quæ univerſum ſerè Eccleſiaſticum ordinem contaminant, contrahendas petitorii & poſſeſſorii in cauſis beneficialibus nuper inventa diſtinctio aboleatur, & ſublatis à Concilio Conſtantienſi introductis univerſitatum nominationibus, præcipiatur Epiſcopis, ut beneficia ſecundùm Gregorii M. autoritatem, non ambientibus, ſed fugientibus & de Eccleſia bene meritis conferantur. XXXIII. Si de conferendi aut præſentandi jure lis oriatur, primùm ab Epiſcopo, capitulo conſulto œconomus vacante beneficio præficiatur, qui fructus omnes percipiat & munia omnia Eccleſiæ ſubeat, dein litigatores in aliquot viros Eccleſiaſticos doctos conſentiant: Et ſi non elegerint, ab Epiſcopo dentur, qui ſaltem intra ſex menſes litem omnem dirimant, à quibus appellari non liceat, aut ſi appellationi deferendum videatur, mandetur interea executioni ſententia, nec teneatur œconomus, aut qui prior obtinuit, reſtituere fructus pendente lite perceptos, in miniſtri & pauperum ſaltem alimenta expendendos. XXXIV. Synodi Epiſcopales quotannis ſemel ad minimum, 30. quo-

que anno provinciales congregentur in quibus de his quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum ſpectant, diligenter tractetur, de miniſtrorum delictis maturè cognoſcatur, & in eos qui deliquerint ſeverè animadvertatur, Concilia item generalia niſi obſtet aliquod impedimentum decimo quoque anno celebrentur. Has petitiones, ſicuti Ripæ eodem ferè tempore typis mandatæ ſunt, ad verbum penè expreſſi, quarum autographum Gallicè ſcriptum & manu Regis, Catharinæ, Alexandri, Antonii, Navarræ Regis, Caroli Barbonii, Rupi Surionii, Franciſci Lotharingi Guiſii, Annæ Momorantii E. M. Michaëlis Hoſpitalii Cancellarii, Santandreani, & Franciſci Momorantii equitum tribunorum ſubſcriptum vidi, & penes me diu habui, quo & mentio fiebat deliberationis ſuper ea re habitæ in Regis Conſiſtorio coram Cardinali Lotharingo, Nicolao Pelleneo, Senonenſi Archiepiſcopo, & Joh. Morvillerio Aurelianenſi Epiſcopo, antequam ad Concilium Tridentinum proficiſcerentur, ex quorum ſententia articuli confecti erant, & inprimis caput illud de uſu Calicis & integræ Cœnæ reſtitutione, tanquam creſcentibus apud nos malis opportunum ac neceſſarium remedium, pluribus verbis urgebatur. IV. Eid. Januar. inſtante Cardinali Ferrarienſi Pontificis Legato, Rex, ut placatiorem erga ſe, & de cætero tractabiliorem in juſtis ſuis poſtulatis, quæ ad Eccleſiæ pacem ſpectabant, Pontificem haberet, ributum pro ſacerdotiis vacantibus pendi ſolitum, quod vulgò Annatas vocant, Comitiorum Aurelianenſium decreto ſublatum reſtituit, prohibitiones ſuper ea re factas revocavit, fide Ferrarienſi accepta, fore ut Pontifex pro prudentia ſua his & aliis poſtulatis brevi cumulatè ſatisfaceret, diploma ea de re emiſſum, & in ſenatu VIII. Calend. Febr. promulgatum. Rex deinde XV. Calend. Febr. Autrico Carnutum, cùm ad exercitum poſt pugnam Drocenſem Aurelianum tendens proficiſceretur, ad Patres Concilii dat literas, quibus & ob victoriam de hoſtibus DEI beneficio partam, gaudium conceptum cum iis communicabat, & nihilominus eos hortabatur, ut, quando non ſolùm ab armis contra præſentia mala remedia petenda eſſent, verùm à S. S. Conciliis & hujuſmodi conventibus, in quibus gladius Dei diſtringitur, hoc eſt, ex Verbo divino pravæ ſementis plantaria ex agro Domini ſtirpitus evelluntur, ut majorum exemplo conceptæ

exſpecta-

exſpectationi ſatisfacientes, errorum emendationi & diſciplinæ collapſæ optima ratione inſtaurandæ ſedulò incumbant, quò & ii, qui ab Eccleſia diſceſſerunt, ad eandem redeant, & qui in ea remanſerunt, ſed ob pleráſque non leves offenſionum cauſas, animi anguntur & nutant, in officio contineantur, & ita amicè compoſitis rebus, ſanguini tot virorum illuſtrium, & aliorum, qui ob eam cauſam quotidie periclitantur & pereúnt, parcatur. Eodem menſe Tridenti decretum de paſtorum ad greges ſuos aſſiduitate, vix tandem confectum eſt, poſt longas & inutiles altercationes, quæ eò tendebant, ut Pontifici poteſtas plena paſcendi, regendi, ac gubernandi univerſalem Eccleſiam à Concilio tribueretur, quæ diſputatio renovata eſt, & magnis contentionibus agitata in ſeptimo canone de Sacramento ordinis, cùm de Epiſcoporum inſtitutione & Pontificia authoritate conſtituenda agi cœpit. Nam noſtri ut Pontifici gratificarentur, quæſtionem hanc, an Pontificis poteſtas ſit Concilio ſuperior, omittere, & tanquam ſcopulum declinare malebant, ne ex eo occaſionem Concilii ſine multo operæ pretio diſſolvendi Pontifex arriperet, ſed ſiquidem ea agitaretur, fixam ratámque apud nos ſententiam ſe tueri paratos oſtendebant, nimirum Concilium ſupra Papam eſſe, neque ab ea ullo modo diſceſſuros. Id ſuſpenſos Patres diu tenuit. ne tamen turbis porta aperiretur, noſtri tandem aſſensêre, ut Pontifex hos ſibi titulos ſumere poſſet, & Vicarius Chriſti, ac ſucceſſor Petri, habens in Eccleſia univerſali ſupremam poteſtatem, diceretur, dum ne ex eo inferri poſſet, ipſius poteſtatem ſupra Concilium eſſe. nam contrariam opinionem ſemper Gallicanam Eccleſiam mordicus retinuiſſe. in eo maximè per ſuos laborabat Philippus, ut Epiſcoporum potentia amplificaretur, contra Pontificis & collegiorum imminueretur, eo conſilio, ſicuti Pontificii interpretabantur, ut cùm Epiſcopi in Hiſpania ferè Regis beneficiarii ſint, per eos ſummam poteſtatem ad ſe contraheret, & collegiis, quæ ferè ex nobilitate Hiſpana conſtant, voluntati principis præcipuè in tributis imponendis adverſari ſolita, in ordinem redactis libertatem publicam opprimeret. Hac invidioſa interpretatione Philippi conſilium criminati illi id effecerunt, ut non ſolùm poteſtas Epiſcoporum non aucta, ſed multum ex ea delibatum ſit, cùm ea poteſtas, quæ ipſorum propria eſt,

& ex Dei inſtituto iis attributa, iis tanquam à ſede Apoſtolica delegatis concedatur, & Epiſcopi paſſim non ſua, ſed Pontificis authoritate ac vice in munere ſuo obeundo fungi dicantur. Cæſar paulò ante evocato Georgio Draſcovicio Quinqueeccleſienſi Epiſcopo, & re conſultatâ Oenipontc VI. Nonar. Mart. per eundem Draſcovicium denuo Tridentum remiſſum ad Pontificem dat literas, quibus ſignificat, poſt filii ultimis comitiis factam electionem in Regem Romanorum & inaugurationem, & Civitates ſuas Rhenanas luſtratas, nihil ſibi antiquius fuiſſe, quàm ut Oenipontem reverſus ob propinquitatem loci commodiùs Concilii promovendi, tanquam ſupremus Eccleſiæ advocatus & procurator, curam ſuſciperet; ſed ubi eo venit, magno cum dolore ſuo intellexiſſe, non eo modo res, in eo negotio, uti ſperaverit, & publicus rerum ſtatus expoſcat procedere, ita ut verendum ſit, niſi propere remedia adhibeantur, ne is futurus ſit Concilii exitus, qui & univerſo Chriſtiano Orbi offenſionem pariat, & iis, qui ab obedientia Eccleſiæ Romanæ defecerunt, ridendi materiam, & illas, quas amplexi ſunt alienas & differentes ab Orthodoxa fide opiniones, majore obſtinatione obtinendi ſit incitamento: nihilominus jam à multo tempore nullam Seſſionem celebratam, & paſſim jactari, Patres & Doctores in Concilio ad contentiones ſua moderatione indignas & diſſidia magno ſperatæ concordiæ detrimento, & contra adverſariorum gaudio ſæpius prorumpere: circumferri item rumores non admodum commodos, haud ſibi jucundos, Pontificem de diſſolutione aut ſuſpenſione Concilii cogitare, à quo Conſilio eum ſummopere dehortatur, ut pudendo & damnoſo, quod proculdubio multorum ab Eccleſia defectio ſit ſecutura, in Pontificem verò odium, & ex eo in univerſum ſacrum Ordinem contemptus. ex illa diſſolutione item aut ſuſpenſione hoc incommodi neceſſariò conſecuturum, ut nationalia Concilia, quæ tanquam unitati Eccleſiæ contraria ſemper Pontifex rejecerit, quæque, qui Pontificis authoritati conſultum volunt, hactenus in ditionibus ſuis impediverint, petentibus ampliùs denegari aut differri non poſſint. Itaque eam cogitationem omittat, & ad Concilii celebrationem ſeriò ſe accingat, libertate antiqua omnibus integra, ut res rectè, ordine, & legitimè in eo peragatur, & adverſariis anſam calumnian-

di quærentibus os obſtruatur, factum autem è munere ſuo, ſi ipſe Concilio intereſſe per valetudinem queat, quod ut facere dignetur, enixè rogat, ſe quoque ipſum, ſi ita ſtatuat, eo venire paratum oſtendit, quo uterque præſentia ſua commune negotium adjuvare, & Pontifex inprimis difficultates per abſentiam ſuam exortas componere ac decidere poſſit. Fiduciarias item eidem Draſcovitio ad Lotharingum Cardinalem dat literas, & exemplum ſuperiorum ad Pontificem literarum mittit, rogátque ut juxta datam in Colloquio noviſſimo, cùm Oenipontem ad ipſum ſuperiori anno veniſſet, nomine regis fidem in promovendis iis, quæ ad laudem & gloriam divini nominis & Chriſtianæ Reipublicæ ſalutem pertinent, ſecum conjunctus eſſe velit. Sub id tempus Hercules Gonzaga Concilii præſes, & Hieronymus Seripandus Tridenti deceſsêre, ille quidem Non. Mart. hic XVI. Cal. Aprilis, in quorum locum ſuffecti Johannes Moronus, & Bernhardus Navagerius Cardinales. Et Pontifex quidem, qui ultra modum Ferdinandi à noſtris, ut rebatur, ſuſcitati literis commotus fuerat, Moronum Oenipontem uſque excurrere jubet, ut de Cæſaris conſiliis cum Cardinali Lotaringo initis coram plenius cognoſceret. Is igitur quia erat rerum gerendarum ſolertia præditus, Zachariæ Delfini, qui Pontificis res apud Cæſarem procurabat, interventu, cum ipſo agit, & facta ſpe, fore ut ei, in ſuæ ditionis populorum gratiam, privatim ſatisfieret, optimum principem à conſiliorum cum rege conjunctione paulatim alienat, eóque adducit, ut aſſentiretur, ut quæ in Concilio decernenda eſſent, ea tantùm proponentibus Pontificis Legatis decernerentur, ex conſenſu tamen Oratorum ſuorum ac principum, & re cum ipſis prius communicata. id etiam impetravit, ut quod noſtri urgebant, de Eccleſiæ emendatione, ut in membris, ſic etiam in capite mentio induceretur, & ne ea quæ decreta fuerant, rurſus retractarentur. In bonam item partem accepit Cæſar Pontificis excuſationes, cur ad Concilium venire non poſſet, ob idque ipſe eo proficiſcendi conſilium omiſit. Quibus actis Moronus ſtatim Tridentum revolat, & Pontifice de colloquii cum Cæſare exitu certiore facto, ad Concilii longo tempore intermiſſi celebrationem ſeriò ſe accingit, & Pontifici autor fuit, ut in emendationem, ad cujus nomen Pontificiæ ditionis Epiſcopi antea cohorreſcebant,

reſcebant, conſentiret: nec Pontifex jam placato & à noſtris partibus alienato Cæſaris animo abnuit, miſſóque Ludovico Antenoreo patritio Florentino, juvene impigro, negotium Morono dat, ut emendationem perſequeretur, & quanta celeritate poſſet, finem Concilio imponeret: quod, quàm lentè & anxiè inchoatum, tam præcipiti feſtinatione poſt Moroni adventum ad exitum perductum eſt. Aliquanto tempore poſt, revocato ob alia negotia Piſcario, Claudius Ferdinandus Quignonius Lunæ Comes, Philippi ad Cæſarem Orator, Tridentum venit, qui conſilia cum Cardinali Lotharingo conferre juſſus, eíque omnibus præſtò eſſe, & hoc inprimis conjunctis votis urgere, ut decretum initio factum, quo nihil niſi proponentibus Legatis in Concilio agitari debere, ſancitum erat, tanquam libertati legitimæ contrarium, revocetur, aut ſi id obtineri non poſſit, ſaltem Synodo declaretur, non intelligi eo præjudicium publicæ libertati factum, quò minùs liceat volentibus, quæ ex Reipublicæ Chriſtianæ utilitate eſſe videbuntur, proponere. III. Cal. Quil. quæ dies B. Petro ſacra eſt, re nemini à legatis Pontificiis communicatâ, neque prius monitis Oratoribus Regiis, ſic enim mandaverat Pontifex Philippo gratificari cupiens, ex intimo ſacrario, cùm jam ſacrum celebraretur, coram ipſis legatis antiſtitibus, principum Oratoribus ſella ex ſerico villoſo nigro à Magiſtro ceremoniarum, quem in uſum ignaro, promitur & infra Cardinaleis ante Patriarchas ſtatuitur, ſubitóque ex compacto ſuperveniens Lunæ Comes Philippicus Orator, qui nunquam antea hujuſmodi conventibus interfuerat, in ea ſedit. Hanc ad rem inopinatam murmure haut occulto inter aſtanteis exorto, Cardinalis Lotaringus, & regii Oratores ſe reſpicere, Lotaringus mirari, & cum Legatis expoſtulare, quod inſcio ſe & Oratoribus regiis id actum eſſet, & cùm de thuricrematione, & patina ad oſculum præbenda amplius angeretur, illi à legatis reſponſum, fore, ut eodem tempore duobus turibulis ac totidem patinis res conficeretur. tum eo magis animi diſcruciari noſtri Oratores, cum nulla ratione adduci poſſent, ut de jure ſuo & antiqua poſſeſſione aliquid concederent, tantóque tumultu res inter has contentiones uſque ad Concionem agitata, ut in intimum ſacrarii pergentibus legatis & Cæſareo Oratore, ac Ferrerio, poſt eam vix tandem finitam, ſymboli recitatio intermiſſa

fit;

ſit; tandem omiſſa turicrematione, & patinæ præbitione ſacrum peractum, ſtatimque Philippici magno comitatu diſceſſere, quaſi de ſubacta nominis Franco-Gallici dignitate triumphantes, magnúmque ſe illa die operæ pretium feciſſe exiſtimantes, revocata in dubium, ad hoc uſque tempus incontroverſa, regis Chriſtianiſſimi ſedendi in publicis conventibus prærogativa. nec minima ſanè legati Pontificii invidia apud omnes laborârunt, qui clandeſtinâ veluti cum Hiſpanis machinatione regi pupillo, viduæque matri, tam inſigni præjudicio illuſiſſent, neque aliud excuſationis loco ajebant, quàm ita ſibi à Pontifice, cui parere neceſſe haberent, injunctum eſſe. Ferrerius contra palàm vociferari, nec ferendam regi injuriam dicere, jámque ſe proteſtari paratum, non de Concilio, cui libertas amplius ſua non conſtet, non de legatis, qui nudi iniquæ Pontificis voluntatis ſint executores, non de Philippo, aut Luna ejus Oratore, quippe qui jus ſuum perſequatur, ſed de homine privato, qui ſe pro Pontifice gerit, cùm ſit vitio & fœda nundinatione creatus, déque ſciſſura ab eo facta, cujus certas & indubitatas rationes ac probationes penes ſe habeat, inſuper & de appellatione ad futurum Pontificem verè & legitimè electum: ad verum item & legitimum Concilium injecta mentio, Cardinalis Lotaringus longo poſt tempore pridiè Calend. VItil. ad Pontificem literas querimoniæ in ſpeciem plenas dedit, quibus non tam de injuria regi, quàm ſibi facta, viſus eſt expoſtulare, quòd re minimè ſibi in tempore communicatâ factum eſſet, ut negotium, cujus ipſe inter principes componendi rationes inire potuiſſet, non eum quem Pontifex optaſſet exitum habuiſſet. Quignonio locus ſeorſim ab aliis Oratoribus in conſeſſu datus, conivente Lotharingo Cardinali & noſtris ob viri authoritatem, jam tum manum dantibus. XII. Cal. Jun. Petrus Fontidonius Segovienſis Orationem, Philippi nomine habuit, valde magnificam, in qua regis ſui ſtudium præcipuum erga Religionem ultra modum extulit, & in coërcendis ſectariis ſeveritatem inprimis commendavit, eo nimirum conſilio Mariam Angliæ reginam uxorem duxiſſe, ut religionem in florentiſſimo illo regno inſtauraret, exprobrato item potiùs, quàm commemorato in ſummiſſis nuper regi auxiliis beneficio, vanitate gentili addens, virtute acerrimorum illorum, quamvis exiguo numero eſſent,

D reli-

religionis propugnatorum factum, ut victoria ad regem inclinaverit, tum Patres ad continuandum & fauſto fine peragendum Concilium, nec ulla ratione intermittendum hortatur, in quo non ſolùm de depravatis moribus, ſed de doctrina agatur, illámque ſententiam diligenter expendendam iis monet, obliquè noſtros & Germanos perſtringens, qui multa nunc Chriſtianæ religionis hoſtibus putant indulgenda, quò benignitate victi ad Eccleſiæ ſinum revertantur. Ea ſententia vehementi oratione exagitata, tandem ſubjicit ad Pontificem pertinere, ſic ſectariorum ſaluti, Eccleſiæque majeſtati conſulere, ut omnia ex hujus potiùs dignitate, quàm ex illorum libidine geri videantur. Poſtremo ad ſeveritatem regis ſui exemplo incitat, & ut vitiis internis, quæ jam patent, & in omnium conſpectu ſunt, emendatis, ira Dei placata præſentibus malis remedium maturè adhibeant. Interea facta in Gallia pace, cùm ea, quæ pro regni bono, & propter extremam neceſſitatem acta fuerant, in reprehenſionem incurſura appareret, negotium datum fuerat Cardinali Lotharingo, ut propoſito periculo, quod regno ab armis civilibus impendebat, factum apud Patres excuſaret, & eam regis mentem eſſe oſtenderet, ut diſſipatis per pacem factionibus, Eccleſiæ paci ſeriò incumberet. ſed cùm æmulorum & Gallici nominis hoſtium aſtu, juſtas facti excuſationes ſecus accipi Catharina intelligeret, eò virum dignitate ac rerum uſu præcellentem mittendum cenſuit, qui & apud Patres nomine regis, & inde in Germaniam tranſiens, apud Cæſarem & Regem Romanorum idem munus obiret. Is fuit Renatus Biragus Curiæ ſub-Alpinæ præſes, cui hoc præcipuè in mandatis datum, ut Patribus perſuaderet, non eam regis reginæque matris mentem eſſe, ut novam Religionem in Regno conſtituant, aut adoleſcere & creſcere patiantur, ſed potiùs ut depoſitis armis, & ſedatis tumultibus minori negotio, & eadem prorſus ratione, quæ à majoribus ſervata fuit, eos qui ab Eccleſia receſſerunt, in viam & ad ejuſdem Catholicæ Religionis unitatem reducerent; Id autem non aliter fieri poſſe, quàm liberi ac legitimi Concilii autoritate, ſive nationalis ſive univerſalis: & tutius quidem videri, ut negotium per Concilium univerſale tranſigatur; opus eſſe ut ad id veniendi libertas & ſecuritas omnibus concedatur, quod quamvis non dubitet abundè à Pontifice ac Patribus factum, tamen obſtare

ſtare loci commoditatem in Italia potiùs quàm Germania ſiti, quò minùs idoneè ſibi cautum exiſtiment Proteſtantes: nam cupere illos, ut in Germania Concilium celebretur, nec aliter ſibi tutum ad illud acceſſum patere. non ſolùm Germanos, ſed Anglos, Scotos, Danos, & Suecos exiſtimare, quos inauditos condemnari, non ſolùm iniquum, ſed infructuoſum ſit, quippe Concilii tunc exitum pios optare, ut omnes ad unitatem adducantur, qui contra à nobis omninò in poſterum alienabuntur, ſi ſe negligi, & loci incommoditate à Concilii acceſſu excludi videant: nam credere, illos Concilii decretis parituros, in quo non auditi vel admiſſi fuerint, eſſet ſimplicis & creduli nimiùm ingenii, cùm contra ſummè verendum ſit, ne exaſperatis animis patientiam in furorem vertant, ſcriptíſque virulentis Concilii decreta proſcindant, & apud poſteritatem traducant. Itaque mandatum Birago fuerat, ageret cum Patribus, ut cum bona eorum & Pontificis gratiâ Concilium in Germaniam transferretur, & Wormatiæ, Spiræ, Baſileæ aut Conſtantiæ celebraretur. Quibus Tridenti nullo fructu actis, Biragus Oenipontem petit, & cum Cæſare poſt ſolitas de filii electione gratulationes, de Concilii translatione agit: inde ad Maximilianum tranſit, & regis nomine ei de fauſta in regem R. electione gratulatur, próque ſalutari conſilio, de pace in regno ſtabilienda, gratias agit, quod tanquam ab amico & ſapiente principe profectum rex complexus ſit: nunc ſupereſſe, ut rebus pacatis in negotio religionis omnes conjunctis votis & conſiliis incumbant, ut ad Dei gloriam & Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem Concilium legitimum, ad quod omnes liberè accedant, celebretur: quod ut commodiùs fiat, locum partibus minimè ſuſpectum in Germania deligendum. In eam rem miſſus eodem tempore in Hiſpaniam Henricus Clutinus Oiſellius, & ad Pontificem Ivo Alegrius: qua re Pontifex jam ob pacificationem Gallicam irritatus, ultra modum excanduit, & cum Epiſcoporum ipſorum de ſectaria labe ſuſpectorum, qui in aula & conſiſtorio regis plurimùm poſſent, id ſuggeſtione fieri putaret, eos quamprimum aggredi ſtatuit, ut aut præpoſtero juris ordine damnatos de gradu dejiceret, aut ſaltem fulminatis contra eos decretis, ipſos in religionis cauſa ſuſpectos, & eorum conſilia irrita in poſterum redderet. Sic autem Pontifex executus eſt.

Ad factæ in Gallia pacis famam, diplomate VII. Eid. April. emiſſo, facultatem facit Cardinalibus, Chriſtianorum Reipublicæ generalibus inquiſitoribus, ut omnes & ſingulos hæreticos, & hæreticorum fautores, receptatores, & auxiliatores de hoc crimine ſuſpectos, in provinciis ac locis, in quibus Lutherana labes invaluit, & ad quæ ob ſectariorum ipſorum frequentiam notorium eſt tutum aut ſaltem liberum non patere acceſſum, commorantes, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel etiam Cardinalatûs dignitate præfulgeant, nullis aliis deſuper habitis ſuper tuto vel libero acceſſu probationibus ſummarie & extra judicium, quantum ipſis inquiſitoribus ſatis eſſe videbitur, prius tamen receptis indiciis, etiam per edictum in valvis palatii S. inquiſitionis & Baſilicæ principis Apoſtolorum, & plateis in urbe ſolitis, vel in locis finitimis affigendum & publicandum citent, moneant, requirant, ut intra certum & competentem terminum inquiſitorum arbitrio præfigendum ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ſuſpenſionis & aliis juris pœnis coram ipſis perſonaliter, & non per procuratorem, defenſorem vel excuſatorem compareant, & ſi non comparuerint, de iis in ſecreto conſiſtorio referatur, & ſententia in abſentes tanquam convictos decernatur, idque ſancitum cum clauſula derogatoria. Hac quamtumvis contra leges muniti potentia inquiſitores, protinus citant quoſdam Epiſcopos edictis loco & tempore, quibus per diploma licebat, propoſitis, & in iis Odetum Colinium Caſtellioneum Cardinalem, qui partes proteſtantium ſecutus fuerat, & ex Epiſcopo Bellovacenſi comes Bellovacenſis à ſuis appellabatur, Sannonium Aquenſem Archiepiſcopum, Joannem Monlucium Valentia Cavarum Epiſcopum, Joannem Antonium Caracciolum Principis Melfitani F. Fricaſſinum, Joannem Barbanſonum Apamcenſem, Carolum Gillarium Carnutum Epiſcopos. Poſtremò Pontifex quaſi gradu per Epiſcopos ad Principes facto, Joannam Labretanam Navarræ reginam, Antonii Borbonii viduam, injuſto juxta & injurioſo diplomate IV. Calend. Octobr. emiſſo, Romam citavit, & nî intra ſex menſes compareret, tanquam convictam proſcripſit, dignitate regia privavit, ejúſque regnum, principatus, ac ditiones ampliſſimas occupantis eſſe pronunciavit. Quod rex, regina ac cæteri proceres indigniſſimè tulerunt, & di-

ploma-

plomate in Conſiſtorio regis publicè lecto res maximi momenti & digna viſa eſt, de qua rex graviter apud Pontificem expoſtularet, & juſtas doloris ex eo concepti cauſas ei aperiret. Itaque confecta de ea re mandata, & ad Henricum Clutinum Oiſellium tunc Romæ Oratorem, qui Inſulano nuper ſucceſſerat, miſſa, quorum hæc ſumma erat: Vix regem primis per libellos in Gallia ſparſis rumoribus fidem habuiſſe, donec programmata ipſa Romæ locis deſignatis affixa in ſuas manus devenerint, ex quibus cùm quem par eſt dolorem ceperit, ob eas quas ſcripto comprehendi curaverit cauſas, primùm quidem cùm Navarræ regina dignatione cæteris regibus par, & ab iis ſororis nomine cohoneſtari ſolita ſit, ejus perinde periculum ad illos pertineat, exiſtimare debere cunctos, quod in illam decernitur, id exemplo aliquando in ipſos recidere poſſe, atque ideo tanquam fratres obligari ad ferendum ei opem, in communi cauſa, & eò magis, quòd nunc vidua ſit, ſed inprimis regem ad id obſtringi, & arcta cognatione cum ea ex utroque latere conjunctum, & ipſius mariti agnatum, qui principem locum in regno ſecundum ipſius fratres tenuerit, & in bello contra Proteſtantes ſuſcepto nuper occiſus ſit, liberis in pupillari ætate relictis, quorum natu grandiorem rex in aula educari curet, ſicuti ipſius uterque parens olim, & avus in ea educati ſunt, proinde regem periculum viduæ matris in luctu conſtitutæ & liberorum patre orbatorum negligere non poſſe, fidem ſuam & regum memoriam appellantium, qui Italiæ, Germaniæ, Hiſpaniæ, Angliæ & aliorum Principum fortunas adverſis temporibus ſemper ſublevarunt. ſed præcipuè in oculos incurrere Philippi Audacis B. Ludovici F. factum, qui potenti exercitu Navarræ regnum legitimæ hæredi in pupillari ætate conſtitutæ aſſeruerit, & ipſam in Galliam ſecum adduxerit, Philippo pulchro poſtea matrimonio conjunctam, ex quo Joanna recto ſtipite deſcendat. ſic etiam olim Joannem Labretanum, Joannæ avum, non abſimili tempore, & eaſdem ferè ob cauſas, ob quas nunc ei bellum infertur, parte regni pulſum, à Ludovico XII. & ejus ſucceſſoribus ſuſtentatum ac defenſum. Eandem gratiam ac benignitatem in Galliæ regibus expertos ipſos Pontifices, quos illi & ſede pulſos ſæpe reſtituerint, & contra hoſtes potentes defenderint, & magna terrarum acceſſione dotaverint, ac locupletaverint. Et verò reginam

vicinam ac regni fœderatam eſſe,ut non niſi magno regni Franciæ incommodo ei bellum inferre poſſit: regni item non mediocriter intereſſe,ut vicinos amicos habeat, de quorum quiete viciſſim ac ſecuritate curam gerere debeat, ut belli incommodum longius à finibus ſuis propulſetur. Cùm igitur videat diplomate illo hoc agi, ut veteres amici ditionibus ſuis expellantur, & novi in locum eorum ad libidinem conſtituantur, ejus rei ſenſum apud ſe acerrimum eſſe, & meritò vereri, ne, quemadmodum eodem colore Hiſpani montana inſedere, tractu temporis, etiam in plana deſcendant, & ita inter duos potentiſſimos reges, qui magno Reipublicæ Chriſtianæ bono nuper in amicitiam coïerunt, bellum aliquando recrudeſcat. Poſtremò cum regina ampliſſimarum ditionum ac poſſeſſionum, ratione regni Franciſci beneficiaria ſit, ad regni jura pertinere, ne extra illud ex quacunque cauſa Romam aut aliò traducatur, nec per ſe, vel procuratorem compareat, cum iis ipſis in cauſis, quæ ad Pontificis cognitionem per appellationes devolutæ pertinent, regni ſubditi Romam ire cogi non poſſint, ſed Pontifex judices partibus dare teneatur. Igitur id contra dignitatem regiam, jus ac ſecuritatem regni ac regis ipſius exiſtimationem fieri. Quòd ſi judicii forma inſpiciatur, quid à jure civili alienius, quàm ut quis extra forum ſuum rapiatur, & inauditus damnetur? nam legibus cautum eſſe, ne extra juriſdictionis ſuæ limites rei citentur, nec perfunctoriè, obſcurè, ſed domui aut homini denunciatio fiat: & Bonifacii VIII. conſtitutionem, quâ ſancitur, ut citationes Romæ locis & tempore in ea deſignatis factæ valeant perinde, atque edicta olim à Prætore proponi ſolita, ut nimis duram, injuſtam à Clemente V. in Viennenſi Concilio revocatam, ſaltem mitigatam eſſe, neque utendum hujuſmodi citationibus, niſi conſtet tutum ad reos acceſſum non eſſe. Atqui in Gallia, ubi Navarra domicilium habeat, tutum acceſſum non eſſe, dici non poſſe: deinde quid injuſtius, & ab æquitate naturali magis alienum, quàm reum inauditum damnari, id Conciliis & ſacris Patrum decretis vetitum, & nobiliſſimum ejus rei exemplum apud Ammianum Marcellinum extare de Liberio P. P. qui, Conſtantio urgente, ut Athanaſium damnaret, in exilium abire, quàm contra inauditum reum ſententiam ferre, maluit. In judicio item contra Sixtum III. inceſtûs accuſatum inſtituto, id à Valen-

à Valentiniano Auguſto ſervatum, ut in Synodo coram L. Epiſcopis citatus reſponderet, eam ob cauſam acta contra Lotharium, Ludovici pii Auguſti propter delatum quòd duas uxores ſimul haberet, à Nicolao I. facta pro irritis habita. Nec plus valere ſententiam adverſus reginam Navarræ latam, quippe abſentem & inauditam. Eum honorem ſemper Principibus detuliſſe Pontifices, ut eos per Legatos monerent, antequam quidquam in eos decernerent. Sic Alexandrum III. cùm de Thomæ Cantuariæ Archiepiſcopi cæde ageretur, duos Cardinales in Angliam ad Henricum II. regem miſiſſe, ut coram iis à criminibus objectis ſe purgaret. Sic nuper à Clemente VII. in Henrici VIII. cauſa factitatum eſſe, miſſo ad eum Laurentio Campegio Cardinali, ut judicium ritè factum concedatur. quomodo fieri poſſe, ut reginæ bona, quæ tanquam regni beneficiaria ad regem pertinent, in prædam exponantur, & occupantis eſſe annuncientur? Itaque ſic regem exiſtimare, Pontificem falſis rumuſculis deceptum, & miniſtrorum non ſincera fide, in eo negotio verſantium, neque ad pacem publicam ſpectantium aſtu & fraude inſtigatum, ut ab inſita bonitate diſcederet, & ad conſilia ſibi dedecoroſa, ſuæ & Eccleſiæ Rom. autoritate damnoſa, & quæ amicorum voluntates ab ipſo alienent, pacémque Reipubl. Chriſtianæ conturbent, animum inclinaret, idque ut ſibi perſuadeat, hac inprimis ratione adduci, quòd nuper tanto ſtudio Antonii reginæ mariti, dum in vivis eſſet, cauſam, quam nunc poſt ejus mortem oppugnat, amplexus ſit, reſtitutionem occupati regni, & ut ſaltem Sardiniæ regnum compenſationis loco traderetur, apud Philippum urgendo. Sed nihil æquè regem offendere, quàm quòd, cùm tot reges, principes, civitates XL. abhinc annis à R. Eccleſia defecerint, & in eandem culpam incurrerint, in eorum neminem hactenus, eadem via ac ſeveritate animadverſum ſit, quos tamen, ſi jus æquum ſervetur, pro delicti antiquitate prius caſtigatos oportuit, ut hinc appareat occaſionem ab inimicis captatam, quâ viduam, liberóſque ejus pupillos, dum rex minorennis, in quorum patrocinio illi erant, bellis civilibus diſtringeretur, quaſi facto impetu, nec opinantes opprimerent. quò magis enitendum regi eſſe, quo inconſulto hæc accuſatio adverſus ſibi conjunctam Reginam inſtituta ſit, ut eam ab injuria, ſe ſimul à contemptu vindicet. & verò ſi religionis cauſa, & ad Dei glo-

gloriam inſtituta fuit, de animæ ipſius ſalute, Pontificem cogitare ante omnia decuit, & ex Dei Verbo idonea remedia adhiberi, non autem regna ejus ac ditiones proſcribere, & occupanti ad prædam exponere. nam ſupremam Pontifici in id conceſſam poteſtatem, ut animarum ſaluti & Chriſtianæ tranquillitati conſulat, non ut principes regnis exuat, & de eorum poſſeſſionibus pro arbitrio ſtatuat. quod non niſi ſummo Eccleſiæ dedecore, & quietis publicæ detrimento, in Germania & alibi ſuperiores Pontifices fecêre. proinde rogare regem ea, quâ poteſt & debet demiſſione, ut ſententiam contra reginam latam revocet, omnémque cauſæ hujus cognitionem miniſtris ſuis interdicat, teſtimonio publico ea de re edito: nî faciat, regem non ſpontè, ſed coactum remedia in ſimilibus cauſis à majoribus uſurpari ſolita, juxta regni jura ac leges adhibiturum: ſed ante omnia proteſtari invitum ſe facturum, ut quod culpæ eorum, qui temeritate ſuâ ei hanc neceſſitatem imponunt, attribui debet, poteſtate à Deo conceſsâ & imploratâ amicorum ope, in tam juſta cauſa uti cogatur. Seorſim alia ampliora mandata pro Epiſcoporum cauſa ad Oiſellium miſſa, in quibus de legitima Pontificum poteſtate, Imperatoris ac Regum & in cauſis Eccleſiaſticis autoritate, de libertatibus, juribus & immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ multa inſerta erant: cumulata, & in eam rem Pariſienſis Curiæ S. C. exemplo etiam Maximi Valentiæ Epiſcopi in medium adducto, qui cùm plurium criminum poſtularetur, cognitionem tamen rei ad Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopos pertinere Bonifacius I. pronunciavit. Id conſtare ex Bonifacii ipſius teſtimonio in Ivonis Carnutum Epiſcopi decretum relato, parte V. cap. CCLXXI. His mandatis inſtructus Oiſellius, homo vehemens, & impiger regis miniſter, pervicit apud Pontificem, ut judicialia contra Epiſcopos acta omitterentur, & ſententia contra Navarræ reginam lata revocaretur: quod & obtinuit. nam ne hodie quidem inter Pii IV. conſtitutiones reperitur. Cùm V. petitionibus, quas modo retulimus, à Concilio non ſatisfieret, Regina XV. Calend. Jun. ad Lanſacum dederat literas, quibus de protelatione ac dilatione illa acerbè conquerebatur, ac fore docebat, ut ſpes de Concilii ſucceſſu, in piis mentibus concepta, & opinione integritatis eorum, qui eò convenerunt, paſſim excitata, ſine fructu evaneſceret, & diſſimulatione ac conniventiâ

tiâ magis ac magis iram Dei in nos inflammaret, qui res ſacras emendatione ac ſevera caſtigatione egere cunctis manifeſtum fecerit, ob idque ad Concilium celebrandum tot vitæ ſanctimoniâ & eruditione præclaros viros, ex omnibus Orbis partibus invitaverit ac coëgerit, cùmque videat nos nihilominus tam contumaciter ejus voluntati reluctari, non poſſe non graviſſima in eos, qui tam ſanctum opus, & paci Eccleſiæ neceſſarium, remorantur, pœna animadvertere. Ea de cauſa regem ad Cardinalem Lotharingum perſcribere, ut antiſtitum Gallicanorum, qui Tridenti ſunt, concilium cogat, & habitâ maturâ deliberatione apud Patres inſtet, ut petitionum nuper regis nomine propoſitarum ratio habeatur, & de iis quamprimùm decernatur. Eodem die regis ad Cardinalem Lotharingum in eam rem datæ literæ. Verùm ille, qui Pontificis gratiam publicæ rerum noſtrarum ſaluti, ipſiúſque regis voluntati anteponeret, diem de die ducendo, ad ultimum, ut ex occaſione ſpem illam omnino fruſtraretur, cum bona regis venia ad Pontificem proficiſci ſtatuit, per abſentiam ſuam ratus, nihil à regis Oratoribus in eo negotio factum aut innovatum iri. Haud multò poſt impetratâ à rege veniâ, & Lanſacus Galliam repetivit. Cùm igitur Lotharingus XIV. Calend. Octobr. Tridento diſceſſiſſet, abductis ſecum Ebroicenſi, Meldenſi, Dolenſi, Cenomanenſi, & Tutelenſi Epiſcopis, interea inſtantibus Legatis regiis, ut in rei Eccleſiaſticæ ac morum èmendationem ſedulò incumberetur, Patres, ut regis Chriſtianiſſimi petitiones eluderent, de libertate, & immunitatibus Eccleſiaſticis contra omnium regnorum ditionum ac principum privilegia, libertates, jurisdictionem ac legitimam poteſtatem aliquot decreta confecêre, in quibus multa erant, quæ ſpeciatim regem Chriſtianiſſimum ſpectabant. Qua re cùm ſibi ac regi illudi viderent, Arnoldus Ferrerius & Vidus Faber acceptis à rege, quem antea omni de re certiorem fecerant, literis ac mandatis, magis opportuno quàm captato tempore, dum Cardinalis Lotharingus Romam profectus abeſſet, interceſſerunt. Ad eos rex Silvani fano V. Cal. Septembr. dederat literas, quarum ſumma erat, jubere regem, ut petitionibus propoſitis inſiſterent, quibus ſi ſatisfiat, ſuo nomine pollicentur, ſe nulli Chriſtianorum principum pietatis fervore & propenſa voluntate in promovendo Concilij negotio

 ceſſurum,

ceſſurum,ſin quod hactenus factum ſit, levi manu inſanabilia vulnera tractentur, & faſciata,tantùm non curata plaga,vera ac neceſſaria remedia omittantur. cúmque de rei Eccleſiaſticæ emendatione agatur, in principum potentiam Conciliarium decretorum acies torqueatur, nolle, ut præſentiâ legatorum ſuorum, magno ſuæ ac regni dignitatis & libertatis præjudicio,decretis injuſtis autoritas accedat: ad ſéque eſſe perlatum, in Concilio de matrimonio Antonij Borbonij, & Joannæ uxoris,tanquam illegitimo declarando,& Henrico ipſorum filio ſpurio pronunciando actum eſſe,quibus actis nolle ut illi interveniant. Itaque jubere,ut poſt repetitas juxta illa mandata petitiones , niſi Patres iis acquieſcant,quamprimum Tridento relicto Venetias concedant,ibíque nova mandata operiantur. Mandatis item continebatur,regis unicum votum fuiſſe & nunc eſſe,ut per ſeriam Eccleſiaſticæ rei, & morum emendationem,quorum depravatione factum eſſet,ut multi ab Eccesia R. defeciſſent,accedente univerſalis Concilii autoritate,inter diſſidentes de religione ſententias,concordia ſanciretur,eáque de re procuratores ſuos ac internuncios ſæpiùs cum Pontifice & Patribus egiſſe petitionibus propoſitis,quibus hactenus minimè ſatisfactum ſit: ſed præter ſpem accidiſſe,ut leviter tractato emendationis negotio in Principum jura, libertates,potentiam,Patres eam,quam non habent poteſtatem exercerent: Id verò ipſos neque poſſe,neque debere,neque ipſorum fori eſſe, ut in civilem adminiſtrationem inquirant,conſtitutionibus & conſuetudinibus,in quarum poſſeſſione Principes à longo tempore ſint,derogent,aut ipſos Principes diris devoveant,quæ omnia ad ſeditionem & publicæ tranquillitatis perturbationem cùm pertineant, non paſſurum regem, autoritatem,quam à majoribus integram accepit, injuſtis eorum cenſuris convelli; imò jubere, ſi Patres ulteriùs in labefactanda Regia poteſtate,& dignioris loci prærogativa in dubium revocanda pergant,ut ipſi intercedant, & Tridento diſcedant: moneántque interim antiſtites Gallos & Theologos,qui iſtic ſunt,ut emendationem,bono regni ob religionis cauſam ſciſſi, & tot animarum,quæ ſe à reliquo copore ſejunxerunt, ſolatio inſtitutam quantum poſſint, ſyncerè & ſedulò urgeant,ob idque Tridenti maneant: regem ita velle & ipſorum prudentiæ ac conſcientiæ committere, ne deliberationibus, quæ regis regní-

que

que dignitati, ac prærogativæ, præjudicant, interſint, aut eas ſuffragiis vel præſentiâ ſuâ comprobent. Ad extremum, ne poteſtas ſua ob ætatis defectum in dubium vocari poſſet, per legatos ſuos Patribus ſignificandum curat, quomodo poſt Franciſcopolim ex Anglis receptam, ipſe Rotomagi majorem ſe declaraverit, frequenti principum, procerum, nobilitatis ac populi corona, & magno omnium ordinum conſenſu. Secundùm hæc Legati X. Cal. Octobr. cùm viderent, nullum finem procraſtinationibus & affectatæ Patrum moræ fieri, interim urgeri illa contra principum ac regni Galliæ inprimis dignitatem ac libertates, propoſita ab Epiſcopis Pontificis emiſſariis capita, in conſeſſum veniunt, ubi Arnoldus Ferrerius hanc Orationem habuit. Liceat Patres S. nobis Oratoribus regis Chriſtianiſſimi, iisdem verbis nunc vobiſcum agere, quibus olim egerunt Judæorum Oratores cum Aggæo, Malachia, & Zaccharia ultimis Prophetis, & aliis Dei adminiſtris, qui tum Hieroſolymis convenerant: Num jejunabimus & flebimus quinto adhuc & ſeptimo menſe? ſiquidem CL. anni elapſi ſunt, ex quo reges noſtri petierunt à Pontificibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, jam tum labentis reſtitutionem, miſſis Oratoribus ad Synodum Conſtantienſem, Baſileenſem, Lateranenſem & Tridentinam, primum Jo. Gerſone magni nominis Theologo, &, haud ita diu eſt, Petro Daneſio eruditiſſimo viro, Epiſcopo Vaurenſi, nunc verò illuſtriſſimo Cardinali Lotharingo, vido Fabro eloquentiſſimo collega meo, quorum orationibus nihil aliud efflagitatum, quàm ut de Eccleſiæ miniſtrorum emendandis moribus ſeriò ageretur, & tamen adhuc nobis jejunandum & ſitiendum eſt, non ut illis Judæis, quinto & ſeptimo menſe ſed totos jam CC. annos, atque utinam non CCC. & multo ampliùs. At, inquiunt, vobis abundè ſatisfactum eſt IV. Seſſionibus, tot anathematis ac dogmatum deciſionibus; & certè fatemur, ſi aliud pro alio ſolvere invito creditore jus eſt, nobis ſatisfactum eſſe: ſin minùs, adhuc creditores ſumus, quos nunquam anathemata, & dogmatum definitionem poſtulaſſe ſcitis: teſteis appello vos, Illuſtriſſ. Leg. quibus ſeptuagies ſepties hoc ipſum prædiximus; Vos item Clariſſ. Cæſareæ Majeſtatis Oratores, quibus cum regis noſtri juſſu ſæpiùs mandata noſtra communicavimus: ſciunt & hoc veſtrûm complures P. S. Itali & Hiſpani. Verùm habenda fuit illorum ratio, qui dogmatum

 definitio-

definitionem urgebant:quod & nos concedimus,modò & nobis concedant,in judicio familiæ erciſcundæ ſemper filij primogeniti,hoc eſt, regis Chriſtianiſſimi habendam eſſe rationem. Quod verò libello ſuperiore menſe propoſito planè in eo ſatisfactum dicant,id cùm minimè nobis videretur,ne tamen in re tanti momenti nimiùm judicio noſtro tribueremus,libellum cum brevibus notis ad regem quàm expeditiſſimè miſimus,qui conſultis principibus ac proceribus,ſecretioríſque conſilij prudentiſſimis ſenatoribus,nobis reſcripſit,nihil in eo reperiri, quo Catholici homines per Galliam in officio retineantur,adverſarij concilientur, aut confirmentur infirmi: pauca adeò in eo eſſe, quæ cum antiqua Patrum diſciplina conveniant,multa verò quæ ei adverſentur, non eſſe illud tanto tempore expetitum Eſajæ emplaſtrum ex maſſa caricarum confectum, quo Reip. Chriſtianæ vulnera ſanarentur: imò magis Ezechielis opus tectorium,quo etſi ſanata eſſent vulnera,rebellarent & recrudeſcerent. Quæ verò de principibus diris devovendis, & à communione Chriſtiana removendis, adjecta ſunt,eſſe ſine ullo veteris Eccleſiæ exemplo, & in hoc tanto ob religionem diſſidio ſeditioſis hominibus, quorum hodiè nimis magna copia eſt, latiſſimam per ea feneſtram ad defectionem aperiri. Dein quod de principum emendatione ſubjicitur, eò pertinere,ut antiquiſſima Eccleſiæ Gallicanæ libertas omnino tollatur, & regum noſtrorum minuatur ac convellatur autoritas. Nam multa eos cum in fide & obſequio R. S. & Pontificum permanerent, de rebus ſacris decreviſſe & exemplo Conſtantini Magni, Theodoſij, Valentiniani, Juſtiniani, & aliorum Imperatorum permultas leges condidiſſe, quas ipſi Pontifices in decreta ſua retulerint,præcipuóſque illarum autores, Carolum Magnum & Ludovicum IX. Divorum nomine dignos cenſuerint:poſtea ex earundem legum præſcripto antiſtites apud nos Eccleſias piè & Chriſtianè rexiſſe, neque tantum poſt tempora Pragmaticæ ſanctionis,quod plerique falsò exiſtimant, aut poſt pacta conventa Leonis X. & Franciſci I. ſed CCCC. ampliùs annis ante editum decretalium volumen has leges viguiſſe: dein ſuccedentibus & in earum locum ſubſtitutis Decretalibus, magno Eccleſiæ Gallicanæ odio antiquatas fuiſſe: poſtea edictis Philippi Pulchri, Philippi Valeſij, Caroli V. Caroli VI. Caroli VII. reſtitutas

ac defenſas: nunc quoque Carolum, cujus nominis regibus ſingulari Dei providentia religio Catholica in Gallia curæfuit, majorem declaratum, velle leges libertatéſque Eccleſiæ, etſi proximis temporibus non nihil malignitate & ambitioſorum hominum importunitate labefactatas, poſteris ſuis ſartas, tectas relinquere, nihil quippe in illis eſſe, quod Eccleſiæ univerſalis doctrinæ, antiquis Pontificum decretis, & Oecumenicis Synodis repugnet: quod ex enumeratione ſpeciali facilè eſt intelligere, & ne ſingula attingam, & tamen de iis, quæ maximè eo libello convelluntur, aliquid dicam, antiquiſſimam appellationem eſſe conſtat: quo remedio Galli ſoliti ſunt eludere, non Pontificem, cui præcipuum ſemper honorem detulerunt, ſed præter illius mentem, contra ſanctiſſima Eccleſiæ decreta, ac regis conſtitutiones impetrata diplomata. Præterea ſi qui ſunt, qui velint impedire, quò minùs reges Chriſtiani inſtante neceſſitate ſubditorum ſuorum bonis, proventibus & eccleſiaſticis vectigalibus liberè uti poſſint, ij ſciant, per poteſtatem & autoritatem non ab hominibus, ſed à Deo datam, leges item Galliæ antiquiſſimas, & Eccleſiæ Gallicanæ libertatem, id illis licere. Itaque non ſatis mirari rex poteſt, quomodo vos P.S. qui tantùm veſtri causâ, hoc eſt, reſtituendæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ ergò huc conveniſtis, re infecta ad eorum emendationem, quibus etiam dyſcolis obediendum, & pro quibus ſemper eſſe orandum præcipit ſine diſtinctione B.A. Paulus, ſtudia veſtra tranſtuleritis: id vero multò minùs ferre poteſt, ut reges ac principes, qui qualeſcúnque ſunt, & à Deo hominibus dantur, primo quoque tempore, quod ne in plebejum quidem hominem, niſi in graviſſimo delicto perſeverantem jure licet, veſtris ſuffragiis ab Eccleſiæ communione excludatis. Nam neque Michaël Archangelus Diabolo, neque Micheas aut Daniel Achabo & Nabuchodonoſoro, quantumvis impiis regibus, auſi ſunt maledicti notam impingere: neque vos P.S. vos, inquam, Eccleſiæ militantis columina decuit, principes, Eccleſiarum alumnos ac nutritios, regem denique Chriſtianiſſimum, in quem præcipuè jura regni, & antiquiſſimas majorum ſuorum leges, hoc eſt, Eccleſiæ Gallicanæ libertates propugnantem hæc faba cuditur, diris devovere. Atqui ſi veterem Eccleſiæ diſciplinam reſtituere, adverſarios ad unitatem ac reſipiſcentiam revocare & cogere, reges ipſos, quod

adeò ambitis, emendare vultis, in Ezechiam illum regem optimum inſpicite, qui ut corruptos Eccleſiæ mores corrigeret, non ſolùm non fecit quod Achabus Pater impius: ſed ne id etiam quod pii reges Jotan avus, Azarias proavus, Amazias abavus, & Joas atavus fecerant (ij enim excelſa non everterant) verùm ad majores aſcendit, & exemplum Joſaphati, qui altaria ſuſtulit, ſibi propoſuit. Ita hodie proponendi ſunt vobis, non patres, non avi, non proavi, nam etſi doctiſſimi fuerint, tempora tamen noſtra turbulentiſſima non viderunt: verùm enitendum eſt altiùs ad majores, ad Ambroſium dico, Auguſtinum, Chryſoſtomum, & illius temporis Epiſcopos, quibus idem fuit olim negotium cum Donatiſtis, quos, licèt plures numero Catholici eſſent, non tamen armis vicerunt, aut principes ad bella incendendo, & interea reduvias curando, ſed oratione, bono vitæ exemplo, & aſſidua puráque verbi divini promulgatione: ſic boni illi Patres cùm ſæpius Ambroſios, & Chryſoſtomos formaſſent ac præſtitiſſent, Eccleſiam purgârunt, & Principes Theodoſios, Honorios, Arcadios, Valentinianos & Gratianos effecerunt, quod & vos facturos non deſperamus, atque ut faciatis, oramus D.O.M. Patrem D.N. JESU CHRISTI. Atque ut finem dicendi faciamus, hæc ſumma regis mandatorum, ac votorum eſt, ut nihil contra majorum ſuorum leges, nihil contra ſuam autoritatem, Gallicanæque Eccleſiæ libertatem decernatis. Si contra feceritis, ut nos decretis veſtris intercedamus, ſicuti nunc intercedimus, ea tamen conditione, ſi omiſsâ regum causâ, in id tantùm, cujus cauſa huc conveniſtis, ſeriò incumbere placuerit, ut ejuſdem operam, ſtudium, gratiam ad promovendum Concilij, in cujus exſpectationem erecti ſunt omnium gentium animi, negotium, & noſtram ſi qua eſt, induſtriam ac diligentiam vobis deferamus; deſinens, cùm Cœlum & terram de petitionis atque adeò proteſtationis ſuæ æquitate appellaſſet. Immane quantum Patres commoti ſunt, cùm Itali, tum verò ex noſtris Nicolaus Pelleveus Archiepiſcopus Senonenſis, & Hieronymus Sucherius Clarevallenſis Abbas, ambo ſtrenui propugnatores habiti, & ob id poſtea, uti creditum eſt, in Collegium Cardinalium allecti, quòd Pontificiæ authoritati regis ac regni cauſam poſthabuiſſent. Ii initiò ſine regis mandato factam proteſtationem arguebant, obliquè perſtricta oratorum regiorum, quaſi de religio-

ne

ne ſuſpectorum fide, verùm ubi de mandatis conſtitit, ad alias artes confugiunt,& orationis habitæ partes pleráſque aut malè intellectas, aut cavillatoriè detortas calumniantur,ita ut Ferrerius apologiam pro ea ſcribere coactus ſit, in qua extrema perridiculum eſt, quod ait,quoſdam ex Epiſcopis qui aderant, cùm non intelligerent quid verbo intercedendi ſignificaretur, à proximè ſedentibus quæſiiſſe,pro quo oraret Rex Chriſtianiſſimus.ad quæ non aliter reſpondet Ferrerius,quàm exauctorandos eos fuiſſe, ſicuti ab Honorio III. factum memoriæ proditum eſt,qui Epiſcopum Calvinienſem dignitate privavit,eo tantùm nomine,quòd fateretur ſe grammaticam non didiciſſe.Longè acerbioribus verbis habitam reperio in Commentariis Jacobi Burdini regi à ſecretis epiſtolis,qui negotia Italiæ,atque adeò Concilii tunc tractabat, nam orationi manu Burdini ipſius additum erat, eam ab oratoribus regijs Ferrerio & Fabro Tridenti menſe Septembri pronunciatam fuiſſe, quod vix putarem , niſi Jacobus Valdeſius in libro de dignitate regum regnorúmque Hiſpaniæ,& honoratiori loco eis,eorúmque legatis à Conciliis & R. S. jure debito, Granatæ diu pòſt anno M DC LXII. edito, omnem dubitationis ſcrupulum tolleret, inſerta Itali cujusdam Epiſtola; qua in tumultu illo cùm orator Hiſpanus ſeparatum ab alijs principum legatis locum, Pontificiorum legatorum permiſſu uſurpavit, eadem verba,quæ ſupra retulimus,à noſtris oratoribus uſurpata memorantur, iis autem inaudita Italorum auribus libertate invehebatur in Pium IV. quòd tanquam pater impius filium primogenitum,hoc eſt,regem Chriſtianiſſimum inauditum perverſo omni judiciario ordine condemnâſſet, ablata ſeſſionis,quâ ſecundum Imperatorem, cæteros orbis principes præcedere eſt ſolitus, prærogativa. In eam rem cùm multa de facti iniquitate conqueſtus eſſet,addit Pium IV. in ſua cauſa judicem , poteſtatem ſibi ſupra univerſale Concilium arrogare, & perverſo hoc in regis pupilli cauſa judicio, dum falsò unitatem & Eccleſiæ concordiam prætexit, hoc agere, ut maximorum regum bene compoſitam pacem perturbet,& concordes fratres inter ſe committat,mutato per vim & ſcelus ordine,quo ſemper & noviſſimè in Concilio Conſtantienſi & Lateranenſi ſederant regis Chriſtianiſſimi oratores.Tum ſubjicit,licèt invitiſſimis,juſta & neceſſaria de cauſa ſibi inde

inde diſcedendum eſſe,ubi nullum legibus locum,nullum antiquorum Conciliorum, nullum libertatis veſtigium Pius IV. relinquat. Nam quid à Patribus judicandum proponitur,aut ab jis judicatum publicatur, quod non prius Romam miſſum Pio IV. placuerit ? Eam nimirum toties delati & procraſtinati judicii petitionum regis cauſam,nec aliam eſſe, quàm quòd ille ex epiſtola Hadriani VI. optimè novit, curatis quantumvis membris,corpus planè ſanitati reſtitui non poſſe,niſi etiam caput diligenter curetur. Addita erant ad extremum. Hic eſt igitur Pius IV. ad quem ſolum hominem præſens hæc noſtra denunciatio & proteſtatio pertinet,ſedem Apoſtolicam,ſummum Pontificem S.R.E. pro cujus dignitate augenda majores noſtri ſanguinem toties fuderunt, & adhuc hodie in Gallia acriter pugnatur, veneramur, ſuſpicimus, & maximis ad cœlum laudibus efferimus. Pij autem IV. Imperium detrectamus, quæcunque ejus ſunt decreta, & ſententias repudiamus ac contemnimus,illum pro vicario Chriſti,pro capite,pro Petri legitimo ſucceſſore aſpernamur &rejicimus:& cùm nihil Tridenti,omnia Romæ agantur,& quæ publicantur, magis Pij IV.placita,quàm ſynodi œcumenicæ decreta cenſenda ſint,denunciamus,& teſtamur,quæcunque in hoc conventu, hoc eſt Pij IV. motu decreta ſunt,& deinceps decernentur, aut publicabuntur , ea neque Regem Chriſtianiſſimum probaturum, neque Eccleſiam Gallicanam pro decretis univerſalis Concilii habituram. Interea quotquot eſtis Galliæ Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Theologi, vos omneis hinc abire rex Chriſtianiſſimus jubet,redituros, ut primum D.O.M. Eccleſiæ Catholicæ univerſalibus Conciliis priſtinam formam ac libertatem reddiderit, rex autem Chriſtianiſſimus debitum dignitati ac majeſtati ſuæ locum recuperaverit. Eam orationem habitam vix puto,quam tamen inter commentarios Jacobi Burdini à ſecretis epiſtolis , qui negotia Italiæ , atque adeò Concilii tunc tractabat,reperi cum titulo,quaſi ab oratoribus regiis Ferrerio & Fabro Tridenti menſe Septembri pronunciata eſſet. Facta proteſtatione oratores VI. Cal. Octobr. ad regem dant literas, quibus eum de re omni certiorem faciebant , & invidiam facti deprecabantur, in eo quòd à malevolis,per Cardinalis Lotaringi abſentiam, tempus captâſſe dicebantur,& ita rem excuſabant,quòd cùm mandata ſua Lotaringo,ſicuti

juſſi erant, ante diſceſſum ſuum Romam communicâſſent, ut capita illa libello comprehenſa non proponerentur: cùm verò legati poſt Lotaringi diſceſſum ſtatim nutâſſent, & à Patribus cogi ſe dicerent, ut niſi capita illa proponerentur, ulterius ſe in negotio Concilii non proceſſuros palàm dicerent, ea re præter voluntatem coactos, antequam cum Lotaringo, qui jam Romæ erat, per literas agere poſſent, in Publico Patrum conſeſſu decretis intercedere. Id literis pluribus poſtea Ferrerius ipſe ad Lotaringum & Philibertum Cardinalem excuſavit, dum adhuc Tridenti eſſet, & poſtquam Venetias, ſicuti juſſus erat, conceſſit. Rex ipſe, qui & actionem ratam habuit & laudavit, poſtea miſſo Franciſco Bollerio Manna ad oratores ſuos, qui Venetiis erant Moncello, V. Idus Novembris, dat literas, & ad Cardinalem Lotaringum inprimis, qui jam Româ Tridentum redierat, quibus facti neceſſitatem excuſabat, & ut id in bonam partem acciperet, rogabat, darétque operam, ut capita illa à legatis intercedentibus oratoribus ſuis propoſita revocarentur: Interea dum id fieret, oratores regii Venetiis manere juſſi, nec prius Tridentum redire, quàm negotium illud amicè compoſitum eſſet. Cùm igitur Lotaringus videret, nihil niſi regis juſſu factum, idque regem poſtea ratum habuiſſe, ne tamen nihil profectione ſua Romæ feciſſe videretur, & gratiam Pontificis, quam unicè aucupabatur, interim retineret, author fuit, ut loco illorum capitum, quibus Cæſaris, regum ac cæterorum principum authoritati plurimum præjudicabatur, quæ plura & ampliora erant, unicum ſubſtitueretur, quod numero XX. in ſeſſione XXV. hodie habetur, quo in genere, reſectis illis, quæ Galliæ regis authoritatem, Eccleſiæ libertatem ſpeciatim ſpectabant, decreta & ſanctiones in ſacratum perſonarum & libertatis Eccleſiaſticæ gratiam, contra ejus violatores factæ confirmantur, admonentúrque Cæſar, reges, reſpublicæ, principes ut quæ Eccleſiaſtici juris ſunt, tanquam Dei patrocinio tecta venerentur, nec ab ullis ſibi ſubjectis, cujuſcunque dignitatis ſint, violari patiantur. Ita proteſtationi, nullo tamen publico inſtrumento revocatæ allatum utcunque ex Lotaringi conſilio remedium. Interea dum hæc agerentur Id. Iul. XXIII. ſeſſio Tridenti celebrata eſt, in qua de ſacramento ordinis actum, poſt ingentes & illo conſeſſu indignas, quod & Patribus à P. Fontidonio

F Philip-

Philippi nomine exprobratum eſt, de poteſtate Pontificia altercationes, & III. Id. Novembr. XXIV. ſeſſione, de ſacramento matrimonii agi cœpit, & honeſtas ſua quodammodo ſanctiſſimo conjugii vinculo reſtituta eſt. Nam cùm antea inſciis parentibus, & iis qui loco parentum ſunt, matrimonia plerunque inter inæquales perſonas ſine ulla denunciatione paſſim, in Italia præcipuè contraherentur, quæ tamen, quia ſacerdotis & Eccleſiæ authoritas interceſſerat, legitima habebantur, & ita matrimoniorum honeſtas paulatim adulterari, & in turpiſſima contubernia degenerare cœpiſſet, noſtri qui honeſtatis illius ſemper ſtudioſi præ cæteris fuêre, inſtitêre apud Patres, ut clandeſtina matrimonia, quæ à filiis familiâs contrahuntur, ſine conſenſu eorum, in quorum poteſtate ſunt, tanquam legitima prohiberentur, eáque de re Gentianus Hervetus ex ſententia Theologorum Scholæ Pariſienſis graviſſimam orationem jam antea meditatus fuerat, eam in Concilio, quod Bononiæ tunc celebrabatur, habiturus, id Dei Verbo congruere oſtendens. nam Exod. XXX. capite ſcriptum eſſe, ſi quis ſeduxerit virginem nondum deſponſatam, & dormierit cum ea, dotare eam teneri, & habere in uxorem, ſed ſi pater noluerit, pecuniam eum depenſurum juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt: Evariſtum item ſanxiſſe, aliter legitimum non eſſe conjugium, niſi ab his, qui ſuper fœminam dominationem habent, & à quibus cuſtoditur, petatur uxor. Quod ex capitularibus Caroli legibus deſumptum eſt, lib. VII. cap. CCCLXIII. alii LVIII. Et Tertullianum ſcripſiſſe, in terris filios ſine conſenſu parentum ritè & jure nubere non poſſe. Ita tamen ſuper iis ſtatuit ſynodus: clandeſtina quidem matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandos illos, ut eos S. Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant, quíque falsò affirmant, matrimonia à filiis familiâs ſine conſenſu parentum contracta vetita eſſe, & parentes ea rata vel irrita reddere poſſe. Verùm S. Dei Eccleſiam ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtatam eſſe atque prohibuiſſe. quibus verbis Momorantianum edictum, de quo ſupra demonſtravimus, proculdubio ſugillabatur. certè Gallicanam Eccleſiam ſemper à clandeſtinis illis contuberniis abhorruiſſe arguunt denunciationes, quas banna vulgò appellamus,

lamus, quæ conſuetudine Gallicana invaluiſſe in confeſſo eſt, ut patet ex capite XXVII. quod ad Epiſcopum Bellovacenſem dirigitur, de ſponſalibus lib. IV. Decretalium: quod & obſervabatur in Eccleſia Papienſi, quæ legibus noſtris regebatur, ſicuti item patet ex capite VI. & cap. ultim. qui matrimonia accuſare poſſunt, collectione 1. Epiſtolarum decretalium ab Ant. Auguſtino Epiſcopo Ilerdenſi, viro optimo & JC. præſtantiſſimo edita: quod poſtea in orbem univerſum porrectum eſt ab Innocentio III. ex Lateranenſis Concilii decreto, uti videre eſt ex capite III. de clandeſtina deſponſatione. Apud nos & Claudius Eſpencæus vir nobilitate ac eruditione, an ſincera pietate major, incertum, multa in eam rem ſcripſerat, conſilio ante biennium edito ad illuſtriſſimum virum Michaelem Hoſpitalium Franciæ Cancellarium, quo hujuſmodi matrimonia nulla, invalida & irrita, & jure Divino ac humano prohibita, pravámque conſuetudinem tot juribus contrariam, corruptelam veriùs, ac meritò & neceſſariò corrigendam eſſe multis rationibus & teſtimoniis evincit, ſalvo ſemper & incolumi S. matris Eccleſiæ, & S. S. Apoſtolicæ judicio. Verùm hæc hiſtoriæ legem excedunt. Tandem pridie Non. Decembr. ultima ſeſſio XXV. celebrata eſt, in qua de purgatorio, de invocatione, veneratione & reliquiis S. S. & ſacris imaginibus agitur: & duella inter alias res, quæ ad emendationem pertinent, graviſſimis interminationibus prohibentur, & Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites & alii, qui in ea conſenſerint, aut locum aſſignaverint, ex Eccleſiæ communione eliminantur: qui verò pugnam commiſerint, & qui eorum patrini vocentur, excommunicationis, ac omnium bonorum proſcriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt: edicitúrque ut tanquam homicidæ, ſi periculum evaſerint, puniantur: ſi in conflictu ceciderint, perpetuò Eccleſiaſticâ ſepulturâ careant. In eam rem idem Pius Pontifex triennio ante Idus Novembr. diploma emiſerat, renovata ac confirmata Clementi VII. ſuper eadem re ſanctione. De indulgentiis item decretum factum. Ac poſtremò ut finis Concilio imponeretur, placuit, ut omnium quæ ſub Paulo III. Julio III. & biennio abhinc in hac ſynodo decreta ac definita ſunt, confirmatio nomine S. Synodi per Apoſtolicæ ſedis legatos, à beatiſſimo R. Pontifice peteretur, & ita dimiſſa

Synodus. Acclamationes dein factæ, idque muneris ſuſcepit Cardinalis Lotaringus, majore vanitate an imprudentiâ incertum. Quippe qui videret, id citra injuriam in regem Galliæ fieri non poſſe, cujus nomen, quòd ſemper antea, dum Carolus V. Cæſar in vivis ageret, expreſſum fuerat, nunc ne præjudicium Philippi filii dignitati fieret, collectivo regum nomine confundi utcunque neceſſe eſſet: quod cùm illi poſtea in regis conſiſtorio objectum fuiſſet, pacis & concordiæ inter potentiſſimos principes Reipublicæ Chriſtianæ bono conſervandæ ſtudio factum excuſavit. Poſtea Pontifex Romæ gravi habita in Cardinalium conſeſſu oratione, Synodi acta confirmavit, qua mores Eccleſiaſticorum jam eſſe mutandos pronunciavit, & quòd finis Concilio impoſitus eſſet, Deo gratias agendas. Tum Cæſarem ob id laudavit, ac Legatos Apoſtolicos & Epiſcopos, ſéque decreta Concilii, licet ipſe legibus ſolutus ſit, ad unguem inviolabiliter ſervaturum recipiens. addidit, ſi quid omiſſum foret, id ſe diligenter ſuppleturum, negotio dato Morono & Simonetæ Cardinalibus, ut ſi quid iis contrarium in conſiſtorio agatur, illi intercedant; ſi quid adverſum poſtuletur, itidem provideant: ipſe verò Synodi decreta ſe rata etiam recuſantibus principibus habiturum pollicetur, ita ut nunquam iis derogaturus ſit, niſi fratribus ſuis ex evidenti urgentéque cauſa conſentientibus. Cardinales item qui ſe vivo per largitionem cæterorum vota Pontificatui ambiendo coëmerint flagitioſè notaturum, & in tanti ſceleris reos jure ac legibus vindicaturum: ſcholas erudiendis adoleſcentibus Romæ ac Bononiæ tanquam jaciendis præficiendorum miniſtrorum ſeminibus inſtituturum. Tum edicit, ut Epiſcopi ad gregis ſui curam aſſidui ſint, & quos domi Cardinales detineant, quamprimum dimittant, ſe propterea in urbis gubernatione deinceps protonotariorum, non epiſcoporum opera uſurum. Item ut Cardinales, qui Eccleſias ſuis reſervatis ſibi fructibus & adminiſtrationem, partitis inter ſe fructibus, reſtituant: ejus qui in epiſcopum confirmetur, vita, mores, ac doctrina diligenter à tribus ordinum capitibus & relatore examinentur. Poſtremò mandatum legatis Cicadæ, item Bononienſi, ac Vitellio Cardinalibus, ut earum rerum, quæ ad Concilii confirmationem & executionem pertinent, curam ſuſcipiant, ac ne quis contra ea, quæ ipſe conſtituit, quid faciat. Eodem tempore edita eſt

eſt proteſtatio contra Synodum Tridentinam, nomine concionatorum aliquot Auguſtanæ confeſſionis, cui inter alios ſubſcripsêre Tilemannus Heshuſius, Nic. Gallus, Joh. Vigandus, Matth. Judex, Joachim Veſtphalus, Matthias Flacius Illyricus. Apud nos non ita probata primùm, nec inter ipſos quidem, qui interfuerant, theologos: quin & dicteriis ac libris publicè exagitata fuit: nam Cl. Sanctium celeberrimum theologum, & Lotharingi Card. ſtudiorum ac conſiliorum perpetuum comitem, cùm ſolemne carmen in Concilii primi Apoſtolorum clauſula uſurpatum, VISUM EST SPIRITUI SANCTO ET NOBIS, repeteret, vulgò dicere ſolitum memorant, in Tridentina Synodo plus NOBIS, quàm SPIRITUI SANCTO tributum eſſe: cùm innuere vellet, majorem defectuum privatorum, quàm Dei gloriæ in ea rationem habitam fuiſſe. Longo autem poſt tempore Gilb. Genebrardus Benedictinus Hebraicarum literarum regius Profeſſor, & ipſe magni nominis Theologus, cùm Petrum Daneſium Epiſcopum Vaurenſem funebri oratione laudaret, inter alia digna viro doctiſſimo ac religioſiſſimo dicta, iſtud recenſet: cùm in Patrum conſeſſu quidam ex noſtratibus Theologis in depravatam ſacerdotiorum diſpenſationem & corruptam Rotæ Rom. ac Epiſcoporum jurisdictionem vehementius peroraret, Italo præſuli ægrè ferenti, dicentique in hominem Gallum hoc ſubfrigidum ſcomma, GALLUS CANTAT, Daneſium illicò ſed graviter & ſeriò reſpondiſſe, UTINAM HOC GALLICINIO PETRUS AD RESIPISCENTIAM ET FLETUM EXCITETUR! Denique Claudius Eſpencæus Gallicanorum Theologorum facilè princeps, qui ab initio Bononiæ, & poſtea Tridenti, celebrationi interfuerat, in commentariis in epiſtolam ad Titum, quinto poſt peractum Concilium anno Lutetiæ editis, cùm multa in corruptos C. R. mores dicit, tum hæc præſertim ex Baptiſta Mantuano adjicit: Venalia Romæ omnia: Romam nugas dare, Accipere aurum, verba dare: ſolam nunc pecuniam regnare: & viris eſſe quod noctua eſt avibus. Hadrianum VI. per legatos ſuos ad Comitia imperialia anno M D XXI. miſſos, palàm & ingenuè confeſſum eſſe, Deum tunc Lutheri perſecutionem contra Eccle-

 ſiam

ſiam invaleſcere permiſiſſe, propter nimia hominum peccata, ac ſacerdotum præcipuè præſulúmque, à quorum peccatis populi peccata derivari ſcriptura clamitat: ſcire ſe à multis annis multa in SS. abominanda, abuſus in ſpiritualibus, exceſſus in mandatis, cuncta denique in pejus fuiſſe perverſa: neque mirum eſſe, ſi malum à capite in membra à ſummis Pontificibus in alios deſcenderit: cunctos præſules in via ſua à recto tramite declinâſſe: itaque ipſum per eoſdem legatos pollicitum, ſe curaturum, ut Curia R. unde hoc malum proceſſit, reformetur, ut ſicut in omnes inde corruptio emanavit, ſic ab eadem ſede ſanitas, & omnium emanet reformatio. In hac digna ſanctiſſimo paſtore cogitatione, hoc eſt, univerſale ac liberum concilium indicendi, cùm defeciſſet Hadrianus, negotium diu intermiſſum fuiſſe Clemente VII. ad Pontificatum evecto, quo ſuperſtite nunquam coiturum ſperabatur. Tandem tot annis omnium votis exſpectatum à Paulo III. indictum fuiſſe, delectis primùm IX. viris, qui ab eo juſſi, quæ emendatione in Eccleſia egebant, & offenſionis cauſas præbebant, corrigere, minimè Pontificem celaverunt, hodiernorum malorum inde principium fluxiſſe, quòd deceſſores ejus prurientes auribus magiſtros ad deſideria ſua morigeros ſibi conciliaverant, non ut eſſent à quibus diſcerent, quid facere deberent, ſed quorum calliditate inveniretur ratio, qua liceret quod liberet. Ab hoc fonte adulatores potiùs, quàm doctores prodiiſſe, qui docerent P. P. omnium ſacerdotiorum diſpenſatorem atque adeò Dominum eſſe, cúmque Dominus jure vendat id quod ſuum eſt, neceſſariò ſequi, in eum Simoniæ labem minimè cadere. Inde effectum malum inſanabile, radices majores egerit, deſperata jam ſalute, cùm Paulus Novemvirali conſilio minimè ſibi acquieſcendum putaret, & in diſpenſatione ſacerdotiorum majore, quam antea, licentia uteretur. Interim Concilium Bononiam translatum, ac paulo poſt ſuſpenſum: & mortuo Paulo III. à Julio III. rurſus Bononiæ inſtauratum fuiſſe: qui in ſeſſione IX. palàm profeſſus eſt, in ſacramentorum adminiſtrationem innumera pravè irrepſiſſe, quorum haud minimum ſit, quòd multis in locis minus gratuita eſt illorum diſpenſatio, & in aliquibus adeò venalis, ut etiam cum ſepultura pauperculis ea non ſemel ſint denegata. Poſtea redintegratum Tridenti Concilium ad biennium ſuſpenſum,

Pro-

Proteſtantibus interim ſuſpenſionis decreto contradicentibus, & gravibus aliquot epiſcopis, Hiſpanis maximè, quibus erat cordi, neceſſaria, ut nihil magis morum ac depravatæ diſciplinæ emendatio, cauſantibus, ne uni quidem, nedum huic ex cauſis propter quas convocatum fuerat plenè adhuc ſatisfactum eſſe. Integro igitur decennio interruptum, tandem cùm Pius IV. illud Tridenti congregaſſet, licèt re integrâ Patribus permiſsâ, illum tamen adeò Curiam Rom. ab iis repurgari minimè paſſum eſſe, ut quæcunque de morum emendatione ac diſciplina Eccleſiaſtica præſulibus infra ſe poſitis ſeſſione IX. præſcripſit, in iis ſalvam ſemper ſuam autoritatem & eſſe & intelligi declaraverit, ut non minùs gratè quàm piè idem Pius ſummas gratias patribus Tridentinis publica oratione, Romæ in frequentiſſimo Cardinalium Conſiſtorio egerit, quod in Eccleſiaſtica emendatione tantam Ponficiæ autoritatis rationem habuiſſent, tantáque moderatione eſſent uſi, ut ſi ſe ſuáque reformare voluiſſet, longè ſeverior in ſe futurus fuerit. Quid igitur nunc ſupereſſe, niſi ut, quod eadem oratione pollicetur, & Concilii cenſuram non declinet, & ſi quæ Patres omiſerunt, vel in iis mitiores fuerunt, eorum ſubveniens modeſtiæ, illa tanquam judicio ſuo relicta ſuppleat? Etenim ſi non minùs liberè quàm verè Hadrianus hodiernæ vaſtitatis labem à capite in reliquum Eccleſiæ corpus ſerpſiſſe dixit, Pium ejus ſucceſſorem percutere ſanctuarium ſuum oportere, & à domo ſua juxta Ezechielis & B. Petri monitum incipere debere. Videre ipſum propter aliquot deceſſorum ſua, non quæ Chriſti ſunt, quærentium turpem quæſtum & avaritiam, quem in ſtatum Sancta S. A. adducta ſit, imò tota Chriſti Eccleſia: quàm multa non multis ab hinc annis ab ea ſit facta diſceſſio: ac valde metuendum eſſe, ne major fiat, niſi remedium tempeſtivè adhibeatur, eóque futura ſit damnoſior, quò longior, ſi tantis quibus Eccleſia obruitur, malis curandis diuturnior mora afferatur. Tantorum autem motuum non alium eſſe certiorem cauſam, quàm quòd tot annis nihil mutetur, nihil emendetur, & ſarciendæ diſciplinæ ſpes ſublata ſit. Nam quî in reliqui corporis Eccleſiæ emendationem conſenſuros, qui tam multis annorum centuriis urbem, in qua merum atque mixtum habent imperium, deformatiſſimam reliquerunt? Quid verò excuſare, vel excogitare verum aut vero ſimile eos,

quibus

quibus non rex, non cæſar, non populus, clerus aut generalis Synodus non tota denique Eccleſia dicere poſſit: Cur ita facis? Quid igitur prætexere poſſe, quod remoram tam diu expetitæ emendationi fecerit: & ubi tamen majorem ſub ſole licentiam, impunitatem, infamiam, & impudentiam aſpici? talem ſanè tantámque, ut nemo credat, niſi qui non viderit. Poſt multa dein in eam rem ex eodem Baptiſta Mantuano adducta loca, ad extremum ex verbis beati Bernhardi colligit, inteſtinam & inſanabilem eſſe plagam Eccleſiæ, fruſtráque Pontificem ſperare, ruinam, quam collapſa in Eccleſia diſciplina ad præcipitium nutans Gallia minatur, ſiſti poſſe, ipſámque in melius reformari, niſi juxta ſuum nomen ſua ipſe piet, maliſque tantis, juxta cognomen gentis, idoneam adhibeat medicinam, turpia illa ſacerdotiis impoſita vectigalia revocet, Cameræ Cancellariæque Apoſtolicæ, nihil minùs quàm Apoſtolicam Paulinam vel Petreiam negotiationem nundinationémque, tanquam quoddam augiæ ſtabulum, repurget. Id ſe moneri liberè non ægrè ferre Pontificem debere. Nam deceſſorem ejus Paulum IV. cùm eadem ſuper re, familiares ſecum ſermones ſereret, adeò iis offenſum non eſſe, ut ſeriò de ſe Romæ retinendo cogitaverit, facta etiam honoris, quem ea ſedes largiri ſolet, maximi ſpe. Verùm ſe gratiam Deo ac Domino Jeſu Chriſto maximam habere, qui quem ſui promovendi animum Pontifici fecerat, mox abſtulerit, ne cum tanta dignitate onus, quod ambulandi in magnis & mirabilibus ſupra ſe admixtam haberet neceſſitatem, ſubire cogeretur.

FINIS.